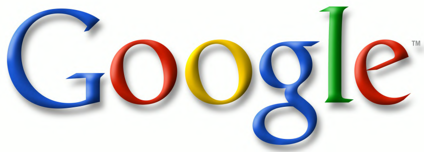
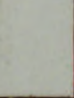

SIGILLVM · UNIVERSITATIS · CALIFORNIENSIS
FIAT LVX
MDCCCLXVIII
EX LIBRIS

ARCHIV

PRO

LEXIKOGRAFII A DIALEKTOLOGII.

VYDÁVÁ

III. TŘÍDA ČESKÉ AKADEMIE CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA

PRO VĚDY, SLOVESNOST A UMĚNÍ.

ČÍSLO I.

PŘÍSPĚVKY K ČESKO-NĚMECKÉMU SLOVNÍKU

ZVLÁŠTĚ GRAMMATICKO-FRASEOLOGICKÉMU.

I

SVAZEK PRVNÍ.

V PRAZE.

NÁKLADEM ČESKÉ AKADEMIE CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA
PRO VĚDY, SLOVESNOST A UMĚNÍ.

1896.

ARCHIV

PRO

LEXIKOGRAFII A DIALEKTOLOGII.

VYDÁVÁ

III. TŘÍDA ČESKÉ AKADEMIE CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA

PRO VĚDY, SLOVESNOST A UMĚNÍ.

ČÍSLO I.

PŘÍSPĚVKY K ČESKO-NĚMECKÉMU SLOVNÍKU

ZVLÁŠTĚ GRAMMATICKO-FRASEOLOGICKÉMU.

V PRAZE.

NÁKLADEM ČESKÉ AKADEMIE CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA
PRO VĚDY, SLOVESNOST A UMĚNÍ.

1896.

PŘÍSPĚVKY
K ČESKO-NĚMECKÉMU
SLOVNÍKU
ZVLÁŠTĚ
GRAMMATICKO-FRASEOLOGICKÉMU.

SESTAVIL

FRANTIŠEK ŠT. KOTT.

V PRAZE.

NÁKLADEM ČESKÉ AKADEMIE CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA
PRO VĚDY, SLOVESNOST A UMĚNÍ.

1896.

TISKEM J. OTTY V PRAZE.

Tyto příspěvky a doplňky vybrány jsou dílem z pramenů, jichž jsem již dříve ve Slovníku užil, dílem z několika knih posud nevyčerpaných (vz vzadu seznam zkratkův).

Přihlíženo opět k hlásko- a tvarosloví a ku skladbě. Vřaděna byla do těchto příspěvkův ovšem slova posud v žádném slovníku nezaznamenaná, ale i taková, která v mém Slovníku již obsažena jsou, mohl-li jsem k nim připojiti zevrubnější udání pramenů, nový nebo lepší hlavně starší doklad, význam posud nepodaný, výklad lepší dřívějšího, mohl-li jsem k nim přidati nové vazby slov novými citaty a doklady opatřené a konečně dobré frase, přísloví atd.

Látka jest skoro vesměs z knih čerpána. Mnoho materialu vybráno z druhého dílu Bartošovy Dialektologie ovšem se svolením páně spisovatelovým. Ze Sterzingrova Německo-českého slovníku vybral jsem celkem málo slov a to jen z krátkých odstavců; vyčerpati z něho všecka slova, kterých v mém Slovníku není, bylo by pro mne prací dlouhou a pro můj špatný zrak příliš namáhavou. Látka od pp. Hledíka, Hlouška a Rousa a od slečny Hledíkové sebraná byla původně zaslána p. prof. Duškovi, jenž mi ji později k volnému užití postoupil. Užil jsem jí jen z části, poněvadž většina slov a frasí od nich zaznamenaných v mém Slovníku a v Bartošově Dialektologii již otištěna byla.

Sestavuje sebraný material srovnával jsem jej ovšem s látkou ve Slovníku již uveřejněnou, ale z pravidla jen s kratšími články; srovnávání s články dlouhými by bylo vyžadovalo příliš mnoho práce a času, poněvadž jsem první sbírku těchto dodatků již sestavenou dalšími sbírkami později učiněnými ještě osmkrát doplňoval a pokaždé látku na cedulkách zaznamenanou se Slovníkem a s oběma jeho dodatky srovnával. Co bylo již vytištěno, to všecko jsem vypustil. Celkem neužil a odložil jsem 11.367 cedulek. Připouštím ovšem, že přes to všecko místy leccos znova bylo vřaděno, co hlavně v delších článcích Slovníku již jest vytištěno, ale mnoho toho asi není.

Prameny jsou z pravidla všude zevrubně označeny. Chyby, na které jsem při srovnávání nové látky se starou narazil, jsem opravil.

Není-li u některého méně známého slova žádného výkladu, hledej ho u téhož slova ve Slovníku nebo v dřívějších dvou dodatcích. Odkazuje-li se k jinému slovu ku př.: ‚Přeslenka vz Přeslička', hledej slova, ku kterému se odkazuje, v těchto příspěvcích, není-li zvláště pověděno, že se má hledati ve Slovníku nebo v dodatcích.

Korrektura vykonána týmž způsobem, jako v poslední části Slovníku. Vz Doslov, d. VII. str. III.

Zkratkem ‚3 dod. (= dodatky)' v textu často se objevujícím míněny jsou následující ‚Příspěvky'.

V Praze dne 16. října 1896.

F. Kott.

A.

A *původní*. Vz Gb. H. ml. I. 22. *A praslovanské*. Ib. 24. Staroslov. *a* odpovídá na Slov.: *ja, ä, o;* strsl. *á* odpovídá tam: *ia, já, ä*. Pastr. L. 73. — Rozličné vyslovování hlásky *a* na Hané. Vz Brt. D. II. 7. — Je *střídnicí* za původní *ā, ō, ē*, za praslovanské *a, ę*. Gb. H. ml. I. 24, 90. — *Vzniká* zdloužením z *e;* v české době historické také z jiných hlásek. Ib. 24. 90. Praslovanské *a* zachovalo se také do češtiny; případy, kde české *a (á)* = praslov. *a*. Ib. 24. — *A* se *přehlasuje* v *ě*. Ib. 92. O přehlasování na Zlínsku vz Brt. D. II. 1., u Napajedel 3., v N. Dědině 4., u Kvasic v Kroměř. 5., u Zábřehu 120., 124., u Tišnova 179., 180. (zehrada), u Třebíče 223., u Dačic a Telče 277. (čepice, prácе); jen někdy u Olom. a Prost. 65., u Litovle, Konic a Jevíčka 107., u Jemnice (*a* koncové v *e*) 265.; nepřehlasuje se u Letovic 103., u Slavkova 145., u Třebíče v nom. fem. po *c*: palica, čepica 223., u Kroměříže 9., u Vyškova 99., místy u Drahan 100., z pravidla se nepřehlasuje u Kojet., Přerova 41., u Kruml. 199., na Žďársku 244.; u Kunšt. trvá koncové *a* celkem nepřehl. (duša, lavica) 229. Cf. ib. 122., 123. — **A** *cizí* z pravidla zůstává: fara, pohan, šach; někdy se mění v *o*: caminus komín, calendae koleda, v *ê*: räpa řepa, v *e*: nabagêr nebozez. Ib. 124. — *A* se 1. *přisouvá* v dialektech vědár (místo pohyblivého *e* ve věder), potom potomá; 2. *odsouvá:* Alexa Lexa, Alois Lojza, začala začla. Ib. 124., 125. — *Pohybné a (á)* na Slov. a v Chodsku. Vz ib. 186. — *A* v Hájkově Herbáři a Veleslavínově Kalendáři. Vz Listy filol. 1894. 101.

Á původní. Vz Gb. H. ml. I. 22. *Á* je *střídnicí; vzniká* 1. z krátkého *a*, 2. stahováním. Ib. 90., 91. *Á* se psávalo: *a, aa, ā, á* (*á* poprvé u Št. Uč., přijato do pravopisu Husova a ujalo se pak všeobecně). Ib. 90. V Brněnsku vyslovuje se místy jako *aó*. Brt. D. II. 159. *Přehlasuje se* v *ie*. Ib. 92. *Á se přehlasuje a úží* v *í (i)* na Mor. Vz Brt. D. II. 91., 94., 103., 107., 124., 159., 179., 199., 229., 244. Bývá často v Hájkově Herbáři a ve Veleslavínově Kalendáři, kde novočeština má *a*: prách, vládař, řása. Listy fil. 1894. 297. Naopak se *á* na Mor. někdy *krátí:* rana, krava, davno, skala (u Jemnice, u Kruml.), v 1. slab. infinitivů kmenů otevřených: dat, brat, spat (u Kunšt.). Brt. D. II. 108., 200., 229., 266. — Změny hlásek *a, á* v Chromci na Mor. vz Listy fil. 1894. 75. *A (á)* zaměňuje se v dialek. v *o*: pomať (paměť), pomátka (valaš.). Brt. D. I. 62. Ľedvo, veľo, na nohoch. Ve Špišsku. Phľd. 1893. 430. Brona (brána), sloma (sláma), mynoř (mynář). Na Lašsku. Brt. D. I. 100. Tamtéž někdy v *u*: vruna (vrána), zumek (zámek). Ib. Cf. Gb. H. ml. I. 123., Brt. D. II. 244., 41. Na Žďár. někdy v *į*: klicek. Brt. D. II. 244. Někdy se *dlouží* na Žďársku: Ján, hlád, v přísl. sotvá, včerá atd. 244., u Kunšt. 229., u Jemnice v gt. pl. slov: strán, rán, vrát, do kořán. 265.

ä, *ae* za *a* na Slov.: kade käde, kázal kaezau. Vz Gb. H. ml. I. 122. — *ä střídnicí* za jiné hlásky. Vz ib. 131. *ä* dvojhl. na Slov., vysl. *'a*: pät (pět z piat). Ib. 89. — *ä* má různé znění mezi *e* a *a*. Vz ib. 130. — V *ä* *a* silně převládá, předcházející souhláska jest měkká a samohláska *e* jen polovičně se slyší, asi p'at. Phľd. 1893. 240., 241. Místy se vyslovuje jako *a*, jinde jako *e*; od Sielnice dále na východ zní spíše jako *e*. Phľd. 1893. 688., 242. Ve kterých slovech se na Slov. *ä* objevuje. Vz Phľd. 1893. 240., 635. Hlásky této počal teprv Hodža užívati r. 1847. Vz o tom, jak zní a kde se jí na Slov. užívá, také v Pastr. L. 18.—20.

ą strslovanskému odpovídá na Slov. *u* a *ú*. Vz Pastr. L. 64.

-a kmenotvorná přípona u kmenů tvrdých. Vz Gb. Km. -a 3. Staročes. sklonění substantiv kmene *-a*. Gb. v Pojedn. král. čes. společnosti nauk, řady VII. sv. 2. (1888.).

-a. Jmenné skloňování adjektiv kmene *-a* vz v List. fil. 1895. 269. nn.

A. V I. str. 8. a. ř. 33. sh. místo: ‚a spolu ke skutečnosti učiněné odpovědi se ukazuje' lépe polož: ‚a spolu k tomu se ukazuje, že to, čeho se otázka nebo žádosť týkala, se uskutečnilo nebo se uskuteční'. Kla. Sklad. 94.

A = *věru, zajisté* (v platnosti stvrzovací) často se objevuje. Slíbil, že přijde. A přišel. Kla. Sklad. 95.

aa staženo v *á*: dváky z dva háky, žádlo ze žahadlo. Vz Gb. H. ml. I. 564.

Abatišin oprav v Abbatišin n. lépe abbatyšin; obyč. abatyše, abatyšin, abatyšství. List. fil. XVI. 114.

Abažúr, u, m. Mesiac bol zakrytý oblakom a abažúrom. Phľd. 1893. 618.

Abel, e. Chč. S. 336.

Ablastovati = *úplně zmizeti*. Květ a-val. Cl. Zrůd. 10. Kladodia a-valy. Cl. L. Jos. 42.
Abonnent, fr. abonné = *předplacený*. Čern. Př. 44.
Abrahamovina, y, f. = *věk padesáti let*. Vrch. v Nár. list. 1896. č. 51. feuill.
Abstrakta, jak se překládala. Vz Krok 1896. 82.
Ace = *ať se*. V Rohožné. Čes. l. V. 366.
Acetooctan, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 411., IV. 2.
Acetylaceton, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 411.
Acetylen. A. vzniká působením vody a carbocalcia a dobývá se z něho intensivní svítiplyn. Vz Nár. list. 1896. č. 156. 4.
Acetylenový. A. sloučenina. Vstnk. III. 248.
Acetylentetrakarbonový. A. kyselina. Vstnk. III. 411.
Acetylhypersulfid, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 409.
Acidazid, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 15.
Acidchlorid, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 2.
Acidita, y, f., z lat., stupeň kyselosti. Ott.
Acidylchlorid, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 19.
Acidylsuperoxyd, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 19.
Acinetka, y, f. = *nálevník*. K. Taránek, Nálevníci.
-ácký. Od vlastních jmen národních na *-ák* se nikdy netvoří -ácký, tedy ne: polácký od Polák, slezácký od Slezák, slovácký od Slovák. Jiné jest appellativum, tu ovšem může státi -ácký. Šf. Vz Mtc. 1895. 298.
Ač = *jestliže, -li*. Ač jej pustíme, tak všichni veň uvěří. Mnč. Ev. víd. 75. Joh. 11., 48. — **A.** = *ať*. Ač se ozve! U Zábř. Brt. D. II. 129.
Ačék, ačka, m. = *ujec*, avunculus. Phľd. 1894. 308.
Ačesák, a, m. = člen nového Akademického čtenářského spolku (a-če-s). Čes. polit. č. 31. r. 1894.
-ačka: oračka. Dol. List. fil. 1893. 118.
Adam. Odtud: *Adamčík, Adamec, Adámek, Adamička, Adamičko, Adamík, Adamovic, Hadamčík, Hadamík*. Kbrl. Sp. 13. cf. Kotk. 10. Ktorý nemocný dožija sa dňa Adama a Evy, vyzdravie. Phľd. 1894. 714.
Adamčík, a, m. Vz Adam (3. dod.).
Adamec, mce, m. Vz Adam (3. dod.).
Adámek, mka, m. Vz Adam (3. dod.).
Adamík, a, m. Vz Adam (3. dod.).
Adamité (od Žižky zahlazení). Vz Vlč. Lit. 141.
Adamovic, e, m. Vz Adam (3. dod.).
Adamův. Adamové deti sú divné smeti (pyšné, mstivé atd.) 1600. Phľd. 1894. 6.
Adenylový. A. kyselina. Vstnk. IV. 27.
Adenoidní = vztahující se k adenoidu. A. vrstva spojivky. Čas. čes. lék. 1888. 51.
Adestace, e, f., místo attestace. Gb. H. ml. I. 392.
Adiabatický, adiabatisch. A. křivka. Vstnk. III. 49.
Adifer, vz Alifer (doleji).
Adjuvant, a, m., z lat. = *pomocník*. 1666. Věst. op. 1893. 36.
Adlaf, *hadlaf*, u, m. = *hořejší polovička nicení*. NZ. IV. 40.
Adminicula = *daň* osobní či menší. 18. stol. Vz NZ. III. 217.
Adna, y, f., místo Anna. Gb. H. ml. I. 375.
Adonit, u, m. = alkohol rybosy, bylinný cukr. Vstnk. III. 9., IV. 20.
Adonittriformacetal, u, m. Vstnk. IV. 24.
Adopocire jest vlastně mýdlo a nikoliv tuk. Vstnk. IV. 150.
Adoptovanec, nce, m. Lerm. II. 157.
Adradikace, e, f., lat. = zjev, když slova mezi sebou zcela cizí vyhledávají společný kořen je spojující: jarmara armarium, jarmark Jahrmarkt. Čern. Př. 17.
Advent. Je-li v a-tě mnoho sněhu, bude mnoho ovoce. ČT. Tkč.
Adventní. Tančí-li se v čas a., trnky opadají se stromů zelené. Val. Včk. Val. I. 165.
Adverbium. A-bia v *-o*: silno atd. Vz Mašek v Osv. 1890. 253.—254., Mus. 1893. 442. nn., Příslovce.
Advokat. A-ti vypovídají se z Bezprav přes Radim do Pravnova. NZ. III. 230. Páni a-ti před soudem se bijí do krve, a jedí, pijou pak co přátelé. Slád. Žen. 42. A. světem jdoucí, potulný (v dřívějších dobách). Vz NZ. IV. 235.
Advokatský. A-ských slov vchází dvanáct na tucet. Wtr. St. Pr. 11.
Adzamský. A. země = země Jakuba chána mezi Angorou a Caesareí. Kabt. 6.
Aegyptolog, a, m. Vstnk. II. 457.
Aesop staročes. Vz Vlč. Lit. 48.
Aethylalkohol, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 286.
Aethylbenzoat, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 287.
Aferesis odjímá od slova literu původní: kdyby dyby, potřeba třeba. Vz Bl. Gr. 264.
Afidin, u, m., tekutina hmyz rostlinný hubící. Nár. listy.
Aga = *pán, statkář*. Jihosl. Klř. 95.
Agavosa, y, f. = *cukr* ze šťávy agave americana. Vstnk. III. 10.
Agioskopický. A. představení. Exc.
Agnus, *agnůsek* = beránek n. figurka Ježíška ze stříbra n. ze zlata. Wtr. Krj. I. 538.
Agnůstko, a, n. = agnus. Mor. Brt. D. II. 518.
Agona. Cf. KP. VIII. 25.
Agrarník, a, m. A-ci, polit. strana. Vz Strana (3. dod.).
Agrochemie, e, f. Vz Nár. listy. 1894. č. 162.
Agustín m. Augustín. Bartch. Gb. H. ml. I. 266.
-ahu-. Z -ahu- se *h* odsouvá: přisau. Vz toto a Gb. H. ml. I. 466.
-ach. Přípona osobních jmen: Kalach, Karlach (z Karel). Kbrl. Sp. 10. Malach. Kbrl. Dmžl. 13.
Ach = *abych*. U mor. Kruml. a Žďár. Brt. D. II. 207., 251. — **A.**, u, m. Pjet jest achov tielesných: zrak, sluch atd. (sensus, smysl); A tak ciely v achu člověk móž hřešiti zrakem atd. Dob. Dur. 294. Dle Dob. Dur. 296. jest to špatné čtení m. cichov a cichu (čichů, čichu).
Achme m. *abychme*. U mor. Kruml. Brt. D. II. 207.

Achroodextrin, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 11.

Achylový. A. mast = diachilová. Čern. Př. 59.

a-i stažené v *á*: pravím prám, pravil prál, pravít prát. Vz Gb. H. ml. I. 564., Brt. D. I. 80.

aj (*áj;* ve starších textech ay, ai) dvojhláska: volaj (novočes. volej), háj. *-aj* se změnilo v *ej:* vajce vejce, volajte volejte. V některých tvarech nenastalo přehlasování: 1. v interj. aj; 2. v koncovce aj 3. os. pl. v dialekt. volaj'; 3. není-li dvojhláskou va-jec. Vz Gb. H. ml. I. 133.—135. Kdy začíná se *aj* m. *ý* a jak dlouho trvá? Začíná již v 1. pol. XIV. věku a trvá odtud až do sklonku XVI. věku. Ib. 282., 138. *aj* m. *ý* v Hájkově Herbáři a Velesl. Kal. Vz List. fil. 1894. 102., 210. nn. Dvojhl. *aj, áj* v Chromči na Mor. Vz List. fil. 1894. 85. Na Mor. někde se přehlasuje, jinde nikoli. U Kroměř. jest jen v několika slovech: háj, máj, ráj, lišaj, ostatně se přehlasuje v *éj* a toto přechází v *é*. Brt. D. II. 15. Také u Brna, ib. 164., u Slavkova 147., u Kunšt. (dé, kréčí) 231., u mor. Kruml. (dé) 206., u Přer. v ej (dej) 36., u Malenovic (héjny, kréj) 2.; na Žďársku volej, ale kraj, máj atd. 247.; u Letovic někdy: kraj, dé, v imper. se krátí: počke. 104. Cf. Brt. D. II. 5., 35., 45., 69., 125., 184. U Týnce v *ý*: kraj — krý, hajný — hýný, Ib. 92. Cf. Mtc. 1896. 2., 4.

Aj a ajta často v Ruk. královéhrad. Ajta není tam interjekcí, nýbrž má se čísti aj, ta (tu) a nikde není ajta, kde bychom žádali prostého aj. Seyk. Ruk. 62., Mus. 1896. 260. (ejhle tu). — *Aj = baj, ba i.* Mohla bych aj choditi. Sš. P. 117.

aja stahuje se v *á*: bajati báti. Vz Gb. H. ml. I. 555.

Aj-ci m. *ať si.* Dšk. Jihč. I. 19.

aje stahuje se v *á*: dělaješь děláš. Vz Gb. H. ml. I. 555.

Aji = *a i.* Mám bratra aji sestru. P. Ostr.

Ajncety = *sázky, vložky u peřin,* Einsätze. Us. Nár. list. 1894. č. 306. Feuill.

Ajsibon. Vz Kolec (3. dod.).

Ajta, vz předcház. Aj.

Akademický. A. šat v XV. stol. Vz Wtr. Krj. I. 225.

Akafisty = círk. zpěvy cyrillské (knihy). Nár. list. cf. Ott. I. 607.

Akkord také = *přístroj,* jenž označuje akkordy. Taktoměry a a-dy. Cenník firmy bratří Plachtů. Dhnl.

Akkreditiv, u, m. = *list úvěrní;* v obchodu poukázka (mandat) vydatelova na vyzvaného (adressata), aby ověřenému (akkreditovanému) na účet vydatelův úvěru poskytl. Vz Ott. (Dhnl.).

Akkusativ. Cf. Brt. D. II. 286.

Aklom = *co jen, jak jen.* Slov. Phľd. 1894. 306.

Aklubic, e, m. = Cibulka, básn. (obrácené). List. fil. 1894. 418.

Ako = *jako, j* odsuto. Dšk. Jihč. I. 46.

Akoda = *akože.* Slov. Phľd. 1895. 119.

Akorát = *právě.* A. nic nedostaneš. Dej mi kousek! Akorát (= nedám)! Brt. D. II. 513.

Akorátní, pünktlich. Brt. D. II. 513.

Aksamit tlačený, chlupatý, polohedvábný, strakatý. Wtr. Krj. I. 36. Ne vše a., co se černá. Nov. Př. 272.

Aksamítka = čepice, vydrovka s aksamítovým dénkem. Brt. D. II. 469.

Aksenda m. asenda = odvod, *k* přisuto. Brt. D. II. 129.

Aksije = *jáma na len.* U Hump. NZ. 1893. 517.

Aktinomykosa, y, f. Dr. Hlava a Honl. 1893.

Aktinomykotický. A. onemocnění. Dr. Hlava a Honl. 1893.

Aktivný. A. kyselina. Vstnk. III. 2.

Aktovati = *achtovati.* Čel. Pr. m. II.

Akurát, vz Akorát (3. dod.). Brt. D. II. 438.

Alalie. Cf. Ott. VIII. 315.

Alamodový = který jest à la mode, oblíbený. A. píseň. Mus. 1895. 114., Zbrt. Tan. 256.

Alamodský = *alamodový* (3. dod.). A. kasafírek. XVIII. stol. Nár. list. 1895. č. 46. Feuill.

Alaš-crême = alaš vyráběný ve způsobě crêmu. Dhnl. exc.

À la tempera = *způsob malby,* dle něhož barvy smíchány jsou s bílkem. Světz. 1893. Dhnl.

Albert. Odvozeniny vz v Kotk. 10. — A. Bohemus okolo r. 1239. Vz Vlč. Lit. 10.

Albový. A. groš, peníz = *bílý, stříbrný.* Čes. groš = 12 bílých peněz či denárův. Dml. List. 17., 27.

Albrecht. Odvozeniny vz v Kotk. 10.

Alcipřěst m. arcipřěst z archipresbyter. Gb. H. ml. I. 350.

Aldehydický. A. funkce. Vstnk. IV. 128.

Aldobiosa, y, f., v lučbě. Vstnk. IV. 22.

Aldosa, y, f., v lučbě. Vstnk. IV. 22., 23.

Ale = *asi.* Sýra ale 15 funtů; Aby starých vín ale 10 beček prodáno bylo; Pošli máslo a ale 2 sejry. Kat. z Žer. II. 11., 29., 41 a j.

-álek, přípona osobních jmen: Duchálek (z Duchoslav), Macálek (z Matěj). Vz Kbrl. Sp. 11.

Aleš z Albert n. Alexej. Kbrl. Sp. 9.

Aleus či *alius* = tinktura aloes. Us. Čern. Př. 60.

Alexandr. Odvozeniny vz v Kotk. 10.

Alexandreis. Vz Vlč. Lit. 21., 26.

Alexandrie. Tvary vz v Gb. Km. -a 36.

Alfa, *halfa,* sparto, esparto, listy trav stipa. Vz Ott. VIII. 754., I. 832.

Alifer z alia fer (lat.) = jiné karty dej; místy: *alifert, adifer.* Čern. Př. 92.

-alík, přípona jmen osobních: Macalík (z Matěj), Janalík (z Jan) atd. Vz Kbrl. Sp. 11.

Alkaličnosť, i, f., Alkalicität. Sterz. I. 122.

Alkaloid, u, m., v lučbě. Vz Vstnk. IV. 24. nn.

Alkylalkohol, u, m., v lučbě. Vz Vstnk. IV. 23.

Alkylat, u, m., v lučbě. Vz Vstnk. III. 4.

Alkylglykosid, u, m., v lučbě. Vz Vstnk. IV. 22.

Alkylovaný. A. anilin. Vz Vstnk. IV. 16.

Alkylthioalkohol, u, m., v lučbě. Vz Vstnk. IV. 23.

Alkynalin, u, m. Vstnk. IV. 17.

Allegretto, it. = *poněkud živě* (v hudbě). Dhnl.

Allegro energico e con fuoco, s ráznou živostí a ohnivě; a. dimolto = molto allegro. Dhnl. exc.

Alligator ze̮ špan. al lagarto, z lat. lacerta, ještěrka. Čern. Př. 52.

Allo, skrác. = allegro. Dhnl.

Alluvialní = nejnovější útvar zemský. Vz Mtc. 1895. 323.

Almagnac (almaňak, fr.) = franc. kořalka z vinného lihu. Vilímkův cenník. Dhnl.

Almara, oumara, olmara. Dšk. Jihč. I. 6.

Almej oprav v: alměj. Mus. 1893. 97.

Almuti-um, a, n. = *kožešinný kolár; zvláštní* kápě n. plášť kanovníků v XV. stol. Wtr. Krj. I. 567., 221.

Almuženka = *skřínka na almužnu.* Ml. Hüb. 233.

Alto-viola, y, f. = hud. nástroj. Vz Ott. II. 23.

Alvar, u, m., = lat.-čes.-něm. mluvnice jazyka latinského sepsaná od jesuity Em. Alvara. Věst. op. 1892. 16., 17.

Alylalkohol, u, m. Vstnk. IV. 2.

Alylhexylkarbinol, u, m. Vstnk. IV. 8.

Alylisobutylkarbinol, u, m. Vstnk. IV. 8.

Alylkarbinol, u, m. Vstnk. IV. 8.

Alylmethylkarbinol, u, m. Vstnk. IV. 8.

Amand P., čes. spis. 1561.—1610. Vz Věst. opav. 1894. č. 4. 27.

Amaurotický. A. oko kočičí = úplná slepota a zvláštní žlutobílý n. zelenavý reflex z vnitra oka nezánětlivého (jako u některých šelem, zvl. u koček). Schb. Nád. 5., 21.

Amazonky Kosmovy. Vz Mus. 1894. 106.

Ambrovonný. Šml. II. 33.

Ambrozy, vz Ambrozius, Phľd. 1895. 353.

Ambrož: Ambrožek, Brož, Brožek, Brožík, Broža, Brože, Brožka, Brožnák, Brůža, Brůžek, Brůha, Broužek, Ambruž, Bruza. Kbrl. Sp. 14. Cf. Kotk. 10.

Ambrožka, euphrasia. Cf. Ott. VIII. 819. A., ambrosia. 1440. List. fil. 1893. 393.

Amen. Výklad slova vz v Bl. Gr. 152. Amen, Pasku, zovri knižku = už je s tebou amen. Vz Phľd. 1894. 316. Už mu je ameň. (zemřel). Vz Phľd. 1894. 373.

Američiti, amerikanisieren. Poameričiti. Šterz. I. 141.

Amerikán, u, m. = veliký červený brambor. Vck. Val. I. 19.

Amfidofenol, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 7.

Amfofilný leukocyt. Vstnk. II. 425.

Amidobenzoový. A. kyselina. Vstnk. IV. 17.

Amidofenol, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 460., 461., IV. 16.

Amidofenolosulfonový. A. kyselina. Vstnk. III. 460., 465.

Amidokapronaldehyd, u, m. Vstnk. IV. 17.

Amidokresol, u, m. Vstnk. III. 461.

Amidokresolsulfonový. A. kyselina. Vstnk. III. 465.

Amidokresotinový. A. kyselina. Vstnk. III. 464.

Amidokyselina, y, f. Vstnk. IV. 17.

Amidolátka, v lučbě. Vstnk. III. 6.

Amidonaftolsulfonový. A. kyselina. Vstnk. III. 465.

Amidonitrolátka, v lučbě. Vstnk. III. 7.

Amidooxykyselina, y, f. Vstnk. III. 465.

Amidooxykuminový. A. kyselina. Vstnk. III. 464.

Amidooxyskořicový. A. kyselina. Vstnk. III. 464.

Amidosalicylový. A. kyselina. Vstnk. III. 464.

Amidoskupina, y, f. Vstnk. III. 461.

Amidosulfon, u, m. Vstnk. III. 466.

Amidovaleraldehyd, u, m. Vstnk. IV. 17.

Amidothiofen, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 10.

Amidoxylenol, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 463.

Amina, y, f., psí jm. Us. Tkč.

Ammetr m. ampère-metr, přístroj k měření proudův elektrických. Vz KP. VIII. 45.

Ammoniumhydroxyd, u, m. Vstnk. IV. 7.

Amoeba, vz Ott.

Amoeboidní. A. jádra. Vstnk. III. 333.

Amoebosporidia = *cizopasníci článovců* z rodu prvoků. Hlav. Obrz. 11., Vstnk. II. 543.

Amoletka, y, f. = *děvče.* V mluvě praž. Pepíků. Herm. Bod. Praž. 39.

Ampula, *pampula* = *sušené ovoce zavařené.* ČT. Tkč. — **A.** = menší láhev podoby baňaté s hrdlem úzkým. Hrš. Nách. I. 357.

Amulet ve starší době. Vz Zbrt. Pov. 44. nn.

Amylacetat, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 286.

Amylmerkaptan, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 23.

Amylodextrin, u, m., v lučbě. Vz Vstnk. III. 11.

Amyloidledvin, u, m., v lučbě. Vz Vstnk. III. 386.

Amyloin, u, m., v lučbě. Vz Vstnk. III. 10.

Amylosiran, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 408.

An = hle. V Hačávsku. Phľd. 1894. 127.

-aň, *-áň,* příp. jmen osob.: Duchaň (z Duchoslav), Hodaň (z Hodislav), Petráň (z Petr), Kobáň (z Jakob). Vz Kbrl. Sp. 11. Hlucháň, Sochíň. Kbrl. Dmžl. 13.

-aňa, příp. jmen osob.: Zubaňa, Klvaňa. Vz Kbrl. Dmžl. 13.

Anaerobové, druh mikroorganismů. Vstnk. III. 254.

Anafyt, u, m. A. primarní = prýtový článek (rostliny). Čl. L. Jos. 10., 29.

Anafytosní nauka, theorie. Čl. L. Jos. 10., 29.

Anakreontika. Vz Vlč. Bás. 24.

Analogický. A. oprava pravopisu českého: ci m. cy, po *s* a *z* dříve *y,* potom *i* n. *y* dle analogie, *j* m. *g, ej* m. *ey* atd. Cf. Gb. H. ml. I. 15.

Analogie. Vz Krok. 1896., 82.

Anarchista, y, m. A-sté, polit. strana. Vz Strana (3. dod.).

Anarchizna, y, f. Omladinářská a. Šípy 1895.

Anastomovati co. Vz Čl. L. Jos. 17.

Anbrž = anobrž. 1613. Kutn. šk. 132.

Anča. *Chudá a., podúzdva,* abramis vimba, ryba. Brt. D. II. 497.

Anćka m. Anička. Vz Gb. H. ml. I. 228.

Anda, *d* vsuto. Vz Gb. H. ml. I. 409.

Andante též pojmenování hudební skladby volného, klidného rázu. Vz Ott.

Andělička, y, f. = *bršlica*, heracleum, rostl. Brt. D. II. 508.
Andělíše = papuče pletené ze soukenných ostřižků. Jihových. Mor. Glos.
Andělskosť, i, f., Engelschaft. Sterz. I. 802.
Andrášek, ška, m. Vz Ondřej (3. dod.).
Andres, a, m., vz Ondřej (3. dod.).
Andresík, a, m. Vz Ondřej (3. dod.).
Andrla, y, *Andrlík*, a, m., vz Ondřej (3. dod.).
-anec, příp. jmen osob.: Holanec. Kbrl. Dmžl. 12.
Anecefal, a, m. Vstnk. IV. 27.
-ánek, příp. jmen osob.: Dušánek (z Duchoslav), Kubánek (z Jakub), Šimánek (z Šimon). Kbrl. Sp. 11.
Anekdotář, e, m., Anekdotenliebhaber, -jäger. Šterz. I. 157.
Aneša, dle Káča = Aneška. V. Klobúky. Hloušek.
Anežka z Agnéžka. Gb. H. ml. I. 459.
Angiomatosní element v očním nádoru. Schb. Nád. 10.
Anglický. A. panny, správně: andělské, neboť řád tento byl založen v XVI. stol. v Italii a nikoli v Anglii; u nás stalo se to záměnou englische Fräulein, což značí obé (andělské, anglické). Čern. Př. 43.
Anglofil, a, m., *milovník, přítel Angličanův.* Nár. lit. 1893. č. 322.
Angloromanskogermanský. A. báje. Vlč. Lit. 15.
Angostura, y, f., mě. v státu bolivarském v již. Americe. — **A.** = angosturový likér, hořčina, z angosturové kůry. Dhnl. exc.
Angosturový, vz předcház. A. kůra. Vz Ott. II. 380.
Anhed, et continuo. Ev. víd. 105. L. 14., 5.
Ani. S takovým ani pokrmu berte. Chč. S. 29. Spálili je, ani těhotným odpustivše. Břez. Font. V. 477.
-aní a -ání subst. verbalních. V novočešt. *-ání:* kázání; v strčešt. -aní, byla-li předcházející samohl. dlouhá: nadánie, hádanie, kázanie. Vz Gb. H. ml. I. 604.
Aniel, a, m. = *anděl*. Slov. Loos., Pastr. L. 150.
-aník, příp. jmen osobních: Mičaník (z Mikuláš), Kbrl. Sp. 11., Zubaník. Kbrl. Dmžl. 13.
Animism-us, u, m. Vz Zbrt. Pov. 39.
Animistický, animistisch. A. ponímání. Phľd. 1894. 712.
Anisette, fr. = *anýzovka*. Vz Ott.
Anjel není z anděl, nýbrž z lat. angelus. Gb. H. ml. I. 406.
Anka, poprala Janka! (Pokřikování.) Na Žďársku. Nár. list. 1894. č. 234. Odp. feuill.
Anketa, *enketa*, enquête. Vz Ott. VIII. 630.
Anklopéř = *dělník*, který havířům tlučením na řetěz hodiny oznamoval. Arch. XII. 462.
Ankylosovati = *v ankylosu přecházeti*. Čes. lk. 1888. 54.
Ankynky, pl., f. = *nankynky*. Čern. Př. 65.
Anna. Je-li zelí před sv. Annou hezké, je po sv. Anně nepěkné (a naopak). Duf. 244.
Annonční list. Nár. list. 1893. č. 311.
Ano z: a ono, ellipticky = a ono jest; spojka *a* jest v tomto spojení stvrzovací, přisvědčovací. Vz Kla. Sklad. 94. Na Slov. *áno* = tak jest. Phľd. 1895. 119. — **A.** = *poněvadž*. Laban nemohl se uptati na své bohy, ano Rachel na nich seděla. Chč. S. 190.
Anobř. Bl. Gr. 227.
-ant, příp.: bažant, trulant. Čern. Př. 52.
Anthracitový. A. uhlí se nespeká, má skoro kovový lesk a jest k topení výborné. Mtc. 1895. 321.
Anthragallodimethylether. Vstnk. IV. 26.
Anthramin, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 6.
Anthranilový. A. kyselina. Vstnk. IV. 17.
Anthropogeografie, e, f., -geographie. Mus. 1893. 593., Stč. P. př. 30.
Anthropoidní opice. NZ. IV. 75.
Anthropometrie, e, f. = *měření člověka.* Us.
Anticyklon, u, m. Fait. 32.
Anticyklonalní pohyb vzduchu. Stč. P. př. 82.
Antifermetativní. A. prostředek. Světz. 1896. 621.
Antifona není nic jiného, než nějaká předmluva zpěvů potomních, což jich tu koli více býti má. Bl. Gr. 356.
Antiklinalní poloha či opačně skloněná. Stč. P. př. 36.
Antikristovati koho = říkati, že jest antikristem. 1549. Wntr. Živ. c. I. 453.
Antimonpentasulfid, u, m. Vstnk. IV. 54.
Antimontrisulfid, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 53.
Antipulicin, u, m. = *prášek proti blechám*. Nár. listy. 1894. č. 155. odp.
Antisinesism-us, u, m. = nepřátelské smýšlení proti Číňanům (hl. v Americe). Vz Nár. list. 1895. č. 10. feuill.
Antistechon, když se obyčejná litera vyvrže ze slova a jiná na její místo vloží: mosí m. musí, nejsvětější z nejsvatější, pérko v. pýrko. Vz Bl. Gr. 173.
Antoch, a, m., z Antonín. Kbrl. Sp. 8.
Antonín. A-ne, kočka dřímo, Tonda sedí na komíně! (Pokřikování.) Na Žďársku. Nár. list. 1894. č. 234. odp. feuill. Odvozeniny vz v Kotk. 10.
Antoš, e, m., z Antonín. Kbrl. Sp. 8. Antošku, zakývaj nožkú, já se budu dívať, jak ty budeš kývať. Brušperk. Hledíková.
Antrapírovat, cizí = *trápiti*. Val. Brt. D. II. 513.
-any, Jména místní v -any mají zvláštní lokal: Čermany, v Čermách; Ripňany, v Ripňách; Preserany, v Preserách; Rybany, v Rybách; Podlužany, v Podlužách. Mezi Váhem a Nitrou. Vz Phľd. 1894. 253.
Anygl, u, m. = *zanykl* (kámen). Wtr. Krj. I. 533.
Anýzovka, y, f. = *anýzová voda*. Dhnl.
a-o stažené v *a*: a on — an, a onde — ande. Vz Gb. H. ml. I. 564.
Aorist. Cf. Vašek. Filol. důkaz. 74.
Apatycký, Apotheken-. A. nádobí. Kat. z Zer. I. 283., II. 141. Na str. 290. má o též věci mluvíc: apatykářský.
Apka, y, f., míst. jm. na Slov. Phľd. XII. 68., 153.
Apoatropin, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 16.
Apolko, a, m. = *tatíček*. Phľd. 1895. 565.

Apollon, král syrský. Vz Vlč. Lit. 23., 27., Jag. Arch. 1896. 282.

Apoštol. Na den rozeslání sv. a-lů (15./7.) odkud vítr věje, odtamtud přijde draho. Val. Vck. Val. I. 164.

Apoštolský. A. mast, octomed s octanem mědnatým, *ipsiják, psiják*, Apostelsalbe. Sterz. I. 233.

April. První a poslední a. na Val. Vz Vck. Val. I. 79.

Apuško, a, m. A váš priateľ len vždy s apuškom. Phľd. 1893. 610.

Apyrit, u, m., miner., Lithionturmalin. Sterz. II. 229.

-ar příp. jmen osob.: Holar, Machar (od Mach), Pechar (od Pech), Jančar (od Jan). Kbrl. Sp. 11. a Kbrl. Dmžl. 13.

-ař, -ář. Kořenná slabika se mnohdy krátí (nepovídá kdy). Vz Gb. H. ml. I. 594. Cf. List. fil. 1895. 73.

Araban, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 21.

Arabit, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 20.

Aradác. Slovenský A. v Banátě. Vz Phľd. XII. 468.

Arbajtek, tku, m. = zimní mustrovaný šátek velikosti hyty. Ve Slez. Věst. opav. 1891. č. 4.

Arběl, a, m., z lat. Arbela, mě. Gb. H. ml. I. 150.

Arbokát, a, m. = *advokát*. Val. Brt. D. II. 513.

Arboret, u, m. Chudenický a. Čl. Zrůd. 16.

Arcibiskupovati. Wtr. Živ. c. I. 321.

Arciděkanský chrám atd. Flš.

Arciděkanství, n., Erzdechantei. Flš.

Arcihánce, e, *arcihanec*, nce, m., Erzschimpfer, m. Jg.

Arcihříšník, a, m., Erzsünder, m. Jg.

Arcijedovatý, sehr giftig. Jg.

Arcikněz. O tomto slově praví Bl. Gr. 181., že jest neobvyklé. Vz násl. Arciotec.

Arcilékař, e, m., Erzarzt. Krab.

Arcimoře, e, n., Archipelag. Har.

Arcinešlechetný pohan. Arch. XII. 60.

Arcinezdvořák, a, m. Erzflegel, m. Jg.

Arciotec, toto slovo nelíbilo se Bl., dával přednosť cizímu slovu patriarcha. Bl. Gr. 229.

Arciotcovství, n., **-stvo,** a, n., Patriarchat, n. D.

Arcipohanský, ganz heidnisch. Cyr.

Arciprase, ete, n. Vrch. F. I. 91.

Arcipřeství, n. Půh. IV. 175. Cf. Wtr. Živ. c. I. 417.

Arcisek, sku, m., Zvič. Milt. 26. Cf. násl.

Arcisky = *narcisky*. Ivančice. Brt. D. II. 513.

Arcisléz, u, m. = *zindava*, alchimilla vulg., das Sinnau, der Löwenfuss. Jg.

Arcistolník, a, m. Čel. Pr. m. II. 498., 500 a j.

Arciškolní, *arciškolník*, a, m., ein Synagogenältester. Proch.

Arcitiskař, e, m. Vlč. Bás. 13.

Arcitruksas, a, m., Erztruchsess, m.

Arcivévodský, erzherzoglich. Us.

Arcivrah, a, m. Vrch. Rol. XXIII.—XXIX. 172.

Arcizahradník, a, m., Erzgärtner, m. Koll. Zn. 506.

Arcizle, e, n., narcissus. Laš. Brt. D. II. 505. Cf. Arcisky (3. dod.).

-arda, příp. jmen osob.: Sucharda. Vz Kbrl. Dmžl. 13.

-árek, příp. jmen osob.: Holárek, Chudárek. Vz Kbrl. Dmžl. 13.

-áreň m. *-árna:* kováreň. U Dačic a Telče. Brt. D. II. 278.

Arendátor, a, m. = arendár. Dhnl. exc.

Arfa m. harfa, *h* odsuto. Dšk. Jihč. I. 33.

Argon, u, m. (ἀ-ἐργον) = neslučující se s jinými látkami, nově nalezený plyn ve vzduchu vedle dusíku a kyslíku. Vstnk. IV. 132., Nár. list. 1895. č. 54. odp.

Argyna, y, f. = *georgina*. Laš. Brt. D. II. 513.

Archaismus. Pokud lze a-mův užívati. Vz Bl. Gr. 173. nn.

Archiděkan. 1596. Kutn. šk. 54., 102. a j.

Archidiakonat, u, m. Flš.

Ariosa, y, f., jm. nového hudebního nástroje s kovovými vložkami. Vilímkův cenník. Dhnl.

Arioso, it. = krátký, avšak výrazný zpěv vřelé melodie, jenž přerývá frase recitativní. Vz Ott. II. 704.

Arithmografie, e, f. Vz Ott. II. 732.

Arkabuza, těžší ručnice. A-zy kladli vojáci střílejíce na vidličky. Wtr. Krj. I. 624.

Armáka, y, f. = *jarmárka*. Brt. D. II. 436.

Armaryj, e, f. = *armara*. Jicko. Brt. D. II. 513.

Armcejch, u, m. = rukáv. 1564. Vz Armcejk, Arncajch. Wtr. Krj. I. 587.

Armpantový, vz Záponový (3. dod.).

Arncajch, vz Armcejch (3. dod.), z Armzeug, ryt. rukávy. Wtr. Krj. I. 602.

-árně: pekárně, strč.; nyní: -árna: pekárna. List. fil. 1895. 74.

Aroškop, u, m. A. či hemelín na koňskou hlavu v XVI. stol. Wtr. Krj. I. 636.

Arrestant, a, m., nesprávně m. arrestat. Arrestant znamená zatýkajícího. Čern. Př. 47.

Arrestovati zboží = *obstaviti*. 1726. Pras. Řem. 43.

Arrhythmie, e, f. Vz List. fil. 1894. 263.

Arroba, y, f., obchodní váha a míra ve Špan. a j. Vz Ott. II. 786.

Arsenopyrit. Vz Ott. X. 180.

-arský, *-árský*, příp.: kravarský, kovárský; později *-řský* působením příslušných substantiv základních: kravařský. Gb. H. ml. I. 335.

Artikul, e. Velesl. Kal. 122., 125. a j., Háj. Herb. 37. V tomto a-li. Snm. I. 418., Bl. Gr. 163. Ty a-le. Ib. 426.

As = *až*. V Rohožné. Čes. l. V. 365.

-ás v lok. pl. u názvů místních na -any vycházejících, vz Mus. fil. I. 392., Gb. H. ml. I. 484. Jak se lokaly v -ás místních jmen na německé tvary převáděly? Vz Črn. Př. 38., 39.

Asa = *aspoň*. Chč. S. 135.

Asbestovec, vce, m., Amiantoid, nerost. Sterz. I. 141.

Asbestový. A. papír. KP. VIII. 103.

-ásek, příp. jmen osob.: Holásek, Vonásek, Pavlásek. Vz Kbrl. Dmžl. 13. a Kbrl. Sp. 11.

Asfaltovník, a, m., Asphaltarbeiter. Sterz. I. 256.

Aschvalpový špensr. Světz. 1893. 398.

Aspom = *aspoň*. V. Revúce na Slov. Phľd. 1893. 561.
Assimilace samohlásková na Slov. Vz Pastr. L. 106.
Astant, a, m., z lat. adstans = pomocník sluhy při spolcích literatův. Wtr. Živ. c. 963.
Astradamský. A. sukno. Arch. XIII. 418.
Astrofysika, y, f., Astrophysik. Vstnk. II. 560.
Astrofysikalní ústav. Stč. Kon. 106.
Astrologický. A. věštby. Vz Zbrt. Pov. 99.
Astrometeorologie, e, f. Stč. P. př. 101.
Astrykán, u, m. = *astrachán*. Kožich a-nem (šedým beránkem) lemovaný. Chod. Čes. l. V. 238.
-aš, *-áš*, příp. jmen osob.: Petraš, Petráš, Vondráš. Vz. Kbrl. Sp. 11.
-ášek, příp. jmen osob.: Vonášek, Vondrášek, Malášek. Vz Kbrl. Sp. 11. a Kbrl. Dmžl. 13.
-at, -át, příp. jmen osob.: Holát, Malát, Velát, Mašat, Mašát, Pešát. Vz Kbrl. Dmžl. 13. a Kbrl. Sp. 11.
Atavistický, atavistisch. A. původ něčí (od atava). Cl. Zrůd. 13. a j.
A-tě = ať tě (nenaučí a p.). Dšk. Jihč. I. 20.
-átek, příp. jm. osob: Havlátek. Vz Kbrl. Sp. 11.
Atelina m. jatelina. Brt. D. I. 12.
-atka, příp. jmen osob.: Balatka, Janatka. Vz Kbrl. Sp. 11.
Atmický. A. růže pro vlhkosť vzduchu. Vz Stč. P. př. 86.
Atomistika, y, f., Atomistik = nauka o atomech. Vstnk. II. 277. Cf. Ott. II. 986.
Atomstvo, a, n. Ztk. 49. (3. vyd.).
Atrofický, atrophisch. A. jádro. Vstnk. III. 383.
Atropamin, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 16.
Attentatník, a, m. Nár. list. 1893. č. 344.
au psávalo se: au, aw. Gb. H. ml. I. 251. Je střídnicí za starší *ú*: súd saud; za starší dvojslabičné -a-u: naučtež (ve verši); za cizí au: hauff. Ib. 254. — *au (ou)* se mění v aj, ej: Hüttenrauch hutrajch hutrejch; střhněm. goukel, strč. kajklíř, nč. kejklíř. Ib. 256. — Ve XIV. století se au počíná a drží se do r. 1849. Ib. 260., 261. Za au, ou bývá *ú, uo*: doufati dúfati duoffati. Ib. 264. Hanákům jest tato dvojhl. protivná a proto vyslovují v cizích jm. *ou*: loudo, Hous, Houpt; za slov. val. pauk, paučina mají pók, póčina. Brt. D. II. 14.—15. Cf. ib. 35., 45., 68. V Brněnsku, u Litovle, Konic a Jevíčka jí není. Vz ib. 164., 111.

Au = *hle*. Vz An (3. dod.). V Hačavsku. Phľd. 1894. 27.
a-u staženo au: přisahu přisau. Gb. H. ml. I. 564.
Auerův. Auerův hořák, A-ovo světlo. Us.
Auffank. A-ku či laudemia platilo se vrchnosti 10%, kdykoli na př. selský statek přešel v jiné držení. L. posíl. I. 13.
Augusta J. br. Cf. Bl. Gr. 287.
Aumara, y, f. = *jarmara*. 1580. Wtr. St. Pr. 183.
Aurumpant, u, m., z Armband. 16. stol. Mus. 1893. 60.
Ausreytéř, e, m. Hrš. Nách. I. 198. Vz Ausreitar.
Austejlar, a, m., horní úředník, z Austheiler. Snm. I. 391.
Austria-cos, ku, m., doutník. Us.
Aušburk vedle Augšburk. Gb. H. ml. I. 459.
Aušpet, u, m. = *díl, tál, kux*, z něm. Ausbeute. Arch. XII. 247.
Authrakolith v 2. dod. oprav v: Anthrakolith.
Autoinfekce, e, f., Autoinfektion, f. Vstnk. II. 558.
Automolit, u, m. (*gahnit*), nerost. Vz Ott. IX. 821.
Autonomně něco vytvořiti. Wtr. Krj. I. 14.
Autosuggesce, e, f. Vz Mus. 1894. 451.
-ava, příp. jmen osob.: Jírava (z Jiří). Vz Kbrl. Sp. 11.
avě. Z avě se *v* odsouvá: právěti práěć, praěł. Laš. Brt. D. I. 110.
avi. Z avi se *v* odsouvá: lavice lajce, rukaica, prail. Laš. Brt. D. I. 110. Cf. Prý.
Axamitný. A. praporec. Štilf. 197.
Axlar Pavel Jos., kněz a spis. Vz Mus. 1895. 314.
a-y staženo v *á*: kňagyni kňáni, přehl. strč. knieni. Gb. H. ml. I. 564.
Azianský = asianský, asijský. Machb. 11. 13.
Azin, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 16.
Azoimid v lučbě: N_3H. Vstnk. III. 13.
Azolátka, y, f. Vstnk. IV. 13.
Azoxybenzol, u, m. Vstnk. III. 460.
Azucarillo = *tyčinky* ku přípravě osvěžující limonady. Nár. list. 1894. č. 160. inser.
Azulmový. A. hmota. Vstnk. III. 467.
Až. Ten až (= teprv) měl strachu. Až nejkrásnější to není (příliš krásné). Brt. D. II. 221., 291.
Ažurový. V. výšivky. Čes. l. V. 225.

B.

B souhláska původní. Vz Gb. H. ml. I. 303. *B* souhl. *praslovanská*. Vz ib. 310. V Zábř. mení se *b* v *d*: dřemeno, Brt. D. II. 129.; u Kojet. v *f*: brk — frk a ve *v*: honba — honva, ib. 47.; u Tišnova v *m*: rebník — remník. Ib. 186. Také na Žďársku. Ib. 249. Tam také ve *v*: Bobrová — Vobrová. Ib. 249.
V jihozáp. Čech. mění se v: *p, m, v*. Vz Dšk. Jihč. I. 22. Jeho změny na Zlínsku a Kroměř. Vz v Brt. D. I. 13., 16., II. 17. — **B** *cizí* 1. zůstává: bouda, bedna; 2. mění se a) ve *v*: barvíř, buvol, b) v *p*: fišpán, paleta, vz ib. 423. nn., panket, punt. Vel. Kal. 178., 149. *B* v chromečském podřečí na Mor. Vz List. fil. 1894. 92. — *B se přisouvá:* botka, bacoun, oblízati, bahnice; *se odsouvá* ze sku-

penin: bn, bt, bst. Vz Gb. H. ml. I. 424. a tyto skupiny. Přisouvá se na Žďár., Zábř., Kruml. (blízat), Brt. D. II. 129., 209., 249. Přisouvá a odsouvá se v jihozáp. Čech. Vz Dšk. Jihč. I. 22. — *b* se psalo: b = bití; *b* = hrabij. Vz Gb. H. ml. I. 421. Jak *b* zní. Vz ib. 411. nn. *b* v jihozáp. Čech. Vz. Dšk. Jihč. I. 22. Na Zlínsku a v Kroměř. ho není. Brt. D. I. 13., 16., II. 17.

Ba = *a*. Dávají husám česnek ba mak slepicím. Brt. D. II. 260. — *No ba* = ano, bodejť. Jsi z Velatic? No ba! Tvarožná. Hledík.

Baba = *vdaná ženská* vůbec a manželka zvláště. Laš. Brt. D. II. 459. — **B.** *s příhanou.* B. vev (ve) společnosci kvitek, na ulici angel, doma čert; Kdze b. rondzí, tam len čert plondzí. Phľd. 1895. 186., 188. Jaká taká b., kedz ju božká (boská), ta je rada. Phľd. 1895. 187. — **B.** = *vysoký koláč.* Slov. Phľd. 1893. 522. — **B.** = *tupější konec vejce.* NZ. II. 603. — **B.** = *druh kožichů* v XVI. stol. Wtr. Krj. I. 458. — **B.** = *pozadní, vytrolený len.* Zábř. Brt. D. II. 441. — **B.** Šátek na babu vázaný. Duf. 22. Vz Babka. — **B.** *u kuželny*, vz Oploták (3. dod.). — **B.** = *půl sudu piva* atd. Vz Matka. — **B.** = *potok* v Novohradsku na Slov. Vz Phľd. XII. 246.

Bába. Objevení se báby znamení nešťastné. Vz Zbrt. Pov. 100. — **B.** Vz Babička (3. dod.). — **B.**, *tanec.* Vz Tanec čes., 3. dod. — **B.** *k dolévání* = jedenáctý sud, z kterého sládek daně neplatí, nádavek. NZ. III. 220. — **B.** = *hadr* zabalený na starém koštěti n. na holi, kterým se capouch ucpával. Na Chodsku. NZ. II. 651. — **B.** *a Děd* = báj. bytosti. Podává J. J. Hanuš. Pojedn. Učené společn. 1864.

Babák, u, m. = *lopuchový květ.* U Chrasti. NZ. III. 109.

Babčák, a, m., mlýn. rybník v Šenově ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 6. — **B.,** a, m. = *muž porodní báby.* Tvarož. Hledík.

Babčice, e, *babka, nákovka* = *kovadlinka* na koni (stolička o třech nohách), na němž se kosy kovají. Brt. D. II. 453. — **B.** = *trojhranné plíšky* mezi bombíky na župici. Val. Vck. Val. I. 29.

Babec, bce, m. = *dědek.* Brt. D. II. 291.

Baběnka, y, f., vz Babička (3. dod.).

Babi, f. = *babička.* Slovo nové. Světz. 1893. 613.

Babí *plesk.* Vz Vajčák (3. dod.) — **B.** *břuch*, bukvica, betonica off., rostl. Brt. D. II. 500. — **B.** zub. Vz Zub (3. dod.). — **B.** *hněv, jehličí, řepík*, ononis spinosa, rostl. Brt. D. II. 505. — **B.** *list*, vz Volí ucho. — **B.** *uši.* Vz Volí ucho (3. dod.). — **B.** *rúch, babské rúcho, bukvica, vlčí chvost, rapáňa*, salvia pratensis, rostl. Brt. D. II. 507.

Babí Kout, hora v Krkonoš. Světz. 1893. 254. c.

Babice = *druh buchet.* Slez. NZ. IV. 498. — **B.,** vz Jíva (3. dod.).

Babička: *starenka* (uh.), *stařenka* (zl., laš., vsac.), *stará máma* (Lanž.), *babička* (klob. a brod.), *baběnka* (Brumov), *bába* (Jemnice), *babka* (Litov.). Brt. D. II. 460. — **B.** = *bábovka.* Brt. D. II. 472.

Bábička, y, f., alauda cristata, pták. Mor. Buděj. Brt. D. II. 492.

Babiereň, rně, f. = *babovina* (3. dod.).

Babík, u, m., vz Vajčák (3. dod.).

Bábika. Prikazovala b-kám, aby pokojne se držaly a starého otca nekopaly. Phľd. 1895. 308.

Babina, y, f., obec na Zvolensku. Phľd. XII. 246.

Babindol, a, m., obec na Nitransku. Phľd. XII. 246.

Babintstvo, a, n. místo babinstvo, *t* přisuto. Gb. H. ml. I. 397.

Babka = *babička, matčina matka.* Vz Babička (3. dod.). Půh. III. 216. a j. — **B.** = *pomahačka k porodu.* 1438. List. fil. 1895. 142. — **B.** = *bábovka.* Brt. D. II. 472. — **B.,** vz Babčice (3. dod.). — **B.,** vz Vajčák (3. dod.). — **B.** = *malá mince.* B. k babce, budú nohavice, aj kapce. Slov. Phľd. XII. 23. — **B.** = *hruška.* ČT. Tkč.

Babočena, y, f. = *babučina.* Brt. D. II. 291.

Babóňat = *lelkovati.* Brn. Brt. D. II. 291.

Baboř, e, m., jm. holubí. ČT. Tkč.

Baborka, y, f. = *pásek* na dolením okraji sukně. V Blatech. Nár. list. 1894. č. 223. 2. — **B.** = *pentle* ozdobená zrcátky a jinými cetkami, kterou se nevěsta při čepení zdobí. Již. Čechy. Vykl. Svat. 111.

. **Babouk,** a, m. = *brouk.* Brt. D. II. 291., Dšk. Jihč. I. 23.

Babovnica, e, f. = pekáč na baby (bábovky), u Myjavy; v Turci *babiereň.* Phľd. 1895. 444.

. **Babráckosť,** i, f. = *nerozhodnosť* a p. Phľd. 1894. 247.

Babranice, e, f. = uměle připravený, špatný, nezdravý *nápoj.* Slov. Phľd. XII. 421.

Babraniny vystaviti. Phľd. 1893. 509.

Babský. B. rúcho, vz Babí rúch (3. dod.). — **B.** střevíc = bačkora. Wtr. Krj. I. 490.

Babšička, y, f., vz Cečetka (3. dod.).

Babučina, y, f. = *pavouk.* Záp. Mor. Brt. D. II. 291.

Babula, y, f., vz Přosa (3. dod.).

Babulatý = *mající babulu, lysku.* B. kráva. Vz Babula (3. dod.). Brt. D. II. 517.

Babulice, e, f. = *okrouhlá skála.* Phľd. 1895. 734.

Babulinka, *babulka, móďátko*, sambucus racemosa, rostl. Brt. D. II. 507.

Babulka. Šátek pod bradu zavázaný je na b-lku. Brněn. Brt. D. II. 466. — **B.,** vz Babulinka (3. dod.).

Babuša, e, f., vz Běl (3. dod.).

Bacilka, y, f., jm. *šatlavy* pro neměšťany. 1733., NZ. III. 415.

Bacill, a, m. O pyogenních vlastnostech b-la tyfového. Pod. dr. Iv. Honl. 1893. O b. cf. Vstnk. III. 255.

Bacóch, u, m. = *nechutná placka.* Brt. D. II. 472. Cf. Bacúch.

Bacoun, u, m. místo ocún. Gb. H. ml. I. 424.

Bača. Dobre bačom, keď je na čom. Slov. Nov. Př. 231.

Báče, pl., f. = *papuše.* Zábř. Brt. D. II. 470.

Bačľovať = *jako bača sloužiti.* Slov. Phľd. 1894. 675.

Badadlo, a, n. Světelné b. KP. VIII. 208.

Bádanice, e, f. = bádání. 1676. Phľd. 1894. 9.

Badatelný, erforschbar. Krok. 1896. 7.

Badín, a, m., míst. jm. v Hontě. Phřd. 1894. 61.
Badov, vz Badušov.
Badra, pl., n., *badry = zvířecí odpadky, maso z mrch?* Pohodnému dávalo se za vožení bader do obory vlčí sud piva. 1642. Vz NZ. III. 521.
Badušov n. **Badov,** a, m., potok v Gemer. Phřd. XII. 158.
Bágny, pl. = *zažívací ústroje přežívavců.* Slov. Zátur.
Bagany, vz Jančary (3. dod.).
Bagary, m. = *veliké střevíce.* Zábř. Brt. D. II. 129.
Bafati. Bafá, jako když baráčník peče chleba. Nov. Př. 650.
Bagoun ze střlat. baconus porcus saginatus. Mtz.
Bahčiť = *klevetiti.* Slov. u Brezna. Phřd. 1893. 304.
Bahníř, e, m., vz Jiva (3. dod.).
Bahno, les a potok ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 6.
Bahyl Jan † 1759. Cf. Phřd. 1895. 353.
Bacháček M. Mart. Vz Mus. 1893. 264.
Bachanda, y, f., jm. zašlého rybníku na Poděbradsku. NZ. IV. 100.
Bachatý z Bauch. Gb. H. ml. I. 265.
Báchor. Dělat b-ry = pošklebky, posmívati se. Na Poděbr. v 18. stol. NZ. III. 514.
Báchoř, e, m. = pečivo z bílé mouky zadělané teplým mlékem a vejci. Záp. Mor. Brt. D. II. 472.
Bachorec, rce, m. = *bachor.* Hledám konca od bachorca. Val. Vck. Val. I. 100.
Báchorkovitě něco vypsati. List. fil. 1893. 448.
Bachráň, ě, m. = *bachráč.* Aha, přepyšný b.! Slov. Phřd. 1893. 743.
Bachratěti. Rais. Rod. 122.
Bachrmbolty, z Backenbart. Val. Brt. D. II. 513.
Bachula, y, f. = *bakula, hrč.* Záp. Mor. Brt. D. II. 291.
Bajerský. B. pivo, lepší než jednoduché. Slez. NZ. IV. 446.
Bájesloví. Literatura bájeslovná r. 1892. Vz Čes. l. V. 190., NZ. IV. 151., Vlč. Lit. 6.
Bajt, u, *bajtek,* tku, m. = *ranec.* Přišla s bajtem = uhnala si dítě. Laš. Brt. D. II. 291.
Bajti = *býti.* 1530. Arch. XII. 379. XIV. 199.
Bajzek, zka, m. = *pejsek.* Dšk. Jihč. I. 22.
Bajzky, pl., f. = blechy. Dšk. Jihč. I. 22.
Bak koče = *bok.* Slov. Phřd. 1894. 36. — *Haky baky* (čiry čary). V Phřd. 1894. 441. čteme: Háky báky.
Bákadla, pl., n. = *pleskačky.* Záp. Mor. Brt. D. II. 292.
Bakalář. Oděv b-řů v XV. stol. Vz Wtr. Krj. I. 226. — *B. Mart.* v XV. stol. Vz Vlč. Lit. 249., 284.
Bakalářský. B. etymologie = pseudoučené poklésky etymologické. List. fil. 1894. 153.
Bakati = *fákati.* Odtud bakaný a bekaný = zamazaný. Kotk. 62.
Bakešová Lucie, spisov. NZ. III. 22.
Bakov, a, m., dříve: Babkov. Čern. Př. 33.
Bakterioskopický. B. zkoumání. Hlav. 8.
Bakula, y, m. = *silný, zavalitý člověk.* Jevíčko. Brt. D. II. 292.
Bakule = *nemotora.* U Žleb. NZ. II. 615.
Bakulit, u, m. = podlouhlá rezavá zkamenělina. Mtc. 1895. 243.
Bakušov, a, m., potok v Gemer. Phřd. XII. 153.
Bal, u, m. = hlína při kořenech stromků přichystaných ku přesazení. Jevíčko. Brt. D. II. 292.
Bál (ples). Vz Zbrt. Tanc. 279. nn. Kaj su same baře, tam všeho na maře. Mor. Čes. l. V. 417.
Balaban, a, m. = *blaban, blafan* (žvanil). Kotk. 113.
Balač, e, m., os. jm., z Baltazar. Kbrl. Sp. 14.
Baláček, čka, m., os. jm., z Baltazar. Kbrl. Sp. 14.
Balada, y, m., z Baltazar. Kbrl. Sp. 14.
Balák, a, m., z Baltazar. Kbrl. Sp. 14.
Balákati = *baláchati.* Mor. Kotk. 98.
Balan, a, m., os. jm., z Baltazar. Kbrl. Sp. 14.
Balaš, e, m., os. jm., z Baltazar. Kbrl. Sp. 14.
Balata, y, m., os. jm., z Baltazar. Kbrl. Sp. 11.
Balatín, a, m., míst. jm. v Nitransku. Phřd. XII. 341.
Balatka, y, m., os. jm., z Baltazar. Kbrl. Sp. 11.
Balátko, a, n. = *oblázek.* Záp. Mor. Brt. D. II. 292.
Balatný. B. sekera = *balata.* Kabt. 30.
Bařban, u, m. = *veliký hustý mrak.* Laš. Brt. D. II. 292.
Balcar, a, m., os. jm., z Baltazar. Také *Balcárek, Barcal.* Kbrl. Sp. 14.
Balda, y, m., os. jm. z Baltazar. Kbrl. Sp. 10.
Baldovica, e, f. = *silná hůl.* Brněn. Brt. D. II. 292.
Balek, *Bálek,* lka, m., os. jm., z Baltazar. Kbrl. Sp. 14.
Balestra, y, f. = *palestra, kuše* většího kalibru. Wtr. Krj. I. 622.
Báleš = *osúch.* Slov. NZ. III. 30. (konec).
Balíčkář, e, m. Žďárečtí b-ři. Nov. Př. 486.
Balihárka. U B-ky, louka u Miletína. NZ. IV. 275.
Balík, a, *Balíček,* čka, m., os. jm., z Baltazar. Kbrl. Sp. 14.
Bališ, e, *Balíšek,* ška, m., os. jm., z Baltazar. Kbrl. Sp. 14.
Balladista, y, m. Vlč. Bás. 25.
Balladovati. Zl. Jg. 119.
Ballet, vz Zbrt. Tan. 195., 202.
Bałoch, u, m. = *plácanina.* Nedělej b-chů = neplácej. Brt. D. II. 292.
Baloun, a, m., os. jm., z Baltazar. Kbrl. Sp. 14.
Balounek, nka, m., os. jm., z Baltazar. Kbrl. Sp. 14.
Balsamicky, balsamisch. Len. 76.
Balta. Tatar baltou v hlavu ji udeřil. Phřd. 1894. 667.
Baltazar: Balač, Baláček, Balada, Balák, Balan, Balaš, Balcar i Barcal, Balcárek, Balek a Bálek, Balíček, Balík, Bališ, Balíšek, Baloun, Balounek. Kbrl. Sp. 14. Cf. Kotk. 10.
Balvan = *kus.* Pobral mým lidem dva

b-ny soli. Půh. IV. 387. — **B.**, *kamenný mezník* v Nitře. Vz Phľd. XII. 247.

Balvoko, a, n., vz Vojčák (3. dod.).

Bambásek, sku, m., asi = *vatovaná podšívka.* Wtr. Krj. I. 346., 473.

Bambáskový. B. futro. Wtr. Krj. I. 463.

Bambol, u, m. = *brambor.* List. fil. 1893. 466.

Bambor = *brambor.* V Krkonš. List. fil. 1893. 465.

Bambula, y, f., vz Bambuláč (násl.).

Bambuláč, *bamboláč,* e, m. = kdo má velkou bambulu, papulu, tvář vypasenou. Brn. Brt. D. II. 292.

Bambúšit = *vybírati vnitřnosti.* Val. Brt. D. II. 292.

Bán. Vyťatý b. (v lese), zkade drevo dolu na dolinu svážali. Phľd. 1895. 488.

Bana, y, *Baňa,* ě, f., byl hrad v Nitransku. Vz. Phľd. XII. 341.

Baňa, ě, f. = mýdlová bublina. Laš. Brt. D. II. 292. Cf. Bana.

Baňák. B-ci = obyvatelé Kroměřížska a Holešovska (od širokých červenic, baní). Brt. D. II. III.

Bancúch, a, m., statek v Trenčínsku. Phľd. XII. 341.

Bančiar, u, m. = *nádoba širokého hrdla.* Slov. Phľd. 1893. 53. Cf. Bančár.

Bančit = *dávati baně* (pohlavkovati); *bafčiti, kouřiti.* Brt. D. II. 292.

Bandlářský varštát (Werkstatt). 1722. Pras. Řem. 54.

Bandóre (y), vz Dřevěnky (3. dod.).

Bandur, u, m. = *vánočka.* Mor. Ostrava. Brt. D. II. 472.

Bandúr, u, m., vz Cihla (3. dod.).

Báně = *důl.* Báňu kopati, bauen. Phľd. 1893. 435. Do jednej baně kujú (jsou při něčem svorni). Mor. Čes. l. V. 420. — **B.** = *džbán.* Mieša koše s baniami = rozdielne veci. Slov. Phľd. 1894. 441. — **B.** = *lom,* Steinbruch, m. Ib. 1893. 297. — **B.** = *vysekaný les, hora.* Ib. — **B.** znamená niečo prázdneho, vybratého a dutého. Ib.

Báněvý = *báňský.* Baněvé knihy. Půh. III. 335.

Baniatka = *riasa rakyty;* v Bosáckej: barátka, v Nitransku: cicúšky. Phľd. 1893. 470.

Banište, e, n. V Belujsku na Slov. Phľd. 1893. 481.

Bank. Dva banky čili 80 balvanů soli. Pras. Těš. 60.

Baňka. B-ky stavěti po těle. Vz Zbrt. Pov. 100. (Pověra.) — **B.** slepičí = *kukáně.* Brt. D. II. 292.

Bankomet, a, m. = *hráč dávající banku* Lerm. II. 89.

Bankyta, y, f. = *ptačí chléb,* viburnum lantana, rostl. Brt. D. II. 508.

Bannosť. Čes. l. V. 178. Vz Banosť (3. dod.).

Báno = *ba ano.* Oestr. Mon. (Böhm.). I. 494.

Baňory = *baňaté rukávy.* Mor. Nár. list. 1896. č. 107. Feuill.

Banosť. Nerač mať za b., že ruším. Phľd. 1895. 40.

Baňotka, y, f. = kaňot (3. dod.).

Bánovce, míst. jm. v Trenčínsku. Phľd. VII. 154.

Bánovček, míst. jm. na Slov. Phľd. XII. 653.

Baptisál, u, m. = kniha, do které se novokřtěnci zapisovali. Wtr. Živ. c. 613.

Bára, y, f., z Barbora, dissimilací. List. fil. 1893. 465.

Barabáška, y, f., stráň u Krče. Nár. list. 1896. č. 107.

Baráček, demin. slova Barák.

Baračka, y, f., míst. jm. na Slov. Phľd. XII. 77.

Baráčník, jinak: *zahradník, záhoník, domkář, podruh, hryzoplot.* NZ. III. 144., 512.

Barák, a, m., os. jm. z Bartoloměj. Kbrl. Sp. 14. — **B.,** u, m., fr. baraque = tyč, žerď, tedy b. = chýše ze žerdí n. prken sbitá. Čern. Př. 48. — **B.** = *veverčí hnízdo.* Záp. Mor. Brt. D. II. 292.

Barakán, u, m. = *látka oděvní.* XV. stol. Wtr. Krj. I. 115.

Barakša, e, f., obec v Tekové. Phľd. XII. 341.

Baralad, a, m., obec v Požúně. Phľd. XII. 341.

Baran, a, *Baránek,* nka, m., os. jm. z Bartoloměj. Kbrl. Sp. 14. — **B.,** Widder; Vyhnali barana za dvůr, aby ho psi nepotrhali. Mor. Čes. l. V. 417.

Baranducování, n. = dělání: baran duc. Vz Ducnouti. Mor. Nár. list. 1896. č. 161. odp. feuill.

Baraní. *B. rožky,* vz Vranec (3. dod.). — *B. vajco, baranica,* semeno ocúnu. Brt. D. 501. Cf. Tanečnice (houba. 3. dod.), Vajco (3. dod.).

Baranica, vz Baraní (3. dod.), Tanečnice (3. dod.) — **B.** (Zlín.), *hromadnice* (Březová), *hromaždilky* (Brumov), agaricus congregatus, houba. Brt. D. II. 511.

Baranit *co na kom* = *louditi.* Jicko. Brt. D. II. 292.

Báránkovat se. Baránkuje se = na obloze dělají se beránky. Brt. D. II. 292.

Barańský, přítok Černé ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 6.

Barátka, vz Baniatka.

Baraž, jedovatý had. Známe 160 druhů baražů. Vz Ott. VIII. 478., X. 712.

Barbata, míst. jm. na Slov. Phľd. XII. 77.

Barbínek, nku, m. = *barvínek.* Phľd. 1895. 18.

Barbora. Na den sv. B-y utrhne se višňová letorůstka a dá se do vody; kvete-li o štědrém večeru, bude brzo léto, pakli ne, bude léto hodně pozdě. Us. — **B.** n. *cigánka* = *časť vozu* vzadu dole žebřiny spojující. Cf. Brt. D. II. 445. — **B.** = časť tkadlc. stavu (z předu). Ib. 455.

Barborka = *basa.* Vz Barbora. — **B.** = *uzel,* který vznikne, když se řetěz přetrhne v některém článku a přetržené články se pak spojí kouskem dřeva. Brt. D. II. 292.

Barbošit koho = *plašit, strašit.* Myjava. Phľd. 1895. 444.

Bárcif = *ba arcif.* Světz. 1894. 326.

Barda, y, m., os. jm., z Bartoloměj. Kbrl. Sp. 14.

Bardoněk, vz Bartoněk.

Bardún, vz Zbrt. Tan. 29.

Barek, rka, m., os. jm., z Bartoloměj. Kbrl. Sp. 14.

Bareš, ršę, m., os. jm., z Bartoloměj. Kbrl. Sp. 14., 8., Čern. Př. 27.
Barevník, u, m. = *válec*, který se napájí barvou, černí. Nár. list. 1894. č. 88. odp. feuill.
Barhany m. varhany, *v* v *b*. Dšk. Jihč. I. 24.
Barchan = *přístroj* k lití stříbrných cánů (prutů). Arch. XII. 454.
Barchaník = *kdo dělal barchan*. B. tkal do lněné osnovy bavlněné niti; *barchentník* tká také *pomeziny* a látky kropenaté. Wtr. Krj. I. 115.
Barchanka, y, f. = *barchanová sukně*. Wtr. Krj. I. 396.
Barchentník, vz předcház. Barchaník.
Barches, u, m. = *placka* ze za syrova strouhaných bramborů, krupice a mouky. ČT. Tkč.
Barický. B. růže pro tlak vzdušný. Stč. P. př. 86.
Bařina = *hnojůvka*. Mor. Mtc. 1893. 145.
Bařinov, a, m., trať u Dobré ve Frýdecku. Vést. opav. 1893. 6.
Bařiti = *baštiti*. Kotk. 169.
Barka, y, f. = *koroptev* (u pytláků). Světz. 1894. 214. a j. — **B.**, *baruška* = *jehniatka, púzalky, kočičky,* květné puky rokyty. Phľd. XII. 317.
Bárka = *loďka*. Již u Rozk. (Dob. Dur. 390.) Na bárkách plúti. Alx. Nách. kap. XIII.
Barkář, e, m. = *lovec barek, koroptví*. Vz předcház. Barka. Světz. 1894. 223. c.
Barkarola. Příkl. vz v Kvp. 61.
Baroch, a, m., os. jm., z Bartoloměj. Kbrl. Sp. 14.
Baroko, a, n. = *barok*. Mus. 1893. 54.
Barósy = dlouhé vlasy. Záp. Mor. Brt. B. II. 293.
Baroš, e, m., os. jm., z Bartoloměj. Kbrl. Sp. 14.
Baróše = *plod jehličnatého stromu*. Brt. D. II. 508.
Barouš, e, m., os. jm., z Bartoloměj. Kbrl. Sp. 14.
Bárskto = *kdokoli*. Phľd. 1895. 83.
Bársktorý = *leckterý*. Slov. Phľd. 1893. 74.
Baršónek, nku, m. = *balšánek*, *l* v *r*. Brt. D. II. 112.
Bárta, y, m., os. jm., z Bartoloměj. Kbrl. Sp. 14.
Bartásek, ska, m., os. jm., z Bartoloměj. Kbrl. Sp. 14.
Bártek, tka, m., os. jm., z Bartoloměj. Kbrl. Sp. 14.
Barteska, y, m., os. jm., z Bartoloměj. Kbrl. Sp. 14.
Bartík, a, m., os. jm., z Bartoloměj. Kbrl. Sp. 14.
Bařtipán, a, m. = *kdo rád něco dobrého sní*. Cf. Bařiti, Kotk. 169.
Bártl, a, m., os. jm., z Bartoloměj. Kbrl. Sp. 14.
Bartlík, a, m., os. jm., z Bartoloměj. Kbrl. Sp. 14.
Bartoch, a, m., os. jm., z Bartoloměj. Kbrl. Sp. 14., 8.
Bartocha, y, m., os. jm., z Bartoloměj. Kbrl. Sp. 14.
Bartolomaeides Ladislav, 1754.—1825., kněz a spis. Phľd. 1895. 354.
Bartoloměj. Odtud: Bartoch, Bartocha; Bartoň, Bartoněk i Bardoněk, Bartoník, Bartoníček, Bartůněk, Bartůček; Bartoš, Bartošek, Bartošík, Bartůšek; Bartuněk, Bartušek, Bartuška; Bárta, Bártek, Bartík, Bartásek, Barteska, Bártl, Bartlík; Barek, Bareš, Barda, Barák, Baráček, Baran, Baránek, Barášek, Baroch, Baroš, Barouš. Kbrl. Sp. 14. Cf. Kotk. 10. Hřímá-li po sv. B-ji, bývá ještě teplo. Val. Vck. Val. I. 164.
Bartoň, ě, m., os. jm., z Bartoloměj. Kbrl. Sp. 14.
Bartoněk, ňka, m., os. jm., z Bartoloměj. Kbrl. Sp. 14. Také Bardoněk.
Bartoníček, čka, m., os. jm., z Bartoloměj. Kbrl. Sp. 14.
Bartoník, a, m., os. jm., z Bartoloměj. Kbrl. Sp. 14.
Bartoš, e, m., os. jm., z Bartoloměj. Kbrl. Sp. 14.
Bartošek, ška, m., os. jm., z Bartoloměj. Kbrl. Sp. 14. B. z Drahonic. Vz Mtc. XVIII. 283.
Bartošík, a, m., os. jm., z Bartoloměj. Kbrl. Sp. 14.
Bartošna, y, f., vz Vartošna.
Bartošova Kronika. Cf. Vlč. Lit. 280.
Bartůček, čka, m., os. jm., z Bartoloměj. Kbrl. Sp. 14.
Bartůněk, ňka, m., os. jm., z Bartoloměj. Kbrl. Sp. 14.
Bartůšek, ška, m., os. jm., z Bartoloměj. Kbrl. Sp. 14.
Bartuška, y, m., os. jm., z Bartoloměj. Kbrl. Sp. 14.
Baruňka, y, f. = Baruška.
Baruška, vz Barka (kočička). Phľd. XII. 317.
Barva (šatstva). Vz Wtr. Krj. I. 355. Hra na b-vy. Vz Duf. 91., 105. — **B.** = *prým*. Nohavice s b-mi. Wtr. Krj. I. 480.
Barvenice, e, f., vz Šarka (3. dod.). B. = modrá sukně. Čes. l. V. 181.
Barvínek. Cf. Krok. 1895. 176.
Barvíř = *lazebník*. B-ři a doktoři. Kat. z Žer. I. 28., II. 5.
Barvířka, y, f. = barvířský ostrov, nyní Žofín v Praze. Zbrt. Tan. 285.
Barvivo. Upotřebení elektr. proudu k výrobě b-va a lučebnin. Vz KP. VIII. 236.
Barvivý. B. hmota. Vstnk. IV. 27.
Barvokamenotisk, u, m., Chromolithographie. Sterz. I. 604.
Barvokamenotiskař, e, m., Chromolithograph, m. Sterz. I. 604.
Barytonace, e, f. List. fil. 1895. 71.
Baryton-on, a, n., List. fil. 1895. 70.
Barytonovati = *barytonem dělati*. List. fil. 1895. 70., 71.
Baryvka, y, f. = *barvička*. Jevíčko. Brt. D. II. 293.
Barzo = *ano*. Phľd. 1895. 59.
Basa. Hrklo to ve mně jako v base. Kld. III. 127.
Basalní cylindr. Čl. L. Jos. 16.
Basaltický, basaltig. Sterz. I. 395. a.
Basaltový = *čedičový*, basalten. Sterz. I. 395. a.
Basam palaš i s motykou! (Zaklení.) ČT. Tkč.

Báseň, strč. básň, básu; strč. sklonění a tvary. Vz Gb. H. ml. I. 160., 161., Gb. Km. -i 22.

Básenník, a, m. B. navrhuje se m. básník ve Věst. I. 13. Ale básník úplně zdomácnělo.

Bask, a, m., hora v Trenčansku. Vz Phľd. 1893. 240. — **B.,** der Baske. Sterz. I. 396. a.

Baskický, baskisch. Sterz. I. 396. a.

Basľovat co = *v rukou motati; paskuditi.* Jicko. Brt. D. II. 293.

Básničkovati, dichteln. Sterz. I. 672. b.

Básnitel, e, m. Doporučuje se místo básník ve Věst. I. 13. Vz Básenník.

Básnitelský doporučuje se m. básnický ve Věst. I. 13. Cf. předcház.

Basovník, a, m. = *basista.* Litov. Brt. D. II. 293.

Baspumort, u, m., hud. nástroj. 16. stol. Mus. 1894. 234.

Basrman, a, m. = *hastrman.* Vck. Poh. 119.

Bastyka, y, f. = *svatební pečivo* v Sedlčansku. Nár. list. 1894. č. 223. 2.

Baškory = *bačkory* (žen. botky). Dšk. Jihč. I. 45.

Baštica, e, f., přítok a trať ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 6.

Baštýř, e, m., *dělník při rybnících.* Mnč. Zás. 20.

Baštviť sa = lakomiť sa; domáhať sa niečeho. Phľd. 1895. 438.

Bata, y, f. = *vata.* Dšk. Jihč. I. 24.

Báťa. O strč. sklonění cf. Gb. Km. -a 31.

Batan, u, m. = *ženská kazajka* s nabíranými, vycpanými rameny. Han. Brt. D. II. 464.

Bateliti se s čím = *párati se.* Kotk. 62.

Báti se. Cf. Gb. H. ml. I. 20. O časování vz Brt. D. II. 29., 53., 81. Nebuj se, lem še tres. Šariš. Phľd. 1894. 377. Kdo še bojí, zle ostojí. Ib. 1895. 188. Nebojte se, do večera bude pršet (jistě). Vých. Mor. Brt. D. II. 293. I báli se strachem velikým. Ev. seit. 5. Luc. 2. 9.

Batizovce, míst. jm. ve Spiži. Phľd. 1894. 61.

Batłať = *žvatlati.* Laš. Brt. D. II. 293.

Batograf, a, m., *popisovatel malinníků.* Phľd. XII. 418.

Bátoše, e, f. = *bátoš,* myslivecká brašna; *bátošna* = mošna školácká. Záp. Mor. Brt. D. II. 293.

Bátošna, y, f. = *kapsička* naplněná masem, podobající se bátošji = myslivecké kabeli, Waidtasche. Mor. Čern. Př. 62. Cf. Vátošna, Batoše (3. dod.).

Batozubká, é, f. = *chlebová polévka, žebračka,* z Bettelsuppe. Čern. Př. 61.

Batože = *ovšem.* Brt. D. II. 240.

Batožina = *břímě, náklad,* Gepäck, n. Phľd. 1894. 119., XII. 262. Všetka jeho b. je guitarra a městek. Ib. 1894. 733.

Batožkaveť sa = *zatmívati se.* Slunce zašlo, b-velo sa. Slov. Phľd. 1894. 109.

Baťula, y, m. = *baťa, hlupák.* Záp. Mor. Brt. D. II. 293.

Baudonion, u, m., druh ruční harmoniky. Vilímkův cenník. Dhnl.

Bauše ze strč. Bohuše. Gb. H. ml. I. 466.

Baviti. Zisk nepřinese vám, co nebaví. Slád. Žen. 21.

Bavlník, gossypium. Vz Ott. X. 347. nn.

Bavorák, a, m. Je celý B. = kdo sedí s lokty o stůl opřenými a s bradou o dlaň; půl B-ka, kdo jen jednou rukou se opírá. Dmžl. NZ. IV. 197.

Baysar, a, m. = Kaisaria, Cæsaria mě. Kabt.

Bazalička, *bazalka,* y, f., ocymum basilicum, rostl. Brt. D. II. 505.

Bázeň, strč. bázn. Gb. H. ml. I. 161. Strč. sklonění vz v Gb. Km. na -i 22.

Bazilíška, y, f. = *mlok.* Záp. Mor. Brt. D. II. 293.

Bázlivý. B-ví se vypovídají ze Strašecího přes Babu do Nestrašovic. ZN. III. 228.

Báznivý. 1433. Krok. 1894. 85. B. člověk. Ev. víd. 111. Luc. 2. 25.

Bazylika, y, f. = jaterní žíla. Bl. Gr. 230.

Bažantí mluva. Vz NZ. III. 330.

Baždal, u, m. = *baldachýn,* slovo cizí. Laš. Brt. D. II. 513.

Bažinka, y, f. = *housátko.* Na Žďársku. Nár. list. 1894. č. 127. odp. feuill.

Bažiti. — **abs.** = *něco chutného jísti* a p. Já myslila, že páni někde baží, a oni při práci. Kotk. 93.

Bažný = *mlsný.* Je b. jak kocúr. Brt. D. II. 293.

Bč změněno v *bš:* Libšice m. Libčice. Gb. H. ml. I. 525.

Bdicí hodiny = budíček. XVI. stol. Mus. 1893. 76.

Bdíti. O etymol. cf. Gb. H. ml. I. 18., 74. B., bzu, Pass. 451.; vlivem bdíš atd. změnilo se bzu v bďu. Ž. klem. 45. Cf. Gb. H. ml. I. 401. B. **ve** zlých skutcích. GR. N. 118. 12.

Bďu, vz předcház.

be, *bь. b* od následujícího *e* a *ь* se neměkčí: bedlivý, tebe, sebe. Gb. H. ml. I. 423.

bě vyslovují Hanáci jako *bje.* Brt. D. II. 17. *-bě* mění se v Morkovicích ve: *bi:* v izbi. Brt. D. II. 63.

Béba, y, f. = *rýma.* Brt. D. II. 486.

Beck. Dr. Ant. ryt. Beck, 1812.—1895., dvorní rada, psal také česky. Vz Nár. list. 1895. č. 230. odp. str. 2.

Beckovský. Cf. Mus. 1893. 264.

Beč, e, f., území ve Spiši. Vz Phľd. XII. 342.

Bečka. Jde s bečkama = bečí (pláče). Us. Hledík.

Bečkov, a, m., potok na Slov. Vz Phľd. XII. 154.

Bečoun, a, m. = *ovce; plačící dítě.* Us. B. = ovce. Ovid. Vybr. básně. Vyd. Podstatný O. 10.

Bečulenka, y, f. = *bečička.* Val. Vck. Val. I. 129.

Bečúr, u, m. = *bečár.* Vých. Mor. Brt. D. II. 293.

Bečvářový z: bezoar (bezoarový). B. prášek. Us. Čern. Př. 60.

Bědajanek, nka, m. = *ubožák.* Laš. Brt. D. II. 293.

Bedáriť. Čtrnáct roků b-ril Kollár po cudzích hospodách. Phľd. 1893. 454.

Bederec, rce, m. = *liek od bolasti v bedrách.* Slov. Phľd. 1894. 492.

Bederenček, čku, m. = *bedrník.* Phřd. 1895. 491.

Bedla, y, f. = *berla.* Dšk. Jihč. I. 10.

Bedlivost. Jaká b., taková správa. Kat. z Žer. II. 285.

Bedlně. Op. Mus. 71. (List. fil. 1895. 101.)

Bedlovitý. B. houby, agaricini. Ott. X. 284.

Bedna, sthněm. butinna. Gb. H. ml. I. 423.

Bednařina, y, f., Fassbinderhandwerk, n. Nár. list. 1896. č. 127.

Bedněný džbán = nahoře až na malý otvor uzavřený. Mor. a slov. NZ. III. 429. B. kůlna (se stropem). Brt. D. II. 436.

Bednót. Ani nebedl = nehlesl. Stavkov. Brt. D. II. 293.

Bedra, y, f. = *vydra.* Tišn. Brt. D. II. 186.

Bedří = *vydří.* B. čepice. Brt. D. II. 186.

Bedřich (Fridrich), odtud: Bedroš, Bedrna. Kbrl. Sp. 15.

Bedrna, y, m., vz předcház.

Bedrník, z lat. pimpinella, bedra sílící. Čern. Př. 54. B. v strčes. léčení. Vz Zbrt. Pov. 62.

Bedro, strčes. sklonění. Vz Gb. Km. -a 11. — **B.** = *štít dřevěného stavení.* V Táborsku. Jinde jinak, vz Štít (3. dod.). Ott. VII. 7. b.

Bedroš, e, m., vz předcház. Bedřich.

Bedrunka. B-ko, daj slunko, jak nedáš, utnu ti hlavičku, pod panskú stoličkú (jak nedáš, vem tě Jidáš; jak dáš, vem tě pán Bůh na provaz). Brušp. Hledíková.

Bedzgúniti = *prohánětí se.* Děti b-ly okolo kostola. Phřd. 1896. 157.

Beg, a, *bej,* e, m. = *šlechtic, velkostatkář, boháč.* Jihoslov. Klš. 95.

Běh. Obrátiv se i da sě na běh (útěk). Alx. Nách. kap. X.

Běhadlo, a, n. = *vozík,* v němž se učí děti běhati. Chodsky. NZ. III. 20.

Běhavka. Léčení jí na Slov. Vz Mtc. XVIII. 206.

Běhokolka, y, f. = *kola pod boty.* Nár. list. 1895. č. 69. inser.

Běhoun, a, m. = *tulák.* Kat. z Žer. 105. — **B.,** u, m. (dromon) = druh rychlých veslařských lodí válečných. Ott. VIII. 36.

Běhulica, e, f. = *běhula.* Nár. list. 1896. č. 36.

Běhutý. D. loďka (rychlá). Kub. Rol. 123. a j. A b-tým ohněm šel po vsi hlas. Šml. VII. 58.

Beige, fr. (béž), druh *vlněné látky.* Ott.

Beigeový (béžový), vz předcház. B. podsazení. Exc.

Bejdlo, a, n. = *blahobyt.* Z bejdla taky nejsme. Dšk. Jihč. I. 47.

Bejchy = vyduté boky na voze obilím naloženém. Jicko. Brt. D. II. 445. Vz Bok.

Bejkovat = *bečeti, plakati.* Žďár. Brt. D. II. 363.

Bejkovka, y, f. = louka daná od obce pastýři na vydržování býka. Plzeň. Čes. l. V. 136.

Bejkový. B. svatba slavila se na sv. Martina po osypu. Pastýř, ponocný a hajný připravili těm, kteří jim dali osyp, hostinu a ta slula b-vou svatbou. Vz Čes. l. V. 137.

Bejzlosti = *bez zlosti.* Doudl. Kts. 11.

Bekaný, vz Bakaný, Bakati (fákati).

Beksle, z něm. Wechsel, křižovatky. Slov. Phřd. 1894. 545.

Bekyně, z lat. beguina, Betschwester. Mtc., Gb. H. ml. I. 423.

Běl, strčes. sklonění. Vz Gb. Km. -i. 19. — **B.,** podběř, májík, babuša, podbělica, lopušica, ludzi květ (uh.), tussilago farfara, rostl. Brt. D. II. 508.

Běla = *kráva bílá nebo šedá; bílá koza.* ČT. Tkč. — **B.** = Kazi, dcera Krokova. Pulk.

Bělá, é, f., obec ve Spiši. Phřd. XII. 247. — **B.** = řeka ve vých. Těšínsku. Pras. Těš. 9.

Běláčnost, i, f. B. duhovky, albinoismus iridis. Vz Ott. VII. 123.

Bělasý dým; b. bavlna. Phřd. XII. 285., 311.

Belatka, y, f. = *balatka.* Nestojí za b-tku. Bl. Gr. 295.

Bělboký (běloboký). B. bříza. Černý. Zejl. 53.

Belec, lce, m. = *kbelec, k* odsuto. Dšk. Jihč. I. 31.

Belechati = *pelešiti se, spáti.* Dšk. Jihč. I. 23. (*b* v *p*).

Belek, lku, m. = *kbelík, dojačka.* Žďár. Brt. D. II. 293.

Bělek, lka, m., os. jm. u Kosmy.

Bělena, y, f. = *mléko.* Ve šviháčině. Brt. D. II. 520.

Béleš = *vdolek.* Vz Báleš. Brt. D. II. 472.

Belhavý. Belhav. Št. Mus. 52. a.

Belial. Vz Vlč. Lit. 261.

Bělička, y, f. = *drobná bílá slíva.* Jevíčko. Brt. D. II. 293.

1. **Belík,** u, m. = *studánka,* jejíž stěny dřevem jsou obloženy = gbelík (záp. Mor.; na východní Mor. sluje *korábek*). Brt. D. II. 293.

2. **Belík,** u, m., obec v Nitře. Phřd. XII. 247.

Bělík, a, m., jm. koně. NZ. III. 103.

Belina, y, f. = *bylina,* zvl. léčivá zelina. Záp. Mor. Brt. D. II. 293.

Belka, y, f. = *gbelka.* Phřd. 1893. 52.

Bełkotit = *mleti hubou.* Laš. Brt. D. II. 293.

Belladonin, u, m., v lučbě. Věstn. III. 16.

Bellay Ern., básník. Vz Phřd. XII. 378.

Bělma, y, f. = *bělmo.* Brt. D. II. 284.

Bělmo. Léčení bělma na Slov. Vz Phřd. XII. 564., Mtc. XVIII. 21. Strčes. žehnání bělma. Vz Zbrt. Pov. 64.

Bělný chléb. Chč. Mik. 439.

Bělohlávek, vka, m., os. jm. Kbrl. Dmžl. 22.

Bělohlavost, i, f. = *světlý vlas.* NZ. IV. 251.

Bělohorský. B. nářečí na Slov. (u Bílé Hory v Malých Karpatech). Vz Phřd. 1893. 238., NZ. III. 214.

Bělohruška, y, m., os. jm. Kbrl. Dmžl. 22.

Bělokam, u, *bělokámen,* e, m. = *granulit,* nerost. Vz Ott. X. 429.

Bělokamenný. B. zeď. Lerm. II. 149.

Bělokorný = *bělokorý.* B. borovice, pinus leucodermis. Mtc. XVIII. 195.

Bělokorý. B. bříza, weissrindig. Hdk. Hoř. 56.

Bělolist, filago. Cf. Ott. IX. 195. b.

Bělomázdřitý listenec. Cl. L. Jos. 39.

Bělopruhý, weissgestreift. B. holub. ČT. Tkč.

Bělořit, saxicola oenanthe, místy na Mor.: skalník (i v Táborsku), skálinek. Mtc. 1893. 305.

Beloš, e, m., potok v Požúne. Vz Phľd. XII. 247.
Bělotrn, echinops. Cf. Ott. VIII. 445.
Běloušek, ška, m. = bílý koník. Sv. Čech.
Belovina, y, f., strom. Mtc. 1894. 22.
Běložlutavý. B. reflex z oka vycházející (u gliomu). Schb. Nád. 48.
Bělrouchý (bělorouchý). B. bříza. Černý. Zejl. 53.
Beluda, y, f. = území v Šariši. Phľd. XII. 247.
Beluše = *hostina pro belušnice.* Zvolen. Phľd. 1895. 664.
Belušnice = *družičky.* Zvolen. Phľd. 1895. 664., 654.
Belžmo. Zápas kulžmo nebo b., Hinkkampf, m. Sterz. I. 1283.
Ben, a, m., os. jm., z Benedikt. Čern. Př. 27.
Bena, *Béna,* y, Béňa (dle Baťa), m., z Benediktus. Kbrl. Sp. 14., 9.
Benák, a, m., z Benedikt. Kbrl. Sp. 14.
Benát, a, m., z Benedikt. Kbrl. Sp. 14.
Benátský. B. vyšívání na čepcích. Vz Vck. Val. I. 42.
Benda, y, m., z Benedikt. Kbrl. Sp. 10., 14.
Bendák, a, m., os. jm., z Benedikt. Kbrl. Sp. 14.
Benďák, a, m., os. jm., z Benedikt. Kbrl. Sp. 14.
Bendásek, ska, m., os. jm., z Benedikt. Kbrl. Sp. 14.
Bendík, a, m., os. jm., z Benedikt. Kbrl. Sp. 14.
Benditi. B-li až do půl noci. Světz. 1893. 43. b.
Bendl, a, m., vz Benedikt (doleji).
Bendovka, y, f. = kadlátka (švestky) vařené s moukou. CT. Tkč.
Beneda, y, m., os. jm., z Benedikt. V Kosmovi. Cf. Kbrl. Sp. 14.
Benedek, dka, m., os. jm., z Benedikt. Kbrl. Sp. 14.
Benedik, u, m., geum urb., rostl. = benedikt. Mor. Mtc. 1895. 155.
Benedikt, a, m.: Benedikta; Benedek, Beneda, Benetka; Benda, Bendík, Bendák, Benďák, Bendásek, Bendl; Bena, Béna, Béňa, Bína, Bínovec, Binko; Beneš, Benýšek, Beniš, Beníšek, Benš, Benák, Benát, Benka. Kbrl. Sp. 14. Cf. Kotk. 11.
Benedikta, vz předcház.
Benedín, a, m., zaniklá ves u Meziříčí. Vz Mtc. XVIII. 264. nn.
Beneš, e, m. Vz předcház. Benedikt a Báleš. Cf. Gb. H. ml. I. 163. (stran gt.). — Br. Beneš, spis. Cf. Bl. Gr. 287.
Benetka, y, m., os. jm., vz Benedikt.
Beniš, e, **Beníšek,** ška, m., vz Benedikt (3. dod.).
Benka, y, m., os. jm., vz Benedikt (3. dod.).
Benno. Cf. Mus. 1893. 257.
Beňovo, a, n., míst. jm. na Slov. Phľd. XII. 376.
Benš, e, m., os. jm., vz předcház. Benedikt.
Benýšek, ška, m., vz předcház. Benedikt.
Benzaldehyd. Vstnk. III. 408., 454., 467., IV. 19.
Benzil, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 247.
Benzildioxim, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 247., 249.
Benzochinon, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 11.
Benzolový. B. roztok. Vstnk. III. 55.
Benzoylchlorid, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 2.
Benzoylovati. Vstnk. IV. 26.
Benzoylsuperoxyd, u, m. Vstnk. IV. 19.
Beran. Je tvrdý a necitelný jako b. Nár. list. 1894. č. 149. odp. feuill. Nie sú ťažké baranovi rohy; Ťažko b-na s vlkom smieriť; Šibaj bičom (smyčcem) barana (housle), zahráme si do rána (budeme tančiti). Phľd. 1894. 197., 258. Jdou za ním jako ovce za b-nem. Šml. VII. 55. Stínání b-na o posvícení. Vz Vck. Val. I. 92. Hra na b-na. Vz Duf. 102.
Beránci, vz Zajíčky (3. dod.).
Beranidlář, e, m., Rammensetzer, m. Sterz. II. 624.
Beraniti = *tlouci někým.* Brt. D. II. 294. Cf. Zaberanit (3. dod.).
Beránky = *kocian, pazúrky, paprčky, myší úška, prašivka,* gnaphalium dioicum, rostl. Brt. D. II. 503.
Berannie. Nechybuje mu nič, iba b. rohy (o hloupém). Slov. Zátur.
Berbín n. *Verbín,* a, m., obec ve Spiši. Phľd. XII. 342.
Berčí. B. mne napomínají, abych dal z toho plat. 1492. Arch. XIV. 111. a j.
Berdla, y, f. = *berla, d* vsuto. Šb. D. 51.
Berem, a, m., území v Trenčínsku. Phľd. XII. 341.
Bergenský. B. tuk (rybí), Bergenfischthran. Sterz. I. 452. a.
Bergleder za Berla polož před Bergstein.
Berkfrit, u, m. = nejvyšší a nejbezpečnější část hradu, ve které rodina panská v míru žila, z Berg-, Burgfriede, střlat. belfredus n. berfredus. Vz Čern. Př. 86.
Beřkovice, dříve Běškovice od Běška. Čern. Př. 33.
Berla, strčes. sklonění. Vz Gb. Km. -a 11. B. biskupská. Vz Wtr. Krj. I. 223.
Berlínka, y, f. = *cestovní povoz s pohyblivým krytem.* Berline. Sterz. 455.
Bernář m. bednář. Gb. H. ml. I. 375.
Bernard. Odvozeniny vz v Kotk. 11.
Berní. Má ho rád jako sedláci b. úřad. Šml. VIII. 232.
Bernolakista, y, m., Bernolakův přívrženec. Koll. 1893. 182.
Berňový. B. řeč (o berni). 1540. Mus. 1894. 397.
Berthold. Odvozeniny vz v Kotk. 11.
Bertrandit, u, m. Vstnk. III. 326.
Berunk, u, m. = *příjem.* Wtr. Živ. c. 977.
Beruše = šišky borové a jedlové. Zábř. Brt. D. II. 294.
Beryllnatý. B. mineraly. Vstnk. III. 326.
Běs. O původu cf. Gb. H. ml. I. 71., Dob. Dur. 393. nn., 97., 108.
Beseda. Jaký člověk, taká bešeda (řeč, zábava); Krásnu bešedú nenasyciš hoscí (řečí). Phľd. 1895. 187., 377. O čes. b. cf. Zbrt. Tan. 306.
Besedář, e, m. = besedár. Cop. 10.
Besedářsky něco formovati (jako se to dělává v besedách, nedůkladně). Bl. Gr. 113.
Besediti. Jak še kdo spravuje, tak še o nim bešeduje (mluví). Phľd. 1895. 188.
Besermené v Alx. B. 233. = blízcí pří-

buzní s Kumany a Maďary. Vz Krok 1896. 53. nn.
Besnica = *kořalka*. Phľd. XII. 55.
Běsnota, hydrophobia, lyssa; léčení jí na Mor. Vz Mtc. 1894. 338.
Běsný člověk = *pominutý*. Mor. Mtc. 1894. 339.
Běsovská (tanec). Zbrt. Tan. 9.
Běsový = *ďábelský*. B. kníže. Ev. seit. 17. Luc. 11. 16.
Besta m. vesta, *v* v *b* (háb m. háv). Vz Gb. H. ml. I. 430.
Bestínne, grún na Slov. (Snad m. Bezstínne, vrch bez stínu, holý.) Phľd. XII. 653.
Bét = býti. U Chroměe. List. fil. 1894. 363.
Běta chudá či suchá, rostl., vz Lopatka (3. dod.).
Befah. B. = soukrvice umrlci z úst tekoucí. Zátur. Kýže je to b.? (povie Uderanec vtedy, keď vidí niečo a nevie, čo je to.) Novohradsko. Phľd. 1896. 250.
Betašný. B. zelina, capsella bursa pastoris. Mtc. 1894. 103.
Bez. O vokalisaci předložky *bez* v Háj. Herb. a Vel. Kal. cf. List. fil. 1894. 208.
Bezabecedník, a, m. = analfabeta. Us.
Bezbleskový. B. hrmenie. Phľd. 1895. 729.
Bezbolnosť, i, f. Ztk. 64. (3. vyd.).
Bezbožeckosť, i, f., Gottlosigkeit, f. Nár. list. 1894. č. 307. odp.
Bezcita, y, m., empfindungsloser Mensch. Vstnk. II. 578.
Bezdan, u, m., mellilotum album, rostl. 1440. List. fil. 1893. 395.
Bezděčnosť. Aby je k žádným b-stem nenutil. XVI. stol. Cel. Pr. m. II. 266.
Bezděčný, opportunus, *příhodný* (řídký význam). A když b. den přišel. Mnč. Ev. víd. 124. Mark. 6. 21.
Bezděk Vlad., pseudonym = Vlad. *Vaňátko*, spis., 1870—14./4. 1896.
Bezdět z světa sešel (bezdětek). 1411. Dml. List. 10.
Bezděz, e, podle Boleslav. Malá B. S. N. I. 679. Na B-zi. Pulk. 160. Novotvar: Bezdézí. List. fil. 1895. 322. Bezdězý Hora. V. Kal. 24., Arch. XIII.
Bezdobosť, i, f., Formlosigkeit. Krok 1896. 7. (Durd.).
Bezdobý, formlos. Krok 1896. 7. (Durd.).
Bezdomný = *bezdomý*. B. člověk, pes. Phľd. 1894. 245. a j.
Bezdušný. B. věc. Chč. Mik. 437.
Bezdyšnosť, i, f., Apneustie, f. Sterz. I. 232.
Bezdyšný, apneustisch. Sterz. I. 232.
Bezedný, bezden. List. fil. 1895. 290.
Bezertý = *bez rtů*, lippenlos. Světz. 1894. 126.
Beseslohy za Bezeslinnosť v VII. 1195. chybně m. Bezeslohý.
Bezespornosť, i, f., Widerspruchslosigkeit. Krok 1896. 7.
Bezezdrojný. B. poušť. Zvič. Milt. 61.
Bezhvězdný. B. tma. Kká. Puš. 30.
Bezchlebí, n., Anstellungslosigkeit, f., Sterz. I. 213. a.
Bezkrejtka i *vezkrejtka*. Dšk. Jihč. I. 24.
Bezličný. B. rostlina. Phľd. XII. 645.
Bezlodyžný. B. kozinec, astragalus excapus. Mtc. XVIII. 197.
Bezmále, *bezmálem* m. bezmála, utvořeno z bezmal a málem, zde tedy neřídí *bez* instrumentalu. Vz Gb. H. ml. I. 122.
Bezmatčilý, mutterlos. B. včely = nemající matky. ČT. Tkč.; Duf. 267. bezmatčelé.
Bezmyšlénkovitě, gedankenlos. Tam b. odpočívala. E. Hynek. Neštěstí tety Uršuly. 1894. str. 61.
Beznaděj, e, f. Důvěra čel (čeliž) b-ji. Vrch. Rol. XXXVIII. 60.
Beznároční, anspruchslos. Phľd. 1895. 235.
Beznervně se rozvíjeti. Ztk. 84. (3. vyd.).
Beznervný. B. vědomí. Ztk. 32. (3. vyd.).
Bezoblačný. B. výšina. Kká. Puš. Roz. 45.
Bezobratlý, ohne Wirbelknochen. B. živočich. Vstnk. II. 534.
Bezočivě. Malinníky b. rozrastaly po zahrade (nestydatě, mnoho). Phľd. XII. 419.
Bezočivec. To je b. (nestydatý). Phľd. XII. 406.
Bezodkladný odchod. Krs. 84.
Bezpáteřnatec, tce, m., evertebratum. Ott. VIII. 849.
Bezpečiti. Že jsem se již odjinud opatřila, nač mne on b-čil (co mi poslati slíbil). Kat. z Žer. II. 30.
Bezpek. V tom sa skrýva veľa b-ku a istoty. Phľd. XII. 672.
Bezpočtukrát ho urazili. Vrch. Rol. XLIII. 102.
Bezpodmětný. B. věty. Vz Věta (3. dod.).
Bezpomocně, hilflos. Nad tím b. ztrnula. Světz. 1894. 578.
Bezpomocnosť, i, f., Hilflosigkeit, f. Ztk. 110. (3. vyd.). Dětská b. Phľd. 1893. 143.
Bezpomocný, hilflos. B. dítě. Phľd. 1895. 217.
Bezpostřední z: bezprostřední. Fontes II. 201.
Bezpotěšný, trostlos. Ať zmírá b. Kvp. 70.
Bezpráví m. bezpraví, dle ‚právo'. List. fil. 1895. 89.
Bezpravovice ves u Chudenic měla by se nazývati Bezpremovice, založilť ji Bezprem, nyní se zove Vespravovice, pl. Čern. Př. 35.
Bezprístrastne (bez obalu). Slov. Poviem svoju mienku b. Phľd. 1893. 575.
Bezpřízvuký = *lhostejný*. B. pocit, popud. Krejč. Psych. 53.
Bezprostornosť, i, f. Ztk. 49. (3. vyd.).
Bezpusc = *bezpust*. Netreba c' klásci pod ten kotel b. sveta (příliš mnoho dříví). Phľd. XII. 697.
Bezruč = *bezruký*. Laš. Brt. D. II. 294.
Bezručka, y, m., os. jm. Arch. XII. 29. — **B.** = *bezruký*. B. chodí (otvírá-li vítr dvéře). Slez. Nov. Př. 651.
Bezsoudný zařaď za Bezsmyslný (I. 63.).
Bezsrdcový. B. suchota. Phľd. 1896. 240.
Bestarostný za Bezstarosť v V. 986. oprav v: Bezstarostný.
Bezstěnný, wandlos. B. prostora krevní. Hlav. Obrz. 20.
Bezsvědomitý, gewissenslos. B. člověk. Phld. 1894. 536.
Beztak. Šak tě b. nepotřebuji. Mor. Nár. list. 1893. č. 299. odpol. B. je mrtvý nepria-

teľom živého. Phľd. 1894. 674. Vy ste sytí i b. (s dostatek). Phľd. XII. 165.

Beztělestný, körperlos. B. svátosť. Chč. Mik. 478.

Beztuký. B. potrava, mager. Vstnk. IV. 153.

Beztykadlý, antennenlos. Sterz. I. 216.

Bezumie. Miloval ho do bezumia. Phľd. 1893. 574.

Bezútěšně. Kká. Puš. Roz. 52.

Bezvědomě, ohne es zu wissen, bewusstlos. B. zřel jsem v hvězdy. Kvp. 39.

Bezvrchý, berglos. B. krajina. Phľd. 1893. 343.

Bezy, dle Dolany, míst. jm. na Slov. Phľd. XII. 179.

Bez yroku m. bez úroku. Mor. Brt. D. I. 104. (lašsky).

Bezzakonník, a, m. Břez. Font. V. 424.

Bezzánětlivý, entzündungslos. B. oko. Schb. Nád. 8.

Běžeti. — **abs.** Kto beží (utíká), toho netreba honiť. Phľd. 1893. 701. — **jak.** Běhati na koních dobro (jezditi). 1440. List. fil. 1893. 391. Běžel skok. Zábř. Brt. D. II. 286. Běhá jak vo pořádní mlíko. Mor. Čes. l. V. 417.

Běžinka = *kurrentka* písmo. Dačice. Brt. D. II. 294.

Běžitě = běžně. B. sem to popsal. Brt. D. II. 294.

Běžitý = *běžný*. B. vydání. Brt. D. II. 294.

Bežovce, ves v Turci. Phld. 1895. 383.

bh. Za původní bh je *b* (praslovanské): nebes, skr. nabbas. Vz Gb. H. ml. I. 303.

bi mění se v ƀi před *i*, *í* a praejotovanou samohláskou. Vz Gb. H. ml. I. 422.

Biatec = nápis na starých mincích na Mor. nalezených. Vz Mtc. 1895. 311.

Bibas, u, m., eriobotrya, Wolltraube, f., rostl. Vz Ott. VIII. 714.

Bible. Výčet biblí. Vz Jg. H. lit. (rejstřík), Seyk. Ruk. 267.—273., Vlč. Lit. 89., 230., 278. Nenadbä ti priam celú bibliu vyložiť. Nov. Př. 613.

Bibliotypický, bibliotypisch. B. činnosť. Stč. P. př. 124.

Biblý = *blbý*. Dšk. Jihč. I. 48. (přesmykn.).

Bibrhorový = *bobrový*. B. klobouk. XVI. stol. Wtr. Krj. I. 425.

Bibza. Dostaneš bibzu (nic). Již. Mor. Brt. D. II. 294.

Bic n. *buc* = *býti*. U Polhory na Slov. Phľd. 1895. 59.

Bicky = *angrešt*. Okolo Hrušova. Phľd. 1895. 443.

Bič. Moje koně a tvoj bič (zvolal pán na kočiša, keď chcel, aby uháňal). Phľd. 1894. 441.

Bičák. Phld. 1895. 660.

Bičík, vz Sladec (3. dod.). — **B.** = *pružná tyč*, jíž jest zadní lišeň k fasuňku připevněna. Brt. D. II. 446.

Bičíkonosný tvar. Vstnk. II. 551., 553.

Bičíkovitý. B. nálevníci. Cf. Ott. VIII. 805.

Bičisko. Ozdoby ovčáckého b-ska na Mor. a na Slov. Vz NZ. III. 481. nn.

Bičovka = *had*. Vz Ott. X. 712.

Bída (bieda). O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 71. B. zabíjí nebo dává síly. Cop. 23. Nebi ho, dosť sa ho bieda nabije (o chudých dětech); Psota majstr, bieda tovaryš, hrdlo eksekúcia (nouze člověka učí); Najviac poršenia v dome pochodí z biedy; Bieda všetkému naučí, aj kradnúť. Slov. Zátur. Ideš pomaly, bieda ťa dohoní; ponáhľaš sa, dohoníš biedu. Phľd. 1894. 194. Mnoho ví, kdo bídu poznal kdys. Kub. Rol. 115. Di, kaj chceš, b. idě popředu; Kdo něšidi, něcigani, ten se bidy něubrani. Mor. Čes. l. V. 417. Štěstí má vždy nenávisti dosti, sama bída se s závistí hostí. Nov. Př. 110. — **B.** = *těžká nemoc*. Laš. Brt. D. II. 486. — **B.** = *nouze, hladověnka*, draba verna, rostl., je prý předchůdcem neúrodného roku, objeví-li se hojně z jara. Brt. D. II. 502.

Bidět m. vidět, *v* v *b*. Brt. D. II. 129. (Zábř.).

Bídněti. Mus. 1893. 454., Kká. Puš. Roz. 65.

Bídno = *bídně*. B. si pomůže ke grécaru. Mor. Hledík.

Bídný od podagry. Kat. z Žer. II. 3.

Biedeť = bíděti. Phľd. 1895. 743.

Bielá, é, f. = *ženská*. V Trenčínku. Phľd. XII. 175.

Bielé, ého, n., alumen. Mtc. 1894. 337.

Bielizeň, zně, f. = *bělizna*. Phľd. 1895. 585.

Bielobrvý = *kdo má bílé brvy*. Phľd. 1894. 327.

Biely. Hľadzí bielým (bokom, zazerá). Phľd. 1895. 495. Cf. Bjély. — **B.,** potok v Oravsku. Phľd. 1894. 61.

Bifurkalní, bifurkal. B. podstata středních škol (že se učí týmž předmětům dvakrát, na nižším a vyšším ústavu, ku př. dějepisu, přírodopisu). Krok 1892. 17.

Biglarka, y, f. = *žehlička*. Slez. Věst. op. 1893. 5.

Bíh = *běh*, doudl. List. fil. 1895. 81.

Bihaj, heliconia, rostl. Vz Ott. XI. 58.

Biják, u, m. = *palcát* = palice a sochor pobitý hřeby; sochor, na jehož konci koule holá nebo špicemi posetá byla n. čtyřhranný kus železa a p. Wtr. Krj. I. 279.

Bijáreň, rně, f. = *jatky*. Slov. Phľd. 1892. 635.

Biľagovaný = *bilakovaný, znamenaný*. Zločinec potupne b-ný zákonem. Slov. Phľd. 1893. 584.

Biľagovať = *bilakovati*. Slov. Nár. nov. 1892. Tento dóvod b-li za mizerný. Phľd. 1895. 351. (63.)

Bílá Hora, vz Bílý.

Bílá Hůra, vz Bílý.

Bílední. V b. Vz List. fil. 1895. 293.

Bílení elektr. Vz KP. VIII. 235.

Bíliš, e, m. = *běleš*. Brt. D. II. 472.

Bílkovinatý. B. potrava. Vstnk. IV. 147. (95).

Bilna, y, f., míst. jm. v Nitransku. Phľd. XII. 74. — **B.** n. *Vilna*, potok v Novohradsku. Phľd. XII. 342.

Bílopřízný, Weissgarn-. B. plátno (lépe: z bílé příze). Lizn.

Bíltek, ltku, m. místo bílek. Lašsky. Gb. H. ml. I. 397.

Bílý. Cf. Bjély (3. dod.). B. nebo provodní neděle. Vz NZ. II. 602. B. kámen = opál. XVI. stol. Wtr. Krj. I. 533. — **B.** *pohlaví* = ženské. Phľd. XII. 175. — On (tam) šel bíle dni (za bílého dne). Arch. XIII. 369. —

čeho (gt. celkový ve smyslu: plný čeho bílého). Kabát je bilej prachu. Vůl byl bilej vší. Rokytno. Brt. D. II. 286. — **B.** *Hora,* vrch v Malém Hontě. NZ. III. 214. — *B. Hůra,* hora u Štramberka na Mor. Vz Mtc. 1895. 28., 24. — *B. Potok,* přítok Ostravice ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 6.

Bimbati = *klátiti, houpati.* Kotk. 67.

Bindfel, u, m. = police. Slez. NZ. IV. 10.

Binování, n. = *dar,* který dostal koledník. Policko. NZ. IV. 334. Cf. Lítování (3. dod.).

Biosa, y, f., v lučbě. Vstnk. IV. 22.

Biparti = *miparty* = *kalhoty,* v nichž každá nohavice byla jiné barvy. XV. stol. (ku př. jedna červená, druhá modrá n. zelená). Wtr. Krj. I.

Birdáš, e, m. = *pochybovač,* nevěřící Tomáš. Slov. Phľd. XII. 40.

Birecký. B. ovca = krátké vlny hladké = *birka.* Brt. D. II. 294. (laš.).

Biret v XVI. stol. Vz Wtr. Krj. I. 309., 420. B. doktorský. Vz ib. 570. B-ty ženské byly nízké klobouky o širokém svršku a neširoké střeše; později byly vysoké. Wtr. Krj. 375. (387).

Biřic. Oděv b-ců v XV. stol. Vz Wtr. Krj. I. 296.

Birizo = *brzo.* Cis. mnich. — Gb. H. ml. I. 298.

Biřm, u, m. = *biřmování.* Bl. Gr. 171.

Bishop, u, m. = *teplý kořenný nápoj vinný,* Bischof, m. Sterz. 501. b.

Biskupovati, Bischof sein, das Amt eines B. verwalten. Pras. Těš. 35.

Bistar, a, m., obec v abaujské stol. Phľd. 1895. 383.

Bišce, e, n. = *bičiště.* Předín. Brt. D. II. 251.

Bita, y, f., obec v Tekově. Phľd. XII. 247.

Bitča, e, f., území na Slov. Phľd. XII. 74., 342.

Bitelefon, u, m. = *dvojný telefon.* KP. VIII. 336.

Bíti. Dítě pravíc: ‚Bito sem', ale nepraví proč. Bl. Gr. 295. Kto ša chce bit, musí tam byť. Slov. Phľd. 1893. 654. — **koho jak.** Bije, dobre mu ledvie nepoláme. Slov. Nov. Př. 591.

Bitka. Ne každý, kdo křičí, do bitky je súci. Slov. Phľd. 1893. 699.

Bituňk. Vzal mi koně, a z toho jemu b. dal. Půh. III. 222.

Bitúnok, nku, m. = *bituňk, jatka.* V Phľd. XII. 173. se nedoporoučí, nýbrž místo něho jatka, jatky.

Biz, u, m. = *mlezivo* (buchta). Brt. D. II. 472., 478.

Bizina, y, f. = *hubená ženská.* Han. Brt. D. II. 294.

Bizuša, e, f., míst. jm. na Slov. Phľd. XII. 179.

bj mění se v b', b: Dobany. Vz Gb. H. ml. I. 421.

Bje, povel koním = vije! Brt. D. II. 294.

Bjély = *bílý.* Hľadzí bjélym = zazerá. Phľd. 1895. 120. Cf. Biely.

bl. V *bl b* a) přisuto: voblíznouti, b) odsuto: liští m. bliští. Dšk. Jihč. I. 22. — *bl* m. *rl*: záblačka, bablna. Dšk. Jihč. I. 24.

Bł = byl, błła = była. Doudl. Kts. 11.

Blaban, a, m., vz Balaban. Kotk. 113.

Black-head (blèkhed, angl.), druh jamajského rumu; *Black-ted,* druh (černého) čaje. Vilímkův cenník. Dhnl.

Błacko, a, n. = błazgo. Brt. D. II. 294.

Bladulinký = *bleďounký.* Phľd. XII. 582. a j.

Bľadý = bledý. Slov. Pastr. L. 49.

Blafka, y, m. = *mluvka.* Kotk. 108.

Blah, a, m. Odvozeniny vz Kotk. 12.

Bľah, u, m. = *plech.* Phľd. 1894. 76.

Bláha, y, m., os. jm. Jinak: Bléha, Bleha; Blahák, Blahoš, Blahouš, Blahuš, Blahout, Blahoud, Blahut, Blahovec, Blahník; Blažek, Blažík, Blažíček, Blažka; Blach, Blašta. Všechna z: *Blahoslav.* Kbrl. Sp. 14., 9.

Blahák, a, m., vz předcház.

Blahník, a, m., vz předcház.

Blahobytnicky v peřinách se protahoval. Světz. 1893. 54. a.

Blahobytnictví, n., Wohlstand, m. Nár. list. 1894. č. 222. 1.

Blahobytník, a, m. Světz. 1893.

Blahocit, u, m., eupathia. Ott. VIII. 816.

Blahodaň, ě, f. Vz Dob. Dur. 123.

Blahodať, i, f. Phľd. 1893. 740., Dob. Dur. 123.

Blahodyšný. B. naděje. Šml. I. 176.

Blahoplodně. B. působiti. Šf. (Mus. 1895. 74.).

Blahopřání. Vrch. Tryz. 114.

Blahorodný pocit. Phľd. 1893. 582.

Blahoslav, vz Bláha (nahoře).

Blahoslavený. B. človek, ktorý prepil, co mal koľvek, spí bezpečne na lavici v otrhanej kabanici. Phľd. 1895. 189.

Blahoš, e, m., vz Bláha (nahoře).

Blahoud, a, m., vz Bláha (nahoře).

Blahouš, e, m., vz Bláha (nahoře).

Blahout, a, m., vz Bláha (nahoře).

Blahovec, vce, m., vz Bláha (nahoře).

Bláhoveček, čka, m., zdrobn. bláhovec. Nár. list. 1895. č. 38. feuill.

Blahovičník. Vz Ott. VIII. 793.

Blahovzdělaný. Zl. Jg. 86.

Blahozvučný. Za ‚hraní' polož tečku.

Blahozvuk řeči. Vz Gb. H. ml. I. 571. nn.

Blahoželať = *blahopřáti.* Slov. Phľd. 1894. 755., 1896. 117.

Blahuš, e, m., vz Bláha (nahoře).

Blahut, a, m., vz Bláha (nahoře).

Blahút = *blahout.*

Blahý. O původu slova vz Gb. H. ml. I. 34.

Blach, a, m., vz Bláha (nahoře). — **B.,** u, m. v Phľd. 1892. č. 12. není něm. Blech, nýbrž Beleg. Phľd. 1895. 256. (Pastr.).

Bľajbaz, u, m., laš. = plevajs (slov.), z Bleiweiss. Brt. D. II. 513.

Blamati = *zahálčivě se toulati.* Kotk. 97.

Blana polož před Blána. **B.** = *trávník, pastviště.* Krok 1892. 268. O původu slova vz Gb. H. ml. I. 34.

Blána. O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 34. B. již ve XIV. stol. znamenalo *kožich,* pellis. Kožišník prodával kožešiny čili blány. Od konce XIV. stol. značí b. též kožešinný šat. U r. 1411. čteme v Arch. plzeň., že b. znamená lat. pellina a něm. Kursen = krzno a krzno je plášť, tedy b. = *zimní plášť kožešinou podšitý.* Vz Wtr. Krj. I. 45., Mus.

1894. 509. Blány ženské = kožich, v XV. stol. Ib. 147. - **B.** = *kabát modrý* z koudelného plátna. Duf. 206. — **B.** *děloby* dočasná či padavá pravá, membrana decidua vera, v těhotenství; b. pad. pozdější, m. d. serotina; b. p. vchlípená, m. d. reflexa. Ott. VII. 251.

Blanař. 1566. L. posíl. II. 17.

z Blankenfeldu Ant. Frt., kněz a spis. † 1781. Vz Mus. 1893. 257.

Blankvers = pětitaktová akatalektická n. šestitaktová katalektická řada iambická. Vz List. fil. 1894. 349. Jednotvárný b. Zubatý v Kald. 9.

Blankytoměr, u, m., Cyanometer, m. Sterz. I. 631. a.

Blanokřídlý. Vz Ott. VIII. 639. a.

Blašta, y, m., vz Bláha (nahoře).

Blaťák. Blaťáci = obyvatelé po řece Blatě u Plumlova a Prostějova a po levém břehu řeky Valové u Tovačova. Brt. D. II. 11. — **B.** = obyvatelé kolem třeboňských rybníků. Oester. Mon. (Böhm.) I. 491.

Blatna a *Blatno.* Vz Dob. Dur. 163.

Blatná, é, f., vrch u Slaviče ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 6.

Blatnato, kothig. Bylo tam b. Phľd. 1895. 145.

Blatnička = *kačice.* Bl. Gr. 173.

Blatný. *Pod Blatným,* les pod Kalužným ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 6.

Blato, vz násl. — **B.** = rybník v Poděbr. (zaniklý). NZ. IV. 100.

Bláto. O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 34. Nič to preto, vyschne blato, bude leto (o naději). Slov. Zátur.

Blaze nám těch sluh, které ... Chč. S. 167.

Blázen. Nieto väčších bláznov nad kňaza, rechtora a baníka; lebo kňaz ten oblieka na vrch čo druhý na spodok (košili); rechtor, ten spieva, keď druhý plačú a baník, ten hľadá, kde si nepoložil. Slov. Zátur. Bláznov nesejú a rodia sa. Slov. Phľd. 1894. 196. Na blázny netřeba hnoje voziti. Vck. Val. I. 108. Dakedy múdry pochybí, dakedy zas blazen trafí. Phľd. 1895. 187. Bláznům štěstí více nežli pravda slouží. Nov. Př. 154.

Błazgo, *błacko,* a, n. = *veliké bláto.* Val. Brt. D. II. 294.

Bláznica, e, f. = *blázinec.* Brno. Brt. D. II. 294.

Bláznice = *bláznivá žena.* GR. N. 20. 43., Mus. 1895. 117.

Blázninec, nce, m., kontaminací dvou tvarů: blázinec, m. a bláznice, f. List. fil. 1896. 157.

Blázniti nelíbilo se Bl. (Gl. 260.), doporučoval blazniti. Blázniti jam videtur obsolescere. Ib.

Bláznivec, vz Šćiplavec (3. dod.), rostl.

Bláznivý. B. pesnička = světská. Phľd. 1895. 26.

Blažeácia, slavnosť sv. Blažeje. Slov. Phľd. 1893. 538.

Blažej z: Blasius. Čern. Př. 27. Na sv. B-je kamínek se ohřeje. Duf. 242.

Blažek, žka, m., vz Bláha (nahoře).

Blažíček, čka, m., vz Bláha (nahoře).

Blažík, a, m., vz Bláha (nahoře).

Blažka, y, m., vz Bláha (nahoře).

Blažně. Rúd 6a, 43a.

Blbina, y, f., Blödsinn. To je b. Nár. list. 1893. č. 328.

Blčati. Jedno blčalo ohnivými farbami. Phľd. XII. 645.

Bleďák, u, m. = *bledočervené víno,* Bleichart. Sterz. I. 515. a. — **B.** = *světlomodré sukno.* Val. Brt. D. II. 294.

Bledavý. B. pletivo. Čl. Zrůd. 24.

Bledolící Medor. Vrch. Rol. XVII.—XXII. 123.

Bledý jak: na smrt b. Pokr. Mrt. z. 85. — **B.** = *velmi světlomodrý.* Val., slov. Brt. D. II. 294.

Bleha, *Bléha,* y, m., vz Bláha (nahoře).

Blecha. O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 63. O strčes. sklonění a tvarech, vz ib. 297., 298. a Gb. Km. -a 11. Jak zapuzují na Slov. blechy. Vz Phľd. XII. 565. Kožešina na chytání blech v XV. stol. Vz Wtr. Krj. I. 159. B. na ruce, psaní na cestě. Us. Tkč. — Hra na blechu. Vz NZ. III. 26.

Bleistift (za Blejno stojící) polož za Blechatý a v dod. za Blejno stojící polož za Blechový.

Blejskavka, y, f. (Žďár) = *okłajka, úkłajka* (Podluží), alburnus lucidus, rost. Brt. D. II. 497.

Blekot, u, m. = *sviňská veš, tetlucha,* aethusa cynapium, rostl. Brt. D. II. 499.

Blen. I on má svoj blen; To je blenom jeho života. Phľd. 1893. 651., 647.

Blén (blín). O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 28. B., jusquianus, rostl. 1440. List. fil. 1893. 395. a.

Blenkati se = *toulati se, choditi bez cíle.* Mor. Kotk. 67.

Blenorrhoický, blenorrhöisch. B. zánět kloubů. Čas. čes. lék. 1888. 54.

Blesk. O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 40., 71. Pověry o něm vz Brt. D. II. 294.

Bľeskač, e, m. = *oko.* Co na mňa ty b-če pořád vyvaluješ? Jicko. Brt. D. 294.

Bleskočištič, e, m. = *polírník.* XVIII. st. Zbrt. Tan. 260.

Bleskometec, tce, m., Blitzschleuderer, m. Steinm. II. I. 1884.

Bleskosvod. Cf. KP. VIII. 7.

Bleskovod. Cf. KP. VIII. 7. Stožárový b. u telegr. vedení. Vz KP. VIII. 298.

Bleskutný. B. oštěp. Vrch. Rol. XXIII. až XXIX. 146.

Blésti. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 104.

Bľeščit = *špatně svítiti, blinkati.* To svetlo edem bľéščí. Brt. D. II. 294.

Blešivý. B. deka. Nár. list. 1895. č. 330.

Bleška (han.), frgál, frkačka, frčka (laš.) = čamrda. Brt. D. II. 470.

Blézačka, *lézačka,* y, f. = karlátky na měkko rozvařené. Jevíčko. Brt. D. II. 296.

Blézati = *lízati, b* přisuto. Brt. D. II. 129.

Blcha, y, f., zastar. = blecha.

Bliaška, y, f. Ihla kompasu je b-kou prikryta. Ihla vystúpi zpod b-ky a ukáže sa akonáhle to, čo ju nesie, odchýli sa od smeru, ktorý b. ukazuje. Slov. Phľd. 1893. 113.

Blim m. *blín.* U Kojet. Brt. D. II. 46.

Blín. B. při prosbě za déšť. Vz Zbrt. Pov. 54.

Blinčet = *zníti.* B-čí mi v uchu. Brt. D. II. 294.

Blinkot, u, m. = blinkání, zvuk malého zvonku. Brt. D. II. 294.

Blisk, vz Vajčák (3. dod.). — **B.** = vrch v Nitransku. Phľd. XII. 247.

Bliska, y, f., vz Třaslák (3. dod.).

Bliskavý. B. kvítí, vz Vajčák (3. dod.).

Blískota, y, m. = bledý, hubený člověk po nemoci. Chodí jako b. Jevíčko. Brt. D. II. 294.

Bliskva, y, f., vz Třaslák (3. dod.).

Bliščák, u, m., vz Fěrtoch (3. dod.).

Bliščit co = *leštiti*. Brn. Brt. D. II. 294.

Bliší m. bližší, *ž* odsuto. Dšk. Jihč. I. 43.

Blíti. O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 73.

Blízati = *blézati*. Brt. D. II. 249.

Blízko. Daleko se strojí, b. zůstane (kdo mnoho podniká). Mor. Čes. l. V. 418.

Blíž. Když se nacházím na blíži toho člověka. Nár. bibl. VI. 63. (Pfleg. Mor.). Když kráčím v jeho blíži. Kald. 24.

Blíže. Protož jiní blíže a pilněji zřiece k řečem Kristovým. Chč. Mik. 418.

Bliženecový. B. pokolení. Bibl. Dob. Dur. 410.

Blížka, y, f. = *větší studánka*. Vz Gbel. U Strakon. Vz Čes. l. V. 28.

Blížněnec. Sv. vít. 92. O tvaru vz Gb. H. ml. I. 162.

Bližní. Miluj b-ho jako sebe a dej mu cihlou. Radiměřský. Bratrstvo lásky b-ho, vezmi hůl a mršti ho. ČT. Tkč. Miluj svojho b-ho, vezmi skalu, udri ho (o tajném hněvu). Slov. Zátur.

Blížvedly, dříve Plížebidly. Čern. Př. 34.

Blok. Koupili celý blok domů. Us.

Bloncati o tom, co visíc sem tam se pohybuje. Pod kořenama bloncaře střapce po bílech podřéščkách. Brt. D. II. 294., 57.

Bľort, u, m. = *bľot* (3. dod.). Brt. D. II. 513.

Bloštice = *ploštice* (stinka). Mor. M. Hledíková.

Bloštičanky, druh jablek (smrdí blošticemi). Mor. M. Hledíková.

Blot, u, m. = *plotna*. Slez. NZ. III. 197., IV. 10., Brt. D. II. 513.

Bloucať = klátiti. Mor. Nár. list. 1896. č. 100.

Bloud. O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 81.

Ablouditi. O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 81.

Blovský od Blovice (= blovický). Us. Vz *-ice*.

Blsket = *bleskot*, strčes. O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 58., 66., 62.

Blščavý. B. oheň. Ol. Ezech. I. 27.

Blud. O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 46., 81.

Bludičky. Pověsť o nich vz v NZ. III. 32., Duf. 313., Phľd. 1895. 32., Vck. Val. I. 103., Světlonoš.

Bludivý. B. balvány na Mor. (výklad, odkud jsou). Vz Mtc. 1895. 243.

Bludník, a, m. = *bludař*. Vel. Kal. 268.

Bludný na čem: na víře. 1416. List. fil. 1894. 230. — B. říčky = sem tam tekoucí. Krs. Moor. U.

Bludolyzník, u, m., epigonum aphyllum, druh vstavačovitý. Phľd. XII. 657.

Blucha, z strčes. blcha, novčes. blecha, novotvar utvořený dle gt. pl. Vz Gb. H. ml. I. 295.

Bluchaviště = *blechoviště*. Vz Gb. H. ml. I. 295.

Bluchavý = *blechavý*. Vz Gb. H. ml. I. 295.

Bluma, z strněm. Pflume, z lat. prunum. Čern. Př. 58.

Bľuncák, a, *bľuncala*, y, m. = toulavý člověk, kdo se bľuncá. Brt. D. II. 295.

Bluňk = *žbluňk*. Nár. bibl. II. 47. (Čelakov. Sp.).

Blunkati. (Nenašel ho), ačkoli se až do večera po ulicích blunkal (toulal). Kld. III. 120.

Bluskati. Blusknouti po něčem. Vck. Val. I. 49.

Bluva, y, f., *bluvanči*, n. (laš.), rhamnus frangula, rostl. Brt. D. II. 506.

Bluza (ženská, jakle) bývá volná, z tenké látky; *kacabajka* přiléhá k tělu; *kabátek* jest ušit z předu volný, vzadu k tělu přiléhající. Nyní ve Slez. Věstn. opav. 1894 č. 4., 11.

Blvati. O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 67., 73.

Blveň. Flajšhans čte Litvén. Neodporuje-li tomu lat. překlad: barbarus?

Blyha. Ciho (ticho) blyha (blcha = nevýznamný, mlč!)! Phľd. 1895. 187.

Blysk-, *blýsk-* m. blisk-, blísk-. Vz Gb. H. ml. I. 29.

Blýsklavičný, fulgoris. B. světlo osvítí tě. Mnč. Ev. víd. 133. Luc. 11. 36.

Blysnouti = *blyštěti se*. Za ním blysol dlhý rad kopij. Slov. Phľd. XII. 415.

bm. V *bm b* přisuto: vobmakat m. omakati. Dšk. Jihč. I. 22.

bn. Z *bn* se *b* odsouvá: gybnąti hynouti. Gb. H. ml. I. 424. — *bn* mění se v *m*: rymík m. rybník. Dač. a Telč. Brt. D. II. 278. — **bn** zkratek ve starém rajhradském rukopise m. braň. Pt.

Bó, vz násl. Bóm.

Bobaky n. *papučky* = malé koláčky ze žitného těsta vyplněné mákem a pomazané medem. Slez. NZ. IV. 499.

Bobinky = *duběnky*. Brn. Brt. D. II. 295.

Bobkovice, mlýn v Raškovicích ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 6.

Bôblat = *brblati*. Jevíčko. Brt. D. II. 295.

Bobonky ze strsrb. babunьska rěčь, haeresis. Gb. H. ml. I. 124.

Bobovník, v listinách také: Bobonak, Bobonuk, Bobonik, Bobounok, Bobouok, míst. jm. na Slov. Vz Phľd. XII. 154.

Bobr. Bobři byli v Podébradsku ještě r. 1748. Cf. NZ. III. 407. O pův. cf. Krok. 1894. 97.

Bobřek, vz Trojan (3. dod.).

Bobrky, dle Dolany, jm. polí u Vsetína. Vck. Poh. 122.

Bobrová, é, f., míst. jm. na Slov. Phľd. XII. 178.

Bobrovček, čka, m., míst. jm. na Slov. Phľd. XII. 178.

Bobrovec, vce, m., míst. jm. na Slov. Phľd. XII. 178.

Bobrovina = *bobří kůže*. Wtr. Krj. I. 364.

Bobrovník = *lovec bobrů*. Pras. Těš. 39. — **B.,** míst. jm. na Slov. Phľd. XII. 178.

Bocan (laš., Jicko), *bocáň* (uh.) atd., vz

Čáp (3. dod.). B. žabě něpovi, že ju z błata vyłovi (nepřítel se nepřízná, že chce škoditi). Mor. Čes. l. V. 417.

Boct = *bůstj*. Dšk. Jihč. I. 39.

Bočán, vz Čáp (3. dod.).

Bočena, y, f., jm. kraví. B. ho kopla (nepodařilo se mu). Slov. Phľd. 1893. 567.

Bočení = protiva mezi poněttími, mají-li různé známky. Krok. 1895. 288.

Bočkář, e, m. = *svazník*, Bandhobel, m. Sterz. I. 386.

Bočná (i. e. světnice; vedlejší s.), Nebenzimmer, n. Slov. Phľd. XII. 131. a j.

Bodák. Vz Kopí (oštěp), Halapartna, Partisána.

Bódan, a, m., vz Čáp (3. dod.).

Bodcovati hůl = bodcem opatřiti. Světz. 1894. 471 b.

Bodice = Chabodice, míst. jm. Phľd. XII. 179.

Bodlák. Vidí ho v stavení rádi jako bodlák v záhoně. Nár. list. 1894. č. 169. odp. feuill.

Bodle, *bodličky* = *jehličí*. Brn. Brt. D. II. 295.

Bodlo, a, n. = *oštip*. Buší bodlem; Prsa mu prohnal bodlem. Kub. Rol. 64 a j.

Bodo Mat., spis. okolo r. 1740. Phľd. 1895. 353.

Bodok, dku, m., obec v Nitransku. Phľd. XII. 154.

Bodorová, é, f., obec v Turci. Phľd. XII. 154.

Bodovice (v listinách: Boda, Bodo), obec v Turci. Phľd. XII. 154.

Bodřiti koho. Cf. Vbodriti (3. dod.).

Bodro (čile, rychle). B. striasol som ostatky driemoty. Phľd. 1894. 231.

Bodrok, a, m., rieka v Zemplíne. Phľd. XII. 342.

Bodrosť je z rus., v češť. by musilo zníti bedrosť. Vz Gb. H. ml. I. 505. List. f. 1896. 315. Ale cf. Bodrý (2. dod.), Mus. 1896. 241.

Bodrý = *veselý*. Vskočil som s postele úplne zdráv a bodrý. Phľd. 1893. 104.

Bogdáł, vz Čáp (3. dod.).

Boggin, u, m. = čtyrkolové přední ložisko lokomotivy. Nár. list. 1896. č. 46.

Boh, a, m., z Bohuslav, os. jm. Čern. Př. 26.

Bohaboj, e, m., os. jm. Kbrl. Dmžl. 22.

Boháč. Pro b-ča (eufem. m.: pro Boha)! Mor. Hledíková. Daj boháčovi celý pokład, chce od tebe též i podkład; Svět b-čům bohaty. Mor. a slez. Čes. l. V. 417.

Bohádka = *pohádka*. Valaš. 63.

Bohatý. Keď umre bohatý, zvie to aj čert rohatý a keď umre chudobný, nevie to ani súsed uholný (vedlejší). Slov. Phľd. 1894. 720. Umře-li b., zvoní zvony: zlato-dukáty; chudému: hadry-lunty. Hledík.

Bohatýr z tatar., maďarsky bátory = odvážný. Čern. Př. 47.

Bohatýrstvo, a, n. Vrch. Rol. XVII.—XXII. 205.

Bohdákati = *dušovati se*. 1500. List. fil. 1895. 135.

Bohdáł, vz Čáp (3. dod.).

Bohdan. Odvozeniny vz v Kotk. 12.

Bohdánka, y, f., jm. pole. Phľd. 1895. 58.

Bohemarius. Cf. Vlč. Lit. 33., 47.

Bohemista, y, m. Mus. 1895. 488.

Bohobojně. Št. N. 226., Št. Kn. š. 161.

Bohocta. Mus. 1895. 519.

Bohoň, ě, m., masc. k ‚bohyně' (vykladačka). Vck. Val. I. 96.

Bohonoše v dod. 1418 oprav v: 1438.

Bohorovně, gottähnlich. Quis. Ifig. 34.

Bohovati = *předpovídati, hádati a léčiti*. Mtc. 1896. 21.

Bohověrec, rce, m. Jg. v Zápis., Ztk. 115. (3. vyd.).

Bohovitý = *boží*. Chodzil k nemu každý b-tý den. Slov. Phľd. XII. 56. Cf. ib. 697.

Bohožrout, a, m., nadávka kališníkům, že často přijímali tělo Páně. XVI. stol. Wtr. Živ. c. 918.

Bohtati oprav v: hohtati. Flš.

Bohumín, nesprávně m. Bohunín. Pras. Těš. 12.

Bohuň, ě, *Bohuněk*, ňka, m., z: Bohuslav. Kbrl. Sp. 9.

Bohunčí, n., míst. jm. v Těšínsku. Pras. Těš. 9.

Bohunice, obec v Požúnsku. Phľd. XII. 154.

Bohuslav, a, m. Odtud: Boh, Bohuše, Bohuš, Božek, Bušek. Čern. Př. 26. Cf. Kotk. 12.

Bohuš, e, m., *Bohuše*, vz předcház. Bohuslav. Kbrl. Sp. 8.

Bohyně. Strčes. sklonění. Vz Gb. Km. -i. 5. nn. — **B.** = *dobrá čarodějnice*. Vz Mtc. 1894. 14. nn. B. zanáší se z pravidla prostonárodním lékařstvím, hadačstvím pomáhajíc vždy lidu; *bosorka* jest z pravidla záškodnou čarodějnicí. Vz Vck. Val. I. 96.

Bohynin. Bohynina svatyně. Quis. Ifig. 7.

Bohzná. Namýsľaš si b. (= Bůh ví) čo! Phľd. 1895. 209.

Boch, a, m. = *Bůh*. V Gemeri. Phľd. 1893. 557.

Bochánkovitý. B. výčnělek. Schb. Nád. 5.

Bochének, nku, m. = *žemlička*. Rožnov. Brt. D. II. 472.

Bochníček, čku, m. = *buchta* na velikonoční svátky. Dačice. Brt. D. II. 472.

Boj. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 71. A tu sta boj mezi sebú vzala. Machb. 10. 78.

Bojan, a, m., míst. jm. ve Spišsku. Phľd. XII. 75., 247. — **B.,** os. jm. Odvozeniny vz Kotk. 12.

Bojanov, a, m., míst. jm. O lidové etymologii vz Čern. Př. 31. Jdi do B-va (říká se bojácným). Čern. Př. 20.

Bojaryně, ě, f. = *bojarka*. Lerm. II.. 136.

Bojislavič, e, m., os. jm. Phľd. 1895. 36.

Bojnice, zámok v Nitre. Vz Phľd. XII. 154.

Bojovati bojem. 1418. List. fil. 1895. 212. B-váše s tovaříšky tak v učení jakožto v řeči i v skutku (zápasil). Alx. Nách. kap. V.

Bojovný, Kriegs-. B. přístroj. Břez. Font. V. 455.

Bojský m. božský. Gb. H. ml. I. 516.

Bok. Naspíš sa na tri boky do rána (dost). Slov. Phľd. 1892. 593. — Něco na bok odložiti = uhospodařiti. Phľd. 1896. 233. — **B.** = *buk*. V Týnci, Kruml. Brt. D. II. 95., 205.

Bokovní řetěz, Ausbindekette, f. Sterz. I. 313.

Bokvič, e, míst. jm. v Nitře. Phľd. XII. 74.

Bokvička, y, f. = *tykev*. Brn. Brt. D. II. 295.

Bol, u, m. On změní místo, bol však dál

se kvasí. Vrcb. Rol. XXIII—XXIX. 221. — Na zemi všecko mine, štěstí jako boly. Vrch. Tryz. 116. Dobre sa oblakov nechytá od bôlu; Dobre sa od bôli na steny nedrápe. Slov. Nov. Př. 581.

Bola, y, f. B. uvařená z polovice červeného n. žlutého vína, do něhož se vytlačí pomeranče a citron. NZ. IV. 446.

Bóla, y, f. = *boule; bole,* pl. (val. bóla) = porodní bolesti. Brt. D. II. 486.

Bolačka. Léčení b-ček (ran) na Mor. Vz Mtc. 1894. 340.

Bołakovat = ł a ř nesprávně vyslovovati. Brt. D. II. 295.

Bolasť = *bolesť.* Slov.

Boleboř, vz Boliboř (3. dod.).

Bolehlav v strčes. léčení. Vz Zbrt. Pov. 62.

Bolehost = *mocného hostě mající* (strsl. bolij = dobrý, mocný). Čern. Př. 25. Tohoto výkladu neschvalují List. fil.

Bolech, a, m., os. jm. Vz násl. Boleslav.

Bolek, lka, m., os. jm. Vz násl. Boleslav.

Bolekřisný = který bol křísí. B. cit. Koll., Nár. list. 1894. č. 188. 3.

Bolelucký Mat. Ben., spis. Ott. IV. 281., Mus. 1895. 314.

Bolen, a, m., os. jm., z Boleslav. Kbrl. Sp. 11.

Bolencovat se, vz Colencovat se (3. dod.).

Bolení = *kolika.* Brt. D. II. 486.

Boleočko, a, n. U Třebechovic. Na Mýtsku voloočko, na Rychnov. buličí oko. Čern. Př. 55.

Boleslav, mě. M. mladý. Bl. Gr. 57. (XVI. stol.). Pal. v Mus. 1834. 406. vykládá, že jest gt. Čáslavi, B-vi, Chrudimi. Dob., Nejedlý a j. učili, že gt. jest Čáslavi atd., ač za staré doby i Čáslavě atd. Cf. List. fil. 1895. 321., 220. Do B-vi. Dal. J. 29. V Břez. Font. V. obyč. B-vě. Do B-vě. Arch. XII. 238., XIII. 257., Bl. Gr. 339. Vyhnaný z B-vi. 1543. Snm. I. 574. — **B.,** a, m., os. jm. Odtud: Bolech, Boleška, Bolek, Bolka, Bolen, Bolín, Bolina; Bouša, Bouše; Boch?, Bošina? Kbrl. Sp. 14. 11. Cf. Kotk. 12.

Bolesně m. bolestně. Pastr. L. 147. Vz T (3. dod.).

Bolesť. Jaká bolasť, taká masť. Slov. Phľd. 1893. 567. B. musí na svět, potom se ulehčí. Světz. 1893. 33. B. můž-li vybouřit se, spíš se snese. Vrch. Rol. XLII. 178.

Bolestný = *bolesť trpělivě snášející.* Chč. (Vlč. Lit. 175.).

Boleška, y, m., vz předcház. Boleslav.

Bolešov, a, m., míst. jm. na Slov. Phľd. XII. 100.

Boleti. Koho nebolí, lehko povolí. Phľd. 1895. 188.

Boliboř, *Boleboř* = zaniklá ves na Mor. Mtc. 1895. 333.

Bolín, a, m., os. jm. Vz předcház. Boleslav.

Bolina, y, m., os. jm. Vz předcház. Boleslav.

Bolístka, y, f. = bolesť, bolačka. Brt. D. II. 486.

Bolka, y, m., os. jm. Vz předcház. Boleslav.

Bolnomyslný. B. touha. Ml. Hüb. 171.

Bolný trn, schmerzerregend; jinde bolavý, schmerzhaft. Gb. Ruk. 566. B. otok, erysipelas. Brt. D. II. 486.

Bolšák, u, m. = ? Vyjdeš na b., potom už v ľavo. Phľd. 1895. 303.

Bóm, *bó* = budu, bude. Trnav. různořečí na Slov. Vz Phľd. 1893. 239.

Bombasin, vz Bomesin (3. dod.).

Bombík, *gombík,* u, m. = kulatý knoflík při župičce. Brt. D. II. 470.

Bomesin, u, m. = *látka smíšená z hedvábí a bavlny.* XV. stol. Wtr. Krj. I. 115., 366. V. má bombasin. Cf. Pomezin.

Bon. Pro bona sv. (m.: pro Boha). Us.

Bonifác. Odvozeniny vz v Kotk. 13.

Bonz, e, m. = kněz buddhistický, Bonze, m. Sterz. I. 536. a.

Bopomozi zamítá Bl., ale posud to slýcháme na Volyňsku. Mus. 1895. 176.

Boráčový. B. kabát (dle barvy). Hrš. Nách. 473.

Boraluminiový. B. bronz. Živa IV. seš. 7.

Bořan, a, m., os. jm., z Bořivoj. Kbrl. Sp. 14.

Borcová, é, f., obec v Turci. Vz Phľd. XII. 154.

Borčúch, a, m. = *malé břímě.* Jicko. Brt. D. II. 295.

Borejť = *bodejť, d* v *r.* Šb. D. 22.

Borek, rku, m., trať u Dobré ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 6. — B. Adam, svob. pán z Tvorkova atd., psal česky. † 1694. Vz Věst. op. 1892. 20.

Bořek, řka, m., os. jm., z Bořivoj. Kbrl. Sp. 14.

Bořena, y, f., místo Božena (*ž* v *ř*). Gb. H. ml. I. 517.

Boreš, rše, m., os. jm., z Bořivoj. Kbrl. Sp. 14.

Borievčie, *borovčie,* n. = *jalovčí.* Phľd. 1895. 602.

Boríháj, e, m., vrch na Slov. Phľd. XII. 130.

Bořihněv, a, m., zaniklá ves na Mor. Mtc. 1895. 331.

Bořík, a, m., os. jm., z Bořivoj. Kbrl. Sp. 14.

Bořinov, a, m., dvůr u Ujčova. Mtc. 1895. 331.

Bořita, y, m., os. jm., z Bořivoj. Čern. Př. 26.

Bořiti = *zápasiti* a p. Bol som prinútený boriť sa so všetkými ťažkosťami; Súdca darmo sa s ním boril (namáhal, ničeho se od něho nedověděl). Slov. Phľd. XII. 555., 361.

Bořivoj. Odtud: Bořek, Bořík, Bořan, Bořkovec; Boreš, Borník, Kbrl. Sp. 13., 14., Bořita. Čern. Př. 26. Cf. Kotk. 13.

Bořivosť. B. Táborských spojenců. Vlč. Lit. 132.

Borjuta, y, m., os. jm. u Kosmy.

Bořkovec, vce, m., os. jm., z Bořivoj. Kbrl. Sp. 14.

Boroč, e, f., míst. jm. v Nitransku. Phľd. XII. 154.

Borohrádek, dříve Borhrádek, u lidu Bolehradek. Čern. Př. 33.

Borová, é, f., vrch u Lubna ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 6.

Borovčie, vz Borievčie.

Borový, ého, m., odnož Lysé Hory ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 6.

Borsučí od borsuk. B. Nimrod = chytající borsuky. Slov. Phľd. 1893. 474.

Borša, dle Baša, os. jm. u Kosmy.

Bořucí, ího, m., les a potok u St. Hamrů ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 6.

Borůvkář, e, m., obyvatel zhorský (nejlepším jejich ovocem jsou borůvky). ČT. Tkč., Nov. Př. 486.

Bory, území v Nitransku. Phřd. XII. 247.

Bosák Klim., spis. Cf. Bl. Gr. 286.

Bosáž, e, f. = *rustika*, zdivo z kamenů na drsno zpracovaných se značnými sparami, Bossage, f. Sterz. I. 539.

Boskati. Duša moja, mäkky chlieb, boskal bych ťa, zjiedol bych ťa, mal bych (bol by) hriech. Slov. Nov. Př. 528.

Boskem. Kovařova kobyla a ševcova roba (žena) najvěc se boskem nachoďu. Mor. Čes. l. V. 417.

Boskovic L. = J. Pilnáček.

Boskovice od Bozka, totiž Bohuslava. Odkud dle pověsti lidové? Vz Čern. Př. 29.

Boský m. *božský*. Gb. H. ml. I. 516., Dšk. Jihč. I. 43. (*ž* odsuto).

Boslav, a, m. (zkažené z Bohuslav. Gb. H. ml. I. 232). Pass. 25.

Bosmanček, zdrobn. bosman. Vz Phřd. 1896. 120.

Bosonožka, y, f. = *bosé děvče*, Barfüssele. Sterz. I. 390.

Bosoráctvo, a, n., Hexerei, f. Phřd. XII. 264.

Bosorka, vz Bohyně (3. dod.).

Bosrman = ogrman. Zátur.

Boství, n., místo božství. Gb. H. ml. I. 516.

Bosý; bos, a, o. Hus. Chodí obutý a boséh ho vydraží (o tom, kdo chodí v deravej obuvi). Phřd. 1895. 495. B. chození (Bosáků). Chč. S. 254.

Boša, dle Bača, os. jm. u Kosmy.

Bošác, e, m., míst. jm. na Slov. Phřd. XII. 664. a j.

. **Bošáca,** míst. jm. na Trenčansku. Phřd. 1894. 61.

Bošácký. B. dolina na Slov. Phřd. XII. 652 nn.

Bóšat = *spáti* (v dětské řeči). Jevíčko. Brt. D. II. 295.

Bota. Boty byly obuv dlouhá, vysoká; mívaly vysoké přilehlé holeně, kdežto škorně mohly býti šněrované i shrnovací. Vz Wtr. Krj. I. 54., 162., 492. B. rybníkářské, myslivecké či lovecké, rejtharské atd. Ib. 492. Nalil mu vody do bot (rozhněval ho). Phřd. XII. 542. Jsou prý mu úzké boty (je v úzkých). Světz. 1894. 447. c. — Přińsč na *kuři* buty (na mizinu, choditi bos). Mor. Čes. l. V. 420. — B. *španělské* = mučicí nástroj. Vz Hrš. Nách. 311. — **B.** = *pivní plechovec*. U Plzně. Škar. 27.

Botanomantika, y, f. = věštění z rostlin. Phřd. 1894. 715.

Botečky, vz Stračí (3. dod.).

Bóteré (vóteré) = *v úterý*. List. fil. 1894. 93., Brt. D. II. 129. (Zábř.). Vz násl.

Bóterek, rku, m. = *úterek*. List. fil. 1894. 266. V Chromecku.

Botka m. otka. Gb. H. ml. I. 424. Dřevěná její rukověť sluje *otčisko* nebo *otisko*. Záp. Mor. Brt. D. II. 448. — **B.** = *modrá houba*. Roste v řádkách. ČT. Tkč.

Botnání kůže (kyselinami mineralními, bílou tekutinou, červenou tekutinou). Vz KP. VI. 658. nn.

Botoš, e, f. = *hunienka*, obuv z ratkovského sukna, z mač. Cf. Kapce. Na Slov. NZ. III. 405.

Boubele, *vaječník* či *vejcorec*, ozdoba v architektuře na oblých římsových profilech. Vz Ott. X. 241.

Boubelový. B. či vejčitá okrasa. Mus. 1893. 49.

Bouda, strhněm. buode. Cf. Gb. H. ml. I. 264., 423. — **B.** = vlastenecké divadlo na bývalém Koňském trhu. Vlč. Bás. 2. — **B.** Má búdu (dívka, které šátek z předu na hlavě odstává). Búdu nosí vydané. Slez. Věst. opav. 1894. č. 4., 11. Cf. Búda (3. dod.).

Boudalec, dříve Bohdalec. Čern. Př. 34.

Boudnice, e, f. = *koutnice*. Duf. 185., Čes. l. V. 225.

Boudníček, čka, m., pták. Vz Sykavka (3. dod.).

Boudový. B. vůz. Světz. 1895. 482. a.

Bouchar, u, m. = svítek z husích vajec, mléka a mouky. Na Žďársku. Nár. list. 1894. č. 127. odp. feuill.

Bouchavka, y, f. = *pukavka, bouchačka*. Brt. D. II. 375.

Bouchavý. B. slovo. Nár. list. 1894. č. 150. str. 2.

Boule. Zahánění b-lí na mor. Horácku. Vz Duf. 295.

Boulovatý = *pln boulí*, beulig. Sterz. I. 481. b.

Boulovitý, beulicht. Sterz. I. 481. b.

Boulový. B. nemoc prasat. Zbrt. Pov. 92.

Boupríšám. Phřd. 1894. 522.

Bouquets, druh doutníků. Us.

Boura, y, f. = barevná příze. Žďár. Brt. D. II. 295.

Bouře zaháněná troubením. Vz Zbrt. Pov. 119. Znamení, z nichž lze souditi, že bude b. Vz Duf. 245. Ranní bouřka přitahuje jiných devět. Duf. 363. Je-li bouřka před Juřím, bude ještě zima; Časné búření (bouřky) — pozdní hlad (bude úroda); Je-li bouřka ráno, bude i večer (vrátí se). Vck. Val. I. 162., 164. Zámky z oblakov sú nastavené — bude búrka. Slov.; Když osel jest lenivy, budě buřka. Slez. Nov. Př. 445.

Bourgeoisie (buržoazí, fr.) = měšťanstvo, třída měšťanská. Cf. Ott. IV. 499.

Bouřlivosť. Pak hlasu utajila b. Vrch. Rol. I.—VI. 79.

Bouřný. B. gradient = značný až i přes 5 mm. měřící. Stč. P. př. 92.

Bouša, dle Bača, *Bouše*, os. jm., z Boleslav. Vz Kbrl. Sp. 11.

Boxovač, e, m., Boxer, m. Sterz. I. 406.

Boxovati, boxen. Sterz. I. 406.

Boz, a, m., míst. jm. na Slov. Phřd. XII. 179.

Bozen, a, m., os. jm. u Kosmy.

Bozkov, a, m., míst. jm., od Bozka (Bohuslava). Dle lidové etym. od: božský kov. Čern. Př. 30.

Boža Vůla, potok a trať ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 6.

Božec. Cf. Zbrt. Pov. 62. B., eclampsie, všeobecné křeče spojené s bezvědomím. Vz Ott. VIII. 468. a.

Božej, e, m., os. jm. u Kosmy.

Božek, žka, m., os. jm., z Bohuslav. Čern. Př. 26.

Božekovati, vz Božekati. List. fil. 1895. 464.

Božetěch, a, m., os. jm. u Kosmy, Deocarus.

Božetěcha, y, f., Deocara, os. jm. u Kosmy. Vz Mus. 1894. 117.

Boží. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 126., List. fil. 1895. 326. Neváží sobě nic přikázánie božieho přestúpiti. Chč. m. s. III. 52. Hneď si bozí (hned tě zabiji, jsi syn smrti). Us. Phľd. 1894. B. ve významu ironickém: b. dárek = člověk k ničemu. Cf. Kla. Sklad. 61., 66. B. dílo je nám milo; Vůľa b. všecko łomí; Všecky věci v b. moci; Anéla (anděla) božího vem na řbet a p. Marjju pod pažu, tak projdeš celý svět. Mor. Čes. l. V. 417. — B. *tělo.* Prší-li na b. tělo, nelze vymísiti těsto, nebo je řídké. Val. Vck. Val. I. 163. — B. *hod.* Vz NZ. II. 601., IV. 330. — B. *peniaz* = *závdavek.* Phľd. 1894. 316. — B. *oheň* = *živý,* způsobený třením dřeva o dřevo. Zbrt. Pov. 91.

Božice v lekovadle. Vz Zbrt. Pov. 62.

Božíček, čka, m. = kdo boží (prosí). Laš. Brt. D. II. 295.

Bóžik. Má b-ka vo vačku (má štěstí při kupčení). Novohrad. Phľd. 1896. 252.

Božimucková, é, f., přezdívka. NZ. IV. 306.

Božiti = prositi. Vz předcház. Božíček.

Božskovoň, diosma. Cf. Ott. VII. 580.

Božstvo. Toho slova u Přer. neužívají. Brt. D. II. 374.

Božút, a, m., obec v Požúnsku. Phľd. XII. 246.

br. V *br b* přisuto: břinkovka. Dšk. Jihč. I. 22. — *br* m. *vr*: brabec, bráborat. Ib. 24. — *bř* m. *vř*: břasa m. vřes. Ib. 24.

Brabantka také druh krmné řepy. Hlasy z vých. Čech. 1893. 7./4.

Brabčinky = *ptáčnice,* drobné třešně. Brt. D. II. 295.

Brabec španělský, vlaský = ťuhýk. Mor. Mtc. 1893. 303.

Brabenář. B-ři vybírali mravenčí vajíčka (kukly) a prodávali; také připravovali mravenčí líh, jímž hojili bolesti kloubů a nastuzeniny. NZ. IV. 286.

Brabenčí med = *stromové klí.* ČT. Tkč.

Brabisko, a, n. = *mraveniště.* Záp. Mor. Brt. D. II. 295.

Brábník, a, m. = *brávník.* Mor. Mtc. 1893. 305.

Brabouk, a, m. = *pavouk.* ČT. Tkč., Dšk. Jihč. I. 9., 25. — **B., brablouk** = *brouk.* Záp. Mor. Brt. D. II. 295.

Brabtati = *breptati.* U Hrozenk. Brt. D. I. 29.

Břaclav, *Břecislav, Břeclav.* Reg. III., Pulk. 142. a. O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 104.

Brača, e, f., území v Hontě. Phľd. XII. 342., 75.

Brada. O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 32. B. (vous) v XV. a XVI. stol. Cf. Wtr. Krj. I. 38., 56. Bradu holiti (pověra). Vz Zbrt. Pov. 100. — **B.,** vz Ščiplavec (3. dod.). — **B.** *kozí.* Vz Slunečník (3. dod.; rostl.). — **B.** kozí, houba, vz Tanečnice (3. dod.). — **B.** = *špatná, pozadní koudel.* Jevíčko. Brt. D. II. 295.

Bradatice z něm. Barte (širočina). Čern. Př. 69.

Bradatka, y, f. = *sekera tesařská a kolářská.* Hrš. Nách. 503. Cf. Bradatice.

Bradavice. Hojení b-vic na Mor. Vz Mtc. 1894. 334., Duf. 29., 291., Vck. Val. I. 131.

Bradavičný kůň (který má bradavice. Léčení lidové). Vz NZ. III. 328.

Bradavkonosný, papillentragend. Sterz. II. 491.

Bradavkovitý. B. výrůstek. Vstnk. II. 569.

Bradávky, vz Tanečnice (3. dod.).

Bradholič, e, m., *o* odsuto. List. fil. 1895. 90.

Bradka kozí. Dle List. fil. 1893. 393. aquilena a calaripa. 1440.

Bradleny, *Bradlné, Bralné,* zaniklá ves v Kunšt. Mtc. 1895. 329.

Brádno, a, n., míst. jm. v Gemersku. Phľd. 1894. 61.

Bradýřka, y, f. Cf. Bradýř. Arch. XII. 375.

Brah, u, m., acervus, Schober, m. Bohm, m. O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 77.

Brách, *bracháček* nadávka čes. Bratřím v XVI. stol. Wtr. Živ. c. I. 52.

Bracha, fem. k Brach.

Bracht, u, m. Vz Koleda (3. dod.).

Brachyblast, u, m. Že ta šupina plodní jest b. Cl. L. Jos. 46. B. borovice. Ib. 8.

Brajan, a, m., obec v Tekovsku na Slov. Phľd. XII. 342.

Brajgl. Světz. 1893. 1./12.

Břak, *břakyňa, břečinek,* pyrus, rostl. Brt. D. II. 506.

Braktea, vz Ligula (3. dod.).

Brakteát, u, m. = *plecháč,* z lat. bractea = lištka, cetka, plíšek, mince ze stříbrného plechu, sedm jich vážilo asi tolik co náš stříbrný desetník. Exc. Byly v oběhu do července r. 1300. Vstnk. III. 489.

Břakyně, vz Břak (3. dod.).

Bralisko, a, n., zdrobn. bralo. Pokr. Mrt. X. 11.

Bralné, vz Bradleny (3. dod.).

Bralo, a, n., místo bradlo, *d* před *l* vypadá. Pastr. L. 147. B. = *skalisko* na vysokém vrchu. Pokr. Mrt. X. 90. B. místo brádlo. Gb. H. ml. I. 410.

Bramboračka, y, f. = prodavačka brambor. Us.

Bramborák, a, m. = prodavač brambor. Us.

Bramborčiti = *namítati, překdžeti.* Macecha vždycky v tom něco b-la a kde mohla, cestu jí založila. Čern. Zuz. 21.

Bramboria, e, f. = *kořalka.* Brt. D. II. 486.

Bramborka, y, f., byl rybník v Poděbr. NZ. IV. 100. — **B-ky** pečené při svatbě ve Vlásenicích na Táb. = šišky pečené z mouky, kulaté, velikosti menších bramborů. Vykl. Svat. 61.

Bramborníček, v Kelči: malý lúčník. Mtc. 1893. 305.

Bramor, vz Brousek (3. dod.).

Braň, strslov. branь; o strč. sklonění. Cf. Gb. H. ml. I. 32. a Gb. Km. -i. 22. Když to zvědě, že ti ľudé k brani (k obraně, k odporu) řiedie. Alx. V. 2013.

Brána svatební (těstová, všelijak ozdobená). Vz Phľd. 1895. 707.

Branář, e, m. = *vlačec, vlačebník*, Egger, m. Sterz. I. 738.

Branislav, a, m. Odvozeniny vz v Kotk. 13.

Braniš, e, m., os. jm. u Kosmy.

Brániti čeho (od čeho). Muož b. lidu svého od bezprávie. Chč. S. 82. Kto nám jich b. muož (moci a panováuie nad lidem)? Ib. 111. Aby takového neřádu b-li (mu odporovali). Arch. XII. 59. — **s inft.** Bránil jich činiti. Chč. S. 291. Brání našim dřev bráti. Půh. IV. 103. Brání mi jim toho vydati. Půh. IV. 437. Aby na Malou stranu přijíti bránili; B-li jim do města vjeti. Břez. Font. V. 349., 370. Cf. Zbraňovati (i 3. dod.). — **aby — ne.** Svým lidem bránil, aby mi desátku nedali. Půh. IV. 166. Bránil, aby nepřipisoval. Arch. XIII. 413. Ferd. I. pravil čes. Bratřím: Brániti budeme, abyste se neschůzeli a své ficifacle strojili. Wtr. Živ. c. I. 62.

Bránivý. B. (koercitivní) síla = síla, kterou hmota zmagnetování železa odporuje. Vz KP. VIII. 23.

Branka, zdrobň. brána. Hledí už přes branku (o mladíku, který už pohlédá po děvčatech). Mor. Čes. l. V. 417. — **B.** = *volná dolejší část dveří*. Ott. VIII. 8. a. — Šněrovačka s brankou u vdaných žen, opatřená zpředu šněrováním a přezkami, za něž se zadrhoval srdcovitě vykrojený punt. NZ. II. 152. — **B.** kosy = dolejší tyč. Brt. D. II. 452. — **B.** či Brána zemská v Náchodsku. Hrš. Nách. 679.

Branný n. *mýtný*. Čel. Pr. m. I. 495.

Brantál, u, m., z Brettnagel, val.; slov. *peřák*. Brt. D. II. 513.

Brantovník, u, m., geum urbanum, rostl. Brt. D. II. 503.

Brány. Popis polních bran (k vláčení). Vz Brt. D. II. 450. B-ny vléci. Eml. Urb. 111. — **B.** = *svatební pečivo* z bílé mouky: kolo a dva těstové pruty na zdýl, dva na příč. Podluží. Brt. D. II. 472.

Braový = *bravový, v* odsuto. Lašsky. B. maso. Brt. D. I. 110., II. 472.

Břasa, y, f. místo vřes. Dšk. Jihč. I. 24.

Brašok, ška, m. = *brašek*. Slov. Pastr. L. 13.

Braštan, u, m. = *železný kůl na dělání děr*, do nichž se koly zasazují, laš., z něm. Brechstange. Brt. D. II. 513.

Bráti. O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 70., 77. Bereš, bere odchylkou *r* za *ř* analogií podle beru. Ib. 338. — **koho.** Zídka bralo (dopalovalo). Phľd. XII. 547. — **co.** Ohľad brať na koho šp. m.: o. mať na koho, hľadať nač. Phľd. XII. 498. Vziať konec n. počiatok, lépe: počíti, končiti se. Ib. Rozkaz nazpak vziať m. odvolati. Brať lieky m. užívati, zkázu = hynúť; Je to hezké, keď sa to vezme m. považí. Ib. 499. — **co jak. V** inom smysle slovo b. místo: slovu rozuměť. Ib. — **co kam.** Velmi si to **na** srdce bral m. k srdcu připustil; Bóh ho **k** sobe vzal m. povolal. Ib. Vziať koho **do** služby m. najmouti, přijmouti. Ib. 500. — **co odkud.** Užitok z čoho b. místo: mít. Ib. 499. — **co zač.** I ty také vezmi za svou nešlechetnosť (odplatu). Bibl. br. Ezech. XXIII. 35. — **si co.** Jenom si to vezmi (pomysli)! Us. Tož si ho vezměte, blázna = podívejte se, jaký to blázen a p. Brt. D. II. 418. — **si koho zač:** za ženu, lépe, oženiť sa, za ženu pojmouti. Ib. — **co na čem.** B. si príklad na niečom m. poučiť sa z čoho; Podiel na čom b. místo: býť pri čom, účasť pri čom mít. Ib.

Bratimková, jm. polí. Phľd. 1895. 58.

Bratka, y, f., obec v Tekově. Phľd. XII. 77., 342.

Brátošna, y, f., z něm. Waidtasche, f. Exc. Cf. Vartošna, Vátošna.

Bratr. O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 22., 36. Bratru půjčiti bývá hůře než půjčiti židovi. Šml. VII. 5. Čeští Bratří. Vz Wtr. Živ. c. I. 34. nn. — Jednota Českých bratří. Vz Vlč. Lit. 192. nn.

Bratř. Jdi k mé bratři. Mnč. Ev. víd. 82. Joh. 20., 17. Cf. dimin. bratřice, Slovač, Červač, Sedlač = sedláci. B. místo bratřie v Ruk. Cf. Gb. Ruk. 513., List. f. 1896. 323., Mus. 1896. 247. Vz Bratřie. Bude z toho posmíšek na sceně, milá bratr. Světz. 1895. 282. b., Wtr.

Bratráně. Půh. III. 92., Brt. D. II. 460. (druhý bratranec. Zálesí). Tvá bratraně, Elška. Arch. XIV. 2.

Bratřie. Vz Gb. Km. -a. 34. nn. Bratří (bratrzye) in fem. sg. collective sumitur pro fratribus, Gebrüder. Observavi id etiam in aliis biblis. B. má, fratres mei. Matth. 12. 48. (Dob. Dur. 408.).

Bratřina, y, f. = *bratrství*. B-ny měly volené starší. 1516. Wtr. Živ. c. 940., 941.

Bratrovčina, y, f. = bratrovo jmění. Věst. op. 1892. 44.

Bratrovražda. Quis. Ifig. 49.

Bratrský. B. pravopis č. kralický. Vz Gb. H. ml. I. 14.

Brav, bravь. O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 32. — **B.** kanec, vepř. Phľd. XII. 662., NZ. IV. 11.

Bravek, vka, m., zdrobn. brav. Cf. předcház.

Bravičiar, a, m. = *kdo obstarává brav*. Slov. Phľd. II. 172.

Bravník, turdus viscivorus, místy na Mor. brábník, prskavec, slov. trskot. Vz Mtc. 1893. 305. Místy na Mor. drábník. Brt. D. II. 496.

Bravský, vz Braový, Bravový. B. polévka. Slez. NZ. IV. 447.

Brázda, sulcus. 1345. Reg. IV. 618. O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 32. Dělání brázd kolem osad k odvrácení zlého ducha, zlých lidí a p. Vz Zbrt. Pov. 125. Hio koníčky po starej brázde (po starém obyčeji). Slov. Phľd. 1894. 257. — Úzka b. — široká skyba. Mor. a slez. Čes. l. V. 417., Nov. Př. 427.

Brázdní kůň = *který chodí v brázdě*. Gb. H. ml. I. 411.

Bražiť = *chtíti*. Nebraží sa mi = nechce se mi. Slov. Phľd. 1893. 371., 428.

Brblavá = *kořalka*. Brt. D. II. 486.

Brbloň. Také mor. Dol. Brtch.

Brbolec, lce, m. = *hrbolec*, masitý výrostek na těle. Val. Brt. D. II. 296.

Brbontat = *brblati*. Nebrbonci. Brt. D. II. 296.

Brbta, y, m. = *učitel*. Ve šviháčině. Brt. D. II. 520.

Břcie = *brzce*. Gen. 17. 16. — Gb. H. ml. I. 349.
Brcnouti do koho = drcnouti. Dšk. Jihč. I. 8.
Brco, a, n. To už to moje b. kašle. Phľd. 1896. 290.
Brčavý. B. pentle = sprostá. Brt. D. II. 362. Cf. Klebitorský (3. dod.).
Brčeti = *drnčeti, chrastiti* a p. Řetěz zlatý mu okolo hrdla brčí. 1460. Wtr. Krj. I. 146.
Brčkavý. B. vlasy. Phľd. 1894. 374.
Brdárka. Horská b. Phľd. 1895. 146. Cifrované brdárky (jídlo). Čes. l. V. 251., Phľd. 1896. 44.
Brdlavý. B. chůze = vrtlavá. Kotk. 53.
Brdo. O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 63. O b. u tkadl. stroje cf. NZ. IV. 40. — **B.**, stráň. 1510. Dml. List. 17.
Břdu, břdeš, vz Břísti.
Brebełka, y, f. = *veš*. Brt. D. II. 296.
Brebełuša, e, f. = *veš*. Brt. D. II. 296.
Breberka, ze špan. brebaje = nápoj. Čern. Př. 63.
Brebešky = mravenci. Záp. Mor. Brt. D. II. 296.
Břeclav. Také užívají tvaru B-va. List. fil. 1895. 322.
Brečina, y, f., území na Slov. Phľd. XII. 247.
Břečinek, nku, m., vz Břak (3. dod.).
Břečtan. Vz Ott. X. 1017.
Břečtaní. Jako b. k révě se pne. Zbrt. Tan. 317.
Břed m. vřed. Dšk. Jihč. I. 24.
Břeh. O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 27., 77. Drží se jich tvrdě jako břehu. Chč. S. 164. Na brehu ležal a vody žiadal (lenoch). Slov. Nov. Př. 546. — **B.** = *bahno, bažina*. Ta stonu (utonula) v hlubokém březe. Alx. V. 1820. (Krok 1893. 12.).
Břehovna, *převozna*, y, f. = lodička z jednoho dřeva vydlabaná, dle Dob. verbum fictum. Dob. Dur. 390.—391.
Břehulka, vz Břehule. Místy na Mor. *jiřík, juřík*. Mtc. 1893. 302. — **B.** = *stráň hory*. Vých. Čech. Čes. l. V. 80.
Břehůvka, y, f., trať u Dobré na Frýdecku. Věst. opav. 1893. 6.
Brehy, obec v Trenčínsku. Phľd. XII. 247.
Břehy, trať v Liskovci na Frýdecku. Věst. op. 1893. 6.
Brechati. Čo ten povie, ako keď pes brechne; Čo rekne, to brechne. Slov. Nov. Př. 611., 612.
Brechovati. Phľd. 1893. 371.
Brejcha, y, m., os. jm., z Brikcí. Kbrl. Sp. 14., 9.
Brejchati, vz Brychati. V Krkonš. Gb. H. ml. I. 347.
Brejlatý. Světz. 1893. 345.
Brejle. Již Nero měl skla konkavně broušená. Teprve po r. 1290. užívali skla jednotlivého, jímž na zraku mdlý po papíře jezdil, jako my lupou. Toho roku vynalezl b. Florenťan Salvino. Vz Wtr. Krj. I. 133. B., skleněné oči. V XVI. věku. Vz Wtr. Krj. 392., 430. Je to vidět i bez brejlí. Světz. 1893. 307. b. Nevidomému darmo nastrkovat brejle (raditi tomu, kdo nechce rozuměti). Světz. 1893. 511. a.
Brejlice, e, f. = *lunetka, branidlo*, Drechslerdocke, f. Sterz. I. 697. b.
Brejlový. B. sklo. Vz Mrš. 76., 100.
Brejník, a, m., os. jm. Vz Brikcí.
Brejška, y, m., os. jm. Vz Brikcí.
Brejšl, a, m., os. jm. Vz Brikcí.
Brekař, e, m. B-ři = obyvatelé kozlovští. ČT. Tkč.
Břemenatý. Lid nespravedlností b-tý, šp. m.: lid nepravostí obtížený. Bl. Gr. 210.
Břemíčko, a, n. = *břeménko*. NZ. III. 44.
Břen, a, m., cobitis barbatula, ryba. Brt. D. II. 497.
Brensa, y, f. = *brzda*, Bremse. Exc.
Břesat = *čerstvě mluviti; b. se* = nuzně žíti. Brt. D. II. 296. Cf. Vybřesati.
Bresk, u, m. = *svítání; trpká chuť*. O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 40.
Bréskat mléko = uliti ho tolik, že se zbytek hospodyni na nic nehodí. Záp. Mor. Brt. D. II. 296.
Břeskný. Cf. Gb. Ruk. 568.
Břest, u, m. = *drapač* (val.), ulmus campestris, rostl. Brt. D. II. 508.
Břešťan = břečtan (*č* v *š*) Dšk. Jihč. I. 45.
Břetislav, *Břecislav, Břacislav*, a, m. = zvuk chvály. Pulk. R. 39. b. O tvarech a původu slova cf. Gb. H. ml. I. 104. B., jenž od těžení má své jméno (Ktesikles). Čern. Př. 25. (Mkl.). Odvozeniny vz v Kotk. 13.
Bretnal, e, m., z něm. Brettnagel, m. Kopa b-lí. 1670. Pras. Řem. 40.
Břev, gt. břvi = *lávka*. Hod. 81. a u jiných starých spisov. Gb. H. ml. I. 167., 66.
Břevnec, vence, m. = *břevno*. Vykopávají tam žebra veliká jako břevence. Bl. Gr. 174.
Břez m. vřes. Dšk. Jihč. I. 24.
Březák, u, m., vz Kozák (3. dod.).
Březalka, jinak: pryzila, pryzule. Čern. Př. 56.
Březek, zku, m. = *vřes*. Dšk. Jihč. I. 24.
Březen. Co se v březnu vylíhne n. narodí, má pevné zuby a je stálé. ČT. Tkč.
Březí. O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 27. — **B.** = *březové ratolesti*. Na Chodsku. NZ. III. 398.
Březince, míst. jm. na Slov. Phľd. XII. 70.
Březiní, n. = *modrý rozchod*, calluna vulg., rostl. Brt. D. II. 500.
Březistý dobytek = na hřbetě bílý. Val. Brt. D. II. 296.
Březka, y, f. = připálená jako bříza, jm. kraví. ČT. Tkč.
Brezná, é, f., míst. jm. na Slov. Phľd. XII. 70.
Breznica, e, f., obec v Tekově. Phľd. XII. 247.
Brezno, a, n., míst. jm. na Zvolensku. Phľd. 1894. 61.
Březnový. B. mlhy, letní deště. Val. Vck. Val. I. 162.
1. **Brezová**, obec v Nitře. Phľd. XII. 248., 70., 60.
2. **Brezová**, é, f. Vavřinec z B-vé. Vz Vlč. Lit. 130., 242.
Březovo. České B. na Slov. Phľd. XII. 69.
Brezovský. B. nárečie, ku př. povec m. povčz. Vz Phľd. 1893. 239.
Březový. B. řasy = *barušky*. Dostal b-vé kaše (byl bit). Slov. Nov. Př. 591.

Březulka, y, f. = *březová voda.* Jicko. Brt. D. II. 296.

Breždití se, lucescere. Dob. Dur. 372.

Brh, u, m. = *chýše.* O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 77.

Brhel, *brhél* = *brhlík.* Mor. Mtc. 1893. 303. O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 63. — **B.** (Birhel) Jan, kněz a spis. † 1753. Vz Věstn. op. 1893. 26.

Brhlík, a, m., sitta caesia, místy na Mor.: *brhel, brhél, lezavka, mazák, zamazák* (u Nov. Strašecí v Čech.), že zamazuje blátem otvor v dutém kmeni ke hnízdu. Vz Mtc. 1893. 303.

Brchoľit se = *k odchodu se chystati.* Vých. Mor. Brt. D. II. 296.

Bridel (Bridelius) Fridr., spis. Vz Mus. 1895. 316.

Bŕiditi. Budeš ty mne (mně) remeslo bridiť. Phľd. XII. 201. Ktorému sa takáto methoda bridí a predsa je prinútený dľa nej pokračovať. Nár. nov. 1892. 22./10. Bridila sa mu hra. Phľd. 1893. 690.

Bříditi se = strachy se blázniti. Brt. D. II. 296.

Břietný. B. meč. Vz Gb. Ruk. 568.

Briezda. Sedlo b-dou dekovati. Arch. XIV. 460.

Brigada dělostřelecká = sborový dělostřelecký pluk a tři divisní pluky dělostřelecké. Nár. list. 1893. č. 344.

Bŕih, u, m. = *břeh.* Hřich pod bŕih a zle skutky pod treskutky (střemchy). Mor. Čes. l. V. 419.

Brich, a, m., os. jm., z Brikcí. Kbrl. Sp. 9.

Břicháctví, n., Bauchdienerei, f. Nár. list. 1894. č. 221. 1.

Břichatky. Cf. Ott. IX. 942. (houby).

Břichatý. Břichatá = těhotná. Griz. 84. b.

Brichcí, m., os. jm., vz Brikcí.

Brichcín, a, m., os. jm., z Brichcí = Brikcí. Kbrl. Sp. 12.

Břicho. Léčení bolesti břicha. Vz Zbrt. Pov. 100. Na Slov.: Phľd. XII. 564. Má v bruše kosti (nerad se ohýbá, lenoch). Phľd. XII. 56. Má brucho pred sebú (o těhotné). Phľd. 1895. 495. Urež ucha, nastav brucha (nepočúvaj a hľaď si živnosti). Ib. 1893. 702. Huba je velká komora a břuch něma dna; Kdo svůj břuch nazbyt tuči, tyn (ten) se něrod uči. Slez.; Brucho mu na chrbát vylezlo (o hladovém). Slov. Nov. Př. 141., 220., 596. To nenie ani do ucha ani do brucha, slov.; Slyši břuchem a ni uchem. Slez. Nov. Př. 611., 613. — **B.** *vlaské,* vz Vlaský (3. dod.).

Břichořez. Cf. Ott. IX. 10.

Brija, e, f. = *omáčka ze sušených śrestek.* Mor. Glos. Cf. Bryja.

Brikcí: Brychcí, Brixi; Brychcín; Brejcha, Brych, Brejška, Brejšl, Brejník, Brychta. Kbrl. Sp. 14. Cf. Kotk. 13.

Břila, y, f., místo břidla. Šb. D. 53.

Břilky, f., druh hrušek. Brt. D. II. 325.

Brillantin, u, m. = druh bílé, jemné, většinou bavlněné *tkaniny* hladké, do které jsou vetkány drobné kvítky n. arabesky. Ott., Lizn.

Brillonet, u, m. = *polobrillant.* Vz Ott. VII. 912.

Břímě. O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 27. Bremä je nám ľahšię, keď ho sdieľajú i iní. Phľd. 1894. 11. Narodili se v jednom břemeně = jsou blíženci. Laš. Brt. D. II. 296.

Břinkanec, nce, m. = rána, udeření (po tváři). Brt. D. II. 296.

Břinkavky, druh třešní. U Čejče. Hledík.

Břinkotně. Hřmotně a b. se octli na koních. Lerm. II. 122.

Briollet, u, m., drahokam. Ott. VII. 912.

Brisance třaskaviny. Vstnk. III. 5.

Brisantní explose třaskaviny. Vstnk. III. 5.

Břísti. O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 66., 83.

Bristrý = *bystrý.* B. voda. Slov. Mtc. 1895. 157.

Břišeň, šně, f. Stříbrné dvě břišně u sedla; Krunýře i pásy proseknou, břišně zvrhnou, sedla pokotí. Kub. Rol. 79., 171.

Britannika, druh doutníků. Us.

Břitko. Břitko ho vysmiala. Phľd. 1895. 231.

Břitov, z sthněm. frîthof = hřbitov, zastr. Pass. 398. Dosud u Chodů; přesmyknuto řbitov a hřbitov, ne od hřbieti. Gb. H. ml. I. 441. Cf. List. fil. 1895. 432., 1896, 159.

Břitva = *nožík.* Břitvu odpásél (ztratil). Phľd. XII. 57.

Brixi, vz Brikcí.

Bříza. O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 27. Prúty lámané z brezy, ktorá stála na boží telo pri oltáriku, berú sa a pchajú, aby hrom do takého domu neudrel. Phľd. 1894. 133.

Brjačislav, a, m., os. jm. u Kosmy.

Brk, brko. O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 64.

Brkalec, lce, m., vz násl. Brkalo.

Brkalo, *brkalec* = *koleso, svíjačka,* na kterou jdou vyvařená přadena příze. Slov. Phľd. 1894. 85. 88., 1894. 85. Také *koza, tere-fere.* V Liptově. Ib.

Brlavý = *křivý.* Také slov. Loos., Pastr. L. 86.

Brlenka na cestě od Litomyšle k Brnu, asi místo staršího Brněnka. Vz Čern. Př. 31.

Brlina = trám z kůry neotesaný. Brt. D. II. 432.

Brloh. O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 64.

Brlý = *hbitý, pilný.* B. **do** práce. Jicko. Brt. D. II. 296.

Brmbat = *bumbat* (v dětské řeči). Brt. D. II. 296.

Brň. Brně značilo celý šat, později jen drátěné pletivo vůbec, pancíř, krunýř, plech. Wtr. Krj. I. 240., 241. Cf. Gb. H. ml. I. 67.

Brně, ěte, n. = nalezenec z Brna vzatý. Duf. 147.

Brnění, z střlat. prunia, odtud i krunýř. Čern. Př. 67., 68.

Brněnice = brněná zbroj, z drátu pletená. Wtr. Krj. I. 601.

Brněný. B. košile či sukně = z drátu pletená (pancíř v užším smyslu). Vz Wtr. Krj. I. 241., 601. B. obojek (z drátěného pletiva). Ib. 597. Prsten dílem b-ným, vz Záponový.

Brněti. Cf. Gb. H. ml. I. 66. Již železa brnye (řinčí). Alx. V. 1394. — **B.** = *bez ustání mluviti.* Brní jako chroust na niti. Žďár. Brt. D. II. 296.

Brngáč, e, m. = *stužka* šíkom a letačkami vyšívaná, složená na mašľu a v prostriedku

připnutá brošňou, pod ní visí perly. V Honte. Phľd. 1894. 311.

Brňkať. Nedám si **na** nos b. Phľd. 1894. 257.

Brno. Něm. Brünn ukazuje k dřívější výslovnosti Brino. Gb. H. ml. I. 292. — **B.** Máš ľeknice jak brno = silně naškrobené. Jicko. Brt. D. II. 296.

Brod. O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 61., 83. Kalné brody — valné lovy. Us. — **B.** = město. Ve šviháčině. Brt. D. II. 520.

Broďák, u, m. = rybníček k brodění koní. Tvarožná. Hledík.

Brodník, a, m., obec v Nitře. Phľd. XII. 248.

Brodošija lúka v Trenčíně. Phľd. XII. 248.

Brodský = *chléb.* Ve šviháčině. Brt. D. II. 520.

Brok. Pšenice ťažká ako b. Phľd. 1893. 506.

Brokát (zlatohlav a stříbrohlav), v něm jsou zlaté a stříbrné květy vetkány. XV. stol. Wtr. Krj. I. 112.

Brokátový. B. stoupy = stoupy na bronz. Vz Ott. VIII. 46.

Bromacetylen, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 406.

Bromamidofenol, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 461.

Bromamidokresol, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 462.

Brommaleinan, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 406.

Bromnitrobenzol, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 461.

Bromnitrotoluol, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 462.

Bromojantarový. B. kyselina. Vstnk. III. 2.

Bromovati co. Vstnk. IV. 3.

Bronef, zuvorkommen. Loos, Pastr. L. 104.

Broňka, y, f. = *koflík.* XVI. stol. Mus. 1893. 49.

Bronov, a, m. = Broumov. Mus. 1893. 250.

Brony, albus; mate se s braun = hnědý. Gb. H. ml. I. 246.

Bronzový. B. doba. Cf. NZ. III. 471.

Brosk, *brozg,* u, m. (collek.) = pupence na květ na stromech na podzim. Brt. D. II. 509. — B. = *puky na kvet,* na zárod, a nie puky jalové, na list. Stromy sú samý b. (budú kvitnúť). Slov. Phľd. XII. 173.

Brouhat se = *broditi se vodou,* rosnou travou. Záp. Mor. Brt. D. II. 296.

Brouk, dle Mkl. z lat. bruchus. Čern. Př. 51.

Brousek na broušení kos: *bramor, kamének, kamýšek, oselka, osľa* (val., laš.). Brt. D. II. 453.

Brož, e, m., os. jm., z Ambrož. Exc.

Broža, *Brože, Brožek, Brožík, Brožka, Brožnák, Broužek.* Vz Ambrož (3. dod.).

Brslůvka, y, f., jm. lesa na Mor. Půh. III. 641.

Brsť = *břísti.* Slov. Pastr. L. 85.

Bršľica, vz Andělička (3. dod.). — **B.,** *boršoľ* (laš.), *karhátek,* aegopodium podagraria, rostl. Brt. D. II. 499.

Seršoľ, vz předcház. Bršľica.

Brtné od nich (i. e. rolí) odprodal. Půh. IV. 517.

Brtnička, potok na záp. Mor. Mtc. 1895. 331.

1. **Brtník,** a, m., custos apum. 1057. Mtc. 1895. 134.

2. **Brtník** Ant., hospodářský spisov. † 1894.

Brů v dod., chybně m. bru, od Ber, bru. Vz Ber. Flš.

Brucel, *brunclík, brusľak, prucel, prucník, prusľak, prsljak.* Slov. NZ. III. 403.

Bruclek z Brustfleck. Vz Plech (šat), Wtr. Krj. I. 460.

Bručný = *bujný.* Záp. Mor. Brt. D. II. 297.

Brůdňa, ě, f. = místo, kde se dobytek brodí. Olom. Brt. D. II. 297.

Brůha, vz Ambrož (3. dod.).

Bruch, vz Břicho. Slov.

Břuch. Tvrdá hlava, měkký b. Mor.

Bruchorečnický kúsok. Slov. Phľd. 1893. 379.

Brumbál, a, m. = *brumbár, chrobák.* Dšk. Jihč. I. 9.

Brumbár = *brumbál.* Vz Brumbál.

Brumejzl, u, m. = *drndačka,* z Brummeisen. Zbrt. Tan. 240.

Brumlák či *osnovák,* druh kolovratu. ČT. Tkč.

Brunatný, z střhněm. brûn. Mkl.

Brunceľek, vz Kordule (3. dod.).

Brunclík, vz Brucel (nahoře).

Bruncvík. Vz Vlč. Lit. 23.

Bruncvík Zachar., farář. Vz Mus. 1893. 264.

Břúněti. Hrubohlasá barbora (basa) brúni. Slov. Phľd. 1894. 571. Chroust břuní (brnčí). Břuní mi v uších. Co pořád břuníš (brbleš). Jevíčko. Brt. D. II. 297.

Bruno, zaniklá ves na Mor. Mtc. 1896. 45.

Brunšov, a, m. = část Dobřichovic na pravém břehu Berounky. Ott. VII. 718.

Brus. O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 75. — **B.** = poloha v Poděbr. 1748. NZ. III. 520.

Brusič. Brusiči skla. Vz Mrš. 256.

Brusľak, vz Brucel (nahoře).

Bruslek, u, m. = *vesta;* b. ženský = *kordule.* Slez. Věst. opav. 1894. č. 4. str. 8., 9.

Brustľak (Jicko) = bruncľek. Brt. D. II. 513.

Bruškvorec, vz Šišvorec (3. dod.).

Bruštinky = *brusinky.* ČT. Tkč.

Brutfana, y, f. = *plechový pekáč,* z něm. Bratpfanne. NZ. IV. 10.

Bruzovičky, skup. chalup u Bruzovic ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 6.

Bruzovka, y, f., potok u Bruzovic ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 6.

Brůža, dle Bača, z Ambrož. Kbrl. Sp. 9.

Brůžek, žka, m., vz Ambrož (3. dod.).

Brva, o původu slova cf. Gb. H. ml. I. 63.

Brych, a, m., os. jm., z Brikcí. Kbrl. Sp. 14.

Brýcha, y, m., os. jm., z Brikcí. Kbrl. Sp. 14.

Brychcín, a, m., os. jm., z Brikcí. Kbrl. Sp. 14. Cf. Brichcín.

Brychta, y, m., os. jm., z Brikcí. Kbrl. Sp. 14.

Brykyš, *prukyš,* e, m. = sukno nizozemské. Wtr. Krj. I. 115., 396.

Brykyšový. Vz předcház. B. pláštík. Wtr. Krj. I. 152.
Bryle = dvě oka v pohunku pluhu. Brt. D. II. 447.
Brynda, ze špan. brinda = nápoj. Čern. Př. 63.
Bryndálek, lku, m. = *slintáček.* Duf. 21.
Brysel = Brusel. Do Bryslu přijeli. Snm. I. 470.
Brystlmichlink, u, m., řeznické náčiní, z něm. Věst. opav. 1894. č. 4. 44.
Brzda. O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 63. — B. u vozu: *fena* (han.), *kocour* (záp. Mor.), *pes, lancúch* (Zlín.), *sviňa* (vých. Mor.), *svěra, škrhel* (Rožn.), *zaháňka* (N. Město). Brt. D. II. 446.
Brzdivý. B. účinek noh. Kurz. Z říše vědy. II. 4.
Brzelka, y, f. = *barvivo na vejce* (Zábř.). Brt. D. II. 297. Cf. Prysila.
Brzký. Brzek k smrti. Hus. E. 3. 140.
Brzobohatý, *Brzybohatý,* ého, m., os. jm. Kbrl. Dmžl. 22.
Brzorád, a, m., os. jm. Kbrl. Dmžl. 22.
Brzyměj, e, m., smyšlené jm. Vrch. F. II. 241.
Brzdžiti se. Malé dietě sa brzdží, pořád je zaslintošené. Slov. Čes. l. V. 160.
bst, *s* přisuto: skústi m. skúbsti a to m. skúbti. Zábsti. Vz Gb. H. ml. I. 487. — Z *bst* *b* se odsouvá: hřésti z grebsti. Ib. 424.
Z **bt** se *b* odsouvá: dláto z dlabto. Gb. H. ml. I. 424.
Bubačiti = *mračiti se.* Rais. Světz. 1893. 327. c.
Bubák, v dětské řeči, puerilis vox. Bl. Gr. 327. — **B.** = *hrozivé mračno.* Us. Brt. D. II. 297.
Buben. O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 46. Nebudem dobrý, nebudem, kým ma neobdrú na buben; keď budú na mne (mně) bubnovať, potom len budem slubovať. Slov. Zátur. Chwalte gey (Hospodina) w bubnye a w warhanyech. XV. stol. Dob. Dur. 200. — **B.** = *prkenný plot za kuželkami,* který zadržuje kouli. Phľd. 1893. 688.
Bubeně, chyb. m. Bubeneč. Věst. 1895. 204.
Bubeník. Cf. Zbrt. Tan. 23.
Bubinky (bobinke) = *duběnky.* Brn. Brt. D. II. 297.
Bublanina = *jídlo* z dobrého mléka, mouky, vajec, pečené na pekáči slaninou namazaném. ČT. Tkč.
Bublati. Buble jak kysele pivo v břuchu. Slez. Nov. Př. 613.
Bubřina, y, f. = střílovo koření (od střílů), silene inflata, rost. Brt. D. II. 297.
Bublinatka, y, f., utricularia, Antherenschlauch, m., v botan. Sterz. I. 216.
Bublinka = *malá šiška* jako vlaský ořech (jídlo). Chod. Čes. l. V. 240.
Bubnový. Elektrický stroj b-vý (má za induktora buben, válec). KP. VIII. 82.
Bubon, u, m. B. na štítě střechy. Takové jsou všude na Slov. Za to by si aj dom s bubnom kúpiť mohol. Phľd. 1894. 314.
Buc, vz Bic (3. dod.).
Bucka, y, f. = *pucka, mír.* Dsk. Jihč. I. 23.
Bucko, *buko* = *byco.* Slov. Phľd. XII. 137.
Buča, e, f., územie vo Zvolene. Phľd. XII. 248.
Bučák, u, m. = *bukový oklestek,* bukové poleno. Val. Brt. D. II. 297.
Buček, čku, m., zdrobn. buk. Už je na bučku = už má vyhráno. Vých. Mor. Brt. D. II. 297.
Bučeti proč. Vztekem bučí (řve) jako šílenec. Vrch. Rol. XXVIII.—XXIX. 182.
Bučky, vrch v Gemersku. Phľd. XII. 248.
Bučník (*Hočník?*), a, m., trať u Hor. Lhoty ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 6.
Bučoves a *Bučovice* od Budiše. Čern. Př. 32.
Bučůvka, y, f., esparsetta (prvé semeno bylo z Bučovic). Tvarožná. Hledík.
Búda, Baude. O pův. cf. NZ. III. 166. — **B.** = *vrchní šat.* Aj o tie búdy, čo mala na seba, prišla. Exc. — **B.** = *lešení* pro muzikanty v hospodě. Slov. Nár. list. 1896. č. 12. feuill. — **B.** vinná = *sklep.* Mor. Mtc. 1896. 21.
Budek, dka, m., os. jm., z Budislav. Čern. Př. 26.
Buden, dna, m., os. jm., z Budislav. Čern. Př. 26.
Budilo, a, n., *Budilov,* a, m., obec v Zemplinsku na Slov. Phľd. XII. 154., 68.
Budislav, a, m., os. jm. Odtud: Budek, Buden, Budiš, Bun, Buz. Čern. Př. 26. Cf. Kotk. 14.
Budiš, e, m., vz předcház.
Budiševes, vsi, f. a Budišovice od Budiše muže. Čern. Př. 32.
Budišová, é, f., obec na Slov. Phľd. XII. 663.
Budivoj, e, m., os. jm. u Kosmy.
Budníček menší, místy na Mor.: *zlatohlávek, cisvajs.* Vz Mtc. 1893. 304.
Budovati. Był bych hrady na ty ľudi b-vał, ale včil ani krmika. Mor. Čes. l. V. 417.
Buffetník, a, m., vlastník buffetu. Phľd. 1893. 587.
Bugdál, a, m. = *čáp.* Mor. Mtc. 1893. 307.
Bugnovať = *bubnovati.* V Novohradsku na Slov. Phľd. 1894. 745.
Bugran, u, m. = *tatarské hedvábí.* Wtr. Krj. I. 115.
Bůh, bóh od bhag, strind. bhadžati = rozdělovati, znamená tedy B. rozdělovatele, pána. Phľd. 1893. 662. B. vysoko a vidí daleko; Kde človek nemáha, tam Boh pomáha; Keď je zle, vtedy na Boha volajú; Jako Kubo Bohovi, tak Boh Kubovi; Boh naloží, Boh i odloží; Boh omočí, aj osuší. Slov. Phľd. 1893. 566. Keď p. Boh s pola domov príde (zaplatím i. e. až sklidím obilí). Ib. 1894. 315. Nemilo Bohu márni peniaze (zbytečně). Ib. 1894. 549. Bohů podoby, sošky (bohů sochy nositi po polích). Cf. Zbrt. Pov. 131., 134.—136. Do boha se najedl = dost. Dob. Dur. 354. Co po mně zůstane, B. ví, komu se dostane. 1564. Wtr. Živ. c. 927. Starší Pambu miž (než) sv. Petr; Ani kuřa ani prach, to mi něuděła žaden strach, jak je Pambu se mnu; Kde łáska, tu i B.; kde závisť, tam zlý duch; Błazny (šprýmy) su błazny a Pambu robi, jak chce; Nebo něni tak vysoko, aby nás Pambu neslyšeł: Člověk si vykłádá a Pámbu, rozkłádá; Ber, Michale, co Buh daje; Pambu mu zemřéł na hody (poštěstilo se mu); Pambu kaře řichotaře; Pambu ma na každeho kyj; Kdo něda česť Panubohu, od toho ji chceť němohu; Boha se něbojiš, ľudi se nehanbiš; Co

Buh černym stvořił, djabeł nezběři. Mor. Čes. l. V. 417. Bôh dopúšťa, ale neopúšťa; Človek si je v tom sám sebe (sobě) pán Boh. Slov. Nov. Př. 12., 162.

Buch. Kde buch, tam tresk (o tlachalu). Phłd. 1894. 550. Neotváraj na každý buch vráta (buď mlčanlivý). Slov. Phłd. 1894. 256.

Bucha. Má hluchú buchu v uchu (o nahluchlém). Slov. Phłd. 1894. 314.

Buchadlo, a, n. Kv. 4. 63.

Búchaná, é, f. = sláma, také: *křivá.* Ve šviháčině. Brt. D. II. 520.

Buchanka = nástroj k připravování lnu a konopí. V Liptově. Cf. Sedalnica, Tlkáč. Phłd. 1894. 85., 312.

Búchať do sveta = mluviti nerozmyslně, střileti p. Bohu do oken. Slov. Phłd. 1894. 550.

Buchkať. Ľan (len) a konope b. (otloukati, třepati). V Liptovsku. Phłd. 1894. 85.

Buchlovice = *pec.* Drychmati na b-cích. Ve šviháčině. Brt. D. II. 520.

Buchlovský. Vyšívání na b-skou vazbu. U Kunovic. NZ. IV. 228.

Buchnout do vody = *spadnouti.* Brt. D. II. 297.

Buchotati. Kudy vlak b-tal (buch buch dělal a p.). Světz. 1893. 38. a.

Buchta. Selka buchty peče, až z nich máslo teče. Nebo: Selka peče dolky, selka peče dolky (o mlácení o šesti). ČT. Tkč. Selka peče buchty, sedlák jí; selka peče buchty, sedlák jí (mlácení o devíti). Ib. — **B.** *vařená* = kynutý knedlík. Chod. Čes. l. V. 240. — **B.** *maštěná* = výražkový knedlík. Čes. l. V. 329.

Buchtěnice, e, f. B-ce jim dávala (buchty do zad). Wtr. Živ. c. I. 11.

Buchtička. Hra na buchtičky. ČT. Tkč.

Buchtovatosť, i, f. Byrokratická b. Jan Váňa. Pláč. 14.

Buchyně do zad. Světz. 1893. 26. a., Wtr. St. Pr. 113.

Buk. Suk, dub, buk (říkej rychle po sobě). ČT. Tkč. Ako s buka spadol (náhle přišel). Slov. Phłd. 1894. 98. — **B.** = hora v Gemeri. Phłd. XII. 248. — **B.** = *dobře.* Ve šviháčině. Brt. D. II. 519.

Bukač, e, m., vz Volavka (3. dod.).

Bukál. Vánoční chození s b-lem (bukačem) v Berouně r. 1777. Vz NZ. III. 147.

Buko, a, n. Cf. Bucko, byco. Phłd. XII. 137.

Bukovany, zaniklá ves na Mor. Mtc. 1896. 45.

Bukovec, vce, m., přítok Holciny ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 6.

Bukovina, y, f., potok v Turci. Phłd. XII. 248.

Bukovňák, u, m. = *bučák* houba (3. dod.).

Bukovská, é, f., trať u D. Lhoty ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 6.

Bukový. B. hlava = *tvrdá.* Slov. Nov. Př. 566.

Bukréta = pierce (kytka). Slov. Phłd. 1895. 27.

1. **Bukvice,** vz Babí břuch, Hruščia (3. dod.). — **B.,** primula auricola, rostl. Brt. D. II. 506. — **B.,** vz Babí rúch (3. dod.).

2. **Bukvice,** e, f., území v Nitře. Phłd. XII. 248.

Bůľ = *bolesť.* Má veliký b. v hlavě. Laš. Brt. D. II. 486.

Buláček, čku, m. = *hliněná miska.* Jevíčko. Brt. D. II. 297.

Bulata, y, f. = *ocelová sekera* lesklá a velmi ostrá. Kabt. 30.

Bulbul, *bylbyl,* a, m., vz Drozdec.

Bulbus oka, *zenice.* Schb. Nád. 54. a j., Ott.

Bůle, e, f. = *vůle.* Dšk. Jihč. I. 24.

Bulharský jazyk = slovanský. Bl. Gr. 340.

Buliči oko, trollius = upolín. U Rychn. Čern. Př. 55. Cf. Boleočko.

Bulka hra, prý od vl. buglia = hromada (lidí). Čern. Př. 78.

Bulový. B. práce; Boulearbeit, f. Sterz. 541. a.

Bumba, y, f. = *pití.* Obrátili peníze na bumbu. 1589. Wtr. Živ. c. 506. Ptají se, jak se po včerejší bumbě a ublinkání nachází při zdraví. Lomn. (Wtr. Živ. c. 931.).

Bumtavý = *nemluvný.* Loštice. Brt. D. II. 297.

Bun, a, m., os. jm. Cf. Budislav (3. dod.).

Buňa, ě, f. = větší bob kropenatý. Jicko. Brt. D. II. 297. Cf. **Buna** = bob, z Bohne. Brt. D. II. 513.

Bunčochy = *punčochy.* XVI. stol. Wtr. Krj. I. 484.

Buňkáč, e, m., vz Volavka (3. dod.).

Buňknouti. Udeřil ho, až buňklo jako v konev. Wtr. St. Pr. 112.

Bunoš, e, m., potok v Nitře. Phłd. XII. 248.

Buoch slanin. Arch. XIII. 335. Cf. Bůch.

Búr, a, m. = *sedlák* (nadávka XV. stol.). Chč. (Vlč. Lit. 171.).

1. **Bura,** y, f. = *severák.* Phłd. 1896. 130.

2. **Bura,** y, m., os. jm., z Burian. Kbrl. Sp. 14.

Búřa, vz Bouře.

Búracá, potok v Turci. Phłd. XII. 248.

Buranda, y, m., os. jm., z Burian. Kbrl. Sp. 14.

Burčík, a, m., os. jm., z Burian. Kbrl. Sp. 14.

Burda, y, m., os. jm., z Burian. Kbrl. Sp. 14., 10.

Burdéř, *burdýř* = *rapír* nejtěžšího rázu XVI. stol. Wtr. Krj. I. 612. B. = *veliký meč* dvojruční, Schlachtschwert, n., ale obyčejně = veliký rapír. Wtr. Krj. I. 177., 272., 608., Arch. XIII. 352.

Búře, vz Bouře.

Burek, rka, m. = *vyřezaný kanec.* — **B.** To je b. (člověk tlustý, vykrmený). Laš. Brt. D. II. 297.

Bureš, e, m., os. jm., z Burian. Kbrl. Sp. 14., 8., 9.

Burger Kajetán, dominikán, nebyl farářem. Vz Mus. 1893. 258.

Burian, a, m., os. jm. Odtud: *Buriánek, Burjan, Burjánek; Burka, Burčík; Bureš, Burša, Buršík, Bura; Burda, Buranda; Bursa, Bursík, Buryšek, Buryška.* Kbrl. Sp. 14. Cf. Kotk. 14.

Buriánek, nka, m., vz předcház.

Buřič. Vyvrz b-če a přestane svár. Bl. Gr. 302.

Burina = *plevel.* Phłd. XII. 646.

Buřival, a, m., os. jm. Kbrl. Dmžl. 22.

Burjan, a, **Burjánek,** nka, m., vz předcház. Burian.
Burka, y, m., os. jm., vz předcház. Burian.
Burkať = *bouřiti,* zvl. ze sna. Han. Brt. D. II. 297.
Burkhard. Odvozeniny vz v Kotk. 14.
Burleskář, e, m. Vlč. Bás. 25.
Burleskní. B. provedení ballady. Vlč. Bás. 25. B. či komické epos. Ib. 79.
Burmistr. 1745. Mtc. 1895. 142.
Buřmus = Worms. 1544. Snm. I. 612.
Bursa, y, f., = *zábava* s hudbou, spevem a tancom. Na Zvolensku. Phľd. 1894. 615. — B., y, m., os. jm., z Burian.
Bursík, a, m., os. jm., z Burian. Vz Burian.
Bursnéř, e, m. Augustin, bursnéř (klášterní). 1410. Arch. XIV. 398.
Bursovati = *baviti se bursou.* Vz předcház. Bursa.
Buršík, a, m., os. jm. Vz předcház. Burian.
Buřval, a, m., os. jm. Kbrl. Dmžl. 22.
Burysek, ska, *Buryška,* y, m., vz předcház. Burian.
Burytáše. Gatě s b-šami (druh šňůr). Val. Vck. Val. I. 34.
Bussola. Cf. KP. VIII. 27.
Bůsti. O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 87.
Buša, dle Bača, os. jm. u Kosmy.
Buščeves, vz Kněžmost (3. dod.).
Bušek, ška, m., vz předcház. Bohuslav.
Buši kvítek, vz Sirotka (3. dod.).
Bušice, ves v Tekovsku. Phľd. XII. 154.
Bútlavý. B. vŕba. Phľd. XII. 269.
Batovice za Butoves oprav v: Butovice.
Butvěti = *puchřeti.* Kotk. 108.
Bůvol, správně buvol. Gb. H. ml. I. 246.
Buz, cf. předcház. Budislav.
Buzenč, e, m., také *Buzenec,* nce, m., žriedlo vo Zvolene. Phľd. XII. 342., 74., 75.
Buzinka, y, f., míst. jm. na Slov. Phľd. XII. 179.
Buzovec, vce, m., míst. jm. na Slov. Phľd. XII. 179.
Buzylen, u, m., v lučbě. Věstn. III. 13.
Bůžek. Domovní bůžkové. Vz Zbrt. Pov. 105., 134.
bv. Z *bv v* odsuto: oblíkat. Dšk. Jihč. I. 26.
Bvab, u, m. = *bôb.* V Revúce. Phľd. 1893. 554.
Byčí jáma na mor. Val. Vz NZ. IV. 273.
Býčinec, nce, m., svah hory Sulova ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 6.
Byď m. bydl, gt. pl. od bydlo. Ž. gloss. 108. 10.
Bydlec. Ol. Lev. 16., 29., Pror. Jer. 1. 14.
Bydleti novotvar m. bydliti. Gb. H. ml. I. 219. Vz Bydliti.
Bydliti. Vz Bydleti. Lépe bydliti než bydleti. Bl. Gr. 276. Bydliti. Ev. seit. 41. Luc. 19. 5., Mus. fil. I. 48.
Bydlo = *jmění.* To je moje coluo b. V Prividzku na Slov. Phľd. 1894. 308. To je b., čo na ňom vidno (= nemá ničoho krome šiat na seba). Ib. 1893. 56. — B. = kačice, kuřitka, kury, kokot, husy. Slez. NZ. IV. 447. — B. = *žirnosť.* Dobré b. — hladidlo, zlé b. — strašidlo. Vck. Val. I. 109.
Bydlovisko, a, n. = *bydliště.* Senohrady na Slov. Phľd. 1894. 86.

Bychme vedle staršího bychom. Ž. klem. 88. a. Vz Gb. H. ml. I. 250., By.
Bychstře = *bystře, ch* vsuto. Oest. Mon. (Böhm.) I. 495.
Byk, vz Vałach (3. dod.).
Býk. Je v domě pro parádu, jako b. v chlévě (o pyšném, zahálčivém chasníku). Exc. Na býko! (volání na býka). Phľd. 1893. 634. Hnali býka hore vývozom a poháňali ho perútku (skáče se do řeči tomu, kdo lže). Slov. Nov. Př. 521.
Býkové = *zpropitné.* Každý mistrovský syn, který by se (po dosažení mistrovství) v jednom roce pořád sběhlém neoženil, budoucně b-ho toliko jeden achtel piva oddávati povinen bude. 1681. Pras. Řem. 57. a j.
Býkovec = *býk ve zvěrokruhu.* 1440. List. fil. 1893. 391.
Byl, i, f. = *lodyha* (uh.). Brt. D. II. 509.
Býľ, *býľka,* vz Parút (3. dod.).
Bylbyl, vz Drozdec (3. dod.).
Byľka, y, f., zdrobn. od býľ = *proutek, parútka.* B. z vence. Slov. Phľd. XII. 174., 429. Cf. Býľ (3. dod.). — **B.** = *troška, špetka, málo.* B. soli. Ib. 174. Cf. Býľ, Parúť.
Býložravci, vz Ott. IX. 802.
Byret, vz Biret.
Bys, a, m., os. jm. u Kosmy.
By-si. Cf. List. fil. 1896. 332.
Bystrá, é, f. = *trať* na Frýdecku, Věst. opav. 1894. č. 4. 20.; *potok* v Turci. Phľd. XII. 248. (70.).
Bystrc, e, f., pustá ves v Blansku na Mor. Vz Mtc. 1896. 46.
Bystré, ého, n., *trať* ve Frýdecku. Věst. opav. 1894. č. 4. 20.
Bystrica, e, f., *potok* v Turci. Phľd. XII. 248.
Bystrice, míst. jm. na Slov. Phľd. XII. 70., XIV. 121. Je z Bystřice = *bystrý.* Vck. Val. I. 110.
Bystřické údolí v Tyrolsku, Pusterthal. NZ. IV. 249.
Bystrička, y, f., míst. jm. na Slov., Phľd. XII. 70.; obec v Turci, ib. 148.; les v Rožnovsku. Dml. List. 28.
Bystrý, ého, m. (*Bystré,* n.), přítok Říšky ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 6.
Byš, e, m., os. jm. Odvozeniny vz Kotk. 14.
Byštu bohu. I b., to len tí z hory! Phľd. XII. 721.
Byť = *byť i.* Mohli do dnes státi, byť ten jed nebyl mezi ně vliť; Polezú po ní (po moci), byť jim kázala stolice trojice svaté zvrátiti; Buoh muož pomoci z bláta, byť kto do hrdla v něm vězel. Chč. S. 77., 145., 313.
Bytča, e, f. Vel. B., míst. jm. v Trenčansku. Phľd. 1894. 61.
Bytedlně. Kat. 2722.
Bytelný = *silný.* B. člověk. Dmžl. Světz. 1894. 351. c.
Býti. O původě slova cf. Gb. H. ml. I. 73., 38. Bejti. Arch. XII. 408. B. má tvary s *by, bud, byd:* zbude, zbyde. Vz Gb. H. ml. I. 281. *Jest* kdy se klade a kdy vynechává. Vz Bl. Gr. 103. Jsem, dle strsl. jesmь mělo by býti jesm, ale utvořilo se snad z jesem jsem. Cf. sedm — sedem. Gb. H. ml. I. 151. O tvarech jsem atd. cf. ještě ib. 152., 537. O tvarech na Mor. cf. Brt. D. II. 82., 83., 139., 197., 220., 227., 260. Ať bele, kerý bele (ať byl kdokoli).

Mor. Hledík. Pejř je **na** řezavku. Brt. D. II. 288. — **kdy.** To bylo před ty císařský hody (akkus.); Před vánoce to bylo. Brt. D. II. 289. Voda z pramenuov jim **za** nápoj byla. Háj. 1.

Bytný. Tělo **v** svátosti chleba a vína bytné. Chč. Mik. 413.

Bytostný. B. mha. Černý: Cenci. 51.

Bývací. B. izba, Wohnstube, f. Phľd. 1896. 68.

Bzdínce, míst. jm. na Slov. Phľd. XII. 179.

Bzdinky = *podražec,* rostl. Tvarožná. Hledík.

Bzdíti a *pzdieti.* Cf. Gb. H. ml. I. 324. — **komu.** Bzdi tomu, kdo nosa nemá. Phľd. 1894. 257.

Bzďucha, y, f. = *pýchavka* (houba). Sterz. I. 925.

Bzejna m. *bezina* (přesmykn.). Dšk. Jihč. I. 49., List. fil. 1895. 74. Dle List. fil. 1896. 160. nikoli m. bezina, nýbrž z bъzina — bzína — bzýna — bzejna.

Bzenčák, u, m. = *brambor* pěstovaný u Bzence. Frenšt. Čes. l. V. 280.

Bzenice, míst. jm. na Slov. Phľd. 1894. 179.

Bzenov, a, m., míst. jm. na Slov. Phľd. 1894. 179.

Bzínce, míst. jm. na Slov. Phľd. 1894. 179. V Nitře 26. 61.

Bziné, ého, n., míst. jm. na Slov. Phľd. 1894. 179.

Bzinka, y, f., cf. Bezinka. — **B.** = *nedozralá třešně.* Záp. Mor. Brt. D. II. 297.

Bzňata m. Vzňata. Gb. H. ml. I. 429.

Bzodnout m. bodnout, *z* vsuto. Brt. D. II. 250.

Bzová, é, f., míst. jm. na Slov. Phľd. XII. 179.

Bzovík, a, m., klášter v Hontě. Phľd. XII. 342., 179., 75.

Bzu = *bdím.* Vz Bdíti (3. dod.). Gb. H. ml. I. 401.

Bzunět. Mucha, komár bzuní (bzučí). Brt. D. II. 297., Dšk. Jihč. I. 45.

Bžunknouti. Honza ani nebžonkl (nemukl. Han.). Brt. D. II. 297.

C.

C *staroslovanské.* Vz Gb. H. ml. I. 315. — **C** jest souhláska *měkká.* Cf. ib. 469. — *Jak znělo a psalo se c: c:* bradavca, slunce; *ch:* nemochi budeš; *cc:* mravenecc; *cz:* zemiczu; *zc:* chzceme; *cs, cſ:* mocs, nocs, rucſye; *tſ:* potſtivy; *tc:* ovotce; *tz:* v Dohalitzych; v pravopise Husově, bratrském a novočes. je *c.* Cf. Gb. H. ml. I. 469., 497. — *Vznik a změny* souhlásky *c.* Vz ib. 499. — *C,* následuje-li *č,* mění se v *č:* lecčemu leččemu, necky necčice neččice a z toho nečtice. Vz ib. 500. — *C* se mění a) v *ť:* Břetislav, František za starší: Břecislav a Francišek; cihla, dial. ťihla, císař ťiesař. Cf. ib. 501.; b) v *č:* Žatec, gt. Žatče. Na Tišnov., mor. Kruml. a Žďársku: dečky m. decky (vždycky), dečke, dyčky; u Dačic a Telče ve slově plíčník m. plícník. Brt. D. II. 187., 210., 250., 279.; c) v *s:* ocelka, oselka (val.). Brt. D. I. 64. Cf. dc, tc, cc, ct a Gb. H. ml. I. 508. U Litovle, Konic a Jevíčka po *b* a *p:* vrabse, kopse, strapse, do vubse m. vrabce atd. Brt. D. II. 113. U Zábřehu: s kopse (s kopce), dal babse (babce), řídčeji po *r:* jikavse, ale: vovce, v polívce atd. Vz ib. 130. — **C** *se přisouvá* dial.: jednúc, podruhúc, nekerúc (někdy), zasejc, neškulic. Vz Gb. H. ml. I. 504. — *Cizí* **c** zůstává: cedule, cíl, cukr; nebo se mění v hlásku jinou zejména v *č:* čep, čibr, čjsterna. Vz Gb. H. ml. I. 508. — V jihozáp. Čech. mění se v: *č, z, s, ch.* Vz Dšk. Jihč. I. 42. — **C** v chromečském podřečí na Mor. Vz List. fil. 1894. 96. — O *ć* cf. Gb. H. ml. I. 469. — *ć* m. *ť:* ćicho m. ticho. Laš. Brt. D. I. 106. V jihozáp. Čech. mění se *ć* v *č* a *c.* Cf. Dšk. Jihč. I. 42.

Cabala, y, f. = *obecní řezení.* Brn. Brt. D. II. 298.

Cabaňas, druh doutníků. Us.

Cabina, y, f. = *cabka, fena, klevetnice,* Brt. D. II. 298.

Cabka, y, f. = cabina (3. dód.).

Caboch, u, m. = *povětroň.* V Kozlově u ČT. Tkč.

Cabrnatý = chlupatý. Zábř. Brt. D. II. 298.

Cabrny = *kozí chlupy.* Zábř. Brt. D. II. 298.

Cáby, les u Morávky ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 6.

Cacák, a, m. = *čačák.* Kotk. 76.

Cacao, vz Kakao.

Cacaový, vz Kakaový.

Cafaľét, u, m. = kapesní šátek. Hodslav. Brt. D. II. 466. Cf. Facalit (přesmykn.).

Cafor, u, *caforek,* rku, m. = utržený kus sukně, cancor; **C.,** a, m. = dítě za matkou stále chodící. Jevíčko. Brt. D. II. 298.

Cagar, u, m. = placka ze snědé mouky. Hranice. Brt. D. II. 472.

Cahél, u, m. = rozparek u sukně. Telč. Brt. D. II. 464.

Cahoň, ě, m. = *čahoun.* Brt. D. II. 298.

Cahorty = *caviky, okolky.* Brt. D. II. 298.

Cahy = zvuk, jímž se kozel odhání. Brt. D. II. 298.

Cachta = *rozbité velikonoční vejce.* Čes. l. V. 72.

Cachtavý sníh. Rais. Světz. 1893. 245. a.

Cáchy. 1495. Arch. XI. 501. V Cáchách. 1529. Arch. XII. 410.

Cajn, u, m. = *cín,* zastr. Gb. H. ml. I. 213.

Cajpurky = salcpurky, solnohradské hrušky, jinde *cibuliny.* Hranice. Brt. D. II. 514.

1. **Cák,** z: co pak. Gb. H. ml. I. 565., 91.

2. **Cák,** u, m. = *kravský cecek* (záp. Mor.); *kalužina na podlaze.* Brt. D. II. 298.

Cákl, u, m. = *kyvadlo,* z něm. Zeiger. Dšk. Jihč. I. 9.
Calábek, bka, m. = *žranil.* Us. Kotk. 76.
Caletka, y, f. = výskočky másla na hrotici při stloukání. Holešov. Brt. D. II. 298.
Calkom = *celkem.* Phľd. 1895. 629.
Călta = *buchta* n. *šiška* veliká jako mandlovací deska, má konce zakulacené a hned za syrova nařiznuté. O svatbě ve Vlásenicích na Tábor. Vykl. Svat. 69. — **C.** = *veliký propletaný koláč.* Slov. Phľd. 1895. 444. — **C.** = svatební koláč, který se dává ženichovi, rozkrajuje a posílá zvaným hostem. Vz Phľd. 1895. 587. — **C.** = *vánočka.* Dmžl. Pískáček.
Calúšit = bouchati do zad. Laš. Brt. D. II. 298.
Cambati = cabati, čapati (v blátě). Kotk. 103.
Camfrňoch, a, m. = *malé děcko ušišmané.* Brt. D. II. 298.
Camla, y, m., vz Camra. Kotk. 67.
Camploch, a, m. = *cundra, cumpl.* Brt. D. II. 298.
Candát, strč. cendát, czendat. Rozk. 659.
Candelales = *candelare,* z lat. candela = svíce. C. dostával školní správce (2 bílé denáry).
Candelare, n. = *plat za svíčky.* 1597. Kutn. šk. 62.
Cangal, u, m. = *sandál, d* v *g.* Zlínsky. Brt. D. II. 15.
Capák, a, m. = *dítě počínající mluviti; mluvka.* Brt. D. II. 298.
Capár, a, m. = *capart.* Jevíčko. Brt. D. II. 298.
Capart. O pův. cf. Kotk. 182.
Capáš, e, m. = *priechod v hore* vyrúbaný pre ovce alebo pre druhý statok. Slov. Phľd. 1893. 694.
Capati = *tlachati.* Meč (mlč) a necapé. Brt. D. II. 298.
Cápati, schnell greifen. Slov. Pastr. L. 79.
Capek, pka = *dítě* (nadávka). ČT. Tkč.
Capella, vz Kapela. — **C.,** jm. stálice. Ott.
Caperatý = *střapatý.* Záp. Mor. Brt. D. II. 298.
Capiň, ě, m. = *zubatý čakan.* Vz Capin. Phľd. 1894. 545.
Capiť, *čapiť, čapnúť* = *udeřiti, uhoditi.* Phľd. 1894. 745.
Capka, y, m. = *capák, mluvka.* Brt. D. II. 298.
Caplati = *žratlati.* Kotk. 87.
Capobijce, e, m., vz Cap. Slov. NZ. IV. 414.
Capóšek, ška, m. = *capák,* dítě začínající mluviti. Brt. D. II. 298.
Caprizzio, vl. (kapričo) = *rozmarně* (v hudbě). Ott.
Capúch = *sopouch.* Vz Capouch. Chod. NZ. II. 575.
Cárach, u, m. = samorostlý plod, v jakom sa drží králik (pták). Slov. Phľd. XII. 722. Vz násl.
Cárašník, a, m. = *králík* (pták). Slov. Phľd. XII. 722.
Carborund-um, a, n. = sloučenina křemíku s uhlíkem. Vz Živa III. č. 10., Nár. list. 1893. č. 356. v Neděl. přil. str. 2., KP. VIII. 238.
Carda, y, m., os. jm. vedle Karda z Karel? Kbrl. Sp. 16.
Cárek, rku, m. = přihrada ve chlévě pro tele, pro kury; pre krmu pod palandou. Brt. D. II. 298., 436., Phľd. 1895. 447.
Carevek, vku, m., endymion, rostl. liliokvětá. Vz Ott. VIII. 608. b.
Carouni, čeleď ryb, vz Ott. X. 233.
Caropaedie = vychovávání cara. Vrch. Tryz. 388.
Caska, y, f. = *sukně.* Brt. D. II. 464.
Casnoch, a, m. = *kdo se casnuje,* peřencuje, obchází lenivě; *lump, trhan.* Vých. Mor. Brt. D. II. 298.
Casný = *všetečný.* C. řeči. Sá. Kř. u pot. 177. — **C.** = *časný.* Severových. Čechy. Oestr. Mon. (Böhm.) I. 495.
cc splývá v *c:* pecka, dat. pecce, vyslovují často: pece. Gb. H. ml. I. 500. Mění se v *ct:* německý, pl. dial. němecci, z toho slov. nemectí. Ib. 501. (508.). Cf. cš, cč, cs, sc, šc, žc, čc a Gb. H. ml. I. 500.
-ce. Subst. v *-ce* (-ьca) mají slabiku kořennou z pravidla dlouhou: voditi vůdce, rádce, zrádce, vésce. Gb. H. ml. I. 597. — Jm. místní v *-ce* na Slov. Cf. Phľd. XII. 68. — **-ce** se mění v Morkovicích na Mor. v *-ci:* do čepici. Brt. D. II. 62., 63. Cf. Pastr. L. 51.
Cec = *téci.* Ve Spiši. Phľd. 1893. 428.
Cecéče, ete, n. = *mladé, jež cecá.* Jevíčko. Brt. D. II. 299.
Cecek m. sesek, gt. -sku. Gb. H. ml. I. 491.
Cécvár, u, m. = *citvár.* V Chromči. List. fil. 1894. 91.
Cecidlko, a, n. Háj. Herb. 87. a.
Cedélko, a, n. = *cedítko.* Phľd. 1895. 183.
Cedidelník, u, m. = *cedidlo.* 1520. Wtr. Živ. c. 540.
Cedidlo, *cedilo, cedilko,* a, n. = *veliká huněná torba,* tanistra, jíž se prvotně ovčí mléko cedilo. Slov. NZ. III. 404. — **C.,** *mliceň,* colum, rostl. Brt. D. II. 501.
Cedilo, a, n. = *cedidlo, d* před *l* vypadá. Slov. Pastr. L. 147.
Cediti koho = *trápiti, soužiti, mořiti.* 1777. NZ. III. 222. — **co čím odkud.** Aby jím (mečem) hojné krev c-li z lidí. Chč. S. 115., 119.
Cediňo = *cedilo* (nahoře) Phľd. 1894. 546.
Cedřiš. Vz Cedryš.
Cedron, u, m. = *lící, živý plot.* Dol. Brt. D. II. 439.
Cefna, y, f. = *konev.* Tišn. Brt. D. II. 514.
Cegretář, e, m. = *sekretář* (*k* v *g*). Dšk. Jihč. I. 30.
Cech. Artikule pražských cechů v XV. stol. Vz Arch. XIV. 437. nn.
Cecha = místo, kde několik dolů či vortů pospolu. Arch. XII. 425.
Cechovní šat v XV. stol. Vz Wtr. Krj. I. 230.
Cechovnictví za starých časů ve Slezsku. Vz NZ. III. 50. K dějinám řemesel ve Slezsku. V progr. čes. gymn. v Opavě za r. 1893. Prasek.
Cejch = *kněžská pleš.* Wtr. Živ. c. I. 159.
Cejcha, z něm. a to dle Andresena D. Etym. 175. z řec. θήνη obal. Čern. Př. 64.
Cejkati kdy. Aby nikdo (kdo jí) po stole necejkal a se nepokapal. ČT. Tkč. S dojením (ovcí) se c. Kat. z Žer. II. 822.

Cejnek, nku, m. = bělmo na oku, cink. Záp. Mor. Brt. D. II. 299.
Cejrati = *s něčím se párati.* Kotk. 94.
Cejt, u, m., z něm. Zeit, něm. Mut, Sitzzeit = doba, kterou musil tovaryš i po vandru oseděti, doma pracovati, než se stal mistrem. Mus. 1894. 503.
Cékat = *bryndati.* Brt. D. II. 299.
Cekcovati strč., z toho *cektovati,* Pulk., přesmyknutím *cetkovati.* Baw. 175. — Gb. H. ml. I. 550.
Cekr, u, m. = *školácká taška.*
Cekryt, z lat. secretum, *s* v *c.* Gb. H. ml. I. 487.
Cektovati, vz předcház. cekcovati.
Cél sanus. Tehdy bieše célá ruka jeho, et restituta est manus ejus. Ev. seit. Luc. 6. 10. Cf. Uceliti.
Cél = *cíl.* Hra na cél. Mor. NZ. III. 26.
Celdoň, *celidon, celieston, celeduňk* z lat. řec. chelidonium, vlaštovičník. Čern. Př. 54.
Celeduňk, u, m. = *celodeň, laštovičník.* V Oubočí. Dšk. Jihč. I. 14.
Celer. Léčení c-rem. Vz Vck. Val. I. 154.
Celestini, kněžský řád. Wtr. Živ. c. 695.
Celička, y, f., jm. kraví. Slov. Čes. l. V. 424.
Celiga, y, f. = laštovičník. Brušp. Hledíková.
Celigana, y, f. = *celigon, krvavník, mlíč, hadí mléč, hlohový mléč, nebeský dar,* chelidonium majus, rostl. Brt. D. II. 501. Cf. Laštovičník, Celeduňk (3. dod.).
Celkovati. Kde jména nářečí dle nich (hor n. řek) tvořená s nimi se celkují. Mus. 1895. 515.
Cella, y, f., Zelle, f. Šm.
Celloidinový papír. Hlasy z vých. Čech. 1893. 1./7.
Cellulosový. C. továrna (na cellulosu). Hlas nár. 1894. 20./5.
Celníček, čku, m. = *jitrocel.* Vz Čern. Př. 54., Celník.
Celník, u, m. = jitrocel menší. Záp. Mor. Brt. D. II. 299. Cf. Celníček (3. dod.), Volí ucho.
Celocírkevní konvent = celé církve. Phľd. XII. 394.
Celoděj, e, m. = *celodeň* (3. dod.).
Celodeň, dně, f. = *celoděj, celeduňk* (3. dod.).
Celoláník měl celý lán (60 korců rolí orných). Od XVIII. stol. NZ. III. 144.
Celonárodnosť, Ziak. (Zl. Jg. 407.)
Celonárodný. Ziak. (Zl. Jg. 407.)
Celopřízný. C. utěrák. Světz. 1895. 158.
Celotnosť něčeho. List. fil. 1894. 180.
Celoživotní služba. Nár. list. 1895. č. 57. odp.
Celpat = *cejprat, bryndati.* Brt. D. II. 299.
Celý. O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 313. Bol celý vytešený (potěšený). Phľd. XII. 270. Celý vedle všecek někdy výhradně. Na Chromecku. Vz List. fil. 1894. 284.
Cena. C. do mieška nepadá (slevuje se). Slov. Nov. Př. 335.
Cendát, vz Sandát (3. dod.).
Cendrdot, u, m. = látka hedvábná nebo polohedvábná. Wtr. Krj. I. 364.
Cének, nku, m. = *cezánek* na mléko. Han. Brt. D. II. 299.

Ceniti co jak. Cenil to, jak osel cení hudbu na citeru. Vrch. Rol. XXXIV. 160.
Censura, y, f. = písemní upozornění rodičů na neprospěch žáků. Us. Flš.
Centimetrogramm, u, m. KP. VIII. 44.
Centrifucka, y, f. = *centrifuga.* Hlasy z vých. Čech. 1893. 15./9.
Centrifuga, y, f. Mléčná c. Fr. Farský.
Cep. Živ nás Boh, sedliacke cepy a panská stodola. Phľd. 1893. 699. Ma se k tomu, jako cigan k cepu. Slez. Nov. Př. 572. To si mosí dobře cepy spraviť (dobře se připraviti). Mor. Čes. l. V. 417. — **C.** = *válečná zbraň* v XVI. stol. vymizel. Vz Wtr. Krj. I. 278., 521.
Cepař, e, m. = *cepník.* Wtr. Krj. I. 278.
Ceperiaci = přezdívka obyvatelům zemplínským, kteří říkají ceper = teraz, teprv. Phľd. 1893. 493.
Cepic, vz Cep.
Cepílek, lku, m., vz Přeslička, Střaslavica (3. dod.).
Cépovka, y, f., vz Cípovka (3. dod.).
Cera. V Přer. po výtce = dcera z gruntu. Brt. D. II. 458.
Ceratylalkohol, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 145.
Cerel m. celer. Us. Brt. D. II. 167., Dšk. Jihč. I. 48.
Ceremoniář, e, m. = nadávka katolíkům. Wtr. Živ. c. I. 211.
Ceremonie, strč. sklonění. Vz Gb. H. ml. I. 38.
Cerezla v MV. = čriesla. Vz Gb. H. ml. I. 29.
Cergulat, u, m. = *cervelat, v* v *g.* Dšk. Jihč. I. 25.
Cerha, y, m., z Cyrill, os. jm. Kbrl. Sp. 14.
Cerithiový. C. vrstvy země. Vz Mtc. 1896. 234.
Cerk, u, m. = *crk.* Ve Spiši. Phľd. 1893. 431.
Cerovo, a, n., míst. jm. v Hontě. Phľd. 1894. 61.
Certlička, y, f., z zeltel. List. fil. 1893. 467.
Ceruska, *ceruzka, cerusa,* y, f. = *tužka.* Slov. Phľd. 1893. 638., 1895. 77., 619.
Cesnek m. česnek. Brt. D. I. 41. Mor.
Cesta. O původu slova cf. Jag. Arch. XVI. 3. 4. str. 385. Cestu tratí (bloudí; mravně). Phľd. 1894. 314. Šel pro jednu cestu tam a pro druhou domů (marně). Na Žďársku a j. Nár. list. 1894. 247. odp. feuill. Z cesty sa domov vrátiť, je istá vec, že sa už zle bude vodiť. Slov. Phľd. 1894. 132. Radšej sa z kratšej cesty vrátiť. Ib. 256. Přes cestu, přes cestu (mlácení trojmo). Tkč. Cf. Čtvrtý, Mlat.
Cestopis. Čes. c-sy. Vz Vlč. Lit. 242., 283.
Cestováníčko, a, n. Nár. list. 1895. č. 252. feuill.
-četi. Slovesa takto ukončená stran přehlásky (klécěti). Vz Gb. H. ml. I. 102.
Cetka. O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 104.
Cetkovati, vz Cekcovati (nahoře).
Cetkový čepec. Wtr. Krj. I. 382.
Cetylaether. Vstnk. IV. 147.
Cevnatkový. C. zánět. Schb. Nád. 35.
Cevohybný nerv (vasomotorický). Světz. 1894. 79. b.
Cezánek, nku, m. = *cedidlo.* Brt. D. II. 299. Cf. Cének.
-ci m. *-ti*: tacičku. Slov. Phľd. 1893. 238.

Otec náš dobré pameci. Arch. XIV. 47. Proci (proti) listu něco učiniti. 1448. Arch. XIV. 37. V inft.: Chci práv býci, něco učinici, dáci, upomínaci, mluvici, držeci. 1448. Ib. 12., 37. a j. tam. Daci = dáti. Evanč. Bl. Gr. 274.

ci- se u Brna a Letonic mění v *ce-*: cebola m. cibule. Brt. D. II. 161., 155.

cí- mění se u Jemnice někdy v *cij-*: cijtit, cijnek; u Brna v *cé-*, ale jen v několika slovech: cétit, cép, cén. Vz Brt. D. II. 267., 161.

Cíbik, u, m. = *nať*. Cibulový c.; Na c. vytrubovati. Slov. Phľd. XII. 662.

Cibule, střhněm. zibolle a to z lat. caepula. Gb. H. ml. I. 423. C. v strčes. léčení. Vz Zbrt. Pov. 62. Má na pláč stále zaděláno jako c. Nár. list. 1894. č. 196. odp. feuill. Léčení c-lí. Vz Vck. Val. I. 154. *Hádanka:* Sedí panna na vratách o devíti kabátách a je tak zima, že je celá siná. Brušp.

Cibulina, y, f., vz Cajpurka (3. dod.).

Cibulný. C. semeno. Šnm. I. 376., Kat. z Zer. 181.

Cicí. Vzal bobo cicí (derele; prs. Matka přestala kojiti.). Us. Phľd. 1894. 440.

Cicmati se = *mazliti se.* Na Žďársku. Nár. list. 1894. č. 234. odp. feuill.

Cicurálek, vz Cicoral (2. dod.). Wtr. Krj. I. 513.

Cicúšką, y, f., vz Banátka (3. dod.).

Cíčko. Cuč ti psíčko cíčko! Slov. Nov. Př. 648.

Cídič. Hra na c-če bot. Vz Duf. 81.

Cíditi, cízen, nč. cíděn, *ď* m. *z* podle cídím atd. Gb. H. ml. I. 401.

Ciepky, vz Krosno (3. dod.).

Ciev, f. = *ceva*. Vz Gb. Km. -i. 18.

Cifra, *cifrování = malba; variace hudební i taneční.* Na mor. Slov. Brt. D. II. 299.

Cifrovaný. C. je také tanec, hudba. Slov. Pokr. Mrt. z. 91. C. stehlík = pomalovaný, barvený. Ib. Phľd. 1893. 146.

Cifrovati = *malovati, zdobiti stěnu; vyšívati; variovati nápěv písně; tančiti pěkně, ozdobně, s variacemi.* Brt. D. II. 299.

Cigán, vz Cikán. Bodaj ti cigáni zuby kuvali. Nov. Př. 621.

Cigánif. Tak cigáni, až sa mu z hlavy kúri (len sa tak práši za ním). Slov. Nov. Př. 543.

Cigánka, vz Barbora (3. dod.).

Cigánský, vz Tanec mor. (3. dod.).

Cigarretka, y. f. Us.

Cigarrník, u, m., Cigarr-Spitze. Phľd. 1894. 423.

Cígr, u, m. = *mošna.* Dšk. Jihč. I. 30.

Cihla. Má tváře červené jako cihla (nehezky červené); Není c. podle hlíny, ale podle vypálení (zkušeností člověk hodnoty nabývá). Nár. list. 1894. č. 182. odp. feuill. Vaše plány jsou cihly ze sněhu. Šmil. VII. 55. Nepálené cihly: *bandúr* (Jicko), *kot* (dol.), *kotovica* (dol.), *pucina* (Zábř.), *sploščka* (Brn.), *trupla* (záp. Mor.), *vepřovica* (dol.), *žmach.* Brt. D. II. 433.

Cihlička byla vynalezena ku konci XVI. stol. Wtr. Krj. I. 509.

Cihlna = *cihelna.* Arch. XIV. 290.

Cichnář = *kramář;* prodával cichy. 1434. Pras. Řem. 24.

Cichravo m. sichravo, *s* v *c*. Brt. D. II. 148.

Cik, u, m. = *těžení* (u soukenníků). Arch. XIV. 456.

Cikán. Má hlavu jako cigán (černé kučery). Na Žďársku. Nár. list. 1894. č. 219. odp. feuill. Neboj sa tak čierneho cigáňa ako bieleho (i. e. potměšilce). Slov. Zátur. Keď niekdo z domu vychádza a stretne sa s kňazom, to znamená nezdar cesty; pakli s cigánom, to šťastie; Keby si cigáň halušky cenil, nikdy by ich nejedol. Slov. Phľd. 1894. 132., 442. Šlape si jak cigán v ertepläch (pyšně). Čejč. Hledík.

Cikání, n. = *ťukání* vejcem o vejce o velikonocích nejprve špičkami, potom zadky. U Roušína. NZ. IV. 324. Vz Cikati.

Cikániti. NZ. II. 602.

Cikánka, jm. slepičí. ČT. Tkč.

Cikánský. Vyprovodili ho c-ským fiřponom. Nov. Př. 590.

Cikati = *močiti.* Mtc. 1894. 102. — **C.** = *tikati, ťukati* vejci. Vz Cikání (3. dod.).

Cikcakový. C. ornament. NZ. III. 566.

Cikl, u, m. V Ciklu, trať ve Frýdecku. Věst. opav. 1894. č. 4. 20.

Ciklin, z něm. Ziehklinge. Čern. Př. 75.

Ciknouti, vz Cikati. — **C.** Tomu cikne (dědí, svědčí). Znoj. Brt. D. II. 299.

Cíkora, y, f. = cichorie. Dšk. Jihč. I. 36.

Cíl = *terč.* Kouká jako do cíle. ČT. Tkč.

Cilinka, *Cilka,* y, f. = Caecilie. List. fil. 1893. 465., Nár. list. 1894. č. 234. odp. feuill.

Cilkom = *celkem* Phľd. 1895. 629.

Cimbál, vl. timballo, špaň. timbal (z arab. altabal, attabl = kotel). Čern. Př. 76. — **C.** = *veliký krajíc chleba.* Brušp. Hledík.

Cimrman, a, m. = tesař dolní, jenž stroje řídil a o bezpečnost podchycováním atd. dbal. Arch. XII. 462.

Cimrmanka, y, f., v horn. = tesařská sekera. Arch. XII. 441.

Cimrovat = *bíti, cepovati koho.* Vých. Mor. Brt. D. II. 299.

Cín = *tin* = *stín,* laš. Gb. H. ml. I. 509.

Cincanej = činčaný. Dšk. Jihč. I. 44.

Cinci m. činči. Dšk. Jihč. I. 44.

Cinglísek, *cinglousek,* sku, m. = *zvonek.* Dšk. Jihč. I. 30.

Cinchen, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 26.

Cink = hudební nástroj. 16. stol. Mus. 1894. 234.

Cinkač, e, m. C. na smetí (že se má vynášeti smetí z domu na vůz). Nár. list. 1896. č. 53.

Cinkouhlový. C. článek při galvan. batterii. KP. VIII. 61.

Cinnamylkokain, u, m. Vstnk. IV. 26.

Cinobř, m. 1554. Kosmogr. List. fil. 1893. 458.

Cinovatý. C. lotr, duplovaný lotr (kurva). Bl. Gr. 298.

Cínový. C. (čistcové) nádobí v XVI. stol. Vz Mus. 1893. 62.

Cintir, u, m. = *cinter.* Slov. Phľd. 1895. 377.

Cintor, u, m. = *kostel.* Ve šviháčině. Brt. D. II. 521. Cf. Cinter.

Cintorín = hřbitov. Slov. Phľd. XII. 296.

Cipavý. C. hlas (jaký mají kuřata). Kotk. 99.

Cipele = *čižmy.* Nové c. Phľd. 1895. 622., 585.

Cípkovnice, Besa(h)nschotten. Sterz. I. 456. a.
Cipla, y, m. = *kdo mluví ciplavým hlasem.* Kotk. 99. Vz Ciplavý (3. dod.).
Ciplík, u, m. = *pysk na džbáně.* Val. Brt. D. II. 299.
Cipolok, lku, m. = *malý pecník chleba.* Slov. Phľd. 1894. 522., Mtc. 1894. 101.
Cipovka, *cépovka,* y, f. = *trávnice, plachta na trávu.* Brn. Brt. D. II. 299.
Círáty či ciry = pečivo na způsob listů n. jiných tvarů. ČT. Tkč.
Círek, rka, m., z Cyrill, os. jm. Kbrl. Sp. 14.
Cirín, a, m., os. jm., z Cyrill. Kbrl. Sp. 14.
Cirkarie = klášterní kongregace. Wtr. Živ. c. 732.
Cirkator, a, m. = představený cirkarie. Wtr. Živ. c. 736.
Církev. O původu a sklonění slova cf. Gb. H. ml. I. 161. C. dle Bl. nazývali celou církev a ne jen některý sbor: c. křesťanská, římská; ale kněží kališní jmenují církev = *kostel.* Bl. Gr. 183. — **C.** = *rodina.* Kain s církví svou se rozmoh. Kosmogr. 24. a. Tuto c. nebo rodinu Mojžíš jmenuje. Ib. 27. a.
Církevněslovanský text. Mus. 1895. 306.
Církevnictvo, a, n. = církev, shromážděná církev. Phľd. XII. 394.
Cirkl, e, m., nyní gt. -u, V. Kal. 374.
Cirrhotický. C. lalok. Čs. lk. 1888. 53.
Ciry, vz Ciráty (nahoře).
Císařský. C. posvícení (svatohavelské). Vz Vck. Val. I. 91.
Cisiojanus. Vlč. Lit. 10.
Cistricenský. Kněz řádu c-ho (cisterciáckého). 1464. Arch. XIV. 410.
Cisvajs, a, m., vz Budníček (3. dod.).
Cit. Cf. Krej. Psych. 23.
Citedlnosť = *útrpnosť.* Nad vámi opravdovou c. mám. Kat. z Žer. 31.
Citelný = m. cititelný vzniklo ze slova číti m. čitelný (čitedlný). Věst. I. 14.
Cithera, česky překládáno: húsle, rota, rucnice. Vz Zbrt. Tan. 27.
Cítiti. O původu a tvaru slova cf. Gb. H. ml. I. 76., 385. Cítil se uražena. Cf. Učinil se účasten věcí křesťanských. Chč. S. 56.
Citlivec, vce, m., der Empfindsame. Sklamaný c. Světz. 1894. 410. c.
Citlivkovitý. C. rostliny. Cf. Ott. VII. 381.
Citotvorný. C. moc. Mtc. XVIII. 275.
Citovati. Jak se duchové citují. Vz Phľd. 1895. 31.
Citral. Cf. Vstnk. III. 15.
Citrín, drahokam. Arch. XIV. 482.
Ciuka, y, f. = *cívka.* U Libunč. NZ. IV. 35.
Cívčiti = *očkovati, trubičkovati,* z zahradn., pfeifeln. Sterz. II. 525.
Cívka velká dřevěná k osnově, malá rákosová k útku. NZ. IV. 36.
Cizí. C. jména hl. německá v Šubířově na Mor. Vz Mtc. 1893. 327.—334. C. slova na Mor. Vz Brt. D. II. 512 nn. Cizí jména na Rožmitálsku od učitele Jak. Ryby v Bibliothece paedag. sv. 128. str. 73.—74. Sklonění jmen cizích v Háj. Herb. a Vel. Kal. Vz List. fil. 1894. 456. Mezi cizími horký bílý chléb. Kolc. 108. Člověk má svým dělaje cizím omastiti (své cizím okrášliti). Bl. Gr. 218. Nám v cizí zemi jest velevítán rob i nejnižší (krajan). Quis. Ifig. 44. Cizího nežádám a svojeho nenechám; Z cizího nezbohatneš; Cudzé zboží nérozmnoží; Pustil svuj pecen a běži za cuzim krajicem; Ide pro cizí s hrsťú a čert pro jeho s měchem; Ze svojeho jak mucha, z čijeho jak vul (jí, béře); Cudzum budum něrušaj; Ráda by cizí rukú hada chytla. Mor. Čes. l. V. 417. Z čije skůry je dobře řemyně kroť (krájeti); Cuzeho nechti a svojeho se drž; Svojo rukama nohama drž a na cuze něčihni. Slez. Nov. Př. 150., 275., 276. Z cudzieho koňa aj do bariny; Svojím bere, cudzím dáva, nech ho tak Boh požehnáva. Slov. Nov. Př. 349., 514. — **v čem.** Lid cizie u vieře. Chč. S. 183.
Cizina. Cf. Cudzina (doleji).
Cizokrajenín, a, m. Utvořil B. M. Červenka. O tomto slově praví Bl. Gr. 169., 322.: vox inusitata, inepta. Lépe prý: cizozemec.
Cizokrajně. To tu c. působí. Mtc. 1895. 24.
Cizokrojný. C. Slovan. Zl. Jg. 66.
Cizoložitel písma sv. Arch. XIV. 336.
Cizoložiti, fälschen. C. slovo božie. Chč. S. 252. Jímž c-ží někdo. Ib.
Cizoložně, fälschlich. C. něčeho požívati. Chč. S. 252.
Cizoložný. Učiv smrad na ní (samici) c-ný (že s cizím samcem cizoložila). GR. Nov. 8.
Cizopas, a, m. Hanebný c-se! Frid. Coss. 88.
Cizozeměnín, a, m. = *cizozemec.* Mnč. Ev. seit. 34. Luc. 17., 18.
Cjac = *téci.* V nářečí mikušovském. Phľd. 1893. 369.
ck mění se v nom. pl. mas. také v Chromecku v *č:* ňemečí = němečtí. List. fil. 1894. 278. Před *i, í* mění se v *čč:* němečči (Kojet. a Zábř.). Brt. D. II. 47., 130. U Tišn. v *cc* n. *čč:* kyniččí, rosicci (nom. pl. masc.). Ib. 186. U Kruml. v *cc:* katolicci. Ib. 209.
ckn m. ctkn: ocknouti se m. octknouti se. Gb. H. ml. I. 398., 526.
-cký se mění v -ccí v nářečí: tureccí, němeccí. Brt. D. I. 41. Na Slov. -ctí m. -ccí: němectí. Gb. H. ml. I. 448.
Cl. = *král.* Skratek ve starém rajhradském rukopise. Pt.
Clivý = tklivý. C. nálada ju opanovala. Slov. Phľd. XII. 286.
Clota. Hrub. 325. a., Gb. H. ml. I. 491.
cm v *čm* dialekticky: cmoud, čmoud. Gb. H. ml. I. 502.
Cmáňat = *silně z dýmky bafati.* Vých. Mor. Brt. D. II. 299.
Cmíračka, y, f. = *špatná polévka, káva.* Dšk. Jihč. I. 16.
Cmochta, *cmotlacha,* y, f. = *nečistá, nedbalá kuchařka.* Záp. Mor. Brt. D. II. 299.
Cmochtati = *toulati se; ledajak uvařiti.* Brt. D. II. 299.
Cmotlacha, y, f., vz Cmochta.
Cmoud a *čmoud.* Vz předcház. cm a ib. 82., 491.
Cmrchlat = *brblati.* Záp. Mor. Brt. D. II. 299.
Cmrchta, y, m. a f. = kdo se cmrchtá. Brt. D. II. 299.
Cmrchtat se na koho = *sápati se.* Brt. D. II. 299.
Cmudnouti = *smudnouti.* Dšk. Jihč. I. 39.
Cmúr, u, m., vz Cmour.

Cněti. Cuelo by sa mne za polom (stýskalo). Slov. Phľd. 1894. 101.

Cnosť. Prase má c. = je tlusté. Záp. Mor. Brt. D. II. 299.

Cnostný. C. len = pěkný. Brt. D. II. 300.

Co, *čso* = *čьso,* archaistický gt. z kmene čь. Upomínaj, ač máš ze czo. Kn. rožm. 230. (Gb. H. ml. I. 166.). O skloňování na Žďársku cf. Brt. D. II. 257. — **Co** m. *jako* vytýká již Bl. A ty jakýs nejapný co náš Vávra. Vrčí, co pes (m. jako). Ty rovně tak děláš, co (jako) já. Bl. Gr. 241. Tak se za ním práší, co utíká. Nepěkný moravismus. Vodička v Mus. 1894. 163. — **Co** = *proč.* Co se vrtíš? Co se touláš? Us. Bl. Gr. 241. — Udělám, jen co (jak) se vrátím. Bl. Gr. 242. — O všeckých vám povím, co sa neomýlím (*aniž* se omýlím). Vých. Mor. Brt. D. II. 300.

Cobaltum *nitricum* protijed proti cyankali. Nár. list. 1894. č. 152. str. 3.

Coccidiidae = cizopasníci jednobuněční s tělem kulatým n. ovalním. Vz Hlav. Obrz. 9.

Códnosť, i, f. = *čistota.* V Chromči na Mor. List. fil. 1894. 83.

Códný = *čistotný.* V Chromči na Mor. List. fil. 1894. 83.

Coelibat, vz Kollegiat (3. dod.).

Cogr, u, m. = cukr, *k* v *g.* U Kruml. a Tišn. Brt. D. II. 209., 186.

Cogrové = *cukroví.* U Tišn. Brt. D. II. 199.

Coch = *co bych.* U mor. Kruml. Brt. D. II. 207.

Cochme = *co bychom.* U mor. Kruml. Brt. D. II. 207.

Cokl, něm. Zocke, mostina. Phľd. 1894. 545.

Cokrát. Borotín. Brt. D. II. 118.

Coky-kaša, *svatební jídlo.* Vz Phľd. 1896. 121.

Colencovat se = bez účelu choditi. Han. Brt. D. II. 300. Cf. Bolencovat se (3. dod.).

Coli = *jako.* Vlezli na něho c. na hovado. 1437. Vlč. Lit. 236.

Coľky = *háby, fanfrnochy.*

Colmistr. Snm. I. 474.

Concertin, u, m., druh ruční harmoniky. Exc.

Confetti, it., druh cukroví. Cf. Ott.

Congeriový. C. vrstvy zemské. Vz Mtc. 1896. 234.

Conchas, druh doutníků.

Cop = *chvost* (St. Hrozen.), *ľelík* (han., val.), *ocásek* (Břecl., Jicko), *relík, rulík* (Brň.), *vrkoč* (Polom ve Slez.), *mrdús* (Lanžh.). Brt. D. II. 466 nn.

Copánek. Vyšila copánkem koutro. NZ. IV. 306.

Copouch m. sopouch. Gb. H. ml. I. 491.

Córat = *bryndati, zbytečně rozlévati.* Jevíčko. Brt. D. II. 300.

Corek, rku, m. = ohrada n. chlévek pro telata. Slez. NZ. IV. 9.

Corelysis, e, n. y, f. = odtrhování zadních srostěnin duhovky od pouzdra čočky. Ott. VII. 127.

Corgoň, nadávka dítěti. Slov. Phľd. XII. 642.

Cosialista m. socialista (přesmykn.). U Brna. Brt. D. II. 167.

Coták. Cotáci, převzdívka těm v Zemplíně, kteří vyslovují co m. čo. Vz Phľd. 1893. 492.

Cotoin, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 170.

Coudný = *mravný, počestný.* Jevíčko. Brt. D. II. 300.

Coufati, *couvati* ze střhněm. zouwen. Gb. H. ml. I. 264., 431.

Coun, u, *counek,* nku, m. (cón) = *mladý výhonek,* omlád na rostlině. Záp. Mor. Brt. D. II. 509.

Courák, u, m. = *sukně s přišitou kordulou.* Záp. Mor. Brt. D. II. 300.

co za také na Slov. Neznáme, čo za človeka. Phľd. XII. 46. Co je to za hračku? Záp. Mor. Brt. D. II. 289.

Cpáti. Cpe slámu do chomúta (nosí vodu do Dunaje); Cpę se jak farářova kôchařka (tlačí se). Mor. Čes. l. V. 418.

Cpynčiť sa = *péřiti se.* Naše husy sa cpynčá. Jicko. Brt. D. II. 300.

Cpynky dostávati = *cpynčiť sa.* Brt. D. II. 300.

Cr. = *kříž.* Zkratek ve starém rajhradském rukopise. Pt.

Crcadlo, a, n. = *zrcadlo.* Oester. Mon. (Böhm.) I. 495.

Crčeti = *drnčeti, cvrnkati* a p. Crčí ty groše, nesypte jich do medenice. Arch. XIII. 482.

Crčka, y, f. Voda teče crčkó. Brn. Brt. D. II. 300.

Cretale, e, n. = školní plat, příspěvek na křídu. 1597. Kutn. šk. 62., Hrš. Nách. I. 411.

Creton, u, m., vz Kreton.

Crha, y, m., os. jm., z Cyrill. Kbrl. Sp. 14.

Crkaska, y, f. = *červený* n. *černý šátek.* Slez. Věst. opav. 1894. č. 4.

Cryptogliom, u, m. = nepoznatelný gliom (oční nádor). Vstnk. II. 573., Schb. Nád. 42. nn.

cs splývá v *c:* Václav Václav; mění se v *ts:* do frantské země. Háj., Gb. H. ml. I. 500. — *cs* m. *tc:* oscě m. otcě, mascě m. matcě. Gb. H. ml. I. 503.

csk m. *ck:* německý m. německý. Gb. H. ml. I. 489.

cst. V *cst* je *s* přisuto: ocstem m. octem. Ž. klem. 88. 22.

cš splývá v *č:* věcší věčí; mění se před *š* v *č:* věcší — věčší. Gb. H. ml. I. 500.

cť mění se v dial. v *sť:* pect pesť, lašsky. Brt. D. I. 108. Pecť m. péci. Gb. H. ml. I. 503.

-ctě: k frajerctě (k frajerce). Vz -ce, -ky, -ke. Pastr. L. 51.

Ctibaživosť, i, f. = *ctibažnosť.* Ztk. 85. (3. vyd.).

Ctibažnosť, i, f. Ehrsucht, f. Phľd. 1893. 594.

Ctibor, os. jm. Odvozeniny vz v Kotk. 15.

Ctikouř, e, m. Vz Zbrt. Tan. 244.

Ctitedlný. C. hody, venerandus. 1438. List. fil. 1895. 150.

Ctíti. Ctia ho tam, jako v kostele psa; Nech ťa ho ctí (o nechvalném čině). Slov. Phľd. 1894. 298.

ctk m. *ck, t* přisuto: ctknúti m. cknúti. Gb. H. ml. I. 396.

Ctknouti, vz předcház. ctk. Ale c. nelze o to (zmíniti se, zavaditi o to). Bl. Gr. 251.

ctn m. *cn:* moctný m. mocný, vzáctný. Gb. H. ml. I. 396.
Ctnosť. Jesti skvrnou ctnosti byť jedno podezření. Alf. 82.
Cucaj, e, m. = *kožíšek bez rukávů.* V Očově na Zvolen. Ve Vel. Hnilci *serdak* od serdo = srdce. NZ. III. 403.
Cucati m. ssáti. Gb. H. ml. 491.
Cucek = *uzel na ústí pytle.* U Domažl. Světz. 1894. 367. a.
Cuckář, e, m. Nov. Př. 486.
Cuclava, správně: Sudislav. Čern. Př. 3 2.
Cudenisko, a, n. = *ložie, koža, matečník.* Phľd. 1895. 185.
Cúdit louky = *vyhrabovati.* Val. Brt. D. II. 3 0.
Cudzina. Kdo má céry, má rodinu; kdo má synov, má c-nu (syn se sňatkem více odcizuje než dcera). Slov. Zátur. Cf. Cizina.
Cugr, u, m. = *cukr.* Dšk. Jihč. I. 30. Cf. Cogr (3. dod.).
Cugrovo, a, n. = *cukroví.* Žďár. Brt. D. II. 253. Cf. Cogrové (3. dod.).
Cucha, y, f. = *nešetrná hospodyně.* Jevíčko. Brt. D. II. 300.
Cuchat = *plýtvati něčím, nešetřiti něčeho;* **se na koho** = *zlobiti se, sápati se.* Záp. Mor. Brt. D. II. 300.
Cuchta, *cukta* = část stavu tkadlcov. NZ. IV. 38. — **C.** = *cuchanka, drchanka.* V plívni bylo nastláno trochu c-ty. Nár. list. 1894. č. 161. odp. feuill.
Cuk, u, m. = *suk.* Valaš. Brt. D. I. 61. — **C.** V cuku = honem. Také: cukem. Brt. D. II. 300.
Cukr. Cf. Cogr, Cugr (3. dod.). O cukru a hmotách spřízněných. Vstnk. IV. 20. nn.
Cukrkandl, u, m., cf. Kandis.
Cukroměrnosť v mladince, Zuckergehalt. Nár. list. 1894. č. 298.
Cukropekař = *cukrář,* dle něm. Zuckerbäcker. XVIII. stol. Zbrt. Tan. 278.
Cukrový. C. bába (prodavačka cukroví). U Žleb. NZ. II. 613.
Cukruška, y, f. = *hrdlička,* pták. Brt. D. II. 493.
Cukryna, y, f. = *kvaka,* m. *vabka.* Slez. NZ. IV. 498.
Cukule = *cukrle.* Dšk. Jihč. I. 9.
Culek, lku, m., jinde *cucek, špuněk, gracka, zroček* = co zbývá po vypředení koudele na ostnech vochličky. Brt. D. II. 442.
Culkař, *spuňkař,* e, m. C-ři = obyvatelé Čes. Třebové, poněvadž chudí Třebované culky kupovali a spřádali. Odtud *Culková Třebová.* Tkč.
Culkový. C. kolovrat = na culky. ČT. Tkč. Cf. Culkař.
Cumláň = *mrtvá kopřiva,* lamium, rostl. Brt. D. II. 504.
Cún, u, m., vz Hlavička.
Cuňár, u, m. = špatná látka na šaty. Jevíčko. Brt. D. II. 300.
Cund, u, m. = *hadra, cár.* Laš. Brt. D. II. 300.
Cundra. Cf. Phľd. 1893. 694., Cumploch (3. dod.).
Cupat = *cvičiti, dobře vychovávati.* Han. Brt. D. II. 300.
Cupirupy nôžkami (nohami). Phľd. 1895. 231.
Cupnout. Cupni mně hrušku = shoď se stromu. Hruška cupla = spadla se stromu. Brt. D. II. 300.
Cupotat = *padat se stromu.* Myjava. Phľd. 1895. 444. Cf. Cupnout (3. dod.).
Cupretýř, vz Cuprejtíř. XVI. stol. Z něm. Zubereiter. Mus. 1894. 516.
Cupus na obecní pavungk. 1623. Kutn. šk. 163.
Cupusovati = cupus platiti. On c-val na své tři třicáté. Arch. XII. 451.
Curdík, u, m. = *surdík, komůrka.* Brt. D. II. 300.
Curduľa = *ženská ucouraná.* Brt. D. II. 300.
Curknúť m. cvrknouti. Laš. Brt. D. I. 109.
Curkot, *kuršit, tappert,* u, m. = svrchní oděv. Wtr. Krj. I. 138. Cf. Zbrt. Krj. I. 154., 246.
Cútit = *cítiti.* Kotk. 81.
Cuzka, *čužka,* y, f. = *delší přiléhající kabát* s vyvratným límcem z červeného valašského sukna. Slov. NZ. III. 404.
Cuzoberce. Krist. 68. a. Vz Cizoberce.
Cvachýňat = *cvachati* (intens.). Vých. Mor. Brt. D. II. 300.
Cvakati. Zuby mu **na** prázdno cvakly (utřel si hubu, zhatilo se mu). Slov. Phľd. XII. 655. a j.
Cvalníček, čku, m., vz Tučný muž (3. dod.).
Cváňat = *trckati, běžeti.* Vých. Mor. Cváňal za ním. Zlín. Brt. D. II. 300.
Cvek, u, *cveček,* čku, m., střhněm. Zwëc (hřebík), nč. *cvok, cvoček.* Gb. H. ml. I. 150.
Cvenda, y, f. = *bludička, světýlko.* U Žel. Brodu. NZ. III. 32.
Cvěrňa, ě, f. = *konopná niť.* Podluží. Brt. D. II. 514.
Cvikéřství, n., hermaphroditismus. Vz Ott. XI. 175.
Cvilink = *drel, dril, drilich,* lněná vzorkovaná tkanina. Vz Ott. VII. 952.
Cvitor, a, m. = *oběnec, hermafrodit,* Ztk. 18. (3. vyd.).
Cvoček, *cvok,* vz předcház. cvek.
Cvrček m. *svrček.* Gb. H. ml. I. 491. Cf. Zvonohlík (3. dod.). Svrček zvestuje svojím hlasom smrť v dome, v kterom sa zjavil. Slov. Phľd. 1894. 713.
Cvrčeti m. *svrčeti.* Gb. H. ml. I. 491., 79., 64.
Cvrčoves, dříve Svrčeves. Čern. Př. 34.
Cvrlikavý. C. zpěv. Len. 71.
Cvrniti se. Niti se cvrní. NZ. IV. 41.
Cvůrek, rku, m. = *svůrek,* část stavu tkadlcovského spojující postranice jeho. Vz NZ. IV. 38.
Cyanový. C. kyselina. Ott.
Cyklodrama. Vz Drama stran skloň. Zen. listy. 1893.
Cylindr (klobouk) již v XVI. stol. Wtr. Krj. I. 425.
Cylindrogliom, u, m. = *smíšený nádor oční.* Schb. Nád. 48. nn., 55., Vstnk. II. 573.
Cylindrosarkom, u, m. Schb. Nád. 50.
Cyprian, os. jm. Odvozeniny vz v Kotk. 15.
Cyranka, vz Církа (3. dod.).
Cyrill, a, m., odtud: *Církek, Cirín, Cyrín,*

Crha, Cerha, Kýra, Cuřík, Cuřín, Čurda. Kbrl. Sp. 14., 12. Cf. Kotk. 15.

Cyrillice. Hlaholice jest starší než c. Vz Mus. 1896. 284. Cf. Hlaholice.

Cyrín, a, m., os. jm., z Cyrill. Kbrl. Sp. 12.

Cystalgie, e, f., z řec. = bolesť n. choroba měchýře, Cystalgie, f. Sterz. I. 632. a.

Cysticerus, vz Měchorep v oku. Vz Schb. Nád. 50.

Cystoblast, u, m. Vstnk. IV. 94.

Cytarice, e, f. = *kytara.* Zbrt. Tan. 258.

Cytosin, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 27.

Czoy = co j' = co jest. Czoy Bóh zapověděl. Št. Uč. 128. b.

Č.

Praslovanské **č.** Vz Gb. H. ml. I. 318. — **Č** *se psalo: c:* cechel; *cc:* lucc; *ſ, s:* zeſen (sečen); *cſ:* klokocſ; *ſc:* ſceled; *zſ:* zſed (čéd); *ſz:* vteſze (uteče); *ch:* chubr (čubr); *chz:* achz; *chs:* chsryewcze, rostl.; *cz:* lecz; *ċ:* lúċ; *č:* oċy; *czz:* czzlowiek; *cž:* necžadſkee; *cž:* tocžis; *tſſ:* tſſweru věc; *tč:* nětčeho; *czi:* v cziele jeho. Vz Gb. H. ml. I. 519. nn. — Jak *splývá* **č** s předcházející nebo následující *sykavkou.* Vz *čč, čs, čš, čc, šč, žč* a Gb. H. ml. I. 520. — **Č** *se mění* v *ť:* točúš, točíš, totíš n. totiž. Točúš z to- a čúš strč. čuješ sentis, staženo v čúš, složeno s to- a změněno v totíš a totiž. Vz Gb. H. ml. I. 524., List. fil. 1880. 295. Dialekticky: čížek — tížek, říčice — řítice, papuče — paputě, žluč — žluť. Gb. H. ml. I. 524. **Č** za *ť:* päč, radoščó. V Radkovsku na Slov. Phľd. 1893. 374. — V *t* v Brn. a v Čech. šmytec m. smyčec. Brt. D. II. 167. — V *c* (se mění): cesnek, stracenuška m. stračí-. Brt. D. I. 41., 167. — V *š*, vz *čt, tč, dč, čč, pč, bč, kč* a Gb. H. ml. I. 525. Ušitel — učitel, preš (prečo), ušinkovať. U Revúce. Phľd. 1893. 562. V Bystřicku: žloš m. žluč, Brt. D. II. 73., u Drahan: šmelák m. čmelák, ib. 102., 113., na Žďár. papuša. Ib. 250. Ve skupině *čp* v Háj. Herb.: věci špavé, špavosť, špění. 147. b., 142. b. — V *ć* (ve Spiši) t. j. vyslovuje se měkce: ćerci (čerti), oći; ale: čo, človék, čas, varkoč. Phľd. 1893. 433. — **Č (ť)** *odsuto* v *šk* m. *sčk* a v *šp* m. *sčp.* Bývalé *ščk* a *ščp* změnilo se v *šťk* a *šťp*, odsutí stihlo tu tedy vlastně hlásku *ť:* škavka m. ščkavka, špavý m. ščpavý. Vz Gb. H. ml. I. 526. — **Č** *se přisouvá:* špice, strč. štpicě a to předpokládá ščpice. Vz ib. 526. — Jak se mění a kde odsouvá *č* v nářečí jihočeském. Vz Dšk. Jihč. 44. 45. — **Č** v chromečském podřečí na Mor. Vz List. fil. 1894. 93. — Subst. v -č (-ď) mají slabiku kořennou z pravidla krátkou: páliti palič, sázeti sazeč, bouřiti buřič; odchylkou: rouhač, hlídač. Gb. H. ml. I. 597.

-ča, příp. jm. vlast.: Janča, Vanča. Kbrl. Sp. 8.

Čábelský. Č. les u Milevska. NZ. II. 711. Také: Čábelky.

Čabor, a, m. = *člověk neustrojený, rozcuchaný.* Laš. Brt. D. II. 301.

Čabrňák, u, m., druh vína, Ausbruch, m. Sterz. I. 315.

Čacký z čadský, *ds* v *c.* Gb. H. ml. I. 407.

Čač. Bolo by čač, keby bolo zač. Phľd. 1894. 442.

Čačák, *cacák*, a, m. = kdo si hraje jako malé dítě. Kotk. 76.

Čáčatka, vz Čečatka. Mor. Mtc. 1893. 307.

Čačenka, y, f., vz Sirotka (3. dod.).

Čačí baba = *slepá* baba (hra). Val. Brt. D. II. 301.

Čačka, y, f. *Čačky, stříbrňák, putřička,* potentilla anserina, rostl. Brt. D. II. 506. — **Č.** = *tretka*, Phľd. 1895. 126., *hračka.* Kotk. 163.

Čáčňať = *ve vodě se broditi.* Jicko. Brt. D. II. 301.

Čáčov, a, m., míst. jm. v Nitransku. Phľd. 1894. 60.

Čačuľka, y, f. = *fiflenka.* Laš. Brt. D. II. 301.

Čadidlovice, trať u Frýdka. Vést. opav. 1893. 6.

Čagať něco do sebe = cpáti, hltavě jísti. Brt. D. II. 301.

Čagotat = *štěbetati.* Val. Brt. D. II. 301.

Čahóny, pl. m. = *dlouhé nohy.* Brt. D. II. 301.

Čáchnout = *udeřiti.* Han. Brt. D. II. 301.

Čachr m. šachr. Gb. H. ml. I. 513.

Čajati = *čekati.* Kotk. 96.

Čajka, y, f. = *čaj.* Tvarožná. Hledík.

Čajkov, a, m., míst. jm. na Slov. Phľd. XII. 68., 154.

Čajovati = *čaj píti.* Us.

Čakanka. Zasaď si č-ku (čakaj, mlč). Ct. Mlčanka, Stulpyštek. Phľd. 1893. 700.

Čala, y, f. místo včala, včela, *v* odsuto. Dšk. Jihč. I. 26.

Čalamija, e, f., území v Hontě. Phľd. XII. 75., 342.

Čalo = *čelo.* V Písecku. Kts. 8.

Čaloun ze střněm, schalíne, pokrývka z vlněné látky tkané. Čern. Př. 66.

Čalusť, i, f. = *čelisť.* Laš. Brt. D. I. 98.

Čama, y, f. = *huba.* Dám ti po čamě. Jevíčko. Brt. D. II. 301.

Čamárový. Č. kabát. 1561. Wtr. Krj. I. 437.

Čamprla, y, f. Hra na č-lu. NZ. III. 26.

Čampula, y, m. a f. = *kdo nepěkně chodí.* Vých. Mor. Brt. D. II. 301.

Čamrda, stč. šamrha. Sv. vít. 61. Jinak: *bleška* (han.), *frgál, frkačka, frčka* (laš.). Brt. D. II. 470.

Čamrdoves, vsi, f., Amaliina hora, Amalienberg nad Křivoklátem. Us.

Čamtati se = *valiti se jako čtyři.* Záp. Mor. Brt. D. II. 301.

Čap = *čep.* V Domžl. a Chodsku. Kts. 7. Č. = *silný hřeb* dřevěný do kobylky a lemízku zavrtaný, jenž podpírá třetí tyč v plaňkovém plotě pod stříškou. Chod. NZ. IV. 319., 209.

Čáp. Na Mor. *bogdál, bohdál, bugdál, vobdál* (u Jevíčka), slov. *boráň,* Mtc. 1893. 307., *bohdan, bocan.* Brt. D. II. 493. Lidové podání o čápu. Vz Zbrt. Pov. 69. Důvtipu měl tak málo jako č. zpévu. Šml. VII. 116.

Čapa. Tam si na kamennú čapu sadol. Phľd. 1896. 222.

Čapaňa, ě, f. = nízký, rozčápený štěp. Val. Brt. D. II. 301.

Čapart, u, m., kus posamentýrský. Wtr. Krj. I. 400.

Čapatica = *řepa.* Čejč. Hledík.

Čapčura, y, m. = *kdo by rád čapěl, nečinně seděl.* Laš. Brt. D. II. 301.

Čápek, pka, m., jm. holubí. ČT. Tkč.

Čapěnka, y, f. = *čapka, dřep.* Laš. Brt. D. II. 301. Po č-nce čundrovat. Ib.

Čápí kámen, druh vápence. Brt. D. II. 301. — *Č. hnízdo* = 2—3 obojky (okruží) na sobě položené, mřížované, krajkované, cípaté a horkým železem zvlněné. Wtr. Krj. I. 427.

Čapík, u, m., část *přeslice.* U Liptova. Phľd. 1894. 85.

Čapiřitka = *čapčura.* Brt. D. II. 301.

Čapiti. V tom ma čosi č-lo po tvári (udeřilo). Slov. Phľd. XII. 206. Vietor dvermi čapnul. Ib. 1894. 373. — **se** = *přikrčovati se k zemi.* Brt. D. II. 301.

Čapka, y, f. = *čepice.* Jaka č., taky prem, co si kupil, to si vem. Slez. Nov. Př. 275. — Č. = *popelavá volavka.* V Podluží. Mtc. XVIII. 245. — Č. = *ťapka.* Vz Čapa. Brt. D. II. 198. — Č., vz Čapěnka (3. dod.), Šlapka husí (3. dod.).

Čapnúť, vz *Čapati.* Č. čo pod stôl. Phľd. 1896. 251.

Čapor, a, m., území v Nitře. Phľd. XII. 74., 342.

Čapušnatý. Č. hus. Vz Čapuška. Phľd. XII. 67.

Čar. O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 87. Čáry a kouzla v okolí Týna nad Vlt. Vz NZ. III. 334. nn. Čáry a pověry lidu mor. a slov. vz Mtc. 1895. 40. nn., 344., Phľd. 1895. 89. Cf. také Zbrt. Pov. 154.

Čarád, a, m., obec v Tekově. Phľd. XII. 74., 342.

Čeřenec, nce, m. = *čeřen.* Arch. XIV. 57.

Čaripatky = *zadní část sáněk.* U Žeravic na Mor. Glos.

Čářit = *utíkati.* Přer. Brt. D. II. 302. Vz Šářit.

Čárka = *čálka* (3. dod.).

Čárkovadlo, a, n., vz Čaradlo (3. dod.).

Čarný = *černý.* Slov. Dbš. Sl. pov. 450., 457.

Čarodějně. To č. duši jeho občerstvilo. Šml. I. 36.

Čarodějnice u starých Čechů. Vz Zbrt. Pov. 60, 154. Cf. Duf. 319., Vck. Val. I. 144., Mtc. 1895. 250.

Čarodějník. O rozdíle mezi č., planetářem a věštcem vz Zbrt. Pov. 88.

Čarodějný. Č. (léčivé) zeliny na Val. Vz Vck. Val. I. 152.

Čarodol, u, m., lépe čarovné údolí. Vz Věst. I. 37.

Čarokrásný dle něm. zauberschön, lépe čarovně krásný. Věst. I. 37.

Čaromocně. Kká. Puš. Roz. 62.

Čarosad, u, m. Čch. Dr. pov. 39.

Čarostřelec, lce, m., lépe: čarovný, kouzelný střelec. Vz Věst. I. 37.

Čarotah, u, m., vz Čaradlo (3. dod.).

Čarotklivě. Akkordy č. se rozléhaly. Šml. I. 73.

Čarotklivý. Č. píseň. Kká. Puš. Roz. 65.

Čarovábný zjev, lad. Vrch. Rol. XLV. 117., Čch. Otr. 48.

Čarovati, o původu slova cf. Gb. H. ml. I. 87.

Čarovka, y, f., vz Čaradlo (3. dod.).

Čart, a, m. = *čert.* Slov. Dbš. Sl. Pov. 450., 457.

Čas. O původu slova cf. Jag. Arch. XVI. 3. 4. Heft str. 385. V čas *a* nepřehlasováno. Gb. H. ml. I. 93., 97. V onom časi. Ev. víd. 52. Mat. 23. 1. a j. Č. ubíhá jako voda, každéj chvíľe věčná škoda. Čes. l. V. 418. (mor.). — Č. = *hodina,* hora. Sta tma ta od časa šestého až do časa devátého. Umuč. Páně. Matth. 27. 45. Cf. Byla jest tma od šesté hodiny až do deváté. Leg. o 10.000 rytířích. A když po 11. času opět vráti den svú krásu. Leg. o 10.000 ryt. v. 201. A když po 9. času. Ib. Cf. V devátú hodinu opět sě slunce prosvěti. O umuč. Páně ib. V. 618. Také ve Dvou evangel. Menčíkových. Matth. 20. 12., Joan. 24. 4. 52. — Č. místo *v čas.* Pastr. L. 149. Všecko učiň ve svém čase, tak uspoříš svojej kaše. Mor. Čes. l. V. 418. Kdo na čas (v čas) dava, za dvuh pomaha. Slov. Phľd. 1895. 188.

Časľadór = časľadóra. Brt. D. II. 440. Cf. Třasľadór (3. dod.).

Čáslav, a, m. Odvozeniny vz v Kotk. 15. — Č., *město.* Rada města Č-vě. 1725. NZ. II. 656. Když z Č-vě šel. Kutn. šk. 4. Blíže Č-vi. NZ. III. 267. U Č-vi. Břez. Font. V. 525. Do Č-vě. Ib. 532. Do Č-vě. XV. a XVI. stol. Čel. Pr. m. II. 265., 854. Do Č-vi. Wtr. v Mus. 1894. 506., List. fil. 1895. 321. Č., ě, f. Ib. 320. Užívá se v lidu také: Č-va, y, f. List. fil. 1895. 322.

Časník. V druhých dodatcích nejsou vý-

znamy slova tohoto děleny. V cit. Pal. je č. = Zeitschrift. V cit. z D. má býti čašník.

Časnośé = *časnosť*. Lepší č. ež věčnośé, bo v časnośći mámy a věčnośći něznámy. Mor. Čes. l. V. 421.

Časoměrník, a, m. = *přívrženec časomíry*. List. fil. 1894. 31., 165., 177., 178., 241. a j. tam.

Časomírně. Písně č. psané. Zl. Jg. 220.

Časomírnobásňomatlanina, y, f. Zl. Jg. 220., Puch. Cf. List. fil. 1894. 262.

Časomírnosť, vz Časoměrnosť. Zl. Jg. 220.

Časování ve Spiši, vz Phľd. 1893. 434., v Gemeri, vz ib. 564., v Chromecku. Vz List. fil. 1894. 284. Č. u Kroměř., Holešova, Přer., Záhoří, vz Brt. D. II. 26., u Kojet. a místy u Přer., ib. 52., u Letovic 106., u Litovle, Konic, Jevíčka 119., u Zábř. 138., u Slavkova 149., u Letonic 157., u Brna 173., u Tišn. 194., u Kruml. 218., u Třeb. 226., u Kunšt. 239., u Žďár. 257., u Jamnice 273., u Dač. a Telče 281.

Čásť. Strčes. sklonění. Vz Gb. Km. -i. 32.

Častalovice m. Častolovice. Gb. H. ml. I. 286.

Častě. Nečěstě bývati u mše. Št. Kn. š. 225.

Častný m. časný, *t* vsuto. Kar. 85. — Gb. H. ml. I. 396.

Častosť takových případů. Vstnk. III. 412.

Častovati není z polštiny, nýbrž ze srbskochorvatštiny. Gb. H. ml. I. 90.

Častý. O tvarech vz Gb. H. ml. I. 104.

Čašník. XI. stol. D. Gesch. 83.

Čavině, ves u Vodňan. XV. stol. Čel. Pr. m. II. 307.

Čavoj, území pri Nitre. Phľd. XII. 342., 74.

Čbán, spodobením džbán. Gb. H. ml. I. 323.

Čber ze stněm. zubar. Gb. H. ml. I. 159. O tvarech vz ib. 167. Vz násl. Čeber.

Čbŕlať = *žbŕlať, přelívati*. Slov. Phľd. 1893. 53.

Čc *mísí se* v *c:* babičce, vyslovuje se babice, kočka, dat. kočce, koce. Gb. H. ml. I. 521. Kucce = kočce (Tišn.), koce (Kruml.). Brt. D. II. 187., 210. *Mění se* a) v *čt:* mačka (kočka), dat. mačce a z toho mačte, vysl. mačtě; b) v *tc:* smyčec, gt. smyčce a to v šmytce. Gb. H. ml. I. 501., 523.; c) v *jc:* vojajci (vojáčci, Zábř.), Brt. D. II. 131., žebrajce (žebračce, u Žďár.) 250., kojce (kočce, Jemn., Dač., Telč.) 269., 279.

Čč *splývá* v *č:* babiččin, vyslovuje se babičin. Gb. H. ml. I. 520. *Mění se* a) v *čť:* necky, demin. stč. neččicě a z toho nečtice; z adv. plačky je adj. stč. plaččivý a z toho plačtivý; b) v *čš* v dial. mor.: bečšice m. beččice. Ib. 522., 525.

Čči = *tšči*. Proti čči, adversus socrum. Ol. Mich. 7. 6. Cf. Gb. H. ml. I. 520.

Ččici ze tščici. Alb. 7. a. Gb. H. ml. I. 520.

Ččivý ze: tščivý. Ž. wit. 106. 9. Gb. H. ml. I. 520.

Če = qui. Ev. seit. 6. J. 1. 13. *Če* v Kral. ruk. Cf. Gb. Ruk. 521., Gb. H. ml. I. 166., List. fil. 1896. 805.

-če se mění v *-ci* v Morkovicích: od Káči. Brt. D. II. 63.

Čebeliti = *šereliti se, třásti se*. Dšk. Jihč. I. 24., 44.

Čeber v V. 1170. oprav v: čber. Čber z čьbьrъ má dle Gb. H. ml. I. 159. a 167. v gt. *e* místo bývalého jeru, tedy čebru a analogickou odchylkou teprve také čberu.

Čečatka, linaria alnorum, mor. také: *čačatka, čičatka*. Mtc. 1893. 307. O původu slova cf. Krok 1893. 54. Cf. Čečetka (3. dod.).

Čečetka, *čečatka, čičavka* (Vyšk.), *babšička* (Zábř.), *psí patka* (ib.), fringilla linaria, pták. Brt. D. II. 494. — **Č.**, vz Sirotka (3. dod.).

Čečétko, a, n., vz Sirotka (3. dod.).

Čečík, u, m. = *čečel*. GR. N. 121. 2. pozn. 4.

Čečůvka, y, f. Vyšívání na č-ku (čočku). V Kunovic. NZ. IV. 221.

Čedičný. Č. kosť (lebečná). Vz Ott. VIII. 779. a.

Čeglif, *čeklif* = *ščeglif, šteklif*. Slov. Phľd. XII. 319.

Čech. Odkud jméno? Cf. Kotk. 15., 132. Biechu u vojště lítí Češi. Češie v ruk. šp. tvar m. Čechové n. Čechy. Gb. Ruk. 510. Hanka nepíše Češi, nýbrž češi. Seyk. Ruk. 148. Cf. V. 1171. P. Bůh Čecha neopustí, umí-li jen trochu německy (žertem). Nov. Př. 467. — **Č.** = *pruský groš*. Ve šviháčině. Brt. D. II. 520.

Čechák, u, m. = *český hrnec*. Cf. Brt. D. II. 302.

Čechel bezpochyby těžší šatka; obyčejně *košile;* sudarium (XVI. stol.); *prostěradlo* (Hus). Vz Wtr. Krj. I. 96., 48. — *Č.*, jenž byl na jeho *hlavě*. Ev. víd. 83. Joan. 20. 7. — *Č. k smrti* = jakýs rubáš košilový. Wtr. Krj. I. 651., NZ. III. 7. — Cf. také Wtr. Krj. 79. nn.

Čechelné = poplatek, který poddaní před svatbou vrchnostem platívali. Jrsk. III. 266.

Čecher, chru, m. = *ostrý*, ponejvíce lesem porostlý *hřeben hory*. Vých. Mor. Brt. D. II. 302.

Čechisovati, čechisieren. Burgerstein, Mus. 1896. 199.

Čechlat se = *drbati se*. Vých. Mor. Brt. D. II. 302.

Čechman. O pův. cf. Jag. Arch. VII. 4., Kotk. 131.

Čechra, y, f. = střapatá, rozcuchaná žena s pomrvenými vlasy. Od čechrati a to od česati. Myjava. Phľd. 1895. 445.

Čechy. Do Čech, k Čechům, v Čechách. Vel. Kal. 44., 3. a j.

Čejka. Místy na Mor.: *koliha* (i v Čech.), *kyviz, stará panna;* na Hané *čěka*, v Němčicích *čěk*. Mtc. 1893. 307. Také *čajka, kolajka* (N. Hříše), *piviska* (Jaroměřice), *stará dívka* (Třebíč). Brt. D. II. 497. Čejky jsou jako staré dívky, pokřikujíť na každého. Nár. list. 1894. č. 155. odp. feuill. — **Č.** = *holubí jm.* ČT. Tkč. — **Č.** a člun je jedno. Dob. Dur. 392., 387.

Čejž, e, m. = *čížek.* Místy na Mor. Mtc. 1893. 307.

-ček, příp. vlast. jmen: Matějček. Kbrl. Sp. 8.

Ček, *šek,* u, m. Check, *bon* (poukázka pokladní n. bankovní). Sterz. 600. b.

Čék, a, m., vz předcház. Čejka.

Čéka, y, f., vz předcház. Čejka.

Čekaná. Ku Kat. z Žer. přidej 145.

Čekanec statku svěřenského. Čel. Pr. m. I. 668.

Čekanka. Léčení č-kou. Vz Vck. Val. I. 154.

Čekati vedle čakati. Gb. H. ml. I. 148.

Čekerec, rce, m., vršték v Honte. Phľd. XII. 154.

Čeklit = ščeglit. Slov. Phľd. XII. 319.

Čeklivosť, i, f. Cf. Štěklivosť. Phľd. XII. 319.

Čeklivý, vz Štěklivý. Phľd. XII. 319.

Čeladenský. Vz Tanec mor. (3. dod.).

Čelakovský v. čelakovický. Vz -ice. — *Č. Fr. Lad.* Cf. Krok. 1892. 240.—241.

Čelár, *ščelár,* a, m. = včelař. Slov. Phľd. XII. 319.

Čeleď. O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 77. Přehlasováno z: čeľaď. Ib. 93., 100. O strč. sklonění vz Gb. Km. -i. 25.

Čeledín. Na Místecku = hoch od 14 let; na Hradištsku = chasník svobodný. Brt. D. II. 458.

Čeledně = *společně.* Č. s nimi bydlé. Chč. S. 55.

Čelední. Toto slovo nelíbilo se Blahoslavovi. Vz Bl. Gr. 327.

Čelednosť = *společnosť.* Jako kdyby rufiani č. s pannami poctivými přijali. Chč. S. 55. Č. = pomocníci s učedlníky a sluhami ve sboru bratrském naproti správci jeho. XV. stol. Wtr. Živ. c. I. 477.

Čelestno: *čelusno* (záp. Mor.). Brt. D. II. 435.

Čelisť. O strčes. sklonění cf. Gb. Km. -i. 32.

Čelo. Načo čelom do múru? Kto má silné č., probíja stenu. Phľd. 1893. 702., 597. — *Č. do tahu* (náčiní na tažný dobytek). Chodsky. NZ. III. 21. — Č. či hlavice u sedla. Wtr. Krj. I. 290. — Č. = *příční deska,* která se zastrkuje v předu i v zadu vozu, vozí-li se hlína n. štěrk a p. Brt. D. II. 445.

Čemer = a) *nechuť* způsobená pokažením žaludku; b) Rausch, *opití;* c) Katzenjammer, m. Vyspal sa z č-ru. Ad a). Č. z jedenia dostane sa pod kožku v podobe hrčiek, ktoré ovlaženými palcami alebo hánkami roztierajú. Č. treť, rozohnať. Trop.: Pretrel mu č. = priviedol ho k rozumu. Č. znamenalo asi omámenie a otupenie nervov, narkosu povstalou omamujícími pôžitky a potom pokaženie žalúdka a následnou mdlobu. Keď sa kôň ochváti a býva lenivý, je priam ako by mal čemer. Phľd. 1894. 491. nn. Hojení č-ru na Slov. Cf. Mtc. XVIII. 209. Léčení č-ru na Val. Vz Vck. Val. I. 130.

Čemerica, liek od čemeru. Phľd. 1894. 492. — Č., helleborus, rostl. Vz Ott. XI. 68. — Č., *kýchavka,* veratrum lobelianum, rostl. Brt. D. II. 508.

Čemerka, y, f. = *černý kořeň, kýchanka, sv. Ducha koření,* helleborus, rostl. Brt. D. II. 503.

Čemerná, é, f., území v Zemplíně. Phľd. XII. 248.

Čemický Kar. a Jan, básn. Vz Phľd. 1895. 315.

Čemná, é, f., potok v Zemplíně. Phľd. XII. 248.

Čemusný = *čerstvý, čilý.* Kotk. 55.

Čenský = *ťažký.* V Horn. Spišsku. Phľd. 1894. 256.

Čep *v stavitel.* Č. na pokos, šikmočelný, rybinový (u vodních prací), křížový, hřebenový (ostřich). Vz Ott. VIII. 1. b. — Č. n. *krk* = slabší zářez vratidla zapadající do vyříznutého otvoru postranic stavu tkadlcovského. NZ. IV. 38. — Č. = *čípek.* Hojení spadlých čepů, angina tonsillaris. Vz Mtc. 1894. 331. — Č., vz Oko (3. dod.).

Čepák, u, m. = *kubaňa,* úzkohrdlý džbánek. Mor. a slov. NZ. III. 430.

Čepan, a, m., vrch v Nitransku. Phľd. XII. 74., 342.

Čepcovitý, haubenartig. Č. forma. Wtr. Krj. I. 81.

Čepčín, a, m. = území v Turci. Phľd. XII. 74., 342.

Čepec. Popis čepce vz Brt. D. II. 465. Čepce a klobouky ženské v XV. stol.; čepce a čepice žen z lidu; č. rohatý, baňatý, cípatý, hranatý v XV. věku. Vz Wtr. Krj. I. 107., 96., 48., 80., 381. Vyšívání na č. val. Vz Vck. Val. I. 42. Musel sa v čepčeku narodiť, keď je taký šťastlivý (v dítěcí kožce). Slov. Nov. Př. 503.

Čepek, pku, m. Č. do sklenice = *zátka.* Brt. D. II. 302. — Č. = *čípek, mandle.* Ib.

Čepení nevěsty na Slov. Cf. Čes. l. V. 255. a Phľd. 1895. v posl. seš.

Čeperie, e, f., praeparanda. Us. Cern. Př. 49.

Čeperka, y, f., les u Miletína. NZ. IV. 275.

Čepice, *čapka, čiapka, čapica, čepka.* Cf. Brt. D. II. 468., Čepec (předcház.). Č. a klobouky lidu obecného v XV. stol. Vz Wtr. Krj. 87., 130. nn. V XVI. stol. (také dámské). Vz ib. 386., 417. Č. za doby husitské. Ib. 55. Původ č-ce NZ. III. 401.

Čepička, y, f., vz a) skrušinka, b) houba (3. dod.).

Čepní. Č. peníze, Zapfengeld. 1469. Čel. Pr. m. II. 24.

Čepohlavý. Č. husa. U Žleb. NZ. II. 614.

Čepov, *Čapov,* a, m., ostrov v Tekově. Phľd. XII. 154.

Čera = *včera.* Dšk. Jihč. I. 26.

Čercisko, a, n. Žena z periska zedla by č-ka a chlap z hôr ešče skôr. Slov. Phľd. XII. 56.

Čerečany, dle Dolany, obec v Nitře. Phľd. XII. 74., 342.

Čereg, a, m., území v Nitře. Phľd. XII. 342.

Čeřeň = *síť o půl oblouku.* Rybák drže č. v ruce, brodí se s ním ve vodě. Strážnice. Brt. D. II. 498.

Čereny, dle Dolany, míst. jm. slov. Phľd. XII. 74.

Čerep, mor. Brt. D. I. 41.

Čeres, u, m. = *opasok chlapský.* Slov. Phľd. 1894. 307.

Čereslo, slov. vedle obyč. črieslo. Gb. H. ml. I. 29.

Čerešňa, slov. a mor. Brt. D. I. 41.

Čerevo, mor. Brt. D. I. 41.

Čerchaný m. čechraný (přesmyku.). Zbejšov. Brt. D. II. 210.

Čerchliti = hrabati? Opovážili se mi les stínati a č. 1680. L. posíl. 73.

Čerien, a, m., skála v Liptově. Phľd. XII. 342.

Čermáček, čka, m., vz Červenka (3. dod.).

Čermák, a, m., vz Červenka (3. dod.).

Čermel, a, m., obec v Nitře. Phľd. XII. 342., 74.

Čermula, y, f., území v Liptově. Phľd. XII. 74., 342.

Černá, é, f., potok u St. Hamrů ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 6.

Černákov, a, m., obec a řeka v Turci. Phľd. XII. 154.

Černavka, y, f., Schwarzbach, potok, dříve *Kanovnice.* NZ. IV. 101.

Černera, y, f., obec v Turci. Phľd. XII. 342., 74.

Černičí = malinník ostružník. Duf. 276.

Černičné, ého, n., pole a paseka na Vyzovsku. MzO. 1890. č. 25. str. 24.

Černidlo. Ku Kat. z Žer. přidej: 66. — **Č.,** melampyrum, rostl. Brt. D. II. 505. — Č. z capuchu = saze. NZ. II. 646.

Černigal, a, m. = umouněnec. Laš. Brt. D. II. 302.

Černíkov, a, m., les u Šonova ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 7.

Černina, vz Vranec (3. dod.).

Černobýl, vz Zelina (3. dod.). Léčení č-lem. Vz Vck. Val. I. 155.

Černohlávek, vka, m., sylvia atricapilla, místy na Mor. *černohlávka, turecká pěhza, lebkáček,* pták. Vz Mtc. 1893. 304., Brt. D. II. 496. — **Č.,** parus palustris, pták. Brt. D. II. 495. — **Č.,** os. jm. Kbrl. Dmžl. 22. — **Č.,** vku, m., vz Svalník (3. dod.).

Černohlávka, y, f. = *černohlávek,* sylvia atricapilla. Mtc. 1893. 304. — **Č.,** rostl. Vz Traňk (3. dod.).

Černohorec, rce, m., nové slovo. Gb. H. ml. I. 341.

Černohouz, e, m., os. jm. Čern. Př. 26.

Černohouzy m. Černoúsy. Čern. Př. 35.

Černokněžník. Výklad a pověsti o č-cích. Cf. Mtc. 1893. 216. nn., Zbrt. Pov. 89., Vck. Val. I. 102.

Černoplodý. Vz násl. Čiernoplodý.

Černoseky m. Žernosěky, *ž* v *č.* Gb. H. ml. I. 517., Čern. Př. 33. (lom mlýnských kamenů).

Černoušek, ška, m. = *černovlasé děcko.* Čch.

Černová, é, f., míst. jm. v Liptově. Phľd. 1894. 61.

Černožlutěti = rakouského smýšlení nabývati. Nár. list. 1893. č. 315.

Černý. O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 64. Černý, črn. Ib. 163. Hra na černé bílé — ano ne. Vz Duf. 88. Č. mše = smuteční. Kld. IV. 221. — **Č.** = *do černa.* Č. polévka. Brt. D. II. 473. Č. oči jako granáty. Na Žďársku. Nár. list. 1894. č. 219. odp. feuill. Č. chléb — bílé zuby. Ib. č. 219. Č. kuchyně (učouzená). V ní bylo ohniště s komínem. Vz NZ. II. 575. — **Č.** = *s ponětím strachu.* Č. muž. Vz o něm v NZ. III. 49. — **Č.** *v bot.* Č. tráva či železník = vřes, calluna. Dml. List. 28. Č. kořen, vz Čemerka (3. dod.), Kostival (3. dod.). — **Č.** *Hora* u hory Šulova; **Č.** *Potok,* přítok Morávky ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 7.; **Č.** *zem* = vrch a trať ve Frýdecku. Věst. op. 1894. 20.

Čerpati. O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 64., 77.

Čerstv, později čerstev. Št. Uč. 105. a.

Čerstvý. O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 64. — **v čem.** V práci čerstvá co kráva na ledě. Zbrt. Tan. 174.

Čert. O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 64. **Č.:** *černý anděl, čmert, čerchman, čechman, čerman, čechmant, červ.* Čes. l. V. 449., Čern. Př. 42. Kde ťa neprosia, nech ťa čerti nenosia; Keď sa modlí, na čerta sa obzerá (o pokrytci); Či ho č. vie, kde ho psi jedia. Slov. Zátur. Nedaj čertu do dediny. Phľd. 1892. 611. Čert, keď iného nemôže, aspoň zasmradí; Krivý čert najhorší (znamenaného se střez); Keď ťa č. hudcom stvoril, hraj! (Hleď si svého řemesla.) Phľd. 1893. 566., 699. Starý č. horší; Má čerta v nose, len nevie, v ktorej dierke (kto sa nevedomým stavia); Za peniaze choť aj čertovi dieťa kolísať; Ani č. nenie taký čierný, ako ho malujú. Ib. 1894. 194., 257., 442., 511. Č. ani vtedy nespí, keď chrápe. Ib. XII. 559. Kdo na koho s dechem, čert na něho s měchem; Z č-ta anděl nebude, dyby ho v devíti kostełoch světił; Keď č. vzał zahrádku, nech vezne ai branku. Mor. Čes. l. V. 418. Čerta měchem nezabiješ. Ib. Kdyby nebylo čertů v peklę, jižby dávno kněží hladem zemřeli. Rvač. Č. nespí, podaj mu vlas, uchytí ťa celého; Keď č. nespí, aj anjel sa obzerá; Čertov si bol, č. ťa vzal; Letel ako anjeľ a padol ako č.; Kdo druhému berie rukami, tomu ide č. brať s vrecom; Toho č. z koča ztratil; Č. je čertom, ešte sa mu musela hovädzina tri hodiny vreť (o náhlivém); Vari ťa čerti ta metali; Vari ťa č. nadhodil; Uteká ako č. s krivou dušou. Slov. Nov. Př. 22., 26., 100., 349., 535., 576., 621., 653. Č. nechce býti myslivcem, poněvadž v lese dva-

krát prší (podruhé se stromů). Us. Citování čerta na Slov. Vz Phľd. XII. 37. Č. v Bašácké dolině na Slov. Vz ib. 659. Vz o něm také v Zbrt. Pov. 154. Hra na čerta. Vz Duf. 90.

Čerta, y, f., magis incisura quam linea. Dob. Dur. 317. Cf. Črta.

Čertadlo, a, n. = *krojidlo, kraják,* Pflugmesser, nikoli: radlice (dle Tomsy). Dob. Dur. 325. Krojidlo s č-dlem a nasazenou na ně radlicí vykrojuje brázdy. Kom. (Dod. Dur. 323.). Cf. Krojidlo (3. dod.).

Čertati. O pův. cf. Dob. Dur. 327.

Čertaž = *hraničné čiary.* Phľd. 1892. 624. — Č. = na kraji honu (ďahu) a hory ležící *louka* i louka na roli zdělaná, zvl. *horní louka;* Č. si vyrobili (vykolčovali) z hor na louku. Ib. 1893. 622. Č. = lúka vyrobená z hory. 1757. Ib. 371. — Č. = *vrch* medzi Hroncom a Breznom na Zvolenskej stolici. Ib. 629.

Čertí kus, vz Čertův (3. dod.). Dle Čes. l. V. 347. = kozlík, valeriana offic.

Čertoryje = místo, kde krtové ryjí (Mkl.); kde črty (runy) ryli (Dudík). Čern. Př. 36.

Čertousy m. Čertoúsy, vz Úsy. Čern. Př. 35.

Čertový. *Č. vrchy,* míst. jm. na Slov. Phľd. XII. 69. *Č. studňa* v Tekově. Phľd. XII. 246.

Čertův. *Čertova díra,* jeskyně na Mor. Vz Mtc. 1895. 26., 28. *Čertovo blato,* bažina v Tekově. Phľd. XII. 246. — Štátní koření (tabák) říkají muži, ženy říkají čertovo koření. Na Žďársku. Nár. list. 1894. č. 74. odp. *Čertovo žebro* n. *peří,* rostl., vz Kapradí (3. dod.). — *Čertovo peří,* rostl. Vz Vous (3. dod.). — *Čertovo křídlo, čertí kus,* succisa pratensis, rostl. Brt. D. II. 507. — *Čertovy skály* u vsi Lidečka u Vsetína. NZ. IV. 272. — *Čertův kámen* u Provodova a j. na Mor. NZ. IV. 274. *Čertova stěna* ve vých. Mor. Mtc. 1896. 22.

Červ. O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 64. Č. **malý** veľký strom zvalí. Mor. Čes. l. V. 418.

Červa, y, f. = *jméno červené krávy.* NZ. III. 8.

Červan. Teď č. po nich rozsypal své skvosty. Slov. Pokr. Mrt. z. 12.

Červánek, nka, m., vz násl. Červenka. — Č., nku, m. Na tvářích jí naskočil č. lásky. Šml. VII. 152.

Červen. O tvaru vz Gb. H. ml. I. 289. Hromobití v červnu oznamuje pochmúrné léto; Severní vítr v červnu je dobrý, ale nesmí býti příliš studený, věječ žito do hnoje. Vck. Val. I. 163.

Červeň, erythem, chorobná zrudlosť kůže. Vz Ott. VIII. 734.

Červenačky, pl., f. = *brambory* skoro červené; uvařené jsou bílé. Val. Vz Vck. Val. I. 19.

Červeňák, a, m., jm. holubí. J. Rous.

Červeňanky, f., druh hrušek uvnitř červených. Brušp. Hledíková.

Červenec, jm. hory a lesa. 1635. Dml. List. 16. — Č. = *červený* (měděný) *peníz.* Phľd. 1895. 324.

Červeněc, ňce, m., trať u Raškovic ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 7.

Červenka = *běhavka.* Hojení jí na Mor. Vz Mtc. XVIII. 208. — Č. = *pták. Křivka,* loxia crucirostra. V Tatrách: *křivonos;* červeným říkají na Jimramovsku: *červenky.* Mtc. 1893. 307. — Č., dandalus (luscinia rubecula), pták; místy na Mor.: *čermáček, čermák, mucháček, červenochvostek* (Jicko), *chvost* (Opava), *kominíček* (Dačice), *pecuška* (uh.), *červánek, červenóšek, červená raška,* Mtc. 1893. 305., Brt. D. II. 495. — Č. *M.* br., spis. Cf. Bl. Gr. 288.

Červenkastý. Phľd. XII. 263., 479.

Červenočečelatý. Č. kakadu australský. Brehm. Příl. k 1. seš. 2. vyd. Dhnl.

Červenochvostek, stka, m., vz Červenka (3. dod.).

Červenokošilatý = Sokol. Us.

Červenóšek, ška, m., vz předcház. Červenka.

Červenoviolový. Č. barva. Hlav. 3.

Červený; *červen, a, o.* List. fil. 1895. 292. Má č. rty jako maliny, jako třešně. Nár. list. 1894. č. 219. odp. feuill. — Č. *pondělí* = velikonoční (od červených vajec). NZ. IV. 377. — Č. *raška.* Vz předcház. Červenka.

Červík, a, m., přítok Ostravice ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 7. — Č., vz Divizna (3. dod.). Léčení červíkem. Vz Vck. Val. I. 155.

Červinka = *červenka, běhavka.* Kat. z Žer. 93., 96. a j. Léčení jí na Slov. Vz Phľd. XII. 565. — Č. = *jm. kraví.* Rais. Rod. 27.

Červivec, vce, m., polygonum persicaria, rostl. Brt. D. II. 506. Léčení č-cem. Vz Vck. Val. I. 155.

Česalo, a, n. místo česadlo, *d* odsuto. Gb. H. ml. I. 410.

Česati. O původě slova cf. Gb. H. ml. I. 83.

Česnkový = *česnekový.* Chč. S. 63. Vz násl. Česnek.

Českobratrský. Č. snášelivosť. Nár. list. 1896. č. 181.

Československý někdy nutné slovo m. český. Nadání pro české studující může býti pro české i německé (= v Čech. obývající) studující. Č., bohemico-slavicus. Dob. Dur. 230.

Český. Č. nářečí na záp. Mor., kde *ou* a *ej* po způsobu českém vyslovují. Brt. D. II. III. (úvod). Č. potok v Gemeri na Slov. Phľd. XII. 158.

Česnek. Gt. česenku. Tkadl. 36. a., Sal. 311., dial. posud. Gb. H. ml. I. 162. Jako česenkem na štítrobu jedeným. Chč. S. 63. Ta řeč čpí (ošklivě) jako č. Nár. list. 1894. č. 169. odp. feuill.

Česnekačka, y, f. = *česnekůvka* (3. dod.). Brt. D. II. 473.

Česnekůvka, *česnekačka,* česneková polévka. Slez. NZ. IV. 447.

Česť. O strč. sklonění. Cf. Gb. Km. -i 32. Kdo cti se zpronevěří, za sto let jí nenahradí. Vrch. Rol. XXXVIII. 48. Č., jež nad vše zlato, nad vše světa statky to nejvzácnější, nejcen-

nější jest. Ib. XLIII. 9. Cti (= důstojnosti, úřady) mravy mění. GR. Nov. 23. Česc za česc a bryndzu za groše. Phřd. 1895. 187. *Dvojí cti hodný* titul kněžský, že kněží jsou rytíři boží a služebníci Kristovi. Koranda. Wtr. Živ. c. I. 470.; jedné cti hodný v učení, druhé cti v slově božím. U Bratří. Ib. 484.

Čestě = *častě;* komp. čestějí. Št. Ř. 123. a. Kdež čestě skytú hrále. Alx. H. 8. 24.

Čestmieř. XV. stol. V Paměti přibyslavské. Vz Mus. 1893. 429., 435. Myslilo se, že tento tvar jest chybný a mělo prý by býti Cstimír. Athen. III. 428., 435.

Čéška = *čečel,* Kniescheibe. GR. Nov. 121.

Češko = *těžko.* To č. dostac. U Prešova. Phřd. 1894. 307.

Češkovice, pustá ves v Blansku na Mor. Mtc. 1896. 46.

Češpivo, a, m., os. jm., Kbrl. Dmžl. 22.

Češtinář, e, m. = *učitel češtiny.* Blý. Mus. 1895. 495.

Četena, y, f., území ve Spiši. Phřd. XII. 75., 342.

Četín, a, m., potok v Nitře. Phřd. XII. 73., 342.

Četka, y, f. = *tetka.* Malá Polom. Phřd. 1895. 439.

Četo. ‚Císt' má ‚četo' ve smyslu ‚hodlám, trvám'. Já četo že do Brna štere míle; jinak ‚čto'. Tišn. Brt. D. II. 195.

-čí m. ščí (sg. -ský): moravčí, malenovčí. Zlín. Brt. D. I. 115.

Čí. Co je čího, nech stát (= cizí). Brt. D. II. 302. Co čího nech, vyspíš se jak měch. Mor. Čes. l. V. 418.

Čiahať = *sáhati.* Do všetkého chce č. Slov. Phřd. XII. 695.

Čiapať = *pištěti.* Kurence čiapú. Slov. Phřd. XII. 317.

Čiastočne = *částečně.* Slov. Phřd. XII. 162.

Čibiti = *břečeti.* Han. Brt. D. II. 302.

Čibr, *čubr.* O původ slova cf. Gb. H. ml. I. 46.

Čičatka, y, f., vz Čečetka (3. dod.).

Čičavka, y, f., vz Čečetka (3. dod.).

Čičevice, ves u Vodňan. XV. stol. Čel. Pr. m. II. 307.

Čičorečka, y, f. = *krúpky,* coronilla varia, rostl. Brt. D. II. 501.

Čičrati se v zemi = *hrabati.* Slov. Čes. l. V. 160.

Čičurky = *okolky, předsudky, titěrnosti.* Na takové č. nic nedám; To jsou samé č. U Žleb. NZ. II. 615.

Čída, y, f. = *stádo koní na pastvisku.* Kromž. Brt. D. II. 302.

Čiditi. Budete se v tom (v té práci) č. = střídati. Vck. Poh. 80.

Čiernoplodý. Č. malinník. Slov. Phřd. XII. 418.

Čierný, ého, m. = vrch v Nitře. Slov. Phřd. XII. 248.

Čierný Hronec, míst. jm. na Zvolensku. Phřd. 1894. 61.

Čierťaže, míst. jm. na Slov. Phřd. XII. 69.

Čiest = *část.* O pův. slova a strč. sklánění vz Gb. H. ml. I. 53., 104., Gb. Km. -i. 33.

Čifár, a, m., míst. jm. v Nitransku. Phřd. XII. 74.

Číhařství, n. = *špehounství.* Šf. (Phřd. 1895. 437.).

Čich. Čich je to chlapec? Vod čichho chlapca? Čichmo chlapcovi? S čich's chlapcem. Brn. Brt. D. II. 173.

Čichavec, vz Ott. X. 626.

Čík, a, m. Cf. Slíž (3. dod.). — **Č.,** u, m. = *ječmenné zrno,* modré puchýře na horním pysku prasečím; musí se vyřezati. Brt. D. II. 491.

Číka, y, f. = *čejka.* V Podluží. Mtc. XVIII. 245.

Čikutať, vz Čikútkať.

Čikutavka, y, f. = *škytavka.* Slov. Phřd. XII. 319.

Čikutka, y, f. = *škytavka.* Slov. Phřd. XII. 319.

Číla, y, f., lépe: nerv. Krok 1892. 369.

Číla, y, f. = *včela.* Sev. vých. Čech. Oestr. Mon. (Böhm.) I. 494.

Čilý. Já sem ho čilá = mám k němu cit, srdce. N. Město. Brt. D. II. 302.

Čimil, a, m. Odvozeniny vz v Kotk. 16.

Čimír, a, m. Odvozeniny vz v Kotk. 16.

Čin přemítání ničí v zárodku. Brab. 28. Cítil, bez činů nářek vésti a s prázdnou dlaní jak se málo cení. Vrch. Rol. XL. 130. Přišel po činu = pozdě. Brt.

-čina m. -ščina: slovenčina, polčina m. slovenščina. Gb. H. ml. I. 512.

Činčur. Slze č-rem mu tekly. Na mor. Slov. Nár. list. 1896. č. 72. feuill.

Činiti. Kdežto Jan křest činieše. Ev. seit. 4. Joh. 1. 28.

Činka, y, f. či *kšaft* = jedna ze čtyř dřevěných tyček, z nichž skládá se brdo. NZ. IV. 40.

Činlivý. Č. člověk. Ml. Hüb. 21. Šf. (Mus. 1895. 73.)

Činoplodný. Č. síla. Šml. II. 173.

Činorodý. Č. podporovatel. Mtc. 1895. 15. Č. pomoc. Nár. list. 1894. č. 261. odp.

Činovatina = vzorky na plátně vytkané, plátno vzorkované. Wtr. Krj. I. 357.

Činovatý. Č. faleš. Wtr. Živ. c. I. 19.

Čínský. Č. zeď. Vz popis v Ml. Hüb. 379.

Činž, e, m. Půh. V. 113.

Činžový. Pokažte mi peníz č. Ev. seit. 40. Mat. 22. 19. Č. groš = úrok č. plat roční, jejž rolník pánu svému platil. Dml. List. 26.

Čipka = tkanice u karkulky. Věst. opav. 1893. 4.

Čipkov, a, m., potok v Nitransku. Phřd. XII. 154.

Čipky m. ščipky a to m. štipky, něco uštípnutého. Phřd. XII. 319.

Čípový. Č. díra lépe než: Šípecká jeskyně na Mor. Vz Mtc. 1895. 26., 27.

Čirec, rce, m., osada v Šariši. Phřd. XII. 154.

Čírka, malá kachna, anas crecca, u Náměště ščírka, slov. cyzanka. Mtc. 1898. 308.

Čirý, v dial. ščirý. Gb. H. ml. I. 512.

Číslo z čitslo. Gb. H. ml. I. 310. — **Č.** pluhu, vz Krojidlo (3. dod.).

Číslovka. 51 strych obilí; Přijala od ní (ke schování) 22 prstenů. Arch. XIII. 149., 156. — 74 štěpy. Ib. XIV. 57. Za těch 331 žejdlík másla; Že si těch 331 žejdlík másla prodal. Kat. z Žer. II. 208., 252. – 24 vsí spálil. Břez. Font. V. 433.

Čistě = *pěkně*. Brt. D. II. 285. Děkuji č. Ib. 302.

Čistec, stce, m. = *náledí*. Záp. Mor. Brt. D. II. 302. — **Č.** = *čistík, spůšč, len p. Marie*, linaria vulg., rostl. Brt. D. II. 504.

Čísti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 72., 73. Č., četla, četli m. čtla, čtli. Gb. H. ml. I. 156., 157. Časování na Zábř. Vz Brt. D. II. 139. Četo = hádám. Vz Četo (3. dod.). U Kruml. mor. tohoto slova neužívají, nýbrž: říkati. Brt. D. II. 219. Cf. Dob. Dur. 317. — **Č.** = *domnívati se*. Četly, že je pozdě (Zábř.). Brt. D. II. 302.

Čistica, e, f. = *nátkovica*, clinopodium, rostl. Brt. D. II. 501. Léčení jí na Val. Vz Vck. Val. I. 155.

Čisticí. Léčení č. stoříškem (clinopodium), dívčí láskou (lychnis chalcedonia), diviznou. Vz Vck. Val. I. 155.

Čistík, u, m., vz Čistec (3. dod.).

Čistinka, y, f. = *cestička*. Slov. Phřd. 1893. 105.

Čist niti vz násl. Čistý.

Čisto. Kde č., tam pusto. Slov. Nov. Př. 443.

Čistojasný. Č. živel. Krs. Moor. 48.

Čistokrevný. Č. útvar jurský. Mtc. 1893. 26.

Čistomyslný = *čisté mysli*. Nár. list. 1896. č. 151.

Čistota. Č-ty se člověk nenají (omlouvá se nečistotná ženská). Mor. Čes. l. V. 418.

Čistotný. 1256. Reg. II. 41.

Čistý = *pěkný, krásný*. Č. zahrada. Kabt. 22. a j. Srdce čisté **od** kochání v tomto světu. Brig. F. 17. (List. fil. 1895. 294.) — **čeho.** Inhed byl čist malomocenství svého. Ev. víd. 46. Mat. 8. 3. — *Čist niti*, čista niti (niti gt. odlukový). Vz List. fil. 1895. 294. Vedle toho *čistov niti, čistova niti*. Čist a čistov se skloňuje, ale niti nikoliv. Časem se vyvinulo *čistonit*, a, o (nč. čistonitý) a čistovnit, čistovaniti. List. fil. ib. Naha a čistova niti na púšť ho pošlí. GR. Nov. 91. 22.

Čiščiť m. čistiti. Vz sť (3. dod.).

Čišmárský. Č. riad (náčiní). Slov. Phřd. 1892. 588.

Čit, u, m. Tím vzniká č. s vědomím. Ztk. 32. (3. vyd.).

Čitáleň, lně, f. = *čítalna*. Slov. Phřd. 1893. 690.

Čitár, a, m., míst. jm. na Slov. Phřd. XII. 74., 343.

Čítati. Dyž enem su tyte, co sa čícú (peníze). Mor. Čes. l. V. 418. — **Č.** = *mysliti, domnívati se*. Já sem ho zde čítal (myslil jsem, že jest zde). Jevíč. — *Č. se s kým* = *účtovati* s kým. Val. Brt. D. II. 303.

Čitatel lépe než čtenář, nemámeť kázání - kazanář, psaní — psanář. D. v Dob. Dur. 317.

Čitík či *Čitúk*, a, m., vrch v Hontě. Phřd. XII. 343.

Čitín, a, m., obec v Nitře. Phřd. XII. 343.

Čitna, y, f., obec v Zemplíně. Phřd. XII. 343., 76.

Čitnosť, i, f. Ztk. 32., 34. (3. vyd.).

Čitúk, vz předcház. Čitík.

Čitún, a, m., míst. jm. v Nitře. Phřd. XII. 74.

Čivna, y, f., obec v Tekově. Phřd. XII. 343.

Čivnatý. Č. benerot. Sterz. I. 443. b.

Čivobudný, nervenerregend. Č. krmiva. Vz Ott. VII. 947.

Čivosť nervu. Vstnk. III. 381.

Čivý. Centralní oddíl nervu jest čivější než periferný. Vstnk. III. 382.

Čížek, žka, m. Na Mor. místy: čižík, čejž. Na Jevíčsku zpívá: Zelí zelí. Mtc. 1893. 307. Cf. Zvonohlík (2. a 3. dod.). — **Č.** *Karel*, spis. a řed. obec. úřadu v Karlíně † 21./1. 1894.

Čižíček, čka, m., pták. Vz Střízlíček (3. dod.).

Čižmar ma telo (tolik) zisku, co nacahne (natáhne) skuru (kůži) v pysku. Phřd. 1895. 187. Č. obyčajne deravé čižmy nosí. Nov. Př. 337.

Čižní. Č. myslivosť. 1430. Mtc. 1896. 225.

Čjač (Čéč), e, m., os. jm. u Kosmy.

Čjašč = *téci*. V Ratkové na Slov. Phřd. 1893. 559.

čk mění se v *čč:* kočka, strč. koččí (kočičí). Cf. Gb. H. ml. I. 446. Na mor. Kruml. mění se před *i* v *šc:* jeřišek — jeřišci. Brt. D. II. 210.

Čkanie, vz Čkáti. Phřd. 1894. 376.

Čkáti m. ščkáti. Gb. H. ml. I. 512.

Čkavka m. ščkavka. Gb. H. ml. 512.

Člankář. Ot. VIII. 456. b.

Člapati m. šlapati. Chod. Gb. H. ml. I. 513.

Čľapkati. Hojný dážď čľapkal tamvon. Slov. Phřd. XII. 136.

Člapotanie vody = *šplíchání*. Slov. Phřd. 1894. 48.

Čľapotať. Len tak to č-lo (šplouchalo). Phřd. XII. 212., 1895. 175., 735.

Člen. Bl. měl člen: toho Boha. Bl. Gr. 68. Cf. Kla. Sklad. 173. nn.

Členec, articulus. Bohm. m.

Čln, vz násl. Člun.

Člopek, pku, m. = prázdný kousek podezdívky, na níž kamna stojí. Brt. D. II. 435. Také: *nálepek, pícka, pliska, podpecí*.

Člověčí. Syn č. V pozdějších biblích: syn člověka. Vz Vondra. Spuren. 25.—26.

Člověk. O pův. slova a o tvarech cf. Gb. H. ml. I. 77., 154., 200., 313. Č. kupcový. Ev. víd. 134. Mat. 13. 45. Nemôžu všetci byť páni, musia byť i ludia na svete. Slov. Phľd. 1893. 700. Co člověk, to křehká nádoba. Šml. VIII. 6. Hádanky o člověku. Vz NZ. III. 38. Na Mor. č. = mužský; osoba = ženská. Brt. D. II. 303.

Člověkoznalství, n., Anthropognosie, f. Sterz. I. 217.

Člověkozpytec, tce, m., Anthropolog, m. Sterz. I. 217.

Človětský. Č. podstata. Chč. Mik. 473. Vz násl. *čs.*

Člun, slov. čln. Cf. o pův. Gb. H. ml. I. 65., Dob. Dur. 386.

Člup, plums. Batoh, čľup! spadol do vody. Slov. Phľd. XII. 722.

Člupek, pku, m. = *jamka pod oknem,* v níž bývá nádobka na stékající se vodu. Záp. Mor. Brt. D. II. 303.

čm. V *čm* m přisuto: čmert. Dšk. Jihč. I. 24.

Čmaho = *šmahem.* Zábř. Brt. D. II. 303.

Čmák za Čmak oprav v Čmák.

Čmáňa, ě, f., nadávka. ČT. Tkč.

Čmárati m. čárati. Gb. H. ml. I. 445., Dšk.

Čmel m. ščmel. Phľd. XII. 319., Gb. H. ml. I. 512.

Čmelačí hnízdo. Us.

Čmerka = *kal z másla.* Brt. D. II. 303.

Čmert, a, m. = *čert.* Gb. H. ml. I. 445., Dšk. Jihč. I. 24. Cf. *čm* (3. dod.).

Čmoch, *čňoch,* u, m. = *čich.* Záp. Mor. Brt. D. II. 303.

Čmochtit se = *tlačiti se někam.* Brt. D. II. 303.

Čmokať ústy = *mlaskati?* Phľd. 1895. 471.

Čmouhovitý. Č. dno hrnce. Světz. 1895. 341.

Čmuchaň, ě, f. = *dýmka.* Ve šviháčině. Brt. D. II. 520.

Čmuchanda, y, f. = *čumina.* Vykl. Svat. 59.

Čmuchati m. čuchati, *m* přisuto. Dšk. Jihč. I. 24. — **Č.** = *kouřiti.* Ve šviháčině. Brt. D. II. 520.

Čnek, a, m. = *šnek,* *š* v *č.* Brt. D. II. 113.

Čnoch, vz Čmoch (3. dod.).

Čnúť m. čtnúti. Gb. H. ml. I. 397.

Čobnout = *šibnouti.* Han. Brt. D. II. 303.

Čočka, ervum. Cf. Ott. VIII. 732. a. — **Č.** = *prostora v písečné zemi,* jež naplněna jest vodou. Nár. list. 1895. č. 200. — **Č.** = *tanec.* Vz Tanec čes. (3. dod.).

Čočkovec. Cf. Ott. VII. 912.

Čoda = *čóže.* Phľd. 1895. 119.

Čogat = *čahať, lézti* na strom. Val. Brt. D. II. 303.

Čóhať = dychtivě n. hloupě na něco hleděti. Brt. D. II. 162.

Čochet. U Žleb. NZ. II. 615.

Čochetka, *čochtička,* y, f. = *lehký střevíc, trepka.* U Žleb. NZ. II. 615.

Čochta, y, m. = člověk v chůzi vadný. U Žleb. NZ. II. 615.

Čochtati se. U Žleb. NZ. II. 615. Cf. Čochta.

Čochtička, vz předcház. Čochetka.

Čongať = po jedné noze skákati. Mor. NZ. III. 22.

Čopja. Aby mělo zelí veliké hlávky, musí se sadit čopja. Mtc. 1895. 350.

Čopriam, während. Slov. Phľd. XII. 454.

Čouda, y, f. = hvozda, drak, Dörrer, v pivovar. Sterz. 693. a.

Čouhal, a, m. = *kdo na něco čouhá, čeká,* ku př. při svatbách na koláč n. nějaké jídlo (za dveřmi a p.). NZ. III. 485.

Čouhati = *čóhat* (3. dod.).

Čouchnouti = *čichnouti.* Jevíč. Brt. D. II. 303.

Čovek = *člověk.* U Jestrabie a j. tam. Phľd. 1893. 427.

Čpaček, čka, m., místo špaček. Gb. H. ml. I. 513.

Čpalek m. špalek. Oestr. Mon. (Böhm.) I. 495.

Čpavý m. ščpavý. Gb. H. ml. I. 512. — *šč* ztratilo *š* a tak vzniklo nč. čpavý, jednak změněno v *šť* a takové jest stč. šťpavý. List. fil. 1895. 433. Cf. *šč.*

Čpunt, u, m., místo špunt. Gb. H. ml. I. 513.

čř mění se v *tř:* strč. čřěvo, z toho třevo a přisutím *s* střevo. Gb. H. ml. I. 523.

Čřěbule, strč., z toho třebule. Gb. H. ml. I. 523.

Čřemcha, strč., z toho třemcha a přisutím *s* střemcha. Gb. H. ml. I. 523.

Čremošno, a, n., obec v Turci. Phľd. XII. 249.

Čřěn strč., slov. črenka, z toho třenka a přisutím *s* střenka. Gb. H. ml. I. 523.

Čřep strč., z toho třep, přisutím *s* střep. Gb. H. ml. I. 523.

Črepový = *hliněný.* Č. rúry (v lukách). Slov. Phľd. 1893. 462., 463.

Črešňa. Na Slov. Pastr. L. 17. Cf. Čerešňa.

Čřěšně (nedoloženo), z toho třešně a přisutím *s* střešně. Vz Gb. H. ml. I. 523.

Čřevíc strč., z toho třevíc a přisutím *s* střevíc. Gb. H. ml. I. 523.

Črevný = střevní. Č. vřed. Mtc. 1894. 106.

Črieda strč., z toho třída a přisutím *s* střída. Gb. H. ml. I. 523.

Čřiesla strč., z toho třiesla a přisutím *s* střísla. Prokla třiesla. Dal. C. 50.

Čřieslo (nedoloženo), z toho třísło a přisutím *s* stříslo. Gb. H. ml. I. 523. Suchla (strčila) drevo črieslem do kachiel (kameu). Phľd. 1895. 214.

Čřieti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 77. Č. strč. = čerpati, z toho třiti (čř v tř). Natřel nápoj z kamene. Ev. ol. 48. b. — Gb. H. ml. I. 524.

Črmoman, a, m., Zimmermann, tesař. Slov. Phľd. 1893. 466.

Črně = *černě.* Kat. 2378.

Črta, *črtati*, slova nová, nesprávně utvořená podle staroslovanského črъta, črъtati incidere; mělo by býti čert-; podle toho bylo změněno čertadlo v črtadlo. Gb. H. ml. I. 289. (64.).

Črtadlný (vůz, cursus ferratus). Vz Dob. Dur. 328.

Črtadlo. Cf. předcház. Črta.

Črvata, y, f. = *červotočina.* Slov. Phľd. 1894. 77.

Črviak, a, m. Č. sa nazdá, že niet sladšieho korenečka nad chren (o moci zvyku). Slov. Zátur.

čs mění se a) v *c:* co (czo) ze čso, prorocký z proročský (chromecký m. chromečský, Brt. D. II. 131.); b) v *ts:* ptatstvie z ptačstvie, mohutský z mohučský. Ev. ol. 56. b., V. Kal. 208. — Gb. H. ml. I. 523. Na Chromečsku v časování někdy v *jc:* ujce = uč se, projce (= proč se) ptáš? Jinak tam v *c:* chromecký (-čský). List. fil. 1894. 287., Brt. D. II. 131.

čsk (z čьsk) mění se jako *sk:* řecský, řečščí, řečští; v *ck:* německý — německý. Gb. H. ml. I. 448.

Čsně = *ctně.* List. fil. 1895. 102.

Čso, vz Co (3. dod.).

čst m. *čt:* načstřieti m. načtřieti. Rud. 30. b.

Čstíti. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 512.

čš mění se a) v *č:* čiščí m. čiščší; b) v *tš:* větší z věčší, pův. bylo vecší (bez dokladu). Gb. H. ml. I. 521., 523.

čšč mění se v *čč:* poččen z počščen, inf. počstiti. Gb. H. ml. I. 521.

-čští. Místo -čští psáno -cští: hradecští m. hradečští. V. Kal. — Gb. H. ml. I. 521.

čt změněno a) v *čť:* břečtan — břečťan, Us.; b) v *št:* čtyři — štyry, štrnáct, štvrtý, štenik m. čtenik. Cf. Gb. H. ml. I. 388., 525.

Čtář, e, m. od čtu. Dob. Dur. 317.

Čtena. Cf. Dob. Dur. 110., 314., 326.

Čtení, *sv. čtení.* Bl. Gr. 179. dává přednost slovu *evangelium*, že jest vlastnější než č.

Čtený = *počítaný.* Č. peníze. Arch. XIV. 77.

Čtice ze Ččicě a to ze tščicě. Vz Gb. H. ml. I. 523.

Čtitelný. Č. písmo. Šf. (Mus. 1895. 81.).

Čtitroba ze čtútroba a to ččútroba a to z tščútroba. Gb. H. ml. I. 523. Lék na č-bu píti. GR. Nov. 56.

Čtivý ze ččivý a to ze tščivý. Gb. H. ml. I. 523., List. fil. 1895. 295.

čtř m. *čř, t* přisuto: načtřieti. Rúd. 30. a. Vz Načírati, Gb. H. ml. I. 396.

Čtverečně. Přitažlivosti magnetu a železa ubývá do dálky č. KP. VIII. 20.

Čtveřice. Mlácení ve č-ci: ‚Šišky s mákem, šišky s mákem' nebo: ‚Hus na patře, shoď ji, bratře'. Záp. Mor. NZ. IV. 397.

Čtveroevangelia. Mtc. 1894. 93.

Čtverolistký m. čtverolistý. Háj. Herb 263. a.

Čtvrť. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 33. Č. = čtvrtce. Na č. něco měřiti. Kld. III. 63.

Čtvrtečník, a, m. = kdo ve čtvrtek něco dělává nebo nedělává. Zbrt. Pov. 107.

Čtvrtek. Ve č. nepřádej, v pátek nemotávej. Brt. Lid. 91. O svěcení č-tka u starých Čechů vz NZ. III. 435. Č. v lidovém podání. Vz Zbrt. Pov. 109. (158., 155.).

Čtvrtláník = kdo má čtvrť lánu (15 korců) rolí. NZ. III. 144.

Čtvrtlitr, u, m. Us.

Čtvrtně, míra. 1249. Reg. I. Stwrtnye, quartale. Eml. Urb. 224., 228.

Čtvrtnický. Č. grunt (čtvrtníka). Mtc. 1894. 350.

Čtvrtodenní zimnice. Neobvyklé prý slovo, ale lékaři mohou prý ho užívati. Bl. Gr. 170.

Čtvrtý. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 64. Pojď čtvrtej, pojď čtvrtej! Us. (Mlácení trojmo.) ČT. Tkč.

Čtyřboký jehlan. NZ. IV. 210.

Čtyřčetný. Č. květ rozrazilu. Č. Zrůd. 7.

Čtyřdlužka, y, f. = stopa: - - - -, dispondaeus. Sterz. I. 682. b.

Čtyrdný, latinismus. Bl. Gr. 170.

Čtyři. O tvarech hl. strčes. vz Gb. H. ml. I. 154., Gb. Km. -i. 48., 49. Od štyří nedělí. Kat. z Žer. 45. Čtyřie v Rkk. Vz List. fil. 1896. 323.

Čtyřičtvrtěláník, a, m. = kdo má ¾ lánu (45 korců). NZ. III. 144.

Čtyřkopytnatý. Č. ssavci. Cf. Ott. VIII. 635.

Čtyřlaločný. Č. list. Č. Zrůd. 11. Cf. Čtyřlaloký.

Čtyřmecítma. Posud na Domažl. NZ. IV. 197.

Čtyřnártní brouci, cryptopentamera. Cf. Ott. 729. b.

Čtyrpárová, é, f., čes. tanec u Příma u Rychn. Vz NZ. II. 672.

Čtyřpětinový. Č. většina. Vlč. Lit. 87.

Čtyřpolý. Č. stroj světlový (elektr.). Vz KP. VIII. 91.

Čtyrpouzdrý. Č. prašník. Č. Zrůd. 22.

Čtyrrohoun, u, m. = *čtverohran.* Mark. (Krok 1895. 325.).

Čtyřspolek, lku, m., Quadrupelallianz, f. Sterz. II. 610.

Čtyrstožárák, u, m., loď o čtyřech stožářích. Mus. 1895. 273.

Čtyrtaktí, n. Vz NZ. III. 299.

Čtyrvětý. Č. zpěv. Kald. 33.

Čuba. Toto slovo objevuje se teprve r. 1380. a neznamená nic jiného než kožišnou halenu; Č. či šuba = zimní sukně chodící kožešinou podšitá. Vz Wtr. Krj. I. 52. nn. Dle dra. Dvořáka z arab. džubba. Dle Gb. H. ml. I. 513. ze střhněm. schûbe, kožich; oporou čuba canicula.

Čubať prutem = *šibati.* Jevíčko. Brt. D. II. 303.

Čubek, bku, m., vz Ščrbák (3. dod.).
Čubr, vz Čibr, Ščubrek (3. dod.).
Čubrek, u, m., vz Ščubrek (3. dod.).
Čúbrik, u, m., vedle šťúbrik, satureia. Phľd. XII. 319.
Čučení = *žraní v břiše.* Jevíčko. Brt. D. II. 303.
Čučka, y, f. = vařená píce pro dobytek. Duf. 214.
Čučkavý. Č. sukně (černá se žlutými tečkami). Duf. 201.
Čučkový = *čočkový.* Č. polévka. Brt. D. II. 474., Kld. III. 64.
Čučovina = *čočovina,* čočková sláma. Kld. III. 113.
Čud, *čudák,* a, *čudo,* a, m., převzdívka, člověk divný a zlý. Phľd. 1893. 27. Čudáka robiť zo seba = obludu, ošťaru. Ib. 1894. 550. (450.). Místy nadávka dítěti šestinedělce od strigy podvrženému. Ib. 642.
Čudák, vz předcház. Čud.
Čudesný. Phľd. 1893. 40., 1894. 115., 125. (večer, karatel).
Čudidlo, a, n. = co čoudí. Nár. list. 1894. č. 74. odp. feuill.
Čudnosť. Phľd. 1894. 726.
Čudnovatý = *divný.* Phľd. 1894. 416. Vz Čudný.
Čudný. Č. řeč. Phľd. 1893. 23. a j.
Čudotvorný. Phľd. 1893. 508.
Čudži, gt. čudžoho = cizí. Phľd. 1895. 629.
Čugaňa. Phľd. 1893. 153., 540. a j.
Čuha, y, f. = *delší kabát.* Ve Spiši a Liptově, v Gemer. NZ. III. 404. Cf. Kurtka. Phľd. 1895. 443.
Čuhajda = *vysokorostlá ženská.* NZ. II. 615.
Čúhati = *číhati.* Odtud *čužný,* čižný, kdo umí vyčíhati, chytrák. Kotk. 116.
Čuch, u, m. = *puch.* Brt. D. II. 303.
Čuchák, a, m. = *slídil.* Brt. D. II. 303.
Čuchon, u, m. = nos. Burgerštein.
Čuchotina. Čuchej, čuchej čuchotina, smrdí tady člověčina. Kld. III. 222.
Čuchrať vlasy. Phľd. 1894. 276.
Čuchtati = *žvaniti.* Jevíčko. — **se s čím** = *šukati se.* Kunšt. Brt. D. II. 304.
Čúchy = *špatné šaty mnoho spravované.* Světz. 1893. 230. b.
Čuík, a, m., vz Sýček (3. dod.).
Čukání = hra o vejce velikonoční, koulení do vajec řadou do trávníku položených kudrnou i. e. míčem z volských chlupů uhnětеným. Kdo kudrnou vejce se dotkne, to vyhraje. Vz více v NZ. IV. 324. U Roušína.
Čukati = *čkáti.* Phľd. XII. 319.
Čulaba, y, f. = *baba* (nadávka). Heršpice. Rous.
Čulena, y, f. = *koza s malými boltci ušními,* skoro jakoby uší neměla. Val. Brt. D. II. 304.
Čulík, *čurýk,* u, m. = noční čepice pletená. Dšk. Jihč. I. 9.
Čumič, e, m. = kdo někde čumí, je na čumendě. U Plzně. Škar. 20.
Čuňa, ě, f. = *huba.* Heršpice. Rous.
Čuňák, u, m. = *hubička.* Brt. D. II. 304.
Čundati, vz Čundy (3. dod.).
Čuněti = *lelkovati.* Jevíč. Brt. D. II. 304.
Čupajda, y, f. = *pletená čepička s třapcem.* 1800. U Plzně. NZ. III. 46.
Čupatý. Phľd. 1893. 371.
Čupel, pla, m., hora a trať ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 7.
Čupravý. Č. nos. Phľd. 1894. 609.
Čurda, y, m., os. jm., z Cyrill. Kbrl. Sp. 10., 14.
Čuřík, a, m., os. jm., z Cyrill. Kbrl. Sp. 14. — Č. byl rybník v Poděbr. NZ. IV. 100. — Č. = *svině.* Dšk. Jihč. I. 10.
Čuřín, a, m., os. jm., z Cyrill. Kbrl. Sp. 14.
Čurýk, u, m., vz Čulík.
Čus či *Chus,* a, m., míst. jm. slov. Phľd. XII. 75.
Čušati = *meškati.* Čušal tam za viac dní, jako voš pod chrastom. Phľd. 1893. 524.
Čušky. Co č. nastaly, od té doby málo slyšet. Mor. Nov. Př. 617.
Čužka, y, f., vz Cužka (3. dod.).
Čužný, vz Čúhati (3. dod.).
Čvachat = drobným krokem jíti. Jevíčko. Brt. D. II. 304.
Čvaniti = *žvaniti.* Kotk. 115.
Čvát m. ščváti, štváti. Mor. Brtch.
Čvíkotati. Vtáctvo čvíkoce. Slov. Phľd. 1893. 153.

D. Ď.

D *přirodní* souhláska, vz Gb. H. ml. I. 303., *praslovanská.* 309. — **D** *se psalo: d:* mladý; *dd:* radda; *td:* otdemne; *gd:* jdu v. du, bugde — bude. Ib. 399. — **D** *změněno* a) v *t* v adverb.: kde — kte atd. Ib. 406. Ocun zartusuje. Háj. Herb. 336. a. Lantgrabě. V. Val. 42. a j. Vz List. fil. 1894. 288. Kapratí (Zábř.). Brt. D. II. 128.; b) v *g,* nejčastěji *dr* v *gr, dl* v *gl:* agvent m. advent. Zlín. Brt. D. I. 15. Švigravý (Lišeň), vizgat (Tišň.). Brt. D. II. 166., 185. Ve slově žiglo u Slavkova. Ib., 148. Cangály m. sandály. Vz *dl, dr,* Gb. H. ml. I. 406.; c) v *r* v dial.: herbábí, svarba, borejt, pardesát atd. Gb. H. ml. I. 406. Svarba, herbáví (Brn., Tišň., Kruml., Jemnice), Brt. D. II. 166., 185., 208., 268. Karlec (Žďár), ib. 248., gro,

gre, gry (kdo, kde, kdy). U Třeb. Ib. 224.; d) v *j*: svajba m. svadba (Olom., Prost., Litov., Konice, Jevíčko, Slavkov), Brt. D. II. 69., 112., 148.); koncové *d* předložek nad, pod, od, před *d* a *t*: naj domem, voj tebe (Zábř.). Ib. 128.; e) v *l*: jelli m. jedli (u Trenč.), Pastr. L. 145.; f) v *n*: hlanný m. hladný (u Trenč.), Pastr. L. 145.; g) v *p*: pušno m. dušno (Zábř.). Brt. D. II. 128.; h) v *s*: seslo m. sedlo (Tišň.). Brt. D. II. 185.; i) v *z*: pobízka m. pobídka. Kunšt. Brt. D. II. 233. Cf. ib. I. 15., 17., II. 16., 47., Dšk. Jihč. I. 14. — **D** *měkne v příslovcích*: hneď, pořáď, potáď, pocáď (Litov., Konice, Jevíčko, Brn., Kruml.), Brt. D. II. 112., 166., 208.; v *přechod.*: sedňa, veďa, pleťa. Cf. Brt. D. I. 5., 16. Půďa (Kunšt.). Brt. D. II. 233. Cf. Pastr. L. 129. nn. — *d* na konci slov dle Kosť skloňovaných se v Háj. Herb. a V. Kal. neměkčí: zed, lod. List. fil. 1894, 452. — **D** *cizí* zůstává: děkan, nebo se mění v *t*: touš, tucet. Gb. H. ml. I. 407. — **D** je *přisuto* ve skupinách: *zdr, zdn, nrd, nd, ldr, dl*. Vz tyto skupiny a Gb. H. ml. I. 408. Do přípony -telný, -telnost: čitedlnost. Háj. Herb. 232. a., smrtedlný, 196. b., nepohnutedlný. V. Kal. 297., List. fil. 1894. 295. Zdralé (Tišn., Kunšt.), Brt. D. II. 185., 233., brdlení (Žďár), ib. 248. Cf. Dšk. Jihč. I 14.—16. — **D** se *odsouvá*: kadilo, trlice, česalo, vz *dm, dn, rdn, dc, dč* a Gb. H. ml. I. 410.—411. Prázný, trlice, Háj. Herb. 92. b., 96 a., Gnězno, amiral. V. Kal. 231., 240. Ve slov. pudu, pueš, pue (Zábř.), Brt. D. II. 128., pořá m. pořád (Kunšt.), ib. 233, kadlic — kalca — kalce (Tišň.), ib. 185., edoraz m. edonraz, cera; před *n*: honej, ena (jedna). Slov. Pastr. L. 147. Cf. Dšk. Jihč. I. 14.—16., Mtc. 1896. 4., 7. V nářečí belujském před *l*: salo, šilo. Phľd. 1893. 428. V Hačavsku na Slov. před *n* a *l*: saňi si lou (sadni si dolů), jeu bi (jedl bych). Phľd. 1894. 127. *D* v Chromečsku na Mor. Vz List. fil. 1894. 90.

Ď *se psalo*: *d*: mladátko — mlaďátko; *dd*: budd — buď; *dh*: dhiekovať; *di, dy*: vidial, mladyata; *dg*: myedg — měď; *d*: ved (Hus); *ď*: děvče, tak dosud. Gb. H. ml. I. 399. — **Ď** *se mění* v *dz, dż, dž* v starých textech a v nářečích nynějších: dźedźina, chodźa m. choďa (3. pl.), chodža (3. pl.), dzedzina, Brt. D. I. 106., 107., Šb. D. 67., dzyetel m. dětel. Bhm. — Cf. Gb. H. ml. I. 404. Dšk. Jihč. I. 14. Dzeka (dęka), dzedzina. Ve Spiši. Phľd. 1893. 432. Žaludž (žaluď), hrudž (hruď); ale vyslovuje se asi: žáluč, hruč. V Radkové na Slov. Phľd. 1894. 192.; — v *d* v nářečí lhoteckém a místy na Slov.: vedet (věděti), dedyna, dyta (díta). Gb. H. ml. I. 405., místy v Brn. v imper.: pod m. poď (Letovice, Brn., Tišn., Kunšt.), Brt. D. II. 105., 166., 185., 233.; v *j*: strč. dětel, dial. dětel, novoč. jetel, svajba ze svaďba. Vz Gb. H. ml. I. 406. Jetřich, ale i Dětřich. V. Kal. 222., 67. Nedvějice m. Nedvědice. Kunšt. Brt. D. II. 233. V Kruml. zůstává *ď* v imper. (poďte) n. mění se v *j*: pojte. Brt. D. II. 208. Cf. Brt. D. I. 15., 17., II. 16., 47. — **Ď** nemění se v *z*: vychádět, uklidět, zasadíno (Dač., Telč, Kruml., Třebíč). Brt. D. II. 278, 208., 225.

D od následujícího ь často se nemění v *ď*: čeled, zed. Kde tu *ď*, stalo se to analogií, zeď podle pádů zdi atd.; *ď* už od počátku XV. stol.: odpověď. Hus. Nyní má Us. skoro veskrze *ď*. Gb. H. ml. II. 403 V Kosmogr. 1554. *d* a *ď*. Vz List. fil. 1893. 459. U Jemnice: zed, zpověd. Brt. D. II. 268. — **Ď** se *přisulo* ve skupině: *žď*. Vz žď a Gb. H. ml. I. 409., Dšk. Jihč. I. 17. — **Ď** *vysuto* v imper. pote (poďte), hle m. hleď. Brt. D. I. 33., Gb. H. ml. I. 411. Ve ve (veď). Gem. Pastr. L. 150. Cf Dšk. Jihč. I. 17.

da- m. *ďa-*: datel. Podle stsl. dętlъ a dial. ďatel (val.) žádáme ďatel, dáseň, dial. ďásně. Gb. H.ml. I. 405.

Da = *kda, k* odsuto. Dšk. Jihč. I. 33.

Ďábel, nadávka úředníkům v XVIII. stol. NZ. III. 512. — **Ď.** Měl platiti a peníze u ďábla! Bl. Dyž chce djabeľ svesť, za aněla se přistraja; Darmo djabla světiť. Mor. Čes. I. V. 418. Co Bůh bilým stvořil, ďábel nezčerní. Mor. Nov. Př. 5. Čert vymyslí, diabol poštuchne; Dal som mu diabla, a tebe (tobě) dam dvoch (nic). Slov. ib. 21., 649.

Ďábelník. Chč. P. 101. a.

Ďábelský. D. bejlí má semen jako máku. Šml. VII. 109.

Dabrovat = *žebroniti* (Loštice). Brt. D. II. 304.

Dac i *dať* = dáti; dajce i dajte. U Trenč. Phľd. 1893. 239.

Dacan, a, m. = *přihlouplý člověk*. Brt. D. II. 304.

Dač, i, f. Ako ďaleké dači a rozvaliny; S lúkami, sadmi a dačami. Slov. Phľd. 1894. 724.

Dačický z Heslova Mik. Správně: 23/12 1555. — 25/9 1626.

Dačolôm, a, m., míst. jm. v Honte. Phľd. 1894. 61.

Dada, y, f. = *kojná*. Phľd. 1895. 35.

Ďafák, u, m. = *rafák*.

Ďafat = *rafati* (zubama chytati, o psu). Dšk. Jihč. I. 10.

Ďah, u, m. = *hon* (polní míra). Slov. Phľd. 1893. 480. Cf. Čertaž (3. dod.).

Dahněti, vz násl. Dachněti, Zdahněti.

Dach = šindelová střecha; střecha je slaměná. Slov. Zátur.

Dachněti (I. 208.). Dle Kroka 1895. 178. lépe: dahněti.

Daktil, e, m. = datel (ovoce), Kabt. 21., *daktyl*. Zralé d-le. Háj. Herb. 58. b.

Daktylotrochejský verš. List fil. 1896. 165.

Dál = *po druhe*. Dál už tam nechoď. Je váš kostel pěkné? Je dál pěkné = dosti pěkný. Ty to neuneseš! To dál ne (ano, unesu). Brt. D. II. 285.

Dalako, vz Daleko (3. dod.).

Dalamánek, nku, m., z fr. pain d'Allemagne = chléb německý. Čern. Př. 61. — **D.,** vz Doloman (3. dod.).

Dálava. Vrch. F. II. 91., Vrch. Rol. XVII. až XXII. 75.

Dalece = *daleko*. U moři dalecze, in mari longe. Ž. pod. 64. Lidé d. od Boha zacházejí. Št. N. 199. — Krist. 21 b.

Daleko. Slov.: ďaleko, deľako, délako, delako, dalako. Pastr. L. 79. Nikdo tak d.

nebyl, aby zvonů od své fary neslyšel. Nov. Př. 229.

Dalekomet. Osvětlovací d. Nár. list. 1895. č. 236.

Dalekomluva, y, f., Telegraphie, Sterz. I. 872.

Dalekomluvný. D. přístroje. Vz KP. VIII. 342.

Dalenky, zaniklá ves. Mtc. XVIII. 199.

Daliborka. Vz Tk. X. 111.

Dalihod, a, m., os. jm. Kbrl. Dmžl. 22.

Daliman, *dalimon*, u, m. = *dlouhá sukně* knoflíky a šňůrami spínaná. Wtr. Krj. I. 446. Cf. Doloman (3. dod.).

Dalimil. Cf. Vlč. Lit. 29, 46., 201.

Daluman, u, m., vz Doloman (3. dod.).

Damas, druh doutníků. Us.

Damastinka, y, f. = damaščanka, jablko. 1631. Kat. z Žer. 13.

Damaškář, e, m., Damastweber, m. Sterz. I. 638.

Damaškovač, e, m., Damascierer, m. Sterz. I. 638.

Ďamcovat = *krtičnice vyhrabovati*. Brt. D. II. 235. Cf. Ďama.

Damin, u, m., etamin, látka tenká, hlazená, vlněná, hedvábná, polohedvábná. Ott. VIII. 776.

Ďamovati = *dělati jamky*. Pes ďamuje = hrabe. Brt. D. II. 304. Ď. čmeláky = vykopávati. Ib.

Ďamřit = *dotěrně žádati*. Záp. Mor. Brt. D. II. 304.

Daň. O pův. slova a strčes. sklonění cf. Gb. H. ml. I. 85., Gb. Km. -i, 4., 22. D. turecká = na válku proti Turkům v XVIII. stol. NZ. III. 219.

Danda, y, m., vz násl. Daniel.

Dandula, y, f. = *klobása*. Kobylí. Brt. D. II. 304.

Daněk, ňka, m., vz násl. Daniel.

Daněl, a, m., vz násl. Daniel.

Danělka, y, m., vz násl. Daniel.

Danělkový. D. kalhoty. Věst. op. 1892. 28

Daněves z Damianěves, ves Damianova. Čern. Př. 32.

Daňhel, a, m., vz násl. Daniel.

Daňhelka, y, m., vz násl. Daniel.

Daníček, čka, m., os. jm., vz násl. Daniel.

Daniel. Ještě také: *Daněl, Danělka, Daňhel, Daňhelka, Danihelka, Daněk?, Daníček?; Daneš, Danda, Daňsa, Dašek* a *Tašek*. Kbrl. 15. Cf. Kotk. 16.

Danielův. Obora Danielova (kde se chovaly dravé šelmy). 1642. na Poděbr. Chybně: danělíková (na danělíky, daňky). NZ. III. 521.

Danihelka, y, m., vz předcház. Daniel.

Dankov, a, m., míst. jm. na Slov. Phľd. XII. 376.

Dánský. Výroba dánské kůže. Vz KP. VI. 685.

Dar. O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 21., 85. Kto je na zbytky a na dary živ, to je velkej div. Na Žďársku. Nár. list. 1894. č. 247. odp. feuill. Darové a dárkové oslepují oči soudců. 1530. Snm. I. 337. Darové oslepují oči múdrých a převracují slova spravedlivých. Chč. S. 108. — **D.** nebeský, rostl., vz Čeligana (3. dod.).

Dárce. Strčes. sklonění podle Panoše. Vz Gb. Km. -a, 28. nn.

Darda. Cf. Šefelín (3. dod.).

Darebák = *sedlák*. NZ. III. 512. — **D.** = *lump*. Dobři ľudě tam su; strč ich do měcha a mišaj, jak chceš, dycky budě na vrchu d. Mor. Čes. l. V. 418.

Dárek. Boží d. — s hruškama. Nov. Př. 567.

Daremek = *daremná věc*. Za d-mky peníze vydáváme. Lomn. Psych. živ. Papežovy d-mky se pronášely. Enns. 189. A.

Daremně. Bez kteréhož prosby všechny d. (casse) věřeny jsú. 1418. List. fil. 1895. 437.

Darmek = *dítě*. Ve šviháčině. Brt. D. II. 520.

Darmo. D. ani p. Bohu neslúžíme. Nov. Př. 131.

Darmodal, a, m. = obchodník, který z jara prasata z Uher přiháněl a sedlákům prodával na úvěr tak, že mu až po žních za ně platili. Us.

Darmoředitel = kdo bezplatně ředitelujе. 1837. Mtc. 1895. 145.

Darmošlapství, n. Nár. list. 1894. č. 27. a 183.

Darmovis, u, m. = *hazuka*. NZ. III. 424. Cf. Schlopec (3. dod.).

Darna, y, f., území v Novohradsku na Slov. Phľd. XII. 75., 422.

Darober, a, m. = nadávka úředníkům ve XVIII. stol. NZ. III. 512.

Daromnina, y, f. = *darebná věc*. Slov. Dbš.

Darovati koho = *obdarovati*. GR. Nov. 52., 56., 67., Kosmogr. 125. a.

Dáseň. O původu slova a strčes. sklon. vz Gb. H. ml. I. 53., Gb. Km. -i, 23., 24.

Daska, y, f. = *deska*. Vz Deska. Slov.

Dásno, a, n., pl. dásna fauces = jímadlo, ústrojí, jímž se něco zvl. potrava jímá: hrdlo, čelisť, dáseň etc. Jazyk mój přidrží se dásnóm mým. Ž. kl. 21., 16. (118., 103., 136. b. Krok 1894. 138.). *Dásna*, y, f., pl. dásny fauces. Zmlkly sú d-ny mé. Ž. kl. 68. 4. (Krok 1894. 139.). *Dásně*. Ib. 139. Cf. Dísno.

Dásňový. D. nádor, epulis. Vz Ott. VIII. 687. a.

Dastihlav, u, m. = *jelení skok, netáta* (uh.), *rváč*, lycopodium clavatum, rostl., Brt. D. II. 504.

Dáš, e, m. = *dážď*. U Jestrabie. Phľd. 1893. 427.

Dašťený = *deskový, prkenný*. D. rakev. Zvolen.

Datel. O tvarech slova cf. Gb. H. ml. I. 126. D. strakapoun, picus major, na Mor. místy: *datél, datlík, dětel, jetel*; d. černý = černá žluna. Mtc. 1893. 303. D., *jatel* (zl., val.), *žlova černá* (Kruml.), *dřevolazník* (laš.). Brt. D. II. 496.

Ďatelinisko. Phľd. 1893. 505.

Dáti. O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 85. O časování v Bystřicku, Kruml., Tišn. a j. vz Brt. D. II. 83., 220., 196., 260. — **abs.** Kto dáva, i máva; kto nedáva, ani nemáva. Phľd. 1894. 256. Kdo často dává, nejčastěj se na něho nedostává; Dávej, lidem přávej, ale na sebe nezapomínej; Napřed dbej, potom dej. Na Žďársku. Nár. list. 1894. č. 247. odp. feuill. Něda ten, kdo ma, ale kdo chce; Moš,

němoš, jedyn dovoj. Slez. Nov. Př. 45., 279. — **komu čeho.** Oslů mu dával (nadával). 1589. Kutn. šk. 44. — **se kam.** Která pak nevěsta by se k nám dala (k nám šla). Žďár. Brt. D. II. 304. — **se nač.** Dal se na matku = vrhl se po ní. Ib.

Datis. (Kněžím) musí býti vždycky d. (dáno), ti neučiní nic gratis. Lomn.

Datiscetin, u, m., v lučbě. Vz Vstnk. IV. 21.

Datiscin, u, m., v lučbě. Vz Vstnk. IV. 21.

Dativ. Cf. Brt. D. II. 286., Kla. Sklad. 52.

Datlík, a, m., vz předcház. Datel.

Datyně, ě, f., trať ve Frýdecku. Vz Věst. opav. 1893. 7.

Datyňka, y, f., přítok Luciny ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 7.

Dávati se m. *vdávati se* = vydávať sa. Zvolen. Phľd. 1894. 615.

Daver = *baver.* Phľd. 1893. 371.

David. D-da chváliti = *dáviti.* Slov. Phľd. 1894. 377.

Davikati nad mrtvým. Vz Zbrt. Pov. 18.

Dáviti. Cf. Vrchom vydávať. Davida chváliť. Kocúra drhnúť. Lišku dráť. Slov. Phľd. 1894. 377.

Dávnobylosť. Toto slovo nelíbilo se Blahoslavovi, vox inusitata. Bl. Gr. 170.

Dávnověk klassický. Zbrt. Pov. 21.

Dawy m. dávaj. Z. wit. 26. 12. — Gb. H. ml. I. 138.

Dažbóh, vz Dařbůh.

Dážď. Netreba o dážď prosiť, príde, čím začnú kosiť. Slov. Phľd. XII. 697.

Dážďník, u, m. = *deštník.* Slov. Phľd. XII. 641.

Dažďonosný vietor. Phľd. 1896. 141.

Dbanka: *dbarka, dbonka, hbenka, zbenka, zbonka* = *mútovník,* nádoba na mútenie másla. Slov. Phľd. 1893. 52. — **D.** = *baňka* (na pouštění krve). Slov. Phľd. 1893. 44.

Dbarka, y, f., vz předcház. Dbanka.

Dbáti nač. Dbajíce na jich slova; Nedbaje na to. Chč. Mik. 425, a Chč. S. 9. Nehrubě na to dbá. Kat. z Žer. 35. — **čeho.** Aniž by jeho kto dbal. Chč. S. 265. — **zač.** Nedbá na tě a za tě, obé se dobře dí. Bl. Gr. 278.

Dbeł v. gbeł, laš. Brt. D. I. 87.

Dbenka, vz Dbanka, Mútovník (3. dod.).

Dbol, *dbolec* = *úl.* Slov. Phľd. 1893. 52.

Dbonka, y, f., vz předcház. Dbanka.

dc mění se v *c:* předce = přece, dvanádcte — dvanácte; v *ds:* milá dffy (dci). Kat. 20. Cf. Gb. H. ml. I. 411., 503.; u Žábř. v *jc:* v zahrájce (zahrádce). Brt. D. II. 128. — Z *dc* se *d* odsouvá: srce, pruce, céra — Vz Dšk. Jihč. I. 17.

Dcál, u, m. = *drcálek, mlýnec.* Dšk. Jihč. I. 9.

Dcera. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 168. Dospělé dcery v domě a přezralé ovoce na dřevě časem zčervívají. 1504. — Vz Vlč. Lit. 256.

Dci. O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 18., 30. Dci, dcera, stsl. dъšti, lit. dukté, got. daúhtar, řec. θυγάτηρ, skr. duhitar z dъgter, dugtě, z dhugh = dojiti. Gb. H. ml. I. 455.

dč smíšeno v *č:* Hradčany — Hračany; změněno v *dš:* svědšiti, Kat. 144., nedochodsé. Ev. ol. 161. a. — Gb. H. ml. I. 407., 525.

Dčtíti m. dštíti (*dš* v *dč*) Gb. H. ml. I. 513.

ďd mění se v *jd:* Hnej do síně běžel. Zábř. Brt. D. II. 128.

de. Z původního de n. dь neměnί se *d* v *ď:* veden, den, v odpovědech; v nářečích východních mění se v *ď:* veděš, idě; *de dé* z původního dъ neměnί se *d* v *ď* ani v nářečích: dech z dъch. Gb. H. ml. I. 408.

de- m. *dě-*: čarodeník m. čarodějník. Doudl. a Zlín. Kts. 17., Brt. D. 15. Deti m. děti. Slov.

Dé = debe (kdyby). Tišn. Brt. D. II. 187.

Deák, u, m. = kabát, župan? Sviatočný d.; Zazrěla ujovu postavu v dlhom deáku. Slov. Phľd. 1892. 595., 670.

Děbě = *kdyby.* D. má dlóhé vocas. Mor. Čes. l. V. 418.

Deber, bra, m., míst. jm. v Nitře. Phľd. XII. 74., 422.

Deberča, e, f., potok v Tekově. Phľd. XII. 422., 74.

Deblati. Jak nožkami deblá (mete?) Wtr. St. nov. 130.

Debř. O strč. sklonění vz Gb. Km. -i. 20. D. non silvam sed vallem denotat. Dob. Dur. 428.

Debreta, y, f., míst. jm. v Nitře. Phľd. XII. 74.

Děbucha, y, f. = děvucha. Brt. D. II. 458.

Decinke = vždycky. Litov. Brt. D. II. 119.

Deč m. dešč. Gb. H. ml. I. 512.

Dečke = *dycky.* Kruml. a j. Brt. D. II. 210., 198., 187.

Děd. Vz Bába (3. dod.). — **D.** = *domácí bůžek,* skřítek. Dal. 6. dle Jir. — Prk. v Kroku 1892. 35. Čte: dietky (tak psáno v rukopisech a v německých překladech stojí Kinder, a i to znamená skřítka, jehož si naši předkové myslili jako drobnou bytosť, pídimužíka a i v podobě dětské).

Deda = *kdeže.* Slov. Phľd. 1895. 119.

Dědáček, vz Dědeček.

Dědák, vz Ščiplavec (3. dod.).

Dedec, dce, m., upupa. Bhm. m.

Dědeček: *staříček, stařeček* (dol., han., záp. Mor.), *stareček* (uh.), *starý táta* (Lanžot), *dědáček* (Klobouky, Brodsko), *dedíček* (po různu), *dědošek* (Brn., Žďár), *dědoušek* (Jemnicko), *dída* (Bohdikov), *dědek* (Litov.). Brt. D. II. 460.

Dědek u pluhu. Brt. D. II. 447.

Dedělka, y, f. = *druh mouky.* ČT. Tkč.

Dědic. Vz násl. Dědictví.

Dědictví bylo původně vlastnictví k pozemkům čili k dědinám a dědic tedy byl vlastník nebo správněji spoluvlastník, poněvadž dědicové žili společně. Cf. Nedílný, Mus. 1894. 336.

Dědíček, čka, m., vz Dědeček (3. dod.).

Dědičník, a, m., inepta vox. Bl. Gr. 322.

Dědina. Na dedine jako chceš, v meste jako môžeš; Čo dedina to milá, čo hodina to iná (hudú veselí žobráci). Phľd. 1894. 197. Čo d., inša manira; Sto dědin, sto obyčajov. Mor. Nov. Př. 343. Něni d-ny bez hostiny; Něni d-ny, co by v ni něbyl karmaš. Slez. Ib. 231.

Dedinec, nce, m. = *vesničan.* Slov. Phľd. 1895. 364.

Dědislavov, a, m., míst. jm. ve Spiši. Phľd. XII. 154.

Dedkovati. (Tancující) dedkují, se klanějí atd. Zbrt. Tan. 117.

Dědóšek, ška, m., vz Dědeček (3. dod.).

Dědoušek, ška, m., vz Dědeček (3. dod.).

Dědovice, zaniklá ves v Blansku na Mor. Mtc. 1896. 46.

Defektiva. Cf. Ott. VI. 149., Schodný.

Definice = výměr. Vz Krok 1896. 83.

Deflace, e, f., z lat. = obnažování půdy větrem. Vz Mus. 1893. 457., Denudace (násl.).

Deflogistovaný vzduch (kyslík). Vstnk. IV. 124.

Degenerativní process nemoci. Schb. Nád. 13.

Dehet. Cf. Ott. VII. 161.

Dehetník, na Dehetníku, v urbáři *Dehtinky*, na mappě *Dehetnice*, paseka v Želechovicích. MzO. 1890. č. 25. str. 24.

Dehorgyňa = georgina. Záp. Mor. Brt. D. II. 514.

Dehtinky, vz předcház. Dehetník.

Déch = debech (kdybych). Kruml., Tišn., Brt. D. II. 207., 187.

Déchme = *dybychom.* Kruml., Tišn. Brt. D. II. 207.

Dechoměr, u, m., Athemmesser, m. Sterz. I. 258.

Dejčany, dle Dolany, míst. jm. v Nitře. Phľd. XII. 74.

Dějiny. Vz Ott. Nauč. slov. D. Europy. Ib. VIII. 496. nn.

Dejmovat koho = říkati: Dej mně (louditi). Záp. Mor. Brt. D. II. 304.

Dejnožka, y, m., os. jm. Vz Kbrl. Dmžl. 22.

Dejvice. O pův. Cf. Krok 1895. 178.

Dekadentism-us, u, m. Nár. list. 1894. č. 284.

Děkanka, y, f. *děkanova žena.* Wtr. Živ. c. 648.

Dékat = říkati dé (dej), *louditi.* Záp. Mor. Brt. D. II. 305.

Dekatovací stroj, Decatiermaschine, f. Sterz. I. 653. a.

Dekatovač, e, m., Decatierer, m. Sterz. I. 653. a.

Deklamator při zem. deskách. Čel. pr. m. I. XLIII.

Dekliniste = žáci pokročilejší, kteří již deklinovali. Vz Hrš. Nách. 411.

Delako, vz Daleko (3. dod.).

Dělati co. Co dělati! (něm. frase. Lid říká: Jaká tu pomoc! Jaká tomu rada! Brt.) Co dělá N.? Sedla a válco (sedí a povaluje se). Mor. Nov. Př. 547. — **nač.** Nedělá ješče na ruku (má ruku bolavou). Brt. D. II. 288. — **o čem.** Dělá vo (o) domě (poklízí), o lesi, o dříví, vo hnoji. Ib. — **jak.** Dělá **ke** zdravě (za stravu). Ib. **Z** peněz u někoho d. Arch. XIV. 19. a j. Dělá, div dušu nevybľuje. Mor. Čes. l. V. 418. Dělá to na dlúhé motání (pomalu). Mor. Čes. l. V. 418.

Delava, y, f., míst. jm. ve Spiši. Phľd. 1894. 61.

Delegraf, u, m. = *telegraf.* Zlín. Brt. D. I. 15.

Deleký = *daleký.* U Mal. Polomě. Phľd. 1895. 439.

Delikvent, a, m., místo delinkvent. List. fil. 1893. 466.

Deliny = *prkenná podlaha.* Brt. D. II. 434.

Děliti. To se mi smrtó děli = protiví do duše. Brt. D. II. 305.

Dělnice = *dílna.* Arch. XIV. 462.

Delník n. *deník*, u, m. = kůlna bez patra. Jemnicko. Brt. D. II. 436.

Dělnišče, ete, n. = místo v lese, kde tesaři kácejí a pracují, rubisko. Vých. Mor. Brt. D. II. 305.

Dělo, po staročesku by se řeklo *puška.* Bl. Gr. 175. D. kartáčové, varhanové. Ott. VII. 241. — **D.** = *zásyp.* K vytopení peci na jedno dělo pohanky třeba 15 polen; Na jedno d. berou 3 metr. centy pohanky. Mor. NZ. III. 226.

Dělolijectví. Cf. Ott. VII. 254. nn.

Dělostřelecký. Každý sborový a divisní pluk d-ký dělí se v době míru na plukovní štáb, 4 batterie, muniční kadr a náhradní dep. kadr; mimo to u mnohých pluků jest ještě jízdná batterní divise (skládající se z divisního štábu a dvou jízdných batterií) a dílem i pohorská batterie; polní dělostřelectvo rakouské skládá se od r. 1893. ze 14 sborových a 42 divisních pluků a z pohorské batterní divise. Nár. list. 1893. č. 344.

Dělostřelectvo. Cf. předcház. Dělostřelecký.

Dělovina. Cf. Ott. VII. 260.

Dělový. D. lodice. Vz Ott. VII. 259.

Děložní. Zánět sliznice d., endometritis. Vz Ott. VIII. 605.

Delů m. dolů. U Domžl. Šb. D. 15., Dšk. Jihč. I. 37.

Demagnetisace, e, f., Entmagnetisierung, f. D. železa. Vstnk. III. 18.

Demanovský. D. jeskyně u Sv. Mikuláše na Slov. Vz Phľd. 1894. 123.

Démat = *douti.* U mor. Kruml. Brt. D. II. 219.

Dembina, y, f., rybník u Bartultovic ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 7.

Deml Jan Rud., nar. 1833., prof. v Olom. v. v. Vz Ott. VII. 278.

Demografický = lidopisný.

Demokratie. Cf. Ott. VII. 280.

Demů m. domů. U Domžl. Šb. D. 15.

Den. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 169. Nemá ani dňa, ani noci (kdo pořád pracuje). Phľd. XII. 254. Aký dobrý deň, taký pán Boh daj. Ib. 1894. 509. Oseť býľ čím deň (= dál) horší. Val. Brt. D. II. 305. Deň si dať = ustanoviti den k svatební smlouvě. Phľd. 1895. 526. Noc chvaľ ráno a deň večer. Mor. Čes. l. V. 420. Ak deň za rohy nechytíš, za chvost ho neudržíš. Slov. Nov. Př. 433.

Denár. Cf. Ott. VII. 288. nn., Mtc. 1896. 17. nn.

Denaturovaný. D. sůl. Phľd. 1894. 649.

Dení, n. = *oddělení úlu.* Dle počtu dení je úl jednák, dvoják, troják, štverák. Val. Brt. D. II. 305. Cf. Brt.

Deník, u, m., vz Delník (3. dod.).

Denivka, hmyz. Vz Ott. VII. 300. a., XI. 91.

Deňka, rod hlodavců. Vz Ott. VII. 300. a.

Dénko, a, n. Uvázati šátek na d. Vz Skybka (3. dod.).

Denník. Vz Ott. VII. 301.

Denudace, e, f. D. v pouštích = obnažování země. Vz Mus. 1893. 456., Deflace.
Denysdor, u, m., hud. nástroj vynalezený od Prok. Diviše. Vz KP. VIII. 10.
Depak m. kdepak. Brt. D. II. 234.
Depčiť trávu = *deptati*. Phľd. 1896. 137.
Depekorace. Cf. Ott. VII. 311. a.
Deprvej = *teprve*. Val. Brt. D. I. 64.
Děravý. D. koláč = *pletenec*. Phľd. 1894. 203. D. čepec = malá čepička síťkovaná n. pletená. Wtr. Krj. I. 72. D. majestát moci nemá. 1540. Čel. Pr. m. I. 379., 380.
Derázek, zku, m. = roždí naplavené i jiné. Chodí na d. Záp. Mor. Brt. D. II. 305.
Derázka = otep z posekaných větví. Brt. D. II. 305.
Derazný = *drzý*, *bezočivý*. U Myjavy. Phľd. 1895. 446.
Děreček, čka, *děrek*, rka, *deroušek*, ška, m. = dědeček atd., *d* měněno v *r*. Dšk. Jihč. 15.
Deregla, vz Šejtrok.
Derele, e, f., vz Cicí (3. dod.).
Dereš. Človeka na dereš hore rubom položiť; Židovi batoh, sedliakovi d. a pánovi koč. Slov. Phľd. 1893. 385., 1894. 316.
Derevo = drevo. Phľd. 1895. 629.
Derivator či graduator, u, m., přístroj telefonní. Vz Ott. X. 392.
Dermatograf, u, m. = *tužka*, kterou klinikové na tělo nemocného kreslí obrysy zvětšených organů, výpotkův a naznačují směry, kterými třeba vésti řez při operaci a p. Světz. 1894. 79. a.
Dermatografism-us, u, m. = chorobný stav, při němž lze na kůži psáti. Cf. Dermatograf. Světz. 1894. 79. a.
Dermatol, u, m. = zasejpací prášek (od pocení nohou). Nár. list. 1895. č. 194.
Děroušek, vz Děreček.
Derviš. Cf. Ott. VII. 336.
Deryždí. Háj. Herb. 16. a.
Děs noční, choroba dětská. Ott. VII. 385.
Desátečný. D. vína. Půh. IV. 14.
Desátek. Cf. Ott. VII. 341.
Desatero. To nebylo v jejím d-ru (toho nemusila dbáti). Šml. VII. 105.
Desaterolístek. Petar.
Deset. O původu a tvarech cf. Gb. H. ml. I. 19., 49., 93., 114., Gb. Km. -i. 11.
Desinka, y, f., potok u Litomš. Nár. list. 1894. č. 156. odp. feuill.
Desita, y, f. = *desítka v kartech*. Laš. Brt. D. II. 305.
Desiti. Vz Krok. 1894. 137.
Desítinikl, u, m. Nár. list. 1893. č. 300.
Desítinožec. Cf. Ott. VII. 258. b.
Desítisoudce, e, m. Soud d-ců. Tk. X. 625 a j.
Desítiúhelník, dekagon. Vz Ott. VII. 350.
Deska, *dska*, slov.: *daska*, *deska*, *doska*. Cf. o tvarech Gb. H. ml. 58., 170. Pôjdeš na Dolní zem s daskami (s prkny = umřeš); Odišiel s doskami na Dolní zem (umřel). Slov. Phľd. 1894. 193., 258. Na deskách něco koupiti (na trhu). Brt. D. II. 344. — **D**. Desky zemské. Vz Ott. VII. 359. nn., Čel. Pr. m. I. 746. D. dvorské, ib. 360., krajské 363., zemské 364., moravské 375., slezské 378., těšínské 380. O d. krajských a zemských v zemích čes. Naps. dr. Jar. Čelakovský. 1893. Otisk z Ott. Nauč. Slov. 21 str. Referat o nich v Mtc. 1893. 369. — **D**., *deška*, u snovadla tenké podlouhlé prkénko po délce ve dvou řadách provrtané. Vz NZ. IV. 37. — **D**. *Desky* (Zl.), *paprsky* (dol.), *mečíky* (han.), *průvlačky u bran*. Brt. D. II. 450.
Desmin = vodnatý křemičitan hlinitovápenatý. Vz Ott. VII. 383.
Desný = pravý, t. j. lapavý, chápavý. D. ruka = jíž lapáme. Krok. 1894. 139.
Destament, u, m. = *testament*. Val. Zlín. Brt. D. I. 64.
Déste = *kdybyste*. Kruml. Brt. D. II. 207.
Destillace. Vz Ott. VII. 393. a.
Destillat, u, m. Vz Ott. VII. 393. a.
Deščůvka, y, f. = *dešťová voda*. Vých. Mor. Brt. D. II. 305. Cf. Dešťovka.
Děšenec, nce, m., vz Střevo kuří (3. dod.).
Déšť, *díšť*, *dišť*, *ďišť*, *džišč* (gt. dížďa), *dješť* (gt. dježďa), *dášť* (gt. dážďa). V Gemeri. Phľd. 1893. 556., 557. Jinde tam: *dažď*, *dežď*, Gb. H. ml. I. 58., *dážď*, *déšť*, *dýšť*, *džiždžik*, Pastr. L. 96., *dižď*, *diždž*, *dožď*, *doždž*, *došť*. Phľd. 1895. 629., 630. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 169. Dažď sa leje ako z potne (putny); Z čeho se předpovídá d.? Cf. Phľd. 1893. 320., 1894. 171. Když ráno žáby zvučně krehtají, rychlý déšť, přívaly znamenají. Exc. 1612. Jak se hvězdy mnoho čisťo, byvo brzy dešť, slez.; Ranní dážď — ako ženský plač (krátký), slov.; Dy kury po dešču choďu, bude dluho pršet., slez. Nov. Př. 445. Za d. prosba s obřady. Vz Zbrt. Pov. 58. — Cf. Ott. VII. 396.
Deštná, é, f., řeka v Orlickém pohoří, asi m. Desná = pravá, z pravé strany někam tekoucí. Od ní má jm. hora a ves. Čern. Př. 34.
Deštník. O počátku d-ku v XV. stol. vz Wtr. Krj. I. 186.
Dešťodárný = regenspendend. D. mračna. Fait. 46.
Dešťoměr, u, m., ombrometr, hyetometr, pluviometr, udometr. Vz Ott. VII. 399. nn.
Dešťopis, vz Ott. VII. 401.
Dešťosběrný. D. nádoba. Vstnk. IV. 131. (Stč.).
Dešťovka, y, f. = 1. *dešťová voda*; 2. *žížala*. Vz Ott. VII. 401.
Det = *vždyť*. Tišn. Brt. D. II. 198.
Detail, e, m. Brs. 3. vyd.
Dětel, vz Datel (3. dod.). O pův. cf. Gb. H. ml. I. 53.
Dětinný. Ješto (hřiechy) sú z detina činili. Alb. 54 b. (List. fil. 1895. 295.)
Dětinský = *dětský*. D. peřina, Arch. XIII. 125., střevíc. 1413. Wtr. Krj. I. 163. — **D**. = *porodní*. D. bába. XVI. stol. Wtr. Živ. c. I. 58.
Dětný. Vychovati dětné děti. 1501.
Děťovrah, a, m. Ml. Hüb. 404.
Dětský. D. literatura, Ott. VII. 419. nn., obrna 423., divadelní hry 424., nemoci 425., nemocnice 426., sanatorium 426., zahrádky. 427. — **D**. = *sličný*. Vlatislav tu krásný, dětský. Dal. C. 17. 34. — **D**. = *statečný*. Herkuleš byl v udatstvě vybraný, dětský. Alx. V. 776.
Dětvanský. D. Hata, míst. jm. ve Zvolensku. Phľd. 1894. 61. D. klobouk = malý,

okrouhlý, vybíjeným zemencom opásaný. Na Dětvě na Slov. NZ. III. 400.

Děuadzí = dělací. D. deň. U Jastrabie. Phľd. 1893. 427.

Deuteroalbumosa, y, f., v lučbě. Vz Vstnk. III. 14.

Deuteromerit, u, m. = zadní odstavec polycystidy. Vstnk. II. 535. Hlav. Obrz. 8.

Děva, zlatovlasá bohyně pohanských Slovanů. Vypr. I. J. Hanuš. Pojed. Učené společn. 1860. — D. v Rkk. a v strč. spisech. Vz Mus. 1896. 210., Mus. Fil. 1896. 234.

Devadesát m. devatdesát. Gb. H. ml. I. 398.

Deváseľ, má prý devět žil, devět sil proti devíti nemocem. Phľd. 1893. 468.

Devasilie, e, f., vz Běl (3. dod.).

Devaterník, u, m., vz Běl (3. dod.)., Samolístek (3. dod.)., Ott. XI. 57.

Děvče, slovo pozdější. Gb. Ruk. 566. Cf. ib. H. ml. I. 113. Něpořodno divka zasluži do chlivka, slez.; Dievky — vývleky (z domu). Slov. Nov. Př. 394., 406. Děvče do domu, půl chalupy z domu (narodí-li se děvče, matka na ně střádá). Duf. 5. S dievčaťom sa do 9. roku teš, do 16. češ, do 20. strež a po 20. dolož tomu, kdo ti vezme ťarchu z domu, až ju pozbudeš. Phľd. 1895. 524.

Dever. O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 22.

Devěsil, u, m., vz Běl (3. dod.).

Devesilé, n., vz Běl (3. dod.).

Devět. Cf. Gb. H. ml. I. 114.

Děvín (hrad), dle Kosmy podle děv.; dle Herm. Jir. z litev. devas = bůh, tedy D. = hrad boží, středisko kultu. Mus. 1894. 117., 111.

Děvina, y, f., vz Divizna (3. dod.).

Devínská ves, míst. jm. na Slov. Phľd. XII. 376.

Devita, y, f. = *devítka v kartech*. Laš. Brt. D. II. 305.

Devítihlásek, ska, m., vz Sedmihlásek (3. dod.).

Devítisilí, *devítisilník* = *devětsil*. Brušp. Hledíková.

Devítiuhelník, oprav v: devítiúhelník a vz Ott. VIII. 625.

Děvka. Když d. před paní chodí a paní za děvkou, nebývá dobře (tak, kde tělo předčí nad duši). Bl. Gr. 316.

Devla, y, f. = hodná urostená dievka, žartovne v dobrom smysle; v zlom smysle = necudná dievka, cikánka. Slov. Phľd. XII. 317.

Devlisko, a, n. = necudná dievka. Slov. Phľd. XII. 317. Cf. předcház. Devla.

Devocian, a, m., z lat. D. de voce zpívá. Bl. Gr. 229.

Děvojstvo. Byla s mužem svým sedm let od svého d. Ev. seit. 9. Luc. 2. 26.

Devonský útvar. Vz Ott. VII. 442.

Dextran. Vz Ott. VII. 444.

Dextrin, uhlohydrat. Vz Ott. VII. 444.

Deyl Jan, dr. a oční lékař v Praze, spis., nar. 1855. Vz Ott. VII. 444.

Dež = *kdež*. Pass. 528.

Dežma. Kto nedá kňazovi dežmu. Phľd. 1894. 625.

Dežomný. D. obilí. Phľd. 1895. 136. Cf. Dežma, Dežmovní.

dh. Původní *dh* změněno v *d*: dým, řec. *θυμός*, skr. dhāmas. Gb. H. ml. I. 303.

Dchnouti. O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 86.

Dchoř, spodobením tchoř. Cf. Gb. H. ml. I. 323.

di mění se v dži: chodžič (choditi). V Ratkové. Phľd. 1893. 559.

Diabas. Cf. Ott. VII. 449.

Diabel. Zde jest *ia* dvojhláskou, o tam a o tvarech vz v Gb. H. ml. I. 131., 132.

Diabetes. Vz Vstnk. II. 484. nn.

Diabetik, a, m., chorý diabetem. Vstnk. II. 484.

Diacetylglycerinový. D. kyselina. Vstnk. IV. 4.

Diacetyljantarový. D. kyselina. Vstnk. III. 411.

Diadochit, zásaditý sulfatofosfat železitý. Vz Ott. VII. 452.

Diafanometr. Vz Ott. VII. 453.

Diafragmaticky dýchati. Hlasy z vých. Čech. 7/4 1893.

Diagnostik, a, m. = *rozpoznávatel nemoci*. Hlasy z vých. Čech. 20/1 1893.

Diagnostikovati = nemoc rozpoznávati, vyšetřovati. Schb. Nád. 23. a j.

Diagometr. Vz Ott. VII. 454.

Dialekt. O čes. d. cf. Oestr. Mon. (Böhm.) I. 482. nn.

Dialektolog, a, m. Mus. 1895. 488.

Dialkyl, u, m., v lučbě Vstnk. IV. 2.

Dialogit. Vz Ott. VII. 459.

Diamagnetický. D. látka = která magnetem se odpuzuje. KP. VIII. 20.

Diamagnetičnost. KP. VIII. 15.

Diamantování, n. = rozčleňování nástěnné rustiky kvádry o hladkém, do facetty seříznutém povrchu. Ott. VII. 466.

Diamidofenol, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 461.

Diamidokresol, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 462.

Diamidolátka, y, f., v lučbě. Vstnk. IV. 16.

Diamyl, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 410., 404.

Diaspor, hydrat hlinitý. Vz Ott. VII. 471.

Diastolický šelest srdeční. Vstnk. III. 469.

Diazoamidolátka, y, f., v lučbě. Vstnk. IV. 17.

Diazobenzolamid, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 14.

Diazobenzolbromid, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 11.

Diazobenzolnitrat, u, m , v lučbě. Vstnk. IV. 14.

Diazobenzolový. D. kyselina. Vstnk. III. 13., IV. 11.

Diazohmota, y, f., v lučbě. Vstnk. IV. 14.

Diazoimid, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 13., IV. 15.

Diazokyselina, y, f. Vstnk. IV. 14.

Diazolátka, y, f., v lučbě. Vstnk. IV. 10.

Diazomethan, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 13.

Diazonaftalin, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 14.

Diazosloučenina, y, f., v lučbě. Vstnk. IV. 13.

Dibiček, čku, m. = *ždibec*. Ivanč. Brt. D. II. 305.

Dibifenylenethen, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 6.
Dible, etc, n., vz Diblík.
Dibličiti. Tam d-čil dlouho do noci (trávil. o ledačems přemýšlel). Světz. 1893. 181. b.
Diblík m. díblík ze staršího dieblik. Gb. H. ml. I. 132. D. = hospodáříček. 1554. NZ. III. 433.
Dibromid, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 2.
Dibromlevulinový. D. kyselina. Vstnk. IV. 3.
Dicalciumfosfat, u, m., kyselý fosforečnan vápenatý. Vz Ott. VII. 475.
Dída, y, m., vz Dědeček (3. dod.).
Didaskalia, řec. = jakási repertoria provedených dramat a zprávy o nich. Vz Ott. VII. 483.
Diel, *Dziel,* vrch v Nitransku. Phřd. 1893. 466., 473., 475.
Dierkastý = *dirkovatý.* Phřd. 1893. 154.
Dieta (diaeta), z řec. δίαιτα = *správa života.* — D. z lat. dies = denní plat.
Dietář, e, m. = kdo bere diety. Čern. Př. 27.
Dievocký. D. lavica (kde sedají dievky). Slov. Phřd. XII. 198.
Dievský. D. dřevo, daphne mezereum, z něho dělají líčidla. Mtc. 1894. 19.—20.
Dieža, e, f. = *kiad'* na zváranie šiat. Slov. Zátur.
Difenyljodoniumhydroxyd, u, m. Vstnk. IV. 7.
Differencialní. D. slovník vysvětluje odchylné významy. Liter. list. XVI. 98.
Differenční. Vz Ott. VII. 515. nn.
Diffuse, e, f. = *prolínání,* jest samovolné, vzájemné se pronikání a míchání dvou těles kapalných, plynných a tuhých, která na sebe lučebně nepůsobí. Ott. VII. 518.
Diffusně = *šiřivě, rozptýleně.* Čs. lk. 1888. 53.
Difterie. Cf. Ott. VII. 522.
Digamma. Cf. Ott. VII. 523.
Digesce, e, f., v lučbě cukrovarnické. Vz Ott. VII. 523.
Digitalein, u, m., v lučbě. Vz Ott. VII. 525.
Digitalin, u, m., v lučbě. Vz Ott. VII. 525.
Digitin, u, m., v lučbě. Vz Ott. VII. 525.
Digitonin, u, m., v lučbě. Vz Ott. VII. 525.
Digitoxin, u, m., v lučbě. Vz Ott. VII. 525.
Dihydroindol, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 16.
Dihydromethylketol, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 17.
Dichlorid, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 2.
Dichometicky něco rozděliti. Cl. L. Jos. 17.
Dichotomista, y, m., pl. -sté. Krej. Psych. 41.
Dichotomovati. Ta osa hned nad zpodem dichotomuje. Cl. L. Jos. 18.
Dík, *díka,* slov. *ďak, ďaka* z dęk. Gb. H. ml. I. 105.
Dikaproyl, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 404.
Dikatoptr, u, m. = přístroj k mechanickému okreslení předmětů. Vz Ott. VII. 534.
Dikobraz. Cf. Ott. VII. 534.
Dikolon, u, m. Vz Ott. VII. 535.
Diký. D. barva (dikavá, eisengrün Jg.). XV. stol. Wtr. Krj. I. 121.
Dikyanid, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 409.

Díl. To je tím dílem = tím, z té příčiny. N. Město. Brt. D. II. 287.
Dílna říká lid na vých. Mor. jenom dílně olejové, sice užívá něm. slova verštat. Brt. D. II. 305.
Dílnový. Koleje dílnové, Werkstättengeleise. Petrl. 15.
Dílo. O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 85.
Dílovedoucí, někdy stačí lépe: správce dílny. Phřd. XII. 506.
Diluvialní zbytek (předpotopní). Mtc. 1895. 26. — D. doba (ledová či čtvrtihory starší) nastala po neogenu a nanesla štěrky, písky a žluté hlíny cihlářské. Mtc. 1895. 323.
Diluvium. Cf. Ott. VII. 546. b.
Dimethyldiamidofenol, u, m. Vstnk. III. 463.
Dimissoř, e, m. = literae dimissoriae (dimissoralie), list, kterým se cizí biskup zmocňuje někoho na kněze vysvětiti. Vz Wtr. Živ. c. I. 444. Kněží nemajících pořádných d-řů. Snm. I. 339.
Dinitroazobenzol, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 245.
Dinitrofenylhydrazin, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 245.
Dinitrokresol, u, m., v lučbě. Ott. VII. 557.
Dinitrosubstituent, u, m. Vstnk. III. 461.
Dinitrotoluol, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 462.
Dioptas, u, m., cf. Ott. VII. 576.
Diorama, cf. Ott. VII. 577.
Dioramatický obraz = *diorama.* Dhnl. exc.
Diorit, u, m., vz Ott. VII. 577.
Diosmosa, y, f., vz Ott. VII. 580.
Dioxim, u, m. D. benzilu. Vstnk. III. 247.
Dioxykyselina, y, f. Vstnk. III. 454.
Dipenten, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 4.
Diplomatář, e, m., vz Ott. VII. 586.
Diplón, u, m. = *diplom.* Vz List. fil. 1895. 432.
Dipyridil, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 56., IV. 1.
Díra. O pův. slova vz Gb. H. ml. I. 77. Dial. *ďúra, ďoura.* Šb. D. 28. Boty byly okolo děr celé (roztrhané). Nár. list. 1896. č. 107. feuill. — **D.** *jezevčí,* jeskyně na Mor. Vz Mtc. 1895. 27.
Dírkonožci. Cf. Ott. VII. 305. a., IX. 356.
Dírkovatý. D. korále, madreporaceae. Ott. VIII. 821.
Disciplina = *kožený bič.* Jiného třískal d-nou. Wtr. Živ. c. 804.
Disciplinárka. Světz. 1894. 242. a.
Diskont, *diskonto.* Vz Ott. VII. 605.
Diskovržec, žce, m. Nár. list. 1895. č. 58.
Diskrasit. Vz Ott. VII. 606.
Diskulirovat z diskurieren. List. fil. 1893. 467.
Disňa, ě, f. = *svině.* Ve Šviháčině. Brt. D. II. 520. Cf. Ušaňa (3. dod.).
Dissikace, e, f. D. půdy, ubývání vlhkosti. Mus. 1893. 558.
Dissimilace, e, f. D. v češtině. Naps. dr. V. Flajšhans v List. fil. 1893. 464. nn. Vz Rozlišování.
Distanční. D. dovozné, jízda. Vz Ott. VII. 616.

Dišel, šlu, m. = *vozorá oj.* Sariš. Phľd. 1895. 256.

Dišpensium m. stipendium. Dšk. Jihč. I. 49. (přesmyk.).

Dítě. O pův. slova vz Gb. H. ml. I. 20., 85. O strčes. sklonění a tvarech přehlasovaných vz Gb. H. ml. I. 117. a Gb. Km. -i. 33. O skloň. v Brněn., Tišn., Žďár. Vz Brt. D. II. 170., 190., 254. Výchova, šaty, nemoci, smrť dítěte místy na Mor. Vz Duf. 17. nn. Cf. Vlč. Lit. 256. (Jan z Lobkovic). Mají dětí jako v hrnci krúpov, jako čmýru. Phľd. XII. 653. Najkrajší dieťa najskôr ti čert vezme (o milou věc nejspíše přijdeš). Ib. 1893. 700. Kto má statok, má škodu, kto má deti, má žial (nad ztrátou a i jinak). Ib. 1894. 197. Malé dzeci, malá starosc; velké dzeci, velká starosc. Šaroš. Phľd. 1895. 377. Jedno d. nestojí za strach; Mnoho dětí — mnoho štěstí; Kolik dětí, tolik stupňů do nebe. Us. Duf. 33. Poslušné dítě pro svět, nezdárné pro rodiče; Dokeď su děci małe, jeďa chřib, dy su veľke, jeďa chřib, bai hłavu. Čes. l. V. 418. Múdre dieťa se neodchová; Malé děti chytají za ruce, velké za srdce. Nov. Př. 407. Pověry dětí se týkající vz v Zbrt. Poh. 155., Vck. Val. I. 122. Hra na dítata. Vz Duf. 102. Obsypán haveťou detí a v dome ani suchej kôrky. Slov. Nov. Př. 629.

Dítěcí. D. duše. Ev. víd. 43. Mat. 2. 20.

Díti z dějati. Cf. Gb. H. ml. I. 85., 100. Ač kto na kterú česť děje = ač kdo (co) na nějakou česť koná, k ní směřuje. AlxV. 2284. (Krok. 1893. 99.).

Diuka, y, f. = *dívka.* Phľd. 1895. 629.

Diuretický účinek uroferinu. Vstnk. III. 386.

Diuretin, u, m. = salicylan theobrominosodnatý, prášek zvyšující vyměšování moče. Ott. VII. 633. a.

Div. Div (sotva) na tři rány stačil oštěp jim. Vrch. Rol. XXIII.—XXIX. 83. Div ho mohl sníati (velmi se divil), jak říkáme. Sá. Kř. u pot. 153. Uviesť dačo na div sveta (do nepořádku). Slov. Phľd. 1894. 549.

Diváctví. Tohle d. naň sedlo (že je divný). Světz. 1894. 586. c.

Divadelní. Lidové d. hry. Vz Oestr. Mon. (Böhm.). I. 459. nn.

Divadelník. Nár. list. 1893. č. 318.

Divadlo. Cf. Ott. VII. 637. nn. D. národní české. Ib. 645. nn. D. praž. Vz Oest. Mon. (Böhm.) 163., 184. nn.

Dívčí dřevo, rostl. Vz Stračí ocas (3. dod.). Léčení d. láskou (lychnis chalcedonia). Vz Vck. Val. I. 155.

Diviacka *Nováves,* míst. jm. na Slov. Phľd. XII. 376.

Divina, y, f. = *maso z divoké zvěři.* D. s jeleniciami (Trüffel). Slov. Phľd. 1894. 612. — **D.** = potok v Trenčínsku. Ib. XII. 249. — **D.,** vz Divizna (3. dod.).

Divise vojenská. Vz Ott. VII. 665.

Divisio. Jak se v logice překládalo. Vz Krok. 1896. 83.

Divisorium, -ria, n., v tiskárnách náčiní, kterým se v rukopisech řádky do odstavcův oddělují za příčinou snazšího přehledu. Nár. list. 1894. č. 84. odp. feuill.

Diviš. Odvozeniny vz v Kotk. 16. — **D.** Prokop, vynálezce hromosvodu. Vz Osv. 1880., Ott. VII. 666. nn., KP. VIII. 7. — **D.** = *kaše z krupek a hub.* Dšk. Jihč. I. 21. — **D.,** houba, vz Tanečnice (3. dod.).

Diviti se. O pův. cf. Jag. Arch. XVI. 3. 4. Heft. str. 389., 390. — **Z** čehož se velice divíme. Arch. XII. 57.

Divizna, *divina, děvina, červík, kruželica* (laš.), *oběračka,* verbascum. Brt. D. II. 508. Léčení diviznou. Vz Vck. Val. I. 155.

Divižena. Cf. Mtc. 1894. 105., NZ. IV. 523.

Dívka. Dívky vypovídají se ze Strojetic přes Liběјice do Milenky. NZ. III. 230. — **D.** stará, vz Čejka (3. dod.).

Divník, a, m. = *divák,* homo monstrosus. Rajhr. sl. 496. (Krok 1894. 97.).

Divobujně. D. se rozehnala. Lerm. II. 108.

Divoctví = *divokosť.* GR. Nov. 55.

Divočina = krajina porostlá vysokými travinami, křovinami a stromy beze všeho skladu. Vz Ott. VII. 671.

Divočiti. Kdybych věděla, že se nebudou d. (zvířata). Kld. III. 195.

Divojaký. Strašlivé podoby d-kých zvířat se přihnaly. Kld. III. 214.

Divokrásný. Čch. Drob. pov. 13. D. dle něm. wunderschön, lépe: divně krásný. Vz Věst. I. 37.

Divosír, a, m. = divoch. Jicko. Brt. D. II. 305.

Divostvorný lovec. Dbš.

Divotvárný los se dovršil. Kká. Puš. 21.

Divotvůrce, e, m. Kká. Puš. 80.

Divous. Čch. L. kov. 61. — **D.** = dítě od divoženky matce podvržené. Jrsk.

Divozvuký. D. písnička. Len. 53.

Divoženka. Vz Vck. Poh. 135., Vck. Val. I. 97.

Divukrásný. Váňa. 46. D. báj. Čch. Otr. 57.

Divuplně. Zdí obehnán d. Vrch. Rol. I.—VI. 47.

Divý. O pův. cf. Jag. Arch. XVI. 3. 4. Heft. str. 389.

Diždž, *diždʼ* = déšť. Phľd. 1895. 629.

Dj se mění v *z* (dz): medja, strč. meza, přehlas. novoč. meze; v nářečí slov. zachováno dz: medza. Vz Gb. H. ml. I. 400.—402. U Kroměř. ve sl. vizu, Brt. D. II. 16., v Kunšt. v příčes. a iter. slov. IV. tř.: vyhozené, vyházet, ib. 233.; na Žďár. a Jemn. se nemění: hádět. Ib. 249., 269.

Dje m. dvě (*v* v *j*). Žďár. Brt. D. II. 249.

Dješ = *dážď, dėšť.* Gemer. Phľd. 1895. 438.

dl změněno v *gl.* manglovat, žigle; v Trenčansku v *ll:* jelli (jedli). Pastr. — Gb. H. ml. I. 406. — **dl** *přisuto:* učedlník, mučedlník. V. Kal. 24., 20. a j., List. fil. 1894. 295. Píšťadla m. píšťala atd. Vz Dšk. Jihč. I. 16. — Z **dl** *d odsuto.* Vz *rdl, ndl, zdl, dlir* a Gb. H. ml. 409. Kalec m. kadlec atd. Vz Dšk. Jihč. I. 16. — **dl** *přípona* jm. os. (z něm.): Jandl, Šimandl, Tomandl. Kbrl. Sp. 13.

Dlaba = *pracka, tlapa.* D. medveďová. Phľd. XII. 644. Zdrapil ju svojou dlabou pluhavou. Ib. 1894. 295. Zacápal vás svojou dlabou. Ib. 1894. 315. — **D.** = *nástroj,* jehož užívají při léčení úrazů. Vz Ott. VII. 676.

Dlabací stroj. Vz Ott. VII. 675.

Dlabač Jan Bohum. 1758.—1820. Vz Ott. VII. 675. — **D.** *Jan,* čes. spis. 1809.—1873. Ott. VII. 676.

Dłabák (pluh), vz Hlaďák (3. dod.).
Dlábeo. Phřd. XII. 56.
Dłabovka, y, f. = *levá kleč pluhu* (rukověť). Brt. D. II. 448. (val.).
Dlagoň, ě, m., nadávka klukům. Již. Mor. Nár. list. 1896. č. 151. odp. feuill.
Dlaň. O strč. sklonění vz Gb. Km. -i. 23. Na holej dlani ostal; Bude radšie vši pást a holú **dlaň** lízať, jako by měl robiť. Slov. Phřd. 1894. 440.
Dlask, coccothraustes vulgaris, místy na Mor.: *dłesk, dlesek, lesek, glezg, střešňák, třešňák, kostkař.* Vz Mtc. 1893. 306., Ott. VII. 676. — **D.** *Ant.*, čes. spis., nar. 1818. Ib. 677.
Dláto, vz Ott. VII. 677. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 77., 34.
Dláviti. Dláviac do seba (hltaje). Phřd. XII. 353.
Dlažba. Vz Ott. VII. 678. nn. — **D.** = *slabší stavební dříví.* NZ. II. 646.
Dlaždice, *dlažice* = desky k dláždění. Vz Ott. VII. 681.
Dlažebné = poplatek za užívání dlažby povozy. Vz Ott. VII. 681.
Dlaživo, a, n. Pflastermaterial, n. Petrl. 19.
Dlažka = *podlaha.* D. hliněná, cihlová. Slez. NZ. III. 197.
Dle z dьlja, gt. dle. Cf. Gb. H. ml. I. 169. *Dle* = propter, *vedlé, podlé* = secundum. List. fil. 1894. 155. (Gb.), Gb. Ruk. 561., Mus. 1896. 228. I řečechu toho dle jemu; Toho dle ony súdce budú vaši; Toho dle po jich plodu poznáte je. Ev. seit. 4. Joh. 1. 22., 18. Luc. 11. 19., 31. Mat. 7. 20. Bděte toho dle. Ev. víd. 134. Mat. 25. 13. Cf. Dob. Dur. 408. Dle člověka bůh člověk rodí se, hominis causa. 1418. Hymn. (List. fil. 1895. 214.). Psal mu dle bytu = o byt; Šel tam dle němčiny = aby se naučil němčině. N. Město. Brt. D. II. 287.
Dlech. Nebť sě na dlech TMti dobře to bude hoditi (pošleš-li jim zvěřinu). Arch. XIV. 146.
Dlesek, ska, m., vz předcház. Dlask.
Dlesk, a, m., vz předcház. Dlask.
Dlhá *Lúka,* míst. jm. na Slov. Phřd. XII. 376.
Dlho = *dlouho.* Pastr. L. 85.
Dlhokaputník, a, m. Phřd. 1896. 247.
Dlí. Na d. tresť črnú položichu = po délce, ne napříč (v Rkk.). Mus. 1896. 275.
Dlijana. Truňk na sv. D-nu (od dlíti) = přípitek na rozchodnou. NZ. III. 236.
Dlíti čím. Aby jeho smrtí nedlila. GR. Nov. 51.
-dliv- m. -liv-: mlčedlivý. Gb. H. ml. I. 409.
-dlko, z toho odsutím *l: -dko* a z toho *-tko:* zrcadlko, zrcádko, zrcátko. Gb. H. ml. I. 367.
-dlný, *l* vsuto. Tato příp. se ujala: vražedlný, spravedlný. Gb. H. ml. I. 366.
-dlo. Subst. v -dlo mívají slabiku kořennou zkrácenu. Vz Gb. H. ml. I. 594.
Dlóhajzný = *velmi dlouhý.* Brt. D. II. 78.
Dlopa. Proschlé seno dává se v kabince, klapince n. v lapu, čapu, dlopu, dlopku t. j. kopu. Val. Vck. Val. I. 20.
Dlopka, y, f., vz předcház. dlopa.
Dloubati. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 65., 77.
Dlouhohřívý kůň. Lerm. II. 52.
Dlouhokrácení, n. D. slabik. Vz List. fil. 1894. 20.
Dlouholebosť. Vz NZ. III. 356.
Dlouholebý. D. lid. NZ. III. 356.
Dlouhonosec. Vz Ott. VII. 683.
Dlouhopřáný. D. vláda. Zvič. Milt. 17.
Dlouhorepý rak. Vz Ott. IX. 923.
Dlouhoretka. Vz Ott. VII. 683.
Dlouhorohý skot. Vz Ott. VII. 683.
Dlouhorožka, eucera, z druhu včel. Vz Ott. VIII. 794.
Dlouhososákovitý hmyz. Nár. list. 1893. Vz násl.
Dlouhososka. Vz Ott. VII. 683.
Dlouhošijka. Vz Ott. VII. 683.
Dlouhožitný = *dlouho žijící.* D. stromy (cypřiš a j.). J. Goll v Baudel. 78.
Dlouhý. Velmi si dluh. Brig. F. 74. a j. — D. jako bidlo, jako habáu, jako kolohnát, jako slonbidlo. Nov. Př. 605. — **D.** *Jan,* čes. lékař, 1808.—1888. Vz Ott. VII. v doplňcích. — **D.** *Frant.*, čes. spis., nar. 1852. Vz Ott. VII. 685.
Dlouze = *dlouho.* A tak dlúzě budú zpievat, doněvadž... Sp. Kar. 84.
Dloužanácký = *velice dlouhý.* Brt. D. II. 305.
Dloužení. O d. slabik vz Bl. Gr. 260. D. hlásek v Kosmografii (1554.). Vz List. fil. 1893. 454. D. samohlásek v Gb. H. ml. I. 86. nn. D. způsobem starým: ь v *i,* ъ v *y, e* v *é* n. *a.* Cf. Stupňování. D. způsobem novým: *e* v *é, o* v *ó, a* v *á* atd. Vz ib.
Dloužka slabiky = trvající dvě doby; *polodloužka* trvající 1½ doby. Hněvkovský. List. fil. 1894. 190.
Dlška, y, f. = *délka.* Slov. Phřd. 1894. 86. Senohrady.
Dlugomil, a, m., os. jm. u Kosmy.
Dluh. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 65. D. smrti zaplatil. 1426. Snm. I. 99. Nestaraj sa, ženo má, už som dluhy splácil, od kmotra som vypoščal, židovi som vrácil. Slov. Phřd. XII. 56. Kdo se dluží, dluhy plať. NZ. IV. 391. Zaplať dluhy, budeš jako druhy; Na dluhy neteče (těší se lehkomyslný dlužník). Mor. Čes. l. V. 418. Žena má muži dluh platiti a muž ženě (tělesně s ní obcovati). Břez. Font. V. 458.
Dluhopis. Cf. Ott. VII. 687.
Dlúhopustý. Slovo špatně složené dle langöd. Gb. Ruk. 566. D. v Rkk. vz Mus. 1896. 271.
Dluž *(luž), dluže, dlužej* = pryskyřičná hmota, kterou včely sbírají a jíž k ucpávání štěrbin, k hlazení drsných stěn atd. užívají. Vz Ott. VII. 688. — *Dluže (zastávky)* = posouvatelné deštičky, z nichž skládá se strana kbelu k rybníku obrácená. Vz Ott. VII. 688.
Dlužně. Jichžto jména d. nosí v svém srdci. Rúd. 40. b.
Dlužník. D-ci se vypovídají z Nouzova přes Odranec do Hadrova. NZ. III. 229.
Dlužný. D. oběť bohóm. V VI. 65. a. oprav LS. v Rkk. Čest.
Dlužť = *deska z práchna* na zadělání úle od zadu (Zábř.). Brt. D. II. 305.
dm. Z dm odsuto *d:* přímluva m. předmluva (nejisto). Vz Gb. H. ml. I. 410.
Dmitr, a, m., z Demetrius. Ott. VII. 688.
Dmouti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 85.
Dmuchavka, vz Dmychavka.

Dmutí dříku, Schwellung, moře (příliv a odliv, slapy). Vz Ott. VIII. 25., VII. 690.

Dmychadlo, *dmuchadlo, duradlo, dymadlo* = stroj k vyrábění zhuštěného vzduchu, Gebläse, n. D. měchové, dřevěné, písťové, závitové, odstředivé, parotryskové, ruční, s vodním kolem, turbinové. Vz Ott. VII. 692.—698.

Dmychavka, vz Ott. VII. 698.

Dmýchavý či aspirativní šelest. Vstuk. III. 470.

dn vyslovuje se jako ďň, následuje-li *i, í* n. praejotovaná samohláska: padni (paďni), chodník (choďník), snadně. Vz Gb. H. ml. I. 402. — **dn** *změněno v nn* v Trenčansku: hlanný (hladný), ve-nne (ve dne). Pastr., Gb. H. ml. I. 406. — Z **dn** *odsuto d:* hlenúti m. hlednúti, panúti m. padnúti; honý m. hodný, dial. Gb. H. ml. I. 410. Sence m. sednice, jeno m. jedno atd. Vz Dšk. Jihč. I. 16. Místo *dn* v Liburči na Slov. slyší se pouhé *n:* nu (dnu), nuka (dnuka), ena (jedna), enať (jednati). Phľd. 1893. 306.—307. — V *dn* a *nd* je *d vsuto:* kalafunda, hlodnout atd. Vz Dšk. Jihč. I. 16.

Dna, y, f., *dna,* pl. n. Cf. List. fil. 1894. 385. D. prudká, zánětlivá, chronická či atonická n. aesthenická, útrobná či visceralní. Vz Ott. VII. 699. Tak bídná dna počíná se mi ozývati; Na dna nemocná ležím. Kat. z Žer. I. 80., 83. Dna mi překážejí. 1461. Arch. XIV. 106.

Dnebohy ze staršího Nebohy. Čern. Př. 32.

Dnek, diecula (dníček). 1438. List. fil. 1895. 142.

Dneská. Čo môžeš d. urobiť, neodkládej na zajtra. Slov. Nov. Př. 134.

Dneskym = *dnes.* Jemnice. Brt. D. II. 275.

Dnespeka, y, m., os. jm. Kbrl. Dmžl. 22.

Dnespeky, dříve Nespeky. Čern. Př. 32.

-dník z -dlník: mučedlník — mučedník, učedlník — učedník. Gb. H. ml. I. 368.

Dno. O pův. slova cf. Krok. 1894. 98. Vypij všecko a polib dno. Phľd. 1892. 615. Nieto v ňom dna (nenasyta). Slov. Nov. Př. 597.

Dnukajší = *vnitřní.* Phľd. 1896. 130.

1. **Do.** Je s ním do přízně. Brt. D. II. 287.

2. **Do** m. *kdo,* dial. Brt. D. I. 30. a j., Dšk. Jihč. I. 31.

Doba. O strč. sklonění cf. Gb. Km. -a. 12. O pův. cf. Krok. 1895. 177. Jest d. proud, jenž plavce unáší neb metá v hloub, směr plavec neřídí; Velkými jež zove kronika, jsou ti, již pochopili dobu svou. Brab. 88. Jiná d., jiní ptáci. Nár. list. 1896. č. 170. Ta doby kraloval Alexandr = těch časů. Zastaralé dle Bl. Gr. 176. — **D.** = *vezdejší život.* Znal-lis krále Kosta v Cyprskej zemi v době = za jeho živobytí. Kat. 1268. Ktož ctie otce a matery, dává jim Bůh dvoje dary: prvý, že jest v duši spasen, druhý, že jest v době šťasten. Hrad. 99. a. — List. fil. 1894. 64.

Dobávati. Toho všeho pohané dobávají. Ev. víd. 103. Mat. 6. 32. vyd. Menčík. Má býti asi: dobývají. List. fil. 1894. 477.

Dobek, bka, m., vz násl. Tobiáš.

Doberáčik, u, m., demin. od doberák. Dievčatá boly sbierať borovnice; nasbieraly s plné hrnčeky, i d-čiky boly do poly plny. Slov. Phľd. 1894. 107.

Doběrná, é, f., Abtragefrucht, f. = hospodářská rostlina pěstovaná na pozemcích už dlouho nehnojených, tak že poslední síly země z hnojení nabylé vyčerpává, jako oves. Vz Ott. VII. 703.

Dobeslav, a, m. Odvozeniny vz v Kotk. 16.

Dobeš, e, m. Gb. H. ml. I. 163., Mus. 1894. 117. Vz Tobiáš (dole). — **D.** *Jan,* čes. kreslíř, nar. 1845. Vz Ott. VII. 704.

Dobiáš, e, m., vz násl. Tobiáš.

Dobiedzať do koho = *naléhati.* U Liptova. Phľd. 1894. 254.

Dobírka, y, f. Poštovní d. Vz Ott. VII. 705.

Dobka, y, f. = *Dobislava,* žen. jm. Ott. VII. 705.

Ďobka = *dubka.* Phľd. 1894. 720.

Dobner, a, m. D. J. Gel. 1719.—1790., otec kritické historie české. Vz Ott. VII. 706.

Dobný. Krok 1895. 177.

Dobotvorný, formativus. Mark. (Krok 1896. 7.).

Dobře. Má se d. zlę = velmi zle. Bl. Gr. 256. Posud ve střed. Čech. Mus. 1895. 183.

Dobředěl, a, m., os. jm. Kbrl. Dmžl. 22.

Dobředěla, y, f., os. jm. Kbrl. Dmžl. 22.

Dobřemil, a, m., os. jm. u Kosmy.

Dobříš m. a f. List. fil. 1895. 320.

Dobro. Zřídka d. bývá bez odměny. Vrch. Rol. XXIII.—XXIX. 5.

Dobrobyt. Phľd. 1892. 515., 1893. 687., 1894. 276., 651.

Dobrocit, u, m. Ztk. 70. (3. vyd.).

Dobroč, e, f., obec v Novohradsku na Slov. Phľd. XII. 249.

Dobrodění, lépe psáti dobrodienie, z toho dobrodíní a nč. dobrodiní. List. fil. 1895. 475.

Dobroděnka, y, f., patrona. 1418. List. fil. 1896. 115. Cf. Dobrodinka.

Dobroděnstvie. Krev jeho přijímajíce a jiná d. Chč. S. 218.

Dobrodiní. Strč. bylo by dobrodienie, dobrodijenije, Št. Ř. 5., z toho by mělo býti novočes. dobrodíní a je dobrodiní, skrácením starým bylo by dobrodění. Gb. II. ml. I. 193. Stávajíť se d. v duších ničemných jen jedem. Krs. 147.

Dobrogost, os. jm. u Kosmy.

Dobrohruška, y, m., os. jm. Kbrl. Dmžl. 22.

Dobróchatí. Co se budem domrzať, pime rač, dobróchale stréc. Brt. D. II. 61.

Dobrolíbezný. D. vůle (boží). Kat. z Žer. II. 218.

Dobroměrnosť = dobré rozvržení něčeho. Ott. VII. 726.

Dobromyslník, a, m. Ztk. 77. (3. vyd.).

Dobroniva, y, f., obec na Zvolensku. Phľd. XII. 249.

Dobroruka, y, m., os. jm. Kbrl. Dmžl. 22.

Dobroslav, a, m., os. jm. u Kosmy.

Dobrota. Pro d-tu nebyl bit. Šml. VIII. 14.

Dobrověda = věda o dobrém. Vz Ott. VII. 728.

Dobrovský Jos. Cf. Ott. VII. 729. nn. Durich (zde). Jos. D-ho liter. působení. Seps. dr. I. J. Hanuš. Pojedn. Učené společn. 1867. Počátky literarní činnosti Jos. D-ho. Naps. Dr. V. Flajšhans. Ve zprávě vinohrad. gymnasia za r. 1895.

Dobroželatel, e, m., Gratulant, m. Phľd. 1895. 426.

Dobrý, dobr. Gb. H. ml. I. 164. D. jako med. Nov. Př. 606., ako kus chleba, ako anjel. Slov. Ib. 526. Člověk dobrý jako to boží dřevo. Nár. list. 1894. č. 169. odp. feuill. D. kopa (o člověku prohnaném). Cf. Kla. Sklad. 61. Radšej buďme dobrí z daleka, ako zblízka zlí; Nebude dobrý, kým kus z neho bude. Slov. Nov. Př. 279., 535. — **proč.** Ty jablka sou **pro** jídlo dobrý. Záp. Mor. Brt. D. II. 288. — **s infit.** Voda dobrá píti. Kabt. 22. — **k čemu.** K jedení dobrý. Comest. 6. a. (Gb. H. ml. I. 164.). — **D.** = *statečný*. XIV. stol. Mus. 1893. 335. v. 9. — **D.** člověk = který umí *čarovati*. Vých. Čech. Čes. l. V. 77.—78. — **Dobré.** Dobré robí člověka dobrým; Radšej menej, ale dobrého; Dobré sa ho nechytá. Slov. Phľd. 1894. 13., 194., 441. Dělá dobré bez ctnosti (kde už nemůže hřešiti). Bl. Gr. 306. Na dobré někomu něco vyložiti. Kat. z Žer. 95. Dobrému máme vždy rádi býti. Chč. S. 334. Dobre se samo něchvoli (nechválí). Slez. Nov. Př. 103. — *Dobrá* (= hostina po křtu). NZ. IV. 124.

Dobrýtro = zastaveníčko u nevěsty ráno před oddavkami. U Chrasti. NZ. III. 106.

Dobš, e, m., os. jm., vz násl. Tobiáš.

Dobšinský Pav. Cf. Phľd. 1895. 354.

Dobylý. Mečem z pochvy d-lým v povětří blyskal jest. Břez. Font. V. 439.

Dobytčí nemoci. Vz Brt. D. II. 491.

Dobytek. D-tky, pl. V. Kal. 62., 183., 317., Kat. z Žer. II. 225. O pověrách d-tka se týkajících vz Zbrt. Pov. 100., 105., 155., Vck. Val. I. 144., Phľd. 1895. 378. nn.

Dobyti co. Dvéře zaskočil, rapír a tulich dobyl (tasil). 1589. Kutn. šk. 44. Tylli Magdeburk dobyl. Kat. z Žer. 69. Dobyv za pasem sekeru. Arch. XIII. 495. Aby mohl město pražské dobyti; D. hrad. Břez. Fontes V. 374., 425. — **čeho (jak).** Které země dobyde. Snm. I. 402. Ktož jest chleba s potem dobyl. Chč. Mik. 437. — **D.** = *zploditi*. Herkuleš tu (Hesionu) dal Telamonu, jenž s ní kněze dobyl Ajaka vítěze. AlxV. 786.

Doca = jda. Tišn. Brt. D. II. 197.

Docád = *dosud*. Tišn. Brt. D. II. 197.

Docitný. D. dojem. Nár. list. 1896. č. 91.

Dočáhnouti, *dočahovati*. Phľd. XII. 271.

Dočan v Kruml. Vz Mus. 1896. 260.

Do času = dost času. Dšk. Jihč. I. 20.

Dočesná, slavnost při dočesávání chmele. Vz Ott. VII. 747.

Dočiniti. Co pán Boh nedá, toho svet nedočiní. Slov. Nov. Př. 5.

Dočpělý = *dospělý*. Dšk. Jihč. I. 40.

Dóda, *douda*, y, m. = *děd*. Záp. Mor. Brt. D. II. 460.

Dodati s akkus. v Rkk. Cf. Mus. 1896. 264., List. fil. 1896. 345.

Dodavatel (dodatel) toho listu. L. posíl. I. 46.

Dodekandikarbonový. D. kyselina. Vz Vstnk. III. 111.

Doděrky. Vz Duf. 251.

Dofarářovati = přestati býti farářem. Nár. list. 1894. č. 241. odp. feuill.

Dogger. Mtc. 1895. 25.

Dohánový. D. dým. Phľd. 1895. 410.

Dohasákovati žito = *dožiti*. Duf. 236.

Dohlédač, *přihlédač*. Tak by se mohl jmenovati biskup, ale byly by to významy nové. Bl. Gr. 181.

Dohlubnosť = mocnosť ornice, kolmý průměr vrstvy ornice. Vz Ott. VII. 761.

Dohmat, u, m., v šermíř., Nachgriff, m. Sterz. II. 378.

Dohmatati se čeho. Bl. Gr. 319.

Dohoditi komu čeho = *dopřáti*. By poslednie mi čsti d-dil. AlxM. 119.

Dohodné. Vz Ott. VII. 763.

Dohovárať komu. Phľd. XII. 134.

Dohustiti co. Háj. Herb. 66. a.

Dohvarac sa. Phľd. 1894. 506.

Doch, u Chodů jm. hromadné; d. skládá se z jednotlivých došků. NZ. IV. 212. — **D.** = *dech*. U mor. Buděj. Brt. D. II. 200.

Dóchat = *dýchati*. U mor. Buděj. Brt. D. II. 200. Cf. Doch (3. dod.).

Dochmius v řec. metrice. Vz Ott. VII. 764. — **D.** = *rod hlístův* oblých z čeledi měchovců. Ib. 765.

Dochnúť. Phľd. XII. 33.

Dochrámaný = *sbitý*. Phľd. XII. 721.

Dochvilný muž = který přichází vždy v chvíli, v určený čas. Nár. list. 1894. č. 249.

Dojasniti zvláštnosti mluvy. Vstnk. III. 389.

Dojedavý = *dotíravý*. Phľd. XII. 644.

Dojísti. Co nedojíme, to dopijeme. Phľd. 1894. 194.

Dojiti. Když dva o krávu se brojí, třetí pokojně ju dojí. Mor. Čes. l. V. 418.

Dojití = *přístup*, aditus. GR. Nov. 136. 19.

Dojivo. Za ovčí d. šest kop odvedl. Kat. z Žer. II. 322. a j.

Dojka = *jedno podojení*. Brt. D. II. 306.

Dojník = *chlév* k dojení krav. Vz Ott. VII. 766.

Dok, angl. dock, *výtonidlo* = zařízení přístavní k tomu účelu, by loď v přístavě jinak nechráněném bezpečna byla před vlnobitím. Vz Ott. VII. 767.

Dokáď = *dokad, dokud*. Pastr. L. 65. Budu toho mět d. = na dlouhý čas. Zlín. Brt. D. II. 506.

Dokaličený. D-ných (ze sněhu vyhrabaných?) odviezli do dediny. Phľd. 1895. 488.

Dokaplanovati = *přestati býti kaplanem*. Nár. list. 1894. č. 241. odp. feuill.

Dokavádž m. dokavadž. Bl. Gr. 274. Posud se místy vyslovuje dokavádž. Mus. 1895. 183.

1. **Dokázati** = *přestati kázati*. Kňaz d-zal (umřel).

2. **Dokázati.** Nedokázal zkúšky = neobstál při zkoušce. Ten dokazuje = vyvádí! Nedokazuj = nedováděj. Brt. D. II. 306.

Dokaziti. Bohdaj byšte i to zlé d-li. Břez. Font. V. 495.

Dokiaľkoľvek = *dokud*. Phľd. 1895. 263.

Dokimasie, e, f., řec. = zkoušení občanů, jsou-li k některému úřadu způsobilí. Ott. VII. 770.

Dokodrcati se někam. Světz. 1893. 101.

Dokola, vz Tanec mor. (3. dod.).

Dokolečka = *tanec*. Vz Tanec čes. (3. dod.).

Do-kořán. Cf. Gb. H. ml. I. 149.

Dokos. Cf. Ott. VII. 772.

Dokosek = *první n. druhá otava luk.* Ott. VII. 772.

Dokotiti = *dokutáleti.* Kúlí d. Chč. S. 315.

Dokoupil *Ant.,* nar. 1851. v Tučapech na Mor., učit. na hospod. škole v Chrud., spis. Vz Ott. VII. 772. — **D.** *Vil.,* nar. 1852. v Boskovicích, spis., řed. sochař. a kamenické školy v Hořicích. Vz ib.

Dokrčený. List celý d. (zmačkaný). Phľd. 1896. 184.

Doktor. Vok. doktore m. doktoře odchylkou, analogií podle nom. doktor. Gb. H. ml. I. 338.

Doktorand, a, m. = kdo se podrobuje přísným zkouškám k dosažení doktoratu. Us. z lat.

Doktorkyně, ě, f. = *doktorka.* Štelcar Želetav.

Doktrinářiti. Bráb. 132.

Doktrinářství. Vz Ott. VII. 775.

Dokujniti železo, garfrischen. Ott. VII. 775.

Dokument. Ona praví, že je to d. pravda (věrná pravda). Brt. D. II. 306.

Dokumentní papír. Ott. VII. 775.

Dokupčiti. Ten, jenž se jest toho lidu nešlechetně d-čil (jej koupil). Chč. S. 286.

Dokvetlý. D. um. Lerm. II. 22.

Dol = *dolů.* Žďár, Brt. D. II. 260.

Doláci ve vých. Čech. Oestr. Mon. (Böhm.) I. 493.

Dolan, a, m., al. zeman, inferus. 1418. List. fil. 1895. 214.

Dolanský *Jan Jiří.* Vz Ott. VII. 777.

Dolcian či *dulcian,* u, m. = *jazýčkový hlas varhanní.* Ott. VII. 162.

Dolčit = *mluviti po dolsku* říkaje bél, dé atd. Brt. D. II. 306.

Dolec, lce, m. = *malý důl.* V horn. Arch. XII. 447.

Dolejní m. dolení. Gb. H. ml. I. 534.

Dolenský *Jan,* nar. 1859. v Jeseném, spis., učit. v Praze. Vz Ott. VII. 781.

Doležal *Kar.,* čes. grammatikář. XVIII. stol. Ott. VII. 781. — **D.** *Augustin,* 1737.—1802., kaz. a spis. Ott. VII. 782. — **D.** *Jan,* lesnický spis., nar. 1847. Ott. VII. 782.

Doležálek, lka, m. **D.** *Jan Em.,* čes. hud., 1780.- 1858. Vz Ott. VII. 782. — **D.** *Ant.,* spis. paedagogický, 1799.--1849. Vz ib.

Doležaněc, ňce, m. = *pošta.* St. Hrozenk. Brt. D. II. 306. Z franc.

Doležeti se čeho. (To) může se někdy d. času svého. Bl. Gr. 376.

Dolichoidní tvar lebky. NZ. III. 356.

Dolichokefalie, e, f., řec. = dlouholebosť. Vz Ott. VII. 785.

Doliman, u, m., vz Doloman (3. dod.).

Dolina, y, f., dvůr v Tekově. Phľd. XII. 249.

Dolinářský. *D. řemeslo* = zlodějské. Nár. list. 1894. č. 163. str. 4.

Dolinka, y, f., potok na Slov. Phľd. 1894. 201. — **D.** = *důlek nad žaludkem.* Brt. D. II. 486., Vck. Val. I. 154.

Dolípati i *dolipati, dolipovati.* Muchy dolipajú = dojedajú, dožierajú. Slov. Phľd. XII. 173.

Dolipavý = *dotíravý.* D. jako mucha. Phľd. 1892. 173.

Dolíšek, šku, m. = *dolíček.* Dšk. Jihč. I. 45.

Dolívka, y, f., byl rybník v Poděbrd. NZ. IV. 100.

Doliza, y, m. = *doleza.* Světz. 1895. 486.

Dolkový. D. forma (na vdolky). Phľd. 1895. 75.

Dollar. Vz Ott. VII. 788.

Dolnoměstský. Vck. Val. I. 78.

Doloman = nejdelší kožich rukávů krátkých n. dlouhých, ale vždy ošňůrovaný, jinak: *dalimon, doliman, daluman, dalamánek, dolaman,* uher. dolmány, chorv. dolama, doliman = dlouhá sukně slovanská, po vzoru orientském pořízená. Wtr. Krj. I. 332., 465.

Dolomit, u, m. = *uhličitan vápenatohořečnatý.* Vz Ott. VII. 792. — *D-ty* či *dolomitové Alpy.* Vz Ott. VII. 792.

Dolou = *dolů.* Dačic. Brt. D. II. 277.

Dolovatý. D. kamení = rokle. 1487. Krok 1895. 285.

Dolový. D. úředník. Arch. XII. 455. D. registra. Ib. 415.

Doložiti. Ten si na to doložil = dal záležeti. Han. Brt. D. II. 306.

Doložka exekuční. Vz Ott. VII. 793.

Dolů. Kam vodě dolů, tam teče. Bl. Gr. 295.

Dolym = *dolem.* Brt. D. I. 102.—103.

Dom = *dům.* Dary na dom, idenie na dom (při slov. svatbě). Vz Phľd. 1896. 120.

Doma. Doma plačú deti, doma mrú ľudia (vymlouvá se tulák); Kto doma sedí, toho v krčme nenabijú. Slov. Phľd. 1893. 700. a 1894. 194. Vyzývá-li se kdo, aby šel domů, odpovídá: Doma mřó, pod lavicu hážó. Heršpice u Slav. Rous. Kdo doma sedí, o příhodě neví (o ničem neví); Kdo doma radosti nemá, v hospodě ji marně hledá; Kdo doma radosti ňema, darmo ji po svěče hleda. Mor. a slez. Čes. l. V. 418. U dvora dvorně a doma výborně; Ať důma sedí, kdo nimo (nemá) mědi (peněz; slez.). Nov. Př. 228., 290.

Domabyl, a, m., os. jm. Kbrl. Dmžl. 22.

Domacati se čeho = *domakati se.* Mor. Bl. Gr. 316.

Domácník, a, m., domesticus, inepta vox. Bl. Gr. 170.

Domalíp, a, m., os. jm. Kbrl. Dmžl. 22. -- **D.** *Kar.,* nar. 1846., čes. fysik a prof. při čes. technice v Praze. Vz Ott. VII. 737.

Domaša, dle Bača, os. jm. u Kosmy.

Domáščina, y, f. = *domácí řeč.* Slov. Phľd. 1893. 427.

Domášný = *domácí.* Phľd. 1893. 286., 1894. 276.

Domatičkovat se = *opiti se na matěru.* Jevíčko. Brt. D. II. 306.

Domažlice. O pův. cf. Čern. Př. 28., 29.

Domecký, ého, m. = *hlídač rybníků.* 1748. NZ. III. 143., IV. 101.

Doměřiti nač. Arch. XII. 427.

Dométat komu = *domlouvati.* Val. Brt. D. II. 306.

Domicell, a, m. = *domicellár.* Trunkatům a domicellům odkázal po jednom gr. 1520. Kutn. šk. XVI.

Domikát. Cf. Demikát. Brt. D. II. 473.

Domíněni, n., Wahn, m. Mark. (Krok. 1895. 7.).

Dominik, a, m. Odvozeniny vz Kotk. 16.

Domíniti = *vymíniti*. A to jest také znamenitě domíněno. 1487. Arch. XIV. 413.

Domino. Od XVI. stol. černý plášť atd. — **D.** = *osoba* v dominu sama. — **D.** = *hra.* Obé v Ott. VII. 812.

Domka = *domů.* Šel d. Čes. l. V. 77.—78.

Domkáj = *doma.* Litovel. Brt. D. II. 111.

Domlat, vz Domlatky. Slavnosť v Boleslavsku. Vz NZ. IV. 108.

Domlatek. D-tky píti: po domlácení obilí nalévá hospodyně mlatcům v sednici tak dlouho, až mají všichni dost. Na Pacovsku. NZ. III. 334.

Domlatné na záp. Mor. Vz NZ. IV. 397.

Domleti. Již se domílá (bude brzo konec). Bl. Gr. 225.

Domlouvati. Ale toho sobě domlúvali, aby ... 1469. Arch. XIV. 175.

Domluva = *úmluva, smlouva.* Podle d-vy bylo to jeho. Brt. D. II. 144. — **D.** = *přímluva.* Jeho spis podalo gubernium s velikou d-vou a důpisem. Jg. (Zl. Jg. 160.).

Domluvně. D. se do nich pustil = domlouvaje jim. Wtr. Krj. I. 314. Hlas jeho d. změkl. Světz. 1895. 411.

Domnění. Aby o nás bylo dobré d., to jest na súdu a vuoli jiných. Lobk. 92.

Domněnlivosť. Šml. I. 122.

Domněný = podezřelý. Zle d. Cel. Pr. m. II. 14.

Domobrana, y, f., Landsturm, m. Vz Ott. VII. 816.

Domoráček, čka, m., os. jm. Kbrl. Dmžl. 22.

Domorázek, zka, m., os. jm. Kbrl. Dmžl. 22.

Domovitý. D. otec (hospodář). Ev. seit. 14. Mat. 20. 11. Mnč.

Domovní. D. daň, prohlídka. Vz Ott. VII. 817., 819.

Domovnice, e, f. = *hospodyně.* AlxV. 2345.

Domovský. D. list, právo. Vz Ott. VII. 820.

Domový. D. pán (pán domu). Ev. víd. 133. Marc. 13. 35. (Mnč.).

Domření, n. Ten rod jest zasvěcen d., zum Aussterben. Světz. 1894. 105.

Domšok = *domek.* Vel. Polom. Phřd. 1895. 139., Pastr. L. 98.

Domýšlený. D. nemoc (hypochondrů). Mus. 1894. 160.

Don, u, m. = *dom, dům.* U Zelenova. Phřd. 1893. 372.

Ďoň = *den.* Gb. H. ml. I. 149.

Donapraviti co. A ta zřízení zemská jsme donapravili. 1540. Mus. 1894. 405.

Donát, a, m. Odvozeniny vz v Kotk. 17.

Donatisté = žáci vyšší třídy, kteří učili se počátkům latiny dle mluvnice Donata Aelia. Vz Hrš. Nách. I. 411.

Dondánek, nku, m. = *prs.* Brt. D. II. 309.

Dondylek = *chumáček.* D. vlasů. Jevíčko. Brt. D. II. 306.

Donésti se oč. Doniesol sa o život (připravil). Slov. Phřd. XII. 498.

Doňho = do něho. Št. Ř. 141.

Donidž = *dokud.* Arch. XII. 23.

Donosnosť, i, f., Tragweite, f. Vz Ott. VII. 840.

Donovský V. Ž., 1824.—1891., čes. spis. a žurnalista. Vz Ott. VII. 840.

Donquijotiada, y, f. = honění-se za nemožnostmi. Ott. VII. 841.

Donucovací pracovny. Cf. Ott. VII. 842. nn.

Donucování fysické, vis absoluta, psychické, vis compulsiva (v trestním právu). Vz Ott. VII. 841.

Doopravdy z: do a příslovce opravdu a to z a + akkus. pravdu; slova opravda nebylo. Vodička v Mus. 1894. 162.

Dopačmať se = *dovléci se.* Vz Pačmák (dod.). U Zlob. NZ. II. 615.

Dopał. Za Šml. polož: VIII. 233.

Dopakostiti = *docela pokaziti.* Brt. D. II. 359. Cf. Pakostit.

Dopařit koho někde = *polapiti.* Han. Brt. D. II. 306.

Dopata. Otc. 361.

Dopisnice, e, f. = *dopis.* Dvaja z nich sdelili mi d-cami. Phřd. 1894. 308.

Dopisovatelský. D. svazky. Šf. (Mus. 1895. 77.)

Dopisový. D. material. Vstnk. III. 362.

Doplakati co = *s bídou dodělati.* Us. Fl.

Dopoky = *dopokel.*

Dopoledne. Když dočkal dopolodňa, tož by dočkal aj odpolodňa (o starých mládencích, žení-li se). Vck. Val. I. 108. Zaseje-li se semeno d., tož brzo sklíčí. Ib. 162.

Dopomoc. Tvou d-cí. Vck. Val. I. 125.

Dopomožitel, e, m., Helfer, m. Arch. XII. 107.

Dopomožné, vz Památné.

Doprátati koho kam. Ký čert ťa tam d-tal (donesl a p.). Slov. Phřd. 1893. 597.

Doprava. Vz Ott. VII. 850.

Dopravání sukna = appretura. Val. Brt. D. II. 306.

Dopravna vojenská. Vz Ott. VII. 851.

Dopřesvědčiti se. Nikdy jsem se d. nemohl. Pal. — List. fil. 1894. 11.

Doprosta. Pýta sa d. = zkrátka. Phřd. XII. 685.

Doprovod, u, m. V jeho d-dě (tam šli). Vrch. Rol. XXX. 35. Přičinil d. (k básním). Čas. 1896. 96. přil.

Dopružování, n. = nenáhlé nabývání dřívější pružnosti. Vz Ott. VII. 851.

Dopurkmistrovati. Světz. 1895. 22.

Dopustiti. I dopouští na ně p. Buoh násilníkuov pokrytých. Chč. S. 86.

Dopuščalka, y, f., vz Závitka (3. dod.).

Doranče a broskve. Kat. z Žer. II. 178.

Doraziti. Dvanáctá doráží (dochází. Sloup). Brt. D. II. 306.

Dordán, u, m. = *přesný koláč.* Jevíčko. Brt. D. II. 473.

Doředitelovati. Šml. II. 165.

Dořiditi. Registra nejsou dořiezena. Arch. XII. 9.

Dořijeti, abbrunsten. Sterz. I. 10.

Doroba, y, f. = *konečná výroba.* Phřd. 1893. 112.

Dorota. Chůze s D-tou na Val. Vz Vck. Val. I. 72. Obyč. zachovávané o sv. D. (6/2). Vz Oestr. Mon. (Böhm.) I. 440. D. — vyhání telata. Duf. 243.

Dorozuměti. Ale d-li této řeči. Chč. S. 337. Snad mu d-měl. Mus. 1894. 402.
Doryvátko, a, n., Nachstichel, m. Sterz. II. 388.
Dos = *dost, t* odsuto. V Krkonš. Kouble. 52. V již. Cech. Dšk. Jihč. I. 20. Na Slov. Pastr. L. 112., 150. Cf. násl. Dosráze.
Dosáhnouti. Já přísahú dosáhám, že... 1469. Cel. pr. m. II. 17.
Dosčipek, pku, m. = *sekaná tříska.* Vz Palačka (řezaná tříska). Brt. D. II. 360.
Dosedací. D. plocha ve strojnictví. Vz Ott. VII. 868.
Doska = *deska, prkno.* Šiel na dolniu zem s doskami (zemřel). Slov. Nov. Př. 593.
Doskočiti nač čím jak. Hrubě na nás rapírem doskakoval. Kutn. šk. 44.
Do skoku. Vz Tanec mor. (3. dod.).
Dosna, y, f. = *zadnice.* Jevíčko. Brt. D. II. 306.
Dospěch. Nemohli jsme toho d-chu jmíti. Arch. XII. 37.
Dospělosť pohlavní, pohledávky. Vz Ott. VII. 869.
Dospělý k čemu. K mluvení o sněmích d. Lobk. 95. — **v čem.** V čarování d. (znalý). Alx. Nách. 203. Ve všech věcech d. 1487. Krok 1895. 2. — **čím:** uměním Tov. (Vlč. Lit. 205.).
Dospěti. Dospievajíce síti své (pararc). (Mnč.) Ev. víd. 109. Mat. 4. 21. D-li jsme ho (pojmu) abstrakcí. Mus. 1894. 556.
Dosráze = *často.* Cf. předcház. Dos. Phřd. 1893. 427.
Dost m. dosť. Vz Gb. H. ml. I. 392. Cf. Krok 1894. 138. Malý, ale je ho dosť. Phřd. 1894. 194. Má do Boha dost. Slov. Nov. Př. 624. Slibu dosti učiniti. GR. Nov. 13.
Dostal *Mart.*, kněz a spis. slov. Vz Ott. VII. 870.
Dostál *Alois*, nar. 1858., spis. a farář ve Velízi. Vz Ott. VII. 870.
Dostati. Ten dostal (to, co mu patřilo, náležitou odplatu, naučení atd.)! Mus. fil. I. 186. — **čeho.** D-la jsem vašeho psaní. Kat. z Žer. 25., 80. a j.
Dostáti = *dostačiti, seč býti.* Alx. BM. 81.—82. (Krok. 1894. 138.).
Dostávka, y, f. = *převozka*, těžení v horách. Vz Ott. VII. 870.
Dosti m. *dosyti, y* odsuto. Gb. H. ml. I. 286. Na tom jest řeči (rzeczi) dosti. Mus. 1893. 336. v. 40.
Dostičinitedlný. D-ní skutkové (kterými se za něco dosti činí). Břez. Font. V. 461.
Dostiha = *polapení.* Na kom d., na tom vina. Zvolen. Phřd. 1894. 195.
Dostihy. Vz Ott. VII. 870.
Dostiučinění. Vz Ott. VII. 871.
Dôstoj. Zásluha a d. (důstojenství). Phřd. XII. 723.
Dóstojný, vz Důstojný.
Dostrčiti někoho někam. Lobk. 86.
Dostřeh oka. Vrch. Rol. XVII.—XXII. 185.
Dosýpati na koho = *dorážeti.* Zhurta naň dosýpal. Vck. Poh. 121., Vck. Val. I. 104.
Dosypek, pku, m. = přídanek mlynářovi ode mletí na místo mírky (měřičky). Gazdina prináša na meričku d. Slov. Šd.

Dosytiti se koho. Nemohla se ho d. (mnoho jedl). Brt. D. II. 307.
Doškální v hudbě. Vz Ott. VII. 875.
Došmatľati co: trávu (podupati). Phřd. XII. 654.
Došť = *déšť.* Zavadka. Phřd. 1895. 630.
Došulit se někam = *zvolna dojíti.* N. Město. Brt. D. II. 307.
Došutrovati koho kam = *dopraviti.* Phřd. 1893. 473.
Ďoťa = *dítě.* Gb. H. ml. I. 149.
Dotackat se kam. Medvěd d-kal sa do pelechu (dobelhal se). Phřd. 1895. 388.
Dotáď = *dotud.* Slov. Pastr. L. 65.
Doteěník, u, m., *deštička* při galvan. batterii. KP. VIII. 50., 148., 169.
Dotek, u, m. Contact. D. = *kovový pásek* při galvan. batterii. Vz KP. VIII. 50.
Dotěžovati si nač = *stěžovati si.* Val. Brt. D. II. 307.
Dotrandžiti se = *opiti se?* Slov. NZ. IV. 509.
Dotrestati koho vězením. Wtr. Živ. c. I. 113.
Dotrhaný. Bela sem d-ná smíchem. Babice. Hledík.
Dotúl. Žebronil d., kým mu to nedal. Slov. Phřd. XII. 697.
Dotušení = *potvrzení.* Na d. jeho slov. Čes. l. V. 118.
Dotýčník, a, m. = *koho se něco týče.* Z každého domu věje prapor v barvách spolku, kterému d. náleží. Nár. list. 1895. č. 252. feuill.
Dotýkavě. Chce to míti zjevně, očitě, d-vě. Chč. Mik. 480.
Dotýkavý. D. páka = *pakostroj*, jenž zvětšuje pohyby jednoho z ramen mnohokráte. Vz Ott. VII. 876.
Dou = *dolů.* Žďár. Brt. D. II. 260., 248.
Douba Jos., čes. malíř, nar. 1866. Vz Ott. VII. 877. — *D. Frant.*, čes. malíř, nar. 1865. Vz Ott. VII. 877.
Doubrava *Fr.*, dr., nar. 1822., čes. spis. a hospodář. — *D. Jos.*, nar. 1852., řed. semináře v Praze. — *D. Štěp.*, čes. elektrotechnik a spis. — *D. Frant.*, nar. 1861., čes. spis. theolog. — Vz Ott. VII. 879.
Doubravice, zaniklá ves v Blansku na Mor. Mtc. 1896. 46.
Doubravníček, *doubravník*, vz Hřib (3. dod.).
Douda, y, m., vz Dóda (3. dod.).
Doudlík, u, m. = *uzlík.* Kotk. 45.
Doudlý = *vyprâchnivělý.* D. pařez. Brt. D. II. 307.
Doufati. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 264.
Douho = *dlouho.* U Zelenova. Phřd. 1893. 372.
Doucha z Duchoslav. Kbrl. Sp. 9. — *D. Frant.*, kněz a spis. † 1884. — *D. Kar.*, nar. 1834., gymn. řed., čes. spis. — Vz Ott. VII. 886., 887.
Douchánek, nka, m., vz násl. Duchoslav.
Doule = *gdoule.* Dšk. Jihč. I. 29.
Doumať sa = *dovtípiti se.* Slov. Phřd. 1894. 127., 375.
Doupě. O strčes. sklonění cf. Gb. Km. -a. 24.

Douplík, u, m. = *nočník.* Zábř. Brt. D. II. 307.

Doupňák, columba oenas, místy: malý divoký holub. Vz Ott. VII. 889., Mtc. 1893. 307.

Doupomenouti. Doupomínal se tím listem dvú stú hř. gr. Půh. III. 23.

Douša, dle Bača, od: Dušek. Kbrl. Sp. 10. Cf. násl. Duchoslav.

Doušan, a, m., os. jm., vz násl. Duchoslav.

Doušánek, nka, m., os. jm., vz násl. Duchoslav.

Douše, e, m., os. jm., vz násl. Duchoslav.

Douška = *hody* společné po ročním ohledání mezníků, po prodeji obecné trávy, po přijetí nového souseda do obce atd. (podle svátků svatodušních). Vz Ott. VII. 890. — **D.** Mateří douška, vz Mateří, Dúška (3. dod.).

Douti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 46., 85. U mor. Kruml. říkají *dėmat* za douti. Brt. D. II. 219. Spolu dujú (jsou srozuměni). Slov. Nov. Pr. 642.

Doutnák. Cf. Ott. VII. 891.

Dova = vdova, *v* odsuto. Z Mor. Zbrt. Pov. 19., Dšk. Jihč. I. 26.

Dovaditi. A s týmž Bilovickým se dovadzoval. 1727. Pras. Řem. 51.

Dověd, u, m. = *dozvěd.* Mark. (Krok 1896. 7.).

Dověděti se. Dovíš se, zač je v Praze máslo (vyhrůžka). Nov. Př. 620.

Dovedna. Sestrčily hlavy d.; Ja s radosťou složím ruky Vaše d. Phľd. 1892. 264., 1894. 468.

Dovena = *dovedna.* V Dačolomě. Phľd. 1893. 427.

Dověrně, *dověrný* = *důvěrně.* Mor. Bl. Gr. 277.

Ďovírka, y, f. = *dírka.* Klíčová ď. U Chrasti. NZ. III. 107.

Dovodění, n. = *dovození,* Beweisführung, f. Mark. (Krok 1896. 7.).

Dovtedy, lépe než dotedy. Slov. Vz Phľd. XII. 255.

Dóvtip = *mínění.* Měli týž d. o velebné svátosti. Břez. Font. V. 494.

Dovtípiti se. Dovtip se, Havle, kup perníku Haně. Slez. Nov. Př. 560.

Dovtipný. D. člověk. Chč. S. 258.

Dozahrabati, dozahrabovati co. Nár. list. 1896. č. 107. feuill.

Dozvon. Keď zavznel d. na veľkú omšu (poslední zvonění). Phľd. 1896. 132.

Dožatá, é, f. Písně o d-tej na Vsacku. Vz NZ. IV. 15. nn. Cf. Slov. sborník 1885. 334. D. na Val. Vz Včk. Val. I. 85.

Dožď, *doždž,* e, m. = *déšť.* Phľd. 1895. 629.

Doždárat. Nemohla se vajcete (v slepici) d. (dohmatati). Mor. Nár. list. 1896. č. 151.

Doždati čeho. Cf. Dob. Dur. 125.

Dožhrati se na koho. Brt. D. II. 33.

Dožiti co. Ne každý to dožije. Phľd. 1895. 308.

dr změněno v *gr:* mázgra (mázdra), nozgry (nozdry) atd. Vz Gb. H. ml. I. 406. — V *dr d* přisuto: vobdrindky. Dšk. Jihč. 16.

Drabanička, y, f. Ze spálené hranice (na které se Jidáš pálí) uhlíky nechají se lidu na d-čku (rozebrati). NZ. II. 611.

Drabantový. D. olej, o. olivarum. Mor. Mtc. 1894. 337.

Drabčík, brouk. Cf. Ott. VII. 901.

Drabica, e, f., vz Vodič (3. dod.).

Drabík, *Mik.,* 1588.—1671., kněz, blouznivec bratrský. Vz Ott. VII. 902.

Drabina. Phľd. XII. 203.

Drabinovec, vce, m. = *řebřinový vůz.* Slov. Phľd. 1894. 146., 386., 1893. 149.

Drabinový = *řebřinový.* D. vůz. Vých. Slez. Čes. l. V. 38.

Drábník, vz Brávník (3. dod.).

Dracůvka, y, f. = šňůrka upletená ze drátků žlutých; ozdoba slov. klobouků. Brt. D. II. 307. Cf. Dracoun.

Dráč včel (zloděj). Dml. List. 16. Přišlo z dráča (dříče) na marháča (mrhače) a z marhača na naháča. Slov. Phľd. 1894. 195.

Dračinec. Cf. Ott. VII. 903.

1. **Dračka** = *loupežník.* GR. Nov. 122. 10.

2. **Dračka** peří. Duf. 251.

Dragantový, z dragantu. Dhnl. exc.

Dragar, u, m. = *trakař.* Zábř. Brt. D. II. 129., 307., 450.

1. **Draha** = travnatá cesta za dědinou, kudy se dobytek na pastvu vyhání a v čas nepohody i pásává. Brt. D. II. 307. Cf. *Příhon, Skotnica, Skotňa, Výpustek* (3. dod.). D. = průhon, pascua communia. Eml. Ur. 432., Reg. II. 1470. (r. 1275). Máš ruky (nohy) jako drahy (nečisté). Vck. Val. I. 111.

2. **Draha,** y, f., vz násl. Drahoslava.

Drahan, a, m. = *Dražek,* os. jm. Ott. VII. 948.

Drahna, y, f., vz násl. Drahoslava.

Drahný = *veliký.* Sepsal knihu drahnou. Bl. Gr. 162. Pytlík d. kožený. Arch. XIII. 472.

Draho, a, n., byl rybník v Pardub. NZ. IV. 100.

Drahokamy. Vz Ott. VII. 910. D. skleněné. Vz Mrš. 41., 44., 47.

Drahokoupil, a, m., os. jm. Kbrl. Dmžl. 22.

Drahoňovský *Fr. K.,* 1812.—1881., čes. spis. Vz Ott. VII. 913.

Drahorád, a, m., os. jm. Kbrl. Dmžl. 22.

Drahoslava, y, f.: *Draha, Drahna, Dražka, Dražna.* Ott. VII. 913.

Drahovzal, a, m., os. jm. Kbrl. Dmžl. 22.

Drahuš, e, f., území v Novohradsku na Slov. Vz Phľd. XII. 249.

Drahutka, y, f., les u mor. Kamenice. Kld. IV. 7.

Drahý, dragъ. Gb. H. ml. I. 32.

Drachovský *D. Jan,* 1577.—1644., jesuita, čes. spis. — *D. Ant.,* nar. 1841., čes. spis., učitel v Dobříši. — Vz Ott. VII. 915.

Draisina. Cf. Ott. VII. 917.

Drak. Cf. Vck. Val. I. 104., Čouda (3. dod.). Má draka = opici, je opilý. Pouštěti draka = opíjeti se. U Uher. Brodu. Glos.

Drakonošec, šce, m. = *nosič praporu,* na kterém byl drak vyobrazen. Kub. Rol. 137.

Drakový = *dračí.* D. krev. Háj. Herb. 221. a.

Drakyňa = zlá ženská. Us., Phľd. XII. 663.

Drama. Vz Ott. VII. 920. Středověké d. Vz Vlč. Lit. 35.

Dramatika, y, f. = dramatická poesie, řeč. Ott. VII. 928.

Dramaturg, a, m. = dramatický spisovatel; kdo se zabývá naukou o sepisování a provozování dramat; kdo hercům v divadle

předčítá dramata: člen divadelní artistické správy, který posuzuje zadané spisy, sestavuje repertoir, obsazuje rolle, poučuje při zkouškách, sleduje repertoir cizích divadel, bývá rádcem mladším spisovatelům, kteří zadávají kusy, dává jim pokyny hlavně týkající se techniky dramatu (to je jeho hlavní úlohou při Českém divadle). Ott. VII. 928.

Dramaturgie, e, f., řec. = spisování dramat. Ott. VII. 928.

Drámka, druh cigar, Drama. Tvarožná. Hledík.

Drancovník. Vz Ott. VII. 930.

Dráněť = hledati něco ukrytého na mlsání, zpouzeti. Brt. D. II. 307.

Dranžír, u, m. = *mělký dřevěný talíř.* Chod. NZ. III. 19.

Drap, u, m. = *tonina barvy* podobná přízi lněné nebílené n. lnu. Vz Ott. VII. 930.

Drapač, e, m., vz Břest (3. dod.).

Drapák = *staré, ometené, ostré koště.* Duf. 213., 45.

Drápati. Drapl ho **za** vlasy (chytil). Nár. list. 1895. č. 341. odp. feuill.

Drapcovať sa = *drápati se.* Slov. Phľd. XII. 206.

Draperie = textilní látky k uměleckému vyzdobení; roucho na lidské postavy děl malířských a sochařských. Vz Ott. VII. 931.

Drapiště, ě, n. = *drapák koště.* U Náchoda.

Drápkatý. D. noha veverčí. Světz. 1893. 66.

Drápoľit se = *drápati.* Vých. Mor. Brt. D. II. 307.

Drapuľena, y, f., vz Drapulienka (2. dod.).

Drásati. Když cizí zloba drásá podlé spoluotroky. Čch. Otr. 30.

Draselna. NZ. IV. 199.

Draselnatý. Vz Ott. VII. 933. nn.

Draský *Tom.*, kněz, spis., 1791.—1843. Ott. VII. 932.

Draslářství = vyrábění drasla. Ott. VII. 932.

Draslavec, helminthia echioides. Ott. VII. 932., XI. 82.

Draslík a jeho sloučeniny. Vz Ott. VII. 932.

Drastika, y, f., z řec. Massivní d. Vlč. Lit. 195.

Drąstva, y, f. A z d-vy aby nebylo dřevo. Wtr. Živ. c. 774. Cf. Drásta.

Drát železný, mosazný, aluminový atd. Vz Ott. VII. 939. Sukně naškrobené, jako dráty (ztuha). Čejč. Hledík.

Drátěnka, y, f. = *osnín* n. *drátěná košile.* Vz Ott. VII. 940.

Drátěný. D. červ, agriotes. Ott. VII. 940.

Dráti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 77. O dru m. deru v Rkk. vz Mus. 1896. 253., List. fil. 1896. 330.

Dravča, e, f., obec ve Spiši. Phľd. XII. 423., 75.

Dravec = pták a ssavec masožravý. Vz Ott. VII. 941.

Draze. Doklady ze strč. vz List. fil. 1895. 92.

Dražbovec, vce, m., Licitant, m., lépe: dražitel. Phľd. XII. 116.

Drážďany z dręzga silva. Gb. H. ml. I. 53., 105.

Dráždidlo, remedium excitans. Vz Ott. VII. 947.

Dráždivosť psychická. Vz Ott. VII. 947.

Draždžat = neodbytně škemrati. Brt. D. II. 308.

Drážiti = *dražditi, d* odsuto. Nedraž bolesť drbáním. Tkadl. 7. b. — Gb. H. ml. I. 409. Dšk. Jihč. I. 17.

Dražka, y, f., vz Drahoslava.

Drážka, *draž.* D. poloviční, celá, lištová. Vz Ott. VII. 949.

Drážkounek, nku, m., lépe: *drážkovník, dražník,* hoblík, Falz-, Nuthhobel, Aushöhler, m., na drážky. Vz Ott. VII. 950.

Drážkovník, u, m., vz předcház Drážkounek.

Dražna, y, f., vz Drahoslava.

Dražní personal, Eisenbahn-. Nár. list. 1893. č. 257.

Dražník, u, m., vz předcház. Drážkounek.

Dražnula, y, f., louka ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 7.

Drba. To bude d. jako vrba (říkají děti hrajíce v kaménky, drápky). Heršpice u Slavk. Rous.

Drbácnout = *vraziti* (do čeho). Val. Brt. D. II. 308.

Drbalovice. Pojede do D-vic (kdo má mnoho dluhů). Čern. Př. 21.

Drbanec, nce, m. = *drbaný člověk.* Velký d. světa. Jan Váňa. Pláč. 19.

Drbati. Někdy se ve výslovnosti té litery *j* aneb jejího hlaholu drbne (vysloví se) ‚nejsem'. Bl. Gr. 262.

Drbiti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 67.

Drbka, y, f. = dětská hra pěti kaménky, *drábky.* Brt. D. II. 308.

Drbohlav, a, m., os. jm. Kbrl. Sp. 22. — *D. Jan,* kněz, spis., 1811.—1877. Vz Ott. VII. 950.

Drcana, y, f. = *žinčica s urdou* (smetanou). Val. Brt. D. II. 308.

Drcátko, a, n. = vypravené chybné místo ve střeše novými došky n. novým šindelem. Chod. NZ. IV. 321.

Drdlati. Drdle jedno a to samé (drmolí a p.). Phľd. 1893. 570.

Drdol = *kokrhel, druh čepce.* 15. stol. Wtr. Krj. I. 82.

Drdosit kým = *potřásati?* Val. Brt. D. II. 308.

Dřehnu, dřezati. V druhých dodatcích chybně, oprav v: dřežeti. Vz Dřežeti a Dřezati v prvních dod.

Drel, *drill, dril, drillich, drilich* = *cvilink,* lněná vzorkovaná tkanina. Vz Ott. VII. 952.

Dřemeno m. břemeno, *b* v *d.* Zábř. Brt. II. 129.

Dřemlík, a, m., falco aesalon, **malý** sokol. Vz Ott. VII. 953.

Dreň. Cf. Ott. VII. 953.

Dřenice ledu m. třenice. Dšk. Jihč. I. 18.

Dřenka, y, f., pastinaca, rostl. Vz Ott. VII. 954. Také *pastrňák.* Brt. D. II. 505.

Dřepčík brouk. Cf. Ott. VII. 954.

Dresser, a, m. *D. Jos.*, 1693.—1749., kněz a spis. čes. Vz Ott. VII. 955.

Dřeštěl, vz násl. Dřišťál.

Dřeti = *držeti, rž* v *ř.* Řeholi d. Mart. 48. b. a j. — Gb. H. ml. I. 349.

Dřevané. Vz Ott. VII. 956. nn.

Dřevec, vce, m. Boží d., artemisia abrotanum, rostl. Brt. D. II. 499.
Dřevědnej = *dřevěný*. Gb. H. ml. I. 375.
Dřeveň, vně, f. = *dědina*. Ve švihačině. Brt. D. II. 520.
Dřevěňák, u, m., mercurialis perennis, rostl. Brt. D. II. 505. — **D.** = *odolen, kozelec*, valeriana, rostl. Brt. D. II. 508.
Dřevěník, u, m. = *psí jahoda*, paris quadrifolia, rostl. Brt. D. II. 505.
Dřevěný. D. olej = olivový. Kabt. 15. — D. lívance = bez kvasnic. Chod. NZ. II. 574. — D. kupec = který s dřívím kupčí. Phľd. 1893. 129. — D. oheň = živý. Vz Živý. Zbrt. Pov. 93.
Dřevěrný = dřevěný. Podkrkonš. Sb. D. 31.
Dřevianec, nce, m. = *člověk neohrabaný, neccpovaný*. To je d. Slez. Nov. Př. 571.
Drevík hrad = Dřevíč v Rakovn. XV. stol. Vz Mus. 1893. 434.
Dřevina = *stromovina*, lesní porost stromoví stejného stáří a vzrostu a druhu; rostlina dřevnatá. Vz Ott. VII. 10.
Dřevitý = lignitový. Lignitové či d-té uhlí. Mtc. 1896. 237.
Drevko, a, n. Phľd. 1894. 551.
Dřevíkovský Frant., nar. 1788., čes. básník, samouk. Vz Ott. VII. 10.
Dřevní, vz Dřevný.
Dřevnice ze staršího Řevnice. Čern. Př. 32.
Dřevnický, ého, m. = dozorce při dřevnici. 1748. NZ. III. 143.
Dřevný = *dřívější*. Syn dřevnie. GR. Nov. 2.
Dřevo. O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 26., 27., Krok 1894. 98. O gt. pl. dřeves vz Mus. 1896. 248. Druhy, chemické složení dřeva; tvrdosť, pevnosť, štěpnosť, sloh, výhřevnosť, konservování, leštění, zlacení, vady, spracování dřeva; d. umělé (patentní). Vz Ott. VIII. 11., 22. *Dřevo* a *drvo*. V strčes. sg. dřevo, pl. drva, drev. Nyní vládne ve flexi a derivatech *spisovně* jen forma *dřev-* a vytlačuje formu *drv* také z komposit: dřevoštěp m. drvoštěp; často *drva* = polena, *dřeva* = trámy. Vz více v List. fil. 1894. 469. nn. (Fl.) Chce každý dřevo míť se stromu, jak zří, že je vichr sráží. Vrch. Rol. XXXVII. 40. — **D.** = *strom*. Jedno drevo není hora. Slov. Nov. Př. 294. Dvacet dřeves. V Rkk. Vz o tom v List. fil. 1896. 324. — *Šťastné d.* = větev, na které roj včel seděl. Mtc. 1895. 157. *Vojenské d.* = kopí, oštěp a p. Wtr. Krj. I. 276. Na krivé drevo kozy skáču (po bídném mnozí šlapou). Slov. Phľd. 1893. 700.
Dřevohryz, a, m., os. jm. Kbrl. Dmžl. 22.
Dřevolazník, a, m., vz Datel (pták, 3. dod.).
Dřevoměr, u, m., Dendrometer. Vz Ott. VIII. 16.
Dřevomorka, y, f., merulius. Vz Ott. VIII. 16.
Dřevořezba, y, f. Vz Ott. VIII. 16.
Dřevořezbářství, n. Vz Ott. VIII. 16.
Dřevorubecký. D. rodina, NZ. III. 13., 393., sekera. Wtr. Krj. I. 577.
Dřevoryjectví, n. Vz Ott. VIII. 16.
Dřevoryt, u, m. Vz Ott. VIII. 16.
Dřevorytectví, n. Vz Ott. VIII. 16.
Dřevovina, y, f. = *dřevina*, dřevová drť, dřevo na nejjemnější vlákna rozmělněné jako vegetativní náhrada za suroviny papírní. Vz Ott. VIII. 23. a.
Dřezovec, rostl. luštinatá. Cf. Ott. X. 184.
Drgáňat se kde. Kto by se **na** voze drgáňal (tloukl)? Slov. Phľd. 1893. 150.
Drganec, nce, m. = *pohlavek*. Myjava. Phľd. 1895. 447. Cf. Drgaňa. D. do žeber (šťouchnutí, rýpnutí). Mor. Nár. list. 1896. č. 186.
Drgati = *šťouchati*. Drgajúc loktom prísediacich vrchných. Slov. Phľd. 1893. 649., 1895. 447.
Drhľačka, y, f. = *ženská*, která drhne peří; *drhnutí peří*: choditi na d-ku. Val. Brt. Brt. II. 303. Cf. Drapuřena.
Drhle, pl. = *drhlen*. Brt. D. II. 441.
Drhnouti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 64. Už má dva roky (dítě) a ešče sa mu dává d. (ještě je kojí). Cf. Nadŕdať, Mlogať. Slov. Phľd. XII. 559. Zlosťou sa d. (chvěti?). Phľd. 1895. 365. Drhnúť ovce (dáviti; o vlku). Phľd. 1896. 251.
Drchna = *peřina*. U Žleb. NZ. II. 614.
Dřiak = dryák. Gb. H. ml. I. 347.
Dříč m. Dříteč, vz násl. Dříteč.
Dříčný. Cf. Gb. H. ml. I. 40.
Dřidlo, *třidlo*, a, n., Quadriersäge, f. Sterz. II. 610.
Dřiečník, u, m. = šat. Orava. NZ. III. 403.
Driečny = prostriedok na dokterej veci tvoriaci. Nevolný jest d. pokrov (prostřední částka krovu není už v dobrém stavu). Slov. Phľd. 1893. 626.
Drielej = dříve. Slov. Phľd. 1893. 145.
Driemavec, vce, m. = narcis (poněvadž má hlavu skloněnou, jakoby dřímal). Slov. Nár. list. 1896. č. 105. odp.
Dřiemota. Tak som ho vyťala, že sa mu prebraly d-ty. Phľd. XII. 695.
Driencany, dle Dolany, míst. jm. v Gemeru. Phľd. 1894. 61.
Drieňovo, a, n., míst. jm. v Hontě. Phľd. 1894. 61.
Drietoma, y, f., potok v Trenčín. Phľd. XII. 423., 74.
Dřiezha a *trieska* (několik souhlásek v témž slově změněno). Gb. H. ml. I. 327.
Drichmati = *dřímati*. Ešte ani nebolo dobre zvečerené, už sa rozspravil (sobliekal) a išiel d. Slov. Phľd. XII. 698.
Dřík = hlavní nejvíce válcovitá část některých technických předmětů, jako d. nýtu, šroubu, nebozezu a j., zvl. pak d. (trup) sloupu na rozdíl od jeho patky a hlavice. Vz. Ott. VIII. 25.
Dril, *drill, drilich, drillich* = cvilink. Cf. Drel. Vz Ott. VIII. 952.
Dřín. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 27. D., *břím*, břem (laš.), pinus larix. Brt. D. II. 506.
Dřínek, nku, m. = *ilmek*, cornus campestris, rostl. Brt. D. II. 501.
Dřínka, vz Dřínkový (3. dod.).
Dřínkový plot = z jedlových dřínek (plochých polenec) mezi kůly zpošika položených. Val. Brt. D. II. 439.
Dřípatka, soldanella. Vz Ott. VIII. 28.
Dřípovičník, vz Ott. VIII. 28.
Dříst. Kozí d. Vz Žabí (kvítko; 3. dod.).

Dříšťál, *dřistal, dřeštěl,* berberis. Ott. VIII. 28.
Dříšťálka, plod dříšťálu. Ott. VIII. 28.
Dříteč, tče, n. Dříče, dat. Dříči, odtud i chybný nom. Dříč. Gb. H. ml. I. 394., 163.
Dříti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 28., 77.
Dřív m. dříve. Gb. H. ml. I. 152., 148.
Dřiválovice, pustá ves v Blansku na Mor. Mtc. 1896. 46.
Dříví. Dokavadž cesta dobrá, jetiť jest pro d. Bl. Gr. 312.
Dřívko = *sirka.* Jemn., mor. Buděj. Brt. D. II. 308. — **D.** = *bečička,* Fässchen. Mělo se jim dávati (za služby) jedno d. piva. 1678. Věst. op. 1893. 36.
Dřižeti = držeti. Ž. wit. 106. 9. — Gb. H. ml. I. 391.
Drjeu = drú = *dříve,* Phľd. 1895. 57.
Drkolka, oscillaria. Vz Ott. VIII. 28.
Drkota, y, m. = *rychle mluvící.* Dol. Brtch.
Drlavý = *pichlavý.* Aby se (drlavá koruna) vhnětla jeho (Kristově) hlavě, t. j. vtlačila. Exc. Seyk. Ruk. 251., Gb. H. ml. I. 64.
Drľe, vz Třaslavice (3. dod.).
Drmek. Cf. Ott. VIII. 28.
Drmolľit = *spěšně mluviti.* Brt. D. II. 308.
Drn. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 64. D. u statku = lúka. U Plzně. Škar. 49. Člověk přičinlivý i na zeleném drnu se uživí. Nár. list. 1894. č. 169. odp. feuill.
Drnák, quercus sessiliflora. Ott. VIII. 29.
Drnavec, parietaria offic. Ott. VIII. 29.
Drnčák, u, m. = vozík nízký s košatinou místo kočáru. U Žleb. NZ. II. 694. — **D.** elektrický (zvonek). Vz KP. VIII. 275. nn.
Drnkati. Hudba pěkně hraje, až nohy drnkají. Kld. III. 23.
Drnodrap, a, m. = sedlák. NZ. III. 512.
Drnoviště, ě, n. = *drniště.* Sterz. I. 541.
-dro. Subst. utvořená v -dro nepřijímala z pravidla v gt. pl. pohybného *e.* Vz Gb. H. ml. I. 165.
Droba = pískovec hrubšího n. jemnějšího zrna. Vz Ott. VIII. 30.
Drobení pozemků, dismembrace. Vz Ott. VIII. 36. nn.
Drobený. D. polévka = se strouhánkem, záp. Mor.; *drobkovica.* Zlín. Brt. D. II. 473.
Drobetek. Mnč. Ev. Tam má býti *drobtek.* List. fil. 1894. 477.
Drobez (drobiez), fragmentum. Bibl. (Dob. Dur. 409.).
Drobilka, y, f. = stroj na drobení kamene, hl. štěrku, Backenquetsche, f. Vz Drobidlo. Ott. VIII. 31.
Drobkat = *drobným krokem jíti.* Jevič. Brt. D. II. 308.
Drobkovica, e, f., vz Drobený (3. dod.).
Drobky = *strouhánek hrubší.* Zlín. Brt. D. II. 473.
Drobněti. Světz. 1895. 483. a.
Drobnokvět, corrigiola litoralis. Ott. VIII. 32.
Drobnomalba, miniatura. Vz Ott. VIII. 32., Nár. list. 1894. č. 241. odp. feuill.
Drobnomalebný. D. obraz. Stč. Konec. 10.
Drobnoměr, u, m., mikrometr. Vz Ott. VIII. 32.
Drobnoočky, capsidae. Vz Ott. VIII. 32.
Drobnozvuk, u, m. = *mikrofon.* Vz KP. VIII. 330.
Drobt v dod. oprav v: *drobet,* btu.
Drobtovitý. D. zrnka. Hlav. 7.
Drobýšek, rostl. Cf. Ott. VIII. 32.
Dródomský z druhodomský. Mus. 1864. 54., Gb. H. ml. I. 565. V Podkrkonš.
Droget (*chagrin, satinet, groguet, drugget)* = vzorkovaná tkanina hedvábná. Vz Ott. VIII. 32.
Drogista, y, m. = *obchodník s drogy.* Ott. VIII. 33.
Drogy, z holl. = suroviny z říše živočišstva, rostlinstva a nerostů, které slouží za léky n. z nichž léčivé praeparaty se vyrábějí. Ott. VIII. 33.
Drochytko, a, n. = *odrobinko, drobek chleba.* Vz Drochytka. Brt. D. II. 308.
Dromoskop, u, m. = nástroj, jímž se běh lodi udává. Vz Ott. VIII. 36.
Drop pták. Vz Ott. VIII. 37.
Drotovačka, y, f. Chodí po d-čke (dratovať). Slov. Phľd. XII. 429.
Droužit s kým = kamaráditi. Han. Brt. D. II. 308. Cf. Druh.
Drozd pták. D. vedle drozden. Vz Gb. H. ml. I. 406. D. skalní, montjcola saxatilis, místy na Mor. *vrabec* (také v Čech.), na Kunštátsku též americký vrabec. Mtc. 1893. 305. Cf. Ott. VIII. 43. *Drozd, drozda* (pl. drozdi, Bitov), *plavý drozd* (Březová uh.), *smečiščár* (St. Hrozenk.), turdus musicus. Brt. D. II. 496. D. černý = kos. Slov. Mtc. 1893. 305. Pozdě, milý drozde! Phľd. XII. 658. Strežie, jako d. na haluzi (o náruživé žádosti). Slov. Zátur. — **D.** *Jan,* nar. 1837., prof. a čes. spis. v Praze. Vz Ott. VIII. 43.
1. **Drozda,** m. a f., pl. drozdi. Vz Drozd (3. dod.).
2. **Drozda,** y, m. *D. Jos.,* nar. 1850, čes. spis. Vz Ott. VIII. 43.
Drozdec, dce, m. = *bulbul, bylbyl,* pták. Vz Ott. VIII. 43.
Droždí čisté, obilné atd. Vz Ott. VIII. 44.
Drôžka, y, f. vz Dúška (3. dod.).
Drsati. Jásavě **na** kázáních drsajíce; Jako bujný kůň plesá a drsá pro vysycení přílišné nevěda jak sobě počínati. Bl. Gr. 344., 228.
Drsavě. D. řeč ozdobovati. Bl. Gr. 276.
Drslav, a, m., os. jm., z Držislav. Zkratky: *Drž, Držek, Držata.* Vz Ott. VIII. 45.
Drsňaky, pl., m. = *cední sor,* Dörner, pl. Sterz. I. 693.
Drsnohlasý, rauhstimmig. D. ruch. Čch. Otr. 18.
Drsnolistý. D. rostliny, borragineae. Vz Ott. VIII. 447. a., 716. b.
Drstný m. drsný. Št. — Gb. H. ml. I. 396.
Dršťáček, čka, m., zdrobn. drsťák. D. na hrách. Hrš. Nách. 50.
Dršťička = *svítek.* Polívka s d-kou. Mor. Duf. 38.
Dršťky. Již si mi d. spařil. Arch. XIV. 359. Psa na držky uviazať (cf. Slaninu psu sverit). Slov. Phľd. 1894. 314. — Cf. Ščukat (3. dod.).
Drštkářka, y, f., Kuttlerin, f. Sterz. II. 151.
Drštkárna, y, f. D. v pražských jatkách. Nár. list. 1893. č. 310.

Drtel, *drytel* (Drittheil) = doba osmihodinné práce v šachtě. Arch. XII. 419.

Drtidlo = drticí stroj. Vz Ott. VIII. 46.

Drtikol, a, m., os. jm. Kbrl. Dmžl. 22.

Drtina Frant., nar. 1861., docent při Čes. univer., čes. spis. Vz Ott. VIII. 17.

Drtivě. Příkrosť d. silná. Světz. 1895. 218. b.

Drtivý. Nebezpečí od zadu má sílu d-vou. Nár. list. 1894. č. 33.

Drtný. D. kotouč. Vz Ott. VIII. 47. a.

Drú, vz Drjeu (3. dod.).

Drůba, y, f. = *drůbeží mládě.* Val. Brt. D. II. 309.

Drůbeř m. drůbež. Gb. H. ml. I. 517. — *D.* = *drobné ryby.* XVIII. stol. NZ. IV. 101.

Drůbežnictví, n. = *chování drůbeže.* Vz Ott. VIII. 48.

Drůbňava, y, f., vz Voňavka (3. dod.).

Druha, y, f., potok v Novohradsku na Slov. Phľd. XII. 75., 423. — **D.** = *hráč* v kuželky v Polikně a Proseči. NZ. IV. 520. Cf. Koza, Roka (3. dod.).

Druhdy. Vítr květ d. porazí. Bl. Gr. 313. D. v Rkk. Vz Mus. 1896. 271., List. fil. 1896. 355. D. se lekati a báti (někdy). Rokyc. Post. D. i káže (kněz). Arch. XIV. 56. Cf. Štír (3. dod.). To ať není na překážku, nebo já d. kšafty měním. 1463. Arch. XIV 135. Doma se d. (někdy) ani nevaří. Rokyc. (Vlč. Lit. 190.).

Druhohoří, n., obyčejněji *druhohory.* Krok. 1892. 369.

Druhohory = třetí skupina či epocha v geologii následující po prahorách a prvohorách; jsou to hl. vápenité vrstvy. Vz Ott. VIII. 48.

Druhoklassák, a, m. = žák druhé klassy (třídy). Světz. 1893. 244. b.

Druhopis, u, m. = duplikat. Sterz. I. 713.

Druhoslovanský. D. šlechtic. Mark. (Zl. Jg. 309.).

Druhý má také jmenné tvary. Za půl druha roka, puol druhem stem zl. Vz List. fil. 1895. 282.

Druhynosť. Ev. víd. 80. Joh. 21. 2. (Mnč.). Cf. Dob. Dur. 218., 225., 372.

Drúk = *klacek,* ktorým naháňajú ryby do siete. Phľd. 1893. 57.

Drulík m. rulík. List. fil. 1895. 433.

Drupa, y, f. = *peckovice.* Ott. VIII. 50.

Druzgať, praes. druždžu, val. = drtiti. Brt. D. I. 65.

Druž. D. knížat před sebou máš. Vrch. Rol. I.—VI. 72. V druži (družině) duchů; D. od tabule vstala. Vrch. Tryz. 50., 124.

Družba, vz Plampač (3. dod.). — **D.** = *druž, družina.* Stál v čele družby. Vrch. Tryz. 160.

Družbice, e, f. = *družice.* Slov. Ces. l. V. 243.

Družbovský. D. promluvy. Výkl. Svat. 3.

Družbovství. Světz. 1893. 290. b.

Družice = *hvězda,* která kol oběžnice krouží, trabant, satellit. Ott. VIII. 54.

Družička. D-ky a mládenci při pohřbu. Vz Zbrt. Pov. 18. — **D.** panská, alisma plantago, rostl. Brt. D. II. 499.

Družinník = *člen družiny,* druh, nižší služebník šlechtice. Vz Ott. VIII. 48. a., 55.

Družnosť. O strasť že se d. v bídě nedělí. Zvič. Milt. 28.

Drváč, e, m. = *dřevař.* D. kácí drva. ČT. Tkč.

Drvař, e, m. = *dřevař.* Na Žďársku. Nár. list. 1894. č. 36. odp. feuill.

Drvařiti. Slez. NZ. III. 164.

Dřví, nom., akkus. O pův. a tvarech vz Gb. H. ml. I. 77., 548., Gb. Km. -i. 18., 20.

Drviště = *paseka* (mýť), zastr. Ott. VIII. 55.

Drviti. Drví ho kašel = dusí, moří. Brezno. Phľd. 1893. 304.

Drvo, vz Dřevo (3. dod.). *Drva* = dříví; *dřeva* = břevna. Vých. Mor. Brt. D. II. 309. Drva se skácijou, ale co bude z nich, esli kláda nebo polena, to drvaři nevijou (nevědí. Člověk neví, co se z něho stane). Nár. list. 1894. č. 169. odp. feuill.

Drvodělka, y, f. = *drvoděl,* rod včel. Vz Ott. VIII. 55.

Drvopleň, cossus. Cf. Ott. VIII. 56.

Drvoštěpný. D. stroj. Z říše vědy a práce II. 9.

Drvotár, a, m. = *dřevař, dřevorubec.* Zvolen.

Drvovoz, a, m. = kdo drva vozí. Štěpnička.

Dryf, gt. pl. slova drva. List. fil. 1894. 77.

Drychmať = *spáti.* Ve šviháčině. Brt. D. II. 521.

Dryja, dreja = *švanda.* Han. Brt. D. II. 309.

Drýňati (ze sklenice) = *popíjeti.* Ve šviháčině. Brt. D. II. 520.

Drzdéř, e, m., Desiderius. Us. u Plzně. Ott. VIII. 59.

Drzkosť, *drzlivosť.* 1438. List. fil. 1895. 142.

Drzoun, a, m. = drzý člověk. Lerm. II. 13.

Drzý. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 64.

Drž, e, m., os. jm. Vz Drslav (3. dod.).

Držák, u, m. D. kartáčový na stroji elektr. KP. VIII. 98.

Držata, y, m., os. jm. Vz Drslav (3. dod.).

Držba. Cf. Ott. VIII. 59.

Držek, žka, m., os. jm. Cf. Drslav (3. dod.).

Drželivě. Jest bytně a d. v svátosti. Chč. Mik. 488.

Držeň, žně, f. = *rukojeť.* Oštěp s držní zlacenou; Meč tasí, má d. z křišťálu. Kub. Rol. 30., 114., 152.

Držení, possessio. Vz Držba v Ott. VIII. 59.

Držeti. O pův. a přehlas. slova tohoto vz Gb. H. ml. I. 64., 101. — **co:** stav, úřad, zákon. Chč. S. 109. — **o čem.** Kterak vy držíte o tielu Krystovu. Chč. Mik. 412. Lidé o nich drží (myslí). Lobk. 84. — Špatné frase vz v Phľd. XII. 253.

Držiak, u, m. = *držák.* Má slabé d-ky (útory, málo drží). Phľd. 1894. 315. Slov.

Držikraj, e, m., os. jm. u Kosmy. Cf. Ott. VIII. 45.

Držimír, a, m., os. jm. u Kosmy. Cf. Ott. VIII. 45.

Držovice. Je v D-cích (lapen v pasti). Mor. Ces. l. V. 418.

ds mění se v *c:* čadský — čacký, podsíň — pocíň. Uš. Vz Gb. H. ml. I. 407. V Sacké m. v Sadské. V. Kal. 199. Vocaď, pocedlo (pod-

sedlo), cka z dska. Dšk. Jihč. I. 14.; v *dc:* předcě m. před sě, dvadceti m. dvadseti. Gb. H. ml. I. 491.

dsk mění se v *dck:* dcky m. dsky. Gb. H. ml. I. 480., V. Kal. 45.

Dska. Strč. skloň. Vz Gb. Km. -a. 12. — **D.** = *prkno.* Ev. víd. 91. Luc. 5. 19. (Mnč.). — D. zemské shořely 5./12. 1541. O jejich obnovení cf. Snm. I. 523. nn.

dš smíšeno v *č:* počev z podšev, počit z podšiti; rači z radši, felčar z Feldscherer. Gb. H. ml. I. 407. Počev, svěčí mu, mlačí chlapec. Dšk. Jihč. I. 14. Chučí z chudší. V Chromecku. List. fil. 1894. 278.

Dščivý, nově. *deštivý.* Kruml. 376. — Gb. H. ml. I. 169.

Dščový, nově. *deštivý.* Pror. Jer. 3. 3. — Gb. H. ml. I. 169.

Dštiavý = *deštivý.* Den. d. Háj. Herb. XI. b.

ďt, *ď* odsuto: vete z veďte, hlete z hleďte, pote z poďte. Dšk. Jihč. I. 17. — *ďt* mění se na Zábř., Litov., Kon., Jevíč., Dač., Teleč., Jemnic. v *jt:* poďte — pojte, hleďte — hlejte. Brt. D. II. 128., 112., 278., 269. U Drahan se nemění: poďte. Ib. 101.

Dual. O d. v Háj. Herb. a V. Kal. vz List. fil. 1894. 385. O d. ve spisech Husových vz ib. 1893. 161, nn.

Dualin = třaskavina podobná dynamitu. Vz Ott. VIII. 65.

Dualismus uznává duši a hmotu za dva různé podklady. Vz Mus. 1894. 324. D. ve filosofii, vz Ott. VIII. 65., v theologii, ib. 66.; d. jako soustava vládní, ib. 67.; d. v hospodářských účtech. Vz ib. 67.

Dualista. Svt. 21.

Dub. Cf. Ott. VIII. 68. nn. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 46. Suk, dub, buk (říkej rychle po sobě). ČT. Tkč. Od dubu nelze chtíti leč poleno (od lidí hrubých nic lepšího). Nár. list. 1894. č. 169. odp. feuill. S duba padlá žaloba = neočekávaná. Phľd. 1894. 662. — Postavit duba (postaviť se na hlavu). Phľd. 1894. 550., 315.

Dubák, u, m. = hřib rostoucí pod duby. Brt. D. II. 514.

z **Dubé** Ondř. Vz Vlč. Lit. 45.

Dubec Alex. Jar., 1863.—1888., čes. spis. Vz Ott. VIII. 78.

Duben. Mokrý d. přináší dobrý rok; Na mokrý d. přichází suchý červen; Bouřky v dubnu zaháněјí mrazy. Vck. Val. I. 162.

Dubenatý = sedlatý, popelatý (černý a bílý). D. babuřka. Mor. Brt. D. II. 309.

Dubení, n. D. kůže. Vz Ott. VIII. 79.

Duběnky = druh hálek, jež působí různé druhy žlabatek na dubových listech. Vz Ott. VIII. 79.

Ďubkovatý = *dolíčkovatý* od neštovic. Krok 1894. 98.

Dubnica, e, f., území v Nitře. Phľd. XII. 249.

Dubodiel, míst. jm. v Gemersku. Phľd. XII. 249.

Dubosin, u, m. (duboazín) = jedovatý alkaloid z rostliny duboisia myoporoides. Ott. VIII. 90.

Dubov, a, m., potok v Nitransku. Phľd. XII. 249.

Dubová, é, f., míst. jm. na Slov. Phľd. XII. 178.

Dubovka, y, f. = *dubovník,* polyporus frondosus. Vz Ott. VIII. 91.

Dubovo, a, n., území v Turci. Phľd. XII. 249.

Dúbrava, y, f., míst. jm. na Slov. Phľd. XII. 178.

Dúbravina. Rkk. 7. Cf. Gb. Ruk. 566.

Dubravník, rostl. Cf. Ott. VIII. 93. Také ještě *rojovník, madrmačka,* melissa off. Brt. D. II. 505.

Ducák, a, m. = *hlupák.* Mor.

Ďučka, y, f. = *důlek na bradě,* od neštovic. Jevíč. Brt. D. II. 309.

Dud, *dudek.* Cf. Ott. VIII. 111. b. O pův. cf. Krok 1892. 305. Hra na dudka. Vz NZ. III. 26.

Duda *Ant.,* nar. 1820., učit. a spis. Vz Ott. VIII. 109. — *D. Ladisl.,* nar. 1856., prof. a spis. Vz Ott. VIII. 109.

Dudácká. Vz Zbrt. Tan. 217.

Dudačka, y, f., čes. tanec. Cf. Vz Ott. VIII. 110. Orchestr hrál jednu ze starých d-ček. Neruda. (Krejč. Psych. 61.)

Dudák, a, m., čes. tanec. Cf. Ott. VIII. 110.

Dudek = *drdol vlasů.* Duf. 201. Zadní vlasy v d. točiti. Chrud. NZ. III. 489. — **D.** = *peníz.* Má dudky. Slov. Phľd. XII. 56. — **D.** = starodávný čepec valašský, různobarvý, s pentlí. Brt. D. II. 465. — **D.** pták: *dužuč* (Radostín), *mutek* (uh.). Brt. D. II. 496. — **D.** = *tlusté, zavalité děcko.* Brt. D. II. 309.

Dudík Beda, 1815.—1890., historiograf mor. Vz Ott. VIII. 110.

Dudka, y, f. = *malá šachtice,* Duckel, f. Sterz. I. 708. b.

Dudky, rostl., vz Zajíčky (8. dod.).

Dudlati = *chléb v ústech žmoliti;* 2. = *dundati, z prsu ssáti.* Brt. D. II. 309.

Dudy. Cf. Ott. VIII. 112. nn., Zbrt. Tan. 32. Sáně a dudy (výkřik obdivu)! ČT. Tkč. — **D.** = národní tanec hanácký. Cf. Ott. VIII. 113. — **D.** = jisté rukávy ženských košil počátkem tohoto století. NZ. IV. 304.

Dudych Jos., 1819.—1881., kněz a spis. čes. Vz Ott. VIII. 113.

Duha. Cf. Ott. VIII. 119. nn. Má-li d. konec v dolinách, budou plúty (plískanice), pakli na kopcích, budou časy (pěkné). Vck. Val. I. 163. — **D.** = *oblouk.* Vysoká d. (u saní z předu voje nad hlavou koně) zachytila se za hradu (v kůlně). Phľd. 1895. 365. Koník ťažko dýchajúc pod nízkou duhou. Ib. 304. (409.).

Duhoký. Míľa nie je široká, ale je d-ká (dlouhá). Slov. Phľd. XII. 560.

Důhon. Cf. Ott. VIII. 122.

Duhovka, iris. Nedostatek d-ky, **Anirie;** rozeklanosť d-ky, coloboma iridis; **různobarevnosť** d-ky, heterochromia iridis; **pestrobarevnosť** d-ky, polychromia iridis; **běláčnosť** d-ky, albinoismus iridis; černěnka d-ky, nigrities iridis; překrvení duhovky, hyperaemia iridis; zánět syrovátečný d-ky, iritis serosa; tvořivý zánět d-ky, iritis plastica; zánět d-ky, tvořivosyrovátečný, iritis seroplastica; hnisový zánět d-ky, iritis purulenta s. parenchyma-

tosa; hlivový zánět d-ky, iritis gummosa; hostcový zánět d-ky, iritis rheumatica; kapavkový zánět d-ky, iritis sympathica; druhotný zánět d-ky, iritis secundaria inducta; úplavičný zánět d-ky, iritis diabetica; křeč d-ky, hippus iridis; kolísání d-ky, iridodonosis, iris tremulans; granulační nádory d-ky, granulomata iridis; epidermoidon d-ky; kysty d-ky; histoidní nádory d-ky; cizopasníci d-ky. Vz Ott. VIII. 122.—126.

Duhový. D. misky (zlaté mince malé, keltické). Vz NZ. IV. 522. D. barvy: červená, oranžová, žlutá, zelená, modrá, indichomodrá, fialová.

Duch. Cf. Ott. VIII. 128. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 86., Jag. Arch. XVI. 3., 4. Heft. 391. Letí, běží, ledva ducha popadá. Nov. Př. 646. — Aby se po té věci ptali tichým duchem. Arch. XII. 265. Aby (hospodyni farářovu) tichým duchem (pokojně) z gruntů jeho odkázali. 1566. L. posil. II. 9. — *D. Sv.* Ott. VIII. 150. Sv. Duch přinesl nám pytel much. Duf. 244. O sv. Duchu do vody v kožuchu. Us. — **D.** = *dech.* Dobrý d. v ústech. Háj. Herb. 25. b. a j. Cf. List. fil. 1894. 206.

Ducha, y, f., eufem. = *duše.* Na mou duchu! Cch. Leš. k. 63.

Ducháč, e, m., os. jm. Cf. násl. Duchoslav.

Ducháček, čka, m., os. jm. Cf. násled. Duchoslav.

Duchálek, lka, m., os. jm. Cf. násled. Duchoslav.

Duchaň, ě, m., os. jm. Cf. nasled. Duchoslav.

Duchánek, nka, m., os. jm. Cf. násled. Duchoslav.

Duchek, chka, m., os. jm. Cf. násled. Duchoslav. — **D.** *Vojt.*, 1824.—1882., lékař. spis. Vz Ott. VIII. 131. — **D.** *Frant.*, nar. 1840., úřed. a spis. dramatický. Ib. 132.

Duchna, y, m., os. jm. Cf. následuj. Duchoslav.

Duchník, a, m., os. jm. Cf. následuj. Duchoslav.

Důchod. Cf. Ott. VIII. 135. nn.

Důchodek, dku, m., das Gefälle. Vz Ott. VIII. 140.

Důchodkový. D. právo trestní. Vz Ott. VIII. 137.; d. daň. Ib. 140.

Důchodní písař byl v XVI. stol. revidentem obročí a účetních výkazů vůbec. Vz Mnč. Zás. 6.

Duchojemnosť, i, f. Ztk. 87. (3. vyd.).

Ducholově = dolose, *lstně.* D. učinil. Z. kl. 36. b.

Duchoň, ě, m., vz násl. Duchoslav.

Duchoslav, a, m., os. jm.: Duchoň; Doucha, Douchánek; Duchek, Ducháč, Ducháček, Duchálek, Ducháň, Duchánek, Duchna, Dušek, Duška, Dušan, Dušánek, Dušta; Douša, Doušan, Doušánek, Douše; Dousek?, Dusík?, Duchník. Kbrl. Sp. 11., 13., 15. Cf. Ott. VIII. 128., Kotk. 17.

Duchovenství = náboženství. Chč.

Duchovní: knížata, křesťané, lavice, Ott. VIII. 143., píseň, příbuzenství, řády, 144., statky, 146., stav. 147.

Duchovský Václ. Prok., 1717.—1773., kněz a histor. spis. Vz Ott. VIII. 150.

Ďuk. Je jako ďuk = tlustý a zdravý. Kunšt. Brt. D. II. 309.

Dukát. Vz Ott. VIII. 153. nn.

Důkaz rozvedený, progressivní, synthetický, přímý, nepřímý, kruhem, circulus vitiosus, v řízení sporném, obviňovací či usvědčovací, vývodní či obhajovací, úplný a neúplný. Vz Ott. VIII. 155. nn., Krok 1896. 84.

Důkon, u, m., entelechie. J. Durdík.

Duktor, u, m., z lat. = náčiní v knihtiskařství čerň na válec roztěrací. Nár. list. 1894. č. 88. odp. feuill.

Důl. Vz v Ott.: Hornictví. — *V důli* = dole. Tišn. Brt. D. II. 19. f.

Dulcian, u, m. = *hudební nástroj* v XVI. stol. Mus. 1894. 235., Zbrt. Tan. 240. — **D.,** vz Dolcian (3. dod.).

Dulcin, u, m., příbuzný saccharinu. Světz. 1894. 622.

Dulcit, u, m.: $C_6H_{14}O_6$, druh cukru bylinného, Ott. VIII. 162., cukr čistě alkoholický. Vstnk. III. 9.

Důležitě. Toho d. potřebuji. Kat. z Žer. II. 149.

Důlňák, a, m., les ve Frýdecku. Vz Věst. op. 1893. 7.

Dulovati. Cože duluješ po cudzích dvoroch (slídíš)? Slov. Phľd. XII. 207. (XIII. 485.).

Důložitý v čem. (Zlatníci) d-tí v svém řemesle. Kabt. 27.

Dům. Stavba domu (pověrečné obyčeje při tom). Vz Zbrt. Pov. 155. Vysoký dom, zle býva v ňom. Slov. Zátur. Čo se v dumě hodí, sôsedovi nepřepóščé. Mor. Čes. l. V. 418.

Dumbrava, y, f., míst. jm. na Slov. Phľd. XII. 178.

Dumek Jos., nar. 1844., hospod. spis. čes. Vz Ott. VIII. 169.

Důmnění. Zlé d. — peklo horoucí. Vz Čes. l. V. 28. Malý pán, velké d. Nov. Př. 99.

Dumploch. Arch. XII. 419. (míra).

Důmysl. Cf. Ott. VIII. 174.

Dún, u, m. D. na rámě soukenickém: jedno pole od sloupce ke sloupci; na rámě je 10 až 12 dúnů. Val. Brt. D. II. 309.

Ďun, a, m., území v Nitře. Phľd. XII. 423.

Ďuna (ďina) = *duňa.* Phľd. 1893. 557.

Dunaj. Vz Ott. VIII. 174. nn.

Dunajec, jce, m., míst. jm. ve Spiši. Phľd. XII. 75.

Dunajský *Vavř.* 1782.—1836. — **D.** *Ladislav*, nar. 1822. Oba sochaři slováčtí. Vz Ott. VIII. 184.

Dunčo. Bhr. Mrt. Z. 43. Z panského psa stal sa obyčajný d. Slov. Phľd. 1893. 544.

Dunder, vz násl. Dundyr.

Dundr *Jos.*, 1802.—1874., čes. spis. — **D.** *Václ. Jiří*, 1811.—1872., čes. spis. — **D.** *Václ.*, nar. 1817., spis. českopolský. — Vz Ott. VIII. 187. Cf. násl. Dundyr.

Dundyr, a, *Dunder,* dra, *Dundr,* a, m., báječná bytosť lužic. Srbů. Vz Ott. VIII. 188.

Dunit, hornina. Cf. Ott. VIII. 190.

Dunovietr. Gb. H. ml. I. 353.

Dunovský Jan, nar. 1849., čes. spis. Vz Ott. VIII. 192. b.

Dunúť. Že by nedunuli za to znamenie. Chč. Mik. 485.

Duny, Dünen = navátiny písku. Vz Ott. VIII. 191.
Duoč, e, f. = *tenké bílé pamukové plátno,* maď. gyolcs. Slov. Phľd. 1895. 256.
Dupa oprav v: dúpa (doupa).
Dupák, čes. tanec. Vz Ott. VIII. 196.
Dupárna, y, f. = *sprostá tančírna,* Kitzelpelle, f. Sterz. II. 56. D. v rychtě (kde se tančilo). Nár. list. 1895. č. 158.
Dupátko, a, n., zdrobn. doupě. Koranda. (Vlč. Lit. 220.)
Dupavá, é, f., vz Tanec čes. (3. dod.).
Důpis, u, m., vz Domluva (zde).
Duplát, z doublette, v XVI. stol. Mus. 1893. 59. D. byl as kámen drahý jakýkoli s podloženou folií. Wtr. Krj. I. 534.
Duplbarchán. 1480. Hrš. Nách. 1. 472. Cf. Barchán.
Duplharasový kabát. 1444. Arch. XIV. 445.
Duplikat matrik, nákladního listu, směnečný, vysvědčení. Vz Ott. VIII. 200.
Duplikator, u, m. D. elektrický = přístroj, kterým lze malé množství elektr. pochodem influenčním zmnožiti. Vz Ott. VIII. 201.
Dupnatý oprav v dúpnatý (doupnatný). Dítě v dúpnaté dřevo (strom) položili. GR. Nov. 50.
Ďúra. Musel íť do ďury (do vězení). Vck. Poh. 115.
Durák, a, m. = kdo při domlatném poslední cepem do sádky udeří. Záp. Mor. NZ. IV. 397.
Důrazový. D. přízvuk. List. fil. 1896. 173.
Durdík *Jos., Alois* (nar. 1839.), *Pavel, Petr.* Vz Ott. VIII. 213. nn.
Durdit. Dítě durdí (chce ssáti). Laš. Brt. D. II. 309.
Durendal, u, m. = meč Rolandův. Kub. Rol. 58. a j.
Durich Václ., 1735.—1802., kněz, čes. slavista. Ott. VIII., 222. O Durichovi a jeho poměru k Dobrovskému vz Mus. 1896. 67. nn.
Dürich *Jos.,* nar. 1847., spis. polit. Vz Ott. VIII. 218.
Duriti. Vz Duřiti. Dnes nemusí sa o jedenie d. (starati); Opät ho d-la (nabádala, naň naléhala). Slov. Phľd. 1892. 722., 1894. 434.
Ďurkov, a, m., děd. v abaujské stol. Phľd. 1895. 383.
Durman z Dornapfel. Čern. Př. 55.
Durno. D. pozerá naň (zamračeně a p.). Phľd. XII. 676.
Durný. Co d-mu po rozumě! Šariš. Phľd. 1895. 186.
Duršlag, u, m., z něm. Udělali d. celým kamenem. Arch. XII. 419.
Durusk, a, m., míst. jm. slov. Phľd. XII. 75.
Durych, vz Durich.
Dusání. K GR. přidej: Nov. 67., 22.
Dusbaba, y, m., os. jm. Krbl. Dmžl. 22.
Dusič, e, m., *dusítko,* a, n. = přístroj, jímž se hudební ton utlumuje. Ott. VIII. 223.
Důsledivosť. Mark (Krok 1896. 8.).
Důslednosť, i, f. Vz Ott. VIII. 228.
Dusnok, a, m., míst. jm. na Slov. Phľd. 1892. 622.
Důstojník. Rozdělení jich. Vz Ott. VIII. 229. D-ci vypovídají se z Vojovic přes Vojslavice do Čtinovsi. NZ. III. 230.
Důstojný. — v čem. V boze d-ný. Půh. IV. 180. — **čím.** Byl činy i slovy d-ný. Vrch. Rol. XLI. 135. — **čeho.** Jehož já nejsem dóstojen (hoden), abych rozvázal ten řemenec. XIV. stol. Mus. 1894. 82. Nebo jest dóstojen (hoden) dělník mýta (mzdy) svého. Ev. víd. 128. Luc. 10., 7. (Mnč.). — **k čemu.** K tomu's velmi d-ný. XV. stol. Mus. fil. 1896. 183. — **s inft.** Jehožto já nejsem d-jen třeví nositi. XIV. stol.
Dušák, vlastně *dušlák* = *dusný vítr,* plyn po explosi třaskavých větrů na dole pozůstalý, Schwaden, m. Vz Ott. VIII. 230.
Dušan, a, m., os. jm. Cf. předcház. Duchoslav. — **D.** *Vil.* = Lambl. List. fil. 1894. 420.
Dušánek, nka, m., vz předcház. Duchoslav.
Duše. Cf. Ott. VIII. 230., Ztk. 37. (3. vyd.). D. vzor strčes. skloň. Vz Gb. Km. -a. 14. Duša z tela vyletí, keď nemocný dušu pustí, vydýchne. Slov. Phľd. 1894. 716. Má dušu na mieste = je uchlácholen. Ib. 549. Už mu duša na jazyku sedí (dodělává, umírá). Ib. 442. Nemá okrem tej duše ničoho, i tu je čertu dlžen. Ib. 257. Nemáš tej duše (kuráže); A čobys' mal tristo duší — to nezvládzeš. Ib. 440. Má, čo si len duša živo zažiada v ňom. Slov. Nov. Př. 624. Býl s tichú dušú = ani nemukal. Brt. D. II. 309. Nechtěl na své duši nic nechati (žádným zlým skutkem ji obtížiti). Arch. XIII. 223. *Hádanka.* Štyri nohy, dve podošvy, dušu nemá, dušu nosí (kolíbka). Ib. 24. Sto prstov, pät kusov, štyri duše a pät hláv (mrtvý od čtyř nosičů nesený k hrobu). Phľd. 1895. 22.
Dušehubce, e, m., Seelentödter, m. Phľd. 1894. 298.
Dušek, ška, m., os. jm. Vz předcház. Duchoslav. — **D.** *Frant. Xav.,* 1731.—1799., sklad. a paedagog čes. — **D.** *Frant.,* čes. spis. lesnický v XVIII. stol. — **D.** *Vend.,* 1784.—1850., děkan, čes. spis. — **D.** *Vavřinec,* nar. 1858., prof. na Kr. Vinohradech, čes. spis. — Vz Ott. VIII. 231.
Dušení, n. Vz Ott. VIII. 231.
Duševní. D. choroba, vlastnictví. Vz Ott. VIII. 232.
Duševnosť. D. duše. Mus. 1894. 327.
Duševrah, a, m. Lerm. II. 146.
Dušička. Vz Ott. VIII. 232. D-ky utopenců, oběšených, samovrahů a p. nosí prý šedivá mračna. NZ. III. 148. D. byla v něm tak malá, že by ji byla vosa snědla k večeři. Šml. VII. 172. — **D.** = *pečivo* na den dušiček pečené. Oestr. Mon. (Böhm.) I. 451., Brt. D. II. 473.
Dušičkáles = plat rektorům škol v XV. a XVI. stol., placený na den dušiček od žákův, jeden denár bílý od jednoho. Ott. VIII. 236., Hrš. Nách. I. 411.
Duška, y, m., os. jm. Cf. předcház. Duchoslav. — **D.** *Jos.,* nar. 1840., čes. spis. historický, samouk. Ott. VIII. 236.
Dúška. *Mateří d., mateřička, mateří drôžka* (han.), *mateřanka* (laš.), thymus serpyllum, rostl. Brt. D. II. 508.
Dušlák, u, m., vz předcház. Dušák.

Dušník = zahradní hřebíček; v Turci *tyríček*. Phľd. 1892. 623.
Dušno. Protož i nynie s tú kázní d. bude. Chč. S. 116.
Dušnost. Cf. Ott. VIII. 572. b., 236 nn.
Dušta, y, m., os. jm. Cf. Duchoslav.
Dutinák, u, m., Ausdrehstahl, m. Sterz. I. 317.
Dutlati. Oheň zlosti vo mně dutle dosti. XVIII. stol. NZ. IV. 402. b.
Dutorohý. D-zí, cavicornia, čeleď přežívavců. Vz Ott. VIII. 236.
Dutý. D. poctivice (španělské, formy melounu). XVI. stol. Wtr. Krj. I. 476.
Důvěřiti. Čechům se nedůvěřil. V. Kal. 257.
Důvěřivec, vce, m. Nár. list. 1894. č. 92. str. 1.
Důvěrník právní. Vz Ott. VIII. 242.
Dúvid = David. Phľd. 1894. 190.
Duvka, y, f., Gebläseform, Windform, u metallurgických pecí konická trubice, kterou se vzduch do pecí žene. Ott. VIII. 243.
Důvod. Vz Ott. VIII. 243.
Dúže = *hojně*. A d. sme sa zmáhali (bohatli jsme). Slov. Phľd. XII. 695.
Dužice, e, f. = *malá duha*. Kolc. 42.
Dužnina plodů dužnatých. Vz Ott. VIII. 245.
Dužuč, e, m., vz Dudek (3. dod.).
Dva. Skloň. u Kroměř., Kojet., Přer., Bystřice, Litov., Konic, Jevíč., Brn., Tišn., Kruml., Žďár. a Kunšt. cf. Brt. D. II. 26., 51., 80., 118., 173., 194., 217., 257., 288.
Dvabližnec (dwabližnecz) ve zvěrokruhu. 1410. List. fil. 1893. 391.
Dvacet z dvadcet, *dc* v *c*. Gb. H. ml. I. 407.
Dvacetičtyřkrejcar, u, m., mince ražená poprvé r. 1619. Ott. VIII. 245.
Dvacetikrejcar, u, m. = *dvacetník*. Ott. VIII. 246.
Dváky z dva háky (prsty). Gb. H. ml. I. 564. Dváky na svých prsech položili. Kn. rož. 130.
Dvanácterák, a, m. = *jelen s 12 výsadami*. Ott. VIII. 246.
Dvanácterník, *dvanáctník*, *dvanáctikrejcar*, u, m. = stříbrná mince rakous. v XVI. stol. = 12 kr. Ott. VIII. 246., Snm. I. 350.
Dvanáctičíslový. D. soustava. Vz Ott. VIII. 247.
Dvanáctikrejcar, vz. předcház. Dvanácterník.
Dvanáctipolý. D. stroj elektrický. Vz KP. VIII. 95.
Dvanáctiprstník, u, m., vz násl. Dvanáctník.
Dvanáctník, u, m., vz předcház. Dvanácterník. — **D.** = *dvanáctiprstník*, střevo dvanáctipalcové, duodenum. Ott. VIII. 247.
Dvěapůlčtvrtěláník, a, m. = majitel 2½ lánu (150 korců).
Dvěčtvrtěláník, a, m. = *půlláník* (30 korců). NZ. III. 144.
Dvélistec, stce, m. = *ličidlo*, bifolium, rostl. 1440. List. fil. 1893. 393.
Dverca, vz Podjezd (3. dod.).
Dvéře. O strč. sklonění cf. Gb. H. ml. I. 170., Gb. Km. -a. 24. a Km. -i. 20. Sv. Jiří již přichází a jako ve dveřích jest. Kat. z Žer. 185.
Dvéstrojník v mlynářství = soukolí, které dva mlecí stroje současně n. občasně pohánělo. Vz Ott. VIII. 248.
Dvoják, u, m., *dvojče*, n. = *dvojitý úl*. Ott. VIII. 250. — **D.**, vz Tanec mor. (3. dod.).
Dvojako. D. mluvil, šél dvojú řečú. Mor. Čes. l. V. 418.
Dvojatinka, y, f. = *větev rozsochatá*. Mor. Mtc. 1893. 305.
Dvojbarevnost, i, f. Vz Ott. VIII. 250.
Dvojbarvec, rvce, m. D. německý, brouk, diachromus german. Klim. 64.
Dvojbratrý, diadelphia. Ott. VIII. 250.
Dvojbřichý. D. sval, musc. biventer. Ott. VIII. 250.
Dvojcísařství, n. Vlč. Lit. 85.
Dvojčátkovitý. D. řasy. Vz Ott. VIII. 251.
Dvojče, ete, n., vz předcház. Dvoják.
Dvojčitý či *dvojnásobný* stroj. Vz Ott. VIII. 251.
Dvojčlenka, y, f., název stavitelský. Hlas nár. 24./5. 1894. Dhnl.
Dvojděložný. D. rostliny. Vz Ott. VIII. 252. nn.
Dvojdutý, doppelthohl. Ott. VIII. 257.
Dvojdvorný = *dvou dvorů*. D. pes hlady mrie. Phľd. 1893. 702.
Dvojenectví, n., deuteroskopie (duše, že někdo může býti viděn na dvou místech). Vz Ott. VII. 430.
Dvojeverie (dvévěrství) = věření ve dvě věci (sobě odporné). Slov. Phľd. 1895. 27.
Dvojgrošník, u, m. = *dvougroš*. Phľd. 1893. 153., 1894. 722.
Dvojhláska. Vz Ott. VIII. 257. D-ky aj, áj, ej, ja, já, ě (je), ie, ou, ij, yj v Chromecku na Mor. Vz List. fil. 1894. 85. nn. D. na Slov. Vz Past. L. 114.
Dvojhlasý. D. skladba. Vz Ott. VIII. 257.
Dvojhlavý. D. sval, musc. biceps. Ott. VIII. 257.
Dvojhmat, u, m. D. na nástroji strunovém. Ott. VIII. 257.
Dvojhrotcovitý. D. mechy, dicraneae. Ott. VII. 478.
Dvojhrotec, tce, m., dicranum, rod listnatého mechu. Ott. VII. 478., VIII. 257. — **D.** černý, amphigyus piceus, brouk. Klim. 31.
Dvojhrotý zub. Ott. X. 323.
Dvojchlopní. D. schránka. Hlav. Obrz. 11.
Dvojice, e, f. (couple) v mechanice. Vz Ott. VIII. 257.
Dvojilístek, stku, m. místo *dvojlístek*. Háj. Herb. 366. b.
Dvojiřadý místo dvojřadý. Háj. Herb. 87. a.
Dvojiti. Pakli by se v tom vedení d-li (rozcházeli). Půh. III. 426.
Dvojjehlice, e, f., Doppelnadel, f. D. jedlová. Cl. L. Jos. 8.
Dvojka, y, f. = *dva zlaté*. Jevíč. Brt. D. II. 309.
Dvojkontraoktáva či *subkontraoktáva*, y, f. = nejhlubší oktáva dnešní soustavy tonové. Vz Ott. VIII. 258.
Dvojkopytník. Cf. Ott. VIII. 258.
Dvojkřídláč, e, m., dipterocarpus. Vz Ott. VIII. 593.

Dvojkřížek, žku, m., v hudbě. Vz Ott. VIII. 259.

Dvojlist, u, m., Doppelblatt, n. Čl. Zrůd. 14.

Dvojlom, u, m., Doppelbruch, m. Vz Ott. VIII. 259.

Dvojmocný. D-né, didynamia. Vz Ott. VIII. 263.

Dvojnáčky, f. = dvě nádoby hliněné dohromady spojené. Mor. Nár. list. 1896. č. 203. odp. feuill.

Dvojnásobný. Vz předcház. Dvojčitý.

Dvojnažka. Vz Ott. VIII. 263.

Dvojnos, u, m. = *pes s rozdvojeným nosem*. Ott. VIII. 263.

Dvojnosák, u, m. Petrl. 16. D. kolejový. Ib.

Dvojný. D. bod křivky; d. tečna. Ott. VIII. 263.

Dvojpapežský. D. rozkol. Vlč. Lit. 87.

Dvojpapežství. Vlč. Lit. 85.

Dvojpaznehtník, a, m., ssavec. Vz Ott. VIII. 258.

Dvojplod, u, m., v bot. Čl. Zrůd. 16.

Dvojpolka, y, f., národní tanec český. Ott. VIII. 263.

Dvojprašný. D-né rostl. Vz Ott. VIII. 264.

Dvojpupen, u, m., v bot. Vz Čl. Zrůd. 16.

Dvojřádek, dku, m., distichon. Ott. VIII. 264.

Dvojřeka. NZ. IV. 254.

Dvojřezý, zweischneidig D. routa. Ott. VII. 912.

Dvojrodý. D. číslo, Binom, n. Ott. VIII. 264.

Dvojruči meč. Mus. 1893. 72., Wtr. Krj. I. 607.

Dvojsedadlo, a, n., bisellium. Sterz. I. 501. b.

Dvojsešit, u, m. List. fil. 1895. 238.

Dvojsrpek, pku, m., v bot. Čl. L. Jos. 11.

Dvojstinný. Cf. Ott. VIII. 264.

Dvojstupnice, e, f., Doppelstufenleiter. Krok 1895. 370. a j.

Dvojtřetinový. D. většina. Vlč. Lit. 87.

Dvojtřídka, y, f. = *dvojtřídní škola*. Us.

Dvojtvar, u, m. Přízvukový d. List. fil. 1895. 70.

Dvojtýždňový. D. prázdniny. Phľd. 1895. 86.

Dvojvědomí, n. Cf. Ott. VIII. 264.

Dvojvěžatý. D. brána. Wtr. St. nov. 145.

Dvojvidný stín. Černý: Cinci. 59.

Dvojvijan, u, m. = svazeček jehlic a květu a p. Čl. L. Jos. 12.

Dvojvodí, n. = země mezi dvěma vodami, ostrov. Vz Ott. VIII. 250.

Dvojvydutý. Ott. VIII. 257.

Dvojznačný. D. útvar geometrický. Vz Vstnk. IV. 67.

Dvojzření. Vz Ott. VII. 583. a., VIII. 265.

Dvojzrůdnost. Ott. VIII. 265.

Dvojzubý. Ott. VIII. 265. D. chlopeň srdeční. Vstnk. III. 416.

Dvojžilní. D. list. Čl. Zrůd. 15.

Dvořáček, čka, m. *D. Jan*, 1808.—1865., advok. Vz Ott. VIII. 265.

Dvořák, a, m., os. jm. Vz jich mnoho v Ott. VIII. 265. nn. — **D.** = majetník většího gruntu, t. zv. dvorství. Mtc. 1896. 223.

Dvořáková-Mráčková Albina, 1850. až 1893., čes. básnířka. Vz Ott. VIII. 270.

Dvořaniti, Hofdienste thun. Vlč. Lit. 264.

Dvorčany, dle Dolany, území v Nitře. Phľd. XII. 249.

Dvorec, rce, m., obec v Turci. Phľd. XII. 249.

Dvořenín, a, m. Cf. o tvaru Bl. Gr. 275.

Dvořisko, a, n., tvrzka v Blansku na Mor. Mtc. 1896. 47.

Dvořiště, ě, n., území v Tekově. Phľd. XII. 249.

Dvorník. 1689. Věst. op. 1892. 43.

Dvorníky, dle Dolany, obec v Tekově. Phľd. XII. 249.

Dvorný = *divný* a p. Za GR. polož: Nov. 45. Dvorné bouřky v krajích našich povstávají. Arch. XIV. 41. — D. dcka; kuoň (Bucifal) divoký a d. Alx. Nách. kap. 2., 6.

Dvorskobyrokratický. D. strana. Wtr. Živ. c. I. 220.

Dvorský. D. kancellář, komora, rada říšská, rada vojenská, básnictví, právo, služby, úřady, dekret, soud. Vz Ott. VIII. 274.—282. D. soud, vz Komorní (3. dod.). Před soud d. či knížecí náležely hlavně všecky případy, kde se kdo odvolával ku knížeti. Pras. Těš. 79. — **D.** *Mik.*, kněz, spis. čes. v 2. polovici XVI. stol. — *D. Prok.*, 1806.—1890., čes. spis. — *D. Frant. Ivan*, nar. 1839., histor. belletrista a publicista čes. — Vz o nich v Ott. VIII. 275.

Dvóšník, u, m. = *dvojušník*, hrnec dvouuchý. Han. List. fil. 1894. 99., Brt. D. II. 333.

Dvoubatterie, e, f., Division. Vz Ott. VIII. 283.

Dvouč, e, f. = *turecké plátno*, mocné, biele, úhľadné plátno utkané z pamokových nití. Slov. Phľd. 1894. 744.

Dvoučetný. D. přeslen. Čl. Zrůd. 16.

Dvoučtvrtláník, a, m., kdo měl 30 korců. Cf. NZ. III. 144.

Dvouklaný. D. list. Vstnk. II. 570., kladodium. Čl. L. Jos. 20.

Dvoukomorový, Zweikammer-. D. soustava. Ott. VIII. 283.

Dvoukvětý. D. vijan, archibrachium. Čl. L. Jos. 41.

Dvoulaločný = *dvoulaloký*. D. ouško, rostl. Čl. Zrůd. 14.

Dvoulistenný. D. vidlan. Čl. Zrůd. 19.

Dvoupouzdrý. D. plod, prašník. Čl. Zrůd. 15., 22.

Dvoupytličný. D. prašník. Čl. Zrůd. 22.

Dvouřadý, zweireihig. Čl. L. Jos. 14.

Dvourenčák, vz Dvourenšťák.

Dvourohoun, u, m., dilemma. Mark. Toto slovo zaniklo. Krok 1896. 8.

Dvouruči meč (s dlouhou rukovětí) v XV. stol. Wtr. Krj. I. 272.

Dvousetnina, y, f. Doppelcompagnie, f. Ott. VIII. 285.

Dvououšetný. D. dvojlist. Čl. Zrůd. 15.

Dvouvěncový. D. turbina. Nár. list. 1896. č. 52.

Dvouzblový. D. povříslo (dvoustebelné). Brt. D. II. 438.

Dvouznačnost, i, f., Dilogie, f. Sterz. I. 679. a.

Dvouzubec, bce, m., bidens. Ott. VIII. 283.

Dvúkrejcarní. D. mince = 10 denarů, 6 bílých peněz. Arch. XII. 70.

Dvůr. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 77. Popis dvoru. Vz Brt. D. II. 436. Nemá na dvoře, čím by psa uhodil (nic). Mor. Čes. l. V. 422.

Dý, chyb. m. daj. Gb. H. ml. I. 138.

Dyavant, a, m. = *žirafa*. Kabt. 35.

Dyby. Us. hl. na Mor., lépe: kdyby. Bl. Gr. 264. Také v již. Čech. Vz Dšk. Jihč. I. 31., List. fil. 1895. 433.

Dycko = *dycky, vždycky*. Dšk. Jihč. I. 28.

Dycky. Poščal mu na d. Slez. Nov. Př. 637.

Dyckyn = *dycky, vždycky*. Dšk. Jihč. I. 11.

Dyčky = *dycky, vždy*. U čes. Kruml., Žďár. Brt. D. II. 210., 250.

Dyeukona, y, f. = panna (ve zvěrokruhu). 1440. List. fil. 1893. 391.

Dyhovka, y, f. = *dyhová pila*. Ott. VIII. 294.

Dyhový. D. list = *tenký furnýr*. Ott. VIII. 294.

1. **Dych,** u, m., o pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 76.

2. **Dych** = *dybych*. U mor. Kruml. Brt. D. II. 207., 251.

Dychací přístroj, spirometr. Ott. VIII. 295.

Dychadlo, a, n. Cf. Ott. VIII. 295.

Dychánek = ozdoby krční pro paní (křížky, srdíčka, jablíčka atd.). XVI. stol. Vz Mus. 1893. 60., Wtr. Krj. I. 583. — **D.** = *svítek* (pečivo velikonoční: uvaří se krupice, do ní se natluče půl kopy vajec, přidá slaniny, uzeného i telecího masa, koření a pak se to upeče). Brn. Brt. D. II. 473.

Dýchání, n. Cf. Ott VIII. 296. nn.

Dýchati. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 86., 76.

Dycholit = *trochu dýchati*. Brt. D. II. 310.

Dyje, e, f. = *furnýr*. Ott. VIII. 294.

Dykva, y, f. m. *tykva*. Gb. H. ml. I. 392., Brt. D. II. 64.

3. **Dýl** = *trámec otesaný*. Brt. D. II. 432.

Dým. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 18., 38. Dým musí se snésti pro teplo. Bl. Gr. 313. Co sa v dýme narodilo, len čmudom razí (o nevzdělaném). Slov. Phld. 1893. 699. Hned byl v dýmě = ten tam. Brt. D. II. 310. Více ohně, více dýmu, více lidí, více hříchů. Němc. — **D.** = *měch*. Jemnice. Kovář má dejmy. Brt. D. II. 267.

Dýma, y, m., *Dýmač*, e, m. = *ohnivý muž*, obyč. bezhlavý, přebývá v lesích na bažinách nebo v roklích. Ott. VIII. 307. — **D.** = *naráděč, popichovač*. Nechoď k svým d-čuom a šeptákuom. Arch. XIV. 336.

Dymadlo, a, n., vz Dmychadlo.

Dýmák, a, m., holubí jm. ČT. Tkč. — **D.,** u, m., vz Tanec mor. (3. dod.).

Dýmařka, y, f. = *vlčák*, Wolfsofen, m. = nízká šachtová pec. Vz Ott. VIII. 307.

Dýmati. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 85.

Dýmiti sa. Tam d-lo sa z aulov (kouřilo se). Slov. Phld. XII. 532.

Dymní. Pro d. páru něco udělati. Bl. Gr. 354.

Dymník. Príprava dymníkov stávala sa následujúcim spôsobom: Na vrchoch a kopcoch lesnatých vovolilo sa otvorené miesto, ak možno na samom chlume kopca; tam nanosili kopu suchého raždia, s čerstvou čečinou (jedlovými halúzkami) premiešaného; na vrch kopy ale umiestili nabitý mažiar. Keď podvečer zotmilo sa dostatočným spôsobom, na dané znamenie podpálily sa všetky k jednej doline prislúchajúce dymníky. Z prvu pravda nebolo nič iného videť, jako veliké dýmové, do povetria vystupujúce oblaky — z čoho povstalo i meno dymníka — preto že čerstvá, k raždine primiešaná čečina výbuch plameňa zamedzovala. Keď ale ratolestky jedlové horiacim raždím trochu preschly: vybúšil z kopy všeobecný plameň a svietil široko ďaleko tak dlho, dokým nerozpálil sa železný, na vrchu kopy umiestený mažiar. Keď ale rozpálenie kovu zasiahlo do ňútra: chytil sa pušný prach, mažiar vybúšil a rozhodil ohnivú kopu, ktorý buchot ozýval sa po vrchoch, jako jednotlivé dymníky doháraly a vystrelúvaly. (V Liptov. stolici na Slov.) LObz. XVIII. 163. Šd.

Dymnivka, rostl. Cf. Ott. IX. 768.

Dymokury. Odkud mají jm. dle lidové pověsti. Vz Čern. Př. 29.

Dyň = *den*, lašsky. Gb. H. ml. I. 187.

Dynametr, u, m. = *měřitel* síly. Ott. VIII. 309.

Dynamism-us, u, m. Cf. Ott. VIII. 309.

Dynamistika, y, f., Dynamistik, f. Sterz. I. 733.

Dynamit, u, m. Cf. Ott. VIII. 310.

Dynamo, a, n. = *dynamoelektrický stroj*. KP. VIII. 72. Parní stroj pohybuje d.; Energie mechanická mění se dynamem v energii elektrickou. Ib. 19.

Dynamoelektrický stroj (dynamo). KP. VIII. 83., 175., 67.

Dynamograf, u, m. = *dynamometr*. Ott. VIII. 310.

Dynamologie, e, f. = nauka o síle. Ott. VIII. 310.

Dyndování, n. Na varhany hudení a zpívání v kostele praví daremné uši lektání a d. kvatochvilné býti. Břez. Font. V. 462. Cf. Dyndati.

Dynduše = *jídlo* z těsta a brambor pečené. Mor. Hledík.

Dynch, u, m. = *bílení*. Pref. (Mus. 1894. 520.).

Dynovačka = *pomlázka*. Oestr. Mon. (Böhm.) I. 442. (Sbtk.).

Dynovat někde = *nečinně státi*. Žďár. Brt. D. II. 310.

Dýnový, Dünen-. D. písek (z místa na místo přefukovaný). Mtc. 1896. 233. Cf. Duny.

Dyrrhachium za Dyskrasie polož před Dysenterie.

Dysaesthesis, řec. = nepříjemný pocit chvění, který se šíří střídavě vzhůru a dolů po končetinách. Vz Ott. VIII. 315.

Dysarthrie, e, f., řec. = dyslalie, porucha mluvy. Vz Ott. VIII. 315.

Dysbulie, e, f., řec. = chorobní vada vůle. Vz Ott. VIII. 315.

Dysenterie. Cf. Ott. VIII. 315.

Dysfagie, e, f., řec. = *stížené polykání*. Ott. VIII. 317.

Dysfasie, e, f., řec. = *stížené mluvení*. Ott. VIII. 317.

Dysfonie, e, f., řec. = *nečistý hlas*. Ott. VIII. 317.

Dysfrasie, e, f., řec. = dyslogie. Ott. VIII. 317.

Dysbydros-is, e, f., řec. = choroba kůže rukou, hlavně prstů, jež jeví se vznikem puchýřků naplněných čirou, nehnisavou tekutinou. Vz Ott. VIII. 317.

Dyschromasie, e, f., řec. = vady normalního zbarvení kůže. Ott. VIII. 317.

Dyschromatopsie, e, f., řec. = *nevidomosť barev*. Vz Daltonismus, Ott. VIII. 317.

Dysik = *kdysi*. Vck. Poh. 133.

Dyskrasie, e, f., řec. = *vadné smíšení krve*. Vz Ott. VIII. 317.

Dyslalie, e, f., řec. Vz Dysarthrie.

Dyslexie, e, f., řec. = unavující čtení již několika málo slov. Vz Ott. VIII. 317.

Dyslogie, e, f., řec. = *vadná mluva*. Cf. Dysfrasie, Logopathie, Ott. VIII. 317.

Dysmenorrhoea, e, f. = *bolestivá čmýra*. Ott. VIII. 317.

Dysmnesie, e, f., řec. = *slabá paměť*. Ott. VIII. 317.

Dysmorfie, e, f., řec. = *netvárnosť, zrůdnosť*. Ott. VIII. 317.

Dysmorfosteopalinklast, u, m., řec. = přístroj, jímž se zlomeniny špatně zhojené znova lámou. Ott. VIII. 317.

Dysopsie, e, f., řec. = *slabozrakosť*. Ott. VIII. 317.

Dysosmie, e, f., řec. = *slabosť čichu*. Ott. VIII. 317.

Dyspeptický. D. příznak. Cf. Dyspepsie. Cas. čes. lék. 1888. 54.

Dyspeptik. Vstnk. III. 474.

Dyssymetrie, e, f., z řec. Vstnk. III. 247.

Dysthymie, e, f. = *těžkomyslnosť*. Ott. VIII. 318.

Dystokie, e, f., řec. Cf. Ott. VIII. 318.

Dysurie, e, f., řec. Cf. Ott. VIII. 318.

Dyšák, u, m., vulgo *fukáč*.

Dyta = *díťa*. Lhot. na Mor. Brt. D. I. 45.

Dytík, pták z rodu kulíků. Vz Ott. VIII. 318.

Dyž si mě nechtěla. Vz Tanec čes. (3. dod.).

dz. Starobylé *dz* posud ve slov. nářečích, kdežto v západních nářečích českých jest střídnice *z*. Vz Mus. 1894. 68. nn. *Dz* jest nyní jen dialektické, všude jinde změnilo se v *z*; odchylkou bývá někdy *ž*: střež. Cf. Gb. H. ml. I. 507. Někdy ve Spiši: dzvon. Phřd. 1893. 433. — *dż* místo *ď*: dzedžina = dědina. Ve vých. nář. Gb. H. ml. I. 508. — Phřd. 1893. 433.

Dzca = *díťa*. U Evančic. Bl. Gr. 274.

dze m. *dě*. Na lodze, ve vodze. Slov. Phřd. 1893. 238.

Dzecko, *džecko* = *díťa*. Phřd. 1895. 629.

Dzér, u, m. = nádoba na syrovátku, na žinčici. Slov. Phřd. 1893. 694.

dzi m. *di*: ľudzi. Místy na Slov. Phřd. 1893. 238.

Dzíća = *dítě*. Slov. Phřd. 1893. 238.

Dziel, vz Diel (3. dod.).

Dzievčiti sa. Už sa dzievčí, vraví sa o panne na vydaj súcej. Slov. Phřd. XII. 559.

Dzinovišče = *tekvice*, cucurbita. Mor. Mtc. 1894. 336.

Dźmij, e, f. = *zmije*. Slov. Phřd. 1893. 433.

Dztě = *dítě*. U Evančic. Bl. Gr. 274.

Dzvadlo, a, n. = *divadlo*. U Evančic. Bl. Gr. 274.

Dźvir, a, m. = *zvěř*. Ve Spiši. Phřd. 1893. 433.

Dzvon = *zvon*. Vz Dz (3. dod.). Phřd. 1893. 433.

dž: sádže, hádže, cvendží. V Turci. Phřd. 1893. 241. Stridžislo (cf. Striga), vyga — vydžisko, flágať — fládžu, džber v. čber, džgať (cpáti). Gb. H. ml. I. 526.

Džad, a, m. = *žebrák*. Šariš. Phřd. 1895. 256.

Džadufka, y, f. = *žebračka*. Šariš. Phřd. 1895. 256.

Džavotať = *štěbetati*. Slov. Phřd. 1893. 609.

Džbán v. *čbán*. Gb. H. ml. I. 527.

Džbánář, e, m., nadávka Bosákům. Wtr. Živ. c. I. 31.

Džbánkářství, n. = *dělání n. prodej džbánů*. NZ. III. 430.

Džber v. *čber*. Gb. H. ml. I. 527. Dle Mkl. z něm. Zuber. Na Slov. také *džbar*, *žbar*. Phřd. 1893. 53.

Džecko, vz Dzecko.

Džgance = *trhance*, kousky pod polévku. Val. Brt. D. II. 478.

Džganovitý. Převarený knedlík je d-tý (džganec). Slavkov. Brt. D. II. 810.

Džím, u, m. = *dým*. Slov. v Radkové. Phřd. 1894. 192.

Dživka, y, f. = *děvečka*. NZ. III. 193.

Džiždž, e, m. = *déšť, déšť*. Nář. belujské Phřd. 1893. 428.

Džjal, u, m. = *diel*. Slov. v Radkové. Phřd. 1894. 192.

Džjara, y, f. = *diera*. Slov. v Radkové. Phřd. 1894. 192.

Džuba, y, f. = *čuba*. Wtr. Krj. I. 153.

Džuna, y, f. (z džina) = *dyňa*. Slov. v Radkové. Phřd. 1894. 192.

E.

E *původní*. Vz Gb. H. ml. I. 19. — **E** *praslovanské*. Ib. 25. Dochovalo se do češtiny. Vz ib. 26. — **E** jest *střídnicí* a) za praslovanské *e*: nesete, b) za praslovan. ь: den (dьnь), c) za praslov. ъ: sen (sъnъ), d) za cizí *i*: christianus křesťan. Vz ib. 139., 140. *V české době historické vzniká e é* ještě také z hlásek jiných a způsobem jiným: cěsta cesta, cievka cévka, tobú tebú, básň báseň. Ib. Za *e* bývá *ě*: sě m. se. Což syem měl učiniti. Půh. I. 176.; zě m. ze: Vzyem knězě. Pror. 90. a. atd. Gb. ib. 146. — *Rozličné vyslovování* hlásky *e* na Hané. Vz Brt. D. II. 7. U Dačic a Telče jest *e temné* jako německé ä. Ib. 677. U Litov., Konic, Jevíč. a Zábř. jest *e* původní i přehlasované zúžené (zvýšené).

Vz ib. 108., 120. — *E mění se v a:* želud, želudek — žalud, žaludek, šemrha — šamrha, pšeno — pšano, naštovice z neštovice; v *o* hl. v sever. Opavsku: žona, žobrák; dialekticky v *é*, *i (y)*. Cf. Gb. ib. 147., 149., Brt. D. II. 677. Zamětat. Žďár, Kunšt. Brt. D. II. 215., 229. V indik. praes. slovesa *hnáti* mění se u Jemnice v *í:* žínu, žíneš, ale: poženi. Brt. D. II. 266. *E* za *y* vyslovují vrchovci tak, jakoby před ním stálo *a:* me = my, pred tem zlem (tym zlym) duchom. Slov. Phľd. 1893. 241., 632. — V Kunšt. se *e dlouží* v subst. koncovce -tel, je-li předchozí slabika krátká: učitél, postél, ale: přítel; nedlouží se tam v infinit. některých kmenů zavřených: vest, lezt, jezt vedle pýct, týct atd. Brt. D. II. 229. Také u Jemnice se někdy prodlužuje: léží. Ib. 266. V Kroměřížsku se nedlouží, kdy? Vz ib. 11. — **E** *pohybné.* Cf. Gb. H. ml. I. 154. V Háj. Herb. a V. Kal. histor. Vz List. fil. 1894. 105. Na Lašsku stává před *m, n: i (y)* místo pohybného *e:* sedym, ohyň, pecin (gt. pecna), dyň (den). Gb. H. ml. I. 186. V Zábřežsku se pohybné *e* nevysouvá ve slovech: kadlec — kadlece, šev — ševama. Brt. D. II. 125. — **E** *cizí* někdy zůstává: rek z něm. Recke; někdy se mění v *ě:* decanus děkan. Gb. ib. 150. — Změny samohlásek *e*, *é* ve spišském nářečí vz Phľd. 1893. 428. nn., v Chromečsku na Mor., vz List. fil. 1894. 76. nn.; na Hané na Mor. Vz Gb. H. ml. I. 139. (ževot, rebe m. ryby, žäna). Na Mor. mimo to (v Drahansku, Týnecku, Kojetsku a j.) vz Brt. D. II. 91., 94., 100., 122., 123. Na Slov. vz Pastr. L. 6. nn. — **E** *se přisouvá:* stokráte, teprve; oheň, morek (vkladné *e*). Gb. ib. 151. U Zábř. ve slovech: mesel, smesel, sedlecké. Brt. D. II. 125. Na Slov. vz Pastr. L. 109. — **E** *se odsouvá:* víc, najprv, Háj. Herb. 66. b., 152., najméň, výš. V. Kal. 148., 6. Cf. Gb. H. ml. I. 151. nn. — **E** *přípona:* Hayle, Tomše, Douše. Kbrl. Sp. 11.

É *vzniká* a) z krátkého *e:* beru béřeš; b) stahováním z *oje, yje.* Vz Gb. H. ml. I. 140. — **É** *psalo se: e, ee, e', ě, é.* Liter. *é* doložena teprve u Št. Gb. H. ml. I. 139. — **É** *se mění v ie* (psané ie, ié, jé): dobrieho č. dobrého, mor. a slov. kamjének a v dokladech starých; v *ej:* opéřiti opejřiti, glét glejt, oběti tvej. Ž. kl. 19. 8. atd. Gb. H. ml. I. 143., 145. V Háj. Herb. a Vel. Kal. hist. často, kde nyní *e:* Slézsko, klénot, pléniti atd. List. fil. 1894. 298. = **É** *se úží* v *í:* řéci nově. říci, lémec límec, kamének kamínek; po souhláskách tvrdých píše se *y* m. *í:* stéblo stýblo, délka dýlka. Gb. H. ml. I. 141. Chlíb, chlív, plíct, píct atd. U Kroměř., Kojet., Přer., Olom., Prostěj., Bystř., Zábř., Slavkova, Brna, Tišnova, Jemnice, Dač., Telče. Vz Brt. D. II. 10., 41., 65., 71., 125., 145., 160., 180., 266., 277. Po tvrdých souhl. *ý:* dýnko, dobrýho, dýšč, kamýnek, krýv, mýno, nýst, pýro, rýž, stýblo. U Malenovic, Přer., Drahan, Letov., Litovl., Konic, Kunšt. atd. Cf. ib. 2., 36., 37., 100., 103., 108., 229., 123., 245. V Kosmografii se úží v *í, ý.* Vz List. fil. 1893. 453. U Třebíče se *é* (ie) většinou krátí: dešt, meno, nest. Brt. D. II. 224. Na Žďár. ve slovech: meno, pero, dest, chleb, v inft. nest, vest. Ib. 245. V Krumlovsku se *é* (ie) úží a krátí v *y (i)* jako v nář. hanác.: chlib, večir, tyct. Ib. 200. — *É* v Gemeri. Vz Phľd. 1893. 550. Na Slov. cf. Pastr. L. 6. nn.

Ě, ie jsou dvojhlásky, první člen jejich jest *i*, druhý *e; ě* jest krátké, *ie* dlouhé. Oboje se psávalo *e:* Premizl, Kosm.; někdy *i:* Divin. Kosm. Později od XIII. stol. psalo se krátké *ě* spřežkami *ie, ye:* rzieka, a literami známkovanými *ė, ě:* svět, oběti. Také bývá znaménko ': země. Pravopisem bratrským zobecnělo *ě*. Gb. H. ml. I. 187. Cf. ib. 39. — *ě, ie, é, e* v slabikách měkkých. Vz Gb. ib. 195. Dvojhlásky *ě, ie* na Chromečsku na Mor. Vz List. fil. 1894. 96. — *ě, ie* střídnicí za: *ê, a, á, o,* cizí *e*, za psané *ě, ie.* Vz Gb. H. ml. I. 189. nn. — Za *ě* bývá *i:* rozsvit v. staršího rozsvěť, navštiv v. staršího navštěv; *ě mění se v a:* hořěl hořal, vězěl vězal; klesá ztrátou jotace v *e:* strč. našě, řěč, nč. naše, řeč. Gb. H. ml. I. 193., 204., 197.; **ě** se mění (seslabuje) v *i* místy na Mor. v dat. a lok. sg.: v izbi, na náspi, v hanbi, na huři, na půdi, v indic. praes. vzorce hřáti: hřije, v imper. sednite, (u Dač. a Telč.) v ind. praes. slov. hnáti: žinu; v jiných slovech: smiji se, třima atd. U Krom., Kojet., Přer., Olom., Prostěj., Vyšk., Drahan, Letov., Litovl., Konic, Jevíč., Zábř., Slavkova, Brna, Tišn., Kruml., Třeb., Kunšt., Žďár., Jemnice, Dač., Telč. Cf. Brt. D. II. 11., 41., 65., 99., 100., 103., 108., 120., 145., 160., 180., 200., 224., 229., 245., 266., 277. — V Brněn. zní po retnicích jako *je:* holóbje. Ib. 160. — Na Žďár. přechází a) v *í:* chlív, chlíb, mlíko. Ib. 245. Také v Čech. — b) v *ia* ve slov. ňadlica (mědlice), mňach (měch). Ib. 245. — U Dač. a Telče se prodlužuje: bjéží. Ib. 277. Jinde se nedlouží (u Kojet., Přer., Olom., Prost. atd.). Ib. 41., 65. — *Tvrdne* ve slab. *ně-:* nekdo, neco, nehdo (Žďár., Krom., Jemn., Kunšt.), v gt., dat., lok. a instr. pl. nám. *ten* a čísl. *jeden:* tech, jednech (Žďár., Krom., Kunšt., Brn.), ve slov. veža (Krom., Brno), meděný (Krom.), do zeme (Kojet., Přer.). Cf. Brt. D. II. 11., 41., 65., 160., 180., 229., 245., 266. U Dač. a Telče ve slově vedit. Ib. 277. — **ě** *se odsouvá:* báně báň, bráze hráz, meze mez, mříže mříž atd., zas, přec atd. Gb. ib. 206. *ě* odsuto a tím *r* samohláskové: věrtel — vrtel. Val. — **ě** *přípona:* Stáně, Váně. Kbrl. Sp. 11. Adv. v *-ě* v Rukk. Cf. List. fil. 1895. 130. nn.

Ê v slovanštině nynější reflektuje se hláskou *ě*. Můžeme je vyslovovati po retnicích jako české *ě:* bê = bě; v dê jest d tvrdé; ê je střídnicí za pův. e. Vz Gb. H. ml. I. 39. Místo pův. ê objevuje se ve Spišsku a) *e:* hřep chlêbъ, mech mêchъ, celo têlo; b) *je:* povjesc (inft.); c) *i:* vira, šnich; d) *a:* calovac. Všecky střídnice změkčují předcház. souhlásku. Vz Phľd. 1893. 430. ê v Gemersku vz ib. 553. Na Slov. vz Pastr. L. 41. nn.

ę (původní slovanské) zastupují ve Spišsku dvě hlásky a) v krátké slabice objevuje se *e:* me, ceľe (telę); b) délka jest *a:* poradek, metac. Obě střídnice změkčují předcházející souhlásku. Vz Phľd. 1893. 429. — ę v Gemersku. Vz ib. 550. Na Slov. vz Pastr. L. 17.

e-a staženo v *á:* kdák z kde pak. Gb. H. ml. I. 564.

ě-a staženo v *á:* třá z třeba, stč. třěba. Gb. H. ml. I. 565.

-eba příp. jm. osob.: Janeba (od Jan), Tereba. Vz Kbrl. Sp. 11.

Ebedec, dec, m., obec v Tekově. Phřd. XII. 68., 156. V listinách: Edeci, Ebeydyz, Ebeduch, Ebedech. Ib.

Eberle, os. jm., z Eberhart. Kbrl. Sp. 13.

Ebonit, vulkanisovaný kaučuk. Vz Ott. VIII. 356.

Ebulloskopický. E. methoda. Vstnk. III. 4., 54.

Eburča, jm. potoku vo Zvolene. Phřd. XII. 75., 423.

Eburin, u, m. = průmyslový výrobek ze smíseniny moučky kostové a bílku n. krve. Ott. VIII. 358.

-ec. Jm. místní v -ec na Slov. Vz Phřd. XII. 68.

-ecký, příp. jm. osob.: Koutecký, Podhorecký atd. Kbrl. Dmžl. 17.

-eček se dlouží v *-éček* ve slovech: stoléček, medéček v. chlapeček. V Kruml. Brt. D. II. 206.

Ečok? *ečka?* Vz násl. Ečky.

-ečka. V Dol. Cf. List. fil. 1893. 116.

-ečko. V Dol. Cf. List. fil. 1893. 116.

Ečko = *nyní.* Dšk. Jihč. 12., 31.

Ečkon = *nyčko, nyní.* U Stříbra. Oestr. Mon. (Böhm.) I. 489.

Ečky = drobné stříbrné peníze, od řeky Adiže, Etsch, Etschkreuzer, asi z r. 1490. Ott. VIII. 373.

Ečmeň m. ječmen. Gb. H. ml. I. 535.

Edon m. jeden. Gb. H. ml. I. 535. E. raz m. jeden raz. Ib. 374. — Phřd. 1893. 550.

Edoráz = *jednou.* Gemer. Nár. list. 1896. č. 72. feuill.

Egotista, y, m. = člověk chorobný, rozrušený, degenerovaný. Nár. list. 1894. č. 72. feuill.

Egur, a, m., potok vo Zvolene. Phřd. XII. 423.

Egypský m. aegyptský. Gb. H. ml. I. 398.

Egypt, a, m. = *Kairo.* Kabt. (často).

Ehrenberger, gra, m. *K. Jos.*, 1815.—1882., kan a čes. spis. Vz Ott. VIII. 434. b.

Ehrenbergrová Eleonora (El. Gayerová z Ehrenberka), nar. 1832., čes. pěvkyně. Ott. VIII. 434. b.

Echidnin, u, m. = účinná látka jedu zmije. Ott. VIII. 442.

Echinococcus = *měchožil.* Schbl. Nád. 52. Vz Měchožil (dod.).

Echinosphaeritový. E. vápenec. Vz Ott. VIII. 445. b.

Eifelský. E. vápenec. Vz Ott. VIII. 450. b.

Eiffelova věž v Paříži z r. 1889. Vz Ott. VIII. 450 b.

Eiselt *Jan*, dr. lékař. a čes. spis. 1805. až 1837. **E.** *Bohum. Jan*, nar. 1831., dr. lékař., prof. čes. univ., čes. spis. Vz Ott. VIII. 461.

Eitnerin, u, m. = nová žloutková náhražka v jirchářství. Nár. list. 1895. č. 61.

ej (*éj;* ve strčes. textech *ey, eg, ei*) dvojhláska: volej m. volaj, téj, dobréj. Gb. H. ml. I. 133. Za *ej* bývá *aj.* Myslilo se, kde je *ej*, tam že může býti také *aj:* vajdu m. vejdu, obajde m. obejde, sajde m. sejde atd. Ib. 137. — **ej** mění se v *ěj,* kdež *ě* znamená hlásku mezi *e* a *i; ěj* zní někdy jako *ij (yj), í (ý):* z tý bílý husi grýcar. Ib. 136. — Za *ý* bývá *ej:* starej mlejn — starý mlýn a to od sklonku XIV. stol. a dosud. Gb. H. ml. I. 282. *ej* za *ý* vyslovují také vrchovci: opejtau sa = opýtal se, takej chudej človek. Slov. Phřd. 1893. 632. — Dvojhl. *ej* na Chromečsku na Mor. Vz List. fil. 1894. 86. Na Mor. **ej** (z aj přehlasované) měnívá se v *é:* héne (hajný), počké (počkej — počkaj), zavolé, nélepší, véce (vajce — vejce). U Kroměř., Kojet., Přer., Drahan, Konic, Litovl., Jevíč., Slavk., Letonic, Tišn., Kruml. Vz Brt. 15., 45., 69., 101., 111., 147., 156., 184., 206. U Týnce v imper. po tvrdých a obojet. souhláskách bývá *ý* místo ej: zavolý, dý (daj — dej), zazpivý; po měkkých souhláskách *í:* hří (hřej), krají (krájej). Ib. 92. U Žďár. *ej* buď trvá nebo se mění v *ý* (y): z druhy dědiny. Ib. 247. U Jemnice mění se ej v *yj:* vejce, vyjce. Ib. 268.

ěj na mor. Kruml. a u Letovic přechází v imper. v *é:* pré (přej) nebo se úží v *ij* a mění se v *i:* nesmi (nesměj) se. Brt. D. II. 206. Nesmi se také u Letovic. Ib. 104. U Jemnice mění se ěj v *ij:* hodnější — hodnijší. Ib. 268.

-ejá konc. kompar. teplejá (tepleji). Žďár. Brt. D. II. 260. Cf. -ejc.

-ejc konc. kompar. na Mor. od Biskupic k Třebíči: pěknějc, teplejc, dulejc. Brt. D. II. 221., 260.

Ejcuch, u, m. = *hejcuk.* Gb. H. ml. I. 256., List. fil. 1895. 433.

eje stahuje se v *ie:* pěšeje, pěšie, nově. pěší. Gb. H. ml. I. 555.

Ejektor, u, m. = nástroj k rychlému odstraňování vody z lodí. Vz Ott. VIII. 466. b.

eji stahuje se v *í:* našeji — naší. Gb. H. ml. I. 556.

-ejí v kompar.: lehčejí, pěknějí, milejí. Tyto tvary kárá Bl. Gr. 275. a chce míti: lehčeji atd. *-ejí* u kompar. (superl.) radějí (stč. radějie), nč. raději, odsutím *í:* raděj'. Gb. II. ml. I. 229. Cf. List. fil. 1895. 313. Když budu silnějí. 1467. Arch. XIV. 159.

-ejic v Rodošově konc. kompar.: teplejic, lacinějic. Brt. D. II. 221. Cf. *-ejc.*

-ejl, příp. jm. vlastních: Nohejl (i Nohel). Kbrl. Dmžl. 13.

Ejnu = *inu.* Žďár. Brt. D. II. 260.

-ějši v komp. m. -ajší: trpčejší. Gb. H. ml. I. 99.

-ek. *V zdrobnělých dvojslabičných* na *-ek* je slabika kořenná zdloužená: had — hádek, hrádek, chládek, vlček. Výjimkou bývá **o:** bor — borek, vzor — vzorek; potom: Janek, člunek, dědek, ježek. V zdrobnělých víceslabičných krátká slabika se dlouží (předposlední): beran — beránek, jelínek, lupínek, prstének; ale jsou i odchylky: laloček, úhorek. Vz Gb. H. ml. I. 595. Zdrobnělých na *-ek* na Zábřežsku neznají (mostek), nýbrž jen na -eček (mosteček). Brt. D. II. 290. Cf. *-ík* (3. dod.). — Příp. *-ek* se před *-ský* často *odhazuje:* Černoušek — černuský. Kotk. 135. — Příp. *-ek znamená zbytky, odpadky:* odřezek, odštípek, odkrojek, omydlek, opalek, ohryzek. Brt. D. II. 310.

Ekbolin, u, m. = *beztvarý alkaloid.* Vz Ott. VIII. 467.

Ekert Fr., nar. 1845., farář v Praze, spis. Vz Ott. VIII. 467.
Ekgoninmethylesther, sthru, m. Vstnk. IV. 26.
Eklipsari-um, a, n. = *přístroj,* jímž se znázorňuje zatmění slunce a měsíce. Ott. VIII. 471. a.
Ekrasit, u, m. = *trhací látka.* Vz Ott. VIII. 472.
Ekstása. Cf. Ott. VIII. 472.
Ekzema = *lišej mokvavý.* Vz Ott. VIII. 372.
-el. Subst. v *-el* dlouží *e,* je-li předposlední slabika krátká, u mor. Kruml. a Tišn.: posél, učitél, **kazatél,** hozél (uzel). Brt. D. II. 180., 260.
Elaeometr, u, m. = *přístroj* k určování množství oleje v semenech. Vz Ott. VIII. 475.
Elaidinový. E. kyselina. Vz Ott. VIII. 475.
Elastik, u, m. = *látka lněná,* bavlněná, vlněná s kaučukovými nitkami v osnově. Vz Ott. VIII. 479. b.
Elastin, u, m. = *hmota,* z níž se skládají pružná vlákna těla živočišného. Ott. VIII. 479. b.
Elektoral a *élite,* názvy druhů semene řepného. Vz Ott. VIII. 485. b.
Elektra, druh sofismatu. Vz Ott. VIII. 486. — **E.,** planetoida. Ib.
Elektrický. E. stroje. Cf. KP. VIII. 73., 241. nn., 267. E. pohon (motor). Ib. 16. E. akkumulator, batterie, dráha, effekt, hutnost, jiskra, jednotka, kapacita, kyvadlo, lampa, léčení, napnutí, obrazy, potencial, proud, ryby, sloup. spád, stroj (lékařský, zapalovací polní, stroj e. vůbec), světlo, vejce, zápalka, zbraně, zvonítko. Vz Ott. VIII. 486.—496. Vedení e-ho proudu, vz KP. VIII. 124., účinky e-ho proudu, e. světlo 135., závody k e-mu osvětlování 172., měřidla síly a napjetí e-ho proudu 184., 194., e. světlo na železných vlacích, na lodích 200., 201., e. žehličky, kadeřidla, ohřívadla talířů, e. roštěník, vařák, kamna, topení. 211. E. budíček, zvonek, KP. VIII. 278., oznamovatel (zvonky atd.) 274., ukazovatel 288., zámek 288., návěští ve vlacích. 309. E. hodiny. Vz ib. 313.
Električnosť, i, f. = stav hmoty, ve kterém třena byvši jiná tělesa k sobě přitahuje a sdělivši se s nimi o svůj stav je od sebe zase odpuzuje; příčinu toho stavu jmenujeme elektřinou a hmotu, která vlastnosti uvedené jeví, elektrickou. Vz KP. VIII. 28.
Elektrika. Cf. Ott. VIII. 496.
Elektřina. Cf. Ott. VIII. 500., KP. VIII. 27., 28.
Elektřivo, a, n. V elektřivu elektřinu kladnou a zápornou rozložiti. KP. VIII. 30.
Elektrobudič, e, m. KP. VIII. 49., 64. Vz Elektromotor.
Elektrobyt, u, m. Ott. VIII. 510.
Elektroda, y, f. = zinková a měděná deska k vedení galvanického proudu. Ott. VIII. 505., KP. VIII. 37., 218.
Elektrodiagnostika, y, f. Ott. VIII. 505.
Elektrodynamika, y, f. Ott. VIII. 506.
Elektrodynamometr, u, m. Ott. VIII. 507.
Elektroendosmosa, y, f. Ott. VIII. 507.
Elektrofor, u, m. Ott. VIII. 507.
Elektrofysiologie, e, f. Ott. VIII. 507.
Elektrogenerator, u, m. = zdroj elektrických proudů. Vz KP. VIII. 47., 136.
Elektrochemický. E. theorie. KP. VIII 15., Vstnk. III. 401.
Elektrochemie, e, f. Vz Ott. VIII. 508.
Elektrochromie, vz Galvanochromie (3 dod.).
Elektrojev, u, m. Vz Ott. VIII. 509., KP. VIII. 31. Cf. Elektroskop.
Elektrokinematika, y, f. Ott. VIII. 509.
Elektrolysa, y, f. E. určité hmoty jest úměrna síle proudu a různé hmoty rozkládá týž proud v poměru jejich vah atomových. KP. VIII. 16. Cf. Ott. VIII. 509. E. sloučenin organických. Vstnk. III. 401.
Elektrolysovaný. E. kyselina. Vstnk. III. 454.
Elektrolyt, u, m. Vstnk. III. 56.
Elektrolytický. E. látka vodivá, Vstnk. III. 56., dissociace, ib. 3., rozklad. KP. VIII. 16.
Elektromagnet, u, m. = *tyč,* která p. dobu trvání elektrického proudu magnetičnosť jeví. KP. VIII. 40. E. tyčový, podkovový, kulhavý, s pláštěm. Vstnk. III. 18. Cf. KP. VIII. 39., Ott. VIII. 510.
Elektromagnetičnosť, i, f. = magnetičnosť vzbuzená elektrickým proudem. Vz KP. VIII. 40., 102.
Elektromagnetismus. Vz Ott. VIII. 510.
Elektromagnetoelektrický. KP. VIII. 83.
Elektrometallurgie, e, f. Vz Ott. VIII. 511.
Elektrometr, u, m. Vz Ott. VIII. 511.
Elektrometrie, e, f. Vz Ott. VIII. 511.
Elektromikrometr, u, m. Vz Ott. VIII. 511.
Elektromotor, u, m. či *elektrobudič.* E-ry = hmoty, které vespolným dotekem stávají se elektrickými. Vz KP. VIII. 34., Ott. VIII. 511.
Elektromotorický. E. síla = rozdíl rozpětí, jež elektřina na dvou kovech jeví. Vz KP. VIII. 34., 43., 93., 123., Ott. VIII. 511., Vstnk. III. 302.
Elektr-on, a, n. Vz Ott. VIII. 511.
Elektrooptika, y, f. Vz Ott. VIII. 511.
Elektropositivní. Vz Ott. VIII. 511.
Elektropunktura, y, f. Ott. VIII. 511.
Elektroreakce, e, f., v lučbě. Vstnk. III. 7.
Elektroskop, *elektrojev,* u, m. = přístroj k měření elektřiny. Vz KP. VIII. 31., Ott. VIII. 512.
Elektrostatika, y, f. Vz Ott. VIII. 512.
Elektrotechnický. E. rozbor. Vstnk. III. 17.
Elektrotechnik, a, m. Vz KP. VIII. 18., Ott. VIII. 512.
Elektrotechnika, y, f. Vz KP. VIII. 1., 40., Ott. VIII. 512., Vstnk. III. 17.
Elektrotherapeut, a, m. E. léčí elektřinou. Prvním takovým léčitelem byl Prokop Diviš. KP. VIII. 9.
Elektrotherapie, e, f. = léčení elektřinou. Vz Ott. VIII. 513.
Elektrotonický. E. vliv. Vstnk. III. 508.
Elektroton-us, u, m. Vz Ott. VIII. 513.
Elektrotropism-us, u, m. Vz Ott. VIII. 513.
Elektrotypie, e, f. Vz Ott. VIII. 513.

Elektrovodič, e, m. = vodič elektřiny. KP. VIII. 29.
Elementárka, y, f. = prvopočáteční škola, Elementarschule, f. Sterz. I. 792.
Eletrika, y, f. = *elektrika*. Dšk. Jihč. I. 31.
Elevator, u, m., lat. = zdvihadlo. Dhnl. exc.
Eliáš. Odvozeniny vz v Kotk. 17.
Eliška. Hra na E-ku. Vz Duf. 107.
Elixir z arab. el iksir = kámen mudrců. Čern. Př. 60.
Éljenování = volání éljen. Slov. Phľd. XII. 454.
Ellipčitý. E. cívka. KP. VIII. 75.
Ellipsa, y, m. Vz Ott. VIII. 531. nn.
Ellipsocephal-us, a, m. = rod trilobitů. Ott. VIII. 532.
Ellipsograf, u, m. = *stroj*, jímž lze ellipsu nepřetržitým tahem zobraziti. Ott. VIII. 532.
Ellipsoid, u, m. Vz Ott. VIII. 533.
Elliptický. E. funkce. Vz Ott. VIII. 533.
Email (emailj), e, m. Dle Lep. v Mus. 1894. 467. lépe dle Meć než dle Dub. Cf. Detail.
Emailovitý. E. podstat zubu (zevní). Nár. list. 1895. č. 24. odp.
Emailový. E. barvy. Vz Mrš. 27.
Emancipace. Vz Ott. VIII. 558. nn.
Emancipační. E. choutky ženské. Vlč. Bás. 82.
Emanuel. Odvozeniny vz v Kotk. 17.
Embryo. Vz Ott. VIII. 565.
Embryogenie, e, f. Vz Ott. VIII. 568.
Embryoktonie, e, f. Vz Ott. VIII. 568.
Embryologie, e, f. Vz Ott. VIII. 568.
Embryonalní. E. stav vědy. Mus. 1894. 311.
Emecky = *německy*. Dšk. Jihč. I. 12. U Stříbra. Oestr. Mon. (Böhm.) I. 489.
Emejka, y, f., obec v Nitransku. Phľd. XII. 74., 156.
Emfyteuse = *dědičný pacht*, při němž pachtýři přísluší věcné právo plného užívání pozemku pachtovního. Vz Ott. VIII. 573.
Emigrace = *vystěhování-se*. E. česká. Vz Ott. VIII. 574. nn. E. polská. Ib. 580.
Emingrová Helena, čes. malířka, nar. 1860.
Emler Jos. Cf. Ott. VIII. 583. nn.
Emodin, u, m. = ústrojná sloučenina, trioxymethylanthrachion. Vz Ott. VIII. 587.
Empirický. E. psychologie. Cf. Mus. 1894. 453.
Empiričnosť. Krejč. Psych. 17.
Empirie = *zkušenosť*. Vz Ott. VIII. 590.
Empirik, a, m. Cf. Ott. VIII. 591.
Empirism-us, u, m. Cf. Ott. VIII. 591.
Emulsní, od emulse. E. desky. Dhnl. exc.
-en, příp. jm. osob.: Bolen, Juren, Melen. Vz Kbrl. Sp. 11.
En = *jen*. Dšk. Jihč. I. 45.
-ěn z janin. Vz Gb. H. ml. I. 99.
Ena = *jedna*. Gb. H. ml. I. 410., Phľd. 1893. 306., 307., Pastr. L. 147.
-ěna, příp. jm. osob.: Pozděna, Srběna, Sipěna, Droběna, y, m. Vz Kbrl. Sp. 8., 13., 11.
Enallage. Cf. Bl. Gr. 238. nn.
Enanthol, u, m. = aldehyd kyseliny enanthové. Vz Ott. VIII. 595.
Enanthonitril, u, m. Vstnk. IV. 17.
Enargit, u, m., nerost. Vz Ott. VIII. 595.
Encephalitis. Vz Ott. VIII. 597.
Encephaloid, *encefaloid*, u, m. Schb. Nád. 42.
Encianový. E. hořč, eau de vie gentiana. Vilím. Cenník.
Encyklopaedie, e, f. Cf. Ott. VIII. 599.
-enčí m. spisovného *-ecí* od subst. kmene -et: prasenčí m. prasecí. Žďár. Brt. D. II. 248.
Endemism-us, u, m. = rodiště a rozšíření bylin a zvířat. Vz Ott. VIII. 600.
Endoskop, u, m. = *nástroj*, jímž se do vnitřku těla nazírá. Vz Ott. VIII. 606.
Energetika, y, f. = nauka o tvarech, v nichž energie se objevuje. Vz Ott. VIII. 609., Vstnk. II. 398., 473.
Energie = příčina veškerých fysikalních výjevů, tedy příčina všech změn smyslného světa, úkazů přírodních. Někdy se nahrazuje slovem síla, ale ne vždy správně. KP. VIII. 42. Cf. Ott. VIII. 610. E. = schopnosť vykonati práci (pohyb). Krejč. Psych. 8.
Enežka, y, f., obec v Abauji. Phľd. XII. 156.
Engel *E.*, lékař a čes. politik, nar. 1844. v Praze. Vz Ott. VIII. 614.
Englický. E. zvěř = *prasata*. Nár. list. 1894. č. 149. odp. feuill.
-enka. V Dol. Vz List. fil. 1893. 116.
Enkaustace. Vz Ott. VIII. 622.
Enkaustický. E. malba. Vz Ott. VIII. 622.
Enofthalm-us, u, m. = *vklesání oka do důlku*. Vz Ott. VIII. 630.
Enolforma, y, f., v lučbě. Vstnk. IV. 2.
Enstatit, u, m., druh augitu. Vz Ott. VIII. 633. b.
Enšpigl, Eulenspiegel. Vz Ott. VIII. 811.
Ent = *jenť*. Dšk. Jihč. I. 46.
Enukleace, e, f. E. oka (vynětí). Schb. Nád. 23. a j.
Enum = *jenom*. U Kroměř. Brt. D. II. 33.
Enym = *jenom*. U Kroměř. Brt. D. II. 33.
Enzym, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 23.
eo se stahovalo v *ó*: nóbřezán z neobřezán. Gb. H. ml. I. 232., 564.
Eocen = zpodní oddělení třetihorního útvaru, které se ukládalo bezprostředně po útvaru křídovém. Vz Ott. VIII. 645., Mtc. 1895. 29.
Eofyt-on, a, n. = stará zkamenělina na zpodině kambrického útvaru. Ott. VIII. 646.
Eosin, u, m. = *barvivo* řady ftaleinů. Vz Ott. VIII. 647.
Eozo-on, a, n. = nejstarší zkamenělina. Vz Ott. VIII. 649.
Epakty, ἐπακταὶ ἡμέραι = přidané, vložené dni. E. astronomické, chronologické, dle starého kalendáře, julianské, sluneční, dle kalendáře upraveného papežem Řehořem. Vz Ott. VIII. 650.
Epanalepsa, y, f. = *opakování týchž slov* v jedné n. v několika větách po sobě jdoucích. Ott. VIII. 651.
Epec = *opičák*. Bhm. m. — List. fil. 1894. 365.
Ependym, u, m. = *povlak*, který vystýlá komory mozkové. Vz Ott. VIII. 653.
Ependymitis = *zánět ependymu*. Ott. VIII. 653.
Epenthesis = *odmítání litery* n. *syllaby* z *prostřed slova:* k křtu m. ke křtu, v jménu m. ve jménu. Bl. Gr. 264.

Epiblast, u, m., řec. = *povrchová čásť buňky*. Ott. VIII. 655.

Epicykloida, y, f. = *druh křivky*. Ott. VIII. 656.

Epidemie. Cf. Ott. VIII. 656. nn.

Epidermosa, y, f. = *kožní choroba*. Vz Ott. VIII. 660.

Epidot. Cf. Ott. VIII. 660.

Epifora. Cf. Ott. VIII. 661.

Epigrafický, *nápisný*. Sterz. I. 821.

Epigrafie, e, f., z řec., nápisosloví. Sterz. I. 821.

Epigrafik, a, m. Sterz. I. 821.

Epimerit, u, m. = jistý odstavec polycystidy. Vstnk. II. 535.

Episkleralní. E. injekce oční. Schb. Nád. 49.

Epistolografie, e, f., Epistolographie, f.

Epiška, y, f. = *jeptišky*. Dšk. Jihč. I. 20.

Epithelialní buňka. Vstnk. II. 571.

Epitheton = slovo k jinému připojené. Bl. Gr. 333., 364.

Epos. Cf. Ott. VIII. 680. nn., Vlč. Lit. 7.

Eptiška, y, f. = *jeptiška*. Dšk. Jihč. I. 45.

-er, *-era, -ero*. Skloňování číslovek druhových v -er, -era, -ero ukončených. Vz List. fil. 1895. 278.

-éř, -ieř: haltieř. Lact. 178. a. — Gb. H. ml. I. 144.

-era, příp. jmen osob.: Jandera (Janda), Paldera (z Pavel Palda), Fabera (z Fabian). Kbrl. Sp. 11.

-ěra, příp. jmen vlast.: Kaněra, Paděra, Choděra. Vz Kbrl. Dmžl. 9.

Erazim. Odvozeniny vz v Kotk. 17.

Erb. Cf. Ott. VIII. 697. b. Posmívá se erbům. Chč. S. 220.

Erbář, e, m. = *herbář*. Kat. z Žer. 183.

Erben *Kar. Jar.* Cf. Ott. VIII. 693. nn. E. *Jos.*, nar. 1830., čes. statistik. Ib. 695. — E. *Eduard*, 1834.—1867., čes. spis. Ib. 696.

Erbi-um, a, n. = vzácný prvek kovový. Vz Ott. VIII. 696.

Erbověda, y, f. = *heraldika*. Vz Ott. VIII. 697. a.

Erbovní sklenice. Vz Mrš. 15., 24., 27., 29.

Erbovnictví, n., vz Hrš. Nách. I. 585.

Ergotin, u, m., vz Námel v Slov. zdrav.

Erika, erica. Cf. Ott. VIII. 706. nn.

Erinye. Cf. Ott. Ott. VIII. 713.

-erna, příp. os. jm.: Materna. Kbrl. Sp. 11.

Éro, a, n., z něm. Ehre. Dbá o éro. Slez. NZ. IV. 500.

Erosa, y, f., lat. = veškerá rušivá a i tvořivá činnosť vody a elementů meteorologických na zemi. Vz Ott. VIII. 724. nn.

Erpetle m. erteple přesmyknutím. Dšk. Jihč. I. 49.

-erský, příp.: mordérský; později -éřský působením příslušných substantiv základních: mordéřský. Gb. H. ml. I. 335.

Erythrin. Vz Ott. VIII. 726.

Erythrit, u, m. = *krystallický cukr*. Vz Ott. VIII. 736. b.

Erythroblast, u, m. Vz Vstnk. III. 383.

Erythrocentaurin, u, m. = *látka vyrobená ze zeměžluče*. Vz Ott. VIII. 736. b.

Erythrodextrin, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 11.

Erythroflaein, u, m. = *alkaloid mancenové kůry*. Vz Ott. VIII. 737. b.

Erzkafěř = *rudokupec*, jenž od nákladníků (kverků) rudu kupoval. Arch. XII. 413., 427 a j.

Esík, a, m., Esseg, v Horv. Snm. I. 477.

Esľ = *jestli*. Brt. D. II. 221.

Esle = *jestli*. U Kojet. Brt. D. II. 55.

Esli m. jestli, *j* odsuto. Dšk. Jihč. I. 45.

Estherifikovati co. Vstnk. IV. 18.

-eš, příp. vlastn. jm.: Bureš, Daneš, Jareš, Klimeš a p. Kbrl. Sp. 8., 9.

Eščík. Polná torba cežká — prázdna e. cežší. Šariš. Phľd. 1895. 378.

-éši (= -ejší) v kompar. v Chromecku: krásňéši. List. fil. 1894. 278.

-éško na Dol. List. fil. 1893. 116.

Eškut = prísažný. Z Šandora. Phľd. 1895. 256.

Ešle = *jestli*. U Bystř. a Kojet. Brt. D. II. 55., 83.

Eště m. *ještě*, *j* odsuto. Dšk. Jihč. I. 45., Gb. H. ml. I. 535.

Eštivý člověk = který mnoho pojídá. Novohrad na Slov. Phľd. 1895. 43-.

Etamin, vz Damin (3. dod.).

Ethanhexakarbonový. E. kyselina. Vz Vstnk. III. 411.

Ethantetrakarbonový. E. kyselina. Vz Vstnk. III. 411.

Etheroatom, u, m. Ztk. 28. (3. vyd.).

Ethicism-us, u, m., vz Nár. list. 1894. č. 284.

Ethnologický. E. studia. Vstnk. II. 50.

Ethoxyl, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 457.

Ethylesther, sthru, m., v lučbě. Vstnk. III. 411.

Ethylmerkaptan, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 23.

Ethylodraselnatý. E. sůl. Vstnk. III. 5., 410., 411.

Ethylosíran, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 457.

Ethylovinný. E. kyselina. Vstnk. III. 457.

-etka, příp. os. jm.: Šebetka, Šimetka. Vz Kbrl. Sp. 11. Na Dol. Vz List. fil. 1893. 116.

Ettel z Hvozdimila oprav v.: Hvozdomila.

Etui, n. = *truhla* k odvážení nemocných, opilců, spurných výtržníků. Us. v Praze. Nár. list. 1893. č. 262.

e-u staženo v *ú:* númělý z neumělý. Gb. H. ml. I. 564.

Eudiometr, u, m. = *přístroj k analysi směsic plynů*. Vz Ott. VIII. 796., KP. VIII. 12.

Eufonista, y, m., pl. -sté = hudec na eufonion. Nár. list. 24./9. 1893. Dhnl.

Eugenol, u, m. = vonný princip aetherických olejů. Vz Ott. VIII. 805.

Eureka, y, f. = jm. mlýnského stroje na čištění obilí. Ott. VIII. 823.

Eurofen, u, m. = *žlutý prášek amorfní*, vodou nerozpustný; obsahuje 28% jodu. Vz více v Ott. VIII. 826.

Europa, vz Evropa, Ott. VIII. 853. nn. Květena E-py, ib. 882., zvířena 888., dějiny 896., obyvatelstvo 909., zemědělství, průmysl, obchod 917., horopis 857., geologie 867., vodopis 875., podnebí 877.

-ev. K Brt. přidej: D. II. 6.

Evangeliář n. *evangelistář* = *kniha* cír-

kevní, v níž obsaženy jsou evangelické perikopy pro jednotlivé mešní formuláře. Vz Ott. VIII. 835.

Evangelický. E. alliance, Ott. VIII. 835., církev 836., harmonie, společnost, rady 840.

Evangeliš, e, m. = *evangelík*. Bl. Gr. 188.

evo. Z *evo* se *v* odsouvá: navčeovat. Dolnobeč. Zjeovat. Zlín. Brt. D. I. 12. Také v již. Čech. Dšk. Jihč. I. 26.

Evokativní. E. síla. Světz. 1894. 70. a.

Evoštík, a, m. = *nebožtík*. Dšk. Jihč. I. 12.

Exalgin, u, m. = methylacetanilid. Vz Ott. VIII. 932.

Exaltace, e, f. Cf. Ott. VIII. 832.

Exanthem, u, m. = *osutina, ospa, vyrážka*. Vz Ott. VIII. 833.

Exanthematický. E. tyf. Naps. prof. dr. J. Hlava. V Praze. 1893.

Exarch. Cf. Ott. VIII. 833.

Excentr, u, m., vz Výstředník (3. dod.).

Exekuce. Vz Ott. VIII. 841. — Flastr exekucí či flastr krucifix, zkomoleno z emplastrum oxycroceum. Us. Čern. Př. 60.

Exofthalmický. E. oko = více vyčnívající, než by mělo, oko nemocné. Schb. Nád. 23. a j.

Exofthalmometr, u, m. = nástroj k měření vyšinutí oka z jeho polohy. Ott. VIII. 957.

Exofthalm-us, u, m. = *vystoupení oka* z důlku. Vz Ott. VIII. 630.

Expanse. Cf. Ott. VIII. 959.

Expansivní střela. Vz Ott. VIII. 960.

Expendent, a, m. = *žák*, za něhož rodiče platili stravu buď penězi n. vařivem. Kutn. šk. XIII.

Expense = stálý plat školního rektora. Hrš. Nách. I. 414.

Explosivní střela. Vz Ott. VIII. 963.

Exposice. Vz Ott. VIII. 965.

Exspiratorní přízvuk. List fil. 1893. 464.

Exstirpator. Vz Ott. VIII. 967.

Exsudatový. E. buňka. Vstnk. IV. 94. Cf. Exsudatní.

Extensivní hospodářství, obvaz, veličina. Vz Ott. VIII. 968.

Externat, u, m. = *ústav*, jenž jest žákům jen školou. Vz Internat (3. dod.).

Extrat. Vz Ott. VIII. 971.

Ezdecírka, y, f. = exercírka. Dšk. Jihč. I. 45.

Ezecírka, y, f. = exercírka. Dšk. Jihč. I. 45.

Ež = *že*. Vel. Revúce. Phľd. 1893. 374. — E. = *ecce*. Ež! my pustili vše. Ev. víd. 121. Mat. 19. 27. (Mnč.). Ež, matka tvá! Ib. 12., 47. Cf. Dob. Dur. 389., 392.

F.

F *psalo se: f:* ufat; *ff:* hauff (vždy v Háj. Herb. a v V. Kal.); *ph:* uphal bych; *pf:* upfajy. Gb. H. ml. I. 440. — V češt. je *f* a) m. *v:* fčela, b) m. *p:* fáb m. páv, c) m. *b:* flekotat m. blekotat. Ib. — F *cizí* zůstává: faleš, fík; dílem *se mění* 1. v *p:* biskup a to z lat. episcopus, kneip z kníř, packa m. facka (u Litovle; Brt. D. II. 113.); 2. v *b:* barva; c) v *v:* ovnicř z stř. hněm. ovenaere je za něm. *v (f)* čes. *v*. Vz Gb. H. ml. I. 442.; tróvat (troufati), trouvat. U Tišn., Žďár., Jemnice. Brt. D. II. 186., 250., 269. O jeho změnách na Zlínsku a Kroměř. Vz Brt. D. I. 13., 16., II. 17. U Zábř. mění se v *ch:* lôcht (Luft). Ib. 129. V již. Čech. mění se v *p*, *ch*. Vz Dšk. Jihč. I. 29. O *f* vz ib. 21.

Fáb také mor. Brt. D. I. 13., 63.

Fabera, y, m., os. jm., z Fabián. Kbrl. Sp. 11.

Fabián: *Fabiánek, Fabera, Fáfek?, Fáfa?, Fafeita?, Pabian, Pába*. Kbrl. Sp. 15. Cf. Kotk. 17.

Fáboropis, u, m. Nár. list. 1895. č. 252. feuill.

Fabrička. Us. Nár. list. 1895. č. 251. feuill.

Fabulista, y, m. = *skladatel bájek*. F. český. Mách. Puch. 9.

Facalit. Toto sl. vyskytuje se na poč. XVI. stol. Wtr. Krj. I. 172.

Facetta, y, f. = hlazená ploška kamene n. skla sbíhající se v jeho špici. Nár. list. 1895. č. 361. feuilll.

Faciášek. K Wtr. přidej: St. Pr. 72.

Facír. Vz o něm v NZ. IV. 236. Nyní f. = každý řemeslnický chasník světem se toulající. Ib.

Facka. O pův. slova cf. Kotk. 182.

Facoun, u, m. = *zavití hlavy*. Wtr. Krj. I. 377.

Fačán, u, m. = *zavití hlavy*. Wtr. Krj. I. 377.

Fačárna, y, f. = façada (*s* v *č*). Dšk. Jihč. I. 40.

Fáček, čka, m. *F. Frant.*, 1826.—1889., notář, politik a čes. spis. — *F. Václ.*, hostinský a spis. — Vz Ott. VIII. 1000.

Faenomenologie, e, f. F. ducha. Mus. 1894. 328.

Fáfa, y, *Fáfek,* fka, m., vz předcház. Fabián.

Fafejta, y, m., vz předcház. Fabián.

Fafrnoch, vz Trák (3. dod.). F. n. přikryvadlo. Čel. Pr. m. I. 602.

Fähnrich Ant., prof. a čes. spis. Cf. Ott. VIII. 1007.

Fahoun Frant., prof. v Rakovn., čes. spis., nar. 1844. Vz Ott. VIII. 1007.

Fach = křídlo pláště převěšené přes rameno; ženský smuteční plášť. XV., XVI. stol. Wtr. Krj. I. 409., 638.

Fácha = *vlečka*. Stály ženy mající fáchy dlouhé. Bl. Gr. 276.

Facht, u, m., z Pacht a to z lat. pactum. Valaš. Brt. D. I. 63.

Fachtverd, u, m., dlouhý meč, z něm. Fechtschwert. Hrš. Nách. I. 79.

Fait Eman., nar. 1854., prof. a čes. spis. Vz Ott. VIII. 1014.

Fajčiar. Cf. Fajčár, Phľd. 1893. 117.

Fajfka. Fajfku a ženu je těžko vybrat. Us. Nár. list. 1894. č. 74. odp. feuill.

Fajka čertová, vz Tabák čertí, houba (3. dod.).

Fajkoš, e, m. Phľd. 1895. 709.

Fajtka, y, f., jm. hrušky. ČT. Tkč.

Fak, u, m. = *vak*. Val. Brt. D. I. 63.

Fakan = *usrané dítě*, od fákati. Kotk. 63.

Faklada, y, f., Fackelzug, m. Dal mu f-du. Slov. Phľd. 1894. 645.

Fakle = *třísky*, jimiž se v huti podpalovalo. Arch. XII. 430.

Faktor = *tlampač* při stínání kohouta po svatbě. Vykl. Svat. 120. = **F.** *Frant.*, nar. 1861., čes. chemik a spis. Vz Ott. VIII. 1016.

Fakultas, -tátu, m. = *fakulta*. Zl. Jg. 160. Cf. Universitas.

Falcovka, y, f. = *druh cihly, tašky*. Vz Ott. VIII. 1026.

Fald. Ať těm (děvčatům) proženete faldy (při tanci). Světz. 1893. 307. a.

Faldice, e, f. = faldová sukně. 1550. Wtr. Krj. I. 551.

Falerování. Uhři dali se v utíkání, jim v zvyklé f. (klamání). Lomn. (1620.).

Falindiš, e, m. = *nějaká látka*. Sukna f-šom obrúbená. Na Zvolen. Phľd. 1894. 254.

Falšéř mincí. XV. stol. Čel. Pr. m. II. 75.

Falšování. Vz Ott. VIII. 1038.

Faltis, a, m. F. Em., nar. 1847., čes. sklad. Ott. IX. 4.

Faltys (Faltis) *Jan,* 1796.—1874., čes. průmyslník. — *F. Václ.*, nar. 1826., prof. a spis. — Vz Ott. IX. 4.

Famejja, e, f. = familije, rodina. Slov. Phľd. 1896. 129.

Famfír, u, m. = tenký španělský rapír. Dač. Prostopr. v 17. stol.

Famfrněti, *m* přisuto = ověsiti se fafrnochy, blázniti. Dšk. Jihč. I. 24.

Familija = *vzdorovitosť*. Já z teba tu f-ju vyženu! Rožnov. Brt. D. II. 514.

Famul-us, a, m. = universitní posluchač ustanovený k posluze professora. Mtc. 1895. 13.

Faň, adj. nesklonné a adv. z něm. fein. To je faň člověk (hodný, spořádaný); Faň ti to svědčí. Brt. D. II. 514.

Faňácký = *výborný*. F. chlapík, víno; z něm. fein. Brt. D. II. 514.

Fanderlík Jos., nar. 1839. v Olom., politik a advokat. Vz Ott. IX. 7.

Fanderštat, u, m. = hedvábná látka. XV. stol. Wtr. Krj. I. 116.

Fanfarónsky. Vrabec vyzeral chvastúnsky, f. Slov. Phľd. XII. 363.

Fanfrnoska, y, f. Nár. list. 1894. č. 32. odp.

Fanta Kašp., čes. lékař a spis. Vz Ott. IX. 10.

Fantasie. Vz Ott. IX. 10.

Fantovní šašek. Bl., Wtr. Živ. c. 885.

Faradayin, u, m., v lučbě. Vz Ott. IX. 15.

Farář. Vz Ott. IX. 17. Farár straší peklom a richtár palicou. Slov. Nov. Př. 339.

Farářsky. Tvář f. přemýšlivá. Světz. 1895. 163.

Farhof, u, m., z Pfarrhof. Břez. Font. V. 405.

Farizeus *(farisej),* dle Bl. Gr. 183. lépe než zákonník. Je prý to slovo židovské a užívají ho i Řekové i Latiníci; zákonník znamená prý spíše v zákoně učeného, γραμματεύς.

Farkati = *frkati, frčeti*, schnurren. Kotk. 68.

Farmacet, u, m. z permacet, lék. Čern. Př. 60.

Farmazen, u, m., z fr. francmaçon = svobodný zednář. Čern. Př. 81.

Farnhab, u, m. Šat, nábytek, dobytek a všelijaký jiný f. 1672. Věst. opav. 1892. 9.

Farovati = *farářovati* (od fara). Wtr. Živ. c. I. 264., 280., Wtr. St. nov. 227.

Farský *Jos.*, 1826.—1889., čes. lithograf. — *F. Frant.* nar. 1846., čes. chemik a řed. hospod. školy.

Faska = podlouhlá bečice na sýr, sůl a p., vrchem otevřená. Brt. D. II. 514. Z něm. Fass. Cf. Špižek (3. dod.).

Fasonovati, façonieren. Sterz. I. 872.

Fasonový, Façon-. F. litina. Sterz. I. 872.

Fasse, e, f. = *výkaz důchodu*. Mtc. 1896. 223.

Fasuněk. Popis f-ňku vz v Brt. D. II. 445.

Faška. Pošli mi nějakou fašku másla. Kat. z Žer. 212. a j.

Fašnivý = *vášnivý, lekavý, v v f.* F. kobyla. Dšk. Jihč. I. 25.

Fáťal, u, m. = *krov?* Sňah padá, zem bielym kryja f-lom. Slov. Phľd. 1895. 92.

Fatinkovať komu = lichotiti. Slov. Phľd. XII. 392.

Fatkovat = *odbývati*. Práci f. Brt. D. II. 310.

Fatra, pohoří na Slov. Vz Pokr. Mrt. z. 8., Ott. IX. 41.

Faustus. Dá si sloužit jako F. na moři. Čes. l. V. 427.

Fayalit, u, m., mineral. Vz Ott. IX. 54.

Fazol. Vz Ott. IX. 55.

Fazolovica, e, f. = polévka z fazolí (bobů). V. Klob. J. Hloušek.

Fazón. To vám je jeden f. (superlativ zlého). U Čáčova. Phľd. 1894. 190.

Fazulka, y, f. Vyšívání na f-ku. NZ. IV. 225.

Fčela, y, f. = *včela, v v f.* Také mor. Brt. D. I. 13., 63.

Fedrhonz, e, m. = *lancknecht,* poněvadž nosili ohromné birety s valným peřím. XVI. stol. Wtr. Krj. I. 597.

Fedro, a, n. = ozdoba skládající se z bohatě vyšívaného, obyč. hedvábného šátku, který jest na hůlce navěšený jednou stranou jako prapor. Slov. Nár. list. 1896. č. 12. feuill., Mtc. 1896. 248.

Fedrovať sa, vz Přefedrovať sa (3. dod.).

Fedrovník. Dle Bl. Gr. 323. vox inepta.

Féerie (féri, fr.) = *druh hry výpravní,* jejíž námět vzat jest ze světa nadpřirozeného a fantastického. Vz Ott. IX. 63.

Féfara, vz Féfarka.

Féfka, vz Fajfka. Zábř. Brt. D. II. 310.

Feflík rozletitý. Mus. 1894. 142. Brunátný f. Arch. XIII. 482.

Féfra, y, f. = *parádnice.* Han. Brt. D. II. 310.

Feifar, a, m., os. jm., z Pfeifer. Gb. II. ml. I. 150.

Feistmantel, tla, m. *F. Frant.* — *F. Karel,* 1819.—1885., čes. geolog, hutní správce. — *F. Otakar,* 1848.—1891., prof. a čes. geolog. — Vz Ott. IX. 69. nn.

Fejčar, a, m. = *felčar.* Sever. vých. Čech. Oestr. Mon. (Böhm.). V. 495.

Fejknouti = *fáknouti.* Kotk. 90.

Feksirovat koho = *týrati.* Us. Cizí sl. Brt. D. II. 514.

Felba. Mantlík felbou podšitý. XVII. stol. Wtr. Krj. I. 412.

Felbáb, a, m., z Feldwebel. Brt. D. II. 514.

Felbový. F. čepice. Wtr. Krj. I. 418. Vz Felba.

Felin (Felinus) Adam, 1560.—1598., čes. bratr a spis. — *F. Jan,* okolo 1600.—1662., čes. bratr a spis. Cf. Jir. Ruk.

Felix. Odvozeniny vz v Kotk. 17.

Felláh, a, m. = *aegyptský rolník.* Vz Ott. IX. 80.

Felsit. Cf. Ott. IX. 84.

Femberk. Hrnčířští tovařiši pracovali na f. Arch. XIV. 485.

Femoral, u, m., vz Stehenní (3. dod.).

Fena = *žena.* Fenám jsú vzali loktuše a šlojíře. Půh. III. 561. — **F.,** vz Brzda (3. dod.).

Fenacetin, u, m. = léčivý prostředek. Vz Ott. IX. 87. b.

Fenakit, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 326.

Fenanthren, u, m. = uhlovodík z dehtu kamenouhelného. Vz Ott. IX. 87. b., Vstnk. IV. 1.

Fenazin, u, m., v lučbě. Vz Vstnk. IV. 16.

Fendrich, *d* vsuto. Gb. H. ml. I. 408.

Fenchon, u, m., v lučbě. Vz Vstnk. IV. 4.

Fenchylamin, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 4.

Fenolat, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 466.

Fenolftaleinanhydridanilin, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 10.

Fenosa, y, f., v lučbě. Vstnk. III. 467.

Fenykl. Vz Ott. IX. 329.

Fenylglyceran, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 456.

Fenylglykosid, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 22.

Fenylhydroxylamin, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 15., III. 461.

Fenylhypersulfid, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 409.

Fenylnitramin, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 3.

Fenylosirový. F. kyselina. Vstnk. III. 466.

Fenylurethan, v lučbě. Vz Ott. VIII. 819.

Feraxolin, u, m. = prostředek k čištění skvrn. Nár. list. 1896. č. 175.

Ferialní. F. osady. Vz Ott. IX. 117.

Ferjenčík *Sam.* 1793.—1855., slov. spis. — *F. Mik. Štef.,* 1825.—1881., slov. spis. — Ott. IX. 118.

Ferkule, e, f., z lat. fercula, původně nějaký dar knězi při svatbě dávaný, později vůbec jídlo, podnos. XVI. stol. Wtr. Živ. c. 562.

Ferman = sultanův rozkaz týkající se i provincií. Vz Ott. IX. 119.

Fermeže či ličidla v XVI. stol. Wtr. Krj. I. 368.

Ferratin, u, m., v lučbě. Exc.

Ferrikyanid. Vz Ott. IX. 133. (sloučenina ferrikyanu s kovy).

Ferrikyanovodík, u, m. = kyselina ferrikyanovodíková. Ott. IX. 133.

Ferrokyanid, u, m. = sloučenina ferrokyanu s kovy. Vz Ott. IX. 134.

Ferrokyanovodík, u, m. = kyselina ferrokyanovodíková. Vz Ott. IX. 134.

Ferrotypie, e, f. = *fotografování na plechových deskách.*

Feršman Václ., nar. 1853., prof. na hospod. škole, spis. v oboru polního hospodářství. Vz Ott. IX. 138.

Ferštat, *forštat, firštat,* u, m. = polohedvábí, lat. friscalum, fritsalum. Wtr. Krj. I. 364. Cf. Fěrták (2. dod.).

Feřtat, u, m. = *ferštat.*

Feřtatový = *ferštatový.* Světz. 1893.

Fěrtoch, *fěrtúšek* (slov., dol.), *fěrtóšek* (han.) = sváteční zástěra. Brt. D. II. 464., 514. Kasanka do konce XV. stol., potom vyskytuje se více slovo fértuch. Wtr. Krj. I. 171. Fěrtoch = sukně (han.); obnošený dal se do barvy a slul *šorec;* z tenkého plátna, vyleštěný slul *skleňák, lišťák, bliščák, šusťák, fěrtuch* (laš.). Brt. D. II. 464.

Ferule = *žíla, regiment rychtářský, právo rychtářské.* Vz Ott. IX. 140. a.

Ferus Jiří (Plachý). Cf. Mus. 1895. 318.

Ferzuchar, a, m. F. v huti, Probirer, z něm. Versucher. XVI. stol. Čel. Pr. m. II. 1097. Vz násl. Frsuchar.

Fesl *Mich. Jos.,* 1788.—1863., kněz a spis. čes., prof. cír. dějepisu a kanon. práva. Vz Ott. IX. 142.

Feš = *švarný, švihácký.* Mus. 1894. 160.

Fetišism-us, u, m. = ctění všech předmětů světa vnějšího živých i neživých, které dříve oduševněny byly. Ott. IX. 147. a.

Feudalismus. Cf. Ott. IX. 148. nn.

Feuilleton (fejton) = lístek. Vz Ott. IX. 153.

Fiakr. Vz Ott. IX. 156.

Fiala. Kvetla jako fiala za jarního sluníčka. Šml. VII. 59. — *Fialka psí* = *podléščka* (uh.), *podléška* (val.), viola canina. Brt. D. II. 508. — **Fiala** Jos., 1751.—1816., sklad. čes. Vz Ott. IX. 156. b. — *F. Jos.,* 1817.—1884., čes. zahrad. a spis. Vz Ott. IX. 157. a., Světz. 1869. — *F. Eduard,* čes. numism., spis. a zahradní inženýr. Ott. IX. 157. a. — *F. Hubert,* nar. 1855., čes. filol. a prof. v Brně. Ib. 157. b.

Fialka Moric, šlechtic, rak. plukovník, čes. spis., 1809.—1869. — *F. Jindř.,* architekt a inženýr, nar. 1855. — Vz Ott. IX. 157.—158. — **F.** = *hruška.* ČT. Tkč.

Fialovati = předpovídati (snad od Fialy, předzvěstovatele povětrnosti). Fialuje své straně budoucnosť. Nár. list. 1894. č. 55.

Fiasko udělati (od křehkosti láhví, flašek: flaška, it. fiasco). Cf. Ott. IX. 158. b.

Fibich *Zdeněk,* nar. 1850., čes. sklad. Ott. IX. 159. a.

Fibichová Betty, nar. 1846., čes. operní zpěvačka. Vz Ott. IX. 162. a.

Fibrillarní hmota. Hlav. Obrz. 21.
Fibrinopepton, u, m. Vstnk. III. 14.
Fibrinurie, e, f. = močení moče, v níž se usazuje fibrin ve formě vláken n. huspeniny. Vz Ott. IX. 162. b.
Fibrogliom, u, m. = *gliom,* při němž jest mezibuničná látka poněkud mohutněji vyvinuta. Schb. Nád. 16., 19.
Fibrochondrom, u, m. F. cevnatky. Schb. Nád. 34.
Fibroin, u, m. = látka v hedvábí, pavučinách a v jiných vláknech. Vz Ott. IX. 162. b.
Fibrom, u, m. = nádor skládající se ze samého vaziva. Vz Ott. IX. 162. b., Slov. zdrav. 83.
Fibromyom, u, m. Dr. R. Kimla.
Fibrosarkom, u, m. Cf. Fibrom.
Fibrosní = *vláknitý.* F. výpotek. Vz Ott. IX. 163. a.
Fibule. F. dobřichovské u Řezenských v módě v lét. 170.—200. po Kr. NZ. IV. 174. F. tènská. Vz ib. III. 74.
Fibulka lodičková s dlouhým járkem pro jehlu. Mtc. 1895. 32.
Ficibaba, y, m. a f. = kdo při hře poslední řekne, že už nehrá. Duf. 85.
Ficifacle, vz Bràniti (3. dod.).
Ficle, *licle,* Litzenspitzen. V Podluží. NZ. IV. 437. F. = kusy krajek a šatek, špalíčkované z nití kopřivových a hedvábných. Mor. Čes. l. V. 228.
Fideikommiss. Vz Ott. IX. 171.
Fidler Ferdin., nar. 1832., řed. měšť. dívčí školy v Příbr., čes. spis. Vz Ott. IX. 175. a.
Fidlovačka. Cf. Ott. IX. 175. a.
Fidrholec. Na F-lci sukni mu vzal. Arch. XII. 308. Cf. Tk. X. 298.
Fiedler Frant., nar. 1858., čes. právník. Ott. IX. 178. a.
Fifak. Dostal po f-ku (byl bit). Slez. Nov. Př. 591.
Fifejda = dráhy, Viehweide. Opav. Brt. D. II. 514.
Fifidlo. Kdo chce býtí f-dlem a nemudrochem. Bl. Gr. 244.
Fiflení = *fintění-se.* Sá. Kř. u pot. 51.
Figar Jan, nar. 1843., dr., advok., čes. spis. Vz Ott. IX. 182. b.
Figel. Čo vraj f., to groš. Phľd. 1895. 293.
Figliar, a, m. To je f. od kosti a majster klincami vybíjaný. Slov. Nov. Př. 524. Cf. Figlář.
Figliarsky. Usmieva sa f. a žmurká úsilovne. Phľd. XII. 83. F. okom žmúril. Ib. 1893. 539.
Figliarský. F. huncútstvo. Phľd. 1895. 387.
Figura. F. v hudbě, v logice, v mathem., grammatická a řečnická, noetická, věcná či myšlénková, slovná. Vz Ott. IX. 185. a. — Dostal figuru = nic. Slez. Nov. Př. 641.
Figurace v hudbě. Vz Ott. IX. 187.
Figuralní čísla, hudba. Vz Ott. IX. 187.
Figurista, y, m., Figurist. Sterz. I. 919.
Figurování = výkon pomocníka či figuranta při různých pracích vyměřovacích. Ott. IX. (dod.).
Fík = *smokvoň.* Vz Ott. IX. 168. nn. Ani za fík se ho nebojím. Wtr. St. nov. 118.
Fíka, y, f. = *fík.* Tvarožná. Hledík.
Fikati = *kopati nohami.* Jevíč. Brt. D. II. 310.
Fiknouti kým kam = mrštiti. Již. Mor. Nár. list. 1896. č. 151. odp. feuill.
Fikovati. Nemá ten štospanem býti fikován, ale vyhoblován (o hloupém bloudu. Mluva selská je taková). Bl. Gr. 224.
Fíkovna, y, f. = *sklenník* ku pěstování smokvoní. Ott. IX. 193.
Fikulka, vz Poštolka (3. dod.).
Fila, *Fila,* y, m., vz násl. Filipp.
Filagram, u, m. = vodní znamení v papíře. Ott. IX. 195.
Fiľakov, a, m., zámok v Novohradsku. Phľd. XII. 156.
Filanthropie, e, f., řec. = lidumilství. Ott. IX. 196.
Filatelista, y, m. = pilný sběratel poštovních známek. Nár. list. 1894.
Filcík Jan, 1785.—1837., učit. a spis. Ott. IX. 198.
Filčík, a, m., vz násl. Filipp.
Fildrdot, u, m. = látka hedvábná. Wtr. Krj. I. 364.
Filec z něm. Felleisen a to stfr. valise, střlat. valisia. Mtz. 156.
Filek z fr. pamphil. List. fil. 1885. 187. — F., cf. násl. Filipp.
Filet valašský = *síťkování.* NZ. IV. 45.
Filigranový. F. práce, sklo, papír (ozdobný s raženými vzorky síťkovitými). Ott. IX. 201.
Filigranský. Us. F. zápona. Phľd. 1895. 215. Cf. Filigranový.
Filip a Jakub. Pověry. Vz Duf. 360. — F. Vyzerá ako F. z konopí (čudná postava). Slov. Nov. Př. 501. Cf. Filipp.
Filípek Václ., 1832.—1863., čes. spis. Ott. IX. 213.
Filipp. Pane, tobě vezou F-pa na zadním voze (o hloupém). ČT. Tkč. — Jiné tvary: *Filip, Filípek, Fila* a *Fíka, Filek, Filčík, Filoun; Filsák?* Kbrl. Sp. 15. Cf. Kotk. 17.
Filippojakubský. F. noc, vz Vck. Val. I. 81., ohně. NZ. IV. 262.
Filologie. Vz Ott. IX. 221. nn.
Filosofem, u, m. = výpověď, poučka filosofa. Vz Ott. IX. 226. nn.
Filosofie, vz Ott. IX. 226. nn. F. jest názor o světě. Vz Mus. 1894. 310.
Filosofka, y, f. Nár. list. 1896. č. 64. feuill.
Filoun, a, m., vz předcház. Filipp.
Filozel. Wtr. Krj. I. 364. Cf. násl. Filozelový.
Filozelový. F. kabát. Wtr. Krj. I. 432.
Filsák, a, m., vz předcház. Filipp.
Fimfas, u, m. = veliká opálka, z Füllfass. Jimramov. Brt. D. II. 514.
Finance. Vz Ott. IX. 238.
Finanční. F. hospodářství, ministerstvo, období, operace, politika, práva, prokuratura, stráž, úřad, věda, zákon. Vz Ott. IX. 243. nn.
z Finberků J. B. (pseudonym), spis. a učitel v Hlinsku = Jan Václ. Svoboda.
Finda = *bob.* Turnovský Kalen. 1884. 82.
Fin de siècle (fen de siekl), užíváno ve smyslu zvrhlosti a převrácenosti vkusu, úpadku a vyžilosti. Ott. IX. 248.
Fiok. F. katedry. Phľd. 1895. 76.
Firma. Vz Ott. IX. 258.

Firment m. firmament. Levit. 107. — List. fil. 1893. 465.
Firnový. F. koryto. Ott. Na obálce 144. seš.
Firšlákový. F. pečeně. 1610. Wtr. Živ. c. 561.
Firštat, vz Ferštat (3. dod.).
Fisace, e, f., lat. Písařská f. Mtc. 1895. 78.
Fischer *Petr*, 1809.—1892., lesník, dřevař, založil Slavín na Vyšehradě. — *F. Frant.*, 1819.—1890., gymn. ředitel, čes. spis. — Cf. Ott. IX. 264. nn.
Fiskal, a, m. = zástupce fisku před soudem. Vz Ott. IX. 269.
Fiskalnictví, n., Fiscalwesen, n. Sterz. I. 925.
Fiskus = cís. veřejný poklad; nyní = stát jakožto subjekt majetkových práv. Vz Ott. IX. 270. — **F.** universitní = úřad mající dohled nad důchody universitními. Mtc. 1895. 13.
Fissura, y, f., lat. = štěrbinovitý otvor kostí lebečných. Vz Ott. IX. 271.
Fišera Václ., nar. 1837., čes. poslanec. Ott. IX. 273. a.
Fiškál, vz Fiskal.
Fiškus v nemocnicích = pomocník sekundarního lékaře; dříve = pomocník professora, ku př. fysiky, obyč. studující.
Fišpanka, y, f. = *rákoska*. Mor. Nár. list. 1896. č. 169. odp. feuill.
Fišprle, e, n. = špirancl. Vz Kotk. 174.
Fizgat = *vizgat*. Tišn. Brt. D. II. 186.
Fizulár, a, m. = *alumnista*. Phľd. 1895. 94.
Fizulárství, n., vz Fizular (3. dod.).
Fládrový. F. kotlík. Arch. XIII. 100.
Flajšhans *Václ.*, dr. a suppl. prof., nar. 1866. Vz Ott. IX. 283.
Fľák = *zástěra* mužská a všední ženská. Brt. D. II. 464.
Flaktura, *flachtura*, y, f. = *fraktura*. Us. List. fil. 1893. 467.
Flanda = *spodnička* (sukně). U Plzně. Škard. 15.
Flandera *Ant.*, 1834.—1883., čes. spis. Ott. IX. 285.
Flanderka, y, f. = *sukně z flanderského sukna*. Wtr. Krj. I. 396.
Flandra, y, f. = *chytlavá ženská, která se ráda vdává.* Die Mädchen aus Flandern, die von Einem zum Andern wandern. Všakových flandier všade dost. Phľd. XII. 610., 1893. 29.
Flaner. Vz List. fil. 1893. 467.
Flanérka, y, f. = *frýdka*. Mor. Světz. XXVII. č. 2. Vz násl.
Flanjer, u, m. = *kamizol*. Horní Bzince na Slov. NZ. III. 404.
Flaška často také = *plechové pouzdro*, i *skřínka* na leccos. XVI. stol. Mus. 1894. 516. — **F.** = úzká nádoba cínová, válcovitá, na řemenech visutá. Ib. 1893. 64. — **F.** = *hruška*. ČT. Tkč. — **F.** Smil. Vz Ott. IX. 288.
Flašnledr s toulcem. Wtr. Krj. I. 626.
Flašnýřská ulice v Praze, nyní Spálená. Wtr. St. nov. 115.
Flauta či *fletna*. Vz Ott. IX. 300.
Flauze z nhněm. Flause. Gb. H. ml. I. 441. F-ze dělati = vzdorovati. Rožnov. Brt. D. II. 518.
Flegma či *fuzl* = *přiboudlina* (v lihovar.). Vz Ott. IX. 294.

Flejšky = *slejšky*. V Horn. Pojizeří. NZ. IV. 398.
Flek havířský = kůže na sedění. Wtr. Krj. I. 232.
Flekač, e, m. = *plácačka* na mouchy. Han. Brt. D. II. 310.
Flekáček, čka, m., os. jm. *F. Jos.*, paedag. spis., nar. 1857. Vz Ott. IX. 297.
Flekotat. Brt. D. I. 63.
Flesar Ant., nar. 1828., kněz a spis. čes. Vz Ott. IX. 299.
Fletna, vz Ott. IX. 300., Zbrt. Tan. 32.
Flidra a *frydra*, y, f. = *konipásek*, Flittervogel. Dšk. Jihč. I. 7.
Flinta ze švéd. Gb. H. ml. I. 441. Cf. Ott. IX. 305. F. jest známa od r. 1630. Wtr. Krj. I. 625. Nerozumie sa flinte = nevyzná se v tom. Phľd. 1894. 549. — **F.** = *křesací kámen na zbrani střelné*. Gb. H. ml. I. 441.
Flirta, y, f. Necítil ospalosť po včerajšom tanci, speve a flirte. Slov. Phľd. 1895. 423.
Flizér m. frizeur. List. fil. 1893. 466.
Flobertka, y, f. = malá ručnice zadovka. Vz Ott. IX. 306.
Flogistovaný vzduch = dusík. Vstnk. IV. 124.
Flok = *sukno flokové, špatné*. Wtr. Krj. I. 364.
Floret = *nejhorší hedvábí*. XV. stol. Wtr. Krj. I. 112., 364.
Florián: *Florík* a *Frolík, Frolíšek*. Kbrl. Sp. 15. Cf. Kotk. 17.
Floridzin, u, m. = hořkosladká látka v kůře kořenů ovocných stromů. Nár. list. 1894. č. 28., Vstnk. IV. 21.
Florista, y, m. = *botanik*. Phľd. 1895. 463.
Floristika, y, f. = rostlinopis zabývající se vylíčením rostlinstva jednotlivých oblastí, krajin a zemí. Ott. IX. 319.
Floriš, e, m. = Florian. V. Klob. Hloušek.
Floxin, u, m. = *červené barvivo*. Vz Ott. IX. 321.
Flučky. Tesák s flučky. Wtr. Krj. I. 610.
Flufta, y, f. = fronta. Dšk. Jihč. I. 9.
Fluoplumbat, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 328.
Fluor, u, m. = prvek ze skupiny halogenů. Vz Ott. IX. 324.
Fluorammonium, vz Ammoniumfluorid.
Fluorescein, u, m. = chemic. látka. Vz Ott. IX. 324.
Fluorescence, e, f. Vz Ott. IX. 324.
Fluorid, u, m. = sloučenina fluoru s jinými prvky, zejména s kovy. Vz Ott. IX. 325.
Fluorit, u, m. = *kazivec*, nerost. Vz Ott. IX. 325.
Fluorokřemičitan, u, m. či fluosilikat = sůl, kterou činí kyselina fluorokřemičitá. Vz Ott. IX. 325.
Fluorovodík, u, m. = sloučenina fluoru s vodíkem. Vz Ott. IX. 325., Vstnk. III. 328.
Fluosilikat, vz předcház. Fluorokřemičitan.
Fluostannat, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 328.
Flus. Neb mi nějaký f. (rýma) do hlavy a v prsy vstoupil. Arch. XII. 36.
Flusárna, y, f., vz Draselna (3. dod.).
Flutek = *floutek*, oprav v: Flútek.

Flutrynne = *vrata v jezu*, z něm. Fluthrinne. XVI. stol. Čel. Pr. m. II. 687.
Fluviometr, u, m. = *hydrometr*, přístroj k měření rychlosti vody. Ott. IX. 326. b.
Flyer differencialní = přádací stroj na len, bavlnu, jutu a česanou vlnu. Vz Ott. IX. 326. b.
Flyktaenulosní. F. process na oku. Schb. Nád. 28.
Fodra. Phřd. 1894. 523.
Foetalní, lat. = *plodový*. F. choroby. Ott. IX. 329.
Fofar, u, m. = *fukar*. Zábř. Brt. D. II. 310.
Fofr z střhněm. focher a to z lat. focarius. Vz Gb. H. ml. I. 462.
Fofráček, čku, m. či *foukač* = papír n. plátno na proutcích přidělané a spojené provázkem s brdem, jež otáčejíc se v zimě osnovu šlichtou navlhčenou osušuje. NZ. IV. 41.
Fofrovati. Třetí suknem f-val ho vzadu. Vrch. Rol. I.—VI. 162.
Fogar, u, m. = *fukar*. Tišn. Brt. D. II. 186.
Fogaš, e, m. = *police na lepší nádobí*. Kopanič. Nár. list. 1894. č. 324. feuill. Pozrela na fogaš, tam visely čbánky a na polici stály poháre. Phřd. 1895. 114.
Fogoš, vz Fokoš.
Fochéř = *šibal*. Vím, že na takové f-ře laskavi nejste. Arch. XII. 75.
Fojtík, a, m., vz násl. Rehek, Třasořitka.
Fojtství = *fojtský statek*, byl svobodný, měl právo vařiti a prodávati pivo. 1507. Dml. List. 13. Cf Ott. IX. 338.
Fok aneb tádynk. Arch. XII. 263.
Fokála. Cf. Ott. IX. 338.
Fokalní = k foku (ohnisku) se táhnoucí. F. vzdálenost. Vz Ott. IX. 338. F. osvětlení oka. Schb. Nád. 51.
Fokoš. Cf. Fogoš.
Folberger Jan, 1811.—1871., hud. sklad. Ott. IX. 340.
Folklore = *lidověda*. Vz Ott. IX. 342. F. není vědou samostatnou, nýbrž podává prostý material nový, který souvisí s vědami staršími (s historií, literarním studiem, se studiem náboženství, práva atd.). Ukazuje, že mezi ústním podáním, mezi slovesností národní a mezi knižnou slovesností existuje poměr vzájemný, vzájemné vlivy. M. Dragomanov. NZ. III. 448.
Folkloristický. Česká literatura f-cká za r. 1892. Vz NZ. IV. 150. nn.
Folkloristika, y, f. Vz Mus. 1894. 586.
Folkovný = *folk dětem dávající*. F. otec. 1520. Kutn. šk. 1.
Folkušová, é, f., obec v Turci. Phřd. XII. 156.
Follekularní. F. katarrh střeva. Vz Ott. IX. 343.
Folliculus, lu, m., lat. = *váček*, *měchýřek*. Ott. IX. 343.
Foltík, a, m., vz násl. Rehek a předcház. Fojtík.
Foľvaľtr, a, m., z Verwalter. Laš. Brt. D. II. 514.
Folvarek osoblažský. 1568. L. posl. 20.
Foľvarky z maď. Földvár, míst. jm. na Slov. Phřd. XII. 374.
Fonautograf, u, m., Sprachzeichner, m. List. fil. 1893. 261.
Fond emeritní, fabriční, interkalarní, náboženský, společenský. Vz Ott. IX. 345.
Fonický = *zvukový*. F. převodič, f. telegrafie s telefonem. Vz KP VIII. 375.
Fonofon, u, m., Phonophon, m. Stč. P. př. 10.
Fonofonový. F. zařízení stanice. Vz KP. VIII. 375.
Fonofotografický, phonophotographisch. F. methoda. List. fil. 1893. 263.
Fonograf, u, m. = *přístroj* k reprodukování řeči lidské r. 1877. vynalezený od Th. A. Edisona, Phonograph, m. Vz Ott. IX. 347., List. fil. 1893. 262., KP. VIII. 380.
Fonografie, e, f., řec. = *druh písma* s fonetickým základem, při čemž se píší slova ne dle svého původu, nýbrž dle zvuku (výslovnosti); v užším smyslu = soustava těsnopisná, kterou se znázorňují všecky hlásky tahy grafickými n. geometrickými co nejkratčeji. Vz Ott. IX. 347.
Fonografový. F. rytiny. Vz List. fil. 1893. 262.
Fonolith. Cf. Ott. IX. 348.
Fonologie, e, f. = *hláskosloví*. Ott. IX. 348.
Fonoptografie, e, f. Vz KP. VIII. 378.
Font, *funt*, talentum. Ev. seit. 39. M. 18. 24. a j. (Mnč.).
Fontan, u, m. = *fontana*. Na dvoře f. lká. Vrch. v Baudel. 53.
Fontanella, vz Lupínek (násl.).
Forberečník. Arch. XIII. 477.
Forberk. XVI. st. Čel. Pr. m. I. 2., 43., 142., II. 660. a j.
Forebník, a, m. = kdo měl forberk (potah). 1748. NZ. III. 407.
Forejšic do r. 1848. vojenský sluha štábního důstojníka a setníka. Ott. VIII. 229.
Forejt, a, *Forejtek*, tka, m., os. jm., z Vorreiter. Čern. Př. 28.
Förchtgott Arnošt (Arn. Tovačovský), hud. sklad., 1825.—1877. Vz Ott. IX. 366.
Forierar, a, m., Vorreiter, m. A jestližeby jací f-rové před JMKrálovskou do Prahy přijeli. Arch. XII. 134.
Forma ve filosofii, grammatická, aesthetická, v technologii, geometrická, algebraická, v mluvě církevní, v paedagogice, v řízení soudním. Vz Ott. IX. 368.
Formace ve vojenství. Vz Ott. IX. 369.
Formaldehyd, u, m. = aldehyd kyseliny mravenčí. Vz Ott. IX. 370.
Forman. Kleje jako f. Us. Nov. Př. 621. — **F.** *Bohum.*, nar. 1857., čes. spis. Vz Ott. IX. 370.
Formánek, nka, m. *F. Jan* = Činoveský J. F. — *F. Ed.*, nar. 1845., čes. botanik. — Vz Ott. IX. 370.
Formanka či *norberčice* či sukně *kočovská* (vozků). Vz Wtr. Krj. I. 440.
Formanský. Leskne se to jako f. tobolka. 1594. Zbrt. Tan. 152.
Formát = *list o vykonaném svěcení na kněžství*. Wtr. Živ. c. I. 448.
Formhajz, *formhayz* a halfayzen = tyč železná pomocná (u kovářů), z Form-, Hilfeisen. Hrš. Nách. I. 504.
Formička *na vyšívání*: na makový víšek, na půl růže, na celou růži, na háčky, na ječ-

menové zrnko, na gulovatý chám, na srdcá, na krpadla atd. Na Mor. a Slov. Vz NZ. III. 432.

Formitr, a, m., z Vormund. Dšk. Jihč. I. 12.

Formovací stroje. Vz Ott. IX. 374.

Formování v slévarnictví = práce vztahující se k hotovení a úpravě formy (nádoby n. dutiny, kde roztopený kov ztuhnouti má v náležitý tvar). Vz Ott. IX. 375.

Formule = vzorec. F. lékarnictví (vzorec předpisu), chemická, ku spisování listin. Vz Ott. IX. 380.

Fornet Jos., 1732.—1809., čes. spis. Vz Ott. IX. 383. b.

Forst Jan Bern., 1660.—1709., čes. zpěvák. Vz Ott. IX. 385.

Förster Jos., nar. 1833., čes. hudeb. — *F. Bohusl.*, nar. 1859., hud. sklad. — Cf. Ott. IX. 389. nn.

Forsterit. Cf. Ott. IX. 391.

Forštat, vz Ferštat (3. dod.).

Fořt Jos. dr., nar. 1850., čes. publicista. Cf. Ott. IX. 391.

Fortuch, u, m. = *fěrtuch*. Slez. Věst. opav. 1894. č. 4., 9.

Fosfaty. Vz Ott. IX. 402.

Fosfeny = světelné úkazy vznikající tlačením oka. Vz Ott. IX. 402. b.

Fosfidy či *fosforidy* = sloučeniny fosforu s kovy. Vz Ott. IX. 402.

Fosfin, u, m. = *fosforovodík plynný*. Ott. IX. 402.

Fosfit, u, m. = *sůl kyseliny fosforové*. Ott. IX. 402.

Fosfoni-um, a, n. = chemický radikal. Ott. IX. 402.

Fosfor. Cf. Ott. IX. 402.

Fosforečnan či *fosfat*. Vz Ott. IX. 405.

Fosforečný. F. sůl, kysličník. Vz Ott. IX. 406.

Fosforescence. Cf. Ott. IX. 407.

Fosforid, vz předcház. Fosfid.

Fosforit, u, m. Cf. Ott. IX. 407.

Fosforitový. F. superfosfát. Hlas. z vých. Čech. 17./11. 1893.

Fosfornatan, u, m. Cf. Ott. IX. 407.

Fosforografie, e, f. = obraz osvětlením látek jevících fosforescenci. Vz Ott. IX. 407.

Fosforoskop, u, m. Vz Ott. IX. 408.

Fosforovitý. F. ložiska. Nár. list. 1895. č. 61.

Fosforovodík, u, m. či fosfin = plyn bezbarvý. Vz Ott. IX. 408.

Fosforový. F. bronz, chlorid, kyselina, kysličník, těsto. Vz Ott. IX. 408.

Fosgen, *fosgenový plyn* = dichlorid karbonylu. Vz Ott. IX. 408., Vstnk. IV. 15.

Fóska, y, f., vz Fouska. Jevíč. Brt. D. II. 310.

Fossilisační process. Vstnk. III. 388.

Fošňák, u, m. = silný dlouhý hřeb kovaný ku připojování fošen na podkladky. Vz Ott. IX. 409.

Fotoelektřina, y, f. Vz Ott. IX. 411.

Fotofon, u, m. = přístroj k šíření zvuku do větší vzdálenosti světlem. Vz Ott. IX. 411., KP. VIII. 376.—378.

Fotofor, u, m. = nosič světla, svítící bečka po moři plovoucí. Vz Ott. IX. 412.

Fotogalvanografie, e, f., řec. = způsob vyráběti z fotografií vypouklé desky galvanickým přístrojem. Vz Ott. IX. 412.

Fotogen, u, m. = směs tekutých uhlovodíků. Vz Ott. IX. 412.

Fotograf. Vz Ott. IX. 412.

Fotografie = nauka o zobrazování předmětů chemickým účinkem světla. Vz Ott. IX. 413.

Fotogramm, u, m. Stč. P. př. 11., 134.

Fotogrammetrie, e, f., řec. = způsob používati fotografií terrainu ku zhotovování plánů situačních. Vz Ott. IX. 419.

Fotogravura, y, f. = umělý způsob reprodukční k zhotovování ploten měditiskových ku knihtisku způsobilých. Vz Ott. IX. 420.

Fotoheliograf, u, m. Vz Ott. IX. 420.

Fotochemický. F. indukce. Vz Ott. IX. 420.

Fotochemie, e, f. Vz Ott. IX. 420.

Fotochromatický, photochromatisch. F. therapie. Vz Ott. IX. 420.

Fotochromie, e, f. Ott. IX. 421.

Fotochromografie, e, f. (heliochromografie). Vz Ott. IX. 421.

Fotolatrie, e, f., řec. = *ctění světla*. Ott. IX. 421.

Fotolithografie, e, f., řec. = způsob přenášení kopií obrazů n. písem na kámen lithografický n. na zinek a učiniti je k tisku způsobilými. Vz Ott. IX. 421.

Fotometeor, u, m. = *svítivý meteor*. Ott. IX. 421.

Fotometr, u, m., řec. = nástroj k měření intensity světlové. Vz Ott. IX. 421.

Fotometrie, e, f., řec. = měření intensity světelné. Ott. IX. 421.

Fotopsie, e, f., řec. = subjektivní vidění různých úkazů světelných, blesků, ohnivých koulí atd. Vz Ott. IX. 429.

Fotoskulptura, y, f. Vz Ott. IX. 429.

Fototaktický. F. drážďivé buňky. Ott. IX. 429.

Fototaxis, e, f., řec. Vz Ott. IX. 429.

Fototechnika, y, f. = umění osvětlovati. Ott. IX. 430.

Fototypie, e, f., řec. Vz Ott. IX. 430.

Fotozinkografie, e, f., řec. Vz Ott. IX. 430.

Foukač, e, m., vz předcház. Fofráček. — F. = dlouhá roura k hotovení foukaného skla. Vz Ott. IX. 434.

Foukati. Někteří o to dosti fúkali; Hrdě mluvili a fúkali. Arch. XII. 87., 268. Fukaj, jak tě poli (pálí). Slez. Nov. Př. 263.

Fráčkář, e, m. = kdo nosí fráček (frak). Světz. 1893. 116.

Fraj-, *frej-*, *frý-*: frajmark, frejmark, frýmarčiti. Gb. H. ml. I. 139.

Frajdunk, *frejdlink*, *freylink*, *freyunk*, *fraydunk* = doba volnosti a veselí, doba celého týdne, po který trh trval. XVI. stol. Hrš. Nách. I. 553. Cf. Freylink (2. dod.).

Frajer. Les bez javora, jako děvče bez f-ra. Němc.

Frajmarčiti. Koupil od něho kuoň a nemaje peněz f-čil s ním **na** ryby (dal mu za něj ryby); F-čil dědinou, na dědinu s Janem. Arch. XIII. 454., 485.

Frakovitý. F. lišej. 1594. Zbrt. Tan. 154.

Framboise (fr., franboas) = lesní malina; ovocný likér z malin. Vilímk. Cenník.

Frána, y, m.; *Fráňa* dle Báča. Vz násl. František; — Fraňa, dle Káča = Františka. V. Klob. J. Hloušek.

Franc. Hojila krtice, france, prašivé hlavy atd. 1571. NZ. IV. 31.

Francek, cka, m., vz násl. František. Franci, nosijó rozumy v ranci. Na Žďársku. Nár. list. 1894. č. 234. odp. feuill.

Francie. Vz Ott. IX. 451. nn. Popis 451., horopis 453., geologické poměry 454., vodopis 457., podnebí 458., květena 459., zvířena 461., obyvatelstvo 461., zemědělství 465., průmysl 473., obchod 475., kommunikace 476., zámořské osady 480., poměry náboženské 482., školství a ústavy dobročinné 484., právní dějiny 487., finance 500., mincovnictví 503., vojenství 505., jazyk 507., literatura 509., filosofie 534., výtvarné umění 538., hudba 549., dějiny 569.

Francina, y, f. = Františka. Nár. list. 1894. č. 234. odp. feuill. Francina — laciná. Pokřikování na Žďársku. Ib.

Francka, y, f. = Františka. Us.

Francúchy, ulcus specificum, nemoc. Vz Mtc. 1894. 337.

Franěk, ňka, m., vz František (násl.). — *F. Václ.*, nar. 1846., řed. měšť. škol a spis. Vz Ott. IX. 613.

Franfor, u, m. = capart. Na f. něco roztrhati. Phľd. 1853. 526., 1893. 43. Tak f-ry z něj lietaly. Phľd. 1895. 387.

Franhářit = *hajfiť* (3. dod.).

Frankov, a, m., les ve Frýdecku. Vz Věst. opav. 1893. 7.

Franková, é, f. = míst. jm. ve Spiši. Phľd. 1894. 61.

Frankovský (Franěk Jos.), čes. herec, nar. 1840. Vz Ott. IX. 630.

Frankreyský = *francouzský*. F. krajiny. 1539. Vz Kbt. 2.

Franta Václ.; F. Jos. Šumavský. Vz Ott. IX. a František.

Frantěk, a, m., vz František.

František: *Franta, Frantěk, Frána, Franěk, Fráňa, Francek*. Kbrl. Cf. Kotk. 17.

Frapoun, a, m. = *chrapoun*. Selský f., 1640. Mus. 1894. 134.

Fraseologický, phraseologisch. F. slovník. Ott. IX.

Fraška. Vz Ott. IX. 653.

Frašný. 1418. Mus. fil. 1896. 89.

Fraštak, a, m. = Hlohovec na Slov. Phľd. 1894. 374. F. išieu, F. prišieu (= minul se cíle). Ib.

Fraternisovati s kým = bratříčkovati se, bratrství uzavříti. Ott. IX. 654.

Fraternita, y, f. = bratrství.

Frauenhoferovy čáry. Vz Ott. IX. 654.

Fraydunk, vz Frajdunk (3. dod.).

Frayz. Rukávce atlasové s f-zy plavými. Vz Fryžka, Wtr. Krj. I. 124.

Frbalka, vz Frgalka (3. dod.).

Frcálky. V Plavě u Budějov. NZ. IV. 56.

Frcati. Chlapaje jim, frcaje. Chč. S. 112.

Frclena, y, f. = ženská, která vše začne a nic nedodělá; frc sem, frc tam a nikde nic. Záp. Mor. Brt. D. II. 810.

Frclous, z něm. Filzlaus. Dšk. Jihč. I. 9.

Frča, e, f. = *kořalka*. Ve šviháčině. Brt. D. II. 520.

Frčati = *běžeti*. Phľd. 1896. 295.

Frčka. S chlapcuov frčky si hádzať. Slov. Čes. l. V. 159. Cf. List. fil. 1896. 156.

Fréd, *frejd* = *meze vinohradské*. Brt. D. II. 440. Vz Frejd.

Fregatka, y, f., tachypetes aquila, pták. Ott. IX. 666.

Fregatta parní, plachtová. Vz Ott. IX. 665.

Frejd, *fréd, frýd* = *samorostlý plot*. (Klobouky brň.) Brt. D. II. 514.

Frejířský rybník u Bartultovic ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 7.

Frejiti. S kým's nerostl, také s tím nefrej. Bl. Gr. 296.

Frejmark, vz Frajmark.

Frejunk zrušiti. 1566. L. posíl. II. 28.

Frekventovati, lat. = *navštěvovati*.

Frenalgie, e, f., řec. = *neuralgie nervu bráničného*. Ott. IX. 677.

1. **Frencl** Innoc. spis., 1818.—1862. Cf. Ott. IX. 679.

2. **Frencl,** u, m. = *stříhaná tkanice* (ve starých slovnících). Frencly dělali tkaničkáři. Sukně frencly premovaná. Wtr. Krj. I. 396., 400.

Frenologie. Vz Ott. IX. 679.

Frenštát m. Farkaštadt, od Farkaše. Čern. Př. 36.

Frésovací. F. stroj. Vz Ott. IX. 687. Cf. Frésa, výstružník.

Fresovati = *trápiti*. Příliš své srdce f-ješ. XVI. stol. NZ. IV. 308.

Fretka, vz Vreta, Ott. IX. 688.

Freylink, u, m., vz Frajdunk (3. dod.).

Freyunk, vz Frejunk, Frajdunk. Čel. Pr. m. I. 734.

Freýt, a, m., ve vojen., Gefreiter? Hrš. Nách. I. 215.

Frflačka, y, f. = *orčí rýma*. Brt. D. II. 491.

Frflati. Pod nos f. a huňarať. Phľd. XII. 544. Sedí pod pecú a žundre (hundre, frfle). Ib. 697.

Frgál, u, m. = *přeslének*. F. se dává na vřeteno, aby *frgalo*. Laš. Brt. D. II. 310. — F. = *placka*. Zábř. Ib. 473.

Frgalka, y, f. = *frkačka*. Dělaj f-ky (frbalky), jak je mizga. Slez. Nov. Př. 263.

Frgati. Vz předcház. Frgál.

Frgel = *zakrnělý plod*. Záp. Mor. Brt. D. II. 310.

Fricassée = maso bílé zadělávané n. dušené (též ryby, drůbež, mozek). Ott. IX. 694.

Frič, e, m., z Fridrich. Vz Fridrich a Kbrl. Sp. 15. O Fričech cf. Ott. IX.

Friček, čka, m., vz Fridrich (násl.).

Fričková, é, f., obec ve Spiši. Phľd. XII. 156.

Fričová Anna. Vz Ott. IX. 700.

Frida, *Frída*, y, m., vz násl. Fridrich. — F., vz Vrchlický. — F. *Bedř.*, nar. 1855., řed. vyšší dívčí školy v Praze a spis. Cf. Ott. IX. 701.

Frídek, dka, m., vz násl. Fridrich.

Fridrich, a, m.: *Frida, Frída, Frýda, Frídek, Frič, Fryč, Friček, Fryček*. Kbrl. Sp. 15.

Frisinský. F. zlomky. Vz Ott. IX. 717. Vydal dr. V. Vondrák r. 1896.

Frišná, é, f., slov. tanec. Čes. l. V. 252. nn., Phřd. 1896. 114.

Fritz Leop., lékař a čes. spis., nar. 1813. Vz Ott. IX. 723.

Frk (han.), *pisk* (záp. Mor.), *piskoř = husí brk*. Brt. D. II. 47., 497. — *Frky = dlouhé vlasy v týle*. Han. Ib. 310.

Frkačka, y, f., vz Čamrda (3. dod.).

Frkati. Vodou koho f. = *postříkovati*. Phřd. 1894. 706. — F-lo to okolo něho = lítalo. Phřd. 1895. 261.

Frněti. Kámen hozený, pták rychle letící frní. Brt. D. II. 310.

Frngati = *frčeti*. Han. Brt. D. II. 310.

Frňous. Někteří pak f-sy jako psi neb kočky mívali. Háj. 299. F. v XVI. stol. = *kozí brada* (vous). Wtr. Krj. I. 415.

Frňugat = *zlostně povrkovati*. Stará dívka enem f-gá. Val. Brt. D. II. 310.

Frol, u, m. = *flor*, *l* a *r* se přesmykly. Dšk. Jihč. I. 48.

Frórka = ozdobný obojek na krk jehňatům. Brt. D. II. 310.

Frolík, a, m., vz předcház. Florián.

Front, u, m. Tady je ořechů f. = *hojně*. Kroměř. Brt. D. II. 515.

Frost Václ., čes. paedagog. 1814.—1865. Ott. IX. 733.

Frsuchar, a, m., Versucher, m. Zemský v. Snm. I. 529. Cf. předcház. Ferzuchar.

Frúcimor, u, m. = *fraucimor*. Čern. Zuz. 58.

Frúdle, něm. Fluder = *žlab, splav*. Phřd. 1894. 545.

Fruktosa, y, f., druh cukru. Vstnk. IV. 22.

Frumar Adolf, nar. 1850., učitel v Praze. Vz Ott. IX. 737.

Fruwirthovka, y, f. = *ručnice*. Vz Ott. IX. (dod.).

Fryč, *Fryček*, vz Frič, Friček.

Frýd, u, m., vz Frejd (3. dod.). — **F.** = *hromada kamení drobného* s pole na mezi odklizeného. Brn. Brt. D. II. 311. — **F.** *tržní* = *mír tržní* = všem příchozím zaručena byla osobní svoboda, nikdo neměl býti zatčen mimo zloděje a zločince. Ott. IX. 741.

Frýda, y, f., ve vinohradě = *hranice, mez*. Mtc. 1893. 340. — **F.,** vz předcház. Fridrich.

Frýdečák, a, m., potok ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 7.

Frýdka, vz Kordula (3. dod.).

Frýdl, u, m., jm. meče. XVI. stol. Wtr. Krj. I. 609.

Frydra, y, f., cf. předcház. Flidra.

Frydrych. Odvozeniny vz v Kotk. 17. Cf. předcház. Fridrich.

Frýmarčiti. Cf. Frajmark, Frejmark.

Frysek, sku, m. = *plechová trubice na knot v lampě*. Brt. D. II. 311.

Frystunk, vz Fristunk. Snm. I. 278.

Fryšký, vz Tanec slov. (3. dod.).

Fryšná, vz Frišná (3. dod.).

Fryzloch, vz Vošlejch (3. dod.).

Fryžka, y, f., lat. frisium, vyšívaný obojek, ožidlí, vyšívané lemování. Wtr. Krj. I. 125., 171.

Fstruh, a, m., místo pstruh (*p* v *f* změněno). Gb. H. ml. I. 419.

Ftalazin, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 16.

Ftalazon, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 16.

Ftalein, u, m., barvivo. Ott. IX. 744.

Ftaleinanilid, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 9.

Ftalfenon, u, m., v lučbě. Ott. IX. 744.

Ftalový. F. kyselina. Ott. IX. 744.

Ftalylsuperoxyd, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 19.

Fto = *kto, kdo*. Ve Spiši. Phřd. 1893. 432.

Fuč. Už je fuč (= pryč, umřel). Phřd. 1894. 372.

Fučík, a, m., vz Tulák (3. dod.).

Fudrunk, u, m., z Förderung. Těchto f-ků aby užíval. Arch. XII. 420.

Fufna, y, f. Že vyhádže tú fufnu. Phřd. XII. 710.

Fufňavý. F. zpěv slepých žebrákov. Phřd. XIV. 231. F. hlas. Ib. 246.

Fuga v hudbě. Vz Ott. IX. 749.

Fugara. Cf. Phřd. 1893. 695.

Fugazditi = *uháněti*. F-dil, jako zajác do húšča. Phřd. XII. 697.

Fügner Jindř., 1822.—1865., spoluzakladatel čes. Sokola. Vz Ott. IX. 753.

Führer Robert, čes. sklad. 1807.—1861. Vz Ott. IX. 753.

Fuchs Jan, farář na Slov., básn. Phřd. 1895. 317.

Fuchsie, fuchsia, rostl. Vz Ott. IX. 758.

Fuchsin. Vz Ott. IX. 759.

Fujavica, e, f. = *vánice*. Brt. D. II. 311. Cf. Fúja.

Fujigat = *silně fučeti*. Val. Brt. D. II. 311.

Fujtáček, čka, m. = ptáček zpívající cifuj, cifuj! ČT. Tkč.

Fuk, u, m. = *štěrbina*, z něm. Fuge. NZ. IV. 211. (Chodsky).

Fukáč, e, m., vz Dyšák (3. dod.).

Fukarovati = *fukarem čistiti*. NZ. III. 225.

Fuklavě = nadutě, všetečně. F. mluviti. Wtr. St. nov. 173.

Fuknúť = *uhoditi*. Slov. Phřd. 1894. 745.

Fukosa, y, f. = *cukr v mořských řasách*. Ott. IX. 759.

Fúľati = *mazati, špiniti*. Smola ruky fúľa. Slov. Phřd. 1892. 586.

Fulfas, u, m., z Füllfass = *obdloužný obal*, v nějž vpravovaly paní a dívky pletence svých vlasů. XV. stol. Wtr. Krj. I. 81. Hlava zavitá f-sy a hedvábníky. Vlč. Lit. 212.

Fulgurit, u, m. = nová třaskavina prudká. Vz. Nár. list. 1893. č. 344. odp.

Fultrovaný. F. dvéře, proti obyčejným, lepší. Hrš. Nách. I. 515.

Fumarylsuperoxyd, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 19.

Fumigovati koho = nevšímati si ho. Phřd. 1896. 69.

Funda, y, f. = *psací náčiní*. ČT. Tkč.

Fundák, a, m. *Fundáci* = obyvatelé obce Pazuchy. ČT. Tkč. Slovou také *špejlikáři*.

Fundament. Ten má dobrý f. = rozum. Zlín. Brt. D. II. 515.

Fundamentalní články české. Vz Ott. IX. 771.

Fundanále. Barvíř (felčar) sázel jí f. (baňky). Kat. z Žer. 309.

Fundanel, z fontanella. Někomu f. (na nohu) vsaditi. Kat. z Žer. II. 3. Cf. předcház.

Fundatorství, n. Ukázali f. p. Albrechta. Arch. XII. 491.

Fundoš, e, m. = *grunt.* Slov. Phľd. 1894. 86.

Funkcionář = kdo zastává nějakou správní hodnost n. úřední službu. Vz Ott. IX. 777.

Funt, u, m., vz Font.

Fůra, z něm. Fuhre, nemělo *o,* ale dle analogie stejně znějícího kůra (korami) vyskytá se gt. pl. for, instr. forami. List. fil. 1895. 89.

Furfuranový. F. derivat. Vstnk. III. 6.

Furch Vinc., 1817.—1864., básn. Ott. IX. 779.

Furiant. Děvčata nemají hleděti na chasníky f-ty, jako nehledí se při ječmeně na fousy, nýbrž na zrno. Nár. list. 1894. č. 169. odp. feuill.

Furiják, a, m. = *furiant.* Brt. D. II. 311.

Furmančiti = furmaniti. Phľd. 1895. 355.

Furmaniti. Kdo chce f-niť, muśi cesty něhaniť. Mor. Čes. l. V. 419.

Fúsa. Má pod nosem f. a v hubě viks. Mor. Čes. l. V. 419. Cf. násl. Fúz.

Fůsa, y, f. = *vosa.* ČT. Tkč.

Fušaření, n. = *fušerství.* Dhnl. exc.

Futerník, a, m. = *kdo šil futra.* Mus. 1894. 498.

Futrmyce, e, f. = *kapišon, zimní čapka ženská.* Slez. Věst. opav. 1894. č. 4., 8.

Futyrovat si koho = *vážiti si.* Vých. Mor. Brt. D. II. 515.

Fúz, u, m. = *vous.* Mrdol fúzom = umřel. Slov. Phľd. 1894. 193.

Fuzl, u, m., vz Flegma (3. dod.).

Fykocian *(fykochrom),* u, m. = *modré barvivo.* Ott. IX. 791.

Fykoerythrin, u, m. = *červené barvivo.* Ott. IX. 791.

Fykofein, u, m., *hnědé barvivo.* Ott. IX. 791.

Fykochrom, u, m. = fykocyan.

Fykoxanthin, u, m. = *žluté barvivo.* Ott. IX. 792.

Fyllit, u, m. = *prahorní břidlice.* Ott. IX. 792.

Fyllokladodie, vz Kladodium (3. dod.).

Fylogenetický, phylogenetisch. F. zásada. Čl. L. Jos. 41., Vstnk. II. 570. F. vývoj. Živa. 1893., Mus. 1894. 573.

Fysiater, tra, m. = *lékař přírodní.* Ott. IX. 793.

Fysickochemický. F. process. Krej. Psych. 31.

Fysickopsychický. F. element. Krej. Psych. 35.

Fysik, a, m., vz. Ott. IX. 793.

Fysika, vz Ott. IX. 793.

Fysiognomie = *ústa.* V mluvě praž. Pepíků. Herm. Bod. Praž. 39.

Fysiolog, a, m., vz Ott. IX. 799.

Fysiologickopsychologický. F. princip. Mus. 1894. 436.

Fysiologický. F. psychologie. Mus. 1894. 435.

Fysiologičnosť, i, f. Mus. 1894. 440.

Fysiologie. Vz Ott. IX. 800.

Fytolith, u, m. = *rostlinná zkamenělina.* Ott. IX. 802.

Fytomorfologie, e, f. = *rostlinný tvarozpyt.* Ott. IX. 802.

Fytopalaeontologie, e, f. = rostlinná palaeontologie. Ott. IX. 802.

Fytopathologie, e, f. = nauka o nemocech rostlin. Ott. IX. 802.

G.

G *praslovanské.* Gb. H. ml. I. 312. — **G** *psalo se* literou *g,* od XVI. stol. *ǵ* n. *ğ;* poněvadž *g* bylo = *j;* když pak pro *j* voleno bylo *j,* psalo se zase jen pouhé *g.* Gb. H. ml. I. 452. Cf. o *g* Ott. IX. 803. V Brn., u Litovle, Konic, Jevíčka, u Kroměř., Zlína, Zábř. *g* často se slýchá: dragač, fagan; na Zábř. jmenovitě m. *k;* u Kroměř., Kunšt. a Zlína slyšeti vedle něho i *h.* Cf. Brt. D. II. 17., 129., 166., 234. Na Slov. se i v mnohých domácích slovech objevuje. Vz Pastr. L. 143. — **G** *se mění* 1. v *z,* lok. bozě z bogě; 2. *h:* gora hora, od pol. XIII. stol.; 3. *k:* cikán, trakař z něm. tragen, Mtz., kalup, krunt; 4. *d* na Mor.: pudmistr, dbeł v. gbeł. Gb. H. ml. I. 455.—458. V jihozáp. Čech. vyskytá a mění se *g* v: *k, j, t, d, ď.* Vz Dšk. Jihč. I. 29. *G* v chromeckém podřečí na Mor. Vz List. fil. 1894. 94. Změny jeho na Kroměř. a Zlínsku vz v Brt. D. I. 16., 17., II. 17. — **G** *cizí* zůstalo: striga z lat. striga; dílem je za ně 1. *h:* husa z germ. gans; 2. *k:* okurka z angurium, potkan, kvalt; 3. *j:* jenerál, Jenofa atd. Cf. Gb. II. ml. I. 458. — **G** *se přisouvá:* gúsěnina, húsenina. Vz Gb. H. ml. I. 459. U Zábř. v grybrzlata, u Kunšt. v rozglósknót. Brt. D. II. 129., 234. — **G** *se odsouvá:* rafije z lat. graphium, Mtz., Anežka z Agnéžka. Gb. H. ml. I. 459. Aušpurk. Y. Kal. 37. a j. G se odsouvá v jihozáp. Čech. Vz Dšk. Jihč. I. 29.

Gaba Frant., nar. 1829., čes. stenograf. Vz Ott. IX. 804.

Gabať. Také slov. Phľd. 1894. 375.

Gabbronit, u, m. = *skapolith.* Ott. IX. 805.

Gabler Vil., nar. 1821. Vz Ott. IX. 810.

Gabriel. Odvozeniny vz v Kotk. 18.

Gadolinit. Cf. Ott. IX. 817.

Gagor. G-ry nésti = *dítě se dvou stran pod pažděmi nésti.* Čejč. Hled k.

Gagorce. Uvedený citat také v Phľd. 1895. 391.

Gagorovský. P. G. = houser. Čejč. Hledík.

Gagotať, vz Čagotať (3. dod.).

Gahnit. Cf. Ott. IX. 821.

Gaj, e, m. Řezníci chodí do gaje (vsi; Gau?) Zábř. Brt. D. II. 515., 129.

Gajc, e, m. = *kolovrátek na předení.* Zábř. Brt. D. II. 129., 441.
Gajdy = *záda.* Vzala děťo na gajdy. Laš. Brt. D. II. 311. — **G.** = *dudy.* Na jedny g. píska. Slov. Nov. Př. 643.
Gäjovat nač = *haněti co.* Slov. Phľd. 1893. 637.
Galaktan, u, m., složitý uhlohydrat. Ott. IX. 831.
Galaktit, u, m., druh natrolithu. Vz Ott. IX. 831.
Galaktosa, y, f. = cukr z dulcitové řady hexos. Vz Ott. IX. 832., Vstnk. IV. 21., 22.
Galanda. Nitr. Phľd. 1895. 519.
Galanes, druh doutníků. Us.
Galantón m. galantom. List. fil. 1895. 432·
Galaš Jos. H. Vz Ott. IX. 834.
Gáľat = *do důlku házeti; džgáť do sebe* (jídlo). Brt. D. II. 311.
Galečky, pl., m. = *moučné jídlo.* 1701. Věst. op. 1893. 47.
Galech, u, m. = *kalich.* Zábř. Brt. D. II. 129. — **G.,** cf. Sejček (3. dod.).
Galein, u, m. = *barvivo.* Ott. IX. 839.
Galej, e, f. = loď. Vz Ott. IX. 839.
Galenit. Vz Ott. IX. 840.
Galík, a, m., os. jm., vz Havel (násl.).
Galilejský. Je g. (opilý). Slov. Nov. Př. 599.
Galla, y, *Gallaš,* e, *Gallat,* a, m., vz násl. Havel.
Gallacetofenon, u, m., žlutý prášek. Ott. IX. 854.
Gallat Alois a Jarosl. Vz Ott. IX. 857.
Galli Jiří, David, Jan, Pavel. Vz Ott. IX. 860.
Galli-um, a, n., vzácný prvek z kovů, zemin. Ott. IX. 869.
Gallování = Gallem vynalezený způsob zlepšování příliš kyselého vína, zvl. meštu. Vz Ott. IX. 870.
Gallový. G. kyselina. Vz Ott. IX. 870., Vstnk. III. 408.
Gallskosť, i, f., Gallicität. NZ. II. 630.
Galon. Osm loktí galonův. 1672. Věst. op. 1892. 8. — **G.** v architek. Vz Perlovec v dod.
Gálovica, e, f. = *hůl.* Mor. Nár. list. 1896. č. 128. odp. feuill.
Galša, e, f., území v Novohradě na Slov. Phľd. XII. 75., 423.
Gaľúnky, pl., m. = *ozdobná lemůvka ženských střevíců.* Val. Brt. D. II. 311.
Galvaň, ě, f. = *levice.* Brn. Brt. D. II. 311.
Galvanický. G. barvení kovů, batterie, jiskra, lékařství, proud, řetěz, rytí, sloup, světlo. Vz Ott. IX. 876.
Galvanism-us, u, m. Vz Ott. IX. 877.
Galvano = odlik dřevorytu. KP. VIII. 232.
Galvanofor, u, m., elektrické rozžehadlo. Vz Ott. IX. 879.
Galvanoglyfie (glyfografie) = způsob zhotovovati vypouklé tiskací desky galvanoplastikou. Ott. IX. 879.
Galvanografie, e, f. = galvanoplastické zhotovování desk sloužících k otiskování obrazů provedených v tušovaném způsobu. Vz Ott. IX. 879.
Galvanochromie (elektrochromie, metallochromie) = způsob zdobiti lesklé kovové předměty skvělými duhovými barvami elektrolytickým působením proudu. Vz Ott. IX. 880.
Galvanokaustický nůž (drát). KP. VIII. 213.
Galvanokaustika, y, f. = galvanické leptání desk ocelových, měděných a zinkových k účelům umění grafického. Vz Ott. IX. 880., KP. VIII. 212.
Galvanoměr (galvanometr) = přístroj zakládající se na elektromagnetickém působení proudu, kterýmž možno stanoviti kvantitativně intensitu proudovodu. Vz Ott. IX. 881.
Galvanoplastika, y, f. = zhotovování věrných odlitků různých předmětů elektrolytickým působením proudu elektrického. Vz Ott. IX. 882., KP. VIII. 230.
Galvanoskop, u, m., vz Rheoskop (3. dod.).
Galvanostegie či galvanické pokovení = trvalé pokrývání kovových předmětů vrstvami jiných kovů proudem elektrickým. Vz Ott. IX. 886., Vstnk. III. 402., KP. VIII. 218.
Galvanotechnika, y, f. = srážení kovů elektrickým proudem. Dělí se a) na galvanoplastiku, b) na galvanostegii. Vz KP. VIII. 16., 217.
Galvanovati = elektrickým (galvanickým) proudem jisté výkony prováděti, ku př. pozlacovati, poniklovati atd. Vz Ott. IX. 887.
Gamaely, *kamaje* = drahokamy s obrázky na nich vypoukle pracovanými. Wtr. Krj. I. 535.
Gamba = *jedovatá houba.* Val. Brt. D. II. 510.
Gambir (katechu gambir) = *zahuštěný extrakt,* vyvařený z listův a letorostů mařinkovité rostliny uncaria gambir.
Gaňa, ě, f. = *slina kanči.* Brn. Brt. D. II. 311.
Gáňa = *káně.* Pomor. Brt. D. I. 30., Mtc. 1893. 301.
Ganduš, e, m. = *dlouhý kabát, dětský kabátek* (Jevíčko), Brt. D. II. 311.; *špenzr* z modrého sukna, *rukávník, grytka* (Zábř.). Ib. 129., 468.
Gániaci = *zevlující.* G. pohľad. Phľd. 1895. 735.
Ganit = *slintati.* Brn. Brt. D. II. 311. Cf. Gaňa (3. dod.).
Gániť = *hleděti jako gáňa.* Křivým okom gáni naň. Phľd. 1894. 314.
Gangraena, y, f. = *sněť, úmrť* některého údu nebo organu. Vz Ott. IX. 900.
Gánka, y, f. = *kánka* (mor.), *párta* (na uh. Slov.). NZ. IV. 434.
Ganoidní ryby. Vz Ott. VII. 294.
Ganšovať = *haniti.* Vel. Revúce. Phľd. 1893. 373.
Gapel, něm. Göpel, m. Robí jako v gapli = těžko a tvrdo. Slov. Phľd. XII. 254. — **G.** = míst. jm. na Slov. Phľd. XII. 99.
Garafia, e, f., vz Slzičky (3. dod.).
Garanční. G. fond. Ott. IX. 909.
Garaf. Něgaraj (nešťouchej) do osův, to tě nepoštipu. Slez. Nov. Př. 252.
Garazda = *hluk.* Cez noc čo ešte narobí g-dy (rozvlněná řeka). Slov. Phľd. 1894. 233.
Garbiar = *garbár, garbíř.* Phľd. 1896. 217.
Garbiarna, y, f. = *jirchárna.* Phľd. 1895. 228.

Garbírský. G. kalhoty (ze sprosté kůže). Věst op. 1892. 28. Cf. Garbíř.
Garbovec, vce, m., děd. v abaujské stolici. Phľd. 1895. 383.
Garda, y, f. = čes. národní tanec z r. 1848. Ott. IX. 917.
Gardovák, a, m. = kůň gardisty. Vrch. Tryz. 334.
Gargula = *hanácký čepec svatební; čepec,* jejž nosí vdané ženy pod šátkem. Brt. D. II. 465.
Garnát. Vz Ott. IX. 923.
Gasa, y, f. = *kassa.* Mor. Kruml. Brt. D. II. 209.
Gasometrie, e, f. = měření a určování plynů. Ott. IX. 936.
Gasopyrion, a, n. (tachypyrion) = elektrické rozžehadlo. Ott. IX. 936.
Gastrilogie, e, f. = *břichomluvectví.* Ott. IX. 945.
Gastroektomie, e, f., řec. = vyřezávání části stěn žaludkových. Vz Ott. IX. 945.
Gastrologie n. *gastronomie,* e, f. = theorie umění kuchařského a jedlického. Vz Ott. IX. 946.
Gastropegie, e, f. = *obrna žaludku.* Ott. IX. 947.
Gastrorhagie, e, f. = krvácení žaludku. Ott. IX. 947.
Gastrorhoea, e, f. = dávení tekutiny ze žaludku pocházející. Ott. IX. 948.
Gastroskopie, e, f. = *ohledání nitra žaludku.* Ott. IX. 948.
Gastrotomie, e, f. = *řez žaludku.* Ott. IX. 948.
Gataľa = kdo chodí v gatích (plátěných). Val. Brt. D. II. 312.
Gatice, pl., f. = *nohavice.* Laš. Brt. D. II. 467. Cf. Gatě (3. dod.).
Gatoň, ě, f., jm. pole ve Spiši. Phľd. XII. 75., 423.
Gauč Jiří, 1733.—1806., čes. zpěvák. Ott. IX. 955.
Gaudentius. Odvozeniny vz v Kotk. 18.
Gaval = kaval? Brt. D. II. 113.
Gavdžať = pištěti. Slov. Phľd. 1893. 637.
Gavial. Vz Ott. IX. 965.
Gavím v prvních dodatcích chybně, oprav v: gavún. V druhých dodatcích správně gavún.
Gavotta, y, f. = druh. hudeb. skladby. G. pro dvoje housle. Dhnl. exc.
Gávran, a, m. = *havran.* V Lohovci. Mtc. XVIII. 244.
Gaylussit. Vz Ott. IX. 970.
Gáz = *petrolej,* sl. cizí. Brt. D. II. 515.
Gazda. Mastný n. starý g. = bohatý. Slov. Phľd. 1894. 440. — **G.** Vojt. Vz Ott. IX. 971.
Gazdina. Každá g. sama vie, ako jej v hrnci vrie. Slov. Nov. Př. 275.
Gazdovati. Dobrý gazda pracuje, múdra žena gazduje. Phľd. 1895. 187. — G-val od tisíce ku stu. Nov. Př. 600.
Gazdovlivosť, i, f. = *spořivosť.* Na g. dievčete dáti. Phľd. 1895. 523.
Gazdovstvo, a, n. Pri g-stve aby čtyři ruky mal. Slov. Phľd. XII. 163.
Gazdův. Od gazdových očí rozmáhá se statek ovčí. Šariš. Phľd. 1895. 377.
Gázový. G. svetlo = *plynové.* Slov. Phľd. 1894. 606.

Gbel, z něm. Kübel, střlat. cupellus. Čern. Př. 72. — **G.** = *studánka menší.* Cf. Bližka (3. dod.). Strakon. Čes. l. V. 28.
Gbelezo, gwelico, kbelík, kbelyko, kwelczo. Eml. Urb. 35., 36.
Gde, gdo, gdy = *kde, kdo, kdy,* také v Čech. Dšk. Jihč. I. 29.
Gderý m. který ve střed. Čech. Mus. 1895. 182.
Gdule. Háj. Herb. 86. a. *Kdule.* Ib. 268. b.
Gebloň, ě, m. = *svéhlavec.* Jevíč. Brt. D. II. 312.
Gebuľa = *gebule.* Slov. Phľd. 1893. 15., Brt. D. II. 312.
Gec! Citoslovce, kterým se pobízí tele. V Chromči na Mor. List. fil. 1894. 75.
Gécal, a, m., vz Chřástel (3. dod.).
Gecan, a, m., vz Chřástel (3. dod.).
Geceľa = *nedělní sukně.* V Honte. Popis vz Phľd. 1894. 311.
Gecelovce, ves v Gemer. Phľd. 1895. 389.
Gecgál, a, m., vz Chřástal (3. dod.).
Gecnouti = *čapnouti.* Jevíč. Brt. D. II. 312.
Géganice, e, f. = *peřina.* Ve šviháčině. Brt. D. II. 521.
Gégavá = *husa.* Ve šviháčině. Brt. D. II. 521.
Gehlenit, nerost. Vz Ott. IX. 988.
Geisslová Irma, nar. 1855., spis. Vz Ott. IX. 993.
Geitler Leop. Vác., 1847.—1885. Cf. Vz Ott. IX. 993.
Gejcal, a, m., vz násl. Chřástal.
Geko. Cf. Ott. IX. 997.
Gelatina = jemný bezbarvý klih. Vz Ott. IX. 999.
Geleta. Také Slov. Phľd. 1893. 695.
Geltaše, z něm. Geldtasche. Mor. Nár. list. 1896. č. 210. feuill.
Gemba = huba. Podz sem, hleba, g. hotová (nepečlivec). Šariš. Phľd. 1895. 377.
Gemer, a, m. = obec v Gemersku. Phľd. XII. 423.
Genec, nce, m. = *sud, bečka.* U Brezna na Slov. Phľd. 1893. 304.
General. Uměla poroučeti jako g. a jazyk měla jako břitvu. Šml. I. 148. — **G.** = *rozkaz dávati svědomí.* 1568. L. posíl. I. 12., 69.
Generator elektrický = *přístroj,* který přivedenou mu energii určitého druhu přeměňuje v energii jiného druhu. Vz KP. VIII. 66. nn. G. hlavní = stroj, kterým se elektrický proud vzbuzuje. KP. VIII. 383. Polymorfní g. elekt. KP. VIII. 105. nn. G. = pec n. kotel sloužící k výrobě plynů. Vz Ott. IX. 1021.
Genitiv absolutní. Tehda připravených všech, kteréž potřebné biechu na cestě, učinil jest požehnání otci svému, tunc paratis omnibus. Té pak noci rozpálených jater rybích zahnáno bude ďábelství, incenso jecore. Minulé pak noci třetí přijmeš pannu, transacta nocte tertia. XV. stol. List. fil. 1894. 111. Kdy se počalo užívati genitivu m. akkusativu u jmen osob, zvířat (hada m. had). Vz Gb. Ruk. 549. Cf. o gt. Ott. IX. 1022., Brt. D. II. 286., Kla. Skl. 58.—66. — Gt. m. dativu: Pôjdem ja dobrých ľudí slúžiť. Dobš. III. 44. Cf. Pastr. L. 53.
Gentiopikrin je glykosid. Vz Ott. X. 6. a.

Gentisin. Vz Ott. X. 6.
Geocentrický. G. názor světa. Stč. P. př. 103.
Geodesie, e, f. = *nauka o podobě a velikosti země.* Vz Ott. X. 8.
Geodynamický. G. činnosť. Vstnk. IV. 137.
Geofagie, e, f. = *požírání, jedení země.* Ott. X. 11.
Geofysika, y, f. = fysikalní geografie. Mus. 1893. 595., Vstnk. II. 560., IV. 133., Ott. X. 14.
Geologický. G. mappy, společnosti, ústavy, výskumy, útvar. Vz Ott. X. 14.—19.
Geologie Europy. Vz Ott. VIII. 867. nn., X. 23.
Geometr, *geometrie.* Vz Ott. X. 28., 29.
Geoplastika = nauka o formách povrchu zemského. Ott. X. 36.
Geostatika. Vz Ott. X. 43.
Geotropismus. Vz Ott. X. 43.
Gepard. Vz Ott. X. 45.
Geref, é, f. = nějaký lék. Mtc. 1894. 331.
Gergelice, e, f. = kořalka.
Gerhard. Odvozeniny vz v Kotk. 18.
Gerľa = *řídká polívka, grolia.* Val. Brt. D. II. 475.
Gerlický. G. peníz, 16 jich = sedmi penízům českým. 1530. Snm. I. 350.
Germanisace, e, f., vz Ott. X. 66. nn.
Germani-um, a, n., prvek kovový. Vz Ott. X. 69.
Germanský. G. filologie, práva, jazyky. Vz Ott. X. 70. nn.
Germinativní infekce. Vstnk. III. 385.
Gerontox-on, a, n. = oblouček starců, stářím vznikající kruhovitý zákal rohovky. Čas. čes. lék. 1888. 51.
Gerovina, y, f. = jarus, kozí noha, rostl. Brušp. Hledíková.
Gever, u, m. = *geverec, klobouk* (zastr.). Val. Brt. D. II. 468.
Gibbon. Vz Ott. X. 111.
Gigantové. Vz Ott. X. 120.
Gigazde na Šumiaci, *šminky* v Gemer., okolo Hrušova *bicki*, v Turci *poľky* = *angrešt,* ribes grossularia. Phľd. 1895. 443.
Gigrle, něm. Giegerl = *švihák* opičící se pitvorně a zvrhle po modě. Vz Ott. X. 122.
Gigula, y, f., témě Lysé Hory a les nad Krásnou ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 7.
Gigulka, y, f., hora a trať u Krásné. Věst. op. 1893. 7.
Gigulská, é, f., přítok Černé ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 7.
Gimeš, míst. jm. v Nitře. Phľd. XII. 74.
Gindely Ant. Vz Ott. X. 133.
Giraltice, ves v Šariši. Phľd. 1895. 439.
Girant, *indossant, indossovatel, rubopisec* = osoba směnku na jiného převádějící. Vz Ott. X. 149.
Giratář, *indossatář, indossovník, rubopisník* = osoba, na kterou směnka byla převedena. Vz Ott. X. 149.
Girinča, území v Požúnsku. Phľd. XII. 423.
Girland = stonky, zoubky na holubince vyšívané. NZ. IV. 148.
Giro, *indossement* = zvláštní způsob převodu skripturních obligací. Vz Ott. X. 149.
gj mění se v ž: stráž m. ze sorgjь, stráže f. ze sorgja, lože z logje. Vz Gb. H. ml. I. 453.
Gľač, e, f. = *kleč* u pluhu. Vz Kleč.
Glagol, u, m. Cf. Dob. Dur. 312., 317.
Glagolice. Vz Hlaholice, Ott. XI. 332. nn.
Glajt, vz Glejt.
Glajtovati. Pakliby kdo zločince g-val. 1530. Snm. I. 372.
Glajtovník, vz Glejtovník.
Glám, u, m. = gláňa (3. dod.).
Gľán, u, m. Voda jako g. (kalná). Laš. Brt. D. II. 312.
Gláňa, ě, f., *glam* = *ruka* (s opovržením). Han. Brt. D. II. 312.
Glaserit. Cf. Ott. X. 175.
Glasura. Vz Ott. X. 182.
Glasurovač, e, m., Glasierer. Sterz. I. 1106.
Glauberit, vz Ott. X. 179.
Glaukodot, kyz arsenový. Vz Ott. X. 180.
Glaukofan. Vz Ott. X. 180.
Glaukom, u, m. = zákal zelený. Ott. X. 180.
Glaukomatom, u, m. Schb. Nád. 23.
Glaukomatosní insult. Schb. Nád. 36.
Glaukonit, u, m. = drobná zrnka zarostlá v jílech, slínech atd. Vz Ott. X. 180. b.
Gľcat = *strkati.* Han. Brt. D. II. 312.
Gléč, e, f. U Moravičan. Brt. D. II. 113.
Glejárna, y, f. = *klihárna.* Phľd. 1895. 228.
Glejtovník, a, m. = kdo měl glejt. Ott. X. 188.
Gleňa, nadávka. Jevíčko. Brt. D. II. 312.
Glentat = *slintati.* Jevíčko. Brt. D. II. 312.
Gleyczman, a, m., z Geleitsmann. Arch. XII. 541.
Gleth, u, m., litargium, rostl. 1490. List. fil. 1893. 395.
Glezg. G-ga chytil. Phľd. 1894. 441.
Glgač, e, m., vz Chřástal (3. dod.).
Glgáň, hora u vsi Žabínce v Trenčan. Phľd. 1895. 603.
Glgavý. G. kůň = *který do sebe říhá.* Brt. D. II. 312.
Glgoň, ě, m. = *kůň,* jemuž při pití v hrdle glgá (vada koně). Brt. D. II. 312.
Glgotanie, n. = *klokotání.* Vz Glgotať. G. potôčka. Phľd. XII. 267.
Glhánský = *velmi dlouhý.* V Tekovsku u Jastrabie. Phľd. 1895. 441.
Gliadin, u, m., *rostlinný klih.* Vz Ott. X. 190.
Glič, e, m. = *klíč.* Zábř. Brt. D. II. 129.
Glich, u, m. = *klih.* Tišn. Brt. D. II. 186.
Glimat, vz Šimrať.
Glintati se = *viklati se.* Ždánice. Brt. D. II. 312.
Glioangiosarcom, u, m. Schb. Nád. 50., 5.
Gliom, u, m. = *druh nádoru očního.* Vstnk. II. 573., Schb. Nád. 3. nn.
Gliomatosní, gliomatisch. G. buňka (ku př. v oku), novotvar. Schb. Nád. 9., 19., 3.
Gliomový. G. buňka. Schb. Nád. 38., 12.
Gliosarkom, u, m. = nádor z gliomu a sarkomu kombinovaný. Schb. Nád. 16., 5.
Glnět n. *glonět* někde = *čučeti, meškati.* Jevíčko. Brt. D. II. 312.

Glôbišek, ška, m., míst. jm. na Slov. Phľd. 1895. 3.
Globus. Cf. Ott. X. 199.
Glomp, u, m. = *hlúb, košťál.* U Polhory na Slov. Phľd. 1895. 58.
Gloňa, *žgloňa,* ě, m. = nevýprava, šukavec. Jevíčko. Brt. D. II. 312.
Glonět, vz Glnět (3. dod.).
Glos *Jan,* ev. farář, spis. okolo 1790. Phľd. 1895. 353.
Glossa = hl. vysvětlení provincialismův a slov méně známých, zastaralých. Vz Ott. X. 205., Vlč. Lit. 12., 34.
Glossograf, a, m. = *kdo píše glossy.* Vz Ott. X. 205.
Glot, u, m. = ? Kacabajka glotem lemovaná. Duf. 204.
Glukodin, u, m., *bělavá tekutina.* Vz Ott. X. 213.
Glukodinový. G. prach (třaskavina). Vz Ott. X. 213.
Glukoheptosa, y, f., v lučbě. Vstnk. IV. 23.
Glukonový. G. kyselina. Vz Ott. X. 213.
Glukosa, *glykosa,* y, f. = *cukr hroznový* n. *škrobový.* Vz Ott. X. 214., Vstnk. IV. 118.
Glukosan, u, m. Vstnk. IV. 21.
Glukosamin, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 27.
Glukosidoglukonový. G. kyselina. Vstnk. IV. 23.
Glundati se = *hrbiti se.* Val. Brt. D. II. 312.
Glurať = *kaliti vodu.* Laš. Brt. D. II. 312.
Gluten, u, m. = *bylinný lep.* Ott. X. 215.
Glutin, u, m. = *klih z kostí.* Ott. X. 215.
Gluvat = *klovati.* Zábř. Brt. II. 129.
Glyceral, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 467.
Glycerid, u, m., v lučbě. Vz Vstnk. IV. 144., Ott. X. 215.
Glycin, u, m., v lučbě. Vz Ott. X. 217.
Glycirrhizin, u, m., v lučbě. Vz Ott. X. 217.
Glyfografie, e, f., vz Galvanofor (3. dod.).
Glykogen, u, m., v lučbě. Vz Ott. X. 217.
Glykocholový. G. kyselina. Ott. X. 217.
Glykokoll, u, m., v lučbě. Vz Ott. X. 217.
Glykoll, u, m., v lučbě. Vz Ott. X. 217.
Glykonin, u, m., v lučbě. Ott. X. 217.
Glykonský. G. verš. Ott. X. 217.
Glykosa, y, f., vz Glukosa (3. dod.).
Glykosamin, u, m., v lučbě. Vz Ott. X. 217.
Glykosid, u, m., ve šťávě stromu upasového, Antiarin, m. Sterz. I. 220., Ott. X. 218., Vstnk. IV. 22., 170.
Glykosurie, e, f. = *objevování se cukru v moči.* Vz Ott. X. 218.
Glykuronový. G. kyselina. Ott. X. 218.
gn. Za cizí *gn* je české *hň* v. *hn:* hnetu, hnětu, něm. kneten z germ. gnet. Gb. H. ml. I. 377.
Gnězno = *Hnězdno.* Háj. Herb. 67., 241. a jinde.
Gniavenie, n., Alpdrücken, n. Slov. Phľd. XII. 38.
Gniaviť, vz předcház. Chodilo to jednu dievku g. Slov. Phľd. XII. 38.
Gnomové. Vz Ott. X. 228.
Gnostikové. Vz Ott. X. 229.
Gnu. Vz Ott. X. 230.
Gobelin (goblen) = *tkaný obraz.* Vz Wtr. Krj. I. 36., Ott. X. 231.
Gobelinový. G. steh. Čes. l. V. 227.
Goboča, e, f., dolina ve Spiši. Phľd. XII. 75., 423.
Godać = *hovořiti.* V Hor. Spišsku. Phľd. XIV. 255.
Godľa = *polívka z ovaru.* Frydlant. Brt. D. II. 485.
Goël, hebr. = vyprostitel; bratr muže, který zemřev nezanechal mužských potomků. Povinností jeho bylo pojmouti vdovu bratrovu za ženu k zachování jména a majetku jeho. Rút. 25.
Goleštán, a, m., vrch v Trenčan. Phľd. 1893. 475.
Golfový proud. Vz Ott. X. 264.
Golier, u, m. = *límec* (u košile). Slov. NZ. III. 402. Chytil ho za g. Phľd. XII. 206. Vz Golír, Goriel.
Goljerik, u, m., vz Golier. G. u plecka. Phľd. 1894. 254.
Goll Jarosl., nar. 1846. Cf. Ott. X. 271.
Golva = *vole.* Také mor. Mtc. 1894. 332.
Golvatý = *volatý.* G. člověk. Mtc. 1894. 332.
Gómat = *hádati, domýšleti se.* Holešov. Brt. D. II. 313.
Gombarka, y, f. = šňuročka na lajblíku. Slov. Phľd. 1894. 254.
Gomboška, y, f. = *špendlík.* Šarišsko. Phľd. 1895. 256.
Gommelin, u, m., druh dextrinu, bílý prášek. Ott. X. 283.
Gonalgie, e, f. = bolesť kolenní. Vz Ott. X. 286.
Gonarthritis = zánět kloubu kolenního. Vz Ott. X. 286.
Gónek, nku, m., z něm. Gang = *ulička.* Jevíčko. Brt. D. II. 515.
Goniometr příložný, odražný. Ott. X. 293.
Goniometrie, e, f., vz Ott. X. 294.
Gonkář, e, m. = *vězeň,* kterého užívají k menším pracem ve vězenském domě, ku př. k čištění chodeb. Z něm. Gang. Světz. 1894. 242. a.
Gonohaemie, e, f. Čes. lék. 1888. 54.
Gonokokk, u, m. Čes. lék. 1888. 54.
Gořalka. Křesťanská duše, puč mně dva groše, kópím si goŕalke, žere mě v břoše. Velatice. Hledík.
Goriel, u, m. = *golier.* Slov. NZ. III. 402.
Gorilla. Vz Ott. X. 323.
Gorský = *gorický.* G. hrabství. 1537. Snm. I. 407.
Goryš, e, m., vz Žabina (3. dod.).
Goslarit, u, m. Vz Ott. X. 344.
Gostivít, a, m. = Hostivít, os. jm. u Kosmy.
Gotinky, Göttingen. Vz Ott. X. 354.
Goulardova voda. Vz Ott. X. 372.
Grabiša, dle Bača, os. jm. u Kosmy.
Gracial, lat. = dar z milosti, díku a uznalosti, zpropitné. Ott. X. 436.
Gracialista, y, m. = patentalní invalida. Nár. list. 1896. č. 128. Cf. předcház. Gracial.
Gracón *(gracoun)* = stříbrné a zlaté porty na ženské kordulce. Han. Brt. D. II. 313.
Gradient, u, m., vz násl. Spádnice, Ott. X. 390.

Gradl = keprovaná látka lněná nebo bavlněná, hustá, prostředně silná. Ott. X. 391.
Gradual, u, m. = zpěvník obsahující v sobě mešní zpěvy. Wtr. Živ. c. 985.
Grafikon = *znázorněný jízdný řád železničný.* Ott. X. 398.
Grafofon, u, m. = *druh fonografu.* Ott. X. 398., KP. VIII. 382.
Grafochemie, e, f. Vz Ott. X. 398.
Grafologie, e, f. Vz Ott. X. 398.
Grafomanie, e, f., řec., Schreibsucht, f. Nár. list. 1895. č. 9. feuill.
Grafometr, u, m. Vz Ott. X. 399.
Grafotypie, e, f. = *hotovení desk tiskacích.* Ott. X. 400.
Grajciar, u, m. = *krejcar.* Lepší častý g., ako neskorý zlatý. Slov. Nov. Př. 442.
Gramloň, ě, m. = kdo má gramle, nemotorné ruce. Dol. Brtch., Brt. D. II. 313. Vz Gramľa.
Gramm = $^1/_{1000}$ kilogrammu. Ott. X. 408.
Grammatický m. chromatický. G. harmonika. Us. List. fil. 1894. 187.
Grammatikové. Vz Ott. X. 409.
Grammofon, u, m. = *apparat zvukopisný.* Vz Ott. X. 410.
Gramotný. Psaný jazyk není toliko pro několik vyvolených, ale pro každého g-ho. Mus. 1894. 160.
Gran, a, m. = *chlapík?* Slov. Nár. list. 1895. č. 330. odp. feuill.
Granalie, lií, f. = kousky stříbra, které se z roztopeného stříbra litím ho do studené vody utvořily. Z granum, zrno. Phľd. XII. 561.
Granát. Vz Ott. X. 417. Jeho oči jiskřily se jako g-ty. Nár. list. 1894. č. 182. odp. feuill. — **G.** = *druh piva tmavého.* Us.
Grandomania, e, f. = *slavomam.* Phľd. 1893. 577.
Graneček, čku, m., dříve = police na mísy, talíře, nyní na knihy a jiné drobnosti. CT. Tkč.
Granulace, e, f. = *zrnění.* Slov. zdrav. 427.
Granulační tkaň. Vstnk. II. 503.
Granulom, u, m. Schb. Nád. 14.
Granulovaný. G. látka. Schb. Nád. 5.
Granulovati = *stíženu býti granulací.* Čas. čes. lék. 1888. 53.
Graptolithický, řec. G. zrna. Vstnk. III. 387., II. 493. Vz Graptolithový.
Graptolitholog, a, m. Vstnk. III. 388.
Grasovka, y, f. = *vojenská ručnice.* Vz Ott. X. 434. a.
Gravura = *rytina; každá bezbarvá reprodukce vůbec.* Ott. X. 442.
Grbál, u, m. = *schnoucí strom.* Brn. Brt. D. II. 313.
Grbiansky = *hrubě.* (Tu literu) g. pronuntiant. Bl. Gr. 350.
Gŕcati. Také slov. Mtc. XVIII. 205.
Gre m. kde, *d* v *r.* Třebíč. Brt. D. II. 224.
Gréda, y, f. = země, která před povodní více méně jsouc chráněna na pole se vzdělává, nebo pastvištěm bývá. Slov. Phľd. XII. 468.
Gréfina, y, f. = *rýfa, gryfa* (Brn.), *žrď* (Kyj.) = spodní a svrchní část žebřin, podél vozu; g. spodní a vrchní. Zlín. Brt. D. II. 443.
Grefka, y, f. Cf. Grefa. Hotař nemá do vinohradu jen na tři grefky jíti (leč by se tam dále škoda nějaká stala). 1735. Mtc. 1893. 343.
Grefta, y, f., vz Greft. Brt. D. II. 440.
Gregariny = cizopasníci hl. členovcův a červů. Vz Hlav. Obrz. 8. G. = jednobuněční ustrojenci, zvl. třída mezi prvoky. Vz Ott. X. 452.
Gregor Frant. Ign., 1698.—1778., spis. Vz Ott. X. 455.
Gregora Frant. Vz Ott. X. 455.
Gregoriades Domin., farář a spis., † 1770. Vz Mus. 1895. 318.
Gregoriales = školní plat. 1597. Kutn. šk. 62.
Gregorová Frant., spis., nar. 1850. Ott. X. 1027.
Gregr Ed. a Jul. Vz Ott. X. 459. nn.
Grenadilový. G. dřevo (krásné, tvrdé, velmi těžké a pevné, černé a červeně žilkované z Madagaskaru atd., hodí se k truhlářským pracím). Dhnl. exc.
Grendúš, *Grendiš,* e, m., vrch v Hontě. Phľd. XII. 423.
Grenec, nce, m., z Gränzaufseher. Phľd. XIII. 524.
Greneš = druh révy. Brt. D. II. 440.
Grešl Fr., gymn. řed. v Praze, spis. Vz Ott. X. 472.
Grézl, *plácák* (han.), *obršlák* (slov.) = řasnatý límec rukávců, vyšívaný. Brt. D. II. 463.
Grgule = váleček z konopného plátna sešitý, vycpaný koudelí, do čepce. Slov. Čes. l. V. 65.
Griecpal, u, m., z něm. Griffpfahl. Phľd. XIV. 615.
Grisna, y, f. = griška. Phľd. 1895. 703.
Grison či *huron,* galietis, šelma kunovitá. Ott. IX. 847.
Grmol, a, m. = *kdo má temný hlas.* Jevíčko. Brt. D. II. 313.
Grňa, ě, f. = *kořalka.* Brt. D. II. 486. — **G.** = *žena sedlákova.* Ve šviháčině. Brt. D. II. 520.
Gro m. kdo, *d* v *r.* Třebíč. Brt. D. II. 224.
Grobgrün, *growgrin,* u, m. = látka vlněná. Wtr. Krj. I. 364.
Grof. Prechodí sa ako chudobný g. Slov. Nov. Př. 553.
Groguet, vz předcház. Droget (3. dod.).
Grok, u, m. = *krok.* V Hontě. Phľd. 1895. 254.
Grolia, vz Gerľa (3. dod.).
Groš. G. český = 3 kr. n. 18 malých peněz; g. tolský = 70 kr. či kopě míšeň.; g. polský (dudek, traer) = 7 kr. 1544. Snm. I. 589. G. český původně asi 35 kr., počátkem XVII. stol. 6 kr. G. český v XVII. stol. = 2 gr. míšeň., kopa gr. míš. = 70 kr. rýnským čili 1 zl. 10 kr. rýn. V XVIII. stol. měla kopa gr. čes. cenu 2 zl. 20 kr. či 140 kr. rýn. Cf. NZ. III. 144., 145. Pražské groše a jejich díly (1300.—1547.). Naps. Jos. Smolík. 1894. Joachymsthalský groš = 22$^1/_2$ gr. čes. 1530. Snm. I. 350. Cf. Vstnk. III. 489. nn., Ott. X. 521. nn. Dělati na jeden groš (společně o zisk se děliti). Arch. XIV. 482. Ak bol pri groši (jak měl g.). Phľd. 1895. 66. Pět groší. Na Mor., místo grošů. Bl. Gr. 339.

Groší (gt. pl.). 1442., 1576. Mtc. 1896. 125., 128. Nespravedlivý groš vyžene iných koš. Mor. Čes. l. V. 422. Za g. by kozu pizdil; Dal mu toho za g. do konve. Nov. Př. 549., 612. Hore groš, dolů dva (víc sní než vydělá). Phľd. 1894. 196.

Grošíček, čku, m. G. zlatý proti moru. Zbrt. Pov. 156.

Growgrin, vz Grobgrün (3. dod.).

Gróžka, y, f. = *kroužek.* Val. Brt. D. I. 65.

Grufle = obuv: podešev dřevo, na hoře kůže až po kotníky. Duf. 206.

Grúl, vz Vodnár (3. dod.).

Grúlit = *hrochkati.* Sviňa grúli. Phľd. XII. 56. Grulit oprav v: grúlit.

Grúlovica, e, f. = polévka z *grúlu.* Na vinné mláto nalije se vody a nechá se kysat; z toho grúlu pak se zasmaží polévka. Mor. Slov. Brt. D. II. 473.

Grumbačka, y, f. = rozvařené trnky (švestky) syrové. Brodsko. Brt. D. II. 473.

Grumfešt, lépe: grunt. Bl. Gr. 325.

Grumlati = *brumlati.* Kotk. 81.

Grumle m. brumle, něm. Brummeisen, n. Gb. H. ml. I. 424. Vyšívání na grumle. NZ. IV. 233.

Gruňanská, é, f., trať ve Frýdecku. Vz Věst. opav. 1893. 7.

Gřungat = *křunkati, silně kašlati.* Laš. Brt. D. II. 313.

Gruník, a, m., hora, les a trať ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 7.

Grunt či statek měl od XVIII. stol. od dvou lánů (120 korců) až do 30 korců. NZ. III. 144. Máš-li grunt, i čeládka se najde. Čes. l. V. 232.

Gry m. kdy, *d* v *r.* Třebíč. Brt. D. II. 224.

Grybrzlata, *g* přisuto. Zábř. Brt. D. II. 129.

Gryfa, y, f., vz Gréfina (3. dod.).

Grylek, lka, m., vz násl. Kulík.

Grylka, y, f., vz násl. Kulík.

Grünwald Vend. Cf. Ott. X. 543.

Gryska, y, f., vz Krupicovka (3. dod.).

Grytka, nyní kacabajka. Věst. opav. 1894. č. 4. G. ženská sahala až k límci sukně a měla vzadu šostky. Slez. Ib. Vz Ganduš (3. dod.).

Gryzelda. Vz Vlč. Lit. 260.

Grža, e, f. = *kotržina, houževnaté maso.* Val. Brt. D. II. 313.

Gšmejd, u, m., vz Šmejd, 1. G. = okrouhlý mosazný ženský kruh 10 ryklích. 1586. Mus. 1894. 515.

gt mění se v *c* v inft. moci m. mogti, v sup. lec m. legtъ, v subst. s příp. tь: moc z mogtь. Vz Gb. H. ml. I. 455.

Guajol, u, m., v lučbě. Vz Ott. X. 560.

Guano. Vz Ott. X. 562.

Guča = *chumel.* Srútili sme sa ako sňahová g. pod horu. Phľd. 1893. 401. Kyrill skrčil sa do guče. Ib. 1894. 342.

Gučka, y, f. Pentličky s gučkami květovými. NZ. IV. 437.

Guillotina. Vz Ott. X. 601.

Guľda, y, m. a f. = *neohraba.* Jicko. Brt. D. II. 313.

Gule. Dostali sme to do gule (spolu, dohromady). Phľd. 1895. 495. — **G.** = *třešňové knedlíky.* Mor. Nár. list. 1896. č. 161. odp. feuill.

Gulôčka, y, f. = *kulička.* Slov. Nár. list. 1896. č. 105. Cf. Gula.

Gummi = *klovatina.* G. arabinové, arabské, senegalské, nigírské, východoindijské, australské, cerasinové, bassorské. Vz Ott. X. 617.

Gummi elasticum = *kaučuk.* Vz Ott. X. 618.

Gummi gutta, klejopryskyřice. Vz Ott. X. 618.

Gummovací. G. stroj, Gummiermaschine, f. Sterz. I. 1156. b.

Gummovač, e, m., Gummierer, m. Sterz. I. 1156. b.

Gunigunda, y, f. Háj. Herb. 303. b.

Gurášné = *kurážný.* Brt. D. II. 89.

z **Günterodu** Abrah. Cf. Ott. X. 622.

Gurgulienka = *obálnice.* Stankovec. Phľd. 1895. 496.

Gusle, v Přímoří gusla, v Dalm. gusli. Ott. X. 630.

Guslový. G. struny. Lerm. II. 136.

Guth Jiří, nar. 1861., dr. a prof., čes. spis. Vz Ott. X.

Gutta percha, z malaj. gutta = ztvrdlá pryskyřice a percha = strom. Čern. Př. 60. Vz Ott. X. 642.

Gymeš, území v Nitře. Vz Phľd. XII. 423.

Gymnasium, vz Ott. X. 651.

Gyzdavý. G. réž = nečistá. Brt. D. II. 213. Cf. Gyzd.

Gyzduľa = *nečistá osoba.* Má v domě gyzda dosť ta g. Laš. Brt. D. II. 313.

Gzel Petr, spis., vz Ott. X. 673.

H.

H *se psalo* literou *h,* někdy *hh. H* jest *střídnicí* za starší *g:* hora z gora. *H změněno* v *ch:* chmatati v. hmatati, chřtán v. hrtan. Vz Gb. H. ml. I. 462. U Tišn. mění se v *g* ve vogldávat (vohledávati slepici). Brt. D. II. 186. U Brna a Drahan v *j:* pjja (piha), tojík. Ib. 167., 102. U Jemnice a Žďár. *střídá se* s *k (g):* hdo — kdo, hdy — kdy — gdy. Ib. 250., 269. Ve Žďár. mění se v *ch* ve slově chlísta (hlísta). Ib. 250. Také u Zábř. Ib. 130. U Brna a Slavk. ve *v:* vadra, Volomóc (Holomouc), vlvko (vlhko). Ib. 148., 167. — *H* mění se v již. Čech. v: *ch, k, ň, d, b, p, f, r, j.* Vz Dšk. Jihč. I. 31. nn. — *H cizí* zůstává: harc, hamižný nebo mění se a) v *ch:* chléb, chlum, chvíle; v *k:* mrkev. Gb. H. ml.

I. 463. Na Slov. bývá m. *ch:* nehať (nechať), pohodil (pochodil), hiba, hyba (chyba), hvala (chvála). Pastr. L. 144. — U Olom. a Prostěj. *h* na konci slova skoro *mizí:* sni (sníh), tr (trh). Brt. D. II. 69. — *H* se místy na Trenčansku *eliminuje:* dám o (ho), ab o (aby ho). Phľd. 1893. 303. **H** v chromeckém podřečí na Mor. Vz List. fil. 1894. 94. — **H** *přisuto* a) v *ha-* m. *a-*: hapatyka, Hanka; b) v *he-* m. *e-*: herb (erb), herpetle; c) v *hi-* m. *i-*: hory hy skály, hiný; d) *ho-* m. *o-*: hovado, zde i honady; e) *hu* m. *u-*: huher, hucho; f) v *hr-* m. *r-*: hrzati m. rzáti, hřemen; g) *hl-* m. *l-*: hlomoz, hlasička; h) *hn-* m. *n-*: hniť m. niť, hnízký; i) *hp-* m. *p-*: hpanna m. panna; k) *hb-* m. *b-*: hbratr; l) *hm-* m. *m-*: hmoždíř; m) *hv-* m. *v-*: mohohvitý. Gb. H. ml. I. 463. nn. U Kroměř. se přisouvá ve slově zhrať, u Zábř. hrochat, u Kruml. hroždí. Brt. D. II. 17., 130., 209. U Letovic, Tišn., Kunšt., Žďár.: hniť, hnízké. Ib. 105., 186., 234., 250. — Přídechem jest *h* u Letonic, Brna, Tišn., Kruml. (a Kunšt.) každému náslovnému *a, e, i, o (u), ó (ou):* habech, hídlo, hale, híva atd. Brt. D. II. 105., 166., 187., 209., 234. Taktéž také na Konicku, Jevíčsku a Boskovsku; ale už i tam mizí; místy také před *n* a *r*. Ib. 113. U Kunšt. ho někdy nebývá. Ib. 234. U Jemn. a Žďár. bývá přídechem náslovnému *u, ou:* hudělal, houvod, huzel, hucho, ale: učitel, umřel atd. Ib. 269., 250. U Kroměř., Olom., Prostěj., Týnce, Litovle, Konic, Jevíčka jest přídechové *h* jen v několika slovech: hulica, hozel, hozený. Ib. 17., 70., 93., 113. U Třebíče ho není. Ib. 225. Cf. Brt. D. II. 102., 148., 158. V již. Čech. se přisouvá. O tom vz v Dšk. Jihč. I. 32., 33. Přídechové *h* v násloví na Slov. Vz Pastr. L. 113. — **H** *se odsouvá* a) v cizích slovech: Erodes, Oracius, orloj; b) ze skupin *ho-, -ohu-, -ahu-, hr-, hl-, ht-, hd-, hv-, hm-, hn-, zh-, žh-*. Vz tyto skupiny a Gb. H. ml. I. 165. nn. V Háj. Herb.: jacynkt 184. b., zmožděný XI. a; v V. Kal.: Pelhřimov. 326. Vz List. fil. 1894. 294. U Kroměříže: vězda, koróvička, rožnól; u Tišn., Kruml., Kunšt., Jemnice: nedo, nide, loh, vězda, řmot atd. Brt. D. II. 17., 187., 209., 234., 269. U Kojet. ve slovech pie (píhy), piovatý. Ib. 47. U Olom. a Prost. v: řbet, vizdat a j. Ib. 70. U Zábř. a Žďár. ze skupin *hr, hř:* řibě, řebík, ranáč, říbek, rotek. Ib. 130., 250. U Brna ze skupin *hř, hv:* řích, vězda. Ib. 167. U Litovle, Konic a Jevíčka ze skupin: *hř, hl, zh.* Ib. 113. — **h'.** = *haléř.* Krok 1894. 113.

-ha příp. jm. osob.: Vaňha, Volha atd. Vz Kbrl. Sp. 13. a **H.**

ha- m. *a-*: hapatyka, harest, hale, Hanča atd. Vz Gb. H. ml. I. 463.

Haasz *Ant. Dom.*, právník a spis. čes., nar. 1831.; *H. Jarosl.*, právník a spis. čes., nar. 1860. Vz Ott. X. 679.

Háb m. *háv, v v b* změněno. Gb. H. ml. I. 430.

Habakuk, u, m. = anglický ručník. Lizn.

Habanče, ete, n. = rozpustilé dítě. Klobouky. Brt. D. II. 313.

Habarieka, y, f. = *habarka, vařečka.* Slov. Phľd. XII. 268.

Habati co. Oštarák (četník) ho habl (sebral). Ve šviháčině. Brt. D. II. 521. Že pošta jejich časopisy habe (konfiskuje) Phľd. 1893. 534. a j. — **se za čím** = *pachtiti se.* Ib. 1894. 261.

Habětínek Kar., čes. právník, nar. 1830. Vz Ott. X. 692.

Habkati. Tak že bysme po bludnej ceste a tme h-li. Slov. Phľd. XII. 145.

Hábky, dimin. od háby. Phľd. 1894. 675.

Habovka, y, f., míst. jm. v Oravsku. Phľd. 1894. 61.

Habr přesmyknutím m. hrab. Gb. H. ml. I. 543. Cf. Ott. X. 693.

Habrda, y, m., vz násl. Havel.

Habrov, a, m., zaniklá ves na Kunštátsku. Mtc. 1895. 330.

Habrovník, a, m., jm. býval. rybníka u Poděbrad. Vz NZ. IV. 100.

Háby m. hávy, vz Háb.

Hacafer, *hacaper,* a, m. = komu vítr hacemi pere, tedy = lehce oděný, vůbec lehký člověk. Kotk. 170.

Hace z gatja. Gb. H. ml. I. 384. — **H.** kokotí (hacze), podagralini, rostl. 1440. List. fil. 1893. 395.

Hačačnice, e, f. = *ulična.* U Žleb. NZ. II. 695.

Hačár, a, m. = *strážník.* Ve šviháčině. Brt. D. II. 521.

Háčinka, y, f., jm. louky u Náchoda. Hrš. Nách. I. 673.

Háčkovač, e, m. Häkler, m. Sterz. I. 1175. b.

Háčkování. Vz Ott. X. 704. nn.

Hačník, u, m. = *horní kraj gatí,* do kterého se šňurka vtahuje. Cf. strč. hacník. Slov. NZ. III. 402.

Had. Cf. Ott. X. 710. Mám hada co bit (třeba mi pospíchati). Zábř. Čes. l. V. 419. Pověry o něm. Vz Zbrt. Pov. 69., 156. Proti uštknutí hada. Vz NZ. III. 527., Phľd. XII. 567. Had s korunkou, h. hospodář (domácí). Vz Vck. Val. I. 105. nn. — **H.** = červenobílá, kulatá tkanička vlněná, ozdoba slov. klobouků = húsenka. Brt. D. II. 313.

Hadač. Definice slova; liší se od kouzedlníka a losníka. Vz Zbrt. Pov. 89.

Hadačka, y, f. = *hádanka.* Čes. l. V. 339.

Hadamčík, a, m. Vz Adam (3. dod.).

Hadamík, a, m. Vz Adam (3. dod.).

Hádání. O h. z hvězd, z rukou, z knih, hl. z bible atd. vz Zbrt. Pov. 78.

Hádanka. Vz Ott. X. 707., Čes. l. V. 330. nn. Staročeské sbírky pohádek (hádanek). Vz NZ. III. 32. nn.

Hádankovitosť, i, f. Pís. pís. 17.

Háďátka, anguillulidae, čeleď hlístů oblých. Vz Ott. X. 707.

Hadec, vz Ott. X. 708.

Haděnec. Za GR. polož: Nov. 59.

Hadí mléč, vz Celigana; mléko, vz *Žabí mléč* (3. dod.).

Hadice, ophiouroidea. Vz Ott. VIII. 827. — **H.,** vz Pěnice (3. dod.).

Hadičmoud. Vz Zbrt. Tan. 244.

Hadilov. Vz Ott. X. 670.

Hadinec, echium. Vz Ott. VIII. 447. a.

Hadinka, y, f., trať u Vel. Biteše. Mtc. 1896. 256.

Hadlaf, vz Hadlav, Adlaf (hořejší polovička nícení). NZ. IV. 40., Ott. X. 715.
Hadlák, a, m. = hadrlák, *r* vysuto. Brt. D. II. 112. Všecko zlý, co h. nosí. Mor. Rous.
Hadlář, e, m. = *hadrář* (*r* v *l*). Dšk. Jihč. I. 9.
Hadlavka, y, f. = *konopná ohlávka na koně*. Záp. Mor. Brt. D. II. 314.
Hadlivě. Vz Hadlivý.
Hadna, y, f. = *Anna*. Žďár. Brt. D. II. 248.
Hadooký. H-cí ještěři, gymnophthalmi. Ott. X. 665.
Hadopěnica, e, f., vz Pěnice (8. dod.).
Hadovec, polygonum. Vz Ott. X. 716.
Hadovka, phallus. Vz Ott. X. 716.
Hadový. H. uštknutí, Háj. Herb. 180. b., koření črvené, bistoria. 1440. List. fil. 1893. 393.
Hadrářský. H. nemoc. Vz Ott. X. 716.
Hadrovati se s kým. Arch. XIII. 265.
Hadrovina. H. k mytí podlah. Lizn.
Hadrovně něčemu odpírati. Bl. Gr. 340.
Hadrunk. Na mne starého takoví h-nci neslušejí. Arch. XIV. 355.
Hadváb = *hedváb,* mor. Gb. H. ml. I. 286.
Haematogenní = *z krve pocházející*. Vstnk. III. 272.
Haematopetický. H. orgán. Vstnk. III. 384.
Haematosporidia = cizopasníci druhu prvoků. Vz Vstnk. II. 546. H. = cizopasníci ptáků a plazů v krvi. Vz Hlav. Obrz. 10.
Haemorrhoidy. Vz Ott. X. 729. Cf. Městky, Žíla.
Hafan = *pes*. Utrhuje se jako h. Nov. Př. 610.
Hafeľ pěsniček, špalíček. Kupované písničky sešívaly se v h. Kojet. Brt. D. II. 314.
Haferník, a, m., údolí ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 7.
Hafirčí (VI. 269.) = hafirník. Oprav v: haferník.
Hach, a, m. = Haštal anebo spíše Havel. Kbrl. Sp. 8. Vz Havel (násl.).
Hachlovadlo, a, n. nástroj k hachlování. Vz NZ. II. 565.
Hachme = habechme, abychme. Tišn. Brt. D. II. 187.
Háj. Posvátný h. Vz Zbrt. Pov. 156. — **H.** = obec v Turci. Phľd. XII. 246.
Háj! Tímto slovem se popohání kráva. Phľd. 1893. 634.
Hajany. Brzo půjde do Hajan (hajat, umře). Světz. 1893. 101.
Hajcati, vz Hajcnouti, Harcati. K Sá. přidej: Kř. u pot. 82.
Hajda, y, m., vz násl. Tan.
Hajdamáčit = *loupiti*. Slov. Phľd. 1893. 142.
Hajde. Oďála (oděla) sa plachtú a h. za ním. Phľd. XII. 697.
Hajduci. Cf. Ott. X. 753.
Hajducký tanec. Cf. Tanec slov. (8. dod.), Odzemek.
Hajduky = *kalhoty s vestičkou sešité* (nosí malí hoši). Duf. 21.
Hájek, jka, m. = Jan. Čern. Př. 27. Vz násl. Jan. Hláskoslovné a tvaroslovné zvláštnosti Hájkova Herbáře z r. 1562. vz v List. fil. 1894. O H. Šim., Adolf, z Hájku, z Hodětína, z Libočan. Vz Ott. 753. nn.
Hajenský. H. úřad = úřad hajného. 1597. Mtc. 1894. 158.
Hajfit co = vyměňovati. Val. Brt. D. II. 314.
Hájik, u, m., zdrobn. háj. Nieto hájika, aby nebolo v ňom zvierika. Slov. Nov. Př. 651.
Hájiti. Řezníci mu hájejí, aby jeho (masného štoku) neohrazoval. Arch. XIV. 244. Cf. Brániti. Aby mu nehájili ohraditi ten štok. Ib.
Hajka, y, m. = *polní hajný*. U Žleb. NZ. II. 614.
Hajnal. Chodiť na h., s *hajnáciou,* ch. *hejnám, hojnám, na hojnal* (svätiť Hajnala) = obcházeti druhý nebo třetí den po svatbě po gazdinách a pýtať si darov (slaniny, mäsa atd.). Phľd. 1896. 121. nn.
Hajnaš, jm. pole na Slov. Phľd. 1894. 676.
Hajnica, e, f. = jezírko v Nitře. Phľd. 1892. 249.
Hajník. NZ. IV. 413.
Hajniš Fr. a Ladisl. Vz Ott. X. 758.
Hajnovský. H. místo (hajného). Nár. list. 1894. č. 205. odp. feuill.
Hajs! Tak se popohání vůl. Slov. Phľd. 1893. 634.
Hajsák, a, m. = *vůl*. Loštice. Brt. D. II. 314.
Hajtáš, e, m. H-še = černé výložky na rukávech horňáckých kabátů. Brt. D. II. 468.
Hajtať = *hajati* (*t* přisuto). Dšk. Jihč. I. 19.
Hajzovať = led na zmrzlém potoku lámati, aby voda na mlýn téci mohla, eisen. Slov. Phľd. XII. 175.
Hakl Boh. Fr. Vz Ott. X. 760.
Háklivý, dle něm. häkelich, heiklich. Čern. Př. 89.
Hakovati kde: na poli. NZ. IV. 276.
Hákovka, y, f. = oštěp? Břitká h. Kub. Rol. 55.
Hákovnice = nejtěžší ručnice, obsluhovali ji dva muži. Wtr. Krj. I. 624.
Haľ m. *ale*. Mor. Šb. D. 43.
Hala, *Hála,* y, m., vz násl. Havel.
Halabušiť = *blázniti*. Slov. Phľd. 1894. 375.
Haláček, čka, m., vz násl. Havel.
Halada, y, m., vz násl. Havel.
Halafanec, nce, m., vz Halafanc.
Halan, a, m., vz násl. Havel.
Halandryja, e, f. = *ženská trochu lehkomyslná*, s dobrou vyřídilkou. Záp. Mor. Brt. D. II. 314.
Halánek, nka, m., vz násl. Havel.
Halant, a, m. = *harant, kluk*. Rais. Rod. 109.
Halapartna = sudlice, jejíž nůž jest složeninou nože se sekerou. Jelínek ji nazval sekyřicí; H. je spojením sečné zbraně s bodací; H. = bodák, na němž formu sekyry zřetelně jest viděti. Wtr. Krj. I. 277., 615.
Halarie, e, f. = *souložnice*. Sá. Kř. u pot. 279.
Halaskovati = *zaháleti*. Jevíč. Brt. D. II. 314.

Halasky = *nějaká obuv*. Chodit v h-kách. Cas. 1896. 90. příl.

Halasný. H. fena. Slád. Žen. 8.

Halaš, e, m., vz násl. Havel.

Halaška, y, m., vz násl. Havel.

Halatý. H. šavulka = šátek z ovčí vlny. Slez. Věst. opav. 1894. č. 4., 9. — **H.** = *polonahý*. N. Město. Brt. D. II. 314.

. **Halboki** = *hluboký*. Slov. Phľd. 1893. 431.

Halda, y, m., vz násl. Havel.

Haldamáš. Vrane (vrány) pijó nad nim (nemocným) h. Tvarožná. Hledík.

Hale oprav v: Háře. Brt. D. II. 314.

Hálek, lka, m., vz násl. Havel a Kbrl. Sp. 9. — **H.** Vítězsl. Vz Ott. X. 765.

Haleluja, rostl., vz Šabla (3. dod.).

Halena z horv. srb. haljina. Vz NZ. III. 408. H. nebo huňa, huňka = župice, svrchní šat valašský. Vck. Val. I. 29. H. hanácká, slovenská. Vz Brt. D. II. 467. nn.

Haľenica = druh papuče, protože je z též houně jako halena. Příbor. Brt. D. II. 469.

Haléř. 1528. Snm. I. 278. Na Slov. odporučovali někteří: ‚babka', ale proti tomu psáno v Phľd. XII. 372. a odporučeno halier. Nenechal na něm cti za halíř. Bl. Gr. 297. Cf. o h. Ott. X. 768.

Haleš, os. jm., vz nasl. Havel.

Halík, *Hálik*, a, m., vz násl. Havel a Kbrl. Sp. 9.

Hališ, e, m., vz násl. Havel.

Hálka. Vz Duběnka (3. dod.). H. smrková (nádor). Vstnk. II. 571. Morfologická tvorba hálek smrkových. Vz Čl. Zrůd. 24. nn. Já som tiež otvoril oči jako hálky. Phľd. 1895. 426.

Halkýř, e, m. Studánka s h-řem. Mor. Nár. list. 1896. č. 107. feuill.

Halla, y, m., vz násl. Havel.

Hallucinace. Cf. Ott. X. 804.

Halmárka na písmo (rychtářská). Chod. NZ. III. 14.

Hálňa, vz Halna (hluché kamení). Phľd. 1893. 490.

Halogennitroparafin, u, m. Vstnk. III. 7.

Halokat = *povykovati*. Jevíč. Brt. D. II. 314.

Haloušek, ška, m., vz násl. Havel.

Halouška, y, m., vz násl. Havel.

Halovati. Čo še hasnuje, to še haluje (dere). Šariš. Phľd. 1895. 186.

Haloxylin, *třaskavina*. Ott. X. 808.

Halspant, u, m., vz Halže (3. dod.).

Halšpan, u, m. = *druh mouky*. To je jako h. proti vejražku. ČT. Tkč. H. = nějaké obilí. XVIII. stol. NZ. IV. 103.

Haltýř = *budką z trámů obyč. u vody*. N. město na Mor. Čes. l. V. 179.

Haltýřník, a, m. H. při správě rybničné. 1748. NZ. III. 143., IV. 101.

Halupa, y, f. = chalupa. Ve Spiši. Phľd. 1893. 432.

Halušiti. Najprv začne h. Janko. Phľd. 1894. 465.

1. **Haluška,** y, m., vz násl. Havel.

2. **Haľuška** = *knedlík*. H-ky na kvasnicích (kyslé); h. třené = noky. Příbor. Brt. D. II. 473. Vie viacej ako h-ky jiesť. Slov. Nov. Př. 523.

Haluz. Sám si podťal haluz pod sebou. Nov. Př. 636. H. má toliko strom jehličnatý; listnatý strom má konáry (val.), koně (sg. kůň), han. Brt. D. II. 509. Vz Panoha (3. dod.). — Vyšívání na h. V Kunovicku. Vz NZ. IV. 223.

Haluzice, dle Budějovice, obec na Slov. Phľd. XII. 653.

Halužka, vz Haluška (i dod.).

Halže = *návěsek*, dříve *zápona* (hrdelná), *halspant, šmuk, hrdelná obruč*. Wtr. Krj. I. 540. nn. — **H.,** vz Houžev (3. dod.).

Hamak, u, m. V snětích h-ků chci si hověť. Vrch. Lingg. 95.

Hamala m. halama. Gb. H. ml. I. 548.

Hamár, a, m. = *hubený kůň*. Jevíčko. Brt. D. II. 314.

Hamba m. hanba (*n* v *m*) Gb. H. ml. I. 373.

Hambalek, lku, m. = *příční trámec;* h-lka, pl., n. = přepažení nad odrem; prkna v podkroví na příčných trámcích prostě narovnaná. Chod. NZ. II. 569., IV. 209., III. 398.

Hambar. Dajte mechy (pytle) do môjho h-ra. Phľd. 1894. 204.

Hambous. Kub. Rol. 99. a j.

Hamerník Jos. dr. 1818.—1887. Cf. Ott. X. 819.

Hamfešt, vz Handfest, Ott. X. 820.

Hamižnosť. H-stí se chvěla. Vrch. Rol. XXIII.—XXIX. 18.

Hamlíkov, a, m., ves na Mor. Mtc. 1896. 116.

Hammelhauf, a, m. = *jalové ovce*. NZ. III. 412.

Hammerschmied Jan F. Vz Ott. X.

Hamonica, e, f. = *lakotná žena*. Žďár. Brt. D. II. 314.

Hamoniti se s kým = *hašteřiti se*. U Zleb. NZ. II. 696.; *namáhati se*. Kunšt. Brt. D. II. 314.

Hamovati. Mám to víno **před** dvěma svědky pro svědectví h. 1735. Mtc. 1893. 341.

Hampaláž, e, f. = *ambalage*. ČT. Tkč.

Hampasit, *hampésovati se* = *lopotiti se*. Brt. D. II. 314.

Hampéz, u, m. = pole na neúrodné stráni. Brt. D. II. 314.

Hamplasit se = *hampasit*. Brt. D. II. 314.

Hampulka, y, f. z ampula, kostelní koflík. Brt. D. II. 515.

Hamrazit se = potloukati se. Val. Brt. D. II. 315.

Hamrovice *(Gruň)*, kolonie ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 7.

Hamršmíd Jos., kaplan v Praze, čes. spis., nar. 1850. Vz Ott. X. 832.

Hamulec, z Hemmholz. Čern. Př. 71.

Hamús, a, m. = bídník. Chč. S. 225.

Han = *ano*. Mor. Brt.

1. **Hana.** H. za hanu, rána za ránu. Čes. l. V. 28.

2. **Hana,** *Hána*, vz násl. Jan. — **H.** m. Anna, h přisuto. Dšk. Jihč. I. 33.

Hanácký. H. nářečí. Vz Brt. D. II. 7. — H. svaďba = *zelí a hrách;* každé o sobě se vaří a jí se lžíci toho a lžíci onoho nebo se to smíchá. Val. Brt. D. II. 473.

Hanák, a, m. = *panák*. Za starší doby dávali úlům podoby h-ků. ČT. Tkč. — **H.** = *houba*. Vz Kozák (3. dod.). — **H.** H-ci = obyvatelé po řece Hané od Vyškova až po Kojetín. Brt. D. II., Ott. X. — **H.** Rud., nar. 1842., říd. učitel v Brně, čes. stenograf. Vz Ott. X. 837.

Hanaklika, y, f., rostl. NZ. IV. 57.

Hanala, y, f. = Anna. U Stříbra. Oester. Mon. (Böhm.). I. 489.; nadávka.

Haňba z hanьba n. hanjьba. Gb. H. ml. I. 371.

Hanbička. Št. Ř. 136.

Hanbiti. Kto sa haňbí, má prázne gamby Slov. Nov. Př. 123.

Hanblivý. Dievčatá sú h-vé. Phľd. 1894. 468.

Hanča, zde přehláska zrušena. Dle Káča. V Chod. posud Hanče. Gb. H. ml. I. 103.

Hand, u, m. = *handl*. H. v soli. XVII. stol. Gb. H. ml. I. 368.

Hander. Už je h. = hadr, špatný, churavý. Dšk. Jihč. I. 11.

Handl. Handle bez šizení nejsou. NZ. IV. 391.

Handrlácký. H. tovar. Čes. l. V. 34.

Handžár = zbraň sečná a bodná. Ott. X. 841.

Haneblivě šeptal (stydlivě). Phľd. 1896. 13.

Hanebnice = zaniklá osada v Kunštát. Mus. 1895. 329.

Hanebno = *hanebně*. Tak h. trhají synem tvým. Anselm Op. 4.

Hanek, *Hánek*, nka, m., vz násl. Jan.

Haněl Jar.; H. Jan; H. Lad. Vz Ott. X. 842.

Hanfářiti = *hajfit* (3. dod.).

Hanfešt, vz Hamfest. Plat podle h-štu starodávnieho. Arch. XII. 501.

Haník, a, m., vz násl. Jan.

Hanika, y, *Hanikýř?*, e, *Hanilec*, lce, *Haníř*, e, m., vz násl. Jan.

Haníř, e, m. H-řem se obírati. Arch. XIII. 263.

Haniti. Nižádného ani hanějte, ani... Chč. S. 115. Ľahšie haniť nežli spraviť. Phľd. 1893. 702.

Hanka, y, m., vz násl. Jan. — *H. Václ.* Cf. Krok 1892. 242.–243., Ott. X. 845.

Hanke z Hankenšteina J. A. Vz 14. programm Vyšší realky v Prostěj. za r. 1894. a Mtc. 1895. 89.

Hanklík, u, m. = *tkanička*. Vz Zopchynačka (3. dod.).

Hanková, é, f., děd. v Gemer. Phľd. 1895. 349.

Hankovina, y, f. = způsob jednání Hankova. Mus. 1896. 228.

Hanousek, ska, m., vz násl. Jan.

Hanoušek, ška, m., vz násl. Jan.

Hanšpurek z: Hasenburk. NZ. III. 165.

Hánu = *ano*. Tišn. Brt. D. II. 128.

Hanuchna. Vz Ott. X. 868.

Hanulák, a, m., vz násl. Jan.

Hanuman, *huneman*, vz Hulman, Ott. X. 868.

1. **Hanuš,** e, m., vz násl. Jan.

2. **Hanuš** Ign. J., vz Ott. X. 870. = **H.** Jos., nar. 1862., prof. a liter. historik. Vz Ott. X. 871.

Hanuška, y, m., vz násl. Jan. — **H.,** vz Chůvka (3. dod.).

Hanušová Dora a Klemeňa. Vz Ott. X. 871.

Hanuz, cf. Hanířˇ. Hanuzuješ a h-zem deš (ješ). Arch. XIII. 293.

Hanykéř, e, m. = *starší uhlířův*. Arch. XII. 416., 427.

Hanzeli Václ. Fr., kanov. † 1762. Vz Mus. 1892. 335., 1895. 319.

Hanzík, a, m., vz násl. Jan.

Hanzlík, a, m., vz násl. Jan.

Hanzovati = *hubovati*. Krkonš. Kotk. 92.

Hanžlík, a, m., vz násl. Jan.

Hapatyště. Na h-štěti, pole u Miletína. NZ. IV. 275.

Hapitek, tku, m. Vzal ho do h-tku = přísně s ním naložil. Běžet do h-tku = honem. Brt. D. II. 315.

Haprle, ete, n. = *kůzle hopkující*. Kotk. 63.

Hář, e, m. = *lhář*. Dšk. Jihč. I. 6.

Harabole, *harampole* = *papole, chamuľa*. Litovel. Brt. D. II. 478.

Harampáš, z tur. harambaša, vůdce vojen. oddílu. Čern. Př. 84.

Harampole, vz Harabole (3. dod.).

Harant. O pův. cf. Kotk. 182. — **H.** z Polžic a Bezdružic. Vz Ott. X. 876.

Haraska = červená pentle harasová. Brt. D. II. 315.

Harasník, a, m. = *prodavač harasu*, Camelotverkäufer. Sterz. 587. b.

Hárati = *hovořiti*. U Žleb. NZ. II. 696.

Háravý = *hovorný*. U Žleb. NZ. II. 696.

Harc = *hrsť*. Ve Spiši. Phľd. 1893. 431.

Harćec = *chrčať*. Ve Spiši. Phľd. 1893. 431.

Harcovna, y, f., hospoda ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 7.

Harcovnice = hrubá střelba. Vz Ott. X. 880.

Hardiča, e, f., děd. v Zemplín. Phľd. 1895. 383.

Harenc, e, m. = *hrnec*. Ve Spiši. Phľd. 1893. 431.

Harfa. Vz Ott. X. 886.

Harfeník, u, m. = borůvky. Dml. List. 28.

Hargotat, *hargotit*. Zima ním h-ce = mele. Val. Brt. D. II. 315.

Harholec, lce, m., poloha u Poděbrad. NZ. III. 520.

Harlekynáda = *hra*, v níž vystupuje harlekýn. Vz Ott. X. 892.

Harma, y, m. = *žid*. Ve šviháčině. Brt. D. II. 520.

Harman-Žiar, a, m., vrch v Turci. Phľd. XII. 246.

Harmec = *hrmeť*, *hřmíti*. Slov. Ve Spišsku. Phľd. XIII. 431.

Harmonie, vz Ott. X. 895.

Harmonika, vz Ott. X. 897.

Harmoniton, u, m. = hudební nástroj. Vilímkův Cenník. Dhnl.

Harmonium, vz Ott. X. 898.

Harmuryga, y, f. = *harmonika*. Val. Brt. D. II. 515.

Harnek = hrnek. Vz Hudobný (3. dod.).

Hartisov, a, m. *(Hartyšov?)*, přítok Černé ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 7.

Hartovnica, jídlo. Každú h-cu pochválila. Phľd. XII. 165.

Harušňa = *ženská punčocha bez chodidel.* Brt. D. II. 470.

Harvent, u, m. = *advent, d v r.* Dšk. Jihč. I. 15.

Harvokát m. advokat. Gb. H. ml. I. 406.

Hasasasa z: Sassafras. Čern. Př. 60.

Hasičství, n. Vz Ott. X. 935. nn.

Hasiti. Vždyckyť on rád hasí, když to nepálí (o všetečném). Bl. Gr. 297.

Hasnovat, vz Halovat (3. dod.).

Haspeklo, a, m., os. jm. Kbrl. Dmžl. 22.

Hastra, vz Haštra (roští).

Hastrban, a, m. = *hastrman.* Brt. D. II. 2.

Hastrman m. strč. vastrman, *v v h a t* přisuto. Z něm. Gb. H. ml. I. 431. Cf. Duf. 307., Kotk. 132. Hra na h-na. Duf. 86.

Hastrmanka (besrmanka). Vz Vck. Val. I. 104.

Hastrmanní šaty, rostl. Vz *Žabí* oči (3. dod.).

Háš, e; *Haša, Háša,* dle Báča, vz násl. Havel.

Háše = *hřebec.* U Vel. Revúce. Phľd. 1893. 373.

Hašek, ška, m., dle Čern. Př. 27. od Jan, dle Kbrl. Sp. 15. od: Havel.

Haška, y, *Haškovec,* vce, m., vz násl. Havel.

Hašour, a, m., vz násl. Havel.

Hašpa, y, f. = *kruh u chomoutu.* Brt. D. II. 451.

Hašpl = *rumpál; hloubka,* které provaz rumpálu dosahoval. Arch. XII. 419.

Haštrdán, a, m., z: Amsterdam. Slov. Phľd. XII. 374.

Hať, strčes. skloň. Vz Gb. Km. -i. 33. Voda ide ponad hať (u mlýna). Phľd. 1893. 320. Receperunt unum laneum, vulg. haty. Eml. Urb. 112., 118.

Háta, stč. Ahata, *a* se odsulo. Gb. H. ml. I. 125.

Hataláčký. H. němčina. Světz. 1893. 118.

Hataláк, a, m. Světz. 1893. 118.

Hatašový. H. radosť. 1576. Wtr. Živ. c. 659. Cf. Hatašiti.

Hatený (hatěný od hatiti). H. bundou a botošami (překážely mu). Phľd. 1895. 140.

Háti = *lháti.* Dšk. Jihč. I. 6.

Hatiště, ě, n. = *místo, kde dělají hatě.* Ott. X. 950.

Hatiti se. Pole se hatí, oře-li se za mokra, hatle se, hatlanica. Brn. Brt. D. II. 315.

Hatlanica, e, f., vz předcház. Hatiti.

Hatotati, v dětské řeči = *jezditi.* Val. Brt. D. II. 315.

Haťoví, n. = *z hatí udělané.* Ott. X. 950.

Hattala Martin. Vz Ott. X. 950. nn.

Hau n. *hauhau* = *pes,* v dětské řeči. ČT. Tkč.

Hauerit. Cf. Ott. X. 957.

Hauser Fr., spis. a hud. 1822.—1894.? Vz Ott. X. 968.

Hausmanit. Vz Ott. X. 970.

Háva, y, m., vz násl. Havel.

Havák. Brt. D. II. 315.

Havana, druh doutníků.

Hávati *se o čem* = hovořiti. Kotk. 68. (Rokyc.).

Havek, vz násl. Havel.

Havel. Odtud: *Havel, Havelík, Havelka, Havelec; Havlík, Havlíček, Havlice, Havlic; Havlák, Havláček, Havlan, Havlas, Havlasa, Havlát, Havlátko; Havle, Havlena, Havlín, Hlavín, Havlínek, Havlina; Havlů, Havlůj; Havrda* i *Habrda, Havrdle, Havrdlík; Havek, Háva; Hach, Hašek, Haška, Haša* i *Háša, Haš, Hašour, Haškovec, Hala, Halla, Hála, Hálek, Halík* i *Hálik, Haleš, Halda, Halada, Haláček, Halaška, Halan, Hálanek, Halaš, Hališ, Halouska, Haloušek, Haluška, Galla, Galík, Gallaš, Gallat, Kallus, Kalla, Kála, Kalach, Kalas, Kalaš, Kalenda?, Kalouch?, Kalous?, Kalousek?, Kalab?, Kalaba?, Kalvach?, Kalvas.* Kbrl. Sp. 15., 11. Cf. Kotk. 18., 68. — **H.** *sv.* Na Havla zele ani něrubať, ani někružať (zhořklo by). Slez. Nov. Př. 461. — **H.** *Mart.,* pseudonym red. M. A. Šimáčka. Ott. X. 982.

Havelec, lce, m., vz předcház. Havel. — **H.** *Jos.,* 1816.—1854., spis. Vz Ott. X. 982. **H.** = *kus.* Spadl h. břehu. Brn. Brt. D. II. 315.

Havelík, a, m., vz předcház. Havel.

Havelka, y, m., vz předcház. Havel. — **H.** *Vil. Václ.,* 1780.—1847., spis. Ott. X. 982. — **H.** *Jan,* 1839.—1880., prof. a spis. Vz Ott. X. 983. — **H.,** y, f. = *druh jabloně,* jabloň havelská. Hrš. Nách. I. 484.

Havěť, strč. sklán. Vz Gb. Km. -i. 33.

Havláček, čka, m., vz předcház. Havel.

Havlák, a, m., vz předcház. Havel.

Havlan, a, m., vz předcház. Havel.

Havlas, a, m., vz předcház. Havel.

Havlasa, y, m., vz předcház. Havel. — **H.** Bohum. 1852.—1878., spis. Cf. Ott. X. 985.

Havlát, a, m., vz předcház. Havel.

Havlátek, tka, m., vz předcház. Havel.

Havlátko, a, m., vz předcház. Havel.

Havlda, y, m., z Havel. Kbrl. Sp. 10.

Havle, e, m., vz předcház. Havel.

Havlena, y, m., vz předcház. Havel.

Havlic, e, m., vz předcház. Havel.

Havlice, vz předcház. Havel.

Havlíček, čka, m., vz předcház. Havel. — **H.** *Kar.* (Havel Borovský). 1821.—1856. Vz Ott. X. 986.

Havlík, a, m., vz předcház. Havel. — **H.** *A.,* prof., čes. spis. Cf. Gb. H. ml. I. 154. — **H.** z Várvašova Bartol. (Srnovec), 1552.—1610., spis. Vz Ott. X. 991. — **H.** *Karel,* 1811. až 1884., spis. Ib. — **H.** *Jos.,* nar. 1850., spis. Ib. 992. — **H.** *Ant.,* nar. 1855., spis. a prof. Ib. 992.

Havlín, a, m., os. jm. Cf. předcház. Havel.

Havlina, y, m., os. jm. cf. předcház. Havel.

Havlínek, nka, m., os. jm. Cf. předcház. Havel.

Havlů, *Havlůj,* os. jm. Cf. předcház. Havel.

Havlův. Urbanův oves, Havlovo žito, nestavěj sedláku stodolu na to (také o pozdním ženění a o všem, co se pozdě počíná). Nár. list. 1894. č. 169. odp. feuill.

Havor, *havůr,* u, m. = *hovor.* Mor. Brt. D. I.

Havotať = *štěkati.* Val. Brt. D. II. 315.

Havran, na Hané: *kavák, kavoň.* Mtc. 1893. 302. O pův. slova cf. Krok 1893. 54.,

Kotk. 68 (křiklavý pták). Vz Ott. X. 992. nn. H. jako pták věštící. Vz Zbrt. Pov. 67. nn. H-nu mýdlo nepomůže. Šml. VII. 172.

Havránek Fr., 1805.— 867., spis. Vz Ott. X. 993. — **H.** Bedř., nar. 1821., malíř. Ib.

Havrda (Habrda) m. Havlda. Vz předcház. Havel. Dle Čern. Př. 28. = Vavřinec. — **H.** Frant., nar. 1845., rada a spis. Vz Ott. X. 994. — **H.** = *hafan* (pes). Kotk. 68.

Havrdle, *Havrdlík,* os. jm., vz předcház. Havel.

Havrľant, a, m. = *křikloun* (děcko). Val. Brt. D. II. 315.

Házba, y, f. = *chalupa.* Ve šviháčině. Brt. D. II. 520.

Házení kamení, trávy, listí za hlavu při pohřbu. Vz Zbrt. Pov. 20., 23.

Hazucha = *široký čtverhranný límec.* Mor. a slov. Cf. Hazuka. NZ. III. 404., 424. — **H.** = *ženská suknice, kabátek, župice,* oblékala se přes sukni a sahala přes lůno a někdy až po kolena. Wtr. Krj. I. 45.

Hazuka, ze střlat. casaca. Čern. Př. 65. *H., kytle, kytlice* v XV. stol. = kratší sukně. Cf. Reverenda. Wtr. Krj. I. 187. H. = oděvací chodicí svrchní sukně, oblékala se přes suknici. XVI. stol. H. = roucho s rukávy nadutými. Wtr. Krj. I. 347., 400., 405. *H.* = *úmrtní roucho.* Vz NZ. III. 7.

Hazuška, y, f. = cvikl na kotníku u papuče. Brt. D. II. 469.

Hažart, a, m. = *harant* (dítě). Brt. D. II. 261.

Hbenka, y, f., vz Dbanka (3. dod.).

Hbitý na koni, Kabt. 31., **k** žertu. Vrch. F. II. 32. — **v** nohách. Kub. Rol. 49.

hd m. *kd:* hdy, hde, nehde atd. Dšk. Jihč. I. 30. — V hd *h* přisuto: hdobře. Ib. 35. — Z *hd* se *h* odsouvá: onedy m. onehdy, dopak z dialekt. hdopak (m. kdopak). Gb. H. ml. I. 467. Da, dapak, zbůdarma. Vz Dšk. Jihč. I. 33.

Hde m. *kde.* Vz Dšk. Jihč. I. 30., *hd.*

Hduse = *kdosi.* Tišn. Brt. D. II. 198.

Hdy m. *kdy.* Vz Dšk. Jihč. I. 30.

Hdyby m. *kdyby.* Vz Dšk. Jihč. I. 30.

he- m. *e-*: herb. m. erb, Heva m. Eva, herpetle, hejcuk. Vz Gb. H. ml. I. 463.

He m. že. V Gemer. Pastr. L. 145. Cf. Kdehe, Varahe (3. dod.).

Heb, gt. Hba = *Cheb.* Arch. XII. 278.

Hébadlo, a, n. = nástroj na pletení provázků pro chodskou domácnosť. NZ. III. 21. — **H.** (hýbadlo) = *kvasnice.* Záp. Mor. Brt. D. II. 315.

Hébat. Pryč h. = *jíti.* Jinde jen v imperat. hýbaj. Brt. D. II. 140.

Hebelka, y, f. = *drobný peníz.* Kotk. 168. Vz Hebl (dod.).

Hebký v. *hybký;* toto z onoho. Gb. H. ml. I. 284.

Hebľa = *vindra.* Nedal mu ani hebľe. Vých. Mor. Brt. D. II. 315. Vz Hebl (dod.), Hebelka (3.).

Heblín, u, m. = *druh révy.* Brt. D. II. 440.

Hebreda, y, f. = *žena stará a neladná,* z hebraea = hebrejka, židovka. Krok 1894. 140.

Hecer, a, m. = *pán.* Ve švihačině. Brt. D. II. 520.

Hecerka, y, f. = *paní.* Ve švihačině. Brt. D. II. 520.

Hecoch, u, m. = kanál z chléva (Jevíčko), jinde *vécoch.* Brt. D. II. 113.

Hečat. To hečí (křičí, padá hned do očí). Val. Brt. D. II. 315.

Hečmati. U Žleb. NZ. II. 695. Vz Večmat (3. dod.).

Heď = *hleď* (vyjadřuje radosť nebo škodolibosť). Brt. D. II. 315.

Hedbávník, u, m. = *hedvábný šlojíř;* velmi jemný slul *paučník.* Wtr. Krj. I. 106.

Hedla, *hydla,* y, f. = *nevěstka.* Brt. D. II. 320.

Hedvábí. Vz Ott. X. 1018. nn.

Hedvábnictví v Europě; jeho počátek a vývoj. Vz Wtr. Krj. I. 112., Ott. X.

Hedvábník, u, m. Cf. předcház. Hedbávník, Fulfas. Vzal mi čepce, h-ky a šlojíře. Půh. III. 662. Vz Šlojíř, Wtr. Krj. I. 106., 377.

Hedvábný. H. látky v XV. a XVI. stol. Vz Wtr. Krj. I. 111. nn.

Hedvínka, y, f., či *hedvínek,* nku, m. = *druh sukně* podle látky jmenovaný. NZ. III. 44.

Hefie. Na h. a lelky choditi = zaháleti. 1637. NZ. III. 233.

Hegnouti. Hegli nazad (couvli). Phľd. XII. 648. Heglo ho v zuby. Slov. Nov. Př. 686.

Hecho = *echo.* Udělal h. = rozhlásil. Kunšt. Brt. D. II. 316.

Hejcat = *laškovati.* Žďár. Brt. D. II. 316.

Hejcuk, vz Hecoch, Vécoch.

Hejčedlo = *plátěné hejčkadlo.* Cf. Necky (dod.), NZ. III. 13. Béře se i na pole. Ib.

Hejčeti = *houpati.* Chod. NZ. III. 398.

Hejčkadlo, a, n. = čím se děti hejčkají. Vz předcház. Hejčedlo.

Hejda, y, m., vz násl. Jan. — **H.** *Frant.,* nar. 1865., spis. a hud. Vz Ott. XI. — **H.,** f. = *podezření.* Je v hejdě. Zábř. Brt. D. II. 316.

Hejdovat = *rejditi.* Han. Brt. D. II. 316.

Hejduk, a, m. = *lokaj.* 1638. Věst. op. 1892. 11.

Hejkal, a, m. O h-ovi v Borači na Mor.; vyskytuje se tam buď jako pták n. jako člověk (černý muž) a sedá lidem na záda. Vz NZ. III. 336. nn.

Hejkálek, lka, m., vz Hejkal, Houkálek.

Hejl, a, m., holubí jm. ČT. Tkč.

Hejna, y, m., vz násl. Jan, Jindřich. — **H.** *Jos.,* nar. 1841., farář a spis. Vz Ott. X. 34.

Hejnácia, vz Hajnal (zde).

Hejnák, a, m., vz násl. Jindřich.

Hejnám, vz Hajnál.

Héjné, ého, m. = *hajný.* List. fil. 1894. 85. Vz násl. Hejný.

Hejny, *hejny, hejnušky* (zpívá se při kolébavce). Duf. 57.

Hejný, přehlasováním z: hajný, přehláska se zrušila. Gb. H. ml. I. 135. H. 1597. Mtc. 1894. 156. H. 1613. Dml. List. 16.

Hejsek, vz Sejček (3. dod.).

Hejskovný. H. kazatel. Wtr. Ziv. c. 885.

Hejšečka, oprav v: hejčečka. Chod. NZ. III. 398.

Hejták, a, m. = *kdo chodí na hejty.* Chod. Světz. 1894. 426.
Hejtman, připouští již Bl. Gr. 181., licet sit vox germanica. Cf. Ott. XI. 35.
Hejtmánek, nka, m. **H.** *Jan,* 1816. až 1875., spis. a hud. Vz Ott. XI. 38. — **H.** *Václ.,* nar. 1825., spis. a učit. Ib. — **H.** *Ladisl.*, nar. 1859., spis. a učit. Ib.
Hejtmanský. H. soud = komorní. Vz Komorní (3. dod.).
Hejtmanství, vz Ott. XI. 38. nn.
Hejtor, u, m. Vyhlídkový h., Durchgucktau, n., v plavectví. Sterz. I. 719.
Hejzlar Frant., zem. školn. inspekt., spis., nar. 1843. Vz Ott. XI. 41.
Hejzuk. Vz Gb. H. ml. I. 463., Reg. III. 646. (r. 1336.).
Hek Fr. Vlad., 1769. –1847., spis. Vz Ott. XI. 41.
Hektograf. Vz Ott. XI. 44.
Hektor, u, m. = *hektolitr.* ČT. Tkč., Brt. D. II. 512.
Hekuba, y, f. = *hekavá baba.* Slov. Čern. Př. 82.
Helcelet Jan, 1812.—1876., prof. a spis. Vz Ott. XI. 47.
Held *Jan Theob.*, 1770.—1851., čes. lékař. Vz Ott. XI. 48.
Hele. Toto slovo nelíbilo se Blahoslavovi. Bl. Gr. 116.
Helejte m. heleďte, hleďte, *ď* měněno v j. Dšk. Jihč. I. 17.
Helekání. Skotácké h. na Náchodsku. Vz NZ. III. 8. nn.
Helekati. Po polích h. Bl. Gr. 116.
Helfert Jos. Alex., baron, spis., nar. 1820. Vz Ott. XI. 53.
Helicin. Vz Ott. XI. 58.
Heliga, y, f. = sirnatý pramen u Cejče na Mor.
Helikon, u, m. = největší plechový nástroj foukací. Dhnl. exc. Cf. Ott. XI. 60.
Hel! jaj! Tak se husy popohánějí. Slov. Phľd. 1893. 634.
Heliograf, u, m. = dalekohled se zařízením k fotografování slunce. Vz Ott. XI. 61.
Heliochromie, e, f. Vz Ott. XI. 61.
Helioskop, u, m., slunohled. Vz Ott. XI. 64.
Heliostat. Vz Ott. XI. 64.
Heliothermometr, u, m., vz Ott. XI. 64.
Heliotropism-us, u, m., rostl. Vz Ott. XI. 65.
Heli-um, a, n., chemický prvek. Vz Ott. XI. 67.
Helleborein, u, m., glukosid. Vz Ott. XI. 68.
Helleboretin, u, m. Vz Ott. XI. 68.
Helleborin, u, m., glukosid. Vz Ott. XI. 68.
Heller *Ferd.,* nar. 1824., hud. Vz Ott. XI. 71. — **H.** *Saturin,* 1840.—1884., archit. a spis. Vz ib. — **H.** *Servác,* nar. 1845., spis. a red. Vz ib. — **H.** *Jan,* nar. 1848., advok. a spis. Vz ib. 72.
Hellich (Hellig) *Jos.*, čes. malíř, 1807. až 1880. Vz Ott. XI. 73. — **H.** *Jan,* nar. 1850., čes. archaeol. Vz ib. 75. — **H.** *Bohusl.*, nar. 1851., čes. lékař a spis. Vz ib. 75.
Helm ve XIV. stol. = lepší přílbice, nádhernější, rytířská. Wtr. Krj. I. 235. H. burgundský, cylindrový, hrncový, kbelcový, hrncovitý, turnajský. Vz Ott. XI. 77. (i s vyobraz.).
Helma = *kašket,* Loštice; *chlupatá čepice.* N. Město. Brt. D. II. 468., 469.
Helmaca, e, f. = *helmice.* Hrš. Nách. I. 77.
Helmelín, vz Hemelín. Arch. XIII. 217.
Helminthologie, e, f., nauka o hlístách. Vz Ott. XI. 82.
Helmo. Přidej: Brt. D. II. 437.
Helpa, y, f. = míst. jm. v Gemersku. Slov. Phľd. 1894. 61.
Hemela, y, f. = *klisna.* Cf. Hemelice. V koutě stály staré h-ly. Kld. IV. 100.
Hemelín = helm se širokým otvorem pro krk. Vz Ott. XI. 80., Aroškop (3. dod.). — H. kožený (peklhaub). Wtr. Krj. I. 235., 595.
Hemicefalík, a, m. Vstnk. IV. 28.
Hemzadlo = *mrštné dítě.* Sá. Kř. u pot. 27.
Hemzák, a, m. = *neposedné dítě.* Kotk. 69.
Hemzati se. Niti se h-le = kroutily. N. Hříše. Brt. D. II. 316.
Hemža, e, f. H. v krku, v prsou = *šimrání, nutkání ke kašli.* Brt. D. II. 487.
Hemžadlo v 2. dod. chybně m. hemzadlo.
Hemžditi se m. hemžiti se, *ď* přisuto. Dšk. Jihč. I. 17.
Henčí, *henčiči* (zpívá se při kolébavce). Duf. 57.
Henčuvka, *henčovka* = *houpačka.* Žďár. Brt. D. II. 316.
Hendekadikarbonový. H. kyselina. Vz Vstnk. III. 411.
Hendrich, a, m., vz násl. Jindřich.
Heneti = Češi a Slováci. Bl. Gr. 340.
Henka, mor. m. hyn, istic. Bl. Gr. 270. Vz -ka, Gb. H. ml. I. 452.
Henkaj = *tamhle.* Mor. Nár. list. 1896. č. 210. feuill.
Henké, vz -ké.
Henkék, vz -kék.
Henko = *tam.* Brušp. Hladíková.
Héno, a, n. = *hejno.* V Chromči na Mor. List. fil. 1894. 85.
Hentam = *tamhle.* Phľd. 1895. 54.
Hen *ten* = *onen.* Vých. Mor. Brt. D. II. 316.
Henyk, a, m., vz násl. Jindřich.
Hepatisace, e, m. H. laloků plicních. Vstnk. III. 385.
Hepit = *hyvět, čivěti, lenošně seděti.* Kunšt. Brt. D. II. 316.
Heptany = uhlovodíky z řady parafínů. Vz Ott. XI. 114.
Heptileny (hepteny) = uhlovodíky z řady olefínů. Vz Ott. XI. 115.
Heptiny = uhlovodíky z řady acetylenové. Vz Ott. XI. 114.
Heptoylový. H. kyselina. Ott. XI. 115.
Heptyl, u, m. = jednomocný radikál. Vz Ott. XI. 115.
Heptylový. H. alkoholy, kyseliny. Vz Ott. XI. 115.
Heraklin, u, m. H. v kořenech rostliny heracleum giganteum. Vz Ott. XI. 127.
Heraldika, y, f. Vz Ott. XI. 127. nn.
Herapathit, u, m., sloučenina síranu chininu s jódem. Vz Ott. XI. 135.

Herb m. erb. Gb. H. ml. I. 463.
Herbavnice, e, f. = *sukně z hrubého plátna.* Dšk. Jihč. I. 15.
Herbek, bka, m. H. Eman., 1809.—1859., prof. a spis. Vz Ott. XI. 144.
Herbeľovať = *vrzati.* Kolesa h-ly a oni jich nemohli prekryčať. Slov. Phľd. 1894. 678.
Herben, a, m. H. Jan, nar. 1857., spis. a žurnalista. Vz Ott. XI. 144.
Herbet = *hřbet.* V Gemer. Phľd. 1895. 355.
Herbinka, y, f. = *svrchní sukně* z látky lehčí, jemnější a dražší, velmi široká. U Plzně. Škard. 16. Cf. Herbynka.
Hercík Eman., 1840.—1882., spis. a malíř. Vz Ott. XI. 154.
Hercynit, u, m., miner. Vz Ott. XI. 157.
Herčík Jan, 1835.—1869., spis. Vz Ott. XI. 158.
Herda Jarosl., 1859.—1881., básn. Vz Ott. XI. 158.
Herdzina, y, m. = *hrdina.* Ve Spiši. Phľd. 1893. 431.
Herectví, vz Ott. XI. 161. nn.
Herenk, u, m. = *hrnek.* Slov. Phľd. 1894. 305.
Herež, pane, brž dilo míti bude. Arch. XIII. 415.
Herites Frant., nar. 1851., belletrista. Vz Ott. XI. 171.
Herka = *klisna.* H. s hříbětem. Arch. XIII. 510.
Herkel Jan, v I. pol. XIX. stol., slov. spis. Vz Ott. XI. 172.
Herkopáter, tra, m. Nebojím se ani H-tra. Nov. Př. 501.
Herkoš, e, m. = kanafas na sukně. Duf. 197.
Herles Fr., nar. 1861., spis. Ott. XI. 173.
Herlička = *koníček,* aquilegia, rostl. Brt.
Herman, a, m., rybník u Vel. Kunčic ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 7. — **H.,** os. jm. Vz odvozeniny v Kotk. 18.
Heřmánek z: rmenek a to z rmen a to z (chamomilla) romana. Gb. H. ml. I. 352., Čern. Př. 56., Kotk. 155. Léčení h-kem. Vz Vck. Val. I. 155.
Hermeneutika, vz Ott. XI. 185.
Hermovka u Reků čtyřhranný pilíř nahoře širší a dole užší. Vz Ott. XI. 191.
Hermulík, a, m., jm. koně. NZ. III. 103.
Hernec = *hrnec.* V Gemer. Phľd. 1895. 355.
Hernovka, y, f., také *Hrnovka,* obec v Požúně. Phľd. XII. 156.
Herný. Varda (míč) herná (kterou se hraje). Alx. Nách. k. XVIII.
Herold *Eduard,* 1820.—1895., malíř a spis. Vz Ott. XI. 199. — *H. Ant.,* 1833.—1867., čes. sochař. Vz ib. 200. — *H. Jos.* dr., advokát a politik, nar. 1850. Vz ib.
Herpetle m. erpetle, *h* přisuto. Gb. H. ml. I. 463.
Herský (slov., val.), *hrský* (han.) = dosti veliký. Dal mu h. kúsek. Brt. D. II. 515.
Herštovný. H. jazyk, slovce verštatné, nezpůsobné. Bl. Gr. 326. (325.).
Hertál, u, m. = *věno,* z Erbtheil. Brt. D. II. 515.
Hertyň n., *Hertina* ze staršího Rtyně = konec hory. Čern. Př. 32.
Hertziger Voj., far., spis. † 1808. Vz Mus. 1895. 319.
Herzer, zra, m. H. Jan, nar. 1850., prof. a spis. Vz Ott. XI. 221.
Herzog Jan, 1802.—1840., čes. spis. Vz Ott. XI. 222.
Hesl = *jestli.* Brt. D. II. 221.
Hesle v. *jesle* = *jestli.* Brn. Brt. D. II. 166.
Hesoun Jos., nar. 1830., farář a český spis. v Americe. Vz Ott. XI. 225.
Hesování, vz Hesovati. V těch porovnáních a nepoctivých h-ních. Chč. S. 59.
Hesperidin. Vz Ott. XI. 226.
Hess Jan Fr., 1652.—1693., čes. malíř. Vz Ott. XI. 226.
Hessit, u, m., nerost. Vz Ott. XI. 230.
Hessonit, vz Granát v Ott.
Heš Vil., nar. 1860., operní pěvec. Vz Ott. XI.
Hešče = *ještě.* Kruml. Brt. D. II. 210.
Hešl = *jestli.* Hrozen. Brt. D. II. 221., 210.
Hešli = *jestli.* Brn. Brt. D. II. 177.
Het. Už je het = fuč, umřel. Phľd. 1894. 372.
Heterotypie. O h-pích v míše člověčí. Podává dr. Boh. Hellich. V Praze. 1893.
Heuristicky. Tato hypothesa h. se osvědčuje. Vstnk. III. 382.
Heva, y, f. = *Eva, h* přisuto. Gb. H. ml. I. 463.
Hevaj = *sem.* Ostrav.
Hevar, u, m. = *hevero.* Zlín. Brt. D. II. 316.
Hevelky, druh třešní. Čejč. Hledík.
Hever kuše (klika). Wtr. Krj. I. 622. H. k natahování samostřílů. Ib. 282.
Hevera Čen., spis. a politik, 1836.—1896. Vz Ott. XI. 256.
Heverovati = *heverem zdvíhati; násilně buditi koho.* Kotk. 87.
Hevrdle Adolf, nar. 1859., hosp. spis. Ott. XI. 257.
Hexahydrosloučenina. Vstnk. IV. 5.
Hexahydrotereftalový. H. kyselina. Vz Vstnk. III. 245.
Hexamethylen, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 249.
Hexametr, vz Ott. XI. 259.
Hexazoid, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 15.
Hexenschuss. Cf. Húsad, Húsa, Húser, Magdalena. Phľd. 1894. 377.
Hexiny, uhlovodíky z řady acetylenové. Ott. XI. 461.
Hexit, u, m. = cukr alkoholický. Vstnk. IV. 23. H-ty = šestimocné alkoholy. Vz Ott. XI. 261.
Hexony, druh cukru. Vz Ott. XI. 261.
Hexosa, y, f. v lučbě. Vstnk. IV. 21.
Hexoylová kyselina. Vz Ott. XI. 261.
Hexyl, u, m. = jednomocný radikal z řady alkylů. Vz Ott. XI. 262.
Hexylbenzol, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 11.
Hexyleny = uhlovodíky z řady olefinů. Vz Ott. XI. 262.
Hexylový. H-vé alkoholy. Vz Ott. XI. 262.
Heyduk *Frant.,* 1823.—1885., histor. spis. Vz Ott. XI. 263. — *H. Bedř.,* nar. 1832.,

hospod. spis. Vz ib. — *H. Adolf*, nar. 1835., prof. v Písku a básník. Vz ib. 264.

· **Hězda** m. hvězda, *v* odsuto. Gb. H. ml. I. 437.

Hezinka, y, f., vrch v Hontě. Phřd. XII. 423.

Hezky = *honem*. Jak pak se h. menoval (když si někdo nemůže zpomněti). Brt. D. II. 316.

Hezký. Je hezká jako mák, jako z máku květ. Nár. list. 1894. č. 169. odp. feuill. H-ká je jak lusk a po lusku jako hrachovina (prázdná, bez peněz n. i hloupá). Ib. č. 219. odp. feuill. — **H.** = *hodný*. Brt. D. II. 515.

Hi m. *i*. Vz Dob. Dur. 149., 152. Hory hy skály, tobě hi všem. Gb. H. ml. I. 464.

hi-, *hy-*, m. *i-*: híva (íva, jíva). Gb. H. ml. I. 464.

Hiat, vz Ott. XI. 270. H. v chromečském podřečí na Mor. Vz List. fil. 1894. 99. H. na Slov. Cf. Pastr. L. 113.

Hidre, ete, n., vz Idre (3. dod.).

Hidro, a, n., vz Idre (3. dod.).

Hierarchie, e, f., strč. skloň. vz Gb. Km. -a. 38. Vz o ní v Ott. XI. 275.

Hieroglyfy, vz Ott. XI. 276.

Híkanie, n. = divení-se: hi! Bude to h. a ochkanie! Phřd. 1895. 154.

Hilarius litoměřický. Cf. Vlč. Lit. 227., 277.

Hille Ferd., nar. 1841., čes. agronom a spis. Vz Ott. XI. 292.

Hilmar Frant., 1803.—1881., učit., hud. a spis. Vz Ott. XI. 293.

Hináč. Kompar. se opisuje positivem s příslovcem hináč. Ten je h. hodné. Tišn. Brt. D. II. 192.

Hinadema = jinde? Brn. Brt. D. II. 176.

Hinclík, a, m. = *ras*. Slov. Phřd. 1895. 256.

Hinde = *hnidy*, přesmyknutím. Drahany. Brt. D. II. 102.

Hinduvá = *jindy*. Tišn. Brt. D. II. 198.

Hinedva = *jindy*. Tišn. Brt. D. II. 198.

Hint = *niť*, přesmyknutím. Drahany. Brt. D. II. 102.

Hiný m. iný (jiný). Gb. H. ml. I. 464.

Hippograf, a, m., pták. Vrch. Rol. I.—VI. 147.

Hippurový. H. kyselina. Vz Ott. XI. 312.

Hippuryfenylfurzylen, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 13.

Hirnovce či *Chyrnovce*, obec v Gemeri. Vz Phřd. XII. 156.

Hispanec, nce, m. = Hispan. Kub. Rol. 87.

Histoidní = proliferací povstalý. Vstnk. III. 272.

Histologický, histologisch. H. obraz. Vz Vstnk. II. 572.

Histologie, e, f., z řec. = nauka o tělesných tkaních a jejich anatomických prvcích. Vz Ott. XI. 328.

· **Historickoarchaeologický.** H. stránka věci. Mus. 1894. 526. a j.

Historickoprávní. H. stanovisko. Vlč. Lit. 104.

Historism-us, u, m. = *princip historický*. Hlasy z vých. Čech. 29./9. 1894.

Hišče = *ještě*. Tišn. Brt. D. II. 180., 198.

Hiščera = ještěrka, slov. iščerka. Tišn. Brt. D. II. 180.

Hit = *jíti*. Tišn. O tvarech vz Brt. D. II. 195.

Híva, y, f. místo íva (jíva). Gb. H. ml. I. 464.

Hívia = *jívové ratolesti*. Chod. NZ. III. 398.

hk *(chk)* mění se v *vk (fk)*: lehký — levký. Šb. D. 17. (domažl.), křehký — křevký (zlinsky). Brt. D. I. 15. — Gb. H. ml. I. 462.

hl; *h přisuto:* hlomoz m. lomoz, hlasička m. lasička, Gb. H. ml. I. 465., hlávka m. lávka. Dšk. Jihč. I. 35. — Z **hl** se *h odsouvá:* tenle, lele m. hlehle, loch m. hloh, Gb. H. ml. I. 466., luchej m. hluchý, mla m. mhla. Dšk. Jihč. I. 32.

Hľa = *hle*, místy *ľa*. Gemer. Pastr. L. 149.

Hláč, ryba. Phřd. 1893. 540.

Hlad. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 34., 80. — V hlade i pes psa jie. Slov. Zátur. A hladem chutná suchý chléb. Vrch. Rol. XXXI. 37. Mám h., že bych cvrčky polykal; Len tak omdlieva od hladu; ani nevidím od hladu. Nov. Př. 569. O h. cf. Ott. XI. 329. — **H.** = *lad*, *h* přisuto. Pole leží hladem. ČT. Tkč., Dšk. Jihč. I. 35.

Hlaď = *hladina*. Nad ním h. se zavřela. Krs. Moor. 98.

Hladák, u, m. = pluh, jehož kleče a splaz byly samorostlé z jednoho kusu; *dlabák*, jehož kleče byly ve splazu zadlabané. Brt. D. II. 419.

Hľadení, n. = ústroj hlavy nevěstiny a družiček (hedvábné kytky). Brt. D. II. 465.

Hladík Kar., železniční spis. a odborník, 1831.—1895. Vz Ott. XI. 329. — *H. Václ.*, nar. 1868., spis. Ib. 330.

Hladiti. K pravdě králi radil a nevěru jemu hladil (zahlazoval, zavrhoval). XV. stol. Mus. fil. 1896. 184.

Hladkolící, glattwangig. Čch. Otr. 23.

Hladký. Pes v srsti h. NZ. III. 522.

Hladňák, a, m., přítok Ostravice. Věst. op. 1893. 7.

Hľadnamne, *hledňamne*, antirrhinum orontium, rost. Brt. D. II. 499., listera ovata. Mtc. 1895. 155.

Hladno. Vz Hladný. Jednemu h., druhemu chladno. Phřd. 1895. 187.

Hladný. Hladny i chory (= černý, špatný) chřieb chvaří; Su-li hladný, nic po mně, su-li sytý, enom řežet. Mor. Čes. l. V. 419., 421. Hladny mo vždycky chlib na mysli; Hladny se tři razy do roka naji: v krmaš, na štědry diň a kěj se sviňa bije. Slez. Nov. Př. 192., 194.

Hladověnka, y, f., rostl. Vz Bída (3. dod.).

Hladověti. H-la po lásce. Šml. VII. 152.

Hladovitě něčeho žádati. Krist. 38. a.

Hladovitý = *hubený;* opak krmný. H. svině. Sum. I. 377. Krmné i h-té kozy. Ib. 378., Arch. XIII. 257.

Hladový. H-ví vypovídají se z Nesyté přes Lačnov do Obědovic. NZ. III. 228. H. jen když se nají. Brt. D. II. 275.

Hladýš, laserpitium. Cf. Ott. XI. 330.

Hlahol. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 34. — **H.** = zpěvácký spolek v Praze. Vz Ott. XI. 330.

Hlaholice, vz Cyrillice (3. dod.), Ott. XI. 332. nn.

Hlaholský. Památky h-ho písemnictví. Naps. Fr. Pastrnek. Vz Mtc. 1894. 1. 93. nn. Původ h-ho písma. Vz Mus. 1896. 282.

Hlanný m. hladný, *d* před *n* v *n*. Cf. Chonník. Slov. Pastr. L. 145. Hvízdá si jako h. cigán. Phřd. XII. 559.

Hlapec, pce, m. = *chlapec*. Slov. Phřd. 1895. 629.

Hlář m. *lhář*, přesmykn. Chod. Gb. H. ml. I. 544.

Hlas. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 34., 84., Dob. Dur. 111. Výška hlasu. Vz Gb. H. ml. I. 585. Má h. jako dieravý hrniec. Slov. Nov. Př. 610. Cf. o h. Ott. XI. 335.

Hlasitě. Doklady ze strč. vz v List. fil. 1895. 99.

Hláska. Trvání hlásek a slabik dle objektivné míry. Vz List. fil. 1893. 257. nn. O h. cf. Ott. XI. 338. nn.

Hláskoslovný. H. a tvaroslovné zvláštnosti Hájkova Herbáře (z r. 1562.) a Veleslavínova Kalendáře histor. (z r. 1578.). Vz List. fil. 1894. 100. nn.

Hlasno. Jde tou cestou a rozpráva si hlasno. Phřd. XIV. 205.

Hlasný. Ten pokyn hlasný strach mu nahnal. Vrch. Rol. XXIII.—XXIX. 219.

Hlasovati = *z okna do okna volati* (ve vězeních). Us. Nár. list. 1894. č. 30.

Hlava. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 34. Léčení bolení hlavy. Vz Mtc. 1893. 146., XVIII. 211. Od toho má h. nebolí (o to se nestarám). Phřd. 1894. 443. I pro tři sta do hlavy (podivení)! ČT. Tkč. Tluč hlavum o ščenu (stěnu), učuješ hneď změnu; ale ni na ščené, aľe na kotrbě. Mor. Čes. l. V. 419. Hlavy koňské při obřadech. Vz Zbrt. Pov. 95. -- **H.** = *sídlo smyslů, paměti, rozumu*. Biednej hlavy i rozum biedny. Phřd. 1893. 701. Ma hlavu v palirni (opilý). Slez. Nov. Př. 599. Praviš, že ti v domě straši, ene hlava se ti plaši. Slez. Ib. 575. Čerti vedia, na čom hlavu láme (co zamýšlí). Phřd. XII. 705. Čo hlava, to rozum. Ib. XIV. 442. Kdažto sě hlava ztrudi, tu zemdlejí všickni údi. Alx. V. Kdyžto nemáhá hlava, ve vsech udiech statka nenie. Dal C. 17. 30. Když hlava nedužÍ, ve všecht údech nebývá statka. Št. N. 52. 31. Leteť dakomu k hlave (nedati mu pokoje, domŕzať o dačo). Phřd. 1894. 550. Mať mnoho (koho) na hlave (na starosti). Ib. 549. — **H.** = *člověk*. Daň z hlavy platila se na Poděbradsku již v XVII. stol. NZ. III. 218. — H. řezačky (koryta jejího) = přední část. Brt. D. II. 454. H. štoly. 1469. Čel. Pr. m. II. 28. — **H.** *v technologii:* křížová, nýtová, ojniční, v přádelnictví, stěžní, šroubová, zapuštěná. Cf. Ott. XI. 344. nn.

Hlaváč = *tuhýk obec*. V Lehovci. Mtc. XVIII. 243. — **H.** ryba, gobius, Vz Ott. X. 233., XI. 346. — **H.,** scabiosa, rostl. Vz Ott. XI. 346. — **H.** = *Němec*. Ve šviháčině. Brt. D. II. 520.

Hlaváček, čku, m., adonis vernalis, rostl. Léčení jím. Vz Vck. Val. I. 155. Cf. Ohníček (3. dod.), Ott. XI. 347.

Hlavačka, y, f. = *hlavatka* (sekera). Ott. XI. 348.

Hlavačky = *konopě hlavaté*. Brt. D. II. 422.

Hlaváň, vz Hlaváč. Phřd. XII. 418.

Hlavatičný. H. semeno. Snm. I. 376., 377.

Hlavatka kroužkovaná. Vz Ott. VII. 591., 592.

Hlavatý = *umíněný, svéhlavý*. Phřd. 1894. 577. — **H.** *Václ.*, katech. a spis. v Praze. Vz Ott. XI. 348.

Hlaveň. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 34. O h. cf. Ott. XI. 348.

Hlavěnka, y, f., rostl. Vz Svalník (3. dod.).

Hlavice sedla = *čelo*. Wtr. Krj. I. 290.

Hlavička = *jídlo*. Husí krev se rozmíchá s mlékem, přidají se do ní rozsekaná játra, koření, česnek, cibule a krupice. To se upeče a jmenuje h. Na Žďársku. Nár. list. 1894. č. 128. odp. feuill. Cf. Brt. D. II. 478. (nádivka, velikon. jídlo). — **H.** *houby*. Vz Houba (3. dod.). — **H.** = *podzemní peň révy*. Brt. D. II. 440.

Hlavina. Semeno lněné očistí se od hlavin (plev). NZ. II. 562.

Hlavinka Alois, nar. 1852., kněz a spis. Vz Ott. XI. 349.

Hlávka m. *lávka, h* přisuto. Dšk. Jihč. I. 35. U Dačic. Brt. D. II. 279. — **H.** = *tobolka na lnu*. Třebíč. Brt. D. II. 509. — **H.** Jos., nar. 1831., stavit. rada, t. č. předseda České akad. cís. Františka Jos. pro vědy, slovesnosť a umění atd. Vz Ott. XI. 349.

Hlavně = *hrdelně, k smrti*, capitaliter. Kterú těmto ludem vinu dáváš, ež je mučíš h.? Kat. 3060. — List. fil. 1894. 72.

Hlavněný. H. semeno. 1450. Hrš. Nách. I. 430.

Hlavník, u, m. = *hoblík*. Ott. XI. 351.

Hlavnomestský. H. život (v hlavním městě obvyklý), mládež (hl. města). Slov. Phřd. 1892. 604., 1894. 650.

Hlavokryt = *klobouk* (žertem). Nár. list. 1893. č. 293.

Hlavomútny. H. víno. Phřd. 1894. 572.

Hlavonožci (měkkýši). Vz Ott. XI. 352.

Hlavuška, y, f., rostl. Vz Svalník (3. dod.).

Hlavý m. lhavý, přesmykn. Chod. Gb. H. ml. I. 544.

Hlavybôl, u, m. = *bolení hlavy*. Slov. Phřd. XII. 268., 1896. 184.

Hláza a *žláza*. O pův. obou vz Gb. H. ml. I. 518.

Hláze kompar. od hladce. Bl. Gr. 82.

Hlazení kůže. Vz KP. VI. 675. — **H.,** vz Huadění (3. dod.).

Hlb, u, m. = *hlúb, košťál*. Brt. D. II. 316.

Hlboká, é, f., potok v Gemeri, Phřd. XII. 249., osada tamtéž. Ib. 1895. 351.

Hlbokomyslne sa zadumať. Phřd. 1894. 734.

Hlbokoumný. H. Turzo. Phřd. 1894. 651.

Hlboký = *hluboký*. Slov. Pastr. L. 65.

Hle připojené k zájmenu *ten* a k příslovcím: *tak, tu, tam* v nár. písních. Vz Kla. Sklad. 151.

Hlébka, y, f. = *hloubka*. Meziříč. Brt. D. II. 205.

Hledač, e, m. = druh dalekohledu. Ott. XI. 357.

Hledati, strč. hladati. Gb. H. ml. I. 105. Máti jeho a bratři hledali jeho mluviti k němu. Ev. víd. 48. Mat. 12. 46. (Mnč.). Čeho kdo hledá, teho najde. Slez. Nov. Př. 126.

Hleděti. Hledí co kotě devátýho dne, co pečený vrabec. Bl. Gr. 295. Hledí jak hrom **do** potoka (do buku, do dubu). Slez. Nov. Př. 576. Hledí císařovi **z** kraja (o šilhavém). Mor. Čes. l. V. 419. Hředí toho, jako pes postu. Ib.
Hledíček, čku, m. = *humuličky,* eufrasia off., rostl. Brt. D. II. 502.
Hleďnamne, vz Hlaďnamne (3. dod.).
Hlemaždiť = *bíti.* Slov. Phľd. 1894. 745.
Hlemýžď. Vz Ott. XI. 358.
Hlen. H. potoku = *bláto,* Schlamm, m. Phľd. 1893. 609. — O h. (hnisu) cf. Ott. XI. 358.
Hlená, é, f., potok v Zemplíně. Phľd. XII. 249.
Hľep, u, m. = *chléb.* Phľd. 1895. 629.
Hles. Smutný h. Vrch. Rol. I.—VI. 17. Tiše jdou, že není slyšet h. Len. 85.
Hlesnouti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 84.
Hlib, u, m. Ležaného hliba nikto nejid. Šariš. Phľd. 1895. 377. Cf. Zohabiti (3. dod.).
Hlídkovati. Nár. list. 1894. č. 92. odp.
Hliňák, vz Hlinák, a, m. Arch. XII. 441.
Hlíněnáč, e, m. = *hliněný hrnec.* Duf. 151.
Hliněný. O h. zboží cf. Ott. XI. 363.
1. **Hliník.** Výroba h-ku. Vz KP. VIII. 234.
2. **Hliník,** a, m., obec v Tekově. Phľd. XII. 249. — **H.,** potok ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 7.
Hlinka, y, f., trať ve Frýdecku. Věst. op. 1894. č. 4. 20. — O h. cf. Ott. XI. 364.
Hlinky, údolí ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 7.
Hlinoviště. NZ. III. 569.
Hlinová, é, f., les a trať ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 7.
Hlinožrout, a, m. = *člověk pracovitý,* kdo zemi pořád přehrabává, aby ji zúrodnil. Nár. list. 1894. č. 155. odp. feuill.
Hlinsko. Smutná je cesta do Hlinska nebo do Písku (do hrobu). Čern. Př. 21.
Hlíst. Hlístové oblí. Vz Ott. VIII. 630. a. Zapuzování hlíst (na Slov.). Vz Mtc. XVIII. 211., Phľd. XII. 565., Zbrt. Pov. 95. O h. cf. Ott. XI. 366. nn. — Hlísty sčijá. Brt. D. II. 487.
Hlístečný. H. zelina (tanacetum vulgare) vyhání hlísty. Mtc. 1894. 19.
Hlístek, stka, m. H. řepní, hetorodera, malý červík. Vz Ott. XI. 243.
Hlistník, a, m., les, potok a trať ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 7.
Hlístník, u, m. = *zeměžluč.* Brt. D. II. 502. Léčení h-kem na Val. Vz Vck. Val. I. 155.
Hlístosloví, n., Eingeweidewürmerlehre, Helminthologie. Sterz. I. 1234.
Hliva, y, f., agaricus ostreatus, houba. Strážnice. Brt. D. II. 511.
Hlivěti. Obyvatelia hliveli v hrubej nevedomosti. Slov. Phľd. XII. 513. (547.).
Hlíza. Od hlízy na hrdle den svůj zavřel (umřel). Břez. Font. V. 481.
Hlobnouti koho čím. Hlobnul ju poriskom (udeřil). Phľd. XII. 686.
Hloboký m. hluboký. Vz Stejnění samohlásek. Gb. H. ml. I. 287.
Hlodnouti = *lohnouti, uhoditi, d* vsuto a přesmykn. Dšk. Jihč. I. 16., 48.
Hlohovec, vrch v Nitransku. Phľd. 1893. 466.
Hlohový. H. mléč, vz Celigana (3. dod.).
Hlôk, u, m. = *místo v zahradě,* kam voda stéká. Brt. D. II. 439.
Hlomoz m. lomoz, *h* přisuto. Dšk. Jihč. I. 35.
Hlomozí, n. = *vařené sušené ovoce.* Heršpice u Slav. Rous.
Hlop = *chlap.* Slov. Phľd. 1893. 433. Jaký hlop, taký snop; Nit ten h., co bije, ale ten, co tríme. Phľd. 1895. 187., 377.
Hlošina, y, f. Cf. Ott. VIII. 474. a.
Hlošinovitý. H. rostliny. Vz Ott. VIII. 474. a.
Hloub. O pův. slova vz Gb. H. ml. I. 46. — Cf. Hlúb.
Hloubě m. hlouběji. Háj. Herb. 157. a.
Hloubkoměr, Bathometer. Sterz. I. 397. b.
Hloubkoměrství, n., Bathometrie, f. Sterz. I. 397. b.
Hloupátko, a, n. = *hlupec.* Slow. 91.
Hlouposť. H. a lehkověrnosť sedají na jednom kři; S h-stí a pýchou je těžko chytiti se za pasy. Šml. VII. 178., 156.
Hloupý. Vz Maďan, Maďar (2. dod.). H. jak Jurovy boty. Mor. Nár. list. 1896. č. 186. Hloupý jako bulík, jako troup, jako střevo, jako bota, jako pytel. Nov. Př. 566. Hlupeho po smichu poznať. Slez. Ib. 215. Jak maju hlupi penize, to maju kramaři jermok. Slez. Ib. 216. Co je hlupému po rozumu? Mor. Čes. l. V. 419. Hloupých lidí netřeba síti, sami se rodí. Šml. VII. 31.
Hloutati = *hltati.* Kotk. 98.
Hložina, y, f. = *hloží.* Phľd. 1895. 4.
Hltati. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 63.
Hlúb, vz Hloub. Komu sa ako ľúbi; komu kapusta, komu hlúby (košťály. Každému se líbí něco jiného). Slov. Zátur.
Hlubký = *hluboký.* H. bádání. Slád. Žen. 20. V svém srdci hlubou rýhu ukazuje. Boušk. 79. Hlubým příkopem byl obehnán. Vrch. Rol. XVII.—XXII. 71.
Hluboce. Doklady z strč. vz v List. fil. 1895. 94.
Hluboklenutý. H. tůně. Zvič. Milt. 17.
Hluboko. Doklady z strč. vz v List. fil. 1895. 94.
Hluboký, ého, m., údolí a potok ve Frýdecku. Vz Věst. op. 1893. 7.
Hlubomořský. H. výzkum. Mus. 1895. 272.
Hlubotiny, pl., f., les ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 7.
Hlubý = *hluboký.* H. doly. Kub. Rol. 87.
Hluchaňa, ě, f. = *hluchá nemoc, tyfus* (uh.). Brt. D. II. 487.
Hluchanda, y, f. = hospoda v Litomyšl., z vl. locanda. Sloula dříve: ‚U zeleného stromu', locanda al albergo verde. Čern. Př. 49.
Hlucho. Tancovali na h. = bez muziky. Slov. Phľd. XII. 560.
Hluchota. Léčení h-ty. (na Slov.). Vz Mtc. XVIII. 213., Duf. 31.
Hluchý. Drží jako h. dvere (kto niečo drží bez rozumnosti). Phľd. XII. 253. **Má hluché** téděň (neslyší rozkazu). Mor. Čes. l. V. 419.

H. nemoc. Vz Hluchaňa (3. dod.). — **k čemu.** Dál hřímá (běží) hluchý k této řeči. Vrch. Rol. XXIII.—XXIX. 240. — **H.** = *tichý*. H. hovor ozýval sa vznútra. Phľd. 1893. 325. — **H.** = *temný*, dumpf. H. hlas. Laš. Brt. D. II. 316.

Hluk. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 63.

Hlup, u, m. Zahrada je v hlupu = ve stínu. V. Meziříčí. Brt. D. II. 316. Vz Hlupiti (3. dod.).

Hlupina oprav v: Hlúpina = hloupost. Nedělej h-ny. Vck. Poh. 24.

Hlupiti = *stíniti*. Zeď hlupí zahradu. Val. Meziříčí. Brt. D. II. 316. Vz Hlup (3. dod.).

Hlupstvo, a, n. Na hlupstva nětřeba děti pobizať. Slez. Nov. Př. 214.

Hlúpy = *neomaštěné nudle*. Slov. Zátur.

Hluš, i, f. Kolc. 46. Klidná mořská hluš. Vrch. Rol. XL. 121. (Tam) je všecko pustou hluší. Len. 72.

Hlušiti. Dva roky som hlušil (pilně pracoval) a nebolo lepšie. Phľd. 1893. 548. Hlušili mu hlavu. Phľd. XII. 354.

Hluza = *sběř*. 1725. Zbrt. Pov. 107. — **H.** U Bern. vred, hlíza. Tečie z neho h. (hnis). Myjava. Phľd. 1895. 444.

Hľuzovník, u, m., rostl. Vz Zelina ochvatná (3. dod.).

hm; *h* přisuto: hmenčí, hmoždíř m. mordíř ze střhném. morsaere. Gb. H. ml. I. 465., Dšk. Jihč. I. 35. Z *hm* se *h* odsouvá: možditi m. hmožditi.

Hmaták, a, m. = *zloděj*. Nár. list. 1894. č. 18.

Hmatelný. H. věcnosť. Ztk. 15. (3. vyd.).

Hmíriť. V šere čosi sa hmírilo (kmitalo, pohybovalo). Phľd. 1895. 691.

Hmizavý. H. plaz země. Chč. Mik. 439.

Hmkanie = *říkání*: hm hm! Slov. Phľd. 1892. 589.

Hmla v. *mhla*, přesmykn. Dšk. Jihč. I. 48.

Hmota = *maso*. V zlodějské řeči. Flš. Také v mluvě praž. Pepíků. Herm. Bod. Praž. 39.

Hmour, u, m., *mhour* = *suché jehličí na stelivo*. Záp. Mor. Brt. D. II. 316.

Hmoždík, Dübbel, m. Sterz. I. 674. b., 708.

Hmoždíkovati, dübbeln. Sterz. I. 674. b., 708.

Hmoždířový. H. mlýnce = přístroj na drcení látky, při čemž stroj napodobuje ruční práci tření na misce. Vz Ott. VIII. 46. b.

Hmyzomilný. H. rostliny, entomofilní, na jejichž květy hmyz sedá. Ott. VIII. 638.

Hmyzomorný. H. rosnatka. Mtc. XVIII. 195.

Hmyzosmrtič, e, m. Nár. list. 1895. č. 226. odp.

hn; *h* přisuto: hniť m. niť, hníž m. níže, hnízký m. nízký. Gb. H. ml. I. 465., Dšk. Jihč. I. 35. Z *hn* se *h* odsouvá: rožnouť m. rozžhnouti, Gb. H. ml. I. 467., poženej m. požehnej, nětynky m. hnětynky, roznévat. Dšk. Jihč. I. 33.

Hnátek, tku, m. (val.) = *pistík* = čep zadlabaný v násadách saní. Brt. D. II. 451.

Hnáti. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 143. O pův. slova cf. ib. 85. — Že by měl svědky **o** to hnáti. Arch. XII. 457. Tako po sobě hnachu. V Rkk. (Jar.). Vz Mus. 1896. 266., List. fil. 1896. 348. Hna Srpoš v Spytibora. V Rkk. (Lud.). Vz Mus. 1896. 266.

Hnatý = *hnaný*. Na Novojičínsku na Mor. NZ. III. 226.

Hned (uhed), starší tvary: inhed, ihned. Vz Gb. H. ml. I. 230.

Hnědečky. Dle Bl. Gr. 270. lépe: hned. Slovo prý nezpůsobné.

Hnědetky. Dle Bl. Gr. 270. lépe: hned. Slovo prý nezpůsobné.

Hnedka. Dle Bl. Gr. 270. lépe: hned. Slovo prý nezpůsobné (posud obvyklé).

Hnedky. Dle Bl. Gr. 270. lépe: hned. Slovo prý nezpůsobné (posud obvyklé).

Hnědozelený, graugrün. H. mech. Mtc. XVIII. 195.

Hnedúšky, zdrobn. = *hned*. Slov. Čo napíšu, h. vytlačené videť chcejú. Pútnik 1893. č. 3. str. 51.

Hnědý. Oči hnědé jako oříšky. Na Žďársku. Nár. list. 1894. č. 219. odp. feuill.

Hneska m. dneska, *d* v *h*. Dšk. Jihč. I. 15. U Stráňan hneská. Phľd. 1893. 369.

Hněsti, z germ. gnet, něm. kneten. Vz Gb. H. ml. I. 376. H. je na Bystřicku zastoupeno slovesem: klačit (tlačiti). Brt. D. II. 80. Cf. Hnísti (násl.).

Hnět, u, m. H. živlů, bolu. Vrch. Rol. XVII.—XXII. 161., XXIII.—XXIX. 44. Že nevyssál hnět otrokáře krev jejich všecku z našich žil. Čch. Otr. 69.

Hnetka, y, f. = *kaše prosná zasypaná moukou* (han.); kaše z brambor a mouky (záp. Mor.) = netyk, netyja. Brt. D. II. 473.

Hněv. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 72. O lásku jeho nestojím, hněvu se nebojím. Phľd. 1894. 197. Nemá (nemůže) sa v ňom kde h. rozísť (o malém, hněvlivém člověku). Slov. Zátur.

Hněvati. Chto sa hnevá, hnevá sa, na pazderí kobása. Slov. Phľd. XII. 56. Nehnevaj sa, aby ti nepreškodilo. Phľd. 1893. 700. H-li se **proti** Alexandrovi. Alx. Nách. XXXII.

Hněvkovský Šeb. Cf. Vlč. Bás. 64., 72., 81.

Hnicmat = *hečmat, cicmat, ň* vsuto. Dšk. Jihč. I. 13.

Hnidopich = krejčí. Na Žďársku. Nár. list. 1894. č. 107. odp. feuill.

Hniežďiť sa na lavici = vrtěti se. Slov. Phľd. 1894. 734.

Hnikati = ve vysoké poloze nepěkně zpívati. Kotk. 63.

Hnilať = *hnileť* = hnilota. Slov. Phľd. 1892. 670.

Hnileť. Strč. sklonění vz Gb. Km. -i. 33.

Hniliak, a, m. = lenoch. Phľd. 1896. 41. Cf. Hnilák.

Hniličko. Na h. se potí (že je z něho hnilička). Vrch. S. b. 50.

Hnilý = *hnijící*. H. rána. Háj. Herb. 196. b. a j. — **H.** = *lenivý*. H. **do** roboty. Phľd. 1895. 495.

Hnisokrevnosť, i, f., Pyohaemie. Čes. lék. 1888. 54.

Hnísti je u mor. Kruml. a na Jemnicku neznámo; mají: válet (těsto), tlačit (boty), mačkat (šaty). Brt. D. II. 219., 274.

Hniť m. niť, *h* přisuto. Vz *hn*, Neor. 8., Brt. D. II. 105.

Hníti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 73.

Hnízdečko = vyšívání čepců hvězdami n. růžemi, jichž střed jest tuhým podkladem značně vyvýšen a cetkami obložen. NZ. IV. 409.

Hnízdidlo, a, n. = *svatební koláč*. U Netolic. NZ. III. 156.

Hnízdo. Jake hnizdo, taky ptak. Mor. Čes. l. V. 420.

Hnízký m. nízký. Vz *hn* (předcház.) Brt. D. II. 105.

Hníž m. níže. Vz *hn* (předcház.).

Hnojekyd = *sedlák*. Lomn. Cf. Hnojokyd.

Hnojiti kde. Moc veřejná v žalářích je hnojí. Chč. (Vlč. Lit. 176.). **Na** blázny netřeba h. (hnoja), sami se rodí. Mor. Čes. l. V. 417.

Hnojokyd. Bl. Gr. 116. Cf. Hnojekyd.

Hnoník, u, m. místo hnojník. Zlín. Brt. D. I. 16.

Hňópat do sebe = hňápat, nemírně jísti. Kunšt. Brt. D. II. 317.

Hnouti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 75. — **čím.** Rychtár pohol (pohnul) plecom. Phľd. 1893. 450. — **co, koho,** starý german. n. latinismus v češt. Vz Seyk. Ruk. 142. Preto tak hýbal svoje kapitále. Phľd. 1893. 450. Nás treba len hýbat, aby sme nezaspali; Len hýbat vec našu slovenskú. Phľd. 1894. 188., 264. Cf. Zhrdati co. Nepřichoď mně noha pyšnosti a ruka hříšníkova nehýbaj mne. Z. wit. 35. 12. V Z. klem.: rucě hřiešných nehýbajte mnú. Cf. Megnút co (3. dod.), Lomcovati (3. dod.), Hýbati (3. dod.), Mus. 1896. 265., List. fil. 1896. 347.

Hnůj. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 72. Hnoja a peňazí nikdy dosť není (vravia sedliaci); Nehodno z druhej dediny hnoj dovážať (zdaleka nevěstu). Slov. Phľd. 1894. 197., 1893. 700., 1895. 522. Po mrzkém hnoji bývá čisté a husté obilí. Bl. Gr. 312.

Hnusný čím: ukrutnosťou. Phľd. 1894. 17.

ho; *h přisuto:* zde i honady (onady), hoheň m. oheň, hojnice, Holomouc, hoficír. Gb. H. ml. I. 464. Z **ho** se *h odsouvá:* ovado m. hovado, oříkať m. hořékať. Ib. 466.

Hobárka, y, f. = *hovor*. Záhoří. Brt. D. II. 317.

Hobľena, y, f. = *ženská špatného chování*. Val. Brt. D. II. 317.

Hoblík vz Záležák.

Hoblování či srovnávání kůže. Vz KP. VI. 676.

Hobor m. *hovor, v* v *b*. Kts. 19.

Hoc = *ač* je cudzí. Phľd. 1895. 9.

Hocakí, gt. hocakjeho. Slov. Pastr. L. 130.

Hocopánek, vz Ucupánek (3. dod.).

Hod. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 84. Kde často hody, tam neďaleko hlady. Slov. Phľd. 1894. 198. Ni dycky hody, bai něhody; To se mu zemřelo k hodom (to se mu podařilo). Mor. Čes. l. V. 419. Bude mu, ako na hody (dobře). Nov. Př. 624.

Hoďajaký = *lecjaký*. Slov. Phľd. 1892. 646.

Hodák, a, m., vz násl. Hodislav.

Hodalík, a, m., vz násl. Hodislav.

Hodan, a, m., vz násl. Hodislav.

Hodaň, *Hodáň*, ě, m., vz násl. Hodislav.

Hodánek, nka, m., vz násl. Hodislav.

Hodec, dce, m., vz násl. Hodislav.

Hoděj, e, m., vz násl. Hodislav.

Hodek, dka, m., vz násl. Hodislav.

Hodík, a, m., vz násl. Hodislav.

Hodina. Kolik hodin? Plný komín a na vrchu jedna. Nebo: Plný komín až hlavičky vystrkují. Krumvíř. Hledík.

Hodinář. Vz Tanec mor. (3. dod.).

Hodinkový. H. sklíčka. Mrš. 117.

Hodinky. H. na hrdlo (ozdoba) v XVI. stol. Vz Wtr. Krj. I. 544. — Vyšívání na h. Na Kunovsku. NZ. IV. 227., Čes. l. V. 227.

Hodinný. H. kniha (které se užívá při kostelních hodinkách modlitebních). Břez. Font. V. 404.

Hodiny sympathické (elektr.), Bainovy, Brequetovy. Vz KP. VIII. 313. — *Hádanka.* Nejí to, nepije to a ve dne v noci pracuje. Brušp. Hledíková.

Hodislav, a, m. Odtud: Hodek, Hodík, Hodec, Hodák, Hodalík, Hodan, Hodánek, Hodaň, Hodáň, Hodyc, Hodys, Hodouš, Hoděj. Kbrl. Sp. 15. (11.).

Hoditi se nač. To se něhodi ani psovi na opjatky. Mor. Čes. l. V. 422. — **se k čemu.** To se k tomu hodí, jako osten k bodláku (dobře). Šml. I. 211. — **se čeho** = *udeřiti*. A p. Petr uchvátil kámen i hodil se jest Koliby. Arch. XIII. 446., 445.

Hodně = *hezky*. V tom kostele je h. Udělal to h. (dobře). Zábř. Brt. D. II. 317.

Hodnostářsky. Pan farář h. upjatý. Světz. 1895. 320. a.

Hodný čemu. Poklička tomu hrnci hodná (k němu se hodící, dobře přiléhající). 1400. List. fil. 1893. 463. Pane, nejsem boden tomu, by ty všel do mého domu. XIV. stol. Mus. 1894. 83. — **H.** = *hodový*. H. den. Ev. víd. 61. Joh. 6. 4. Cf. Hody, Dob. Dur. 372. — **H.** = *těhotný*. Chodila, byla hodná. Han. Brt. D. II. 317. — **H.** Už jich máme hodných = hodně mnoho. Ib. — **H.** *ironicky*. Tys hodný hoch (= darebák). Cf. Kla. Sklad. 61. H. si mi, hodný, ale len na oko. Slov. Nov. Př. 41.

Hodočín, a, m., potok v Oravě. Phľd. XII. 423., 74.

Hodokvas. Toto slovo měl Bl. Gr. 102. za zastaralé. H-sy při obětech, při pohřbu atd. Vz Zbrt. Pov. 156.

Hodokvašan. Toto slovo měl Bl. Gr. 102. za zastaralé.

Hodouš, e, m., vz předcház. Hodislav.

Hodovník, a, m. = *koledník*. NZ. IV. 330.

Hodslav. Odvozeniny v Kotk. 18.

Hody = *kytka rozmarýnu v hody*. Zábř. Brt. D. II. 317.

Hodyc, e, m., vz předcház. Hodislav.

Hodys, a, m., vz předcház. Hodislav.

Hodžiny = *hodiny*. V Ratkově na Slov. Phľd. 1893. 243.

Hofer. Na Mor. již r. 1465. Dml. List. 3.

Hofery = *borůvky*. Val. Nár. list. 1893. č. 266.

Hofmistr = úředník horní obyč. z měšťanů kutnohorských od krále ustanovený; byl zástupcem mincmistrovým. Arch. XII. 462.

Hofmistrně. Kat. z Žer. II. 172.

Hofrava = *podruhyně*. 1715. Mtc. 1896. 130.

Hogaj-hogni! (= zpět, couvni. Volání na krávy a voly). Slov. Phľd. 1893. 634.

Hoganěný = *uslintaný*. Brn. Brt. D. II. 311. Vz Gaňa, Ganit.

Hoghore! *Hoghore-ho!* (= v pravo. Volání na krávy a voly). Slov. Phřd. 1893. 634.

Hoch, *holka* = *holý, holec, holá,* nemající vousů, čmýří, podle něhož dospělosť posuzovali. Kotk. 129.

Hochovina, y, f. = *hoši*. Byla tam samá h. Us.

Hoj, interj. v strč. nebylo. Gb. Ruk. 543. Cf. Mus. 1896. 260., List. fil. 1896. 340.

Hojdať = *chovati*. H. fakany. Phřd. 1893. 152.

Hojiti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 73. On hojí **na** závraty. Bl. Gr. 260.

Hojka, y, f., rostl. Vz Volí ucho (3. dod.).

Hojnal, vz Hajnal (zde).

Hojnám, vz Hajnal (zde).

Hojnokvětý. H. rostliny. Čl. L. Jos. 5., 42.

Hojný; *hojen, jna, jno*. Chč. P. 108. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 73.

Hoksforový = *oxfordový*. Us. Hledík.

Hoľa, vrch ve Spiši. Phřd. XII. 250. — **H.** = *děvečka*. Ve šviháčině. Brt. D. II. 520.

Holan Václ., Kar. Vz Mus. 1892. 517., 1895. 319., 513.

Holánek, nka, m. = *holé, nahé dítě, ptáče*. Jevíčko. Brt. D. II. 317.

Holasovsko, a, n. = *Opavsko*. Pras. Těš. 21.

Holcina, y, f. (*Olcina, Hulcina, Lucina*), přítok Ostravice. Věst. opav. 1898. 7.

Holdán, holdář, holdín = *potulný žebrák*. Dačic. Brt. D. II. 317.

Holdoš = *márník*. Dbš., Phřd. XII. 56.

Holdovati tělu. GR. N. 37.

Holec. A déž vešla na h. Brn. Brt. D. II. 177.

Holeca, e, f. = *ulice*. Týnec. Brt. D. II. 95.

Holedbati se. Cf. Gb. Ruk. 568.

Holemý. H. spousta domů. Ml. Hüb. 22. Voli nejsú tlusti. než dobře holemi a dobrého masa. Arch. XIV. 251.

Holendr = holandr. Dhnl. exc.

Holenky = *boty*. Vzal dvoje škorně a třetí h. 1408. Arch. rakov. z r. 1387. (Wtr. Krj. I. 55.). — **H.** nebo *náholenky* = brnění na holeních, Beinharnisch. Wtr. Krj. I. 252.

Holeška, y, f., obec v Nitře. Phřd. XII. 68., 156.

Holešovan. Posměšek H-nům na Mor.: Na Hořajce u Pełášků łampa płuskla do kełu (že tam vyslovují ł m. ľ). Brt. D. II. 36. O tamější řeči cf. ib. 35.

Holgýňat. Vůz h-ná v juhaňách = jedno kolo jde dolů, druhé nahoru, když je v jedné koleji jáma. H. sa na voze. Val. Brt. D. II. 317.

Holidlo, a, n., Rasierapparat. Sterz. II. 634.

Holinka, y, f. = *zelený zárodek peckového ovoce*. Záp. Mor. Brt. D. II. 317.

Holiva = *oliva* = *topol*. Tišn. Brt. D. II. 186.

Holivák, a, m., vrch na vých. Mor. Mtc. 1895. 128.

Holivous, a, m. = *nemající vousů*. Slow. 110.

Holka. Chlapec na louce — h. v kolíbce (ženich má býti o několik let starší než nevěsta). NZ. IV. 194. Cf. Hoch (3. dod.). H. neznámá. Vz Tanec čes. (3. dod.).

Hólka (holka) = *hůlka*. Úředníci chodí s zlatými holkami. Kabt. 24.

Hollý Jan. Vz Phřd. 1894. 116. nn.

Holma, y, f. = *topůrko u lopaty hornické*. Nár. list. 1894. č. 99. str. 4. e.

Holmnica, e, f. = *mlatoveň*. Na Slov. i v spisovnom jazyku. Vz Phřd. XII. 174.

Hôľne rostl.; rostou na holích. Vz Phřd. 1893. 467.

Holo. H. ako na dlani. Slov. Nov. Př. 628.

Holobradství, n. Wtr. Krj. I. 40., 85.

Holobradý. Wtr. Krj. I. 128.

Holočepka, y, f., gymnomitrium, rostl. Vz Ott. X. 665.

Holohumnica vlastně = nepokryté miesto, kde pod holým nebom mlátievajú. Phřd. XII. 174.

Holomek z křížové cesty. Nov. Př. 651.

Holomnica, e, f. V Turci. Phřd. XII. 174.

Holomouc m. Olomouc, *h* přisuto. Gb. H. ml. I. 464. Do H-ca. Brt. D. II. 484.

Holonosý. H. netopýři, gymnorhina. Ott. X. 665.

Hoľopicha = *velká, neohrabaná ženská*. Val. Brt. D. II. 317.

Holopiště, ě, n., vz Holoplisk. Světz. 1895. 15.

Holoret, gymnostomum, mech. Ott. XI. 668.

Holoseč, e, f. Lesní h. Chdt. v Nár. list. 1893. č. 306.

Holosečný. H. hospodářství. Chdt. v Nár. list. 1893. č. 306.

Holosystolický šelest srdeční (počíná se počátkem systoly a vyplňuje ji až do konce). Vstnk. III. 469.

Hološne. Ve Spiši. NZ. III. 402. Cf. Chološně, Kološně.

Holotrt, a, m. = *sova*. Slov. Phřd. 1893. 475.

Holoubě. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 127., 130. — **H.** = *puchýř krví podlitý*. U Žleb. NZ. II. 697.

Holoudě m. holoubě. Vz Gb. H. ml. I. 423. (dial.).

Holovec, vce, m. či *Holúch*, a, m., obec v Tekově. Phřd. XII. 156., 68.

Holovina = *tenké dříví*. Phřd. XII. 174.

Holovnica neznamená *mlat*, nýbrž *patro*, odry. Phřd. XII. 174.

Holštrik, z Halsstrick. XVI. stol. Wtr. Živ. c. 499.

Holštýn, a, m., hrad, nyní zřícenina na Mor. Vz Mtc. 1896. 116.

Holub. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 46. Cf. Řivnáč (3. dod.). Jména holubí ještě: červeňák, plavák, žluťák. Rous. H. za holubom. Slov. Nov. Př. 643. Je pýchou nadutý jako h. Na Žďársku a j. Nár. list. 1894. č. 149. odp. feuill. Lieta-li h. po izbe a len nemocný ho vidí, nemocný umře. Phřd. 1894. 713. Střileti h-by, dětská hra. Jeden lehne si naznak, vyzvedne nohy a jimi ostatní, kteří se na ně kladou, do výšky vyhazuje. Us. Tč. Ručkování či h-by tlouci. Vz NZ. III. 24.

Holubacený = *holubí*. H. trus. Mor. Mtc. 1894. 336.

Holúbec = základní točení v tanci. Mor. NZ. 1893. 500. Cf. Tanec mor. (3. dod.).

Holubí víčko = *vikev* (drobnější druh). Brušp. Hledíková.

Holubice = čepec. Vz Holubička, Holubinka (i dod.). — **H.** = *houba.* Vz Holúbek (3. dod.).

Holubinka = *čepec.* H-ky 1. hladké; 2. plnými stehy vyšívané na plátně jednoduchém; 3. štepem po obrysech vyšívané a podkládané na plátně dvojitém. NZ. IV. 145. nn.

Holubov, a, m. = potok na Slov. Phľd. 1894. 201.

Holuby J. L., slov. spis. Vz Světz. 1895. 453., 455.

Holúch, a, m., obec v Tekově. Phľd. 1892. 250.

Holý = *pouhý.* Poněvadž samými toliko h-mi slovy odpírá. Arch. XIII. 185. — **H.** *Prokop* (Veliký). Vz Vlč. Lit. 145.

Homatropin, u, m. H-nem zornici zvětšiti. Schb. Nád. 51.

Homba m. houba, *n* v *m.* Gb. H. ml. I. 378.

Homile, vz násl. Homole.

Homla, y, f., vz násl. Homole.

Homole, e, *homola, homolka,* dial. *homla* a *homile* = *mohyla;* samostatný kopec, kopeček n. nakupená hromada. Vz NZ. III. 161. — **H.** = *svatební báborka,* v níž zapíchnut jest veliký trn, okrášlený jablky, švestkami, cukrovím atd. U Plzně. Škar. 25.

Hompora (seborrhoea) = *chrasty na tváři nemluvňat.* Slov. Mtc. 1894. 104. Hojení jí. Ib.

Hon. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 82. Stadium, quod hony vocatur. Eml. Urb. 93.

Hona, y, m., vz násl. Jan.

Hoňák = *honicí pes.* Brt. D. II. 248.

Honba ďábelská, divá (strašidlo). Zbrt. Pov. 105.

Hoňba buď honьba n. honjьba. Cf. Gb. H. ml. I. 372.

Honbisko, a, n. = *hajemství.* Phľd. 1893. 57.

Honda, y, m. = *Jan.* Na Žďársku. Nár. list. 1. 94. č. 234. odp. feuill.

Honec. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 82.

Honečkem někam pospíchati. Wtr. St. Pr. 34.

Honej = *hodnej, d* odsuto. Dšk. Jihč. I. 16.

Honejs, a, m., vz násl. Jan.

Honejsek, ska, m., vz násl. Jan.

Honek, nka, m., vz násl. Jan.

Honelník. H. odešiel na pašu. Phľd. 1894. 370. (1893. 566.).

Honem. S pánem h. a se sedlákem pomalu. Popovice. Hledík.

Honění = *druh klání.* Šlo o to, aby vítěz vrazil protivníku ve štít, jenž se ranou roztřískl, aneb aby štít nárazem přeletěl jezdci přes hlavu, nebo aby vítěz jezdce i se štítem vyhodil. Wtr. Krj. I. 631., 287.

Honěnka, y, f. = *kaše lámanková,* z lomeného ječmene. N. Jičín. Brt. D. II. 474.

Honěný. H. kaše = *honěnka* (3. dod.).

Honitba, *honitva* = *obvod, okres, újezd, zájezd.* Cel. Pr. m. II. 1225. a. Šlechtici, rytíři a manové i také všie honitby trutnovské a Dvoru měst měštěné a přebyvatelé. XV. stol. Ib. 342.

Honiti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 82. Co se honí, k sobě se kloní. Mor. Cel. l. V. 421.

Honivý = *tanec.* Zbrt. Tan. 188.

Honnanej = *hodný.* H. chlapeček. V dětské řeči. Dšk. Jihč. I. 11.

Honorářový. H. minimum (nejmenší honorář). Nár. list 1895. č. 5. feuill.

Honskop pod hemelín na koně. Mus. 1894. 507.

Hontianský = *honťanský.* H. stolice v Uhřích. Phľd. XII. 75.

Hontor, vz násl. Hontorník.

Hontorník, u, m. = *strouháček,* jímž bednář hontor (dráhu) na dno vyřezává. NZ. III. 398. (V NZ. III. 20. chybně: hantor a hantorník.)

Hontový. H. plot. (Z hontů, z větších latí, při vrchu proutím spletených.) Brt. D. II. 438.

Honva, y, f. = *honba.* Kojet. Brt. D. II. 47.

Honý m. hodný, *d* odsuto. Slov. Gb. H. ml. I. 410.

Honymky = *honem.* Žďár. Brt. D. II. 260.

Honys, a, m., vz násl. Jan.

Honza, y, m., vz násl. Jan. Honza — trkla ho koza! Na Žďársku. Nár. list. 1894. č. 234. odp. feuill. — **H.** = *zajíc.* Rous.

Honzák, a, m., vz násl. Jan.

Honzík, a, m., vz násl. Jan.

Hópad, vz Úpad (3. dod.). — **H.** = *slota* (čas). Záp. Mor. Brt. D. II. 317.

Hopati. Čtyři skoky hopnul (kůň). Kub. Rol. 148.

Hoppu! Tak volají v Hartmanicích na rozpustilé děti. O původu vz NZ. III. 250.

Hoprdač. Na h. nýst dítě = na zádech; *h* přisuto. Dšk. Jihč. I. 34.

Hopsavý. H. pochod, Hospergang, m. Sterz. I. 1313.

Hoř m. hoře. Brt. D. II. 284.

Hora. Udělala se mu z toho h. (nezasel, aby prý mu kroupy nepobily). Bl. Gr. 297. Když (měsíc) rohem hor (obzoru) dosiahne, AlxV. 2403. Hory s horami, ludé s luďmi (svůj k svému). Vck. Val. I. 103. Hory pevně stojí, však lidé scházejí se v žití boji. Vrch. Rol. XXIII.—XXIX. 5. Čím ďalej do hory, tým viac dreva. Phľd. 1893. 702. Taký je, ako čo by v hore bol vyrástol. Slov. Nov. Př. 564. — **H.** = *les.* Hora hučí, baran bľačí a kôň ťaha. Slov. Nov. Př. 652.

Horácko, a, n. Naše H. jindy a nyní. Poř. Jos. Duchek. Ve Vel. Meziříčí. 1893.

Horák. H-ci ve vých. Čech. Vz Oester. Mon. (Böhm.) I. 493. Cf. Boráček, Borák (3. dod.).

Hořák, a, m. = *Hordk.* Jicko. Brt. D. II. 317.

Horalis, a, m. = *choralista* as. H-sa chovati asi = na svůj náklad živiti zpěváka kostelního. Wtr. Živ. c. I. 390.

Hořanky. Na H-kách u Ředic. NZ. III. 163.

Horba, y, f. Kdo má v torbe, zji i na horbe (na hoře). Phľd. 1895. 188.

Horckop, *horckof, horzkop,* z Harzkapen = nejkratší ze všech chodicích sukní, lehká, letní; někdy byla kožešinou podšitá, nejdražší šuba. Wtr. Krj. I. 441., 461., 574. (158.).

Horcovať = *řítiti se.* Val. Brt. D. II. 318.

Hořčák, u, m. = *likér.* Us.

Hořčice bílá = ohnice, eruca. 1440. List. fil. 1893. 394. H. v strč. léčení. Vz Zbrt. Pov. 62., Vck. Val. I. 155.

Hořčičná, é, f., vz Rmenec (3. dod.).
Hořčík. Výroba hořčíku. Cf. KP. VIII. 234.
Hordeola kožní. Vstnk. II. 569.
Hoře. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 80. Ach mý hoře, mý hoře! Dle Bl. Gr. 179. zastaralá frase starých bab.
Horec, rce, m. = *horák*. Slov. Phľd. XII. 533.
Hořec. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 80. Vz o něm v Ott. X. 5. a. H. v strč. léčení. Vz Zbrt. Pov. 62.
Horečnatý. H. choroba. Vstnk. III. 473.
Hořejní, *j* vsuto. Gb. H. ml. I. 534.
Hořekovati. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 80.
Horenský. Práva h-ská při městě Bzenci na Mor. 1558. Vz Mtc. 1893. 335. nn.
Horenos, a, m. = kdo má hore nosom dierky, kdo je pyšný. To je h. Phľd. 1894. 257.
Horepácem. H. utíkala. Brt. D. II. 242.
Hořeti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 80. — **od čeho.** Horím od hanby. Phľd. 1892. 590. — Kde hoří, tam se musí ulévat (říkají pijáci, kteří kouří). Us. Nár. list. 1894. č. 74. feuill.
Horevidjek, u, m. Phľd. 1895. 443.
Horeznačky. Prevracal sa h. Phľd. XII. 356., XIV. 375. Vz Horeznak.
Horeznak sa svalil. Phľd. XII. 652.
Hořínek, nka, m. = *ryba*. ČT. Tkč.
Hořinkajst, u, m. = *hořčičný olej*. Mor. Duf. 23.
Horizont, u, m. Nesmíš hned ztratiti h. (hlavu). Ig. Herrmann.
Hořko, adv. H. zaplakala. Sš. P. 530. H. přesycen rozkošemi. Lerm. II. 56.
Horko-ťažko. H. (nesnadno) ju roztĺkol. Slov. Phľd. 1893. 482. Pristavili h. rebrík. Ib. 1896. 260.
Horký. Vz Gb. H. ml. I. 342., 80.
Hořký. Vz Gb. H. ml. I. 343., 80. H. houba = nejedlá. Tkč. H. sůl, epsomit. Vz Ott. VIII. 687. a. To je hořký (pálený) kostelník! Nov. Př. 652.
Horkýže sa ti pristavija (koně) na vyhorenej tráve (bodejť se ti...). Phľd. 1895. 311. Však ste pri tých čbánkach len nesúdili? H. nie. Ib. 309.
Horlitelství. Náboženské h. Arch. XIV. 325.
Hormě = *hormo*. Št. Mus. 37. Cf. Gb. H. ml. I. 344.
Hormý. H. milosti. Št. Ř. 225.
Horná Súča, míst. jm. na Slov. Phľd. XII. 376.
Horňaves, vsi, f., místo v Tekovsku. Phľd. XIV. 61.
Horné Lovčice, místo na Slov. Phľd. XII. 376.
Hornoměstský. Vck. Val. I. 78.
Hornozemec. Phľd. XII. 332.
Horologista, y, m., znalec horologia. Wtr. St. Pr. 164.
Horopis. H. Europy. Vz Ott. VIII. 857.
Horská, é, f., trať ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 8.
Horský. H. dědek (strašidlo. Krakonoš?). U Žel. Brodu. NZ. III. 32. H. brána v Praze (proti Žižkovu). Čel. Pr. m. I. 431., 743.

Horšila, y, f. = *Voršila, v* v *h*, není-li *h* přídechem. Dšk. Jihč. I. 25.
Horšiti se v čem na kom. Vyrozuměl z psaní, v čem se lid na kaplaních horší. 1566. L. posíl. II. 20.
Horšlivo. Bylo h. se dívati. Wtr. St. nov. 35.
Horúčka, y, f. = *horečka, tyfus*. Slov. Phľd. XII. 276. H. = typhus abdominalis. Léčení ho na Slov. Vz Mtc. XVIII. 208. — **H.** = *triaška, zimnice*. Phľd. 1894. 377.
Horudatý. Phľd. 1893. 496.
Hory Kutny. Na Horách Kutnách. 1614. Kutn. šk. 141. a všude tam.
Horyl, u, m., houba. Val., laš. Vz Žabina (3. dod.).
Horymír. V VI. 341. u Horymír má býti Horův pseudonym H. Vinařovský m. Vinařický. Prof. Hora v Plzni.
Horyston, u, m. = potok v Nitře. Phľd. XII. 423.
Horzúti (obléci) v. *horzoblieci*. Gemer. Phľd. 1895. 438.
Hosati = *klusati*. U Žleb. NZ. II. 696.
Hoscina. Kedz bys pošol na h-nu, vem se šebu tanistrinu. Slov. Phľd. 1895. 377.
Hospánek, nku, m., z něm. Halsband = stužka do vlasů. Dšk. Jihč. I. 6. H. = červená sametová pentle za mužským kloboukem. U Plzně. Škar. 16., NZ. III. 46.
Hospod, hospoď. O strč. skloň. vz Gb. Km. -i. 26.
Hospoda. Kde je co jíst, tam dobře vlízt; kde je co dělat, tam se schovat a z hospody nechodit, dokud hrajou. Výkl. Svat. 17.
Hospodář. Kdož u jiného dělá a sám svého zanedbává, není dobrý h. a škodu vezme; Když h. doma, hned čeládka pilněji dělá; Když čeládka nezřízená a hospodářství nepoklidné, znamení jest nepilné hospodyně i h-ře. Bl. Gr. 308., 310., 317.
Hospodáříček = *diblík, búžek*. 1554. Vz Zbrt. Pov. 157., NZ. III. 432. nn.
Hospodařiti. Již tu seď a hospodařuj. Arch. XIV. 71. — **jak:** z plna do plna (bez dluhů, s výdělkem), z prázdna do prázdna (z bídy do nouze). Nár. list. 1895. č. 64. odp. Ženská musí h. **od** niti a sirky. Mor. Čes. l. V. 419.
Hospodářsky. S něčím h. vůkol jíti (hospodařiti). Arch. XII. 259.
Hospodářský. H. budovy, nářadí na Mor. Vz Brt. D. II. 436., 442. H. pověry. Vz Vck. Val. I. 144., Mtc. 1895. 347.
Hospodářství. Vz předcház. Hospodář. Dobře h. stojí, kde se žena muže bojí. NZ. IV. 195. — **H.** = hospitalitas. Dle Bl. Gr. 178. špatně m. ochotnosť, přívětivosť a p.
Hospodský. H-ští vypovídají se z Krčmy přes Hostivít do Hotovic. NZ. III. 229.
Hospodyně. Vz předcház. Hospodář. Hospodyně čini pilne čelediny; H. čisto hospodařstvi chysto, robi ale gazda v hnoji, s jeho stotkem dobře stoji. Slez. Nov. Př. 379., 394.
Hospředovice, zaniklá ves na Mor. Mtc. 1896. 117.
Hosť. O pův. slova cf. Gb. II. ml. I. 20. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 4., 33. O skloň. na Chromecku vz List. fil. 1894. 273. Na Kroměříž. a v okolí. Vz Brt. D. II. 22. Cf. Dob. Dur. 385., 387. Nězvani hostě pod pecom se-

davaju. Mor. Čes. l. V. 419. Nevolaných hostí za dvere sádžu. Phřd. XII. 721. H. nezvaný jako hrách nemastný (= je nemilý); Spadne-li nůž a zabodne se, přijdou hosté. Tkč. -- **H.** = *děšť*. Večerní h. nerád odchodí. Phřd. 1894. 196.

Hostajnov m. Hostýn. Gb. Ruk. 566.

Hostec = různé vyraženiny na těle. H. suchý = podagra. H. mokrý obyč. = scrophulosis. H. v očích. Vz Mtc. 1894. 335., Vstnk. III. 475.

Hostěnice = *hostinec*. H. u Sladkých v Praze. Wtr. St. nov. 124. (33.).

Hostina. Raz do roka i v pekle h. bývá, trebas je dávno doskami zabité. Slov. Zátur. Cf. Hoscina (3. dod.), Zabíjačka (3. dod.). Nénajděš dědiny, co by v ni něbyły hostiny. Mor. Čes. l. V. 419.

Hostinnice. Neb nebieše miesta v h-ci. Ev. olom. V jiných biblích: v hospodě.

Hostinný = *cizí*. H. vojsko. Machb. 11. 38.

Hostinský Petr Záboj = Kellner, básník. List. fil. 1894. 421.

Hostiti. Že se mnozí města hostí (zhošťují) a prázdny činí (z města se stěhují). 1538. Čel. Pr. m. I. 376.

Hostně. Rúd. 38. a. (List. fil. 1895. 104.)

Hosťovská (síň = síň pro hosti), Gastzimmer. Slov. Phřd. XII. 750., 1895. 115., 405., 1896. 68.

Hostpříd, a, m., z něm. Gottfried. Čern. Př. 28.

Hoščičný = *hostcový*. H. rány. Vck. Val. I. 115.

Hotař. Zpráva h-řům (bzeneckým), kterak v svém povolání chovati se mají. 10 článků. Vz Mtc. 1893. 337.

Hotovati. Království nebeské, jenž jest vám hotováno. Leg. o 10.000. ryt. Jinde: připraviti. Cf. Uhotovati.

Hotově. Debe se h. stalo, že by... Brt. D. II. 285. Debeste h. nějakó škodu meli = na krásně. Záp. Mor. Brt. D. II. 318.

Hotovo. Chodí na h-vo do Brna (na jisto, nosí do jistých domů mléko a j.). Brt. D. II. 318.

Hotový *peníz*. Zavírej měšec, a když budeš platiti h-mi, budouť lidé víc a spíš věřiti. Bl. Gr. 303. Jsme živi na hotový peníz. 1631. Kat. z Žer. 7. Aby (tolik) na h-vých penězích dali. 1530. Snm. I. 405.

Houba. Ze země vyrůstá *stopka (hlúbek, sněť, nožka)*, na stopce leží *klobouk (čepička, hlavička)*. Brt. D. II. 510. Houby na Mor. Vz ib. 510. Ještě's byl na hubách (pásl jsi houby). Nov. Př. 638.

Houbařka, y, f. = *žena sbírající a prodávající houby*. Us.

Houbory = *zakrslé švestky*. Dšk. Jihč. I. 34.

Houbovník či *podkorník*. H-ci, endomychidae, brouci. Vz Ott. VIII. 605.

Houfrkem m. ouprkem. U Kr. Hradce. Čern. Př. 93.

Houkálek. Vz Duf. 313.

Houpati. Labutě houply (skočily) **do** rybníka. Kld. III. 81. Pes houpl (skočil) **na** obra. Ib. IV. 209. a j.

Houpavá = *tanec*. Vz Tanec čes. (3. dod.).

Houpavý. H. luňák. Ott. VIII. 477. a.

Houpor, u, m. = *bachor na švestkách*. Dšk. Jihč. I. 34.

Hourezky = *ouřezky, uříznuté boty*. Dšk. Jihč. I. 10.

House. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 126.

Housenka z: vousenka. Čern. Př. 52.

Houska. H. másla. Kat. z Žer. 279. a j.

Housko, *Husko, Huse*, zaniklá ves na Mor. Mtc. 1896. 117.

Houslák, a, m. = *hudec, kdo hraje na housle*. U Plzně. Škar. 30.

Housle. O strč. skloň. vz Gb. Km. -i. 19. H. v strč. a ve všech slovan. nářečích, jest tedy zajisté ze strslov. a nikoli z němčiny. Mus. fil. I. 226. H. původně hudební nástroj se strunami vůbec. Zbrt. Tan. 25. nn. Bůh h. jich radosti v pláč obrátil; A tak obráceny jsou h. pláče v radosť. Břez. Font. V. 361., 388.

Housti pův. = hráti na strunové nástroje. Vz Zbrt. Tan. 20. H. místo hráti pokládáno od M. Červenky (ve středov.) za šeredné a zavržené. Zbrt. Tan. 23. Aj ten naveky len svoje hudie; Po tme hudol a po vidne tancoval. Slov. Nov. Př. 550., 538.

Houšť. O strč. skloň. vz Gb. Km. -a. 25.

Houština = *husté vlasy*. Přihladil si šedivou h-nu. Světz. 1893. 391.

Houvad = *ovad, h přisuto*. Dšk. Jihč. I. 34. Vz Hovad.

Houvar, u, m. = *ouvar, malá lučina, h přisuto*. Dšk. Jihč. I. 34.

Houvjetka, y, f. = *silná tyč*, kterou se zatahuje řetěz, jímž se ve voze svazují klády a p. Jemnice. Brt. D. II. 318.

Houžeň, rod palem, desmoncus. Vz Ott. VII. 383.

Houžev. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 46., 82. *Húžev* (St. Hrozen.), *húžva* (val., slov.), *húžba* (dol.), *halža* (laš.) = železný kruh u pluhu, do něhož se zřídel navléká. Brt. D. II. 447. Cf. Hóžba (3. dod.).

Hovad, a, m. = *ovad, h* přisuto. Gb. H. ml. I. 464. Cf. předcház. Houvad. Dle List. fil. 1896. 159. není *h* přisuto, nýbrž analogické dle hovado.

Hovadní. Na h. hlavu daň uložiti. Snm. I. 256.

Hovadný. H. život. Chč. Mik. 461.

Hovado. Vyšla rada z velikého h-da (špatná). Slez. Nov. Př. 570.

Hovedzina = *hovězina*. Phřd. 1895. 628.

Hověnice. Dále bude uhlířská chatrč s milířem, nahoře koliba s pajtou a h-cí. NZ. IV. 160.

Hověti = sustinere, *někde se držeti*. Got. gaveihan, benedicere. Gb. H. ml. I. 458. O tvarech cf. Mus. 1896. 251. Již třmi dny hoví, ani má co jísti. Ev. seit. 30. Marc. 8. 2. (Mnč.).

Hovija, e, f. Dyž si łehne v nedělu odpoledňa na pec, to je celá jeho h. (hovění si). Val. Brt. D. II. 318.

Hovítek, vz Úvitek (3. dod.).

Hovjadina = hovězina. Phřd. 1895. 628.

Hovjazí = *hovězí*. Slez. NZ. IV. 447.

Hovnivál. H-la darmo ťaháš na růžu. Phřd. 1895 469.

Hovnivár, a, m. Král = *pasák*, který, když se z jara dobytek po prvé na pastvu

vyhání, první na pastvu dobytek vyhnal; kdo poslední, byl h-rem. U Náchoda. NZ. III. 8.

Hovorja, e, m., os. jm. u Kosmy.

Hózky. Záp. Mor. Vz Pekélko (3. dod.).

Hóznica, e, f., území v Trenčínsku. Vz Phľd. XII. 423.

Hóžba, y, f. = houžev. V Morkovicích. Brt. D. II. 64. Vz nahoře Houžev.

hp m. *p:* hpanna m. panna. Gb. H. ml. I. 465.

Hpanna = *panna.* AlxB. M. 6. 19. a j. Vz předcház. hp.

hr. Z *hr* se *h odsouvá:* rtan m. hrtan, rách m hrách, Gb. H. ml. I. 466., rouda m. hrouda, rana m. hrana atd. Dšk. Jihč. I. 32. Cf. List. fil. 1895. 430. K *r* se *h přisouvá:* hrzati m. rzáti, hrys m. rys atd. Gb. H. ml. I. 464. — Z **hř** se *h* odsouvá: řmot, řeblo, říbě m. hřmot, hřeblo, hříbě, Gb. H. ml. I. 466., pořeb, řešit m. pohřeb, hřešit. Dšk. Jihč. I. 32. K *ř* se *h* přisouvá: hřemen, hřešato m. řemen, řešato. Gb. H. ml. I. 464.

Hr! Dělá všecko jenom hr, hr (= nakvap, leda bylo)! Us. Šd.

Hra. H. pohanská na oslavu mrtvých u starých Čechů. Vz Zbrt. Pov. 17. Hry při prosebních průvodech, na oslavu svatých. Vz ib. 135., 42. Co dostaneš při hře, to ti čert zas vydře. Mor. Čes. l V. 419.

Hrab, a, m., území v Novohradsku na Slov. Phľd. XII. 250.

Hrabati. O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 83. Kura hřebe, hřebala. Brušp. Hledíková. Hrabaj vtedy, koj schně. Slez. Nov. Př. 263.

Hrabě. On je h., žena hrabice a děti hrabišťata (o sprostém). ČT. Tkč.

Hrábě, střhněm. grâvis. Gb. H. ml. I. 441. Holka jako h. suchá. Na Žďársku. Nár. list. 1894. č. 219. odp. feuill.

Hraběcí studánka u Opatova na Mor. Mtc. 1893. 265.

Hrabelňák, u, m., vz Hřib (3. dod.).

Hraběnka, druh hrušky. ČT. Tkč.

Hrabí. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -a. 44. nn. H. hradecké (hrabě). Půh. III. 415. — H. = lesík u Zámrsk na Mor. Mtc. 1895. 25.

Hrabice. Popis h-ce. Vz Brt. D. II. 452. — H. = rohatina na šaty. Ib. 486.

Hrabička, y, f. = *štírovník,* květina. ČT. Tkč.

Hrabičov, a, m., míst. jm. na Slov. Phľd. XII. 376.

Hrabina, y, f., trať u Dobré ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 8. — **H.,** clematis vitalba, rostl. Mtc. 1895. 350.

Hrabinka, y, f. = *hraběnka.* V. Kal. 20., Arch. XIII. 163.

Hrabiny, pl., f., míst. jm. na Slov. Phľd. XII. 376.

Hrabkati = hrabati. Phľd. 1895. 2.

Hrable. Prišly naň husté h. (špatně pochodil). Slov. Nov. Př. 635.

Hřablo, a, n. = *hřeblo.* Šb. D. 21.

Hrabovec, vce, m. = *voják.* Ve šviháčině. Brt. D. II. 521.

Hráč. Hráči se vypovídají z Kratochvíl přes Pohranov do Ztratova. NZ. III. 229.

Hračák, a, m., rybník ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 8.

Hračala, louka ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 8.

Hračany m. Hradčany *(dč v č).* Gb. H. ml. I. 407.

Hračka-plačka; Z hračky bývají plačky. Nov. Př. 145.

Hračkový. H. nápad, název (= hračkou vzniklý). Phľd. XII. 371.

Hrad. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 32. Cf. Budovati (3. dod.). Staré hrady, hrádky a hradiska na mor. Slov. Vz NZ. III. 555. nn.

Hrada = *hřada.* Slov. Kapustná h. (= záhon). Phľd. XII. 709.

Hřada. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 53. O strč. skloň. a přehlasovaných tvarech vz ib. 105. a Gb. Km. -a. 10. H. = *rošt, respa* (laš.) = podélní trám podpírající příční trámy. Brt. D. II. 434. — **H.** *v kurníku* posud slov. a val., jinde říkají: *řad:* jíti na řady, seděti řadem. Brt. D. II. 512.

Hradba, y, f. Na Chod. slova plot nemají, užívají slova hradba. NZ. IV. 319.

Hrádek, castellum. Ev. víd. 68., seit. 34. a j. Cf. předcház. Hrad. — **H.,** přítok Ostravice. Věst. op. 1893. 8.

Hradiště. O Hradištích cf. NZ. III. 472., Phľd. XII. 250.

Hradná, é, f., obec v Nitře. Phľd. XII. 250.

Hradník, a, m., při zámku. 1748. NZ. III. 143.

Hrádok, dku, m., vrch ve Zvolensku. Phľd. XII. 250.

Hradová (lid říká *Radová*), kopec ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 8.

Hradský. Pod hradský soud náleželi lidé z dědin knížecích. Pras. Těš. 79. Žáci hradští = studenti při škole zámecké na Hradě pražském. Wtr. Krj. I. 69.

Hradzjel (St. Hrozen.), *plužisko* = hřídel pluhu. Brt. D. II. 448.

Hrách, stslov. grachъ. Gb. H. ml. I. 32. Kdy h. síti a co činiti, aby ho mušky nekazily. Vz NZ. III. 526. Prase hrachem do chlívka se vodí (házením, ukazováním mu hrachu). Cf. Bl. Gr. 303. Vlčí h., astragalus. Brt. D. II. 500. — **H.** = *broky.* Tvrdý h. zajícům do srsti házeti. Kld. III. 71. — *H. a kroupy* = tanec. Zbrt. Tan. 191.

Hrachová Týnice = Hrochův Týnec. Čern. Př. 32.

Hrachovičný, ého, m., přítok Ostravice. Věst. op. 1893. 8.

Hrachovinka = *druh prolamovaných výšivek.* Čes. l. V. 227. Vyšívání na h-ky. Vz NZ. IV. 227., II. 737.

Hrachovinkovati = *dělati hrachovinky.* Vz předcház. Čes. l. V. 227., 225.

Hrachoviště = poloha v Poděbr. NZ. III. 520.

Hrachovkovitý. H. mlžové. Mtc. 1895. 91.

Hrachovo, a, n., míst. jm. v Gemersku. Phľd. 1894. 61.

Hrachůvka, vz Hrachovka.

Hrajsemnou, os. jm. Kbrl. Dmžl. 22.

Hranec m. ranec. Dšk. Jihč. I. 35.

Hranice, mě. na Mor. Je z Hranic, nestojí za nic. Nov. Př. 489.

Hraničná, é, f., trať ve Frýdecku. Věst. opav. 1894. č. 4. 20.

Hraničník, a, m., potok ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 8

Hraničný. H-čnú vodu svedl (po hranici tekoucí). Půh. IV. 267.

Hranitkář, e, m. = *hranitel kamenů,* Facettenschneider, m. Sterz. I. 870.

Hranka. Na malej branke veľa prehral. Phľd. 1894. 442.

Hranostaj. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 32.

Hranostajník. Cf. Ott. X. 902.

Hranostý m. hranostaj, -stej. Lact. 287. (Gb.).

Hraný. H. dluh (ze hry). 1469. Čel. Pr. m. II. 1105.

Hratec. Mtc. 1895. 157.

Hráti, hraji, imper. hraj; hrám, imper. hrej. Vz Gb. H. ml. I. 135. Hraj — vyhraj, hraj — prehraj (taká je hra). Slov. Phľd. 1894. 442. — **komu.** Ten jí hrál = nadával. Us. — **co (kdy).** Při svatebních hostinách přední místo hraje kalym (dary a výbava. Chybně m.: přední věcí bývá k. a p.). Fait. 84. Plyny hrály důležitou úlohu (m. byly důležity, nabyly veliké důležitosti a p.). Ib. 25. — **jak.** Hrálo to do hněda. Kojet. a j. Brt. D. II. 57. — **sa,** *ihrať sa* = *baviti se.* Phľd. 1893. 58.

Hřáti, *hříti.* O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 40., 100.

Hrátka. Jíti na hrátku. Čes. l. V. 30. Vz Hrátky.

Hráz, *hrázka* = *bidlo.* Napichnou ji (smrť) na velkou hráz. U Náchoda. Čes. l. V. 185.

Hráza, y, f. = *chebzík, křenka* (Měřín), syringa vulg., rostl. Brt. D. II. 507.

Hrazba, y, f. (záp. Mor.), *meslo* (val, han.) = šraňk okolo luk n. trávníků (sloupce a na nich přibité laty). Brt. D. II. 439.

Hrazdík, u, m. = *hrazda, rýgl,* Fachwandriegel, m. Sterz. I. 871.

Hrazditi m. *hraditi.* Pref. 8. (Gb.). Brt. D. II. 148.

Hrazdovina, y, f., Stangenholz, n. Sterz. I. 470. b.

Hrazíček, čka, m., pták. Vz Střízlíček (3. dod.).

Hrázka, vz Hráz.

Hrb z gъrbъ. Gb. H. ml. I. 62., 85.

Hŕba. Ústa na hŕbe držať. Phľd. 1894. 315. Malá h. pýta viac. Phľd. 1893. 701.

Hrbáč, e, m., zabrus, brouk. Cf. Klim. 51.—53.

Hrbatý. Bársi h-tá, lensi je bohatá. Phľd. 1895. 583.

Hřbelec = *špikoraný zajíc.* Hrš. Nách. I. 812.

Hrběna, y, f. = *hrbatá ženská.* Han. Brt. D. II. 318.

Hřbet, *chřbet.* O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 171., 66. Jiným kacířům hřbet držal, aliis hereticis favebat (přál, naháněl). Enns. 32. B.

Hřbetoštítník. Vz Ott. IX. 844.

Hřbieti. O pův. slova (z grьběti) cf. Gb. H. ml. I. 66., 83., 340. (Tělo) v hrobě hrbělo. Mst. 352. Tu jeho tělo hřbí. Pass. 376. Vezma jeho tělo schoval je ctně, aby hrbělo (pohřbeno bylo). XV. stol. Mus. 1896. 187.

Hrbiti co kde. Pokorně před námi hrbí záda. Kká. Puš. 10. — **se nad čím:** nad listinou (shrbeně sedě psáti). Phľd. 1895. 225.

Hřbiti z grьbiti = *pochovávati.* H. prvorozené. Ol. Num. 23. 4. (Gb. H. ml. I. 340.). Vz Hřbieti.

Hřbitov, *hrobka,* říkávali starší, obsoleta vocabula. Bl. Gr. 175. A nyní se jich užívá všeobecně. O pův. cf. Kotk. 182.

Hŕbka, y, f., vz Hŕba. Prečítal hŕbky (ovsa). Slov. Phľd. XII. 131.

Hrbol, e, m. Háj. Herb. 243. b. Nyní v gt. -u.

Hrboluška. Cf. Ott. XI. 190.

Hrbounek, nka, m. = *hrbáček.* Vrch. Rol. XLIII. 50.

Hrč, e, f. = *suk v skále.* Brt. D. II. 326.

Hrčala, y, m. = *kdo mnoho nahrčí, napovídá, křikloun.* Dol. Brtch. Cf. násl. Hrčloun. Brt. D. II. 319.

Hrče = *boule.* Hojení jich na Mor. Vz Mtc. 1894. 332. — **H.** = *zemák.* Dá mu aspoň hrčí. Ve šviháčině. Brt. D. II. 520.

Hrčka, y, f. = *boule, vřed; sešlá věc, rachota.* U Žleb. NZ. II. 696. Cf. Hrče. — Hrčky másla se srážely (v máselnici, kousky). Phľd. 1896. 215.

Hrčloun, a, m. = *hrčala, křikloun.* Nár. list. 1894. č. 219. odp. feuill.

Hrdelný. To je h-né = těžká robota. Brušp. Hledíková.

Hrditi se čím = *namáhati se, hrdliti se.* Slov. Phľd. XII. 137.

Hrdivý. Cf. Gb. Ruk. 568.

Hrdlice z grъlica. Gb. H. ml. I. 62.

Hrdličátko, a, n., pullus columbarum. Ev. víd. 111. Luc. 2. 24.

Hrdliti = *rdousiti.* Brt. D. II. 818. Vz Hrdlovati.

Hrdlo = z grъdlo. Gb. H. ml. I. 62., 61. Jak se léčí bolení hrdla na Slov. Vz Phľd. XII. 564. Podrezala si s ním h. (je s ním v manželství nespokojena). Phľd. XII. 560. H. má malú dierku, ale sa moc preleje ces ňu (o opilci). Slov. Zátur. Křičel na celé h. Nár. list. 1896. č. 134. odp. feuill.

Hrdlovati = *těžce pracovati.* Výše 22 roków hrdloval. Slov. Phľd. XII. 695.

Hrdopyšný. H. zámek. Vrch. Rol. XXXVII. 37.

Hrdosť = *výboj, útok na dům.* Vz Čel. Pr. m. I. 802. a Útok.

Hrdý z grъdъ. Gb. H. ml. I. 62. — **nač.** Hrd byl na výrok dámy své. Vrch. Rol. XXX. 11. — **čeho.** Příbuznou Annu vyníná z dědictví, prý ho hrda byla, v nemoci ho nenavštívila. 1547. Wtr. Živ. c. 670. Aby nebyla jeho hrda. Wtr. St. nov. 18. — **H.** = *skvostný.* H. obed = hostina. Phľd. 1896. 70. — **H.** Jan, učit. a spis. v Praze, † 6./5. 1896. maje 56 let. Vz Nár. list. 1896. č. 126.

Hrdzavet = *zrzavěti.* Slov. Phľd. 1893. 643. Keď vedomosti tvoje hrdzavejú. Phľd. 1893. 509.

Hrdzavý = *zrzavý, rezavý.* H. klin. Phľd. 1893. 740.

Hřebčák, a, m. = vojín z hřebčince. Dol. Brtch.

Hřebenář = *biskup.* U Táborů. Wtr. Živ. c. I. 12.

Hřebí, sors, slov. *žreb* (*h* za *ž*). Vz Gb. H. ml. I. 518., 27.

Hřebice (kůň). NZ. IV. 194.

Hřebíček, čku, m., rostl. Vz Slzička (3. dod.).

Hřebík. Tříská h. (ptá, žádá noclehu). Ve švihačině. Brt. D. II. 520.
Hřebíkovati někde = *noclehovati*. Ve šviháčině. Brt. D. II. 521.
Hřebíkový. H. rána = hřebíkem učiněná. Ev. víd. 83. Joh. 20. 25. (Mnč.).
Hřebivý = *konivý*, rossig. Sterz. II. 729.
Hřeblo, místy hrablo, chod. řablo. Šb. D. 21., 35.
Hřebřík m. řebřík. Gb. H. ml. I. 464.
Hřejivý, wärmend. H. kamna. Světz. 1891. 386.
Hřejtat = *řehtati*, přesmykn. Dšk. Jihč. I. 49.
Hřemen m. řemen. Gb. H. ml. I. 464.
Hremzati = *remzati, hrýzti*. Kotk. 92.
Hřésti z grebsti. Hrad. 89. b.
Hřešeto m. řešeto. Vz *hř*, Gb. H. ml. I. 464.
Hřešiti. Každý břeší, kdo tu živ. Vrch. Rol. XXIII.—XXIX. 61. Aby měl svobodu h., kterými chce, hřiechy. Chč. S. 295.
Hřeznouti. O přehl. a tvarech cf. Gb. H. ml. I. 105., Vhřeznouti, Uhřeznouti, Zahřeznouti.
Hřib, *hříbek, doubravník*. Dle jakosti, barvy a stromů, pod kterými roste: *máselník, smetaník, smetaňák, kameňák, tvrďák, bučák, bukoňák, dubák, poddoubník, lipovák, podlipník, hrabelňák, podléščák*. Brt. D. II. 514. Nejsou-li hřiby, nebude sněhu. Vck. Val. I. 164. Je zdravý jako h. Nár. list. 1894. č. 169. odp. feuill. — H. *Václ. Fr.*, úředník při mor. slez. účtárně. Vz List. fil. 1893. 428.
Hřib, u, m. = *keř*. Zábř. Brt. D. II. 327.
Hřiba m. hříva (*v* v *b*). Dšk. Jihč. I. 24.
Hříbě. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 27. — O skloň. na Kroměř. vz v Brt. D. II. 23. — H. = *žluna*. Cf. Žluna (3. dod.). — H. = *dřevák* (střevíc). Polná. NZ. IV. 539.
Hříbek, bka, m. = *pacholek hříbata pasoucí*. 1748. NZ. III. 143. Jíra v 18 letech je za hříbka. 1651. NZ. IV. 51.
Hříbětina, y, f. = *kůže z hříbat*. Wtr. Krj. I. 365.
Hřídel. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 105.
Hřídký m. řídký, *h* přisuto. Dšk. Jihč. I. 35.
Hřídlo m. žřídlo. Gb. H. ml. I. 518.
Hřích, strsl. grěchъ; o pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 39., 41., 29. Rada by duša do raju, ale jej hrichy nedajú (tužba po nedosažitelném). Sariš. Phľd. 1895. 378. Omluvami a výmluvami h. nezbělí. Šml. VII. 116. Starý h. vynésti (smeti ze světnice o štědrý večer). Val. Vz Vck. Val. I. 53. Hriech s maľučkom sa počína, vo velkom sa končí. Slov. Nov. Př. 25. — H. = *hříšník*. Ja směj sa, směj, ty starý hříchu. Na mor. Slov. Brt. D. II. 318.
Hrinšok = *hrnčok*. Na Píle na Slov. Phľd. 1894. 744.
Hříšisko, a, n. = *hřích*. To je už staré h. Zlín. Brt. D. II. 318.
Hříšník. H-ci vypovídají se z Hřešic přes Ústupek do Litomyšle. NZ. III. 229.
Hříšníkový. H. zamúcenie. Ž. kl. 544.
Hříšný. Nebudzme svatýma, kedz sme h-ma. Šariš. Phľd. 1895. 377. — H. = *špatný, chatrný*. Ta střecha je h-ná. Jicko. Brt. D. II. 318.
Hřiště, Spielplatz, opět se ho užívá. — Pánům z Hřiště a z Senova. 1675. L. posl. I. 72.
Hříti. Tohoto slova místy na Mor. neužívají. Na Zábř. říkají: Sluňčko je horky, na Drahansku: kamna hřijó, slôněčko teplí. Brt. D. II. 318.
Hříva. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 18., Jag. Arch. XVI. 3. 4. Heft. 393. — H. = *ofina*. Na Žďársku. Nár. list. 1894. č. 219. odp. feuill. — H. = *lesnatý hřbet* horský od Svitavy k Potštýnu. Tkč.
Hřivnáč, vz násl. Řivnáč.
Hrivňák, a, m., vz násl. Řivnáč.
Hřivosť, i, f., Spielsucht. 1604. Zbrt. Tan. 215.
Hříz. Aby tě h. popadl! Wtr. St. Pr. 215.
Hrkáč, e, m., míst. jm. v Turci. Phľd. XII. 250.
Hrkala, y, m. = *hrčala, křikloun*. Laš. Brt. D. II. 319.
Hrkavý. H. jablko (jehož jádra uvnitř hrkají). Tkč.
Hrklač, e, m., *hrklavice*, e, *hrklávka*, y, f. = *penízky, luščinec*, rhinanthus, rostl. Brt. D. II. 506.
Hrkutati, vz Hrkotati. Hrkutáme, pláčeme atd. Phľd. 1894. 581.
Hrmavica, e, f. = hrmená strela, Paromova hromová strela. Slov. Phľd. XII. 192.
Hřmění, vz Rmen (3. dod.).
Hřmet = *hřmot*. GR. Nov. 27.
Hřmíti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 23., 66., 81. Hřmí-li často, bude úrodný rok. Vck. Val. I. 164. — Dál hřímá (= běží) hluchý k této řeči. Vrch. Rol. XXIII.—XXIX. 240. H. = běžeti. Phľd. 1894. 379.
Hrmotati. Vz Hrmotnouti. Koč hrmoce ako všetci čerti. Phľd. 1893. 539.
Hřmotný. H. hudba = instrumentalní. Wtr. Živ. c. 981.
Hrmulec, lce, m. = *boule*. Záp. Mor. Brt. D. II. 487.
Hrncový. H. pec. NZ. IV. 518.
Hrnček. Čím nový hrnček navrie, tým i rozbitý jsa pachnúť budě. 1634. Phľd. 1894. 7. Tam je zle, kde okolo ohňa mnoho hrnčekov vrie (kde mnoho se vaří n. byl-li statek rozkouskován). Phľd. 1894. 317.
Hrnčíř. Hrnčíři vypovídají se z Jílového přes Hrnčíře do Džbánova. NZ. III. 269.
Hrnčířovať = hřmotně ujížděti (jako hrnčíři s hrnci). Žďár. Brt. D. II. 319.
Hrnčířský. H. vosy, eumenidae. Ott. VIII. 814.
Hrnčířův. Ten vynese celý grunt na hrnčířovo pole = propije jej. Brt. D. II. 319.
Hrnec. Vz předcház. Hrnček. H. z gъrnьcь. Gb. H. ml. I. 62. Každá gazdina vie, ako jej v hrnci vrie. Slov. Zátur. V malom hrnci ľahko sovrie; Nestrkaj nos do cudzieho hrnca. Slov. Nov. Př. 268., 274.
Hrnečkář, e, m. = *prodavač hrnců*. NZ. IV. 391.
Hrnouti m. hrtnouti z gъrt. Mkl. Etym. 64., Gb. H. ml. I. 62. Ten hrne (jde) do házby. Ve šviháčině. Brt. D. II. 520.
Hrob z něm.; Mor. a Čechové říkávali: *jáma*. Bl. Gr. 175. Cf. Gb. H. ml. I. 83. Dieťa sa narodilo do hrobu, keď sa narodí v čas kopania nového hrobu. Phľd. 1894. 713. Věštba

z hrobu. Vz Zbrt. Pov. 89. H. lačný je a žravý. J. Goll v Baudel. 58. — **H.** = *hrobka.* Hrš. Nách. I. 674.

Hrobeť. Tam je h., pod kterou byl pochován. Phľd. 1895. 23. Cf. Hrobel.

Hrobka, vz předcház. Hřbitov. H. kamenná = hrob. Us. Mus. 1895. 468.

Hrobkovati brambory. Výkl. Svat. 75.

Hrobovina, y, f. = *umrlčina.* Sterz. I. 1129.

Hroděj, e, m., vz násl. Hroznata.

Hrodek, dka, m., vz násl. Hroznata.

Hroh, u, m., místo *roh, h* přisuto. Gb. H. ml. I. 464.

Hroch m. *roch* (v šachu). Zbrt. Hry. 179. — **H.,** vz násl. Hroznata.

Hrochnouti. Hrochl **na** srnce (bouchl, střelil). Kld. IV. 106.

Hrochovec, vce, m., vz násl. Hroznata.

Hrom. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 81. Hádání z hromu. Vz Zbrt. Pov. 78., Mtc. 1895. 250. Čím vyšší strom, tým bližší h. Mor. Čes. l. V. 418. H. tě (škopkem) po poli hoň! Nov. Př. 621.

Hromada. Nepodezřelé právo či veliká h. (druh delegovaného soudu). Věst. op. 1892. 3. Obecní h-dy. Vz Duf. 329.

Hromadilky, pl. f., vz Baranica (3. dod.).

Hromadisko, a, n. = *hromada.* Věst. op. 1893. 19.

Hromadnice, e, f. = hromada kamení na poli posbíraného. Zábř. Brt. D. II. 319. — **H.,** vz Baranica, rost. (3. dod.).

Hromadník, u, m. = *hromady věcí obsahující;* vox inusitata. Bl. Gr. 169. Utvořil B. M. Červenka. — **H.,** sorites. Slovo zaniklé. Krok. 1896. 8.

Hromazditi = *hromaditi.* Št. Ř. 191. b. Odtud: hromažďovati. Gb. H. ml. I. 496.

Hromnice. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -a. 22. Jak mnoho sněhu do hromnic, tolik po h-cích; Napije-li se skřivan na h. z koleje, bude žíznivý rok; Na h. půl píce, půl krajíce. Tkč. Na H. půl žimnice, půl kravnice, půl krajíce, půl sanice. Slez. Nov. Př. 448. Na h. — o dvě svíce (je delší den); Jak dlouho před h-cemi skřivánek zpívá, tak dlouho po nich mlčí. Duf. 242. Napije-li se pták na h. z bařiny, bude neúrodný rok; Na h. kalůžky, ukážka na jabka, na hrušky (budou j. a h.); Na h. kopalinky (kopno = sucho po sněhu), uschovávejte obědinky (píci); Na h. chumelice, netrvá pak zima více; Tmavé h. dělají ze sedláka panice; H. teplé a jetele, je sníh svatodušní neděle. Vck. Val. I. 162. Obyčeje o h-cích. Vz Oestr. Mon. (Böhm.) I. 440. O pověrách k h. se táhnoucích vz Světz. 1894. 195. b.

Hromnickáles v VI. 375. oprav v: hromničkáles a polož za: Hromnička.

Hromničky = svíčky na hromnice svěcené. Us.

Hromobitný. H. srážka (bouře). Fait. 31.

Hromopraný = *zlý.* H. profous. 1640. Mus. 1894. 134.

Hromostřech, u, m. = *netřesk.* Brt. D. II. 507.

Hromotřesk = *třesk hromu.* Vrch. F. II. 308. — **H.** = *netřesk,* také ve Slez. NZ. III. 195., Vck. Val. I. 155.

Hromovják, *hromovník,* u, m. = vysoký klobouk bez střechy. Nosili jej v Hontě. NZ. III. 399.

Hromovládce. Vrch. Rol. XXX. 21.

Hromovník, vz předcház. Hromovják.

Hromžení = *kletí.* Slov. Phľd. 1894. 537.

Hromžiť = *klíti.* Slov. Phľd. 1894. 388., 1892. 193.

Hron, u, m. = *hluk?* Ten je h. a šum (riavy). Slov. Hviezdoslav I. 28. — **H.,** a, m., *rieka* vo Zvolene. Phľd. XII. 423. — **H.** = *potok.* Kačka niesla sa (plovala) na hrone. Slov. Phľd. XII. 722. — **H.,** vz násl. Hroznata.

Hronek, nka, *Hroněk,* ňka, m., vz násl. Hroznata.

Hroník, a, m., vz násl. Hroznata.

Hrot. Býti na hroty. Roudn. Mus. 1896. 261.

Hrotky (v *Hrotkách*), úžlabí ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 8.

Hrotnobrodec, dce, m., patrobus, brouk. Vz Klim. 26., 27.

Hrotnočlenec, nce, m., acupalpus, brouk. H. červenoštítý, dlouhorohý, hnědonohý, malý, osedlaný, polední, skvrněný, světlohřbetý, význačný, vzhledný, žlutohrdlý, žlutý. Vz Klim. 65.- 68.

Hroubný = lněný. H. plátno. V Humpol. NZ. II. 566.

Hrouzek, zka, m., vz násl. Hroznata a Rezek.

Hrozdný = z hroznů, uvae, *d* vsuto. Ž. kl. Deut. 24. V bibli z r. 1417.: krev hroznovú pil.

Hrozek, zka, m., vz násl. Hroznata.

Hrozínek, nku, m. = *hrozinka.* 1554. Kosmogr. List. fil. 1893. 457.

Hrozinka v. *rozinka,* z něm. Rosine, ne z: hrozen. Gb. H. ml. I. 465.

Hrozn = *hrozen.* Ž. wit. Deut. 32.

Hroznánský = *hrozitánský.* H. kus cesty. Kld. IV. 81.

Hroznata, y, m., os. jm., Odtud: *Hrozek, Hrůza, Hrouzek; Hroněk, Hronek, Hroník, Hron; Hroch, Hrochovec, Hrůša; Ronek, Roník, Ronec, Ron; Roch?, Hroděj?, Hrodek?* Kbrl. Sp. 15., Kotk. 19.

Hrský = *herský, hezký.* Kojet. Brt. D. II. 46.

Hrsť z gъrstь. Cf. Gb. H. ml. I. 61., 62., 67., Jag. Arch. XVI. 3. 4. Heft. 393. O strč. skloň. vz Gb. Km. -i. 34. Milosti ani do hrsti = nic. Phľd. 1894. 551. Tajně se tomu do hrsti směje (ins Fäustchen). 1594. Zbrt. Tan. 152.

Hrstkovati = požaté obilí v hrsti skládati. Světz. 1895. 451.

Hrstkový. H. polévka = v níž se vaří kaše (krup, čočky, každého s hrstku). Han. Brt. D. II. 474.

Hrtan, *chřtán* z gъrt. Gb. H. ml. I. 62.

Hrubiančit komu. Phľd. 1895. 358.

Hrubianka, y, f. = *hrubá ženská.* Nár. list. 1895. č. 346. ned. příl.

Hrubizný = *silný.* H. zeď. Phľd. XII. 691.

Hrubo. Nediv se, že sobě tak h. (hrubě) činím (naříkám). Tkadl. I. 27.

Hrubohlasý. H. barbora (basa). Phľd. 1894. 571.

Hrubosnědý. H. země. Zbrt. Tan. 284.

Hrubý. H. nemoc = padoucnice. Han. Brt. D. II. 487. — *Hrubá Skála* v Rkk. Zákrejs v Osv. 1896. doporučuje psáti: hrubá skála. Cf. List. fil. 1896. 259.

Hruď. O původu slova a skloň. strč. vz Gb. H. ml. I. 46., 26.

Hruda. Jseš jako h. = nemotorný. U Zleb. NZ. II. 615. Jakous tam broudu sválel (nesnáz střápal). Bl. Gr. 297.

Hruden (měsíc). Cf. Dob. Dur. 96.

Hrudka, y, f., zdrobn. hrouda. Na zimu h. búdka (dobře na zimu zaseti pod hrudy). Mor. Čes. l. V. 419.

Hrudkovitý. H. slín. NZ. III. 548.

Hrudž = *hruď.* Slov. Phľd. 1894. 192.

Hrůša, dle Bača. Vz předcház. Hroznata.

Hruščák, u, m. = *hruškový vdolek.* Světz. 1894. 158. b. Vz Hrušák.

Hruščica = bukvica, betonia off., bylina léčivá. Vck. Val. I. 154.

Hrušice = veliké kulaté slívy. Světz. 1895. 543.

Hruška. Vyšívání na hrušku. Vz NZ. III. 224. — **H.** *strom.* Dobrú hrušku najviac trasú. Slov. Phľd. 1893. 700. Kmotr nekmotr, jenom s hrušky dolů (to musí býti). Val. Vz Vck. Val. I. 108. Čas přináší hrušky. Wtr. St. Pr. 49. — **H.** = *boule od bití.* Nasbiral tam hrušek. Mor. Čes. l. V. 419. — **H.** železná do úst (mučicí nástroj). Hrš. Nách. I. 312.

Hruvý = *hrubý.* Mor. List. fil. 1895. 125.

Hrůza, y, m. Vz předcház. Hroznata. To je už hruzu (mnoho) let. Brt. D. II. 286.

Hrůzka, y, f. = *vícha, hájnice; meta* při hře v míč (han.). Brt. D. II. 319.

Hrůzokrásný. H. zjev. Štč. P. př. 41.

Hrůzozvěstný. H. čin. Slád. Mak. 61.

Hrůžat sa = *brodit se ve sněhu, ve vodě.* Myjava. Phľd. 1895. 445.

Hrvoľ = *vole,* Kropf, m. Phľd. 1894. 377.

Hrymník m. rybník, *h* přisuto. Dšk. Jihč. I. 35.

Hrys m. rys, *h* přisuto. Gb. H. ml. I. 464.

Hryzák, u, m. = *přední zub.* Phľd. 1894. 377.

Hryzce m. ryzce, *h* přisuto. Dšk. Jihč. I. 35.

Hryzek, zku, m., vz Ryzec (3. dod.). — **H.** Kdo si vezme z hryzku tři lžíce podmáslí. Studenec u Jilemn. NZ. IV. 335.

Hryzík, u, m., vz Ryzec (houba, 3. dod.).

Hryzkati = *hrýzti.* H. trávičku. Slov. Čes. l. I. 177.

Hryzoplot, a, m., nadávka baráčníkům. NZ. III. 512.

Hrýzti. Za h. v Brn. užívají obyč. vobkusovat, u Jemnice hryjzat. Brt. D. II. 174., 274. Co se hryže, to se liže. Slez. Nov. Př. 244. Muchê hryzó, blechê ščipajó. Zábř. Brt. D. II. 319. Pakli vespolek budete se h. a jísti, vizte, abyste nezahynuli. Bibl. XV. stol.

ht. Z *ht* se *h* odsouvá: paznot m. paznoht. Gb. H. ml. I. 467.

hu- místo *u-:* huher m. uher, hucho, huvidíš; *h* přisuto. Gb. H. ml. I. 464.

Huadění (hlazení) = pentlení nevěsty. Frenšt. NZ. IV. 417.

Huba (ústa), strč. húba. List. fil. 1895. 84. H. nepotřebuje mydla, dyž užívá dobrého bydla. Vck. Val. I. 109. Dyby byla jeho h. most, to by se moc lidí utopilo (o věrolomném). Heršpice u Slavk. Rous. Mľsna h. veľka zhuba; H. veľka komora a bruch něma dna; Na komoru třeba jeden, na hubu dva zámky. Mor. Čes. l. V. 419. — **H.** *vzhledem k mluvení.* Má hubu jako cikán, j. fena, j. čubka, j. kramář, j. dryačník, j. šlejfíř; Jde mu h. jako řehtačka. Nov. Př. 610. Jede mu huba jako na stružku. Ib. 612. Na to hubě dávám papať, aby mohla hodně klapať; Nětřa hubě věřiť, ene k ni přiměřiť (o tom, kdo se vymlouvá, že nechce, ale jak se mu dá, dobře pojí). Mor. Čes. l. V. 419.

Hubačiti = *hubovati.* — **nač.** Brt. D. II. 262., Nár. list. 1895. č. 64., 1894. č. 74., 110.

Hubákovati se = dávati si huby (zdrobněle: hubičky). Koně se h-kujú. Mor. Šd., Brt. D. II. 319.

Hubáň (= hubka). Kulda. Mor. poh. II. 315.

Hubanka, y, f. = *houbová polévka.* Slez. Brt. D. II. 474.

Hubatý. H. střevíc, obuv (z předu široká). Wtr. Krj. I. 311., 488.

Hubavice, e, f. = *kopřivka,* Nesselausschlag, m. Brt. D. II. 487.

Hubenosť. Že to učinil pro strach smrti z h-sti svého oumyslu. Břez. Font. V. 342.

Hubenství. Chč. Sp. 104.

Hubený = *špatný.* H. suknice. Griz. 88. b. H., miser. 1448. List. fil. 1895. 144. H. svět. 1500. Ib. 134. (Rokyc. Post.). — **H.,** mager. — **jak.** Zajíc na prach h. Brt. D. II. 288. H. jako souška, jako když cvrčky louská. Nov. Př. 604., 605. — **H.** *uhel* = rozpadající se v nejvyšších flecích na šedý popel. Mtc. 1895. 321.

Huber Adam Mezeřický z Riesenpachu. Vz Mtc. 1895. 11. nn.

Hubice, epatica. 1440. List. fil. 1893. 394.

Hubka. Hubky také = kytky z dvou až tří parutiek kvetných, zapletených do venca. Slov. Phľd. 1894. 493. — **H.,** diphtheritis. Laš. Brt. D. II. 487.

Hubokratie, e, f. = vláda hub, tlachalů. Nár. list. 1895. č. 38.

Hubomel. Nár. list. 1893. č. 305.

Hubonoha, rostl. Vz Zelina (3. dod.).

Hubotluk. Nár. list. 1894. č. 117. str. 2.

Hubovati přes nepořádek. Brt. D. II. 288.

Huckáč. Phľd. 1893. 391.

Huckati koho proti komu. Phľd. 1895. 53.

Huckula, y, f., trať ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 8.

Hučati, vz Hučpán.

Hučky = *koty.* Otrčíš h. (umřeš). Brt. D. II. 319.

Hučpán, a, m. = *kdo jen hučá,* sedí a nic nechce dělati. Kotk. 169.

Hudba. Čes. h., lidová h. Vz Oestr. Mon. (Böhm.) I. 476., II. 1. H. značila původně hru na strunové nástroje. Vz Zbrt. Tan. 20. O h. cf. Zbrt. Tan. 231. nn. Přenášení hudby telefonem. Vz KP. VIII. 372.

Hudbice. Jako h-ci na kvasu vinném rád slyší lid poběhlý. Chč. S. 297.

Hudebník. O h. cf. Zbrt. Tan. 231.

Hudec = *pastýř.* Ve šviháčině. Brt. D. II.

520. — H. hrál na strunové nástroje, pištec na dechové. Zbrt. Tan. 21.

Hudek, dka, m. Vlčí h., pratincola rubetra, pták. Brt. D. II. 496.

Hudený. H. mše (hudbou provázená). Wtr. Živ. c. I. 106.

Hudlovat = *hrdlovat.* Dšk. Jihč. I. 9.

Hudobný = *chudobný.* Vz toto (3. dod.).

Hudosť. Calamitas, věčná psota vel h. 1416. List. fil. 1894. 231.

Hudy = chudší panket (jen chléb s tvarohem a máslem a spařené rohlíky posypané perníkem). Chod. Cf. Panket, Čes. l. V. 240.

Hudzený, vz Brdový.

Huerský m. uherský. Gb. H. ml. I. 549.

Hubiati. Ev. seit. 8. Mat. 2. 17.

Huch Janko, hrachovina horí. Slov. Nov. Př. 570.

Huja, vz Uja (3. dod.).

Hujatina, y, f., les u mor. Kamenice. Kld. IV. 7.

Hujátko, a, n. = dítě v kolébce. Jevíčko. Brt. D. II. 319.

Huk = *trouba.* Zahúkol hukom válečným. Slov. Phľd. XII. 643. Vedel hrať na dva huky. Phľd. 1895. 146.

Húkalka, y, f. = *húkavka, lesní panna.* H-kou stane se dívka, umře-li v tu dobu, když jí jdou ohlášky. Vz Vck. Poh. 136.

Hůl (hól). O strč. skloň. vz Gb. Km. -i. 10., 19. Půjčil mu holi (poskytl mu pomoci, dal příčinu k něčemu). Bl. Gr. 303. H. v hada obracuje se, když trestání úmyslem neúpřímným chýlí se ku pomstě. Ib. 305.

Hula, y, m., vz násl. Oldřich.

Hulán, čes. tanec u Nimb. Vz NZ. III. 506. — **H.,** rostl., vz Rmenec (3. dod.).

Hulati. Strýc odvětil z hluboka hule a dušeně se zasmál. Světz. 1894. 537. a. Huľaj, dušo, pekła něni (pekło hoří; říká se prostopášnému). Mor. Čes. l. V. 419.

Hulákavě se ptal. Světz. 1895. 50.

Hulava, y, f. = drobounký déšť, padající mlha. Val. Brt. D. II. 319.

Hulek, lka, m., vz násl. Oldřich.

Huleš, e, m., vz násl. Oldřich.

Hůlka = *znak rychtářského práva.* Chodí palice (hůlka) i. e. posílá se po sousedech jako znamení, že mají přijíti do obecné hromady. Vz Čes. l. V. 31.

Huľuška, y, f. = *kolébka* (v dětské řeči). Val. Brt. D. II. 319.

Huluzník, a, m., pták = *hřivnáč.* Brt. D. II. 495.

Humbug. Čím větší město, tím h. lehčí. Žen. listy. 1893.

Humburg z: Hohenburg. Čern. Př. 37. — **H.** = společný dvěma sousedům průchod a průhon mezi jejich zahradami oplotěnými. Brt. D. II. 439. — **H.,** hora v Gemer. Phľd. 1895. 351.

Humenice = *perna.* Slez. NZ. III. 199. — **H.** = *přídvorný pozemok.* Phľd. XII. 174. H. = fundi intravillani; *záhumnie,* fundus extravillanus, avšak z. ešte vždy prislúcha k domu a s ním ide. Slov. ib. 174. Cf. Přístodůlek (3. dod.).

Humeniska, vz Přístodůlek (3. dod.).

Huminový. H. hmoty. Vstnk. IV. 118.

Humna = *humenice.* — **H.** = *přídvorná zahrada.* Phľd. XII. 174.

Humno = *zahrada.* Dol., slov. Brt. D. II. 438.

Humpati, *humpovati* = *houpati.* Dšk. Jihč. I. 24.

Humplířství, n., Stimplerei. 1606. Mtc. 1894. 170.

Humpolácký ne od Humpolce, nýbrž od shumplovati a humpléř, něm. humpeln = kaziti, břiditi. Čern. Př. 89.

Humuličky, rostl. Vz Hledíček (3. dod.).

Huňa, vz Halena (3. dod.).

Huncút. Sedliak božie stvorenie, ale h. od koreňa. Slov. Zátur.

Hundraj, e, m. = *bručák, mrzout.* Slov. Phľd. XII. 671.

Hundrati = *mumlati, bručeti, hubovati* a p. Phľd. 1892. 544., 593., 288., 1894. 36. Kmotor hundre popod nos. Ib. 1894. 388. Cf. Frflati (3. dod.).

Hundsfut, a, m. = *sedlák.* NZ. III. 512.

Hundskot, u, m. = *sprosté sukno.* Wtr. Krj. I. 365.

Huneman, vz Hulman.

Hunienka. H-ke = *nohavice.* V Hontě. Phľd. 1894. 311. Cf. Batoš (3. dod.), Kapce.

Hunisko, a, n. = *špatná houně.* Slov. Pokr. Mrt. z. 62. H. = hunená handra na očištenie obuve z blata. Myjava. Phľd. 1895. 446.

Huňka, y, f., vz Halena (3. dod.).

Hunt. Rudu na huntě prodal. Arch. XII. 444.

Huntlovati. Aby řeči naše kaženy a huntlovány nebyly. Kat. z Žer. II. 240.

Huntýř, *huntéř.* Cf. Gb. H. ml. I. 285.

Hunym = *honem.* Brt. D. I. 102.

Hůř m. *hůře.* Gb. H. ml. I. 152., 80. — **H.** = *více.* Píte h. Tkč.

Hůra. Popis hůry v Brt. D. II. 434. Na hůru (do vršku), na horu (na půdu), zastr., nyní naopak. Cf. Mus. 1895. 176. Na hůře se ještě nikdo plovat nenaučil. Mor. Čes. l. V. 419.

Hurbanista, y, m., přívrženec Hurbanův.

Hurka = *jelito.* Slov. Phľd. 1894. 377.

Huřklina, y, f. = *uhranutí.* Dšk. Jihč. I. 34.

Hůrná, é, f., slove řeka Ostravica před vtokem Bělé. Věst. op. 1893. 8.

Huron, a, m., vz Grison (3. dod.).

Hůrová, é, f., trať ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 8.

Hurtasiti, přesmyknutím z hartusiti. Kotk. 56.

Hurtovný. H. hlahol. Bl. Gr. 346.

Hurty, území v Tekově. Phľd. XII. 74., 423.

Hurúčava, y, f. = *vedro.* Phľd. 1896. 131.

Hus, *husa,* z germ. gans. Gb. H. ml. I. 46., 458. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 44. Čo ten povie (sľúbi), to je ako keď hus sa uprdne, ako keď pes brechne. Slov. Nov. Př. 533. Které děvče vyplaší husu z hnízda, tomu se rozejdou ohlášky. Na Žďársku. Nár. list. 1894. č. 128. odp. feuill. Keď do husí hodíš, ta zagága, ktorú si uhodil; Rozumie do toho, jako hus do piva. Phľd. 1894. 197., 441. Kýž tě husa pečená kopla (zaklení)! ČT. Tkč. Padlo to s něho jako s husy déšť. Šml. VII. 83.

Když letí divoké husy, bude za čtrnáct dní sníh. Vck. Val. I. 164. Kdo pase husy, do pekla musí; kdo pase krávy, do nebeské slávy. Brušp. Hledíková. — **H.** = *vosa*. Brt. D. II. 73. — **H.** *Jan* mistr. Vz Bl. Gr. 284., Tk. X. 614., Vlč. Lit. 282., 107.

Húsa, *húsad, húser, úsad* = *houser*, bolení v kříži, Hexenschuss, m. H. ma zatau (zatal). Slov. Phľd. 1894. 377. Cf. Magalena.

Husacinec, nce, m. = *husí lejno*. Mtc. XVIII. 209.

Husar, a, m. = jeden z chasy, která chodí s Perchtou. Vz NZ. IV. 55.

Husař = *kališník a pod obojí*, husita. Břez. Font. V. 354. Tak jim nadávali protestanté. Wtr. Živ. c. I. 158.

Husárek, rka, m. = *datel strakapoud*. ČT. Tkč. — H., rku, m. H. zove se jednou kloboukem, po druhé čepicí. Je to asi černá vysoká čepice, které se v Uhřích už dávno nosily. Cf. Wtr. Krj. I. 387., 419., 333.

Husencký. H. míchanice (pro husy). Žďár. Brt. D. II. 262.

Húsenka, rostl. = *štrháček*. Brt. D. II. 502. — **H.,** vz Had (3. dod.). — *H-ky* = *vyraženina* na jazyku hovězího dobytka. Ib. 492.

Húser, lumbago. Hojení ho. Vz Mtc. XVIII. 210., předcház. Húsa.

Husí mluva. Vz NZ. III. 331. — **H.** šlapka, ťapka, nožka, rostl. Vz Šlapka (3. dod.). H. víno = pstroček (rostl.) Brušp. Hledíková.

po **husiansku** mši sloužiti. Wtr. Živ. c. I. 208.

Husička. Hra na husičku. ČT. Tkč. — **H.** *(hoščka)* = *štrycle* ze žitné mouky pro žebráky. Brt. D. II. 474.

Husidřist, a, m. = *plkoš*, kdo nic nezatají, všecko vyplkoce (vykřevetí). Jicko. Brt. D. II. 320.

Husík, u, m. = *husí chlívek*. Val. Brt. D. II. 320.

Husina. Na sv. Martina nejlepší je h. Brušp. Hledíková.

Husinec = *Husita*. Čern. Př. 83.

Husínek, vlastně Vusínek, nka, m., byl rybník v Poděbr. NZ. IV. 100.

Husitskost češtiny. Mtc. 1895. 296.

Husitství. Účinky h. vz Vlč. Lit. 160.

Húska *Mart.* (Martínek). Vz Vlč. Lit. 140.

Husko, vz Housko (zde).

Husky = *husitský*. H. řád. Zíd. (Vlč. Lit. 227).

Huslák, a, m. = *kdo hraje na housle*. Na Blatech. Vykl. Svat. 42.

Huslařit = *housti*. Han. Brt. D. II. 320.

Húsle, instr. húslmi. Ž. kl. 65., Gb. H. ml. I. 165.

Husník, burnea. Boh. m.

Husovka, y, f., jm. mnohých míst u Prahy na počesť Husovu. Wtr. Živ. c. I. 26.

Huspeka, y, m., os. jm. Kbrl. Dmžl. 22.

Husta do kamen = *usta, h* přisuto. Chod. NZ. II. 575.

Hustič (kondensator) = nástroj, kterým se slabá elektřina tak sesiluje, že jest změřitelnou. KP. VIII. 11.

Hustidlo, a, n. H. v barvír., Eindicke, f. Sterz. I. 752.

Husto = *hustě*. Kde je h., nenie pusto. Slov. Nov. Př. 424. Jakož h. (= často) prorokováno. XV. stol. Mtc. — Mill. 123. b.

Hustoles, a, m., os. jm. Kbrl. Dmžl. 22.

Hustolistý. H. háj. Quis. Ifig. 7. — Kolc. 55.

Hustý. *Hust*, a, o. List. fil. 1895. 296.

Husův pravopis. Vz Gb. H. ml. I. 13. nn.

Hušák, *ušák*, a, m. = *škvor*. Mor. Rous.

Huščák, u, m., houba. Vz Modrák (3. dod.).

Hušípanec, nce, m. = *ušípané* (= prasc). Na Žďársku. Nár. list. 1894. č. 149. odp. feuill.

Hušpapa, y, m. = *kdo má hubu vypasenou*. Záp. Mor. Brt. D. II. 320.

Húštik, u, m. = *huština*. Phľd. 1895. 386.

Hut m. hlt. Záhoří. Brt. D. II. 16.

Huť z něm. hutta. Gb. H. ml. I. 263. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 34. — **H.,** Bauhütte, f. Aby žádný tovaryš (zednický n. kamenický n. tesařský) z huti, od verštatu n. z jiného díla k obědu nechodil než tu, kde dílo má, stravou se opatřil, leda by blízko domů měl. 1606. Mtc.

Hutirův les a potok ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 8.

Hutkapéř, e, m. = roštéř při díle hutním zaměstknaný. Arch. XII. 430. a j. tam.

Hútman, a, m. = *dolový strážný*, jenž opatroval nádobí a k dělníkům dohlížel. Arch. XII. 425. a j. Z střhněm. hauptman. Gb. H. ml. I. 264.

Hutný, ého, m. = *polní hlídač* (hüten). Slez. NZ. III. 164.

Hutoriti. Hutor mu len pravdu v oči. Phľd. 1895. 187.

Hutrejtéř, e, m., v horn. Čel. Pr. m. II. 247., 248., Arch. XII. 414.

Hutu. Jíti h. Vz Táčky (3. dod.).

Huvar, u, m. = *ouhor*. V Domžl. NZ. III. 128.

Huzina, y, f., míst. jm. v Nitře. Phľd. XII. 74.

Húžovice, e, f., vz Nádkončie (3. dod.).

hv. V *hv* jest *h* a) *přisuto:* mohvitý, hvozd, Gb. H. ml. I. 465; b) *odsuto:* lávička m. láhvička, vězda m. hvězda, vízdat m. hvízdat, koróvička. Gb. H. ml. I. 467., Dšk. Jihč. I. 33.

Hvákat = *kvákati, křičeti*. Ve Vel. Revúci. Phľd. 1893. 373.

Hvareť = *hovořiti*. Slov. Pastr. L. 93.

Hvek, u, m. Škrek, hvek, piskot počuli. Phľd. 1895. 3.

Hvězda. Keď hviezda padá, niekto umiera. Phľd. 1894. 715. Hádání z hvězd. Vz Zbrt. Pov. 157. Cištění hvězd = přeletující meteory. Čes. l. 1896. 324. Vyšívání na hvězdu. Vz NZ. IV. 224. — **H.** = *biják*. Na kované tyči visí řetěz a na něm houpá se koule hřeby pobitá, Morgenstern, m. Wtr. Krj. I. 279.

Hvězdička. Je-li na nebi mnoho h-ček, bude pršet nebo bude mlhavo; je-li jich málo, budou časy. Vck. Val. I. 168.

Hvězdohora, y, f., Sternberg. Zl. Jg. 342.

Hvězdoměrství, n., Astereometrie, f. Vz Sterz. I. 258.

Hvězdotkaný. H. půlnoc. Vrch. Rol. XVII.—XXII. 84., nebe, Vrch. Rol. XXXIII. 128., závoj. Čch. Otr. 42.

Hvězdovec, drahokam. Ott. VII. 912.

Hvězdoznanství, n. = *hvězdoznalství*. Phľd. 1895. 434.

Hviezdoslav, a, m. = Pavel Országh, advok. v Námestove, slov. básník. Vz Phľd. 1892. 626. nn.

Hvízdačka, y, f. = *píšťala*. GR. Nov. 54.

Hvízdati. Hvízdá si jako hlanný cigán. Slov. Phľd. XII. 559. Kolečka hvízdala (vrzala). Vých. Čechy. Čes. I. V. 79. a.

Hvižďák, a, m., vz násl. Rehek.

Hvižďžák, a, m., vz Třasořitka (3. dod.).

Hvozd, strč. ozd, aridarium, z toho přisutím vozd a dále hvozd. Gb. H. ml. I. 465.

Hvozdík, u, m., dianthus. Vz Ott. VII. 469. Cf. Slzička (3. dod.).

Hvuzd, u, m. = *železný klínec*. Šariš. Phľd. 1895. 256.

Hy = *i*. Vz Hi (3. dod.).

Hyacinth, a, m. Odvozeniny vz v Kotk. 20.

Hyalinní (průsvitná) degenerace cév. Schb. Nád. 50.

Hyalofonie, e, f. KP. VIII. 19., 378.

Hyalofotie, e, f. KP. VIII. 19., 378.

Hyaloskopie, e, f. Vz KP. VIII. 378.

Hyb. Ja sem chłop jako byk, do roboty (práce) ani hyb a na misu ene syp. Mor. Čes. I. V. 421.

Hyba, y, f. = *chyba?* Což tam h., kedž je bida. Slov. Phľd. 1895. 186.

Hýbati co. Nebude staré hríchy hýbat; Žrebec pohnul sane. Phľd. 1895. 80., 299. Cf. Hnouti, Pohnouti, Lomcovati (3. dod.).

Hýbavý. Ďábel jest stvořenie h-vé. Chč. Mik. 438. — H. řeč = která poslúchači hýbe. Bl. Gr. 333.

Hybe, mě. v Liptovsku. Phľd. XII. 74., 423.

Hybernelový. H. voda = *bedrníková*. Vck. Val. I. 146.

Hybký. H. jako bič. Slez. Nov. Př. 645.

Hyblo duševního dění. Krej. Psych. 46.

Hýčkati, z něm. hätscheln, na Mor. *pěstovat*. Brt. D. II. 512.

Hydarthr-os, u, m. = *vodnatelnosť kloubná*. Čes. lék. 1888. 54. Dhnl. exc.

Hydla, *hedla,* y, f. = *nevěstka*. Záp. Mor. Brt. D. II. 320.

Hydný = ohyzdný. Zlinsky. Brt. D. I. 14.

Hydraemický. H. stav krve. Vstnk. III. 472.

Hydrazin. Vstnk. III. 13.

Hydrazinový. H. roztok. Vstnk. III. 13.

Hydrazobenzol, u, m. Vstnk. III. 6.

Hydrofenoketon, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 466.

Hydrogenisace, e, f., v lučbě. Vstnk. IV. 6.

Hydrogenisovati uhlovodík. Vstnk. IV. 5.

Hydrochinon, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 467.

Hydrokarbazol, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 1.

Hydrometeor, u, m. Mus. 1893. 527.

Hydronefrotický, hydronephrotisch. H. kysta. Dr. Kimla.

Hydrooxykyselina, y, f. Vstnk. III. 1.

Hydroprodukt, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 16.

Hydrosorbinový. H. kyselina. Vz Vstnk. III. 1.

Hydrotechnický. H. potřeba. Stč. P. př. 57.

Hydrotropin, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 16.

Hydroxybenzol, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 23.

Hydroxyfenylkyselina, y, f. Vstnk. IV. 22.

Hydroxykyselina, y, f. Vstnk. III. 257., IV. 22.

Hydroxyl, u, m. Vstnk. III. 9., 57., 250.

Hydroxylamin, u, m. Vstnk. III. 8., 248., 461., IV. 7.

Hydroxylovaný. H. látka. Vstnk. III. 55.

Hyetometrie či *ombrometrie,* e, f. Stč. P. př. 40.

Hyfomykosa, y, f. Vstnk. II. 502.

Hyhlati se = *chechtati se*. Žďár. Brt. D. II. 262.

Hychlit se = *chechtati se*. Žďár. Brt. D. II. 320.

Hýl, z něm. Gehl. Gb. H. ml. I. 458. — **H.** = *dítě* (jmenují rodiče mazlíce se s ním). Phľd. XII. 36.

Hyľáňat, *hyľáňat* = *křičeti na plnou hubu*. Val. Brt. D. II. 320.

Hylbrant, a, m. = Hildebrant.

Hymna = zpěv, který, ač drahně má veršů, přece způsobu noty nemění, než jakž jeden ten první verš zpívá se, tak i všecky až do posledního, leč by byla nota dvojitá n. trojitá. Bl. Gr. 356.

Hymnář, e, m. = kniha obsahující hymny. Wtr. Živ. c. 985.

Hymnologie, e, f. Čes. h. Mtc. 1895. 72. Křesť. h. NZ. IV. 24.

Hyn = *tamto*. H. tvé vyžle vedou; Hle h. se vaši tepou. Arch. XIII. 495., 534. Posud v lidu.

Hyna, *Hýna,* y, m., vz násl. Jindřich.

Hyndavec, vce, m. = *vřes*. Tvarožná. Hledík.

Hyndle m. hynle = *tamhle*. Dšk. Jihč. I. 16.

Hynek Henricus est, non Ignatius. Dob. Dur. 112.

Hyneš = Innocens, v Kosmovi. Mus. 1894. 117.

Hynť m. hniť (přesmykn.) Brn. Brt. D. II. 167., 187.

Hynti m. hníti (přesmykn.). Bystř. Brt. D. II. 210.

Hýný = *hajný*. Týnec. Brt. D. II. 92.

Hyoscinový. H. praeparat. Vstnk. III. 15.

Hyperplasie, e, f. H. sleziny. Vstnk. II. 426.

Hyperplastický. H. zánět oka. Schb. Nád. 33.

Hypnosa, y, f. Vz Mus. 1894. 450.

Hypnout = *hybnout, kopnout*. Dšk. Jihč. I. 22.

Hypokoristický. H. jm. muž. osob., Péša; žen. osob: Káča. Gb. Km. -a. 31., 23. H. slovo, kterým se nehezká věc mírnícím slovem vyjadřuje; slovo znamenající něco nepěkného, když se mu tonem a celým způsobem vyslovení dává význam dobrý a příznivý. Cf. To je kluk darebáček. Kla. Sklad. 61., 62. Ty má hezká kurvičko (dceruško).

Hypostasovati vůli. Krejč. Psych. 25., 39.

Hypothesa. Jak slovo to překládáno. Vz Krok 1896. 84.

Hypsicefalní. H. lebka. Vstnk. III. 387.

Hypsothermometr, u, m. (thermobarometr). Vstnk. III. 300.

Hysa. Spadlo to s něho jako s hysy déšť. Světz. 1894. 95. a.

Hysteresa. Magnetická h. = vlastnosti železa, že má tendenci, by účinek se opozdil proti příčině, jež jej vyvolává. Vstnk. III. 18.

Hysterka, y, f. = *hysterická žena.* Světz. 1895. 90.

Hystiogenetický. H. názor. Vstnk. IV. 94.

Hýta = *zimní šatek krátký,* jednoduchý; delší a na dvé přeložený slove *šaltuch* (vlňák). Slez. Věst. opav. 1894. č. 4., 11., Brt. D. II. 466.

Hyvět, vz Hepit (3. dod.).

Hyzd, turpitudo. Apat. Fr. 45. b.

Hyzdina. V H-ně = poloha v Poděbr. 1748. NZ. III. 520.

Hyzditi kam. Zlý pták do svojho hniezda hyzdí (trousí). Zvolen.

Hyža, e, f. = *špinavá ženská.* N. Město. Brt. D. II. 320. -- **H.,** cf. Hyže. Hruda žitu hyža. Phľd. 1895. 187. — **H.** = *chyže?* Tato hyža na pusta, kdze še varí kapusta. Šariš. Phľd. 1895. 378.

CH.

Ch *praslovanské.* Vz Gb. H. ml. I. 312. — **Ch** vzniklo ze staršího *s* a v češtině i z hlásek jiných. Vz ib. 459. Blcha, lit. blusa, chromý, skr. srāmas. Ib. 306. Posud: Bólch tam = bol som tam. Jách oral = já jsem oral. V Krajném v Nitransku. Vz Phľd. 1894. 126. — **Ch** m. lat. *c (k):* octava — ochtáb. V. Kal. 132. a j. — **Ch** *se psalo* literou *h:* abihom — abychom, hleb — chléb; záhy také literou *ch* od poč. XIV. stol.: zchouano — schováno. Gb. H. ml. I. 459. — **Ch** *jest změněno* 1. v *š:* chmatati — šmatati, svrchky — svršky, pochva v. pošva, Gb. H. ml. I. 461., pošmuřovati, pošvičkou, Háj. Herb. 223. b., 160. b.; 2. *k:* kocholouš m. chocholouš, Kts. 18., skovati m. schovati, skválně m. schválně, Gb. H. ml. I. 461., kťtán m. chřtán, melankolie m. melancholie, kolera. Háj. Herb. 79. a., 248. a., 88. b., kvíla, kvála, katrné, kválit, karba m. charpa, kocholka (Kojet., Kroměř., Zábř., Kruml.), Brt. D. II. 47., 17., 130., 209., katrč (Litov., Konice, Jevíčko), ib. 113.; 3. v *s* na Zďársku, Kruml. a Brn. ve slovese scet (chtíti), Brt. D. II. 250., 209., 167., 187., na Slov. (v češt. v *š*): Česi, lenosi. Pastr. L. 137.; 4. v *h* ve Spišsku: hodzit m. choditi, halupa m. chalupa. Ale v místních jménech a v cizích slovech na konci jich zůstává. Vz Phľd. 1893. 432. V již. Čech. mění se v: *h, k, f, c, š.* Vz Dšk. Jihč. I. 36. *Ch* v chromečském podřečí, vz List. fil. 1894. 95. — **Ch** *cizí* dílem zůstává: jircha ze střhněm. irch a to z lat. hircus, Mkl., mrcha; dílem se změnilo v souhlásku jinou a) *h:* pohár; b) *k:* kalich, kolera, Bakus; c) *f:* fofr, fofrovati. Gb. H. ml. I. 461. nn. — **Ch** *se přisouvá* v dial.: vochstře, bychstře, bratrch, vítrch, prachnic; v gt. pl.: jelenuch, dnich, dětich. Gb. H. ml. I. 462. U Litovle, Konic a Jevíčka v schóžovat (sužovati), motchél (Kruml.). Brt. D. II. 113., 209. Také v již. Čech.: chčerstva, čerchman (čert), brochtan. Vz Dšk. Jihč. I. 35. nn. — **Ch** *se odsouvá:* nežt m. nechžť, šleta m. šlechta, nasvál. Vz Gb. H. ml. I. 462. Říběcí m. chřipěcí. Dšk. Jihč. I. 36.

Chaba, y, f. = *talon* při hře v karty. Příbor. Brt. D. II. 326.

Chabaščina, y, f. = *veliká čepice.* Jevíčko. Brt. D. II. 320.

Chabavý = *pochybný, nepodařený.* Jevíč. Brt. D. II. 320.

Chabodice (Chabzdice, Bodzice, Bodice), míst. jm. na Slov. Phľd. XII. 179.

Chabrač, e, f. = *chamraď.* Slov. Phľd. 1893. 611., 1895. 142.

Chabrala, y, m. a f. = člověk v práci zdlouhavý. Dol. Brtch.

Chabzdě (uh.) = *chebz, chebzí.* Brt. D. II. 507.

Chagrinový. Ch. kůže a její výroba. Vz KP. VI. 685.

Chach, mezisl. Chach každá kulka netrefí! Val. Brt. D. II. 320.

Chachabáši = *sedláci* (převzd. Brn.). Brt. D. II. 320.

Chacharyna, y, f. = vojtěška. Brn. Brt. D. II. 320. Cf. Svihovka (3. dod.).

Chalát, u, m. = *nějaký oblek.* Arestantský ch. Phľd. 1891. 322., 277.

Chalazion, u, m. = granulační tkaň složená z kulatých buněk. Vz Vstnk. II. 568., 503. Ch. = ječné zrno na očních víčkách. Slov. zdrav.

Chalbati = *chlácholiti, pokojiti.* Han. Brt. D. II. 321. Cf. Chaňkat, Chalgat.

Chalgat, vz předcház. Chalbati. Brt. D. II. 321.

Chalup (v. chalupa). O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 18.

Chalupa. Z nevelikė ch-py může znamenitý a veliký člověk vyjíti. Bl. Gr. 316. Kej gazda nepó na chalupu, pó ch. naňho (treba slamenú strechu opravit). Phľd. 1895. 495. Co ch., inša nauka. Mor. Nov. Př. 343. Z chałópkê gruntu nekópi (těší se nehospodář hofer). Mor. Čes. l. V. 419.

Chalupka, y, f. = *výměnkářské stavení.* Na Slov. NZ. III. 195.

Chalupník od XVIII. stol. = kdo měl do 30 korců orných rolí. Vz NZ. III. 144. Ch. slezský nemá pozemků nebo jenom málo, ale má svou chalupu; v Čech. = domkář. NZ. III. 194.

Chamaeleon, v lučbě. Vstnk. IV. 20.

Chámí, n. = *roždí.* Velká. Brt. D. II. 321.
Chamovský. Ch. lid. 1599. Wtr. Živ. c. I. 207.
Championat. Vz Nár. list. 1894. č. 27.
Chamrať. Bl. Gr. 352.
Chamrada polož před chamradina. Ta ch. povečeřela (zvířata). Čes. l. V. 461.
Chamtivý = *chtivý.* Kotk. 181.
Chamúz, u, m., vz Topárka (rostl.; 3. dod.).
Chaptiť sa = *chápati se.* Nechapti sa lietať, ešte krýdla nenarástly. Slov. Phľd. XIV. 257.
Charakter, vz Karakter.
Charkati = *chrkati.* Kotk. 89.
Charpa, y, f. = *chrpa.* Brt. D. II. 501.
Chartulář, e, m. Ch. klášterní. Eml. Urb. VI.
Chartularní část urbáře. Eml. Urb. VI.
Charva, y, f. = *charpa (p v v).* Gb. H. ml. I. 419.
Charvaté v severových. Čech. Vz NZ. IV. 84.
Charý. Ch. chmura, Slow. 72., noc. Quis Ifig. 30. — Kká. Puš. 28. Ch. = *ošumělý, škaredý.* Laš. Brt. D. II. 321.
Chásňa, ate, n. = dítě, dokud jest ještě v peřince. Val. Brt. D. II. 321. *Ch., chasňa, chasník* = dítě obojího pohlaví. Val. Ib. 457.
Chasonec jehlancový, Anatas, m. Sterz. I. 148.
Chavikol, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 4.
Cházeti v Rkk. Vz Mus. 1896. 259., List. fil. 1896. 339.
Chc změněno v *sc* v praes. scu, sceš m. chcu v některých vých. nářečích. Gb. H. ml. I. 461. Za *chc* bývá *kc:* kci m. chci. Gb. H. ml. I. 461.
Chcát m. scáti, *s* v *ch.* Dšk. Jihč. I. 40. a j.
Chceť, vz Chtíti. Brt. D. II. 196.
Chčerstva m. zčerstva a tu změněno *sč* v *chč,* sr. chčestí. List. fil. 1896. 159.
Chčestí = ščestí, štěstí. Gb. H. ml. I. 514.
Chčoka, y, f. = *štika.* Zábř. (šč v *chč*). Brt. D. II. 131.
Chčoplé = *štíhlý.* Zábř. (šč v *chč*). Brt. D. II. 131.
chd. Za *chd* je *kd:* Sukdol v. Suchdol. Gb. H. ml. I. 461.
Chebzík, u, m., rostl. Vz Hráza (3. dod.).
Chebzinkový. Ch. bryje (omáčka z bezinek smetanou zalitá). Slez. NZ. IV. 497.
Chechlův, trať u Frýdka. Věst. op. 1898. 8.
Chelčický. Vz Bl. Gr. 285., Vlč. Lit. 165., 196. Ch. sic nezlý Čech (ne zle psal). Bl. Gr. 279.
Chemigrafie, e, f., Chemigraphie, f. Sterz. I. 600. b.
Chemotaxa, y, f. = přítažlivá působivosť některých látek na vlákna semenná kapradin, jiných nižších rostlin a na bakterie. Vstnk. III. 270., 383.
Chernekov (Chornokov, Chernocov, Chernokev, Chernechc, Churnuk, Cherneuke, Chernekou, Chorneko, v listinách), a, m. Na Slov. Phľd. XII. 154.
Cherry Brandy (angl. Čery Brèndy) = druh hollandského likéru. Vilímk. Cenník. 1893.

Chiatický (sigmatický) aorist. Vz Gb. H. ml. I. 44.
Chic (šik), fr. = *dovednosť, šikovnosť; vkus.* Sterz. I. 601. a.
Chiliasm-us, u, m. Cf. Vlč. Lit. 116., 150.
Chinen, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 26.
Chinolinový. Ch. modř. Vstnk. IV. 104.
Chitinový. Ch. kostra. Vstnk. III. 388.
chj se mění v *š:* duša z duchja. Vz Gb. H. ml. I. 459.
chl m. *kl:* rochle m. rokle. Dšk. Jihč. I. 30., 31. Za *chl* je *kl:* klacholiť m. chlácholiti. Gb. H. ml. I. 461.
Chlad. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 31.
Chládek Jiljí, 1743.—1806., spis. a praemonst. Vz Mus. 1894. 147.
Chladenčica, e, f. = *chladečník.* Val. Brt. D. II. 439.
Chladnoduchý. Ch. porada. Šml. VIII. 222.
Chladnoležný = v chládku ležící, na vinnici ve vedru nepracující. Wtr. Živ. c. I. 39.
Chladnostinný. Zvič. Mlt. 59.
Chladný. Ztloustne, jako myš v chladném roce. Kld. III. 105.
Chlamstati m. chlastati. Dšk. Jihč. I. 24. Dle List. fil. 1896. 158. z pův. chlemtati vzniklo chlemstati, chlamstati a z toho odsutím chlastati.
Chlap. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 34. — **Ch.** = *nevolník.* Dy se stane z chlopa pan, potym Pambů chraň. Slez. Nov. Př. 102. Páni říkají: To ch. zaplatí, jezme, pijme. 1538. Phľd. 1892. 615. — **Ch.** = *člověk s příhanou.* Za jednoho chłopa (milého) inších mandeľ i kopa; Kerý ch. se zzeni, po tym nic neni; Kerý ch. je zženily, ten byl jisto opily. Nov. Př. 381., 626. — **Ch.** = nadávka úředníkům v XVIII. stol. NZ. III. 512.
Chlapácky si vykračovati. Světz. 1895. 129. a.
Chlapatěti = *chlapem se stávati.* Heršpice. Rous.
Chlapati. Dokudž tak ch. muož. Chč. S. 204. Chlapaje jim (chlapů nadávaje). Chč. S. 112.
Chlapčiť sa (dělati se chlapem, silným). Slov. Phľd. XII. 674.
Chlapec. Vz Holka (3. dod.). Chłapci vypovídají se z Bosovic přes Holovousy do Potic. NZ. III. 230.
Chlapěna, y, f. = *zdletnice.* Val. Brt. D. II. 321. Cf. Chlapina.
Chlapice, e, f., rostl. Na Vysocku. NZ. IV. 538.
Chlapný. Ch. či nesvobodný rychtář. Hrš. Nách. I. 224.
Chlástat = *chvástat.* Dšk. Jihč. I. 25. — **se** = *hlasitě se smáti.* Brt. D. II. 323.
Chlastna, y, f. = *klepna.* Dšk. Jihč. I. 25.
Chléb z germ. hlaiba. Gb. H. ml. I. 263. Počiatok vody — konec chleba (o horách). Phľd. 1894. 197. Zříkaného chleba největší kus (čeho se zříkáme, toho bychom často hodně chtěli). Světz. 1894. 218. b. Všetko by chcelo ľahký chlieb jesť (nepracovati a pohodlně žíti). Phľd. 1894. 345. Masla něpřetłučeš, chľeba něpřemisiš, krčmy něpřetancuješ. Mor. Čes. l. V. 422. Lepšia chudá slanina s chlebem, ako tučná bez chleba; Stoj, chlebe,

hneď som v tebe (zjiem ťa). Slov. Nov. Př. 440., 569. Pověry chleba se týkající vz v Zbrt. Pov. 157. — **Ch.** *ptačí,* rostl. Vz Bankyta (3. dod.).

Chlebárňa = *huba.* Vz Usta (3. dod.).

Chlebce. Stonci stonú a chlebce hynú (stonú jako chorí a len jedia a dodávají: nedela prejde a pohrabu nič). Slov. Phľd. 1894. 443.

Chlebíčkový. Ch. obilí = na mouku. CT. Tkč.

Chlebnice, e, f. = *hostie.* Břez. Font. V. 519. a j., Vlč. Lit. 141.

Chlebonosný klas. Phľd. XII. 646.

Chleboranky = kamenaňky (hrušky). Brušp. Hledíková.

Chlebovina, y, f. Raž (žito) razila (voněla) už ch-nou. Phľd. 1895. 426.

Chlebový. Šlape-li někdo po drobtech ch-vých, dušičky v očistci pláčí. Čes. l. V. 232.

Chřebůrka, y, f. = *chlebová polévka.* Příbor. Brt. D. II. 474.

Chřébůvka, y, f. = *chlebová robota,* od které dávala vrchnost půl pecínka chleba na den. Brt. D. II. 321.

Chlejbati = *hltati?* Kotk. 108.

Chřep = chléb. Phľd. 1895. 629.

Chlésta, y, f. = *hlísta.* V Chromči na Mor. List. fil. 1894. 80.

Chléstanec, nce, m. = *vyšplíchnutá voda.* Záp. Mor. Brt. D. II. 321.

Chléstat = *šplíchati vodou.* Záp. Mor. Brt. D. II. 321.

Chliev, a, m. = území při řece Nitře. Phľd. XII. 250.

Chlimpus-chrampus = *jídlo ze zelí,* hrachu, mrkve a jiných zelenin uvařené. Slez. NZ. IV. 498.

Chříp = *chlib, chléb.* Slov. Phľd. 1895. 629.

Chlípanina, y, f. Kyslá ch. (nápoj). Phľd. 1896. 41.

Chlipkati. Vino ch., nippen. Phľd. 1893. 512.

Chlipnice, e, f. (žepa). Krs. Moor. 37.

Chlísta m. hlísta. Žďár. Brt. D. II. 250.

Chlop. Obrátiť dačo dole chlopom, hore dnom (hrnec). Slov. Phľd. 1894. 550.

Chlópať = *kudliti,* za vlasy tahati. Herspice. Rous.

Chlopec, pce, m. = chlapec. Slov. Phľd. 1895. 629.

Chłopek, pka, m. = *mužíček.* Brt. D. II. 458.

Chlopeň = laple u kapes u kabátu. Duf. 193.

Chlópiti. Chlópnul jím třikrát o to místo. Vck. Poh. 90.

Chlopnosečný, fachspaltig. Sterz. I. 871.

Chlôpot, u, m. Obišlo sa bez väčších chlôpot (nesnází). Phľd. 1893. 47.

Chlorhydrat, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 7.

Chlorimid, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 4.

Chloritický člověk, který utrpěl značnou ztrátu krve. Vstnk. III. 414.

Chlorodusík, u, m. Vstnk. III. 252.

Chlorojantarový. Ch. kyselina. Vstnk. III. 2.

Chlorotický. Ch. žena (mající chlorosu, bledniei). Vstnk. III. 474.

Chloud, u, m., *chloudovina,* y, f. = *chmour;* slamnaté, nevyspělé dříví; bezjadrnosť, nijakosť. Husa lehká jako ch. U Žleb. NZ. II. 615.

Chlp, u, m. Ch. slámy = *stéblo.* Phľd. XII. 233., 1895. 410. — **Ch.** = *chlup.* Těžko chlpy púščá (skoupý). Mor. Čes. l. V. 419. Chlpy (chumáče) sena sa niesly (letěly od větru). Phľd. 1893. 284.

Chlubný. Cf. Prvnička (3. dod.).

Chlum, z germ. holma. Gb. H. ml. I. 263., 63.

Chlumec. Nepocházíš z Chlumce (nechlubíš se)? Tkč.

Chlup. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 63.

Chlupáč = *člověk úskočný a vychytralý.* Žďár. Brt. D. II. 321. — **Ch.** = *srstku, angrešt.* Brušp. Hledíková.

Chlupáček, čku, m. = angrešt. Mor. Glos.

Chlupatina, y, f. Krejčí nesmějí zdělávati ch-tin (= kožešin). 1495. Wtr. Krj. I. 472.

Chlupatý. *Chlupat,* a, o. List. fil. 1895. 296.

Chlupočlenec, nce, m., cryptotrichus, brouk. Vz Klim. 31.

Chlupochodec, dce, m., dichirotrichus, brouk. Ch. jemný, obecný, příbuzný, rudohlavý, srstnatý, vodní. Vz Klim. 64., 65.

Chluporožec, dromius. Cf. Ott. VIII. 36. Ch. bezkřídlý, černobřichý, červenoštítý, čtvoroznaký, dlouhohlavý, dvojskvrnný, hnědopásný, křížový, lemovaný, poledníkový, zúžený, žlutý. Vz Klim. 78.—80.

Chľúšče = *plúšče, lijáky.* Val. Brt. D. II. 321. Cf. Chlúště.

Chmat m. hmat. Dšk. Jihč. I. 32.

Chmatadla = *peníze.* V mluvě pražských Pepíků. Herm. Bod. Praž. 39.

Chmatiti. Chmatil aj po ušách. Nár. list. 1895. č. 34. odp. feuill.

Chmel, stnor. humli a to z lat. humulus. Gb. H. ml. I. 263. Je chmelem futrovaný (opilý). Slez. Nov. Př. 599.

Chmelenec = *chmelinec, chmelnice.* Při chmelenci dobrá cibule se rodívá. Kat. z Žer. 181.

Chmelík (svalník), consolida, rostl. 1440. List. fil. 1893. 394.

Chmelinec, potok v Turci. Phľd. XII. 250.

Chmelit, *ochmelit* **koho čím** = udeřit (polenom, kolom = ohlušiť, omámiť úderom). Myjava. Phľd. 1895. 444.

Chmelničný. Ch. tyč. 1541. Ned. Zábran. 39.

Chmelový. Ch. tyč. 1541. Ned. Zábran. 39.

Chmer, *chmýří.* O pův. slov. cf. Gb. H. ml. I. 613.

Chmeť. Je šedivý na ch. Han. Brt. D. II. 322.

Chmetat se. Utíká, jen se chmetá. Kunšt. Brt. D. II. 322.

Chmulo = *hlupák.* Ch. akýsi. Phľd. XII. 275., XIII. 73., 81.

Chmúrati se, vz dod.

chň m. *hň:* chuchňat m. huhňat. Dšk. Jihč. I. 31.

Chňápat se. Kdo se to tam chňápe (jde v těžkých botách)? Jevíčko. Brt. D. II. 322.

Chňapka, Schnapper. Petrl. 15., 21.

Chňastnout = *uhoditi.* Han. Brt. D. II. 322.

cho. Za *cho* jest *ko:* kocholka m. chocholka. Gb. H. ml. I. 461.

Chobířov, zaniklá ves na Mor. Mtc. 1896. 117.

Chobota, y, f., poloha u Poděbr. NZ. III. 520.

Chobotnatec. Ch-tci, proboscidea. Krok 1892. 369.

Chobotnice, octopus. Cf. Ott. XI. 353.

z **Chocna** Václ. V. Kal. 59.

Choče. *U Chočů,* les ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 8.

Chod. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 84. — **Ch.** osnovy. Vz Štráf (3. dod.).

Chodák = *chuďák, žebrák.* GR. N. 54.

Choděcí sukně (svrchní) byla podobná našemu svrchníku. Vz Wtr. Krj. I. 50. a 51. Ch. šaty. Arch. XIII. 67. Vz Chodicí.

Chodeček, čka, m. = *chodec.* 1437. Vlč. Lit. 236.

Chodicí šaty. Vz Choděcí, Ložní. Snm. I. 616., Arch. XIII. 93. Ch. šaty v XV. věku. Vz Wtr. Krj. I. 27. nn. Ch. sukně byla ze předu rozstřižená. Vz ib. 138. Cf. Lehací.

Chodilo m. *chodidlo, d* odsuto. Gb. H. ml. I. 410.

Choditcí šaty = chodicí. Kutn. šk. 25.

Choditi. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 84. — **jak.** Kdo neskoro chodí, sám sobě škodí. Nov. Př. 260. Ch. **ve** dva konce (k zemi schýlený ku př. když bolí břicho). Mor. Čes. I. V. 420. — **kudy.** Chodí kozíma dvírcama, **po** psích mezírkách (bez účelu). Mor. ib. 421. — **odkud kam.** Chodí **z** prázdného do pustého. Nov. Př. 547. — **za kým jak.** Chodí za n'm jako zimnice. Nov. Př. 645.

Chodník. Na křivý ch. koho doviesť = oklamati. Phľd. 1895. 391.

Chodón (záp. Mor.), *chudoň* (slov.) = chudý (vyzáblý) člověk. Brt. D. II. 322.

Chodský. Ch. řeč, kroj. Us. Ch. chalupa. Vz NZ. III.

Chocholatice, eucomis. Vz Ott. VIII. 795.

Chochořena, y, f. = *kořalka.* Brt. D. II. 486.

Chocholouš, vz Zimostrádka (3. dod.), Trpinka (3. dod.). — **Ch.** holený = mnich (od Husitů říkáno). Wtr. Živ. c. 783.

Chocholuše, vz Zimostrádka (3. dod.).

Chojte = *choďte.* Slov. Pastr. L. 150.

Chojtík, a, m., vz Třasořitka (3. dod.).

Cholera. Léčení jí na Val. Vz Vck. Val. I. 130.

Cholesterin, u, m. (lithiasis). Usazenina ch-nu na očním víčku. Vstnk. II. 503.

Chološně, *kološně,* v Gemersku a Zvolensku a ve Spiši hološně = nohavice. NZ. III. 402.

Chomlati = *motati, cuchati.* Kotk. 78.

Chomont, u, m. = *chomout.* Šariš. Phľd. 1895. 256.

Chomout. Dojí ch. = krávu prací utahanou. Na Žďársku. Nár. list. 1894. č. 149. odp. feuill. Ch. na krk si hoditi = se oženiti. Nár. list. 1896. č. 12. feuill. — **Ch.** = *čepec špičatého tvaru* v XV. stol. Wtr. Krj. I. 82., 303.

Chomoutek, tku, m. = *límeček u košile,* Vatermörder. Mor. Brt. D. II. 512.

Chomoutnice, e, f. = žena nosící chomout (čepec). Wtr. Krj. II. seš. 82. Cf. Chomout (3. dod.).

Chomrati = *hubovati.* Keď som ch-la. Phľd. XII. 695.

Chomtat = *lakotně něčeho mnoho bráti.* Jak ta kráva trávu chomce! Kunšt. Brt. D. II. 322.

Chomútov od zakladatele Chomuta. Čern. Př. 36.

Chop, u, m. Řekl z chopu = nerozmysliv. Han. Brt. D. II. 322.

Chopiti. Nechápe, iba keby mu na lopate podal. Slov. Nov. Př. 569.

Choreť = *chořeti.* Phľd. 1894. 651.

Chorioiditis = *zánět cévnatky.* Schb. Nád. 47.

Chorlavěti. Phľd. 1894. 431.

Choroboplodný zárodek. Nár. list. 1894. č. 65. odp., 28.

Chorovod = hra dědinskej mládeže s tancom a spevom. Phľd. 1894. 577.

Choroziti v AlxV. chybně m. ohroziti. Mus. 1896. 257.

Chorý. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 76. Ch. místo staršího chvorý. Ib. 439. Ch. **v** duši. Lerm. II. 59. Chorý **na** bachory. Slov. Nov. Př. 546.

Choštiště m. chvoštiště, r odpadlo. List. fil. 1895. 433.

Choť. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 85. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 35.

Chotár = *pole.* Jaké ch-re, také koláče. Slov. Phľd. 1893. 699.

Chotěbor, a, m. Odvozeniny vz v Kotk. 20.

Chotěbud, a, m. Odvozeniny vz v Kotk. 20.

Chotemír, a, m. Odvozeniny vz v Kotk. 20.

Choudnouti = *chudnouti.* U Stříbra. Dšk. Oestr. Mon. (Böhm.). I. 488.

Choulný = *přítulný, krotký.* Jevíč. Brt. D. II. 322.

Chova = *chování, výživa, strava.* Pásol statek na chovu; Za chovu a chlieb dalo sa 72 denarov. Phľd. 1892. 581., 1894. 184.

Chovačka = *chůva.* Ch. někdy se zmaže od dítěte, proto jím nedá o zem. Bl. Gr. 307.

Chovatedlnice, Pflegerin. 1418. List. fil. 1896. 202.

Chovati koho = *pozorovati.* I ch-li jeho, zda by v sobotu léčil. Ev. seit. 13. Luc. 6., 7. (Mnč.). — **se** = *stříci se.* Chovaj se, aby nic jiného nemluvil, než což tobě přikáži. XIV. stol. Mus. 1895. 300. — **se od čeho.** Aby se od zlého ch-li a činili dobré. Chč. S. 162. — **se čeho kde.** Aby se pilně ch-li žaloby **před** nimi. Chč. S. 163.

chr m. *hr:* chramnout — hrábnout. Dšk. Jihč. I. 31. — *hr* m. *chr:* křapati, skrana m. schrána, křástel v. chřástel. Gb. H. ml. I. 461.

chř m. *hř:* chřbet — hřbet. Dšk. Jihč. I. 31.

Chrabrý. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 32.

Chřadnouti. O tvarech vz Gb. H. ml. I. 105. Ch. strachem. Št., Krist. 84. a.

Chrákati = *chrkati.* On krvou chrákal. Slov. Phľd. XII. 354.

Chrám. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 32. — Dostal na chrám páně (bití na záda). Přidává se: až se mu zákrystie otřásla. — Deisté okolo r. 1780. v Chrudimsku se vyskytnuvší nazývali tělo své ‚chrámem páně‘,

a byli hlavně bitím k odříkání-se bludů donucováni. Odtud: Dostal atd. Pam. arch. IX. 149.

Chramačka, y, f. = *kulhavka* (dobytka). Val. Brt. D. II. 322., Vck. Val. I. 155.

Chramosta = *bezohledný, hrubý člověk.* Záp. Mor. Brt. D. II. 322.

Chramostejl. Na Podluží: ránostál. Brt. v Obz. 1885. 163.

Chrampat = nemotorně jíti. Jevíč. Brt. D. II. 322.

Chrániti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 32. Aby mne chraňoval. Půh. IV. 321. Chraň ho, aby mu ani slnce nezašlo, ani vetrík naň nezavial. Slov. Nov. Př. 528.

Chranně. Radostně a ch. vás u bran volnosť v náruč schvátí. Kká. Puš. 16.

Chrap = frkání. Ch. koně. Phľd. 1893. 105.

Chrapač, e, f., vz Lomina (3. dod.).

Chrápati. Chrápal, jakoby hrál na basu. Šml. VII. 14. Chrápe, akoby desky (prkna) pílil (řezal). Slov. Nov. Př. 607.

Chřapěti. Páņ (můj) **na** hrdlo chřapí (chraptí). Kat. z Žer. 182.

Chraplavosť. Léčení jí na Mor. Vz Mtc. 1894. 109.

Chřaplavý, Jest ch. **na** hrdlo = chraplavý. Kat. z Žer. 178.

Chrapnút = *praštiti, třesknouti.* Ch-pnul sebum. Laš. Brt. D. II. 322.

Chrást. Zelný ch. Když se vyřeže hlávka, zbude ch. Vých. Mor. Brt. D. II. 322. — **Ch.** = *keř.* Zábř. Brt. D. II. 327.

Chřast = *chřest.* Vz Gb. H. ml. I. 148.

Chrasť, míst. jm. v Nitransku. Phľd. XII. 250.

Chrásta. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 33. Púčky n. chrásty = různé vyraženiny na těle. Mor. Mtc. 1894. 335. — **Ch.** = *strup.* Ch. povstává nad sebraným vředem. Hojení jí vz Mtc. 1894. 336.

Chrastavica = *ropucha.* Heršpice. Rous.

Chrastavý. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 33. *Ch.* = *drsný,* rauh. Ch. hlas. Světz. 1894. 198. b. — *Ch.* = *mající chrasty.* Mor. Mtc. 1894. 336.

Chřástel. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 33. Ch. polní, crex pratensis, místy na Mor. *sekáč* (i v Čech.), *křástel* (i v Čech.), *kecek, kecal, gejcal, glgač,* Mtc. 1893. 308. Také: *křístel* (han.), *křášč, skřášč, keckal* (laš.), *keckář* (val.), *gécal* (Litov.), *gecan* (Jevíčko), *gecgál* (Srbce), *kěcek* (Slez.). Brt. D. II. 322.

Chrastí. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 33.

Chřastí, n., les u mor. Kamenice. Kld. IV. 7.

Chrástka, y, f. = *sedmikrása.* Tvarožná. Hledík.

Chrastnút = *chrapnút* (3. dod.). Ch-nul ho. Ch-nul sebum na zem. Laš. Brt. D. II. 322.

Chrbát = *hřbet.* Nevyhovieš mu, čo bys mu šípom h. lízal (o nespokojenci). Slov. Zátur. Măkši ti bude ch. ako brucho (bitím). Slov. Nov. Př. 592.

Chrbést co na koho = *chrstnouti.* Kunšt. Brt. D. II. 322.

Chrbol, u, m., *chrbolka, chrbulka,* y, f. = *zavití nejsprostší* (prostých žen a služebných děveček, z plátna). XVI. stol. Wtr. Krj. I. 344., 377.

Chrček, čka, m. = *křeček?* Phľd. 1895. 79.

Chřen, později křen. List. fil. 1894. 291. Dal mu chřenu (vypeskoval ho). Slov. Nov. Př. 648. — **Ch.,** os. jm. u Kosmy.

Chrenovec, vce, m., obec v Nitransku. Phľd. XII. 250.

Chrchliak, a, m. = *chrkák, kdo kašle.* Phľd. 1894. 373., 1896. 97.

Chrchloš, e, m. = *chrchliak* (předcháźí). Phľd. 1894. 373.

Chřípě. O strč. sklonění cf. Gb. Km. -a. 25.

Chřípěcí. Hojení lidové vz v NZ. III. 325. nn.

Chřipka. 1833. Ig. (Zl. Ig. 302.).

Chriplavica, e, f. = *záškrt.* Vz Mtc. 1894. 331.

Chrobačlivý = *červivý.* Ch. ořech. Vck. Val. I. 55.

Chrobák = *brouk.* Chrobak maly velky strom svali. Slez. Nov. Př. 128.

Chromecký. Ch. podřečí na Mor. Vz List. fil. 1894. 73. nn.

Chromtrichlorid, u, m. Vstnk. IV. 54.

Chromý. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 31., 85. *Chrom,* a, o. List. fil. 1895. 296.

Chronofotografie, e, f. Živa IV. seš. 7.

Chronograf, u, m., vz KP. VIII. 320.

Chronoisotacha, y, f., při anemometrii. Vstnk. III. 492.

Chroust. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 46.

Chrpa. Lidé leniví jsou v domě jen pro parádu a pro zlosť jako v obilí ch. a koukol. Nár. list. 1894. č. 169. odp. feuill.

Chrstavka m. chřtavka, in junctura ossium. Gb. H. ml. I. 319.

Chrt z chъrtъ. Gb. H. ml. I. 62. — **Ch.** = *krtek* (hor.). Brt. D. II. 322., 209., 186. (Kruml., Tišn.). — **Ch.** = *lakomec.* To je ch.! Ib.

Chrtinec, nce, m. = *krtinec.* Tišn. Brt. D. II. 322.

Chrtiti = *lakoměti.* Ten chrtí. Jevíčko. Brt. D. II. 322.

Chrtóske = slejšky z bramborův a mouky. Babice. Hledík.

Chrudim. Správce města Chrudimě. 1598. Kutn. šk. 59. Cf. Boleslav.

Chrúmanie, n., vz násl. Chrúmať. Ch. koňóv. Phľd. 1895. 46.

Chrúmať = *chroustati* (chlebík a pod.). Phľd. 1895. 48. — **Ch.** = *kulhati.* Kld. III. 274.

Chrumkati = *chrupati.* Kôra na nich (vánočkách) chrumká. Phľd. XII. 402.

Chrumtať = *chrápati.* Jevíč. Brt. D. II. 322.

Chruňa. Čo budem robiť s tým chruňom? Phľd. 1896. 283.

Chrvátek, *chrvotek,* tku, m. = *rukávce.* Na Frýdecku. Brt. D. II. 463.

cht. Za *cht* je *kt:* lektati v. lechtati. Vz Gb. H. ml. I. 461. — *cht* m. *kt:* jechtat, dochtor, kontracht. Dšk. Jihč. I 30.

Chtíti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 85., Kotk. 184. Tvary u Kroměř., vz Brt. D. II. 29., u Kojet. 53., u Bystřice 81., u Brna 175., na Slov., vz Pastr. L. 130., 146. Chtějú m. chtie n. chtějí v Rkk. Vz List. fil. 1896. 328., Mus. 1896. 250. — Kto nechce, ten nemôže.

Slov. Phľd. 1894. 256. Ten se jinších chlapů nebojí, nechce-li tebe (neřkuli). Jevíčko. Brt. D. II. 322.

Chtivec. Bláhový ch. Kká. Puš. 44.

chtn m. *chn:* lechtník = lichník. Dšk. Jihč. I. 19.

Chtřecha m. střecha. Dšk. Jihč. I. 40.

Chtříleti m. stříleti. Dšk. Jihč. I. 40.

Chúb, a, m., řeka, něm. Kamb, Champ. Kosm. A. II. 37. (Gb. H. ml. I. 44.).

Chudačka = *chudá žena.* Slow. 79.

Chudě. Ch. něčeho dobývati. Krist. 32. a.

Chudec, dce, m. Chudce chce obohatiti. XVI. stol. NZ. III. 312.

Chuděra. Pán nosí u bot ostruhy a ch. palce. Němc.

Chuděrsky zamyšlený. Slád. Mak. 41.

Chuděrův. Hladověti po lásce jako dítě chuděrovo po koláčích. Šml. VII. 152.

Chudina, rostl. Vz Topárka (3. dod.).

Chudinec, nce, m. = *chudák.* 1789. NZ. III. 511., IV. 199.

Chudinký. Toto slovo nelíbilo se Bl. Vz Bl. Gr. 327.

Chudoba. V ch-bě po lásce přichází chlad. Černý. Zejl. 31. — **Ch.** = *chudý lid.* Ch. všade trpí. Phľd. 1892. 612. Poctivá ch. cti netratí. Phľd. 1895. 391. Na ch-be svet stojí; Ch. i koláče pojí. Slov. Nov. Př. 174., 5 6.

Chudobněti. Phľd. 1892. 584.

Chudobný. Ch. človek — hotová opica. Phľd. 1894. 205. Ch. člověk sa nikdy dobre nemal; chcel sa prežehnať, vybil si oko; Ch. sa dva razy hreje pri dreve (když je poráží a když si jím topí). Slov. Zátur. Pre ch-bných dieťatka, pre bohatých teliatka. Slov. Nov. Př. 410. Hudobnému z harnka (hrnka) vykypí; Hudobný zez vodu varí; H. človek ani v nebe pravdy nemá. Slov. Phľd. 1895. 187. Cf. Bohatý (3. dod.).

Chudokvětý. Ch. ostřice. Mtc. XVIII. 195.

Chudoň, ě, m., vz Chodón (3. dod.).

Chudoštětinný. Ch. červi, oligochaeta. Ott. VII. 405.

Chudoun, a, m. = chodón (3. dod.). Brt. D. II. 322.

Chudulinký = hubeňounký. Phľd. 1896. 279.

Chudý. *Chud,* a, o. List. fil. 1895. 296. Není tak chudá, jako ten kámen při cestě; Na ch-ho všude teče; Ch. k ch-mu, těžký to život. Šml. I. 34., VII. 21., 211. Chudá máti lásků platí; Od chudého si nevypůjčívaj a škaredému děvčeti hubičky nedávaj (oba se tím rádi chlubí). Mor. Čes. l. V. 418. Chudí se vypovídají ze Skrovnic přes Spořice do Zboží. NZ. III. 228. Tak jste již chudi v múdrosti. Chč. S. 26. — **Ch.** = *málo vynášející.* Truhlář má chudé řemeslo. Na Žďársku. Nár. list. 1894. č. 107. odp. feuill. — **Ch.** = *hubený.* Ch. ruce. Phľd. 1895. 219. Ch. jako skelet. Phľd. 1895. 9.

Chujavina, y, f. = zápach, zvl. ztuchlina, puch chlévní. Laš. Brt. D. II. 322.

Chůjka, y, f. m. chvůjka, *v* odsuto. Brt. D. II. 278.

Chujší m. chuzší. Gb. H. ml. I. 495.

Chumáčový. Ch. sadba lesní. Nár. list. 1893. č. 277. 5.

Chumaj, e, m. = *nemotora,* ale potutelný, prešibalý, vždy na zlé mysliaci; místy = *nemrava.* Phľd. 1893. 26.

Chumeliti se. Ch-lí se velikými chumáči. Us.

Chumta, y, m. = *kdo se chumtá, plete, chumtavý, matonoha.* Brt. D. II. 323.

Chumtat = *másti.* Jevíč. Brt. D. II. 323. Cf. Chumta (3. dod.).

Chumtavý. Vz Chumta (3. dod.).

Chundelka, Windhahn, m. — **Ch.** = *metlice.* ČT. Tkč.

Chup, u, m. = *chlup.* Dšk. Jihč. I. 6.

Churavý. Na nohy ch. Kat. z Žer. 58.

Churý = *chorý, špatný.* Ch. dobytek. U Náchoda. NZ. III. 9.

Chus, a, m., vz Čus (3. dod.).

Chuť. O pův. cf. Kotk. 184. O strč. sklon. cf. Gb. Km. -i. 35. Kto nemá chuti, ľahko vykrúti; Keď nemáš, pristaň (přestaň) na chuti. Phľd. 1894. 256., 313. Bez chuti ani provázka něukruti. Slez. Čes. l. V. 419. — **Ch.** = *síla.* Chlap v najlepšej chuti. Phľd. 1894. 257. — **Ch.** = *větrník,* eryngium, rostl. Brt. D. II. 502.

Chutiti. Chutí mi to (chutná). Phľd. 1893. 112. Kumys chutil (chutnal) ako kyslá žinčica. Phľd. 1895. 336.

Chutnatelný. Ch. věcnost. Ztk. 15. (3. vydání).

Chutnati. A braň v svých rukou ch-li (zkoušeli). Břez. Font. V. 583.

Chutně = *chutě.* Byste aspoň ch. řekli; Ch. k něčemu přilnouti. Chč. S. 455., 330. Ch. (rychle) vstaň. GR. Nov. 108. 4. Ch. (dobře) věděti máš. Arch. XIV. 7.

Chutný. Ch. chuť = *veliká.* Jedli chutnum chuťum. Laš. Brt. D. II. 323.

Chuťový. Ch. dojmy. Mus. 1894. 564.

chv. Za *chv* je *kv:* pokvalit m. pochválit, Gb. H. ml. I. 461. (mor., Brtch.); naopak je *chv* m. *kv:* zchvapna m. kvapně, chvapen. Dšk. Jihč. I. 30. — Z *chv* se *v odsouvá:* chorý ze staršího chvorý, chůje m. chvůje. Kts., Gb. H. ml. I. 439., Dšk. Jihč. I. 27.

Chvadavý = kdo chvadne. Laš. Brt. D. II. 323.

Chvadnouti = *chřadnouti.* Laš. Brt. D. II. 323.

Chval, a, m. Odvozeniny vz v Kotk. 20.

Chvála. Světska chvała ene para. Mor. Čes. l. V. 420.

Chvalitebný ve smyslu = chválu obsahující nelíbí se Bl. Vz Bl. Gr. 321.

Chváliti. Nebudu vás ch. z toho, že... Chč. Mik. 437.

Chvaly. Je z Chval (rád se chválí). Rais. Zap. vlast. 15.

Chvant = oděv, z něm. Gewand.

Chvat, *chvátati.* O pův. cf. Gb. H. ml. I. 76.

Chvatuplný. Ch. ruce. Stč. Kon. 59.

Chvějně. Zář míhavě a ch. létla. Vrch. Rol. XLII. 187. Zvonky se ch. rozcinkaly. Světz. 1895. 416.

Chvievanka, y, f. Ch. = nepřiléhající kabátík služek. Obz. 1894. 7.

Chvíle ze sthněm. hwîla. Gb. H. ml. I. 226., 366., 463. Ze stojaté vody a z dlouhé ch. nerodí se nikdy nic kloudného. Čch. Kand. 16. Přes chvíli = co chvíle. Brt. D. II. 288.

Čas ubiha jako voda, každej chvile věčna škoda. Slez. Nov. Př. 265. — **Ch.** = *nečas.* Pršlavá chvila. Slov. Čes. l. V. 425.

Chvist = *chumáč, pramen.* Mokré chvisty šedivých vlasů prilepily sa mu na čelo. Slov. Phľd. 1892. 605.

Chvistek, stka, m., vz Třasořitka (3. dod.). **Ch.** = *pizdař.* O milý chvistče. Břez. Font. V. 476.

Chvíti se (o lehké chůzi). Čch.

Chvojka, y, f. = *netáta, možucha,* iuniperus sabina, rostl. Brt. D. II. 504.

Chvojtík, a, m., vz Rehek (3. dod.).

Chvorosť, i, f., Kränklichkeit, f. Pror. Isa. 10. 16.

Chvorý, z toho chorý. Otc. 83. b. Vz *chv,* Gb. H. ml. I. 76.

Chvost, střněm. quast. Gb. II. ml. I. 451. — Ch., vz Cop (3. dod.). — **Ch.,** a, m., pták. Vz Červenka (3. dod.).

Chvostal, u, m. = jm. hrušky ke stopce značně zúžené. Na mor. Slov. Brt. D. II. 323.

Chvostek, stku, m. Ch. myší, rostl. Vz Žebříček (3. dod.).

Chvoště. (Kdo) jí (odpornosti) neposadie na ch. (jí neusadí, nepotlačí). Chč. S. 98.

Chvoštiště m. chvostiště. Gb. H. ml. I. 482.

Chvrast m. chvorst z sthněm. horst. Vz Gb. H. ml. I. 463.

Chyba = *jen.* Věděla, že tam uhlédne chyba holé stěny. Vck. Poh. 29. Všichni, chyba žida, die tak. Arch. XIV. 351. — **Ch.** Všeci tam byli chyba (kromě) sóseda. Brt. D. II. 285. — **Ch.,** Fehler. Ch. chybu táhne. Šml. VII. 35. Nikdo na sobě chyb nevidí, ene na kym (jiném). Slez. Nov. Př. 91.

Chybati. V tom chybá, že … Chč. S. 160.

Chyběti. Nechybuje mu nič, iba barannie rohy. Slov. Nov. Př. 568.

Chybiti se čeho: pravdy. Chč. S. 129.

Chycený. Ch. maso = nasmrádlé, pivo = nakyslé, zemáky = namrzlé, chléb = plesnivý. Je ch-ný na plíce. Brt. D. II. 323.

Chychnit se = chychotati, smáti se potutelně. Záp. Mor. Brt. D. II. 323.

Chykov, a, m., potok v Nitransku. Phľd. XII. 154.

Chymo m. chytmo. Pastr. L. 147.

Chynorany, statek v Nitransku. Phľd. XII. 424., 74.

Chýše strč., nikdy chýže. Gb. H. ml. 176. Ale na Slov. je chýže. Dle Seyk. Ruk. obé.

Chytač, e, m., vz Přadlák (3. dod.).

Chytený = *chycený.* Slov. **Na** rozumu ch. Phľd. 1894. 375.

Chytiti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 76.

Chytlian, u, m. = chytlianka. Zátur.

Chytriť sa = *náhliť sa.* U Brezna. Phľd. 1893. 304.

Chytrně. A ty uzly olovem biechu ch. oblity. Kat. 2258.

Chytro = *honem, rychle.* Brt. D. I. 219. Ch. vypil šálku (čaje). Phľd. 1892. 603.

Chytrosť. Učinil ch. (chytrý kousek). GR. Nov. 9.

Chytroušek. A my máme pole nad samým vrškem, Kdo by chtěl vorati, musí s chytrouškem. Nár. pís. NZ. III. 127.

Chytrozvuký. Ch. řeč. Vrch. Rol. XVII. až XXII. 209.

Chytrý. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 76. Chytrý najskôr nadběhne (dačo dostane). Slov. Phľd. 1894. 441. Tys ch. **na** zmrzlé křepelky. Šml. VII. 16. — **Ch.** = *rychlý.* Ch. robota (práce) dobrá nebýva. Slov. Nov. Př. 261.

I.

I *původní.* Vz Gb. H. ml. I. 17. — **I** *praslovanské* je *střídnicí* za 1. původní *i,* 2. za *in,* 3. za ē, atd. a dochovalo se do češtiny. Vz Gb. ib. 29. Mimo to jest *i (í)* střídnicí za 1. ь: list z lьst, 2. za *y, u, iu, ú, iú, é, ie.* Vz Gb. ib. 208. A vzniká podružně v slabikách měkkých před *u* a *a.* Vz ib. 210. Za *i* bývá *u:* sluzuli (slúžili). Pass. 413., buskupow (biskupóv; omyl?) atd. Vz ib. 216. Naopak *i* za *e:* ešči, tiš n. tjes (též). Ve Spišsku. Phľd. 1893. 429. *i* za *ě:* v slab. *pře-*: Jsi przynesl transtulisti, Ž. wit. 79. 9., przyšly transierunt, ib. 41. 8.; v slabikách a) *věd-:* vydyeti (věděti), AlxV. 900.; b) *věk-:* na vyky, Ž. wit. 14. 5.; c) -ěj: nadiji (naději), Ž. wit. 30. 7.; d) *vše:* všickny krajiny, Ž. wit 97. 3.; v zájmenech mě, tě, se, tobě, sobě a v jiných jménech. Vz Gb. ib. 193. — Místo stral. *i* na Slov. *i, í (ie).* Pastr. L. 92. — Mimo to *se mění i* a) v *e, ė:* přímiří — příměří, osidlati — osedlati, bydliti — bydleti, Gb. ib. 219.; u Olom. a Prost. a) ve slab. kmenových: led, lest, blena atd. m. lid, list, hlina; b) v příp. *-ina, -ica, -inec, -ička, -ivý:* malena, poleca, hosenec, kozečka, bázlevé; c) v gt., dat. a lok. žen. vzorů, kde *e* zastupuje *i:* do řeče, k řeče, v řeče; d) v inft. a příč. činném: vařeti, strojeti, dojet, vařel, nosel; e) v nom. pl. mění se jen *-ci* v *ce:* vojáce; f) ve spojce *i:* otec e matka. Brt. D. II. 65. U Letovic po *c, s, z:* cezí, serotek, zema. Ib. 104. Na Hané v: šerší. 5. U Kojet., Přer.: led (lid), peřena. 42. U Kruml.: hoděna, děděna. 204. V inft. a příč. v Morkovicích, u Letonic, Kunšt. 63., 156., 230. Dále se mění v *e* u Zábř. 113., 122., 123., u Litovl., Konic, Jevíčka 103., 109., u Drahan 100., Tišn. 181., Týnce 91.; b) v *u:* Ču-li (m. či-li) je to pravda, Šš. P. 621., včul v. včil, Gb. H. ml. I.; c) v *y:* blisk — blysk, cizý — cyzý, Gb. ib. 211.; d) vedle samohlásky mění se v *j:* baj z: ba i atd., Gb. ib. 211.; e) *i,* které jest prvním členem dvojhlásek *ie (ĕ), ie, ia,* mění se po *m* v *ň:* dial. mňed, mňesto atd. Ib. 226. — **I** *cizí* se nechává: biskup, nebo se mění 1. v *e:* křesťan z christianus; 2. v *ě:* kuběna

z concubina; 3. v *u:* čubr. Ib. 226. Změny samohl. *i* v chromeckém podřečí vz v List. fil. 1894. 79. nn. Změny hl. *i* v nář. hanác. u Holešova, Kroměř., Přer. a Záhoří cf. v Brt. D. II. 11. nn. — **I** *se dlouží* v *í* a) v nom. pl. muž.: holubí, hadí; b) v čísl. tří, čtyří, všecí u Malenovic, Kvasic, Kroměř., Přer., Záhoří, Letovic, Slavkova, Letonic, Brna, Tišn., Kunšt., Žďár. Vz Brt. D. II. 2., 5., 13., 104., 146., 156., 162., 182., 203., 245., 267. U Kroměř. ve slově pívo. 13. U Kunšt.: jích, jím, jíma atd. 230. Na Žďársku nedlouží se v: hlina, lipa, sila atd., v inft. kmenů otevřen.: bit, šit. 245. — Písaři staří nečinili rozdílu mezi *i (í)* a *y (ý);* teprve od r. 1388. počíná se *i* od *y* lišiti. Gb. ib. 207. — U Jemnice zní *i* mezi *i* a *ě*, tu více k *ě*, tu více k *i* se kloníc. Po retnicích je před touto hláskou všude slyšeti *j:* bjič. Vz Brt. D. II. 267. nn. Rozličné vyslovování hlásky *i* na Hané, u Krom., Přer. a Záhoří, vz ib. 8., 11. — **I** *se přisulo:* osim (osm), ib. D. 82., Sš. P. 341., išel (šel), Brt. D. 137., lacný — laciný, Gb. ib. 227., zemičata. Brn. Brt. D. II. 162. — **I** *odsuto.* Vz Gb. ib. 227. V adver. výrazech: na dýl atd. List. fil. 1894. 294. U Krom. a) v inft.: sednout, umět; b) ve slovech: pchať, pchač, pšu, du v idu, Brt. D. II. 13., u Zábř. sloň'čko atd. 125.; u Kruml. l'di, hl'na, bř'tva, z'ma, lac'no, lž'ca atd., n'c, n'ť, mat'čko, bratrov' (ale toto pohlcování se již vytrácí), 201., 202., na Žďár. svač'na, kol'bať. 245. V Brn., Přer., Záhoří. Vz ib. 13., 162. — Strč. skloň. jmen kmene *-i.* Vz Rozpravy Kr. čes. společnosti nauk VII. ř. 4. sv. — **Í** *vzniká* 1. z *i:* silný — sīla; 2. stahováním. Vz Gb. H. ml. I. 209. nn. — **Í** *psáno:* ī, *ý, ý, ii, ií, ij, yy, ýý, ýj, yg.* Gb. ib. 207. Také: *yew, yw:* dušyew — duší, Ev. ol. 334., osm dnyw — dní. Ib. 213. Lit. *w* jest zde němé. Gb. ib. 225. U Letovic vyslovuje se *í* velmi zdlouha. Brt. D. II. 104. — Za *í* bývá *e, é, ě, ie, iu:* boží — božie, Pass., v srdcích — v srdcech, Ev. ol. 102., na šíř — na šerz, Sal. 729., vníde — wnyude, čísti — čésť, Jaromíř — Jaroměř atd. Gb. ib. 211., 219., 216. V Háj. Herb. a V. Kal. často *í,* kde nyní *i:* kníha, blíkavý, obílé, Kouřím atd. Vz List. fil. 1894. 298. U Letovic mění se po *c, s, z* v *é,* ale jen místy: cép, Brt. D. II. 104.; u Týnce zůstává nebo se mění v *é,* 91.; taktéž u Slavkova: kléč, v zdrobn.: psék 146.; taktéž u Tišn., Litovle, Konic, Jevíčka, Bystř., Kojet. Ib. 181., 109., 63., 71. — V *ě* místy u Kojet., Přer., Holeš. Ib. 42., 35. U Litovl., Konic a Jevíčka čistého *í* ani není. 109. Taktéž u Olom. a Prost., tam se mění v *é* n. *i.* 66. Cf. ib. 101., 122., 123., 230. Jinde se *í krátí* v *i:* u Kojet. a místy u Přer.: hřibě, Brt, D. II. 42.; u Morkovic: kl'ič. křiž 63.; u Vyšk. klič 99.; u Litovle, Konic a Jevíčka: ščipat, hlista 109.; u Kruml. klič, libat 204.; u Třeb.: dilo, klič, chodime (skoro ve všech slab. kmenových i ohýbacích), 224.; u Kunšt. hlina, lipa, 230.; na Žďár.: moc děti, s radosti, chodim, chodime, chodite, polivka atd., 245.; u Letovic v konc. *-ík:* červik. 104. Cf. ib. 13. (u Krom., Přer., Záhoří), 113. (Zábř.), 156. (u Letonic), 162. (u Brna), 181. (u Tišn.). Mimo to se *měnilo í* v: *aj, ej:* cín — cajn, nč. cejn, cícha — cejcha atd. Gb. ib. 211., u Třebíče v *ej* ale jen v několika slovech: vozejk, cejn atd., Brt. D. II. 224., na Žďár. v slab. *li, ři, zi, si, ci, ži, ši.* Vz Ib. 245. — Změny hl. *í* v chromeckém podřečí vz v List. fil. 1894. 79. **-í** se odsouvá v 3. pl. na -ají na Žďársku: povidaj. Brt. D. II. 245.

I spojka má na mor. Kruml. tvary: *i, e, he:* otec e (he) matka. Brt. D. II. 202.

í přípona komparativu. Vz List. fil. 1895. 313. nn.

i-a staženo v *á:* ďábel z diabel. Gb. H. ml. I. 565. Dvojhl. *ia* jest na Mor. dost častá. Cf. Brt. D. II. 63., 111., 164., 184., 206., 231. Na Slov. čte se jako *ja:* tretia — tretja. Nár. list. 1896. č. 105. odp.

-ia v nom. pl.: mužovia — muži. Ht. — *ia* m. *ie:* žriabä. V Ratkovsku. Phľd. 1893. 374.

Iba = *jen.* Všetci ti podarujú dačo, iba ja nie. Slov. Phľd. XII. 291. a j. — **I.** = *chyba,* místy v Gemer. Pastr. L. 149.

Ibišek. Cf. Ott. XI. 271.

Ibl Čeněk, prof. a spis., nar. 1831.

Ibrlaf, u, m., vz Ivrlauf (2. dod.).

-ic m. *-íc:* měsic. V. Kal. Cf. List. fil. 1894. 299.

-ica, příp. vlast. jm.: Vašica, Kubica. Kbrl. Sp. 8.

-ice. Jména v *-ice* odvrhují často v adjektivní formě -ice: Blov-ice, blovský, pardubský atd. Ale není radno i jinde podobně činiti, ku př. rokycký m. rokycanský atd. Vz Kbrl. Dmžl. 20., Kotk. 135.

-íce m. *-ice* v Háj. Herb.: svetníce. Vz List. fil. 1894. 299.

Ícen m. jícen, *j* odsuto. Dšk. Jihč. I. 46.

Ícit = *jíti.* V Trnavsku.

-ícký. V Háj. Herb.: křížovnícký. Cf. List. fil. 1894. 299.

-ičce mění se u Zábř. po *l, ř, ž, č* v éjce, ijce: v kapličce — kapléjce, v čepijce. Brt. D. II. 131.

-íček m. *-íček* v Háj. Herb.: košiček. Cf. List. fil. 1894. 298.

-íčko m. *-íčko* v Háj. Herb.: chmyřičko. Cf. List. fil. 1894. 298.

Ičko *(íčko)* = *nyní.* Dšk. Jihč. I. 12., 45. (u Stříbra).

Ičkodle = *nyní.* Dšk. Jihč. I. 12.,

Ičkon, *ičkono, ičkot* = *nyní.* Dšk. Jihč. I. 12., 19.

-íčký v Háj. Herb.: bělíčký. Cf. List. fil. 1894. 299.

Ičkyn = *nyní.* Dšk. Jihč. I. 12.

Idea. Neb idey jsou silnějšími nežli špatná hmota; ji síla zničit můž, ty žijou věčně. Bráb. 124.

Idejně něco pojmouti. Ztk. 23. (3. vyd.).

Ideologický = ideální a při tom neprakticky, snílkový. Dhnl. exc.

Idieuk, u, m. = *viděk.* 1655. Věst. op. 1892. 47.

Ídlo a, n. = *jídlo.* Dšk. Jihč. I. 45.

Idolatrie m. idololatrie. List. fil. 1893. 465.

Idre, ete, n. = *jádro.* Také *jidre, hidre, idro, jidro, hidro* v nom., ostatní pády z pravidla dle idre. Kruml. Brt. D. II. 215.

Idro, vz předcház. idre.

ie *vzniká* 1. z krátkého *ě:* hřěšiti — hriech; 2. z: *e, é:* otevřen, otevřín; 3. stahováním. Gb. H. ml. I. 190.

-ie *klesá* ztrátou jotace v *é:* ciesař strč., později césař, Gb. H. ml. I. 197. nn.; *úží se v í:* hřiech — hřích, dušiem — duším. Od poč. XIII. stol., počátkem XVI. stol. je úžení provedeno, ale v nářečích udrželo se ie. Gb. ib. 190. nn. — *ie se mění v á:* vystrzyehl, St. Uč. 105. b., aby stŕáhli ho. Br. (Gb. ib. 204). — Dlouhé *ie* bývá *psáno* ve starých spisech většinou tak jako *ě*, většinou spřežkami *ie, ye:* bdienie; někde literou *ë:* posmëvaje se; někdy *iee, yee:* ot Bethanyee; někdy *ié, yé:* jiésti; někdy *íe, ýe:* míesto, všichni mnýe; jindy *íé:* porozeníé; *yie, ije, ije:* nevijem (nevím) atd. Vz Gb. ib. 188. — Na Slov. čte se *ie* jako *je:* trieda — trjeda. Nár. list. 1896. č. 105. odp.

-ieř: baltieř. Lact. 173. a.

-ierský (*-írský*): kacierský, později kacířský působením příslušných substantiv základních (kacíř). Gb. H. ml. I. 335.

Iguanodon, a, m. = zaniklý zeměplaz. Ztk. 20. (3. vyd.).

Ihráč, dědina u Kremnice. Phľd. 1894. 176., 1895. 440.

Ichorosní. I. hmota. Schb. Nád. 13.

ij dvojhláska ve Chromecku na Mor. List. fil. 1894. 88. U Letovic, Slavkova, Letonic, Brna, Přer., Kroměř., Tišn., Kunšt., Žďár. mění se ij v imper. v *i:* nali, pi, napi se, bi, bite. Brt. D. II. 15., 104., 147., 156., 165., 184., 231., 247. U Holešova, Záhoří, Kojet., místy u Přer., Týnce, Konic, Litovle, Jevíčka mění se po *š* a *ž* v *é* n. *í*, ostatně v *i:* oží, nabi, napi se, oší, ožé (ožij), ošé (ušij). Cf. ib. 15., 45., 69., 92., 111. U Holešova zůstává: bij, pij, ušij, užij. Ib. 35.

-ijá n. *-ijác* koncov. kompar. příslovcí u mor. Kruml.: špatnijá, teplijác. Brt. D. II. 221., 260. (Žďár).

iji staženo v *í*. Plur. nom. mas. dobri-ji = dobří. Gb. H. ml. I. 557.

-ik m. *-ík* v Háj. Herb.: malik. List. fil. 1894. 298.

-ík se mění v Brn. v několika slovech v *-ék:* psék, bičék. Brt. D. II. 162. Cf. **í** (3. dod.). Zdrobnělých na *-ík* na Zábřežsku neznají: vozík, nožík, nýbrž jen na *-íček:* vozíček, nožíček. Na Boskovsku ani těch neznají říkajíce: malé nuž, male červ. Ib. 290. Cf. *-ek* (3. dod.).

-íka m. *-ika:* Hedvíka (v Háj. Herb.). List. fil. 1894. 299.

Ikro, a, n. = *lýtko*. Deti tiež začaly hmatať ikry Kátine. Phľd. 1893. 280.

-il příp. os. jm.: Budil, Přibil. Kbrl. Sp. 12.

-ilec příp. os. jm.: Hanilec. Kbrl. Sp. 12.

-ilík příp. os. jm.: Martilík. Kbrl. Sp. 12.

Illustrativní stránka knihy. List. fil. 1893. 409.

Ilmek, mku, m., rostl. Vz Dřínek (3. dod.).

Iloně, obec v Nitransku. Phľd. XII. 74., 424.

Iluš, e, f., obec v Nitransku. Phľd. XII. 74., 424.

Imal m. *ilm* = *jilm*. Dšk. Jihč. I. 48. (přesmykn.).

Imaly = *jmelí*. Dšk. Jihč. I. 46.

Imě, chybně strč. místo jmě. Gb. Ruk. 506. Cf. Mus. 1896. 242., List. fil. 1896. 317.

Imel, *ímel* m. jilm, *j* odsuto. Dšk. Jihč. I. 46.

Iměti chybně strč. m. jmieti. Gb. Ruk. 506. Cf. Mus. 1896. 242., List. fil. 1896. 317.

Imidový. I. kyselina. Vstnk. III. 246.

Imo = *mimo*. Již. Čech. Dšk. Jihč. I. 23.

Imokokainový. I. alkaloid. Vstnk. IV. 26.

Imperativy poď a choď (jdi) pojí se s druhým imperativem asyndeticky: Poď ho (dítě) vezmi! N. Město. Choď je zapros. Zábř. Brt. D. II. 290.

Imperfektum v Rkk. Vz Gb. Ruk. 531. nn., Vašek. Filol. důkaz. 73., Mus. 1896. 219.

Imperial = *jemný zelený čaj*. Vilím. Ceník.

Imperiales = druh doutníků. Us.

Impost na muziku. 1709. L. posíl. I. 76.

Impressařský = *knihtiskařský*. I. tovaryš. Wtr. St. nov. 57.

-in: čelisť osličina. Ev. víd. 127. Mat. 18. 6. (Mnč.). Skloň. adj. v -in vz v List. fil. 1895. 271. — **-in** místo *-ín* bývá ve Vel. Kal.: Budin. List. fil. 1894. 299.

-ín z: -janin. Vz Gb. H. ml. I. 99. — **-ín** příp. osob. jmen: Cyrín, Čuřín, Kubín. Vz Kbrl. Sp. 12.

-ina příp. os. jm.: Sobina, Petřina. Kbrl. Sp. 12. Jm. místní v -ina na Slov. Vz Phľd. XII. 68. — -ina mění se v Brn. místy v -ena: malina — malena. Brt. D. II. 161. Cf. **i** (3. dod.).

Inam = *jinam, j* odsuto. Dšk. Jihč. I. 45.

-inda příp. os. jm.: Malinda. Kbrl. Dmžl. 13.

Inden, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 1.

Indian, a, m. = *krocan*. Us.

Indianisovati koho: přistěhovalce. Stč. P. př. 128.

Indický. I. prosodie a metrika. Vz Zl. Jg. 222.

Individualisovati co. Čl. L. Jos. 20.

Indra, y, m., vz násl. Jindřich.

Indruch, a, m., vz násl. Jindřich.

Indukce, e, f., z lat. I. (elektřiny) = *soubud*.

Indukovati elektrický proud. Vz KP. VIII. 43.

Indy = *jindy, j* odsuto. Dšk. Jihč. I. 45.

-inec mění se u Brna v *-enec:* kobelenec. Brt. D. II. 161.

-inečké příp. označující něco hodně zdrobnělého: malinečké. Dolnobeč. List. fil. 1893. 115.

-inejm v instr. sing. místo -iným místy. Vz List. fil. 1895. 274., -ovejm (3. dod.).

-ínek příp. jm. os.: Havlínek, Kubínek. Vz Kbrl. Sp. 12.

-inem konc. instr. adj. v -in m. -iným. Cf. List. fil. 1895. 274., -ovem.

-inenké příp. označující něco hodně zdrobnělého: malinenké. Vz List. fil. 1893. 115.

-iněves v. *-iňoves*. Zrčinaves, k tomu dat. a lok. sg. Zrčiněvsi, z toho pak nom. sg. -iňoves: Vitiňoves, Jjčiňoves, v. -iněves.

Infiltrát, u, m. Čas. čes. lék. 1888. 58.

Infinitiv, vz -ti. Kvantita i-vu dvou- a víceslabičného. Vz Gb. H. ml. I. 602. I. místy v Přerovsku a Kojet. končí se v ť, místy v t. Brt. D. II. 40. V N. Dědině v ť: nésť, dať. Ib. 4. U Malenovic v t. Ib. 3.

Influence či soubud elektrický. Cf. Indukce, KP. VIII. 31. Magnetická i. Vz KP. VIII. 22.

Informační, Informations-. I. kancellář. Dhnl. exc.
Infule biskupů. Vz Wtr. Krj. I. 222.
Inguinalní žláza. Vstnk. II. 572.
Inhed, přesmyknutím ihned, sesutím hned. Vz Krok 1892. 256.
-inka příp. os. jm.: Holinka, Hlavinka. Kbrl. Dmžl. 18.
-ínka m. *-inka* bývá v Háj. Herb.: bublínka. List. fil. 1894. 298.
Inkde = *jinde.* Ve Vel. Revúci. Phľd. 1893. 562.
-inké příp. označující něco hodně zdrobnělého: malinké. V Dolnobeč. List. fil. 1893. 115.
Inkoust dle Dob. Dur. 312.
Innervace. Středomotorická i. Mus. 1894. 443.
Innervační činitel, Mus. 1894. 567., pocit. Krejč. Psych. 31.
-ino, ustrnulý nom. neut. sg. obyč. v Čech. jihozáp.: sestřino (syn, dcera, dítě). List. fil. 1895. 277. Cf. -ovo.
z inokial = *odjinud.* Phľd. 1895. 440.
Inomora, y, f., území v Nitransku. Phľd. XII. 74., 424.
Inorečový. I. dedina. Phľd. 1895. 602.
Inorodec = *jinorodec.* Phľd. XII. 315.
Inošík, a, m. = *junák.* Phľd. 1893. 56.
-iňoves, vz -iněves.
Insektidin, u, m. = prostředek hmyz hubící. Vz Nár. list. 1894. č. 224. inser.
Instinkt znamenalo původně co naše slovo pud, nyní = ušlechtilejší pud. Vz Krejč. Psych. 14.
Instinktivně tmy se báli. Krej. Psych. 14.
Instrumental. Cf. Brt. D. II. 287.
Instrumentista, y, m. = *kapelník.* 1556. Mus. 1894. 210.
Inší. Inšia řeč. Brt. D. I. 46. (Lhot.).
Inf m. *jenť.* Dšk. Jihč. I. 46.
Intarsiový. I. práce. Hlas. nár. 20./5. 1894.
Interabdominalní žláza. Vstnk. II. 572.
Interurbarní, z lat. I. spojení telefonní (mezi městy, meziměstské). KP. VIII. 363., 367.
Intonace jest jako nějaké několika slovy ukázání, jaký bude budoucí zpěv buď s strany noty aneb s strany věcí těch, o nichž se má zpívati. Bl. Gr. 356.
Intramolekularní pohyb. Vstnk. III. 245.
Intrauterinní. I. infekce. Vstnk. III. 385.
Intrižka, y, f. = *intrika.* Phľd. 1895. 155.
Introligator = *knihař.* XVI. stol. Mus. 1894. 518.
Inu. Výklad v Dob. Dur. 149., 152.
Inušec, šce, m. = *rozrazil.* Brušp. Hledíková.
Invertin, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 23.
Iný = *jiný, j* odsuto. Dšk. Jihč. I. 45.
Inženýr. Inženýři vypovídají se z Plaňan přes Úvaly do Horoměřic. NZ. III. 230.
io dvojhláska jenom v dialektech. Častá u Olom., Prost., Brn., Tišn. a Kruml. Vz Brt. D. II. 68., 164., 184., 206. Cizí koncovka *-io* změněna v *-ie, -e:* lectio, strč. lekcie, nově. lekce. Gb. H. ml. I. 250.
Ion, gt. iontu, m., v lučbě. Vstnk. III. 4., 57.
Ionon, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 15.
Ípoľ, potok na Slov. Phľd. 1893. 145.
Ipsijak, *psíjak,* u, m., Apostelsalbe, f. Vz Apoštolská mast (3. dod.).
-iř m. *-íř* bývá v V. Kal.: kacir. Vz List. fil. 1894. 299.
Írečitý = *dědičný.* Í. měšťan, Phľd. 1892. 405., způsob písania. Ib. 1893. 448. Kúpil írečitým právem. Ib. 626. Cf. Úrok. Místy na Slov.: úročitý, úrečitý.
Írek. Í. podselný na rozdíl od kopaného a lazného íreku. Phľd. 1893. 371., 622.
-íreň: ovčíreň. Telč., Dač. Brt. D. II. 278.
Iridektome *dialysis* = operace jako u iridodialysy spojená s vyříznutím částky duhovky. Ott. VII. 127.
Iridenkleisis, řec. = vhojení duhovky do šikmé rány a tím utvoření štěrbinovité zornice. Ott. VII. 127.
Iridodesis, řec. = operace podobná iridenklesi, při které se z rány vyhřezlá duhovka podvazuje. Ott. VII. 127.
Iridodialysis, řec. = odtrhnutí částky duhovky od svazu hřebínkovitého. Ott. VII. 127.
Iridokyklitický. I. zánět oka. Schb. Nád. 6.
Iridokyklitis, -tidy, f., řec. = zánět duhovky a tělíska řasinkovitého. Schb. Nád. 47. a j.
Iridotome *dialysis* = operace jako u iridodialysy spojená s naříznutím duhovky. Ott. VII. 127.
Iridotomie, e, f., řec. = vyříznutí části duhovky. Vz Ott. 127.
Irigenin, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 14.
Irisaroma, -omata, n., v lučbě. Vstnk. III. 14.
Irisglukosid, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 14.
Irmo, a, n. = halže, točenice n. řetěz daný na hrdlo, zastr. Bl. Gr. 171.
Irmovati = *irmo vložiti.* Vz předcház. Irmo.
Iron, v lučbě. Vstnk. III. 14.
Ironický. Ton i. mění význam každého slova. Vz Kla. Sklad. 61.
Ironične = *ironicky.* Slov. Phľd. 1894. 727.
Ironičnosť, i, f. Frid. Coss. 103.
-írský, vz -ierský (3. dod.).
-is (*-ys*), příp. jm. osob.: Pavlis, Hodys, Honys, Vondrys. Vz Kbrl. Sp. 12.
Isatropylkakoin, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 26.
Ísc = *jísti, j* odsuto. Dšk. Jihč. I. 45.
-ísek příp. jmen osob.: Vitísek. Vz Kbrl. Sp. 12.
Ischiadický. I. nerv. Vstnk. II. 507.
-iska příp. jmen osob.: Pavliska. Cf. Kbrl. Sp. 12.
Ískavka, y, m. = *rozpustilec.* Dšk. Jihč. I. 46.
Iskerka = *chudobka.* Krátké stopky i-rek polních jsou znamením, aby hospodáři ne časně z jara, ale později seli. Vck. Val. I. 162. — I., vz Rmenec (3. dod.).
-isko m. *-iště* na Dolnobeč. Cf. List. fil. 1893. 120.
Ískra = *jiskra, j* odsuto. Dšk. Jihč. I. 46.
Iskrenno. Na ktorú nik neverí i. Slov. Phľd. 1893. 610.

Iskrennosť = *upřímnosť*. Phľd. 1894. 407.
Isobenzoglykol, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 466.
Isobutylacetat, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 287.
Isobutylbromid, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 286.
Isobutylethylpropylmethylammoniumchlorid, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 251.
Isobutyraldehyd, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 12.
Isodiazolátka, y, f., v lučbě. Vstnk. IV. 14.
Isodiazonaftalin, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 14.
Isoformní síran, v lučbě. Vstnk. III. 3.
Isogamma, y, f. = linie na mappě spojující body stejně veliké a stejně značené anomalie přítažnostní mající. Takovými liniemi se dopodrobna vystihují poměry přítažnostní na povrchu zemském. Vstnk. III. 341.
Isochinolin, u, m., v lučbé. Vstnk. IV. 24.
Isocholesterin, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 145.
Isokrotonový. I. kyselina. Vstnk. III. 1.
Isolutyl, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 4.
Isomaltosa, y, f. I. jest přední živinou piva. Vstnk. III. 11.
Isomáselný. I. kyselina. Vstnk. III. 409.
Isomer atropinu. Vstnk. III. 16.
Isomerisace, e, f., řec. Vstnk. III. 16.
Isoměrný. I. kyselina. Vstnk. III. 1.
Isomuskarin, u, m., v lučbé. Vstnk. III. 17.
Isooxykyselina, y, f. Vstnk. III. 459.
Isopropylfenylglykolový. I. kyselina. Vstnk. III. 2.
Isopropyl, u, m., v lučbé. Vstnk. IV. 4.
Isotacha, y, f., při anemometrii. Vstnk. III. 493.
Isothermní vrstva. Vstnk. IV. 142.
Isotonický. I. roztok. Vstnk. III. 50., 56.
Isotonie roztoků. Vstnk. III. 50.
Ispan, a, m. = Hispan, Španěl. Hus. (Vlč. Lit. 101.).
Istebné, ého, n., obec v Oravsku. Phľd. XII. 424., XIV. 122.
Istevec, vce, m., míst. jm. v Nitran. Phľd. XII. 156.
-iš příp. jm. osob.: Beniš, Pavliš, Veniš. Vz Kbrl. Sp. 12.
-išek m. *-íšek* v Háj. Herb.: kališek. Vz List. fil. 1894. 298.
-íšek příp. jm. osob.: Beníšek. Kbrl. Sp. 12.
Išli = *jestli*. Brt. D. II. 180.
Íštěrka = *ještěrka, j* odsuto. Dšk. Jihč. 45.
-ita příp. jm. osob.: Kubita, Mašita. Vz Kbrl. Sp. 12.
Itakonový. I. kyselina. Vstnk. III. 406.
Itista, y, m. = přívrženec hlásky *i*. Zl. Jg. 191. Cf. Ypsilonista.
Itřní = *jitřní, j* odsuto. Dšk. Jihč. I. 46.
Ítrnice = *jitrnice, j* odsuto. Dšk. Jihč. I. 45.
Itro = jitro. Pět iter. Dšk. Jihč. I. 46.
Ítrocín, u, m. = *jitrocel*. Dšk. Jihč. I. 46., 7.
iu, *iú* se mění v *i í*. Vz Gb. H. ml. I. 272. Zlých lidyu (lidí). Pass. 302., Gb. ib. 225. Akkus. našiu zemiu, instr. našiú zemiú — naši zemi a naší zemí. Gb. ib. 268. Cf. ib. 270. — *iu* se na Slov. čte jako *ju*. Nár. list. 1896. č. 105. odp.
Íva = *jíva, j* odsuto. Dšk. Jihč. I. 46.
Ivan, a, m. Odvozeniny vz v Kotk. 20.
Ivánčena, y, f., salaš ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 8.
Ivančiná, é, f., míst. jm. na Slov. Phľd. XII. 68., 156., 1894. 120.
Ivanka, y, f. míst. jm. na Slov. Phľd. XII. 156.
Ivera. I-ry dreva po dvore rozfrkané. Phľd. 1896. 67.
Íverček, a, m. Tvojho (nenie) nič, ani íverčeka. Phľd. 1892. 578.
Íverie. Dievča nasbieralo na nátoni íveria. Phľd. 1896. 263.
Iz předl. v Rkk. vůbec není, máť se čísti: i z... na všech čtyřech známých místech. Jinde je všude: z (39krát), ze (8kr.), s (= z, 3krát). Vz Seyk. Ruk. 72.—84.
Izba také v Čech. Dšk. Jihč. I. 46.
Izbietka = *jizbička*. Phľd. 1894. 10.
Izbový. I. okno. Brt. D. II. 355. Vz Izba.
-izňa, vz *-izna* a List. fil. 1893. 120.
Izov, a, m., potok v Turci. Phľd. XII. 156.
Izvor, u, m. = *pramen*. Šandor. Phľd. XIV. 256.
Iž = *již, j* odsuto. Dšk. Jihč. I. 45.
-íž příp. jm. osob.: Mokříž. Vz Kbrl. Dmžl. 13.
Ižádný. I. nevie. Hus. (List. fil. 1896. 60.)

J.

J *praslovanské*. Vz Gb. H. ml. I. 318. — **J** *se psalo: i:* iako; *y:* yako; *g:* dogiti; *yg:* boyg; *ig:* loig; *gy, gi:* gymyety, lagin (lajn); *gh:* ghřw (jsú); *j:* jabko, javor, od r. 1842. všude. Vz Gb. ib. 528. — **J** *změněno* v *ď:* anjel — anděl (vz doleji), Gb. H. ml. I. 529.; u Zábř., Tišn., v Kruml. a Kunšt.: jama — ďama, ďamcovat, Brt. D. II. 131., 187., 210., 235.; **tamtéž** mění se v *h:* pihavice, zahíc, nahit, hiva, hiné. Ib.; na Žďár. v *ň:* podnížka, ib. 251.; v *ř:* jeřábek a řeřábek, jeřabina a řeřabina; v *l:* jen — len, jedva — ledva, Gb. H. ml. I. 529.; krajulec, Brt. D. II. 18. V již. Čech. mění se *j* v: *h, l, ň, v* a střídá se s *t*. Vz Dšk. Jihč. I. 45.—46. — *Cizí j zůstalo:* jho, jugum, skr. jugam, Gb. ib. 307., Ježíš, nebo se mění v *ď:* anjel — anděl; v *ž:* Judaeus — žid. Gb. ib. 530. — **J** *se přisouvá* 1. k *a:* jablko, jehně, jalmužna, jakorát; 2. k *e:* jelen, Jeva m. Eva, varejka (Dač.

Brt. D. II. 279.); 3. k ě-, ie-: jedl, strč. jědl; 4. k *i:* jíti, jikra, jilec, jircha; 5. k *o:* černé joči, černojoký, joklamati, joče moj (cf. Pastr. L. 114.); 6. *u:* jutro, ju studénky, juherský; 7. k ь: jьdą (jdu); 8. k ę-, ą-; 9. Marija, štatuja, fijala; 10. v adv.: vícej, méněj, přecej, včilkej; 11. v superlativním naj- m. na-; 12. do slabik před -ť, -ď, -ň: plajť (plať), bujď (buď), dolejní; 13. po různu i jinde. Gb. ib. 530. (Phřd. 1893. 239.). V již. Čech. Vz Dšk. Jihč. I. 46. — **J** *se odsouvá* 1. z *ja-:* ako, piák (Přer. Brt. D. II. 36.); 2. z *je-:* eště, enom (Brt. D. II. 251.); 3. z *ji-, jí-:* í m. jí, ich m. jich, na krai (kraji), ísť (jísti) (u Zábř. zřídka: jiva, již. Brt. D. II. 131.; jinde: iný, zaíc, ib. 5.; u Krum. íva, im, ich, ib. 8.); 4. z *jo-:* Osef; 5. z *ju-:* zítra, už; 6. z *jd-:* přidu (du, pudu, u Kunšt., Jemnice. Brt. D. II. 235., 270.); 7. z *jh-:* hra z: jhra; 8. z *jm-:* méno (jméno); 9. z jsem, jsi; v slož. ‚nejsem' většinou zůstává; 10. z postjotovaného *aj, ej, ěj, ij, oj, uj, yj* v imperat. a jinde: dáž m. dajž (půčit. Slav. Brt. D. II. 148.). Gb. H. ml. I. 534. Ver a (věru já), ved e (veď je). V Lubošči na Slov. Phřd. 1893. 357. Yva (jíva), žedlík (dva žejdlíky. 110. a). Háj. Herb. 12. b., 13. a. V již. Čech., vz Dšk. Jihč. I. 46.

Já. O původu slova a nepřehlas. tvar. cf. Gb. H. ml. I. 24., 25., 102. *Já* od počátku XIV. stol.; staré *jáz* ještě na sklonku XV. stol. Gb. ib. 496. O skloňov. na Chromecku cf. List. fil. 1894. 278. nn. O skloň. u Kroměř., Kojet., Přer., Bystř., Litovl., Konic, Jevíčka, Zábř., Slavkova, Tišn., Kruml., Kunšt., Žďár., Jemn. vz Brt. D. II. 24., 50., 78., 117., 136., 149., 192., 216., 237., 255., 272.

Jabčánka, y, f. = *jablková polévka.* Val. Brt. D. II. 474.

Jabčenica. K Vck. přidej: Val. I. 54.

Jabčiště plané. Světz. 1893. 85.

Jabkanec = bramborová placka překládaná a povidly nadívaná. Tkč.

Jabkovisko, a, n. = brambořiště. Tkč. Cf. Jablko.

Jabléčko. J-ka na hrdlo proti moru. Vz Zbrt. Pov. 51., 151.

Jablejško. Vyšívání na j. Vz NZ. IV. 233.

Jąblko. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 61., 63., Čern. Př. 58. O tvarech (gt. jablek, jablk) cf. Gb. ib. 367. Ze zhnilých jablek málo na vybranou. Slád. Žen. 25. Než se jabko přikotúľá, dobrá pláňka. Mor. Čes. l. V. 420. Tak dlubo visí j. na jabluni, až spadně. Slez. Nov. Př. 266. — **J.** *vlčí,* aristolochia clem., vz Vlčí; *svinské,* vz Zelé královské (datura), rostl. Brt. D. II. 499., 502. — **J.** = *brambor.* Jabka vovorávat. Žďár. Brt. D. II. 262. Jabka drcený = bramborová kaše. Ib. 474.

Jablkovitý či plesnivý hengst. 1566. L. posl. II. 23.

Jáblo (?). Pod každý talíř stavívají (chodské ženy) lžíci jáblem dolů (má býti m. jáhlem chybně uvedeným v NZ. III. 19.). Chod. NZ. III. 398.

Jabloň, obec v Požúnsku. Phřd. XII. 250.

Jabloní, Apfelbaum-. J. plod. Kolz. 142.

Jablonka, míst. jm. v Oravsku. Phřd. 1894. 61.

Jablonov, a, m., potok ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 8.

Jablovec, vce, m., příkop ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 8.

Jabríková, é, f., míst. jm. na Zvolensku. Phřd. 1894. 61.

Jačmenky = *kroupy z ječmene.* Brt. D. II. 474.

Jačmyk, u, m. = *ječmenné zrno na oku.* Laš. Brt. D. II. 487.

Jadérce, e, n., vz Jádro. Bav. 36.

Jaderník jablka, Kerngehäuse, n. Vz Phřd. XII. 568.

Jadra, vz násl. Ňadra.

Jadrce, e, n., vz Jadérce, Jádro. Rozk. 1041. (Gb. H.. ml. I. 166.).

Jádro, vz Idre (3. dod.). J. na jádro (dobytče zrnem krmené). Mor. Čes. l. V. 420. — **J.** = středové láno elektrické (ve středu jiných položené). KP. VIII. 199.

Jag = *jak.* Týnec. Brt. D. II. 95.

Jagárka, y, f. = *myslivna* (cizí). V Podluží. Brt. D. II. 515.

Jagati sa. Na výstave jagá sa tisíc svetil; Biskupská čiapka jagala sa **na** slnci; Jagajú sa na bylinkách. Slov. Phřd. 1892. 409., 414., 1894. 265.

Jagavý. J. palác, hviezda. Phřd. 1894. 416., 1892. 678.

Jagžev = jakživ. Brt. D. II. 95. (Týnec).

Jáhlo (?). Cf. předcház. Jáblo.

Jahniatka, n. = *púzalky, kočičky.* Vz Barka (3. dod.).

Jahoda. O nepřehlas. tvaru cf. Gb. H. ml. I. 102. Pod vysokými stromy malé j-dy rostou. (bohatí — chudí). Nár. list. 1894. č. 169. odp. feuill. Cf. násl. Strom. Kto by (ve vinohradě) škodu učinil na j-dách, na révě n. na dříví. Čel. Pr. m. II. 925. — **J.** *psí,* vz Dřevěník (3. dod.).

Jahodičový. J. kořen, fragaria vesca. Mtc. 1894. 103.

Jahodná, é, f., vinohrad u Bzence. 1583. Mtc. 1893. 335.

Johodník, u, m., fragaria. Vz Ott. IX. 444. — **J.** = obec v Turci. Phřd. XII. 250.

Jahodovka. Sá. Kř. u pot. 89.

Jahřabina, y, f., sorbus aucuparia, rostl. Brt. D. II. 507.

Jahůdka. J-ky slzné zvětšení, encanthis. Vz Ott. VIII. 596. — **J.** = *rybíz.* Brušp. Hledíková.

Jách. J. (já jsem) videla. Myjava. Phřd. 1895. 119. J. = já bych. (Blízkov). Brt. D. II. 251.

Jachati. Kdo dobre mastí (maže), dobre jachá (jede). Slov. Nov. Př. 366.

Jáchimový. J. mast = *diachylová.* Us. Čern. Př. 59., Brt. D. II. 323. (Třešť).

Jajblík = *lajblík, krátká šněrovačka.* Duf. 203., NZ. IV. 539.

-ják příp.: stavják, poviják, kuják atd. Na Dolnobeč. Vz List. fil. 1893. 118.

Jak. Dnes ani nebýł jak jarmak = byl slabý jarmark. Dnes ani není j. neděle. Zlín. Brt. D. II. 323.

Jakeš, kše, m., vz násl. Jakub.

Jakín, a, m., Ancona. Phřd. XII. 374.

Jakkerak, vz Jak kterak. Brt. D. II. 323.

Jako. Namáhal sa kde len jako = nič neprospelo. Slov. Phřd. 1894. 549. — **J.** = *po-*

ní radš. A jako bylo v zémě, stále na jedné noze (husy). Brn. Brt. D. II. 178.

Jakobína, vz násl. Jakub.

Jokostný za Jakosť oprav v: Jakostný.

Jakoubek, bka, m., vz násl. Jakub. — **J.** ze Stříbra. Vz Vlč. Lit. 152.

Jakožto. Sprostný jakožto holubice šp. m.: jako holubice. Bl. Gr. 321. — Starajíce se o to j. rodičové křesťanští. NZ. III. 339. (XVIII. stol.).

Jakš, e, m., vz násl. Jakub.

Jakšík, a, m., vz násl. Jakub.

Jakub. Odtud: *Jakoubek, Jakubec, Jakubíček, Jakubička, Jakubka, Jakubše; Jakobina; Jakeš, Jakš, Jakšík; Jašek, Jaška, Jašíček; Kub, Kubík, Kubič, Kubíček, Kubek, Kubec, Kubeček, Kubica, Kubice, Kubeš, Kubš, Kuba, Kubka, Kubák, Kubáč, Kubálek, Kuban, Kubánek, Kubásek, Kubasta, Kubášek, Kubašta, Kubát, Kubasa, Kuběna, Kuběnka, Kubera, Kumbera, Kumpera; Kubian, Kubias, Kubín, Kubínek, Kubina, Kubinka, Kubiska, Kubiš, Kubišta, Kubita; Kubovec, Kubla, Kubelka, Kubelík, Kubále; Kuška?, Kušta?, Kouba, Koubek, Koubík, Koubíček, Kouble,* Kbrl. Sp. 16., Jakuš. Cf. Kotk. 20., Kuba (dod.). Na sv. Jakuba mnoho mračen — mnoho sněhu. Us., Vck. Val. I. 163. Keď je na deň J-ba hrmavica, tak žalud i orechy spŕchnu. Phľd. 1893. 178. Na sv. Jakuba kobzolí průba. Brušp. Hledíková. Cf. Vavřinec (3. dod.). Dy je na sv. Jakuba horko a jasno, budě velka žima. Slez. Nov. Př. 459.

Jakubec, bce, m., os. jm., vz předcház. Jakub.

Jakubíček, čka, m., os. m., vz předcház. Jakub.

Jakubička, y, m., os. jm., vz předcház. Jakub.

Jakubka, os. jm., vz předcház. Jakub.

Jakubše, ete, n., os. jm., vz předcház. Jakub.

Jakuš, e, m. = *Jakub.* Phľd. 1893. 371., 622.

Jaký. J. šél, takovú našél (muž ženu). Mor. Čes. l. V. 420.

Jakýž. Čerti vzali, jakýž tu pán (praví se o tom, kdo si hraje na pána)! Jicko. Brt. D. II. 323. Že se při zdraví jakémž takémž nalézati ráčíte. Kat. z Žer. II. 338.

Jaleň, ě, m. = *jelen.* Laš. Brt. D. II. 98. Jalenek. Sš.

Jalovcová, é, f. = *prodavačka jalovce* (a mechu). U Žleb. NZ. II. 613.

Jalovec. Je jako j. (o zlém a urputném). Nár. list. 1894. č. 169. odp. feuill.

Jalovica, nepřehlas. tvar. 1130. Gb. H. ml. I. 116. Dobrú jalovičku aj na maštali najdu. Slez. Nov. Př. 416.

Jalovosť = *neplodnosť.* GR. Nov. 134. 23. Slepice, jenž zlatá vejce nosieše, sešla jest jalovostí. Alx. Nách. k. IX.

Jalový = *neplodný.* GR. Nov. 21. 28.

Jaľubňák, u, m. = hrnec z černé hlíny z Jaľubí a Velehr. Brt. D. II. 323.

Jam v II. dod. VII. 1280. a. Vynech citat z Bl. Gr. 277., jestiť tam řeč o lat. jam.

Jama, y, f., potok v Oravsku. Phľd. XII. 250.

Jáma. Kulturní jámy na mor. Slov. Vz NZ. III. 552. — **J.** = *hrob.* Vz Hrob (3. dod.).

Já mám vyšitou. Vz Tanec čes. (3. dod.).

Jamela = *jamelí, melí.* Brt. D. II. 323.

Jamelo, a, n., skřítky na jedlích, na topolech. Jicko. Brt. D. II. 323.

Jamkavý = *od neštovic důlkovatý.* J. líce. Phľd. 1896. 66.

Jamníci = sekta, kterou Žižka zbil (od jáma). Bl. Gr. 175.

Jamník, a, m., přítok Ostravice. Věst. op. 1893. 8. Cf. Jamníci.

Jamokřídlec, dlce, m., blethisa, brouk. Klim. 14.

Jámový. J. obydlí. NZ. III. 267.

Jan. Odtud: *Janek, Janík, Janka, Janko, Janeček, Janíček, Jana, Jansa; Janák, Janáč, Janáček, Janalík, Janas, Janáš, Janata, Janatka, Janeba, Jániš, Janíšek, Janita, Janoch, Janoš, Janošík, Janota, Janotík, Janouch, Janouš, Janoušek, Jaňour, Janout, Janoud, Janovec, Jankovec, Janouškovec, Januš, Januška, Janura, Janištík, Janů, Janůj, Janků; Janč, Janča, Jančík, Jančar, Jančárek, Jančura; Janda, Jandek, Jandera, Jandík, Jandák, Jandačka, Jandásek, Jandata, Jandečka, Jandyt, Jandoš, Jandouš, Janduš, Jandura, Jandl; Jeník, Jeníček, Jenec, Jenček, Jenčík, Jenčic, Jenečko, Jenč, Jenš, Jenšík, Jena, Jína?, Jinda?, Jech, Jechout, Jechoutek, Jecha, Jícha, Jichota; Ješek, Ješín, Ješina, Ješata, Jíša; Hana, Hána, Hanek, Hánek, Haník, Hanka, Hanika, Hanikýř?, Haniš, Hanilec?, Hanousek, Hanuš, Hanoušek, Hanuška, Hanulák, Hanzík, Hanzlík, Hanžlík; Honza, Honzík, Honzák; Hona?, Honek?, Honys?, Honejs; Honejsek?, Hájek?, Hejda?, Hojda?, Hejna?* Kbrl. Sp. 16., 11. Cf. Kotk. 7. Ján stažené z Jo-an, dlouho se udržovalo. Vz List. fil. 1895. 81. To je pán, ten náš Ján, nosí hlavu jak beran. Na Žďársku. Nár. list. 1894. č. 234. odp. feuill. Jana stětí — vlaštovka od nás letí. Duf. 245. Na sv. Jana — jahody do džbána; Na sv. Jana otvírá se k letu brána. Duf. 244. Na sv. Jana Křt. nechce nikdo první vyháněti dobytka na pastvu, znamenalo by to neštěstí v hospodářství; naproti tomu na boží hod svatodušní se pasáci v honění ho předbíhají. Val. Vck. Val. I. 163. Je-li do sv. Jana Kř. (24./6.) sucho, aby po Janě o déšť neprosil; Prší-li na sv. Jana Křt., budou ořechy chrobačlivé (červivé). Vck. Val. I. 163. Sv. Vít mleko chyt, sv. Jan mleko tam. Slez. Nov. Př. 456. V den pred Jánom gazdiné pchajú lieskové prútiky do ostredku, aby im muchy a iný hmyz nezničil posadené rostliny. Ib. 133. Jan letní = Křtitel, zimní či vánoční = J. Evangelista. Na Žďársku. Nár. list. 1894. č. 234. odp. feuill. Lidové slavnosti o Janě Kř. Vz: Z časů dávných a našich. Naps. F. Vykoukal. V Praze 1893. a Zbrt. Pov. 38. Pověry J. Křt. se týkající. Vz Phľd. 1894. 131. (v okolí B. Bystrice), Vck. Val. I. 141., Duf. 362.

Jana, os. jm., vz předcház. Jan.

Jána = tolik lnu, kolik atd. (jako je zaznamenáno o obilí). Brt. D. II. 441. Cf. VI. 484. a.

Janáč, e, m., os. jm., vz předcház. Jan.

Janáček, čka, m., os. jm., vz předcház. Jan.

Janák, a, m., os. jm., vz předcház. Jan.
Janalík, a, m., os. jm., vz předcház. Jan.
Janas, a, m., os. jm., vz předcház. Jan.
Janáš, e, m., os. jm., vz předcház. Jan.
Janata, y, m., os. jm., vz předcház. Jan.
Janatka, y, m., os. jm., vz předcház. Jan.
Janč, e, m., os. jm., vz předcház. Jan.
Janča, dle Bača, os. jm., vz předcház. Jan.
Jančar, a, m., os. jm., vz předcház. Jan.
Jančárek, rka, m., os. jm., vz předcház. Jan.
Jančary, pl., m. (Zlín.), *ľančary* (laš.), *bagany* (Zábř.) = ženské polobotky. Brt. D. II. 470.
Jančička (Jančická?), pole ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 8.
Jančura, y, m., os. jm., vz předcház. Jan.
Janda, y, m., os. jm., vz předcház. Jan.
Jandačka, y, m., os. jm., vz předcház. Jan.
Jandák, a, m., os. jm., vz předcház. Jan.
Jandásek, ska, m., os. jm., vz předcház. Jan.
Jandata, y, m., os. jm., vz předcház. Jan.
Jandečka, y, m., os. jm., vz předcház. Jan.
Jandek, a, m., os. jm., vz předcház. Jan.
Jandera, y, m., os. jm., vz předcház. Jan, Kbrl. Sp. 11.
Jandl, a, m., os. jm., vz předcház. Jan.
Jandoš, e, m., os. jm., vz předcház. Jan.
Jandouš, e, m., os. jm., vz předcház. Jan.
Jandová Žofie = *Čelakovský Lad.* List. fil. 1894. 421.
Jandura, y, m., os. jm., vz předcház. Jan.
Janduš, e, m., os. jm., vz předcház. Jan.
Jandyt, a, m., os. jm., vz předcház. Jan.
Janeba, y, m., os. jm., vz předcház. Jan.
Janeček, čka, m., os. jm., vz předcház. Jan.
Jáneček, čku, m. = obrázek sv. Jana Nepom. na hagnustce na krk. Záp. Mor. Brt. D. II. 323.
Janek, nka, m., os. jm., vz předcház. Jan. — **J.** = *hlupák.* Uhodil svou radou na Janka (špatně si poradil). Šml. VIII. 80. — **J.**, houba, vz Kozák (3. dod.). — **J.** = *kněz.* Ve šviháčině. Brt. D. II. 520.
Janekov, a, m., míst. jm. na Slov. Phľd. XII. 376.
Janičárka, y, f. = *ručnice.* Wtr. Krj. I. 625.
Janíček, čka, m., os. jm., vz předcház. Jan.
Janík, a, m., os. jm., vz předcház. Jan.
Jániš, e, m., os. jm., vz předcház. Jan.
Janíšek, ška, m., os. jm., vz předcház. Jan.
Janita, y, m., os. jm., vz předcház. Jan.
Janka, y, m., os. jm., vz předcház. Jan.
Janklík, u, m., Jacke, f., Slov. NZ. III. 224.
Janko, a, m., os. jm., vz předcház. Jan. Zalieča sa jej slepý J. (podřimuje). Slov. Nov. Př. 607. Janko robil, Janko zjid. Phľd. 1895. 187.
Jankovec, vce, m., os. jm., vz předcház. Jan.
Janků, os. jm., vz předcház. Jan a Ů.
Jankys, a, m. = *pacholek.* Ve švihačině. Brt. D. II. 520.
Janobyt, u, m., genesta croceum, rostl. 1440. List. fil. 1893. 394.
Janofit, u, m., *janovec,* asi z lat. genista. Čern. Př.
Janoch, a, m., os. jm., vz předcház. Jan.
Janoš, e, m., os. jm., vz předcház. Jan.
Janošík, a, m., os. jm., vz předcház. Jan.
Janota, y, m., os. jm., vz předcház. Jan.
Janotík, a, m., os. jm., vz předcház. Jan.
Janoud, a, m., os. jm., vz předcház. Jan.
Janouch, a, m., os. jm., vz předcház. Jan.
Jaňour, a, m., os. jm., vz předcház. Jan.
Janouš, e, m., os. jm., vz předcház. Jan.
Janoušek, ška, m., os. jm., vz předcház. Jan.
Janouškovec, vce, m., os. jm., vz předcház. Jan.
Janout, a, m., os. jm., vz předcház. Jan.
Janovec, vce, m., os. jm., vz předcház. Jan.
Jansa, y, m., os. jm., vz předcház. Jan.
Janský. J. voda (o sv. Janě Křt. v řek.). Val. Vz Vck. Val. I. 15.
Jantar jest pěkné žluté barvy, průsvitný, matného lesku. Vz Mtc. 1895. 30. J. u Římanů. Vz NZ. II. 617. J. jako závěsek (u hodinek etc.) Mtc. 1895. 30.
Jantaronosný. J. břeh. NZ. III. 274., Mtc. 1895. 217.
Janů, o skloň. vz Ů; os. jm., vz předcház. Jan.
Janůj, o skloň. vz Ů; os. jm., vz předcház. Jan.
Janura, y, m., os. jm., vz předcház. Jan.
Januš, e, m., os. jm., vz předcház. Jan.
Januška, y, m., os. jm., vz předcház. Jan.
Januštík, a, m., os. jm., vz předcház. Jan.
Ja-pa = *jak pak, k* odsuto. Dšk. Jihč. I. 31.
Jar. J. je gazda; Na j. cent dažďa, funt blata. Slov. Nov. Př. 451., 452.
Jára, y, m., os. jm., vz násl. Jaroslav.
Jarabice. Mluva její, vz NZ. III. 330.
Jarabiti se = *pestřiti se.* Len se to tak j-lo. Phľd. XII. 645.
Jarbod, a, m., os. jm. Phľd. 1895. 36.
Jarek, *Járek,* rka, m., vz násl. Jaroslav. — **J.**, rku, m. = *potůček* ze studánky tekoucí n. z roztálého sněhu n. po dešti. Vých. Mor. Brt. D. II. 324.
Jareš, rše, m., os. jm., vz násl. Jaroslav.
Jarka, *Járka,* y, m., os. jm., vz násl. Jaroslav.
Járka, y, f. = *korýtko,* po němž ze studánky voda odtéká. Brno. Brt. D. II. 324. — **J.**, vz Jarka (předcház.).
Jarkovský Stanislav, spis. Cf. Světz. 1894. 342.
Jarmak m. jarmark, *r* vysuto. Val. Mtc. 1896. 3.
Jarmara. Má záda jako j. (široká). Světz. 1894. 614.
Jarmír. Jarmirus Pragensis, biskup. Tak psáno v listinách. Vz Mus. 1894. 114.
Jarmočnô = jarmarečné, dar přinesený z jarmarku. Phľd. 1895. 520.
Jarmulka, čapka, Calotte, f. Sterz. I. 587. a.
Jarní *bída,* rostl. Vz Sirotka (3. dod.).
Jarníček, čka, m., vz násl. Jaroslav.
Jarník, a, m., vz násl. Jaroslav.
Jarobujný v Rkk. Cf. Mus. 1896. 271.
Jarolím, z: Jeronym. List. fil. 1893. 467.

Jaroměřice v. Jaromiřice. Vz Gb. H. ml. I. 218.

Jaroslav, a, m. Odtud: *Jarek, Járek, Jára, Jarka, Járka; Jaroš, Jarošek, Jarůšek, Jaroška, Jarouš, Jaroušek, Jaruška; Jareš, Jarš, Jarša; Jarník, Jarníček.* Kbrl. Sp. 16. (8.). Cf. Kotk. 21.

Jaroš, e, m., os. jm., vz předcház. Jaroslav.

Jarošek, ška, m., os. jm., vz předcház. Jaroslav.

Jaroška, y, m., os. jm., vz předcház. Jaroslav.

Jarouš, e, m., os. jm., vz předcház. Jaroslav.

Jaroušek, ška, m., os. jm., vz předcház. Jaroslav.

Jarš, e, m., os. jm., vz předcház. Jaroslav.

Jarša, dle Bača, os. jm., vz předcház. Jaroslav.

Jarůšek, ška, m., os. jm., vz předcház. Jaroslav.

Jaruška, y, m., os. jm., vz předcház. Jaroslav.

Jarý. Zbéřeš jaré i ozimé. Bl. Gr. 297.

Jasan, fraxinus. Cf. Ott. IX. 657.

Jasanová, é, f., ves v Oravsku. Phľd. 1894. 122.

Jasavý = *drzý, všetečný.* Bl. Gr. 175.

Jasen, *jesen.* Vz Gb. H. ml. I. 97. — *Jasen,* území v Turci. Phľd. XII. 250.

Jaseň (laš.), *jesén,* fraxinus, rostl. Brt. D. II. 503., Pastr. L. 9.

Jasenica, e, f., místo v Oravsku. Phľd. 1894. 61. — **J.** = potok u Vsetína. Vck. Poh. 115.

Jásenka = *dáseňka.* Slov. Čes. l. V. 160.

Jasenov, a, m., potok v Trenčínsku. Phľd. XII. 250.

Jasent m. asent (odvod), *j* přisuto. Záhoří. Brt. D. II. 18.

Jasietka = kási báječná bytosť asi jako striga. Skákala do mňa ako j. Phľd. 1894. 491.

Jasiní, n. = jasanové větvičky s listy. NZ. IV. 538.

Jasle za volom (krávou, teľatom) nechodia. Slov. Phľd. 1893. 701.

Jásna, pl., n. = *dásně.* Mor. Brt. D. I. 15., List. fil. 1894. 91.

Jasnavo, a, n. = jasno zde onde z mraků prokmitající. Laš. Brt. D. II. 324.

Jasnohlavý. Lerm. II. 55.

Jasnotina, y, f., Helldunkel, n. Koll. Mus. 1895. 96.

Jasnovánie, jubilatio. 1418. List. fil. 1895. 438.

Jasnovid, u, m., heller Blick. Nemá tolik j-du, aby... Nár. list. 1894. č. 311.

Jasnovidství, n., Hellsehen, n. Mus. 1894. 448.

Jastný m. jasný, *t* vsuto. Gb. H. ml. I. 396.

Jastovečka, vz Vlaštůvka (3. dod.).

Jastřabí, n., přítok a trať ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 8.

Jastrabie, n., děd. u Kremnice. Phľd. 1894. 176.

Jaščerka, y, f. = *ještěrka.* Mor. Brt. D. I. 84.

Jaščerník, a, m., příkop ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 8.

Jaščúr, a, m., Salamander, m. Brt. D. II. 324.

Jaščurka, y, f., hospoda ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 8.

Jašíček, čka, m., os. jm., vz předcház. Jakub.

Jašiti. Hovelo by sa i druhému, keby sa nebolo jašilo. Phľd. XII. 547.

Jaška, y, m., os. jm., vz předcház. Jakub.

Jašo = *ras.* Po tomto bol Turkom (który zastával kata) a jašom odveden (na popravu). Phľd. XII. 693. — **J.** = *šílenec.* Vz Šaľo (3. dod.).

Jaštěr. To ti je celý j. Slov. Nov. Př. 534.

Jaštěrka = *ještěrka.* Slov. Gb. H. ml. I. 98.

Jatel = *datel.* V Dol. Rakous., jinde na Slov. *jetel.* Mtc. XVIII. 248. Vz Datel (3. dod.).

Jatelina, y, f. J. černá, cytisus nigritans, rostl. Brt. D. II. 502.

Jatelinka, Vyšívání na j-ku. V Kunovsku. Vz NZ. IV. 231., 225. — **J.** = *slunéčko,* brouk. Duf. 370.

Jatka, y, f. = *lávka, krám.* J. pekařská. 1724. Pras. Rem. 42. a j. J. řemeslnická. 1503. Ib. 55. Íst na jatku po mäso. Phľd. XII. 173. — *Jatky,* Schlachthaus, n. Phľd. XII. 173.

Jatný, ého, m., hora a trať ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 8.

Játra. V Háj. Herb. 16. a.: játry. List. fil. 1894. 448. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -a. 12., Gb. H. ml. I. 105.

Jatrnice = *jitrnice* z jętr. Gb. H. ml. I. 105.

Já ty voly nepoženu. Vz Tanec čes. (3. dod.).

Javor, nepřehlas. tvar. Gb. H. ml. I. 102. — J., acer platanoides? Vz Krok 1895. 49. nn. — **J.,** vrch ve Spiši. Phľd. XII. 250., hora v Šumavě. Šml. I. 9.

Javorka, y, f. = *červená kráva.* Us. v Kozlové u ČT. Tkč.

Jáz, vz Já (3. dod.).

Jazek, zka, m., vz Jelec (3. dod.).

Jazerany, osad. v Gemer. Phľd. 1895. 351.

Jazourek. Vz Ott. X. 14. (houba vřeckatá).

Jazovec = *jezevec.* Zlinsky. Brt. D. I. 7.

Jazviť = *horliti?* Pekný arcibiskup, jazvil Ivanyč. Slov. Phľd. 1894. 293.

Jazýček. Olověný j. = jitrocel. Čes. l. V. 347. *Jazýček* psí, plantago lanceolata; cynoglossum off. (*myšinec*). Brt. D. II. 506., 502. — *Jazýčky* = *osec, matúšek,* carex acuta. Ib. 501.

Jazyčiti. Keď matka j-la Phľd. 1894. 537.

Jazyčnice = *klepna, dryačnice.* Phľd. 1894. 657. a j.

Jazyk, nepřehlas. tvar. Gb. H. ml. I. 102. O pův. cf. Krok. 1894. 98. Zánět j-ka, glossitis, Ott. X. 206. Človeka cahaju za j. a vola za rohy (pred súd — do mäsiarne). Phľd. 1895. 187. Ej, veď tá z ocele j. má. Slov. Nov. Př. 609. Jazyk dává mocnú ránu, proto má dvoju bránu; Ve zlosti j-ka s uzdy nepušćaj. Čes. l. V. 420. (mor.). Ženu jazyk bije (pro řeči bývá bita). Slov. Zátur. — **J.** volský, echium vulgare. Vz Ott. VIII. 447. a.

Jazykolomný, zungebrechend. J. jméno. Stč. P. př. 131.

Jazykově. J. národ povznésti. Vlč. Lit. 107.

Jazykovědecký, sprachwissenschaftlich. J. pojem. Mus. 1893. 595.

Jazykový. Hus náš j. klassik. Vlč. Lit. 107. — **J.** bóh (že jest mnoho mluvil). 1487. Krok. 1896. 40.

Jaž strč. m. jakž, *k* odsuto. Jaž vám Libuše pověděla. Dal. C. 5. (Gb. H. ml. I. 452.)

Je *(ě):* najvječí, pjet. Slov. Phřd. 1893. 238.

Jebák. Arch. XIII. 543. Mám berana j-ka. XVI. stol. NZ. IV. 310. Abych se s některým j-kem nepotkal. Lomn.

Jebati. Jeb svú kurvu máter vyjebenú; Nejeb mi mateře, má máti tak dobrá jako ty. Arch. XIII. 411. Jebte se předse (táhněte, jděte)! Ib. 356.

Ječeti, slov. jačeti. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 105.

Ječmen. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 53. Slov. a mor. jačmeň. Vz Gb. ib. 105. J. hospodáře devětkrát zarmoutí, než vyroste, a pak jsou z něho přece kroupy (říkají, naříká-li někdo na nezdárné děti). Nár. list. 1894. č. 169. odp. feuill.

Ječný. Zastydlá ječná zrna na očních víčkách. Vstnk. II. 503. — **J.** = *věčný.* Dšk. Jihč. I. 27.

Jed. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 42. Hned jako s jedem, hned jako s medem (o náhlém, ale dobrém člověku). Vck. Val. I. 107. — **J.** = *zlosť.* Vred z jedov. Mtc. 1894. 107. Slov. Červený od jedu. Phřd. 1896. 178.

Jedelák, u, m. = hrnec jedelský (od místa) Tkč.

Jeden. O skloň. na Kroměř., Kojet., Přer., Litov., Konic., Jevíčsku, Zábř., Tišn., Kruml. a Kunšt. vz Brt. D. II. 25., 51., 118., 137., 194., 217., 288. J. ve slohu pohádkovém a vůbec v prostém slohu není germanismem, vyskytujeť se i v litevštině a lat. Sicut unus paterfamilias his de rebus loquor. Cic. de orat. I. 29., 138. Kla. Sklad. 175. Ale špatné užívání tohoto slova káral již Bl. Vz Mus. 1895. 183. Když jeden pán druhému vieže se v lidi. Chč. S. 89. Aby v zbožie se vázali jedni druhým. Ib. 86. Ně všeci na jedneho, dost jedyn na všeckych. Slez. Nov. Př. 116. — **J.** = *stejný.* Jest jeden mocný Bóh slavně. Kat. 905. (Jedlička). Jedno jest božství či stejné všech tří osob. Št. Hanuš. 103. (List. fil. 1894. 55.)

Jedenáctky = *nohy.* V mluvě praž. Pepíků. Herm. Bod. Praž. 39.

Jedenadct, lépe: jedenáct. Bl. Gr. 267.

Jedenkaždý dle lat. unusquisque. Dob. Dur. 225.

Jedenkrátý. Ztk. 77. (3. vyd.).

Jedináček — šibeňáček (šp. se vychovává)! Phřd. 1895. 187.

Jedinák, a, m. = *vůl nepárný.* Brt. D. II. 324.

Jediničný. J. stroj elektrický, naproti sdruženému. KP. VIII. 101.

Jedle. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -a. 11.

Jedlický. J. a kuchařské umění. Ott. IX. 946.

Jednačka = *jednání.* J. sa skončila. Phřd. XII. 581., XIV. 73.

Jednobytně. By chléb j. byl tělo Kristovo. Chč. Mik. 428.

Jednobytný. J. tělo Kristovo. Chč. Mik. 420.

Jednocennosť, i, f. Ztk. 28. (3. vyd.).

Jednojadrný. J. tělesa. Hlav. Obr. 8.

Jednojazyčný, einsprachig. J. Rusové. Phřd. 1894. 536.

Jednokřídlý. J. dvéře. Čes. l. V. 179. Cf. Jednokřídlový.

Jednokružný polyp. Ott. X. 314.

Jednom, mor. Bl. Gr. 135. J. ať se to pěkně spraví. Kat. z Žer. II. 323. a j.

Jednomílový, einmeilig. J. cesta. Mus. 1894. 525.

Jednomístný. J. přízvuk. List. fil. 1895. 68., 1896. 169.

Jednomyslný. Jsem s nimi j-ný. Bl. Gr. 153.

Jednoplužník, a, m., Häker, m. Sterz. I. 1175.

Jednopytličný. J. prašník. Čl. Zrůd. 22.

Jednorodilý = *jednorozený.* J. syn. Ev. seit. 4.—5. Luc. 2. 7. (Mnč.).

Jednorozumný. J. jazyk. XVII. stol. Mus. 1895. 315.

Jednostřižka, y, f., Einschurwolle, f. Sterz. I. 775.

Jednota. J. dává sílu. Phřd. 1894. 18.

Jednotřídka, y, f. = jednotřídní škola.

Jednoverný = *jedné víry.* Slov. Phřd. 1894. 536.

Jednovočec, čce, m., nadávka Bosákům. Wtr. Živ. c. I. 31.

Jednoznačnosť, i, f. Jg. (Krok 1896.).

Jednuška = *zlatka* (papírová); *zlatník, renčník.* ČT. Tkč.

Jednušťka, y, f. = *jednuška, t* vsuto. Gb. H. ml. I. 396.

Jedný = *jedovatý.* Mní, že utýrá hroznou tu a jednou smeť. Vrch. Rol. XLII. 186.

Jedomý = *jedlý.* J. ovoce. Phřd. 1893. 467.

Jedoš. Čes. l. V. 159.

Jedouchati znamená co? Wtr. exc. V kostele jedouchal a hromoval. 1565. Wtr. Živ. c. 650. Cf. Jedouchov.

Jedvy = *jedva.* Chč. S. 38.

Jegzekucí = *jezekucí* = exekuce. Dšk. Jihč. I. 46.

Jeh m. jeho. Jeh materzi. Pass. 244. — Gb. H. ml. I. 250.

Jehlář, jehlářský. Arch. XIV. 466.

Jehlice. Vlasy pálily j-cí. XV. stol. Wtr. Krj. I. 101. — **J.** *černá,* genista germanica, rostl. Brt. D. II. 503. *J. žlutá,* g. tinctoria. Ib.

Jehličí. Visí na mně jako j. na sosně. Šml. VII. 250. — **J.** = *babí hněv, řepík,* ononis spinosa, rostl. Brt. D. II. 505.

Jehlový telegraf pro hotely. KP. VIII. 280.

Jehně, přehlasov. tvar. Vz Gb. H. ml. I. 97. Je hloupý jako jehně. Nár. list. 1894. č. 149. odp. feuill.

Jehněd. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 55.

Jehnědný. J. orby. Mus. 1895. 272.

Jehno m. hejno, přesmyknutím. Val. Brt. D. I. 60.

Jehotnosť. Po j-sti něco vykládati (dle užívání náměstky ho). Bl. Gr. 79.

Jech = Jan, již r. 1448. Kbrl. Sp. 8. pozn., 16.

Jecha, y, *Jechout,* a, *Jechoutek,* **tka, m.,** vz předcház. Jan.

Jechtna, y, f. = *klevetnice.* Jevíč. Brt. D. II. 324.
Jejdanovesa (podivení)! Těšany. Brt. D. II. 177.
Jejdanynku (podivení)! Tkč.
Její. Nesklonné *její* zatlačeno v živé mluvě skloňovacími tvary touhou po jasném a určitém vyjadřování. Kla. Sklad. 49. Cf. Brt. D. II. 193.
Jejin. Cf. Brt. D. I. 25., Kla. Sklad. 49.
Jejkrabice z: Arklebice od Arkleba. Čern. Př. 32.
Jek, slov. = jak. Brt. D. I. 60. O tvarech vz Gb. H. ml. I. 105.
Jekohluk, u, m. List. fil. 1894. 176.
Jela, y, f. = *jedla, jedle.* Pastr. L. 147. (*d* před *l* vypadlo).
Jelec, lce, m. = *jazek* (Podluží), squalinus leuciscus. Brt. D. II. 498.
Jelen. Je jako j. (o sličném, obratném, též trochu hrdém); Spadly jelenu rohy (o zchudlém). Žďár. Nár. list. 1894. č. 155. odp. feuill.
Jelení. U Jeleních uší, poloha v Poděbr. 1718. NZ. III. 520. — **J.** *uši,* houba, vz Tanečnice (3. dod.). — **J.,** míst. jm. Všude zem Páně, jen na J. písek. Nov. Př. 487.
Jelenice = hora u Č. Třebové, dříve Želenice (tam pohan. hroby). Čern. Př. 35.
Jelikož, quatenus, dle Bl. výborné slovo. Bl. Gr. 178. Protož, j. (pokud) se lidí dotýče ten běh, lidé jsú shřešili; Ktož zlé zabíjé, j. sú zlí (pokud), aby zabil. Chč. S. 79., 167.
Jelimánek, nka, m. = *dobrotisko?* Nár. list. 1896. č. 57. odp. feuill.
Jelínek Tom. Cf. Mus. 1892. 336., 1895. 320.
Jelinka, y, f., houba, vz Tanečnice (3. dod.).
Jelislava, y, f., os. jm., Phľd. 1896. 131.
Jelitnice = *kotlůvka, prdelanka, prdelůvka, obarovica, trdelnica, godľa.* Brt. D. II. 485., NZ. IV. 446.
Jelito. Poslati někomu j-ta (šperky, mor.). NZ. IV. 447. Teď máme j. na ruby (nezdařilo se). Wtr.
Jeliž = donec, *až.* Ev. víd. 51. M. 17. 9. (Mnč.) a j. Nižádnému nepravte vidění tohoto, j. (až) syn člověčí z mrtvých vstane. Ib. Jeliž bude ku pólnoci. AlxV. 2213. Nechtěl propustiti (zajatý dobytek), j. by mu kopu nedal (dokud by). Arch. XIV. 19. Nemá odjíti, j. skoná modlitby. Hus.
Jelkva, y, f., medza v Požúnsku. Phľd. XII. 424.
Jellivý = *zlý.* J. pes. Phľd. XII. 559. a j.
Jello, a, n. = *jídlo.* Slov. Mtc. 1895. 158.
Jelná, é, f., děd. v Tekovsku. Phľd. 1895. 440.
Jelovica = *jalovice.* Slov. Skult.
Jelša, vz Olše.
Jelšava, y, f., hrad v Gemeri. Phľd. XII. 250., XIV. 351.
Jemej m. němej (*ň* v *j*). Dač., Telč. Brt. D. II. 278.
Jemné. J-ného má třetinu míti. Čel. Pr. m. II. 1105.
Jemnostpán. Vz Krok 1894. 139.
Jemný. J. zima = pronikavá. Brt. D. II. 324.
Jemu, vz Se.

Jena, y, **Jeně,** e, m., os. jm. Cf. předcház. Jan.
Jenašovice, děd. v Turčan. Phľd. 1895. 383.
Jancikrist polož před Jančár.
Jančár = *janičár.* Kbtk. 4.
Jenček, *Jenčic, Jenčík, Jenec, Jenečko, Jeníček,* vz předcház. *Jan,* Tanec čes. (3. dod.).
Jenetka = genetka. Hrš. Nách. I. 477.
Jenišov, a, m., zaniklá ves u Opatova na záp. Mor. Mtc. 1895. 343.
Jenkovec, děd. v Turč. Phľd. 1895. 383.
Jenna = *jedna.* Slov. Phľd. 1895. 252.
Jennou = *jednou.* U Kruml. NZ. IV. 300. Podkrk. Nár. list. 1896. č. 72. feuill.
Jenný. Oba sú z jenného smeciska (= stejní). Phľd. XII. 560.
Jenofa m. Jenovefa. Dolnobeč. Brtch.
Jenom, u Kroměř. *enum, enym, jenym.* Brt. D. II. 33.
Jenomejk = *jenom.* Brt. D. II. 260.
Jenš, e, *Jenšík,* a, m., vz předcház. *Jan.*
Jenym, vz Jenom (3. dod.).
Jenž. Ten jest syn můj milý, jenž sem zvolil sobě. Ev. víd. 43. Mat. 3. 17. (Mnč.). Cf. Gb. H. ml. I. 152.
Jenžto. K *jenž* přistoupilo *to* za účelem ještě důraznějšího naznačení. Kla. Sklad. 152.
Jepčička, y, f. = *jeptiška.* Dšk. Jihč. I. 44.
Jeptiščí klášter. Břez. Font. V. 379.
Jeptiška; neblahé znamení, potká-li ji kdo. Cf. Knéz, Zbrt. Pov. 100. Cf. předcház. Jepčička. — **J.** = *holubí jm.* Nár. list. 1894. č. 86. odp. — **J.,** jm. býval. rybníku v Poděbr. NZ. IV. 100.
Jer (ъ) znělo asi jako velmi krátce vyslovené *u* neb *y* a *jeřík* (ь) jako velmi krátce vyslovené *i.* Jeřík měkčil jen *k* v *č, g* v *ž, ch* v *š;* souhlásek jiných neměkčil. Tedy v tь bylo t a nikoli ť, tedy kost (pol. kość, rus. kosť); východočes. kosť, západočes. a spisovné kost. Vz Gb. H. ml. I. 56. nn. Jer jest střídnicí 1. za pův. *u,* 2. za pův. *-un, -on;* vzniklo seslabením z *o.* Jeřík jest střídnicí za pův.: *i, e, ě.* Gb. ib. 56. Jak se mění jer a jeřík v době praslovanské a v době historické? Vz ib. 57. V češtině hlásky bývalé ъ a ь dílem zanikají, dílem mění se v *e* (pohybné), někdy také v samohlásky jiné (pohybné): *v* za ъ, *i* za ь, *a* za ъ i za ь; někdy není za ně žádných střídnic. Gb. ib. 58., 59., 154. nn. Cf. Krok 1892. 293. nn., Jeřík (i doleji). Za pův. slov. ъ máme ve Spišsku a) tvrdé *e:* bednar, vjeter; b) *o:* ložka, von (vъnъ); *e* zdá se býti starší. Phľd. 1893. 431. V Gemersku je zastoupeno hláskou *o.* Phľd. 1893. 556. Dle Pastr. L. 96. je na Slov. m. ъ: *e, o, a (á).*
Jeř. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 21.
Jeřáb, slov. jarab. J. z řeřáb a to z žeřáb. Vz Gb. H. ml. I. 518. — **J.** nábřežní k spouštění železničných vagonů k lodi, aby se jich obsah do ní složil. Vz Ott. VIII. 37.
Jeřabatý = *kropenatý.* Gb. H. ml. I. 108.
Jeřábek pták. O pův. cf. Kotk. 160., 159.
Jeřabina. Byla vysoká a štíhlá jako j. Sá. Kř. u pot. 52.
Jerace. Havlíkova j. (výklad o jerech). Čas. 1896. 357.
Jerační pravidlo. Čas. 1896. 357.

Jeřavý z řeřavý a to z žeřavý. Gb. H. ml. I. 518.

Jeřevie, carbones. Ž. kap. 17. 9. Vz Žeřevie.

Jeřiček, čka, m., pták = *jiřička*. Kruml. Brt. D. II. 210.

Jeřicha z řeřicha a to z žeřucha. Gb. H. ml. I. 518.

Jeřík. Vz Jer. J. (ь) ve Spišsku zaniká zanechávaje po sobě měkkosť: cma (tьma), ceľadz (celjadь); nebo zastoupen jest hláskou *e*, která změkčuje: dzeň (dьnь). Phľd. 1893. 429. J. v Gemersku, vz Phľd. 1893. 550. O j. na Slov. cf. Pastr. L. 83. nn.

Jeřní = *jarní*. J. počasí. Št. N. — Gb. H. ml. I. 97.

Jero, a, n. = jaro. Z jera. Kts. 10.

Jeronym. Odvozeniny vz v Kotk. 21. Spisy mnicha J-ma pražského. Vz Mus. 1895. 442. nn. **J.** pražský. Vz Vlč. Lit. 114., 150.

Jerový. J. pravidlo v Rkk. Cf. List. fil. 1896. 359. — J. *e*. Vz Jer, Jeřík, Gb. H. ml. I. 154.

Jertel = *jetel*. Doudl. Kts. 14., Dšk. Jihč. I. 9. — **J.** = *věrtel*, *v* odsuto. Dšk. Jihč. I. 27.

Jeřucha m. řeřicha. Žďár. Brt. D. II. 248.

Jerusalemství, n. Smutil se Herodes a vše J. s ním. Ev. víd. 44. Mat. 2. 3. (Mnč.). Vz násl.

Jerusalemstvo, a, n. Herodes se smútí i vše J. s ním. Ev. seit. 10. Mat. 2. 3. (Mnč.).

Jesan m. jasan, Doudl. Kts. 10.

Jesci = *jísti*. Mor. Mtc. 1895. 156.

Jesén, u, m., vz Jaseň (3. dod.).

Jesená, é, f. = potok v Zemplinsku. Phľd. XII. 250.

Jesenica, e, f. = potok ve Zvolensku. Phľd. XII. 250.

Jeseník, a, m. = potok v Trenčínsku. Phľd. XII. 250.

Jeskyně. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 96. nn.

Jesl' = *jestli*. Mor. Brt. D. II. 221.

Jesle, přehlas. tvar. Gb. H. ml. I. 97. Cf. Jasle (3. dod.); Gb. Km. -i. 19. (strč. skloň.).

Jesličky a dramatické hry vánoční. Vz: Z časů dávných a našich. Naps. F. Vykoukal. 1893.

Jestli. Cf. Brs. 3. vyd.

Jestliže. J. uznáno bude, že by v čem scesten byl. Arch. XII. 350. J-by po prvé klesl = klésku učinil. Půh. III. 575.

Jestojska, esca, pokrm. Neboť duše více platí než j. Ev. seit. 35. Mat. 6. 25. (Mnč.).

Jestřáb, přehlasov. tvar. Gb. H. ml. I. 97. O pův. slova vz ib. 108., Čern. Př. 53.

Jestřábek, bka, m., vz Krahujec (3. dod.).

Jestřábník, hieracium. Cf. Ott. XI. 274.

Jesuita. Nadávky: jezevec, ježivit, ježek, ježíšenec, jesuiter. Vz tato slova. J-té přišli do Prahy r. 1556. Wtr. Živ. c. I. 136.

Jesuitar. Světz. 1895. 3.

Jesuiterové = *jesuité*. 1558. Wtr. Živ. c. I. 149.

Jesuitka, y, f. = *řeholnice*. Vz Wtr. Živ. c. 771.

Ješata, y, **Ješek,** ška, **Ješín,** a, **Ješina,** y, m., vz předcház. Jan.

Ješčba, y, f., essentia, strč. Gb. H. ml. I. 372.

Ješita, y, m. = *ješitník*, Dünkling, m. Sterz. I. 711. b.

Ješitenství. Slovo to má již Bl. za zastaralé. Bl. Gr. 102.

Ješiutně = *ješitně*. List. fil. 1895. 105.

Leštěr přehlás. z jaštěr, strč. ješčer. Vz Jaštěr, Gb. H. ml. I. 98.

Jetel, strč. dětel, mor. jatel. Gb. H. ml. I. 105. — **J.** = *datel strakapoun*. Mtc. 1893. 303. Vz Datel (3. dod.).

Jetelina, mor. jatelina, slov. ďatelina. Vz Gb. H. ml. I. 105.

Jetev = *větev*, *v* odsuto. Dšk. Jihč. I. 27.

Jeti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 39., 42.

Jetý. J. robota (opak *pěší*). Val. Brt. D. II. 361.

Jev. Na jevě. Gb. H. ml. I. 98.

Jeviti přehlas. z javiti.

Jevonásobný, offenbar zusammengesetzt. Mark. (Krok 1896. 8.).

Jevový. J. konsens. Mtc. 1895. 79.

Jezbeřice z: Jestbořice. Čern. Př. 32.

Jezbor, a, m., os. jm. Odvozeniny vz v Kotk. 21.

Jezda = *jízda*. Prosil, aby jej v jezdu odpustil. GR. Nov. 86. 25.

Jezekuce = *exekuce*. Dšk. Jihč. I. 45., 49. Cf. List. fil. 1896. 160. (m. ekzekuce, k vysuto).

Jezerná, é, f. = území v Liptově. Phľd. XII. 250.

Jezerní stěna na Šumavě. Šml. I. 9.

Jezernica, e, f., potok v Turci. Phľd. XII. 250.

Jezero, a, n., příkop ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 8.

Jezevec, strč. jezvec. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 162. Je jako j. (o skoupém); Ztrávil by svoje vlastní sádlo jako jezvec (o závistivém). Nár. list. 1894. č. 155. odp. feuill. — **J.** = *jesuita*. Wtr. Živ. c. I. 151.

Jezný. Ve svém vozíku měl sem své koně jezný. 1549. Mus. 1894. 406.

Jezovec, vz Jezevec. — **J.** = *jezuita*. Čern. Př. 83.

Jezukristův. Slovo Jezukristovo. Chč. S. 13., 14.

Jezusek, ska, m. Jezusku markote (výraz podivu)! Tkč.

Jezuvité, vz Jesuité.

Jež. Drží to jako pes ježa (kto niečo len tak leda bolo drží). Slov. Phľd. XII. 253. Vz Ježek.

Ježďať = *jezditi*. Kojet., Týnec. Brt. D. II. 55., 100.

Ježďula, y, f. = *běhuľa*. Han. Brt. D. II. 324.

Ježe. Místo *ježe* je odsutím *ež'*, *'že*, *'ž'*. Vz Gb. H. ml. I. 152.

Ježek. Má pichláče jako j. (koho se ostatní bojí). Ví j., nač má pichláče (posměšek zmůže někdy více než dobré slovo). Na Žďársku. Nár. list. 1894. č. 155. odp. feuill. — **J.** = *hustá vochle hl. na konopí*. 1748. NZ. III. 406. — **J.** = *jesuit*. Wtr. Živ. c. I. 151.

Ježíšenec, nce, m. = *jesuita*. Wtr. Živ. c. I. 137.

Ježivité = *jesuité*. Wtr. Živ. c. I. 151.

Ježkový. Šel na to s j-vou palicí (s po-

směškem). Na Zďársku. Nár. list. 1894. č. 155. odp. feuill.

Ježník, a, m. = věžník pes. U Domažl. Čern. Př. 51.

Ježonky, vrch a paseka ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 8.

Ježovka, eocidaris atd. Vz Ott. VIII. 648. a., 447. b.

Ježura, echidna. Vz Ott. VIII. 441. a.

Ježvitský = *jesuitský.* XVI. stol. Wtr. Krj. I. 555.

Jho (j'ho) = *jeho.* Chtěvše jho sřéci. Ap. S. 108. — Gb. H. ml. I. 151.

Jhřec. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 171. Gt. zhercě. Kruml. 57. b. (Gb. ib. 341.).

-ji konc. komparativu bývá vždy dlouhá v Háj. Herb. a V. Kal.: hojnějí, gruntovnějí, najpilnějí; jediný doklad z V. Kal.: přísněji. List. fil. 1894. 301.

Jicl, a, m., *přezdívka dětem = knot.* Zábř. Brt. D. II. 324.

Jidáš. Pálení J-še; Jak se honí J. Vz NZ. II. 601., 609., 699., 701., IV. 323., Uhlí (3. dod.).

Jídelní. J. lístek žňový na Mor. Vz Brt. D. II. 474.

Jidlivý. J. voda ze sněhu. Brt. D. II. 324.

Jídlo. Jídla nošená na hroby. Vz Zbrt. Pov. 10., 11., 16., 158. Popis jídel mor. Brt. D. II. 472. nn.

Jídlodárný, speisespendend. J. kulička. Stč. P. př. 10.

Jidro, a, n. = jádro. Vz Idro (3. dod.).

Jihlava. O pův. cf. Krok 1892. 268.

Jihočeský dle Věst. I. 37. german. m. jižnočeský; ale již zobecnělo.

Jihoslované lépe: jižní Slované. Vz Věst. I. 37. násl.

Jihoslovanský dle Věst. I. 37. german. m. jižnoslovanský; ale již zobecnělo.

Jihozemec, mce, m. NZ. IV. 370.

Jícha = *zavařené ovoce.* ČT. Tkč. — **J.,** y, m., vz předcház. Jan.

Jichota, y, m., vz předcház. Jan.

Jilčař. Wtr. Krj. I. 520., 613.

Jilikati = *helekati.* Kotk. 100.

Jiljí. Odvozeniny vz Kotk. 21. Neprší-li na sv. J., domýšlejí se suchého podzimku. Val. Vck. Val. I. 164.

Jímač, e, m. J. elektřiny. Vz KP. VIII. 32.

Jimadlo, a, n. J. (zábradlí) při vnitřních stranách hradeb. Hrš. Nách. I. 42.

Jimramov. Jdi do J-ova (k nimrům). Čern. Př. 20.

Jína, *Jinda,* y, m., vz předcház. Jan a Jaroslav.

Jinadem = *jinudy.* Tišn. Brt. D. II. 197.

Jinako. V List. fil. 1895. 94. ze strč. třikrát doloženo.

Jinde = *jinam.* Někam j. se odstěhujeme. Kld. III. 245.

Jindera, Jindra, y, **Jindráček,** čka, **Jindrák,** a, m., vz násl. Jindřich.

Jindřich. Odtud: *Jindra, Indra, Jindera, Jinda?, Jína?, Jindrák, Jindráček, Jindruch, Hyna, Hýna, Hejna?, Hejnák?, Hynek.* Kbrl. Sp. 16. Cf. Kotk. 22.

Jinehda = *jindy.* Kat. z Žer. 18., 19.

Jinkoust = *inkoust.* Dšk. Jihč. I. 46.

Jinoch. Slovo toto jest dle Bl. obsoletum a nedoporučuje se, ačkoli jiného hodného prý nemáme. Bl. Gr. 174. Jinoch adolescens, mládenec infans. Mnč. Prešp. 1629. Nyní obecné.

Jinopanský. J. dědic. Wtr. Živ. c. 512.

Jinopravní = k cizímu právu se táhnoucí. Wtr. St. Pr. 84.

Jinořitky, heteropygii, ryby. Vz Ott. XI. 246.

Jinošín duom. Ol. súdc. 18. 10. (Gb.).

Jinšov a *Jinšůvka,* potoky na záp. Mor. Mtc. 1895. 339.

Jíra, y, *Jirák,* a, *Jiráček,* čka, *Jiran, Jiras,* a, *Jirásek,* ska, *Jirásko,* a, *Jirat,* a, *Jírava,* y, *Jirčík, Jirec,* rce, *Jireček,* čka, *Jirek,* rka, m., vz násl. Jiří.

Jircha, strhněm. irch kozel, kůže, z lat. hircus. Čern. Př. 67.

Jiří, vz předcház. *Jíra,* a: *Jiříček, Jiřík, Jiřička, Jirka, Jiřina, Jiřinec, Jiřišta, Jiroch, Jiroš, Jirota, Jirotka, Jirouch, Jirouš, Jiroušek, Jirounek, Jirous, Jirousek, Jirout, Jiroutek, Jiroudek, Jírovec; Jirutka, Jirů, Jirků, Jirkas; Jirsa, Jirsík, Jirsák, Jirš; Jureček, Jurek, Jurečka, Jurčík, Juříček, Juřík, Juřica, Juřena; Jurda, Jurajda, Jurdan, Jursa; Juračka, Jurák, Juran, Juránek, Jurášek, Juren, Jurynek, Jurník, Jurníkl.* Kbrl. Sp. 16. (11.). Cf. Kotk. 22. O sv. Jiří cf. NZ. II. 697. Pověry k němu se táhnoucí vz ve Světz. 1894. 210. b., Duf. 360. Na sv. Jiří tráva ze země běží. Duf. 243. Majú peněz jako žab po Juřú (dost); Je-li bouřka před Juřím, bude ještě zima; Sv. Juří trávu búří; Hřímá-li před Jiřím, bude zima. Vck. Val. I. 108., 162., 164. J. smrže stavijá, Marek jim stíná hlavy a dyž jich postíná, stavijá si jiný. Heršpice. Rous. Jak hluboko před Juřim zem vyschně, tak hluboko po Juřim namokně; Sv. Juři přijižďa zem odmykať. Slez. Nov. Př. 453., 454. Sv. Jiří na krajíc míří (dává se svačina). Tkč. Pred Ďurom ubit prútom hada, ktorý žral žabu; ten prút veľmi dobrý je k processom. Phľd. 1894. 133.

Jiřice, cannabina sanguinea, také *konopka, konopník.* Mor. a čes. Mtc. 1893. 307.

Jiříček, čka, m., vz předcház. Jiří a násl.

Jiřička, hirundo urbica, na Mor. místy: *jiříček, jiřík, juřík, juříček, juřejk, juřejček.* Vz Mtc. 1893. 301. — **J.,** vz předcház. Jiří.

Jiřík, a, m., vz předcház. *Jiří* a *Jiřička.*

Jiříkovo vidění. Cf. Vlč. Lit. 260., 285.

Jiřina, y, m., vz předcház. Jiří.

Jiřinec, nce, m., vz předcház. Jiří.

Jiřišta, y, m., vz předcház. Jiří.

Jirka, y, m., vz předcház. Jiří.

Jirkas, a, m., vz předcház. Jiří.

Jirků, vz Ů a předcház. Jiří.

Jiroch, a, m., vz předcház. Jiří.

Jiroš, e, m., vz předcház. Jiří.

Jirota, y, m., vz předcház. Jiří.

Jirotka, y, m., vz předcház. Jiří.

Jiroudek, dka, m., vz předcház. Jiří.

Jirouch, a, m., vz předcház. Jiří.

Jirounek, nka, m., vz předcház. Jiří.

Jirous, a, m., vz předcház. Jiří.

Jirousek, ska, m., vz předcház. Jiří.

Jirouš, e, m., vz předcház. Jiří.

Jiroušek, ška, m., vz předcház. Jiří.

Jirout, a, m., vz předcház. Jiří.

Jiroutek, tka, m., vz předcház. Jiří.

Jírovec, vce, m., vz předcház. Jiří.

Jirsa, y, m., os. jm., vz předcház. Jiří.
Jirsák, a, m., os. jm., vz předcház. Jiří.
Jirsík, a, m., os. jm., vz předcház. Jiří.
Jirš, e, m., os. jm., vz předcház. Jiří.
Jirů, vz Ů, os. jm., vz předcház. Jiří.
Jirutka, y, m., os. jm., vz předcház. Jiří.
Jiskra. Jiskry v ohništi věští hosti. Vz Zbrt. Pov. 98. J. se snadno shasí, oheň z těžka. Šml. 254. Poznal po iskrách, že... (z lesku očí). Brt. D. II. 324. Jest požár nejlíp zhasit, pokud v jiskře malé. Vrch. Tryz. 250.
Jiskřice, e, f., rostl., proti zření u dobytka a proti rozdouvání. Duf. 278.
Jiskřiti se = *jitřiti.* Rána se jiskří. Val. Brt. D. II. 324.
Jiskrnatý plamen. 1487. Krok 1895. 321.
Jiskrovec, vce, m., Oolith. Sterz. II. 469.
Jiskrový. J. elektr. zapalovadlo plynových světel. KP. VIII. 213.
Jistebnice. O lidové etymol. vz Čern. Př. 30.
Jistec. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 83.
Jísti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 42. Přech. jeda. Chč. Mik. 471. O časov. na Mor. vz Brt. D. II. 32., 83., 196., 220. Jeztě, dokeď stě su v městě, jak budětě v dědině, to vás to pomině. Mor. Čes. l. V. 420. Jie, ako by ho najal; Jedol, pil, až mu oči na vrch vyšly, slov.; Co uvidi, to by žid (snědl). Slez. Nov. Př. 597.
Jistina. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 83. Aká istina, také úroky. Phľd. 1894. 514. — **J.** — corpus delicti. K GR. polož: Nov. 87. 6.
Jistiti mezi sebou, certare. GR. Nov. 135. 24. Pozn. 4. (dole).
Jistník, a, m. = *jedlík.* Laš. Brt. D. II. 324.
Jisto. Dnes nesu máslo na jisto (zamluvené). Us. Hledík.
Jistojistý. J. zpráva. Čes. l. V. 242.
Jistota. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 83.
Jistý. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 83. Ten hraje dycky s jistum (vypočítavý). Mor. Čes. l. V. 420.
Jíša, dle Bača, os. jm. Vz předcház. Jan.
1. **Jíti,** jdu. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 72., Dob. Dur. 189. O časov. na Mor. cf. Brt. D. II. 27., 52., 325. O tvarech (šel, šěl, šiel, šal atd.) cf. Gb. ib. 144., 148., 171., 379. Podiž ke mně. Chč. S. 302. Šli **po** něm (= za ním) zástupy. Ev. seit. 12. Mat. 8., 1. (Mnč.). Jde to, jako když hraje. Nov. Př. 647.
2. **Jíti,** jmu. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 51., 55., 112.
Jitřina. Světlá j. — tmavé stodoly. Duf. 242.
Jitřinka = *dennice.* Vz Ott. VII. 300. a.
Jitřiti. O tvarech jatrit cf. Gb. H. ml. I. 105. Slov.
Jitrnice. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 53. Kus plic do jitrnic (podivení)! Tkč.
Jitrnicový. J. honorář = který se platil pozváním na jitrnice místo peněz = nepatrný, žádný. Nár. list. 1895. č. 95. feuill. J. polevka. Její jména, vz Zabíjačka, Ovarový (3. dod.), Jelitnice (3. dod.).
Jitro, *jutro.* O pův. cf. Krok 1894. 97.
Jitrocel, *jitrocíl, jitrocejl, jitrocí, jitroví, celníček.* Vz Čern. Př. 54. Léčení jím vz Vck. Val. I. 155.
Jíva = *kocan, kocanka, koťatnica, bahnír, makyta, salix capraea,* rostl. Brt. D. II. 507.
Jizba m. jistba, ze strlat. stuba, istuba. Gb. H. ml. I. 397. Části j-by mor. Vz Brt. D. II. 435.
Jizbečka, y, f. = *komora.* Slez. NZ. IV. 11.
Jízdecký, J. robota = tažná. NZ. III. 224.
Jízdenka, y, f. = *jízdní lístek,* Fahrbillet, n. Petrl. 13.
Jízdenkový. J. pokladnice, Fahrbilletschalter. Petrl. 20.
Jízební dvéře. Dač. Brt. D. II. 283.
Jizlivka, eumenes, vosa. Vz Ott. VIII. 814.
Jízný = *jízdný.* Gb. H. ml. I. 411.
Jízva, přehlas. z jázva; gt. pl. jízv a jízev. Gb. H. ml. I. 98., 165.
Jizvení, n. J. kůže. Vz KP. VI. 675.
Jízvina. Lišky mají své j-ny (jiezwiny). Kruml. 317. a. Cf. Jezvina.
Jižňan, a, m. = *jižan.* Ml. Hüb. 30.
Jman, a, m. = *man,* Vasall. Pulk. 51. b. a j.; *j* přisuto. — Gb. H. ml. I. 442., 534.
Jmě = *jméno.* O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 171. Ve jmě. Cf. Mus. 1895. 495. To rozdal ve jmě Boha. XV. stol. Mus. fil. 1896. 184.
Jmelí. O pův. cf. Gb. H. ml. 532. J. v lidovém podání. Vz Zbrt. Pov. 158.
Jmění v pl. XV. stol. Čel. Př. m. II. 403. Se všemi jich jměními. XV. stol. Ib. 355.
Jméno. Cf. List. fil. 1895. 84. ‚Ve jméno, ve jmě' často v bibl., lat. in nomine. Vz Mus. 1895. 311. Formule ‚ve jméno' = ve jménu obhajuje Durich. Vz Dob. Dur. 202.—204. Námitky ib. 209. (Dob.). Ač co budete prositi otce mého v mé jméno (doleji: v mé jmě), dá vám. Ev. víd. 86. Joh. 16. 23. (Mnč.). Když se v to uvalí člověk pod jménem služby boží. Chč. S. 256. — **J.** *vlastní.* Původ vlastních jmen. Cf. Mkl. Slav. Personennamen. Wien 1859. — J. Černý. Příspěvky k čes. etymologii lidové. V Praze 1893. str. 24. — Keberle v progr. real. gymn. na Spálené ul. v Praze za rok 1889. a v progr. domažl. za r. 1892. — Kotík. Čes. příjmení. 1894. — **J.** *místní.* Cf. Mkl. Slav. Ortsnamen aus Personennamen und aus Appellativen. Wien 1861. — J. Černý. Příspěvek k čes. etymologii lidové. V Praze. 1893. str. 28. Česká m. jm. podivně na německá přeložená. Vz Čern. Př. 37.—39. Místní jm. složená z osobních jmen a s předložkami *u* a *na.* Vz Jagić. Archiv. XVI. 3., 4. Heft. 450. nn. — **J.** = *osoba.* Třmi jmeny jsúcí jeden slach. Kat. 903. (dle Jedličkova výkladu). Cf. List. fil. 1894. 58.
Jmenopravda, y, f. = hádání z jména. Vz násl.
Jmenopravectí, n. = hádání z jména, Onomatomantie. Sterz. II. 868. Vz předcház.
Jmouti se činiti čeho, inft. k jmouti byl slovesa imperfektního. V Rkk. *co* a inft. slovesa perfektivního. Vz Mus. 1896., 264., List. fil. 1896. 346.
Jmovitý = movitý. J. statek. XV. stol. Čel. Pr. m. II. 79.
Jmu (j'mu) = *jemu.* Snad jmu dna láme uši. Mst. 124.
Jobka, y, f. = *Pepka.* Cf. Jobek. Na Žďársku. Nár. list. 1894. č. 234. odp. feuill.

Jodalkyl, u, m. Vstnk. IV. 19., 14.
Jodán, u, m. = *bramborová kaše.* Jevíčko. Brt. D. II. 475.
Jodbenzoový. J. kyselina. Vstnk. III. 12.
Jodfenyl, u, m. Vstnk. III. 12.
Jodhydrat, u. m., Vstnk. IV. 7.
Jodchlorid, u, m. Vstnk. III. 12., IV. 8.
Jodnatan, u, m. Vstnk. III. 8.
Jodobenzol, u, m. Vstnk. III. 12., IV. 7.
Jododusík, u, m. Vstnk. III. 5.
Jodoformový. Čas. čes. lék. 1888. 52. Dhnl. exc.
Jodolátka, y, f. Věst. IV. 7.
Jodosloučenina, y, f. Věst. III. 12.
Jodosobenzol, u, m. Vstnk. III. 12., IV. 7.
Jodosobenzoový. J. kyselina. Vstnk. III. 12., IV. 7.
Jodosofenyl octový. J. kyselina. Vstnk. IV. 8.
Jodosolátka, y, f. J. kyselina. Vstnk. IV. 7.
Jodososloučenina, y, f. Vstnk. III. 12.
Johana. J-na s dlouhejma nohama (pokřikování)! Na Žďársku. Nár. list. 1894. č. 234. odp. feuill.
Johannides Jiří Frýdecký, nar. asi 1598. Vz Věst. op. 1894. 29. nn.
Jojčat = bědovati, ‚ach, joj, joj'. Val. Brt. D. II. 325.
Jonáš Kar., publicista, † v lednu 1896.
Jordán, a, m., jm. bývalého rybníka u Poděbr. NZ. IV. 100.
Jordánovka, y, f., obec v Turci. Phľd. XII. 156.
Jorgeltník. 1566. L. posíl. II. 31. Přijali sme ho za j-ka a pěšího lidu hejtmanna. Ib. 34.
Josef. J-fe, kam to smetí vezete (pokřikování)? Na Žďársku. Nár. list. 1894. č. 234. odp. feuill. — Odtud: *Jozef, Jozífek, Jozek, Jozka, Jůza, Jouza,* Jůzek, Jůzka, Jůzl; Josek, Jůsek, Joska. Kbrl. Sp. 16. Cf. Kotk. 22. Je-li sv. J-fa v neděli, bude úrodný rok; Je-li na sv. J-fa pěkné počasí, urodí se brambory. Duf. 243. Jak sv. J-fa nezastane led, dělá ho hned. Heršpice. Rous. Dy je na sv. Josefa mraz, to jich bude ešče čtyricet a nésu škodlive; dy něni, to jich je bez počtu a su škodlive; Sv. J. dřeva naštipe a p. Maria zatopi; Na sv. J-fa a Matku boži když je větr z Moravy, je hojně travy, když z Polskej, je hodně zrni. Slez. Nov. Př. 451.
Josek, ska, m., vz předcház. *Josef.*
Joska, y, m., vz předcház. *Josef.*
Jotace. Na Mor. zejména v okolí tišnovském j. vznikla okolo r. 1328. a trvala asi do r. 1405. O j-ci vyskytující se v novočeštině v některých nářečích vz Gb. H. ml. I. 129. J. v Rkk. Vz Mus. 1896. 239., List. fil. 1896. 342.
Jotista, y, m. J-sté = přívrženci Jungmannovi, kteří učili, že se má po *c* psáti vždy *i* a po *s* a *z* jen tehdy *y*, když k tomu analogie vede. Mtc. 1894. 320.
Jouza, y, m., vz předcház. *Josef.*
Jozef, a, m., vz předcház. *Josef.*
Jozek, zka, m., vz předcház. *Josef.*
Jozepus m. Josephus. Vz Gb. H. ml. I. 441.
Jozička, y, f. Naše paní J. Kat. z Žer. 42.
Jozífek, fka, zdrobn. Jozef.
Jozka, y, m., vz předcház. *Josef.*

Jsam m. sám. Mill. 49. — Gb. H. ml. I.
Judák, a, m. = *vymetač kamen, člověk začerněný,* v Podkrnoš. Kotík. 38.
Judin, ina, ino. Pokolenie judino. Ol. z Par. 23. 2. (List. fil. 1895. 272.).
Judrice n. *Judrič,* území při řece Nitře. Phľd. XII. 74., 424.
Juhaňa, ě, f. = *vyhloubenina v cestě,* jáma od kol v cestě vydrcaná. Val. Brt. D. II. 325.
Juchta. Vydělávání juchty. Vz KP. VI. 682. nn.
Julia. Nenaleju-li já, naleje Julia (opakuj rychle). Tkč.
Julius. Odvozeniny vz v Kotk. 23.
Jun. Prostopášný jun. Kká. Puš. 11. J. v Rkk. Cf. Mus. 1896. 255., List. fil. 1896. 333.
Junák = *statný jinoch, hrdina.* Jihoslov. Klř. 94.
Junákov, a, m., jm. lesu v Rožnovsku. Dml. List. 28.
Junec = *miešaný nápoj.* Od miešaného junca skáču! Slov. Phľd. 1893. 701.
Jungmann Jos. Cf. Vlč. Bás. 70. nn.
Jungmannista, y, m. = přívrženec Jungmannův ok. r. 1816.
Junica S. = V. Ziak dle Mus. 1853. 173. a List. fil. 1894. 405.
Junosť. Rolande, o lepá junosti! Kub. Rol. 131.
Junošík, a, m., vz Junoša, Junošek. Phľd. XII. 317.
Junoško = *jinoch.* Slov. Pastr. L. 62.
Junovec, vce, m., hora v Trenčansku. Phľd. XIII. 240.
Jura = *tvarůžek.* Ve šviháčině. Brt. D. II. 520.
Juračka, *Jurajda,* y, *Jurák, Juran,* a, *Juránek,* nka, *Jurášek,* ška, m., vz předcház. Jiří.
Jurata, y, m. = Jiří. V Kosmovi. Mus. 1894. 117.
Jurčík, a, *Jurda,* y, *Jurdan,* a, m., vz předcház. Jiří.
Jureček, čka, *Jurečka,* y, m., vz předcház. Jiří.
Juřejček, čka, *juřejk,* a, m., vz předcház. Jiřička.
Jurek, rka, m., vz předcház. Jiří.
Juren, a, *Juřena,* y, m., vz předcház. Jiří.
Juretína, y, f., obec v Nitransku. Vz Phľd. XII. 156.
Jurgov, a, m., míst. jm. ve Spiši. Phľd. 1894. 61.
Juří, m., vz předcház. Jiří.
Juřica dle Bača, cf. předcház. Jiří. — **J.** = *konopka, konopník* (Opav.), fringilla cannabina, pták. Brt. D. II. 494.
Juříček, čka, m., cf. předcház. Jiří a Jiřička.
Juřičonka, y, f., hospoda ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 8.
Juřík, a, m., cf. předcház. Jiří a Jiřička. — **J.,** vz Jiřička, Vidlák (pták, 3. dod.). — J., u, m. = *sušená homolka.* Ve šviháčině. Brt. D. II. 520.
Jurník, *Jurníkl,* a, *Jursa,* y, m., vz předcház. Jiří.
Jurský. J. útvar má jm. od jurského po-

hoří ve Francii a v Německu. Vz Mtc. 1895. 25. J. oheň = o sv. Jiří dělaný. Phľd. XII. 208.

Jurynek, nka, m., vz předcház. Jiří.

Jus = *již*. V Rohožné. Čes. l. V. 364.

Jůsek, ska, m., vz předcház. Josef.

Justus. Odvozeniny vz v Kotk. 23.

Juvor, a, m., obec v Tekovsku. Phľd. XII. 74., 424.

Juxta rejstřík, Juxtenregister. Sterz. I. 1373.

Jůza, y, *Jůzek,* zka, *Jůzka,* y, *Jůzl,* a, m. vz předcház. Josef.

K.

K *půrodní.* Cf. Gb. H. ml. I. 304. nn. — **K** *se píše* zpravidla literou *k:* mirkev, kamen; jindy a) *c:* comaar, zacona; b) *ch:* pušcha; c) *kk:* bukk; d) *kc:* kclada; e) *ck:* cluneck. Vz ib. 446. — **K** *se mění* a) v *c:* cěna z kêna, rcete m. rъkěte; b) v *ch* (chrt m. krt, kochtat, kochtavý, ochounět, cf. Brt. D. II. 166., 209., 234., 250., vetchnót, ib. 47.), krasta v. chrásta, křástel v. chřástel, strč. katrče nč. chatrč; c) v *g* v dialektech: vyga m. vikev, gaňa m. káně, lygat — polykati; d) v *č;* e) v *h:* v náměst. a příslovc. hde, hdo u Kruml., Zábř., Tišn., Kojet., Brt. D. II. 47., 209., 130., 186. Cf. Gb. ib. 447., 450. V již. Čech. mění se *k* v: *g, h, ch, t, d.* Cf. Dšk. Jihč. I. 29. V nářečí lašském se *k* poněkud aspiruje: khaždý. Brt. D. I. 98. **K** ve chromeckém podřečí na Mor. vz List. fil. 1894. 94. — **K** *cizí* zůstává: rek, kaldoun; dílem jest změněno a) v *ch:* valcha, chvost; b) v *g (h):* regruta, legrace, Gb. H. ml. I. 451., cogr. Tišn., Kruml. Brt. D. II. 186., 209. — **K** *se přisouvá* k *t, ť:* stkvíti se, ctknouti; dial. se říká: kdosik, cosik, tudyk. Gb. ib. 451. Aksenda (Zábř.), tenhlek (Tišn.). Brt. D. II. 130., 186. Jacynkt. Háj. Herb. 184. a. — **K** *se odsouvá* ze *skn, skt, kž, kšč, kšť;* z: kde, kdy atd.; u cizích substant. ukončených v *k,* u adj. v *-ský:* žamberský. Vz Gb. H. ml. I. 452. Vz zaznamenané skupiny. Dopak, depak atd. Kunšt. Brt. D. II. 234. Na Zábř. vypouští se před *k* a *g* a i před jinými souhláskami a tak stává tam prostý dativ na otázku kam: šil Kolhajom. Ib. 287. Na Slov. odpadá mezi *s* a *l* n. *r:* praslo (prasklo), tisly (tiskly), tesno (teskno). Pastr. L. 148. Štíce, Háj. Herb. 234. b. a j., řeč m. křeč. Ib. 7. Král šotský. V. Kal. 260. **K** se přisouvá a odsouvá v již. Čech. Vz Dšk. Jihč. I. 31.

k' = *koruna* (mince). Krok 1894. 113.

-ka. Deminutiva v *-ka* dvojslabičná podržují dílem kořennou slabiku dlouhou: část — částka, váhy — vážky; dílem ji krátí: brána — branka, jáma — jamka; krátká kořenná slabika se dílem nedlouží: noha — nožka; socha — soška; dílem se dlouží: strana — stránka, ves — véska. Ve víceslabičných slovích bývá předposlední dílem zdloužena: besídka, konévka; dílem nedloužena, hlavně je-li slabika předcházející dlouhá: nádobka, a když jsou tam samohlásky *o, i, y:* homolka, punčoška, košilka, kobylka. Gb. H. ml. I. 596. — V příslovcích: semka, henka, včilka. Gb. ib. 452. Přípona patronymik na Dolnobeč. Vz List. fil. 1893. 115. Tato přípona zatlačila starší: -yně, -icě, -cě. List. fil. 1895. 77. Jména míst. v -ka na Slov. vz Phľd. XII. 68.

Ka = *kam.* Ka ho vezou? Dšk. Jihč. I. 23.

Kabacaja, e, f., místo kacabajka. Brn. Brt. D. II. 167.

Kabacoun, u, m. = *obnosek,* Kappzaum. Sterz. II. 17. a.

Kabáč. Phľd. XII. 198.

Kabačka, y, f. = *lepký rozmarýn,* galium aparine, rostl. Brt. D. II. 503.

Kabaňa, *kabanica* = *kabát.* Ve vých. Slov. NZ. III. 404. Blahoslavený človék, který prepil, čo mal kolvek; spí bezpečne na lavici v otrhanej kabanici (o opilci). Slov. Zátur.

Kabát. *Kabátec* v XV. a XVI. stol. byl šat pouze popásní (šel až po pás), *kabát* kryl sotva boky a přiléhal k tělu (je otcem naší vesty); sukně mužská dosahovala až po kolena. Vz Wtr. Krj. I. 28., 29., 68., 125., 144., 146., 303., 402., 430. Ženský kabátek v XVI. stol. Cf. Ib. 402. *Kabátek* = *kordulka* z aksamítu často i z damašku se dvěma špičkami při předním výstřihu. Mor. a slov. NZ. III. 429. cf. Bluza (3. dod.), Brt. D. II. 464. — *Kabátek* = houba. Vz Špička (3. dod.). — **K.** = jm. *řezení.* Vz NZ. III. 511.

Kabátnický. K. řemeslo (cech). Wtr. Krj. I. 145.

Kabátničie řemeslo. Arch. XIV. 458. Cf. předcház.

Kabátník, a, m. = *kdo šije kabáty* (nové). Wtr. Krj. I. 145., Arch. XIV. 441. — **K.** K bojování zemany oděné zbrojí a jiného lidu k-ků popouzeli, ad pugnas clientes armatos et rusticos togatos incitabant (kteří bojovali v obyč. oděvu, zbrojí neoděni). Břez. Font. V. 427. — **K.** *Mart.* † 1503. Cf. Vlč. Lit. 250.

Kabeľatět se = *krabatěti se.* Brt. D. II. 325.

Kabelka, y, f. K. na psaní, Couvert. Brt. D. II. 512. — **K.** = *kukla, kabřinec* = malý okrouhlý přístřešek vyčnívající přes temeno lomenice z hřebene střechy. Ott. VIII. 8. a. — K-ky, trať ve Frýdecku. Vést. op. 1893. 8.

Kabelogramm, u, m. = telegramm po kabelu zaslaný. Nár. list. 1893. č. 263.

Kabič z něm. Kawitsche a to z ital. caviccio. Gb. H. ml. I. 431.

Kabich, u, m. = žen. kabátek. Zábř. Brt. D. II. 465.

Kabiti se = *mračiti se.* Kotk. 70.

Kabrhel, a, m. = Gabriel. Dšk. Jihč. I. 8.

Kabřinec, *kapřinec*. Cf. Kabelka (3. dod.). O pův. cf. také Čern. Př. 49.

Kabza, y, f. = *kapsa*. Chod. Gb. H. ml. I. 327.

Kacabajka. Cf. Bluza (3. dod.), Brt. D. II. 461.

Kácati se = *ve vodě se šplíchati*. Kotk. 63.

Kácet co = *rušiti*. Svadba se kácí. Brt. D. II. 3:5.

Kacíř, sadducaeus. Dob. Dur. 110.

Kača = *tlusté střevo vepřové*, kateřina. Brt. D. II. 325.

Káča, strč. Káče (přehlasov.); na Chodsku posud Káče. Gb. H. ml. I. 94., 108. O strč. skloň. vz Gb. Km. -a. 23. — **K.** = *vadivá ženská*. Je-li v domě K., není až v devátém domě potřeba psa. Heršpice. Rous. — **K.** = *naťuknuté vejce,* když jimi na zelený čtvrtek ťukají. NZ. II. 603. — **K.** = *straka* (místy na Mor.). Mtc. 1893. 302. — **K.** = *čes. tanec* u Nymburka. Vz NZ. III. 505.

Káčena = *tmavé vězení* s tvrdým lůžkem, kde vězňové dostávají jen chléb a vodu. Nár. list. 1894. č. 313.

Kačení mýdlo, rostl. Vz Žabí oči (3. dod.). Snědl k. zadek; K. trepka (tlachal). Nov. Př. 614.

Kačer. Mlácení kačera cepem. Vck. Val. I. 92. — **K.** K-ry dělati = házeti ploským kamenem o vodní hladinu. Brt. D. II. 325. Cf. Babka, Mistička. — **K.** = část tkadlcov. stavu, na níž leží stavidlo (prsník). Brt. D. II. 454.

Káčerek, rku, m. K. dolní n. zděř u vozu. Brt. D. II. 445.

Kačerský tanec. Cf. Kačerový, Phľd. 1896. 121.

Kačírovati = úprkem uháněti. U Žleb. NZ. II. 695.

Káčka, *kečka* = *kštice*. Slov. Phľd. III. 399.

Kačkati, vz Kačkovati.

Kačna m. *kašna*. Dšk. Jihč. I. 44.

Káď. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 26.

Kadema = *kady*. Brt. D. II. 176.

Kadeřavý. K. muzika nástrojová. XVI. stol. Wtr. Živ. c. 833.

Kadeřovna, y, f., Barbierstube, f. Us.

Kadidlník, u, m. = *planá šalvěj*, gallictrum. 1440. List. fil. 1893. 394.

Kadilnice m. kadidlnice. Gb. H. ml. I. 410.

Kadinka oprav v: kádinka. Vstnk. IV. 54.

Kaditi, kazen, nč. kaděn. Gb. H. ml. I. 401. — **K.** = *páliti*. K. uhlí, milíř. Zábř. Brt. D. II. 325. — **K.** Tam nikdy nekadilo (z kamen se *nekouřilo*). Phľd. 1896. 68.

Kadlec = čes. tanec v Borovnici u Chocně. Vz NZ. II. 666., Tanec čes. (3. dod.).

Kadlík, a, m. místo Karlík. Gb. H. ml. I. 351.

Kadlinský Felix. Vz Mus. 1895. 320.

Kadlub = *husí trup* bez křídel a krku. — **K.** = *prsa,* Brustkorb, m. Udeřil ho na k. Laš. Brt. D. II. 325.

Kadrlaka = *kropáčky*, primula off., rost. Brt. D. II. 506.

Kaducita = *odúmrť*. Čel. Pr. m. I. 756.

Kadym = *kady*. Kunšt. Brt. D. II. 240.

Kadzillo, a, n. = *kadidlo*. Slov. Mtc. 1894. 102.

Kafé má u Litovle tvar: kafét, kaféto. Brt. D. II. 115. Cf. násl. Kafej.

Kafej, e, m. = *káva*. Slez. Brt.

Kafiště, ě, n. = *místo*, kde se káva pívá. — **K.** = *káva*. Světz. 1895. 546. a.

Kafovati = *kávu jísti*. Světz. 1893. 31.

Kafr z střhněm. gaffer, lat. camphora. Mkl.

Kaftan = sukně všelijaké délky zapínaná i zdobená petlicemi, tkanicemi přes prsa věšenými nebo knoflíky. XV. stol. Wtr. Krj. I. 137. K. = chodicí sukně o úzkém límci a křídlech z předu překládaných nebo knoflíky a petlicemi spínaných, Wappenrock. Wtr. Krj. I. 332., 352., 444.

Kahánek. Pláč majíc na k-nku. Světz. 1893. 510. a.

Kahrňať = *pokašlávati*. Phľd. 1896. 95.

Kachekticky. Nemocný byl k. vysílen (kachektisch). Schb. Nád. 20.

Kachňák, a, m. = *pes na kachny*, **Barbet,** m. Sterz. I. 591.

Kachní, Enten-. Má k. žaludek (vše snese). Us. Nár. list. 1894. č. 149. odp. feuill., Sml. VII. 37.

Kajhan, a, m. = *husa*. Žďár. Brt. D. II. 325.

Kajša, e, f. = *chyše*. K. s rozsáhlým pozemkem. Světz. 1895. 7.

Kajta, y, m. = Kajetán. ČT. Tkč.

-kak: dneskak, henkak. Gb. H. ml. I. 452.

Kak = *jakkoli*. Kak bě přić přěd sě pomienil. AlxV. 2220.

Kakati. Budu ho trestati, až bude k. Bl. Gr. 222.

Kako. Ev. seit. 146. b., List. fil. 1895. 94.

Kakosť, geranium. Cf. Ott. X. 49.

Kakozil. Jeho úmysl byl lepší nežli některých k-lův (kazičů řeči?). Bl. Gr. 117.

Kakraporte, vz Kakraholt. Dšk. Jihč. I. 40.

Kalabusovati = *klábositi*. Jevíč. Brt. D. II. 325.

Kalafunda, y, f., *d* vsuto. Dšk. Jihč. I. 16.

Kalamenová, é, f., obec v Liptovsku. Phľd. XII. 68., 156.

Kalamin. Cf. Ott. XI. 95.

Kalan, a, m., vz Vydra (3. dod.).

Kalander z: charadrius. List. fil. 1893. 466.

Kalap z maďar. NZ. III. 400.

Kalapače, pl., m. = kaménky k hraní. Kyjov. Brt. D. II. 325.

Kalastá, é, f. = dolina v Hontě. Phľd. XII. 250.

Kalatovať = hýřiti. Slov. Zátur.

Kaľavný. K-vnou vec každý vezme sebe najradšej. Phľd. XII. 687. (XIII. 595., XIV. 720.).

Kalcinovka, y, f. = *žíhací pec,* Calcinierofen, m. Sterz. I. 585. b.

Kalcovna, y, f. = *tkadlcovna* (řemeslo). Dšk. Jihč. I. 20.

Kalec, lce, m. = *tkadlec, d* odsuto. Dšk. Jihč. I. 16.

Kalefaktuna, y, f. = příspěvek na topení školy o vánoc. a o sv. Jiří. Vz Hrš. Nách. I. 411.

Kalemba, y, m. = *tlachal*. Záp. Mor. Brt. D. II. 325.

Kalenda, y, f. Za děvčaty na k-du choditi

(na táčky, na zálety). Nár. list, 1894. č. 99. odp. feuill. Na Žďársku. — Vykl. Svat. 5.

Kalendář. K. kabinetní, nástěnný, podložkový, salonní, útržkový. Nár. list. 1895. č. 334. Prostonárodní k-ře mor. Vz Brt. Mor. lid. 1892. Rozdíl mezi k-řem. a minucí. Vz Pal. v Mus. 1829., Mtc. 1895. 235., Minuce.

Kalendářnictví, n., Kalenderei. Sterz. II. 6.

Kalhotový. K. moda. Wtr. Krj. I. 476.

Kalhoty zavedeny teprve v XVI. stol., kryly nohu po kolena; dříve byly *nohavice* a ty kryly celou nohu až ku kotníkům. Cf. Nohavice, Wtr. Krj. I. 159., 473. Popis mor. kalhot. Vz Brt. D. II. 467. K. pytlaté, duté. Vz Pytlatý, Dutý; tažené, vz Tažený.

Kalianov, a, m., ostrov v Nitře. Phľd. XII. 156.

Kaliant = *galihot, kalhot.* XVI. stol. Wtr. Krj. I. 473.

Kaličiti, Phľd. 1895. 32.

Kalihotní = *kalhotní.* Hosen-. K. kapsa. Wtr. St. nov. 9.

Kalihoty, vz Stehenní (3. dod.).

Kalich, sthněm. chalih, lat. calix. Gb. H. ml. I. 462. Hádání z k-chu. Vz Zbrt. Pov. 78. Rukávce vyšité na kalich. Čes. l. V. 226.

Kalík, a, m. = člověk i zvíře na úmor. Laš. Brt. D. II. 325.

Kalika, y, m. a f. = *mrzák.* Keby ja nobol k., ja by som robil. Phľd. 1894. 735. (1892. 166.).

Kalinov, a, m., poloha v Poděbr. NZ. III. 520.

Kalíšek, šku, m. K. na vejce, Eierbecher, m. Jeř.

Kaliti. Od slunečné vzpály tak se onen piesek kalí (rozpaluje, suší). AlxV. 2178. Sv. Augustin **ve** krvi se kalí řka. Chč. S. 168.

Kaliumhydrochinon, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 22.

Kaliumhydrochinonmethylether, u, m., Vstnk. IV. 22.

Kaliumsalicylaldehyd, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 22.

Kaliumstearad, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 18.

Kalkulatura, y, f., Calculatur, f. Sterz. I. 586. a.

Kallub m. kadlub. U Mikušova. Phľd. 1895. 120.

Kalníky, dle Dolany, potok a mě. na Slov. Phld. XII. 178.

Kalojer, a, m. = *řecký kněz.* Mus. 1894. 525.

Kalokeř. Vz Ott. VIII. 565.

Kalorimetr, u, m. = *měřítko tepla.* Vstnk. III. 332.

Kalorimetrický. K. veličina. Vstnk. III. 54.

Kalorimetrie, e, f. = *měření tepla.* Živočišná k. Vstnk. III. 332.

Kalorimotor, u, m., z lat. = zinková a měděná deska, mezi něž vloženo jest kus sukna a prouťoví a vše navinuto na dřevěný váleček (k způsobování elektrických proudů). Vz KP. VIII. 48.

Kalósek, ska, m., vz Sýček (3. dod.).

Kaloun, u, m., fr. galon stuha. Gb. H. ml. I. 397.

Kalour. Čepce dlouhými kaloury přivázané. NZ. III. 44.

Kalousek, vz Sejček (3. dod.).

Kalšice, e, f., jm. louky. Arch. XIV. 239.

Kalupád, u, m., vz Tanec čes. (3. dod.).

Kalus, a, m., vz Sejček (3. dod.).

Kalužné, ého, n., les ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 8.

Kalužný Vrch, hora ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 8.

Kalvinovati koho = říkati, že jest Kalvin. Wtr. Živ. c. I. 311.

Kalvoda, y, m. = Kalivoda. Gb. H. ml. I. 228., Kbrl. Dmžl. 22.

Kalý. Holubinka kalá (hezky vyšívaná). NZ. IV. 177. — **K.** = *zakalený.* Laš. Brt. D. II. 325.

Kam. Mnozí užívají *kde* m. *kam* (kde půjdeš m. kam) a řekne-li někdo: Kam půjdeš, odpovídají nevážně: K Kamkovi. Bl. Gr. 156.

Kamarád, a, m., z něm. Kamerad. Gb. H. ml. I. 286.

Kamarajový = *kaumarový.* K. sukně. Krok 1889.

Kamarátstvo, a, n. K vóli k-stvu sa mnich oženil. Slov. Zátur.

Kam čo. To tečie kam čo (u neživotných a neosobných; u osobných: Rozběhli se kam ktorý). Phľd. 1894. 550.

Kamednej m. kamenný. Žďár. Brt. D. II. 248.

Kamejčky od kamýk. Vz List. fil. 1896. 157.

Kamelor z něm. Kameelhaar. Čern. Př. 670.

Kámen. K. v lidovém podání. Vz Zbrt. Pov. 41., 158. Pěstí kámen neroztlučeš; K. by se byl na něm ustrnul (tolik zkusil); Je mlčenlivý jako k. v studni. Nár. list. 1894. č. 182. odp. feuill. Hoď k. do vody (zabudni na to); Kameň dujú (tajnou radu vedú). Phľd. 1894. 195., 441. Měkka voda tvrdy kameň ohloda; Lepši je kameň nechať ležeť a vodu běžeť. Slez. Nov. Př. 128., 275. K. snadno vyhodíš, ale trefíš-li, kam míříš? Šml. VII. 164. To všicko jedno: kamenem o hlavu alebo hlavu o k. Šariš. Phľd. 1895. 378. Mnohý k. tepruv s cesty svrže urazí se oň. Tov. (Vlč. Lit. 215.). — **K.** = *nemoc.* Léčení k-ne na Slov. Vz Phľd. XII. 565., Mtc. XVIII. 215. — **K.** *modrý,* míst. jm. podle maďar.; ľud jej zove Hradom. Phľd. XII. 75.

Kameňák, u, m. = *druh hřibu* (hlavička černá, okolek pod ní červený). Brt. D. II. 511.

Kameňanky, druh tvrdých hrušek, cf. Chleboranky (3. dod.). Brušp. Hledíková.

Kamencová, é, f., trať ve Frýdecku. Věst. opav. 1894. č. 4. 20.

Kamenec, nce, m., potok ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 8.

Kamenečnictví, n. = *jirchářství,* Alaungerberei, f. Sterz. I. 119.

Kamének, vz Bramor (3. dod.). — **K.** (Mik. Albert z Kaménka či Kamének), spis. v XVI. a XVII. stol. Mus. 1896. 126.

Kameněný. NZ. IV. 391.

Kamení. Když je tolik k. na cestě, člověk někdy zakopne. Světz. 1895. 171. a.

Kamenice, e, f., mellilotum rubeum, rostl. 1440. List. fil. 1893. 395. — **K.** = *vyzděný*

přístěnek či komora v chalupě na mléko a p. Ve vých. Čech. Ott. VIII. 8. a., Brt. D. II. 433. Cf. Žděnice. — **K.** = *kamení.* Některé sto vozů k. na ten stav navezli. 1566. L. posíl. II. 79.

Kameníček, čka, m., vz Kulík (3. dod.).

Kamenitý = les, potok a trať ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 8.

Kamenník, a, m., vyslovuje se místy kameník. Gb. H. ml. I. 374. — **K.** = *liluška, kyris, kyriska, linduška,* pták. U Sloupu. Brt. D. II. 498.

Kamenný. K. nástroje (staré) v Čech. a na Mor. Vz NZ. III. 276. nn. O mladší době k-né v Čech. vz ib. 358. nn.

Kames m. kams. Bl. Gr. 265. Cf. Kamos (3. dod.).

Kameha, y, f. = hedvábná látka. XV. stol. Wtr. Krj. I. 116., Arch. XIII. 85.

Kamij v dod. oprav v Kamy. Flš.

Kamík v dod., lépe: Kamýk.

Kamillový. K. thé z: chamomilla. List. fil. 1893. 465., Čern. Př. 60.

Kamlotka, y, f. = druh ženské sukně; pro neděli a svátky z lepší látky. Slez. Věst. opav. 1894. č. 4., 9. Cf. Mezulánka.

Kamna z lat. caminus. Mtz. 192. Části kamen mor. Vz Brt. D. II. 435.

Kamos = kams. Bl. Gr. 265.

Kamp, u, m., vz Kampování, Ott. VIII. 1. b.

Kampna. Mst. 5. (Gb. H. ml. I. 108.)

Kampování = vsazování trámů na ozub, aby se nepošinovaly. Ott. VIII. 1. b.

Kamýšek, šku, m., vz Bramor (3. dod.).

Kamzičník, u, m., doronicum, rostl Vz Ott. VII. 862.

Kamzík, a, m., jm. holubí. Nár. list. 1894. č. 86. odp.

Kan = *kam.* Šb. D. 17. (domažl.).

Káňa = *každý větší dravec.* V Dol. Rakousku. Mtc. XVIII. 243. Vz Káně.

Kanafas bavlněný a lněný. Lizn. *K., kanavač, kanavaz, ganavaz, kanebacz, kanabáč,* pův. látka konopná, potom také míchaná z bavlny a lnu i z hedvábí. Wtr. Krj. I. 365.

Kanárek. K. v chlévku = *prase.* Nár. list. 1894. č. 149. odp. feuill. — **K.** *lesní,* vz Sykavka (3. dod.). — **K.** *polní, krdlíček,* serinus hortulanus. Brt. D. II. 496.

Kanele, z něm. Aj kňaz na kancli (kázání) sa pomýli; Shodil ho z kancla (na kázání provolati). Slov. Nov. Př. 287., 651.

Kanceíř, e, m. = *kantnýř.* Brt. D. II. 326.

Kaňčka, *kančka* m. *tkanička.* Chod. a v severových. Čech. Vz Gb. H. ml. I. 228., NZ. IV. 408.

Kandelit, u, m. = kanellské uhlí, Cänellkohle, f. Sterz. I. 588. b.

Kandidat. K-ti vypovídají se z Čekánova přes Psáry do Chleba. NZ. III. 230.

Kandík, rostl. Vz Ott. VIII. 737. b.

Kandrasovat, *kandrasit* (sa) = *dříti se.* Val. Brt. D. II. 326.

Kanduch, u, m., vz Župan (3. dod.).

Kanduš. Sá. Kř. u Pot. 87.

Kandúšek, šku, m., vz Župan (3. dod.).

Kaně, pl., f. = *husté sliny.* Záp. Mor. Brt. D. II. 326.

Káně. Také *gáňa, káňa, kanúr, kršiak,* buteo vulg. Místy na Mor. Mtc. 1893. 301. Káně vůbec větší dravec ptačí. Ib. 301. Cf. Káňa.

Kanevačový. K. kabát. Wtr. Krj. I. 482. Cf. Kanafas (3. dod.).

Kaňhanice = kaňhanina. Sterz. I. 1072.

Kanis tvoja mater (starootcovská kliatba). Slov. Phľd. 1896. 239.

Kanka, y, f., jm. býv. rybníka u Poděbr. Vz NZ. IV. 100.

Kánka, y, f. = *ozdoba ze zrcátek a skleněných perel nad čelem nevěstiným.* NZ. III. 429. Cf. Gánka, Pantlík (3. dod.).

Kanonika. Přímluva (předmluva) v první k-ku sv. Petra (řeholi). Bl. Gr. 102.

Kanoť, ě, f. = *krapka.* Jevíčko. Brt. D. II. 326.

Kanovnice, e, f., Canonissin, f. Sterz. I. 589. a. — **K.,** jm. potoka. Cf. Černovka (3. dod.).

Kantárik, vz Kantar. Phľd. 1894. 509.

Kantiř, e, m. = *kantnýř.* Brt. D. II. 326.

Kantry, vz Kvatembr (3. dod.).

Kanúr, a, m., hora ve vých. Mor. Mtc. 1896. 22.

Kaňúr, a, m., vz předcház. Káně.

Kanutka, y, f. = *kapka.* U Hranic na Mor. Glos.

Kanůvky. Na K-kách = míst. jm. na Poděbr. 1743. NZ. III. 408.

Kapacita elektrická = schopnosť těles, aby se určitým množstvím elektřiny nabila. KP. VIII. 47.

Kapalec. Cf. Wtr. Krj. I. 235., 595.

Kapalica = *rantoš* (3. dod.).

Kapalka, y, f., vz Syviočka (3. dod.).

Kapalnotekutina. Žtk. 29. (3. vyd.).

Kapaný. K. voda = *dešťová.* ČT. Tkč.

Kaparejr, a, m. = *kaparal.* Wtr. St. Pr. 146.

Kapati. Sněh kape = *hyne, tratí se, taje.* Phľd. 1894. 375. — **odkud.** Kap mi **z** očí (= hybaj). Ib. Cf. Odkapati, Pokapati (3. dod.). Kapte, baby, **ode** dveří (jděte). Brt. D. II. 326. — **jak.** Ten člověk **z** očí kape = hyne úbytěmi. Ib.

Kapavčitý. K. nitky v moči. Ott. X. 297.

Kapavka, y, f., Tripper, m. Vz Ott. X. 297.

Kapce, *kopice, kopica.* V Oravě, Liptově, v Gemeri a j. Phľd. 1893. 696., NZ. III. 45. Vz Botoše.

Kápě a kukly v XV. stol. Vz Wtr. Krj. I. 131. nn., 452., 569. K. akadem. (sutana). Ib. 569.

Kapeluh. Ve Spiši. Phľd. 1893. 433.

Kapitál. Daň z k-lu (od r. 1784). NZ. III. 219. — **K.** = v knihařství proužek pergamenu n. kousek stuhy na hřbetě knihy nahoře a dole přilepený. Dhnl. exc.

Kapka. Mala k. tvrdy kameň vrta. Slez. Nov. Př. 128.

Kaplan = *čes. tanec* u Nimburka. Vz NZ. III. 508.

Kaplanka = obydlí kaplanovo. 1622. Kutn. šk. 160.

Kaplanská, vz Tanec čes. (3. dod.).

Kaple. O strč. skloň. vz Gb. Km. -a. 11.

Kapléř m. skapléř. Gb. H. ml. I. 514.

Kapnomantie, e, f., řec. = *hádání z kouře, z ohně.* Cf. Zbrt. Pov. 98.

Kapok, rostl. Cf. Ott. VIII. 714. b.
Kapoun. I pro umučeného k-na (výraz podivu)! Tkč.
Kappacism-us, u, m. = špatné vyslovování hlásky *k*. Ott. VIII. 315.
Kapr m. karp z lat. carpio. Cf. Gb. H. ml. I. 543.
Kapra m. krápa (krůpěj). Dšk. Jihč. I. 48. (přesmyk.), Brt. D. II. 326.
Kapradí v. papradí. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 33. K., papraď, paprádka, paprádko, papratina, paprúdzje (uh.), peračina (val., uh.), peračka, čertovo žebro n. peří, páví peří, aspidium felix. Brt. D. II. 500.
Kaprál = čes. tanec. Vz NZ. III. 442.
Kapsa. Nedal oči do kapsy (pozoroval). Šml. I. 184. Byl kapsou chuďas (neměl peněz). Wtr. St. Pr. 179. Vždy měl strach o kapsu (že bude musit platiti). Světz. 1895. 15. K. dobry pratel, ale hlupy radce. Slez. Nov. Př. 171.
Kapsoch, a, m., potok ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 8.
Kapsovati koho = kapsy mu prohledávati. Kld. III. 234.
Kaptur = *karkule*. U Pusté a Vel. Polomě ve Slez. Věst. opav. 1893. 5., 1894. č. 4., 8. Cf. Čapka, Brt. D. II. 465., NZ. IV. 314.
Kaptůrek, rku, m., zdrobn. kaptur. Křestní k. (na hlavu dítěte). Slez. Věst. opav. 1894. č. 4., 10.
Kapucínek, oryctes. Vz Ott. VIII. 314.
Kapucínský. K. prášek = sobolový, sabadilla. Mtc. 1894. 337.
Kapusta, z lat. composita. Mkl., Gb. H. ml. I. 445. Nech sa vám lúbi k-stu s hlúby. Phľd. XII. 697. Nebude tam jesť zelenej kapusty (do jasene tam nevydrží). Slov. Phľd. 1894. 373. K., cf. Zajačí (3. dod.).
Kapustnice. Mohol by ho na velký piatok v k-ci zesť (o hubeném). Phľd. 1894. 373.
Kapustník, druh koláče. Phľd. XII. 709.
Kaputoš, e, m. = kapelník? Bylo tam mnoho k-šov. NZ. IV. 508., Phľd. 1895. 461.
Kar po pohřbu na Slov. Vz Phľd. 1895. 25. nn. Bodaj ti psi po kare (pohřbu) trúbili! Slov. Nov. Př. 621.
Kára. Nak mu psi na kare hudú (kola vrzají). Phľd. 1894. 744. — **K.,** vz násled. Karel.
Karabáčník, a, m. = *dráb*. NZ. III. 516.
Karabina od konce XVI. stol. obyč. rejtharka zvaná. Wtr. Krj. I. 625. — **K.** = *veliký bič pastýřský, tatar*. Třebíč. Brt. D. II. 326.
Karafiat. Švarný jako k. Nár. list. 1894. č. 169. odp. feuill. Na Zlín. *pyšnica*. Brt. D. II. 507.
Karafilatový = karafiatový. K. věnec. Wtr. St. nov. 13.
Karak = *kterak*. Chod. Gb. H. ml. I. 148.
Karakter. Dám ti přes k. (facku). V mluvě praž. Pepíků. Herm. Bod. Praž. 39.
Karal, a, m., vz násl. Karel.
Karas, a, m., vz násl. Karel. — **K.** = malý chlapec. Kotk. 43.
Karásek, ska, m., vz násl. Karel. — **K.** = malý chlapec. Kotk. 43.
Karát, a, m., vz násl. Karel.

Kárati. Kař řečí. 1504. Vlč. Lit. 257. — **jak.** Kára ho, leda by čert za zle nemal. Slov. Nov. Př. 618.
Kařátka, clavaria coralloides, Händling, v bot. Sterz. I. 1192. b.
Karba, y, m., vz násl. Karel.
Karbal = *malý košík*. Phľd. 1893. 625.
Karbamat, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 9.
Karbel = *košík*, z Körbel. Phľd. 1895. 483.
Karbinec, nce, m., vz Stříly (3. dod.), rostl.
Karblovat = *zamlšet*. Dšk. Jihč. I. 7.
Karbolglycerin, u, m., prostředek desinfekční. Dhnl.
Karbona včelařů (pokladnice). Mtc. 1895. 145.
Karcinom. Implantace k-mu. Napsal dr. Václ Kopfstein. V Praze. 1893.
Karcinomatosní. K. buňka. Vstnk. II. 571.
Karda, y, m. Cf. násl. Karel.
Kardiopatholog, a, m., řec. = léčitel chorob srdečních. Vstnk. III. 412., 474.
Kardiopulmonalní. K. šelest, theorie. Vstnk. III. 417., 471., 475.
Kardyan kláštera. Arch. XIII. 101.
Karel, Odtud: *Karlík, Karlíček, Karlec, Karlach, Karlas, Karlovic, Kareš, Kára, Karda* i *Carda?, Karal, Karas, Karásek, Karát, Karous, Karousek,* Karba?, Karhan?, Karvánek? Kbrl. Sp. 16. (11.). Cf. Kotk. 23. Karel do pekla zajel na bílém koni, čert ho tam honí. Brušp. Hledíková. — *K. IV.* Cf. Vlč. Lit. 32., 46.
Kareš, e, m., vz předcház. Karel.
Kareta = *kočár s truhlami*. 1672. Věst. op. 1892. 10.
Karhan, a, m., vz předcház. Karel. — **K.,** u, m. = *veliký hrnec*. — **K.,** *karhel*, a, m. = *usmrkanec*. Kotk. 49.
Karhátek, tku, m. = *bršlica, bršol* (3. dod.).
Karhati = *smrkati*. Kotk. 49.
Karhel, vz Karhan (3. dod.).
Karička (= krůžok) na spodnom konci vretena. V Honte. Phľd. 1894. 310.
Kark = *krk*. Ve Spiši. Phľd. 1893. 431.
Karkule, vz násl.
Karkulka. Slezské karkule = čepečky bílé, letní. Vz Věstn. opav. 1894. č. 4., 8., 1893. 4. Cf. Wtr. Krj. I. 384.
Karlach, a, m., vz předcház. Karel.
Karlas, a, m., vz předcház. Karel.
Karlec. Vz předcház. Karel.
Karlíček. Vz předcház. Karel.
Karlík. Vz předcház. Karel. — **K.** *Hugo Jan*, † 16./5. 1894., převor řádu praemonstr. v Teplé, býv. gymn. prof.
Karlová, é, f., obec v Turci. Vz Phľd. XII. 156.
Karlovec, vce, m., dvůr ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 8.
Karlovic, e, m., vz předcház. Karel.
Karlův. Karlova brána v Praze = *bruská*. Nár. list. 1895. č. 314. feuill.
Karmaš = *veselí*. Kat. z Žer. II. 25. Maly k., veľky hlad. Slez. Nov. Př. 142.
Karmašovati. (Ač jsme churavi), předce se karmašujeme a veseli jsme. Cf. Karmaš. Kat. z Žer. I. 123.
Karmazin = *červená látka hedrábná*. NZ.

IV. 307., Wtr. Krj. I. 365. Cervený ako k. Slov. Nov. Př. 606.
Karneta. Kat. z Žer. 174.
Kárník, a, m. = *kůň*. 1532. NZ. III. 103.
Karnyfel, fla, m., vz Karnifl. Wtr. St. nov. 176.
Karotka, y, f. = karetka, karta. Phľd. 1896. 296.
Karous, a, m., vz předcház. Karel.
Karoušek, ška, m., vz předcház. Karel.
Kârovat. Dobré by bylo bývalo k. Prachov (minouti). Phľd. 1893. 617.
Karpaty, ze slov. Hrebaty. NZ. III. 164.
Karta = *list knihy*. Prevracel karty. Phľd. XII. 290., 596.
Kartit komu co = *haněti*. Jevíčko. Brt. D. II. 326.
Kartka, y, f. = korrespondenční lístek. Mor.
Kartoun, z něm. dial. Kartun v. Kattun. Gb. H. ml. I. 393.
Kartouzská brána v Praze na Oujezdě. 1562. Wtr. St. Pr. 145., Čel. Pr. m. I. 431.
Kartúnky = šatky pre starejších (při svatbách). Phľd. 1895. 654.
Kartus, u, m. = *kuklík*, geum urbanum, rostl. Vck. Val. I. 155.
Karty. Hra v karty. Kartu snímati, abheben. *Oko*, point. Vyhazovati: *mítati*, *býti na mítce, míti mítku*, *vymítati*. *Chaba* = talon. *Rác* = adout. *Racovat* = atoutovati. Brt. D. II. 326.
Karulesy, hory v Gemeri. Phľd. XII. 424.
Karvakrol, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 9.
Karvánek, nka, m., vz předcház. Karel.
Karyton. K-na honiti (zábava; skákati s lavic, se stolů žertujíce). Vz Zbrt. Tan. 267.
Karyzie, druh hrubého sukna. Wtr. Krj. I. 116., 365. Cf. Lindyš.
Kasace = zastaveníčko, hrálo se nevěstě, staré svatbí, družičce, smluvčímu a ženichovi, byl-li z též vsi. V Českobrod., Bolesl. a j. Vykl. Svat. 25.
Kasač (lodních plachet), Aufgeier, m. Sterz. I. 273.
Kasalka, y, f. Poboční k., Dämpfgürtel, m. Sterz. I. 641.
Kasanka, také *ľetnice, ľeknice*. Brt. D. II. 464.
Kasát, a, m. = *lenoch, pobuda*. Chodí k-tem (nemá co dělat). Han. Brt. D. II. 326,
Kasati. Jiné kaše a sám se pihlá (piplá). Bl. Gr. 296. Opiš sem, co je chybně položeno ku: *Kašiti* (VII. 1289.). Cf. Pihlati, Jagić. Arch. XVI. 3. 4. Heft.
Kásflekl, u, m. = *koláč tvarohem pobaraný*. Phľd. 1895. 79.
Kašivo, a, n., jídlo. Slez. NZ. IV. 498.
Kasnárit. Phľd. 1893. 707.
Kasoun, u, m., Geitau, v lod. Sterz. I. 1040.
Kasran, a, m. = zbabělec? To bol ňákej k. Němec. U Dmžl. Světz. 1894. 351.
Kassonada, y, f. = *farin, písek cukrový*, Cassonade, f. Sterz. I. 594.
Kastrol, a, m. = pastor při hře míčem na pastora = od kozy míčem uhozený dříve, než doběhl cíle (mety). Tkč.
Kasuistický, kasuistisch. K. předpis. Dhnl. exc.
Kaša. Na kašu = taneční zábava při svatbě Vz Phľd. 1895. 590., Kaše.
Kašař, e, m. = *opichovač pohanky* (prodává ji). Mor. NZ. III. 228.
Kašařství, n. = *opichování pohanky*. Vz NZ. III. 224. nn.
Kaše. O pův. cf. Jagić. Arch. XVI. 3. 4. Heft. Kaša s mliekom — to Slovákom; Ten volačo viac vie ako len kašu dúchať (chlieb jiesť). Slov. Nov. Př. 301., 523. Kedy oheň horí, vtedy kašu varia. Phľd. 1894. 194. Zle té kaši, která na cizí mléko čeká. Šml. VII. 167. Nebude viac kašu dúchať (= zemřel). Papejte kaši, papejte kaši (mlácení v pěti). Tkč. — **K.** = *opíchaná pohanka*. Mor. Vz NZ. III. 224. nn.
Kašel. Léčení kašle. Vz Mtc. 1894. 109. Na Val. Vz Vck. Val. I. 132.
Kašička, y, f., vz Žabí oči (3. dod.).
Kašiti v 2. dod. (VII. 1289.) oprav v Kasati a citat tam polož.
Kaška. Biela k. = *bezový květ*. Phľd. 1893. 129.
Kašket, han. kaškýt. Brt. D. II. 468.
Kašlice, hermannia. Vz Ott. XI. 184.
Kašna m. kaštna z Kasten. Gb. H. ml. I. 397.
Kašový mlýnec = na pohankovou kaši. Vz Kaše (dod.). NZ. III. 224.
Kašpar. Odvozeniny vz v Kotk. 23.
Kašperlík, a, m., historik. Pras. Těš. 5.
Kaštan, a, m., jm. holubí. Tkč.
Kaštanář, e, m. Světz. 1894. č. 52.
Kaštelan, a, m. = *župan*. Pras. Těš. 28.
Kaštelanie = *župa*. Pras. Těš. 28.
Kaštry = lúka vo Zvolene. Vz Phľd. XII. 424.
Kat. Oděv katů. Vz Wtr. Krj. I. 296. K. na kata se netře. 1600. Nov. Př. 39. Bodajže ťa schytl k.! Slov. Ib. 621. — **K.** = nadávka úředníkům a jejich zřízencům. XVIII. stol. NZ. III. 512.
Katak ni = proč ne? Místek. Hledík.
Kataleptiformní stav. Vstnk. II. 427.
Katanák, a, m. = *voják*. Ve šviháčině. Brt. D. II. 521.
Kateřina. K. nese vejce do komína! Na Žďársku. Nár. list. 1894. č. 234. odp. feuill. Chodí-li Štěpán po blátě, chodí K. po ledě. Duf. 242. Sv. K. zakazuje veselosť pod smíchem a sv. Ondřej pod hříchem. Slez. Nov. Př. 463. — **K.** = *tlusté střevo vepřové, kača*. Brt. D. II. 325.
Katerynky = druh prolamovaného vyšívání. Mor. a slov. NZ. III. 432., Čes. l. V. 227.
Kathion (lépe než kation). Vstnk. III. 403.
Káti, imper. kej, kejme, kejte, nyní zase: kaj, kajme, kajte; přehláska zrušena. Vz Gb. H. ml. I. 135.
Katilinárka, y, f. = řeč Ciceronova proti Katilinovi. Sterz. I. 594. b.
Katiti se. Do boje se katí. Vrch. Rol. XVII.—XXII. 139. Když se zlostí katí. Slow. Lil. Ven. 25.
Kátiti = *klátiti*. Dšk. Jihč. I. 6.
Katličky, pl., f. = *visací zámek*. Brn. Brt. D. II. 326.
Katra = *dolová díra*. Arch. XII. 419. a j. Otvírají ústa co kátru. Bl. Gr. 350.

*

Katrľa a husle = nekdajšie trestné nástroje, ináč klada. Phľd. 1894. 545.
Kátrový. K. čepec = mřížkovaný, s mřížkovou půdou. NZ. IV. 306.
Kauf, u, m. = *výsadní míra* železná na dubový sud 16 věder. 1562. Mus. 1894. 512.
Kaulom lupenkovitý (phyllokladium). Čl. L. Jos. 25.
Kaumarový. K. sukně, kamrtuchová, kamarajová. Krok 1889.
Kavačoun, u, m. Železný k. s řemeny ku krocení koní, Kapperzaum, m. XVI. stol. Wtr. Krj. I. 634.
Kavák, a, m., vz Havran, Vrána (3. dod.), Kavka (3. dod.).
Kaváň, ě, f., vz Kavka (3. dod.).
Kavčí Hůrky, trať u Frýdka. Věst. op. 1893. 8. **K.** hora nad Vltavou u Prahy. Břez. Font. V. 436.
Kavčonky. *Na K-nkách,* trať ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 8.
Kavľaš (kawiaſs), z lat. scabiosa. 1440. Mtc. Cf. Gb. H. ml. I. 423.
Kävice, obec v Gemeri. Phľd. XII. 155. V listinách také Kevy.
Kavka, na Hané *kavák,* val. *kaváň.* Brt. D. II. 493.
Kavoň, ě, m., vz Havran, Vrána (3. dod.).
Kaz. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 83.
Kazač, e, m. = *kazatel.* Krs. Moor. 83.
Kázaný knieže. Štilf. 203.
Kazatedlník, u, m. = kázání n. zprávy kazatelům zdržující kniha, vox nova, inusitata. Bl. Gr. 169.
Kázati ve smyslu poroučeti na záp. Mor. neužívají, říkají: Povídal, řekl mi, abych to udělal. Brt. D. II. 326. K. = monstrare, ukazovati, v Rkk. Vz Mus. 1896. 269., List. fil. 1896. 353.
Kaziti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 83.
Kázeň, strč. kázn n. kázň. Gb. H. ml. I. 161. O strč. sklonění cf. Gb. Km. -i. 23.
Kazimír. Odvozeniny vz v Kotk. 23.
Kazisvětsky s čím zacházeti. Wtr. Živ. c. 988.
Kazniti koho. Alx. Nách. k. XXXIII.
Kaž m. *kakž,* ze skup. *kž* se *k* odsouvá. Kaž jich koli mnoho bylo. AlxV. 1735. — Gb. H. ml. I. 452.
Každodenka (*každodeňka.* Světz. 1893. 31.) = každodenní jídlo (brambory). Nár. list. 1894. č. 349. odp.
Každotýhodně. 1597. Kutn. šk. 57.
Každotýhodní potřeby. 1623. Kutn. šk. 161., Mtc. 1895. 276.
Každýkoli. Nemotorná kontaminace z *každý* a *kterýkoli.* Mus. 1894. 161.
Kažkolivěk m. kakžkolivěk. Ol. Tob. 1. 4. — Gb. H. ml. I. 452. Cf. nahoře Kaž.
Kb. Z *kb* se *k* odsouvá: belec, belík. Dšk. Jihč. I. 31.
Kbel = *okov.* Brušp. Hledíková.
Kbelec. Pravdu pod kbelec stavěti (zatajovati). Šml. VII. 235.
Kc m. *chc:* kci (chci). Dšk. Jihč. I. 36.
Kcicě v 2. dod. oprav v kšice.
Kč změněno v *kš:* kšice m. kčice. Podk. v. 281. — Gb. H. ml. I. 525.
Kčice. Vedle kšice bývá kštice a to předpokládá, že bylo kščice. Gb. H. ml. I. 514.
Kd m. *k:* s nekdym tam byl. Dšk. Jihč. I. 16. — Z *kd (kt)* se *k* odsouvá: de (kde), dyž. dybych. Dšk. Jihč. I. 31.
Kdák z: kdopak, kdepak, kdypak. Gb. H. ml. I. 91., 564., 565. Cf. stahování oa, ea, ya.
Kde = *kam.* Kde ideš? Vck. Poh. 86. Nevěděla sem, kde se poděl, Kat. z Žer. 133., kde se obrátil. Ib. 131.
Kdě m. kde v Rkk. Cf. List. fil. 1896. 339.
Kdečky, štoky atd. dělají bednáři. Hrš. Nách. I. 516.
Kdehe m. kdeže. Gemer. Pastr. L. 145.
Kdechme = *kde bychom.* Mor. Kruml. Brt. D. II. 207.
Kderak m. *kterak.* Gb. H. ml. I. 450. Bl. Gr. 278. má kderak za špatné.
Kderaký m. kteraký. Bl. Gr. 278. Cf. předcház.
Kderý m. *který.* Gb. H. ml. I. 450. Bl. Gr. 278. má kderý za špatné.
Kdež. ‚Kdež já věděv toho potřeby' nedobře m.: Já pak vida toho potřebu. Bl. Gr. 256.
Kdo. Hlăď nie kdo, ale co. Slov. Nov. Př. 270.
Kdolek = *vdolek.* V Bolesl. NZ. IV. 109.
Kdulný = *z gdoulí.* K. lektvař. Arch. XIV. 297.
Kdysik = *kdysi.* Brt. D. II. 33.
Ke trnu, šp. m.: k trnu. Vz Gb. H. ml. I. 156. — *Ke* = *kde.* Ke jest matka má? Ev. víd. 121. Mat. 12. 48. (Mnč.).
-ke: v zahrádke, v polievke. Vz -ce. Pastr. L. 52.
-ké: dneské, včilké. Us. mor. Gb. H. ml. I. 452.
Kebeš = kabátový oděv. V Želovicích na Slov. NZ. III. 404.
Kecal, a, m., vz Chřástel (3. dod.).
Kecała = *chřástel* (3. dod.).
Kecati = *práskati bičem; hloupě mluviti.* Laš. Brt. D. II. 326.
Kecek, cka, m., vz Chřástel (3. dod.).
Keckal, a, m. = chřástel. Brt. D. II. 493.
Keckář, e, m., vz Chřástel (3. dod.).
Keckelec, lce, m. = *chřástel.* Mor. Sterz. I. 249.
Kecnúť = *maličko udeřiti.* Phľd. 1894. 745.
Keč! Tak se odhání tele. Phľd. 1893. 634.
Kédat = *natahovati kédy* (dudy, kajdy), *velmi plakati.* Záp. Mor. Brt. D. II. 326.
Kedrle. Sukně s k-lemi. Wtr. Krj. I. 397., 328.
Kedruta, y, f., z Gertrud. Vš. — Gb. H. ml. I. 353.
Kedy = *kdy.* Každý vtedy, keď má k. Slov. Nov. Př. 638.
Kédy = *kejdy.* Cf. Kédat (3. dod.).
Kedys říkají někteří m. kdys. Bl. Gr. 265.
Kefa, y, f. = *kartáč.* Slov. Phľd. 1894. 35.
Kefalika, y, f., řec. = hlavní žíla (na hlavě). Bl. Gr. 230.
Kefka, y, f., zdrob. kefa. K. na zuby. Phľd. 1893. 509. K. na fúzy. Ib. 1895. 66.
Kefočka, y, f. = *kefka.* Slov. Phľd. 1894. 423.
Kehdy. Vz Krok 1892. 256.
Kehdyže, quum. Ev. seit. 15. M. 13. 3.
Kejc. Pastr. L. 150. (gemer.).
Kejdat také: zvolna povídati. Kotk. 116.

Kejklzoky. Beck. I. 78. Z: Gaukelsachen. Gb. H. ml. I. 256.
Kejmati, *kymáceti = klátiti.* Kotk. 98.
Kejvanda, y, f. = *čumenda.* Přišli na k-du. Vykl. Svat. 59.
-kék: semkék, včilkék, henkék. Dial. Gb. H. ml. I. 452.
Kéklat = *viklati, kývati.* Kunšt. Brt. D. II. 326.
Keřes na koho pustiti. Brt. D. II. 56.
Kelesař, e, m. Mor. Brt. D. II. 56. (u Kojet.).
Kelnatka, mořský měkkýš. Vz Ott. VII. 305. a.
Keřo = *kolik.* Sej (sij) k. zesceš a Buh požehná, k. un sce. Šariš. Phľd. 1895. 378.
Keltovať. Vz Phľd. 1893. 696.
Keltýš, e, m., z maď. = *jídlo* ze rži na měkko rozmočené, na plechy rozlité a pečené (dělá se k vel. pátku). Vz Čes. l. V. 456.
Kempa Kamenná, trať ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 9.
Kempianý, ého, m., trať ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 9.
Kentnář, e, m., kemptner Leinwand. Wtr. Krj. I. 357.
Kep. Ty vyjednaný kpe (nadávka). Arch. XIII. 220.
Kepeň = *kožich.* Místy na mor. Slov. Brt. D. II. 468.
Kepenec, nce, m. = *kepenek.* Phľd. 1894. 253.
Keperajt, z: Waldbereiter. V Bošácku. Phľd. 1893. 464.
Kepienka, y, f. Pod k-kou priatelstva (pod zástěrou). Slov. Phľd. 1893. 531.
Kepiť sa = *cébit sa, břečeti.* Val. Brt. D. II. 327.
Kepsky. Mám se k. (špatně). Záp. Mor. Brt. D. II. 327. K. mluviti = hloupě. Wtr.
Ker, kru, m. = keř. Uh. Brt. D. II. 509.
Keř. Na Mor.: *chrást, hřib* (val.), *kopec* (Zábř.). Brt. D. II. 327. Jedna vrana do křa, druhá ze křa (jeden hospodaří, druhý utrácí). Vck. Val. I. 107. Hází do kře = vyzvídá. Brt. D. II. 315.
Kera-pa = *kterak pak.* Dšk. Jihč. I. 31.
Keré = který, kdo. K. je tu? Brt. D. II. 193.
Kerhart, rostl. 1440. List. fil. 1893. 395.
Kerňa, *kernica.* Phľd. 1893. 52.
Kerosen, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 1.
Kerpec, pce, m. = *krpec.* Gemer. Phľd. 1895. 355.
Kersko, a, m., les v Poděbr. 1748. NZ. III. 408., 520.
Kerst, u, m. = *křest.* Ve Spiši. Phľd. 1893. 431.
Kerušina, y, f. = zelina modrokvětá, bodlavá. Phľd. 1893. 637.
Kerv = *krev.* Gemer. Phľd. 1895. 355.
Kešůvka, y, f. = zaniklá ves na Mor. Mtc. 1896. 117.
Ketelovať sa, sich genieren. Vel. Revúce. Phľd. 1893. 373.
Ketoforma, y, f., v lučbě. Vstnk. IV. 2.
Ketokyselina, y, f. Vstnk. III. 458., IV. 16.
Ketonka, y, f. = žen. oděv. Phľd. 1895. 585.
Ketosa, y, f., v lučbě. Vstnk. IV. 23.
Kevd, a, m., dolina ve Spiši. Phľd. XII. 424., 75.
Kéž. Kéž jste mi listinu také přinesli (1459.); Kéž jsi mi tak napsal; Kéž sobě na tom knězi naučení vzal! Arch. XIV. 97., 357., 361.
Kfer = kvér (ručnice), z něm. Brt. D. II. 56.
Khenk, u, m., vz Khynk. Wtr. Krj. I. 519.
Kiahne, *kjahne,* pl., f. = *osýpky, sypanice, vředy; neštovice.* Mala kiahne = mala tvár celú sliatu, ani na oči nevidela. Slov. Phľd. XII. 287., XIII. 56.
Kiar. Cesta je prerúbaná kiarami. Phľd. 1894. 357.
Kibic, vz Kukačka (2. dod.).
Kilisar, a, m., z: Kürassier. Us. List. fil. 1893. 467.
Kilovat, u, m., při elektr. proudu. KP. VIII. 118.
Kinetofonografický. K. divadlo. KP. VIII. 382.
Kinetoskop, u, m., řec. = buben, na jehož obvodu jest několik fotografií, které otáčenímse ho zobrazují určitý výkon, ku př. vystřelení z pušky. Vz KP. VIII. 482.
Kinský Fr. Dom. Cf. Vlč. Bás. 90.
Kinžal = *nůž.* Phľd. 1894. 621.
Kiometr, a, m., z geometr. Dšk. Jihč. I. 29.
Kist (kyst), *kistka (kystka),* Quaste, f. O pův. cf. NZ. III. 401.
Kišasoňka, z maď. = *slečna.* K. na něm (vreci) ležia. Slov. NZ. IV. 506.
Kišbír, a, m. = *obecní sluha.* Slov. Phľd. 1895. 310.
Kj mění se v *č:* pláč z plakjь, péče z pekja. Gb. H. ml. I. 446.
Kjahne. Vz předcház. kiahne.
Kjuň = *kůň.* Phľd. 1895. 629.
Kk splývá u výslovnosti v **k:** měký — měkký; hlavně je-li první *k* předložkou: knezi m. k knězi. Gb. H. ml. I. 449.
kl m. *chl:* sklípenej m. schlíplý. Dšk. Jihč. I. 36.
Kľabať = *klepati, mlátiti.* Cf. Dokľabnút, Nakľabnút (3. dod.). — **K.** = *promlouvati.* Jicko. Brt. D. II. 327.
Klác m. klásti (*st* v *c*). Dšk. Jihč. I. 41.
Klácenice, e, f. = *motání.* V světě jest samá k. Mtc. 1895. 177.
Klací zbroj (ku klání). Arch. XIV. 27.
Klackár, a, m. = *klackář,* e, m. = *ozbrojený klackem.* Phľd. 1893. 584.
Kľač = *kleč* (u pluhu). Val. Brt. D. II. 448.
Kľačary, vz Klačarky. Brt. D. II. 451.
Klačit, vz Hněsti (3. dod.).
Kláda. Zle je kládu lámat, když nezlomí hůlky. Vck. Val. I. 110.
Kladibuchta, y, m. = *nemotora.* Laš. Brt. D. II. 327.
Kladinet, u, m. = *klarinet.* Us. místy. Čern. Př. 75.
Kladívko, a, n. Vyšívání na k. V Kunovicích. Vz NZ. IV. 229.
Kladivo = *vejce.* Ve šviháčině. Brt. D. II. 520.
Kladkovnice, Gienblock. Sterz. I. 1098.
Kladkovnicový. K. úvazek, Brohk, m. (krátké láno). Sterz. I. 561. a.

Kladnička, y, f., polyporus squammosus, houba. Brt. D. II. 512.

Kladnitý, paseka ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 9.

Kladodiový. K. osa. Cl. L. Jos. 21.

Kladodi-um, a, n. Druhy rodu rusku vyznačují se tím, že na svém stonku a jeho větvích nesou toliko šupinkovité, blanovité listy, z nichž některé mají v úžlabí svém lupenovité, ploché, zelené výrostky, které mnozí za ploché, listovité větve, tak zvané phyllokladie neboli kladodie mají. Vz Cl. L. Jos. 5., Vstnk. II. 420. O kladodiích asparageí. Naps. dr. Lad. Jos. Čelakovský. V Praze. 1893.

Kladskopolský. K. stezka zemská. Hrš. Nách. I. 15.

Kladynet m. klarinet. Brt. D. II. 207.

Klam. O pův. cf. Krok 1893. 53. Klam — k nám (kdo klame, sám se oklame). Phľd. 1895. 188.

Klamant, a, m. = *klamař* = nadávka katolíků protestantům. Wtr. Živ. c. I. 211.

Kľamka u pluhu, vz Stolice (3. dod.).

Klamočit se, vz Naklamočit se (3. dod.).

Klaňca = *klanice.* Na záp. Mor. Vz Gb. H. ml. I. 228.

Klanice. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 35.

Klankl. Motá se co nepečený k. (o nestálém). Bl. Gr. 296.

Klanonohý. K-zí korýši, copepoda siphonostomata. Ott. VIII. 705. a. Vz násl.

Klanonožec. Vz předcház. a Ott. VIII. 795.

Klapačka u bidel tkadlcovského stavu. NZ. IV. 40.

Klapce = sníženie sa k zemi na špičkách. Sedět na k-coch. Myjava. Phľd. 1895. 446.

Klápec, pce, m. = *klopota, soužení.* Třešt. Brt. D. II. 327.

Klapěti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 83.

Klapeto. Brt. D. I. 84.

Klapka. K. ořechová = *skořápka.* ČT. Tkč. — **K.** = *huba.* Zavři už tu klapku (mlč)! Us.

Klapotati. K marnostem samo přirození člověka klapotá. Bl. Gr. 355.

Klapoušiti oprav dle Brt. D. II. 327. v: klapoušeti (klapóšeti).

Klára. K. — v noci šije, ve dne pára. Slov. Nov. Př. 643.

Klas. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 35., Krok 1893. 53. K. má žito (pšenice), réž (žito) a ječmeň. Brt. D. II. 509. Ľahko je okolo kopy klasy sbierať. Phľd. XII. 695.

Klasňovati. Obilí klasňuje = vymetá, *ň* vsuto. Dšk. Jihč. I. 13. K. cf. Šibat (3. dod.).

Klasovie, n. = *klasy.* Phľd. XII. 646.

Klásti. Krávy se kladou = *telí se.* 1631. Kat. z Žer. 13.

Klasula, y, f., trať ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 9.

Klášter. Dějiny k-rů v XVI. stol. Cf. Wtr. Živ. c. 688. nn.

Klát. Dávati muzikantům do kláta (do cimbálu). Val. Vck. Val. I. 92.

Klatba, *klatva.* O strč. skloň. cf. Gb. Km. -a. 10.

Klátečky, vz Dřevěnky (3. dod.).

Kláti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 35., 85.

Klátiti. O pův. cf. Gb. H. ml. 35. — **K. se** = *kývati se.* Klátí se mně zub. Brt. D. II. 327.

Klátivý, wankend. K. stavba z polien. Phľd. XII. 204.

Kľatka, *kľatečka, klecka* na matku včelní. Laš. Brt. D. II. 327.

Klátka, y, f., u vozu. Vz Brt. D. II. 444.

Klaudy Karel rytíř, advokát, † 11./2. 1894.

Klausa, vz Klouza. Cf. Musika — muzika.

Klausula. K. neb, jak nevlastně říkají, rytmy a to je u Bl. = rým. Cf. Bl. Gr. 365.

Klavikord, hud. nástroj v XVI. stol. Vz Mus. 1894. 236.

Klavírový. Výroba k-vé kůže. Vz KP. VI. 686.

Klazan = *bezbožný kluk.* Zábř. Brt. D. II. 327.

Klazír, u, m. = *skleněné hladítko na hlazení čepců.* NZ. IV. 411.

Klbčiť sa. Klbčia sa medzi sebou = klofají, hašteří se. Slov. Phľd. 1894. 754. Klbčí sa ako holubi. Ib. 1895. 313.

Kľcat = *křesati.* Val. Brt. D. II. 327.

Klč, e, m. = *klíč.* Zlinsky. Gb. H. ml. I. 288.

Klčný = *klíčný.* Alb. 64. b. — Gb. H. ml. I. 288.

Klčovina, y, f. = *klč,* vyklučovaný, na pole upravený les. Ždánice. Brt. D. II. 327.

Klebetář, vz Klevetář.

Klebetnice, vz Klevetnice.

Klebetný, vz Klevetný.

Klebetovat = klevetovat.

Klebitórský. K. pentle (u zástěry). Han. Brt. D. II. 362. Cf. Brčavý (3. dod.).

Klec, m. Na Mor. Brt. D. II. 484. Sotva byla sama, pouštěla své domněnky z klece. Šml. I. 112.

Kľecačka, y, f. = *ovčí nemoc,* když ovce klecú, kulhají. Val. Brt. D. II. 492.

Klecka = *kľatka* na včelní matku. Brt. D. II. 327. — **K.** = *klícka,* malá klec. Kld. III. 93.

Kľeč (han.), *kľéšče* (zlín.) = *dřevěné okrají chomoutu.* Brt. D. II. 451.

Kléč, vz Klíč (3. dod.).

Klečeti. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 106. Slov. kľačať; u Hrozenkova klačac. Brt. D. I. 42.

Klečky. Na Klečkách u Čes. Brodu. Čern. Př. 35.

Klech. Jezovitské a školské klechy. Wtr. Živ. c. I. 147. Nuzní čeští klechové. Ib. 850.

Klejčíř, e, m. = *krejčí.* Dšk. Jihč. I. 9.

Klejina, y, f., Collodium. Sterz. I. 611. a.

Klejopryskyřice. Vz Ott. IX. 836.

Klejovka, y, f., espeletia. Vz Ott. VIII. 754. b.

Klejtovaný. K. zboží. Hrš. Nách. I. 690.

Klekačky plej (kleče, klečíc). Čejč. Hledík.

Klekanice. Cf. Vck. Val. I. 102.

Klektati. Vejce klekce, je prázdné. XVI. stol. NZ. III. 311.

Klem, a, m., vz násl. Klement.

Klembati = klímati. Kotk. 100.

Klemeš, mše, m., vz násl. Klement.

Klement, a, m. Odtud: *Klem, Klemeš, Klempera?, Kliment, Klimenta, Klim, Klímek, Klimeš, Klimš, Klimša, Klimšo, Klíma, Klimánek.* Kbrl. Sp. 16. Cf. Kotk. 23.

Klempera, y, m., vz předcház. Klement.

Klen, u, m. = *klenec, klenica*, acer campestris, rostl. Brt. D. II. 498. K., acer platanoides? Vz Krok 1895. 49. nn.

Klenba. Herbartova k. rozstřídění představ ve vědomí. Mus. 1894. 567.

Klenec, nce, m., vz Klen (3. dod.).

Klení. Klením polehčit chce bol si tuhý. Vrch. Rol. XXX. 5.

Klenica, e, f., vz Klen (3. dod.). — **K.** = potok v Bolesl. Šml. VIII. 88.

Kleník, a, m., obec v Nitře. Phľd. XII. 74., 424.

Klénkovať se, z něm. sich kränken. Han. Brt. D. II. 515.

Klenkybunky, z: Gelenkübungen. Us. u vojska. Čern. Př. 69.

Klénotný, vz Klénotní. K. nádhera (jevící se užíváním klénotů). Wtr. Krj. I. 343.

Klenouti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 83.

Klenovec, vce, m., míst. jm. v Gemersku. Phľd. 1894. 61.

Kleňuťák (celák), u, m., oděv nějaký. NZ. IV. 56.

Klep. Při máku polní klepy počínají a při lnu přestávají; domácí klepy začínají dráním a prádlem se končí. Duf. 249.

Kľepač, e, m., vz Vidľák (3. dod.), rostl.

Klepáč, e, m. = *kladívko*, jímž se kosy vyklepávají. Brt. D. II. 453.

Klepačka, y, f. Hra na k-čku. Vz Duf. 99.

Klepátko u telegrafu. Vz KP. VIII. 251.

Klepati. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 83. Bída se tady klepá. Brn. Brt. D. II. 328.

Klepec, vz Král (3. dod.).

Klepeto, rostl., vz *Žabí* oči (3. dod.).

Klepetovitý. K. ruce. Světz. 1895. 105.

Klepibýk, a, m., nadávka. Jsou to selští klepibýkové. XVI. stol. Wtr. Živ. c. 850.

Klepouchý. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 83.

Klepovaný. K. klobouk mužský = kadeřavý. 1562. Mus. 1894. 509.

Klerikálství. Žen. listy. 1896. 68.

Klerikálština, y, f., Klerikalwesen, n. Nár. list. 1894. č. 110. str. 2. a.

Klesati. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 106.

Klestiti = *chvojí na drobno přesekávati* (na stelivo). Záp. Mor. Brt. D. II. 328.

Kľéšče, vz Kľeč (3. dod.).

Klešně, pl., f. V Klešňách = pole v Lutoníně na Vyzovsku. MzO. 1890. 89.

Kleštěnec, obscoena vox est; doporučuje *panic*. Vz Řezanec. Bl. Gr. 174.

Kleštice = lusky; *št* m. *st*. Dšk. Jihč. I. 38.

Kleť, kleju = 1. *klnouti;* 2. *tlíti;* 3. *klíčiti*. Brt. D. II. 328., 128.

Kleveta. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 19.

Klevetář. Kľebetař a veľka voda beru zlato i bľato. Slez. Čes. l. V. 420.

Klevetářka, y, f. K-ky vypovídají se z Klep přes Bezdružice do Neřečína. NZ. III. 229.

Klevetati. Psy něchojme štěkať a ludi kľebetovať. Slez. Nov. Př. 90.

Klevetnice, e, f., Plauschstübchen, n. Phľd. 1896. 29. — **K.** = *klevetářka*. Kľebetnice chodí po pořadovým podmáslí. Mor. Čes. l. V. 420.

Klevetný. Kľebetný ako straka. Slov. Nov. Př. 654.

Kleviti se čím = *třásti se*. K. se zimou Světz. 1893. 18., 118.

Klí, m. Ten klij. 1554. Kosmogr. List. fil. 1893. 457.

Klibna. Chození s klibnou. Vz NZ. II. 595., IV. 299.

Klibók m. klobouk. Brt. D. II. 163.

Klic, u; oprav: *klic*, e = *klička*. Škar. 15., 16. a j.

Klíceti, strč. kléceti, claudicare. Gb. H. ml. I. 106.

Klickovati se = *povalovati se, zaháleti*. U Zleb. NZ. II. 614.

Klickový. K. rána (klickem). Kld. IV. 43.

Klíč, u Litovle *klóč*, u Konic *klíč*, u Bohuslavic *kléč*. Brt. D. II. 109. K. od bílého dne. Vz NZ. IV. 294. K. telefonický. Vz KP. VIII. 377.

Klíček. Pambíčkovy klíčky = štírovník. ČT. Tkč.

Klíčný, *klučný*, strč. = aptus, *způsobilý*. K. miesto k modlitbě. Alb. 64. b. — Gb. H. ml. I. 228.

Kliditi se o kom. Král atd. Alx. V. 2366. — **kam. Ve** vlastní hnízdo k. (kakati). Břez. Font. V. 582. **Do** nádob (kostelních) k-li sou. Ib. 410.

Kliesniti sa. Čo je v piesni, nech sa kliesni. Slov. Phľd. 1894. 458. Kliesnil si cestu. Ib. 651.

Klieště. Žeravé (řeřavé) k. Phľd. XII. 690.

Klihák, a, m., vz Zlova, Zluna (3. dod.).

Klihovatěti. Všecko mé myšlení k-tí (tuhne). Světz. 1894. 78. a.

Klichna = klisna. Arch. XIII. 497.

Klík. Nenechá im ani koreňa ani klíka. Phľd. 1894. 373.

Kliksam, *klik mezi vás* (volá čert k pastýřům narození Páně slavícím). NZ. IV. 126.

Klim, a, m., vz předcház. Klement.

Klíma, y, m., vz předcház. Klement.

Klimánek, nka, m., vz předcház. Klement.

Klímek, mka, m., vz předcház. Klement.

Kliment, a, m., vz předcház. Klement.

Klimeš, mše, m., vz předcház. Klement.

Klimplovaný. K. krajka = paličkovaná, zhotovená paličkou. NZ. IV. 146.

Klimš, e, m., vz předcház. Klement.

Klimša, dle Bača, vz předcház. Klement.

Klimšo, a, m., vz předcház. Klement.

Klín. Zabil, zarazil, zahlobil klin do zeme = padl. Slov. Phľd. XII. 559. Vrazit komu klín do hlavy = těžkou starosť mu způsobiti. Phľd. 1894. 314. — **K.** = střední vrstva dobrého kamene. Brt. D. II. 325. — **K.** *hromový* = *kámen*. Vck. Val. I. 136.

Klíňák, u, m. = veliký klín, Bletz, m. Sterz. I. 516. a.

Klínatka, gomphus, rod vážek. Vz Ott. X. 285.

Klíncový. K. vrstva. Vstnk. III. 388.

Klinček (v podkově) = hřebík. Slov. Phľd. 1894. 108.

Klinec = *hřebík*. Každý k. sa pred ním trase (o zloději). Phľd. 1894. 257. Na k. zavesit = odložiti co. Phľd. 1894. 482.

Klinek. Mosí netak oči na klinek zavesit (nesmie driemať). Slov. Phľd. XII. 697.

Klinkavý. K. rým. List. fil. 1894. 26., Zl. Jg. 218.

Klínot = *klénot.* 1582. Kutn. šk. 26.
Klípec, pce, m. = *člověk schliplý.* Kotk. 85.
Klípek, pku, m., zdrobn. klep. Vykl. Svat. 64.
Klípnouti, vz Klípati. Kotk. 70.
Klisnatý. K. chlap. Světz. 1895. 511.
Klišovací. K. stroj, Clischiermaschine. Sterz. I. 608. b.
Klíti. Cf. Gb. H. ml. I. 55., 81. Kleje jako forman. Nov. Př. 621.
Klizat = *klouzati.* Kruml. Brt. D. II. 205.
Klka, y, f. = *klk, kluk, klček, kloček.* Pastr. L. 85.
Klnouti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 67., 81.
Kłobaňka, y, f., vz Kłubaňka (3. dod.).
Klobás, u, m. = *klobása.* Brt. D. II. 284.
Klobása. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 67. Krátke kázne (kázání) a dlúhe k-sy. Slov. Phľd. 1894. 6. Krátka modlitba a dlhá k. (malá prosba a veliký dar); Dlhá modlitba a krátka k. Ib. 1894. 196. Viac dní, že (než) klobás. Slov. Nov. Př. 442. — **K.** = *plecovník zapečený v těstě pšeničném;* peče se v ostatky. Jicko. Brt. D. II. 480. Cf. Přeco, Plecovník (3. dod.). — **K.** = váleček sečkou naplněný a na zádech ku brusleku přišitý, by sukně nepadaly. Slez. Věst. opav. 1894. č. 4. Cf. Honzík.
Klobček, zdrobn. klob. Čes. l. V. 132.
Klobouček, čku, m., campanula, rostl. Brt. D. II. 500.
Klobouk, z tur. gálpáq, kalpak, Mütze, insbesondere mit Pelz verbrämt. Vz NZ. III. 399., Čern. Př. 64. K. v XV. stol. (bobří, zaječí, plstěný, slaměný). Vz Wtr. Krj. I. 55., 80., 128., Čepec (3. dod.), Čepice, Brt. D. II. 468. K. v XVI. stol. muž., ženský. Ib. 422., 388. A mají také jiní lstivý k. (výmluvu a p.), že... Hus. (Vlč. Lit. 95.). Má pod klobúkom (pod črepom) = opilý. Slov. Nov. Př. 599.
Klobúčky, pl., m., květ sladce. Brt. D. II. 501.
Klobúk, a, m., obec při Váhu.
Kloček, čku, m., vz Klk, Klka (3. dod.).
Klóčka = dřevěný hmoždíř na tlučení máku. Han. Brt. D. II. 328.
Klof, u, *klofec,* fce, m., z lat. colaphus (pohlavek). Čern. Př. 87.
Klohnit = *píti* (potupně). Kunšt. Brt. D. II. 328.
Klochtat = *lochtat.* Vz Dšk. Jihč. I. 31.
Klochtif = *vařiti.* Phľd. 1893. 371.
Klok, z fr. cloque = lehčí plášť i kožešinou obložený. XV. stol. Wtr. Krj. I. 67., 147., Mus. 1894. 507.
Klokoč. K. proti psotníku. Vz Zbrt. Pov. 52. — **K.** = *krátký oděv.* Chč. S. 227. Cf. Klok.
Klokočkový. K. dřevo. Vz NZ. III. 210.
Klombadlo, a, n. = *kyvadlo.* Dšk. Jihč. I. 5., 7., Mtc. 1895. 186.
Klomen. Kld. IV. 49. K. = haluz s ovocem ulomená. Brt. D. II. 509.
Kľomět = *kľamět.* Brt. D. II. 327.
Klomínek, nku, m. = *ratolístka.* Záp. Mor. Brt. D. II. 509.
Klonka = posada. Držel (gratulant) v pravici velkú kytku, ani k. väčšia nebýva. Phľd. 1893. 708.
Kľopa, y, f. = *ohrnutá část kabátu na prsou.* Jicko. Brt. D. II. 468.
Klopěti. Tam klopí řada brnců. Chod. NZ. III. 18.
Klopiti. O pův. vz Gb. H. ml. I. 83.
Klopot. O pův. vz Gb. H. ml. I. 83.
Klopota. Nemala baba roboty, ta si našla k-ty (klepy). Šariš. Phľd. 1895. 377.
Klopotati. Břicho pálé se nápojem opilým klopoce k smilství. Chč. S. 178.
Klopotný k pokrmům, prázdným řečem. Chč. (Vlč. Lit. 179.).
Klopotol, a, m. = *frejíř.* Vz Klopotoliti (násl.).
Klopotoliti, vz předcház. Pro tohoto klopotole, jenž tak všady klopotolí, kterúž uzří, tu sobě zvolí. Exc.
Klopovaný. K. klobouk (= sbíraný?). Wtr. Krj. I. 425.
Klopuša, e, f., pahorek ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 9.
Kloryt, u, m., hud. nástroj. Vz Zbrt. Tan. 240.
Klosó = *klusem.* Brn. Brt. D. II. 328.
Klosterman Kar., spis.
Kloub. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 63.
Klouč, e, m. = *klíč,* u Hulína; u Strážnice *klúč.* Bl. Gr. 339. Toto slovo na Mor. už asi vymizelo. Mus. 1895. 470.
Klouhati = *klouzati, z* změněno v *h.* Gb. H. ml. I. 496.
Kloumati = klímati. Kotk. 89.
Klounovec. K-vcem opatřiti, bestevnen. Sterz. I. 472. b.
Klousa oprav v: Klausa, z Klause. Flš.
Klouzati. Mezi břitvami hadové klúzali (lezli). GR. Nov. 80. 11.
Klózka, y, f., houba, vz Sosnář (3. dod.).
Klubánek, nku, m. = *výdumek* (vejce). ČT. Tkč.
Klubánka, y, f. = *klubánek.* Tkč.
Klubaňka (klobaňka), y, f. = *slaměnka* s kolmými sténami a rovným dnem. Han. Brt. D. II. 328.
Klubko. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 63.
Klúč = *klíč.* Vz Klouč (3. dod.). — **K.** = *hák,* na kterém visí ve světnici kotel. Čes. l. V. 311.
Kľučík, u, m. K. v letáči u vřetena. V Honte. Phľd. 1894. 310. — **K.,** vz Vodič (3. dod.).
Kľučka. Odobral sa od kľučky (odešel z domu bez pozdravu). Phľd. 1894. 442.
Klučovisko, a, n., vz Vodič (3. dod.).
Kľudit do koho, na koho = *hanu na něho kydati.* Jicko. Brt. D. II. 328.
1. **Kluk,** klka, floccus. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 63.
2. **Kluk.** Není-li k. šelma, nic po něm není. Us. NZ. III. 27. — **K.** = nadávka úředníkům a jejich zřízencům v XVIII. stol. NZ. III. 512.
Kľuka, y, f. = část pluhu taženého voly. Brt. D. II. 449. — **K.** = *dýmka.* Ve šviháčině. Brt. D. II. 520.
Klukovec, vce, m. = *řezák.* 1525. Mus. 1894. 515.
Klukovna, y, f. = *škola.* Školu k-vnou nazýval. 1613. Kutn. šk. 133., 134., 135.
Klukovský. K. škola. Kutn. šk. 134. Vz předcház. Klukovna.
Klumět = *kľamět.* Brt. D. II. 327.

Kľumkat = *klímati.* Val. Brt. D. II. 328.
Klumočnica, e, f. = *tlumočnice, klepna.* Han. Brt. D. II. 328.
Kľupět = *ovisati.* Cf. Okľupěný. Brt. D. II. 328.
Klusač, e, m. = *kůň.* Ml. Hüb. 118.
Klusó = *honem.* Tišn. Brt. D. II. 198.
Klustej = tlustý. Sb. D. 22.
Kľut se. Tráva se kľuje ze země (jako house z vejce). Kde sa haľena kľuła, vrazila sa łata. Slov. Brt. D. II. 328.
Kluzkavý = *kluzký* (neobyč.). Vz List. fil. 1893. 331.
Kluzkonožec, žce, m., olisthopus, brouk. K. okrouhlý, Sturmův. Klim. 29.
Kluzký, kluzek. Gb. H. ml. I. 164., List. fil. 1895. 296.
Kľuznat = *uzditi* (koně). Brt. D. II. 328.
Klvati. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 67., 74.
Klzavisko, a, n. = *kluziště.* Phľd. 1895. 73.
Kmásati. Skrzevá děvčiska **do** krve se k-li (prali). Mor. Nár. list. 1896. č. 224. odp. feuill.
Kmejn, u, m. = nejlacinější sukno. XV. stol. Wtr. Krj. I. 111.
Kment, z střhněm. gewant. Gb. H. ml. I. 432. Cf. Mus. fil. I. 394.
Kmet. O strč. skloň. vz Gb. Km. -i. 4., 35. Kmeti, kmetones seu homines. Eml. Urb. 265., 267. O pův. a významu slova cf. Jag. Arch. 1896. 308.
Kmetcí dvorec měl od XVIII. stol. 3—2 lány (180—120 korců). NZ. III. 143., 144.
Kmetiti = do porejtku prinéjsť = *ženiť.* Gemer. Phľd. 1895. 438.
Kmeťov, a, m., míst. jm. na Slov. Phľd. XII. 376.
Kmín. K. v strč. léčení. Vz Zbrt. Pov. 62. — K. = *ferina.* Prešibaný k. Phľd. XII. 37.
Kmínek, zdrobn. od kmen = *halouzka.* Záp. Mor. Brt. D. II. 509.
Kminstvo, a, n. = zloději. Vz Kmín. Phľd. 1893. 473.
Kmitel = *knitl, roubík.* V Bolesl. NZ. IV. 109.
Kmotr. *K., kmucháček,* na Rožn. *křesný otec* n. *křesný táta,* laš. také *křesný, křesníček,* v Lanžotě: *krsný,* v již. Op. *poteček* (z Pathe), Brt. D. II. 461. Že nevíte, pane kmotře! Čes. tanec u Nimburka. Vz NZ. III. 506., Tanec čes. (3. dod.). Dítě rádo po kmotrovi tíhne (dědí jeho vlastnosti). Chod. Čes. l. V. 240. O kmotrovství na Chod. vz ib. 237. nn.
Kmotra: *kmotřenka,* na Rožn. *křesná matka (matička),* laš. *křesná, křesnička,* v Lanžotě *krsna.* Brt. D. II. 461.
Kmotrovský. K. dítě, kterému kdo byl kmotrem. Na Žďársku. Nár. list. 1894. č. 247. odp. feuill.
Kn m. *chn:* opláknout. Dšk. Jihč. I. 86. Za cizí *kn* je čes. *kň* v. *kn:* kňourati z něm. knurren. Vz Gb. H. ml. I. 377.
Kňahňa = *růže,* nemoc, erysipelas. Hojení jí na Mor. Vz Mtc. 1894. 332.
Knap = *tavíř stříbra,* prenněř. Cel. Pr. m. II. 378.—380.
Kňažec, žce, m., obec v Tekově. Vz Phľd. XII. 159.
Kňažica, e, f., obec v Zemplínsku a Nitře. Phľd. XII. 159.
Knedlík. Toto slovo nelíbilo se Husovi, doporučoval *šišku.* Bl. Gr. 161.
Kněha, lépe: *kniha.* Bl. Gr. 276.
Kněhkupec. Vz násl. Knihkupec.
Kneipp, bavorský farář, léčí vodou.
Kneippian, a, m. = přívrženec Kneippův, kdo dbá léčení vodou. Us.
Kneippianství, n. = léčení vodou podle návodu Kneippova. Us. Nár. list. 1896. č. 2. str. 2.
Kněský, rybník u Brtnice. XVI. stol. Mtc. 1895. 275.
Kněz. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 160., 316., 314. O tvarech cf. ib. 114., 117. Zdá-li se o knězi, o vejcích, o veliké vodě, bolení zubů, samá mrzutosť. Us. Tkč. K. — neblahé znamení. Vz Zbrt. Pov. 92., 101. Knezovi do nohavic, do vačku hledzí = umírá. Ve Švajnšbachu. Phľd. 1894. 193. Kněží vypovídají se z Modlenic přes Božídům do Bohumil. NZ. III. 230. Hádanka o knězi. Vz NZ. III. 85.
Knězova Cesta = cesta mezi Dobrou a Pazdernou ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 9.
Knězovati, *lépe:* úřad kněžský konati (není také sacerdotare). Bl. Gr. 211.
Kněževes, cf. Kněžmost (3. dod.).
Kněží *hájek,* poloha u Poděbrad. 1748. NZ. III. 520.
Kněž-most, *Kněževes, Buščěves, Nelohozěves, Sekyřkostel.* První členy jsou adj. poss.; skloňování tu bylo zajisté oboustranné: gt. Kněžěmosta, Kněževsi, dat. Kněžumostu, Kněživsi; ale časem se první člen neskloňoval, gt. Kněžmostu, Kněževsi, nebo ustrnul první člen v tvaru genitivním *-ě:* Buščěhrad, buď přijal koncovku *-o:* Zvoleňoves m. Zvoleněves. List. fil. 1895. 322.
Kněžourek, rka, m. Vrch. Tryz. 204.
Kněžoursky, pfaffisch. To k. zní. Vrch. F. II. 239.
Kněžovka. Ta k. chodí žíhaná co nějaká šlundra. Bl. Gr. 333.
Kněžsky žíti. Arch. XIV. 344.
Kněžský šat mimo chrám v XV. stol. Vz Wtr. Krj. I. 291. K. dům = fara a p. Arch. XIII. 358.
Kniha. Strč. a Us. kníha (v XV. a XVI. stol. pl. kníhy). List. fil. 1895. 85. O pův. cf. Dob. Dur. 312., 314., 316. Z knih. Ž. kl. 52. a., Ž. wit. 68. 29.; knijhy, Veleš.; knijehy, Ben. Deut. 31. 26., Lobk. 49. b.; z kniech, Ex. 32. 32. atd. Novoč. kniha, gt. pl. knih a kněh. Nejedlý 148. Snad analogií zvratnou: snieh — sníh, gt. sněhu, dle toho: kníh — knieh — kněh. Vz Gb. H. ml. I. 219. — Kníha. V Háj. Herb. a Velesl. Kal. histor. často. Pět kněh. V. Kal. 64., 303. a j. Cf. List. fil. 1894. 206. Knihy **od** moczie (moče) neb od uriny. 1440. List. fil. 1893. 391. Nedari še z pišma orac ani z knihy kopac. Šariš. Phľd. 1895. 377. Řeči poučují na hodinu, knihy na vždycky. Nov. Př. 221.
Knihařina, y, f., das Buchbinderhandwerk. Nár. list. 1896. č. 127.
Knihkupec a *kněhkupec.* Gb. H. ml. I. 219.
Knihovní, m., Buchführer, m. Neč. V Phľd. 1893. 175. navrhuje se: knižitel, což se u nás neujme.

Knihový. K. malířství = v knihách učiněné. Phľd. XII. 472.
Knihtiskařství. Počátky čes. k. vz v Vlč. Lit. 284.
Knír v XV. stol. Vz Wtr. Krj. I. 39.
Knísati. Fúsy dedové kníšu sa skoro po pás. Phľd. 1893. 130.
Kníže. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 113., 114.
Knížetský = *kněžský*. K. roucho. Alx. Nách. k. XXXII.
Knížetství = *kněžství*. Alx. Nách. k. XXXII.
Knižně. Člověk k. (knihami) vzdělaný. Dšk. Jihč. I. 27.
Knižničný. K. poklad. Phľd. 1894. 2.
Knižník. Pozdější užili slova *zákonník*. Vz Dob. Dur. 124.
Knižný. K. obchod. Mus. 1893. 125.
Knoflík. Vz Brt. D. II. 470.
Knoflíkový. K. parada v XV. stol. Vz Wtr. Krj. I. 30. K. střevíce. Vz Wtr. Krj. I. 165., 489.
Kňok, u, m. = *kyj*. Han. Brt. D. II. 328.
Knotiště. Žeby ráda v knotištích chodila. Hrš. Nách. 240.
Kňourati z něm. knurren. Gb. H. ml. I. 377.
Kňukavý. Hra na k-vou babu. Duf. 108.
Kňuřavý. Ve své k-vé pošmúrnosti. Wtr. Živ. c. I. 49.
Knúť m. klnúť, laš. Brt. D. I. 110.
Knutovládný car. Vrch. Tryz. 329.
-ko. Substantiva v *-ko* dlouží kořenou slabiku ve dvouslabičných deminutivech: tělo — tílko, slovo — slůvko; někdy se nedlouží: očko, plecko, břiško v. bříško. Podobně v trojslabičných: koleno — kolénko, polénko, korýtko, housátko. Gb. H. ml. I. 596.
Koagulační. K. nekrosa buněk žlázových. Vstnk. II. 485.
Koaličník, a, m. = *člen koalice* (klubů Hohenwartova, Poláků a tak zvaných liberalních Němců). Nár. list. 1894. č. 64. a j.
Koba. K Mus. přidej: Bl. Gr. 296. K., corvus. Pass. (Dob. Dur. 399., 91.). — **K.** Po kobie, secundum opinionem, uti suspicabatur. Dob. Dur. 142. (95., 98., 102., 106.).
Kobáň, ě, m., z Jakub. Kbrl. Sp. 11.
Kobelák, a, m. K-ci převzdívka obyvatelům dědiny Chromče na Mor., poněvadž vyslovovali ve slově kobela samohlásku *e* a souhlásku *l* jinak nežli sousedé. List. fil. 1894. 47.
Kobeliarovo, a, n., děd. v Gemer. Phľd. 1895. 349.
Kobelina, y, f., vz násl. Kobylina.
Kobeľtnice, e, f. = *klevetnice*. Jicko. Brt. D. II. 328.
Kobeľtovat = *pomlouvati*. Jicko. Brt. D. II. 328.
Kobez = *kobza*. Bhm. Cf. Kobos.
Kobírek, rka, m. = *skřítek*. Prostěj. Brt. D. II. 328.
Kobka, y, f. = *krámek*. K. chlebná (kde se chléb prodával). 1335. Reg. IV. 47.
Koblanec, nce, m., místo klobanec. V Kosmogr. List. fil. 1893. 455.
Koblása = *klobása*. 1554. List. fil. 1893. 455.
Koblh m. koblih. Brn. Brt. D. II. 162.
Koblka, y, f. = *kobylka*. Ž. pod. 104. Gb. H. ml. I. 288.
Koblouk posud v již. Čech. Dšk. v Mus. 1895. 181.
Kobrtati (I. 714.) polož za Kobrowitz.
Kobyla. Cf. Kráva (3. dod.). Huj, velebný pane, k. ráčí kopat n.: k. jich ráčí uhodit (říkají tomu, kdo chce hezky mluviti a neumí). Cf. Tele (3. dod.). ČT. Tkč. Považ, kobylo, co smę zvorali: já sem ležel, tys u mne stála. Mor. Čes. l. V. 421. Nech sa k. o to staria, tá má väčšiu hlavu ako já. Slov. Nov. Př. 565. Choditi s kobylou. Vz NZ. II. 595., Klibna.
Kobylá (Kobulá); něm. jm. Jungferndorf jest o 100 let pozdější. Vz Věst. opav. 1894. č. 4. 46.
Kobylanka, y, f., hora a les ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 9. — *K-ky,* část Morávky ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 9.
Kobylašči, *kobylišči*, n., vz Štovík (3. dod.).
Kobylé *pole* = místo pro kobyly (dobytek) ohrazené. 1281. Reg. II. 589.
Kobylík *Vel.*, přítok ve Frýdecku. Vz Věst. opav. 1893. 9.
Kobylina, das Wesen einer Stute. Vck. Poh. 36. — Obilí skláda sa (mimo stodolu) do kozla. do kobeliny, kobyliny (do stohu). Slov. Phľd. XII. 559. — **K.** postele, kavaletta. Phľd. 1896. 130.
Kobylinky, vz Krosienka (3. dod.).
Kobylka = příční trám v plotě. Chod. NZ. IV. 318. — **K.** = *biskup*. U Táborů. Wtr. Živ. c. I. 12.
Kobylkář = malý zeman. Phľd. 1894. 196.
Kobylkárna, y, f. = místnosť, kde se kobyly chovají. Vrch. Tryz. 331.
Kobylské *jezero* (slané) u Hodonína již r. 1835. v louky proměněno. Vz Mtc. XVIII. 195. K. údolí u Vsetína. Vck. Val. I. 176.
Kobyly u Čes. Dubu, obyč. psáno Kobilí, ale skloňuje se: do Kobyl, v Kobylech. Čern. Př. 31.
Kobza = *nůž okrajovací* k čištění koží, der Ausfleischer. Sterz. I. 322.
Kobzolanka, y, f. = kobzolová (bramborová) kaše. Slez. NZ. IV. 446.
Kobzolový. Vz předcház. Kobzolanka.
Kocábka. O pův. cf. Dob. Dur. 387., 388. — **K.** = lehký vozík pro jízdu osobní. Kotk. 165.
Kocan, u, m., rostl. Vz Jíva (3. dod.).
Kocandiť = *rozpustile se veseliti*. Us. Čern. Př. 48.
Kocanka, y, f., rostl. Vz Jíva (3. dod.).
Kocar = *hůl*. Jevíčko. Brt. D. II. 329. — **K.** = *bič*. Kld. III. 45., NZ. IV. 309., Phľd. 1896. 33.
Koceradý. O pův. cf. Čern. Př. 34.
Kóci = *kauci*. Han. Brt. D. II. 15.
Kocián, u, m., rostl. Vz Beránky (3. dod.).
Kocical, u, m., rostl. Vz Přeslička (3. dod.).
Kocmouch, u, m., tanec. Vz Tanec (3. dod.).
Kocmrda, y, m. = *úlisník*. Brt. D. II. 329.
Kocoň, ě, m. = *tlachal*. Kunšt. Brt. D. II. 329.
Kocour. Kocúra drhnúť (= dáviti). Slov. Phľd. 1894. 377. I starému kocúrovi myš niekedy ujde. Phľd. 1894. 194. Ostatní (= poslední) kocúr, čo čeká, až k němu myši přiběhnú. Mor. Čes. l. V. 420. — **K.** = *smolná louč*, jíž se svítilo. Ott. VIII. 8. a. — **K.** *(ma-*

zurka) = čes. tanec u Nimb. Vz NZ. III. 507., v Hrošče u Opočna. Ib. II. 667. — **K.** = *výdělek.* Vrátil se domů s hodným k-rem. Kld. IV. 21. — **K.** = 10—12 *žemének lnu.* Zlín. Brt. D. II. 441.

Kocourkovati koho = kocoura někomu po zádech nahoru dolů tahati; tělesně s ním obcovati. Čes. l. V. 368.

Kocprd. Phľd. 1895. 46.

Kocuří (Do K-ho), svah hory Travného ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 9.

Kocúřit = vynášeti kocúry (tchoře) = z hospodářství potajmu krásti. Laš. Brt. D. II. 329.

Kocúrkovatý. K. město (Kocourkov). Phľd. 1895. 151.

Kocúry = *domácí papuče* ze soukenných okrajků. Brt. D. II. 469., Vck. Val. I. 31.

Kocvara = vařené ovoce, které namíchalo se s chlebnou moukou a peklo na kuthaně. NZ. II. 562.

Kočárky, pl., m. = *kolotoč.* Brt. D. II. 329.

Koččí strč. = *kočičí.* Pror. Jer. 2. 22. — Gb. H. ml. I. 227., 447., 520.

Kočí hlava = veliké zimní jablko. Mor.

Kočičák. Vytáhl k. s tabákem. Světz. 1894. 183. c. — **K.** = *talíř,* na němž se dává kočkám. Han. Brt. D. II. 329.

Kočičí tanec = *hrách se zelím* (jídlo). Tkč. — **K.** *mýdlo,* saponaria off., rostl. Brt. D. II. 507. — **K.** *pazúrky,* vz Smrž (3. dod.).

Kočička. Svěcení k-ček. Vz NZ. II. 593., IV. 323.

Kočičkář, e, m. = nadávka kožišníku, který dělal kožichy z kočičích kožešin. Wtr. Krj. I. 470.

Kočičkový. K. ratolesť = jívová. NZ. III. 15.

Kočimama, y, f. = *milovnice koček.* Brt. D. II. 329.

Kočín, a, m. = potok v Nitře. Phľd. XII. 424.

Kočiš = kočí při panských koních. Slov. Phľd. XII. 172., XIII. 201.

Kočišský. Cf. Kočiš. K. izba. Slov. Phľd. 1893. 703.

Kočka. Předchází si kočku, aby mu myši neškodily (kdo se nerozhněvá s člověkem z falše usvědčeným); Má hubenou kočku (o nehospodyni, o lenivé hospodyni); Je ulízaná a vymytá jako k.; Kdo má rád kočku, bude mít rád i ženu; Přenáší věci jako k. koťata; Mlsný jako k.; Když k. spí, nebudou ji myši budit. Us. Nár. list. 1894. č. 149. odp. feuill. K. jako věštící zvíře. Vz Zbrt. Pov. 71. Zdravá k., co to dočká! Phľd. 1893. 702. — **K.** = *bourací stroj,* Sturmkatze, f. Dob. Dur. 156., Alx. Nách. k. XXX. — **K.** = *lodní kotev.* Val. Brt. D. II. 329. — **K.** = *zdvihák* v horn. Wohankův cenník.

Kočovati. Dle dra. Hanusce z persk. kuč, tur. göč = stěhovati se. Čern. Př. 49.

Kočovský. K. klisna (do kočáru). Kat. z Žer. 234. K. sukně (vozků). Vz Wtr. Krj. I. 440.

Kočtí m. koččí = *kočičí.* K. sádlo. Lék. B. 46. b. — Gb. H. ml. I. 522.

Kočuda, y, f. = *hruda vytrhnutá s pažitou* (u Palk. nečesaná hlava). Myjava. Phľ d 1895. 447.

Kočvaryja, e, f. = *kořalka.* Brt. D. II. 486.

Kod = *keď.* Pastr. L. 150.

Kodač, e, m. = kdo mluví páté přes deváté. Záp. Mor. Brt. D. II. 329.

Kodáta, y, m. = povídálek. ČT. Tkč.

Kodrcati se kudy: ulicí. Světz. 1894. 94. b.

Koferirovat = v záhyby, faldy skládati. NZ. IV. 146.

Kofěrovati = *pitvořiti se, posunky dělati.* 1611. Kotk. 150.

Koflík = *květináč.* Mor. Rous.

Kohout. Pověry o k-tu vz v Zbrt. Pov. 158. K. pták věšticí. Vz ib. 67. Poprava k-ta na Plzeňsku. Vz Škard. 57. Stínání k-ta. Cf. Vykl. Svat. 120., Vck. Val. I. 92., Čes. l. V. 255., Oestr. Mon. (Böhm.). I. 450. Vykračuje si jako k. z rána. Nár. list. 1895. č. 230., Phľd. 1896. 122., 123. Hádanky o k-tu. Vz NZ. III. 37., 38. — **K.** Hodit na někoho k-ta (přivésti strážníka). Us. v Praze. Nár. list. 1895. č. 114. — **K.,** vz Tanec čes. (3. dod.).

Kohoutek u pluhu = *železný hák,* kterým se hřídel do houžve zatýká. Čím dále ku předu na hřídeli se k. zatkne, tím hlouběji pluh oře. Brt. D. II. 447. Na Val. *kokotek, přetékl* (han.), *potykač* (záp. Mor.), *potykel, pomykač* (laš.), *poverák* (Št. Hrozenk.). Ib.

Kohoutí. K. mluva. Vz NZ. III. 330., 331.

Kohrtati = *šramotiti.* Kotk. 89.

Kohut, a, m., vrch ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 9.

Kohuťák = *štyra slepičí.* Kunšt. Brt. D. II. 329.

Kohútek, tku, m., rostl. Vz Tulipány (3. dod.). — **K.,** rostl. Vz Vraní oko (3. dod.). — **K.** *masný, lepivka,* lychnis viscaria, rostl. Brt. D. II. 504. — *Kohútky,* rostl. Vz Střeček (3. dod.).

Kohútí *ocas,* rostl. Vz Vraní oko (3. dod.).

Kohútový. K. tanec na Slov. Phľd. 1896. 114.

Kochanina, y, f. = zábava několik dní po svatbě u rodičů mladej uspořádaná. Vz Phľd. 1896. 123.

Kochati se, epulari. Ev. víd. 92. L. 16. 19. (Mnč.).

Kocholka m. chocholka, *k* m. *ch.* Dšk. Jihč. I. 36.

Kochtat m. koktati. Také u Kunšt. Brt. D. II. 234.

Kojácnút = *svaliti se.* Val. Brt. D. II. 329.

Kojecko, a, n., *Kojetín,* a, m., od Kojety. Čern. Př. 28.

Kojeňátko. Mus. 1895. 64.

Kojetín, vz předcház. Kojecko. Šla do K-na (kojit, slehla). Čern. Př. 20.

Kokáš, e, m. = *kozí cecek* (žlutavá, zakrnělá trnka). Val. Vck. Val. I. 129.

Kokcidiidae, lat., druh prvoků. Vstnk. II. 538.

Kokcidiovitý. K-tí parasiti. Seps. Dři. J. Hlava a A. Obrzut. 1893. — Vstnk. II. 571.

Koketství. To k. se mi líbí. Bráb. 139., Phľd. 1895. 422.

Kokodryll = *krokodil.* Tov. Vlč. Lit. 212. — 1487. Krok 1895. 322.

Kokohrtí, n., rostl. Vz Tulipány (3. dod.).

Kokořič, e, m., rostl. Vz Konvalija (3. dod.).

Kokořínský Václ., básn. = Reišl. Vz List. fil. 1894. 420.

Kokorišek, ška, m., pták, vz Střízlíček (3. dod.).

Kokoška, y, f., jm. slepičí. Tkč.

Kokotek, tku, m., vz Kohoutek (3. dod.).

Kokotí peří, rostl., vz Šabla (3. dod.).

Kokrháč, e, m., hora v Krkonš. Světz. 1893. 254. c.

Kokrhel, ze stříněm.: gügerël. Mtz.

Kokrhélí, n., rostl. Vz Tulipány (3. dod.).

Koksárna. Mtc. 1895. 322.

Kokytye, cuscuta, rostl. 1440. List. fil. 1893. 394.

Kol, vz násl. Kolkol.

Koláč. Kto má k., i družbu najde. Phľd. 1894. 197. Nedočká se tam všesvätského k-ča (o službě). Ib. 373. Přišla s koláčem (ze služby). Mor. Hledík. Nemáme zvykem z mouky hned koláče péci (ukvapeně jednati). Šml. II. 79. Ne vše ten ji k-če, komu še peče. Šariš. Phľd. 1895. 377. Ísť s k-čem (s výslužkou = ze služby). Phľd. 1895. 444. Z toho těsta nebude k. Phľd. 1895. 675. — **K.** = *dar.* Řekl mi dobrý k. za to dáti. Půh. IV. 23. Dali poslu 12.000 dukatuov k-če. Arch. XII. 60. — **K.** = *druh čepce* u Plzně. Oestr. Mon. (Böhm.) I. 413.

Koláčnice = žena pomáhající péci koláče k svatbě. Čes. l. V. 62.

Koláčník. 1546. NZ. IV. 28., Čel. Pr. m. II. 742., Arch. XIV. 425.

Koláčový. K. slavnosť. XVI. stol. Wtr. Živ. c. 921.

Kolajka, y, f., pták. Vz Čejka (3. dod.).

Kolanda, y, m., vz násl. Mikuláš.

Kolár, *kolárek, korálek* = *límec* pokrývající krk i ramena, později svrchní tělo všecko s rukávy n. bez nich. Cf. Wtr. Krj. I. 307., 403., 449. — *Kolár* Frant. † 4./12. 1895. maje 70 let. — *K. Jos. Jiří,* herec a spis., nar. 1812., † 31./1. 1896.

Kolář. Koláři vypovídají se ze Zákolan přes Kolovraty do Koloděj. NZ. III. 229.

Koláš, e, m., vz násl. Mikuláš.

Kolbať = *kolíbati.* Zďár. Brt. D. II. 263.

Kolčava. Krade jako k. (hl. o polní krádeži). Nár. list. 1894. č. 155. odp. feuill.

Kolčí helm, sedlo, štít, kyrys, dřevce. Wtr. Krj. I. 235., 286., 287., 632.

Kolčový. K. plátno. Wtr. Krj. I. 357.

Kolda, y, m., vz násl. Mikuláš.

Koldík, a, m., vz násl. Mikuláš.

Koldín, a, m., vz násl. Mikuláš. — Pav. Krist. z Koldína. O původu jeho vz v Mus. fil. I. 262.

Koldokola. Čch. Otr. 57.

Koldoš = *zloděj.* Phľd. 1895. 629.

Koleat, a, m., vz Kolejat. Chč. S. 262.

Kolébací. K. nůž, Wiegemesser, n. Jeř.

Kolebuša, e, f. = *houpačka plachtová.* Laš. Brt. D. II. 329.

Kolec. Vlasy zapletené do kolca (do kola na zadu hlavy) n. ajsibona (vinou-li se jako koleje železničné). Slez. Věst. opav. 1894. č. 4. 11. — **K.,** Turnierer a p. K. když srazí druhého a on dá se jemu, víc ho netepe (tak přestaň kárání, když vinný se poddá). Bl. Gr. 303.

Kolečkář = dělník cukrovarnický, který dováží v kolečkách řípu do cukrovaru. Nár. list. 1893. č. 329.

Kolečko, *trakař* = veliký a kulatý čepec. XV. stol. Wtr. Krj. I. 82. — **K.** k vození. Vz Táčky (3. dod.).

Kolečkovati dítěti prstem po dlani (kolečka dělati). Duf. 61.

Kolečník, u, m. = kolo k soukání příze. Popis vz v NZ. IV. 35.

Koleda. Cf. Dob. Dur. 88. K. velikonoční. Vz NZ. II. 700. nn., Duf. 124. nn. K. u nás a jinde. Vz: Z časů dávných a našich. F. Vykoukal. 1893. — **K.** = *marné rozprávky* a klevety, žvanice, poněvadž kolední písně bývají marné brachty o domnělých svatých a nejistých historiích. Bl. Gr. 345.

Koledavý = *povídavý.* Brt. D. II. 329.

Kolední. K. pivo neboližto obecní, kteréž sobě, složíc mezi sebou peníze, lidé selští kupují. 1544. Snm. I. 611.

Kolejat, a, m., vz Kollegiat a násl.

Kolejatský. Roty školní k-ské. Chč. S. 39.

Kolejiti = *koleje staděti,* Geleise legen. Petrl. 15.

Kolejivo, a, n., Oberbaumaterial, n. Petrl. 18.

Kolejnice, Schiene: o široké noze, breitbasig, stoličková, Chair-, pojezdná, Fahr-, doteková, Fühl-, dolová, Gruben-, vodicí, Leit-, svalnicová, Rollbahn-, hrotitá, Spitz-, kmenová, Stock-. Petrl. 20.

Kolejnicový, Schienen. Petrl. 20.

Kolejník, a, m. = člen nějaké kolleje. Chč. S. 262.

Kolek = *kuželka.* Phľd. 1893. 689. — **K.,** aspro, Zingel, ryba. V Podluží. Brt. D. II. 497.

Kolenačky. Majú k. vyznať. Phľd. 1893. 384.

Kolení. Mezník blíž k. u řeky. 1593. Čel. Pr. m. I. 470.

Koleno. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 77.

Kolér, a, m. = *kurýr, r* v *l.* Brt. D. II. 112.

Kolesné, ého, n. = *plat za povoz.* Věst. op. 1892. 17.

Koleso. K-sa, carpentum. Rozk., Dob. Dur. 88., 91., 92. Piate k. a trinásty apoštol (zbytečný); Zle mu idú k-sá. Nov. Př. 573., 632.

Kolešňa = *stodola, humno.* Phľd. 1894. 201.

Koliander Frant. Raf. Vz Mus. 1893. 260.

Kolibat = coelibat (posměšně). 1541. Wtr. Živ. c. 6 2.

Kolibečné = poplatek v XVIII. stol. (příplatek poddaných na pánovo novorozené?). NZ. III. 217.

Kôličie, n. = *kolí.* Slov. Zátur.

Koliha, y, f. = *čejka.* Dač. Brt. D. II. 497.

Kolikery má některé tvary jmenné. List. fil. 1895. 280.

Koliko. O skloňov. cf. List. fil. 1895. 283.

Kolikostně. Ztk. 78. (3. vyd.).

Kólinek, nku, m. = kousíček (v dětské řeči). Dé mi k. Záp. Mor. Brt. D. II. 329.

Kolísať koho = *konejšiti.* Phľd. 1893. 142.

Kolitý = *povídavý.* Han. Brt. D. II. 329.

Kolkol a *kol* v Rkk. Vz Mus. 1896. 265., List. fil. 1896. 347.

Kolkovaný. K. papír (Stempel-) zaveden r. 1749. NZ. III. 220.

Kollár J. 1793.—1852. Vz: Sborník statí o životě, působení a liter. činnosti pěvce Slávy dcery. Redakcí Frant. Pastrnka vydal Český akad. spolek ve Vídni a Sloven. akadem. spolek Tatran ve Vídni. Ve Vídni 1893. Obsah jeho v Phľd. 1893. 563. — Zo života J. Kollára. Pod. J. Podhradský. Cf. Phľd. 1893. 448. (?). — Phľd. 1893. 443. (J. Škultéty). — J. Kollár. Jeho život od Dra. J. Jakubce. V Praze 1893.

Kollatorkyně, ě, f. Wtr. Živ. c. 580.

Kollegiat = prof. v kolleji Karlově mající tam bezplatný byt a stravu. Žili do r. 1610. v coelibatu. Tehdáž žili učitelé po venkově též v coelibatu a chtěl-li se některý oženiti, vzdal úřad učitelský. Mtc. 1895. 18., 19.

Kolloidní. Čas. čes. lék. 1888. 51.

Kolmoplošný. K. střelka, Balkennadel, f. Sterz. I. 383.

Kôlna, *kůlna* z kôl (z kolů dělaná). Vz Phľd. 1894. 24. Pro aedificiis quinque ducunt ligna pro kolnu. Eml. Urb. 116.

Kolnást = *kolikrát.* Již k. razů. Vck. Val. I. 98.

Kolník, u, m. = kůlna s patrem. Brt. D. II. 436.

Kolný. K. pokuta (trest naražení na kůl). Čel. Pr. m. II. 21., 469.

Kolo. Není toho potřebí, jako pátého kola u vozu. Bl. Gr. 103. Ohledl se na půl, na čtvrť kola. Světz. 1894. 78. a. Má hubu dycky na celé k. = mluví plným hlasem; Byl na celé k. hladný; Jdi mi na k. = k šípku. Brt. D. II. 330. Najdarebnější kolo najvěc vrzuká. Mor. Nov. Př. 81. Mluvila do kola = z klášterа ven. XVI. stol. Wtr. Živ. c. 778. — Vydatá (vdaná) je na půl kola (je kuběnou). Phľd. 1894. 550. — Do kolečka do kola (pleonasm. = do kola). Phľd. 1894. 549. Kolář dělá vždy do kola (že není nikdy s prací hotov). Na Žďársku. Nár. list. 1894. č. 107. odp. feuill. — **K.** = *tanec* na Blatech. Vz Vykl. Svat. 93.

Kolocer = *kolocír.* Phľd. 1893. 52.

Koloče = potok a mě. na Slov. Phľd. XII. 178.

Kolodře, vz Skorozdři a Koloře (doleji).

Kolohřivec, vce, m. Tak nazval Talský kosa tureckého. Mtc. 1893. 237.

Kolomasť a *kolomaž,* tvary posud běžné. Mus. 1895. 180.

Kolomastryka, y, f., vz Kolomastika, List. fil. 1896. 159.

Kolomaz. Ne: kolomaž n. kolomasť. Bl. Gr. 173. Vz předcház. Kolomasť.

Kolomazník n. *smolák* = vejce vyfouknuté a smolou vyplněné (na zelený čtvrtek tak je upravují, aby se při ťukání nerozbila). Vz NZ. II. 603.

Kolomaž, vz Kolomasť (3. dod.).

Kolombač = *kolembač, houpačka.* Brt. D. II. 330.

Kolomrážka, y, f. = část nohavic? Slov. NZ. III. 214.

Kolonisatorský. K. práce. Pras. Těš. 44.

Koloře, *kolodře* z kolozdře a to z kolozře strč. korozřě Rozk. Vz Skorodři (3. dod.) a Gb. H. ml. I. 408.

Kolosvět. Rozk. 264., Hymn. 70. b.

Kološija, *kološije,* rostl., plantago major. Slov. Po porodě utluče sa k. medzi kameňámi a přikládá na čriesla. Mtc. XVIII. 208. a 1894. 333.

Kološně, vz Chološně (3. dod.).

Kolotiť. Také na Slov. K. moloko. Phľd. 1895. 629.

Kolotoč, *točkolo* = tělocvik kluků, hl. když se chtějí zahřáti: točí nohama, rukama rychle. NZ. III. 24.

Kolouvrat, u, m. = *kolovrat.* V Poděbr. 1748. NZ. III. 406.

Kolovati = *tančiti.* U Mirošova a j.

Kolovrat. Části: kolo, péro, podnožka, přaslík, špulka. Vz Čes. 1. V. 133. — **K.** = čes. tanec u Nimburka. Vz NZ. III. 497.

Kolovratec = *niněra,* na Mor. kobylí hlava. Vz Zbrt. Tan. 26. nn.

Kolovrátek, tka, m., pták, vz Sedmihlásek (3. dod.). — **K.** = *heřmánek.* Tvarožná. Hledík.

Kolovrátník, a, m. = odrůda soustružníkův. Mus. 1893. 98.

Kolovrotek, tka, m., pták = kolovrátek (3. dod.).

Kolový. K. mlýnec, Ott. VIII. 47. a., navodič ve stroji elektrickém, KP. VIII. 97., čes. tance. Vz NZ. III. 436.

Kolozubý. Mz., List. fil. 1893. 5.

Koltra z ital. coltra. Mkl., Gb. H. ml. I. 248. K. podstavcová. Půh. III. 606.

Koltunový. K. cop. Słow. 102.

Kolůřky = koroře, švestky. Cf. Kolodře. Dšk. Jihč. I. 9.

Kolýchati. Tam nekolýchá (nepohybuje) sebou ani travinka. Jan Vaňa. Pláč. 24.

Komár. Kdo na komára takou zdvíhá zbraň, jakou se zbrojí lovec medvědů, je blázen. Brab. 83. Jestli tě v lednu k. zašimrá, poběhneš v březnu za kamna s ušima. ČT. Tkč. Je-li mnoho k-rů, bude málo ovoce. Vck. Val. I. 164. — **K.** = *tanec.* Vz Tanec mor. (3. dod.).

Komárka, y, f. Dala jí suknici k-ku. Hrš. Nách. I. 474.

Komárna, y, f. = čes. tanec u Rakovnika, jiný než komárno, podobný šátečku. Vz NZ. II. 666.

Komárno, a, n. = čes. tanec u Rychnova a u Dobrušky. Vz předcház. Komárna a NZ. II. 665.

Kómat = *pozorovati.* Han. Brt. D. II. 330.

Komendorstvie. Arch. XII. 67.

Kométa, y, f. = *komedie* (slov.). Brt. D. II. 515.

Komín. Vyletělo to přece komínem (tajemství se přece prozradilo). Krumvíř. Hledík.

Kominář, e, m., pták, vz Žlutochvost (3. dod.). — **K.,** houba, vz Kozák (3. dod.).

Komínářík, a, m., vz Rehek (3. dod.), Třasořitka (3. dod.).

Komínářka, y, f., vz Rehek (3. dod.).

Komínek Leon. Vz Mus. 1895. 321.

Kominíček = *černý bob.* Tkč. — **K.,** pták. Vz Červenka (3. dod.).

Kominík. Šlápl jí do jídla k. (napadaly

do něho saze). NZ. III. 485. — **K.** = *čes. tanec* u Nimb. Vz NZ. III. 509.

Kominnník = *kominík*. Kominnník vyslovuje se místy jako kominík. Gb. H. ml. I. 374.

Kommulator, u, m. K. proudův elektrických. KP. VIII. 17.

Kommunard, a, m. = přívrženec kommuny pařížské r. 1871. Sterz. I. 614. a.

Komonka, y, f., vz Řebčík, Ott. IX. 721.

Komoráš, e, m. = poddaný komoře (aeraru). Phľd. 1894. 202., 1895. 74.

Komorní soud. Soud dvorský byl za doby Jana krále privilegovanou stolicí pro osoby ku král. dvoru náležité a soudil zejména král úředníky a služebníky, many, nápravníky, veské rychtáře, všecky násilníky a vůbec každého, koho na dvorské soudce odkázal. Za Karla IV. byl příslušným, běželo-li o práva královská, ku př. o práva odúmrtí. A poněvadž se konal v komoře královské, začal se v době Václava IV. nazývati soudem komorním. Za Vladislava dostal se do podruží soudu zemského. A poněvadž mu za nepřítomnosti královy předsedal zemský hejtman, zván soud tento také hejtmanským. Působnost pak jeho byla omezena na případy rušení míru zemského a veškeré rozepře důležitější vyhrazeny byly soudu zemskému. Vz více v Nár. list. 1894. č. 32. feuill.

Komornice, e, f. = podruhyně. U Opavy. NZ. IV. 447.

Komorničdruh. Cf. List. fil. 1895. 323.

Komorník; *kumorník* v Dombrové, v Hermanicích = *hofěř, nájemce komory, podruh.* Slez. NZ. III. 194.

Komorný, vz Komorní. K. dvéře. GR. Nov. 103.

Komotl, u, m. K. damaškový, kanafasový, ženský oděv. 1784. NZ. III. 323.

Kompa = *vor*. Keď videli kompu a plte (na řece). Phľd. 1896. 234.

Komparativ. Tvoření k-vu na Dolnobečov. Vz List. fil. 1893. 117. K. příslovcí rovná se u Malenovic, Kojet. a Přerova komparativu adj.: pěkňéší, teplejší. Brt. D. II. 2., 55. Komp. místo superlat. S bratrem vaším mladším. Živ. Jos. v Kroku 1887. 263. Před tím čteme: bratra vašeho nejmladšího. Hron by ze všech múdřejší nazýván. Dal. C. 146. a. Starší, die Aeltesten. Vz Mus. 1895. 492.

Kompas. Cf. KP. VIII. 27.

Kompit, a, m. = *nešika*. Žďár. Brt. D. II. 330.

Kompleta, vz Kumpleta.

Komplexní útvar geometrický. Vstnk. IV. 68.

Komprdata = *kompaktata*. U katolíků. Wtr. Živ. c. I. 22.

Komvo, a, n. = *konev*. Týnec. Brt. D. II. 96.

Komzit = *trhati, dráti*. Val. Brt. D. II. 330.

Kon v II. dod. Příklad tam uvedený polož ke: Kůň.

Konač, e, m., zriedlo v Požúnsku. Phľd. XII. 424.

Konacinec změň v: *konačinec*, koňské lejno. NZ. III. 330.

Konáč z Hodištkova Mik., spis. Vz Mus. 1896. 128.

Koňadra sykora, parus major, místy na Mor: *sýkorka* (velká), *konèrza* (i v Čech.), *kunorza, konurz* (slov.). Vz Mtc. 1893. 304.

Koňak od fr. města Cognac. Čern. Př. 63.

Konár, vz Panoha (3. dod.). Konáry má toliko strom listnatý, jehličnatý strom má haluze. Brt. D. II. 509.

Konař. Hra na k-ře. Vz Duf. 100.

Koňavka, y, f., ryba. Nár. list. 1896. č. 123.

Konavosť, i, f. Mark. (Krejč. Psych. 21.).

Koncíř = vrba, z níž košíky pletou. Dml. List. 28.

Končava m. kolčava. Brt. D. II. 232.

Končina = *jetel*. Slez. NZ. III. 164.

Kondejšiti = *konejšiti*. Severovýchodní Čechy.

Kondel = *chumáč*. Jevíčko. Brt. D. II. 330.

Kondensator = hustič, nástroj, kterým se slabá elektřina tak sesiluje, že jest změřitelnou. KP. VIII. 11.

Kondrat, a, m., z Konrad, *d* vsuto. Gb. H. ml. I. 408.

Kondrys, a, m. = prase (huňáč). Kotk. 47.

Kondýlek, lku, m., zdrobn. kondel (3. dod.).

Konec. K. mostu. V. Kal. 158. Nepochodí dobrým koncom. Slov. Nov. Př. 635. — **K.** = *počátek*. Jeho kralovánie konce nemá ani béře. Kat. 525. List. fil. 1894. 63.

Konečný. Nechtěl do k-ho konca. Zlín. Brt. D. II. 330.

Konèrza, y, f., vz předcház. Koňadra.

Konězla, y, f., pták, vz Koňorza (3. dod.).

Konev = nějaká pokryvka. (Darius poslal Alexandrovi) zlatú k., jenž člověčí hlavu obláčí a obkličuje. Alx. Nách. k. XIX.

Konfekční. K. zboží, Confectionswaare. K. sklad, obchod (závod s oděvem). Sterz. I. 618. b.

Kongenitalně srůsti. Čl. L. Jos. 31.

Kongenitalní. K. tuberkulosa. Vstnk. III. 385.

Koniaš Ant., jez. Vz Mus. 1893. 78., 1895. 321.

Koníček = vybavení-se celé řady představ v mysli utkvělých a spojených, vybaví-li se jeden člen její. Mus. 1894. 567. — **K.** = *bramborníček hnědohrdlý*. V Podluží. Mtc. XVIII. 245. — **K.,** rostl., vz Herličky (3. dod.). — **K.,** pták, vz Mynářka (3. dod.). — *K-ky* = *mordovník*, aconitum vapellus, rostl. Brt. D. II. 491.

Koníčkář, e, m. Zličtí k-ři. Nov. Př. 486.

Koník, u, m., rostl. Vz Ocún (3. dod.). — **K.,** zdrobň. kůň. Malý k. dobře ťahá. Slov. Nov. Př. 269.

Koniklec m. poniklec od ponikati = ztráceti se. Čern. Př. 55.

Konipas. K. bílý, motacilla alba, místy na Mor.: bílá *plstka, pliska* (také u Kr. Hradce), bílá *pleska*, bílá třaska; **k.** *horní*, motacilla sulphurea, místy na Mor.: *k. žlutý*, budites flavus. Mtc. 1893. 305., 306.

Konitrud, rostl. Vz Ott. X. 436. a.

Konivosť, i, f., Rossigkeit, f. Sterz. I. 729.

Konivý, rossig. Sterz. I. 729.

Konjunktivitis, -tidy, f. (conjunctivitis) = zánět spojivky (oční). Schb.

Konkorder, a, m. = *hudebník.* Mus. 1894. 210.

Konkretisovati se v čem. Krejč. Psych. 57.

Konnický = *jezdecký.* Phľd. 1896. 176.

Konodont, z čes. siluru (spodní silur — carbon). Vstnk. II. 504., III. 32.

Konofolija, e, f. = *kalafuna.* Mor. Čern. Př. 76.

Koňokrad, a, m. Phľd. 1895. 308.

Konólia, e, f. = *kolonie,* přesm. Brt. D. II. 210.

Konopásek, vz Žlutochvost (3. dod.).

Konopí. Příprava k. v Hontě. Vz Phľd. 1894. 309. nn., Brt. D. II. 441. Veť mi nik konope v močile nezapáli. Slov. Nov. Př. 565.

Konopice, galeopsis, rostl. Vz Ott. IX. 842.

Konopická, é, f. = *druh dožínek* u Horažďovic. Tuto slavnosť strojí děvčata. Při ní jest žena směšně za muže přestrojena (konopičák) a *konopička* jest jeho nevěstou. Vz NZ. III. 48.

Konopičák, a, m., vz předcház. Konopická.

Konopiště. Kýž tě k. (podivení)! Tkč.

Konopka, y, f., vz Jiřice, Juřica., Žabí kvítko. (3. dod.). — **K.,** vz předcház. Konopická.

Konopná = *tanec.* Vz Tanec mor. (3. dod.).

Konopnica, e, f., anemone ranunc., rostl.

Konopník, a, m., vz Jiřice (3. dod.), Juřica.

Konorza, *konurza,* y, f., *konurz* a, m., *konělza* (Jimr.), parus major, pták. Brt. D. II. 495.

Konotopa, y, f., území v Turci. Phľd. XII. 424.

Konrad. Odvozeniny vz v Kotk. 23. — **K.** *Kar.,* katechet. gymnas. a spis. v Praze, † 3./11. 1894. Vz Mtc. 1895. 71.—73. — **K.,** *kondrab, kondrat* = pondrava. Us. Čern. Př. 51.

Konrádka, rostl. Vz Střïly (3. dod.).

Konservatoř = literae conservatoriae, list panský, městský, farní, jímž kandidat se doporučoval k svěcení na kněžství. Wtr. Živ. c. I. 446.

Konsistorian, a, m = *rada konsistorní.* 1530. Snm. I. 352., Wtr. Živ. c. I. 321.

Koňsko, a, n. = *veliký kůň.* Dolnobeč. Brtch. Lépe než konsko.

Konskripcí, n. = *konskripce.* Bylo u nás k. Mtc. 1896. 126.

Koňský. K. hlavy při obřadech (a čarování). Vz Zbrt. Pov. 95. Léčení koňských nemocí. Vz NZ. III. 325. nn. K. postroj. XVI. stol. NZ. IV. 387. — **K.** *ocas,* rostl. Vz Vlčí ocas (3. dod.).

Kontrabandovati. Zboží někomu k. 1670. Pras. Řem. 40. a j.

Kontramarkovaný. K. pražské groše = v cizích zemích zvláštními puncemi či kontramarkami opatřené a potom teprve tam za běžné peníze přijaté. Vz Vstnk. III. 490.

Kontráš. K. pytal sa primáša. Phľd. 1894. 521.

Kontrbovec, vce, m., míst. jm. na Mor. Nár. list. 1896. č. 208. odp. feuill.

Kontrbuce m. kontribuce. Brt. D. I. 62. (valaš.).

Konurz, a, m., vz Koňadra (předcház.), Konorza (3. dod.).

Konurza, pták, vz Konorza (3. dod.).

Konvaldský. Br. Mat. K., spis Bl. Gr. 376.

Konvalija, e, f. = *gombalia* (uh.), *kořīšek, kokořič,* convallaria majalis, rostl. Brt. D. II. 501.

Konvalinkovitý. K. lupen. Čl. L. Jos. 11.

Konvářka, y, f. Arch. XII. 366.

Konv(e)rška, y, f. = *sestra zákonná* (žena žijící jako jeptiška). Sterz. I. 407. a.

Konvrš, vz Konverš.

Kopa = *hromada.* Mjate (mate) všecko do kopy. Čejč. Hledík. — **K.** v XV. stol. asi = 8 zl. (60 gr.). Wtr. Krj. I. 107. — **K.** Bola už dievka ako k. = veliká. Phľd. XII. 194.

Kopáč = *motyka.* K-če mně hrob kopajó (dvě sedmičky, 77 let). Horákov. Hledík. — **K.** Kopáči = hospodářští dělníci na Mor. Cf. Kopaničáři. Mus. 1895. 474.

Kopalinky, vz Hromnice (3. dod.).

Kopané, ého, n., *kopánka,* y, f. = *víno.* Ve šviháčině. Brt. D. II. 520.

Kopanice = *laz,* rozptýlené osady horské. Phľd. 1893. 144. K. = role z hor vyrobená. Cf. Čertaž. Ib. 622.

Kopanický. K. dôm = kopaničiarův. Phľd. XII. 659.

Kopaničáři na Mor. = Slováci obývající v několika osadách na jihových. Mor. při uher. hranicích. Věst. opav. 1894. č. 4., 10. O kopaničiarech na Sloven. cf. Phľd. XII. 652. nn.

Kopaničiarka, y, f., žena kopaničiarova. Phľd. 1893. 520.

Kopaničiarsky. Dedina byla rozložena po k. (na široko, chalupy stály po různu). Phľd. 1895. 146.

Kopánka, vz Kopané (3. dod.).

Kopaný. K. írek = *majetok v kopaniciach.* Phľd. 1893. 626.

Kopař, e, m. K. od XVIII. stol. = kdo měl 7½—8 korců orných polí. NZ. III. 144.

Kopčák, u, m. = *pluh,* Cultivator, m. Sterz. I. 629. b.

Kopčí, n. = *křoví.* Skoval se do k. Zábř. Brt. D. II. 509.

Kopčina. Taková slova (neobyčejná, nesrozumitelná) sluší poručiti těm, jenž se na lesích k-ně učí, říkajíce sekeře straka, sukni svída, měšci štír. Bl. Gr. 173.

Kopec. Míti na koho s kopce (žertem se říká: skopce a myslí se na trkání). Čern. Př. 21. — **K.** = *keř.* Zábř. Brt. D. II. 509.

Kopeček, čku, m. = *malá štětka.* Brn. Brt. D. II. 330., Hledík.

Kopencový. Lesní satba k-cová (do kopenců). Nár. list. 1893. č. 277. 5.

Koperství = hra v kostky, z střhněm. koffern, hráti v kostky. Mtz., Gb. H. ml. I. 441.

Kopetník, u, m., asarum europ., rostl. Čes. l. V. 347.

Kopí mělo krátký široký bodák (zbraň pouze bodavá); k. s hákem (uchem) dolů zahnutým hlavně k stahování jezdců s koní. Wtr. Krj. I. 276., 277., 615.

Kopidůl. Nebudě ticho (mlčet), až ho **k.** lopatum latně. Slez. Nov. Př. 613.

Kopinničí. K. zbroj. Snm. I. 517.
Kopka = *vrch kamen.* Brt. D. II. 435.
Koplhon, u, m. = veliká silná motyka do skály, na pařezí. Jevíčko. Brt. D. II. 300. Slov. Kylhof.
Koplice, e, f. = *strouháč* rovný a oblý na vysekávání okřínů. Vz Skoblík, Náseč. Chod. NZ. III. 21.
Kopňák, u, m. = řebřinový vůz k odvážení kop obilí s pole. Brt. D. II. 330., 466.
Kopnit se. Z krávy se kopnilo, kouřilo, pařilo. N. Město. Brt. D. II. 330.
Kopno = *místo, kde sneh skapal* (zmizel). Phľd. 1894. 375.
Kopový. K. sklo. Vz Mrš. 116., 118., 133.
Kopr. K. v staročeském léčení. Vz Zbrt. Pov. 62.
Kopřiva. Je palčivá jako k. Nár. list. 1894. č. 169. odp. feuill. Trhl sebou, jakoby ho byl někdo k-vou šlehl. Šml. VII. 189. Léčení k-vou. Vz Vck. Val. I. 156. Mrtvá k., cumlán, lamium. Brt. D. II. 504.
Kopřivný. K. sémě, acanthum. 1440. List. fil. 1893. 393.
Koprnět = *dychtivě čekati.* Zábř. Brt. D. II. 330.
Koproforna, vz Koprofárna. Hrš. Nách. I. 237.
Kopronitril, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 17.
Koprvadlo m. pokrvadlo = pokryvadlo = poklička. Dšk. Jihč. I. 49.
Koprvátko = koprvadlo (3. dod.). Dšk. Jihč. I. 49.
Kopší, n. = *kopčí* (3. dod.). Brt. D. II. 330.
Kopšoví, n. = kopší (3. dod.). Brt. D. II. 330.
Kopte dryv = *hlupák.* Původně asi = horák vyvolávající: kupte dřev! Prost. Brt. D. II. 330.
Kopyšník, vz Ott. XI. 1.
Kopytár, a, m. = *kdo nosí kopýtka, dřevěnky.* Slov. Phľd. 1894. 372.
Kopýtko. K-tka = *dřevěnky, trepky.* Na Zvolensku. Phľd. 1894. 372.
Kopytník, u, m. Hojení jím. Vz Vck. Val. I. 156.
Kopyto = *zakončenie lidskej nohy, priehlavok, nárt.* Phľd. 1894. 372. Vystrčil kopyta = umřel. Ib. 372. — **K.** = *kapitola.* Chč. Obraz šelmy.
Kopitovatosť a **Kopitovatý** za Kopyto (I. 748. a.) oprav v: Kopytovatosť, Kopytovatý.
Kora. O původu slova cf. Krok. 1892. 305.
Koráb. O pův. cf. Dob. Dur. 387., 388.
Korába, y, f. = *kůra stromová.* Drásov. Brt. D. II. 484.
Korábek, bku, m., druh studánky. Vz Belík (3. dod.).
Korál. K. proti neštovicím, psotníku. Vz Zbrt. Pov. 51., 52. — **K.,** a, m. = choralista. 1513. Wtr. Živ. c. 532.
Korálek, vz Kolar (3. dod.). — *K-lky,* vz Žabí oči (3. dod.).
Kořalka. Na Mor. také: *bramboria, brblavá, čmrňa, čutra, gebula, jerjelica, halas, chochoľena, kočvaryja, kornůvka, móra (můra), patália, strkula, trklica, šmajda, šmatlavá, švihula, švitoryja, trápení, rolské sluze, vrzula, židovské sluze, žmíchanica.* Cf. Brt. D. II. 486.

Korallodobný. K. koreň bľadolyzníku. Phľd. XII. 657.
Kořalník, a, m. 1560. Phľd. 1894. 4.
Korálský kněz = choralista. 1564. Wtr. Živ. c. I. 409.
Koranda *Václ.,* mistr. Tk. X. 617. Cf. Vlč. Lit. 218., 275. — *K. Jan Jindř.,* 1712. až 1739. farář v Brtnici na Mor., čes. spis. Mus. 1895. 503.
Korbáč. Na sebä si k. pletie (kdo s rodiči špatně nakládá). Slov. Zátur. — Mtc. 1895. 250.
Korbelár (-ř), a (-e), m. = *pijan.* Phľd. 1894. 5.
Korbice, e, f. = *korba* (vůz). Arch. XIII. 252.
Korcový. K. koleso (ve mlýně, s korci). Phľd. 1896. 30.
Korčák, u, *korduláč,* e, m. = kratší poboční zbraň než meč. Wtr. Krj. I. 176.
Kord v XV. a XVI. stol. Cf. Wtr. Krj. I. 274., 610.
Kordovanky, obuv z kordovanu. Wtr. Krj. I. 164.
Kordovanský. K. řemeslo (dělající kordovan). Wtr. Krj. I. 359.
Korduan. Výroba k-nu. Vz KP. VI. 684.
Korduláč ze stř. cortellus m. cultellus, z lat. culter = nůž. Čern. Př. 68. Cf. Korčák (3. dod.).
Kordulat, u, m., *druh hrubého sukna.* Wtr. Krj. I. 365.
Kordulka, y, f., vz Kordula.
Korela m. kolera, cholera. Dšk. Jihč. I. 48.
Kořen. K. pustil, zapustil = ubytoval, zahniezdil, uchytil sa. Zlostník od koreňa (od rodu); Nenechá im ani koreňa, ani klíka. Slov. Phľd. 1894. 373. Dal 100 zl. za seno hneď na kořeni (na louce, neposečené). Brt. D. II. 330. — V bot. *K. vředový,* imperatoria ostruthium, rostl., Brt. D. II. 504.; *K. černý,* vz Čemerka (3. dod.). Léčení jím na Val. Vz Vck. Val. I. 155. — *K. bílý,* vz Zelina ochvatná (3. dod.). — *K. bílý* či *masný,* vz Merlík (3. dod.). — *K. fijalový,* rostl., vz Šabla (3. dod.).
Kořenář, e, m. K. sbíral léčivé byliny (koření) a jimi léčil. Vz NZ. IV. 237.
Kořenčák, u, m. = co rostlo z kořene (stromek, čagan atd.). Vých. Mor. Brt. D. II. 330.
Korenčok = *kořínek.* Dlhý k-čok tam pustil (dlouho tam pobyl). Slov. Phľd. 1894. 59.
Koření = *kořání.* A ty jámy byly k-ním přikryté. GR. Nov. 142. 24. — **K.** *sv. Ducha,* vz Čemerka (3. dod.). — *K. čertovo* = *tabák.* Brt. D. II. 261.
Kořenka, y, f. = *dýmka.* Světz. 1893. 346., 1895. 602.
Kořenně, gründlich. K. té při rozuměli. Arch. XIV. 459.
Kořenný. K. váha (na koření). 1549. Čel. Pr. m. I. 403. K. panna Maria = svátek nanebevzetí p. Marie.
Kořenonožci, rhizopoda. Cf. Ott. VIII. 806., IX. 357.
Korhelská (i. e. světnice, šenkovna). Slov. Phľd. 1893. 542. — **K.** = *babisko.* Ib. 1894. 571.

Kořínek. Cf. předcház. Korenčok. — **K.** Od k-nka jim to vykládala (od začátku). Tvarožná. Hledík.

Kořisť. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 36. K. **od** krav, sviní atd. do města hnali. Břez. Font. V. 396.

Kořišek, šku, m., rostl. Vz Konvalija (3. dod.).

Korkořezba. Cf. Ott. IX. 83. a.

Kormidlo, o pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 67.

Kormidlový. K. kolo, řetěz. Nár. list. 1893. č. 280. feuill.

Kormistr, a, m., z Chormeister. Hrš. Nách. I. 373.

Kornatka listnatá. Cf. Ott. IX. 326.

Kornůvka, y, f., druh kořalky režné. Slez. NZ. IV. 446.

Kornyfel m. Cornifer (ďábel). List. fil. 1893. 466.

Koróba, y, f. = *korouhev.* Han. Brt. D. II. 281. Cf. násl. Koróbička.

Korobeľ = *krivá šabla.* Phľd. 1895. 174.

Koróbička, y, f. = *korouhvička.* List. fil. 1894. 93., 94.

Korobrat, u, m. místo kolovrat. Zábř. Brt. D. II. 129.

Korohloz, a, m. = kdo kůru hloze. Bl. Gr. 314.

Koromnov, a, m. = dolina ve Spiši. Phľd. XII. 424.

Koroptev. Je jako k. (o čiperné stařeně). Nár. list. 1894. č. 155. odp. feuill. Korotev m. strč. kuroptev, kurotev, kuroptva. Gb. H. ml. I. 259., 287., 421. Mor. kurotva. Brtch.

Koroře = předcház. kolůřky.

Korotvář, e, m., holubí jm. Nár. list. 1894. č. 86. odp.

Korouhev. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 46. Vz Korúhev, Praporec.

Korova = *kráva.* Phľd. 1895. 628.

Korovička = koróbička (3. dod.). Zlín. Brt. D. II. 331.

Korovrátek, tku, m., rostl. Vz Toten (3. dod.).

Korovratnica m. kolovratnica. Brt. D. II. 330.

Korozře m. skorozře ze skoro a zráti = rychle uzrávající; druh hrušek. Gb. H. ml. I. 489.

Korporator m. kooperator. Us. Čern. Př. 42.

Korrektorství, n. Vz Nár. list. 1894. č. 27.

Kortati = *šramotiti, kokrhati.* Kotk. 89.

Kortena. Arch. XIII. 258. K. nad postel = kortina 1499. Wtr. Živ. c. I. 540.

Kortouč m. kotouč, dial. Gb. H. ml. I. 353.

Korúhev, z got. hrunga, tyč. Mkl. Etym. 89.

Koruna menší = 24, větší = 48 kr. XVI. stol. Hrš. Nách. I. 558.

Korunáč holub. Vz Ott. X. 374. b.

Korunka = špička k leknici nebo k fěrtochu přišitá. Slez. Věst. opav. 1894. č. 4., 12. — **K.** = *zubatý, tupý hrot na dřevci turnajském.* XVI. stol. Wtr. Krj. I. 633. — **K.** = *věnec.* Vz Zpodníček (3. dod.).

Korunovační šat čes. králů. Vz Wtr. Krj. I. 191.

Korusat se s kým = *býti na štíru.* Jevíčko. Brt. D. II. 331.

Korytany = Korutany. V. Kal. 314.

Korytárstvo, a, n. Živil sa k-stvom (dělal koryta). Phľd. XII. 690.

Koryto, lodička, linter, naviculum. Aqu., Dob. Dur. 430. — **K.** = *necičky na těsto.* Phľd. 1895. 387. — **K.** řezačky, do něhož se klade sláma k řezání. Brt. D. II. 454.

1. **Kos** = *kosť.* Dšk. Jihč. I. 20. — **K.** = *kus.* Mor. Brt. D. II. 92., 205.

2. **Kos,** a, m., vz Skorec (3. dod.), Ledňáček. — **K.** *vodní,* vz Ledňáček (3. dod.).

Kosa. Nahnati někoho někam jako vlka na kosu. Chč. Mik. 497. Čija kosa prvša, teho luka širša. Slez. Nov. Př. 347. Cf. Prvší. — **K.** = *krajní péra křídlová,* odtud kosinka = perútka. Brt. D. II. 497. — **K.** = *souhvězdí.* Kosy zapadajú, zore znamenajú (svítá). Phľd. 1894. 258.

Kosák, a, m., vz Rorys (3. dod.). — **K.,** u, m. = *šindel* kosmo řezaný. Slez. NZ. III. 195., Brt. D. II. 433.

Kosařiska, paseka ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 9.

Kosek, ska, m. = *kos,* turdus. Brt. D. II. 496.

Kosenina = *lúka.* 1740. Phľd. 1893. 622. 371. Dva kusy k-nin predáno. Ib.

Kosenky, souhvězdí Orion. Vck. Val. I. 83.

Kosička = *šátek* etc. Na hlave mala čepček a k-ku, zaviazanú na hrdle. Phľd. 1893. 201.

Kosík, a, m., turdus, pták. Brt. D. II. 496.

Kosílka, y, f. = ? Napína dôvtip, aby si nezahodil kosílku na hrdlo. Phľd. XII. 706.

Kosina, *kosinka.* O původu slova cf. Krok 1892. 305. — **K.,** *kosíř* = ratiště s kosami, noži ohnutými na konci, zbraň sečná. Wtr. Krj. I. 278. 615. Vůz s k-mi (kosatý). 1487. Krok 1895. 246.

Kosinofilní. K. buňky, Ott. VIII. 648., leukocyt. Vstnk. II. 425.

Kosíř, cf. Kosina (3. dod.).

Kosírek. O původu slova cf. Krok 1892. 305. K. (= věc jako kosa nebo srp ohnutá), ozdoba klobouku. Vz NZ. III. 400.

Kosisko = *rukojeť kosy,* tyč. Brt. D. II. 452.

Kosiště. NZ. III. 395.

Kosman, opice. Vz Ott. X. 874.

Kosmanosy, dříve Kosmonosy, dle lidového podání převzdívka osadníkům, kteří měli nosy kosmo (na křivo). Čern. Př. 36.

Kosmas. Odvozeniny vz v Kotk. 23. — Cf. Vlč. Lit. 8., 12.

Kosmatý. Kosmat, a, o. List. fil. 1895. 296.

Kosmetický. K. prostředky XVI. stol. Vz Wtr. Krj. I. 368.

Kosmice. Hledě na ni jako k-cí po straně. Rosacius Adam. Rathauz nový v mě. Sušici. 1619.

Kosník, u, m. Zde k., klín — tam křídlo, půlměsíc. Zvič. Mlt. 62.

Kosňovec, vce, m. *(Kosnovice),* skupení chalup ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 9.

Kosovec, vce, m. = *kos,* turdus. Brt. D. II. 496.

Kosť z kostь a to m. kost-i-s. Gb. H. ml. I. 18. O kosť a kosť cf. Jeřík, Gb. H. ml. I.

56., 155., ť (i 3. dod.). Souhl. ť na konci slov dle Kosť skloňovaných se v Háj. Herb. a Vel. Kal. neměkčí: chut, mast. Cf. List. fil. 1894. 452. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 4. Některé pády tohoto vzorce nepřijímají pohybného *e:* kostmi. Gb. H. ml. I. 165. Skloň. na Kroměř. Vz Brt. D. II. 21. Každa kośt ma svu zlośt. Slez. Nov. Př. 189. Tak ťa hodím, že si nikdy tie kosti neposbieraš. Phľd. 1894. 373. Co? ešte ja budem s tvojmi kostiami hrušky ráňat (přežiji tě). Ib. 443., 373. Pověry kostí se týkající vz v Zbrt. Pov. 159.

Kosťař, e, m. K. sbíral, kupoval a prodával kosti. NZ. IV. 238.

Kostel. Šla spíš do k-la než zvonili (o zmrhalé). Mor. Nov. Př. 603.

Kostelák, a, *kostelář,* e, *kostelník,* a, m. Tak prý mohli nazývati evangeliše čeští bratří, kteří slova církev užívali místo slova kostel. Bl. Gr. 183.

Kosteléčke, ajuga pyramidalis. Prost. Brt. D. II. 499.

Kostelničiti. Světz. 1893. 115.

Kostelový, Kirchen-. K. právo. Chč. S. 284.

Kosterný. K. pohřebiště (koster). Vz NZ. III. 465., Mtc. 1895. 211.

Kostival, ve Zvolensku *kostiviar (kostivár),* že sa ním svaria zlámané kosti. Phľd. 1894. 376. — Mtc. 1894. 19. Také: *koščival,* černý kořen. Brt. D. II. 507. (rostl.).

Kostiviar, *kostivár,* vz předcház.

Kostlivě. Aby k. mělo býti tělo jeho. Chč. Mik. 492.

Kostlivý. Masitá a kostlivá zvláštnosť. Chč. Mik. 476.

Kostmil, a, m., os. jm. Kbrl. Dmžl. 22.

Kostna, y, f. = *nůž na ratišti,* na jedné straně osten, na druhé srpeček. Wtr. Krj. I. 617.

Kostnice. Hádání z k. Vz Zbrt. Pov. 89.

Kostniční = táhnoucí se ke kostnici. Krs. Moor. 41.

Kostohryz, a, m., os. jm. Kbrl. Dmžl. 22.

Kostolany, dle Dolany, míst. jm. v Nitře. Phľd. XII. 159.

Kostolec, lce, m., obec v Ostřihom. Phľd. XII. 159.

Kostolné, ého, n., míst. jm. v Nitře. Phľd. XIV. 61.

Kostolný = *kostelní.* To je nie s k-ným riadom. Phľd. 1894. 314.

Kostoloprty, dle Dolany. Arch. XIII. 218., 415.

Kostoš, e, m. = *stravník.* Slov. Zátur.

Kostřavka, vz Kostřava, Ott. IX. 144. b.

Kostřavkovitý. K. rostliny, festuceae. Vz Kostřavovitý a Ott. IX. 144. b.

Kostrbál, u, m. = jedlová tyč s rozsochami na sušení sena n. jetele. Jicko. Brt. D. II. 331.

Kostrbatý. K. čeština. Kos. v Km. 1887. 245.

Kostrnký. Hrdlo (Smrti) iba k-nký (bolo). Phľd. 1894. 717.

Kostruba. Volajú sa po ňom (čele) k-by vlasov. Phľd. 1892. 586.

Koš. To je jiste jak v košu voda, slez.; Márna práca košom vodu načierať. Slov. Nov. Př. 45. Malým děvčatům splétají vlasy do koša n. na zahrádku (po třech pramenech od ucha k uchu nad čelem). Brt. D. II. 467. — K. meče. Wtr. Krj. I. 274.

Košařství. NZ. IV. 214.

Košatka, y, f. = ošatka. ČT. Tkč.

Košato. Strom roste do k-ta. Boušk. 80.

Koščálky, vz Přísada (3. dod.).

Koščeňáčky = měkké oblázky na hru v drábky. Prost. Brt. D. II. 331.

Koščival, u, m., rostl. Vz Kostival (3. dod.). Léčení jím na Val. Vz Vck. Val. I. 156.

Košela. Vz Košile.

Košeliar, a, m. = kdo nosil v revoluci červenou košili. Phľd. 1893. 585.

Košiar, u, m., vz Košár. Vzala motyku i k. Phľd. 1894. 109.

Košiarik, u, m., zdrobn. košiar. Phľd. 1894. 109.

Košice. Bohaté K., pyšný Prešov, otrhaný Sabinov, poplátaný Bardiov. Šariš. Phľd. 1895. 378.

Košile. O pův. slova cf. NZ. III. 402. K. byla známa již v VII. stol. Wtr. Krj. I. 167. K. v XVI. stol. Vz ib. 497. K. ženská a) od pasu do polovic lýtek: *rubáč* (vz Rubáč), b) od pasu nahoru do půl prsů: *opléčko* (vz Opléčko), c) vrchní část: α) *rukávce* (mor.), β) *košuľa* (slez.). Brt. D. II. 463. K. barevná, bavlněná, hedvábná, karmazinová, lněná, tafatová, vlněná v XVI. st., Wtr. Krj. I. 500., valašská (muž.). Vz Vck. Val. I. 28. Cf. Rukávce. Vyžaloval si na červenú košeľu (byl bit). Phľd. 1894. 313. Nestojí košila na švadleně, ale na polu (musí se len síti a pracovati). Cf. Plátno (3. dod.). Nár. list. 1894. č. 169. odp. feuill. Hádání z k-le. Vz Zbrt. Pov. 86. Chtěl bych (na to) do k-le naložiti (celé své jmění). Wtr. Krj. I. 167. Mám košul devět a když jednu peru, musím bez ní sedět. Vck. Val. I. 110. — *Košilka* někdy = župice. Wtr. Krj. I. 408.

Košilový. K. rubáš. NZ. III. 7.

Košťál, rybník u Šenova ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 9.

Košťáliště. Světz. 1893. 367.

Koště, z: chvoštiště, dissimilací. Vz List. fil. 1893. 465.

Koštěnice = deštice, na jejíž spodní ploše připevněny jsou dva hnáty ovčí n. kozí n. hovězí; na nich jezdí kluci na ledě. Mor. NZ. III. 23.

Koštička, y, f. = *kožka.* Slov. NZ. III. 401.

Koštok, u, m. = *kožený míšek.* NZ. III. 403.

Koštolovati. Aby toho koně s ním k-val za půl míle (aby s ním jel a zkusil, je-li dobrý). Arch. XIII. 467.

Koštrnky sú odpadky z peria po drápaní pozostalé. Phľd. XII. 56. Cf. Kostrnky, Stonky.

Koštýř, *koštéř.* O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 285.

Košulka. Hadí k. (svlečená hadí kůže). Mtc. 1894. 20.

Košut. K-ty prevaluje. Phľd. 1894. 315.

Kot = *keď.* Kot si pomeslím na to. Phľd. 1894. 306. Slov. Vz Kod.

Kotačka, *krsačka, kotovka,* y, f., dipsacus silvestris, rostl. Brt. D. II. 502.

Kotál m. kotel. Cf. Ugúrať (3. dod.).

Kotař, e, m., hora ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 9.

Koťátko = *hrsť lnu*. Brt. D. II. 441. — *K-tka* = kočičky na květnou neděli. Brn. Ib. 331.

Koťatnica, e, f. = *jíva*, jejíž roční výhony s kočičkami na květnou neděli se světí. NZ. II. 700. Cf. Jíva (3. dod.).

Kotě. Hledí co k. devátýho dne, co pečený vrabec. Bl. Gr. 295. Hledí jako k. z kódele. Heršpice. Rous. — O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 126. — **K.** = *svazek prutů o květnou neděli svěcených*. Cf. NZ. IV. 323.

Kotec = spelunca. Vy jste učinili jej (chrám) kotec lotrový (peleš). Ev. seit. 32. Luc. 19. 46. (Mnč.).

Kotečnice. Dával jsem (jestřábům) holuby, kuřata a k tomu domácí k-ci (krmil je). Arch. XIV. 268.

Kotek, tku, m. = *svatební tanec* v Chrud. Cf. NZ. III. 489., Zbrt. Tan. 486.

Kotel = *kamnovec*. Brt. D. II. 435.

Kotelna v továrnách. Nár. list. 1894. č. 223. 3.

Kotěnec, nce, m. Otc. 311.

Kotiti se. Potom kulemi kotí. Hus. I. 472. (Mus. 1896. 279.). — **K.** = *dlouho odněkud se vypravovati*. Brt. D. II. 331. Cf. Vykotiti se (3. dod.).

Kotkavý m. koktavý, přesmykn. Brt. D. II. 210.

Kotkodákati. Zle je v dome, kde žena kikiríka a muž k-ká (kde žena nohavice a muž sukňu nosí). Slov. Phľd. XIV. 195.

Kotkoráčeť, chod. *kokoráčet* = *kdákati*. Dšk. Jihč. I. 15.

Kotlačka, y, f., vz Žgolek (3. dod.).

Kotlina = *husí chlév*. Husím v k-ně stláti. Žďár. Brt. D. II. 268.

Kotlůvka, y, f., vz Jelitnice (3. dod.).

Kotly, hora ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 9.

Kotmel, a, m. = kdo mele koty, kozelce; odtud *kotrmelec*. Kotk. 171.

Kotný, al. vrtký. K. povětří, aër volubilis. 1418. List. fil. 1895. 213. (Hmn.).

Koto'a = *mosazné kolečko*, jež se navléká na řemeny koňům na ozdobu. Brt. D. II. 331.

Kotor = *který*. V Gemeri. Phľd. 1893. 564.

Kotouč, e, m., hora u Štramberka. Vz Mtc. 1895. 23.—25., Vck. Poh. 125. Cf. Kotúč (2. dod.).

Kotovka, vz Kotačka (3. dod.).

Kotr, u, m. = *kadeř*. Kotk. 181.

Kotŕcať sa, *namáhavě jíti*. Kunšt. Brt. D. II. 331. Vynda z krčmy k-cal sa. Phľd. XII. 697.

Kotrč, e, m. = *chumáč*. Brn. Brt. D. II. 331. — **K.** = *houba* s kadeřavým povrchem hlavy. Kotk. 47. Cf. Tanečnice (3. dod.). Brt. D. II. 511.

Kotrčák, a, m., jm. holubí. K. metavý (metá kotrmelce). Tkč.

Kotrdlenec, nce, m. = *kotrmelec*. Nové Město. Brt. D. II. 331.

Kotrha, y, f. = *maso*. Ve šviháčině. Brt. D. II. 520.

Kotrháč, e, m. = *řezník*. Ve švihačině. Brt. D. II. 520.

Kotrhelec, lce, m. = *kotrmelec*. Dšk. Jihč. I. 23.

Kotrkal. Wtr. Krj. I. 269., Arch. XIII. 304.

Kotrmelec: rovný, zpátečný, za palce a zkřižného panáka. Vz NZ. III. 24., Kotmel.

Kotržina, vz Grža (3. dod.).

Kotsmoud, u, m. = *ličidlo ženské*. Zbrt. Tan. 123.

Kotúč. Světlý k., eryngium campestre. Slov. Mtc. 1894. 108. Cf. násl. Kotúčový. — **K.,** vz Kotouč (2. dod.).

Kotůčka, y, f. Ženy nosí vlasy pútcem rozdělené, pak na k-čku obkrútené. Slov. Phľd. 1894. 254.

Kotúčový. K. kořen, eryngium campestre. Mtc. 1894. 331. Cf. Kotúč (3. dod.).

Kotuha, y, f. = *veš*. Ve švihačině. Brt. D. II. 521.

Kotúleček na hlavě. NZ. IV. 437.

Kotulečka, y, f. = *obručka*. Slov. Phľd. 1894. 108.

Kotušky. V k-kách. Vz Tanec slez. (3. dod.).

Kotušov, a, m., potok v Gemersku. Phľd. 1892. 155.

Kotva = *brusle*. Jezdí na kotvě. Přer. Brt. D. II. 331.

Kotvice = *šišky na dubě*. Záp. Mor. Brt. D. II. 331.

Kotvrdovice, zaniklá ves na Mor. Mtc. 1896. 117.

Kotvrha, vz Sejko (3. dod.).

Kotvrla, y, f., vz Skřivánek (3. dod.), Sejko (3. dod.).

Kotýcavý. K. chůze = potácivá. Kotk. 90.

Kou = *kôl*. Slov. Phľd. 1893. 372.

Kouba, y, m., vz Jakub (3. dod.).

Koubek, bka, m., vz Jakub (3. dod.).

Koubíček, čka, m., vz Jakub (3. dod.).

Koubík, a, m., vz Jakub (3. dod.).

Kouble, vz Jakub (3. dod.).

Koudel. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 202. Hra: Koudel hoří. Vz Duf. 88.

Koudelný. K. plátno. Duf. 206.

Koufhaub, u, m., zbroj. Arch. XIII. 407.

Koukol, e. Háj. Herb. 93. b. a j. Cf. Chrpa (3. dod.). Zasévá k. do naší pšenice (svár mezi nás). Šml. I. 194. Kúkol — za šest týdní chleba ukroj. Brušp. Hledíková. Cf. Stoklasa.

Koula, y, m., z Mikuláš. Kbrl. Sp. 9.

Koulenka, *kulenka*, rostl. Vz Ott. X. 198.

Koupátko, a, n., Badecabine, f. Jeř.

Koupě. Zlá to k., velmi neodbytná (zlá žena). Bl. Gr. 295. Na dobrou koupi (zboží) netřeba kupců pobízeti. NZ. IV. 391.

Koupel. Dostal sa do horúceho kúpeľa. Phľd. 1894. 373. — O strč. sklon. cf. Gb. Km. -i. 19.

Koupeliště. Ml. Hüb. 186.

Koupiti, sthněm. choufôn. Gb. H. ml. I. 265. (37.). Jaka čapka, taky prym, co si kupil, to si vem. Slez. Nov. Př. 275. Keď kupuješ, jednaj, jakobys nepotreboval a kúpiš. Phľd. 1893. 644.

Kouř. K., že by ho mohl krájet. Nov. Př. 650.

Kouřidlo, fumada, ve vojenšt. znamení za dne kouřem dané. Vz Ott. IX. 767.

Kouřim. O pův. slova cf. Čern. Př. 28.,

29. (dle lidové pověsti). K., a, m. Do K-ma. V. Kal. 167. Z K-ma, k K-mu (m.). List. fil. 1895. 322. Do K-ma. XVI. stol. Čel. Pr. m. II. 320. Mezi K-mem a Č. Brodem. Ib. 137. Vodička z K-ma. 1526. Snm. I. 25., Břez. Font. V. 355. Do K-mě. List. fil. 1895. 320., Arch. XIV. 234. (1474.).

Kouřimka, y, f., potok. Cf. Vejrovka (3. dod.).

Kouřmo. Mlhy zastírají k. oblohu. Na Žďársku. Nár. list. 1894. č. 262. odp. feuill.

Kouřovitě. Rohovka lehce k. zakalená. Schb. Nád. 24.

Kousati. Kóše na knedle z vysoka = nechutnají mu. Brt. D. II. 332. Kósni se do prsta, do pyska = vtip se. Ib.

Koustíček, *t* přisuto. Mus. fil. I. 394. Dle List. fil. 1896. 158. není tu *t* přisuto, nýbrž k. od kouštěk (kúšček, kúsček).

Kouščěk = kousíček. Brt. D. I. 40. (u Hrozenkova).

Kout. O pův. cf. Jag. Arch. XVI. 396. Cizí kouty vytloukati (v cizině žíti). Kat. z Žer. 4. Žena je v koutě (protože její postel v koutě postavena jest). Duf. 37.

Koutek. Hojení bolavých ústních koutků. Mtc. 1893. 148.

Koutko, a, n. = prázdný prostor mezi kopyty kravskými. N. Město. Brt. D. II. 332.

Koutkovati co: kapsy (prohlížeti). Zas mne k-ješ? Brt. D. II. 332. — **se s kým.** Ib. 261.

Koutnice = třístranná skříň v koutě postavená (na spisy a p.). Oestr. Mon. (Böhm.). I. 436. Jrsk.

Koutný. K. koš, ve kterém se nosí ženám do kouta. Brt. D. II. 332.

Koutro. NZ. IV. 32.

Kouzedlník. Výměr tohoto slova vz v Zbrt. Pov. 89. Pověry o něm vz v Zbrt. Pov. 159.

Kouzla na Slov. Vz Phľd. 1895. 89.

Kouzliti. Poče všemi kúzlami k. Alx. Nách. 204.

Kouzlovati. Alx. Nách. k. II.

Kov. Starobylosť slova kov. Vz Phľd. 1893. 336. Když k. je rozžhaven, trus vypadá a vzácný kov očištěn zůstává. Bráb. 112.

Kováč. Nieto majstra nad k-ča, ten zo starého nové spraví. Slov. Zátur. Na to drží k. klieště, aby sa nepálil. Slov. Phľd. 1894. 256.

Kovačica, e, f., Antalfalva, slov. mě. v Banátě. Vz Phľd. XII. 466.

Kováčová, é, f. = obec a potok ve Zvolensku. Phľd. XII. 251.

Kováčovice, dle Budějovice, obec v Tekově. Phľd. XII. 251.

Kovadlina. Srdce bije k-nou (jako kovadlina). Boušk. 64.

Kovadlna. Byla tam k. zbroje. Kosmogr. 320. b.

Kovále, houba, vz Tanečnice (3. dod.).

Kováníčko. Sukně s k-čkem. Arch. XII. 546.

Kováníčkový čepec. Wtr. Krj. I. 382.

Kovář, vz Kováč. Kováři vypovídají se z Huti přes Měchovice do Kováně. NZ. III. 229. Špatný k., jenž se jiskry bojí. Šml. VII. 70.

Kovárеň. Dač., Telč. Brt. D. II. 278.

Kováříček, čku, m. = černavý bob. Us. Tkč. — **K.,** čka, m., červená ploštice stromová. Brt. D. II. 210.

Kovářsky. Tiskl mu po kovářsku ruku. Šml. VII. 154.

Kovářský. K. dílo černé: kování koní, vozů; k. dílo bílé: zhotovování seker, srpů, lopat, hřebíků a p. Hrš. Nách. I. 503.

Kovářův. Ševcova žena a kovářova kobyla chodívají bosy (tito mistři starají se více o cizí než o své). Nár. list. 1894. č. 107. odp. feuill.

Kovati, *kouti.* O pův. slova cf. Gb. H. ml. 74. — **co:** kameň (mlýnský = křesati). Phľd. XII. 282.

Kovkop. K-pové vypovídají se ze Skalska přes Rudy do Stříbra. NZ. III. 229.

Kovohnědý, metallbraun. Ml. Hüb. 190.

Kovohrotý. K. dřevce. Mus. 1895. 213.

Kovolesklec. Vz Ott. IX. 895.

Kovonosný, erzreich. K. ruda. Phľd. 1893. 299.

Kovotina, y, f. K-ny = věci ukované, Geschmeide. Sterz. I. 1072.

Kovoznačný = označující, že v něčem jest jistý kov obsažen. K. vidmo. Stč. Kon. 105.

Kovyl. Kolc. 52., 147.

Koza. Hospodyně jsou jako kozy každou chvíli stonající a teprve, když ženská umře a koza pojde, že možno jim uvěřiti, že jim přece něco bylo. Na Žďársku. Nár. list. 1894. č. 149. odp. feuill. Sľubuje kozu so zlatýma rohama. Phľd. 1894. 440. Prečo k. chvostu nemá? Vz NZ. III. 30. K. není žádný dobytek, pojde, kdy chce. U Strakonic. NZ. IV. 390. I k. by nepošla na jarmak, keby nemušela. Phľd. 1895. 187. Černá k. tŕče nebo netŕče, bílá k. nebo netŕče nebo tŕče (obě trkají). Vck. Val. I. 109. K. pila, k. drž (užíval-lis příjemného, snášej i zlé). Vck. Val. I. 110. K. z voza — vozu lehčejší. Phľd. 1895. 188. Rozumí koze od prdele k noze (ničemu nerozumí). Us. — **K.** = *prs.* Prodalo (dítě) kozu = bylo odstaveno. Nov. Př. 651. — **K.** = *hráč.* Vz Druha (3. dod.). — **K.** = *veš, koťuha.* Ve švihácině. Brt. D. II. 521. — **K.** Odřel kozu = dostal, dodělal starýho = učinil při domlácení (žita) poslední ránu. U Krumlova. NZ. III. 334. Cf. Starý (3. dod.). **K.** = *kdo při hře* míčem nejménkrát po sobě plochou palaestry míč do výše vyhodil. Us. Tkč. — **K.** Pradená (přadena) sa na kozu vystierajú. V Hontě. Phľd. 1894. 310. **K.** = *sríjačka,* na kterou jdou vyvařená přadena příze. U Liptova. Phľd. 1894. 85. Vz Brkalo. Terefere (3. dod.). — **K.** = *vodomil* (brouk) Mor. Rous.

Kozáčiť. Phľd. 1893. 136.

Kozák březový (Zlín), *kozár, kozárek* (záp. Mor.), *březák* (val.), *léskovňák* (val.), *plávka* (N. Lhotky), *komínář* (Zábř.), boletus scaber, houba. Brt. D. II. 511. — **K.** *osikový, osičák, osičňák, janek, hanák* (Zlín.), *němeček,* Zábř., boletus rufus, houba. Ib. 511. — **K.** = *hrnec na mléko.* Ib. 263. — **K.** = *hřib.* Val. Vck. Val. I. 56.

Kozáň, nadávka jako: Ty kozo! Dolnobeč. Brtch.

Kozár, u, *kozárek,* rku, m., vz Kozák (3. dod.).

Kozarovať. Katerina, biela zora, trefila si na kozára, on ťa bude kozarovac, tvoje vlásky natahovac. Sl. spv. II. 62.

Kozdras = Kodros. GR. Nov. 132. 25.

Kozel. Ty děti dnes k. bere (mnoho dovádějí). Us. Nár. list. 1894. č. 149. feuill. Tenkrát dělá k. (= muž), dobrotu, dyž je hovádzanej ku plotu. Na Zďársku. Ib. Hra na kozla. Vz NZ. III. 25. Choditi s kozlem. Vz ib. 595. S tebum mluviť a s kozlem říkať, to je jedno. Slez. Nov. Př. 574. Šel tam rád, jako když strká kozla na hřeben (chalupy). Šml. VII. 161. Shazování černého kozla s věže. Vck. Val. I. 92. — **K.** Obilie skládá sa do kozla. Vz Kobelina. Phľd. XII. 559. K. = stoh obilí n. slámy. Brt. D. II. 332. — **K.**, překlad něm. Bockbier, lépe: samec. Čern. Př. 63. — **K.** bradatý = *rabín.* NZ. III. 595.

Kozelec, pták, vz Žlutochvost (3. dod.). — **K.,** rostl. Vz Dřeveňák (3. dod.).

Kózelníček, čku, m. K. má nať nebrz (= skoro) jako cerelová. Mor. Mtc. 1893. 202.

Kozelský. K. skopcování (skákání, tancení). Lomn. (Zbrt. Tan. 135.).

Kozí mluva. Vz NZ. III. 331. — **K.** *hřbet* = louka u Poděbr. 1748. NZ. III. 408. *K. strero, psotník,* stellaria media, rostl. Brt. D. II. 507. — *K. brada, rožky, střichy,* houba, vz Tanečnice (3. dod.). — **K.** *Brandýs* = Brandýs nad Orlicí, poněvadž jim tam snědly kozy měsíc listopad. Tkč.

Kozibradka, y, m., os. jm. Kbrl. Dmžl. 22.

Kozička. Len do k-ček stavěti (kůl se zarazí do země, okolo něho nastaví se len a kůl se vytáhne. U Humpolce. NZ. II. 562.

Kozílek, vz Parukářka (3. dod.).

Kozina, y, f. = *lajdík flanelový.* Han. Brt. D. II. 464.

Kozinec, nce, m., hora v Turci, Phľd. XII. 251., ve Slez. 1680. L. posl. I. 73.

Kozka. Špatně k. dojí (malý důchod). Bl. Gr 297.

Kozlany, ves u Plas, dle Kroka 1892. 303. -304. lépe Kožlany. Vz tam.

Kozlí krev, inepte dle Bl. Gr. 320. m.: krev kozlů. Cf. Volí (3. dod.), Kozlový.

Kozlíček, čku, m. = kolovrat o čtyřech nožičkách. ČT. Tkč.

Kozlík, u, m., valeriana. 1440. List. fil. 1893. 396. — **K.,** vz Parukářka (3. dod.). — **K.** = *prisma štěrku na silnici.* Slov. Pomoraví. Brt. D. II. 332. — **K.,** vz Šejtrok (3. dod.). — **K.** Do k-ku svázati (trest kluků při hře). Vz NZ. III. 27.

Kozlovec, vce, m., část Věclavovic ve Frýdecku. Vést. opav. 1893. 9.

Kozlovský, hora u Čes. Třebové. Tkč.

Kozlový. K. sádlo, Háj. Herb. 287. b., kůže. 1546. Pras. Řem. 22. Cf. Kozlí.

Kozly = čes. tanec. Vz NZ. III. 436.

Koznica, e, f., trať ve Frýdecku. Vëst. op. 1893. 9.

Kozojel v dod. polož před Kozojídky.

Kozonoh, a, m. = *kozonožec.* Sbor k-hů. Vrch. Lingg. 107.

Kozorič n. *Kozorice,* území v Nitře. Phľd. XII. 424.

Kozub = kulatý výstrček střechy nad svislemi. Val. Brt. D. II. 434.

Koža smetany = škraloup. Mor.

Kožanky = *koženky.* V Čabě na Slov. NZ. III. 403.

Kože. O pův. cf. Jgć. Arch. XVI. 396. Botnání kůže kyselinami mineralními, bílou tekutinou, červenou tekutinou. Vz KP. VI. 658. Máčení koží, ib. 648., vydělávání 648., barvení, lakování 686., hlazení 675., srovnávání 676., vydělávání tříslem 663., sušení vydělané kůže ve vzduchu v krytých prostorách, v teplých komorách či v sušírnách 667., druhy koží 681. Z kože by ho vyzviekol; Kožu by dral s neho. Phľd. 1894. 257.

Kožednej = *kožený.* Gb. H. ml. I. 375.

Koželuhovna, y, f. = *koželužna.* Hrš. Nách. I. 484.

Koženkář, e, m. = *sedlák.* Nár. list. 1895.

Kožený. K. kroupy = doma ve stoupě dělané. ČT. Tkč. — K. buchta = buchta do zad (udeření). Mor. Nár. list. 1896. č. 224. odp. feuill.

Koženina m. kožišina podle Kožený. Gb. H. ml. I. 219.

Koženinný. K. šat. Wtr. Krj. II. (seš.) 13.

Koženinový m. kožišinový. K. šat. Wtr. Krj. I. 46.

Koženník m. kožišník podle Kožený. Gb. H. ml. I. 219.

Kožich a *kožíšek* v XV. stol. Cf. Wtr. Krj. I. 97., 152. nn. K. muž. a žen. v XVI. stol. oblékací, chodécí, krátký, dlouhý, do země, votáhlý, všední, šubový. Wtr. Krj. I. 454.—458. Kožíšek pod kabát = leibpelc, malý kožíšek prsní. Ib. 463. *Šuba* = svrchní šat kožichový, ale lehčí a parádnější kožicha. Kožuch byl všecek kožešinou podšitý, byl jen na zimu a měl vždy rukávy; šuba měla málo kožešiny a byla i bez rukávů a oblékali ji i v létě místo pláště n. chodicích sukní. XV. stol. Ib. 153. Prsní k. slul *plech, plíšek,* nejkratší kožich. XV. stol. Ib. 153. Cf. Brt. D. II. 467. Pro kus k-cha zapřel božího kalicha. Rokyc. (Vlč. Lit. 192.). Hleď svého a ni kožucha mojeho. Slov. Nov. Př. 274. — **K.** Stavení dáti do k-chu = do roubení narážeti suché bukové floky a mezi ně maltu naházeti a to uhladiti a obíliti. Ott. VIII. 9. a., Oestr. Mon. (Böhm.) I. 427.

Kožina. Pak naň (mrtvého) klade jiné k-ny. Kub. Rol. 173.

Kožka, y, f., zdrobn. kůže. Z kožky by vyskočil. Slov. Nov. Př. 555.

Kožkovitý. K. buňka. Vstnk. IV. 103.

Kožnatý. K. želva, dermochelys coriacea. Vz Ott. VII. 333.

Kožnice, e, f., membrana. Dob. Dur. 312.

Kožovaný. K. pavéza (kůží potažená). 1458. Wtr. Krj. I. 268., Arch. XIV. 474. Vz Kožovati.

Kožuch, vz Kožich. Už je o k. teplej. Phľd. 1894. 314.

Kožušek = *tanec.* Vz Tanec mor. (3. dod.).

Kožušnica, e, f., vz Mlynářík (3. dod.).

Kožušníček, čka, m., pták, vz Mynářka (3. dod.).

kr m. *chr, chř:* krštal m. chřtán, krchlat m. chrchlati. Dšk. Jihč. I. 36.

kř m. *chř:* skřipka m. chřipka, křestiti m. chřestiti. Dšk. Jihč. I. 35.

Krabice. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 33. — **K.** z Weitmile. Vlč. Lit. 32.

Krabicový. K. telefon. Vz KP. VIII. 828.

Krabočka = *podbradí*, krytí brady kusem železným, podbradným (při šalíři). Wtr. Krj. I. 235.

Krácení. K. hlásek v Kosmografii (1554.) vz List. fil. 1894. 454.

Kráčiny, pl., f. = role v Lipě u Vyzovic. MzO. 1890. 90.

Kráčivec. Cf. Ott. VII. 901.

Krádežný. K. příhoda. Wtr. Krj. I. 542.

Krádl = vzorkovaná látka (barevná a nebarevná). Krádle lněné, damaškové, bavlněné, bílopřízné. Lizn.

Kradmy = *kradmo*. Slov. Brt. D. II. 332.

Křadnouti m. chřadnouti. Cf. *kř.*

Kraďó = *úkradkem*. Han. Brt. D. II. 33., 285.

Krahnúť = chřadnouti. Vz *kr.* Phľd. XII. 696.

Kraholec, vz násl. Krahulec.

Krahulák, a, m., pták, vz Vostřížek (3. dod.).

Krahulec. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 33. K. místo krahujec, *j* v *l*. Dšk. Jihč. I. 45. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 529. K. sluje na Mor. místy *ostřížem,* jinde říkají *krahujec, ptačí krahulec, kraholec, jestřabek;* někdy znamená k. malého dravce ptačího vůbec. Cf. Ostříž (3. dod.). Mtc. 1893. 301. K. holubí (Kelč) = jestřáb. Brt. D. II. 493.

Kraic = krajíc, *j* odsuto. Dšk. Jihč. I. 46.

Kraj regio, krajina; *kráj,* margo, strana. Chod. Gb. H. ml. I. 610. Od kraja kašu jedia (od předku začínej). Phľd. 1894. 313. Od kraja, ako čert židov berie. Ib. Celú horu pochodil a na kraji utnul (kdo daleko nevěsty hledal a konečně ze sousedství si vzal). Phľd. 1895. 495.

Krajan. Ministr krajan. Vz násl. Krajanský.

Krajanec. Také slov. Phľd. 1893. 71.

Krajanský. K. ministr (český a polský). Us.

Krajce = *krajky, porty*. Na Zvolen. Phľd. 1894. 615.

Krajč, e, m. = krejčí. Slov. Phľd. 1893. 371.

Krajčieřský mistr. Arch. XIV. 445.

Krajec = *krajíc,* již za Bl. zastar. Bl. Gr. 185. — **K.** = *krajč, krejčí.* K. šije nohavice. Phľd. 1894. 108.

Krájeti. Až bude mít z čeho k. (až bude samostatným). Nár. list. 1896. č. 113. odp.

Krajíček. Ukrojí-li děva k. (chleba), dostane mládence, pakli skývu, dostane vdovce. Čes. l. V. 233.

Krajinový = *z krajin.* K. plot. Ott. VIII. 8. b.

Krajiny = *kraj lesa.* Záp. Mor. Brt. D. II. 332. K. = pole z kraje, u cest. Tuřany. Hledík.

Krajka = *zoubkovaná lišta jako ozdoba lomenice a stavení.* Ott. VIII. 8. a., Oestr. Mon. (Böhm.) I. 432.

Krajkářský. K. škola. NZ. IV. 44.

Krajné, ého, n. = dědina v Nitře. Phľd. 1894. 126.

Krajnička = *druh krajek,* ozdoba rúcha. Phľd. XII. 319.

Krajník, a, m., calosoma, brouk. K. jamkovitý, c. sericeum, síťkovaný, c. reticulatum. Klim. 4.

Krajský. Před právo k. či zemské náleželi šlechtici. Pras. Těš. 79. Cf. Komorní (3. dod.).

Krakonoš je lidu známější pod jm. Rybrcoul, z něm. Rübezahl. Čern. Př. 27. K. byl Čechům znám již na zač. XVII. stol. Cf. o něm Nár. list. 1889. č. 28. feuill., NZ. III. 49., Čes. l. V. 439., 479., III. 49.

Krákorcový. K. most. Vz Ott. IX. seš. 10.—11. Obraz.

Krakovany, dle Dolany, míst. jm. v Nitře. Phľd. XII. 74., 425.

Krakvice nabroušená. Vck. Val. I. 73.

Král. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 33. I pro pána krále (výkřik obdivu)! Us. Ten k. dobře kraluje, kterýž najprve sám se dobře spravuje. GR. Nov. 32. Hra na krále. Vz Duf. 97. — **K.** Svátek tří králů. Pověry vz Zbrt. Pov. 159., Phľd. 1894. 131. (v Ban. Bystrici), Oestr. Mon. (Böhm.) I. 439., Duf. 127., Vck. Val. I. 59. Příjezd sv. tří kr. do Betlema (vánoční hra). Vz NZ. IV. 127. nn. Na tři krále — zima stále. Duf. 242. — **K.** = *pasák,* který... Cf. Hovnivár (3. dod.). — Chození s králem o letnicích v okolí Vlastibořském. Vz NZ. IV. 32. nn. — **K.** = *vysoký smrček* při májové slavnosti. NZ. IV. 1. — **K.** *Jos. Mirovít,* 1789.—1841., farář, spis. Vz Květy 1841. č. 8. str. 64. a Mus. 1894. 148. — **K.** *Janko,* slov. básník.

Kralevati = kralovati, zastr. List. fil. 1894. 477.

Králíček, regulus cristatus, skoro všeobecně *zlatohlávek,* místy *zlatohlávka.* Mtc. 1893. 304. — **K.** či *polní kanárek,* vz Zvonohlík (3. dod.), Střízlík.

Králík = *malý, nepatrný král.* Ev. víd. 107. Joh. 4. 46. (Mnč.). — **K.,** Kaninchen. Že chytím k-ka za uši (že uhodnu)! Šml. VII. 155. — **K.,** vz Střízlík (3. dod.).

Králiti. Loďka po vodě králí. Kop. 61.

Kralivati = *kralovati.* Ev. víd. 43. M. 2. 22.

Kraľová, é, f., děd. na Slov. Phľd. 1895. 46.

Královédvorský Rkk. Cf. Mus. 1893., Nár. list. 1894. č. 18. příloh. str. 9., List. fil. 1893. 430. nn. (metra básní), Osv. 1896. (první sešity, o Rkk.), Rukopis (3. dod.).

Královic, e, m. XV. stol. Mus. fil. 1896. 184., Mus. 1896. 195. nn., List. fil. 1896. 275. nn.

Královský. K. Hvozd v Šumavě. Šml. I. 31. K. šat v XV. stol. Vz Wtr. Krj. I. 188.

Králový. K. zelé, vz Zelé (3. dod.). Tři koruny k-vé královým řádem udělané obětoval. GR. Nov. 31.

Králův. K-vo zelí, vz Větrník (3. dod.).

Kraľůvka, boletus regius. Brt. D. II. 511.

Krám. Jakový pán, takový krám. 1607. Phľd. 1894. 5. Jdi od krámu, schodíš prkno (říká se lidem všetečným). Nov. Př. 563.

Kramář. K. slul, kdo kromě kořenného také střižné zboží prodával; *kupec* byl prodavač suken. Pras. Rem. 24.

Kramol, *kramola.* O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 33.

Krampampuli z lat. crematum praeparatum, *pálenka.* Čern. Př. 60.

Krampulec, lce, m. = *rampouch.* Záp. Mor. Brt. D. II. 332.
Krampus = *nastrojený čert.* Nár. list. 1893.
Kranát m. granát. XV. stol. Wtr. Krj. I. 183.
Kraneček lnu = *věnec.* Duf. 250.
Kraniometrický kompas. NZ. IV. 353.
Krapa, y, f. = *krapka; okap.* Třebíč. Brt. D. II. 332.
Krapadlí m. kapradí, přesmykn. Dač. Brt. D. II. 279.
Křapák, u, m. = veliký knoflík cínový u vesty. Brn. Brt. D. II. 470.
Krápníček v krápníkové jeskyni. Mtc. 1895. 27.
Křápnouti, vz Křápati.
Křapot, u, m. K. stroje. KP. VIII. 353.
Krapt, vz Krapet.
Krása. Padá-li drobný déšť a slunce při tom svítí, padá na staré panny rez, na mladé krása. NZ. II. 613. K. je kvítek, který se všude draze váží. Šml. VII. 201. — **K.** Uzdáři prodávají nábedrnie i šle, kryky i krásy. 1425. Arch. XIV. 438. — **K.** *poctivá.* Pýtanie na k. p. Vz Phľd. 1895. 588.
Krasec, brouk. Cf. Ott. VIII. 808.
Kráska, y, f., rostl. Vz Sirotka (3. dod.).
Kraskovany, území v Nitran. Phľd. XII. 74., 425.
Kraskovo, a, n., míst. jm. v Gemer. Phľd. XIV. 61.
Kraslice na mor. Slov. Vz NZ. III. 430. K., o jejich původu, zhotovování atd. vz Čes. l. V. 67., 429.
Krásně di si = pro mne a za mne. Třešť. To je **na k.** = zřejmo. N. Město. Brt. D. II. 332.
Krásnolící. Mus. 1895. 217.
Krásnovlasý. K. paní, Kald. 59., Zala. Krs. Moor. 9.
Krásný. K. skutky nemají být skryté. Vrch. Rol. XXXVII. 13. Krásná je prý jenom p. Maria; ženské jsou jenom hezké, pěkné. Žďár. Brt. D. II. 332. K. jako květ, jako panna, jako růže. Nov. Př. 606.
Krasocitý člověk. Zl. Jg. 59.
Krasoduch. Sm. oprav v: Šm. a přidej: Ml. Hüb. 387.
Krasohybný. K. umění. Nár. list. 1893. č. 318.
Krasomilství, n., Philokalie, f. Vz Ott. IX. 221.
Krasomluva. Věst. I. 37. doporučuje krásnomluva. Vz tam.
Krasomluvnosť. Bl. Gr. 116. Cf. předcház.
Krasomysl, u, m. Ztk. 122. (3. vyd.).
Krasopanna = fraucimor. 1771. Nár. list. 1895. č. 46. feuill.
Krasoumný, lépe prý krásnoumný. Vz Věst. I. 38.
Krásovaný. To je k. obraz. U Žleb. NZ. II. 696.
Křástel, vz Chřástel (3. dod.).
Krásti. O pův. cf. Jgć. Arch. XVII. 396. Otče náš — tatka náš posadil nás na lavičku, dal nám chleba po kúštičku: o vy deti, nekradnite, čo vidíte, uchmatnite; já som starý, nekradnul som, čo som videl, nenechal som (na tajného zloděje). Slov. Zátur. Cf. Uchmatnouti (3. dod.).
Křášč, e, m., pták, vz Chřástel (3. dod.).
Kráštel m. klášter, přesmykn. Brt. D. II. 251.
Krát. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 33.
Kratač, e, m. = *drevený hák,* ktorým haluze so stromu k sebe priťahujú. Phľd. 1894. 313.
Krátče = *rozpírka* (u horn., tesařů), Einstrich, m. Sterz. I. 780.
Krátka = jarok v Honte. Phľd. XII. 251.
Krátko. Stój tu dlúho nebo krátko. Št. N. 118.
Krátkočelistník, a, m., licinus, brouk. K. sploštělý, l. cassideus, zúžený, l. depressus atd. Klim. 69. nn.
Krátkodloužení, n. K. slabik. Pal. — List. fil. 1894. 20.
Krátkojazyčný. K. ještěři, brevilinguia. Ott. X. 665.
Krátkolebec, bce, m. NZ. III. 51., 359.
Krátkolebosť, i, f. NZ. III. 359.
Krátkovlný. K. ovce. Phľd. 1895. 736.
Krátkozraký. K-cí vypovídají se z Malovid přes Brejlov do Vyhlídky. NZ. III. 228.
Krátký. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 33.
Krausa. K. u sukně (karnýr, obruba). Slez. Věst. opav. 1894. č. 4. str. 12.
Kráva. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 33., Krok 1892. 437. Je líná jako k.; Je silná jako k. (pochvala); Ta k. je jako panna (pěkná); Ta hospodyně je tam jako k. v cizím chlévě (v hospodářství neobeznámená). Na Žďársku. Nár. list. 1894. č. 149. odp. feuill. Predajná k. každá je telná a kobyla jako chceš (jak chceš žrebná, jak chceš nie). Phľd. 1894. 195. Drží krávu za rohy a iný ju dojí (kto sa dá k prospechu iného použiť pri spoločnej práci). Ib. XII. 253. Bude tak robiť, kým mu čierna k. (= trest) nestúpi na nohu. Slov. Zátur. Něstarej se ženo, dy jen mume šeno, něstarej se mužičku, dy jen mume kravičku; Měj kravy dycky v pořadku a maš plnou lofku; K. na kunčině hnedky ti zahyně, ako člověk rozpuči se ve velkej sladině; Kravě dej za haliř a noš plny taliř; Darmo žena mlika hledo, kdy sve kravě nedo; slez.; Kráva nedojí ceckami ale pyskom (musí se krmiti); Krávu a ženu najlepšie brať po známosti. Slov. Nov. Př. 432., 388. Udělati kravám. Vz Mtc. 1895. 250., NZ. III. 334. nn. Cf. Husa (3. dod.). — *Hádanka.* Čtyry noby v tanci, dvě na tatrmanci a figel má na konci (kráva); Polátané, pokarpané, nikdy jehlú nepíchané (strakatá k.). Brušp. Hledíková. Aby krávy hodně dojily a aby se jim uškoditi nemohlo. Vz NZ. III. 524. (pověry), Phľd. 1895. 183., 184., Vck. Val. I. 144. — **K.** To je k.! = *tlustá neohrabaná ženská.* Us.
Kravák, u, m. = *vůz,* do něhož se zapřahají krávy; *kravák,* a, m. = *pastýř* krav. Val. Brt. D. II. 332.
Kravarka, *kravirka* (laš.), y, f., houba, vz Serůvka (3. dod.).
Kravička — mamička. Phľd. 1894. 256. — **K.** = *ucho* od hrnce ulomené. Děti si jimi hrají. Us. Tkč. — **K.** = kravarka (3. dod.).
Kraví huba = *střevíc* při prstech široký. XV. stol. Wtr. Krj. I. 163.

Kravirka, vz Kravarka (3. dod.).
Kráž = *kruh*. Čarovný k. Phřd. 1893. 70.
Krb. Dám, až se v krbě zhvězdí = nikdy. Bl. Gr. 293. Krbu úcta vzdávaná. Vz Zbrt. Pov. 96. nn. Pověry o něm vz ib. 159. — **K.,** *krbec* = budka na stromě stavěná vranám a vrabcům, aby v ní se hnízdili. Žďár. Brt. D. II. 332. Cf. násl. Krbec.
Krbál, u, m. = *vykrájená řepa*. Brt. D. II. 332.
Krbářať sa. Kmotor krbála sa dolu s voza. Phřd. 1894. 388.
Krbálovati řepu = nožem vykrajovati. Brt. D. II. 332.
Krbaňa, ě, f. = *hospodyně*. Ve švihláčině. Brt. D. II. 520.
Krbec = *budka*. Tam upevňují kavkám na stromy krby neb krbce na hnízdění. Čas. Mat. mor. 1893. 302. Cf. předcház. Krb.
Krbka = *plosek*, *bandaska*. Na Zvolen. Phřd. XII. 174., XIV. 132., 1895. 484.
Krblík = *třebule*. 1440. List. fil. 1893. 394.
Kŕč = *křeč*, convulsio. Léčení na Slov. Vz Mtc. XVIII. 205. — **K.** = *pařez*. Cf. Krča. Omdlela jako k. Sá. Kř. u p. 97. — **K.** = *stromový zákrsek*. Laš. Brt. D. II. 332.
Krčačina = *krkačinec*. Naber hliny z k-ny. Slov. Phřd. XII. 33.
Krčah. Za krčaha sveta = za dávných davien. Slov. Phřd. XII. 722.
Krčemně něco formovati (jako se to dělá v krčmách, nedůkladně). Bl. Gr. 113.
Krčeti strč., novoč. kručeti. Gb. H. ml. I. 62.
Krčice = *krtice*. Hojení jich na Mor. Vz Mtc. 1894. 338.
Krčisko. Šátčisko na k. Vck. Poh. 24.
Krčma. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 62. Jdou k němu co k krčmě. Bl. Gr. 297. Jít z krčmy sám a rovně není lehké. Frid. Coss. 57. Roztrhany, kaj iděš, žádnej krčmy něminěš. Mor. Čes. l. V. 421. Kdo jenym po krčmach chodi, tymu pro žida se rodi. Slez. Nov. Př. 142.
Krčový. K. motyka (na kopání krčů = pařezů), *kučovnica*. Brt. D. II. 332.
Křeč. Cf. Kŕč. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 46. Léčení křečí. Vz Mtc. 1893. 145., Zbrt. Pov. 59., 60.
Křeček m. skřeček. Gb. H. ml. I. 489. Křečkovi patří křeče (o tom, kdo zlostí ochuraví); Trefil k. na křečka (křečkové se nejspíše poperou. O malých lidech). Na Žďársku. Nár. list. 1894. č. 155. odp. feuill.
Křečkář, e, m., Hamsterfänger. Sterz. I. 1185.
Křehčice, e, f., druh hrušky. ČT. Tkč.
Křehoutka, y, f. Byl zmrzlý na k-ku. Telč. Brt. D. II. 333.
Kréj m. kraj. Brt. D. II. 2.
Krejčí vypovídají se z Lokte přes Postřižín do Dobroměřic. NZ. III. 229. K. je boží, jednomu ukradne, druhému vloží. Mor. Čes. l. V. 420. — **K.** F. V., spis.
Krejčovský. K. steh = zpáteční (řetízkový). Vck. Val. I. 43. K. cech v Náchodě. Vz Hrš. Nách. I. 468.
Krejzlovati obojek. Wtr. Krj. I. 328.
Krekáni = vrchovci novohradskohontianští. Phřd. 1893. 622. Cf. Krekáčský.
Kremace, e, f., lat. = spalování (těl). Vz Světz. 1894. 538. b.
Krematista, y, m., pl. -sté = příznivec spalování těl. Světz. 1894. 538. b.
Křemela, y, f. = *křemen*. Záp. Mor. Brt. D. II. 333.
Křemen. Má hlavu tvrdou jako k. (o neústupném). Nár. list. 1894. č. 182. odp. feuill.
Kremeríž m. Kroměříž. Mor. Brtch. — Gb. H. ml. I. 242.
Křemcha m. (s)třemcha. Doudl. Kts. 18. Vz násl.
Křemchový = *střemchový*. NZ. II. 599.
Kremnička, míst. jm. v Tekovsku. Phřd. 1894. 61.
Kremplačka = *kvedlačka*, *páka* podobná podnůšce, ale jde na příč. Vz NZ. IV. 41.
Křemšový = *střemchový*. Zábř. Brt. D. II. 128.
Křen. K. přejato ze slov. do němčiny. Gb. H. ml. I. 461., 41. Je jako k. = zdravý a ostrý. Nár. list. 1894. č. 169. odp. feuill.
Křeňák = *třeňák* (zub). Dšk. Jihč. I. 19.
Křeneček, čku, m. = *rampouch*. Brt. D. II. 332.
Křeniti se na koho = *škarediti se*. NZ. IV. 503.
Křenka, y, f., rostl. Vz Chebzík (3. dod.).
1. **Krepel** = *střecha*. Klobúk s k-lom. V Nitře. NZ. III. 400.
2. **Křepel** = *vábicí píšťala*. 1531. Arch. XII. 523.
Křepelka, slov.: *prepelica*, *preperica*. Mtc. 1893. 307. Je jako k. (o lakomé babě a bručivé hospodyni, které stále počítají a na mužích žádají ‚pět peněz'). Na Žďársku. Nár. list. 1894. č. 155. odp. feuill.
Krepín, u, m. = *čepec*. Zlatý k. ČT. Tkč.
Krepina, y, f. = širší húsenka (ozdoba klobouku). Brt. D. II. 333.
Křepký. O pův. cf. Jgć. Arch. XVII. 397.
Kreple, *krepličky*, Krapfen. NZ. IV. 498.
Krepsr, a, m. = *slábingr* = kdo jest hned na hromadě, mnoho (ku př. píti) nevydrží (žertem). Světz. 1893. 43. b.
Kreptuch, u, m., crêpe, kudrnatina, třepení. XVI. stol. Mus. 1894. 507. Koňom nasypali do k-cha ovsa. Phřd. 1894. 677.
Křes, u, m. = *zaspivířed*, *myší úško*, hieracium pilosella, rostl. Brt. D. II. 503.
Kresinja, e, m., os. jm. u Kosmy.
Křesivka, y, f. = šikmá krátká příčka spojující postranice stavu na hořejší straně. NZ. IV. 38.
Křesní = *přesný*, bez kvasnic. Brt. D. I. 63.
Křesný, vz Křestný. Brt. D. I. 63.
Křest. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 172., 350.
Křesťan. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 99., 131., 132. Cf. násl. Kristian.
Křestiť m. chřestiti. Vz *kř* (3. dod.). Dšk. Jihč. I. 35.
Křestný = *křesťanský*. Byli sú kromě viery k-né. Chč. S. 117. — **K.** = *křticí*. Keď prvorozenému dajú krestné meno otcovo n. matkino, skoro umre. Slov. Phřd. 1894. 713.
Křešně m. *třešně*. Chod. Gb. H. ml. I. 47.
Kret, a, m. = *krt*. Vz Gb. H. ml. I. 298. Když k. pod chalupú nebo na náspě ryje,

někdo tam umře. Brušp. Hledíková. Dyby (kdybych) byl jak vůl, pravil k. žabě, všecko bych roztrhal. Mor. Čes. l. V. 420.

Kretka = *uzel*. Šátek na kretku zavázaný. Rais. Rod. 29.

Krev. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 63., 67., 61. O tvarech (ve kirvi, Z. wit. 57. 21., ze kirve, Z. wit. Deut. 24. atd.) cf. Gb. H. ml. I. 172., 299., Gb. Km. -i. 18. V Brn. krýv, gt. do krvje, dat. a lok. krvji, instr. krvjó. Brt. D. II. 170. V Jemnicku: kryv, gt. krvě, dat. a lok. krvji, instr. krvjí. Ib. 271. Jak zastavují na Slov. tečení krve z nosu. Vz Phľd. XII. 567. Vytáhne vše na krev peníze (cení vysoko). Us. Tkč. Pověry o ní vz v Zbrt. Pov. 159.

Kreveň, vz Ott. X. 726.

Křevký m. křehký. Zlin. Brt. D. I. 15.

Krevní cukr. Vstnk. III. 9.

Krevníček = třezalka, množí prý krev. U C. Brodu. Nár. list. 1896. č. 244. feuill.

Křez, diplotaxis. Vz Ott. VII. 588.

1. **Krhanice** = *nádoba na mléko*. Sá. Kř. u pot. 121.

Krhla = *nádoba na vodu*, Kufe, f. So mňa leje sa pot jako z krhly. Phľd. 1893. 345., 1894. 238.

Krhůvka, y, f., míst. jm. Dml. List. 23.

Krhýňať = *silně kašlati*, až v krku hrčí. Val. Brt. D. II. 333.

Krch. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 62.

Krchat = *chrchlati*. Vz *kr* (3. dod.), Dšk. Jihč. I. 6.

Krchlat = *chrchlati*. Vz *kr* (3. dod.), Dšk. Jihč. I. 36.

Krchleby. O pův. slova cf. Čern. Př. 36.

Krchlička, *krchlečka*, y, f. = hrnec s jedním uchem. Han. Brt. D. II. 333. Cf. Dvóšnik.

Krchón, a, m. = *krchňák*, kdo dělá krchou (levou) rukou. Záp. Mor. Brt. D. II. 333.

Krchtat = *kašlati*. Jevíčko. Brt. D. II. 333.

Křib, a, m. = hora u Čes. Třebové. Tkč.

Křiby m. Chřiby, jm. pole. Vz *kř* (3. dod.), Dšk. Jihč. I. 35.

Křičeti. K-la co hrdla. Brt. D. II. 286. Tak kričal, ako mu len hrdlo dalo; Kričí, ako by ho drel. Slov. Nov. Př. 609.

Křičící. K. důkaz lásky (dítě). Světz. 1895. 51.

Křídelka = *poklička*. Kld. III. 151.

Křídlatec, tce, m. = *pták*. Vrch. Rol. XXII.—XXIX. 154.

Křídlo. K-dla pláště v XV. stol. Vz Wtr. Krj. I. 148. Pustit koho na krídla (učiniti ho samostatným). Phľd. 1895. 525. — **K.** = *klín*. Natrhala je do křídla. NZ. IV. 300. Dítě si sedlo matce na k. Záp. Mor. Brt. D. II. 464. Nak. oprav: na k. — **K.** = *zadní čásť ruchadla*. Brt. D. II. 448. — **K.** *čertovo* = čertí kus, succisa pratensis, rostl. Brt. D. II. 507.

Křídovník, u, m., v plavectví, Kraier, m. Sterz. II. 109.

Kříha, y, m., vz násl. Kříž.

Krikehájský škrek. Phľd. 1895. 297.

Křikev, kve, f. = slíva (moučnatá). ČT. Tkč.

Křiklavo. Ať se vám na k. štukne (hodně na znamení, že si na vás zpomínáme). Krumvíř. Hledík.

Křikloun. K-ni vypovídají se z Bouřilky přes Hlasivo do Tišic. NZ. III. 229.

Krikovati se oč: o království. GR. Nov. 25.

Křilovačiny, dříve Křivolačiny. Čern. Př. 34.

Křims, u, *křimsa*, y, f. = *římsa*, z ksims, Gesims. Dšk. Jihč. I. 31. Dle List. fil. 1896. 159. povstalo k. přikloněním k čes. římsa.

Křinka, y, f. místo skřinka. Gb. H. ml. I. 489.

Křípati m. skřípati. Gb. H. ml. I. 489.

Krípit sa = *dohadovati se*, *spírati se* (uh.). Brt. D. II. 333.

Kriset, u, m. = látka. K. bílý a barevný (na podvlékačky, spodní sukně). Lizn.

Křisťánek, nka, m. Nebylo tam ani k-ka (nikoho). Chod. NZ. IV. 318.

Křístati = *řehtačkou řehtati*. NZ. II. 606.

Křístel, a, m., vz Chřástel (3. dod.).

Kristian, a, m. = *křesťan*. Filomates. Vz Bl. Gr. 152. Křesťan odvozuje od křest, tedy = baptizatus, baptismian. Odvozeniny vz v Kotk. 23.

Kristof. Odvozeniny vz v Kotk. 23.

Kristofův. Kristofovým sklom možno videť do vnútra zeme a duchy vycitovať. Vz Phľd. XII. 38.

Křišťál m. křištál. Gb. H. ml. l. 388. Hádání z k-lu. Vz Zbrt. Pov. 87., 89.

Křišťan z Prachatic v XV. stol. Cf. Vlč. Lit. 133., 153., 233. nn.

Krištofka, y, f. = *zaklínací kniha*. Kld.

Krivá, é, f., míst. jm. v Oravsku. Phľd. 1894. 61.

Krivačkárňa. Pod pilou bude k. NZ. IV. 160.

Krivajzl, u, m., z Krummeisen. Příbor. Brt. D. II. 511.

Křivák. K. k chlebu vždy se najde. Mor. Nár. list. 1896. č. 174.

Křivánek = *skřivánek*. Us.

Křivánkový (holub). Tkč.

Křivanův. V Křivanovejch = poloha u Poděbr. NZ. III. 520.

Krívati = kulhati. Po hlave ho, aby nekríval. Slov. Phľd. 1894. 258. Kríva to ako starý čert. Ib. 1894. 388.

Křivda. V zhoubu spěchá, kdo křivdě k pomoci se pohnout nechá. Vrch. Rol. XVII.—XXII. 208. Lepšie malú krivdu nésci, jako dlúhy proces vésci. Slov. Phľd. XII. 56.

Křivec, vce, m., potok ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 9.

Křivica (val.), *křivka*, *nos* = *konec sanice* (u saní) spředu ohnutý. Brt. D. II. 451.

Křiviny = přední křivé nohy řezačky. Brt. D. II. 454.

Křivka, y, f. = *pták*, loxia curvirostra. V Tatrách *křivonos*. Červeným říkají na Jimramovsku: *červenky*. Mtc. 1893. 307. **K.** a) zelená, b) červená, c) sivá s šedými kapečkami, šprtka (zlín.). Brt. D. II. 495. — **K.** = *chřipka*. Cf. *kř* (3. dod.); *p* v *r*. Dšk. Jihč. I. 23. — **K.,** vz Křivice (3. dod.).

Křivo = *křivě*. K. stojí. Sš. P. 626.

Křivocestný. K. logika. Čas. X. 23. 2.

Křivohlávek, vka, m., os. jm. Kbrl. Dmžl. 22.

Křivohlavý, ého, m., os. jm., Kbrl. Dmžl. 22.

Křivoklát, dříve Krvoplat. Čern. Př. 33.
Křivolaký, strč. též křivoleký. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 49., 106.
Křivoleký, vz předcház. Křivolaký.
Křivonos, a, m., vz předcház. Křivka (3. dod.).
Křivota, y, f. Všeliké bezpráví aneb k. Chč. S. 149. Odpouštieme vám k-tu všeho neposlušenství. Alx. Nách. k. XXXVI.
Křivousy, ves. O pův. slova cf. Čern. Př. 35.
Křivý. K. jako lukoť (loukoť). Slov. Nov. Př. 605. S krivou rukou k úradskému chodiť = podpláceti. Slov. Phľd. 1894. 318. K. středa = škaredá, poněvadž v ten den Krista křivě vinili. ČT. Tkč.
Kříž. Starobylé kříže v okolí Domažlic, N. Brodu, na Táborsku a v Lužici. Vz NZ. III. 178. nn. Staré k. kamenné. Vz ib. IV. 270. nn. Cf. Voj (3. dod.). Pověry o k. vz v Zbrt. Pov. 159. — **K.** = *znamení kříže.* Svařenému kříži pocta se neděje (o výměnkáři, o člověku z úřadu složeném a p.). Mor. Čes. l. V. 418. Nad něčím k. udělati (něco za věc ztracenou pokládati). Us. Také na Slov. Phľd. XII. 55. — **K.** Krížom hovorí = s cesty mluví. Mtc. 1894. 21. — **K.** = *práce, soužení.* To je k. — bez Krista pána. Phľd. 1894. 441. — **K.** = deset rokův, řím. X. Čím viac krížov na chrbte, tým ťažšie nohám. Phľd. 1894. 194. — **K.** Raž a pšenica viaže sa do krížov, jačmeň a ovos do mallí. Slov. Phľd. XII. 559. Ženci ukládají (na poli) snopy do krížov. Ib. 403. (Dostačilo mu) pár krížov raži (žita); Nový snop do kríža. Ib. 233. — **K.** = obec v Tekově. Phľd. XII. 159. — **K.,** os. jm. Jinak: *Křížek, Křižík, Křižan, Křiha.* Kbrl. Sp. 17. Cf. Kotk. 23.
Křižák, u, m. = druh lodi. Ott. IX. 666. — **K.,** a, m. = *policajt* (že měl na prsou křížem bílé řemeny). Nár. list. 1896. č. 170. feuill. — **K.,** penagaeus, brouk. K. dvojskvrnný, p. bipustulatus, trojskvrnný, p. trimaculatus, veliký, p. crux major. Klim. 74.
Křižan, a, m., vz Kříž (3. dod.).
Křížatý. K. rostl., cruciferae. Vz Ott. VIII. 731. b.
Křížek, vz Kříž (3. dod.).
Křiženina, y, f. K. představ. Mus. 1894. 566.
1. **Křižík,** a, m., vz Kříž (3. dod.).
2. **Křížík,** u, m., zdrobn. kříž. Na to už len krížik urobiť alebo položiť. Slov. Nov. Př. 583.
Křížkář, e, m. = kdo se podpisuje třemi křížky. Šml. VII. 146.
Křižko, a, m. Pavel K., slov. spis., archivář. Cf. Phľd. 1894. 18.
Krížliak, u, m. = *peníz.* Slov. Phľd. 1894. 677.
Křižlíček, čka, m., pták, vz Zlatohlásek (3. dod.).
Křižmák, u, m. = *křižmař.* Hrš. Nách. I. 357.
Křížmo. Na kuželky berc se kule na štôrc, na válec, šikó, k. Brt. D. II. 333.
Křížný. K. šátek, čtverečný, který se na kříž skládá; cesty = křižovatky. Brt. D. II. 333.
Krížoky = odpadky slámy při mlácení, vázané křížem dvěma provisly (povřísly). Jsou krmivem. Jinak *mrvenky.* NZ. IV. 9.
Křížová, é, f., trať ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 9.
Křižovanec. Aby nižádný člověk cizí proti měštěnínu s k-nci a žertéři svědomie neprovodil. 1469. Čel. Pr. m. II. 13.
Křižovatka. Pověry o ní. Vz Zbrt. Pov. 159.
Křížovka, y, f., Kreuzungsstück, n. (při želez. drahách). Ptrl. 16.
Křížový. K. dni: průvody a zlořády při nich v starší době. Vz Zbrt. Pov. 136. Vozí-li kdo na k. nebo suché dni hnůj, nebude míti na poli úrody. Val. Vck. Val. I. 162. K. Kout v Šumavě. Šml. I. 33.
Krjaša, dle Bača, os. jm. u Kosmy.
Krk. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 62. Krk za krk. Čes. l. V. 29. Už mi to krkem leze. Cf. Jsem v tom po uši. Nov. Př. 641. Krk hlavu nesní, žába zajíce nedohoní (nemožnosť). Mor. Čes. l. V. 422. — **K.** *husí* = hrušky s ohnutými stopkami. ČT. Tkč. — **K.** *řípy* a p. = hořejší část, která se s lupením odkrajuje; je dobrým krmivem. Us.
Krkati. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 62.
Krkavče, ete, n. Brt. D. II. 96.
Krkavec. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 62., Krok 1893. 55. Pověry o něm vz v Zbrt. Pov. 67., 152.
Krkocha, y, f. = *suk.* Ta deska je samá k. Laš. Brt. D. II. 333.
Krkonoš, sg. Na K-ši. Háj. Herb. XII. b. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -a. 31., Gb. Ruk. 513. Stran K-ší cf. Pět groší, koláčí (mor.). Bl. Gr. 338. nn.
Krkonoška, y, m., os. jm. Kbrl. Dmžl. 22.
Krkovať se = *hrdliti se.* Val. Nár. list. 1893. č. 266.
Krkovní = krční. K. hlízy. Háj. Herb. 113. b.
Krkúňat sa = *objímati se.* Val. Brt. D. II. 333.
Krkvati = *mačkati.* Krkval storublový papier. Slov. Phľd. 1894. 333.
Krla. Jenž pro hlad otvesy krly. AlxV. 1413. Prk. v Kroku 1893. 4., 1892. 437. učí, že se má čísti krla = výmě, cecek; v lat. textě je: ubere.
Krmašanky = *hrušky* zralé na císařský krmáš (posvícení). Brušp. Hledíková.
Krmčák, a, m., vz Vrabec (3. dod.).
Krmě. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 61., 62.
Krměnoše, e, m., dapifer. XV. stol. Čel. Pr. m. II. 39.
Krmička, zdrobn. krmě.
Krmijál, u, m. = *kriminal.* Rožnov. Brt. D. II. 516.
Krmík, a, m. = *krmník* (prase). Dšk. Jihč. I. 12.
Krmokladec, dce, m. = *paštikář.* XVIII. stol. Zbrt. Tan. 260.
Krňavý. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 62.
Krněti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 62.
Krňha, y, m. = *slabý, mdlý člověk.* Žleby. NZ. II. 614.
Krňov oprav v Krnov. Mtc. XVIII. 200.
Krnovatět = *trnouti* (uh.). Brt. D. II. 333.
Krobský. Krobskej krobiján. Dšk. Jihč. I.

29. Vobořil se naň krobským hlasem (hrubým). U Kruml. NZ. IV. 301.

Krocan. Chodí jako k. (= kroutí se). Us. Čern. Př. 51.

Krocek, cku, m. = *kousek?* K. koudele. ČT. Tkč.

Kročej, přehlas.; slov. posud kročaj; o strč. skloň. cf. Gb. Km. -a. 25.

Kročiti. K. v lid. Chč. S. 296.

Krodník, u, m. = *ženská košile.* U Ml. Bolesl. XIX. stol. NZ. IV. 304.

Krofta, y, f. = *kuroptva.* Gb. H. ml. I. 419.

Kroj. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 72. Lidový k. vz Čes. l. V. 192. K. lidový v XVI. a XV. stol. Vz Wtr. Krj. I. 343., 88.

Krojidlo pluhu, *krajedlo* (záp. Mor.), *číslo* (Jicko), *krůj* (laš.). Brt. D. II. 448. K. novější slovo než *čertadlo.* Dob. Dur. 327.

Krójniček, čku, m., z něm. Kragen. Dšk. Jihč. I. 29.

Krojově. Lid k. zajímavý. Mtc. 1896. 247.

Krok. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 36.

Krokarit. Musel volky nevolky k. Phľd. 1893. 618.

Krokévka, y, f. = *lat ve střeše.* Brt. D. II. 433.

Krokovňák, *krovovňák,* u, m. = *nebozez,* jímž se vrtají krovy. Slov. Brt. D. II. 333.

Krokvička, y, f. Vyšívání na k-čky s řetázkem. Vz Vck. Val. I. 43.

Krom = *kromě.* Brtch., Gb. H. ml. I. 206.

Kromaška, y, f. = *sukně červená na veliké svátky.* Brt. D. II. 464.

Kromě. Není tam prázdného sklepa kromě ten (m.: toho). Kat. z Žer. 241., 251.

Kroměříž m. Kromežíř od Kromežíra. Čern. Př. 33.

Krompáč, e, m., Krummhacke, f.; *h* v *p.* Dšk. Jihč. I. 32.

Krompele, í, f. = *brambory.* Slov. Čes. l. V. 174.

Krompelík, u, m. = *brambor.* Slov. Čes. l. V. 176.

Krompelka, y, f. = *brambor.* Slov. Čes. l. V. 176.

Krompolec = *krumpolec.* Brt. D. II. 516.

Krómraš, e, m., látka na žen. oděv. Dal jí 11 loket k-še. 1672. Věst. op. 1892. 8.

Kronikář, obsoleta vox (letopisec). Bl. Gr. 175.

Kropáč, primula elatior. Phľd. 1893. 468. — K. Žižkův = *biják.* Cf. Hvězda. Wtr. Krj. I. 279.

Kropáček = nádoba se svěcenou vodou u dveří v sednici. NZ. III. 19.

Kropáň, ě, m. Ty kropáň kropatý (kdo má krop = vole, z něm. Kropf). U baníků. Phľd. 1894. 377.

Kropatý, kröpfig. Vz předcház. Kropáň.

Krópě = *kroupy,* v Chromči na Mor. List. fil. 1894. 87.

Kropidlo, a, m., Sprenger, m. Jeř.

Kropíř. V XV. stol. slul *dek.* Wtr. Krj. I. 287.

Kropírna, y, f., v pivov., Einsprenge, f. Sterz. I. 778.

Kropitý déšť = nenáhlý ale sporý. Kunšt. Brt. D. II. 333.

Kropka, y, f., slepičí jm. Tkč.

Kropkovatět = dostávati kropky. Zemáky k-tija. Zlín. Brt. D. II. 333.

Krösel, slu, m. = čipkový límeček okolo krku, z něm. Slov. NZ. III. 224.

Krosienca sú malinké krosná, tkajú na nich úzke stužky, tkaničky. — *Krosienka* (v Trenčan.), *šragle* (ve Zvolen.) sú podstavce *(kobylinky)* pod koryto. Phľd. 1894. 493. Cf. Krosno (násl.).

Krosnář, e, m. XVII. stol. Čel. Pr. m. II. 983.

Krosno. K. ku předení lnu. Jeho části: dva stavy, podnože, návoj, palička, prosest, člnok, bilá, brdo, obrtačky, nitelnice, ciepky, prejmy, kolok, hruška, závaží, trámy, razpinka, mazivo, kvačka. V Liptově. Phľd. 1894. 85.

Kroš m. groš. V Krkonš. Šb. D. 31.

Krotev, tve, f. = *krokva.* Brt. D. II. 433.

Krótihlávek, vka, m., vz násl. Krutihlav.

Krotinka, y, f. = *mrkev.* U Žleb. NZ. II. 694.

Krótit = *kroutiti.* V Chromči na Mor. List. fil. 1894. 87.

Krotký, krotek. Gb. H. ml. I. 164.

Krotonaldehyd, u, m. Vstnk. III. 454.

Krotonin, u, m., v lučbě, Krotonin. Sterz. I. 130.

Krotonový. K. kyselina. Vstnk. III. 1.

Krotvice = *krokvice.* Us.

Kroupa. Koukáš jako pes na horké kroupy (o mračivém). Us. Tkč. Lámat krópy: Dva hoši postaví se zády těsně k sobě, zaháčkují si ruce a houpají se zpívajíce: Lámem, lámem krópe, pěkně nám to křópe. Mor. Vz NZ. III. 22.

Kroupky n. telecí zuby = *přední dolní.* Duf. 21.

Kroutiti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 81. K. prádlo = *ždímati,* krúcat (han.). Brt. D. II. 333. Cf. Krútiti (3. dod.).

Kroutivý. K. pohyb ruky. Světz. 1894. 242. a.

Krouzle řepové (řepa v jednom kuse nakrájená a potom na rahýnku nad kopkou sušená). Duf. 252.

Kroužilka. K-ky, empidae, čeleď much. Vz Ott. VIII. 589.

Krov. K. na vosla, na větrník, na stolice, vobálovej. Chod. Vz NZ. IV. 206., 207., Kryt (doleji). Staví krovy (leže naznak kolena zdvíhá). Čejč. Hledík.

Krovec, vce, m. = hořejší část kamen nad troubami n. měděncem. U Sedlčan. Jinde: *babka.* Quis.

Krovkovina, y, f., látka v krovkách brouků, Chitin, n. Sterz. I. 601. b. Dle Kroka 1892. 369. nevhodné slovo m. Chytin.

Krovovňák, vz Krokovňák (3. dod.).

Kroz = *skrz.* Určili, že má být kroz zajatého Turka mučený. Phld. XII. 690. Slov.

Krpadlo, a, n. Vz Skřipadlo. — Vyšívání na k-dlo. Mor. NZ. II. 737.

Krpat = *loudavě pracovati.* Brn. Brt. D. II. 334.

Krpčiar, a, m. = *krpčář.* Phľd. 1893. 642.

Krpec. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 62. Pl. krpě n. krpce, krpí, krp'om, krp'och, krp'ami. Brt. D. II. 470. Krpce s návlakami. Phľd. 1893. 642. Hodil krpcom; krpcami striasol = zemřel.

Ib. 1893. 475., 1894. 372. Dávno som to v krpcoch zodral, čomu sa ty len učíš. Ib. 1894. 257.

Krpel = *krpec*. Brt. D. II. 470.

Krpiti = *kousati*. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 62.

Krpka = *bandaska; škopík*. Krpku s horúcou vodou daj k nohám. Phľd. XII. 564. To bylo vtedy, keď krčah s krpkou bojoval. Slov. Nov. Př. 639.

Krsačka, y, f., rostl. Vz Kotačka (3. dod.).

Krsati. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 62. Kdožkoli krsá, ten škodu trpí. Bl. Gr. 315.

Kršle. *Na Kršle* = na horu Kotař. Ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 9.

Krsnár, a, m. = *kmotr*. Slov. Phľd. XII. 693.

Krsomysl, a, m., os. jm. u Kosmy.

Kršiak, a, m. = *kršák*. Vz Káně (3. dod.).

Krška (Krska) Jan Ant., čes. spis., farář v Čermné od 1686.—1691. Vz Mus. 1895. 503.

Kršňavý. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 62. Slov. krchňavý.

Krštal, u, m. = *chřtán*. Vz *kr* (3. dod.), Dšk. Jihč. I. 36.

Krťacinec, nce, m. = *krtinec*. Phľd. 1895. 493.

Křtalt, u, m., místo kštalt, *š* v *ř*. Gb. H. ml. I. 514. Každého času k. dobře znaj a vedle toho šaty sobě dělat daj. Wtr. Krj. II. seš. 9.

Krtany, dle Dolany, území v Novohradsku na Slov. Phľd. XII. 425.

Krtčí, Maulwurfs-. Má k. kůži (o nedůtklivém). Nár. listy. 1894. č. 155. odp. feuill.

Krtek. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 63. Dial. *kret*. Krt ryje pod zemí (když kdo něco tajně proti druhému podniká). Bl. Gr. 306. Přehrabuje se stále v hlíně jako k. Cf. Hlinožrout. Nár. listy. 1894. č. 155. odp. feuill. K Mor. přidej: Phľd. 1894. 713. (tam týž citat).

Křtěnky = *křtiny*. Wtr. Živ. c. 714.

Křtěnský = novokřtěnský. K. nůž. XVI. stol. Wtr. Živ. c. I. 473.

Krtice. Léčení krtic na Mor. Vz Duf. 27., 295.

Krtičinec, nce, m. = *krtinec*. Záp. Mor. Brt. D. II. 334.

Krtičkář, e, m. = *krtkář*. K. chytal krtky a hojil ku př. krtice, otevřené rány. Vz NZ. IV. 236.

Krtičníkovitý. K. rostliny. Cf. Ott. VIII. 713., 819.

Křtina. Křtiny (m. třtiny) zasazené do paprsku stavu tkadlcovského. Vz NZ. IV. 40.

Krtinec, nce, m. Nedbalý hospodář prý se poznává po k-cích na lukách. Nár. list. 1894. č. 155. odp. feuill. — **K.** = *prášek*, kterým se opruzené dítě zasypává. Duf. 17.

Krtíš, e, m. = potok v Hontě. Phľd. XII. 425.

Křtít, u, m. = *řtít, kštít* = *štít domu*, *š* v *ř*. Dšk. Jihč. I. 31., 43.

Křtitedlný = *křtitelný*. K. voda. Břez. Font. V. 404.

Křtíti. Já tě křstím **ve** jmě otce i syna. Št. E. 210.

Krúcat = kroutiti. Han. Brt. D. II. 333.

Krucicě = *krtice*. Boh. m.

Krucifix. Flastr exekucí či flastr k. z: emplastrum oxycroceum. Us. Cern. Př. 60.

Kručinka, y, f., rostl. Cf. Ott. IX. 1031.

Kruhádko a **Kruhadlo** polož před Kruhanka a Kruhař.

Kruhař = pasíř, který dělal pásy ženské a mužské z mosazi n. z železa. 1586. Mus. 1894. 515.

Kruhobrvnatý. K. nálevníci. Ott. VIII. 676. b.

Kruhovitosť, i, f., Circularität, f. Sterz. I. 606. a.

Kruhovka, y, f. = kruhová cihelna, v kruhu stavěná. Hrš. Nách. I. 517.

Kruhový. K. cihelna. Us. Vz předcház. K. peníze. Vz Mtc. 1895. 307.

Kruch. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 75. Slaný jako k. Brt. D. II. 334.

Krůj, e, m., vz Krojidlo (3. dod.).

Kruk, a, m. = *krkavec*. Slov. Mtc. 1893. 302.

Krumblov = Krumlov. 1448. Arch. XIV. 38. a j.

Krumbštuk, u, m., hud. nástroj v XVI. stol. Mus. 1894. 235.

Krumferna, y, f., hud. nástroj. Mus. 1894. 235., Zbrt. Tan. 240.

Krumfest. Pod k-em kopajíce nalezli sú... GR. Nov. 149. 17.

Krumlati = *brumlati*. Kotk. 81.

Krumlov. O pův. slova cf. Čern. Př. 29. Cf. Krumblov, Krumpnov (3. dod.).

Krumpač = *špičák* atd. 1525. Mus. 1894. 515.

Krumpnov = Krumlov. Arch. XIV. 16.

Krumpošť. Uvázaný ke k-šti. Světz. 1893. 327. a.

Krůna = *koruna*. Słow. 130.

Krunýř. Vz Brnění (3. dod.). — **K.,** šp. m.: rak krunýřnatý. Krok 1892. 369.

Křupa, y, m. = *sprosťák*. Kunšt. Brt. D. II. 334.

Křupance = *jídlo*. Duf. 334.

Křupavka, y, f. = druh *slívy*. Tkč. — **K.,** rostl. Vz Sporýš (3. dod.).

Krupec, pce, m. = *krůpěj*. Záp. Mor. Brt. D. II. 334. — **K.** = *kroupy, ľadovec*. Slov. Zátur.

Krupica, e, m. = *učitel*. Ve šviháčině. Brt. D. II. 520. Cf. Brbta (3. dod.).

Krupicovka, y, f. = *gryska* (3. dod.).

Krupička, y, f. = řeřicha luční. U Č. Brodu. Nár. list. 1896. č. 244. feuill.

Křupík, u, m. = *šťovík* (3. dod.).

Křupkavý = křehký. Brt. D. II. 334.

Krúpky, vz Čičorečka (3. dod.).

Křupký. K. tráva (suchá). Brt. D. II. 334.

Krupno = *hrubě, zle*. Bude Ježíši s námi k. Hš. Osterspiele 93.

Krupný příval (krup). Chč. S. 127., 307.

Krupo je po sobě hnachu. Výklad vz v Seyk. Ruk. 26., Mus. 1896. 279.

Krupobití. Nadšený zápal stavů schladl jako vzduch po náhlém k. Mtc. 1895. 39. Ta novina padla na něho jako k. na hubené osení (zle působila). Šml. VII. 106. V čas k. dají-li se tři kroupy za ňadra, přestanou prý padat. Vck. Val. I. 164. Pověry o něm vz Zbrt. Pov. 120., Mtc. 1895. 250.

Kruponosný. K. mračno. Zbrt. Pov. 120.

Krupoví. Vařené k. = *kroupy*. Slez. NZ. IV. 498.

Krusíček, čku, m., rostl., vz Slúnečko (3. dod.).
Krůsňa, ě, f. = *líná ženská.* Záp. Mor. Brt. D. II. 334.
Krušcový. K. sůl. 1566. L. posil. II. 88.
Krušinka, y, f., rostl. Vz Skrušinka (3. dod.).
Krušiti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 75.
Krušovce, statek v Nitran. Phľd. XII. 424.
Kruštík, epipactis. Vz Ott. VIII. 669.
Krůta. Chodí jako k. = *kroutí se.* Čern. Př. 51. Cf. Krocan (3. dod.). — **K.** = *ropucha,* z něm. Kröte, f. ČT. Tkč.
Krútěnka, spiranthes autumnalis, rostl. Brt. D. II. 507.
Krutič, e, m., Dreher, m. Krok 1892. 369.
Krutihlav, a, m., pták; místy na Mor.: *krutihlavec, krutihlava, krótihlávek, krutihlávek, kvičal, kvikava* (hornolužicky), *vrtohlávek, hadí pěnice.* Vz Mtc. 1893. 303.
Krutihlava, vz předcház. Krutihlav. — **K.,** os. jm. Kbrl. Dmžl. 22.
Krutihlavec, vce, m., vz předcház. Krutihlav. Mtc. XVIII. 243.
Krutihlávek, vka, m., vz předcház. Krutihlav.
Krútit sa komu do čoho (do roboty, nechce se mu do ní). Krúti sa ti (nemáš chuti do toho)? Phľd. 1895. 444.
Krutka, y, f. Mocná ruka držala ho jako v krutke. Slov. Phľd. 1893. 742. Cf. Skřipec.
Kruto. Židovi bieše k. Ezop. Bawor. 2. 1930. Učiň k. mému tělu. Umuč. roud. 877. Dokl. ze strč. vz v List. fil. 1895. 99., 127., Mus. 1896. 233.
Krutomstivý. Mtc. XVIII. 236.
Krutý. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 81. — **K.** = *neposlušný.* Krutá hlava bolavá bývá (bývá bita). Phľd. 1893. 701.
Kruvoj v Rkk. Cf. List. fil. 1896. 334.
Kružec, žce, m. = *druh kolovratu.* Popis jeho vz v Brt. D. II. 456. Tam i obraz.
Kružéłka, vz Okružka (3. dod.).
Kružidlový. *O* je témer k-vé. Phľd. XII. 476.
Kružítkář, e, m. = *kdo dělá kružítka.* Nár. list. 1896. č. 53.
Krúžlová, é, f. = les ve Zvolen. BZv. 24.
Krúžna, y, f., obec v Tekovsku. Phľd. XII. 251.
Krúžolka = *kuželka.* V k-ky hrát. Mor. Mtc. 1895. 176.
Krv. Snívá-li se niekomu, že mu vypadol zub, a ak videl krv, to znamená smrť v rodine. Phľd. 1894. 132. Cf. Krev.
Krvák, u, m. = krvavý spis. Nár. list. 1895. č. 9. feuill.
Krvavec, vir sanguinis, *lépe:* muž krvežíznivý, zkrvavilý, vražedlný. Bl. Gr. 170., 323.
Krvavičník, chelidonium majus. Hojení jím. Vz Vck. Val. I. 156.
Krvaviti se. Chč. S. 127.
Krvavnicový. Sterz. I. 1185. a.
Krvavník, rostl. Vz Toten (3. dod.).
Krvavosť. Kdyby naše viera založena byla na takových k-stech. Chč. S. 115.
Krvavý = *krhavý.* K. oči; *h* v *v.* Dšk. Jihč. I. 32. — **K.** kroupy = kroupy s krví smíchané, omaštěné a pečené. ČT. Tkč.

Krvesmilný, blutschänderisch. K. láska. Vrch. Rol. XXXVI. 236.
Krvinka. Cf. Vstnk. III. 383.
Krvokvět, vz Ott. X. 722.
Krvopotně. K. ho vychovala. Phľd. 1894. 511. Tu školu k. osnoval. Ib. 1893. 454.
Krvopotný. K. práce. Phľd. 1893. 388.
Krvotok. Léčení k-ku. Vz Mtc. 1894. 333.
Krvútečka, vz Krvútka.
Krý = *kraj.* U Týnce. Brt. D. II. 92.
Krýč, e, m. A co se dotýče těch krýčov a nějakého kláštera. Snm. I. 336.
Krýčíř = *krejčí.* U Týnce. Brt. D. II. 93.
Kryda m. křída. U Malenovic. Brt. D. II. 2., 4.
Kryf, gt. krve = *krev.* V Chromči na Mor. List. fil. 1894. 77., 274.
Kryfov, u, m., Kirchhof, přesmyk. Dšk. Jihč. I. 49.
Kryk, u, m. = *krk.* Laš. Brt. D. I. 104. — **K.,** vz Krása (3. dod.).
Krykovat se s kým = *hádati se.* Arch. XIII. 496.
Krykový. K. řemení. Arch. XIV. 447., Hrš. Nách. I. 508. (1618.). Vz Kryk, Krása (3. dod.).
Kryoskopický. K. methoda. Vstnk. III. 54. (4.).
Kryptogliom, u, m. Schb. Nád. 14.
Krysa. Klobouk s k-sou = se střechou, z pol. a to z něm. Kreis. Ve Spiši. NZ. III. 400.
Krystallisačnosť, i, f. Ztk. 31. (3. vyd.).
Krystýr. K-ry někomu dávati. Kat. z Žer. II. 215. a j.
Kryštál m. křištál, krystall. Pastr. L. 80.
Kryt, u, m. = *krov. K. na osla* = jednoduchý bez hambalek; *na stolice* = s hambalkami. Ott. VIII. 7. b.
Krýti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 74. — **se kde.** Kryje se po jamách před pohany. Chč. S. 38. — **se čeho.** Ale ktož zlé činí, ten se kryje světa; oprav v: světla. Št. Kn. š. 85.
Krytí. K. u kalhot = *poklopec.* Wtr. Krj. I. 33., 159., 302.
Krytonásobný, versteckt zusammengesetzt. Mark. Toto slovo zaniklo. Krok 1896. 8.
Krýv = krev. Gt. krve, dat. krvi, instr. krvjó. Tišn. Brt. D. II. 191.
Kryzeldus, něj. kámen. 1568. Wtr. Krj. I. 540.
Krz, slov. *kroz* = *skrze.* Us. Gb. H. ml. I. 489. U Tišn., Kunšt. Brt. D. II. 187., 234.
Krzno. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 67. Cf. Dob. Dur. 451.
Krzukadlo, a, n. = co krzuká (vrzuká), stará věc rozvrzaná, rozviklaná. Laš. Brt. D. II. 334.
Krzukati, vz předcház. Krzukadlo.
Ksás, u, m. Španělský k. = vycpané kalhoty. Wtr. Krj. I. 334.
kst. V *kst* jest *s* přisuto: lektati a lekstati (doudl.). Kts. 14.
Kšaft. Kde je tučná kuchyň, tam bývá hubený k. Světz. 1893. 73.
Kšanda = *šle.* Toto slovo nalezl Wtr. teprve k r. 1600. Wtr. Krj. I. 483. Cf. Šanda (i dod.).
kšč. Z *kšč* se *k* odsouvá: ščice m. kščice. Gb. H. ml. I. 452.

Kšéce = *kštice*. V Chromči na Mor. List. fil. 1894. 92.
Kšild, u, m., ze Schild, *k* přisuto. Dšk. Jihč. I. 31.
Kšíry, vz Stroj (3. dod.).
Kšost, u, m. = *šos*. Kabátek s kšosty. Brt. D. II. 464.
kšt. m. *cht:* lokštat m. lochtat. Dšk. Jihč. I. 36.
kšť. Z *kšť* se *k* odsouvá: štice m. kštice. Gb. H. ml. I. 452.
kt m. *cht:* spaktovat m. spachtovati. Dšk. Jihč. I. 36. — Z **kt** se *t* odsouvá: kerej, kerak, respek. Dšk. Jihč. I. 20. — **Kt** změněno v *c:* v inft. péci m. pekti; v sup. pec z pektъ; v subst. s příponou -tь: pec z pektь a v locika. Vz Gb. H. ml. I. 449.
Kte = *kdo,* zastr. Pakli se kte nás kterému protivil. Kat. 122. — Gb. H. ml. I. 241.
Kterakosť, quantitas. 1513. Dob. Dur. 90.
Který ve významu neurčitém i tázacím i ve vztažném. Cf. Kla. Sklad. 185. pozn.
Kto, později *gdo,* psáno většinou *kdo.* Ve XIV. stol. vyskytuje se gdo zřídka, kdo jest od druhé polovice XVI. stol. Gb. H. ml. I. 449.
Ktoy = kdo j', kdo jest. ML. 18. a. (Gb. H. ml. I. 152.). Víš-li, ktoj tobě tvé zlaté pobral. Arch. XIV. 202.
Ktve = kvete. Vz Kvésti. Cierkev ktve. Chč. S. 71.
Ktvení. Vz Gb. H. ml. I. 546. Cf. Kvésti.
Ku *(k)* před p-, před b-, před v- atd.: ku panu, Chč., ku biskupu, ku vratům. Vz Gb. H. ml. I. 252. Cf. Mus. 1896. 243.
Kub, a, m., vz Jakub (3. dod.).
Kúb = *kloub*. Slov. Mtc. 1894. 107.
Kuba = *výr* (dle svého houkání). Místy na Mor. Mtc. 1893. 301. — **K.** = *halena*. U sv. Michala v Turci. NZ. III. 404. — **K.,** y, m. = Jakub. Chodíme jako K. s novou malovanou vestou o posvícení. Jan Váňa. Pláč. 23.
Kubáč, e, m., vz předcház. Jakub.
Kubák, a, m., vz předcház. Jakub.
Kubálek, lka, m., vz předcház. Jakub.
Kuban, a, m., vz předcház. Jakub.
Kubaňa, ě, f., cf. Čepák (3. dod.).
Kubánek, nka, m., vz předcház. Jakub.
Kubánka, y, f. = *kukaně* (posada). Tkč.
Kubásek, ska, m., vz předcház. Jakub.
Kubášek, ška, m., vz předcház. Jakub.
Kubašta, y, m., vz předcház. Jakub.
Kubát, a, m., vz předcház. Jakub.
Kubata, y, m., vz předcház. Jakub.
Kubec, bce, m., vz předcház. Jakub.
Kubek, bka, m., vz předcház. Jakub.
Kubelík, a, m., vz předcház. Jakub.
Kubelka, y, m., vz předcház. Jakub. — **K.** *Jos.*, básník čes. Světz. 1894. 634.
Kuběna, *Kuběnka,* y, m., vz předcház. Jakub.
Kubera, y, m., vz předcház. Jakub.
Kubeš, e, m., vz předcház. Jakub.
Kubian, Kubias, a, m., vz předcház. Jakub.
Kubica, e, m., vz předcház. Jakub.
Kubice, e, m., vz předcház Jakub.
Kubič, e, m., vz předcház. Jakub.
Kubičák, a, m., potok ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 9.
Kubíček, čka, m., vz předcház. Jakub.
Kubičkula, y, f., pole ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 9.
Kubík, a, m., vz předcház. Jakub.
Kubín, a, m., vz předcház. Jakub. — **K.,** mě. v Oravsku. Phľd. 1894. 122.
Kubina, y, m., vz předcház. Jakub.
Kubínek, nka, m., vz předcház. Jakub.
Kubinka, y, m., vz předcház. Jakub.
Kubiska, y, m., vz předcház. Jakub.
Kubiš, e, m., vz předcház. Jakub.
Kubišta, y, m., vz předcház. Jakub.
Kubita, y, m., vz předcház. Jakub.
Kubka, y, m., vz předcház. Jakub.
Kubla, y, m., vz předcház. Jakub.
Kublati = *haliti*. Kotk. 70., 98.
Kublovec, vce, m., vz předcház. Jakub.
Kubra, y, f. Velká K., míst. jm. na Slov. Phľd. XII. 99.
Kubš, e, m., z Kubeš, vz Jakub.
Kúc! Tak se kočka odhání. Phľd. 1893. 634.
Kucle, pl., f. = plátěné šle k hejčedlu, na nichž toto se stropu visí. Chod. NZ. III. 13. Vz Hejčedlo.
Kucmoch, *kucmouch, kudlmoch* = uhnětené brambory smíchané s mlékem a moukou. O pův. cf. Čern. Př. 61. — *Kucmouch* = *čes. tanec* u Nimburka. Vz NZ. III. 598.
Kuča = *kuč, kuťa, chatrč.* Val. Brt. D. II. 334.
Kučata (Chučata?), y, m., os. jm. u Kosmy.
Kučebr, a, m., Gotchewer. Phľd. 1895. 66.
Kučeraviti se s čím. Nechť on se s nimi (vlasy) k-ví a roztahuje. 1591. Zbrt. Tan. 158.
Kučery ve XIV. a XV. stol. Wtr. Krj. II. seš. 4.
Kučovní = *kočovní.* K. národ. Mor. Brt. D. II. 512.
Kučovnice, cf. Půůvka (3. dod.).
Kudaň, ě, f. = *kukaň, k* v *d.* Dšk. Jihč. I. 30.
Kúdelka, y, f., pták, cf. Sejko (3. dod.).
Kudla, z: cultellus, culter = *nůž*. Gb. H. ml. I. 368., List. fil. 1893. 466. — **K.** (vlasy). Dostali se do kudlů. Mor. Čes. l. V. 420.
Kudláček, čku, m. = *vlk na lopouně*. Brn. Brt. D. II. 334.
Kudlačky = *angrešt*. Dml. List. 28.
Kudlanka = *hmyz rovnokřídlý*. Vz Ott. VIII. 593., X. 471. a.
Kudliti se kde. A čert bral plevu, len sa tak v povetrí kudlilo. Slov. Phľd. 1892. 611.
Kudlmoch, vz předcház. Kucmoch.
Kudra, y, f. = *kudrna*. Lerm. II. 107., Phľd. 1895. 220.
Kudrna = míč z chlupů. Vz Čukání (3. dod.).
Kúch, kúchy, *pagačiny* (všakových na olej vypresovaných semien). Phľd. 1895. 186. — **K.** volský = *jho*. Domažl. Světz. 1894. 351. c.
Kuchařka. K-ky vypovídají se z Popelova přes Hostivaře do Kuchyně. NZ. III. 229. K. nemá jídlo chváliti (to se chválí samo). Šml. VII. 169. Kucharka se pary najie. Slov. Nov. Př. 338.
Kuchavice, býv. osada, nyní dvůr *Kochovec* u Štítné. MzO. 1890. č. 25. str. 39.
Kuchyně. Pri mastnej k-ni je aj ten pes tučný. Slov. Nov. Př. 367.

Kuchyňka či haltéř na ryby. Hrš. Nách. I. 435.
Kujeba, y, m., nadávka. 1597. Wtr. St. nov. 173.
Kujíček, čka, m. = *kulíšek*. Vz Kujík. Dšk. Jihč. I. 7.
Kujonstvo, a, n. = *darebáctvo*. Phľd. 1893. 575.
Kujony = rukavice ze psí kůže. Wtr. Krj. I. 522.
Kukačka. O pův. slova cf. Krok 1893. 54. K., na Mor. místy *kukalka, zezulka, kukučka, kukulenka, zegzulka* (laš.). Brt. D. II. 493. Na zimu mění prý se v ostříže. Vz Mtc. 1893. 302. K., pták věštící. Vz Zbrt. Pov. 67. nn. K. po Janě (o tom, kdo má hlas už starý, zachřiplý). Phľd. 1894. 196. Kolik dní po sv. Janě Kř. k. kuká, za tolik rýnských bude réž (žito); Když k. skoro z jara kuká, bude úrodný rok. Val. Vck. Val. I. 162., 163. Nepočuje viac kukućku kukať (umře). Slov. Nov. Př. 594. Kukačka po prvý raz na jar počuť kukať a nemať peňazí pri sebe, nie je dobré; Nepočuje ten už k-čku kukať (umře, nedožije se jara). Slov. Phľd. 1894. 132., 378., 443. K. v lidovém podání. Vz Zbrt. Pov. 159. — **K.,** rostl., vz Včeličky (3. dod.), Podrazec (3. dod.).
Kukadla = *oči*. Mus. 1895. 187.
Kukalka, y, f., vz předcház. Kukačka (pták i rostl.).
Kukaň = *vězení*. Ve švihá́čině. Brt. D. II. 521.
Kukání, n. K. cizího (z cizí vsi) záletníka od domácích hochů na strom dopraveného. Vz Čes. l. V. 346.
Kukla = *kápě, límec s kapucí*. Vz Wtr. Krj. I. 37., 428. O strč. sklon. cf. Gb. Km. -a. 11. K. v době husitské. Vz Wtr. Krj. I. 55. Tu kuklu nastrčíte na své nepřátely, kterúž by rádi byli na vás nastrčili. Arch. XII. 82. Šátek pod bradu zavázaný slove na Kloboucku *kukla*, v Kobylí *kukuč*, v Čejkovicích *žudřík*. Brt. D. II. 466. Cf. Duf. 22. — **K.,** cf. Kabelka, Kabřinec (3. dod.).
Kuklice. Sklep (klenutá místnosť) s kuklicemi. 1606. Mtc. 1894. 169.
Kuklík, u, m., ascolonia, rostl. 1440. List. fil. 1893. 393. — **K.,** geum urbanum. Léčení jím na Val. Vz Vck. Val. I. 155., Kartus (3. dod.). — **K.,** a, m. = kněz zákonný nosící kuklu. Wtr. Krj. I. 206.
Kuklín, a, m., dvůr v Tekovsku. Phľd. XII. 74., 425.
Kuklis, a, m. = nadávka dítěti, šestinedělce od strygy podvrženému. Phľd. XII. 642.
Kukliti. V tu kuklu já se k. nechci (na se vzíti to nechci). 1540. Mus. 1894. 398.
Kukna, y, f. = *kukačka*. Lepší jedna k. než 300 skřivánků; ona se nažere zeleného ovsa a kuká, skřivan však vrzá pod nohama (mrzne). ČT. Tkč.
Kúkol — múkoľ (kde kúkol, tam i mouka). Phľd. 1894. 196. Cf. násl. Kúkolka.
Kúkolka, y, f., *kúkol*, agrostemma githago, rostl. Brt. D. II. 499.
Kukuč, vz Kukla (3. dod.).
Kukučí obrteľ (uh.), vz Včeličky (rostl., 3. dod.).
Kukučka, y, f. = *kukačka*. Slov. Mtc. 1895. 43.
Kukulenka, vz Kukačka (3. dod.). — **K.** K-ky, ajuga reptans, rostl. Brt. D. II. 499.
Kůl. Inu, rostou stromy v lese, z některého je voje, z některého kůl, a z některého kříž (lidé nemají stejného osudu). Nár. list. 1894. č. 169. odp. feuill. Kôl z toho plota (jsou stejní). Slov. Nov. Př. 642. Strkání na kůl (poprava). Vz Hrš. Nách. I. 319. K. jako zbraň a jako přístroj k štípání. Vz Phľd. 1894. 18. nn. — **K.** = *rovný kořen*. Han. Brt. D. II. 334.
Kůlačka, y, f. = sekera s přihnutým toporem, kterou se koulá. Brt. D. II. 334.
Kulajka, y, f. = široký kroužek podobný prstenu. Val. Brt. D. II. 334.
Kulalovské *Údolí* ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 9.
Kůlán, u, m. = *kulaté dřevo k palivu*. K-ny do metru rovnati. Na Žďársku. Nár. list. 1894. č. 107. odp. feuill.
Kulanda, y, m., vz násl. Mikuláš.
Kůlaný šindel. Cf. Blaňák (3. dod.), Kůľat.
Kulas, a, m., vz násl. Mikuláš.
Kuľaša, e, f. V Orave, že by sa ovos (oves) náležite zomlet mohol, sušievajú ho v peciach až do pripraženia, pripečenia, aby vyzeral temer jako upálená káva. Tak pripečený ovos dáva príjemne voňavou múku, z ktorej varievajú tak zvanú kuľašu, ktorá máslom omastená so zasmaženou kapustnicou a kyslým mliekom dobre chutná. Slov. Obz. 1893. 71., Phľd. 1895. 707.
Kulašová Marie, spisov.
Kůľat = štípati dřevo paprskovitě do středu (na šindel). Brt. D. II. 334. Cf. Štípati (3. dod.).
Kulatina, jm. štramberské věže. Vz Vck. Poh. 127.
Kulatka, y, f. = *kuláč, mrvenka* (sláma). Jevíčko. Brt. D. II. 334.
Kulatohlavec, gobiocephalus oprav v: globicephalus. Cf. Ott. X. 197.
Kulatotvářný. NZ. IV. 439.
Kulatý, ého, m., hora u Čes. Třebové. Tkč.
Kulčíkovec, vce, m., rybník u Skutče. Čes l. V. 54.
Kulda, y, m., vz násl. Mikuláš.
Kule, e, m., vz násl. Mikuláš. — **K.** Osnova svitá v kuli; kule má 17 /, známky, známka 7 ½ lokte. NZ. IV. 41.
Kulec, lce, m., vz násl. Mikuláš.
Kulečnický. K. síň (kde hrají na kulečníku). Ml. Hüb. 171.
Kulenda, y, m., vz násl. Mikuláš.
Kulenka, y, f., vz Koulenka (3. dod.).
Kulhavec. Bl. Gr. 326.
Kulhavý. K-ví vypovídají se z Křivic přes Rovensko do Běhání. NZ. III. 229.
K-ůli m. k vůli. Us. Gb. H. ml. I. 439.
Kulič, e, m. = *velkonoční koláč*. Phľd. XII. 235. (z rus.). — **K.,** vz násl. Mikuláš.
Kulička, y, m., vz násl. Mikuláš.
Kuličnictví, n. = dělání skleněných kulí. Vz Mrš. 47., 55., 62., 133., 140.
Kuliferda, z fr. guliafre = ničemný žrout; mladý dareba. Čern. Př. 85.
Kulich, a, m. Cf. Sýček (3. dod.).
Kulík *říční: kuliš* n. *kameníček*. Ve Vel. Kelči. Mtc. 1893. 236. Jinde na Mor.: *grylka*,

grylek, prydlák, písečnák. Brt. D. II. 494., Mtc. 1893. 307. — **K.,** vz násl. Mikuláš.

Kulina, y, f. Když se souš vyvaří, zbude z vosku kulina. Záp. Mor. Brt. D. II. 335.

Kulipán, u, m., z něm. Kugelbahn, f. Brt. D. II. 516.

Kulír, a, m. místo: kurýr. 1763. Gb. H. ml. I. 350.

Kulirovat m. kurirovať z kurieren. List. fil. 1893. 467.

Kuliš, e, m. vz 1. předcház. Kulík; 2. násl. Mikuláš.

Kulm, u, m. = *útvar mořský břidličnatý.* Vz Mtc. XVIII. 232.

Kuľmo, a, n. = železný válec, jímž rozpáleným se kuľmovaly ženské obojky pod krk. Han. Brt. D. II. 335.

Kulmový. K. droby (v mineral.). Mtc. 1895. 317.

Kůlna z kôl (z kolů dělaná). Vz Phľd. 1894. 24. Vz Kôlna (3. dod.). — **K.** = jeskyně u Sloupa na Mor. Vz Vstnk. II. 576.

Kulomet Gatlingův. Vz Ott. IX. 952.

Kulotvárný. K. těleso. Stč. P. př. 126.

Kulový. Šlo mu do k-vých (měl strach). Kld. IV. 218.

Kuložer, a, m., Kugelfresser, m. = vojín divous. Nár. list. 1894. č. 241. 4.

Kululánek, nku, m. = *kulatý bob.* ČT. Tkč.

Kum, a, m. = *kmotr.* Uč se od kuma rozuma. Slov. Šariš. Phľd. 1895. 378.

Kumač, e, m. Záclona so vzorkou z k-ča. Slov. Phľd. 1893. 274.

Kumáni přišli v XI. a XIII. věku do Uher. Phľd. 1893. 26.

Kumbera, y, m., vz předcház. Jakub.

Kumburk, z Koldemburg. Čern. Př. 37.

Kumfhaub, u, m., z něm. Kampfhaube, f. Arch. XIII. 217.

Kumpera, y, m., os. jm. Vz předcház. Jakub.

Kumpleta. Přišli, když k-ty zvonili. Arch. XIII. 492.

Kumst, u, m. = žert. Když sami kumstů užívají, proč jich sami nepřijímají? 1613. Kutn. šk. 136.

Kumžák, a, m., z: Königseck. Čern. Př. 37.

Kun, a, m., os. jm. Odvozeniny vz v Kotk. 24.

Kůň. O pův. cf. Kotk. 157. Čtyři koně vraní, okovanej vůz. Nár. pís. Škar. 33. Čí jsou to koně lysí, co na nich fábory visí? Ib. Ti koně mohli na zámku zůstávati. Kat. z Žer. 174. Hrdé koně krky lámou (Hrdé koně psi jedia = pýcha před úpadem chodí). Phľd. 1894. 256. K., věštící zvíře. Vz Zbrt. Pov. 69. Hra na koně. Mor. Vz NZ. III. 25. Pověsť o původu koně (na Mělnicku). Vz NZ. III. 151. Kdo má koně, sedlo s uzdou snáze koupiti může. Kat. z Žer. II. 158. Kuň něpotřebuje ani neděře, ani svatku, ene pořadku; Na słubenym koňu daľeko nězajedě. Čes. l. V. 420. Ani kuň nad šilu něskoči. Slez. Nov. Př. 134. Kôň hryzie gazdu i zubami i nohami (potřebuje píce a podkov). Slov. ib. 430. Kôň vybehá, vůl vyleží (osoch, dělá hnůj). Phľd. 1894. 196. Nosí hlavu vzhůru jako panský kůň (o pyšném); Nebo: Hází hlavou jako panský kůň; Klape podkovami jako kůň (o furiantovi); Ten bude nyní na koni (lépe se mu povede); Ten se sází na vysokého koně (žije nad své poměry); Nejraději by okolo sebe bil a mlátil jako kůň (o zlostném); Starý kůň se nehodí leda pohodnému (říkají výměnkáři). Nár. list. 1894. č. 149. odp. feuill. Koňa, čo dobre ťahá, najviac bijú. Phľd. 1893. 700. Daj koňovi ovsa, možeš ho hnac (hnáti) jak psa. Phľd. 1895. 187. Koně nekupuj ušima, ale očima. NZ. IV. 390. Prodávání koně při slov. svatbě. Vz Phľd. 1896. 44. Jdú-li do mesta pre lieky a kôň sa naraz nechce z miesta hnúť, nemocný umre. Ib. 1894. 713. Jiné pověry ke koni se táhnoucí vz v Zbrt. Pov. 159. — **K.** = *stolice o třech nohách na kování kosy.* Brt. D. II. 453. — **K.** bez čeľusti = čert. V Novohradsku na Slov. Vz Phľd. 1896. 251.

Kuna. Na schoři a kuně aspoň kožich dobrý, ale jenom v zimě (i špatný má některé dobré vlastnosti). Na Žďársku. Nár. list. 1894. č. 155. odp. feuill. K. v kožichu do vody neleze (o opatrném). Ib. Přeje mu, jako k. slepici. Šml. VII. 12. To je kôna, ten všecko vecmôcha. Jevíč. Brt. D. II. 335.

Kuňák, a, m. = *slaboch.* U Žleb. NZ. II. 695.

Kuňava, y, f. = *pohanka.* Slov. Phľd. XIV. 306.

Kunčava, y, f. = *kolčava.* Doubravník. Tišn. Brt. D. II. 335., 185.

Kundolať sa = *váleti se.* Phľd. XII. 658.

Kundoliť sa. Oblaky dymu k-ly sa k nebesiam (valily se). Phľd. 1895. 733.

Kundram, u, m. = *malá ožanka,* camdreos, 1440.

Kundrásek, ska, m., z něm. Gundermann; odtud kontryhel, kondrhel. Čern. Př. 56.

Kundrátek, tku, m., rostl. Vz Vopenec (3. dod.).

Kundrbucí = *kontribucí.* Jicko. Brt. D. II. 516.

Kundruska, y, f., rostl. Vz Vošlejch (3. dod.).

Kunfoj, e, m. = convoi, průvod. 1639. Mus. 1894. 122.

Kuní. Pozná se jako k. stopa (o příliš opatrném; i ten se prozrazuje). Na Žďársku. Nár. list. 1894. č. 155. odp. feuill.

Kunica, e, f. = čepice z kuní kože. Brt. D. II. 469.

Kunimzany, dle Dolany, území v Nitransku. Phľd. XII. 74., 425.

Kunkovačka, y, f. = *kukačka.* V Lohovci. Mtc. XVIII. 243.

Kunrád, a, m. = Konrád. V. Kal. 37., 47. a j.

Kunorza, y, f., vz Koňadra (3. dod.).

Kunšice. Jan z Kunšic a na Zaječicích, spis. Vz Bl. Gr. 285.

Kunštár = *kumštíř,* z něm. Slov. Dbš.

Kunštat, z Kronstadt. Čern. Př. 37.

Kuôs, u, m. *(kuôsa?) = pletenec vlasů.* Lanžhotsko. NZ. IV. 439.

Kupa = *krhla.* Do kupy vodu načierať. Phľd. 1894. 201.

Kupcový. K. dům, Ev. víd. 62. Joh. 2. 16. (Mnč.), člověk (= kupec). Ib. 134. Mat. 13. 45. (Mnč.).

Kupčiti. S Bohem je dobre k..(o rolnictví). Zátur.

Kupé v VII. 1308. b. polož před Kupec.

Kupec, z germ., got. kaupôn, sthněm. choufôn. Gb. H. ml. I. 265. Vz Kramář (3. dod.). Prvého kupca sa nespúšťaj. Slov. Phľd. 1894. 195. Cf. Trh (3. dod.). Kupce vypovídají z Drahotína přes Lacinou do Krámu. NZ. III. 229. K. všetko predá — aj kabát zo sebä. Slov. Nov. Př. 335.

Kupectví = *zboží*. K. mírné (které se na míru prodává). 1530. Snm. I. 378.

Kupeček, čku, m. = *štětka*. Brn. Brt. D. II. 335. Cf. Kopeček (3. dod.).

Kupko, a, n. = *klubko*. Dšk. Jihč. I. 6.

Kuplník, u, m. = *koplín*. Brt. D. II. 437.

Kúr = *nahnilé dřevo?* Podrúzgal (porouchal) rámik a rozbil kúr. Slov. Phľd. XII. 546.

Kura. Zapěly ho kury. Bl. Gr. 296.

Kuřačka, y, f., Raucherin, f. Sterz. II. 641.

Kuráčka, alcine. Vz Kuřáčka, Mtc. 1894. 331., Brt. D. II. 499., Kuřátka (3. dod.). — K-čkou zove sa druhý n. třetie podoj po otelenie, první mlezivou. Slov. Phľd. XII. 559.

Kuřák. K-ci se vypovídají z Kuřidla přes Páleč do Kouřimi. NZ. III. 229.

Kuřáky (Brumov), vz Kuřátka (3. dod.).

Kurancovať = *týrati* (cizí). Zlín a j. Brt. D. II. 335. Také v Čech.

Kuřata, vz násl.

Kuřátka, rostl. Vz Třaslačka (3. dod.). — K. — *kuřata, kuřítka, kuřičky, kuřáky, lišky*, cantharellus cibarius, houba. Brt. D. II. 511.

Kuratstva, vz Kuřátstva (mléko), Phľd. 1893. 697.

Kurba = *kurva*. Gb. H. ml. I. 430.

Kuře. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 55., 337. O tvarech cf. ib. 113., 126. — **K.** *vodní* = *potápka*. Mtc. 1893. 308. — *K. velké*, houba, vz Tanečnice (3. dod.).

Kurel, a, m., z Koller = *janek*. Dšk. Jihč. I. 48.

Kuřenáč, e, m., vz Kuřačka, Střevo kuří (3. dod.).

Kuřenec. Mand. 18.

Kúrenie — *topení*. K. peci. Phľd. 1895. 601.

Kurevský. Kurva k. Arch. XIV. 377.

Kuří střevo, rostl. Vz Střevo (3. dod.).

Kuřice, e, f., vz Kuřica.

Kurim, a, m., děd. v Šariši. Phľd. 1895. 439.

Kuřička, vz Kuřátka (3. dod.).

Kurka — *kurka!* Tak se přivolávají slepice. Phľd. 1893. 634. — *Kurky* = *kuřátka*, souhvězdí. Slov. Čes. l. V. 324.

Kůrka = *prejz* (taška). 1570. Hrš. Nách. I. 519.

Kurní = od kur, za kury. K. peníze. Arch. XIV. 244.

Kurník, u, m. = universitní karcer ve XVI. a XVII. stol. Světz. 1893. 14. a.

Kuropata, y, f. = *kurotev*. Brt. D. II. 495.

Kurovodský, ého, m., os. jm. Arch. XIII. 260.

Kurový. K. polévka (ze slepic). Slez. Cf. Kura. NZ. IV. 447., 500. Honit k-ho = třetí den po svatbě choditi po domech a chytati a bráti kury, husy, vejce, uzené maso atd., co se potom společně sní. Věst. op. 1893. 5.

Kuroznalec, lce, m., Hühnerolog. Sterz. I. 1320.

Kurpění, n. = *kuropění*. Břez. Font. V. 355.

Kursiky = hodinky panenské (modlení jeptišek) XVI. stol. Wtr. Živ. c. 775.

Kursistka, y, f. = *studentka*. Phľd. 1893. 581.

Kuršit. Cf. Curkot, Tappert (3. dod.), Zbrt. Krj. I. 154., 246., Wtr. Krj. I. 188.

Kurtka, y, f. = *sukňa, suknice* = *krátký kabát*. Ve Spiši a Liptově. NZ. III. 404. Cf. Čuha (3. dod.).

Kurúš, obec v Nitransku. Phľd. XII. 74., 425.

Kurva. Napluj kurvě do očí, bude sa nazdať, že to dážď prší. Slov. Nov. Př. 564.

Kus. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 310. To jsou kusy, žádný celý (podivení)! ČT. Tkč. Přišel kus na večer do dom = už hodně na večer. Laš. Brt. D. II. 335.

Kůsa = *kostř*. Wtr. Krj. I. 615., 617. — **K.** = *kosa*. Sev. vých. Čechy. Oestr. Mon. (Böhm.). I. 495.

Kusák, a, m., kdo pracuje od kusu, ku příkladu krejčí. Us.

Kusáry = *kacabajka bez rukávů* na pole. Brt. D. II. 465.

Kusle = *sněžnice*, norvežsky *ski*. Vz Z říše vědy a práce II. 11. nn. K. v XVI. st. Vz Wtr. Krj. I. 497.

Kuso. Jáz to dobře vědě, že lidé naši okolo nás k. sladie, ny v hromadu vadie. DalC. 53. 31. a j. Jinde koso sladie.

Kuspara, y, f., rostl. Vz Ott. IX. 851.

Kusý. K. nůž = bez špičky, příborový. Mor. Gloz.

Kuše = *duše*. Na mou kuši, na psí duši, na kočičí svědomí. Us. — **K.**, ballista. Dob. Dur. 90. Kuše a luky od polovice XVI. stol. přestaly býti zbraní válečnou. K. jezdecká s činklem, k. s klikou, vlaské, rohové, s bílou sochou. Vz Wtr. Krj. I. 622.

Kušín, a, m., hora v sev. vých. Mor. Mtc. 1895. 128.

Kuška, y, m., os. jm., cf. předcház. Jakub.

Kušpina Mat. Václ., čes. spis. Mus. 1891. 104., 1895. 508.

Kušta, y, m., os. jm., cf. předcház. Jakub.

Kut, potok ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 9.

Kutany, dle Dolany, míst. jm. na Slov. Phľd. XII. 75.

Kutaný. K. brambory = rozdrobené a omaštěné. Brt. D. II. 472. Cf. Šupavo.

Kutaš, a, m. = *ospalec*. Jako k. se protahuje. Čejč. Hledík.

Kutati = *hmatati*. Starec kutal okolo seba. Phľd. 1893. 143.

Kuten Jiří. Vz Mus. 1893. 265.

Kutera, vz Kutěra, Kutiera. Nevychádzajúc zo svojej k-ri. Phľd. 1893. 761.

Kuthán, z něm. Gluthpfanne, f. Čern. Př. 72.

Kuthen Mart. ze Sprimsberka. Mus. 1895. 513., 1896. 128.

Kutica = tmavý žalář. Phľd. 1896. 297.

Kutierka, y, f., vz Kutěrka. Mnoho šíjavala v tmavej kutierke. Phľd. XII. 664.

Kutík, u, m. Mo ještě v kutikách a už by si cosi dozvoloval. Slez. Nov. Př. 575.
Kutiti. Mlynářka k-la zlostí (vyváděla). Kld. IV. 235.
Kútka, y, f. území v Hontě. Phľd. XII. 251.
Kutle, jídlo. Čes. l. V. 251.
Kutlhof = *jatky.* Aby dobytek do k-fu přihnal. 1574. Věst. opav. 1894. č. 4. 13.
Kutná *Hora.* Hora Kutna. V. Kal. 172. Hora Kutna, gt. Hory Kutny (neurčitý tvar; nč. Kutná Hora). Gb. Ruk. 544. K Hoře Kutně, z Hor Kuten, na Horách Kutnách. Vedle toho: Kutná Hora. List. fil. 1895. 296. Dle lidového podání od ‚kutny'. Vz Čern. Př. 30.
Kutní Kamenec, trať ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 9.
Kutnohorák, a, m. K-ka vyvede za mastnou vidličkou až do Vykáně. Nov. Př. 486.
Kútová, é, f., trať ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 9.
Kutrnoch, a, m. = *kutrna, králík.* Kotk. 97
Kúty = *opary, rozkvašené kútiky úst.* Hojení jich na Slov. Vz Mtc. XVIII. 214. — **K.** = obec při řece Nitře. Phľd. XII. 251. *Na Kútách* = trať ve Frýdecku. Věst. opav. 1894. č. 4. 20.
Kuvať. Cigáň zadumaný počal k. Phľd. 1895. 328.
Kuvík, a, m., vz Sýček (3. dod.). Jeho mluva. Vz NZ. III. 330.
Kuzdelnosť, divinatio. Rozk. — Gb. H. ml. I. 409. Vz Kuzedlnosť.
Kuzdlec m. *kúzlec.* Rozk. — Gb. H. ml. I. 409.
Kuzdoriť sa = *hniezdiť sa,* nepokojně sa chovať na jednom mieste, vŕtať sa. Myjava. Phľd. 1895. 446.
Kúzedlně se brániti. Pass. 348.
Kúzelničí obyčej. XV. stol. Vlč. Lit. 140.
Kuzeň. K. panská. 1670. Pras. Řem. 70.
Kůzlenčí maso. Brt. D. II. 386.
Kůzlování. Alx. Nách. k. 2.
Kuzmín, a, m., potok v Abauji. Phľd. XII. 76., 425.
Kuzník, a, m. = *kovář.* Věst. op. 1893. 20.
Kuzov-Potok, obec v Turci. Phľd. XII. 155.
Kůže. Páni se pod kužó usmivaře. Brt. D. II. 59. Hrubej kože človek. Slov. Nov. Př. 564.
Kužalka, y, f. = *kuželka.* Doudl. Kts. 11.
Kužel. Matička boží (25./3.) k-le složí (přestává se přísti). ČT. Tkč. **K.** = *přeslice.* Znojmo. Brt. D. II. 441. — Cf. Vykl. Svat. 119.
Kuželka. Hráti v k-lky. Vz Křížmo (3. dod.).
Kůžičkář, e, m. = kdo kupuje kůžičky (žid). Čas. 1896. 91. příl.
kv psávalo se *kw:* kwas, nebo *qu:* quazz. Gb. H. ml. I. 446. — **kv** m. *chv:* kvoště. Dšk. Jihč. I. 36. — **V kv** se *v* přisulo: kvapati. Dšk. Jihč. I. 28. — **Z kv** se *k* odsulo: U Vizdů m. U Kvizdů. Dšk. Jihč. I. 31.
Kvab, u, m. = *páperí, prach* (drobné peří) Brt. D. II. 497.
Kv'ačat, *kv'acnúť* = *býti na spadnutí* (na hromadu kolmo). Brt. D. II. 335.
Kvačiti = *spěchati.* Nuda **za** požitkem k-la. Vrch. Rol. XVII.—XXII. 159. — **s inft.** On v Jaffé na loď usednouti kvačí. Ib. 75.
Kvačka = *hák.* Zavěsil na kvačke. Phľd. XII. 724. — **K.** nad písmenou ˋ (š a pod.). Phľd. 1893. 378.
Kvadrát. V VI. 785. má býti rovnostranný m. pravostranný. Hra.
Kvadrátky, rostl., vz Skrušinka (3. dod.).
Kvak, u, m. = *kvaka, tuřín.* Val. Brt. D. II. 335.
Kvaka. Okurky, přísadu a kvaku (tuřín) neradno na plný měsíc sázeti, kvetly by na plano. Val. Vck. Val. I. 163.
Kvákat = *louditi, žebroniti.* Jevíčko. Brt. D. II. 335.
Kval, u, m. = kôl. U Vel. Revúce. Phľd. 1893. 551. Zabil ho (s) kvalom. Phľd. 1895. 143.
Kvála m. chvála. U mor. Kruml. a j. Brt. D. II. 4., 209. Vz násl.
Kválit m. chváliti. U Napaj. Brt. D. II. 4.
Kvaltně někomu něco vzíti. Arch. XIII. 249.
Kvaltovník domu = kdo na dům kvalt učiní. XV. stol. Čel. Pr. m. II. 81.
Kvan, a, m. = *kôň.* U Vel. Revúce. Phľd. 1893. 554. Cf. Kvóň (3. dod.).
Kvantita. Vz Gb. H. ml. I. 586. nn. K. staročeská. Vz ib. 596. K. češtiny do XVI. st. Vz List. fil. VI. 204. nn. K. česká v XVI. st. Vz List. fil. XX. 383. nn. Zvláštnosti k-ty v Háj. Herb. a V. Kal. hist. Vz List. fil. 1894. 297. nn. Česká k. (od dra. V. Flajšhansa). Vz List. fil. 1895. 66. nn. Pravidlo, že na Slov. v jednom slově za sebou nesmějí býti dvě přirozené dlouhé slabiky, není provedeno. Vz Pastr. L. 116.
Kvapati m. kapati, *v* přisuto. Vz *kv,* Dšk. Jihč. I. 28.
Kvapky = *kvapná práce.* K. maju hapky. Slez. Nov. Př. 260.
Kvapník, a, m., tachys, brouk. K. čtveroznaký, t. quadrisignatus, dvojpruhý, t. bistriatus, společenský, t. gregarius, šestipruhý, t. sexstriatus, zakrslý, t. nana, Klim. 23.; harpalus, černorohý, h. pecipennis, červenonohý, h. rubripes, čtverotečný, h. quadripunctatus, Fröhlichův, Froelichi, hladkoštítý, laevicollis, hnědohlavý, atratus, hnědotlapý, fuscipalpis, hrbáčový, zabroides, chluponohý, hirtipes, lesklý, nitens, loudavý, tardus, měděný, cupreus, měnivý, aeneus, modravý, confusus, nepokojný, anxius, něžný, latus, opovržený, servus, pilonohý, serripes, polotečkovaný, limbopunctatus, přehlédnutý, neglectus, příbuzný, sobrinus, rezavý, rufus, rozdílný, psittaceus, rychlý, autumnalis, síronohý, sulphuripes, skvostný, honestus, skromný, modestus, široký, dimidiatus, tmavý, tenebrosus, uhlazený, politus, začoudlý, fuliginosus, zasmušilý, melancholicus, zelenavý, smaragdinus, znamenaný, rufitarsis, žlutorohý, luteicornis (flavicornis). Vz Klim. 57. nn.
Kvapr, u, m. = kôpr, kôpor. V. Revúce. Phľd. 1893. 554.
Kvartpozoun, u, m., hud. nástroj. Vz Zbrt. Tan. 240.
Kvas. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 76. Uviděla baba k., zachtělo se jí koláča (o mlsném). Čejč. Hledík.

Kvasenín v 2. dod. oprav v: kvašenín.
Kvasidlo, a, n., ferment. Vz Ott. IX. 120. a.
Kvaslavý. K. hostec mokrý. Hojí se marunkou. Mtc. 1894. 335.
Kvasnice. Ošemetného přítele zahání neštěstí a k. pitele; S k-cemi píti ač sladko jest, ale nezdravo, buď víno nebo pivo. Bl. Gr. 308., 313. Obuv k-cemi lejtrovati (läutern). Wtr. Krj. I. 165.
Kvasnicový. K. pivo. Brt. D. II. 56.
Kvasničková. U Strakon. NZ. IV. 391.
Kvasový. K. či kysaná polévka = z kvasu chlebného. ČT. Tkč.
Kvašeně = *hněvivě.* Počali k. mezi sebou mluviti. Ev. víd. 123. Luc. 7. 49. (Mnč.).
Kvašenín, a, m. Cf. Kvašan. GR. Nov. 88. 30.
Kvatembr, z lat. quatertemper z quatuor tempora, čtvero časů, čtvero suchých dní, na Slov. kantry. Čern. Př. 76.
Kvatern = *čtyřarchový svazek.* Mtc. 1895. 47.
Kvatrati. Baby a kmeti kvatří a bublí. Bl. Gr. 323.
Kvaže = *kuře.* V Gemersku. Phľd. 1893. 555.
Kvecovati. Když (knapové v huti) kvecují. XVI. stol. Čel. Pr. m. II. 1097., 1098.
Kvěch, a, m., vz násl. Květoň.
Kvekr, u, m. = druh fraku nošený okolo let padesátých. Škar. 14.
Kveks, u, m. Strop vysadzovaný zlatem a barvami, kveksy a jiným malováním. Pref. — Mus. 1894. 520.
Kvelb, u, m., z něm. Gewölbe, n. = kupecký krám, klenutá komora na máslo atd. Brt. D. II. 516., Čes. l. V. 179. Má málo v k-lbu (= v hlavě, jest hloupý). Us. NZ. III. 515.
Kvěntijk, u, m. = *kventík.* Háj. Herb. 160. a., kventijk. Ib. 213. a.
Kvésti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 72., 73. O tvarech cf. Gb. ib. 172., 546. Kvésti inepte m. kvísti. Bl. Gr. 278. Ale užívá se všeobecně.
Květ. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 72.
Květen. Odkvete-li strom v jednom měsíci (květnu), bude hojnosť ovoce; kvete-li ve dvou (koncem dubna a začátkem května), není naděje, že bude mnoho ovoce; Zima a mráz v květnu jsou ovoci a rostlinám škodlivy; Čím lepší povětrnosť v březnu a dubnu, tím horší v květnu. Val. Vck. Val. I. 163.
Květena. K. Europy. Vz Ott. VIII. 882.
Květka, y, f. = kraví jm. Tkč.
Květný. K. neděle. Nár. list. 1894. č. 82. odp. feuill., Phľd. 1894. 181. (pověry), NZ. II. 598., 700., IV. 322.—337., Oestr. Mon. (Böhm.) I. 441. (Sbtk.).
Květon, a, m., os. jm. *K.* (Florian), *Květ, Kvítek, Kvěch, Kviešek.* Kbrl. Sp. 15. Cf. Kotk. 24.
Květostan, u, m., Blüthenstand, m. Rozvětvený k. Slov. Phľd. 1892. 657., 1893. 468.
Kvičák, a, m. = *kanec.* Ve šviháčině. Brt. D. II. 520.
Kvičal, a, m., vz Krutihlav (3. dod.).
Kvíčalka, y, f., les ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 9.
Kvíčela, y, f. = kvíčala. Brt. D. II. 496.
Kvičeró = *k večeru.* Tišn. Brt. D. II. 198.
Kvietkastý. K. lajblík. Phľd. 1896. 309.
Kvikava, y, f., vz Krutihlav (3. dod.).
Kvíla m. chvíle. U Napaj. Brt. D. II. 4.
Kvíleti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 72. Jenž (již) tě jako mrtvého mučie a kvielé. 1487. Krok 1896. 41.
Kvintana, y, f. = *rytířská hra,* při kteréž bylo v trysku uhoditi do štítu, jejž držel panák. XVI. stol. Wtr. Krj. I. 630., 287. — **K.** = hud. nástroj strunový, podobný loutně. Zbrt. Tan. 29.
Kvísti, vz Kvésti (3. dod.).
Kvítek. Vyšívání na stehový k. Vz NZ. IV. 226. K. na šatkách: stehový, babičkový, chrobákový, o šesti klučkách, rapuškový, stromkový, tulipánový, trojaký. Vz ib. III. 432.
Kvítí v pl. Z týchž kvítí. Háj. Herb. 7. b. — **K.** *žabí,* vz Žabí oči; *Petrovo,* vz Petrův (3. dod.).
Kvítka, rostl., vz Rmenec (3. dod.).
Kvítkový. K. (čárkový) steh (dělají se jím kvítka). Mor. a slov. NZ. III. 432.
Kvíto, a, n. = *kvítko.* Dač. Brt. D. II. 335.
Kvitovati od sebe o svých búdúcích. Arch. XIV. 436. **Z** toho kvitovali. Kat. z Žer. 47.
Kvitovica, e, f., druh kořalky. V. Klobúky. Hloušek.
Kvízdať sa = *viklati se.* Jicko. Brt. D. II. 335.
Kvočna. Čepýří se jako k. (zlobí se). Us. Nár. list. 1894. č. 149. odp. feuill.
Kvóň, ě, m. = *kůň.* Mor. Brt. D. I. 41. U banátských Slováků. Phľd. 1893. 372.
Kvorka, y, f. = *kůrka.* K. chleba. Phľd. 1895. 184.
Kvotvice, e, f. = *kotvice.* Dšk. Jihč. I. 10.; *krokvice.* Ib. 30.
Kvůčeti = *kvičeti, bědovati.* To děvče pořád jen kvůče. Kat. z Žer. II. 243.
Kvuóň, ě, m. = *kůň,* strč. kuoň. Mor. Brt. D. I. 41. Cf. předcház. Kvóň.
-ky: dnesky, hnedky. Us. hl. na Mor. Gb. H. ml. I. 452. — Po matky (po matce), na prekážky = na p-žce. Pastr. L. 51. Cf. -ce, -ke.
-ký. Adj. v *-ký* mívají v jazyku starším tvary jmenné: blízký — blízek, brzek, horek atd., ale časem mizejí a nč. jich skoro nezná. Gb. v List. fil. 1895. 303.
Ký. O *ký* na Slov. cf. Pastr. L. 121.
Kyanoctan, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 409.
Kyckati. Maliar keď farbu na plátno kycká. Phľd. 1896. 256.
Kyča ze šňůr, ozdoba ženské hlavy. Slez. Věst. opav. 1894. 9. K. = mašle u karkulky. Ib. 1893. 4.
Kyčel. O strč. skloň. vz Gb. Km. -a. 11.
Kyčelnice, dentaria. Cf. Ott. VII. 305. a.
Kyčera, y, f., hora a les ve Frýdecku.
Kydání, n. = *házení.* K. hlavou. Bl. Gr. 218.
Kydlant, u, m., z Guirlande. Čern. Př. 52.
Kýchání. O významu k. vz Zbrt. Pov. 71. Pověry o něm vz ib. 71., 72., Čes. l. V. 481.
Kýchanka, y, f., rostl. Vz Čemerka (3. dod.).
Kýchati. Komu sa kýchne o štědrý večer, ten dožije do roka. Phľd. 1894. 132.

Kýchavica, e, f., rostl. Cf. Cemeřica (3. dod.).

Kýchavka = bílý kořen sv. Ducha, eleborus albus. 1440. List. fil. 1893. 394.

Kyj. Choď na Boha s kyjom (o rouhači nespokojeném s božím nařízením). Slov. Zátur. Nejsme pod kyjem (pod dozorem). Laš. Brt. D. II. 336. Bitý sa kyja bojí. Slez. Nov. Př. 198.

Kyjačiť = *mluviti*. Ve šviháčině. Brt. D. II. 519.

Kyjanice. Na muchu netreba íci s kyjanicú; Do krutého dreva k. sekeru doháňa. Slov. Phľd. 1892. 56., 1893. 567.

Kyjanka = *píst*. Vck. Val. I. 123.

Kyjov. Manžel z Puchova do K-va běhá (ženu bije). 1560. Phľd. 1894. 3.

Kyjový (tanec). Vz Tanec mor. (3. dod.).

Kyka = *kotouč* atd. K. zlatom vyšívaná. Phľd. 1894. 584.

Kyklit-is, idy, f., řec. = zánět tělíska řasinkovitého. Schb. Nád. 47.

Kykula, y, f. = vrch v Chochalanských horách a j. na Slov. Phľd. 1893. 465.

Kýla. K. mozková, encephalocele. Vz Ott. VIII. 597.

Kylhof, vz Koplhon (3. dod.).

Kýmkoľvek = *dokud*. Slov. Phľd. 1895. 262.

Kymník, a, m., jezírko ve Spiši. Phľd. XII. 75., 425.

Kyn, u, m. Za kynem Štěstěny oba spěli. Vrch. Rol. I.—VI. 10.

Kynet, u, m. = *atom*. Ztk. 35. (3. vyd.).

Kynkati se = *klátiti se*. Kotk. 105.

Kynouti z kývnouti. Gb. H. ml. I. 438.

Kynožitel, e, m. = *mrhač, ničitel*. Phľd. XII. 459.

Kynšberk, a, m., z: Königsberk. Čern. Př. 37.

Kynštart. S k-tem má (náš pán) konec takový, ješto... Arch. XIV. 282.

Kynžvart, z: Königswart. Čern. Př. 37.

Kyprý. Kypr, a, o. List. fil. 1895. 297.

Kyrotok, u, m. K. koroptví. Světz. 1895. 530.

Kyrylka. Na K-lce = poloha u Poděbr. NZ. III. 520.

Kyrys (krunýř) = přední plech, ochranná zbroj; plát ze 2—4 větších kovaných kusů, později byl kován z jednoho kusu. Wtr. Krj. I. 243., 600.

Kysaný. K. polévka. Cf. Kvasový (3. dod.).

Kysati. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 76.

Kyselec, lce, m., rostl., vz Šťovík (3. dod.).

Kyseľov, a, m., obec v Tekovsku. Phľd. XII. 155.

Kyselý. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 76.

Kysličník uhličitý. Vlastnosti jeho a příprava; v ohledu zdravotnickém; upotřebení ho. Vz KP. VI. 689.—697.

Kyslô = *polievka*. Phľd. 1895. 707.

Kysloměr, u, m., Acidimeter, Säuremesser, m. Sterz. I. 93.

Kysloměrství, n., Acidimetrie, Säuremessung, f. Sterz. I. 93.

Kyslý. Keď má byť kyslé, tak s octom. Phľd. 1894. 442.

Kysť, kyšu = *kysnouti*. Chľéb nechce ně cosi k.; Di už k. = kysat, spat. N. Hrozenk. Brt. D. II. 326.

Kysta, y, f. = cysta, boubel. Schb. Nád. 54. O kystách, na kraji očních víček. Vstnk. II. 503.

Kystický. K. nádory. Vstnk. II. 503.

Kystom, u, m. = *cystom*. K. ovarialní. Čas. čes. lék. 1888. 52.

Kyša = *kyselé mlieko*. Phľd. 1895. 391.

Kýška. Kde si si pojiel smetanu, pojedz si aj k-ku. Slov. Zátur.

Kytajkový. K. čepec = s kytami (s kytkami). XV. stol. Wtr. Krj. I. 109.

Kytajový. K. spodky. 1797. NZ. III. 323.

Kytkářka, y, f. NZ. IV. 302.

Kytl, e, m. = *kytle*. Wtr. Krj. I. 345.

Kytle = *šat českého lidu prostého*. XV. st. Wtr. Krj. I. 90., 137. K. ženská. XV. stol. Vz ib. 94. nn. K. = oděvací sukně prostého lidu (krátká) formy blusovité. Ib. 137., 345., 439., 464.

Kytlice, e, f., vz Kytle.

Kytlovič, e, m. = *muž ženě podrobený*. Slov. Phľd. 1894. 760.

Kytlovitý. K. sukně. Wtr. Krj. I. 349. Cf. Kytle.

Kývati. Kto chce žiť, nech sa kýva (pracuje). Slov. Nov. Př. 127.

Kyvis, a, m., *kyviska*, y, f., pták, vz Kamenník (3. dod.).

Kyvlat, *kyvlotat se* = *viklati se*. Zlín. Brt. D. II. 336.

Kyvňačka, y, f., jm. hory. 1635. Dml. List. 16.

Kyžliněc. Malý k. velku ďuru v hlavě zrobi. Slez. Nov. Př. 128. Cf. Kyžlen (dod.).

kž. Místo *kž* psáno *kx* n. *x:* **jakx**, jaxto. Gb. H. ml. I. 516.

L.

Praslovanské l, ľ. Vz Gb. H. ml. I. 307. *Původní l.* Ib. 302. — **L** *se psávalo:* l, ll: llabut; netvrdé *l* psávalo se: li, ly: v kaplie; tvrdé ł psávalo se: ł, ł (ł švabachové): łála, łysý. Cf. Gb. H. ml. I. 353., 354. — Souhláska **l** a její povaha. Ib. 327. n. Souhl. *l, ł, ľ* a jejich rozvoj. Vz ib. 353., 354. Netvrdé *l* střídnicí za bývalé střední *l* a za bývalé měkké *ľ*. Vz ib. 355. V Čechách a na záp. Mor. je jen jedno *l* (u Tišn., Brt. D. II. 185.; u Litovle, Konic a Jevíčka jest *l* většinou střední, ł jen místy, ib. 112.); jinde na Mor. je *l* a ł a za toto místy *u* (daua — dała, dau, biu; cf. Brt. D. II. 46.; na Slov., cf. Pastr. L. 138.;

na Slov. je tvrdé ł, vedle něho měkké ľ, dílem střední l. Ib. 358., 359. U Kroměř., Olom. a Prost. se ľ od ł rozeznává. Brt. D. II. 16., 69. Také u Kojet., u Přer., Morkovic, Bystř., Týnce, Víšk., Slavk., vz ib. 36., 37., 46., 63., 71., 93., 99., 147. U Zábř., Slavkova znají l, ľ a ł. Ib. 127., 147. — ľ označuje se jen před tvrdými souhl.: ľudia. Vz Pastr. L. 129. Ve Velké Revúci ľ není. Phľd. 1893. 551. Měkké ľ drželo se až do XIV. stol. Vz Gb. H. ml. I. 356. — ł pravidlem v slabikách bývalých s -a, -o, -u, -y, -ą, -ъ; l (netvrdé) v případech ostatních. Vz ib. 355. — l, ł v bibli kralické. Vz ib. 360. — ĺ (dlouhé) bylo ve strč. a je v dialektech: vĺča, hĺbka. Brt. D. I. 60., 8., II. 16., Gb. H. ml. I. 300. Samohláskové l je v Gemersku obecné (dlouhé i krátké): dĺho. Phľd. 1893. 557. Samohláskového l ve Spišsku není a objevují se následující střídnice: halboki, polni, jabluko, vilk. Phľd. 1893. 431. — Cizí l. Vz Gb. H. ml. I. 365. — Kde na Mor. stýká se d s l, tam lid místy vyslovuje dvojité ll: opadlo — opallo. Mtc. 1894. 21. — l mění se a) v m: vemblúd m. velbloud, u mor. Kruml., Litov., Konic, Jevíčka, Tišn., Kunšt., cf. Brt. D. II. 207., 112., 185., 232.; b) v n: řemesnník, kunčava, končava m. kolčava, u Litovle, Konic, Jevíčka, Tišn., Kunšt., cf. Brt. D. II. 112., 185., 232., 46.; c) v r: flaner, liniár, brblati, prubial (pluvial), List. fil. 1893. 467., baršónek (balšánek), relík m. lelík, Brt. D. II. 112., 185. — ł mění se místy v u (obalování): péku m. pekł, chuum m. chlum. Doudl. Gb. H. ml. I. 364. Vz Obalování, Brt. D. II. 46. Také v ľ v: sľze, žľutě. U Kojet. a místy u Přer. Brt. D. II. 46. V již. Čech. mění se v: r, n, m, d, t, j. Vz Dšk. Jihč. I. 3.—7. Vz tam také jeho znění a vokalisování. — l se přisouvá: laskominy v. askominy, hrable m. hrábě atd. Vz Gb. H. ml. I. 366. V Háj. Herb.: karafilát, vyšklubati. 157. b., 98 b. Mlisa m. mísa, hlučení, střaplec. Tišn., Zábř. Brt. D. II. 185., 128. — l se odsouvá: nes m. nesl, vyved m. vyvedl, mod m. modl, okrska m. okrslka, mys m. mysl atd. Vz Gb. H. ml. I. 367. Z tázací spojky -li l se dialekt. vypouští: víš-i? Zlín. Brt. D. I. 16. Po samohlásce vkládá se j: daleko-ji? Gb. H. ml. I. 368. V participiích l-ových: vlez, ukous-liby (pad, nes, sed, děál m. dělal atd. U Litov., Konic, Jevíčka, Zábř., Kunšt., Žďár a j. Cf. Brt. D. II. 112., 127., 232., 248., Pastr. L. 149.); mha, Háj. Herb. 150. a., 352. b., 173. b.; Mohenice na Mor. V. Kal. 45. Užica, han. łužica, heď m. hleď, heďte, žička, mynář, žica. U Kojet., Přer., Olom., Prostěj., Brn., Tišn., Kunšt. a j. Cf. Brt. D. II. 5., 46., 69., 165., 185., 232. V Gemersku se l místy v partic. praeter. souhláskových kmenů úplně odsouvá: priš m. prišol. Phľd. 1893. 560. — l a r přesmykují se v témž slově: leberia m. rebellie. Vz Gb. H. ml. I. 541. O přisouvání, odsouvání, přesmykování hlásky l v již. Čech. vz Dšk. Jihč. I. 3.—7. Souhl. l v Chromči na Mor. Vz List. fil. 1894. 88., 89. — l *slabikotvorné* vzniklo z l spojeného s některým jerem: glъtati — hltati; z il, yl, li, ly: plný (pilný) atd. Gb. H. ml. I. 287. Vlna, mysl. Psávalo se také ll: pllny. Ib. 287. *Slabikotvorné* l se mění a) v li, ly: Wlitawa, slyzami; b) v el: velna — vlna, rzekel (řekl), ib. 290.; c) v il, yl: Wiltawa, wylk, ib. 292.: d) v le: blcha — blecha, ib. 297.; e) v ul: vlněný — vulněný, ib. 294.; f) v lu: blcha — blucha, člnek — člunek, ib. 295.; g) za l bývá lo, ol: klbása — klobása, molvený. Ib. 295. Paprslky. V. Kal. 169. Na okršlku. Háj. Herb. XIII. b. (List. fil. 1894. 296.). Cf. Brt. D. II. 46. (u Kojet. a Přer.), 112. (u Litovle, Konic, Jevíčka), 165. (Brn.), 185. (Tišn.), 207. (Kruml.), 232. (Kunšt.), 248. (Žďár.). Slabikotv. l na Slov. Vz Pastr. L. 86. Slabikotvorné ĺ: stĺkať. Zlín. Gb. H. ml. I. 287.

-l příp. jmen osob.: Brejšl, Jechl. Vz Kbrl. Sp. 13.

-la příp. jm. osob. mor.: Kusala, Pršala, Trčala atd. Kbrl. Dmžl. 11. Andrla (z něm.). Kbrl. Sp. 13.

Laba, y, f. = *dlaba*. Slov. Phľd. 1893. 54.

Labašky, trať ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 9.

Labe. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -a. 25. Pusť to Labem (nemysli na to). Šml. VII. 211.

Laboda, y, m. = *pobuda*. Záp. Mor. Brt. D. II. 336.

Laboratorní. L. methoda. Vstnk. III. 54.

Laborča, e, f., potok v Zemplínsku. Phľd. XII. 76., 425.

Labuď, rybník ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 9. — **L.** = místo, kde se člověk mnoho nalabudí (naplahočí), kde jsou močály, vysoká tráva a p. Věst. op. 1893. 20.

Labuditi se = *plahočiti se*. Věst. op. 1893. 20. Vz předcház.

Labuně = *staré, škaredé papuče*. Val. Brt. D. II. 470.

Labuť. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 36., 48. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 36.

Labužiti. V smilství všichni lidé l-ží. Čern. Cenci. 12.

Lac, *loc*, z něm. Latz; šorc s lacem (pokrytím lůna). XVI. stol. Wtr. Krj. I. 602.

Láce z latja. Gb. H. ml. I. 384.

Lacek = *límec*. Slez. Věst. opav. 1894. č. 4. str. 9.

Lacino adv. z strčešt. v List. fil. 1895. 105. hojně doloženo.

Laciný. Lacin, a, o. List. fil. 1895. 297. L-ný — dvakrát placený. Heršpice. Rous.

Laclava, y, f., obec v Turci. Phľd. XII. 155.

Lacně. Lacně se poddati. AlxV. 20. b.

Lacnitel, e, m., Limitant, m. Phľd. XII. 116.

Lacniti, limitieren. Phľd. XII. 116.

Lacno. Kdo l. kupi, dva razy plati. Slez. Nov. Př. 336.

Lacrimae *Christi*, výborné červené víno italské. S. N.

Lačný. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 36. Lačen, čna, o. Lačen jsem byl. Hus. Post. 5. a. L. **po** lupu. Vrch. Rol. XVII.—XXII. 160. Na lačne srdce nepušťaj sa z domu. Slov. Nov. Př. 504.

Lada, *Láda*, y, m., vz násl. Ladislav.

Láda = *truhla*. Kde baba — tam l. Šariš. Phľd. 1895. 377.

Ládek, dka, m., vz násl. Ladislav.

Ladislav, a, m. Odtud: *Lada* i *Láda, Lá-*

dek, Lach, Lašek, Lášek, Laška, Lachout, Lacek, Landa?. Kbrl. Sp. 17. Cf. Kotk. 24.

Ladně. Kat. 2665. — List. fil. 1895. 106., 127.

Lado. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 53.

Ladomer, a, m., obec v Tekovsku. Phľd. XII. 251.

Ládování, n. = obchod s obilím, vlnou, železem, solí atd. Tk. X. 7.

Ľadovec = *ledové kroupy.* Phľd. 1895. 22.

Ľadovo, a, n. = potok na Slov. Phľd. 1894. 201.

Ladvinice, e, f. = *ladvina.* Mtc. XVIII. 209. Slov.

Ladyř = *dohazovač.* XVIII. stol. NZ. IV. 107.

Laev = *láher, h* odsuto. Dšk. Jihč. I. 33.

Lafna. Svetom vymrskaná l. Phľd. 1895. 685. Cf. Lafňa.

Láfnouti koho. Dšk. Jihč. I. 6.

Lahčina. Slov. Mtc. 1894. 107., 108. Cf. Lahčovina.

Láhev, z něm. Lâge a to z lat. lagena. Mkl. Fremdw. 104. Objímá se s láhví (pije). Šml. I. 123.

Ľahko. Ľ. prišlo, ľ. išlo. Slov. Nov. Př. 60.

Ľahkomyslník, a, m. Phľd. 1896. 246.

Ľahký = *lehký.* Mor. Brt. D. I. 29., Gb. II. ml. I. 53.

Lahoda. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 397.

Lahodně. L. toho tam bylo (dosti málo). Phľd. 1894. 308.

Lahodný. Lahoden, dna, dno. List. fil. 1895. 292.

Laholiti = *lahoditi.* Kotk. 70.

Ľahostaj. Cf. Lehostaj. Po ľahostaji = bez veľkého usilovania. V Prividzku. Phľd. 1894. 308. Voli majú l. (= keď sú nie v jarme zachytené). Ib. 375.

Ľahôtka, y, f., dědina v Gemeri. Phľd. 1894. 126.

Ľahtikársky. Rozprával o veciach náboženských po ľ.; A pohol (pohnul) plecom ľ. Phľd. XII. 132., 706.

Lach, a, m., cf. předcház. Ladislav.

Lachky = *lehky* (o chůzi). Doudl. Kts. 10.

Lachout, a, m. Cf. předcház. Ladislav.

Lajbel, blu, m. = *rukávová kazajka.* NZ. III. 426. Cf. Lajbl.

Lajc, e, *lajce,* e, f. = lavice. Doudl. Kts. 7. Kdo se pod lajcí narodil, na kamna se nevyškrábe (chudý málokdy zbohatne). ČT. Tkč.

Lajdíček, čku, m., cf. Lajdík. Čes. l. V. 228.

Lajk, a, m., z laicus, nč. laik (dvouslabičné). Gb. H. ml. I. 567.

Lajka = *ovce* atd. Phľd. 1893. 762.

Lajský = *nevázaný, hrubý.* Val. Brt. D. II. 336.

3. **Lak.** Vred z lakov. Slov. Mtc. 1894. 107. Od ľaku dobre z nôh nespadne. Slov. Nov. Př. 585.

Láka = *nádoba* atd. V jedné lacze a v jednom súdci byl prach. 1466. Arch. XIV. 155.

Lákati = *vábiti,* z něm. locken; l. = *lačněti,* snad z rušt. Vz Mus. 1894. 161. (Vodička). Cf. o pův. slova také Gb. II. ml. I. 36.

Lakomec. L. chytil babu za konec a ona ho za hlavu, ometla s ním zahradu (pokřik na l-ce). Brušp. Hledíková.

Lakomitel, e, m. Zlata nenasycený l. Enns. 146., Světz. 1895. 15.

Lakomiti. Kdo se łakomí, ten má. Mor. Čes. l. V. 421.

Lakomnosť. Druhé heslo **lakomnosť** v VI. 809. oprav v: **Lakomosť, lakomství.**

Lakomný m. lakomý. Postřekov. Mus. 1895. 181.

Lakomý. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 36. L. jen to cítí, co vztahuje se jeho ku pokladu. Vrch. Rol. XLV. 118. L-mí se vypovídají ze Skupic přes Nedánice do Štědříku. NZ. III. 228.

Ľakomyslný = *lehkomyslný.* L. človek vždy hľadí, ako by z groša na krajciar prišiel. Phľd. XII. 695.

Lakoscivý. Nebudz takým l-vým. Phľd. 1894. 190.

Lakotě, pl., f. = *laskominy.* N. Město. Brt. D. II. 336.

Lakoty, pl., f., *nemoc dětská.* Dítě mnoho jí a nejde mu to k duhu. Brt. D. II. 488. Léčení jich. Vz Duf. 28.

Lákovišča = *kalužina.* Duf. 202.

Lakton, u, m. L. kyseliny. Vstnk. III. 8., 250.

Laktr, u, m. = *lachtr.* V Senehradsku na Slov. Phľd. 1894. 86. Cf. Laktor.

Lale, *lalete* = *hle, hlete.* Jemn. Brt. D. II. 221., 275.

Lalija, e, f., rostl., vz Šabla (3. dod.).

Lámačka. L. kukuřice = vylamování. Obz. 1892. 150.

Lámankovica, e, f. = *lámanková polévka.* Brt. D. II. 477.

Lámankový. L. polévka (z malých ječných krupek). Slez. NZ. IV. 446., 501. L. kaše. N. Jičín. Brt. D. II. 474.

Lámaný. L. počet = *zlomek.* NZ. IV. 136.

Lámasky, pl., f. = *kalhoty z lámasu.* Měl jsem l. do bot. Rais. Světz. 1893. 100.

Lámati rudu. Phľd. 1893. 435. Cf. Báňa (3. dod.).

Lambdacism-us, u, m. = špatné vyslovování hlásky *l.* Ott. VIII. 315.

Lamberk, a, m., z Rehberg. Čern. Př. 37.

Lamentiti = *láteřiti.* Rais. Světz. 1893. 349. a.

Lamfářství, n. místo lamfaréřství = toulka. 1555. List. fil. 1893. 465.

Lamfogt (*-fojt*) atd. 1591. Dml. List. 14., Mtc. 1895. 136.

Lamiar, u, m. = *ramár,* nabiják. Slov. Zátur.

Lámka. Hojení lámky na Slov. Vz Phľd. XII. 565., 723.

Lamozit pole = pluhem lámati, leda bylo orati. Slov. Brt. D. II. 336.

Lampadka, y, f. = *lampička.* Phľd. 1894. 78. Cf. Lampada.

Lampáš = *lampa.* Phľd. XII. 206. Má l. v hlavě (opilý). Slov. Nov. Př. 599.

Lampášový, Lampen-. L. světlo. Phľd. 1896. 172.

Lamprda = *toulavý lenoch.* Kunšt. Brt. D. II. 336.

Lán v XVIII. stol. L. královský = 12, kněžský = 11, panský = 10 kop záhonův; selský = 4 čtvrtem = 8 kopám záhonů = 64 jitrům českým čili strychům rovným =

192 provazům = 288 honům = 576 záhonům = 57.685 čtver. sáhům = 519.168 čtver. loktům pražským. Vz NZ. III. 143. Ale v lidu selském vešel v užívání lán po 60 korcích, korec po 8 záhonech, záhon po 100 čtver. sázích, což zůstalo až na naše časy. Ib.

Laň. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 36. O strč. sklonění cf. Gb. Km. -a. 39. Dívka jako laňka (ušlechtilá, sličná, hodná). Na Žďársku. Nár. list. 1894. č. 155. odp. feuill.

Lance. L., strč. ze střhněm. Lanze a toto z stfranc. lance, lat. lancea. Gb. H. ml. I. 504. Pakli k lanciem přišli by a k smlúvě dopuštěni byli. 1469. Čel. Pr. m. II. 23.

Lanciparija, z Landpartie, laš. Brt. D. II. 516.

Lancúch, vz Brzda (3. dod.).

Lančar, vz Jančar (3. dod.).

Lančiar, a, m., obec v Nitran. Phľd. XII. 74., 425.

Landa, y, m., os. jm., vz předcház. Ladislav. — **L.,** y, f. = *nečistotná ženská.* Jevíčko. Brt. D. II. 336.

Landkočí. L. ho dovezl. Kat. z Žer. 168.

Landkomtur, a, m. Wtr. Živ. c. 783.

Landškroun. O lidové etymologii vz Čern. Př. 31.

Lanitva = *bok úlu.* Dml. List. 27.

Laňkauf, u, m. = *litkup,* z Lei(t)kauf, mercipotus. Čern. Př. 85.

Lanolin, u, m., *druh tuku.* Vstnk. IV. 148.

Lap. Nezdějú lap skutka čstného. Alx. B. 325.

Lapač = *náhončí.* Carův l. Kká. Suš. 33.

Lapačka = *lapací loď,* Kaperschiff. Sterz. II. 16. — L. = násilné odvádění na vojnu. Us. Jrsk. Star. pam. čes. 309.

Lapati. Nelapaj sa na to, na čo si nenarastol. Slov. Nov. Př. 97.

Lapiďupa, y, m. = *kdo lapí* (dřepí) *na ďupě* (zadnici). Zlín. Brt. D. II. 336.

Lapimucha, y, f. = *kdo lapá mouchy,* místo aby konal práci důležitější. Brt. D. II. 336.

Lapka = *loupežník.* GR. Nov. 14.

Łápka. Łápky = nízké pilíře z vepřovic u zdi, na nichž jsou položeny lavice. Han. Brt. D. II. 336., 436.

Lapkování. L. braných. XV. stol. Čel. Pr. m. I. 193. Věci válkami nebo l-ním (loupením) brané. Ib. II. 1003.

Lapotati. Osika vždy něco lapoce. Phľd. 1893. 130. — 1893. 321., 1894. 727.

Lápsik = *potěh.* L. ťa naučí, čo je remeslo. Phľd. 1892. 587.

Łaptikár, a, m. Phľd. 1893. 539.

Larifari, z vlas. pojmenování not: la re fa re. Čern. Př. 22.

Larva. Larvy a maškary v XVI. stol. Vz Wtr. Krj. I. 646.

Larvomorný. L. vosy, entomophaga. Vz Ott. VIII. 639. a.

Lásčisko, a, n. = *láska* (potupně). Phľd. 1893. 613.

Lasice. Je jako l. (obratný, někdy i mstivý). Na Žďársku. Nár. list. 1894. č. 155. odp. feuill.

Lasicový. L. čuba. XV. stol. Wtr. Krj. I. 158.

Láska. L. není věchet slámy. Us. Za peniaze — žiadna l. Phľd. 1894. 441. Věrná l. věčně nezhasíná. Quis. Třš. 58. L. přílišná i žádná zabíjí. Cop. 34. Jest to l. jako vlčí mák: kvete a hoří, ale makovice (svatba) z toho nebude. Nár. list. 1894. č. 196. odp. feuill. L. jak ve dvou zábavná, tak pro třetího nechutnou vždy jest. Brab. 90. Tak l. není vždycky neblahá, dost škodí, však též někdy pomáhá; Šílenství je l. jen a blud, to moudří vědí, oko jichž to zhlídlo. Vrch. Rol. XXIII.—XXIX. 90., 51. Jak velký hvozd je l. neprůhledná a slepý bez cíle tam každý chodí; L. drsné srdce vlídným činí. Vrch. Rol. XXIII.—XXIX. 51., XXXII. 105. Kdež jest pravá l., tuť dlouhý hněv nemá místa. Bl. Gr. 316. L. jest pouhé zmízání (rozmazlování). U Plzně. Škard. 46. Žili spolu v lásce jako dva listy na stromě; Které koště vymetlo kdy lásku z domu?; Kde upřímná l., tam andělů na sta; Pro lásku netřeba psáti, ta přijde sama; L. je nemoc a zdraví se jí nechce (nedá si říci, raditi); L. odjakživa si hoví na měkké podušce naděje. Šml. VII. 7., 151., 174., VIII. 145., 153., 156. L. s chlebem chutí jen (je-li co jísti). Phľd. 1895. 584. L. malych panů sama přijdě. Slez. Nov. Př. 247. Láska není žádný hadr, ani žádná onuce, ať je mladý nebo starý, zbláznit (pos...) se musí. Us. Jak si lásku panny získati? Vz NZ. III. 526., 527. — **L.** = *ochota* a p. Jdi na lásku = z lásky (ochoty) cesty spravovat. ČT. Tkč. — **L.** = *lasice.* Phľd. XII. 559. — **L.** *panská,* rostl., vz Vlčí ocas (3. dod.). *L. horúcí* či *dívčí,* rostl., vz Kohútek (3. dod.).

Laskár, a, m., os. a míst. jm. na Slov. (v Turci). Phľd. XII. 68.

Laskati koho pěstí. Jrsk. III. 243.

Laskavec. Hojení jím na Val. Vz Vck. Val. I. 156.

Laskavosť, verbum fictum et ineptum. Bl. Gr. 326. A nyní všeobecné!

Laskominy. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 366., Mtz. v List. fil. 1885. 175.

Laskovec, vce, m., obec v Turci. Phľd. XII. 155.

Laský m. *vlaský.* L. ořech. Doudl. Kts. 15.

Lastomír, a, m., děd. v Zempl. Phľd. 1895. 383.

Lastounový. L. šaty. 1760. NZ. III. 322.

Lastůvka, y, f. = *vlastovka.* V Lohovci. Polní l. = břehule, hirundo riparia. Mtc. XVIII. 243.

Lašek, *Lášek,* ška, m., os. jm., cf. předcház. Ladislav.

Laška, y, m., os. jm., cf. předcház. Ladislav.

Lašovat po poli atd. = shledávati, kde by se co hodilo vzíti (cizí slovo). Val. Brt. D. II. 516.

Laštovka m. *lastovka, št* m. *st.* Dšk. Jihč. I. 38.

Lašťovka m. laštovice, vlaštovice. Gb. H. ml. I. 388.

Laštůvka, vz Lelek (3. dod.).

Lať. O strč. skloň. vz Gb. Km. -i. 4., 36.

Lata = buchta podlouhlá a plná (hlavně pro čeleď). Val. Vck. Val. I. 23. — **L.** = *záplata.* Łatą na łatu se bije a pivo přece se pije. Mor. Čes. l. V. 421.

Látečnoživoucí. L. tvor, Ztk. 75. (3. vyd.).

Latènský. L. doba v Čech.; její konec

sahá do VII.—VIII. stol. Cf. NZ. III. 471. L. doba zavedla ráz kultury římské a nástroje železné místo dřívějších bronzových. Vz Tènský, NZ. III. 78.

Laternička, y, f. = *odkvetlá pampeliška.* Brt. D. II. 508.

Láti z lajati. Gb. H. ml. I. 91. Imper. lejte, lejme; nyní zase: laj, lajme, lajte; přehláska jest zrušena. Ib. 135.

Latina. Myslivecká l. = lež. NZ. IV. 286.

Latinská. Chodí do l-skej = do gymnasia. Phľd. 1894. 551.

Látka = *veliký hrnec* (nepolévaný). Vck. Poh. 89., Bl. Gr. 339. — **L.** Barvy a látky k šatům v XVI. stol. Vz Wtr. Krj. I. 355. nn.

Latomyš, i, f. = *netopýr.* Čern. Př. 58.

Latopýr, a, m. = *netopýr.* Čern. Př. 58.

Laudemium. L-mia platilo se vrchnosti 10%, kdykoli na př. selský statek přišel v jiné držení. L. posll. 13. Cf. Auffank (3. dod.).

Laur, u, m., polož sem, co zaznamenáno u chybného *lour.*

Laurič Jos. Cf. Mus. 1893. 260., 1895. 504.

Laurovi, polož sem, co zaznamenáno u chybného *lourovi.*

Laurový, polož sem, co zaznamenáno u chybného *lourový.*

Lauzmpelc, e, m., jm. vinohradu na Mor. 1681. Kat. z Žer. 107. (Laus im Pelz).

Lavice = *lávka.* Phľd. 1893. 281. Lézti na l-cu (hra na Mor.). NZ. III. 26. Cf. Podnožka (3. dod.). Kdo se narodil pod lavkum, něch se něraduje, že vyleze na ňu. Mor. Nov. Př. 176.

Lávička m. *láhvička.* Pror. Isa. 10. 33. Vz Lávice, Dšk. Jihč. I. 33. (*h* odsuto).

Lavina, také zášust. Vz toto.

Lávka = *stálý krám,* u řezníků *masnice.* Pekaři s lávkami naproti placbekům (něm.) aneb těm, kteří na volný trh pekú (kteří v předměstích anebo přes pole bydlíce takových krámů v městě neměli a jen jednou týdně na volném trhu městském režný chléb v pecních a koláče a krupici prodávali). 1584. Pras. Řem. 10.—11.

Lavřín, u, m., laurus (strom). Kub. Rol. 120.

Laz. O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 87. Cf. Kopanice (3. dod.). Curticulae nomine lazy. Eml. Urb. 211., 222.

Lazák, a, m. = *šoupálek* (pták). V Podluží. Mtc. XVIII. 244.

Lazebničiti, badern. Sterz. I. 379.

Lázeň. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 102., Mkl. Fremdwörterbuch 104. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 371., Gb. Km. -i. 23. Pověry o ní vz v Zbrt. Pov.

Lazenský, přítok Černé ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 10.

Lazičné = tratě na Újezdsku u Uher. Brodu. MzO. 1890. 125. (Šd.).

Lazikať, iterat. slovesa *laziť.* Přer. Brt. D. II. 336.

Laziti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 87.

Lazkana, y, f. = rumpál k vytahování kotví. Pref. Mus. 1894. 355.

Lazný. Lazný írek = majetok v laziech ležiaci. Phľd. 1893. 626.

Lazová, é, f., trať ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 10.

Lazov'an, a, m. = *lazník.* Slov. Brt. D. II. 336.

Lazuka. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 87.

Lazy = obec v Liptově. Phľd. XII. 251.

Lbí, n., vz Leb.

ldr m. *lr* (*d* vsuto): baldrian z valeriana, Gb. H. ml. I. 409., Uldrych. Dšk. Jihč. I. 16.

-le, příp. jm. os.: Andrle, Eberle, Nikerle (původu něm.), Havrdle, Kouble. Vz Kbrl. Sp. 13. V Morkovicích mění se v -li: **v truhli.** Brt. D. II. 62.

1. **Le** m. *lě.* Vz Gb. H. ml. I. 198.

2. **Le** = *hle.* Dšk. Jihč. I. 33.

Lé m. *lie.* Vz Gb. H. ml. I. 198., 192.

2. **Leb.** O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 17.

Lebavěti = *vyrudnouti.* Slov. Brt. D. II. 336.

Lebavina, y, f. = úlehle, na níž jest zde onde nějaký chrást. Slov. Brt. D. II. 336. — **L.** = *ovčí nemoc* jako prašivka, vlna schází, ovce lebaví. Ib. 492.

Lebavosť. Phľd. 1895. 152.

Lebavý. Phľd. 1895. 425.

Lebduška = *levduška,* pták. Kotk. 159.

Lebeda. L. bílá, matha, calamentum. 1440. List. fil. 1893. 393. — **L.,** atriplex. Cf. Zduvač (3. dod.).

Lebka = kuželovitý přístřešek u hřebene střechy. Slez. NZ. IV. 12. — **L.** = *zbroj.* Vz Přílbice, Helm (3. dod.), Kraboška (3. dod.). — **L.** noční = *čepec.* Wtr. Krj. I. 384.

Lebkáček, čka, m. = *černohlávek,* sylvia atricapilla. Mor. Mtc. 1893. 304. Cf. Černohlávek. Brt. D. II. 496.

Lec = *leč.* Dšk. Jihč. I. 44.

Léceti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 49., 81. O tvarech cf. ib. 106.

Léci. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 83.

Leckať, *lekstat* = *lechtati, lektati.* Dšk. Jihč. I. 36.

Léč jedu = léčící moc. Vrch. v Baudel. 32. — **L.** (lýč) = *houžev.* Brn. Brt. D. II. 336.

Léčebný. Domácí prostředky l-bné. Vz Ott. VII. 796.

Léčení. L. lidové. Vz Zbrt. Pov. 159.

Led = *lid.* V Chromči na Mor. List. fil. 1894. 79.

Ledacos. Toto slovo má Bl. Gr. 274. za ineptum m. lecos.

Ledachtor, a, m. = *redaktor.* Us. List. fil. 1893. 467.

Ledajá(če)k, Durchgänger, m. Sterz. I. 718.

Ledakdes dle Bl. inepte m. leckdes. Bl. Gr. 274.

Ledek, alumen. 1440. List. fil. 1893. 393.

Leden. Teplý l. plní kněžské obory (hřbitovy). Duf. 242. Prší-li n. sněží-li v lednu mnoho, stromy, vrchy a doly škodu trpí. Vck. Val. I. 161.

Ledenec, nce, m., rostl. Vz Stručina (3. dod.).

Ledňáček, alcedo ispida, místy na Mor. *rybářík, rybar, rybák, ledňák, ledňáček, rákosník, vodní kos.* Vz Mtc. 1893. 301. Také: *ledník, vodní raška* (Slez.), *kakalužka* (Opav.). Brt. D. II. 493.

Ledňák, a, m., vz Ledňáček (3. dod.).

Lednice pro domácnosť, Eisschrank für Hausbedarf. Jeř.

Ledník, a, m., vz Ledňáček (3. dod.).
Ledno = jedno. Rožmb. 128. a j. — Gb. H. ml. I.
Ledovati = led vysekávati, aby mohl do vody vnikati vzduch rybám. Cejč. Hledík.
Ledúch, a, m., území v Nitře. Phľd. XII. 74., 425.
Ledví. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -a. 39.
Ledvina, slov. ladvina. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 106.
Ledvý. Ledvou núdzou vydrela sa (liška) mu (vlku) z náručia. Phľd. XII. 721.
Ledyco (= ledaco) = látka, která se v hořejší části z předu sukně přidávala, nedostávalo-li se při šití kamlotky kusu látky. Slez. Věst. opav. 1894. č. 4. str. 9.
Lefký = *lehký, h v f.* Dšk. Jihč. I. 32.
Lega, y, f. = *páska.* L. u sukně. Slez. Věst. opav. 1894. č. 4. str. 12.
Legát = *židle.* NZ. III. 527.
Legátka. L-tku zdvíhat (hra). Mor. Vz NZ. III. 26., Legát.
Legenda. Cf. Vlč. Lit. 7., 17., 19. — **L.** = *titul.* Pečeť má latinskou l-ndu: Sigillum opific. fabr. (fabrorum) ferr. civit. Fridecensis. Pras. Řem. 41. a j.
Legendista, y, m. Zbrt. Pov. 24.
Legramá, *reglmá,* z fr. reglement. Us. Čern. Př. 68.
Legramace, e, f., z lat. reclamatio, odvolání-se proti odvodu. Us. Čern. Př. 68.
Legruta, y, m., z fr. recroute (rekrut) = branný dorost z lat. recrescere. Us. Čern. Př. 68.
Leguř, e, m. = *rekurs.* Us. u Zbirova. Gb. H. ml. I. 351., 450.
Lehací šaty. Arch. XIII. 93.
Lehce. Pro tento tvar uvádí se ze strč. mnoho dokladů v List. fil. 1895. 95.; *lehko* jest tam také s dostatek doloženo.
Lehko. Vz předcház. Lehce.
Lehkokroký. Zbrt. Tan. 284.
Lehkokřídlý ruch. Kká. Puš. Roz. 32.
Lehkonohý. L. družina balletní. Nár. list. 1894. č. 221. 9.
Lehkoplynoucí. L. verše. Vlč. Bás. 25.
Lehkoštěpný. L. dřevo. Vz Ott. VIII. 13. a.
Lehkoživ, a, m., os. jm. Kbrl. Dmžl. 22.
Lehký. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 53.
Lehněji = lehčeji. Val. Vck. Val. I. 141.
Lehnouti, slov. ľahnúť. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 106.
Ľehostaj. Ľ. si robiť (= dobrú vôlu); Ľ. mať. Phľd. 1894. 440. Či vám je ľ. = dobre vám je, máte dobrú vôľu. Na Zvolen. Phľd. 1894. 375. Myši majú ľ., keď ňeňi doma kocúra (mají pré, svobodu). Ib.
Lehota (Lhota) na Slov. O pův. slova cf. Phľd. XII. 67., 153.
Ľehučká = *slepice.* Ve šviháčíně. Brt. D. II. 520.
Lehúčky. L. má Bl. Gr. 278. za moravismus.
Lech. O pův. cf. Kotk. 132.
Lechtník, u, m. = *lichník; chtn* m. *chn.* Dšk. Jihč. I. 19.
Lejdiš, e, m. = *lindyš.* Wtr. Krj. I. 116., 365.
Lejchéř, ze střhněm. leicher, deceptor. Gb. H. ml. I. 150., 461.
Lejk, a, m. = *lajk, laik.* Snm. I. 467., NZ. III. 237., Gb. H. ml. I. 135.
Lejník m. lénník, vasallus. Rozk. 1635., Pass. 627.
Lejnomil, brouk. Cf. Ott. VII. 901.
Lejsek šedohnědý, muscicapa grisola: *muchárek, mochdrek, třepotka,* místy na Mor. Vz Mtc. 1893. 303.
Lejtenambt, a, m. = *lieutenant.* 1628. Čel. Pr. m. I. 560.
Lejtingar, a, m. = nějaký cizí vyšší vojen. hodnostář. Snm. I. 522.
Lejtka, y, f. = *lýtko.* Od lejtky až do kotníku. Kat. z Žer. II. 228.
Lejtna. Řídké výkaly vyvážejí v lejtnách na luka a pole. ČT. Tkč.
Lejtřík, u, m. = *říčice, prosevadlo.* 1596. Mus. 1894. 511.
-lek, příp. jm. vlastn. zdrobn.: Skopálek, Čmuchálek, Dohnálek, Mazálek, Doležálek. Vz Kbrl. Dmžl. 11.
Lék. Léky obec. lidu na Slov. Vz Phľd. XII. 564. nn. Léčení nemocí léky na Val. Vz Vck. Val. I. 124. Pil ľéky, až ho vřékli (na hřbitov). Mor. Čes. l. V. 421.
Lékařství = *prostředek, lék.* Protož jich nedostatku l. příhodné chtíc připraviti. 1411. Dml. List. 10. L. ve středověku. Cf. Vlč. Lit. 279.
Lekavec, vce, m., rostl., vz Zelina křehká (3. dod.).
Lekce. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -a. 38.
Leknice = *ženská sukně* černá bez života, dole s modrou obrubou. Slez. Věst. op. 1894. 12., Brt. D. II. 464.
Lekno = *stulkep, stulikep,* nemifer, rostl. 1440. List. fil. 1893. 395.
Leknouti se. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 49.
Lekořice, z lat. liquiritia a to z řec. γλυκυῤῥίζα = sladký kořen, osladič, Lakritzen. List. fil. 1893. 395., Čern. Př. 59.
Lekovací formule. Zbrt. Pov. 45.
Lekovadlo = formule zažehnávací. Cf. Zbrt. Pov. 36., 57.
Lekování. Hádání, žehnání a l. 1500. List. fil. 1895. 137. (Rokyc. Post.).
Lekovati na psotník. Vz Zbrt. Pov. 62.
Lekstať = *lechtati, lektati.* Dšk. Jihč. I. 36. Cf. Leckať (3. dod.), Lesktati (3. dod.).
Lekstivý = *lektivý.* Dšk. Jihč. I. 41.
Lektorka, y, f. Při jídle čte l. (jeptiška v klášteře). Wtr. Živ. c. 780.
Lektvař. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 21. — Vz Ott. VIII. 484. a.
Lelek, caprimulgus europaeus, místy na Mor.: *lolek, lulek, noční laštůvka.* Vz Mtc. 1893. 301.
Ľelík, u, m., vz Cop (3. dod.).
Lelov, a, m., obec v Komárnsku. Phľd. XII. 246.
Lelovce, obec v Komárnsku. Phľd. XII. 246.
Leluja, rostl., vz Šabla (3. dod.). Vyšívání na leluja v Kunovsku na Mor. Vz NZ. IV. 222., 232.
Ľém, u, m. = *houžer.* Plť je sp'ata březovými ľémy. Val. Brt. D. II. 337., Vck. Val. I. 15.

Lemech, u, m. = *lenoch u židle.* Telč. Brt. D. II. 337.

Lemeš. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 81.

Leměz. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 55. O tvarech vz Gb. H. ml. I. 114. Lemězy = trámy, na nichž leží latě a vůbec krytba. Ott. VIII. 7. b. L. = stavební dříví prostřední síly. NZ. II. 646. Je to za lemězem (za krokví vůbec). Ib. IV. 207. Lemízek. Ib.

Lemízek, zku, m. L-zky = tyče přes konce kobylek pro stříšku plankovou natažené. Chod. NZ. IV. 318.

Len, slov. len a lan. Gb. II. ml. I. 59. Vz Hněvati se (3. dod.). V pátek mě nesej, v sobotu mě neplej, a v neděli se na mě nedívej; Když jej plečky plejí lezouce po kolenou, volá prý: Jen se po mně, jak chceš, válej, jen mě v trávě nenechávej. U Humpolce. NZ. II. 561. O jeho pěstování vz ib. 560. nn. L. dá mnoho práce, ale člověk dočká se přece někdy košile, a když ne košile, aspoň pytle. Nár. list. 1894. č. 169. odp. feuill. O jeho pěstování na Mor. vz Brt. D. II. 441. — **L.** *panny Marie,* rostl. Vz Čistec (3. dod.).

Lén, *léň* = *lenost.* O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 23.

Lenařiti = obchod se lnem míti. Světz. 1893. 321. b.

Lenartov, obec v Šarišj. Phľd. XII. 155.

Lenče = *jen že.* Slov. Čes. l. V. 174.

Lender, dru, m. Vz Tanec slez. (3. dod.).

Lenivý. Lidé l-ví jsou v domě jen pro parádu a pro zlosť jako v obilí chrpa n. koukol. Nár. list. 1894. č. 169. odp. feuill. L. moc chodí a skúpy mnoho stroví, slov.; L. jako veš. Nov. Př. 137., 547.

Lénník = *man,* Vasall. Kub. Rol. 22.

Lenoch. L. cti nedochází. Bl. Gr. 364. Ty lenochu jeden zhnilý, plesnivý, červavý! Čejč. Hledík. L. leží a bída za ním běží. Čes. l. V. 421.

Lenosť k boží službě. Hus. (List. fil. 1896. 66.)

Lenovati. V prácech že se nelenoval. 1526. Snm. I. 22.

Lenovičky, pl., f., rostl. Vz Słowién (3. dod.).

Lenůšek, šku, m. = *židle.* Brt. D. II. 436.

Léný = *líný.* Chč. S. 7. Lén, a, o. List. fil. 1895. 323. Ať k napomínání jazyk lén není. Ib.

Lenýř, e, m. Kabát s l-řem asi = kabát s vyšitým vlněným ornamentem (fr. laineur, lain = vlna). Vz Wtr. Krj. I. 438.

Leopold. Odvozeniny vz v Kotk. 24.

Lep. O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 72. My zde jako na lepě sedíme (nemohoucę se z Přerova hnouti pro nemoc). Kat. z Žer. II. 38.

Łepa, *łépka, łépečka,* y, f. = *čepička.* Val. Brt. D. II. 469.

Łepač, e, m. = plátno natažené na oblouku hrabice. Brt. D. II. 452.

Lepčík, u, m., rostl. Mor. Duf. 23.

Łépečka, vz Łépa (3. dod.).

Lepek, sapularia, rostl. 1440. List. fil. 1893. 396.

Lepenica = *podlaha* v chalupách z hlíny ubitá. Laš. Brt. D. II. 434.

Lepenka = hlína smíchaná se slamou drobně rozsekanou. Chod. NZ. II. 567.

Lepernica, e, f. Je po mužských jako l. Žďár. Brt. D. II. 337. Cf. Leperna.

Lepič, e, m. = mazal půdy a světnice uvnitř a zvenčí. 1606. Mtc. 1894. 170.

Lepivka, y, f., rostl. Vz Kohútek (3. dod.).

Lepka = *lebka, přilbice.* Bl. Gr. 174.

Łépka, vz Łépa (3. dod.).

Lepkáč, e, m. Pšenica je prerastaná l-čom. Slov. Nár. nov. IV. 80.

Lepkavina, y, f., slovo nové. Krok 1892. 369.

Lepký. L. moře. O pův. slova cf. Krok V. 246.

Lepna, y, f. = *silénka lepivá.* Kunšt. Brt. D. II. 337.

Lepohlasý, eufonický. Ott. VIII. 799.

Łepocha, *łepucha,* y, f. = chamula ze suši (sušeného ovoce). Laš. Brt. D. II. 477.

Lepomluvnosť, eufradie. Ott. VIII. 799.

Lepotat = *tlachati.* Val. Brt. D. II. 337.

Lepotvárný. L. ruce, Mj. Hüb. 198., malina, Słow. 58., vděk, tělo. Čch. Otr. 45., 51.

Lépsti v druhých dodatcích špatně zařaděno m. leptati. Lépsti jest v rejstříku Hankovy Sbírky, v textu je ‚lepce' (od leptati). Flš.

Lepší, subst. Aby pro své l. povolně se ukázali. Snm. I. 405.

Lepúch, u, m. = *pohlavek.* Mor. a slov. Nár. list. 1896. č. 100. odp. feuill.

Łepucha, vz Łepocha (3. dod.).

Łepúška, y, m. = *četník.* Ve šviháčině. Brt. D. II. 521.

Lerfán, u, m. = *lerpán.* Brt. D. II. 516.

Les. Který les jest bez listu? Jedlový. NZ. III. 35. Choditi k lesu = do práce v lesích. Na Žďársku. Nár. list. 1894. č. 107. odp. feuill. Co z lesa, to do lesa (surovec zůstane surovcem). Phľd. 1895. 186. Dlouho hledal cestu z lesa (nevěděl si rady). Šml. VIII. 72. Co se v leše narodi, zase k lesu tahně. Slez. Nov. Př. 39. O pověrách k němu se táhnoucích vz Zbrt. Pov. 160.

Lesák, a, m. = kdo pracuje v lesích. Světz. 1894. 351. b.

Lesek, ska, m., vz Dlask (3. dod.), Žlutochvost (3. dod.).

Lesklec, klce, m., lebia, brouk. L. černonohý, l. nigripes, černopásý, crux minor, lopatkoskvrnný, scapularis, ramenoskvrnný, humeralis, trojskvrnný, trimaculata, modrohlavý, cyanocephala, zelenohlavý, chlorcephala, rudohlavý, l. marginata. Vz Klim. 75.—76.

Lesklopůvabný. L. bublina. Šml. II. 40.

Leskovec, vce, m., přítok Ostravice. Věst. op. 1893. 10.

Léskovňák, u, m., val. = *kozák* houba. Vz Kozák (3. dod.).

Léskový. L. olej. 1440. List. fil. 1893. 392.

Lesktati strč. m. *lekstati, lektati.* Gb. H. ml. I. 549.

Leskulec, lce, m., galbula, pták. Vz Ott. IX. 837.

Lésky voňavé (lístky, sev. Mor.), vz Vratyč (3. dod.).

Lesmistrovství, n. Cel. Pr. m. II. 343. a j.

Lesná či *Ležná,* území v Zemplín. Phľd. XII. 251.

Lesňák, a, m. = *stehlík* nejmenší, bělavý. Brt. D. II. 494.

Lesní muž, jenž běhá za soumraku okolo lesa v podobě velikého psa. U Žel. Brodu. Vz NZ. III. 32.

Lesniti = *les vysazovati*. Zvolen.

Lesť. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 36.

Lestně. Mnoho dokladů ze strč. vz v List. fil. 1895. 106. L. věci ohlašují. Chč. Mik. 454.

Lestněpochlebník, a, m. Toto slovo utvořil Br. M. Červenka. Bl. Gr. 170. je zamítá a opravuje v: lstivý pochlebník.

Lestněúkladník, a, m. Toto slovo utvořil Br. M. Červenka. Bl. Gr. 170. je zamítá a opravuje v: lstivý úkladník, lstivý, úkladní člověk.

Lestnopochlebný, novum et fictum. Bl. Gr. 325.

Lestný. Ze sem jako l. učinil. Chč. Mik. 423.

Leši, n. = *lišej*. Han. Brt. D. II. 488.

Leštie, n. = *lískoví*. Phľd. 1894. 109.

Letáč, e, m. = část vřetena na obou jeho stranách. V Hontě. Phľd. 1894. 310.

Letáček, čku, m. = *úl*. Phľd. XII. 32.

Letačka, y, f. = malý, ligotavý, okrúhly pliašok (plíšek). V Hontě. Phľd.

Leták, u, m., Flugschrift. Nár. list. 1894. č. 52., 292.

Létavý. L. plod = ptáci. Varš. 1. L. přístroj. 1487. Krok. 1895. 46. L. směr. Am. Orb. 15.

Letěti. O ‚letal' v Rkk. vz Mus. 1896. 252., Mus. fil. 1896. 231.

Létharka, y, f. = jízda na koních (o svatbě). Jevíčko. Brt. D. II. 337.

Letmý. L. pohled. Světz. 1894. č. 342.

Letnice. Lidové žerty v l-cích. Vz NZ. III. 533. O strč. skloň. slova cf. Gb. Km. -a. 22. Slavení letnic na Val., vz Vck. Val. I. 84., na Přeloučsku, vz NZ. IV. 510.

Letníček asi = věnec panenský na léto. Wtr. Krj. I. 375.

Letničí rouška. Wtr. Krj. I. 380.

Léto. Jaké l., taká zima; bylo-li veliké horko, bude tuhá zima. Tomu je to jako rozprávka o lonském létě, ježto jest daleko od něho (málo známé). Chč. (Vlč. Lit. 178.). V łeće se žaden něupeče, ale v zimě to łeckdo zmrzně. Mor. Čes. I. V. 421. Hm, v lete — dobre je aj Bete; ale v zime, charissime! Slov. Nov. Př. 457.

Łetocha, y, m. a f. = *kde léce, se toulá*. Laš. Brt. D. II. 337.

Letojšek, ška, m. = *letošek*. Zlín. Brt. D. I. 36.

Letopis. Staré l-sy. Vz Vlč. Lit. 234., 280.

Letopočetní. L. pořádek. Pras. Těš. 6.

Letorasl = *ratolesl* atd. Gb. H. ml. I. 541. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 19. Vz násl.

Letorasť, i, f. Strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 36.

Letorosl = *letorasl*, m. letorostl, *t* odsuto. Gb. H. ml. I. 398.

Letošák, a, m. = *odstávče*. Duf. 216.

Letoun, exocoetus, ryba. Vz Ott. VIII. 956.

Letovati (v létě bydleti): **na** vrchoch. Phľd. 1895. 1.

Letovka, y, f. = *pájka*. Dhnl. exc.

Letúšek, ška, m. = *letošák* (3. dod.). Brt. D. II. 337.

Leukocyt, u, m. Vstnk. II. 425.

Leukocytický. L. krev. Vstnk. II. 425.

Leukocytosa, y, f. Vstnk. II. 425., III. 383. L-sa. Pod. Vlad. Růžička. V Praze 1893.

Leukoftalein, u, m. Vstnk. IV. 9.

Lev. Lva nerodí laň, k tomu třeba lvice. Vrch. Rol. XXXI. 48. Jeden lev mnoho jelenuov na útěk obrátí. Alx. Nách. 204.

Levandule, z lavendule, přesmyknutím samohlásek. Gb. H. ml. I. 550.

Levantin, u, m. = *hladké hedvábí*. Duf. 198.

Levantinový. L. šaty. Vz Levantin. Vykl. Svat. 9.

Łevča = *lišeň u vozu*. U St. Hrozenk. Brt. D. II. 446.

Levčiti komu co = *ulehčovati*. Han. Brt. D. II. 337.

Levhart, z střhněm. lipharte. Mtz.

Levica, e, f. = *lvice*. Slov. Pastr. L. 16.

Levice, e, f., obec v Tekově. Phľd. XII. 155.

Levniti. Slzy l-ly ťažkosti srdca. Phľd. XII. 430.

Levoň. 1440. List. fil. 1893. 391.

Levostrannosť, i, f. = *užívání levé strany, levé ruky*. NZ. IV. 75.

Levotočivosť, i, f. Vstnk. III. 247.

Levovazně. Trámy l. položené, tvoří-li lícné plochy jednu rovinu směrem v levo. Vz Ott. VIII. 1.

Levulin, u, m., bylinný cukr. Vstnk. IV. 21.

Levulinový. L. kyselina. Vstnk. III. 250., IV. 27., 118.

Levulosa, y, f. Vstnk. III. 391., 435.

Levulosový. L. syrup. Vstnk. III. 436.

Levý. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 22.

Lexa, z Alexa. Cf. Gb. H. ml. I. 125.

Leyk = *laik*. Bl. Gr. 151., Kabt. 1.

Lezáček, čka, m., vz Šoupálek (3. dod.), Brt. D. II. 493.

Lézačka, y, f., vz Blézačka (3. dod.).

Lezák, a, m., vz Šoupálek (3. dod.).

Lezavka, y, f., vz Brhlík (3. dod.), Brt. D. II. 496.

Lezek, zka, m., vz Šoupálek (3. dod.).

Lezoun, ryba. Cf. Ott. X. 626.

Lézti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 87. Tak ně (mně) zuby na vrch łezú (když kdo mluví o něčem kyselém). Val. Brt. D. II. 337. L. jak rak, jak slimak. Slez. Nov. Př. 646.

Lež. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 313. O strč. skloň. vz Gb. Km. -i. 46. Huba se mu otevře na malou l. jako na velkou; Huba se stejně zavře po pravdě jako po lži. ČT. Tkč. Kto se lžou zachádza, o vieru přichádza. Slov. Nov. Př. 67. — **L.** = *drobný prach uhelný*. Nár. list. 1894. č. 352. odp. feuill.

Ležácký. L. sklep = kde pivo leží, aby bylo vyleželé. Nár. list. 1894. č. 307.

Ležák, u, m. = *kniha*, která neprodaná ve skladě nakladatelově leží. Nár. list. 1895. č. 5. feuill. — **L.,** a, m. = *rukojmě* v hospodě ubytovaný. Půh. V. 165.

Ležeti jak: k smrti (na smrť), za mrtvého. Brt. D. II. 288., 289. — **jak dlouho.** Nelež pořád, šak se dosť naležíš v hrobě; Kdo dłuho łiha, teho chłeb odbiha. Mor. Čes. l. V. 421.

Łežička v Přer., v okolí łužička. Brt. D. II. 37.

Ležisko, vz Spisko (3. dod.).

Ležka, y, f. Ten člověk je lživý jako l. Seyk. Ruk. 54.

Ležná, é, f., vz Lesná (3. dod.).

Lhář. Lháři vypovídají se z Velhánic přes Jistec do Věřic. NZ. III. 229. Kdyby mi duši na dlaň vyplúl, tož mu nevěřím (lháři). Vck. Val. I. 110.

Lháti. Jakož oni lžíce praví. Chč. S. 335. Jistě nelhu. XVIII. stol. Vz NZ. III. 515. Boli traja bratia: prvý luhal, druhý kradol, tretí visel (kdo lže, ten krade a visí). Phľd. 1894. 197. — **komu.** Protož tak lží lidu, aby jim své orodování sladko činili. Chč. S. 329. Kteráž (orodování) sobě lží nestydatě. Ib. — **čím.** Vždyť má také to, čím se lže. ČT. Tkč. — **jak.** Když dobře zelže, jak dyby pravdu mluvil. Vck. Val. I. 107.

Lhota, v Lašsku Lihota z lьgot, ь změněno v i. Gb. H. ml. I. 58. Je ze Lhoty = *lenoch.* Vck. Val. I. 110.

li mění se v *le:* poleca, stoleca, lêd. U Letonic, Brna. Brt. D. II. 155., 161.

Liatovec = žltý (bronzový) zvonec. Phľd. 1893. 465.

Liatovčok, ovečku, m., zdrobn. liatovec. Zvončeky, liatovčeky zahlaholily v dedine. Phľd. 1894. 109.

2. **Libačka.** Ruce sa trasú ako l. Phľd. XII. 717.

Libačkový. L. vienec (= svatební). Slov. Čes. l. V. 424.

Líbání = *tanec.* Vz Tanec čes. (3. dod.).

Libeček, lentiscus. Léčení jím na Val. Vz Vck. Val. I. 156.

Libéz (libez), lentiscus, rostl. 1440. List. fil. 1893. 395.

Libichouská, é, f. = čes. tanec u Nimb. Vz NZ. III. 508.

Líbiti. Co sa komu ľúbi, s tým sa nezadávi. Phľd. 1893. 699.

Libohost, os. jm. Odvozeniny vz v Kotk. 24.

Libochovická. Vz Tanec čes. (3. dod.).

Liborča, míst. jm. na Slov. Phľd. XII. 74., 99.

Ľibórek, rka, m. = kdo o žních prostírá na poli povřísla. Kojet. Brt. D. II. 337.

Liboslav, a, m., os. jm. Odvozeniny vz v Kotk. 24.

Libosť k hříchu. GR. Nov. 73. 2.

Liboznénka, y, f. = *piano* (žertem). Světz. 1893. 454. a.

Librcoun, a, m. = Rybecoul. Dnes se zrovna L. žení (když je zlé počasí). Krkonš. Čes. l. V. 449.

Libštěk, u, m., lentiscus, rostl. 1440. List. fil. 1893. 375.

Libušin groš, zlatý v XV. a XVI. st. Vz Wtr. Krj. I. 184.

Libušino, a, n., býv. jezero v Poděbr. NZ. IV. 100.

Licoměrník, často m. zákonník (pharisaeus). Vz Vondrák. Spuren ... 26., 34. — Ev. víd. Mat. 15. 7., Ev. seit. Luk. 6. 42., Mus. 1895. 312.

Liceň. L. má Vodička v Mus. 1894. 162. za špatně utvořené slovo od lik (líčiti). Vz tam. L. nemůže býti leč z líceti a tedy = pasť. Brt. v Rukoj. má citat líceň z Let. Troj. r. 1653., ale Gb. v List. fil. 1894. 217. dokazuje, že tento citat není správný, že má býti líčení. Vz tam více.

Lící, n., vz Cedron (3. dod.).

Licince, osada v Gemer. Phľd. 1895. 351.

Licle, vz Ficle (3. dod.).

Lícnice, e, f., Backenlehne, f. Sterz. I. 378. Stolice s l-cemi, Backenstuhl, m. Wtr. Krj. I. 290. — L. = řemeny visící koni od náhlavku dolů po lících, na jich konci jest udidlo. Wtr. Krj. I. 290.

Licoměrník, vz Liceměrník. O pův. slova cf. Dob. Dur. 225., 217., 236. Dle ib. 410. — a) simulator, Gleissner, b) pharisaeus, zákonník.

Lictvo, a, n. = *lidstvo.* Dšk. Jihč. I. 14.

Licumburk, *u* vsuto. Gb. H. ml. I. 265.

Líčba (líčení) Havlíka z Varvažova. Wtr. Krj. I. 22.

Ličiak, vz Ličák. Phľd. 1894. 436.

Líčidlo. O l-dlech v XV. a XVI. stol. Vz Wtr. Krj. I. 99., 368. O l-dlech paní a panen. Vz Zbrt. Tan. 150. — **L.** = *zlatohlav,* narcissus. 1440. List. fil. 1893. 395. Cf. Dvélistec (3. dod.).

Líčiti na ptáky chybnou analogií m. léceti. Gb. H. ml. I. 54.

Ličně. Vydělati kůži pěkně, ličně. XVI. stol. Mus. 1894. 510.

Lid. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 26. O skloňov. u Kroměř., Brna, Tišn., Žďár. cf. Brt. D. II. 22., 170., 190., 254. Koho označujeme slovem lid? Vz NZ. III. 201. nn. Vždyť nemá lid jiného pokladu než svoji krev, již velkomyslně pro vlasť cedí. Bráb. 112. Majú ludze, mam i ja; dajú ludze, dam i ja (ruka ruku myje). Phľd. 1895. 377.

Lidenec, nce, m. = *odrůda hrachu;* zrno má šedé, hořké, kvete červeným. Tišn. Brt. D. II. 337.

Lidmilosť, i, f. Ztk. 81. (3. vyd.).

Lidně. Před ním l. klekajíce. Mor. Třeb. List. fil. 1895. 106.

Lidný, humanus, *lidský.* V hymn. z r. 1418. stojí: augens malum inhumanum, rozmahaje zle nefklydne (snad má býti nelydne; na str. 222. je nefklydny ingens).

Lidobijce. Jg. Sbr. Sp. 41. 8.

Lidohlučný. L. Vyšehrad. Krok I. 1. str. 3.

Lidojedský. L. kmen. Mus. 1893. 460.

Lidokupec. Čch. Otr. 54.

Lidomoř, e, f. = *lidomorna.* Hrš. Nách. I. 42., 569.

Lidoprázdný. L. kraj. Světz. 1895. 168. a.

Lidopustý. Vše l-sto. Kká. Puš. Roz. 90.

Lidově. L. veršovati. Vlč. Bás. 5.

Lidovědný. L. vycházka (aby se lid poznal). Mtc. 1894. 14., Vck. Val. I. VII.

Lidožroutský. L. ukrutnosť. Wtr. Krj. I. 246.

Lidský, vz Ľudský. — **L.** = *poddanský.* V jiných čtyřech vozích vezli lidskými koňmi. 1549. Mus. 1894. 406. L. pole naproti panskému (= pole občanův, poddaných). Dml. List. 22.

Liena, y, f. = *shozená hadí kůže.* Slov. Mtc. 1894. 110.

Lieska, vz Líska.

Lieskovec, území v Turci. Phľd. XII. 251. — **L.** = *lískový ořech.* Phľd. 1895. 587.

Liešno, a, n., míst. jm. na Slov. Phľd. XII. 74., 425.
Lietavy, dědina u Žiliny na Slov. Phľd. 1894. 122.
Liev = *trychtýř*. Phľd. XII. 175.
Lievě, v Trenč., ve Zvolen.; *lušně* (lušňa). Spodná čiastka kovaná má podobu lieva, do ktorého nasadené jest vlastne *lievčisko* (lišeň), ale celé spolu menuje sa obyč. lievč. Slov. Phľd. XII. 175.
Lignitový, z lat. lignum (dřevo). L. uhlí = dřevité. Mtc. 1896. 237.
Ligr, u, m., z něm. Riegel. Dšk. Jihč. I. 29.
Ligrus, z něm. Raigras. Čern. Př. 56.
Ligula, y, f. = část mezi brakteu a osu jako vsunutá. Cl. L. Jos. 88. Uznáme-li celou l-lu za list. Ib. 36.
Lihák, u, m. = *lijdk*. Tišn. Brt. D. II. 187.
Lihýř, e, m., Wagbalken, m. (páka). Am. Orb. 20.
Líeha m. líha, *h* v *ch*. Dšk. Jihč. I. 32.
Lichní holub = *lichý,* sám bez páru. Záp. Mor. Brt. D. II. 337.
Licho = *zle*. Slov. Phľd. 1893. 371. L. na srdci (= mdloba). Phľd. 1894. 306.
Lichočistna, y, f. Nár. list. 1894. č. 95. odp.
Lichotník. L-ci před boháčem vždycky hrbí šíje. Frid. Coss. 30.
Lichovědecký. L. činnost badatelů. Čern. Př 9.
Lichva. Vz o ní Chč. S. 237. (tam se tupí). — Poslal jsem mu lichvu (úrok). 1459. Arch. XIV. 96.
Lichvář. Na právo útočí s měšcem tu l-ři. Vrch. Lingg. 38.
Lichý snop, ořech = zbývající nad kopu, než nad tucet atd. Zlín. Brt. D. II. 337.
Lijavec. Tohoto slova užil M. Červenka; Blahoslavovi se nelíbilo, bylo mu ‚verbum rusticum'. Bl. Gr. 289.
-lík příp. jm. vlastn.: Havrdlík, Šebelík, Coufalík, Kotalík, Skopalík, Roubalík atd. Vz Kbrl. Sp. 13. a Kbrl. Dmžl. 11.
Líka. Komu treba liky, tej pujdze na viky. Phľd. 1895. 188.
Líkař, e, m. = *lékař*. 1532. Hrš. Nách. I. 549.
Likasace, e, f. místo legalisace. Us. místy. Čern. Př. 79.
Likavka, y, f. = míst. jm. v Liptově. Phľd. 1894. 61.
Líknouti na ptáky. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 106.
Lilijice. Vz Ott. VIII. 599.
Liliokvětý. L. rostliny, liliiflorae. Ott. VIII. 807.
Liluška, y, f., pták, vz Kamenník (3. dod.).
Limba. Krejcary do limby házeti (při hře o krejcary; házeti je ke zdi n. k některému předmětu a čí krejcar k němu nejblíže padne, ten vyhazuje všecky a jmenuje orla nebo hlavu. Jmenoval-li ku př. orla, vyhrává všecky krejcary, které orlem vzhůru leží). Cf. NZ. II. 702.
Limburk m. Nymburk. List. fil. 1893. 467.
Limonka, y, f., rostl. Vz Trymfulia (3. dod.).
3. **Lína** = *provaz, lano*. Phľd. 1894. 236.
Linaj, e, m. = *liniál*. Phľd. 1895. 43.

Linča, obec v Gemersku. Phľd. 1892. 75., 425.
Lindák, a, m. = *stehlík* snědý do černa. Zlín. Brt. D. II. 494.
Lindišový. L. sukně. 1544. Snm. I. 611. Vz násl. Lindyš.
Linduška. Cf. Skřivánek, Trepteljka (3. dod.).
Lindyš = nejlepší sukno cizí, pevné jako kůže. XV. stol. Wtr. Krj. I. 111., 365.
Lineal. Chodí, jako by byl polk' l. (rovně). Nov. Př. 605.
Linečník *(Linčík?)*, trať u Šenova ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 10.
Línek, nka, m. = *rak s novým pancířem* (líná se). Brn. Brt. D. II. 337.
Linhart, a, m., os. jm. Odvozeniny vz v Kotk. 25.
Linhem n. *liuhem* má Gb. v Mus. 1893. 419. za tvary nemožné. Seyk. Ruk. 282. nn. čte: -li uhne. Vz tam. Zákrejs vykládá v březnové Osvětě 1896., že se má čisti: l iuhem, *l* činilo konec předcházejícího slova a iuhem, jest instr. Vz tam více a v Nár. list. 1896. č. 58. str. 4.
Liniář, e, m. = *linial*. Brušp. Brt. D. II. 516.
Linka. Sloupcová l. v tiskárně, kterou se měří sazba po loďkách a převádí rozměr ten na sloupce. Nár. list. 1894. č. 84. odp. feuill.
Líný. V seč nebyla mysl líná. Vrch. Rol. I.—VI. 10.
Lípa. Vodřel sedláka jako ukrutný pán lípu. Bl. Gr. 221. Máme sa ako ta lipa, keď sa na jar k nej čižmar priplichtí. Phľd. XII. 695. K dobrému člověku se lidé táhnou jako včely na lípu. Nár. list. 1894. č. 169. odp. feuill. O ctění lípy cf. Zbrt. Pov. 37. pozn. Vrba, lípa, líska (říkej rychle po sobě). ČT. Tkč.
Lipan. Poséláte mi pečené l-ny. Arch. XII. 138.
Lipanin, u, m., druh tuku. Vstnk. IV. 148.
Lipen, a, m., vrch v Trenčín. Phľd. XII. 251.
Lipenský, ého, m., trať ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 10.
Lipina, y, f., osada ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 10. — **L.,** les ve Frýdecku. Mtc. 1895. 136.
Lipkať, *lipotati*. Lipká, málo vidím (plamen na svíci poskakuje). Myjava. Phľd. 1895. 446.
Lipký = *lepkavý*. L. bláto. Phľd. 1895. 12.
Lípnutí. L. trámů = prodloužení trámů pouhým přiložením trámu k trámu. Ott. VIII. 1.
Lipotať, vz Lipkať (3. dod.).
Lipov, a, m., potok v Gemersku. Phľd. XII. 155.
Lipová, é, f., potok v Turci. Phľd. XII. 251.
Lipov'ák, u, m., houba, vz Hřib (3. dod.).
Lipové, ého, n., údolí ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 10.
Lipovec, vce, m. = *stůl*. Ve šviháčině. Brt. D. II. 520.
Lipovník, a, m., obec v Nitře. Phľd. XII. 251.
Lípový, hora ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 10.

Lipoxanthin, u, m., barvivo. Vstnk. IV. 143.

Liptoblast, u, m. Vstnk. IV. 108.

Liptov, a, m., míst. jm. na Slov. Phľd. XII. 425.

Lipůvka, y, f., agaricus prunulus, houba. Brt. D. II. 511.

Lisa *(Lisja, Liša),* trať ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 10.

Lísa, y, f. = *bránka, dvířka sbitá z latí.* N. Město. Brt. D. II. 337.

Lísati. Jala se lahodnou řečí l. GR. Nov. 42.

Lísek, potok v Brtnici v záp. Mor. Mtc. 1895. 340.

Lisenec = *lišenec.* Wtr. Živ. c. I. 56.

Líska. V čas búrky dobré je schovať sa pod liesku, lebo do liesky hrom neudre, preto že na úteku do Egypta p. Maria pred ďažďom pod liesku sa ukryla. Slov. Phľd. 1894. 133. Cf. Vck. Val. I. 156. Vrba, lípa, líska (říkej rychle po sobě). ČT. Tkč.

Liskov, a, m., potok v Trenčín. Phľd. XII. 155.

Lískovice. Dodáva mu chuci (chuti) g učení ljéskovicú. Slov. Phľd. 1894. 190.

Lískový. L-vým olejem někoho po zádech mazati (lískovkou). Čes. l. V. 169. Dostal liskového sadla (byl bit). Slez. Nov. Př. 591.

Lisnúť sa. Aby izba lisla sa čistotou. Phľd. 1893. 738. Stôl lisol sa čistotou v slnci. Ib. 1895. 214.

Lisotice, obec ve Slez. V. Slez. II. 262.

List = postranní výrostek z osy rostlinné. Čl. L. Jos. 9. Můj vinohrad má teprů třetí list (třetí rok, co byl založen). Slov. Brt. D. II. 337. — **L.** = *dopis.* I zkázal Jonatovi po listu (písemně). Machb. II. 22. — **L.** = *šířka kanafasu.* Povlaky o dvou listech. NZ. II. 614.

Listar, a, m. = *listonoš.* Slov. Phľd. 1895. 206.

Listencový. L. ušet, zoubek. Čl. Zrůd. 14., 19.

Listenec. Cf. Čl. Zrůd. 8.

Listenový. L. rudiment. Čl. L. Jos. 37. Naproti velkému uštu l-ému. Cl. Zrůd. 14.

Listí v pl. Vyrostají jiné listí. Háj. Herb. 305. b. a j. (List. fil. 1894. 386.).

Listník, u, m. = kryté místo u chalupy, kde se lesní list na stelivo chová. Brt. D. II. 437.

Listonoš. L-ši vypovídají se z Pozdína přes Bystrou do Chvátalky. NZ. III. 230.

Listopad, chrysanthemum, rost. Nár. list. 1894. č. 22. odp. feuill.

Listotvorný. L. článek. Čl. L. Jos. 24.

Listovní. L. odpověď. Arch. XIV. 101. Na str. 112. stojí: psaná odpověď.

Listový. L. salát. NZ. IV. 497.

Liša, e, f. = *plamen vyšlehující; liška* = plamének. Vých. Mor. Brt. D. II. 338.

Lišáček, čka, m. = *pes na lišky.* Exc.

Lišák = *liška.* L-ka nuto se stříci, i když o třech běhá; Na lišáka upomíná zrzavý vlas a vous. Na Žďársku. Nár. list. 1894. č. 155. odp. feuill.

Liščák (Lišťák?), a m., ves ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 10. — **L.,** vz Fěrtuch (3. dod.).

Liščina = *liščí kožešina.* Kolc. 112., Wtr. Krj. I. 13.

Lišej. L. suchý, mokrý. Hojení ho na Mor. Vz Mtc. 1894. 336., Duf. 291.

Liška. Cf. Lišák. L., věštící zvíře. Vz Zbrt. Pov. 67. Lišky pečú koláče (keď na horách miestami hmly vystupujú, vtedy že vraj príde ďažď). Phľd. 1893. 147. Kde vlčura (barančina) nestačí, podši liškou. Ib. 1894. 194. L. z nedostatku potravy v zimě se postí, ale jak přijde ke kurníku, věc si nahradí. Na Žďársku. Nár. list. 1894. č. 155. odp. feuill. Lišku drát = dáviti. Slov. Phľd. 1894. 377. V oči si mi ako l. a krem očí ako vrana. Slov. Nov. Př. 139. Jen l. obloudí lišku (chytrák chytráka). Šml. II. 78. Hra na lišku. Vz Duf. 90. — **L.** = *plamének.* Vz Liša (3. dod.). Horet liškou = plameňom. Phľd. 1894. 550. — **L.** = jm. kraví (její barvy). ČT. Tkč.

Liškavec = *lichotník.* Phľd. 1893. 151.

Liškavý. Taký l. chlap! Phľd. 1894. 242.

Liškovrah, a, m. = *kdo zabil lišku* (v Anglii). Světz. 1895. 127. a.

Lišky, houby, vz Kuřátka (3. dod.).

Lišna, y, f., potok s jednej strany Hrona. Phľd. XII. 251.

Lišniště. NZ. III. 522.

Lišta *(lišt)* hlíny = *vrstva.* Jí se zamazával mech, kterým byly klády na sobě ležící natemovány (při stavění chalup). NZ. II. 646. L. či *skoula* mezi přitesanými trámy (v stavit.) vyplní se dřevěnou *zarážkou* ovinutou slaměnými rulíky v hlíně namočenými. Vz Ott. VIII. 7. b.

Lišťák, a, m. = *lišák, chytrák, šť* m. *š.* Dšk. Jihč. I. 19., Oestr. Mon. (Böhm.) I. 486.

Lištiti se = *blyštěti se.* Dšk. Jihč. I. 22.

Lištna. Listové stopy jsou někdy jen lištnami n. křídly listovité povahy označeny. Cl. Zrůd. 28.

Lištová, é, f. = podélná lavice na talíře a na šatstvo pod nimi. Slez. NZ. IV. 10.

Lištvice, pl., f. = *vlasy tak přičísnuté,* že zpod šátku vyhlédají. Brt. D. II. 467.

Liťák, u, m. = *litý knoflík.* Chod. Čes. l. V. 238. — **L.** = vdolek na omastku pečený. Čejč. Hledík.

Litěný. L. kotel, kamna. Slez. NZ. IV. 10.

Literat. L-ti tvořili vybranou společnosť městskou. Cf. Wtr. Živ. c. 944. nn., 951., Hrš. Nách. I 392. nn. O literatských konventech vz také Wtr. St. nov. 167.

Literatiti. Vlč. Lit. 222.

Literatura. Historie čes. l-ry také v Oestr. Mon. (Böhm.) I. 61. nn. (od prof. Ant. Truhláře).

Literisté = žáčkové začátečníci, kteří se učili literám, písmenům. Hrš. Nách. I. 410.

Literník, γραμματεύς. Bl. Gr. 180.

Liti. O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 73.

Litkup, z něm. Litkauf, později Leihkauf = koupě, při které se pije. Čern. Př. 6.

Lítný. V dod. oprav saevissino v saevissimo. Kdy jedí, jsú lítnější (levhardové). XIV. stol. Jag. Arch. XIV. 13.

Líto jsoucí mezi Lit a Litanie polož před Litochléb. (I. 931. a.). — **L.** Nositi l. na Policku. Vz NZ. IV. 334.

Litoměřická. Vz Tanec čes. (3. dod.).

Lítostivý, wehleidig. Brt. D. II. 338.

Litování, n., vz Binování (3. dod.).

Litrák, u, m. = *litr.* ČT. Tkč.

Liuhem, vz Linhem (i 3. dod.).
Livička, y, f., pták, vz Pěnice (3. dod.).
Livka, y, f., obec v Nitře. Phľd. XII. 425., 74.
Liz, o původu slova cf. Gb. H. ml. I. 72.
Lízáček, čku, m. = *prst ukazováček.* Duf. 61.
Lízati, o původu slova cf. Gb. H. ml. I. 72.
Lízika, y, f., slovan. obec v Banátě. Phľd. XII. 468.
Lizovač, e, m., Anschalmer, m. Sterz. I. 198.
Ližica, e, f., Vorleglöffel; *ližička,* Esslöffel, m. Vých. Mor. Brt. D. II. 338.
Ližné = *šrotéřství,* šrotování vína. Čel. Př. m. II. 1234. b.
Ljubomír, a, m., os. jm. u Kosmy.
Ljutobor, a, m., os. jm. u Kosmy.
Lkáti. O odpuštění lkám. Vrch. Rol. XXX. 6. Ty mukú lkaješ. Ev. seit. 26. Luc. 16. 25. (Mnč.).
Lkavě žádáme. Dle Bl. Gr. 322. šp. m. lkajíce, praví: fictum et inusitatum adv.
Lnáře. Na Lnářích. 1443.; Když jsem šel do Lnář. 1510. Arch. XIII. 9., 273.
Lnářství. O l. na Humpolecku. Vz NZ. II. 560. nn.
Lniště = *pole* atd. NZ. II. 562.
-lo, příp. jm. vlast.: Vočadlo, Vosáhlo atd. Vz Kbrl. Dmžl. 11.
Lobivý m. libový. Brn. Brt. D. II. 163.
Lobkovice. Jan z L-vic na Hasištejně, nar. 1456. Vz Vlč. Lit. 252.
Locika z lactuca. Gb. H. ml. I. 124., 449.
Točidlo, ferula, rostl. Vz Ott. XI. 139. a.
Loď. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 36. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 26., Km. -a. 39. Hádanka o lodi. Vz NZ. III. 35.
Loda, y, f., z něm. Lade = *pokladnice.* Pras. Rem. 41.
Loděničné, ého, n., Dockgeld, n. Sterz. I. 685.
Lodiareň. Ledenice oprav v: loděnice.
Lodice. L. dělová. Vz Ott. VII. 259.
Lodňař, navifex. Aqu.
Lodno, a, n. = místo pro lodi, Schiffsplatz, m. Rd. Sl. III. 118.
Lodný, vz Lodní. L. dielo (z lodí sestavené). Alx. Nách. k. XIV.
Logista, y, m., pl. -sté. List. fil. 1893. 433.
Logopathie, e, f., z řec. = dyslogie (3. dod.).
Lográk, u, m. = *hrnec na logr.* Nár. list. 1895. č. 37. odp.
Loh = *hloh.* Také v již. Čech. Dšk. Jihč. I. 33. U Brn., Tišn. Brt. D. II. 167., 187. (Z *hl* se *h* odsouvá. Gb. H. ml. I. 466.)
Lôháčí, n. = *hlohoví.* Mor. Nár. list. 1896. č. 107. feuill.
Lohat = *povykovati.* Jevíčko. Brt. D. II. 338.
Lohot, u, m. = a) *náledí;* b) *okyď na stromech.* Zábř. Brt. D. II. 338.
Loch = a) zaječí ležisko; b) *hlt, doušek.* Kunšt. Brt. D. II. 338.
Lochtuše, z něm. Lackentuch, n. Cern. Př. 65. Cf. násl. Loktuše.
Loj. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 72. Už si tam, kde l. kopú (= nemáš naděje na vyžitie). Phľd. 1894. 193., 1896. 218.
Lojtřovec, vce, m., z Leiterwagen. Slov. Cern. Př. 70.
Lojza z Alois, *a* odsuto. Gb. H. ml. I. 125.
Lokáč, e, m. = *louže,* z něm. Lacke, f. Dač. Brt. D. II. 338.
Lokaj = *piják,* že do sebe loká. Čern. Př. 82.
Lokajka, y, f. = *lokálka,* Localbahn. Mor. Brt. D. II. 512. b.
Lokal bez předložky. Dyjž sem byl Přešticích. U Kraselova. Dušek Vavř. Chyži, staji, zahrade, komore. Phľd. 1893. 372. Pověz, zda tvá paní noci porodila syna. GR. Nov. 49. A on letě (v létě) dělal, v zimě odpočíval. Ib. 116. 25. U místních jmen začínajících se hláskou *v* jest na Mor. skoro všude pravidlem: Veskově, Vržanově atd. Na Zábř. i jinde: Postřelmově mněstě, Mladkově, Dubicku. — Vedle toho: v Rudě, ve Zvole atd. Brt. D. II. 287. Dle Gb. H. ml. pádů takových není, jsou prý předložky jen vynechány, stejně znějíce jako počáteční litera následujícího slova. Ale toho všude tak není.
Lokán, a, m., míst. jm. na Slov. Phľd. XII. 75.
Lokativ a *Lokativní* dativ. Vz Mus. fil. I. 16. a j.
Lokecký m. loketský. L. kraj. Arch. XIII. 27.
Loket. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 36.
Loketný. L. zboží = které se prodává na loket. 1580. Snm. I. 378.
Lokín, a, m., obec v Gemer. Phľd. XII. 425.
Lokovka, y, f. = *lokový stroj,* Drüllmaschine, f. Sterz. I. 707. b.
Lokový. Vz předcház.
Lokštat m. lechtat, vz *kšt.* Dšk. Jihč. I. 36. Cf. Leckat, Lekstat.
Loktek, gt. loketka. Gb. H. ml. I. 162.
Loktuše, z Lackentuch. Mz. Cf. předcház. Lochtuše.
Lolek, lka, m., vz Lelek (3. dod.).
Lom. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 81. — **L.,** míst. jm. v Gemer. Phľd. 1894. 61.
Lomcovati. S páteři se l. (modliti se). 1500. Rokyc. Post. Abys jeho nelomcoval (padoucnicí trpícího). Vck. Val. I. 125.
Lomenice, vz Štít (3. dod.).
Lomensko, a, n., trať u Lidečka na Vsacku. MzO. 1890. č. 25. str. 39., Vck. Poh. 128.
Lomina, y, f. Slovo to znamenalo původne asi vetrom polámané drevo, stromy a horu takú a ktorú viac nesadili, ale na lúku vykolčovali. Phľd. 1893. 630. L., ktorá je súca na čerťaž. Ib. 622.
Lomiti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 81.
Lomnica, e, f. = potok ve Spiši. Phľd. XII. 251.
Lomozg, u, m. = *oblomky; prsť.* Laš. Brt. D. II. 338.
Lôn, u, m., z něm. Lohn. Slov. Zátur. Cf. Lůn.
Lončiska, louka ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 10.
Londres, druh doutníků. Us.
Longa, *longoš,* vz Longo (dod.).
Loni. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 36.
Łonit, *łoňovatět se* = *rlniti se.* Han. Brt. D. II. 338.

Lonit = *lokati, mnoho píti*. Brn. Brt. D. II. 338.

Lopačina, *lopatina*, y, f. = rebrá šunky údené. Vel. Revúce. Phľd. 1893. 378.

Lóparka, y, f., houba. Vz Sosnář (3. dod.).

Lopatka řezačky. Vz Podavačka (3. dod.). — **L.** = *penízek, chudá* n. *suchá Běta*, capsella bursa pastoris, rostl. Brt. D. II. 501.

Lopatkový tanec, vz Tanec slov. (3. dod.). — **L.** zloděj = pastuší tobolka. Brušp. Hledíková.

Lopatové, ého, n. = plat za pečení chleba. Od každého centu mouky (za spečení jí) bralo se l-vého po 18 kr. Pras. Řem. 16.

Lopeník, a, m., hora v Bošáckej doline. Vz Phľd. 1893. 520.

Lópit = *loupati*. Zábř. Brt. D. II. 140.

Lopoť. O strč. skloň. vz Gb. Km. -i. 36. Kdež se všecko nazpět míhá, lopoť jedna druhou stíhá. Rosacius Adam. Rathauz nový v mě. Sušici. 1619.

Łopota, Łopotové. Slovo to má již Bl. Gr. 102. za zastaralé.

Loptošiť = *povalovati se*. Phľd. 1896. 23.

Lopuch, vz Łopucha. Z lapatium. Gb. H. ml. I. 124.

Lopuchov, a, m., ves v Šariši.

Lopún, arctium lappa. Brt. D. II. 499. (rostl.). Léčení jím na Val. Vz Vck. Val. I. 156.

Lopušica, e, f., rostl. Vz Běl (3. dod.).

Lorek, rka, m., z něm. Lorenz. Kbrl. Sp. 20.

Lorka, y, f. = Eleonora. V. Klobúky. Hloušek.

Lormejstr, a, m. místo rormejstr z Röhrenmeister; měl vodní roury na starosti. Us. Gb. H. ml. I. 351.

Losie m. ostie; *t* odsuto. Ze zajaca l. = zaječí chlupy. Slov. Phľd. XII. 175.

Losinec, nce, m., potok na Slov. Phľd. 1894. 201.

Losirovati. Vojsko **do** Brandejsa se l-lo (ubytovalo se); Hrabě z Turnu losiruje (bydlí) v domě pana Michny; (Do toho pokoje) budou moci písaři l-váni bejti (ubytováni). Kat. z Žer. 173., 145., 94.

Losk, u, m. = *lusk*. Kruml. Brt. D. II. 205.

Loska, y, f. = *líska*. Slez. Věst. op. 1893. 19.

Loskovice, e, f. = *zelí*. Ve šviháčině. Brt. D. II. 520.

Loskuták, a, m., druh *špačků*. Ott. X. 389. a.

Losník, a, m. Čím se lišil od hadače a od kouzelníka. Vz Zbrt. Pov. 89.

Losnosť, i, f. Abychom měli l. (chybně m. účastnosť n. los ku př. se svatými). Bl. Gr. 322.

Losos. L. za půl kopy. Eml. Urb. 306.

Losování. Význam jeho. Vz Zbrt. Pov. 80.

Losovati. K čemuž (k službě hospodyně) že šafářku losují (ustanovují). Kat. z Žer. 12.

Losunkéř, e, m. 1463. Arch. XIV. 127.

Lotač, e, m., Butterblume, f. Na Píle v Turci. Phľd. 1894. 745.

Loterie. Do łutryje kravu vsadi a ocas vyhraje. Mor. Čes. l. V. 421. Doš do lutryje kravu a dostaneš z ni chvost; Z lutryje nezbohatneš. Slez. Nov. Př. 145.

Lotkuše, přesmyknutím z loktuše, Gb. H. ml. I. 550.

Lotnit koho kyjem = tlouci. Slez. NZ. IV. 315.

Łoto = *líto*. U Kroměř. Brt. D. II. 11.

Lotr, a, m. = *lazebník*, z lotarus. Čel. Pr. m. II. 29.

Lotras. Ve střed. Čech. Mus. 1895. 189. (Dšk.).

Lotrovna. Peleš l-ny. Ev. víd. 47. Mat. 21. 13. (Mnč.).

Lotrský, lépe: lotrovský. Bl. Gr. 325.

Loubek = *oblouček z mosazného drátu do věnce*. Wtr. Krj. I. 104. — **L.** (oblouk) = *ta část ostruhy*, kterou se ostruha na patě drží. Ib. 265. — **L.** (łobek) = *kadlub na mouku*. Han. Brt. D. II. 338.

Louč. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 46.

Louček Mart., ev. farář a spis. okolo 1776. Phľd. 1895. 354.

Loučiti. Aby *skrze* milosť lúčili hřiech od sebe (= vzdalovali). Chč. S. 85.

Loučná, é, f., řeka, dříve Trstenice. Čern. Př. 34.

Louční a lesní peníze (za užitek z luk). Arch. XIII. 154.

Loučník, a, m., vz Propáska, Petrželník (3. dod.).

Louda, y, m. = *loudal, ničema*. Kotk. 175.

Loudivě. A ruce l. mi vzpíná vstříc. Čch. Otr. 56.

Louhovec, vce, m. = *hloh*. Dšk. Jihč. I. 33.

Louka. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 45.

Loukoť. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 37.

Loula = *louda* (3. dod.). Kotk. 175.

Louma, y, m. = *louda* (3. dod.). Kotk. 175.

Louňa, dle Bača = *louda* (3. dod.). Kotk. 175.

Loupáček, čku, m., houba. Vz Sosnář (3. dod.).

Loupání (lúpanie) = *trhání*, rheumatismus. Hojení ho na Slov. Vz Mtc. 1894. 109.

Loupitel. Toho při nich neshledáváme, aby byli karatelové, ale loupitelé. Enns. 146. B.

Lour, oprav v laur (z laurus) a polož na patřičné místo.

Lourník, a, m., místo *rourník* (kdo měl vodní roury na starosti). Us. Gb. H. ml. I. 351.

Lourový, oprav v: laurový.

Lourový, oprav v: laurový.

Louskati co: zimu = snášeti. 1520. Kutn. šk. 1.

Louvar, a, m. = *louda* (3. dod.). Kotk. 175.

Louzúť = *zobliecť*. Phľd. 1895. 438.

Loužnina, y, f. = *hnojovka*. Policko. NZ. IV. 334.

Lov. Pověry k němu se táhnoucí vz v Zbrt. Pov. 100. nn.

Lovča, obec v Tekovsku. Phľd. XII. 61., 251.

2. **Lovčí.** L. lesa. GR. Nov. 49. **a** j.

Lovendule = *levandule*. 1566. L. posll. II. 35.

Lovichovec, vce, m., míst. jm. na Slov. Phľd. XII. 657.

Lovisko, a, n. = prohlubeň v rybníku, do niž se ryby při lovení stekou. N. Město Brt. D. II. 338.

Loziti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 87. Lozit jest iterat. k lízt na Zlín. a j., laš. je łazit, jinde obyč. lízt; na Hané užívají trvacího lízt. Brt. D. II. 6., 55., 27.

Lozument, u, m. = *byt.* Cf. Losament. Jan Zářuba vzal sobě l. v domě p. Kašpara. Kat. z Žer. I. 145.

Lož = *lež.* Phľd. XII. 494.

Lože. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 83. L., sluje: *łože, łůžko, łožnica, pohradina, pohrádka.* Brt. D. II. 436. Své l. přestúpiti = manželi n. manželce nevěrným se státi. GR. Nov. 77., 11. a j.

Ložek, žku, m. = *hložek, h* odsuto. Kruml. Brt. D. II. 209.

Ložík, u, m., rostl., proti krvotoku. Duf. 280.

Ložisko otelené krávy = *matečník.* Phľd. 1895. 186.

Ložka = *lyžka, lyžica.* Na Píle. Phľd. 1894. 744.

Ložní. L. šaty = kterých se na ložích užívá. 1544. Sum. I. 616. L. registra, vz Purkrechtní (3. dod.).

Łožnica, e, f., vz Lože (3. dod.).

Ložniční. L. sukně (jíž se v noci přikrývali). 1492. Wtr. Krj. I. 158.

Lpa, y, f. = *lípa.* Zlín. Gb. H. ml. I. 88.

Lpěti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 17.

lsk mění se v *lck:* selckej, polckej. Doudl. Kts. 14.

Lskavý. L. tvář. Háj. Herb. 348. a.

Lstec. Chytrý l. Phľd. 1894. 536.

Lščavý. Baw. Aez. 214. 6. (Mus. 1896. 280.).

Lška, y, f. = *liška.* Na záp. Mor. Šmb. D. 43.

ltšt m. *lšt:* poltštář. Dšk. Jihč. I. 19.

Łub. Říčice skládá se z łubu a plátenka (pleteného dna). Brt. D. II. 437. nn. L. saní. Phľd. 1895. 413.

Lubela, y, f., potok v Liptově. Phľd. XII. 74., 425.

Lubenec, nce, m., přítok Ostravice. Věst. op. 1893. 10.

Lubení rostlin (tvoření lubů). Am. Orb. 10.

Lubenice (lupenice?), e, f. = brně lupinami (šupinami) pošitá. Wtr. Krj. I. 240.

Lubica, e, f., obec ve Spiši. Phľd. XII. 425.

Lublov, a, m., obec v Šariši. Phľd. XII. 155.

Lubna, y, f. = potok v Turci. Phľd. XII. 251.

Lubor v Rkk. Cf. Mus. 1896. 202.

Łuboreč, rče, m., obec v Novohradsku. Phľd. 1894. 61.

Lubovica, e, f. = *míra na obilí.* Han. Brt. D. II. 338.

Lubrika, y, f. místo rubrika. List. fil. 1893. 466.

Luca, vz Lucka (3. dod.).

Lucek, cka, m., vz násl. Lukáš.

Lucerna. Já jsem šel s lucernou a lucerna šla se mnou, lucerna se mnou a já s lucernou (o hloupém vypravěči). ČT. Tkč.

Lucie. Pověry o ní vz v NZ. IV. 196., Vck. Val. I. 93., 48. Vz Lucka.

Lucina, y, f., řeka. Věst. opav. 1894. č. 4. 4.

Lucinka = *vojtěška,* z Luzernerklee, m. Čern. Př. 56.

Lucipírka, y, f., žen. šat. NZ. III. 156.

Lucka = *žena divá,* rozpustilá, nedbale ustrojená. NZ. IV. 197. — **L.,** *Luca,* žena Lucii představující. Vz Vck. Val. I. 49. Chození s L-kami. Ib. III. 230. — **L.,** y, m., vz násl. Lukáš.

Lucko, dle Kosmy od luk, quia luca (lúka) latine pratum dicitur. Vz Mus. 1894. 117.

Ludský za Luckost oprav v: Łucký. Gdo pre łucké s ližicú, čert pre jeho s vrecom. Phľd. 1894. 374. Vz Lidský.

Lúč, e, m. = *paprslek.* První lúč slnka padol na jeho tvár. Phľd. XII. 410. Lampa celý snop svojich lúčov hadzala na podobizeň. Ib. 757. L. vody čľapotal na škrydlu (strechy). Phľd. 1895. 735.

Lučák, u, m. = *oštěp.* 1487. Krok 1895. 322.

Lučbotisk, u, m., Chemitypie, f. Sterz. I. 600. b.

Lučebnina. Upotřebení elektrických proudů k výrobě lučebnin. Vz KP VIII. 236.

Lučec, hud. nástroj, lat. lyra, vymizel již v XVI. stol. Zbrt. Tan. 26.

Lučen, čna, m., území v Novohradsku na Slov. Phľd. XII. 252.

Lučina, y, f., potok ve Slez. Nár. list. 1894. č. 154.

Lúčina, y, f. = *louč.* Popraviť lúčinu; Svetlo l-ny. Slov. Phľd. 1894. 578., 1892. 231.

Lučiti = *házeti.* Židé podvihovali kamení, aby naň lučili. Ev. víd. 72. Joh. 8. 59. (Mnč.).

Lúčiti. A když lúčite řeči 6. kapitoly sv. Jana od tohoto skutku Kristova. Chč. Mik. 452. Vz Loučiti.

Lučivná, é, f. = jm. lesních dílů a obce ve Spiši. Phľd. 1893. 56., 1894. 61.

Lúčka, y, f., statek v Šariši. Phľd. XII. 252. — **L.,** přítok *Morávky.* Věst. op. 1893. 10.

Lúčna, y, f. = potok v Turci. Phľd. XII. 252.

Luční. L. robota (na louce konaná). 1748. NZ. III. 408.

Lúčník, vz Propáska, Bramborníček (3. dod.). — **L.** = potok v Požúnsku. Vz Phľd. XII. 252.

Lučný, ého, m., přítok Černé ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 10.

Ludanice, obec v Nitře. Phľd. XII. 155.

Ludín, a, m., potok v Zemplín. Phľd. XII. 426.

Ludíř, e, m. = *ludař.* Hrš. Nách. I. 51.

Ludračiti čím (marniti). Wtr. Živ. c. I. 159.

Łudský = *lidský, cizí.* Aby ľudské včely na naše neišly. Phľd. XII. 32. Z ľuckého koňa v najväčom buaté (blátě) dou (dolů). Na Zvolensku. Dolu s ľudského koňa (= pusť cizí); Po ľudských rečiach sa mäsa nenaješ; Ľudské ruky ľahké, ale neosožné (lichá cizí pomoc). Phľd. 1894. 374. Cf. Łucký (3. dod.). — **Ł.** = *co je vôbec ľudí.* Po ľudských žlabiech mutná (kalná) voda tečie (lidské řeči všakové); Co ťa po ľ. jazykoch, rečiach. Slov. Phľd. 1894. 374.

Ludvík. Odvozeniny vz v Kotk. 25.

Ľudzený = *uzený*. Brt. D. II. 472.
Ludzi kvet, vz Běl (3. dod.).
Luetický = *příjičný*. Čas. čes. lék. 1888. 51.
Luh. O pův. slova cf. Gb. H. ml. 47., Eml. Urb. 97., 250. L. = silva, les. 1418. Mus. fil. 1896. 89.
Luhová, é, f., trať ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 10.
Luhovací. L. nářadí. Bäuchgeschirr, n. Sterz. I. 398. b.
Luhovec, vce, m. = *hloh*. Dšk. Jihč. I. 33.
Ľucha, y, f. = *brynda* (laš.); *řídká polévka* (val). Brt. D. II. 338., 477.
Luchej = *hluchý*. Také v již. Čechách. Dšk. Jihč. I. 33.
Lůj = *tuk tíže tavitelný, pevný*. Vstnk. IV. 144.
Luk. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 81. — **L.,** Sattelbogen. L. = oblouk sedla. Sedla byla v zadu a z předu v oblouk zdvižená. Zadní luk sedla byl vyšší předního, arcus posterior. Wtr. Krj. I. 287. Zdvihna se z předniecho luku. AlxV. 1696.
Luka, y, m., vz předcház. Lukáš.
Lukař = *kdo dělal luky*. Arch. XIV. 460. — **L.** = *kdo vzdělává luka*. Us.
Lukáš br. Cf. Bl. Gr. 287. — **L.** Odtud: *Lukášek, Lukeš, Lukš, Lukšík, Lukšan, Lukšů, Luha, Lucek, Lucka, Luc*. Kbrl. Sp. 17., 9. Odvozeniny vz v Kotk. 25.
Lukášek, ška, m., vz předcház. Lukáš.
Lukavo, a, n., obec v Šariši. Phľd. XII. 155.
Lukeš, vz předcház. Lukáš.
Lukno = 3 korce n. 2 prešpur. měřice do začátku XVII. stol. Phľd. 1893. 630.
Lukoča, e, f., riečka v Novohradsku na Slov. Phľd. XII. 426., 75.
Lukš, e, m., vz Lukáš, Kubeš (3. dod.).
Lukšan, a, m., vz předcház. Lukáš.
Lukšík, a, m., vz předcház. Lukáš.
Lukšinec, nce, m., ves ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 10.
Lukšový. L. polévka. Brt. D. II. 474., Kld. III. 64.
Lukšů, vz předcház. Lukáš.
Lukva, y, f., míst. jm. na Slov. Phľd. XII. 75.
Lula, y, f. = *fajočka*. Phľd. 1896. 131.
Lulanka, ryba. Cf. Ott. IX. 272. b.
Lulč, m. Brt. D. II. 284.
Lulek, lka, m., vz Lelek (3. dod.), Lolek (3. dod.).
Lumír v Rkk. Vz List. fil. 1896. 334.
Lump — lump! lump — lump (mlácení dvojmo). ČT. Tkč.
Luň = *vloni*. Han. Brt. D. II. 338.
Lůň mincířský. Arch. XIII. 253.
Luna. Tedáž luna neb měsíc na plně byl. 1556. Arch. Pam. Měsíčná l. (světlo). GR. Nov. 27. Lepá jako luna. Rkk. Cf. Seyk. Ruk. 50., Mus. 1893. 279., List. fil. 1893. 367.
Luňák, pták věštící. Vz Zbrt. Pov. 63.
Lunarní. L. niva. Stč. P. př. 142.
Lundání, n. = *toulka*. L. přivyknouti. Kold. IV. 163.
Lunetka, Drechslerdocke, f. Sterz. I. 697.
Luník, milius = *luňák*. Boh. m.
Lunit se. Pod mostem lunil se potok. Phľd. 1895. 146.
Lunotřesení, n. Stč. P. př. 17.
Lunotvůrce, e, m. Krs. Moor. 85.
Lůnščok. To je l. třetiroční (o hloupém). Slov. Nov. Př. 566.
Luon, u, m. = *mzda*, z německého Lohn. XVI. stol. Čel. Pr. m. II. 1097.
Lupáč Mart. Vz Vlč. Lit. 220. nn.
Ľupať sa v jídle = *rýpati, s nechutí se přehrabávati, a jen nejlepší kousky vybírati*. Brt. D. II. 339. Dvacet měřic žita lup na vůz odjeď dál. Brt. D. II. 290.
Lúpati, vz Loupati.
Lupča, obec ve Zvolen. Phľd. XII. 75., 426.
Lupenatina, y, f., Laubholz, n. Chdt. v Nár. list. 1893. č. 306.
Lupenění, n. L. rostlin. Am. Orb. 10.
Lupenonohý. L-zí korýši. Ott. VIII. 766. a. Vz Lupenonožec.
Lupenovitý. L. čepel. Čl. L. Jos. 27.
Lupenový. L. povaha. Čl. L. Jos. 34.
Lupínek, fontanella = nezkostnatělý prostor na místech, na nichž se několik kostí lebních stýká. Vz Ott. IX. 353.
Lupininový. L. cukr. Vstnk. IV. 21.
Ľupiny, pl. f. = šupky se zemáků oloupané (val.). Brt. D. II. 339.
Lúpiť = *loupati*. Švábočku l. Slov. Phľd. 1893. 540. Cf. Vylúpiti (3. dod.).
Lupkati = *tlouci, tleskati*. L. se rukama do holínek. Nár. list. 1896. č. 128. odpol. feuill.
Lusce, poloha u Poděbr. 1748. NZ. III. 520.
Lusk. Lusky má hrách, dyž už je tam zrno, dokud je to tenky, bez zrna, říká se tomu dlaščky. Zábř. Brt. D. II. 509.
Luskovina, y, f. = *laskominy*. Zábř. Brt. D. II. 339.
Luščinec, nce, m., vz Hrklač.
Lúšňať = *hledati, slíditi*. Brt. D. II. 339.
Lušnisko, a, n. = dřevěná část lišně. Brt. D. II. 446.
Lutherstvo, a, n. Mus. 1894. 591.
Lutka, y, f. = *loutka*, imago. 1418. Mus. fil. 1896. 89.
Ľutovník. Odvrať, Bože, ľutovníkov a prispor nám závistníkov. Slov. Zátur.
Lutr, u, m. = *litr*. Mor. Brt. D. II. 512. b.
Lutrie. Lutria bere dukáty a svlíká kabáty. Brušp. Hledíková. Vz Loterie (i 3. dod.).
Ľuty, vz Třasľavice (3. dod.).
Lutyně, ě, f., osada ve Slez. Věst. opav. 1894. č. 4. str. 4.
Luxace, e, f., z lat. = *vymknutí* (v anat.).
Luza, chyb. lůza, z střhněm. lôse; cizí o nemění se v ů. Gb. H. ml. I. 246.
Luzký m. *úzký*. Také na Mor. Brt. D. I. 110.
Luzně krásný. Kká. Puš. Roz. 46.
Luž, vz Dluž (3. dod.).
Lužek, žka, m., hora v Tekovsku. Phľd. XII. 252.
Lúžik, a, m, háj u Mošovic. Phľd. XII. 252.
Lůžko, a, n., vz Lože (3. dod.).
Lvíčenec. Otc. 312.

Lvový. L. barva = zlatá; temně lvová = hřebíčková. Brt. D. II. 356., 397.

-lý. Adj. v -lý ukončená mívají v jazyku starším tvary jmenné: biel, medl n. mdel; v nč. jsou toho zbytky jen v jazyku knižném: vesel. List. fil. 1895. 303. (Gb.).

Lyčenka (*lečenka*) = *lyčák, lýkový provaz.* Zábř. Brt. D. II. 339.

Lýkař = *lékař.* 1532. Hrš. Nách. I. 549.

Lýkařstvie = *lékařství.* GR. Nov. 2.

Lyknouti, vz Lykati. Příliš lyknul. Vrch. Tryz. 283.

Lýko. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 38., 18. *Vlčí lýko,* rostl. Vz Stračí ocas (3. dod.).

Lýkovec, daphne. Cf. Ott. VII. 39.

Lýkožrout, bostrychus. Cf. Ott. VIII. 15. a.

Lymfocyt, u, m. Mononukleární l. Vstnk. II. 426., III. 333.

Lymfoidní, L. vrstva. Čas. čes. lék. 1888. 51.

Lynčovati koho: vraha. Nár. list. 1894. č. 325. feuill. Cf. Lynchův.

Lýno m. *lajno, lejno.* Slov. Gb. H. ml. I. 139.

Lypač, e, m. = *jazýček u střevíce,* jímž se rozporek zakrývá. Brt. D. II. 469.

Lyrika, y, f. Staročes. l. Vz Vlč. Lit. 287.

Lysá (*Lysá Hora*), é, f., hora nad Ostravicí. Věst. op. 1893. 10., Mtc. 1895. 128.

Lyska, y, f. = jm. kraví. NZ. III. 8.

Lysý. Protož lysým duchem upadl jest v to, aby (oběma stranám vyhověl). Chč. P. 180. Hlava jeho byla lysá jako koleno. Světz. 1895. 111.

Lýtko. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -a. 12.

Lýtkovice = boty s tvrdými vyleštěnými holinkami. Brt. D. II. 469.

Lýtkový. L. kost, fibula. Vz Ott. IX. 163.

Lýžné. Povolil kníže, aby fojt své fojtství, dům, lýžné prodal městu Hlubčicím. V Slz. II. 201.

Lyžník na lžíce je u kamen. Slez. NZ. IV. 10.

Lze, *nelze* jsou tvary adverb. Chybně se tedy odvozovaly od ‚lzeti'. K tomu přidávali chybně ‚lzelo'. Vz List. fil. 1895. 297.

Lžíce. O pův. slova cf. List. fil. 1894. 150. pozn.

Lžicírkev, kve, f. Vlč. Lit. 188.

Lžícový. L. telefon. KP. VIII. 329.

Lžička. Na lžičku někomu něco odměřovati (po málu dávati). 1520. Kutn. šk. 2.

Lžovice. O lidové etymologii toho slova cf. Čern. Př. 31.

M.

Praslovanské m. Vz Gb. H. ml. I. 310. — *Původní m.* Vz ib. 303. — **M** *se psávalo:* 1. *m:* welmi; 2. *mm:* mmnohem. Ib. 442. Měkké *m* označováno někdy ḿ: ḿe = mě. Ib. 442. — **M** *mění se* a) v *n, ň:* nedvěd m. medvěd (Panfyllie, Háj. Herb. 17. b.); b) ve *r:* skrovný v. skromný; c) v *b* a to *mn* v *bn:* písebný. Ib. 442. Na Mor. mění se v: *n, v, b:* sedn, osnáct, Brt. D. II. 5., veznu u Kojet., ib. 47., snějo se, u Olom., Prostěj., ib. 70., u Tišn. před *k* a *t:* v zánko, putkál sen ti, ib. 186., brablenec = mravenec, u Tišn. a Bystř., ib. 186., 73., veno, venes (vemu), senke (sem), u Kruml., ib. 209., v Kunšt. před neretnými souhl.: kan deš? Ib. 234. O změně na Zlín. a Kroměř. cf. Brt. D. I. 13., 16., II. 17. **M** v chromečském podřečí na Mor. vz v List. fil. 1894. 93. V již. Čech. mění se v: *n, b, v, f, h.* Vz Dšk. Jihč. I. 23. nn. V Gemersku na Slov. mění se místy v *n:* baranon, maslon. Phľd. 1893. 561. *M* místo *n* bývá na konci slov: tejžděm. V Dolním Daco Lôme. Phľd. 1893. 241. Dle Pastr. L. 142. mění se na Slov. *m* na konci slabik a slov místy v *n* (nosové): kýn (kým), dán (dám). Vz tam více. — *Slabikotvorné* **m:** sedm, osm (v strč. jednoslabičné), Liemburk, Rožmberk. Gb. H. ml. I. 301. Hazmburk, Wartmberk. V. Kal. 378., 177. Toto *m* mění se v *il (yl), ir (yr).* Cf. Gb. H. ml. I. 292. — **M** *se přisouvá* v dial. *-um* m. *-ú* a to v 3. pl.: radujum se, vz Brt. D. I. 83. a j.; čmert, čmárati m. čert, čárati. Gb. H. ml. I. 445. V již. Čech. Cf. Dšk. Jihč. I. 23.—24. — **M** *se odsouvá:* sednáct, osnáct m. sedmnáct, osmnáct; kafr lat. camphora atd. Gb. H. ml. I. 445. Norberk m. Normberk. V. Kal. 106. V již. Čech. Vz Dšk. Jihč. I. 23.—24. — O *ḿ* cf. Dšk. Jihč. I. 21.

Mac = máti. Ve Spiši. Phľd. 1893. 433.

Máca, dle Bača, vz násl. Matěj.

Macák, a, m., vz násl. Matěj.

Macal, a, m., vz násl. Matěj.

Macálek, lka, m., vz násl. Matěj.

Macalík, a, m., vz násl. Matěj.

Macan, a, m., vz násl. Matěj.

Macecha. Kde je macocha, tam je aj otčim (vlastní otec tam bývá otčimem). Slov. Zátur.

Macer = *máti.* Ve Spiši. Phľd. 1893. 433.

Macerinský. M. mléko. Mtc. 1894. 104.

Maceš, e, m., vz násl. Matěj.

Maceška, *polní fiala.* C. Brod. Nár. list. 1896. č. 244. odp. feuill.

Macík, a, m., vz násl. Matěj.

Macir = *máti.* Ve Spiši. Phľd. 1893. 433.

Macka, y, m., vz násl. Matěj.

Macko = *zajíc.* Slov. Phľd. XII. 316.

Macků, vz násl. Matěj.

Macoun, a, m., vz násl. Matěj.

Macourek, rka, m., vz násl. Matěj.

Macura, y, m., vz násl. Matěj.

Mač, e, f. = *mať.* V Radkové na Slov. Phľd. 1894. 192.

Mača, potok v Turci. Phľd. XII. 74., 426.

Mačací = *kočičí.* M. muzika (vypískání); Dlažba z m. hláv (okrúhlých pieskovcov). Phľd. 1893. 452., 510.

Mäčat = *mečet.* Slov. Pastr. L. 10.

Mačec, čce, m. = *vlčí mák*, rostl. Vz Tulipány (3. dod.).
Máček = *mačina* (drn se zemí). V Trenč. Phľd. 1894. 376.
Mači = *máti*. V Klenovci. Phľd. 1893. 559.
Mačičkin = *koččin* (od kočka). Phľd. XII. 646.
Mačiuč, území v Turci. Phľd. XII. 74., 426.
Mačka = *kočka*. Mačky by ho cez noc objedly (o hubeném). Slov. Nov. Př. 604. Co je napísané, to m. nevylíže. Phľd. 94. 441. Pohladz m-ku, hned hore chvost dvihá (pochvala nadýmá); V tom dome sú dve mačky a jedna myš (kde je pánovitá testina a neústupná nevesta, tam je manžel mezi nimi myš). Ib. 1893. 699., 1894. 318.
Máčka = *kotvice*, iringus, rostl. 1440. Cf. List. fil. 1893. 395.
Mačkárna v hutích. Nár. list. 1890. č. 167. odp.
Máčný. Nevidzi, chuďák, ani za máčny mak. Phľd. XII. 697.
Mäd = *med*. Slov. Vz Med.
Maďar = *tanec*. Vz Tanec čes. a mor. (3. dod.).
Maďarončiti = *maďara dělati*. Phľd. 1895. 215., 230., 1896. 98.
Maďarskosť. Phľd. XII. 252.
Maděra, y, f. = *víno madeirské*. Us. Čern. Př. 63. — **M.** = jídlo z křížal, žitné mouky a másla. Duf. 253. — **M.,** y, m. = *přihlouplý člověk*. Záp. Mor. Brt. D. II. 339. ‚Ohmezenec' v VI. 912. b. 2. ř. sh. oprav v: Obmezenec.
Maděrka = *druh čepice ženské*. Vz Husárek. Wtr. Krj. I. 387.
Madlafousek, vz Matlafousek, z matlafa = člověk, jenž vše zmate. Kotk. 175.
Mádlo, a, n. = kamenný nebo dřevěný sloupek na kraji silnice, aby vůz se silnice nesjel; pl. mádla = zábradlí u mostu. Zábř. Brt. D. II. 339.
Mädovarce, pl., ves v Hontě. Šd.
Mädovníkový = *perníkový*. M. srdce. Phľd. 1895. 520.
Mádra, y, f. = *žába*, ktorá do človeka vojde, keď spí. V Novohradě na Slov. Phľd. 1896. 251.
Madrmačka, y, f., rostl. Vz Dúbravník (3. dod.).
Madunice (Moduna), obec v Nitran. Phľd. XII. 155.
Magalena ho zaťala = *húsad*, Hexenschuss. Vz Húsad. Na Zvolen., v Pršanech. Phľd. 1894. 377.
Magarony = *zavíjané šišky*, nadívané trnkami; *tašky* nadívané tvarohem nebo krupicí. Brt. D. II. 477.
Maget Karel. Cf. Mus. 1895. 504.
Magisterštuk, u, m., Meisterstück, n. V XV. stol. a později. Vz Mus. 1894. 499.
Magistratový. M. úřad. 1723. Pras. Řem. 48. a j.
Magnet. Nosivosť magnetu. Cf. KP. VIII. 24.
Magnetický. *M. pol* = místo poblíž konců magnetu, které železo více přitahují: *pole* — prostor, jímž magnetické silokřivky procházejí; obyčejně = pole, kde se účinek jejich dosti patrně jeví; *síla* či intensita; *rovník* = čára spojující místa, kde jest sklon magnetky 0°. Vz KP. VIII. 20., 22., 25., 26.
Magnetičnosť. Vz o ní v KP. VIII. 20. nn.
Magnetisace, e, f. Vstnk. III. 18.
Magnetka. Vz Střelka, KP. VIII. 25.
Magnetnosť, i, f. Am. Orb. 47.
Magnetoindukční proud. Vstnk. II. 526., III. 331.
Magnetomotorický. M. síla. Vstnk. III. 18.
Magnibonky, pl., f., z magnum bonum, druh brambor. Val. Vck. Val. I. 19.
Magnůvka, y, f. = *druh brambor*. Duf. 232.
Mahola, y, f., obec v Tekovsku. Phľd. XII. 74., 426.
Maholný nápoj, dle Brt. D. II. 339. = nápoj libé chuti.
Mahulík, a, m., vz násl. Matěj.
Mahum, a, m. = Mahomed. Kub. Rol. 67. a j.
Mach, a, m., os. jm., vz násl. Matěj.
Mácha, y, m., os. jm., vz násl. Matěj.
Máchací káď, Flaufass, n. Sterz I. 933.
Macháč, e, m., vz násl. Matěj.
Macháček, čka, m., vz násl. Matěj.
Machačka, y, m., vz násl. Matěj.
Machadlo. M. u měchu, Balgenschwengel, m. Sterz. I. 383.
Machal a *Máchal*, a, m., vz násl. Matěj.
Machálek, lka, m., vz násl. Matěj.
Machan, a, m., vz násl. Matěj.
Machaň, ě, m., vz násl. Matěj.
Machar, a, m., vz násl. Matěj.
Machat, *Machát*, a, m., vz násl. Matěj.
Machata, y, m., vz násl. Matěj.
Machatý, ého, m., vz násl. Matěj.
Mache, vz násl. Matěj.
Machek, chka, m., vz násl. Matěj.
Máchel, taraxacum autumnale, rostl. Brt. D. II. 508.
Machiálno = *mechanicky*. Něco m. konati. Slov. Phľd. 1894. 722.
Machier, u, m. = *měchýř*. Mtc. 1894. 107. Slov.
Machliti koho po chrbtě = mazati, bíti. Phľd. 1895. 182.
Machka, y, m., vz násl. Matěj.
Machník, a, m., vz násl. Matěj.
Machoň, ě, m., vz násl. Matěj.
Machotka, y, m., vz násl. Matěj.
Machovec, vce, m., vz násl. Matěj.
Machula, y, m., vz násl. Matěj. — **M.,** y, f. Nos je jako nejaká m. Phľd. 1894. 365.
Machulda, y, m., vz násl. Matěj.
Machulka, y, m., vz násl. Matěj.
Machura, y, m., vz násl. Matěj.
Machurek, rka, m., vz násl. Matěj.
Machytka, y, m., vz násl. Matěj.
Máj. Jak na prvšeho maja prši, nastaně rok neurodny. Slez. Nov. Př. 454. M. na vsi. Vz Z časů dávných a našich. F. Vykoukal. V Praze 1893. Cf. Máje.
Majálesník, a, m. Phľd. 1894. 24.
Majcení, n. = *mýcení*. M. lesů. Arch. XIII. 32.
Máje. Placení od m. na Strakonicku. Vz NZ. III. 341. Mnoho májí, mnoho svateb. ČT. Tkč. M. = březové větve; smrček sluje *král*. U Uhl. Janovic. NZ. IV. 1. Stavení májí. Cf.

Vck. Val. I. 81., Oestr. Mon. (Böhm.). I. 444.

Majetinský Václ. Vz Mus. 1893. 261.

Majetkově. Neupadol m., keď sa vrhol na verejný život. Phľd. 1894. 760.

Majíček, čku, m., rostl. Vz Pampeliška (3. dod.).

Majíčko, a, n., rostl. Vz Pampeliška (3. dod.).

Majíčkový = z pampelišek. Cf. Majíčko. NZ. IV. 497.

Májík, u, m., rostl. Vz Běl (3. dod.).

Májky = svatodušní slavnost v okolí plzeňském. Vz Škar. 62. nn.

Majolena z Magelona, přesmyknutím samohlásek. Gb. H. ml. I. 550.

Majolikář, e, m., Fayencehändler, m. Sterz. I. 891.

Majordomka, y, f. Nár. list. 1895. č. 346. Neděl. příl.

Májovník, a, m. = účastník májové slavnosti. NZ. IV. 1. M. = mládenec, který nosí o druhý letničí den v průvodu řadníků a hudebníků zvláště upravenou májku po vsi od statku do statku, kde jsou dospělá děvčata, která jim na pití, hudbu atd. přispívají. Cf. Řadník (dod.). Škar. 65. — **M.,** u, m., rostl. Vz Voňavka (3. dod.).

Májový. M. neděle = družebná, čtvrtá postní. Tkč.; m. svátky = *letnice.* U Strakonic. NZ. III. 341. M. slavnost na Val. Vz Vck. Val I. 81. M. sen. Vz Vlč. Lit. 264., 285.

Majstr. Kdo nit majstrem čemu, toten katem temu. Phľd. 1895. 188.

Majuskulní. M. písmo. Mus. 1896. 280.

Májůvka, y, f., monchella deliciosa, houba. Cf. Smrž (3. dod.). — **M.,** russula prunulus, houba. Brt. D. II. 512.

Mák. Ústa má ako mak veliké; Hlava sa mu ako mak prečistila (bolesti přestaly); Dal smrti maku (o tom, kdo z ťažké nemoci povstal). Phľd. 1892. 198., 583., 1894. 443. Nechce za mák se mnou mít. Kub. Rol. 33. Císaři se za mák nechtělo. Ib. 176. Spalo se jim jako po máku (dobře). Us. Nedrobme maku (nedbejme malichernosti); Zvjoł (zvěl) mak (= utekl). Mor. Čes. l. V. 418., 419. Bylo jich tam jako máku (mnoho). Nár. list. 1896. č. 151. odp. feuill. — **M.** *slepý, vlčí,* vz Tulipány (3. dod.).

Makaronský jazyk = lat. česká míchanice. Wtr. Živ. c. 1. 140. Cf. Makaron ve Slovníku.

Makovec, 'vce, m., Mekonsäure, f. Am. Orb. 69.

Makovice na domě. Teč voda atd. i. e. Když chcete tak míti, jest tak, ale uzříte, že z toho nic nebude. Bl. Gr. 295. — **M.** *máku.* Jak m-ce s plecí hlavy sráží. Vrch. Rol. XXIII.—XXIX. 129. Je přezralá a vyšeptalá jako m., z kterých vítr mák vyklepal. Nár. list. 1894. č. 196. odp. feuill. M. slepá, hlídavá. Duf. 24.

Makovják, u, m. = vdolek s mákem. Dolnobeč. Brtch

Makovník, u, m. = *makový koláč.* Čes. l. V. 251.

Makový či stupkový tanec na Slov. Phľd. 1896. 114. Vz Tanec slov. (3. dod.). — Nevěděl nic **za makové zrno.** Wtr. St. Pr. 67.

Makroseismický. M. pulsace. Vstnk. IV. 136.

Makroskopicky něco prozkoumati. Vz Hlav. 8.

Makůvka, y, f. = *makovník* (koláč). Brt. D. II. 477.

Makyta, y, f., rostl., vz Jíva (3. dod.).

Malaga, y, f., špaň. víno.

Malachy, obec v Gemersku. Phľd. XII. 155.

Malá Strana v Praze. 1454. Arch. XIV. 468.

Malatín, a, m., potok v Liptovsku. Phľd. XII. 74., 426.

Malba. M-by domků na již. Mor. Vz NZ. III. 243.

Malcov, a, m., osada v Šariši. Phľd. XII 155.

Malder. Dva maldry desátku. 1568. L. posíl. I. 25.

Maldříček, čku, m., cf. Maldřík. Kat. z Žer. II. 114.

Maldřík = *syreček z kravského i ovčího mléka.* Půl kopy mastných m-kův a k strouhání taky tolik. Kat. z Žer. I. 190. Ovčí m. Ib. 155., II. 317., 174. Že krávy budou zelí jísti, aby mi m-ků dobrých, mastných 20 až 30 nadělala (šafářka); Pokud krávy dobře se pasou, poroučímť, aby mi půl kopy dobrých m-ků mastných nadělala. Ib. II. 326., 287. M. z samýho ovčího mlíka. Ib. 119. M. sýra. Wtr. St. nov. 211.

Mále = *málo.* Pro mále uvádějí List fil. 1895. 119. jen jeden doklad z Jid. 99. Vz Málo. On té řečí mále dotče a... Jdš. 209. (Mus. 1888. 99.).

Malečko. Pro toto slovo dosti dokladů z strč. v List. fil. 1895. 95.

Malchar, a, m., hora u Lysé ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 10.

Malíčko. Sv. vít. 106. b. Tímto malíčkem k službě se postavil. 1673. L. posíl. I. 68.

Maličký. Dievče m-ké ako rybka. Nov. Př. 606.

Malina. Vyžiadal by v zime malin (o chtivém). Slov. Zátur.

Maľináč, e, m. = *malinový keř;* koll. maľináčí. Val. Brt. D. II. 339.

Malinčiak, u, m. = *malinník?* Phľd. 1896. 256.

Malinie znamená väčšie malinníky. Phľd. XII. 420.

Malinkosť, i, f., Kleinheit, f. Am. Orb. 84.

Malíř. M-ři na skle. Vz Mrš. 259.

Maliti. M-lo sa im čísel. Phľd. 1893. 148.

Malitký. M. městečko. Kabt. 9.

Malka, y, f. = *dobrá, hodná kráva.* V Karlově u Č. T. Tkč.

Malm = bílý jura mladší liasu a doggeru. Mtc. 1895. 25.

Málo. Pro toto z strč. mnoho dokladů vz v List. fil. 1895. 119. O jmenném sklon. cf. List. fil. 1895. 290. Je toho, čo by mucha na krýdle uniesla (= málo). Phľd. 1893. 515. Ne málem méně = o nic méně. AlxV. 1821. Není tak m., aby nestačilo. Slov. Nov. Př. 436. Není na málo zvaný (žádá mnoho, snese mnoho). Mor. Čes. l. V. 421.

Malobuněční infiltrat. Hlav. Obrz. 4.

Máločlenný. M. přeslen. Čl. Zrůd. 16.

Malodušněti. Phľd. 1893. 400.

Malodušnosť. Phľd. 1894. 298.
Málohlasý. M. zpěv. Světz. 1893. 139. b.
Malokvětena, y, f. M.: mechy, lišejníky atd. Vz Am. Orb. 105.
Malomocný. M. krev. 1400. List. fil. 1893. 463.
Malomyslný. M-ní vypovídají se ze Zoufalky přes Samotu do Potěšilky. NZ. III. 229.
Malonan, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 410.
Malonohý. M. Číňanka. Nár. list. 1894. č. 16.
Malopoplatník, a, m. Nár. list. 1894. č. 333.
Maloprsouš, e, m. Noční m. (netopýr). Am. Orb. 107.
Malorost, u, m. M. rostlin (ovoce, semeno). Am. Orb. 97.
Máloslibný. M. obuv. Čch. Kand. 15.
Malosť. Podle velikosti a malosti jmění statků. 1530. Snm. I. 362., 452. a j. M. viery. Chč. Mik. 428.
Málosť = *malý počet.* M. pacholat. 1520. Kutn. šk. 1.
Malotrup, u, m. M. rostlin. Am. Orb. 97.
Malování, n. = *vyšívání, cifrování.* V Podluží. Brt. D. II. 339.
Malovaný. M. rytíř = nepravý, který byl na rytířství pasován, žádného rytířského skutku pro obecné dobré prve neokázav. Břez. Font. V. 397. M. kněz = kollatoru po chuti jsoucí. 1597. Wtr. Živ. c. 520.
Malovatelnosť, i, f., Mahlbarkeit, f. Sterz. II. 265.
Malověrný. Phľd. 1894. 332.
Maľovka, y, f. = *malování, malba.* Phľd. 1895. 193., 309.
Malovýroba, y, f. Nár. list. 1894. č. 106. feuill.
Malovýrobce, e, m. Nár. list.
Malozvířena, y, f. M. živočišstva = hmyz. Am. Orb. 105.
Maľtaša, e, f. = *hrachový pokrm štědrovečerní.* Val. Brt. D. II. 477.
Malterna, y, f. = *moruše.* Brn. Brt. D. II. 339., Cejč. Hledík.
Maltobionový. M. kyselina. Věstn. IV. 23.
Maltol, u, m.: $C_6H_6O_3$. Vstnk. IV. 24.
Maltosazon, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 9.
Malučko. Z. wit. 57. a.
Malužiná, é, f., míst. jm. na Slov. Phľd. XII. 68.
Malva, y, f. = *malba.* Dšk. Jihč. I. 22.
Malý. Mal, a, o. List. fil. 1895. 297. O m-ho pána malý hnev. Slov. Nov. Př. 620. Malý, ale je ho dost. Phľd. 1894. 194. — V malých dnech v hrobě položen jest = před několika dny. GR. Nov. 140. 20.
Malýjurek, os. jm. Kbrl. Dmžl. 22.
Mama, y, f., obec v Nitran. Phľd. XII. 74., 426.
Máma stará, vz Babička (3. dod.).
Mami m. maminka. List. fil. 1895. 80.
Mamінčin. Už je m. = *opilý.* Slov. Phľd. XIV. 190.
Maminka. Co m. nabije, to ti ještě natyje. Slez. Nov. Př. 413.
Mamlas, a, m., z mlamlas. List. fil. 1893. 466. M. na Slov. = *mládenec* (název běžný, který neuráží). Phľd. 1895. 310.
Mámor, u, m. Nebezpečný m. pijanský; Už mu vyšumel m. (opička). Phľd. 1896. 29., 245.
Mamovička, y, f. = *mamovka.* Phľd. 1894. 675.
Mamovka, y, f. = *máma.* Phľd. 1895. 81. Tak volali gazdinu staří i mladí. Ib. 1894. 675.
Mamula, y, f. = *moula, tlama.* U Žleb. NZ. II. 695.
Mana, y, f. = obec v Nitran. Phľd. XII. 74., 426.
Maňa. Tak jsem na to maňou trefil (náhodou, maní). Mor. Bl. Gr. 321.
Maňas, *maňdsek.* 1594. Zbrt. Tan. 152.
Mančati = něco měkkého mačkati, ku př. hrušky. Brt. D. II. 94.
Mandát, u, m. = evangelium na zelený čtvrtek. Vz NZ. III. 235.
Mandel, vz Mantel.
Mandelák, a, m., vz násl. Mandelík.
Mandelík, a, m., coracias garrula, místy na Mor. *mandelák,* v Lohovci *mandelňák, mandelníček.* Mtc. 1893., 302., XVIII. 243.
Mandelina. O pův. cf. Čern. Př. 76.
Mandelňák, a, *mandelníček,* čka, m., vz předcház. Mandelík.
Mandl na prádlo a žehlička objevují se teprve v XVI. stol. Wtr. Krj. I. 172.
Mandlář. Wtr. Krj. I. 509.
Mandlík, *mantlík,* u, m. = *pláštík,* jejž nosily hlavně mladé dámy; byl z pravidla krátký. Vz Wtr. Krj. I. 410., 347.
Mandrčenka, y, f. Vyšívání na m-ku. Vz Vck. Val. I. 43.
Mandyka polož před Mandžurie.
Mandyvila, y, f. = *děvče čiperné, dotěrné.* Laš. Brt. D. II. 339.
Manebr, u, m. = *manevr.* Us.
Manevrovati, manevrieren. Nár. list. 1893.
Manholt, rostl. 1440. List. fil. 1893. 393.
Manila, druh doutníků. Us.
Manna. Již m. neprší (už není všeho dost). Bl. Gr. 307.
Maňorec, rce, m. = *zakrslý člověk.* Brt. D. II. 339.
Manosa, y, f., druh cukru. Vstnk. IV. 22.
Mansionář = *kostelník; kněz sloužící mši,* Messner. Sterz. (Vz Messner tam.) Sbor m-řů zřízený při kostele pražském. Hrš. Nách. 92. Král usazuje nový sbor 24 duchovních m-řů na bohoslužebný zpěv, aby byl lepší. Wtr. Živ. c. 945.
Manstýr, z monasterium. Gb. H. ml. I. 248.
Mantel, *mandel, mantlík,* z něm. = plášť dlouhý. Vz Wtr. Krj. I. 148.
Mantilla, y, f. = *putna.* Us. v řeči zlodějské. Flš.
Mantlík, vz předcház. Mantel, Mandlík.
Manžel, z malžen. Výklad vz v Gb. H. ml. I. 514. Tak choť, jenž rád by věděl vše a znal, co žena dí a dělá, k truchlivému se chýlí konci z plesů v nářky bědné, z jichž okovů se více nepozvedne. Vrch. Rol. XLIII. 7. M-lé vypovídají se ze Žehrova přes Chotěmír do Dobromyšle. NZ. III. 230.
Manželice, ves na Slov. Phľd. 1895. 45.
Manželstvo, a, n., vz Pospůlka (3. dod.).
Manžestr, u, m. = čes. tanec u Nimb. Vz NZ. III. 503.

Mappamond. Ptolemaeus uvedl v m. přesnosť mathematickou a opravil skoro všecky tvary polohy zemí. Krok. 1894. 327.
Mára, y, m., vz násl. Martin.
Máťa, zde přehláska zrušena. Gb. H. ml. I. 103.
Marák, *Mařák*, a, m., vz násl. Martin, Mauritius.
Maralík, a, m., vz násl. Martin.
Mařan, a, m., vz násl. Martin, Mauritius.
Mařánek, nka, m., vz násl. Martin, Mauritius.
Marantický. M. stav (těla). Vstnk. III. 476.
Mařas, a, m., vz násl. Martin, Mauritius.
Marášek, ška, m., vz násl. Martin.
Maraška, y, m., vz násl. Martin.
Marat, a, m., vz násl. Martin.
Mařata, y, m. = Marek. Krok. 1890. 269.
Mařatka, y, m., vz násl. Martin, Mauritius.
Marcipán, o pův. cf. Čern. Př. 61.
Marcus Marci z Kronlandu Jan, spis. Cf. Mus. 1883. 399., 1895. 504.
Marča, dle Bača, vz násl. Marek.
Marčák, a, m. = *zajíc v březnu ulíhlý*. Val. Brt. D. II. 339.
Marčal, a, m., vz násl. Marek.
Marčan, a, m., vz násl. Marek.
Marčík, a, m., vz násl. Marek.
Mařec = *březen*. Mařec — padnul mnohý stařec (zemřel v březnu). Slez. Nov. Př. 450.
Marecký. M. groš = 4½ peníze čes., 1½ kr. 1530. Snm. I. 350., 589.
Mareček, čka, m., vz násl. Marek.
Marek. Odtud: Mareček, Marčík, Markalous, Mareš, Marča?, Marčal?, Marčan? Kbrl. Sp. 17., 9. Cf. Kotk. 25. Původ průvodu na sv. Marka. Vz Zbrt. Pov. 75. Na sv. Marka tráva je již velká; Na sv. Marka schová se do žita vranka. Duf. 243. — **M.** Damascenus, spis. Vz Mus. 1892. 340., 1895. 504. — **M.,** helosciadium, rostl. Vz Ott. XI. 86.
Marelinka, y, f. = *černá šatka*, na níž bielou stužkou je myrtové péro priviazané (při svatbách). Phľd. 1895. 654.
Mařena. Cf. Dob. Dur. 438., Vck. Val. I. 77.
Mařenka, cruciata, rostl. 1440. List. fil. 1893. 394.
Mareš, z Marek n. Martin n. Mauritius. Kbrl. Sp. 9.
Mareška, y, m., vz násl. Martin.
Margarin, u, m. = smíšenina másla a loje. Us.
Margýta = *Markéta*. Muchová M. vyhání žence do pola. Heršpice. Rous.
Marháč, e, m. = *mrhač*. Prišlo z dráča na m-ča a z marháča na naháča. Phľd. XIV. 195.
Marhaník, slov. *margarana* z lat. malum granatum. Čern. Př. 58.
Maří, z Maria. Pass. 397. O skloň. cf. Gb. Km. -a. 36.
Maria. V M. jest *ia* jednoslabičné (dvojhláska) n. dvouslabičné. Vz Gb. H. ml. I. 132. P. Marie zvěstování žimy nevyhání. Slez. Nov. Př. 451. Škubá-li se husám peří po narození p. Marie (8./9.), budou míti čistá vejce. Heršpice. Rous. Pověry o p. M. vz v Zbrt. Pov. 160. — *Panny Marie kolo*, euphorbia helioscopia, rostl. Brt. D. II. 502. P. M. lístek = maří listí. Brušp. Hledíková.
Mariansky. M. brána v Praze = bruská. Nár. list. 1895. č. 314. feuill.
Marinka, vz NZ. II. 736.
Mariska, y, m., vz násl. Martin.
Mařiti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 77.
Marjánka, z lat. řec. amaracus. Čern. Př. 55.
Marjaš. Dosť je tam po chotároch i marjašov i križliakov i toliarov. Phľd. 1894. 677.
Markalous, a, m., vz předcház. Marek.
Markovice, obec v Turčan. Phľd. XII. 155.
Markuška, y, f., ves v Gemer. Phľd. 1895. 389.
Markysát, u, m. = stav markysa. Vrch. Rol. XLI. 155.
Marmočiti. M-čí sa mi pred očima. Phľd. 1894. 376.
Marnář m. marinář. Mill. 100. a.
Marně. Světlo svítě m. = *slabě, špatně*. N. Město. Brt. D. II. 340.
Marnice v dod. oprav v: márnice. Šml. VIII. 131.
Marnochlubitel, e, m., obsoleta vox. Bl. Gr. 170.
Marnotratný. M-tní se vypovídají z Maříku přes Poslední peníz do Dlužína. NZ. III. 229. M-mu ani bane nevystačia. Slov. Nov. Př. 59.
Marný = *ničemný*, *špatný*. M. nravy, vani mores. 1418. List. fil. 1895. 212.
Márny = *malý*. Slov. Lebo by som ťa na márne kusy roztrhal. Phľd. 1894. 675. Víly roztrhaly ho v tanci na márné zdrapy. Ib. XII. 208.
Maroch, a, m., vz násl. Martin.
Marold, a, m., vz násl. Martin.
Maroš, e, m., vz násl. Martin.
Maroušek, ška, m., vz násl. Martin.
Márovna. Světz. 1894. 198. b.
Marsa, y, m., vz násl. Martin.
Marša, dle Bača, vz násl. Martin.
Maršák, a, m., vz násl. Martin.
Maršal, a, m., vz násl. Martin.
Maršálek, lka, m., vz násl. Martin.
Maršan, a, m., vz násl. Martin.
Maršat, a, m., vz násl. Martin.
Maršata, y, m., vz násl. Martin.
Maršíček, čka, m., vz násl. Martin.
Maršík, a, m., vz násl. Martin.
Marta, y, m., vz násl. Martin.
Martalozi, *martalousi* = nějací pakostníci (Trossbuben) ve vojště tureckém. Vrat. z Mitr. — Čern. Př. 44.
Martan, a, m., vz násl. Martin.
Martilík, a, m., vz násl. Martin.
Martin. Odtud: *Martínek*, *Martiník*, *Martinka*, *Martinec*, *Martinák*, *Martinů*; *Marta*, *Martan*, *Martilík*, Martys, Martoch. — Od jmen **Martin**, nebo **Marek** nebo **Mauritius** pocházejí obměny tyto: *Mareš*, *Mareška*, *Maryška*, *Maršík*, *Maršíček*, *Marša*, Maršák, Maršal?, Maršálek?, *Maršan*, *Maršat*, *Maršata*, *Maršoun*; *Mára*, *Marák*, *Maralík*, *Marášek*, *Maraška*, *Marat*, *Marát*, *Mariska*, *Maroch*, *Maroš*, *Marousek*, *Maroušek*, *Maruna*, *Marsa*; *Márold*. Kbrl. Sp. 17., 9. Cf. Kotk. 25.

Martinák, a, m., vz předcház. Martin.
Martinec, nce, m., vz předcház. Martin.
Martínek, nka, m., vz předcház. Martin. — **M.** = *každé nedochůdče* v houfu domácí drůbeže, scípálek (nejchudší zvíře). Us. Dle Brt. D. II. 340. = poslední nebo nejmenší kuře, kotě, vůbec mládě (Kunšt.); jinde mu říkají *poškrabek.*
Martiník, a, m., vz předcház. Martin.
Martinka, y, m., vz předcház. Martin.
Martinský. Má-li m. husa bílou kobylku, bude tuhá zima, pakli tmavou, bude zima mírná. Us.
Martinů, vz předcház. Martin.
Martinův. Martinova ves, zaniklá ves v Kunštatsku. Mtc. 1895. 330.
Martoch, a, m., vz předcház. Martin.
Martys, a, m., vz předcház. Martin.
Maruna, y, m., vz předcház. Martin.
Maruša. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -a. 23.
Maruška, y, m., vz předcház. Martin.
Marvánek, nku, m. = *buchta* z pohančené mouky; m., nka, m. = *hlupák.* Kotk. 166.
Marvanitý. M. barva. Am. Orb. 104.
Máry vedle strč. páry, střhněm. bâre. Gb. H. ml. I. 424., 419.
Maryna čuryna vezla kočky do mlýna, nemohla jich poprodat, musela ich pozjídat. Brušp. Hledíková.
Marynka, vz Marinka.
Masár. M. keď nevyščeká, veru nevyseká. Phľd. XII. 56.
Máselňák, u, m.. houba. Vz Losnář (3. dod.).
Máselník, u, m., houba. Vz Hřib (3. dod.).
Mäsiar, a, m. = *řezník.* Ešte koža na beranu, už m. pije na ňu. Slov. Nov. Př. 258.
Mäsiareň. To m. ľudí. Phľd. 1894. 574.
Masitý = *z masa.* M. srdce, ne kamenné. 1597. Mtc. 1894. 147. — **M.** = *z masa, poplatek z masa.* Sbírka masitá. NZ. III. 219.
Maskal, u, m. = *postruhník.* V Podhore na Slov. Phľd. 1894. 191.
Maskobojník, a, m., os. jm. Kbrl. Dmžl. 22.
Maslák, u, m., houba, vz Sosnář (3. dod.).
Másleničky, pl., f., rostl., vz Vajčák (3. dod.).
Máslenka, y, f., rostl., vz Vajčák, Zaružice (3. dod.).
Máslo = butyrum; unguentum. Dob. Dur. 379. V másle jest vedle glycerinu osm kyselin tukových: stearinová, palmitinová, oleinová, máselná, kapronová, kaprylová, kaprinová a myristicinová. Vstnk. IV. 144. To bylo m. na jeho okoralý krajíc (bylo mu milo). Šml. VII. 169. Máslo prodává sejry (kdo koupí máslo, koupí snadno i sýr, ale nikoli naopak). Kat. z Žer. II. 183. Co činiti, aby se m. dobře utlouklo? Vz Vck. Val. I. 145.
Másľonek, nku, m., houba, vz Sosnář (3. dod.).
Masné = *mastnota.* Plyva jako m. po polevce (má se dobře). Slez. Nov. Př. 623.
Másnice. Na M-ci, poloha u Poděbr. NZ. III. 520.
Másník, u, m. = *máslník, klouzek.* Dšk. Jihč. I. 6.
Masny (masný) = *sádlo.* Slez. NZ. IV. 447.
Maso. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 49., 54. Na Mor. místy mjaso. Brt. D. I. 40. Nemá ani tolko mäsa, čo by si zuby zakryl (o hubeném). Phľd. 1894. 448. Chceš masa (ptají se dělníka, který nemůže druhým stačiti). ČT. Tkč. Živé či vojenské m. Vz Ott. X. 429. a.
Masojed, fistulina, houba. Vz Ott. IX. 272. b.
Masopust. Výklad o něm vz v Čern. Př. 76. Při něm byl vždy m., nikdy půst (byl vždy vesel). Šml. VII. 149. Pověry k němu se táhnoucí vz v Zbrt. Pov. 160., Phľd. 1894. 131., Oestr. Mon. (Böhm.). I. 440. Na Val. Cf. Vck. Val. I. 72. Na Chod. Cf. NZ. III. 297. Vz Zabíjačka (3. dod.).
Masopustní. M. ostatky. Vz: Z časů dávných a našich. F. Vykoukal. 1893.
Masopustník, a, m. = *masopustní host.* Laš. Brt. D. II. 340.
Masovitě. Vz Předstěra (3. dod.).
Masť. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 37. - **M.** = převařené máslo, Schmalz. Phľd. 1894. 597. — **M.** = *mastnota.* Slov. Phľd. 1895. 43. Husí m. (sádlo). Phľd. 1896. 292.
Masta, y, f. = *omasta.* Slov. Jedol som cez masty (bez omasty). V Podhore. Phľd. 1894. 191.
Masteur, a, m. = kdo hněte (tělo), Kneter, m. Sterz. II. 77.
Másti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 81. O tvarech Gb. H. ml. I. 54., 106. Na mor. Kruml. jest m. neznámo, říká se: plíst někoho. Brt. D. II. 219. A jestliže by řeči mětli. Arch. XIV. 306.
Mastičkář. Cf. Vlč. Lit. 36., 47.
Mastičkárstvo. Phľd. 1895. 554.
Mastičkový. M. matička = *majka* brouk. Kunšt. Brt. D. II. 340.
Mastilko, a, n. = *mašlovačka.* Vých. Mor. Brt. D. II. 340.
Mastinedělnice, e, f. Dceryť vaše učinie sobě m. a ohněnětice, súkenice. Chč. S. 202.
Mastiscový. M. barvy. Vz Mrš. 24.
Mastiti. Olejem prašivinu m. = mazati. Mtc. 1894. 337., Vck. Val. I. 132.
Mastníkový. M. půda ČT. Tkč.
Mastnivec, vce, m. Eläinspath, m. Sterz. I. 793.
Mastnoplod, u, m., elaeocarpus. Vz Ott. VIII. 475. a.
Mastršťuk, u, m. M. v XV. a násl. stol. Vz v Mus. 1894. 499., Magisterštuk.
Maša = *huť.* Vozili uhlie do revúckých mašĺ. Phľd. 1894. 676.
Máša, dle Bača. Cf. násl. Matěj.
Mašan, a, m., vz násl. Matěj.
Mašát a *Mašat,* a, m., vz násl. Matěj.
Mašata, y, m., vz násl. Matěj.
Maše, e, f. = *mašle.* Slez. Věst. op. 1894. č. 4. str. 8.
Mašek, ška, m., vz násl. Matěj.
Mašíček, čka, m., vz násl. Matěj.
Mašík, a, m., vz násl. Matěj.
Mašín, a, m., vz násl. Matěj.
Mašina, y, m., vz násl. Matěj.
Mašinodělný. M. zvíře (člověk). Am. Orb. 108.

Mašinový. M. práce. Ztk. 20. (3. vyd.).
Mašita, y, m., vz násl. Matěj.
Maška, y, m., vz násl. Matěj.
Maškař, e, m. = *maškary*. Někteří m-ři se přece po ulicích ukázali. Světz. z 25./11. 1892.
Maškara. M-ry v kostelích. Vz Zbrt. Pov. 33., 34. M-ry v XVI. stol. Vz Wtr. Krj. I. 646.
Maškaření, n. Wtr. Krj. I. 293., 647.
Maškarirovať se = *za maškaru obléci*. 1610. Wtr. Krj. I. 646.
Maškarní. M. průvody v kostelích. Vz Zbrt. Pov. 33., 34.
Maškarství, n. M. kvetlo tehdáž. Vz Wtr. Krj. I. 293. nn.
Mašl, a, m., vz násl. Matěj.
Mašlička, y, f. = *drbka, podnapilosť*. Brt. D. II. 340.
Mašo — *mačko* — *maško!* Tak se přivolává prase. Phľd. 1893. 684.
Maškrta = *pamlsek*. Phľd. XII. 420., 662.
Maštel = *maštal*. V již. a sev. Čech. Dšk. v Mus. 1895. 181.
Maštrancie = špatné, všelijak připravované víno. Slov. Phľd. XII. 420.
Máťa, dle Bača, vz násl. Matěj.
Mátač, e, m. Störenfried, m. Phľd. 1895. 443.
Maťák, a, m., vz násl. Matěj. — **M.,** vz Mišník (3. dod.)
Matas, a, m., vz násl. Matěj.
Matásek, ska, m., vz násl. Matěj.
Matatka, y, m., vz násl. Matěj.
Maťátko, a, m., vz násl. Matěj.
Matč, angl. match, výraz při hře šachovní. Us. Dhnl.
Matčin chléb, vz Panímámin koláč (3. dod.).
Mátě. Paní m. bude povinna. 1582. Kutn. šk. 27.
Matečník, u, m., rostl., vz Dúbravník (3. dod.).
Matěcha, y, m., vz násl. Matěj.
Matěj. Odtud: *Matěcha, Matějcha, Matějka, Matějec, Matějček, Matějíček, Matějička, Máťa, Maťák, Matas, Matásek, Matatka, Maťátko, Matěna, Materna, Matička, Mates, Matiš, Matys, Matísek, Matiska, Matýsek, Matocha, Maťocha, Matouch?, Matucha, Matuš?, Matuška?, Matušina?, Matula, Maťula, Matulka, Matuna, Matura; Macek, Macík, Macka, Máca, Macák, Macal, Macalík, Macálek, Macan, Maceš, Macoun, Macourek, Macura, Macků; Mach, Mache, Machek, Machka, Mácha, Macháč, Macháček, Machačka, Machal, i Máchal, Machálek, Machan, Machaň, Machar, Machat, Machát, Machata, Machatý, Machytka, Machoň, Machotka, Machovec, Machula, Machulka, Machulda, Machura, Machurek, Machník, Machulík?, Mašek, Mašík, Mašíček, Maška, Máša, Mašan, Mašat, Mašát, Mašata, Mašín, Mašina, Mašita, Mašl.* Kbrl. Sp. 17. Cf. Kotk. 26. Pověry o sv M. vz v Světz. 1894. 195., Oestr. Mon. (Böhm.) I. 440. — Pliskva led přetřiska, M-ja — leta naděja. Slez. Nov. Př. 449. — **M.** z Janova. Vz Vlč. Lit. 52. **M.** = *žlova* (žertem). Vz Zlova, Zluna (3. dod.).
Matějček, čka, m., vz předcház. Matěj.
Matějec, jce, m., vz předcház. Matěj.
Matějcha, y, m., vz předcház. Matěj.
Matějíček, čka, m., vz předcház. Matěj.
Matějička, y, m., vz předcház. Matěj.
Matějka, y, m., vz předcház. Matěj.
Matěna, y, m., vz předcház. Matěj.
Matenice. Je na m-ci, na motyku (opilý, že se motá, mate). Čern. Př. 21.
Matenky, *maténky,* vz Zavianky (3. dod.).
Matěra. Uvedl to na m-ru = zkazil to. Brt. D. II. 427.
Materáčik, u, m. Pri pradenie si zahrýzajú odslinke, sušenie hruške, jablká, m-ke (koláčky), slúke. Cf. Postruheň, Trokšiar (3. dod.). V Honte. Phľd. 1894. 310.
Mateří douška psí, vz Ulehelka (3. dod.).
Materia, e, f. = *staviro*. Brt. D. II. 516. (cizí).
Materialism-us, u, m., z lat. M. popírá zvláštního nositele při duševních pochodech, jež pak jsou jen obměnou pochodů hmotných; duše = hmota. Mus. 1894. 324.
Mateřička, y, f., vz Dúška (3. dod.), rostl. — **M.,** thymus serpyllum, rostl. Brt. D. II. 508.
Mateřídouška, vz Dúška (3. dod.). Léčení jí na Val. vz v Vck. Val. I. 156. Vz též Zbrt. Pov. 103.
Materina dúška = *mateří douška*. Phľd. 1895. 24.
Materinský. Ani v m-skom živote mu nebolo lepšie. Slov. Nov. Př. 623.
Materna, y, m., vz předcház. Matěj.
Maternie. M. konope. V Honte. Phľd. 1894. 309., 493.
Mateřský. Zvuku převítaný m-ské řeči v cizí krajině! Quis Ifig. 38.
Mater verborum. Cf. Vlč. Lit. 9.
Mates, a, m., vz předcház. Matěj.
Mátežný. M. pohyb lidu. Phľd. 1894. 505.
Máti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. 19., 7., 22., 26., 30. Jako by ich jedna máti mala (o sobě velmi podobných). Phľd. 1894. 411.
Matias, a, m., vz Sojka (3. dod.).
Matička, y, m., vz předcház. Matěj. — **M.,** y, f. = *nějaká střelná zbraň*. Wtr. Krj. I. 624. — **M.** Chození s m-čkou na den neposkvrněné p. Marie v Kozlovicích na Mor. Vz NZ. IV. 341. — **M.** = *majka*. Děti říkají: Mati, mati, dé mně masti na bolesti. Heršpice. Rous.
Matísek, ska, m., vz předcház Matěj.
Matiska, y, m., vz předcház. Matěj.
Matiš, e, m., vz předcház. Matěj.
Matizna, y, f. = materia, *látka*. Mark. (Krok 1895. 290., 1896. 8.)
Matka. O matce boží = na nebe vzetí. Dml. List. 28. Je-li na Matku boží z rána hvězdnaté nebe, bude úrodný rok. Duf. 243. — **M.** = *děloha*. O léčení pohnuté matky na Slov. Vz Mtc. XVIII. 208. Zbúřená m. = *nemoc ženská* jevící se ujímáním v životě, velikými bolestmi. Brt. D. II. 491. — **M.** = *kal, chumel, plíseň* a p. Když se ve vodách matky udělají, nemohou než smrděti. Kat. z Žer. II. 53. — **M.** = *matrika*, album, kniha členů zapsaných (literatů). Wtr. Živ. c. 956. — **M.** *tenat* = prostřední část naproti křídlům. Wtr. St. Pr. 139.
Matkový. M-vy *křeče*. Sevře žaludek, zkroutí oči, zůstane i mrtvý. Záp. Mor. Brt. D. II. 488. — M-vá bělena, vz Větrová zelina (3. dod.).

Matlání, Pantscherei, f. Abyste ho stále užíval (lazebníka) nechaje jednak těch jednak jinejch m. Kat. z Žer. II. 319.

Matlavý m. šmatlavý, *š* odsuto. Dšk. Jihč. I. 44.

Matně. Vz List. fil. 1895. 127.

Matnolesklec, sklce, m., amara, brouk. M. běhavý, a. cursitans, blízký, proxima, bludivý, erratica, černorohý, municipalis, červenonohý, spreta (rufipes), čilý, strenua, dlouhorohý, praetermissa, domácí, ingenua, dvojčelý, bifrons, hladký, familiaris, hnědonohý, fulvipes, hnědý, fusca (brunnea), kovový, aenea, krátký, curta, ladný, concinna, lesklý, nitida, lesomil, silvicola, lunoštítý, lunicollis, modrý, saphyrea, obecný, plebeja, odvážný, equestris, podobný, similata, pohorní, montivaga, polovypuklý, convexiuscula, Quenseliův, Quenseli, rudoholenní, erythrocnema, světlohnědý, fulva, skvělý, lucida, skvostný, aulica, širohřbetý, eurynota, široštítý, consularis, toulavý, communis, trojhrotý, tricuspidata, vejčitý, ovata, vypouklý, convexior, výslunný, apricaria, zelený, tibialis, zrnitý, infima. Vz Klim. 41.—51.

Mátoha = zjev mrtvého a strašidlo vůbec hlavné noční a v prvom rade mrtvý chodiaci po svete. Phřd. 1895. 28.

Matocha, *Maťocha,* y, m., vz předcház. Matěj.

Matoliny. Aby vyprázdněn byl jakožto m. jahodek vinných. Chč. S. 292.

Matonoha, *motožka,* y, f., conium, aethusa cynapium. Phřd. XII. 317. **M.,** mylek, mňatonoha, opiřec (uh.), lolium temulentum, rostl. Brt. D. II. 504.

Matouch, a, m., vz předcház. Matěj.

Matouš. Odvozeniny vz v Kotk. 26. Je-li na sv. Matouše (21./9.) pěkné počasí, potrvá čtyři neděle. Vck. Val. I. 164.

Matožiti. Kdoby m-žil v noci, ten má palicí potrestán býti. Phřd. 1893. 386.

Matrace, *moderace,* e, f. = podložka dávaná pod kabát. Wtr. Krj. I. 431., měkčí šat pod pancíř, aby netlačil. Ib. 243.

Matrati = *matlati.* Kotk. 85.

Matrice v knihtiskárnách = několikanásobná vrstva papíru, tlustá a vlhká, do které se přenáší vysázená strana dříve než do stroje tiskacího přichází. Vz Nár. list. 1894. č. 86. odp. feuill.

Matucha, y, m., vz předcház. Matěj.

Matula, *Maťula,* y, m., vz předcház. Matěj.

Matulka, y, m., vz předcház. Matěj.

Matuna, y, m., vz předcház. Matěj.

Matuňk od másti. V Podkrkonš. Mus. 1864. 253.

Matura, y, m., vz předcház. Matěj. — **M.,** y, f. = ranní mše, místo matur zpívány později rorate. Wtr. Živ. c. 945. nn.

Maturista. Kněz Šimon m. Arch. XIV. 149.

Matuš, e, m., vz předcház. Matěj.

Matušek, šku, m., rostl., vz Jazýčky (3. dod.).

Matušina, y, m., vz předcház. Matěj.

Matuška, y, m., vz předcház. Matěj.

Matuzalemský. M. plot = *slabý, vetchý.* Vz Phřd. XII. 724.

Matys, a, m., vz předcház. Matěj.

Matýsek, ska, m., vz předcház. Matěj.

Matzenauer Ant. † 4./12. 1893.

Mauritius. Nejspíše odtud jsou: *Mařák, Mařík, Mařáček, Mařan, Mařánek, Mařas, Mařatka.* Kbrl. Sp. 17.

Mavkáč, e, m. = jídlo. Phřd. 1895. 75.

Mavúněč, e, m., Baldriansäure, f. Am. Orb. 69. Dle NZ.: kyselina valerová (kozlíková).

Maxmilian. Odvozeniny vz v Kotk. 26.

Maz = *poskvrna.* Bl. Gr. 102. — **M.** v jizbě = *omítka.* Slov. Zbrt. Tan. 10. — **M.** = *prouha.* Měl sem máze na chrbtě. Mor. Nár. list. 1896. č. 186. odp. feuill.

Mazadlo = ličidlo. Št. Kn. š. 99.

Mazaina, y, f. = *mazanina.* Laš. Brt. D. I. 111.

Mazák, a, m., vz Brhlík (3. dod.). — **M.,** potok ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 10.

Mazanec. Svěcení m-nců a vajec. V Bechyňsku. Vz NZ. II. 812. — **M.** = *dvouspřežní vůz,* na kterém naloženy jsou nevěstiny věci výbytné; peřiny se vozí na voze čtyřspřežném. U Plzně. Škar. 35.

Mazati. Někoho na jeho cti mazati. Arch. XIII. 235.

Mázderko, a, n. = *pérečko, kloček.* M. sněhu. Vých. Mor. Brt. D. II. 340.

Mázdra. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 106. Ukázali jsú jemu obraz jeho namalovaný na mázdře (membrana). Alx. Nách. k. XVI.

Mazel, zla, m. = *mazlíček.* Byl tatínkův mazel. Šml. VIII. 190. — **M.,** zlu, m., vz Měchura (3. dod.).

Mázgra, y, f. = *mázdra.* Brt. D. I. 15.

Mazhouz, chyb. m. svrchní síň. Hus. Vz Bl. Gr. 161.

Mazivo. M. na krosno = *šlichta.* V Liptově. Phřd. 1894. 85. Vz Krosno (3. dod.).

Má zlatá maminko. Vz Tanec čes. (3. dod.).

Mazlavý sýr m. mazavý. Ve stred. Čech. Oestr. Mon. (Böhm.) I. 486. (Dšk.).

Mazliatko, a, n. = *mazle.* Phřd. 1896. 236.

Mázlík, u, m. = míra obilní. Hrš. Nách. I. 516.

Mazna, y, f. Phřd. XII. 682.

Maznaný. Bola som m-ná. Phřd. 1894. 577.

Maznička, y, f. M. lůžka dělového, Flappkanne, f. Sterz. I. 932.

Maznit sa. Phřd. XII. 282.

Mazny. Z pod kápky (čepce) vyzerajú na hladko přičesané vlasy a menujú sa m. Na Zvolen. Phřd. 1894. 254.

Mažiar, *mažár,* u, m. = *moždíř.* Gb. H. ml. I. 353.

Mčet. Král kaza je skoro na popravu mčieti. Kat. (Mus. 1893. 446.).

Mdlo. Bylo mu mdlo od jazyka (měl žízeň). Nár. list. 1895. č. 222. odp. feuill.

Mdloba. Léčení m-by na Mor. Vz Mtc. 1894. 106.

Mdlobný. M. malomoc. Nár. list. 1894. č. 268. feuill.

Mdlý. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 75. Jsem mdel. 1467. Arch. XIV. 159. Mdlá svého tance již mne očekává. Frid. Coss. 55.

Me, *мь.* Od násl. *e* n. *ь* se *m* neměkčí. Vz Gb. H. ml. I. 443.

mě vyslovují na Hané jako mje. Brt. D. II. 17.

Mecza m. metza = *kejklířka*, prestigiatrix. Preš. sl. 1104. Vz Metec, Meca.

Meč, z got. mėki. Gb. H. ml. I. 444. M. v XVI. stol. dvojruči, šlokšvert, šlochtšvert (veliké meče), Wtr. Krj. I. 607., šaršoun, burdýř, m. křížový, frýdl, popravný, šermířský, rejtharský, kord (hl. zbraň honosná), korduláč, tesák. Cf. ib. 271. nn. — **M.** = *mečík* u řebřin. Brt. D. II. 443. Vz Mečík (3. dod.).

Mečenoše, vz Mečonoše, Gb. H. ml. I. 173.

Mečeříž u Benátek m. Mečežíř od Mečežíra. Čern. Př. 33.

Mečík, u, m. = *příční deštička vijáku tkadl.* Vz NZ. IV. 36. — **M.** = *příčný trám* položený na podélné trámy v náspě u chalupy, aby se nerozstupovaly. Náspa jest vyplněna hlinou a velikým kamením vydlážděna. Slez. NZ. III. 196. — **M.** *u řebřin, meč,* slez. *šinka*. Brt. D. II. 443. — **M.** *u bran.* Vz Deska (3. dod.). — **M.,** iris pseudacorus, rostl. Laš. Brt. D. II. 504.

Měčiti = *měkčiti,* zastr. Kyjemi m. Mkl. Lex. Palicemi měčen (ne: měcen). Mst. 65.

Mečový. M. zabití. Lact. 59. M. ruka. Ž. klem. 62. 11. (Gb. H. ml. I. 173.). Bez puzení mečového (mečem). Chč. S. 162. a j.

Med. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 309. U Hrozenk. mjad. Brt. D. I. 40. Mäd je mädem, ešte sa prekysne. Slov. Zátur. Kdo samý m., nepoboškaj teho (úlisníka). Phľd. 1895. 377. Dal mu mäd cez sklo lízať. Slov. Nov. Př. 541.

Měď. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 27. Vyrábění mědi a její vlastnosti. Vz Phľd. 1894. 361. Meďou prešiel (= so strachom z nebezpečia unikl); Jakou my meďou obídeme (jak pochodíme)? Na Zvolen. Phľd. 1894. 373.

Medař = *včelař*. 1591. Stanovy m-řů na Rožnovsku. Vz Dml. List. 14. nn. — **M.** = *čmelák*. Drahany. Brt. D. II. 340.

Měďař, e, m. = kdo dělá měděné věci. Phľd. 1893. 337.

Medard. Prší-li na M-da a Prokopa (4./7.), snihe mandel aj kopa (obilí i seno), nebo nevyschnou břehy po 40 dní. Vck. Val. I. 164.

Měď-argentan, u, m. Vstnk. III. 302.

Medařský = *včelařský*. M. plat. 1510. Dml. List. 17. M. cechy v sev. vých. Mor. Vz Mtc. 1895. 134. nn.

Měděnice = nádoba měděná, později též z jiných kovů, ku př. zlatá, stříbrná. Phľd. XII. 179. Lazebníci m-ce vyvěšovali a holili. 1724. Pras. Řem. 53. M-ci v ruce měla. GR. Nov. 120. 12. — **M.** = *kropenka v kostele.* Dšk. Jihč. I. 14.

Měděný. M. doba. Vz Phľd. 1893. 296.

Meděra, y, f. = *uher. vepř.* Čern. Př. 21.

Měděrný = *měděný*. V Podkrknš. Šb. D. 31.

Mediana = prostřední největší žíla. Bl. Gr. 230. M. dvouřadých listů. Čl. L. Jos. 14.

Medík, u, m. = *medek,* zdrobn. med. Phľd. XIV. 106.

Mědilijec, rodšmid. XVI. stol. Mus. 1894. 516.

Mědiryt, u, m. XVI. stol. Mus. 1894. 517.

Mědirytinový. M. papír. Us. Dhnl.

Měditka, y, f., v lučbě. Síran měditý skládá se ze sířce a m-tky. Am. Orb. 61.

Medium přímé (zvratné) ve slovanštině. Vz Kla. Sklad. 35.

Medlešice u Chrud., u lidu m. Mezilesice. Čern. Př. 33.

Mědlice, vz Trdlice (3. dod.).

Medlič, zaniklý hrad ve Slez. V. Slz. III. 158.

Medliti = *prodlévati, mdle* n. *loudavě něco dělati.* Kotk. 57.

Měďobarevný. M. domorodec (Indián). Stč. P. př. 129.

Medokyš, slov. *mädokyš*. Phľd. XII. 178., 179., XIII. 156.

Medonos, a, m., os. jm. Kbrl. Dmžl. 22.

Měďorez, u, m. Phľd. 1895. 151.

Medoun, u, m. = *druh révy.* Brt. D. II. 440.

Medovati = *med sbírati, snášeti.* Včely medují. ČT. Tkč.

Medovinář, e, m. = *připravovatel medoviny,* Mether, m. Sterz. II. 311.

Medový. Mädový motúz mu okolo úst pretiahli. Slov. Nov. Př. 530.

Medrnica, e, f. = *medunica,* rostl. Brt. D. II. 507.

Meduň, ě, *medunice,* e, f., rostl., vz Dúbravník (3. dod.).

Medunica, vz Medrnica, Meduň (3. dod.).

Medvěd. Kožu z m-ďa popredku nepredávaj. Slov. Nov. Př. 258.

Medvědárna, y, f., Bärenzwinger, -grube. Sterz. I. 392. Vz násl. Medvědinec.

Medvědí, přítok Černé ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 10.

Medvedica, e, f. = *žobráčna kaša*. Stankovce. Phľd. 1895. 496.

Medvědinec, nce, m. = *medvědárna*. Sterz. I. 392.

Medvěz, e, f. List. fil. 1895. 322.

Medye = *okrouhlá tkanice* zlatá a stříbrná n. *rohatý plíšek,* na němž něco vyryto bylo (ozdoba ženských klobouků). XVI. stol. Wtr. Krj. I. 389.

Medzierka, y, f. Cf. Medzera. Zahodila metlu kamsi do m-ky. Slov. Phľd. XII. 709.

Megnút (hegnút) = s otrasom padnút (pri životných). Myjava. Phľd. 1895. 446. M. koho = *udeřiti*. Megni ho o zem. Bern.

Měhoděk = bopomozi. Bl. Gr. 150.

Mech. O pův. slova cf. Jag. Arch. XVI. 3. 4. Heft. 400. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 173. Slov. mach, moch. Ib. 58.

Měch = *pytel*. To se s vámi měch roztrhl (tolik vás přišlo). Brt. D. II. 33. Ke každému měchu najde se provázek. Mor. Nár. list. 1896. č. 174. odp. feuill. Dříve šídlo z měchu než mouky nasype. Nov. Př. 549. Světským právem na m. ho odsoudili (dali ho do měcha zašiti a utopiti). Věst. op. 1892. 6. — **M.,** Blasebalg. Děravý m. nadýmati = marnou práci konati. Šml. VII. 179. — **M.** = *dlouhá síť* na způsob měchu, Stražn., v Podluží *nevod*. Brt. D. II. 498.

Mechaničnosť, i, f. = mechanickosť. Am. Orb. 59.

Měchatý. M. žába = ropucha. Brt. D. II. 340.

Mechliš, e, m. = *mechelské sukno.* Wtr. Krj. I. 365.

Mechlský. M. sukně = z mechlského sukna. Wtr. Krj. I. 141.

Měchořep, a, m., vz Měchožil, Ott. VIII. 443. a.

Měchounka, y, f. = *srstka, angrešt.* U Olom. Kat. z Žer. I. 89.

Měchovec. M. střevní, dochmius duodenalis, hlísta. Vz Ott. VII. 765.

Měchožil, a, m. = *měchořep.* Vz Ott. VIII. 443. a. Trojnásobný m. pod sítnicí, cysticercus subretinalis triplex. Vstnk. II. 573. Schb.

Mechriti, vz Mechrati. Ondro tiská sa, mechrí sa. Phľd. XII. 198.

Měchura či říčice = *svatební koláč.* Na Blatsku. Nár. list. 1894. č. 223. M. = pšeniční koláč zakládaný s mazelem (tvaroh s cukrem a hrozinkami). Netolice. NZ. IV. 335. M. = koláč na čtvero zahnutý, peče se na šmigrust. Jicko. Brt. D. II. 478.

Měchuratý. Chodí za tou měchuratou Škrobicí. Světz. 1895. 122.

Mejla, y, f. = *jmelí.* Dšk. Jihč. I. 49.

Mejliti se, vz Mýliti se.

Mejšle. Nár. list. 1893. — **M.** = *pantofle.* U Horažď. NZ. III. 48.

Mejtník chmele. 500 m-ků dalo cent chmele. Duf. 268. Vz Mýtník.

Mejznouti = *majznouti.* Kotk. 103.

Měkce. M. léhati. Št. Kn. š. 28.

Měkkokrovec, vce, m., lagarus, brouk. M. jarní, l. vernalis. Klim. 32. Cf. Měkkokrovečník.

Měkkosrdečný. M. matka. Ztk. 43. (3. vyd.).

Měkký, měkek. Gb. H. ml. I. 64. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 81. V Pomor. mäkky, u Hrozenk. mjakký. Brt. D. I. 29., 40.

Měkosť, *měký* v Háj. Herb. 123. a j. Správně: měkkosť, měkký.

Melan, a, m., vz násl. Melichar.

Melancový. M. polievka. Phľd. 1894. 257.

Melancholisování, n. Słow. Lit. Ven. 8.

Melen, a, m., vz násl. Melichar.

Melešburský lov, poloha v Poděbr. 1748. NZ. III. 520.

Melchar, a, m., vz násl. Melichar.

Meli, viscus, lépe než mejlí, to prý by mohlo býti 3. os. od mejliti. Bl. Gr. 266. Cf. Jamela (3. dod.).

Meľihuba, y, f., pták, vz Sedmihlásek (3. dod.).

Melich, a, m., vz násl. Melichar.

Melichar, a, m. Odtud: *Melchar, Melichárek, Melich, Melichna, Meliš, Melíšek, Melen?, Melínek?, Meles?, Melka?, Melša?, Melan?, Meloun?.* Kbrl. Sp. 17. Cf. Kotk. 26.

Melichárek, rka, m., vz předcház. Melichar.

Melichna, y, m., vz předcház. Melichar.

Melínek, nka, m., vz předcház. Melichar.

Melinky v mlieku zavárané. Phľd. 1896. 66. Cf. Meliny.

Melissylalkohol, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 145.

Meliš, e, m., vz předcház. Melichar.

Melíšek, ška, m., vz předcház. Melichar.

Melka, y, m., vz předcház. Melichar.

Melně. M. semenec zetříti. Mill. 99. b.

Mělno = *mělně, drobně.* Zetrú semenec m. Mill. 99. b.

Melodistika, y, f. Phľd. 1894. 693.

Meloun, a, m., vz předcház. Melichar.

Melša, dle Bača, vz předcház. Melichar.

Meluzina. Co činiti, aby M. neskučela. Vz NZ. IV. 543.

Mělzo = měls ho, *h* odsuto. Dšk. Jihč. I. 33.

Méň m. méně. Gb. H. ml. I. 152.

Měna. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 39.

Menář = *mlnář, mlynář.* Neor. 9., Dšk. Jihč. I. 6.

Menářka, y, f. vz Mlynářík (3. dod.).

Menažerie, e, f., z fr. = dvůr pro drůbež a dobytek; střlat. menagerius správce takového dvora z lat. mansio, obydlí; z toho fr. mesnage a novější menage, hospodářství. Čern. Př. 58.

Mendičiti = *žebrati, koledovati.* — **s kým.** Phľd. 1893. 538. Cf. násl. Mendik.

Mendik, z lat. = žebráček, žák, který byl ve škole vydržován křesť. milosrdenstvím dobrodinců. Kutn. šk. XIII.

Mendikovati, z lat. = *mendičiti.* Wtr. Živ. c. 593.

Méněčlenný. M. přeslen. Čl. Zrůd. 22.

Měnitka, y, f., amoeba, proteus, živočichotvor. Am. Orb. 76.

Méno = jméno. Přinesli mi toho jen pro m., aby se neřeklo. Brt. D. II. 340.

Menoslov = *seznam.* M. hodnostárov, pozvaných. Phľd. XII. 452., XIII. 288.

Menoslovník, u, m. = slovník topických jmen. Phľd. XII. 375.

Mensáles, u, m., z lat. mensis = plat měsíční rektoru školy dávaný. Hrš. Nách. I. 411.

Mentar, u, m. = *poučení?* A svůj ať dopovím m. XVI. stol. NZ. IV. 309.

Menthon, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 4.

Menthylamin, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 4.

Mentiek, *mentieka,* vz Mentěk. Z lat. mantellum. NZ. III. 404. Slov.

Mentiti = *klamati.* Slovo toto má již Bl. Gr. 102. za zastaralé.

Mentlík, u, m. Hus. Dle Bl. Gr. 161. chyb. m. pláštík.

Mentýk, u, m. Vz Mentlík. M. = kabát světle modrý. Slov. NZ. III. 427. M. soukenný, modrobarevný, černou berančinou lemovaný. Ib. 214.

Meravo. Ako začarovaný hľadel som na ňu m. Phľd. XII. 107. M. stála sťa socha pred oltárom (strnule, erstarrt). Ib. 429.

Meravý. M. pravdivosť (skutečná). Phľd. 1893. 495. M. spojka, erstarrt. Ib. 1892. 318.

Merecina, y, f. = *medicina, d v r.* Dšk. Jihč. I. 15.

Merenda. Vz Zbrt. Tan. 331.

Merendář, e, m. = kniha obsahující zábavné články pro merendy, zábavy. Us.

Merhovaný. M. koláč = různě mazaný. Dšk. Jihč. I. 8.

Merhovati či šachovati. — **co:** kabátec, nohavice = přišívati na ně sukno rozmanitých barev na způsob čtverečků. Wtr. Krj. I. 33.. 144.

Merinda. Po batohu niesly za ním m-du. Phľd. XII. 283. Kufra nemá (student jeda z prázdnin), iba (= jen) tie hábočky a m. Ib. XIII. 149., 762. Cf. Ťarch (3. dod.).

Měřiti co. Vinili ho, že sůl měří (na míry prodává). Arch. XIII. 46.

Meriť sa = *mířiti, smiřovati se.* Už sa m. nebudeme. Phľd. XII. 671.

Merk. Vyšívání na m. V Kunovsku. NZ. IV. 227., 234.

Merkaptal, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 23.

Merkurka, y, f. = novinářská poštovní známka. Nár. list. 1894. č. 92. odp.

Merlík, u, m. = bílý kořeň, masný kořeň, psoser, psí ucho (dle podoby listů), chenopodium bonus Henricus. Brt. D. II. 501.

Merlotina, y, f., žertovně = hudební nástroj. K. Hampejs. Dhnl. exc.

Mermo. M. se mu toho nechce. Bl. Gr. 298.

Mermmocí m. mermomocí. Nár. list. 1891. 13./12. str. 1.

Mermomocí. Odkud odvozeno. Vz Seyk. Ruk. 128.

Mernò = *odplata za smíření.* M. si brať. Phľd. XII. 671. Cf. Meriti sa.

Měrný. M. hodnota veličiny. Vstnk. III. 341.

Merosystolický (μέρος). M. šelest srdeční vyplňuje jen část systoly. Vstnk. III. 469.

Merotitka, y, f., v lučbě. Vz Am. Orb. 63.

Merotnatka, y, f., v lučbě. Vz Am. Orb. 63.

Meršán, u, m. = *meršám.* Vz List. fil. 1895. 432.

Merťuk (*měrťuk*), u, m. = *míra.* Vzal nový m. na šaty. Slov. Phľd. 1894. 51.

Merupatročný. M. mládenec. Phľd. 1894. 35.

Merzki = *mrzký.* Phľd. 1893. 481.

Mesakonový. M. kyselina. Vstnk. III. 2., 406.

Měscký, vz násl. Městský.

Mesiarčiť = býti řezníkem. Phľd. 1895. 150.

Měsíc. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 55., 39. M. jde do plna, z plna, je na plném měsíci, na schodě měsíce; prázdný m. Brt. D. II. 340. Ej ten je na novom mesiaci zrodený (má štěstí). Slov. Nov. Př. 625. Pověry o m., hlavně o zatmění měsíce vz Zbrt. Pov. 109., 144., 161. Myslilo se, že ženy pojídají m. (když se zatmíval). Zbrt. Pov. 144. Výklad o zatmění jeho. Vz Zbrt. Pov. 109.–116. M. na Slov. Cf. Čes. l. V. 326. — **M.** = *slúnečnica, slunečník* (laš.), helianthus annuus, rostl. Han. Brt. D. II. 503.

Měsíček. Duhové m-čky = zlaté knoflíčky, nejstarší mince v Čech., na Mor. a v zemích okolních. Vz Mtc. 1895. 30č.

Měský m. městský. Gb. H. ml. I. 399., Dšk. Jihč. I. 20.

Meslo, vz Hrazba (3. dod.). — **M.** = podíl obecního pastviska mezi usedlé rozděleného. Mesla, pl. = plot, šraňky. Brt. D. II. 340.

Mesobara, y, f. = isobara středního tlaku. Sté. P. Př. 80. Cf. Miobara, Pliobara.

Mesocefalie, e, f., řec. NZ. III. 356.

Mesosystolický. M. šelest srdeční (mesosystolismus). Vstnk. III. 469.

Mesoventrikularní šelest srdeční = nad levou komorou slyšný. Vstnk. III. 470.

Messiáš. Čakajú, ako židia na m-ša (marně). Phľd. 1894. 314.

Městcký, vz násl. Městský.

Mésti. Sníh mete; dva dni metlo sněhem. Brt. D. II. 340. Koza metla = utíkala. Brt. D. II. 242., 263.

Město. M. je pozdější differenciace místo: místo. List. fil. 1895. 83.

Mestofeles m. Mefistofeles, Mefisto = čert. Čes. l. V. 437.

Městský: městký, měský, měscký, městcký, měšťký, měšťcský. Gb. H. ml. I 393. Pod m. právo náleželi měšťané. Pras. Těš. 79.

Městýčko, a, n. = *místečko.* Bl. Gr. 276.

Městys. Cel. Pr. m. I. 148., 154., 276.

Měšec. To všecko činí na obecný m. = na obecné útraty. Snm. I. 426. Plný m. dobrý přítel, ale zlý myslitel. Slez. Nov. Př. 171.

Měšeček, čku, m., ve kterém jsou ku př. jádra klokočová. 1560. NZ. III. 211.

Meškání. A když ženich m. činil. XV. stol. Bibl. (List. fil. 1896. 85.).

Meškera m. maškara. U Domžl. Šb.

Mešnice, e, f. = *mešní svíce.* Nesli svíce m. 1528. Snm. I. 21.

Měšťan. Nadávky jim dávány: zástěrkář, zástěrník (dle modré zástěry). NZ. III. 512.

Měšťaniti. Toto slovo zavrhl již Bl. Gr. 327.

Měšťanský. M. kontribuce (tu platili šenkýři, řezníci a tkadlci). Vz NZ. III. 218.

Měšťcský, vz předcház. Městský.

Měštec, štce, m. = *měšťěk.* Z měštcuov (měšců) hostem ujímal (bral). Arch. XIV. 148.

Meštek, štku, m., vz Měštek. Ak máš m. ako teľa, máš rodinu i priateľa; ak máš m. ako lata, nemáš sestry ani brata. Slov. Zátur. Cf. násl. Míšek. Mešteky vyprázdniti. Phľd. 1894. 8.

Měští m. městští. Brikc. 209. (List. fil. 1893. 465.).

Měšťký, vz předcház. Městský.

Meštrejch. Pět soudků m-chu kup. Kat. z Žer. I. 248., II. 342.

Metačka, y, f. = házení koláčů mezi diváky při svatební jízdě. Vykl. Svat. 29.

Metafora = slov některých od jejich vlastního vyznamenání (významu) n. moci jejich a vlastnosti podnesení a jinam k jiných věcí vyznamenání obrácení. Ten pán své sedláky *dře.* Ta žena je pravá *svině.* Bl. Gr. 220.

Metaoxyanthachinon, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 26.

Metasacharin, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 9.

Metastasa. M. plicní (v plicích). Schb. Nád. 50.

Metastatický. M. původ nemoci. Schb. Nád. 32.

Metathesis. M. litery a i syllaby překládá: všecek, vešken, povolně, povlovně. Bl. Gr. 278.

Metati se = *tancovati.* Ev. víd. 124. Marc. 6. 22. (Mnč.).

Metec. Ot hercóv a metcóv všakých. AlxB. 204. Dle Kroka 1893. 154. neznamená to Werfer, nýbrž kejklíře (kdo sebou mece, podivné kousky svým tělem provádí). Cf. Mecza.

Meteľ = *metelice.* Phľd. XII. 530.

Metela, y, m. = *kdo mece nohama.* Kotk. 111.

Metele, chyb. asi m. meteľ. Vz předcház. Meteľ.

Meteorism-us, u, m. = *nadýmání.* Slov. zdrav. 232.
Mětež, strč.; slov. mätež, turbatio. Aby nebyl m. v lidě. XV. stol. Hš. — Chč. Cf. násl.
Měťežník, a, m. Cf. Měťež. Jakož se m-kóm líbí. Chč. S. 17.
Methantrikarbonový. M. kyselina. Vz Vstnk. III. 411.
Methinový. M. skupina. Vstnk. III. 247.
Methodologie, e, f., řec. Jazykozpytná m. Mtc. 1895. 79.
Methoxyl, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 464.
Methylalkohol, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 8., 286.
Methylalkoholický. M. roztok. Vstnk. IV. 26.
Methylarbutin, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 22.
Methylbenzoat, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 287.
Methylen, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 246.
Methylesther, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 464., 14.
Methylethylpropylammonium, v luč. Vstnk. III. 251.
Methylglukosid, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 22.
Methylglykolový. M. kyselina. Vz Vstnk. III. 455., 454.
Methylhexylketon, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 17.
Methylketon, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 14., Ott. IX. 854.
Methylkoniin, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 25.
Methylový. M. skupina v lučbě. Vstnk. III. 407.
Methylpentosa, y, f., v lučbě. Vstnk. IV. 21.
Methylpurpuroxanthin, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 26.
Methylpyromekonový. M. kyselina. Vz Vstnk. IV. 24.
Methyluracil, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 27.
Metinek, nka, m. = *Methoděj.* Mor. Nár. list. 1896. č. 254.
Metla = *zlá ženská.* To je m.! Brušp. Hledíková. — M. Hviezda s metlou = *kometa.* Slov. Vz Čes. l. V. 325.
Metlaříček, čka, m., zdrobn. metlař. Nech je třeba m., jenom dyž je řemesníček. Mor. Nov. Př. 223.
Metlice. Kde je m., žito lehne, chlebíčkem ani nehne. CT. Tkč.
Metličky, f. = *vyšívání podél kostic.* NZ. IV. 304.
Metuš, e, m. = Methoděj. Tvarožná. Hledík.
Metynka, y, f., = *metáček* (1. dod.), *zavianky* (3. dod.)
Mez. Přes mezu něřezu. Mor. Čes. l. V. 421.
Mezalunka, y, f. = *mezilánka* sukně. V prus. Slez. Věst. opav. 1894. č. 4. str. 9.
Mezdříčí m. Mez(i)říčí, *d* vsuto. Brt. D. I. 65.
Mezení gruntů (rozmezování). Arch. XIII. 245.
Mezeřický, vz Huber (3. dod.).
Mezerovitý. M. místa listiny. List. fil. 1893. 403.
Mezi. (Dítě) odešlo mezi andělíčků (umřelo). Mor. Čas. 1896. 93. příl. Družba sa medzi nich primiešal. Slov. Phľd. 1896. 259.
Mezicefalní. M. lebka. Vstnk. III. 387.
Mezičasí, n. V tom m. si prohlíželi malby. Čch. Kand. 65.
Mezi-desietma. Cf. Gb. H. ml. I. 151.
Mezihůří, n. Na M. = míst. jm. u Domažl. 1571. Mus. 1894. 133.
Mezikleči, na lodi, Doodholz, Todtholz, n. Sterz. I. 688.
Mezikleční. M. výplň. Vz předcház. Sterz. I. 688.
Mezilalůčkový. M. emfysem (rozedma plic). Vz Ott. VIII. 573.
Meziľanka, y, f. = *sukně* (zelená, život zlatou portou lemovaný). Brt. D. II. 464. M. = *vlněná sukně* na všední den. V prus. Slez. Věst. opav. 1894. č. 4. str. 9. Cf. Mezalunka.
Mezilédový. M. období. Mtc. 1895. 28.
Mezilehlý. M. směr zeměpisný. KP. VIII. 27.
Mezilesice, u lidu Medlešice. Čerp. Př. 33.
Mezilistenný. M. pár listenců. Čl. Zrůd. 22.
Mezilistní. M. mezera. Čl. Zrůd. 30.
Mezinábožensky. M. zákon. Nadpis jistého spisu. Dhnl.
Mezipalubník, a, m. = kdo pracuje, se zdržuje v mezipalubí. Nár. list. 1893. č. 280. feuill.
Mezipatro, a, n., fr. entresol. Ott. VIII. 642. b.
Mezipilířový. M. trámoví, Drammfeld, n. Sterz. I. 696. b.
Mezipochvový. M. prostora. Schb. Nád. 32. M. vrstva v oku. Ib. 9.
Mezipól, u, m. Magnetický m., obdržíme-li při špatném magnetování mimo koncové poly ještě jiné poly. KP. VIII. 24.
Meziřádkový. M. prostor. Mus. 1896. 286.
Meziřasový. M. nádor. Vstnk. II. 503.
Meziřič (Mezirziecz, 1392.), později Mezeříč, Gb. H. ml. I. 219.; *Meziříčí,* Mezeříčí (1565.), val. Mezříčí (1658.). Mtc. 1896. 3.
Mezisklípčí, n. = mezerky mezi rostlinnými sklípky, Intercellulargänge. Am. Orb. 93. Cf. násl.
Mezisklípkoví, n. = *mezisklípčí.* Am. Orb. 79. Cf. předcház.
Mezislov-ní, *-ný.* M-ní poloha, m-ná posice. List. fil. 1894. 23., 343.
Mezistění za hl. oltářem. NZ. IV. 353.
Mezistopní. M. rýha listu. Čl. Zrůd. 27.
Mezistranný. M. kommisse. Nár. list. 1896. č. 101.
Mezistřeší, n. (žlab), Einkehle, f. Sterz. I. 762.
Meziti grunty = rozmezovati. Vz Mezení (3. dod.).
Mezitímnost, i, f. KP. VIII. 135.
Mezivrství, n. Vstnk. IV. 142.
Mezižebří, n. Vstnk. III. 414.
Mezka, y, f., zdrobn. mez. Brt. D. II. 241.
Mezkář. Vrch. Rol. XXIII.—XXIX. 130.
Mezolán, mezulán, mozelán, z vl. mezzalana = látka hrubá, neohebná, pevně tkaná. Wtr. Krj. I. 357.

Mezoláník, a, m. = *tkadlec mezolánu.* Wtr. Krj. I. 357.
Mezotní. M. pořadí, Zwischenreihe, f. Am. Orb. 72.
Mezov, a, m. = *dolní zem, dolňaky.* Slov. Vybral sa dolu na mezov s doskami (zemřel). Phľd. 1894. 203. (204.).
Mezozoický. M. doba (obrovských ještěrů). Vz Mtc. 1895. 25.
Mezúch, u, m., vz Pekélko (3. dod.).
Mezulán, u, m., vz Mezolán (3. dod.).
mfr: famfrněti, *m* přisuto. Dšk. Jihč. I. 24.
Mgen, a, m. = *mjen* (ryba). Phľd. 1895. 184.
mh. Z *mh* se *h* odsouvá: zamouřit m. zamhouřiti. Gb. H. ml. I. 467. — **mh** přesmyknuto v *hm:* mhúřiti, dialekt. hmouřiť očima. Mkl. Etym. 208., Gb. H. ml. I. 548.
Mhóř, e, m. = *mhour.* Brt. D. II. 341.
Mhour, u, m. = *jehličí na stelivo.* Vz Hmour, Mhouř (3. dod.). M. hrabati. Duf. 240.
Mhouř, *mhóř,* e, m. = *jehličí.* Záp. Mor. Brt. D. II. 341. Vz Mhour (3. dod.).
Mi se mění v některých nářečích v mi, když následuje -i, -í n. praejotovaná samohláska. Vz Gb H. ml. I. 443.
Miat = *měď.* Ve Spišsku. Phľd. 1893. 429.
Micek, cka, m., vz násl. Mikuláš.
Micka, y, m., vz násl. Mikuláš.
Micko, a, m., vz násl. Mikuláš.
Miclena, y, f., vz Němčica (3. dod.).
Microsporidia = cizopasníci rodu prvoků. Vz Vstnk. II. 559., Hlav. Obrz. 12.
Mič, obec v Komárnsku. Phľd. XII. 426.
Miča, dle Bača, vz násl. Mikuláš. — **M.** = *míč.* Brt. D. II. 284.
Mičan, a, m., vz násl. Mikuláš.
Mičaník, a, m., vz násl. Mikuláš.
Miček, čka, m., údolí ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 10.
Míček, čka, m., vz násl. Mikuláš.
Mička, *Míčka,* y, m., vz násl. Mikuláš.
Mičl, a, m., vz násl. Mikuláš.
Mičuda, y, m., vz násl. Mikuláš.
Mičulka, y, m., vz násl. Mikuláš.
Mídil, u, m., Glyceryl. Am. Orb. 68. Dle NZ.: glyceryl.
Mídilka, y, f., Glyceryloxydhydrat. Am. Orb. 68.
Mídilkový. M. olejan. Am. Orb. 68.
Miera, y, f. = *míra.* Slov.
Miestně. Pověděl hned m. (na místě), že . . . Arch. XIV. 176.
Mignon, u, m. = druh krátkého piana. Vilím. Cenník.
Migot, u, m. = *mihot.* Brt. D. II. 341.
Migotať sa = *míhati se.* Dolnobeč. Brtch.
Mih. Na mih svěř se loktům mým. Kolc. 30. Na čo tato odvetila mihom. Phľd. 1894. 572. Sníh v mihu dopaď. Vrch. Lingg. 94.
Miha, y, f. = *kôň* (posměšně). Vel. Revúce. Phľd. 1894. 373.
Míhati. — **na koho.** Krúpa mihne (= mrkne) na Janka. Phľd. 1894. 514.
Michael. Odvozeniny vz v Kotk. 27.
Michal. Sv. M., obec v Turci. Phľd. 1894. 61. Na sv. M-la je každa planka zdrala. Slez. Nov. Př. 460.
Michalec, lce, m. Br. Mart. M. Vz Bl. Gr. 287.
Míchárna, y, f. = *stírka, truhla na řezanku.* Chod. NZ. III. 397.
Míchati. **Do** něčeho se míšeti. 1727. Pras. Řem. 51. Voj pak sěm i tam se mieše = mátl se, pletl se, zmateně táhl. Alx. BM. 62. (Vz Krok 1893. 159.)
Míchozvěr, a, m., Rückgrattbier, m. M.: ryby, plazi, ptáci, ssavci. Am. Orb. 77., 106.
Mik, a, m., vz násl. Mikuláš.
Mika, y, m., vz násl. Mikuláš.
Mikan, a, m., vz násl. Mikuláš.
Mikásek, ska, m., vz násl. Mikuláš.
Mikáska, y, m., vz násl. Mikuláš.
Mikelka, y, m., vz násl. Mikuláš.
Mikenda, y, m., vz násl. Mikuláš.
Mikeska, y, m., vz násl. Mikuláš.
Mikeš, kše, m., vz násl. Mikuláš.
Miklas, a, m., vz násl. Mikuláš.
Miklík, a, m., vz násl. Mikuláš.
Mikmama = *sem tam,* zickzack. Hrsti leží po bouři na poli m. Borotín. Brt. D. II. 341.
Mikola, y, f., obec v Tekově. Phľd. XII. 155.
Mikolajka, y, m., vz násl. Mikuláš.
Mikolanda, y, m., vz násl. Mikuláš.
Mikoláš, e, m., vz násl. Mikuláš.
Mikolášek, ška, m., vz násl. Mikuláš.
Mikota, y, m., vz násl. Mikuláš.
Mikovec, vce, m., vz násl. Mikuláš.
Mikrofon, u, m. = *drobnozvuk.* Vz KP. VIII. 330.
Mikrofonový. M. batterie, stanice. KP. VIII. 244.
Mikrometricky něco měřiti. Mus. 1893. 451.
Mikron, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 342.
Mikroseismický. M. pulsace. Vstnk. IV. 136.
Mikrotelefon, u, m. Vz KP. VIII. 337., 353.
Mikrotelefonický. M. zařízení. Vz KP. VIII. 342., 373.
Miksa (Mixa), y, m., vz násl. Mikuláš.
Mikš, e, m. (z Mikeš), vz násl. Mikuláš.
Mikša, dle Bača, vz násl. Mikuláš.
Mikšánek, nka, m., vz násl. Mikuláš.
Mikšíček, čka, m., vz násl. Mikuláš.
Mikšík, a, m., vz násl. Mikuláš.
Mikula, y, m., vz násl. Mikuláš. — **M.,** y, f. = jm. kravské; *vadivá žena.* Našla strcula m-lu. Phľd. 1893. 567.
Mikulanda, y, m., vz násl. Mikuláš.
Mikuláš, e, m. Odtud: *Mikulášek, Mikula, Mikulík, Mikulka, Mikulec, Mikulič, Mikulíček, Mikule, Mikulanda, Mik, Mika* a *Míka, Mikan, Mikásek, Mikáska, Mikelka, Miklík, Miklas, Mikenda, Mikeska, Mykyska, Mikyška, Mikota, Mikovec, Mikura, Mikuš, Mikuška, Miksa* a *Mixa, Miksánek; Mikeš, Mikš, Mikša, Mikšík, Mikšíček, Mikšánek; Miček* i *Míček, Mička* i *Míčka, Miča, Mičan, Mičaník, Mičuda, Mičulka, Mičl; Micek, Micka, Micko; Kulík, Kulec, Kule?, Kulič?, Kulička?, Kulda, Kulanda, Kulenda, Kulas?, Kuliš?, Mikoláš, Mikolášek, Mikolanda, Mikolajka; Koláš, Kolda, Kolanda, Koldík, Koldín; Nikola, Nikyš, Niklíček, Niček.* Kbrl. Sp. 18. Cf. Kotk. 27. — *Sv. Mikuláš,* městečko v Liptovsku. Vz Phľd. 1894. 123.
Mikulášek, ška, m., vz předcház. Mikuláš.

Mikule, e, m., vz předcház. Mikuláš.
Mikulec, lce, m., vz předcház. Mikuláš.
Mikulič, e, m., vz předcház. Mikuláš.
Mikulíček, čka, m., vz předcház. Mikuláš.
Mikulík, a, m., vz předcház. Mikuláš.
Mikulka, y, m., vz předcház. Mikuláš.
Mikulovice. O lidové etymol. vz Čern. Př. 30.
Mikura, y, m., vz předcház. Mikuláš.
Mikuš, e, m., vz předcház. Mikuláš.
Mikuška, y, m., vz předcház. Mikuláš.
Mikušovce, míst. jm. v Trenčansku. Phľd. 1894. 61.
Mikyska, y, m., vz předcház. Mikuláš.
Mikyška, y, m., vz předcház. Mikuláš.
Mila m. jmelí, *j* odsuto. Dšk. Jihč. I. 46.
Milánek, nka, m., zdrobn. milán. Am. Orb. 111.
Milatovica, e, f., paseka ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 10.
Míle v XVIII. stol. = 70 honům = 140 záhonům = 242 provazcům = 2520 prutům = 3150 látrům = 4200 sáhům = 8400 krokům = 12.600 loktům = 25.200 stopám; stopa = 1½ pídi = 4 dlaním či pěstem = 12 palcům = 16 prstům = 64 ječným zrnům. Vz NZ. III. 143.
Mílek, lku, m. = *jílek.* Brušp. Hledíková.
Milelička, y, f. A ta jistá m. s tím synem s tvým. XV. stol. Dob. Dur. 187.
Milenka, pl., n. = kopec u Kunštátu na Mor. NZ. III. 549.
Míleti se. Mílel se **k** ní zvukem soucitu nejjemnějšího. Šml. I. 52.
Milianštrudl z Milchrahmstrudel. Dač. Brt. D. II. 511. b.
Milič, e, m. = potok ve Slez. Pras. Těš. 33. — **M.** z Kroměříže. Vz Vlč. Lit. 51.
1. **Milička,** eragrostis, rostl. Vz Ott. VIII. 680.
Milík. K GR. přidej: Nov. 75. 25.
Milířa, les ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 10.
Milistr, a, m. = *ministr.* Vz Gb. H. ml. I. 374.
Milistrant, a, m. = ministrant. Brt. D. II. 516.
Miljačka, y, f., říčka v Serajevě. Šd.
Millefiorový. M. sklo. Mtc. 1895. 35. Cf. Millefiori.
Milleni-um, a, n. = *tisíciletí.* Phľd. 1894. 649.
Million Půlův. Vz Vlč. Lit. 243., 283.
Milojemný. M. lyričnosť u stařen. Šml. VIII. 19.
Milomudrc, e, m. Ztk. 83. (3. vyd.).
Milomudrctví, n. = *filosofie.* Ztk. 119. (3. vyd.).
Milosrdně = *milostivě.* M. na ňu pozerá. Phľd. 1895. 74.
Milosrdný. Milosrden, dna, o. Alb. 72. a.
Milosť *boží.* Již je na m-sti boží = umřel. Bl. Gr. 298.
Milostpán. M-ni vypovídají se ze Slibovic přes Pamětník do Cinětic. NZ. III. 230.
Milota, y, m. = *milý člověk.* To je m. Phľd. 1896. 296.
Milování. Něpořadne m. kazi boži požehnani. Mor. Čes. l. V. 421. M. bez vídánie jakožto noc bez svítánie. XV. stol. Vlč. Lit. 272.
Milovati a nemieti jako séti a nežieti. XV. stol. Vlč. Lit. 272.
Milovnický. M. svačina, večeře (ku které je nápadník pozván). Světz. 1894. 279. a.
Milovník, u, m., rostl., vz Zděšenec (3. dod.).
Milozpěv, u, m. Dhnl. exc.
Milozvučný. M. hlas. Wtr. St. Pr. 221.
Milušinec, nce, m., trať u Lipové na Mor. Čas. společ. mus. olom. 1889. 119.
Miluška = *milenka.* 1607. Wtr. Živ. c. 879.
Milý, strč. míl. Gb. H. ml. I. 211. Marná věc zrazovati, co komu milo, byť i na půl shnilé bylo. Němc.
Mimo *s gt.* M. tohoto domu. 1672. Mtc. 1896. 130.
Mimoběžně něco zhlédnouti. Kká. Puš. Roz. 72.
Mimobuněčně žíti. Vstnk. II. 558. a j.
Mimodelegační. M. doba (když nezasedají delegace).
Mimoděložní těhotenství a) vejcovodové, b) vaječníkové, c) břišní. Vz Ott. X. 441. b.
Mimofarní kněz (který neměl fary). Vlč. Lit. 78.
Mimohmotný. M. svět. Čch. Otr. 50.
Mimochod m. jinochod. Mkl. Etym. 124., Jg.
Mimochodníček, čka, m. = *hříbě.* 1568. L. posil. I. 48.
Mimochodník, a, m., m. jinochodník, Zelter, m. Jg., Mkl. Etym. 124.
Mimoletný = *pomíjející.* M. ľubosť. Phľd. 1894. 619. Na tvari Leny vyrazil sa m. strach. Phľd. 1892. 749.
Mimomaterníkový. M. útěžek. Vz Ott. IX. 10.
Mince. Staré čes. mince. Cf. Hrš. Nách. I. 556. nn.
Mincířský. M. konšel. Sum. I. 278.
Mindžares. Vyndeš na m. (mizinu). Slov. Nov. Př. 652. Cf. Mindžarství.
Minet, u, m., čes. tanec u Nimburka. Vz NZ. III. 505.
Minetový. M. doba (kdy minety tančili). NZ. III. 300.
Minetti Bernard. 1692.—1742. Cf. Mus. 1892. 340., 1895. 512.
Miniatura, y, f., pův. od minium, žluté červená barva, kterou se ve středověku inicialky malovaly. Čern. Př. 79.
Miniti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 81.
Minouti. Minul sa mi ten môj gazda = zemřel. Phľd. XII. 695. Moc bolo, minulo sa; málo bolo, pristalo sa. Slov. Nov. Př. 626.
Minuet, u, m. = *tanec.* NZ. IV. 528.
Minuloročný. M. noviny, Phľd. XII. 116., víno. Ib. 1895. 232.
Minulý = *pomíjející.* Sokol znamená zboží m-lé. GR. Nov. 62., 64.
Miocaen. M. židlichovický. Od Vlad. Jos. Procházky. V Praze 1893. — Vstnk. II. 500. nn.
Miofon, u, m. = přístroj ku zkoumání svalových zvuků (skřípotu). Vz KP. VIII. 373.
Miparti *(biparti)* = oděv barvou dvojaký ku př. u kalhot jedna nohavice modrá a druhá červená nebo zelená. XV. stol. Vz Wtr. Krj. I. 248. a j.
-mir příp.: Jamamir. V. Kal. Cf. List. fil. 1894. 299.

Mír pax, *pokoj* quies. Dob. Dur. 250. Mir, mundus. Cf. Mus. 1895. 490.

3. **Mír** = *dávka*, tributum. Čel. Pr. m. I. 4.

Míra. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 20., 39. M., měrou. Krácení je staré. Gb. Km. -a. 9. Pod mierou užívaj. Phľd. 1894. 194. — **M.**, y, m. = Miroslav. Čern. Př. 26.

Mírek, rku, m., zdrobn. mír. — **M.**, rka, m. = Miroslav. Čern. Př. 26.

Miřič, vz Mužík (3. dod.).

Miřínský Václ. XV. stol., básn. Vz Vlč. Lit. 221., 275.

2. **Mířiti** = *smiřovati*. Modlitva svatá nás tvá vždy miř bohu našemu. 1438. List. fil. 1895. 145.

Mirk, *Mirkov,* a, m., obec v Gemersku. Phľd. XII. 155.

Mírný. Kopectví (= zboží) mírné (které se na míru prodává). 1530. Snm. I. 378.

Mírodějný. M. ruka. Jg. Sbr. sp. 1841. 8.

Miroslav, a, m. Odtud: Míra, Mírek. Čern. Př. 26. Cf. Kotk. 27.

Mírovný. M. právo (k míru se táhnoucí). Ztk. 112. (3. vyd.). Cf. Mírový.

Mirzkovati, Slova má m-li (verba mea execrabantur). Ž. wit. 55. 6. V Ž. klem.: slova má otukarachu (Vondra. Spuren 30.).

Mísa. Z lat. mensa. Mkl., Gb. H. ml. I. 444. Na misu mi dajte, v hrnci mi nechajte a s vama budu jesť (nenasyta). Mor. Čes. l. V. 422. Je vás k míse jako much (mnoho jedlíků). Světz. 1895. 13. Smiluje se nad miskou jako kocúr nad myškou. Nov. Př. 597. Modli se, nemodli se, z prázdné mísy nenajíš se (vše marno). Vck. Val. I. 109.

Mísačka, y, f. = *truhlice*, v níž se míchá vařená čučka nebo sekaná řepa s řezankou. Duf. 215.

Mísař. Čel. Pr. m. I. 240.

Misisko, a, n. = *veliká mísa*. Val. Brt. D. II. 361.

Misiť = *mášť, žvaniť*. Nemis. Val. Brt. D. II. 341.

Misná, é, f., les n. vrch v Rožnovsku. Dml. List. 28.

Mísní = *mísný*. Aby koupil kopu štik mísních. Snm. I. 191. Cf. Podmísní.

Mísník v Chodsku. Vz NZ. III. 16. nn.

Místek, dříve Místko; staří lidé mluví posud Místko. Věst. opav. 1894. č. 4. str. 7.

Misteria = středověké hry náboženské, od ministeria (služby náboženské); nesouvisí s řeckými mysteriemi (tajeplnými obřady ke cti bohyně Demetry). Čern. Př. 42. — **M.** = peníze od připovědi za mistra. 1724. Vz Pras. Řem. 41.

Místní. M. jména na Slov. Vz Phľd. XII. 65. nn.

Místo. Hofrychtéř na místě hr. Msti. Půh. V. 216. Jichžto jest bylo 35 v počtu na místě sv. Petra (biskupů v Římě). Chč. S. 33. — A tito (rozdílové) mezi námi nejsou ještě na místě postaveni. Snm. I. 420. To je chlap na miesto. Slov. Nov. Př. 523.

Místojméno, pronomen. Bl. Gr. 148.

Místová = *místo*. Šel do vinohradů m. školc. Mor. Nár. list. 1896. č. 203. odp. feuill.

Místovikář, e, m., Provicar. Sterz. II. 596.

Mistr. Oděv mistrů v XV. stol. Vz Wtr. Krj. I. 226.

Mistra, y, f., z magistra, jmenuje se vedle převořiše. My Jakub probošt, Jitka mistra, Anna převořiše, Sbranka subpřevora (dáváme list...). Sdl. Louň. 7., 16.

Mistříkus, u, m., rostl. Vck. Val. I. 146.

Mistrný lékař. GR. Nov. 3.

Mistrvie, n. místo mistrství. Gb. H. ml. I. 399.

Místský. Na Místských, pole v Jančí ve Slez. V. Slz. II. 349. (Šd.).

Mišací, horský hřbet ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 10.

Mišaina, y, f. = *mišenina*. Laš. Brt. D. I. 111.

Mišáky = pomíšané oškvarky s kobzolemi. Brušp. Hledíková.

Mišanina, y, f. = kroupy s hrachem. Brt. D. II. 475., 478.

Míšaný. M. voda = voda z místa, kde ze tří pramenů se stéká. Mor. Mtc. 1894. 18.

Míšat. Za m. jiných podřečí hanáckých je ve Víškově michat. Brt. D. II. 99.

Míšek. Kedz maš mišek jako cele (tele), ta maš i velo prijacele; kedz maš m. jako lata, nemaš sestry ani brata. Šariš. Phľd. 1895. 377. Cf. předch. Meštek.

Míšenec, nce, m., les ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 10.

Míšeňský. M. jablka. Dle Svátka (Lum. 1891.) má býti *mšenská* od Mšeného u Roudnice. Čern. Př. 59. — **M.** Deset grošů na m-sko. Arch. XIII. 241., 424.

Míšnář, e, m. = *míšeňský havíř*. Wtr. Živ. c. I. 121.

Míšňátko, a, n. = *míšeňské jablko*, Borsdorfer A. Sterz. I. 537. b. Cf. Míšeňský (3. dod.).

Mišník, u, m. = *místnosť, kde se sečka a oves mísí*, Zábř., na Hané *maták*. Brt. D. II. 437.

Miť, i, f. = *niť*. Us. místy. Gb. H. ml. I. 374.

Mitaci na Mor. ti, kteří užívají dativního tvaru *mi* a *Mněši*, kteří tvaru *mně*. Brt. D. II. 72.

Míteżný. Těmi běhy m-nými a smíšenými. Chč. S. 232.

Míti. O časování na Mor. cf. Brt. D. II. 29., 53., 81. Mať dačo u seba = robiť; Mať u seba mnoho hlúpostí = robiť hlúposti. Phľd. 1895. 444. Proto mám za to, žes blažen. GR. Nov. 92. 8. I má za to, že by polepšen byl; Pohané za to měli, že... Chč. S. 105., 126. (127., 131., 140. a j.) Drž, dokaď máš, něskoro darmo držeť. Mor. Čes. l. V. 422. Nespolehej ani na strejce ani na děda, nemáš-li sám, bude běda. Mor. Ib. — **co.** Jaku měla, taku dala, šak ju sama nedělala. Slez. Nov. Př. 92. — **se jak.** Mo se jako mlynarsko kura při košu. Slez. Nov. Př. 623. — **se k čemu.** Má se k tomu, jako mrtvý k stávání. Mor. Čes. l. V. 461.

Mitka. Je na mítce, mítá, vymítá, má mítku (Příbor) = vyhazuje (při hře v karty). Brt. D. II. 326.

Mitlink, u, m., hrubé plátno na pytle. Wtr. Krj. I. 357., 365.

Mitr, a, m. = Dmitr, Demetrius. Ott. VII. 688.

Mitralní. M. choroba. Vstnk. III. 476.

Mituří, část Moravky. Věst. op. 1893. 10.

Mitví = *střídavě*. Klást něco m. = jedno tak, druhé na opak (hor.; val. *mítvavo*). Brt. D. II. 341.

Mixa, y, m., z Mikuláš. Kbrl. Sp. 10.

Míza, strč. miezha. Gb. H. ml. I. 467. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 41.

Mizerov, přítok Ostravice. Věst. op. 1893. 10.

Mizerněť = *hubeněti*. Brt. D. II. 516.

Mizerný = *hubený*. Brt. D. II. 516.

Mizeti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 102.

Mízeti se = *hýbati se*. Břich muoj velikými bolestmi se mízí (ruk. mizy). Alx. Nách. k. V.

Míznictvo, a, n. = *mízní soustava*. Am. Orb. 101.

Mízový. M. barva = myšková. U Plzně. NZ. III. 44.

Miždžit = mačkati něco, až z toho teče (mizga, val.). Brt. D. II. 341.

mj se mění v *ḿ:* krḿa. Zlin. Brt. D. I. 76.

Mjad = *mäd, med*. V Gemersku. Phľd. 1893. 550.

Mjakký = *měkký*. Vz Měkký (3. dod.).

mk = *mrak*. Skratek ve starém rajhradském rukopise. Patera.

mkn. Z *mkn* se *m* odsouvá: vobeknout. Dšk. Jihč. I. 23.

Mla, y, f. = *mhla*. Dšk. Jihč. I. 33.

Mlácení má se za nejtěžší práci. Proč? Vz Nár. list. 1894. č. 262. odp. feuill. M. ve stodole, vz Čtveřice, Dvojice, Paternice, Šesternice, Trojice.

Mláčka. M-ky v koľajách boly primrznuté. Phľd. 1896. 67.

Mláď. Za mládi hriech — na starosť pokuta. Phľd. XII. 670.

Mlada, y, f., os. jm. u Kosmy.

Mládce = *učenník*. Ev. víd. 132. a j. (Mnč.).

Mládě. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 126.

Mládec. Bl. Gr. 174. praví: špatně m. mládenec. V List. fil. 1895. 75. pokládá se tento tvar za novotvar. V Jg. Slov. jest tento tvar doložen i ze starších spisů. Jg. tvaru mládce vůbec nemá, ale mnohé tvary v Jg. i v mém slov. u hesla *Mládec* zařaděné mohou se ovšem i k heslu *mládce* zařaditi.

Mládek = mladší člověk. Nechť se neleckdos z mládků obouvá v jeho škorně (jeho následuje). Bl. Gr. 244. M. = nejmladší mládenec při svatbě. Vykl. Svat. 58.

Mládenček, nečka, m. Krok 1894. 28.

Mládenec, infans. Mnč. Presp. 1629. Jinoch adolescens. Ib. Vz Panna (3. dod.).

Mládeř m. mládež, *ž* v *ř*. Gb. H. ml. I. 517. Cf. Drůbeř, Kráděř.

Mladičí = *mlází*. Kld. III. 177.

Mládik, a, m. = *holoubě; mladík, chasník*. Jevíčko. Brt. D. II. 341.

Mládit sa. Kráva se omladila = otelila. Val. Brt. D. II. 341.

Mládkovství u kovářů. 1670. Pras. Řem. 41.

Mladně. Chtie jej oženiti m. Kat. 151.

Mládočka, y, f. = *slepička*. Phľd. 1895. 2.

Mladosť. M. u žen dělá divy. Slád. Žen. 57. M. a múdrosť nebývajú přáteľé Mor. Čes. l. V. 421.

Mladověk, u, m. Ztk. 38. (3. vyd.).

Mladoženich, a, m. Kto z m-chov první noc prvý zaspí, prv umre. Zlé znamenie pro ne, když v den sobášu videť jamu na cintoríne otvorenú. Keď prevážajú periny na bielom koni, jeden z nich skoro umre. Slov. Phľd. 1894. 713.

Mladší, sladší a p. za strč. mlazší, slazší podle positivu mladý. Gb. H. ml. I. 402. Mladší, die Jünger (dle něm.). Dob. Dur. 373.

Mladšopovinnosť, i, f. V cešíeh bylo zvykem, že mladší mistr do lhůty vyměřené konal m-sti (povinnosti mladšího mistra). 1705. Vz Pras. Řem. 46.

Mladuchin smiech — žalostné manželstvo (nevěsta musí plakat). Phľd. 1895. 664.

Mladuskô = *lepšie hriato; také koláče*, které pri svadbe gazda na krúžky pokrája a zvačka hostem predkláda. Platnica. Phľd. 1895. 707.

Mladý. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 35. Dokud mlád, já na nic nemyslil než na radosť, já srkal sladký med. Černý. Cenci. 13. Tehdy pověděli mlajší jeho (učedlníci) k sobě. Ev. seit. 22. Joh. 16. 17. Mlady kam zaženě, tam zapasě (všude mu dobře). Mor. Čes. l. V. 421. — M. velikonoc = první neděle po velikonocích. NZ. IV. 326.

Mládza. Nach ta sova svoju mládzu vysedí (mladé). Slov. Dbš.

Mlaka, louka ve Frýdecku. Věst opav. 1893. 10.

Mlaščet. Dyšč mlaščí. Jevíč. Brt. D. II. 341.

Mlat. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 35. Pojď na mlat, dám ti plat (mlácení trojmo). ČT. Tkč.

Mlatček. Mlynár držal m. (kladivo, kterým křesal mlýnský kámen). Phľd. XII. 282.

Mlatevňa, ě, f. = *stodola*. Brt. D. II. 437.

Mláticí zbraň. Wtr. Krj. I. 620.

Mlatisko, a, n. = *mlat*. Brt. D. II. 437.

Mlátiti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 35.

Mláto. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 35. — M. *koní, koní mňať (nať), poľajka, poléka* (han.), mentha pulegium, rostl. Brt. D. II. 505.

Mlatolit = *na mlat ušlapati*. Pole zmlatolené. Jevíčko. Brt. D. II. 341.

Mľázgat, intens. slovesa mlátit. Val. Brt. D. II. 341.

Mlaziště, ě, n. = zálomek naznačující stopu zvěři, Abbis, m. Sterz. I. 7.

Mlazší, vz Mladší (3. dod.). Dob. Dur. 121.

Mlčanka. Zasaď si m-nku (= mlč, trp). Phľd. 1893. 700.

Mlčelivě. Pro toto složení (konšelů) vrčeli sou někteří m. Břez. Font. V. 448.

Mlčení. M. neškodí, plekotání haňbu plodí. Mor. Čes. l. V. 421. S m-num ve vyvoze obrati. Slez. Nov. Př. 78.

Mlčeti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 65. O přehlasovaných tvarech cf. Gb. H. ml. I. 101. Mlčí, ale vrčí. Slov. Nov. Př. 614.

Mlčitel, e, m. Nár. list. 1894. č. 264. 1.

Mlčko, a, m. = pomocník starejšieho pri svadbách. Phľd. 1895. 577. a j. tam.

Mldlý = *mdlý*. 1518. Arch. XIV. 297.

Mléč, rostl., vz Žabí mléč (3. dod.); lactuca virosa, vz Brt. D. II. 504.; vz Šerůvka (3. dod.), Coligana (3. dod.).

Mléčí. M. jalové, vz Pleška (3. dod.).
Mléčné. Počet m-ho odvésti. Kat. z Žer. I. 90.
Mléčník, a, nebo *mlékař,* e, m., Säugling, mohl by říci, kdo by chtěl ineptire. Bl. Gr. 207.
Mléčný. M. cesta. Na Slov.: cesta na nebi. Čes. l. V. 324.
Mléčoví. Háj. Herb. X. b.
Mředivo, mledzivo, vz Mřezivo (3. dod.).
Mlejnek. Hra na m. Vz Duf. 70.
Mlejší m. mlajší, mlazší, mladší.
Mlékař, vz předcház. Mléčník.
Mléko. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 28. Neprecedené mlieko devat nemocí odháňá. Mtc. 1894. 20. Mlieko večer po západe slnka neradi dávajú z domu a dajú-li, posolia ho trošku a s vršku spravia kríž prstom na dvere; Mlieko nosia zo stajne zakryté, aby ho vraj slunečnica neopálila; Všade klam, len v mliece voda. Slov. Phľd. 1894. 132., 133., 44!. Co činiti, aby kravám mléka neodňali, aby krávy mléka nepotratily. Vz Phľd. 1895. 124. — **M.** *hadí, žabí, kaní,* vz Žabí mléč (3. dod.).
Mleta, y, f., dolina v Gemersku. Phľd. XII. 426.
Mlezivo. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 77. M., *mřzevo* (han.), *radovánek* (sev. Mor.), *biz* (záp. Mor.), *vrzanec* (laš.) = buchta zadělaná prvním hustým mlékem, vydojeným krávě po otelení, kterémužto mléku říkají též mřezivo, *mředivo* (laš.), *zdojky* (záp. Mor.). Brt. D. II. 478. Cf. Kuráčka (3. dod.). M. dojiti, biesten; máslo z m-va, Biesbutter. Sterz. I. 494. a.
Mleždit čím kam = *hoditi, mrštiti.* Mleždil s ním (m. jím) **do** jeteliny. Mor. Nár. list. 1896. č. 224. odp. feuill.
Mřgať = *míti chuť, laskominy na jídlo,* které jiný jí. Mřgá ti? Vz Brt. D. II. 341.
Mlhavina. Ztk. 58. (3. dod.).
Mliceň, rostl., vz Cedidlo (3. dod.).
Mlíč, rostl., vz Celigana, Pampeliška (3. dod.).
Mlíčeň, čně, m., vz Pampeliška (3. dod.).
Mlíčky = *mlžičky* (mlha). Dšk. Jihč. I. 5. Dle List. fil. 1896. 156. m. mhličky. Vz tam.
Mlíčnatěti. Kapalina m-tí. KP. VIII. 122.
Mlíčný trh. Čel. Pr. m. I. 631.
Mliečnik, u, m. = *krajáč.* Phľd. 1895. 485.
Mlín, u, m., vz Zátoň (3. dod.).
Mlisa, y, f. = *mísa, l* vsuto. Brt. D. II. 185.
Mlisnej m. mlsný. Žďár. Brt. D. II. 247.
Mlíti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 77., 28. Srozuměl, že se ne svá mele, že se ne po jeho páře (že se neděje po jeho, že si jeho rady již neváží). Bl. Gr. 296. Mele (tlachá), až človeku v ušiach znie. Slov. Nov. Př. 610.
Mlíza, y, f. = *míza.* Cf. Mlzati.
Mřknúť = *mrtvěti, trnouti.* Val. Brt. D. II. 342.
Mlkvy. Vybŕdli (vybředli) z rozhovoru bezvýznamného a mlkveho. Phľd. 1896. 79. M., nepříjemné ticho. Ib. 108.
Mln, u, m., Magnetismus, m. M. v severní špičce střelky. Am. Orb. 47. Cf. násl. Mlna.
Mlna, y, f. M. v jižní špičce střelky. Am. Orb. 47. Cf. předcház. Mln.
Mlneso, a, n. = *magnet.* Am. Orb. 48.
Mlno, a, n. = spojenina mlna s mlnou. Am. Orb. 47. M. = *magnetina,* Magnetismus, magnetische Kraft. Vz Am. Orb. 46.
Mlnodotýčný. M. krabice. Am. Orb. 48.
Mlnoosa, y, f., magnetische Axe. Am. Orb. 79.
Mlnovec, vce, m., Magneteisenstein, m. Am. Orb. 46. Dle Nz.: železovec osmistěnný.
Mlnný, magnetisch. Mlnným se státi, magnetisch werden. Am. Orb. 47.
Mločí, od mlok. M. oko. Slád. Mak. 76.
Mlogať koho = *kojiti.* Slov. Phľd. XII. 559. — **se** = *nabízeti se.* Kunšt. Brt. D. II. 312.
Mlovina, y, f. = *tyč u plotu.* Dšk. Jihč. I. 21. Cf. Mlovjina.
Mlsíček, čku, m. = *pamlsek.* Lerm. II. 69.
Mlsný. M. jen když ulízne. Brt. D. II. 275. Cf. Hladový. — **M.** *košík,* sotor, podlouhlý košík rákosový, v němž se nosí mlsy. Han. Brt. D. II. 342.
Mlsoň, ě, m. = *kocour.* Ve šviháčině. Brt. D. II. 520.
Mřsponda, y, m. = *mlsoň, mlspunda.* Han. Brt. D. II. 342.
Mlunit sa. Mluní se = na západě svítá, jakoby blesk oblohu přelítl. Zvolen. Pastr. L. 87.
Mlunník, a, m. = *mlunný, elektrický úhoř.* Sterz. I. 1.
Mlunobijný hladkan (úhoř), elekt. Aal. Am. Orb. 109. Cf. Mlunník (3. dod.).
Mlunolučební. M. pořadí. Am. Orb. 62.
Mlunomlnosť, i, f., Elektromagnetismus, m. Am. Orb. 49.
Mlunoosa, y, f., elektrische Axe. Am. Orb. 79.
Mlunoproud, u, m., elektrischer Strom. Am. Orb. 15.
Mřusknút = *mlasknouti.* Vých. Mor. Brt. D. II. 342.
Mluvitel = *řečník.* Bl. Gr. 63., 167.
Mluviti jak. Mluví, jako když si do huby nevidí, jako blázen; Mluví divně, že by se tymu kury smioly. Nov. Př. 610., 611. Pěkně mluví, ale čertom topí. Mor. Čes. l. V. 421. Cf. Partesy. — **co.** Ovesné řeči m. (tlachati). Nov. Př. 611. Kdo moc mluví, buď lže, neb se chlubí. Čes. l. V. 421. — **komu.** Chtiece m. jemu (= s ním). Staré evang. Mus. fil. I. 48. Takto jest jemu **ode** všech mluvil. Griz. 76. a. — **ke komu:** k židóm. Staré ev. Mus. fil. I. 48. — **s kým oč.** Vy se mnú o to nechcete m. Chč. Mik. 426. — **aby.** Mluví, aby mu huba nestála (tlachal). ČT. Tkč.
Mluvnice. Tohoto slova Slováci neznají. Mtc. 1895. 297.
Mluvničně = *mluvnicky.* Nic zvláštneho ani vecne ani m. Phľd. 1893. 623.
Mluvník. Hanka raději chce: mluvnice. Jg. (Zl. Jg. 202.).
Mluvný = *hovorný.* M. lyra. Kká. Puš. Roz. 56. — **M.,** Sprach-. M. ústroj. Ztk. 68. (3. vyd.).
Mluvopisný. M. příspěvek. Nár. list. 1896. č. 107. feuill.
Mlýn. Ne vše, co sedlák namlátí na mlatu, nese do mlýna, toliko zrno (jen vyvolení budou spaseni). Bl. Gr. 307. Je-li málo vody,

mluví mlýn: Se-be! se-be (sobě mele mlynář)! Je-li jí více, mluví: kmo-tro-vi! kmo-tro-vi! Je-li jí dost, mluví: kaž-dé-mu! kaž-dé-mu! Phľd. 1893. 523. M. jde, jak voda běží. Světz. 1895. 170. a. Každy pušča na svuj mlyn. Mor. Čes. l. V. 420.

Mlynář. Kolik m-řů, tolik měr. Bl. Gr. 57. Nenie to každý mlynár, čo zamúčený klobúk nosí. Slov. Zátur. M-ři vypovídají se z Nemělic přes Dobřemělice na Pílu. NZ. III. 229. Mlynára sa múka lapá a ševca smola. Phľd. 1894. 196. Mlynarä sú hodní chlapi, keď jim pyteľ ‚tlapy tlapy'. Slov. Nov. Př. 338. — **M.** = *tlachal.* Je, myslím, mlynářem, co mele hubou. ČT. Tkč. — **M.** = bílý bugr (bugr = veliký bob). ČT. Tkč.

Mlynárčík, a, m. M-ci sa bijú (sněží). Slov. Nov. Př. 651.

Mlynářík, a, m., acredula caudata, místy na Mor. *mlynářka* (snad že má peří většinou bílé), *menářka, myndřička, kožušnica* (pro hebké peří), *strašek, psí sékorka* (i u Bydž.). Vz Mtc. 1893. 304.

Mlynářka, y, f., vz předcház. Mlynářík.

Mlynářská. Vz Tanec čes. (3. dod.).

Mlýnková, é, f., trať ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 10.

Mlýnský. Daň z kol mlýnských. NZ. III. 219. Hra na m. kolo. Vz Duf. 107.

Mlzati. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 66.

Mľzevo, a, n., vz Mřezivo (3. dod.).

mn m. *vn:* namná kost. Dšk. Jihč. I. 25. — Za cizí *mn* je čes. *mň:* komňata. Otc. 469.

mň. Z mň *m* odsuto: čuněti = čumněti m. čuměti. Dšk. Jihč. I. 23.

Mňadlice m. trdlice. Brt. D. II. 441.

Mňach m. měch. Pykarec. Brt. D. II. 245.

Mňať. Koní m., *mňatka,* vz Mláto koní (3. dod.).

Mňaténky, vz Zavianky (3. dod.).

Mňatonoha, y, f., vz Matonoha, Jílek (3. dod.).

Mnedle. M., co to hoří? Arch. XIII. 242., XIV. 306.

Mněra, y, f. = *míra.* V Chroměi na Mor. List. fil. 1894. 87.

Mněši, vz Mitaci (3. dod.).

Mnět = *míti.* V Chroměi na Mor. List. fil. 1894. 364.

Mnichačka, y, f. = *míchačka, měchačka, ň* vsuto. Dšk. Jihč. I. 13.

Mnichovský. M. klášter. Břez. Font. V. 409.

Mnichovstvo. Arch. XIV. 336.

Mnichový = *mnišský.* M. rota. Chč. S. 244.

Mniský = *mnišský.* Gb. H. ml. I. 512.

Mniší. M. hora u Brna. Mus. 1896. 302.

Mníti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 19., 81.

Mnoho. Lepši je nic nepravit než mnoho. Slez. Nov. Př. 78. Co vhod, dobro; mnoho nezdravo. Bl. Gr. 111. U Kruml. (mor.), Znojma říkají: *moc, mocka, mockaľ, moclik* (kolik). Brt. D. II. 217. O jmenném skloň. cf. List. fil. 1895. 391.

Mnohobožník, a, m., polytheista. Ztk. 115. (3. vyd.).

Mnohodobý. M. proud elektrický. KP. VIII. 67.

Mnohohlasný. M. píseň. Vrch. Rol. XXIII.—XXIX. 235.

Mnohojevný. M. turmalin. Am. Orb. 90.

Mnohokomůrkovitý. M. pirožec. Am. Orb. 105.

Mnohokopytný. M. ssavec. Mtc. 1895. 245.

Mnoholožiskový. M. sklerosa. Ott. VIII. 815. a.

Mnoholudnosť = *mnoholidnosť.* Phľd. 1895. 216.

Mnoholudný = *mnoholidný.* Phľd. 1895. 216.

Mnohomluvec, vce, m., inusitatum, píše Bl. Gr. 206.

Mnohomnožství, n. Tam se m. lidí hemžilo. Kld. III. 125.

Mnohomúdrý. M. mistr. Chč. S. 257.

Mnohonožky, glomeridae. Vz Ott. X. 203.

Mnohoobsažný. M. zákon. Krok 1894. 367.

Mnohookenní. M. síň. Světz. 1894. 126.

Mnohooký, vieläugig. Zbrt. Pov. 142.

Mnohosolství, n. Vz Am. Orb. 111.

Mnohosť = *velikosť.* Ev. víd. 61. (Mnč.). — **M.** = *množství.* U něho ležela m. nemocných. Ev. víd. 49. Joh. 5. 3. (Mnč.).

Mnohošťávství, n. Vz Am. Orb. 111.

Mnohovlásek, ska, m. = kdo má mnoho vlasů. Kučeravý m. Wtr. Krj. I. 42.

Mnohozáhybový. M. kasanice. Phľd. 1896. 95.

Mnohozbrojný. M. zvíře. Am. Orb. 54.

Mnostvi = *množství, ž* odsuto. Dšk. Jihč. I. 43., Gb. H. ml. I. 516.

Mňoukavý. M. baba. Tkč.

Mnouti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 81.

Mnoze = *mnoho.* O tom mistři m. píší. Krist. 107. b. a j. Vz Mus. 1893. 444. Ten sluha bude mnozie bit. Krist. 41. b. To muož tak mnozie trpěti. Pass. 322. V nč. ho není. Cí. List. fil. 1895. 93.

Množstvo, a, n. = *množství.* M. lidu. Ev. seit. 35. Luc. 7. 11. (Mnč.).

Moc. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 315. O strč. skloň. vz Gb. Km. -i. 42., 46. Chtěl se ho silú mocú zbýť (mermomocí). Vck. Poh. 96. M. není v množství lidu, ale v síle mužnov. Alx. Nách. 204. Hrsť moci více zmůže než pytel práva. Šml. VII. 11. — **M.** = *mnoho.* Do moc dědin. Na Chromecku a j. List. fil. 1894. 284. Cf. Mnoho (3. dod.).

Moci = *moc-li.* M. ste dal? Dšk. Jihč. I. 6.

Mocka, vz Mnoho (3. dod.).

Mockaľ, vz Mnoho (3. dod.).

Moclik, vz Mnoho (3. dod.).

Mocně = *pevně.* M. šila. Phľd. XII. 165.

Mocný. Múdrému neraď, mocnému nedvihaj. Slov. Zátur. — **v čem:** v skutcích. Ev. víd. 78. Luc. 24. 19. (Mnč.). M. v síle své. Alx. Nách. XIV.

Moctný = *mocný,* t přisuto. Gb. H. ml. I. 396.

Moč, m. 1554. v Kosmogr. — List. fil. 1893. 457.

Močalov, a, m., obec v Požúnsku. Vz Phľd. XII. 155.

Močár, m. močál. Val. Brt. D. I. 63.

Močarina, y, f., vz Patočina (3. dod.). Phľd. 1892. 654., 55.; 1893. 462.
Močarinka, y, f., rostl. Vz Zaružina (3. dod.).
Močec, čce, m., Harnsäure, f. Am. Orb. 67.
Močelnica, e, f., potok ve Zvolen. Phľd. XII. 252.
Močení, n., das Harnen. Léčení obtížného m. na Slov. Vz Mtc. XVIII. 214.
Močenok, nku, m., obec v Nitran. Phľd. XII. 252.
Močiar, a, m., obec v Tekovsku. Phľd. XII. 252.
Močiarnik, a, m. obec v Trenčín. Phľd. XII. 252.
Močidlo. Vyschnou-li močidla, nezůstane ani žába. Nov. Př. 238.
Močírna v pivovaře. Nár. list. 1894. č. 223. 3.
Mod, gt. pl. místo modl (od modla). Pass. 335. a j.
Moda. M. jest bez zásad, bez povahy, jest internacionalní. Wtr. Krj. I. 86.
Moďátka, rostl., vz Babulinka (3. dod.).
Moderace, vz Matrace (3. dod.).
Moderna, y, f., jm. časopisu a politického sdružení povstalého r. 1895. Vz Strana (3. dod.).
Modernistický. M. pokolení. Nár. list. 1896. č. 105. feuill.
Modla, gt. pl. modl, AlxB. 6. 22., Beck. I. 131., model. Kruml. 43. (Gb.). Cf. předcház. Mod. Chybila m. Bl. Gr. 281.
Modlanka, y, f., potok. Vz NZ. V. 527.
Modlář, e, m. = *katolík*. XVI. stol. Wtr. St. nov. 189.
Modlejovice mezi Olom. a Přerovem. VSlz. III. 37.
Modletín. Lidovou etym. vz v Čern. Př. 31.
Modlidba, lépe: modlitba. Bl. Gr. 278.
Modlitba. Mocnému skutok, slabému m. Hollý. Phľd. 1894. 118.
Modlitebně. Dobrého zdraví m. prosíc přejeme... 1594. L. posíl. 56. M. tě prosím. XVII. stol. Mus. 1895. 315.
Modlitební knížky v XVI. stol. Cf. Wtr. Krj. I. 525.
Modlitebnice = žena prosící. Vz Arch. XIV. 3.
Modlitebník. Chč. Mik. 435.
Modlitebný. M. duom, Ev. seit. 32. Luc. 19. 46. (Mnč.), dóm. Chč. Mik. 442. Toto slovo znamená Blahoslavovi (Gr. 321.) = co se může modliti jako m. žalm a nelíbí se mu ve významu jiném, ku př. m. oběti místo oběti sv. modliteb. Cf. Chvalitebný (3. dod.), Modlitevný (3. dod.).
Modlitevník. Ev. víd. 59. J. 4. 23.
Modlitevný. M. dom, domus orationis. Ev. víd. 47. M. 21. 13. a j.
Modliti se jak: krvavým potem. 1500. Rokyc. Post. — List. fil. 1895. 138. Keď sa modlí, na čerta sa obzerá. Slov. Nov. Př. 536.
Modlivý = kdo se rád modlí. M. vejměnice. Světz. 1893. 307. b. M. baba. Světz. 1895. 469.
Modlosluha. Chč. S. 29.
Modloslužebně (jí byl oddán). Phľd. 1893. 751.
Modloslužebný. M. hřiech. Chč. S. 85.
Modloslúženie. Chč. Mik. 420.
Modloslúžiti. Tov. (Vlč. Lit. 211.).
Modltva, y, f. = *modlitva*. Ž. klem. 117. 6.
Modly, obec v Turci. Phľd. XII. 246.
Modočany, přístav dunajsky v Komárně. Phľd. XII. 426.
Modra, obec v Požúnsku. Phľd. XII. 426., XIV. 46.
Modrace, Matratze. Kat. z Žer. 155.
Modráček, čka, m., cyanecula, pták, místy na Mor.: *modračka, modrá raška*. Mtc. 1893. 305.
Modračka, y, f., vz předcház. Modráček.
Modrák, a, m., jm. holubí. Č. T. Tkč. — **M.,** u, m., rostl., vz Chrpa (3. dod.). — **M.** (Brň.), *modráček* (Třebíč), *sinák* (val.), *sinál* (Zlín.), *sinaľ* (laš.), *panščák* (val.), *húščák* (val.), *poteč* (Jičín), *potíček, poček* (Slez.), houba, boletus cyanescens. Brt. D. II. 511.
Modrákový, flaveus. M. kukla. XV. stol. Wtr. Krj. I. 38.
Modřanka, y, f. = dráha z Prahy do Modřan. Pojedu m-kou. Us.
Modrohlávek, vka, m., druh sýkory. ČT. Tkč.
Modrojas (nebe). Kká. Puš. Roz. 61. a j.
Modrokrevný. M. šlechtic. Bráb. 120.
Modrookosť, i, f. NZ. IV. 371.
Modrooký. M-cí lidé v Čech. Vz NZ. IV. 80., 257.
Modrosiný. M. vodstvo. Kká. Puš. 43.
Modrosivý. M. nebe. Šml. I. 3.
Modrý. Má m. oči jako obloha. Us. Nár. list. 1894. č. 219. odp. feuill.
Modulační. M. postup hudby. Phľd. 1894. 693.
Modzog = *mozek*. Phľd. 1896. 162.
Mohar asi = laskavec rozložený, amaranthus blitum.
Mohejrka, y, f. = sukně z mohejru. Wtr. Krj. I. 396.
Mohelnica, e, f., přítok Morávky. Věst. opav. 1893. 10. — **M.,** trať ve Frýdecku. Ib.
Mohovitý = *movitý*. M. statek. 1411. Dml. List. 10.
Mohyla, přesmykn. z homola. Kotk. 153.
Mohylík, u, m. = žárové pohřebiště u Dobré Vody v Hořicku. NZ. III. 162.
Mochárek, rka, m., vz Lejsek (3. dod.).
Mochejr, *mocheyr, muchýr* (mohére), *mucher* = vlněná látka, polohedvábná. Wtr. Krj. I. 366., Lomn. Peycha živ.
Mochlat = machlat, másti, mačkati. Jevíčko. Brt. D. II. 342.
Mochorůvka m. muchomůrka. Vranová. Brt. D. II. 235.
Mojský. Po mojsku (po mém způsobu). Bl. Gr. 76., 82.
Mokřadlo. Přímoravní m-dla v polích. Mtc. 1896. 236.
Mokřat = *vlhnouti*. Val. Brt. D. II. 342.
Mokrazeň, zně, f. = *mokrosť* v koutech jizby. Val. Brt. D. II. 342.
Mokřina, y, f., vz Patočina (3. dod.).
Mokro. Sucho dělá strach, m. hlad. ČT. Tkč.
Mokrolut, u, m., děd. v Šarišsku. Phľd. 1895. 439.

Mókuška, y, f. = *veverka.* Vel. Revúce. Phľd. 1893. 373.
Mol, gt. mole. Mole zapuzuje. Háj. Herb. 199. a. O pův. slova cf Gb. H. ml. I. 77.
Moľazgnút = *udeřiti* (koho čím). Val. Brt. D. II. 342.
Molčtuk, u, m., z Mundstück. Dšk. Jihč. I. 12.
Moldýř, e, m., z Mörder. Dšk. Jihč. I. 10.
Mollový. M. nápěv. NZ. III. 300.
Moloko = *mléko.* Phľd. 1895. 629.
Molotiť moloko = *kolotiť.* Phľd. 1895. 629.
Moňa, *moněnka,* y, f. = *cumel.* Brn. Brt. D. II. 342.
Monadologický. M. hledisko, názor. Vz Vstnk. II. 282., 371.
Moněk, ňku, m. = *u srnců dlouhé chlupy visící s pyje.* Val. Brt. D. II. 342.
Moněnka, y, f., vz Moňa (3. dod.).
Mongolica, vyslovováno *mangalica,* druh ošípaných. Slov. Phľd. XII. 176.
Monism-us, u, m. M. uznává různosť pochodů hmotných a duševních a ty jsou různou stránkou jednoho a téhož podkladu; duše a hmota jsou v jakési monon spojeny. Mus. 1894. 324.
Monoalkyl, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 2.
Monocystidae = první skupina gregarin. Vstnk. II. 535.
Monoformní. M. regenator, transformator. Vz KP. VIII. 66., 112.
Monogramm, signum. Čel. Pr. m. II. 504. a j.
Monologovati, monologisieren. Nár. list. 1896. č. 194.
Monomerický, z řec. = jednodílný nebo jednoduchý. Cl. L. Jos. 29.
Monomethyl jantarový. M. kyselina. Vz Vstnk. III. 406.
Monopan. Nár. list. 1895. 28./8.
Monoxim benzilu. Vstnk. III. 247.
Monoxyd, u, m., v lučbě. Vz Vstnk. III. 328.
Montací a masopustní kantací noční. 1616. Kutn. šk. 151.
Montales = *školní plat.* 1597. Kutn. šk. 62.
Montaubanec, nce, m., druh holubů. Vz Ott. XI. 511. b.
Mopslí, *mopsličí,* mopsig. Sterz. II. 346.
Mor. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 77. Pověry o něm vz v Zbrt. Pov. 16.
Morák = *krocan.* Je zlostný jako m. Nár. list. 1894. č. 149. odp. feuill. — **M.** = *marka* (peníz). Ve šviháčině. Brt. D. II. 520.
Morava. M. čistá — pohoda jistá. ČT. Tkč. — **M.** = potok v Nitran. Phľd. 1892. 426.
Moravan. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 127., 130.
Moravce, obec v Hontě. Phľd. XII. 426.
Moravčic, e, m. = *Moravan.* Snm. I. 256.
Moravčík. M-ci = obyvatelé Mor. od Verovan níže Dubu k Brodku. Brt. D. II. II.
Moravec, vce, m. = *Moravan.* Brt. D. II. 342.
Moravismy v Rkk. Cf. List. fil. 1896. 370.
Moravisující text = po moravsku psaný. Mus. 1896. 199.
Moravka, y, f. = *Moravanka.* Brt. D. II. 342.
Morávka, y, f., přítok Ostravice ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 11.
Moravský. M. číslo = 64 gr. z hřivny (v Cech. 60.). Dml. List. 26. M. vítr — český dýšť. ČT. Tkč.
Morčacie = z morčete. M. tuk. Mtc. 1894. 108.
Mordhák. 1505. Vlč. Lit. 253.
Mordovat se s čím = *trápiti, namáhati se.* Us. Brt. D. II. 342.
Mordovisko, a, n. = *námaha.* To dalo něco m-ska! Zlín. Brt. D. II. 516.
Mordovník, u, m., rostl., vz Koníček (3. dod.).
Mořec m. nořec. Gb. H. ml. I. 374.
Morena ho cecá. Na Slov. Vz Mtc. 1894. 100.
Mořeplavba, y, f., Seefahrt. Krok. 1894. 378.
Morisovat koho = *kárati.* Val. Vck. Val. I. 82.
Mořiti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 77.
Morka = *krůta.* Kat. z Žer. II. 309. Išiel morky pásť = umřel. Phľd. 1894. 60.
Morny, pl., f. = *prosná kaše* s krupicí posypaná perníkem. Záp. Mor. Brt. D. II. 478.
Moronka, y, f., trať ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 11.
Morous. Pálení morousa. Zbrt. Pov. 24.
Morovid, a, m. = videm, zrakem mořící. GR. Nov. 78.
Mořský. M. pěna, překlad něm. Meerschaum. Ale není to pěna, nýbrž hlína, jež se kope v Malé Asii a na Mor. U V. je mořská pěna = Bimsstein. Čern. Př. 87.
Morvenit, u, m. = harmotom, nerost. Ott. X. 899.
Mosaz. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 55. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 114., Gb. Km. -i. 44.
Mositi v. musiti. Gb. H. ml. I. 259.
Moskalik, a, m. = ryba zvaná rus. v Sarašsku. Phľd. 1894. 307.
Mosor, u, m. = *kus dřeva celistvý.* Val. Brt. D. II. 342. Cf. násl. Mosúr.
Most. Hra na železný m. Vz Duf. 86.
Mostek. Zaskočilo né (mně) pod mostek (když vlítne kousek jídla do průdušnice). Val. Brt. D. II. 422.
Mostiť izbu = *podlahou opatřovati.* Val. Brt. D. II. 434.
Mostné. 1301. — Čel. Pr. m. II. 255. a j.
Mostník. Čel. Pr. m. II. 683.
Mostovka, y, f., Brückenbahn, f. Petrl. 10.
Mosúr = uprostřed vyhnilý pařez, kterého jako črpáku žbánu a p. užívají. Cf. Phľd. 1893. 486. U bosenských hutníků = roura, kterou proudí měchem stlačené povětří do ohně. Ib. 487. M. = smraštěný, o človeku smraštěnec. V Sielnicku na Slov. V Sučanoch v Turci = z krča stromu spravená dbanka, kam sa môže všeliniečo vložiť, teda asi ako mašiar. Mosúrom volá sa, i keď pramienok obložia klátom dlabaným, čím sa okolo pramienka urobí ohrada, srub, že nečistota od pramienka obchodí. Mosúrom volajú i obťatý strom, obťatú krč. Phľd. 1894. 309. Mosúr namosúrený! Ib. 314. Vyzerá ako m.; je odutý

ako m. = nepřívětivý, omrzelý, nechutný. Phľd. 1894. 84. Cf. Smusúravený, Zmosúravený, Mosor, Mosůrek (3. dod.).

Mosůrek, rku, m. = *vydlabaný kmen, kadlub.* Val. Brt. D. II. 342.

Mošenec, nce, m., místo *mošinec, mušinec.* Brt. D. II. 161.

Moškovec, vce, m., obec v Turci. Phľd. XII. 157.

Moškvan, a, m. = *zlomyslný člověk.* Záp. Mor. Brt. D. II. 342.

Mošovce, obec v Turci. Phľd. XII. 157.

Mošt, z něm. v době pozdější. Gb. H. ml. I. 264.

Moštěnka, y, f. = řeka u Moštěnice v Přerovsku. Šd.

Mošus, u, m., květina, vz Mušec (3. dod.).

Moták, u, m. = dopis od vězněného tajně někomu zaslaný, aneb jemu od někoho do vězení. Us.

Motati. Kříž (na čele atd.) jenom motá (ledabylo dělá). Tvarožná. Hledík.

Motejleti = v motýla se proměňovati. Motejlení pupy. Jg. v Obraně jaz. čes. 1806.

Motelinka, y, f., psyche, hlemýžď. Am. Orb. 76.

Motěšický Kašp. Cf. Mus. 1895. 512.

Motešín. Canonici regulares de monte sina. Žertovně přeloženo: Kameníci řebenáři z M-na. Vz Bl.

Mothejl, a, m. = *motýl, h* přisuto. Tys bez toho jako m. = mdlý. Dšk. Jihč. I. 35.

Motňa, ě, f. = *plátěné nohavice* na způsob pytle rozděleného jen dole. U Malorusů. Phľd. 1893. 133.

Motolice ovčí. Ovčinec m-cou zaražený. Phľd. 1895. 360.

Motoličný. M. kořen. NZ. III. 525.

Motolinka, y, f., hydatina senta, zvíře. Am. Orb. 103.

Motouz, z pův. motovązъ (motovúz, motouz). List. fil. 1893. 468. Z moto-vúz. Gb. H. ml. I. 568. Na dlhý motúz uviazať (odložiti na dlouhý čas); Němôžem sa m-zom zaklať (keď nekto za nečo nemôže). Phľd. 1894. 442., 744.

Motovidlovitý. Motovidlo m-tý (o velmi neohrabaném). Dolnobeč. Brtch.

Motovúz, vz Motouz, Gb. H. ml. I. 433.

Motožka, y, f. Ovca sa zmotoží, má m-ku, keď jej paša alebo nápoj preškodí. Phľd. 1894. 492. Zmotožiť sa = otráviť sa (o ovciach), keď požerú motožku, matonohu, conium, aethusa cynapium, alebo šmatlák, opilec, lolium temulentum, a inú zlú zelinu. Ib. 1892. 317.

Motrlák. Ten chytil m-ka (o opilém). Mor. NZ. V. 546.

Motúzek, zku, m., vz Motouz. Budeš preťahovať mi sladké m-ky (mne balamutiti)! Phľd. 1894. 511.

Motyčka = železné kutí na konci sloupce kosy. Brt. D. II. 452.

Motyka. Je na motyku (opil se, že se motá). Čern. Př. 21. *Hádanka:* Chodím s chudým na robotu, nejím, nepiju, přece žiju (motyka). Brušp. Hledíková.

Motýl. Nepusť hýľa pro motýľa. Mor. NZ. V. 542.

Motýlčí. M. oči. Am. Orb. 75.

Moučnice = hlen v ústech dětí, vymývá se roztokem boraxovým. Duf. 18. — **M.** = *jídlo z mouky, vody a másla;* nahoru se dává krupice. Vz Susterka (3. dod.).

Moučný (múčný). M. mlýn (na mouku). 1462. Dml. List. 11. 12. 1581. Mtc. 1896. 292. M. jablka. NZ. V. 586.

Moudě, ěte, n. = kořen cibulovitý, záp. Mor.; varle (môdě). Han. Brt. D. II. 342.

Moudro. Kdo pak těm jeho moudrům rozumí. Rais. Rod. 12.

Moudrosť. M. chytrosť oklamala. 1418. List. fil. 1895. 214.

Moudrovec, vce, m. Toto slovo nelíbí se Blahoslavovi (Gr. 169.), doporučuje filosof.

Moudrý. Nelze moudrým toho muže zváti, jenž, aby cizí získal, vlastní ztratí. Vrch. Rol. XXXVIII. 63. M. člověk v hádce upustí, ale prudký pes přichází vlku pod zub; Oklam blázna, ako chceš, a múdreho, ako vieš; Lepší jedon múdry nežli bláznov tisíc. Nov. Př. 114, 209., 211. — **v čem:** v panování. Vrch. Rol. I.—VI. 68. — **jak.** M. jako Šalomounovy holenky, plundry. Šml. VII. 147., Nov. Př. 18.

Moucha. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 75. Sedla muška na lep; Oslabol ako mucha na podzim; Mušku bys počul preletet; Ľudí ako much. Phľd. XII. 373. nn. Vie, od čoho muchy kapú. Ib. 1894. 441. I přišla psí mücha a mšice. Z. wit. Ps. CIV. 31. V Ž. klem.: mšice a stěnice. Dobrá psovi mucha, keď ju môže dostať; Muchy lapal, voly púšťal (špatně hospodařil); Nedá sa ako mucha chytiť; Bylo jich jako much (mnoho). Nov. Př. 179., 437., 524., 641. Nevím, ani co by m. unesla. Šml.. I. 188.

Mouchonky = *srstky.* N. Město. Brt. D. II. 342.

Mouka. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 47., 81. Z tej múky nebude cesto (těsto) a z toho cesta koláč (to se nestane). Phľd. 1895. 675. Z te rži něbude muka a z te muky něbude chleba. Slov. Nov. Př. 632. Jaka muka, taky chřeb. Mor. Čes. l. V. 420. — **M.** = *muka.* Skrze takové své bolestné mouky. Háj. Herb. 96. a.

Mouliti m. žmouliti, *ž* vysuto. Dšk. Jihč. I. 43.

Mouřenín. Bl. Gr. 275. chtěl míti Mouřenin.

Moutiti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 81., 45.

Mozek. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 160., 162. Lidé zpraženého mozku. Km. 1887. 244. O zvětšení m-ku. Vz Zbrt. Pov. 95. Změknutí m-ku, encephalomalacia. Vz Ott. VIII. 597. Věštění z mozku zvířat. Vz Zbrt. Pov. 95.

Mozelán, u, m., vz Mezolán (3. dod.).

Mozgry, pl., f., Masern. Laš. Brt. D. II. 488.

Mozkomichný = *mozkomíchový.* M. nervstvo. Ztk. 67. (3. vyd.).

Mozle, ete, n. = nejmenší domácí myš. ČT. Tkč.

Mozol. Hojení m-lů na Mor. Vz Mtc. 1894. 334. Střhněm. matale, Geschwür, n. Gb. H. ml. I. 445.

Mozolkovitý. M. špička. Čl. L. Jos. 24.

Mozolky. Na Mozolkách, pole v Zádveřicích u Vyzovic. MzO. 1890. 126.

Mozorovaný = *strakatý?* M. axamít. Wtr. Krj. I. 362.
Moždíř a *možíř*, *d* vsuto. Gb. H. ml. I. 409. Slov. mažiar, sthněm. morsâri, *r* odsuto. Ib. 353.
Možení. Háj. Herb. 19. a.
Možgrávka, y, f. = *rýma.* Val. Brt. D. II. 488.
Možna = silný dřevěný hřeb, na obou stranách přiostřený. M. zasadila se jedním koncem kolmo do stěny (klad prostřední síly), spodní a svrchní stěna se na druhý konec prostě nadíla a přirazila (při stavění dřevěných chalup). Chod. NZ. II. 646.
Možně = *pevně, vší silou.* Sedl si m. na pařez. Kld. III. 29. a j.
mp: klempírovat, humpati, *m* přisuto. Dšk. Jihč. I. 24.
mpl m. *ml:* V Krumplově. 1409. Gb. H. ml. I. 420.
mpn m. *mn:* kampna, Mst. 289., Lompnice. Půh. I. 285. — Gb. H. ml. I. 420.
mpr. Z mpr *m* odsuto: cíprcampr. Dšk. Jihč. I. 23.
mps m. *ms:* Sampson. Gb. H. ml. I. 420.
mpt m. *mt:* na tompto světě. Gb. H. ml. I. 420.
mr m. *vr:* **mrtohlavý.** Dšk. Jihč. I. 25.
Mračidlo, a, n. Škaredí se jako m. Nov. Př. 557.
Mračně. Opustil jej m. (mrače se). Kká. Puš. Roz. 52.
Mračnobrvý. Čch. Otr. 34.
Mračnopozor. Aristarchův m. Jg. Krok. II. 1. (List. fil. 1894. 179.).
Mrak. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 33., 61., 77.
Mrakotín. V M-ně, v té dolině zůstává tam radní pán; má paruku z kozích chlupů, točí se mu sem a tam. Mor. Čes. l. V. 422.
Mrakověnec. Vrch. F. II. 191.
Mramor. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 33.
Mraščák, a, m. = kdo pořád pláče. Dolnobeč. Brtch.
Mraščiti, *mraštiti.* Št., Gb. H. ml. I. 33., 78.
Mrav. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 33.
Mravcať. Kočka prskala, fúkala a mravcala. Phľd. 1896. 222.
Mravčanie = *mňoukání.* M. koček. Phľd. XII. 209.
Mravčec, Ameisensäure, f. Am. Orb. 67.
Mravčil, Formyl. Am. Orb. 67.
Mravenec. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 33.
Mraveněčník, pták. Cf. Ott. IX. 371.
Mravitě = *mravně.* Bl. Gr. 102.
Mravovláda, y, f., Ethokratie. Ott. VIII. 779. b.
Mravoznalství, n., Ethognosie. Ott. VIII. 779. b.
Mravús, a, m. = *mravenec.* Mor. Mtc. 1894. 22.
Mráz. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 33., 78. Po kostiach mu m. behá. Slov. Nov. Př. 586.
Mrazka. Kotk. 157. myslí, že se má psáti *mraska*, že to souvisí s ném. March, Mähre. (I. 1075. a., VI. 1038. a.). Cf. Mráska (dod.).
Mrazně. Opav. Brt. D. I. 127.
Mrazovica, e, f. = *vysoká baranica.* Brn. Brt. D. II. 469.
Mrcika, y, f., nějaká stužka. Slov. NZ. III. 158.
Mrčeti. Mûrou dušený počal m. Vck. Val. I. 100. a j. — **M.** = *těžce oddychovati.* Brt. D. II. 343.
Mrdati čím. Mrdla plecom (trhla, pokrčila). Phľd. XII. 198. — **nad čím.** An mrdá nad ním (hrachem) hledě zvěřiny (vrtí hlavou, nechce ho, jí raději zvěřinu). Chč. S. 254.
Mrdlo, a, n. = *mýdlo, ý* v *r.* V Hlinném na Žďár. Brt. D. II. 246. Cf. Prtel.
Mrdofúz, a, m., cf. Plž (3. dod.).
Mředatec, tce, m., Cyanursäure, f. Am. Orb. 67.
Mředěv, dvě, f., Cyansäure, f. Am. Orb. 67.
Mředil, u, m., Cyan. Am. Orb. 66.
Mřek, u, m., rostl. Vz Smrk (3. dod.).
Mřeže, pl. = *veliká, obdélná síť;* dole visí koule olověná, na vrchu dřevěná. Strážn. Brt. D. II. 498.
Mrhák. Pták m., rybka chybka (sedlák ptáčník a rybář zanedbává hospodářství). Mor. Nov. Př. 425.
Mrhavý m. mlhavý. M. čas. Laš. Brt. D. I. 109. Vz násl.
Mrholiti m. mlholiti, od mlha. V Krkonš.
Mrhovaný, vz Merhovaný (3. dod.).
Mrcha. Dle Mkl. od sthn. merha, střhn. march. Čern. Př. 51. Sthněm. marha. Gb. H. ml. I. 445. Cf. ib. 64., Phľd. 1893. 762. — **M.** = *něco špatného.* S mrchou (= sluhou) zle a bez nej horšie. Phľd. 1894. 256. Na mrcha koni sedí (umře). Ib. 193. Má mrcha oči = zlé, úrečivé. Ib. 492. Všade sa m. (planá zelina) najde. Ib. 441. M. nemoc. Vz Vřed (psotník) i v dod., Mtc. 1894. 106.
Mrchavý. Človek ako m. pes. Slov. Nov. Př. 557.
Mrchlava m. mrchohlava, Aaskopf, stavit. ozdoba. Sterz. I. 3.
Mrchohltný = mrcholačný. Sterz. I. 2.
Mříti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 27., 28., 70., 77.
Mřížděť se = *rozbřeskovati se.* Zábř. Brt. D. II. 343.
Mříže. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 27.
Mřížitý. M. obrazec. Am. Orb. 30.
Mřížka *(vyšívání):* jedno-, dvou-, čtyřháčková, hadová (několikerá), vajíčková, řádková (několikerá), křížková, přestička. NZ. IV. 407.
Mřížoví, Gitterwerk, n. Kká. Puš. Roz. 54.
Mrk, u, m. = *okamžení.* Vrátím se v mrku. Zábř. Brt. D. II. 343.
Mrkati. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 33., 61.
Mrkavě. Pravil m. (mrkaje) lahodným tonem. Jan Vaňa. Pláč. 15.
Mrkev, sthněm. morha, moraha. Gb. H. ml. I. 445., 67.
Mrkevník, u, m. = bodák. Ve šviháčině. Brt. D. II. 521.
Mrkevný = *mrkvový.* M. semeno. Kat. z Žer. I. 181.
Mrkotání. Kde jde o m., hlodání, svády, žaplení. 1598. Phľd. 1894. 2.
Mrkotat = *z temna mluviti, bručeti.* Zlín. Brt. D. II. 343.

Mrkvice, daucus. 1440. List. fil. 1893. 334.

Mrkvot, a, m. = *morous?* Cože ten starý m. Phľd. 1892. 593.

Mrkvový. M. semeno. Snm. I. 377. Cf. Mrkevný.

Mrle = *starosť, nuda.* Po čas jeho rozprávky až m. ma jedly. Phľd. XII. 658. Mrle ho jedia (hryzú, kúšu = je mrzutý. Maly ho mrle zesť od dlhej chvíle). Phľd. 1894. 440.

Mrliak. Dle Phľd. XII. 695. = skopec.

Mrmlot, u, m. = mumlání. Phľd. 1894. 299.

Mrmotať = *mrmlati.* Phľd. 1896. 65.

Mrháctvo, a, n. = *marnotratnosť?* Phľd. 1896. 242.

Mrněti = *nesrozumitelně mluviti, mručeti.* Vých. Mor. Brt. D. II. 343.

Mrnda = *bučivé dítě.* ČT. Tkč.

Mrniti sa nad primitivnou servirovkou = *diviti se, mrzeti se.* Phľd. 1895. 232.

Mrnkati se s čím = *párati se.* Nerad se (s tím) mrnkám. Sá. Kř. u pot. 312.

Mrňous, u, m. = rendez vous. Byla na m-se. Vlastně o kočkách. Us.

Mrskač, flagellant, sektář. Vz Ott. IX. 281.

Mrskačka = *hůlka,* kterou se obílí ze snopů vyklepává, vymrskává. Brt. D. II. 438.

Mrskati. Mrsk se naň dám mu políček. XV. stol. Vlč. Lit. 265.

Mrskavý. M. učitel (který kluky rád mrskává). Krok. 1894. 259.

Mrsknouti, vz Mrskati.

Mrščinka, y, f. = *větvička.* Prostěj. Brt. D. II. 343.

Mršenec, nce, m. = *mršinec, mrchoviště.* Kld. IV. 190.

Mrštiti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 64.

Mrštník, elator. Cf. Ott. VIII. 479. b.

Mrť. O strč. skloň. vz Gb. Km. -i. 37.

Mrťafa. V 1. dod. vlověk oprav v: člověk.

Mrtv. Za to později mrtev. AlxB. M. 7.

Mrtv'at = *mrtvěti, dřevěněti, trnouti.* Val. Brt. D. II. 343.

Mrtviti. Zákon velí zlé m. Chč. S. 171.

Mrtvola. Vynášení m-ly (pověry). Vz Zbrt. Pov. 14.

Mrtvolí, Leichen-. M. zdoba. Słow. 65. M. pole Słow. Lil. Ven. 130.

Mrtvý. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 64. Mrtvých z hrobů nedvíhaj; Mrtvým daj pokoj v hrobe (zabudnutých vecí nespomínaj). Phľd. 1894. 195. Keď má m. jedno oko otvorené, volá niekoho za sebou a ten aj skoro umre. Ib. 713. Mrtví, pohrab a smrť v tradici a zvykoch ľudových. Vz Phľd. 1895. 16. nn. — **M.** *kosť.* Hojení její na Mor. Vz Mtc. 1894. 338. — **M.** *Váh* = rečiesko na Slov. Phľd. XII. 252.

Mruškat, vz Zmrích (3. dod.).

Mrúžiť m. žmúriť, čes. mhouřiti. Slov. Ht. Skup. 68.

Mrva. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 64. To ta ví na mrvu všecko = do podrobna. N. Město. Brt. D. II. 343. — **M.,** y, m. = *nehybný člověk.* Jicko. Ib.

Mrvánik, u, m. = pečivo s velikou děrou uprostřed. Slov. Mtc. 1894. 101.

Mrveň, vně, f. = *koláč.* Vz Mrváň.

Mrvinka. Cf. Mrvina. Natiera si ju na m-ku. Phľd. 1894. 387.

Mrviti se kde = *hýbati se, vrtiti se, třepetati se, šoukati se.* A nedajú mu miesta, hoc dosť sa tam vrtí; V saćku m-lo sa čosi čierneho. Phľd. 1892. 198., 1893. 610. Čiapku v rukách mrví (drobí). Ib. 1893. 136. — **koho.** Tebe mrvia jen následky. Phľd. 1896. 99.

Mrvka, festuca, tráva. Vz Kostřava, Mrvek, Ott. IX. 144. b.

Mrv'och, u, m. = *rozpustilá zábava masopustní.* Dívky zavázaly se do slámy a všeliké i neslušné žerty tropily. Vz Brt. D. II. 343.

Mrvoň, ě, m., nadávka. Slov. Čes. l. V. 34.

Mrzce. M. něco nésti. Pass. 286.

Mrzenice, e, f. = *mrzutosť.* L. posíl. I. 44.

Mrzeti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 64., 73.

Mrzkosť jest hřiešným múdrosť. Mik. bibl. Luc. 16. 15. Položili sú mne v m. sobě, posuerunt me abominationem sibi. Ib. V Z. klem. je: v obidu. O významu cf. Mus. 1895. 312. dole.

Mrzký. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 64., 78. Cf. také Mus. 1895. 496.

Mrznouti co. Co tu mrzneš zimu? Viz Brt. D. II. 286.

Mrzučka, y, f. Z ručky do ručky, aby nebyly m-čky. Heršpice. Rous. Z ručky do ručky něděla m-ky. Mor. Čes. l. V. 422.

Mrzutý. M-tí vypovídají se z Mrzína přes Drbohlavy do Neškaredic. NZ. III. 229.

msk mění se v *mck:* kouřimckej. Kts. 14. Vz Gb. H. ml. I. 480.

mst: chlamstati. Dšk. Jihč. I. 24.

Mstič, e, m. = *mstitel.* Krs. Moor. 77.

Mstitedlný = *mstitelný.* M. pálení (vsí atd.). Břez. Font. V. 443.

Mstíti. Proto jest nad nimi mstil. Chč. S. 305. a j.

Mstivoj, e, m., os. jm. Odvozeniny vz v Kotk. 27.

Mšálový. Kniha m-vá. Břez. Font. V. 404.

Mše. Nová m. = *primice.* Wtr. Živ. c. I. 461.

Mšice. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 75.

Mšicový. M. matka (samice). Cl. Zrůd. 24.

Muc, *mucka* = *moc, mnoho.* Tišn. Brt. D. II. 194.

Mucena, *Mucka,* y, f. = Johana (Nepomucena). Na Žďársku. Nár. list. 1894. č. 234. odp. feuill.

Mucka, vz Moc (3. dod.).

Múcka, y, f. = *namletá pohanka v mléku vařená.* Jicko. Brt. D. II. 478.

Múčanka, y, f. = *jídlo z mouky.* Val. Brt. D. II. 478., Vck. Val. I. 54.

Mučedlnictvo = *mučedlnictví.* Trpiece m-tva od kniežat římských. Chč. S. 33.

Mučedlničí koruna. Břez. Font. V. 386.

Mučedlníkový. M. koruna. Barlaam. (Mus. 1896.) Cf. Mučedlničí.

Mučedlný. M. muky. 1418. List. fil. 1895. 212.

Mučedník m. mučenník, *nn* v *dn.* Gb. H. ml. I. 375.

Mučení. Podrobnější výpis soudního m. vz v Phľd. XII. 688. nn.

Mučenník z mučený, *n* v *nn.* Gb. H. ml.

I. 375. Od sv. štyriceti m-kův bude ešče 40 mrazů. Slez. Nov. Př. 450.

Mučírka, y, f., passiflora. Brt. D. II. 505.

Múčnica, e, f. = moučná kaše. Val. Brt. D. II. 478.

Múčniky, pole v Jasené u Vyzovic. MzO. 1890. 126.

Mudavka, y, f., vz Tořič (3. dod.).

Mudín, a, m. = *loudavec.* Gb. H. ml. I. 75.

Mudlánky, m. *moldánky.* Chod. Gb. H. ml. I. 544.

Mudráček. M. krátkých soudů. Bl. Gr. 70.

Mudrák. M-ci vypovídají se z Bludova přes Nechybu do Pravdy. NZ. III. 229. M., scriba, nelíbí se Dob., chce raději míti knižník. Pozdější užívali prý slova zákonník. Vz Dob. Dur. 124.

Mudrc. M. zhrdá každou mocí. Frid. Coss. 69. M., scriba. Vz Dob. Dur. 110., Mudrák (3. dod.).

Mudřec, nově. mudrc podle genitivu od mudřec — mudrce. Gb. H. ml. I. 162.

Mudrkyně. Kosmogr. 171. b.

Mudroslovný. M. naučení. Nár. list. 1894. č. 264. 1.

Múdrosť. M. mu převyšuje rozum (o hloupém). Slov. Zátur.

Mudrouk. Dle Bl. Gr. 230. lépe: filosof. Cf. ib. 344.

Múdry. Kto je m., aj piva ví navariť. Phľd. 1894. 196.

Muff, u, m. = *podšitý rukáv, rukávník,* Stutzel, m. Wtr. Krj. I. 524.

Mugle = osamocený balvan granitosyenitový n. žulový. V již. a záp. Čech. NZ. III. 545. — **M.** = čočkovitý výbrus kamene. Nár. list. 1895. č. 361. feuill.

Mucháček, čka, m. = *řehek* domácí (v Podluží); *červenka,* dandalus rubecula, vz Červenka (3. dod.).

Muchárek, vz Lejsek, Třepotka (3. dod.).

Muchavec, vce, m., pták, vz Třepotka (3. dod.).

Muchér, u, m., vz Muchejr (3. dod.).

Muchomůrka, *muchorůrka, vochomůrka* (zap. Mor.), *mucharka,* mušarka, muširka (laš.). Brt. D. II. 511. Je jako m. (hezká, ale nehodná). Nár. list. 1894. č. 169. odp. feuill.

Muchovec, vce, m., kopec ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 11.

Muchověrka, y, f., místo muchomůrka. Dšk. Jihč. I. 23.

Muchovírka, y, f., místo muchomůrka. Dšk. Jihč. I. 23.

Muchy, obec v Tekovsku. Phľd. XII. 252.

Muchýr, u, m., vz Mochejr (3. dod.).

Muin, u, m. = mlýn. Turoluka. Phľd. 1895. 254.

Můj. Jak se skloňuje *můj* na Mor. Cf. Brt. D. II. 2., 6., 24., 50., 79., 94., 105., 172., 192., 256. Čo me do teho, ne moje se mele; Ber svoje, daj moje. Phľd. 1895. 187., 186. To je moje, čo užijem. Phľd. 1893. 701.

Muka, cruciatus, strč. múka. List. fil. 1895. 84.

Mukavec. Zasmušilý m. Nár. list. 1896. č. 57. odp.

Múkoľ. Kúkoľ múkoľ (kde kúkoľ sa rodí, i múky jesto). Phľd. XIV. 196.

Mulař m. murař. Gb. H. ml. I. 351.

Muldava = Moldava. V. Kal. 164.

Mulišák m. mulisák. Dšk. Jihč. I. 39.

Mulitěnka, y, f., tubipora musica, rostlina živočichotvorná. Am. Orb. 75.

Mull, u, m., jemný druh musselinu. Čas. čes. lék. 1888. 52.

Multiplikator = přístroj, kterým lze směr i sílu galvanického proudu určiti. Vz KP. VIII 39.

Muňa, dle Bača = *nemluva.* Dolnobeč. Brtch.

Mundantství, n. = práce mundanta. Nár. list. 1895. 30./4.

Mundcink, u, m., hud. nástroj. Vz Mus. 1894. 235., Zbrt. Tan. 240.

Mundiblík = mundibálek. Čern. Př. 84.

Muňka. Zahánění muněk. Vz Mtc. 1893. 150. — **M.** = *slepičí čmelík.* ČT. Tkč.

Múr, u, m. = *hrabánky jehličí.* Val. Brt. D. II. 343.

Můra. Dle Mkl. z střněm. mara, u nás připodobněno k slovu mořiti. Čern. Př. 45. Proti můře (která v noci dusí) vz NZ. III. 527., Vck. Val. I. 99., Duf. 45.

Murín, a, m. = *mouřenín.* M. nebude bielym. Slez. Nov. Př. 36.

Muřiny = *šišky* (knedlíky) *s povidly.* Val. Brt. D. II. 478.

Murny = *brambory s moukou vařené.* Záp. Mor. Brt. D. II. 478.

Murońka, y, f., přítok Černé ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 11.

Museti ze stněm. mouzen. Gb. H. ml. I. 485. Bl. Gr. 251. doporučuje musí (3. pl.), musejí se mu nelíbí. Něch duši, precaj muši. Mor. Čes. l. V. 422.

Musika. Dyž nemáš peněz, před muziku neřez. Mor. Čes. l. V. 422.

Musikant. M-ti vypovídají se z Trubína přes Dudov do Libeznice. NZ. III. 229. — **M.** = *vlákna lnu,* která trhačka nevytrhala a která za ní zůstala státi. U Hump. NZ. II. 562.

Musikář, místy m. musikant. NZ. II. 589., III. 309.

Musištka, y, f., byl. 1655. NZ. IV. 387.

Musitelný. S věcí m-nou nelze odkládati. Šml. VIII. 192.

Mustrher. Snm. I. 586.

Mustrmeistr, a, m., u vojska při mustrunku. Snm. I. 474.

Muš, e, m. = *muž.* Závadka. Phľd. 1895. 630.

Mušec, šce, m. = *mošus,* květina. Brt. D. II. 517. (cizí).

Muširka, y, f., vz Muchomůrka (3. dod.).

Muška, zdrobn. moucha. Ani muške neublíži. Phľd. 1894. 440. — **M.** = *včela* (marnavo rečeno). Ib. XII. 33. — **M.** *Frant.* Cf. Mus. 1895. 512.

Muškát šípkový, pelargonia, rostl. Brt. D. II. 505.

Muškatýrka, y, f. = *muškatelka.* Dšk. Jihč. I. 7. Z muškatýr. List. fil. 1896. 156.

Mušuna n. *Mičina,* y, f., obec v Nitran. Phľd. XII. 74., 426.

Mutek, vz Mutok.

Mutet. Troubiti m-ty. Mus. 1894. 215.
Mutina, y, f. M. hlavy (zaujatosť a p.) Phľd. 1894. 394.
Mútiti. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 385.
Mutka, y, f., vz Skrušinka (3. dod.).
Mutlati. Krávy m-ly (jetel) s plnou chutí. Rais. Rod. 4. Budeme nebudeme, mutlal (bručel). Světz. 1893. 101.
Mutná, é, f., obec v Turci. Phľd. XII. 252.
Mutný = *pochmurný.* M. den. Vck. Val. I. 165.
Mútoveň, vně, f. = *máselnice.* Phľd. 1895. 493.
Mútovník = *máselnice.* Phľd. XII. 41. Také: *dbanka, dbenka, dbonka, kerňa, kernica, zbenka, zbonka.* Phľd. 1895. 183. — **M.** = *diera hlbokou stojatou vodou naplněná,* také morské oko. Phľd. 1893. 463.
Muzický. M. instrument. Mus. 1894. 218.
Muzika. Radši sa móže doma vyspať, než na muzice nohy vystáť. Vck. Val. I. 110.
Muzikant = *vítod,* rostl. Brušp. Hledíková.
Muzikář. Zbrt. Tan. 289.
Muzikářský. M. cech. 1677. Zbrt. Tan. 237. M. nástroje. Ib. VII.
Muzikocvičenec, nce, m. = *hudebník!* XVIII. stol. Vz Zbrt. Tan. 260.
Muž. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 47. **M.** = *manžel.* M. menší od svojej ženy bude na druhom svete buben nosiť. Slov. Nov. Př. 398.
Mužeti = *mužem se stávati.* A dítě rostlo a m-lo. Ev. víd. 9. Luc. 2. 46. (Mnč.).
Mužík n. opich, rostl. 1440. List. fil. 1893. 393. Cf. Zbrt. Pov. 184.
Mužký m. mužský. Dšk. Jihč. I. 41.
Mužla, y, f., obec v Požúnsku. Phľd. XII. 426.
Mužník, a, m., území v Novohradsku na Slov. Phľd. XII. 426.
Mužný, mužen. Ol. 1. Reg. 18. 17. — Gb. H. ml. I. 163.
Mužsky (viriliter) se brániechu. Alx. Nách. k. XIV.
-my m. -me v 1. os. pl.: dámy. U Záhoří, Kroměř., v Popovicích na Mor. Proto se Holešované Popovičanům posmívají: Nadrobiři zmy si do misy a vylízaři zmy si. Brt. D. II. 26., 38.
Mýcenín z mytjan. Gb. H. ml. I. 384.
Myček ve voze m. meček. Zábř. Brt. D. II. 125.
Myčeť = *mlčeti.* Doudl. Kts. 20.
Mydlinky, f., hrušky. NZ. V. 522.
Mydliny = *špína z prádla.* U Žleb. NZ. II. 614.
Myjava. Phľd. 1895. 88.
Myk, u, m. Dal do myku = utekl. Brt. D. II. 343. Psi jedným mykom na dvor skočia. Phľd. 1896. 256.
Mykání vlny. Arch. XIV. 456.
Mykati = *strkati.* Mykajúc napred bezpopovca. Phľd. 1894. 342. (Hlas ten) každou žilkou myká (škube); Počal sebou trhať a m. Phľd. 1895. 294., 45. Tak ťa miknu (udeřím); Myk sebú tam; Myk s jablkem do záňadří. Val. Brt. D. II. 343. Mykal (kýval) naň hlavou. U Rohožné. Čes. l. V. 365.
Mykotati = *rychle se pohybovati.* Brt. D. II. 343.
Mykýc. Chyťa stůl m. jím (praštil jím). Val. Brt. D. II. 343.
Mýlení, fallacia. Ev. seit. 15. Mat. 13. 22.
Mýliti se na čem. Aby se na tom nemejlily. Kat. z Žer. I. 47.
Myllo, a, n. = *mýdlo.* U Kalenic. Mtc. 1894. 333.
Mylný = *pochybný.* M. formy trpěny býti nemají (v čítací knize). Šf. (Mus. 1895. 74.).
Mýn = *mlýn.* Val. Brt. D. I. 66.
Mynáčka, y, f., pták, vz Třaslák (3. dod.).
Mynářička, y, f., vz Mlynářík (3. dod.).
Mynářík, u, m. = *plesnivec,* filago, rostl. Brt. D. II. 503.
Mynářka, y, f. = *koníček* (Zlín.), *kožušníček* (val.), pták, parus caudatus. Brt. D. II. 495.
Mynářský. Vz Tanec mor. (3. dod.), Mlynářský (3. dod.).
Mýnie = *méně.* Háj. 70. a.
Myokard, u, m. Vstnk. III. 421., 471.
Myomatosní. M. element v očním nádoru. Schb. Nád. 16.
Myseť = *mysleti.* Val. Brt. D. II. 344.
Mysivec, vce, m. = *myslivec.* Val. Brt. D. II. 344.
Mysl. O pův. cf. Dob. Dur. 373., 377. O strč. sklon. cf. Gb. Km. -i 19. Instr. myslmi. Ž. klem. 65. O lidská mysli, jak jsi málo stálá! Vrch. Rol. XXIII.—XXIX. 226. — **M.** *dobrá,* origanum vulg. Léčení jí na Val. Vz Vck. Val. I. 155.
Myslibor, a, m., os. jm. Odvozeniny vz v Kotk. 27.
Mysliti. Bude, myslím, pršeti. Zde se stalo myslím jako vložka adverbiem. Gb. H. ml. I. 138. Cf. Trvám.
Myslivec. M-vçi vypovídají se z Obořiště přes Nehonice na Cíhání. NZ. III. 229. M-vci umějí víc než chléb jísti. Wtr. St. Pr. 141.
Myslovědec, dce, m., Logiker. Mark. Krok. 1895. 326., 1896. 8.
Myš. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 18., 313. O strč. sklon. cf. Gb. Km. -i. 47. Jak myši z domu vyháněji. Vz NZ. III. 525. nn. Kdo nechová myši, ten nic nezvýši; Keď myši s mačkami do trhu poženu (nikdy). Slov. Nov. Př. 432., 640. — **M.** *koňské* (nemoc). Kôň má myši i. e. hrče na krku (nojskôr nabehlé mandle). Myšou nazývajú i to okamžité navrenie svalu (sr. musculus, mus a myš), ktoré povstane na pr., keď ostrím dlane po ramene zatne. Phľd. 1894. 492. Proti nim lék, vz NZ. III. 326. Myši = žabka na jazyku koňském. Brt. D. II. 492.
Myšací chvoscík, achillea millefolium. Slov. Mtc. 1894. 107. Cf. dole Myší.
Myšák = *poštolka* (v Lohovci), ve Staré Břeclavi: *paštůvka* (také na Zlínsku). Mtc. XVIII. 213. Cf. Poštolka (3. dod.). Také: *fikulka.* Brt. D. II. 494.
Myšár, a, m. = *netopýr.* Slov. NZ. III. 330.
Myší. Nemáme vomasku, ani co by m. voko potřel. Dšk. Jihč. I. 20. — **M.** *chrostík,* rostl. Mtc. 1895. 44. Cf. Myšací (3. dod.), Žebříček (3. dod.). — *M. ocásek,* rostl. Vz Žebříček (3. dod.). — *M. úška,* rostl. Vz Be-

ránky, Zaspivřed (3. dod.). — *M. ščipka*, rostl., vz Ščipka (3. dod.). — *M. odění*, stachys lantana, rostl. Brt. D. II. 507.

Myšilovka, y, f. = *sova*. Slád. Mak. 50.

Myšinec, nce, m., rostl. Vz Jazýček psí (3. dod.), Žebříček (3. dod.). Hojení jím (i. e. achillea) na Val. Vz Vck. Val. I. 156.

Myška k pavéze. Vz Wtr. Krj. I. 268.

Myškovice m. Myslkovice od Myslíka. Čern. Př. 33.

Myšlénka. Cf. Myšlínka, myšlienka, myšlen a myšlín, Gb. H. ml. I. 142., 144. Myšlienky len Boh súdi. Phľd. 1894. 195.

Mýtěl, *mejtel* = *koupel*. Krkonš. Mus. 1896. 261.

Mythus. Řeč a m. Vz List. fil. 1893. 433. nn.

Mýti. Najprem sebe umyj, potom děprem druhych myť možeš. Slez. Nov. Př. 91.

Mýto, sthněm. mûta, střlat. muta., souvisí s mutare. Gb. H. ml. I. 445. **M.** = *plat, mzda*, merces. Dob. Dur. 379., Ev. víd. Luc. 10. 7. M. z sádliska, z poltu slanin atd. 1520. Mtc. 1894. 61.

Myxogliom, u, m., druh nádoru očního. Schb. Nád. 16.

Myxoporidia, cizopasníci rodu prvoků, hl. ryb. Vz Vstnk. IŘ. 556., Hlav. Obrz. 11.

Mzda. Zaplať jim mzdu. Bl. Gr. 319. myslí, že zde slovo mzda jest nepotřebné a že stačí: Zaplať jim, aneb: daj jim mzdu. Ale někdy jest potřebné, nevědělоť by se, co se **má** zaplatiti.

Mzet (mzieti). Mzí tam cosi (tlí). Zábř. Brt. D. II. 344.

mž. Z mž *m* odsuto. Dyž sež (sem -ž) byl mladej. Dšk. Jihč. I. 23.

Mže, řeka, lat. Mesea, Msea. 1184., 1186. Vz Gb. H. ml. I. 115.

Mžiček, čku, m. = místo, kam se při hře na hotaře během unavení hoši utíkají a kde je hotař nesmí chytiti. Vz Duf. 85.

Mžikový. M. vědomí. Bráb. 190. M. závěrka ve fotografickém přístroji. Vz Ott. IX. 415.

N.

N, *ń praslovanské*. Vz Gb. H. ml. I. 307. *Původní n*. Vz ib. 302. *Povaha* souhlásky *n*. Ib. 327. 368. nn. **N** *mění se* v *m* a) spodobou ve skupinách *nb, np:* hamba, pam pater (hamba, homba, Pambu, Brt. D. II. 232., 185.); b) po různu: chramostýl m. hranostaj, mrav m. nrav atd. Vz ib. 373. Na rynku (Netín), smětlivý (Tišn.). Brt. D. II. 207., 185. U Kroměř., Tišn. a j. ve skupině *nv:* pámva, komva. Brt. D. II. 16., 185. Na Valaš., Kroměř. a v okolí se mění také c) v *ľ:* ľebo. Brt. D. II. 16. Na konci slabik a slov v Ľuborči a j. na Slov.: žiem (žien, od žena), dobrej sem (sen), Phľd. 1893. 307., ědem kováč, těm (ten) tvovaryš, těmto (tento), kôm (kôň), Pám Boh. Pastr. L. 142. Tem (ten) u Tišn. Brt. D. II. 185. Bŕim. U Kroměř. Brt. D. II. 86. — **N** m. *m* na konci slov: son v. som, šeckýn učitelon. V Dobronivé na Slov. Phľd. 1893. 241. — **N** m. *ň*, před souhl. v Háj. Herb. a V. Kal. hist.: konský, svinský, plzenský. Cf. List. fil. 1894. 212. Konský, svinský m. koňský, sviňský. Gb. H. ml. I. 373. Kde se na Mor. stýká *d* s *n*, tam vyslovuje lid dvojité n: jedny — jenny. Mtc. 1894. 21. Místo *n* vyslovuje se místy dvojité *n:* dřevenný, Brt. D. I. 34., měděnný, V. Kal. 151., olověnný atd. Gb. H. ml. I. 374. **N** se někdy v Háj. Herb. a V. Kal. zdvojovalo: volověnný, Háj. Herb. 373. a., dřevěnný, ib. 67. a. a V. Kal. 232., měděnný. V. Kal. 151. (List. fil. 1894. 297.). — **N** *cizí* zůstává: pánev, nebo mění se a) v *m:* Mikuláš, b) v *l:* milistr, (milistrant. Brt. D. II. 16.), c) v *ň*. Vz *nk, ng, nch, mn, sn, šn, gn, kn*. Gb. H. ml. I. 375. nn. — **N** měkne v *ň* u subst. ukončených v -na, -en: deň, kameň, kůlňa, plameň. U Kroměř., Litovle, Konic, Jevíčka, Zábř., Brn., Kruml., Kunšt., Žďár. Brt. D. II. 16., 112., 128., 166., 207., 232., 248. Trň m. trn. Tišn. Ib. 185. Česňek, komiňář. Drahany. Ib. 101. — *Slabikotvorné n, ň:* blázn, bázn n. bázň, ohňpara. Vz Gb. H. ml. I. 301. — *N* a *m* se *přesmykují:* snem, gt. snemu a senmu, směnka ze sněmka. Gb. H. ml. I. 545. *N* a *u* se přesmykují: Pafuncí m. Pafnucí. Ib. *N* a *v* se přesmykují: pinvice m. pivnice, penvý m. pevný. Ib. *N* a *l:* kľofnek m. knoflík. U Krom. Brt. D. II. 46. — **N**, *ň se přisouvá:* do něho, proň, vníti. Ib. 377. Odnímati, vyňmi, aby ním smáčel chřípí. Háj. Herb. 111. b., 18. b., 158. b. (List. fil. 1894. 295.). Zandat (u Kruml.), ve skup. mje: na stromně (Zábř.). Brt. D. II. 207., 128. Mněsto, umnět, mněch. Cf. Brt. ib. 5., 46., 166., 185. Mněsíc. Kruml. Ib. 207. — **N**, *ň se odsouvá:* hromnice — hromice, zimnice — zimice, sekanina — sekajna atd. Vz Gb. H. ml. I. 381. nn. Upřímný = upřímý, brandenburský — brandeburský. V. Kal. 76. b., 83. U Kroměř. ze skupiny *mň:* v humje. Brt. D. II. 16. Lumica m. Lumnica. Tišn. Ib. 185. — Souhlásky *n, ň* v *Chromči* na Mor. Vz List. fil. 1894. 89. **N** zdvojeno, se odsouvá, se přisouvá, mění se v: *ň, l, d, m, j, r* v *již. Čech.* Vz Dšk. Jihč. I. 11.—12. — **Ň** *mění se* a) v *n:* kone m. koně, sane m. saně, strešna. Vz Gb. H. ml. I. 372. nn., b) v *j* v příp. *-nina, -nín:* slajina, mišajina, sekajina, Hodojín, kopajina. U Litovle, Konic, Jevíčka, Zábř., Tišn., Kruml., Kunšt., Žďár. Brt. D. II. 112., 128., 185., 207., 232., 248. — **Ň** *tvrdne* ve předp. *ně:* nehdo, neco atd. U Kroměř., Litovle, Konic, Jevíčka, Tišn., Kunšt., Žďár., v nář. slov. a val. Cf. Brt. D. II. 16., 46., 112., 185., 232., 248. Ve slovech dyna, stupen. U Kruml. Ib. 207. — **Ň** jak povstalo, odsouvá

se, přisouvá se, mění se v: *n, j* v *již*. *Čech.* Vz Dšk. Jihč. I. 12.—14. — Ve Vel. Revúci *ň* není. Phľd. 1893. 559. — *Ň se psalo: ň, nh* (penh = peň), *yn* (weyn = veň), *ng* (oheng = oheň), *nn* (wenn = veň), *ň* (Hus.). Gb. H. ml. I. 369.

-ň příp. jmen osob.: Bohuslav — Bohuň, Duchoslav — Duchoň. Kbrl. Sp. 9.

Ná-: nábledý, nážlutý, nášedivý. Gb. H. ml. I. 598. Nárýšavý, nážlutý. Háj. Herb. (List. fil. 1894. 373.).

-na příp. jmen osob.: Duchna, Michna. Vz Kbrl. Sp. 13.

Ňa m. mňa (sg. akk.). Zlín. Brt. D. I. 23., 27.

Nabachat = *nabobtnati*. Lomn. Brt. D. II. 344. Cf. násl.

Nabachňati = *silně otéci*. Noha nabachnała. U Císařova na Mor. NZ. VI. 62. Cf. Nabachat.

Nabaláchať koho. Phľd. XII., 706, XIII. 13.

Nabarbošiť koho = *nastrašiti*. Myjava. Phľd. 1895. 444.

Nabě (nabie) straně = na obě strany. Pass. 311., AlxB. I. 41.

Nabedří, cf. Spinka (3. dod.),

Nábedrně = nábedrnice. Wtr. Živ. c. 782.

Nábedrní na koně. Arch. XIII. 514. Uzdáři prodávají n. i šle, kryky i krásy. 1425. Arch. XIV. 438.

Nábedrník = *krytí ramene* (náramek). Wtr. Krj. I. 251., 604. Cf. Náplecník.

Naběhaný. N. kráva (která počala). Phľd. 1895. 493.

Nábetky = provázky při leknicoch. Jicko. Brt. D. II. 463.

Na bíle dni. Vz List. fil. 1895. 289. (Gb.).

Nabíraný. N. boty = mužské s měkkými holínkami; takové ženské: *navrápené*. Slov. Brt. D. II. 469.

Nabírati. Nabrati si = nakoupiti si na šaty. Na Zvolen. Phľd. 1894. 614. Nabral nohy = utekl. Roštín. Brt. D. II. 344.

Nabíravý pohled (zkoumavý). Světz. 1895. 42.

Nábitek. Na naše tak se tlačili, až je z šiku vyrazili, že se nemohli spraviti a ku n-tku (k nabíjení) zase přijíti. Lomn. Píseň o žalost. zkáze země čes. (1620).

Nabla, y, f., z lat. nabulum, nablum, hud. nástroj v XII. a XIII. stol. Vz Zbrt. Tan. 27.

Náblazní. Bl. Gr. 191.

Nabličej m.: na obličej; nabličeji m. na obličeji. Alb. 12. a. (Gb. H. ml. I. 249., 564.)

Náboční́k. N-ky na koně délal uzdář. Hrš. Nách. I. 508.

Náboky, druh puten n. škopků. XVI. stol. Hrš. Nách. I. 516.

Nabozez = *nebozez*. Us. místy a také na Slov. Čern. Př. 75.

Náboženství. Cf. Dob. Dur. 369. — **N.** = *pobožnosť*. Protož rci za to jeden otčenáš s n-stvím. GR. Nov. 59.

Nábožnotvářný. N. zasmušilec. Vlč. Bás. 91.

Nabratý = *nadchnutý*. Sú vysťahovatelským duchom nabrati. Phľd. XII. 467.

Nabrinutý. N. nohy. Phľd. 1894. 575. Cf. Nabrnúť (dod.).

Nabuboriť = *načechrati*. Vrabec sa n-ril. Phľd. XII. 365.

Nábytek na Mor. Vz Brt. D. II. 435. Odkázal mu n-tky, zápony atd. GR. N. 41.

Nabyti co. Což tu nabudu (co mi tu platno býti)! Val. Brt. D. II. 314.

Nábzdí = *pošetilý, ztřeštěný, přihloupký*, semistultus. Bl. Gr. 191., 280.

Nabzdiškoła, y, m. = kdo se ve škole ničemu nenaučil, leda plnou nabzděl. Laš. Brt. D. II. 344.

Nacengať sa = *nacáknouť se, napiti se*. Phľd. 1894. 235.

Načachóřit = *načechrati*. Heršpice. Rous.

Náčasí, n. = kvantita. Phľd. 1894. 576.

Náčeiník, u, m. N-ky českých panen v XV. stol. Vz Wtr. Krj. I. 101.

Načiahnuť sa = *natáhnouti se*. Phľd. 1896. 6.

Način = *třeba*. Keby bolo n. Slov. Mtc. 1894. 107. Cf. Dob. Dur. 369.

Náčin = *nástroj*. Po peřu poznaš ptaka, po načiňu řemesnika, po řeči člověka. Mor. NZ. V. 542.

Náčinek, nku, m. = *skrojek chleba*. Záp. Mor. Brt. D. II. 478.

Náčiní domácí (nábytek), han. *nádrabelí, nádrabí*. Brt. D. II. 435.

Načisť. Reg. II. 515. z r. 1279.

Načitě. Za GR. polož: Nov. 57. Tak n. zpívá. Ib. 54.

Načitý, z: naočitý. Gb. H. ml. I. 561.

Načiž, sesilněné *nač*. Val. Brt. D. II. 344.

Načlopať se = *nachlemtati se*. GR. Nov. 218. 8.

Načmárancati = *načmárati*. Mor. List. fil. 1896. 174.

Načrieti, vz Načírati.

Načrtávač, e, m., Entwerfer, m. Sterz. I. 818.

Náčrtník, u, m. = *kniha n. sešit*, kde se činí náčrtky něčeho. Čes. l. V. 150.

Naďabiti. Naďabil na prvého (roh kuželek = narazil); Čo sa n-lo (nahodilo), to kúpil. Phľd. 1893. 690., 1894. 190. — 1894. 522.

Nadační. N. knihy, libri erectionum. Vz Ott. VIII. 701. b.

Nadání, n. = *podezření*. Ty máš n. na mne? Brt. D. II. 344.

Naďapiť sa = *naďabiť sa*.

Nadašín, a, m., potok v Nitran. Phľd. XII. 74., 426.

Nádašník, u, m. = *oponka*, glecoma, rostl. Phľd. 1892. 623.

Nadávka. Ty kluku klukovská. atd. Tyto čechismy vyskytují se teprv až na Dačicku a Telecku. Brt. D. II. 284.

Nádba. Mám k tobě nádbu = naději, moravští sedláci tak někdy mluví. Bl. Gr. 322.

Nadbarvec, rvce, m., v lučbě. Am. Orb. 63.

Nadběženka, y, f., tanec u Kr. Hradce. NZ. V. 497.

Nadbradec, dce, m. = *sklenobýl*, epigonon, rostl. Vz Ott. VIII. 671. a.

Nadbuřec, řce, m., Uibermangansäure, f. Am. Orb. 63., 65.

Nadbývati. Teho kabáta ti nebude n. (bude ti v něm zima). Val. Brt. D. II. 344.

Nadcibnosť, i, f. N. rostl., epistaminie. Am. Orb. 96.

Nadčasnosť, i, f. N. božská. Am. Orb. 8.

Naddíří, n. = pole u Vyzovic. MzO. 1890. 126.

Nadej, e, f., obec v Tekovsku. Phľd. XII. 252.

Naděje. N. dolu vodou. Phľd. XII. 665. V tu n-ji přicházím, že... (tou nadějí se kojím). Kutn. šk. 127. a j.

Nadějkov. O lidové etymol. vz Čern. Př. 30.

Nadělat si = *nabrati si čeho.* Han. Brt. D. II. 344.

Nádennictví. Nár. list. 1894. č. 27.

Nádenník, místy nádeník. Gb. H. ml. I. 874. N-ci vypovídají se z Neděliště přes Hodinu do Platu. NZ. III. 229.

Na-deséte = jeden-na-deséte = jedenáct. Gb. H. ml. I. 151.

Nadhazovač, e, m. = *dohazovač.* Phľd. 1894. 390.

Nadhazovat vůz = vůz za nápravu chytiti a pošinouti na pravé místo. — *N. komu co* = z daleka řečí mu připomínati. Brt. D. II. 344.

Nadhlavnice, e, f., Abacus, v stavit. = nadhlavní deska sloupu. Sterz. I. 3.

Nadhrdinský. N. čin. Zvič. Mlt. 18.

Nádcha hrkavá, nátkoucí, pichlavá, rýpavá, sypavá, škubavá. Duf. 292. Zažehnávání n-chy. Vz ib. 292. — **N.** = *rýma.* Léčení jí na Slov. Vz Mtc. 1894. 108. — **N.** zosobněná (zlá bytosť). Vz Vck. Val. I. 101. — Cf. Nátka (i dod.).

Nadílka, y, f. = *nadělení.* NZ. IV. 538.

Nádiní, n. = *buchta na pekáči pečená,* v ní hodně vajec a másla. Brt. D. II. 478.

Nadívání, n. = *buchta z krupice.* Han. Brt. D. II. 478.

Nadívaný. N. šaty (bavlnou, koudelí, žíněmi). XVI. stol. Wtr. Krj. I. 316.

Nádivka (hlavička) = *pečivo velikonoční.* Han. Brt. D. II. 478. — **N.** = *rukáv nad rameny nadítý.* Wtr. Krj. I. 398.

Nadivno v Rkk. Cf. Mus. 18. 6. 274., List. fil. 1896. 358.

Nadjezdový most, Uiberfahrtsbrücke. Petrl. 10.

Nadjícnový. Ott. XI. 392.

Nádkončie, *nákončie, naodkončie, húžvice* = tenký, úzký řemenec, kterým se přivazuje k noze krpec. V Tekove, Zvolene, Šelci a j. NZ. III. 405.

Nadlábnout koho při čem = *maně postihnouti.* Kunšt. Brt. D. II. 344.

Nadledvinka. O exstirpaci n-nek vz Vstnk. IV. 27.

Ňadlica m. mědlice. Brt. D. II. 245.

Nadložný. N. vrstva mladší hory (hořejší). Mtc. 1895. 131.

Nádmětky = *trámce* k dolním koncům krovů nastavené, na něž se nová lata přibíjí a tak střecha prodlužuje. Na Laš. n. = prostora mezi zdmi a střechou nad náspou, pobitá deskami. Brt. D. II. 433.

Nadmier. Hlas n. príjemný. Phľd. 1894. 729.

Nadmietati. Hanka n-la. Phľd. 1892. 428.

Nadmouchlý = *nažmouchlý, nadutý.* N. kráva. Jevíčko. Brt. D. II. 344.

Nadnášeti vůz, vz Nadhazovat (3. dod.).

Nadnica. Na n-ci býti = *nádenničiti.* Phľd. 1896. 129.

Nádoba = *nástroj.* Kdoby koho poranil mečem, nožem, kyjem, nebo některú jinú n-bú. 1469. Čel. Pr. m. 24.

Nadobariť. Čerti ho n-li. Phľd. 1894. 314. Sám sebe zle n-ril (si poradil). Phľd. 1895. 709.

Nádobí = součásti brda tkadlcovského. V Hněvkovicích. NZ. IV. 40.

Nádobice, zdrobn. nádoba. Arch. XIV. 145.

Nadoblačný. N. dál. Vrch. Rol. XVII. až XXII. 224.

Nádobník, u, m., Geschirrhobel, m. Ott. XI. 420. b.

Nádobno. Nám nádobno podať im vysvetlenie (= přísluší). Phľd. XII. 140. Cf. Nádobný.

Nadoční. N. oblouk. NZ. III. 357., 354.

Nadokapní. N. žlab. Ott. X. 375.

Nadolovitka, y, f., v lučbě. Am. Orb. 63.

Nadomrzeti se koho. Již se's dost nadomrzel lidí. Kld. III. 30.

Nádor. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 77.

Nádorkovitě. N. vyrůstati. Schb. Nád. 5.

Nádorovitý. N. útvar. Hlav. Obrz. 12.

Nadosmrť koho zabiti. Lerm. II. 153.

Nadpaditý = *chytrý.* Vých. Mor. Brt. D. II. 344.

Nadpásní. N. Kruh. Am. Orb. 84.

Nadpatěný. N. máje = nastavená, jinou prodloužená. Vck. Val. I. 81.

Nadprostornosť, i, f. N. božská. Am. Orb. 8.

Ňadra, dříve bylo jadra; k tomu pády předložkové: za ňadry a odtud také ňadr- také v pádech bez předložky, nom. ňadra. Gb. H. ml. I. 379. Shledáš, že to vše v tvá ň. půjde (že to odstůněš). Arch. XIII. 220.

Nádrabelí, *nádrabí,* vz Náčiní (3. dod.).

Nadratý. N. človek. Phľd. 1895. 683.

Nadráz, riečka v Gemersku. Phľd. XII. 75.

Nadraziť co komu = nadhoditi, na uváženou dáti. Phľd. 1893. 75.

Nádraží. N. znamená vlastně prostranství na dráze: nábřeží, náměstí, návsí, poříčí, pomoří. Vz Věst. I. 36. N. počátkové, Anfangs-, připojovací, Anschluss, ústřední, Central-, koncové, End-, pomezní, Gränz-, nákladní, Güter-, hlavní, Haupt-, ostrovní, Insel-, vratné, Kopf-, křižovací, Kreuzungs-, mezikoncové, Mittel-, osobní, Personen-, pořádací, Rangir-, překladné, Umlade-, přechodné, Uibergangs-, celní, Zollbahnhof. Petrl. 8.

Nadŕdať. Dává se dítěti nadŕdat = napiti (o matce kojící). Cf. Drhnúť (3. dod.). Phľd. XII. 559.

Nadrštený; *-en, a, o* = nadutý? Phľd. 1894. 314., 545.

Nadržovač, e, m., Aufhaltring, m. Sterz. I. 274.

Nadsirnatec, tce, m. Am. Orb. 63.

Nadskok. N. někomu dáti, Vorsprung, m. Chdt. v Nár. list. 1893. č. 306.

Nádský. N. kosť (navní). Léčení jí u lidu. Plzeň. Čes. l. V. 135.

Nadsladovní = nadsladovník. Nár. list. 1893. č. 321. a j.

Nadsluhovať = nad povinnosť sloužiti. Phľd. 1894. 127.
Nadsolec, lce, m., v lučbě. Am. Orb. 63.
Nadstrabičnatka, y, f., v lučbě. Am. Orb. 63.
Nadsvětí. Kká. Puš. Roz. 101.
Nadtřásati. Vzpomínal si, jak se nad ním n-la. Světz. 1894. 277. a.
Nadtresnutý. Hlas n. zádušlivý. Phľd. 1894. 450.
Nadúroda, y, f. Nár. list. 1896. č. 119. feuill.
Nadvěda, y, f. = filosofie. Hš. Neujalo se.
Nadvěta, y, f., terminus major. Durdík. Krok 1895. 370., 1896. 9.
Nadvětrný. N. vyvýšenosť. Hněvkovský. List. fil. 1894. 161.
Nadvladaření, n. Ztk. 103. (3. vyd.).
Nadvlakový, ého, m., Oberconducteur. Petrl. 11.
Nádvorník, a, m. = *parasit*. Srbce. Brt. D. II. 345.
Nadvrátný. N., magister janitorum. Čel. Pr. m. I. 102., 105.
Nadvrhnutí = *návrh*. Podle jeho n. 1673. L. posíl. I. 68.
Nadýmač, e, m., býv. rybník u Poděbr. NZ. IV. 100.
Nadýmání = *otékání*, 1416.; *pýcha*, 1416. List. fil. 1894. 229., 230.
Nadzdokonalitelnosť, i, f. Am. Orb. 8.
Nadzemní. N. vedení elektrického proudu. Vz KP. VIII. 430.
Nadzvířetníkový. N. pásmo. Am. Orb. 83.
Nafrčený. N. ženská = *do široka nastrojená*. Přer. Brt. D. I. 345.
Naftol, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 6.
Naftylamin, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 6.
Nagindžiť = *nadrobiti*. Chleba n. Phľd. XII. 56.
Nagnúť = *padnouti a se uděřiti*. Jicko. Brt. D. II. 345.
Nahabati čeho = *nashromážditi*. N-bal groší. Phľd. XII. 710. Nahabol som na dva primerky (té rostliny). Phľd. XII. 657.
Naháč, e, m., něj. pták. 1714. NZ. III. 521. — **N.,** tachypus, brouk. Klim. 18.
Nahamplasiti se = *nadělati se*. Brt. D. II. 327.
Nahaňač, *nahaňák*, *naháňka* (han.) = *železná deska s dírkami na ojku přibitá*. Brt. D. II. 447.
Naháňat = *pobízeti, nutiti*. — **koho nač.** Vých. Mor. Brt. D. II. 345.
Naheň = na oheň. Št. Uč. 4. b.
Nahít = *najíti*. Tišn. Brt. D. II. 187.
Náhľadne = *názorně*. Phľd. 1895. 223.
Náhlavek, vku, m., vz Slavík (3. dod.).
Nahlástka = Furie. 1487. Krok 1896. 11.
Náhlavník = *bašlík*, Baschlik, m. Sterz. 395. a.
Náhle. Ja n., on být z Hovezí = ja tak! (opravuje se). Val. Brt. D. II. 345.
Náhliti. Náhli ako kat. Slov. Nov. Př. 646.
Náhlivosť, i, f. Lenivosť mrcha, n. horšia. Slov. Nov. Př. 261.
Náhlivý. N. robota (práce) nikdy dobrá nebýva. Phľd. 1893. 147.
Náhlosť jest příznakem povahy dobré. Šml. VII. 10.
Náhlý. Náhly kňaz ho krstil (o prchlivém). Phľd. 1894. 440.
Náhmatek, tku, m. Knoflíkový n. k spojování elektr. proudů. KP. VIII. 273., 375.
Nahnětěný = *napraný, plný; mrzutý*. Vých. Mor. Brt. D. II. 345.
Nahnitý = *nahnilý*. Phľd. XII. 670.
Náhodně shřešiti. Ku Št. přidej: N. 258.
Náhodnie posel. Arch. XIV. 260. Cf. Náhodný.
Náhodný. N. posel. Kat. z Žer. I. 129., L. posíl. II. 75.
Náhodověra, y, f. = *učení o náhodě*, Casualismus. Sterz. I. 594. a.
Náholenky, pl., f. = *zbroj na holeně*. Wtr. Krj. I. 252., 605. Cf. Holenky, Náholeně.
Na hoře Táboře, tanec. Vz Tanec (3. dod.).
Náhorní. N. trať. NZ. III. 556. N. hrnec = nahoře, na jiném postavený. 1400. List. fil. 1893. 463.
Nahotově. Aby byli n. 1462. Arch. XIV. 116.
Nahoústý. N. mechovky, gymnolaemata. Ott. X. 665.
Nahovárač. Phľd. XII. 40.
Nahozubec. Vz Ott. X. 664.
Náhrazda m. náhrada, *z* vsuto. Brt. D. II. 187.
Náhrdelní *(náprsná)* zdoba. Wtr. Krj. I. 183.
Nahřešiti se koho = *nahubovati se*. Phľd. 1895. 144.
Nahřívač, e, m. = *kotel*, ve kterém se petrolej k čištění připravený nahřívá. Nár. list. 1894. č. 323. odp.
Náhřivka, y, f. = *nápařek, pařidlo*, Bähemittel, n. Sterz. I. 380.
Náhrnka, y, f. = *násběrka*, Falbel, f. Sterz. I. 876.
Náhrobníček, čku, m. Nár. list. 1894. č. 241. odp. feuill.
Nahý. Je mu hůře než nahému v trní. Šml. VII. 67. Raduj se nahy, něpotrhaš košuľe. Mor. NZ. V. 545.
Nahýňať = *nahýbati*. Vz Žmurkati (3. dod.).
Nachlástati se = *nasmáti se*. Švábenice. Hledík.
Náchlební čeledín. Arch. XIII. 7., 37.
Náchlebník. O tomto slově praví Bl. Gr. 326., 327.: veřtatní slovo, lépe: čeledín.
Nachňápati *někde* = *nadělati nečistoty*. Heršpice. Rous.
Náchod. O pův. cf. Hrš. Nách. I. 20.
Nachoditi. Kto chodí, n-dí. Slov. Nov. Př. 126.
Nachochlený. Sedela n-ná v zadku saní (zahalená žena). Phľd. 1895. 304.
Náchylně, prone. N. koho slyšeti. 1418. List. fil. 1896. 103.
Náizbí jako: návsí. Brt. D. II. 435.
Najatec. Brab. 53.
Najci to vzal = *nač jsi*. Brt. D. II. 131.
Najčias = *najskor, nejspíš*. Zvolen.
Najdřevní, primus. Ev. seit. 14. M. 20. 10. (Mnč.).
Najedeníčko, a, n. To bylo n. (dobré jídlo)! Žďár. Brt. D. II. 345.
Najedený. Jsem n. jako sud, jako pecka. Nov. Př. 596.

Najednati. Na tom jest najednáno a postaveno, abychme… Arch. XI. 26.

Najedovať koho = *pohněvati*. Phľd. XII. 669., 705.

Nájemný = *najatý*. Ptal se, mám-li řeku n-nou, abych jim ryb prodal. Arch. XIII. 124.

Najísti se jak. Najedl se, až mu za ušima praskalo. Čejč. Hledík. Najedl se, až by mohl na břiše blechu zabit (do rozpuku, po grg). Nov. Př. 596.

Najíti. A což těmi konšely aneb námi mezi nimi najdeno bude a rozděleno. 1417. List. fil. 1893. 401. K té potřebě chci se dáti n. Arch. XIV. 314.

Najmouti. Za *n*. říkají u mor. Krumlova zjednati. Brt. D. II. 219.

Najprvici = *nejprve*, primum. Ev. víd. 45. J. 2. 10.

Najsamnajprvší. N. nástroje. Phľd. 1893. 335.

Najsamprv = *nejprve*. Phľd. XII. 72., 315., 725.

Najsandrú = *nejdříve*. Phľd. 1895. 57.

Najtro (= zítra) čakaj ma. Phľd. XIV. 676.

Najzespuoz = nejspodněji, od zespod. Háj. Herb. 179. b. (List. fil. 1894. 384.)

Nákabnosť, i, f. N. rostl., epicorallie, epipetalie. Am. Orb. 96.

Nákarek, rku, m. = *napomenutí*. Dostal n. Světz. 1893. 99.

Nakatovaný = *nahněvaný*. Phľd. XII. 55.

Nákaza. Rušení n-zy. Vz Desinfekce. Ott. VII. 353. nn.

Nakazilý. N. tvárz, noha. 1400. List. fil. 1893. 463.

Nakejdať = nakydati. N. hnůj na vůz. Čes. l. V. 328.

Nákepnice, epiginae, rostl. Am. Orb. 96.

Nakľabati čeho = *nakldbositi*. Brt. D. II. 327. Cf. Kľabati (3. dod.).

Nakládati komu co = *ukládati*. ‚Kup dobre,‘ n-la mu. Phľd. 1894. 385.

Nákladek = *obkladek*. Světz.

Nakladený čeho = *naplněný, plný*. Voda ledu n-ná. AlxV. 2208.

Nákladný = *příznivý, pomocný*. Tomu králi n-dni a přichylni byli. Břez. Font. V. 487. (445.).

Nakliditi koně = *pokliditi, opatřiti*. GR. Nov. 48., 70.

Nákľud, u, m. = *sklizeň žňová*. Jicko. Brt. D. II. 345.

Náko = *nějako*. Sklenné. Brt. D. II. 251.

Nakoledovaný. N. mouka. NZ. III. 580.

Nákolenice. Kůň n-cemi schromlý. Slád. Žen. 68.

Nákolenky, *nákoleny*, *nákolník* = zbroj na kolena. XV., XVI. stol. Wtr. Krj. I. 217, 605.

Nákolkový. N. okolek, Spurkranz. Ptrl. 22.

Nakolomazati co. Phľd. XII. 204.

Nákončí. N. stříbrné. Arch. XIII. 354., Půh IV. 133. Cf. Nádkončie (3. dod.).

Nákořenný. N. slovo, přízvuk. List. fil. 1895. 80.

Nakosúrený. N. bajúzy. Phľd. 1895. 181.

Nákotníček, čku, m. N. zlatý = okrasa nohy u kotníku. Krs. Moor. 9.

Nakovadlno. Spíše by o něj kladivo a n. stlúkl. Kosmogr. 83. b.

Nákovka, y, f., vz Babčice (3. dod.).

Nakřápať roždí = *nalámat*. Vých. Mor. Brt. D. II. 345.

Nakratnúť = *navésti*. Tento ho chcel na inakšie myšlienky n. Slov. Dbš. 6. 48.

Nákrčenka, y, f., Halsband, n. Nár. list. 1894. č. 295.

Nákresna, y, f. N. tečkovaná, čtverečkovaná. Nár. list. 1896. č. 217.

Nakrůpějiti. Na všech tvářích n-jil se pot. Světz. 1895. 105.

Nakuť = *navnaditi, navésti*. Val. Brt. D. II. 345.

Nakvackaný = *napláenutý*. Phľd. 1895. 391.

Nakvákati čeho = *namluviti;* **na koho** = *ohráti ho*. Vých. Mor. Brt. D. II. 345.

Nákvasa. Čijiť já při tom starou n-su = nanečištění. Bl. Gr. 260. Protož svět v své n-se bude kysati. Chč. L. 196.

Nakvasiti koho čím. N-sí je zlými obyčeji. Chč. m. s. III. 11.

Nakýřený = *podnapilý*. Brn. Brt. D. II. 345.

Nakyslavý, säuerlich. N. jablko. Kld. IV. 52.

Nalabuditi se v čem = *naplahočiti se*. Věst. op. 1893. 20.

Náladový. N. článek o křesťanských svátcích. Jan Váňa. Pláč. 26.

Nálep. A tak těmi n-py (zevnějškem) vnadie lid (roty mnichové); Mají n. z zákona božieho. Chč. S. 249., 254.

Nálepec, pce, m. Ačkoli tento n. napřed vždy běží (výmluva a p.). Chč. S. 188.

Nálepek, vz Clopek, Násep (3. dod.). Sedával na n-pku pred domem. Phľd. 1895. 308.

Nálepný šíp. GR. Nov. 26.

Nálesí, trať ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 11.

Nalet. Naliť má již Bl. Gr. 175. za zastar. Nalit jest protivnice. Chč. m. s. 70.

Nalévavka, y, f. = *nalévanka*. Am. Orb. 103.

Náleveň, vně, f. = *nálevna* (v hosp.). Phľd. 1893. 82.

Nálevka. N. na pivo, Biertrichter, m. Jeř. — Arch. XIII. 175.

Nálevný stolek. Zvič. Mlt. 45. Cf. Nálevní.

Nález. Předhistorické n-zy na Mor. Vz NZ. III. 449. nn., 472.

Nalezač hor. 1469. Čel. Pr. m. II. 28., 71.

Nálezek, Erfindung, f. Chč. m. s. III. 100.

Nalezoves m. Nelahozeves. Cern. Př. 32.

Nalim, a, m. = bručivec indický, batrachus gruniens. Sterz. I. 1153. b.

Naliti. Nalial sa ako sud (napil). Slov. Nov. Př. 598.

Nalivaja, e, m. = *nimra*. Han. Brt. D. II. 315.

Nalízati. Kdo še něnaji, tyn še nenaliže (kdo zmeškal příležitosť). Mor. NZ. V. 542.

Nalokati se. N-kal se (napil se), ako prasiatko. Slov. Nov. Př. 598.

Nalomozovati se = *namozolovati se*. Vck. Val. I. 83.

Naložení, n. = *rozkaz*. Činil to z n-nia. Slov. NZ. IV. 413.

Náložkový, Alzen-. N. kopyto, Alzenleiste, f.

Nalpa, y, f. = *opice*. Šariš. Phľd. 1895. 256.
Naľúpit komu = *nabiti*. Val. Brt. D. II. 346.
Naľúšňat komu čeho = *vyhledati, vysliditi*. Brt. D. II. 339. Cf. Ľúšňat.
Namaďarovaný = *nabadúrkaný*. Je proti nám n. Phľd. XII. 696.
Namachliti komu chrbát = *namazati*. Phľd. 1895. 182.
Namammoniti, ergeizen.
Namamoněný = *opilý*. Hranice. Brt. D. II. 346.
Namastiti. N-stím ti chrbát (nabiji). Slez. Nov. Př. 591.
Namaškrtený = *namlsaný*. N. týmto nálezom. Phľd. XII. 657.
Namátaný = *umdlený?* Phľd. 1895. 410.
Námateční rostliny = nákepnice. Am. Orb. 96.
Námel, vz Zátoň (3. dod.).
Námelčica, e, f. = *pračka*. Myjava. Phľd. 1895. 444.
Náměsečník = *náměsíčník*. Bl. Gr. 275.
Náměsečný = *náměsíčný*. 1418.
Náměstek. Jozue, n. Mojžíšův. Chč. S. 257.
Náměští m. náměstí, *st* v št. Gb. H. ml. I. 482., Dšk. Jihč. I. 41.
Namět se čeho. Tam sme se naměli hladu, zle, dobře. Brt. D. II. 346.
Náměť = *přístřešek u chalupy*. Vz Námětek.
Námětek = *menší dřevo v krově*, obyč. dřevo, kterým se jiné nedosti dlouhé nastavuje. Chod. NZ. IV. 210. Cf. předcház. Náměť.
Námětný. N. vyšívání (applikované). Wtr. Krj. I. 113.
Námezník, u, m., Polizeischwelle, f. Ptrl. 19.
Námilostnice, e, f. = *milostnice*. GR. Nov. 24.
Namínat se = *namáhat se*. Kunšt. Brt. D. II. 346.
Namítavosť, Sucht, Neigung zu entgegnen. Žen. listy. 1893.
Ňamky = *mlsky*. Dšk. Jihč. I. 12.
Namladiti m. namnaditi a to m. navnaditi. Gb. H. ml. I. 430.
Námluva = *úmluva*. Ze byste nějakou n-vu (s ním) mieti ráčili. Arch. XIV. 289.
Namluviti. Svatokupci vždy jim namlúvají v uši. Chč. S. 321.
Námluvy v Plzeňsku. Vz Škar. 45. Cf. Vykl. Svat. 5.
Namlynářit se = dosti mlynářstvím se zabývati. Phľd. XII. 283.
Namný. Léčení n-né kosti na Val. Vz Vck. Val. I. 131.
Namoci koho čím, afficere. 1418. Hmn.
Namoletka, y, f. = *amoletka*. Čern. Př. 62.
Nanadvanouti komu co, entgegenwehen. Slow. 39.
Nanášedlo, a, n. = nanášecí přístroj, Auftragevorrichtung, f. Sterz. I. 300.
Nandótek, tka, m. = postumus (výškrabek). Han. Brt. D. II. 346.
Nanečistiti hnízdo. GR. Nov. 117. 30.
Nanésti sa komu do vlasov. Phľd. 1896. 215.
Naničhodnica. Phľd. 1895. 182. Cf. násl.
Naništhodník, a, m., Taugenichts, m. Phľd. XII. 560.
Nanking, u, m. = sypkové zboží. Lizn.
Ňaňko = *ňaňo, otec*. Slov. Zátur.
Nánosní. N. dno, Auftragsbrett, n., v horn. Sterz. I. 300.
Nanu stranu = na onu stranu. AlxV. 1476.
Náocasní. N. nohy (račí). Am. Orb. 105.
Naočník = klapka na oči koni, *záklopa*. Brt. D. II. 452.
Naodkončie, vz Nádkončí (3. dod.).
Naokorovati se. Ten se n-ruje (kolečka do kola natočí). Slez. Nov. Př. 612.
Naovlaky, *návlaky* (u Selce na Zvolen.), *strokance* (= stroka = pásek, ve Spiši), svršky (v Gemeri) = širší řemenec, jejž v lýtkách otáčejí a žlutými plíšky pospájejí a jímž krpce k noze připevňují. Vz Húžvice. NZ. III. 405.
Naozajst. Phľd. 1894. 442. Vz Naozaj.
Nápad = *statek*. Drží n. svého otce i nechce plátce býti. Půh. III. 209.
Nápadnice té summy. Arch. XIII. 60.
Napáchati čeho: vražd. Chč. Mik. 439.
Napáječka, y, f. = *druh uzdy*. XVI. stol. Wtr. Krj. I. 634.
Napajeděný, Phľd. 1894. 314., *najedoraný, dopálený nač*. Val. Brt. D. II. 346.
Napajedla z napájeti.
Napajedlo, a, n., lavacrum. Ol. cant. 4. 2. (Gb.).
Napájeti koho čeho. Aby je n-jel té lži. Chč. m. s. 67. Napojil je svého ducha. Chč. (Vlč. Lit. 187.). Cf. Naplniti.
Napaprčiti koho proti komu = *popuditi, nahněvati*. Phľd. XII. 290., 653., 710., XIV. 392.
Naparádit se = *nadovááděti se*. Přer. Brt. D. II. 360.
Nápařek, řku, m. = *pařidlo*, Bähemittel, n. Sterz. I. 380. Cf. Náhřivka.
Naparstok, stku, m. = náprstek. Phľd. 1893. 431.
Nápasť, terror. Ev. víd. 132. L. 21. 11.
Napáť. Napało mu = byl v úzkých. Val. Brt. D. II. 346.
Napažit co = *nastrojiti, naraficiti*. Zábř. Brt. D. II. 346.
Napíliti = *nařezati*. N. dosek (prken) na rakev. Phľd. XII. 354. Cf. Pila.
Napínadlo. N. na šunku, Schinkenhalter, -spanner. Jeř.
Napínati oči = namáhavě do něčeho hleděti. Brt. D. II. 346. N-lo mne = chtělo se mi zvraceti. Brt. D. II. 488. Cf. Nápinka (3. dod.).
Nápinka. Dostal jsem n-ky = chtělo se mi zvraceti. Brt. D. II. 346. Cf. Napínati (3. dod.).
Nápis, epigramm. Vz Ott. VIII. 662.
Napiznouti = *nahoditi*. Mezi fošny napiznuli hlínu. Slez. NZ. IV. 8.
Napjetí. N. elektřiny = různý její stav na dvou hmotách. Vz KP. VIII. 31.
Náplatek, tku, m., Ansatzbrett, n. Sterz. I. 197. Cf. Nástavek. — *N-tky*, jm. polí, která

byla od vrchnosti poddaným na plat či pod plat pouštěna. Opav. týd. 1890. č. 64. 3.

Náplecník, épaulette. Ott. VIII. 652. Cf. Nábedrník.

Naplesnivělý. N. škarbal. Nár. list. 1896. č. 114. odp. feuill.

Naplískati čeho = *napleskati*. N-ká tu řečí hojných. Lomn. Wtr. Živ. c. I. 896.

Naplněm v Rkk. Cf. Mus. fil. 1896. 230.

Naplněný čím. Byl duchem sv. n-něn. Chč. S. 167. — **čeho.** My jsúce strachov naplněni tázali smy se. Kbt. 13. Člověk n-ný proměn; (Moc) osiedl mnohých n-ná. Chč. S. 12., 122. I byli n-ni hněvu. Ev. víd. 57. Luc. 4. 28. A n-ni sú všichni strachu řkúce. Ib. 92. Luc. 5. 26. Zacharias, n-něn sv. ducha, prorokoval. Ev. víd. 119. Luc. 1. 67. (Mnč.). Jsa hněvu naplněn vyšel. GR. Nov. 143. 32. A naplněna jest ducha svatého Alžběta. XV. stol. List. fil. 1896. 89. Země všeho dobrého naplněná hojně. 1487. Krok 1895. 245.

Naplniti co čeho. N-ní je (srdce) zlých věcí; Že by se krve všichni n-li. Chč. S. 244., 210. Ducha sv. bude naplněn ještě z matky života. Ev. víd. 119. Luc. 1. 15. (Mnč.). Kotel n-niv smoly; Ústa jeho zlata sú n-li. GR. Nov. 104. 16., 111. 14. Lačné n-nil dobrých věcí; A ducha svatého bude naplněn. XV. stol. List. fil. 1896. 88., 89. Jako ten, jenž n-ní sud smrduté věci. Hus. (L. f. 1896. 67.)

Naplňovací. Kamna shora n. KP. VIII. 65.

Náplodní. N. listen, Cl. Zrůd. 14., listenec. Vstnk. II. 570. N. část květu epigynická, jako kalich, koruna, tyčinky atd. Vz Ott. VIII. 662.

Napochytre = *rychle*. Utrela si n. oči. Phľd. 1894. 411., 1892. 684., 1893. 380.

Nápoj. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 72.

Napoleonit, u, m., nerost. Sterz. II 402.

Nápolník, a, m. = nájemník za polovic sklizně; Byl ve dvoře u p. Hrušky n-kem. Arch. XIII. 349., 416.

Napomenouti. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 106. Napomínali z 50 kop. Arch. XIII. 457. Přišla napomínat svého dluhu. Ib. 372.

Nápomoc. Račiž mu býti n-ci. Vck. Val. I. 126.

Naponevierať sa = *dosť se napotloukati*. Dost si sa n-ral po cudzom svete. Phľd. 1892. 579.

Napoprvní. Čejč. Hledík.

Nápor = *náraz*. První n. turecký. Phľd. 1895. 130.

Naporučiti komu co. Kld. IV. 179. a j., Lerm. II. 137.

Naporudzi = *pohotově*. Hojnosť dôkazov stojí každému n. Phľd. 1893. 290. — 1892. 555.

Napospol = *veskrz*. Dědiny n. drevené domy majúce. Phľd. 1894. 662. Názvy n. domáceho pôvodu. Ib. 1892. 176. (471.).

Nápověď. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 28.

Napozatým. Phľd. 1896. 253.

Napřáhnouti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 81.

Náprava. Jus servile n. dictum; Curia feudalis, quae alias vulg. n. dicitur. Eml. Urb. 87., 78.

Napravání, n. = *napravování*. N. cest. Kol. W. 86. b. (r. 1623.).

Naprávati = *napravovati*. — **koho proti komu.** Jde mi muža n. proti mne (popichovati). Phľd. XII. 667.

Napraviti. Co nelze n., jest nejlépe už nechat být. Slád. Mak. 60. Zdali by se n-li **na** ty cesty prvniech křesťanuov. Chč. S. 33.

Nápravka, y, f. = *osa plužná*. Brt. D. II. 447.

Nápravník. Servitores monasterii, qui vulgo naprawnicones dicuntur. Eml. Urb. 83. N. = služebník královský n. panský, který dostal v odměnu za své služby částky pozemků k pravému vlastnictví beze všech závad. Mtc. 1896. 223.

Nápraží. N. u chalupy. Vz Násyp. NZ. III. 114. N. od práh. Dob. Dur. 384.

Napredovať = *prvním býti, předčiti*. N-val vo všetkom. Slov. Phľd. XII. 134. (1893. 594.).

Naprejštělý. N. tvář. Wtr. St. nov. 126.

Napremrzati se koho = dost se nazlobiti. Phľd. 1895. 83.

Napřepáč = *napříč*. Kunšt. Brt. D. II. 346.

Napriahnutie, n. = napětí. Po veľkodušnom n. Phľd. 1895. 735.

Napriek. Povesť n. nápisu tak sa zakorenila. Phľd. XII. 530.

Napřílet, u, m. N-tkem sa trefilo. Bl. Gr. 327., 321. praví: inepta vox m. Namatlo se.

Napřímiti se = *natáhnouti se*. Lerm. II. 151.

Naprosta(s)tý = *nezkušený, nevědomý*. Na Píle na Slov. Phľd. XII. 137. — 1894. 745.

Naprsník, u, m., thorax, z kůže nebo z malých železných kousků, připínán na pancíř (brněnou košili); po česku slul plát (vz Plech), odtud platnéř, hotovitel plátů. Wtr. Krj. I. 243. — **N.**, *prsosiny, prsotiny* koňské. XVI. stol. Ib. 634.

Náprsný. N. zdoba. Vz Náhrdelní (3. dod.).

Náprstek Vojta. † 2./9. 1894.

Náprstník, digitalis. Cf. Ott. VII. 526. nn.

Napruditi co čím: smyčec kalafunou. Světz. 1893. 439. b.

Naprzniti. Aby jemu lid n-nil tiem panováním. Chč. S. 89.

Napsati. Takéť mu napsáno (také umře). Bl. Gr. 297.

Naptati se čeho = *vyprositi*. Kld. III. 45.

Napúcať. Místo Když polož Než.

Napučnělý = *nabobtnalý; nadurděný*. Vých. Mor. Brt. D. II. 346.

Napuchlý. Zrak n-lý mu v šikmý čiví sklon. Vrch. Rol. I.—VI. 83.

Napustivo, a, n., Impraegnirungsmaterial, n. Petrl. 17.

Narábati cesto (těsto). Phľd. 1895. 75.

Nárada. N-dou jeho vypracoval pamätný spis proti tomu výčinu. Phľd. 1894. 647.

Na řádky = *tanec*. Vz Tanec mor. (3. dod.).

Narákošiť sa = *namluviti se, nabesedovati se*. Do vôle sa n-li. Phľd. 1892. 624. Cf. Rákošiť.

Náramnosť, impetus. Jestliže n. sliny mé v jeho tvář propustím (naň plivnu). Alx. Nách. k. VII.

Náramný = *prudký*. Gemer. Phľd. 1895. 443.

Naranajkovať se = posnídati. Phľd. 1895. 201.

Narazgať = *nabiti, natlouci*. N-gal jim

do gatí. Již. Mor. Nár. list. 1896. č. 161. odp. feuill.

Nárazníkový, Buffer-. N. kobyla, -bock, kotouč, -scheibe. Ptrl. 10.

Narážečka, y, f. = *lopatka k naražení*, Einfassschaufel, f. Sterz. I. 754.

Narážlivě, andeutend. Nějak n. dodal. Světz. 1894. 531.

Nařeklý. N. zem = napojená vodou. Jevíčko. Brt. D. II. 346.

Nařéknút = do niti zmoknouti. Jevíčko. Brt. D. II. 344.

Nariadenie, n. = *nařízení*. Phlď. 1894. 723.

Nariadiť = *upraviti*; **se** = upraviti, obléci se. Phlď. 1895. 215.

Naříkání. N. nad mrtvým. Vz Zbrt. Pov. 161.

Naříkatelný. N. smlouva. Ott. VII. 842.

Naříkati. O smilování k Bohu n-ká. Pokr. Mrt. z. 42.

Naringin, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 22.

Nařizovati m. nařezovati, poněvadž říditi jest z řiediti. Gb. H. ml. I. 50., 193.

Naroc = na ruce, *náruční kůň*. Han. Brt. D. II. 346.

Náročitě = *slavně*, v VI. 1112. a. oprav slavně ve: schválně. Cf. násl. Naročně.

Náročitý, anspruchsvoll. Phlď. 1892. 327.

Náročky = *slavně*, oprav v: *schválně*. N. uteká z domu. Phlď. 1894. 455. Daktoří ho (šťastie) n. odháňajú od seba. Ib. 1892. 636.

Náročně, *náročno* = *náročky*. N. si to místo vybrala. Phlď. 1893. 45. N-no ho tam priviedol. Ib. 1894. 298.

Národ. N. z národa svojho povstává. Sldk. Phlď. XII. 321.

Narodeniatko, a, n. = *novorozeňátko*. Phlď. XII. 642.

Naroditi, *narozovati se*. 1418. Mš. (Florian. ruk.). N-dil sa so zubama (je z vlčího hnízda). Slov. Nov. Př. 534.

Národní = *veliký, ohromný, důkladný*. To je n. fůra. Mor. Rous.

Národohospodářský. Dle Věst. I. 38. lépe: národnohospodářský.

Národomorný centralismus. Nár. list. 1896. č. 101.

Národostně. Místo n. ohrožené. Věst. 1896. 148.

Národovčiti = jako národovec se chovati. Phlď. 1895. 747.

Národství jest heslo (národů vůkol). Jg. v Kramer. Novinách. 1818. 25./4.

Narodzenča = *narozenec*. N. s dlhými vlasmi na hlave skoro umre. Phlď. 1894. 713.

Nárok = *obvinění*. Nemohli na něho provésti, by vinen byl tím n-kem. Arch. XIV. 58.

Narovnání. Lepší hubené n. nežli tučný process. Vz Čes. l. V. 30.

Narození. Zvyky atd. při n. dítěte. Vz Duf. 3. nn. N. Krista Pána (hra vánoční). Vz NZ. IV. 125. Na boží n. o hubu otevření (je den delší). Gb. H. ml. I. Na boží n. o bleší převalení. Duf. 242.

Narozovati se. Vz Naroditi se (3. dod.).

Naŕtek = *nářitek*. Brt. D. II. 207.

Naručest = náhle. Ku synu vzplála vášní n. Vrch. Rol. XXIII.—XXIX. 102.

Náručnice = *ruční pouta*. NZ. III. 510

Nárůdek m. národek zavrhuje Brt. v Ruk. 94.

Naŕúchati. N-chá ti polenem **do** chrbta (nabije). Nár. list. 1896. č. 174. odp. feuill.

Náruka, y, f. = *náruční strana*. Kůň chodí pod n-kum. Laš. Brt. D. II. 346.

Narumpat někomu = *vybiti*. Jevíčko. Brt. D. II. 346.

Nárut, *náruť, náryt* = *nárt*. Doudl. Kts. 10.

Narůzno. Háj. Herb. 54.

Náruživý. O pův. slova cf. Jag. Arch. XVI. 3. 4. Heft. 410.

Narváčov a *Navráčov* z: Na Rváčově. Čern. Př. 36.

Naryti. Kde ťa nechcú, ta sa nenarývaj (nevtírej). Phlď. 1893. 699.

Naryzlý. N. hříva. Kub. Rol. 73.

Násad, cf. Lnice (3. dod.).

Násada u saní = *příční dřevo*, jež spojuje sanice. Brt. D. II. 451.

Násadek, dku, m., vz Slavík (3. dod.).

Násadnice n. sedlo hoblíku. Vz Ott. XI. 118.

Nasalovaný. N-né samohlásky am, om atd. Mtc. 1896. 203.

Nasazený čeho. Zahrada rozličných štěpov n-ná. GR. Nov. 60. Cf. Naplněný.

Náseč = *strouháč na dělání dřevěných korýtek*. Chod. NZ. III. 21. Cf. Koplice, Skoblík.

Naseděný. N. vejce. Mtc. 1893. 303.

Násep = vyzděný nízký taras plochými kameny vydlážděný táhnoucí se podle delší stěny do nádvoří, jinak: *zábrež, záhrobek, zápraží, záprseň, zásep, zástěnek, nápraží, nálepek, násp, náspa, pohrádka* (laš.), *předsínek* (val.). Brt. D. II. 434. Vz Ott. VIII. 7. b.

Nasésat = *zvědavě nahlížeti*. Han. Brt. D. II. 47. Cf. Natýsať.

Naschválni. N. posel. Kat. z Žer. I. 85., L. posíl. II. 44.

Naskočiti. N-čil na mňa ako jašter (vyjel si na mne). Slov. Nov. Př. 616.

Naskutku = *hned*. N. ho vyplatili. Phlď. XII. 494.

Nasladění, n. Poetické n. Phlď. 1894. 738.

Následovný. O n-ná trojice, o adoranda trinitas. List. fil. 1895. 438. — **čeho.** Lid n-ný dobrých skutkuov. Chč. S. 82.

Nasleplý. N. tabule, okno = nečisté, poprášené, našlé a p. Světz. 1894 94. b.

Naslyšeti se čeho. Lerm. II. 136.

Násměšlivý = *posměvačný*. N. úsměv. Phlď. 1894. 732.

Nasmutnile. N. dodávala. Světz. 1894. 375. a.

Na-s-neděli. Necháme si to n-li. (Vzácný příklad. Slyšel jsem jej v Budiškovicích na Dačic. Brt. D. II. 290.) Cf. Předložky složené (3. dod.).

Nasnopaný = *naslopaný, opilý*. Han. Brt. D. II. 317.

Násobitel, e, m. Akk. sg. -tele, nom. pl. -lé. Sold. 11.

Násp, náspa, vz Násep (3. dod.).

Naspořiti. Naspoř p. Bůh (říká příchozí do domu, kde se peče chléb). Čes. l. V. 232.

Nasprostastý = *příliš sprostý*. Phlď. 1895. 261.

Nasrati. Naseruť jim prve **v** jich hrdla,

než jim Vyšehradu postoupím (řekl král Zigmund). Břez. Font. V. 435.

Nasredeno = *srdnatě.* Odsekla n. Phľd. 1894. 384.

Nastasiti se komu = *namanouti.* I n-sil se jí čert. Vck. Poh. 139.

Nástava. N. elektromagnetů. KP. VIII. 152.

Nástěnník, u, m. = *nástěnkář.* Ott. XI. 419. a.

Nástin m. nástěn. Gb. H. ml. I. 193.

Nástojčivo. N. riekol chlapček. Phľd. 1894. 277.

Nástojčivosť, i, f. = *naléhavosť.* Taká n. sna. Phľd. XII. 188. Budou-li mať dosť trpelivosti a n-sti. Phľd. 1893. 228. (318.).

Nástojiti = *naléhati.* N-li ukrutníci. Phľd. 1894. 506. (1892. 490., 1893. 674.).

Nastojte. V Bl. Gr. 179. čteme: N., zastar. Někteří ještě říkají *nestojte.* A žvatlavé Moravky říkají inepte *nestůjte!* Nastoju praes. Zaniklý imper. nastojte proměněn ve volací slovce a propadl i změně hláskové: nestojte. Gb. H. ml. I. 122.

Nastoknutý = *nastrčený.* Phľd. 1895. 735.

Nástraha. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 34., 79.

Nastrčiti. Nastrč uši. Phľd. XIV. 257.

Nástrešník, u, m., Schirm, m. Phľd. XIII. 751.

Nástrk, u, m. N. podkrovní či okapový, Dripphaken, m.; v šermíř. Arrêt. Sterz. I. 704. a., 249.

Nastrkávač, e, m., Bestecker. Sterz. I. 471. a.

Nastrkovač v přádelně. Nár. list. 1896. č. 92.

Nastrnulý. N. pohled, úsměv. Světz. 1894. 126., 427. a.

Nástroj. Kdo ví, pod jakým n-jem to je = jak je to nastrojeno. Záp. Mor. Brt. D. II. 347.

Nastrojiti. Aby si dal hada n. = ustrojiti. Brt. D. II. 95.

Nástup = *důraz.* Slabika přízvučná, jež se zvyšuje, má i n. Hněvkovský. List. fil. 1894. 165.

Nástupnictví na trůn. Cel. Pr. m. II. 447.

Nastýkati = *nastrkati.* Toho (pazdeří) sa jej (lišce) do kožucha n-lo (nabralo). Phľd. XII. 721.

Násudek, vz Návěta (3. dod.).

Nasudziť komu co = *poručiti.* Šaryš. Nár. list. 1896. č. 72. feuill.

Nasvál m. naschvál. Gb. H. ml. I. 462., Dšk. Jihč. I. 86.

Nasvětiti. N-til přílišné množství kněžstva. Chč. S. 293.

Nasvod, a, m., míst. jm. v Nitran. Phľd. XII. 427.

Nasycený. Dokud mozku hlavy nebudú n-ni. GR. Nov. 158. 31. Cf. Naplněný. Posílil se, jakoby všech krmí byl n-cen. Ib. 119. 12.

Násyp, vz Násep (3. dod.).

Nasýpání. N. peřin. NZ. III. 11.

Nasytiti koho čeho: chleba. Ev. seit. 36. Marc. 8. 4., Ev. víd. 92. Luc. 16. 21.

Náš. Skloňování u Letovic, Zábř., Slavk., Brn., Tišn., Kruml., Kunšt., Žďár., Jemnice vz v Brt. D. II. 105., 137., 149., 172., 192., 217., 238., 256., 272. Když dáš, jsi náš. Us.

Naščerchati = *načechrati.* Heršpice. Rous. Cf. Načachóřiti.

Náščeva m. návštěva. Mor. Brtch.

Našeptati komu co. Kolc. 67.

Našeptávač, e, m., Einbläser, m. Sterz. I. 751.

Nášeti. Na smrť sě našívají. Pass. mus. Duch božie nášeše sě nad vodami (Št. má: vznášel se na vodách). Ze star. překl. bible. Nášieše sě duch božie nad vodami. Bibl. olom. — Seyk. Ruk. 18.

Našho = *našeho.* Straň. Brt. D. I. 37., 42.

Nášijek, jku, m. Ku krátkym saniam koniari potrebujú tak rečené n-ky, tie koňom na krkoch visia a na nich koně nosia oje. Phľd. XI. 692.

Našinec. Tohoto slova neschvaluje Bl. Gr. 88., majc je za vocem agrestem a doporučuje: je náš, z našich. Na str. 90. praví, že páchne selštinou. — **N.** = *Slovan.* Ve švihačině. Brt. D. II. 520.

Nášivek. N. k něčemu nastaviti. Lomn. (Wtr. Živ. c. 931).

Naškrabovadlo, a, n., Rimpler, m. Sterz. II. 749.

Nášlapek. N. z boty, ze střevíce. NZ. III. 325. Jest každému za n. Nov. Př. 573.

Nášlik. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 150.

Našmu = *našemu.* Straň. Brt. D. I. 37., 42.

Našskosť. N. tohoto slova. Phľd. 1893. 349.

po **našsku.** Bl. Gr. 200.

Našský = *naše, domácí.* N. mena. Phľd. XII. 613. Našská = kořalka. Častujú sa našskú. Phľd. 1895. 25.

Nášti. Zde je *š* m. *s* měkkostí — stie = štie. Gb. H. ml. I. 512.

Naštípiti. N. kuoru stromu. Háj. Herb. 19. a.

Naštojce = *neštovice.* Chod. Gb. H. ml. I. 148.

Naštrbenie, n. = *ostych?* Ja sa neokúňam (neváhám) sdelit jich bez n-nia všetkym vám. Phľd. 1893. 495.

Naštrbit co. Phľd. 1895. 310.

Našuchoriť si vlasy. Phľd. 1893. 747.

Nať. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 37. N. majú zemáky. Brt. D. II. 509.

Nátaha, *natážka,* y, f. = *těžká práce.* Brn. Brt. D. II. 347.

Natahačky = punčochy vrapované, dlouhé, ze sukna ušité. Brt. D. II. 470.

Natáhlý = *rychystaný.* Už som bol n., že pôjdem, ale som sa spákel. Phľd. XII. 559.

Natáhnouti. Ponévadž **o** statky mé se natahují (k nim se táhnou, je sobě přivlastniti chtějí). 1568. L. posíl. I. 21. Nikdo **naň** (statek) právem se nenatahoval. Ib. I. 34. (r. 1568.).

Natajkati = *natýkati.* N-li su vrbí **na** mezi (nasadili). Arch. XIII. 245.

Natárati. N-li nám ženy (namluvili jim). Phľd. 1895. 3.

Natážka, y, f., vz Nátaha (3. dod.).

Natemovati co kam. N. **mezi** stěny (klády) mech (při stavění chalup). NZ. II. 646.

Nátěr. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 79.

Nátchovica, e, f., cynopodium vulgare. Slov. Mtc. 1894. 108.

Natiehnouti. Seyk. Ruk. 111. nn.

Natiskati sa = *dotírati se.* Phľd. XII. 136. — **co komu** = *vnucovati.* Svoje presvedčenie ďakomu n. Ib. 145.

Nátka. N. nátkoucí (při zažehnávání). Duf. 292. Vz Nádcha (i dod.). N. chodivá (sleze celé tělo), lámavá, trhavá, pichavá, žlutá, černá, zhnilá, krevní, žilní atd. N. bílá = rozedrané nohy, živé maso. N. se mu složila do nohy. Brt. D. II. 488. — **N.** = *(vrbové) proutí?* A když jsme ty meze rozdělili, tu sú nám nátek kázali nasekati a já je pak vytýkal (zasazoval jako mezníky). Arch. XIII. 247. a j.

Ňatka, y, f., *mňatka,* mentha pulegium. Léčení jí na Val. Vz Vck. Val. I. 156. Koní ň. — bylin matka. Ib. 155.

Nátkovica, e, f., mentha arvensis. Brt. D. II. 505. Léčení n-cí na Val. Vz Vck. Val. I. 156. — **N.,** rostl., vz Čistica (3. dod.).

Nátłač, e, f. = *mozol.* Val. Brt. D. II. 488.

Natláčeti nač, einen Druck ausüben. Us. Šd.

Nátonisko, a, n. = *místo, kde se dřeva štípou.* Brt. D. II. 317. Cf. Nátoň.

Nátonník, a, m., vz Stříz̧líček (3. dod.).

Natresnutý = narušený. Život v dome bol n-tý. Phľd. 1896. 27.

Natriumdiethylmalonový. N. kyselina. Vstnk III. 411.

Natriumfenylmerkaptan, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 409.

Natriummalonový. N. kyselina. Vstnk. III. 6.

Natriumstearat, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 18.

Natriumsuperoxyd, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 19.

Natriumsuperoxydhydrat, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 19.

Natroutiti. Podešev (obuvi) byl již natrouten. Arch. XIV. 470. Kterýchž žádný vichr natrucuje, quos nullus turbo concutit. 1418. List. fil. 1896. 112.

Naturalistický, naturalistisch. N. ráz malby. NZ. III. 243.

Natýsať, vz Nasésať (3. dod.).

Naučilosť, i, f. Poče spravovati (zemi) n-stí otce svého (jak se od něho naučil). Štilf. 103.

Naučiti. Všetko nás naučíš. Phľd. 1896. 130.

Nauka. Cf. Dob. Dur. 370.

Naukosdeľný. N. reč, Unterrichtssprache, f. Phľd. XII. 322., 460.

Naumíte = *neumíte.* Třeb. Lobk. 1517.

Náuška = *zlaté n. perlové pletivo, které krylo uši žen.* XV. stol. Wtr. Krj. I. 102. nn., NZ. IV. 418. Vz Záuška (3. dod.).

Náušnice, vz Záuška (3. dod.). Když šátek do týla zavázaný nad ušima s obou stran do předu polokruhem trčí, zavázán jest na n-ce. Brt. D. II. 466.

Naušník, u, m., vz Záuška (3. dod.).

Navь. Vz Krok (nový). I. 28. a VI. 267. Cf. o pův. slova také Gb. H. ml. I. 74., o strč. skloň. Gb. Km. -i. 18.

Naváděcí. N. cívka stroje elektrického. KP. VIII. 97.

Navádědlo, a, n. Magnet takový nazýváme n-dlem, kdežto cívky s jádry nazýváme *navodičem* či induktorem, také armaturou (stroje dynamoelektrického). KP. VIII. 68. N. svodiče (u elektr. stroje). KP. VIII. 109.

Navadřiti co na koho. Vz Zvadřiti (3. dod.).

Ňavara (slov. *návara*), y, m. = *nešika, nimra.* Jevíčko. Brt. D. II. 347.

Navátina. N. písku, Dünen. Ott. VII. 194. Cf. Duny (3. dod.).

Navatrať. Navatrali si ohňa (rozdělali). Phľd. 1895. 3. Cf. Navatřiti.

Návaz. Nošení n-zů, ligatur, amuletů. Cf. Zbrt. Pov. 47., 48.

Naveľa. No keď je tak, povie n. Slov. Phľd. 1894. 679.

Naveriť si co = *na dluh, na úvěr vzíti.* Naveril si za 30 zl. pálenky. Phľd. 1894. 267.

Návěsek, sku, m., vz Halže (3. dod.).

Návěsť, vz Návěta (doleji).

Navésti co kam. Osnovu **na** vratidlo n. Vz NZ. IV. 38.

Návěstí. Zřetedlným následovníkem duchův návěstích, manifestus necromanticus. Enns. 112. a.

Návěstní = signalový, Signal-. N. závěr, Signalverschluss, m., vůz, stroj. Ptrl. 22.

Návěta, y, f. = *návěsť.* Od r. 1853. Krok 1896. 45. Propověď hořejší a dolejší n. hořejšek a dolejšek n. násudek a zásudek n. návěsti, nověji návěty. Ib. 85.

Návidlie sena. Phľd. 1893. 607.

Navidlovadlo, a, n. = navijadlo. KP. VIII. 408.

Navidomoči = *očividně, patrně.* N. šediví: To n. škodí. Phľd. 1893. 650., 112. — 1892. 466., 1894. 237.

Navírati. Kdo má strach, tomu n-rá (nahání). Kunšt. Brt. D. II. 347.

Návis, u, m. = *svah.* V Liptově. Phľd. 1894. 254. — **N.** = *vyvýšenina na polní cestě vodou prohloubené.* Han. Brt. D. II. 347.

Navjekamen = na věky amen. Oestr. Mon. (Böhm.) I. 494.

Návladní, přelož. z něm. Anwalt. Věst. I. 36.

Návlaky, vz Naovlaky (3. dod.).

Návní. Zažehnávání n. kosti na mor. Horácku. Vz Duf. 294. Také nácká kosť. Čern. Př. 81.

Navodič, vz Navádědlo (3. dod.) a KP. VIII. 17.

Návodný. N. cívka u stroje elektrického. KP. VIII. 77.

Návoj, e, m. = *čásť předku tkadlcovského stavu.* Brt. D. II. 455.

Navrápený, vz Nabíraný (3. dod.).

Návratí, n. = *kolna,* laš. *podjezd, podjízd.* Brt. D. II. 436. — **N.** = *stříška nad vraty.* Slov. Ib. 347.

Navrátivý. N. voda, která víříc se vrací. V Herálecku. NZ. III. 343.

Navrchovaný. N. míra. Ev. seit. 28. Luc. 6. 38. (Mnč.).

Navroubiti něco = *vruby do něčeho udělati.* Snm. I. 379.

Navštěviti v. *navštíviti,* dle Bl. Gr. 276. obé dobré.

Návštěvna. Jdu do n-ny. Kká. Puš. 56.

Návštěvník. Phřd. 1895. 748.

Navštíviti. Že Buoh n-vil lidu svého. Ev. seit. 36. Luc. 7. 16. (Mnč.). N. někoho psaním (psáti mu). 1566. L. posíl. II. 74. **Skrze** psaní někoho n. Kat. z Žer. I. 38., 117., 20. a j. — O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 72.

Naysem m. nejsem. Háj. 73. a.

Nazal, a, m., míst. jm. na Slov. Phřd. XII. 74.

Nazatím = *zatím*. N. bude nás dcera živiti. Kld. IV. 237.

Nazdáreček, čku, m., zdrobn. nazdar. Světz. 1895. 602. c.

Naze něco jmenovati. Chč. Mik. 495. To na tě n. a zjevně mluvie. Ib. 415. V List. fil. 1895. 93. jsou dva doklady ze strč. uvedeny.

Naziglať = *natříti, namazati*. Vz Ziglati (3. dod.). Brt. D. II. 426.

Nazlas m. nazhlas, *h* odsuto. Kunšt. Brt. D. II. 234.

Nazlomkrky. N. utekali sme za výstrelom. Phřd. XII. 535.

Naznati komu = *převzdíti mu*. Již. Mor. Nár. list. 1896. č. 161. odp. feuill.

Nazpaměť. Dobrý tvar. Vz List. fil. 1894. 218. (Gb.) a Mus. 1894. 162. (Vodička).

Nazpat = *nazpět*. Jedúce nazpat. 1684. L. posíl. I. 74.

Nazpátek. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 107.

Nazvihřeti se = *nahubovati se*. Dosti se pro ně (dříví) nazvihře, než nám je dá. 1520. Kutn. šk. 2.

Nazvod, a, m., míst. jm. v Nitransku. Phřd. XII. 74.

Nazývati m. vzývati, zastr. Praví Bl. Gr. 176.

Nažachořený = *nadrchaný, načechraný*. Brt. D. II. 463.

Nážitek, tku, m. = *nářitek*. N. trávy. Nár. listy. 1894. č. 204. 1. odp. feuill.

Nažltkavý. N. suknica. Phřd. 1895. 214.

Nažmouchlý, vz Nadmouchlý (3. dod.).

Nažuhriť sa = *nazlobiti se*. Phřd. 1896. 168.

Ňc = *nic*. Gb. H. ml. I. 228.

nd m. *n, d* vsuto: ukondejšit, Anda, Andula, Janda, Gb. H. ml. I. 409., kalafunda. Dšk. Jihč. I. 16.

ndl m. *nl, d* vsuto: spandlivý, tendle. Gb. H. ml. I. 409.

ndr m. *nr, d* vsuto: pondrava, Jindra. Gb. H. ml. I. 408.

-ne mění *n* v *ň* v nářečích východních a píše se ně: hrněc, klakně (klekne). Brt. D. I. 97., 40. (Gb. H. ml. I. 370., 371.). Na Slov. čte se ne jako ně: neduch — něduch. Nár. list. 1896. č. 105. odp.

-ně mění se u Morkovic v *-ni:* do studni. Brt. D. II. 62.

Neapulský = *neapolský*. V. Kal. 86. a j.

Nebe. O skloň. u Tišň. vz Brt. D. II. 189. Gt. pl. nebij. 1418. Hymn. (List. fil. 1895. 219.). Spíná roke k nebi (směje se mlynář na vodě mlynáři na větřáku). Tvarožná. Hledík. Co z neba pada, neškodi žadnemu; Do neba nepřijdu a do pekla mám ešče čas. Mor. Čes. l. V. 422. Co chce kdo, v tom své nebe má. Krs. Moor. 33.

Nebelec, lce, m., vz Nebylý (3. dod.).

Neberodný. N. děva. Krs. Moor. 13. Cf. Neberodý.

Nebesa. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 19.

Nebesklon, u, m. V dálném n-nu. Cop. 41.

Nebeskosť. Krs. Moor. 33.

Nebevstoupení. Na n. m'sto: na na nebe vstoupení. List. fil. 1893. 465.

Nebevzletný. N. Pegasus. List. fil. 1894. 9., Počát. čes. básnic. (Šf. Pal.).

Nebezpečenství. Kdo je v jakém n., jest jako mezi kladivem a nákovadlem. Arch. XII. 9.

Nebezpečí. V n. se dobrá rada často lépe vděčí. Vrch. Rol. XI. 123.

Nebista, y, m., pl. -sté = obyvatel, přívrženec nebe. Krs. Moor. 96.

Nebluditelný. O tomto slově praví Bl. Gr. 286., že jest špatné.

Nebo = *že, poněvadž*. Ale on vece: Nebo prorok jest. Ev. víd. 65. Joh. 9. 17. (Mnč.).

Nebodaj = *ne Boh daj*. Phřd. 1894. 257., 274.

Neboj! hovorí sa na mnohých stranách Slovenska a má smysel ako citoslovce. Phřd. 1896. 319.

Nebojatý. Jim (pánům) jest dáviti mocí zpupnost n-tú takových hřiešníkuov. Chč. S. 148.

Nebosklon = *nebesklon*. Phřd. 1894. 93., 1896. 201.

Nebozez, z sthněm. nabagêr. Vz Gb. H. ml. I. 124. Hledí na n., a vidí dláto (šilhá). Mor. NZ. V. 545.

Nebožký = *nebožtík*. Phřd. 1893. 379., 1894. 722.

Nebožský. Chč. Mud. 489.

Nebrz, *nebrzo*. Vz Kozelníček (3. dod.). Bude mu nebrzo 100 let. Na Zábřežsku na Mor. Mtc. 1893. 202., Brt. D. II. 285.

Nebylý. N. člověk = nevyvinutý, tupohlavý, nebelec, budiž k ničemu. Záp. Mor. Brt. D. II. 347.

Nebytenství = nebytenstvo. Sterz. I. 649. a.

Nebytnosť. Komužby úřad v n-sti rychtáře poručený byl. 1597. Mtc. 1894. 153. V naší n-sti. 1653. L. posíl. I. 65.

Nécík, *netík*, u, m., *láska*, adianthum capillus Veneris, rostl. Brt. D. II. 499.

Necky = *kolébka*. N. dole ploché, do nichž se v peřinkách děti kladou místo kolébky. Chod. NZ. III. 18.

Nectný = *nemající v sobě žádných kovů*. N. skála, taubes Gestein. Phřd. 1893. 299.

Nečača, dle Bača = *nimra*. Han. Brt. D. II. 347.

Nečas. To je člověk k n-su = budiž k ničemu. Han. Brt. D. II. 347. Po n-se nemáš vóle. Slov. Nov. Př. 265.

Nečekaně = *neočekávaně*. Phřd. 1895. 365.

Nečilosť, i, f. N. dojmů. Krejč. Psych. 51.

Nečistec. Očistec — nečistec. 1571. Wtr. Živ. c. 892.

Nečkole = *nyní hle*. Dšk. Jihč. I. 33.

Nedakdo m. *ledakdo*. Brt. D. I. 14. (zlin.).

Nedancová, é, f. Slíbenec vlastní bratr N-vé (sliby se nevyplňují). Phřd. 1893. 699.

Nedbalkyně. Kat. z Žer. I. 47., II. 193.

Nedbať. On by nedbál sa oženiť, dyby ho která chtěla = rád by se oženil. Val. Brt. D. II. 347.
Něde m. někde. Bl. Gr. 268. *Nede.* Brt. D. II. 269., 285.
Neděle. O strč. skloň. vz Gb. Km. -a. 25. Pověry o ní vz v Zbrt. Pov. 161. Neděle na Slov. Vz Vlasť IV. 59. Šátek ‚na čtyry neděle' = který měl v každém rohu jinou barvu základní. NŽ. VI. 67.
Nedělňátko = *dítě* atd. Duf. 3.
Nedělní. N. klid. 1444. Vz Arch. XIV. 444.
Nedělský. N. den. Ev. víd. 50. Joh. 5. 9. (Mnč.).
Nedětinný, unkindlich. N. nenávisť. Černý. Cenci. 102.
Nedílný. N. členové rodiny byli původně ti, kteří žili v majetkovém společenství, kteří tedy byli poutáni nejen svazky krevními, nýbrž i majetkovými. Jakmile se některý člen rodiny od ostatních jměním oddělil, odcizil se rodině i příbuzenstvu a zemřel-li bez dědiců, nedědili po něm příbuzní, nýbrž král. Také nesměl otec synu a naopak, ani bratří bratrům a sestry sestrám svědčiti, pokud byli nedílní. Mus. 1894. 335.
Nědo m. někdo. Brt. D. I. 30. a j., Bl. Gr. 268. Nedo. Brt. D. II. 269.
Nedobytý = *nedobytný.* Miesto bieše n-té. Alx. Nách. k. XIV.
Nedočin. Stojíme před n-nem (před věcí posud neukončenou). Nár. list. 1893. č. 283. 1.
Nedochodec. Za Půh. polož: V. 125.
Nedochodiť. Co **na** jednom nedochodí (se nedostává, schází), to sa na druhom vynahradí. Phľd. XIV. 194.
Nedojeveně. Ten úkaz n. tam ležel. Am. Orb. 86.
Nedojiepie. Ku Št. přidej: Uč. 153.
Nedokrštenec, nce, m. = *nedokřtěnec.* Phľd. 1895. 29.
Nedolévek. N. pro fěrtoušek (nedolévá, aby si mohla koupiti f.). 1550. Wtr. Krj. II. seš. 23.
Nedolóžný = nedolužný. Brt. D. II. 348.
Nedomýkavý. N. chlopeň. Vstnk. III. 416.
Nedoperné. Reg. I. 1057.
Nedopředek, dku, m. = *cucek,* Fucken, m. Sterz. I. 980.
Nedořestice, e, f., rostl. Am. Orb. 74., 93.
Nedostatek = *churavosť* 1529. Kutn. šk. 4.
Nedotrestaný. Bl. (Wtr. Živ. c. 883.).
Nedotvárný. N. houby. Am. Orb. 75.
Nedouk. Cf. Dob. Dur. 377.
Nedověrný. Hněv boží sstoupil na syny n-né. Břez. Font. V. 337.
Nedověšenec, nce, m. Us. Tkč.
Nedovtipně co činiti. Nár. list. 1895. č. 234.
Nedovůle, e, f. Jsou spolu v n-li = ve zlé vůli. Záp. Mor. Brt. D. II. 348.
Nedozery, míst jm. na Slov. Phľd. XII. 70.
Nedozory, míst. jm. na Slov. Phľd. XII. 70.
Nedřený brambor = *neloupaný.* Slez. NZ. IV. 497.
Nedružka, y, f., opak družky. Kolc. 26.
Neduha = *neduh.* Také mor. Duf. 295.
Nedulužnosť. Že p. bratr skrze svou n. nás stavy hubí. 1639. L. posíl. 60.
Nedužívý = *neblahý, nešťastný.* N. den. Zbrt. Pov. 100.
Nedužlivý = *nedužívý,* aeger. 1418. List. fil. 1895. 220.
Nedvižnosť v útisku. Phľd. 1895. 48.
Nedý m. nedaj. Pass. — Gb. H. ml. I. 138.
Nedzo, a, n. = *vrch* mezi Povazským Novým Mestom a Hrušovým. Phľd. 1893. 465.
Neelektrolyt, u, m. = látka elektřinu nevodivá. Vstnk. III. 409.
Nefelinitoidní fonolith. Ott. IX. 348.
Negace, vz Zápor. Dva zápory ve větě. Cf. Bl. Gr. 120.
Něgde m. někde. Dšk. Jihč. I. 29.
Něgdy m. někdy. Dšk. Jihč. I. 29.
Negrografie. Vz Nár. list. 1894. č. 28.
Něha, z rus. Gb. H. ml. I. 41.
Něhdy m. někdy. Dšk. Jihč. I. 30.
Nehet m. staršího nohet, stsl. nogъtь. Gb. H. ml. I. 84., 240., 286. Pověry o něm vz v Zbrt. Pov. 100. — **N.** suchý, lepidium campestre, rostl. Brt. D. II. 504. — **N.** ptačí = *dráp.* 1487. Krok 1895. 282. — *Nehty* = vyraženina na jazyku (húsenky). Brt. D. II. 492.
Nehmota. Am. Orb. 98.
Něhně m. jehně, *j* v *ň.* Dšk. Jihč. I. 45.
Nehodník. Šml. VII. 60.
Nehorázný, *h* není vsuto. Krok 1893. 377.
Nehorečnatý, fieberlos. N. choroba. Vstnk. III. 473.
Nehospodárnosť, i, f. Wtr. Živ. c. 804.
Nehtík, u, m. = *nohcík* (3. dod.).
Nechati co čím. Chtěl to nechat vovčírnou. Brt. D. II. 287. — **s infit.** Nechal nás buséch stát. Tišn. Ib. 286.
Nechažť jde. Bl. Gr. 108. Nyní: Nechajť, nechať. Mus. 1895. 183.
Nechet = *nehet.* Slov. Pastr. L. 61.
Nechoďdomů, os. jm. Kbrl. Dmžl. 22.
Nechodom, a, m., os. jm. Kbrl. Dmžl. 22. Vz předcház. a násl.
Nechojdomů, os. jm. Kbrl. Dmžl. 22. Cf. Nechoj.
Nechtíček, rostl. Phľd. 1894. 605.
Nechtíti. Ani vlk, nechca pes (neřkuli pes). Han. Brt. D. II. 290.
Nechuta, y, m., vz Neomasta (3. dod.).
Nechvilečný. Žalm. 11. Dle Bl. Gr. 325. vox inusitata et inepta.
Nechý m. nechaj. Gb. H. ml. I. 138.
Nechýž m. nechajž. Gb. H. ml. I. 138., Lomn.
nej- konc. superlativu, v Týnci *ný-:* nývětší; u Brn. mění se v *né:* nélepší. Brt. D. II. 92., 165.
-nej, konc. imper. mění se u Brna v -é: dej — dé. Brt. D. II. 165.
Nejčkodle = právě nyní. Dšk. Jihč. I. 15.
Nejčkom = *právě nyní.* Dač. Brt. D. II. 282.
Nejčkon = právě nyní. Dšk. Jihč. I. 11.
Nejčkot = právě nyní. Dšk. Jihč. I. 19.
Nejčkym = právě nyní. Dšk. Jihč. I. 24.
Nejčkyn = právě nyní. Dšk. Jihč. I. 11., 12.
Nejčkyndle = právě nyní. Dšk. Jihč. I. 11.
Nejdu, nejdeš m. najdu, najdeš atd. (přehlasováno), zastr. Později se přehláska zrušila. Gb. H. ml. I. 135.
Nejedlý *Vojt.* Vz Vlč. Bás. 66., 77. — **N.** *Jan.* Ib. 66., 92.
Nejemný = *nevěřící,* incredulus. Aby obra-

tyl nejemne wyery. Ev. víd. 119. Luc. 1. 17. (Mnč.).

Nejezchleb, a, m., os. jm. Kbrl. Dmžl. 22.

Nejistota. N. horší pekla jest. Brab. 195.

Nejménkrát. Kdo při hře míčem n. po sobě plochou palestry do výše vyhodil. ČT. Tkč.

Někdy m. kdys. Někdy jest bývala má živnosť, nyní již vše draho. Bl. Gr. 256. praví, že zde má býti: kdys.

Několikadílný. N. pramen. KP. VIII. 129.

Několikadobý. N. proud elektrický. KP. VIII. 105.

Několikapólový. N. stroj elektrický. KP. VIII. 95.

Několikařadý. N. blána. Wtr. Krj. I. 454.

Několikerý má některé tvary jmenné. Vz List. fil. 1895. 280.

Nekřest, u, m., rostl., vz Netřesk (3. dod.).

Nekrobiosa, y, f. N. oka. Schb. Nád. 13.

Nekrotický. N. buňka. Schb. Nád. 19.

Nekřtaltovní. N. dílo. Kabt. 15.

Nekřtěně. Pověry o něm vz Zbrt. Pov. 162.

Neksik, a, m. (lat. nec sic) = člověk neupřímný, šibalský a p. (jako by řekl: Ani tak, ani onak). Bl. Gr. 233. N., krčemné slovo. Ib. 324. Cf. Nexik (3. dod.).

Nektarný. N. nápoj. Zvič. Mlt. 90. Cf. Nektarový.

Některý má některé tvary jmenné. Vz List. fil. 1895. 280.

Nekysanec, nce, m. = *placka.* Duf. 253.

Nelhavý. N. Bůh. Kub. Rol. 88.

Nelza = *nelze.* Zlín. Brt. D. I. 11.

Nelzelista od tvaru nelzelo, kterého Jg. v starších spisech často užíval = itista, přívrženec Jungmannův. Zl. Jg. 195.

Nemáhati = *stonati.* Jejížto bratr Lazar nemáhal. Ev. víd. 68. Joh. 11. 2. (Mnč.).

Nemále = nemálo. (Lidé) n. toniechu. Ev. víd. Luk. 5. 7.

Nemanský m. Nemanický. Vz -ice.

Němci = *německá země.* Z Němec. V. Kal. 338. V N-cích. Ib. 32. a j.

Němcovati = *němčiti.* Sterz. I. 669. b.

Němčica, e, f. = *miclena* (han.) = červenobílá, vlněná čepice plátěná s dlouhým třapcem v zimě pod klobouk. Brt. D. II. 469.

Němčín, a, m., míst. jm. v Tekovsku. Phľd. XII. 159.

Němčinář, e, m. = kdo učí němčině. Blý.

Německočeskopřízvučný. N. potvora. J. J. Kolár. List. fil. 1896. 11., Počát. čes. básn. (Šf. Pal.). 24.

Německý. N. právo. Cf. Pras. Těš. 35. Němečtí úředníci v Čech. Vz NZ. III. 513. N. tanec, vz Tanec slov. (3. dod.).

Němeček, čku, m., houba, vz Kozák (3. dod.).

Němečský. N. vrata (v němčině = jemčině). Gb. H. ml. I. 379.

Neměnný. Žili n. život. Světz. 1895. 10.

Neměřitelnosť, i, f., immensurabilitas. Jg.

Nemeškavě. N. někoho obeslati, unverzüglich. Arch. XIV. 47.

Nemetený. Poslal ho n-nou cestou (zahnal ho). Phľd. 1894. 442.

Němíč, e, m. = mutus, *němý.* Ev. seit. 17. Luc. 11. 14.

Nemilec. Chč. S. 278.

Nemilobohu běží do bŕlohu (udeřený pes). Phľd. 1895. 290.

Némit si = *najmouti si.* Német si = najmu si. Tišn. Brt. D. II. 195.

Nemluvně. Nemluvňátka vypovídají se z Cuclavic přes Mlíkojedy do Mladějova. NZ. III. 230.

Nemoc. Strč. skloň. vz v Gb. Km. -i. 42. Výčet nemocí lidu mor. Vz Brt. D. II. 486. nn. Dětské nemoci a hojení jich na Mor., vz Duf. 23. nn., na Slov. Vz Mtc. 1894. 102. Zlá n. = vřed. Mtc. 1894. 106. N. prichodí klasom, odchodí vlasom. Slov. Zátur. Pověrečné hojení nemocí. Vz Zbrt. Pov. 157., 162. Na Slov. Vz Phľd. 1895. 90. nn. Na Val. Vz Vck. Val. I. 134. nn., NZ. VI. 84. N. sobě léčiti chce jsa od ní složen (pozdě). Tov. (Vlč. Lit. 215.).

Nemocný = *nę mocný, slabý, nepatrný.* N. služba. Kat. z Žer. I. 302. Můj pán svý nemocný služby vzkazuje. Kat. z Žer. I. 100., 108. a j. Bídný a nemocný způsob mého pána. Ib. 107. — **N.** = *churavý.* N. **na** kámen. Kat. z Žer. I. 25.

Nemócť = *nemocným býti.* Vých. Mor. Brt. D. II. 348.

Nemodlák, a, m. = *nemodlenec.* Záp. Mor. Brt. D. II. 348.

Nemoresník, a, m. Phľd. 1896. 257.

Nemšová, obec v Trenčín. Phľd. XII. 157.

Nemudroch. Vz Fifidlo (3. dod.).

Nemujce = *nemuč se.* Zábř. Brt. D. II. 131.

Němý bolestí, Vrch. S. b. 40., poděšením. Pokr. Mrt. z. 85. — Cf. Gb. H. ml. I. 128.

Nenáberný. Vreco kňazovo je vraj nenasyté, n-né. Čím to? Vz Phľd. XII. 724.

Nenabytek, tku, m. = *nemovitá věc.* GR. Nov. 241. 50.

Nenabytý. N. škoda. O tom praví Bl. Gr. 320.: ‚Lépe: nenapravitelná, nenabytelná; mohlo by se říci i: nenabytná, ale toho slova se neužívá.'

Nenadátý. Z nenadáté = z nenadání. Vých. Mor. Brt. D. II. 348.

Nenádoha. Z n-hy. Vck. Val. I. 129.

Nenadžganec, nce, m. = *nenažranec, nesyta.* Phľd. XII. 316., XIV. 258. Vz Nesyta (3. dod.).

Nenáchodčivosť, Unzuvorkommenheit, f. Phľd. 1893. 45.

Nenapitný = *kdo má pořád žízeň.* Cf. Nenasytný. Val. Brt. D. II. 348.

Nenávisť. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 41. Hněv pomine, ale n. v srdci ostane. Phľd. 1893. 700.

Nenazdajky. Phľd. XII. 233., 665.

Nenažebraný. N. chudoba = která dosti nenažebrala a tedy dosti nemá k dobrému živobytí. Chč. S. 260.

Neněkodle = *právě nyní.* Dšk. Jihč. I. 11., 16.

Ne-ne-ne! Tak se přivolává kůň. Phľd. 1893. 634.

Neničké = *nyní.* 1653. L. posl. I. 65.

Neničkom = *nyní.* Žďár. Brt. D. II. 260.

Neničky = *nyní.* Dač. Brt. D. II. 282.

Nenie = *nynie.* Jid. 11., Ž. klem. 141. a a j. — Gb. H. ml. I. 284.

Neobrata. Světz. 1894. 380. c.

Neobroubeně mluviti = *neomaleně*. Vých. Mor. Brt. D. II. 348.

Neodstupný. Umění jazyka jest při každém vyučování n-ným základem. Šf.

Neodškriepitelne = *nezvratně*. To sa javí výrazne a n. v chyži, která... Phľd. 1896. 77.

Neodškriepný = *nezvratný*. Tedy by sme mali jesný a n. dôkaz. Phľd. 1893. 293.

Neogen = mladší třetihory, které se po starších třetihorách z moře usazovaly. Vz Mtc. 1895. 319.

Neohořelý. N-láť to pečinka (požitečný stateček). Bl. Gr. 296.

Neohrdati = *nepohrdati*. Phľd. 1895. 370.

Neohromný = *ohromný*, podle nesmírný, nevídaný atd. Na vých. Mor. Mtc. 1893. 202. Brt.

Neolith, u, m. Český n. Vz NZ. IV. 73., 263. nn.

Neolithický. N. či kamenná doba = mladší kamenná doba. Cf. Palaeolithický. Vz NZ. III. 73., 259., 471.

Neomalenice, e, f. To je n. neomalená! Světz. 1894. 54. b.

Neomasta, y, m. = *nechuta, nechutný, protivný člověk*. Val. Brt. D. II. 348.

Neomyláctví, n. Nár. list. 1894. č. 195. str. 1.

Neonakvý = *neobyčejný*. N. podoba miena. Phľd. XII. 375.

Neopatrný. N-ní se vypovídají z Nepomyšle přes Pozorku do Hleďsebe. NZ. III. 228.

Neoplastický. N. céva. Schb. Nád. 33.

Neosel, vz Nusle (3. dod.).

Neosli, vz Nusle (3. dod.).

Neosuetl, vz Nusle (3. dod.).

Neozdobnosť. Bl. Gr. 58.

Neozoický. N. zbytky zvířecí. Vstnk. II. 576.

Nepáčit si čeho = *nepamatovati si*. Kunšt. Brt. D. II. 348.

Něpka, y, f., Niep, m., u soukenníků. Sterz. II. 431.

Neplateżník, a, m. N. kostelních peněz. L. posil. I. 67.

Neplenný = *neúrodný*. Byli nedostatky obtíženi v nerodilá a n. léta. 1417. List. fil. 1893. 401.

Nepleška, y, f. = *neplechá, nečistá ženská*. Lomn. (Zbrt. Tan. 137.).

Nepodalosť = *neposlušnosť*. Dšk. Jihč. I. 17.

Nepodobně (= zle, male) jsi učinil, chtě svůj meč v mě strčiti. Alx. Nách. k. VIII.

Nepodobný. Na n-bném (= nepříhodném) místě přes skály doluov se spustili. Arch. XII. 75. A tú řečí za n-bnú věc pokládá to býti...; N-né (neslušné) jest to, bychom jemu (hřiechu) opět zase miesto v sobě dali. Chč. m. s. III. 5., 7.

Nepodstať. I když jsem srozuměl nepodstati. 1540. Mus. 1894. 398.

Nepohnutě koho při čem zachovati. 1520. Arch. XIV. 426.

Nepohodlivý. N. doba (když jest nepohoda). Kolc. 98.

Nepojęda, y, m. = *kdo si nepřeje jídla, skrblík*. Žďár. Brt. D. II. 349.

Nepomeškaně. Ač sú n. poslúchali jich. Chč. S. 152.

Nepoňatný = *nepodjatý*. Človek n. Phľd. XII. 326.

Neporadný. Je to cosi n. = nesnadné. Zlín. Brt. D. II. 349.

Neposkvrnně. 1438. List. fil. 1895. 149.

Neposlušný. N-ní vypovídají se z Příkazů přes Metličany do Bejkovic. NZ. III. 229.

Nepr = *nejprv*. Zábř. Brt. D. II. 129.

Nepravděpodobnosť, i, f., Unwahrscheinlichkeit. Hš.

Nepravděpodobný, unwahrscheinlich. Hš. (Krok 1896. 9.).

Nepravdomluvnosť, i, f. Tk. X. 114.

Nepředsudný. N. mínění. Jg. — List. fil. 1894. 6.

Nepřejně. On n. zří. Quis. Iňg. 13.

Nepřestavě. Měšťané n. jasnosti naší slíbili sú se. XV. stol. Čel. Pr. m. II. 1115.

Nepřevážený. Bůh je studnice dobroty n-né. Bl. Gr. 226.

Nepříjezd. Bezelstný n. Snm. I. 594.

Nepříkladný. Aby se lid nad n-ným jejich životem nezhoršoval. 1597. Kutn. šk. 55.

Nepřísporný. N. kladka. Am. Orb. 21.

Nepřítel. N-lé vypovídají se ze Mstic přes Holubice do Smiřic. NZ. III. 229. N-le z domu vyháněti pustiv jej k sobě (pozdě). Tov. (Vlč. Lit. 215.).

Neprohlédavosť. Bl. Gr. 160.

Neptunský útvar (učiněný vodami). Ztk. 55. (3. vyd.). Vz Neptunický.

Nerad. Z *rád* jest z pravidla nerad. List. fil. 1895. 292.

Neřád = každý obtížný hmyz. ČT. Tkč.

Neradosť, i, f. Starosť — neradosť. Slov. Nov. Př. 311.

Neréda, y, m. = *nešika*. Cf. Nerejda. Dolnobeč. Brtch. (List. fil. 1893. 119.), Brt. D. II. 349.

Neresnica, e, f. = les, dolina a potok ve Zvolensku. BZv. 24.

Neřesť. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 37.

Neřestnosť. Dle Bl. Gr. 322. inepta vox.

Nero, gt. Nera, dat. Nerovi. Chč. S. 170. a j.

Nerodilý, vz Neplenný (3. dod.).

Neroď, *neroďte* má již Bl. Gr. 114., 176. za zastar. Ale on n-dil = nechtěl. Ev. seit. 39. Mat. 18. 30. (Mnč.). Nerodil oči k nebi vznésti. Ib. 32. Luc. 18. 13.

Neroveň. N. půdy. Arch. XII. 307.

Nerozdělnička. Sv. Trojička s p. Jež. Kristom n. (unzertrennliches Wesen). Slov. Mtc. 1894. 107., 20.

Nerozdílný = ktorý nezná rozdiel robiť. Na Píle. Phľd. 1894. 745.

Nerozřezanosť. N. knihy. Nár. list. 1895. 28./3.

Nervný. Povedal nervným hlasom. Phľd. 1896. 283.

Nervoorgan, u, m. Ústřední n. Ztk. 33. (3. vyd.).

Nervosvalový. N. činnosť, Vstnk. II. 506., ústroje. Ib. III. 84.

Nervotišný. N. týden. Nár. list. 1895. č. 252. feuill.

Nervovědomý. N. život živočichů. Ztk. 14., 84. (3. vyd.).

Nervovstvo, a, n., das Solargeflecht des Gangliensystems. Am. Orb. 52.

Nes = *dnes*. Brt. D. I. 88.

Nesborně = *ne pohromadě, ne spolu, jednotlivě*. AlxBM. 15.

Nesetky, pl., f. = *borůvky*. Brn. Brt. D. II. 349.

Ňeska = *dnes*. Lepší ňeska edom vrabec, ako zajtra túzok. Slov. Phľd. 1894. 744.

Nesklidný lid, ingens. 1418. List. fil. 1895. 222.

Nesklonný, ungebeugt. Stůj n. Kká. Puš. Roz. 87.

Neskoro. Trvalo to půl hodiny n. Na Zábřežsku na Mor. Mtc. 1893. 202., Brt. D. II. 285. My o čtrnáct dní neskôr (později) žneme. Phľd. 1895. 426.

Neskorý příchod = *pozdní*. Phľd. 1895. 366.

Neskrovnosť. Chč. m. s. III. 113.

Neskrytý = *veliký, jehož nelze skrýti*. N. hněv, radosť. Hněvá se n-tě = velice. Třešť. Brt. D. II. 349.

Neslaný. N. boží dar (hlupák). Nov. Př. 567.

Neslítovnosť. Dle Bl. Gr. 322. vox inepta.

Neslubný. N. dítě = nemanželské. NZ. VI. 39. Cf. Slubný (3. dod.).

Neslýchalý. Do Finnie, n-lé hlaholů českých. List. fil. 1894. 9.

Neslyšno. Téměř n. táhnou v noci divoké husy. Mtc. 1896. 20.

Nesměrno, a, n. Váňa 59.

Nesměrnosť. Vrch. Rol. XVII.—XXII. 18.

Nesměrný. N. osoba (Kristova). Chč. Mik. 494.

Nesmiřitelník, a, m. Literarní n. Vlč. Lit. 227.

Nesmírný = bez míry. Vz Nezměrný.

Nesnaha, y, f., negligentia. 1416. List. fil. 1894. 226.

Nesnáz. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 44.

Nesněný, ungeahnt. N. štěstí. Cop. 16.

Nesnesno. Žít v světě n. a trpko. Kolc. 141.

Nesousedství. Jakési n. k nám pronáší. 1614. Kutn. škol. 142.

Nesporo. (Bez ženy) všetko ide n. Phľd. XII. 233.

Nestateč. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 46.

Nestatečenství. Dle Bl. Gr. 322. lépe: nestatečnosť.

Nestatečný. N. **na** zdraví. Kat. z Žer. I. 36.

Nestejnočlenec, nce, m., anisodactylus, brouk. N. černorohý, a. atricornis, dvojjamký, binotatus, hajní, nemorivagus, lemovaný, signatus, zdobníkový, poeciloides, žlutotlapý, spurcaticornis. Klim. 63.

Nestejnorodosť, i, f., heterogeneitas. Jg.

Nésti. O pův. slova cf. Gb. H. ml I. 83. Cf. Nášeti (3. dod.). Čo neseš? Čo nemôže samo íci. Phľd. XII. 697.

Nestkorn, u, m. = předivo z kopřiv, z Nesselgarn. Wtr. Krj. I. 366.

Nestl, u, m. = *svinutí leliku*. Vz Vck. Val. I. 32.

Nestléř, e, m. 1580. Pras. Řem. 22.

Nestojte! Vz Nastojte (3. dod.).

Nestovky v 2. dod. oprav v: Neštovky. Flš.

Nestudný = *nestoudný*. N. žena. Phľd. 1895. 224.

Nestvůrně. A pak přeohyzdných věcí směsice se shlukla hustě, n. Krs. 136.

Nestydatý. N-tí vypovídají se ze Smilkova přes Čistou do Všestud. NZ. III. 229.

Nestydlevosť = nestydlivosť. Ev. ol. 164. (Gb.).

Nestydlivý. N. žebrání. Chč. S. 243.

Nesvár m. svár utvořeno nadbytečnou záporkou *ne*. Vz Mtc. 1893. 199. (Brt.).

Nesvojský. Sotva shodí huňku, už hned je n. = odrodilec. Phľd. 1891. 101.

Nesvorčlivec, vce, m. = *nesnášelivec*. Han. Brt. D. II. 349.

Nesvorčlivý = *nesnášelivý*. Han. Brt. D. II. 349.

Nesvorný. N-ní vypovídají se ze Svárova přes Oupor do Jednoty. NZ. III. 229.

Nesyta, y, m. = *žrout*. N. ohnivá by pohltal, klince by požuval, čerta by zjedol. Slove take nenažranec, vlkolak, vlčie črevo. Phľd. 1894. 258. — **N.,** Vielfrass, ssavec. Cf. násl.

Nesytový. N. kožešina (z nesyta). Wtr. Krj. I. 366.

Nesytý. N. nepotáhne. Kutn. šk. 154.

Neščaščie = *vred* (nemoc). Vz Vřed i v dod. a Mtc. 1894. 106.

Nešikura, y, m. = *nešika*. Brušp. Hledíková.

Neškodno = *obstojně*. N. sa učí. Myjava. Phľd. 1895. 444. — Tam si může fojt osaditi pekaře atd., n. (unbeschadet) výsadám městským. Věst. op. 1893. 34.

Neškolený. N. člověk. Nár. list. 1896. č. 107. feuill.

Neškuli m. neřkuli. Chod., Doudl. Kts. 19.

Neškulic m. neřkuli. Chod., Doudl. Kts. 15.

Nešní = *dnešní*. Brt. D. I. 111.

Nešpidrný. N. improvisace. Phľd. 1895. 365.

Nešpor. Okolo n-ru v. okolo n-rů. V. Kal. 3., 173. a j.

Nešporový = *nešporní*. N. oděv = nedělní. sváteční. Nár. list. 1896. č. 254. feuill.

Nešťábený = *nešťápený, nešťastný*. Kld. II. 168.

Nešťastník = *psotník*. Ten n. bol na ňom (lomcovalo jím). Phľd. 1894. 493.

Nešťastný. N-ní vypovídají se z Křížku přes Trpín do Dobrovic. NZ. III. 229. N. dni na Val. Vz Vck. Val. I. 137.

Neštěstí. Znamení n.: objevení se baby, kněze, jeptišky. Vz Zbrt. Pov. 100., 101. Keď psa počúť pri dome vyvýjať a sliepku kikiríkať, hrozí nejaké nešťastie v dome. Phľd. 1894. 132. Nikde není vítán s n-tím kdo kluše. Kolc. 88. Jdeš jako desatero n. = pomalu. Vck. Val. I. 111. V štěstí přátel na tisíce, v neštěstiu, jak by jich vodum vypařil. Slez. Nov. Př. 169.

Neštovice. Hojení jich na Mor. Vz Mtc. 1894. 335. Cf. o hojení jich také Zbrt. Pov. 51., 93., Vck. Val. I. 128.

Ňetamorný. Také v Podkrkonoš. Čern. Př. 89. Cf. Netomorný.

Nětanky = *hnětynky, h* odsuto. Dšk. Jihč. I. 33.

Netáta, y, f., rostl. Vz Dastihlav (3. dod.).

Netbavě. Lénö a n. (po tom) stojí. Št. Kn. š. 144.

Netečný. K ctnosti n. Vrch. Rol. XVII. až XXII. 80. — N. pásmo magnetu (střed), které železa nepřitahuje. KP. VIII. 20.
Netelík. 1525. Mus. 1894. 515.
Netesanec, nce, m. = *neotesaný, hrubý člověk.* Nár. list. 1896. č. 64. feuill.
Netík, u, m., rostl., vz Něcík (3. dod.).
Neto, neznámá rostl. Biele n. Phľd. XII. 209.
Netomorný m. nemotorný. V Krkonš. Šb. D. 31. Cf. Netamorný.
Netopýr: nedopýr, latopýr, latomyš. Čern. Př. 58. — **N.** Plášť s n-rem = s límcem dolů svislým, ne příliš dlouhým a střihem některak rohatým. Wtr. Krj. I. 451.
Netřesk (netík), capillus Veneris. 1440. List. fil. 1893. 393. Cf. Něcík. N., semper viva. 1440. List. fil. 1893. 396., sempervivum tectorum, *hromotřesk, hromostřech, nekřest, rojník.* Brt. D. II. 507.
Netrizňavý = nedotklivý? Dakto je velmi n. Phľd. X. 77.
Netrlink, u, m. = *netrlík.* Věst. opav. 1894. č. 4. 44.
Netrpělivý = *nesnesitelný.* Ta věc byla by škodná a n. Arch. XII. 204. Z jámy smrad n-vý vycházel. GR. Nov. 30.
Netrtý. N. cesta. Bibl. Vz Uvírý.
Netržený. N. hrnec (nesmlouvaný, koupil se bez smlouvání). Vck. Val. I. 100.
Netvárný. N. rukavice. Světz. 1894. 126.
Netvor. V svou brlohu nes' tento n. nás. Vrch. Rol. XVII.—XXII. 16.
Netvrdošíjný. Br. na Jak. 3. 17. (Flš.).
Netyja = kaše uvařená v mléce, do níž se nadělaly díry, jež se zasypaly žitnou moukou; vše smíchané dalo se na brutvan (Bratpfanne) a na oleji n. másle se peklo. Slez. NZ. IV. 498. Cf. Šusterka (3. dod.).
Neu-: neudatný, odsutím *e:* nudatný, neumělý — numělý. Vz Gb. H. ml. I. 158.
Neúčinný. N-í vypovídají se z Minic přes Úmyslovice do Činova. NZ. III. 228.
Neumělý. N. k vojně. AlxV. 521. Dle psaní v Kroku 1892. 345.
Neuměřice, lid vyslovuje Nouměřice. Gb. H. ml. I. 153.
Neumětely, lid vyslovuje Noumětely. Gb. H. ml. I. 153.
Neumytka, y, m., os. jm. Arch. XIV. 217.
Neunositelný. N-ná věc. Chč. m. s. III. 54.
Neupřímě. Mnohá slova n. vyložil. Filomat. Bl. Gr. 166. **kárá tuto větu jakožto nejasnou** a chce míti: nevlastně, neuměle, nepečlivě, negrammaticky a p.
Neupřímý. Všecken n. co jho, křivé dřevo, křivé lučiště. Bl. Gr. 296.
Neuptalý = *nesmyslný.* Ta služba jest velmi n. Chč. S. 255.
Neuroglia, e, f. = pojivá látka centralního nervstva. Schb. Nád. 3.
Neúrupný = *úrupný,* tvořeno nadbytečnou záporkou *ne.* Vz Mtc. 1893. 201. (Brt.).
Neurvalý = *urvalý,* utvořeno nadbytečnou záporkou *ne.* Vz Mtc. 1893. 200. (Brt.).
Neustavičnosť. Tak jest pln n-sti. Chč. m. s. III. 96.
Neustavičný. Neustavičen, čna, o. List. fil. 1895. 292.

Neutomice, lid vyslovuje Noutomice. Gb. H. ml. I. 153.
Neuvaditi, non nocere. Ev. seit. 25. M. 16. 18.
Neuvádzaný. N. žena = neuvedená (do kostela po porodě). Phľd. XII. 642.
Neuvážlivě. N. s někým o něco se sdělovati. Světz. 1895. 14. a. N. s někým o něco se sdíleti. Wtr. St. Pr. 105.
Nevarovčivý = *nešetřivý.* Phľd. 1896. 259.
Neváźník, a, m. 1687. Věst. op. 1892. 18.
Nevděčný čeho. Lid n-čný jeho mnohých milostí. Chč. S. 86. Všech milostí nevděčný. Chč. S. 109.
Nevděk. Je-li n. nejčernější hřích. Vrch. Rol. XXXII. 87. N-kem se ti svět odvděčí. Slez. Nov. Př. 50.
Nevdojak. V Liptovsku. Phľd. 1892. 705., 1893. 579., 1894. 254.
Něvěč. Rádi bychom, by to mezi vámi v n. dobrého bylo uvedeno. Arch. XIV. 42.
Nevědeckosť, i, f. Jg.
Nevedno = *neznámo.* Ale kade pôjde, že n. Phľd. 1896. 21.
Nevědný. N. přítomnosť. Slád. Mak. 26.
Nevěra, Unglaube. Lepši n.ež důvěra. Slez. Nov. Př. 255.
Nevěsta. O pův. slova cf. Jag. Arch. XVI. 3. 4. Heft. 404. Vykupování nevěst na Plzeňsku. Vz Škar. 54. nn. Uvádění n-sty. Vz Vykl. Svat. 89. Vypadala mezi družicemi vždy jako n. (pěkně). Šá. Kř. u pot. 58. Jak se chová n. po sobáši v dome a jiné povery o sobáši, vz v Phľd. 1894. 183. Veselá n. — zarmoucená žena. Vykl. Svat. 48. — **N.** *poslední kus lnu* z pazderny ku tření přinesený; předposlední: *ženich.* U Humpol. NZ. II. 564.
Nevěstčinec, nce, m. = *hampejz,* Bordell, n. Sterz. 536. b. Cf. Nevěstinec.
Nevěstinský. N. šat = jaký mívají nevěsty, Wtr. Krj. I. 44., stůl (při svatbě). Vykl. Svat. 43.
Nevěstka. Oděv n-stek v XV. stol. Vz Wtr. Krj. I. 297. Co dělá slečna N.? Co dělá? Sedí na kapitálu a žije z interessů (řekl kdosi o známé n-stce).
Nevěstuška, y, f. Krs. Moor. 96.
Nevhodný = *nehodný, rozpustilec.* Dšk. Jihč. I. 28.
Nevidělec, lce, m. = kdo nevidí n. nechce viděti. Am. Orb. 109.
Nevidomý = *neznámý.* Tělo se obrátí v popel času nevidomého. GR. Nov. 130. 21.
Nevinný. Mnohem lépe jest vinného pustiti bez pomsty (trestu) než nevinného odsúditi. Lobk. 86.
Nevládný = *slabý, churavý.* Stará som a n. Phľd. 1894. 76.
Nevlastenectví, n. Jg. (Zl. Jg. 39.).
Nevlastnosť. Bl. Gr. 58.
Nevlezlo, a, n., vz Obcházka (3. dod.).
Nevlídný. N-dní vypovídají se z Potvorova přes Jemníky do Lidic. NZ. III. 229.
Nevodpleja = *neodbyta.* Heršpice. Rous.
Nevola. Zlá n. Vz Zrádník (3. dod.).
Nevolník. N-ci vypovídají se z Otročína přes Bezděčín do Prostějova. NZ. III. 229.
Nevolnô, dědina v Tekovsku. Phľd. 1895. 440.

Nevoľný. N. drevo, Schlingpflanze, f. Phľd. XII. 695.

Nevrátivý. N. voda, která pořád dále proudí. Cf. Navrátivý. V Herálecku v Čech. NZ. III. 343.

Nevražditi, *nevražiti*, utvořeno as nadbytečnou záporkou *ne*, dle obdoby nenáviděti někoho. Vz Mtc. 1893. 199., 200. (Brt.), Neúrupný, Neurvalý.

Nevříti, *zanevříti* na koho místo vříti na někoho. Vz Mtc. 1893. 200. (Brt.).

Nevrlý. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 79., 65.

Nevšimač, e, m. = *nevšima*. N. světa. Am. Orb. 8.

Nevyčtený. N. úředník. Pňh. V. 281. Cf. Nevyčtlý.

Nevyčtlý = *nevyčtený, nevyčetlý*. Pňh. III. 613.

Nevydovný. Jako n. vůl (o tvrdošíjném, neohbitém). Bl. Gr. 297.

Nevyhnutně = *nevyhnutelně*. Phľd. 1895. 303.

Nevyhnutnosť = *nevyhnutelnosť*. Phľd. 1894. 755.

Nevyhnutný. Phľd. XII. 515. N. v VI. 1188. polož před: Nevyhnutosť.

Nevyhnutý = *nevyhnutelný*. Osoba pri svadbe n-tá. Phľd. 1895. 665.

Nevylíšeně, nicht differenziert. Ten úkaz n. tam ležel. Am. Orb. 86.

Nevýměrnosť, i, f., Indefinität. NZ.

Nevzmožno v Rkk. Vz List. fil. 1896. 336.

Nexik, a, m., vz Neksik (3. dod.). Bl. Gr. 324. praví: Krčemné slovo.

Nezaleklý. N. řečník. Vlč. Lit. 218.

Nezažitý. N. krmě. Dle Bl. Gr. 320. v jistém smyslu šp. m.: nezáživná (které nelze dobře zažiti).

Nezbadaně = *nepozorovaně*. Phľd. XII. 720. Zem zaujali ukradomky a n. Phľd. XII. 72. N. vkročila. Ib. 1895. 274.

Nezbaven. Parmenio bieše postaven, požitý muž, však nezbaven = nezdržen, ne zazší, ne horší než mladí dříve jmenovaní. AlxV. 1466. (Krok 1893. 7.).

Nezbeda, y, f. = *nezbednosť*. N-dy ty jsou nového datuma. Phľd. 1895. 361.

Nezbedka, y, f., zaniklá ves na Mor. Mtc. 1896. 117.

Nezbedničiti. Slov. NZ. IV. 508.

Nezbývať se = *nepříti se*. Brušp. Hledíková.

Nezča, e, f., míst. jm. na Slov. Phľd. XII. 74.

Nezda. N. tento jest, jenž sedával žebře (zdali není to ten); N. (není-liž) psáno jest v zákoně vašem; N. ty z Galilee jsi?; N. musil trpěti Kristus?; N. (zdali) můž slepý slepého vésti?; Kto z vás otce prosí chleba, nezda-li (zdali) jemu dá kámen? Ev. víd. 65., 74., 75., 78., 95., 87.

Nezdara, y, f. Čim většo n., tim většo vydara. Slez. Nov. Př. 156.

Nezdařilec, lce, m. Jg. (Zl. Jg. 38.).

Nezdávený. Aby n-né a neřádné lidi (v dědině) netrpěli. 1597. Mtc. 1894. 150.

Nezdravý. Bola **na** smrť nezdravá. Phľd. 1895. 390.

Nezdržalý = *nezdrželý*. 1457. Hoš. exc.

Nezez, a, m., hora v Nitran. Phľd. XII. 74., 427.

Nezhledný. N. síň. Vrch. Rol. XLIII. 50.

Nezlomný. N. jsi v potrestání viny. Váňa. 44.

Nezmeky, les u Žarošic. Mtc. 1896. 268.

Nezměrno, a, n. N. vin mých. Slád. Mak. 91.

Nezmetnosť. Pričitujúc (přičítaje) smutný osud bratův vlastnej n-sti. Phľd. 1894. 95.

Nezmorně. Tvrdý beran buší n., až nachvlí se v pád (věž). J. Goll v Baudel. 41.

Neznámo, a, n. = *neznámý svět po smrti*. J. Goll. v Baudel. 81.

Neznosný = *nesnesitelný*. N. tento pomer. Phľd. 1893. 85.

Nezpůsobný = *náramný, přílišný*. N-bně tlustý. Vých. Mor. Brt. D. II. 349.

Nezrada. Ozval se z nezrady (náhle). Phľd. 1892. 708. Dievčatá z n-dy sa rozchichotaly. Ib. 1894. 45.

Nezvihanka, y, f. = *dýmka* sádrová n. porculánová. Heršpice. Rous.

Nezvolnosť = obtížnosť. N. času. Kat. Žer. I. 104.

Nezvyčný = *neobvyklý*. Slov. Phľd. 1896. 292.

Nezvyklý. N. myšlénky též skutky rodí n-lé. Černý. Cenci. 104.

Nežebraně. Aby se prostě n. spustili se všemi věcmi. Chč. S. 242.

Něžgarati. Něžgarej **na** to = nesahej na to; něžgarej **do** toho = nemíchej se. Ostrava.

Nežid m. nežit. Dšk. Jihč. I. 18.

Neživec, vce, m. = ne živý, mrtvý. Kub. Rol. 78.

Neživok, a, m. = *nerost*. Ztk. 7. (3. vyd.).

Nežľevá = *nežli*. Kojet. Brt. D. II. 55.

Nežlivá = *nežli*. Žďár. Brt. D. II. 260.

Něžný, z rus. Gb. H. ml. I. 41.

Nežť m. nechžť, *ch* odsuto. Gb. H. ml. I. 462.

ng. Za cizí *ng* bývá *ňg*. Vz Gb. H. ml. I. 376.

Ňgdy (dvojslab.) = *nikdy*. Brt. D. I. 6. (zlin.).

nch. Za cizí *nch* bývá *ňch:* Melaňchton. Bl. 359.

Nic. Bába ti řekla: Budiž k ničemu a dej pozor na nic (o hloupém). ČT. Tkč. Lepší malé něco než veliké nic. Šml. VIII. 47. Nic se samo nerobi; Z ničeho nic něuděloš; Blaze tymu, kdo nic nimo, nestaro se, kaj to schovo. Slez. Nov. Př. 129., 175. Kdo nic nemá, na toho lidé málo dbají. 1504. Vlč. Lit. 256.

Nicce. N. (= nic se) jom (jemu) stat nesmi. Svojanov. NZ. V. 563.

Nicení, n. = *silné niti*, které kšafty n. činky tkadlcovského stavu spojují. NZ. IV. 40.

Nicí z nitjь. Gb. H. ml. I. 384. O jmenném sklonění vz List. fil. 1895. 324. A padše nicí poklonichu se jemu. Čtení zimn. času. Matth. II. 11.

Nicjehlanec, nce, m., suda ploch vodorovná, wagrechtes Flächenpaar. Am. Orb. 89., 92.

Nicosť. Am. Orb. 88.

Nicplocha u hlatí. Am. Orb. 90.

Nic to = *o to nic*, das macht nichts. Nic

to, jen když dostal své peníze. Brt. D. II. 350. N. *to* = *to neplatí!* Us.

-níček. Vz násl. **-ník.**

Níčehuž = ničehož. Bl. Gr. 265.

Níček, čka, m., vz předcház. Mikuláš.

Níčemernice, e, f. = *ničemnice.* Kat. z Žer. II. 201. Cf. násl.

Níčemerný. Dle Bl. Gr. 265. lépe: ničemný. Aby jen svou n-nou vůli vykonal. Kat. z Žer. I. 50.

Níčemník. Dle Bl. Gr. 325. vox ficta et inepta. N-ci vypovídají se z Daremnice přes Jinočasy do Mrdvína. NZ. III 229.

Níčemný = *churavý.* Kat. z Žer. I. 118. a j.

Níčkodleje = *nyní.* Dšk. Jihč. I. 42.

Níčkohleje = *nyní.* Dšk. Jihč. I. 42.

Níčkoje = *nyní.* Dšk. Jihč. I. 42.

Níčkom = *nyní.* Dšk. Jihč. I. 24.

Níčkrle = *nyní.* Dšk. Jihč. I. 9.

Nidá m. nikdá. Zábř. Brt. D. II. 130.

Nide = *nikde.* Jemnice. Brt. D. II. 269.

Nido m. nikdo. Brt. D. I. 30. a j.

Nietra, y, f. = rieka a obec na Slov. Phľd. XII. 427.

Nihde = *nikam.* Vých. Čech. Čes. l. V. 83. a.

-ník, *-níček* příp. jm. osob.: Karník, Machník, Jarníček. Kbrl. Sp. 13.

Nik = *nikdo.* N. nevšimnul si toho výkriku. Phľd. XII. 243.

Nikaž m. nikakž. Pulk. 26. b. (Gb. H. ml. I. 452.).

Nikdá. Na sv. Víta oprav dle Phľd. 1894. 449.: Na sv. Vida. Nikdá dle Bl. Gr. 274. sedlsky m. nikdy.

Nikde = *nikam.* Nechoď n. Vck. Poh. 63., Kld. III. 230., Phľd. 1895. 145., 1896. 140.

Nikdy. Cf. Vtedy c' (ti) to zaplací, keď sa z pekla vrácí; Na staré Turice. Phľd. XII. 559., XIII. 440. Budeš se vdávat, až se budou blechy poděkubávat. Vck. Val. I. 108. Cf. Vrátiti (3. dod.), Zaplatiti (3. dod.).

Niklíček, čka, m., vz předcház. Mikuláš.

Nikodem, a, m., os. jm. Odvozeniny vz v Kotk. 27.

Nikola, y, m., vz předcház. Mikuláš.

Nikte m. nikdo, zastr. V to se n. nechce otdati. DalC. Úv. 1.

Niktoš. U Vel. Revúce. Phľd. 1892. 580., 1893. 373.

Nikyš, e, m., vz předcház. Mikuláš.

Nimra = *tanec.* Oestr. Mon. (Böhm.) I. 478. Cf. Tanec čes. (3. dod.).

Nimrala, y, m. = *nimra, nimral.* Mor. Brtch.

Niněra, z vl. neniare = zpívati, a to z lat. řec. nenia píseň, obyč. truchlivá. Exc.

Ňiňi, *ňiňčko* = *nyní,* patrně vlivem souhlásky ň změněno i první *n.* Gb. H. ml. I. 372.

Ňint = *není.* Gemer. Phľd. 1895. 438.

Niný. Níné semeno = lněné. Dšk. Jihč. I. 6.

Niobík, u, m., niobium, prvek. Am. Orb. 57.

Nistej od aidh brennen, anzünden, řec. αἴθω. Prk. Dle Mtz. stslov. kořen nět, cf. roz-nítiti; dle Mkl. *n* předraženo, u Slovin. isteje, luž. jěscě = Ofenloch, n. Čern. Př. 50. N. m. jiestějě. Gb. H. ml. I. 379. N., caminus. Ev. víd. 135. Mat. 13. 50. (Mnč.).

Niš. Vz násl. Ništ. — **N.** = *dokľa.* Phľd. 1895. 629., 630.

Ništ z ničь-to. U Hrozenk. Brt. D. I. 42. Místy *niš.* Past. L. 148.

Ništiti = *ničiti.* Statky n. 1672. Věst. op.

Ništzelinka, y, f., stachys recta, rostl. Slov. Mtc. XVIII. 212.

Ňit = *není.* V Gemersku. Phľd. 1893. 564., 1895. 438.

Nit. O strč. sklon. cf. Gb. Km. -i. 37. N. souvisí s neo, netum. Dob. Dur. 94. Není tak dlouhé niti, by se jí nedoviti. Nár. list. 1895. 4./9. odp.

Nítiti koho = *dopalovati.* Phľd. 1895. 119.

Nítivý. N. moc. Krs. Moor. 57.

Nitka. Vykrúca, vytáča nitku (vymlouvá se) Slov. Nov. Př. 531.

Nitroamidobenzyltoluol, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 462.

Nitroamin, u, m., v lučbě Vstnk. IV. 13.

Nitrobenzol, u, m. Cf. Vstnk. III. 13., 461., 465.

Nitrobenzolsulfonový. N. kyselina. Vz Vstnk. III. 465., 460.

Nitroblána. Zánět n-ny srdeční, endocarditis. Vz Ott. VIII. 602.

Nitrochinolin, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 466.

Nitroisoftalový. N. kyselina. Vstnk. III. 465.

Nitrokuminový. N. kyselina. Vstnk. III. 464.

Nitrokyselina, y, f. Vstnk. III. 463.

Nitrolátka, y, f., v lučbě. Vstnk. III. 6., 7., 460.

Nitromethylanilin, u, m. Vstnk. III. 463.

Nitronaftalinsulfonový. N. kyselina. Vstnk. III. 465.

Nitroparafin, u, m. Vstnk. III. 7.

Nitrosemení, n. = bílek semenní, endosperm. Vz Ott. VIII. 607.

Nitroskořicový. N. kyselina. Vstnk. III. 464.

Nitroskupina, y, f., v lučbě. Vstnk. III. 461.

Nitrosloučenina, y, f., v lučbě. Vstnk. III. 460.

Nitrosolátka, y, f., v lučbě. Vstnk. IV. 7., 11.

Nitrosomethylbenzamid, u, m. Vstnk. IV. 13.

Nitrosomethylurethan, u, m., Vstnk. IV. 13.

Nitrotereftalový. N. kyselina. Vstnk. III. 465.

Nitrotoluol, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 7., 461., 462.

Nitrotoluolsulfonový. N. kyselina. Vstnk. III. 465.

Nitrourethan, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 13.

Niva. Eml. Urb. 72. Na té nivě vázal oves pana Kraselovského (na poli). Arch. XIII. 216. N. = dlouhá rovina polní n. luční. Krkonš. NZ. V. 324.

Nivočiti koho: včely. Phľd. XII. 32.

Nízce. Pro n. není v List. fil. 1895. 96. ze strč. žádného dokladu. Vz Nízko.

Nízko. N. sstúpil. Št. Kn. š. 20.

Nízkokolový. N. vůz. Nár. list. 1894. č. 253. inser.
Nízkorodý. N. sen. Slád. Žen. 14.
Nízkostřechý. N. dům. Zvič. Mlt. 78.
Nizojehlanec, nce, m. Am. Orb. 91.
Nizozemský. N. doutník = se země sebraný (slavík). V mluvě praž. Pepíků. Herm. Bod. Praž. 39.
Nižádný. N. nevie. Hus. (List. fil. 1896. 60.). Chč. má všude n. místo žádný.
Nížbor, z něm. Misemburg t. j. hrad nade Mží. Čern. Př. 34. Vz násl.
Nížburk, *Nížburk.* Čel. Pr. m. II. 45. a j., I. 18. a j. Vz předcház.
nj mění se v *ň*, vůně z pův. vonja, raněn z ranjen. Gb. H. ml. I. 369. (529.).
nk. V **nk** mění se *n* v *ň* v Háj. Herb. a V. Kal. Hist. často: cyňk na oku, hadruňk, poboňk. Vz List. fil. 1894. 212. Za cizí *nk* bývá *ňk:* Blaňka, cyňk, daňk. Gb. H. ml. I. 375.
-nlivý: netbalivý — netbanlivý, mlčelivý — mlčenlivý. Vz Nedbanlivý (3. dod.) a Gb. H. ml. I. 381.
nn. Obě *n* vyslovují se správně: vonný, súkenný, panna. U Litov., Konic, Jevíčka. Brt. D. I. 30., 51., 112. Místy jako jednoduché *n:* nádeník, kameník atd. Gb. H. ml. I. 374. — *nn* se rozlišuje v *dn* u Kunšt., na Žďár.: padna (panna), Hadna (Anna), kamednej. Brt. D. II. 232., 248.
no m. *neo:* nostávaj m. neostávaj, Pass., notvrátil m. neodvrátil. Alb. 7. b. atd. Vz Gb. H. ml. I. 158.
Nobilitirovati koho = *do stavu šlechtického povýšiti.* 1649. Čel. Pr. m. I. 606.
1. **Nobl,** peníz. 1483. Půh. V. 83., Wtr. Krj. I. 184. Zlaté dukáty a nobly. Arch. XIII. 337. Noble groše, Arch. XIII. 177., 279., noble prsteny. Ib. 439.
Nobř = *nýbrž.* Bl. Gr. 227.
Nóbřezán stažené z neobřezán. Gb. H. ml. I. 232., 564.
Noc. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 20. O strč. skloň. vz Gb. Km. -i. 42. Ráno do kostola, ob deň do roboty, večer k priateľovi, v noci spat. Phľd. 1894. 197. N. ma svoju moc. Slez. Nov. Př. 347.
Nocľažný = *nocležný.* N. dom. Phľd. 1893. 402.
Noclehovati koho. Nechtěl bohatý n. chudého. Vck. Val. I. 128.
Nocležník. Čch. Kand. 30., Vck. Val. I. 128.
Nocní strč., nč. noční. Gb. H. ml. I. 499.
Nocovati koho. Hospodyň chudého n-la (noclehovala). Vck. Val. I. 128. — **kde.** V hospodě n.; Když sem u něho n-val. GR. Nov. 147. 28., 49. a j. U biřice n. 1469. Čel. Pr. m. II. 19.
Nočně = *v noci.* Chodila tam n. Arch. XII. 70.
Nodpočinu m. neodpočinu. Alx. H. 8. 32. (Gb.).
Nodvrátiti m. neodvrátiti. Alb. 7. b. (Gb.).
Noëtika, y, f. = *díl logiky,* jehož předmětem jest stanoviti povahu a ocenění lidského poznání. Vstnk. IV. 52. N. = badání o poznání a o původu poznání. Krok. 1895. 368.
Ňogdo = *někdo.* Opav. Gb. H. ml. I. 150.
Noha. O skloň. na Kunšt. vz Brt. D. II. 237. Má nohy jako braca, jako hůlky. Nov. Př. 605. Hojení bolestí v nohách na Mor. Vz Mtc. 1894. 333. Na Slov. Vz Phľd. XII. 506. Nemá to ani rúk ani nohú (o věci nezdařené). Ib. 56. Hľaď si pod nohy. Ib. 1893. 703. Všecko jde, jen když tomu umíme dáti nohy. Šml. VII. 179. Dbá o něho jako pes o pátou nohu. Vck. Val. I. 108. Vem nohy na ramena a hlavu pod pažu (ponábli se); Poobědva a už je nožka pan (ten tam). Mor. Čes. l. V. 422. Svil hrach, spalil bůty, ukazal piaty, vzal nohy na ramena = utekl. Slez. Nov. Př. 587. Přidává na nohy (jde rychleji). Mor. NZ. V. 512. Není n. na dvé (není tak zle). Ib. 546. — **N.** *míra.* Kapla zdýlí 35 noh. Pref. (Mus. 1894. 520.). — **N.** = *rukověť pluhu,* vz Kleč (3. dod.). — **N.** *vlčí,* rostl. Vz Stříly (3. dod.).
Noháč, e, m., tachypus, brouk. N. světlonohý, t. pallipes, žlutonohý, flavipes. Vz Klim. 18.
Nohál, a, m., *nohatý* = *hřebec.* Ve švihálčině. Brt. D. II. 520.
Nohavice v XV. a XVI. stol. Až do konce XV. stol. panují n., jména kalhot ještě neznali. Vz Wtr. Krj. I. 32., 55., 69., 159, 473. N. valašské a) *na talíř* mají jen jediný šev (paspulku, šňůru) a to vzadu, b) *na vidličku* jsou sešity dvěma švy obyčejnými. Vz Vck. Val. I. 28. Hore n., ideme cez mesto (kdy bývalo v městech mnoho bláta). Phľd. 1894. 318. Vytriasol by ho z n-vic (o hubeném). Slov. Nov. Př. 604.
Nohavičky = *punčochy.* Phľd. 1895. 26. — **N.,** rostl., vz Strači nožka (3. dod.).
Nohcík, u, m., rostl., vz Slúnečko (3. dod.).
Nohet = *nehet,* zastr. Bhm. m. Vz Nehet (3. dod.).
Noch = *nech.* Opav. Gb. H. ml. I. 150.
Nokať. Čože ešte nokáš (skuhráš)? Phľd. 1894. 233.
Nola, y, f. = *nulla, nicka.* Tak říkávali starší učitelé. Čern. Př. 86.
Nomdlévati m. neomdlévati. Modl. 55. b. Vz No, Gb. H. ml. I. 564.
Nomenklator, a, m. = pedell, sluha n. písař četnějšího sboru literatů. Vz Wtr. Živ. c. 960.
Nopíreň, rně, f., v přádelně, kde pracují vyšívačky. Duf. 164. Cf. Nopovati.
Nopířka, y, f., pracovnice v přádelně u vyšivaček. Duf. 164. Cf. Nopovati.
Norberčice, e, f. = *kytle,* jakou nosívali formani jezdící do Norimberka. Mus. 1894. 507. Cf. násl. Norberk.
Norberk, a, m. = Norimberk. V. Kal. 106.
Norc = kožešina z norka, Nurz. Wtr. Krj. I. 366.
Norcový. N. čepice. Wtr. Krj. I. 387. Cf. Norc (3. dod.).
Norec. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 78.
Nořík, u, m., norium, prvek. Am. Orb. 59.
Nořiti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 78.
Nos. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 22. Krávy umírňují, nosy přidávají (počíná hodně mrznouti). Us. (Gb. H. ml. I.). Nezarikaj sa ničoho, iba nosa si odhryznúť; Nedvihaj si vyššie nos, ako hlavu (o pyšném). Slov. Zátur. Ani já si nedám dierky do nosa vŕtať, ja ich

už mám. Phľd. 1894. 257. Nepchaj nos, kde ti netreba (vz Hrnec); Dobre sa mi s ním vodí, len že mä za nosom vodí; Nemám, z nosu si to nevyškrábu; Dostal po nose; V nose ho zasvrbelo (zamrzelo). Slov. Nov. Př. 274., 543., 626., 648., 649. Nos mezi očima by propil (ožrala). Lomn. Podívejte se, on, když jí, všecko strká pod nos! Mor. NZ. V. 545. — **N.** n. *zobák obuvi*, obuv zobatá. V XIV. a XV. st. Vz Wtr. Krj. I. 34., 161. Král Jiří jej zapověděl r. 1464. Arch. XIV. 477. — **N.** *saní*, vz Křivice (3. dod.). — **N.**, jm. vrchu v Nitransku, Nasenstein. Phľd. 1893. 465.

Nosákový. N. práce v dolech (nosákem), Keilhauenarbeit. Ott. XI. 594.

Nosalec, lce, m., rhinopoma, zvíře. Am. Orb. 107.

Nosatý. N. střevíc. Wtr. Krj. II. seš. 35. Cf. Nos (3. dod.).

Nosidlář, *nosítkář*, e, m., Bahrträger, m. Sterz. I. 381.

Nosidlice, e, f. N. u řetězových mostů, Bahnträger, m. Sterz. 384.

Nosidlo, a, n. N-la = *máry*. Ev. seit. 35. Luc. 7. 14. (Mnč.).

Nosítkář. Vz Nosidlář (3. dod.).

Nosl, vz Nusle (3. dod.).

Nosly, vz Nusle (3. dod.).

Nosník, u, m. K nosníku mu přílbu rozpoltil. Kub. Rol. 79. Cf. Nánosek (3. dod.). — **N.** zábrany, Barrierenbaum, m. Sterz. I. 393. b.

Nosohřejka, y, f. = *dýmka*. Phľd. 1894. 250.

Nosovati, nasalisieren. Sterz. II. 404.

Nosovka ą vyvinula se a) z pův. *on-* a *an*, b) na konci slova z pův. *-am*. Střídnice česká za ą *u* je v slabikách tvrdých krátkých: ruka, v dlouhých *ú:* lúka; v slabikách měkkých jest novočes. *i* a *í* vzniklé přehláskou strčes. *u* a *ú:* dušu — duši, tešúc — tešíc. Vz Gb. H. ml. I. 45., 46. — Nosovka ę vyvinula se a) z pův. en, ьm, ьn, ēn, ēm, jon. Je samohláska měkká. Její střídnice v jiných slovan. jazycích vz v Gb. H. ml. I. 50. V češtině: *a, ě, e; á, ie, é*, odchylkou *i, ia:* pata, pět, deset; řád, řediti, kléti; nařizovati; na Slov. *ä:* päta; *a:* jačmeň; *ia:* piatok. Ib. 51. V jiných nářečích. Vz ib. Nosovky ą, ę vyslovujeme jako *o, e* s příhlasem nosovým. Jiní navrhují výslovnost jinou. Vz Gb. H. ml. I. 43. nn. Cf. List. fil. 1895. 69.

Nosovost hlásky ę (nosové). List. fil. 1895. 70.

Nostli, vz Nusle (3. dod.).

Nošadla = *tyče u džberu*. Brn. Brt. D. II. 350.

Nošarlovka, y, f., potok ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 11.

Nošovská, é, f., trať ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 11.

Noštúr. Phľd. 1893. 487. Cf. Noštúrik.

Nota. Dle not ze sthn. nâch nôtin, nach Nöthen, jak potřeba káže, hodně. Čern. Př. 93. Čí pes, toho notu vyje. Phľd. 1895. 187.

Notárčiti = *notářem býti*. Phľd. 1895. 215.

Notovánie. N. piesní. Chč. m. s. 67.

Notpočinúti z neodpočinouti. Gb. H. ml. I. 564.

Notule. Teď toho n-li posélám. Arch. XII. 145.

Nouze. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 47. N. stranou (když je pomoženo)! ČT. Tkč. Z nouze a ze zkušenosti učíme se více než z knih. Exc. N. myšlénkám vždy ku rozletu brání. Vrch. Rol. 43. 32. Núdza ho priprela. Slov. Nov. Př. 628. Mistr n. jest dobrý doktor. Kat. z Žer. II. 206. — **N.**, rostl., vz Bída (3. dod.).

Nov = *nový měsíc* (apokope). Bl. Gr. 271. Na nov měsíce; po novu měsíce. Háj. Herb. 15. a., XI. a. Cf. Novměsíc, Novoměsíc.

Nováková Tereza, spisov.

Nově a *novo*. Doklady ze strč. vz v List. fil. 1895. 124.

Noviciat, a, m. = závodník, který si závod poprvé zařizuje. Us.

Novinkový. N. papír (na kterém se noviny tisknou). Phľd. XII. 31.

Novizňa, zně, f. = *novota*. Phľd. 1892. 578., 1895. 153.

Novměsíc, e, m. Od n-ce do n-ce. Br. Čt. 66. 23. Cf. Nov (3. dod.).

Novo = nově, vz Nově (3. dod.). Novo přišli budú jiesti. B. olom. Isa. 5. 17. (Mus. 1893. 445.).

Novobudhism-us, u, m. Nár. list. 1894. č. 284.

Novobytý = *novobylý*. Zábř. Brt. D. II. 389.

Novohrad, u, m. = *území*, které na Slov. protéká řeka Ipoľ. Phľd. XII. 75.

Novohradka, y, f. = popelice (kožešina). Wtr. Krj. I. 366.

Novokatolicism-us, u, m. Vlč. Bás. 14.

Novokřtěnci. Cf. Wtr. Živ. c. I. 304. nn.

Novokřtěnský. Hnutí n. (novokřtěnců). Mus. 1894. 462.

Novomanželé. Us.

Novoměsíc. Br. Vz Nov (3. dod.).

Novomethodik. Věst. 1896. 89.

Novoroční. Je-li noc n. jasná a tichá, zvěstuje úrodný rok. Světz. 1894. 187. b.

Novoromantika v Rkk Cf. List. fil. 1896. 356.

Novosedlí = dar faráři při jeho nastoupení na úřad. Wtr. Živ. c. 558.

Novoskrslý. N. myšlienka (nově vzniklá). Phľd. 1893. 393.

Novotná, é, f. = *novicka* po ukončeném noviciatu. Wtr. Živ. c. 746.

Novotvarý. N. koncovka. List. fil. 1896. 279.

Novověrectví. 1613. Kutn. šk. 130.

Nový. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 23., 31. O skloň. u Malenovic vz Brt. D. II. 2. Ktorý človek do nového domu prvý vkročí, i prvý umre. Phľd. 1894. 713. Nový rok. Cf. Z časů dávných a našich. F. Vykoukal. 1893., Oestr. Mon. (Böhm.) I. 438. (Šbtk.). Pověry k nov. roku se táhnoucí okolo B. Bystřice na Slov. Vz Phľd. 1894. 131. — **Nová** *Baňa*, obec v Tekove; *N. Mesto nad Vahom*, obec v Nitre. Phľd. XII. 336. *N. Hora*, návrší u Mikulova. Mtc. 1895. 25. — **N.** *léto*, něj. *jídlo*. Jicko. Brt. D. II. 479.

Noztuleh, vz Nůsle (3. dod.).

Nožka *husí*. rostl., vz Šlapka husí (3. dod.);

n. stračí, n. paprčá, rostl., vz Stračí nožka (3. dod.).

Nožnice = *pochva.* N. s nožem (visela na pásech). XV., XVI. stol. Vz Wtr. Krj. I. 175., 179., 513. — **N.** = *nůžky* (na stříhání ovcí). Phľd. 1895. 230.

Nožnový. N. punčochy = s kapsou na nůž. XVI. stol. Wtr. Krj. I. 486.

Nrav = *mrav.* Cf. Gb. H. ml. I. 33., 373.

Nravisko m. mravisko. Pass. 352.

Nravišek v 2. dod. oprav v: nravisko. Flš.

Nřieti, strč. vynzřieti = vynořiti se, z nerti.

nsk mění se v *nck:* plzencký, berouncký, Šb. D. 22., koncký, koňcký, žencká, pohancký. Gb. H. ml. I. 480.

nš se mění v *nč:* menčí, tenčí, jinčí, končel, punč. Gb. H. ml. I. 513.

nt. V *nt* mění se *n* v *ň* v Háj. Herb. a V. Kal. hist. často: kveňtijk. List. fil. 1894. 212.

Nu m. dnu. Vz *dn,* Phľd. 1893. 306.

Nuaž, e, m. = *nůž.* U Štítníka v Gemer. Phľd. 1895. 355.

Nucellus Václ. V Jg. Hist. lit. str. 604. a v Jir. Ruk. II. 58. chybně r. 1731. m. 1631. Vz Mus. 1895. 512.

Nucený. N. řepa = *nákyslá.* N. Hříše. Brt. D. II. 350.

Núčil m. neučil. Gb. H. ml. I. 564.

Nudlplet, u, m., z něm. Nudelbrett, n. Brn. Brt. D. II. 511. b.

Nuhlat = *huhňati.* Kotk. 49.

Ňuhňat = *huhňati, h* v *ň.* Dšk. Jihč. I. 32.

Ňuchati z n-j-ąchati. Gb. H. ml. I. 47.

Núkanie, n. = *nucení.* Phľd. 1895. 294.

Núkati co komu = *nabízeti.* Phľd. 1895. 41. Núkujú mu, čo on nesmie prijať. Phľd. XII. 685.

Nukleinový. N. kyselina. Vstnk. IV. 27.

Númělý m. neumělý. Gb. H. ml. I. 153., 564. (Dor. 82., Pam. 3. 134.).

Numera, y, f. = *numero.* Zábř. Brt. D. II. 284.

Numulit = *čočkovitá* n. *penízkovitá zkamenělina.* Mtc. 1895. 319.

Ňuňuriti. Keď našinec dlhé časy ň-rí doma ako pencel (dřepí). Phľd. 1896. 290.

Nuosl, vz Nusle (3. dod.).

Nusle m. Nůsle, pův. Ne-o-svъt-li, mělo tyto tvary: Neosuetl, Neosel, Neosli, Noztuleh, Nostli, Nosl, Nosly, Nuosl. Cf. Gb. H. ml. I. 153., 232., 547. **Nůsle,** nikoli Nusle. Krok. 1894. 28.

Nůše. Nosí živú nošu (o hrbatém). Phľd. XII. 56.

Nůštky, *t* vsuto. Gb. H. ml. I. 396.

Nuter. Poď n., komm herein. Pastr. L. 109. Cf. Nutro (dod.).

-núti. Slovesa v -núti mívají v novoč. slabiku kořennou dlouhou, v jazyce starším krátkou: sládnouti a sladnouti. Gb. H. ml. I. 598.

Nutnosť. N. ruší sľuby i zákony. Phľd. XII. 673. Neb nad člověkem n. zvítězí. Vrch. Rol. XLIII. 35.

Nuveský = *novoveský.* Tišn. Brt. D. II. 187.

Nuzník. Vyjebený n-ku! Arch. XIII. 411. Kdo je letos stuchlíkem, bude na rok nuzníkem. NZ. V. 543.

Nuzný. Nuzní se vypovídají z Chudenic přes Darov do Netřeb. NZ. III. 228. A jeho vojsko počne býti nuzno (míti nouzi). Alx. Nách. k. XIV. — Mluvíš stydce bez nuzné potřeby. Bl. Gr. 223. — **N.** = *hubený, bídný.* N. tele. Kat. z Žer. I. 19.

Nuzovati se oč. 1520. Kutn. šk. 2.

Nůž. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 83. Nôž sa k chlebu najde. Phľd. 1894. 197. Nůž se už najde, jenom když je chléb. Čes. l. V. 232. Čo na nôž, to za groš (= pokrm stojí peníze). Phľd. 1892. 591. Prodal chleba a koupil nůž (špatně si věc rozmyslil). Šml. VII. 215.

Núžil m. neužil. Gb. H. ml. I. 565. (AlxB. 8. 43. a j.).

Nůžky od nůž, gt. nužtěk. Us. Dělat nůžky (hra). Vz NZ. III. 25. — **N.,** pták, vz Vidlák (3. dod.).

Nvaž, e, m. = *nôž, nůž.* U Vel. Revúce. Phľd. 1893. 554. Cf. Nuaž (3. dod.).

Ny = *nás,* udrželo se v Hontě. Pokr. Pot. II. 240., Pastr. L. 104.

Ny- m. *ni-* v Doudl.: nýskej m. nízkej. Kts. 17.

Nýbř = *nýbrž.* Bl. Gr. 227.

Nycze. I pokloni sě jemu n. XIV. stol. Mus. 1895. 300. Cf. Nicí.

Nyčkon = *nyní.*

Nyčkot = *nyní.* Dšk. Jihč. I. 11., 19.

Nýka, y, f., vz násl. Nýšna.

Nymburk z Neuenburg. Čern. Př. 37.

Nynčkon = *nyní.* Dšk. Jihč. I. 11.

Nynčky, nynčkum = *nyní.* Tišn. Brt. D. II. 197.

Nyní. Cf. Gb. H. ml. I. 42. Cf. Níčkodlejc, Níčkohlejc, Níčkojc, Níčkom, Níčkrle, Nyčkon, Nyčkot, Nynčkon.

Nyno, a, n. = *perníkové děcko.* Žďár. Brt. D. II. 350.

Nýsný. N. slepice = *plodná.* Na Blatech. Vykl. Svat. 110.

Nýšna, *nýka,* y, f., v stavit., Nische, f. Sterz. II. 434.

Nýti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 74.

Nytrle, e, n. = *matiční šroub,* z něm. Mütterl. Čern. Př. 75.

Nytrová, é, f., stráň hory Slaviče ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 11.

Nyž m. *než.* Kruml. Brt. D. II. 200.

O.

O *původní*. Vz Gb. H. ml. I. 20., 21. *Praslovanské* **o** jest střídnicí za pův. *o* atd. Toto se seslabuje v ъ, dlouží se v *ō*, přehlasovalo se v *e* a dochovalo se do češtiny. Vz ib. 30. nn., 231. nn., 236. Strsl. *o* na Slov. Vz Pastr. L. 55. (o, uo, ô). Rozličné vyslovování hlásky *o* na Hané. Vz Brt. D. II. 8. — **O** slabik měkkých se mění v *ě*. Vz Gb. H. ml. I. 238. Změna *o* v *e* mimo přehlásku. Vz ib. 240. — **O** *mění se* porůznu v **u (ů), y**: ostroha — ostruha, kmocháček — kmucháček, tonu — tynu (doudl.). Ib. 247. Důře (Kroměř.), duře, usmý (Přer., Kojet.), dule, luni, vujna (Olom., Prostěj.), pokuj (Týnec), kůža, růste (Letovice), kůža, rust (Letonice), růste, můct (Brn.), kuzle, zbujník (Kruml., Ivanč.), kuzle, stuj v. neboj se (Třeb.), kupuvat (Kunšt.), kuzle, kuža, luj, tancuvat (v: ovati. Žďár., Jemn.) atd. Cf. Brt. D. II. 13., 44., 67., 92., 104., 156., 163., 183., 204., 224., 230., 246., 267. U Drahan, Litovle, Konic, Jevíč., Zábř., Slavk. Cf. ib. 101., 110., 122., 123., 125., 147. U Brna v konc. *-ov* (vokuv), *-ova* (podkuva), *-ová* (mistruvá), *-ový* (makuvý), *-ovka* (laštuvka), *-ovatý*, *-oví* (liskuví), *-ovisko*, *-ovina*, *-ovňa*, *-ovica*, *-ovat*. Vz Brt. D. II. 162.—163. — Cf. *oj* (3. dod.). *Mimo to se mění* v **a** u Kojet. a Přerova ve slově pabuda m. pobuda. ib. 44.; v **e**: u Tišn. a na Žďár. ve slově peduška m. poduška, vz ib. 183., 246.; v **i**: u Brna ve sl. lobivý m. libový, ib. 163.; v **ó** u Kojet. a Přer. ve slovese plóvat, ib. 44., hójit u Leton., ib. 156., u Brna ve slově klenót, ib. 163. (cf. *oj* ve 3. dod.), u Litovle, Konic a Jevíč. v příp. *-och:* staróch a v inft. plóvat, ib. 110., u Slavk. a Višk. v hójit, dójit, ib. 147., 99., u Tišn. v přípon. *-on:* zerzón, ve slov. stóno, Ib. 183.; v **ou** na Žďár. ve slově: ouvoce. Ib. 246. *Nemění* se v *u (ů)*: koža, chlapom (Kroměř.). Ib. 14.; u Kojet. a Přer. v dat. pl. stromom. Ib. 44. — **Za** *o* bývá *a:* raz- m. roz-, rakyta m. rokyta atd. Vz Gb. H. ml. I. ib. 236. — Změny *o* v Chromči na Mor. Vz List. fil. 1894. 81., v Gemersku. Cf. Phřd. 1893. 554. — *Pohybné o* na Slov. Cf. Gb. H. ml. I. 186. — *Cizí o* zůstává nebo se mění v *u*, někdy v *a:* Jakub, varhany (organon) atd. Cf. Gb. H. ml. I. 248. — *O se přisouvá:* sedom, Brt. D. I. 45., pásoł. Brt. D. I. 40. (Gb. H. ml. I. 248.). Na Slov. Vz Pastr. L. 109. — *O se odsouvá:* ande z a-onde, nabě z naobě, an m. **a** on. Gb. H. ml. I. 249.

-o. Adv. v -o často u Poličky a hl. na Mor. a na Slov. Vz Mus. 1893. 446. Adv. v *-o* a *-e* RKZ. vz List. fil. 1895. 130. nn. (Gb.). — Jmenné skloňování adj. kmene *-o*. Vz List. fil. 1895. 269. nn.

Ó *se psávalo o* nebo *ó, oo:* konom (koňóm), Ž. wit. Hab. 16., woopadstwi: v ópatství, Hrad. 15. b., zástupóv. Bibl. (Gb. H. ml. I. 230.). — *Ó vzniká* 1. z *o:* mohu — móžeš; sova, dial. sóva, nč. sůva; 2. stahováním. Vz Gb. H. ml. I. 282. nn. — Pův. *ó krátí se* v *o* (proti nč. *ů*) v Háj. Herb. a V. Kal.: kožka, jahodka, smola, mostek, nedověra. Vz List. fil. 1894. 299. — *Ó se mění* v *uo*, *ů:* Bóh, Buoh, Bůh; porůznu v *ú* (ou): mozol, dial. mozól, mozoul, vóz — vůz, dial. vouz. Brt. D. 52., Gb. H. ml. I. 242. Jak dlouho se *ó* drželo? Vz Gb. H. ml. I. 242. V Háj. Herb. a V. Kal. bývá za pův. *ó: uo* neb *ů* v případech, kde později zobecnělo *o:* huora, puožitečný, skůro atd. Vz List. fil. 1894. 299. V Kosmografii rozšiřuje se v *uo*, *ů*. 1554. Vz ib. 1893. 454. — *ó* m. *-ov* konc. gt. pl. v Gemer.: papršlekó. Pastr. L. 56. — Slov. ô čte se jako uo: vôz — vuoz. Nár. list. 1896. č. 105. odp.

o-a stažené v *á:* Jáchym z Joachým. Gb. H. ml. I. 565.

Ob. Vokalisace předložky *ob* v Háj. Herb. a V. Kal. vz List. fil. 1894. 203.

Obada, y, f., míst. jm. v Komárne. Phřd. XII. 427.

Obadati co, koho. Phřd. XII. 674., Mtc. 1894. 15., Čl. Zrůd. 30.

Obahniti se, z ob-agniti se. Mz. (Gb. H. ml. I. 424.).

Obajde m. obejde (obejíti). Háj. Herb. 15. a.

Obako v tom blude mdleše. Hrad. 45. a.

Obal m. obval. Gb. H. ml. I. 438. O-ly elektr. drátu. Vz KP. VIII. 132.

Obářek, lku, m. = *oblé poleno*. Laš. Cf. Obřák. Brt. D. II. 350.

Obalena, y, f. = červené kožené srdce lelíkem otočené a bílý šátek složený, jen přes čelo do týla zavázaný, jako když hlava bolí. Kroměř. Brt. D. II. 471.

Obalenica. Také slov. Phřd. 1894. 521.

Obalený. Holé a o. vedení elektrického proudu. Vz KP. VIII. 125.

Obálka, y, f. = drátěná forma, na kterou se rouška skládala, ovinovala. Wtr. Krj. I. 378. — **O.** = kulatá kukla střešní. Ve Střenici. NZ. V. 553.

Obaranec = krúžek z těsta na způsob prsténku napred ve vrelé vode obarený, potom pečený a na niť navlečený (preclík). Phřd. 1895. 603.

Obárati. Proti ránu svině obárajú (porekujú hráči tomu, kto zo začiatku vyhráva). Phřd. 1894. 195.

Obarenica, e, f. = *ovarenica*. U Uhor. Hrad. Glos.

Obarenina = *opařenina, opálenina*. Hojení jí na Slov. Vz Phřd. XII. 567.

Obarlovík, u, m. = *škopek*. Šariš. Phřd. 1895. 256.

Obarovica, e, f. = *jitrnicová polévka*. Mor.

Obavčoka, y, f. = vyšívání na mužských rukávech košilových. V Honte. Phřd. 1894. 310.

Občiniti. Občinivši bičík z provázkov. XV. stol. Mus. 1896. 119.

Občizna. = *pastviště*. Eml. Urb. 438.

Občlenorost, u, m. Kůrorost či. o. Vz Am. Orb. 74.

Občlenozvěrové. Cf. Michozvěrové (3. dod.).
Obďalečný = *vzdálenější*. Phřd. XII. 317.
Obďalič = *trochu ďalej*. V Priviazku. Phřd. 1894. 308.
Obdarování = pergamenová listina s visutými pečetmi, kterou vrchnosti potvrzovaly svobodníkům, dvořákům a rychtářům osvobození od roboty a jiné oprávněnosti. Mtc. 1896. 226.
Obdélný = *delší*. Zpěv krátký a o. Bl. Gr. 356. a j.
Obdialič, vz předcház. Obďalič.
Obdiv. O. lahodí. Phřd. 1895. 204.
Obdivovati co: něčí trpělivost; Každý bude o. tohoto muže; O. zelený kraj (krajinu). Phřd. 1895. 77., 297., 398.
Obdloužný = *drobet delší*. Verš o. Bl. Gr. 369.
Obdržeti. Chtiece milosť boží o. Chč. m. s. III. 6. Aby se podívali, které vojsko o-ží (vítězství = zvítězí). Břez. Font. V. 533.
Obec m. obce z obъ-tja. Gb. H. ml. I. 384. Res publica, pascua, quae obecz dicuntur. Eml. Urb. 433. O., Viehweide, obecné pastviště. Reg. IV. 170. Obec — kopec (obce nepřemůžeš). Slez. Nov. Př. 363.
Oběcati = *nabízeti*. Šf. (Mus. 1895. 297.). Vz násl.
Oběcet = *vynakládati*. Moc na děti o. Jevíčko. Slov. oběcat. Brt. D. II. 350.
Obecňa, ě, f., trať ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 11.
Obecnice = *obecní pozemek*. O. k městu přiležející. XVI. stol. Čel. Pr. m. II. 1057.
Obecník, a, m. = publicanus. Ev. seit. 40. Luc. 19. 2. — **O.** = les ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 11.
Obecnoprávní. O. doktrina. Ott. VII. 841.
Obecunka, y, f. O. šalenému radosc. Šariš. Phřd. 1895. 377.
Oběd. Po obědích. Arch. XIII. 256., 434.
Obědinky. Vz Kapalinky (3. dod.).
Obedný (obědný). O. společnosť (při obědě jsoucí). Phřd. 1893. 687.
Obejda. Chodí jako o. (nečinně). Nov. Př. 547.
Obejíti. S modlami se obcházel. Chč. m. s. III. 61. Cf. Objíti.
Obemšelý, bemoost. O. skála. Slow. Lit. Ven. 17.
Oběnec, nce, m. = *hermafrodit*. Ztk. 18. (3. vyd.).
Obepsati co čím. Vck. Val. I. 100.
Ober, obra, m., vz Obr (3. dod.).
Oběračka, y, f., rostl. vz Divizna (3. dod.).
Oberačky, f. = *paběrkování*. Phřd. 1895. 79.
Oberky (oběrky) = *paběrky*. Phřd. 1895. 79.
Oběsiti. Musel se dakdo o., keď tak duje. Slez. Nov. Př. 505.
Oběšení. Hra na ob. Vz Duf. 71.
Oběť. O střč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 38. O o. cf. Zbrt. Pov. 162. O pův. cf. Dub. Dur. 316., 332.
Obeťažeť sa = *ochuravěti* zdviháním něčeho těžkého. Phřd. 1896. 250.
Obětěti. Věrou Abel obětěl. Bl. Gr. 197.
Obětisko v Čch. Leš. kov. 13. (vz dod.) není = *oběť*, nýbrž *obětnice*. Cf. -isko v dod. Místo celé zní: Věž ta vzpíná pod oblohu nový chrám, kde v o-sku dýmavém se slouží bohu našich časů, bohu zisku.
Obětiště. Cf. Zbrt. Pov. 32., 102.
Obezčestiti co. Že Mazepa uniesol a o-stil jej dceru. Phřd. 1894. 537.
Obezdění = *hradby*. Čel. Pr. m. I. 771.
Obezříti koho. Ježíš obezřev (circumspexit) je hněvivě zamútil se. Ev. seit. 13. Luc. 6. 10. (Mnč.).
Obhadzovaný. O. steh (smykovaný). Vck. Val. I. (u vzorku za str. 40.).
Obhloubiti co: pramen. Mtc. XVIII. 229.
Obhradí, n. O. hradu Ostravy. Pras. Těš. 86.
Obhradit = *vypraviti, pořiditi*. Debe mně to tam nekdo o-dil. Zábř. Brt. D. II. 350.
Obcházka *(obchdzanice)*, y, f. = zbytek nádivky jelitové; na Jicku jí říkají *nevlezlo*, gt. -a, t. j. co nevlezlo do jelit. Brt. D. II. 479.
Obchod. O. europský. Vz Ott. VIII. 917. — **O.** = porticus, *síň*. Ev. víd. 73. J. 10. 23. — **O.** (záp. Mor.), *ochod* (han.) = kravské přirození. Brt. D. II. 350.
Obchodničiti s čím: s kožkami. Phřd. 1893. 67.
Obchodnička, y, f. O. při svatbě = umývačka, zváčka, kuchařka, které peřin nevydávají, dokud si jich ženich nevyplatí. Vz Phřd. 1895. 593.
Obchodovati po souši. Mtc. 1895. 30.
Obida. Položen jest tuto v obidu a na vzkříšení. Ev. seit. 8. Luc. 2. 4.
Obídení = *obejití*. O. zákonitej vrchnosti Phřd. XII. 395.
Obidová, é, f., hora ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 11.
Obilí. Prečo má obilie krátke klasy? Slov. Vz NZ. III. 30. Pověry o něm vz v Zbrt. Pov. 162.
Obilice, zdrobnělé obilí = obilíčko. Hus. Slova toho neschvaluje Bl. Gr. 178. pravě: O. je jakoby řekl: troška nějaká obilí, nemnoho.
Obinouti m. obvinouti. Otc. 61. b. Všeho toho obina se jediné tu pravdu povieda. Chč. S. 182.
Obir, vz Obr (3. dod.).
Obírač, e, m. Räuber, m. 1774. Věst. op. 1893. 48.
Obirv, u, m., funiculum. Ž. glos. 104. 11.
Obižně hodovati. Krist. 67. a.
Objeda, y, m. = *kdo mnoho jí*. Han. Brt. D. II. 350.
Objedí. Nadělal (Antikrist) z ní (viery) o. ďábelských; A my jako o. jeho co dieme k tomu. Chč. S. 216., 250.
Objedza *(objeza)*, y, f. = *lahůdka*. Val. Brt. D. II. 479.
Objektivace, e, f., z lat. Tak prý je představa o teple o. změněné temperatury povrchu těla. Krejč. Psych. 38.
Objevný. O. výprava = *která má něco objeviti*. Krok. 1894. 329.
Obklad *(oklad)*, u, m. = *loukotě v kolo spojené*. Brt. D. II. 443.
Obklaziti = *ohraditi*, circumdare. Kázal

sruby příkopem okopati a zdí z země a z kamene o. Břez. Font. V. 385.

Obkličí, enklava, Einschlussgebiet, n. Sterz. I. 774.

Obkreslovací papír. Sterz. II. 8.

Obkríknuť sa = *rozkřiknouti se*. Ako to macocha počula, hneď sa o-kla. Sal. P. 344.

Obkročák = *tanec* u Nimb., s nohy na nohu. NZ. III. 486.

Obkřtaltovati. Někoho okasati a o. Bl. Gr. 312.

Obláč, oblacz, oblaczeg, alias pondera stuppae. Eml. Urb. 433. O. = $^1/_{12}$ žemničky lnu. 1748. NZ. III. 406., Kat. z Žer. II. 40.

Oblak m. obvlak. Gb. H. ml. I. 438. O pův. cf. ib. 79. O-kov se chytá (lapá). Phľd. 1894. 440. A čo by sa o-ky zo zemóv biři, ňepóm za ňu. Ib. 744. — **O.** = *množství*. O. svatých. Bezd. Bibl. I. Předml. 1.

Oblapek, pku, m. = *oko u přední lišně u rozu*. U Frenšt. Brt. D. II. 446.

Oblaskať koho. O-la ťa? Phľd. 1893. 400.

1. **Oblasť.** O. držeti. Chč. Mik. 415.

Oblášční m. obvlášční. Gb. H. ml, I. 438.

Oblášť, al. zvlášť. Zlatníci jsou oblášť a mají své místo. Kbtk. 27.

Obláště = *zvláště*. 1398. List. fil. 1894. 108. Ač se v něm nejmenují každý o. Chč. m. s. 80. Prostranně a o. mluvie o tom. Chč. Mik. 477.

Oblášti = *zvláštní*. O. znamenie. Chč. Mik. 482. Aby v jednu věc položil i dvě o. Ib.

Obláštně = *obzvláštně*. Byt o. na chléb obrátil tu řeč. Chč. Mik. 441.

Obláštní = *zvláštní, obzvláštní*. Chč. m. s. III. 104. Aby každý květ byl o. Bl. Gr. 361. (262.).

Obláštnosť, i, f. = *zvláštnosť*. Chč. S. 242.

Oblátek. Jeho srdce je tvrdé jako oblázek. Nár. list. 1894. č. 182. odp. feuill.

Obľavknouť koho = *obalamutiti*. Us. Také na Mor. Brt. D. II. 351.

Obléci m. obvléci. Gb. H. ml. I. 438.

Obleč. Hus. Post. 123. a.

Obleček, čku, m. = *oblek*. Slez. Věst. op. 1894. č. 4. 7.

Oblečka, y, f., vz Oplečí (3. dod.).

Oblékárna. Váňa 48.

Oblepšiti co. Chč. Mik. 431., 499.

Oblesknouti koho. Sláva Páně obleskla je. O tomto slově praví Bl. Gr. 207.: slovo mrzké, hiulcum et ineptum m. osvítila.

Oblesky, trať ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 11.

Oblévačka prvního máje. Vz Zbrt. Pov. 54.

Obleviti. Jest se jim postyděti, že sou v té věci tak šeredně o-li. Bl. Gr. 342.

Oblevka. Chodiť na o-ku (na oblévání mladoženichov vodou). Phľd. 1896. 122.

Obleženec. GR. Nov. 125. 9.

Obličej, přehlas. z obličaj. Gb. H. ml. I. 99.

Oblička = *ledvina*. Phľd. XII. 564.

Obliečka = *povlak, cícha*. O. na peřinu. V Hontě. Phľd. 1894. 311. Cf. Oblečka.

Oblina kofiku = *kraj*. Světz. 1895. 495. b.

Obliterace = *ucpání, zarostění*. Schb. Nád. 50.

Oblízce. Poněvadž tam začastý býváš a o. tu máš. Kat. z Žer. II. 22.

Oblný = *obilný*. Ž. kl. 121. b.

Obločný = *okenní*. O. stena. Slov. Phľd. 1894. 103.

Oblok = *okno*. Slov. Tajomné zabúchanie na o., pri čom domáci nikoho nevidia, je znakem blízkej smrti. Phľd. 1894. 713.

Oblomiti co komu jak. Oblámal mi sad mocí. Pův. IV. 154.

Oblomovština, y, f., slov. *oblomovčina*, z rus. dle Oblomova, hlavního hrdiny v Gončarově romanu. O. = touha po stálé činnosti, ale spojená s nedostatkem energie, aby čin se provedl. Glos. U nás je mnoho o-činy, no pri tom na dobrej vôli nechybí. Phľd. 1894. 188. — Světz. 1894. 115.

Obloštítec, tce, m., ophonus, brouk. O. černoštítý, dvojbarvý, hlavatý, hnědoštítý, hnědý, modrý, obutý, kosmatý, plstnatý, rudorohý, sítoštítý, skalní, skrytý, tečkoštítý, tečkovaný, význačný, žlutorohý. Vz Klim. 54.—56.

Obloštítník, a, m., laemosthenes, brouk. Klim. 31.

Oblota, y, f. = *oplatka*. Slez. NZ. IV. 499.

Oblouče, ete, n. = menší ryba. Cel. Pr. m. I. XLVI.

Oblouček, čku, m. = *loubek*, na nějž byly květiny vázány, aby byl věnec. Wtr. Krj. I. 375.

Obloukový. Světlo (elektrické) o-vé. Vz KP. VIII. 137., 71.

Oblounník, u, m., Rundstabhobel, m. Ott. XI. 420. a.

Oblouzení. Vrch. F. II. 302.

Obložiti. Kdo by přípovědky neobložil (nesložil, nezaplatil), nemá po celý rok volnici bíti (dobytek). 1633. Věst. opav. 1894. č. 4. 16. Vz Volnice (3. dod.).

Obluda. Noční o. = *polluce*. Hus. (List. fil. 1896. 70.).

Obludně. Ne o. vzal jest na se bolesti naše. Št. N. 142.

Oblúpiti les = *oloupati dříví* (k stavení). Arch. XIV. 57.

Oblý m. obvlý. Gb. H. ml. I. 438.

Obmazati co. Ktož jejé kurevství obmazují (zaličují). Chč. S. 170.

Obměkčivý. O. léky, emollientia. Vz Ott. VIII. 587.

Obmezivosť, i, f., limitatio. Mark. (Krok. 1896. 9.)

Obmysl. O. jest bystré a vtipné vymyšlení cesty k něčemu, třebas k oklamání bližního. Bl. Gr. 281.

Obmyslně. O. něco učiniti. Krist. 67. a.

Obmýšlať sa = *rozmýšleti se, rozpakovati se*. Pútnik prosil princa, aby jeho pustil do tej chyže nocovať. Princ by sa nič nebol obmýšľal k tomu privoliť. Sal. P. 344.

Obmýtnosť. O. lesů, Schlagbarkeit, f. Vz Chdt. v Nár. list. 1893. č. 306.

Obnaditi m. obvnaditi. Gb. H. ml. I. 438.

Obnárod. Am. Orb. 109. Cf. násl.

Obnárodství, n. = s.lení národu jinonárodem a národů jinonárody. Am. Orb. 109.

Obnažení, denudatio. Vz Ott. VII. 306. b.

Obneskorenie, n. = *opozdění*. Phľd. 1895. 42.

Obneskorený = *opozděný*. Phľd. 1893. 612. a j.

Obnieř, e, m., strč. = *kamnář, topič*, ze střhněm. ovenaere, *b* m. f., ofnieř. Gb. H. ml. I. 441.

Obnitkovati látku. NZ. IV. 407.

Obnovnosť. Vetchosť o. pudí, vetustatem novitas fugat. 1418. List. fil. 1895. 438.

Obnožek, žku, m., cf. Obnož. Brt. D. II. 351.

Obňuchati co = *očuchati* (o psu). Phľd. XII. 169.

Oboc m. ovoce. Gb. H. ml. I. 430.

Obodriť koho čím. Phľd. 1893. 178. (1892. 105.).

Obohnatý = *obehnaný*. Phľd. 1896. 131.

Oboječník, a, m. = *utrakvista*, kdo mluví česky i německy. Doubravník. Brt. D. II. 351.

Obojek = *límec přes ramena přehozený*. Wtr. Krj. I. 403. O. = úzký límec rukávů valašských. Brt. D. II. 463.

Obojetnictví, n. = *cvikéřství*. Ott. XI. 175.

Obojetnina, y, f., indifferenter Stoff. Am. Orb. 68.

Obojňáctví, n. = *cvikéřství*. Ott. XI. 175.

Obojsečnice, e, f. = *dvojsečná zbraň*. Wtr. Krj. I. 617.

Obojúdnosť, i, f. = *cvikéřství*. Ott. XI. 175.

Obok teho = *přes to, na vzdory tomu*. Laš. Brt. D. II. 351.

Oboklín, u, m., v hlatenství. Vz Am. 91.

Obor. Nebudu-li jich (takových peněz) bráti, tehdy jich oborem (vůbec) lidé bráti nebudou. Arch. XIV. 203.

Obora. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 79. O. královská u Prahy (vz Stromovka). Vz Tk. X. 152. Plete Voboru s Blanskem (mluví páté přes deváté). Mor. NZ. V. 541.

Oborati. Na krátce sebú obora = zdržel se, zastavil, zarazil se. AlxV. 1651. (Krok. 1893. 263.).

Oborňa, ě, f., trať ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 11.

Obostranně. 1441. Arch. XIV. 440.

Obouručí, n. Wtr. St. nov. 217.

Obr, *ober*, bra, *obir*, a, m., Ž. wit. 18. 16., slov. *obor*, gt. obra. — Gb. H. ml. I. 163. O., z got. obrs silný. Gb. H. ml. I. 432.

Obrácený. O. zvon = *přelitý*. 1580. Hrš. Nách. I. 365.

Obrácivý = *co lze obrátiti*. Cf. Obrtčivý. GR. Nov. 19.

Obraněný. Strachem o-ný. Alx. Nách. k. VIII.

Obraniti. Cf. předcház. Obraněný.

Obrániti koho čeho. O-ně ženy své této jízdy. Arch. XI. 138. — **kdy.** By viery o-li v času pokušenie. Chč. S. 262.

Obranka, y, f. = *razporok, poklopec* kalhot. Slov. NZ. III. 403. O. na nohaviciach, rozpárok na konci s háčkami, slimáky rečenými. Phľd. 1894. 518.

Obránsko, a, n. = planina mezi Pavlovicemi a Hlinskem. MzO. 1891. 19., Našinec. 1893. č. 82.

Obrat m. obvrat. Cf. Gb. H. ml. I. 34.

Obrátiti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 34. Peníze **na** dluhy o. (dluhy splatiti). Půh. V. 214.

Obrátivý = *obracen býti mohoucí*. GR. Nov. 169. 28.

Obrátka. V sněhu vidět o-ku = místo, kde povozy obrátili k odjezdu. Kolc. 41. — **O.**, ophioglossum, rostl. Mtc. 1895. 249.

Obrazec či *zrcadlo* v knihtiskárně = seznam práce od přelamovače sazečům uložené. Na něm poznamenáno jest první a poslední slovo rozdaného rukopisu a jméno příjemcovo (sazeče). Nár. list. 1894. č. 84. odp. feuill.

Obrázek = *zlatka* (bankovka). Phľd. XII. 287.

Obraziti se več. Dobrosť v zlobu se o-zi = se přetvořila, zvrhla. AlxV. 1923. (Krok. 1893. 15.). O-zil jsem se v bolavý prst. Brt. D. II. 488. — **koho kde.** Obrážělo mne v žaludku (bolelo). Ib.

Obřemeniti koho čím: daněmi. Nár. list. 1894. č. 150. 1.

Obrín, a, m. = *obr*. Phľd. 1893. 30.

Obříslo = *povříslo*. Brt. D. II. 438.

Obrněnec = *obrněná loď*. Cf. Ott. IX. 666.

Obrobiti = *okrásti*. O-bil svojho gazdu. Phľd. XII. 358.

Obrostlý, verwachsen. O. brada. Pass. 399.

Obrostnatý, besetzmündig. Sterz. I. 464. b.

Obrovnávka. Staví se jako žaba na o-ku. Čejč. Hledík.

Obrovskobuněční karcinom. Hlav. Obrz. 23.

Obrtačka. O. na krosně. Vz Prosest, Krosno (3. dod.). Phľd. XIV. 85.

Obrtčivý. O. káď = obrácivá. GR. Nov. 19.

Obrtel. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 65., 80.

Obrtlivě = *naopak, obráceně*. GR. Nov. 16.

Obrtnúti se. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 80. Místo obvrtnúti. Ib. 438.

Obrubník, a, m., perileptus, brouk. Cf. Klim. 24.

Obrubovací stroj, Bördelmaschine. Sterz. I. 536. b. Vz násl. slovo.

Obrubovač, e, m. = náčiní při šicím stroji. Vz předcház. Obrubovací.

Obruč. Natahovat vobruč (hra mor.). Vz NZ. III. 26. — **O.** kolesa = *ráf*. Phľd. 1893. 609. — **O.**, cf. Halže (3. dod.).

Obručno, a, n., statek v Šariši. Phľd. XII. 336.

Obrúčok, čku, m. = *prsten*. Na Zvolen. Phľd. 1894. 254.

Obrus = *plátěná pokrývka beder* za dob smutkových (dříve). Slez. Věst. opav. 1894. č. 4. 9. U Přer. = žen. šátek na krk; slov. a val. = plachta, šátek na hlavu (před 30 léty). Brt. D. II. 465., 466., Vck. Val. I. 36.

Obrúsek, sku, m., vz předcház. Obrus.

Obrv, fasciculus, m. obvrv. Gb. H. ml. I. 438.

Obsahově. Jest to o. zbarvené. Krejč. Psych. 36.

Obsažitelnosť či contentum. 1725. NZ. II. 656.

Obsedno. I na koni obsedí, a čo by bol šarkanom bájok kadejakých, na ňomž černo-

kňažníku je dost neobsedno (kde nelze pohodlně seděti). Slov. Phľd. X. 2.

Obschýnati. Oči mu neobschýnaly **od** síz (neusychaly). Phľd. XII. 255.

Obsmrdač, e, m. = člověk dotěrně úslužný. Vých. Mor. Brt. D. II. 351.

Obsnovaný. Místo o-né pověstmi (obetkané). Phľd. 1895. 29. Oddavky sú o-né poverami. Ib. 667.

Obsnovati co čím. O. akt smrti rozmanitými myšlienkami. Phľd. 1894. 712.

Obstanovka, y, f., Vorstellung, f., Einrichtung. Znovu okrúžila ho známa o. Phľd. 1892. 757. Fantastická o. samého jezera; Jednoduchá o.; Takú o-ku nachodil sem i v Zeneve; Keby o., ktorá ju okružovala, nebola jej dodávala zvláštního pôvabu. Ib. 1854. 729., 490., 455., 79. (1895. 235.). O. izby. Phľd. 1896. 279.

Obstarač, e, m. O. pohřbu. Ztk. 18. (3. vyd.). Vz Obstaravač.

Obstatý = *obstoupený*. Vatra o-tá dvanácti pacholky. Phľd. 1892. 613.

Obstavný. O. právo. 1597. Mtc. 1894. 155.

Obstýskati se. Kterýmž se obstýskávalo (občas stýskalo). Wtr. St. Pr. 147.

Obšata, y, f., vz Šativo (šatstvo). Brt. D. II. 462.

Obščibraný = *ohlodaný s ozubeným okrajim*. Salát od kur o-ný. Vých. Mor. Brt. D. II. 352.

Obščibrati. Vz předcház. Obščibraný.

Obščiliř = *oštrlejz, oběrky, paběrky*. Han.

Obšit, u, m., z něm. Abschied, m. = *list propouštěcí*. Us.

Obšiti. Obšívala otca i deti (= šila na ně). Slov. Phľd. XII. 163. Začal žida haluzou obšívati **po** hlavě (šibati). Phľd. 1895. 387.

Obšitoš, e, m. = *propuštěný vojín?* Husarský o. Phľd. XII. 38.

Obtáčky *(otáčky)* = sláma, jíž se v zimě noha otočí, než se obuje. Brt. D. II. 469.

Obtiežný. Farář měl dvě kuchařky, a jedna byla o-ná (zbytečná?). Arch. XIII. 421.

Obtkati něco, umspinnen. Vrch. F. I. 37.

Obtloustlý. O. knížečka. Wtr. Krj. I. 22.

Obud, a, m., území v Turci. Phľd. XII. 427., 74.

Obudzati koho = *obuzovati*. Slez. NZ. IV. 315. Cf. Obuditi.

Obuch. Cf. Obušek, Valaška (sekérka).

Obušk, a, m., území v Turci. Phľd. XII. 427., 74.

Obutí, n. = *obuv*. Ev. víd. 115. Luc. 9. 3. (Mnč.). Děti potřebujou nový o. Dšk. Jihč. I. 28.

Obuv. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 18. O. lidová v XV. a XVI. stol. (střevíce, škorně, dřeváky či trepky). Vz Wtr. Krj. I. 97., 159., 484. Mor. obuv. Vz Brt. D. II. 469.

Obúzati, vz Obúzeti. Súseda lstivě obúzal. Hrad. 118. b.

Obv. Z *obv* se *v* odsouvá: obal m. obval, obáslo m. obvaz-slo, oběť m. obvěť. Gb. H. ml. I. 438.

Obvalení. O. kamenné. NZ. III. 76.

Obvejšný. O. zeď. Pref. — Mus. 1894. 524.

Obvěniti. Věno ženě o. Arch. XIII. 118.

Obveselitel, e, m. Nár. list. 1894. č. 6. Přil.

Obvinatka či pasoman na ženském klobouku. Wtr. Krj. I. 388.

Obvláštně. Rúd. 19. b. (List. fil. 1895. 108.).

Obvod. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 84.

Obvodní lékař, Districtsarzt, m. Sterz. 684. a.

Obyčej m. obyčaj. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 99., 312. Detinná obyčaj (f.). Phľd. 1895. 734. Koľko domov, toľko obyčajov; Co dom, to iná obyčaj. Slov. Nov. Př. 343. Co se proti o-ji děje, tomu se každý směje. Wtr. Krj. I. 9. O-je a pověry sebrané r. 1892. Vz NZ. IV. 152. nn. O-je a pověry. Vz Čes. l. V. 190., NZ. V. 579. nn.

Obydlí. Typy o. českého lidu. Vz NZ. V. 588.

Obylo. Pravil na o-lo (leda bylo). Brt.

Obylý = *obvyklý, obyčejný*. V rybníčkách lesních nasazovali nevídanou, neobylou rybu. DSt. I. 70.

Obyť sa. Já se bez toho obudu = obejdu; Já o tom obudu = přestanu, stačí mi to. Laš. Brt. D. II. 352.

Obyvatel na poč. XVII. stol. na Mor. = *osoba svobodná* příslušející k některému stavu; proti o-lům staven lid n. poddaní. Mus. 1891. 259.

Obyvatelský. O. kontribuce (z obchodu a řemesel). NZ. III. 218. Cf. předcház. Obyvatel.

Obyvatelstvo Europy. Vz Ott. VIII. 909. nn.

Obzískati co **při** něčem. 1653. L. posil. I. 65.

Obzorka, y, f., vz Obzorek. Hlas nár. 20./5. 94.

Obzůrek, rku, m., zdrobn. obzor. Brab. 25.

Obžero, egulo, jest zvíře pozemské. Kosmografie. 500. a.

Obžinkový. O. průvod. NZ. III. 311.

Ocas. Tahal kočku za ocas (kdo nemá trefnou ruku); Čerte, dej pryč o. (říkají, když nemohou něco najíti). ČT. Tkč. Točil se okolo nich, jako pes za svým ocasem. Nár. list. 1896. č. 48. odp. feuill. Dyž nechytne za rohy, za ocas neudrží (o lidech marnotratných, kteří by hospodařili, když už není z čeho). NZ. V. 542. — **O.** = *pentle* při pentlení nevěsty vzadu visící. Horněmčí na Mor. NZ. IV. 437. — **O.**, *ocásek, otrč* = konec rozvory vzadu vyčnívající. Brt. D. II. 444. — **O.** Vázati šátek na o. Vz Skybka (3. dod.). — **O.** *liščí, vlčí, koňský*, rostl. Vz Vlčí ocas (3. dod.). O. kohútí, rostl., vz Vraní oko (3. dod.). — **O.** *beraní* = *merlík*. Č. Brod. Nár. list. 1896. č. 244. odp. feuill.

Ocasatosť. O. opic nového světa (Ameriky). Am. 107.

Ocasatý. O. sukně = s vlečkou. Wtr. Krj. I. 307. O. kožich (končící se v předu i v zadu ocasem, bez rozporku, obléká se přes hlavu). Brt. D. II. 468.

Ocásek = *cop*. Brt. D. II. 467. — **O.**, vz Ocas, Cop (i dod.). — **O.** = *úponka révy, rúčka*. Brt. D. II. 440.

Ocasnář = *pulec*. Val. Brt. D. II. 352.

Ocavad m. odsavaď. Gb. H. ml. I. 407.

Ocec = *otec*. Ve Spišsku. Phľd. 1893. 432.

Ocel, sthněm. ecchil, lat. acuale. Gb. H. ml. I. 451. O strč. skloň. vz ib. Km. -i. 19.

Ocelivý. O. voda (v pohádkách = která celí, hojí). Čern. Př. 54.

Ocelový. O. slovo = *tvrdé.* Šml. I. 182.

Ocena, y, f. = *ocenění.* O. národních nároků. Nár. list. 1895. č. 293.

Ocet, z got. akeit a to z lat. acetum. Gb. II. ml. I. 394. O léčení octem cf. Zbrt. Pov. 62. Vocet z sladkého vína velmi mocný a lítý bývá (svadí-li se milí přátelé, lítý bývá hněv jejich). Bl. Gr. 315. — **O.** *k pečeni* = sušené hrušky vařené, rozsekané s kadlátky a hrozinkami. Duf. 328.

Ocibnosť, i, f. O. rostlin, peristaminie. Am. 96.

Ocicať sa = prepojiť sa; nemoc u dobytka (teľa, ktoré cicia prvé mlieko). Myjava. Phľd. 1895. 446.

Ocimerovaný. O. trafika. Phľd. 1893. 524.

Octil, u, m., Acetyl. Am. 67.

Octilka, y, f., Aldehyd. Am. 67.

Octnouti. V o. není *i* odsuto (ocitnouti); tam bylo ь: сьt. Gb. H. ml. I. 230. O pův. slova cf. Gb. ib. 76.

Octoměrství, n. Acetometrie, Essigsäuremessung, f. Sterz. I. 87.

Ocuď m. odsuď. Gb. H. ml. I. 407.

Ocún, u, m. = *naháč, naháľ, naháčky, sirotky, koník;* semeno: baranica, baraní vajca colchium autumnale, rostl. Brt. D. II. 501.

Ocútiti. Jak sem o-la = procitla. Mor. Hledík.

Ocylindrovaný orchestr = jehož členové nosí cylindry (klobouky). Stč. Kon. 81.

Oczim n. *dievisil,* hermodactylus, rostl., 1440. List. fil. 1893. 394.

Očáknouti koho bakulou (přetáhnouti). Phľd. 1895. 225.

Očápený. Už měl ruky o-né, enom ho chytit. Slov. Bern. D. II. 352.

Očča, vz Candát (3. dod.).

Očekávati. Nebo s radostí na vás o. budu. Kat. z Žer. I. 36.

Očemerený, angeekelt; *opilý.* Phľd. 1895. 282.

Očemeriť sa = *ochrátiti se; opiti se.* Cf. Cemer. Phľd. 1894. 491., 375.

Oče náš jen si m. otče náš, jenž jsi. List. fil. 1895. 433.

Očenáškovati = *otčenáš se modliti.* Žďár. Nár. list. 1896. č. 14. odp. feuill.

Očepák, u, m. = *čepec.* Nár. list. 1895. č. 150. feuill.

Očepky = *čepení nevěsty.* Cf. Vykl. Svat. 106., Zavíječky (3. dod.).

Očescec = *očistec.* Mor. Nár. list. 1896. č. 254. feuill.

Očeštěti. Veškerá města o-la. Vlč. Lit. 162.

Očistec. Střetne-li se kdo v řeči s jiným (vysloví-li stejnou myšlénku v též chvíli), vysvobodí dušičku z očistce. Val. Vck.

Očistom = *očistomky.* Vyšel o. na pole, v samom skutku odešiel do Mernika. Phľd. 1894. 505. (1892. 595.).

Očitě jsú protiv pravdě sv. písma. Št. N. 218.

Očivistě (to) viděla. Kat. 1814.

Očkaj, e, m. Počkaj, přídu na tě O. (asi ten, který r. 1708. v čele uherských povstalců pustošil Valašsko). Vz Vck. Val. I. 110., NZ. IV. 273.

Očkov, a, m. *Na O-vě,* část Morávky při Pražmě ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 11.

Oční. Léčení očních nemocí. Vz NZ. V. 571.

Očný = *pěkný na pohled, úhledný.* Val. Brt. D. II. 352.

Očová, é, f., míst. jm. ve Zvolen. Phľd. 1894. 61.

Očovka, y, f., potok ve Zvolen. BZv. 13.

Očubrat = *oščubrat, okousat, ohrýzti.* Jevíčko. Brt. D. II. 352.

Očúť sa = *ocititi se.* Phľd. XII. 317.

1. **Od.** Vokalisace předložky *od* v Háj. Herb. (1562.) a V. Kal. (1578.). Vz List. fil. 1894. 203., 204. Dal mi od psiny (lék). Brt. D. II. 287. Cf. Proti.

2. **Od,** u, m. = síla v celé přírodě vládnoucí, podobná síle magnetické, z řec. ὀδμή. Odem, Hauch. Vz Am. 51.

Odajdu m. odejdu. Gb. H. ml. I. 137.

Odajme m. odejme. Gb. H. ml. I. 137. (Chir. 65. a.).

Odaruněk, ňku, m. = *dar.* Vck. Val. I. 60.

Odběhlica = *odběhlá žena.* Phľd. XII. 722.

Odběhlý. O. statek. Arch. XIII. 95. Vz Odběžný.

Odběhnouti co = *ztratiti.* Len čepec o-hla kdesi. Slov. Phľd. 1894. 389. Utatú dlaň v diere odbehnúc. Phľd. 1896. 260.

Odběžně. Tak jen o. o tom píši. Dle Bl. Gr. 321. lépe: běžně.

Odběžné, ého, n. Tvůj statek za o. nám propadlý. Arch. XIV. 22.

Odběžnosť = *odpudivosť.* Ztk. 22. (3. vyd.).

Odběžný. O. statek = který vlastník opustil. 1597. Mtc. 1894. 152. Vz Odběhlý.

Odbíračka, y, f. = *bolačka, vřídek.* Val. Mtc. 1893. 147., NZ. II. 610. — **O.** = žena, která po sekáčích obilí odbírá a do hrstí klade. Duf. 236. Cf. Odběračka.

Odbiti se čeho. Chtiece se o. bezpráví zlých. Chč. S. 207. — **odkud:** od břehu (odplouti). Phľd. 1895. 6.

Odblaniti, *odblanovati,* abhäuteln. O. zajíce. Sterz. I. 29.

Odborově. Látku o. seřaditi. Mtc. 1895. 184.

Odbyti. Z toho, což měl, jej odbyl (to mu dal). GR. Nov. 48.

Odbytný. (To zboží je) odbytnější. Kat. z Žer. II. 152.

Odbývavě. Řekla o. Světz. 1895. 319. c.

Odcapiť = *odraziti* šípy vtipu? Ba o-pil niekedy až h. Phľd. 1896. 228.

Odčeřiti. Vlny se odčeřují. Am. 71.

Odčiniti. Co se stalo, nelze o. Vrch. Tryz. 122.

Odčlánkovati co. Čl. L. Jos. 15.

Oddanec = *ženich.* Phľd. 1893. 79.

Oddanka = *nevěsta.* Phľd. 1893. 72. Cf. Oddanice.

Oddaný. V místě **k** tomu o-ném = ustanoveném. GR. Nov. 5.

Oddati se s kým. Jeho žena s pacholkem se oddávala (obcovala). Arch. XIII. 447. a j.

Oddavač = *ženichův starosvat.* Phřd. 1895. 96. Dle Čes. l. V. 244. zastává o. úřad prostředníka se strany nevěst a ženichův.

Oddavky. Pověry k o. se táhnoucí vz v Duf. 356.

Oddrapek, pku, m. = *kousek.* Phřd. 1895. 113.

Oddŕhať = *odmlouvati.* Čo by nemal, oddŕhal rychtár. Slov. Phřd. 1893. 647.

Oddúriť = *odmítnouti, odehnati.* Azda ma neodduria. Phřd. XII. 239.

Odecpati = *odhraditi.* Sterz. I. 652. b.

Odědíti. Mají v Zubří 40 lánů osaditi a o. 1462. Dml. List. 11. a j.

Odedza, *odiedzka,* vz Pála, Pôlka (3. dod.). V druhé řádce článku O oprav v O.

Odehráti. Cos prohrál, neodehrávej. Lerm. II. 62.

Odekolon, u, m. V koči bolo dusno a razilo o-nom a prachom (eau de Cologne). Phřd. 1893. 201.

Odelektrisovati co: hmotu (elektřiny ji zbaviti). KP. VIII. 29.

Odemknouti. O tvarech otmek, otmekl, odmekl atd. Vz Gb. H. ml. I. 173.

Odenně. Aby lhali odenněji lidu. Chč. S. 14.

Odepříti. Kdož o. chce, marně mnoho mluví, neb druhý ze všeho jen slyší ‚ne'. Quis Ifig. 24. — **se čeho.** Pakli se toho rozumu (smyslu písma) odpieráš. Chč. Mik. 422.

Oděřiny = *ze sena drť.* Čejč. Hledík.

Oderka, y, f. = *dýmka.* Brt. D. II. 57.

Oděrový. O. mouka (mletá z otrub). Brt. D. II. 478.

Oděry = *otruby.* Brt. D. II. 478.

Odespati = *uspati.* Toto šlehnutí prutem všecky (potvory) odespí. Vck. Poh. 36. Často odspím ju pri práci (usnu, ana ještě pracuje). Phřd. 1896. 277.

Odestati se. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 159. O. se, infectum fieri. Aby se nám škoda odestala. ML. 85. b.

Oděv. O. moravský. Vz Brt. D. II. 462. nn.

Oděvací. O. šuba. Arch. XIII. 222.

Oděvačka, y, f. *uzavřitá sukně* chodécí s rukávy. Wtr. Krj. I. 405., 439.

Oděvadlo, a, n. = *plachta* kolem beder přepásaná. Vck. Val. I. 37., 41., Brt. D. II. 466.

Oděvák, u, m. = *šátek na hlavu.* Brt. D. II. 466., Vck. Val. I. 36., 43.

Ode zdi ke zdi = bílé šatky prací s mřížkami barevnými, s třásněmi. NZ. VI. 66.

Odhaněti. Odpíral mu a odhanieval. Arch. XI. 552.

Odhozovačka, y, f. O. v dolech = *lopata.*

Odhliviti se. Bl. Gr. 323. praví: rarum in usu, obyč. nakloniti se, milostiv býti, obměkčiti se.

Odhnědětí, *se odhněditi* = *hnědosti pozbyti,* abbraunen. Sterz. I. 8.

Odhnísti. Když kůň odhnět' se v rohu. 1585. Hrš. Nách. I. 447.

Odhoditi se čeho = *sříci.* Vlastnej sestry o-ly sa jej. Slov. Phřd. 1892. 584.

Odhopkovati, weghüpfen. — **kam.** O-la **na** své místo = hopkem odešla. Světz. 1893. 398. (NZ. III. 32.).

Odhříti. Ondřej to odhřeje (zimu zlomí). ČT. Tkč.

Odhrkávati = *hrkávkou klepati.* Mor. a slov. Nár. list. 1896. č. 100. odp. feuill.

Odhrnouti. Odhŕnajúc od seba zodpovednosť (odmítajíc). Phřd. XII. 394.

Odhvězdí, n. = délka vzdálenosti první stálice od naší země. Am. 17.

Odchładek, dku, m. = ochlazení vzduchu z jara, když před tím už bylo teplo. Val. Brt. D. II. 352.

Odchlebáč, e, m. = *koláč z chlebového těsta.* Brn. Brt. D. II. 479.

Odchlípenina, y, f. O. sítnice. Vz Schb. Nád. 6.

Odchodné obci dáti. Čel. Pr. m. I. 528. Vz Odchodný.

Odchýliti odkud. (Ta) zřiezení nemohú **z** něho ničímž odchylována býti. Chč. S. 130. O. = *odvaliti.* Kamenná vrata o. Phřd. 1895. 325.

Odiedzka, y, f., vz Odedza, Odívka. Phřd. XII. 317.

Odiračka, y, f. = *draní peří.* Han. Brt. D. II. 352.

Odiv. Učinil (král) odivu mnohú, vstúpil jí (královně) na hrdlo nohú. XIV. stol. Jag. Arch. XIV. 4.

Odiva, vz Odiv.

Odívačka, y, f. = veliký vlněný šátek. Ostrava. Vz Chůvka (3. dod.).

Odjeti koho. Jak jste nás odjeli; Můj bídný způsob, v kterým ste mne odjeli. Kat. z Žer. II. 199., 200.

Odjezda, y, f. = *odjezd.* Aby ponechal o-dy své do Prahy. 1460. Arch. XIV. 100. Cf. Příjezda.

Odjíti koho. Kdybys nás (gt.) odešel. Vck. Val. I. 141. Odešel ho **za** mrtvého. Arch. XIII. 541.

Odkalupovati. Někam o. Světz. 1894. 104. c.

Odkapati. Dyby už rači o-pál **v** pekly (= odešel). Brt. D. II. 326. Vz Pokapati (3. dod.).

Odkapavadlo, a, n., Abtropf, m. Sterz. I. 74.

Odkelsi = *odkudsi.* Vck. Poh. 138., Vck. Val. I. 106.

Odkládati s inft. Dlouho o-dal špíží je opatřiti. Břez. Font. V. 435.

Odkládavosť. Bl. Gr. 304.

Odkleti. Král kázal bochnec (chleba) o. XV. stol. Mus. fil. 1896. 186.

Odkliditelnosť, i, f., Amovibilität, f. Sterz. I. 142.

Odkloniti koho odkud. To neodkloní papeže od běhu zákona. Černý. Cenci. 42.

Odkolébati se = *odejíti kolébavě.* Světz. 1893. 481. c.

Odkor, u, m. = *odkorek, krajina polena.* Dřevař nasadí sekeru na okor a usekne o. Laš. Brt. D. II. 353.

Odkorák, u, m. = *chléb od kůrky odpadlý.* Brt. D. II. 479.

Odkorek, rku, m., vz předcház. Odkor.

Odkouřiti. Odkúril ho **od** seba. Slov. Nov. Př. 648.

Odkročiti. Na levo o. 1583. Mus. 1896. 134.

Odkryt. Zeměpisný o. Mus. 1893. 594.
Odkryti co. Knihu tu odkryl N., překlad dle němčiny (m. našel, objevil a p.). Krok. 1893. 76.
Odkryvka, y, f. = *roznos,* mělké kutání, Abraumarbeit, Tagebau. Ott. XI. 596. b.
Odkundes, a, m. = *každý cizí příchozí.* U Vel. Revúce. Phľd. 1893. 373.
Odkväcnouti. Hlava odkväcla (padla) na hlavnici (podušku). Phľd. 1892. 582. Cf. Zakvačkovati.
Odkvačiti. Druhý ju o-čil (oběšenou). Phľd. 1895. 29.
Odkydati. Kazání jen odkydal (ledabylo odbyl). Wtr. Živ. c. I. 123.
Odleczy. To uslyšav kázal vojště o. Machb. 11. 23.
Odľehnút (odleviti; o nemocném). Jak se napil, odlehlo mu. Us. Také mor. Brt. D. II. 353.
Odlétavosť, i, f. = *odstředivosť.* Am. 22.
Odležený = *proležený.* Byla (nemocná) celá o-ná. Mor. NZ. VI. 85.
Odlikovač, e, m. = *zobrazitel.* Sterz. I. 7.
Odlišně. Bilance nevypadla příliš o. Krok. 1893. 52. (Stč.).
Odliterárniti. Aby se literatura o-la. Zákrejs. Osv. 1896. 370.
Odliv. N. mořský. Vz Ott. VII. 690.
Odlučovadlo, a, n., Abscheidungsmittel, n. Sterz. I. 53.
Odlundati se = *odejíti, vzdáliti se.* Housata se daleko o-la. Na Žďársku. Nár. list. 1891. č. 127. odp. feuill.
Odmagnetovati co: železo. KP. VIII. 40., 84.
Odmachnout si = *odpočinouti si.* Odmachlo = ulevilo (o zimě). Han. Brt. D. II. 353.
Od maly m. od mala. Gb. H. ml. I. 123.
Odměkati. Poněvadž o-ká, ty husy zsmradí. Kat. z Žer. II. 35.
Odmeň, ě, m. = *podhozené dítě.* Phľd. 1895. 90. Cf. Priemeň, Priemenča. Cf. násl.
Odměna = *podvržené dítě.* Cf. Viskanica, Odmeň, Premieň, Podhodek. Mtc. 1894. 105.
Odmendičiti. Co zjedol (snědl), to o-čil. Phľd. 1893. 538.
Odminouti se s úkolem vědy. Krejč. Psych. 3.
Odmíšení, n., abstractio. Jg.
Odmítati = *snopy s vozu do přístodůlku házeti.* Toto házení sluje *odmítka.* Vých. Mor. Brt. D. II. 357.
Odmítka, y, f. = *odmítnutí.* Lerm. II. 64. Cf. předcház. Odmítati.
Odmluviti. Než jeden o-vil (domluvil) a jiný přišel. Arch. XI. 178.
Odmodliti co komu: ženě hriech. Phľd. 1894. 342.
Odmodřeti, *odmodřiti se* (vymodrati) = *modrosti pozbyti,* abblauen. Sterz. I. 8., Nár. list. 1895. č. 218. 3.
Odmoknouti. Barva ze škatul o-kla. Kat. z Žer. I. 284.
Odmontovati. Buben stroje o. KP. VIII. 76.
Odmotavadlo, a, n. = *moták,* Abhaspelungsmaschine. Sterz. I. 29.
Odmrt = odmrť. Statek spadl o tem na p. X. Věst. op. 1892. 44.
Odmrznutý = *odmrzlý.* Mtc. 1894. 335.
Odmysliti si co. Mus. 1894. 567.
Odnepadnouti. (Paní) od některýho dne hrubě zase odnepadla; Na ty těžkosti odnepadáme a ležeti musíme; Zase na předešlý nedostatek odpadla. Kat. z Žer. I. 9., 23., 28. Vaši jsou zdrávi, krom p. Barbora odnepadla podlí svýho obyčeje na hlavu. Ib. II. 340. (25.).
Odníti, *n* přisuto. Vz Gb. H. ml. I. 380.
Odobierek, rku, m. = *odobierka, odchod.* Na o-rku odvolala ho na stranu. Phľd. 1894. 332.
Odobierka = *loučení se se světem při pohřbu.* Vz Phľd. 1894. 715., 1895. 22. a j.
Odobrat. Nevesta odobierá sa od rodičov (loučí se). Phľd. 1895. 96.
Odobriť co = *schváliti.* Superintendent výrok tento o-bril. Phľd. 1894. 665. (54.), 1892. 458., 693., 1893. 13., 454.
Ododíti se = *oblek svléci.* Brt. D. II. 462.
Odohlaviti koně, abhalftern. Sterz. I. 27.
Odol, u, m. = *prostředek k čištění zubů.* Us.
Odolati komu čím. Světu odoláte myslí svornou. Quis. Tři. 6. — **proti komu.** Tuto vazbu kárá Bl. Gr. 319. doporučuje: *komu.*
Odoleti v Rkk. Vz List. fil. 1896. 330.
Odolky, *okolky* = *sukně.* NZ. VI. 27.
Odolně. Umuč. 1. b. II. — List. fil. 1895. 108.
Odpadati. Že ste velmě pravdy o-dli. Hus. L. 63. Neodpadni řeči, dokudž... (nepřestaň mluviti). GR. Nov. 27.
Odpadkový. O. jáma. Vz NZ. III. 267., 461.
Odpáliti co čím. Část těla galvanokaustickým nožem o. (odstraniti). KP. VIII. 213.
Odpalovačka = odrážení míče n. špačka. Tkč.
Odparek, rku, m. = *odpařená tekutina.* Vstnk. IV. 170.
Odpařovák, a, m. = *odpařovač.* Hlas. nár. 20./5. 1894.
Odpařovna, y, f. = *odpařovací prostor,* Abrauchraum, m. Sterz. I. 48.
Odpěk, u, m. = *oddech, pokoj, odtich, odpočinek.* Nedala mu o-ku. Brt. D. II. 353., 354.
Odpěra. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 78.
Odpieráč. Jestli o. svú nevinu okáže. XV. stol. Čel. Pr. m. II. 74.
Odpis = *opis, přepis.* O. protokollu. Phľd. 1894. 667. Senický kancional je o. tarnovského kancionalu. Ib. 1892. 474.
Odpiti co. Odpil pol pohára. Phľd. 1894. 734.
Odplakati si co: požehnání (nevěsta nesmí po svatbě při hodech plakati, pozbyla by požehnání). Vykl. Svat. 58.
Odplata. Bozi nemstí zlé činy otců nikdy na synu, každý sobě béře s svým činem o-tu. Jen požehnání lze podědit, ne kletbu rodičů. Quis. Ifig. 35.
Odpočinouti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 71. — **koho.** Odpočívaly ženicha = očekávaly. Ev. víd. 134. Mat. 25. 5. (Mnč.).
Odpočnouti chyb. m. odpočinouti. Gb. H. ml. I. 130.

Odpolek, lku, m. Hokynářce dobrým odpolkem byla Červenková. DSt. I. 102.

Od poly m. od polu. Gb. H. ml. 1. 257.

Odporný komu čeho. A oni jemu toho o-ni jsú. Arch. XIII. 93. — **proti čemu.** Vyrčení proti zákonu božímu o-né. Břez. Font. V. 334.

Odporučiti. (Matka) jej **ode** všeho nápadu svýho o-la (staršího syna) a mladšímu všecko odkázala (tedy staršího vydědila, z dědictví vyloučila). Kat. z Žer. II. 323.

Odporuměr, u, m. Skřínový o. = přístroj k měření odporu proudovodičů (elektrických). KP. VIII. 46.

Odpoutaný, entfesselt. O. síla. Čch. Otr. 74.

Odpoutati. Co mohlo by ho (ode mne) odpútat (odloučiti)? Phľd. 1894. 145.

Odpověď. Dáváš rozsochaté otázky, a žádáš kulaté odpovědi. Mor. NZ. V. 541.

Odpovédavý = odpovídající. O. sloveso. Phľd. 1892. 253.

Odpověděti. Na psaní sem o-la. Kat. z Žer. I. 164. — **se čeho.** Jestli se neodpoví všeho (nešekne se). Ev. v. 132. Luc. 14. 32. (Mnč.). O-děl se zlých milostí toho světa. Chč. S. 302.

Odpozorovati co komu. NZ. III. 28.

Odpratať sa odkud: z Pešti = *odebrati se.* Phľd. XII, 391.

Odpravenec, nce, m. Kká. Puš. 32.

Odpraviti koho odkud: ze služby = propustiti. Vých. Mor. Brt. D. II. 353. — Otpraví sě poznat, v Rkk. Vz Mus. 1896. 278.

Odprávniti. Aby se státní právo o-lo. Zákrejs. Osv. 1896. 370.

Odpřisežení, n. = odpřisahnutí. Břez. Font. V. 443.

Odprošování = *píseň pohřební,* kterou zpívají vynášejíce mrtvolu z domu a ve které místo nebožtíka zpěváci lid odprošují, aby odpustil, v čem komu ublížil. Us. Tkč.

Odpryskuouti. KP. VIII. 123.

Odpustiti. Odpusti nám naše viny, jako my odpouštíme svým dlužníkom. Jag. Arch. XV. 527. Odpusť nám naše viny, jako i my odpúštíme svým vinníkom. Chč. S. 192.

Odpustný list. Chč. (Vlč. Lit. 172.).

Odpuštění. O. úředníku dáti. Snm. I. 634.

Odpytačka, y, f. = *odprosba.* Phľd. XII. 668.

Odrábaný. Člověk o. = *upracovaný.* Kld. III. 236.

Odratať si co = *odpočítati.* Phľd. 1896. 261.

Odrátkovati, entkorken. Sterz. I. 810.

Odraz, a, m. = *chlupatá housenka.* Vck. Val. I. 135.

Odraziti. O-zil = odešel. Us.

Odraženice, e, f. = *uražení* nohy, *rána, bolák.* Sá. Kř. u pot. 125.

Odřečiti. Když se odřečil hrdosti. GR. Nov. 74. 31.

Odřek = *odřeknutí.* O. něčí v desky vepsati. Půh. V. 186., 494.

Odřekovati se = *odříkati se.* GR. Nov. 230. 22.

Odřezanství, n. Kor. (Vlč. Lit. 219.).

Odrhati. Peří odrhovati = dráti. Nár. list. 1894. č. 349. odp.

Odrina, y, f. = tenčie drevo na vôdry v stodole. Slov. Phľd. XII. 174.

Odrobek, bku, m. Idú na o-bky (na malou hostinu a p.). Phľd. 1894. 520.

Odrobiti teľa (telo) = *stáhnouti.* Phľd. 1896. 217.

Odrodný. O. syn. Jg. (Zl. Jg. 268.).

Odroň = *trulant.* Phľd. 1893. 16.

Odrys, u, m., Ektyp. Dk. (Krok. 1895. 370., 1896. 10.)

Odsek, u, m. = *odstavec,* Abschnitt, m. Slov. Tu následoval dlhý o. nových napomenutí; O. patentu. Phľd. XII. 284., 395.

Odsekávací náčiní, *odsekávadlo,* a, n., Abhauwerkzeug, n. Sterz. I. 29.

Odsekavý. O. odpověď. Ml. Hüb. 124.

Odsitnění. Kamy o-ním na den vystupujíce se okysličují (vystupováním ze země na povrch její). Am. 90. Cf. Sitno.

Odsitnenský. O. proměna. Vz Am. 90. a předcház.

Odskočiti. O-čil brávek (vepřík odrostl.). Čejč. Hledík.

Odslinek, nku, m., vz Oslinek. Pri pradenie si zahrýzajú oslinke, sušené hrušky, jablka, materáčike (koláčky), slúke. V Honte. Phľd. 1894. 310.

Odsloužiti se komu jak čeho. Někomu něčeho podle možnosti se o. Kat. z Žer. I. 123.

Odslunek, nka, m., os. jm. Brt. D. II. 353.

Odsmáti koho od čeho. Wtr. Živ. c. I. 170.

Odsněmiti. Aby se sněm odsněmil. Zákrejs. Osv. 1896. 370.

Odsotit co komu kam: na bok = *odstrčiti.* Phľd. 1895. 84.

Odsouvání v Kosmogr. (1554.). Vz List. fil. 1893. 455. O. samohlásek na Slov. Vz Pastr. L. 111. nn.

Odstonati. V tom spaní těžce odstonával = oddychoval. Wtr. St. Pr. 30.

Odstoupiti. Pták o-pil = odpudil se, opustil hnízdo. Mor. Mtc. 1893. 308. — **od čeho.** O-li od úmysla božieho. Chč. m. s. 14. — **co.** Cf. Odběhnouti. — O. v Rkk. Cf. List. fil. 1896. 287., Mus. fil. 1896. 233.

Odstoupnosť neskončená. Am. 9.

Odstředivka Fescova = přístroj k oddělování smetany od mléka sbíraného silou odstředivou. Ott. IX. 142. b. Cf. KP. VIII. 408.

Odstupce, Cedent, m.

Odsudek. A tu o. proti němu vydán jest. Břez. Font. V. 343. (337.).

Odsypati co nač. Deset hřiven peněžitej pokuty na zdi městské o-pal. 1724. Pras. Řem. 44.

Odškriačiť sa. Kôra (kůra) sa sůverila, odškriačila (odprýskala, odloupala). Slov. Phľd. 1893. 13.

Odškriepiti co komu = *upříti.* Phľd. 1893. 474. To se nedá o. Phľd. 1895. 288., 440.

Odškriepný. To je neodškriepným dokazem (nezvratným). Slov. Phľd. XII. 71.

Odšomrati. Mne (mně) všetko odšomre. Phľd. XII. 197.

Odšourati se. Žebrák se o-rá. Bráb. 138.

Odštěkati. Psům odštěkoval. Slow. 94.

Odštipek. NZ. III. 264., Mtc. 1894. 20. Vz Odštěpek.

Odštěpování při dolování = *odklízení*, Wegfüllarbeit. Vz Ott. XI. 594.
Odštrachati. Nežli se všecko o-chá (odnese, odstraní). Rais. Rod. 108.
Odtahel, hlu, m. Miesto venca a styku je i odtahel v Tekove užívaný (u tkadlců). Phľd. XI. 537.
Odtáhlý. Kožíšek o-lý řasný (volný, weit). Wtr. Krj. I. 307.
Odtajiti co = *odříci*. Čo dnes nasľubuje, zajtra odtají. Phľd. 1894. 150. (1892. 405., 592.).
Odtažitelný, abstrahierbar. Nz.
Odtaživý, abstractivus. Dk. (Krok. 1895. 370.).
Odtienok, nku, m. = *odstín*. Phľd. 1893. 12. Vz Odtínek.
Odtich, u, m. = *odpěk, pokoj, odpočinek*. Záp. Mor. Brt. D. II. 354. Že mu o-chu nedají. Kat. z Žer. II. 210.
Odtírka = tření lnu na oplátku, když se tření lnu splácela zase třením lnu jinde potahem a p. U Humpolce. NZ. II. 564.
Odtisknouti. Odtiskuje ďábelství, reprimit demonia. 1418. Hmn.
Odtomnosť, al. otomnosť, nepřítomnosť. GR. Nov. 3.
Odtomný, al. otomný = nepřítomný. GR. Nov. 1.
Odtrhovací. O. péro. KP. VIII. 144.
Odtud = *odtamtud*. Buď tam n. někde nedaleko odtud. Kat. z Žer. I. 5. Jak by se o. (z Brandýsa n. L.) ke mně sem (do Přerova) dostati mohla. Ib. II. 168. (143.).
Odtucha. Dle Bl. Gr. 176. slovo zastaralé m. odtušení i. e. polehčení, dobrý trošt.
Odučiti. (I starší učitel) musí přece týž počet hodin o. (učiti, absolvieren). Věst. 1896. 104.
Oduhličiti, decarbonisieren. Sterz. I. 653. a.
Odumíravě, morendo, v hudbě. Sterz. II. 347.
Odúmrl, f. O strč. sklonění cf. Gb. Km. -i. 19.
Odušavělý. Dle Bl. Gr. 326. slovo nepřípadné.
Odušelý, Háj. Herb. 243. b., **odušilý.** Ib. 161. a.
Odusmaniti. Ich odusmaňovalo hučanie a trasenie (mlýna). Phľd. 1896. 32.
Oduševnění = přejití duše do těla, empsychosa. Ott. VIII. 592.
Odvaha. O. kus chleba. Slez. Nov. Př. 119. O. je dobrý přívažek k dosažení cíle. Světz. 1895. 512. c.
Odvářecí. O. kotel, Abbrühkessel, m. Sterz. I. 10.
Odvariť. O-ril, svaril ho, dle maď., lépe: odbyl ho a p. Slov. Phľd. XII. 172.
Odvárka = *omáčka ze sušených švestek*. Chrud. NZ. III 486.
Odvázati. Toho koně jsme se o-li a jej (vám) odesíláme. 1568. L. posíl. I. 22.
Odvazknúť = *zvazknouti, zvlhnouti*. Zlín. Brt. D. II. 354.
Odvečer. Krum. NZ. IV. 301.
Odvečerie, n. = čas předvečerní. Phľd. XII. 560.
Odvečerní. O. a ranní kázání. Mtc. 1895. 176.
Odvedení, n. = vyčnívající část střechy k ochraně roubení (od deště). Chod. NZ. II 572.
Odvěditi. Aby se věda odvědila (přestala býti vědou). Zákrejs. Osv. 1896. 370.
Odvěnkový. O. kvantum (při svatebních smlouvách). 1673. L. posíl. I. 68.
Odverkľovati, ableiern. O. deklamovanku. Phľd. 1895. 77.
Odveta = *odpověď*. Pozerajúc bokom na Marku, ako by od nej čakal odvetu. Phľd. 1894. 149.
Odvětník, a, m., respondens. Mark. (Krok. 1896. 10.). Toto slovo zaniklo.
Odvětviti m. odvětiti. Us. místy. Čern. Př. 90.
Odvézť se na někom = *pomstíti se*. Val. Brt. D. II. 354.
Odvíjedlo, a, n. = *moták*, Abhaspelungsmaschine. Sterz. I. 29. Cf. Odmotavadlo.
Odvislec, slce, m., Abhängling. Sterz. I. 29.
Odvlastenčiti. Aby se vlastenectví o-lo (zaniklo, přestalo). Zákrejs. Osv. 1896. 370.
Odvlažiti. Kdy podletí o-lo se, quum ver intepuit. 1418. Hmn.
Odvodňování dolu. Vz Ott. XI. 604. b.
Odvojiti. Literu *s* o. = zdvojiti: ss. Bl. Gr. 153. O., duplicare. 1418. List. fil. 1895. 216.
Odvolanec, Appellat, m. Sterz. I. 234.
Odvolávati = *odmlouvati, odpírati*. Čel. Pr. m. II.
Odvoliti. Aby se proto neodvoloval mše svaté (aby se jí neříkal, ji sloužil). Hus. (List. fil. 1896. 71.).
Odvrkati, *odvrknouti* = *odseknouti*. Tak prezvaná odvrkne chlapovi. Pkľd. XII. 173. (724.).
Odvrštěnec, nce, m. = *odmrštěnec*. Prvé štence odvrštence (první štěňata se topí = první dílo nebývá dokonalé). Phľd. 1893. 701.
Odvtedy = *od té doby*. Phľd. 1895. 321., 1896. 292.
Odvykati čeho. Aby v něco zlého nevlezli, čehožby potom přetěžko bylo o. Bl. Gr. 301.
Odzandati = *zdvoru odstrčiti a tak otevříti*. Chod. NZ. IV. 317.
Odzátkovati láhev. Světz. 1894. 486. b.
Odzávorovati = závory odstraniti, entriegeln. Ptrl. 13.
Od země, *odzemek*. Vz Tanec slov. (3. dod.).
Odziabnutý. O. nohy = oznobené. Mor. Mtc. 1894. 335.
Odzibnúť. Odzíb sem **na** nohy. Val. Brt. D. II. 354., NZ. VI. 73.
Odzrkadliti se. Stĺp sa vo vode o-dlil. Phľd. 1894. 273.
Odzubadliti koně. Phľd. 1895. 409.
Odzyv. Mezi cizími city horoucí **bez** o-vu mrou. Kolc. 108.
Odženilý. Jeden (syn) je již o. (již se oženil). Sá. Kř. u pot. 71.
Odženiti. Snadno jest se oženiti, ale těžko o. Kat. z Žer. II. 197.
Odžilý. O. doba. Nár. list. 1893. č. 292.
Odžinky = *obžinky*. U Brloha. Čes. l. V. 329.

Odžírat se na koho = *osopovati se.* Jicko. Brt. D. II. 354.

Odžvaniti. O. modlitbu, abbabbeln = odemlíti. Sterz. I. 5.

o-e staženo v *o:* Jenofa z Jenovefa. Gb. H. ml. I. 565.

Ofěrtoř, e, f. = offertorium. Wtr. St. nov. 183.

Officiant, a, m. = podřízený úředník; katol kněz konající služby boží. Sterz. II. 464.

Officiosnosť něčeho. Jan Vaňa. Pláč. 26.

Ofiknouti koho = *ošiditi.* Brt. D. II. 393.

Oflinkati. Cosi ho oflinkovalo. Phľd. XII. 210.

Ofľusknúť koho čím. Štefko hrozí o. ju vodou (postříknouti). Phľd. 1894. 98.

Ofľusnúť zo čbara (vystříknouti). Phľd. 1896. 135. Cf. Ofľusknúť.

Ofrakovaný = *frak na sobě mající.* Stč. Kon. 31.

Ofrflať čeho = *oželeti.* Phľd. 1896. 288.

Ofthalmoskopický. O. studium glaukomatu. Schb. Nád. 6. O. vyšetřování oka. Ib. 27.

Ogara, y, m. = *ogar.* U Příbora nadávka. Brt. D. II. 458.

Ogařisko, a, n. = *ogar.* Zlín., Vyzov., Val. Klobouk. Brt. D. II. 458.

Ogrňať = přední část sáněk na nich sedě odstrkovati a tak jejich běh řiditi. Glos.

Ogrňovat vůz, když se veze dlouhé dřevo, nadnášeti vůz, aby se otočil. Dřevohostice. Brt. D. II. 354. Vz Ogrňať (3. dod.).

Ohaděný, von Schlangen umschlungen. O. hlava (Erynií). Quis. Ifig. 52.

Ohaditi = *zohyzditi.* Kotk. 110.

Ohálek, *ohylek,* lku, m. = *uhlíček.* Cidružice. Brt. D. II. 204.

Oháňka = *vějíř.* XV. stol. Vz Wtr. Krj. I. 185.

Oharek. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 80.

Ohava = padoucí nemoc (uh.). Brt. D. II. 489.

Ohebný jako z vrby prut. Šml. VIII. 141.

Oheň. O. z původního ogňь, gt. ohně. Cf. Gb. H. ml. I. 161., 160. Ani o. ani voda sa ho nechytí. Phľd. 1894. 441. O. jak rychle vzplá, však shasnout nechce. Vrch. Rol. XXXIX. 104. Kde o., tam hneď vietor i zloděj; Kto do ohňa dúcha, dym a iskry mu idú do očú (kdo se mezi rozhněvané míchá). Phľd. 1894. 197., 1893. 699. Voda jednemu odnesie, druhemu prinesie, ale oheň spáli šetko. Slov. Nov. Př. 444. Prudký o. brzy dohoří. Šml. VII. 163. Kdo bližše ohňa, skorej se zehreje. Phľd. 1895. 188. Praskot ohně věštbou hostí. Zbrt. Pov. 98. O jiných pověrách vz ib. 162. nn. Lidový názor o ohni a o zemi v Herálecku v Čech. Vz NZ. III. 343. Pálení ohňů v Pošumaví v září a na letnice. Vz NZ. III. 47. O. v podání prostonárodním. Vyd. Jos. Koštál. Cf. NZ. VI. 103. — **O.** potřeby, Nothfeuer, n. Vz Zbrt. Pov. 93. **O.** živý. Cf. Zbrt. Pov. 90. nn. — **O.** *pekelný,* carbunculus. Vz Pokolvar (3. dod.).

Oheňpara, *ohnipara,* y, f. = osypanina ve tváři a na hlavě u dítek. Brt. D. II. 489. Léčení jí na Val. vz v Vck. Val. I. 123. Cf. Ohnipara.

Ohlad, strč. V o-dy. Kat. 12.; slov. ohľad, nč. ohled. Vz Gb. H. ml. I. 105.

Ohľadžidlo, a, n. = *zrcadlo.* Slov. Phľd. 1893. 428.

Ohlášky snoubenců. Cf. Vykl. Svat. 15.

Ohledadlo, *ohledátko,* a, n. = ohledací želízko, sonda, Prüfeisen, n. Sterz. II. 597.

Ohľédať se koho = *ostýchati se.* Nic se neohľédaj = neboj se. Val. Brt. D. II. 354.

Ohlechnouti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 75.

Ohlóniť = *udeřiti.* Palicou (holí) ju o-la. Phľd. 1896. 291.

Ohlušený. O. píšťala = přílišným foukáním pokažená. Laš. Brt. D. II. 354.

Ohnati. Ožeň se! Odpověď: Aľe to já se oženu třeba hneď (oženu se rukou). Mor. NZ. V. 546.

Ohnějev, u, m. Teploměrný o. = nástroj ukazující teplotu; požárový o. Vz KP. VIII. 303.

Ohněnětice, vz Mastidělnice (3. dod.).

Ohnice, míst. jm. z Ojnice a to z Vojnice. Mtc. XVIII. 200.

Ohníček, čku, m. = *hlaváček,* adonis vernalis, rostl. Brt. D. II. 499. — **O.** = *slepý mák.* Cf. Tulipán (3. dod.).

Ohnipaný = *ospalec,* Duselhans. Sterz. I. 732.

Ohnipara. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 78. Léčení a zažehnávání o-ry. Vz Duf. 25., Oheňpara (3. dod.).

Ohnisko. Dobre na starym o-ku oheň klasc. Phľd. 1895. 187. Obzeranie o-ka (pred svadbou). Vz Phľd. 1895. 525.

Ohništní. O. místo. Mtc. 1895. 27.

Ohnivo = článek řetězu. Phľd. 1892. 601. Ohnivá by pohltal (o lačném). Phľd. 1894. 258. — Pentle červená do o-va. NZ. VI. 62.

Ohnivý. Muka o. (= ohně). Ev. seit. 30. Matt. 5. 22. O o-vém muži cf. NZ. IV. 394. Cf. Světýlka (3. dod.).

Ohnoutka = síť o půl oblouku na vybírání ryb při lovení. Brt. D. II. 498.

Ohňozdroj, e, m. = *hořící pramen.* Krs. Moor. 13.

Ohňozemec, mce, m., Feuerländer, m. Sterz. I. 916.

Ohňozraký = *ohnivého zraku.* O. horlivec. Krs. Moor. 12.

Ohňpara = *ohnipara.* (Zlín.). Brt. D. I. 6.

Oholín, a, m., vrch na Slov. Phľd. 1895. 44.

Ohorený; -ren, a, o = *sluncem osmahlý.* Phľd. XII. 262., 1894. 733.

Ohoukaný = *vycepovaný.* Brt. D. II. 354.

Ohoukati = *vyceporati.* Brt. D. II. 354.

Ohrabčanka, *ohrabčok, ohrabečnice.* Vz Říčice (3. dod.).

Ohrabečný. O. koš. Brt. D. II. 438.

Ohřebelcovat volky. Brt. D. II. 262.

Ohřebélko kožené (opatek) u papuče. Brt. D. II. 469.

Ohřeblík, a, m., trať u Uher. Brodu. MzO. 1890. 125.

Ohřenie. Dá-li jedno o. (v huti) jeden věrdunk. 1469. Čel. Pr. m. II. 28.

Ohrenstein Jan (pseud. Osten), pošt. úřed. a spis.

Ohřešiť sa = *omluviti se.* Slez. Nov. Př. 619.
Ohřívárna zimní. Čel. Pr. m. II. 391., 1248.
Ohřivý = *parný.* O. slúnko. Zlín. Brt. D. II. 354.
Ohrošilý. Dšk. Jihč. I. 42.
Ohroziti se = *osměliti se.* O-ziv se pušku otevřel. GR. Nov. 52.
-ohu-. Z *-ohu-* se *h* odsouvá: Bouslava z Bohuslava. Gb. H. ml. I. 466.
Ohvězdičkovaný pán = mající na límci uniformy hvězdičku, důstojník, úředník. Nár. list. 1895. 8./6. odp.
Ohýbačka. Len na o-čce třeli. NZ. III. 406. — **O.** = *část troubele.* Také na Žďársku. Nár. list. 1894. č. 74. odp. feuill.
Ohýrale hrdají všemi. Št. Kn. š. 125. a j.
Ohýrati. O akých nikdy neohýrala. Phľd. XII. 669.
-och, příp. jmen osob.: Baroch, Janoch, Běloch, Černoch, Zloch. Kbrl. Sp. 12., Kbrl. Dmžl. 14. — *-och* v lok. pl. na Mor. Cf. Brt. D. II. 2., 19. — *-och* m. *-ových:* céra Formánkoch. V nářečí záhorském. Brt. D. I. 27., List. fil. 1895. 278.
Ochabovný. O. vliv. Ztk. 62. (3. vyd.).
Ochechule = *sirena.* Třetí o. na střmen hudla jest. GR. Nov. 138. 7.
Ochkati = říkati och, diviti se. Phľd. 1895. 154., 232.
Ochlebiti se komu = *zalíbiti se.* U Žleb. NZ. II. 695.
Ochlemka m. ochmelka. Dšk. Jihč. I. 48.
Ochlovnisko, a, n. = *část vochle, na níž se sedí.* Brt. D. II. 441.
Ochľuditi. (Lakomá) hleděla, de by keho o-la. Vck. Poh. 133.
Ochmeliti koho: svět. Chč. Mik. 498. O. koho čím = *udeřiti.* Vz Chmeliti (3. dod.).
Ochmelovitý. O. rostliny, loranthaceae. Ott. VIII. 956.
Ochod, stagnum. K. cap. 106. 305. — **O.,** vz Obchod (3. dod.).
Ochochrňák, u, *ochrňál,* u, m. = veliký vdolek pečený v peci, pomazaný povidly, tvarohem n. hruškami n. posypaný skořicí a cukrem. Val. Vck. Val. I. 23.
Ochotně = *spěšně, kvapně.* Poče se (snad m. je = vojíny, Krok 1893. 5.) stavěti o. AlxV. 1434.
Ochoz = *lesní okrslek.* V ochozi několik zajíců zabil. Arch. XI. 500.
Ochozné, ého, n. Eml. Urb. 95., 96., 98.
Ochozník, a, m. Vezouce tenata stáli jsme na silnici čekajíce o-ka. Arch. XIII. 216.
Ochrákaný. O. prapor. Phľd. 1893. 587. Cf. Chrákati.
Ochříplý. Také na Slov. Hlas ochríply, jakoby od silnej pijatiky. Phľd. 1891. 232.
Ochrňál, u, m. (pl. -le), vz Ochochrňák (3. dod.).
Ochrnouti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 31., 85.
Ochromnouti na oko = *oslepnouti.* Zábř. Brt. D. II. 355.
Ochtěnka, y, f. = mlékařka z vesnic na pravém břehu Něvy u Petrohradu. Pušk. 27.
Ochtiná, é, f., děd. v Gemer. Phľd. 1895. 349.
Ochvat, u, m. = *rýma.* Na uher. pomezí. Brt. D. II. 469.
Ochvíti. Temné křídlo noční můry ochvívá tvou líc. Čch. Otr. 20.
oj. Kmenové *oj* substant. a imperativů se u Kroměř., Přer. a Kojet. drží: stoj, pokoj, łoj, aneb se mění v *uj:* stuj, pokuj. Brt. D. II. 13., 44. Vz *O* (3. dod.). Tam se dlouží v új (dial. uj), když jest dvojhláskou; pakli jí není, nedlouží se: odkrojek, odkrojit. NZ. VI. 71. — **oj** *se dlouží* v *ój* ve slovesech dójit, hójit atd.; ale: zvonit, honit atd. Vz ib. 45. a *O* (3. dod.). — **-oj** m. *-ův* pro všecky rody: chłapec Tomečkoj, pole súsedoj, Marýna Tomečkoj. Val. Brt. D. I. 70., List. fil. 1895. 278. (výklad).
-oja staženo v *á:* moja — má. Vz Gb. H. ml. I. 557.
Ojánit stavení = ozdobiti haluzím a věnci z polního kvítí na letnice. Cf. Jánka. Brt. D. II. 355., Vck. Val. I. 85.
Oje. Kade oje, tade kolesa (představení a podřízení). Phľd. 1894. 256.
-oje staženo v *é:* dvoje — dvé. Gb. H. ml. I. 557.
Ojedinělosť, i, f., isolatio. Mark. (Krok 1896. 10.).
-ojej staženo v *éj:* mojej — méj. Gb. H. ml. I. 558.
Ojelověti = *ojalověti.* Slepice o-la. Alxp. 9. (Gb.).
Ojko, a, n. O. pluhu = přední část. Brt. D. II. 447.
-oju, *-ojú* staženo v *ú:* moju — mú. Gb. H. ml. I. 558.
Okabnosť rostlin, pericorollie, peripetalie. Am. 96.
Okádzať sa, *okaďovati,* frequent. k okaditi. Mtc. 1894. 108. O. klokočem chalupu (když je bouřka). Mtc. 1895. 250.
Okadziť = *okaditi.* Podušku česnekom o. Mtc. 1894. 104.
Okál. Má okále ako jezvec (bystré). Phľd. 1892. 588.
Okaľa = *okáľ, člověk velikých očí.* Brt. D. II. 355.
Okalek = *malá voda v řece.* Val. Vck. Val. I. 16.
Okaličiť strom = *oklestiti.* Phľd. XII. 548.
Okaliti řezanku = *spařiti.* N. Hříše. Brt. D. II. 355.
Okasati, vz Okŕtaltovati. A když ty hřiechy kněz okasuje, řieká jim: Toť jest váš řád. Chč. S. 223.
Okatý = *veliké oči mající; skoupý.* Phľd. 1895. 444.
Okázati, nyní obyč. ukázati. Vz Mus. 1895. 185.
Okénce v helmici. Wtr. Krj. I. 632.
Okenník, u, m., Bandeisen, n. Sterz. I. 386. O., drážník na tmel, Kittfalzhobel. Ott. XI. 418. b.
Okepní rostl. = *omateční,* perigynae. Vz Am. 96.
Okiadzaní. Upotrebují sa pri o. opuchliu a statku (dobytka). Phľd. 1894. 132.
Okiepiť = *očistiti.* Phľd. 1892. 56.
Oklackovaný = *klackem opatřený.* Nár. list. 1894. č. 316. odpol.
Okladiny nože. Brt. D. II. 417.

Oklásti. Vetešníci nemají bílých šárov k vetché obuvi okládati. Arch. XIV. 441.
Oklepadlo, a, n., v horn., Abschlagwerk. Sterz. I. 55.
Oklepiny, *oklípky, otěrky = obilí ze snopů vyklepané.* Cf. Brt. D. II. 438.
Okřepůvka, y, f. = *hůlka,* kterou se obilí ve stodole z klasů vzhůru postavených vyklepává. Brt. D. II. 438.
Okleštový. O. dřevo. Ott. VIII. 12. b.
Oklípky, vz Oklepiny (3. dod.).
Oklišček, ščku, m. = *oklestek.* Han. Brt. D. II. 355.
Oklízka, y, f. = *náledí.* Záp. Mor. Brt. D. II. 355.
Oklózeti. Zahradu oklózela. Mor. Nár. list. 1896. č. 254. feuill.
Okřupený = *ovislý.* O. listy (když vadnou). Val. Brt. D. II. 328. Cf. Ochlípený.
Okmásaný = *roztrhaný.* Mor. Nár. list. 1895. č. 222. odp. feuill.
Okno. O tvaru cf. Gb. H. ml. I. 160. — **O.** = *prázdná hodina při vyučování,* má-li ku př. učitel hodiny od 8—12 mimo od 9—10.
Oko. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 334., Gb. Km. -i. 16. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 20. O sklon. na Žďár., Litovel. cf. Brt. D. II. 254., 117. Viďa v oči = vůčihledě, do očí. Brt. D. II. 290. Do očí brat, krem očí vrah. Phľd. 1895. 187. Oči jak plužňata, jako trnky. Nov. Př. 605. Oči červené ako pečene (pečeně; od pláče). Phľd. XII. 255. Hojení bolavých očí. Vz ib. 564. Na oko jest viděti (jest patrno), že... Chč. S. 244. Každý jich na prvé oko (= hned) za bratov poznal. Sal. P. 113. Hned měla oči v koši (hned bedlivě do něho hleděla). Světz. 1893. 481. c. Pre oči nevidí; Má oči vo vrecku (nevidí). Phľd. 1894. 257. Oko sa bojí a ruka urobí. Ib. 295. Baží za tým, dobre (div) mu to oko nevyskočí. Ib. 196. Kdo nemá svých očí všude, toho okrádajú ľudé. Mor. Nov. Př. 483. Mám oči včerajší (nespal jsem). Mor. NZ. V. 541. — **O.** morské, vz Mútovník 1. — **Oči** zlaté, stříbrné = *brejle.* XVI. stol. Wtr. Krj. I. 430. — **O.** = *železný kruh dole u přední lišně.* Brt. D. II. 446.
Okočivě. To vzdy okaž (ukaž) okoczywye. Cf. Okočivý. Sv. ruk. 255.
Okol, u, m., girus. 1438. List. fil. 1895. 147. — **O.** = *ohrada* zřízená pro dobytek u rampy v holešovických jatkách (v Praze). Nár. list. 1895. č. 250. odp.
Okolar, u, m. = skleněná perlička červená (na kacabajkách a j.). Věst. opav. 1894. 12. — *O-ry* = *brejle.* Laš. Brt. D. II. 517. —
Okolek = *odolek, kasanka.* Slov. Phľd. XII. 174. — **O.,** *operek* = dolejší a postranní kraje střechy šindelem kryté (mezi nimi došky). Vz Základník. Oestr. Mon. (Böhm.) I. 428. — *O-lky* = *zokolované snopy,* zhruba vymlácené. Vz Okolování (3. dod.). NZ. IV. 396.
Okolice. Nejlépe jest tomu slovu povyhnouti někudy o-cí. Bl. Gr. 272.
Okolina vsi (okolí). Kká. Puš. Roz. 53.
Okolitý = *okolní.* Také slov. O. ľud. Phľd. XII. 177., 322., 1894. 648.
Okolky, vz Odolky (3. dod.).
Okolník, *ukolník,* u, m. O-ky = silné trámy u vrat na vrchu příčkou spojené a stříškou opatřené. Slez. NZ. III. 195.

Okolo. Všetci sa sbehli o. družbu (akkus.). Phľd. 1896. 258.
Okolování = vytloukání zrna ve stodole zhruba z rozložených a nerozvázaných snopů. Záp. Mor. NZ. IV. 396.
Okopanina. O. se (tam) pěstuje střídavě se stéblinou. Duf. 262.
Okorace = orace, okolky. Laš. Brt. D. II. 517.
Okorek, rku, m. = *krajina, krajní prkno.* Brušp. Hledíková.
Okorování. Po mnohém o. poddal mu město Řím. Enns. 185. B.
Okosina. Z o-ny = *šikmo.* Brt. D. II. 409.
Okosito = *šikmo.* Val. Brt. D. II. 355.
Okotečný, lippus. 1418. Mus. fil. 1896. 89.
Okoukati. Až člověk si to okoukne. Brab. 18.
Okouněl, a, m. Takový jsem o. Nár. list. 1896. č. 187. odp. feuill.
Okov = studně s vahou (laš.). Brt. D. II. 355.
Okovec vína = *sud.* Slov. NZ. IV. 509.
Okovnej, ého, m. = notarius. U Zelenova. Phľd. 1893. 373.
Okráčka, y, f. = hlína mezi dvěma brázdami, která se při oračce okročí. Jicko. Brt. D. II. 414.
Okrąglica, e, f., hora ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 11.
Okraj. Volný o. lodi, který se nesmí potopiti, Freibord, n. Ott. VII. 313. a.
Okrajky, m. = *oledí na řece.* Brt. D. II. 355.
Okřapek. O-pky = odhaz z hrachu. Dšk. Jihč. I. 28.
Okřástat se = *osměliti se před koupáním,* ohroziti se, potřiti se vodou. Třešť. Brt. D. II. 355.
Okravčený = okrajčený, z okrajků udělaný. Vz Okravek (3. dod.). O. butky (botky). Slez. Věst. opav. 1894. 12.
Okravek, vku, m. = *okrajek.* Věst. opav. 1894. 12.
Okresulka, y, f., clivina, brouk. O. písečná, c. fossor, rudokrovečná, c. collaris. Vz Klim. 17.
Okřídlí, n. = okraj střechy po stranách přes lomenici vybíhající. Ott. VIII. 8. a.
Okřín, discus. Kázal přinésti (Janovu) hlavu na o-ně. Ev. víd. 124. Marc. 6. 27. (Mnč.). — Dob. Dur. 372.
Okřistiti = *okřtíti.* Bl. Gr. 345.
Okřiti. Místo o. říkají u Zábř.: vozdravět, u Dačic: se pozdravit, na Jemnicku: už je mu lepší. Brt. D. II. 355.
Okroč = *kočár,* Wurst. Světz. 1893. 523. b.
Okročený. O. klausule. Bl. Gr. 367.
Okročilý. O. hráze. 1463. Arch. XIV. 137.
Okročiti něco. Chč. m. s. III. 37.
Okrojník, u, m. O. dnový = bramovník, Bodenbramschnitt, m., hoblík. Ott. XI. 421. a.
Okrouhlá, é, f. = vrch u Haluzic na Mor. NZ. III. 561.
Okrouhlice, e, f. = *tvar okrouhlý.* Dml. List. 25. — O. podpažní, vz Štítek (3. dod.). **O.** = *dědina podkovitě stavěná.* Duf. 219.
Okroutiti. Nobolo ju do čoho okrútit (obléci). Phľd. XII. 234.
Okrsek = *zákrsek.* Laš. Brt. D. II. 355.

Okrslek, slku, sku, odtud okrsek. Gb. H. ml. I. 162., 185.

Okrúcať. Noby sa pod krpce okrúcajú do onic (onuc). V Turci, na Zvolen., v Hontě. NZ. III. 405.

Okruhle, n. = okrouhlá ozdoba pásu. Vz Wtr. Krj. I. 177.

Okruhlica, e, f., hora u St. Hamrů ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 11.

Okruhlík, u, m. = *okrouhlé zrcadlo.* Dob. Dur. 346.

Okrunýřený. O. prvok. Am. 103.

Okrušinky = *odrobinky* (z chleba). Phľd. 1895. 256.

Okrútiti, vz Okroutiti (3. dod.).

Okružek, žku, m. O-žky průvlakové, Doppen, v plav. Sterz. I. 691.

Okruží = ohromný *obojek* sbíraný, škrobený a na drátech či podpinadlech ležící. Wtr. Krj. I. 326., 508.

Okružka *(kružélka),* y, f. = *slupka z jablka.* Brt. D. II. 355.

Okružník, u, m., hoblík, Querstreifhobel. Ott. XI. 422. a., 421. b.

Okržal = *okolek.* Tráva v o-loch. Phľd. 1895. 484.

Okržélka = *smidečka,* mor. Mtc. 1894. 337. Cf. Okřžle.

Okuklený, K GR. přidej: Nov. 128. 7.

Okulár. Takovýho o-ru jste sobě vinšovaly. Kat. z Žer. I. 48.

Okuláta = *prohlídka.* Ked komisia mestská šla na o-tu, jedlo sa. Phľd. 1892. 619.

Okulistický. O. činnosť lékaře. Schb. Nád. 7.

Okúňavosť, i, f., Unentschlossenheit, f. Ľubosť porúcala (překonala) o. Phľd. XII. 712.

Okúňavý, unentschlossen. O. nevesta. Phľd. 1893. 12.

Okúneti sa. Ja sa neokúňam sdeliť jich. Phľd. 1893. 495.

Okup. Tu sú ovšem zlý trh vzděli a těžký o. Chč. S. 112.

Okurka, mor. také *omurka.* Čern. Př. 59. Strsl. ogurьcь. Gb. H. ml. I. 282. O-ky nesnadno na plný měsíc sázeti, kvetly by na plano. Vck. Val. I. 163.

Okusiti co. Když o-sil vodu. Ev. seit. 12. Joh. 2. 9.

Okutaný = *zahalený.* Hlava byla o-ná. Phľd. XII. 488.

Okutati = *zahaliti.* Noc všetko o-la. Phľd. XII. 168. Okutal ich do kobercov. Phľd. 1895. 144.

Okvasiti. Svadební veselí o. 1596. Kutn. šk. 54.

Okýňať se = *okouněti.* Brt. D. I. 62.

Okyptený = *obťatý.* O. strom. Phľd. 1894. 309. Podati neco v o-nej forme (verstümmelt). Ib. 1893. 667.

Okýtený, vz Chytvaný.

ol mění se v Gemersku místy v *ou* a to v *ó:* Prišó (prišol) o pónoci (puolnoci). Phľd. 1893. 500.

Olaciněti. Když látky o-ly. Wtr. Krj. I. 19. (121.).

-olán, příp. jmen osob.: Matolán. Kbrl. Dmžl. 9.

Olbřimí. O. město. Vrch. Tryz. 349.

Olčava, y, f., míst. jm. na Slov. Phľd. XII. 75.

Olčva, y, f., potok ve Zvolen. Phľd. XII. 427.

Oldomášný. O. útraty. Phľd. 1895. 582.

Oldra, y, m., vz Oldřich (3. dod.).

Oldřich: Voldřich, Oldra, Oleš; Ula, Ulík, Ulovec; Hula?, Huleš?, Hulek?. Kbrl. Sp. 18. Cf. Kotk. 28.

Olej. O. = tekutý tuk. Cf. Lůj, Sádlo (3. dod.). Spí jako v oleji (tuho). Phľd. 1894. 315.

Olejec, jce, m., Oleinsäure, f. Am. 69.

Olejíček, čku, m. = *silice,* aetherisches Oel. Am. 69.

Olejka, y, f., Sardine, f. (v oleji naložená).

Olejné, ého, n. Cel. Pr. m. I. 773.

Olejník, u, m. O. oleje al. *stúdeo.* 1418. List. fil. 1895. 219. — **O.,** a, m. Cech o-ků. Arch. XIV. 442.

Olejování poslední = *pomazání.* Vz Dob. Dur. 294.

Olemovati. Olemujete-li mi to nebo neolemujete (rychle opakuj). ČT. Tkč.

Oleovapor, u, m. Světlo o-ru. Nár. list. 1896. č. 251. 2.

Oleš, cf. Alexius, Mus. 1894. 117., Oldřich (3. dod.).

Oletin = *ovšem.* Postřek. Dšk. Jihč. l. 6.

Olifan, u, m. = Rolandova trubka. Kub. Rol. 60. a j.

-olín, příp. jm. osob.: Matolín. Vz Kbrl. Dmžl. 9.

Olingre, *l* a *r* přesmyknuty. Us. Dšk. Jihč. I. 48.

Olistění. O. dvouřadé. Čl. L. Jos. 17.

Oliva, populus alba, rostl. Brt. D. II. 506.

Oliví = *olivoví.* Kbtk. 17.

Olmárka, y, f. = *almárka.* Dšk. Jihč. I. 6.

Olomúc z Olomątjь. Gb. H. ml. I. 384. O pův. cf. Kotk. 124. (od ‚Olomut'), Mtc. 1896. 202.

Ološka, y, f., potok v Nitran. Phľd. XII. 74., 427.

Olověný. Je do roboty jako olovený vták = je ťarbavý. Phľd. XII. 254. — **O.** jazýček = *jitrocel.* Č. Brod. Nár. list. 1896. č. 244. feuill.

Olovienka, y, f. = *ruda olověná.* Phľd. 1893. 298. Cf. Olověnka.

Olovitka, y, f., v lučbě. Am. 63.

Olovnatka, y, f., v lučbě. Am. 63.

Olovo. O pův. slova cf. Phľd. 1893. 349. Hádání z o-va. Vz Zbrt. Pov. 86. Prelámať mu o. Phľd. XII. 203., 1894. 373., 442.

Olovoch, u, m. = *chaluzičník olovitý.* Am. 62.

Olovoš, e, m., v lučbě. Am. 62.

Olša černá, alnus glutinosa, také jelša (uh.), ľejša (uh.). Brt. D. II. 499.

Olšák, a, m. = obyčejný čížek, fringilla spinus. Brt. D. II. 494.

Olšavka, y, f., *potok* ve Spišsku. Phľd. 1892. 75., 427.

Olšová, é, f., *trať* u Pazderné ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 11.

Olšovec, vce, m., *trať* u Frýdka. Věst. opav. 1893. 11.

Oltárno, a, n., míst. jm. na Slov. Phľd. 1895. 2.

-om m. *-ům* v dat. pl. na Mor. a Slov.

Vz Brt. D. II. 2., 5., 99., Pastr. L. 55. — *-om* m. *-orým* n. *-ovům:* k Novákom. Vz List. fil. 1895. 276.

Omachnatěť = *machem, mechem zarůsti.* Phľd. 1893. 699.

Omajčka, y, f., *j* přisuto m. omáčka. Dšk. Jihč. I. 47.

Omákovaný = *mákem posypaný.* Nár. list. 1896. č. 12. feuill.

Omáľiť = *ne málo něčeho činiti.* Kat. z Žer. II. 128. Když udeří, neumálí (hodně udeří); Von neomálí = neukrojí si malý kousek, nepřestane na mále. Jevíčko. Brt. D. II. 355.

Omanina, y, f. = měkký, vodou podběblý plusgier. Hojení jí na Mor. Vz Mtc. 1894. 334.

Omar, a, m., obec v Nitran. Phľd. XII. 427.

Omasilý. Skrzye slovo své o-lé, per verbum suum incarnatum; varianta: vtělené. 1438. List. fil. 1895. 151.

Omateční, vz Okepní (3. dod.).

Omatek = *omastek, s* odsuto = otruby, jimiž mastí se pití dobytku. Dšk. Jihč. I. 41.

Omätý = *otlačený.* Noha od čižmy o-tá. Phľd. 1894. 334. Má o-té prsty (omlé, omnuté, ohnětené). Ib. 1893. 635.

Ombrický. O. růže pro deštivosť. Stč. P. př. 86.

Ombrometrie, e, f., řec. = dešťoměrství. Cf. Hyetometrie. Stč. P. př. 40.

Omdletý = *omdlelý.* Phľd. 1895. 491.

Omechovatěti = *mechem obrůsti.* Až tu o-tím (sestárnu). Osv. 1896. 418.

Oméjec, jce, m., Acotinsäure. Am. 69.

Omela, y, f. Suchá o., čo vyrastá na stromoch. Phľd. 1893. 131.

Omelinka. Phľd. 1893. 81.

Omerovati. Kdo vidí prvý raz na jar z rána na lačný život kukačku atd., omeruje ho. Phľd. 1895. 492. (Co toto slovo znamená, neví ani red. Phľdů.)

Oměřiti, oměrovati = měrami opatřiti, cotieren, mit Masszahlen versehen. Ptrl. 11.

Omešený = *omšený.* O. chata. Vrch. F. II. 283.

Omezenec, nce, m. Světz. 1894. 494. a.

Omich. Phľd. 1893. 468. Vz Omih.

Omilostiti koho na doživotní žalář. Phľd. 1896. 298.

Omíňat = *mrzeti.* Čes. l. V. 36. Cf. Přikvačkovaný (3. dod.), Omnouti (3. dod.).

Omiral, strč. z humerale. Gb. H. ml. I. 264., Alx. Nách. k. XV.

Omlacok, cku, m. = *došek.* Nahotovenými o-cky stajne pošívať. Phľd. XII. 202.

Omlád = *ratolesť.* Vck. Val. I. 98., 170.

Omladěti. Zdálo se, že tou školou o-děl. Jg. (Zl. Jg. 155.).

Omladina, y, f. = mladá chasa, mladý lid. Nár. list. 1894. č. 156. odp. feuill. O. děvic. Kká. Puš. Roz. 54. Vz Strana (3. dod.).

Omladinář, e, m. = *člen omladiny.* Nár. list. 1894. č. 40.

Omladinářský. O-ská anarchizna. Šípy. 1895.

Omladinista, y, f., Omladinist, m. Sterz. I. 468. Cf. Omladinář.

Omladnice. Horečka o-nic. Vz Horečka v Ott. XI.

Omlatkávati = *ohmatávat?* Slov. Čes. l. V. 176.

Omlazový. O. les, Ausschlag-, Niederwald, m. Sterz. I. 351.

Omľganý = *slzký.* O. koláč. Zlín. Brt. D. II. 356.

Omlknouti m. omrknouti. V Krkonš. Gb. H. ml. I. 300.

Omlova, y, f. = *omluva.* Vz Stejnění samohlásek, Gb. H. ml. I. 287.

Omluvený. Měj mě o-na. Hus Post. 116a.

Omłuvisko, a, n. = *reptání, pomluva.* Dał to, ale ni bez o-ka. Laš. Brt. D. II. 356.

Omluviti = *pomluviti.* Kde můž, nás omlúvá, že jich mnoho spálíme. 1520. Kutn. šk. 2. Proti tomu (namítali), že sou omylně omluveni. 1586. Ib. 41. — **O.** = *obžalovati.* Neroďte věřiti, bych já o-vil vás u otce mého (accusare, diffamare). Ev. víd. 55. Joh. 5. 45.; 61. J. 8. 6.; L. 16. 1.

Omluvný = *omluvený.* Abyšte mne v tom u sebe o-nou měly; Že mne ráčíte o-nou míti. Kat. z Žer. I. 28., 39., 59. — **O.** = *ochotný,* affabilis. O. zpovědlník. 1416. List. fil. 1894. 228.

Omlý, vz Omätý (3. dod.)

Omlywe. Ne omlywe, ale jsa zdráv a przi dobrém rozumu dal siem gym tu odmrth. 1465. Dml. List. 3. Vidimus jičínský píše: *neomlywe;* pamětní kniha Fučíkova: *ne omluvu;* obnovení výsad krasenských císařovnou Marií Teresií má: *neomilnie.* Ib.

Omnouti. Čižmy ho omínajú (hnětou). Phľd. 1892. 589. Ale ho omínalo čosi (hnětlo, rmoutilo). Ib. 1894. 205. — **se nač.** Smrť omnula se na orech (ohlédla se?). Ib. 1892. 647.

Omonoklovaný = monokl mající. Stč. Kon. 29.

Omořiti co: měď atd. KP. VIII. 221.

Omračený. Člověk **na** duši o. Phľd. 1894. 328.

Omraz. K Šml. přidej: VII. 81.

Omrazkovitý. O. pěšinka. Světz. 1895. 218. a. Cf. Omrazek.

Omrknouti. Já sem **na** púšči omrkla, nox me comprehendit. Otc. 90. b. Na pól ceste omrkel (noc ho prikvačila). Phľd. XII. 57.

Omrvina, y, f. = *drobek.* Phľd. 1894. 132. Je istá, že Misov vzdor poláme sa na o-ny. Ib. 1892. 709.

Omrvinka, y, f., zdrobnělé omrvina. O. chleba = drobeček. Phľd. XII. 362., Čes. l. V. 176.

Omrzač, e, m. = *náledí.* Zábř. Brt. D. II. 356.

Omrzeti. O omyrzala jest jej ďedina jeho, et abominatus est hereditatem. Ž. wit. 105. 40. V Ž. klem.: i potupil jest. Čeho moc, to omrzí. Kld. IV. 120.

Omrzľina, y, f. = *zmrzlý déšť.* Val. Brt. D. II. 356.

Omrzlosť, i, f. = *omrzelosť.* Phľd. 1894. 432.

Omrzlý = *omrzelý.* Je o. Phľd. 1894. 440.

Omur, a, m., míst. jm. v Nitran. Phľd. 1892. 74.

Omurka, y, f., vz Okurka (3. dod.).

Omykati. Keď omkne (otlačí) čižma nohu. Mor. Mtc. 1894. 334. Dzesi si to omkél (odřel, ohnětl). Phľd. XII. 697.

Omylovati, vz Omýliti. Tov. (Vlč. Lit. 207.).
Omyti koho čeho. Ráčil mě mrzkosti o. 14. stol. Mus. 1894. 85.
Omzeti. Trámy omzely (otlely). Brt. D. II. 344. Cf. Mzeti = tlíti.
On. Jeho, j'ho, jho, ho (odsouváním); jemu, j'mu, jmu, mu. Gb. H. ml. I. 152. O skloň. u Kojet., Přer., Bystř., Litovle, Kopic, Jevíč., Zábř., Brn., Tišn., Kruml., Kunšt., Žďár., Jemnice vz Brt. D. II. 50., 79., 118., 136., 171., 192., 216., 237., 255., 272. On užito způsobem připravovacím (pleonastickým) v prostonárodní písni: ono se tam procházelo mé potěšení. Er. P. č. 518. A vony ho celičkýho děvečky tam polily. Ib. č. 735. — Způsobem rekapitulujícím. Má žena falešná, ona mi odešla. Er. P. č. 207. — To prší, ono prší; to hřmí, ono hřmí. Tento střední rod naznačoval také v češtině původně vlastně podmět, od něhož pršení, hřmění atd. pochází. Později nabyly tyto výrazy významu adverbialního. Vz Kla. Sklad. 14. On, skloň. na Chromecku na Mor. Vz List. fil. 1894. 278. nn.
Onajs, u, m. = *anýs.* Phľd. 1894. 597.
Onanovati, onanieren. Sterz. II. 468.
Oňce m. *ohnice.* Brt. D. II. 70.
Onderek, rka, m., vz Ondřej (3. dod.).
Onderka, y, m., vz násl. Ondřej.
Ondra, y, m., vz násl. Ondřej.
Ondráček, čka, m., vz násl. Ondřej.
Ondrák, a, m., vz násl. Ondřej.
Ondrášek, ška, m., vz násl. Ondřej.
Ondřej, e, m., Andreas. Odtud: *Ondra, Ondrejka, Onderek, Onderka, Ondříček, Ondřík, Ondřich, Ondrák, Ondráček, Ondrášek, Ondruch, Ondruš, Ondrouš, Ondroušek, Ondruška, Ondrus, Oneš, Vondrejč, Vondra, Vondrák, Vondráček, Vondraš, Vondrášek, Vondřich; Vondrys, Vondrouš, Vondroušek, Vondruš, Vondruška, Vondrovec, Vondrovic; Voneš, Vonka, Vonásek, Vonášek, Andrašek, Andrla, Andrlík, Andres, Andrýsek, Andresík.* Kbrl. Sp. 18. Cf. Kotk. 28. Jsou-li na sv. O-je kapky na stromech, bude mnoho ovoce; Dá-li se na sv. O-je (30./11.) do sklenky voda a má-li býti rok následující mokrý, tož ta voda vrchem přetéká a zůstává jen mokré dno; pakli má býti suchý rok, tož voda nevysýchá. Vck. Val. I. 165.
Ondrejka, y, m., vz předcház. Ondřej.
Ondříček, čka, m., vz předcház. Ondřej.
Ondřich, a, m., vz předcház. Ondřej.
Ondřík, a, m., vz předcház. Ondřej.
Ondrouš, e, m., vz předcház. Ondřej.
Ondroušek, ška, m., vz předcház. Ondřej.
Ondruch, a, m., vz předcház. Ondřej.
Ondrus, a, m., vz předcház. Ondřej.
Ondruš, e, m., vz předcház. Ondřej.
Ondruška, y, m., vz předcház. Ondřej.
Onedlho. Phľd. XII. 389.
Onedobný = *oné doby, dřívější, tehdejší,* damalig. Phľd. 1894. 24. O-bní básníci. Ib. 1893. 296. O. súdce. Ib. 1892. 689.
Onegdajší = *onehdejší.* Val. Brt. D. II. 356.
Oneiromantika, y, f. = věštění ze snů. Vz Phľd. 1894. 714.
Onej = onen. Onej domek. Dšk. Jihč. I. 12.
Oněmiti koho. Černý. Cenci. 37.
Onen. Užívání tohoto zájm. vz v Kla. Sklad. 89., 140. — **O.,** gt. onoho. Rádby z onohů (z hovna; eufem.) muškát udělal. Bl. Gr. 297.
Oneskoriť sa. V poli sa o-lo = práce se opozdily. Phľd. 1893. 149., 1894. 188., 1895. 31., 50. Kňaz na vine, že sa o-ril (i. e. se sobašom. Říká se o zmrhalé). Slov. Nov. Př. 653.
Oneš, e, m., z Ondřej. Kbrl. Sp. 9., Čern. Př. 27.
Onezdravěti. Phľd. 1893. 396.
Onice = *onuce.* Vz Okrúcati (3. dod.).
Óno. Dám ti en óno (hovno, nic). Mus. 1895. 182.
On ten. Že se mu onotoho (čehosi) zachtělo (o zloději). Žďár. Brt. D. II. 256.
Ontozoický. O. zbytky zvířecí. Vstnk. II. 576.
Onuce z on-u-tja. Gb. H. ml. I. 384., 381. O. od poč. XVI. stol. Wtr. Krj. I. 166. O. objevuje se již ve strsloven. Krek. Einleitung in die slav. Literaturgeschichte. 1887. 175.
Onudreti. O-drel sa o kamennú dlážku kolenom (poranil). Phľd. 1895. 744.
Onutisky, f. = *onuce.* Slov. Němc. (NZ. VI. 78.).
oo ztaženo v *o, ó:* donoho z do onoho, dopata z doopata, póbědě z po obědě. Gb. H. ml. I. 565., 232.
Op. Opice z germ. api. Gb. H. ml. I. 419. Chodí jako opica (o dívce, která si šatku pod krkem dobře neuvázala). Slez. Věst. opav. 1894. 11.
Opä, *opae* = *opět.* Gemer. Pastr. L. 150.
Opáčeti. Dle Bl. Gr. 326. ničemné slovo, lépe: opakovati, opětovati, obnoviti.
Opačitý. Vz Tanec slez. (3. dod.).
Opadati. Vymeno kráve sa opadá (puká). Phľd. 1895. 493.
Opadůvka, y, f. = *padanka.* Jicko. Brt. D. II. 356.
Opacha. Vojdeme do takej dlhej o-chy. Phľd. 1896. 165. Železná o. Ib. 233.
Opakovaně. To se děje o. List. fil. 1896. 303.
Opal. O. koňský (nemoc). Léčení ho vz v NZ. III. 328.
Opalač, e, m., vz Valach (3. dod.).
Opálaný. Slova prázdná a o-ná. 1469. Čel. Pr. m. II. 16.
Opálati se kde. Krátka sukienka o-la sa (házela se) **okolo** nožiek; **Na** nich sa o-ly (houpaly) mrtvoly. Phľd. 1892. 262., 1894. 508.
Opálenina. Hojení jí na Mor. Vz Mtc. 1894. 335.
Opálka. Vz Jednokoňka, Párovica, Sypačka (3. dod.).
Opálkář, e, m. = *kdo dělá opálky.* Duf. 258.
Opantati koho = *opentliti, obalamutiti.* Phľd. 1893. 691. — **co čím.** Chci háj řeťazmi o. (obtočiti). Dbš.
Opar. O. sedlský = sedlák (nadávka. XV. stol.). Chč. (Vlč. Lit. 171.).
Opařitý = *parný.* O. slúnko. Zlín. Brt. D. II. 354.
Opasek, žen. košile. Vz Spodnica (3. dod.).
Opásť sa = *zklamati se.* O. se na čem. Val. Brt. D. II. 356.
Opatek, vz Ohřebélko (3. dod.).

Opatkyně. Čel. Pr. m. II. 950., 1021.
Opatová, é, f., míst. jm. v Komárnsku. Phřd. 1892. 99., 153.
Opatovati. Sal. Louň. 5.
Opatovce, míst. jm. v Tekovsku. Phřd. 1892. 153.
Opatřiti = *spatřiti*. Aby opatře běžal pryč. Chč. m. s. 29. O. obraz; Toho boha tváří v tvář opatříš. Alx. Nách. k. XVI., II. Když ji císař o-třil. GR. Nov. 148. 3.
Opatrnost. O-sti ještě nikdo nelitoval. Šml. VII. 163. O. jsou kameny, přes které se nikam nedojde. Světz. 1895. 512. a.
Opatrný, opateren. Cf. Gb. H. ml. I. 164.
Opątůvka, y, f. = louka v Stříteži u Třebíče. ČMr. V. 239.
Opava, y, f. = *zaječí řepka*, brassica nap., Brt. D. II. 500., *zaječí řepa, pupava, řepica*, carlina acaulis, rostl. Ib. 501.
Opažení, tabulatum, Tafelwerk. Bibl. Dob. Dur. 286.
Opažovač, e, m., Beschaler, m. Sterz. I. 457. a.
Opeček, čku, m. = opečená švestka, brambora. Ktk. 77. Cf. Opečka.
Opeka. Aby vzaly (úřady) majetok do svojej o-ky. Phřd. 1893. 728.
Opěkance. K Vck. přidej: Val. I. 18.
Opěkněti (opeknet). Phřd. 1892. 48., 93., 198., 531. a j.
Opěkniti co čím. O-nil jej (chrám) kožemi rozličných barev. Chč. S. 35. O-niv ji Kristem. Ib. 273.
Opelirovati z operieren. List. fil. 1893. 467.
Opendiť koho = *ošiditi*. Laš. Brt. D. II. 356.
Opera. Ty o-ro operovitá = troubo! Laš. Brt. D. II. 517.
Operkulit, druh plžokamů, Operculit. Sterz. II. 469.
Opeřovač, e, m., Ausschaler, m. Sterz. I. 348.
Operovitý. Vz Opera (3. dod.).
Opeslant, a, m. = *kdo pořád nalézá, aby něco dostal*. Záp. Mor. Brt. D. II. 356.
Opeslice, e, f. Ta o. (nadávka). Světz. 1893. 54. b. Cf. Opeslík.
Opěšelý. O. křídla = *svěšená*. Han. Brt. D. II. 356.
Opěšky = *prosné šupky*. Litovel. Brt. D. II. 357.
Opět. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 107.
Opetlisko, a, n. = *nepořádná ženština*. Záp. Mor. Brt. D. II. 357.
Opětovanina, y, f. O. jiných soustav. Am. Orb. 102.
Opěty. Pročež o. svou žádosť obnovuji. 1613. Kutn. šk. 140.
Opice. Častá o., prázdná truhlice. Nov. Př. 144.
Opicháč. Moc o-čóv a málo bráčóv. Čes. l. V. 159.
Opilec. O-lci se vypovídají ze Žitné přes Bumbalku do Pivovan. NZ. III. 229. — **O.**, lolium tumulentum, rostl. Phřd. XII. 317.
Opilý. O-mu sám Bůh s cesty vyhne. Phřd. 1894. 196. O. jako štěně. Nov. Př. 598. Cf. Ten ji má, až ho po zemi válí. Nov. Př. 598. O. zavadí — střízlivý odsadí (si trest). Čes. l. V. 28.
Opinista, y, m. = *domnívač*. Arch. XIV. 356.
Opis = *popis*. O-sov prírody je u neho málo. Phřd. 1896. 256.
Opit = *opět*. Jaká nám o. od ní supplikací dodána jest. L. posíl. I. 34.
Opiti. Opil se **na** víně. Dšk. Jihč. I. 21.
Opity = *opit, opět*. Jaké nám psaní o. pan Jan z Vrbna činí. L. posíl. I. 11., 12., 41. (r. 1568.).
Opium, z řec. *ὄπος* = šťáva. Čern. Př. 60.
Oplach, u, m., Abwäsche beim Kehrherd. Sterz. I. 76.
Oplachovadlo, a, n., Ausschwenkmaschine, f. Sterz. I. 354.
Oplátka. Voplátka chodí plačky dom (půjčováním se vše poškodí). Mor. NZ. V. 541.
Oplatnice = *forma na oplatky*. U Hořic. NZ. IV. 442.
Oplečí. Také: *oplecka, oblečka, voblečka*. Cf. Opléčko (3. dod.).
Opléčko, a, n. = *hořejší část rubáše, posud na Mor.;* tam *oplecko, oplečí, oplečok* (v XVI. stol.) = prsník a rovná se rukávcům ženským. Wtr. Krj. I. 93. Také: *opřétačka* (Záhoří), *podsádka* n. *podnáramek* (Příbor), *stonek* n. *stánek* (Místecko). Brt. D. II. 463. Cf. Oplečí (i dod.).
Oplečni košile. Wtr. Krj. I. 499. Vz Oplečí.
Oplechavěti = *oplechatěti*. Mtc. XVIII. 213.
Oplentat se domom = *šukati*. Phřd. 1895. 150.
Oplesněti někde = *dlouho pobyti*. Phřd. 1894. 434.
Oplésti co čím: plotem. Ev. olom. Matth. 21. 33.
Opletací stroj = *opletadlo* (kterým se něco opletá). KP. VIII. 128.
Opřétačka = vyšívaná a pevně utažená část šatu, jímžto zakrývá se prázdné místo mezi krátkými rukávci a sukní. Nosí je ženské na Záhorsku. Našinec 1893. č. 86. Cf. Opřéčko (3. dod.).
Opleti koho čím. Oplel ho palicou = udeřil; obral ho ve hře, v koupi. Phřd. 1894. 373.
Opletka, y, f., polygonum convolutum, rostl. Brt. D. II. 506.
Opletník, u, m., rostl., vz Sladec (3. dod.).
Oplchavosť. Háj. Herb. 105., 67. b.
Oplchavý. O. místo. Háj. Herb. 163. b.
Oplížiti se. Kolem vsi se o-žím. Kolc. 77.
Oplodniti. Jenž naší matky lůno o-nil. Vrch. Rol. XXXVI. 236. — Mus. 1894. 559.
Oploštělý = *zploštělý*. O. pahýl glikomu. Schb. Nád. 47.
Oploštění. O. bulbu očního. Schb. Nád. 47.
Oploták, u, m. = kužílek při plotu kuželny postavený, jinde *sedlák* n. *baba*. N. Město. Brt. D. II. 357.
Oplotek, tku, m., vz Přístodůlek (3. dod.), Páreň (3. dod.).
Oplzlý. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 78.
Opoka. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 83.
Opolčenec, nce, m. = *domobranec*. Phřd. 1893. 573. Vz násl.

Opolčenie, n. = *domobrana,* bulhar. Phľd. 1893. 573.

Opole, n. = *sousedstvo,* část (okres) župy. Vz Pras. Těš. 29.

Opomenouti, ve smyslu opominouti chybně. Gb. H. ml. I.

Opona. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 81.

Opoňka, y, f., rostl., vz Vopenec (3. dod.).

Opornice, e, f. = *oporná kolejnice,* Anschlagschiene. Sterz. I. 200.

Oportášit = *ošiditi, obelstíti.* Laš. Brt. D. II. 357. Cf. Portáš.

Opouzdřený; *-en, a, o.* O. abscess. Hlav. 5.

Opouzdřiti. O-ní druz očkovaných. Hlav. 8.

Opovázati se. 3000 tol. zaplatiti se o-li (zavázali). 1675. L. posll. I. 72.

Opovrhnouti co. Pakli byste naše slušné poddávánie o-hli. Arch. XI. 405.

Opozditi *s inft.* Ale o-li přijíti, neglexere. Ev. seit. 38. Mat. 22. 5.

Opportunita je planou (špatnou) zárukou. Phľd. XII. 388.

Opřádací stroj = *opřádadlo.* KP. VIII. 128.

Opřáhnouti co na koho: meče. Pass. 626. Stran tvarů cf. Gb. H. ml. I. 107.

Oprašovák, u, m., Abstäuber, m. Jeř.

Opraf. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 38.

Oprati. Opierať známé = *pomlouvati.* Phľd. 1896. 291.

Oprava = *správa, vláda, moc.* Že již veš svět jmám v svéj o-vě. AlxV. 1000.

Opravářský. O. směr. Nár. list. 1896. č. 99.

Opravce, podle Panoše. Gb. Km. -a. 28. nn.

Oprávka. Dar za o-ku dobytka (uzdravení). NZ. IV. 290.

Oprliti = *spáliti.* Kopřivy ho o-ly. Nár. list. 1896. č. 48. odp. feuill.

Opršanec, nce, m. Prezývał ho o-ncom. Phľd. XII. 197.

Opryskyřiti, resinieren. Sterz. II. 686.

Optati se co = *doptati se čeho.* Optal jsem kuoň mladý ve čtvrtém létě. Arch. XIV. 64.

Optický. O. sklo. Mrš. 76., 100., 106. a j.

Optofonie, e, f., řec. Vz KP. VIII. 378.

Optografonie, e, f. Vz KP. VIII. 378.

Opúch, u, m., rostl., vz Vodní růža (3. dod.).

Opucheľ. O. na nohe, jak se na Slov. hojí. Vz Phľd. XII. 566.

Opuchlina (oedem). Hojení jí na Mor. Vz Mtc. 1894. 331.

Opuchlý. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 75. O. jak papuč. Mor. NZ. VI. 84.

Opuka. O-ky (petrae, kameny) z oblakuov padaly sú. Alx. Nách. k. V.

Opulentný z lat. O. hostina (skvostná). Phľd. 1895. 686.

Opust, u, m. Pred žlebami pre odrážku je úpust, v Turci upust. Phľd. XI. 766.

Opustěti. Všeliké království v sobě dělené opustí. Ev. víd. 56. Luc. 11. 17. (Mnč.).

Opustilý = *opuštěný,* desolatus. Otec o. 1418. List. fil. 1895. 441.

2. **Opustiti.** Aby všeho jako kobylka sleptala a opustila (zpustošila). Chč. S. 127.

Opuštěný = *spuštěný.* Měl o-nú bradu (dlouhý vous) a černý klobouk. Arch. XII. 442.

-ora, příp. jm. osob.: Levora. Kbrl. Sp. 12.

Oračina. Bieda do dediny prielohami chodí a na o-ne majetnosť sa plodí. Phľd. 1894. 684.

Oráčiti. Tak ho o-čil, že ... Phľd. XII. 697. Jak se mu oráčí vstáti (zráčí). Nár. list. 1896. č. 254. feuill.

Orandaný = *otrhaný.* Myjava. Phľd. 1895. 446.

Orandať sa = *otrhať se.* Myjava. Phľd. 1895. 446.

Oraniště, ě, n. Světz. 1894. 226. b.

Orati. Orá, jako když kanec štije (křivě). ČT. Tkč. Cf. Choď voře, kady choď, všady zem Páně. Mor. Čes. l. V. 421.

Orava. Phľd. XII. 72., 74., 725.

Oraziti. Pec aspoň v zimě mrazivý vzduch (v komoře) oráží. Chod. NZ. III. 393.

Orčvan, a, m., hora v Turci. Phľd. 1892. 74., 427.

Ordějovský. O. sopka na Mor. Mtc. 1895. 110.

Ordeka, y, f., z Rohrdecke. Laš. O. z desek = strop. Brt. D. II. 511. b.

Ordinario, a, n. = daň pozemková či gruntovní. Vz NZ. III. 217.

Ordov, u, m. = *sud.* U Sielnice na Slov. Phľd. 1893. 304.

Ordza, y, f. = *rdza.* U Vel. Revúce. Phľd. 1893. 374.

Ordzovany, míst. jm. ve Spiši. Phľd. XII. 177.

Ořech. Věštění z ořechů. Vz Phľd. 1894. 714. Taková řeč jest o. bez jádra; To jsou pro mne prázdné oříšky (špatná útěcha). Šml. I. 83., VII. 188. Ten tomu dal, jako žába ořechu. Us. Hledík. — *Hádanka:* Čtyre bratři v jedné bečulence k sobě dojít nemožú (ořech). Brušp. Hledíková.

Ořechál, a, m., pták. Vz Ořešník (3. dod.).

Ořechůvka, y, f., polyporus umbella, rostl. (roste na pni ořechovém), houba. Brt. D. II. 512.

-orek, příp. jm. osob.: Pavlorek. Vz Kbrl. Sp. 12.

Orel = *orloj,* zastr. Slov. orel a orol. Gb. H. ml. I. 59.

Ořešák, a, m., pták, vz Ořešník (3. dod.).

Ořeší, n., lathyrus tuberosus, rostl. Brt. D. II. 504. — **O.,** vz Vraní oko (3. dod.).

Orešiany, obec na Slov. Phľd. 1895. 88.

Ořešník, a, m., pták; na Hané: ořechál, ořešák. Mtc. 1893. 302.

Organogenní. O. hornina (původu organického). Ott. XI. 612.

Organy = *varhany.* 1621. Věst. opav. 1893. 22.

Oriešik, a, m. = *králík* (pták), troglodytes parvulus. Phľd. XII. 560. Cf. Oříšek.

Oříkať = *hořékať, hořekovati.* Brt. D. I. 88.

Oříšek. **O.** = *kozí brada,* houba. ČT. Tkč. — **O.** z kýty — výřizek, fricandeau. Ott. IX. 694.

Orkaf, u, m. = *střižné zboží,* z Warkauf. 1658. Mtc. 1896. 130. — Brt. D. II. 517.

Orliján, u, m. = *orleán.* U Císařova. NZ. VI. 76.

Orlík (mince). Arch. XIV. 203.

Ormánka (hora manca) = opakovací hodina nedělní. Brt. D. II. 517. Cf. násl.

Ormankář, e, m. = **žák ze školy vyšlý,**

ale chodící ještě na opakovací hodinu nedělní. Brt. D. II. 517., 458.

Ormcajk (ormczayg), u, m., z Armzeug. Arch. XIII. 217. Vz násl.

Ormcát, u, m. Vzal tři o-ty, nákolenky atd. Arch. XIII. 407. Vz předcház.

Ormesin, u, m. = hedvábná látka, od perského ostrovu Ormusa. Wtr. Krj. I. 112, 336.

Ormezin, vz předcház. Ormesin.

Ormis Samuel, slov. spis. Phľd. 1895. 354.

Ormpantový. O. pás (aurumpantum) = drobného, brněného, pancířového díla (vypadal tedy jako pletivo na košili brněné). Wtr. Krj. I. 51..

Orodovati m. orudovati. Gb. H. ml. I. 259., 286., 287. Cf. Stejnění. O., strč. orudovati, hat mit dem lat. orare nichts zu schaffen. Vondrak's Spuren der altkirchenslav. Evangelienübersetzung in der altböhm. Literatur. 1893. 7.

Orol, vz předcház. Orel. — **O.,** vrch v Hontě. Phľd. XII. 336.

Orovnica, e, f., dvůr v Tekove. Phľd. XII. 336.

Orsej, ficaria, rostl. Cf. Ott. IX. 163.

-orský, příp.: chotěborský. Gb. H. ml. I. 335.

Oršava, y, f., míst. jm. v Hranici na Slov. Phľd. XII. 177.

Oršavce, ves v Šariši na Slov. Phľd. XII. 177.

Ortel, z stněm. urtel, Urtheil. Gb. H. ml. I. 264.

Orthoamidofenylmethan, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 16.

Orthodiamin, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 16.

Orthogonalní geodetické souřadnice. Vz Vstnk. III. 381.

Ortholátka, y, f., v lučbě. Vstnk. III. 327.

Orthonitranilin, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 327., IV. 11.

Orthotoluidokyselina, y, f., Vstnk. III. 5.

Ortute, ves na Zvolensku, kopali tam rtuť. Vz Phľd. XII. 177., Ortúty, Ortuť (dod.).

Orubaňka, z řec. lat. orobanche. Čern. Př. 56.

Orubník, u, m. = *hlarník, porubník,* Stemmkopfhobel, m., hoblík. Ott. XI. 420. b.

Orudí. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 47.

Orudovati. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 47. Cf. Orodovati (3. dod.).

Orumovati punč = rumu do něho naliti. NZ. IV. 446.

Oruží, n. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 47.

Orůžiti něco = *růžemi obložiti.* Us.

Oružnatý. O. mechovky, chilostomata. Ott. VIII. 745. b., IX. 826.

Os, *osa,* axis. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 22., 311., 31. O strč. sklonění cf. Gb. Km. -i. 44.

2. **Osadní** = *osadník.* O. kostela Matky boží. Arch. XIII. 317.

Osahati. Až osáhnú množství věřících. Chč. S. 10.

Osáchnouti = *osáknouti.* Tu o. musíme. Kat. z Zer. I. 250.

Osamotič, e, m. O. v stroji elektrickém. KP. VIII. 97.

Osazon, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 9., 10.

Osedlání. O. v stavitelství. Vz Ott. VIII. 2. a.

Osedlati ve smysle osidlati omylem m. osidlati (od osidlo, toto od sedlo). Staré osidlati zapomenuto a nové osedlati kladeno m. něho. Gb. H. ml. I. 219.

Osekati. O-kal mi dva měšťany. Arch. XI. 179.

Osel, slov. osel a osol. Gb. H. ml. I. 59. Huď voslu na loutnu, osel slyší teď, ale žádného kochání z toho nemá. Rokyc. (Vlč. Lit. 192.). Bys vedl osla do Paříže, komoň z něho nebude. Sterz. I. 1001. Leze z něho o. = šediví. Šml. II. 17. Bič sluší na koně, ohlav na osla a prut na hřbet blázna. Nov. Př. 213. — **O.** = *mučicí nástroj,* 7—8 loket dlouhý, 5 loket vysoký, hraněný. Vz NZ. III. 510. nn. — **O.** *Krov* na osla, Hängebalken. Chod. NZ. IV. 207.

Oselka, vz Bramor (3. dod.). Vyšívání na o-lku. Vz Vck. Val. I. 43.

Oseník, *Osník,* též *Podílí,* přítok Morávky. Věst. opav. 1893. 11.

Oset, vz Ščrbák (3. dod.), rostl.

Osevadlo, a, n. Dšk. Jihč. I. 27.

Osičák, u, m., houba, vz Kozák (3. dod.).

Osičňák, Osičnák, u, m., houba, vz Kozák (3. dod.).

Osidlí, n. = *sídlo.* Přer. Brt. D. II. 357.

Osidlo = *provaz.* Jidáš osidlem se obésil. 1482. Mus. 1894. 87.

Osihotenie, n. = *osamocení.* Úplné o. Rakúska. Phľd. XII. 329.

Osihotěnosť = *osamělosť, osamocenosť.* Maloméstská o. Phľd. 1893. 491.

Osihotený = *osamocený.* Rakúsko ostalo o-né. Slov. Phľd. XII. 385.

Osihotiti. On o-til sa tu s ňou. Phľd. 1895. 401.

Osim = osm. Šb. D. 82., Sš. P. 341.

Osinatý. O. ústa. Phľd. 1894. 202.

Osinečumná, é, f., trať u Pazderné na Frýdecku. Věst. opav. 1893. 11.

Osiplý. O. hlas. Světz. 1894. 195.

Osívati koho = *pomlouvati.* Val. Brt. D. II. 357.

Oskákati. Tak ho sekal, až s něho všecko oděnie o-lo. Štilf. 199.

Oskobiti = *skrbliti, šetřiti.* Vck. Poh. 133., Vck. Val. I. 48., Brt. D. II. 157.

Oskobrh, hora. Oestr. Mon. (Böhm.) I. 408.

Oskominka, y, f. = odrobinka. Brt. D. II. 357.

Oskový m. voskový. Lobk. 35.

Osľa, vz Bramor (3. dod.; brousek).

Oslabiti = *uvolniti,* laxare. Oslabtež síti vaše na lov. Ev. seit. 29. Luc. 5. 4. (Mnč.).

Osladčiti co komu. Arch. XIV. 343., 348.

Oslár, a, m., obec v Honte. Phľd. XII. 336.

Oslavený. Každý o-ný deň mosí íci do krčmy (deň jak deň). Phľd. XII. 697.

Oslavný. Hus. L. 13.

Oslep, blindlings. Taká vec nemôže sa len tak na oslep trúsiť medzi svet (na slepo, bez důvodů); Kóň obrátil sa v letku, ale tak strmo, ako sa hovorí, oslep. Phľd. 1892. 594., 1893. 102.

Oslepitelne. Riečka o. ligotajúc sa na slnci. Phľd. 1893. 281.

Osličný = *osličí.* Bibl. Math. 18. 6.

Oslizka, y, f. = *náledí.* Zábř. Brt. D. II. 357.

Oslna, y, f., ře. u Tlusté. MzO. 1890. 127.

Oslnouti m. oslpnouti ze slep. Vz Gb. H. ml. I. 32., 61., 67. Vidíme, že jest všecko oslnulo (osleplo). Chč. m. s. III. 108.

Oslovský. Osel o-ská = náramný osel. Dolnobeč. Brtch.

Oslunění. Vliv o. na vrstvy kamene. Mus. 1893. 456.

Oslušit si co. Po té o-la si šátek (dala na sebe tak, aby jí slušel). Šml. VII. 220.

Osmec, smce, m., v hlatenství, osmistěn?. Am. Orb. 88.

Osmečný. O. pořádenství (v přírodě). Am. 8.

Osmerka, y, f. = svíčka, jichž jde osm na libru. Us.

Osmipolý. O. stroj elektrický. KP. VIII. 98.

Osmokonečný. O. kříž. Phľd. 1894. 348.

Osmoro m. osmero. O. blahoslavenstvie. Modl. 120. a.

Osmotický. O. tlak v roztocích. Vstnk. III. 48., 49. a j.

Osmradziť. Suka o-la (se okotila). Phľd. XII. 559.

Osn = *osm.* List. fil. 1895. 432.

Osňažený = *osněžený.* O. hlava (Tater). Kr. V. 41.

Osněný. Veliká a osněná Praha. Pečírkův kalendář 1896. 69. a.

Osnova. O-vy dosť, ale útku málo (o marnomyslném). Phľd. 1894. 198. Trhá se mu o. (o lháři, mate se). Phľd. 1894. 258.

Osnovák, u, m., vz Brumlák (3. dod.).

Osnovný. O. odbor, Conceptsfach, m. Phľd. XII. 314.

Osoba. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 84. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -a. 13. Ten stavá (staví) o-bu = *hrdý, domýšlivý.* Jicko. Brt. D. II. 357. — **O.** = *ženská.* Dej té o-bě pokoj. Brt. D. II. 303.

Osobářství, n. = *přihlížení k osobě, προσωποληψία.* Rosacius Adam. Rathauz nový v mě. Sušici. 1619. str. 17.

Osobitný = *zvláštní.* Každá sviňa chce mať o. chliev. Phľd. 1892. 612.

Osoblivě, pol. Bl. Gr. 326.

Osobní. O. zájmena. Nominativy osobních zájmen se kladou. Vz Kla. Sklad. 1. Nepřímé pády. Vz ib. 4. Přidávají se zbytečně k tvarům slovesným. Ib. 12.—13.

Osobný. Jenž jest též svátosti osoben a zvláščen. Orl. 107. a. (Gb. v List. fil. 1895. 293.).

Osobytnie. Svatební hudcie mávajú (mívají) o. vůz (zvláštní). Čes. l. V. 250.

Osoh. Hľaď sebe (sobě) o-hu a druhému nic škody. Phľd. 1893. 567. Škoda s o-hom chodí. Ib. 1894. 256.

Osoklon, u, m. O. země. Am. Orb. 72.

Osokolený. Dvoch o-ných pevcov má Tatra teraz v svojich horách. Phld. X. 570.

Osoměr. O. (u brejlových skel), Achsenmesser, m. Sterz. I. 89.

Osoplivec, vce, m., Anfahrer, m. Sterz. I. 158.

Osoukati. Ruce naň osukovali. Světz. 1893. 26. b.

Osouti. K GR. přidej: Nov. 50. (Vojínové) se všech stran město osuli. Břez. Font. V. 444.

Osovný, ého, m., vz Osůvka (3. dod.).

Osovok, vku, m. = *obliečka* (povlak) na perinu. Phľd. 1894. 311.

Osožiti = *pomoci.* Od besu (pominulosti) o. Mtc. 1894. 339.

Osožný. Utekať je hanba, ale o-né. Phľd. XII. 422.

Ospalý. O-lí vypovídají se ze Stojespal přes Budílku do Bdína. NZ. III. 228. - **O.** = *uspávající.* O. kořalka. Mor. Čes. l. V. 458.

Ospevovať koho = *opěvovati.* Phľd. XII. 184.

Ospravedlivěti, justificari, imbui justitia. Dle Bl. Gr. 286. slovo ničemné.

Osrdečníkový. O. list. Vstnk. III. 417.

Osŕkati. Medved len otŕča (nastavuje) jej labu a trasie, osŕka tou labou (měl v ní zadřené dřevo). Phľd. 1895. 5.

Ostatek. O-tky (masopust) na mor. Horácku. Vz Duf. 334. nn.

Ostati. Čemu si mne osta? Marc. 15. 34. V pražské bibli: Proč jsi mě opustil? Ve Sv. ruk.: Proč's mne ostúpil? (185. v. 584.). — **O. čeho** = *opustiti co.* Tehdy ostal jeho ďábel. Ev. seit. 17. Mat. 4. 11. Zdali mohu o. tučnosti své, sladkosti své i ovoce přechutného. Chč. S. 109., 110. Nechtí svého hříchu o. GR. Nov. 4. Nechtí toho úmysla o. XIV. stol. Mus. fil. I. 337.

Ostáti. Naše kráva jen jednou se běhala a už ostála. Cejč. Hledík.

Ostatný = *poslední.* Já som o-ná litera z abecedy; To bola naša o-ná schôdzka; Chodí už na o-ných (skoro umre); S o-ným parníkom vrátili sme sa do města. Phľd. 1892. 641., 713., 1894. 376., 424. Zda s' mne ostatnieho neviděl? Štilf. 197.

Ostávající pokoj = ve kterém se zůstává, bydlí. Světz. 1895. 495. Cf. Zůstávající.

Ostávkový. O. plot (z proplétaných mladých stromků lesních nebo vršků jejich). Ott. VIII. 8. b.

Ostehovati, beheften. Vz Ostehnouti. Sterz. I. 424. a.

Osten. Tvrdo jest odolati ostnu. 1438. List. fil. 1895. 151. To sę k tomu hodí jako o. k bodláku (dobře). Šml. I. 211.

Osten, vz Ohrenstein (3. dod.).

Ostenčica, e, f., vz Spenčica (3. dod.).

Ostěnka, y, f., vz Stonek (3. dod.).

Ostí, n., rostl., vz Ščrbák (3. dod.).

Ostnáč, e, m. = *kdo má na sobě ostny.* Phľd. XII. 418.

Ostnák, u, m. = *poříz opatřený ostnem.* Čern. Př. 75.

Ostnosrstý pes. Vz Sudlíkovitý. Exc. ze správy výstavní.

Ostonka, y, f., vz Stonek (3. dod.).

Ostoupiti koho. Vz Ostati koho (3. dod.). Ostúpi tě (obstoupil). Ev. víd. 99. Luc. 19. 43. a j.

Ostrá, é, f., kopec nad N. Vsí ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 11., dvůr v Corngrade na Slov. Phľd. XII. 336.

Ostrabiti se = *zotaviti se.* O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 84., 79.

Ostrach. Pro vostrach a přetęžení loupeží; Pro o. bouřlivých lidí. 1557. Cel. Pr. m. I. 464., 513.

Ostratice Vel., ves v Trenčan. Phľd. 1894. 61.
Ostrava, y, f. = *sítí*, scirpus, rostl. Brt. D. II. 507.
Ostředek = místo, prostora mezi dvěma kolejemi. Us. Quis.
Ostřeš (Podluží), ryba, vz Ševcovina (3. dod.).
Ostrev. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 63. Ostrevem také dva nebo více úlů od zadu spojovali a zavírali. 1591. Dml. List. 27.
Ostřeženie. O. hřiechov, fuga nequitiae. 1416. List. fil. 1894. 225.
Ostříž. Vz Krahulec (3. dod.), Poštolka (3. dod.), Stříž (3. dod.).
Ostřkati. Ostřka ma v nohy = píchá ma. Z Lokce u Orav. Phľd. 1895. 443.
Ostrnka, y, f., vz Stonek (3. dod.).
Ostrobarvý. O. kukla. Ml. Hüb. 447.
Ostrohrotý. O. oštěp. Mtc. XVIII. 236.
Ostrohvězdý. O-dé či sněžinkové pořadí (v hlatenství). Am. Orb. 89.
Ostromyslnost, i, f. Puch. — Zl. Jg. 97.
Ostropes, lapium Veneris. 1440. List. fil. 1893. 395.
Ostroumno. Doložil o. Phľd. 1894. 16.
Ostroumný. Phľd. 1894. 730.
Ostrov. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 75. O., porticus. Ev. víd. 49. J. 5. 2. (Překladatel četl asi chybně porticus m. portus. Dob. Dur. 372.)
Ostrovský. O. pásmo. Mus. 1894. 525.
Ostrož. Tam hrad čněl na o-ži tak vysoké a skalné. Vrch. Rol. XXIII.—XXIX. 55.
Ostrožina = *ústí* (řeky), Werder, Werde. Čern. Př. 35.
Ostrožka, y, f. Vyšívání na o-ku. Vz NZ. IV. 222.
Ostrožník. Čel. Pr. m. I. 774., 97.
Ostruha ryt. v XV. a XVI. stol. Cf. Wtr. Krj. I. 461., 601.
Ostrúhaný. Ani o. vlas by sa mu nevmestil. Phľd. 1894. 315.
Ostružina, *ostružlina* = *malinník* ojíněný, rubus caesius. Phľd. XII. 420. Jak se máte? Ako ostružlina, oběma konci v zemi. Phľd. XII. 420.
Ostružka, y, f., rostl., vz Stračí nožka (3. dod.).
Ostrva. XV. stol. Mus. 1893. 435.
Ostrý = trať u Malenovic ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 11. — *O. Hora* u vsi Lidečka u Vsetína. Vz NZ. IV. 272. — **O.,** hora v Šumavě, lid ji nazývá: Prsy matky boží (skládát se ze dvou špicí půl hodiny od sebe vzdálených). Šml. I. 22.
Ostuda. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 76.
Ostýchavec, vce, m. Světz. 1894. 84. c.
Ostýchavý k čemu. Cudná je a k cizím o-vá. Vrch. Rol. XLII. 202.
Osud. O. má splašené koně, neobrátíš jich. Šml. VIII. 25.
Osudek, dku, m., sententia. Počiješ o. náš nad sebú vydaný. 1487. Krok 1895. 46.
Osudí. Vyberú ... dobré v o. Matth. 13. 48. V praž. biblí: Vybrali dobré v nádoby své. Osudí i jinde. Cf. Vondrák's Spuren. 15.
Osuhle. O. odpovídati. Mill. 39. b.
Osuch = koláč z chlebového těsta (uh.); nemazaná placka (Jicko). Brt. D. II. 479. O. = jídlo pečené z lepší mouky a kobzolí. Slez NZ. IV. 498.
Osuknouti se na koho = *osopiti se.* Arch. XIII. 219. Vz Osukovati.
Osůvka, y, f. *(Osový)*, potok u Bruzovky ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 11.
Osvětář, e, m. Nár. list. 1894. č. 200. 1.
Osvětitel, e, m. 1398. List. fil. 1894. 110.
Osvícenský. O. názor. Vlč. Bás. 73.
Osvitnouti. Kde zamrkol, tam osvitol (kde ho večer zastihlo, tam ho ráno našlo). Phľd. 1894. 314.
Osvoboditi koho čeho. Své lidi za to (tím) smrti (= od smrti) o-dí. Vrch. Rol. XVII.—XXII. 135.
Osyka. Zachvěla se jako list na o-ce. Šml. VIII. 151.
Osykovice. V O-cích = paseka na Vyzovsku. MzO. 1890. 127.
Osypánie = zesnutí, smrť (strč.). Gb. H. ml. I. 76.
Osypanina = *osýpka po větší části těla.* Brt. D. II. 489. Cf. Vržanica (3. dod.).
Osypati koho čím. Nebo Antikrist každého svatého ospe takú svátostí a mocí... Chč. S. 330.
Osypky. Cf. Phľd. XII. 723.
-oš, příp. jm. osob.: Bedroš, Janoš. Kbrl. Sp. 12. Dluhoš, Strakoš, Drahoš. Kbrl. Dmžl. 14.
Ošaľ, *šiaľ* = *závrať.* Zátur. Má o. (šiaľ) v hlave. — Kone a rožný statok mávajú šiale (pl.) = zatvrdlinu na nohách, kone nad vencom, rožný statok nad raticiami. Phľd. 1894. 491.
Ošarpať = *oklestiti* a p. Strom o. Phľd. XII. 547. Hniezdočko, chalupu o. = otlouci, porouchati. Ib. 163.
Ošatkovaný = *košinový.* O. vôz. Phľd. 1895. 706.
Ošátkovati koně = při svatbě šátky je ozdobiti. Phľd. 1895. 658.
Ošatkovatý. O. klobouk (jako ošatka). Světz. 1895. 565. a.
Oščádati, vz Poščiediti (3. dod.).
Oščahlisko, a, n. = suchý konec ulomené větve. Již. Mor. Nár. list. 1896. č. 161. odp. feuill.
Oščubrat, vz Očubrat (3. dod.).
Ošebelit = *ošiditi.* Dšk. Jihč. I. 25.
Ošefránit = *ošafránit.* U Císařova. NZ. VI. 74.
-ošek, příp. jmen osob.: Černošek. Kbrl. Dmžl. 14.
Ošeľka, y, f. = *ocielka.* Phľd. 1894. 307.
Ošemeť. V omylné o-ti; Jakús o-tí a lstí jdou v tom. Chč. S. 289., 33.
Ošemrati co komu. Phľd. XII. 165.
Ošiheľ, hle, f. = *švihel, prut.* Přer. Brt. D. II. 358.
Ošinúť = *udeřiti.* — **koho čím.** Phľd. XII. 560., NZ. III. 390.
-oška, příp. jm. osob.: Dlohoška, Kratoška. Vz Kbrl. Dmžl. 14.
Oškéřať sa = *vysmívati se šklebě se.* Val. Klob. Hloušek.
Oškloudlý = *zastrašený.* CT. Tkč.
Oškrd. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 62.
Oškvárit = *oholiti.* Aby se mu (holiči) dal o. Phľd. 1896. 257.

Ošľahovať, vz Šibati (3. dod.).
Ošlejch, *ošlých,* z strhněm. Aschlauch. Gb. H. ml. I. 139., 256., Čern. Př. 57.
Ošmejděný. Kabát o. v kancellářích. Světz. 1893. 38. b.
Ošmidlati = *ostříhati.* O. komu hlavu (vlasy). Světz. 1894. 290. c.
Ošmourati = *ušpiniti, usmoliti.* Když se to (světlý oblek) o-lo. Světz. 1894. 290. c.
Ošraňkovať lúku. Štilf. 191.
1. **Ošťara.** Posádka byla by obyvatelstvu ťarchou (obtíží) a robila by mu velkú o-ru. Phľd. 1894. 602. Máte teda s tím svadbiskem ošťaru. Slov. Čes. l. V. 159.
Ošťarák, a, m. = *četník.* Ve šviháčině. Brt. D. II. 521. Cf. Lepuška, Strnad (3. dod.).
Ošťastniti koho. Phľd. 1894. 145.
Ošťať sa. Čia hŕbka soli na štedrý večer sa oští (zvlhne; pft. ošťala), ten do roka umre. Phľd. 1894. 714.
Oštěp = krátké kopí, zvl. to, kterým se házelo; O. s vidlicemi, s ušima (partisana). Wtr. Krj. I. 276., 617.
Oštěra. Já mám s ním o-ru. Vck. Val. I. 97.
. **Ošterný.** O. nemoc = zimnice. Hojení jí na Val. Vz Vck. Val. I. 129.
Oštrlíz, *oštrlejz* (slov., val.), *obščilíř* (han.), *vostrlíz* (Brn.) = *oběrky, paběrky.* Brt. D. II. 350., 517. Z Ostrlese. Cf. Ostrlejze (VII. 137.).
Oštrlejzovati = *paběrkovati.* Vz Brt. D. II. 517. a předcház.
Oštulhávať. Může byť ráda, že se kol domu o-vá. D. St. I. 62.
Ošúchat škorně = *očistiti.* Phľd. 1895. 113.
Ošuleť = *ošáliti.* U Císařova. NZ. VI. 74.
Ošušňati co = *nedbale udělati.* U Žleb. NZ. II. 695.
. **Ošvacnouť** koho kopřivami = ošlehnouti. Čas 1896. 90. příl.
Ot = *otec.* Pan Vilém, jeho ot vysoce urozený. 1515. Seyk. Ruk. 21.
-ota, příp. osob. jm.: Mladota, Strachota, Janota. Kbrl. Sp. 12.
Otáčedlo, a, n. Elektrické o. KP. VIII. 408., 421.
Otáčka = balení nohou slamou. Noha se obalila vonucí a potom o-čkou; potom se obuly boty. Vz Duf. 196. Cf. Obtačky (3. dod.).
Otáhlice = sukně mužská úzká. XV. stol. Wtr. Krj. I. 134. Vz Otáhlý (násl.).
Otáhlý. O. suknice = dlouhá. Chč. Síť 157. Suknice o. málo zadku kryje. Chč. S. 227. O. kožíšek barchanem podšitý. 1572. Kutn. šk. 15. Cf. Odtáhlý (3. dod.).
Otáleti. O pův. slova cf. Jag. Arch. XVI. 3. 4. Heft. 388.
Otaňky = *otajky.* Kotk. 114.
Otázka. O-ku činiti nač. Chč. m. s. 78. Bez o-ky = jistě. Phľd. 1894. 550.
Otazník. Brab. 47.
Otázný. O. prst = dotčený, jmenovaný. Phľd. 1894. 681. O. pôvod, fraglich. Ib. 1893. 496. Je velmi o-né, či by... Ib. 1895. 524.
Oťaželý = *otížený, těžký.* O. hlávka (kašky). Phľd. 1893. 129. Cf. Oťažalý.
Oťažený = otížený. Hlava o-ná snem, nápojem. Phľd. 1895. 582.
Oťažieť. Žena (na jeho zádech) vždy viac oťažievala. Phľd. 1896. 258.
Otčenáš. Čím viac detí, tým viac o-šov, čím viac o-šov, tým viac chleba. Slov. Zátur., Phľd. XIV. 195. Srdce mateřské nezná jiného o-še než štěstí dítěte. Šml. VII. 165. — **O.,** cf. Tanec čes. (3. dod.), NZ. V. 497.
Otčestvo, a, n., meno po krstnom mene otcovom, patronymicum. Phľd. 1894. 290.
Otčim, vitricus, *kostelník,* Kirchenvater (ve starším smysle). Věst. op. 1893. 48.
Otčisko, *otisko,* a, n. Vz Botka (3. dod.).
Otdatvy, pl., f. Brig. F. 140. Vz Oddatve. Gb. H. ml. I. 234.
Otec. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 22. Pan otec = farář. XVI. stol. Wtr. Živ. c. 590. Jaky život taky čin, jaky otec taky syn, jaky komin taky dym, jaky tata taky Franta, jaka mama taka Hana. Slez. Nov. Př. 408. Jaký oheň taký dým, jaký otec taký syn. Mor. Ib.
Otečestvý. O. meno = otcovské. Phľd. 1893. 668.
Otejniti = *ohraditi.* 1748. NZ. III. 406.
Otěk = *útěk.* V Chromči na Mor. List. fil. 1894. 84.
Otěkať = *utíkati.* Týnec. Brt. D. II. 96.
Otep. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 18.
Otépky, vz Zavianky (3. dod.).
Otěr, u, m. = *profit, zisk.* Měl z toho dobrý o. Zlín. Brt. D. II. 358.
Otěrky, pl., m. O. v mléce zavařené (strouhánek). Brt. D. II. 475. — **O.,** vz Oklepiny (3. dod.).
Otesávač. O. dříví (teslicí), Deichsler. Sterz. I. 659. a.
Otěžeti = *těžkým se státi.* Velmi mu o-žela (smrť). Phľd. 1894. 718.
Otiežiti v 2. dodatcích oprav v: otázati. Slovesa otiežiti není. Lze položiti: **Otiež,** vz Otázati.
Otíralka, y, f. O. u solivarnického čeřenu, Abschlagwisch, m. Hř.
Otisko, a, n., vz Botka (3. dod.).
Otiskovací. O. válec v knihtiskařství. Nár. list. 1894. č. 88. odp. feuill.
Otiskovatel. Mtc. 1896. 2.
Otíti (= utíti) u mor. Kruml. neznámo, tam říkají: oseknót. V Radošově. Brt. D. II. 219.
Otížati, vz Stranovati (3. dod.).
-otka, příp. os. jmen: Jirotka. Kbrl. Sp. 12.
Otka, y, f., vz Botka (3. dod.).
Otlačisko = *kuří oko.* Laš. Brt. D. II. 489.
Otlak. Hojení ho na Mor. Vz Mtc. 1894. 334.
Otloukačka, y, f. = žena, která oznamuje po vsi úmrtí a pohřby. ČT. Tkč.
Otmavěti. O-la step. Phľd. 1895. 647.
Otmíti. Obraťme, abychom se na moři neotměli. Kld. IV. 28.
Otmrť. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 37.
Otnouti se. Kůň, když se otne, nepotáhne, radše někam v stranu skočí. Bl. Gr. 298.
Otočník, heliotropium. Vz Ott. XI. 66.
Otomnosť, vz Odtomnosť (3. dod.).
Otomný, vz Odtomný (3. dod.).
Otop. Čel. Pr. m. II. 1053.
Otopený. O. mléko = *zvařené.* Kat. z Žer. I. 94.
Otpadnouti, vz Odpadnouti.
Otpovec = odpověď. Ve Spiši. Phľd. 1893. 433.

Otrap. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 65., 79.

Otrapa. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 65., 79., 34.

Otrapný = *strastný*. Bylo o-né to jejich zivobytí. Zlín. Brt. D. II. 358.

Otřásti se z čeho: z prachu. Pror. 39. b. — **co odkud.** Já otřesu s sebe prach. Št. Ř. 132. — **se jak.** Otřásl se jak mrcha pes, když z vody vyleze. Mor. Nár. list. 1896. č. 174. odp. feuill.

Otrava. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 75.

Otrávenina. Proti o-ně. Vz NZ. III. 526.

Otráviti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 75.

Otrč, e, m., vz Ocas (3. dod.).

Otřčiti, vz Osřkati (3. dod.).

Otrepať. Parobok otrepal dievku do prostred do vody. Phľd. 1894. 201.

Otřesutý. O. obojek. 1464. Wtr. Krj. I. 171.

Otreščený. Cf. Otřeštěný. Chodzí ako o. Phľd. XII. 560.

Otrezveť = *vystřízlivěti*. Phľd. 1896. 184.

Otrlý. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 65.

Otrnkaný = *trnkami* (povidly) *namazaný*. Slov. Nár. list. 1896. č. 12. feuill., č. 100. odp. feuill.

Otročák, a, m., obec v Gemersku. Phľd. XII. 336.

Otročina = *otroctví*. Čch. Otr. 29.

Otrok. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 84., Čern. Př. 45. O., mercenarius i. e. servus. Ev. vid. Joh. 10. 12.

Otrokář. Vrch. Rol. XVII.—XXII. 164.

Otruba. Má o-by v hlave (hlupák). Slov. Nov. Př. 567.

Otruchooctil, u, m., Alkarsin, m. Am. Orb. 67.

Otrušičnatka, y, f., v lučbě. Am. Orb. 63.

Otrušinky. Slez. NZ. VI. 39.

Otrušivý. O. prvek (otravující). Am. Orb. 56.

Otstúpiti, vz Odstoupiti.

Ottagar. Háj. Herb. 235. a j.

Otto. Odvozeniny vz v Kotk. 28.

Otúmrť. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 37.

Otupa. Báli sme sa, prešly nás o-py. Slov. Čes. l. V. 175.

Otupno. Bylo by človeku samotnému o. Phľd. 1894. 436. (589., 1893. 507.).

Otvírač proudu elektrického. KP. VIII. 270.

Otvrdně. O. Bohu čistotu slíbila (pevně). Pass. 281.

Otyla, *Otylka*, y, f. = *Otilie*. Nár. list. 1894. č. 234. odp. feuill.

ou. *Ou* psávalo se: *au* (do r. 1849.), někdy *ow*. Vz Gb. H. ml. I. 251. Kdy se počíná *ou* v XV. stol. Vz ib. 261. — *Ou* se mění. Vz *au* (i 3. dod.). Je střídnicí za starší *au* a starší dvojslabičné -o-u: Bouslav m. Bohuslav atd. Vz ib. 255. Za *ou* bývá *ú, uo:* doufati — dúfati, duoffati (Chč.). Vz ib. 264. — Cf. *U* (3. dod.). — ou m. -ů (-ův): sousedou chlapec. Brt. D. I. 52., Pastr. L. 55.

o-u staženo v *ó, ú*. Bóslav a Búslav z Bohuslav. Gb. H. ml. I. 565. Cf. předcház. **ou.**

Oubykat = *bědovati* (z ouve). U Svojanova. NZ. V. 563.

-oud, příp. jm. os.: Čeloud. Kbrl. Dmžl. 14.

Oudlý, vz Údlý.

Oudno. Polož k citatu: 25.

Ouch. O. nastojte! Arch. XIII. 328.

Oukladový. O. podešev (silná). Duf. 194.

Oulehlina, y, f. NZ. IV. 201.

Oulek, u, m. = choroba uleknutím způsobená. Léčení o-ku, vz Duf. 24.

Oumara, *oumárka* = *almara*. Dšk. Jihč. I. 6.

-ounek, příp. jmen os.: Hrdounek, Krbounek. Kbrl. Dmžl. 14.

Ounos, u, m. = břímě na statku váznoucí; z lat. onus. Čern. Př. 85.

Ounošt m. Unhošť. Gb. H. ml. I. 467.

Oupor, u, m. = *trávník, ouhor, h* v *p*. Dšk. Jihč. I. 32.

Ouřek, řku, m. Jak housátka proti ouřku opatrují. Na Žďársku. Vz Nár. list. 1894. č. 127. odp. feuill.

Ouřk oprav v: ouřek.

Ouško (ne *ucho*) = *cípovitá vypuklina na síních srdečních*. Krok 1892. 369. Srdeční o. leží podle levé strany plícnice a blíží se stěně hrudní. Vstnk. III. 416. — **O.,** vz Ušátko (3. dod.; dláto). — **O.,** vz Ryzec (3. dod.).

Ouškový. O. sklenice (s ouškem). Us.

Ouští, n., les v Poděbrad. NZ. III. 520.

Outěnka, y, f., v zámečn., Einsatzschrote, f. Sterz. I. 771.

Outerý inepte m. outerek. Bl. Gr. 279.

Outkový. O. cívka. NZ. VI. 79.

Outravuňk, u, m. = *potrava*. Dšk. Jihč. I. 12.

Ouvarek, rku, m. = *vlhké pole*, které se neoralo. Duf. 330.

Ouvoce m. ovoce. Žďár. Brt. D. II. 246.

-ov m. -ů, -ův (gt. pl.) na Slov. Vz Pastr. L. 55. — Jm. místná v -ov. Vz Phľd. XII. 68.

-óv v gt. pl. m. -ových. Kdež příbuzných králóv (= králových) nenie. Vz List. fil. 1895. 275.

Ova. Pop ova neučiní hlúpě. Levšt. 150. a. List. fil. 1895. 125.

-ova-. Z *ova* se *v* odsouvá: pivoar. Zlin. Brt. D. I. 12. — Místní jm. v *-ova* na Slov. Vz Phľd. XII. 68.

Ovad. O pův. slova cf. Jag. Arch. XVI. 3. 4. Heft. 497. Prilipá sa o. Phľd. XII. 671. — **O.** = *tanec*. Tanečnice tančí na jednom místě, při čemž sukně jí jsou jako křídla. Zbrt. Tan. 189.

Ovalerní = *vejčitý, oblý*. O. zákal oční. Schb. Nád. 51.

Ovaliti koho čím. Má ho o. pravdou. Phľd. XII. 674.

Oválník, a, m., oodes, brouk. O. černý, štíhlý. Vz Klim. 70.—71.

Ovar, vz Zabíjačka (3. dod.).

Ovarialní = *vaječníkový*. O. cystom. Čas. čes. lék. 1888. 52.

Ovarový. O. polévka = jitrnicová. Brt. D. II. 479. Vz Obarovica, Ovarovica, Jalitnica, Jelitný, Trdelnica, Bouřka, Bouřkový.

-ovati. Na Slov. místy -uvati: sťažuvať. Pastr. L. 101.

Ovce. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 17., 315. Je pitomý jako o. Nár. list. 1894. č. 149. odp. feuill. Léčení ovcí (pověrečné). Vz NZ. III. 525. Podlá ta ovca, co svoje rúno nosic nesce. Šariš. Phľd. 1895. 378. Bez jednej ovce

bude salaš; Pre jednu ovcu nedržia valacha. Slov. Nov. Př. 293.

Ovča, e, f., obec v Komárnsku. Phřd. XII. 74., 427.

Óvčí. O. huby, druh jablęk. NZ. V. 586.

Ovčička, y, f. = *svinka.* ČT. Tkč. — Betlemské ovčičky. Vz NZ. V. 585.

Ovčík, u, m. = *ovčín.* Duf. 216.

Ovčíř, e, m. = *ovčák.* 1497. Mtc. 1896. 340.

Ovčíreň, rně, f. = *ovčírna, ovčín.* Dač. Brt. D. II. 278.

Ovdověti. Ktorá žena po ceste triesky sbiera, onedlho ovdovie. Phřd. 1891. 715.

Ovdoviti. Město vaše od lidí jest ovdoveno (jinde: ovdovělo jest. Lidé v boji padli). Alx. Nách. k. XXXIX.

-ovec, příp. os. jmen: Drnovec, Hlinovec, Machovec, Makovec, Větrovec. Vz Kbrl. Dmžl. 9., Kbrl. Sp. 12.

-ovejm v instr. sg. m. *-ovým* místy. Nad Adamovejm dvorem. List. fil. 1895. 274.

Ovelocipedovaný. O. virhulista. Phřd. 1893. 473.

-ovem, konc. instr. adj. v *-ův:* nad domem Davidovem (tvar starožitný; nyní -ovým). List. fil. 1895. 374.

Ovenec, Vovenec u Prahy. Břez. Font. V. 341.

Oves. Slov. oves a ovos. Gb. H. ml. I. 58. Když oves žloutne, člověk (opálený) bělí (horka ulevují). ČT. Tkč. Ovos ťahá vôz (koně jím krmené). Phřd. 1894. 196. Dyž se o. rodí, vinohradníci bosi chodí. Mor. NZ. V. 541. Hra na oves. Vz Duf. 92.

Ovesňanky = *hrušky s ovsem zralé.* Brušp. Hledíková.

-ovi-. Z *-ovi-* se *v* v dialektech odsouvá: chlapoj, mužoj, tatičkoi. Šb. D. 20., 56. — Konc. *-ovi* v nom. pl. značí úhrnné pojmenování příslušníků a zvl. rodiny toho, kdo je míněn jménem základním: Kovářovi, Novákovi = členové rodiny, jejíž otec jest nebo byl Kovář, Novák. List. fil. 1895. 276.

-ovic-. Z *-ovic-* se *v* v dialekt. odsouvá: zedníkojc, učiteloic. Šb. D. 13., 21. — **-ovic,** příp. jm. osob.: Pavlovic, Vondrovic. Kbrl. Sp. 12.

Ovlak, u, m. = *vlněný podvazek.* Brt. D. II. 470.

Ovno = *hovno* (eufemis.). Ty hrušky jsou shnilé na ovno. Bl. Gr. 222.

Ovoce, z ovotje. Gb. H. ml. I. 384. O ovocích (pl.). Háj. Herb. 8. b. a j. Aby strom ovoce nesl. Vz NZ. III. 526.

Ovocedárný. O. květ. Am. Orb. 94.

Ovotce inepte m. ovoce. Bl. Gr.

Ovotie m. ovoce. Trenč. Phřd. 1895. 252.

Ovousatěti. Celé koruny (stromů) o-ly šedinami (jíním). Osv. 1896. 421.

Óvrať m. úvrať. Kojet. Brt. D. II. 49.

Ovraždíti se = vraždou se pokáleti.

Ovsianka, y, f. = *ovesný nápoj.* Phřd. 1895. 336.

Ovsiha, y, f., cf. Ovsina. O-hu omykať. Phřd. 1894. 520.

-ovství. Z *-ovství* se *v* v dialektech odsouvá: mistrostří, Doudl. Kts. 15., králoství Dšk. Jihč. I. 27.

-ový m. *-ovými.* S lety Saulovy, ústy andělovy. Řídko. List. fil. 1895. 275. Kovářovi jsou až za Novákovy. Ib. 276.

Óvy. Nuž ste tu! Óvy — óvy (od kdy, od které doby)! Phřd. 1892. 586.

Oxim, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 8.

Oxyanthranilový. O. kyselina. Vstnk. III. 463.

Oxybenzylidenfenchylamin, u, m. Vz Vstnk. IV. 4.

Oxycellulosa, y, f., v lučbě. Vstnk. III. 10.

Oxydační. O. činidlo, process. Vstnk. IV. 53., III. 402.

Oxychinazolin, u, m. v lučbě. Vstnk. IV. 24.

Oxychinolin, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 466.

Oxyisomáselný. O. kyselina. Vstnk. III. 455.

Oxykapronový. O. kyselina. Vstnk. III. 410.

Oxykyselina, y, f. Vstnk. III. 454.

Oxymáselný. O. kyselina. Vstnk. III. 455.

Oxypropionový. O. kyselina. Vstnk. III. 459.

Oxytonovati, oxytonieren. List. fil. 1895. 71.

Ozaj, z: o-za-jisté. Gb. H. ml. I. 399.

Ozajstný. Kôň je o-ný (spolehlivý, dobrý). Phřd. 1895. 800.

Ozana, y, f. = *Zuzana.* Phřd. XIV. 177.

Ozběrek, vz násl. Ožběrek.

Ozciov n. *Ociov,* a, m., potok v Honté. Phřd. XII. 157.

Ozd. 1563. Mtc. 1896. 130.

Ozdění, das Dörren. O. sladu. Mtc. 1896. 130.

Ozdina, y, f., míst. jm. na Slov. Phřd. XII. 68.

Ozdravěti. Z chyby o. Vrch. Rol. XXX. 5.

Ozek, zku, m. = tráček u trávnice. Dřevohostice. Brt. D. II. 358.

Ozhřivka. Lidové hojení koňské o-ky. Vz NZ. III. 325.

Ozim. O. teprve z jara vzroste (říkají netrpělivým, aby čekali na konečný dobrý výsledek). Nár. list. 1894. č. 169. odp. feuill.

Ozna, y, f., míst. jm. na Slov. Phřd. XII. 74.

Označiť sa. O-čil sa, že nemóže = osvědčoval. Val. Brt. D. II. 358.

Označka, y, f. = přístroj, jenž něco označuje. O. akkordů pro zpěvácké spolky. V ceníku firmy bratří Plachtů. Dhnl.

Oznámkový či annonční list. Nár. list. 1894. č. 311.

Ozňať sa s kým = *seznámiti.* Také na Slov. Phřd. XII. 560.

Oznobenina, y, f. Hojení jí na Mor. Vz Mtc. 1894. 335., 1893. 148.

Oznovoť = *znova.* V Priviazku. Phřd. XIV. 308.

Ozonisovati, ozonisieren. Vstnk. IV. 19.

Ozonofor, u, m. = přístroj k vyvozování ozonu, Ozonentwickler. Sterz. II. 483.

Ozonoskopický. O. růže pro ozonovitosť. Stč. P. př. 86.

Ozonovitosť. Vz předcház. slovo.

Ozora, y, f., míst. jm. na Slov. Phřd. XII. 75.

Ozruta, y, m. = *ozrut, velikán.* Phřd. 1894. 108.

Ozrutný. O. žiara osvietila celý kraj. Phľd. 1895. 133. O. obr (veliký). Ib. 325.

Oztoléj. Och to je za výdělek, na mu milú, o. že člověk nepostává = tak, tak (val.; jinde = o toléj, o tolik). Brt. D. II. 358.

Ozubatění = *tvoření se zubů.* Vz Ott. VII. 705. b.

Ozubnicový. O. dráha, Zahnradbahn. Vz Ptrl. 8.

Ozubník, u, zubavkář, e, m., Zahnleistenhobel, hoblík. Ott. XI. 419.

Ozunice. Vz Am. Orb. 106.

Ozyv, u, m. O. práva. Jan Vaňa. Pláč. 22.

Ožah, u, m. = *hůlka na hrabí.* Záp. Mor. Brt. D. II. 358.

Ožahavý. Jest mi to jaksi o-vo (nemilo), že... Jg. (Zl. Jg. 338.).

Ožanka, vz Kundram (3. dod.).

Ožběrek, rku, m. = *ozběrek, odpadek, ohryzek* či *ožerek.* Dšk. Jihč. I. 37.

Oždarovat = *oždaračkou ovoce se stromu srážeti.* Zlín. Brt. D. II. 358.

Ožéci. K GR. přidej: Nov. 6. O. hrnec. Arch. XIV. 485.

Oženiti se kým. Jeden z bohuov ožení se tebú. Alx. Nách. kap. II.

Ožerek, rku, m., vz předcház. Ožběrek.

Ožgera, y, m. = *ožrala.* Mor. Nár. list. 1896. č. 239. Neděl. příl.

Ožhralisko, a, n. = *notný opilec.* Dolnobečov. Brtch.

Ožhralý m. ožralý. Gb. H. ml. I. 461.

Ožibrať = *ohrýzti.* Brt. D. II. 430.

Ožidlí mělo podobu kuklice. Wtr. Krj. I. 96.

Ožinie, n. = hniezdo malinnika a i tento druh sám (malinník ojíněný). Phľd. XII. 420.

Ožiti. Žeť jemu z mrtvých o. Tuto frasi má Bl. Gr. 179. za zastaralou. I oživla jak deštěm zvlhlé kvítí, po velkém lijáku když slunce svítí. Vrch. Rol. XXII.—XXIX. 27.

Oživotvořiti = *obydliti.* O-řil pustatinu. Phľd. XII. 176. (1894. 650.).

Ožlknouti = *ožloutnouti.* Tráva ožlkla **pod** páťou slnka; Ožlkla **od** závisti. Phľd. XII. 272., 718. (654.).

Ožralec. Mijaj furmanovi na půl kola a o-covi na cele. Slez. Nov. Př. 142.

Ožralý. O. na motyku. Nov. Př. 598. Cf. Opilý.

Ožran, a, m. = *ožralec.* Phľd. 1895. 91.

Ožranstvo, a, n. = *opilství.* Phľd. XII. 614.

Ožvachlať sa = *opiti se.* Val. Brt. D. II. 358.

Ožvíchaný = *omľganý, slizký.* O. koláč. Brt. D. II. 356.

P.

P *průrodní.* Vz Gb. H. ml. I. 303. — Praslov. *p* vz Gb. H. ml. I. 310. — **P** *(ṕ) změněno* 1. v *t,* zejm. pě a pi v te a ty, v dial. tet (pět), teknej (pěknej), tyte (pite, pijte); 2. v *f:* fáb — páv (doudl. a j.); 3. v *b:* babouk; 4. ve *v:* charva — charpa; 5. v *k;* kapradí — papradí. Vz více ib. 419. V již. Čech. mění se v: *b, v, f, t, h, k.* Vz Dšk. Jihč. I. 22. Na Mor. mění se v: *v, b, k:* vták, budu m. pudu (půjdu), charba, křesnej m. přesný, atd. Vz Brt. D. II. 47., 112., 148., 167., 209., 234., 249., 278. *P* v chromeckém podřečí, vz List. fil. 1894. 92. — **P** od násl. ь se neměkčí. Cf. Gb. H. ml. I. 419. — **P** *se přisouvá.* Vz *mpn, mpt, mpl, mps* a Gb. H. ml. I. 420. Z města Lippý. V. Kal. 106. — **P** *se odsouvá* ze skupin *pn, ps, pť.* Vz tyto a Gb. H. ml. I. 420., 421. V již. Čech. Vz Dšk. Jihč. I. 23. Kde ak ale (kde pak ale)! Zábř. Brt. D. II. 129. — **ṕ** *psávalo se:* p, pp, ṗ. Vz Gb. H. ml. I. 411. nn., 417. — *ṕ* v již. Čech. Cf. Dšk. Jihč. I. 21.

Pa = *pak.* Do pa je to tady? Dšk. Jihč. I. 31.

Pába, y, m., z Fabian. Kbrl. Sp. 15.

Pabásnění, n., Nachdichtung, f. Kub. Rol. 12.

Pabásniti co. Vlč. Bás. 13. Cf. předcház.

Paběn, a, m., z Fabian. Mus. 1894. 117.

Pabian, a, m., z Fabian. Gb. H. ml. I. 441.

Pablána, y, f. Hlav. Obrz. 20.

Pabók, a, m. = *pabúk, pavouk.* Kunšt. Brt. D. II. 234.

Pabučinář, e, m. = *pabók.* Kunšt. Brt. D. II. 234.

Pabza, y, f. = *parza, pabuza.* Kunšt. Brt. D. II. 231., 445.

1. **Pac.** 15 paců = 1 zl. Snm. I. 586. — **P.** = *křížek na krk jako ozdoba.* Wtr. Krj. I. 183.

Pácaly = nějaké *jídlo.* Slov. Čes. l. V. 251., Phľd. 1896. 44.

Páce, e, *pácovina,* y, f. = hlína promíchaná slamou a plevami (při stavbách). Slez. NZ. IV. 8.

Pacientka, y, f. Schb. Nád. 48.

Packár, u, m. = *pleskačka.* Phľd. 1895. 75.

Paclák, u, m. = *hrnec* něj.? XVI. stol. NZ. IV. 310.

Paclíř, e, m. = kdo se pokouší dělati lecjaké věci z rozličných řemesel, bratr všeuměl. Kotk. 112.

Pácnout po kom = *uhoditi.* Kld. IV. 210.

Pácovina, vz předcház. Páce.

Pacmati se. Vléci se. U Žleb. NZ. III. 615.

Pačať. Nohavice pačaly na lýtkoch = byly napjaty. Val. Brt. D. II. 359.

Pačesy = vlasy ustřižené přes čelo rovně a vzadu urovnané od ucha k uchu. Wtr. Krj. I. 413.

Páčiti. Páčijó sa mu koně = zastavili se, zpínají se a nechtějí dále. Han. Brt. D. II. 359.

Pačkať sa. Phľd. XII. 368.

Páčlivosť. Cf. List. fil. 1896. 156.

Pád. Pádem za stavením = hned za s. Letovice. Brt. D. II. 106. Pádem jako pták = docela. Záp. Mor. Brt. D. II. 359.

Padací dům = na sboření. Arch. XIV. 237.

Padákový. P. ukazovatel elektr. Vz KP. VIII. 280. nn.

Padalice, e, f. = *tráva, z níž semeno vypadává.*

Padati. I padl **v** tvář **před** jeho nohy. Ev. víd. 102. Luc. 17. 16. (Mnč.).

Padělkování. Vz Padělkovati (dod.). P. knížecích údělů. Pras. Těš. 5.

Paděrkovati = *padělkovati.* V Bolesl. Čern. Př. 91.

Padesát m. patdesát. Gb. H. ml. I. 398. Do p-ti jak tak, po p-ti křap, křap. Mor. Čes. l. V. 421.

Padesátikvětový. P. šátek. Čes. l. V. 239.

Padina, y, f. = sloven. mě. v Banátě. Phřd. XII. 467.

Padláš = *strop.* V Hontě. Phřd. 1894. 311. — **P.** = *půda.* Mátoha ide najprv na p. a len potom pride do izby; Vlkolak učupí sa na p-ši za koch alebo za piecku. Phřd. 1895. 29., 31.

Padlo. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 81. Na padla rozpěchu tělo jejie. Modl. 178. b. a j.

Padna, y, f. = *panna.* Gb. H. ml. I. 375., Brt. D. II. 232.

Padoł = důl v jizbě na kobzole přikrytý dlážkovou deskou. Laš. Brt. D. II. 359.

Padoucí = *netrvalý.* P. žádosť, život. Chč. S. 96. — **P.** nemoc. Léčení jí. Vz Duf. 30., Padoucnice (i dod.).

Padoucnice. Hojení jí. Cf. Duf. 292., Zbrt. Pov. 49., 50., Vck. Val. I. 124. (val.).

Padoucník, a, m. = *padouch.* Enns. 167. A.

Padruh. Číňan, mongolský p. obrazu božího. Nár. list. 1894. č. 10. feuill.

Paducina. Vz Vred (i v dod.), Mtc. 1894. 106.

Padúchův. Rota padúchova. Chč. S. 148.

Padula, y, m. = kluk s velikou hlavou. Jevíčko. Brt. D. II. 359.

Paedagog. P. je menší a nižší než praeceptor, nebo ten ještě nedorostlé děti toliko zpravuje. Bl. Gr. 230.

Pagačina, y, f., vz Kúch (3. dod.).

Pagáčky, rostl., vz Tvarožníček (3. dod.).

Pagrament, u, m. = *pergamen.* Val. Brt. D. II. 517.

Pahél, u, m., vz Pahýl (3. dod.).

Pahnoztky, rostl., vz Slúnečko (3. dod.).

Pahostník, a, m. = kdo z druhého žije, Schmarotzer, m. Phřd. XII. 317.

Pahostný, vz předcház. Pahostník. Ib.

Pahraba. Vyberali zemiaky (pečené) z p-by (na poli). Phřd. 1893. 153. (147.).

Pahrabka, y, f., vz Pahraba. P. uhlíkov. Phřd. 1895. 26.

Pahýl, *pahél,* u, m. = *neúrodné pole.* Slavk. Brt. D. II. 359.

1. **Pach** = *puch.* P. mrtvol. M. Kalašová: Princez. Malcina. 15.

3. **Pach** či *parukáv* (ženský) v XIV. a XV. stol. (byl to cíp na loktech). Vz Wtr. Krj. I. 45., 126., 200.

Pách, jm. kutnohorského potoku, z něm. Bach. NZ. IV. 27., Gb. H. ml. I. 423.

Pachatel. Bl. Gr. 323. praví: inepta vox.

Páchati o čem = *pracovati.* Páše o to = hřmotí. N. Město. Brt. D. II. 359.

Pachník, brouk. Cf. Klim. 26.

Pachole = část vozu pod fasuňkem. Cf. Brt. D. II. 445.

Pacholek = čestný název svobodného chasníka (Podluží); jinde = čeledín od tažného dobytka. Brt. D. II. 458.

Pachosta, y, m. = *silný chlap.* N. Město. Brt. D. II. 359.

Pachrb = *pahrb.* Pass. klem. 200. b.

Pajduš, e, m. = *kdo má kolena k sobě.* Brt. D. II. 359.

Pajmatka m. paň-matka. Dšk. Jihč. I. 14., Mus. 1864. 52.

Pájovka, y, f. = něj. ženský oděv. Chod. Čes. l. V. 238.

Pajzák, u, m. = *nůž.* P. bráti (hra). Mor. Vz NZ. III. 26.

Pak. Toto slovo jest na Val., Laš. a Slov. neznámo. Brt. D. I. 55.

Pakážský. Pakáž p-ská (velmi veliká pakáž). Dolnobeč. Brtch.

Pakli. Učiníš-li dobré, vezmeš odplatu, pakli učiníš zlé, hřiech tvój bude. Chč. m. s. III. 38.

Pakomír, a, m. Odvozeniny vz v Kotk. 28.

Pakoslav, a, m. Odvozeniny vz v Kotk. 28.

Pakostroj, vz Dotýkavý (3. dod.).

Pakoza. Vz Ott. X. 303.

Pala, *Pála,* y, m. = *Pavel.*

Palác, u (nyní -e), m. V. Kal. 159., 280. a j.

Palač, e, m. = *palič.* Slov. Phřd. 1894. 661.

Paláček, čka, m., vz Pavel (3. dod.).

Palačka, y, f., rostl., vz Prlina (3. dod.).

Paladičitka, y, f., v lučbě. Am. Orb. 63.

Paladičnatka, y, f., v lučbě. Am. Orb. 63.

Palaeolithický. P. doba. Cf. NZ. III. 259., 471.

Palaeozoický. P. zbytky zvířecí. Vstnk. II. 576. P. skupina geologických útvarů. Vz Ott. X. 20.

Palaestra, z střlat. balistra a to z řec. βάλλειν házeti. Čern. Př. 78.

Palagraf m. paragraf. List. fil. 1893. 466.

Paľagrám, a, m. = *nezbeda, flamendr.* Val. Brt. D. II. 360.

Palahta, *Palachta,* y, f., míst. jm. na Slov. Phřd. 1895. 157.

Palachar, *paľašník,* a, m. = *rákosník* (pták). V Podluží. Mtc. XVIII. 244., Brt. D. II. 496.

Palachovitý. P. rostliny. Am. Orb. 97.

Palánek, nka, m., vz násl. Pavel.

Palaprý m. paraplý, přesmyk. Brn. Brt. D. II. 167.

Palas, a, m., vz násl. Pavel.

Palásek, ska, m., vz násl. Pavel.

Paľašník, a, m., salicaria turdoides, vz předcház. Palachar.

Palat, a, m., vz násl. Pavel.

Pałata, y, f. = hořejší část předku tkadlcovského stavu. Brt. D. II. 455.

Pálavý. P. vřed. Duf. 26.

Palcát = *biják, palice.* Wtr. Krj. I. 279.

Palcéř, z strhněm. balzer. Gb. H. ml. I. 423.

Pałčac, e, m. = *střízlík* (v Lohovci); *oříšek* (ve St. Břeclavi). Mtc. XVIII. 244.
Palčín, a, m. = kopec u Zvolena. BZv. 13.
Palda, y, m., vz násl. Pavel. — **P.,** y, f. = *palicovitá hůl.* Kotk. 46.
Paldekýn, u, m. = *látka na sukně.* XVI. stol. Wtr. Krj. I. 396.
Paldekýnový. P. čepec = z *paldekýnu* (hedvábí orientalského). Wtr. Krj. I. 84., 108.
Paldera, y, m., vz násl. Pavel.
Paldrian, u, m., vz Paldrán. List. fil. 1893. 393.
Palečky či *klaničky* vozu. Vz Brt. D. II. 444. Cf. Palec.
Palek, lka, m., vz násl. Pavel.
Pálenčička, y, f. = *hriato.* Slov. Čes. l. V. 251.
Pálené = *kořalka.* P. spáč, víno skáč. Slez. Nov. Př. 142.
Páleneční = *kořaleční.* P. nákaza, sud. Phľd. 1896. 183., 1894. 234.
Pálení. P. ohňů na hrobech. Vz Zbrt. Pov. 163.
Pálenica, e, f. = *palírna.* Phľd. 1895. 603.
Páleník okatý = alchymista. Wtr. St. Pr. 23.
Pálenina, y, f. = les nad Šišmou u Dřevohostic. Našinec. 1893. č. 82.
Páľensko, a, n. = *kořalka.* Javorník uh. Brt. D. II. 360.
Palibrada, y, f. = zelí po sladku (žertem). Brt. D. II. 479.
Palica. P. má dva konce (i s druhé strany se střílí). Phľd. 1894. 441. P. vše zez hury bije. Šariš. Phľd. 1895. 378. So psom si hraj a p-cu v ruke drž. Slov. Nov. Př. 33. Už se mu palička ohladiła (už navykl žebrotě). Mor. NZ. V. 541. — **P.** = *znak rychtářského práva.* Vz Hůlka (3. dod.). — *Palice,* hora u Čes. Třebové. Tkč.
Palicovať koho. Phľd. XII. 690. Býti holí oprav v: bíti.
Palíček, čka, m., vz násl. Pavel.
Palička, vz Krosno (3. dod.). — **P.** = *upečené husí stehno.* Také na Žďársku. Nár. list. 1894. č. 128. odp. feuill. — **P.** = *jetelinová hlávka.* Brt. D. II. 509.
Paličkatý. P. stvol jetele. Rais. Rod. 4.
Pařihuba, y, f. = *polévka chudačka.* Val. Brt. D. II. 360.
Palík, a, m., vz násl. Pavel, Sl. Sp. II. 110.
Palina, rostl. Phľd. XII. 565.
Páliti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 78. Kdoz by ohněm pálil (o žháři). Arch. XIII. 274. Pálí ho v kapce krejcar (musí jej probiti). Kld. III. 103.
Palivní, vz Palivný. P. dřevo. Vz Ott. VIII. 12. b.
Palizor, u, m., z parasol. Us. Dšk. Jihč. I. 48. a j. (*r* a *l* se přesmykly).
Palka, y, m., vz násl. Pavel.
Palkovič Jiří. Cf. Vlč. Bás. 69.
Palladík, u, m., palladium, prvek. Am. Orb. 58.
Palmitan stříbrnatý atd. Vstnk. III. 8., IV. 18.
Palouch, a, m., vz násl. Pavel.
Palouš, e, m., vz násl. Pavel.
Palpitace, e, f. P. srdeční. Vstnk. III. 386.
Palučnice, e, f. = *smedlovka,* houba, agaricus edulis. Brt. D. II. 511.
Palvač m. pavlač. Gb. H. ml. I. 514., Dšk.
Pám, a, m. = *pán.* U Zelenova. Phľd. 1893. 372., 1895. 57.
Pamada v. pomada. Gb. H. ml. I. 286.
Pamak. Mladšie ženy rády tkávajú priedky (vložky do peřin) s červeným p-kom. V Hontě. Phľd. 1894. 310.
Pamasin, u, m., cf. Bomesin (3. dod.).
Památlivý = *pamětlivý.* Ev. ol. 111. b.
Památné. Dostal tři kopy p-ho = tři mírné rány šindelem na plece na mezníku, když se usazoval, aby si pamatoval místo, kde byl osazen. NZ. III. 217.
Pamatovat má zvláštní vazbu akkus. s inft. Ten trám já pamatuju dávat (když se dával); P-ju v tom ešče chodit (že v tom chodil). Radostín. Brt. D. II. 290. — **co.** Aby p-li smrť jeho. Chč. m. s. 2.
Pámbíček dissimilací utvořeno z: pane na nebíčku, pámbíčku, to pak chybně přikloněno k Pámbu a utvořen nom. Pámbíček. Us. List. fil. 1893. 465.
Pámbíčkový v II. 480. a. oprav v: Pámbíčkův.
Pámbo = pán Bůh. Phľd. 1895. 496.
Pámborač m. pán Bůh rač (pozdraviti). Us. Gb. H. ml. I. 466.
Pámbuško = *pán Bůh.* U Kopinič. Nár. list. 1895. č. 58. odp. feuill.
Paměť. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 36., 81., 49., 106., Dob. Dur. 377. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 37. Má p. jako děravý pytel, jako říčici. Mor. Nov. Př. 525.
Pamětat = *pamatovati.* P. se na koho. Val. Brt. D. II. 360.
Pamětník, u, m., rostl., vz Ulehelka (3. dod.).
Pamok. Phľd. 1895. 289. Cf. násl.
Pamokový = *bavlněný.* P. osnova. Phľd. 1894. 311.
Pampalík, u, m., rostl., vz Slúnečko (3. dod.).
Pampáter, z pan páter. Gb. H. ml. I. 373.
Pampeliška, *pompališka, pleška, majičko* (laš.), *majiček, mlíčeň, mlíč, husí kap, rypačka, pupava, laternička* (odkvetlá), taraxacum off., rostl. Brt. D. II. 508.
Pampúch, z něm. Pfannkuchen. Gb. H. ml. I. 441.
Pámva m. pánva (*n* v *m*). Gb. H. ml. I. 373.
Pán. P. pána nepohubí; Zašiel z pána na sedliaka; Rozkázal pán, urobil sám. Slov. Nov. Př. 367., 635., 648. Služ pánovi věrně, dostaneš se k volům. Mor. NZ. V. 541. Nemaj s pány, ako so psy. Slov. Zátur. Jinak: S pánmi jako so psy najlepšie mať pokoj. Phľd. 1893. 699. Pani še hoscú — a koně še poscú. Šariš. Phľd. 1895. 378. Dal nožkám pán = utekl. Brusp. Hledíková.
Pánabohův. Tak mu je ani v pánabohovom lone. Slov. Nov. Př. 624.
Panáček, čku, m., rostl., vz Tulipán (3. dod.).
Panáčkovský. P. hrušky = sladké, červené. Brusp. Hledíková.
Panáčkův. P-kovy čepičky, rostl., vz Skrušinka (3. dod.).

Panadlový. P. polévka = chlebová, fr. panade, vl. panada, od lat. panis, chléb. Čern. Př. 61.
Paňák *(Baňák?),* les u Věclav ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 11.
Pánbožek, žka, m. Phřd. 1896. 260.
Pánbožkův. P-kova kravička = sluníčko. Pustíš-li ji a ona letí nahoru, brzo umřeš. Pustí-li ji děvče, vdá se v tu stranu, ve kterou letí. Phřd. 1894. 713.
Pancieřový. P. kabát. Vz Arch. XI. 313.
Pancíř v XV. a XVI. stol. Cf. Wtr. Krj. I. 601.
Pančata = *hrušky.* NZ. V. 586.
Pančeva, y, f., nějaké stavení. Phřd. 1893. 750.
Pandločka, y, f., pendeloque, brioletta, u kamenů tvar úplně symmetrický podoby kapky. Nár. list. 1895. č. 361. feuill.
Pandur od banderie, hotovosti horvátsko-vojenské. Čern. Př. 84.
Pandurský. Dělá p-skou = hýří, hlomozí (od hospodaření pandurů). Čern. Př. 84.
Panečnice, e, f. = *panenice.* Lehká p. Wtr. St. nov. 34. a j.
Paneľ. Nech sa páči na p. Phřd. 1895. 648.
Panenka = *jm. slepičí.* Tkč. — **P.** lnu = *žemnička.* 1748. NZ. III. 406. — **P.,** *panoška* = podlouhlý *bochánek* chleba i másla. Záp. Mor. Brt. D. II. 479. — *P-nky,* rostl., vz Žabí oči (3. dod.), Tulipán (3. dod.).
Panenský. P. střevíc v XVI. stol. = nízký kordovanský mazaný. Wtr. Krj. I. 490.
Pánev, z střn. pfanne, střlat. panna a to z lat. patina. Čern. Př. 72.
Pangrotiti = *churavěti.* Na Žďársku. Nár. list. 1894. č. 128. odp. feuill.
Pangrotka, y, f. = čepice černá beránkem lemovaná. Oestr. Mon. (Böhm.) I. 419. (Jrsk.).
Panchart, u, m. = *hedvábná látka* špatná. Wtr. Krj. I. 366.
Paní. Vzor strč. skloň. vz v Gb. Km. -a. 33. — **P.** = jm. slepičí. ČT. Tkč.
Páni = *patřící pánovi.* Cf. List. fil. 1895. 324.
Panic. Bl. Gr. 179. praví, že toto slovo vychází ze zvyku; nyní ho užíváme. Cf. Gb. H. ml. I. 383.
Panichart, a, m. = *panchart.* Brt. D. II. 517.
Panímámin. P. koláč či matčin chléb = bochník chleba ze čtyř měřic (mírek?) pšeničné mouky, v něm jest všecko koření, hrozinky, je pečen na řešetě a přináší jej nevěstina matka do ženichova statku. Vykl. Svat. 117.
Paní manda. Cf. Kotk. 52., kde doporučuje psáti: panimanda.
Panímatka. Spíš se snese oheň s vodou než p. (tchyně) s nevěstou. Mor. NZ. V. 544.
Panin, a, o. Panin syn (panina dcera). Dět. Jež. 1. b. (Gb.).
Páninek, nka, m. Pro pana p-ka! Nár. list. 1896. č. 149.
Panket = *hostina* po úvodě šestinedělky kmotrám uchystaná. Chod. Čes. l. V. 240.
Pankreas. Vz Vstnk. IV. 484. nn.
Panna. Staré panny vypovídají se z Děvína přes Staršov do Babic. NZ. III. 230. Padá-li drobný déšť a slunce při tom svítí, padá na staré panny rez, na mladé krása. NZ. II. 613. Hra na mořskou pannu. Vz NZ. III. 27. Pražské panny, kutenské koně a slanští mládenci zřídka zač stojí. Nov. Př. 487.
Pannenky (m. panenky) = dřeň puškvorce. Dšk. Jihč. I. 11.
Panofthalmie, e, f., řec. Chronická p. Schb. Nád. 24.
Panofthalmitis, řec. = zánět oka povšechný. Schb. Nád. 47. a j.
Panoše. Vzor strč. skloň. Vz Gb. Km. -a. 27.
Panoška, y, f., vz Panenka (bochánek; 3. dod.).
Panování. To špatná cesta k p., zbraně když vtisknouti chceš v protivníků dlaně. Vrch. Rol. XVII.—XXII. 170.
Panpsychism-us, u, m. = učení o Bohu vědomím svým všechny bytosti obmykajícím. Vstnk. II. 451.
Panský. P. nos = tenký. Na Žďársku. Nár. list. 1894. č. 219. odp. feuill. P. láska visí na zaječom chvoste a kto si ju chceš zabezpečiť, drž zajaca za uši. Phřd. XII. 312. — **P.** = *mého pána.* P. dcera. Kat. z Žer. I. 208. Poněvadž sama za příčinou nemoci panské věděti nemohu... Ib. 244. Jak jste z p. psaní vyrozuměli. Ib. 156. Nic nepsaly, než v p. psaní pozdravení mně vzkázaly; P. zdání jest... Ib. 167., 172. — **P.** *Mejto,* poloha u Poděbr. NZ. III. 520. — **P.** klíče = aurikule. Brušp. Hledíková.
Panstvo = 1. *panství,* 2. *páni.* Doklady vz v Seyk. Ruk. 22 nn., Mus. 1896. 230. Velke p., maly dvur. Slez. Nov. Př. 99. Ciesařovna se vším panstvem bieše ostala na hradě. Kat. (Seyk. Ruk. 226.).
Panščák, u, m., houba, vz Modrák (3. dod.).
Panština = *panská služba, robota.* Bude odbývať p-nu. Phřd. 1892. 612. (1894. 699.).
Panštiti. Phřd. 1895. 215.
Pant, vz Radík (3. dod.).
Pantáta. Také zedník vedle sedláka, řezník, mlynář. Na Žďársku. Nár. list. 1894. c. 107. odp. feuill.
Pantazija, e, f. = *fantasie.* Val. Brt. D. I. 63.
Pantelegraf, u, m. P. podává prý rychlostí elektrické jiskry i hlavní rysy podob. Nár. list. 1894. č. 152. 3.
Pantl, u, m. = borta na dolejší části ženské sukně v Domažl. Oestr. Mon. (Böhm.) I. 412. (Jrsk.).
Pantličky, f. = lesní oves. Chod. NZ. IV. 319.
Pantlík. P. u košile. NZ. III. 402. Cf. ib. IV. 417. nn.
Pantlovaný = *opentlený.* Kdyby byl celý p. NZ. II. 594. b.
Pantnocha, y, f. = *trepka, pantofel.* XV. stol. Wtr. Krj. I. 35.
Pantofel. P-fle objevily se ku konci XV. stol., z vl. pantafola. Wtr. Krj. I. 161. P. = nízká obuv bez paty, ale také = svrchní obuv, kterouž obouvali přes střevíce. Ib. 496. Hra na p. (kartáč, váleček). Vz Duf. 99. — *Pantoflíčky,* rostl., vz Stračí nožka (3. dod.).
Pantok. Kaj nic něni, tam ani p-kom něurubiš. Slez. Nov. Př. 179.
Panúti m. padnúti. Gb. H. ml. I. 410.
Papálek, lka, m., Papper, m. Sterz. II. 495.

Papalka (Bapalka?), y, f., les u Sedlišť ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. II.
Papárna. Děti měly p-nu jako pekárnu (mnoho jedli). Šml. VIII. 187.
Papeček, čku, m. = *větvička.* Hrabala prchlú zem (v lese) p-čkem; Zapichla dva papečky na znak (na znamení) kříža (na hrobě). Phľd. 1894. 107., 109.
Pápek, u, m., vz zdrobn. Papeček (předcház). Pápekom ma vyženie. Phľd. 1893. 651.
Pápeří, n., rostl., vz Pámbíčkův (3. dod.).
Papěrka, y, f., vz Stonek (3. dod.).
Papežeuka = *katolička.* Kat. z Žer. II. 38.
Papka = rozvařené máslo zasype se moukou a osladí cukrem. Slez. NZ. IV. 499.
Papľák, a, m. = *Maďar.* Ve šviháčině. Brt. D. II. 520.
Paploň, ě, m. Hlava jeho klesla na hedvábný p. Phľd. 1893. 618.
Papočinář, e, m. = *papučinář* (3. dod.).
Papole, cf. Chamuľa, Brt. D. I. 473.
Paprádka, y, f., *paprádko,* a, n., *papratina,* y, f. = *kapradí.* Vz Kapradí (3. dod.).
Paprča, e, f. = *ptačí tlapka.* Val. Brt. D. II. 360.
Paprčá nožka (uh.), rostl., vz Stračí nožka (3. dod.).
Paprčí, n. = uschlé chvojí. Záp. Mor. Brt. D. II. 360.
Paprčka, y, f. = *plovací blanka mezi prsty.* V Podluží. Mtc. XVIII. 245. — **P.** = *noha.* Již. Mor. Nár. list. 1896. č. 151. odp. feuill. — **P-čky,** rostl., vz Beránky (3. dod.).
Paprikáš, e, m. = paprikované jídlo. P. kurací (kuřecí). Phľd. 1895. 454., 707.
Papřitkovatý. Lněné semeno p-té. Kat. z Žer. I. 150.
Paproš, e, m. = *tabák.* Ve šviháčině. Brt. D. II. 520.
Paprsčivý. P. obraz. Am. Orb. 30.
Paprskářství. Krajkářství, paprskářství, tkadlcovství. NZ. IV. 59.
Paprskopis, u, m., Aktinographie. Sterz. I. 118.
Paprskopisný přístroj, Aktinograph, m. Sterz. I. 118.
Paprslek a *poprslek, papršlek.* Gb. H. ml. I. 162., 236., 488. P-ky u bran, cf. Svlaky (3. dod.).
Paprslitý. P. obrazec. Am. Orb. 30.
Paprsnice. P. měděná, bronzová na prstenovém stroji elektrickém. KP. VIII. 82.
Papršlek, vz Paprslek.
Papřštejn, u, m. = *pazourek.* Us. Kotk. 158.
Paprúdzie, n. = *kapradí.* V Bošácku na Slov. Phľd. 1892. 661., 1894. 468.
Paprutka, y, f. = *papradí, kapradí.* Brt. D. I. 118.
Papružit = *plnou hubou jísti.* Laš. Brt. D. II. 360.
Papružník, a, m. = *kdo papruží.* Brt. D. II. 360.
Papuč, *papuča.* Části: kopýtce, čépka kožená, ohřebélko kožené, podešva. Vz Brt. D. II. 469. P. jsou z huně s podešvy bez podpatku. Popis jich vz také v Vck. Val. I. 30. Opuchiá jak p. Mor. NZ. VI. 84.
Papučinář, *papočinář,* e, m. = *pavouk.* Záp. Mor. Brt. D. II. 360.
Papučky, vz Bobaky (3. dod.).
Papula. S p-lou vytluče (získá). Phľd. 1894. 315. Má ten dobrú p-lu, vyrúbe sa s ňou. Slov. Nov. Př. 618.
Papuľnač. P-čov (je) jako žab v barine. Phľd. 1895. 52.
Papulovať. Vie dobre p. Phľd. 1894. 549., 1895. 25.
Papuša, e, f. místo papuča. Brt. D. II. 250.
Pár. Nemá páru v kráse (žádná se jí krásou nerovná). Phľd. 1894. 570. V pár dnech (nesklonné). Brt. D. II. 194. Vozí párou (= párem). Tvarožná. Hledík.
Pára. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 78. **P.** = *síla.* Utíkal, co mu p. stačila; Pára mu nestačí (tak utíká). Phľd. 1892. 664., 1894. 315. Načo hrozíš, keď nemáš páry? Slov. Nov. Př. 620.
Paraamidofenol, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 6.
Paracotoin, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 170.
Párač. P. rozparuje břicha dětem, které po klekání mimo dům běhají. Tkč.
Paráda = *dovádění.* Přer. Brt. D. II. 360. I tam parády tropila. Phľd. 1895. 709.
Parádiť = *dováděti.* Přer. Brt. D. II. 360.
Parafenetidin, u, m., v lučbě. Světz. 1895. 622.
Parafenetolcarbomid, u, m. (fenetolmočovina). Světz. 1895. 622.
Paraffinový. P. olej. Vstnk. IV. 54.
Paragoge. P. ze zadu za slovem přidává literu: učinils, toť, slitujž. Bl. Gr. 269.
Parakonový. P. řada kyseliny. Vstnk. III. 1.
Paralalie, e, f., řec. = vada mluvy, když mluvící slov správně nepronáší, ku př. hlásky k, r, l, s. Ott. VIII. 315. a.
Parallelnosť. P. pochodů. Mus. 1894. 455.
Paramagnetický. P. látka = která magnetem se přitahuje. KP. VIII. 20.
Paramidobenzylalkohol, u, m. Vstnk. III. 7.
Paramidofenol, u, m. Vstnk. IV. 10., 13.
Paramita, y, f., vz Linda (3. dod.).
Páranička. Lieskovými p-kami zaplietal košiny. Phľd. 1894. 432.
Paranitroacetanilid, u, m. Vstnk. III. 327.
Parapoloha, y, f., v lučbě. Vstnk. III. 7.
Parasacharin, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 9.
Parasacharinový. P. řetěz. Vstnk. IV. 118.
Parasitarní. P. theorie. Vstnk. II. 571. P. kysta (cizopasná). Schb. Nád. 52.
Parasitism-us, u, m. Vstnk. II. 571.
Párati koho. To ženu páralo (dopalovalo). Vck. Poh. 139.
Paratoluidkyselina. Vstnk. III. 5.
Páravosť. P. plátna. NZ. VI. 23.
Pardoubek, bku, m., rybn. u Bělohradu. Kotk. 140.
Pardubice. O pův. cf. Osv. 1886. a Kotk. 140.
Pardubský v. pardubický. Vz *-ice.*
Pardus. Dáti někomu p. (na prdel). Cf. Mus. fil. I. 391.
Párek. Párky = *druh malovaných velikonočních vajec.* Cf. Straka, Rejsek (3. dod.), NZ. IV. 323.

Pařezovatěti = *hloupěti.* Člověk p-tí. Osv. 1896. 339.
Parezovka m. pařezovka, jm. louky Dšk. Jihč. I. 10.
Pargamen = pergamen. Háj. Herb. 349. a.
Pargametka m. pergametka. Kat. z Žer. I. 116.
Paripa = panský, krásný kůň. Slov. Zátur.
Pařiti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 78.
Parkamen, u, m. = *pargamen,* z pergamentum. Gb. H. ml. I. 286. Potvrzení na parkameně. Kat. z Žer. I. 51.
Parkán = místo mezi hlavní hradbou vnitřní a nižší zevnější, cingulum, Zwinger. Čern. Př. 50. P. (barchanum) byl plot n. zeď na lícní zdi asi zvýší muže; nyní prostora mezi zídkou parkánovou a hradbou městskou. Hrš. Nách. 36. — **P.** = desková ohrada dvoru. Brt. D. II. 439.
Parkaši = *zelná polévka.* N. Město. Brt. D. II. 479.
Parkot, a, m. = *žid.* Vz násl.
Parkotit = *brebentiti.* Laš. Brt. D. II. 360.
Párkovati koho s kým. Celá ves je p-la (říkala, že bude z nich párek). Vykl. Svat. 5.
Parná, é, f. = území a potok v Požúnsku. Phľd. XII. 336.
Parnasije, e, f., rostl. Rudý srnečník se vije zde kol bílé p-je. Slov. Pokr. Mrt. z. 64.
Párný. P. číslo (sudé). Phľd. 1894. 714.
Parobek, bka, m. = *čtverák, šelma.* Laš. Brt. D. II. 360.
Paróbek *(paroubek),* bku, m. = *něco porubaného.* Přer. Brt. D. II. 360.
Parojek. Bl. Gr. 345.
Paroplavební. P. spojení. Fait. 35.
Parostrojek, jku, m., zdrobn. parostroj. Am. Orb. 32.
Parotryskový. P. dmychadlo, Dampfstrahlgebläse, n. Ott. VII. 696.
Paroubek, vz Paróbek (3. dod.).
Párovica, e, f. = *opálka pro dva koně.* Brt. D. II. 356.
Paroxytonovati slovo. List. fil. 1895. 75.
Parsůn oprav v: parsún. Akoby ani nie na ľudský p. stvorený. Slov. Čes. l. V. 175.
Párta, cf. Gánka (3. dod.). V párte anjel, čert v čepci. Slov.
Partesy. Mluví jako z p-sů (jako kronika). Nov. Př. 613.
Partica, e, f. = *střecha.* Klobouk so širokou p-cou. Phľd. 1894. 451. — NZ. III. 399., 400. Cf. Parta.
Partisana = *sudlice n. oštěp s ušima, bodák,* který měl na dolejším konci železa dvě uši, dva háky, dvě ramena; P. = sudlice, jejíž dlouhý nůž má při dolejším konci dva háky, dvě ramena buď nahoru vztyčená, buď dolů skloněná, buď vodorovně položená. Wtr. Krj. I. 277., 615., 617.
Partykář, e, m. = nadávka úředníkům a jejich zřízencům. XVIII. stol. NZ. III. 512.
Paruka. Cf. Wtr. Krj. I. 126.
Parukář = *holub.* Ott. XI. 511. b.
Parukářka, y, f., parus cristatus, místy na Mor.: *sýkorka chocholatá, kozlík* (i v Čech.), *kozílek, sýkorka králíček.* Vz Mtc. 1893. 304.
Parukáv, vz Pach (3. dod.). P. visutý. Wtr. Krj. I. 393.
Parulka, y, f., místo paruka, *l* vsuto. Oestr. Mon. (Böhm.) I. 495. (Dšk.).
Parušit = *šukati.* Han. Brt. D. II. 361.
Parúť, *parúťka* = *prut, proutek.* P. rozmarinu. — **P.** = *býľ, byľka, troška, špetka.* P. soli. Slov. Phľd. XII. 174. P. múky. Mtc. 1894. 103.
Parychta, vz Berta v S. N.
Pás. Pásy ženské za doby husitské. Vz Wtr. Krj. I. 65. P. (okolo těla) drátkový, obroučkový, tabulkový, probíjený atd. v XVI. stol. Vz Mus. 1893. 62., Wtr. Krj. I. 510., 172. P. rytířský. Ib. 260. — **P.,** vz Tradlina (3. dod.).
Pasečňák, u, m., rybník u Bartultovic ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 11.
Paseční, vz Pasečný. P. dříví. Vykl. Svat. 11.
Pasečník, a, m. = *obyvatel před horami.* Mor. Mtc. 1894. 353.
Paseka = *trňová ohrada.* Phľd. 1894. 306. — **P.** = *mlýn* u Nošovic ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 11.
Pasekář, e, m., vlastník paseky. Vck. Poh. 11.
Pasigraf, a, m., Pasigraph. Sterz. II. 502.
Pasikó všecko = *mentem.* Kunšt. Brt. D. II. 361.
Pasilalie, e, f., z řec. = *obecná mluva.* Ztk. 93. (3. vyd.).
Pasínek. P-ků a chrastin 157 měřic. 1790. Mtc. 1896. 298.
Paska = *pasačka.* V již. Čech. NZ. II. 582. V Třešti na Mor. Brt. D. II. 361.
Paskřiva, vz Prlina.
Paskuda. Šumná p. — lem že na jedno oko šlepá. Šariš. Phľd. 1895. 378.
Pásla husy. Vz Tanec mor. (3. dod.).
Pásla jeleny = čes. tanec. Vz NZ. VI. 54.
Pasláva, y, f. Zvič. Mlt. 53.
Pásmice = *zástěra,* která pokrývala i část prsou. Wtr. Krj. I. 505. P. (pásmička) dětská = veliký slinták i zástěra zároveň. Vz Wtr. Krj. I. 639.
Pásmovka, y, f. = pásmová pila (pila nekonečná), Bandsäge, f. Sterz. I. 337.
Pásnice, vz Utčrák (3. dod.).
Pasoman, vz Obvinatka (3. dod.).
Pásoklonný. P. podhlacenstvo, triklinometrisches Krystallsystem. Am. Orb. 87.
Pásoosa, y, f., osa v páse křišťalů. Am. Orb. 72., 87.
Pásoosní obrazec. Am. Orb. 88.
Pasovat sa s kým = za pasy tahati, se práti, křížkovati se. Phľd. 1892. 212., 1894. 418.
Passivum, vz Trpný.
Past. O strč. sklonění vz v Gb. Km.-i. 38.
Pastéř, e, m. = *dvě skyvy chleba proti sobě s pecna skrojené.* Jevíč. Brt. D. II. 361.
Pastérňa, ě, f. = *domek pastýřův.* Dolnobeč. Brtch.
Pásti čeho = *ostříhati.* (Farář) chce, aby jemu domuo snesli a svezli to, čehož on najpilnejí pase u toho kostela. Chč. S. 279. — **kde.** P. na svojim (hleděti si svého). Mor. NZ. V. 541.
Pastičkář, e, m. = *kdo dělá, prodává pasti,* dratar. Nár. list. 1895. č. 350. feuill.

Pastor. P. ptačí = bastard. ČT. Tkč. — P. = *pasák*. Hra míčem na p-ra. ČT. Tkč.
Pastorčanka, y, f. = část Morávky od potoka Slaviče ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 11.
Pastorčaný potok, ve Frýdecku. Věst. op. 1898. 11.
Pastorčenec. Phľd. 1895. 158.
Pastoušek. Hra na p-šky (na kance). Vz Duf. 92.
Pastouška = píseň etc. Vz Vck. Val. I. 60.
Pastovník, u, m. = *chlívek pro svině*. Brt. D. II. 437.
Pastrnák, u, m. = *mrker*, baucia. 1410. List. fil. 1893. 393. — Cf. Dřenka (3. dod.).
Pastrnek, od října r. 1895. mimoř. prof. slavistiky v Praze.
Pastúchov, a, m., obec v Novohradsku na Slov. Phľd. XII. 336.
Pastušek, ška, m. = *pastoušek*. Tři p-kové = králi. Vých. Slez. NZ. IV. 313.
Pastvica, *pastvice*, e, f. = *kravařka, pasačka*. Sev. a záp. Mor. Brt. D. II. 361., 461. P. za třetí dívku (služku) obstáti může. Kat. z Žer. II. 226.
Pastvišče = *pastviště*. Eml. Urb. 433.
Pastýř. Obcházení p-řů (před vánocemi). Vz Duf. 122. nn.
Pastyryčka, y, f. = *konipas bílý*. V Lohovci. Mtc. XVIII. 244.
Pasúvať sa = křižkovati se. Již. Mor. Nár. list. 1896. č. 161. odp. feuill. Vz Pasovať (3. dod.)
Paša, *baša, baše*. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -a. 31.
Paščeka, vz Stolička (3. dod.).
Pašek, ška, m., vz násl. Pavel. — *Na Pašku* = trať u Pazderné ve Frýdecku. Věst. op. 1898. 11.
Pašije. Čo budeš sväte p. na holých kolenách spievať (pohrůžka). Slov. Nov. Př. 620.
Pašienka, y, f. = *pastviště*. Phľd. 1896. 134. Vrch pokrytý p-kami a horou (lesem). Phľd. 1898. 274.
Pašijový týden. Vz NZ. IV. 326., 330. až 337. P. niti. Vz NZ. IV. 322. P. hry. Vz Vlč. Lit. 37.
Paška, y, m., vz násl. Pavel.
Pašklín, u, m. = *klín*, jímž krojidlo v díře hřidelní upevněno jest. Brt. D. II. 449.
Pašma, y, m., vz násl. Pavel.
Pašta, y, m., vz násl. Pavel.
Paštůvka (Zlín.), *prskavec* (val.). Brt. D. II. 496. Cf. Myšák (3. dod.; pták).
Pata, mor. pjata, slov. päta. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 107. Vidí radši moje paty než prsty (když odcházím). ČT. Tkč. Den na patách roznáší (kdo lelkuje, sem tam obstupuje, místo aby pracoval). Phľd. XII. 254. To nenosím ani v patě, ne tak (neřkuli) v hlavě. Mor. Čes. l. V. 422. Biť sa po pätách = tančiti. Slov. Nov. Př. 588. Neštěstí se mi na paty věší. Šml. I. 175.
Patáčí, n., *patáčky*, rostl., vz Tvarožníček (3. dod.).
Paták, a, m., jm. koně. NZ. III. 103. — P. = *evandělík*. Ve šviháčině. Brt. D. II. 520.
Pátek. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 107. Pověry táhnoucí se k pátku a hl. k velikému pátku vz v Zbrt. Pov. 163., NZ. II. 697., 599., IV. 324.—337., Duf. 357. nn., Phľd. 1894. 131., Nár. list. 1894. č. 81. odp. feuill. (v Litomyšl.), Oestr. Mon. (Böhm.) I. 442., Vck. Val. I. 79. Čo na piatok, to na sviatok. Slov. Nov. Př. 628. Čech nežli by v pátek s máslem jedl, raději by koně ukradl. Bow. Post. 67. Prší-li na veliký p., bude rok žízniv (sucho). Vck. Val. I. 62. V p. jde všecko na zpátek. Tkč. Vz Čtvrtek (3. dod.).
Patelátový. P. košile. Phľd. 1895. 483.
Patěna, y, f. = *hrubé děvče, neobratné*. Brt. D. II. 361.
Pateno, a, n., Häckse, f., zvěrolék. Sterz. I. 1169.
Patent, u, m. = *bramborový lívanec*. Slov. Brt. D. II. 479. — **P.** = *klevetny*. Vz násl.
Patentářka, y, f. = *klevetnice*. Val. Brt. D. II. 361.
Páteř. Nošení p-řů v XV. stol. Vz Wtr. Krj. I. 77. Vz Růženec (3. dod.). Zvoní mu na p-ře (na hřbet, je bit). Čern. Př. 21. Přihnalo se jich jako p. (mnoho). Vck. Val. I. 111.
Pateraký = *paterý*. Čes. l. V. 251.
Paterče, ete, n. Vysedéla p-čata (pět párů). Mor. Nár. list. 1896. č. 210. feuill.
Páterčí, n., cistoseira, rostl. Léčení jím vz v Vck. Val. I. 156.
Pateřice. Mlácení o p-ci: ‚Husa pečená, husa pečená'. Záp. Mor. NZ. IV. 397.
Páteříček, čku, m., zdrobn. páteř. O p. v XV. stol. Cf. Wtr. Krj. I. 49.
Paternuze, e, f., rostl., vz Tvaroźníček (3. dod.).
Pathogenesa, y, f. = původ a průvod nemoci. Schb. Nád. 24.
Paťchať = klopýtati. N. Město. Brt. D. II. 361.
Patka. Vz Adlaf (3. dod.). — **P.** *Pepíků* = vlasy s hlavy do prostřed čela sčesané. Nár. list. 1894. — **P.** = *příčka na šarapatkách* (u saní); část *splazu* pod ruchadlem viditelná; *konec kosy* pod pravým úhlem sehnutý. Brt. D. II. 451., 448., 452. — **P.** *v hodinách*, která stupní kolo zadržovala, Lappe, f. Vz Ott. XI. 432. b.
Patnocha, y, f. = delší *trepka*, později *pantofel*. Wtr. Krj. II. seš. 35.
Patočina, y, f. = **patolíščo,** *mokřina, močarina, mláka*. Phľd. 1892. 55., 1893. 462. a j.
Pätoklasník, a, m. = žák páté třídy. Phľd. 1895. 89.
Patoprstí, n. = *patoprstnica*. Slov. Mtc. XVIII. 210.
Patora, y, f. = *čeliadka domáca, perepuť*. Tých je hodná p. v dome. Phľd. 1894. 442.
Pätovka, y, f. = *pětka*. Phľd. 1894. 378.
Pátr = *pater*. U Císařova. NZ. VI. 76.
Patrčka Michal Silorád, spis. v 1. čtvrti XIX. stol. Vz Mus. 1894. 150.
Patricijka, y, f., Patricierin, f. Frid. Coss. 42.
Patro. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 54.
Pátrovat = *vrávorati*. Han. Brt. D. II. 361.
Patset = *padesát*. AlxH. 4. 22., AlxV. 1277., Pass. 344.
Patsetkrát = *padesátkrát*. Pass. 301.
Paťúhat = *jídlo do sebe cpáti*. Val. Brt. D. II. 311. Cf. Paťúchat.
Pátý. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 107.

Patyč. Popadnuv p., zaťal v mäkku pažiť, i vyrýval prsť kyprú náramne. Phľd. XIII. 11.
Patyčie. Oheň stúchnul; p. začalo černeť, pukať, kriviť sa. Phľd. XI. 286.
Paučina. Cf. Dob. Dur. 370.
Paučník, u, m. = *nejjemnější šlojíř hedvábný.* Wtr. Krj. I. 48., 106. Vz Hedbávník (3. dod.).
Pauk. O pův. cf. Dob. Dur. 373., 377.
Paulík, a, m., z Paulus. V Kosm. Mus. 1894. 117.
Paumění, n. NZ. VI. 25.
Pauz, vz Pavuz.
Pauzovat = *pauzem* (pavuzou) *fůru přitahovati.* Slov. Brt. D. II. 361.
Páv = *holub,* columba laticaudata. Ott. XI. 511. b.
Pávčie, eriophorum, rostl. Phľd. 1893. 463.
Pavec, vce, m., vz násl. Pavel.
Pavek, vka, m., vz násl. Pavel.
Pavel. Odtud: *Pavelík, Pavelka, Pavelec, Pavelčák; Pavlík, Pavlíček, Pavla, Pavlák, Pavlas, Pavlásek, Pavlát, Pavlenka, Pavlis, Pavliska, Pavliš, Pavlišta, Pavlorek, Pavlousek, Pavluska, Pavlouš, Pavlovic, Pavlů; Pavek, Pavka, Pavec, Pavíček, Paveska; Pašek, Paška, Pašta, Pášma?, Pala, Pála, Palek, Palík, Palka, Paleček, Palíček, Paláček, Palánek, Palas, Palásek, Palat, Palouch, Palouš, Palda, Paldera.* Kbrl. Sp. 18. (9.). Cf. Kotk. 28. Keď je na deň obrácení sv. Pavla hmla na zemi rozprestretá, bude ľud mrieť; leží-li po horách, tož panstvo. Phľd. 1894. 714.
Pavelčák, a, m., vz předcház. Pavel.
Pavelec, lce, m., vz předcház. Pavel.
Pavelík, a, m., vz předcház. Pavel.
Pavelka, y, m., vz předcház. Pavel.
Paveň, vně, f. Aj klbásy nakrájela na p. Phľd. 1894. 678. (1892. 265., 1893. 317.).
Paveska, y, m., vz předcház. Pavel.
Paveza (pavíza) = *veliký štít obdélníkový,* dole zašpičatělý, vypouklý a uprostřed s rýhou povystouplou, povydanou. Wtr. Krj. I. 266., 606.
Pavíček, čka, m., vz předcház. Pavel.
Pavíza, vz Pavéza (3. dod.).
Pavka, y, m., vz předcház. Pavel.
Pávko, a, n. = *paví péro.* Slov. Brt. D. II. 361.
Pavla, y, m., vz předcház. Pavel.
Pavlač. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 46.
Pavlača, e, f. = *žába* (nemoc), aphten. Hojení jí. Vz Mtc. XVIII. 214.
Pavlák, a, m., vz předcház. Pavel.
Pavlaka, ML. 42. b., **povlaka.** Ol. Prov. 31. 22., byssus. Gb. H. ml. I. 236. Obláčel se v pavlaky (purpura). Ev. seit. 26. Luc. 16. 19. (Mnč.).
Pavlas, a, m., vz předcház. Pavel. — **P-sy** = *falešné vlasy.* NZ. IV. 444.
Pavlásek, ska, m., vz předcház. Pavel.
Pavlát, a, m., vz předcház. Pavel.
Pavlenka, y, m., vz předcház. Pavel.
Pavlíček, čka, m., vz předcház. Pavel.
Pavlík, a, m., vz předcház. Pavel.
Pavlis, a, m., vz předcház. Pavel.
Pavliska, y, m., vz předcház. Pavel.
Pavliš, e, m., vz předcház. Pavel.
Pavlišta, y, m., vz předcház. Pavel.
Pavlorek, rka, m., vz předcház. Pavel.
Pavlousek, ska, m., vz předcház. Pavel.
Pavlouš, e, m., vz předcház. Pavel.
Pavlovic, e, m., vz předcház. Pavel.
Pavlů, vz Ů a předcház. Pavel.
Pavluska, y, m., vz předcház. Pavel.
Pavouček, čku, m. = kolovrat o třech nožičkách. ČT. Tkč.
Pavouk. *Pavúk* m. paúk, *v* přisuto. Gb. H. ml. I. 433. Žije si jako pavúk. Slov. Nov. Př. 624. Čaká ako pavúk v dziere na muchu. Phľd. XII. 697. Pavouk nehledí než od kterékoli věci jed bráti a jiným udati (o zlých lidech). Bl. Gr. 309. Zhřívá-li se p. v lednu na slunci, v březnu přikrývá sedlákům klobouky. Vck. Val. I. 162.
Pavování. P. hor. Cf. Arch. XI. 461.
Pávovička = *dýchánek* (svítek). Kunšt. Brt. D. II. 413.
Pavučí. P. trup. Světz. 1895. 10.
Pavučina, y, f. = *mříže ve trestnici* (v zlodějské řeči).
Pavučinkování plen (druh vyšívání). Čes. l. V. 227.
Pavučník, u, m. = *nejjemnější hedvábná látka na roušky,* jež po něm slují paučníky. Wtr. Krj. I. 366.
Pavuz. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 48., 82. Jinak: *pavuza, pauz, póz, púz, póza, pabuza, pabza,* Brt. D. II. 445., pavza. 231.
Pavza, y, f. = *pavuz.* Kunšt. Brt. D. II. 231.
Pavznět, u, m. Nár. list. 1895. č. 329. feuill.
Paytlík, u, m., něj. pekařské pečivo. 1444. Arch. XIV. 443.
Pazár Ondr., slov. spis. a ev. far. 1791. Phľd. 1895. 354.
Pazderačka, y, f. = *žena z pazderny.* Kld. IV. 233.
Pazderák, *pazderník,* a, m. Kld. IV. 233., 234.
Pazderecký = *obyvatel pazderny.* N. město na Mor. Čes. l. V. 181.
Pazderka. Jeho postavení atd. Vz NZ. II. 560. P. s pazderákem. Duf. 56.
Pazděrovský potok na Frýdecku. Věst. op. 1893. 11.
Pazdýrko. Matka včel po spraši snáší p-ka do buněk, z nichž se líhnou červy. ČT. Tkč.
Pazlat v 2. dod. oprav v: *pazlať* = rouška, praporec na kopí zavěšený.
Paznehet m. staršího paznohet. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 161., 240. Cf. Pazneht.
Pazneht, strč. paznohet. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 84. Pazneht. Háj. Herb. 233. b., 234. a. Paznoht. Háj. Herb. 351. b., 233. b. Cf. List. fil. 1896. 159.
Pazník, u, m., Falzhobel; p. útorový *(drážník),* Binderfalzhobel, m. Ott. XI. 418., 421. b.
Paznoht. Cf. předcház. Paznehet, Pazneht. — **P.** = *prst.* Cf. Pazour. Přiguabit p-htem tabák ve fajce. Val. Brt. D. II. 313.
Paznot m. paznoht, *h* odsuto. Dšk. Jihč. I. 33.
Pazole m. fazole. Laš. Brt. D. I. 109.
Pazouratý, *pazúratý.* Phľd. 1894. 323.
Pazúr, a, m. = *pes.* Ve švihácině. Brt. D. II. 520.
Pazurky oprav v: **pazúrky. P.,** rostl., vz

Beránky, Stručina, Smrž (3. dod.), Slúnečko, Tanečnice (3. dod.).

Paža, e, f. = *místo, kde se scházejí dvě střechy téhož stavení.* Brt. D. II. 433. — **P.** stodoly = *pažení, perna, přístodůlek.* Brt. D. II. 437.

Paždí, *d* přisuto. Gb. H. ml. I. 409., Dšk. Jihč. I. 17.

Paždík = trámec vodorovný, jenž slouží k stužení konstrukce. Ott. VIII. 2. b.

Paže, f.; v Rkk. také n. Cf. o tom v Mus. 1896. 246., List. fil. 1896. 230., Mus. fil. 1896. 230.

Páže. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -a. 26.

Pažerák, u, m. Keď mu je smrť na p-ku (na jazyku). Phľd. 1894. 678. (1895. 72.).

Pažiti = *rozuměti.* Ve šviháčině. Brt. D. II. 519.

pě změněno v *pš:* vok. chlapše m. chlapče. Chod. Gb. H. ml. I. 525. U Zábř. Brt. D. II. 131.

pe. Od násl. *e* v pe se *p* neměkčí. Gb. H. ml. I. 419.

pě vyslovuje se na Hané jako pje. Brt. D. II. 17.

Pec. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 315. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 43. P., m. = kamna; p. pekařský = pec obyčejná. Laš. Brt. D. II. 435. Kdo pod pecum narozen jest, temo ťažko na ohniště vylizť; Maká druhých ožehom, kdo sám v peci l ha. Slov. Nov. Př. 176., 376. Kto prvý kúri (topí) v novovystavenej peci, do roka umre. Phľd. 1894. 713.

Pecák = *kotlík* na ohřívání vody a píce dobytku v zimě. NZ. IV. 10. — **P.** = *kamnovec.* Vyčítal koteł pecákovi. Mor. NZ. V. 544.

Pecarka, y, f., vz Pečírka (3. dod.).

Pecco (pekko) = druh jemného čínského čaje. Us.

Pecen. Tu pecen, tu pecen, babo, dej koláč (hra). Vz Duf. 90.

Péci. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 83. Imper. peč m. pec podle peče. Gb. H. ml. I. 448.

Pecin, gt. pecna, m. = pecen. Lašsky. Gb. H. ml. I. 186. nn.

Pecina = výklenek nad pecí dvířkami zavřený. Brt. D. II. 435.

Pecínek, zdrobn. pecen Hra na pecínky. Vz Duf. 108.

Pecinka. Po p-kách vystupovati na pec. Rais. Rod. 32.

Peciválky, pl., m. = *bramborové koláčky.* Žďár. Brt. D. II. 479. V Horn. Pojizeří. NZ. IV. 398.

Pecnec, gt. -cence, m. = *malý pecen.* Chč. P. 97., GR. Nov. 65.

Pecník, u, m. = *pecen.* Kotk. 27.

Pecný. Pecné vidly (od peci). Dač. Brt. D. II. 233.

Pecovina, y, f. = *pec.* P. stojí v komoře vedle kuchyně, na ni se leze po několika schůdcích. P. jest milým útulkem starých i mladých. Slez. NZ. IV. 10., 198.

Pečáky = *pečené brambory.* Brušp. Hledíková.

Pečanka, y, f. = *pečínka.* Slez. NZ. IV. 447.

Pečárka, y, f., houba, vz Pýchavka (3. dod.).

Pečať, vz násl. Pečeť.

Péče z pekja. Gb. H. ml. I. 314. Co máte péči za rúcho?; Není tobě péče do nikoho. Ev. seit. 35. Mat. 6. 28. a ib. 40. Mat. 22. 16. Měj o něm péči. Ev. víd. 101. Luc. 10. 15.

Pečeně = *játra.* Slov. Phľd. XII. 564., Mtc. 1894. 107. Cf. Pečeň.

Pečenice, statek v Tekovsku. Phľd. XII. 336.

Pečenka, vz Zabíjačka (3. dod.).

Pečeňový. P. krancle. NZ. IV. 527.

Pečeť, slov. *pečať.* O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 100., Jag. Arch. XVI. 3. 4. Heft. 407., Dob. Dur. 317. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 38. Hádanka o pečeti. Vz NZ. III. 34.

Pečetění voskem červeným a zeleným (právo měst). Vz Mtc. 1895. 267. nn.

Pečetka. Menší p-tku přitiskl. 1461. Arch. XIV. 104.

Pečienkáreň, rně, f. = *místnosť,* kde se pekou pečeně. Phľd. 1893. 753.

Pečienkárka, y, f. = *pečínkárka.* Phľd. 1895. 77.

Pečienkový. P. mísa = *na pečeni.* Phľd. 1895. 65.

Pečinka František, básník. Světz. 1894. 419. b. — **P.** y, f. = *pečený brambor.* Jevíčko. Brt. D. II. 361.

Pečinky = *sušené křížaly.* Brt. D. II. 482.

Pečírka, *pecarka, pekárka, houcula,* agaricus campestris, houba. Brt. D. II. 510.

Pečité, n. = *pečeně.* Háj. Herb. 142. a j. Dojde jako p. (dozraje, k cíli nějakému se přiblíží ku př. k smrti). Bl. Gr. 225.

Pečivo. P. dělané o jistých svátcích a obětované jednotlivým božstvům. Vz Zbrt. Pov. 132., 131.

Pečka. Desátá voda z peček = daleké příbuzenstvo. Brušp. Hledíková.

Pečkový = z peček. P. polévka. Slez. NZ. IV. 446.

Pečky = *sušené křížaly, pečinky.* Laš. Brt. D. II. 482.

Pečovnice, e, f. P-ce = dvě opatské sestry, které na péči měly schůzi a činy sester. Vz Wtr. Živ. c. 744.

Pedla, y, f. = *perla.* Dšk. Jihč. I. 10.

Pedlík m. perlík. Gb. H. ml. I. 351.

Pedlový m. perlový. P. kořalka. Dšk. Jihč. I. 10.

Peduška, y, f. = *poduška, o v e.* Žďár. Brt. D. II. 246.

Pěha. Hojení pěh na Mor. Vz Mtc. 1894. 336.

Pěhza, y, f., pták, vz Pěnice (3. dod.).

Pecha, y, m., vz násl. Petr.

Pecháč, e, m., vz násl. Petr.

Pecháček, čka, m., vz násl. Petr.

Pechal, a, m., vz násl. Petr.

Pechan, a, m., vz násl. Petr.

Pechaň, ě, m., vz násl. Petr.

Pechánek, nka, m., vz násl. Petr.

Pechar, a, m., vz násl. Petr.

Pěchárka, y, f. = *pěší robota,* opak: *jetá* r. Val. Brt. D. II. 361.

Pechatý, ého, m., vz násl. Petr.

Pechlák, a, m., vz násl. Petr.

Pechník, a, m., vz násl. Petr.

Pechoč, e, m., vz násl. Petr.

Pechold, a, m., vz násl. Petr.

Pechoriť sa = *namáhati, pachtiti se* a p. Slovenská slova sa p-me kovať. Phľd. 1893. 626. (466., 548.). **S** drevom sa p. Ib. 1896. 214.

Pěchoušek, ška, m., vz násl. Petr.

Pěchovati. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 172.

Pechura, y, m., vz násl. Petr.

Pejchar, a, m., vz násl. Petr.

Pejchat. Pejchá tabákem = dýmá. Brt. D. II. 361.

Pejchavka, vz Pýchavka.

Pejko. Pejky hádžu veselo hlavami. Phľd. 1893. 543.

Pejma = melodie? A zkade má tie pejmy krásne? Phľd. 1895. 292.

Pejř, vz Pýř.

Pejřitý = *pýřitý.*

Pejš, e, m., vz násl. Petr.

Pejša, dle Bača, vz násl. Petr.

Pejška, y, m., vz násl. Petr.

Pejtati = *pýtati.* Veď sme my neprišli koláč krájati, ale sme my prišli diovča p. Sl. spv. II. 68.

Pejtlíř dle Wtr. Krj. I. 522. = *rukavičník,* který dělal rukavice z koží.

Pejze m. peňze, *ň* v *j.* Dšk. Jihč. I. 14.

Pekáč = *placka.* P. hruškový, kadlátkový, jablkový. Vz Duf. 254.

Pekař. P-ři vypovídají se z Pecínova přes Nehasice do Pálčic. NZ. III. 229. — **P.** = *vápenník,* že pracuje u vápenných pecí. Na Žďársku. Nár. list. 1894. č. 107. odp. feuill.

Pekarčák, u, m. = *pekárčok.* Brt. D. II. 435.

Pekárka, y, f. = *pečirka,* houba. Brt. D. II. 510.

Pekárna = *pec na chléb.* Vých. Čechy. Čes. l. V. 79. Chléb do pekárny osaditi. Nár. list. 1896. č. 14. odp. feuill.

Pekařský. P. bída = p. nemoc, Semmelbaba. U Uh. Hrad. Glos.

Pekelník, a, m. = potok u Bruzovic na Frýdecku. Věst. op. 1893. 11. — *P-ky,* míst. jm. na Slov. Phľd. XII. 69.

Pekla, hora na Mor. Mtc. 1895. 128.

Peklece, e, f. = *petlice, t* v *k.* Zábř. Brt. D. II. 128.

Peklhubec, bce, m., z Pickelhaube, starší tvar Beckelhaube = pokryvka hlavy. Čern. Př. 69.

Peklice, e, f. = *peklo, prohlubeň s předpecí.* Zábř. Brt. D. II. 435.

Pekliska, horní hřbet u Prchalova. Mtc. 1895. 132.

Peklo. O pův. slova cf. Čern. Př. 43. Znali-li Slované p. a co původně znamenalo? Vz Phľd. 1894. 227. Nesnadně sobě lidé zlí dobývají a pracně pekla, jako dobří nebe. Bl. Gr. 306. Věc věčná p. horoucí (o věci trvanlivé). CT. Tkč. Máš-li do pekla, to voľ aspoň na peknom koni. Phľd. 1893. 700. I v pekle raz v roku hody bývajú (Peklo je meno niekterym krémám). Ib. 1894. 442. Přeletěl přes p. (o zrzavém). Mor. NZ. V. 545. Di v pekly. Val. Brt. D. II. 361. Člověče hřeš, pekla neujdeš. Slov. Nov. Př. 26. — **P.** = *jáma před otvorem k peci.* Také slez. NZ. III. 198., IV. 11.

Pěkněti, ěl, ění. Phľd. 1896. 280.

Pěkno. Byl na p. při rozumu = docela; Na p. byla ztracená = docela. Brt. D. II. 285., 361.

Pěknotvarý. P. věž. Osv. 1896. 220.

Pěknovlasec, sce, m. Am. Orb. 107. Vz Pěknovlásek.

Pěkný. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 107. Pěken. Brig. Zjev. 92. Pěkná jako růže. Us. Hezká je, ale to pěkné (peníze a p.) schází. Nár. list. 1894. č. 219. odp. feuill. Pěkná jako malena, jako z másla, jako makový květ; Pěkný jako panna, jako struna; ironicky: Pěkný jako sova, jako sochor v pytli, jako doch. Nár. list. 1894. č. 219. odp. feuill.

Pekoe, e, n. = *nejjemnější druh černého čaje.* Us.

Pektorálek, lku, m. = *zdoba.* XV. stol. Wtr. Krj. I. 183.

Pekuško = *pěkně.* P. prosím. Kopanič. na Mor. Nár. list. 1895. č. 58. odp. feuill.

Pelant. Dle Bl. Gr. 297. (zná p-ty) slovo staré verštatné.

Pelc, e, m. = *spodní obruba na sukni.* Beleg, m., Jicko; jinde *plech.* Brt. D. II. 517.

Pelcman, u, m. = *hřib* (houba) Březno. Zvolen. Phľd. 1893. 304., 1894. 615.

Peldřimov, z Pelřimov m. Pelhřimov. Gb. H. ml. I. 613.

Pelechavý = *plešatý.* Phľd. 1894. 535.

Pelencovati. Brt. D. II. 298.

Pelesť, z Bettleiste. Gb. H. ml. I. 424., Čern. Př. 66. — **P.** = *kraje kamenného koryta.* Náraměč. Brt. D. II. 361.

Peleš. O strč. skloň. vz Gb. Km. -i. 47., 26.

Pelhřimov. Vz předcház. Peldřimov. Patří do P-mova (Pejřimova) = kdo se zopeřil, zapejřil. Čern. Př. 21. — Z Pelhřimova Mik. (Biskupec). Vz Vlč. Lit. 142.

Pelikán. Vz Tanec čes. (3. dod.).

Peřisat se = *vlniti se.* Obilí se p-sá. Han. Brt. D. II. 361.

Peliska, y, f., vz Člopek, Peklice (3. dod.).

Peliš, e, f., území v Novohradsku na Slov. Phľd. XII. 75., 427.

Peliti = *běžeti.* A kůň i s ním domů pelil. Pokr. Mrt. z. 61.

Pelno, *pilno* = *plno.* Je tam p. Dšk. Jihč. I. 5.

Peloch, u, m. = *pelech.* Tišn. Brt. D. II. 183.

Pelopík, u, m., pelopium, prvek. Am. Orb. 57. Dle NZ.: pelop.

Peltna, y, f. = járek mezi dvěma řádky zemáků. Brň. Brt. D. II. 362.

Peltram m. pertram. Gb. H. ml. I. 351.

Pelyn, *pelyň, polyn, polyň.* Vz Pelun, Gb. H. ml. I. 150. Pelyněk v strč. léčení. Vz Zbrt. Pov. 62.

Pelynkový, vz Pelunkový.

Pemrlice, z něm. Hammerlein. Jg.

Pemsa, z něm. Bims. Gb. H. ml. I. 424.

Peň = *pařez,* mor. Bl. Gr. 389. o tomto slově praví, že jest to vox inepta. Aj starý opálený peň je pěkný, když ho přistrojí (bláznu sluší každá čepice). Vck. Val. I. 109.

Pěna, y, f. Zacházel s ní jako s pěnou (jemně). Šml. I. 134. — **P.** = *pták,* vz Pěnice (3. dod.).

Peňazobažnosť. Phľd. 1893. 77.
Penčička, vz násl. Penka.
Pendelinka, y, f., *něj. visuté roucho.* Wtr. Krj. I. 569.
Pendina, z lat. pendens. Knížky s p-nou = tak svázané, aby okolo nich ocasy t. j. zbytky kůže visely, za něž by buď neseny býti mohly v rukou nebo na pás zavěšeny. Bl. Gr. 185.
Peněkad = *poněkud.* Háj. Herb. 334. a. a jinde.
Penězobicí stroj. Am. Orb. 20.
Penězochtivosť. Krok. 1893. 312.
Peněžák, a, m. = *penízek* = holubí jm. ČT. Tkč.
Peněžitě. Bylo tam peněžitějc (více peněz). Žďár. Brt. D. II. 260.
Peněžiti. Víno šenkovati a p. 1549. Čel. Pr. m. I. 410.
Peněžitý. P. dluh, činže. Půh. V. 40., 364.
Peněžník, a, m. = vladař nad něčími penězi, šafář. Utvořil Br. M. Červenka a Bl. Gr. 169. praví, že jest to vox inusitata.
Pěnice, na Hané: *pěna.* P. vlašská, sylvia nisoria; p. hluchá, hluchá pěna, velká p. Vz Mtc. 1893. 204. P. hadí, vz Krutihlav (3. dod.). Cf. *Sedmihlásek, Deraterohlásek, Pězga, Pěgza, Pěhza* (laš.), *Livička* (St. Hrozenk.), *Hadica* (Val. Klobouky), *Hadopěnica* (uh.; 3. dod.).
Pěnijz = *peniez.* Háj. Herb. 157. b.
Peníz. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 114. P., z Pfennig. Dob. Dur. 384., 418. Měl by platiti a peníze u ďábla (není jich). Bl. Gr. 295. Peníze jsou chléb a ostatek samá pleva. Šml. VII. 148. Česť s penězi jde. Zvič. Mlt. 48. Bez peněz na trhu, bez soli doma nedobře bývá. 1595. Wtr. Živ. c. 587. Včile penize všecko zrobio, slez.; Peniaz nový ako pena; Má peňazí ako čert pliev; Len sa tak peňazmi obsýpa; Má voliaký, ale neveľmo široký peniaz (málo). Slov. Nov. Př. 164., 624., 627. Škoda peněz za to, co zrovna být nemusí. Světz. 1894. 218. b. Peníze dávali nebožtíkovi (pověra). Vz Zbrt. Pov. 163. — **P-ze** = *pense* (záp. Mor.; laš. *penzija).* Brt. D. II. 517.
Penízek, zku, m., rostl., vz Lopatka (3. dod.).
Penka, *penčička,* y, f. = ze silného dreva odrezaný klát alebo i murovaný podstavok pod lavicu, jaké vídáme v svetliciach. Phľd. XII. 697.
Pěnka, zdrobn. pěna. Tu musejí býti pěnky (na pivě) pro blánky (aby se mohly z hojného výdělku koupiti blánky). 1550. Wtr. Krj. I. 23.
Pěnkava, *pinkava, pinkoun.* P. zpívá na Jevíčsku: Brzo-li ty mně ty čtyry krajcary dáš? Mtc. 1893. 306.
Peňní osa. Am. Orb. 86. Cf. Peň.
Pense. Vz Peníz (3. dod.).
Pensnec, sence, m., míst. jm. na Slov. Phľd. XII. 75. Vz Penznec (3. dod.).
Pentén, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 246.
Pentit, u, m. = cukr bylinný. Vstnk. III. 9, IV. 20.
Pentlení nevěsty a družiček = zvláštní svatební úprava hlav jejich. Vz NZ. IV. 417.
Pentlíček, čku, m. = *poboční pentlík.* NZ. IV. 436.
Pentlík, u, m. (ozdoba hlavy nevěstiny a družiček) = *korunka.* XV. stol. Št. Cf. Pentlení (3. dod.).
Pentol, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 246.
Pentosa, y, f. = druh cukru v bylinstvu rozšířený. Vstnk. III. 9., 10., IV. 20., 21.
Pentosan, u, m. P. v říši bylinné. Vstnk. IV. 21.
Pentro, a, n. = *patro.* U Polhory na Slov. Phľd. 1895. 58.
Penzl, u, m. = *penzlík,* z Pinsel. 1452. Arch. XIV. 474.
Penznec, zence, m., obec v Hontě. Phľd. XII. 427. Cf. Pensnec (3. dod.).
Pepek. Pepku — smetku. Pepku, dej kavalec (krajíc) k snědku. Pepek — nadělal pletek (pokřikování)! Na Žďársku. Nár. list. 1894. č. 234. odp. feuill.
Pepice — vopice (pokřikování)! Na Žďársku. Nár. list. 1894. č. 234. odp. feuill.
Pepícký tanec. Vz Herm. Bodř. Praž. 37.
Pepík. Pepíku, dobrá kaše ve mlíku, ještě lepší ve smetaně, ale se ti nedostane. Brušp. Hledíková. Pražský P. také: těžkosť, těžká váha. Vz o nich v Herm. Bodř. Praž. 34. nn.
Pepka, y, f. = *Josefa.* Us.
Pepl-um, a, n. = *feflík,* stužka vůbec, stužka na přílbici. Hrš. Nách. I. 363.
Pepř. Pod našimi okny keř pepře, naši mámu žádný nepřepře (říkej rychle). ČT. Tkč.
Pepřec, e, m. = *peprník, pálečník,* polygonum aviculare, rostl. Vz Brt. D. II. 506.
Peptonisace, e, f. Vstnk. III. 14.
Peptosacharující ferment. Vstnk. III. 14.
Per = *ret.* Jej červené pery zostaly maličko otvorené. Phľd. XII. 262.
Péř, e, vz Pýř.
Peračina, y, f., vz Kapradí (3. dod.).
Peračka, y, f., vz Kapradí (3. dod.).
Perašin. U Liptova. Phľd. 1893. 374.
Percoch. Čern. Př. 80.
Percuvac husy = chytro (rychle) hnáti. Phľd. 1895. 495.
Perdla, y, f. = *perla, d* vsuto; dialekt. Gb. H. ml. I. 351.
Perdlička m. perlička, *d* vsuto; dialekt. Ve vých. Čech. Dšk. v Oestr. Mon. (Böhm.) I. 493.
Perdlík m. perlík, *d* vsuto, dial. Dšk. Jihč. I. 16.
Perdon uděliti (pardon). Čel. Pr. m. I. 603.
Peřek, řku, m. = perca fluviatilis, ryba. Slez. Brt. D. II. 498.
Peření. Prkenné p. místo štátu na stavebních. Chod. Vz NZ. IV. 211., II. 569. — **P.** = *lupínky na lnu.* Brt. D. II. 442.
Peřenožilný, fiedernervig. Sterz. I. 919.
Peřestina, y, f. = *věc peřestá.* Chč. S. 39.
Peřestý. P. štír. Bl. Gr. 333.
Perfectum. Cf. Vaškův Filol. důkaz. 75.
Pergamin, u, m. = *pergamen.* U Císařova. NZ. VI. 76.
Pergmistr, vz Perkmistr.
Pergnos, a, m., z Berggenosse. 1735. Mtc. 1893. 339.
Perhuba, y, m. = *tlučhuba.* Zábř. Brt. D. II. 362.
Perchta. Chození s Perchtou v Plavě v Budějovicku. Vz NZ. IV. 55.

Peří. No, ty toho p. nadereš, tak bleše pod ucho. NZ. V. 546. Paví p., čertovo p., vz Kapradí (3. dod.), Vous (3. dod.). — **P.** Brambory s peřím = se zelím. NZ. IV. 537. — **P.** = *péro.* Maje s sebou papír, inkoust a peří. Mus. 1894. 356.

Peřina. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 78. Svrchní p. = *duchna, hrubá p., peřina, vrchnica.* Brt. D. II. 436. Cf. Zhlavec (3. dod.).

Peřinka. P. čertova = *chrastavec,* rostl. U čes. Brodu. Nár. list. 1896. č. 244. feuill.

Perisko, a, n. = *miesto na potoku, kde perú.* V Trenčan. Phľd. 1894. 376. Žena s p-ka zedla by čerciska a chlap z hôr ešče skôr. Ib. 1892. 56.

Periščo = *lavička na pranie.* Phľd. 1894. 376. Cf. předcház. Perisko.

Peřiti se. Perí se a) drhne, odírá se (val., han.); b) dere, drápe (slov.); c) šklube (laš.). Brt. D. II. 362.

Peritrachealní = průdušnici obklopující. P. sklerosa. Čes. lék. 1888. 53. (Dhnl.).

Perkmistr. O vinohradských p-stech ve stol. XVIII. na Mor. vz Mtc. 1893. 338. nn.

Perkrechtní = *viniční.* P. knihy. Ned. Zábran. 29.

Perkytlář, e, m. P. dělal perkytle. Wtr. Krj. I. 579.

Perla. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -a. 11.

Perletářství, n. Nár. list. 1896. č. 100.

Perlobarvý, perlenfarbig. Ml. Hüb. 236.

Perlošedý, perlengrau. Ml. Hüb. 139.

2. **Perlovec** = *perlový věnec;* vínek na ženskou hlavu perlami obložený v XV. stol. Wtr. Krj. I. 47., 102. Drahý p. na její hlavu vstavily. Griz. 83. a.

Permpelc, e, m. = *medvědí kožich,* z Bärenpelz. 1758. NZ. III. 322.

Pernář, e, m. = *skladač do perny,* Banser, m. Sterz. I. 390.

Perní m. první. V Krkonš. Kouble. 52. (Gb.).

Pernial, u, m. = *pennal.* Exc.

Pernica, e, f. = *veliká mísa na zadělávání* (Ivanč.); b) *nádoba na mléko* (Bystř.); c) schránka na péra (Kunšt.). Brt. D. II. 362.

Perníkovo, a, n. = *perníkové pečivo.* Žďár. Brt. D. II. 253.

Perný. P. šaty. Arch. XIII. 433., Čel. Pr. m. I. 457.

Péro. Perom písal, zadkom pečatil. Slov. Nov. Př. 533. Hádanka o péru. Vz NZ. III. 34. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 78. Péra jako ozdoba čepic, klobouků. Vz Wtr. Krj. I. 420. — **P.** = *rapír* šermířský v XVI. stol. Ib. 612.

Perokresba. Světz. 1894. 485. a.

Peroutný. P. kritika (písemní). Šml. VIII. 228.

Pérovník, u, m. = *dušník,* Federhobel, m. Ott. XI. 419. a.

Pérový. P. hodiny (motorem jejich jest péro). Ott. XI. 435. a.

Perožrout, a, m., hmyz. Ott. XI. 512. a.

Perpetlík m. perpendikl, vz Us. Čern. Př. 74.

Persánek, nku, m. = persán. Č. Brod. Nár. list. 1896. č. 244. feuill.

Persian, u, m., druh kožešiny. Hl. nár. 20./5. 1891.

Persianka, y, f. = druh čepice, kterou nosili Horáci na Mor. Duf. 195.

Perša = *peršavina.* Brt. D. II. 489.

Perštýn v Praze, od rodiny patricijské z Birgšteina v XVII. stol. Dříve: Martinská ulice. Čern. Př. 36.

Pěrtošna, z Werthtasche n. Brieftasche. Dšk. Jihč. I. 25.

Peruči = chvojí. NZ. IV. 297.

Peruť. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 78. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 38. — *P-ti* či *rohatina* = prkna, která po stranách střechy položena jsouce šáry (řady došků) pohromadě drží a u štítu se sbíhajíce jaksi křídla (peruti) tvoří. Oestr. Mon. (Böhm.) I. 428. (Jrsk.). — **P.** = *ornament na mor. výšivkách.* NZ. IV. 303. — **P.** = *list na ovesném stéble* (sloupku). Brt. D. II. 509.

Perutina, y, f. = *jeden ze tří řebříčku viják.* NZ. IV. 36.

Pes. Mrzí mne jako pes (říkají poctivé ženy nestydatým lidem). Bl. Gr. 240. Páni jiedia a psi hládia; Nieto toho psa, aby sa kyja nebál (zlý bojí se trestu). Slov. Zátur. Je věrný a trpělivý jako pes; Od něho by ani p. kus chleba nevzal (o zlém); Vlezl všady jako p.; Vyčmuchá všecko jako p.; Kdo chce psa bíti, najde hůl, byť měl tyčku z plotu utrhnout. Us. Nár. list. 1894. č. 149. odp. feuill. To psi vedá (= čerti; uh.). Brt. D. II. 362. Čekaj pse, až kobyla zdechne (říkají nedočkavému). Vck. Val. I. 110. Pes breše, viter neše (tlachal). Šariš. Phľd. 1895. 378. Má se jako pes v studnici (špatně). Wtr. St. Pr. 48. Pes psu oka něvyžere; P. psa něuhryze; Něstrkaj kyja mezi psy, to tě něuhryzu. Slez. Nov. Př. 89., 256. Častokráte psíček malý velikého vepře svalí. Ib. 120. P. psu brat; P. psa pozná; P. psovi najlepše zná blchy vyberať; Nemá ani za psom čím vyhodiť; Dostal, čo mal p. dostať (bitť). Ib. 39., 628., 618. I dobrý p. uhryze, jak mu pokoj něda; Pes nevěří, až přebřede. Mor. NZ. V. 541. Zlý pes, který vrčí; horší, který mlčí; Jellivý (zlý) p. málo ščeká, ale mnoho kúše. Phľd. 1892. 56., 559. Dobrý p. sa vylíže; Psu neškodí; Všecko jako p. so seba strase. Ib. 1894. 315., 441. Pes, kto nedrží (kto nie); Ten p. kvičá, ktorého udrú. Ib. 442., 512. P., keď hrabe pod stenou dieru a zavýja, pysk dolu držiac; keď ho hore drží, bude oheň. Keď p. jamu hrabe nebo velmi steká, zvlášť večer, vidí smrť. Phľd. 1891. 712. Zvláště ta lipchavská (šafářka) hrubě psem voře (špatně hospodaří). Kat. z Žer. I. 47. Pověry k psu se táhnoucí vz v Zbrt. Pov. 163. — **P.** = *nadávka sedlákům.* NZ. III. 512. — **P.** *babí* = černá, chlupatá housenka. Slov. Zátur. — **P.,** vz Brzda (3. dod.). — **P.,** *psík* = *třínohý podstavec pod bačůvku.* Val. Brt. D. II. 362.

Pesky chodiť = po čtyřech. Val. Brt. D. II. 362.

Pesstvo, vz Peství.

Pěsť, mor. *pasť, pásť, pjasc,* slov. päsť. Gb. H. ml. I. 107. (dle Brt.). O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 38.

Pesterc, e, m. = *pestrc, stončák, stonkůrka,* polyporus frondosus, houba. Brt. D. II. 512.

Pestíkokvětý, epigynisch. Sterz. I. 821.
Pěstník, u, m. = *kosé dláto* truhlářské, Balleneisen, n. Sterz. I. 884.
Pestrc, e, m., vz Pesterc (3. dod.).
Pestřec lunoskvrnný, callistus lunatus, brouk. Klim. 73.
Pestřenka. Čeleď p-nek, syrphidae. Ott. VIII. 715. a.
Pestrobarevný. P. bublina. Šml. I. 109.
Pestrošatý. P. podzimek. Osv. 18·6. 35.
Pestrý. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 172.
Peství. Všade pesstvo, iba v mlieku voda. Slov. Zátur. Na pestvo ťa je dosť, ale na dačo rozumného nie. Phľd. 1894. 442. P. vystrájeť. Slov. Phľd. 1895. 602. Veľké mesto, veľké pestvo. Slov. Nov. Př. 486.
Peš, dle Bača, cf. násl. Petr.
Pěš, vz Pěší.
Peša, dle Bača, cf. násl. Petr. — **P.** = *pěšina*. Půjdem pěšú. Brušp. Hledíková.
Pešák, a, m., cf. násl. Petr.
Pěšáky = *samotížky* (3. dod.). — **P.** = *škubánky*. Velatice. Hledík.
Pešan, a, m., cf. násl. Petr.
Pešánek, nka, m, cf. násl. Petr.
Pešat, a, m., cf. násl. Petr.
Pešata, y, m., cf. násl. Petr.
Pešek, ška, m., cf. násl. Petr.
Pěší. Pěš, f. pěše, n. pěše. O jmenném skloň. cf. List. fil. 1895. 304., 324. Aby k němu pěš přišel. GR. Nov. 28.
Pešic, e, m., cf. násl. Petr.
Pěšice. Když jde liška sedlákovi do sebeć (?) a na pěšice a chce mu bráti slepice. Asi XVI. stol. NZ. IV. 309.
Pešík, a, m., cf. násl. Petr.
Pešina, y, m., cf. násl. Petr.
Peška, y, m., cf. násl. Petr.
Pěšky. Potom budeš pěškami (pěšky) choditi. GR. Nov. 70. 11.
Pešout, a, m., cf. násl. Petr.
Pešta, y, m., cf. násl. Petr.
Pešula, y, m., cf. násl. Petr.
Pět. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 49., 67. O tvarech cf. Gb. ib. 107. a 93. a Gb. Km. -i. 11. nn. Naučím ťa, čo je to päť; Jeden za štyry, druhý za päť bez jedneho. Slov. Nov. Př. 620., 642.
Peták, a, m., vz násl. Petr.
Peťany, dle Dolany, území v Nitransku Phľd. XII. 74., 427.
Pětětvrtělánik, a, m. = kdo měl 75 korců polí.
Peter, tra, m., míst. jm. v Liptovsku. Phľd. 1894. 61.
Petera, Peterka, y, m., vz násl. Petr.
Petian, a, m. = Petr. Phľd. XII. 178.
Pětičetný. P. květ rozrazilu. Č. Zrůd. 7.
Pětikorunová paní = *vlastnice domu u pěti korun v Praze*. Wtr. Krj. I. 469.
Pětilaločný. P. list. Č. Zrůd. 11.
Pětilímcový. P. plášť. Světz. 1895. 199. c.
Pětimocenství, n. Vstnk. III. 252.
Petín, a, m., obec v Tekovsku. Phľd. XII. 74., 427.
Pětioký, ého, m., os. jm. Kbrl. Dmžl. 22.
Pětiprstice, palma, rostl. List. fil. 1893. 395.
Pětiprstka, y, f. = *sluneční rosička*, tormentilla reptans, rostl. Brt. D. II. 508. — **P.**, y, m. = *zloděj*. Sterz. II. 632.
Pětiřestice, e, f. P. v botan. Vz Am. Orb. 74.
Pětitřídka, y, f. = *pětitřídní škola*. Us.
Pětizlatař, e, m. = *kdo platí pět zlatých daní*. Nové slovo. Nár. list. 1895. č. 158.
Pětka, y, f. = *pět žemní*. ČT. Tkč. — **P.** Vexloval u mne pětku = dal mi pohlavek (pět prstů; nebo že se platilo za facku pět zl. pokuty?). V mluvě praž. Pepíků. Herm. Bodř. Praž. 89.
Peťko, a, m. = *Petr*. Phľd. XII. 178.
Petlan, a, m., vz násl. Petr.
Peťo, a, m. = *Petr*. Phľd. XII. 178.
Peťová, é, f., míst. jm. na Slov. Phľd. XII. 178., 68.
Petr. Odtud: *Petřík, Petříček, Petrach, Petrák, Petráček, Petrán, Petraň, Petránek, Petrásek, Petraš, Petráš, Petřina, Petrovic, Petrlík, Petrnouš, Petrnoušek, Petruš, Petruška, Petrů, Petrův; Petera, Peterka, Petýrek; Pitra, Pitrák; Peták, Petlan, Petula, Petuna, Pech, Pecháč, Pecháček, Pechal, Pechan, Pechánek, Pechař, Pechatý, Pechlák, Pechník, Pechoč, Pechold, Pechoušek, Pechura, Pecha, Pícha, Pich, Pichl?, Pešek, Pešík, Peška, Pešák, Pešan, Pešánek, Pešat, Pešata, Pešic, Pešina, Pešout, Pešula, Pešta, Peša, Peš, Píša, Píše, Pišta, Pištěk?, Pištora?, Pišl?, Pejša, Pejška, Pejš, Pejchar*. Kbrl. Sp. 18. (11.). Cf. Kotk. 29. Petr podtrh — Prokop podkop (obilní kořínek). Horákov. Hledík. Sv. Petr piznul Pavla, až mu čapka na zem spadla (praví ten, kdo druhému čapku srazil). Slez. Nov. Př. 652. Prší-li na sv. Petra a Pavla, bude mnoho hub. Duf. 244.
Petráček, čka, m., vz předcház. Petr.
Petrach a Petrák, a, m., vz předcház. Petr. — **P.**, u, m. = *petrolej*. Us. Světz. 1894. 554. a.
Petran, a, **Petraň**, ě, m., vz předcház. Petr.
Petránek, nka, m., vz předcház. Petr.
Petrásek, ska, m., vz předcház. Petr.
Petraš, *Petráš*, e, m., vz předcház. Petr.
Petříček, čka, m., vz předcház. Petr.
Petřík, a, m., vz předcház. Petr.
Petřina, y, m., vz předcház. Petr.
Petrlík, a, m., vz předcház. Petr.
Petrmánovce, ves v Gemer. Phľd. 1895. 389.
Petrnouš, e, m., vz předcház. Petr.
Petrnoušek, ška, m., vz předcház. Petr.
Petrola, y, f. = *petrolej*. U Klatov. Nár. list. 1896. č. 9. feuill.
Petrolejoměr, u, m., Petroleummessapparat, m. Jeř.
Petrolejovka, y, f. = *lampa na petrolej*. Rais. Rod. 128., Světz. 1894. 554. nn.
Petrolijum = *petrolej*. Dšk. Jihč. I. 47.
Petrolínka, y, f. = *petrolejová lampička*. NZ. IV. 516.
Petronka, y, f. = *petrolej*. Dšk. Jihč. I. 7.
Petrov, u, m. = *patro nad mlatem*. Slov. Phľd. XII. 174.
Petrovic, e, m., vz Petr (3. dod.).
Petrožal, e, f., vz Petržel (3. dod.).
Petroželí, n., vz Petržel (3. dod.).

Petrů, vz *-ů* a Petr (3. dod.).
Petruš, e, m., vz Petr (3. dod.).
Petruška, y, f. = *petržel*. Slez. NZ. III. 195.
Petrův, vz Petr (3. dod.). — *Petrova hůl*, oenothera biennis, rostl. Brt. D. II. 505. — *Petrův mlýn* v Šumavě. Šml. I. 33.
Petrůvka, y, f., potok v Těšínsku. Pras. Těš. 9.
Petružel v strč. léčení. Vz Zbrt. Pov. 62.
Petruželák, vz Propáska (3. dod.).
Petruželí, vz Petržel (3. dod.).
Petružleň, ě, f., vz Petržel (3. dod.).
Petržal, e, f., vz Petržel (3. dod.).
Petržalka, y, f. = *petržel*. Mor. Sš. P. 96.
Petržedle, e, f. = *petržel, d* vsuto. Brt. D. II. 278.
Petržel, vz *Petružel, Petrožal, Petroželí, Petržalka, Petroželí, Petržal, Petruželí, Petruška, Petružleň, Petrželí, Petrželisko, Petržedle* (3. dod.). Má vlasy kudrnaté jako p. Nár. list. 1894. č. 169. odp. feuill. Léčení jí. Vz Vck. Val. I. 156.
Petrželák, u, m., druh révy. Brt. D. II. 440.
Petrželí, vz Petržel (3. dod.).
Petrželisko, a, n., vz Petržel (3. dod.), Mtc. 1895. 346.
Petrželník (Podluží), *ľoučník* (Kelč), a, m., emberiza miliaria, pták. Brt. D. II. 494.
Petúch, a, m. = *Petr*. Slov. Phľd. XII. 178.
Petula, y, m., vz předcház. Petr.
Petuna, y, m., vz předcház. Petr.
Petýlek, lku, m., vz Pekélko (3. dod.).
Petýlko, a, n., vz Pekélko (3. dod.).
Petýrek, rka, m., vz předcház Petr.
Pěvec. Pěvci činí reky a vynikající muže nesmrtelnými. Vrch. Rol. XXXIV. 193. nn.
Pevno = *pevně*. P. vázati. Brt. D. I. 254.
Pevnostavba, y, f., fester Bau. Am. Orb. 22.
Pevnotekutý. P. tělo. Ztk. 9. (3. vyd.),
Pevný = *silný*. Taký je p. jako z hnilého sýra čakan. Phľd. XII. 56.
Pezd, gt. pzda, bzda, verb. bzdieti. Gb. H. ml. I. 174., 324. Polib mě v p. Mst.
Pezinek, *Pezinok*, nka, m., míst. jm. na Slov., z něm. Bösing a to z pův. slov. Bazín, Bzín od bzu (bez, baza). Vz Phľd. XII. 179., 427.
Pežgovský *les* u Šenova ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 11.
ph. Za pův. ph je *p* (praslovanské). Vz Gb. H. ml. I. 303.
Phloém, u, m., u rostl. Vz Čl. L. Jos. 14.
Phyllokladie, vz Kladodium (3. dod.), Čl. L. Jos. 5.
Pcháč, *pechář*, e, *chabľák, bodľák*, u, m., carduus. Brt. D. II. 501.
Pcháčí, vz Pcháře.
Pcháře = *pcháčí, bodláčí*. Brt. D. II. 501., Vck. Val. I. 157.
Pchání. P. v boku a j. Léčení ho. Vz Mtc. XVIII. 205., 1893. 142., Vck. Val. I. 132.
Pchyně. Pchyne = *pôlky, angrešt*. Slov. Phľd. 1896. 157.
pi mění se v i. Vz Gb. H. ml. I. 418.
Piák m. piják, *j* odsuto. Zlin. Brt. D. I. 12., Dšk. Jihč. I. 46.
Piamo, a, n. Us. místy. Čern. Př. 75.
Piardžina, y, f. Či nekopali tam rudu, ačkolvek p-nu teraz nikde nevidno? Phľd. 1893. 482.
Piatok = *pátek*. Slov.
Piavice m. pijavice, *j* odsuto. Dšk. Jihč. I. 46.
Picas, u, m. = *cíp*. V sev. vých. Čech. Oestr. Mon. (Böhm.) I. 495.
Píce, z pitja; koř. pit alere, krmiti, živiti. Cf. Gb. H. ml. I. 72., 384.
Picí = *pitný*. P. med. Háj. Herb. 2. b., 324. b.
Pícník. Aby takové p-ky, kteří by oves n. seno prodávali... Čel. Pr. m. I. 164.
Pícnina, y, f., Futterpflanze, f. Nár. list. 1894. č. 321. odp.
Pičák, a, m. = kdo se zpěčuje, nestojí ve slově. Dšk. Jihč. I. 21. Cf. Zpíčiti.
Pičkrdle, e, n. = *kičkrdle*, špaček se dvěma špičkami. ČT. Tkč.
Pičulín, a, m. = zaniklá ves u Bystřice n. P. na Mor. Mtc. 1895. 332.
Píď. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 54., 107. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 20., 27.
Pie = *píhy*. Vz Píha. U Kojet. Brt. D. II. 47.
Piesnětvorný. P. umění. 1487. Krok. 1895. 282.
Piesnotvor, a, m. = pěvec. AlxB. 205.
Piesnotvořec, řce, m. Krok. 1894. 285.
Piestik, u, m. = *nožnice, nůžky*. Phľd. 1894. 312.
Pigmentovaný. P. parasit quotidiany. Vstnk. II. 555.
Píha. Léčení jich na Val. Vz Vck. Val. I. 134.
Pihavka m. pijavka, *j* v *h*. Dšk. Jihč. I. 45.
Pihva, z stněm. figa, lat. ficus. Ž. wit. Hab. 17.
Pich, a, m., vz předcház. Petr. — **P.** = dřevo, jímž se míchá v kotlech povidly; halapartna (N. Město; na vých. Mor. *pícha*). Brt. D. II. 362.
Pícha, y, f., vz Pich. — **P.** = farra, *obilí*. Cereři obětuješ píchu. 1487. Krok. 1896. 40.
Pichl, a, m., vz předcház. Petr.
Pichlan, a, m. = *poštiváček*. Dšk. Jihč. I. 21.
Pijačka, y, f. = *nápoj dobytku*. Val. Brt. D. II. 362.
Piják = *klíště*. Drží se toho jako p. Mor. Čes. l. V. 418.
Pijáky = *borůvky*. Bukovinka. Brt. D. II. 362.
Pijaný šalenému brat. Šariš. Phľd. 1895. 378.
Pijavka a *pihavka* (asi: pijav — piav — pihav, tedy *h* hiatové). Gb. H. ml. I. 530.
Pijuvatý = *pihovatý*. Brt. D. II. 167.
Pikanka. S p-kami se obieráš (piklemi?). Arch. XIV. 343.
Pikart, a, m. = nadávka Bratřím. Wtr. Živ. c. I. 51.
Pikartice, e, f. = *žena pikartova*. Wtr. Živ. c. I. 58.
Pikartovati koho = *pikartem nazývati*. Wtr. Živ. c. I. 341.
Pikartský. Co naň p-ského víš? Wtr. Živ. c. I. 77.

Pikatiti se = *upejpati, pyšniti se?* Ta se kroutí a pikatí. Světz. 1894. 603. a. Cf. Piketiti.
Pikec = rada ve hře na honěnou. Dšk. Jihč. I. 21.
Pikenec, nce, m. = *kamenný kvádr.* Bořitov. Brt. D. II. 362.
Piketiti se. Cf. Pikatiti se. Při tom se piketila, že se tetky ušklibovaly. Světz. 1893. 398.
Pikmeser. P-rem ruce utínali. 1613. Čel. Pr. m. I. 513.
Pikora, y, f. = *železo na píce.* Brt. D. II. 362.
Pikrokrocin, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 21.
Pikryt, u, m., hornina. Mtc. 1895. 130.
Pikrytový. P. horniny. Mtc. 1895. 323.
Pikuľa, e, f. = *drobný peníz, vindra.* Nemá ani pikule. Laš. Brt. D. II. 362.
Pikús = nadávka Bratřím (znamenalo prý spiklence, zrádce). Wtr. Živ. c. I. 52.
Pila, z sthněm. fila. Gb. H. ml. I. 226.
Pilař, e, m., trať v Raskovicích ve Frýdecku. Věst. op. 1898. 11.
Pilatka. Vz Ott. VIII. 589.
Pilíř, z sthněm. pfilâri a to z střlat. pilarius. Gb. H. ml. I. 226.
Pilířkový. P. hlacenstvo. Vz Am. Orb. 88.
Pilířový. P. dobývání rud atd. Vz Ott. XI. horn.
Pilka = a) zubatý plech u pilky; b) tento plech se šráky, příčkou, šňůrou, šlahúnkem a rúčkou. Brt. D. II. 453. Popis pilky vz. ib. 452. P. na vyšívání (špičatý zoubek). Vck. Val. I. 41. — Vyšívání na pilky. Vz Vck. Val. I. 43. — *Pilky.* Vz Tanec mor. (3. dod.).
Pilná, é, f. Nebožka P. stoja umřela. Mor. Čes. l. V. 421.
Pilní, Säge-. P. mlýn (pila). 1462. Dml. List. 11., 12.
Pilno = *plno.* Cf. Pelno (3. dod.).
Pilný, fleissig. — **v čem:** v rozkoších. 1418. List. fil. 1896. 113. — **P.** = *pilní.* Mlýn múčný a pilný. 1462. Mtc. 1896. 130. 1568. Ib. 1896. 294.
Pilodrápník, a, m., pristonychus, brouk. P. zemní, p. terricola. Klim. 31.
Pilokarpin, u, m., v lučbě. Vstnk. II. 425.
Pilokarpinový. P. leukocytosa. Vstnk. II. 425.
Pilurka, *pirulka*, z Pille. List. fil. 1893. 467.
Pimelinový. P. kyselina. Vstnk. IV. 17.
Pimpěrka, y, f., vz Stonek (3. dod.).
Pínati v Rkk. Cf. Mus. 1896. 259., List. fil. 1896. 339.
Pindriť sa (o ráně) = *hnojiti se, hnisati.* Myjava. Phľd. 1895. 446.
Pinetní konev. Arch. XIII. 418.
Pinkava. Mluva p-vy. Vz NZ. III. 330. Cf. Pěnkava.
Pinkavka, y, f., vz Pěnkava.
Pinkoun, a, m., vz Pěnkava.
Pinna, y, f. = *pinie.* GR. Nov. 102. 11.
Pinvice. Cf. Pivnice.
Piovatý = *pihovatý, h* vysuto. U Kojet. Brt. D. II. 47. Cf. Pie (3. dod.).
Pipec, strč. Vz Tipec, Gb. H. ml. I. 419. Dostal by p., oskominy. Slez. Nov. Př. 600.
Pipekolin, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 17.
Piperazin, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 249.
Piperka, y, f., vz Stonek (3. dod.).
Pipka! Tak se přivolává slepice. Phľd. 1895. 631. Také: *pipipi!*
Pipňa, ě, f. = *pipa.* Phľd. 1896. 131.
Pipuliša, e, f. = *křepelka*, pták. Han. Brt. D. II. 493.
Pirametr, u, m. = *barometr.* Brt. D. II. 517.
Pirindža = *rýže.* V Báčke. Phľd. 1895. 707.
Pirit, u, m. = *klobouk.* Us. u Vysoké. Jrsk. v Oestr. Mon. (Böhm.). I. 406.
Píro = *péro.* Kat. z Žer. I. 69.
Pirog *(piroh).* Cf. Dob. Dur. 432.
Piroh = druh koláče. Phľd. 1895. 583.
Pirovátko, a, n. = držátko na péra. Kunšt. Brt. D. II. 363.
Pirožec, škeble. Am. Orb. 104.
Pirťa, ě, f. = *právo honiti ovce přes cizí pole na své.* Val. Brt. D. II. 363. Cf. Pirtě.
Pirulka, vz Pilurka (3. dod.).
Pirůžek, žku, m. = váleček na jedné straně přišpičatělý (podobný špačku). Hra na p. Vz Duf. 104.
Pisáky (gatě). Brt. D. II. 467.
Pisálek. P-kové, co dobré, hledí zamlčet, co zlého, zjeví všecko všem. Vz Vrch. Rol. XXXVII. 5.
Písaný. P. lázeň za kostelem sv. Štěpána, Tk. X. 467., na Malé straně. Čel. Pr. m. I. 631.
Písař. Tys p., myslím, že píšeš nosem po rukávě. Us. ČT. Tkč.
Písařiti. P-řil do r. 1598. Mus. 1894. 139.
Písařka. Paní Mandelena p. Arch. XIII. 473.
Piscový, Abschreiber-. P. omyl. Krok. 1893. 152. Cf. Písecký, Písařský.
Písečňák, a, m., pták, vz Kulík (3. dod.).
Písečník, eryx, had. Vz Ott. VIII. 738. b., X. 711. — **P.**, brouk. Cf. Klim. 13.
Písečný. P. brána v Praze = *bruská.* Nár. list. 1895. č. 314. feuill. P. hodiny. Vz Ott. XI. 438. b.
Písek. P. tekutý n. běhutý = velmi jemný, v dolech téměř jako voda tekoucí, na všecky strany se rozplývající. Mtc. 1896. 235. P. někomu do očí sypati (klamati ho); Je milý, jako p. v krupici. Nár. list. 1894. č. 182. odp. feuill. Ta věc utonula v písku (zapadla, neprovedla se). Věst. op. 1893. 29. — *Na Písku* pod Bruskou (v Praze). Břez. Font. V. 384.
Píseň. Strč. písn. Ž. wit. 32. 3. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 23. P. jest o kterékoli věci, zlé nebo dobré, smysl plný jadrnými, summovními a hýbavými slovy v jistých verších, klausulích, rýmích a slabikách, krátce nebo dlouze zavřenými, složený podle vlastnosti melodie jakéžkoli tak, aby zpíváním, jakž noty té způsob jest, vypravován libě a příjemně býti mohl. Bl. Gr. 356. P. u mrtvoly zpívané. Vz Zbrt. Pov. 12., 17., 18. P. lidové a úvahy o nich. Vyd. r. 1892. Vz NZ. IV. 155. O naší světské písni lidové. Pod. O. Hostinský v NZ. III. 292. nn., V. 529. nn. Cf. také Čes. l. V. 191., NZ. V. 580. (liter.). O starých církev. p.; o starých lyric. p.; o světských p. (ve středověku) vz Vlč. Lit. 13., 28., 269.
Pisk = *frk, piskoř.* Brt. D. II. 497.

Pískař = kdo písek z řeky vybírá. Us.
Pískařský. P. loď. Nár. list. 1893. č. 280. feuill.
Pískati. Urobil som ti, za čím ti srdce pišťalo. Phľd. 1893. 14. Len mu tak srdce piští od radosti. Slov. Nov. Př. 649.
Pískej n. **pištěc** = *děravý lískový oříšek.* NZ. III. 235., 236.
Pisklý = *pisklavý.* P. hlas. Phľd. 1896. 183.
Písmák = *horlivý sběratel a čtenář knih.* NZ. IV. 214.
Písmenkářský. P. děvče = které se učí písmenům. Světz. 1893. 367.
Písmený = *psací.* P. stolek, Schreibtisch, m. Phľd. 1893. 617.
Písmička m. písnička. Čern. Př. 87. a j.
Písmo. P. nepustí, litera scripta manet, stojí čierno na bielom. Phľd. 1894. 441. Nenie šetko (vše) p. sv. Slov. Nov. Př. 272.
Písničkářiti. Hněvkovský p-ří. Vlč. Bás. 75.
Písničkářský. P. látka. Vlč. Bás. 4.
Písňový. P. material. NZ. III. 300.
Píst. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 72.
Pistík, u, m., vz Hnátek (3. dod.).
Pistolesa, y, f. (pestolesa, pistulosa) = druh vlašské šavle. XVI. stol. Wtr. Krj. I. 614.
Pisvorový. P. střevíc (s měňavou do červena barvou). Vck. Val. I. 36.
Píša, dle Bača, vz předcház. Petr.
Piščec. Tlustý jako p. Dač. Brt. D. II. 363.
Píščel, čes. píšćala, slov. pištel. Gb. H. ml. I. 99. Zvuk píšćelí. Pror. Dan. 3. 7. — **P.** v tkadlcov. Brt. D. II. 457.
Piščstvo = hudectvo na dechové nástroje. Vz Zbrt. Tan. 21.
Píše, e, m., vz předcház. Petr.
Piškvor, a, m. = *škvor.* Přer. Brt. D. II. 363.
Pišl, a, m., vz Petr (3. dod.).
Pišta, y, m., vz Petr (3. dod.).
Píšťadla m. píšťala, *d* vsuto. Dšk. Jihč. I. 16.
Pišťadlo. Bibl. Cf. Dob. Dur. 373.
Píšťala. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 312. S píšťalkou odišiel (s pláčem). Phľd. 1894. 315.
Pištec, vz Pískej (3. dod.). P. hrál na dechové nástroje. Cf. Hudec (3. dod.).
Pištěk. Cf. předcház. Petr.
Píštělník v tkadlcovství. Vz Brt. D. II. 457. (obraz).
Píštora. Cf. předcház. Petr.
Pitálek, lka, m. = *pijan.* Dšk. Jihč. I. 21.
Piter, tra, m. = *Petrohrad.* Slov. Phľd. XII. 162.
1. **Píti.** Pí dosyta. Chč. S. 302.
2. **Píti,** pnu. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 49., 55., 81. O tvarech cf. ib. 112.
Pitka. Pitky při pohřbu ... na počesť svatých atd. Vz Zbt. Pov. 164.
Pito = *Petr.* Slov. Phľd. XII. 178.
Pitomý. Pitom, a, o. List. fil. 1895. 299.
Pitra, y, m., vz předcház. Petr.
Pitrák, a, m., vz předcház. Petr.
Pittnerová Vlasta, spisovatelka. Píše ku př. ze Žďárska feuilletony do Nár. listů, v nichž líčí tamější život.
Pitvor od prítvor. Phľd. XII. 320.
Pitvorec, rce, m. = *pitvorek.* Phľd. 1896. 72.
Pitvorek, rku, m. = zdrobn. pitvor; síň v prvním patře. Čes. l. V. 311.
Pitvorný = od pitvoru. P. dvere. Phľd 1893. 79., 1894. 585.
Pitynéty = zadní krajky čepce. Vck. Val. I. 33.
Pivar, u, m. = *pivovár.* V Senohradech. Phľd. 1894. 86.
Piviska, y, f., vz Čejka (3. dod.).
Pivnice. P., lépe než *pinvice.* Bl. Gr. 279. V p. mívali také mléko, smetanu, máslo, sýr atd. NZ. III. 396. Ba i do tvé komory i do tvé p. (sklepu) k tobě přijde (Ježíš). Rokyc. Post. r. 1500.
Pivničník (II. 563. a.). — *P-čníci,* nadávka čes. Bratřím, že se v pivnicích i. e. ve sklepích scházívali. Cf. Jamník, Stodolník. Sem polož slova: A těch let...
Pivo. Sahaje pro vodu rozlil pivo (dobré opustil pro chatrné). Bl. Gr. 306. Vaření piva. Cf. Tk. X. 630.
Pivokliňkát, a, m. = *ožralec.* Lomn. (Zbrt. Tan. 137.). Cf. Vínosrkát (3. dod.).
Pivoňka. Zakvétá mu p. na nose (o pijácích). Nár. list. 1894. č. 169. odp. feuill.
Pivovarčí. Phľd. 1893. 390.
Pivovární, vz Pivovárný.
Pizdil, a, m. = *kdo pizdí.* Hl. nár. 24./5. 1894.
Piznouti = *udeřiti.* P. koho po hřbetě. Brt. D. II. 34.
Pížec, žce, m., Benzoesäure, f. Am. Orb. 67.
Pížev, žve, f., Bittermandelöl, m. Am. Orb. 67.
Pižil, u, m., Benzoyl. Am. Orb. 67.
Pižmo, a, n. = *pleskač, pyšná růže,* aster chinensis, rostl. Brt. D. II. 500.
Pižmoví, n. = *pižmo.* Exc.
Pižol, u, m., Benzol, n. Am. Orb. 67.
pj mění se v p', ṕ: kúpja, kup'a, strč. kúṕa, přehláskou kúpě, nč. koupě. Gb. H. ml. I. 417.
Pjero, a, n. = *péro, kytka.* Phľd. 189?. 519.
Pjesc = *péci.* Ve Spiši. Phľd. 1893. 428.
Plac = prázdný prostor před stavením. Brt. D. II. 436. Cf. Zadník (3. dod.).
Plcácách, u, m. = *placek.* Slez. Brt. D. II. 480.
Placbek, a, m., vz Lávka (3. dod.).
Pláce, z platja. Gb. H. ml. I. 384.
Placek. Sukňa u samom spodku plackom bo falindišom obrúbená. Phľd. 1894. 254. Dle Phľd. 1894. 744. *chyba tisku* m. plachom (plechem).
Placka, z placenta. — Šátek na hlavě zavázati na placku, na pokos (ve vých. Čech.). Oestr. Mon. (Böhm.) I. 419. (Jrsk.). — **P.** pruská, Kappgewölbe. Sterz. II. 17.
Placné, ého, n. Také p-ho má třetinu míti. 1409. Cel. Pr. m. II. 1105.
Pláč. Panští slibové a ženští pláčové za mnoho nestojí. Bl. Gr. 296. Ten brzy zpláče, kdo se pláči směje. Vrch. Tryz. 84. — **P.** Krista pána, berberis vulg., rostl. Brt. D. II. 500.
Plaččivě. P. kvílíš. Krist. 118. b. (Pass. 327.).

Plaččivý = *plačtivý*. Cf. čč (3. dod.), Gb. H. ml. I. 522., List. fil. 1895. 299.

Plaček = *veliký koláč* po svatbě od matky nevěstiny hostem dávaný; byl mazán perníkem, tvarohem, mákem a povidly. Vz Vykl. Svat. 122. — **P.**, byl rybník v Poděbr. NZ. IV. 100.

Plačková, é, f., vrch u Brezna na Slov. Phľd. 1894. 742.

Plačlivý. Utěšenie plačlivých. 1414. Jag. Arch. XV. 525.

Plaččičivý m. plaččivý. Hrad. 33. a. (Gb. H. ml. I. 514.).

Plačtivosť, i, f. Světz. 1895. 257.

Plačtivý. Plačtiv, a, o. List. fil. 1895. 299. P. pláč; P-vé modlitby vylévati. Břez. Font. V. 596., 533. P. prosba. 1568. L. posíl. I. 23.

Plahočiště, v lov., Geschleppstelle, f. Sterz. I. 1071.

Pľach = *plech*. Slov. Phľd. 1894. 744., Pastr. L. 9.

Pláchati = *vanouti*. Oheň pláchá = plápolá. Jicko. Brt. D. II. 368. Cf. Plákati.

Plachetník. P-ci = Sirotci táborští. Wtr. Živ. c. I. 15. — **P.**, histiophorus, rostl. Cf. Ott. XI. 322.

Plachta. Na čertově plachtě poležeti (svědomím zlým trápenu býti). Bl. Gr. 307. Vyšívání na plachtě (oděvadle). Vz Vck. Val. I. 41. Dostala se za plachtu (slehla). Slov. Nov. Př. 604. — **P.** = *ornát* (u Táborů). Wtr. Živ. c. I. 12., Břez. Font. V. 407. a j. tam.

Plachták, u, m. = *vůz s plachtou*. Nár. list. 1896. č. 147.

Plachtince, obec v Hontě. Phľd. XII. 157.

Plachý k čemu. A byl jinak p. k boji. Vrch. Rol. XVII.—XXII. 28. — O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 35. — *Plachý* Jiří mladší v XVII. stol. Obhájce pražského mostu proti Švédům. Mus. 1895. 326. Vz Programm jičínského gymn. na r. 1886. str. 11.

Plakara, y, f. P. či štítonoš, echeneis, ryba. Ott. VIII. 439. b. echensis oprav v: echeneis.

Plakati čeho. Rachel p-la synóv svých. Ev. seit. 8. Mat. 2. 17. Čehož dnes pláčí. Chč. m. s. 59. — **čeho jak**. Hříchův lidských plakali modlitvú snažnú. 1418. List. fil. 1896. 265. — **nač**: na hříchy. Arch. XIII. 345.

Plakatovati. P. schůzi. Nár. list. 1896. č. 272.

Plam. Z hranice tryskl k nebi p. Vrch. Rol. XVII.—XXII. 242. a j.

Plamen. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 78., 35.

Plaménkovitý. P. ozdoby šatu. Wtr. Krj. I. 310.

Plamenný. P. čepel meče = jako plamen se kroutící. Wtr. Krj. I. 612.

Plampač, *tlampač* = pořadatel svatby = *družba*; v sev. a vých. Čech. *starosvat*, jinde ku př. na Táborsku *řečník*, na mor. straně *smluvčí* n. *smlouvčí*, kdežto *družba* je starší mládenec. Vykl. Svat. 3.

Plampala, y, m. = *mluvka*. Jicko. Brt. D. II. 363.

Pláň. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 23.

Planda. Má plandu v kole = jest v nesnázích. U Žleb. NZ. II. 696.

Plandati se = *zdlouha choditi*. Kuchyní p-la se Barka. Nár. list. 1896. č. 149. Ned. záb.

Pláně. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 35.

Planéř m. pranýř. Cf. Gb. H. ml. I. 351.

Planeta. Hádání z planet. Vz Zbrt. Pov. 164. Narodil-li se kdo na trojníkové p-tě, jak živ ke groši nepřijde. Mor. NZ. V. 541.

Planetofil, a, m. = *milovník planet*. Stč. Kon. 47.

Plánice, e, f., Dahlbord, m. Sterz. I. 637. b.

Planisko = *planina*. P-ka vyklučovati. 1665. Mtc. 1895. 140. Na p-sku ves založiti. Mtc. 1896. 297.

Plaňka, z něm. Plank, prkno. Gb. H. ml. I. 370.

Pláňka. Nech plaňka chodi, až se jabko nachodi (praví se odbytému lenochu). Slov. Nov. Př. 267.

Planóško, a, n. = *plané ovoce*. Brt. D. II. 222.

Planouti. O pův. slova cf Gb. H. ml. I. 35.

Planozub, a, m. = *zaniklý ssavec*. Ztk. 20. (3. dod.).

Planparallelně. Desky p. broušené. Vstnk. III. 72.

Planparallelní. P. deska. Vstnk. III. 72.

Plant. Zábř. Brt. D. II. 468.

Plantážnictví, n. Cf. Plantážník (3. dod.).

Plantážník, a, m. = *nakladatel*, který proti smlouvě větší počet exemplářů knihy tiskne. Nár. list. 1895. č. 5. feuill.

Plantovačka, y, f., Plantiermaschine. Sterz. II. 551.

Planý. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 35. — **P.** = *špatný*. Maďar je planým infanteristou: Izby sú plané. Phľd. XII. 327., XIV. 119. Od planého ptáka planý spev; Zlý je oheň, zlá je voda, zlé je krupobitie, ale horší planý súsed. Slov. Zátur. Kto za živa p. bol, aj na pohrabe mu zlá slota bude. Slov. Nov. Př. 176.

Plápol. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 78., 35.

Plápolný. I pustí v nistěj ohněm p-nou. Ev. víd. 135. Mat. 13. 50.

Plasa = *pruh země*. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 35.

Plaskati. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 35. Dnes to plaská = je mokré počasí. Ib.

Plasmodi-um, a, n = mikroskopický malý tvor z jediné buňky se skládající. Vz Nár. list. 1894. č. 252. feuill.

Plasmolysa, y, f. = hledání takové koncentrace dvou roztoků, až jsou s obsahem jistých buněk rostlinných v osmotické rovnováze. Vstnk. III. 50.

Plasovitě. Solná poušť p. ustrojená. Mus. 1893. 456.

Plastik, a, m. Wtr. Krj. I. 113.

Plastron, a, m. Tam sme mali svojho filosofa, svojho škriepnika, svojho p-na. Phľd. 1894. 727.

Plášč, novč. plášť. Mkl. Etym. 248.

Plaše. Toto slovo je v List. fil. 1895. 93. ze strč. dvakrát doloženo; *placho* není tam doloženo.

Plašice = *třísky*. V. Klobúky. Hloušek.

Plašiti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 35.

Plašivý. Vlaštovky plují v kruzích p-vých. Lerm. II. 56.

Plášť, z plaskjь. Mkl. Etym. 248. Cf. Plášč (3. dod.), Dob. Dur. 93. (od ‚plachta'). P. v XV., XVI. stol. Cf. Wtr. Krj. I. 51., 147.,

439., 450. P. s netopýrem. Vz Netopýr (3. dod.). P. smuteční. Vz ib. 452. P. ženský s křídly n. fáchy = zpředu se shora dolů široce ohnutý a ochlíplý. Wtr. Krj. I. 408. — **P.** *branný* = štít veliký, čtyřhranný. Wtr. Krj. I. 266. — **P.** *medu* = plást. Phľd. 1895. 5.

Pláštěnka. P. dámská. Nár. list. 1893. č. 275. — **P.** = vnější hradba obmykající jinou, vnitřní (jádro). Ott. VIII. 644.

Pláštík. Zenský p. 1431. Wtr. Krj. I. 150.

Plát, z Blatt. Gb. H. ml. I. 424.

Plátěnečky = *plátěné kalhoty*. Vck. Val. I. 88. Cf. násl.

Plátenice = *kalhoty plátěné*. Mor. Duf. 206. Cf. předcház. a Třasľavice (3. dod.). — **P.** = *plátěná sukně*. Wtr. Krj. I. 447.

Plátenkový. P. steh. Čes. l. V. 228.

Plátenník. To je tenký p. (chudý). Phľd. 1894. 440.

Plátenný. P. bouda = v níž se plátno prodává. Dač. Brt. D. II. 233.

Platený = *placený*. Slov. P. robotník. Phľd. 1893. 600.

Plathy Ant., básn. slov. Vz Phľd. 1895. 315.

Pláti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 35., 91. (plajati). Tam (vše) plálo v zlatě. Vrch. Rol. XXXIII. 145.

Platičitka, y, f., v lučbě. Am. Orb. 63.

Platičnatka, y, f., v lučbě. Am. Orb. 63.

Platinammonatý, v lučbě. Vstnk. III. 467.

Platinovač, e, m., Platinierer, m. Sterz. II. 552.

Platinovati, platinieren. Sterz. II. 552.

Platiti. Nedovedeš-li toho, tvůj život platí. GR. Nov. 61. Každy, kto plati, je pan; Kto zaplati, je pan, a kto něplati, je cham. Slez. Nov. Př. 164., 277.

Plátněný. P. rúcho. Comest. 85. a. (List. fil. 1895. 289.).

Plátno. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 35. P. bílené, čistě lněné, bílopřízné (z bílé příze), irské, polobílé, prostěradlové, polovlněné, režné, hasičské, modré (na zástěry atd.). Lizn. P. bledé, černé, činovaté, domácí, konopné, mitlink, mlynářské, mandlované, prutované, truchličné, tenké, vlaské, německé atd. Wtr. Krj. I. 357. (XVI. st.). P. syrové či ryšavé = nebílené. Čes. l. V. 133. O úpravě plátna v XV. stol. Vz Wtr. Krj. I. 114. nn. P., že by mohli ptáci skrze ně zobati (řídké). Kat. z Žer. I. 19. Nežli p. vybíleno, musí bejt na poli zeleno (musí se len síti, pracovati). Nár. list. 1894. č. 96. odp. feuill. Cf. Košile (3. dod.). Hra na p. ČT. Tkč. Cf. Plátýnko (3. dod.).

Platoška, y, f., paseka na Morávce ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 11.

Plátování. P. trámů. Ott. VIII. 1. a.

Plátový. P. med. 1665. Mtc. 1895. 139.

Platva, y, f. = podkrovnice, horní trám srubu. Laš. Brt. D. II. 432., 433. Cf. Průtěs (3. dod.).

Plátýnko, a, n. Hra na p-ka. Cf. Duf. 89.

Plav. Kúpil tři plavy lesu (dříví), jeden z nich měl 52 vory. 1462. Arch. XIV. 110.

Plavačka, navigium. Rozk. Dob. myslí, že jest to verbum fictum. Dob. Dur. 390. Ale p. ve významu = plavení znají na Slov. Vz VII. 255. a.

Plaváň, ě, f. = *vyrúbaný priestor v horách*. Myjava. Phľd. 1895. 444.

Plavati. Kto nikdy do vody nejde, p. sa nenaučí. Slov. Zátur.

Plavatka, y, f. = *poplavek*, Boje, f. Sterz. I. 534. a.

Plavba. Pověry o ní vz v Zbrt. Pov. 100.

Plavbosměrný. P. zápisky. Ml. Hüb. 143.

Plavčí, nauta. Aqu. Dle Dob. Dur. 390. lépe: plavec.

Plaveč, vče. Vladykové z Plavče a z Rajce Vz Mtc. 1895. 19. nn.

Plavejs = ličidlo na obočí v XVI. stol. Wtr. Krj. I. 368.

Plávek, vka, m., holubí jm. Mor. Rous.

Plavidlo. Komorové p. (Flossgraben) v řece. Nár. list. 1895. č. 57. odp

Plaviště = menší mělký rybník na chodské návsi. NZ. IV. 321.

Plaviti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 74.

Plávka = *houba*. Phľd. 1893. 153. Vz Kozák (3. dod.).

Plavmo = *plynně*. (Potom) išla mu reč p. Phľd. 1893. 614.

Plavno. Váh (řeka) ticho a p. tečúci. Phľd. 1896. 198. Dych nekonečnej, p. tečúcej životnej sily. Phľd. 1893. 506. Chodí p. (jakoby plavala, lehce). Lerm. II. 140.

Plavnoještěr, plesiosaurus. Vz Ott. VIII. 595.

Plavnossavec, vce, m., obdoba ryby. Am. Orb. 77.

Plavný. P. chůze (jako když plave, lehká). Lerm. II. 69. Cf. Plavno (3. dod.).

Plavo, a, n., ves u Čes. Budějovic. NZ. IV. 56.

Plavovláska, y, f. Kká. Puš. 56.

Plavovlasý. P. muž. Vrch. Lingg. 20.

Plavý. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 35.

Plaz. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 35., 78., Am. Orb. 106. Nauka o plazech, Herpetologie. Vz Ott. XI. 206.

Plazan, u, m. = *jazyk, který se vyplazuje*. Zábř. Brt. D. II. 363.

Plaziti se. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 35.

Plazossavec, vce, m. Vz Am. Orb. 77., 107.

Plebejčík, a, m. Váňa. 17.

Plec = *uzené maso obtočené klobásami* a upečené v pekařské peci. Slez. NZ. IV. 447. — **P.** = *dýka*. XVI. stol. Wtr. Krj. I. 610.

Plecektor m. praeceptor. List. fil. 1893. 467.

Plecitý. Phľd. XII. 198. a j.

Pľeco. Šolder = zapečené maso, jinde pleco jmenované. 1701. Věst. opav. 1893. 47. **P.** = pecen chleba, do něhož zapečena šunka (pľeco). Brt. D. II. 480. Cf. Plecovník, Plec (3. dod.).

Plech, vz Kožich (3. dod.), Pelc (3. dod.). — **P.** = *plát z kousků sestavený*, také *prusplech*, Brustblech. Připravil se zbrojně v brních a pleších. XV. stol. Wtr. Krj. I. 243.

Plecharský. P. rodina, která prodává plechové zboží. Phľd. 1893. 464.

Plechovec, vce, m. = *plechová nádoba*. — **P.** = jm. role u Bzence na Slov. Šd.

Plechý = *čistý*. P. nádoba, máslo. Kat. z Žer. I. 181., 47.

Pleják, vz Plevák (3. dod.).

Přejný = *sporý, vydatný*. P. obilí. Jicko. Brt. D. II. 363.
Plejtva m. ploutev. V již. Čech. Mus .1895. 471.
Plejz, u, m. = *okres?* Phľd. 1895. 126.
Plekaný rodiči. Phľd. 1896. 101. Cf. Plekati.
Plekotání, n. Mlčení neškodí, p. hanbu plodí. Vck. Val. I. 109.
Plemenivo, a, n. = *dobytek na plemeno*. Vepřové p. Praž. denník. 24./9.
Plen, stsl. plênъ. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 28.
Pléna, *plína*. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 41. P. = veliká bílá šatka plátěná, na svrchním rohu a obou z něho vybíhajících stranách vyšívaná. NZ. VI. 67. Plény nosívaly v Mladobolesl. jen ženy vdané. NZ. IV. 808.
Plenivě. Vichry p. zvěř stihly. Zvič. Mlt. 85.
Ples. O pův. cf. Zbrt. Tan. 2. nn.
Plésati. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 54., 107.
Plesk. P. vlny. Phľd. 1894. 233. — Třesky plesky, handra, brouk, lopata, motyka, palouk (o špatném řečníku). ČT. Tkč. — **P.** *babí*, vz Vajčák (3. dod.).
Pleska, vz Konipas (3. dod.).
Pleskač, e, m., vz Rehek (3. dod.).
Pleskáč, e, m., rostl., vz Pižmo (3. dod.). — P., ryba, vz Pletník.
Pleskanec, nce, m. = *slepý mák* (že jím děti pleskají o čelo), rostl. Vz Tulipán (3. dod.).
Pleskavá, é, f., vz Tanec mor. (3. dod.).
Pléskéř, e, m. = *pryskýř*. U Chromče na Mor. List. fil. 1894. 89.
Plesky házet = *kačery dělat, mističky*. Brt. D. II. 363.
Plesneti. Phľd. 1895. 560.
Plésti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 83.
Pleš, e, *plešina*, y, f. P. v poli = nezarostlé prázdné místo v obilí, v jeteli atd. Čes. l. V. 36.
Pleš kněžská v starších dobách. Vz Wtr. Krj. I. 191., 549.
Pléščka, y, f. = *polovice rozštípené haluze, deštice*. Han. Brt. D. II. 363.
Pleše. Dvě lůže p. ustlati dej. Kat. z Žer. I. 94.
Plešina, vz Pleš (3. dod.). — **P.** vodní, rostl., vz Žabí tráva (3. dod.).
Plešivá (Širá), é, f., vrch ve Spišsku. Phľd. 1894. 359.
Plešivec, děd. v Gemer. Phľd. 1895. 351.
Plešivica, e, f., vrch v Tekově. Phľd. XII. 336.
Plešivský. P. hora v Gemer. Phľd. 1895. 351.
Pleť. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 298. a Gb. Km. -i. 39.
Pleta. Múdrosť by chtěla tento svět v pletu a v led na slunci obrátiti. XV. stol. Vlč. Lit. 264.
Pletadlo, a, n. KP. VIII. 408.
Pletárna, y, f. P. punčoch. Nár. list. 1894. č. 252., 330.
Pletenák, u, m. = *pletená houska* ku př. vianočka. Phľd. XII. 402.
Pletenec = děravý koláč. Phľd. 1894. 208.
Pletiděďina, y, m. = *matinoha*. Čejč. Hledík.
Pletichant, a, m. = nadávka katolíků praedikantům. Wtr. Živ. c. I. 211.
Pletimozek, zka, m. = *hlupák*. Ty p-zku! Šml. VII. 171.
Pletina, y, f. = *přepletý, přesekaný les*, podrost vysekaný na otépky. Bučovice. Brt. D. II. 363.
Pletitý. P. tkaň ve stěně cysty. Čas. čes. lék. 1888. 51.
Pletka. Obilí je za p-ku (za pac, laciné). Světz. 1894. 415. b.
Pletky, vz Mřeže (síť; 3. dod.).
Pleva. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 28. Plev nasaješ, plev navěješ. NZ. V. 543.
Plevák (*pleják*), u, m. = *pluh na pletí řepy*. Slez. Brt. D. II. 449.
Převedlo, a, n. = *plevel*. Jicko. Brt. D. II. 364.
Plevel. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 28. Vz Ott. XI. 502.
Plevelka, y, f., Jäthaue, f. Sterz. I. 1361.
Přévňa, vz Plevník, Špaléta (3. dod.).
Plevný = lehký prý jako pleva. P. husa (nekrmená). Jersín. Brt. D. II. 364.
Plháček, čka, m., pták, vz Vrbař (3. dod.).
Plch. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 66., 419. (ze stbněm. pilih). — **P.** = *pýř*, triticum repens, rost. Brt. D. II. 508. — **P.** = *škuť, kudly*. Sviňa má eště starý plch na sobě. Zlín. Brt. D. II. 364.
Plchta m. Plichta. P. z Žirotína. DalC. 100.
Plíce. Vodešil s plócama = nic nepořídil. Brn. Brt. D. II. 364. To říká tak vod plic, vod srca to nejde. Brt. D. II. 262.
Plícnicový. P. stěna, šelest. Vstnk. III. 416., 468.
Plina = *prapor*. Brn. Brt. D. II. 364. — **P.**, cf. Obrus (3. dod.).
Plincati se. Které dívce se plincají sukně, ta není k ničemu (na paty se nabírají). ČT. Tkč.
Plindati = *plýtvati něčím*. Kotk. 100.
Plinút. Plinu (plivnul) **proti** Alexandrovi řka. Alx. Nách. k. VII.
Pliný = *sporý, plodný*. P. jabloň. Záp. Mor. Brt. D. II. 364.
Pliska, y, f., vz Konipas (3. dod.), Brt. D. II. 394.
Přiskýrka, y, f. = *pryskyřice*. Jicko. Brt. D. II. 364.
Plíšek, šku, m., vz Kožich (3. dod.).
Plíšť = *nepohoda* atd. Cesty s p-štěmi. Kat. z Žer. II. 328.
Plitka = *drouk*. Železná p. podstrčená pod fošnou řididelní u vysokých laffet. Ott. VIII. 41.
Plivník. Cf. Mus. 1832. (Jg.).
Plíživec, vce, m., blechrus, brouk. P. hladký, b. minutulus, světloskvrnný, b. plagiatus, tmavý, maurus. Klim. 77.
Přky, vz Třasľavice (3. dod.).
Pln, vz Plný. Pln měsíce; Pln měsíc; Na plnu měsíce. Vz List. fil. 1895. 299.
Plnidlo, a, n. = díra v milíři. Záp. Mor. Brt. D. II. 364.
Plnienka. Kapustník bol biely, ľahký, p. podarená. Phľd. XII. 709.
Plnka, y, f. = *nádivka?* Droby s plnkou. Phľd. 1895. 708.
Plňmesiac, e, m. Phľd. XII. 377.

Pľno. Měsíc ide do pľna, z pľna (přibývá, ubývá ho). Zlín. Brt. D. II. 364.
Plnohlasí, n. List. fil. 1895. 70.
Plnohlasný. P. forma (slova). List. fil. 1895. 70.
Plnoletí. Čel. Pr. m. I. 171., 322.
Plnoperý. P. křídlo. Zvič. Mlt 13.
Plnomocenství. 1568. L. pos l. I. 44.
Plnomocný dědic = který dědí hospodářství. NZ. IV. 339.
Plnorozchodový. P. dráha. Cf. Ptrl. 8.
Plnosetba. Lesní p. Nár. list. 1893. č. 277. 5.
Plnostěnný. P. most, vollwandige Brücke. Ptrl. 10.
Plný. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 66. P. noha, Plattfuss, m. Brt. D. II. 364. Cf. Plnonohý. Plná izba je ho (je všude). Slov. Nov. Př. 609. — **čím.** Dom (dům) všetkým je plný (je v něm všeho dost); Peklo, ako miesto plné smolou a ohňom (naplněné). Phľd. XII. 47., 1894. 229. Plni jsou nadějemi. Wtr. Živ. c. I. 157. V príbytku tomto, plnom veselím; Šochtár plný s mliekem. Phľd. 1895. 457., 485. — **P.** = *pilný.* Laš., slov. Gb. H. ml. I. 228., 287.
Pľocar, u, m. = *láhev.* Týnec. Brt. D. II. 98.
Plodihřích, a, m. = *nezbeda.* Laš. Brt. D. II. 364.
Plodnický, genetisch. Mart. Toto slovo zaniklo. Krok.
Plodník, u, m., Stammland, n. P. cyprov. Phľd. XII. 578.
Plodoprázdný. P. minulosť. Phľd. 1896. 89.
Plodopták, a, m. Vz Am. Orb. 77.
Plodossavec, vce, m., vz Plavnossavec. Am. Orb. 77.
Plodozvěr, a, m. Vz Am. Orb. 77., 106.
Plochomíra, y, f. Am. Orb. 16.
Plochovitě. P. se šířiti. Schb. Nád. 5.
Plondziť. Kdze baba rondzí, tam lem čert plondzí. Phľd. 1895. 188.
Pľosa, y, f. = *větší lyska.* Kůň má pľosu (kráva má *babulu*). Brt. D. II. 517.
Pľosatý kůň = mající pľosu. Jicko. Brt. D. II. 517.
Plośé = *plésti.* Gb. H. ml. I. 149.
Plosce. Jsou p. rozšířeny. Cl. L. Jos 45.
Plosek, sku, m. = hliněná nádoba. U Trenčína. Phľd. XII. 174.
Pľoskačky = *poskoné konopě.* Val. Brt. D. II. 330.
Ploskomorský. Arb. v Nár. list. 1896. č. 122.
Ploskonosý. Vrch. Rol. XVII.—XXII. 26.
Plošinový přeřaďovač u elektr. vozů. KP. VIII. 431.
Ploštěnka. Cf. Ott. VII. 294.
Ploštice. Cf. Ott. X. 7.
Plot. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 83. Cf. Brt. D. II. 439., Hradba (3. dod.). Dle Phľd. 1895. 138. = *dřevěná ochranná zeď.* P. ostávkový, krajinový, podlahový, slověncový. Vz tato slova. Ott. VIII. 8. b. Gazda, ploty páliť a popol predávať (= špatný). Phľd. 1894. 314., 1895. 49. Jejich dědeček a naše babička koukali na sebe přes plot (o vzdálených příbuzných). ČT. Tkč. Po plotě kolek (daleká přízeň), po teleti kec. Mor. Nov. Př. 529.
Plotiti = *plotem zahajovati.* Mus. 1891. 176.
Plotnový. Lesní setba p-vá a rýhová. Nár. list. 1893. č. 277. 5.
Płotvan, u, m., z něm. Bratpfanne, f. Slov. Brt. D. II. 517.
Plouh = *pluh.* Vel. Kal. hist. 115.
Plouhavice, e, f. = *pluhy, deštivé počasí.* Jevíčko = *plouhota.* Brt. D. II. 364.
Plouhota, y, f., vz předcház. Plouhavice.
Plouti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 71., 36 (také o tvarech). Plyň (= jdi) s Hospodinem. Bl. Gr. 226.
Ploutvonohý. P-zí měkkýši. Ott. X. 666. Cf. Ploutvonožec.
Plovač. Cívka s p-čem či roubíkem při magnetech. P. plný, dutý, cívkový. Vstnk. III. 21.
Plovati. Dvě řece plovú (tekou) skrze tu zemi. 1487. Krok. 1895. 42.
Plovostredúcí hlas m. stredoplovúcí. Vz Gb. H. ml. I. 551.
Plsat = *šplhati.* Kunšt. Brt. D. II. 364.
Plska, y, f., pták, vz Třaslák, Pliska (3. dod.).
Plsť. O pův. a strč. skloň. slova cf. Gb. H. ml. I. 66. a Gb. Km. -i. 39.
Plsťka, vz Konipas (3. dod.). — **P.** = *malá čepice* ze zaječiny, králičiny, z bobřin a jiných kožešin a látek hedvábných. Wtr. Krj. I. 386., 420. — **P.** = *plstěný střevíc; zimní obuv plstí vycpaný, bačkora.* Wtr. Krj. I. 163.
Plsťnář, e, m. = *kdo dělá plsť.* Arch. XIV. 453.
Plť, strč. pleť. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 63. O strč. skloň. vz Gb. Km. -i. 39. Výklad vz v Dob. Dur. 431.
Plťnice, e, f. = *místo, kde stávají plti.* Phľd. 1893. 547.
Pltnictvo, a, n. = pltnictví. Phľd. 1895. 443.
Pľúcník, u, m., rostl., vz Topárka (3. dod.).
Pľúcny = *plícní.* Zapálenie plúcnej blany jak se na Slov. hojí. Vz Phľd. XII. 563.
Plučiště. P. i lidi mi odtiskal. Půh. VI. 2.
Pludrksas, vz násl. Plundry.
Pluh. Pověry o něm vz v Zbrt. Pov. 164. Popis pluhu vz v Brt. D. II. 447.
Pľuha. Takú pľuhu ja nekcem (za ženu). Phľd. 1895. 527.
Pľuhák m. půlhák. Mor. Brt. D. II. 512. b.
Pluhavý. P. vec. Phľd. XII. 39. Zdrapil ju svojou dlabou p-vou. Ib. XIV. 295.
Pluhy = *slota, deštivé počasí.* Brt. D. II. 512. b. Cf. Pluhavice (3. dod.).
Pluncati se = *klátiti se.* Velle (vedle) mne po cestě se p-cal. Nár. list. 1896. č. 72. feuill.
Plundati se = *zvolna v blátě choditi.* Kotk. 99.
Plundrový. P. kalhoty = plundry. Wtr. Krj. I. 475.
Plundry, *plundrhuzny, pludrksas* (vz Ksas) = kalhoty pytlové, široké. Vz Plundra, Wtr. Krj. I. 474.
Plunýř m. *prunéř, prunýř* = kdo měl studnice (Brunnen) na starosti. Vz Gb. H. ml. I. 351. P. = *roddk.* Wtr. Krj. I. 494.

Plural. Cf. Brt. D. II. 285.
Pluralitní, z lat. P. přesvědčení (př. většiny). Osv. 1896. 198.
Přusgier, vz Přuzgier. Mtc. 1894. 334.
Pluskotat, intens. k přuščat. Val. Brt. D. II. 364.
Plusquamperfectum. Vz Vašek. Filolog. důkaz. 75.
Přuščat = *drobně a stále pršeti.* Val. Brt. D. II. 364. Cf. Přuskotat.
Pluška. P. trav. Cl. Zrůd. 18.
Pluškvorec = *puškvorec.* Brušp. Hledíková.
Přuštěti. Přuští mu = *smädí ho, žízní.* Vz více v Phřd. 1894. 493.
Plúť = *plvati.* Začal p. krvou. Phřd. XII. 364.
Plůtkový. P. branka. Světz. 1895. 62.
Plutonický. P. či hlubinné horniny = ztuhlé hluboce pod povrchem zemským. Vz Ott. XI. 613. a.
Plutonský. P. útvar. Ztk. 55. (3. vyd.). Cf. Plutonický, Plutonismus (ve Slov.).
Přuzgier, vz Přusgier, Pokolvar. Hojení ho. Vz Mtc. 1894. 334.
Plužisko, a, n., vz Hradzjel (3. dod.).
Plvati. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 67., 74.
Plvěti, fluere, liquescere, strč. Gb. H. ml. I. 63., 74.
Plynouti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 74.
Plynový. P. stříkačka, extincteur, Ott. VIII. 970. b., puška. Vz Z říše vědy a práce. II. 10. P. článek galvanické batterie. KP. VIII. 62.
Plynulosť. P. formy, básně. Světz. 1 94. 410.
Plynulý. P. proud elektrický. KP. VIII. 67.
Plyť m. plť. Mor. Brt. D. I. 86.
Plýti, fluere, v Rkk. Vz Mus. 1896. 253., List. fil. 1896. 331.
Plytký = *mělký.* Prešiel cez plytkú výmolu na cestu; Bol v umenie plytký. Phřd. XII. 210., XIII. 455.
2. **Plzák** = *Plzňan.* Bl. Gr. 181.
Plzeňák, u, m. = *plzeňské pivo.* Šml. VIII. 4.
Plzenčina, y, f. = *plzeňské pivo.* Phřd. XII. 404.
Plzenina, y, f. = *plzeňské pivo.* Nár. list. 1896. č. 72. feuill.
Plzeňka (Křižík-Piette; Piette, franc. společník Křižíkův), y, f. = svítilna differenciální bez vazby. Vz KP. VIII. 147.
Plzěti. K GR. přidej: Nov. 59. (VII. 272.).
Plzký. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 66., 78. Voda plzká, aqua labilis. 1418. List. fil. 1895. 213.
Plznouti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 66., 78.
Plzný v Rkk. Cf. Mus. 1896. 242., List. fil. 1896. 316., Mus. fil. 1896. 233.
Plž. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 66., 78. Ve Zvolensku *plž, plžik, sližská, bezšupinatá rybka;* v Trenčansku *slíže, hrúze, mrdofúze.* Phřd. XII. 174.
Plžik, vz Plž (3. dod.).
pn. Z *pn* p se odsouvá: sen m. съпнъ, řec. ὕπνος, usnouti m. usъpnąti atd. Gb. H. ml. I. 420.
Pneumobacill, a, m. Vstnk. II. 502.
Pníček. K Vck. přidej: Val. I. 108.
Pnouti (píti). O pův. cf. Gb. H. ml. I. 81.
Pňoví. Kabt. 17.
Pňůvka = *kučovnice.* Věst. opav. 1893. 19.
Po s akkus. Po nevěstu vysláni byli. V. Kal 41. a j. — **Po** = *od.* Vz Seyk. Ruk. 30.—32.
Po-. Tato předpona složená s adj. označuje menší stupeň vlastnosti: pomalý, poslabý, ponemocný. Brt. D. II. 283. Slovesa s po- složená pojí se zhusta s genitivem vedle akkusativu. Vz List. fil. 1896. 60., 345., Mus. 1896. 263.
Poameričiti, amerikanisieren. Sterz. I. 141.
Poamerikaniti koho, amerikanisieren. Ml. Hüb. 38.
Pobabriti. Židia i nám p-li remeslo. Phřd. 1892. 586.
Pobádavý. P. člen výboru. Světz. 1895. 379. c.
Pobaraňec, ňce, m. *(brusňák)* = *lívanec* přes celý plech se švestkami na vrchu pokládanými. Laš. Brt. D. II. 490.
Póbědě = puobědě, buď z po-óbědě anebo stažením z po-obědě. Gb. H. ml. I. 235. (Št. Uč. 125. b.).
Poběh. Nepřítel byl na p-ze. Seyk. Ruk. 30.
Pobehaj = *poběhlík.* Phřd. XII. 358., 718.
Poběhlosť. Lotrovská p.; P. zlosynstva pokrotiti. Chč. S. 97., 143. P. od viery. Chč. m. s. 21.
Poběhnúti. Vz příklady v Seyk. Ruk. 30. nn.
Pobídnouti. Pobídděl k prodání (kůže) a nebyla jeho. 1455. Hrš. Nách. I. 484.
Pobitevní. Žeň p. (po bitvě, při pronásledování získaná). Nár. list. 1894. č. 83.
Pobití = *bitva.* Když měl na vojnu jeti a měl pobitie obdržeti. GR. Nov. 99. 34.
Pobitý. Jako s p-tej vojny po jednom sa vraceli. Phřd. 1894. 440.
Pobízeti. Tohoto slova místy na Mor. neznají a říkají: nutiti. Brt. D. II. 364.
Pobízka, y, f. = *pobídka.* Kat. z Žer. II. 162.
Poblafkovať na koho = *křičeti.* Mor. a slov. Nár. list. 1896. č. 114. odp. feuill.
Poblánice, epithel. Cf. Ott. VIII. 677. b.
Poboček, čka, m. = *poboční kůň,* po boku táhnoucí. Phřd. XII. 529.
Pobočník, u, m., druh meče. XVI. stol. Wtr. Krj. I. 610.
Poboda, y, m. = *pokušitel.* Záp. Mor. Brt. D. II. 364.
Pobodka. Hra v p-dku. Vz NZ. III. 26.
Pobodřiti = *poněkud bodrým učiniti,* ermuthigen. Nár. list. 1896. č. 2. 1., č. 124.
Pobouchati. Pobúchal, pomlátil, na vnivoč obrátil. Slov. Nov. Př. 611.
Pobožnosť = *náboženství.* Tohoto významu neschvaluje Bl. Gr. 188.
Pobožnůstkařiti, pietisteln. Sterz. II. 543.
Pobožnůstkářský. P. vkus. Vrch. F. II. 299.
Pobrániti pole, zu Ende eggen. Phřd. XII. 645.

Pobratati = *sbratřiti*. P-li sme sa na celý život. Phľd. 1894. 118.

Pobratráňča = syn otcova nebo matčina bratrance. Brt. D. II. 460.

Pobratranec, nce, m. Šf. (Mus. 1895. 302.).

Pobratřiti. Potom p-tří se lidstvo volné. Čch. Otr. 78.

Pobrblati si = *poklevetiti si*. Mor. a slov. Nár. list. 1896. č. 114. odp. feuill.

Pobřenina, y, f. = *podstřel*. Jevíč. Brt. D. II. 489.

Pobřežník, elaphrus. P. bahní, e. uliginosus, Beránkův, e. Beráneki, měďobarvý, cupreus, obecný, riparius, Ulbrichův, Ulbrichi, zlatový, aureus. Klim. 14.—15. Cf. Ott. VIII. 678.

· **Pobříškový.** P. tepna, epigastrica. Vz Ott. VIII. 661.

Pobrunátný. Háj. Herb. 180. b.

Pobryndaný. P. pošetilec. Ziak. 1832. (Zl. Jg. 406.).

Pobuditi. Mi Vaňka krajčího p., aby u něho koupili. 1538. Hrš. Nách. I. 441.

Pocángle = tahouny u bot (laš.), jinde natahače. Slovo cizí. Brt. D. II. 518.

Pocediti co. Háj. Herb. 34.

Pocení. Očišťování koží p-ním teplým, studeným. KP. VI. 653 nn.

Pocedník, a, m. = *podsedník*. Gb. H. ml. I. 407.

Pocem = pojď sem mezi nás. Us. Mor. Nár. list. 1896. č. 186. odp. feuill., Gb. H. ml. I. 407.

Pocera, y, f. = *posměch*. Vizovice. Brt. D. II. 364.

· **Pociganiť koho.** Phľd. XII. 283.

Pociň, ě, f., z: podsíň. Us. Gb. H. ml. I. 407.

Pocinkování, n., vz KP. VIII. 227.

Pocinování, n., vz KP. VIII. 227.

Pocit = stav duševní vznikající popudem, jenž má za následek rozechvění nervů. Vz Krejč. Psych. 29.

Pocítiti. Žena p-la a muž o tom nevěděl (s jiným obcovala). Záp. Mor. Brt. D. II. 364.

Pocloumati. Vítr travou poclumuje. Kolc. 59.

· **Pocmuchtati.** Prasata to p-ly. Heršpice. Rous.

· **Pocovní** = *pocední, podsední, na-pod-se*. P. kůň. V Chroměi na Mor. List. fil. 1894. 90.

Poctata m. podstata. Us. Gb. H. ml. I. 407.

Poctivec. Nechť je čímkoli, p-vcem musí býti. Cop. 40.

Poctiveček, čka, m. Jaký je p. Slow. 135.

Poctivice, vz Stehenní (3. dod.).

Poctivosť. Kdo raz poctivosc ztrací, nikdo mu ju nenavráci. Phľd. 1895. 188.

Pocvičiti se v čem: v skládání písniček. Bl. Gr. 376.

Poč. Pocz li by byl (přijel). Pass. 274. (Gb.).

Počasí. Předpovídání počasí. Vz Světz. 1894. 171.

Počasový = *počasný*. P. kašel. Jg. (Zl. Jg. 364.).

Počastná = hostina po pohřbě. Slez. NZ. IV. 500.

· **Počátek.** P-tky českého básnictví (od Šf. a Pal.). Vz List. fil. 1895. 33. nn.

Počeček, čku, m., houba, vz Modrák (3. dod.).

Póček, zdrobn. pouk (měchýř). Chlapčí p. = děvče, které chodí mezi hochy. Kunšt. Brt. D. II. 369.

Počerněti. Čím jsi celý p-něl. Kolc. 103.

Počernetý. P. georginy (počernalé). Phľd. 1896. 463. Tamtéž: očernetý.

Počerpadlo, a, n. = *čerpadlo*. Dob. Dur. 108.

Počerstviti koho čím: vodou. Nár. list. 1896. č. 107.

Počervenalý. Háj. Herb. 49. a.

Počervený = *drobet červený*. Brt. D. II. 283. Cf. Po-.

Počesky m. po česku. Us. Šb. D. 36.

Počet = *pučeti*. Brt. D. II. 184.

Počev m. podšev, *dš* v *č*. Gb. H. ml. I. 407.

Počin. Že jejich radami, p-ny a návody tak činili. Půh. V. 219.

Póčina, strč. = paučina. Gb. H. ml. I. 258.

Počínat si = *pyšniti se*. P-ná si, že má novou sukni. N. Město. Brt. D. II. 365.

Počiniti. Mně již prve škodnému (škodu majícímu) velikú škodu (novou) jsou p-li. 1684. L. posíl. I. 74.

Počinka, *potinka*, y, f. = podsíňka u vchodu do stavení. Slez. NZ. III. 195.

Počinský. P. víno. Čel. Pr. m. II. 926.

Počisadlo, a, n. P. ku spracování lnu. Chod. NZ. III. 895.

Počitadlo. P. článků galvanické batterie či voditel proudu t. j. přístroj, kterým lze připnutím nebo vypnutím většího počtu článků batterie proud sesíliti nebo seslabiti. KP. VIII.

Počítání. P. před dětskou hrou. Vz Dětské hry v: Zahrádka budečská. VII.

Počítati se s kým. Hospodář s čeledíny se p-tá (v obec. mluvě; ve vyšší říká se: počet klásti). Bl. Gr. 190.

Počitedlný. P. množství oděnců. Alx. Nách. k. XXII.

Počitek, tku, m., Empfindung, f. Mus. 1894. 318. P. = duševní pochod, který vzniká vnějším popudem a záleží v uvědomění si nějakého obsahu (kvality), libosti n. nelibosti a v reakci motorické. Vz Krejč. Psych. 54.

Počiti m. podšiti, *dš* v *č*. Gb. H ml. I. 407.

2. **Počíti.** O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 81. O tvarech ib. 113. Žádosť když se počne, rodí hřiech. Chč. m. s. III 21. — **koho.** Žena počala si obránci svého. Alx. Nách. k. II. — **čemu.** Což tom (tomu) počnem (poradíme, uděláme). Zlín. Brt. D. II. 365.

Počitkový. P. obsah. Krejč. Psych. 64.

Póčka, y, f. *(půjčka)* = *příspěvek na svatební hostinu*. Záhoří. Brt. D. II. 365.

Počkaná. Něco na p-nou koupiti (na úvěr). 1597. Mtc. 1894. 156.

Počkati. Počky, počkyte i počke, počkete u Císařova. NZ. VI. 75.

Počkej, hošíčku. Vz Tanec čes. (3. dod.).

Počmaknout si = pošmáknout si, *š* v *č*. Dšk. Jihč. I. 44.

Počstvie, n., nč. pocta. Pass. klem. 260. a. (Gb.).

Počta m. pošta, *š* v št mění se v *č*. Dšk. Jihč. I. 44. a j., Gb. H. ml. I. 513.

Počtář, e, m. = poštmistr. Dšk. Jihč. I.

II. Vz předcház. — **P.** = *polštář*. Dšk. Jihč. I. 6.
Počtářsky. P. něco formulovati. Vstnk. IV. 67.
Počtívat m. poštívati. Dšk. Jihč. I. 44. Cf. předcház. Počta.
Počudovati se čemu = *podiviti se*. Phľd. 1896. 280.
Počupať ruku = *poboskať*. Zavadka. Phľd. 1895. 629.
Pod. Z pod se *d* odsouvá: poučitel m. podučitel, nepodalosť. Dšk. Jihč. I. 17. Jindy bývá *pod* m. *po:* podslamka m. poslamka. Ib. 16.
Podace, správně podací (právo), ano staré podacie vydá podací. Krok. 1892. 268.
Podáč oprav v podač. Mocný kollator a p. bude fary přijímati. 1621. Věst. op. 1893. 22.
Podálka, y, f. Kroků hluk zmlk' v p-ce. Lerm. II. 104.
Podárný. Bl. Gr. 327. tohoto slova neschvaluje.
Podaromně = marně. P. čas tráviti. Phľd. 1895. 200.
Podati čeho kam. Naposledy **k** soudu podal Filomates těch čtyř slov. Bl. Gr. 153. ‚Podej mi nůž' měl Bl. za chybné m. ‚nože'. Bl. Gr. 53. — **čeho komu.** Podajte mi bieleho praporce. Štilf. 191. a j. — **co komu:** nůž, čepici. Tuto vazbu měl Bl. Gr. 72., 189. za germanismus m. čeho: nože, čepice.
Pódati = *povídati*. Ve Vel. Revúci. Phľd. 1893. 558.
Podátrati = *dopátrati?* Pokud jsem se jich (svatebních obyčejův) mohl podtati a p. Vykl. Svat. 3.
Podatý na koho. Phľd. XII. 560.
Podávačka = část řezačky ve zřídeli dole pod korytem upevněná; postrkuje slámu ku předu pod kosíř. Brt. D II. 454.
Podávadlo, a, n. KP. VIII. 432.
Podáviti ženu, pannu = násilí jí učiniti. Tato frase byla již za Bl. nesrozumitelná. Bl. Gr. 205.
Podbahnělý. P. mozek. Wtr. St. nov. 83., Světz. 1895. 3.
Podbahní. Na p. u řeky Morávky. Věst. op. 1893. 21.
Podbati kde. Ani duše jeho **v** pekle nepodbá. Chč. S. 271.
Podběl. Léčení jím na Val. Vz Vck. Val. I. 157.
Podbělák, u, m., vz Šedák (3. dod.).
Podbělica, e, *podbělice*, f., rostl. Cf. Ott. XI. 530. b., Podběl (3. dod.).
Podbiel, vz Podběl. Phľd. 1893. 369.
Podbiti co kam. Omítku **na** strop podbíjeti. NZ. II. 648.
Podborný. P. rybník u Náchoda. Hrš. Nách. I. 451.
Podborovnička, y, f., houba, vz Sosnář (3. dod.).
Podborovník, u, m., houba, vz Sosnář (3. dod.).
Podborůvka, y, f., houba, vz Sosnář (3. dod.).
Podbradek, dku, m. = *podbradní řemen*. Wtr. Krj. I. 634. Cf. Zabíjačka (3. dod.).
Podbradník = malá šatka zavesená okolo krku pod bradou, aby dieťa nezašpinilo šatôčky, *cintáček*. Myjava. Phľd. 1895. 445. P. plietla. Ib. 1896. 71. Cervený p. (kohouta) sa mu zalengal. Phľd. 1893. 509. — **P.,** Hohlkehlhobel. Ott. XI. 420. a.
Podbrána. Vjazdná p. Phľd. 1893. 685.
Podbranky, cf. Svlaky (3. dod.).
Podbříškový. P. futro, Kat. z Žer. I. 248., blána. Wtr. Krj. I. 150. P. kožich (liščí). Arch. XIII. 222., 236.
Podbrušník, vz Podbřišník.
Podbuček, místo u Náchoda. Hrš. Nách. I. 43.
Podcibnosť, i, f. P. rostliny, Hypostaminie. Am. Orb. 96.
Podčárnouti = *podtrhnouti*. Slovo p. Světz. 1893. 722.
Podčelistní krajina. Hlav. 9.
Podčepné. Z p-ho děláu byl ocet. Mnč. Zás. 13.
Podčeší. Toto slovo má již Bl. Gr. 102. za zastaralé.
Poddací, poddáczie, jus emphiteuticum, alias Kaufrecht, n. Eml. Urb. 432.
Poddašník, u, m, zelina. Vz Zádušník (3. dod.).
Poddati co kam. Aby jej (hřích) **pod** rozum poddali a **v** službu Bohu. Chč. m. s. III. 41. (V., Pass.).
Poddědictví, n., Nacherbschaft, f. Sterz. II. 375.
Poddělavky, cf. Mejšle (3. dod.).
Poddesátník, a, m. Hrš. Nách. I. 81.
Poddružovací, subalternirend. Mark.
Poddůlanka, y, f., trať v Leskovci ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 11.
Podduní, n. Které kury p. snášejí (ty zabíjeli). 1701. Věst. op. 1893. 47.
Poddusec, sce, m., v lučbě. Am. Orb. 63.
Poděbrady. Jiří z Poděbrad. Cf. Vlč. Lit. 274. Hynek neboli Jindřich z P. mladší. Vz Vlč. Lit. 264.
Poděditi. Bázlivec tě nemá p. Kub. Rol. 106. Cf. Odplata (3. dod.).
Podejmouti. Jestližeby škody které podjali a vzali. Půh. V. 183.
Podejstviti. Tajný žiaľ rýchlejšie podejstvuje (působí) na telo. Phľd. 1894. 149., 1895. 615.
Podělati komu = *učarovati*. Vck. Val. I. 97., 144.
Podělávka, y, f. = mazání na koláče, vdolky a p.: povidla, tvaroh atd. Brn. Brt. D. II. 480.
Poděliti. Poděliti mohu něčím několik lidí, ale nikoli jednoho. Tedy nikdy: Ten člověk podělen byl. Bl. Gr. 319. — **se s čím jak.** Títo so zlatem podelili sa **na** rovno. Dbš.
Podélný. P. či poledníkové hory, Meridiangebirge. Am. Orb. 83.
Podepříti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 78.
Podeschlý. P. dříví. 1665. Mtc. 1895. 141.
Podestát někoho = *zastati*. Dšk. Jihč. I. 13.
Podezřelý. Vždyť p-lým kdo jest, je vinným již. Bráb. 114.
Podezřený = *podezřelý*. Lidi p-né zdvíhali. Arch. XIII. 296. Na str. 297. tamtéž stojí: podezřelé.
Podfišmistr. XVIII. stol. NZ. IV. 101.

Podháňať na koho = *poštívati*. Val. Brt. D. II. 395.
Podhaz, a, m. = *podhodek* (podhozené dítě). Brušp. Hledíková.
Podhlacenstvo, a, n. Vz Am. Orb. 87.
Podhlavní. P. ryba. XVIII. stol. NZ. IV. 101.
Podhlednouti. Podhlídati koho = opovržlivě naň hleděti. Wtr. Živ. c. I. 841.
Podhlinová, é, f., trať ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 11.
Podhodok, dka, m. Vz Odměna. Mtc. 1894. 105.
Podhôřný. P. rostliny (na holích rostoucí). Phľd. 1893. 467.
Pohončivý = *pohončlivý*. Brt. D. II. 365.
Pohončlivý. P. obilí, které má mnoho podhonků. Slov. Brt. D. II. 365.
Podhonek, nku, m., vz Podhončlivý (3. dod.), Odnož.
Podhoráci ve vých. Čech. Oestr. Mon. (Böhm.). I. 493. P. na Mor. = obyvatelé pahrbkovité krajiny od Přestavlk a Staré Vsi k Bystřici a Holešovu. Brt. D. II. 111.
Podhořanka = placka obecná, alausa vulgaris, Alse, f., ryba. Vz Placka. Sterz. I. 795.
Podhrdlek = *rána pod hrdlo*. Mnohý obdržel p. Světz. 1893. 26. a.
Podhroziti se = *pohrouziti se*. Týnec. Brt. D. II. 97.
Podhubí, n. = *oděv pod bradu*, pod ústa. Wtr. Krj. I. 254.
Podhůří, n., trať u Frýdka. Věst. op. 1893. 11.
Podchaluzec, zce, m., v lučbě. Am. Orb. 63.
Podílí, n., vz Oseník (3. dod.).
Podima, y, f. = *podnížka*. Phľd. XII. 175.
Podiva. Kto vie, čo by boly tie p-vy (voli) porobily. Phľd. 1894. 432. — **P.,** os. jm. u Kosmy.
Podivení. Jest nám to s nemalým p-ním. 1639. Mus. 1894. 130. — **P.** (han.) = *sníček*, asplenium trichomanes, rostl. Brt. D. II. 500.
Podivný. P. věc. Dle Bl. Gr. 325. ničemné slovo; p. jest prý = drobet divný.
Podjavorinský. P. Ludmila, spisovatelka. Phľd. 1892. 213., 1894. 92., 265.
Podjazyčnice, e, f. = žíla podjazyčná, Feifelader, f. Sterz. I. 897.
Podjednou m. pojednou, *d* vsuto. Dšk. Jihč. I. 16.
Podjezd = část vrat, kudy vozy podjížděií, část pro chodce ustanovená slove *dverca*. I slez. NZ. III. 195.
Podjezerní. P. koryto rýnské. Mus. 1893. 453.
Podjícnový. Ott. XI. 892.
Podjíti čeho. Hotova jsem toho p. Arch. XIV. 136.
Podjízd, u, m. = *podjezd* (kůlna). Cf. Návratí (3. dod.).
Podkabnosť, i, f. P. rostliny, hypopetalie, hypocorollie. Vz Am. Orb. 96.
Podkasati co kam (jak). Všecko p-sal jest **pod** svú moc. Chč. S. 273. Bojem koho p. Alx. Nách. k. XXXIII.
Podkepní. P. rostliny. hypogynae. Am. Orb. 96.
Podkľačník. Brt. D. II. 418.
Podklad (mor. *podlina*) = čím se sukně na okraji asi na dlaň široko podkládaly. Slez. Věst. op. 1894. 9. — **P.** *(pachole)* = *příční deštice* přibitá na spodních grafinách, aby se spodek vozu neprohýbal. Brt. D. II. 444.
Podklásek, sku, m. = *podhonek, otávka, odnož obilní*. Brt. D. II. 365.
Podklenek, nku, m., Cavate, f. Sterz. I. 595.
Podklesek m. poklesek, *d* vsuto. Dšk. Jihč. I. 16.
Podkolenky, šat. 1423. Wtr. Krj. I. 90.
Podkolí. P. vozu. Světz. 1894. 536. b.
Podkopný. P. dielo sa im podarilo. Phľd. 1893. 391.
Podkorník, vz Houbovník (3. dod.).
Podkositi = *podraziti*. Nohy někomu p. Phľd. 1893. 403., Lerm. II. 145.
Podkotеční klobúčník. Arch. XIV. 388.
Podkouřiti. Podkúril ho = dopálil. Phľd. 1894. 378.
Podkovice. Tluče do p-vic = utíká. Ve švihačině. Brt. D. II. 521.
Podkovka, hippocrepis, rostl. Vz Ott. XI. 307.
Podkožně. P. očkovati. Hlav. 8.
Podkrsalý. Točil p. kníry. Nár. list. 1893. č. 356.
Podkvětný. P. (podpůrný) listen. Čl. L. Jos. 3., 5.
Podlačkat šaty = *pomačkati*, zmuchlati. Jevíčko. Brt. D. II. 365.
Podlaha = *strop* (han.); půda ve stavení (záp. Mor.). Brt. D. II. 434.
Podlahový. P. plot = z latí nebo trámců přisekaných vodorovně kladených. Ott. VIII. 8. b.
Podlávený = *podupaný*. P. tráva. Phľd. 1893. 528.
Podlavna, y, f. = *šátek*, jímž jest přikryto dítě ke křtu nesené. Čes. l. V. 239. Cf. násl. Podlavník.
Podlavník m. podhlavník, poduška, *h* odsuto. Dšk. Jihč. I. 33.
Podlážka, y, f. = přepažení krovu nad půdou stavení (sýpka), jako ve stodole hambalka. Ott. VIII. 8. a., Oestr. Mon. (Böhm.). I. 432. (Jrsk.).
Podlec = *podlý*. Slow. 154.
Podlectví, n. Kká. Puš. 34.
Podléčka, pl. = podvlékačky. Na Hané. NZ. III. 256.
Podlejší = *vedlejší*. Druhý p. dům. Kat. z Žer. II. 101.
Podlesí, ves v Těšínsku. Pras. Těš. 9.
Podlesňácké chalupy ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 12.
Podlesňák, u, m., rybník ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 12.
Podlésníček, čku, m., zdrobn. podlésník.
Podléščák, u, m., vz Hřib (3. dod.).
Podľéščka (uh.), *podléška* (val.), *psí fialka*, viola canina, rostl. Brt. D. II. 508. — **P.,** vz Błoncati (3. dod.).
Podlézti. Jestli nepodleze, nepřeskočí. NZ. V. 541.
Podlhovastý = *podlhovatý*. Phľd. 1895. 24., 215.

TISKEM J. OTTY V PRAZE.

ARCHIV

PRO

LEXIKOGRAFII A DIALEKTOLOGII.

VYDÁVÁ

III. TŘÍDA ČESKÉ AKADEMIE CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA

PRO VĚDY, SLOVESNOST A UMĚNÍ.

ČÍSLO I.

PŘÍSPĚVKY K ČESKO-NĚMECKÉMU SLOVNÍKU

ZVLÁŠTĚ GRAMMATICKO-FRASEOLOGICKÉMU.

2

SVAZEK DRUHÝ.

V PRAZE.

NÁKLADEM ČESKÉ AKADEMIE CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA
PRO VĚDY, SLOVESNOST A UMĚNÍ.

1897.

Podlhovatý = *podlouhlý*. P. stůl. Phřd. 1893. 66., 474.

Podlí = podle. Podlí čehož pán Bůh sám ví; P. poručení; Co mohu p. možnosti; P. svého zdání. Kat. z Žer. I. 27., 36., 41., 68. a tak často. Ale také *podle:* Podle toho oznamuji. Ib. 122., 123. a j. Podlí zřízení zemského. 1582. Kutn. šk. 26. Podlí duoveření jejich. 1568.; P. poručení. 1566. L. posll. I. 28., II. 13. a j.

Podlina, y, f. Vz Podklad (3. dod.).

Podlipník, u, m., houba, vz Hřib (3. dod.).

Podlíšť = *podýšť*, dřevo pod rozvorou držící voj vzhůru. Dšk. Jihč. I. 6. Cf. násl. Podlíštka.

Podlíštka (Brn.), *podýžka, podyčt* (Třebíč), *podýma* (St. Hrozenk.), *podojma* (uh. slov.) = *podlíšť*. Brt. D. II. 445.

Podlivá = *podle*. P. zákona. ČT. Tkč.

Podlosť = *slabosť*. Pod nímž (křížem) ta p. lidská muož odpočinúti. Chč. S. 97.

Podlouhlec, hlce, m., dolichus, brouk. P. Bonellův, d. Bonelli, žlutorohý, flavicornis. Klim. 30.

Podlouhloštítník, a, m., stenolophus, brouk. P. štítokřídlý, s. discophorus, tmavý, mixtus, říční, teutonus. Vz Klim. 66.

Podloupati včely. 1597. Hrš. Nách. I. 444.

Podložiť co kam: do knihe = *zapsati*. 1741. Phřd. 1893. 622.

Podložkový. P. kalendář (lze ho užiti jako podložky). Nár. list. 1893. č. 298.

Podlubovatý. Háj. Herb. 24. b.

Podlužany, statek ve Trenčínsku. Phřd. XII. 74., 336.

Podlý = *špatný*. Kde je oves (na kraji) podlejší. Phřd. 1895. 311.

Podmaľovka, y, f., Grundmalerei? Bol presvedčený, že p. nie je dokladná. Phřd. XII. 751.

Podmáselnička, y, f., houba, vz Sosnář (3. dod.).

Podmáslák, u, m., vz Sosnář (houba; 3. dod.).

Podmáslenka, y, f., houba, vz Sosnář (3 dod.).

Podmáslí. Najedl se p., až se mu gatě roztřásly. Heršpice. Rous.

Podmateční rostliny = *podkepní*. Am. Orb. 96.

Podměsíčný. P. svit. Krs. Moor. 45.

Podmésti. Podmítati (strniště orati) jest nejlépe mezi dvóma panenkama (Mariemi, mezi 15. srpnem a 8. zářím). Heršpice. Rous.

Podměstí. Formané jeli na p. Arch. XIII. 241.

Podmiňovati. To podmiňuje barvu kůže, lépe: určuje. Krok. 1892. 370.

Podmísní. P. štika. Přidej: Cf. Mísný.

Podmistr. 1425. Arch. XIV. 438.

Podmnětať = *podkládati*. U Císařova. NZ. VI. 76.

Podmokání, n. P. zdí. Arch. XII. 375.

Podmokati. Boč. příklad je z: Půh. V. 164.

Podmol. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 77.

Podmořanka. Cf. Podhořanka (3. dod.).

Podmostný. P. obluda (pod mostem se zdržující). Phřd. XII. 642.

Podmračený. Zamlklý a p. člověk. Světz. 1894. 290. b.

Podmrsek, sku, m. (Kazatel) rozličnými p-sky je vytřepává. Bl. (Wtr. Živ. c. 883.).

Podnáramek, mku, m., vz Opřéčko (3. dod.).

Podnebesí. Lerm. II. 75., 148., Šml. I. 142.

Podnebí. P. europské. Vz Ott. VIII. 877.

Podnesený čím. Pýchou jsa p-sen. Chč. S. 144.

Podnět. Sázet do p-tu, *chybně* m.: do podmětu. Vz Podmět.

Podnikati. Aby jim nebyli poddáni a pod jich břemena aby nepodnikali. Chč. S. 126.

Podnikavec, vce, m., der Unternehmungslustige. Nár. list. 1894. č. 333.

Podnížka m. podjížďka u vozu. Brt. D. II. 251. P-ky v tkadlcov. = podnožky. Vých. Čechy. Mus. 1895. 187.

Podnos. P. jídel, Gang, m. Nár. list. 1894. č. 253. feuill.

Podnotár, a, m. Phřd. 1894. 638.

Podnoží. P. modly. Kká. Puš. Roz. 100.

Podnožiti. Aby také péči p-žil, ut curam subpeditaret. 1438. List. fil. 1895. 146.

Podnožka, y, f. Stolice má čtyři rozkročené nohy (hůlky), lavice sedí na dvou prkenných p-kách. Chod. NZ. III. 15.

Podobenství = opportunitas. Hledáše p-stvie. Ev. olom. Matth. 26. 16. V Kral. bibl.: příhodného času.

Podobnati se (nemá-li býti: podobati se). Aby se podobnal takové poctivosti (jí se podobným stal). Chč. S. 21.

Podobně = *slušně*. Tam budete dosti p. ctěni. GR. Nov. 70. Myslil, kterak by ji mohl p. vdáti. Ib. 55.

Podobný. P-bni se jemu činíme. Chč. m. s. III. 17. — **komu čím.** Že tahy otci p-ben byl celý. Vrch. Rol. XXXI. 48. — **komu dle čeho.** Zákon má býti poctivý, spravedlivý a p-ný (případný, příhodný) podle obyčeje vlasti místu i času. Chč. S. 117. — **k čemu.** Takový p-ben jest k tomu, jenž... Chč. m. s. III. 17. Poněvadž jsi vždy k lidem p-ben (ochotný, spravedlivý?). Arch. XI. 445. — Toto jest místo p-né (příhodné), abychom (zde) dítě zahubili. GR. Nov. 49.

Podobrati se nač (podjíti se čeho). Že si sa na takú veľkú vec podobral. Phřd. XII. 500.

Podobrotky. Keď nešlo p., muselo ísť aj pozlotky. Phřd. XII. 695. (129.).

Pododpornosť, i, f., subcontrarietas. 1820. Krok. 1896. 44.

Podoj. Zaniesli pôdoj do koliby. Phřd. 1894. 371.

Podojma, y, f., vz Podlíštka (3. dod.).

Podokenice, e, f. Phřd. 1896. 245.

Podolek, phylacterium. Zdvíhají p-lky své a zprostírají podrahy. Ev. víd. 58. Mat. 53. 5. V Kral. bib.: podolky plášťů svých. P. vleklý = vlečka. Wtr. Krj. I. 64. Dlouhý p. = vlečka. XV. stol. Wtr. Krj. I. seš. 44. Přilehl jí p. (zaspala). ČT. Tkč. — **P.** = *klín, lůno*. Na p. dostane dieťa. Phřd. 1894. 522.

Podolín, a, m. = statek ve Spišsku. Phřd. XII. 336.

Podomovní. P. úrok (plat z domu). Sdl. Louň. 9.

Podorzivý = *podeřlivý*. Phřd. XII. 233.

Podošev. P. vrchu = *pata.* Phľd. XII. 479. A boli sme už pri podošve, na několko krokov začínala sa dlažba. Phľd. 1894. 453.

Podouště, ě, n. = menší čtvercový polštář pod hlavu (poduška). U Žleb. NZ. I. 614., Dšk. Jihč. I. 42.

Podozrive = *podezřele.* Phľd. 1896. 164.

Podpalubí. P. lodí. Vrch. Rol. XLI. 142. a j. P. na děla. Ott. IX. 665. b.

Podpanštělý. P. krejčí. ČT. Tkč. (*d* vsuto).

Podpaží. Chč. S. 263.

Podpažina, y, f. Brněná p. (zbroj). Arch. XIII. 407. Vz násl.

Podpažník, u, m., ochranná zbroj. Arch. XIII. 217. P. = krytí části ruky mezi ramenem a loktem. Wtr. Krj. I. 251., 601. Cf. Zárukáví (3. dod.). — **P.** = *plevník.* Vz Špaléta (3. dod.).

Podpecí, n., vz Člopek (3. dod.).

Podpěchovati, unterkrampen. Petrl. 24.

Podperiť. Števku (os. jm.) p-la peknou voňačkou. Phľd. 1891. 436.

Podpinadlo, a, n., cf. Štycl, Štrupl (3. dod.).

Podplanky m. podplamky (placky z chlebového těsta). Dšk. Jihč. I. 23.

Podplotňáček, čka, m., pták, vz Střízlíček (3. dod.).

Podpodužkový. P. částka článků osních. Čl. Zrůd. 30.

Podpor = podpora. 1551. Kosmogr. List. fil. 1893. 457.

Podpora. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 78. Kdo něvyndě ze dvora, tyn je slabo p.; Kdo je v poli pilny, podpůrca je silny. Slez. Nov. Př. 426.

Podprava, y, f. P. včel = podřezávání na vesno. Slov. Brt. D. II. 365.

Podpřevor. 1410. Arch. XIV. 398., Čel. Pr. m. II. 770.

Podpustek. Čepec na p-stky. Mor. NZ. II. 737.

Podřád, u, m., lépe: podřadí. Krok. 1892. 369.

Podrah, u, m., vz Podraha (3. dod.).

Podraha. Vondrák v Spuren 23., 35. uvádí podrah. Cf. Podolek (3. dod.). Také v Mus. 1895. 209. Bibl. olom. má: tkaniczie. Dob. Dur. 409.

Podráhniti. Šml. VII. 79.

Podrazec, zce, m. = *kukačka,* pulmonaria offic., rostl. Brt. D. II. 503.

Podraziti. Když p-zí jiné moří pod se. Chč. S. 104.

Podraždidlo, a, n. Ztk. 86. (3. vyd.).

Podražník, a, m. = *železniční hlídač,* Bahnwächter, m. Sterz. I. 381.

Podrbaný. Promluvil k němu dosti p-nou řečí. Enns. 99. A.

Podrdositi kým. Vck. Val. I. 52. Cf. Drlosili (3. dod.).

Podřeční rozdíl. Vlč. Lit. 112.

Podřizňák, podřizňok, a, m., pták, vz Sedmihlásek (3. dod.).

Podrok, a, m. = *mládě* (jalůvka, býček), jež není ještě rok staré. Kotk. 55.

Podroubiti. Staré palmy p. (podsekati). Kbtk. 21. P. strom (podtíti). GR. Nov. 107. 13.

Podroušení, n. = *rouš, napilosť, opice.* Wtr. St. Pr. 133.

Podroušený; -en, a, o = *napilý.* Wtr. Živ. c. 805.

Podrub. Sloupy, na nichž leží krov stodoly, spojoval na metr a výše mocný věnec roubení, jemuž říkali p. Chod. NZ. III. 398.

Podrubka, y, f. P. (šrám) při kutání = *malá prohlubina.* Ott. XI. 594.

Podrug, a, m., obec v Nitransku. Phľd. XII. 74., 551.

Podruh = obyč. nájemník u sedláka neb měšťana, jimž za plat pracoval, někdy také = domkář. NZ. III. 223. O p-zích cf. Čes. l. V. 327.

Podruhé. Keď nie poprvé, podaří sa p. Phľd. 1893. 702.

Podrukávať = *poskakovati?* Kopec Drlákov začal p. Vck. Poh. 43.

Podrůstky, m. = *osení,* které roste na zoraném poli z vytroušeného zrní. Brt. D. II. 366.

Podrúzgať. P-gal rámik a rozbil kúr. Phľd. XII. 546.

Podružně, také o kachničkách a kuřatech. Hledík.

Podrývačně. Ptal se p. Světz. 1895. 122.

Podržeti co. Podrž váz. Dle Bl. Gr. 189. šp. m. vozu. Vz Po-. P. příhodu = zvítěziti. Alx. 1305. (Krok. 1893. 2.).

Podsádka, vz Opřéčko (3. dod.).

Podsebití = *dřevěná pavlač na věžích, na branách* při samé střeše, ven povyndaná, z níž se otvorem na nepřítele lilo a házelo. Wtr. Krj. I. 57. Když p. na zdech z pušek zrušeno. Břez. Font. V. 472. — **P.** = *rousy pod nosem.* Ib. 371.

Podsedčí. P. půstka. Arch. XIV. 371.

Podsedlný. P. írek = majetok pod selom, pod obcou. Phľd. 1893. 626.

Podsednice = podsedlnice. Škar. 29.

Podsínek, nku, m. = *krytá chodba podél dřevěné chalupy* (val.); laš.: *potinka* = podsíňka. Brt. D. II. 435.

Podsíňka. P. chrámová. NZ. III. 29.

Podsiřičný. P. kyselina, Dithionsäure. Sterz. I. 684.

Podsiřitec, tce, m. Am. Orb. 63. Cf. Podsiřec.

Podsítnicový. P. kysta. Schb. Nád. 52.

Podslinky. P. zahryzujúc (při předení). Phľd. 1895. 321.

Podslúžny, eho, m. = *župní úředník.* Phľd. XII. 307., 1895. 425.

Podsněžník, galanthus. Vz Ott. IX. 832.

Podsolec, lce, m., v lučbě. Vz Am. Orb. 63.

Podsošina, y, f. = *přední lišeň u rozu.* Frenšt. Brt. D. II. 416.

Podstájí, n, Schuppen. Vz Oestr. Mon. (Böhm.). I. 430.

Podstánčí, n., *podstánek,* nku, m. = *dřevěný barák přede dveřmi proti sněhu.* Val. Brt. D. II. 435.

Podstatný = *pomocný.* I toho máme sobě p-ni býti. 1526. Snm. I. 40. Cf. ib. 39. Pozn. dole.

Podstavek, vku, m., vz Násad (3. dod.).

Podstolí. Reg. II. 413. (r. 1275.), GR. Nov. 34. — **P.** = *část stolu* pod hořejší deskou; rám z úzkých silnějších prkének, jenž brání, aby se rohy stolu nerozviklaly. NZ. III. 13., 14.

Podstolník, a, m., subdapifer. Cel. Pr. m. I. 12., II. 31.
Podstoupiti. S ním **za** ni **v** boj p. chtěl. GR. Nov. 12.
Podstranský Jos., kněz a spis. † 28./11. 189?. v Kutné Hoře.
Podstřeliti. Koho stryga podstrelila. Mtc. 1894. 22.
Podstřešie, n. = *odkap.* Phřd. XII. 642.
Podstruží, n., trať u Šenova ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 12.
Podstupnice, e, f. = *hambalky.* Val. Brt. D. II. 433.
Podsudca, e, m. = *podsudí,* Unterrichter. Phřd. 1893. 691.
Podsypaný = *podložený.* P. vajcia (vejce). Phřd. 1896. 256.
Podšenk, a, m. XV. stol. Čel. Pr. m. II. 57.
Podšev = *šlapa.* Dítěti slychy a p-vy olejem natírají. Slov. Mtc. 1894. 103. Cf. Podošev (3. dod.).
Podšiti. Prestal podšívať (švec = umře).
Podškub. Z druhého p-bu (husí) jest prý nejlepší peří. Nár. list. 1894. č. 128. odpol. fenill.
Podšup, u, m. = malované prkno pod šupem v lomenici. Ve Vlčkově. NZ. V. 553. Cf. Šup (3. dod.).
Podšuvalský. P. pleso. Pokr. Mrt. z. 12.
Podtati. Vz Podátrati (3. dod.).
Podtřída, y, f. P. ptactva. Vstnk. IV. 81.
Podtříditi, unterordnen. Jg.
Podtržený. Na zdraví silně p. Světz. 1895. 86.
Podtvar, u, m., Unterart, f. NZ.
Podúčel, u, m. Am. Orb. 7.
Poďučkaný = *poďubaný.* Jevíč. Brt. D. II. 3 9.
Podujatie, n. = *úmysl.* Phřd. XII. 394.
Podujímavý. Ľud je p. (domýšlivý?) a hrdý. Phřd. 1894. 243.
Podúrať = *pobádati, pohněvati.* P. sluhu. Phřd. XII. 753.
Podurit = *napraviti?* Vec možno p. Slov. Phřd. 1895. 363.
Podúsudek. Vz Ott. VIII. 676. b.
Podušie, n. = *záduší.* Phřd. 1892. 622.
Poduška = *podklad.* Dvéře s p-kami. 1606. Mtc. 1894. 169. P. pod chomout (plátěná s koženými kraji). Brt. D. II. 451. — **P.** *u pluhu,* vz Slavík (3. dod.).
Poduškovaný = *podložený.* P. opěradlo. Phřd. 1893. 725. Cf. předcház. Poduška. — **P.** tanec. Vz Tanec slov. (3. dod.).
Poduškovitý. P. zpodina jehlic. Čl. Zrůd. 24. Cf. Poduška (3. dod.).
Poduzdva, y, f., vz Anča.
Podvalečník, u, m., Eierstabhobel, m. Ott. XI. 420. a.
Podvalina, y, f. = *podklad.* Stoják = úl na p-nách stojící. Dml. List. 27.
Podvalkový, *podvalový* strop = ze silných kulatých oloupaných rahen, jež těsně k sobě přiléhaly, později byl plochý, podvalky byly na plocho přisekány. Duf. 212., Wtr. St. nov. 212.
Podvázati vinohrad = révy ke kolkům přivázati. Brt. D. II. 410.
Podvečírka, y, f., rostl., vz Strační oc?s (3. dod.).
Podvíhati. — co: Podvihnouti ruku, Ev. víd. 45. Mat. 8. 3., své lože. Ib. 50. Joh. 5. 8.
Podvihov, a, m., trať u Šenova ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 12.
Podvijka = *závoj.* XV. stol. Na Slov. posud. Wtr. Krj. II. seš. 48.
Podvléci co: stěny chalupy = špatný (shnilý) kus roubení novým nahraditi. Ott. VIII. 9. a., Oestr. Mon. (Böhm.). I. 427.
Podvlékací kalhoty nalezl Wtr. teprve k r. 1606. Wtr. Krj. I. 476.
Podvlékač, e, m. = *spodní kabát z laciné látky.* Jrsk. v Oestr. Mon. (Böhm.). I. 418.
Podvlička (sukně), cf. Spodňák, Burdák.
Podvoj = druh důlního dřevení, Kappe, f. Vz Ott. XI. 600. b.
Podvoliti se več: v plat. Arch. XII. 501. Več sme se JKMti p-li. Ib. 203.
Podvorný. P. lúka = pod oračinou ležiaci. Phřd. 1893. 371., 622. Má asi býti *podorná,* poněvadž Slovák nehovorí *vorať,* ale orať. Ib. 630.
Podvrhnouti. Štilfríd podvrha dřevo proti němu běžiešе. Štilf. 193.
Podvrch, u, m. (Ukládala věci) do komory na p. Phřd. 1894. 434.
Podvrší, n. = trať u Šenova ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 12.
Podvrtel. (Ty věci) jsú p. nohám slepých. Chč. S. 304.
Podvrženec. Cf. NZ. VI. 83.
Podvržťok = podvržené dítě. Phřd. XII. 612. Cf. Podvržtě.
Podyčt, cf. Podlíštka (3. dod.).
Podyjí, n. = krajina při rece Dyji. Mtc. XVIII. 242.
Podýma, y, f., vz Podlíštka, Snice (3. dod.).
Podymné, ého, n. Čel. Pr. m. II. 1048. Cf. Podymný.
Podýšť, vz Podlížť a násl.
Podýždě m. podjíždě, *j* odsuto; podýžť, podíž i podjíšť. Dšk. Jihč. I. 46.
Podýžďka, cf. Snice (3. dod.).
Podýžka, y, f., vz Podlíštka (3. dod.).
Podzákladík, u, m., Unterradikal. Am. Orb. 67.
Podzámecký. P. pivovár. NZ. III. 143.
Podzápad, u, m. P. jeho vlády (chýlí se ku konci) Krs. Moor. 73.
Podzelená, é, f., *podzelení,* n. Eml. Urb. 13., 41.
Podzemek, mku, m., místo pozemek, *d* vsuto. Dšk. Jihč. I. 16.
Podzemní. P. bez m. pozemný, chabzda. Slov. Phřd. XII. 174. P. vedení elektrického proudu. Vz KP. VIII. 430.
Podzemšťanka, y, f. = *Erinye.* Quis Ifig. 30. a j.
Podzubičný. P. kapky, Alveolarzahntropfen. Sterz. I. 138.
Podzuvky, vz Spodňáky (3. dod.).
Podzvířetníkový. P. pásmo. Am. Orb. 83.
Podžeberní ječmen, který padá pod žíbro při fukarování. Han. Brt. D. II. 366.
Poenaltac, u, m. = *desátek trestní.* NZ. III 217.
Pofľákat všecko = *posekati.* Kld. IV. 208.
Poťrkat vodou = *postříkati.* Pastr. L. 87.
Pogajsaný na jetú = jetím otřesený,

zvláště jsou-li v cestě hodná třasiska (je-li cesta vytlučena). Brt. D. II. 311.

Pogajsati se. Když se kdo stahuje, pogajsne se = povytáhne se, aby se mohl více stáhnouti. Brt. D. II. 311.

Pogřondaný. P. obilí = *poválené, pomrvené.* Brt. D. II. 312.

Pogran, a, m., obec v Nitransku. Phľd. XII. 74., 551.

Pogunič, e, m. = *pohůnek.* Slez.

Poňádka = contentio, *hádka.* Stala se p. mezi mládci. Ev. víd. 135. Luc. 22. 24. Že chtí doktorům ke všem p-kám odpovídati, ad cuncta eorum objecta respondere (námitka a p.). Břez. Font. V. 391. — **P.** = *povídání* atd. Slyšte řeč mú a p-dky přijměte vašima ušima. Varš. 266. a cap. XIII. Staročeské sbírky p-dek. Vz NZ. III. 32. nn., V. 578. O studiu p-dek. V. Tille. Vz NZ. III. 201. P. a pověsti vyd. r. 1892. NZ. IV. 151. P-dky a pověsti. Vz Čes. l. V. 191.

Pohádkosloví, n. NZ. IV. 16.

Pohádkoslovný. P. studie. Čes. l. V. 483.

Pohádkovitý. P. vypravování. Mus. 1894. 106.

Pohaňač, e, m. = *pohonič.* Phľd. 1895. 583.

Pohančaná, é, f. = trať u Šenova ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 12.

Pohančenák, u, m. = *tvrdý kámen,* jehož se užívá na mlýnské žernovy. Obz. 1893. 71.

Pohanka, y, f. = *drobné kamenčí měkké.* Brt. D. II. 325. — **P.,** rostl. Setí p-ky. Vz Mtc. 1895. 350. — *Pohanky* = *hrušky.* NZ. V. 522.

Pohanskomythický. P. slavnosť. Vlč. Lit. 36.

Pohanský = *selský.* P. plátno = švýcarské svatohavelské a kempenské. XV. stol. Wtr. Krj. I. 152., 357. — **P.** *Žiar* = vrstek v Honte. Phľd. XII. 246.

Pohár, strhněm. behhar, nov. Becher, z střlat. bicarium. Mkl. Fremdw. 117. — Gb. H. ml. I. 424.

Pohárkať sa. Phľd. XII. 684., XIV. 150,

Pohárkovitě. Dvojlist na obou stranách p. srostlý. Cl. Zrůd. 21.

Pohárkovitý. P. obal plodní. Čl. Zrůd. 22.

Pohlavování-se = dělení-se dle pohlaví (u rostlin), Am. Orb. 10.

Pohłutka, y, f. = *skládanka* (štricle) *povidly potřená.* Slez. Brt. D. II. 480.

Pohnětat sa po ławách = *váleti se* po lavicích. Zlín. Brt. D. II. 366.

Pohnítati. Zlí duchové se mezi námi pohnítajú (pometají). Vck. Val. I. 96.

Pohniti. Aby ovoce nepohnilo. Kat. z Žer. I. 269.

Pohnojiti = *pomazati, ušpiniti.* Cf. Rozhnusiti. Aby se s ovocem šetrně zacházelo, aby se buď nepohnojilo aneb jináče nerozhnusilo. Kat. z Žer. I. 214.

Pohnouti. S pekným odprošováním, abych sa neráčil v hneve pohnúť. Phľd. XIII. 522. — **co** m. *čím.* Cf. List. fil. 1896. 347., Hnouti, Zhrdati co (dod.).

Pohnutelný, beweglich. P. majetok. Phľd. XII. 331.

Pohobárat si = *pohovořiti si.* Záhoří. Brt. D. II. 366.

Pohodlík, a, m. = *pohodník.* Dšk. Jihč. I. 12.

Pohodlný; — -dlen. Gb. H. ml. I. 164., Št. Kn. š. 54. a.

Pohon, Motor, m. **P.** = parní n. podobný stroj ku hnání něčeho. P. parní, petrolejový, vodní. KP. VIII. 173., 210. Elektrický p. KP. VIII. 16., 101., 383. — **P.** = *poľovačka s honci na hrubú zverinu.* Phľd. 1893. 57.

Pohonič, e, m. = *pohůnek.* Slez. NZ. III. 193. I vyjeli sme na pole s p-čem a vorali sme. Arch. XIII. 477. — **P.** či *pohůnek* = *železný prut v násadku pluhu.* Brt. D. II. 447.

Pohoník, a, m. P. súdu, citator. 1513. Dle Dob. chybně m. pohonič. Dob. Dur. 92.

Pohoniti. Za umrlého někoho pohnati = místo něho, jeho jménem. Půh. III. 123. Dubánek pohnal Alžběty z Barchova a vinil ji z nevydání... Arch. XIII. 1., 11. a j.

Pohopnouti s kým odkud = *seskočiti.* Pohopla s ním **se** skály. Vck. Val. I. 99.

Pohoršitedlný = *pohoršlivý.* P. artikul. Břez. Font. V. 413. (337.).

Pohoršiti. Ale, prosím poníženе, keby ste sa nepohoršili, rád by som vedieť, za čo my toto dostaneme. Phľd. XIV. 204.

Pohotově. Vyškeřák těžko zvyká v kleci, starý pohotově (zvláště). Val. Brt. D. II. 366.

Pohověnka, y, f. = *pohovka.* Nár. list. 1894. č. 291.

Pohovor, u, m. K p-ru byl sdílný. Vrch. Rol. XXXI. 44. — Šml. I. 76.

Pohraba, y, f. = *hromada?* P. uhlia. Slov. Čes. l. V. 174.

Pohradina, y, f., vz Lože (3. dod.).

Pohrádka, y, f. = *chodník* atd. Slez. NZ. III. 196. Cf. Násep (3. dod.). — **P.** = *palanda; postel vůbec.* Brt. D. II. 366. Cf. Lože (3. dod.).

Pohran, u, m. = *pohřeb.* Vystrojili mu p. Phľd. 1895. 20.

Pohrazník, a, m., nebria, brouk. P. černorohý, n. picicornis, černý, brevicollis, Gyllenhalův, Gyllenhali, Helvigův, Helvigi, Jokischův, Jokischi, kaštanový, castanea, sněžný, arctica, světlohnědý, livida, Klim. 12.

Pohrbek a pahrbek. Gb. H. ml. I. 236.

Pohřbetník, u, m., vz Spinka (3. dod.).

Pohřbiti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I 83.

Pohrdlek, dlku, m. Zjevně těch věcí nepotupili, ale sú tomu všemu pohrdlky dávali jako bludu (pohrdali tím). Chč. S. 261.

Pohrdlí, n., mor. *ovar.* Slez. NZ. IV. 417.

Pohřeb. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 154., Gb. Km. -i. 17. O pohřbích cf. Oestr. Mon. (Böhm.). 1. 458. O pověrách k p-bu se táhnoucích cf. Zbrt. Pov. 164. Cf. násl. Pohřební, Phľd. 1895. 16. nn.

Pohřebat = *pohrabati.* Kury pohrebaly celú zahradu. Laš. Brt. D. II. 366.

Pohřebiště. Stará p. v Lounsku. Cf. NZ. III. 564.

Pohřební. P. zvyky a pověry na Slov. Vz Phľd. 1894. 711. nn. Na Val., vz Vck. Val. I. 140.

Pohříslo m. povříslo, *v* v *h.* Gb. H. ml. I. 431.

Pohřít m. *pozřít.* Dšk. Jihč. I. 37., Brt. D. II. 187.

Pohrobek = *pahorek.* Každý p. ponížen bude. Ev. víd. 112. Luc. 3. 5.

Pohrobenisko. Videl smutné p. (hrob snéhem zasypaných). Phľd. 1895. 488.

Pohrouziti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 81.

Pohulanka. Urobil sensaciu svojou divokou p-kou; Kremnica zúčastnila sa iba četným vyslanstvom v p-kách a snemových prácach. Phľd. 1893. 688., 1894. 594.

Pohunčácký, z půhončí. Čern. Př. 14.

Pohůnek husí. Vz Král (3. dod.).

Pohusat, *pohusêt* = *poštvati:* **koho na koho.** Prostěj. Brt. D. II. 366.

Pohutať co = *pohltati.* Phľd. 1893. 520.

Pohutnut oprav v pohutnúť. Chtěla to do sebe p. Vck. Val. I. 100.

Pohúžvati co. Phľd. 1892. 31.

Pohvízdání, n. = *posměch.* Za Ježíšem leč blázen obrátí se na p. všemu světu. Chč. S. 183. Protože ste neuposlechli, položím vás na odivu a na p. Ib. 157. Doleji čteme: Aby **každý** nad nimi pohvízdal.

Pohvízdati nad čím. Ct. předcház. Pohvízdání.

Pohýbati. Vz Pohnouti.

Pohynouti ve při = propadnouti. 1469. Čel. Pr. m. II. 16.

Pochamcať co = *pomuchlati?* Phľd. 1892. 586.

Pochlácholiti. Když se k nám p-lí (cizinec), jiż nám lepší jest než domácí (člověk). Arch. XIV. 341.

Pochlapiti se. Phľd. 1892. 578. Tam i chudobní se pochlapia ako môžu. Ib. 1895. 25.

Pochlebce, e, m. = *pochlebník.* Lerm. II. 12., 45.

Pochlebivě něco zveličovati. Zbrt. Tan. 88.

Pochlebník. P-ci nikdy nepovědí pravdy. Lobk. 85. — **P.** = *služebník.* Arch. XIII. 349. Toto svědectví vydávám na p. Arnošta i jeho p-ky. Ib. 349.

Pochlebný. P. prosba. Chč. S. 283.

Pochlpiti. Suché konope sberá, aby sa jej nepochlpily. Phľd. 1894. 435.

Pochodítý kopec = *schůdný, mírného svahu.* Dělá se to p-to = povolně, ubývá toho. Val. Brt. D. II. 366.

Pochodnička. 1418. Hymn. List. fil. 1895. 212.

Pochodový, Reise-. P. flaška. Phľd. 1895. 549.

1. **Pochop,** druh sokola. 1714. NZ. III. 521.

2. **Pochop.** Utvoril som si o ňom výhodný p. (pojem). Phľd. 1892. 602.

Pochopný. Ale chléb a víno těch daróv nemóž pochopno býti. Chč. Mik. 453. Mysl lidská jest toho p-ná. Chč. S. 260.

Pochotně. A to sobě k vuoli p. připravili. Chč. S. 141. Všeť p. zpósobí. Št. Kn. š. 196.

Pochotnosť = *příjemnosť.* Chč. m. s. III. 116.

Pochotný. Pochoten, tna, o. Brig. F. 36. P. chuť. List. fil. 1891. 108. P. obcovánie mezi bližními. Chč. m. s. III. 20. P. výmluva. Chč. S. 297.

Pochozený. P-ná obuv (chůzí sešlá). Arch. XIV. 471.

Pochroma m. pohroma. Us. místy. Čern. Př. 86.

Pochrumkati. Na kosti si pochrumkával (pes) = chroustal. Phľd. XII. 655.

Pochtíti. Aby, což on všem k užitku pochce, mohl je mocí k tomu připuditi. Chč. S. 132. Cožkoli pochceš. XIV. stol. Mus. 1895. 299. — **s inft.** A pochce se nohám v tanci poskočiti. Chč. m. s. III. 43.

Pochva. Popis koňských pochev. Vz Brt. D. II. 451.

Pochvalin. Jaky P., taky Navěkamen. Slez. Nov. Př. 87.

Pochváliti. Bežela p. sa = *pochlubiť se.* Phľd. 1894. 385., 80., Kld. III. 46.

Pochvatý. P. list. Čl. Zrůd. 21. Cf. Pochva.

Pochvist. P. větrů. Hdk. Hoř. 73. Cf. Chvist.

Pochybovati. Kdo pochybuje, nebere. Heršpice. Rous.

Pochýliti se odkud proč kam. Nepochyluj se **od** něho ani **na** pravici, ani na levici **pro** věci libé ani pro odporné. Chč. S. 257.

Pochylý na kříž, kdo se nemůže narovnati, má ohnutou páteř. Záp. Mor. Brt. D. II. 366.

Poikylocythosa, y, f., v lékař. Vstnk. III. 474.

Pointovat = v hazardní hře hráti proti bankéři. Lerm. II. 159.

Poiplí, n. = krajina při řece Iplu. Phľd. XII. 75.

Poj = *pojď.* V Gemer. Jinde, poď. Pastr. L. 150.

Pojediný = *jednotlivý.* P. název místní; P-ní Němci boli tam už prv. Phľd. 1892. 69., 1893. 291. (392.).

Pojem. Kde ti chybí p. právě, v čas pravý slovo přijde na odbyt. Vrch. F. I. 87.

Pojesenní, adj. P. slunce. Lerm. II. 55.

Pojezdný. P-ná osvětlovací zařízení (elektrická). KP. VIII. 204.

Pojídlo, a, n. Pospasy, Nachtisch, z lat. post pastum = po jídle; domácí slovo pro desert jest pojídla. Čern. Př. 61.

Pojistka. Olověné, šroubové p-tky při vedení elektrického proudu. Vz KP. VIII. 183. nn.

1. **Pojíti za čím.** Kdo chce čeho dojit, musi za tym pojiť. Mor. NZ. V. 541.

Pojmětí. Aby ráčil v tom pojmieti malého strpení. Arch. XI. 26.

Pojte, hoši, na vinici. Vz Tanec čes. (3. dod.).

Pokání. Dá se na p., ako čert na milosť (o zlém). Slov. Nov. Př. 536.

Pokapati. Peniaze p-ly (zmizely). Phľd. 1894. 375. Mnohé zvyky už p-ly (vymizely). Slov. Čes. l. V. 259. Pokap už dóm = pojď. Brt. D. II. 326.

Pokarhať koho. Phľd. 1894. 660. — **sa s kým** = *svaditi se.* Ib. 1895. 742.

Pokázati své právo. Arch. XIV. 70. Toho ničím nepokázal. Arch. XIII. 3.

Pokaželý = pokažený. P. voda. Kat. z Žer. II. 52.

Pokinový. P. kabát. Arch. XIV. 441.

Pokjan = *až pokud.* Slov. NZ. V. 547.

Poklad. Hledání zakopaných a zakletých p-dů. Vz Phľd. 1895. 123., Mtc. 1895. 251., Vck. Val. I. 166.

Pokládati. Mluví, jak dyby p-dal (o tom, kdo příliš hlasitě mluví). Jicko. Brt. D. II. 367.
Pokládka obilí na záhonu. Mtc. 1895. 350.
Poklas, u, m. Dej bohaču celý p., chce od tebe též i podklad. Slez. Nov. Př. 167.
Poklice = *kulatá deska*, discus. Sterz. I. 682. P., puklice z pukla umbo. Gb. H. ml. I. 259. V puklice vězí střlat. bucula, Buckel. Mtz. 284.
Poklička, vz Poklice. — **P.** = vodorovně běžící hrázka dole na bidlech, kde probíhá osnova. NZ. IV. 38.
Poklid = *odklad*. Abyste o to p. vzali; p. o pře. 1531. Arch. XI. 87.
Poklidec, dce, m. = *poklid*. Aby asa skrze tu (světskú moc) nějaký p. mohli mieti. Chč. S. 183.
Poklidný. P. štěstí, Čch. Otr. 48., líce, hřebce. Vrch. Rol. XXIII.—XXIX. 31., 165.
Pokloniti se, adorare. Často v strč. Mus. 1895. 312. Když mi ho (srdce) p-níš. Arch. XIV. 366.
Poklopec železný, vypouklý kryl rytířům lůno. Wtr. Krj. I. 249.
Poklopkovati = klopkami opatřiti. P. střevíce. Sterz. I. 182.
Poklůpek, pku, m., epiglottis, pružná chrustavka listovitá. Vz Ott. VIII. 661.
Poklúzat = *poklízeti*. Dyby byl zabitky p-zal (kdyby si byl řezník hleděl zabíjení). Brt. D. II. 418.
Pokmotřený. P. dítě = *kmotrovstvím spřízněné*. Pečírkův Kalend. 1896. 65. b.
Pokniřile se míti. Wtr. Živ. c. I. 51.
Pokoj. Jedno minouti, druhé svinouti, k třetímu pomlčeti — cesta k p-ji. Šml. I. 35. Daj mi pokoj, já ti dám dva. Mor. NZ. V. 541.
Pokojiti koho čím: penězi (řádně platiti). Kat. z Žer. 1. 26.
Pokojník, a, m. = nájemník v universitě v XVI. a XVII. stol. Světz. 1893. 26. b.
Pokolení. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 77.
Pokolomútiti koho = pomásti a p. Phľd. 1893. 578.
Pokolvar, u, m., carbunculus = *pekelní oheň, čierny pluzgier*, mrcha pupä (ulcus malignum), *úmorník*. Phľd. 1894. 493.
Pokonati. A když toho pokona. AlxV. 2001. — P. koho s kým = *porovnati*. Phľd. 1895. 311.
Pokonávanie, n. = jednání. Závěrečné p. Phľd. XII. 389., 312.
Pokopati koho v zemi. GR. Nov. 111. 14.
Pokora. Církevní p. byla mu uložena = musil jíti v lehkém oděvě a bos maje na krku pichlavé halže a nesa v rukou pruty; musil obcházeti kostely (v místě jsoucí) a přišed ku vratům těch kterých kostelů byl tam od kněží žalmy odříkávajících za přítomnosti lidu oněmi pruty mrskán. Věst. op. 1892. 6. — **P.** = *smutek*. Phľd. 1895. 27.
Pokorný. Kdo příliš jest p-ren, ten za blázna jmín bývá. GR. Nov. 126. 22.
Pokorovať = *smutek nositi*. Phľd. 1895. 27.
Pokos, u, m. = *proschlé seno*. Val. Vck. Val. I. 20.
Pokosní. P. plášť jeptišek. XVI. stol. Mus. 1894. 507.
Pokostní v. pakostní. Hus. Post. 172. b., Háj. Herb. 368.
Pokostnice, e, f. = *pakostnice*. V. Kal. 368. b.
Pokostník, a, m. = *pakostník*. Hus. Post. 172. b., Háj. Herb. 368.
Pokošin, a, m. = látka harasu podobná. Wtr. Krj. I. 116.
Pokošinový. P. plátno. XV. stol. Wtr. Krj. I. 145. Cf. Pokošin.
Pokotiti. Ranou (ho) v mrchy (mrtvoly) s koně pokotí (srazí). Kub. Rol. 61., 64. a j.
Pokovení, n. = opatření povrchu nějakého předmětu kovového kovem jiným, obyč. dražším. Vz KP. VIII. 218. Galvanické p. Ib. 217.
Pokoviti co. Vz Pokovení (3. dod.).
Pokrápka, y, f. = *mastnota na koláče*. Pokrápat vdolky. Slov. Brt. D. II. 480.
Pokrbálati sa (o koních = na dvoře se probíhati?). Phľd. 1895. 312.
Pokrivnica, e, f., děd. v Šariši.
Pokrkvaný, vz Pokrkvati. P. přikryvadlo. Phľd. 1894. 455.
Pokrm = *strava*. K GR. přidej: Nov. 18.
Pokrokář, e, m., vz Strana (3. dod.).
Pokrtník. Mnč. Dle List. fil. 1894. 477. lépe: *pokňurník*, ale bližší jest asi pokrytník. Cf. násl. Pokrvačka.
Pokruta = *koláč* atd. Aby činili mazance a p-ty královně nebeské. Chč. S. 320.
Pokrvačka, y, f. = pokryvačka, puklice. Dšk. Jihč. I. 8.
Pokrytec. P-tci vypovídají se z Licoměřic přes Zdánice do Zbožňova. NZ. III. 229.
Pokrýti se před kým: před nepřátely. Chč. S. 174.
Pokrytník. Ev. seit Mat. 22. 18.
Pokryvný. Vrstva země p-ná (uhlí atd. pokrývající). Ott. XI. 596. b.
Pokterúc = *kdykoli*. Phľd. 1895. 708.
Pokukovač, e, m., Anschieler, Beäugler, m. Sterz. I. 199., 407.
Pokukovačka, y, f., Anschielerin, Beäuglerin, f. Sterz. I. 407. b.
Pokundolený = *rozcuchaný*. P. vlasy. Phľd. 1896. 183.
Pokupka, y, f., vz Pokup. P. obilí. Nár. list. 1893. č. 288. I.
Pokusiti. Aby žádné ctné paní víc nepokušovali. GR. Nov. 79. 2.
Pokúska, y, f. = *pokus*. Zlín. Brt. D. II. 367.
Pokusný. P. zvíře = kterého se k pokusům lékařským užívá. Vstnk. II. 490. a j.
Pokušení. Neb p. má tak blízko v patách vinu. Cop. 39.
Pokuta = *bída, trápení*. To je p. s tím člověkem. Phľd. 1894. 440. — **P.** = *trest*. P. kulhá, nohy má krivé, ale dohoní. Phľd. XII. 470.
Pokutiti = *pokutovati*. Ten má býti p-cen. Arch. XIV. 455.
Pokutný. P. hranice (Husova). Wtr. Krj. I. 85. P. hřivna či hornická. Vstnk. III. 490.
Pokvárený. Vz Vyhořeti (3. dod.).
Pokykovati. Co mne pokykuje (mně se přihazuje?). Arch. XI. 250.
Pól s číslovkami řadovými pát, desát atd. Vz List. fil. 1895. 281.

Pola = *klín*, Schoss. Starík nadložil polu pod ruky starca; starík vsypal do nej žeravé uhlie. Phľd. XII. 290. (239.).
Póla, y, f. = *plena,* Windel, f. Cf. násl. Pólka.
Poľahky. P. ta za hodinu prídeš. Phľd. 1894. 375.
Poľahoda, y, f. = *pohodlí.* Phľd. 1896. 277.
Polahota, y, f. = *polehčení.* V Hučavsku na Slov. Pocítila si p-tu od toho lieku? Phľd. 1894. 10. (127.).
Poľajka, y, f., rostl., vz Mláto koní (3. dod.).
Polan Jindř. z Polandorfu, spis., † asi 1573. Věst. opav. 1894. 27.
Poľana = *krajina, rovina.* Na prostred p-ny stojí hŕbka dubov. Phľd. 1893. 129. (1892. 532. a j.).
Polarisovaný. P. proud elektrický. Vz KP. VIII. 120.
Polárka, y. f., Polarstern, m. Jak jistě k p-ce lne střelka temnem vln. Krs. Moor. 78.
Polatí, n. = v selské jizbě lešení na spaní. Phľd. 1894. 247.
Polatinělý. P. pramen řecký. Čern. Př. 12.
Polaz. K Vck. připoj: Val. I. 35. Korbel piva na p. (na přilepšenou). Ib. 65.
Polbírská. Vz Tanec čes. (3. dod.).
Polcuran m. porculan. Brn. Brt. D. 167.
Polčany, část Morávky ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 12.
Pòlčie. Phľd. 1893. 147.
Pole. Nošení obrazů po polích a prošení za úrodu. Vz Zbrt, Pov. 135.
Poledňaná, é, f., potok ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 12.
Poledňany. Pod P-ny, trať ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 12.
Poledne. Za p-dne = o poldni. Brt. D. II. 259. Třetí den o p-dni. GR. Nov. 51. — **P.** = *oběd.* Poneste nám poledně. Také val. Vck. Val. I. 89.
Poledníček, čku, m. = *odpolední spánek.* Šml. VIII. 61.
Poledník. P-ky jdou od severu k jihu. Am. Orb. 82. P. magnetický. Myslíme-li si oběma póly magnetky položenou rovinu procházející středem země, protne rovina ta zemi v kruhové čáře, kterou nazýváme m. p. KP. VIII. 25.
Poledníkový. P. hory = podélné. Am. Orb. 83. Vz Podélný.
Poledňo. Má sviňské p. (která si zakrývá kštici čelo jako v městě). Slez. Věst. op. 1894. 11.
Polehlá, é, f., osada na Slov. Phľd. 1895. 301.
Polejnek = *pelyněk.* Duf. 281.
Polejka = *polejka,* rostl. Vz Mláto koní (3. dod.).
Polenica, e, f. (Polenka?) = odnož hory Prašivé u H. Lhoty ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 12.
Poľénko. Zima je o p. větší, třeba p. do kamen položit. Zlín. Brt. D. II. 367.
Polepšiti čeho: puohonu. Půh. III. 331. — **se kdy.** P-šim še, jak mene (mňa) nestane (nebude). Šariš. Phľd. 1895. 377.
Poleť masa. Arch. XIII. 257.
Poleti strč. = *hořeti.* O pův. cf. Gb. II. ml. I. 78.

Polibovati si v čem. Osv. 1896. 44.
Políček. Praštil ho p-čkem; vytal mu p. Bl. Gr. 209.
Polieň, ě, f. U trenčanského Slováka v jizbě popod hrady čierna p. = priečne brvná, na ktorých sušia sa polena. Phľd. XI. 82. (1894. 108.).
Poliereka, y, f., území v Turci. Phľd. XII. 336.
Polihúvať = *polehávati.* Phľd. XII. 163.
Políknouti. O pův. slova cf. Gb. II. ml. I. 49.
Pólinka, y, f., rostl., vz Verunka (3. dod.).
Politickoobčanský. P. svoboda. Ztk. 95. (3. vyd.).
Politika. P-ky = daromnice, hlouposti. Phľd. XII. 281. P. — panské huncútstvo. Šariš. Ib. 1895. 377.
Polívka. Školskou polévkou sobě propálili (proplákli) ústa (kteří málo se vzdělali). Bl. Gr. 58. Bílá p. = mléčná. Brt. D. II. 472. P. se musí sníst, dokud nevystydla. Šml. VII. 204. Rozlil si tam p-ku (urazil tam někoho). Bílovský. (Zbrt. Tan. 255.). Vylial si na ňom polievku (vypeskoval ho). Slov. Nov. Př. 618.
Polízač, slovo nové a špatné m. pochlebník, Lecker, praví Bl. Gr. 321. — **P.** nebo lazebník. 1469. Čel. Pr. II. 19.
Poľjenie = *poval, půda.* Phľd. 1894. 62.
Polka, tanec. Cf. Čern. Př. 87., Oestr. Mon. (Böhm.). I. 478., Zbrt. Tan. 334.
Pôlka, y, f. = *plachta* z jednej poly plátna, do jakej sa matka s dieťatom na ruke odieva. P. dimin. z pola. Slove také *odedza, odiedzka.* Myjava. Phľd. XII. 317., XIV. 446. P. = vodorovne cez chrbát pretiahnutá biela šatka, kterej konce sú na ramenách privreté a v rukách chytené; jinde = široký pás z jemného plátna, ktorý ťahá sa s hlavy na chrbát a na pás, kde je pripevnený. Phľd. 1895. 655. Cf. Půlka. Vázati šátek na pôľku. Vz Skybka (3. dod.).
Polle m. *podle.* Slov. Pastr. L. 145.
Polnahý = *polonahý.* Vrch. Lingg. 40.
Polňák, a, m. = *polní vrabec,* passer montanus, v Břeclavsku; v Lohovci *prosňáček,* na Hané místy *prosňák.* Mtc. XVIII. 243. Na Mor. také ještě: *skřeček, skrček, špulec, studňák, ščrček, semenník.* Brt. D. II. 495., Mtc. 1893. 306. — **P.** = *holub,* který lítá do polí. Brt. D. II. 367.
Polný = *plný.* Ve Spiši. Phľd. 1893. 431., 1895. 630. — **P.** Polní práce — tvrdá práce, krásy nepřidá. Šml. VII. 19.
Polobáječný. P. věk. Vlč. Lit. 259.
Polobdíti. Polobdíc, polosníc přetrvala tak přes půlnoc. Šml. I. 127.
Poloběh. Phľd. 1895. 690.
Polobobrový klobouk. XVI. stol. Wtr. Krj. I. 425.
Polobolestně. Jg. (Zl. Jg. 95.).
Polobožský. Krs. Moor. 42.
Polocestí, n. (mezi dvěma místy k schůzi ustanoviti). Tk. X. 1.
Poločlověctví, Hemianthropie. Ott. XI. 93.
Polodětský. P. věk. Čch. Drob. povíd. 41.
Polodloužka, y, f. P. slabiky trvající 1½ doby. Cf. Dloužka (3. dod.). Hněvkovský. List. fil. 1894. 190.
Poloexpendent, a, m. = *žák,* za něhož

rodiče platili jen část expense (vydání na výživu). Kutn. šk. XIII.
Polofráček, čku, m. Lerm. II. 88.
Polohlásky na Zábřežsku. Vz Brt. D. II. 125. nn.
Polohlaf, i, f., Halbkrystall. Am. Orb. 92.
Polohlativec, vce, m. (v hlatenstvu). Am. Orb. 91.
Polohubený. P. uhel, jenž se už poněkud seškvařuje. Cf. Hubený, Tučný. Mtc. 1895. 321.
Polohvězdice, e, f. Nár. list. 1895. č. 110. feuill.
Połoička m. polovička. Laš. Brt. D. I. 110.
Poloironický. P. úsměv. Phľd. XII. 405.
Polokladka, y, f. P. dvojitá, v plav., Doodshoofd. Sterz. I. 688. b.
Polokrotký. P. antilopa. Krs. Moor. 54.
Polokruhoštítník, a, m., metabletus, brouk. P. hladký, tečkovaný, tmavoskvrnný, žlutonohý. Klim. 77.
Polokruhový. P. chodba. Nár. list. 1893. č. 306. odp.
Polokulovitý. P. dno. Vstnk. III. 408.
Pololánický = *pololánský*. P. rodina. Nár. list. 1896. č. 36. odp. feuill.
Pololiberal, a, m. Nár. list. 1894. č. 277. 1.
Pololichý. Ott. XI. 94.
Pololokomobila, y, f. KP. VIII. 173.
Poloma, hora v Trenčan. Phľd. 1893. 520. — **P.**, y, m. = *šibal, kujon*. Myjava. Phľd. 1895. 446.
Poloměrnost, i, f., Hemiedrie. Ott. XI. 94.
Poloměsíčitý. P. chlopeň srdečnice. Vstnk. III. 468.
Polomhla, y, f. Phľd. 1893. 618.
Polomná, é, f., riečka v Trenčan. Phľd. XII. 237.
Polomorálka, y, f. Osv. 1896. 180.
Polomrak, u, m. Phľd. 1894. 728.
Polomužský. P. hlas. Phľd. 1892. 671.
Polonaisa. Vz Zbrt. Tan. 282. nn.
Polonevrle. Jg. (Zl. Jg. 95.).
Polonisator, a, m. P. Čechů ve Slez. Nár. list. 1894. č. 154. 1.
Poloobloukovitý. P. stupně, schody. Šml. VIII. 218.
Polopávka, y, f., jm. holubí. Nár. list. 1894. č. 86. odp.
Poloplačtivý. P. hlas. Nár. list. 1895. č. 276. příl., Světz. 1895. 74.
Poloploskochodec, dce, m. Slovo dlouhé a nepohodlné. Krok. 1892. 369.
Polopodešvový. P. kůže. Vz KP. VI. 681.
Polopohádkový. P. představa. Světz. 1895. 458.
Polopohanský. P. lid. Zbrt. Pov. 4.
Polopohrdlivý úsměv. Phľd. 1895. 194.
Polopravý. P. přízvuk. Jg. Cf. List. fil. 1894. 259.
Poloprokletý. P. hlava. Krs. Moor. 79.
Poloprůchodný. P. stěna. Vstnk. III. 49.
Poloprůsvitnost. P. oka. Schb. Nád. 35.
Poloprůsvitný. P. rosoly. Čch. Kand. 22.
Polořest, u, m., v rostl. Vz Am. Orb. 96.
Polorozpačitě se usmál. Světz. 1895. 490. a.
Polorozpačitý. P. úsměv. Světz. 1895. 74.
Polorým, u, m. Kolc. 17.
Poloshovívavě. P. se usmál. Světz. 1895. 490. a.
Poloskládací. P. člun. Nár. list. 1893. č. 280. feuill.
Poloskřehlý. P. květ. Quis. Ifig. 32.
Poloskryt, u, m. Čch. Kand. 64.
Poloslovanství, n. Osv. 1896. 194.
Polosmolný. P. dřevo. Světz. 1895. 475.
Polostydlivě. P. se ohlížela. Světz. 1895. 110.
Polosvátečně. P. oděná (nevěsta). Phľd. 1896. 121.
Polosvátek, tku, m. Tkč.
Pološept, u, m. P-tom sa modlil. Phľd. XII. 205.
Pološero, a, m. Fontan kvílí v p-ře. Vrch. Lingg. 64.
Pološestečný. P. tvar. Am. Orb. 90.
Pološtír. Vz Ott. X. 48.
Pološubok, bku, m. = polokožich. Phľd. XII. 354.
Polotázavě. P. se zahleděla. Světz. 1895. 295. a.
Polotázavý. Světz. 1894. 342. a.
Polotušit něco. Phľd. 1893. 619.
Polotvrzený. P. nářek. Vlč. Lit. 197.
Polouce, e, f. = *polovice*. Chod. Gb. H. ml. I. 228., 429.
Poloučiti se = *podařiti se*. Zábř. Brt. D. II. 367.
Poloudiveně. P. se ohlížela. Světz. 1895. 110.
Poloudil, u, m. Mus. fil. I. 203.
Polouhaslý. P. ohník. Phľd. XII. 281.
Polouhlaví, n. XV. stol. Vlč. Lit. 267.
Polouhřívní částka. XVI. stol. Čel. Pr. m. II. 190.
Polouch, u, m. = 30 pásem koudelné příze. ČT. Tkč.
Poloukliň, u, m. Am. Orb. 20.
Poloumilí (II. 725.) oprav v: poloumílí.
Polouperní, n., halbe Banse. Sterz. I. 390.
Polouskati. Pro nedostatek dříví p-káme zimu (budeme snášeti). 1520. Kutn. šk. 1.
Polouvazí. Od šesti p-zí jeden groš. Arch. XIV. 456.
Polouvůz, -vozu, m. 1598. Čel. Pr. m. I. 736.
Poloválcovitý. Hlav. 8.
Polovdova, y, f. = *žena*, **která** neví, je-li její muž živ čili nic (odešel a nevrátil se). Phľd. 1894. 673.
Polovička, y, f. = *půlka, šátek krční*. NZ. III. 401. — **P.** = *10 loket příze*. U Liptova. Phľd. 1894. 85.
Poloviční bratr proti vlastnímu. 1583. Mus. 1896. 135.
Polovidět něco. Phľd. 1893. 619.
Poľovka, y, f. = *honba*. Phľd. 1894. 489.
Poľovnický. P. historky, latina. Phľd. 1895. 400., 427.
Polovník, u, m. = *míšanina, směska* (žito a ječmen). Vck. Val. I. 19.
Poľovný, Jagd-. P. vychádzka. Phľd. 1893. 129.
Polovodič, e, m. P. elektřiny = vodič ani dobrý, ani špatný, ku př. líh, suché dřevo, papír, mramor. KP. VIII. 28.
Polovyděšeně. P. se zahleděla. Světz. 1895. 295.
Polovzdělaný. P. kmen. Zbrt. Pov. 90.
Polovzdušný. P. postava. Kká. Puš. 6.

Polovznět, u, m., semitonus. List. fil. 1894. 468.
Polozábavný. P. spis. Vlč. Lit. 131.
Polozámek, mku, m. (k zavírání). NZ. IV. 316.
Polozašlý. P. erb. Světz. 1893. 14. b.
Polozbrklý počta. Šml. I. 30.
Polozlostný. P. úsměv. Phľd. XII. 405.
Polozpytavý. P. pohled. Světz. 1894. 342. a.
Položník. K Kom. připoj: Lab. 47. — **P.** a, m., obec v Nitransku. Phľd. XII. 237.
Polsirota. Ak umre otec, sú deti len p-ty; ak umre mať, sú celé (trebas otec žije). Slov. Zátur.
Polský. P. omáčka = sladká s hrozinkami a mandlemi. Vykl. Svat. 62. P. groš (dudek, traer) = 7 kr. 1544. Snm. I. 589. P. maso = bravové rozkrájené, vařené v zelí, do něhož se dávají halečky. Slez. NZ. IV. 447.
Polstoročie = 50 let. Phľd. 1895. 321.
Polšeří. Lerm. II. 106.
Polštář. Cf. Počtář, Poštář (3. dod.).
Polštářek. Len se nastavoval na patro v pazderně kořeny dolů. Byl-li krátký, že nesahal vysoko, položila se naň ještě jedna vrstva lnu, čemuž říkali p-ky. NZ. II. 563.
Poltár, a, m., hora v Novohradsku na Slov. Phľd. XII. 551., 75.
Poltrubna, y, f. = *potrubí.* Čern. Př. 87.
Poludňačka, y, f. Phľd. 1895. 120.
Poludňovať = *obědvati.* Phľd. 1895. 2. P. s kým. Ib. 459., 565.
Poluhřivna, y, f. Pûh. VI. 70.
Polupinetní konev. Arch. XIII. 418., Hrš. Nách. I. 357.
Poluzený. Bez pozlatý p-ný. AlxH. 116. Dle Kroka 1892. 433., 436. = pocínovaný.
Polydipsie, e, f., řec. = nápadné zvětšení žízně. Vstnk. II. 484.
Polyfagie, e, f., řec. = veliká touha po pokrmech. Vstnk. II. 484.
Polyfon, u, m., řec., jm. hudebního nástroje. Us.
Polyfonový. P. zpěv. Wtr. Živ. c. 972. Cf. Polyfonní.
Polyformní. P. regenerator. KP. VIII. 66.
Polyglotta, y, m. = kdo zná několik řečí. Phľd. XII. 466.
Polygrafie, e, f., řec Hlas. nár. 8./5. 1894.
Polyhydroxybenzol, u, m. Vstnk. IV. 23.
Polymerický, řec. = mnohodílný, složitý.
Polymolekularný. P. konstituce alkoholův a kyselin. Vstnk. III. 56
Polymorfní. P. buňka. Vstnk. IV. 99. P. transformator. Vz KP. VIII. 112.
Polynuklearní. P. leukocyt, buňka. Vstnk. II. 425., III. 383.
Polyurie, e, f., řec. = zvětšení množství moče. Vstnk. II. 484.
Póm, póš = půjdu, půjdeš. Póm ja radšej do pánov. Phľd. XII. 723. (XIII. 239.).
Pomädliti = *pomuchlati.* P-la zásterku medzi prsty. Phľd. 1893. 18.
Pomák, a, m. = území v Honte. Vz Phľd. XII. 551.
Po mály m. po malu. Gb. H. ml. I. 257.
Pomalý. P. osoba = drobná. Telnice. Hledík.
Pomáňat koho =? Phľd. XII. 745.
Pomazánek, nku, m. Máslo prodávají na p-nky; P. se odváží a vycení. ČT. Tkč.
Pomaznať se s kým = *pomazliti se.* Phľd. XII. 106.
Pomediti co komu: život (osladiti). Šml. VIII. 335.
Pomedzi = *zatím.* A p. Petráš vyprával, ako sa to stalo. Phľd. 1895. 312.
Pomel, a, m. Jazykový p. = tlachal. Phľd. 1894. 316.
Pomenší = *poněkud malý.* Byl ramenatý p. pán. Světz. 1894. 426. a.
Pomenúť. Slov. Gb. H. ml. I. 106.
Pomerančnice = hrušky. NZ. V. 520.
Poměrčí, ího, m. = *odhadce?* Arch. XIV. 267.
Pomeriť sa = *smířiti se.* Phľd. 1896. 284.
Poměsíčený. P. země = jako v měsíc změněná. Stč. Př. 142.
Pomestiť sa = *směstknati se.* Phľd. XII. 165.
Pometalice, e, f. = kráva, která pometala (Kyjov); jinde *pometalka.* Brt. D. II. 307.
Pometalý. P. kráva. NZ. III. 418.
Pometlo. Ostaví ho jako p. za dveřmi. Chč. S. 249.
Pomezin, u, m., cf. Pamasin (3. dod.).
Pomezina, y, f. Cf. Barchentník (3. dod.).
Pomieniti, impetrare, reputare, aestimare. Často v Ž. klem. (Mus. 1895. 309.).
Pomíšený. P. brambory = rozmačkané k jídlu. Slez. NZ. IV. 498.
Pomknouti. Pomykala ho **za** rukáv. Phľd. 1896. 27. Cf. násl. Pomkýňať.
Pomkýňať koho = *naváděti.* Phľd. 1894. 401. Cf. Pomknouti.
Pomlázka = *binovačka, dynovačka, šmigrust, šmerkust.* Cf. Oestr. Mon. (Böhm.), I. 442., NZ. IV. 826. P. se dává sudou, aby nevyšla láska na licho a váže se do šátku, že má být vzácnou. Na Žďársku. Nár. list. 1895. č. 110. feuill. Po pomlázce (po postě) je čas k lásce (o postě nechodí mládenci za děvčaty). Ib. 1894. č. 99. odp. feuill. Cf. Duf. 134.
Pomluva, y, f. = *rozmluva.* Chcit p-vu s vámi míti. Alx. Nách. k. XXVII.
Pomluviti. Pomlúvali (mluvili) řeč rozpačnú (desperatum sermonem). AlxBM. 181. Toť mi se jest zdálo p. o to prostě tak, jakož ta písma okazují. Chč. Mik. 413.
Pomněti. Pomni sě o tvém vítězství (buď ho pamětliv). Štilf. 199.
Pomnožení. P. listů. Čl. Zrůd. 9.
Pomnožiti a rozvětviti něco. Čl. L. Jos. 47.
Pómo = *pojďme.* U Vel. Revúce. Phľd. 1893. 558., Pastr. L. 150. Cf. Póm.
Pomoc. O strč. sklonění cf. Gb. Km. -i. 42.
Pomoci. Ten prach mi proti tomu pomáhá. Arch. XII. 35.
Pomodralý. Háj. Herb. 8. a.
Pomohaní, n., země nad Mohanem. Mtc. 1896. 172.
Pomoraví, n. = *krajina při řece Moravě.* NZ. III. 421. a j., Mtc. 1896. 20.
Po moravsky m. po moravsku. Brtch.
Pomosazování, n. Vz KP. VIII. 229.
Pomostina. P. v chlévě. Phľd. XII. 681.
Pompališka, y, f., rostl., vz Pampeliška (3. dod.).

Pomrčeti = *zabručeti*. Cosi p-čel pro sebe. Brt. D. II. 343.

Pomrkotati = *pobručeti*. Pomrkoce a neřekne nic. Zlín. Brt. D. II. 343.

Pomrsknouti. Veliků prudkostí Adriana pomrštieše (jinde: promršlíše). Štilf. 195.

Pomsta. Nejedno bývá lepší milosť nežli hodná p. Arch. XIV. 26. Na oko dobre, ale v srdci pomstu varí. Slov. Nov. Př. 538. Jak možno se pomstiti (pověra). Vz Mtc. 1895. 247.

Pomstva m. pomsta. 1560. Phľd. 1894. 3.

Pomyje. P., dokavadž jimi nehne, nesmrdí, než jakž pohneš, tak smrdí (tak mnohý člověk). Bl. Gr. 300.

Pomykač, e, m., vz Kohoutek (3. dod.).

Pomykov. Bol vo veľkom p-ve. Phľd. 1894. 455. (442., 1892. 726., 1893. 574.).

Pomýlený. Byl p. = *zaražený, překvapený* a p. Phľd. 1895. 362.

Pomýliti se. Vtedy pravdu povie, keď sa p-lí. Phľd. 1894. 442.

Pomysliti. Což **na** své mysli pomyslil. Štilf. 188.

Ponačin. Není p. zdravému lékaře. Ev. víd. 126. Jinde tam čteme: potřeba jest. Není p., aby kto tebe potazoval. Ev. seit. 23. Joh. 16. 30.

Ponáhle. Co p., to po ďáble. Brušp. Hledíková.

Ponáhlivý. P. krok. Phľd. 1895. 316.

Ponapomoci komu čím. Bl. Gr. 159.

Ponaskytnouti komu co. Chci vám je (prostředky) p. Kat. z Žer. I. 135.

Ponáška = *narážka*. To je p. na ty, co... Phľd. XII. 641.

Poňať čo = *pojmouti*. Slov. Phľd. 1896. 550.

Ponavštíviti. Prosím, aby nás p-li. Světz. 1893. 391.

Ponazhúž'vat = *pomalu, houževnatě nahospodařiti*. Val. Brt. D. II. 367. Cf. Ponashůžvaný.

Pondělek m. ponedělek, *e* odsuto; vyslovuje se poňdělek. Gb. H. ml. I. 154., 370. Vz Pondělok.

Pondělí, m. (zastr.). Že ten p. prijdeš. Arch. XI. 143., XIV. 286.

Pondělok, lku, m. = *pondělek*. Slov. V p. ráno peniaze dostať znamená dostávať celý týždeň. Phľd. 1894. 133.

Pondělský Jan (Glozius), cír. básn. československan. v 2. pol. XVII. stol. Vz Ott. X. 210.

Pondus, u, m. Ťažký ako p-sy. Phľd. 1895. 421.

Ponejprvičky = *ponejprv*. Slovo toto zamítá Bl. Gr. 183. jako non decorum, puellae vox est.

Po německy m. po německu. Brt. D. I. 10.

Ponemocný = *poněkud nemocný*. Vz Po- (3. dod.). Brt. D. II. 283.

Ponésti se nač. Velmi se ponášíte na tamten obrázek (jste mu podoben). Phľd. 1892. 578.

Poněvadž. P. je na Mor. v řeči lidu málo známo. U Dač. a v okolí jest známo. Brt. D. II. 282.

Ponevierať sa, vz Ponevěrať. Na čo má doma leňošit a p. sa. Phľd. 1894. 432.

Pongrác, e, m. P. Emer, básn. slov. Phľd. 1895. 315.

Poniklování. Vz KP. VIII. 221.

Poniž. P. se to dálo před landfridem; P. Tovačovský glejtoval je od sebe. Půh. III. 428. 481.

Ponocárna. NZ. III. 518.

Ponocovati = *bdíti*. Modlete se a ponocujte. Ev. víd. 138. Marc. 13. 37.

Ponořovací. P. batterie elektrická. Vz KP. VIII. 51.

Ponořování batterie elektr. KP. VIII. 213.

Ponosa = *stížnosť* atd. (Po pláči) nezostáva v ňom (srdci) iba lichá p.; Nepočula som žiadnu p-su na neho. Phľd. XII. 677., XIV. 512. (537.). Cf. Ponos.

Ponosno — *neponosno Bohu* (požaluj si Bohu). Slov. Phľd. 1894. 313.

Ponožky v Let. troj. jsou snad punčochy nebo vůbec nějaký kus sešitého prádla na nohy (onuce). Wtr. Krj. I. 161. Dle Šm. Beinschiene.

Ponrava. Pondrava m. po-nrava z po-norva, koř. ner v nořiti se. Gb. H. ml. I. 33., 78.

Pontický. P. vrstvy země. Vz Mtc. 1896. 234.

Ponůcka = *ponocenská trouba*, zhotovená z velikého rohu. Čes. l. V. 32.

Ponuditi = *ponuknouti*. Phľd. 1893. 371.

Ponuk. Kněžskými radami a p-ky. Břez. Font. V. 452.

Ponuknouť. Matka ponukne nevestu medem (přivítá). Phľd. 1895. 404. Len devätraz ho ponúkli (nenajedl-li se kdo při hostině). Slov. Nov. Př. 527. P. komu svoje rameno (nabídnouti). Phľd. 1896. 459.

Poňura, cf. Pochňura.

Poobírati se s něčím. Bl. Gr. 375.

Pooblizovaný. P. kulturou. Phľd. 1895. 322.

Poobmazati co: včely. Phľd. XII. 32.

Poobmeškati se s čím. Mark. (Zl. Jg. 313.).

Poodkoupiti co. Phľd. XII. 323.

Poodkrýti co. Chč. S. 329.

Poodpadati. Tyto zvyky p-ly. Phľd. 1894. 722.

Poodpočinouti kde: pod stínem cierkve. Chč. S. 69.

Poohánčti. Jako liščím ocasem poohánčli světa. Bl. Gr. 232.

Poohří, n., krajina při Ohře. Us.

Pookřtaltovati = *pozměniti*. Mohl by pak i toho p. Bl. Gr. 205.

Pookrúcaný = *zavázaný, zabalený*. Phľd. 1895. 9.

Poolovční, n. Vz KP. VIII. 228.

Poopilý = *drobet opilý*. Lcrm. II. 71.

Poostati. Káza p. (zastaviti). Alx. Nách. k. XV.

Poostouzeti se s kým. Kld. III. 64.

Poosvítiti. Z toho zvostří se a p-tí zrak tvůj. Bl. Gr. 375.

Pootavský. P. podřečí (užívané v krajině při ře. Otavě lež cř). Dšk. Jihč. I. 4.

Popáčiti se komu = *zalíbiti se*. Phľd. XII. 290.

Popadí, n. = krajina při ře. Padu v Italii. Mus. 1893. 459.

Popadnouti. (Moc světská) muož popásti hřiešníkuov mečem svým; Ať oni (páni) skrze meč popásají kozluov smrdutých. Chč. S. 143.

Popáliti. Kto sa raz p-lil, ten aj na huspeninu dúcha. Phľd. 1896. 525.

Popasek, sku, m. Poptajte sě, z kterého jste p-sku (příjmu?) dávali. 1473. Arch. XIV. 231.

Popasínek, nku, m. = *dětský živůtek po pás.* Brt. D. II. 472.

Popásný, vz Popásní. P. šat. Wtr. Krj. I. 114., 430.

Popasovati se = *drobet pasovati, za pasy jíti, zápasiti.* Nár. list. 1896. č. 100. odp. feuill.

Popásti = *popadnouti.* Cf. Dob. Dur. 86.

Popáť = *přičiniti píle.* Jicko. Brt. D. II. 357. Cf. Popíti.

Popel. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 78. Vylúžil ho nepáleným popolom (palicou, zbil ho): Už mu popol na nos sedá (umírá). Phľd. 1894. 315., 373. Smlouvají se na popele (po vojně, když sobě popálí). Bl. Gr. 296. Pověry o p-le vz v Zbrt. Pov. 164.

Popelář = kdo popel sbírá n. prodává n. kupuje. NZ. IV. 199.

Popeleční. P. středa. Pověry o ní vz ve Světz. 1894. 195.

Popelka, jméno slepičí. Us. — **P.** = *loktuše* z režného plátna, skrze kterou se na bělidlech louh cedil. ČT. Tkč. — **P.,** y, m. = *mlynář.* Ve švihláčině. Brt. D. II, 520.

Popelnicový. P. pole v sever. Čech.; hroby žárové, pohřebiště. Vz NZ. II. 631., III. 465., IV. 219., Mtc. 1895. 211.

Popeněžní. P. žemle. Wtr. St. nov. 132. Cf. Popeněžný.

Popěvek, vku, m. Dětské p-vky na Mor. Vz Budečská zahrada XI. č. 2.

Popílek, lka, m., jm. koňské. 1532. NZ. III. 103.

Popísečný = *pískem zavátý, pošpiněný.* Pečírkův Kalend. 1896. 66. a.

Popivák, u, m. = *papek.* Slov. Zátur.

Popivné, ého, n. Dal mu 10 gr. p-ho. Arch. XIII. 489.

Poplak, u, m. = *pomyje.* Mtc. 1894. 101.

Poplamyk oprav v: poplamík a polož před Poplamínek. Cf. Předplamík (3. dod.).

Poplašenosť. Něčí p. Kld. IV. 235.

Poplašník, u, m. Elektrický p. = *drnčák* (zvonec), který zvoní i když elektr. proud již přestal. KP. VIII. 275., 353.

Poplátati co. Phľd. XII. 165.

Poplatinování, n. Vz KP. VIII. 226.

Poplatiti. Zle mi mé čsti tak p-til = zle mi odplatil důstojnosti (čsti), jíž jsem mu udělil. AlxM. 110.

Poplavečné, ého, n., Bakengeld. Sterz. I. 381.

Popletek, tku, m. Aby p. dělali a na to hnůj cpali a rum vozili (plot, aby vodu hradili). Arch. XIII. 372.

Poplevník, u, m., rostl. Vz Phľd. XIII. 558.

Poplítka = *šňůra k biči.* Sterz. I. 460. b.

Popľuskati se = *popukati, potrhati se.* Puchýře se p-ly. Brt. D. II. 364.

Poplužní. Panský dvůr p. od XVIII. stol., který měl nad tři lány (180 korců). NZ. III. 143.

Popnutý. Pýchou p. = *nadutý.* Šml. VII. 177.

Poponášeti. Žena za mnou p-ší (obilí za rozsévačem). Jevíčko. Brt. D. II. 368.

Poposkočiti. Len p-čil (povyrostl). NZ. II. 561.

Popostrkovati koho. Lerm. II. 150. Cf. Popostrčiti.

Popotiskati. Keď p-ká všetko do mecha (vtlačí). Phľd. 1895. 295.

Popovič, e, m. = *přítel popů.* Phľd. 1894. 535.

Popovství, sacerdotium. Cf. Dob. Dur. 110.

Popový. Pravil Ježíš p-vým knížatům. Ev. seit. 7. Mat. 23. 34.

Popr, u, m. Madla a p. trakaře. ČT. Tkč.

Poprava = *šukání při domě.* Mám té p-vy plné ruce. N. Město. Brt. D. II. 364.

Poprcoun, a, m. = *prďoch,* Furzmajor, m. Sterz. I. 934., 988.

Popreguľovať koho **po** hrobech = *drobet převáleti.* Phľd. 1895. 90.

Poprechoditi sa po zemi = obcházeti. Phľd. XII. 131.

Poprekutati. Územie p., durchschürfen. Phľd. XII. 658.

Popřestati. Na tom žalobná strana p-la. 1775. Pras. Řem. 53.

Poprezerať si co = *přehlížeti.* Phľd. 1896. 526.

Popřhlit. Pastr. L. 89.

Poprište, e, n. = *kolbiště.* Pustil sa na spisovatelské p. Phľd. 1893. 571.

Poprositi. Což oni p-sí **za** hřiešné. Chč. S. 298.

Poprseň, sně, f., Parapet, n. Sterz. II. 497.

Popruh. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 81.

Popruhový. P. putna. Us. Brt. D. II. 368.

Poprv = *poprvé.* P. v tvář je líbá. Vrch. Rol. XXIII.—XXIX. 99.

Popuč, e, f. = potok v Tekovsku na Slov. Phľd. XII. 74., 551.

Popuditi. Tvou božskou milosť k hněvu jsme p-li. Dle Bl. Gr. 189. lépe: tvé milosti (gt.). Těmi bezprávími p-dí na se mnohých a tak... Chč. S. 235.

Popukovať = *pokuřovati.* Strýček p-val **z** faječky. Cf. Pukati = kouřiti. Mor. Nár. list. 1896. č. 285. odp. feuill.

Pořá m. pořád, *d* odsuto. Kunšt. Brt. D. II. 233.

Pořád. O pův. a tvarech cf. Gb. H. ml. I. 108. — **P.** = *po řadě, jeden po druhém.* A tak řekli jsú p.; Potom ven vyšli jsú p. GR. Nov. 112. 25., 119. 8. P. (hned) sebrala sa a išla. Slov. Mtc. 1895. 346.

Pořádek = *pořád.* Zůstal p. jako paleček. Kld. III. 247.

Pořádem = *pořád.* Han. Brt. D. II. 368.

Pořádní. P. mléko = které kdo dostává od sousedů z pořádky. Běhá jak vo p. mlíko. Mor. Čes. l. V. 417.

Pořadovní. P. chléb = z obyčejné žitné mouky naproti chlebům vejražným, z vejražné mouky. Chod. NZ. III. 396. P. chléb = pastuchovi od sedláků po řadě dávaný. 1445. Hrš. Nách. I. 444.

Porákošiti s kým = *pobesedovati.* Phľd. 1892. 624.

Porátať = *spočítati.* Phľd. XII. 283.

Poratný. P. kniha (gruntovní). Phľd. 1893. 621.

Poraziti. Ty roboty jsú poraženy **na** plat a již jsú pominuly. Půh. III. 411.

Poražený. P. (šlakem) **na** řeč, na ruku, Kat. z Žer. I. 70., na zraky. Arch. XIV. 54.

Porc? *porec? = zarostlý ostrůvek.* Divoká hus hnízdí na porci. V Podluží. Mtc. 1894. 245.

Porcia. Porcie ledva zdolieme, nieto ešte takúto vec (zbytečnou). Phľd. 1893. 545.

Porculánoví, n. = porcelánoví. Brt. D. II. 252.

Porcuľián, u, m. = *porculán.* Přer. Brt. D. II. 518.

Pordan, a, m., území v Nitransku. Phľd. XII. 74., 551.

Pořeb, řbu, m. místo pohřeb. Vých. Čech. Oestr. Mon. (Böhm.) I. 494.

Porejtek, tku, m., vz Kmetiti (3. dod.).

Pořekadlo. Vz Přísloví (3. dod.).

Pořeknouti s inft. Kázal žebříky dělati pořkna se s nimi táhnouti (stavě se), scalas jubet praeparare fingendo se cum iis progredi. Břez. Font. V. 382.

Pořez = *pořezání.* Jak se hojí na Slov. Cf. Phľd. XII. 566. — **P.** = *popis.* P. dobytka. Mor. Duf. 330.

Pořezané, ého, n. = *rána řezem způsobená,* scissum. Mtc. 1894. 339.

Pořezanina, y, f. = *pořezané místo na těle.* Mtc. 1894. 339.

Pořezné, ého, n. Arch. XIII. 437.

Porchek. V. Kal. 95. — List. fil. 1894. 291.

Poriadka, y, f. Isť na p-ku = obcou úradne vyhnaté osoby na odhadzovánie sňahu s hradských atd. Myjava. Phľd. 1895. 443.

Poříděnka, y, f. = *řídká polévka.* Val. Brt. D. II. 480.

Pořídka, y, f. Pořídkou něco dělati = pořadem. Duf. 262. P-kou husy pásti (po řadě, střídavě). Duf. 159.

Poriedkový. P. kadere (hezky řídké). Phľd. 1895. 288.

Pořiechu m. pohříchu. Pulk. (Gb. H. ml. I. 466.).

Pořímaniti zemi. Mtc. 1895. 35.

Pořisko. Zostalo mu p. zo sekery (málo). Phľd. 1894. 441. (1892. 683.).

Pořiť m. pozříti, *z* odsuto. Dšk. Jihč. I. 38.

Porobenec. XV. stol. List. fil. 1896. 85.

Porobenina = *čáry.* Phľd. 1894. 493. — **P.** = *zvonkajší* rána. Ib. 24.

Porod. Hojení nemocí při p-du obyčejných na Mor. Vz Mtc. 1894. 333. — **P.** = *rod,* genus. Z kakého s' pošel p-da. Alx. 1303.

Poroditi. Syna z ženy p-dil. GR. Nov. 18.

Porodlnice, e, f. = porodidlnice. Lvov. 50. b.

Porok. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 84. — **P.** = *pohoršení.* Jest, pane, bez p-ka švec. Mor. Bl. Gr. 172.

Porokoņiti si s kým = *pohovořiti.* U Brloha. Čes. l. V. 328.

Porokovánie = *potupa.* Proto ode mne nebudeš míti p. Alx. Nách. k. III.

Porostový. P. hospodářství lesní. Chdt. v Nár. list. 1893. č. 306.

Porozchodiť, *porozejíti se.* Časť úradníctva sa porozchodila. Phľd. 1896. 475. Cf. Porozcházeti se.

Porozsouditi. I toho pilně p-dě. Bl. Gr. 93.

Porozuměti. P-li **o** slově, jenž bylo pověděno o dítěti. Ev. seit. 6. Luc. 2. 17.

Porozvážiti *něco zdravě.* Abrah. z Günter. 1605.

Porta. Lekká (lehká) p. pujdze do čorta. Šariš. Phľd. 1895. 377.

Portala m. bordura, *b* v *p.* Dšk. Jihč. I. 22.

Portáš, nyní = *četník.* Val. Nár. list. 1893. č. 274.

Portelový. P. šátek na krk. Vykl. Svat. 45. Cf. Porter.

Porter, u, m. Sukně z porteru. NZ. III. 323. (r. 1784.).

Porterový. P. kožich. 1784. NZ. III. 323.

Portieka, y, f. = *zboží.* Na Slov. Zátur.

Portorico, druh doutníků. Us.

Portutiti něco. KP. VIII. 50.

Porub, u, m. = *daň,* zastr. Phľd. 1893. 629.

Porubaný, ého, m. = přítok Ostravice ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 12.

Porubčí, ího, m. = *sběratel daní,* Steuereinnehmer, m. zastr. Phľd. 1893. 629.

Porubčík, vz předcház. Porubčí. — **P.** = potok u Bruzovic na Frýdecku. Věst. opav. 1893. 12.

Porubní, ího, m. = *podpodůlní.* Ott. XI. 607. b.

Porubník, u, m. = *orubník.* Vz Ott. XI. 420. b.

Porubovati, *rúbiť* = rozdeľovať pre celú obec určenú daň medzi jednotlivých jej obyvateľov. Phľd. 1893. 629.

Porúcati. Sľuby sa p-ly (porušily); Ľubosť p-la okúňavosť (porazila). Phľd. XII. 673., 712.

Poručiti. Kdo chce kdysi porúčať, mosí sa napřed naučit poslúchat. Mor. NZ. V. 541. — **co komu** = *odkázati.* P-čil mu do kostela chodník (do týždňa sedem dní. O lakomém příbuzném). Slov. Nov. Př. 550.

Poručný, vormündlich. Povinen jest podle listu p-ho těch tisíc zl. jim dáti. Půh. V. 208.

Porucha. P. nervového systému, zažívání. Vstnk. IV. 31., II. 487.

Poruška, y, f. = *poduška.* Chod. Dšk. Jihč. I. 15., Čes. l. V. 239.

Porvaz = *provaz* m. povraz. Ve Spiši. Phľd. 1893. 430. Cf. násl. Porvázek.

Porvázek, zku, m. = *podvazek, d* v *r.* Šb. D. 46. Cf. předcház. Porvaz.

Porykovat = *trochu ryčeti, řváti.* Kráva p-la. Laš. Brt. D. II. 368.

Poryva. Zmiatol jich svojimi poryvami a plánmi. Phľd. 1893. 576.

Poržiť m. pozříti = pohltnouti. Doudl. Kts. 13., Zábř. Brt. D. II. 368.

Posad, vz *Saďa, Válek, Víno psí* (3. dod.). — **P.** = *okršle, okržle,* rozházená kopka sena. Val. Brt. D. II. 20.

Posádní hrábě = *řídké.* Brt. D. II. 437.

Posah = *věno.* 1672. Věst. op. 1892. 9.

Posazení. Žena na p. (= blízká k porodu). GR. Nov. 48.

Posběráček, čku, m. = hrneček, do kterého jahody sbírají. ČT. Tkč.

Posběrek, rku, m. = *paběrek.* ČT. Tkč.

Poscel, e, f. = *postel.* Mor. Kopan. Nár. list. 1895. č. 58. odp. feuill.

Poscepeněti. 1639. Mus. 1894. 121.
Posebný. P. vůz = přidaný, Beiwagen, m. Sterz. I. 433. a.
Posečitý meč, tulich, zbraň. Wtr. Krj. I. 272., 520., 612.
2. **Posed,** *posidl,* brionia. 1440. List. fil. 1893. 393. Cf. Posad (víno psí), 3. dod. Léčení jím na Val. Vz Vck. Val. I. 157.
Posednice, e, f. = *pozednice.* Brt. D. II. 433.
Posel. Za nic nemůže p. Frid. Coss. 7. Poslové vypovídají se ze Stojic přes Postupice do Přistoupína. NZ. III. 229.
Poshrnouti. Keď sa svadebníci poshŕňali (sešli). Phľd. 1895. 456.
Posičník, a, m. = přívrženec učení, že sběh několika spoluzvuček činí předcházející slabiku dlouhou. List. fil. 1894. 31.
Posidl, vz předcház. Posed.
Posielati. P-lal k nim. Arch. XIII. 93.
Posílací. Sbírka listů p-cích z r. 1464. až 1709. Vz Věst. opav. 1893. a 1894. Přílohy.
Posilák, a, m. = *posel.* Obecní p. Rais. Rod. 124.
Posilec (ve vojště). XV. stol. Vlč. Lit. 241.
Posimentířský. P. cech. Posamentirer-. 1727. Pras. Řem. 52.
Posimestí = *posial.* V Prividzku na Slov. Phľd. XIV. 303.
Posít. Pavouková p. Ztk. 73. (3. vyd.).
Positivista, y, m., Positivist, m. Phľd. XII. 182.
Posivělý. P. hlava (šedivá). Čch. Otr. 77.
Posjet = *dračka.* Zábř. Brt. D. II. 129. Cf. Posjeta.
Poskočník = *pušťák* (hřebec), Beschäler. Sterz. I. 457.
Poskočný. Hned byl p. = *na poskoku, úslužný.* N. Město. Brt. D. II. 368.
Poskolný, vz násl. Poskonný.
Poskonek, nku, m. = strom, který jest celý mužem anebo ženou. Am. Orb. 96.
Poskonný. P. konopě, *poskolné,* v Selciach *poskorné.* Phľd. 1894. 493., 1895. 747.
Poskorný. Vz předcház. Poskonný.
Poskovnie konope = poskonné. Slov. Phľd. 1894. 309.
Poskřábotiť se. P-tím se zase domů. Světz. 1893. 481. c.
Poskubkať = *poskubať.* P. trávu. Phľd. XII. 729.
Poskytnouti. P. lidem viery. Chč. S. 90.
Poslabý = *poněkud slabý.* Brt. D. II. 283.
Poslamka = *poslamek.* Duf. 38. — **P.** = *plachta na len,* aby nošen jsa z teplé pazderny do kolny nevystydl. U Hump. NZ. II. 564.
Poslancovati. Nár. list. 1894. č. 105.
Poslati. Odchylka stará je v sielati, posielati, nč. posílati atd. proti starsl. sylati; čes. posielati je novotvar utvořený ku poslati bezpochyby vlivem posel a změkčeného praes. pošlu. Gb. H. ml. I. 38. Posielati: Chč. S. 292., Kat. z Žer. I. 48. Posýlati: Chč. S. 281., Kat. z Žer. I. 19., 37., 48., 49., 56., 71., 83., 111. a tak z pravidla.
Posleď = *později.* Zlín. Brt. D. II. 368.
Posleda. Cf. Nohsleda a Seyk. Ruk. 54., List. fil. 1896. 341.
Poslenný = *poslední.* Phľd. 1893. 521.
Poslézti. Druzí dolů poslézali (jeden po druhém). 1726. Mtc. 1896. 129.
Poslizka, dle Kroka 1892. 369. lépe: sliznice.
Poslouchati. Poslúchýte m. poslúchajte. Gb. H. ml. I. 138. Kdo dobře p-chal, pak nejlíp vládne. Zvič. Mlt. 58.
Posloužiti komu = 1. *jíti za kmotra;* 2. *zaopatřiti nemocného.* N. Město. Brt. D. II. 368.
Posmáti koho = *tupiti.* Tento nás posmívá. Ev. seit. 37. Mat. 9. 3. Ty súdce hrózy posmíváš. 1418. List. fil. 1896. 109.
Posměch. Na psie p. vyšiel. Phľd. 1894. 314.
Posmeškar, a, m. = posměvač. Phľd. 1894. 390.
Posměváček, vz Sedmihlásek.
Posměvavý. P. mluva. Cop. 19.
Posmívák, a, m., vz Sedmihlásek.
Posmrtiti. Děvčata jož p-le Smrťholku. Brt. D. II. 386.
Posmrtný. P. popis. Wtr. Krj. I. 68.
Posmýkati. Šak vás tam cosik posmýče. Vck. Val. I. 52. Po žoldích se posmykuje. Arch. XIV. 142.
Posnídanek, nku, m., *posnídanka,* y, f. = *druhé snídaní.* Brt. D. II. 480.
Posnopné, ého, n. = *plat učiteli,* 3 korce žita z obecní stodoly. Od r. 1698. Vz NZ. III. 409.
Posoka. AlxB. 189. Krok. 1893. 154. vykládá = *šťáva, míza* (síla).
Posošiti. Slnce na rozlúčku sa p-ší. Phľd. 1892. 577.
Posotiti = *postrčiti, posouti.* P-til sv. Petr kováča, ale tadnu (do nebe); P-til hranici k Cařihradu; P-til ľavou klobúk do týla. Phľd. 1892. 648., 1893. 589., 1894. 386.
Posouditi se = *pohádati se.* Brt. D. II. 387.
Posouvadlo, a, n. Elektrické p. KP. VIII. 422.
Pospasy, Nachtisch. Cf. Pojídlo (3. dod.).
Pospati. Tu pospi. XIV. stol. Mus. 1893. 336. v. 19.
Pospěšky. Jde tam p. = rychle. Kub. Rol. 129.
Pospěšně. List p. psaný. Mus. 1894. 124.
Pospíchař = *harka.* P-řem obilí zaorati. Duf. 241.
Pospíchati s inft. Pospěšmež tam hnúti (jeti, jíti). Alx. Nách. k. XXVIII.
Pospíšil. Ve dne páral, v noci šil, říkali mu P-šil (kdo rychle, ale nedbale šije); Vezmi s sebou P-la a pamatuj na Navrátila (loudavému). ČT. Tkč.
Pospolitě, pol. Bl. Gr. 327.
Pospolitý = *obyčejný.* P. Slovák. Phľd. XII. 373.
Posprvu. Listí nese p. okrouhlé. Háj. Herb. 354. a.
Pospůlka či *manželstvo.* NZ. IV. 498.
Posrozuměti něčemu. Arch. XIV. 37.
Postarčiti = *postačiti.* Když to p. nemohlo. 1650. L. posíl. I. 61.
Postať. Mladší bratr musí na inej postati hľadať svoj kus chleba. Phľd. 1893. 152. — **P.** rodu = *čeleď.* AlxBM. 45. 70.
Postáti. Řiedký opět domov posta = šel,

přišel. AlxV. 1121. Obyč. *p. se* = vypraviti se, vybrati se, jíti. Krok. 1892. 398. Ale i bez *se:* Snad jest naň stráž položena, ježto se Tristram bojí a proto ke mně nepostojí = nepřijde. Jg. Slov. — **na koho.** Kázali jim vyjíti, aby na ně postáli (počkali, počíhali). Arch. XIV. 177.

Postatný = *pomocný*. Za Alx. přidej: BM. 338.

Postav sukna = 39 loket pražských. Arch. XIV. 449.

Postava = *socha*. P. sv. Petra. Phľd. 1894. 374.

Postavec, bissus. Obláčel se v p. Ev. víd. 92. Luc. 16., 19.

Postavník = *svícen*. XVI. stol. Mus. 1894. 516.

Postavný = *zdánlivý, líčený*. Hněv ne srdečný, ale p. 1504. Vlč. Lit. 258.

Posteklit koho = *pozlobiti*. Phľd. 1893. 410.

Postelkyně. Phľd. 1895. 28.

Postelný, vz Postelní. P-né náradie. Phľd. 1896. 545.

Posterior. A p-ri. Jak to bylo překládáno. Vz Krok 1896. 82.

Posthypnotický. P. účinek. Mus. 1894. 450.

Postihnouti si na kom. Lebo by ty divý baby zasej si postihly (se pomstily) na jejím dítěti. Mor. NZ. VI. 83.

Postiti. Postím (bez *se*) dva dni v týden. Ev. víd. 100. Luc. 18. 12.

Postjotovaný. P. samohlásky, jejichž člen druhý jest *i:* dej, pij. Vz Gb. H. ml. I. 89.

Postlamka m. poslamka. Vykl. Svat. 10.

Postlanie, n. = *pohřeb*. Sotva stačí pochvátať k p-niu svojho pestúna. Phľd. 1894. 154.

Postlánka, y, f. = ložní plachta. Brt. D. II. 436.

Postnica, e, f. = *posnica*. Brt. D. II. 440.

Postola. Bych rozvázal ten řemenec, ješto jest v jeho p-le (tamtéž: v obuvi jeho). 14. stol. Mus. 1894. 82.

Postoupiti = *covrnouti*. Sta mu se žalosť, že musí postúpati. Tristram. Cnosť nevidúc širší rady postúpí na své hrady (ustoupila); Bezděky se rozrazichu a od brány postúpichu (ustoupili). Baw. 35., 229. (List. fil. 1896. 355.). Jinde = stoupati ku předu. Seyk. Ruk. 38., 39. Cf. Mus. 1896. 270., List. fil. 1896. 354.

Postový. P. umělec (který se umí dlouho postiti). Vstnk. IV. 147.

Postranný. P. chlap = *zbojník,* který chodil poza bučky. Phľd. 1893. 22., 1894. 109.

Postrapatený = *rozcuchaný*. Účes od lezania p-ný. Phľd. 1896. 66.

Postrčnosť, i, f., Verschiebbarkeit. P. dílků hmoty. Am. Orb. 24.

Postřel, u, m., *postřelba*, y, f., Bestrich, m. Sterz. I. 474. a.

Postřelenina, *postřelma*, y, f. = nezhojitelné kulhání, kostižer. ČT. Tkč.

Postřelný = *postřelující*. P. batterie, Bestrichbatterie, f. Sterz. I. 473.

Postříbření, n., vz KP. VIII. 223.

Postřiežka = *čekaná*. Na p-ke státi. Phľd. 1893. 524. Chodieval do hôr na p-ku. Ib. 1895. 228. Cf. Postřížka.

Postřih. Ovce vyšly z koupele ku postřihu (stříhání vlny). Pís. pís. 39.

Postřihárna, y, f. = dílna postřihovačská. Věst. op. 1894. 26

Postřihati. I je se jeho p. (sekati); Mečem jej silně postřiháše. Štilf. 192., 194.

Postřižné, ého, n., Apprehendentenantheil, m. Sterz. I. 235.

Postrminec, epacris, rostl. Vz Ott. VIII. 649. b.

Postromice, epidendron. Vz Ott. VIII. 660.

Postruheň = *materáčik*. Ve Zvolen. a Turci. Phľd. 1894. 312.

Postskripta, y, f. = post scriptum. Kat. z Žer. I. 266. a j.

Postudeniti, kalt machen, kühlen. Voda p-la jej bosé nôžky. Phľd. 1894. 148. (1892. 269.).

Postuhlovať co. Len to tak p-la. Phľd. 1895. 445. Cf. Stuhlovati (3. dod.).

Postujka, y, f., vz Poštolka (3. dod.)

Postulatní. P. sněm = který povoloval daně od panovníka žádané. S. N.

Posunouti se kam = *vrhnouti se*. Posunuv se na Lixia. Alx. Nách. k. VIII.

Posunovačka, y, f., tanec u Kr. Hradce. NZ. V. 497.

Posuzovačný. P. člověk. Krs. Moor. 7.

Posvacený = posvěcený (nepřehlas.). Chč. Št. a j.

Posväteny = *posvěcený*. Lopeník bájami p. Phľd. XII. 659.

Posvátně. Št. N. 240.

Posvěcení. Oslavování p. chrámu. Vz Zbrt. Pov. 34.

Posvěcovať. Chvílkama slúnko p-lo. Zlín. Brt. D. II. 868.

Posvětačený; *-en, a, o.* P. člověk. Phľd. 1895. 151.

Posvětačiti se. Cf. předcház.

Posvětitel. 1418. List. fil. 1895. 220.

Posvětiti. Posvějce = posvěť se; z posvěť vzniklo posvějť a ztvrdlé *t* a *s* smíšeno v *c*. List. fil. 1896. 100. On posvěcuje toliko hlavních kněží; Aby posvěcoval let milostivých po zemiech. Chč. S. 292., 295.

Posvícení. Vz o něm v Oestr. Mon. (Böhm.). I. 450.

Posvíjaný = kraus. P. vlasy. Phľd. 1892. 604.

Posvince m. posvinče, podsvinče. Dšk. Jihč. I. 42.

Posvrchu. Čistí tělo p. Háj. Herb. 265. a.

Posýlací list. 1481. Půh. VI. 115.

Posypaník, u, m. = *vdolek posypaný perníkem*. Hranice. Brt. D. II. 480.

Posypkový. P. koláč = *posypaný*. Slez. NZ. IV. 498.

Póš = *půjdeš*. Uč sa, p. za hudca. Phľd XIII. 700.

Pošáblý = *splašený*. Han. Brt. D. II. 368.

Pošajdes = *radostník*. Slov. Čes. l. V. 251., Phľd. 1896. 120.

Pošantovať. Keď chce sa vám p. na mne, ponižte sa predo mnou. Phľd. 1896. 68. Cf. Šantovati.

Pošař, e, m. = *pašer*. Zábř. Brt. D. II. 368.

Pošavlovati diváky. 1608. Wtr. Krj. I. 628.

Pošč, e, f. = *poušť*. V Chromči na Mor. List. fil. 1894. 78.

Pošek, šku, m. = *hruda.* ČT. Tkč.
Pošetilý. P-lí vypovídají se z Blázňova přes Přemyšlín do Moudré. NZ. III. 229.
Pošetiti. Mysl se mu p-la. Wtr. St. nov. 114.
Pošetřiti s inft. Není pochybné, že on práce bedlivě vykonávati pošetří. 1574. Kutn. šk. 16.
Pošík, u, m., vz Řetázkový (3. dod.).
Pošimrati koho peřím **na** nose. Us. — Vrch. Tryz. 26.
Pošírný. P. hora (po šíři se táhnoucí), aequatoriales Gebirge. Am. Orb. 83.
Poširoký = *poněkud široký.* Brt. D. II. 253. Vz Po-.
Pošišmat si co: šaty (pokrčiti). Slov. Brt. D. II. 369.
Poškarediti se = *pošpiniti se; vynadati si.* Jevíčko. Brt. D. II. 369.
Pošklebač, e, m., pták, vz Sedmihlásek (3. dod.).
Poškový. P. houba (roste na bucích. Smačkává se v pošek a z toho se krájí do p-kévky). ČT. Tkč. Cf. Pošek (3. dod.).
Poškrabek, vz Martínek (3. dod.).
Poškriepiť. P-li sme sa pre tie peniaze (pohádali). Phľd. 1893. 582.
Poškuľovať = *šilhati.* Jedným okom na bok poškuľuje. Phľd. 1895. 604.
Pošmětiti, vz Šmětiti (3. dod.).
Pošmourný = *pokrytecký.* Pod p-nou pokorou řekl. Břez. Font. V. 523.
Pošňupovati = potahovati (do nosu). Věst. opav. 1894. 12.
Pošpatiti co = *pokaziti.* Mtc. 1895. 297., Phľd. 1895. 327.
Pošpatněti, -ěl, -ění. P. po nemoci = špatněji vypadati. Brt. D. II. 369.
Pošpintati co. Phľd. 1894. 378.
Pošta. Po malé poště = postrkem. Brušp. Hledíková. P. holubí. Vz Ott. XI. 513. a.
Poštář m. polštář, *l* odsuto. Dšk. Jihč. I. 6., Šb. D. 31. (v sev. vých. a již. Čech.).
Poštípanina, y, f. = místo (od včel, komárů atd.) poštípané. Phľd. XII. 546.
Poštolka, falco tinnunculus, sluje na Mor. místy *čerzený ostříž, myšák, myší krahulec, poštujka, poštulka, fikulka* (v Senohrabech); ve St. Břeclavi a na Zlín. *paštůvka.* Mtc. 1893. 301., 1894. 243.
Poštovní. P. holub, columba tabellaria. Ott. XI. 511. b.
Poštovník. Kld. III. 251.
Poštový, Post-. Kolc. 128.
Poštulka, vz předcház. Poštolka.
Pošturkat = *prošťouchati.* P. mravisko. Slov. Phľd. 1895. 291.
Pošva. Pošvy = *horní listy na ovesném stéble.* Brt. D. II. 509.
Pošvatka, hmyz. Cf. Ott. XI. 397.
Póť, ě, f. = *pouť.* V Chromecku. List. fil. 1894. 273. Místy na Mor. pót, u, m. Brt. D. II. 284.
Potácivý. P. krok. Cop. 26.
Potahel v tkadlcovství; jím se plátno na přední návoj přitahuje. V Hontě. Phľd. 1891. 310.
Potajemný. P. nástroj = jehož se tajně užívá, jako ku př. strun k lapání zvěři. Mtc. 1891. 156.
Potak není, jak pověděno, kolovrat, nýbrž nástroj k soukání cívek. Popis vz v Phľd. XIV. 305.
Potakací, affirmans. Mark. (Krok 1896. 11. a j.).
Potákati se = *potáceti se.* NZ. IV. 301.
Potápka v koželuž., Einstossstecken, m. Sterz. I. 780.
Poťapkati. Božec nadojí si ze štrycha na dlaň a p-ká tím krávu po křížoch. Val. Vck. Val. I. 117.
Potáraný. On je nie p. čeľadník; Ak je i p-ný, predsa sa napraví. Phľd. XII. 667., 688.
Potarmarčí, n. = *frejunk.* Dml. List. 23.
Potatme = tajně. Phľd. XII. 722.
Potaz, u, m. = *řadu, pořádek.* Včel je na mně p. Prostěj. Brt. D. II. 369.
Poťazovať = jakékoli požitky zdarma a bezúmyslu navracování rád přijímati. Phľd. 1894. 63.
Potec, tce, m., Capronsäure, f. Am. Orb. 69. Od ‚pot'.
Poteč, tče, m., houba, vz Modrák (3. dod.).
Potek = *potok.* Stankovce. Phľd. 1895. 496.
Potemáj = *potom.* Slov. Nár. list. 1896. č. 12. feuill., Phľd. 1896.
Potění, n. = *podsíní.* 1724. Pras. Řem. 47. Cf. Potinka.
Potentát. Dle Bl. Gr. 231. slovo v plur. řídké, v sing. novum, inusitatum; doporučuje vrchnosť.
Potential. Elektrický p. Vz KP. VIII. 44.
Potěrka na len = mědlice. Opav. Čes. l. V. 132.
Potesknìti. Čí proň duše p-la? Kolc. 27.
Potěšiti. P-šil se daru. Phľd. 1895. 225.
Potěžiti, vz Potěřiti (toto m. onoho. Gb. H. ml. I. 517.).
Potíček, čku, m., houba, vz Modrák (3. dod.).
Potichy = *potichu.* Co p., samé hříchy. Brušp. Hledíková.
Potinka za Potymu vypusť.
Potisský. P. rovina v Uhřích. Phľd. XII. 75.
Potíška, *potýška,* y, f. = soudek na převařené máslo. Dšk. Jihč. I. 18.
Potiště, ě, n., sudatorium. 1418. List. fil. 1895. 213.
Potkan, z it. pantegana, lat. ponticana, od ponticus (*n* odsuto) = myš přes moře přišlá. Gb. H. ml. I. 382., List. fil. 1893. 466., Čern. Př. 52.
Potknouti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 76.
Potlačiti. Tělo boží pána Krista o zemi udeřil a p-čil (pošlapal). Břez. Font. V. 479.
Potľapkati koho. Phľd. XII. 290.
Potlivý. P. skvrna (od potu), nohy (smrdlivé). Wtr. Krj. 223., 496. P. cesta (na které se člověk hodně zpotí). Wtr. St. Pr. 158.
Potlouci. Ku GR. přidej: Nov. 44.
Potlúkavo. Kabát na p. (na obyčejné chodění), Strapizierrock. Brt. D. II. 462.
Potmehúdlo. Sedel p. shrbený. Phľd. 1896. 248. Cf. násl.
Potmehúdol = *pokrytec.* Slov. Zvolen.
Potměchuť. Léčení jí na Val. Vz Vck. Val. I. 157.

Potměloutný = *potměšilý*. Han. Brt. D. II. 369.
Potměšil. Varuojž se takových p-luov. Arch. XIV. 361.
Potnice, e, f., holubí nemoc. Ott. XI. 512. a.
Potnmistr, vz Potenmistr. XVI. stol.
Poto = *potom*. Dšk. Jihč. I. 23.
Potočiti se. Čekalo sa, že sa to s ňú tak p-čí (dopadne). Val. Brt. D. II. 369.
Potočitý, gewandt. — **v čem:** ve veršování. Mus. 1882. 468.
Potočník, a, m. = *jezevčík na vydry*, Bachhündchen, n. Sterz. 376. — **P.**, veronica beccabunga, rostl. Brt. D. II. 508.
Potome, *potomejk* = *potom*. Žďár. Brt. D. II. 260.
Potomně. V List. fil. 1895. 110. najdeš doklady ze strč.
Potomný = *pozdější*. P. řeč. Chč. Mik. 488.
Poton = *potom*. Místy na Slov. Phľd. 1895. 57.
Potoráčka, y, f., v tkadlcovství. V Hontě. Phľd. 1894. 310.
Potoužiti někomu svůj nátisk. Fr. Sláma. Zl. Jg. 288.
Potrápiti se oč = *postarati se*. Phľd. 1892. 529.
Potřásti se kdy. V tu hodinu země se potřěse. Leg. o 10.000 ryt. v. 191. Cf. Mus. 1895. 310. Jinde v bibl.: vztřásla se země, třásla se, třiesla se.
Potravní. P. daň byla již v XVIII. stol. Vz NZ. III. 219.
Potravovňa, ě, f. = *špižírna*. Phľd. 1895. 197.
Potřebnosť = *nutnosť*. Kat. 2039. (List. fil. 1894. 70.).
Potřebovati. Toho vždy najdeme, koho potřebujeme. Phľd. 1893. 698.
Potretnouti. Za Bl. polož: Gr. 339.
Potrhlec, helce, m., rostl., vz Verunka (3. dod.).
Potrimiskárstvo, a, n. (potřimiskářství) = pochlebnictví. Slov. Phľd. 1894. 515.
Potrojičný. P. neděla (po sv. trojici). Phľd. 1894. 656.
Potrpěti = *strpení míti*. Aby ještě málo p-li. Břez. Font. V. 433.
Potržiti se oč. Ale múdra (cierkev) umie se p. o ně (sv. věci) = umí jimi kupčiti. Chč. S. 35.
Potštýn, z Potenstein. Čern. Př. 37.
Potuhnouti čeho. P-hla sem kroka. Přer. Brt. D. II. 286.
Potuchlina = *plíseň*. Zapáchalo tam p-nou. Phľd. XII. 265.
Potupiti. Potupovati co na kom. Chč. Mik. 422.
Poturčenec. P. Turka horší. Vstnk. III. 361.
Poturčit se = *rozvztekliti se*. Vých. Mor. Brt. D. II. 369.
Potuta, y, f., entada, Bandschelfe, f., v bot. Sterz. I. 387.
Potúžiť. Až sa aj ja potúžim jeho krvou. Phľd.
Potvárati. Nahneval som sa, že Martina potvára za pôvodcu mojich rečí; Jen si s niekym stojím, již mne p-rá (1560); Z čoho všetkého ma mohli p. (podezřívati). Phľd. XII. 286., 294. 3., 420.
Potvářit si, sich einbilden. Ten si něco p-ří! Slavkov. Brt. D. 369.
Potvod, u, m., lépe: potní rourka. Krok. 1892. 369.
Potvora. Čím menšia p., tím väčší škrek. Phľd. 1893. 699.
Potvorice, e, f., obec v Nitransku. Phľd. XII. 157.
Potvorník. Ničemný p. 1591. Kutn. šk. 47.
Potvornosť. P. oděvu. Chč. S. 245.
Potvorný = *divný*. P. mlýny ty viděl sem. Kabt. 9.
Potyk. Má p-ky s robotníky. Phľd. 1894. 524. Které v potyku (vztahu) stojí s umrlými. Phľd. 1895. 89.
Potyka m. potucha, *ch* v *k*. Dšk. Jihč. I. 36.
Potykač, potykel, vz Kohoutek (3. dod.).
Poučitel m. podučitel. Dšk. Jihč. I. 17.
Poudačka m. povídačka. U Želez. Brodu. NZ. III. 31.
Poudat = *povídati*. U Žel. Brodu. NZ. III. 31.
Pouděliti. A že tomu přednešení přislechnouti a rady své p. stěžiti neráčíte. 1653. L. posl. I. 66.
Pouchladnouti. Tehdáž v postech pouchladlo. Wtr. Živ. c. 925.
Pouchlý. P. zrno = lehké, hluché. Tvarožná. Hledík.
Pouchnout. Víno póchne (když se hodně pohnojí, mívá mnoho výhonků, ale málo zakládá hroznů). Brn. Brt. D. II. 369.
Pouk, u, m. = *vejfuk, vyfouknuté vejce*. Chod. NZ. III. 15. Cf. Pouchle. — **P.** = *prasečí měchýř* vytažený a nafouknutý; připravený na tabák slove *pucheřina*. Hor. Brt. D. II. 369. Cf. Póček (3. dod.).
Poucho, a, n. = *pouch*. Dšk. Jihč. I 36.
Pouko, a, n. = *pouch*. Dšk. Jihč. I. 36.
Pouleviti. Než se zjeví, jak nemocnému lék ten pouleví. Vrch. Rol. XVII.—XXII. 223.
Poumdlévati. Vrch. Rol. XXIII.—XXIX. 208.
Poumyti co. NZ. III. 214.
Pouny = *plný*. V Kobelärove na Slov. Phľd. 1894. 305.
Poupě. Jak p. byl, jež s keře utrhneš. Vrch. Rol. XVII.—XXII. 157.
Pousnouti. A až bolesť v srdci pousíná. Quis. Třš. 58.
Poustevník. P-ci v XVI. stol. v Čech. Vz Wtr. Živ. c. 614.
Poušť. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -a. 14. Na Mor. místy (Meziříčí) poušt, u, m. Brt. D. II. 281.
Pouť. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 39. O poutích cf. Oestr. Mon. (Böhm.) I. 447., 448.
Poutnický. P. druh. Mus. 1894. 526.
Poutník, a, m., badister, brouk. P. černozadý, b. suturalis, dvojskvrnný, bipunctulatus, dvojznaký, binotatus, jednoskvrnný, unipustulatus, lunoštítý, peltatus, ramenoskvrnný, sodalis, svalnatý, lacertosus. Klim. 69.—70.
Pouto. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 81.
Pouťový. P. píseň. NZ. IV. 200.

Pouva, y, f., v Opav. *puva* = *sova, výr.* Kotk. 158., 121.
Pouzdrodílný, fachtheilig. Sterz. I. 871.
Povahodatný. P. vlastnosť. Ztk. 78. (3. vyd.).
Poval, u, m., *povala,* y, f. = *půda v domě.* Brt. D. II. 434. Vyšiel na p-lu a dlho shľadával čosi. Phľd. XII. 275. — **P.** Bylo jich tam, jako když voda povalem se žene. Wtr. St. Pr. 76.
Povázek, zku, m. = *podvazek* (na vázání punčoch). Vz Wtr. Krj. I. 487.
Považiti. Pantáta si potom panímámu lepší považoval (vážil). Žďár. Brt. D. II. 263.
Povděčný. Jsem toho velmi povděčen. Dle Bl. Gr. 319. lépe: velmi vděčen, neboť povděčen jest prý = drobet vděčen. Dnes všeobecné.
Pověděti. Mám **k** tobě něco p. XV. stol. List. fil. 1896. 91. Ten, co to povídá, je ještě živ. Nov. Př. 616.
Pověnka, y, f., ženský šat. NZ. III. 153.
Pověra. P-ry o svatých, svátcích atd. Vz Duf. 353 nn. (také před tím). P-ry při mlácení a vázání snopů na mlatě. Vz Nár. list. 1894. č. 262. odp. feuill. Lidové zvyky, p-ry a báje při úmrtí a pohřbu v již. Čech. Vz NZ. IV. 241. P-ry hospodářské předešlého věku. Vz NZ. III. 323. nn., 524. nn. Prostonárodní p-ry na Slov. Vz Phľd. 1892. 33. nn., 117. nn., 376. nn., 1893. 178.—179., 1894. 130. nn., 1895. 492. nn. Po svatbě na Slov. Vz Phľd. 1895. 659., 705. P-ry a obyčeje ľudu sloven. ve zvolenské stolici. Vz Phľd. 1895. 122. (už pokrač. ad 1894. č. 2.). P-ry o nemoci a smrti na Val., vz Vck. Val. I. 134., na Strakonicku. Vz NZ. IV. 533. Jiné pověry tam. Vz ib. 536. nn. P-ry k velikému pátku, květné neděli atd. se táhnoucí. Vz NZ. IV. 322. nn. P-ry lidu na mor. Slov. Vz Mtc. 1895. 344. P-ry na Val. Vz Vck. Val. I. 121. nn. P-ry sebrané r. 1892. vz v NZ. IV. 152. nn. a mimo to také ještě Zbrt. Pov. 164., NZ. V. 575., VI. 82. P. jen hlupce oslepuje. Brab. 188.
Poverák, u, m., vz Kohoutek (3. dod.).
Poverenictvo, a, n. = *důvěrnictvo, sbor důvěrníkův.* Nár. nov. 22./10. 1892., NZ. IV. 413.
Povereník, a, m. = *důvěrník, zástupce; pověřený posel.* Slov. Phľd. 1894. 634., 590.
Pověšiti. Lepších od neho povešali. Slov. Nov. Př. 535.
Pověsmo. Čtyři p-ma. Eml. Urb. 68. V Liptově p. = ⅕ lokte příze. Phľd. 1894. 85.
Povesno. Vz Klkati (3. dod.).
Pověsť. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 39., 41. P. cestou roste. Vrch. Rol. XXXVIII. 60. Čím dále p. letí, tím více přibývá smetí. Mor. Nov. Př. 108. Pohádky a p-sti. Vz Čes. l. V. 191., NZ. V. 579. — **P.** = *podobenství.* Pověděl Ježíš učeníkům svým toto p. Ev. seit. 14. Mat. 20. 1. Tázali se, jaká by to p. byla. Ib. Mat. 13. 10. a j. — Cf. Dob. Dur. 110., 340.
Povestek, stku, m. = *pole u cesty.* N. Město. Brt. D. II. 370.
Povětří. Hádání z p. Vz Zbrt. Pov. 87. Hnal se k ní jako p. (bouřka). Šml. VIII. 75. — **P.** = *ústrojí hlavy,* vínky s jehlicemi a kolem každé jehlice bylo navázáno množství úzkých pentel černých s dlouhými konci, že jich byl celý rundel. NZ. VI. 61.
Povětroň. Cf. Rarášek, Caboch (3. dod.).
Povídati. Dle Bl. Gr. 320. lépe: praviti, vypravovati, rozprávěti.
Povídkopravec. Zl. Jg. 294.
Povídla. Dělá p. (kdo mnoho povídá). Čern. Př. 20.
Povidlárna, y, f. = místnosť, kde se vaří povidla. Us.
Povidlí, n., vz Povidla. Kat. z Žer. II. 250.
Povidnosť m. povinnosť. Gb. H. ml. I. 375.
Povija, e, f. = *vichřice* (Brn.); *bouře zimní* sníh smetající. Brt. D. II. 370.
Povijan. Která mlatička na sádce poslední snop rozváže, ta bude rozvazovati do roka p. Na Žďársku. Nár. list. 1894. č. 262. odp. feuill.
Povilice, rostl. Phľd. 1893. 286.
Povířit se nač = *namlsati se.* Brod. Brt. D. II. 370.
Poviti. P-la mu dítě = porodila. Quis. Ifig. 22. a j.
Povlačice, cf. Povlaky. Vck. Val. I. 151.
Povlačovaný šat. Vz Vyvlačovaný (3. dod.).
Povládnouti. Protož mohli jsú tak i těmi mocmi p., když... Chč. S. 211.
Povlečení = *povlak.* P. peřiny. NZ. III. 12.
Povlekonosič, e, m. Schleppträger, m. Phľd. XII. 459.
Povlovně a *povolně,* metathesis. Bl. Gr. 279. P. o něco jednati. Arch. XII. 134.
Povodec. Uvázal koně (u kováře) za p. Arch. XIII. 497.
Povodeň, m. Na záp. Mor. Brt. D. II. 284.
Povodí, n., Flussgebiet, n. P. Labe a jiných řek. Vstnk. IV. 130.
Pôvodina = original. Ty názvy v p-ne svojej už vymizly. Phľd. XII. 179. (1893. 381., 1894. 666.).
Povojek, jku, m. Nevesta drží pres plece preložený p., aby manželstvì bylo pevné. Phľd. 1895. 671.
Povoli = *znenáhla.* Slov. Zátur.
Povolně. Abychom o potřeby (zemské) p. a dostatečně mohli rozmluviti. Snm. I. 7.
Povolný = *pohodný, ras.* Jemnice. Brt. D. II. 370.
Povoněti. A povoněv pán vóně přechutné řekl jest k Noe. Chč. Mik. 450.
Povor. Také chodsky. NZ. IV. 319.
Povorový. P. hradba (plot z krajin, z povorů). NZ. IV. 319.
Povozný, ého, m. = *vozka.* Arch. XI. 116.
Povraštiti. Klobouk se mu p-štil. Světz. 1895. 13.
Povrhlosť. Rabská p. Čch. Otr. 19.
Povříslo. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 28., 89. Strhá-li se komu povříslo, rozejde se s milou. Na Žďársku. Nár. list. 1894. č. 262. odp. feuill.
Povrstviti co čím: desky olověné hmotou nějakou. KP. VIII. 123.
Povrtovat proti komu koho = *popichovati, pošťívati.* Mor. Slov. Brt. D. II. 370.
Povrzgávať = *povrzávati.* Slov. Kř. V. 146.
Povržený. Oděv lidí p-ných v XV. stol. Vz Wtr. Krj. I. 295.

Povůľný. P. zima = *mírná.* Zlín. Brt. D. II. 370.
Povundaný = *kdo má průtrž.* Záp. Mor. Brt. D. II. 489.
Povybrati co: dluhy. Slád. Žen. 101.
Povydržeti. Odprosil sem jeho, aby toho p-žel (s tím posečkal). Arch, XIV. 262.
Povykavý. P. život. J. Goll v Baudel. 74.
Povynachoditi co = *nalézti.* Phľd. 1895. 297.
Povypleti co. Bl. Gr. 103.
Povyradovati se. Kld. IV. 85.
Povyrůsti z něčeho. Čl. L. Jos. 35.
Povysmeknouti se z čeho. Čch. Otr. 45. Dlaň p-kla se z železného kruhu. Ib. 70.
Povyšitel. O tomto slově praví Bl. Gr. 323., že jest to vox ficta et inusitata.
Povýšiti. Povyšují jich **skrze** lež. Chč. S. 298.
Povytáhlý. P. článek osní. Čl. L. Jos. 36.
Povytřásti co odkud: z pytlů. Phľd. 1896. 259.
Povzbudlivý. P. povídka. Světz. 1894. 462. b.
Povzdáliti co = *zadržeti,* retardare. Alx. B. M. 264.
Pozdechově. P. prohodila. Světz. 1894. 499. c.
Povzteklý. P. lomoz zvonku. Světz. 1893. 88. a.
Povztyčiti čeho: hlavy. Cch. Otr. 73.
Póza, y, f., vz Pavuz (3. dod.).
Pozabučky. Vz Tanec slov. (3. dod.).
Pozahnědlý = drobet hnědý. Čch. Otr. 44.
Pozahřáti. Pozahříval ho satanáš. Bl. Gr. 355.
Pozachvěti se. Třikrát se mu hlava pozachvěla. Vrch. Rol. XXX. 23.
Pozapadlý. P. hrob. Kká. Puš. Roz. 55.
Pozapínaný. P. člověk (nepřístupný), zugeknöpft. Phľd. 1896. 470.
Pozastarati. Jak by se p-lo, tiež by potom bylo. Arch. XIV. 254.
Pozasypati co. Lerm. II. 144.
Pozatměti se. Ctný příklad před tou se v ráz pozatměl. Vrch. Rol. XXIII.—XXIX. 235.
Pozatřásti (se) čím. Břeh se (pádem jejich těl) pozatřás. Vrch. Rol. XXIII.—XXIX. 241. Ta ruka vzpjatá poutem pozatřese. Čch. Otr. 57.
Pozavázati pytle. Us.
Pozavrškový = *kdo bydlí za vrškem.* Brt. D. II. 462.
Pozbádaný, gefleckt. Kůže p-ná (žirafy). Kabt. 35.
Pozčernati. Zrníčka p-nají. Háj. Herb. 391. b.
Pozdel. Včely robu pozdel (na studeno). Brt. D. II. 409.
Pozdíž. P. potoka. Phľd. 1895. 602.
Pozdravás m. pozdrav vás. Vz List. fil. 1896. 158.
Pozdravení. Ouvratě jsou u p. (u cesty). Velatice. Hledík.
Pozdraviti. Že jich pozdravíte (grüssen). Kat. z Žer. I. 24.
Pozdřít m. pozříti, *d* vsuto. Dšk. Jihč. I. 15., Gb. H. ml. I. 408.
Pozdvihnouti čeho: ruky. Ev. seit. 12. Mat. 8. 3.
Pozdvihovánek. P. ještě nedoklinkal. Světz. 1894. 572. c.
Pozednice krovů. Cf. Ott. X. 375. b.
Pozelenalý. P. inkoust. Zl. Jg. 238.
Pozemky = *kroupy.* P. tu všecko potlukły. Laš. Brt. D. II. 370.
Pozemoknižný = *pozemkový.* P. úřad, Grundbuchsamt, n. Slov. Phľd. XII. 467.
Pozerat. Za Marienou p-ral (chodil). Phľd. 1895. 272.
Pozev. Na krále p. vstoupil v bránu. Vrch. Rol. XVII.—XXII. 76.
Pozhojiti. Když se pozhojí. 1529. Kutn. šk. 4.
Pozlacování v ohni atd. Vz KP. VIII. 218., 225.
Pozlať, z pazlať. Vz Krok 1893. 265.
Pozlata. Bez p-ty poluzené. AlxH. 116. Prk. v Kroku 1892. 434. čte: vesměs lati p-né (lati = ratiště, dřevce, žerdi).
Pozlatitý = *pozlacený.* P. sedla, udidla. Kabt. 8., 30. a j.
Pozlehounku. P. vyjeli. Kld. IV. 149.
Pozlotky, vz Podobrotky (3. dod.).
Poznalý = *poznaný.* Věci prve p-lé. Háj. Herb. VII. b.
Poznám, *poznám.* Vz Tanec čes. (3. dod.).
Pozňaný = *pozněný.* Na mor. Slov. Brt. D. II. 370.
Poznati. Po vás nepozná nemoci (na vás není viděti, že jste nemocen). Brt. D. II. 289.
Poznatkoslovný. P. otázka. Vstnk. IV. 52.
Poznatkový, Erkenntniss-. Mark. (Krok. 1896. 11.).
Poznenáhlosť, i, f. Všude vládne jen p. Am. Orb. 102.
Pozněný = *popálený, oškvrklý.* P. kabát. Brt. D. II. 370. Cf. Pozňaný (3. dod.), Pozněti (3. dod.).
Pozněti. Komu péro (na koláči v peci) poznělo (ohořelo). Vck. Val. I. 53. Cf. Pozněný (3. dod.)
Pózník, u, m., vz Táhlo (3. dod.).
Pozoklepati, *pozoklepovati* žito. Brt. D. II. 438.
Pozor. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 80.
Pozorovati. P-li jsme **po** něm (dávali pozor na podezřelého z krádeže. Zlín.). Brt. D. II. 370.
Pozovky. Za týden po svatbě jsou p. t. j. mladí manželé pozvou nejbližší přátele na malou hostinu. Jevíčko. Brt. D. II. 370.
Pozříti m. požříti (pozhříti), *žř* v *zř.* Gb. H. ml. I. 517.
Pozovník, u, m. = provaz k póze (pavuze). Tvarožná. Hloušek.
Pozrnový. P. šupky pohanské (z pohanky) jsou výborným krmivem vepřů. NZ. III. 227.
Pozticha = *po tichu.* Brt. D. II. 221.
Pozvati. Pozov dělníkóv, daj jim mzdu. Ev. seit. 14. Mat. 20. 8. Přijda domů pozove přátel a súsed. Ib. 28. Luc. 15. 6.
Pozvynadati komu = *vynadati.* Již. Mor. Nár. list. 1896. č. 151., 169.
Pozvytřípati slámu = *vytřásti.* Brt. D. II. 34.
Požadovačnosť. Phľd. 1893. 738.

Požahnouti koho. Toho světa marnosť p-la. Bl. Gr. 359.
Požár. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 80. — **P.** = *spáleniště.* Spálil se a vrátiv se na požár… Půh. III. 549. — **P.** = *stavení a dvůr.* Můj p. stojí za 1000 zl. V. Klobucko. Brt. D. II. 432.
Požárojev, u, m. = *nástroj k hašení požáru.* KP. VIII. 305.
Požčati. Jaký požčaj, taký vrać. Slov. Zvolen.
Požčávka, y, f. = *půjčka.* Val. Brt. D. II. 370.
Poždarovať, *požgarovať* = *šťárati do ohně; popichovati koho řečí.* Brt. D. II. 370.
Požéčet = *požičit, půjčiti.* Han. Brt. D. II. 370.
Požehnati. Požehnav královny i šel jest z sieni. Alx. Nách. k. II.
Poželeznění, n. Vz KP. VIII. 229.
Poželezničný. P. dozorce, Bahnaufseher. Petrl. 8.
Požgarovať, vz Poždarovať (3. dod.).
Požičaný = *půjčený.* Phřd. XII. 39., XIV. 323.
Požička, y, f. = *půjčka.* Phřd. 1895. 323.
Požínati. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 82.
Požíravec, vce, m. P. vlastních dětí. Brab. 30.
Požitkářský. P. filosofie. Vlč. Lit. 263.
Požívačný. P. pud. Ztk. 86.
Poživatina = čeho se požívá, ku př. pivo. Nár. list. 1893.
Poživeň. Ztade potom dovážali si zrno na p. domov. Phřd. 1893. 203. (21.).
Požlutlý, *požlutý.* Háj. Herb. 371. b., 120. b.
Požmaný = *skrčený.* Cf. Žmať (3. dod.), Brt. D. II. 431.
Požmíkať. P-kal v kapse list synov (požmoúil). Phřd. 1896. 184.
Požmurkati = *mrkati.* P-kal na mňa. Phřd. XII. 290.
Požóřit se = *povaditi se.* Vz Žouřit (3. dod.). Brt. D. II. 431.
Požříti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 80.
Požudlit co. Vz Žudliti (3. dod.).
pr. Z *pr p* odsuto: rozstopášnosť m. prostopášnošť. Dšk. Jihč. I. 23.
př m. *vř:* předeno m. vřeteno. Dšk. Jihč. I. 25.
Praběduý. Vrch. Rol. XXXII. 106.
Práce. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 33., 384. O strč. sklář. cf. Gb. Km. -a. 20. Věštění z nahodilých zjevů, pozorovaných na začátku nějaké práce. Vz Zbrt. Pov. 93. nn. Prácu pro zutřek dělaj dnes, zeľé pro dněskaj zutra zes (zjez = sněz). NZ. V. 541., Vck. Val. I. 109. Z práce roste všude chléb. Šml. VII. 82. Kdo je pilny prace, k tymu štěsti skače. Slez. Nov. Př. 128. Je do práce jako lev. NZ. V. 542.
Pracka = *přezka, spona,* z něm. Prazzen, Brazzen. V Opav. a na Slov. NZ. III. 403., Phřd. 1891. 108. P. u vozu. Cf. Brt. D. II. 444.
Pracný = *nemocný.* Pracné (leprosos) očisťte. Ev. víd. 111. Mat. 10. 8.
Pracovati. Na Mor. užívají z pravidla slova *dělati.* Brt. D. II. 370. Pracuj a modli se, statek tvůj množi se Nov. Př. 133. Na všecky pracuje. Brt. D. II. 288. Kdož by tou cestou pracoval (jel) s svými statky. Čel. Pr. m. II. 359.
Pracovitě. Hradu p. bráníce. Břez.
Pracovitý. P-tí vypovídají se z Pracna přes Mozolín do Padařova. NZ. III. 228.
Pracovna, y, f. = *ruka* (v řeči pražských Pepíků). Nár. list. 1896. č. 295. 3.
Pračka, y, f. = praní prádla. Phřd. XII. 719.
Přád = *kolovrat.* Čas ztrávil doma u přádu. Nár. list. 1893. č. 228.
Praděd. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 36.
Pradědictví, n. Zvič. Mlt. 67.
Přadeno, a, n. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 107.
Přadlák v přádelně. Jemu pomáhají: vázači, chytači, nalepovači. Duf. 163.
Prádlo = *praní.* Vzaly ho baby do prádla (dostal se jim do úst). Phřd. 1894. 196. — P. v XVI. stol. Vz Wtr. Krj. I. 497.
Pradlena. P-ny vypovídají se z Mydlovan přes Peruc do Bělče. NZ. III. 229.
Přadlena. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 107.
Pradlí, f., dle Paní. Cf. Gb. Km. -a. 34.
Přadlí, f., dle Paní. Cf. Gb. Km. -a. 31. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 107.
Prádlo, Waschwerk. A lidem mým zrušil a zametal prádla v jejich svobodných pastviskách. Půh. VI. 83.
Přádnice. P. vypovídají se ze Lnář přes Předenice do Svijan. NZ. III. 229.
Praebendák, vz Prebendák (3. dod.).
Praefektování. Jg. (Zl. Jg. 307.).
Praejotovaný. P. samohlásky. Cf. Gb. H. ml. I. 89.
Praemiijnictví při vývozu cukru. Nár. list. 1896. č. 163.
Praga. Saltem ea dicta esse possunt, Pragam non solum limen, sed etiam catarractam posse significare, est enim catarracta liminis instar. Dob. Dur. 186., 190.
Pragism-us, u, m. = *řeč pražská.* Mtc. 1896. 5.
Práh. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 33. Výklad slova práh (catarracta et limen) vz v Dob. Dur. 426.
Praha, vz Praga a Práh (3. dod.). Dovíš se, zač je v Praze máslo (pohrůžka). Nov. Př. 620.
Prahnouti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 83.
Prach- m. *Pra-:* prachbába, prachmálo atd. mylným spojením s prach. Dšk. Jihč. I. 37., Gb. H. ml. I. 462.
Prach. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 33., 78. Neublížil nikomu ani jako slncu p. Phřd. 1894. 675.
Pracha maka nic = *zcela nic.* Zlín. Brt. D. II. 370., Čes. l. V. 422.
Pracharanda, y, f. = postrouhaná mrkev usušená, jíž posypávají moučná jídla. Záp. Mor. Brt. D. II. 481.
Prachavice, e, f., vz Tabák čertí (3. dod.).
Prachnic m. pranic. Vz Prach- (3. dod.).
Práchnivěti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 78.
Prachonitka, y, f. Květ p-tek. Ztk. 59. (3. vyd.).
Prachotvar hlatí. Am. Orb. 90.

Prachovka = *peřina*. NZ. II. 614.

Prachový. P. doba = když byl vynalezen střelný prach. Hrš. Nách. I. 491.

Prachsanky, nynčkon sem to vyved! Dšk. Jihč. I. 37.

Prachutěsný. Navodič pohybuje se ve vzducho- a prachutěsném pancíři. KP. VIII. 432.

Prajnosť, i, f. = *přízeň*. Phľd. XII. 454.

Prajný. P. vec = příznivá. Phľd. XII. 388.

Prajzáky, m. = bílé a dlouhé brambory. Vck. Val. I. 19.

Prak. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 33.

Prakrystall, u, m. Ztk. 31. (3. dod.).

Pralibovolný. P. postup. Osv. 1896. 713.

Přalka = *přadlena*. Také mor. Vck. Poh. 134.

1. **Prám.** O pův. cf. Gb. H. ml. I. 33. — **P.** = *prým*. Utierajúc si oči o p. kožucha. Phľd. 1895. 419.

2. **Prám** = *pravím*. Brt. D. I. 80.

Pramen. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 33. — **P.** *dříví* = 60 vorů a vor = 10 dřev. Čel. Pr. m. I. 140.

Pramice. O pův. cf. Dob. Dur. 392.

Pramohutnosť, i, f., Urvermögen. Krej. Psych. 39.

Prampouch. Od jednoho domu k druhému jest přes ulici překlenutý sklep n. prampouch obšírný. Pref. Mus. 1894. 374.

Pranerový. Botky (ženské) kožené nebo p-vé. Duf. 204.

Práni. P. prádla v XVI. stol. Vz Wtr. Krj. I. 509.

Přání. P. a skutek jsou (často) na míle od sebe. Šml. I. 158.

Pranicouci. K Šml. přidej: VII. 176.

Pranostiky na Val. Vz Vck. Val. I. 161.

Praný. P. rukavice, Waschhandschuhe. Wtr. Krj. I. 522.

Praoheň, hně, m., Urfeuer, n. Mus. 1894. 316.

Prapor. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 33., 78. P. vojenské v XVI. stol. Vz Wtr. Krj. I. 628. Praporec církevní, válečný, husitský, křižácký. Vz ib. 283. Praporec (lodní), velum, plachta. Aqu.

Praporcový. P. žerď. Ml. Hüb. 244.

Praporčík, a, m., Portepéefähnrich. Sterz. II. 568.

Praporecký = Ant. Fähnrich.

Praporkyně, ě, f. = *praporečnice*. P. v průvodu svatebním. NZ. III. 97.

Prapříčina. Slunce je p-nou meteorologických výjevů na zemi. Mus. 1893. 539.

Prařiše, e f. P. světa. Zvič. Mlt. 48.

Prasada, y, f. = *prvosada, základ*. Zaniklo. Krok 1896. 45.

Prasák. Hra míčem na p-ka (prasák m č holí do důlku vhání, čemuž honci zbraňují). ČT. Tkč.

Prasckej = *praskej* = *pražský*, *c* přisuto. Dšk. Jihč. I. 42.

Prase. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 33. Prasa = mladé prase před krmením. Slov. Zátur. — *Prasata* = *hrušky*. NZ. V. 586.

Prasíla, y, f., Urkraft, f. Čch. Otr. 44.

Prask, u, m. = *suché chvojí zčervenalé*. Vz Salačka (3. dod.).

Přaska, *přeska*, strč. *přěcka*, slov. *pracka*. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 108. — **P.,** vz Přeslička.

Praskáč = vdolek s brynzou nebo tvarohem. Val. Brt. D. II. 481.

Praskačky, pl., f. = *kožené kalhoty*. Jevíčko. Brt. D. II. 371. — Světz. 25./11. 1892.

Praskavec, brachynus, brouk. P. rzivorohý, b. immaculicornis, obecný, crepitans, modrozelený, psophia, žlutoštítý, plagiatus, kovový, sclopeta, menší, explodens, hladký, glabratus, červenonohý, strepens. Vz Kiim. 84.

Prasklosť, i, f., Gesprungenheit. Sterz. I. 10.0.

Prasknouti. Praskne-li stůl, stolice, dvéře, zastaví-li se hodiny na stěně, pohne-li se obraz n. zrcadlo na stěně atd., to vše je zlým znamením. Vz více v Phľd. 1894. 713. nn.

Praskokrky. *nohy* v VII. 414. b. oprav v *noky*. (Brt. D. II. 481.)

Přásky m. přástky. Chod. Gb. H. ml. I. 397.

Přaslének. Vz Tradlínek (3. dod.).

Přaslenka, y, f., vz Přeslička.

Přaslénky = *třapec*. Val. Brt. D. II. 371.

Praslica, e, f. = *přeslice*. Phľd. 1894. 310. Vede ho anjel s praslicú (četník). Slov. Nov. Př. 651.

Přaslička, y, f., vz Přeslička.

Přástky. Cf. Oestr. Mon. (Böhm.) I. 451., Čes. l. V. 471.

Praščák, u, m., rostl., vz Sporýš (3. dod.).

Praščet. Jož to ho nich prašči, dohospodařuji. Jevíčko. Brt. D. II. 371.

Praše = *prase*. Phľd. 1895. 678.

Prášiti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 33., 78.

Prašivina. Léčení p-ny. Vz Mtc. 1894. 337., Vck. Val. I. 132.

Prašivka, y, f., rostl., vz Beránky (3. dod.); houba, vz Tabák čertí (3. dod.). — **P.** = *hruška*. NZ. V. 586.

Práškovaný = *v prášek rozdrcený*. P. diamant. Nár. list. 1895. č. 361. feuill.

Prašnatý. P. cesta. Phľd. XII. 264. P. pečárka, houba, vz Pýchavka, Tabák čertí (3. dod.).

Prašnica = drobný písek, jejž mezi prsty lze na prach rozdrtiti. Mor. Mtc. 1896. 235.

Prašnictvo, a, n., v bot. Cl. Zrůd. 22.

Prašník, u, m., houba, vz Pýchavka, Tabák čertí (3. dod.).

Prašov, *Prešov*, a, m. = místo, kde prašnice rostou (jahody). Phľd. XII. 623.

Praštěnky, pl., f. = *krátké žluté koženky*. NZ. IV. 56.

Prašuha, y, f. = *praše, prase*. Phľd. 1895. 628.

Pratať sa. Nepratalo sa jej **do** hlavy (nešlo jí do hlavy, nechápala); Slnce p-lo sa **za** vrcholce. Phľd. 1892. 139., 601.

Přátelský amicus, *přítelský* = příbuzný. Gb. H. ml. I. 100. P. oběd či *mladá svatba, dobrá vůle* = hostina u nevěstiných rodičů nejbližší neděli po svatbě. Vykl. Svat. 122.

Práti m. praviti. Brt. D. I. 80. — **P.,** waschen. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 78.

Přáti. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 100. Toho slova na Slov. neužívají; mají: chceť, rád, žiadať, žičiť. Vz Phľd. XII. 759.

Práv m. právě. Práv jako Sodoma. Ben.

Deut. 29. 23. (Gb. H. ml. I. 206.). Ba práv = právě. Žďár. Brt. D. II. 260.

Pravák, a, m. = *tkadlec* pracující na pravé straně, je-li dílo širší; opak *levák*. Vz NZ. VI. 87.

Pravda, Wahrheit. Významy vz v Dob. Dur. 369. Já su od pravdy (mluvím pravdu). Brt. D. II. 287. P. závisť plodí; Bývá bit, kdo s pravdou chodí. NZ. IV. 402. Hnivá še — nemá p-dy; Kedz p. prepadne, to še neprepadne. Phľd. 1895. 187., 188. P. zůstává. Břez. Font. V. 330. Faleš do tmy zachodí, p. na světlo vychodí; Toč pravdum jak toč, p. zostane pravdum; Dyby každy pravdu kryl, davno by svět peklem byl. Mor. NZ. V. 542. P. je vždycky zdrava. Alf. 48. Kdo pravdu holou také platil by? Bráb. 108. Pravda, jako Bůh na nebi. Us. P. horká, ale zdravá; Taká p. (to je) jako v koši voda; P. nepozná ohľady. Phľd. 1893. 698., 1894. 441., 512. Povědouce sobě pravdu, buďme předce přátelé. Bl. Gr. 316. Rádi lidé z pravdy se ježí. Arch. XIV. 358. Za pravdu to říci mohu, že... Půh. VI. 14. — **P.** = *právo*. Nie to je p., čo je p., ale čo páni chcú, to je p.; P. je taká, jakú páni spravia; Bola vraj dávno na svete p., ale ju vraj ševci roztrhali (tí, čo p-du jako kožu naťahajú). Phľd. 1893. 567. P. krupinská, prenčovská (v Krupine, v Prenčove platná). Ib. 627. A kdo rozhodne, který pravdu má: zda ten, kdo silou, jež se probouzí, do nového vstupuje života, aneb ten, kdo s mozkem poloa zetlelým již z něho kráčí ven. Bráb. 134. P-du si hledať. Phľd. 1894. 372. — **P.** = *spravedlnosť, soud*. Bibl. Mat. 3. 15. (justitia). Už je na pravdě boží = už umřel. Us. Phľd. 1891. 372. Pojdú na pravdu = pred súd; Po pravdě = spravedlivě. Ib. Zemřelí sú už na pravde, živí ešče na krivde. Ib. 1892. 697. — **P.** = *sice*. Holíč. Phľd. 1895. 438.

Pravdice, e, f. Změtenci, nedosahujíce nejmenšie p-ce s pohany. Chč. S. 40.

Pravdocit, u, m. Ztk. 70. (3. vyd.).

Pravdolibec, bce, m. Ztk. 3. (3. vyd.).

Pravdomil, a, m. Kká. Puš. 11.

Pravdový. P. farár. Phľd. 1895. 352.

Pravěštec, štce, m. Zvič. Mlt. 51.

Pravit si = *mysliti si*. Dycky sem si pravil, že při tom něco zaženu (vydělám); Jak se mu praví (jaké mu jméno)? Brt. D. II. 371.

Pravná, é, f., míst. jm. na Slov. Phľd. XII. 70.

Právničiti. Vlč. Lit. 97.

Pravnitřek, třku, m. P. hmoty. Am. Orb. 10.

Pravnitřní pořádek věcí. Am. Orb. 10.

Pravnúčenca = *pravnučka*. Phľd. 1895. 231.

Právo. Práva a zřízení zemská. S trpkou ironií proměněno v: Žravá hryzení zemská n. Dravá šizení zemská. Kom. Lab. 16. 9. Kde je málo, **sám král** tratí právo. Mor. NZ. V. 542. — **P.** = *soud*. Našlo p. Počkaj, ty mlynárka, pôjdeš ty do práva. Nár. pís. Vz Phľd. 1893. 627.

Pravočeěství, n. Osv. 1896. 461.

Pravokrevný. P. letora (člověka červeného v lících). 1440. Mus. fil. 1896. 266.

Právomocenský. P. výbor. Phľd. XII. 461.

Pravonárodný. P. duch. NZ. II. 704.

Pravopis. P. nynější = opravený p. Husův a bratrský. Vz Gb. H. ml. I. 15.

Právorovnosť, i, f. Ztk. 99. (3. vyd.).

Pravosúdí, n., Rechtspflege, f. Phľd. XII. 452., 311.

Pravosúdny. P. záležitosti. Phľd. 1895. 850.

Pravota, y, f. = *soud, pře*. Phľd. 1895. 425. Hrdelná p. Phľd. XII. 689. On se p-ty bál. NZ. IV. 413.

Pravotně. P. s někým zacházeti = spravedlivě. Zl. Jg. 68.

Pravovazně. Trámy p. položené = tvoří-li lícné plochy jednu rovinu směrem v levo nebo v pravo. Vz Ott. VIII. 1.

Pravověrně něčemu učiti. Hus. (Vlč. Lit. 102.).

Pravúra, y, f. (cizí). Nedělaj takovéj p-ry (nebuď tak zlý)! Zlín. Brt. D. II. 518.

Pravý. Ten práv jest a křivdy v něm není. Ev. víd. 63. Joh. 7. 18. Aby jemu na týž čas před pány práv byl. Půh. V. 153. Jedni druhým aby musili právi býti v učiněnie křivdy podle nálezu pravdy královské a městské. Chč. S. 133.

Prázdeň. O strč. skláň. cf. Gb. Km. -i. 23.

Prázdniti co. Chč. S. 285. Luka p. = čistiti. Čes. l. V. 328. — Celý den prázdníce (zahálejíce). Ev. seit. 14. Mat. 20. 6.

Prázdnohlavec, vce, m. Nár. list. 1896. č. 64. feuill.

Prázdnosť, i, f. = *zahálka*. P-sti se chovati (stříci). Hus. (List. fil. 1896. 71.). Poněvadž p. nepřítelkyní jest duše a mátě a chůva hříchů. XVI. stol. Wtr. Živ. c. 776.

Prázdnotisk, u, m., Blanket. Hlasy z vých. Čech. 19./5. 1893.

Prázdný. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 33. Stál prázden. Hus. P. 31. b. S prázdnou nádobou niekoho predísť nie je dobré. Phľd. 1894. 133. Tak jsú *jeho* přeradi **s** očí prázdni. Chč. S. 129. Kvituji ho z toho a mocně prázdna činím. Arch. XIV. 74., 76. a j. — **P.** *deň* = není-li ani starého ani nového měsíce. Slez. NZ. VI. 38.

Práznovati m. prázdnovati, *d* odsuto. Tisk díla práznuje (stojí). Šf. (Mtc. 1895. 297.).

Práznovce, obec v Nitran. Phľd. XII. 337.

Prázný m. prázdný, *d* odsuto. Pastr. L. 147.

Pražačka, y, f., novotvar od Pražák, za strč. Pražka. List. fil. 1895. 77.

Praženica, e, f. = *pražená polívka*. Phľd. 1894. 360.

Praženka, y, f. *P.* = *prosná kaše s moukou upražená*. Hranice. Brt. D. II. 481. — **P.** = *šiška* atd. K Vck. přidej: Val. I. 23.

Pražený. P. dřevo. Vz Ott. VIII. 14. a.

Pražina. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 83.

Pražiti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 83.

Pražítko. P. kávové, Kaffeebrenner, m. Jeř.

Pražma, y, f. = pražené a mleté klásky přede žněmi v čas nouze. Čeká na to jak na pražmu. Záp. Mor. Brt. D. II. 481.

Prcálista, y, m., pl. *-sté* = kdo s ženskými mnoho tělesně obcuje, Fickel, m. Sterz. I. 918.

Prcavka, y, f. = *slíra*. ČT. Tkč.

Prclík, u, m. P. u vozu = *hák, na němž visí váhy*. Brt. D. II. 445.

Prča, e, f. = *pryčna v žaláři*. Brt. D. II. 518. (cizí).

Prček, čka, m., riečka v Liptovsku. Phřd. XII. 74., 551.

Prčice. Je v Prčicích. Cf. Laprdon (3. dod.). Čern. Př. 20.

Prd. Mluvíš, jako když prd osolí. ČT. Tkč.

Prdel. Má p. v kalupu (špatně se mu vede). ČT. Tkč.

Prdelačka, y, f. = polévka z vyvařených jitrnic a jelit. Cf. Trdelnice 2). Mor. Glos.

Prdelnice, e, f., vz Trdelnice 2), Prdelačka.

Prďoklásek, ska, m., z: prvoklásek (žák první třídy). Us.

Pre = *pro.* Slov. Pastr. L. 61.

2. **Pře.** O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 78. Text písničky neuměle složený je — víc než půl pře pryč. Bl. Gr. 357.

Pře-. Předpona pře- někdy se odlučuje od svého adjektiva. Pře můj milý Bože! Brt. D. II. 284.

Prebendák, a, m. = kdo má prebendu. Tov. (Vlč. Lit. 210).

Přeběračka, *přebírka,* y, f. = přístroj k nabírání výkresů, Einlesebrettchen, -gestell, n., Sterz. I. 765.

Přebíhat se. Kráva se p-la = po druhé běhala. Brt. D. II. 371.

Přebírka, vz Přeběračka.

Přebitý. Liška, šelma p-tá. Phřd. XII. 721. Světem p. = prošlý, zkušený. Phřd. 1895. 295.

Přeboleti. To vše již p-lo (přestalo boleti). Šml. VII. 68., Phřd. 1896. 200.

Přebrati. Keď ju p-li = vzkřísili. Phřd. 1894. 34. Podával vody preberat chlapce (omývati, křísiti). Phřd. 1895. 53.

Přebratý = *vzkříšený.* Z omráčenia p. chlapček. Phřd. 1895. 53.

Přebříditi někomu něco = *proti němu něco zaviniti.* Laš. Brt. D. II. 371.

Přebřísti. Beránek ji (řeku) przebrzde. Št. Uč. 78. a.

Přebujněti. Roh (druh čepce) přestal, když přebujněl. Wtr. Krj. I. 80.

Přebytky při propůjčování dolů = pole, která mají neobmezenou hloubku, avšak ve vodorovném průmětu nejsou vázána ani určitým geometrickým tvarem ani určitou výměrou. Ott. XI. (horn.).

Přebyvač. P. města. Chč. S. 232.

Přece. Cf. Gb. H. ml. I. 206., 407.

Přecitník, a, m. = kdo má cit příliš vyvinutý. Am. Orb. 52.

Přecitnosť, i, f. = přílišné vyvinutí citu. Am. Orb. 52.

Přěcka, vz Přazka, Přezka, Gb. H. ml. I. 54.

Preclík, z něm. Bretzel a to z vl. braccialetto, lat. brachiale náramek. Čern. Př. 62.

Preč m. pryč, inepte mor. Bl. Gr. 278.

Přečin, u, *přečinek,* nku, m. = *příhrádka, přítruhlík.* Z p-nku skrine vytiahla zrkadielko. Phřd. XII. 270.

Přečný = *příčný.* To město má dvanáct ulic na děl města krom jiných přečných a stranných (postranních). Kabt. 23.

Před. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 27. Z před se *d* odsouvá: prestavenej, prevčírem m. představený atd. Dšk. Jihč. I. 17. Vokalisace předložky před v Háj. Herb. (1562.) a V. Kal. hist. (1578.). Vz List. fil. 1894. 203., 204. Vybral sa do města pred pánov. Phřd. 1896. 257.

Předák, a, m., choragus, předtanečník. Lomn. (Zbrt. Tan. 134.). — **P.** důlní, Vorhäuer. Ott. XI. 607. b.

Předběhač, e, m. P. vozuov, Vorläufer, m. Chč. S. 202. Cf. Předběha, Předběhoun.

Předběhoun. Fossilní p. koně (vyhynulý dřívější kůň), Vorfahre. Stč. P. př. 132.

Predbežník, u, m. = *druh koláče.* Phřd. 1895. 588.

Predbošačka, y, f., kraj na Slov. Phřd. XII. 652.

Předce, přece, *dc* v *c.* Gb. H. ml. I. 407., 491.

Preddatek, tku, m. = *závdavek.* Phřd. 1895. 462.

Předdeštní. P. dusno. Světz. 1894. 531.

Předěj, kompar. přísl. napřed. Hodiny idú p. Val. Brt. D. II. 371. Cf. Přeději.

1. **Předek.** Mlynáři domácí předkem (napřed) mleli. 1525. Mtc. 1896. 130.

Předěl. P. horstva. Mus. 1893. 458.

Předeno. Hádanka o p-nu. Vz NZ. III. 37. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 107., List. fil. 1896. 158. (předu).

Předhorský. P. revír. Nár. list. 1893. č. 277. 5.

Předhrada. XVI. stol. Čel. Pr. m. I. 78.

Předhrudí, n. J. Kliment: Češ. brouci.

Předchodce. 1418. Hymn. (List. fil. 1895. 217.).

Předchůdkyně. Osv. 1896. 798.

Přediv, u, m. = *veliký div.* Čern. Cenci. 112.

Predizba. Phřd. 1893. 744.

Předkajutí, n., Portal, n. Sterz. II. 568.

Předkánka, y, f. = *květovaná pentle* z předu hlavy před kánkou při pentlení nevěsty. NZ. IV. 434. Pentle na hladění. Brt. D. II. 465.

Předkladce, e, m, P. výmluvností božích. Bl. Gr. 116.

Předkupný. P. právo. Čel. Pr. m. I. 643.

Předledový. P. období. Mtc. 1895. 28.

Předlí, f. = *přadlí.* Cf. Gb. Km. -a. 34.

Předlíceň, cně, f. = *štít baštový,* Facenschirm. Sterz. I. 870.

Předložiti. Tato Boha p-la (Bohu přednosť dala, deum praetulit). 1418. List. fil. 1896. 103.

Předložka. P-žky, po nichž se samohláska v násloví dlouží. Vz Gb. H. ml. I. 235. Vokalisování předložek před *br-, bř-, dl-, dr-, dř-, dv-, h-, ch-, k-, m-, p-, sa-, se-, si-, sk-, sl-, sm-, so-, sta-, sti-, sto-, str-, stu-, sty-, sú-, sv-, sy-, š-, t-, v-, z-, ž-.* Vz Gb. H. ml. I. 182.—185. P-ky vlastní a nevlastní. Vz Mus. fil. I. 325. nn. — **P.** ke kamnům, Ofentasse, f. Jeř.

Předložkový. P. pády. Vz Brt. D. II. 287.

Předlubí. P. lodi. Ml. Hüb. 17.

Předměstí. Ne aby předmítali: Já tam nepůjdu. 1725. NZ. II. 658.

Předměšťák, a, m. Čel. Pr. m. II. 274. a j.

Předmětorealní objev. Ztk. 36. (3. vyd.).

Předmluvní. P. část. Scyk. Ruk. 262.

Přednášeč, e, m., kdo o něčem mluví. Mus. 1893. 458.

Přední = *dřívější.* Toho se nám od jiných

farářuov předních nikdá nedálo. Arch. XIV. 156.

Přednice sukně = *výložky*. Wtr. Krj. I. 447. Cf. Stánek (3. dod.).

Předníček, čku, m. = *zástěra*. Místy na Hané. Brt. D. II. 464.

Přednosní. P. jamka. NZ. IV. 353.

Přednostování některé víry. Ztk. 117. (3. vyd.).

Přednovek. Mal (mnoho) mletia ako v p-vke. Phľd. XII. 292.

Předoběd = *předobědek*. Phľd. 1895. 547.

Předočiť = *předčiti*. Pastr. L. 99.

Predodnie, n. = *předední*. Phľd. 1895. 323.

Předopáčený = *již dříve jmenovaný* a p. Aby píseň p-ná zpívána byla. XVII. stol. Mus. 1895. 315.

Předoponí, n. Nár. list. 1896. č. 143.

Předoprsí u hmyzu, prosternum. Ott. XI. 389.

Předostředie, n. = *předestření, výklad*. P. veci u súdu. Phľd. XII. 694.

Předovsetkým = *přede vším*. Phľd. XII. 462.

Předpeklí, n. = *peklo před pecí*. Slez. NZ. III. 198.

Předplameníček upéci. Vz Předplameník. Vck. Val. I. 55.

Předplameník upekla. Vck. Val. I. 128. Vz předcház.

Předplaník, u, m. = *předplameník*, poplamyk (Příbor). Brt. D. II. 371.

Předpotopně jednati (jako jednali před potopou, zastarale a p.). Světz. 1895. 295. b.

Předpověděný = dříve pověděný. Břez. Fort. V. 390.

Predprah, u, m. = *přípřež*. Ku p-hu 50 koní. Phľd. 1894. 639.

Předpřízvučný. P. slabika. List. fil. 1895. 63.

Předřečený. P. plnomocník. 1617. Kutn. Sk. 153.

Předrevoluční. P. literatura. B. Frida v Alf. 5.

Předřímský. P. osady atd. Mus. 1893. 464.

Předrodinec, nce, m. Ztk. 60. (3. vyd.).

Předsebrání. Takové p. 1566. L. posil. II. 25.

Předschodí, n. Kká. Puš. Roz. 92. a j.

Předsínek, nku, m., vz Násep (3. dod.).

Předslovanský. P. doba v Čech. Od P. Papáčka. V Praze. 1892.

Předsmrtný. P. křeč. Phľd. 1893. 756.

Predstata, y, m. = *představený*. Slov. P. stolice. Phľd. XII. 310., XIV. 142.

Představa = stav vědomí vznikající dojmy smyslovými vůbec. Vz Krejč. Psych. 23.

Představlivosť, i, f. (mohutnosť zkumná). Mark. (Krejč. Psych. 21.).

Představoobraz, u, m. Ztk. 26. (3. vyd.).

Představový. P. živel. Krejč. Psych. 26.

Předstěra = *opona*. Malé, masovitě špekové uzly v p-ře. Hlav. 19.

Předstupeň. Mus. 1894. 575.

Předsunutí, n., Vorschiebung, f. Vstnk. II. 564.

Předsuvský = *předsuvný*. P. *v* (které se předsouvá). Mtc. 1894. 200.

Předsvatební, Antenuptial-. Sterz. I. 216.

Předtanec, nce, m. Zbrt. Tan. 196.

Předušování. Cf. Předušení. Je to nějaké p. v jiný zjev. Světz. 1893. 50. a.

Predvečerie. Cf. Předvečer. Phľd. 1893. 258.

Předvídatelnosť. Stč. P. př. 75.

Předy. Hodiny idú p. = nadbíhají. Mor. Hledík. Cf. Zady.

Předznamenati něco. Chč. Mik. 460.

Předzpůsobilosť, i, f., praedispositio. Ztk. 77. (3. vyd.).

Prefatýn, a, m., z Privatdiener, m. = do r. 1848. vojenský sluha subalterního důstojníka. Cf. Forejšic (dod.). Ott. VIII. 229.

Přefedrovati. P. se stačím = přeživiti se ledačím, sich durchfretten. Rožnov. Brt. D. II. 514. Slovo cizí.

Prefikaný. Prešibaný a p. (fikaný). Phľd. XII. 35., 394., 1896. 218. P. korteš. Slov. NZ. IV. 506.

Prefrknouť. Koč prefrkol (přeletěl). Phľd. XIII. 537.

Prefrngnouti. Len *vedľa* nás prefrngnul (přeletěl). Phľd. 1895. 3.

Prefunda. NZ. 155., 156.

Pregéř, vz Pregíř.

Preglgať. Na vojne naučil sa p-gnúť všelico. Phľd. 1892. 579.

Přehláska. Název přehlasování užil po prvé Čelakovský v Rozboru 1840. a Šafařík v Počátcích 1845. asi dle něm. Umlaut. Gb. H. ml. I. 121. *P. genetické,* když se změnou hlásky i smysl slova více méně mění: vezu — vůz — svážím; *eufonické,* když se smysl nemění: košula — košule; *zpátečné* = změna užší samohlásky v širší: krvi — krve. Šf. Nyní je p. změna *a—e (ě)* a *u - i* způsobená samohláskami měkkými a změna *o—e (ě),* ъ—ь, *y—i* a zpátečná p. změna aj—ej a dílem také změny, jako svatý — světiti. Vz Gb. H. ml. I. 121. nn. P. v Kosmografii. Vz List. fil. 1893. 452. nn.

Přehledový. P. článek (obsahující přehled). Pras. Rem. 3.

Prehltnutie. P. vlasov. Léčení ho vz v Phľd. XII. 566.

Prehoditi co: vieru = změniti. Phľd. 1894. 94.

Přehodnostiti. P. všecky hodnoty. Zákrejs. Osv. 1896. 370.

Přehoupnouti. Kůň p-pl (přeskočil) vojsko celé. Kld. IV. 213.

Přehovění = *shovění*. Prose za p. malé. Arch. XIV. 245.

Prehovoriť. On k néj p-ril = pravil. Mor. Mtc. 1894. 16.

Přehraditi. Mňa p-lo (překvapilo) od neočekávanej veci. Phľd. 1894. 78. Obzrel sa a p-lo ho (překvapilo, zarazilo). Ib. 1895. 176., 744.

Přehrávaný. P. zvuk, praeludium. 1418. Hymn. (List. fil. 1895. 211.).

Prehrebati = *prohrabati*. Phľd. 1893. 13.

Přehýbák, u, m. = přehýbací kladivo, Abbindhammer, m. Sterz. I. 7.

Přechovávačský. P. bouda. Us.

Prejem, vz Krosna (3. dod.).

Přejícně. P. pokynul (přeje mu). Světz. 1895. 62.

2. **Přejíti.** Poněvadž se poslové přejímají (chytají). Arch. XII. 27.

Přejitý. Su letama p. = starý. Brt. D. II. 287. Už sú ovce prejité (přes most = už přešly). Mor. Nár. list. 1896. č. 285. odp. feuill.

Prejž m. prejz. Dšk. Jihč. I. 87.

Překabátiti = *přelstíti.* V tejto veci by ťa už p-til každý papluh. Phřd. XII. 716. (1893. 686.).

Překáclivý = co se snadno překotí. Arch. XIV. 359.

Prekášať. Janko na preteky (o překot) druhých p-šal na lúke. Phřd. 1895. 485. Kositi.

Překážlivý. Slib dobrému p-vý. Hus. I. 226.

Překop. P-py při dolování = vodorovná z nároží odbočující kolmo na směr ložišť vedená odvětví jam za účelem dalšího otvírání dolů, Querschlag. Ott. XI. 597. a.

Prekoreň. My sme tu p. Vz Kořen. Phřd. 1894. 373.

Prekliesniť si cestu = proklestiti. Phřd. 1896. 195.

Překop. P-py někde udělati. Pův. VI. 199.

Překotřcať se = *protlouci se.* Ochořél, ale svú prácu přece zastál a do večera sa p-cál jak tak. Zlín. Brt. D. II. 371.

Překotrmit se = *kotrmelec udělati.* Brt. D. II. 331.

Překřepčiti. Někteří Čechové p-čují (přehánějí). Bl. Gr. 132.

Překřídliti. Duch můj chtěl sebe p. (jiná křídla vzíti). Vrch. F. II. 236.

Překroutiti. Nevykrúcaj, prekrútiš (tomu, kdo se vymlouvá). Slov. Nov. Př. 73.

Překřtaltovati, umformen. Něco něčím p. Bl. Gr. 227.

Prekupná, é, f., potok v Gemersku. Phřd. XII. 337.

Překupník. 1446. Arch. XIV. 454.

Prekúrený = *přetopený.* P. pec. Phřd. 1895. 140.

Prekutať = *prozkoumati.* Phřd. XII. 405., 1894. 293.

Překvetlý. Byl všecek inovatkú p-lý. Zlín. Brt. D. II. 371.

Překvítati od radosti. Phřd. 1895. 385.

Překysati. Jako keď cesto cez kraj koryta prekysáva (kysajíc přetéká). Slov. Phřd. 1896. 528.

Přelač, e, f., pastvisko u Pražmy na Frýdecku. Věst. op. 1893. 12.

Přelamovač, e, m. Vz Obrazec (3. dod.). P. v tiskárnách dělí vysázený material ve sloupce a strany, rozděluje práci mezi sazeče atd., metteur en pages. Nár. list. 1894. č. 84. odp. feuill.

Přelamovat = *přebírati na houslích.* Val. Brt. D. II. 371. — **se** = *přehýbati se tělem.* Ib.

Preľapotati = *pomluviti, přetřepati.* Phřd. 1894. 585.

Preledva. Ledva, p. so životom ušiel. Phřd. XII. 721.

Prelesť = *rozkoš* atd. Cítil p. muziky; Tyto dojmy dostaly pre mňa význam a p.; P. letných krás. Phřd. 1894. 729., 265. Tak že nachodíte akúsi zvláštnú p. v nebezpečenstvie; Hľadel na deti jako na p. a obsah celého svojho života. Ib. 1895. 14., 425.

Prelestne tancovať (rozkošně). Phřd. 1895. 596.

Prelestný. P. mladá dáma. Vz Prelesť (předcház.) a Phřd. 1894. 122.

Preliačina. Na vrcholci (hory) nahodí sa elliptická p. nad Hronom visiaca. BZv. 75.

Prelije m. prérie. List. fil. 1893. 467.

Přéliš = *příliš.* GR. Nov. 16. a j.

Přeložek, žku, m., *přeložení,* n. = jistá míra ovoce, která se neprodává na váhu, nýbrž jen od oka. Us. v Praze. Exc.

Premávka, y, f., Communication, Verkehr. Phřd. 1892. 727., 1893. 722., 1894. 607.

Premer = *věru.* P. by ma nikdy z karčmy von nevyšol. Slov. NZ. V. 546.

Přemetný. P. kolo, Schwungrad, n. Hlas. nár. 20./5. 1894.

Premieň = *podvržené dítě.* Cf. Odmena, Podhodek, Vískanica (3. dod.), Mtc. 1894. 105.

Přemilovati se. Nár. list. 1895. feuill.

Přemíšenec, nce, m. = *zvrhlec.* Ztk. 47. (3. vyd.).

Přemluva = *předmluva.* Pulk. (Krok. 1892. 400.).

Přemluviti. Mezi sebou přemlouvajíce pravili. Břez. Font. V. 580.

Přemluvný. P. slovo. Nár. list. 1894. č. 268. feuill.

Přemnožiti = nad míru rozmnožiti, rozhojniti. AlxV. 2236. Cf. Krok. 1893. 98.

Přemování. P. sukní v XV. a XVI. stol. Vz Wtr. Krj. I. 118. nn.

Přemovaný. P. sukně v XVI. stol. Vz Wtr. Krj. I. 321.

Premŕvat. P-val sa v kostnici medzi lebkami (přebíral). Phřd. 1893. 382., 1895. 497.

Premŕzať koho = *dopalovati, dobírati si.* Phřd. 1893. 82. Sedliaci jich žartovne premŕzajú (si dobírají). Slov. NZ. III. 415.

Premúdrenosť. Phřd. XII. 547.

Přemykač. Arch. XIV. 454.

Přemyskač, vz Sedmihlásek (3. dod.).

Přemyskat se = *přesmykovati se komu,* posměšně řeč něčí opakovati. N. Město. Brt. D. II. 372.

Přemyskovač, e, m. = *přesmykač* (3. dod.).

Přemysl vykládá Kosmas = praemeditans, superexcogitans. Odvozeniny vz v Kotk. 20.

Premzák, u, m. = *vampule,* Bass in der Windmühle. Sterz. I. 396. b.

Pren! pren! volá ovčák na ovce, když je přižene do dědiny, aby se do svých chlévů odloučily. Val. Brt. D. II. 372.

Přenášeč, e, m. Elektrický p. Vz KP. VIII. 334.

Prenčov, a, m., míst. jm. v Hontě. Phřd. 1894. 61.

Prenevedeť. Padla do nemoci, ach, nevím. prenevím, jaké pomoci. Sl. spv. II. 66.

Prengad, vz Prengada. Čel. Pr. m. II. 378.

Prennéř, e, m. = tavíř stříbra, z něm. Brenner. XV. stol. Čel. Pr. m. II. 378.

Prennú = *před ňú.* Trenčan. Phřd. 1895. 252.

Prenocovať koho. Phřd. 1894. 327.

Přeočkovati. P. šťávu z karcinomu na psa. Hlav. Obrz. 5. P. infekční material na zvířata. Vstnk. III. 259.

2. **Prepáčiti.** Lož (lež) sa im (dětem) ni-

kdy neprepáčila (neodpustila). Phľd. 1893. 675.

Prepajovať = *promrhávati.* Slov. Zátur.

Přepanošiti. V nádhernosti a pejše všecky předky své p-šil. Enns. 184. A.

Přepáš. Na p. = na druhé (neviděné) straně kopce. N. Město. Brt. D. II. 372.

Přepínač, e, m., u galvanické batterie. KP. III. 60. P. článků (elektrických). Vz KP. VIII. 197. P. u elektrického proudovodu = vložka, jíž se proudu cesta v jednom směru zavírá, v jiném otvírá. Ib. 181.

Přepjatosť mody. Wtr. Krj. I. 85.

Přeplašiti. Tím ho p-šil. Světz. 1893. 510. c.

Přeplatné = peníze, které se přeplatily, o něž se více vydalo. Nár. list. 1894. č. 204. 1.

Přeplatování = zasahování trámu do trámu. Ott. VIII. 1. b.

Přepoliti. P. magnetku, stroj. KP. VIII. 14., 114.

Přepracovanosť. Světz. 1894. 368. c., Nár. list. 1894. č. 260. odp.

Přeprositi koho = *přemluviti.* Arch. XI. 254.

Přepsati. Menoval se Andrys a dal se p. Josefem. Brt. D. II. 287.

Přerabjanek, nku, m. = *šátek,* který se nosí v zimě v létě na obou stranách. Nyní ve Slez. Věst. op. 1894. 11.

Přeraďovací. P. přístroje u telefonu. KP. VIII. 347.

Přeraďovač, e, m. P. při telefonu. Vz KP. VIII. 347. U elektr. dráhy. Ib. 424.

Přeraziti. Słúnko zimu trochu p-ło. Zlín. Brt. D. II. 372.

Prerečie, n. = *promluva.* P. s vysokého piedestalu. Phľd. XII. 393.

Přeřici. Neprerékel aňi slova, aňi pól. Phľd. 1894. 190.

Přeřínati dřevo = *přeřezovati.* Laš. Brt. D. II. 379.

Přeroditi. Aby člověka p-dil v život nový. Chč. (Vlč. Lit. 174.).

Přeroslý = *přerostlý,* adultus. 1418. List. fil. 1896. 117.

Přerov. Řeč města P-va. Vz Brt. D. II. 36.

Přerušovač proudu elektrického. Vz KP. VIII. 270., 353.

Pres. P. viniční. Chč. m. s. III. 73.

Přes, z přěz. Gb. H. ml. I. 326.

Přesadník. Lesní stromek p. Nár. list. 1893. č. 277. 5.

Přeseč, e, f. P. dříví v lese. Nár. list. 1896. č. 26. 2.

Přesedavý. Já jsem mnoho těšínských jáblek snědla, než jsou velmi p-vá (trpká). Čern. Zuz. 1619.

Prések, sku, m. = *šroubek u houslí.* Val. Brt. D. II. 372.

Přeseknouti. Les mi svévolně přesekal. Půh. III. 367.

Preselany v Hontě a Nitran., zde také Preserany. Vz Phľd. XII. 179.

Přeschnouti. Studnice pramenitá p. nemuož. Chč. L. 292.

Presík, u, m. = *šroubek.* P. zatiahnuť. Phľd. 1895. 43. Cf. Prések (3. dod.).

Přesíliti koho. Bl. Gr. 319. Vidouc, že jsem se p-lil jízdnými (měl 100 jezdců proti 50). Arch. XIV. 41.

Přeska, vz Přaska (3. dod.).

Přeskáčka. Zkoušení p-kou. Mus. 1894. 565.

Přeskočiti. Až p-číš, pak si zahvízdni. Nov. Př. 267.

Přesládlý. P. idyllismus. List. fil. 1895. 248.

Přeslice, slov. praslica. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 107. Praslica je sostavená zo stolčoka a z ožecha. V Honte. Phľd. 1894. 310.

Přeslička. Léčení p-kou na Val. Vz Vck. Val. I. 157.

Preslín, a, m., obec v Hontě. Phľd. XII. 75., 551.

Přesmykovač, e, m., Commutator. Sterz. I. 614. b.

Přesmykovadlo, a, n. P. u stroje elektrického. KP. VIII. 78.

Přesmykování. Cf. Gb. H. ml. I. 540. P. v chromečském podřečí na Mor. Vz List. fil. 1894. 99. P. v již. Čech. Prosecí m. processí. Dšk. Jihč. I. 48.

Přesňák, u, m. Brambory rozválejí se s přesničnou moukou, upekou a zamotají jako omeletta. Mor. Slov. Brt. D. II. 370.

Přesnídávka, y, f., Gabelfrühstück, n. Světz. 1894. 259. a., Nár. list. 1893. č. 356.

Přesolec, lce, m., v lučbě. Am. Orb. 63.

Přespa. P. moře. Ml. Hüb. 36.

Přespati. Někde p. NZ. III. 33.

Přespatřiti. Aby to svýma očima p-li a shlédli. 1539. Kabt. 1.

Přespolňák, a, m. = *přespolní člověk.* Nár. list. 1895. č. 330. odp. feuill.

Pressař, e, m. = impressor, Buchdrucker, m. Wtr. Živ. c. I. 105., Wtr. St. nov. 57.

Přessedelní = přes sedlo jdoucí. P. popruh. Arch. XIV. 473.

Přestati. A tak jsme *toho všeho mluvení* p-li. 1540. Mus. 1894. 402. Psina ho p-la. N. Město. Brt. D. II. 286. Chci toho p. Arch. XIV. 79. Protož má-li člověk p. **od** hřiechu. Chč. m. s. III. 6.

Prestavlk, a, m., obec v Tekovsku. Phľd. XII. 337.

Přestírati, vz Přestříti.

Přestoupce. P. zákona božího. 1500. Rokyc. Post.

Prestrelec, gentiana cruciata. Mtc. 1894. 19.

Přestřelisko, a, n. = *prestrelec* (3. dod.). Mtc. 1895. 346.

Přestřihnouti co komu. Bůh mu přestřih věk. N. Město. Brt. D. II. 372.

Přestoupiti. Ze mi dlužen 100 zl. a tři zl., kteréž sem naň p-pil, ježto mi nebožtík Lacek prve dlužen byl. Půh. VI. 23.

Přestříti. Přestírá to závojem. Bráb. 191.

Přestroj, e, m. Vrch. F. II. 300.

Přestrojení. Běhali v p. ve zvířata a p. (hl. v době vánoční a novoroční). Vz Zbrt. Pov. 129.

Prestuč, potok v Hontě. Phľd. XII. 74., 551.

Přestupkový. P. soud. Nár. list. 1895. č. 80. odp.

Přestupník. Chč. Božího ustavení p. Pas.

Přestupný. Letos byl p. rok (mnoho panen bylo zmrháno). Us. Hledík.
Přesušiti. Poklady se přesoušejí (hoří plamenem). Pokr. Mrt. z. 90.
Presúz, e, m., z Presshaus. Slov. Světz. 1894. 170. a.
Přesvědčený. Toho su sám p-čen (vím to dobře). Zlín. Brt. D. II. 372.
Přesvědčivě. P. jí s retů řeč splývá. Vrch. Rol. XXXVI. 234.
Přesyp. Písečný p. Mus. 1893. 457. Jedeme po p-pech stromů prázdných. Ml. Hüb. 119.
Přesypací hodiny. Vz Ott. XI. 438. b.
Přesypný. P. pásmo, Dünen-. Mus. 1895. 279.
Přesypový = *rostoucí na přesypech.* P. tráva. Mus. 1895. 279.
Přesytosť. Z p-sti chlebem pohrdala. Kld. IV. 37.
Přešibaný, vz Přešibalý. P. a prefikaný. Phľd. XII. 35., 404.
Přeškeřák, a, m., pták. Vz Sedmihlásek (3. dod.).
Preškodenie, n. = uškození čarováním. Vz Phľd. XIII. 38.
Přeškolený. P. přesadník = ve školce vypěstovaný. Nár. list. 1893. č. 277. 5.
Preškriepiť. Vrany neprekváčeš, škriepneho nepreškriepiš. Phľd. 1894. 196.
Přešlý. Ovoce, obilí rudou přešlé. Brt. D. II. 287.
Prešov, vz Prašov, Košice (3. dod.).
Přešti. Cf. Dob. Dur. 110.
Preštiknutý. P. odpoveď (přetržená). Slov. Phľd. 1892. 587.
Přeštvalý = *vychytralý.* Slov. Zátur.
Přešuchnouti. Raz prešuchol popri nej (přejel a p.). Phľd. 1895. 74. Nevesta prešuchne (přestrčí) koláč, nastoknutý (nastrčený, položený) na svojej ruke, na ruku svokerinu. Phľd. 1895. 706.
Přeták, u, m., vz Říčice (3. dod.).
Pretek, vz Prekášati.
Pretekať sa v čem. Vtáctvo p-lo sa v speve. Phľd. 1895. 401. Keď sa vtáci p-li o královskú hodnosť. Phľd. XII. 722. Cf. Pretek, Předstíhati se.
Přetěkl, vz Kohoutek (3. dod.).
Pretence (pretense) = přínos nevěsty nebo ženicha, který sę na živnosti pojišťuje, od lat. praetensio. Us. Čern. Př. 86.
Pretiečky = *preteky, předstihy.* Slov. Zátur.
Přetírací. P. hřeblo, v horn., Ausziehkiste. Sterz. I. 372.
Přetmí, n. = *přítmí.* Bylo již p. Brt. D. II. 142.
Pretmoliť sa. Adelka byla sice stále bľadá, ba čo sa p-la, ale nebezpečie nehrozilo. Phľd. 1894. 51.
Přetrhovatel, e, m. Elektr. p. Vz KP. VIII. 273.
Přetřípati koho = *přetřásati.* Brt. D. II. 357.
Přetržník, u, m., rostl., vz Sporýš (3. dod.).
Přetvářený. Zachovával p-né přátelství s králem českým. Tk. X. 85.
Přetvářka. P. zlého srdce bývá jistým znakem. Vrch. Rol. I.—VI. 85.
Pretvárkový. P. Hamlet. Phľd. 1893. 615.

Přetvořovač (transformator) = nástroj při vedení elektrických proudů. KP. VIII. 116., 200., 405. P. = nástroj, který energii určitého druhu přejímá a ji přeměňuje, ale stejný druh podržuje. Ib. 112. nn.
Přetvořování. P. byla dle Šf. každá změna souhlásková. Gb. H. ml. I. 121.
Přeumělý. P. kouzelnice. Vrch. Rol. I.—VI. 79.
Přeunylý. P. píseň. Kolc. 129.
Převal, u, m. = *příval.* GR. Nov. 85. 5.
Převázka, y, f. = *pás.* P. patrová, Etagengurt, m. Sterz. I. 861.
Převážeč, e, m. = *převážecí vůz,* Transporteur. Ptrl. 23.
Převiniti koho. (On zapíral, ale) přece ho p-li a zavřeli. Kld. III. 234.
Převít = *bahno.* Třešť. Brt. D. II. 372.
Převládně něčím se živiti. Ztk. 17. (3. vyd.).
Převlečník. P. doktorský n. sukně. XVI. stol. Mus. 1894. 507.
Převlek mnohých hmyzů (převlékání-se, proměňování-se), ku př. housenky. Am. Orb. 105.
Převod = *průvod* a ukazování cest. Pras. Těš. 39.
Převodič proudu elektrického. KP. VIII. 248. nn.
Převorovati, Prior sein. Sdl. Louň. 6.
Převozka, y, f., vz Dostávka (3. dod.). *P.* důlní = odvážení hornin z dolů. Vz Ott. XI. 601. b.
Převozna, y, f., vz Břehovna (3. dod.).
Převozné, ého, n. Čel. Pr. m. II. 217.
Převrat, trať u Skalice na Frýdecku. Věst. opav. 1893. 12.
Prevrátka, y, f., potok v Turci. Phľd. XII. 337.
Prevykant. 1593. Světz. 1895. 6.
Prevytkant, a, m. = *nadávka katolíků jinověrcům.* 1602. Wtr. Živ. c. I. 211.
Převzděti. Chci mu dáti prezdieti Bartoloměj. Arch. XII. 72.
Převzíti. P. řeč; slov.: po nekom rečniť, lovoriť. Phľd. XII. 498.
Přezmen, z něm. Besem, Besen, Desem. Mtz. 19.
Preznačiti. Ten byl p-čen (zaznamenán) do poetiky (V. třídy). Phľd. 1895. 47.
Prezor, a, m., údolí v Turci. Phľd. XII. 337.
Přezvědy. Jíti na p. (k nevěstě), na dovedy (Brezno), na priepačky (Liptov), nahovárať (Nitr.). Phľd. 1895. 526.
Přezvukování. P. hlásek. Vz Brt. D. II. II.
Přežesť. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 42. *P.* = *postrach,* terror. AlxŠ. 53.
Přežitek, tku, m. Předhistorický p. NZ. III. 205.
Prhlava, y, f. = *žahavka.* Slov. Zátur.
Prhněly, scabies. Cf. P. v VII. 1368. a. Který kuoň má prhnyely. 1440. Mus. 1896. 268. Cf. Prchnily (II. 1030. b.).
Prcha. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 64., 441.
Prchati. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 64., 78.
Prchlák, u, m. = hrozen, s něhož květ

oprchává a jen některé zrnko zasedne. Brt. D. II. 440. Cf. násl. Prchlík.

Prchlík, u, m. = *planá* (drobná) *makůvka, z níž mák sám prší.* Han. Brt. D. II. 372.

Prchlý. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 64., 78.

1. **Při-** se v Háj. Herb. dlouží: příbledý, příčervený. Vz List. fil. 1894. 379.

2. **Při-** = *pře-:* prikrátky, prislabý, prinedostatečný. Slov. Phľd. 1894. 21.

3. **Při-** mění se u Letonic a v Brň. v *pře-:* převedl m. přivedl, přebit m. přibit, ale přišel. Brt. D. II. 155., 161.

Priadza, y, f. = *příze.* Slov. Gb. H. ml. I. 107.

Priamek = *prýmek.* Phľd. XII. 319.

Priamodušný. P. tvár. Phľd. 1893. 275.

Priatelskosť. Phľd. 1894. 488.

Přib, a, m., cf. násl. Přibyslav.

Příban, a, m., cf. násl. Přibyslav.

Přibaviti. P. kroku. Phľd. 1895. 363., 427. P. se v meste = zdržeti se. Phľd. 1896. 193.

Příbedří = stěna z odkorků, dělící konírnu od kravína. Duf. 215.

Příbek, bka, m., vz násl. Přibyslav.

Přibík, a, m., vz násl. Přibyslav.

Přibil, a, m., vz násl. Přibyslav.

Přibislav. Miesta P-vě (gt.). 1441., 1543., 1668., 1692., 1745. Mus. 1893. 614. P-vě města nedostali sú. Ib. 433. U P-vi. 1893. Ib. 617. Do P-vi. List. fil. 1895. 321. Do P-vě. Ib. 320. Také P-va, y, f. List. fil. 1895. 322.

Príbiš Daniel, farář a spis. slov. Phľd. 1894. 7.

Přibišín, a, m., pustá ves na Mor. Mtc. 1896. 119.

Přibiti. Přibíjajú a odbíjajú = přicházejí a odcházejí. Phľd. 1895. 6.

Přiblazňovatí = *drobet blázniti.* Bl. Gr. 191.

Příbledlý. Háj. Herb. 352. b.

Příbočí, n. J. Kliment: Češ. brouci.

Príbovce, obec v Turci. Phľd. XII. 157.

Příbram, ě, f. List. fil. 1895. 320. **P.,** i, f. Ib. 321. Také Příbrama, y, f., v tamějším okolí. Ib. 322. — *Jan z P-mě* † 1448. Cf. Vlč. Lit. 134.

Příbřežný. P. stát. Mus. 1893. 452. — Phľd. 1894. 234.

Príbul, a, m., obec v Hontě. Phľd. 1892. 75., 551.

Příbuzný. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 48., 82. P-ní vypovídají se ze Strejčkova přes Tetín do Bratřic. NZ. III. 230.

Přibyl, a, m., vz násl. Přibyslav.

Přibylec, lce, m. = *přišelec.* Ml. Hüb. 115.

Pribylina, y, f., míst. jm. v Liptově. Phľd. 1894. 61.

Přibyslav, a, m., os. jm. Odtud: *Přib, Příban, Příbek, Přibík, Přibil, Přibyl, Přinda.* Kbrl. Sp. 18. Cf. Kotk. 29.

Přicapkati. Stařenka se k ní p-la (přibelhala). Kld. III. 90.

Přicmudnouti = *připáliti se.* Kaše p-dla. Brt. D. II. 372.

Přič (na překy). Cf. Gb. H. ml. I. 27.

Pričapený = *přičepený.* Cibule na zemi p-ná. Phľd. XII. 662.

Pričapiť = *přičepiti.* P. dvere. Phľd. XII. 681.

Přičapkaný. P. plusgier. Mtc. 1894. 334

Přičemeřiti se. Do jizby p-li se hoši (přišli). Nár. list. 1896. č. 107. feuill.

Přičepiti. Cf. Přičepený.

Příčes, ecthyma = neštovice z pravidla větší, v horních vrstvách pokožky. Vz Ott. VIII. 473. a. — **P.** vlasů. Světz. 1895. 554. c.

Příčeska, y, f., Frisur. Phľd. 1894. 429. Cf. Př čes, Čch. Kand. 42.

Příčesť, i, f. = *podebranina na prstu.* Dšk. Jihč. I. 18.

Příčestí. P. perf. pass. v *-em:* křestěm jsem. Pass. mus. Člověkem učiněm. Št. Ze Št. uvádí několik příkladů. Seyk. Ruk. 20. — Př. act.: chodel, učel = chodil, učil. V brezovském nář. na Slov. Vz Phľd. 1893. 239. O skloň. p. (nesl, nesen, znám atd.) vz v List. fil. 1895. 284., 304. nn. — **P.** Protož p. pohanstvie k křesťanstvie nemohlo jest prve státi spolu. Chč. S. 205.

Příčina. P-nou nedostatku zdraví musíme zde zůstávati. Kat. z Žer. 1. 45. Pán nejvíce příčinou nohy (bolavé) z lůže nevychází. Ib. II. 205. A za tou p-nou že sú dotčený cech v trestání svém měli. 1574. Pras. Řem. 7. — **P.** = *vina.* Mohlo by to aj zle vypadnúť a potom dávali by človeku p-nu. Phľd. XII. 321.

Příčinlivý. P-ví vypovídají se z Úsilova přes Učín do Blahotic. NZ. III. 228.

Příčinně = s pomocí, se zbrojným lidem. Krok 1892. 434. Cf. Příčinný.

Příčka, y, f. = *příčina.* Všade smrti príčka. Phľd. 1894. 195. Smrť si príčku najde. Ib. — **P.** = *příčné dřevo spojující šráky pilky.* Brt. D. II. 453.

Příčnopásý. P. bařinník, brouk. Vz Klim. 104.

Pričupiť sa. P-pil som sa k zemi (přikrčil). Phľd. XII. 657., 1895. 559.

Přidati komu. Jednomu přidali, až měl dosť (až ho zabili. Praví se, když dítě pořád mrančí, aby mu matka přidala jídla). Mor. V. 546.

Přidavačka, y, f. P. u stavby. Nár. list. 1894. č. 322. odp.

Přidáviti. Já svůj sekret k tomu p-vím = přitlačím. Arch. XI. 157.

Přídavný. Skloňování př. jmen na Kroměř. a Kojetínsku. Vz Brt. D. II. 23., 47. nn. P. jména m. adv. kárá Bl. Stoupá pevnější. Bl. Gr. 242. O užívání přídavných jmen nominalních v strč. Vz Mus. 1896. 230. nn.

Přiděditi co komu čím. Takú slávu bohatstvím ducha sv. p. sobě. Chč. S. 37.

Pridlho = *dosti dlouho.* Ľudia p. boli ticho. Phľd. 1895. 218.

Přidlužiti se. Arch. XIV. 150.

Přidmýchati. Někomu do uší přidmychovati. NZ. IV. 344.

Přidojkati. Za někým p. s láskú (přitěsknití). Mor. Mtc. 1895. 157.

Přídruha. A tak k ní (modlitbě) p-hy (pomoci) hledá, aby ji něčí přímluvú podepřel. Chč. S. 315.

Přidržeti se. P-držejí se. Bl. Gr. 257.

Přídržnosť. Se všemi užitky, břemeny, p-stmi a příslušenstvími. 1450. Čel. Pr. m. I. 245.

Prieberník, a, m. = *přebírač.* Phľd. XII. 742.

Priedok, dku, m. = *vložka do peřin.* Mladšie ženy rády tkávajú priedky s červeným pamakom. V Hontě. Phľd. 1894. 310., 312.

Priehlbina, y, f. = *prohlubina.* Phľd. XII. 280. Cf. Priehlbeň.

Priehyba, y, f., hora v Gemer. Phľd. 1895. 351.

Priekat sa = *hádati se.* Phľd. 1896. 287.

Priekladec. Muožem vzieti nějaký p. o věcech přirozených. Chč. S. 333.

Priekopa, jarok v Trenčan. Phľd. XII. 337. P., osada v Gemer. Phľd. 1895. 351.

Prieluba. Načreť vody z p-by; Čakajú ho už na rieke a rovno k p-be s ním. Phľd. 1894. 579., 243. — 1895. 648.

Priem, u, m. = *časť krosna.* V Hontě. Phľd. 1894. 310., 312.

Priemeň, mně, m. = *priemenča, podvržené dítě.* Phľd. 1895. 90.

Priemka, y, f., vz Kleč (3. dod.).

Priemyslník, a, m. = *průmyslník.* Phľd. 1893. 640.

Priepačka. Ísť na p. = přezvědy (k nevěstě). Vz Phľd. 1895. 525., 526.

Priepaska, y, f. P. striebrná. Arch. XIII. 439.

Priepasník pekelný. Phľd. 1895. 3.

Priesť, i, f. = *pupenec na koži,* ktorý sa rozežiera a rozkvašuje. Asi z čes. prýšť. Vz Phľd. 1894. 493.

Prietka, y, f. = červený pás pod ženským rukávcem na rubáši vytkaný. Slov. NZ. III. 158., Phľd. XII. 319.

Prietos. Na p. sedá. Phľd. 1895. 291.

Prietrž, e, f. = *průtrž,* hernia. Hojení jí na Mor. Mtc. 1894. 338.

Prievidza, y, f. = místo v lese, kde je úzký, prievidný otvor pomedzi stromy. V Liptovsku. Phľd. 1894. 254. — **P.,** obec v Nitran. Phľd. 1892. 337.

Prievora, y, f. = místo jen s jedné strany ochranné. Phľd. 1893. 52.

Priezračný. P. noc. Phľd. 1896. 290.

Priezvršec, šce, m., veronica latifolia. Mtc. 1894. 23., 1895. 155.

Přifrčeti, el, ení = přihrčeti, přijeti. P-čel hyntov. Phľd. 1894. 742.

Prigňabit co čím = *přitlačiti.* Brt. D. II. 313. Cf. Paznoht (3. dod.).

Prihárati. P-rá mu. Phľd. 1894. 373.

Přihasiti. Jakožto voda oheň přihašuje. GR. Nov. 93. 1.

Příhlas. Cf. Nosovka (3. dod., konec).

Přihledač. Cf. Dohledač (3. dod.). Měl k tomu stavení p-če míti. Půh. V. 156.

Přihlobit = *přiklopiti* a p. Víko (k rakvi) p. Phľd. 1895. 17.

Príhlučno. Tamu mu bolo p. Phľd. 1894. 647.

Příhoda. P. má své právo. NZ. IV. 389.

Přihodně. To se bude moci p. státi. Kat. z Žer. II. 2.

Příhon, vz Draha (3. dod.). Drží nám naše pastvisko i s příhonem na to pastvisko. Půh. VI. 16.

Příhoří, jm. louky u Místka. Věst. opav. 1894. 7.

Prihovoriť sa komu. Slov. NZ. VI. 43.

Přihrabovačka, y, f., Einziehkiste beim Siebsetzen. Sterz. I. 785.

Příhradek, dku, m., vz Šejtrok (3. dod.).

Přihřáti. Aby se mi přihřál (přiženil) do mého statku. Wtr. St. nov. 21.

Příhrazda, y, f. = *příhrada.* Duf. 215.

Přihrbělý = *přihrblý.* P. jako starý komorník. Šml. VIII. 186.

Přihřiti, vz Přihřáti.

Prihrmeť. Keď sa zima prihrmí. Phľd. XII. 684.

Přihromažditi. Vinu vině p. 1469. Čel. Pr. m. II. 15.

Přihrození. Někteří z p. (k tomu) navésti se dali (hrozbami). 1547. Čel. Pr. m. I. 396.

Přihrublý. P. žertík. NZ. III. 34.

Přihudovati. Žalm. 12. Dle Bl. Gr. 325. špatně.

Přichloplý = *přikrytý.* Byl p. trokami. Vck.

Příchlupatý. Háj. Herb. 230. b.

Přichování, n. = *přichované peníze.* 1582. Kutn. šk. 27.

Přichovský. Jan Kar. P. z Přichovic † 1660. Vz Mus. 1894. 151.

Příchozě, advena = *příchozí.* List. fil. 1895. 323. O strč. skloň. vz Gb. Km. -a. 31. Odtud příchoz jest súditi. Ž. kl. 136. a. Cf. Vchoz (3. dod.).

Příchozí do domu třikrát lže. Řekni-li mu, ať si sedne, odpoví: ‚Mě nohy nebolá' a už si sedá. Ať si chleba krájí. ‚Nemám hladu' a už si krájí. A po třetí: ‚Už trá jisť (jíti)' a nejde Brušp. Hledíková.

Přichtíti. Ved ta ona přichce. Phľd. 1894. 467.

Přichudlý. P. tvár (hubená). Phľd. 1895. 426.

Přichvápnouti. Vojsko na ně p-lo (přikvapilo). Kld. III. 271.

Přichvěti. Tato p-la se **k** té straně stolu. Čch. Kand. 86.

Přichýlený k čemu: k časným věcem. Chč. S. 24. Poklad skrytý k němu jest přichýlen. 1440. Mus. fil. 1896. 265.

Přichýliti. Aniž kto móž **od** pravdy p. **k** úmyslóm vašim těch řečí. Chč. Mik. 456.

Příchylně. P. o něco se zasaditi. Břez. Font. V. 374.

Přijdenie, n. = *příští.* Ktož řeč mú zachovává **k** mému p. 1500. Rokyc. Post. — List. fil. 1895. 135.

Přijednati. Přijednává se (připodobňuje se) království nebeské deseti děvicím. Ev. vid. 133. Mat. 25. 1.

Přijednotvárný = *velmi jednotvárný.* P. život. Phľd. 1896. 456.

Příjemné, jus adventiale, quod quilibet adveniens solvit. Eml. Urb. 433. P. do obce. Čel. Pr. m. II. 690., 844.

Příjemný = *ku příjmu se vztahující.* Registra p-ná (do kterých se příjem zapisoval). 1551. Ned. Zábran. 24.

Příjezda, y, f., vz Příjezd. Že by jim byla vděčna (vděk) Taborských p-da. Břez. Font. V. 529. Na str. 530. je: příjezd. Od naší p-dy. 1462. Arch. XIV. 109. Cf. Odjezda.

Příjezdno. Nyní mi není p. (nelze přijeti).

Arch. XIV. 40. Položte sjezd mně příjezdněji. Ib. 41.

Přijíti. Jenž jest přišel ve jméno boží. Čtení sv. Mat. k. 21. (List. fil. 1895. 134.). Když jest k sobě přišel (mysli nabyl). Griz. 81. a. Přinde to udělat sám (bude mu to samému udělati); Přinde dnes mlátit. Brt. D. II. 290. Přešla (přišla) k nám děvčetem (jako děvče). Přešil (přišel) k nim tovarešem. Ib. 287.

Přík. Nedbej příků. Hdk. Hoř. 9. — Včely rob'u na příky (na těplo, najlepší). Laš. Brt. D. II. 409.

Přikalit komu co = život mu tím ztrpčiti. Šml. VII. 9.

Přikazatel, praeceptor. 1438. List. fil. 1895. 151., Ev. víd. 96. Luc. 5. 5.

Příkladka, y, f. = pohyblivá deštice v předu řezaček, pod kterou se prostrkává sláma. Brt. D. II. 454.

Příkladník, u, m., vz Řezárna (3. dod.).

Přikleknouti kam: na zemi. V. Kal. 103.

Příklona, y, f. = *připodobení* (slova cizího n. odcizeného k známému slovu domácímu). Čern. Př. 4.

Příklonění, n., enklise. Vz Ott. VIII. 624.

Příklopec u telefonu. Vz KP. VIII. 348.

Přiknísati se kam: k matke (přiblížiti se, přiklátiti se). Phřd. XII. 131.

Prikonat sa = častým konáním něco si znechutiti. Ta práca sa mi p-la; Kde že si sa sem p-nal (s namáháním se dostal). Slov. Zátur.

Příkop. Na Příkopě v Praze. Tk. X. 71., 97., 181., 385., Arch. XIII. 341. Ale říká se obyčejně Na P-pech. Cf. Toulky po p-pech (v Praze) 1555. Zbrt. Tan. 170. A v těch příkopech až do struhy, kteráž voda do Vltavy teče (1558); P-py aby čistili (v Praze). 1534. Čel. Pr. m. I. 78., 871. Na P-pě je snad podle něm. ‚Am Graben'.

Příkopa, punt, Hosenschlitz. Jevíč. Brt. D. II. 372.

Příkopytí, n. Punčochy s p-tím = se střevíčky. XVI. stol. P. vlastně ona část punčochy, která jde od kotníku k špičce. Wtr. Krj. I. 484.

Příkořisť, i, f. Aby jemu žádné p-sti více nečinili. 1566. L. posil. JI. 23.

Příkořizeň, zně, f. Z. kap. 88. 42. — Gb. Km. -i. 23., Gb. H. ml. I. 23. Příkořizna. GR. Nov. 15.

Přikositi co: okno (šikou vysekati), ausschrägen. Sterz. I. 353.

Přikothati se. (Světí se mají přimluviti) aby ta chromá modlitba některak pracně před Boha p-la se z přímluvy svatých (přibelhala se). Chč. S. 312.

Přikradnouti. Keď pán Bôh tých úrod požehná a človek si trochu přikradne, potom už len po biede jakosi vyžije. Phřd. 1893. 522.

Přikrásný. Phřd. 1895. 896. Cf. Při-.

Přikrášlený. P. slovo. List. fil. 1894. 7. — **čím.** Archy rozvilinami zelenými p-né. NZ. II. 656.

Přikrášliti něco. L. Quis. Vz Kolc. 15.

Příkře. Kdo p. staví, rado se podvracuje. 1606. Nov. Př. 100.

Přikremzdovati komu = *lichotiti se k němu.* Brt. D. II. 329.

Příkropník, a, m. acilius, brouk. P. rýhovaný, a. sulcatus, žlábkovaný, canaliculatus. Vz Klim. 105.

Příkrov helmice, vz Trak (3. dod.).

Přikrucovač, e, m. = *přisukovač.*

Prikrútnout komu = *pohroziti.* Otec mi prikrútol, že mi hlavu odtne. Slov. Phřd. XII. 193.

Příkrý; *příkr,* a, o. Gb. H. ml. I. 164., List. fil. 1895. 300.

Přikrytý. P. půhon. Arch. XIII. 187.

Příkup, u, m. Dml. Urb. 72.

Příkupka, y, f. = *příkup.* Phřd. 1893. 686.

Přikvačkovaný. Dievka na krku čertovom pevne p-ná (přitisknutá). Phřd. 1895. 386.

Prikvitnouti kam. Prikvitl k nemu Styk (přiběhl). Phřd. 1893. 455. (1895. 50.).

Příkyčlí, n. J. Kliment: Čeští brouci.

Přiláčit. Seno pavuzou p. (stáhnouti). Brt. D. II. 445.

Přílakomý. Bl. Gr. 191.

Přilaskati. Kolc. 68.

Přílbice nepřiléhala tak k hlavě jako lebka a byla později spojena s hledím chránícím tvář; lebka = pokryvka hlavy podoby kulaté nebo šišaté, kryla lebku, ale tváři nikoli. Wtr. Krj. I. 234.

Přilehlina, y, f. = *spečené útroby v člověku.* Záp. Mor. Brt. D. II. 489.

Přilejvaný. P. chléb (do obyčejného kvasu zamísil se výražek). U Chrud. NZ. III. 485.

Přílepek, přilepenec, nce, m. = *kdo se do obce přiženil.* Nár. list. 1893. č. 150. feuill.

Přilepiti. K nim přilípá smysl těch, kteříž... Chč. S. 129.

Přileptati, anätzen. Sterz. I. 149.

Přílez, u, m. Co do mé tvrze p-zy děláš? Wtr. St. Pr. 223. Konal za nimi p-zy; Koná p-zy k jezuitarům (dochází tam). Wtr. St. nov. 31., 84.

Přiliti. Aby pokoj dal a víceji sobě nepřilíval (nepřitěžoval). 1613. Kutn. šk. 135.

Příliv. P. mořský vysoký a nízký. Vz Ott. VII. 690.

Přilnavě. Pohleděl p. na Elišku. Světz. 1894. 561. c.

Příloha. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 83.

Přiložiti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 83.

Příložnice, e, f. P. (vodítko) u hoblíku. Vz Ott. XI. 418.

Příluba, vz Prieluba.

Prim, a, m., vrch ve Spišsku. Vz Phřd. XII. 551., 75.

Príma = *prijma* = *příjem.* Slov. Zátur.

Přimálený. Vz Brt. D. II. 283. Cf. Při- (3. dod.).

Primas. Na Slov. *primáš.* Vz Phřd. XII. 170.

Přiměnek. Dcera dostala p. 25 zl. jsouc již vdaná a vybytá. Mus. 1894. 138.

Příměni m. příjmení, *j* odsuto. Dšk. Jihoč. I. 46.

Přiměrek. V celku našiel som šest n. osm přímerkov (té rostliny = exemplářů). Phřd. XII. 657. a j. Mohol som čo najkrajšie prímerky navyberať; Pet p-kov rastliny aj s koreňom vykopal. Phřd. 1896. 529., 530.

Primeriavať = *přiměřovati.* Phřd. 1895. 468.

Přímět, u, m., rostl., vz Tvrdníček (3. dod.).

Přími, n. = *přijmí.* Arch. XIII. 227.
Přímič, erector, sval. P. pyje, trupu. Vz Ott. VIII. 701. b.
Přimieniti u Husa = zmíniti, erwähnen; jinak = měniti, v to pojíti, mit einbegreifen. Vz (výklad a citaty) v Mus. 1895. 309., Přímíniti.
Přimířiti. Ježíš otci p-řil hříšné (al. poručil). 1418. Hymn. (List. fil. 1895. 212.).
Přimítka, y, f. = *přípřež.* Zábř. Brt. D. II. 373.
Přimladušký = *dosti mladý ještě.* Phřd. 1895. 396.
Přímluva = *předmluva.* P. v první kanoniku sv. Petra. Bl. Gr. 102. má tam toto slovo za zastaralé.
Přímluvčí. P. psaní. 1568. L. posíl. I. 10., 51. P. list. 1543. Kutn. šk. 5. Vz Přímluvný.
Přimluvení = *domluva, pokárání.* Hodni jsou propter hanc phrasin nemalého p. Bl. Gr. 113.
Přímluvný, vz Přímluvčí. P. psaní. 1566. L. posíl. I. 46.
Přímnouť = *přijmouti.* Chod. Gb. H. ml. I. 380.
Přimnožený, adauctus. 1438. List. fil. 1892. 142.
Přímodrý. Háj. Herb. 11. a.
Přímohlať, i, f. Vz Am. Orb. 98.
Přímohran, u, m. = *pravoúhelník.* Sterz. II. 656.
Přímoletý, v lesn., rischdrähtig. Sterz. II. 711.
Přímoosa, y, f. P. křišťálu. Am. Orb. 87.
Přímoravní, vz Mokřidlo (3. dod.).
Přímorožec, žce, m. P. pasan, Pasanantilope, antilope oryx. Sterz. II. 502.
Přímosměrný. P. proud elektřiny, stroj elektrický. Vz KP. VIII. 72., 93.
Přimříti. Hladem přimírali. 1625. Kutn. šk. XV.
Přimrkovati. Stále p-val po Bílkovi. Wtr. St. Pr. 73. Očima p-val. Wtr. St. nov. 58.
Přimrsknouti. Přimrštiti tělu = přitužiti posty a p. 1500. Rokyc. Post. — List. fil. 1895. 140.
Přimúdrý. Phřd. 1895. 396. Cf. Při- (3. dod.).
Přímus. P. farní. Ott. IX. 18.—19.
Přímý. P. řeč: A on řekl, že sem neviděl; Pověděl, že sem to ještě nehledal; Mluvil, že sem tě i sestru svú dobře opatřil; A on mi řekl, že nepůjdu (a tak tam často). Arch. XIII. 221., 227., 228., 236. A posel odpověděl, že nemám se kým vyručiti (1517.); A ona pověděla, že nedám (odpovědi). Arch. XIV. 290., 299. a j.
Přimykatec, tce, m. P. něčeho. Osv. 1896. 373. Cf. Přimykati.
Přinabrousiti sekyru. Lerm. II. 154.
Přiňagnút koho = *přistihnouti.* Jicko. Brt. D. II. 345.
Přinajméň. I souduov těch dopúštie p. doma kromě ciziech pohanuov; Dobrota p. taková. Chč. S. 28., 165.
Princesas, druh doutníků. Us.
Princiť = *přijíti.* Phřd. 1893. 239.
Princmetallový. P. mast, z: unguentum praecipitati. Us. Černý. Př. 59., 60. P. bába. Nár. list. 1896. č. 122. nedél. příl.
Přinda, y, m., vz Přibyslav (3. dod.).
Přiníti, přindu, *n* přisuto. Gb. H. ml. I. 379.
Přínos. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 83. P. = stěhování se faráře na faru. XVI. stol. Wtr. Živ. c. 499.
Přínoska, y, f. = *pravá kleč pluhu* (rukověť). Brt. D. II. 448.
Přínoza. Dvě p-ze s řezákem. XV. stol. Wtr. Krj. I. 177. Robenec (učenník) nemá choditi s kordem, ani s p-zú, ani s řezákem. Arch. XIV. 461.
Přínoža (VII. 1369. a) oprav v: Přínoza
Přinucený. P. manželstva zriedko líbí sě. 1469. Čel. Pr. m. II. 12.
Přioděv, u, m. = *přioděva, šatstvo.* Brt. D. II. 462.
Přiokrouhlý. Háj. Herb. 162. a j.
Prior. A p-ri jak se překládalo. Vz Krok 1896. 82.
Přiorek, rku, m., additio arearum. Čel. Pr. m. II. 1046., 1263.
Přiostřeně. P. dodala. Světz. 1895. 11.
Přiostrý. Háj. Herb. 266. a.
Přiotevříti co: ústa. Wtr. St. Pr. 13.
Připaditý. A jiné p-té těžkosti. Snm. I. 407.
Připadnouti. K GR. přidej: Nov. 48.
Připadný. P. plat (učitelů), accidentia. Kutn. šk. X.
Připáliti. Dnes to tam připaluje. Světz. 1894. 54. b. — **co komu:** sobe fajku = *zapáliti.* Phřd. XII. 202.
Připařiti se kam jak. Statečně se k němu p řil (přiblížil, přitočil). Štilf. 199.
Přípas. Takéť jí nepodá (hospodář) ratajovi u přípasy, ať by ji rozsíval po poli (rozemletou pšenici). Chč. S. 381.
Připéci. Muselo mu připékat (naň doléhat a p.). NZ. IV. 413.
Připevněnec, nce, m. P. k zemi (některá zvířata). Am. Orb. 103.
Připíječ, e, m. P. při slavnosti májové. NZ. IV. 1.
Připíjení. P. o svatbě. Vz Vykl. Svat. 77.
Připínač, e, m. P. při vedení elektrického proudu. KP. VIII. 133.
Připinák, hippobosca, moucha. Cf. Ott. XI. 306.
Připínavý. P. rostlina. Mus. 1894. 572.
Připlácnutý. Uzel šátku na hlavě nesmí býti p-tý. NZ. VI. 68.
Připlatiti. K něčemu připlacovati. 1607. Kutn. šk. 94.
Připlemeniti. Drůbeže p. NZ. III. 413.
Pripodnímať. Počal ju p. (zdvíhati). Phřd. 1895. 684.
Připomoci. Rákoskou (k učení-se) připomáhati. Šml. VII. 142.
Připopadnouti. Jedním přískokem tě p-dnu. Alx. Nách. k. XVII. Jinde: popadnu, napadnu.
Prípor, u, m. = *potisk, vůbec ťažká vec.* To je p. Slov. Phřd. 1894. 410. Cf. násl.
Přípora = *překážka, obtíž.* Alx. M. 11.
Přípovědka, y, f., vz Volnice (3. dod.).
Připozabiti. Byl by mě zabil aneb aspoň těžce p-bil. Nár. list. 1895. č. 194.

Připřáhnouti. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 107. P. koho k čemu. Št. Ř. 100.

Příprava = *mužská sukně.* Wtr. Krj. II. 50.

Připráv'at. Pěkně k někomu p. = pěkně mluviti. Val. Brt. D. II. 373.

Připravení, n. = *příprava, oblek.* Hus. (List. fil. 1896. 62.).

Připraviti. I p-li sme **k** sobě jiných lidí. Arch. XIII. 237. Připravuje se k tomu, jako chudý král **do** boje. Nov. Př. 546.

Připravně. P. chodila. Št. N. 177.

Přípřež = *travná plachta; hromádka trávy, která se do této plachty vešla (nářitek).* Brt. D. II. 373.

Připříti. Nébrž připřělo sě bě u břěha = upřelo se, zarazilo, zastavilo se. AlxB. M. 263. (Krok 1893. 212.).

Připrositi. Aby jiného pána p-sil. Snm. I. 513. **Na** svědomí (toho) p-sil jsem slovutných panoší... XVI. stol. List. fil. 1893. 404.

Připrouditi. Lid **k** němu p-dí (proudem přijde). Kká. Puš. 35.

Připsati komu knihu n. dedikovati dle Bl. Gr. 350. šp. m.: oddati, obětovati, darovati. Ale nyní obyč.

Připučený = *přitlačený?* Svíja sa ako p-ný červík. Phľd. XII. 666.

Připůjčiti. P-čil mu 60 zl. **bez** listu. Arch. XIII. 214.

Připuzovací. P. moc. Vlč. Lit. 168.

Příroda. Vyžeň p-du branou a ona sa ti vráti oknom. Naturam expellas furca, tamen semper recurret Phľd.

Přirodilý. Jenž by byl jich p-lý (krajan), neb v té zemi narodilý. Arn. 806.

Přírodobožník, a, m. = *naturalista.* Ztk. 115. (3. vyd.).

Přírodopěvčí. P. básník. Stč. Kon. 188.

Přirojiti se. Roku X p-lo se včel. Mtc. 1895. 144.

Přiroubíkovati = *roubíkem připevniti,* anknebeln. Sterz. I. 179.

Přirození. Což p. dalo jest, ižádný odjíti nemůže. GR. Nov. 127. 4.

Přirozený k čemu. Člověk p-zen jest k dielu a pták k létání. Št. Ob. věci 31. 37.

Příruba = *okrouhlý okraj rour jakožto spojidlo.* Vz Ott. IX. 287.

Příručnice, e, f. = *příruční kniha,* Handbuch, n. Liter. listy XVI. 97.

Přísada. P-du neradno na plný měsíc sázeti, květla by na plano. Vck. Val. I. 163. Cf. Kvaka, Okurky (3. dod.). P. (zelná hlavatice, místy: *koščálky).* Brt. D. II. 442.

Prisadiť = *k chovu ponechati.* Slov. Zátur.

Přísaha. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 109. Starobylé p-hy vz v Hrš. Nách. I. 334. nn.

Přisahati. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 108. — **skrze co** je latin. Mus. 1894. 163. — **komu.** Přisahám vrabcu, dubcu a tej Dore, čo je v hore. Slov. Nov. Př. 357.

Přisám staženo z přisahám. Gb. H. ml. I. 564.

Přisau ze strč. přisahu (přisahám), skleslo v interjekci. Gb. H. ml. I. 254., 466., 567. Přisau já tobě. Pam. 3. 119.

Přísažné, ého, n. P. platil, kdo přísahou se očistil. Pras. Těš. 66.

Přiseděti. Poněvadž ty tam blíže p-díš. 1566. L. posil. II. 39.

Přiserač, e, m. = nabadač, poštěvač, instigator. Přišli karmelitští bratříkové p-či, pomahajíc o život Jeronymův tříti (naléhati). Břez. Font. V. 340.

Přischnouti. Za toto se hnevali a tak sä to potom na nich přischlo (jim to jméno zůstalo). Phľd. 1894. 191. a j. Slovo mu přischlo **v** hrdle = nemohl promluviti. Phľd. 1896. 134.

Přischodek. P. u domu. Kolc. 72.

Přisiliti. Kto sa prudko p-lí, skoro (brzo) sa vysilí. Phľd. 1893. 703. Ako ho p-líš (přinutíš). Ib. 1892. 713., 285.

Prisilno. Ona p. na mňa podejstvovala (působila). Phľd. 1893. 615.

Priskoro = *příliš brzo.* Prišiel som p. Phľd. 1893. 468.

Přískoupý. Bl. Gr. 191.

Přisládlosť, i, f. Vlč. Bás. 87.

Přislati. Koncept (smlouvy) někomu p. 1673. L. posil. I. 68.

Příslotek = *převzdívka.* Na Žďársku. Nár. list. 1894. č. 74. odp. feuill.

Přisloužiti co komu = *zjednati.* My ti spravedlnosť p-me. Phľd. 1895. 310.

Příslovce. Adjektivná adverbia na *-o* a *-ě* v strč. Vz List. fil. 1895. 91. nn., Mus. 1896. 232., 373., Mus. fil. 1896. 235. O p-cích českých a jejich užívání. Vz Bl. Gr. 293.

Přísloví. O p. cf. Dob. Dur. 337., 340., 319. P. a pořekadla. Vz Fr. L. Čelakovského Mudrosloví nár. slov. v příslovích. Druhé vyd. uspořádal a rozhojnil dr. Jan V. Novák. V Praze. 1893. Mor. p. a pořekadla. Pod. Fr. Bartoš v Čes. l. V. 417. nn. K tisku chystají se Zátureckého Přísloví slovenská.

Přislový. Přislové punčochy či bryslické, Brüssler-. Wtr. Krj. I. 494.

Přislúchati. To p-chá k panství (přísluší). Phľd. 1896. 293.

Přísluní = bod, ve kterém jest naše země slunci nejbližší. Stč. Kon. 155. Země naše byla r. 1248. v p. Stč. P. př. 97.

Přismažiti komu čeho = *přidržeti ho k tomu.* Šml. VII. 37.

Přismeknút se. To se brzo p-kne = hned to zde bude. Zlín. Brt. D. II. 373.

Přismělý = *poněkud smělý.* Phľd. 1895. 175.

Přismutnělý. Světz. 1894. 510. a.

Přisnědlosť. Čch. Otr. 45.

Přísnohlatní pořadí. Am. Orb. 90.

Přísný. Velmi si jakýs p. Čech (nehladký). Bl. Gr. 60.

Přisou. Na mou p. = přísahu. XVI. stol. NZ. IV. 310. Cf. Přisau (3. dod.).

Přisouvání. P. v Kosmografii (1554.). Vz List. fil. 1893. 455.

Přispolčiti. Aby zase jich **k** stolu svému p. mohl (arciděkan učitele). 1622. Kutn. šk. 160.

Přispořiti. Musím si něco p. (trávy přitrhati). Han. Brt. D. II. 347. P-řil krokov = přidal. Phľd. 1895. 299.

Přisporný. P. kladka. Vz Am. Orb. 21.

Přisrdčitý. P. rapíček. Čl. L. Jos. 39.

Pristač. Dle Phľd. 1894. 203. má snad býti *pristaš.*

Přístanný most, Landungsbrücke. Petrl. 10.

Přistati. Pristal = svolil. Phřd. XII. 696. — **na čem.** Keď nemáš, pristaň na chuti. Ib. 1894. 313. — **nač.** Na to nepristanem (k tomu nesvolíme). Ib. 1892. 331. — **komu.** Klobúk by mu nepristal (nepřilehl, neslušel a p.). Ib. 1893. 642. (1895. 359.).

Přístavek. Popis p-ků na Mor. Vz Brt. D. II. 434.

Přistaviti se. Nútené (nucené) uvádzanie patentu pristavilo sa (zastavilo se). Phřd. XII. 389.

Přistávka. P-ky na Mor. Vz Brt. D. II. 435.

Přistěhovati co. Nevím, co jest p-la (co stěhujíc se s sebou přivezla). Arch. XIII. 444.

Přístěnek, nku, m. = *menší izba, izbétka, svědnica, seknica, seknic, sednica.* Brt. D. II. 435.

Přísti. O tvarech cf. Gb. H. ml. 54., 107.

Přistihačský. P. podíl, Ergreifersantheil, m. Sterz. I. 835.

Přístodůlek, u Zábř. *přístodůlko.* P-lky od mlatu obrazují a) *stranice* (slov.); *b) oplota* (han.), *voplotně,* sg. -teň, *oplotek;* c) *sruby* n. srúbení; d) *humenice* n. *humeniska,* laš. Brt. D. II. 437.

Přistoupim, ě, f. Wtr. Živ. c. I. 101.

Přistřelovací, Beschiess-. Sterz. I. 458. b.

Přistřelovač, e, m., Beschiessmeister, m (ve zbrojovně). Sterz. I. 458. b.

Přistřelovna, y, f., Beschiesshütte, f. Sterz. 458. b.

Pristúč, rieka v Tekove. Phřd. XII. 74, 551.

Přístupné, ého, n. P. do cechu dáti. Arch. XIV. 443.

Přisupěti = *supě přiběhnouti.* V tom p-pěl dav koní sem. Len. 35.

Přisvíčat = *přisvědčovati.* Val. Brt. D. II. 373.

Přisvojovací zájmena. Cf. Kla. Sklad. 55., 57.

Přisypati. K polednímu přisypal se drak (priletěl). Kld. IV. 93.

Přišelec = *cizinec.* Phřd. 1896. 625.

Přišeptati. Satan sám jim přišeptává. Bl. Gr. 355. — Wtr. St. Pr. 27.

Příškvar = *strup* vzniklý umělým zničením tkaně (žárem, leptadly), eschara. Ott. VIII. 745.

Příškvařený. Cejch nevěstce p-ný. Wtr. St. nov. 37.

Přišlapati. Utíkali, jakoby jim někdo paty přišlapoval. Kld. III. 45.

Příšpičatělý. P. kůl. KP. VIII. 3.

Příšpon, u, m., z něm. Vorspann. Záp. Mor. Brt. D. II. 511.

1. **Příští,** z přišьstьje, pri-šьd-t-ьje od šьd. Gb. H. ml. I. 179., 512. Advent, jenž jest česky řečeno p. 1500. List. fil. 1895. 134. (Rokyc. Post.). Uslyšev jeho p. Alx. Nách. XL.

Přištiknúť = *přištípnouti, sevříti.* P. všetko klepety. Slov. Phřd. 1896. 626.

Přiť = *přáti.* V Chromči na Mor. List. fil. 1894. 76.

Přitajiti se kde (schovati). Pritajiť sa **za** dvermi. Phřd. 1896. 564.

Přiťapiti = *přisvědčiti.* Phřd. XII. 708.

Přitaráňat *k někomu* = *přibelhati se* (o chůzi starých lidí). Val. Brt. D. II. 373.

Přítažník, u, m., elektron. KP. VIII. 2.

Přítažnostní. P. anomalie. Vstnk. III. 341.

Přítel. O skloň. cf. Gb. H. ml. I. 99., 125., 93. To je dobry přiteľ: Kaj med, tam je hneď. Mor. NZ. V. 542. — **P.** = *příbuzný.* Aby to zboží na nejbližšího p-le spadlo. XV. stol. Čel. Pr. m. II. 1179. — **P.** Již se mně chytajó přáteli (vrásky na tváři). Mor. NZ. V. 545.

Přítelec, lce, m. Sv. ruk. 64. a.

Přítelivý. P. milování. Kruml. 117. b.

Přítelkynice, e, f. Pulk. 86.

Přítelný. P. dar. Alb. 12. b.

Přítelský = př.buzný; přátelský amicus. Gb. H. ml. I. 100.

Přítelství, n. Alb. 21. a.

Přiteskniti. Za někým p. Mtc. 1895. 157.

Přítěžnice, Ballasteisen, n. Sterz. I. 331.

Příti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 78., 28.

Přitisnúť = *přitisknouti.* Mor. Hledíková.

Přitlouci. Mlatec, který se mlátě opozďuje, *zatlouká;* jehož cep dříve připadá než cepy ostatních, ten *přitlouká;* který jsa vyšší cepem do trámu vráží, ten *zardží.* Na Žďársku. Nár. list. 1894. č. 262. odp. feuill. P. komu = vybiti. XV. stol. Vlč. Lit. 265.

Přitmělý. P. salon. Světz. 1894. 342. a.

Přítmí. Spal v p. světnice. Cop. 23.

Přítočník, u, m. = *kruh točnový,* Polarkreis, m. Am. Orb. 82.

Přítok = *útok,* impetus. Nemohli strpěti p-ku oděncuov. Alx. Nách. XXXIX.

Přítomnosť. P. nebývá nikdy u vážnosti veliké. Bráb. 148.

Přítomný. O tvoření tvarů praesentis indic. v dialektech českoslov. vz: Věstník Kr. čes. společnosti nauk. 1890. 22., 449.

Přítovaryšiti. P-šil si dceru bieše jednoho člověka, jenž ... (= pojal ji za ženu). Alx. Nách. k. VIII.

Přitrhnouti. Ne všech přitrhl (= nemá všech doma; o potrhlém). Bl. Gr. 297.

Pritrieskať sa. V tejto slote pritrieskal sa do paláca jeden žobrák a prosil, aby mu dali prenocovať. Sal. P. 397.

Přitrnúť = *přituhnouti* (o mrazu). Zlin. Brt. D. II. 373.

Přítruhlí. NZ. II. 568. O tom všem v truhle ve sklepě v p. na rejstru psáno se najde. 1549. Mus. 1894. 407.

Přítruhlík. P. u kašového mlýnce. NZ. III. 225. P. na cívky v kružci. Brt. D. II. 456.

Přítrž. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 47.

Přítržný kořen, vz Verunka (3. dod.).

Přitúžiti. Za někým p. s láskú. Mor. Mtc. 1895. 157.

Přitvořiti. On p-řil sa spiacim (učinil se spícím). Phřd. 1896. 29.

Přityřiti kam = *doběhnouti.* Brt. D. II. 404.

Priúčastniť sa za někoho něčeho. Phřd. 1894. 505.

Příuček, čku, m. = *mrskání děvčat o boží hod velikonoční. Moutnice na Mor.* NZ. IV. 333.

Příútek, tku, m., Eingewebe, n. Sterz. I. 758.

Přiválcovati = *válcem přejeti.* P. pole. Us.

Přívar. P. od hrnce železem bývá strouhán. Vz Bl. Gr. 305.
Přivážčivost. Bl. Gr. 305.
Přívěr, u, m. P. kolejnice, Schienenausschlag, m. Petrl. 6.
Přívěsný. P. kotva, Beianker, m. Sterz. 426. b.
Přívět. Hodování začíná sa krátkym prívetom. Phľd. 1895. 26. To dobrý prívet pohostinné pohulánky. Ib. 37. Cf. Dob. Dur. 305.
Přivětšiti. Že chtí platuov činžových na sebe p. 1496. Dml. List. 5.
Přivilijant, a, m. = kdo má nějaké privilegium. ČT. Tkč.
Přivírka. P. dveří. NZ. II. 567.
Přivítanka, y, f. = přivítání. Phľd. 1892. 579.
Přivítati koho kde. Rádi jej v svém středu p-li. Vrch. Rol. XXXI. 48.
Přívlastkový. P. určení. Vz Mus. fil. I. 188.
Přivláti. Děva ráje mu přivlaje. Kká. Puš. Roz. 40.
Přívodnice, e, f., Canal. Petrl. 11.
Přivoněti. Privoniavajúc podávanú kytku. Phľd. 1895. 270.
Přívoří, n., ve vodním stavit., Drempel, m. Sterz. I. 702. b.
Přivousatělý. P. tvář. Světz. 1895. 523. c.
Přívozné, ého, n. = *záplata od přívozu.* Dob. Dur. 390.
Přívozníček, čka, m. = brouk po vodě jezdící. Světz. 1895. 106.
Přívozník, správce lodi, nauarchus. Aqu.
Přívratník, u, m., rostl., vz Šlapka husí (3. dod.).
Přivrhnouti. Ani z něho střevíc **na** sebe sem nepřivrhl (ani na střevíc jsem z něho neměl zisku). 1591. Kutn. šk. 47.
Přívrženstvo, a, n. = *přívrženci.* Nár. list. 4893. č. 306. odp.
Přivstati. Po tomto Žižka přivstal **na** Pražské **o** ně, aby do Prahy byli přivezeni (dolehl). Břez. Font. V. 494.
Přivtěliti. K manželce se p. (s ní bydleti). 1596. Kutn. šk. 54. Kdyby se **mezi** ten pořádek (cech) p. chtěli. 1725. NZ. II. 661.
Přívyčka, y, f. = *zvyk?* Phľd. 1893. 223.
Přizabiti. Dieťa sa prizabilo (málem zabilo). Phľd. 1896. 215.
Přizachovati. Aby se VMti lidé dědiční p-li (udrželi). Arch. XIV. 234.
Přizastaviti. On tu věc p-vil tak ... (připravil, zjednal). Arch. XIV. 258.
Přizatvrdile. Dlho a prizatvrdile pozeral do slnca. Phľd. 1894. 225.
Přízdoba. Vrch. Rol. I.—VI. 164. Pověděl jí bez slovných přízdob. Šml. I. 123.
Příze, mor. přaza, slov. priadza. O pův. a tvarech slova cf. Gb. H. ml. I. 107. Předou spolu špatnou přízi (nesrovnávají se). Mor. NZ. V. 542.
Přízeň, strč. přízn. Pass. 297. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 24. Jeho p. chodí po ledě (je vratká). Šml. VII. 37. — **P.** = *přátelství.* Plná kapsa nejlepší p. Mor. NZ. V. 512. P. přestala, když měšec vyschnul. Světz. 1895. 435.
Prízinok, eczema. P. povstává prý z úroků; kůže se zapryščí a pak z toho povstane rána. Slov. Hojení ho. Vz Mtc. 1894. 106.
Přízkumný, vz Přískumný.
Příznačný. P. projev. Nár. list. 1894. č. 280.
Přiznamenati. Pakli by ženě své dědictví p-nal (muž); Súdce to věřiteli p-ná. 1469. Čel. Pr. m. II. 13., 16.
Přiznati se co. P-la se všecko. Han. Brt. D. II. 286. — **koho** = *poznati.* Phľd. 1893. 14.
Přízoznámený (příze = dříve). 1612. Kutn. šk. 130.
Přizraditi. Od císaře odstoupili a **nad** ním p-li. Enns. 147. A., 150. A.
Přizrazení, n. Přístup k p. nad císařem. Enns. 147. A.
Přízvučník = *přívrženec* atd. List. fil. 1894. 30., Zl. Jg. 221.
Přízvučný. P. hexametr. Cf. List. fil. 1893. 337. nn.
Přízvuk. P. slovný, větný, silný (hlavní), slabý (vedlejší), výrazů předložkových, slov cizích. Vz Gb. H. ml. I. 572. nn. P. na Slov. Vz Pastr. L. 114. nn. — Cf. Dob. Dur. 327., 328., 332.. 335., 338.
Přízvukoveršotepec, pce, m. J. J. Kolár. (List. fil. 1896. 11.).
Přízvukový. P. prodloužení. Vz List. fil. 1895. 67.
Přižádati. Přižádaje **k** sobě některé lidi. 1566. L. posil. II. 94.
Přižéci. K Šml. přidej: I. 20.
Přižiazený. Oprav dle Phľd. 1893. 154. v prižiarený = připálený.
Přiživý = *poněkud živý.* Phľd. 1895. 154. Cf. Při- (3. dod.).
Prižmúriť. P. oko. Phľd. 1894. 291.
Prjeves, u, m. (převěs). P-sy na střeše. Kopanic. Nár. list. 1895. č. 58. odp. feuill.
Prk. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 64.
Prkednej m. prkenný. Us. Gb. H. ml. I. 375.
Prknář = kdo prkna řeže, prodává. Arch. XIV. 471., Čel. Pr. m. II. 1125.
Prknářský. P. búda. Arch. XIV. 472.
Prlačka, y, f., vz Prlina.
Prlavica, e, f., vz Prlina.
Prlina, y, f., anchusa arv., rostl. Brt. D. II. 499. — **P.,** *prľavica, prľačka, palačka* (laš.), *paskřiva* (laš.), urtica dioica, rostl. Brt. D. II. 508.
Prliť. Škoda sa p. Phľd. 1892. 580. Dievča p-lo sa = pýřilo se. Ib. 1894. 435.
Prní. P. neděle. Pass. klem. 204. b.
Prnúti. Vz Mus. 1896. 269., 377., List. fil, 1896. 353., 374.
Pro. Mám to pro památku místo: na p-tku. Záp. Mor. Brt. D. II. 288.
Probamditi = *probenditi.* Světz. 1894. 586. b.
Probaviti = *prodloužiti.* AlxM. 26.
Proběhnouti. Prádlo se probíhá = jen z povrchní špíny pere a potom se odpírá atd. U Žleb. NZ. II. 613.
Probírka. P. lesních stromů, Durchforstung. f. Chdt. v Nár. list. 1893. č. 306. — **P.** = *sklínka,* Aussetzgläschen, n. Sterz. I. 357.
Problem ve vědách neukončených jest

poznatek, jenž v dokonalém systemu nejvýše stojí a základem jest všeho vysvětlování, jest něčím, co dáno není, k čemu teprve vědecká práce směřuje. P. psychologie jest duše. Mus. 1894. 309. 312.

Probostvo, nebo *probestev! = pro Boha!* Přer. Brt. D. II. 374.

Probošt = představený professorů universitních, kollegiatů. Vz Mtc. 1895. 13.

Proboštovati. Sdl. Louň. 7.

Proboštura, y, f. = *proboštství.* Wtr. St. Pr. 48.

Probovati. Kdo probuje, nebanuje. Phľd. 1895. 188.

Probrati se kudy. Modro nebes probírá se mraky. Quis. Tř. 54.

Probuditi. Čo by mu povala nad hlavou horela, neprobudí sa. Slov. Nov. Př. 607.

Probyti, prodesse. Často v bibli; dle lat. tvořeno. Dob. Dur. 598. Cožkoli jest ode mne, tobě probude. Ev. víd. 58. Mat. 15. 5. Nebo co probude člověku... Ib. 131. Luc. 15. 36.

Procárati se kudy: ulicemi. Nár. list. 1896. č. 273. Ned. záb.

Processí. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -a. 40. Místy: *prosecí, procestí, proceství.* Čern. Př. 41.

Proče. Cf. Mus. 1896. 238.

Proček, čka, m., vz násl. Prokop.

Pročka, y, m., vz násl. Prokop.

Prodaj. Kdyby bylo v p., dal bych za to 30 kop. Arch. XIII. 473.

Prodeč, dče, f.?, pole ve Spiši. Phľd. XII. 75., 551.

Prodlužovatel, e, m. P. kroniky. Vlč. Lit. 9.

Proďobaný. P. díra. Phľd. 1896. 260.

Produch. Cf. Úvar (3. dod.).

Produševnělost. P. celého zjevu. List. fil. 1894. 61.

Produševnělý. P. tělo. List. fil. 1894. 55. Baudel. 15.

Prodýmati = *prokouřit.* — **co.** Len. 53.

Professor. Oděv p-rů v XV. stol. Vz Wtr. Krj. I. 226.

Proffant, vz Profant. 1566, L. posíl. II. 74.

Profiantmistrovství, n. Čel. Pr. m. I. 603.

Profous, u, m. = bob bílý s černými fousy u kle. ČT. Tkč.

Profrejmarčiti. Abych Sycov p-čil p. Ilburkovi **na** jeho statek (vyměnil). 1539. Arch. XI. 25.

Profusní, lat. P. krvotok = vytékající, zevní k. Čas. čes. lék. 1888. 52.

Prohlídkový. P. oddíl vojska. Nár. list. 1894. č. 93. 4.

Prohnojený. P-né povahy (prohnilé). Wtr. St. nov. 196.

Prohodovati. Prohodujte **v** radosti svátek vaší mladosti. Kolc. 29.

Prohon = *průhon,* pascua communia. Eml. Urb. 432.

Prohospodařilý. P. polský šlechtic (který prohospodařil). Osv. 1896. 445.

Prohráti. Nesadíš — neprohráš. ČT. Tkč.

Prohršel, vz Prohršle. Vck. Val. I. 130.

Prohudovati. O tomto slově praví Bl. Gr. 323., že jest obscoena vox, jíž jen nejhloupější sedláci užívají.

Proch, a, m., vz násl. Prokop.

Prochátrati. Síla s tělem mi p-la. Kolc. 58.

Procházka Matěj, spis. Světz. 1894. 205.

Procházkový. P. krok (taneční). Zbrt. Tan.

Prochodnost oprav v II. 1112. v: prochodnost.

Projasniti. Projasnie kterú světlostí. Mus. P. často ve St. Seyk. Ruk. 20.

Projce ptáš m.: proč se. Brt. D. II. 131. Cf. Č. (čs).

Projcem (m. proč sem) chodí? Brt. D. II. 131. Cf. Č. (čs).

Projci to uďál (m. proč jsi)? Brt. D. II. 131. Cf. Č. (čs).

Projebati. Zmála bych tě voštípem p-bal (prohnal). Arch. XIII. 409.

Projímání, práce tkadlcovská. Vz NZ. VI. 80.

Projísti se kudy. Projedl se **skrze** horu. Bl. Gr. 214.

Projsa, y, m., vz násl. Prokop.

Projza, y, m., vz násl. Prokop.

Prokajdati co = *promrhati.* Brn. Brt. D. II. 374.

Prokeš, kše, m., vz násl. Prokop,

Proklest. Učinil si skrze dav p. lokty. Wtr. St. nov. 34.

Prokop, a, m. Odtud: *Proček, Pročka, Proch, Projsa, Projza, Prokeš, Prokopec, Prokůpek, Prokoš, Prokš, Prokša, Proš, Prošek, Průcha, Průša, Prousa, Prouza, Prosek?* Kbrl. Sp. 18. (8., 9.), Kotk. 29. — Sv. P. zelí okop a jde žít. Duf. 244. Šla Prokopka pro P-pa, spadli oba do příkopa (rychle opakuj). Nebo: Šla Prokopka pro P-pa: Pojď, Prokope, po příkopě domů hrách jíst (rychle opakuj). ČT. Tkč. — **P.,** bratr, spis. Vz Bl. Gr. 286.

Prokopec, pce, m., vz předcház. Prokop.

Prokopně, ěte, n. = *kuře* z vejce na Prokopa podsypaného. Čejč. Hledík.

Prokoš, e, m., vz předcház. Prokop.

Prokoukaný = *zkušený.* V něčem p. Světz. 1894. 490. a.

Prokrastinovati, z lat. = *prodlužovati.* Stč. P. př. 136.

Prokš, e, m., vz Prokop (3. dod.).

Prokša, e, m., vz Prokop (3. dod.).

Prokukovati kudy: mřížemi. P. s. pís. 35.

Prokůpek, pka, m., vz Prokop (3. dod.).

Prokysalý. Jich správa jest p-**lá** jako šťáva. Chč. S. 100.

Prokyseleti. Neboť p-lela jest u nich nechutí protivnú (pravda). Chč. S. 94.

Prolačněti. Když se postil čtyřicet dní, potom p-čněl (esurire). Ev. seit. 16. Mat. 4. 2.

Prolánky či *proránky,* nějaký ženský šat na plece. Slov. NZ. III. 158.

Proléhati dívku (zmrhati). GR. Nov. 33.

Prolehlina, y, f. P. země = propadlina. Nár. list. 1896. č. 251. I.

Proletěti. Jako had **proti** komoře poče proletovati. Alx. Nách. k. II.

Prolevatel, e, m. = *prolevač.* P. krve. Chč. S. 37.

Proležeti. Tuto summu u něho p-žel. Arch. XIII. 119.

Prolínák, u, m., Dialysator. Sterz. 671. a.

Prolínání, cf. Diffuse (3. dod.).

Prolíznouti. Jazyk prolízal je. 1488. List. fil. 1895. 191.

Proloupit. Praví (o zloději), že by prolu-

poval. 1468. Arch. XIV. 164. — P. oči = *za spánku prohlédnouti.* N. Město. Brt. D. II. 374.

Promáčivý papír. Zl. Jg. 45.

Proměna. Kdo miluje p-nu, nědostaně odměnu. Mor. NZ. V. 542.

Promenádník, a, m. Nár. list. 1896. č. 64. feuill.

Proměniti syna = *oženiti,* dceru = *provdati.* Prostěj. Brt. D. II. 374.

Proměnně = *střídavě.* Jiná města p. posly vysílají. Snm. I. 280.

Promincle = *cukrátka.* Phľd. 1895. 660.

Prominclový. P. zelinka, mentha piperita. Slov. Mtc. 1894. 109.

Promíška, y, f. = *proměna.* Zlín. Brt. D. II. 374.

Promítnutí. Tímto p-tím osobnosti lidské ve svět vůkolní názor podstatně se mění. Krejč. Psych. 11.

Promlčecí. P. doba. Ott. VII. 842.

Promodrovati se v Rkk. Cf. Mus. 1896. 280.

Promovati m. promovovati. List. fil. 1893. 465. P. někoho **do** školy. XVI. stol. Kutn. šk. 85. a j.

Promrštiti koho oštípem. Arch. XIII. 273.

Pronásledek. To byl hrozný p. Světz. 1893. 510. b.

Pronu = pro onu. AlxB. 4. 37.

Proný. Slova proná. Alx. Dle List. fil. XVI. 115. (Flš.) chybně m.: slova pro 'na = pro ona slova.

Propáska, na Mor. místy: *loučník, velký lúčník, petruželák.* Mtc. 1893. 306.

Propasť branická. Dle něm. Gevatterloch šp. se říká: Kmotrova díra. Na severových. Mor. Mtc. XVIII. 231.

Propich, u, m., Durchstich, m. Sterz. I. 728.

Propionanový. P. kyselina. Vstnk. III. 409.

Propiti. Propil by aj plášť z p. Marie. Slov. Nov. Př. 598.

Proplakaný. P. noci. Quis. Ifig. 90.

Proplastek. P. pískovcový. Mtc. 1895. 26.

Proplet, u, m. V sterém p-tu zde psáno (bylo). Vrch. Rol. XXIII.—XXIX. 39.

Propletadlo ozdob, Guillochiermaschine. Sterz. I. 1155. b.

Propověď, vz Návěta (zde).

Propříští. Od času sv. Jiří p-ho. 1619. Kutn. šk. 156.

Propůjčka na horní pole. Vz Ott. XI. 620. b.

Propustnosť, Permeabilität. Vstnk. III. 18.

Prorada. Že trpí p-du (zradu), si naříkala. Vrch. Rol. XLII. 177. Dle Seyk. Ruk. 55. neznamená p. v Rkk. zrádce, nýbrž zradu. Cf. Mus. 1896. 280.

Proránky, vz Prolánky (3. dod.).

Prorazivosť = schopnosť proražení. GR. Nov. 58.

Prorážkový. P. nebozez, Stossbohrer, m. Petrl. 28.

Prorážlivosť. P. střely. Nár. list. 1894. č. 43.

Prorektorat, u, m. Sterz. II. 593.

Prorok. Pravím vám, že ijeden p. vzácen není v zemi své. Ev. víd. 57. Luc. 4. 24. — **P.** = *dítě.* Bude mať do roka proroka. Phľd. 1893. 15., 1895. 710.

Prorůsti, *prorostovati.* Pref. Mus. 1894 520. — **komu čím.** Břicho jí prorostlo tukem. Chč. S. 206.

Pros, u, m., hymnus. Wtr. Živ. c. 853.

Prosa *v hudbě* = delší zpěv, jenž přes všecko zpívání vždycky proměnnou notu neb melodii má a každý verš jiným se zpívá způsobem. Bl. Gr. 356.

Proseci m. processí (přesmykn.). Dšk. Jihč. I. 48. a j., Gb. H. ml. I. 549.

Prosek, ska, m., vz Prokop (3. dod.).

Prosesť, i, f. *Časť krosna,* kade sa tkanivo otáča, to sa tam tiež p. volá. V Liptově. Phľd. 1894. 85.

Prosíci = prosekati. P. led. Šf. (Mtc. 1895. 297.).

Prosík, dříve Prosek. Čern. Př. 33.

Prositebně. P. žádati. Mtc. 1896. 226.

Prositi co. Neviete, co prosíte. Chč. S. 103. Cožkolivěk p. budete otce. XV. stol. List. fil. 1896. 96. Co kto prosí. Ev. seit. 24. Luc. 14. 10. — **zač.** Jakož pán za to prosil. Chč. S. 45. Budu za vy p. otce **ot** vás (jménem vaším). Ev. seit. 23. Joh. 16. 26. — **koho kam.** Kaj ťa něprosú, nech ťa čerti nědosú. Slov. Nov. Př. 420. — **koho čeho.** Kto z vás otce prosí chleba. Ev. seit. 24. Luc. 11. 10. Milosti prosíce. GR. Nov. 11. — **jak.** Prosím, jakž můož najvejš prošeno bejti. 1591. L. posl. 57. P. Bohem živým. Brt. D. II. 287. — **koho k čemu.** Prosil ju k tancu. Phľd. 1895. 385.

Proskati = *prositi.* Proskám pekne. Slov. Phľd. XII. 77.

Proskočiti. Kteréžto vojsko několikrát p-čiv několik set jich zamordoval. Břez. Font. V. 526.

Prosled = *pronásledování.* Napoleon I. byl mistrem v prosledech (nepřátel). Nár. list. 1894. č. 33.

Prosňák, a, m. Cf. Vrabec (3. dod.).

Proso = čes. tanec u Nimburka. Vz NZ. III. 502., Tanec čes. (3. dod.). — **P.** Kdo sil proso (= prosil)? U Brušp. Hledíková. — Dy je na velky pátek rosa, zasej ty sedlaku prosa. Slov. Nov. Př. 452.

Prosodie. O čes. prosodii. Od dra. Josefa Krále v List. fil. 1894. — 1896.

Prosodista, y, m. Cf. List. fil. 1894. 432.

Prospalý. P. právo = prošlé. Brň. Brt. D. II. 374.

Prosried. Pastr. L. 61.

Prosť. Na prosti = napřed. Han. Brt. D. II. 375.

Prostějov. Jdi do P-va (říká se sprosťákům). Čern. Př. 20. Řeč města P-va. Vz Brt. D. II. 71.

Prostěradlo. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 79.

Prostěradlový. P. plátno. Lizn.

Prosthesis, řec. P. = figura, když se litera přidá napřed k slovu: vopilý m. opilý, shřešil v. hřešil. Vz Bl. Gr. 262. nn.

Prostírka, y, f., vz Saďa (3. dod.).

Prostitutka, y, f. = ženská prostituovaná. Nár. list. 1894. č. 343. odp.

Prosto = *prostě.* P. dělaný. Pass. 328.

Prostočinný. P. zvůle. Am. Orb. 6.

Prostodušnosť. Odpovieda s vidieckou p-sťou. Phľd. XII. 407.

Prostomluvecký. P. písemnosti. Krok 1895. 9.
Prostonárodnost, i, f. Šf. (Mtc. 1895. 305.), Zl. Jg. 130.
Prostopádný. P. hlboká diera. Phľd. 1893. 335.
Prostor. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 79.
Prostosměšnost, i, f., Possierlichkeit. Sterz. II. 570.
Prostosměšný, possierlich. Sterz. II. 570.
Prostovzatý = bezvýminečný. Am. Orb. 110.
Prostovznášivý. P. koule. Am. Orb. 82.
Prostranek m. postranek. Čern. Př. 16.
Prostranně. Štíky musejí se p. vézti (v sudě). Snm. I. 191. Že maje rýmu nemůž p. (zřetelně) mluviti. 1575. Wtr. Živ. c. II. 664.
Prostřed, *prosřed, prosěd.* Gb. H. ml. I. 542.
Prostředek. Švagrovou p-kem smrti v noci k sobě povolati ráčil. Kat. z Žer. II. 207.
Prostředí. Spisovatel vysvětluje básníky a plody jejich p-dím doby a okolností osobních Vstnk. II. 418.
Prostředník. Doufám, že se k tomu jako jeden p. prostředník smlouvající najíti dáte. 1563. L. posíl. 28. — **P.** = potok u Leskovce ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 12.
Prostřel = *střelné kořenî,* basilea, rostl. 1440. List. fil. 1893. 393., 1896. 262.
Prostřelenec, nce, m., rostl., vz Zděšenec (3. dod.).
Prostržiti, cf. Protržiti. Voly od polu darmo prostržili. Kat. z Žer. I. 188., II. 137.
Prostuditi co kde. Pláty na kameně prostuzovati (v huti). XVI. stol. Čel. Pr. m. II. 1097.
Prostý čím: dušou. Phľd. 1893. 283.
Prosvětlující. P. seč lesní. Chdt. v Nár. list. 1893. č. 306.
Prosypaný něčím. Slow. Lil. Ven. 56.
Proš, e, m., vz předcház. Prokop.
Prošášet se = *pyšně si vyšlapovati.* Slavkov. Brt. D. II. 374.
Prošek, ška, m., vz předcház. Prokop.
Proškvorec, rce, m., rostl., vz Šišvorec (3. dod.).
Protáhlík, a, m., leptusa, brouk. P. úzký, l. angusta, rudořitný, haemorrhoidalis, červenoštítý, ruficollis, smolobarvý, piceata, kuloštítý, globulicollis. Vz Klim. 170.
Protáhlý. P. stopa listu. Vstnk. II. 571. P. tělo šelmy. Čch. Otr. 37.
Protalbumosa, y, f. Vstnk. III. 14.
Protažnost, i, f., Dehnung, f. P. slabiky. List. fil. 1894. 17.
Protestanté v Čechách. Vz Wtr. Živ. c. I. 65. nn.
Protestář. Nár. list. 1894. č. 119. 4.
Proti s gt. Proti nravov, in mores dicere. 1418. Mus. fil. 1896. 89.
Protidynastický. P. strana. Wtr. Živ. c. I. 105.
Protielektromotorický. P. síla. KP. VIII. 886.
Protihorečnatý lék. Ott. XI. 575. a.
Protihusitský. P. píseň. Vlč. Lit. 269.
Protikněžský. P. ton. Vlč. Lit. 269.
Protikonkurrenční. P. princip. Mus. 1891. 505.
Protikrálovský. P. jednota. Vlč. Lit. 202.
Protimluv = *odpor.* Phľd. XII. 458.
Protimluviti. To tomu p-ví, widerspricht. Phľd. 1894. 740.
Protiněmecký. P. demonstrace. Nár. list. 1893. č. 258.
Protiobločný. P. stěna (oblok = okno). Phľd. 1896. 197.
Protipéro, a, n. = péro něco pozdržující. Am. Orb. 9.
Protiprávní. P. vejstupek. 1724. Pras. Těš. 43.
Protipředlohový. P. opposice. Nár. list. 1894. č. 170. 4.
Protipůsobení. Vstnk. II. 564.
Protirakouský. P. demonstrace. Nár. list. 1893. č. 258.
Protiřečí, n., *ἀντίφασις.* Nz.
Protisadnost, i, f., *ἀντιθετικά.* Mark. (Krok 1896. 11.).
Protisečně. P. laločnatý. Čl. Zrůd. 5.
Protisedání listů. Am. Orb. 95.
Protitrojspolkový. P. demonstrace (proti trojspolku Italie, Německa a Rakouska). Nár. list. 1893. č. 258.
Protiúčinek. P. magnetky. KP. VIII. 15
Protiv pojí se na Zlín. s gt. Brt. D. II. 3
Protivec, vce, m. Dle Bl. Gr. 324. vox inepta, lépe: protivník.
Protivětný, antinomisch. Dk. (Krok 1895. 370.).
Protivina. P-ny vedla seba lepšie v oči bijú. Phľd. 1893. 350.
Protivítr, větru, m. Ml. Hüb. 17.
Protivna. K Ms. jur. 217. přidej: Arch. XIV. 438., 473. Uzdáři prodávali protivna (zde pl. n.) k druhému popruhu. 1618. Hrš. Nách. I. 508.
Protiypsilonský. P. smýšlení. Zl. Jg. 191., 197.
Protiživelnost, i, f. Am. Orb. 109.
Protknouti. Od ramene šúrem kyčlu protče. Rkk. Cf. Nár. list. 1896. č. 223. 4. (obhajuje se).
Protokol, f. Zábř. Brt. D. II. 281.
Protomerit, u, m. = odstavec přední (polycystidy). Vstnk. II. 335.
Protosystolický. P. šelest srdeční počínající se systolou. Vstnk. III. 470.
Protratiti. Čtyři zl. jsme tam p-li (utratili). Půh. VI. 192.
Protřísti slámu. Us. Seyk. Ruk. 112.
Protrulantiti. Českou zemi byste p-li (hloupostí ztratili). Šml. VII. 171.
Protrženina, y, f. Háj. Herb. 222.
Proud. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 81. P. hornin = proudovité (podlouhlé) rozlitiny hornin na povrchu země. Ott. XI. 613. b.
Proudník, a, m., brychius, brouk. P. kýlokrový, b. elevatus. Vz Klim. 85.
Proudodatný. P. část stroje elektrického. KP. VIII. 105.
Proudovodič, e, m. = vodič elektrického proudu. KP. VIII. 46.
Proudovodný. P. drát, KP. VIII. 18., láno (elektr. proud vodící). Ib. 419.
Proudovrat. P. u galvanické batterie. KP. VIII. 60., 63., 83.
Prouhořepý. P. sparák, pták. Brehm.
Prousa, y, m., vz předcház. Prokop.

Prouškokrčec, čce, m., haploderus, brouk. P. vyhloubený, h. cavatus, vykrojený, caesus. Vz Klim. 239.

Proutí. I zdola vody prútie rastie (keď nižší vyššího karhá). Phľd. 1894. 196.

Prouza, y, m., vz Prokop (3. dod.).

Proužkový. P. důkaz v Rkk. Vz Seyk. Ruk. 275. nn. a v Mus. 1893. 226. a násl.

Proužník, a, m. P-ci, helophorini, brouci. Klim. 120.

Provaz. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 34., 80.

Provázeč, e, m. = *kdo co provádí.* Ztk. 113. (3. vyd.).

Provazolezectví, n. Jg. (Zl. Jg. 222.).

Provina. By jemu za jeho p-nu milosť dal. Břez. Font. V. 366.

Proviněnec, nce, m. Ztk. 108. (3. vyd.).

Provise = živení služebníků dvorských a jiných lidí v klášteřích do jich smrti, kam od panovníků na místě výslužby posíláni byli. Vz Wtr. Živ. c. 724.

Provod. Z provoda — pohoda (dobrý čas k polním prácem atd.). Nár. list. 1894. č. 99. odp. feuill.

Provztáhnouti. Aby toho sobě provztáhl až do jarního času (odložil). 1614. Kutn. šk. 144.

Prozářiti. Západ prozařoval. Světz. 1893. 439. a. **Skrze** mraky prozařoval její svit. Čch. Otr. 73.

Proznouch, a, m., míst. jm. na Slov. Phľd. XII. 74.

Prožidovštělosť společnosti. Nár. list. 1896. č. 191.

Prožlutávající. Nádor s p-cím obsahem. Ott. XI. 571. b.

Prožlutlý. Háj. Herb. 182. b.

Prplanina, y, f. = *únavná, nemilá robota.* Myjava. Phľd. 1895. 446.

Prplať sa (brblať sa) = *v špinavom sa prehŕňať.* Myjava. Phľd. 1895. 446.

Prs. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 64. O strč. sklon. cf. Gb. Km. -i. 44. Tvary v Háj. Herb. a V. Kal. vz v List. fil. 1894. 388. Nebyti prsí tvrdých při dávění, *lépe:* srdce tvrdého. Bl. Gr. 328. — **P.** Živůtek u ženské sukně či prsy v XV. stol. Živ. odděloval se od sukní teprve koncem XV. stol. Vz Wtr. Krj. I. 43.

Prsečník, u, m. = *menší kožich* (asi plech, prustplech, brustpelc). XVI. stol. Wtr. Krj. I. 352.

Prseň. P. lodi. Vrch. Lingg. 21.

Prsiny, antela. Bhm. m.

Prskat = *pršeti.* Z koša to pršce (prší, padá). Laš. Brt. D. II. 374.

Prskavec, turdus viscivorus. Vz Brávník (3. dod.). Tys jako p. na jeřabci (prchlivý). P. rozhání kvíčaly na jeřábu sedící a tam jeřabinami se živící. ČT. Tkč.

Prskejř, e, m. = *pryskýř.* Dšk. Jihč. I. 8.

Prsník, u, m. = *naprsník* z jemné látky, jímž paní, mající šat na prsou hluboko vystřižený, prsa takto obnažená zakrývaly. Selky naše říkají mu *punt.* Brustlatz. Wtr. Krj. I. 77., 125. — **P.** = *prs.* Dítě pije z p-ku. Také na Mor. Mtc. 1894. 16. — **P.** tkadlcovský. Vz Stavidlo (3. dod.).

Prsoploutev, tve, f. = žabra vodovzduch dýchající, Kiemen. Am. Orb. 105.

Prsorožec, žce, m., helochares, brouk. P. hnědý, h. lividus, rudohlavý, erythrocephalus, úzký, dilutus. Vz Klim. 111.

Prsossavec, vce, m. Vz Am. Orb. 107.

Prsotiny, pl., f. = *popruhy na koňská prsa.* 1562. Mus. 1894. 511.

Prsouš, e, m. Cf. Am. Orb. 77.

Prsozvěr, a, m., ku př. netopýr. Vz Am. Orb. 77.

Prst. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 64. Žije na tych deset prstů. Slez. Nov. Př. 629. Trefil prstem = uhádnul. Phľd. XII. 55. Má to v prstách jako žobrák voš (veš). Ib. 1894. 443. Seděl za tabuľu sám jako p. (= osamělý). Brt. D. II. 59. — **P.** Prsty či roženec = ohnuté tyčky u kosy, na které se při kosení obilí nabírá. Záp. Mor. Brt. D. II. 452.

Prsť. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 64. O strč. sklon. cf. Gb. Km. -i. 39.

Prsten. P-ny v XV. a XVI. stol. Vz Wtr. Krj. I. 181., 525. P. ruka v ruku = milostný. XV. stol. Ib. 188. Hádání z p-nu. Zbrt. Pov. 87., 189.

Prstenec. Vazový p., limbus glenoidalis. Vz Ott. X. 189.

Prstenní. P. prst, také zlatý. NZ. III. 234. P. paráda. Ib. 182. Cf. Špičkonožec (3. dod.).

Prstenovitě. Ta mezera p. magnet obstupuje. KP. VIII. 79.

Prstenový. Elektrický stroj p. má za induktora prsten či kroužek. KP. VIII. 82.

Prstíčky, houby, vz Tanečnice (3. dod.).

Prstňačky, houby, vz Tanečnice (3. dod.).

Prstolepec, pce, m., Chiroplastik, m. Sterz. I. 601. b.

Prstolepectví, n., Chiroplastik, f. Sterz. I. 601. b.

Prstovod, u, m., Chiroplast, m. Sterz. I. 601. b.

Prstýnek. Hra na p-nky. Vz Duf. 186.

Pršáň, vz Pršavka (3. dod.).

Pršavka, y, f. = hruška n. jablko od rudy opálené. Jevíčko. Brt. D. II. 374. Na mor. Slov. *pršáň.* Ib.

Prščice. Dal do Prščic (prskl, utekl). Mor. NZ. V. 546. Vz násl. Prštice.

Prščit se = *odpryskovat.* Brt. D. II. 374.

Pršeti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 33., 64., 78. Znamení, z nichž lze souditi, že bude p. Vz Duf. 243. nn. — **komu (kam).** Šak nám žito neprší (z klasů nevypadává, není nám na náhlo). Phľd. 1894. 375. Prší mu do nosu (má nos vyzdvižený). Us. Nár. list. 1894. č. 219. odp. feuill. — **před kým jak.** Ptáci před orlem ruozno prší (prchají). XV. stol. Vlč. Lit. 268. — **odkud.** Zamračil se, jakoby mu s čela p. mělo. Šml. VII. 80. — **čím kam.** Nerač p. krupobitím na tvé země. Vck. Val. I. 152.

Prška. Když nechce dejm z domu jíti, jistá p. můž přijíti. Stará pranostika.

Prštice. Dal se do Prštic = *utekl.* Vck. Val. I. 110. Cf. Prščice.

Prť. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 64.

Prtel m. pytel, *y v r.* V Hlinném na Žďár. Brt. D. II. 246. Vz Prtlík (3. dod.).

Prtlík. P-ci = obyvatelé vsi Hlinného na

Žďársku, že vyslovují *r* m. *y:* prtel m. pytel, mrdlo m. mydlo. Brt. D. II. 246.

Prtok, tku, m. Do prtka zavážem. Vel. Revúce. Phľd. 1893. 374.

Prú = *prvej.* Místy na Slov. Phľd. 1895. 57.

Pruba *(prúba),* chyb. průba, ze střhněm. prôbe; cizí *o* nemění se v *ů.* Gb. H. ml. I 246. Ale máme ku př. trůn z řec. lat. *θρόνος,* thronus.

Průběr, u, m., *probírka, promýcení,* Durchforstung. Sterz. I. 717.

Průběrně les mýtiti (toulavě), femmeln. Sterz. I. 905.

Průběrový. P. seč, Auslichtschlag, m. Sterz. I. 337.

Pruclek, vz Prucel. Mor. a slov. NZ. III. 421.

Prucník, u, m., vz Brucel, Prslík. NZ. III. 403.

Prúčať se = *zdráhati se.* Již. Mor. Nár. list. 1896. č. 312. odp. feuill.

Prudko. P. ji chvátiv do objetí. Lerm. II. 40.

Prudkokřídlý. P. orel. Mtc. 1894. 236.

Prudký. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 81.

Průduch = *pára.* Přikryj hrnek pokličkú a přimaž hlinú, aťby proruch nemohl ven vyjíti. 1440. Mus. fil. 1896. 268.

Pruh. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 81., 47.

Průhledno. Něco do p-dna vybrousiti. Mtc. 1895. 129.

Pruhoocasý. P. orel mořský, haliaëtes leucoryphus, Bandseeadler. Sterz. I. 387.

Pruhoštítec, tce, m., graphoderes, brouk. P. dvojčarý, g. bilineatus, opásaný, zonatus, popelavý, cinereus, rakouský, austriacus. Vz Klim. 105.

Pruhoštítý. Vz Plavčík (3. dod.).

Pruhováč, e, m., druh jablka. ČT. Tkč.

Průhyboměr, u, m., Flexometer. Ott. IX. 302.

Průcha, y, m., vz Prokop (3. dod.).

Průjmovitý, durchfallartig. Sterz. I. 716.

Průjmový, Durchfall-. Sterz. I. 716.

Průkopnictví, n., Tunnelbaukunde. Ptrl. 23.

Prukyš, vz Brukyš (3. dod.).

Průlinčitý. P. nádoba, Diaphragma. Vstnk. III. 48., 671., 702., stěna (jíž jenom voda a kyseliny prosakují a plyny pronikají). KP. VIII. 49.

Průmysl. P. europský. Cf. Ott. VIII. 917. nn.

Prunéř, e, m., vz Prunýř, Plunýř. Gb. H. ml. I. 351.

Průpadek. Že z učení pod p-dkem kopy grošů nesběhne. Pras. Řem. 26.

Průpletek = *motanina, klikyháky,* Geschlingel, n. Cf. Průplet. Sterz. I. 1071.

Průsalnosť, i, f. P. tepla, diathermansie. Am. Orb. 34.

Průsečík. P. přímek. Vstnk. III. 252., IV. 68.

Prusinovský z Prusinovic Vilem, bisk. v XVI. stol. Cf. Věst. opav. 1893. 49. nn. (L. posil. 5.—7.).

Prusľak, u, m., vz Brucel (3. dod.).

Prusofil, a, m., Preussling. Sterz. II. 584.

Prusomil, a, m., Preussling. Sterz. II. 584.

Prusplech, u, m. Půh. IV. 409.

Prustka, hippuris. Cf. Ott, XI. 312.

Průsvitněti, ěl, ění. Že jí p-tní uši. Světz. 1895. 560. a.

Průštěpky = kleště proštípací, Coupirzange, f. Ptrl. 11.

Prut. P. měřický. 1324. Reg. III. 380. P. u pluhu, vz Spinka (3. dod.).

Prutníkovitý. P. mechy, musci foliosi. Vz Ott. IX. 769.

Průtočný. P. plocha (kterou něco teče). Nár. list. 1895. č. 57. odp.

Prutovaný. P. plátno (se stříbrem). Wtr. Krj. I. 357.

Průtrž. Léčení jí na mor. Horácku. Duf. 296.

Průtržník, u, m. = *pumpava,* potentilla tormentilla, rostl. Brt. D. II. 506.

Průvlačka u bran, vz Deska (3. dod.).

Průvlak = *průvlačný trám,* Durchzugsbalken, m. Sterz. I. 731.

Průvodně. Můžeme p. tvrditi. Puch. 23.

Průzpytný, Durchforschungs-. Dk. (Krok 1895. 370., 1896. 11.).

Pružec, žce, m. = *část tkadlc. stavu.* Brt. D. II. 455.

Pružnoboký. P. otrokyně. Čch. Otr. 23.

Pružnoměr, u, m. Vz Ott. VIII. 480. a.

Prva = první číslo. Kunšt. Brt. D. II. 375. Cf. Zada (3. dod.).

Prváčik, a, m. Žiak p. (první třídy). Phľd. 1896. 72.

Prváska, v Turci *prvôska* = *kráva prvý raz otelená.* Myjava. Phľd. 1895. 445.

Prvěnec. Ž. wit. 88. 28. V Hr. ruk. 197. v. 350., 354. V jiných textech stává prvorozený. Vz Vondrák. Spuren. 17.

Prvepočátek m. prvopočátek. Beneš. (Bl. Gr. 319.).

Prvesnie = *jar.* Nář. belujské. Phľd. 1893. 428. Vz násl. a Projeseň.

Prvesňja = *jar.* Phľd. 1893. 371. Cf. předcház. Prvesnie.

Prvice, primitus, jam non est in usu praví Bl. Gr. 319., 102.

Prvkoatom, u, m. Ztk. 28. (3. vyd.).

Prvňák, a, m. = žák první rok do školy chodící. Mor. Nár. list. 1896. č. 224. odp. feuill.

Prvnice. Všicky p. své a desátky věrně obětuje (první plody zvířat). XV. stol. List. fil. 1894. 112.

Prvnička, y, f. = *prváska.* Což ty si myslíš, že jsem já od p-ky (od matky nezkušené) nebo že má matka na sněhu ulehla nebo že jsem já z mámy na táčkách vyjel (o chlubném)? Vck. Val. I. 110.

Prvobytosť, i, f. Ztk. 57. (3. vyd.).

Prvocelka, y, f. = *prvotelka.* Mor. NZ. VI. 82.

Prvodějiny. P. země. NZ. II. 694.

Prvofarář. Věst. opav. 1894. 22.

Prvolist, u, m., praefolium. Čl. L. Jos. 14., Čl. Zrůd. 18.

Prvomístný. P. přízvuk (na prvním místě, na první slabice) List. fil. 1895. 67.

Prvoprávo, a, n. Ztk. 93. (3. vyd.).

Prvořadný. P. útvar. Vstnk. IV. 67.

Prvôska, vz Prváska (3. dod.).

Prvospí. Slovo toto má již Bl. Gr. 102. za zastaralé.

Prvoštítec, tce, m., cercyon, brouk. P. hnědavý, c. ustulatus, břehový, littoralis, krvořitný, haemorrhoidalis, červenoštítý, melanocephalus, obecný, obsoletus, žlutonohý, flavipes, černohlavý, melanocephalus, červenonohý, erythropterus, vodní, aquaticus, červenostranný, lateralis, jednotečný, unipunctatus, beztečký, impunctatus, žlutokřídlý, quisquilius, štítkový, scuttelaris, určený, terminatus, středoskvrnný (lesklohlavý), centrimaculatus, malý, pygmaeus, bahní, merdarius, pokálený, conspurcatus, červenokrový, erythropus, roční, annalis, lemovaný, marginellus, nepatrný, minutus, zrnitý, granarius, zasmušilý, lugubris. Vz Klim. 116.—119.

Prvotnosť. Větší město pražské p. mezi jinými má. XV. stol. Čel. Pr. m. I. 266.

Prvotriedny. P. gymnasista (první třídy). Phľd. XII. 500.

Prvoživoctvo, a, n. Ztk. 57. (3. vyd.).

Prvoživok, a, m. Samorození p-ků, generatio aequivoca. Ztk. 57. (3. vyd.).

Prvší. Kdo prvší, ten lepší. Slov. Nov. Př. 347.

Prý. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 138., 437. Tam doklady. Prvý mívá také jmenné tvary: v prvo, s prvu, v prvu, od prva atd. Vz List. fil. 1895. 282.

Pryč. Je na Pryči (o ženě, která muži utekla). Čern. Př. 22. — A dunda dundala vo všecko pryč. Volfiřov. Brt. D. II. 283.

Prydlák, a, m., vz Kulík (3. dod.).

Pryslový. P. tabák = kuřlavý. XVIII. st. NZ. III. 220.

Pryst = *prst.* Lašsky. Brt. D. I. 104.

Pryšcovina, y, f. Us.

Prýšč, e, m., rostl., vz Žabí mléč (3. dod.).

Pryšec, euphorbia, rostl. Vz Ott. VIII. 816.

Pryštidlo, a, n., episparticum. Vz Ott. VIII. 674. a.

Prýt u rostl. Jsou to osy (prýty) druhé generace, Trieb, m. Květný p. Cl. L. Jos. 13., 14.

Prýtový. P. článek rostliny = primarní anafyt. Cl. L. Jos. 10.

Pryv = *prv.* Sb. D. 56. (valaš.).

Pryzule, vz Pryzila, Březalka (3. dod.).

Pryžlík. Vykl. Svat. 57.

Przewyznost, affinitas. 1416. List. fil. 1894. 231.

Prznik. Cf. Pržník. P. není m. brzník. Vz List. fil. 1894. 149.

ps. Z *ps* se *p* odsouvá: vosa, lit. vapsa. Gb. H. ml. I. 421.

Psalmodie. Strč. p. Mtc. 1895. 72.

Psanství, proscriptio. Čel. pr. m. II. 19., 22. a j.

Psaný. Co je psáno, to má býti dáno. NZ. IV. 391. Sem i psaného navštívení od vás vděčna (listu zaslaného). Kat. z Žer. I. 167. Bible od ruky psaná = *rukopisná.* Arch. XIII. 112.

Psář, e, m. = potůček u Prahy (za Vyšehradem). Břez. Font. V. 452.

Psáti = *malovati,* pingere. Vz o tom v Dob. Dur. 190., 192., 206. U Kroměř. pšu atd.; pši, pšete; pša, psal, psaní. Brt. D. II. 31. O časov. na Kojetín., Bystř., Brň. cf. ib. 54., 88., 175.

Psejk m. psík. Papr. Ob. 55.

Pseno, a, n. = zimnice. NZ. II. 700. Cf. Psena.

Pseudobuňka, y, f. Hlav. Obrz. 21.

Pseudocefaloid, u, m. = úplně identický s encefaloidem a s pravým gliomem. Schb. Nád. 42.

Pseudoencefaloid, u, m. Vstnk. II. 578.

Pseudoevangelík, a, m. Bl. Gr. 182.

Pseudoevangeliš, e, m. Bl. Gr. 344.

Pseudofluktuace při očních nádorech. Schb. Nád. 18.

Pseudoglaukomatosní příznak. Schb. Nád. 6.

Pseudogliom, u, m. = skupina různých neduhů očních, které probíhají pod klinickým obrazem gliomu sítnice. Vz Schb. Nád. 20.

Pseudohyoscyamin, u, m. Vstnk. III. 16.

Pseudojádro, a, n. Hlav. Obrz. 22.

Pseudomravokárný. P. vandal. Krok. 1894. 81.

Pseudorheumatism-us, u, m. Čas. čes. lék. 1888. 54.

Pseudoterminalní. P. list. Čl. L. Jos. 10.

Pseudotuberkulosa, y, f. Vstnk. II. 504.

Psí. Kto má z psí kůže boty, na toho štěkají všichni psi v dědině; Dělajou o mně lidé, jakobych ve psí kůži chodil (o pomlouvaném a ostouzeném). Na Žďársku. Nár. list. 1894. č. 149. odp feuill. P. mluva. Vz NZ. III. 331. Má psí zdraví (dobré). Světz. 1895. 170. c. — **P.** *kostelík,* jeskyně na Mor. Vz Mtc. 1895. 26. — **P.** *huba,* houba, vz Žabina (3. dod.). — **P.** *ucho,* rostl., vz Merlík (3. dod.). — **P.** *trní* = *zimolez, zobáčky,* ligustrum vulgare, rostl. Brt. D. II. 504.

Psiara, y, f., obec v Tekovsku. Vz Phľd. XII. 337.

Psíček, čku, m. = formánek na voji vozu. U Plzně. Škad. 34.

Psiják, u, m., vz Apoštolský (3. dod.).

Psík (*žába*) = *dolejší část tkadlc. stavu.* Brt. D. II. 454.

Psinec = *psí lejno.* Mtc. XVIII. 209.

Psinky, f., rostl., vz Lolek (3. dod.).

Psiorky, svah hory Slaviče ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 12.

Psípatka, y, f., pták, vz Čečetka (3. dod.).

Psisko biele = *duch člověka smrti blízkého.* Phľd. 1895. 21.

Psohlavec = člověk tělesně nepěkný, zvláště duševně špatný, zlobivý, ukrutný. Slov. Vz Phľd. 1893. 32. P. 1589. Wtr. Živ. c. 893. — **P.** = *Tatar.* Vz Phľd. 1895. 530. — **P.** = Chod, že ako znak bdenia a vernosti majú (Chodové) v štíte psiu hlavu. Phľd. 1896. 624.

Psoser, u, m., rostl., vz Merlík (3. dod.).

Psostvo, a, n. = *pestvo, rozpustilosť.* Kunšt. Brt. D. II. 375.

Psota. Privykol psote, jako cigáň šibenici. Výklad vz v Phľd. 1894. 374. P. po prielohoch do dediny chodí. Phľd. 1894. 196. — **P.** = *motýlek,* který i v zimě lítá do světla. Ib. 1892. 31. — **P.** *lidé.* Bl. Gr. 218. Cf. Mrcha člověk.

Psotař = *kdo má psotu.* Phľd. 1892. 719.

Psotina, y, f., vz Žrádník (3. dod.).

Psotník. Jinde: beťah, božec, mrcha nemoc, zlá nevola, nešťastník, psotina, vred, vredisko. Phľd. 1894. 492. P. divoký a tichý. Léčení ho. Vz Duf. 23. — **P.**, rostl., vz Kozí střevo (3. dod.).

Psotný = *záhubný*. P. hřiech. 1898. List. fil. 1894. 109.

Psour, a, m. = hyaena. Am. Orb. 107.

Pstruh. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 48., 172.

Pstruhový. P. rybník, potok. Arch. XIII. 362., 409.

Psychada, y, f. Atomy a p-dy. Krejč. Psych. 15.

Psychický. P-ké dáno jest pouze ve vědomí člověka dospělého. Krejč. Psych. 54. a j. tam.

Psychičnosť, i, f. Mus. 1894. 581.

Psychofysika = exaktní nauka o vzájemných n. funkcionalních vztazích mezi tělem a duší, všeobecněji mezi světem hmotným a duševním, fysickým a psychickým. Zakladatelem jejím jest Fechner. Vz Vstnk. II. 283. — Mus. 1894. 431., 561.

Psychologický. P. element. Vz Krejč. Psych. 3. nn.

Psychologie. P. jest věda o duši. Mus. 1894. 313. P. empirická, experimentalní, fysiologická, lékařská, lidová, mathematická, národová (Völkerps.), psychofysická, rodová, soudní, srovnávací, zkumná, zvířat. Vz Mus. 1894. 307., 581., 583., 453.

Psychosa, y, f., řec. = *duševní choroba*. Vz Ott. VIII. 282.

Pšano, a, n. = *pšeno*. NZ. I. 74.

Pšenca, e, f. = *pšenice*. Brň. Brt. D. II. 162.

Pšenice. V Matúšovom týdni (v září) p-cu siať je dobre, nebude snetivá. Phľd. 1893. 178. Dyť vam pšenica neprši (nemáte pilno). Mor. NZ. V. 542.

Pšenka, y, f. Vz Tanec mor. (3. dod.).

Pšíšera, y, f. místo příšera. Doudl. Kts. 19.

Pšíti (upšíti). O pův. cf. Gb. H. ml. I. 72.

Pškáti o *zvuku*, jejž vydává praskajícími bublinami vzduchovými kyšící hmota. Brt. D. II. 416. — *P.* = *kýchati*. Brušp. Hledíková.

Pšokavka, y, f., houba, vz Tabák čertí, Pýchavka (3. dod.).

Pšola, y, f. = *včela*. Phľd. 1893. 550., 1895. 355.

Pšoukati. Ani nepšókal = nedutal. Brt. D. II. 375.

Pštelunk, u, m., vz Pštolunk. 1566. L. posíl. II. 61.

pštr. Z *pštr p* se odsouvá: štros m. pštros. Dšk. Jihč. I. 23.

Pštros v. štros. Gb. H. ml. I. 420. Vz *pštr* (3. dod.).

Pšu m. píšu, mor. již za Bl. Gb. H. ml. I. 230., Brt. D. II. 3. Vz Psáti (i dod.).

pt. Z *pt* se *p* odsouvá: súti m. supti, Gb. H. ml. I. 421., korotvě, struh. Dšk. Jihč. I. 23.

Ptactvo v názorech, pověrách a zvycích lidu čes. Vyd. Jos. Koštál. Progr. gymn. bydžov. na r. 1896.

Ptáče. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 126.

Ptáček. Vyšívání na ptáčky. NZ. IV. 223.

Ptáčenec. Pták vysedí p-enče. Chč. S. 155.

Ptačí. P. věštba. Vz Zbrt. Pov. 66., 67., 87., 89., 99. P. honba. 1748. NZ. III. 409.

Ptáčík. Malý vtáčik máva kriklavý zobáčik (o malém, hněvlivém člověku). Slov. Zátur.

Ptačinec, nce, m., rostl., vz Střevo kuří (3. dod.).

Ptáčky, antirrhinum majus, rostl. Brt. D. II. 499. Cf. Papula.

Ptáčník. P-ci vypovídají se z Čížova přes Drozdov do Ptákovic. NZ. II. 229.

Ptačstvi, vz Ptačstvo. Hledajte p. pod nebem. Ev. víd. 102. Mat. 6. 26.

Pták. Cf. Am. Orb. 106. Ptáci moravští. Vz Brt. D. II. 492. (Schází mi to), jako ptáku pole a les. Šml. II. 69. P., když jest v kleci, vždy hledá díry. Bl. Gr. 314. Hádanky o ptácích. Vz NZ. III. 37. — **P.** = *policajt*. Us. v Žižkově. Nár. list. 1896. č. 248.

Ptakossavec, vce, m. Vz Am. Orb. 77.

Ptakoštěpec, pce, m., augur. Dle Bl. Gr. 327. vox ineptissima.

Ptáti. Kdo se ptá, nerad dá (nerad pomůže). Us. — **se nač na kom.** Jali se na to srdce p. na kuchařovi. GR. Nov. 61. — **koho čeho** (prositi). Ptale sme ho goralke. Brt. D. II. 286.

ptn m. *pn*, *t* přisuto: septny. Ž. klem. 144. b. — Gb. H. ml. I. 397.

Ptýleti. Když ptýlé smysly jeho na kázání mezi sedláky. Chč. S. 174.

Pucek, cku, m., das Bärtchen eines Hahnes. Sterz. I. 394. b.

Pucina, y, f., vz Cihla (3. dod.).

Pucka = *míč*. Hra na pucku. Vz NZ. III. 26.

Puclák = polívaný hrnec kamenný. Čern. Př. 73.

Pucľenka, y, f. = *puclatá ženská*. Han. Brt. D. II. 375.

Puclík, u, m. = *kratiknot*, z něm. Putzlicht. Phľd. XII. 569.

Pucovka, y, f. = uhlazování omítky; otvor v kamnech, kterým je čistíme. U Žleb. NZ. II. 696.

Púček, čka, m. = *pavouček*. Mor. Nár. list. 1896. č. 224. odp. feuill.

Púčena, y, f. = *pavučina*. Týnec. Brt. D. II. 98.

Pučet = *počet*. Tišn. Brt. D. II. 184.

Pučiti = *mačkati*. — **co (čím).** Prsty pučí záškodné husenice na kapuste. Phľd. 1893. 16. To ho pučilo (tlačilo, dopalovalo). Phľd. 1892. 545. P. se. Háj. Herb. 133. b. Také = hlučeti. Dle Kroka 1896. 15.

Půčit = *půjčiti*. Tišnov. Brt. D. II. 184.

Pud. Slovo obyč., ale také nejneurčitější. Nelze ho dobře definovati. Vz Krejč. Psych. 13.

Puddinkový, Pudding-. P. forma. Jeř.

Pudilár, u, m. = *tobolka*. P. nabitý tisíckami. Phľd. 1895. 72., 230.

Pudilárko, a, n. Vytiahol z p-ka piatku (pětku). Phľd. 1893. 613. Cf. předcház. Pudilár.

Puditi. Theobaldus před ním pudieše (utíkal). Stilf. 193.

Pudivietor. Tak liece (letí) ako p. Slov. Nov. Př. 556.

Pudlač, e, f. Pudlač svíček poslána bude. 1586. Kutn. šk. 40.

Pudlák, a, m. = pes. Slád. Mak. 57.

Pudlivá = *podle*. Tišn. Brt. D. II. 197.

Pudmerice, obec na Slov. Phřd. 1895. 46.
Půdosloví, n. = nauka o složení půdy zemské. Ott. XI. 612. a.
Pudrovač, e, m., Einpuderer, m. Sterz. I. 768.
Puhárek. (Tu) povstává číška nad p. (část rostlinnou). Cl. Zrůd. 13. Trojlaločný p. Vstnk. II. 570.
Puhárkovitý. P. dvojlist. Čl. Zrůd. 15.
Půhon. P. zatčený (zatčením, zatkyní). Půh. VI. 190., 195., 216. a j.
Půhonní list. Arch. XIII. 98.
Puch, u, m. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 75.
Púch, u, m. = *pluh.* U Jestrabie a j. tam. Phřd. 1893. 427.
Puchati (dýchati). O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 75.
Pucher. Nepozoroval, že mu roste na jeho švestce p. (že se jeho štěstí podmílá). Šml. VII. 98.
Pucheřina, y, f., vz Pouk (3. dod.).
Púchlý. P. šišky (knedlíky) = *kysané.* Vz Šiška (3. dod.). P. chléb (nakyslý). Brt. D. II. 375.
Puchmajer. Vz Vlč. Bás. 4. nn. Vyšetření pramenů Puchmajrových prací a stanovení jeho literarního významu. Vz Mách. Puch. 1895.
Puchmo = *dusno.* Kunšt. Brt. D. II. 375. cf. Puchno.
Puchor = *žaludek; játra.* Husací p. Phřd. XII. 36.
Puchořina. Prázdna puchorina. Phřd. XIII. 457.
Puchr. Slov. také ještě: grmal, krupák, lupák, šedák. Zátur.
Puchtať = *hekati.* Vlak p-tal. Phřd. 1896. 228.
Puchýř. Neměl jste p-ře na jazyku (pomlouvali vás)? Krumvíř. Hledík.
Puchýřnatka, y, f., rostl. Vz Ott. XI. 64., 397.
Puk. O pův. slova cf. Jgć. Arch. XVI. 3. 4. Heft. 403. — **P.** Udělál tři puky z fajky (bafy. Val.). Brt. D. II. 375. — **P.,** obec v Tekovsku. Phřd. 1892. 551.
Pukač, e, m., rostl., vz Žbánky (3. dod.).
Pukal, u, m. = *bdbovka.* Laš. Brt. D. II. 375.
Pukanec, nce, m., mě. na Slov. Phřd. 1895. 129.
Pukanie, n. = *práskání.* P. bičov. Phřd. XII. 541.
Pukati = *kouřiti.* Brt. D. II. 57. — **P.,** aufspringen, bersten. Pukaly (dievky) **od** závisti. Phřd. 1895. 385.
Pukavec, vce, m., vz Tulipán (3. dod.).
Pukavice. Ty šišky (knedlíky) sú jak p-ca = pěkné nakyslé. Jicko. Brt. D. II. 375. Cf. Púchlý (3. dod.).
1. **Puklice,** vz Štítek (3. dod.).
2. **Puklice,** poloha u Poděbr. 1748. NZ. III. 520.
Puknouť. Ces (přes) rebro hu veľmi pukla (udeřila). Phřd. 1895. 709.
Puknutý = *puklý.* P. mísa. Phřd. XII. 680.
Půl. O skloňov. cf. Brt. D. II. 133. (na Zábř.). Půle v sukni = *šířka látky.* Sukně skládá se ze dvou půlí. NZ. II. 614.

Pulcatý. P. nos. NZ. IV. 525.
Puligery = nohavice z tenkého domácího plátna. V Liptovsku. NZ. III. 402. Cf. Pulidery.
Pulka, y, f. = police na hrnce. Slez. NZ. IV. 10. Cf. Blot (3. dod.).
Pulkava. Přibík P. z Radenína. Vz Vlč. Lit. 32.
Půlkólkolnice, e, f. = druh říčice (na koukol). Jevíč. Brt. D. II. 378.
Půlkový. P. čepec. NZ. VI. 66.
Půlkruhovitý. P. hřeben. Čes. l. V. 181.
Půlmázový. Hrš. Nách. I. 357.
Půlměsíčkovitý. P. tvar. Vstnk. II. 549.
Půlní kabát = *popásní,* někdy *župice* n. *putnička* (muž.). Wtr. Krj. I. 431. Vz Putnička (3. dod.).
Půlník, a, m. = *půlláník.* Nár. list. 1895. č. 150. feuill.
Půlnožní. P. délka. Wtr. Krj. I. 71.
Půlobrat. Směry ty každým p-tem se mění. KP. VIII. 68.
Puloha, y, f. = *souvislý pozemek.* Mor. Nár. list.
Půlpán, a, m., os. jm. Kbrl. Dmžl. 22.
Půlpunt, u, m. = *punt, který kryl jen polovici ňader.* Wtr. Krj. I. 394.
Půlpytel, tle, m., os. jm. Kbrl. Dmžl. 22.
Půlroční sv. Jan = Jan Křtitel. Prostěj. Brt. D. II. 375.
Pulsometr v dolech k odvádění vody. Mtc. 1896. 312.
Půlsoušeda. Vz Am. Orb. 83., Soušeda (3. dod.).
Půlstatek, tku, m. Rais. Rod. 27.
Půlstránka knihy. Světz. 1895. 7.
Půlsvit, u, m. P. svíce. Lerm. II. 97.
Půlšedesátník, u, m. = mince. Hrš. Nách. I. 562.
Půltolar, u, m Wtr. Krj. I. 518.
Půltřeťa, novotvar za strč. pól — třetieho. List. fil. 1895. 282. (Gb.).
Půlzlatník, u, m. = *koniklec,* z pulsatilla. Čern. Př. 55.
Půmaly. P. budě to prv. Slez. Nov. Př. 262.
Pumař = kdo pumy dělá n. jimi hází. Us. Cf. Pumovník.
Pumberk, a, m., u Chrud., dříve Paumberg. Čern. Př. 34.
Pumort, u, m., hudební nástroj. XVI. stol. Mus. 1894. 234., Zbrt. Tan. 240.
Pumpák, u, m. = *veliký knoflík u vesty.* Polná. NZ. IV. 540.
Pumpava, y, f. = střílové koření, erodium. Us.
Pumpař také = člověk od každého se dlužící, Anpumper, m. Sterz. I. 193.
Pumpetle, jablka. NZ. V. 522.
Pun = *pán.* Poledně robi p. a večer přijde sum (sám). Mor. Nov. Př. 325.
Punč m. punš, *nš* v *nč.* Gb. H. ml. I. 513.
Punček, vz Tluček (3. dod.).
Punčochy, mor. *pančocha,* han. pančuchê. Brt. D. II. 470. P. v XVI. stol. Cf. Wtr. Krj. I. 484. P. barchanové, bavlněné, cvilinkové, dlouhé, harasové, hedvábné, kožené, kožichové, krátké, plátěné, plstěné, s příkopytím, soukenné, vlněné atd. Vz Wtr. Krj. I. 484. nn. P-chy vázat m. plésti. Vých. Mor. Brt. D. II. 470.
Punčochový. P. látka. Wtr. Krj. I. 484.

Punktualní. P. bytosť (absolutně jednoduchá, nekonečně malá). Vstnk. II. 278.
Punt, vz Prsník (3. dod.) a Wtr. Krj. I. 28., 146., 125. Vykrojený živůtek vyplňovaly průhledným puntem; P. také = živůtek (část za celek). Wtr. Krj. I. 393. nn. P. labutí. Arch. XIII. 304.
Puntík = malý punt. Vz předcház. Punt.
Puntišpánový. P. čepec = zlatý s listy a květy na něm. Duf. 199.
Puntrotník, a, m. = nadávka Bratřím. Wtr. Živ. c. I. 201. Není to chyba tisku m. puntovník?
Puočiti = *půjčiti*, concedere. Tehdy Alexandr všeho jim puočil (ke všemu svolil). Alx. Nách. k. XV.
Puom, puoš, puome, puotě = půjdu, půjdeš atd., v různořečí březovském na Mor. Brt. D. II. VIII.
Pup, u, *pupek*, pku, m. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 47.
Pupä. Mrcha p., vz Pokolvar (3. dod.).
Pupava, barba Jovis, rostl. 1440. List. fil. 1893. 393. — **P.,** rostl., vz Opava, Pampeliška (3. dod.).
Pupek = *hubavice* (puchýř). Brt. D. II. 489.
Pupencový. P. voda (v řece) bývá tehdáž, kdy na stromech pupencové raší; tehdáž bývá splavná. Val. Vck. Val. I. 15.
Pupenec = *pupen*. Mor. Bl. Gr. 209., 339. Vz Hubavice.
Pupíček. Už oblízali p. (říká se o svobodných kmotrech, když se po křtu z hostiny domů vracejí). NZ. IV. 124.
Pupíkovitý. P. kolečko, Butzenscheibe, f. Vil. Cenník.
Pupový. P. stadium samečka. Vz Ott. XI. 243.
Purad, a, m., obec v Nitran. Phľd. XII. 74., 551.
Puřádečke, *puřádenke* = *pořád*, adv. Tišn. Brt. D. II. 197.
Purclík, a, m., holub, columba gyratrix. Ott. XI. 511.
Purgermeister = *purkmistr*. Arch. XIV. 77.
Purgkrabě, *purkkrabě*. Háj. Herb. 100., 17.
Purkrecht. Jus theutunicale, quod vulgariter p. dicitur. Eml. Urb. 4. 2.
Purkrechtní. P. knihy n. registra ložní, registra platů komorních, registra bonorum n. censuum, libri censititii n. conscriptio bonorum = podrobné seznamy nemovitého jmění a požitečných práv držitelů velkých statků ze zboží toho vycházejících. Zvláště to byly v pozdější době seznamy povinností poddaných lidí, záležejících ve placení úroků peněžných, v odvádění přírodnin a službách osobních. Vz Eml. Urb. IV.
Purmiství m. purmistrovství. Hořov. A. 37. a (1551.). (List. fil. 1898. 465.).
Purně. P. odmlúvati. Št. N. 114.
Purnosť. Dob. Dur. 168.
Purpurka, y, f. = *šátek barvy purpurové s třepením*. Slez. Věst. op. 1894. 9.
Purpuroxanthinkarbonový. P. kyselina.
Pusltanec. Cf. Tanec čes. (3. dod.).
Pusounar, a, m. = *pozounář*. XVII. stol. Mus. 1894. 214.
Pusov, a, m., míst. jm. ve Spiši. Phľd. XII. 157.
Půst, *póst*, ze sthněm. fasta. Gb. H. ml. I. 441. Lekko (lehko) pohoscic hosce — v posce. Šariš. Phľd. 1895. 377. Cf. Pátek (i 3. dod.).
Pústědlník, a, m. = *poustevník*. GR. Nov. 40.
Pústenictvo, a, n. Arch XIV. 73.
Pustiměř. Do P-řa (m.). Brt. D. II. 284.
Půstka. Prodal mi půstky za osedlé… a já jsem mu je jako osedlé zaplatil (lidmi osazené krajiny). Půh. VI. 239.
Pustokvět. Phľd. 1893. 740. a j.
Pustovňa, ě, f. = *poustevna*. Phľd. 1896. 238.
Pustý. Z p-ho člověka pustá slova. Brušp. Hledíková.
Puš, z něm. Busch. Jeli pod puši (chocholy). Wtr. Krj. I. 260.
Púšcký m. púšcský, *čs* v *c*. P. trnie. Ol. súdc. 8. 16. — Gb. H. ml. I. 520.
Puška, sthněm. buhsa. Gb. H. ml. I. 424. P. v XVI. stol. Cf. Wtr. Krj. I. 623. — **P.** = *nádoba*. P. masti. Ev. víd. 122. Luc. 7. 37. P. s listy. GR. Nov. 52. — **P.** *při domlácení žita* = *slaměný vích* naplněný slepičinou, košťály, sazemi a p., místy *pánvička*. Hází se mezi mlatce. V již. Čech. Vz NZ. III. 333.
Puškvorec, rce, m., vz Šišvorec (3. dod.).
Pušno = *dusno*. Zábř. Brt. D. II. 128.
Pušťadlo, a, n. Tu se dělají břitvy a p-dla výborná (incisoria phlebotomica). Kosmogr. 347. b.
Pušták. Kůň p. 1568. L. posl. 21.
Púštědlník. Arch. XIV. 480.
Puštice, e, f., zdrobn. puška, nádobka. XV. stol. Mus. fil. 1896. 181. Cf. Puštička.
Puština m. pustina. Gb. H. ml. I. 482.
Pútec. Vlasy uprostřed pútcem rozdělené. Slov. NZ. III. 399.
Putek, tka, m., z něm. Pathe, kmotr. 1769. Na Mor. Pras. Řem. 41. Ve Frýdecku. NZ. VI. 39.
Putifarka = smilnice, jako žena Putifarova. Světz. 1894. 613.
Putina, y, f. **P.** = *klička na kabátě* (očko na věšení). Brt. D. II. 376. — P. = střecha klobouku. Brt. D. II. 468. — *P-ny*, vz Struny (3. dod.).
Putka, y, f. = *kmotra*. Ve Frýdecku. NZ. VI. 39. Cf. Putek (3. dod.).
Půtka. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 76.
Putlář, e, m. = *chasník s putnou*, Buttner. m. Sterz. I. 583.
Putle = *putliny* (oka). Brušp. Hledíková.
Putľica, e, f. = *petlice, skoba*. Val. Brt. D. II. 376.
Putlina, y, f. = *křídlo kyče u karkulky*. Věst. op. 1893. 4. Cf. Kyča (3. dod.).
Putna. Namluví toho za groš do putny (mnoho). Šml. VIII. 63.
Pútniči. P. mošna. GR. Nov. 12.
Putnička, y, f. = *malý kožíšek*. Wtr. Krj. I. 394., 463. Cf. Půlní (3. dod.).
Pútnik, u, m. = *jitrocel*. Phľd. 1893. 52.
Puto, a, n. = *púto, pouto*. Pastr. L. 64. Keď najdeš pred Jurom p., daj ho pod úl, neujde roj. Phľd. XII. 33.

Putr, u, m., *putra,* y, f. = *máslo stlučené;* máslo = šmalc. Chléb s putrem, šišky s máslem. Mor. Brt. D. II. 518.

Putra, y, f. = *putyra?* Tři putry másla (pošli). Kat. z Žer. I. 19., 47.

Putřička, y, f. = *čačky, stříbrňák,* potentilla anserina, rostl. Brt. D. II. 506.

Putrový. P. máslo = nepřevařené. P. a přepuštěné máslo. Kat. z Žer. II. 111.

Putum = *potom.* Brt. D. II. 221.

Putumke = *potom.* Tišn. Brt. D. II. 198.

Putym = *potom.* Brt. D. II. 221.

Putynky = *hrušky.* NZ. V. 586.

Putyra = *nádoba* atd. Phľd. 1893. 763.

Puva, y, f. = *výr.* Slez. Brt. D. II. 496.

Půvalkový. P. strop = z kulatých, přisekaných trámů (z půvalků, půvalů). Ott. VIII. 8. a., NZ. II. 572., 648. P. podlaha v perně. NZ. III. 398. Cf. Povalový.

Původ, f. Zase proti tomu původ pravila (= žalobkyně). Arch. XIII. 141.

Původa, y, m. = *původce.* Na Žďársku. Seyk. Ruk. 54.

Původojevný, genetisch. Krok 1896. 83. Nz.

Půzalka. Cf. Barka (3. dod.). Na kvetnú nedeľu svätia sa p-lky. Phľd. 1894. 131.

Púza, maňa = lichotivá přímluva ke kočce. Slov. Zátur.

Půzednice = silné stavební dříví; trám ležící na podélné straně zdi; přes něj kladou se příční trámy opírající celý krov. NZ. II. 646., IV. 207.

Púzník, u, m., vz Táhlo (3. dod.).

Pyaemický. P. tvar. Čas. čes. lék. 1888. 54.

Pyčka, y, f. Baňatá p. na destillování vod. Wtr. St. Pr. 26.

Pych, u, m., o pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 75.

Pýcha, o pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 75. P. má enem jednu nohu; jak ju zláme, nėmá žádné. Brušp. Hledíková.

Pýchati = *pohrdati.* P-li jinými. Ev. seit. 32. Luc. 18. 9. — **P.** = *dýmati.* Hory pýchajú. Brt. D. II. VI.

Pýchavka, P. houba, místy: *mužíkovo tabáček.* Us. Cl. Cf. Tabák čertí (3. dod.). Je jako pejchavka (prchlivý, hned vybuchne). Nár. list. 1894. č. 169. odp. feuill.

Pykytylykytyšvonc, e, m. Kdo na Domažl. o svatodušních svátcích na boží hod ráno na určenou pastvu své stádo první přižene, je králem, kdo poslední, je p-ncem. Vz NZ. IV. 492.

Pylinka, y, f. Jasnomrazivá p. Am. Orb. 4.

Pylný m. plný. Val. Brt. D. I. 162.

Pyocyanin, u, m., extrakt z ,bacillus pyocyaneus'. Vstnk. III. 271.

Pyogenně. P. někde fungovati. Vstnk. II. 500.

Pyogenní. P. vlastnosti bacilla tyfového; P. kokkus. Vstnk. II. 500.

Pyohaemie, e, f. = *hnisokrevnosť.* Dhnl. exc.

Pýř. Toho člověka se zbavit těžko jest jako pejře v zahradě i na poli. Nár. list. 1894. č. 169. odp. feuill. Kdo chce péř vyplenit, nechť voře pole v pátek vodpoledňa. Heršpice. Rous.

Pyrocinchonový. P. kyselina. Vstnk. III. 250.

Pyrogallat, u, m. Alkalický p. Vstnk. IV. 124.

Pyrogenní. P. vlastnost (horko tvořící). Ott. XI. 573. a.

Pyrolevulový. P. kyselina. Vstnk. IV. 118.

Pyrometr. P. akustický, optický, thermoelektrický. Vstnk. III. 281., 303.

Pyrrolin, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 1.

Pysk. To má čižmár v zisku, čo natiahne v pysku. Slov. Zátur.

Pyskáč, e, m., orectochilus, brouk. P. vlnatý, o. villosus. Vz Klim. 108.

Pyskatý. V II. díle 1267. a. oprav ,dvě uštý' v: dva ušty. Cf. Ušet.

Pyskejř, e, m. = *pryskýř.* Dšk. Jihč. I. 9.

Pyščury, m. = *veliké pysky.* Jevíčko. Brt. D. II. 376.

Pýšiti sa čím. Phľd. 1893. 751. a j. často. P-šil se v královských šatech. Kld. III. 33.

Pyšnica, e, f., rostl., vz Karafiat (3. dod.).

Pyšník. O tomto slově praví Bl. Gr. 322., že jest to vox inepta.

Pyšný. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 75. Pyšnému chlapu mořo po kolena. Slez. Nov. Př. 98. Pyšní vypovídají se z Nekoře přes Hrdoltice do Nižovic. NZ. III. 229.

Pyšťok. P-ky si na ručníkoch na bok napravia. Pdľd. 1895. 450. Cf. Pyštěk.

Pytač = *řečník při svatbě.* Slov. Čes. l. V. 244.

Pytel, sthněm. biutel. Gb. H. ml. I. 424. Pravil, že jest (těmi slovy) také přes p. bit (že také naň padala). Bl. Gr. 291. Má ho v pytli (už ho získal a p.). Nov. Př. 615.

Pytlatý. P. kalhoty (široké). Wtr. Krj. I. 354.

Pytlomyš, geomys. Vz Ott. X. 36.

Pytlový. P. čtvrtek = po středě popeleční. Jihočes. NZ. V. 588.

Pyzmejzl, u, m. Sukně podšitá p-zlem. XV. stol. Wtr. Krj. I. 119.

Pzdieti v. bzdieti. Vz Gb. H. ml. I. 321.

R, Ř.

R *původní.* Vz Gb. H. ml. I. 302. *Praslovanské r, ř.* Ib. 307. Souhl. *r* a její *povaha.* Ib. 327. nn. — **R** *se psalo* literou *r,* někdy *rr:* porr m. por, Háj. Herb. 147. a., berr. MV. (cf. Gb. ib. 328.). — **R** *se sykavkou mísí se v ř:* dvořky. Pass., Gb. ib. 343. — **R** *se mění v l:* alkýř, alcipřest, Gb. ib. 350., beltram, šlotýř, planýř m. pranýř, pliskýř m. pryskýř, lorejs atd., vz List. fil. 1893. 466.; u Litovl., Konic, Jevíčka: kolér (kurýr); v Brň.: falář; v Kunšt.: falář, lichtář, Brt. D. II. 112., 165., 232.; na Slov. stríblo, popelvál, Pastr. L. 141.;

v ř, když následující samohláska jest praejotovaná nebo následuje v téže slabice *i:* pokora — pokoře — pokořiti; výjimky v mor. uderiti a vari, varite, cf. Gb. H. ml. I. 337.; u Litovle, Konic, Jevíč., Kroměř. ve slovech: modřat se, větřat, netopéř, řemlice jako na Val. a mor. Slov. Brt. D. I. 14., II. 16., 112. Na Slov. se *r* z pravidla neměkčí. Pastr. L. 129.; v *d:* kladynet. Mor. Kruml. Brt. D. II. 207. — **R** *cizí* zůstává, ale někdy se mění v *ř:* regula — řehole. Gb. ib. 352. — **R** a *l* přesmykují se v témž slově: leberia m. rebellie. Ib. 541. — **R** *se přisouvá:* rmut- za starší mut-, rmoutiti — mútiti, zármutek — zámutek, rdousiti proti dusiti atd. Ib. 352. V podřečí olom., prostěj. atd. před příponou *-ný* v adj.: dřevěrný, olověrný. Brt. D. II. 69. — **R** *se odsouvá:* bandor v brambor z něm. Brandenburg, tanistra z Tornister, ib. 353., tuť m. rtuť. Háj. Herb. 44. a., 306. a.; hadlák m. hadrlák, u Litovl., Konic, Jevíčka, Brna, vz Brt. D. II. 112., 165. — **R** *slabikotvorné* vzniklo z *r* spojeného s některým jerem: smrt bylo съмьрть; vzniklo z *ir, yr, ri, ry, er.* Cf. Srna, sekera, vřš, vrtel. Gb. ib. 287. Mění se v *er* v: haderník, chaterné, Kruml. a Kunšt., Brt. D. II. 207., 232., črt — čert, črn — černý; v *ry, ri:* hrnec — hrynec, srdce — sridce, Wrisovici, Gb. ib. 290.; v *ur:* vrba — vurba, potvurzuje, ib. 294.; v *ru:* teprv — tepruv, vrčel — vručel, ib. 295., petružel, Brn., vz Brt. D. II. 165.; v *re:* krt — kret, Gb. ib. 297.; v *ro:* drzost — drozost, Gb. Ib. 295., kroz (skrz), Žďár., skroz (skrz), Brn., vz Brt. D. II. 248., 165.; v *yr:* vítyr, cukyr, Žďár., Brt. D. II. 248.; v Doudlebsku v *l:* umrlý — umllý, brloh — blloh. Kts. 13. Ve Spišsku ho není a objevují se místo něho následující střídnice: cerk, harc, harenc, herdzina, kark, kerst, merzki, naparstek, smerc, tarch, tverdo, zarno. Vz Phřd. 1893. 431. V Gemersku naopak jest obecné, krátké i dlouhé: vŕba. Ib. 557. — Znění, vokalisování, změny, odsouvání, přisouvání, dloužení hlásky **r** v již. Čech. vz v Dšk. Jihč. I. 7.—10., v Chromči na Mor. vz v List. fil. 1894. 88., 89.

Dlouhé r (ŕ) bylo v staročeštině a jest posud v dialektech: kŕmil, vŕczi, sŕňa, vŕšok. Gb. ib. 287., 300.

Měkké ŕ je z původního *rj* nebo změkčením od násled. *i, ě, ie, e* (původ.), ь a znělo asi jako rj t. j. *r* s mírným příhlasem jotovým; později změnilo se v *ř*. Gb. ib. 328., 331.

Ř. Všeliké staré *ř* je ze staršího *ŕ*. Gb. ib. 331. *Vzniklo* někdy na počátku XIII. stol. a jest pravidlem již od sklonku XIII. stol. Jest temné *ř* (rs) a jasné *ř* (rz). Ib. 329.—330. *Psalo se: rz, rs, rzs, zr, sr, zrs, rzz, rž, rsz, rzy.* Gb. ib. 328. — *Se sykavkou mísí se* v *ř:* mořský — mořký, císařský — císařký. Gb. ib. 348. — *Rozkládá se* v *rs:* chřtálek — chrstálek z lat. cartilago. Gb. ib. 349. — *Mění se* v *š, ž:* řebro — žebro, neřkuli — neškuli, Gb. ib. 350.; v *j* ve slově jeřucha v Kadově na Žďár. Brt. D. II. 248. — V Háj. Herb. stává často m. *r:* cedřiš, cinobř, netopýř a naopak: cypriš, horčice. List. fil. 1894. 211., 212. — *R tvrdne:* u Malenovic ve sl. kryda jako v Han., u Kvasic a Kroměř.: kryda, uderyt, Brt. D. II. 2., 4., 5., 16.; u Bystř., Týnce, Litovl., Konic a Jevíčka: oderet, kreda, 73., 93., 112.; u Drahan, Litovic, Brn., Břitova, Černé Hory: hoderet, ale křída, v Tišn. hodeřit, 101., 105., 165., 185.; ve Vyškov. oderęt, ale křéda, 99.; u Kruml., Kunšt. a na Žďár.: porád, dvírka, uderit, ale místy i udeřit. 207., 232., 248. — Jeho původ; *r* m. *ř, ŗ* m. *r; ř* mění se v *ž* a *š*, odsouvá se v již. Čech. Vz Dšk. Jihč. I. 10.—11.

Rabarbara. Léčení jí na Val. Vz Vck. Val. I. 157.

Rabě m. hrabě, *h* odsuto. Dšk. Jihč. I. 32.

Rabice m. hrabice, *h* odsuto. Dšk. Jihč. I. 32.

Rabíř = *raubíř.* Vz Věst. op. 1893. 47. (r. 1774.).

Rabířství = *raubířství.* Věst. op. 1893. 48. (z r. 1774.).

Rabka, y, f. = *rabkyně.* Čch. Otr. 47.

Rabkyně. Čch. Otr. 18.

Řablo, a, n., vz Hrblo (3. dod.).

Rabovka, y, f. = *lov.* Slez. Jíti na r-ku. NZ. IV. 314.

Rábovský. R. system o svodu robotním či emfyteut rábovský sestavený od dvorního rady z Raabu. Vz NZ. III. 138.

Rabunkoš, e, m. = *drančíř, rabovač.* Phřd. 1894. 662.

Rabuše, f., pl. = céchy, provázky, oprátky, kusy lesa na vysekání rozměřené a prodané. Zábř. Brt. D. II. 376.

Rabyňa, é, f. = *otrokyně.* Phřd. 1893. 755.

Racajda = neuhlazená ženská. U Žleb. NZ. II. 614.

Racek. R. chechtavý, xema ridibundum, místy na Mor.: *vlaštovica, rybářka, rybníkářka.* Mtc. 1893. 308. — **R.** = *holub,* columba bubo. Ott. XI. 511. b.

Rač = raději. Us. Cf. List. fil. 1895. 319.

Račák, a, m. *(Račok)* = potok u H. Lhoty ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 12.

Račík = *raději.* Již. Mor. Nár. list. 1896. č. 161. odp. feuill.

Ráčiti. Jednoduchého slovesa toho užívá lid na Mor. jen mluvě s knězem, ale často složenin. Brt. D. II. 376. Cf. Uráčiti, Vyráčiti. — **se s kým.** Phřd. 1895. 358.

Račkovat. Phřd. XII. 470. Cf. Račkati.

Račná, é, f., trať na Vsetínsku. NZ. IV. 272.

Račún, u, m. = *počty, účet.* Slov. Phřd. 1895. 256.

Rád. Komp. také: *rač, réši, réš.* Brt. D. II. 240. Má ho tak rád, jako holub žitko (má ho rád), jako koza nůž (nerad). Phřd. XII. 560. Má ho rád, jako sedláci berní úřad, jako v patě trn. Šml. VIII. 232., Vck. Val. I. 108.

Řad = *hřada.* Jíti na řady, seděti řadem Brt. D. II. 512. b. — *Řad* m. hřad = kurník, *h* odsuto. Dšk. Jihč. I. 32.

Řád, slov. riad. O pův. a tvarech cf. Gb. H. ml. I. 108. — **Ř.** = *pořádek.* Planému riadu najlepší osoh vezmeš, keď ho do ohňa hodíš. Phřd. 1894. 195.

Rada. Dobrá rada, hotová pomoc. Slez. Nov. Př. 288. — R. zvířat. Vz Vlč. Lit. 236., 286.

Řadák, a, m. = *řadník* (3. dod.).

Radášek, ška, m. = *radášek.* Dšk. Jihč. I. 10.
Radba, y, m., vz Radoslav (3. dod.).
Rádce, strč. skloň. podle panoše. Vz Gb. Km. -a. 28.
Ráďé = *raději.* Petrovice. Brt. D. II. 198.
Radechovka, y, f., potok u Náchoda. Hrš. Nách. I. 237.
Raději. Výklad tohoto slova vz v List. fil. 1895. 319. Cf. Rád (i dod.), Ráďé, Radš, Rač, Radše.
Radelník, u, m. = *jednoplužník.* Sterz. I. 1175.
Radicirování práva. Hrš. Nách. I. 461.
Radík, u, m. Kovář dělá kosy, srpy, hřebíky, radíky aneb banty. 1670. Pras. Rem. 40.
Radikál, a, m., vz Strana (3. dod.).
Radim, a, m., vz Radoslav (3. dod.).
Radiofon, u, m. = přístroj k přenášení zvuku tmavými paprsky. Vz KP. VIII. 378.
Radiš, e, m., statek v Trenčan. Phľd. XII. 74., 551. — **R.,** vz Radoslav (3. dod.).
Raditi, razen, nč. raděn. Gb. H. ml. I. 401.
Řadivý. Ř. snaha. (snaha řaditi se). Am. Orb.
Řádkokřídlíci, pterostichini, brouci. Klim. 27.
Řádkovadlo, Dibbelapparat, m. Sterz. I. 672. a.
Radlice = kukla špičatá, měla otvor pro oči, nos i ústa, pod bradou se zapínala a končila se na ramenou jako malý límec. Wtr. Krj. I. 429.
Radličák, u, m., vz Venták (3. dod.).
Radličky n. *půlky* byly menší než pleny a méně vyšívané. NZ. IV. 307.
Rádlo. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 36. Popis rádla vz v Brt. D. II. 449.
Radmera, y, f., potok v Tekovsku. Phľd. XII. 74., 551.
Radnice. Slovo toto nyní všeobecně užívané nelíbilo se Bl., praví ve své Gr. 171., že jest staré, iam absoletum.
Radniční, Rathhaus-. R. věž. Nár. list. 1893. č. 356.
Řadník. Ř-ci = synkové i služební nejméně osmnáctiletí, kteří před letnicemi pijí na společný řad, který jim děvčata platiti pomáhají za to, že s nimi po celý rok tančí. V Plzeň. Škar. 63.
Radoch, a, m., vz Radoslav (3. dod.).
Radoň, ě, m., vz Radoslav (3. dod.).
Rados m. radosť. V sev. vých. Čech. Oestr. Mon. (Böhm.) I. 495.
Radoslav, a, m.: *Radba, Radim, Radiš, Radoch, Radoň, Radosta, Radouš, Radšan, Rach, Rachač, Rachota, Randa, Randák, Randula, Rašek, Raška, Rašín, Rašta.* Kbrl. Sp. 10. Cf. Kotk. 29.
Radosť. Každá r. něco stojí. NZ. V. 542.
Radosta, y, m., vz Radoslav (3. dod.).
Radostinka, y, f., řeka u Meziříčí. Duf. 301.
Radostivě. R. vece mu. Kat. 629. (1617.).
Radostivý. Jest svýmu bratříčku r-stiv. Kat. z Žer. I. 283.
Radostník. Cf. Pošajdes.
Radošín, a, m., potok v Nitran. Phľd. XII. 157.
Radoštění, inepta vox, praví Bl. Gr. 325.
Radouš, e, m., vz Radoslav (3. dod.).
Radovánek, nku, m. = *buchta* zadělaná prvním hustým mlékem, vydojeným krávě po otelení (mlezivem); také: *mlzevo* (han.), *biz* (záp. Mor.), *vrzanec* (laš.). Brt. D. II. 478., 481.
Radovka. Radovka = sklenička, z které na doušek v řadě pijí. Radovka — zradovka. Phľd. 1893. 701.
Řadový. Ř. či tržní poplatek; Řadové peníze (tržní). Mtc. 1894. 62.
Radslav, a, m. Odvozeniny vz v Kotk. 29.
Radšan, a, m., vz Radoslav (3. dod.).
Radše, *radši, radš,* lépe: raději. Bl. Gr. 189., 275. Cf. List. fil. 1895. 319.
Raduch Mart., učit. okol. 1776. Vz Phľd. 1895. 354.
Radvan, a, m., statek v Komárne. Phľd. XII. 551.
1. **Radvanec,** z něm. Reitwagen, m. Mkl. Etym. 286.
Radvánzsky Ant. bar., básn. slov. (Varšianský). Cf. Phľd. 1895. 315. nn.
Radzím, ě, f., hora v Gemer. Phľd. 1895. 351.
Ráfa, y, f. = *ráf na kole.* Brt. D. II. 518.
Rafalo, a, n., vz Rafala. Phľd. 1894. 85.
Rafat, riffeln. Ľan a konope r. V Liptovsku. Phľd. 1894. 85.
Raffinárna. R. cukru, vz Raffinerie. Nár. list. 1894. č. 255. odp.
Rafika, y, f. = *trafika.* Podluží. Brt. D. II. 518.
Ragac = *lézti po stromech.* Phľd. 1895. 120., 495.
Řaholiti = *řehtati se.* Kotk. 71.
Rahýnko. Na r-ka se klade len, když se suší. Vz NZ. I. 516. — Phľd. 1895. 187.
Rach, a, m., vz Radoslav (3. dod.).
Racha = hlas hněvu srdečního nerozumný, který se s chrkáním, s řváním n. odkašlává-ním někomu na vzdory činí. Philomates. Bl. Gr. 150.
Rachač, e, m., vz Radoslav (3. dod.).
Rachačka, y, f. = *řechtačka.* Plzeň. NZ. IV. 336.
Rachati. O pašijových dnech poledne a klekání rachají. NZ. IV. 330., 336. Cf. Rachačka (3. dod.).
Rachľa, e, f. R. sa šaty, z něm. Rechen. Brt. D. II. 518.
Rachlice, e, f. = žena stará, neladná a pohodlná; z Rachel. Krok. 1894 140. Cf. Rachle.
Rachna, y, f. = kulička, která při hře s vršíčku se kutálejíc jiné dobře trefuje a tím vyhrává. ČT. Tkč.
Rachoľa, y, m. = *křikloun.* Laš. Brt. D. II. 377.
Rachota, y, m., vz Radoslav (3. dod.).
Rachovać = *počítati,* z něm. Laš. Brt. D. II. 518.
Rachuněk, ňku, m. = *počet,* z něm. Brt. D. II. 518.
Ráchyváchy = křik krkavčí. Rokyc. (Vlč. Lit. 191.).
Ráj. Odejíti v r. = *umříti.* Phľd. 1896. 131.
Rajčany, dle Dolany, míst. jm. v Nitran. Phľd. XII. 159.

Rajdáček, čku, m. = živůtek bez rukávů s baňkami. Duf. 204.

Rajec, jce, m., míst. jm. v Trenčan. Phľd. 1894. 61.

Rajka, y, f. = *kurva*. Slov. Zátur.

Rajmund, a, m. Odvozeniny vz v Kotk. 30.

Rajnice, e, f. = *rendlík*. Phľd. 1894. 131.

Rajnička, y, f., zdrobn. rajnice. Phľd. 1896. 6.

Rajrati. Dal vám Buoh zboží, abyste r-li, se hrdě připravovali sedrúc s chudiny? Rokyc. (Vlč. Lit. 191.).

Rajtarka, y, f. = ručnice kratší jezdců, karabina. Hrš. Nách. 78. a j. Cf. Rejtharka.

Rak. Původní význam = *tvrdý*. Krok. 1892. 304. Dy ži (sní) dva raky, vykuři dvě fajky tabaky, je bruch jednaky. Mor. NZ. V. 544. O pův. cf. Kotk. 161. — **R.** = *nemoc*. Hojení raku na Mor. a Slov. Vz Mtc. 1894. 388., Phľd. XII. 567.

Rakaření, n. = *chytání raků*. Phľd. 1895. 44.

Rakev. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 36.

Rakija = *rakia*. Stokláska do paleného (kořalky) n. do rakije namočená (lék). Mtc. 1894. 331.

Rakín, a, m., území v Novohradsku na Slov. Phľd. XII. 337.

Rakonov, a, m. = *rak* (ve zvěrokruhu). 1440. List. fil. 1893. 391., 1896. 261.

Rákosí. Rostl jako z jara r. (rychle). Šml. VIII. 207.

Rakosloví, n., Carcinologie. Sterz. I. 591. b.

Rákosnice, druh jablek. Nár. list. 1896. č. 299. Příl.

Rákosníček, donacia, *brouk*. Vz Ott. VII. 822. — **R.,** *pták*. Cf. Skorec, Ledňáček (3. dod.).

Rákosník, a, m., vz Ledňáček (3. dod.), Rákosníček (3. dod.).

Rákoš. Cf. Rákuš, Arch. XI. 174., 177., 371. Šli páni do rákoša (rady); Po r-ši múdri páni; Déti, ale i psi, vrabci, žáby, husy robia r. (= kriky, šantu); Tam ich je vraj celý r. = celá hromada. Phľd. 1892. 624. Velela celému r-šu bab. Phľd. 1895. 425. Ít do r-ša = do besedy. Stráni u Brodu. Brt. D. II. 377.

Rakošanky, f. = *hrušky*. NZ. V. 522.

Rákošiti = *sněmovati, raditi se*. O čom ste tam r-li? Phľd. 1892. 624.

Rakoúsy, u Kosmy; u Dal. již stažené Rakúsy. List. fil. 1895. 68.

Rakov, a, m., statek v Turci. Phľd. XII. 337.

Rakovany, zaniklá ves na Mor. Mtc. 1896. 120.

Rakovec, vce, m., potok ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 12.

Rakovice, obec v Nitran. Phľd. XII. 337.

Rakovina. Léčení r-ny. Vz Zbrt. Pov. 59., 60. Cf. O kokcidiovitých parasitech. Seps. dr. Hlava a Obrzut. V Praze 1893.

Rakovnica, e, f., potok v Turci. Phľd. XII. 337.

Rakovník, a, m., potok v Turci. Phľd. XII. 337.

Rakša, e, f., obec v Turci. Phľd. XII. 74., 551.

Rákuš. Snm. I. 236. R. = shromáždění, není nazván po poli Rákoši u Pešti, nýbrž oboje spočívá na kořeni rak (řéci, říci), rokovati. Krok 1892. 268.

Rákyt. Na r-ti, jm. pole na Slov. Phľd. 1895. 58.

Rakytnice, e, f., míst. jm. na Slov. Phľd. XII. 70.

Rakytník, hippophaë. Cf. Ott. XI. 311.

Rakytovec, vce, m., míst. jm. na Slov. Phľd. XII. 70.

Rala = *role*. Phľd. 1893. 539.

Ralo = *rádlo, pluh*. Phľd. 1893. 570.

Ralva, y, f., místo *larva*. Us. Dšk. Jihč. I. 48., 7., Brt. D. II. 187.

Ramať = *kopati*. Bolo treba v zahradách a na lukách r. Phľd. 1894. 432. (433.).

Rámě. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 36., 55., 113. Na jedno rameno nabírá, s druhého sype (dvouramenář). Us. Cf. Plece.

Ramenice úhlu, die Seite eines Winkels. Am. Orb. 17.

Ramenník, u, m. = *provázek při šorcoch*. Brt. D. II. 463.

Ramfál, u, m. = veliký kus něčeho, Fazzen, m. Sterz. I. 889.

Ramenoskvrnný. R. nestejník (brouk). Klim. 293.

Rampampula, y, f. = *líh*, v němž se uvařil cukr a skořice. Životice u Opav. NZ. IV. 446.

Rampota, y, f. = *lopocení, strádání*. U Žleb. NZ. II. 696.

Rampotiti se = *strádati, lopotiti se*. U Žleb. NZ. II. 696.

Rampouch. O pův. cf. Kotk. 182.

Rámusnictví, n. Politické r. Jan Váňa. Pláč. 15.

Rana m. hrana, *h* odsuto. Us. Dšk. Jihč. I. 32.

Rána. Byl pokutován dvojí ranou = dvojnásobně. Wtr. Živ. c. II. 976. Učiním to tu ránu = hned. Us. Neb voda vytéci chce v jednu ránu (najednou, v jednom okamžiku). Vrch. Rol. XXIII.—XXIX. 42. — **R.** Dělá rány = zuří. Val. Brt. D. II. 377.

Ranáč, e, m., *druh jablek*. Zábř. Brt. D. II. 130.

Ranatý m. hranatý, *h* odsuto. Dšk. Jihč. I. 32.

Randa, y, m., z Radoslav. Kbrl. Sp. 10.

Randák, a, m., vz Radoslav (3. dod.).

Randalism-us, u, m. Národní r. Jan Váňa. Pláč. 15.

Randalista, y, m. Jan Váňa. Pláč. 15.

Řandati = *randati*. Když slepice z jara řandají. Dšk. Jihč. I. 11.

Randlek, u, m. = *rendlík*. U Císařova. NZ. VI. 75.

Randlíčky, m., rostl., vz Strači nožka (3. dod.).

Randula, y, m., vz Radoslav (3. dod.).

Rane = hrany, *h* odsuto. Kruml. Brt. D. II. 209.

Rané, ého, n. = *ranní mše nedělní*. Laš. Brt. D. II. 377.

Raneček. Má smích a pláč v jednom ranečku. Světz. 1895. 282. b.

Raněný. R-ní se vypovídají z Úrazu přes Mastice do Hojovic. NZ. III. 229.

Ranič, e, m. 1259. Reg. II. 89.

Ranné = *pokuta* etc. 1263. Reg. II. 160.
Ranník = *ranní noviny.* Nár. list. 29./4. 1895.
Ráno. Radšej dačo za rána, jako celý deň nič. Phľd. 1894. 442. Za ráno = ráno. Brt. D. II. 289. Od rána = *dopoledne.* Děti choďa edem od rana do školy. Laš. Brt. D. II. 353.
Ranocel, rostl., cf. Volí ucho (3. dod.).
Ranolica, anthyllis vulneraria. R-cu přikládají na rány. Mtc. 1894. 19.
Ranostaj m. hranostaj. Podluží. Brt. D. II. 512. b.
Ranostajek, jka, m. = *kdo časně ráno vstává.* Val., laš. Brt. D. II. 377.
Ránostál. Brt. Obz. 1885. 163. Cf. Chramostejl.
Ranoška, y, f., druh trávy (světlík). Duf. 237.
Ranový. Léčení r-vých noh na Slov. Vz Phľd. XII. 566.
Rapaňa, ě, f., rostl., vz Babí rúch (3. dod.).
Rapaťák, u, m. = *škaredá ruka.* Han. Brt. D. II. 377.
Rapec, pce, m. = *úzký řemen k upevňorání nohavic kolem pasu.* Brt. D. II. 467.
Rapěnka, y, f. = *drobná bílá řepa.* Brň. Brt. D. II. 377.
Rapice, dříve Vrapice. Čern. Př. 32.
Řapíkatosť, Gestieltheit, f. Sterz. I. 1082.
Rapír, zbraň spíše bodná než sečná; k nám se dostal v pol. XVI. stol. Wtr. Krj. I. 612.
Rapkáč. Phľd. 1893. 687.
Rapnout = *rafnout, drapnouti.* Brt. D. II. 377.
Rapontika. 1562. Háj. Herb. 180. b.
Rapouch, u, m. = *trudovačka.* Brt. D. II. 377.
Rarášek. Cf. Duf. 314. — **R.** = *povětroň.* Ve Svinné u Čes. Třeb. Tkč.
Rárohy = *nespratné náradie.* Phľd. XII. 560.
Řasa, y, f. = *klas ovesný.* Brt. D. II. 509.
Řása, y, f. = *záře* (hor.). Brt. D. II. 377.
Rasat = *polouatlas,* velmi hladká hedvábná látka. XV. stol. Wtr. Krj. I. 112., 363.
Rasca, carum Carvi, rostl. Phľd. XII. 655.
Řascovice. Rascovice = kmínovka. Cf. Rasca. Phľd. XII. 564.
Raslavice, děd. v Šariši. Phľd. 1895. 439.
Řasovňák, u, m. = *kožuch bez okrasy.* Brt. D. II. 468.
Rastlinstvo = *rostlinstvo.* Slov. Pastr. I. 64.
Rašek, ška, m., vz Radoslav (3. dod.).
Rašeliniště. Mtc. 1895. 35.
Raška, pták. Cf. Modráček. Mtc. 1893. 305. R. modrá, cyanecula suecica (laš.). Brt. D. II. 493. R. červená, vz Červenka (3. dod.). R. vodní, vz Ledňáček (3. dod.). — **R.,** y, m., cf. Radoslav (3. dod.).
Ráška. Handrár predáva rášky, drumble. Slov. Phľd. 1895. 293.
Rašín, a, m., vz Radoslav (3. dod.).
Rašový. Šaty barvy r-vé. 1672. Věst. op. 1892. 9. Cf. Raš.
Rašplovna, y, f. Vck. Val. I. 12.
Ráta = *díl, pomoc.* Dostane so ženou rátu za Kraskovom. Phľd. 1894. 521. Dievčata volaly na ratu. Ib. 201.
Rataj. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 36. Dob. Dur. 369., 372. Pl. rataji. Phľd. 1894. 306. Nedaj, Bože, z r-ja išpana (byl by nadutý). Ib. 1893. 699.
Ratan, a, m., hippopotamus. 1487. Krok. 1895. 366.
Ratelna m. laterna. Kroměř. Brt. D. II. 18.
Ratiborský. Hodiny šly jak r. zvony (špatně). Nov. Př. 489.
Ratice. Cf. Šial (3. dod.).
Rationale, e, n. = *biskupský šat podobný palliu.* Wtr. Krj. I. 224.
Ratit = *tratiti* (peníze). Dšk. Jihč. I. 20.
Ratmír, a, m., os. jm. Phľd. 1895. 36.
Ratolesť. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 36., 39. — **R.** = *šatka* okrášlená v jednom konci svěžími květy (při svatbách). Phľd. 1895. 654. Donášení r-sti novomanželům na Slov. Vz Phľd. 1896. 44., 119.
Ratolestiti se = *ratolesti dostávati.* Háj. Herb. 194. b.
Ratvička, y, f. místo: vratička. Dšk. Jihč. I. 49.
Rautenkranz Jos. M. Cf. Vlč. Básn. 68.
Raystolar, u, m., Reichsthaler, m. 1689. Mus. 1894. 128.
Raystra, vz Rejstra. Háj. 448. a., Tov. 17. a. (Gb. H. ml. I. 137.).
Rayttunk, u, m., účet cechovní. Pras.
Raz, a, m., statek v Gemersku. Phľd. XII. 75., 551.
Ráz. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 87. — **R.** = *hromada.* Dříví do rázu srovnati. Duf. 238.
Řáza m. záře (přesmykn.). Gb. H. ml. I. 549.
Rázďelja, e, f. = *medza,* kde sa viac polí schádza. Phľd. 1893. 371.
Rázek, zku, m., *rázka,* y, f. = *hromádka.* Lišeň. Brt. D. II. 377.
Razim, a, m., z Erazim. Kbrl.
Raziti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 87. — **R.** = *zapáchati.* V koči bolo dušno a r-lo odekolonom. Phľd. 1898. 201. Raž r-la chlebovinou. Ib. 1895. 426.
Razivý. R. či úderné vrtání v dolech, stossendes Bohren. Vz Ott. XI. 595.
Rázka, y, f., vz Rázek (3. dod.).
Rázostroj, e, m. Am. Orb. 19.
Rázpinky. R. na krosnách. Phľd. 1894. 85.
Razporok, rku, m., vz Obranka (3. dod.).
Razsocháčí, n. = *smrkové chrastí.* Jihl. Brt. D. II. 377.
Raztočná, é, f., obec v Nitran. Phľd. XII. 337.
Raždina, y, f. = *roždí.* Phľd. XII. 208.
Ražeň. Pražili sa na slnci jako slanina na ražni. Phľd. 1893. 411.
Ražitý = *rozražitý, ramenatý, silný.* Jevíčko. Brt. D. II. 377.
rb m. *rv:* serbus, furbezna. Us. Dšk. Jihč. I. 24.
Řbet m. hřbet, a to spodobou m. chřbet. Gb. H. ml. I. 462.
Řbílka, pl., n. = *hřebílko, hřbílko.* Jimramov. Brt. D. II. 377.
Rčení = *slib.* Vinil ji ze rčení, tu kdež jest mu řekla pět kop grošů dáti. Arch. XIII. 152. a j.

-rčic a *-rčík* z -řьč, později -řčic, -řčík: kovarčic, kovařčic, kovarčík, pekárčík. Brt. D. I. 107., 145. (Gb. H. ml. I. 335.).

Rdín = hlacená červená hlína. Am. Orb. 58.

Rdisec, sce, m., Rhodisonsäure. Am. Orb. 66.

Rdíti se. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 74.

rdl m. *rl, d* vsuto: berdla, perdličky. Gb. H. ml. I. 409.

Rdousivý. R. dojem. Světz. 1894. 126. c.

-re mění se v -ře: vok. bratře, řeči z rek, běřeš. Vz Gb. H. ml. I. 338.

ře mění se v *ři* u Morkovic: řitaz. Brt. D. II. 62.

Realista. Vz Strana (3. dod.).

Řebčík, u, m. = *komonka,* rostl. Vz Ott. IX. 721.

Řeben m. hřeben, *h* odsuto. Len na ř-nech drhnouti. NZ. II. 562. Ř. střechy (kalenice). Zábř. Brt. D. II. 433.

Rebentiti = *brebentiti.* Dšk. Jihč. I. 22.

Reberant = rebellant. Dšk. Jihč. I. 7.

Řebíček, čku, m. = *modrý bez.* Dmžl. Prof. Votruba. Ř-čky = cukroví o svatbách rozhazované. N. Město na Mor. Čes. l. V. 182.

Řebř v Str. skl. 2. XXVIII. (Hanka) chyb. m. řebří = řebřík. Vz List. fil. 1896. 323.

Řebro. Namastili mu rebra (zbili ho). Phľd. XII. 560. Odvrklo mi moje rebro (má žena). Phľd. XII. 662. — Ř. čertovo = medvědí ucho, plevel v obilí. Vz Phľd. XII. 645.

Rebrovník, u, m., rostl. Slov. NZ. VI. 47.

-řec, gt. -rcě, odchylkou: bratřec, trcě, Pass. 415., chytřec, trce. Gb. H. ml. I. 341.

Recepta, y, f. = *recept.* Podle též r-ty. Kat. z Žer. I. 258.

Receptor, u, m., lat. Podružný r. (elektr. pohon, elektromotor) = stroj, jímž nabývá se pohybu. Vz KP. VIII. 383.

Řeci = *já řku, jakořka.* On si řeci ani jak živ podle chuti nepokúří. Brt. D. II. 377.

Recta = *směnka,* ve které girování od vydavatele jest zakázáno. Vz Ott. X. 149.

Řeč. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 25., 83., 313. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 46. Stálym byť v reči (slovu dostáti); Reči sa vravia a chlieb sa jie. Phľd. 1894. 550., 470. Lidé nadělají řečí jako jaro vody. Rais. Rod. 123. V reč ho ludia vzali. Slov. Nov. Př. 616. Kaj je izba, tam je pec, kaj su lide, tam je řeč. Mor. Ib. 74. O čem máte řeč mezi sobú. Ev. seit. 22. Joh. 16. 19. — Ř. = *mluva.* Poky reči poty národa. Phľd. 1893. 700. Ř. lidová. Rozpravy z r. 1892. Vz NZ. IV. 155. Ř. a mythus. Vz List. fil. 1893. 358. nn. — Ř. *přímá* m. nepřímé: Zvěstovala, že viděla sem Hospodina. Ev. víd. 82. Joh. 20. 18. A Václav pravie, že k němu nepůjdu. Arch. XI. 162. Apoštol ukazuje tento rozum řka, že já jsem přibit k kříži s Kristem. Chč. m. s. III. 18. Cf. Přímý (i dod.). — *Reč,* vrch v Požúnsku. Phľd. XII. 551.

Rečenky, najades, rostl. Am. Orb. 97.

Řečiska, trati ve Frýdecku. Věst. opav. 1894. 20.

Řečník, a, m. = *družba, plampač.* Us. na Táb., u Plzně. Škar. 6., Vykl. Svat. 3. Cf. Plampač (3. dod.).

Řečný = *hovorný.* Val. Brt. D. II. 378.

Řečový. Rečová rovnoprávnosť. Phľd. XII. 398.

Řečtina m. řeččina vl. řečščina. Gb. H. ml. I. 523.

Réda, y, f. = serpentina (cesty). Zábř. Brt. D. II. 378.

Redigovat co kde = staviti; koho kam = vésti. Val. Brt. D. II. 518. (cizí).

Redikať sa = *stěhovati se.* Phľd. 1892. 583., 1893. 763.

Ředkev, z sthněm. retich a to z lat. radix. Gb. H. ml. I. 352. O strč. sklonění cf. Gb. ib. 162.

Rédová, é, f., míst. jm. v Gemersku. Phľd. 1894. 61., 1895. 349.

Rédovák, u, m. Vz Tanec mor. (3. dod.).

Reduta ve stol. XVIII. a v první polovici XIX. Vz Zbrt. Tan. 279. nn.

Regal, u, m., hud. nástroj v XVI. stol. Vz Mus. 1894. 236.

Registra, vz Urbář (3. dod.).

Registrant, cf. Registrator. R. zemské školní rady. Nár. list. 1894. č. 355.

Registrativní. R. ráz geografie (jen registrující, ne uvažující a p.). Vstnk. II. 560.

Registrator, u, m. R. času v hodinách. Ott. XI. 435. b.

Regruta, *regrutýrka* či *šavlička* = čes. tanec u Rychnova. Vz NZ. II. 673.

Regulator, u, m. R. v hodinách. Ott. XI. 435. b.

Regulka, y, f. = *pihorna* (druh révy). Brt. D II. 440.

Řéha, y, m., z Řehoř. Kbrl. Sp. 9.

Řehaci, trať u Skalice ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 13.

Řeháček, čka, m., vz Řehoř (3. dod.).

Řehák, a, m., vz Řehoř (3. dod.).

Rehek. R. domácí, ruticilla tithys. Na Mor. místy: *komindřík, komindřka, čermák, foltík, chvojtík, strachopouz, třasořejk, třasořejtka, pleskač, risdnek* (že prý se oběsí, vybere-li mu kdo mladé). Mtc. 1893. 305. R. zahradní, r. phoenicura, na Mor. místy: *vižďák, hrižďák, čermák, fojtík.* Mtc. 1893. 305.

Řehka, y, m., vz násl. Řehoř.

Řehník, a, m., vz násl. Řehoř.

Řehole. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -a. 11. Původ ř-lí. Vz Wtr. Živ. c. II. 688. nn.

Řeholně. Ř. živy jsouce. Wtr. Živ. c. II. 800.

Řehoř. Odtud: *Réha, Řeháček, Řehák, Řehka, Řehník, Řehořek, Řehůřek, Řehula, Řehulka, Říha, Říhák, Říháček, Říháněk.* Kbrl. Sp. 9., 13., 18. Cf. Kotk. 30. Na sv. Řehoře letí čápi přes moře. Duf. 243. Obcházení s Ř-řem. Vz Duf. 120. nn., Čes. l. V. 167., 263., 452. nn., NZ. VI. 12. nn.

Řehořek, řka, m., vz předcház. Řehoř.

Řechtáč, druh jablek. Ř. knížecí, soudkový (jablko zázvorové). Nár. list. 1896. č. 299. Příl.

Řehtalky, f. = *jablka.* NZ. V. 586. Cf. Řehtavý, Řehtáč.

Řehtání. Způsob ř. v pašijové dni. Vz NZ. II. 607.

Řehtat se. Obilí se řehce = bujně roste. Záp. Mor. Brt. D. II. 378.

Řehtavý. Ř. jablka = řehtalky. NZ. V. 586.

Řehtit se = *řehtati se, smáti se.* Laš. Brt. D. II. 378.

Řehuci (Řehuti), odnož Lysé Hory ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 13.

Řehula, y, m., vz předcház. Řehoř.

Řehulka, y, m., vz předcház. Řehoř.

Řehůřek, řka, m., vz předcház. Řehoř.

Rechtiny = *malé řebřiny.* Brň. Brt. D. II. 466.

Rechtiť sa = *řehtati se, smáti se.* A Chovan sa rechtí. Phľd. XII. 193.

Reichstolar, u, m., Reichsthaler, m. 1666. L. posíl. 67. Cf. Raystolar (3. dod.).

Reine Claude (rénklód), vl. královna Claudia = druh slívy, v obec. ml. ryngle.

Rejdovák, u, m., Schabhobel, m. Ott. XI. 421. b.

Rejhon, a, m. = *rehan.* Kotk. 175.

Rejkant, u, m., u tkadlcovského stavu dvě rovnoběžné čtyřhranné tyčky, jež stejnoměrně jsou odděleny ve veliký počet přihrádek. Vz NZ. IV. 28.

Rejsek = velikon. vejce atd. NZ. IV. 323., 335.

Rejš = *raději.* Volfířov. Brt. D. II. 282.

Rejší = *radši, raději.* U Perštýna. Bl. Gr. 275. Posud v již. a sev. vých. Čech. Mus. 1895. 470., 473.

Řejtať = *řehtati, h v j.* Dsk. Jihč. I. 32.

Rejteše, í, pl., slov. jídlo. Phľd. 1896. 118.

Rejtšwert, u, m., z něm., něj. meč. Wtr. Krj. I. 521.

Rejž, e, m. = *rejže,* f. Brt. D. II. 284. (Žďár).

Rejžovník, u, m. = *jídlo rejžové.* Horn. Pojizeří. NZ. IV. 398.

-rek, -řík. Tyto přípony znamenají na Mor. tovaryše n. učenníka toho kterého řemesla. Kotk. 123.

Rek, ze střhněm. recke. Gb. H. ml. I. 352., Čern. Př. 45.

Řek. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 41.

Řeka. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 72. — **Ř.** *mořská* = *tok, proud.* AlxV. 2174.

Rekatolisace, e, f. Vlč. Lit. 227.

Rekeň, kně, f., děd. v Gemer. Phľd. 1895. 289.

Rekognití, n. = *rekognice.* Aby r. vydal (listinu na potvrzení, že věc zaslanou přijal). Kat. z Žer. II. 149.

Rekordace, lat. = upomínání sousedů. Žáci chodili po domech zpívajíce a žádajíce, aby lidé něčím přispěli k zlepšení jich příjmů. Vz Kutn. šk. X.

Rekrutýrka. Vz Tanec čes. (3. dod.).

Rektor. R-ři školní byli obyč. mistři z university. Wtr. Krj. I. 571.

Rektura, y, f. = *rektorství, správa školy.* 1521. Kutn. šk. 3.

Rekuľka, y, f. = *reguľka.* (3. dod.).

Rekvián, a, m. = *kněz sloužící rekviem.* 1564. Wtr. Živ. c. I. 409.

Rekvisitárna, y, f. R. v divadle, kde jsou rekvisity. Nár. list. 1894. č. 221. 9.

Religio. V bibl. překládáno: poklona, poctivost, právo, náboženství, víra, křesťanství, duchovenství. Dob. Dur. 369. nn.

Relík m. lelík, *l* v *r.* Brň. Brt. D. II. 165. Cf. Cop (3. dod.).

Reliska, y, f., druh hrušek. R. zimní. Nár. list. 1896. č. 299. Příl.

Relmo = *lermo, hluk, křik.* U Žleb. NZ. II. 695.

Řemdiha (*řemdih*) zastaralé již dle Bl. Gr. 185. Ř. = na ratišti koule a p. hřebíky pobitá. Wtr. Krj. I. 620.

Remek, maď. = Kunststück, Meisterstück; der Ausbund. Na Slov. Phľd. 1896. 300.

Řemen = *opasek.* Vytahuje z remena měšec. Phľd. 1894. 204. Ř. k utahování kalhot, vz Rapec (3. dod.). — **Ř.** = *podíl.* Že se mu vod té kůže také ř. dostati měl. Arch. XIV. 281.

Řemenec. Bych rozvázal ten ř. XIV. stol. Mus. 1894. 82.

Řemenice. Ř. pro pohon a regulator ve stroji elektrickém. KP. VIII. 93.

Řemeslnický. Ř. dřevo. Vz Ott. VIII. 13. b.

Řemeslník. Hádanky o ř-cích. Vz NZ. III. 36.

Řemeslný = *umělý.* Ř. krejčíř. 1507. Dml. List. 13.

Řemeslo = *práce,* opus. Dá jim moc nade vše ř. Ev. víd. 133. Luc. 21. 34.

Řemeslovati. Rais. Rod. 122.

Remontoirky, hodiny. Cf. Ott. XI. 434. b.

Remoš, e, m. = *rýnský, zlatý.* Ve šviháčině. Brt. D. II. 520.

Rempeliť = *silně bušiti* (o kováři). Jicko. Brt. D. II. 378.

Renetta Baumannova, karmazinová, karmelitská, kasselská veliká (kožené jablko), landsberská, muškátová, Pompeliasova, šampaňská, štráfková, velkozlatá. Nár. list. 1896. č. 299. Příl.

Renk, u, m., vz Šubka (u vozu).

Renščík, u, m. = *rynščák, rýnský.* Zábř. Brt. D. II. 125.

Řepa. Právě na řepě postižen. Bl. Gr. 297. Je zdravá jako řepa. Nár. list. 1894. č. 169. odp. feuill. — **Ř.** = *brambor.* V Oravě. Zátur. — **Ř.** = *čes. tanec* u Příma u Rychn. Vz NZ. II. 669.

Řepák, u, m. = stroj ku krájení řepy. KP. VIII. 403.

Řepan, vz násl. Řepanec.

Řepanec, *řepan.* Ř. = *jídlo* z nastrouhané řepy, žitné mouky, soli a mléka. Vz Duf. 253. Ř. = *něco silného, zdravého.* Ten kluk je jako ř. U Žleb. NZ. II. 695.

Řepánek, nku, m. = božídar nadítý řepou. U Žleb. NZ. II. 695.

Řepař. Nár. list. 1894. č. 282.

Repeška, y, f. = *červený mravenec.* Tisnov. Brt. D. II. 378.

Repica, e, f., rostl., vz Opava (3. dod.). — *Řepice* = husitský kalich s řapkem. 1591. Wtr. Živ. c. II, 859.

Řepíček, čku, m. = *útrobník,* agrimonia eupatorium, rostl. Brt. D. II. 499. Léčení jím na Val. Vz Vck. Val. I. 158.

Řepička, y, f., vz Řepa.

Řepíčkový. Ř. jablko = muškátová renetta. Nár. list. 1896. č. 293. Přil.

Řepík, lapis lapilli. 1440. List. fil. 1893. 395. — **Ř.,** rostl., vz Jebličí (3. dod.).

Řepišťák, a, m., les v Řepištích ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 13.

Repitat se, *ropotat ze, repotit se = třepati se, kmitati, lesknouti se.* Hvězda se repoce. Záp. Mor. Brt. D. II. 378.

Repka, y, f. = *kraslice.* U Netolic. NZ. III. 156.

Repotit se, vz Repitat se (3. dod.).

Repouch m. rapouch. V Krkonš. Gb. H. ml. I. 122.

Řepový, ého, m., les a potok ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 13.

Repták, a, m. = *reptal.* Chč. m. s. III. 64., 75.

Reptal, vz Reptač. Krs. Moor. 92.

Republikanisovati co: stát. Stč. P. př. 128.

Řeřabí, *řeřáb* není malus, to je stežeň. Cf. Dob. Dur. 112.

Řeřebice v. řeřáb. Gb. H. ml. I. 100.

Řeřivý = *žhoucí.* GR. Nov. 83. 4.

Řeřlivý = *řeřavý.* Zábř. Brt. D. II. 378.

Resľe = *kostky.* Hrát v resľe. Jicko. Brt. D. II. 378.

Respa trám. Vz Hřada (3. dod.).

Řestiti = pořádati (v průměru). Am. Orb. 32., 85.

Řestivý. Ř. snaha (snaha řestiti se). Am. Orb. 85. Vz předcház. Řestiti.

Řestoky, dříve Žestoky. Čern. Př. 33.

Réš = *radš, raději.* Jevíčko. Brt. D. II. 120., 198.

Řešeto. Na ř-tě zůstávají toliko votruby, ale mouka vyprší; Darmo jíti pro vodu s ř-tem, hned vyteče. Bl. Gr. 298., 299.

Réší = *raději.* Znoj., Kruml. Brt. D. II. 221., 198.

Reškunda, z vl. riskonto. Gb. H. ml. I. 226.

Reštantník, a, m. = kdo dluhu, daně nedoplatil. Vz Mtc. 1894. 159. (Z poč. XVII. stol.)

Rešuta, y, f. = orel (na jedné straně krejcaru, na druhé hlava). Louky u Zlína. Brt. D. II. 378.

Refaziar, a, m. = kdo nosí řetězy. Slov. Dbš.

Řefázkový steh (zpátečný). Vck. Val. I. 40.

Řetěz. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 114. Refaz je refazom, ešte sa pretrhne. Slov. Nov. Př. 438. Hra na ř. Vz NZ. III. 24. Ř-zy jako ozdoba na krk v XVI. stol. Vz Wtr. Krj. I. 542. — *Hádanka:* Nějí to, nepije to, a když to veme, břeččí (vřeští) to (řefaz). Brušp. Hledíková.

Řetězák, u, m = *řetězový most.* Nár. list. 1896. č. 64. feuill.

Řetězárna, y, f. = místnosť, kde dělají řetězy. Nár. list. 1894. č. 265.

Řetěznatý. Ř. květožil (brouk). Klim. 257.

Retiazka, y, f. = *řetízek.* R. hodinek. Phľd. 1896. 570.

Retikulovaný. R. látka. Schb. Nád. 5.

Řetízkorohý. Ř. plocháč (brouk). Klim. 254.

Řetkevník. Vz Ott. VIII. 782.

Řetník (Řestník?), a, m. = přítok Holciny ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 13.

Retrobulbularní. R. nádorek. Vz Schb. Nád. 9.

Retrospektivní. R. úvaha, Stč. P. př. 136., výstava (starožitností).

Réva, ze sthněm. rëba. Gb. H. ml. I. 423. Druhy rév pěstované na Mor. Vz Brt. D. II. 440.

Řéva, y, f., místo hříva. V Chromči na Mor. List. fil. 1894. 80.

Reverenda = *sukně dlouhá, vážná;* ji nosili kněží, mistři, ale i jiní civilní lidé; někdy šlofpelc; R. bakalářská n. mistrská. Vz Wtr. Krj. I. 443., 463., 569.

Reversista, y, m. = kdo podepsal revers. Nár. list. 1894. 22./1.

Revírní štola = která otvírá celý revír aneb která provozování hornictví v celém revíru má usnadniti. Ott. XI. 629.

Revišna, y, f., míst. jm. na Slov. Phľd. XII. 74.

Revišné, ého, n., území v Oravsku. Phľd. XII. 551.

Revište, e, n., zámek v Tekovsku. Phľd. XII. 74., 552. R. Horné, děd. v Turč. Phľd. 1895. 383.

Revno = *horko.* Bolo mu r. (byl dopálen). Slov. Phľd. 1894. 373.

Řevnovati. Nemohu s ním v čes. slohu ř. Šf. (Zl. Jg. 284.).

Revolver pro jízdu, pro strážníky, pro pěší, neprůdušný. Vz Ott. IX. 940.

Revúca, e, f., mě. na Slov. Phľd. XII. 178., 74., XIV. 61. — **R.,** potok v Liptovsku. Phľd. XII. 178., 552.

Revúčanka, y, f., riečka u Ban. Bystrice. Phľd. 1894. 357.

Rez. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 74. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -a. 15., 17., 26., Km. -i. 44.

Řez. Dal ho k rechtoru do rezu (vycepovat, vychovat). Phľd. 1893. 538.

Řeza, y, f. = *bití.* Dostal řezu. Brt. D. II. 263. (Žďár.).

Řezáč. Ř-či skla. Cf. Mrš. 261.

Řezajna, y, f. = *řezárna.* Chod. NZ. III. 397.

Řezák, u, m., dysuria, řezání při močení. Hojení ho na Mor. Vz Mtc. XVIII. 214.

Rezáľ, *řezáľ,* e, m., *rezálové péro = péro z ocasu bílého kohouta,* ozdoba slov. kloboukú. Ten má rezáľe. Brt. D. II. 378.

Rezančoky. Dostal r. (obrezance) na obed (byl bit). Slov. Nov. Př. 591.

Řezanec. O tomto slově praví Bl. Gr. 174. že jest nezpůsobné. Cf. Kleštěnec (3. dod.).

Řezanka = řezací stolice na sečku. Slez. NZ. III. 198. — **Ř.** = *tanec.* Vz NZ. II. 665., IV. 528.

Řezankový. Ř. krok (z tance z Besedy známý). NZ. II. 665. Cf. Řezanka (tanec).

Řezaný. Ř. cedule = zoubkovitě n. vlnovitě řezaná, rozstřižená. Jednu část dostal věřitel a druhou dlužník. Hodnověrnými byly jenom ty, které k sobě úplně přiléhaly. Phľd. 1893. 628. Pro lepší jistotu řezanou ceduli dáváme, druhý pár pro sebe zanechavše. 1655. Ib.

Řezárna. Cf. Řízeň, Řízňa, Řizňák (3. dod.).

Řezati. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 87.

Řezavisko, a, n. = *žabí vlas*, callitriche, rostl. Brt. D. II. 500.

Rezek, zka, m. = *hrouzek*, *břenek*, gobius fluviatilis, ryba. Brt. D. II. 498.

Řezí = *řeziny*. Laš. Brt. D. II. 378.

Řezigať = *nešikovně něco řezati*. Val. Brt. D. II. 378.

Rezikati. Muzika mu reziká (čile hraje). Slov. Němc. (NZ. VI. 77.).

Rezka, y, f. = *ryzec* (houba). ČT. Tkč., Brt. D. II. 510.

Rezko = *rychle*. Pýtal sa r. Phľd. 1894. 10.

Řezlík, u, m., vz. Ryzlink (3. dod.).

Řeznická. Vz Tanec mor. (3. dod.).

Řezník. Ř-ci vypovídají se z Hubeného přes Pařivo do Tlustic. NZ. III. 229. Ř. se učí první rok běhat, druhý rok lhát, třetí rok sedit. Mor. NZ. V. 542. — **Ř.**, vz Tanec mor. (3. dod.).

Rež, slov. *raž, rež, rož, ražka*. Pastr. L. 97. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 47. Na rež netřa ene hnojnicoma popleskať. Slez. Nov. Př. 427.

Réž, *réžový* dříví, jinde *vodeňkový*, vod rézo (prvního špalku od spodu). Sloup. Brt. D. II. 378.

Řežáb. Dob. Dur. 390. Cf. Řeřáb.

Režnica, e, f., rostl., vz Šáší (3. dod.). — **R.** = *režná sukně*. Žďár. Brt. D. II. 464.

Řežlavý = *řežavý*. Zábř. Brt. D. II. 378.

Režný. R. mrak = rudošedý. ČT. Tkč.

Réžový. R. dříví, vz Réž (3. dod.).

Řežucha, y, f., rostl., vz Žabí květ (3. dod.).

Rhamnosa, y, f. (cukr). Vstnk. IV. 20., 22.

Rheoskop, u, m. (galvanoskop) = přístroj, kterým se poznává, prochází-li proud elektrický vedením a jaký má směr. Vz Ott. IX. 885.

Rheotom, u, m. Vstnk. II. 506.

Rhodamin, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 9.

Rhodospermin, u, m., vz Fykoerythrin (3. dod.).

Rhynchonella, y, f. R. ve vápenci. Mtc. 1895. 26.

Rhyolith, u,-m., nerost ze sopečných hornin. Mtc. 1895. 320.

Rhythmovati co s čím. Bl. Gr. 367.

Rhythmus. Vz Bl. Gr. 365. Přízvukový r. Vz Gb. H. ml. I. 583. — **R.** = *rým*. Bl. Gr. 365. nn.

Ři mění se u Letonic v *ře:* kředa. Brt. D. II. 155.

Riadenie, n. = *uklízení*. Phľd. 1895. 200.

Riadiť = *říditi, pořádati; čistiti*. Slov. Zátur.

Říba m. hříva. Dšk. Jihč. I. 25.

Říbátko = *pokrm z mleziva*. Dšk. Jihč. 32.

Ribosa, y, f. = druh cukru uměle získaného. Vstnk. III. 9.

Říci (řieci), *řéci*. Cf. Gb. H. ml. I. 70., 83., 143. Však to, co řek', být nemůž neřeknuto. Vrch. Rol. XXX. 5. Nic neříká (k nápravě se nehlásí. U Br. v XVI. stol.). Wtr. Živ. c. I. 492. — **s inft.** Jak jste oba před námi to učiniti řekli. Arch. XIV. 19 a j.

Řícti místo říci. Us. Bl. Gr. 267.

Řičadlo, *řicátko*, a, n. = *zrcadlo*. Záp. Mor. Brt. D. II. 210., 378., 436.

Říčeti na koho = *křičeti*. Mor. Nár. list. 1896. č. 107. feuill.

Řičice. Ř. skládá se a) z lubu, b) plátenka (pleteného dna). Brt. D. II. 437. nn. Ř. a) ohrabečnica (laš. ohrabčanka, ohrabčok), b) hrachová, c) stoklasná, d) kůkolná, e) prachová (laš. přetak, hustá ř.). Ib. 437. Ř. vovesná, hrachůvka, stoklaska, kókolnice, půlkókolnice, prachůvka. Ib. 378. Ř. při hádání. Vz Zbrt. Pov. 89. — **R.** = *buchta* ohromně veliká a ozdobená, předkládaná hostem po čepení nevěsty. Vykl. Svat. 111. Cf. Měchura (3. dod.).

Říčka, y, f. = přítok Ostravice. Věst. op. 1893. 13.

Říčky, potok u St. Hamrů ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 13.

Říčnice = *říčice*. Dšk. Jihč. I. 11.

Říčný = *zavalitý*. XV. stol. Dob. Dur. 187.

Řídce. Št. N. 78. Cf. List. fil. 1895. 96.

Říde = *hříbě*, dial. Gb. H. ml. I. 423.

Řídkokráte = *málokdy*. Wtr. Krj. I. 165.

Řídkošil, a, m., os. jm. Kbrl. Dmžl. 22.

Řidla, y, f., místo skřidla. Oestr. Mon. (Böhm.) I. 486.

Řídlo, a, n. = *lukno*, výkrojek v lebce pro oči. Wtr. Krj. I. 255.

Riešiť. I riešil držať sa ho (miesta) pevne. Phľd. 1894. 14.

Ríga, y, f. Rígy boly kamenné hroble (hromady) z tých skál, ktoré pilní vincúri vybrali z vinice. Slov. Phľd. 1896. 486.

Říha, y, m., vz předcház. Řehoř.

Říháček, čka, m., vz předcház. Řehoř.

Říhák, a, m., vz předcház. Řehoř.

Říhánek, nka, m., vz předcház. Řehoř.

Řích m. hřích. V Chroměři na Mor. List. fil. 1894. 80. V jihozáp. Čech. Dšk. Jihč. I. 47.

-řík. Vz -rek (3. dod.).

Říkadlo. Dětská ř. z Mor. Vz Budečská zahrada XI. č. 9.

Říkání nad hanáckým stromem svatebním. Vz Čes. l. V. 416., 417.

Říknúti. Říkla sú stáda, mugierunt. Ol. Joel. 1. 12. (Gb. H. ml. I. 347.). Cf. Rýknouti.

Řím. Všecky cesty vedou do Říma. Phľd. XII. 74.

Římá m. hřímá. Us. místy.

Rimava, y, f., potok v Novohradsku na Slov. Phľd. XII. 75., 552.

Řimbaba. Ř. v strč. podání. Vz Zbrt. Pov. 62. — Ř., matricaria minor. 1440. Mus. fil. 1893. 263.

Rimoč, e, f., území v Novohradsku na Slov. Phľd. XII. 75., 552.

Římsa = *police* na talíře etc. Brt. D. II. 436.
Římsovitý. Ř. polička. NZ. II. 647.
Římsový. Ř. hodiny, Stutzuhr. Ott. XI. 433. b.
Riňa = *rýha, žlab.* Slov. Zátur.
Řinčivý. Ř. buben. Lerm. II. 46.
Rinog, z Ring. Slov. Pastr. L. 111.
Řiřlavý = *žeřavý.* Brt. D. I. 87.
Řisa, y, f., rostl., vz Žabí tráva (3. dod.).
Řiský m. říšský. Pulk. 78. a. (Gb.).
Říšnej = *říčný.* Dšk. Jihč. I. 45.
Říšskoradský. Nár. list. 1894. č. 105.
Říšský. Ř. brána v Praze = strahovská. Nár. list. 1895. č. 314. feuill.
Řiště = *hřiště.* Dšk. Jihč. I. 32.
Řiť. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 39. Hojení kuří řiti (bradavice). Vz Mtc. 1894. 334.
Řitůvka, y, f. = *krátká sláma.* Cf. Řiť. Brt. D. II. 378.
Řivati, vz Řváti. Kráva řive. Jemnice. Brt. D. II. 267.
Řivnáč, columba palumbus, slove skoro všeobecné *divoký holub; také hřivnáč,* kroužkový holub (mor.), *hřivňák.* Mtc. 1893. 307.
Řivnatěnka, y, f., jubaria, rostl. Am. Orb. 93.
Řiz, u, m. Jedním řizem něco odbyti = najednou. Jevíčko. Brt. D. II. 378.
Říza. I viděla dva anděly v řízách sediece. Ev. víd. Joan. 20. 12. V ev. olom.: v albách.
Řizavý = *řežavý.* Kruml. Brt. D. II. 210.
Rizeň, vz Ryzeň. Phľd. 1894. 545.
Řizňák, u, m. = *řezárna.* Brt. D. II. 437.
Řížiť se = *žířiti se* (svítiti). Kts. 20., Dšk. Jihč. I. 10.
rj měnilo se v *ŕ* a toto dále v *ř:* moře z morje. Gb. H. ml. I. 332.
Řkóca = *řka.* Tišn. Brt. D. II. 197.
rl se mění v *dl:* Kadlík m. Karlík, pedlík m. perlík. Vz Gb. H. ml. I. 351.
Rmen, camomilla. 1440. List. fil. 1893. 393.
Rmenec, nce, m. = *růžica, svatojanské kvítko, svatýjáne, hořčičná, hulán, veliká iskerka,* chrysanthemum leuc., rostl. Brt. D. II. 501.
Rmoutiti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 81.
Rmut, u, m. = *rum,* Schutt, m. Zlín. Brt. D. II. 379.
-rný: peprný; odchylkou *-řný:* buřný působením substantiva búře, námořní. Gb. H. ml. I. 336.
Rob. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 36.
Roba. Toto slovo mělo často význam příhany. Vz Mus. 1895. 309. Na záp. Mor. ho neznají. Brt. D. II. 459. — **R.** = *žena.* Chlop je hlava a r. čapka a bez čapky němože vyjiť; R. při kořalce sedi, krava bidně hľedi. Nov. Př. 379., 142. Roba chłapovi pravdy něpovi. Mor. NZ. V. 545.
Robátko, a, n., vz Robé.
Robenec = *pachole.* Vlúdiece r-nce neb děvečku do svých zákonuov. Chč. S. 259., Arch. XIV. 444. Staří Čechové říkali r., moravští sedláci: chłapec. Bl. Gr. 174. — **R.** = *učeník.* Cf. Přínoza (3. dod.). — **R.** v prengadé = *dělník.* XV. stol. Čel. Pr. m. II. 380.
Róbenica, e, f. = chalupa ze dřeva robená. Záp. Mor. Brt. D. II. 432.
Robín, a, m. = Robert. Hlędík.
Robině (robynye) = *roba.* Ž. pod. (Mus. 1895. 308.).
Robínek, nka, m. = *mládenec.* Bl. Gr. 174. tohoto slova neschvaluje.
Robiti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 36. Kubo robí, Kubo jie. Slov. Nov. Př. 130. — **jak.** Jak budeš r., tak budeš mět; Růb, jak se da a ni, jak se zda. Slez. Nov. Př. 130., 134. — **co.** Zpivaj, co umiš, rob, co možeš. Mor. NZ. V. 541.
Robota. Cf. NZ. III. 216. a dřívější článek. — **R.** = *práce.* Kde je r., tam je dobrota; R. smrdí; Jesť jem, vypiť vypijem, len chuti do r-ty žiadnej nemám. Phľd. 1892. 254., 1893. 155., 1894. 443. Ký je to čert za robota, jedna čižma, druhá bôta! Slov. Zátur. Něhleď na lacnotu, ene na robotu; Kdo roboty něhledi, po tym nikdo nědědi; Roboty do lichoty, do soboty (pořád dost). Slez. Nov. Př. 131., 139., 631. Dobrá robota, miłá sobota (výplata v sobotu): Něměła baba roboty, kupiła si prasa. Mor. NZ. V. 542. — **R.** *panská.* Stojí o modlení jako sedlák o robotu a děti o metlu. Lomn. (Wtr. Živ. c. II. 931.).
Robotěz. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 114.
Robotnice. Ancilla. R. boží. Ev. seit. 3. L. 1. 37. Jinde dle Vondraks Spuren 13. roba.
Robotný. R. sluha. Chč. m. s. III. 26
Robotýrský. R. buben. 1750. Nár. list. 1895. č. 31. odp.
Robousy m. Roboúsy. Čern. Př. 35. Cf. Rakoúsy (3. dod.).
Rocoška m. rozsoška. Dšk. Jihč. I. 38.
Ročiak, a, m. = kdo chodí za rok jednou n. dvakrát do kostela. Phľd. 1895. 215.
Ročitě. Vím to r. = určitě (přesmykn.). Brň. Brt. D. II. 167.
Ročnice. R. 1895. stá r. Pavla Šafaříka. Nár. list. 1895. č. 49.
Rod. R. trpný. Testament Erasmem napravený dle Bl. Gr. 113. špatně m.: od Erasma pravíť: trupská phrasis, ad personas non quadrat. 114. Poznán bohem adhuc saeculo XV. viguit, nam lego: klášter založen králem Janem pro: od krále Jana. Dob. Dur. 91. Vždy třtinou od větru klácenou býti ho znamenám. Arch. XIV. 360.
Rodič. Kdo svojho rodiča povliekol pred prah, toho vlastné deti povlečú za záhumní. Slov. Zátur. Ani u vlastních r-čov mu nebolo lepšie. Slov. Nov. Př. 623.
Rodičiť sa = *pokládati se za příbuzné.* Oni boli nevlastná sestra môjho tatíčka. Ale keď tak ostali bez všetkého a môj tatíčko predsa mali dačo po matke, nuž sa ani veľmi nerodičili. Phľd. XIII. 257.
Rodičství, n., Elterschaft, f. Sterz. I. 795.
Rodina. Popis mor. r-ny. Vz Brt. D. II. 457. R. = obyč. vzdálenější příbuzenstvo: strýc, teta, bratranec, švagr, kmotr a p. Ib. Najvekšá rodzina najvekší hnev. Šariš. Phľd 1895. 377.
Rodoľub, a, m. = milovník svého rodu, kmene. Phľd. 1893. 242.

Rodomil, a, m. = *rodoľub.* Phľd. 1894. 646.

Rodonit, u, m., Allagit, nerost. Sterz. I. 126.

Rodostrom, u, m., Stammbaum, m. Phľd. XII. 331.

Roh. Všetko by na rohy pobral; Viac bere na rohy, ako uniesť môže. Phľd. 1894. 440. Z rohů platiti (daň z dobytka). Rokyc. (Vlč. Lit. 191.). Rohy mi narastú od dlhej chvile. Slov. Nov. Př. 577. — **R.** = *příčka u snoradla.* NZ. IV. 37. — **R.** = *vysoký čepec kužlovitý,* ostrým hrotem zakončený, z lepenky a p., potažený hedvábím nebo jinou dražší látkou. Vz Wtr. Krj. I. 82., 85.

Roháč, pták, místy: *rohál.* Mtc. 1893. 308. — **R.** = *ruchadlo.* Brt. D. II. 448. — **R.** = *žaludová češule.* U Brušp. Hledíková.

Roháčky = *pečivo.* XVI. stol. Čel. Pr. m. II. 173.

Roháčov, a, m., vrch v Bošácké dolině na Slov. Phľd. XII. 657.

Rohál, vz předcház. Roháč. — **R.,** vz Ryzlink (3. dod.).

Rohaňa, dle Káča = *kráva.* Ve šviháčině. Brt. D. II. 520.

Rohatka, v hodin., Sperrad. Ott. XI. 433.

Rohlena, y, f. = *ženská, která se ráda rouhává, posmívá.* Jevíčko. Brt. D. II. 379.

Rohlík, pták, vz Rorýs, Vidlák (3. dod.).

Rohočelistník, a, m., silusa, brouk. R. rezavý, s. rubiginosa. Vz Klim. 170.

Rohořka m. rohožka, *ž v ř.* Gb. H. ml. I. 517.

Rohožnica, e, f., obec v Tekovsku. Phľd. XII. 337.

3. **Roch,** a, m., cf. předcház. Hroznata. Jak je na sv. Rocha, tak bude po tři týdny; Nedá-li R. vody, dá ji teprv Martin. ČT. Tkč.

Rocháč, e, m., vz Ruchadlo (3. dod.).

Rochačka, y, f. = *pukavka, bouchavka.* Brt. D. II. 375.

Rocháda, y, f. = tah věží ke králi a jeho ústup za ni (ve hře v šachy). Flš.

Róchat se = *pukati, praskati.* Brt. D. II. 379.

Rochovce, děd. v Gemersku. Phľd. 1895. 349.

Roj. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 72.

Rôja, e, f. = to, čo sáňka v snehu vyruje. V Liptovsku. Phľd. 1894. 254.

Rojčenie. R. a vrenie mladých citov. Phľd. 1895. 153.

Rojčiť zač = *mluviti, zasazovati se oč.* Phľd. 1895. 287.

Rojčivo = *klidně?* Zuzka zdvihne zrak a r. sleduje jeho let (mračna). Phľd. XII. 274.

Rojčivý = *klidný?* Zuzka s r-vou spokojenosťou zahľadela sa do noci; R. srdce; Keď mu pripomenul staré r-vé časy. Phľd. 1892. 281., 1893. 252., 757.

Rojiti se. Starosti se pánu rojí hlavou. Quis. Trš. 45.

Rojník, u, m., rostl., vz Netřesk (3. dod.).

Rojovník, u, m., rostl., vz Dúbravník (3. dod.).

Rojta = krejzl; u rostlin přeslen, konec lubu rostlinného. Am. Orb. 94.

Rojžeha m. rozžeha. Hus P. 123. a.

Rok. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 70., 81. Kdy tobě roky dochodijá (kdy máš narozeniny)? Už má roky (je dospělý). Došly mu roky = umřel. Brt. D. II. 379. Inde z rok (s rok = dlouho), inde skok (jinde se dělá něco dlouho, jinde rychle). Slov. Zvolen.

Roka. Cf. Druha (3. dod.).

Rókati = *rochati.* Svině řóchá. Babice. Čejč. Hledík.

Rokle, z něm. Rachel. Jg.

Rókotný. R. píseň. Kolc. 58. Cf. Rokot (dod.).

Rokycana (Jan z Rokycan). Cf. Vlč. Lit. 187., 199., 222., 276.

Rokyta, slov. rakyta. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 36. R., *rokytí,* salix purpurea. Brt. D. II. 507.

Rokytina, y, f. = *rokytí, sítí.* Phľd. 1894. 204.

Rokytovitý. R. mechy, hypnaceae. Ott. VIII. 823., XI. 519. a.

Role. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 36.

Rolí, vz Role. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -a. 40.

Rolní. R. řád, náčiní (pluh, kolečka, brány atd.). Brt. D. II. 442.

Rolnička. R-ky a zvonce nosili v XV. stol. na šatech. Vz Wtr. Krj. I. 30. nn.

Rolničkový. R. moda v XV. stol. Vz Wtr. Krj. I. 31. a Rolnička (3. dod.).

Rolník. R-ci vypovídají se ze Sejovic přes Senožaty do Žitína. NZ. III. 229.

Romancovati látku. Vlč. Bás. 74.

Romančická (-čka?), trať u Lubna ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 12.

Romanie, druh drahého vína. Čel. Pr. m. II. 925.

Romanský. R. mody v Čech. Vz Wtr. Krj. I. 316.

Romantisovati. Bráb. 132.

Ron, a, m., vz Hroznata (3. dod.).

Ronagoč, vrch v Gemersku. Phľd. XII. 75., 552.

Rondo, vz Rondeau.

Rondziti. Kdze baba rondzí, tam lem čert plondzí. Phľd. 1895. 188.

Ronec, nce, m., vz Hroznata (3. dod.).

Ronek, nka, m., vz Hroznata (3. dod.).

Ronglička. Dšk. Jihč. I. 48.

Roník, a, m., vz Hroznata (3. dod.).

Ropice, e, f., hora při Morávce ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 11., 12.

Ropička, y, f., hora při Morávce ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 12.

Ropóše = *housenky na zelí,* Raupen, Zábř. Brt. D. II. 518.

Ropotat se, vz Repotit se (3. dod.).

Ropouch. O pův. cf. Kotk. 182.

Ropucháč, e, m. = domácí skřítek v podobě ropuchy. Slád. Mak. 9.

Rorejz, e, m., vz Rorýs (3. dod.).

Rorés, a, m., vz Rorýs (3. dod.).

Rosa. Když není ráno r., bude brzy pršeti. Duf. 345. Má sa ako rosa na trave. Slov. Nov. Př. 592. — R. májová, galium cruciatum, rostl. Brt. D. II. 503. Léčení rosou sluneční (potentilla reptans) na Val. Vz Vck. Val. I. 157.

Rosička, ves, dříve Rozsečka. Čern. Př. 33. — **R.,** *rosnatka,* drosera, rostl. Vz Ott. VIII. 38. Rosička sluneční (tormentilla reptans), vz Pětiprstka (3. dod.).

Rosičkovitý. R. rostliny, droseraceae. Ott. VIII. 38.
Rositi co. Roste milosť. 1418. List. fil. 1896. 105.
Rosívka, y, f. = *rozsívka*, zástěra na rozsévání. Dšk. Jihč. I. 38.
Rosol, u, m. = *třasavisko, sedlina.* Slez. NZ. IV. 447.
Rosolkářství, n. Am. Orb. 67.
Rosolnivka hlýbní, protococcus nivalis, rostl. Am. Orb. 93.
Rosolozvěr, a, m. R-vé = slimýši. Am. Orb. 104.
Rosoměr. Vz Ott. VIII. 39.
Rost, u, m., Wuchs, m. Chdt. v Nár. list. 1893. č. 306.
Rostenec = současně vyrůstající. Nár. list. 1893. č. 265.
Rostenka, y, f. Fem. k rostenec. Nár. list. 1893. č. 265., 1896. č. 143.
Rostlinářský. R. slovár. Cf. Vlč. Lit. 47.
Rostlinění krajiny (vegetování). Ztk. 18. (3. vyd.).
Rostlinojedný živočich. Ztk. 67. (3. vyd.).
Rostlinstvo. O pověrách k němu se táhnoucích cf. Zbrt. Pov. 165. R. moravské. Vz Brt. D. II. 498. nn.
Rostoklaty, dříve Chroustoklaty. Čern. Př. 32.
Rošec, šce, m. = *kruch.* Slaný jak r. Han. Brt. D. II. 379.
Rošindol, a, m., z něm. Rosenthal, děd. na Slov. Phľd. 1895. 46.
Rošt, u, m. = *trám.* Vz Hřada (3. dod.).
Roštár, a, m., děd. v Gemer. Phľd. 1895. 389.
Roštejn, a, m., z Rothenstein. Čern. Př. 37.
Rošténík, u, m. R. elektrický, *rařák.* KP. VIII. 211.
Rota. Zlá r. (nadávka sedlákům). NZ. III. 512.
Rotek m. hrotek, *h* odsuto. Brt. D. II. 250. (Žďár.).
Rotiti. Jal sě jest mnohými r. kletvami, jurare. 1410. (Gb.). Za Hr. ruk. 241. polož: Cf.: A on počě sě kleti a přisahati. Mark. XIV. 71. Olom. bibl. — **se.** Vždy se rotíš (bouříš). Chč. Post. 60. a.
Roubík = *malý roub.* R., jak jej vštěpuješ, tak půjme po sobě pláň a obrátí v chuť a sladkosť štěp. Bl. Gr. 299. — **R.** = *želízko.* Vlasy pálili jehlicí, r-kem, jako posud. XV. stol. Wtr. Krj. I. 101.
Roublíček, čku, m., vz Vrublík (3. dod.).
Roublík, u, m. = *rampouch, střechýl.* Třebíč. Brt. D. II. 379.
Rouhati se. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 81.
Rouhování = vyhánění napasených ovcí po žních před setbou na pole (přes poledne, na úhor nebo na strniště), aby pole pohnojily. Plzeň. Čes. l. V. 131.
Rouch, u, m., vz Utěrák (3. dod.).
Roucha, vz Rouška (3. dod.).
Roucho = *nevěstiny peřiny.* U Plzně. Škar. 35. a j.
Roula, y, m., přesmyknutím z Laura — Laurentius, z něm. Lorenz. Kbrl. Sp. 20.
Rouno. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 74.
Roupa, y, f. = *routa.* Vz NZ. II. 599. (U Křemže u Krumlova.)
Roupník. Dej koňům r. s chlebem sníst. NZ. III. 326.
Rous, u, m. = *vlas.* Jimramov. Brt. D. II. 379.
Rousinovský = Frant. Sušil. List. fil. 1894. 423.
Rousník, a, m. (Řásný), potok u Nošovic ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 13.
Rouš. S dobrým roušem (opicí) tam odtadž jsem odjel. 1653. L. posíl. 65.
Rouška. XV. stol. Cf. Wtr. Krj. I. 48. nn., 104., 344., 380. R. = bílá plena asi 2 lokte dlouhá a $^1/_4$ lokte široká s vyšitými konci (uz se nenosí). Vck. Val. I. 32.
Rouškový. R. dílo. Vz Rouška. Mus. 1893. 104. R. šmuk v XVI. stol. Vz Wtr. Krj. I. 381.
Routa, ze sthněm. rûta. Gb. H. ml. I. 352. Léčení routou (r. graveolens) na Val. Vz Vck. Val. I. 158. R. polní, vz Zemědým (3. dod.).
Routi = *rýti.* Svině ruje. Na Plašsku. Krok. 1892. 268.
Rov. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 74.
Roveň = *rovný.* Svojej rovni sa drž. Phľd. 1893. 567. — **R.,** les u Místka. Věst. op. 1894. 6. — **R.** = *rabarbora,* rheum, rostl. Vck. Val. I. 157.
Roveňačka, y, f., vz Tanec čes.
Rovenství = *podobenství.* Ev. seit. 15. Mat. 13. 3.
Rovesek, ska, m. = *rovesník.* Mor. Nár. list. 1896. č. 77. odp. feuill.
Rovienec, nce, m. Na malém rovienci povyše dzedziny sú role najúronnejšie. Phľd. XII. 697.
Rovina. Nesvědčí r. tomu, co příroda zasela v horách. Šml. I. 84.
Rovná, é, f., trať u Dobré ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 12.
Rovňa, ě, f., trať v Pražmě ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 12.
2. **Rovně.** O strč. skloň. cf. Gb. Km. -a. 32.
Rovník, a, m. = *vrstevník.* Slov. Nár. list. 1896. č. 12. feuill.
Rovnina, y, f., trať u Kanovic ve Frýdecku. Věst. op. 1893. 12.
Rovnoběžkový. R. pohoří. Mus. 1893. 458.
Rovnodušně, gleichmüthig. Phľd. 1895. 7.
Rovnodušný. Čch.
Rovnohovce, děd. v Gemer. Phľd. 1895. 351.
Rovnolehlosť, i, f. Zůstane-li páka (váhy) v r-sti. Am. Orb. 23.
Rovnoměrně, glechmässig. Phľd. 1894. 729.
Rovnomluv, u, m., diallale. Ott. VII. 459.
Rovnonoční. R. den, aequinoctialis. 1418. List. fil. 1896. 116.
Rovnoplatně. R. vystupovati. Vstnk. III. 246.
Rovnoplatnosť. R. vodiků. Vstnk. III. 245. R. dvou výřezů. Ott. VIII. 473. b.
Rovnorožec, žce, m., orthoceratites, škeble. Am. Orb. 104.
Rovnosmýšlející. R. rodina. Phľd. 1896. 620.
Rovnošat = *stejnokroj.* Phľd. 1893. 473. Generalská rovnošata. Phľd. 1895. 596.

Rovnošata, y, f. = *rovnošat.* Phľd. 1892. 407.

Rovnoštítec, tce, m., euthia, brouk. R. mraveništní, e. scydmaenoides, skladkový, plicata. Vz Klim. 273.

Rovnováhový. R. poloha. Vstnk. III. 250.

Rovnovážně. Řapík jest r. smačknutý. Čl. L. Jos. 15.

Rovnozvučný. R. koncovky = rým. Phľd. 1894. 576.

Rovný. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 36. Sed si na rovné (kdo své promarnil). Vck. Val. I. 110. Rovný jako jedle a mocný jako dub; Bude r. jak podkova. Nov. Př. 606. 605. Néni dycky rovný, kdo se často křiví. Mor. Čes. l. V. 420.

Roz-. Vokalisace předložky *roz-* v Háj. Herb. (1562.) a V. Kal. (1578.). Vz List. fil. 1894. 203.

Rozanatomisovati co. Phľd. 1895. 286.

Rozárky = *hrušky.* NZ. V. 522.

Rozát, u, m. Jak vedle r-tu v kleci poskakuje. Šml. I. 142.

Rozavit m. rozjavit = rozďaviti. Pastr. L. 49.

Rozběhlec, hlce, m. = *chléb nízký, rozkysalý.* Brň. Brt. D. II. 481.

Rozběhnouti se pro nějakou věc. Brt. D. II. 379. Kdo se rozběhne, brzy se schvátí. Svétz. 1895. 309. b.

Rozběr. Ktož by poznal jich (koř) rozmyeru. AlxV. 1154. Prk. v Kroku 1892. 399. čte: rozběru (rozbor, rozebrání).

Rozbodnouti. Prudce proti sobě své koně rozbodesta (pobodli). Štilf. 192.

Rozbolavěti. Kto plije do vody, plije panence Marii do očí a oči se mu rozbolavějí. Us. NZ. III. 343.

Rozbolestniti. To r-lo její duši. Světz. 1895. 2'4.

Rozbornický, analytisch. Mark. (Krok. 1896. 11.).

Rozbrániti. Darmo jich hospodské r-ňoval (roztrhoval perouci se). Brt. D. II. 61.

Rozbreptaný = *rozbleptaný.* R. brambory. Dšk. Jihč. I. 7.

Rozbryzgnouti se = *rozstříknouti se.* Tak, že mozgy sa rozbryzgly. Phľd. 1894. 507.

Rozburáceti se. Kolc. 57..

Rozbůsti, vz Rozbodnouti.

Rozbyti se. Kdyby se člověk na světě rozbyl, přece musí odejíti. Brt. D. II. 379.

Rozcékaný. R. mlíko = *rozbryndané.* Brt. D. II. 299.

Rozceství m. rozcestí. Zábř. Brt. D. II. 129.

Rozciplati = *roznimrati.* R. jídlo. ČT. Tkč.

Rozcítěný. Bol r. ale nie rozčulený. Phľd. 1895. 208.

Rozcuchanec, nce, m. = *rozcuchaný.* Světz. 1893. 452. a.

Rozčapený. R. vrata. Vz Rozčapiti. Phľd. XII. 697.

Rozčarovati koho. Nár. list. 1893. č. 280.

Rozčástnění, n. = *rozčástění,* distributio. Jg.

Rozčeřiti se. Sotva se r-lo (smráklo). Již. Mor. Nár. list. 1896. č. 151. odp. feuill.

Rozčeslý. R. ústa dračí. 1487. Krok. 1895. 321.

Rozčičrati koho = *roznítiti, pohnouti.* Phľd. 1894. 683.

Rozčítávačka, y, f. = *rozčítání.* Duf. 74. nn.

Rozčľapnutý. R. nos. Phľd. XII. 83. (rozpleskly).

Rozčochtaný. Čochta r-ná (nadávka). ČT. Tkč.

Rozčrpkať = *rozškrejpati.* R. vodu. Phľd. XII. 292.

Rozčuchraný = *rozcuchaný.* R. brada. Phľd. 1896. 148.

Rozděsiti se. Velice se r-sil (poděsil), když viděl nestvůru. Kld. IV. 48.

Rozdéščiť se = *dáti se na déšť.* Tak se nám tam r-lo. Val. Brt. D. II. 379.

Rozdno = *různo.* Us. místy. Gb. H. ml. I. 408.

Rozdradovati se, z rozradovati se, *d* vsuto. Gb. H. ml. I. 408.

Rozdrapiti. Vietor sa rozdrapuje. Phľd. 1894. 373.

Rozdrapovatel národa. Nár. list. 1895. č. 234. 2.

Rozdrapovati sa = proti síle nebo slušnosti se namáhati. Slov. Zátur.

Rozdraziti, z rozraziti, *d* vsuto. Gb. H. ml. I. 408.

Rozdrchlať sa = *rozjachtať sa* (3. dod.).

Rozdřípený. R. list. Čl. Zrůd. 4.

Rozdrúzgati = *rozbiti.* R-gal flintu **na** kúsky; Bandura (hud. nástroj) sa r-la. Phľd. 1892. 488., 1893. 140.

Rozdružovadlo. Cf. KP. VIII. 408.

Rozdružovna, y, f. R. či separovna těživa v dolech, Separation. Ott. XI. 602. b.

Rozdrživosť, i, f. R. ocele. Vz Am. Orb. 52.

Rozdurmiť co = *rozdrtiti?* Phľd. 1892. 395.

Rozedma. R. plic, emfysem. Vz Ott. VIII. 572.

Rozedříti. Opona w taž doba rozedrzye se. Sv. ruk. 296. V pražské biblí: roztrhla se.

Rozehnal, a, m., býv. rybník v Poděbrad. NZ. IV. 100.

Rozehnati. Rozežene se to po světě a trochu po hřbetě (těší se, kdo se vydává za deště na cestu). Mor. NZ. V. 545.

Rozechvívavý. Dotklo se ho něco r-vého. Světz. 1895. 531. c.

Rozemšilka. Ott. IX. 236. b.

Rozenie. V Dal. 6. (ne 8.) je urozenie, a nikoli rozenie. — R. v Rkk. je prý partus. Ale: Synové tohoto světa múdřejší synóv světlosti v rození svém sú (in generatione). Ev. olom. 287. b. (Osv. 1896. 895.).

Rozepělý (od pěti). R. hlasy. Lerm. II. 156.

Rozeskvřieti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 78.

Rozesmiť koho = *rozesmáti.* Domžl. Nár. list. 1896. č. 72. feuill.

Rozeštvanosť politická. Nár. list. 1896. č. 191.

Rozetnouti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 82.

Rozfikati někomu nohavice (rozsekati ku

př. bitím). Mor. Nár. list. 1896. č. 169. odp. feuill. Cf. násl.
Rozfiknouti si co = *roztrhnouti*. Brt. D. II. 310.
Rozflasanej = kdo má vlasy rozcuchané. Us. v Krkonš. Gb. H. ml. I. 430.
Rozfoukaný. R. dědiny (řídké). Vstnk. II. 578.
Rozfrčkárit co = *promrhati*. Phľd. 1894. 758.
Rozfrejmarčiti = *propartikovati*. ČT. Tkč.
Rozfrkaný. Cf. Ivera (zde).
Rozfrnditi = *rozfrndati*. ČT. Tkč.
Rozgajdať = uvésti v nepořádek. U Císařova. NZ. VI. 74. — **R. sa** = *rozjachtať sa* (3. dod.).
Rozgermanštělý. R. Němci. Mus. 1895. 104.
Rozglósknót = *rozlousknouti*, *g* vsuto.
Rozgúľaný = *rozválený*. R. cesto (těsto). Phľd. 1895. 75.
Rozgúľať, *rozguľovať* = *rozváleti*. R. cesto (těsto). Phľd. 1895. 387., NZ. IV. 506.
Rozhajdať sa = *rozjachtať sa* (3. dod.).
Rozhňácati co. R. žaludek = přeplniti. ČT. Tkč.
Rozhnusiti co: ovoce = umazati, pokáleti při česání ho, padá-li ku př. do nečistoty. Cf. Pohnojiti (3. vyd.). Kat. z Žer. I. 244., II. 126.
Rozhojňovací soud, Erläuterungsurtheil, n. Dk. (Krok. 1895. 370., 1896. 12.).
Rozhoralý v Rkk. m. rozhořelý. Vz Mus. 1896. 280. Tam omyl písecký. Mus. 1896. 384.
Rozhořeti se jak. Oheň se r-řel plamenem. NZ. III. 343.
Rozhoudati se = nedbale ustrojiti. ČT. Tkč.
Rozhřeš, e, m. = rozhřešování. O tomto slově praví Bl. Gr. 171., že jest to vox antiqua (zastaralé).
Rozhřešiti koho čím čeho. Aby mocí papežovú r-šil je toho všeho. Chč. m. s. III. 50.
Rozhrkati = *rozviklati*. ČT. Tkč.
Rozhrušiti v Rkk. písařská chyba m. rozkrušiti. Mus. 1896. 384.
Rozhučený. R. moře. Slow. Lil. Ven. 48.
Rozhutať si co = *vymysliti*. Cez zimu vždy si r-tal nečo. Phľd. 1892. 208. — 1894. 730.
Rozchlamtati = *rozchlampati*. ČT. Tkč.
Rozchlupatěný, vz Rozchlupacený. Světz. 1893. 2.
Rozchlupený, vz Rozchloupaný. Brt. D. II. 380.
Rozchod, rozchodník, u, m., rostl., vz Tučný muž (3. dod.). R. modrý, vz Březiní (3. dod.).
Rozchodná. Cf. Dlijana (3. dod.).
Rozchodní, vz Rozchodný. Am. Orb. 89.
Rozchodný. Místo na patero (stran) r-né. 1560. Wtr. St. Pr. 165.
Rozchutnati meč. XV. stol. Mus. 1896. 118.
Rozchýriť sa. Sotva sa po dedine r-lo, že umrel. Phľd. 1894. 720.
Rozinka. O pův. cf. Čern Př. 58.
Rozinový. R. barva = růžová. Wtr. Krj. I. 356.
Rozjachtať sa = *zle sa oblieсť*, s otvoreným krkom, s rozopätou vestou. Nechoď s rozjachtaným krkom. Cf. Rozdrchlať, Rozhajdať, Rozgajdať sa. Myjava. Phľd. 1895. 445.
Rozjařit se. Až se r-ří (nastane jaro). Han. Brt. D. II. 380.
Rozjavený. Také slov. Hľadzel na mňa z r-nú hubú. Phľd. XII. 55.
Rozjédzený = *nahněvaný*. Dziv ho nerozhodzilo, taký bol r. Phľd. XII. 55.
Rozjeřabatiti se = *rozježiti se, rozčepýřit se*. ČT. Tkč. Na záp. Mor. Brt. D. II 380.
Rozježacelý = *rozčepýřený*. Jevíčko. Brt. D. II. 380.
Rozjímati. Lidé měli by r. dobrodiní to. 1500. Rokyc. Post. (List. fil. 1895. 134.).
Rozjiženie, n., refrigerium. 1418. List. fil. 1895. 436.
Rozkatovati co = *roztrhati*. Nár. list. 1895. č. 234. 2.
Rozkaz. Jaký r., taký účinok. Phľd. 1894. 442.
Rozkazovací způsob. O tvoření ho v dialektech českoslov. vz Věstník Kr. čes. společnosti nauk. 1890. 22., 449.
Rozklapnouti = *rozevříti*. R. palazór. Brň. Brt. D. II. 384.
Rozkleceti se = *rozkulhati se*. Na cestě mi se kuoň rozklecel; Kuoň se mi r-cel. 1470. Arch. XIV. 192., 246.
Rozklečeti v VII. 606. a. oprav v: rozkleceti.
Rozklepati. Brada se mu r-la (rozhýbala). Osv. 1896. 43.
Rozkocouřit se = *rozdurditi se*. Kld. III. 137.
Rozkoliti co = *rozekláti*. U Dolnoštubňanů. Phľd. 1894. 22.
Rozkornoutiti co. Nár. list. 1894. č. 6. Příl.
Rozkosmaný = *rozcuchaný*. Jimramov. Brt. D. II. 380.
Rozkoš. O strč. skláň. cf. Gb. Km. -i. 47. Svá r. slepá a milejší než cizí život. Nár. list. 1896. č. 107. feuill.
Rozkotati v Rkk. Cf. Osv. 1896. 331., 894.
Rozkoudelnatěti. Niti se r-ly (roztřepily). NZ. VI. 80.
Rozkřídliti ruce i nohy. Ku GR. připoj: Nov. 27.
Rozkročák, u, m., vz Tanec čes. (3. dod.).
Rozkrojiti. R-li sme si chlieb (znesvářili jsme se). Phľd. 1894. 514.
Rozkrovatený (rozkřovatěný, staudig). Raž r-ná nechá sa prezimovať. Slov. Phľd. 1896. 526.
Rozkrundati = *rozkřandati*. ČT. Tkč.
Rozkrúteny = *rozbalený*. Dítě r. Slov. Čes. l. V. 160.
Rozkvétání v botan. Vz Efflorescence v Ott. VIII. 393.
Rozkyklati = *rozviklati*. ČT. Tkč.
Rozlenošiti se. R-šil se **na** sedadle. Světz. 1895. 402. c.
Rozletěti v Rkk. Cf. Mus. fil. 1896. 230.. Mus. 1896. 380.
Rozletitý. R. feflík. Mus. 1894. 142.
Rozlíbati. Pak se všichni ještě jednou rozlíbali. Světz. 1895. 379. c.

Rozlitina horniny. Ott. XI. 613. a.
Rozlítostněti se. Vykl. Svat. 23.
Rozložení. Zeměpisné r. zvířat, *lépe:* rozšíření. Krok. 1892. 370.
Rozložná, é, f., osada v Gemer. Phľd. 1895. 351.
Rozlúčka. Slnce na r-ku se posoší. Phľd. 1892. 577. Klek na r-ku. Pokr. Mrt. z. 7.
Rozlučně. Nerozlučně. Hrad. 44. b.
Rozlučsvěta, ajuga genevensis. Mtc. 1894. 20., 103., Phľd. 1894. 716.
Rozluka = *svatební píseň,* jíž se ženich nebo nevěsta loučí se svobodným stavem. Phľd. 1895. 592.
Rozluniti = *rozšířiti.* Váh (řeka) voľne sa r-nil šíriacou sa dolinou. Phľd. 1896. 198.
Rozľuntati, vz Ľuntati (3. dod.).
Rozluštitelnosť. Pís. pís. 17.
Rozmaitý, cf. Rozmajitý. Brt. D. I. 111.
Rozmajstrovati co = *roztrhati, rozedrati.* U Žleb. NZ. II. 695.
Rozmařilec, lce, m. J. Goll v Baudel. 79.
Rozmarinový. R. jablko. Nár. list. 1896. č. 299. Příl.
Rozmaznati. R-li sme ho s Alexandrovicom. Phľd. XII. 483.
Rozměklý. R. místo píštěle. Hlav. 5.
Rozměřiti. R-řil zemi **pod** kostely (udělal farnosti). Chč. S. 296.
Rozmetačka. R., dílo oružnické. XVI. stol. Mus. 1894. 516.
Rozmeziti. Když grunty rozmezovali. Arch. XIII. 215.
Rozmítání. R. literek do kas v tiskařství. Nár. list. 1894. č. 84. odp. feuill.
Rozmliaždiť sa jak: na brečku = roztlouci se. Phľd. 1893. 474.
Rozmolovatělý. R. sýr. Wtr. St. nov. 209.
Rozmrsk, u, m. R. kamene (žíla). Am. Orb. 85.
Rozmrštivý. R. vlákno. Am. Orb. 99.
Rozmrviti. I skála se r-ví = rozpadne. Phľd. XII. 689.
Rozmuva, y, f. = *rozmluva.* Holíč. Phľd. 1895. 438.
Roznábožniti. Kdyby se r-nil sluha **s** mečem. Chč. S. 183.
Roznáturený = *rozhněvaný.* Phľd. 1894. 202.
Rozněžniti koho. Vy jste r-li děvušku. Kolc. 66., Lerm. II. 70.
Roznídřiti m. roznítřiti Ž. kl. 106. 11.
Roznik. R. lásky. Krs. Moor. 63.
Roznítřiti, irritare. Gb. H. ml. I. 106. Cf. Roznídřiti (3. dod.).
Rozóliš. Phľd. XII. 198.
Rozom m. rozum. Vz Stejnění (3. dod.).
Rozospatý = *rozespalý.* Phľd. 1893. 12.
Rozpač. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 46.
Rozpačně. R. mysliti. Št. N. 108.
Rozpaděrkovať = *na kousky rozděliti, rozdrobiti.* Přer. Brt. D. II. 380.
Rozpakovati. Proti králi lid r-val. Tov. (Vlč. Lit. 214.).
Rozpaprčený = *rozhněvaný.* Také slov. Phľd. 1894. 314.
Rozpárok, rku, m., vz Obranka (3. dod.).
Rozpaslý = *rozpustilý.* Zábř. Brt. D. II. 380.

Rozpásti. Rozpasúce se (mniši), jako koni **na** obroce. Chč. S. 259.
Rozpatlati = *rozmarniti.* Kat. z Žer. I. 181., II. 175.
Rozpek, u, m. = *koláč z chlebového těsta.* Záp. Mor. Brt. D. II. 481.
Rozpěkně = *velmi pěkně.* Pekne, rozpekne prosiť dakoho. Phľd. 1894. 549.
Rozpěrák u vozu, zlin. *rozpon,* val. *gľam.* Brt. D. II. 443.
Rozpínák, u, m., vz Spinka (3. dod.).
Rozpiplaný. R. jazýček Francouzů (chlupatý, mlsný). Stč. Kon. 89.
Rozpiskati, *rozpištěti.* Děti se rozpištěly, rozvřiskaly. Světz. 1895. 26.
Rozplakanec, nce, m. = *rozplakaný.* Us.
Rozplakati. Nad ní by se kámen r-kal. Šml. VII. 67.
Rozplaštiti sa = *rozplesknouti se.* Gúľa sa r-la **na** jeho pancieri. Phľd. 1895. 178.
Rozploditelnosť, i, f. R. živoků. Ztk. 19. (3. vyd.).
Rozplozovací ústroje. Vz Ott. IX. 1031.
Rozpluha, y, f. Orat **na** r-hu = na sklad. Role se počne orati uprostřed, pak se oře s obou stran ke krajům a uprostřed je potom vyvýšenina. Záp. Mor. Brt. D. II. 380. Ruchadlo (točák) nedělá skladů a rozpluh. Duf. 241.
Rozplyv, u, m. Po cestách jenom lidstva rozplyv zříti (velký počet). Slow. Lil. Ven. 117.
Rozpnulina, y, f. Plošná r. krajiny. Mus. 1893. 459.
Rozpočítávka (při dětských hrách). ČT. Tkč.
Rozpohlaviti, dle pohlaví rozděliti. Am. Orb. 96., 98.
Rozpon, u, m., vz Rozpěrák (3. dod.).
Rozpósobení držeti. Půh. V. 71.
Rozpósobiti. Nedrží (toho), jakž jest p. otec nás r-bil (rozdělil). Půh. IV. 433.
Rozprach, u, m. = *roztržka.* V zámutném r-še. AlxBM. 184
Rozprasečiti se = *rozmnožiti se* (o housenkách, blechách, švábech, stěnicích a p.). Us. NZ. II. 614. — **se komu kde.** R-čil se se mu **pod** koleny svrabľavý výsyp. Phľd. XII. 55.
Rozpraskaný. Led **v** kusy r-ný. Vrch. Tryz. 341.
Rozprašovač, e, m., drosofor = přístroj, jímž tekutiny v mlhový prášek se rozstřikují. Vz Ott. VIII. 39.
Rozprávka. To je řeč jako r. (dlouhá). Nov. Př. 612.
Rozprostovlasený. R. dívka. Wtr. Krj. I. 47., 46.
Rozprostovlasiti. — co komu: hlavu. Břez. Font. V. 451.
Rozprostraněnosť. Mus. 1894. 445.
Rozprotiti = *rozděliti.* Tam barva v protivy se nerozprotila. Am. Orb. 95.
Rozprotivování, n., Differenzierung. Am. Orb. 10.
Rozprýskaný = *rozpukaný.* Brt. D. II. 380.
Rozpučit. V III. 168. oprav **se čím** v: **se kde. — co čím.** Vajce nohou r. Phľd. 1895. 621. Spadl s peci holúbek, r-čil si zalúdek

(=roztrhl; pukl mu). Brt. D. II. 375. Mal sa r. **od** zlosti (puknouti). Slov. Nov. Př. 555.

Rozpuka, y, f., vz Lolek, rostl.

Rozpukalka, y, f., Einschnittskeim, m. Sterz. I. 775.

Rozpustilstvo = *rozpustilství.* Wtr. Krj. I. 72.

Rozpustiti se = *státi se rozpustilým.* GR. Nov. 23. 7.

Rozputnati. Klbko začalo sa rozputnávať (rozvíjeti, rozbalovati). Phľd. 1896. 231.

Rozrameniti. Potok sa r-nil. Phľd. 1894. 146.

Rozrážiště, ě, n., Ausschlagplatz, m., v horn. Sterz. I. 350.

Rozražitý, vz Ražitý (3. dod.).

Rozřešiti. Opět se voda rozřeší = rozpustí, zmrzlá roztaje. AlxV. 2210. (Krok 1893. 62.).

Rozřezatelný, zerschneidbar. Am. Orb. 59.

Rozrostlý. R. strom. Bl. Gr. 336. Bor r-lý **po** ústraní hor. Lerm. II. 119.

Rozrovnati slámu **po** sánkach. Phľd. 1895. 411.

Rozrôznenosť = *rozrůzněnosť.* R. Slovákov. Phľd. 1893. 446.

Rozrúbený. Taxa dľa dôchodku r-ná (rozvržena). Phľd. 1894. 657.

Rozrůst, u, m. R. rostlin. Am. Orb. 97.

Rozrůstati. Rozrůstající stáří. Šf. (Mus. 1895. 75.).

Rozrývavě. Zasmál se r. Světz. 1895. 559. b.

Rozsataniti se nač = *rozzlobiti se.* Kld. IV. 39.

Rozskvrlý. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 65., 78. (liquefactus).

Rozsošiti. Plasty se rozsošují (rozdvojují). Ott. XI. 593.

Rozsošná, é, f., vrch v Gemersku. Phľd. XII. 337.

Rozspolčiti se s rozumem (minouti se ho). Šml. VIII. 167.

Rozspraviti, vz Dřichmať (3. dod.).

Rozsrdený = *rozhněvaný.* Otec sú celí r-ní. Phľd. XII. 542. (209., 1894. 15.). — Pastr. L. 89.

Rozsrdiť sa. Phľd. XII. 654.

Rozsršený. Také na Slov. Phľd. 1894. 314.

Rozstati se s kým = *rozejíti se.* Jak s ním jsi se rozstala. Kolc. 138.

Rozsteskněný. Kká. Puš. Roz. 66.

Rozstřed, u, m. = *rozstřídění.* Zeměpisný r. Metelka. Mus. 1893. 451.

Rozstrojiti koho, entkleiden. Panny se r-ly spat. 1558. Wtr. Živ. c. 801.

Rozsuntiti koho = *rozzlobiti.* ČT. Tkč.

Rozsvěditi se. Kolc. 52.

Rozsvítiti. Rozsvěť lépe než rozsviť. Gb. H. ml. I. 211.

Rozsyp (sejp) = naplaveniny písku z řek a potoků, Seifen. Vz Ott. XI. 593.

Rozsypalka, sedum acre. Tu dávají na boule a kreče, aby se rozsypaly. Mtc. 1894. 19., 332. R., senecio, vz Tvrdníček (3. dod.).

Rozsypati, rozespu, rozspu. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 178. A potom se rozespe. Háj. Herb. 15. b. Už se rozsypal = zemřel. Phľd. 1894. 373.

Rozsypavec. Am. Orb. 85.

Rozsypový, Rait-. R. halda, Raithalde. Sterz. II. 627.

Rozšafný. R-fen, fna, fno. Hospodář byl r-fen. Št. N. 52., 53.

Rozšarpaný; -án, a, o. = *otrhaný.* R. kabát = roztrhaný. Brt. D. II. 381.

Rozškohrtati obuv = *sešmaťhati.* ČT. Tkč.

Rozštabárat = *rozbourati.* Kry r-ly splávek. Brt. D. II. 381.

Rozštěpník, u, m., Deutel, m. (Hagelkeil), v plav. Sterz. I. 668. b.

Rozšuměti se. Ledy r-ly se šumem. Šml. VII. 187.

Rozšvajdaný = *rozkolébaný* (kdo švajdá). Brt. D. II. 400.

Rozšvihati koho. Vlna je r-la (roztrhala a odnesla). Phľd. 1895. 179.

Roztáč, e, m., tanec (Skreje). Brt. D. II. 381.

Roztahkrám, a, m. = kdo vše roztahá a potom neuklidí. Čejč. Hledík.

Roztancovaná (sukně). NZ. VI. 66.

Roztatáriť sa = *rozveseliti se.* Všecko ožilo, r-rilo sa. Phľd. 1896. 27.

Rozteklý. R. nos (rozpláclý). Světz. 1891. 94. b.

Roztiskati se kam: na obě strany = roztahovati se. Phľd. XII. 198.

Roztisnúť = *roztisknouti, roztáhnouti.* Phľd. 1896. 132.

Roztlapiť sa = *na zemi se prostříti.* Slov. Zátur.

Roztlupiti = *v tlupy rozděliti.* Roztlupení článků. Am. Orb. 105.

Roztočový. R. kulec (brouk). Klim. 297.

Roztoka, y, f., obec v Liptovsku. Phľd. XII. 337.

Rozťókat se = *rozmýšleti se.* Záp. Mor. Brt. D. II. 381.

Roztopáš, e, f. = *prostopášnosť.* R-še tropiti. Záp. Mor. Brt. D. II. 381. To je r. a rozvejřenosť. Na Žďársku. Nár. list. 1895. č. 110. feuill.

Roztopášník, a, m. Phľd. XII. 207.

Roztopčín, u, m., druh likérů. Mtc. 1895. 144.

Rozťoumati se = *zahleděti se.* ČT. Tkč.

Roztouženě milovati. Vrch. Tryz. 93.

Roztřepený. R. kštice, zerzaust. Vrch. Rol. XXIII.—XXIX. 54.

Roztruchliti se nad čím. Mé srdce nad tebou se r-lo. Vrch. Rol. XVII.—XXII. 22.

Roztrušovadlo, a, n. R. guana, Guanostreumaschine. Sterz. I. 1154. b.

Roztržitý. Panství r. (roztrhané, zpustlé). Arch. XIV. 240.

Roztržkať = *roztrhovati, rozdělovati.* Šverci se po dvoch r-li. Ovce r. po domech. Brt. D. II. 381.

Roztýkati. Dokavadž jsem jiných tvých písem nemiel a právě jich neroztýkal. Chč. Mik. 412.

Roztýti. Jenž biech tak veliků velebností roztyl **pro** množstvie zbožie. 1487. Krok. 1895. 202.

Rozum. Ale prešla som mu ja cez r. (vyzrála jsem naň); Bolo treba chytiť r. do hrsti; Pri sprostom maj ty r. a pri múdrom ešte

viac: Pohol (pohnul) rozumom (a dokládají: jako kráva chvostom); Vyhnať dakoho z r-mu (připraviti ho o r.). Phľd. 1892. 695., 1893. .6., 1894. 198., 258., 550. Učený r. drahý, rodzený drahší. Ib. 1895. 378. Mladý r. a starý r. nerady spolu táhnou; Pro r-my do lékárny se nechodí; Chabý r. rád jezdí na své hlavě (dělá po svém); Z lidí uměl tahati r-my bez kleští; Mladý r. chodí po ledě (snadno padne, chybí); R. nebývá jedinou silnicí ku štěstí; Kaž r-mu, když srdce (láska) se dobývá na vrch. Šml. VII. 4., 26., 146., 150., 168., 172. Jaký r., taká řeč; Rozume, poď dom (praví ťukaje si prstem na čelo, kdo pořekl něco hloupého); Máš rozumu za kolik hoferů. Mor. NZ. V. 542., 515. Po nečase veľa rozumu; Rozum ho premáha; Zvetrel si sa, že by ti r. ani na pozajtro domov neprišiel; Nadzeniem ti r-mu palicou (bitím). Slov. Nov. Př. 197, 568., 576., 591. Někaj r-mu, někaj síly třeba. Slez. Ib. 207. Bodej mu r. vyschnul! Nov. Př. 621. R. mu spadl do bot; Má (nosí) r. v pytli. Us. Tč. Člověk na r-mu (dospělý). Slov. Mtc. 1894. 100. Tuť někdo trousí r-mem, da wirft sich ein Aal auf. Sterz. I. 1. — **R.** = *smysl.* Odpověděl jsem jemu na tento r. Arch. XII. 133. Z některých (písem) jiné r-my táhna. Chč. Mik. 413.

Rozuměti. Rozumie **do** toho, jako hus do piva. Phľd. 1894. 441. Nerozuměli jeden *druhého.* Phľd. 1896. 281. Kto sa **k** tomu rozumie. Phľd. 1896. 549.

Rozumný; rozumen. Št., Hus. Post. 106. a. **Na** řemesle r-ný. XVI. stol. Čel. Pr. m. II. 1097. — **čeho.** Ten by musil hvězdářství doplno rozumen býti. 1440. Mus. fil. 1898. 265.

Rozumově. R. něco vysvětliti. Vrch. F. II. 73.

Rozumovolný jednotlivec. Ztk. 75. (3. vyd.).

Rozumpný = *rozumný,* zastar. Gb. H. ml. I. 420.

Rozuondati. A tu jsem já je rozuondal (roztrhl), aby se mord nestal. Arch. XIII. 359.

Rozvad, území v Zemplínsku. Phľd. XII. 338.

Rozvadek. Háj. Kron. k r. 1261. Dle Vaškova Filolog. důkazu 80. je tam: rozvod (manželství Přemysla Otakara II. a Markety).

Rozvaditi. Nelzeť jich jest r., musieť se dosti navaditi. Op. mus. 199. b. (XV. stol.). — Mus. 1894. 163. Cf. Svaditi.

Rozvejárený = *rozčepýřený.* Chvost je r. Phľd. XII. 367.

Rozvejřenosť. Cf. Roztopáš.

1. **Rozvera,** vz násl. Rozverný. Brt. D. II. 381. Kluk r. NZ. III. 28.

Rozvěrátko, a, n., Ausweisungseisen, n. Sterz. I. 369.

Rozvěrně. R. se chychtati. Mor. a slov. Cf. Rozverný. Nár. list. 1896. č. 114. odp. feuill.

Rozverný, *rozvera* = *veselý, rozpustilý.* Záp. Mor. Brt. D. II. 381. R. pěsnička o lásce. Nár. list. 1896. č. 203. odp. feuill.

Rozveseliti. Keď sa r-lí, celý svet je jeho. Phľd. 1894. 442.

Rozvezlý = *prostořeký.* Val. Brt. D. II. 381.

Rozvídňať sa. Phľd. 1893. 71., 1894. 54.

Rozviglať = *rozviklati.* Slov. Brt. D. II. 381.

Rozvichřiti co: vlasy. Čch. Otr. 55.

Rozvilec, lce, m. = *rozpustilec.* Han. Brt. D. II. 381.

Rozvilina. R. lidového vyšívání (rozvoj). Wtr. Krj. I. 343. Je tam plno květů a r-lin (malovaných). NZ. III. 120.

Rozviti. Rozvinouti velikú pilnosť, pompu m. projeviti pilnosť, vystrojiti pompu; r. otázku m. rozložiti. Phľd. XII. 760.

Rozvlačitý. R. chúdza. Phľd. 1896. 464.

Rozvlažený = *potěšený.* Bl. Gr. 280.

Rozvlažiti. Ať r-ží jazyk mój (vodú). Ev. seit. 26. Luc. 16. 24.

Rozvod. Chlapci mají rozvude = vůli. Tišn. Brt. D. II. 381.

Rozvojový = *evoluční,* Evolutions-. Sterz. I. 864. R. pásmoválčícího vojska. Nár. list. 1894. č. 20.

Rozvolda, y, f. = *silná, zavalitá ženská.* Han. Brt. D. II. 381.

Rozvor, u, m. R. křídel (roztažení). Vrch. Tryz. 136.

Rozvorník, u, m. = *rozštěpník* (3. dod.).

Rozvrstvení. R. společnosti. Nár. list. 1896. č. 280. 1.

Rozvrstviti co: národ. NZ. III. 205.

Rozvrzaný. R. jako staré schody, jako starý měch. Nov. Př. 557.

Rozvulkanit co, entflammen. Phľd. 1895. 284.

Rozvúndati = *rozmarniti.* Kat. z Žer. I. 181.

Rozvýřený = *rozpustilý.* Han. Brt. D. II. 381.

Rozvztekliti koho. Světz. 1894. 78. b.

Rozžárlený. R. mysl. Kká. Puš. Roz. 77.

Rozžbráchlati, vz Žbráchlati.

Rozžbrachtati, vz Žbrachlati.

Rozženiti se. Oženiv se nerozženíš se. Kolc. 99.

Rozžíci. U Malenovic rožít, rožél, rožatý. Br.. D. II. 3.

Rozžurchlati, vz Žurchlati.

Rozžvehtati, *rozžvahtati* = *rozžvýkati.* ČT. Tkč.

Rožčiti, vz násl. *zš.*

Rožda, y, f. = rozbíhání-se (větve z kmene); R. kalichu či kyb. Am. Orb. 14., 95.

Rožďalovice, dříve Drožďalovice. Čern. Př. 32.

Rožek = *rohlík.* R. rascou (kmínem) a soľou posypaný. Phľd. XII. 402. — **R.** = *druh koláče.* Phľd. 1895. 588. — **R.** *baraní,* rostl., vz Vranec (3. dod.). — **R.,** žka, m. = *býk.* Ve šviháčině. Brt. D. II. 520. — **R.,** vz Tanec mor. (3. dod.).

Rožeň. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 36. **R.** vína, z hrozen, *h* odsuto. List. fil. 1895. 433. — **R.** = *španělský tenký rapír.* XVII. st. Dač. Prostopr., Wtr. Krj. II. (sv.) 12.

Roženec u kosy. Vz Prst (3. dod.).

Roženky, pl., f. = *dřevěné vidle senné.* Val. Brt. D. II. 38 .

Rožít, vz Rozžíci (3. dod.).

Rožka, y, f. = *cíp, roh.* Val. Vck. Val. I. 34.

Rožmberk, a, m. V. Kal. 2. 227. (*m* slabikotvorné). List. fil. 1891. 296. R., z Rosen-

berg. Čern. Př. 87. Jošt z R-ka. 1428. --1467., spis. Vz Vlč. Lit. 228., 277.

Rožmberský m. rožmbergský, *g* odsuto. Cf. předcház. R. knihy. Cf. Vlč. Lit. 30.

Rožmitál. Cesta p. Lva z R-la. Vz Vlč. Lit. 284.

Rožnout m. rozežhnouti (z *hn* odsuto *h*). Gb. H. ml. I. 467.

Rožný = *rohatý*. R. lichva (= dobytek). Phľd. XII. 39.

Rožščiti, vz násl. *zš*.

Rožšiti, vz násl. *zš*.

Rožštiti, vz násl. *zš*.

Rožtek, tku, m. = *růžek*. R. zásterky. Phľd. XII. 270.

Řpytiť se m. *třpytiti se*. Dšk. Jihč. I. 20.

rsk *(řsk)* mění se v: *rck* (řck): mořckej. Doudl. Kts. 14.

-rský z: -řьsk-: morský, později mořský působením substantiva moře. Gb. H. ml. I. 334.

-rstvo, *-rstvie*, z: -řьstv-, s odchylkami: -řstvo, -řstvie, které potom se staly pravidlem: císarství -- císařství, kacérstvo -- kacířstvo. Vz Gb. H. ml. I. 335.

rš, *rš* mísí se v *ř*: kršćen, křtěn. Cf. Gb. H. ml. I. 349.

Rtan, u, m. místo hrtan. Brig. F. 109. (Gb).

Rtek, gt. retku, strč. Ol. cant. 4. 11.; nč. rtík. Gb. H. ml. I. 175.

Rtuf. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 39.

Rtutitka, y, f. Vz Am. Orb. 63.

Rub = *šat*. Ve Vel. Revúci. Phľd. 1893. 374. Stal na ruby (kdo je z rána nevrlý). NZ. V. 544.

Rubač, e, m. = *dřevorubec*. Phľd. 1893. 305.

Rubáč, e, m. = *košile od pasu do polovice lýtek*. Má také jiná jména, vz Spodnica (3. dod.).

Rubačka, y, f. = *rvačka*. Dšk. Jihoč. I. 8.

Rubáň, ě, f. = *lesní seč*. Phľd. 1893. 53., 1894. 676.

Rubanisko, a, n. Phľd. 1892. 659.

Rubáš. R. ženský skládal se ze dvou částí, hořejší pokrývala trup od paží až k boku, dolejší část halila ostatní tělo jako suknice; byl to spodní šat, úlohou svou košili se podobající. Vz Wtr. Krj. I. 92. R. mužský = oděvací sukně prostého lidu, jinde kytle. Ib. 137. Dle Wtr. Krj, 169., 344. = košile, ale honosnější. Cf. Čechel.

Rubaška, y, f. = *košile*. Phľd. 1893. 709.

Rúbať zeľé = *sbírati zelné klúby* (košťály) *i s hlávkami*. Val. Brt. D. II. 381.

Rúbě, ěte, n. = *robě, 2—3leté dítě*. Zábř. Brt. D. II. 457.

Rubec, bce, m. = *ostružek z perníku*. N. Město. Brt. D. II. 581.

Rúbenie. Olej ze semence, prosa, rúbenie, máku atd. 1452. Arch. XIV. 464.

Rubiadin, u, m.: $C_{15}H_{10}O_4$. Vstnk. IV. 26.

Rubiadinglykosid, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 21.

Rubical, a, m. -- Rýbrcoul, Krakonoš. 1618. NZ. III. 50.

Rubínový. R. sklo. Vz Mrš. 34., 68., 87., 93., 95., 122., 124., 128.

Rubisko, vz Dělnisče (3. dod.).

Rubní. Zeď r. či zevnější. Hrš. Nách. I. 36.

Rúcati se = *řítiti se*. Phľd. 1895. 50.

Rúčí, mas. rúč. O jmenném skloň. vz v List. fil. 1895. 324.

Ručice = *ručka*. List. fil. 1895. 77.

Ručičky = prodloužené protější stěny truhlíčku u sukadla. NZ. VI. 79.

Ručka, y, f. = *držadlo, rukojeť* u pluhu (vz Kleč, 3. dod.), u kosy, u pilky. Brt. D. II. 448., 449., 452., 453. — **R.** = *ocásek, úponka révy*. Brt. D. II. 440.

Ručnice: hákovnice, s húbičkou, s kohoutkem, s kolem, s ložem, píšťala, půlhák, ruční, samozapalovací, se strojem, těšinka, terciola. XVI. stol. Vz Wtr. Krj. I. 622. nn.

1. **Ručnička** = *malá ručnice:* banditka, pistole, těšinka. Wtr. Krj. I. 624.

2. **Ručnička,** y, f. = *šátek*. Phľd. XII. 40. Cf. Ručník.

Ručník, u, m. = *šátek*. Vačkový n. nosový r. = šatka do vrecka, ručník do vrecka. Phľd. XII. 116. (XIII. 200.). Nosí r. za řemenem, který drží v pasu kalhoty. NZ. III. 408. **R.,** Handtuch. R. bílý s střepením, damaškový, dvojitý, ječnozrnný, lněný atd. Lizn. — **R.** = *jednání starosvatů před první ohláškou*, neboť ženich dostává od nevěsty při tom ručník (šátek) a péro (kytici). Phľd. 1895. 95.

Ručníkový tanec. Vz Tanec slov.

Ruda. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 37.

Rudist. O r-stu bělohorských vrstev. Sep. dr. Fil. Počta. Vz Vstnk. 1893. 263.

Rúditi = pobuřovati, rozvztekliti. Prk. v Kroku III. 243., VI. 437. ad AlxV. 1423.

Rudlíček, čka, m. = *Rudolf*. Us., Kat. z Zer. II. 36.

Rúdno, a, n. = statek v Turci. Phľd. XII. 338.

Rudný. R. moře, lépe: rudé. Bl. Gr. 266.

Rudobílý. R. štít. Vrch. Rol. XVII. až XXII. 100.

Rudočelý. Vz Vodošlap (3. dod.).

Rudofúsý. Slov. Čes. I. V. 425.

Rudoholenní mastnolesklec (brouk). Klim. 44.

Rudohřbetý potočník (brouk). Vz Klim. 99.

Rudoch. R. americký. Čch. Drob. povíd. 70.

Rudokroveční. Vz Okresulka (3. dod.).

Rudokrový lejnomil (brouk). Klim. 208. Cf. Výslunník (3. dod.).

Rudokupec, vz Erzkafěř (3. dod.).

Rudolf. Odvozeniny vz v Kotk. 30.

Rudonosník, u, m. = rudonosný odžilek, Erzbringer. Sterz. I. 855.

Rudořitný protáhlík (brouk). Klim. 170. Cf. Rudořitý.

Rudoprsý potočník (brouk). Klim. 100.

Rudoskvělý. R. svit. Vrch. F. II. 251.

Rudostřechý. R. zámek. Osv. 1896. 422.

Rudošedý jazýčkovec (brouk). Klim. 142.

Rudoštitník, brouk. Vz Ott. VII. 901.

Rudoštítý. Vz Plavčík (3. dod.).

Rudotemenný vírník (brouk). Klim. 108. Cf. Vodošlap (3. dod.).

Rudovousý, cf. Rudofúsý (3. dod.).

Ruducha či řasa květná, gelidium. Vz Ott. IX. 1002.

Rufian. Jako kdyby r-ni čeledností s pannami poctivými přijali. Chč. S. 55.

Ruhlík, u, m. = *rulík*. R. vlasů. Na Žďársku. Nár. list. 1894. č. 219. odp. feuill.

Ruch. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 74.
Rúch babí, rostl., vz Babí rúch (3. dod.).
Ruchadlo, na vých. Mor. *rocháč*, na Brň. *ruchan*. Brt. D. II. 449.
Ruchadlovitý pluh. Vz Ott. XI. 661. a.
Ruchan, u, m., vz předcház. Ruchadlo.
Ruchla, y, f. = *rokle*. Tišn. Brt. D. II. 382.
Rúcho babské, rostl., vz Babí rúch (3. dod.).
Rūj = *roj*. Enns. 170. B.
Ruka. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 45., 47., 82. O skloň. na Litovelsku, Tišn., Kunšt. a Žďár. na Mor. cf. Brt. D. II. 117., 191., 237., 254. V jednej ruke chlieb, v druhej kameň drží (jednou hladí, druhou bije); Keby mu ruku nedržali, všetko by premarnil; Co ti do ruky podává, ešte to rozbiješ (proč se toho chytáš, čeho tobě netřeba). Phľd. 1894. 257., 313., 550. Čisté ruky, šlebodné (svobodné) slovo. Ib. 1895. 187. Při ruce, vzdavku položil jen několik zlatých (při odevzdání koupené věci). 1535. Věst. op. 1892. 44. Poněvadž potřeby znamenité ještě před rukama jsú. Sum. I. 446. Hádání z ruky. Vz Zbrt. Pov. 69., 78., 85., 89. — **R.** *v ruku* = prsten milostný z lásky daný. Na něm byly ručičky držící se. Vz Wtr. Krj. I. 527. — **R.** Panenky Marie r. = kořen kukačky (rostliny). Brt. D. II. 505.
Rukáv. R-vy u ženských šatů v XV. a XVI. stol. Vz Wtr. Krj. I. 122. nn. — **R.** = brnění kryjící ruku skládající se z nábedrníku (náramku), podpažníku, myšky a rukávnice. Vz Wtr. Krj. I. 251. — **R.** = krátké dřevo ku podpoře hlavního krovového trámu (vosla), nyní pant; jinde obyčejné upevnění dvou dřev. Vz NZ. IV. 207.
Rukávce u žen. šatů v XV. stol. Wtr. Krj. I. 123. nn. R. oblékalo se na oplečí. Wtr. Krj. I. 498. R. = svrchní část ženské košile od půl prsů na horu, ve Slez. *košuľa*. Brt. D. II. 463. Mezi rubáčem a rukávcem je oplečí. Vck. Val. I. 30.
Rukávek, vku, m. = *rukávník*, Stutzel. R. vydří. 1684. Věst. op. 1892. 17.
Rukavice v starší době. Vz Wtr. Krj. I. 185., 521. Rytířské r. či plechovice, brněné, kožené. Wtr. Krj. I. 251. nn.
Rukávnice, e, f. = brnění kryjící ruku od lokte dolů. Wtr. Krj. I. 251.
Rukávník, vz Grytka (3. dod.).
Rukodílně. Mappy r. kolorovati. Mtc. 1895. 73.
Rukojetní. R. kolečko stroje. KP. VIII. 76.
Rukojmě. Starč. skloň. vz Gb. Km. -a. 28. nn.
Rukopis zelenohorský a kralóvédvorský. Od dra J. Gebaura v Jag. Arch. X. 496. nn., XI. 1. nn., Mus. 1896. 195. nn. a 3. sv. (Flajshans), List. fil. 1896. 275. (Gebauer), Osv. 1896. 459., 545., 648., 709., 717., 728. nn. Královédvorský (3. dod.).
Rukopisný. R. bible. Us.
Rukosled, u, m. = *sled ruky n. ruční*, vestigium manus, lépe než stopa ruky. Vz Dob. Dur. 286.
Rukotržnie. Člověk jest r. (mancipium) smrti, nebo smrti ruky ujíti nemůž. GR. Nov. 130. 3.
Rukotvárce, e, m. = *prstolepec*. Sterz. I. 601. b.
Rukotvárnictví, n. = *prstolepectví*. Sterz. I. 601. b.
Rukovať sa s kým = ruce si podávati. Phľd. 1893. 588.
Rukověštba, y, f., Chiromantie. Sterz. I. 601. b.
Rukověť. O stvč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 40.
Rukovina, y, f. = *rukovanka*. Phľd. 1895. 577.
Rulík, a, m., vz Rorýs (3. dod.). — **R.**, u, m. — *lelík*. Vz Cop (3. dod.).
Rumbać = *rúbať*. R. drevo. Horn. Spišsko. Phľd. 1894. 306.
Rumel. Že takovou kvintu (pernou odpověď) najíti ráčí, že jim v rumel potřefí. 1633. Věst. op. 1892. 11.
Ruměničitka, y, f., v lučbě. Vz Am. Orb. 63.
Ruměničnatka, y, f., v lučbě. Vz Am. Orb. 63.
1. **Rumný** = *tučný*. Z těch řečí znáti jest kněze tučného..., majíc (církev) muže rumné čepic vysokých, plášťuov dlúhých. Chč. S. 72.
Rumpál střešeň = mnoho střešeň na halouzce. Kunšt. Brt. D. II. 382.
Rumpanec, nce, m. = *udeření*. Jevíčko. Brt. D. II. 382.
Rumrejška, vz Rumrejch. R. a burda. Kat. z Žer. I. 132.
Runa. O pův. cf. Dob. Dur. 316., 325.
Runatice, e, f. = *ovčí kožešina?* Kožišníci překupovali před branami šerlinky a r. 1486. Wtr. Krj. I. 156.
Rundač = *paveza*. Čel. Pr. m. I. 787.
Rupert, Ruprecht. Odvozeniny vz v Kotk. 30.
Rúrka = *dárek*. Tyto tři dárky n. rúrky. GR. Nov. 41.
Rus, a, m., ryba. Vz Moskalík (3. dod.).
Růsa, y, f. = *rosa*. V sev. vých. Čech. Oestr. Mon. (Böhm.). I. 495.
Rusadlnie. R. sviatky. 1591. Phľd. 1894. 7. Cf. Rusadelný.
Rusať, *vyrusať* = *vystrapkať* t. j. vytrhati útočné (utkové) niti s ponecháním osnových. Phľd. 1894. 494.
Rusičitka, y, f., v lučbě. Vz Am. Orb. 63.
Rusík, u, m., ruthenium, prvek. Am. Orb. 58.
Rusínština. Nár. list. 1894. č. 154. 1.
Růska, y, f. m. rozha. Brn. Mus. 1896. 261. R. = *vích*. Brň. Brt. D. II. 382.
Ruskopolský. R. věc. Zl. Jg. 356.
Rusnák, a, m. = *Rusín*. To by aj. R. na velký piatok môhol pojiesť (o nemastném jídle). Slov. Zátur.
Rusňák, a, m., les u Bludovic. Věst. op. 1893. 12.
Rusovlásek, ska, m. = *rusovlasák*. NZ. IV. 254.
Rusovlasý. Rozšíření r-sých v Čechách a j. Vz NZ. IV. 78., 256.
Růsti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 36. — **jak.** Řepa roste **o** skok (skokem). Brt. D. II. 288.
Rustika, vz Bosáž (3. dod.).
Rustikalista, y, m. R. byl pouze dědičným nájemníkem. Mtc. 1896. 223.

Rúšať = *okopávati*. Zemiaky r. Vo Višňovom u Žiliny na Slov. Phľd. 1893. 364., 1895. 59.

Ruška = *hruška*. Dšk. Jihč. I. 32.

Rúšný. Nový vůdce vstane s rúšnou družinou. Čch. Otr. 72.

Rutlink, dlouhý meč. Wtr. Krj. I. 272.

Ruttkay Ezech., básn. slov. Vz Phľd. 1895. 315.

Ruzený. R. kopie. Alx. H. 116.

Růzga (prut) = právo učně do učení přijímati. 1709. Pras. Řem. 40.

Různík, a, m., anemodus, brouk. A. hubený, a. strigosus. Klim. 281.

Různo, adv., často jako různě. Vz Mus. 1893. 446. Cf. List. fil. 1895. 111.

Různobarvý. R. řemen. Čch. Otr. 16.

Různočelistník, a, m., stomis, brouk. Klim. 43.

Různočlenec. R-ci, anisotomidae. Vz Klim. 289.

Různočlenník, a, m., taxicera, brouk. R. plochý, t. deplanata. Klim. 154.

Různočnělečnosť, heterostylie. Vz Ott. XI. 246. (u rostlin).

Různomístný. R. přízvuk. List. fil. 1895. 68.

Různotřídný. R. lidé. Phľd. 1895. 141.

Různotvárnosť, i, f. Mus. 1895. 105., Čes. l. V. 225.

Různozvuký, distonierend. Sterz. I. 683. b.

Různý holub = *nespářený*. R. koně = každý z jiného páru. Jicko. Brt. D. II. 382.

Růžanec, nce, m., přítok Ostravice. Věst. op. 1893. 12.

Růže. R. při trní se rodí. Šml. I. 95. — Vyšívání na růžu. Vz NZ. IV. 232. — **R.** *z Jericha* v strč. zvykosloví štědrovečerním. Vz NZ. III. 41. — **R.** *větrná* = čtyři strany světové s mezilehlými 28 směry zeměpisnými. Vz KP. VIII. 27. — **R.** = *nemoc*, erysipelas. Vz Ott. VIII. 734. a. Léčení jí. Cf. Zbrt. Pov. 60., Phľd. XII. 567. (na Slov.). — **R.** = *jm. kraví*. ČT. Tkč. — **R.** = *druh pentlení nevěsty a družiček*. Vz NZ. IV. 438. — **R.** pyšná, vz Pižmo (3. dod.); **R.** *vodní*, vz Vodní růže (3. dod.).

Růžencový. R. bratrstvo. 1619. Věst. op. 1893. 36. R. jablko (nebo skořicové). Nár. list. 1896. č. 299. Příl.

Růženec. Růžence jako paradní kus nosily paní v XV. a XVI. stol. Vz Wtr. Krj. I. 49., 179., 575.

Růžice, ozdoba jihočes. výšivek. Wtr. Krj. I. 344.

Růžkovatec, tce, m., glaucium. Vz Ott. X. 179.

Ružomberok, rka, m., městečko v Liptovsku. Vz Phľd. 1894. 123.

Růžoruký. R. zora. Phľd. XII. 279.

Růžoucí. Růže r. Duf. 292.

Růžověti. Na břehu ve výsluní nad suchou travičkou r-věl babí hněv. Světz. 1894. 597. a.

Růžový. Paní R-vá, hra. Duf. 88.

Rváč = *plavuň*, lycopodium. Vck. Val. I. 133. Léčení jím na Val. Vz ib. 158.

Rváti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 74. Darmo r. hustou mříží (vězení). Čch. Otr. 70.

Řváti. O tvarech řéveš atd. a řieveš vz Gb. H. ml. I. 143. Řvu m. řevu v Rkk. Vz List. fil. 1896. 330., Mus. 1896. 253. V., VII. 638.: Náramně řve... Dle List. fil. XI. 98. má býti: řeve. ‚Řvu' má doklady v XV. stol. Cf. Mus. 1896. 376. Jakžto lev řve (rzwe) a špúlá sě. Cf. Osv. 1896. 894. U Jemnice *řirat*. Kráva řive. Brt. D. II. 267. Stodola plameněm řvala. Zlín. Brt. D. II. 382. Cf. Bľčeti = bučeti.

ry a cizí *ri* změněno v *ři*: ryk — řiknúti — řičeti, sporýš — spoříš, Moric — Mořic, Jericho — Jeřicho, Kateřina. Gb. H. ml. I. 347.

-rý. Adj. ukončená v -rý mívají v jazyku starším tvary jmenné: kypr, múdr; v nč. jsou toho zbytky jen v jazyku knižném: stár. List. fil. 1895. 303.

Ryba. Cf. Am. Orb. 106. O strč. sklonění cf. Gb. Km. -a. 5. Rybu chytať za hlavu a nie za chvost (hleď k hlavní věci). Phľd. 1893. 700. R. hľadá, kde by bylo hlbšie a človek, kde lepšie. Phľd. 1895. 547. Hádanky o rybách. Vz NZ. III. 38. — **R.** Rybičky = drobné, bělavé *mráčky* jako po kousku k sobě nahrabané. Cf. Beránky. Světz. 1894. 171. — **R.** = *území* v Hontě. Phľd. XII. 338.

Rybacina, y, f. = *rybí maso*. Phľd. XII. 634.

Rybák, vz Ledňáček (3. dod.).

Rybalt, a, m., z it. Pův. = *žák*, *pěvec* při kostele; pak toulavý, nezbedný žák i lotřík. 1320. Vz Wtr. Živ. c. 833.

Rybář, vz Ledňáček (3. dod.).

Rybáre, obec ve Zvolensku. Phľd. XII. 338.

Rybářík, vz Ledňáček (3. dod.).

Rybářka, vz Racek (3. dod.).

Rybebka, y, f. = hudební nástroj strunový podobný houslím v XIII. stol., z franc. rubèbe. Vz Zbrt. Tan. 29.

Rýbecoul, vz Rýbrcol.

Rybí, f., potok u hory Prašivé ve Frýdecku. Vz Věst. op. 1893. 12. — **R.** *očka*, rostl., vz Žabí oči (3. dod.).

Rybinný = *rybí*. R. trán. NZ. II. 646.

Rybizák, u, m. = rybízové víno, Riebiselwein. Sterz. II. 699.

Rybnář (ribnarz), e, m., pisces, znamení ve zvířetníku. 1440. Mus. fil. 1896. 262.

Rybní peníze (za ryby). Arch. XIV. 243.

Rybniční, ího, m. = kdo k rybníkům dohlíží. NZ. IV. 101.

Rybník, louka na Zvolensku. Phľd. XII. 338.

Rybníkář dělal rybníky. Půh. VI. 269., Arch. XIII. 442., XIV. 289. — **R.** (Měřín) = *rybářka*, larus ridibundus, pták. Brt. D. II. 495. — **R.,** elmis, brouk. R. Germarův, e. Germari, Müllerův, Mülleri, tmavý, opacus, Volkmarův, Volkmari. Vz Klim. 124., 127.

Rybníkářka, y, f., vz Racek (3. dod.).

Rybný. R. lov. Ev. seit. 29. Luc. 5. 9. R. rod, Ev. víd. 135. Mat. 13. 47., peníze (za ryby). Arch. XIII. 455.

Rybaještěr. Cf. Ott. VIII. 595.

Rybossavec, vce, m. Vz Am. Orb. 107.

Rybožívný. R. tůně. Krok. 1893. 70.

Rýbrcol, vz Krakonoš. NZ. V. 516., VI. 116.

Rycek, cku, m., houba, vz Ryzec (3. dod.).

Rycla, y, f. = *stolička*. Brušp. Hledíková.

Rýček, čku, m. = *kožené stínítko u čepice*, Schild, m. Jevíčko. Brt. D. II. 382.

Rydati. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 74.

Rýfa, vz Gréfina (3. dod.).

Rygát = *šoupati.* R. fazole. Dbš. Jihč. I. 29.

Rýhočelý brázdoštítec (krátkokyčelník, brouk). Klim. 164., 265.

Rýhokřídlec, dlce, m., molops, brouk. R. rakouský, m. austriacus, vysoký, m. elata, černý, picea, oválný, ovipennis, prostřední, medius. Klim. 42. nn.

Rýhonožec, žce, m., calathus, brouk. R. bludivý, c. erratus, černohlavý, melanocephalus, hnědonohý, fuscipes, hnědý, fuscus, horský, alpinus, kovový, metallicus, lunní, peltatus, malokřídlý, micropterus. Klim. 30.—31.

Rýhoštítník, a, m., synuchus, brouk. Klim. 30.

Rýhoštítý drobnec, brvodrápník (brouci). Vz Klim. 221., 265.

Ryhovaný. R. dělo. Vz Ott. VII. 242.

Rychlíček, čku, m., rostl., vz Slzičky (3. dod.).

Rychlířky = *hrušky.* NZ. V. 522.

Rychlo = rychle. Vz List. fil. 1895. 120. Vyjdi rychlo v ulice. Ev. víd. 94. Luc. 14. 21. — Ev. seit. 31. Luc. 16. 6.

Rychlodechý. R. zvěř. Vrch. Rol. XXXIII. 143.

Rychlolis. Světlotiskový r. Ott. IX. 33. a.

Rychloň, ě, m., ischnoglossa, brouk. R. kovový, i. corticina, rozšířený, prolixa. Klim. 136.

Rychlopalka, y, f., ručnice. Nár. list. 1894. č. 33.

Rychlopisec, sce, m. Slow. 181.

Rychloplavec, vce, m., loď. Ml. Hüb. 450.

Rychlovský, potok u Brtnice na záp. Mor. Mtc. 1895. 340.

Rychlý; *rychel.* Gb. H. ml. I. 164. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 74.

Rychtář. Hra na rychtáře. Vz Duf. 98., 99., NZ. V. 586.

Rychtářský. R. právo kožené hřeby ozdobnými pobité, někdy z různobarevných kroužků kůže umělc upletené, koženým třepením opatřené. Nár. list. 1895. č. 150. feuill., Čes. l. V. 277.

Ryják, u, m. = *rýč.* Vck. Val. I. 82.

Rykholec, lce, m. S bičem a r-lcem obíhati. Wtr. Živ. c. I. 489.

Rýl. Schoval poklad v rýli (v špalku). GR. Nov. 85. 2.

Rýřek, řku, m. = část mužské košile, která z gatí ven čouhá. Brt. D. II. 463.

Rýma = nátcha, coryza. Hojení jí na Slov. Vz Mtc. 1894. 108. U Kroměř. *ryma*, na Zlín. *réma.* Brt. D. II. 13. Je tak chladný, že, když s ním člověk mluví, dostane rýmu. Šml. I. 112.

Rymař = *řemenář.* Rymaři nemají uzdářům překážeti. Arch. XIV. 448., 473.

Rymík m. rybník. Chod. Gb. H. ml. I. 381., 423., Dšk. Jihč. I. 12., 22.

Rýn z stněm. Rîn, nikoli z Rajn a Rejn. Gb. H. ml. I. 139.

Rynek a. Phľd. 1893. 763.

Rynčák m. rynščák, *š* odsuto. Brt. D. II. 250.

Rynéř = *sluha u koní.* R-řóm odpustil (kůň) na se vsésti. GR. Nov. 130. 35.

Rynka, y, f. = *poutce* (na hlavě). Slez. Věst. op. 1894. 11.

Rynštiak = *rynščák.* Phľd. XII. 290.

Rýpačka, y, f., rostl., vz Pampeliška (3. dod.).

Rypákový, rüsselig. Sterz. II. 754.

Rýpat (*y* temné) = *rýti;* rýpjat (rejpat) = *rýpati.* Jemnice. Brt. D. II. 267.

Rys. O pův. cf. Dob. Dur. 341. R. málo nalapá, když dále přes tři skoky nechce. Bl. Gr. 364.

Rysec, sce, m., houba, vz Ryzec (3. dod.).

Rýsování. R. skla. Vz Mrš. 24., 27., 29., 30, 33.

Rystkomora, y, f., z Rüstkammer. Kat. z Žer. I. 105.

Rystuňk koně = *uzda a nádobí.* Wtr. Krj. I. 548.

Ryšový. R. víno, Schiller. Brt. D. II. 441.

Rytěřiti. Pro někoho rytěřovati. Břez. Font. V. 533.

Rýti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 74.

Rytieřovati. Alx. Nách. k. XIX.

Rytíř. Chudí rytíři (jídlo), vz Chřebůrka (3. dod.). Na Val. = staré rozkrájené koláče polité rozškvrlanými vejci a rozpuštěným máslem. Vck. Val. I. 22. — Rytíři z telecího kolena = řezníci. Brušp. Hledíková.

Rytm, u, m. = *rhythmus.* Bl. Gr. 365.

Rytmovati = *rhythmovati.* Bl. Gr. 367.

Rýv, vz Cún. Brt. D. II. 440.

Rývi, n. = *suchá nať.* U Humpl. NZ. II. 560.

Ryzí. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 74.

Ryzlink, druh révy: *pihorna, reguľka, rekuľka, řezľík, rohál, ryvoľka, saľron, skořina.* Brt. D. II. 410.

Rýžkaša = *kaše z rýže.* Phľd. 1895. 707.

Rýžkovaný kořenář (brouk). Vz Klim. 130.

Rýžování kovů = rozlišování dle nestejné hutnosti a dle lesku. Vz Ott. XI. 593. O r. zlata. Vz Mtc. 1895. 341.

rz, *rž* smíšeno v *ř:* nybř, Bl. Gr. 281., dřeti = držeti. Mart. 48. — Gb. H. ml. I. 349.

Rzior (Rzor? Žor?), pastvisko u Pražmy ve Frýdecku. Věst. opav. 1893. 13.

Rzivohnědý krátkoštítník (brouk). Vz Klim. 145.

Rzivonohý. Vz Svinutec, Vodošlap (3. dod.).

Rzivorohý. Vz Praskavec, Úženec (3. dod.).

S.

S původní. Vz Gb. H. ml. I. 306. Staroslovanské *s*. Ib. 315. — **S** *se psalo: z:* zuzed (súsěd); *zz:* klazz; *ſ*, *s* (toto více na konci): k ſobye, dnes; *ſz:* cieſzarzowſtwo; *ſzz:* trzaſzzl; *ſſ:* z leſſa; *sſ:* masſo; v pravopise Husově *s*, novoč. *s*. Vz ib. 475. Zdvojené *ss* často v Háj. Herb.: masso, massný, vesselí. 26. b., 161. a., 303. (List. fil. 1894. 297.) V některých nářečích mor. *vysloruje se* jako *ss:* do lessa. Brt. D I 27. Místo *s* čítáme ve staročes. spisech *gs:* kamž gſie (= sě) jim bude zdáti. Mill. 45. a. Czo jse mluvij. Chč. P. 142. (Vz Gb. H. ml. I. 476.). — **S** *se mění* a) v *c:* cichravo (Nechvalín), vyct v Kunštátu a v okolí, v adj. na -ský (moravckej, panckyj, pancky, ve Žďársku, Jemnicku, v Dačicku a Telči). Vz Brt. D. II. 148., 210., 250., 269., 279.; b) v *ch:* chcát, chrípat, Gb. H. ml. I. 480., šuch (šos. v Tišnovsku), chcipnót (v mor. Kruml. a okolí), Brt. D. II. 187., 210.; cf. Jag. Arch. XVI. 3. 4. Heft 368. nn., hl. str. 384.: c) v *j:* před sykavkou: proj za nás m. pros. Na mor. Kruml. a jinde. Brt. D. II. 210., 279.; d) měkne v *š:* šočovice, šršeň, ve skupinách šl z sl, *št* z st, *šv* z sv, *šm* z sm, *šk* z sk, vz tyto skupeniny, Gb. II. ml. I. 480. nn.; šahat m. sahati, v mor. Kruml. a v okolí, šahat, v imperat. proš, noš m. pros, nos, na Žďársku, mušet m. musiti atd., v Jemnicku, Brt. D. II. 210., 250., 269., šahat, mušet, proš, noš atd., v Dačicku a Telči, Brt. D. II. 279. V *š* se mění také ve Spišsku: šérp, šedlo. Vz Phľd. 1893. 432. V Háj. Herb. a V. Kal. měnívá se v *š* a) ve skup. *sk:* poškvrna, Háj. Herb. 63. a.; škřemení, 90. b., škřínka, 58. b., poškvrniti, V. Kal. 273. a., škřipec, 168., škotský, 2.; ve skup. *sl:* okršlek, V. Kal. 214.: ve skup. *sp:* nyšpule, Háj. Herb. 71. b., Hyšpanie, V. Kal. 121.; ve skup. *st:* puština, Háj. Herb. 14. a., Štefan. V. Kal. 75. a j. Cf. List. fil. 1894. 292. Lešák, vlašeničko. Háj. Herb. 22. b., 1. b. *S* a *z* v Háj. Herb. a V. Kal. často se zaměňují a matou. Vz List. fil. 1894. 291. Na mor. Kruml. a v okolí mění se *s* jako na Zlinsku. Cf. Brt. II. 14.—17. Jak se mění v chromečském podřečí, o tom vz List. fil. 1894. 96. V již. Čech. mění se *s* v *z, c, č, ž, v, k, ch, j*. Vz Dšk. Jihč. I. 38.—41. — *Cizí* **s** zůstává: soumar, sak, stoupa, nebo mění se a) v *š:* šafrán, šalvěj, b) v *ž:* žehnati (signare), žengle. strhněm. sënkel, Gb. H. ml. I. 485., Rožmberk. V. Kal. 2. 227. a j. – **S** *se vsouvá*, vz skupiny: *bst, kst, skr, skř, str, stř, čst, cst, csk* a Gb. II. ml. I. 487.; ve slově střenák, v Tišňově. Brt. D. II. 148., 187. Vody sstekly. V. Kal. 156. Cf. Dšk. Jihč. I. 38. až 41. — **S** *se vsouvá, vysouvá.* Vz *skr, skř, stř* a po různu jinde. Vz Gb. H. ml. I. 489. Ve slově třílet (v Zábřessku), ve slově krz m. skrze (v Tisnovsku a Kunštátsku), třelec, třevo atd. (v Dačicku a Telči). Brt. D. II. 130., 187., 234., 279. Třeckovati. Háj. Herb. 333. a. Cf. Dšk. Jihč. I. 38. –41. — Slova v **s** vyzvukující sklánějí se na Mor. dle vzorů měkkých: po hlasi, na ocasi, v prosi. Cf. Brt. D. II. 6., 19. — **S** m. jsi kam se klade a ke kterým slovům se připojuje, o tom vz Bl. Gr. 104. — *Měkké* **ś** bylo v jazyku starém a jest posud dialekt. v češtině nové, hlavně v nářečích východních. Vz. Gb. H. ml. I. 469., 475., 478., 476. V již. Čech. mění se *ś* v *s* a *š*. Cf. Dšk. Jihč. I. 38.

S *předložka*. O vokalisaci předložky **s** v Háj. Herb. a V. Kal. vz List. fil. 1894. 203., 204.

-sa. Subst. na *-sa* sklánějí se na Mor. dle vzorů měkkých: kose (pl.). Vz Brt. D. II. 6.

Sábati = *sápati*. Kotk. 72.

Sabbatale, e, n. *sabbatales*, u, m. = *sobotáles*. Kutn. šk. 61. S. dostával učitel každou sobotu. Hrš. Nách. I. 411.

Sabinský = Kar. Sabina. List. fil. 1894. 422.

Sad. O původu slova cf. Gb. H. ml. I. 87.

Saďa = *sázka, sádka, prostírka, posad*, snopy na mlatě k mlácení rozložené. Brt. D II. 438.

Sadec, eupatorium. Cf. Ott. VIII. 816.

Sádek, dku, m. = záhon bramborů a p. před vinohradem. Brt D. II. 440.

Sádelný. S. tvář = tučná. Světz. 1895 39.

Sadílek. Kdyby (v takových špinavých peřinách) některý náš litbomyský (litomyšlský) s. asi teyden polihati měl, že by mu se to zošklivilo. 1640. Mus 1894. 134.

Saditi. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 87. S. co po zahradách. Háj. Herb. 16. b.

Sádka, cf. Saďa (3. dod.). — **S.** = *podnět k mrzutosti, k hádce* (Jevíčko). Brt. D. II. 382. — **S.** = *sázka*. S. je hotova. Kld. III. 191.

Sádlec, dlce, m., Margarinsäure. Am. Orb. 69.

Sádlisko. Mýto z s-ka, z poltu slanin atd. 1520. Mtc. 1894. 61.

Sádlo = tuk tužší konsistence než olej; *olej* = tekutý tuk; *lůj* = tuk tíže tavitelný, pevný. Vstnk. IV. 144. Pálí ho s. (neposeda). NZ. V. 541.

Sadmo. Posypati (koni) prachem s. 1410. Mus. fil. 1896. 268.

Sadnúti, sednouti; strč. sadnúť, mor. sadnúc (u Hrozenkova). Vz Gb. H. ml. I. 108.

Sadový. S. mák = setý (proti planému). Záp. Mor. Brt. D. II. 382. S. dříví (stromy). Půh. IV. 174. S. dvéře. Ruk. olom. Dob. Dur. 85.

Sadrapák, z fr. satrappe = sluha, poddaný. Čern. Př. 85.

Safian. Výroba s-nu. Vz KP. VI. 684.

Safranin. Krvinky s-nem zbarvené. Hlav. Obrz. 21.

Safranofilní. S. jádro. Hlav. Obrz. 21.

Safrol, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 4.

Sáhnouti. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 54., 108.

Sáhoširoký. S. nestvůra. Kld. IV. 49.

Sajdák moskevský (zbraň). Arch. XIII. 217.

Sajde m. sejde. Chir. 187. b. (Gb. H. ml. I. 187.).
Sajhák, a, m., Giraffe, f. Am. Orb. 107.
Sajma, z Schablone. Mz. (List. fil. 1892. 242.).
Sajr, a, m. = *sýr*. 1529. Arch. XIV. 364.
Sakač, e, m. = *pijavý papír* (Nedvědice). Brt. D. II. 382.
Sakáček, čku, m. = *mužská zástěra*. V Hontě. Phľd. 1894. 310.
Sáknouti. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 109.
Sakrament, eufemisticky: saframent, safraport, tafraport, safrahnát, sakraholt, kakraholt, sakrholt, sakulent, safient, safiko, sago, sak na ryby, sekyra mete, takra. Čes. l. V. 449. Cf. Sakramentský.
Sakramentářský = *kalvinský*. 1617. Wtr. Živ. c. I. 340. Cf. Sakramentář.
Sakramentský. Eufem.: kakramentský, sakraholt ký, sekyra mlejnská, saprlot, stafra, safra a p. Čern. Př. 43. Cf. předcház. Sakrament.
Sakrišta = sakristie. Wtr. St. Nov. 177.
Salaba August † 29./1. 1894.
Salačka, y, f. = *chvojí uschlé, zčervenalé* (Jevíčko; jinde *prask*). Brt. D. II. 382.
Salaj, Salz. Vz Am. Orb. 55., 57., 61.
Salanky, f. = *třešně*. NZ. V. 522.
Salapča, míst. jm. na Slov.
Salaš. Cf. Phľd. 1893. 763. Bez jednej ovce bude salaš. Slov. Zátur. — **S.** = *otevřená ohrada pro vepřový dobytek v pražských jatkách*. Nár. list. 1895. č. 250. odp. — **S.** také = *ovce na bačovisku*. Hle tam ženú veľiky salaš ovec. Val. Brt. D. II. 383. — **S.** = *nocleh*. Večer hrne na salaš. Ve šviháčině. Brt. D. II. 520.
Salašík, u, m., trať ve Frýdecku. Věst. op. 1894. č. 4. 20.
Salát, čes. tanec. Vz NZ. III. 440.
Salcburky, hrušky, vz Cajpurky (3. dod.).
Salejtrník, u, m. = *sanitrník*. Hrš. Nách. I. 79.
Saliby, statek v Požúnsku. Phľd. XII. 552.
Sálice, e, f., od sálati. S. tepla. Am. Orb. 32, 106.
Sálicní obrazec. Am. Orb. 30.
Salipyrin, lék od chřipky. Vz Nár. list. 1895. č. 59.
Sálit = *sálati*. Kamna sálijó. V Brněnsku. Brt. D. II. 383.
Sallo zaječí = *sádlo*. Kalenice na Mor. Mtc. 1894. 331.
Sallý = *ssedlý*. Sallé mlieko. Slov. Mtc. 1894. 109.
Salnitrovna, y, f. = *salnitrna*. Hrš. Nách. I. 79.
Salpa. Cf. Ott. VIII. 383.
Salvon, u, m., vz Ryzlink (3. dod.).
Salyňská, é, f., přítok Mohelnice ve Frýdecku. Věst. op. 1894. č. 4. 17.
1. **Sám.** S. slouží k označení výlučné protivy jednoho předmětu proti jiným. Cf. Mus. fil. I. 315., 319. Přijdu sám = a) a ne jiný, b) samoten. Ib. 320. Ona mi s velkým pláčem pravila, že mistr Havelka dal právo na ni i na samého (i. e. jejího muže) a dítky její že zamkl. Byl jsem tam sám a sám (důrazné naznačení samoty, osamělosti). Ib. 324. S. s číslovkami řadovými vz v List. fil. 1896. 281. Celkový genitiv závislý na *sám*. Je ho sama kůže a kosť (je samá kůže a kosť). Je toho sám červ, sama pecka. Brt. D. II. 286.
2. **Sám,** u, m., z něm. Saum. Gb. H. ml. I. 612.
Samar. Kedz v poharu majú, ta i s-ra dzvihajú. Šariš. Phľd. 1895. 377.
Samaří, ze Samaria. Br. Cf. Gb. H. ml. I. 133.
Samček, mečku, m. S. žatecký (pivo) = *samec*. Wtr. St. nov. 54.
Samice = *větší rameno řeky někde se dělící;* někdy: *jalová řeka*. Věst. opav. 1894. 6., Pras. Těš. Ze požívají samice vody Bečvy, ježto já k ní právo mám. Půh. VI. 26.
Samoběžec, žce, m. = *samohybec*. Ztk. 27. (3. vyd.).
Samobílý = *zcela bílý*. S. šátek (N. Město). Brt. D. II. 383.
Samobytnosť, i, f. S. kraje. Phľd. 1896. 624.
Samočinný. S. brzda v tiskacím stroji. Vz Nár. list. 1894. č. 88. odp. feuill.
Samodílný. S. (= sklenná) polévka bramborová, nezasmažená (Žďársko). Brt. D. II. 481.
Samodružný. S. element, Vstnk. 72. a j., bod, paprsek. Ib. 68., 69.
Samodržectví, n. Moudré s. Zl. Jg. 362.
Samohlasenství. Mus. 1895. 516.
Samohláska. S-ky české a jich změny. Cf. Gb. H. ml. I. 17. nn., 88. nn., List. fil. 1894. 47., Brt. D. II. 100.
Samohláskový. S. *l, r* (slabikotvorné). Cf. Gb. H. ml. I. 287. Vz násl.
Samohlasný. S. *l, r, m, n*. Cf. Gb. H. ml. I. 23., List. fil. 1894. 47.
Samohlt, a, m. = *kdo chce vše sám pohltiti*. Kotk. 172.
Samohráč, e, m. = *kolovrátek*, ariston a p. Phľd. XII. 662.
Samochvalstvo. Phľd. 1893. 572.
Samokarakteristika, y, f. Vlč. Lit. 266.
Samokázeň, zně, f. Jeho s. byla nepřekonatelná. Krok 1894. 330.
Samokolina, y, f. = *kolečko?* Ukradl mi osmery s-ny. Arch. XIII. 57.
Samokrutka, y, f., *samokrutník*, u, m. = *šlojíř z nití*. XV. stol. Wtr. Krj. I. 106.
Samolístek, stku, m. = *suřenka, devaterník*, parnassia palustris. Brt. D. II. 505.
Samonávod, u, m., při vedení elektrického proudu. KP. VIII. 118.
Samoepovrhování. Phľd. 1896. 486.
Samopašník. Phľd. XII. 139.
Samopisný vodoměr. Mus. 1895. 275.
Samořečící bytost. Am. Orb. 32.
Samorost, a, m. (divoch). Ztk. 128. (3. vyd.).
Samorození, n., vz Prvoživok.
Samosetba. Buková s. Chdt. v Nár. list. 1893. č. 306.
Samoschle, *samoschlička, samoslička*, y, f. = tyč ze slabšího stromku lesního, jenž sám od sebe uschl. Chod. NZ. IV. 319. Kteří drva suchá neb samoschly vozí. XVI. stol. Čel. Pr. m. II. 409.
Samoschválně něco činiti. 1665. Mtc. 1895. 140.

Samosíla, y, f. Jednoduchá s. Ztk. 32. (3. vyd.).
Samoslunko, a, n. Am. Orb. 70.
Samospokojný. Bol veselý a s. Phľd. 1895. 359., 1896. 177.
Samostan. Podzemný jask v s-ne. Phľd. 1895. 38.
Samosvítící věc (slunce, stálice). Am. Orb. 36.
Samostříl s obrazem. Cf. Wtr. Krj. I. 282. (177.).
Samota. S. jest nejlepší družka hlubé myšlénky. Zvič. Mlt. 20.
Samotečený. S. med (který sám vytekl). Mtc. 1894. 109., 334. a j.
Samotič = isolator, látka k omezení proudu elektrického, jako ku př. vzduch. KP. VIII 125. (11.).
Samotinář, e, m., Einzelhofner, m. Sterz. I. 785.
Samotíž. Kteří samoschly na kolesách samotíž vozí. XVI. stol. Čel. Pr. II. 409. Cf. násl.
Samotížky = *pěšáky, pěší saně.* Brt. D. II. 451.
Samotně. Tu řeč toliko s. (jenom) o mraviech mluví. Chč. Mik. 458.
Samotvoření-se lubů (rostlinných). Am. Orb. 90.
Samoúčelnosť, i, f., Entelechie, f. Sterz. I. 804., Čas. 1896. 363. b.
Samoúčelný, entelechisch. Sterz. I. 804.
Samour, a, m. = *somár* (Zábřežsko). Brt. D. II. 383.
Samoúsilovnosť, i, f. (energie). Ztk. 27. (3. vyd.).
Samouverenosť, i, f., Selbstbewusstsein, n. Phľd. 1893. 582.
Samouverený, selbstbewusst. S. obraznosť. Phľd. 1893. 570.
Samovládný. S. rozkaz. List. fil. 1894. 8.
Samozapalovací, selbstzündend. S. ručnice. Wtr. Krj. I. 622.
Samozdrojný, selbsterregend. S. stroj elektrický. KP. VIII. 78.
Samozlatý. S. čepec = zlatý bez jinačí zdoby. 1594. Wtr. Krj. I. 383.
Samozvolný. S. zlosyn. Kká. Puš. 29.
Samožertva, y, f. Phľd. 1895. 600., 1896. 83.
Samsony = *brambory* veliké, žluté a červenkavé, nekazí se. Vck. Val. I. 19.
Samšík, u, m., vz Samšék.
Samuel, e, m. Chč. Mik. 450. Odvozeniny vz v Kotk. 30.
Samý naznačuje nesmíšenosť. To je samá voda = jenom voda. Dříve užívali i substantivného sám. Pitelé samo víno (merum vinum) pijí. Kom. Jan. 821. (Mus. fil. I. 324.).
Sán = *sám.* Ve Skalnici. Phľd. 1894. 745.
Saň. Strč. skloň. vz Gb. Km. -i. 24.
Sandát, u, m., *sanitka,* y, f. = *cendát, centát* (Podluží), *očéca* (Náklo), lucioperca sandra. Brt. D. II. 498.
Saně. Strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 24. O pův. cf. Jag. Arch. XVI. 3. 4. Heft. 410., Mz. v List. fil. 1892. 245. Popis saní vz v Brt. D. II. 451. (i obraz). Sáně a dudy! Tkč. V letě struj s. a v zimě vůz. Mor. Čes. l. V. 418.
Sanec, lépe: ssanec, kojenec, Säugling. Bl. Gr. 207.
Sanidin. Ott. IX. 348.
Sanitka, vz Sandát (3. dod.).
Sáňkový. S. přístroj při galvanické batterii. Vz KP. VIII. 60.
Sánky, vehiculum. Cf. Dob. Dur. 90.
Santák, u, m. = *žlutý, podlouhlý brambor.* ČT. Tkč.
Sapeur, a, m. (sapér) = polní voják ženijní. Alb.
Sapie, válečni nástroj, zastr. Bl. Gr. 185.
Sára. Sáry starých čižiem. Phľd. XII. 265. (1893. 73., 642.). Šuhajom spadlo srdce za sáru, ale obišli s púhym strachom. Ib. XII. 411.
Saracenský. S. mše, vz Švábský.
Saracká, potok v Tekovsku. Phľd. XII. 74., 552.
Sarkocyt, u, m. = pevná vrstva plasmatická pod kožkou gregarin. Vstnk. II. 536.
Sarkospodia, lat. = cizopasníci z rodu prvoků. Vz Vstnk. II. 543. S. = cizopasníci ssavců hlavně domácích (ovcí, koní, hovězího dobytka) v jejich svalstvu. Vz Hlav. Obrz. 10.
Sarmatský. S. vrstvy země. Vz Mtc. 1896. 284.
Sasonovice, trať ve Frýdecku. Věst. op. 1894. 17.
Sassem! *sassem-ho* (= v levo)! Volání na voly a krávy. Phľd. 1893. 634.
Sašina, y, f., *šáší,* n. = *sítí,* juncus. Brt. D. II. 504.
Sataš, e, m. = *satan.* Bl. Gr. 355.
Satanáš m. satan má Bl. Gr. 154. za slovo nehezké.
Satina, y, f., potok na Frýdecku. Věst. op. 1894. 17.
Satira. Staroč. a středověká s. Cf. Vlč. Lit. 150., 38. Nesnadno věru jest tu satir nepsat. Juven. (Krok 1894. 260.).
Satirickoallegorický. S. báseň. List. fil. 1894. 30.
Satoniti se nač = *zlobiti se, popudlivě k něčemu se chovati.* U Zleb. NZ. II. 614.
Satrapa, y, f. = *dvořeninové.* Dvorská s. XV. stol. Vlč. Lit. 268.
Saturnism-us, u, m., nemoc. Vstnk. III. 476.
Saturnus. Chodí osupě se jako nějaký s. Bl. Gr. 231.
Satynka, y, f., sukně ze satynu. Wtr. Krj. I. 396.
Satyra, vz Satira.
Sau ze sahu a přisahu. Sau Bohu. Pam. 3. 116.
Saul. Odvozeniny vz v Kotk. 35.
Sazený. Kráva starší má mlíko *sazený,* mladá zvl. brzy po teleti *prudký* (Kunštát). Brt. D. II. 383.
Sázeti. O přehlasovaných tvarech cf. Gb. H. ml. I. 101.
Sazima. Odvozeniny tohoto jména vz v Kotk. 30.
Sazina, y, f., potok na Frýdecku. Věst. op. 1894. 17.
Sazítko = v tiskárně rámec, do něhož se literky sázejí a v řádky sestavují. Nár. list. 1894. č. 84. odp. feuill. Cf. Lodka (3. dod.).
Sázka, cf. Saďa (3. dod.).

Sběř. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 77. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 20.

Sběrací. Elektrický s. kartáč. KP. VIII. 83.

Sběračka, y, f. = pokladnička, do které se sbíraly při svatbách dárky pro kuchařky a p. Vykl. Svat. 66.

Sběradlo. S. elektrické (kollektor). KP. VIII. 83., 32., 5.

Sberba = *sběř.* Phľd. 1895. 36.

Sbermo. Kasanica má sbermá (rance). Myjava. Phľd. 1895. 446.

Sbijedlo, a, n., Annagelmaschine. Sterz. l. 188.

Sbírečni, Sammlungs-. S. truhlička a almužní. XV. stol. Wtr. Živ. c. I. 478.

Sbočiti co kam. Tam emir sbočí vojsko své (svede). Kub. Rol. 124.

Sbor. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 70., 77. Cf. Zbor (3. dod.).

Sboř. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 20.

Sborník. Cf. Zborník. V XVI. stol. také = buřič, člověk podvratný. Wtr. St. nov. 171.

Sbouranina, y, f., Abbruchmaterial, n. Ptrl. 5.

Sbožie, spodobením zboží. Gb. H. ml. I. 323.

Sbožný, spodobením zbožný. Gb. H. ml I. 323.

Sbranka, y, f., os. jm. žen. Sdl. Louň. 16.

Sbřeznouti = *březí se státi.* Která klisna nechce s. NZ. III. 327.

Sbytie, n. Aby (sládek) slíbil za věrnosť a s. (svého tovaryše). Arch. XIV. 467.

sc (sts) mění se v *sť:* deska, dat. desce, slov. (místy) deste vyslov. desťe. Gb. H. ml. I. 501.

Scánky. Cf. Mz. v List. fil. 1892. 255.

Scápati = *chytiti.* On ma na dvore scápal. Phľd. 1894. 344.

Scáti. Cf. Mz. v List. fil. 1892. 255. Rezala to (podhodénce), až z toho krev scala (tekla). NZ. IV. 524.

Scavka, y, f., diabetes. Cf. Mz. v List. fil. 1892. 255.

Scavý. Cf. Mz. v List. fil. 1892. 255.

Scena, y, f. = *stěna.* Také mor. Mtc. 1894. 334.

Scestně. Jestliže by se čím s. zastieral (omlouval). Arch. XII. 174.

Scestovalý. S. tovaryš (který mnoho vandroval). Mus. 1894. 498.

Scet = chtíti, *h* odsuto. Místy na Mor. Vz Brt. D. II. 167., 187.

Sciatika, y, f., nemoc. Dnes sem pouštěla žilou na noze proti tý s-ce. Kat. z Žer. II 98.

Scina, y, f., obec v Albauji. Phľd. XII. 76., 552.

Scince, obec v Nitransku. Phľd. XII. 76., 552.

Scinka, y, f. = *stinka, t* se mění v *c.* Brt. D. II. 278.

Scisk, u, m. = *stisk, t* se mění v *c.* Slov. Phľd. 1894. 192.

Sziziti po Sčirky oprav v: Sciziti.

Scohno, a, n. = *stehno.* Opav. Gb. H. ml. I. 150.

Scona, y, f. = *stěna.* Opav. Gb. H. ml. I. 150.

Scvaknouti = *skvaknouti.* Já bych tě scvak. Dšk. Jihč. I. 30.

Sczyny. Quamdiu in locis (in aurifodinis) prius elaboratis in labore se occupant, quod vulgariter s. vocatur. Eml. Urb. 89.

sč mění se v *šč:* sčastný — ščastný a to dále v šťastný. Gb. H. ml. I. 479.

Sčasný m. časný, *s* přisuto. Dšk. Jihč. I. 41.

Sčědie. Cf. Gb. H. ml. I. 104., 176.

Sčekati se. Břez. Font. V. 387.

Sčestně, strč. = šťastně. Pulk. 35. b., Št. Ř. 40. b. (Gb. H. ml. I. 105.). Cf. *sč* (3. dod.).

Sčipanie v žaludku. Hojení ho na Slov. vz v Mtc. XVIII. 208.

Sčrbák (ſczrbak), alias mleczye, rostl. 1440. List. fil. 1893. 394.

Sčugár, u, m. = *střapec?* Čapor (bič) sčugárom sa končiací. Slov. NZ. III. 484.

Sčuknouti = *škytnouti.* Mor. Nár. list. 1896. č. 224. odp. feuill.

Sdačkaný. S. forma básnířská. F. Hrib.

Sde, spodobením zde. Gb. H. ml. I. 323.

Sděliti. Máte-li tam co nového, sdělte to **se** mnou; Děkuji, že jste **se** mnou se (o pstruhy) s. ráčily. Kat. z Žer. I. 99., 85. a j., II. 14., 48. Cf Zmínka. — **se komu čím.** Že se mým zbožím sdělili. Půh. VI. 67.

Sdieti v Rkk. Cf. Mus. 1896. 266., 363., List. fil. 1896. 349.

Sdobřiti. Po přízni tělesné sdobříce se s lidem zlým. Chč. S. 277.

Sdôveriť sa = *svěřiti se.* Slov. Phľd. XII. 713.

Sdraví, spodobením zdraví. Gb. H. ml. I. 324.

Sdřebení, n., catalepsis, nemoc. Am. Orb. 52.

Sdřebilec, lce, m. catalepticus. Am. Orb. 53.

Sdrmati co komu. Sdrmal mu šticu (zdrchal a p.). Slov. Phľd. XII. 201.

Sdruženostatový. S. soustava lesní. Vz Ott. XI. 667. a.

Se. O skloňování na Kroměřížsku, u Kojetína a Přerova, v Bystřicku, v Tišňovsku, v Krumlovsku, Žďársku vz Brt. D. II. 24., 50., 79., 192., 216., 255. — *Se* u sloves: báti se. Cf. Bl. Gr. 109. O užívání *se* a *svůj* v češt. Vz Kla. Sklad. 35. nn. Odchylky ib. — *Se a on.* A čím více otec nebeský dá duch dobrý prosícím sebe. Ev. seit. 24. Luc. 11. 13. Když plní zákon sobě daný od Boha. Chč. S. 171. Počiješ osudek náš nad sebú vydaný. 1487. Krok 1895. 46. Když král tak polę s městy a se pány sebe přidržícími držali, Žižka . . .; Pohleď, že pán bojícím se sebe dá svou svatou pomoc. Břez. Font. V. 471., 532. K žádosti stavů přednešené sobě po poslích král slíbil . . . Tk. X. 159. Teprv noci druhého dne kati z rozkazu sobě daného mrchu odvlekli. Ib. 227. — *K sebe* = na levo; *od sebe* = na pravo (na levo, na pravo tam neznají). Na Pile na Slov. Phľd. 1894. 745. — **se** = *sem.* Co se platil. Dšk. Jihč. I. 23. — **Se** vlkem, šp. m. s vlkem. Gb. H. ml. I. 156. Cf **S** se vokalisuje.

-se mění se v *-si:* v kosi. Cf. Brt. D. II. 62. Cf. **ě.**

Sebälubivý. S. šteklivosť. Phľd. 1896. 470. Vz Sebä.

Sebecký = *sobecký.* Phľd. 1895. 134.

Sebechlieby, obec v Honté. Phľd. XII. 338., XIV. 29.
Sebepýcha. Zakrákoral (orel) v s-še. Pokr. Mrt. z. 84.
Sebeslavec, vce, m., obec v Turci. Phľd. XII. 68., 158.
Sebevoľa = *svévole.* To je iba taká s. Slov. Phľd. 1893. 152.
Sebevolný = *svéhlavý, umíněný.* Slov. Phľd. XII. 286.
Sebezachovačný pud. Ztk. 86.
Sebeznalosť, i, f. Krejč. Psych. 23.
Seborrhoea = mastná sekrecí kůže. Vstnk. II. 569.
Sebrati. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 77. Kdež dva nebo třie sberú se v mé jmě. Ev. víd.
Secí stroje. Vz Ott. XI. 661. b.
Seč, e, f. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 46.
Sečka. Zakiaľ mal klobúk, nenosieval pod ním sečku (nebyl hloupý). Phľd. 1896. 214.
Sečovce, děd. v Zemplín. Phľd. 1895. 383.
Sed = *sídlo.* Kde máš dobrý s., tam seď. Phľd. 1893. 700.
Seď = *zde,* hic. Ježúš povědě: Ježíše hledáte a sedě mě máte. Hrad. Um. 241. 2. A sedě, vece, učeník Ježúšev stojí. Ib. 358. (Vz Krok 1892. 257.).
Sedačka, y, f. = *sedadlo u krosen.* V Liptovsku. Phľd. 1894. 85., 86. — **S.** = *husa,* která sedí na vejcích. Na Žďársku. Nár. list. 1894. č. 127. odp. feuill.
Sedadlo = *sídlo.* Mnozí (kněží) z vlastních sedadel jsou vyvrženi. Břez. Font. V. 341. — **S.** = *sedění,* sessio. (Husa) z úřadu kněžského v zjevném sedadle (in publica sessione) toto concilium složilo. Ib. 334.
Sedalnica, e, f. = náčiní k připravování lnu a konopí. V Liptov. Phľd. 1894. 85.
Sedánie = *souboj.* O trestech s. Cf. Čel. Pr. m. II. 23.
Sedati. — **abs.** Zemáky sedají = je jich hodně pod trsem. Žito sedá = je hodně pokládek. Když jarka sedne, bývá jí hodně. Vých. Mor. Brt. D. II. 283. — **se.** Ani sa sadlo, ani sa padlo (o tlachalech). Phľd. 1894. 550.
Sedě, vz Seď (i 3. dod.).
Sedění = *ta časť kalhot,* na niž se sedí (dle něm. ksás). Wtr. Krj. I. 481., Brt. D. II. 467. Cf. Pudło. Dle Wtr. Krj. I. 374. také = velmi krátké nohavice.
Seděti. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 201. — **jak.** Ve tři stole s-li. Brt. D II. 288. — **komu v čem.** Kdyby chtěl u nás po své vuoli panovati, v tom bychom jemu neseděli (nevyhověli a p.). Arch. XIV. 46.
Sedimentarní. S. hornina vzniklá mechanickým usazením pomocí vody. Ott. XI. 613. a.
Sedisko = *sedadlo.* Také slov. Phľd. 1893. 537.
Sedlák. Nadávky s-kům: búr, darebák, drnodrap, hundsfut, chlap, opar sedlský, pes, srch, šelma, všivák, výr, zlá rota, zrádce atd. Vz NZ. III. 512. Sedlák, když nenaháže (husto nezaseje), nenaváže. Mor. Nov. Př. 428. Těší sa na to, ako sedliak na žatvu. Slov. ib. 533. — **S.** u kuželny, vz Oploták (3. dod.).
Sedlčany, obec v Nitran. Phľd. XII. 74., 552.
Sedlec u Kralovic. Pal. Pop. Cech. 407. Dle Kroka 1892. 304. říká lid vždy jen: Sedlice, e, f.
Sedlecký = *selský.* V Chromči na Mor. List. fil. 1894. 78.
Sedleka, y, f. = *selka.* V Chromči na Mor. List. fil. 1894. 91.
Sedliactvo, a, n. = *sedláci.* Phľd. 1892. 612.
Sedliačka, y, f. = *selka.* Phľd. 1892. 689.
Sedliak, a, m. = *sedlák.* Slov. Ze s-ka býva mrcha pán (o zpanštělém). Zátur. S-ka pán, pána žid a žida čert (oklame). Phľd. 1894. 195. To je naše, sedliaci, po robote do práci. Phľd. 1893. 701.
Sedlina, y, f., vz Třasovisko (3. dod.).
Sedlisko = *staveniště.* Na Hané. Brt. D. II. 432. — **S.** = *sedadlo.* Phľd. 1895. 144.
Sedlnický Václ. z Choltic, čes. spis. 1632. Vz Vést. op. 1892. 20.
Sedlo. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 87. Sedla v XVI. stol. Vz Wtr. Krj. I. 635. nn. S. s kostmi = kostmi vykládané (jeleními rohy etc.). Wtr. Krj. I. 290. Vyhodil ho ze sedla (vypíchl ho od někud). Us. Slov.: Vyhodzil 'o ze sella. Phľd. 1894. 190. U mnohého skorej (dříve) s. skáče, ako kôň. Phľd. XII. 696.
Sedlovní. S. pupen, reitende Knospe. Am. Orb. 73.
Sedm. O pův. slova cf. Gb. H. ml, I. 311., 19.
Sedmerobarvý. S. duha. Stč. Kon. 181.
Sedmerodárný, septiformis. 1418. List. fil. 1896. 106.
Sedmihlásek, ficedula hyppolais: *sedmohłasník* (Příbor), *devítihlásek* (Třebíč), *sedmořečník* (Slezsko), *devaterník* (Budějovice), *zpěváček* (Zábřeh), *výščeřák* (Zlín.), *přeskeřák* (val.), *poškleba*č (Jicko), *podřizňák, podřizňok, meľihuba* (val.), *zahradníček* (záp. Mor.), *kolovrátek, kołovrotek* (Frýdek), *posmívák, pěnice, přemyskáč,* pták. Brt. D. II. 294., Mtc. 1893. 304.
Sedmichrástka, y, f., bellis perennis. Brt. D. II. 500. Vz Sirotka (3. dod.).
Sedmík. NZ. III. 516. Nestojí ani za s. ČT. Tkč.
Sedmikrásek, sku, m., vz Sirotka (3. dod.).
Sedmikrok. Vz Tanec mor. (3. dod.).
Sedmikyjový. S-vá = převzdívka nejsprostší kořalce. Laš. Brt. D. II. 383.
Sedmilímcový. S. plášť. Osv. 1896. 53.
Sedmilist, u, m., potentilla recta, rostl. Brt. D. II. 506.
Sedmistvolný. S. píšťala. Kká. Puš. 5.
Sedmnáčník, u, m. = *sedmnáctník,* 15kr. Vz NZ. III. 516.
Sedmnásobně. Bezd. Bibl. I. 12.
Sedmohłasník, a, m., vz Sedmihlásek (3. dod.).
Sedmořečník, a, m., vz Sedmihlásek (3. dod.).
Sedmoslivkár, a, m. Mám len jednu škvarku po s-rovi a peňazí mám dosť. Phľd. 1893. 511. — 1895. 358.
Sedn m. sedm. Vz List. fil. 1895. 432.
Sednice, ze: světnice. Vz toto a Dšk. Jihč. I. 18. (*t* v *d*). — **S.** = *přístěnek, menší izba.* Brt. D. II. 435. Vz Přístěnek (3. dod.).

Sedničkuc. Dítě s. = podruha bydlícího v sedničce. Chod. NZ. III. 394.

Sedrati. Zdráv sedral (boty). Bl. Gr. 293.

Sedum. Cf. Gb. H. ml. I. 265.

Sedym, v Opav. Šb. D. 82. Laš. Gb. H. ml. I. 186.

Sefír, u, m. = hebká bavlněná látka. Hlas. nár. 24./5. 1894.

Segyňa, ě, f. = *hlava*. Ve šviháčině. Brt. D. II. 519.

Sehár, u, m., navrhováno m. cigarro (od shořeti), ale neujalo se. Čern. Př. 86.

Séhati = *sáhati*. Že nám séhá **na** kostelní vsi; Séhá mi **v** mé platy. Půh. VI. 235., 263.

Sej'. Umluvil sej' s lidmi; A jemu s. toho učiniti nezdálo (1469.); Vím, neb sej' seznal. Arch. XIV. 151., 176., 202. Tak sej' rozmohla zlosť lidská. Št.

Sejáč, e, m. = *špadón, koncíř,* dvojsečný rovný meč. XVI. stol. Ott. VIII. 753. b.

Sejček, athene noctua: *kulich, kulíšek, kaľus* (laš.), *kalousek* (Netín), *galech* (Zábř.), *ťuhýk* (slov., val.), *čuvík* (uh., Příbor), *stonák* (val.), *hejsek* (Kunšt.). Brt. D. II. 493.

Sejitý = *sešlý*. Byli tam sejití sousedé. Mor. Čes. l. V. 459.

Sejko = *kotvrla,* alauda arborea. Brt. D. II. 403.

Sejžíci. Dle Flš. má prý býti sžíci.

Sekáč, pták. Vz Chřástel (3. dod.). — **S.** = *piskoř*, ryba. ČT. Tkč. — **S.** na bičisku, znamení. NZ, III. 481.

Sekačka, y, f. = nástroj k připravování lnu a konopí. V Liptov. Phľd. 1894. 85.

Sekáčský. S. řemeslo. Vstnk. II. 578.

Sekání = *hra o velikonoční vejce*. Jeden drží vejce v ruce, druhý do něho krejcarem hází. Trefí-li tak, že krejcar do vejce se zarazí, zasekne, vyhraje, sice prohraje. U Roušína. Vz více v NZ. IV. 324. (II. 602.).

Sekati. Kapkou octa sekne (srazí) sa celý ch...r mlieka. Phľd. 1895. 685. Seká zubama ako divý kanec. Nov. Př. 555.

Sekavice = *krajačky, krajavice, krajoričky,* vysoké podkovky u čižem. Brt. D. II. 469.

Sekavý. S. oštěp, Kub. Rol. 48., krok. Světz. 1895. 547.

Sekera. S. válečná. Vz Wtr. Krj. I. 621. Hádání ze s-ry. Vz Zbrt. Pov. 89. S. v ruce hřeje lépe než kamna (prací). Žďár. Nár. list. 1891. č. 107. odp. feuill. S. mete síň, seknici (rychle opakuj). Tkč. — **S.,** vz Tanec mor. (3. dod.).

Sekerášův. S-šova (drvoštěpova) balta (sekera) ušetrila brezu (břízu) v hore. Slov. Phľd. 1893. 753.

Sekerečka, y, f., vz Sekera. — **S.,** vz Tanec mor. (3. dod.).

Sekeřice, e, f. = *část halapartny*. Vz Halapartna (3. dod.). Wtr. Krj. I. 277., 615.

Sekerkový jamkatec (brouk). Vz Klim. 269.

Sekerový. S. tresť, z něm. Shäkersaft. Čern. Př. 60.

Seknice m. světnice. Gb. H. ml. I. 392. (t v k). S. = přístěnek, menší izba. Brt. D. II. 485.

Sékorka, y, f., vz Parukářka (3. dod.).

Sekrét = prsten největší, ozdobný, jímž se pečetilo. Vz Wtr. Krj. I. 526.

Sekrka, y, f. = *sekyrka*, laš. Brt. D. I. 104.

Sekrýt, vz Sekrét. — **S.,** locus secretus, místo oddělené, tajné, záchod. Čern. Př. 48.

Sekt, špaň. víno, z roman. seco, secco, lat. siccus suchý, že se z hroznů skoro suchých lisuje. Čern. Př. 63.

Sekuce, e, f. = *exekuce*. Mor. Brt. D. II. 512. b.

Sekundárka, y, f., sekundäre Bahn. Nár. list. 1896. č. 153. feuill.

Sekutor, a, m. = *exekutor*. Mor. Brt. D. II. 512. b.

Sekyřice, vz Sekeřice (3. dod.).

Sekyrka, y, f. Vz Sekyra. S-ku nechal za dveřmi (říkají, když kdo vstoupiv do světnice nepozdravil). Slez. Nov. Př. 652.

Sekyrník, u, m. = *prkénko na dláta,* nebozezy, kleště atd. U Kopanič. Nár. list. 1894. č. 324. feuill. — **S.,** a, m. = *sekerník*.

Selát m. salát. Kts. 10.

Selec, lce, m., obec v Liptov. Phľd. XII. 74., 552.

Selenograf, a, m., Selenograph. Stč. P. př. 134.

Selenoid, u, m. KP. VIII. 140.

Selenový. Bellova buňka s-vá = řada mosazných desk od sebe slídovými vrstvami osamocených a šrouby v jedno těleso stažených. Vz KP. VIII. 376.

Selepčín, a, m., obec v Tekovsku. Phľd. XII. 74., 552.

Selhání. A Kavala mu s. dával (říkal, že lže). Arch. XIII. 447.

Selhati. Jest mu jedno s. málo n. hodně. Nežli málo s., raděj hodně. Tkč. Dyž dobře zelže, jak dyby pravdu mluvil. Vck. Val. I. 107.

Seliak, a, m. = *sedlák*. Slov. Bošácky. Pastr. L. 147., Phľd. 1895. 329.

Selkov, a, m., zaniklá ves na Mor. Mtc. 1896. 120.

Selo = grunt, kde sídlil, sedal sedliak v obci. Phľd. 1893. 622.

Sémě. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 20.

Semenáč. S. Prochův (hruška). Nár. list. 1896. č. 299. Příl.

Semenáček, čka, m., pták. Vz Zvonohlík (3. dod.).

Semenák, a, m. = holub modré a černé barvy. Tkč.

Semeňák, a, m., vz Zvonohlík (3. dod.).

Semenář, e, m., vz Zvonohlík (3. dod.).

Semenec. Najprv vtáčik zaspieva, potom mu semänca nasypú. Slov. Nov. Př. 130.

Semeníček, čka, m., vz Zvonohlík (3. dod.).

Semeniti, vz Špitati (3. dod.).

Semenník, a, m. S. chodí na semenec. Vz Polňák (pták; 3. dod.).

Semennosť, i, f. Am. Orb. 87.

Semeno. Není vtipného s-na (vtipný). Nár. list. 1896. č. 77.

Semerlink, u, m., řeznické náčiní. Věst. opav. 1894. 44.

Semké, vz *-ké*. Dial. Gb. H. ml. I. 452.

Semkle m. semhle, *h* v *k*. Dšk. Jihč. I. 32.

Semlar, a, m., obec v Tekovsku. Phľd. XII. 74., 552.

Semo tamo v Rkk. Cf. List. fil. 1896. 356., Mus. 1896. 377.

Semrád, *Semerád*, *Semorád*, a, m. Odvozeniny od tohoto jména vz Kotk. 30.

Semřiti oči m. semžiti. Otc. 28. a. — Gb. H. ml. I. 517.

Semýško = *podříčničné*, chudé zrní, obilí přes říčici při čištění přepadlé; to je drůbeři. Brt. D. II. 439.

Sen. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 76. Hádání ze snu. Vz Zbrt. Pov. 89. Anděl zjevil se ve sně Josefovi. Ev. víd. 43. Mat. 2. 19.

Senáková, hon na Slov. Phľd. XII. 655.

Senespletr, z Sennesblätter. Brt. D. II. 518. Vz násl. Senosplet.

Senica, e, f., říčka na mor. Val., NZ. IV. 272., potok u vsi Lidečka na Vsacku. Vck. Poh. 127. a ve Zvolensku na Slov. Phľd. XII. 338.

Senický. S. kancionál. Phľd. XII. 470. nn.

Senka, *senky* = sem. Brt. D. II. 240., 209.

Senná, é, f., míst. jm. na Slov. Phľd. XII. 70.

Senné, ého, n., statek v Novohradsku na Slov. Phľd. XII. 338.

Sennice, e, f., míst. jm. na Slov. Phľd. XII. 70.

Sennô, míst. jm. na Slov. v Novohradsku. Phľd. 1894. 61.

Senodráže, ze: Szent-András. Phľd. XII. 374.

Senohradz, míst. jm. v Hontě. Phľd. 1894. 61.

Senosplet, u, *senespletr*. Vz předcház. Senespletr. Brt. D. II. 518.

Sen si = *sedni si*. V Čade. Phľd. 1893. 372.

Sensorickomotorický. S. oblouk čivný. Krejč. Psych. 31.

Sensorický. S. popud. Krejč. Psych. 32.

Sensualistický. S. materialismus. Mus. 1894. 321.

Seova z sye a ovo. Vz Mnč. Dva evangelistáře. IX.

Sepetný, ého, m., přítok Ostravice. Věst. opav. 1894. 17.

Sepkati. Sťa by ho dakto sepkal (jím třásl). Phľd. XII. 206.

Sera = *sýr*. Dačolom. Phľd. 1893. 427.

Serce = *srdce*, dial. Vz Gb. H. ml. I. 290.

Serdak, u, m. Vz Cucaj (3. dod.).

Sergaťa n. *sraligaťa* = *bázlivec*. Brt. D. II. 383.

Śerp, u, m. = *srp*. Ve Spišsku. Phľd. 1893. 432.

Ser-um, a, n. = *syrovatina*, tekutina běložlutá, jež sražením-se krve od vláknitých jejích částí se odlučuje a vedle vody hlavně bílkovinu v sobě obsahuje. Dělá se z koňské krve proti záškrtu. Vz Nár. list. 1896. č. 283. 2.

Serůvka, vz Surovitka (3. dod.).

Servétka, y, f., vz Obrúsek (3. dod.).

Servus vybíral v městech pokuty atd.; dráb ve vsech. NZ. IV. 105.

Sésat = *nahlédati*. Já sés tam = sésl jsem (Jevíčko). Brt. D. II. 383.

Sesedlačeti, el, ení. Wtr. Živ. c. II. 544.

Sesek m. ssek, gt. sesku. Gb. H. ml. I. 178.

Sesí, *sosí*, n., pulsatilla vulgaris, rostl. Brt. D. II. 506.

Seskati niť z koudele. Pass. 24. — Gb. H. ml. I. 176.

Sesladování, n. S. moře = přibývání sladkých vod do něho. Vstnk. II. 567.

Seslo m. sedlo, *d* v *s*. U Tišnova. Brt. D. II. 185.

Sesmacholiť si co: sukňu (smačkati).

Sesmutniti koho. Světz. 1893. 38.

Sesouti. Ssuv bratra našeho pěti zlatými v právě je položil. 1482. Půh. VI. 276.

Sesprostačeti. Osv. 1896. 182.

Sestečný. S. hlať (hexagonalní). Am. Orb. 10.

Sestejnoměrniti elektrické proudy. KP. VIII. 105.

Sestejnosměřiti. Proud se proudovodem sestejnosměřuje. KP. VIII. 78.

Sesterec, rce, m., potok v Liptov. Phľd. XII. 158.

Sésti. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 108.

Sestra také = *kamarádka*, *přítelkyně*. Brt. D. II. 460.

Sestrakatělý strom (z části již sežloutlý) Osv. 1896. 35.

Sestřenectví, n. Basenschaft, f. Sterz. I. 395. b.

Sestupkový. S. dobývání rud, Strossenbau, m. Vz Ott. XI. 598.

Sesukovač, e, m., Abhaspler, m. Sterz. I. 29.

Sesukovačka, y, f., Abhasplerin, f. Sterz. I. 29. Cf. Namotavač.

Sesýrovatělý. S. uzel. Vstnk. II. 426.

Sešáľený. S. ovca = vrták. Val. Brt. D. II. 425. Cf. Zešáľiť sa.

Sešichmený klín (klínousek). Am. Orb. 92.

Sešuntělosť, i, f. Jan Váňa. Pláč. 22.

Sešvagřenec, nce, m. Wtr. Živ. c. I. 394.

Sešvejhaný = *sešmaťhaný*. S. boty. N. Město. Brt. D. II. 400.

Seť = *síť* (rete). V Chromči. List. fil. 1894. 87.

Setí. V seťa = v době setí. Brt. D. II. 285.

Setba. O pověrách při setbě vz Zbrt. Pov. 99., 100.

Setina je novotvar m. stina. List. fil. 1895. 475.

Setka, vz Zzetka (3. dod.).

Setmělý, vz Stmělý. Vrch. Rol. XLVI. 186.

Seťový = na setí. S. mašina. Brt. D. II. 283.

Setřitel, e, m. S. práva = ničitel. Opak šetřitel. Ztk. 104. (3. vyd.).

Setrvačník parního stroje. KP. VIII. 76.

Severní zář. Cf. Am. Orb. 50.

Sevo, a, n. Saat, f. Phľd. XII. 644.

Sexterník, a; m. = kdo užívá sexterníku. Arch. XIV. 339.

Sexternion, u, m. Evangelistář měl pět s-nů o 12 listech. Mnč. Dva evangel. X.

Sfaera, y, f., řec. Harmonie sfaer. Vz Nár. list. 1896. č. 296. feuill.

Sfygmofon, u, m. = přístroj k ohledání tepny. KP. VIII. 373.

Sgazdovaný = *nahospodařený*. S-né peňáze. Phľd. 1894. 267.

Sglgať co = *shltati*, *spolykati*. Nár. list. 1895. č. 222. odp. feuill.

Sgolomutený = *udivený*. Phľd. 1894. 56.

sh mění se v Litovelsku, Konicku a Je-

vičku v *zh:* zhodit, zhnit; v Kunšt., Dačicku a Telči mění se u výslovnosti v *sch:* schon m. shon, schoď ho m. shoď. Brt. D. II. 111., 232., 288.

Sháčkovati. Naraz sa s-val (zamyslil, zpětil). Phľd. XII. 204.

Shamovať. Všade ho dačo s-lo (zdržovalo a p.). Phľd. 1895. 65.

Shánivý = *přičinlivý.* Sterz. I. 476. a.

Shánlivosť. Cilá s. Pečírkův Kalendář. 1896. 64.

Shánlivý. Pečírkův Kalend. 1896. 64.

Shasinadlo, a, n. Ott. VIII. 777. b. Elektrické s. KP. VIII. 169.

Shasiti. Vápenici shasil. Půh. VI. 221.

Sherry, angl., čti šery, jinak xeres, dobré špaň. víno. Vilím. Cenník.

Shluk kovů, je-li mohutnosť jich veliká, ale rozsáhlosť do délky a šířky malá. Ott. XI. 593.

Shluken, knu, m. = první doba tvoření-se koulotvarů. Am. Orb. 84. Cf. Svoren (3. dod.).

Shnilý. S. zimnice = břišní tyfus. ČT. Tkč.

Shnojiti. Mohls je (tyto lži) v řiti s sebou s., leže v hrobě. Břez. Font. V. 475.

Shoda. Jak je s., to se dva i na šindele vyležo (vyleží). Slez. Nov. Př. 118.

Shodenie = *shodnutí.* Ol. Lev. 27. 15.

Shon. Debet metere per quatuor dies de messe, quae shon dicitur. Eml. Urb. 158., 159. — **S.** Na shon zvěř honiti (sháněti, střelcům naháněti). Bl. Gr. 310.

Shonlivě. Holky s. se obracely (rychle). Světz. 1895. 354. c.

Shonlivosť, i, f. S. po užitku (zisku). Světz. 1895. 11.

Shonlivý. Člověk s., stržnický. Světz. 1895. 10.

Shonné. Eml. Urb. 55., 58. a j.

Shonobiti. Roky trvá, kým shonobia (pracně dobudou), čo plameň zhltol v okamihu. Phľd. 1893. 544. Čo sme si pri vernej práci s-li (pracně dobyli). Phľd. XII. 694.

Shořalý = *pohořelý.* Je mi svědomo, že Jiřík kovář není s-lý. Arch. XIII. 364.

Shovárať sa s kým = *umlouvati.* Phľd. 1895. 405. Shováraj sa s ním, a s kobylou sa modli, to je jedno. Slov. Nov. Př. 568.

Shověrčivý = *shovívavý.* Bol s. Phľd. 1893. 317.

Shověti čemu. A když jest neshověl nemoci jeho. Chč. m. s. III. 48.

Shovorčivosť. Phľd. 1896. 477.

Shovorčivý = *hovorný.* Phľd. XII. 413.

shř m. *sř:* shřezati m. sřezati. Dal. J. 37. — Gb. H. ml. I. 465.

Shrabek, bku, m. S. obilí. Ott. XI. 723. b. Cf. Shrabky v III. d.

Shřáti. Nikdy oka na ňom neshreje. Slov. Nov. Př. 560.

Shrbilý. S. baba. Lobk. 101.

Shrbolcovati. A on s-val do hlbokej priepasti (spadl). Slov. NZ. VI. 45.

Shrkotati. Pričapil dvere, až obloky s-ly (se třásly). Phľd. XII. 681. Cf. Přičepený.

Shunt, u, m. Magnetický s. Vstnk. III. 21.

Shyb. Chceš-li, abych ti sukni podriapal a dieru v tvých shybiech učinil? 1607. Phľd. 1894. 5.

sch m. *sk (k v ch):* schořice. Dšk. Jihč. I. 30.

schl. Za *schl* je *skl:* zeskla m. zeschla. Slov. Gb. H. ml. I. 461.

Schladněti ke komu. Kolc. 187.

Schlapna = *kvapně.* S. se napiti. Dšk. Jihč. I. 25.

Schlop, u, *schlopec,* pce, m., *vecúch, výlet* = vikýř ve střeše. Brt. D. II. 434. — *Schlopec* = *cimbal, hazucha, slanina, darmovis, ľypač* = široký obojek na zádech slovenské haleny. Brt. D. II. 468.

Schlupacený. S. ježek. 1594. Zbrt. Tan. 158.

Schmatiti = *schmatnouti.* Phľd. 1896. 236.

Schmuřený. S. tvář. Vrch. Rol. I.—VI. 79.

Schnouti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 86. O tvarech vz ib. 176.

scho. Za *scho* je *sko:* skovati m. schovati. Vz Gb. H. ml. I. 461.

Schopný. Člověk **na** všecko s. Phľd. 1893. 689.

Schoř ze tchoř; tschoř, schoř. Gb. H. ml. I. 487.

Schořovati, tchořovati = krásti obilí. Vz Schoř. Dšk. Jihč. I. 19.

Schořový. S. čepice = tchořová. Dšk. Jihč. I. 19.

Schoulivec, vce, m., armandillo, škeble. Am. Orb. 104.

Schovanice, e, f. = *schovanka.* XV. stol. Wtr. Krj. I. 117., Arch. XIII. 473.

Schovánky, pl., m. Nanynka byla z mlsných a na s-ky od lepšího si ji panímáma brzy zvykla (Žďár). Brt. D. I. 383.

Schovati. Myslil sem, aby to dietě nebylo schováno (vzchováno, ut nullo modo nutriretur). Alx. Nách. k 5. — **jak.** Aby každý rytíř **v** odění svém schován byl = pochován. GR. Nov. 140. 6.

Schozelý = *obnošený.* S. šat. Světz. 1895. 39., Wtr. Živ. c. II. 554., Wtr. St. Pr. 50.

Schožovat = *sužovati* (Jevíčko). Brt. D. II. 113.

Schrániti. S-nil čagan (schoval). Vck. Poh. 86.

Schrupnutí, n. = *spánek.* Řádné s. Slád. Žen. 17.

Schudnutý = *schudlý.* Phľd. 1893. 43.

Schudobněti. NZ. IV. 412.

Schumáčený. S. vlasy. Phľd. 1894. 266. Cf. Chumáč.

schv. Za *schv* je *skv:* naskvál m. naschvál. Vz Gb. H. ml. I. 461.

Schytiti. Vadili se, až se na se zchytili. Arch. XIII. 513.

si- mění se v Brněnsku a Litonicku v *se-:* serotek, sela. Brt. D. II. 161., 155. — *si-* mění se v *ši:* nositi — nošić. Brt. D. I. 106.

Siaš = *moč.* Vel. Revúce. Phľd. 1893. 373.

Sica = *sice.* Mor. Brt. D. I. 62.

Sice = *jinak.* A siceť jest zachovalý. Arch. XIV. 232.

Sicí sg. nom. místo sic Papež jest chud a sic, talis. Mart. 30. b. O jmenném skloňování vz List. fil. 1895. 326.

Sídený = *sejitý, sešlý.* Hostia (hosté) sú už s-ní. Slov. Phľd. 1896. 307.

Sidliště. Stará s. hrazená na mor. Slov. Vz NZ. III. 554.

Sídmý = *sedmý*. U Lazovic. Brt. D. II. 1.

Sieci. Poče na větší česť s. (směřovati). AlxV. 2146. (Krok 1893. 59.).

Siehodlúhý v Rkk. Vz Mus. 1896. 271.

Sielnica, e, f., obec vo Zvolene. Phľd. XII. 74., 338.

Sien. Sen, pozdější tvar sien. Vz Mus. 1896. 228., List. fil. 1896. 292. Sen = hic v Rkk. Cf. Mus. 1896. 262., List. fil. 1896. 343, Osv. 1896. 891. Cf. Gb. Ruk. 448., 515. Sen, sjen vyskytuje se jenom v jistém obmezeném počtu výrazů starých a utkvělých n. dialektických (dnes, letos, na si stranu) a nahrazuje se zájmenem: ten, tento. Vz Kla. Sklad. 140. O sej dobe (v tomto čase; posud v Klenovci). Phľd. 1893. 373.

Sienný = *k síni náležející*. S. dvéře. GR. Nov. 116. 15.

Sieti se, splendere, v Rkk. Cf. List. fil. 1896. 331.

Sigmatism-us, u, m. = špatné vyslovování hlásky *s*. Ott. VIII. 315.

Sigmund, a, m., vz Zikmund (3. dod.).

Sigra, y, f., potok ve Spišsku. Phľd. XII. 75., 552.

Sigrica, e, f., brod ve Spišsku. Phľd. XII. 75., 552.

Sihla. Cf. Phľd. 1893. 764. Potok se v samých bahnách a sihlách plahočí. Vést. opav. 1893. 20.

Sihly, pl., f., údolí a potok na Frýdecku. Do Sihel. Vêst. opav. 1894. 17.

Síhnout = *sáhnouti*. Brt. D. II. 1. (u Mohelnice).

Sihota, y, f. = *siho'*. Vojsko zastalo v žilinskej s-tě. Phľd. 1896. 174.

Sichotný = *dušný, zádušlivý* (Jevíčko). Brt. D. II. 384.

Sika, *Syka*, y, m., vz Zikmund (3. dod.).

Sikan, a, m., vz Zikmund (3. dod.).

Sikatat = *chvěti se zimou*. Laš. Brt. D. II. 384.

Sikeš, kše, m., vz Zikmund (3. dod.).

Sikmund, a, m., vz Zikmund (3. dod.).

Síkorčí mluva. Vz NZ. III. 330.

Sikyta, y, m., vz Zikmund (3. dod.).

Síla. Ale to by bylo na s lu (nucené). Cf. Siliti. Phľd. XII. 289. — **S.** = *množství*. Když s. byla s Ježíšem. Ev. seit. 30. Marc. 8. 1.

Siląba, y, m. = *slaboch*, jenž se silákem dělá. Čern. Př. 83.

Silenie = stálé nutkání k stolici. Slov. Vz Mtc. XVIII. 206.

Silený = *nucený*. S. robota nebývá vraj spravedlivá. Phľd. XII. 284.

Silepa, y, f. = silinova skořepa. Vz Am. Orb. 82.

Síleti, stark werden. Světz. 1895. 6.

Silina, y, f., Aether. Čeření s-ny budí v nás cit tepla a světla. Am. Orb. 28. S. hlavní: světlo, mluno a mlno. Ib. 77.

Silinovina, y, f., Aether, m. Am. Orb. 14.

Siliti koho = *nutiti*. Nuž sme ju nesilili. Phľd. XII. 284., 1895. 451.

Silně. Vz mnoho dokladů ze strč. v List. fil. 1895. 112.

Silnice. Která s. jest bez prachu? Vodní. NZ. III. 35.

Silnicový, Strassen-. S. most, štět. Ptrl. 10., 15.

Silno. S. prší. Brt. D. I. 159. Miesto bylo s. ohrazeno. XV. stol. Mus. 1893. 433. Chodili sú s. do kláštera. Ib. 434. Cf. List. fil. 1895. 112. a Mus. 1893. 442., 1896. 233.

Silnorohý květožrout (brouk). Vz Klim. 247.

Silnostehník, a, m., nephanes (brouk). S. tlustorohý, n. Titan. Vz Klim. 303.

Silnoústec, ústce, m., acrognathus (brouk). S. obecný, a. mandibularis. Vz Klim. 246.

Silný. Zavadí-li s. o silného, padnou oba. XV. stol. Vlč. Lit. 201. — **Jak.** Silné, že by se muhl s békem trkat. Mor. NZ. V. 543.

Silojednosť, i, f. = *jednotnosť síly*. Ztk. 25. (3. vyd.).

Silokřivka = křivka, kterou činí železné piliny vysypané na papír, jenž jest položen na poly magnetické podkovy. Vz KP. VIII. 21. (Vstnk. III. 18.).

Siloměrný. S. či časoměrná prosodie. Vz List. fil. 1896. 394.

Silomíra. List. fil. 1896. 405.

Silový. S. střed. Vstnk. II. 279.

Siloplný. S. látka. Ztk. 26. (3. vyd.).

Silva, y, m. = *Silvestr*. Tvarožná. Hledík.

Simák, a, m., vrch v Hontě. Phľd. XII. 552.

Símati (snímati). Símané maso (vepřové), s něhož horní vrstva sádla sňata. Zlín. Brt. D. II. 384. S. karty, abheben. Us.

Símě. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 39.

Simja = *sémě*. Zavadka. Phľd. 1895. 629.

Simínja, e, f., vrch ve Spiši. Phľd. XII. 338.

Símko, a, n. = *semínko*, spora. Am. Orb. 76.

Símkový. S. stolek u rostlin. Am. Orb. 74.

Simoník, u, m., druh hoblíku. Ott. XI. 420. a.

Síň. O strč. skloň. vz Gb. Km. -i. 24.

Sina, děd. v Abaujské stolici. Phľd. 1895. 383.

Sinalosť, livor. 1418. List. fil. 1895. 215.

Siňava, y, f. = *modřina*. Temná s. (nebe); Temná s. večera. Phľd. XIV. 728., 248.

Siňavica, e, f. = *modřina, pohmožděnina*. Bolo po radosti, lebo som si utŕžil s-ce na kĺboch a odrenie kože. Phľd. XIII. 462. (XIV. 86.).

Sinica, e, f. = silný pruh od udeření, štípnutí a p. Vých. Mor. Brt. D. II. 489.

Sinokvět = *charpa*, centaurea cyanus. Phľd. XII. 560., Brt. D. II. 501.

Síňový. S. dvéře (od síně). Dačice. Brt. D. II. 283.

Sípati. Vz Mz. v List. fil. 1893. 1.

Sípavosť. Vz Mz. v List. fil. 1893. 2.

Sípavý. Vz Mz. v List. fil. 1893. 2.

Sipěti. Vz Mz. v List. fil. 1893. 2.

Siplivý. Vz Mz. v List. fil. 1893. 2., Kld. III. 77.

Sipota. Vz Mz. v List. fil. 1893. 2.

Siptavý. Vz Mz. v List. fil. 1893. 2.

Sír, u, m. vedle síra. 1554. Kosmogr. — List. fil. 1893. 457.

Síra. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 40.

Sirák, a, m., územie v Novohr. na Slov. Phľd. XII. 552., 75.

Siře, adv. S. ny v tomto světě ostavil. Pass. 303. Jiné doklady strč. vz v List. fil. 1895. 122.

Siřec, řce, m. = *síra,* má-li v sobě tři podíly kyslíku. Am. Orb. 61., 62., 63. Cf. Sirnatec.
Sírev, Schwefelwasserstoffgas, n. Am. Orb. 64.
Siřitec, tce, m., v lučbě. Vz Am. Orb. 63.
Siřivý. S. prvek (k síře podobný). Am. Orb. 56.
Sirka = *žlutý bob.* ČT. Tkč. — **S.** = *zápalka.* Se s-kami není dobře hráti. Šml. VII. 250.
Sirnatec, tce, m. = *síra,* má-li v sobě jen jeden podíl kyslíku. Am. Orb. 62., 63. Cf. Siřec (3. dod.).
Síromředil, u, m., Sulphocyan, m. Am. Orb. 66.
Sironoč, míst. jm. ve Spišsku. Phľd. XII. 75.
Síronohý kvapník (brouk). Vz Klim. 60.
Sirotek = kámen do prstenu vsazený. XVI. stol. Vz Wtr. Krj. I. 584. — **S.** Sirotci. Vz Vlč. Lit. 137.
Sirotka = *ocún, nahác.* Brt. D. II. 501. — **S.** = *polní macečka,* viola tricolor arvensis; také *bětka.* Brt. D. II. 508., NZ. IV. 446. (slez.). — **S.** = *iskerka, čačenka, čečetka, čečátko, šešátko, krásky, sedmichrásatka, jarní bída,* buši kvitek (opav.), bellis perennis, rostl. Brt. D. II. 500.
Síretrestil, u, m., v lučbě. Am. Or. 67.
Sirotský. S. otec. Phľd. 1894. 514.
Siruček, čka, m., jm. koně. 1532. NZ. III. 103.
Sirvatok, tku, m. = sirôtek. Vel. Revúce. Phľd. 1893. 554.
Sísati *(sésati)* = *nahlížeti.* Han. Brt. D. II. 384.
Sísel, slu, m. ?, *síslo,* a, n. ? = ? Ten se mosí vetchat do sísla na chalupe proci východu sunka. Mtc. 1894. 22.
Sisí, n. = *koniklec.* Heršpice. Rous.
Sit. Sije = *mrholí, pokrápí.* Kunšt. Brt. D. II. 384.
Síť, *sítí, šáší, šašina,* juncus. Brt. D. II. 504. — *Sítí,* ostrava, scirpus, rostl. Brt. D. II. 507.
Síť. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 40. Všecka sítí (pl.) jsou složené. Háj. Herb. 315. a.
Síti, z sějati. O přehlas. cf. Gb. H. ml. I. 100. Ovos do blata, jačmeň do prachu a žito do hrud síti. Slov. Nov. Př. 429. Obili šej na střelcu, to ho zajici nĕsežeru. Slez. Ib. 429. V košeli sij ozimínu a v kožuchu jarinu. Slez. Ib. 432.
Sitina, y, f., potok ve Slez. Věst. opav. 1894. 1.
Sitná, é, f., míst. jm. na Slov. Phľd. XII. 70.
Sítnicový. S. gliom. Vz Schb. Nád. 3.
Sitno = *podzemská propasť.* Jakoby se bol do sitna propadol. Phľd. 1893. 55. — **S.,** vrch v Hontě. Vz o něm v Phľd. 1893. 170. Je popsal And. Kmeť. V Ružomberku. 1893. Str. 186.
Síto. Sítem nabíral z Labe (marně doufal, pracoval a p.) Šml. VII. 197.
Siteňka, y, f., trať u N. Vsi na Frýdecku. Vz Věst. op. 1894. 17.
Síťoštítý obloštítec, okrouhlořitník (brouci). Vz Klim. 55., 300.
Síťový, Netz-. S. karta. Věst. 1896. 34.
Siváк, sivek, vz Mz. v List. fil. 1893. 3.
Sivěnka, glaux. Vz Ott. X. 181.
Sivěti, sivka, vz Mz. v List. fil. 1893. 3., 4.
Sivobradý, *sivohlavý, sivolistý,* vz Mz. v List. fil. 1893. 4.
Sivokřídlý. S. holub. Lerm. II. 135.
Sivookosť, i, f. NZ. IV. 259.
Sivooký. Vz Mz. v List. fil. 1893. 4. S-ocí v Čech. Vz NZ. IV. 249., 258.
Sivovraný, *sivý, sivýš.* Vz Mz. v List. fil. 1893. 3., 4.
Sivožlutý. S. tráva. Osv. 1896. 130.
Síž. Co jest uvedeno z Kt., to jest z Šf. Strč. ml. 80.
sj mění se v *š:* nositi, nosjenъ, nošen; v nářečích východních často se nemění: obesený, vyprosený atd. Vz Gb. H. ml. I. 477.
Sjednaně. Tak s. srdce mé v tvú chválu veda. Rúd. 26. b.
Sjednotičník, u, m., Einigungspunkt, m. Sterz. I. 761.
Sjechati se = *sejíti se.* Pras. Těš. 67.
Sjet, u, m. = *svět.* Zábřeh. Brt. D. II. 129.
Sjezdoviště, ě, n. = *sjezdiště.* Mus. 1893. 450.
Sjíhati (sjízeti). Inhed svú moc sjíže = spojuje, sbíraje, shromažďuje. AlxBM. 148. (dle Krok. 1893. 208.).
sk m. *stk, t* odsuto: sklo, strč. stklo, odpusky; také v obec. mluvě: šveska, tryska. Vz Gb. H. ml. I. 397. — **sk** m. *sch:* skovat m. schovat. Dšk. Jihč. I. 36. — **sk** mění se v *ck:* Sasko — Sacko. Cf. *dsk, lsk, msk, nsk, rsk, tsk, vsk, žsk,* Gb. H. ml. I. 480. Klášterský, nom. pl. m. klášterscí. Tišňov. Brt. D. II. 186. Panský — panšci, moravský — moravsci. V Kruml., Kunšt., Žďársku. Brt. D. II. 209., 234., 250. Deska — desce, Polska, v Polsce; v podružném *sk* mění se jen *k:* písek — v písce. Gb. H. ml. I. 448. — **sk** mění se v *šč:* tisknúti — tiščen atd. Kdy? Vz Gb. H. ml. I. 447., Brt. D. II. 186. V Chromecku, Kojet., Zábřež.: český, nom. pl. m. češči (čeští), List. fil. 1894. 277., mušči, češči, uheršči. Brt. D. II. 47., 130. — V **sk** *s* přisuto: skopeček m. kopeček. Dšk. Jihč. I. 41.
Skabinat. Městský s. byl povolán na radnici. 1726. Pras. Řem. 54.
Skácať = *skákati.* Slov. Zátur.
Skačany, dle Dolany, statek v Trenčín. Phľd. XII. 74., 552.
Skad. Jg. Ztrac. ráj. — S. v Rkk. Vz List. fil. 1896. 340.
Skade, *a* m. *u.* Pastr. L. 65.
Skákal, a, m., Springer, Tänzer, m. Kald. 31. Hra na s-la: kluci skáčou přes záda jiných. Mor. NZ. III. 23.
Skákavá, vz Tanec čes. (3. dod.).
Skála. I na skále zeleň vyroste (zlé poměry se někdy zlepší). Nár. list. 1894. č. 182. odp. feuill. Hrubá Skála v Rkk. V ruk. prý stojí: hrubá skála. Vz Osv. 1896. 363.
Skaláček, čka, m. = *cejn,* ryba. Nár. list. 1896. č. 128.
Skalica, e, f., míst. jm. v Nitran. Phľd. 1894. 60., 338.
Skaličan. Posměšky činěné S-ům na Slov. Vz Čes. l. V. 34.
Skaličník, a, m., přítok Ostravice na Frýdecku. Věst. opav. 1894. 17.
Skalínek, nka, m., vz Bělořit (3. dod.).

Skalka, hora, potok a paseka na Frýdecku, Věst. opav. 1894. 17.; klášter u Trenčína. Phľd. XII. 338. — **S.** = *hromada kamení, kámen.* So skalky na skalku poskakujúc. Phľd. 1895. 8.

Skalní. S. holub, columba livia. Ott. XI. 512. b.

Skalník, a, m., vz Bělořit (3. dod.).

Skalnitá, é, f., trať u Dobré ve Slez. Věst. op. 1894. 17.

Skalopevnosť, i, f. S. lásky. Phľd. 1894. 265.

Skálosloví či horninosloví, n., Petrografie, f. Vz Ott. XI. 612.

Skalovrt, u, m. = *kamennický nebozez.* Nár. list.

Skapan, a, m. = *zdochliak* (nadávka).

Skapanec, nce, m. = *skapan* (3. dod.).

Skapaný = *skapan* (3. dod.).

Skapolith, u, m., vz Gabbronit, Ott. IX. 805.

Skarasený = *skroucený.* S. strom. Mtc. XVIII. 199.

Skarb, u, m. = *harampátí.* Celý jeho s. plával. Phľd. 1895. 146.

Skärovať = *zarejdovati, zahnouti.* Nevedel ako s. do koľaje. Phľd. XII. 201.

Skasalka, y, f. = *stahovačka.* Sterz. I. 456. a.

Skatindla v tarokách. Han. Brt. D. II. 364.

Skeřupina = *skořepina.* Bibl. Cf. Dob. Dur. 372., 375.

Skiarg. Celá jeho suďba urobila s. (zřítila se). Phľd. 1895. 683.

skj mění se v *šč* a to v dialekt. v *šť:* plášč nč. plášť z plaskjь. Mkl. Etym. 248.

skl m. *schl:* sklostivý = lektivý. Dšk. Jihč. I 36. — V *skl s* přisuto: sklouzat. Dšk. Jihč. I. 41.

Sklabina, y, f., území v Turci. Phľd. XII. 74., 553. — **S.,** míst. jm. v Turčan. stol. Phľd. 1894. 120.

Sklad. Zle ze skladu lámať, když nezlomí hůlky. Mor. Nov. Př. 220. — **S.** = *převah.* Cf. Ruchadlo (3. dod.). — **S.** = *seno koním za žebřík založené* (Jevíčko). Brt. D. II. 384. — **S.** = *nastrojení, výmysl.* AlxBM. 73.

Skládanka z pentliček. Vck. Val. I. 33. — **S.** = skládání-se na uhrazení útrat gazdových při svatbě. Vz Phľd. 1896. 121.

Skládce, e, m. = strůjce, kdo něco vymýšlí. AlxBM. 2.

Skladitý. S. prsten = skládací (dvojitý, trojný, čtverný skládaje se ze dvou až čtyř kroužků tak, že se stisknutím, pošoupnutím rozložily). Wtr. Krj. I. 525.

Skládka, y, f. = *fald.* Phľd. 1893. 201. — **S.** u kašového mlýnce dřevěný šroub připevněný na přední střední příčce šrákův. Mor. NZ. III. 225.

Skladkový. Vz Rovnoštítec (3. dod.).

Sklápěcí, Klapp-. S. most (sklopný). Ptrl. 10.

Sklapoušený (-póšený) klobouk = schlíplý. Záp. Mor. Brt. D. II. 384.

Sklár, a, m. = kdo sází skla do oken; *sklenár* prodává sklenné nádobí. V Liptově. Zátur. Jinde značí sklenár obé. Zátur.

Sklásti, vz Složiti. Aby zbraň skladli. Břez. Font. V. 369.

Sklbnouti co = *škubnouti, trhnouti čím.* Phľd. 1895. 290.

Sklektati. Kteréžkoli bludy sklekcí v radách. Chč. S. 213.

Skleňák, u, m. = fěrtoch (sukně) z tenkého plátna, vyleštěný. Vz Fěrtoch (3. dod.).

Sklenár, a, m., vz Sklár (3. dod.).

Sklenařina, y, f. = *sklenářské řemeslo.* Sterz. I. 1106.

Sklenatka, vlastně: skelnatka. Krok 1892. 369.

Skleněný. S. jablka. NZ. V. 522.

Sklenice destillační (kolby), erbovní, pivní, stonkové, vinné atd. Vz Mrš. 262. Hádání ze sklenic. Vz Zbrt. Pov. 87. S. na Slov. = láhev. Zátur.

Skleniční popel = ze sklenice. GR. Nov. 134. 27.

Sklenka, y, f. Věc (více) se jich utopia ve sklence, než v řice (řece). Slez. Nov. Př. 142.

Sklenobýl, vz Nadbradec.

Sklenulík, a, m., hypocyptus, brouk. S. deskovitý, h. discoideus, dlouhorohý, longicornis, hladký, laeviusculus, semenný, seminulus, vejčitý, ovulus. Vz Klim. 178.

Sklený. S. polévka: z česneku, soli, másla a chleba. Vz Duf. 254.

Sklep. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 83. — **S.** = *krám.* Kabt. 6. — **S.** = *komora, přístěnek.* V Domažl. Ott. VIII. 8. b.

Sklepenný = *sklepní.* S. izba. Phľd. XII. 410.

Sklepničiti. Nár. list. 1894. č. 237.

Sklepnutý. S. kosa (bez kosiště). Chod. NZ. III. 395.

Skléra, y, f. = *bělima.* Čas. čes. lék.

Sklerosovaný = *ztvrdlý.* Čas. čes. lék. 18?8. 53.

Sklerotie hub = těliska pevná chovající v sobě látky výživné. Vz Ott. XI. 688. a.

Sklí, n. = *sklené nádobí.* Žďár. Brt. D. II. 252.

Skličidlo. Pružné s. u elekt. svítilen. KP. VIII. 155.

Skliditi koho z cesty. Slovesa skliditi, pokliditi, ukliditi má Bl. Gr. 323. za slova ničemná.

Sklípek chleba = *skrojek.* U Žleb. NZ. II. 694., Čes. l. V. 233.

Sklípený m. schlíplý. Vz *kl.* Dšk. Jihč. I. 36.

Sklivcový. S. prostora v oku. Schb. Nád. 5., 32.

Sklivý prvek (skla poskytující). Am. Orb. 55.

Sklo. O pův. slova cf. NZ. III. 166., Dob. Dur. 437. S. sprosté, barvené, lité, kopové, tabulové, zrcadlové atd. Vz Mrš. 262. Hádání ze skla. Vz Zbrt. Pov. 87., 90.

Sklomluno, a, n. Am. Orb. 30., 59.

Skloňa, ě, f. = domečkovitá posada na krmení kapounů, stěhování drůbeže. Cejč. Hledík.

Skloňování. S. jmen v Chromecku. Vz List. fil. 1894. 266. nn. *S. jmen* ve Spišsku na Slov., vz Phľd. 1893. 433. nn., v Gemersku. Ib. 563. *S. substantiv* na Kroměříž., Kojetín. a Přerov. Vz Brt. D. II. 18. nn., 17. V Morkovicích a v okolí. Ib. 63. nn. V Bystřicku. Ib. 74. nn. V Týnecku. Ib. 93. Na

Drahansku. Ib. 102. V Letovicku. Ib. 106. U Litovle, Konic a Jevíčka. Ib. 114., 117. Na Zábřež. Ib. 131. nn. U Slavkova. Ib. 148. V Brněnsku. Ib. 167. nn. V Tišnovsku. Ib. 187. nn. V Kruml. a v okolí. Ib. 211, V Třebíčsku. Ib. 225. V Kunšt. 235. V Žďársku. Ib. 251. U Jemnice. Ib. 270. U Dačic a Telče. Ib. 279. — *S. adjektiv a zájmen* v Bystřicku, vz ib. 78., v Týnecku, 93., u Letovic, 106., u Litovle, Konic a Jevíčka 114.—117., v Zábřež. 136.; *adjektiv, zájmen a číslovek* v Brněnsku, Brt. D. II. 171.—173., v Tišnovsku, 191.—194., v Krumlovsku 215.—217., v Kunšt. 237.—238., na Žďársku 255.—257., v Jemnicku 271.—273., u Dačic a u Telče. 280.—281.

Sklop, vz Schlop. — **S.** = *vikéř.* Také ve Slez. NZ. III. 195. — **S.** = *dvéře* nad schody na půdu, jež se vzhůru otvírají. Brt. D. II. 434.

Sklopec, vz Sklop, Schlopec.

Sklopný, vz Sklápěcí (3. dod.).

Sklostivý, vz *skl* (3. dod.), Gb. H. ml. I. 461.

Sklovitý. S. hornina = krystallická. Ott. XI. 610. b.

Sklovnarě, území v Turci. Phľd. XII. 74., 55?.

Sklový. S. tyč (k odvádění elektřiny). KP. VIII. 10.

Skľučatěný = *skrčený.* Záp. Mor. Brt. D. II. 384.

Skmíniti co = *ukrásti.* Mtc. 1895. 145.

skn m. *stkn:* směsknati m. směstknati. Gb. H. ml. I. 398. — Z *skn* se *k* odsouvá: těskný nč. těsný, tieskň a tiesň. Vz Gb. ib. 452.

sko m. *isko:* kravsko m. kravisko. Mor. Gb. H. ml. I. 228. — Subst. ukončená v *-sko* nepřijímají někdy v gt. pl. pohybného *e:* hledisk a hledisek. Ib. 165. — V Polště. Háj. Herb. 20., V. Kal. 32. V Lipště, v Slezště, ve vojště. V. Kal. 4., 59., 161., 222., 27.

Skoba, Haspe, Klammer. Cf. Mz. v List. fil. 1893. 11.

Skoblice = stolice k očišťování čerstvých koží dvounohá po jedné straně, druhá strana leží na zemi; nahoře jest okrouhlá. Vz KP. VI. 652.

Skoblík, u, m. = *strouháč* jako podkova ohnutý. Chod. Vz Koplice, Naseč (dod.). NZ. III. 21.

Skobza, y, f. = nůž v mírném oblouku zahnutý, držadly na obou koncích opatřený; jí se oškrabují čerstvé kůže na vnitřní straně. KP. VI. 652.

Skočec = *tanečník.* Již skočce našeho hlasy ústavnými všichni prosme. 1418. List. fil. 1895. 435.

Skočiti. Vz Mz. v List. fil. 1893. 12. Skoč zhůru neb dolů (padni zub nebo voko). 1559. Wtr. Živ. c. I. 475. Skače jako srna, jako hřibitko. Slez. Nov. Př. 646.

Skočitý. S. chléb = pěkně nakyslý, vysoký pecen (N. Město). Brt. D. II. 384.

Skočný. S. vlny. Kká. Puš. Roz. 90. S. nota. Bl. Gr. 371. S. vrstva náhlých rozdílů teplotných, Sprungschichte, f. Vz Mus. 1893. 454.

Skočotáčník (!), a, m. = *taneční mistr.* XVIII. st. Cf. Zbrt. Tan. 260.

Skok. Cf. Mz. v List. fil. 1893. 12. (o pův.). Prudké skoky ne vždy sa daří. 1600. Phľd. 1894. 6. Něsmi hněď skokem, aby bylo potem. Mor. NZ. V. 543. — **S.** *jelení, dastihlav, netáta* (uh.), *rváč,* lycopodium clavatum. Brt. D. II. 504.

Skokačky = *skokem.* S. íti. Cejč. Hledík.

Skokotati, verb. intens. Mz. v List. fil. 1893. 12.

Skolébať. Nedá s. se těchou hruď. Vrch. Rol. XVII.—XXII. 107. V klid koho s. J. Goll v Baudel. 75.

Skolek = *dřevěný hřebík.* ČT. Tkč.

1. **Skoliti.** Mz. v List. fil. 1893. 13.

2. **Skoliti** = *zabiti, poraziti.* V Phľd. 1894. 20. odvozeno od kůl, kolem poraziti. Tisíc jich skolil v boje víru. Vrch. Rol. XVIII.—XXII. 195.

Skoľkoro. My v reči našej máme s. mien obecných (několikero). Phľd. XII. 176.

Skolomutený = *zkormoucený.* Phľd. 1895. 683.

Skomírati. Mz. v List. fil. 1893. 9.

Skonání. Zvonia na s. = hodinku. Phľd. 1894. 550. — **S.** = *ukončení* něčeho. A když bez s. rozešli se. Břez. Font. V. 481.

Skončený. Bol s. jurista (ukončil právnická studia). Phľd. 1895. 272.

Skopa, pták, asi z rumun. Mz v List. fil. 1893. 14.

Skopalamin, u, m., zásada. Vstnk. III. 15.

Skopalaminový. S. praeparat. Vstnk. III. 16.

Skopenec, nce, m., aries, znamení ve zvířetníku. 1440. Mus. fil. 1896. 261.

Skopné. Nevidéloliby se Vám těch rolí pod to skopní a luka držeti. 1568. Aby nám čtvrtý snop s-ního a sena dával. 1568. L. posl. 51., 54.

Skopový. Má s-vou hlavu (o skoupém). Slov. Nov. Př. 566.

Skoře = *skoro.* Skoře-li hlíza přijde. Št. š. kn. 206.

Skorec vodní, pták, místy na Mor.: *vodní kos, černý rákosník* (na Slov. *čierny* n. *velký rybár*). Mtc. 1893. 302.

Skořepa, *čerepa,* y, f. = kruh čeřením-se vody, tepla, zvuku a světla vznikající; těch bývá několik tak, že větší kruhy menší obkličují. Vz Am. Orb. 28.

Skořepitý. S. povrch země, vejce. Am. Orb. 7., 31.

Skořican, u, m. S. sodnatý. Vstnk. III. 408.

Skořicovitý. S. sloučenina. Am. Orb. 67.

Skořicový. S. letní jablko. Nár. list. 1896. č. 299. Příl.

Skořistiti co. 1594. L. posl. 56. — Půh. II. 125., Dml. List. 15.

Skórka (kůže) na pančochy. 1689. Vést. op. 1892. 19.

Skorostajka, y, f. = *žena skoro (brzo) vstávající.* Uh. Brod. Brt. D. II. 384.

Skorozdři, pl., f., místo skorozři, *d* přisuto; odtud kolodře (druh hrušek). Cf. Kaloře (3. dod.). Gb. H. ml. I. 408.

Skot, z germ. skatta. Gb. H. ml. I. Cf. Mz. v List. fil. 1893. 17.

Skoták = *nezbeda.* Cf. Mz. v List. fil. 1893. 17.

Skotař = *pastvec skotu.* Alx. Nách. k. IV.

Skotařský. Vévoda s. Alx. Nách. k. IV

Skotati, vagari, lascivire. Mz. v List. fil. 1893. 17. Cf. Skotačiti.

Skotňa, ě, f., trať u Leskovce na Frýdecku. Věst. op. 1894. 17. Cf. Draha (3. dod.).

Skotnica, e, f., trať u Šenova na Frýdecku. Věst. op. 1894. 17. Cf. Draha (3. dod.).

Skotúlit sa = *skotáleti se*, svaliti se pomalu a beze škody. Vých. Mor. Brt. D. II. 331.

Skoukal, byl rybník v Poděbr. NZ. IV. 100.

Skoula, y, f., vz Lišta (3. dod.).

Skoup, a, m. = *skupec*. Protivní skoupové. Lerm. II. 64.

Skoupě. S. smlouvej, ale poctivě plať. NZ. IV. 389.

Skoupozvukost Čechů. Zbrt. Tan. 338.

Skoupý. Kdo je s., tomu spadne hrob. Skoupej, do pekla koukej. ČT. Tkč. Skúpy dva razy platí. Phľd. 1895. 357. Skoupý haní cizí hostiny a přece na ně chodí. Mor. NZ. V. 543.

Skovran. O pův. cf. Krok 1893. 54.

skr, skř. Z nich se *s odsouvá:* krz, křivan, křipec, Dšk. Jihč. I. 40., křidlice, křeček, křítek. Gb. H. ml. I. 489. K nim je *s přisuto:* dolnobeč. skřepílka, Brtch., u Skrálova m. u Králova, skřeniti se. Dšk. Jihč. I. 41. Cf. Gb. H. ml. I. 487. — *skř* mění se v *škř:* skřemen — škřemen. Gb. H. ml. I. 488.

Skracovač, *skracovatel*, e, m. = *kratič*, Abkürzer. Sterz. I. 36.

Skráně. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 33., Mz. v List. fil. 1893. 20. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -a. 36.

Skřapnouti = *umříti*. Kdybych mu skřapla. Brt. D. II. 262.

Skrbiti, z skvrb. Gb. H. ml. I. 63.

Skrblačiti = *skrbiti*. Phľd. 1896. 245.

Skrbloš, e, m. = *skrblík*. Phľd. 1895. 72.

Skrček = *polňák*, passer montanus. Cf. Skřeček. Brt. D. II. 495.

Skrčeň, čně, f. = nadávka dítěti šestinedělce od strigy p dvrženému. Phľd. XII. 642.

Skřečeti. Vz Mz. v List. fil. 1893. 22.

Skřečkovati se = *stavěti se jako křeček, zlobiti se*. Přerov. Brt. D. II. 384.

Skřečník = *pištec*. GR. Nov. 54.

Skřéhnit se. Nebudu se s ním s., křiče se hádati. Val. Brt. D. II. 384.

Skřehot zubóv, starší než skřipení. Vz Vondrák. Spuren. 14.

Skřehtati. Meč z helma skřehce (řinče). AlxV. 1689.

Skřecht. Tu, kdež pláč a s. zubový. XIV. stol. Mus. 1894. 84.

Skřek. Mz. v List. fil. 1893. 22.

Skřekavý. S. žába. Vck. Val. I. 138.

Skřencovitý. S. dřevo = skřenec, houževnaté, neštípné. Jevíčko. Brt. D. II. 384.

Skřenčovatět. Brambory s-ly, ztvrdly od vody, deštův. Záp. Mor. Brt. D. II. 384.

Skřenec, cf. Skřencovitý (3. dod.).

Skřeniti se = *ceniti se, šklebiti se*. Cf. skř (3 dod.). Dšk. Jihč. I. 41.

Skřenka, y, f. = *střenka*. Dolnobeč. Brtch. V Chromči. List. fil. 1894. 92.

Skřép, *skřépy* = pole na strmé stráni, kamenité, nesjezdné. Jevíčko. Brt. D. II. 385.

Skréš, e, m. = *skrýše*. Zábřežsko. Brt. D. II. 284.

Skříbec, bce, m., Equisetsäure, f. Am. Orb. 69.

Skříbice, e, f. = skříb, přeslička, equisetum, rostl. Am. Orb. 93.

Skřínkový. S. steh. Čes. l. V. 227.

Skřipadla = *krpadla*, zastupují váhu u pluhu, který tahají voli. Val. Brt. D. II. 448.

Skřipec. Cf. Mz. v List. fil. 1893. 23.

Skřípí (sfkripye), ciperus, rostl. 1440. List. fil. 1893. 394. A špižírna — jakoby skřípím vytřel po té svadbě. Bl. Gr. 293.

Skřipka, y, f. = *chřipka*. Dšk. Jihč. I. 41., 35. — **S.** = *smyčcový nástroj* o třech strunách. V Polensku. Vykl. Svat. 16.

Skřítek. Cf. Zbrt. Pov. 71., 104., Dnf. 312., Phľd. XII. 36. — **S.** = upískané, střapaté a nedbale zaodeté diete. Phľd. XII. 36.

Skřivan. O pův. slova cf. Krok 1893. 54., Mz. v List. fil. 1893. 18. *Skřivánek: lesní kanárek, linduška* (i v Čech.), *křivánek, škřiránek, škrobánek* (val., laš.), *škrovánek, škobránek* (slez.), *škobruněk* (Frýdec.), *škorvánek* (St. Hrozen.), *škrobránek* (Frenšt.), *škorránek* (Přer.), *škorlánek* (Stráň). Brt. D. II. 492., Mtc. 1893. 306. Je jako skřivánek (ranná, veselá, švitořivá). Žďársko. Nár. list. 1894. č. 155. odp. feuill. — **S.** Uvázati šněrovačku pentlemi na ramenou do skřivánků. NZ. VI. 86.

Skrivodník, a, m. = *křivdič*. Phľd. 1896. 248.

Skrkvati = *zmačkati*. S. list. Phľd. 1894. 276.

Skrmět = posedávati (o nemocném). Sedí skrměný. Zlín. Brt. D. II. 335.

Skrojka, y, f. = *skrojek*. Brt. D. II. 284.

Skrotnutý = *skrocený*. Phľd. 1896. 595.

Skroucený. S. srdce říkají někteří místo zkroušené. Bl. Gr. 278. Posud ve středu. Čech. Mus. 1895. 182.

Skroutiti co čím. Řetězy je skrútivše (svázavše). Břez. Font. V. 353.

Skrsnouť. Z tohoto händlovanä skrslo väc porekadžjal. Ratková. Phľd. 1894. 191. — 1892. 371.

Skrúpiť = *nadělati krup*. Jednému sa zomele, druhému sa skrúpi (podaří — nepodaří; jeden ujde ku př. trestu, druhý neujde). Phľd. 1893. 701.

Skrušinka, evonymus, rostl. Také: *kradrátky, panáčkovy čepičky, krušinka, mutka.* (laš.). Brt. D. II. 508.

Skrut, u, m. = *otáčka*. Na skrute (cesty). Phľd. 1895. 371.

Skrutek. Zlaté skrutky vlasu. Phľd. 1896. 24.

Skrútnuť sa s kým = *zatočiti se, zatančiti*. Phľd. 1895. 406.

Skrych, u, m., *druh truhly*. S. na zboží (obilí) v kopanič. chalupě. Nár. list. 1894. č. 324. feuill.

Skrýš. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -a. 26.

Skrytec, tce, m., cryptobium, brouk. S. zlomenozobý, c. fracticorne. Vz Klim. 216.

Skrytík, u, m., lanthanium, prvek. Am. Orb. 59.

Skrytník, a, m., lathrimaeum, brouk. S. černohlavý, l. melanocephalum, černý, fusculum, žlutohnědý, atrocephalum. Vz Klim. 251.

Skrývač, e, m., lathrobium, brouk. S. bledý, l. pallidum, černochodidlý, atripalpe, červeno-

krový, rufipenne, dlouhokrový, longipenne, dlouhý, longulum, dvojbarvý, bicolor, hladkokrový, laevipenne, hnědonohý, brunnipes, hnědý, spadiceum, horský, fulvipenne, jamkovaný, fovolum, krychlový, quadratum, Letznerův, Letzneri, mnohotečný, multipunctum, pobřežní, ripicola, podlouhlý, elongatum, slabý, dilutum, širohlavý, geminum, tmavonohý, picipes, tenkorohý, filiforme, určený, terminatum, úzkorohý, angusticolle, úzký, angustatum. Vz Klim. 216.

Skrývačka, y, f. = nákres osoby, zvířete, jména atd. v jiném nákrese skrytě učiněný. Us.

Skrývavý. Vz Velkohlavec, Drabčík (3. dod.).

Skrze. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 67. Skrz m. skrze. Cf. Gb. H. ml. I. 206.

skt. Ze skup. *skt k* se odsouvá: tresktati — trestati. Vz Gb. H. ml. I. 452.

Skublaný = *drchaný*. S. sláma. Dšk. Jihč. I. 67.

Skuckati = *pobliti*. Skuckal okolo sebe sedící. Bl. Gr. 147.

Skucký m. skutecký, jako Skuč m. Skuteč. Mus. 1896. 375.

Skudnosť, i, f. = *nepatrnosť*. S. dôchodkov. Phľd. 1893. 757.

Skuhnět = *kňučeti*, o dětech, pláčou-li ze vzdoru bez slz, greinen. Laš. Brt. D. II. 385.

Skukan. Hra na velikého skukana. Kluci se sehnou a podeprou se rukama o kolena za sebou stojíce; hoch skokan rozběhne se a přeskočí je dotkna se rukama zad posledního; po něm skáče poslední atd. Při hře na malého s-na přeskakuje kluk ostatní skrčené rovnými nohama. Mor. NZ. III. 23.

Skulina. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 78.

Skulinovitý. S. rýha. Cl. Zrůd. 30.

Skundolený. S. hmla (sbalená a p.). Phľd. 1896. 528.

Skupáň, ě, m. = *skupec*. Phľd. 1892. 632., 1893. 456.

Skupáňstvo, a, n. = *skouposť*. Phľd. 1896. 242.

Skúpaný = *skoupaný*. Tvár s-ná studom panenským. Phľd. XII. 665.

Skupený. S. samohlásky = dvoj-, trojhlásky: dieuča, diouča. Slov. Vz Gb. H. ml. I. 88., 89.

Skura, y, f. = *kůže*. Čišmar ma telo (tolik) zisku, co nacahne skuru v pysku. Phľd. 1895. 187.

Skústi m. *skúbsti* a to m. skúbti. S. vlasy. Pass. 326. Cf. Gb. H. ml. I. 425., 487.

Skuteč, tče nebo Skuče, dat. Skutči n. Skuči a odtud chybný nom. Skuč. Gb. H. ml. I. 163., 394. Je ze Skutče (kdo pořád skučí). ČT. Tkč.

Skutek. Skutky se lidé viece hýbají nežli řečí, verba movent, exempla trahunt. Chč. S. 21. Něskoro, dy s. utek. Slez. Nov. Př. 264.

Skutiti. Lopatka (taková), jako jic zkucují voheň. Arch. XIII. 525.

skv m. stkv: skvostný m. stkvostný, skvieti se m. stkvieti se. Gb. H. ml. I. 397.

Skverkový šindel. Phľd. 1895. 24.

Skvrčeti, *svrčeti*. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 64.

Skvřieti se, fervere. Cf. Gb. H. ml. I. 28., 547.

Skvrna. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 61.

Skvrnohlavý močálník (brouk). Klim. 114.

Skvrnokrový hbitec (brouk). Klim. 182.

-ský. Adj. v -ský mají v češt. historicky jen složené sklonění (ne jmenné), nikdy: les je panesk. List. fil. 1895. 303.

Skybka. Dolky uvazují šátek na skybky, na *švajky* (náušnice), na *dénko* (do týla), na *ocas* (dlouhý cíp splývá po zádech, zpředu jsou *ušničky*), na *poľku* a na *veseľanku* (oba konce z týla přes ramena do předu otočené). Brt. D. II. 466.

Skydati. Práva papežská a práva městská skydavše s věrú. Chč. S. 90.

Skyla, y, f. místo *skyva* S. chleba; *v* v *l*. Brt. D. II. 249. (na Žďársku).

Skypidár, u, m. = terpentin, z rus. Mz. v List. fil. 1893. 7.

Skytalec, lce, m. = *poskytovač?* Phľd. 1895. 41.

Skýva ze sthněm. scîba. Gb. H. ml. I. 423. Cf. Krajíček.

sl m. *stl:* sloup m. stlúp, letorosl, jesli atd. Gb. H. ml. I. 398.

Slabika. Sklad a rhythmus, dělení slabik. Vz Gb. H. ml. I. 551. nn. Délka slabik v Gemersku různí se velmi od délky jejich v češtině. Vz Phľd. 1893. 557.

Slabikant. 1599. Kutn. šk. 72.

Slabikář. Mluvil moudře jako s. Šml. VIII. 52.

Slabikotvorný. S. *r, l, m, n, ň*. Vz Gb. H. ml. I. 89.

Slabina. Našiel mu s-ny (slabou stránku). Phľd. 1894. 315.

Slábingr, a, m., vz Krepsr (3. dod.).

Slabočidlosť, i, f. Am. Orb. 109.

Slabocharakterní člověk. Phľd. 1898. 743.

Slaboleskly korník, mrvomil (brouci). Vz Klim. 160., 184.

Slabomechaničnosť, i, f. Vz Am. Orb. 109.

Slaborožec, žce, m., habrocerus, brouk. S. vláskový, h. capillaricornis. Vz Klim. 179.

Slaboška. Malá S., děd. v Gemer. Phľd. 1895. 389.

Slabošovce, ves v Gemer. Phľd. 1895. 349.

Slabulinký = *slaboučký*. S. světlo. Phľd. XII. 690.

Slabý. Člověk slabý **k** vědomí, k slepotě velký. Bráb. 196. — **čím.** S. vôlou a charakterom. Phľd. 1895. 152. — **jak.** Slabý jako střízlík. Nov. Př. 605.

Slabýhoudek, dka, m., os. jm. Kbrl. Dmžl. 22.

Slačík = *smyčec*. NZ. IV. 13., Phľd. 1895. 206.

Sládě revalské, jablko. Nár. líst. 1896. č. 299. Příl.

Sladec = *svlačec*. Brt. D. II. 385. Také: *sładěc, slak, slatec, šlatec, žlatec, povoj* (laš.), *bičík* (laš.), *opletník*, convolvulus, rostl. Brt. D. II. 501.

Sładěc, vz Sladec.

Sládek Jos. V. Jeho činnosť posuzuje Kká. v Osv. 1896. 396. nn.

Sladěný m. slazený. Pastr. — **S.** (od la-

diti). S. soustava barev = v lad uvedená. Čes. l. V. 228.

Sladič, *vosladec,* polypodium. Brt. D. II. 506.

Sladidlo, a, n.: cukr, med, sacharin, dulcin. Světz. 1894. 622.

Sladit komu = *lichotiti.* Phľd. XII. 711. — **s kým v čem.** V tom s otcem nesladil (se neshodoval). Phľd. 1895. 230.

Sladkastý. S. ton (řeči). Phľd. XIII. 749.

Sladkomandlový. S. sloučenina. Vz Am. Orb. 67.

Sladkoměška n. *škornice,* rostl. Vz Ott. VIII. 668.

Sladkosolný, brackig. Sterz. I. 542.

Sladkotrpký. S. smrť. Quis. Ifig. 41.

Sládkovičov Mart., básník. Vz Phľd. XII. 214.

Sladkovonný. Své s. nitro zpoly rozevřel. Kald. 38.

Sladkoznivý. S. pramen. Čch. Drob. pov. 50.

Sladkozvučný. S. vodomet. Kká. Puš. Roz. 45.

Sladkozvuký. S. kukačka. Kald. 63. S. struna, Čch. Otr. 3., ret. lb. 52.

Sladký, sladek. Vz Gb. H. ml. I. 164. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 35. — **S.** v bot. S. list, rumex aquat. Brt. D. II. 507., Mtc. 1894. 336.

Slaďour, u, m., Bleizucker, m. Am. Orb. 67.

Sladoveň, vně, f. 1568. L. posíl. 47. a j. Místy tam také: *sladovna.*

Sladovinkář, e, m. = *cukrář.* XVIII. stol. Zbrt. Tan. 260.

Sladovničí řemeslo. Arch. XIV. 469.

Slajší = *slazší.* Vz Gb. H. ml. I. 495.

Slak. Vystavěl slak, jednoduchú drevenú stenu bez strieškу a výše na dobrého chlapa. Phľd. XII. 203. Ponad slak vkradol sa do dvora. Phľd. XII. 202. — **S.,** vz Sladec (3. dod.).

Slama, y, f., riečka v Gemeri. Phľd. XII. 338.

Sláma. O pův. slova cf. Krok 1894. 28., Gb. H. ml. I. 35. Slámy, pl. Čel. Pr. m. I. 372. Já měl vědět, na ohni že chytne s.!; Je to nebezpečno nésti vích slámy v ruce se svíčkou, když dyší kol větry zlé (býti s hezkou dívkou někde sám). Vrch. Rol. XXIII.—XXIX. 64., 81. Ta tú slama, padnem na ňu (porúhajú sa maznavému). Phľd. 1894. 440. Chce mu se to dělati jako psu slámu jísti (nechce se mu). Bl. Gr. 296. Krátká s., dlouhé pytle (bude mnoho zrna). ČT. Tkč.

Slámáček, čku, m. = slámeček (násl.). Světz. 1895. 495. b.

Slámeček, čku m. = *slaměný klobouk.* Světz. 1893. 452. a.

Slaměný. Za stara a dialekt. také slamený. Gb. H. ml. I. 199. Lepší s. muž než hedbávné děti (říkají vdovy). Vck. Val. I. 107. S. kňaz (při slov. svatbě). Vz Phľd. 1896. 121.

Slaminka, y, f. = slaměná rohožka přede dveřmi na utírání nohou. Slez. NZ. III. 164.

Slámovci = Mikulášenci (ale nikoli Mik. adamičtí). Vz Wtr. Živ. c. I. 293.

Slámyřezák, a, m. Jsou selští s-ci (nadávka). Wtr. Živ. c. II. 850.

Sláň. Proplul mořskou sláň. Kub. Rol. 28. S. moře. Vrch. Rol. I.—VI. 72.

Slaná. Vyšná S., děd. v Gemer. Phľd. 1895. 349.

Slanáček, čku, m. = *chlebový koláč solí posypaný.* V Brněn. Brt. D. II. 481.

Slanař. XV. a XVI. stol. Vz Hrš. Nách. I. 465.

Slané. Nižné S. na Slov. Phľd. 1895. 439.

Slaní m. *stlaní, t* vysuto. U Zábř. Brt. D II. 128.

Slanica, e, f., hora ve Frýdecku. Věst opav. 1894. 17.

Slanice = *slaný pramen, důl.* Pras. Těš. 63.

Slanička, y, f. = *malá popelnice.* NZ. IV. 458. — **S.** = *malá slánka,* Salzfässchen, n. Hrš. Nách. I. 50.

Slaník, u, m. = nádoba na sůl, ale i na mouku. Chod. NZ. III. 19.

Slanina. So všetkým ideme dolu, jen so slaninou hore (věšíce ji). Phľd. 1894. 314. To s. do komína (satira prázdnej reči). Šariš. Phľd. 1895. 378. — **S.,** vz Schlopec.

Slaniště. 1748. NZ. III. 520. a j.

Slanit se. ,Co se ti pořáď slaní' ptají se toho, kdo pořád vodu pije (proč se ti chce píti). Brt. D. II. 385.

Slánka = veliký zámek k bráně s devíti obručmi. 1572. Mus. 1894. 514.

Slanovodý rovnočlenec, brouk. Vz Klim. 131.

Slánský K. V. = Vinařický Karel. List. fil. 1894. 422.

Slaný. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 35. — **S.** = *poslaný.* Toť heslo slané. Vrch. v Baudel. 22.

Slap. Prsť zbarvil krve slap. Čch. Otr. 37. Jak od slapu jde k slapu jasný tok. Krs. Moor. 17.

Slapati m. šlapati. Dšk. Jihč. I. 43.

Slastně. Díky vroucí hrudí s. zavlály. Čch. Otr. 33.

Slať m. stláti, *t* odsuto. U Zabř. Brt. D. II. 111., II. 128.

Slatec, tce, m., vz Sladec (3. dod.).

Slatina. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 35. - **S.,** potok na Zvolensku. Phľd. XII. 338.

Slatvina, y, f., trať a potok ve Frýdecku. Věst. opav. 1894. 17.

Sláva. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 21., 36., 74. S., která málo dává. Osv. 1896. 36. — *S. světa* = jablko. Nár. list. 1896. č. 299. Příl. — **S.,** os. jm. Odvozeniny vz Kotk. 31.

Slavěnka. Jg. Vz List. fil. 1895. 52. nn.

Slavič, hora, les a potok ve Frýdecku. Vz Věst. op. 1894. 17.

Slavičí. S. mluva. Vz NZ. III. 390.

Slavík. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 35. O sv. Vítě přestává slavík zpívati. Bl. Gr. 304. Chytání, chování a zpěv s-ků. Vz Phľd. 1894. 349. — **S.** = *příční dřevo u pluhu,* kterým jest ojko k ose připevněno. Brt. D. II. 447.

Slavisace, e, f. Nár. list. 1894. č. 32. odp.

Slaviti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 74. — **kde. Ve** vsi už s-li = zvonili klekání. Vz NZ. II. 593. a.

Slavný v čem: ve zbrani. Vrch. Rol. XXXVIII. 49. — **komu:** Bohu. Kat. 432. Dle Jedličky v List. fil. 1894. 67. = Bohu vzácný, kdo i u Boha vážnosti požívá.

Slavobažnosť. Phľd. 1893. 582. a j.
Slavofil, a, m. Durich. (Mách. Puch. 22.).
Slavověnec. Vrch. Rol. XXXIV. 179.
Slavozáře, e, f. Nár. list. 1896. č. 64. feuill.
Sľávy = blyskavá zrcadélka na věnci svatebním, na mor. Slov.; na Hané: *třísło.* Brt. D. II. 385.
Sľaz, u, m. = jízva od rány. Na mor. Slov. Brt. D. II. 489.
Slažany, dle Dolany, území v Nitran. Phľd. XII. 74., 553.
Sldze = *slze.* Trenčan. Phľd. 1895. 252.
Sled. V libovolný sled mu cestu volit sama přenechala; V sled (konečně) zdaří se mu přistáti; I musil jasně poznati to v sled (konečně). Vrch. Rol. I.—VI. 9., XVII.—XXII. 230., XLI. 135. V sled (ku konci) řekl mi. Kolc. 138.
Sleď. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 27.
Slední = *poslední.* S. zvuk. Vrch. Lingg. 100. Mysle na s. sen. Váňa. 60.
Sledník = *špehéř.* Duchovní s. Chč. S. 187.
Sledný. S. pes, Spürhund, m. Chč. S. 233.
Sledopis. Bibl. Dob. Dur. 286.
Slehnouti. Nepovím nic, jakoby se země nad tím slehla. Šml. VII. 31.
Slech a *slych.* Gb. H. ml. I. 284. — **S.** = *výslech.* XVIII. stol. NZ. III. 523. — **S.** = *záušnice.* Vck. Val. I. 36.
Slémě, strsl. slêmę; o pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 28. — **S.** = *silný trám* upevněný napříč v úhlech krovů nad hambalky na podporu kalenice. Brt. D. II. 433.
Slepák, a, m. = *slopák, piják.* Laš. Brt. D. II. 385. — **S.** = *had.* Vz Ott. X. 712.
Slepec. S-ci, georhychidae, hlodavci. Vz Ott. X. 42. — **S.,** clupea harengus, ryba. Slez. Brt. D. II. 497.
Slepenina. Opustíc s-ny sęktářské přidrž se víry katolické. 1533. Wtr. Živ. c. I. 95.
Slepice. Rodiče shánějí pro děti jako s. pro kuřata. Žďársko. Nár. list. 1894. č. 149. odp. feuill. Ta s. dobrá jest, která všecky i cizí kuřátka přijímá a neštípe (o dobrém člověku). Bl. Gr. 305. A dyby sľépka złaté vajce znésla, dyž ho vypije, čechmanta po ní. Mor. NZ. V. 543.
Slepičák, u, m. = a) *prst, ukazováček,* též *vlezenec,* kterým slepicím ohledávají; b) *kurník.* Žďár. Brt. D. II. 385. — **S.,** a, m., holub, columba brevicauda. Ott. XI. 511. b.
Slepičář, e, m. = *zloděj slepic* a vůbec drůbeže. Prostěj. Brt. D. II. 385. Cf. Slepičák.
Slepičí mluva. Vz NZ. III. 331. S. kokrhání věštbou. Vz Zbrt. Pov. 67. Těžká je smrť na s-čím peří ležícímu. Vz Phľd. 1894. 716.
Slepičina = slepičí trus. NZ. III. 333.
Slepička, y, f., holubí jm. ČT. Tkč.
Slepičník, u, m. = *kurník.* ČT. Tkč., Dšk. Jihč. I. 21.
Slepitel. Pror. Isa. 29. 16.
Slepovací. S. prostředky, agglutinantia. Sterz. I. 112.
Slepovadlo, a, n. Sterz. I. 112.
Sleptati. A že ani pokrmuov mohly sú mieti někdy, ano jim sleptali pohané jako kobylky. Chč. S. 85.
Slepý. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 42., 29., 72. S. slepého vede až do jámy. Arch. XIV. 282. Běžeti po rovině dovede i slepá kobyla. Šml. VII. 6. S. žebrota (když někdo úsilnou řečí něčeho se domáhá). ČT. Tkč. — **k čemu:** k Bohu. GR. Nov. 60. — **S.** ryby = *omeletty.* Val. Brt. D. II. 481.
Slev. Keď jezero slevy hadzě (vlny). Phľd. 1895. 271. Cf. Slévání, fluctus.
Slévárna. Staroslovanské s-ny na Mor. Vz NZ. III. 548.
Sľevek, vka, m. = *člověk.* Na Pile u Tisovce. Phľd. 1893. 555.
Slezací. S. želízko elektr. montéra. KP. VIII. 190.
Slezené ze staršího Slezané. Gb. H. ml. I. 114.
Slezina, strsl. slězena, o pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 28. Naduření s-ny, tumor lienis. Hojení ho na Slov. Vz Mtc. XVIII. 209.
Slezko, vz Slezsko.
Slezový. S. růže, syrečky, syráčí, seřeček, malva alcea, rostl. Brt. D. II. 505.
Slezsko. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 55., od hory u Vratislavě Slenza. Věst. op. 1894. 45. Slezko, V. Kal. 129. a j., Slezsko. Ib. 90. a j. často.
Sležné, ého, n. = *porodní útraty,* Entbindungskosten. Sterz. I. 608.
Slib. Sľuby tvoje, sľuby, jako na pni huby (houby); huby odpadajú, sľuby oklamajú. Phľd. 1894. 196. Sluby vyndú na ruby. Slov. Nov. Př. 93.
Slíbiti. Sľúb iba toľko, čo môžeš. Phľd. 1892. 589.
Slíct m. svléci. Us. Cf. *svl.*
Slíďák, pavouk. Cf. Ott. VII. 792.
Slíďan, a, m. = *slídný* (3. dod.). Brušp. Hledíková.
Slídný = *vyběračný v jídle.* Brušp. Hledíková.
Sliepňať. Otvorem sliepňal slabý plamenok (kmital). Phľd. 1893. 619. Neveselo sliepňaly lampy (blikaly a p.). Ib. 1895. 140.
Slimačí. Vléci sa s-čím krokom. Phľd. XII. 689.
Slimák = *hlemýžď.* Mor. Bl. Gr. 339. Pretahuje sa ako s. na dážď. Slov. Nov. Př. 654.
Slimýš. Cf. Am. Orb. 76.
Slimýšovitý. S. medusy, hydromedusae. Vz Ott. VIII. 795.
Slina. S-ny mu na to idú = má na to laskominy. Phľd. 1894. 493.
Slinec, nce, m. = *šlinec, chrchel.* Dšk. Jihč. I. 38.
Slinka, y, f., zdrobn. slina. Len tak slinky prežiera (má hlad). Slov. Nov. Př. 596.
Slinopliskač. 1550. Wtr. Živ. c. I. 440.
Slínovač, e, m. = kdo hnojí pole slínem, Mergeler, m. Sterz. II. 306.
Slínovati = *slínem hnojiti,* mergeln. Sterz. II. 306.
Slípati. Kubice do ní vždycky s-la = ryla, rýpala, hubovala. Rais. Rod. 117.
Slísati se. Nebo apoštolé Antikristovi s-li sú se s tou mocí. Chč. S. 66. A tak sú se s tú mocí s-li přiezní tělesnú. Ib. 164.
Slisovatelnosť, i, f., Pressbarkeit. Sterz. II. 583.
Slisovatelný, pressbar. Sterz. II. 583.
Slitek = pokrm z mouky, vajec a mléka, na pekáči pečený. S. třešňový, borůvkový, krvavý (dá-li se krev m. mléka). ČT. Tkč.

Slitovnice, propitiatorium. Bibl. Cf. Dob. Dur. 286.

Slitovný. By tobě k vůli s-ný k ní byl. Krs. Moor. 101.

Slitý. Byl celej slitej od strupů = samý strup. Záp. Mor. Brt. D. II. 385.

Sliva, y, f. = *švestka*. Laš. Brt. D. II. 439. — Slívy se zapalují, budeme čekati (už se příležitosť blíží). Šml. VII. 31.

Slivník, u, m. = pole slivami posázené. Laš. Brt. D. II. 439.

Slivoň, ě, m. = převzdívka dospělejším šohajům, kteří vše vyslídí a na potvoru udělají. Již. Mor. Nár. list. 1896. č. 161. odp. feuill.

Slizavý. Nezabúdky s-vým tokom nepokojené. Phľd. 1891. 148.

Slizeť. Sklenice, rána slizí. Myjava. Phľd. 1895. 444.

Slízký. Slovo to zamítá Bl. Gr. 327.

Slizovka. S-ky, myxomycetes. Vz Ott. IX. 763.

Slízsko = *Slezsko*. Kat. z Žer. I. 93., 102. a j.

Slnce. Zuby na slnci vysúša (lenivý). Phľd. 1894. 440.

Slnečnica, e, f. = *úpal*, Sonnenstich, m. Phľd. 1894. 376.

Slnej = silný. Ten je slnej. Dšk. Jihč. I. 5.

Slniť sa = *sluniti se*. Slov. Phľd. 1896. 299.

Slnivý. S. blesk. Černý. Cenci 84.

Slnko, a, n. = *slunko*. Pastr. L. 85.

Slntať = *slintati*, *i* odsuto. Brt. D. II. 162. V Brněnsku.

Slný = *silný*. Chod. Gb. H. ml. I. 288. Cf. Slnej.

-slo. Ukončená v -slo nepřijímala v gt. pl. pohybného *e*: řemesl. Kruml. 40. Cf. Gb. H. ml. I. 165.

Sloboda = Herberge. Povéz ty nám, pachoľe, kdě je tady hospoda, pro putničky sloboda. Laš. Brt. D. II. 385.

Slobodňák, a, m. = *svobodný muž*. Podluží. Brt. D. II. 459.

Sloj, e, m. = *léta v kameni*. Kámen slojnatý. Brt. D. II. 325.

Slojnatý, vz předcház. Sloj.

Slok. Ze (to) znáte, za slok nezvolím si látku. Vrch. Rol. XXIII.—XXIX. 155.

Słoka, y, f. = *sluka*. U Kroměř. Brt. D. II. 14.

Slomiok, u, m. = *slaměný klobouk*. Slez. NZ. VI. 41.

Sloň. Křeslo ze sloni. Kub. Rol. 120. — Čch. Otr. 23., Vrch. Rol. XLVI. 175.

Slonek, vz Táčka (3. dod.).

Sloní. S. noha, rostl. Cf. Ott. VIII. 516.

Slonina, y, f. = *slonovina*. Kulička ze s-ny. KP. VIII. 4.

Slonokosťový. S. palác. Dle Bl. Gr. 327. puerilis compositio vocis.

Slonovina, elephantiasis. Vz Ott. VIII. 516.

Slopek, pku, m. Když pastucha pase na polovici místa, kde s. stojí. 1415. Hrš. Nách. I. 444.

Sloučík, u, m., zusammengesetztes Atom. Am. Orb. 65.

Sloup. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 66. Keď stlp vyvrátiš, plot sa svalí. Phľd. 1894. 299. — S. (slúp) korábový = *stežeň*. Bibl. Cf. Dob. Dur. 118.

Sloupček, ečku, m. = *sľoupeček*. Mor. Brt. D. I. 40.

Sloupečnice, e, f. = *sloupová deska*, Columnenträger, m. Sterz. I. 612. a.

Sloupek, pku, m. = *stéblo*. Oves dává se do slúpků, už je v slúpkoch, nesmí se žínať. Brt. D. II. 509.

Sloupkový. S. vrstva. Vstnk. III. 8*8.

Sloupotrůn, u, m. = *sloupový trůn*. Krs. Moor. 84.

Sloupovitě. Sopečné horniny větrají s. a špalkovitě. Vz Mtc. 1895. 133.

Slouti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 37., 74. ‚Sluji' se Bl. Gr. 276. nelíbí, doporučuje ‚slovu'. Jenž slove Kristus, ne: sluje.

Sloužící. S. vypovídají se z Pánkova přes Neuslužice do Sluhova. NZ. III. 230.

Sloužiti. Nežiaľ tomu slúžiť, kto dá dobre užiť. Phľd. 1894. 256. Kdo věrně slúží, dostane staré šaty. Vck. Val. I. 109. Služ pánovi věrně, dostaneš se k volům. Mor. Nov. Př. 382. Slúži za groš i čertu i p. Bohu. Slov. Ib. 549.

Slovácký šp. m. slovenský. Šf. Vz -ácký (3. dod.).

Slovač. Cf. Sedlač.

Slovan. O pův. cf. Dob. Dur. 214., 219., 227., 258., 295., 387., 417.

Slovanka, tanec. Vz Zbrt. Tan. 264.

Slovanský. Pro Čechy, Poláky, Charvaty, Rusy atd. neznal Bl. společného jména. Vz Bl. Gr. 340.

Slovářský. S. práce. Mark. (Zl. Jg. 313).

Slověncový. Vz násl. Slověnec.

Slovenčina. Vz Tanec mor. (3. dod.).

Slověnec, nce, m. = příční trám v plotě. Odtud plot slověncový. U Veselí. Ott. VIII. 8. b., Oestr. Mon. (Böhm.) I. 429.

Slovenka, y, f. = zbytek staršího svátečního upravení dívčí hlavy: do s-ky. NZ. IV. 439.

Slovenská, vz Tanec mor. (3. dod.).

Slovenský. Nářečí s. na Mor. s podřečím a) valašským, b) dolským. Nářečí valašské má různořečí a) hranické, b) starojické, c) kelecké. — Nářečí vlastně slovenské rozestupuje se v různořečí a) záhorské, b) pomoravské, c) uherskoslovenské a d) přechodní. Vz Brt. D. II. II. — S. = *slovanský*. S. jazyk. Bl. Gr. 340.

Slovesnosť, Literatur. Česká akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, für Wissenschaft, Literatur und Kunst.

Słovien, u, m. = *lenovičky*, linum tenuifolium, rostl. Brt. D. II. 504.

2\. **Sloviti.** Pre milosť božiu sloví táto. Phľd. XII. 696.

Slovka, y, f. = *syllaba*. Hlly. Cf. List. fil. 1894. 257., 1893. 429.

Slovnica = *mluvnice*. Tohoto slova na Slov. už neužívají. Phľd. XII. 116.

Slovník. Cf. Vlč. Lit. 33. nn.

Slovo. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 19., 74., 31. O skloň. v okolí Kroměř. vz Brt. D. I. 18., II. 19. Při ‚slovech' nelíbí se Bl., chce míti ‚slovích'. Tak prý se čeština kazí. Bl. Gr. 277. Tichými slovesy. Rkk. Oldř. 12. Cf. List. fil. 1896. 324., Mus. 1896. 248., 375. Jakož

malá jiskřička oheň vydá, tak někdy s. způsobí sváry. Bl. Gr. 302. Jak slovo dals, je třeba držet pevně. Vrch. Rol. XVII.—XXII. 202. S. se vysloví, ale kde skutek? Šml. VII. 164. Dobré s. aj o sto rokov novo. Stankovce. Phľd. 1895. 496. Do podmáslí mouchy padají a v uši slova. Mor. Nov. Př. 74. Nevydreš od neho slova, čo by si ho klieštami ťahal. Slov. Nov. Př. 613. Človek je jiba dotial člověkom, kým si slova stojí. Slov. Zátur. Vzíti komu s. šp. m.: zakázať komu hovoriť, rečniť (mluviti). Phľd. XII. 499. Na s. vzatý, braný. Výklad vz v Kla. Sklad. 90.

Slovodobný. S. ‚šum'. Čern. Př. 17.

Slovorod, u, m. = etymologie. Čern. Př. 5., 7.

Slovorodný. S. tvorba. Čern. Př. 8.

Slovospor, u, m. = slovný spor. Mark. Krok 1896. 84.

Slovotvorba, y, f. Čern. Př. 8.

Slovoutný. S. skladatel. Bl. Gr. 373. Cf. Slovutný. Posud bývá psáno slovůtný. Mus. 1895. 181.

Slovovati. Četli, s-li, psali. Světz. 1893. 531. c.

Slovutný. Píše mi VMt.: slovutnému Petrovi, ješto leda chlap nynie jest slovutný; a ját sem vládyka. Arch. XIV. 145. — **v čem:** v svatosti. Chč. S. 192.

Sloza, y, f. = slza, *l* v *lo*. U mor. Kruml. Brt. D. II. 101., 207.

Složiti oheň = *rozdělati*. Místek. Hledík. — **co komu:** řemeslo (zastaviti). Arch. XIV. 458. — **Do** očí někomu něco skládati = *porídati*. Hlinsko. Nár. list. 1896. č. 72. feuill. — **se nač.** Kdo se skládá na druhého (spoléhá), je lenoch nebo nedbalec. Mor. Čes. l. V. 421.

Slóžiť = *sloužiti*. Brt. D. II. 33.

Složnokvětý. S. rostliny. Cf. Ott. VIII. 709. b.

Slúbenec. Vz Nedancový.

Slúbenica, e, f., die Verlobte. Phľd. 1894. 521.

Slubica, vz Slubice, Slupice. — **S.** = vrch ve Spišsku. Phľd. XII. 553.

Slubný. S. dítě = manželské (protože rodiče v kostele vzali slub). Slez. NZ. VI. 39.

Sluha. O pův. slova cf. Jag. Arch. XV. 479. Čo pán rozkáže, s. dokáže; Lepšie býti malým pánom, ako velkým sluhou. Slov. Nov. Př. 329., 381.

Slúhúvať = *sloužiti*. Ve Skalnici. Phľd. 1894. 745.

Sluch. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 74. Třmi jmény jsúcí jeden s. (pojem?). Kat. 903. (Jedlička). V Kat. 2174. znamená dle Jedličky v List. fil. 1894. 50. = zvuk, hlas, hlahol. ‚V sluše' v Kat. 223. a 3384. není od nom. sluch, neboť sluch znamená jen auditus, nikde decor, slušnosť; ‚v sluše' jest kusé subst. o jediném tomto pádě, vzešlé z příslušných významů slovesa slušeti. Jedlička v List. fil. 1894. 60.

Sluchatel = *posluchač*. Phľd. 1895. 365.

Sluchotrubka, y, f., Hörrohr, n. Am. Orb. 51.

Sluchový. S. ústroje hmyzu. Vz Ott. XI. 393.

Slunce. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 63. O pověrách k slunci se táhnoucích vz Zbrt. Pov. 99., 110., 117. Zatmění slunce (pověry). Vz Zbrt. Pov. 117., 118., 119. Nevysazuj dětí na slunce (nezkušených na kněžství nepostavuj). Bl. Gr. 298. Ide slnko do hora, ide zima do dvora. Slov. Nov. Př. 447.

Slúnečko = *krusíček, pampalík, nohcík* (*nehtík*, uh.), *stuličky* (laš.), *pazúrky panhno:tky*, calendula off., rostl. Brt. D. II. 500.

Sluneční. S. hodiny. Vz Ott. XI. 437. a. S. pohon. Půh. VI. 85.

Slunečnica, e, f., leucaspius delineatus, ryba. Žďár. Brt. D. II. 498.

Slunečník, u, m. = *kozí brada, smetaník*, tragopogon pratense, rostl. Brt. D. II. 508. — **S.** = *slunečnice*, helianthus annuus, rostl. Laš. Brt. D. II. 503. — **S.**, Schirm, m. O počátku s-ků vz v Wtr. Krj. I. 186.

Slunečno, a, n, Šla s-čnem. Světz. 1894. 482. a. Zářijové s. Světz. 1895. 26.

Slunečný. S. rok, radostný rok; blátivý rok, chudobný rok. Vck. Val. I. 163.

Slunohled, u, m., Helioskop. Vz Ott. XI. 64.

Slunojasný. S. den. Brab. 21.

Slunopis, u, m. Vz Ott. XI. 61.

Slunovrat. Slavení zimního s-tu (nyní vánoční svátky). Vz Vck. Val. I. 48.

Slup. Spadlo mu na s. (dobře mu sedlo). Bl. Gr. 297.

Slupice, *srubica* (val.), *snubica* (laš.), *stupice* (St. Hrozen.), *slubica* (záp. Mor.) = *část pluhu*, ve které ruchadlo šrouby jest připevněno. Brt. D. II. 448.

Slupné, ého, n. = *plat ze slupu*. Eml. Urb. 98.

Slušeti. Neslušejí k němu ovce. Ev. seit. 22. Joh. 10. 13.

Sluze, e, f. = *slze*. Dšk. Jihč. I. 5.

Sluziti = *slzeti*. Dšk. Jihč. I. 5.

Služba. Služba boží zastavena. V. Kal. 333. Obyč. pl.

Služebně = *pokorně*. Za to s. žádám. 1653. Věst. opav. 1892. 5. — Kutn. šk. 124.

Služebník. 1325. Reg. IV. 338.

Služebnosť. Chléb s-sti často v ústech hořkne. Šml. VII. 6.

Služebný. Bázeň s. jest pes boje se kyje. Bl. Gr. 302.

Slúžnovec, vce, m., nižší úředník. Phľd. XII. 458., XIII. 628. Cf. násl.

Slúžny, eho, m. = *soudní příručí*. Slov. Phľd. XII. 307.

Slycha. Už je rok a po něm slychy vidy. Kunšt. Brt. D. II. 386.

Slýchaně. Kat. 512. Cf. List. fil. 1895. 128. — Mill. 76. a.

Slynouti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 74.

Slyšeti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 74.

Slyšný. Ani ho nenije slyšno. Phľd. XII. 697.

Slyza, y, f. = *slza*. Kruml. 116. a.

Slza, *sylza, sluza, slyza, sluze*. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 62., 63. O skloň. a tvarech cf. ib. 177., 295., 298., Gb. Km. -a. 13. Slzy mierňa bolesť, krivdu omývajú, trpkosť vyháňajú zo srdca. Phľd. XII. 677. I slzám bývá někd. těžko rozuměti. Šml. VII. 83. — Nemáme ani slzy másla = nic. Tišnov. Brt. D. II. 386.

Slzavě. Nad nimiž s. plakal. GR. Nov. 7. pozn.

Slzeti. Z očí slzí rytíři. Kub. Rol. 110. a j.

Slzička. *S-ky, s. panny Marie, hřebíček, hvozdík, rychlíček, garafia, Pámbičkovo srdečko,* dianthus, rostl. Brt. D. II. 502.

Slzivý. S. prosby. Břez. Font. V. 444.

Slzlivě. S. někoho prositi. Kat. 689. Cf. List. fil. 1895. 128.

Slzný. S. údolí. Černý. Cenci. 138. S. pohnutí. Mus. 1894. 592.

Smáčenka, y, f. = *rozkrájené koláče* polité mlékem, posypané mákem n. syrečkem n. prachandou a omaštěné. NZ. II. 562.

Smačně = *chutně.* S. jedli a pili. Slov. Čes. l. V. 251.

Smačný = *chutný.* S. chléb. Slov. Čes. l. V. 251.

Smačovati, lépe: smáčeti, Bl. Gr. 324., smočovati, smáčívati. Cf. Smočiti.

Smädnúť = *žízniti.* Slov. Gb. H. ml. I. 109.

Smahlosť, i, f. Mezi námi nižádná s. závisti nenie. 1487. Krok 1896. 2.

Smarag m. smaragd. Wtr. Krj. I. 532.

Smaragdový. S. sklo. Vz Mrš. 34.

Smáti se. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 40., 72. O tvarech ib. 100. Na čom sa to smejete? Phľd. 1896. 74. Smije se, jak v Hohřích plačó. Mor. NZ. V. 543.

Smazná, é, f. Aby i na smaznou nápomocen byl (na zaplacení útrat). 1725. NZ. II. 661. Cf. Smazné.

Smazné, delenciales denarii. Eml. Urb. 431. S. platiti. XVI. stol. Čel. Pr. m. II. 1057., 1273.

Smaženička, y, f. = smažené jídlo z těsta udělané, kobližka a p. U Chrasti. NZ. III. 105. Cf. Smaženka (násl.).

Smaženka, y, f. = *smažinka, vaječina.* Slez. NZ. IV. 499.

Smažinka kuzlenčí = smažené kozle. Žďár. Brt. D. II. 386. — **S.,** vz předcház. Smaženka.

Smeciščar, a, m., vz Drozd (3. dod.).

Smedlovka, y, f. = *palučnice,* agaricus edulis, houba. Brt. D. II. 511.

Smejvánky = *slavnostní první koupel dítěte třetí den po křtu* (po křtu se nekoupá až třetí den). U Chrud. Čes. l. V. 190.

Smekání. S. klobouku jest původu burgundského. Wtr. Krj. I. 129.

Smělo. Ten sa musí na ňu s. strojiti. Sš. P. 7. č. 774.

Smerc = smrť. Ve Spiši. Phľd. 1893. 431.

Smerdzec = *smrděti.* Ve Spiši. Phľd. 1893. 431.

Směrný; *směren, rna, o.* Št. N. 52., 53. Prosil, aby dali na směrné. NZ. IV. 414. — Není směrný, ani místní. Chč. Mik. 492.

Směrohyb, u, m. Ztk. 28. (3. vyd.).

Směsika, y, f. = *směska.* (Zábř.). Brt. D. II. 386.

Směsnati m. směstnati. Gb. H. ml. I. 397.

Směšnohra. Vrch. F. II. 80.

Smeť. Strč. skloň. vz v Gb. Km. -i. 40. S. = nečistota ku př. v nápoji. Zátur.

Smětač = *dělník,* který vinohrad vysmítá. Brt. D. II. 440.

Smetanák, vz Smetaník (3 dod.).

Smetanice. Tvaroh na s-ci udělati; Poslala's mi hus jednu, vajec kopu a s-nic pět. Kat. z Žer. II. 12., 41. Manželka má posílá Vám s-ci. Arch. XIV. 314.

Smetaníček, čku, m., *račica* (uh.), potentilla verna; *stříbrňák, čačky, putřička,* p. anserina; *sedmilist, pětiprstka,* p. recta; *průtržník, pumpava,* p. tormentilla, rostl. Brt. D. II. 506.

Smetánie. I beze všeho s. třie (jestřábi) mi v koši umřeli včera. Arch. XIV. 268.

Smetaník, u, m. = *babí zub, neboj se,* lathraea squamaria, rostl. Brt. D. II. 504. — **S.,** lilium martagon. Prostěj. Brt. D. II. 504. — **S.,** vz Slunečník (3. dod.). — **S.,** hypochoeris maculata. Mtc. 1894. 19., Phľd. 1894. 19. — **S.,** *smetanák* = hřib vrchem bílý, spodem žlutý, boletus edulis. Brt. D. II. 511.

Smětev m. větev. Oestr. Mon. (Böhm.) l. 495.

Směti. Cf. Gb. H. ml. I. 40.

Smetištní lejnomil, brouk. Vz Klim. 297.

Smetlavý. S. tráva, bodlačí atd. Phľd. 1896. 280.

Smida, vz Smidka.

Smidka, zdrobn. smida. Vz toto.

Smieda, y, f. Masť smieda proti ranám smrdutým. 1440. Mus. 1896. 264.

Smierně. Vz List. fil. 1895. 113.

Smiešaný. Už je so zemou s-ný = zemřel. Phľd. 1894. 373.

Smích. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 72. Smiech, akoby tritisíc koňov zryhotalo. Slov. Nov. Př. 649.

Smíchov. S. slul dříve Smikov dle svého vlastníka Jana Smikovského. Vz Čern. Př. 20., Zlatá Praha 1885. 170.

Smil, helichrysum, rostl. Ott. XI. 59. — **S.** Flaška z Pardubic. Vz Vlč. Lit. 43., 48.

Smilněchtivý. S. krok. Slád. Mak. 37.

Smířiti. Aby mohl smieřiti lidi s Bohem ve své krvi. Chč. S. 302. Jenž svú krví nás otci smiřuje. 1438. List. fil. 1895. 153.

Smíšenec, drahokam. Ott. VII. 912.

Smitka, vz Smidka (3. dod.). Mtc. XVIII. 211.

Smldovník, diptamus, rostl. 1440. List. fil. 1893. 394.

Smlouva. Jeli na smlouvy = na námluvy. Strakon. NZ. IV. 194.

Smlouvčí n. **smluvčí.** Vz Plampač (3. dod.). Cf. NZ. IV. 193.

Smluvenosť, i, f., Verabredung. Čas. 1896. 363. a.

Smluviti se nač. XV. stol. Mus. fil. 1896. 184.

Smok. O pův. cf. Dob. Dur. 111. Cf. Zmek.

Smoková, é, f. = trať na Frýdecku. Věst. op. 1894. 18.

Smoláček, čku, m. = *smolný hliněný džbánek.* Nár. list. 1894. č. 155. inser., NŽ. III. 111.

Smoľák, u, m. = bota, která má šev vzadu. Val. Brt. D. II. 469. — **S.,** vz Kolomazník (3. dod.).

Smolařský. S. pec. Arch. XIII. 541.

Smoliačik, u, m. Zažla s. (smolnou louč). Slov. Phľd. XII. 163.

Smolík, u, m. = *vejce* ve špičce smolou vyplněné, jímž o velikonocích do jiných ťukají

a vyhrávají, poněvadž takové vejce se nesnadno rozbíjí. U Roušína. NZ. IV. 324. Vz Smolák.

Smolka, y, f., jm. koně. 1532. NZ. III. 108.

Smolník, u, m., potok v Gemersku. Phľd. XII. 338.

Smolnomluno, a, n. Am. Orb. 59. Cf. násl. Smolovina.

Smolobarvý protáhlík, šídlec (brouci). Vz Klim. 170. Cf. Šídlec (3. dod.).

Smolohnědý lejnomil, brouk. Vz Klim. 206.

Smolokřídlý. Vz Svižnonožec (3. dod.).

Smolonohý hlubinník, korník (brouci). Vz Klim. 90., 161.

Smološtítý lesklohlavec, brouk. Vz Klim. 197.

Smolovina, y, f. Blesková síla ze smolovin vytřená. Am. Orb. 8.

Smosúravený = *neprívetivý, omrzlý, nechutný*. V Liptově. Phľd. 1894. 84. Cf. násl.

Smosúrený. S. čelo = *povráskané*. Phľd. 1894. 309. Cf. předcház.

Smoud (cmoud) z koř. smend- m. svend-. Cf. Gb. H. ml. I. 430.

Smrad. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 33., 64., 78. Zkapal, len s. (zlá pověsť) zostal po ňom. Phľd. 1894. 258.

Smraďák = *žid*. 1604. Zbrt. Tan. 213.

Smradavec, vce, m. Vz Am. Orb. 60.

Smradlena, y, f. = *smradina*. Dšk. Jihč. I. 7.

Smradutý = smrdutý. Zlín. Brt. D. II. 11.

Smrákati. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 33., 77.

Smraštiti se. Nevolky sa s-til (zamračil). Phľd. 1893. 594.

Smrčina, dial. *smrečina, svrčina*. Gb. H. ml. I. 64.

Smrčník, u, m., vrch u Baň. Bystřice. Phľd. 1894. 633.

Smrděti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 64., 78. Keď má s., nech smrdí. Phľd. 1894. 442. — **komu.** (Ten) jako mrtvý smrdí světu. Chč. m. s. III. 16.

Smrdirobota, y, m. = *lenoch*. Jicko. Brt. D. II. 386.

Smrdlavý křen, anthemis cotula, rostl. Brt. D. II. 499.

Smrdlivý. Nohy potlivé, s-vé. Wtr. Krj. I. 496.

Smrdza, y, f. = *smrad*. Slov. Zvolen.

Smrečina. Pod S-nou, trať na Frýdecku. Věst. opav. 1894. 20.

Smrek, vz Smrk (3. dod.), Gb. H. ml. I. 298.

Smrk, smrek (val., laš.), švrk (laš.), mřek (Tršice). O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 64.

Smrknouti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 64., 77.

Smrkovina, laš. *svrčina* a *švrčiní*. Brt. D. II. 498. — *S-ny*, les, hora a potok na Frýdecku. Věst. opav. 1894. 18.

Smrsk, u, m. = *trhlina*, po níž se zemské vrstvy sešinuly. Mtc. 1895. 318.

Smrsknouti se. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 64., 78.

Smrštiti. Smrštil (srazil) mu hlavu. Chč. S. 170.

Smrštivosť, i, f. S. svalů. Am. Orb. 99. Cf. Smrštnosť.

Smrštivý. S. vlákno. Am. Orb. 99. Cf. Smrštný.

Smrť, z mьr, koř. mer. Cf. Gb. H. ml. I. 62., 64., 70., 77. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 177., Gb. Km. -i. 37., 5. Co s. neudáví, tož jenom pokazí. Heršpice. Rous. — A) *Frase, když nemoc smrtí se končí.* Brzo půjde do Hajan (zemře). Světz. 1893. 101. (Rais). Išiel morky pásť. Phľd. 1894. 60. Hodil krpcom = zemřel. Phľd. 1893. 475. Nebude viac kašu dúchať = zemřel. Phľd. 1894. 127. Prestal podšívať (švec umřel); Mrdol fúzom; Kňaz dokázal; Na mrcha koni sedí (umře); Knezovi do nohavic, do vačku hledzí (umírá). Ib. 193. Už je het, fuč; Vytrčil kopytá; Krpcami striasol; Zaspal na večnosť; Usnul v Pánu; Vyvalil sa; Už je stuhlý, stuhnutý, studený; Už je na daske (desce, prkně) vystretý, vytiahnutý; Už je hore znak, hore znakom, hore bradou; Už mu je ameň; Už mu popol na nos sedá; Už umrčinou razí, do zeme hľadí; Už mu s. za chrbty stojí; Nos sa mu končí; Mohol by ho na velký piatok v kapustnici zésť; Je na pravdě božej; Už je tam; Vzal ho Boh (k sebe); Čert ho vzal; Už je boží; Na druhý svet išiel; So sveta sišiel; Ta (tam) šiel, odkiaľ sa nevráti; Ztratil sa so sveta; Zpomedzi nás sa ztratil; Minul; Vyvzdychal; Už sa rozsypal. Ib. 372.—373. Chodí už na ostatných (skoro umre); Už je na ostatných stupkách. Ib. 376. Už mu duša na jazyku sedí (dodělává). Ib. 442. Keď mu je s. na pažeráku (na jazyku). Ib. 678. Šiel na dolniu zem s doskami; Šiel k Abrhámovi morky pásť (umřel). Slov. Nov. Př. 593. Již je na boží milosti. Bl. Gr. 298. Dluh smrti zaplatil. 1526. Snm. I. 99. Táhnouti k smrti. Alx. Nách. k. XI. Došly mu roky. Brt. D. II. 379. Už mlátí z posledního. Šml. VIII. 46. Bude hlídat vrabce (umře). Dšk. Jihč. I. 24. — B) *Při pohřbu a po něm.* Odišiel s doskami na Dolní zem (pochován). Phľd. 1894. 258. Už v hrobe hnije; Už sa rozsypal; Už je se zemou smiešaný; Už ho není, verú; Už je tam, kde loj kopú (v hrobě). Ib. 372.—373. — Do smrti nám nic není, neboť jsme-li my, není smrti, a je-li s., není nás. Epikur. Ztk. 17. (3. vyd.). S. nepreberá; Po smrti sa je zle modliť a na starosť vandrovať. Slov. Nov. Př. 318., 320. Ľepši kopa za života, ež po smrći dvě. Mor. Čes. l. V. 421. S. pomaly již hnízdo vláčí. Kat. z Žer. II. 324. — Zvyky při smrti dítěte na Mor. Vz Duf. 31. nn. Co všecko věští na Slov. s.? Vz Phľd. 1894. 712. nn. Horí-li svieca pri ňom (nemocném) temno, umre. Phľd. 1894. 712. Jiné pověry vz v Zbrt. Pov. 134., 135., 166., Vck. Val. I. 134. nn., Phľd. 1895. 16. nn. — **S.** Vynášení Smrti. Vz NZ. III. 235., V. 584., Vck. Val. I. 77., Čes. l. V. 184. nn., Oestr. Mon. (Böhm.) I. 441. Cf. Smrťka (i dod.).

Smrtedlný, -dlen. Gb. H. ml. I. 164.

Smrteldný m. smrtedlný. Dač. Pam.

Smrtelný. Je-li na s-nou neděli pěkně, podaří se len. CT. Tkč.

Smrtiti. Mohou s. Chč. S. 166. — **S.** = choditi se Smrtholkou na smrtnou neděli.

Smrťka. Na Policku. Cf. NZ. IV. 334. Kto zo zasnúbených umre, stane se Smrťkou. V Sar-

vaši na Slov. Phľd. 1894. 718. Nošení Smrťky (Smrtholky). Cf. Duf. 129. nn. Na moste sišly sa dve smrťky (zimnice a osypky). Phľd. XII. 723. Vz Smrť, Smrtholka.

Smrtný. *S. neděle.* Cf. NZ. III. 235., Vck. Val. I. 77., Z časů dávných a našich. F. Vykoukal. 1893. Samostatné spisy o s. neděli a výklady obyčeje vůbec. Vz NZ. II. 552. nn. — **S.** *svojba* = hostina po pohřbě svobodného n. svobodné. Prostěj. Brt. D. II. 386.

Smrtonosný. O tomto slově praví Bl. Gr. 335., že jest to ficta locutio. S. učení, pestifera doctrina. Břez. Font. V. 430.

Smryé = *smrť.* Laš. Brt. D. I. 104.

Smrž, *smrža, smrha* (horň.), *kočičí pazúrky, majůvka,* morchella, houba. Brt. D. II. 512. Má obličej jako smrža (od neštovic poďubaný). Nár. list. 1894. č. 169. odp. feuill.

Smrža, vz Smrž (3. dod.).

Smudič, e, m. Fotel pletený zo s-ča. Phľd. 1893. 275.

Smuděnka, y, f. = smrďěnka. Brt. D. II. 438.

Smuhlý. S. tvár (slncom osmahlá). Phľd. XII. 479.

Smut, u, m. = *smutek.* Dět. Jež. 3. a. — Gb. H. ml. I. 177.

Smutecký = *smuteční.* S. rouška. 1601. Wtr. Krj. I. 381.

Smuteční. S. šat u starých Čechů, vz NZ. III. 6.—7., na Mor. vz Brt. D. II. 471. Cf. násl.

Smutek holé nezdraví. Vz Zbrt. Tan. 246. Cf. Smuteční (i dod.).

Smutkový = smuteční. Šat s. a vdoví v XV. stol. Cf. Wtr. Krj. I. 637., 291.

Smutnosť. Tu jest nějaká s. Kld. III. 184.

Smutnožertovný obrázek. Osv. 1896. 191.

Smutný. S-ní vypovídají se z Mutic přes Útěchovice do Veselíčka. NZ. III. 229. — *Na Smutném,* míst. jm. v Slezsku. NZ. III. 162.

Smúvať sa = *smlouvati se, hovořiti.* Mor. Mtc. 1894. 339.

Smyca, e, f., fragaria elatior, rostl. Brt. D. II. 503.

Smýčiti. Smyči se (táhne se) jak smola. Slez. Nov. Př. 646. — **S.** Aby lesy plundrovány a smýčeny nebyly. XVI. stol. Mtc. 1895. 276. — Arch. XIII. 137.

Smyčkování, n. Obšívání a s. látky. NZ. VI. 33.

Smýd, u, m., Fuselöl, n. Am. Orb. 68.

Smýdil, u, m., Amyl. Am. Orb. 68.

Smyk. Smyky = vláky u pluhu. Slez. Brt. D. II. 449. — **S.,** a, m. = *tulák.* Ty smyku! Brušp. Hledíková.

Smykať se = *potulovati se.* Brušp. Hledíková.

Smyslitel. S. regule. Bl. Gr. 69.

Smysliti. Kdo si umí smysliť, nemusí se nadělať. Mor. NZ. V. 542.

Smyslník, a, m. = *smyslný člověk.* GR. Nov. 70. 33.

Smyť = *prsť.* Bl. Gr. 349.

Smyvadlo. Maria, s. hříchu. Mnč. v Evang. seit. a viden. V.

Smyvky = *splašky.* Mtc. 1894. 21.

sn m. *stn, t* odsuto: šťasný, šesnáct. Cf. Gb. H. ml. I. 397. Pocesnej, radosně. Dšk. Jihč. I. 20. Za cizí *sn, šn* je čes. *šň:* šňůra, šňorek, šňupka. Vz Gb. H. ml. I. 376.

Sna = *snad, d* odsuto. Dšk. Jihč. I. 17.

Snabditel, e, m. = strážný, vigil. O tomto slově a o snabditi praví Bl. Gr. 175., že jsou zastaralá.

Snadlo = *snadno.* Dšk. Jihč. I. 7.

Snadný, snadší. Háj. Herb. index. Byl přenesnadný pustiti, co míti chtěl. 1559. Wtr. Živ. c. I. 475.

Snaha. Starší doklady vz v Seyk. Ruk. 135. Cf. ‚o snaze'. Krejč. Psych. 33.

Snacha. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 58., 18.

Sňatek = *sněm, sbor.* Já vezde učil v sňatce a v chrámě. Čtení zimn. času. Joan. 19. 20. — **S.** = *obilí na stojato.* Prodali sňatky a pole pronajali. Kojetín. Brt. D. II. 386.

Snažiti se. Byť se na tě veškeren svět snažil (sápal). Rokyc. (Vlč. Lit. 190.).

Snaživec, vce, m. = člověk snaživý, bestrebsam. Světz. 1895. 259. c.

Snědek = *jídlo.* S. k nasycení těla. Chř. Mik. 490. — **S.** = catarrhus ventriculi. Léčení ho na Slov. Vz Mtc. XVIII. 207.

Sněm. O pův. slova cf. Krok. 1892. 268. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 177. S, olim senm, saltem in obliquis pro sněmu efferri potuit. Dob. Dur. 225.

Snět = peň bez haluzí (slov.). Brt. D. II. 510. Cf. Houba (3. dod.).

Sněžinka bavlníku. Ml. Hüb. 62.

Sněžinkový. S. klk, Schneeflocke, f. Am. Orb. 81. S. pořadí (v hlatenství). Ib. 89.

Sněžnice = *kusle,* norvežsky *sky.* Vz Z říše vědy a práce. II. 11. nn.

Sněžnicový sport = se sněžnicemi. Z říše vědy a práce. II. 12.

Sniať. Dal sa s. (zobraziti a p.), keď postúpil na kaprála. Phľd. 1892. 578.

Snice vozu mezi násadem a poduščicou. Vz Brt. D. II. 444. S. saní. Brt. D. II. 451. S. nebo sničky = ramena ojky plužné, jez na příč spojuje podyžďka, podýma (St. Hrozen.). Brt. D. II. 447.

Sníček, čku, m. = *podivení* (han.), asplenium trichomanes. Brt. D. II. 500.

Snídaňa = *snídaní.* Žďár. Brt. D. II. 386.

Snídati. Cf. Gb. H. ml. I. 380.

Snieti, *n* vsuto. Gb. H. ml. I. 380.

Sníh. V snězích. V. Kal. 342. Reč má byla sněhem na parném slunci. Šml. VII. 236. Mnoho sněhu, mnoho sena, ale málo žita a ovsa. Vck. Val. I. 162. Hádanka o sněhu. Vz NZ. III. 39.

Snihovica, e, f. = *sněhová voda.* Zlín. Brt. D. II. 386.

Sním m. sъn-jimь, nj změněno v *ň.* Gb. H. ml. I. 530.

Snímkov(it)ý, facsimileartig. Sterz. I. 272.

Snísti, *n* přisuto. Brt. D. II. 380.

1. **Sníti** m. sjíti, *n* vsuto. Gb. H. ml. I. 379., 380., 530.

2. **Sníti.** Komu sa sníva so smrťou (o smrti), bude dlho žiť. Phľd. 1895. 123. a j.

Sníženě prositi. Kat. z Žer. II. 21.

Snop. Holka jako s. = tlustá. Žďar. Nár. list. 1894. č. 219. odp. feuill. Kdo se svalí přes snop, tomu říkají, že s. snopu se neuhne. Žďár. Ib. č. 262. odp. feuill. Snop na patře, shoď

ho, bratře (mlácení čtvermo). ČT. Tkč. Zaváže-li se snop vróblem o veliký pátek udělaným, do toho snopu myši se nedají. Heršpice. Rous. Svalil se jako snop. Nov. Př. 594.

Snoriaci = *slídící*. S. pes. Phľd. 1894. 666.

Snoriť. Cf. Phľd. 1893. 378., 492.

Snôtit = *smlouvati, snoubiti*. Snôtil som ju s Janom. Phľd. 1893. 14.

Snoubiti. Mnozí k ní jezdili a ji snúbili. GR. Nov. 74. 7.

Snovadlo. Jeho vyobrazení vz v Brt. D. II. 457.

Snovati. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 74.

Snožená, é, f. = přítok Ostravice na Frýdecku. Věst. op. 1894. 18.

Snubica, e, f. S. u pluhu, cf. Slupice (3. dod.).

Snubnice, e, f. = místo, kde se kdo snoubil. Krs. Moor. 40.

Snuvalo, a, n, = *snovadlo*. Phľd. 1894. 85. V Liptovsku.

-so. Subst. v *-so* zakončená sklánějí se místy na Mor. dle vzoru měkkého: v prosi. Vz Brt. D. II. 6.

Sobáliť dakoho = *sotiť, prudko odtisnúť*. Myjava. Phľd. 1895. 445.

Sobášný. S-ny venec, Phľd. 1892. 295., s. reč, ohláška. Ib. 1894. 3., 660.

Soběhrab, a, m. Osv. 1896. 181.

Soběhrd. Hned si S-da za biret zastrčí (zbrdnou). XVI. stol. Wtr. Krj. I. 422.

Sobek, bku, m. = *sovka* (uh.) = *sypek*, spodní cícha. V Jicku. Brt. D. II. 436. — S., bka, m., vz Soběslav (3. dod.).

Sobený = *štěpovaný*. S. strom. Jihlav. Brt. D. II. 386.

1. **Soběslav** město. Do S-vě. Arch. XIV. 39., 78., List. fil. 1895. 320. Do S-vi. 1450. Arch. XIV. 56., 63., List. fil. 1895. 321. Do S-vě. (1464., 1475., 1517.) Arch. XIV. 144., 245., 293. Do S-vi (1463., 1468., 1469., 1471.). Arch. XIV. 133., 162., 166., 199.

2. **Soběslav,** a, m. Odtud: *Sobek, Sobička, Sobina, Sobíšek, Sobiška*. Kbrl. Sp. 19., 31.

Soběslavský. S. práva. Vz Vlč. Lit. 239., 283.

Sobětnosť. Exponuj ta pronomina po s-sti (dle užívání náměstky se). Vz Bl. Gr. 75., 79.

Soběvolně. Tak jest s. hrda člověčí mysl. Št. Kn. š. 99. Toho s. navrátiti nechtěli. Pův. V. 380.

Sobička, y, m., vz Soběslav (3. dod.).

Sobina, y, m., vz Soběslav (3. dod.).

Sobíšek, ška, m., vz Soběslav (3. dod.).

Sobiška, y, m., vz Soběslav (3. dod.).

Sobiti. On sobě nesobil jest nižádné moci k tomu; Kdyžby ji sobě s-li. Chč. S. 212., 330.

Sobléci co = *svléci*. Phľd. 1895. 370.

Sobol. O pův. slova cf. Jag. Arch. XVI. 3. 4. Hft. 413.

Sobolina n. *sobolovice* = *soboli čepice* kožešinou obšitá. Brt. D. II. 469.

Sobolový. S. prášek, sabadilla. Mtc. 1894. 336.

Sobor, u, m. = *klášter*. Slov. Kal. S. 163.

Sobota. Ešče něni všem dňam s. Mor. NZ. V. 543. Pověry k bílé sobotě se táhnoucí vz v: Oestr. Mon. (Böhm.) I. 442., Duf. 359. nn., Zbrt. Pov. 166., Nár. list. 1894. č. 81. odp. feuill. na Litomyšl.), NZ. II. 601., 697. nn., 324.—337., Vck. Val. I. 80., 135.

Sobotajší den = sobotní. Phľd. 1893. 21.

Sobotište, é, n., míst. jm. v Nitran. Phľd. XII. 160., XIV. 60.

Sobotný. S. večer. Ev. seit. 20. Mat. 28. 1.

Sobotovati koho = *posuzovati, přetřásati*. U Žleb. NZ. II. 615.

Soboty, míst. jm. na Slov. Phľd. XII. 69.

Sobrati v Mně. Ev. jest dle Kroku 1893. 312. nesprávné čtení m. sebrati.

Sobratie sa = *vstoupení do manželstva*. Slov. Čes. l. V. 245.

Socati. V tej tlačenici ho socali, strkali a tlačili. Phľd. 1893. 86.

Sóce = *soudce*. V Chromči na Mor. List. fil. 1894. 90.

Sócí = *soudce*, dle Dnešní. V Brněnsku. Brt. D. II. 168.

Socialista, y, m., pl. socialisté. Vz Strana (3. dod.).

Sociologie. Mus. 1894. 322., 585.

Socovce, obec v Turci. Phľd. XII. 158.

Sodičitka, y, f., v lučbě. Vz Am. Orb. 63.

Sodoš, e, f. = *soličnik sodičitý*. Am. Orb. 62., 68.

Sohýňať sa = *shýbati se*. Slov. Kal. S. 163.

Socha = *sloup v plotě*, val. a han. též *somínec*. Brt. D. II. 439. — **S.,** statua. Sošky pohanských bohů. Vz Zbrt. Pov. 134. nn. Chození se soškou p. Marie před božím narozením v Kozlovicích na Mor. Vz NZ. IV. 342.

Sochor, a, m. = *sedlák*. Ve šviháčině. Brt. D. II. 520.

Soj. Za soj na kamizoli dva groše. 1687. Věst. op. 1892. 19.

Soja, e, f., vz Sojka (3. dod.).

Soják, a, m., vz Sojka (3. dod.).

Sojka, *soja, soják* (val., Zábř.), na Oravsku *matias*. Brt. D. II. 494., Mtc. 1893. 302. S. má prý devět hlasů: pláče jako dítě, břaní jako jehně atd. Val. Brt. D. II. 494. Ty máš váhu (vážnosť) jako s. (žádnou). Tkč. Nehoní se jako s. po klevetách (dobrá hospodyně, která se doma drží). Žďár. Nár. list. 1894. č. 155. odp. feuill.

Sok. Sokové vypovídají se z Černilova přes Nadýmačku do Chval. NZ. III. 229.

Sokera = *sekera*. Phľd. 1895. 629.

Sokolář. NZ. III. 142.

Sokolník. NZ. III. 142.

Soľ = *sůl*. Gemer. Phľd. 1895. 252. S. vážiť (kosti naprávať = hra. Dva zády k sobě obrácení podstrčí si ruce a střídavě se zdvíhají). Myjava. Ib. 445.

Soldateský. S. luza. Kat. z Žer. I. 173.

Soldátstvo. Kat. z Žer. II. 77.

Solec, lce, m., Chlorsäure, f. Am. Orb. 62., 63.

Soleč, e, f. = *slaný pramen, důl*. Pras. Těš. 63.

Soleil, u, m. = svítilna (elektrická) Clerkova. KP. VIII. 156.

Solenoid = závit, kterým koluje elektrický proud. KP. VIII. 40.

Solev = *solní kys*, Salzsäure, f. Am. Orb. 62., 64.

Solfernus. Cf. Vlč. Lit. 261.

Soličitec, tce, m., v lučbě. Am. Orb. 63.

Soličnatec, v lučbě. Am. Orb. 63.
Soličnec, v lučbě. Am. Orb. 63.
Solimilný. S. rostlina, halofyt, která miluje půdu prosycenou solí, sodou a podobnými solemi. Mtc. XVIII. 195.
Solisko. 1493. Mtc. 1896. 319.
Soliti = *platiti*. S. šupkama (penězi). Ve šviháčině. Brt. D. II. 520.
Solivár, ves v Šarišsku od solivárov. Phľd. XII. 177.
Solivarský, vz Solivarní. Hospod. besídka Praž. denníku 24./9. 1892. (Dhnl.).
Solnářka, y, f. = *prodavačka soli*. 1537. Wtr. Krj. I. 389.
Solnohradka, y, f., hruška. Nár. list. 1896. č. 299. Příl.
Solnok, a, m., jm. místní na Slov. Phľd. XII. 75.
Solný vůz (se solí, na němž sůl jest naložena). XVI. st. Čel. Pr. m. I. 327.
Soloma, solonina, y, f. = *slanina*. Lipník. Phľd. 1895. 629.
Soltys, a, m. S. Ondřej, slov. spis. Cf. Phľd. 1894. 121.
Sôm (čte se svom), u, m. = *dveřejový sloup*. Slov. Kal. S. 163.
Somatosa, y, f., výživný prostředek. Vz Nár. list. 1895. č. 14. inser. str. 4.
Somík, u, m. = *příčné dřevce u hrabí*; též brány, motovidlo, snovadlo mají somík. Slov. Kal. S. 163.
Somínec, nce, m., vz Socha (3. dod.).
Somleť sa = *semlíti se*. Slov. Zátur.
Somolický, slov. spis. Phľd. 1894. 73. a j.
Sonko, *Sonkov,* obec v Trenčan. Phľd. XII. 158.
Sonnetista, y, m., Vrch. ve Vstnk. III. 24.
Sopäť = *sepnouti*. Slov. Kal. S. 163.
Sopeľ = *ořechové jádro?* Čakal jako kura na s. Phľd. 1895. 45.
Sopliak, a, m. = *soplák*. Phľd. 1895. 736.
Sopľiduda, y, m. = kdo posmrkává a neutírá si nosu. Val. Brt. D. II. 386.
Soplo, a, n. = *měchová trubka* (rourka), kterou se vzduch do metallurgicích pecí žene, Düse, f. Ott. VIII. 243. b., Sterz. I. 732.
Sosí, n., vz Sesí (3. dod.).
Sosnář, e, m. (Dačice), *sosninka* (Slez.), *masľák, máselník, máselnák, másľonek* (Slez.), *podmásľák* (Jičín), *podmásľenka* (horň.), *podmáselnička* (záp. Mor.), *podmásník* (Zábř.), *podborůvka* (Zlín., han.), *podboranička* (Březová), *podborovník* (Brněn.), *loupáček* (Třebíč), *lóparka* (Myslibořice), *klózka* (Stěměchy), suillus annulatus, *houba*. Vz Brt. D. II. 512.
Sosňať sa s kým = *potkati se*. Phľd. 1894. 160.
Sosobášiť koho s kým. Phľd 1894. 467.
Sosústredenosť, i, f. Phľd. 1895. 218.
Sosypati = *sosyp* (ssutí) *dáti*. Phľd. 1895. 360.
Soškvarený. S. hrozienka (scvrklá). Phľd. XII. 140.
Sošúchať co odkud. Kantar s hlavy si s-chal (sestrčil). Phľd. 1896. 213. Cf. Šúchať.
Sošúveriť sa = *stáhnouti, scvrknouti se*. S-ril sa dohromady; Údy schudnou a s-ria sa. Phľd. 1895. 153., 217.
Soták. S-ci = obyvatelé městečka Sniny a okolí, poněvadž místo: A čo (co) říkají: A so. Šf., NZ. IV. 481., Phľd. 1893. 492.
Soťať = *stíti*. Slov. Kal. S. 164.
Soter, *sotrík* neznamená pletenou opálku, jak v Phľd. 1893. 492. chybně jest zaznamenáno, nýbrž dle Phľd. 1893. 621. = ruční pletený *košík*. V Honte, Novohradsku, južnom Zvolene.
Sotfe = *sotva*. U Císařova. NZ. VI. 75.
Sotknúť. Ani oka s. nemohol (setknouti, zavříti). Phľd. 1895. 326.
Sotně. Vz doklady ze strč. v List. fil. 1895. 113.
Sotona z Satanas, později Satanáš. Gb. H. ml. I. 124., 232.
Sotoniak, a, m. = *Satanáš*. Phľd. XII. 173.
Sotonica, e, f. = *sotona*. Phľd. XII. 173.
Sotreť = *setříti*. Slov. Kal. S. 164.
Sou-, strslov. są: soused, sąsědъ. Gb. H. ml. I. 48.
Soubojník. Osv. 1896. 367.
Soubud, u, m. či *influence*, e, f. či *indukce* elektřiny. KP. VIII. 15., 31.
Soucit. Jest sladký s., jejž cítí v sobě každé velké srdce; Zlou urážkou jest tyrannovi s. Alf. 13., 43.
Soucitný. S. onemocnění druhého oka. Schb. Nád. 28.
Současnictvo, a, n. = *vrstevníci*. Ztk. 129. (3. vyd.).
Soudce. O strč. skloň. vz Gb. Km. -a. 28. nn. Jak těžký úkol soudce má, jenž každý záhyb srdce ohledá. Bráb. 152. Soudcové vypovídají se z Křivosoudova přes Pravonín do Sudislav. NZ. III. 230.
Souděl, u, m., condivisio. Mark. Krok. 1896. 12.
Sondělnosť, i, f., Mittheilbarkeit, f. NZ.
Souditi co. Pravý súd suďte. Ev. víd. 64. Joh. 7. 24. — **S.** *koho* = pomlouvati; *se s kým* = *hádati se*. Záp. Mor. Brt. D. II. 387.
Soudovní = *soudní*. S. knihy. L. posl. 3.
Souhlasivě. S. někomu do očí hleděti (že souhlasí na jevo dávaje). Světz. 1895. 386. b.
Souhláska. Cf. Gb. H. ml. I. 302. nn., Hláskosloví nářečí jihočeských. I. část: Consonantismus, v Praze 1894.; Brt. Dialek. mor. I. a II. Změny s-sek v nářečí han. Vz Brt. D. II. 15. nn. Na Drahansku. Ib. 101. U Olom. a Prostějova. Ib. 69. V Chromči. List. fil. 1894. 75., 89. Vokalisování s-sek. Vz Gb. H. ml. I. 156. nn. S-ky zdvojené: panna, poddaný (masso, kašša). Gb. H. ml. I. 321.
Souchotinářsky. Lícní kosti s. vysedlé. Vlč. Bás. 20.
Souhvězdný. S. díl. Am. Orb. 83.
Souchotiny. Čas všecko vyhojí i s. Šml. VII. 189. Hojení jich na Slov., vz Phľd. XII. 567., na mor. Horácku. Vz Duf. 292., 28.
Soujmenovství. Čch. Kand. 52.
Soukař, e, m. Nov. Př. 486.
Soukati. O pův. slova cf. Gb. H. ml I. 76.
Soukavice, e, f., soukanový kladkostroj. Einholtalje, f. Sterz. I. 760.
Soukednej = *soukenný*. Žďár. Brt. D. II. 248., Gb. H. ml. I. 375
Soukenník, místy vyslovují soukeník. Gb. H ml. I. 374.
Soukerný = *soukenný*. V Podkrkonš. Šb. D. 31.

Souklad, u, m., Synthesis. Am. Orb. 8.
Soukořenný. List. fil. 1895. 71.
Soukromopolicejní. S. registratura Čas. 1896. 363 b.
Soukup = panský služebník, jenž měl na starosti kupování domácích potřeb List. fil. 1896. 154.
Soulapač ve vodním stavitelství, Däckdalben. Šterz. 708. b.
Souložnictvo, a, n. U rostl. = srostlých pět prášníků kolem strmělky. Am. Orb. 96.
Souložník papežský = komorník. Břez. Font. V. 331.
Souložný. S. mineraly, beibrechende M. Sterz. I. 427. a.
Soumluvný. S. apparat. Nár. list. 1896. č. 187. odp. feuill.
Soumračník, a, m. S-ci, motýlové. Vz Ott. XI. 225.
Sounáležitosť. Vědomí s-sti. Mtc. 1895. 297.
Sounoží. S. rostliny. Cl. L. Jos. 10., Čl. Zrůd. 28.
Souosí, n. = soustava os k jednomu n. jinému celku náležejících. S. krychlové, stonkové, hrálové, šestečné, klonohráleční. Am. Orb. 72.
Soupásmo, a, n. Am. Orb. 72.
Soupeř. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 48, 78., 332.
Souperník (soupeřník). Phľd. 1894. 614.
Souputník. Pref. Cf. Mus. 94. 369.
Souříše, e, f. S. těles. Am. Orb. 6.
Sourodě. Vlč.. Lit. 146. Cf. Sourodý.
Sourozenka, y, f. Vrch. Rol. XXIII. až XXIX. 97.
Soused. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 48. S-dé vypovídají se z Nedruhovic přes Bližnoves do Druhova. NZ. III. 230. Zlý je oheň, zlá je voda, zlé je krupobitie, ale horší planý súsed; Od súsiedov ani sliepka nie dobrá. Slov. Nov. Př. 417. Něch Bůh brůni od zleho suseda. Slez. ib.
Sousek. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 48.
Soustředný. Z tisíce listů s-ných jest sváta (růže). Boušk. 41. S. lano (elektrické). KP. VIII. 199.
Soustrožník. 1566. L. posíl. II. 24.
Sousvaz, u, m. Svaz a s. na bičisku. NZ. III. 481.
Soušeda, y, f. = soustava několika souší jedním zákonem tvořených a souvislých. Am. Orb. 83.
Soušen = doba, kdy povrch suché země vystupoval. Vz Am. Orb. 84.
Soutěžiti. Lid v práci volně může s. Bráb. 131.
Souti. O pův. a tvarech cf. Gb. H. ml. I. 37., 75. Na toho žena suje. Sv. ruk. 62. b.
Souvrať. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 80. O strč. sklon. cf. Gb. Km. -i. 41.
Souvrství hor. Mtc. 1895. 241.
Souzdrojí, n. S. galvanické či galvanická batterie, s. elektrické. KP. VIII. 5., 55., 121.
Souzenec, nce, m. = *souzený*. Kká. Puš. Roz. 98.
Souženství. Nespomůž ani zákon posvátný, ani která s. v tom zákoně. Chč. S. 242.
1. **Sova.** I zez práznej stodoly s. vylecí (chudobu netreba posmievať). Phľd. 1895. 187.
2. **Sova** Ant., básník.
Sovenec, nce, m., zaniklá ves na Mor. Mtc. 1896. 121.
Sovka, vz Sobek (3. dod.).
Sovok, vku, m. = *sovek*. Poduškový s. Phľd. 1895. 78.
Spaček = *špaček* (pták; uh.). Brt. D. II. 496.
Spáčiti. Kak jest s. dóstojna = jak se má nazývati, zač se má považovati vojna, jaká se nyní vede? Alx. 1307. (Krok. 1893. 2.).
Spadiště = mezipilířové trámoví, Drammfeld, n. Sterz. 696. b.
Spadnouti. Všecky odmrtí na mne spadovaly. 1417., 1433. List. fil. 1893. 401., 403.
Spadynka, y, f. = nedozralé ovoce se stromu spadlé. Záp. Mor. Brt. D. II. 387.
Spájivý. S. houby, zygomycetes. Ott. VIII. 639.
Spálati. Umrlému koni oves s. (marnou věc konati). Bl. Gr. 297.
Spalek = dřevo určené k spálení. Kotk. 163.
Spalivý, vz Spandlivý.
Spalňa, é, f. = *spalna*. Phľd. XII. 107., 750., 1894. 277., 1895. 277.
Spalnířř, později zvl. v XVI. stol. *moderace* = měkčí šat pod pancíř, aby netiskl. Wtr. Krj. I. 243.
Spálov, a, m. Šel do S-va (spat). Mor. NZ. V. 546.
Spaměť m. paměť, *s* přisuto. Má dobrou s. Dšk. Jihoč. I. 41.
Spandlivý vedle *spanlivý* a *spalivý*. Vz List. fil. 1896. 59. Cf. Ospalý. Spandlivý **na** božím modlení. Hus. I., 66.
Spanec, nce, m. Život sedm spancuov. Mus. fil. 1896. 179.
Spánek = *spál*, nádor na trnech. Záp. Mor. Brt. D. II. 387.
Spaní. Prílišnô spania, žobrácko kochania. Phľd. 1894. 127. Lepšie spanie ako mäd lízanie. Slov. Nov. Př. 300.
Spanlivý, vz Spandlivý.
Spanský = *hispanský*. Kub. Rol. 47. a j.
Sparejzeň, *šparejžeň* = zahnutá těžká tyč, jíž se zbytek s třísněmi nebo látka již hotová na prsník přidává; ta udržuje látku po celé šířce napnutou. NZ. IV. 40.
Sparchantělý. Světz. 1895. 391. a.
Spárnice, e, f., Fugehobel, -bank, -lade. Sterz. I. 980.
Sparno, *s* přisuto. Dšk. Jihč. I. 41., Phľd. 1895. 288.
Sparovník, u, m. S. deštkový, dužinový (macek), Stoss-, Fügebank (hoblík). Ott. XI. 418., 420. b.
Sparušiny = *spariska, ostenky*. Phľd. 1894. 545.
Spásati. By je spásal. Rkk. Jar. 107. Vz Mus. 1896. 258., List. fil. 1896. 337.
Spasitedlnosný. S. strom, arbor salutifera. 1418. Hymn. — List. fil. 1895. 219.
Spasiti. O spásati cf. Gb. Rnk. 539.
Spasodaj, e, m., seraphin. 1418. List. fil. 1896. 201.
Spáti, 3. pl. spí; spějí od spěti. Bl. Gr. 268. Časování v Kroměř., Kojetín., Bystřicku, Tišňovsku vz Brt. D. II. 29., 54., 81., 196. S. v hříších. GR. Nov. 118. 10. — **jak.** Spí,

ako myš ve vreci, jako dudek, jako sysel, že by môhol popri ňom z dela strelit. Nov. Př. 607. — **kde.** Spí **na** psí kůži (kdo dělá, jakoby spal). Mor. NZ. V. 543.

Spátkem = spátky. V. Kal. 177. a j.

Spatřitel. Duchovní s., speculator spiritualis. 1438. List. fil. 1895. 147.

Spatřiti, spatřen, -třien, třín. Br. Dan. I. 15.

Specialista, y, m. Us.

Specený. S. valy. NZ. III. 192.

Spějí, 3. pl. od spěti; *spí* od spáti. Vz Spáti (3. dod.).

Spektrometrický. S. methoda. Vstnk. IV. 2.

Spěle. S. urozuměti. Dět. Ježíš. 1. a.

Spenčica, e, f., *stopčena, ostenčica, šešerkovica* = zhlavec (poduška vycpaná stopkami, spýním, ostenkami, šešerkami). Brt. D. II. 497.

Spěra. Neb již beze vší spěry voláš podle srdce svého. XIV. stol. Mus. 1894. 84.

Sperechtiti = *zkaziti* (han.). Brt. D. II. 387.

Speřiti. A chci s. se v boji s tebou. Vrch. Rol. XXIII.—XXIX. 29.

Spěš = *spíše, dříve.* Kdo spěš přijde, ten spěš mele. Mor. Čes. l. V. 420.

Spěšec, šce, m., ocyusa, brouk. S. černý, o. procidua, tmavý, maura, ztloustlý, incassata. Vz Klim. 136.

Spěšiti. A kácel chýše, kudy spěší. Vrch. Rol. XXXI. 54. Chváta spěše (transgr. praes.), properabat maturare fugam. AlxBM. 61. Cf. Krok. 1893. 159.

Spěšný. S. dílo s hrubejm prospěchem nebejvá. Kat. z Žer. II. 115.

Spěti. Cf. Gb. H. ml. I. 40. **Po** moci lačně spěly (dychtily). Vrch. Rol. XVII.—XXII. 163.

Spevokol. Phľd. 1895. 77.

Spevokolový. S. schůzka. Phľd. 1895. 77.

Spezák, a, m. = *zloděj.* Záp. Mor. Brt. D. II. 387.

Spéznót (han.), *spajznút* (val.) = *ukrásti.* Brt. D. II. 387.

Spěžovec = *bronzový zvonec.* Phľd. XII. 541.

Spěžový. S. zboží. NZ. II. 617.

Spica, e, f. = *paprslek kola,* Radspeiche, f. Slov. Zátur.

Spícená, é, f. = *odstoupení od koupě.* V Strakon. NZ. IV. 391. Cf. Spítiti.

Spielák v pivovaře = spilák. Arch. XIV. 469.

Spievať = *zpívati.* Phľd. 1894. 442.

Spiež, e, f. = *spěž* = *bronz.* Slov. Phľd. 1893. 352.

Spiežovec, vce, m. = *zvon ze spěže.* Vz Spěžovec. Tam (večer) zaznejú s-vce tučných volkov. Slov. Phľd. 1896. 621.

Spiknout se. Dyž se oheň spikne = vyjde. N. Město. Brt. D. II. 387.

Spílečník, a, m., v pivovaře. Nár. list. 1894. č. 360.

Spíleti. GR. Nov. 44.

Spínalo, a, n. = *poťahel, triľo* v. *šlichta.* Slov. Kal. S. 164.

Spínati. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 81.

Spinka (dol.), *prut* (slov.), *rozpínák* (val.), *spružlák* (St. Hroz.) = *příčka,* jež spojuje obě kleče pluhu. Brt. D. II. 448. — **S.,** *nabedří* (Zlín), *pohřbetník se šlahounem,* který se za chomout zapíná (řemen po hřbetě koně se táhnoucí). Brt. D. II. 452. — **S.,** *kotuľa, zapínák* = veliký ploskatý knoflík z kosti nebo z perleti zapínat košili na prsou. Val. Brt. D. II. 470.

Spínkový, Kuppel-. S. řetěz. Ptrl. 16.

Spírati = *popírati.* Čehož i nyní s. nemuožete. 1568. L. posíl. 15.

Spiritualismus nechává vyplývati hmotu z ducha a neuznává se tedy zvláštní podklad hmoty. Mus. 1894. 324.

Spisa, y, f. = *kopí,* Spiess. Phľd. 1893. 136.

Spisko, a, n. = místo, kde kdo právě spí, ležisko mimo postel. Zastál sem ho ešče na spisku (val., slov.). Brt. D. II. 387.

Spíšek. S. soli. Kat. z Žer. I. 170. — **S.** = *tobolka.* Wtr. St. Pr. 86.

Spiština, y, f. = nářečí spišské. Phľd. 1893. 429.

Spitihněv. Ráno měl S-va (kocovinu). Světz. 1894. 427. a.

Spítiti se = *od smlouvy upustiti.* NZ. IV. 390.

Spiznouti někde něco = *ukrásti.* Mor. Nár. list. 1896. č. 100.

Spíže. (Zvonař) z hamru utekl pohubivši spížu (zvonovinu). 1610. Mtc. 1896. 295. Cf. Spíže (III. 934. b.).

Spižní náklad. Vlč. Lit. 212.

spl. V spl *s* přisuto: splaz m. plaz. Dšk. Jihč. I. 41.

Spłácený čím. Sieti (nom. pl. retia) s-né provázky. Chč. S. 11. Vz Spláceti 2).

Splasnúť m. splasknouti. Gb. H. ml. I. 452. (dial.), Pastr. L. 148.

Splašník, a, m., hydrochus, brouk. S. krátký, h. brevis, kýlovitý, carinatus, podlouhlý, elongatus. Vz Klim. 123.

Splátkový. S. zákon (o splátkách z r. 1894.). Nár. list. 1894. č. 71.

Splav = *splynutí.* S. dlouhých vlasů. Vrch. Rol. XXXII. 100. — **S.** ledu (dříví) = *pramen.* XVI. stol. Čel. Pr. m. I. 25. Cf. Plav (3. dod.).

Splavník. S. opatruje splavení dříví. NZ. IV. 101.

Splet. Listí snoubilo se s větví spletí. Vrch. Rol. I.—VI. 17. — Len. 71., Pokr. Mrt. z. 9.

Spletenec, Wirrkopf. 1525. Wtr. Krj. I. 312.

Spleticha, y, f. Udělati s-chu. Světz. 1895. 15. Cf. Spletka.

Splískati. To učení z mnohých bludů splískáno. Wtr. Živ. c. I. 95.

Spliža, e, f. = *černá lesklá břidlice.* Us. u Frenšt. Mtc. 1894. 295.

Splňmesiac, e, m. = *plný měsíc.* Phľd. 1895. 665.

Sploščka, y, f. = *nepálená cihla, vepřovice.* Vz Vepřovice.

Sploštělec, lce, m., pediacus, brouk. S. stlačený, p. depressus. Vz Klim. 353.

Sploštěnina, y, f., Blattung, f. Sterz. I. 509. b.

Splošťovatel, e, m. S. vlny telefonní. KP. VIII. 364.

Spodina. S. jezera, Schweb. Mus. 1893. 453.

Spodit = všude vlézti, spouzeti; **též** s.

hřích, mrzutost v domě (Jevíčko). Brt. D. II. 387.
Spodkář, e, m. = švec n. dělník pracující spodky obuvi. Nár. list. 1896. č. 6. str. 3. Cf. Svrškář (3. dod.).
Spodky = *spodní nohavice* (podvlékačky) byly známy již v XVI. stol., ale jméno vyskytlo se teprve v XVII. stol. Wtr. Krj. I. 474.
Spodňa, ě, f. = *spodník, rubáš.* Phľd. XIV. 253.
Spodňáky. Slez. Věst. op. 1894. 8. **S.,** *podznoky,* laš. Brt. D. II. 457. — **S.** = *podvlíčka, burdák* = *spodní sukně.* Laš. Brt. D. II. 464.
Spodnica, e, f. (slez.), *opasek* (han.), *spodník* (uh.), *sukna* (Přer.), *košula* (Kroměř., Zábř.) = *rubáč ženský,* košile od pasu do polovic lýtek. Brt. D. II. 463. Také opřéčko přišité k spodní části (k podolku). Ib. 463.
Spodníček, čku, m. = věnec perlový, na němž ležela korunka. Wtr. Krj. I. 102.
Spodník, u, m., vz Spodnica (3. dod.).
Spodňucha, y, f. = *spodnička.* Studénka. Hledíková.
Spodobování souhlásek. Vz Gb. H. ml. I. 321.
Spodobrvnatý. S-tí nálevníci, hypotricha. Ott. VIII. 820.
Společně, ěte, n. = *dvojče.* Han. Brt. D. II. 387. Blížně (val.), společně. Ib. 457.
Společník, a, m., symbiotes, brouk. S. hrbolkatý, s. gibberosus, proužkovaný, rubiginosus. Klim.
Spolek. Ani holub spolky nemiluje. Slov. Zátur. Vz výklad v NZ. III. 390.
Spolitě. Pracují s. (společně, úhrnem). Hanác. Mtc. 1896. 132.
Spořitý. S. chléb, černý (val.). — **S.** = *chorý* (laš.). Brt. D. II. 387.
Spolkem = *společně.* S. zahynete. Chč. m. s. 59.
Spolník = *spojenec.* Jg. (Zl. Jg. 192.). — **S.,** thiasophila, brouk. S. červenavý, t. angulata, hnědokrový, inquilina. Vz Klim. 137.
Spolnožil, a, m., astenus, brouk. S. krásný, a. pulchellus, krátkokrový, immaculatus, přehlédnutý, neglectus, úzký, angustatus, vláskorohý, filiformis. Vz Klim. 225.
Spoločnica, e, f. = žltá kaša na husto uvarená. Na Zvolensku. Phľd. 1894. 434.
Spolubydlce, e, m. Arch. XIV. 18.
Spolučin, u, m. Krejč. Psych. 33.
Spoludržba, y, f., compossessio plurium in solidum. Vz Ott. VIII. 61.
Spoluhornice, e, f. Jana Třísky manželka a s. naše. 1611. Kutn. šk. 111.
Spoluhorník. 1597. Kutn. šk. 57.
Spolulennictví, n., Mitlehenschaft, f. Sterz. II. 329.
Spolulenník, a, m., Mitlehensherr, m. Sterz. II. 329.
Spolumedař, e, m. Mtc. 1895. 142.
Spoluměštěnín, a, m. Půh. III. 602.
Spolumistr, a, m. 1515. Arch. XIV. 287.
Spolumlatec, tce, m. Nár. list. 1894. č. 262. odp. feuill.
Spoluotrok. Čch. Otr. 30.
Spolupamátka, y, f. Na něčí s-tku. Břez. Font. V. 391.
Spolupatřičnosť, i, f. Spolupatričnosť národná, Zusammenhörigkeit. Phľd. XII. 321., XIV. 356.
Spolupodílník, a, m. Am. Orb. 109.
Spolupomocník. Mus. 1891. 214., Kutn. šk. 152. (r. 1616.).
Spoluposlouchání, n. S. rozmluvy telefonní. KP. VIII. 353.
Spolupracovník, a, m. 1613. Kutn. šk. 137.
Spolupůvod. Vš., Arch. XI. 537., XIII. 119.
Spolurab, a, m. Čch. Otr. 40.
Spoluradní, ího, m. 1521. Kutn. šk. 3.
Spoluručenství, n. Nár. list. 1895. 150. odp.
Spolurukojmě. Arch. XIII. 45.
Spolusouseda, y, f. Truhlíčková, s. vaše. Arch. XII. 244.
Spolustojnosť = súpatričnosť. Zvolen.
Spolustolný dědic, comensalis coheres. 1418. List. fil. 1895. 440.
Spolutovaryš. 1481. Půh. VI. 123.
Spolutvorčí. S. duch. Am. Orb. 109.
Spoluvěčný. S. otec. Chč. S. 328.
Spoluvladatel, e, m. Phľd. 1895. 350.
Spoluvládce. Mtc. 1895. 36., Vrch. Rol. XVII.—XXII. 73.
Spolym = *spolem.* Brt. D. I. 102.—103.
Spomocně. Rúd. 34. a.
Spon = vzdálenost jednotlivých sazenic lesních. Nár. list. 1893. č. 277. 5.
Sponáhliť sa = *pospíšiti si.* Phľd. XII. 105.
Spondňa, ě, f. = ženský šat. V Buči. Phľd. 1894. 253. Vz násl.
Spondník, u, m. = *spondňa* (předcház.). V Železné Březnici. Jinde na Slov. = *rubáč.* Phľd. 1894. 253.
Sponta, y, f. = *druh krátké halapartny.* Wtr. Krj. I. 616.
Spopeliť sa. Ký ďách ta tam vynes? Ať sa něspopelíš (nesletíš, nespadneš)! Jicko. Brt. D. II. 387.
Spor. O pův. slov. cf. Gb. H. ml. I. 78.
Spořáček, čku, m., rostl. Duf. 282.
Spoře = *hojně.* Jeho chvála slula s. Kat. 41. Obecné dobré s. rozšířil. Pass. 394. Více dokladů ze strč. vz v List. fil. 1895. 122. Vz Sporý.
Spořík, a, m., masoreus, brouk. Klim. 74.
Spořit. Tráva spoří = je jí hodně. Spoří? Tážou se těch, kteří něco sklízejí. Cf. Přispořit. Brt. D. II. 387.
Spořitelnictví. Znalci s. = věcí týkajících se spořitelen. Nár. list. 1895. č. 94. odp.
Sporo = *spoře, hojně.* S. plovúcie slzy. Krist. 14. Tak vědí, jak jest s. na hotový (peníz) živu bejti. Kat. z Žer. I. 224. Keď už skoro, tedy sporo. Phľd. 1895. 733. Neskoro, ale sporo. Slov. Nov. Př. 261. Vz Sporý.
Sporokysta, y, f. Vstnk. II. 572.
Sporosť. Postie sie pro s. iako lakomczi. Hus. (List. fil. 1896. 69.). Cf. Sporota.
Sporozoidní. S. útvar. Vstnk. II. 572.
Sporozoon, -zoa, n., třída prvoků. Vstnk. II. 534. nn.
Sporý. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 23., 31. Prší-li na sv. Petra a Pavla, bude obilí nesporé a zčerná. ČT. Tkč. — V novější době užívají tohoto slova často ve smyslu: řídký, malý, nedostatečný a p. dle něm. spärlich.

Mus. 1894. 161. Sporé cáry sítnice. Schb. N. 25. S. opisování Slováře. Jg. (Zl. Jg.). S. zprávy. Phľd. XII. 727. Tak slabá naděj kmitá mu a sporá. Vrch. Rol. XXIII.—XXIX. 43. Cf. Rozspořiti.

Sporýš, *vraní chléb, vrbica, železník,* verbena. Brt. D. II. 508. — **S.,** *truskavec, ucestka, praščák, křupavka, přetržník, vlčoun,* polygonum aviculare, rostl. Brt. D. II. 506.

Spôsob. Syna sme na fašingy do s-bu doniesli = oženili. Phľd.

Spotřebovati. Co še potrebuje, to še spotrebuje. Šariš. Phľd. 1895. 186.

Spoud. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 47.

Spoušť, i, f. = příkopka napříč cestou, Mulde, f. Záp. Mor. Brt. D. II. 388.

Spouštělka, y, f. S. závětrných plachet, Bekaier. Sterz. 434. a.

Spouštka, y, f. = boží *dopuštění. Bože na nebi, tohle je s. Žďár. Brt. D. II. 388.

Spouzet = *hledati něco nedovoleně, hřmotně nebo prohledávati.* Co tam spóziš? Han. Brt. D. II. 388.

Spověrkovať koho = *pověrkem sbíti.* U Zleb. NZ. II. 695.

Spózeti, vz Spouzeti (3. dod.).

Spřáhnouti se s kým. Chč. P. 54. b., Št. R. 98.

Spřásky = přástky. 1645. NZ. III. 242.

Sprasnice, *s* přisuto (prasnice). Dšk. Jihč. I. 41.

Spraš, vz násl.

Sprášiti. Matka včel se sprašuje s trubcem v letu, letí na *spraš.* ČT. Tkč.

Spraštiti. Snad bys se pro babu nesprastila? Světz. 1896. 614.

Spratati. O pův. vz Gb. H. ml. I. 33. Dobrých sa mnoho sprace (směstná). Phľd. 1894. 517. To se jim nemuože do hlavy s. 1607. Phľd. 1894. 5. (XII. 613.).

Správa = *práce u dobytka.* ČT. Tkč.

Správce (správec, Us.). O skloň. cf. Gb. Km. -a. 28. nn.

Spravedlivosť. S-sti už dovne pod oboru odzvůnili. Slez. Nov. Př. 66.

Spravedlnosť. Brig. 61.

Spravedlný, dlen. Gb. H. ml. I. 164. — Ž. wit. 7. 12.

Spravelný m. spravedlný. Gb. H. ml. I. 410.

Spraviti. Nic mu nespravil (neublížil). Phľd. 1896. 251. Zabudli na ňom (kostele) okná s. (udělati). Phľd. 1896. 258. Chce s. z muchy dva kožuchy (udělati, pořiditi). Nov. Př. 549.

Správkář šatů. Čel. Pr. m. II. 1275.

Spravodajský, Berichterstatter-. Vz Nár. list. 1894. č. 30.

Spravodajství, n., Berichterstatten, n. Nár. list. 1894. č. 30.

Spředy m. zpředu. Brt. D. I. 85.

Spřeha, y, f. Pojedu do města spřehó, t. j. pojedeme dva s jedním vozem, každý dá jednoho koně a něco si naloží. Han. Brt. D. I. 388.

Sprievodce, e, m. = *průvodce.* Ja viem o tvojom s-covi. Phľd. XII. 52.

Spřih, u, m. = *spor.* Máme ze sósedem takové s. Han. Brt. D. II. 388.

Sprihanie, n. = *spiknutí.* Chceli přísť na stopu nejakému s-niu. Phľd. XII. 339.

Spříkat se = *zříkati se, vzpírati se, protiviti se.* Nespříkaj se! Nespříkám se, že ti to neudělám. Zlín. Brt. D. II. 388.

Sprncl. Objednal s-cle a jiné řebíky. 1721. Pras. Řem. 50.

Sprostný = špatný. Dosti byla s-ná rada. AlxV. 2300.

Sprostvo, a, n. = *hladké plátno.* V Hontě. Phľd. 1894. 310.

Sprostý = *sprostný, špatný.* S. si ty medzi svätých (o nepovolných). Výklad vz v Phľd. 1894. 374. — **S.** = *hloupý.* S. jako peň, jako teľa, ako somár, ako tľk; sprostá jako hus. Nov. Př. 566.

Sprota, Sprotte, f. Us.

Sproudčný = zpruzený mezi nožkami. S. dítě. Záp. Mor. Brt. D. II. 388.

Spruch. Napínaje svalu každý s. Vrch. Rol. XXIII.—XXIX. 241.

Spružina. S. řezačky = habrová tyč, zdvíhá celou spodní pohyblivou část řezačky vzhůru. Brt. D. II. 454. U saní = habrová tyč mezi snice pod přední násad prostrčená. Brt. D. II. 451.

Spružka, y, f. = *šprysl, příčle.* Slov. Kal. S. 166.

Spružlák, u, m., vz Spinka (3. dod.).

Spůdnělý = *stuchlý.* S. seno, obilí. Zlín. Brt. D. II. 388.

Spuřeček, čku, m. = *stomocí,* sedum acre, rostl. Brt. D. II. 507.

Spůsobovosť, i, f., Modalität, f. Mark. (Krok 1896. 12.).

Spusť vedle zespusť. U Císařova. NZ. VI. 76.

Spustek, stku, m. = splávek u strouhy na mlýn. Vel. Meziříčí. Brt. D. II. 388.

Spustiti. Všitek dluh s-il jsem tobě = odpustil. Ev. seit. 39. 32.

Spušč, e, f. = *čistec, čistík, len p. Marie,* linaria vulgaris, rostl. Brt. D. II. 504.

Spuščaný. S. mléko. Také slez. NZ. IV. 445.

Spuščenec, nce, m. = *rozpustilec.* Nové Město. Brt. D. II. 388.

Spušťaný. S. mlíko = sebrané. Ostrava.

Sputnaný; *-án, a, o* = *svázaný, spoutaný.* Phľd. 1896. 487.

Sputnati = *svázati, spoutati.* Ja ho (koně) s vami sputnám. Phľd. XII. 721.

Sputnatý = *sputnaný, svdzaný, spoutaný.* S. kôň. Phľd. 1894. 243.

Spúzati = *spouzeti.* Žerav. Glos.

Spvasob, u, m. = *spósob.* Vel. Revúce. Phľd. 1893. 554.

Spýchaný. V boji hrdý jest a s. Kub. Rol. 141.

Spýn, u, m., vz Stonek (3. dod.).

Spýnek, nku, m., vz Stonek (3. dod.).

Spýní, n., kollekt. Vz Spýn (3. dod.).

Sračka, y, f., vz Strači nožka (3. dod.). Brt. D. II. 502. — Tu vodu pijíce trpiechu bryzenie v životě a sračku. 1487. Krok. 1895. 285.

Sráňať = *srážeti.* Slov. Kal. S. 166. Cf. Sroniť.

Srátať = *spočítati.* Phľd. 1896. 25.

Srazilosť, i, f. S. krve. Háj. Herb. 212. b.

Sražek, žku, m. = konec nápravy z hlavy trčící. Na Zábř. Brt. D. II. 443.

Sraženka, y, f., Consumée. Sterz. 621. b.
Srážet se = *styděti se.* Vone se srážijó. Na Zábř. Brt. D. II. 388.
Srážívost, i, f. S. vlny, Krimpkraft, f. Sterz. II. 126., 132.
Srážka, y, f. = *lis.* S. na tvaroh. Záp. Mor. Brt. D. II. 388.
Srbijanka, y, f. = název směsi srbských národních tanců, kterou pro klavír na čtyři ruce vydal J. Svoboda. Dhn.
Srdce, *srce* (*d* odsuto, Us.), *srco,* mor. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 65. Jak se na Slov. hojí klopanie s. Vz Phľd. XII. 565. — S. *lačné* = *lačný žaludek.* Phľd. XII. 319. Kdo na boží narození ráno na lačné srce vejce vypije. Mor. Mtc. 1894. 17. — S. = *sídlo citů.* atd. Srdce nie kameň; Čo vraj oko vidí, to s. uverí. Phľd. 1893. 527., 1894. 205. Co oči vidzu, šercu ne žal. Ib. 1895. 187. Nosí s. na talíři (o dobráku). Nár. list. 1896. č. 122. Má s. ze železa a hlavu z ocele. Nov. Př. 562. Co není od srdca, k srdcu neide (o macoše). Mor. Čes. l. V. 421. S. dobré vše učiní, když dobře se s ním jedná; Leč s., to se nemění tak snadno. Alf. 32., 87. Všemu odolá žena, jen srdci svému nikoli. Šml. I. 112. Jen věrná s. osud nezdrtí. Vrch. Rol. XVII.—XXII. 116. Čím s. jest naplněno, o tom ústa mluví. Bl. Gr. 358.
Srdcoštítý korohryz, brouk. Klim. 326.
Srdéčko, vz Slzička (3. dod.).
Srdečník, u, m. = *hojička,* leonurus cardiaca. Brt. D. II. 504. — S., parnassia. Tak sluje v Českomor. pohoří. Šml. I. 6. — S. = *prsníček, prsní kožich, plíšek.* Vz Plíšek. S. byl obyč. bez rukávů. Wtr. Krj. I. 460.
Srdeň, dně, f., vz Svořen (3. dod.).
Srdice v Rkk. Vz Mus. 1896. 255., List. fil. 1896. 334., Mus. fil. 1896. 231.
Srdíčko = *podléska.* ČT. Tkč. — S., vyšívání na srdíčko. U Kunovic. NZ. IV. 231.
Srditý = *srdnatý.* Val. Brt. D. II. 389.
Srdnatě = *srdečně.* S. se modlil. V. Kal. 87.
Srdnatý = *srdečný.* Bylo jim do s-tého pláče. Zač. XVII. stol. Wtr. Živ. c. I. 220.
Srdný = *hněvivý.* Slov. Kal. S. 166.
Srdoň. Starý s. Phľd. 1895. 747. Cf. Srďoš.
Srečisko, a, n., vz Srok (3. dod.).
Sřečiti se s kým = *do řeči se dáti.* Šml. VII. 104.
Srch, a, m., *sršeň.* O pův. cf. Gb. H. ml. I. 65.
Srieňový. S. venec dlhých vlasov. Phľd. 1895. 217. Cf. Sříň (3. dod.).
Srież = srieň. Phľd. 1893. 489.
Sřín, *sříň* = *jíní, sníh.* Slov. Je jako srieň = úplně čistý a má úplně stříbrný lesk; Keď srieň spadne na hlavy (sbělejí). Phľd. 1893. 344., 1892. 405.
Srka m. sirka, laš. Brt. D. I. 104.
Srkallo, a, n. = *zrcadlo.* Ždy by sa len v s-lle shládzala. Phľd. XII. 697.
Srňátko, a, n. Vz Tanec mor. (3. dod.).
Srnčí nohy. Ve dne v noci být na srnčích nohách = k útěku připraven. Brt. D. II. 389.
Srnec. O pův. slova srna cf. Gb. H. ml. I. 65. Je jako srnec (o zbrklém). Žďár. Nár. list. 1894. č. 155. odp. feuill. Je jako srna (sličná, hodná, ušlechtilá). Žďár. Ib. — S. = *krav. jm.* NZ. III. 8. — *Srna* znamená *roháče,* parohéče. Vz Krok. 1892. 438. — S. Srnci z těla (dětského) vylezú ven. Mor. NZ. VI. 84. Cf. Srnice.
Srnečník, u, m., vz Parnassie (3. dod.).
Srob, u, m. = *srub,* okno ve stodole, kterým vytahují se snopy z parníku. Mor. Čes. l. V. 460.
Srok. Inde s., inde skok; K bratrovi s. a k sestre skok; Do N. srečisko a do N. skočisko. Phľd. 1894. 441.
Sroněnosť. Keď pomyslím si na onú sronenosť mysle, do ktorej smo upadli (zmatenosť a p.). Phľd. XII. 313.
Srosnati se kde = *směstnati se.* Kunšt. Brt. D. II. 420. Cf. Zakrosnat (3. dod.).
Srost, u, m. Splet a s. bystřin. Pokr. Mrt. z. 9.
Srostlík, u, m. = *rostlík,* dva spojené hrnce, v nichž se žencům jídlo nosí. Brt. D. II. 379.
Srostlokroužník, a, m., cistela, brouk. S. hedvábitý, c. sericea. Vz Klim. 367.
Srostnutí. S. dvou listů. Cl. L. Jos. 31.
Srovnale. S. s tím vypovídali z města mnichy. Tk. X. 50.
Srovnaně. Aby s. spolu se milovali. Chč. S. 102.
Srovnati se s čím. Kdo se nesrovnává s chlebem, nesrovná se také s lidmi (proto se musí chléb na rovno krájeti). Čes. l. V. 232.
Srozuměti čemu. S-měv hřiechu svému. Chč. Mik. 450.
Srp. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 65. O tvarech srpů a jich užívání v době předhistorické. Vz NZ. III. 359.
Srpek, falcaria, rostl. Vz Ott. VIII. 1020.
Srpice, hmyz. Cf. Ott. XI. 397.
Srpušky, evaniidae, hmyz. Vz Ott. VIII. 639.
Srsť. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 65. O strč. sklon. cf. Gb. Km. -i. 40.
Srstnatec, tce, m., lasiotrechus, brouk. S. štítkový, l. discus. Klim. 24.
Srstník, a, m., ptiliolum, brouk. S. jemnozrnný, p. croaticum, podlouhlý, oblongum, zúžený, angustatum. Vz Klim. 300.
Sršatý = *prudký.* Wtr. Krj. I. 209. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 65.
Sršeň. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 65. Trhl sebou, jakoby mu byla s. kol uší zabzučela. Šml. VII. 69. Dievča do roboty ako s. Slov. Nov. Př. 606.
Sršeti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 65.
Srtoun, a, m., dasyurus. Am. Orb. 107.
Srub = *přístavek* na obilí, mouku, slaninu buď vedle vrat anebo více nazad. Popis slez. srubu vz v NZ. III. 199.—200. — S. = *desková ohrada dvoru* = parkan. Brt. D. II. 439. — S. = *dřevěné stěny chalupy* na podúhelnících postavené. Vz NZ. II. 569., Brt. D. II. 432. Hrad z srubuov hlinou oblepených. Vz Dob. Dur. 286. — S., cf. Přístodůlek (3. dod.).
Srubica, vz Slupice.
Srubový. S. dřevený dolu. Vz Ott. XI. 600. b.
Srúcanina, y, f. = *zřícenina.* Phľd. 1896. 18.
Srúcať sa = *zřítiti se.* Slov. Kal. S. 167.

Srůstní. S. pruh (listů; ve kterém se srůst udál). Cl. Zrůd. 12.

Srvátka. Slov. Mtc. 1894. 107.

Srvotka, y, f. = *syrovátka.* Na Frýdecku. NZ. IV. 445.

Sryna, y, f. = *srna.* Laš. Brt. D. I. 104.

Sryp, u, m. = *srp.* Laš. Brt. D. I. 104.

ss mění se dial. v *sj:* přes sebe — přej sebe; Budeš zas s náma — zaj s náma. Kts. 18. — *ss* splývá v *s:* nebeský, ruský. Gb. H. ml. I. 479.

Ssáha = *staha.* Phřd. XII. 697.

Ssáti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 76., Krok. 1893. 54.

Ssavčitý. S. pasovec. Am. Orb. 104., 105.

Ssek, gt. sesku, nyní cecek. Gb. H. ml. I. 491.

ssk mění se jako *sk:* russký m. russský, ruský, ruští (nom. pl.). Gb. H. ml. I. 448.

Ssopiti se. Protož **z** toho bludu ihned se v nich ssopí jiný, aby... (zrodí). Chč. S. 308.

Sstálý, constans, vytrvalý. Sstál, a, o. List. fil. 1895. 300. Stála v VII. 765. b. oprav v: sstála.

Ssumovati co. Arch. XIII. 455.

Ssúti. Kupce s. (koupi zvrátiti). 1499. Věst. op. 1894. 32.

Ššibati koho na zem. Vz Šibati. Phřd. XII. 353.

Ššosovatěti = *šosákem se státi.* Světz. 1894. 69. a.

st neměkne na Třebíčsku v *sť:* host, chytrost; ale: niť, čtvrť. Brt. D. II. 225. Cf. násl. *sť* — *st* mění se a) v *št:* masopuštní; b) v *ct:* kláct m. klásti. Dšk. Jihč. I. 41. Vect, plect, Gb. H. ml. I. 480.; c) v *sť:* stežeje, stěžeje. Us. Gb. H. ml. I. 388. — V *st s přisuto.* To je stíž (tíže)! Dšk. Jihč. I. 41. *st* odsuto v 3. os. sg.: jest, *ve* v šedesát m. šestdesát, staroství, ozaj (vz toto). Gb. H. ml. I. 399.

sť. Slova ukončená v sť a skloňovaná podle vzorce *kosť* mají v Brněnsku místy *st:* radost. Brt. D. II. 166. V Kunštátsku imper.: pust, namast. Ib. 233. (*ť* tvrdne v *t*). — Za spisovné *sť* bývá v dialekt. *sc, šć, šč:* scěna = stěna, u Hrozen. Brt. D. I. 40.; *šćena* = stěna, laš., Brt. D. I. 106.; ščena = stěna, laš. Ib. 107. (Gb. H. ml. I). Čiščiť m. čistiti. Záhoří. Brt. D. II. 16. Došč = dosť, radošč m. radosť, ješč m. jesť (inft.), ščiri (štiri, čtyři). V Radkové. Phřd. 1894. 192. Pášč m. pásť, mašč m. masť. Ib. 1893. 559. V instr. sg. jmen odtažitých vzorce kosť: zlošćó, radošćó, u Kojetína, u Drahan, u Litovic, u Zábřehu, v Tišňovsku, v Litovelsku, Konicku, Jevicku a u Kunštátu. Brt. D. II. 47., 101., 105., 122., 128., 186., 233. Koščí. V Ratkové. Phřd. 1893. 559.

Sťaby = *jakoby.* Vz Sťa, Phřd. XII. 68.

Stáčeč, e, m. S. piva, vína atd. Us.

Stačiti. Nestačil dopovedať = sotva dopověděl. Phřd. 1895. 4.

Stačný = *statečný.* Mamal'ci jsú lidé dosti stační. Kabt. 31.

Stad v Ev. ol. prý není. List. fil. 1896. 340.

Stádce, grex. 1418. List. fil. 1896. 111.

Stádochova, y, f., Viehzucht, f. Phřd. 1894. 652. V Kal. S. 167.: stádochov.

Stafylokokkový. S. infekce. Ott. XI. 571.

Stafylokokky. Vstnk. II. 502., Ott. XI. 571. Cf. Kokka (2. dod.).

Stahaľa, Klachel, m., laš. Brt. D. II. 389.

Sťahel. *Sťahle, stihle* = řemeny od chomoutu k udidlu se táhnoucí. Brt. D. II. 452.

Stahování slabik. Vz Gb. H. ml. I. 554. V Kosmografii vz v List. fil. 1893. 455. Na Slov. Vz Pastr. L. 118.

Stacha, y, m., vz násl. Stanislav.

Stáj, e, f. = *půda na seno* a slámu (nad stodolou). N. Město na Mor. Čes. l. V. 179. Jimramov. Brt. D. II. 389. — **S.** = *místnosť* v síni porotní za prkennou hradbou publiku vykázaná. Herm. Bodř. Praž. 38.

Stajňovní = *chlévní* S. hnůj. Phřd. 1896. 526.

Sťakde = *jak kde;* **sťakedy** = *jak kdy;* **sťakto** = *jak kdo.* Slov. Kal. S. 167.

Stálina, y, f. S. všehomíra. Am. Orb. 111.

Stamet, u, m. = *drahé sukno.* Wtr. Krj. I. 366.

Stan = Taille. **Tenký** s. Phřd. 1892. 603. — **S.,** *stánek* = *opléčko* (u Místka, na Slov.). Brt. D. II. 463., Phřd. 1893. 55. — **S.** = *obydlí, nocleh.* Dáti někomu stan s příslušnou večeří (zdarma). Pras. Těš. 38.

Stáň, ě, m., vz Stanislav (3. dod.).

Stáně, *Staně,* ě, m., vz násl. Stanislav.

Stánečné. Cel. Pr. m. I. CXL.

Stanic, e, m., vz násl. Stanislav.

Staník, a, m., vz násl. Stanislav.

Stanislav, a, m. Odtud: *Stach, Stacha, Stáň, Stána, Staně, Stáně, Stanic, Staník, Staníček, Staník, Stanka, Staša, Stašek.* Kbrl. Sp. 19., Čern. Př. 26. Cf. Kotk. 31.

Stánka, *stanka.* S-ku nosia okolo drieku; v pase je spojena s rubáčom, zadnia čiastka z oplecka čiaha len do pol chrbta, a tak od pasu až po oplecko je s. viditelná. Na Zvolen. Phřd. 1891. 311. (253.). — Wtr. Krj. I. 345.

Stanôvať sa = stavěti se (jakoby...). Phřd. XII. 687.

Stanovištný. S. voda. Háj. Herb. 38. b.

Stápati. Stápajúc **s** nich (vousů) bombolce (střásajc rampouchy). Phřd. 1895. 370.

Staránová (svíčka) = stearinová. Us. Čern. Př. 89.

Starcovitý. S. čeleď. Nár. list. 1896. č. 100.

2. **Starček,** agrimonium, rostl. 1440. List. fil. 1893. 393.

Starčiti = *stačiti.* 1650. L. posíl. 61. *Starčiť.* Laš. Brt. D. II. 110.

Staře. S. i nově. Rúd. 21. b.

Stařec. Starci vypovídají se z Dědkova přes Holohlavy do Pohodlí. NZ. III. 230. Hádanka o starci. Vz NZ. III. 39.

Stařeček = *praděd.* V Blatnici; tam *dědáček* = děd. Brt. D. II. 460.

Starej, ého, m., bylo jm. rybníka u Pardub. NZ. IV. 100.

Stárek, rka, m. = přítok potoku Bukovce na Frýdecku. Věst. op. 1894. 18. — **S.** = *starešina* při svatbě. Phřd. 1895. 658.

Stařenka, y, f. = *prabába.* V Blatnici; tam *baběnka* = babička. Brt. D. II. 460.

Stařený. Stařené víno. Kat. z Žer. l. 215.

Stáří. Sv. Vít jsa 13 let v stáří. XV. st. Mus. fil. I. 261.

Staříčský. S. návrší u Fryčovic. Mtc. 1895. 240.

Stárka, y, f. = první tanečnice a pořadatelka májové slavnosti. NZ. IV. 1., 426.
Stářó = *stáří.* Je s. 5 let. Brt. D. II. 38.
Starobylost. O tomto slově napsal Bl. Gr. 170., že jest vox inusitata.
Starobytý = *starobylý.* Zábř. Brt. D. II. 389.
Staročech. Vz Strana (3. dod.).
Staročeský. S. mluvení. Bl. Gr. 102.
Stáročia = *staletí; storočie* = století. Slov. Kal. S. 168.
Staro dávno, gt. stara dávna, lok.: po staru dávnu atd. Z toho se vyvinulo: starodávno, starodávna, starodávnu. List. fil. 1895. 301.
Starohistorický. S. látka. Vlč. Bás. 82.
Starokališník, a, m. Wtr. Živ. c. I. 136., 326.
Starokrásnina, y, f. = krásné dílo starého věku. Am. Orb. 111.
Staromilec, vz Ypsilonista (3. dod.).
Staromládenecký. S. světnice. Wtr. St. nov. 76.
Staronárod, a, m. Am. Orb. 109
Starootčizeň, zně, f. = *dědictví.* Slov. Kal. S. 168.
Staropanický. S. náhled. Šml. VIII. 3. (32.).
Staropísmý. S. fc. Gb. H. ml. I. 521., List. fil. 1895. 330. S. text. List. fil. 1896. 309.
Starosc = *starost.* S. nie radosc. Šariš. Phľd. 1895. 378.
Starosť = *péče.* Měl s. o něm. Ev. víd. 101. Luc. 10. 34. Cf. Měj o něm péči. Ib. Luc. 10. 35. S. jak družka kluše vedle jezdce. Horác. Frida. Coss. 55. Jedna starost druhou honí. Nov. Př. 158.
Starosta, y, m. = *stařec.* AlxN. 2424. — *S-sty* = rodiče, dle něm. Aeltern. Cf. Dob. Dur. 109.
Starostvie m. staroststvie. Gb. H. ml. I. 399.
Starosvarbí = starosvatbí. Vykl. Svat. 22.
Starosvat, vz Plampač (3. dod.). — **S.** = *každý ženatý veselník.* Slez. Věst. op. 1894. 8.
Starosvatbí. S. byla ochránkyní nevěsty, p › případě její řečnicí a zástupkyní její matky. Cf. Vykl. Svat. 22.
Starosvatka, y, f. = *starosvatbí.* Vykl. Svat. 19.
Starosvatý. S. dub. Słow. Lil. Ven. 21.
Starosvěták, a, m. Ml. Hübn. 220.
Starousedlý. S. sedláci. Nár. list. 1895. č. 150. feuill. S. pojmy. Ib. 1894. č. 182. — Čel. Pr. m. I. 169.
Starověrecký. S. smýšlení. Zl. Jg. 191.
Starozlezvyklý. S. rozpustilosť. 1543. Wtr. Živ. c. 926.
Staroživnůstkovati = býti zuřivým starožitníkem, alterthümeln. Sterz. I. 138.
Staršinka = *starší služka.* V Bolesl. NZ. IV. 108.
Starý. Staršímu poctivosť (a deťom chleba s maslom). Phľd. 1894. 197. Starší lidu lépe než z lidu; to má jiný význam (starší lidé). Bl. Gr. 67. Starý robí viac rozumom ako rukama. Staré dievky musia väžu bieliť. Slov. Nov. Př. 310., 603. Staré babě leda hrábě. Ib. 312. — *Starý* n. *baba* = *poslední snop* **na** poli udělaný veliký jako 3—5 jiných, při obžínkách nošený. Oestr. Mon. (Böhm.). I. 449. — **S.** = *ten snop obilí,* který byl o žních nejprvnější do přístodůlku vložen a tudíž v stodole jest nejstarší. Ten se mlátí poslední o domlatcích. Jdou do stodoly na staryho. V Bolesl. NZ. IV. 108. — **S.** = ten *mlatec,* který při domlatcích poslední ránu cepem učinil. NZ. IV. 108. U Krumlova říkají: odřel kozu. Vz Koza (3. dod.). — **S.** *děvky* = hrušky. NZ. V. 586.
Stáše v Rkk. Také v Ev. olom. Vz Osv. 1896. 892.
Staškov, a, m. = hora a trať ve Frýdecku. Věst. op. 1894. 18.
Stať = *stalať.* S. sě mu dobrá přihoda. AlxV. 1685. (Krok. 1893. 10.).
Statček. 1582. Kutn. šk. 25.
Statečnosc = *statečnosť.* S. **na** věčnosc. Šariš. Phľd. 1895. 378.
Státi. O pův. slova vz Gb. H. ml. I. 86. Časování na Kroměříž., Kojetín., Bystřicku. Vz Brt. D. 29., 53., 81. Bůh ví, čemu se má státi m.: co se má státi. Dle Bl. Gr. 179. zastaralá frase. — **kde.** Stojí, jak vůl **na** kopcu. Slez. Nov. Př. 570. Stáť na ničom (viseti). Slov. Ib. 590. — *S. za sebe* = *zámožným býti.* Jicko. Brt. D. II. 389.
Statický. S. elektřina = influenční, třením působená. KP. VIII. 464.
Statková, é, f., trať ve Frýdecku. Věst. op. 1894. 18.
Statočný = *poctivý.* Vz Statečný. Slov. Zátur.
Státoobčanský. S. ohled. Ott. IX. 17.
Státopravník. Nár. list. 1895. č. 46.
Státotvorný. S. idea, Phľd. XII. 329., řád. Nár. list. 1893. č. 345.
Statový. S. soustava lesní, Fachwerk, n. Ott. XI. 666. a.
Stav. Pán od stavu = tkadlec. Žďár. Nár. list. 1894. č. 107. odp. feuill. Popis tkadlcovského stavu. Vz NZ. IV. 38. Jakého sme stavu, takou jezme stravu. Mor. NZ. V. 543. **S.** = *splav, jez.* S. v řece udělati. L. posil. II. 30. — **S.,** jumentum: *potah, kůň, mezek.* I vložil jeho v stavy své i vede ho do hospody. Ev. víd. 101. Luc. 10. 34. Bezděka přeložil: Vložil ho **na** hovado své.
Stavať do lutrie = *sázeti.* Phľd. 1895. 490. b.
Stávcový. S. hlísta, taenia solium. Léčení jí. Vz Mtc. XVIII. 211.
Stavěcí. S. věnec (panen. XV. stol.). Wtr. Krj. I. 102.
Stavěčka, y, f. S. čepců, Haubenmacherin. Vz NZ. IV. 302., VI. 60.
Staveň, vně, f. = *rám? okenice?* Dve okienka, na ulicu maly stavne na' svetlo zabarvené. Phľd. XII. 108.
Stavení = *budova vůbec, zvl. chalupa.* Brt. D. II. 432. Části stavení na Mor. Vz ib. 432. nn.
Stavěti. Kdo staví, pozbude peněz i zdraví. NZ. V. 543. I učedníky **k** tomu jsú stavěli. Chč. S. 24. Tak-li jest svůj lid stavěl. Ib. 118.
Stavidlo. Kačer, dolejší část tkadlcovského stavu, na níž leží s. (prsník). Brt. D. II. 454.
Stavisko, a, n. = *stareniště.* Phľd. XII. 679.

Staviti se oč = *sázeti, že*... Phľd. XII. 633., XIV. 53.

Stávka, y, f. = *sázka.* S-ku robiť. Phľd. 1896. 123. Vz Staviti (3. dod.). Pristal na stávku. Phľd. 1895. 329. — **S.** = *strik* (streik). S. byla známa již dříve, ku př. r. 1446. (st. tovaryšů). Arch. XIV. 451. S. tovaryšů kožišnických r. 1451., tovaryšů soukennických r. 1465. Arch. XIV. 462., 477.

Stávkokaz, a, m. = kazitel stávky. Nár. list. 1896. č. 279.

Stavné, ého, n. Reg. IV. 47., Arch. XIII. 234.

Stavový. S. dřevo = *stěžen.* Bibl. Cf. Dob. Dur. 1:2.

Stavuňk. Pro tu věc žádní s-kové býti nemají. Arch. XII. 287.

Stearan, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 18.

Steble. Kožišníci divoké kocúry, steble aneb jiné kůže vypravovali. 1681. Pras. Řem. 57.

Stéci kam. Obce pražské stekly na klášter zderazský. Háj. Herb. 217.

Steh. Vz Šitý (3. dod.).

Stehavec, vce, m. = *stěhovavý pták.* Slov. Kal. S. 168.

Stehenní. S. nohavice = krátké ke kolenům, také: *kalihoty, poctivice, femoraly;* byly-li velmi krátké, sluly *sedění,* dle něm. *ksás.* Wtr. Krj. I. 374.

Stehlík: a) *zahradní* (nejlepší zpěvák, má v ocase šest *kapek,* proto sluje také *šesterákem,* ostatní jsou všecko *štveráci,* majíce po čtyřech kapkách); b) *lesňák* (nejmenší, bělavý); c) *linďák* (snědý do černa). Zlin., malovaný s. (N. Lhotka, uh.); plavý = slavík. Brt. D. II. 494., 495. — **S-ky** = druh červených jablek. Brušp. Hledíková.

Stehnatky, hmyz. Cf. Ott. VIII. 639. a.

Stehník, a, m., colenis, brouk. S. špinavý, c. immunda. Vz Klim. 290.

Stěhovati se. Dvakrát se s. a jednou vyhořet jest jedno. Us.

Stěhovavý. S. holub, ectopistes migratorius. Ott. XI. 512. b.

Stehový. S. vyšívání. Mtc. 1893. 355.

Stěch, a, m. Odvozeniny vz v Kotk. 31.

St·jnění samohlásek = přizpůsobení samohlásky jiné vedlejší s-sce: kancalar m. kancelář, taras m. teras, nehet m. nohet. Vz Gb. H. ml. I. 286.

Stejnocitnosť, i, f. Am. Orb. 85.

Stejnodobný komu v čem = podobný. Ztk. 9. (3. vyd.).

Stejnodobosť, i, f., Gleichförmigkeit. Jg.

Stejnohlavec, vce, m., amischa, brouk. S. černý, a. annalis, dutočelý, cavifrons, hnědošpičký, validiuscula, krtí, talpa, malooký, indocilis, nepatrný, exilis, příbuzný, soror. Vz Klim. 153.

Stejnohodný. S. výměna. Ztk. 37. (3. vyd.).

Stejnok, něm. Akomasholz, -baum.

Stejnokladný. S. strofy či soustavné. List. fil. 1896. 401.

Stejnoletý. S. porost. Chdt. v Nár. list. 1893. č. 306.

Stejnomocnosť, i, f. = *stejnomocenství.* Jg.

Stejnoprvkový. S. sloučenina, isomerische Verbindung. Am. Orb. 66.

Stejnořečový. S. kmeny. Nár. list. 1895. 234. 2.

Stejnorohý jazýčkovec, brouk. Vz Klim. 141.

Stejnotvárný. S. nádor. Hlav. Obrz. 3.

Stejnovatosť, i, f. = *stejnovážnosť.* Mark. (Krok. 1895. 291.).

Stejnovatý = stejnovážný. Mark. (Krok. 1895. 291.).

Stejspal, a, m., os. jm. Kbrl. Dmžl. 22.

Stěk, u, m. = *vztek.* Má na něho stěka. U Císařova. NZ. VI. 76.

Steka, y, f. = stružka vykopaná na louce n. v poli. aby voda odtékala. Žďár. Brt. D. II. 389., 262. Cf. Stoka.

Stekliti koho = *hladiti?* Phľd. XII. 108.

Stelčoves, dříve Stehelčeves. Čern. Př. 32.

Stélka = rostlinné tělo, na němž nejsou od sebe odlišeny kořen, lodyha a listy. Ott. XI. 687.

Stemohlavec, *strmohlavec,* vce, m. = příčka spředu na nosích sanic. Zlín. Brt. D. II. 451.

Stěna. S. v stavitel.: dřevěná, srubová, hrazděná. Vz Ott. VIII. 2. Na stenu sa driape (zvíja sa od bolesti). Phľd. 1894. 440.

Stenánie m. stonánie v Rkk. Vz Mus. 1896. 241. Cf. násl.

Stenati m. stonati v Rkk. Vz List. fil. 1896. 316.

Sténé = *stejný.* V Chromči. List. fil. 1894. 85.

Stenek, nku, m. = *stonek.* Brt. D. II. 362.

Stěnice. Je s. na hmotu (rád jí maso). V mluvě praž. Pepíků. Herm. Bodř. Praž. 39.

Stěničník, lupinus minor, rostl. 1440. List. fil. 1893. 395.

Stenknutý. S. pery (stažené pysky). Phľd. 1896. 605.

Stenócova, míst. jm. v Novohrad. na Slov. Phľd. XII. 158.

Stenosa, y, f. S. trachealní. Vstnk. III. 334., 384.

Stěnový. S. dobývání rud. Ott. XI. 598.

Steperiti se odkud. Keď som sa s-ril (sebral, zvedl) so zeme. Phľd. XII. 206. Kým sa ten steperí s postele (vybere, vyleze), kdeže on už bude. Phľd. XII. 203.

Stepňák, a, m., obyvatel stepi. Kolc. 27.

Stěradlo, vz Stíradlo (3. dod.).

Stereochemický. S. bádání. Vstnk. III. 2. (244., 128.).

Stereochemie, e, f. Rozvoj s-mie (dusíku, uhlíku). Vstnk. III. 244. (pokrč.).

Stereoisomer, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 1., 5., 8.

Stereotypovaný. S. forma v knihtiskárně. Nár. list. 1894. č. 88. odp. feuill.

Sterilisování. S. masa. Vz Nár. list. 1894. č. 355.

Stěrky (stírka) = *strouhánek v mléce zavařený.* Vých. Mor. Brt. D. II. 482. S. = vejce se vbije do mouky, rozetře, husté těsto vlije se do vřelé vody a uvařené máslem omastí. Slez. NZ. IV. 498.

Sterúš, míst. jm. v Nitran. Phľd. XII. 74.

Stesk. Jatý (kůň) steskem stáje (po stáji). Vrch. Rol. XXIII.—XXIX. 34.

Stěžen. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 84.

Stěžně = *rychle.* O tom s. VMti oznámiti

máme. 1568. L. posl. I. 46. Nás s. psaním svým tejna nečiň. 1566. Dnem i nocí hned s. nám to oznam. Ib. II. 78., 84. Cf. násl. Stiežně.

Sthlec m. stehlec = stehlík. Boh. m.

stch m. *sch, t* přisuto: zastchlý m. zaschlý. Kruml. 428. (Gb. H. ml. I. 396.).

Stiahnúť s inft. Stiahne ho tam nebyť, to bude chyba. Stiahne príst. V jiných řečech by se přeložilo příslovkou. Phľd. 1894. 549.

Stiežně. Naschvále a s. k VMti (posla) na koni teď posílám. Kat. z Žer. II. 103. Vz předcház. Stěžně.

Stih. Nemal ani stihu (času) na to myslet. Phľd. 1893. 457.

Stihel, vz Stahel (3. dod.).

Stichický. S. opakování. List. fil. 1894. 401.

Stilka = *skýva*. U Chrasti. NZ. III. 107.

Stínat ruce = *zalamovati*. Záp. Mor. Brt. D. II. 389.

Stínka na hradbách. Pref. — Mus. 1894. 370., 523.

Stínohra. Nár. list. 1894. 277. 1.

Stipálek, lka, m. = *švec*, zastr. Čern. Př. 46.

Stíradlo = pravoúhelné, krátké pravítko k potírání kůže. Vz KP. VI. 676.

Stírka, y, f., vz Stěrky (3. dod.).

Stisk. O nocleh nemá stisku (starosti). Phľd. 1893. 150.

Stíti. Dříví v lese s. dal. 1568. L. posl. I. 50.

Stížně. S. žaluji. L. posl. I. 44.

stj změnilo se v *šč* a toto v *šť*: pustiti, puščen, z pustjenъ, nč. puštěn; iter. púščeti, nč. pouštěti. Vz Gb. H. ml. I. 384.

stk m. *sk:* stklo m. sklo, stkvieti m. skvieti. Vz Gb. H. ml. I. 396. — Z *stk* se *t* odsouvá: šveska m. švestka, měskej, šeska m. městský, šestka. Dšk. Jihč. I. 19.

Stkelný. S. kámen. GR. Nov. 135. 25. Cf. Stklenný (3. dod.).

Stklenný. S. popel. GR. Nov. 135. 4. Cf. Stkelný (3. dod.).

Stkměnie. S. zlata. 1487. Krok. 1896. 80. Cf. Stkmieti.

Stkmieti znamená dle Kroku 1892. 258. = *shromážditi, střádati*. Cf. Neroďte sobě s. pokladův v zemi, nolite thesaurizare vobis thesauros in terra. Ms. ev. Neuberg. saec. XIV. Vz v Kroku více.

Stkvěný (stkwyený). Zdráv buď s. biskupe (Ave gemma pontifex)! Hmn. 1418. List. fil. 1896. 459.

Stkvíti se, přesmyknutím kstvíti, sktvíti. Gb. H. ml. I. 547. O tvarech cf. ib. 546.

stl m. *sl:* stloup, pobřístlo. Dšk. Jihč. I. 19. — V *stl s* přisuto: stlačila dvéře. Dšk. Jihč. I. 41.

Stlačení (depresse) v astronomii (podzor), v zeměpise atd. Vz Ott. VII. 320. nn.

Stlačidlo, *stlačovadlo* při galvanických batteriích. KP. VIII. 58.

Stláti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 78. — **co kde.** Stláchu rúcha svá na cestě. Čtení sv. Mat. Kap. XXI. (List. fil. 1895. 134.).

Stleť = *stlíti*, znenáhla shořeti. Slov. Zátur.

Stlíti kde. Kde člunek pod vrbou stlívá. Váňa. 25.

Stloukací želízko v košíkářství, aby upletené věci byly všude vyrovnány. Vz KP. VIII. 120.

Stlúščá. Zařvál jak noha s. = velmi silně. Val. Brt. D. II. 389.

stn m. *sn, t* přisuto: mastný m. masný (trh), Ž. kl. 141., krám, Lact. 31., tělestný, drstný. Vz Gb. H. ml. I. 396.

1. **S to.** Nemohl by s to bejti, aby ho zaplatiti měl. Kat. z Žer. I. 50. Není možné s to bejti, aby peníze měl položit. Kat. z Žer. I. 81.

2. **Sto.** O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 49. O sklon. v Chromči. Vz List. fil. 1894. 282.

Stocent, u, m. = tíže 100 centů. Am. Orb. 17.

Stočenina. S. praporu. Wtr. Krj. I. 285.

Stodola, z sthněm. stadal. Gb. H. ml. I. 124., 407. Části s-ly na Mor. Vz Brt. D. II. 437. S. zdýlní a příční. Ib. Chybil se netoliko cíle na stodole postaveného, ale i vší celé s-ly. Bl. Gr. 358. Bylo jim jak myši v ožralcově stodole (špatně, tenť tam má málo). Kld. III. 45. Stará s. dobre horí (i stará ženská ráda se vdá). Phľd. XII. 40. Čisté ruky na poli něnaplňo stodoly. Slez. Nov. Př. 426. Čo že je z velkej stodoly, keď je prázdna? Slov. ib. 570.

Stodolník = *strašidlo*. S. má kosti železné, maso lidské a železnou zbroj. Chrání sýpky. U Žel. Brodu. Vz NZ. III. 32. — **S.** = nadávka čes. Bratřím, že ve stodolách se scházeli. Wtr. Živ. c. I. 51., 52. Cf. Jamník, Pivničník.

Stoha, y, f. = *stoh*.

Stohlasý. S. vřava. Quis. Třš. 62.

Stojaćka, y, f. Obilí rostlo na s-će = na stojato (val., slov. Brt. D. II. 390.). Štípali dříví na s-će po létech (dolů) Brt. D. II. 327. **S.** = *kytka*, již mají mládenci o svatbě. Laš. Ib.

Stojačko. Na s. píti. Wtr. St. Pr. 51. Cf. Stojačky.

Stojan, u, m. = *část svijáku*. Brt. D. II. 456 — **S.,** obec ve Spišsku. Phľd. XII. 75., 553.

Stojatý. Ze s-té vody a z dlouhé chvíle nerodí se nikdy nic kloudného. Čch. Kand. 16. S. plat (služba). Hrš. Nách. I. 255., 466., 281.

Stojazyčný = *stojazyký*. S. zmije. Vrch. Tryz. 203.

Stoka skořápky (výkrojek sifonalní). Ott. XI. 502.

Stoklasa chleba natřásá. Brušp. Hledíková.

Stoklásek, ska, m., os. jm. Kbrl. Dmžl. 22.

Stoklasný. S. říčice. Brt. D. II. 437. Cf. Stoklaska.

Stoknúť. Nemohol ani oka s. (zavříti). Phľd. 1894. 541. — Dle Kal. S. 169. na Slov. jinak: *nastrčiti, navléci, obouti*.

Stoky. Do Stoků = trať na Frýdecku. Věst. op. 1894. 18.

Stolataxa, y, f. = *štolová taxa*. NZ. III. 221.

Stoleček, čku, m. Vyšívání na s-čky. NZ. IV. 230.

Stolice má čtyři rozkročené nohy (hůlky), *lavice* sedí na dvou prkenných podnožkách. Chod. NZ. III. 15. — **S.** řezací. Popis vz v Brt. D. II. 454. — **S.** Krov na s-ce a) stojatý, b) ležatý. Chod. NZ. IV. 206., 210. **S.,**

= *vyprázdnění střeva.* Veliçe se mu s-ce strhly (má běhavku). Kat. z Žer. I. 96.

Stolička, *podušcica* = část vozu mezi obrtlem a rozvorou. Cf. Brt. D. II. 445. — **S.** = *tlamka,* u St. Hrozenkova *kľamka,* laš. *paščeka,* dol. *stolička* = část pluhu v ojku. Brt. D. II. 447. — **S.** Hra na s-čky. Vz Dut. 98.

Stolík = *zásuvka, šuple stolu.* Chod. NZ. III. 14.

Stolíř = *řemeslník necechovní.* Mus. 1894. 496.

Stolistenka, y, f. = *stolistá růže.* Ztk. 71. (3. vyd.).

Stoliti kde. S. v domu zákonníka. Bibl. Dob. Dur. 114. S. s kým. Bibl. XV. stol. (List fil. 1896. 81.).

Stolní. Zboží biskupské či s.; S. role a grunty. 1566. L. posll. I. 7., II. 78.

Stolník, a, m. S. stůl k jídlu uchystal. Vrch. Rol. XXXII. 105. S. = krměnoš, dapifer, truksas. Čel. Pr. m. I. 795., II. 37., 39.

Stolohorský. S. kraj. Mus. 1893. 458.

Stolová (síň) = *jídelna.* Phľd. 1892. 750., 1893. 319., 1894. 319.

Stolovnica, e, f. = *stolenice, zásuvka.* Kal. S. 169.

Stolovník, u, m. = *svatební koláč.* Vz NZ. III. 156.

Stolový. S. izba = *jídelna.* Phľd. 1894. 489.

Stomocí, vz Spuřeček (3. dod.).

2. **Ston.** Mnohý stonek tepruv utne, když se ubode oň. Tov. (Vlč. Lit. 215.).

Stonák, a, m., vz Sejček (3. dod.).

Stonat znamená na Kroměřížsku a v okolí sténati a nikoli churavěti. Brt. D. II. 31.

Stončák, u, m. = *stonkůvka,* pestrc, pesterc, polyporus frondosus, houba. Brt. D. II. 512.

Stonec, nce, m. = *člověk stonavý.* Slov. Zátur.

Stonek, nka, m., vz Chlebce (3. dod.). — **S.** = *záda rukávců.* Brt. D. II. 463.

Stonek, nku, m. Vz Stan, Opřéčko (3. dod.). — **S.** *péra: kostrnka* (val.), *ostrnka* (han.), *ostěnka* (laš.), *stonka, ostonka* (kyjev.), *paperka, piperka, pimpěrka* (brněn.), *tintěra* (Tišň.), *spýn* (slez.), *špeněk* (dol.), *spýnek* (Jicko), *stopka* (Zlín.), *šešérka* (Mlatcova). Brt. D. II. 496. — **S.,** *druh hlati.* Am. Orb. 89.

Stonka, y, f., vz Stonek (3. dod.).

Stonkový. S. sklenice. Vz Mrš. 107., 121.

Stonkůvka, y, f., vz Stončák (3. dod.).

Stopa. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 84.

Stopčena, y, f., vz Stopčák (3. dod.).

Stopečkovitý. S. řapíček. Čl. Zrůd. 27.

Stopečnatě. Byl s nádorem s. spojen. Schb. Nád. 9.

1. **Stopiti. — koho odkud kam. S** oře **do** prachu ho dolů stopí (srazí). Vrch. Rol. XVII.—XXII. 191.

2. **Stopiti.** Jak sa sňah stopí (sejde). Phľd. 1893. 469.

Stopka, y, f., vz Stonek (3. dod.). U houby stopka, také *hlúbek, snět, nožka, hloubek;* na ní je *klobúk (čepička, hlavička).* Brt. D. II. 510. — **S.** kuří, vz Petrův (3. dod.).

Stopkovitě. Zpodina s. zúžená. Cl. L. Jos. 7.

Storublový. S. papier. Phľd. 1894. 333.

Stotinka, y, f. S. koruny (mince = halíř). Phľd. XII. 372.

Stotisícový. S. vojsko. Vlč. Lit. 126.

Stotý, správně: stý.

Stou = stôl. V Čade. Slov. 1893. 372.

Stouha, y, f. = *řemínek,* kterým se koženky u kolenou stahují. Plzeň. Oestr. Mon. (Böhm.) I. 415.

Stoupa. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 47.

Stoupenstvo. Quis. Ifig. 83.

Stoupený. S. sukno (barevné). Cf. Sukno.

Stoústý. S. Fama. Nár. list. 1896. č. 181. odp.

Stozáhybový = mající sto záhybů. S. suknica. Phľd. 1895. 214.

Stožár. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 44.

str. V *str s* přisuto: strakař, strnož. Dšk. Jihč. I. 41.

stř. Z *stř s* odsuto: tříbro, třevo, třemcha, třešně, třída, třecha, třmen, tředa, třízlík. Gb. H. ml. I. 488., 489., Dšk. Jihč. I. 40., 41.

Strabec, bce, m., v lučbě. Am. Orb. 63.

Strabičitka, y, f., v lučbě. Am. Orb. 63.

Strabičnatka, y, f., v lučbě. Am. Orb. 63.

Strabík, u, m., Antimon. Am. Orb. 56.

Strabíkovec, vce, m., Antimonglanz. Sterz. I. 220.

Strabivec, vce, m. S. hranolový, Antimonbaryt, -blüthe. Sterz. I. 220.

Stracenuška m. stračínuška. Gb. H. ml. I. 525. Jinak: strační nožka, stračička atd. Vz Strační nožka (3. dod.).

Strační. *S. nožka, stračička, stracenuška, sračka, ptáčky, zajíčky, randlíčky, paprčá nožka* (uh.), *botečky, pantoflíčky, ostružka, boží nohavičky, svalník,* delphinium. Brt. D. II. 502. rostl. — **S.** *ocas* (dle podoby listů), *dívčí dřevo, vlčí lyko, podvečírka* (protože prý jen večer voní), daphne mezereum, rostl. Brt. D. II. 502. — **S.** mluva. Cf. NZ. III. 330.

Stračička, y, f. Vz Strační (3. dod.).

Stradoba, y, f. = *nouze.* Slov. Zátur.

Stradonický. S. mohyly. Vz NZ. IV. 182.

Stradouň, vz Švec (3. dod.).

Strahovati. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 31.

Strach. S. vždycky povahu má zajíce. Vrch. Rol. XVII.—XXII. 183. Strachem vadli; I spadl nemalý s. Taborských (před Táb.) na obyvatele království. Břez. Font. V. 347., 426. — **S.,** vrch na Slov. u Skleného v Turci. Phľd. 1894. 637.

Strachno = *strašno.* U Domžl. Šb. D. 19.

Strachopód, a, m., vz Ťuhýk (3. dod.).

Strachopouz, a, m., vz Rehek domácí (3. dod.).

Strachovitý = bázlivý; jinde: strašlivý. Nejsme s-ti. Alx. Nách. k. XXXVII.

Straka. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 79., 34. Je jako s. (vše béře). Us. Nár. list. 1894. č. 155. odp. feuill. Jedna s. (milenka) s kola a devat na kôl. Phľd. 1894. 442. Neobzeraj sa po strakách. Slov. Nov. Př. 574. S. jako pták věštící. Vz Zbrt. Pov. 68., 71. — **S.** = *velikonoční vejce* různě zbarvené pomocí vosku. U Netolic a j. NZ. IV. 328., 335. — **S.** = *slepičí jméno.* ČT. Tkč.

Strakáč, e, m., vz Ťuhýk (3. dod.). — **S.** = *kocour.* Šlád. Mak. 76.

Strakapoun, a, m., vz Ťuhýk (3. dod.)

Strakař m. trakař, *s* přisuto. Dšk. Jihč. I. 41.

Strakatý. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 79. Je s. jako žába = pihovatý. Us. Nár. list. 1894. č. 219. odp. feuill. Brambory na strakato loupali (slupku jen z části sloupali). Nár. list. 1894. č. 349. odp. — **S.,** vz Tanec mor. (3. dod.).

Strakonožka, y, f., ovce, Rommer, m. Sterz. II. 724.

Strakoš, e, m., vz Ťuhýk (3. dod.).

Strakošek, ška, m. = *skalník,* saxicola, pták. V Podluží. Mtc. XVIII. 244.

Strakota. Hadrů s. Kká. Puš. Roz. 60.

Stráň. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 34.

Strana. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 34. S. levá a pravá při věštbě. Zbrt. Pov. 68., 73., 77. Politické strany v Čech. r. 1895.: agrarníci, anarchisté, mladočeši, moderna, omladina, pokrokáři, radikalové, realisté, socialisté, staročeši, antisemité, klerikálové.

Stranivá. Na Hané. Brt. D. II. 33.

Stránka. A ten lid zařídili jsú dvojím obyčejem aneb dvojí stránkú. Chč. S. 20.

Stranný = *prostranný.* Vz Přečný (3. dod.).

Stranoplodý. S. mech. Ott. VIII. 823.

Stranová = *stranou.* Brt. D. I. 197.

Stranovati, *okleporati, oklepárati, otížati* = rozložené snopy vyklepávati. Cf. Brt. D. II. 438.

Stranská *skála* u Brna. Mtc. 1895. 25.

Stránské, ého, n., míst. jm. v Trenčan. Phľd. 1894. 61.

Strany. Vím, že mnoho s. dělání sejrů škrábaly = šidily. Kat. z Žer. I. 47. Cf. Stran. A jestližeby se týž cech pekařský s. nepečení chleba podle potřeby výstupku dopustil. 1574. Pras. Řem. 7.

Střapačka, y, f. = *zelňačka, kyselica* (od plovoncích v ní střapců zelí). Val. Brt. D. II. 482. — **S.,** geranium pratense, rostl. Brt. D. II. 503.

Strapáň, é, m. = *šereda, roztrhanec.* Phľd. XII. 365.

2. **Střápati.** Smích si z něho s-li. Šml. VIII. 146.

Střapec, pce, m. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 109. — **S.** = *malý chlapec.* Jevíčko. Brt. D. II. 390. — **S.** Nakradené strapce hrozien (hroznů). Phľd. 1895. 78. — **S.** = *cár.* Slov. Zátur. — **S.** *sněhový* = *vločka.* Slov. Kal. S. 170.

Strapkať. Krava strapká, keď sa nedá dojiť a len po kapkách púšťa mlieko. Také cvrkať. Myjava. Phľd. 1895. 445.

Střaslavica, e, f., *střaslina, traslavica* (han.), *přaslička, přaska, přaslenka, kocical* (laš.), *cepílek,* equisetum arvense, rostl. Brt. D. II. 502.

Střaslečka, y, f. = přeslička, rostl. U Císařova. NZ. VI. 73.

Střaslina, y, f., vz Střaslavica (3. dod.).

Strasť. O strč. skloň. vz Gb. Km. -i. 40.

Strašek, ška, m., vz Mlynářík (3. dod.).

Strašiak, u, m., vz Tanec slov. (3. dod.).

Strašidlo. Vz Zbrt. Pov. 106. nn., Čes. l. V. 235. nn.

Strašivě. S. kráčeti. Št. N. 195.

Strašivý; *strašiv, a, o.* List. fil. 1895. 301.

Strašlivý = *bázlivý.* Aby utěšil naše srdce s. Chč. m. s. III. 87.

Strašnozvuký. S. roh. Vrch. Rol. XVII. až XXII. 228.

Strašrybka, y, m., os. jm. Kbrl. Domžl. 22.

Stráž. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 79., 34. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -a. 26. — **S.** = *střežení.* Ten kámen až do smrti s velikú stráží choval. GR. Nov. 60. — **S.** (také stroža, pol.) = daň z každého lánu na výlohy župní. Pras. Těš. 29.

Stráža = *obecný dům.* Z Šandora. Phľd. 1895. 256.

Stráže, e, m. Tento s. (strážce, custos). 1438. List. fil. 1895. 147.

Strážiti co kde: na zelnici kapustu (hlídati). Phľd. XII. 212. **Nad** tebou stráží zvláštna milosť. Phľd. 1895. 88.

Strážka, y, f., kopec u Mor. Kamenice. Kld. IV. 8.

Strážnica, e, f., kopec a trať na Frýdecku. Věst. op. 1894. 18.

Strážov, rybník u Brtnice v záp. Mor. Mtc. 1895. 340.

Strcula, y, f., vz Mikula (3. dod.).

Strčný (han.) = *ščrčný* (slov.), *třelý, do něčeho smělý.* Brt. D. II. 390.

Strdnice, e, f., vz Přístodůlek (3. dod.).

Střeb. Půjčila sem mu dvú střebů picích a šálu stříbrného lektvarního. Pdh. VI. 51.

Střebačka, y, f. = *řídká polévka.* Slez. Brt. D. II. 482.

Střebanina, sorbicium. Bhm. Fl. 503.

Střebati. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 27.

Střebeľ, bľe, *ščebľe,* ete (laš.), phoxinus levis, ryba. Brt. D. II. 498.

Střebor v Rkk. Cf. Mus. 1896. 256, List. fil. 1896. 334.

Střebovať = *spotřebovati.* To všecko střebuje se v domě. Laš. Brt. D. II. 390.

Střeček. Popadá ho s. (vzteká, plaší se). Mor. Nov. Př. 556., NZ. V. 543. S. koňský. Vz Ott. IX. 947. — **S.,** *kohútky,* lychnis flos cuculi, rostl. Brt. D. II. 504.

Střeď a *stred.* Cf. o pův. slova Gb. H. ml. I. 63., 66. O tvarech Gb. H. ml. I. 178., 297., 298., Gb. Km. -i. 27.

Středa. Kto v stredu alebo v piatok ochorie, ten iste umre. Phľd. 1894. 714. — **S.** = *řada.* Středou v kostelích zůstávati = střídavě. Enns. 30. A. Chudé středou v obci stravovali (střídavě, každý týden jiný soused). Čes. l. V. 32. — *Sreda,* obec v Nitransku. Phľd. XII. 160. — **S.** *Jan ze Středy,* kancléř atd., 1310.—1380. Cf. Summa cancellariae. Vyd. Ferd. Tadra: Histor. archiv České akademie. Č. VI. 95. str. XXII. nn.

Střeďák, u, m., Nachbohrer, m. Sterz. II. 373.

Středek, centrum. 1418. List. fil. 1895. 213.

Středidlo, a, n. Am. Orb. 102.

Středoškolský = středoškolský. Věst. 1896. 151.

Středobod. S-dem kruhu toho byla láska. Šml. I. 65.

Středočeský. S. holubinka (čepec). NZ. IV. 46.

Středolistní. S. lub (rostlin). Am. Orb. 73.

Středomíra, y, f. Am. Orb. 108.
Středomoří. Krs. Moor. 75.
Středoprsí, n. S. u hmyzu, mezosternum. Ott. XI. 389.
Středoříše, e, f. S. vzduchu. Zvič. Mlt. 36.
Středoskvrnný. Vz Prsoštítec (3. dod.).
Středoslunce v sousluní Oriona. Am. Orb. 6.
Středoškolní = *středoškolský*. S. knihy, učebnice. Vz List. fil. 1895. 462. nn.
Středoškolský. S. výchova, List. fil. 1895. 232., studia. Věst. 1896. 137.
Středověčina, y, f. = *středověk*. Nár. list. 1896. č. 119. feuill.
Středovzdušný. S. sněm (v mracích). Zvič. Mlt. 14.
Stredy, míst. jm. na Slov. Phľd. XII. 69.
Střehom, ě, f. List. fil. 1895. 320.
Strehova, y, f., potok v Novohrad. na Slov. Phľd. XII. 158.
Střehovačka, y, f. Kolářská s. (sekera). 1593. Mus. 1894. 513.
Střecha. Části s-chy na Mor. Vz Brt. D. II. 433. S. na Slov. = *doškový krov*. Zátur.
Streik, u, m., vz Strike (3. dod.).
Střeik, u, m. = *střevíc*. Věst. op. 1894. 10.
Strejštitý = *vrchovatý*. S. míra, nádoba. U Telče. Brt. D. II. 390.
Střekač, e, m. = *stříkačka*. Mor. Nár. list. 1896. č. 254. feuill.
Strela, y, f. Pobrala jich s. (utekli). Slov. Nov. Př. 588. — **S.** hrubá. Cf. Ott. XI. 800. — **S.** = vrch ve Spišsku. Phľd. 1894. 359.
Střeľák, u, m. = *zub třenovní*. Han. Brt. D. II. 390.
Střelař, e, m., v kloboučnictví, Facher, m. Sterz. I. 871.
Střelcovský. S. řemeslo. Arch. XIV. 439.
Střelka = magnetka, magnetická tyčinka, magnet tak položený a zařízený, že jeden konec směřuje vždy k severu, druhý pak k jihu. KP. VIII. 21. — **S.** = *hromový kámen*. Mtc. 1894. 332.
Střelný. S. práce v dolech, Schiessarbeit, f. Ott. XI. 594. S. koření, basilica. 1440. Mus. fil. 1896. 262.
Střelokol, a, m. = střelec ve zvěrokruhu. 1440. List. fil. 1893. 391., 1896. 262.
Střemhlav. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 66., 82.
Střemcha, vz Čremcha (3. dod.), Gb. H. ml. I. 27. S., prunus padus, v košíkářství. Vz KP. VIII. 102.
Střemchovina, y, f. = *střemchy*. Phľd. 1894. 349.
Střemšalka, y, f., vz Střemšín (3. dod.).
Střemšín, u, m., *střenka, střemšalka, trestkutka* (laš.), prunus padus, rostl. Brt. D. II. 506.
Stren, u, m. = *střenka*. Nůž o střenu stříbrném. Wtr. Krj. I. 177.
Střeň, medulla, m. strżeň, *ř* m. *rž*. Gb. II. ml. I. 349. — GR. Nov. 21.
Střenák m. třenák, *s* přisuto. Brt. D. II. 187.
Střenka, vz Čřěn (3. dod.). — **S.,** vz Střemšín (3. dod.).
Střep, vz Čřep (3. dod.). O pův. cf. Gb. II. ml. I. 77. Čehož třep zanovu najde (načichne), tím na vetech (al. na valech) voněti bude. 1440. Mus. fil. 1896. 266.
Střepačka, y, f., vz Zelnačka (3. dod.).
Střepení m. třepení, *s* přisuto. Krok. 1894. 28.
Střepinový. S. peníze. Vz Mtc. 1895. 307.
Streptokokky. Vstnk. II. 502.
Střešňa, vz Střešně (3. dod.).
Střešňák, a, m., vz Dlask (3. dod.), Brt. D. II. 493.
Střešně m. třešně, *s* přisuto. Brt. D. II. 187. Cf. Čřěšně (3. dod.). — *S-ňa židorská, psí višňa, židoviny, mořské višně, lišči jabko*, physalis Alkekengi, rostl. Brt. D. II. 506.
Střešňovka, y, f. = třešňová kořalka. Vilím. Cenník.
Středava. Veľka S., děd. v Turč. Phľd. 1895. 383.
Střetnouti. Aký išiel, takého stretnul. Slov. Nov. Př. 37.
Střevárna, y, f. S. v jatkách. Us. Nár. list. 1893. č. 310., 1895. 30./3.
Střevíce v XV. a XVI. stol. Cf. Wtr. Krj. I. 162. nn., 487. Cf. Črevíc (3. dod.). Strslov. črěvьj. Gb. H. ml. I. 28. Val. *střív*, laš. *střevík*. Brt. D. II. 469. S. (XVI. stol.): babské, hulaté, kožené, lokajské, nosaté, okované, plstěné, provlačované, tkané, tříkusé, vazové, vlněné. Vz Wtř. Krj. I. 487. nn. Koho střevíc nehněte, nemá co naříkati. 1640. Mus. 1894. 132. Neví žádný, kde ho s. hněte atd., oprav v: kde koho s. hněte. — **S.** = *šněrovací botky*. N. Město na Mor. Čes. l. V. 181. — **S.** P. Marie střevíčky = *ledenec*. Brušp. Hledíková.
Střevík, u, m., vz Střevíce (3. dod.).
Střevlec, brouk. Cf. Klim. 32.
Střevlík, brouk. Vz Ott. VIII. 478. S., carabus: černý, cancellatus, český, intricatus bohemicus, hajní, nemoralis, hladký, glabratus, hnědočervený, superbus, hrbolatý, nodulosus, lesklý, nitens, lesní, silvestris, Linnéův, Linnei, modročerný, viridicinctus, modrofialový, virens, mřížkovaný, clathratus, napurpurovělý, violaceus purpurascens, nepravidelný, irregularis, polní, arvensis, Preislerův, Preisleri, přizpůsobený, assimilis, řetězový, catenatus, řetízkový, catenulatus, rudoštítý, femoralis, samotářský, monilis, Scheidlerův, Scheidleri, svraštělý, intricatus, tmavohnědý, improbus, tmavozelený, aeneipennis, Ullbrichův, Ullbrichi, úzký, caeruleus, vyokrajovaný, emarginatus, trojřadý, exasperatus, zlatolesklý, auronitens, zlatý, auratus, zrnitý černonohý, granulatus, zrnitý hnědý, granulatus forticostis, měděný, cancellatus, purpurový, purpuratus, zahradní, hortensis, vypuklý, convexus. Vz Klim. 5.—10.
Střevo, strslov. črěvo. Cf. o pův. slova Gb. H. ml. I. Cf. *čř* (3. dod.). Skrze střeva milosrdenství, per viscera. Břez. Font. V. 339. Hádání ze střev. Vz Zbrt. Pov. 87. — **S.** *kuří, kuřačka, kuřenáč, ptačinec*, alsine, rostl. Brt. D. II. 499. — **S.** *kozí, psotník*, stellaria media, rostl. Brt. D. II. 507.
Střevoň = *Třeboň*, v doudleb. nářečí. Čern. Př. 32.
Střevstvo, a, n. = soustava střevní. Am. Orb. 101.
Střez v. sřez, *t* přisuto. Gb. H. ml. I. 395.

Střezmý, sobrius. 1418. List. fil. 1896. 112. Cf. Střezvý.

Střež. Vlna střeži jaré i ozimé. 1573. Mtc. 1896. 128. Cf. Stříž 1.

Střeživosť, i, f. Ztk. 110. (3. vyd.).

Strhař n. *struhař* = *soustružník*. Arch. XIV. 472.

Strhnouti se. Eva strhla sa (lekla se). Phľd. 1895. 400.

Stříblo m. stříbro. Doudl. Kts. 19.

Stříbrce, e, n. = *stříbro*. Picí s. Arch. XIII. 502.

Stříbřítka, y, f., v lučbě. Vz Am. Orb. 63.

Stříbrňák, u, m., vz Smetaníček (3. dod.).

Stříbro, slov. striebro, sriebro, srieblo, strsl. sirebro, got. siluber, lit. sidábras, prus. sirablan, něm. Silber. Vz více v Phľd. 1893. 341., 487. Cf. Gb. H. ml. I. 143.

Stříbrohlav = brokát, hedvábná látka těžká s vetkanými vzory ze stříbrných nití. Wtr. Krj. I. 366.

Stříbrolesk, u, m. Kká. Puš. Roz. 12.

Stříbroměďný. S. tavení, Abdarrprocess, m. Sterz. I. 11.

Stříbroskvělý. S. zub slonů. Vrch. Lingg. 94.

Stříbroskvrnný. Vz Vyklenulec (3. dod.).

Stříbroš, e, m., v lučbě. Am. Orb. 62.

Stříci. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 28., 34., 79. Sup. střiec. List. fil. 1895. 476. Stráhl m. střéhl. Gb. H. ml. I. 40. Aby se člověk střiehl **od** hřiecha. Chč. m. s. III. 5. (Št., Pass.). Střežiť **na** kořisť (číhati). Phľd. 1894. 77. Stŕeže naň, ako mačka na slaninu. Slov. Nov. Př. 533. — *Pozn.* V VII. 795.: aby česť střiehli. Št. E. 155. má býti: cest. Mus. 1896. 264., List. fil. 1896. 345.

Střída, cf. Črieda (3. dod.). Ve starých spisech bývá dle Bl. Gr. 263. třída, ale je prý lhostejno, píšeme-li třída n. střída.

Střídavý. S. hospodářství lesní. Cf. Ott. XI. 670. a.

Střídmý. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 27.

Střídník čili *kaplan*. XVI. stol. Wtr. Živ. c. I. 73.

Stridulosní. S. dýchání. Vstnk. III. 385.

Stridží = *čarodějný*. Slov. Zátur.

Striehnuť = *stříci*. Slov. Zátur.

Striga z lat. striga. Gb. H. ml. I. 458. Cf. Phľd. 1893. 764.

Strigôň, ě, m. = *čarodějník*. Phľd. 1892. 105., 643., 1894. 719.

Strigoňský. S. process (se strigôny). Phľd. 1894. 175.

Strigoňstvo, a, n. = *čarodějnictví*. To páchne s-stvom. Phľd. 1893. 151.

Střihač, e, m., Blöchelhobel, m. Sterz. I. 518. b.

Střihánky. Duf. 332.

Střihovatý = *šmikovitý*, schlechtig, v geol. Sterz. II. 829.

Strich sive juger. Eml. Urb. 254., 257., 262.

Strik (streik), u, m., vz Stávka (3. dod.).

Stříkačka. S. na máslo, Butterspritze, f. Jeř. S. elektrická. Vz KP. VIII. 414.

Stříknutý čepec = na bílé půdě zlaté květy. NZ. IV. 304.

Střílenka, y, f., vz násl. Stříly.

Střílky, pl., f., žebrák, zloděj (pomáhá od střílů), bidens tripartitus, rostl. Brt. D. II. 500.

Stříly, *střílenka, vlčí noha, konrádka, karbinec*, lycopus europ., rostl. Brt. D. II. 504.

Stříniti se. Vz násl. Stříštiť se.

Střípiti m. třpytiti. Sev. vých. Čech. Oestr. Mon. (Böhm.) I. 495.

Stříslo, cf. Čříeslo (3. dod.).

Stříslý = *hubený*. S. kráva. Záp. Mor. Brt. D. II. 390.

Stříštiť se. Řeka se stříští = chytá led, na záp. Mor. *stříní se*. Val. Brt. D. II. 390.

Střítež. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 28.

Stříti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 28., 78.

Stritnúť = *střetnouti*. Phľd. 1895. 629.

Střízlíček, čka, m., vz Stříž 4.

Střízvý, strsl. trězvъ. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 28.

3. **Stříž** = *tříšť*. Od slov. srěžь, Reif, Eis, Treibeis. Vz Jag. Arch. XV. 480.

4. **Stříž,** e, m., val., *střízlíček, kokoríček* (uh.), *podplotníček* (Strážn.), *podplotňáček* (Ivanč.), *hrázíček* (Brumov), *nátonník* (St. Hrozen.), *čížíček* (Mor. Ostrava), troglodytes parvulus, pták. Brt. D. II. 496. Jiná jm. byla již dříve uvedena. Cf. také *Palčac*. ‚Stříž‘ uvádí již Bl. Gr. 316. — **S.,** *ostříž*, falco subbuteo, pták. Ib. 494.

Střiženec, nce, m. = *ostříhaný kněz* mající tonsuru. Kub. Rol. 132.

Střížka, y, f., přítok Černé a hosp. na Frýdecku. Věst. opav. 1894. 18.

Strjablo = *stříbro*. V Gemer. Phľd. 1893. 553.

Strmák, u, m. Brzy byl z pěkného kvítečka jenom holý strmák (strmá lodyha bez listu a květu). Mor. Nár. list. 1896. č. 324. odp. feuill.

Střmen = *hud. nástroj* asi ze železa v podobě střmene, na nějž hudec bil, cinkal železnou jehlicí se dotýkaje jeho strun. Jir. Vz Zbrt. Tan. 36., Ochechule (3. dod.).

Strměti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 82.

Strmiščena, y, f. = strnisková jetelina. Cf. Strmištěna, Brt. D. II. 390. Cf. Strnišťák (3. dod.).

Strmo = *rychle*. Nikdy! skrikla s. Hanka. Phľd. XII. 431.

Strmohlavec, vce, m., vz Stemohlavec. — **S.** = pohyblivá deska, přední nohy řezačky spojující. Brt. D. II. 454.

Strmý. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 82. — **S.** = *rychlý*. Počula strmé kroky ľudí. Phľd. XII. 432. Strmému koňovi uzdy a nie ostrôh. Ib. 1893. 701.

Strnaď, oštarák, ľepuška = *četník*. Ve šviháčině. Brt. D. II. 521.

Strněný. S. žaba = *ropucha*. Záp. Mor. Brt. D. II. 390.

Strněnka, y, f. = *otcova švagrová*. Na Pomoraví. Brt. D. II. 460.

Strnička, y, f. = *tetička bratrancova*. Val. Brt. D. II. 460.

Strnišťák, u, m. = strnišťový jetel po žních na strništi narostlý. U Zleb. NZ. III. 694. Cf. Strmiščena (3. dod.).

Strniště. O pův. slova cf. Gb. II. ml. I. 65.

Strnouti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 66., 79., 65.

Strnož m. *trnož, s* přisuto. Dšk. Jihč. I. 41.

Strnožiti. Vz Zestrnožit (3. dod.).

Strnožky = *stonožky* (hnisavý katarrh v očích). Dšk. Jihč. I. 8.

Stroboul, u, *strobouleček,* čku, m. = *starý zákrsek, sešlý stromek.* Záp. Mor. Brt. D. II. 391.

Strofický. S. útvar. List. fil. 1896. 401.

Stroj koní. Vz Brt. D. II 451.

Strojba. S. koní, Geschirr, n. NZ. III. 516. S. svítilen. KP. VIII. 210.

Strojit s inft. Za dvě neděle zde zůstávati strojíme (hodláme, se chystáme); Račte (m. ráčíte) dokládati, že račte (m. ráčíte) dále z Saganu strojiti. Kat. z Žer. I. 122., 16. a j. -- **S.** = *trhati.* S. trávu **do** koše. Dačice. Brt. D. II. 391.

Strojivosť. Světz. 1894. 154. b.

Strojka, y, f., obec v Nitran. Phľd. XII. 553., 74.

Strojkyňa, ě, f. = *strůjkyně.* Phľd. 1893. 383.

Strojno, vz Strojně. S. neco uviazať. Phľd. 1893. 310.

Strojný. S. kroj národný sa tratí. Phľd. 1892. 612.

Strojový. S. děla. Vz Ott. VIII. 248. S. vrtání v dolech. Vz Ott. XI. 595. b.

Strojvedoucí za Strojověda polož za Strojstvo.

Stroka, y, f. = *pásek.* Vz Naovlaky (3. dod.).

Strokanec, nce, m. Vz Naovlaky (3. dod.).

Strom. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 61. O skloň. u Kroměř. cf. Brt. D. I., II. 18. Kult stromů u starých Čechů. Vz Zbrt. Pov. 37., 40. Pověry o nich vz ib. 166. Stromy sázet nejlépe, když jde druhá čtvrť (měsíce) dolů; čím více dolů, tím lépe; Kvete-li s. ve dvou čtvrtích měsíce, není ovoce stálé; Kdo si hledí stromů, má chválu od potomků. Vck. Val. I. 163. Strom, s kterého by kdo konal svou potřebu, nenese sedm let ovoce. Us. NZ. III. 343. Kto zdravé ovocné stromy vytne, stihne ho skorá smrť. Phľd. 1894. 715. Pod vysokými stromy malé jahody rostou; Na vysoké stromy rády bijou hromy (bohatí nejsou vždy šťastni). Nár. list. 1894. č. 169. odp. feuill.

Stroma, atu, m. = *lůžko, polštářek,* husté pletivo vláken houbových. Vz Ott. XI. 689. a.

Stromeček. Vyšívání na s. v Kunovicích. NZ. IV. 224. Zlatý s. = výslužka, kterou dává při svatbách družička staršímu mládenci. Mor. Nár. list. 1896. č. 210. feuill.

Stromečkování, n. = *stavění stromečků.* Vánoční s. Nár. list. 1894. č. 354. feuill.

Stromek. Stromky jablek (bramborů) = *nať bramborová.* Žďár. Brt. D. II. 262., 510.

Stromokaz, a, m., nosodendron, brouk. S. svazčitý, n. fasciculare. Vz Klim. 365.

Stromoslovný, dendrologisch. Sterz. I. 662. a.

Stromovina, y, f., vz Dřevina (3. dod.).

Stromoznalecký, dendrologisch. Sterz. I. 662. a.

Stromský. S. jablka (ze stromu, ne zemní či brambory). Kld. IV. 46. (114.).

Stronovní. S. a třmenné žíly (koňské). NZ. III. 328.

Strontičitka, y, f., v lučbě. Am. Orb. 63.

Strop. Popis jeho vz v Brt. D. II. 434. S. hornin = velmi široké rozlitiny na povrchu zemském. Vz Ott. XI. 613. a. — **S.** = *půda nad světnicí.* Svojanov. Čes. l. VI. 186.

Stropnice = brliny, jimiž za stara příční trámy ve světnici místo desek pobíjeli. Brt. D. II. 434.

Stroska, y, f. = *struska.* S. kovářské. Chod. NZ. II. 646.

Strostec, stce, m., geranium pusillum, rostl. Phľd. 1894. 376.

Strošek, rostl. Vz Ott. VIII. 445.

Strouha. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 74.

Strouháč oprav v: *strouhač* (náčiní). Chod. NZ. III. 398.

Strouhanice, e, f. = *buchta ze strouhaných zemáků.* Zábř. Brt. D. II. 482.

Strouhati. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 76. Žene kúru strúhať. Phľd. 1896. 460. Učitel strúha (řeže) perá z husacích bŕk. Phľd. 1896. 625.

Stroumati se = *ostýchati se.* Han. Brt. D. II. 391.

Strován, a, m. = *stravovatel.* Slov. Kal. S. 171.

Strovník, a, m. = *strávník.* Slov. Kal. S. 171.

Strožěna, y, f. = *ostružina.* Vyškov. Brt. D. II. 391.

Stŕpať = *trpěti, trnouti.* Slov. Ten stŕpa, tento sa smeje. Pastr. L. 88. S. od strachu. Phľd. 1895. 611. Zuby mu stŕply. Phľd. 1891. 377.

Strsť = *srsť, t* přisuto. Koně stejné strsti. Lék. B. 37. a. — Gb. H. ml. I. 395.

Stručina, y, f. = *pazúrky, ledenec,* lotus corniculatus, rostl. Brt. D. II. 504.

Struh m. pstruh. Gb. H. ml. I. 421., Dšk. Jihč. I. 23.

Struhalka. Vyšívání na s. V Kunovicích. NZ. IV. 230.

Struhař, e, m. = *strhař* (3. dod.).

Struháre, území v Novohrad. na Slov. Phľd. XII. 553.

Struhavka, y, f. = *běharka.* Laš., val. Brt. D. II. 490.

Struhovací. S. lopata. Hrš. Nách. I. 432.

Struhový. S. potůček. XVI. stol. Mtc. 1895. 277. Cf. Strouha.

Struk, u, m., *šlíž, mužský úd plodicí.* Slov. Mtc. XVIII. 214.

Struka, y, f. = *luska.* Žďár. Brt. D. I. 510.

Strukovina, y, f. = *luskovina* (hrách, čočka a p.). Všetky druhy obilia a s-ny. Phľd. 1893. 390.

Struna. Dotial strunu natahujú, kým nepukne. Slov. Nov. Př. 266. Natáhnu s ním jiné struny (jinak s ním zatočím). Us. Ib. 608. Hádanka o struně. Vz NZ. III. 36. — **S.** S-ny = *putiny* n. *dráty,* jimiž jsou rožence přivázány k brance. Záp. Mor. Brt. D. II. 452. -- **S.** = *kružce* (kolovratu). Vz Brt. D. II. 456.

Strunkový. S. zlatý čepec. Wtr. Krj. I. 383. S. zlatohlav. Arch. XIV. 314.

Strupaňa, ě, f. = *sukně.* Val. Brt. D. II. 464.
Struskovací, Ansiede-. S. zkouška, střep. Sterz. I. 207.
Strúžky, vz Súkance (3. dod.).
Strýčený. Zabil mi bratra s-ho. Arch. XIII. 234.
Strýčný. S. brat = *bratranec.* Phľd. XII. 560. a j.
Strych. Každý střez měl dva s-chy. Ev. vid. 45. Joh. 2. 6.
Strýk, a, m. = *strýc.* Val. Brt. D. II. 460.
Strýma, y, f., jm. kraví. Us. NZ. III. 8.
Strýna. Umre-li s., bude iná, umre strýc, nemáš nic. Phľd. 1893. 699. — **S.** = *každá hospodyně v dědině.* Val. Brt. D. II. 460. Cf. Teta, Tetička.
Strynka, y, f. = *prabába.* Strážn. Brt. D. II. 460.
Strzub = *jesle.* NZ. III. 198.
Strženň m. střen. Lact. 102. Vz Gb. H. ml. I. 349. — **S.** = *dubová dračka.* Cf. násl. Stržňový.
Stržiti = *koupiti.* Bakalář stržil **od** Koláře 24 dřeva za 70 gr. míš. 1540. Ned. Zábran. 38.
Stržnický, vz Shonlivý (3. dod.).
Stržňový. S. plot = z dubových draček. Val. Brt. D. II. 439.
Stučka, y, m. = *churavec.* Brušp. Hledíková. Cf. Štukať.
Stud. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 76. Stud dvořenína nekrmí. Nov. Př. 123.
Studánka. Kult s-nek u starých Čechů. Vz Zbrt. Pov. 37. — **S.** = *hospoda.* U s-ky se zastaviti neškodívá poutníkovi (tomu, kdo jde mimo). Šml. VII. 168.
Studeněti. 1418. Mš. (z Florian. ruk.).
Studenice = *zimnice.* Ev. seit. 39. Joh. 4. 52.
Studeno. Kouřiti na s. (z nezapálené dýmky). Nár. list. 1894. č. 74. feuill.
Studenokrvý živok. Ztk. 59. (3. vyd.).
Student. S-ti vypovídají se z Nezamyslic přes Neznášov do Mysletic. NZ. III. 230.
Studený; *studen, a, o.* List. fil. 1895. 301. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 76. Až je s. **od** peňazí (má jich mnoho). Phľd. 1894. 316. — **S.** = *umrlý.* Už je s. Phľd. 1894. 372.
Studiti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 76.
Studna. Zamknuté je a klíč v studni. Slov. Nov. Př. 627.
Studne, míst. jm. na Slov. Phľd. XII. 69.
Studničný. S. jablka. NZ. V. 586.
Studník, u, m., trať na Frýdecku. Věst. op. 1894. č. 18.
Stuha, y, f. = *kšanda.* 1606. Wtr. Krj. I. 575.
Stůha, y, f. = *stoh.* S. obilí. Záp. Mor. Brt. D. II. 391.
Stuhárna, y, f., Bandfabrik, f. Sterz. I. 386.
Stuhlovat dačo = na široko a krabato žiť. Myjava. Phľd. 1895. 445.
Stuchlík, vz Nuzník (3. dod.).
Stukala, vz Ustukaný (3. dod.).
Stůl. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 78. S. k umývání nádobí, Aufwaschtisch, m. Jeř. S. chodský, jak si ho váží). Vz NZ. III. 13. Na s. nemá nikdo sedat, poněvadž bývá na něm chléb. Čes. l. V. 232. — **S.,** *druh vrcholu.* Ott. XI. 645.
Stulany, děd. v Šariši. Phľd. 1895.
Stularství, n., vz Šturárství. Věst. op. 1894. 17.
Stulička, vz Slúnečko (3. dod.).
Stulipyšťok. Zasaď si s. (trp). Cf. Čakanka, Mlčanka. Phľd. 1893. 700.
Stůlířský = *stolařský.* S. robota. 1723. Pras. Řem. 49.
Stulkať, zdrobnělé túliť = přitulovati se. Slov. Kal. S. 171.
Stulkvit, u, m. Nemáš v zahrádce s-tu, mívej aspoň jazyk za zuby. Bl. Gr. 295. Cf. Stulkvik.
Stuňa = *stěna?* Nemôžem za stuňu skočiť (keď nekdo za nečo nemôže). Phľd. 1894. 744.
Stunce = *studnice.* Domžl. NZ. IV. 494., Dšk. Jihč. I. 16.
Stunkati. Dítě už stunká. U Žleb a j. NZ. II. 616.
Stupäj = *chodidlo.* Aby ho všade i na hrdle, i v kolenách i v stupäjách hrialo. Phľd. 1895. 412., 414.
Stupati = *zdupati.* Travička stupaná. Koni stupachu vraby. Seyk. Ruk. 301.
Stúpečný. Poněvadž přirozených přátel ta poslední paní s-čná nemá. Půh. III. 482.
Stupěje noh mých. Bibl. V tábor. bibli: šlépěje.
Stupeň hory, Landstufe, f. Cf. Ott. XI. 645.
Stupice, vz Slupice (3. dod.), List. fil. 1896. 156.
Stupiště, ě, n., Einstieg, m. Sterz. I. 479.
Stupka, y, f. = *šprysel.* Už je na ostatnej (poslední) stupke (brzo umře).
2. **Stupka.** Bylo by dosti, aby nercili kněz, ale s. nějaký autorem jí (knihy) byl. 1615. Wtr. Živ. c. I. 270.
Stupkový tanec, vz Tanec slov. (3. dod.).
Stupkyně = *nevěstka.* Cejchovaná s. Wtr. St. nov. 176.
Stupné, ého, n. = *vstupné.* Na Klat. Čern. Př. 86.
Stupně, stráň a les na Frýdecku. Věst. op. 1894. č. 18.
Stupní. S. kolo (v stoupě). XVIII. st. NZ. IV. 103.
Stupňování samohlásek jest změna pouze hláskoslovná a nikoli dynamická, jak se posud myslí. Gb. H. ml. I. 68., 69.
Stupňovec, vce, m., drahokam. Vz Ott. VII. 912.
Stupy = nástroje k připravování lnu a konopí. V Liptově. Phľd. 1894. 85.
Sturenej m. studený, *d* v *r.* Šb. D. 46.
Sturněný = *dychtivý.* Brt. D. II. 404. Cf. Turnit sa.
Stúrovčina, y, f., řeč Stúrova. Vz Phľd. 1894. 258. nn.
Stval = *stôl.* V Revúce. Phľd. 1893. 554.
Stvárati = *robiti, činiti.* Co stváraš? Phľd. XII. 548. (241., 422.). — *Stvářati* iter. slovesa stvořiti a znamená: tropiti, dováděti, dělati rámus. Brt.
Stvora, y, f. = *ženská* (při podivení-se, politování). Slov. Zátur.
Stvorně. Svědčil-li jsem nestvorně. Um. R. 80. a. (List. fil. 1895. 114.).

Stvorný. Velmě stvorným rozomem věřiete v tu při. Chč. Mik. 426.
Stvrzeně. Aby pevněji a stvrzeněji u poddanosti byli. XVI. stol. Čel. Pr. m. I. 328.
Stýčení, n., Gestänge, n. Ptrl. 14.
Styčka, y, f. = *parátko.* Slov. Kal. S. 169.
Stydatě, jen negativně: nestydatě. St. N. 105.
Stydce. Mluvíš s. bez nuzné potřeby. Bl. Gr. 223.
Styděti se jak: z míry. Vrch. Rol. XXXV. 203.
Stydkostehenní. S. rýha. Hlav. Obrz. 16.
Stydliváček, čku, m. = etiketní sousto, které se z pokrmu nechává na talíři (u Franc.). Nár. list. 1893. č. 303. feuill.
Stydnouti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 76.
Styk, u, m. = *otka.* Slov. Kal. S. 169.
Stýl, u, m. = *mladé rákosí.* NZ. II. 603.
Stýla = stelivo a palivo z olšových a březových křovin. U Brlohu. Čes. l. V. 328.
Stýřeti. Ty fasuňky že by byly stýřely. Kat. z Žer. II. 312.
Styři = *štyry.* V Brněn. a Kunštát. Brt. D. II. 173., 288. (skloňov.).
Stýřiti = *zmíceti.* S. šat. Kotk. 82.
Stýskal. Vejskal přeskočí vždycky Stejskala. Šml. VII. 150.
Stýskavý, Klage-. S. dopis. Světz. 1893. 510. b.
Stzě, strč. = *stezka.* Ze stigä. Gb. H. ml. I. 455. (178., 314., 394.).
Subakutně. Ta nemoc vyvíjí se s. Schb. Nád. 47.
Subakutní. S. iritis. Čes. lék. 1888. 51. (Dhn.).
Súbesedník, a, m. = *soubesedník.* Phľd. XII. 169., XIV. 361.
Subjektoobjekt, u, m. Vz Krejč. Psych. 10.
Subkontraoktava, y, f., vz Dvojkontraoktava (3. dod.).
Subpřevora, y, f., Subpriorin. Sdl. Louň. 7.
Substantivum. S. verbalia (v -ání) mají slabiku předposlední někdy krátkou, někdy dlouhou. Vz Gb. H. ml. I. 604.
Substitualní. S. forma. Vz Ott. IX. 370. b.
Substituent. Vstnk. III. 249.
Substyk, a, m. = *substitut.* Laš. Brt. D. II. 518.
Subunáč, e, m. = *subunák.* Wtr. Živ. c. I. 234., 569., Wtr. St. nov. 170.
Succentor. 1543. Kutn. šk. 6.
Súci. Kto dokázal sa byť nesúcim (neschopným, nedostatečným); Hornejší kraje netrpely v toľkej miere, ku väčším bitvám menej súci. Phľd. XII. 315., 73.
Súcosť. Tak zvaná s. do sveta. Phľd. 1894. 410.
Súča, e, f., území a potok v Trenčan. Phľd. XII. 74., 553.
Sučisko, a, n. = veliký n. nehezký a) suk, b) uzel. Nár. list. 1896. č. 100., 239.
Súčtovatelný, verrechenbar. Sterz. I. 130.
Sud. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 47.
Sudanka, plž mořský. Cf. Ott. VII. 786.
Súdec = *malý sud.* Arch. XIV. 155.
Suden, *sudno.* S. v chodských síních stával na lavici u dveří. NZ. II. 649. (III. 16., Ott. VIII. 8. a.).
Súdenica, e, f. = *žena, která před sobášem zemřela.* Phľd. 1894. 195.
Sudí. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -a. 41.
Sndič = *kdo se rád soudí.* NZ. IV. 341., Čes. l. V. 30.
Sudík, u, m. = *surdík.* Brt. D. II. 391.
Sudisko, a, n. = veliký n. nehezký sud. Phľd. 1896. 131.
Sudit v III. 752. oprav v: súdit. — **S.** = *klíti, hubovati.* Brušp. Hledíková.
Sudkyně, ě, f., Richterin, f. Krs. Moor. 10.
Sudlice = každé dřevo, na němž vztyčen nůž (ten byl všelijaký: s. špičatá s úzkým dlouhým mečíkem po obou stranách broušeným, někdy velmi tenkým o špici velmi ostré; bodná zbraň). Cf. Partisana (sudlice s ušima), Kopí s hákem, Halapartna, Wtr. Krj. I. 276., Dob. Dur. 90. Za Bl. se jí již neužívalo. Bl. Gr. 185.
Sudlíkovitý n. ostnosrstý pes. Exc. z výstavy.
Súdné, ého, n. = *poplatek poddaných.* Arch. XIV. 375., 378.
Sudník, u, m. = *police,* dolejší část na hrnce, hořejší na talíře. V Plzeň. NZ. IV. 10.
Sudno, a, n., vz Suden (3. dod).
Súdný; *súden, dna, o.* List. fil. 1895. 301.
Súdobnictvo, a, n. = *soudcovství.* Phľd. 1893. 378.
3. **Sudovati.** S. obilí = hrsti žita ve stodole o sud otloukati, aby zrno se neporušilo a k setí dobré bylo. Horní Pojizeří. Vz NZ. IV. 398.
Súhrať, f. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 26.
Súch, u, m. = *suchý strom.* Han. Brt. D. II. 391.
Suchá, é, f., ves v Gemer. Phľd. 1894. 120. — **S.** = trať na Frýdecku. Věst. op. 1894. 18.
Suchák, a, m., z něm. suchen = *lovec ryb,* honil a vytahoval ryby na břeh. XVIII. stol. NZ. IV. 102.
Suchánek. Pan S. z Chudobic (o vychrtlém hrdopýšku). Čern. Př. 21.
Suchnouti. Keď som si suchol tvár (omakal). Phľd. XII. 206.
Sucho. Prach naň držel si vždy v suchu (byl naň vždy připraven). Šml. VIII. 225. Na sucho obstáti (zle pochoditi). Phľd. 1894. 517. Tažení za sucha = štosování (mučení). Hrš. Nách. I. 311. Přemlelo se mu to na sucho (selhalo mu). Slov. Nov. Př. 630.
Suchokeř, kře, m., Dürrbusch, m. Sterz. I. 731.
Sucholez, luštinatá rostl. Vz Ott. VII. 381.
Suchomázdřitý. S. špička (listu atd.). Čl. L. Jos. 38.
Suchomeľ = *hubený.* Jicko. Brt. D. II. 391.
Suchopád, a, m., os. jm. Kbrl. Dmžl. 22.
Suchoplavec. S-vci = kteří jezdí za odletěvším balonem, aby jej po jeho pádu na zem domů odvezli. Us.
Suchopýr, eriophorum. Cf. Ott. VIII. 714. b.
Súchota = souchotiny. Léčení súchot, vz Mtc. 1894. 108.
Suchotázavě. S-vo hľadel na ženu. Phľd. 1895. 595.

Súchotný. S. dieťa (které má súchoty), nemoc, člověk. Mtc. 1894. 104., 108.

Suchovská *louka* na Frýdecku. Věst. op. 1894. 18.

Suchozemec, mce, m. Mus. 1895. 288.

Suchozemský. S. cesta, mappa, Krok. 1891. 379., Mtc. 1895. 35., zvíře, lépe: z souše, na souši žijící. Krok. 1892. 369.

Suchý; *such, a, o.* List. fil. 1895. 301. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 22., 37., 86. — O s. dnech cf. Křížový (3. dod.). — **jak.** Je s. na trn. Brt. D. II. 288. So suchým aj surové horí. Slov. Nov. Př. 40. — **S.** = *hubený.* S. jak cvrček, jak šindel krmný, jakby švrčky jídal. Slez. Nov. Př. 604. Je s., žeby jej mohl do lucerny za knot navléci. Us. Nár. list. 1894. č. 107. odp. feuill. — *Přenes.* V mém míšku je s. den (je prázdný). Kld. III. 105. — **S.** *potok* ve Frýdecku. Věst. op. 1894. 18. — **S.** *Běta, chudá Běta, lopatka, penízek,* capsella bursa pastoris, rostl. Brt. D. II. 501. — **S.** *vlk* = skřítek ve vlasech. Laš. Brt. D. II. 490. — **S.** *mše,* při které kněz neposvěcoval a nepřijímal svátosť; tedy nepořádná mše. Vz Wtr. Živ. c. 861.

Sujný. Že se taký v sujnú řěč vsívá (se pouští). AlxBM. 226. Dle Kroka 1893. 211. sujný = pomlouvačný, sočivý, nenávistný, nevraživý.

Suk. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 47. Má suky v hlavě (je tvrdošíjný). Šml. VII. 189. — *Suky = koruny stromů.* Duf. 233. — **S.** Suky = těsto se zadělá jak na tašky, rozválí, pomastí, posype krupicí, smotá, zaváže na suky a uvaří jako šiška (knedlík); z jednoho závitku jsou dva, tři suky. Han. Brt. D. II. 482. — **S.** = *uzel.* K Brt. přidej: D. II. 423.

Suka. Pes suku nikdy nepotrhá. Slov. Zátur.

Sukadlo, a, n., nástroj k soukání příze. NZ. IV. 35.

Súkanee, *súlance* = dlhé ušúlané, usúkané slíže (halužky). V Gemer. *strúžky.* Phľd. XII. 560. Na Val. Vz Vck. Val. I. 22.

Sukcinylsuperoxyd, u, m. Vstnk. IV. 19.

Súkenice. Cf. Mastidělnice.

Súkenníčie řemeslo. XV. stol. Arch. XIV. 445., Čel. Pr. m. II. 474.

Sukňa, vz Sukně (i dod.).

Suknakrojič, e, m. 1510. Arch. XIV. 421. Na str. 418. ib.: sukna kraječ. Cf. Suknokraječ (3. dod.).

Suknakrojička, y, f. Wtr. Živ. c. II. 949.

Suknářský. S. dílo. Wtr. Krj. I. 97.

Suknářství, n. = *soukenictví.* Wtr. Krj. I. 110.

Sukně. Popis sukně mor. Vz Brt. D. II. 461. Mužská s. v XV. a XVI. stol. Vz Wtr. Krj. I. 28., 50., 134., 439. a Kabátec (3. dod.). S. ženská v XV. a XVI. stol. Vz Wtr. Krj. I. 43., 63., 117. S. ženská byla koncem XV. stol. rozstřižená ve dva samostatné kusy, v suknici (šorc) a životek (prsy). Wtr. Krj. I. 392. Cf. *Fěrtoch, Kurtka, Letnica, Spodnica.*

Sukno. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 76. S. domácí a cizí v XV. a XVI. stol. Vz Wtr. Krj. I. 110. nn. S. lepší: míšené, stoupené (barevné), vejmetní, pankarty. Ib. 362.—363.

Suknokraječ, e, m. XV. stol. Čel. Pr. m. II. 233. Cf. Suknakrojič (3. dod.).

Sůl. O stč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 10. Cf. Soľ (3. dod.). Na hrubo tlčená soľ vravia, že ju tĺkli na kňazovom chrbtě, zľahka totiž, aby nebolelo. Phľd. 1894. 440. Třeba toho jako soli na chléb. Šml. VII. 9. Bylo tě to vděk, jakoby mu sůl vůči sypal. Bl. Gr. 295.

Sulčivý = člověk zlé huby. Jimramov. Brt. D. II. 391.

Sufokarbonyldiamin za Sulfokarbaminový oprav v sulfokarbonyldiamin.

Sulfokyselina, y, f. Vstnk. IV. 10.

Sulfonovati, v lučbě. Vstnk. III. 7.

Sulfonový. S. kyselina. Vstnk. III. 465.

Sulimír, a, m. Odvozeniny vz v Kotk. 31.

Sulislav, a, m. Odvozeniny vz v Kotk. 31.

Sulov, a, m., hora na Frýdecku. Věst. op. 1894. 18.

Sulová, hora na Frýdecku. Věst. op. 1893. 13.

Sultan, druh kuřlavého tabáku. Us.

Sumení = *svědomí.* Když to na svě sumení a k svej víře a duši vzali. Pras. Rem. 45.

Sumet = *samet;* **sumetka** = *sametka.* U Císařova. NZ. VI. 74.

Summovník. Slovo to vynalezl B. M. Červenka a Bl. je kárá. Bl. Gr. 169.

Sumnie sedlo. 1425. Arch. XIV. 438.

Sumpník m. sumník, *p* přisuto. Gb. H. ml. I. 420.

Súmyk, u, m. = *čára,* v níž jsou semknuta dvě prkna nábytku, dva trámy, dva kachle. Slov. Kal. S. 172.

Sumýš. S-ši hlubin mořských, elasipoda. Vz Ott. VIII. 478. b. S., holothuri. Cf. Ott. XI. 502.

Sundati, *n* přisuto. Gb. H. ml. I. 380. až 381.

Sundžič = *súdiť.* Horn. Spišsko. Phľd. 1894. 296.

Sunečkový = *sluneční.* S. zář. Slov. Mtc. 1895. 157.

Sunný. S. deň = *soudný.* Phľd. 1893. 521.

Sunuť = *sanuť, saň.* Han. Brt. D. II. 391.

Sup. Supa nedá s orlem holubice. Vrch. Rol. XXXI. 48.

Supati. Hněvem supající. Vrch. Rol. XXIII. až XXIX. 164.

Supěč, e, m. = *frkal,* Kopper, m. Sterz. II. 99.

Superfosfát, u, m., druh umělého hnojiva. Dhn. Cf. Ott. XI. 405. nn.

Supernaturalista, y, m. Ztk. 6. (3. vyd.).

Superoxyd, u, m. Vstnk. IV. 16., 19.

Supí. S. hlava, noha, péro, srdce (pověry o nich). Vz Zbrt. Pov. 49.

Supík, u, m., nějaké náčiní k lapání zvěři, jako jsou a byly ku př. struny. 1597. Mtc. 1894. 156.

Supinum. Užívání ho doporučuje D. Vz Dob. Dur. 409. Jdemo rozličného kořenie ryt na rány. Ruk. z XV. věku. Zbrt. Pov. 61. Přijdou lidé novin vyzvídat. Kub. Rol. 131. Rozsévač vyšel jest rozsévat sémě (semene) pravého. 1438. List. fil. 1895. 144. (141.). Jdú ryb lovit; Poslal panoše své volat pozvaných na svatbu. Mnč. Ev. víd. 80. Joh. 21. 3. a 106. Mat. 22. 3. Cf. Gb. Ruk. 556. Pojdu lízat kamene tohoto. GR. Nov. 119. 10. S. léc, střiec. List. fil. 1895. 476. Přišli sú obrezovat dítěte.

Bibl. XV. stol. List. fil. 1896. 90. S. v Rkk. Vz List. fil. 1896. 350.
Súporný, vz Súpurlivý (3. doď.).
Supplikačka = *prosba*. Vakacia som trávieval po s-kách. Phľd. XII. 289., Phľd. 1895. 85.
Supplikant. S-ti vypovídají se z Prosenic přes Nadějkov do Obdrže. NZ. III. 230.
Súpurlivý = *urputný, súporný*. Brt. D. II. 391.
Súra. Prišiel mi v súre na um asi osemročný hriech. Phľd. XII. 199. (XIII. 333.).
Suřanka, vz Samolístek (3. dod.). Léčení jí na Val. Vz Vck. Val. I. 158.
Surbič, míst. jm. v Nitransku. Phľd. XII. 74., 553.
Surdík, výklenek nad pecí dvířkami zavřený. Brt. D. II. 435. Cf. Curdík (3. dod.).
Súriť = *strkati*. Ísť nechcejúci boli súrení. Phľd. 1896. 20. Ona tiež súrila den svadby (urgebat, urychlovala, naň doléhala). Ib. 1896. 633.
Surkot, u, m. S. mnišský = svrchní sukně. Wtr. Živ. c. II. 782.
Surma = *křik*. Poplach a s. pomohly jim na nohy. Phľd. 1895. 130.
Surmista, y, m., pl. -sté = kdo hraje na surmu. Mus. 1894. 211.
Súrne = *naléhavě, pilně*. Raz bolo mu s. potrebno videť sa s oddanicou. Phľd. 1896. 633.
Surný = *naléhavý, pilný*. S. práce. Phľd. 1893. 152., 645., 1894. 93., 550., 1895. 196.
Surovitka (val.), y, f., *syrůvka, serůvka, suruovka* (Březová), *syropka* (Dačice), agaricus lactifluus, houba. Brt. D. II. 511.
Surovizeň, zně, f. = *sychravý čas, syrové dříví* (val.). Brt. D. II. 391.
Suruovka, y, f., vz Surovitka (3. dod.).
Susáček, čku, m., vz Súsek. Phľd. XII. 645.
Susák. Phľd. XII. 645.
Súsek. Ten súsek spadl všecek odmrtí na pána. Vést. op. 1892. 45. V súsekoch ľudia držia obilie. Phľd. 1896. 252. Cf. násl. Súsok. — **S.** = *police na nádobí* (uh.). Brt. D. II. 436.
Suset, a, m. = *soused*. V Gemer. Phľd. 1893. 557.
Suslati = *šušlati*, lispeln. Kotk. 79.
Súsok, sku, m. = *perna* v stodole. Slov. Kal. S. 172.
Suš, e, f. = *sušené ovoce*. Laš. Brt. D. II. 482., 477.
Súš = *voština bez medu*. Mtc. 1895. 347.
Sušany, dědina v Gemer. Phľd. 1894. 126.
Sušení, n. = *suché listí*. Líhaj na s. Slov. Čes. l. V. 424.
Sušený. S. křížaly = pečinky; pečky (laš.); krajanky (vých. Mor.); suchá hloza, sušené ovoce vůbec (Brod) = suš (laš.). Brt. D. II. 482.
Sušidlo, a, n. S. olejových barev, u laků, Siccativ. Sterz. II. 926.
Suškarový. S. silice, Terpentinöl. Am. Orb. 23.
Suť. S. poušť, hor (ssutiny). Mus. 1893. 496. S. písková. Mtc. 1895. 130.
Sutana, vz Kápě (3. dod.).
Súti lactare, *chybně* m. ssáti (v 2. dod.).
Sůva, y, f., jm. slepičí. Tkč.
Súveriť. Cf. Odškriačiť (3. dod.).
Suvka, y, f. = *spodní cícha*. Jevíčko. Brt. D. II. 391.
sv, *s* přisuto: na svrch. Dšk. Jihč. I. 41. Z *sv v* odsuto: sjetský. Dšk. Jihč. I. 26.
Svábiti. (Chtějí) s. na schýlené hlavy jeho pohled. Čch. Otr. 30.
Svacenec = *svěcenec*. Až do XVI. stol. Gb. H. ml. I. 116.
Svacenie = *svěcení*. Až do XVI. stol. Gb. H. ml. I. 116.
Svacenina = *svěcenina*. Až do XVI. st. Gb. H. ml. I. 116.
Svacený = *svěcený*. Št., Chč. Ben., Otc. a j. Až do XVI. stol. Gb. H. ml. I. 116.
Svacině. Na tom voze zlatá skříně, v niež léžéše jich s. AlxV. 1219. Dle Kroka 1892. 400. = posvátná věc, oheň (ignis, quem Persae sacrum vocabant).
Sváčelna z: svláčelna. Lact. B. VII. b. (List. fil. 1893. 466.).
Svačina, ku př. s. literatů = *pitka*. Wtr. Živ. c. II. 967.
Svačinati = *svačiti*. Žďár. Brt. D. II. 263., 391.
Svačinový. S. čas (kdy se svačí). Štč. Kon. 148.
Svaďať = *tlachati*. Záp. Mor. Brt. D. II. 392.
Svadba. Cf. Dob. Dur. 305., Svatba.
Svadební táta, vz Tchán. S. máma, vz Tchyně.
Svadnouti. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 54. Hořem s. Hrad. 144. b.
Svadobník, a, m. = *svatebník*. Čes. l. V. 244.
Svajdlena, y, f. = *švadlena*. Val. Brt. D. II. 65.
Svalník, u, m. = *hlavěnka, hlavuška, černohlávek*, prunella, rostl. Brt. D. II. 506. — **S.,** vz Stračí (3. dod.).
Svalohybný. S. čiv. Vstnk. II. 507.
Svalosmysl. Krejč. Psych 31., 58.
Svár. S. příměří a klidu nerad přeje. Vrch. Rol. XXIII.—XXIX. 89.
Svarbí. Stará s. na záp. Mor. = *stará svatka;* na Jihlavsku = *kmotra*. Brt. D. II. 461.
Svárový. Med s. = ze sváry, ze sladké šťávy vycházející z listů hlavně za chladných nocí po teplých dnech. Takový med jest ostrý a včelám nezdravý. ČT. Tkč.
Svašek, ška, m., vz Svatoslav.
Svatba. Bude svadba, za deň, za dva — a bieda na veky. Slov. Nov. Př. 390. Zvaní na svatbu. Vz Vykl. Svat. 15. Přípravy k svatbě; v předvečer svatební. Vz Vykl. Svat. 20. — S. v okolí *Chrasti* v Chrudim. Vz NZ. III. 484. nn., 103. nn. — S. v *Plzeňsku*. Vz Škar. 1.—44. — *Mor.* s. od Fr. Bartoše. V Praze 1892. — S. v národě *českoslovan*. Vyd. B. M. Kulda. V Olom. 1890. Vyd. čtvrté. (Je to vlastně popis svatby mor.). — *Valašská s.* Vyd. M. Václavek. V Telči. 1892. — *Česká s.* Popis. F. V. Vykoukal. V Praze asi r. 1891. S. na Smíchovsku. Vz Čes. l. V. 58. nn. S. na Slov. Vz Phľd. 1895. 518. nn., 449. nn. — Pověry k s. se táhnoucí vz v Zbrt. Pov. 167. O s. cf. také článek v Oestr. Mon. (Böhm.). I. 453. nn., NZ. V. 581. (liter.). Na pohrebe še nešmej a na svadzbe neplač. Šariš. Phľd.

1895. 377. S. jest hned hotova, ale co po ní přijde, nemívá konce. Šml. VII. 211. Cf. Svatební. — **S.** *mladá.* Vz Přátelský (3. dod.). — **S.** *hanácká:* zelí a hrách (jídlo); kočičí s. = zelí a zemáky (v Čech. hrách s kroupami). Vck. Val. I. 23. — **S.** = *tanec.* Vz Tanec čes. (3. dod.).

Svatební. S. oběd. Vz Vykl. Svat. 37. S. mlouvy. Vz ib. 8., 12. S. roucho = rozmarina, kterou se svatebčané zdobili. Na Polensku. Ib. 38.; na Blatech = bílý šátek obdélný, bohatě vyšívaný a krajkami opatřený, který se dává nevěstě při čepení. Ib. 110. S. obyčeje na Slov. Vz Phľd. 1826. 124. Cf. Svatba.

Svátek. Kdo hledi na svatek, ten mo bidny statek. Slez. Nov. Př. 137. — **S.** Dé se (si) s. = dej si pokoj. Záp. Mor. Brt. D. II. 392.

Svatěsvatý. S. krvi předrahá (píseň). XVI. stol. Wtr. Živ. c. II. 949.

Svatici = rodičové ženichovi a nevěstini. Brt. D. II. 460. Na uher. Pomezí a na Val. *svatové.* Ib.

Svatík, a, m., vz Tchán (3. dod.).

Svatka, vz Tchyně (3. dod.). — **S.** *stará* = obratná žena obyč. z příbuzenstva, jež na svatbě zastupuje matku nevěstinu a všecko svatební veselí pořádá; jí po boku stojí starý svata. Na vých. Mor. Cf. Svarbí. Brt. D. II. 461.

Svatlica, e, f. = *svatka.* Slov. Čes. l. V. 244.

Svatnica. S-ce žádají od ženicha plat. Phľd. 1895. 702.

Svato, a, m. = *tchán.* Mor. Hloušek. Cf. Svatka (3. dod.).

Svatobarborský. S. škola. Kutn. šk. VII.

Svatodušní svátky (letnice). Obyčeje k nim se táhnoucí vz v Oester. Mon. (Böhm.). I. 445. S. jablka. NZ. V. 586.

Svatohostýnský. S. hradisko. Mtc. 1895. 108.

Svatojakubský. S. škola v Kutné Hoře. Kutn. šk. VII.

Svatojánky = malé studánky, jejichž zřídlo trvá od jara do sv. Jana, potom vyschne. Slov. Brt. D. II. 392.

Svatojanský. S. ohně. Vz NZ. IV. 262., Oestr. Mon. (Böhm.). I. 447., Vck. Val. I. 84. S. postýlka na Vysocku. Vz NZ. IV. 538. S. řád. Wtr. Živ. c. II. 695. — **S.** *peří* = *suchopýr,* eriophorum. Č. Brod. Nár. list. 1896. č. 244. feuill. — **S.** žito, claviceps purpurea, rostl. Brt. D. II. 501. S. zvonečky (Zábř.), vz Žabí (3. dod.). — **S.** *tanec.* Vz Zbrt. Tan. 194. S. *tanečník* = *ztřeštěně tančící* (kolem ohňů svatojanských). Zbrt. Tan. 52.

Svatokradný. Vrch. Tryz. 134.

Svatokřesťanský. S. víra. Snm. I. 408.

Svatokunhutský. S. sněm. Kat. z Žer. I. 85.

Svatomír, os. jm. Arch. XIII. 261., XIV. 85., 77.

Svatopostní. S. čas. Nár. list. 1894. č. 99. odp. feuill.

Svatoskutečník = nadávka katolíkům. Wtr. Živ. c. I. 223.

Svatoslav: *Svatek, Svátek, Svatoň, Svatoš, Svatuška, Svatý; Švach* (za Svach?), *Švacha* a *Švácha? Svašek, Švanda?, Svět?* Kbrl. Sp. 19.

Svatospravedlivý. To jest moje s. ovce. Vést. op. 1892. 41.

Svatostně, sacramentaliter. Chč. Mik. 479.

Svatotříkrálský. S. soud. Kat. z Žer. I. 270. a j.

Svatováclavský. S. koruna pořízená r. 1368. od Karla. Wtr. Krj. I. 190. S. rytíři. Vz Mus. 1895. 129. — **S.** S. píseň. Vz Vlč. Lit. 11.

Svatovítský. S. tanečník (kdo má tanec sv. Víta). Zbrt. Tan. 51. S. rukopis. Vz Vlč. Lit. 48.

Svatovstvo, a, n. = *úřad starého svata.* Phľd. 1895. 95.

Svatozákonnictví, n. Am. Orb. 110.

Svatuška, y, m., vz Svatoslav (3. dod.).

Svatvina, y, f. = *medokyš, kyselka.* Slov. Kal. S. 173.

Svatý, mor. svjatý. Gb. H. ml. I. 109. Svätým sa robí, čertov pácha; Nikto nenie s. Slov. Nov. Př. 41., 536., 287. Je svaty, nohy mu višu do pekla; Lepši umřiť a byť svatym (říkává se, když někoho něco sužuje). Mor. NZ. V. 543. Pověry k svatým se táhnoucí vz Zbrt. Pov. 167. — **S.,** vz Svatoslav.

Svávoľa = *svévolný člověk* (slov.). Brt. D. II. 392.

Svázati. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 112.

Svazčitý. Vz Stromokaz (3. dod.).

Svazečkovitý. S. květenství. Čl. L. Jos. 16.

Svázka = *příční trám ve střeše.* Brt. D. II. 433.

Svazkový chlupokřídlec, brouk. Vz Klim. 384.

Svazník, u, m., vz Bočkář (3. dod.).

Svážník, a, m. = *kdo sváží dříví z lesa k pile* atd. Nár. list. 1896. č. 21. odp. feuill.

Svážný. S. střída v dole s úklonem osmi a více stupňů, dvojitou kolejí opatřená, Bremsberg. Ott. XI. 61. b.

Svébytnosť. NZ. IV. 49.

Svěceník. Cf. Dob. Dur. 323.

Svěcený. Nepomože ti odtúď ani s-ná voda = nic. Brt. D. II. 392., Čes. l. V. 422.

Svěcký m. světský, *ts* v *c.* Gb. H. ml. I. 393.

Svěcnice, e, f. = *lucerna.* 1418. List. fil. 1896. 113.

Svědčiti kým. Bohem svědčím (ztvrzuji). 1675. L. posl. 70.

Svědek. Jeden s. podle práva žádný s. Arch. XIII. 375. S. odsúdi (nie súdca). Slov. Nov. Př. 355.

Svěděti. O tvarech vz Gb. H. ml. I. 109., Svídnouti (3. dod.).

Svědnica, e, f., vz Přístěnek (3. dod.).

Svědomí. S. ospalé a tupé, lehké a úzkostlivé, bezpečné a kolísavé. Ztk. 83., 84. (3. vyd.). Kto s dobrým svedomím chodí, ani mu hrom neuškodí. Slov. Nov. Př. 377. Všedního lidu jen privilegiem bývá s. Bráb. 117. Čas všemu vyláme zuby, jen zlému s. zuby nevypadají. Šml. VII. 68. — **S.** = *svědectví.* Kdo prve s. požene než při, že jest na to pokuta. Arch. XII. 457.

Svědomý čeho: viery. Chč. S. 244. Kteříž Prahy s-mi byli; Ten byl svědom Egyptu (znal jej). Kabt. 3., 23.

Svěnty otecz (papež). Dač. Prostopr. 21. b. Žertem užito polonismu. Gb. H. ml. I. 44.
Svěrač, e, m. S. hlasivky (sval). Ott. XI. 799.
Svěračka, y, f. = *svěrák* (u vozu), u Brna *renk* (šubka). Brt. D. II. 444.
Svěření. Nemluvil sem k žádnému ani pod s-ním ani bez s. 1540. Mus. 1894. 401.
Sveřepý. S. semenec = *ozimý*. Bl. Gr. 338.
Svěřiti. Slaninu **na** psa s. Slov. Nov. Př. 578.
Svěsnice, e, f. Vz Am. Orb. 20.
Svésprávný. S. řízení. Zl. Jg. 259.
Svésť. O strč. sklon. cf. Gb. Km. -i. 40.
Svésti. Abychom se nedali svoditi **o** to, že jedno tknutie šesté kapitoly neslušie k tomuto skutku Krystovu. Chč. Mik. 452.
Svět. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 42., 72., Dob. 305. Dával jim jména pod světem (zlá). Kld. III. 107. S. se točí jako oči, ale ludé v něm (jsou vrtkaví); Neměla jsem s ním světa svázaného (nebyla sezdána); Měl s ním sto světů (kříž). Vck. Val. I. 108., 110. — **S.** = *lidé*. Svet komu je, komu nie po vôli (někomu je, někomu není). Phřd. 1894. 194. — **S.** = *východ slunce, svítání*. Jitřní mše bývala se světem (jakmile slunce vycházelo). XVI. stol. Wtr. Živ. c. II. 776.
Světec. Slavení památky s-ců nepravých. Vz Zbrt. Pov. 130.
Světelní, vz Světelný.
Světelník, Candelaber, m. Sterz. 588. b.
Světelný. S. články elektrické. Vz KP. VII. 66.
Světidlnice. Bibl. XV. stol. List. fil. 1896. 92. Cf. Světidlna.
Světlastý. S. hmla. Phřd. XII. 529.
Světlešedý. S. vápenec. Mtc. 1895. 26.
Světlisko, a, n. = *ohnisko*, Brennpunkt. S. skleněné čočky. Vz Am. Orb. 36., 37.
Světlo. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 42. S. sluneční a stáliční (stálic), z horka pocházející, mlunní, zvířecí (světlušek), při hnití rostlin a zvířat (bludičky). Am. Orb. 36. Nic není tak tence upraveno, aby nebolo na svetlo pronešeno. 1607. Phřd. 1894. 5. Pověry o s. Vz Zbrt. Pov. 167. Děvče jak s. hezky. Zábř. Brt. D. II. 392. — **S.** žárové. Vz KP. VIII. 136., 162. — **S.** = *příkopa u silnice*. Boskov. Brt. D. II. 392.
Světlobrvý, vz Vodnář (3. dod.).
Světlobudný. S. vlna. Stč. Kon. 97.
Světlocit, u, m. = *cit pro světlo*. Ott. XI. 91.
Světlohravý. S. ledovec. Stč. Kon. 9.
Světlohřbetec, tce, m., omosiphora brouk. S. okrajový, o. limbata, Skalického, Skalickyi. Vz Klim. 331.
Světlokaz, a, m. = luciper. Čes. l. V. 449. Cf. Světlonoš = lucifer.
Světlokorý. S. buk. Hdk. Hoř. 27.
Světlonažloutlý. S. barva tváři. Vck. Val. I. 24.
Světlonoš = v plamienok promenená duša zlodeje, ktorý za živa medze prenášel a ktorá po močarinách blúdi. Phřd. XII. 212.
Světlooděnec. Am. Orb. 111.
Světlooký člověk. NZ. IV. 259.
Světloosa, y, f., Lichtaxe, f. Am. Orb. 72., 79.
Světlopausovací. S. ústav. Nár. list. 1894. č. 28.
Světlopisný. S. vyobrazení. NZ. III. 214.
Světlopletý. S. lidé (světlé pleti). Mus. 1895. 282.
Světloskořicový. S. pleť těla. Nár. list. 1894. č. 79. feuill.
Světloskvrnný plíživec, brouk. Vz Klim. 78.
Světlosť = *schopnosť viděti světlo*. Studnice, která s. nebo zrak očí uzdravuje. GR. Nov. 184. 6.
Světloška = *lampička*. Šml. I. 90.
Světloštítý váhavec, brouk. Klim. 66.
Světlovousý. Osv. 1896. 49.
Světluška, vz Světýlka (3. dod.).
Světlý jak. Má s. vlas jako len, jako sláma, jako strniště. Nár. list. 1894. č. 219. odp. feuill.
Světník, u, m. = *svícen?* Nadali kostel rúchem, kelichy, knihami, světníky atd. 1480. Osv. 1896. 898.
Svetnúti, strč. illucescere. Gb. H. ml. I. 72.
Světoběžný. S. potulka. Kká. Puš. Roz. 88.
Světobratný. S. událosť. KP. VIII. 11.
Světodoba, y, f. Am. Orb. 106.
Světochýrný. S. rok 1848. Phřd. 1891. 645. (XII. 404.).
Světopodmanitel, e, m. Am. Orb. 108.
Světostroj, e, m. Am. Orb. 22.
Světošlap, angl. Globe trotter. Mlý. Hüb. 378.
Světoumění. S. klavírní, které v celém světě znají. Nár. list. 1894. č. 228. 4.
Světový. Světoví ľudé = miškáři, nunváři. Brt. D. II. 519.
Světýlko. Vz Bludička, Světlonoš (3. dod.). NZ. IV. 394. *Světýlka, světlušky, ohnivá děťátka* = duše nekřtěňátek bloudící v podobě malých světýlek. Vz NZ. IV. 241. — **S.** = *svatojanská muška*. Záp. Mor. Brt. D. II. 392.
Svévolník, novum et fictum verbum. Bl. Gr. 365.
Svezenisko, a, n. S. hole = svah? Phřd. 1894. 379.
Svěžení. Zákon s. (bytosti). Am. Orb. 10.
Svěží. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 42.
Svěživý. S. prvek = působící rostění rostlin, bujení zvířat. Am. Orb. 54.
Sviatkovať s kým = svátky světiti. Phřd. 1892. 582.
Svib, u, m., les u Sadové. Nár. list. 1896. č. 181. odp.
Svíb, rostl. Brt. D. II. 501.
Svíbový. S. palica (hůl). Čes. l. VI. 146.
Svíce, strč. sviace, přehlas. sviecě, svíce; gt. svic v. staršího svěc. Gb. H. ml. I. 383., 193. Svíce, když na slunci v prostranství jest, malé světlo má, než když jest v komoře, více svítí. Bl. Gr. 300. Čím více svíček, tím větší jest světlo (čím víc dobrých lidí, tím lepsi rada). Bl. Gr. 308. Zhas' jako svíčka, která dohořívá, když nedostatek hořlavého má změti. Vrch. Rol. XXIII.—XXIX. 79. O pověrách k svíci se táhnoucích vz Zbrt. Pov. 167. — **S.** k pálení souzených = *smolnice*. Hrš. Nách. I. 311.
Svícezenie, n. Mill. (Osv. 1896. 890.). Cf. Zvíceziti (3. dod.).

Svícnice = *lucerna*. 1418., 1438. List. fil. 1895. 144., 211.
Svíčkový. S. pečené od svíčky = jako svíčka rovného a silného svalu v zadní části hovězího dobytka, Lungenbraten. Čern. Př. 62.
Svída bílá (v košíkářství), cornus alba. Vz KP. VIII. 102.
Svídnouti perfectivum slovesa svěděti (ve významu vadnouti) doložil Hauer v Kroku 4. 403. (Mus. 1896. 372).
Svidý. Má s. údy (je silák). Domžl. Světz. 1894. 351. b.
-svie m. *-ství:* svědecsvie. Ž. wit. 77. 5. (Gb. H. ml. I. 397.).
Svietniček, čku, m. = *svícen*. Phľd. 1893. 752.
Svietnik. Mosazný s. = svícen. Phľd. 1894. 598.
Svihovka, y, f., chacharina, onobrychis, rostl. Brt. D. II. 505.
Sviják. Popis s-ku vz v Brt. D. II. 456. S-ky v stojanu se točí. Ib.
Svimboška, y, f., vz násl. Sviňský.
Sviňák = nadávka panským úředníkům a jejich zřízencům v XVIII. stol. NZ. III. 512.
Sviňbrod. První částka je sviň = strč. adj. svinъ suillus, v jistém smyslu též possess. List. fil. 1895. 322.
Svindžúr. Phľd. 1893. 487.
Svině. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -a. 27. Gt. sviň ineptissima synkope m. sviní. Bl. Gr. 273. Sviňa by budla (bodla), dyby měla rohy; Dyby měla sviňa rohy, jak by ploty obstály? Mor. NZ. V. 543. Léčení sviní (pověry). Vz NZ. III. 525. — **S.** = pařez, na němž se dříví štípe. Jevíčko. Brt. D. II. 392.
Sviní, vz násl. Sviňský.
Svinica, děd. v abaujské stol. Phľd. 1895. 383.
Sviník, a, m. = hora; správně: *Svidník* od svída. Čern. Př. 32.
Sviňorky, pl., f., les na Frýdecku. Věst. op. 1894. 18.
Sviňský. S. obora (na divoké svině). 1770. NZ. III. 520. — **S.** *veš, sviní veš, svimboška*, conium maculatum, rostl. Brt. D. II. 501. — S. blekot, aethusa cynapium, rostl. Brt. D. II. 499. — **S.** brána n. na Karlově v Praze. Čel. Pr. m. I. 743.
Sviňstvo = neřád v obilí: metlice, koukol atd. Tkč.
Svinutec, tce, m., xantholinus, brouk. S. čárkový, x. linearis, červenokrový, rufipennis, dlouhý, procerus, hladký, glabratus, okrouhlo-štítý, glaber, rzivonohý, relucens, tečkovaný, punctulatus. Thomsonův, Thomsoni, trojbarvý, tricolor, vzdálený, distans, zdobný, decorus, zúžený, angustatus. Vz Klim. 214.
Svirži = *svěží, čerstvý*. V Sarašsku. Phľd. 1894. 307.
Sviselní okno = ve svislích. Brt. D. II. 392.
Svištivě. Tam s. šustělo. Světz. 1895. 578 c.
Svitavica, zaniklá ves na Kunštátsku. Mtc. 1895. 330.
Svitedlnice. S. jest nohám mým slovo tvé. Chč. S. 8.
Svitek. Zmije svitky svoje kolem něho ouží. Vrch. Rol. XVII.—XXII. 62.
Svítičko sluní m. sluníčko svítí. Gb. H. ml. I. 551.
Svítilka, hmyz. Vz Ott. IX. 761. nn.
Svítilna. S. jedinečná, s odbočním řízením či derivační, Nebenschlusslampe, differencialní, s elektromagnetem, s odstředivým řidičem, oblouková, žárová, doteková, elektrická (její rozdělení). Cf. KP. VIII. 139., 143., 145., 153., 154., 158., 163., 186.
Svítiplyn. Čištění s-nu od kysličníku uhličitého. Vz KP. VI. 706.
Svítiti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 42. — **jak (kde).** V měsíci stříbrem svítí led. Vrch. Lingg. 21. Sviti se to jako Stary Jičin, jako Polska Ostrava. Slez. Nov. Př. 489.
Svízel, galium, rostl. Vz Ott. IX. 852.
Svižďola, y, f. = *běhula, toulavá ženská*. Han. Brt. D. II. 392.
Svižník, a, m., cicindela, brouk. S. lesní, c. silvatica, lesomil, c. silvicola, německý, germanica, pobřežní, hybrida s. riparia, zvrhlý, hybrida, Klim. 2.; s. trojřadý, carabus violaceus exasperatus. Ib. 6.
Svižníkový úženec, brouk. Klim. 231.
Svižnonožec, ocypus, brouk. S. černohnědý, o. edentulus, hnědokřídlý, fulvipennis, hnědonohý, brunnipes, lesklý, nitens, měďový, aeneocephalus, modravý, ophthalmicus, kráčivý, pedator, smolokřídlý, picipennis, stlačený, compressus, smrdutý, olens, temný, curtipennis, velkohlavý, macrocephalus. Vz Klim. 201. S. tasgius, brouk. S. černý, t. ater. S., hesperus, brouk. S. černokrový, h. rufipennis. S. bisnius, brouk. S. brvokrový, b. prolixus, delší, procerulus, podlouhlý, villosulus. Ib. 208. Cf. Ott. VII. 901.
svl. Z *svl v* se odsouvá: slačec, Dšk. Jihč. I. 26., sléct m. svléci, slačec. Gb. H. ml. II. 439.
Svláčiti. Polož sem příklady, které jsou v článku Svléci a náležejí sem.
Svlak (záp. Mor.), *podbranky, paprsky* (dol.) = *desky bran* (jimiž se vláčí), v nichž jsou branné zuby. Brt. D. II. 450. — **S.** = chvojí vzadu k saním přivázané, jímž se brzdí. Ib. 451. Cf. Kocour (3. dod.). — **S.,** volubilis, rostl. 1440. List. fil. 1893. 396.
Svlakovník. V Ott. XI. 419. čteme: Grathobel.
Svlažovač. Nár. list. 1895. č. 93. odp.
Svléci. Svlačiti vymaž a příklady k němu se táhnoucí polož k: Svláčiti. Svliekol sa s lôžka (slezl). Phľd. 1895. 194. Třešně se slíkají = květ opršel a holínky vystřelují. Tvarožná. Hledík.
-svo m. *-stvo, t* odsuto: svedecsvo. Gb. H. ml. I. 397.
Svoboda. Někomu se utíká s. před rozumem (ten jest podoben neohrazenému městu). Bl. Gr. 316. Národ snese jen tolik s-dy, pro kolik s-dy je zralý. Phľd. 1894. 759. Toužil po svobodě, jako pták zavřený v kleci. Šml. VII. 60. Svoboda — jak voda. Slez. Nov. Př. 282. — **S.** Ručiti s-du = za výmaz z gruntovních knih. Vz Věst. op. 1892. 44. — **S.** = J. B. z Finberků (pseudonym), spis. a učitel v Hlinsku = Jan Václav Svoboda. *S. Václ.* Životopis jeho vz: Programm gymn. slanského za r. 1896.
Svobodisko, a, n., trať na Frýdecku. Věst. op. 1894. 21., 18.
Svoboditi = *dovoliti*. Má se mu s. k manželstvu přistúpiti. Phľd. 1894. 668.

Svobodník. Toto slovo se Bl. nelíbilo, doporučoval: svobodný. Je prý to vox inusitata et ingrata. Bl. Gr. 169.

Svobodnosť. Diekujiecz jeho s-sti. XIV. st. Mus. 1893. 336. v. 39.

Svobodný. Bláznom a pánom všetko s-dno. Slov. Zátur. *Svobodná:* Var, kočko, přeskočím tě! *Vdaná:* Var, kočko, stópnu na tě! Mor. NZ. V. 544.

Svobodová Růžena, spis. Vz Světz. 1894. 211.

Svobodovati, feiern. Chasníci na sv. Štěpána s-dují (vystupujíce ze služby mají volno). Kld. III. 103.

Svodič, e, m. = *konduktor.* S. elektrický. Vz KP. VIII. 5.

Svodní či *vývazní* system (rábovský). NZ. IV. 201.

Svojebytný. S. život. Phľd. 1893. 387.

Svojeť. Proti s-ti (svým) bol dobrodušný. Phľd. 1894. 647. a j. S. nenáviděť národy jsem učil. Phľd. 1896. 619.

Svojinec = *vlastní lejno.* Phľd. 1895. 125.

Svojský = *domácí.* S. název. Phľd. XII. 176. Po svojsku = dle užívání zájmena svůj. Vz Bl. Gr. 77., 82., 86.

Svokor = *svokr.* Slov. Pastr. L. 11.

Svokra = *tchyně.* Phľd. XII. 293.

Svor = *svornosť.* Jsou do svoru. Brněn. Brt. D. II. 392.

Svoren, u, m. = druhá doba tvoření se koulotvarů. Am. Orb. 84. Cf. Skluken (3. d.).

Svoreň, vz Svorník (u vozu, u pluhu; i 3. dod.).

Svorka, y, f., část tkadlcovského stavu. Brt. D. II. 454. — **S.** Pes na svorke (svorce) uviazaný. Phľd. 1896. 256.

Svor-kameň, *svorový kameň* = *krystallisované vápno; sádra; zkamenělé dřevo.* Jím hojí zlámané kosti. Cf. Kostiviar. Phľd. 1894. 376.

Svorkový. S. prkno ve stroji elektrickém. Vz KP. VIII. 100.

Svorně. Žijí spolu s. jako zrnka v klásku. Nár. list. 1894. č. 169. odp. feuill.

Svorníček, čku, m., zdrobn. svorník. Brt. D. II. 445.

Svorník (laš.), *svoreň* (slov., val.), *srdeň* (záp. Mor.), *lónek* (han.) = hřeb v kľučíku pluhu. Brt. D. II. 447. — **S.** u vozu: *svoreň, srdeň, váhovec.* Brt. D. II. 444.

Svorový. S. kameň, vz *Svor-kameň* (3. dod.).

Svorsko, zaniklý klášter na Mor. Vz Mtc. 1896. 121.

svr. Z *svr* se *v* odsouvá: srběti m. svrběti, srab m. svrab. Us. Gb. H. ml. I. 439.

Svrab. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 65., 79. Hojení ho na Slov., vz Phľd. XII. 567., na Mor. Mtz. 1894. 336.

Svrapovati látku, falten. NZ. VI. 30.

Svratka. Jede do S-ky pro hrnce (chrápe); Ťeď se ve S-tce zablesklo (rozbil se hrnec). ČT. Tkč.

Svrběti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 65., 79. Kdež nesvrbí, nečeš. XV. stol. Vlč. Lit. 265.

Svrblavosť. Hojení jí na Slov. Phľd. XII. 567.

Svrblavý. S. jazyk nikdy dobre nenarobí. Slov. Zátur.

Svrčeti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 64., 79.

Svrčina = *smrčina.* Phľd. 1894. 232.

Svrčinový. S. kôra = *smrková.* Phľd. 1894. 570.

Svrchky. O pův. slova cf Čern. Př. 72.

Svrchnice = *třetí pás kachlových kamen* (v ní byla trouba). NZ. II. 649.

Svrchníček karetní. Vz Svrchník. Dač. Prostopr.

Svrchotvářně. Lahodně a s. mluviti. Arch. XIV. 348.

Svrchovati. Poslal jest mě, abych s-val dielo jeho. Čtení zimn. času Joan. 4. 34. V ev. víd. a jinde je: dokonal. Vz více příkladů ve: Vondrák. Spuren. 29.

Svrkati. A vo chmárách svrkajú ohnivé blesky (křižují se?). Phľd. 1894. 574.

Svršec, *zvršina.* Brt. D. II. 451.

Svrškář, e, m. = kdo dělá svršky obuvi. Us. Cf. Spodkář (3. dod.).

Svršky, vz Naovlaky (3. dod.).

Svržov, a, m., ves Šariš. Phľd. 1895. 439.

Svůdnický. S. kniha. Váňa. 7.

Svůj. *Svého času* označuje minulosť. Karel byl svého času zámožný muž; *svým časem* označuje budoucnosť. Ten podnik se svým časem vyplatí. Vz Kal. S. 174. Ber svoje, daj moje. Šariš. Phľd. 1895. 186. Posílám Oldřicha, služebníka svého, úmysla svého spraveného (který o mém úmyslu spraven jest). Arch. XIV. 10. a j. tam. Mam svojeho do nového (cizího nepotřebuji); Každý má svého do nového (svých starostí dosť). Mor. NZ. V. 543. O užívání zájmena *svůj* v češtině; Úchylky od pravidla o jeho užívání a výklad jich. Vz Kla. Sklad. 35—37. Dám tobě krále v prchlivosti mé (m. své). Chč. S. 85. a j. — **S.** *Za své vzíti* = 1. za své počínání, za svou vlastnosť příslušnou (zlou) odplatu vzíti nebo 2. jako své, jako svůj úděl vzíti i. e. škodu, záhubu, konec. Ten člověk vezme jednou za své = zahyne. To město vzalo za své = bylo sbořeno, zhynulo atd. Všecko musí jednou vzíti za své = (pominouti). I ta mísa vzala za své = rozbila se. Kla. v Mus. fil. I. 184.—185. Demades vzal potom za svý, nebo v sešlosti věku svého a na stará kolena dostal se do Vomizina a byl lidem jen k posměchu. Rosacius Rathauz nový v mě. Sušici na listě C_4 (1619.). — **S.** Zme (sme) svoji = příbuzní. Brt. D. II. 457.

Svyčně. Trpěl pro ny s. Rúd. 19. b. (11. b.).

Sýc. O pův. slova cf. Krok 1893. 55. S., *sýček,* na Mor. místy: *kalósek, kulíšek, kulich, čuík, kuvík, ťuhýk, tujíček,* athene noctua. Vz Mtc. 1893. 301.

Syčák, u, m. = vypouštěcí zámyčka, Ausblasehahn, m. Šterz. I. 313.

Syčka, y, f. místo sečka (řezanka). U M. Kruml. Brt. D. II. 200.

Syej (sě j', sě jest). Zázrak s. stal. Pass. 307. (Gb. H. ml. I. 152.).

Sychravina, y, f. S. ulice. Nár. list. 1896. č. 163. Ned. příl. Cf. Sychravice.

Syka, y, m. = *Sika.* Vz Zikmund (3. dod.).

Sýkačka, y, f. = *stříkačka.* Slov. Kal. S. 158.

Sýkať = *stříkati.* Slov. Kal. S. 158.

Sykavka, hláska sykavá. S-ky a jich proměny vz: S, Z, C a Gb. H. ml. I. 467. nn. —

S., místy na Mor.: *boudníček, lesní kanárek,* phylloscopus sibilator. Vz Mtc. 1893. 304. — S., míst. jm. v Gemer. Phľd. 1894. 61.

Sykločistec, rostl. Ms. bib. 122. p. 71. (List. fil. 1892. 255.).

Sýkora. O pův. cf. Krok 1893. 55. Pol. sikora, *s* jest měkké, tedy by se mělo psáti síkora. Kots. 159. Vz Parukářka, Mlynářík (3. dod.). — **S.** = *desetník.* Ve švihačině. Brt. D. II. 520.

Sykyta, y, m., vz Zikmund (3. dod.).

Symbiosa, y, f., z řec. S. hub = organické spojení hub s jinými rostlinami ke vzájemné výměně látek vyživovacích. Vz Ott. XI. 692. b.

Symfoni-on, a, n., řec. = samohrací hudební nástroj. Vilím. Cenník.

Sympathetický. Hodiny elektrické s-cké. Vz Ott. XI. 437. b.

Sympodialní. S. spolek těchto jednot tvoří prýt. Cl. L. Jos. 23.

Sympodi-um, a, n. S. článků osních. Čl. L. Jos. 20.

Syn. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 18. O sync. GR. Nov. 104. 19. — Kúpil jsem dvě vědře synuov (ryb). Arch. XIV. 57.

Synci = *hoši,* laš. Jinde se tohoto slova užívá jen v sing. synek. Brt. D. I. 458.

Syndetik-on, a, n., řec. = maz k slepování nábytku, skla, papíru, kostí, porculánu atd. Us.

Synecholický. S. hledisko. Vstnk. II. 282., 371.

Synchronní či *soudobý.* S. pohyb, KP. VIII. 106, pohon proudů (elektr.) střídavých. Ib. 392.

Synizese, řec. = splynutí dvou samohlásek v jednu: dou-fati, m. do-u-fati, lajc z lavice. Někdy se souhláska mezi dvěma samohláskami jsoucí vypouští: přisau z přisahu (přisahám). Slabika jí vzniklá je zpravidla dlouhá. S. ve verších. Vz Gb. H. ml. I. 565., 567.

Synkope, y, f., řec. S. vynímá prostředek ze slov: žádný m. žádaný, přide m. přijde. Bl. Gr. 267.

Synkinetický. S. chvění (souchvění). Vz Krejč. Psych. 32.

Synonymum. Vz Bl. Gr. 330. nn.

Synovství. S. boží. Chč. S. 128.

Sypačka, y, f. = *opálka,* ze které se v maštali do hrantu sype. Brt. D. II. 356.

Sypání = *špýchar.* Slez. NZ. III. 199.

Sypanice = *osypky.* Phľd. XII. 131. — **S.** (chalupa), vz Tlučénka (3. dod.).

Sypaný. S. výměnek = obilní, ne peněžní. U Žleb. NZ. II. 615.

Sypáreň = *sýpka.* Phľd. 1892. 202., 1894. 309.

Sypati. O pův. a o tvarech cf. Gb. H. ml. I. 75., 126., 127. Sype řeči jako z rukávu. Nov. Př. 609.

Sypavý. Vz Nádcha (3. dod.).

Sypek. Cf. Sobek (3. dod.).

Sypka, y, f. = *sypovina, látka na spodní cíchu.* Brt. D. 392. — **S.** *Sypky* = *sutky,* přesypací hodiny píseční. Vz Ott. XI. 438. b.

Syplý hlas = *sýpavý.* Phľd. 1895. 207.

Sýpnout. Ani nesýp = nedechl. Zábř. Brt D. II. 392.

Sypovina, y, f., vz Sypka (3. dod.)

Sýr. Proč s. strouhají? Protože jej nemohou škubati, nemáť peří. NZ. III. 35. Malá hrudka, ale samý sýr. Slov. Nov. Př. 523.

Syráčí, vz Slezový (3. dod.).

Syrencie = *syráčí* (3. dod.). Phľd. XII. 565.

Syrgoč, e, m., potok na Frýdecku. Věst. op. 1894. 18.

Syřiště. Staré slovo. Cf. Dob. Dur. 305.

Syronoč, vrch ve Spišsku Phľd. XII. 552.

Syropka, y, f., vz Surovitka (3. dod.).

Syrovátka. 1440. List. fil. 1893. 392. Kdo se opalil na kaši, dmycha i na syrovatku. Slez. Nov. Př. 198. — **S.,** *studánka* u Zvoleňovse. NZ. V. 543

Syrovět = stávati se syrovým, rozpustilým. Brt. D. II. 392.

Syrový. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 86. So suchým i surové zhoří. Phľd. 1893. 567.

Syrup, z střlat. siropus. Čern. Př. 62.

Sysel. Je jako s. (opatrný; spořivý); Bojí se o peníze jako s. o zrní. Nár. list. 1894. č 155. odp. feuill.

Systolický. S. šelest srdeční. Vstnk. III. 416., 469.

Sytno. Divy tají S. na svém lůně (S. má v Hontě pověst našeho Blaníku). Pokr. Mrt. z. 13. — **S.** = *peklo.* Ib. 90.

Sytý, z germ. sôtha, nněm. satt. Gb. H. ml. I. 394. — **čeho.** (Srdce) nemóž syto býti zbožie nebo jiných věcí. Chč. m. s. III. 112. Byla víc bita, než chleba syta. Čejč. Hledík. — **čím:** pastvou. Vrch. Rol. XVII.—XXII. 230. — **S.** = *plný.* S. stůl. Chč. (Vlč. Lit. 175.).

Syvločka, y, f. = *kapalka,* voda, jež odkapuje při lisování či tužení tvarohu. Slez. NZ. IV. 445.

Syzygi-um, a, n., řec. = *spojení dvou jedinců.* Cf. Hlav. Obrz. 8.

sz mění se dial. v *jz:* pros za nás — proj za nás, přes zimu — přej zimu. Doudl. a laš. Kts. 18., Brt. D. I. 103. — Gb. H. ml. I. 480.

Szořiti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 80.

Sžádati. Zlíbila duše má žádati spravedlnosti. Ž. wit. Ps. CXVIII. 20. V Ž. gloss.: oblíbila; v Ž. klem. sžádala duše má. Vondrák's Spuren. 33.

Sžéci. O tvarech. Vz Gb. H. ml. I. 181.

Š.

Š *praslovanské.* Vz Gb. H. ml. I. 318. — Š *se psalo: ſ, s:* ſidlo, olſe, zbudes; *z* (zřídka): rozkozne; *ſſ:* kaſſel; *ss:* ssezt; *ſs:* maſs; *sſ:* sſat; *ſz:* waſze; *ſsch:* sliſschte; *ssch:* zrusscheno; *sſſ:* sſſtit; ,ſſ bohatec jiedaſſe. V Husově pravopise: ſ, ṡ, z toho uděláno: ſ, *š*; novoč. *š* od r. 1820. Vz Gb. H. ml. I. 510. nn. Cf. Mus. 1896. 356. — Místo *š* psáno bývá v Háj. Herb. *ž:* mnižský. Háj. Herb. 128. b. — Za *ś* (dnešní *s*) míváme v češt. *š*. V dial.: šabati, šedý (strsl. sědyj), Ceši m. Ceśi, v líše m. liesě. O tomto přechodu *ś* v *š* vz Listy fil. 1893. 405. nn. — Š před následující sykavkou mění se na Mor. všude v *j:* Dej si pro peníze z: ješ, deš si p p. Brt. D. II. 279. Cf. *šš, šs, šč* a Gb. H. ml. I. 511. nn. — Š stává m'sto *s* na Slov.: mušeli, šebe, do šveta atd. Cf. Pastr. L. 135. — Š místo *č* na Slov.: šekal m. čekal, lavišku m. lavičku, vkrošil m. vkročil, v Gemer., šlevek m. človĕk, na Píle, chlapšoch, v Ratkovsku. Pastr. L. 144., Phľd. 1893. 372., 374. — Š *změněno* a) v *s:* brslen proti mor. bršlen, b) v *ř:* v dial. ořklivý; c) v *ch* a to *šč* v *chč* v dial : chčestí; *šv* v *chv:* chvastati v. švastati, žvastati. Vz Gb. H. ml. I. 513. — Š mění se v *č:* čamrda, čachr, čuba (vz konec článku), Gb. H. ml. I. 513., čampanské (Zábř.), Brt. D. II. 130.; ve skupinách: 1. *bš:* slabčí, Gb. H. ml. I. 513; 2. *čš:* věččí m. věčší, ib.; 3. *dš:* nadčen m. nadšen, ib.; 4. *nš:* inčí, menčí m. inší, menší (Žďár), Brt. D. II. 250.; 5. *pš:* lepčí m. lepší, Kots. 14., Gb. H. ml. I. 513., Háj. Herb. 92. b., u Tišňova, Brt. D. II. 187.; 6) *šl:* člapet m. šlapet, Chod., Gb. H. ml. I. 513., člapa m. šlapa, v Olom. a Prostěj., Brt. D. II. 70.; 7. *šn:* čnek m. šnek, Brt. D. II. 113.; 8. *šp:* čpaček m. špaček, čpunt m. špunt (dial.), Gb. H. ml. I. 518.; 9. *št:* počta, Gb. H. ml I. 513.; *tš:* rúcho zvetčalo m. zvetšalo, ib., větčí, Háj. Herb. 6. b. Vz tyto skupiny. Naopak se změnilo *č* v *š* ve skup. *čp:* špavosť, špění m. čpavosť, čpění. Háj. Herb. 147. b., 142. b. — V *jihozápad. Čech.* střídá se *š* s *s* a mění se v: *ř, j, ž, c, ch.* Vz Dšk. Jihč. I. 43.—44. Změny jeho v *chromečském* podřečí vz List. fil. 1894. 97. — Š *cizí* zůstává: šafář, šum; někdy se mění v *č:* čabraka, čuba; ve slovech franc. v *ž:* brožura, branže, manžety. Gb. H. ml. I. 514. — Š *se přisouvá* v *škr* m. *kr:* škraboška proti staršímu kraboška, škřída m. křída, Us., ščmýra m. čmýra. Gb. II. ml. I. 514. Škřemení. Háj. Herb. 90. b. Ščermák. Zábř. Brt. D. II. 130. Cf. Dšk. Jihč. I. 43.—44. — Š. se *odsouvá:* kapléř m. škapléř. Gb. H. ml. I. 514. Ryncák m. rynščák. Brt. D. II. 250. Cf. Dšk. Jihč. I. 43.—44.

Šabalka, y, f. = *vězení.* Han. Brt. D. II. 392. Cf. Šabala.

Šábati = *šámati.* Kotk. 82.

Šabla, y, f. = *leluja, lalija, haleluja, fialový kořeň, kokotí peří* (od podoby květů), iris germanica, rostl. Vz Brt. D. II. 504.

Šabřiti = *šukati.* Třešť. Brt. D. II. 392.

Šacovník, a, m. kdo cenu masa ustanovoval (dohlídač). 1683. Věst. op. 1894. 16., Pras. Řem. 48.

Šadiař = *všude, v* odpadlo. Slov. Pastr. L. 149.

Šafář. O š. v XIV.—XVI. stol. vz Mus. 1893. 335. v. 14. a 433., Mnč. Zás. 7., 8.

Šafařík. Die Literatur zum hundertjährigen Jubilaeum P. J. Šafaříks. Vz Jag. Arch. 1896. 557. nn.

Šafářiť s čím = *hospodařiti.* Phľd. 1895. 80.

Šafářství svátosti = posluhování svátostmi. XVI. stol. Wtr. Živ. c. I. 484.

Šafle = *střez,* z něm. Schaff. Phľd. 1896. 309.

Šafranník. Phľd. 1894. 123.

Šagá = šak já. Brt. D. II. 392.

Šagu = šak ju. Brt. D. II. 392.

Šach, a, m. = Šalomoun n. a to spíše Šavel. Kbrl. Sp. 8.

Šachor, u, m., vz předcház. šachořina. — **Š.** = rohožka z rákosí na pokrývání vozů. Val. Brt. D. II. 392.

Šachořina, y, f. = *palach, palaší, šáchor, šáší,* phragmites communis. Brt. D. II. 506.

Šáchorka, y, f. = láhev rákosím nebo štípaným proutím opletená. Val. Brt. D. II. 392.

Šachování, n. = merhování, užívání merhovaného obleku. Wtr. Krj. I. 302.

Šachtový. Š. bednění, wasserdichter Schachtausbau. Ott. XI. 600. b.

Šajarka, y, f., potok a cesta na Frýdecku. Vz Věst. op. 1894. 18.

Šajd, u, m. = *šejd.* Ty vždycky šajdy strojíš. Arch. XIII. 278.

Šajdati. NZ. II. 614.

Šajka pisárov. Phľd. 1896. 483.

Šajo, vz Šaľo (3. dod.).

Šajov, a, m., řeka v Gemer. Phľd. XII. 552.

Šajtovný = *šikovný.* To je š-né k tomu. Han. Brt. D. II. 392.

Šál = *koflík.* XVI. stol. Mus. 1893. 49. Že sem puojčil stříbra picího tří šaluov stříbrných a tří lžic. Půh. IV. 410.

Šala, y, f., obec v Nitran. Phľd. XII. 552., 74. — **Š.,** cf. Střeb (3. dod.).

Šalamún a *Šalomún.* Vz Stejnění, Gb. H. ml. I. 286.

Šalamounův. Přihnul si trochu ze Š-nový flašky (zdrobet zmoudřel). Šml. VIII. 4.

Šalanda = *hospoda.* Ve šviháčině. Brt. D. II. 520.

Šalandář, e, m. = *hospodský.* Ve šviháčině. Brt. D. II. 520.

Šalapsa, Šalapča, území v Zemplín. Phľd. XII. 552.

Šałat, u, m. = *salát.* Brt. D. II. 107. Cf. Šalátik.

Šalbiar, a, m. = *šalbař.* Slov. Kal. S. 174.

Šalíř = *lebka, přílbice kulatá,* Schallern. XVI. stol. Wtr. Krj. I. 235., 595.

Šalko, a, m. = *Šavel.* Phľd. XII. 178.

Šalkova, y, f., míst. jm. na Slov. Phľd. XII. 178.

Šálkovitě. Š. se rozprostírati. Schb. Nád. 29.

Šálkovitý. Š. odchlípení sítnice. Schb. Nád. 30.

Šalmie, e, f., vz Šalamaje.

Šaľo, a, m. = *šílenec.* Synonyma: *šajo, šašo, jašo, pochabel.* Ten šaľo šialený. Phľd. 1894. 491.

Šalokátry. Slnko dralo sa š-trami. Phľd. 1896. 29.

Šalomoun. Odvozeniny vz v Kotk. 32.

Šalosť, i, f. = *šelmovství.* Keď deti š-sti vyčiňajú (tropí). Phľd. 1893. 726.

Šalouch. Dělá šalóche = je pyšný. Dělá se (si) z něho chalóche = blázny, šoufky. Te šalócho = blázínku (kdo se dal obalamutiti)! Záp. Mor. Brt. D. II. 393.

Šaltuch. Vz Hyta (3. dod.).

Šalvěj polská (planá). 1440. Mus. fil. 1894. 263.

Šámati se. Chč. S. 31.

Šambrána, y, f. = obrubní římsa, Einfassungsgesims. Šterz. I. 754.

Šamoniti (nohama) = šamotati, mrcati. Kotk. 106.

Šamšík, u, m. = *podlouhlý slaměný košík, sotor.* Jevíčko. Brt. D. II. 393.

Šance. Staroslov. š. na mor. Slov. Vz NZ. III. 560.

Šanda, y, m. Š. Frant., řed. † 15./11. 1893. — **Š.,** y, f. = *šle.* Slovo toto nalezl Wtr. teprve k r. 1600. Wtr. Krj. I. 483. Cf. Kšanda. — **Š.** = *prorámek, trháčka* = provázek, kterým opłécko bylo svázáno, aby vzhůru drželo. Brt. D. II. 463.

Šandy = český tanec u Nimburka. Vz NZ. III. 499., Tanec čes. (3. dod.).

Šanoblivosť = *šetrnosť.* Phľd. 1895. 142.

Šanoblivý. Phľd. XII. 672. Cf. předcház. slovo.

Šantala = karta, která se hodí ku každé barvě; přezdívka. Schantel. Čern. Př. 78.

Šanth, u, m. Kdo v hospodě š. počne (svádu). XV. stol. Čel. Pr. m. II. 80. Cf. Šant.

Šantovat kudy: po ulici. Phľd. XII. 267.

Šantročník. Chč. S. 235.

Šantročství, n. Š. prováděti. Wtr. St. Pr. 189.

Šár. Na Chod. = *řada šindelů na hořejší a dolejší straně doškové střechy.* NZ. IV. 212. — **Š.** Vetešníci nemají bílých šárov k vetché obuvi okládati. Arch. XIV. 441.

Šář, e, f. = *šár.* Brt. D. II. 434.

Šarapatiť. Keď zima š. počíná. Phľd. 1895. 603.

Šarapatky = *zadní konce sanic a saní.* Brt. D. II. 451. Vz násl. Šarapoch.

Šarapoch, u, m. = *zadní příčka na saních,* na které se stává (Jevíčko); slov. šarapatky.

Šargán, a, m. = *šarkán* (drak). Kotk. 114.

Šarholec, lce, m. Kopa š-lců z dříví domácího. 1748. NZ. III. 407. Cf. Šarhulec.

Šařice, e, f., zvratník u zeměkoule. Vz Am. Orb. 71.

Šariš, e, f. = *území v Zemplín.* Phľd. XII. 76., 72., 552.

Šariština. Obvod š-ny (řeči v Šariši obvyklé). Vz Phľd. 1895. 439.

Šářit, vz Čářit (3. dod.).

Šarka, y, f. = *barvenica, tlačenica, tlačenka* (laš.), *tištěnka* = sukně plátěná na modro barvená. Brt. D. II. 464.

Šarkan = *jakási zlá bytosť,* obluda s dlouhým ocasem. Slov. a mor. Mtc. 1894. 23., 1895. 345. Cf. Obsedno. Š. v Novohradsku na Slov. Vz Phľd. 1896. 250. — **Š.** = *vrch* v Požúnsku. Phľd. XII. 552.

Šarluhy, obec v Tekovsku. Phľd. XII. 74., 552.

Šárovy. Na Š-vech u Březolup. Mtc. 1895. 108.

Šarpati. Pes se naň šarpal. Brt. D. II. 381. Šarpe so seba haby (trhá). Phľd. 1896. 229.

Šarpiony (championy), druh bramborů. Val. Vck. Val. 19.

Šaršoun = *veliký dvouruční meč,* asi menší než šlokšvert. Wtr. Krj. I. 272., 608. — **Š.** = *kordík.* Ib. 608. Zsekal ho š-nem n. kordíkem. 1570. Ib. 274.

Šartys, vz Šartiš. XVI. stol. Hrš. Nách. I. 490.

Šarúš, e, f., míst. jm. na Slov. Phľd. XII. 76.

Šarvas, u, m. = *lučavka, šalvostr.* Us. na Slov. Kal. S. 175.

Šaryvary = *nohavice.* Cf. Dob. Dur. 421.

Šásťať někoho s řečum = *jízlivě popichovati.* Jicko. Brt. D. II. 393.

Šastiť sa. Sem sa na tých volkech šastił = *ofikl, ošidil.* Jicko. Brt. D. II. 393.

Šašek. Oděv šašků v XV. stol. Vz Wtr. Krj. I. 294. — Rytíř Šašek z Mezihoří. XV. stol. Vz Vlč. Lit. 246.

Šáší, n., *šašina, šachor, režnica,* typha latifolia, rostl. Brt. D. II. 508. — **Š.** = *šašina, sítí.* Vz Sítí (3. dod.).

Šášil, a, m., pentacrinus, hvězdýš. Am. Orb. 76., 103.

Šašina, y, f., vz Sítí, Šáší (3. dod.).

Šáška. K Vck. přidej Val. I. 90. Vrhli sme sa ani šášky naň (na vůz). Phľd. 1896. 734.

Šaškový. Š. talašek. Bl. (Wtr. Živ. c. II. 884.).

Šašo, vz Šaľo (3. dod.).

Šašov, a, m., míst. jm. na Slov. Phľd. XII. 68., 157.

Šat, šata, šátek, šatka. Popis šátku vz Brt. D. II. 465. Šat lidí povržených (židů, katů, biřiců, nevěstek) v XV. stol., vz Wtr. Krj. I. 295. nn.; šat královský v XVI. stol., vz ib. 547. nn.; šat kněžský v XVI. st., vz ib. 549. nn.; š. akademický a cechovní v XVI. stol., vz ib. 569.; š. dětský v XVI. st., vz ib. 639. nn.: š. lokajský, poštovský, lázeňský a mumrajový v XVI. stol., vz ib. 644. nn.; š. židů v XVI. st. (vysoký klobouk, kroužek ze žlutého sukna a to na levém prse atd.), vz ib. 648.; š. katův a nevěstek tehdáž, vz také ib. 650.; š. umrlčí v XVI. stol., ib. 650. Služte pánu za staré šaty, ani vám těch nedá. Heršpice. Rous. — *Šata = šat, oděv, šátek* (val.), Brt. D. II. 462.; na Slov. = *(přední) zástěra.* V Hontě. Phľd. 1894. 311., 614. — *Šatečka = šátek na hlavu. Šátek na hlavu: šatečka, šátek, šatka, ručník* (uh.), *zástěra.* Brt. D. II. 465. — Šatka na hlavu jest ručníku podobný pruh z jemného plátna s konci převráceně vyšitými a krajkami opatřenými. NZ. III. 427. Šatka v XV. a XVI. st. = zavití hlavy; posud na Mor. a na Slov. Wtr. Krj. I. 95. Podkladem jejím byla pantle, párta. Vz NZ. IV. 418. Nové šaty so starými dierami (= staré šaty; iron.). Phľd. 1894. 550. Šat čím čistší jest, tím spíš makuli přijme; Šat čistý spíš vezme makuli nežli černý. Bl. Gr. 311., 318.

Šátavka, y, f., clibadium, Schleimer, m., v bot. Sterz. II. 831.

Šater, rostl. Cf. Ott. X. 670.

Šatina, y, f., ein Kleidungsstück. Val. Brt. D. II. 462.

Šativo, a, n. = *šatstvo.* Laš. Cf. Přioděv (val.), Obšata. Brt. D. II. 462.

Šätjenky = *onuce.* V Zázrive na Slov. NZ. III. 405. Cf. Šatěnka.

Šatka. Vz Šat. Vyšívání na šatce (šátku na hlavu). Vz Vck. Val. I. 42.

Šátkovec, vce, m. = *šátková* (tanec). Slov. Kal. S. 175.

Šátkový. Š. tanec na Slov. Čes. l. V. 252., 253.

Šatlava. O pův. cf. Čern. Př. 47.

Šatný. Š. věc (látka na šaty). Wtr. Krj. I. 9.

Šatola, y, f. = statua (cizí sl.). V Brněn. Brt. D. II. 518.

Šatřiť se koho = *štítiti se koho, vyhýbati se mu.* Laš. Brt. D. II. 393.

Šavle — *meč křivolaký s jedné strany ostrý;* objevuje se od r. 1476. Wtr. Krj. I. 177., 274., 614. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 423. Š., ete, n. Sekal šavletem do země. 1584. Wtr. Krj. I. 466.

Šavlej, e, f. = *šalvěj* (přesmykn.). Brt. D. II. 129.

Šavlička, y, f., vz Regruta (3. dod.), Tanec čes. (3. dod.).

Šavrda, y, m., místo Šavlda z: Šavel. Kbrl. Sp. 10.

šc mění se v *šť:* liška, dat. lišce, z toho dial. liště, podušce — poduště. Gb. H. ml. I. 501.

šč. Za *šť* je z pravidla starší *šč:* ščít — štít. Gb. H. ml. I. 512. — **šč** mění se v *šť:* ščastný — šťastný, puščen — puštěn; *šč* drží se dialekt. v Doudl.: ščestí; ve vých. nářečích místy samo vládne. Vz Gb. H. ml. I. 521., 522. U Dačic a Telče mění se v *šť:* měšťan, štěstí; na mor. Krumlov. se nemění: měščan. Brt. D. II. 279., 210. — **šč** mění se v **č:** ščmel — čmel, dešč — deč, ščkáti — čkáti. Gb. H. ml. I. 512. Cf. Čpavý (3. dod.). — Ve Spišsku mění se v *šč:* ešče. Phľd. 1893. 433.; u Zábřehu v *chč:* jechče m. ješče etc. Brt. D. II. 131. O jeho změnách v jihozáp. Čech. vz Dšk. Jihč. I. 44.

Ščáb, u, m., místo ščáv, vz Štovík (3. dod.).

Ščadlík, u, m., vz Štovík (3. dod.).

Ščagel, gle, m., v Brněn., u Kunšt. *ščakel* = klacek; silný dřevnatý stonek, větev. Brt. D. II. 393., 510.

Ščakel, kle, m., vz předcház. Ščagel, Dnt. 233.

Ščáv, u, m., vz Štovík (3. dod.), Ščiber (3. dod.).

Ščava, y, f., vz Štovík (3. dod.).

Ščavel, vle, m., vz Štovík (3. dod.).

Ščavník, u, m., vz Štovík (3. dod).

Ščeble, ete, n., vz Střebel (3. dod.). — Š. Ščeble řebřin u vozu = meče. Laš. Brt. D. II. 498.

Ššek, u, m. = *štěk.* Nestojí to za psí š. Mor. Čes. l. V. 422.

Ščéka, y, f. = *štika.* V Chromči na Mor. List. fil. 1894. 82.

Ščela m. včela. Také mor. Brt. D. II. 129.

Ščelien, u, m. = *včelín.* Phľd. XII. 319.

Ščepány, pl., m. = *makovník,* štricelka makem nadívaná (pečivo vánoční). Brněn. Brt. D. II. 482.

Ščepetka, y, f. = *špetka.* Brněn. Brt. D. II. 393.

Ščepitka, y, f. = *špetka.* Dačice. Brt. D. II. 393.

Ščepka, y, f. = *špetka.* Tišnov. Brt. D. II. 393.

Ščepnica, e, f. = ovocný sad na poli. Brt. D. II. 439.

Ščepohlavý. Š. husa = s černou hlavou. Jersin. Brt. D. II. 393.

Ščepovať co komu = *vyžratlati.* Už mu to všecko vyščepoval. Kunštát. Brt. D. II. 393.

Ščera = *včera.* Trenčan. Phľd. 1895. 252.

Ščerbák, a, m., trať na Frýdecku. Věst. op. 1894. 18.

Ščerbatý. Toho slova na Třebicku a dále na západ neznají, užívajíce za ně *zubatý.* Brt. D. II. 393.

Ščerch, u, m. = *štěrk, k v ch.* Brt. D. II. 166.

Ščerchačka, y, f. = *drnkátko,* dětská hračka. Duf. 60.

Ščerchat, *ščerchnout,* rasseln. Ščerchál klíčama. Záp. Mor. Na vých. Mor. *hrkat.* Brt. D. II. 393.

Ščerchula, y, f. = žena, která všecko vyščerchá, vyslepičí, vykleveti. Kunštát. Brt. D. II. 393.

Ščerkotka, y, f. = dutá dřevěná koule na topůrku, v ní trochu hrachu nebo kamének (dětská hračka). Záp. Mor. Brt. D. II. 393.

Ščeróček. Zahrat na š. (pískať zobákom). Stankovce. Phľd. 1895. 496.

Ščeť, i, f. = *hachle.* Slez. a val. Brt. D. II. 441.

Ščetka, y, f. = *kůl, jehla.* Má-li se stavěti budova, kde není pevného základu, vrážejí se ščetky do země a na ně teprv staví se základ. Loštice. Brt. D. II. 394.

Ščibal, *ščival,* z střhněm. stival, stivál, *st* změněno v šč. Gb. H. ml. I. 391.

Ščiber, vz Štovík (3. dod.). — **Š.** *koňský, koňský ščáv* n. *ščiv, sladký list,* rumex aquat. Brt. D. II. 506., 507.

Ščička, y, f. = *třapeček na valaš. vestě.* Brt. D. II. 391., Vck. Val. I. 29.

Ščihliť se (ščihlêt) = *štíŕiti se.* Pořáď se temo ščihli. Han. Brt. D. II. 394.

Ščikávka, y, f., vz Škytavka (3. dod.).

Ščiky = zoubky vystřihované, vyšívané atd. Brušp. Hledíková.

Ščimrať = *žuchlať, glimať.*

Ščipalky = *křížalky.* Vck. Val. I. 54.

Ščípání, n. = *trhání.* Š. v zubech, v uších. Brt. D. II. 490.

Ščípka, y, f. Myší š., holosteum umbellatum, rostl. Brt. D. II. 503.

Ščiplavec, vce, m. = dědák, bláznivec, židova brada, Aronova brada, arum maculatum, rostl. Brt. D. II. 500.

Ščipľavina, y, f. = *štiplavá chuť.* Laš. Brt. D. II. 394. Cf. Zeščípľavět (3. dod.).

Ščírka, y, f., vz Čírka (kachna).

Ščíropen (sczyropen), scorpio, ve zvířetníku. 1440. Mus. fil. 1896. 261.

Ščítovica, e, f. = *baranica* (čepice) s trojúhelníkem ze zlaté porty v čele. Han. Brt. D. II. 469.

Ščív, u, m., vz Šťovík (3. dod.), Ščiber (3. dod.).

Ščívy, pl., f., vz Šťovík (3. dod.).

Ščjáva, y, f. = *šťáva.* Brt. D. I. 40. U Hrozenk.

Ščmýra, y, f., strč. m. čmýra. Gb. H. ml. I. 514.

Ščob, u, m., vz Šťovík (3. dod.).

Ščóhle, ete, n. (u Litovle) = *ščuka, ščuhlatka,* esox lucius, ryba. Brt. D. II. 497.

Ščôhlena, vz Ščuhlena.

Ščóplosť, i, f. = *štíhlosť.* Nár. list. 1894. č. 114. odp. feuill.

Ščořánek, nku, m. = *skrojek chleba.* U Prostěj. Brt. D. II. 394.

Ščrbák, u, m. = *oset, ostí, čubek,* cirsium arvense, rostl. Brt. D. II. 501. Š., al. mlečí, endivia. 1440. Mus. fil. 1896. 263.

Ščrček, pták. Vz Polňák (3. dod.).

Ščubrek, u, m. = *šubra, čubr, ščubřík, čubrek,* satureia, rostl. Brt. D. II. 507.

Ščubřík, u, m., vz Ščubrek (3. dod.).

Ščudlať. 1. = *špihlať,* škaredě nebo bez potřeby řezati. Děti rády škudlají. N. Město. — 2. (iter. škudlíkat) = *klepati na kliku,* aby otevřeli, když je zavřeno. Han. Brt. D. II. 394.

Ščudlek = *jetel.* Slez. NZ. III. 164.

Ščudlíkat, vz Ščudlať (3. dod.).

Ščuhlena, y, f. *(ščôhlena)* = *děvče smíšek.* Prostěj. Brt. D. II. 394.

Ščuhlit se = *smáti se.* Prostěj. Brt. D. II. 394.

Ščuhrat = *vysychati, trouchnivěti.*

Ščuchnouti se, vz Sčuchnouti. Brt. D. II. 304.

Ščuka, y, f., vz Ščohle (3. dod.).

Ščukat, *ščuknút* = *škytati.* Že sem až ščukl leťa na dvůr. Mor. Nár. list. 1896. č. 186. odp. feuill. No počkej, šak ti bude dršćka š. (když někdo jda do pole nebo přes pole, nechce s sebou vzíti jídlo). Jicko. Brt. D. II. 394.

Ščůla, y, f. = járek po dešti. Třebíč. Brt. D. II. 394.

Ščuľcovať sa = *uskrovňovati se.* Val. Brt. D. II. 394.

Ščulingat = *skákati o jedné noze.* Brněn. Brt. D. II. 394.

Ščouplý = hubený, štíhlý. Te pšeńce bodo š-ly = chudého zrna. Han. Brt. D. II. 394.

Ščúr = *krtonožka.* Vck. Val. I. 135.

Ščurnej = *bujný.* Brt. D. II. 394.

Ščúti. Zčúti = pocítiti, strč., změněno v ščúti a dále ve štíti (Bav. 43.) a ve zčísti dinumerare, změněn. v zčísti a dále ve štísti. Gb. H. ml. I. 494.

Ščuvík, u, m., vz Šťovík (3. dod.).

še: *e* se mění v *-še* v *-ši:* do nůši. Vz Brt. D. II. 62., 63.

-še. Komparativ adverbií na -še odvrhuje u Císařova na Mor. *e:* pěkňeš, bujňeš; komparativu na -eji (lacinėji) tam není. Vz Čes. I. VI. 76.

Šeba, y, m., vz Šebastian (3. dod.).

Šebánek, nka, m., vz Šebastian (3. dod.).

Šebastian. Odtud: *Šeba, Šěba, Šebánek, Šebek, Šebela, Šebele, Šebelek, Šebelík, Šebelka, Šebera, Šebesta, Šebestík, Šebík, Šembera, Šíba, Šíbl (?).* Kbrl. Sp. 19., 9.

Šebela, vz předcház. Šebastian.

Šebele, vz předcház. Šebastian.

Šebelek, vz předcház. Šebastian.

Šebelík, vz předcház. Šebastian.

Šebelka, vz předcház. Šebastian.

Šeberov, dříve Všeborov. Čern. Př. 32.

Šebestík, vz předcház. Šebastian.

Šebestina, y, f., hora na Frýdecku. Věst. op. 1894. 18.

Šebeš. Nižní Š., míst. jm. v Šaraši. Phľd. 1894. 61.

Šebinke *(šibanky, šibenice)* = část trakaře nad kolečkem na zad zahnutá. Prost. Brt. D. II. 394.

Šebtuch, u, m. = *šiptuch, šiftuch, šteptuch*, sukno tvrdší, ale nikoli špatné. Wtr. Krj. I. 366.

Šecko = *všecko*. Slov. Pastr. L. 149.

Šéda = *cedulka*. Phľd. 1895. 77.

Šedesátník, u, m., mince. Široký š. Borb. 110.

Šedík, u, m. = *podbělák*, druh révy. Brt. D. II. 440.

Šedivák, a, m., holubí jm. ČT. Tkč.

Šedivek v Bolesl. = veselá slavnosť s hodováním po ukončení přástvy nebo doděrek o masopustě pořádána. Vz NZ. IV. 526.

Šedivina, y, f. Š. mlhy. Nár. list. 1896. č. 204.

Šední = *všední*. Š. den. Beck. 1. 107.

Šedofialový. Š. mhly. Mtc. 1896. 20.

Šedolesklý. Vz Úženec (3. dod.).

Šedomour, a, m. = domácí skřítek v podobě kocoura. Sláď. Mak. 9.

Šedopruhý, vz Vodošlap (3. dod.).

Šedoviolový. Š. barva. Ilľav. 3.

Šefelín = *darda, šermířský oštipec*, kopí s hrotem velmi ostrým. XVI. stol. Wtr. Krj. I. 615.

Šefmistr, vz. násl. Šephmistr.

Šefrýnky, druh hrušek. Čejč. Hledík.

Šejbíř, e, f. = *pustina*, neúrodné pole. Dšk. Jihč. I. 39.

Šejt, u, m. = veliká štěpina. 1748. Hranice šejtů. NZ. III. 406.

Šejtrok u vozu: deregľa (Zlín), *keľník, keľňa, kozlík, příhradek, kočírka* (Vset.). Brt. D. II. 445.

Šejza, y, f. = *kočár*, Chaise. Kld. IV. 21. Vz Šéza (dod.).

-šek, přípona jmen os.: Jíšek od Jan, Pešek od Petr, Prošek od Prokop. Vz Kbrl. Sp. 9.

Šek, u, m., vz Ček (3. dod.).

Šelest (srdeční) akcidentalní, systolický, holosystolický, merosystolický, mesosystolický, protosystolický, telesystolický, diasystolický, mesoventrikularní, organický; š. žilní, kardiopulmonalní, svalový. Vstnk. III. 469. nn. (412., 475.).

Šelma, gt. pl. šelm a šelem. Gb. II. ml. I. 165. Š. od šibenice odtržená. Kld. IV. 155. — Š. = *nadávka sedlákům*. NZ. III. 512. — Š. = *morní hlíza*. Ale že mor a š. u Hory (Kutné) byla jest. Břez. Font. V. 481.

Šelmakum, z něm. schön willkommen. Cern. Př. 21.

Šelmin, a, o. Šelmino kněžstvo, clerus pestiferus. Břez. Font. V. 332.

Šelmovati koho = *šelmou nazývati*. 1723. Pras. Řem. 49.

Šelmovina. Lerm. II. 71.

Šelmový. Š. hlíza (= morová). Břez. Font. V. 510. Cf. Šelma. Š. učení, pestifera doctrina. Ib. 339.

Šembera, z: Šebastian. Kbrl. Sp. 11. Cf. Gb. H. ml. I. 437. — **Š.,** potok, vz Brdský.

Šemeliť, *šepletiť* = *marně, planě, nevěrně mluviti*. Slov. Kal. S. 175.

Šemořit = *šimrati*. Slov. Brt. D. II. 394.

Šenijka, y, f. = šňůra housenkovitě vinutá, Chenille, f. Vyšívání š-kami. Sterz. I. 600. b.

Šenkovati co: pití, propinare nectar. 1438. List. fil. 1895. 146. Š. komu co = *odpustiti*. Slovo verštatní. Bl. Gr.

Šenkovné, ého, n. S. platiti (ze šenku). XVIII. stol. NZ. IV. 104.

Šenkovní. Š. berně. Arch. XII. 78.

Šenkovný. Š. krčma. Půh. IV. 273.

Šenkýřko křikneš (čti zpět). ČT. Tkč.

Šentyš, e, m., z něm. Schenktisch. Mor. Nár. list. 1896. č. 254. feuill.

Šephmistr, *všefmistr, šefmistr*. Kutn. šk. 3.

Šepkár = *napověda*. Phľd. 1893. 251.

Šepkati. Phľd. 1894. 45.

Šepleta, y, m. = *tlachal*. Slov. Kal. S. 175.

Šepletiť, vz Šemeliť (3. dod.).

Šeptání = *vynášení rozsudku*. Při š. překážku takovou učinil. Šeptati ze schöpfen, Urtheil schöpfen. Cern. Př. 90.

Šeptati. Vz Sišli (3. dod.)

Šer, u, m. = *šero*. Vrch. Rol. I.—VI. 29. — **Š.** = *šeré sukno*. Wtr. Krj. I. 362.

Šeradství. Chč. S. 216.

Šerbel, blu, m., z něm. Scherbe = nočník. Slov. Kal. S. 175.

Šerediť se s kým: *hádati se, křičeti, hašteřiti se*. Jevíčko. Brt. D. II. 394.

Šeremna, y, f., místní jm. na Slov. Phľd. XII. 74.

Šerhovně (VII. 841.) asi m. šerhoveň. Š-vní trestati. XVI. stol. Zbrt. Tan. 162.

Šerhovní. Š. arrest. 1774. Věst. op. 1893. 48.

Šeříkání, n. Š. kohouta koroptvího. Světz. 1894. 226. a.

Šeřina, y, f. = *šeř, šerka* = *sukno šeré, laciné*. Wtr. Krj. I. 116., 97.

Šerka, y, f. = *oblek* (sukno) z šeré látky. Wtr. Krj. I. 97. Cf. předcház. Šeřina.

Šerlink asi nějaká vybranější jehnečina, snad ovčí kůže z mladé ovce po první stříži. Wtr. Krj. I. 471., 366. Kožišníci překupovali před branami š-ky a runatice. 1486. Wtr. Krj. I. 156.

Šerlinkový. Š. kožich. XV. stol. Wtr. Krj. I. 156. Cf. předcház. Šerlink.

Šeřó = *zšíří*. Han. Brt. D. II. 33.

Šerobarvec, můra. Cf. Ott. X. 709.

Šertuch, u, m. = *fěrtuch*. XVI. stol. Wtr. Krj. I. 171.

Šes (v Ratkové: säs). V Gemer. Vz Phľd. 1893. 556.

Šest. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 144., 312.

Šestec, stce, m., v hlatenství. Am. Orb. 89., 73.

Šestečně se hlatiti. Am. Orb. 66. Cf. Šestec.

Šestečný. Š. hlacenstvo. Am. Orb. 73.

Šesteřice. Mlácení v š-ci: Buchty do pekárny, buchty do pekárny. Záp. Mor. NZ. IV. 397.

Šestičetný. Š. kruh složitý. Čl. Zrůd. 23.

Šestilaločný. Š. dvojlist. Čl. Zrůd. 15.

Šestinedělka. Vz o ní Duf. 37. nn. (na Mor.).

Šestipolový. Š. dynamický stroj. Vz KP. VIII. 92.

Šestitabulový. Š. okno. Rais. Rod. 122.

Šestiznaký hladkořitník, brouk. Klim. 156.

Šešérka, vz Stonek (3. dod.).

Šešerkovice, e, f., vz Spenčica (3. dod.).

Šešétko, vz Sirotka (3. dod.).

Šešina, y, f. = *šašina, rákosí*. Slov. Kal. S. 175.

Šetko m. všecko. Slov. Pastr. L. 149.

Šetřina, y, m., *šetřinka = suchý, hubený člověk*. Laš. Brt. D. I. 394.

Šeucovská, é, f. = čes. tanec u Nimburka. Vz NZ. III. 502., 507., Tanec čes. (3. dod.).

Šev. Vz Mlíti (3. dod.).

Ševcovati. Věst. op. 1892. 46.

Ševcovina (slov., val.) = *ostřeš* (Podluží), *škrach, ševec*, acerina vulgaris, ryba. Brt. D. II. 497.

Ševcovský. Š. cech v Náchodě. Vz Hrš. Nách. I. 478.

Ševcůvka, y, f. = *ševcová*. Záp. Mor. Brt. D. II. 395.

Ševčířský. Š. káď. 1664. Věst. op. 1894. 44.

Ševeliti = *hýbati*. — **čím jak.** Pes radostne š-lil chvostem. Phľd. XII. 275.

Ševkyně, ě, f. = *švadlena*. Phľd. 1894. 442.

Šéza, y, f. Když jdou ženy z města z trhu a prší, slečou šorc (spodnici) a hodí na hlavu přes koš (a to je š.). Duf. 206.

ši- mění se v Brněn. v *še-*: šedit. Brt. D. II. 161.

-ši. Sepsání lidského nepotřebuješi. Arch. XIV. 339. Ač nepochybuješi o kněžství. Ib. 358. Věříši v syna božího. Tu credis in filium Dei. Ib. 367. (Mus. 1896. 369.).

-ší přípona kompar. Vz List. fil. 1895. 313.

Šiaňať. Šiaňám pána Boha a ích statečněj hlavy — hnoj sme vozili (= s odpuštěním). Phľd. 1895. 495.

Šiatr, také = *bouda na tržišti*. Kúpi šatku pod šiatrom. Phľd. 1896. 626.

Šiatriť sa = *chrániť sa, šetřiť sa*. Myjava. Phľd. 1895. 446.

Šiba, y, m., ze Šebastian. Kbrl. Sp. 9.

Šibák = *prut*. Vrbový š. Mor. Mtc. 1894. 17.

Šibalství. Vím, že š -stvím vořeš. Kat. Žer. I. 50., II. 99.

Šibati. Fúzy ti šibú (se tlačí, počínají růsti). Phľd. 1893. 544. — **Š.** = *klasnovati, ošľahovať, vokolkovať*, vyklepávati obilí ze snopů klasím vzhůru postavených hůlkami. Mor. Brt. D. II. 438. — **Š.** = *rychle jíti*. Šibla po schodech; Okolo búdky šibla ženská postava. Phľd. 1895. 688., 689.

Šiben (III. 866.) oprav v: šibeň, bně, f. Šibeň. Phľd. 1896. 24. Cf. VII. 845.

Šibeňák, a, m., návrší u Příbora. Mtc. 1895. 132.

Šibence m. šibenice. Gb. H. ml. I. 228.

Šibenice. Pověry o ní vz Zbrt. Pov. 86. — **Š.** = kopec u mor. Kamenice. Kld. IV. 8.

Šibenička = tyčka na postranici tkadlcovského stavu pod křesinkou. NZ. IV. 41.

Šibinky = dva pruty do země zapíchnuté, jejichž konečky jsou spojeny špagátem, přes nějž se skáče. Mor. Nár. list. 1896. č. 221. odp. feuill.

Šibkosť = *mrštnosť* a p. Phľd. XII. 675.

Šibký. Šibká, voľná Anička. Phľd. 1896. 677.

Šíbra, y, f. = drobný material zednický vzatý ze staveb sbořených. Nár. list. 1894. č. 174. 5.

Šibřinky Sokola praž. Vz Zbrt. Tan. 332.

Šibudov, a, m., přítok Ostravice na Frýdecku. Věst. op. 1894. 18.

Šiby-ryby. Dostal š. = *šklbanou, jazykovou polévku*. Phľd. 1894. 315.

Šidělka, y, f. = *trpělka* (pták). V Lohovci. Mtc. XVIII. 244.

Šidierstvo, a, n. = *šejdířství*. 1607. Phľd. 1894. 5.

Šídlatec, tce, m., bembidion, brouk. Š. Andreův, b. Andreae, bahní, littorale, červenorohý, ruficorne, členitý, articulatum, čtveroskvrnný, quadrimaculatum, čtverotečný, quadripustolatum, čtveroznaký, quadriguttatum, dvojtečný, bipunctatum, dvouskvrnný, biguttatum, hnědolýtký, tibiale, jamkovaný, foraminosum, křivý, obliquum, lunoskvrnný, lunulatum, malý, pygmaeum, měsíčkový, lunatum, obecný, testaceum, osmiskvrnný, octomaculatum, ozdobný, decorum, páskovaný, fasciolatum, plaménkovitý, dentellum, pohorský, monticola, pokropený, guttula, přizpůsobený, assimile, pruhovaný, striatum, různobarvý, varium, rychlý, properans, skalní, rupestre, skromný, modestum, stlačený, impressum, stříbroskvrnný, argenteolum, tečkovaný, punctulatum, tmavostehenný, femoratum, trojbarevný, tricolor, tuporohý, obtusum, zářivý, lampros. Vz Klim. 19.—23.

Šídlatěnkovitý. Š. rostliny, isoëtae (s šídlatým listem). Am. Orb. 97.

Šídlavý. Cf. Šizavý (3. dod.).

Šídlec, dlce, m., orthopterus, brouk. Š. černý, o. Kluki, hnědonohý, brunnipes, horní, corticalis, malý, coriaceus, smolobarvý, picatus, tečkovaný, punctatus. Klim. 298.

Šídlo. Vyklalo sa š. z mecha (vyklubalo). Phľd. 1894. 30. Šídlem sazeč v knihtiskárně závadné litery ze sazby vytahuje a potom správnými je nahrazuje. Nár. list. 1894. č. 84. odp. feuill.

Šiflík. Š-ky s polívkou. Phľd. 1895. 454.

Šiftuch, u, m., vz Šebtuch.

Šicha, empestrum, rostl. Cf. Ott. VIII. 589. a.

Šijacie = *šijecí, šicí*. Š. náradie. Phľd. 1895. 702.

Šije = *klenutá šikmá chodba do lochu* (sklepa) se schody. NZ. III. 395., Kld. III. 273. — Š. = *krk*. Ku GR. přidej: Nov. 49.

Šik, u, m. Budu ti držeti šik (palec, abys měl štěstí). Wtr. St. nov. 15.

Šík, u, m. = *šíp, p* v *k*. Dšk. Jihč. I. 23. — **Š.,** asi úzká šňůrka na gezele. V Honte. Phľd. 1894. 311. Rukávce na šík = zlatými nitkami vyšívané. H. Ozorovce. Phľd. 1895. 496. Cf. Šik 3.

Šikmočelný. Š. plátování trámů. Vz Ott. VIII. 1. a.

Šikulka. Na Š-kách, jm. polí. Phľd. 1895. 58.

Šiky-miky. Musím sa postarať, aby moje mozole (peníze prací nabyté) nerozišly sa š. m. Phľd. 1894. 471.

Šikýř, e, m. = *šikovný*. Kotk. 60.

Šílenec, cf. Šaľo (3. dod.).

Šílený = *divoký*. Š. kůň. N. Město. Brt. D. II. 395.

Šilhavec, had brasilský. Cf. Ott. XI. 518 b.

Šilhavý; šilhav, a, o. List. fil. 1895. 301.

Šilink = *bití*. Měla š. u pranýře. 1543. Kutn. šk. 6.

Šíliti ze šáliti přehlasováním. Sú od svých modl šíleni. Mill. 78. — Gb. H. ml. I. 98.

Šílivý. Naplň š-vou svou pekla číš. Krs. Moor. 38.

Šíma Mat., kněz a spis., 1825.—20/9 1896.

Šíman, a, m., vz Šimon (3. dod.).

Šímáně, čte, n., vz Šimon (3. dod.).

Šimánek, nka, m., vz Šimon (3. dod.).

Šimanko, a, m., vz Šimon (3. dod.).

Šimbera, y, m., vz Šimon (3. dod.).

Šimbol, u, m., vz Žgolek (3. dod.).

Šimčík, a, m., vz násl. Šimon.

Šimeček, čka, m., vz Šimon (3. dod.).

Šimerka, y, m., vz Šimon (3. dod.).

Šimič, e, m., vz Šimon (3. dod.).

Šimíček, čka, m., vz Šimon (3. dod.).

Šimík, a, m., vz Šimon (3. dod.).

Šimka, y, m., vz Šimon (3. dod.).

Šiml, u, m. = *stříbrňák*. Mus. 1895. 187.

Šimlena, y, f. = omáčka ze sliv, mléka a mastnoty. Us. NZ. IV. 497.

Šimlovatý. Š. šiml. Duf. 335.

Šimon, a, m. odtud: *Šich, Šicha, Sícha, Šichan, Šimáček, Šimák, Šiman, Šímáně, Šimánek, Šimandl, Šimanko, Šimbera, Šimeček, Šimčík, Šimek, Šimič, Šimíček, Šmík, Šimka, Šimonek, Šimoník, Šimoš, Šimoušek, Šimůnek, Šimsa, Šimša, Šimetka,* Kbrl. Sp. 19. Cf. také Kotk. 32. Na Š-na a Judy (28./10.) zimà leze z búdy a nemá-li v moci, přijde na vše svaté v noci. Vck. Val. I. 164. Šimona Judy napada sněha všudy. Slez. Nov. Př. 462.

Šimška *(Šimša)*, trať na Frýdecku. Vést. op. 1894. 18.

Šimůnek, nku, m., lithospermum purpureocoeruleum, rostl. Mtc. 1894. 339., 102.

Šín. Obléci se v ostré totižto v šíny (dura vestio) 1416. List. fil. 1894. 230.

Šindelna, y, f., polana na Frýdecku. Vést op. 1894. 18.

Šindelný, vz Šindelní. Jest jim tak milo, jakoby š-né hřebíky zobali. Rokyc. (Wtr. Živ. c. 888.). — **Š. vrch** na Frýdecku. Vést. op. 1894. 18.

Šindlík, u, m. = *malý šindel*. Phľd. XII. 546.

Šinec, nce, m., část tkalcov. stavu. Brt. D. II. 455.

Šínka, y, f., = *mečík u řebřin*. Slez. Brt. D. II. 443. Vz Mečík.

Šíp, u, m. = *šípek*. To je také utěšené dzievča, jako ke by bylo na šípe vyrôslo. Phľd. XII. 56.

Šípař. Cel. Pr. m. I. 240.

Šípati = *špiniti*. Zašípała si sukničku. Ty si šípał, já sem prala (val., laš.). Odtud: ušípané = prase (vl. ušpiněné dobytče). Brt. D. II. 395. — **Š.** = *vískati, hledati vši*. Zábř. lb.

Šípčina, y, f., vz Šípčí.

Šípecký. Š. jeskyně na Mor. Vz Čípová díra.

Šípek. Hádanka o šípku. Vz NZ. III. 35. Sedí charvátek, má červený kabátek, na hlavě strúpek, v břuchu páru krúpek. Hledíková.

Šípiště, missile. 1513. Dob. Dur. 90.

Šípiti = *pozorovati*. Kde šipia zášť proti sebe. Phľd. XII. 37. (196., 669. a j.).

Šípka, y, f. = jeskyně u Štramberka na Mor. Vz Vck. Poh. 125., Š. pecký.

Šípkový. Š. muškát, pelargonia, rostl. Brt D. II. 505. Š. polévka = ze šípků; šípky se uvaří a pak zapaří. Slez. NZ. IV. 447.

Šiplenka, y, f. = *ženská, která se šipl*í. Vz násl. Brt. D. II. 395.

Šiplif se = *štířiti se, usmívati se*. Kunšt. Brt. D. II. 395.

Šiptuch, vz Šebtuch (3. dod.). Mus. 1894. 508.

Šír, u, m. V pustém světa šíru. Kká. Pus. Roz. 51. Chvátá šírem pláně; S korábu zří jej lidé v šíru. Len. 73., 80.

Šírá, é, f., vz Plešivá.

Šíráf, u, m., z něm. Stirnreif, m. Čern. Př. 65.

Šírák, u, m. = beranice (na hlavu). NZ. III. 213. — **Š.** = *deštník*. Phľd. XII. 641. — **Š.** = *střecha*. Š. doškový. Slov. Pokr. Mrt. z. 19.

Šiřák = *šírák* (Brodsko). Brt. D. II. 468.

Šířava, y, f., míst. jm. Brt. D. II. 395. Cf. Dálava = veliká vzdálenosť.

Šířeba, y, f. = *šířka velikého rozměru*. Jevíčko. Brt. D. II. 395.

Šiřinový. Š. či komorové dobývání rud atd. Weitungs-, Kammerbau, m. Ott. XI. 599. b.

Šířník, a, m., euryusa, brouk. Š. chobotnatý, e. sinuata, šíroštítý, laticollis. Vz Klim. 170.

Šírohlavec, vce, m., cymindis, brouk. Vz Am. Orb. 80. Š. černoštítý, c. humeralis (axillaris), hnědoramenný, cingulata, lopatkoskvrnný, angularis, modrý, variolosa, plsťnatý, vaporariorum, tmavohlavý, palliata, ochmýřený, lineata žlutohnědý, rubrotestacea. Vz tél. Klim. 80.

Šírohlavý lejnomil, brouk. Vz Klim. 208., 159.

Šírohřbetka, y, f., eurygaster, ploštice. Vz Ott. VIII. 828

Široko. Doklady ze staré češt. vz v List. 1895. 96.

Širokohlavý. Š. klinčok. Phľd. 1893. 43.

Širokokolejný. Š. dráha. Us.

Širokokřídlý orel. Mus 1895. 217.

Širokolupenný. Š. rostlina. Čch. Kand. 35.

Širokoplecí. Š. měšťan. Phľd. XII. 411.

Širokorohý korník (brouk). Klim. 159. (241.).

Širokosecí stroj či rozsévací. Ott. XI. 661. b.

Šírokrký korník, hlubnoštítník (brouci). Klim. 157., 152.

Šírokrový maločlenník, brouk. Vz Klim. 321.

Šírolemý blýskáček, brouk. Vz Klim. 341.

Šíroštítec, tce, m., cartodere, brouk. Š. červenoštítý, c. ruficollis, nitkový, filiformis, podlouhlý, elongata. Vz Klim. 324.

Šíroštítník, a, m., ostoma, brouk. Š. podlouhlý, o. oblongum, rezavý, ferrugineum, tlustý, grossum. Vz Klim. 346.

Široký. Š-mu každy v cestě stojí. Slez. Nov. Př. 326.

Šíronehetný. Am. Orb. 103.

Šíroprsec, rsce, m., megasternum, brouk. Š. tmavý, m. obscurum. Vz Klim. 129.

Šíropudný. Š. domek svěče. Am. Orb. 104.

Šírostřelec, lce, n., pteroloma, brouk. Vz Klim. 288.

Šíroštítý, vz Šírník, Mraveništník (3. dod.). Klim. 148.

Šíroučok, čku, m. = miska dvouuchá pro děti. ČT. Tkč.

Šírovládný. Ten **na** moři jest š. Vrch. Rol. XVII.—XXII. 133.

Širtink, u, m., bavlněná látka. Lizn. Cenník.

Šiška = *knedlík*. *Šišky* a) *kyslé* (kysané, púchlé) = z bílé mouky; máčejí se v mléce, v němž se kus másla roztopí. Vých. Mor. Brt. D. II. 482. — b) *Š. křesné* (přesné): těsto na dlouhé válečky rozválené se na kousky rozkrájí a uvaří. Šišky uvařené se omastí, perníkem a cukrem posypou. Záp. Mor. Brt. ib. 483. — c) *Š. zápařkové:* mouka se zadělá vroucí vodou, šišky z toho těsta uvařené se roztrhají, pomastí a posypou makem nebo tvarohem (han.). Ib. — Masopustní šišky na blátě, velikonoční vejce za kamny. Světz. 1894. 195. b. — **Š.** *na stromech*. Jsou-li borové šišky na borovicích ve vršku, bude veliká zima na kopcích, pakli na dolejších větvích, tož bude tuhá zima v nížinách. Vck. Val. I. 164. — **Š.** = visutý závěrek (čep) gotické klenby, Abhängling. Sterz. I. 29.

Šiškatý. Vz násl. Šiškoň.

Šiškoň, ě, m. = kdo má tuze naduté (šiškaté) skráně, jakoby za nimi šišky (knedlíky) měl. Přer. Brt. D. II. 395.

Šiškový. Š. setba lesní. Nár. list. 1893. č. 277. 5.

Šišli, myšli, odešli, přišli (šeptá-li kdo komu co). Slov. Nov. Př. 539.

Šišmati = *špiniti*. 1569. Wtr. Krj. I. 640.

Šišvor, u, m. = *slepená v tvrdý chumáč vlna*. Val. Brt. D. II. 395.

Šišvorec = *puškvorec, proškvorec, bruškvorec, tatarák, tatarčok,* acorus calamus, rostl. Laš. Brt. D. II. 499.

Šíti. Cosi se **na** vás šije = chystá. Už se všelico **proti** němu šilo. Brt. D. II. 395.

Šitý. Je to šité: ‚Bratři, držme se, je nás málo' (řídké stehy). Mor. NZ. V. 516.

Šivačka, y, f. = *švehla, jehla*. Phľd. XII. 312.

Šizavý = *šidlavý*. Š. nádoba, která vypadá, jakoby více pojala než skutečně pojme. Slavkov. Brt. D. II. 395.

šk m. *šťk; ť* odsuto: tlouška m. tlouštka, drška m. dršťka. Dšk. Jihč. I. 20. Cf. Gb. H. ml. I. 398., 526. — **šk** z *sk:* oškeruše, škála, škobla, škráně, škořápka m. oskeruše, skála atd. Vz Gb. H. ml. I. 483., Dšk. Jihč. I. 39., 38. — **šk** mění se v *šč:* hruška — hruščička. Vz Gb. H. ml. I. 447.

Škádlivec, vce, m. = kdo jiné škádlí. Us Tkč.

Škála m. skála a j. Zbirov. Šb. D. 22., Dšk. Jihč. I. 39.

Škalice m. skalice. Cf. Dšk. Jihč. I. 39.

Škamrať = *škemrati*. Jevíčko. Brt. D. II. 395.

Škamravý. Krčma osvětlovaná š-vými lampami (blikavými?). Phľd. 1893. 584.

Škandálik, u, m. Pikantní š. Phľd. 1895. 427.

Škandriť sa s kým = *hádati se.* Phľd. 1895. 295.

Škára. Proměna š-ry v useň. Vz KP. VI. 662. Ty škáro podšitá (nadávka)! Slád. Žen. 60. — **Š.** = *skulina.* Š-ry dvier (dveří). Phľd. 1895. 372., 387. Videl ich ces š-ru. 16. 1895. 1.

Škarbal. Hra na š. Vz Vck. Val. I. 76., Kld. II. 339.

Škarbička, y, f. = *krabička.* Tvarožná. Hledík.

Škaredo = *škaredě.* Š. hledí. Zvolen.

Škaredý. Š. jako noc. Nov. Př. 606. Š. oko mať na dokoho (zanevříti naň). Phľd. 1894. 549. Měl naň š-dou hubu = pomlouval ho, huboval naň. Žďár. Nár. list. 1894. č. 219. odp. feuill.

Škark, a, m., les u Horních Bor. Duf. 313.

Škarňoutek. Hra na š-tky (konopky). Vz Duf. 106.

Škarpák, u, m., druh jablek. Nár. list. 1896. č. 299. Přil.

Škarpal, později *škrampal,* Wtr. Krj. I. 163.; *škrbál* později škarpetle = selská jednopodševní obuv, kus kůže pod nohy. XVI. stol. Ib. 98. — **Š.** = *harampátí, smeť.* Ib.

Škarta. Bl. Gr. 294.

Škatka, y, f. místo chartka, lat. charta, vz šk. Dšk. Jihč. I. 36., 9., 44.

Škatule = jeden z hráčů ve hře na stoličky. Vz Duf. 98. Škatulka na tkadlcovský člunek. NZ. IV. 40.

Šklába. Šklábu si z někoho dělati = pošklebky, smíchy. Vck. Val. I. 25. — **Š.** = *skulina.* Tk. X. 128.

Šklban, a, m. = *škluban.* S. zverskej tváre. Phľd. 1894. 508.

Šklbanec. Vz Šiby-ryby (3. dod.).

Šklbať = *šklubati.* Slov. Pastr. 85.

Škleb = *pošklebek.* Vrch. Rol. XLIII. 48. To v š. nám bylo. Vrch. Linng. 32.

Šklebiti se. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 84.

Šklubavý. Š. nádcha Vz Nádcha (3. dod.).

Škňoural m. kňoural. Dšk. Jihč. I. 44.

Škňourati m. kňourati.

Šknuřiť se = *upejpati se.* Žďár. Brt. D. II. 395.

Škobrla, y, f. = *sejko* pták (3. dod.).

Škobrtati se kam. Hadi š-li se **do** kře. Kld. III. 229.

Škobrtek, *škobrtel* = *kotrmelec,* mor. Vz Mz. v List. fil. 1893. 9.

Škoda. S-du na něčem bráti. Chč. S. 70. Z každé škody má někdo užitek. Nov. Př. 159. Š. ide po chasňa. Slov. Ib. 193.

Škodár. Slov. NZ. IV. 413.

Škodná, é, f. Plat za škodnou. 1714. Cf. NZ. III. 521.

Škodně. Š. se někomu protiviti. Chč. S. 139. V tom byl lid š. oddělený (ku své škodě). Břez. Font. V. 407.

Škodný čeho. Kdyby zemřel, hrubě bych ho škodna byla a neráda ztratila. Kat. z Žer. I. 252.

Škodolibě. Š. jednati. Bráb. 186.

Škodoradosť = *škodolibosť.* Phľd. 1892. 329., 1893. 760., 1896. 68.

Škodoradostně. Smial som sa š. Phľd. XII. 199.

Škodovati. Aby neškodoval **na** oddíle svém. Půh. V. 230. Abych **skrze** to neškodoval. 1460. Arch. XIV. 101. Š. co. Půh VI. 255.

Škofia, e, f. = lepenkovitý útvar čepcovitý v Lanžhotsku. NZ. IV. 439.

Škola. Obecné š. v Poděbr. okolo r. 1698. a platy učitelů. Vz NZ. III. 409. nn. Když se dobytek na podzim zavře (už se venku nepase), š. se otevře (chodí děti pilněji do školy). Duf. 160. Děti vod (od) š-ly (které již ze školy vyšly). Žďár. Brt. D. I. 287. Vidí se mi, že jsme nechodili do jednej školy (nemáme stejných zásad). Phľd. 1894. 470. Školy plúca sú národa. Phľd. 1896. 618.

Školniště, ě, n., jm. louky u Rovenska. Mus. 1895. 513.

Školování. Ta věc bez š. se vyvinula. NZ. IV. 44.

Školovaný, geschult. Rukou š-nou něco provésti. NZ. IV. 45.

Školovie. Želka š. (ze školy, dcera učitelova). Phľd. XII. 139. a j.

Škop, a, m. místo skop. Brt. D. I. 92., Phľd. 1895. 234.

Škopíček. Každý mladý švec musí prý se napiti ze š-čku. Nár. list. 1891. č. 107. odp. feuill.

Škopový m. skopový. Neor. 10.

Škořačka, y, f. = *úložníček,* lysimachia nummularia, rostl. Brt. D. II. 504.

Škorka, y, f. Křmila (kuře) ako š. (kvočna?). Phľd. 1896. 567.

Škorňaný, vrch na Frýdecku. Věst. op. 1894. 18.

Škorně, z kóra, strsl. skora = kůže. Čern. Př. 64., List. fil. 1896. 160. Š. v XV. a XVI. stol Vz Wtr. Krj. I. 54., 162., 492., Boty (3. dod.). Není dobře v cizích škorních choditi (cizího užívati). Bl. Gr. 218. Ne každý umí v cizích škorních choditi. Čes. l. VI. 128.

Škornice, vz Sladkoměška (3. dod.).

Škornička, y, f. = *kornout.* Dšk. Jihč. I. 44.

Škornout = *kornout, š* přisuto. Dšk. Jihč. I. 44.

Škorňoutka, y, f. = *kornout.* Dšk. Jihc. I. 44.

Škorvánek, nka, m., vz Skřivánek (3. dod.).

Škovŕlikať. Škovránek vŕliká, vŕžiká, škovŕliká. Vz Pastr. L. 88.

škr m. *skr:* škraloup. Dšk. Jihč. I. 39. a j.

Škráb, u, m. = škrampál. Duf. 66. Také mor.

Škrabák, u, m. = *kusý, useknutý, starý srp na trávu.* Na Hané. Brt. D. II. 395.

Škrabanina. Phľd. 1895. 223.

Škrabati. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 84., List. fil. 1893. 21. Slováci škrabú jenom zemáky, jabka krúžľú, Hanáci škrabajó i jabka. Brt. D. II. 295. — **Š.** = *šiditi.* Vím, že mne strany dělání sejrů škrábaly. Kat. z Žer. I. 47.

Škrábek, bku, m. = *kružélka,* oškrábaná slupka s jablek. Brt. D. II. 395.

Škrabička, y, f. místo krabička. Dšk. Jihč. I. 44.

Škraboška. Nošení š-šek u starých Čechů. Vz Zbrt. Pov. 16., 17., 20., 30. Také: *kraboška, škravoška, škrabuška.* Gb. H. ml. I. 514.

Škrabulka = pondrava. Am. Orb. 77.

Škrabuňk. Papežovy daremky se pronášely a lidé o jeho š-cích zvěděli. Enns. 194. A. Bl. bylo toto slovo nepřípadné. Bl. Gr. 326.

Škrabuška, y, f., vz Škraboška (3. dod.).

Škrach, u, m., vz Ševcovina (3. dod.).

Škraloup. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 33.

Škralupina, y, f. = *škraloup.* Přerov. Brt. D. II. 395.

Škrambala, y, f. = kdo při chůzi nohy vláčí. Brt. D. II. 395.

Škraň, ě, f. = *tvář, líce.* Políbil ho na škraně. Han. Brt. D. II. 395.

Škrančeť. Brt. D. II. 395.

Škrápati = škrpálem po zemi šámati. Kotk. 110.

Škrapatý. Phľd. XII. 317.

Škravoška, y, f. = *škraboška* (3. dod.).

Škrda, y, m. = *škrtil, skrblík.* Kotk. 72.

Škrebať = *škrabati.* Slov. Pastr. L. 10.

Škrhati, *škrhotati.* O pův. cf. Gb. H. ml. I. 66.

Škrhel, hlu, m. = *brzda vozová.* Brt. D. II. 446.

Škříbice, e, f. = přeslička (rostl.). Am. Orb. 74.

Škridélka, y, f. = *polička.* Slov. Mtc. 1895. 345.

Škřidlice m. skřidlice a vedle toho i křidlice. Gb. H. ml. I. 514.

Škriepiť sa = *hádati se.* Slov. Phľd. 1896. 552.

Škriepny. Vrany neprekváčeš, škriepneho nepreškriepiš. Phľd. 1894. 196.

Škrieť. Ač jich to škrie a mrzí. Čes. l. V. 34. — Phľd. 1895. 746. A to by mna bolo tým viac škrelo. Phľd. 1896. 529.

Škrich = *škřih.* Do š-cha je zavrel. Slov. Mtc. 1895. 158.

Škříně, z lat. scrinium. Cf. Gb. H. ml. I. 486.

Škřipina, z lat. scirpina.

Škřivánek, vz Skřivánek.

Škrkať sa = *zlobiti se, hašteřiti se.* Mohou sa ženy š. Phľd. 1893. 652. Nech sa škrká, kolko chce. Ib. 390.

Škrkavka. Zaříkávání š-vek. Vz Duf. 27.

Škrně m. *škvrně, v* odsuto. Dšk. Jihč. I. 27.

Škrob není z Kraftmehl. Vz Kotk. 64. Cf. o pův. Jagć. Arch. XVI. 3. 4. Heft. 412.

Škrobac = škrábati. Šarišsko. Phľd. 1894. 307.

Škrobaný = *oškrábaný, oloupaný.* Slez. NZ. IV. 497.

Škrobenáč, e, m. (o nehybném). Zbrt. Tan. 288.

Škrobenica, e, f. = *škrobená sukně.* Také mor. Duf. 164., Brt. D. II. 464. — **Š.,** appretura, Pappe, f. Sterz. II. 494.

Škrobička. Nár. list. 1895. č. 157.

Škrobík. U Š-ků (poněvadž tam škrobili holubinky). NZ. IV. 146.

Škrôbka, y, f. = škrobená tenká šatka až po kolena sahající s pěkným vyšíváním a s krásnými krajkami. V Bošácku na Slov. na Trenč. NZ. IV. 442., 157. nn.

Škrobovna, y, f. = *škrobárna.* Světz. 1895. 436.

Škrouhnouti si = *zatančiti si.* Dšk. Jihč. I. 39.

Škrovan, a, m. = *skřivan.* List. fil. 1893. 18.

Škrpály = škarpetle (křampetle), ze scarpa střevíc a scarpetta střevíček. Čern. Př. 66.

Škrpať = obuv silně o zemi třiti. Laš. Brt. D. II. 396. Cf. násl. Škrutať.

Škrťák, u, m. = *záškrt.* Val. Brt. D. II. 490.

Škrtnice na lodních člunech. XVI. stol. Čel. Pr. m. I. 173.

Škrtúsiť, intens. ku škrtiti. Slov. Brt. D. II. 396.

Škrubka, y, f., organtin. Brněn. Brt. D. II. 396.

Škruna = *lupy.* Dšk. Jihč. I. 36.

Škrunty = veliké roztrhané boty. Jevíčko. Vz Škrundy.

Škrupelina, y, f. = *skořápka.* Ořechová š., z vejce. Mtc. 1894. 105., 338., 1895. 159.

Škrut, u, m. = *ledová kra.* Han. Brt. D. II. 396.

Škrutať se = *při chůzi z lenosti obuv o zem tříti.* Co pak se tak škrótáš? Han. Brt. D. II. 396. Cf. předcház. Škrpať.

Škrydelka, y, f. = *hliněná puklička.* Mor. Mtc. 1894. 332.

Škubanec, nce, m. Š. za ucho, za vlasy = *škubnutí, zakrákání.* CT. Tkč. — *Š-ce* = *noky.* Cf. Šiška (3. dod.).

Škubávka, y, f. = ovčí nemoc, prašivka. Brt. D. II. 492.

ze **Škudl** Jan, spis. Vz Bl. Gr. 286.

Škulavý = *šilhavý.* Slov. Mtc. XVIII. 212.

Škulenka, y, f., fissurella, plž. Vz Ott. IX. 272.

Škúliti. Pasáci mu **po** nich š-li (po sovách, šilhali, pásli, chystali se, že je z hnízda vyberou). Phľd. 1893. 475. Škádlili ho, že škúli **na** Aničku. Phľd. 1896. 228. On škúlil

zaľúbeno na jej (její) oslnenú (světlem) hlavu. Ib. 650.

Škultéty Aug. Cf. Phľd. 1895. 354.

Škumpa, *škumpina,* y, f. Š. koželužská, Schmack. Sterz. II. 841.

Škůnník, a, m. = *škůdník.* Podkrkonš. Nár. list. 1896. č. 72. feuill.

Škuť, i, f. = *pľch, kudly.* Brt. D. II. 364.

Škuta, nardus stricta, tráva. Slov. Phľd. 1896. 532. Cf. Psica (3. dod.). — **Š.** = *široká, plochá, říční lodice,* Schutl. Sterz. II. 884.

škv m. *skv:* škvařiti, škvrně. Dšk. Jihč. I. 39.

Škvár. O pův. slova cf. Gb. H. ml. II. 78.

Škvára, y, f. = *škvařená vejce.* Dšk. Jihč. I. 39.

Škvarek. Mlsal š-ky a ony mu zůstaly (kdo má strup na ústech, tomu tak říkají). ČT. Tkč.

Škvarelina, y, f. = *míchanina.* Slov. Mtc. XVIII. 205.

Škvarenina, y, f., vz násl. Škvarka.

Škvařiti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 78.

Škvarka, y, f. = *škvarenina, vaječina, vejce na másle.* Slov. Kal. S. 177.

Škvění. Š. kulicha. Nár. list. 1893.

Škvěti. Sádlo škví, když se škvaří, pšká. Jevíčko. Brt. D. II. 396.

Škvorec m. *skvořec.* Gb. H. ml. I. 484.

Škvrčeti. Žeravý uhlík vo vode škvrká. Phľd. 1895. 494.

Škvrkať se = *scvrkati se.* N. Město. Brt. D. II. 396. Cf. Škvrčeti.

Škvrlánek, nka, m. = skřivánek. Brt. D. II. 492.

Škvrzať. Zmrzlý sníh škvrzá **pod** nohami. Jevíčko. Brt. D. II. 396.

Škyba m. skyva. Dšk. Jihč. I. 39.

Škymrať = *škemrať, žebroniti.* N. Město. Brt. D. II. 396.

Škytati m. štikati, ščikati, přesmykn. *k* a *t.* Gb. H. ml. I. 550., Slov.: ščukať, ščikať, čkáť. Phľd. 1894. 376. Zlostný pláč škytal **z** hrdla. Světz. 1894. 613.

Škytavka. Léčení jí vz v Mtc. XVIII. 211. Slov.: *ščikávka, ščukávka, čkanie, štikutka, štikutačka.* Phľd. 1894. 376.

Škytavý pláč. Osv. 1896. 38.

šl z *sl:* papršlek z paprslek, Gb. H. ml. I 481., šlinec, šlupka. Dšk. Jihč. I. 38.

Šlahati v. *šahati* m. *sahati.* Mus. 1864. 336. V severových. Čech.

Šlahoun = *řemen* atd., vz Spinka (3. dod.). — **Š.,** *šlahounek* v mluvě plavců vltavských = *dřevěná část* plaveckého a přívoznického *sochoru* opatřená na konci železným kováním; někdy i *celý sochor;* také *tenký dlouhý kmen* (obyč. z vyběhlé borovice), jenž provléká se na příč kladami u vor (pramen) spojenými. List. ťil. 1893. 406. — *Šlahúnek* = *dřívko u pilky* v šňůře zastrčené, jímž se pilka natahuje n. uvolňuje. Brt. D. II. 453.

Šlachna, y, f., *šlachovice,* e, f., Aponeurosis. Sterz. I. 233.

Šlachovice, vz předcház. Šlachna.

Šlachtovati. 1571. Čel. Pr. m. I. 447.

Šlak. Který súkenník zatykuje na šlaku lepším. Arch. XIV. 457. — **Š.** = *ranění mrtvicí.* Lidové léčení šlaku. Vz NZ. V. 569., 570

Šlakový. Š. ocet. Mtc. 1894. 23.

Šlampa, y, f, = *řídká, špatná polévka, brynda.* Kotk. 72.

Šlap, galea. Naplniv š. svůj (vodou). 1487. Krok. 1895. 285.

Šlapa, y, f. = *země, na niž bylo nohou vstoupeno.* Šlapu rylem převrátiti. Mtc. 1895. 349.

Šlapák, a, m. = *turista.* Nár. list. 1894. č. 280.

Šlapka, y, f. *Husí š., husí čapka, husí nožka, přívratník,* alchemilla vulgar., rostl. Brt. D. II. 499.

Šlatec, vz Sladec (3. dod.).

Šlechta. Neb š. ceny tratí bez jmění, ctnosť s ním teprv něco platí. Vrch. Rol. XLIV. 84. — **Š.** Jan Křivoklátský, spis.

Šlechtic. O pův. cf. Dob. Dur. 421. O tomto slově praví Bl., že ze zvyku velmi vyšlo, ale slova šlechtična prý se užívá. Bl. Gr. 179. Šlechtici nemohú ukázati, by oni proč lepšího rodu byli než jiní lidé. Chč. S. 225.

Šlejhar, a, m., spisov.

Šlepnice = *šlapnice.* Rozk. 1995.

Šlerkový. Š. šatka (z jemné, skoro průhledné látky). Slez. Věst. op. 1894. č. 9.

Šlicovati uhlí = štípati, z něm. schlitzen. Us. na Mor. Mtc. 1896. 315.

Šlihovica, e, f. = *slivovice, r v h.* Brt. D. II. 186.

Šlichtovaný. Š. osnova = šlichtou natřená. Vz Šlichtovati. NZ. IV. 41.

Šlik je ve složeném *nášlik.* Kotk. 161.

Šlinec, vz Slinec (3. dod.).

Šlír, u, m., nerost. Vstnk. II. 501.

Šlírový. Š. slín. Vstnk. II. 501.

Šlíž (Zlín), *čík* (Podluží), cobitis taenia, ryba. Brt. D. II. 497. — **Š.** = *struk,* mužský plodicí úd. Slov. Mtc. XVIII. 214.

Šloček, čku, m. = *nálevka z rohu,* již se nadívají jelita. Jevíčko. Brt. D. II. 397.

Šlofaňa, ě, f., z Schlafhaube. Natáhl na hlavu š-ňu. Slov. Phľd. 1893. 642.

Šlofpelc, e, m. = *ložniční sukně,* již se v noci přikrývali. XV. stol. Wtr. Krj. I. 158.

Šlohař, e, m. = dlovedoucí v dílně (ve venkovské olejně, dokud bývaly). Prostěj. Brt. D. II. 397.

Šlohnout něco = *ukrásti.* Nár. list. 1894. č. 150. odp. feuill.

Šlojíř. Vz o něm ve Wtr. Krj. I. 48., 79. nn. Š. z nití sloul *samokrutník* či *samokrutka,* z hedvábí: *hedbávník, hedvábník,* velmi jemný: *paučník.* XV. stol. Wtr. Krj. I. 106.

Šlojírnice. Arch. XIII. 258.

Šlokšvert, *slochtšvert.* Vz Wtr. Krj. I. 607.

Šťový. Š. putna, Hängebutte. Laš. Brt. D. I. 397.

Šložení, n. = *šlehnutí.* Každé š. bylo slyšeti. Lomn. (Zbrt. Tan. 184.).

Šłpec, pce, m. = *sloupec* n. *zhlavík* (záp. Mor.). Š. kosy = *tyč,* ve které jsou rožence, prsty. Brt. D. II. 452.

Šlufna. Křídla holubinky (čepce) skládala se ze dvou šlufen a dvou konců. NZ. IV. 146.

Šlukovec, vce, m. Š. široký, Bandwurm, bothryocephalus latus. Sterz. I. 387.

Šlupat psa = šupati. Dšk. Jihč. I. 7.

Šlupeň m. stupeň. Us. Gb. H. ml. I. 124.

Šlupina m. šupina, *l* přisuto, ze Schuppe; vlivem substantiva šlupka m. slupka.

šm m. *sm:* šmyk m. smyk, šmytec, Gb. H. ml. I. 482., ušmoliti m. usmoliti, šmytec. Dšk. Jihč. I. 39. — **šm** m. *šv:* šmihák m. švihák. Dšk. Jihč. I. 39.

Šmacnúť = *plácnouti, mlasknouti.* Slov. Kal. S. 177.

Šmajda, y, f. = *kořalka.*

Šmáň, *šmáňa,* ě, f. = *každá dlouhá tráva.* Slov. Kal. S. 177.

Šmarag, u, m. = *smaragd.* Wtr. Krj. I. 532. Mám prsten šmarak. 1583. Mus. 1896. 140.

Šmáravica, e, f. = *šmárava, metelice.* Slov. Zátur.

Šmarovati = *běžeti:* Vlk šmaroval opět k lesu. Vck. Poh. 56.

Šmatera, vz násl. Šmatrcha.

Šmates = *výdělek.* Nár. list. 1895. č. 300. odp.

Šmatlati. Sotva nohami š-te. Kat. z Žer. I. 167.

Šmatly = tlachy. To jsou š., bubly. Wtr. Pr. nov. 22.

Šmatrcha, *šmatera,* y, m. = kdo stále klopýtá, do všeho vráží. Záp. Mor. Brt. D. II. 397. Cf. Šmatrka.

Šmejčíček, čku, m. Šťavnaté š-čky rostliny. Vck. Val. I. 127.

Šmejholec, lce, m. Š. u tkadlcov. stavu = řemínek n. silnější provázek, který drží brdo. NZ. IV. 40.

Šmekrust. Us v Litomyšl. Vz Nár. list. 1894. č. 81. odp. feuill.

Šmekůstr, u, m. = *šmekrust.* CT. Tkč.

Šmelc = *černý čepec chudších měšťanek.* Vck. Val. I. 35.

Šmelcový. Š. čepec = černý z krajek, jenom dénko bylo zlatem vyšito. Vck. Val. I. 38.

Šmelcovaný. Š. nohavice = černé. Wtr. Krj. I. 482.

Šmelcovati. Obuv kvasnicemi lejtrovati a š. (černiti). Wtr. Krj. I. 165. Cf. Šmelcovaný (3. dod.).

Šmětiti přehlas. ze šmatati. Dokud (já) neuzři v jeho rukú jiezvy a šmyety (sic) svým prstem v to miesto. Krist. 110. a. Pošmytte a vizte. Ib. 109. b.

Šmetrliňk, u, m. = *haléř.* Rokyc. (Vlč. Lit. 191.).

Šmidec, dce, m., v obec. ml. šmitec (šmíčec). Cf. Šmidati. Kotk. 72.

Šmidelius Juro, kněz a spis. slov. v XVI. a XVII. stol. Vz Phľd. 1894. 3.

Šmidka, y, f. = *skyvka.* Š. chleba. Na mor. Slov. Brt. D. II. 397.

Šmidla, y, f. Š. chleba = *krajíček,* Schnitzel. Phľd. 1895. 739.

Šmidrkati = šmidcem po houslích vrzavě škrtati. Kotk. 106.

Šmihák, a, m., místo švihák, vz *šm.* Dšk. Jihč. I. 25.

Šmikaná, é, f., hra na schovávanou. Brn. Brt. D. II. 397.

Šmikó = *šikmem.* Han. Brt. D. II. 397.

Šmikoranda, y, f., *čes. tanec* u Nimburka. Vz NZ. III. 500., Tanec čes. (3. dod.).

Šmikovitý = *střihovatý,* v geol., schlechtig. Sterz. II. 829.

Šminky. Cf. Angrešt (3. dod.). Phľd. 1895. 443.

Šmír, u, m. = *kolomaz.* Brt. D. II. 511. b.

Šmitna, y, f. = mincířská dílna. XV. st. Čel. Pr. m. II. 1096.

Šmodrchál, u, m. = *kyprej,* lythrum, rostl. C. Brod. Nár. list. 1894. č. 244. feuill.

Šmochtať sa = dlho vyberať sa niekam, dlho sem tam chodiť. Phľd. XII. 698.

Šmolec = *čmel.* Dšk. Jihč. I. 44.

Šmollis, přípitek studentský z: sit mihi mollis. Sterz. II. 418.

Šmotliti se odkud = *štrachati se.* Š-la sa **z** komory **do** izby. Phľd. 1894. 678.

Šmŕlať dačím = *nešetrně něčím házeti, pohazovati.* Myjava. Phľd. 1895. 446.

Šmuk = ozdoba širáku. NZ. III. 424. — Š. = *halže.* Wtr. Krj. I. 540.

Šmúlo = nadávka židům. Slov. Kal. S. 178.

Šmurač, e, m. = kdo šmurá, špatně píše, kreslí a p. Laš. Brt. D. II. 397.

Šmyčiar, a, m. Jako sa tento š. šmyčí (had smýká). Phľd. 1896. 260.

Šmygec = *šmyčec.* Vz Šudolit (3. dod.).

Šmyka, y, f. = pokosně sříznutá plocha námětku, která se ke krokvi připojuje, Schmiegefläche, f. Sterz. II. 847.

Šmynkavý. Š. píseň (smykavá, šmejkavá, šoupavá, taneční). Dšk. Jihč. I. 11.

Šmytec m. smyčec, gt. smyčce, šmycce, to změněno v šmytce a z toho utvořen nom. šmytec. Gb. H. ml. I. 482.

šn m. *sn:* češněk m. česněk. Dšk. Jihč. I. 39.

šň m. *šťn:* zlášní m. zvláštní, Kts. 15., kašna m. kastna z Kasten. Vz Gb. H. ml. I. 397.

Šňapati = *tlouci.* Koně otkou šňapá. U Náchoda. NZ. III. 9.

Šnejdar, a, *Šnejdárek,* rka, m., z Schneider. Gb. H. ml. I. 150.

· **Šnek** = *schody* etc. Do těch sklepóv jsou šneky divné. Kabt. 25.

Šnekovice, e, f. = povrchní vrstva země, v níž jsou slimáci. Us. Mtc. 1896. 315.

Šněrovačka. Š. zavedena v XVI. stol. Wtr. Krj. I. 316. Druh š-ky v XV. stol. Vz ib. seš. I. 43. Srdce jí div š-ku neroztrhlo (tak bušilo). Šml. VII. 158.

Šnolka, y, f. = *přaska,* z: Schnalle. Slez. Věst. op. 1894. 8.

Šnorcový. Š. bidlo u stavu tkadlcov. NZ. IV. 38.

Šnorec = *pevný provázek, jímž tkadlec člunek pohybuje.* NZ. IV. 40. — **Š.** = *šňůra u biče.* Ty nejsi u mňa ani tolik jako š. (= nic). Vck. Val. I. 111.

Šnorový. Š. příze. Arch. XIV. 454.

Šňupa ze střhněm. snupfe. Gb. H. ml. I. 441.

Šňůra, ze střhněm. snuor, snora. Gb. H. ml. I. 376. Dažď sa lial šňůrami. Phľd. XII. 658. — *Šňůrka* = *výdělek, profit.* Ten z toho má také šňurko. Jevíčko. Brt. D. II. 397.

Šňůrování v XVI. stol. Vz Wtr. Krj. I. 349.

· **Šočava** = mě. Sučava. Kabt. 3.

Šočovice m. sočovice. Vz Gb. H. ml. I. 481.

Šógor =? Slov. Pastr. L. 13.

Šoch, u, m. = *šos* u oděvu. Záp. Mor. Vz Šos.

Šochtár, u, m. = *dížka.* Rysula š. plný s mliekom jej vykopla. Phľd. 1895. 485.

Šolder, vz Šoldra a Pleco (3. dod.).

Šolo, a, n. = *čelo.* V Revúce. Phľd. 1893. 374., 550.

Šomranie, n. = *reptání.* Biedu premáhal bez š-nia. Phľd. XII. 232.

Šomravý. Phľd. 1895. 182.

Šomta, y, m. = kdo se šomtá. Kunšt. Brt. D. II. 397.

Šomtať se = *loudavě jíti.* Brt. D. II. 397.

Šop, u. m. = *první zálet.* Zavésti chasníka k niektorej dievke do komory na šop. Slov. Phľd. 1896. 305.

Šoptať = *šeptati.* Slov. Pastr. L. 17.

Šorc = *přední zástěra.* V. U Vodňan. š. = *zástěra od pasu až k nohám.* Wtr. Krj. I. 94., 346. — **Š.** = *sukně,* u V. = *spodní sukně.* V Arch. pražském č. 1060. značí šorcíček celou sukni. Sukně ženská byla koncem XV. stol. rozstřižená ve dva samostatné kusy, v suknici (šorc) a živůtek (prsy). Sukně s atlasovým živůtkem (ten tedy byl o sobě); jinde mluví se o šorci, při němž není živůtka, než oplecko. Wtr. Krj. I. 94., 346., 392. — **Š.** = *kožich.* Arch. praž. č. 1064. 121. Wtr. Krj. I. 94. Š. = kožich dlouhý a často i honosný. XVI. stol. Wtr. Krj. I. 461. — **Š.** = *suknice obrněnce.* Š. pokrýval dolení část těla a býval také z plátů na sebe připojených a pohyblivých a čouhával zpod pancíře a zadního plechu. Wtr. Krj. I. 215.

Šorcpelc, e, m. = *kožichový šorc.* Wtr. Krj. I. 346., 460.

Šorec = *sukně obyčejná, novověká.* Brt. D. II. 464. Š. = *skládaná sukně.* Vck. Val. I. 37. Fěrtoch (= sukně, han.) obnošený dal se do barvy a slul šorec. Brt. D. II. 461. Cf. NZ. III. 426.

Šorp. Je toho sám šorp (o ovoci šurpivém). Brt. D. II. 286. — **Š.** = *šurp, prašivina.* Záp. Mor. Brt. D. II. 490. — **Š.** Vymínil si šorpy a úlehle u Bílé Haldy ležící. Arch. XIV. 425.

Šoŕynek, nku, m. = *suknička malých děvčat z koudelného plátna.* Duf. 21.

Šos kabátu atd., na vých. Mor. *klín,* na záp. Mor. *šoch.* Brt. D. II. 468. Utíkal, jako by mu šosy doutnaly. Šml. VII. 162.

Šosák = kabát se šosy naproti kazajce. Polná. NZ. IV. 540.

Šosovnictví, n., die Philisterei; der Besitz eines Schosshauses. Hrš. Nách. I. 640.

Šostky = *varhánky sukní.* Slez. Věst. op. 1894. 10.

Šošňonka, y, f., trať na Frýdecku. Věst. opav. 1894. 18.

Šošolinka, y, f. Háj. Herb. 88. b. Cf. Šošolina.

Šošovice, e, f., angioma, tumor cavernosus, kožní vyraženina zvící šošovice. Hojení jí na Mor. Vz Mtc. 1894. 338.

Šočovičný. Š. mísa. Phľd. 1893. 228.

Šotek n. **žmotek,** tku, m. = vejce velikonoční při ťukání rozbité. NZ. IV. 326.

Šotkovský, elfenhaft. Sterz. I. 794.

Šotŕcat někým = chopiti jej za prsa a k sobě a od sebe jím strkati. Val. Brt. D. II. 397.

Šoudry, nějaké jídlo. Slov. NZ. VI. 87.

Šoulání, n., druh honby. Exc. z referátu o výstavě.

Šoulek, lku, m. = *prst z rukavice.* Han. Brt. D. II. 398.

Šoupátkový. Š. přístroj při galvanické batterii. Vz KP. VIII. 60.

Šoupavý valčík (kolébavý, u Hanáků velmi oblíbený). Nár. list. 1896. č. 254. feuill.

Šouplý = *ščoplý, útlý, malý.* Š. noha. Brt. D. II. 398. — **Š.** = *obratný.* Š. děvče. Jevíčko. Ib.

šp m. *šťp* z *ščp, ť* odsuto. Vz Gb. H. ml. I. 398. — **šp** m. *sp:* šprsl. Dšk. Jihč. I. 38.

Špac, e, m., laš., *špaček, špak, špok; spaček* (uh.), sturnus vulgaris. Brt. D. II. 496.

Špacírka, y, f., *čes. tanec* u Police n. M. Vz NZ. II. 668., Tanec mor. (3. dod.).

Špacíry = *přední krajky čepce.* Val. Vck. Val. I. 35.

Špaček, čka, m., *špak, špok,* špac (laš.), *spaček* (uh.), sturnus vulgaris, pták. Brt. D. II. 496. — **Š.,** *špak* = *vrabec.* Slez. Kotk. 95. Je Spatz. Gb. H. ml. I. 486. — **Š.** = *tlustý váleček.* Hra na špačka. Cf. Duf. 95.

Špačka, y, f., louka na Frýdecku. Věst. op. 1894. 18.

Špadnej m. špatný, *t* v *d.* Žďár Brt. D. II. 249.

Špadon, u, m. = *koncíř,* dvojsečný rovný meč. XVI. stol. Ott. VIII. 753. b. Cf. Seják (3. dod.).

Špachotný = *lakomý.* Slov. Kal. S. 178.

Špajs, u, m., místo špás. Dšk. Jihč. I. 47.

Špajza, y, f. = *špižírna.* Slov. Phľd. 1895. 53.

Špak, a, m., vz Špaček (3. dod.).

Špalda = druh žita, jež dobře sype, ale špatně z klasu pouští. Vck. Val. I. 18.

Špalek = *kramflek.* Vck. Val. I. 35.

Špaléta, y, f. = *plěvňa, plevník, podpažník,* místnosť na plevy a ohrabky. Brt. D. II. 437.

Špalkovitě. Sopečné horniny větrají sloupovitě a š. Mtc. 1895. 133.

Špán, a, m. = *išpán.* 1498. Dml. List. 6.

Špandle = *špejle.* Také slov. Phľd. 1893. 525.

Španěl, a, m., columba hispanica, holub. Ott. XI. 511. b. Cf. násl. Špaňhel.

Španělky, druh třešní. Čejč. Hledík, NZ. V. 522.

Špaňhel, a, m., jm. holuba s dlouhými nohami a pyšnou postavou. ČT. Tkč.

Špaňhelka, y, f. = *španělka.* Us.

Šparejžeň, vz Sparejzeň (3. dod.).

Šparchat. V zubech si š. Phľd. 1895. 391.

Šparník, u, m. = *železný kroužek,* jímž se bičík dole k lišni přitahuje. Brt. D. II. 446.

Šparno = *parno, horko.* Je tu horúčo, šparno. Slov. Phľd. 1896. 257.

Špás. Nedělej špásu se svoju chasu. Slez. Nov. Př. 380. Cf. Špasovati.

Špásovna, y, f. = *rodinná široká postel,* na které děti své rejdy provádějí. Čern. Př. 85.

Špasovati. Kdo s čeladku špasuje, tyn se statku zbavuje. Slez. Nov. Př. 380. Cf. předcház. Špás.

Špatný. Melouny špatné **na** dobrotu. Kat. z Žer. II. 154. Š. na Slov. = mrzký, škaredý, nikdy *zlý.* Zátur.

Špavosť, i, f. = *čpavosť.* Háj. Herb. 147. b.

Špavý, m. čpavý. Cf. předchház.

Špěhón, a, m. = špehoun. Císařov. NZ. VI. 75.

Špejlikáři, vz Fundáci (3. dod.).

Špek. Tohoto slova dříve na Mor. neznali, říkali jen *slanina.* Brt. D. II. 511. b. Dostal ho **na** š. Ib.

Špelek, lku, m. Dostala š. = *kvinde.* Heršpice. Rous.

Špeliti. Tož s nimi (m. jimi) špelil **do** ostatních tak prudce, že ... (strčil). Nár. list. 1896. č. 128.

Špencl, u, m. = *frydka.* Na Hané. NZ. III. 256. Cf. Špenzl, Špenzr.

Špenda, y, f. = bochánek pro žebráky. Chod. NZ. III. 396.

Špenek, nku, m., vz Stonek (3. dod.).

Špensl, u, m., vz Spenzr. Duf. 197., Čes. l. V. 181.

Špenzr, u, m. Vyvatovaný š. = svrchní šat ženský (už se nenosí); *spenzerka* (bez vaty). Slez. Věst. op. 1894. 10.

Šperk. Š-ky v XVI. stol. Cf. Wtr. Krj. I. 525.

Šperka, y, f. = *špek, slanina;* také vůbec všecka mastnota. Na Frýdecku. NZ. IV. 447.

Šperloch. Vůz pod š-chem. Arch. XIII. 252.

Špetkovací stroj secí vypouští zrno do řádků po špetkách. Vz Ott. XI. 661. b.

Špic = *úštěpek.* Nemám kapce pro tvý špice. Heršpice. Rous.

Špicovník, u, m. = *obloukář* (hoblík). Ott. XI. 422. a.

Špicramenat = *ostrý oblouk ve sklepení.* Plk.

Špičák, u, m., druh vrcholu. Ott. XI. 645.

Špičatec, tce, m., oxytelus, brouk. Š. černý, o. piceus, deštičkový, laqueatus, leskločelý, clypeonitens, lesknavý, nitidulus, ozbrojený, hamatus, rovný, complanatus, stlačený, tetracarinatus, třpytočelý, speculifrons, uťatý, insecatus, vráskočelý, rugifrons, vráskový, rugosus, vykrojený, sculptus, vyseknutý, sculpturatus, zahnědlý, inustus, zakrslý, pumilus. Cf. Klim. 237.

Špičec, čce, m., coryphium, brouk. Klim. 250.

Špička = *zápalka, sirka.* Brt. D. II. 398. **Š.** = *kabátek,* russula pratensis, houba. Brt. D. II. 512. — **Š.** (Aby třešně a višně) sušili, do špiček strkali a také do kytek vázali. Kat. z Žer. II. 120.

Špičkobrvec, vce, m., acrulia, brouk. Š. naduřelý, a. inflata. Klim. 256.

Špičkoň, ě, m., dilacra, brouk. Š. Fleischerův, d. Fleischeri, klamavý, fallax, žlutonohý, luteipes. Vz Klim. 165.

Špičkonožec, žce, m., oxypoda, brouk. Š. červenorohý, o. ruficornis, vzhledný, spectabilis, modrokrový, lividipennis, páskovaný, vittata, tmavý, opaca, žlutonohý, humidula, oděný, induta, váhavý, lentula, temný, umbrata, hedbávitý, sericea, vzrostlý, exoleta, úzký, exigua, podlouhlý, longiuscula, zasmušilý, lugubris, červený, rufa, podobný, vicina, zabalený, togata, hnědobřichý, abdominalis, dvojbarvý, bicolor, ranní, praecox, pravidelný, formosa, stěhovavý, alternans, krvořitní, haemorrhoea, žlutorohý, amoena, tenký, filiformis, prstenný, annularis, krátkokrový, brachyptera, mravenčí, formiceticola. Vz Klim. 137.

Špičkořitník, a, m., acidota, brouk. Š. krvoskvrnný, a. cruentata, vykrojený, crenata. Vz Klim. 252.

Špičné, ého, n. Forman od špičného nedá clo. Hrš. Nách. I. 286.

Špičník, a, m., thectura, brouk. Š. obecný, t. cuspidata. Vz Klim. 154.

Špieti m. ščpieti (šťpieti). Št. Uč. 156. a.

Špihólet = *nerovně krájeti,* špihlati. Brn. Brt. D. II. 398.

Špihovati. Arch. XI. 103.

Špichél, u, m. = *špidlatý trn.* Zábř. Brt. D. II. 398. — **Š.** = *hůl s příčkami,* na niž se udí maso v komíně. Jevíčko. Ib.

Špikfous, a, m. (kdo si špikoval vousy), osob. jm. Wtr. Krj. I. 417.

Špikovati koho = na kněžství mazati. 1549. Wtr. Živ. c. I. 453., 457.

Špile, vz Spíle, ze stněm. spil žert. Gb. H. ml. I. 159.

Špinák, a, m. = *zlý člověk.* Dšk. Jihč. I. 21.

Špinávka, y, f. = *uhelníček,* parus ater, pták. Vz Mtc. 1893. 304.

Špinčí = *opadané jehličí, stel; ostenky.* Brušp. Hledíková.

Špinka, Stoppel. Špinky pro synky, peří pro dcerky. Mor. Nov. Př. 415. — **Š.** (popelka), druh jablek; druh hrušek. Nár. list. 1896. č. 299. příl.

Špintati. Na sedliaka špince a žije z něho. Phľd. 1892. 593.

Špírati = *sem tam běhati.* Kotk. 72.

Špoříž m. špíříž. Gb. H. ml. I. 549.

Špis, u, m. = náčiní na sešívání cepu a p. Chod. NZ. III. 21.

Špitální. Šat lidí špitálních v XVI. stol. Wtr. Krj. I. 292.

Špitálský. Š. brána v Praze, později poříčská. Ned. Zábran. 26., Nár. list. 1895. č. 314. feuill., Čel. Pr. m. I. 743.

Špitati. Mrská, semení, špitá virtuosně nohama. Jan Váňa. Pláč. 19.

Špižek, žku, m. = *dřevěná nádoba na sýr* dole širší než při vršku, faska Jevíčko. Brt. D. II. 398.

Špížiti. Hrady špižoval pokrmy. GR. Nov. 9.

Šplachtati a šplechtati. Brt. D. I. 29. Hrozenk.

Šplhací tyč, Maibaum. NZ. IV. 262.

Šplhanec, nce, m. Pluh neuorál nic hliny, ostál š. Zlín. Brt. D. II. 398.

Šplúchov, a, m. = kolonie na Frýdecku. Věst. op. 1894. 18.

Šplúchovka, y, f., přítok na Frýdecku. Věst. op. 1894. 18.

Šplúchtance = *kapánky do polévky.* Brt. D. II. 483.

Šplúchtanina, y, f. = *šplcóchta, polévka ledajaká.* Jevíčko. Brt. D. II. 398.

Šplúchtavo. Gatě na š. = hodně volné. Heršpice. Rous.

Špok, a, m., vz Špaček (3. dod.).

Špolec, lce, m., petromyzon fluviatile, ryba. Vz Brt. D. II. 498.

Šporhéľ, e, *šporhélt,* u, m., *šporovňa,* ě, f., z něm. Sparherd, m. Brt. D. II. 518.

Špračka, y, f. = *hračka.* Han. Brt. D. II. 398.

Šprajcák, a, m. = *mladík, který se chce ženit a nevěstu hledá.* V Plzeň. Škard. 51.

Šprliti se = lézti. Nohama **na** lavici se š. NZ. III. 26.

Šprlový = *ze šprlí, z latěk.* Š. plot. Brt. D. II. 439. Š. dvéře (hořejší jejich část skládá se z několika tyček, ze šprlení). Na Hané. NZ. III. 383.

Šprňat sebú = házeti sebou. Zlín. Brt. D. II. 398.

Šprtat = *škrabati nožem.* — **co:** jabka. Brt. D. II. 398.

Šprtka, y, f. = *křivka* sivá s šedými kapečkami, loxia curvirostra, pták. Brt. D. II. 495.

Špruchel = *šprušel, příčka žebřová.* Jevíčko. Brt. D. II. 398.

Špulák, a, m, = *kdo souká cívky ku tkaní.* Duf. 162.

Špuľáň, ě, m. = *pulec.* Val. Brt. D. II. 352.

Špúlati, vz Rváti (3. dod.).

Špuľec, lce, m., vz Polňák (3. dod.).

Špundia, e, f. = *pálená hubka,* z lat. spongia. Mor. Mtc. 1894. 332.

Špuněk, ňku, m., vz Culek (3. dod.).

Špunit se. Venku se špuní, je mlhavo, poprchává. Záp. Mor. Brt. D. II. 399.

Špunkat. Ušpunkat sukni = šišvorci od bláta umazati. Brt. D. II. 399. Cf. Špuněk.

Špunt. Má špunty v ušiach (o hluchém). Slov. Nov. Př. 605.

Špuntovatý. Š. brambory = mající špunty, nejedlé uzlíky. ČT. Tkč.

Špunty = veliká podlouhlá jablka. Telč. Hledík.

Špůra, y, f. = *stopa, paměť,* z něm. Spur. Val. Brt. D. II. 518.

Špurta, y, f. = kniha nějaká? A zdaž sám se v špurtách rozličných nepreb ráš?; Špurtami a sexterny. Arch. XIV. 340., 342.

Šradník, a, m., dolina v Hontě. Phľd. XII. 75., 513.

Šragle. Š. bričky. Phľd. 1893. 685. — **Š.** sú podstavce (kobylinky) pod koryto.

Šrágy = *šráky, kšandy.* Ostrava.

Šráchati, *šrachtati se* = *zvolna a se šramotem někam se vléci.* Kotk. 95.

Šrajfajf, u, m. = *hudeb. nástroj.* XVI. st. Vz Mus. 1894 235.

Šráky = postranní dřeva, v nichž upevněna jest pilka. Brt. D. II. 453.

Šramák, u, m. = *špičák* (motyka). Us. Mtc. 1896. 315.

Šramka. Zahrada ohradena strieornými š-kami. Phľd. 1896. 225.

Šramotivě. Tobolka š. na stolek zapadla (se šramotem). Světz. 1895. 606. a.

Šramůvka, y, f. = *šramorka.* Us. Mtc. 1896. 315.

Šrankovství. 1547. Wtr. Krj. I. 630.

Šrankový. Š. hradby (ploty) = vodorovná bidla, přivazují se ke kolům březovými houžvemi. Chod. NZ. IV. 319.

Šreja, e, f. Šrejú něco držeti = šikmem. Ve svislách je k vrchu š. Zlín. Brt. D. II. 399.

Šrófek, fku, m. = otáčení-se na patě a potom ve vzduchu (vyskoče). NZ. III. 23.

Šrotovati se s kým kam. Aby se (čerti) s ní (duší) š-li **do** pekla. XV. stol. Wtr. Krj. I. 74.

Šroub. Š. na nohy (mučicí nástroj). Hrs. Nách. I. 312.

Šroubovák, u, m. Pluh š. se zvláštní odhrnovačkou. Vz Ott. XI. 661. a.

Šršeň m. sršeň. Brt. D. I. 14.

Šršeti za Šrubovník polož za Šroumati se.

Šršňák, a, m. = *sršeň.* Drahany. Brt. D. II. 399.

Šrub, u, m. = *šleif u vozu.* Brt. D. II. 444.

Šrůtka, y, f. = plat od nakládání a skládání různého zboží, hlavně sudů s vínem a pivem. XV. stol. Hrš. Nách. I. 524.

šs mísí se a) v *s:* český m. češský, říský m. říšský, mniský m. mnišský, Gb. H. ml. I. 511., vlaský m. vlašský, Háj. Herb. 389. b., V. Kal. 204.. říský, V. Kal. 104. a j.; b) v *š* ve: příští, náští, vyští, vešti, vzeští. Vz Gb. H. ml. I. 512. Mění se v: *js:* pudej sem (pudeš). Brt. D. II. 130.

šš splývá v *š:* vyší m. vyšší, Gb. H. ml. I. 511., Dšk. Jihč. I. 43.; věši (vyšší) v Chromecku. List. fil. 1894. 278.

št m. *st:* vlaštovice, štěnice, chvoštiště, puština, náměští, Gb. H. ml. I. 482., poštní m. postní, koštěný, laštovka, paštucha, Dšk. Jihč. I. 38.; m. *sč:* píštitý m. písčitý, Dšk. Jihč. I. 38.; m. *s:* kouštíček m. kousíček. Ib. 19. — *št* změněno v *šť:* křišťál, vlašťovice. Us. Gb. H. ml. I.. 388.

šť mění se v *šč:* meščäne (měšťané), ešče m. ještě. Cf. ť, sť (3. dod.). V Radkové. Phřd. 1891. 192. — *šť* m. *š:* lišťák m. lišák. Dšk. Jihč. I. 19. — *šť* přisuto: Dyž semšť chtěl it. Dšk. Jihč. I. 44.

Štabák, a, m., Stabsofficier. Us.

Štabarc. Phřd. 1895. 55.

Štábať = *pospíchati?* Štábal, ani čo by ho bol najal. Phřd. 1896. 160.

Štakor, a, m. = *krysa,* zastr. Čern. Př. 52.

Štálik. Hra na š-ka či dudka. Mor. NZ. III. 26.

Štamsproch = kamenný lom před Kutnou Horou. 1410. Arch. XIV. 399. a j. Snad lépe než Štamproch.

Štana, y, f. = *páka, kterou se pařezy vylamují.* Mor. Duf. 233.

Štandera, y, f. S š-rama jdou do pole. Mor. Mtc. 1895. 177. Cf. Štandara.

Štangla. Brt. D. I. 15. Zlín.

Štarář, e, m. = neoprávněný řemeslník, jinde *šterer, kazič,* ze Störer. Pras. Řem. 33.

Štartiť m. staltiť, zdobiti, z něm. gestalten. Vz Brt. D. II. 518.

Šťasenka, y, m., vz Šťastný (3. dod.).

Šťáska, y, m., vz Šťastný (3. dod.).

Šťasta, vz Šťastný (3. dod.). Cf. Bača.

Šťástka, y, m., vz Šťastný (3. dod.).

Šťastný, ého, m. Odtud: *Šťasenka, Šťáska, Šťasta, Šťástka, Štěch, Šticha, Šťicha Štich, Štis?* Kbrl. Sp. 19.

Štatarialní, Standrechts-. S. súdce. Phřd. XII. 307.

Šťátny = *státní.* Štátna cesta = *hradská.* Slov. Kal. S. 178.

Štatule, e, f. = *štatue.* Dšk. Jihč. I. 7.

Šťavec, vce, m., grischrochilus, brouk. Š. čtveroďubký, g. quadriguttatus, čtverotečný, quadripunctatus, desítitečný, decemguttatus. Vz Klim. 343.

Šťavlík, u, m. = *šťovík,* ze šťavel. Gb. H. ml. I. 366.

Šťávník, a, m., pityophagus, brouk. Š. plochý, p. laevior, rezavý, ferrugineus. Vz Klim. 343.

Šťávoběžný. Š. cevy. Am. Orb. 66.

Šťávomil, a, m., soronia, brouk. Š. skvrnatý, s. punctatissima, tečkovaný, grisea. Vz Klim. 335.

Šťávovedoucí trubka. Am. Orb. 73.

štc m. *šc:* měštec m. měšec ve tvarech: měštc- m. měšc- Gb. H. ml. I.

Š-tě. Tak se popohání koza. Phřd. 1893. 634.

Štěbenec, nce, m. = *klarinet.* Plachtův Cenník.

Štědřenec, galega. Cf. Ott. IX. 848.

Štědrovečerný. Š. pověry a obyčeje lidu valašského v listu Sirotám příbramským podal M. Václavek. 1892.

Štědrý. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 54., 110. Š. den, večer (pověry). Vz Oester. Mon. (Böhm.) I. 451. nn., Světz. 1894. 187. Š. den na našem venkově. Vz Z časů dávných a našich. F. Vykoukal. V Praze 1893. Š. den lidu jihočeského. J. A. Krása v Českém jihu 1892. č. 13. Š. večer na Mor. a na Slov. Vz Mtc. 1895. 158., Phřd. 1893. 522. nn., 1894. 714. Š. večer na mor. Horácku. Vz Duf. 332., 353. nn. Š. večer v okolí B. Bystrice. Vz Phřd. 1895. 132. Š. večer na Valašsku. Vz Vck. Val. I. 50. nn., 148., 165. Je-li na Š. večer jasno, urodí se mnoho hrachu. Vck. Val. I. 165. Má na sebe (sobě) štědrú halenu (je štědrý). Phřd. 1894. 468.

Štefan, a, m. V. Kal. 75., 57.

Šteffal, a, m., vz násl. Štěpán.

Šteffek, ffka, m., vz násl. Štěpán.

Štech Václ., spis. Vz Světz. 1894. 207.

Štěch, a, m., vz Šťastný (3. dod.).

Štecher, chru, m. = *nejkratší rapír.* Wtr. Krj. I. 612.

Štěkanec, nce, m. = *čekanec,* praeparand, zastr. Čern. Př. 83.

Štěkati. Ani pes darmo neštěka. Slez. Nov. Př. 130. To mi štěká = to se mi líbí. V mluvě praž. Pepíků. Herm. Bodř. Praž. 39.

Štekliti se = *zlobiti se.* Phřd. XII. 131. Šum nadarmo šteklil mi ucho (lektal). Phřd. 1893. 105.

Šteklivosť. Oratorská š. nedá mu pokoje. Phřd. 1893. 587. Cf. Čeklivosť, Sebäľublivý.

Šteklivý, vz Čeklivý, Šćeklivý.

Štěkutina, y, f. = *štětina.* Slov. Zátur. Cf. Škutina.

Štellarský. Š. cech na Slov. Zbrt. Pov. 18.

Šteľovať se, *štoľovať se* = *chystati se,* z něm. Co se naň obrajti našteľovali. Val. Brt. D. II. 518.

Štemberk, a, m., ze Ste(r)nberk. Čern. Př. 37., Gb. H. ml. I. 373., 353.

Štemfl. (Jeho) zdraví jako na štemflích držíme. Kat. z Žer. I. 166.

Štemflování, n.=*podepření*. Š. síně. 1530. Snm. I. 342.

Štemflovati. Když jen neležíme a tak se předce š. můžeme. Kat. z Žer. I. 165.

Štemovati. A ženské střevíce, aby na dva prsty š-li (ševci). 1516. Pras. Řem. 22.

Štěně. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 125. nn. Mladá štěňátka tepú, aby tím více štěkala. XV. Dob. Dur. 158. Prvé štěnce za plot hádžu. Slov. Nov. Př. 432.

Štěp. Š. maje ovoce mnoho, kloní se k zemi (o pokorném). Bl. Gr. 314. — Š. = *louč na světidlo*. U Frenšt. Čes. l. V. 280.

Štěpán. Odtud: *Šteffal, Šteffek, Štěpánek, Štěpaník, Štěpina, Štěpka, Štípek* (?). Kbrl. Sp. 19. Odvozeniny vz také v Kotk. 32. Svěcení sv. Š-na (pověry). Vz Vck. Val. I. 59. Chodí-li Š. po blátě, chodí Kateřina po ledě. Duf. 242.

Štěpánek, nka, m., vz předcház. Štěpán.

Štěpaník, a, m., vz předcház. Štěpán.

Štěpánky, pl., f. = *křížaly*. Slov. Na Hané: *štěpány*. Čern. Př. 58.

Štěpány, vz předcház. Štěpánky.

Štěpina, y, m., vz předcház. Štěpán.

Štepka, y, f. = *špetka*. Zmárnil vše do poslední štepky. Phľd. 1893. 39.

Štěpka, y, m., vz předcház. Štěpán.

Štěpnička Frant. Bohum. Vz Mtc. 1894. 119., 232. nn., Mus. 1835., Koleda 1880. č. 21., 22., Osv. 1877., N. S. IX. 145.

Štepsejd, u, m., z Steppseide. Wtr. Krj. I. 366.

Šteptuch, u, m., vz Šebtuch (3. dod.).

Štěrbadlo, a, n., u zedníků, Ausfugkelle, f. Sterz. I. 323.

Štěrbina, strč. ščrbina. Gb. H. ml. I. 65.

Štěrbivý; *štěrbiv, a, o*. List. fil. 1895. 301.

Štercich = *štercér?* XVII. stol. Mtc. 1894. 160.

Štercovati. Podagra zase po mně se tluče a štercuje. Kat. z Žer. II. 31.

Šterer, a, m. = *kazič*. Tkadlcovský š. 1568. L. posíl. 17. Cf. Štarář.

Šteři = *čtyři*. U Bystřice, u Zábř., Litovle, Konice, Jevíčka. Skloňování vz v Brt. D. II. 80., 118., 137.

Šteríš, území v Nitran. Phľd. XII. 553.

Štěstěna. Kdo vskutku rád tě má, se nedozvíš, když Š-ny si hovíš na řebříku. Vrch. Rol. XVII.—XXII. 116.

Štěstí, strč. ščestie. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 104. Hádání na š. Vz Zbrt. Pov. 85. Šťastie nerado po rovnej ceste. Phľd. XII. 675. Ščestí musí hledať človéka a ne človék ščestí. Mor. NZ. V. 543. Jak mo byť štěsti, tak ho najdeš na rovne cestě, nětřeba ti po kutach chodiť. Slez. Nov. Př. 153. Ščestie mu tak idze, jako do komína dým. Šariš. Phľd. 1895. 378. Neb š. vsecko bere hned, jak dává. Vrch. Rol. I.—VI. 71. Horší-li člověk, lepší š. Bl. Gr. 298. Jak rádo š. u lenochů a slabších hlav si pohoví! Kká. Puš. Roz. 89.

Štět = *náčiní*, jímž se vlákna lnu, na medlici vlákna zbavená, češou (= prkénko, v němž v několika řadách jest zaraženo více méně hřebíků). Na Opav. Čes. l. V. 132.

Štětcokrovec, vce, m., trichophya, brouk. Klim. 178.

Štětconoš. Vz Ott. VII. 69.

Štětcouchý kosman, hapale penicillata, opice. Ott. X. 874.

Štětička = vousky na spodním rtu. Tvarožná. Hledík.

Štětina. O pův. cf. Jag. Arch. XVI. 3. 4. Heft. 414.

Štětinář = jeden z chasy, která chodí s Perchtou. Vz NZ. IV. 56.

Štětinorožec, žce, m. Cf. Klim. 15.

Štětinoústec, ústce, m., pycnomerus, brouk. Š. hnědý, p. terebrans. Vz Klim. 348.

Štětinozubec, bce, m., Chaetodont, m. Sterz. I. 600.

Štětínský. Š. žluté jablko. Nár. list. 1896. č. 299. Příl.

Štětka. Tanec se štětkou na Slov. Vz Čes. l. V. 255., Phľd. 1896. 115.

Štětkář. Pije jako š. (mnoho). Čern. Př. 21.

Štětovnice, e, f. = *jehla štětová*, Spundpfahl. Ptrl. 22.

Štěvík, acedula. 1440. List. fil. 1893. 393.

Štial. Koňský š., plevel v obilí. Phľd. XII. 645.

Štiavnica, e, f., potok v Hontě. Phľd. XII. 338.

Štiavnička, y, f., míst. jm. na Slov. Phľd. XII. 70. — Š. = *šťávnická dýmka*. Phľd. XII. 286.

Štíbati, okusovati; odtud *štibec*, obyč. *ždibec*. Kotk. 98.

Štibec, vz předcház. Štíbati.

Štíbra, y, f. Lot štíbry. Borb. 135.

Štibúl, nadávka. Ty štibúl, naraz ťa chmatím. Phľd. 1896. 236. Tamtéž 295. jmenuje žertem manželka svého chotě jako negalantního člověka.

Štice, strč. m. čtice a to ze tštice. Gb. H. ml. I. 525.

Štíhlec, hlce, m., drusilla, brouk. Š. obecný, d. canaliculata. Vz Klim. 148.

Štíhlík, a, m., chilopora, brouk. Š. červený, ch. rubicunda, tmavý, longitarsis. Vz Klim. 134.

Štíhlokořenný korník, brouk. Klim. 158.

Štíhlonohý úženec, brouk. Klim. 226.

Štíhlorohý korník, dvojzubník (brouci). Klim. 165., 303.

Štíhlý. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 41. Š. jako bouček. Šml. VIII. 141.

Štich, a, m., vz Šťastný (3. dod.).

Šticha, *Šticha*, y, m., vz Šťastný (3. dod.).

Štichanie. Hojení ho na Slov. Vz Phľd. XII. 567.

Štika = ryba štípavá, kousavá. Cf. ušt(i)k-nouti. Kotk. 160.

Štikačka, y, f. = *škytačka.* Dšk. Jihč. I 49.

Štikutačka, *štikutka,* y, f. = *ščikárka, škytačka.* Phľd. 1894. 376.

Štikutkať = *škytati.* Slov. Kal. S. 179.

Štilfríd. Cf. Vlč. Lit. 23., 27.

Štípanice. Na každý vůz (nakládáno dříví) po 15. čtvrtích anebo štípanicích. Mtc. 1894. 354.

Štípati. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 78. Š. dřevo = štípati podle blány (po letech). Brt. D. II. 334. Cf. Kůlať (3. dod.). Štípal ho, že se na disputaci dostaviti nesmí (dopaloval ho a p.). 1613. Kutn. šk. 136.

Štipavec, vce, m. = *štír.* Slov. Kal. S. 179.

Štipec, pce, m. = tráva na močálech rostoucí, obyč. jen koňům za píci. Slov. Kal. S. 179.

Štipek, pku, m. = *kousek.* Nemáme štipka chleba. Jevíčko. Brt. D. II. 399.

Štípek, pka, m., vz Štěpán (3. dod.).

Štípiti dříví m. štípati. Gb. H. ml. I. 551.

Štíplý. Cf. List. fil. 1896. 159.

Štír, insectum hordeo infestum. Dob. Dur. 376. — Š., scorpio. Š., dokavadž naň nevstoupíš, leží a nevypustí jedu, ale jsa tlačen hned vypustí a druhdy uštkne. Bl. Gr. 304. — Š. *souhvězdí.* Vz Vodnář (3. dod.).

Štíra, y, f. = *štír krtonohý, krtonožka.* CT. Tkč.

Štíří. Léčení uštknutí š-ho. Zbrt. Pov. 60.

Štířivosť. Osv. 1896. 370.

Štíropeň. 1440. List. fil. 1893. 391.

Štirství, n., Hermaphroditismus, m. Am. Orb. 109. Vz Štira.

Štis, a, m., vz Šťastný (3. dod.).

Štísti, vz Zčúti (3. dod.). Ze z-čísti dinumerare. Ž. kl. 89. 12. (Gb. H. ml. I. 521.).

Štít v XV. a XVI. stol. Vz Wtr. Krj. I. 266., 606. Š. vymizel v XVIII. stol. Ib. 606. — Š. stavení, v Tábor. *bedro,* v záp. Čech. *pečení,* obyč. *lomenice* (že bývá příčnými, dřevěnými římsami na několik polí či ploch jako lámán). Ott. VIII. 7. b., Oestr. Mon. (Böhm.) I. 432. Jrsk.

Štítař, e, m., pseudopelta, brouk. Š. černozádý, p. dispar, chobotnatý, sinuata, vrásčitý, rugosa, znamenaný, thoracica. Vz Klim. 285.

Štítařský. Š. umění (dělati štíty). Wtr. Krj. I. 268.

Štítek, tku, m. Š., puklici připínali si rytíři pod paži k samému ramenu. Wtr. Krj. I. 251.

Štíti = *pocítiti.* Vz Zčúti (3. dod.). Š. ze: z-číti, z-čúti. Baw. 43. (Gb. H. ml. I. 521.).

Štítkovaný, geschildert. Sterz. I. 1070.

Štítky, zaniklá ves na záp. Mor. Š. nebo na Štítkách posud u Zl. Hory na záp. Mor. Mtc. 1895. 335.

Štítnatý. Š. ploštice, pentatomidae. Vz Ott. VIII. 828.

Štítník, a, m., obec v Gemersku. Phľd. XII. 61., 75., 553., XIV. 349. — Š., calodera, brouk. Š. černý, c. nigrita, hnědý, aethiops, protáhlý, protensa, rudý (chlupohlavec), rubens. Vz Klim. 135.

1. **Štítný.** Š. žláza. Slov. zdrav. 441., Hlav. Obrz. 23. — **Š.** Toma z Štítného. Cf. Vlč. Lit. 53., 61.

Štítokonvový. Š. sval hrtanový. Ott. XI. 799. Cf. Štítokonvicový.

Štítolemý vinutec, brouk. Vz Klim. 294., Plavčík (3. dod.).

Štítopoklůpkový sval hrtanový. Ott. XI. 800.

Štítroba m. čtítroba ze tštítroba. Háj. Herb. 17. b. (Gb. H. ml. I. 525.).

šťk m. *šk:* jednušťka, nůšťky. Us. Gb. H. ml. I. 396.

štl m. *šl, t* přisuto: štlapě̌e m. šlapěje. Gb. H. ml. I. 396.

Štlupeň, pně, f. místo *stupeň, l* vsuto. Šb. D. 26.

štn m. *šn:* faleštný m. falešný. Mam. F. 89. a. (Gb. H. ml. I. 396.).

Štok = *krám.* Š. ševcovský. Pras. Řem. 39.

Štoléř, e, m., vz Štolíř.

Štolíř = *pokoutní kožišník n. krejčí.* 1595. Čel. Pr. m. I. 482.

Štoľovať se, vz Šteľovať se (3. dod.).

Štolový, Stola-. Š. taxa. Vz NZ. III. 220.

Štomíř m. Žitomíř. Čern. Př. 33.

Štopnúť = *šťouchnouti.* Štopla ma laktíkom. Phľd. 1896. 68.

Štopnutie, n. Nežné š. (šťouchnutí) do lokťa. Slov. Phľd. 1896. 735. Cf. předcház. Štopnút.

Štorc (= předek) karkule, ohrnutý okraj, jenž býval nejozdobnější. Wtr. Krj. I. 385., 396. Š. čepice (obruba). XV. stol. Ib. 16. Š. beranice (čepice) = obruba. Wtr. St. Pr. 133.

Štorkati = šturkati. Kotk. 65.

Štosovati. Zloděje š. a páliti. Arch. XIV. 195. Cf. Štosování (i dod.).

Štospan. Cf. Fikovati (3. dod.).

Štoudev, z něm. stauda. Gb. H. ml. I. 47.

Šťovec, vce, m., Kleesäure, f. Am. Orb. 65., 67.

Šťovík za strč. ščěvík. Gb. H. ml. I. 150.

Šťovil, u, m., Kohlenoxydradikal, n. Am. Orb. 66.

šťp m. *šp, ť* přisuto: šťpice ze střhněm. spitze. Št. Mus. 46. b. (Gb. H. ml. I. 397.).

Šťpavosť. Št. Op. 391. Cf. Špavosť.

Šťpavý. Š. lúh. Št. op. 335. b. Cf. Špavý, Čpavý (3. dod.).

Šťpice, e, f. = *špice.* Cf. *šťp* (3. dod.), Gb. H. ml. I. 526.

Štráf. Osnova dělá se pravidelně do 80 chodů; každý chod má 20 párů čili 40 nití. Z 20 chodů je š., ¼ lokte široký. Při tkaní plátna jsou místo chodů pásma (64 niti). NZ. IV. 41.

Štraficír, u, m. = parádní selský vozík. Nár. list. 1893. feuill.

Štráfka, y, f. = *druh mouky.* Brt. D. II. 478. — **Š.** = spodní *sukně* štrafovaná. U Místka. Hledíková.

Štráfkový. Š. reneta. Nár. list. 1896. č. 299. Příl.

Štramberčík, a, m., hora. Mtc. 1895. 128.

Štramberk ze Strahlenberg. Mtc. 1895. 23., Čern. Př. 37.

Štrampouch a *Štamproch,* z něm. Steinbruch, u Čásl. Čern. Př. 35.

Štrandlík, u, m. = *přadenko,* ze Strähnlein, *d* vsuto. Dšk. Jihč. I. 16.

Štrapecírovati, z vlas. strappazzare, fr. strapasser. Čern. Př. 92.

Štrba, y, m. = *štrbavý člověk.* Cf. Štrbka (3. dod.). — **Š.,** y, f., míst. jm. v Liptovsku. Phľd. 1894. 61.

Štrbáček = *pápeří, pánbíčkovy vlásky, húsenka,* eriophorum angustifolium, rostl. Brt. D. II. 502.

Štrbák, a, m. = *štrba, chřest* (3. dod.). Cf. Štrbka (3. dod.).

Štrbavý. Š-vému sa posmievajú, že sa mu zuby režú. Phľd. 1894. 194.

Štrbka, y, f., vz *Štrba, Štrbák.* Phľd. 1894. 377.

Štrejcholka. Utkané plátno hladí se štrejcholkou. NZ. VI. 80.

Štrempl = *štempl, kolek.* Us. Brt. D. II. 511. b.

Štrngať = *cinkati.* Čúť peniaze š. Phľd. 1894. 410. Pohare štrngly. Ib. 1893. 587.

Štrnkati = *štrngati* (3. dod.). Š. **na** tanieri toliarami. NZ. IV. 416.

Štrofka, y, f., druh sukně. Laš. Brt. D. II. 464.

Štrucle o vánocích, Stritzel. NZ. IV. 500.

Štroch, a, m., pole v Novohradsku na Slov. Phľd. XII. 553.

Štruksa, y, f. = *hlupák.* V Krkonš. Čern. Př. 83., Kotk. 175.

Štrukska, y, f., něj. oděv n. obuv? Světz. 1895. 566. a.

Štrupla, y, f. = *podpínka, řemen pod bradu koně.* Brt. D. II. 452.

Štrycke, pl. = *posměch.* Dělají si lidi ze mě š. Mor. Nár. list. 1896. č. 298. odp.

Štrymfy = *tkané nohavice, trikoty.* XVI. stol. Wtr. Krj. I. 476.

Štrýmka, y, f., druh velikých jablek. Nár. list. 1896. č. 299. Příl.

Štucka, y, f. = *bezrohá kráva* ČT. Tkč.

Štučiť = *zkomoliti.* Slov. Kal. S. 179.

Študý chudent m. chudý student. Gb. II. ml. I. 551.

Študyrovať se s kým = *vaditi se.* Ja sem se s mu robu (ženou) zestudyroval. Laš. Brt. D. II. 518.

Štuchanie, n. = *pchání.* Slov. Phľd. XVIII. 205.

Šťukati. Šťukol jazykom (mlaskl). Phľd. 1893. 744. Šťukla klučka u dverí (vrzla). Phľd. 1895. 614.

Štukovaný = ze mnoha barevných kousků sešitý. Š. kabát. Wtr. Krj. I. 69.

Štukverk, u, m. Š-kem něco nahraditi. Bl. Gr. 369.

Štukverník, a, m. = *dělník placený od kusu?* Arch. XIV. 458.

Štula, y, f. = podkop na roli, aby voda odtékala. Záp. Mor. Brt. D. II. 399.

Štulířství, n. = *štularství.* 1633. Věst. op. 1894. 16.

Štulisať = *dopadati na nohu, kulhati; klátivě choditi.* Kunšt. Brt. D. II. 399.

Štumfař. 1453. Vz Arch. XIV. 465.

Šťupať nohami, bičom (do sněhu). Phľd. 1895. 301.

Štupený. Š. a postřižené sukno. Arch. XIV. 445.

Šťúply = *štíplý.* Phľd. 1894. 34. Bol chlapík šťúply, iba do truhly (rakve) vložiť. Ib. 1892. 598.

1. **Šťúr.** Je zlý jako š. Ostrava.

Šturárství, n. A jestližeby po vyučení (řezník) š. po vsech hleděti chtěl (provozování řemesla řeznického). Věst. op. 1894. 13.

Šturek, rka, m. = *mol.* Památní kniha od šturků provrtána a sežrána. Mtc. 1895. 145.

Šturm Adam z Hranic, spis. Vz Bl. Gr. 290. — **Š.** Šturm **se** všech stran **k** městu pustil. Břez. Font. V. 478. a j. **tam.**

Šturmhaub, u, m. = morion, moriau, podobný peklhaubu. Vz Wtr. Krj. I. 595.

Štvarti = *čtvrtý.* Ve Spiši. Phľd. 1893. 431.

Štvavý, Hetz-. Š. dopis. Světz. 1895. 609. b.

Štveračka, y, f. = *lezení po čtyrech.* Phľd. 1893. 474.

Štverák, vz Stehlík (3. dod.), Dení (3. dod.).

Štvorka. Š. býkov táhla vóz (čtvero býků). Phľd. XII. 479.

Štvrtáčka, y, f. = $^1/_4$ merice. XVI. stol. Phľd. 1893. 629.

Štvrtky, míst. jm. na Slov. Phľd. XII. 69.

Štvrtňa, ě, f. = *štvrtně.* Š. múky. 16 0. Phľd. 1893. 371., 622. Š. = prešporská merica, jíž užívali až do r. 1876.

Štvrtník, a, m., malý gruntovník. 1566. L. posl. II. 46.

Štycl, u, m. = *podpínka, podpinadlo* pod okruží, aby stálo. Wtr. Krj. I. 330., 504.

-štýn m. *-štajn, -štejn:* Potštain, Potštýn. Vz Gb. H. ml. I. 139.

Štyři. O skloň. na Žďár., Tišňov. Vz Brt. D. II. 257., 194.

Štyry. O skloň. na mor. Krumlov. Vz Brt D. II. 217.

Šuba, *čuba.* Dle Dvořáka z arab. džubba Wtr. Krj. II. 53. Š. = svrchní šat podšívaný kožemi vzácnějšími, byl lehčí a pa-

řadnější kožicha. XV. stol. Vz. Wtr. Krj. I. 139., 153., Kožich (3. dod.). — **Š.** = *kožich*. Ib. 454. (XVI. stol.).

Šubka. Cf. Svěračka, Svěrák, v Brněn. *renk*. Brt. D. II. 444.

Šubra, y, f., vz Ščubrek (satureia).

Šubrýk, u, m., ze Schubriegel, m. Dšk. Jihč. I. 29.

Šudliti. Posypú dítě múkú a potom ho šudlijú. Mor. NZ. VI. 84.

Šudořit, *vrzořit*. Tak to enom šudořiło, jak dyž muzikant žmoří šmigec kolofónyjú. Zlín. Brt. D. II. 399.

Šudr, u, m., místo šutr, *t* v *d*. Dšk. Jihč. I. 18.

Šufánek. Jedna Anka, dvě Anky, prodávaly š-nky. Duf. 65.

Šufle, e, n. místo šuple. Dšk. Jihč. I. 28.

Šuga, y, f. = *striga*. Phľd. 1894. 376.

Šuch, u, m. = šos (u oděvu), *s* v *ch*. Brt. D. II. 187. (V Tišňov.) — **Š.** = *šustnutí*. Slov. Kal. S. 180.

Šuchati. Šuchla (přetřela) tvár umastenou rukou. Phľd. XII. 197. Šuchá sa **po** nose (škrábe). Ib. 89. Šuchajúc bosýma nohama po zemi (šoupajíc). Ib. 275. Šuchla **s** postele **do** šat (vklouzla). Ib. XIV. 357. Šuchla drevo črieslom do kachiel (strčila). Ib. 214. Hlavou **o** haluz šúchať. Phľd. 1896. 213. Šuchal si ruky **od** radosti (mnul si). Phľd. 1896. 717.

Šuchnúť koho = *udeřiti*. Phľd. XII. 710. Cf. předcház. Šuchati.

Šujanský Frant., děkan a slov. spis.

Šukati koho čím: pomlázkou (mrskati). NZ. IV. 326.

Šula, y, f. = potok v Novohrad. na Slov. Phľd. XII. 553.

Šúlance, vz Súkance (3. dod.).

Šulařka, y, f. = *pokladnička s dírkou* na vybírání příspěvků peněžných. Brněn. Brt. D. II. 399.

Šúlať. Niť **při** předení š. U Lipt. Phľd. 1894. 85. Onen bude se vaditi, šúlati, až i hlavu obruji mu. Tov. (Vlč. Lit. 209.).

Šulistka, y, f. = *zakrnělý plod*. Záp. Mor. Brt. D. II. 399.

Šúřka, y, f. Cf. násl. Šúřky.

Šulko, a, n., potok v Tekov. Phľd. XII. 553., 74.

Šúřkový. Š. nedela = *čtvrtá v postě*, o které se vaří šúřky. Slov. Kal. S. 180.

Šúřky = *slížky*. Čejč. Brt. D. II. 479. Šúřkami husy pchať (šiškami krmiti). Phľd. 1896. 292.

Šumarník. NZ. II. 688., Mtc. 1895. 105.

Šumbor, bývalý rybník v Poděbr. NZ. IV. 100.

Šumeliti se = *chumeliti se*. Zábř. Brt. D. II. 399.

Šumiac, děd. v Gemer. Phľd. 1895. 384.

Šumina, y, f. = *šum*, Schaum. Š. z vařeného masa. Mtc. 1894. 20., 336.

Šumný. Tu je ještě š-ho uhla (hojně uhlí). Brušp. Hledíková. — Škarede kravy, šumne divky a zhnile hospodyne špatne požehnani v domě. Slez. Nov. Př. 394.

Šumplica, e, f. *(šompleca)* = metelice. Han. Brt. D. II. 399.

Šumšod, a, m. = *súsed*. Horn. Spišsko. Phľd. 1894. 256.

Šumtaný. Š. práce = loudavá, šoukavá. Jevíčko. Brt. D. II. 400.

Šunychl, vz Šunichel. Pras. Těš. 9.

Šup = záklopa na střeše. V Suché. NZ. V. 553. Ve Vlčkově: kukla střešní (v lomenici). Ib.

Šupa. Š. z vejce = *slupka pod skořápkou*. Slov. Mtc. XVIII. 214.

Šupák = *peníz*. Vezmem dievča so š-kmi. Phľd. 1893. 758.

Šupano. Jabka na š. = brambory na loupačku. Žďársko. Nár. list. 1894. č. 156. odp. feuill. Cf. Šupavo.

Šúpavá, é, f., vz Tanec mor. (3. dod.).

Šupavo. Brambory na š. Duf. 242. Cf. předcház. Šupano.

Šupinatec, tce, m. = *ryba*. Fait. 53. — **Š-ci,** ctenistini, brouci. Vz Klim. 271.

Šupinkovitý. Š. listen. Čl. L. Jos. 42.

Šupinolistý. Š. pupen smrkový. Čl. Zrůd. 28.

Šupinušky, hmyz. Cf. Ott. XI. 397.

Šupka, y, f. Platiti š-kami = penězi. Šviháčina. Brt. D. II. 520.

Šupkati = *šoupavě choditi*. Zlín. Brt. D. II. 400.

Šuplitat se po zemi = šoustavě se posouvati. Kunšt. Brt. D. II. 400.

Šupna, y, f. = *kůlna*, ze Schupfen. Žďár. Brt. D. II. 263.

Šupupu šupaj! volá se na dítě, aby si hačlo (sedlo). Slez. Čes. l. V. 143.

Šuránka, y, f., obec v Nitran. Šd.

Šurc, e, m. = *všední sukně*. Brt. D. II. 464.

Šurimaňa, ě, f. = *sukně červená, vlněná s černými pruhy*. Val. Brt. D. II. 464.

Šurmo = *šikmo*. Š. někam naraziti. Am. Orb. 31.

Šurp, vz Šorp (3. dod.).

Šuspárek, *Šluspárek*, rku, m., ze Schlossberg, hradiště u Miletína. Vz NZ. IV. 275.

1. **Šust.** Jak sem doktora uviděla, šust do komory (schovala se). NZ. VI. 85.

2. **Šust** = *různice* atd. Zde v těchto šustech (nepokojích) nehrubě sobě bytu vinšovati. Kat. z Žer. I. 146.

Šusťák, u, m., vz Fěrtoch (3. dod.).

Šusterka, y, f., *moučnice, netyja, džgance* (Břecl.) = jídlo z mouky, vody a másla; nahoru se dává krupice. Vck. Val. I. 23.

Šustí. Priehlbina zanesená šustím. Phľd. 1893. 469.

Šustinky z ořechů = skořepiny. Šumberk. Brt. D. II. 400.

1. **Šustka.** Š-ky = *střevíčky* z červené skopoviny zelenou aksamítkou lemované. Val. Brt. D. II. 470. — *Šustky* = ledové kroupy. Záp. Mor. Ib.

2. **Šustka,** y, f. = *živé, lehké děvče.* Han. Brt. D. II. 400.

Šustník, u, m. = otevřená prostora střechou pokrytá na suché listí (stelivo). Kopanič. Nár. list. 1894. č. 324. feuill.

Šustotať. Slyšeli něco š., jakoby se kola otáčela. Kld. III. 111.

Šušeň. Fčel se prežení (přižení) ľedajaké š. do obce. Kojet. Brt. D. II. 56.

Šuška, y, f. = *nepleška.* Lomn. (Zbrt. Tan. 137.).

Šuškarový. Š. silice, Terpentinöl, n. Am. Orb. 69.

Šušmať = *zdlouhavě, neobratně pracovati.* Cf. Šiplať. Slov. Kal. S. 180.

Šušňák, a, m. = kdo loudavě práci koná. Val. Brt. D. II. 400.

Šušňavý. Š. yankee. Ml. Hüb. 17.

Šušot, *šuchot,* u, m. = *šustot.* Slov. Kal. S. 181.

Šušotať = *šuchotati, šustiti.* Slov. Kal. S. 181.

Šušulany, dle Dolany, obec v Požúnsku. Phľd. XII. 553.

Šuta, y, f. = 20 žemliček lnu. NZ. II. 565., Brt. D. II. 441. Vz Šutý. — **Š.** = *bezrohá koza, ovce.* Phľd. 1894. 684.

Šútovec, vce, m, míst. jm. na Slov. Phľd. XII. 68.

Šutrovať = *těžkou věc spouštěti.* Slov. Kal. S. 181.

Šutý. Š. kráva = bezrohá. Phľd. XII. 56. Vz Šuta.

Šúvarina, y, f. = plevel ve vymláceném obilí. Nečisté obilí je samá š. Březová uh. Brt. D. II. 400.

šv m. *sv:* švrček m. svrček, Gb. H. ml. I. 482., šveřepec m. sveřepec. Dšk. Jihč. I. 39.

Šva = *čo.* U Štítníku v Gemer. Phľd. 1895. 355.

Šváb. Š-ba v podmáslí mám radši než tebe. Kozlov u ČT. Tkč. Hemžili se tam, jako švábi u pekára. Phľd. 1895. 230. — **Š.** = *kusý kůň.* Arch. XIII. 504.

Švábel = *sirka.* Slov. Zátur. — **Š.** = *luník,* Selen (druh síry). Am. Orb. 56.

Švabelatka, y, f., v lučbě. Am. Orb. 63.

Švabelitka, y, f., v lučbě. Am. Orb. 63.

Švábka, y, f. = *brambor.* Š-ku škrábať. Phľd. 1893. 155. — **Š.** = *klobouk* s malou střechou a dlouhým vlasem. 1567. Wtr. Krj. I. 423.

Švablec, v lučbě. Am. Orb. 63.

Švábočka, y, f. = *brambor.* Š-ku z opálky sadzal. Phľd. 1893. 539.

Švábský. Š. mše n. saracenská = pouhé kázání, modlení a přijímání svátostí. Wtr. Živ. c. I. 75.

Švácať koho prutem. Vck. Poh. 37.

Švačka. Š. zrobí vtačka a pri temu vola zjí (sní). Šariš. Phľd. 1895. 378. S. (šička, švadlena) vyšije ptačka a vola ži. Mor. Nov. Př. 224.

Švadlinka, y, f. = *švadlena.* Wtr. Krj. I. 402.

Švadlinský. Š. nožnička. Wtr. Krj. I. 513.

Švadlíř. Š. vyrábí dětské šatičky, spodničky a župany a podobný domácí oděv jako: spodky, kazajky a jupičky z plátna, z barchánů, cvilinku a různých bavlněných látek, ale nemá práva k výrobě mužského a ženského šatstva vůbec, zvl. ze sukna a vlněných a hedvábných látek, jež krejčí zhotovují. Nár. list.

Šváf na koňskou hlavu. Wtr. Krj. I. 636.

Švagrina = *švagrová.* Phľd. XII. 714.

Švach, a, m., vz Svatoslav (3. dod.).

1. **Švacha,** y, f. = *kořalka.* Šviháčina. Brt. D. II. 520.

2. **Švacha,** Švácha, y, m., vz Svatoslav (3. dod.).

Švajcar, a, m. = Švýcar. V. Kal. 5.

Švajciarka, y, f. = *švýcarská kráva.* Phľd. XII. 674.

Švajdat. Než on se přišvajdá = přibelhá!

Švajdavě. Š. chodit = *šmatlavě, kolíbavě.* Jevíčko. Brt. D. II. 400.

Švajka, y, f., vz Skybka (3. dod.).

Švalec. Phľd. XII. 317.

Švaľena, y, f. = drobková polévka. Na mor. Slov. Brt. D. II. 488.

Švalka, y, f. = *švadlena.* Val. Brt. D. II. 400., Vck. Val. I. 13.

Švalkovica, e, f. = *švaľena* (3. dod.).

Švamberk, a, m., ze Schwanenberg. Čern. Př. 37.

Šván. Koledníci vezmou švány a bijí jimi Moučka. NZ. II. 582.

Švancara, y, f. = *palice.* U Velehr. Brt. D. II. 400.

Švancarka, *švejcarka,* y, f. = *malá házecí sekerka.* Wtr. Krj. I. 621.

Švanciperk, a, m., Schwarzenberg. Dšk. Jihč. I. 40.

Švaňčar, *švýcar,* a, m. Š. v panském dvoře. Slovo cizí. Brt. D. II. 519.

Švanda, y, m., vz Svatoslav. Kbrl. Sp. 10., 19. — **Š.** dudák. Vz Zbrt. Tan. 221.

Švandák. Na Š-ku, poloha u Poděbr. NZ. III. 520.

Švandračka. Německá š. = nesrozumitelný jazyk cizí. Brt. D. II. 400.

Švánek, nku, m, = *spánek, p v s.* Dšk. Jihč. I. 23.

Švápka, y, f., vz Švabka (3. dod.). U Polhory na Slov. Phľd. 1895. 59.

Švár. Šváry = *léta v dřevě.* Slov. Kal. S. 181.

Švárit koho. Také mor. NZ. IV. 508.

Švec. Spaste duši, š. se vztek (volají na ševce rychle někam jdoucího). Nár. list. 1891. č. 107. odp. feuill. Skutečští ševci až se sejdou, bude soudný den u Stradouně. Nov. Př. 487. — **Š.** n. *ševcovská,* čes. tanec u Rychnova. Vz NZ. II. 662. — **Š.,** vz Ševcovina (3. dod.).

Švedlí = *švadlí.* Gb. Km. -a. 34.

Švegerina, y, f. = *švagrová.* Phľd. 1895. 190.

Švehla, vz Šivačka (3. dod.).

Švejcarka, y, f., vz Švancarka (3. dod.).

Švejda, y, f., jm. kraví. NZ. III. 8.

Švejdovati = *loužiti,* schwöden. Sterz. II. 898.

Švejhat = *šmatlať.* Brt. D. II. 400.

Švejnšpís, u, m. = lovecký bodák, z něm. Schweinsspiess. XVI. stol. Wtr. Krj. I. 618.

Šveryn, a, m., psí jméno. Us. Tkč.

Šveska, y, f. = *švestka.* Us. Gb. H. ml. I. 397., Dšk. Jihč. I. 19.

Švestka, Us. šveska. Na špatné švestce rostou pouchry. Šml. VII. 195.

Švigravý m. švidravý. Lišeň. Brt. D. II. 166.

Švih = *tenký řemen,* kterým svázány jsou ohlavky cepu. Brt. D. II. 433. — **Š.** = *ocas horězího dobytka.* Ib. 400.

Šviháčina, y, f. = řeč švihařská (miškářská). Vz Brt. D. II. 519. nn., Švihař (3. dod.).

Švihař, e, m. = *nunvář.* Brt. D. II. 519., 520., 521.

Švihat prasata = *miškovati.* Šviháčina. Brt. D. II. 520.

Švihel = drevo, ktorým formani pritahují na voze tovar. Phľd. 1894. 723. — **Š.** = *prut.* Cf. Ošihel (3. dod.).

Švihlý letorost ako švihár na biči. Slov. Čes. l. V. 177.

Šviholit = *šveholiti, štěbetati, hovořiti.* Záp. Mor. Brt. D. II. 400.

Švihula = *zasmaž. polévka.* Vck. Val. I. 22. — **Š.** = *kořalka.* Brt. D. II. 486.

Švihún, u, m. = *nůž.* Šviháčina. Brt. D. II. 520.

Švihunký = *švihlý.* Je š-ká jako knedlík a boubelatá jako palice (o nemotorné). ČT. Tkč.

Švinha = silnější šprysl spojující konce řebříku, lísy na chléb. Chod. NZ. II. 568.

Švířiti. Švířic temně narazilo cosi o plochu sítě. Světz. 1894. 229. b.

Švitorija, e, f. = *kořalka.* Brt. D. II. 486.

Švižký = *svižný.* Slov. Kal. S. 181., Phľd. 1896. 725.

Švo = *čô.* V Selcích na Slov. Phľd. 1894. 126.

Švoger. Každý š. huncút. Phľd. 1895. 188.

Švochtat = *scáti.* Myjava. Phld. 1895. 445.

Švonec. Zlín. Brt. D. II. 519.

Švraket = *švrkot.* Kotk. 95.

Švrčiňák, u, m., les na Frýdecku. Vést. op. 1894. 18.

Švrčulák, a, m., převzdívka. Mtc. 1896. 299.

Švrdlák, u, m., vz Švrlák. U Hran. Glos.

Švrně, ěte, n. = *malé dítě.* Holešov. Jinde *škvrně.* Brt. D. II. 400.

Švubík, u, m., prvek k síře podobný. Am. Orb. 56., 55.

Švýcar, a, m., vz Švančar (3. dod.).

T, Ť.

T *praslovanské.* Vz Gb. H. ml. I. 309. *Půrodní* souhl. *t.* Ib. 303. — **T** *psalo se*: *t, th* (pro tho), *tt* (zlatto). Ib. 382. nn. Svattost. V. Kal. V. b. — *t* místo **ť**: zahušťovati, Háj. Herb. IX. a., křištál. V. Kal. 339. — **t** *se mění* a) v *č:* krčica m. krtica, krtek, Tišňov. Brt. D. II. 186.; b) v *d:* kto — kdo, v nářeč.: adestací, dlapa, dykva, Gb. H. ml. I. 392., žlůdek, v Brněn., Brt. D. II. 166., drkati m. trkati, v mor. Kruml., ib. 208., špadnej, Zďár. Brt. D. II. 249., do kladby, svadba (spodobou), V. Kal. 157., 161.; c) v *k:* svěknice, seknice v dialekt. ze světnice, křemcha m. (s)třemcha, klačit m. tlačiti, Gb. H. ml. I. 392., v Brněn., Slavkov., Tišňov., Zábř., v mor. Kruml.: klóct m. tlouci, peklece m. petlice, klačit, klusté m. tlustý, Brt. D. II. 148., 166., 208., 186., 234.; d) v *p:* trout — troup, trupec, Gb. H. ml. I. 393.; e) v *š:* škůř (tchoř), v Tišňov. Brt. D. II. 186.; f) v *ť*, vz Gb. H. ml. I. 385., v přechodn. jen na Holešovsku: přeťa, Brt. D. II. 5., 16., v *infi.* biť, chodiť, místy v Čech., na Mor. a na Slov.; ve slovech skloňovaných podle vzorce *kosť* (vz doleji: t neměkčí se) cf. Brus jazyka čes. vydaný komissí širším sborem Matice čes. zřízenou. 3. vyd. 1894. str. 4. a násl. *ť;* před původní praejotovanou samohl. Vz Pastr. L. 129. (slov.). *Na Slov.* v tomto případě také v *c, ć, č.* Vz ib.; g) v *th* na Lašsku: tham m. tam, mýtho, letho. Brt. D. I. 98., Šb. D. 57. *V jihozáp. Čech.* mění se v: *d, ch, j, k, n, r, s, š.* Cf. Dšk. Jihoč. I. 18.—19. — **T** *se neměkčí* a) ve vzorci *kosť*, u Dačic, Telče, Letovice, mor. Kruml., v Kunšt., Jemnic, cf. Brt. D. II. 105., 208., 233., 268., 278.; b) v inf.: nýst. V Olom. Brt. D. II. 69. Vz nahoře. — **t** *cizí* zůstává: tanec, talíř atd., nebo se mění a) v *d:* v dialekt. adestát, delegraf, vz nahoře; b) *c (č):* cicvar, ancikrist; c) v *k:* cvikéř. Gb. H. ml. I. 394. — **t** *se přisouvá* a) ve skupině *str,* když tato jest m. *sr:* straka, stsl. sraka, pestrý, pstruh atd.; b) ve skupinách: *čtř, stn, štn, ctn, stk* a *ctk, stch, štc, štl, ptn.* Vz tyto skup. Gb. H. ml. I. 395. Nětco, Háj. Herb. 14. a., V. Kal. 68. a j., Jitčín. V. Kal. 139. Čtvrtcen m. čtvrcen. V. Kal. 112. a j. (List. fil. 1894. 296.) V jihozáp. Čech. vz Dšk. Jihč. I. 19. Sedmikrástka m. sedmikrása. Na Kojetín. Brt. D. II. 47. — **t** *se odsouvá* ze skupin: *sn, šň, zb (sb), svo, sk, skv, skn, ckn, šk, sl,* vz tyto skup. a Gb. H. ml. I. 397. nn.; ve 3. os. sg. nese m. neste

a ve 3. pl. nesú m. nesut; zachováno jest jen v *jest*. Gb. H ml. I. 398. Ve škavka, Háj. Herb. 174. a j. Słat m. stlát. U Zábř. Brt. D. II. 128. V *tc:* na kráce (krátce), svému ọci, mace, ocovo, v *tst:* bohastvi. V jihozáp. Čech. Vz Dšk. Jihč. I. 19., 20. Před *l:* na omeloch (ometloch); mezi *s* a *n:* zlosný, bolesňe; mezi *s* a *r:* úsreti; chymo m. chytmo, kerý m. který. Slov. Pastr. L. 147., 148.

ť se psalo: *t* (dyetatko), *th* (krythi), *tt:* nebott, *ti*, *ty* (pištiala), *tg* (razitg), *t* (tot), *ť* (toť). Vz Gb. H. ml. I. 382. nn. — **ť** mění se v a) *c:* múcic m. mútiti, Gb. H. ml. I. 388., bodac, Phľd. 1893. 432., ve slov. chceť, u Slavk., mor. Kruml., Brt. D. II. 148., 208.; v imper. mlac, plac, vrac, plac, u Tišň., mor. Kruml. a Žďár. Brt. D. II. 186., 208., 249., chyc m. chyť u Jemnice. ib. 268.; jinde tam trvá: vraťte, u mor. Kruml. Brt. D. II. 208.; v Bořitově v imper. je *t:* zaplat, ib. 186.; v iterat. V. tř.: klátět, u Třebíče, Brt. D. II. 225., utrátět, zaplatíno, u Dač. a Telče, ib. 278.; b) v *ć:* ćicho m. ticho, laš., Brt. D. II. 106.; c) v *č:* čicho m. ticho, laš., Gb. H. ml. I. 388., ve spojce *ať:* Ač se ozve! Zábř. Brt. D. II. 128.; mač = mať, zäč = zať, lakeč = laket, šič = šíť, prič = přijíti. V Radkové na Slov. Phľd. 1894. 192.; *ť* za *č*, vz *č* (3. dod.); d) v *j:* mlajte m. mlaťte, u mor. Kruml. Brt. D. II. 208., hl. před *s:* vraj se m. vrať se. Ib. 269.; e) v *t* v některých nářečích: dyta m. díťa, smety m. smeti. Gb. H. ml. I. 392. V jihozáp. Čech. mění se v: *c*, *č*, *t*. Vz Dšk. Jihč. I. 18.—19. — **ť** na konci slov jest pozdější než *t*, vz o tom a kde se ho posud užívá v Gb. Km. -i. 29. nn. Slova na *ť* ukončená končila se v ть a toto ь nezměkčuje předcházející *t* jako také ne *n:* dьnь = den. Kdy *ť* se připouští, o tom vz v Gb. H. ml. I. 396. nn. Na str. 403. ib. praví, že *d* z dь nyní má veskrz *ď:* zeď, káď, odpověď etc., zde tedy ь na předcházející *d* působilo. Cf. také Gb. H. ml. I. 392. Ve vzoru *kosť tvrdne t* u Letovic, Brt. D. II. 105., u Tišňova ib. 185.; na Žďársku ib. 249., u Jemnice ib. 268.; *netvrdne* u Litovle, Konice a Jevíčka, Brt. D. II. 112., v Brněn. ib. 166., v Kunšt. ib. 233. *Tvrdne* v imperat. zaplat, u Letovic, Brt. D. II. 105., vrat ib. 166., platte m. plaťte ib. 233., hl. v imper. zakončeném v *st:* pust, v mor. Kruml., na Žďár., Jemnicku, Dač. a u Telče. Brt. D. II. 208., 219., 268., 278. *Tvrdne* také v: host, povinnost, u Tišň., Brt. D. II. 185., v: dyt, at, nechat, u Kunšt., Brt. D. II. 233., u spravedlnost, nit, dešt, na Žďár., Ib. 249., v nit, chut, zet, dyšt; u Jemnice, ib. 268., v dešt, u Dač. a Telč. Ib. 278. *Netvrdne* na mnohých místech v inft. chodiť, Brt. D. II. 71., a j., v řeťaz, v Brněn. Ib. 166. V jihozáp. Čech.: kost, mast, chut, ale i: pouť, zeď, příčešť. Dšk. Jihč. I. 18. — *t*, *ť* v Chroměi na Mor. Vz List. fil. 1894. 91. nn. Změny hlásek *ť*, *t* u Kojetína, u mor. Kruml. a j., vz Brt. I. 15., 17., II. 16., 47. V Kosmogr. bývá *ť* a také *t*, vz List. fil. 1893. 459. (měď, zeť, odpověd, pamět, kost). *Th. Vodička uvádí v Mtc. 1896. 10. důvody praktičnosti pro dosavadní psaní kosť, rtuť, zpověď atd. Vz tam.* — **ť** *se přisouvá*, vz *šťk*, šťp a Gb. H. ml. I. 395. nn. — **ť** *se odsouvá*, vz *šň*, *šk* a Gb. H. ml. I. 397. **ť** se odsulo v *šk* m. ščk a v *šp* m. ščp. Bývalé ščk a ščp změnilo se v šťk a šťp, odsutí stihlo tu tedy vlastně hlásku *ť:* škavka m. ščkavka, špavý m. ščpavý. Ib. 526. — **ť** *příklonné*. Vz Bl. Gr. 110., Gb. H. ml. I. 229.

-ta přípona jmen osob.: Dušta, Pišta, Vašta atd. Vz Kbrl. Sp. 13.

Ta, zastar. znamená místo nebo dobu (něm. da). Vz Jg. Slov. a Seyk. Ruk. 69. Ta = *tam*. Dšk. Jihč. I. 23. Přijdúce ta = tam, dahin. Baiz. 61. Ta umřel. Slov. Ta ho našli. Plk. Jakž to řekla, ta (tehda) je neuzřechu. Pass. mus. — **T.** = *tak*. Dšk. Jihč. I. 31. — **Ta** = *nuž*, *tož*. Jak jeho sinove uš vekše buli, ta im ten kral povedzel. Sbor. slov. I. 84. Co chceš ti? Ta ja chcem bic krałom. Ib.

Tabáček. Mužíkovo (m. mužíkův) t. = *pýcharka*, houba. Us. Čl.

Tabáčnice, Cigarrentasche, f. Phľd. 1896. 98.

Tabáčník = který nosil, pašoval tabák. Vck. Poh. 118.

Tabák seli rolníci a do továren dodávali v Čech. až do r. 1806. NZ. III. 220. — **T.** *čertí*, *čertova fajka*, *prachavice* (Dačice), *prokavka* (Jevíčko), *prašník* (val.), *prašička* (Jicko), *vraní vajco* (Slez.), *prašnatá pečárka* (horň.), lycoperdon bovista. Brt. D. II. 512. Vz Pýchavka.

Tabard = oděv mistrův universitních v XV. stol. Vz Wtr. Krj. I. 228.

na Tabarkách u Velehr. Mtc. 1895. 112.

Taberna = *hospoda*. Drží nám t-nu. Pub. V. 370.

Tabírka, y, f. = *uzounká stužka*, kterou mladé ženy a děvčata učesané vlasy stahují. Slov. NZ. III. 224.

Tablety bavlněné, atlasové k vyšívání. Lizn.

Tablic. Bohuslav T. Cf. Vlč. Bás. 69., 78., 96.

Tablice, e, *tablička*, y, f. Na kostel a rektora sbírali s t-cí kostelníci (kostelní hospodáři, Kirchenväter). O vel. svátcích. 1651. Věst. op. 1893. 35., 48. — Phľd. XII. 130. — *Tabličky*, vz Náčelník (3. dod.).

Tábor. ‚Na hoře Táboře' = čes. tanec u Nimb. Vz NZ. III. 504.

Táboři. Cf. Vlč. Lit. 139.

Ťabra, y, f. = *nemotorná žena*. Slov. Kal. S. 181. Cf. Ťarba.

Tabule. O strč. sklon. cf. Gb. Km. -a. 11. — **T.** = *stůl*, při němž vždy dvě nohy sbity byly přes kříž dvěma trnoži. Duf. 224. — **T.** = *druh vrcholu hory*. Vz Ott. XI. 645.

Tabulkovec, vce, m., drahokam. Ott. VII. 911.

Tabulový. T. sklo. Vz Mrš. 263.

2. **Tác.** T. vinný, pivní. Vz NZ. III. 219.

Tacel = okruží u rukávu. XVIII. stol. NZ. III. 519., Wtr. Krj. I. 330.

Tácínek, nka, m. = *tatínek*. V bělohor. nář. na Slov. Vz Phľd. 1893. 238.

Tackati. Jako opilý tackal (motal) som sa sálami. Phľd. 1895. 423.

Tackle v. takhle. Dšk. Jihč. I. 42.

Tacňa s vodou = umyvadlo. Phľd. 1896. 645.

Tácňa = *tác?* Phľd. 1896. 256.

Táčka = *snopek* atd. Vck. Val. I. 19. — **T.,** vz násl. Táčky.

2. **Táčky** = *kolečko* (čes.); u Hranic: *kolečka* n. *kolca;* val., slov.: *táčky* n. *táčka;* záp. Mor. *kotouč;* u Perštýna: *korbica.* Brt. D. II. 450. — **T.** Cf. Hutu (u Stříbra), Hejtu (u Domžl.). Dšk. v Oestr. Mon. (Böhm.). I. 489.
Tačmo, a, n. = *desátek.* 1771. Mtc. 1896. 299. Cf. Tác. 2.
Tačník, a, m. = dělník, jenž na táčkách vydobyté horniny dopravuje z rubání do vozíků. Ott. XI. 607. b.
Tadeáš. Odvozeniny vz v Kotk. 32.
Tadék = *tu, zde.* U Tišňova. Brt. D. II. 197.
Tadekmatu = *tudy.* V Brněn. Brt. D. II. 176.
Tadematu = *tudy.* Dež sme šle t. V Brn. Brt. D. II. 178.
Tadematuk = *tudy.* V Brněn. Brt. D. II. 176.
Tadenkum = *tudy.* U Tišňova. Brt. D. II. 197.
Tadi = *nuž veď.* Sbor. slov. I. 85.
Tady m. tudy inepte. Bl. Gr. 278.
Tadyk = zde. Mor t. nebude. Mor. NZ. VI. 84.
Tadym = *tudy.* Šel zas t., kdy by… Kld. III. 217. U Kunšt. Brt. D. II. 240.
Tadymato = *kudy.* U Kunšt. Brt. D. II. 240.
Tadymka = *kudy.* U Kunšt. Brt. D. II. 240.
Tadýmto = *kudy.* U Kunšt. Brt. D. II. 240.
Tadytkom = tudy. U mor. Kruml., Znojma. Brt. D. II. 220.
Tadytky = tudy. U mor. Kruml., Znojma. Brt. D. II. 220.
Tafatka. Halúzka z t-ky. Phľd. 1895. 655.
Taffart, u, m. = *taffat.* Kabt. 34.
Tagu = *tak ju.* Val. Brt. D. II. 392.
Tah. *Psí tahy* = nemoc dětská. Mor. NZ. VI. 84.
Tahačka. Všelijaké t-čky někomu působiti (tahání, mrzutosti). NZ. II. 654.
Tahák, u, m. = *tahadlo u pumpy.* Jevíčko. Brt. D. II. 401. — **T.** u vozu. Vozové váhy vliekly sa na tahákoch po tráve (na prostraňcích). Phľd. 1893. 608.
Tahľe = *tamhle.* U Kojet. Brt. D. II. 55.
Táhlo, a, n., *tahounek,* nku, m. T. u vozu spojuje váhovisko s rozvorou. Brt. D. II. 445. — **T.** = *provaz, kterým se vzadu pavuza přitahuje,* slove také: *pabuzník, pabzník, pauzník, pavuzník, poutáhlo, pózník, púzník.* Brt. D. II. 445. — **T.** = *klika u tkadlcovského stavu.* NZ. IV. 38.
Táhnouti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 82. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 55., 110., 126. — **co:** vodu = *vážiti,* mor. Bl. Gr. 339., Brt. D. II. 401. Táže (m. ťaže = tahá) priesadu. Od ťažať, tahať. Slov. Phľd. XII. 173. — **kam.** Alexandr těže **k** Koryntu. Alx. Nách. k. XXXI. — **po čem.** Táhni po svých (= jdi k čertu). Frase verštatní. Bl. Gr. 319.
Tahore = *tam nahoru.* Človeče, ako dostal si sa ty t.? Slov. Phľd. 1896. 625.
Ťahotiti. Jedni z hetmanov ť-li nazpät k Polsku. Phľd. 1894. 533.
Tahounek, nku, m., vz Táhlo (3. vyd.).
Tachypyri-on, a, n., vz Gasopyrion (3. dod.).
2. **Taj** = *tajnosť, tajné učení.* T. starých mistrů. Vrch. Rol. XLVI. 176.
Taják, e, m. = spletený ručník (utěrák), vo vode namočený. Phľd. 1896. 114.
Tajemnice, verbum obsoletum. Bl. Gr. 326.
Tajemnůstkářský. T. chování. Světz. 1895. 295. b.
Tajiti. Tají **do** hrdla (umí t.). Slov. Nov. Př. 615.
Tajka, y, f. = *dýmka z tajtíku.* Slov. Kal. S. 182.
Tajná, é, f., obec v Tekov. Vz Phľd. XII. 338.
1. **Tajník** králův. GR. Nov. 25.
2. **Tajník** = *poklop, poměč.* Phľd. 1894. 349.
Tajnobohyně, ě, f. T. Isis. Am. Orb. 54.
Tajnopisectví, n. = umění šifrovací, Chiffrierkunst, f. Sterz. I. 601. a.
Tajnostkár, a, m. = *tajnůstkář.* Slov. Phľd. 1896. 625.
Tajnozvěr, a, m. Am. Orb. 10. Cf. Tajnosnubné rostliny.
Tajomstvenný = *tajemný.* T. zjev. Phľd. 1894. 713. (1893. 25.).
Tajtrlíkovati = *tajtrlíka dělati.* Phľd. 1894. 653.
Tajtýčka, y, f. = dýmka stříbrem kovaná. Phľd. 1895. 80.
Tajž aby také mládence větší i menší do školy přijímati moc měl. 1598. Kutn. šk. 60.
Takově. Navracíme tobě statek avšak t., aby… Arch. XIV. 26.
Takový. Jaký šel, takovou našel. Mor. Nov. Př. 642. Cf. Trefil svůj na svého.
Takovýto dle Bl. Gr. 270. lépe: takový.
Taktom = *takto.* Žďár. Brt. D. II. 260.
Tál, u, m. T. nevěstin = podíl. Phľd. 1895. 585.
Ťaláp, a, m. = *ťulpas.* Phľd. XII. 560.
Talar. Professorský t. v XV. stol. Vz Wtr. Krj. I. 226. nn.
Talašek. Cf. Šaškovný (3. dod.).
Talavašek, vz Talafús. Kotk. 175.
Tá-le = *tahľe.* Dšk. Jihč. I. 33.
Talent mince. Vz Mtc. 1897. 42.
Taliančík, a, m. = *Vlach.* Phľd. 1895. 36.
Taliga = *valašský vozík o dvou kolech,* na němž rozvážejí žebře, lopaty a p. po světě. Brt. D. II. 450.
Talíř, z it. tagliere = deska, na níž se jídlo krájí. Gb. H. ml. I. 394., Čern. Př. 72. — **T.** = část tkadlcov. stavu. Brt. D. II. 454. — **T.** = nohavice šité na talíř = sešité jenom na jedné straně (mají jen jediný šev a to vzadu). Vz Vidlička. Brt. D. II. 467., Vck. Val. I. 28.
Talířný. T. kopec = kopeček v Sišmě u Dřevohostic. Našinec. 1893. č. 82. Šd.
Talisman. T-ny ve starší době. Vz Zbrt. Pov. 44. — Už jí nebudu dělati t-na (= už se k ní nebudu lísati). Us. Čern. Př. 43.
Talit, u, m. = alkoholický cukr. Vstnk. IV. 23.
Talmipatriot, u, m., falešný patriot. Phľd. 1894. 650.
Tálník. T-ci a nádenníci. Arch. XIV. 473.

Talosa, y, f. Vz Vstnk. IV. 20.

Talpa, y, m. = *ťulpas, hlupec.* Kotk. 175.

Tambor. T-ři vypovídají se z Hluk přes Netluky do Bubenče. NZ. III. 230.

Tamdnu = *uvnitř.* Slov. Phľd. 1896. 559.

Tamdle, *d* přisuto. Gb. H. ml. I. 409.

Tamelot, u, m. = *talín.* Wtr. Krj. I. 112.

Taminový. T. živůtek (hedvábný). 1550. Wtr. Krj. I. 345.

Tamlečky = *tamhle.* Podkrkonš. Nár. list. 1896. č. 72. feuill.

Tamlek = *tamhle?* U mor. Kruml. Brt. D. II. 220.

Tamlen = *tamhle?* U mor. Kruml. Brt. D. II. 220.

Tamponáda, y, f. = *tamponování.* T. pochvy. Čas. čes. lék. 1888. 52.

Tamtečný = *tamní.* Aby škodu tamtečnému fojtu vynahradil. 1684. L. posíl. 75.

Tamvon = *venku.* T. strhla se chumelica. T. dážď a dnu hrmavica (lání). Phľd. XII. 51., 133. Hojný dážď čľapkal t. Ib. 136.

Tamže. Vz Mus. fil. I. 316.

Tan m. *tam.* Šb. D. 17. domžl., List. fil. 1895. 432.

Tancovati. Cf. Matati se (3. dod.). — **co:** ševce (čes. tanec). NZ. II. 663. Když babka tancuje, mnoho prachu vzbuzuje. Zbrt. Tan. 229.

Taňcula, y, f., vz násl. Tanečnice.

Tandariáš. Cf. Vlč. Lit. 27.

Tanec je jako něm. Tanz z roman. jazyků (vl. danza, fr. danse). Světz. 1894. 96. a. Cf. Čern. Př. 86., Zbrt. Tan. 2. nn. Pověry o něm vz v Zbrt. Pov. 167. Cf. Dudačka, Dudák v Ott. VII. 110., dudy, ib. 112., 113., Polka, Ib., 263., Furiant, ib. 780., Komárno, Komárna, Čtyrpárová, NZ. II. 665., 666., 672., Kozly, NZ. III. 436., Šmikoranda, Minet, Kocmuch, ib. 500., 505., 598. Čes. tance z Jikve u Nimburka, vz: Kolovrat 497., Kocmouch 498., Sandy 499., Šmikoranda 500., Pojte, hoši, na vinici 501., Proso 502., Ševcovská 502., 507., Manžestr 503., Kukavá 503., Na hoře na Táboře 504., Káča 505., Že nevíte, pane kmotře 506., Hulán 506., Kocour (mazurka) 507., Libichovská 508., Kaplan a kominík 508., Kadlec, Regruta, Regrutýrka, Řepa, Řezanka, Savlička, Špacírka, Zahradníček. Dle NZ. VI. 51.—57.: Červená růžičko, Kozel, Kozlíček, Pásla jeleny, Vrták. Vz tam. U Kr. Hradce. Minet, Nadběženka, Otče náš, Posunovačka, Tkadlec, Vojáček. NZ. V. 497. T. čarodějnic, čertů, vz Zbrt. Tan. 223., hanácký 274., lidový 266. (v XVII. a XVIII. stol.), 185., modní (XVII. a XVIII. stol.: sarabande, courante, gagliarda atd.), 254., 195., nad mrtvými 11., ovčácký 270., panský 63., pochodňový 76., řetězový 270., selský 61., smrti 54., velikonočního slunce 226., sv. Víta 49., ve zbroji (mečový) 76. *Dodatek:* a) *české* tance. Zbrt. Tan. 350.—362.: bába, čočka, čtyrpárová, do kolečka, dupavá, dyž si mě nechtěla, hanácká, holka neznámá, houpavá, já mám vyšitou, já ty voly nepoženu, Jeníček, kalup, kalupád, kaplanská, kohout, líbání, litoměřická, maďar, má zlatá maminko, menuet, mlynářka, nimra, otče náš, pelikán, počkej hošíčku, polbírská, poznám, poznám, pusltanec, roveňačka, rozkročák, řezníček, skákavá, střečák, svatba, svět, tajč, třeboňská, ulán, **utíkavá,** utíkej, vrkoč, všeha slepičky, zpátečnická, žabařská. — *Mor.* Zbrt. Tan. 366.—371.: do kola, do skoku, holubec, hubičková, kohút, konopná, maďar, mynárský, na řádky, odzemek, pásla husy, Paterka valašská, pleskavá, pšenka, rédovák, řeznická, řezník, rožek, sedlácká, sedmikrok, sekera (sekerečka), skočná, slovenčina, slovenská, šúpavá, tajč, troják koryčanský, valaška, valašský, vodu vozit, zachodzeny, závaďák (zaváďka, zaváďavá), židovská. — *Slezské.* Zbrt. Tan. 371.—372.: cupek, v kostuškách, kota honiti, lender, opačitý, šmihák, zahradník. — *Slov.* Zbrt. Tan. 375.—377. frišná (csárdás), fryšký, hajdúcky tanec, káčerový tanec, kalamajka, kohútový tanec, kolo, kolomyjka, kozák, lopatkový t., makový (stupkový) t., německý, od země (odzemek), poduškový (vankušový) t., pozabučky, ručníkový t., strašiak, stupkový (makový) t., so štětkou, tichá, vankušový (poduškový) t., verbunk, zbojnický, žabací. Šla tam jako k tanci (vystrojená). Zbrt. Tan. 229. Do tanečku jak by sádzál, do roboty jak by zvádzál. Vck. Val. I. 110. — *Hádanky* o tanci vz v Zbrt. Tan. 229. České bály. Cf. Zbrt. Tan. 306. nn. Cf. Jak se kdy v Čechách tancovalo. Seps. dr. Čen. Zíbrt. V Praze 1895.

Taneček. Žádný není sňateček, aby nebyl t. Zbrt. Tan. 256.

Tanečné. Zbrt. Tan. 166.

Taneční mistři v Praze již ve XIV. stol. Vz Zbrt. Tan. 39., v XVIII. stol. Ib. 260.

Tanečnice *(Taňcula),* hora na Frýdecku. Mtc. 1895. 240., Včst. op. 1893. 12., 1894. 18. — **T.:** *prstičky, prstňačky, pazourky, kozí brada, kozí rožky, kozí střichy, jelinky, jelení uši, baraní vajco, velké kuře, diviš, kotrč, bradávky, kovale, planá baranice,* clavaria, houba. Vz Brt. D. II. 511. — Phľd. 1893. 153.

Tanečník. T-ci vypovídají se z Rejdic přes Vyskočilku na Ples. NZ. III. 229. — **T.,** u, m. = rostl., kterou si dívky tanečníky přičarovati hledí. Č. Brod. Nár. list. 1896. č. 241. feuill.

Tanér, *tanier,* u, m. = *talíř.* Slov. Zátur.

Tangencialně. T. něco sestaviti. Čl. L. Jos. 45.

Tanistrina, y, f., vz Hoscina (3. dod.).

Taniště, ě, n. = místo, kde něco tane, stojí. Am. Orb. 83.

Tankať = *šáliti.* Slov. Kal. S. 25.

Tanléř. Tanléři (druh nožířů) dělali nožnice. 1429. Arch. XIV. 489.

Tantery, pl., f., Spielmarken. Třešť. Brt. D. II. 401.

Tanu, *tamnu* = *tam dnu, d* odpadá. Pastr. L. 147.

Tanutí. Slovo staré a pěkné. Ďábel vnukáními svými činí t. myslí. Staří říkávali: Ani mi na mysli netanulo (nyní říkáme: na mysl nepřišlo). Bl. Gr. 178. Nyní opět často.

Tápal. T. má dva oblouky křížem na holi (síť). Strážnice. Brt. D. II. 498.

Tapart, oblek professorský. XV. stol. Vz Wtr. Krj. I. 226.

Tapati. Ku GR. přidej: Nov. 16.

Ťapiť = *přišlápnouti.* Slov. Kal. S. 182.

Ťapka, y, f., část přeslice. Phľd. 1894. 85. U Liptova.

Ťapša. Piekli koláče na ťapšiach. Phľd. 1894. 208.

Tarafovati se = *omlouvati se.* Darmo se t-ješ. Bl. Gr. 296.

Tarajčice, e, f., runde Zickzacklinie. Am. Orb. 52.

Tarajčitý. T. obrázek. Am. Orb. 30. Cf. předcház.

Taran = beran k zatloukání kolů. L. posil. II. 16. (r. 1566.).

Taras m. teras, fr. terrasse. Gb. H. ml. I. 286. — **T.** = *příkop u silnice, srodnice.* Tvarožná. Hledík.

Tarasinka, y, f. Mají t-ky a tuhé pavézy. Wtr. Živ. c. I. 208.

Taraska, y, f., druh hrušek. ČT. Tkč.

Tarasovati. V tom se tarasují a ohrady činie. Chč. S. 168.

Tárati = *klábositi* a p. Len by ste netárali, kmotre. Phľd. 1894. 388. Ale čo táraš zo sna. Phľd. 1896. 455. — **se.** Tára sa celé noci (toulá). Phľd. 1895. 485.

Tarazgat = *tarďňat, pokřikovati.* Val. Brt. D. II. 401.

Ťarbavo. Ť. choditi. Phľd. 1894. 321.

Ťarbavosť. Phľd. XII. 663., XIV. 84.

Ťarbavý. Ť. študent. Phľd. 1895. 44. Ť. krok. Ib. 1894. 416. Cf. Olověný (3. dod.).

Tarča, dle Káča = *huba.* Natahuje tarču = má hubu na pekáč, pláče. Zlín. Brt. D. II. 401. — **T.** = obec v Šariši. Phľd. XII. 553.

Tarčit se = *durditi se.* Zlín. Brt. D. II. 401.

Tarh, u, m. = *trh.* Ve Spiši. Phľd 1893. 431.

Ťarch, u, m. = potraviny vydielané sluhom, valachom a rubárom, toľko čo *merinda.* Phľd. 1895. 5.

Ťarcha = *obtíž.* Nikomu nebyla na ťarchu; Posádka bola by obyvatelstvu ťarchou. Vz Ostara. Phľd. XII. 164., 1894. 602.

Tarian, a, m., území v Novohrad. na Slov. Phľd. XII. 553., 75.

Tarlo, a, n. = *struhadlo.* Šariš. Phľd. 1895. 256.

Tarmark = menší trh před velkým trhem, Tändel-Markt (Vormarkt). XVI. stol. Hrš. Nách. I. 553.

Tarnovský Jiří, vyhnanec čes., žil v Slezsku, potom v Uhřích; náleží mezi nejlepší veršovce svého věku (XVII. stol.). Vz Kat. z Žer. II. 341.

Taška = jídlo z nudlového těsta, nadité povidly n. krupicí, omaštěné. Val. Vck. Val. I. 23. — **T.** = *pytlík* senom nebo rezinami plnený a prišitý na dolní okraj živůtku. Sbor. slov. I. 44.

Tašvice, e, f., Tasche. T. nosili muži a ženy na páse zavěšené. Wtr. Krj. I. 49., 519. a jinde.

Ťať v. utiť. U Kojet. Brt. D. II. 52.

1. **Tatar** = *ukrutník, surovec.* Phľd. 1894. 667. — **T.** Porážka T-rův u Olom. Vz o ní zmínku z XV. stol. v Mus. 1893. 434.

Tatarčok, vz Šišvorec (3. dod.).

Tatareček, čku, m. = kostěný knoflíček u košile. Brt. D. II. 470.

Tatarovati = *tatarem býti.* Vck. Poh. 81.

Tater z tatrman. Gb. H. ml. I. 108.

Táti več. V soucit tála a cítila. Vrch. Rol. XVII.—XXII. 166.

Tatí = *táta, tatínek.* Cf. Mamí, Světz. 1894. 471. b. Slovo nové.

Tatíček, vz Tchán (3. dod.).

Tatíkovsky, wie ein Vater, nach Art eines Vaters. T. si vésti. Nár. list. 1894. č. 41.

Tatínek. Rozšmelcovat t-ka = majetek po otci zděděný promrhati. Herm. Bodř. Praž. 17.

Tatko. Vodný t. = *vodník.* Mor. Mtc. 1894. 17.

Tatobný. T. Řek. Am. Orb. 108.

Tatra, y, f. = *špatné pole.* Tá t. nestojí ani dvadsat a on dal padesát. Phľd. 1893. 81. — **T.** = pohoří na Slov. Phľd. XII. 553. — **T.** = *zatra.* Dšk. Jihč. I. 37.

Tatrápeně m. zatraceně. Dšk. Jihč. I. 37.

Tautoftalein, u, m. Vstnk. IV. 9.

Tautoměr, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 9.

Tautomerie, e, f., z řec. = jemný odstín v isomerii, který objevuje se u jedné a též látky za různých podmínek reakčních. Vstnk. IV. 2.

Tautoměrný. T. forma. Vstnk. IV. 2.

Tavák, u, m. = *tabák, b v v.* Us. Oestr. Mon. (Böhm.) I. 495.

Tavolníkový. T. sloučenina. Am. Orb. 67.

Tavon = *ven.* Všetko sa ťahalo t. Phľd. 1894. 418.

Taxametr, u, m. = hodometr u drožek. Vz Ott. XI. 442. b.

Tázati. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 110. Rytieři, kteříž sú Jana tázali o tom; Tázali sú Jana o tom, co by měli činiti. Chč. S. 117.

Ťažadlo, *ťažalo,* a, n. = volská oj, na které je založeno jarmo pro voly. Phľd. XII. 317.

Ťažať, vz Táhnouti (3. dod.).

Tažený. T. poctivice = ouzké, dlouhé, přilehlé, celou nohu až do střevíce kryjící. Wtr. Krj. I. 476.

Tažikorek, rku, m. = vývrtka, Stöpselzieher, m. Am. Orb. 20.

Tažitý = *podlouhlý.* T. kameň. Brt. D. II. 401.

Ťažkať. Má ona prečo si naňho ť. (stěžovati si). Phľd. XII. 667. a j.

Ťažkovlak, u, m. = *nákladní vlak.* Slov. Kal. S. 183.

Ťažký. Ť. žena = těhotná. Phľd. XII. 36.

Tažný. T. robota = s potahem. Vz NZ. III. 405. (r. 1748.).

Ťažoba = *závrať.* Mtc. 1894. 106.

tba- spodobeno v *dba-:* tbáti — dbáti. Cf. Gb. H. ml. I. 324.

tc mění se a) v *c:* matce zní jako mace; b) v *ts:* v ſmutſye (smutce). Kat. Vz Gb. H. ml. I. 391., 503.

tč se mění a) v *č:* statčiti — stačiti, svačina m. svatčina, požičiti m. požitčiti; b) v *tš* v dial. mor.: otše m. otče. Ev. ol. 245. (Gb. H. ml. I. 393., 394., 525.). Ad a): svačna, očenáš, dobyče. Dšk. Jihč. I. 20.

Tda = *tehda,* strč. Gb. H. ml. I. 179.

Tdyg (= kdy j', kdy jest) velikú bolest měla. Úm. R. 100. — Gb. H. ml. I. 152.

tě- změněno v *te-:* téme, strsl. têmę, tiemye, Ol. Deut. 33. 20., dial. tech m. těch, tem m. těm. Vz Gb. H. ml. I. 392.

Tebnosť m. temnosť. Severových. Čechy. Oestr. Mon. (Böhm.) I. 495.

Téci. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 84.

Tečkokřídlec, dlce, m., pterostichus, brouk. T. červenonohý, p. rufitarsis, černolilavý, strenuus, černý, aterrimus, čilý, interstinctus, dlouhotečký, oblongopunctatus, hladkoprsý, diligens, horský, aethiops, hrabavý, fossulatus, chobotnatý, subsinuatus, Illigerův, Illigeri, jamkovaný, foveolatus, Jurinelův, Jurineli, kovový, metallicus, kýlobřichý, nigrita, ladný, concinus, malý, minor, mnohotečný, multipunctatus, nejčernější, nigerrimus, nestejný, inaequalis, něžný, gracilis, obecný, vulgaris, obtížný, incommodus, Panzerův, Panzeri, Prevostův, Prevosti, příčný, transversalis, prodloužený, elongatus, Selmannův, Selmanni, skvrněný, inquinatus, souměrný, maurus, Sturmův, negligens Sturmi, světlooký, niger, tečkopásý, fasciatopunctatus, uhločerný, anthracinus, úzký, macer, válcovitý, cylindricus, vláhový, madidus, vyklenutý, melas, Wellensův, Wellensi, zakrnělý, pumilio, ztlustlý, unctulatus, zúžený, angustatus. Vz Klim. 34.—60.

Tečkopásý tečkokřídlec. Klim. 39.

Tečkořadý zdobník, korohryz (brouci). Klim. 34., 325. Cf. Vodnář (3. dod.).

Tečkorýhý. Vz Zárojník (3. dod.).

Tečkoštítý obloštítec, kružák, jamkatec, maločlenník, jamník (brouci) Klim. 55., 172., 270., 319., 328.

Teď = *tam, tu.* Cf. Krok 1892. 257.

Teda šp. m. tedy. To slovo zavrženo býti má, neb jest zkaženo, užívají ho jen sedláci aneb jim podobni. Bl. Gr. 123. Ale posud se ho užívá.

Tedě, strč., tunc, hic, tedy. Gb. H. ml. I. 179.

Tedé = *teď.* U Tišňov. a Kunšt. Brt. D. II. 197., 240.

Tedééke = *teď.* U Tišňov. Brt. D. II. 197.

Tedej = *teď.* Brt. D. II. 260. (Žďár.).

Tedéky = *teď.* U Tišňov. Brt. D. II. 197.

Tédi = *tehdy.* U Kunšt. Brt. D. II. 229.

Tédivá = *tehdy.* U Kunšt. Brt. D. II. 229.

Teďkaj = *teď.* U Litovle. Brt. D. II. 111.

Teďkon = *nyní.* Dšk. Jihč. I. 11.

-tedln m. -telu, *d* vsuto: spasitedlný, slyšitedlný. Gb. H. ml. I. 409.

Tedyk = *tedy.* Dšk. Jihč. I. 31.

Tegl = neogenní jíl. Vz Mtc. 1895. 76.

Tehdavaž. 1684. L. posíl. 74.

Tehde = *tehda.* U Císařova. NZ. VI. 75.

Téhdi = *tehdy.* U Kunšt. Brt. D. II. 240.

Téhdivá = *tehdy.* U Kunšt. Brt. D. II. 240.

Tehdyto, lépe: tehdy. Bl. Gr. 270.

Tehdyvá = *tehdy.* U Litovle. Brt. D. II. 119.

Tehelna = *cihelna.* Mladý pán zo starej t-ne. Phľd. 1894. 442.

Tehla, tihla, y, f. = *cihla,* dle Pastrn. L. 93. z magy.

Těhniť sa = *tlačiti se.* Slov. a val. Brt. D. II. 402. Vz Ťohnat se.

Těhotenství. Cf. Mimoděložní (3. dod.).

Těcha. Těchy té se musím vzdát. Vrch. Lingg. 71.

Těchavý = *těkavý.* Dšk. Jihč. I. 30.

Teige. Dr. Kar. T., prof. a spis. † 20./2. 1896. maje 36 let.

Tejcit = *dychtiti, toužiti.* Tejcí do domova. N. město. Brt. D. II. 401.

Tejden m. tejžden. Bl. Gr. 268.

Tejdenek, nku, m. = *týden.* Kat. z Žer. I. 251.

Tejdink. Mají s ním t-ky. 1459. Arch. XIV. 97.

Tejka = *teď.* Žďár. Brt. D. II. 260.

Téka, *týka, tyka,* y, f. = tyč chmelová. Han. Brt. D. II. 401.

Těkati. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 25., 39., 84.

Teknej = *pěkný, p v t.* Us. Gb. H. ml. I. 419.

Tekov v Nitran. Phľd. XII. 74., 72., 553., 689.

Tekuť, i, f. Daj Bože sily do každej žily a chuti do každej tekuti. Phľd. 1894. 195. T. dle Šd. = extremitates corporis: ruce, nohy. Pl. tekuty.

Tekutie, n. = *tečení.* Vod t. 1450. Čel. Pr. m. I. 245.

Tekutinový. T. souvislosť částí (u vody, líhu atd.). Am. Orb. T. rheostat. Vz KP. VIII. 469.

Tekvice. Podzimní t., bryonia alba. Mtc. 1894. 110.

Tekvičí. Bujné t-čie. Phľd. 1894. 155.

Teky = také. Domžl. Dhnl. exc.

Teký m. *taký.* Domžl. Šb.

-tel. Subst. v -tel mají slabiku kořennou zpravidla krátkou. Vz Gb. H. ml. I. 595.

Telautograf, *teleautograf,* u, m. = *psací stroj na dálku; transmitteur* = díl jeho, na kterém se skutečně píše. Vz Nár. list. 1893. č. 263. str. 2., KP. VIII. 257.

Telce. Zlaté telce (tele). XV. stol. List. fil. 1894. 112.

Tele. Mluva telete. Vz NZ. III. 331. Jemnosť tele, kráva má pane (o tom, kdo chce hezky mluviti a neumí). Cf. Kobyla (3. dod.). ČT. Tkč. T. za kravou (i. e. jde = připadá tomu, čí je matka jeho). NZ. IV. 390. Hledí jako t. na svět; Buč jako t.; Bojí se toho jako t. světla; Leze jako t. do plotu (o hloupém); Má boty z rozběhaného telete (o tom, kdo se doma nedrží). Ve Žďársku. Nár. list. 1894. č. 149. odp. feuill. V tobě je tak jako v teleti (o hloupém). Vck. Val. I. 110. Skorej by teľa naučil ako jeho; Chodí už ako teľa po lade (opilý). Slov. Nov. Př. 568., 599. Po teleti kec (daleká přízeň). Mor. NZ. V. 546.

Teleautograf, vz Telautograf (3. dod.).

Telecí. Je to jako t. maso (o daru pochybné ceny. Chce-li kdo míti z něho pečeni, aby prý je hodně omastil a srazí se na polovic). Na Žďársku. Nár. list. 1894. č. 149. odp. feuill. — **T.** zuby n. *kroupky* = přední dolení. Duf. 21.

Telecinka. Šátek na hlavě vázaný na t-ku. NZ. VI. 64.

Telefon, u, m. = přístroj, kterým se zvuk

do dálky sděluje. T. krabicový, lžícový. Cf. KP. VIII. 324.—329., 356.

Telefonický. T. klíč. Vz KP. VIII. 377.

Telefonový. T. přístroje. Cf. KP. VIII. 339.

Telefot, u, m. = *přístroj*, kterým lze někomu mluviti s někým daleko vzdáleným a současně ho tam viděti. Vz KP. VIII. 378.

Telegraf jehlový, KP. VIII. 242., kopirovací 254., psací 245., s ukazovatelem 243., odhlasovací 322.

Telegrafie, e, f. T. elektrická, optická, zvuková, KP. VIII. 241., mnohonásobná či multiplexní 268., podmořská 257., podomní 271., tiskací n. tisková 252. T. podomní, požárová, železniční, vz ib. 289., 300., 306., časoměrná. 213.

Telegrafování bez drátu. Vz KP. VIII. 299.

Telegrammový. T. blanket. Světz. 1894. 79. c.

Telektroskopie, e, f. Vz KP. VIII. 378.

Tělesnosť, i, f. = ženský stydký úd. Laš. Brt. D. II. 401.

Tělesoměřec, řce, m. Am. Orb. 49.

Tělesoměrnosť, i, f. Am. Orb. 86.

Tělesomíra, y, f. Am. Orb. 16.

Tělesonosný. T. trojnožka. Stč. P. př. 132.

Telesystolický = slyšitelný na samém konci systoly. Vstnk. III. 470.

Telgart, a, m., míst. jm. v Gemer. Phľd. 1894. 61.

Telíř m. talíř. V Krkonš. Gb. H. ml. I. 122.

Telisko, a, n. = tlusté tele; vox inepta. Bl. Gr. 326.

Teliti. Komu telie, tomu reve (řve). Phľd. 1894. 197.

Telivo, a, n. = *lenoch, darebák*. Phľd. XII. 560.

Telký = *tak veliký*. Je telky, jak za grajcar bělka. Slez. Nov. Př. 605.

Tělocvičiti. Nár. list. 1896. č. 163.

Tělocvičný. Dětské hry t-čné na Mor. Vz NZ. III. 22.

Telunko. Velunko telunko, jedyn dejtě. Slez. Nov. Př. 279.

Tem = *ten*. U mor. Kruml. Brt. D. II. 217.

Temlov, a, m. = *žráč*. Slov. Kal. S. 184.

Temnec, asbolus, brouk. T. březní, a. litoralis. Klim. 285.

Temník, a, m., tenebroides (brouk). T. maurský, t. mauritanius. Vz Klim. 245. — T., sciodrepa, brouk. T. horský, začoudlý (fumata). Vz Klim. 280.

Temno. T. mluviť = šeptem. Brt. D. II. 401.

Temnochlupý blyskáček (brouk). Klim. 338.

Temnokový blyskáček (brouk). Klim. 337.

Temnokrový. Vz Temnook (3. dod.).

Temnook, a, m., melanophthalma, brouk. T. červenohnědý, m. transversalis, červenožlutý, parvicollis, hnědavý, crocata (fuscula), hrbatý, gibbosa, kýlokrový, similata, moravský, moravica, temnonohý, fulvipes, tmavokrový, fuscipennis, zuboštítý, distinguenda. Vz Klim. 326.

Temnosivý. T. hora. Phľd. XII. 529.

Temnozraký. T. dívka. Krs. Moor. 92.

Temný. T. souhlásky (tennes): ch, k, t, ť, p, s, c, š, č, f. Gb. H. ml. I. 4. Vz Hláska. — T. *mše* = ranní sloužená každou bílou sobotu. Vz Wtr. Živ. c. II. 860.

Temný Kút, hora v Turci. Phľd. XII. 338.

Temtum = *tento*. U Tišňova. Brt. D. II. 193.

Těmu m. čemu. Gb. H. ml. I. 525.

Ten. O skloň. tohoto zájmena u Malenovic. v N. Dědině vz Brt. D. II. 3., u Kvasic ib. 6., u Kojet. a místy na Přerov. 51., v Týnecku 94., u Litovle, Konice a Jevíčka 117., u Zábřehu 137., u Slavkova 149., u Letonic 157., v Brněn. 172., u Tišňova 193., u Kruml. 217., u Kunšt. 238., na Žďársku 256., u Jemnice 273., u Dačic. 281. T. v češt. Vz Kla. Sklad. 269. Ta jest byla nejprvnější příčina zlého (v. to bylo příčinou...). Tato vazba není assimilací, attrakcí, nýbrž brachylogií m.: Ta příčina byla nejprvnější příčina zlého (kde se subst. výrokové opakovati může). Vz Kla. Sklad. 103. — *Hle* připojené k *ten* v národních písních. Vz Kla. Sklad. 151. nn.

Tendle polož před Tendr.

Tenhlek, *k* přisuto. Brt. D. II.

Ten jistý *(istý)* = *týž*. Potom ta jistá Eudozia. Pass. mus. 395. Mluví tato panna jistá. Kat. 2183. Z toho jistého oblaka. Ib. 2875. Takž ti jistí učenníci. Ib. 3160. Ten istý. Slov. Kal. S. 184. Cf. Istý (3. dod.).

Ténka, *týnka*, y, f. = *tyčka*. Záp. Mor. Brt. D. II. 401.

Tenknouti. Tenklo drevo (od zubu času, od vichřice atd.), ale striedka zdravá bola Phľd. XIV. 77.

Tenko = *málo*. Po tenku jich tam bylo. Máme peněz po tenku. Brt. D. II. 401.

Tenkohlavec, vce, m. = *jazýčkovec*, microglossa. Vz Klim. 142.

Tenkolupenný. T. břidlice. Mtc. 1895. 241.

Tenkonožec, žce, m., ischnopoda, brouk. T. hnědý, i. umbratica. Vz Klim. 166.

Tenkorohý skrývač (brouk). Vz Klim. 217.

Tenkortý. T. ústa. Šml. I. 142.

Tenkotvar, u, m. T. hlati. Am. Orb. 90.

Tenkozubec, himantopus, bahňák slukovitý. Vz Ott. XI. 297.

Ten který. Kvačka nad tou kterou písmenou. Phľd. 1893. 378.

Ten kterýsi šp. m. ten který. Nár. list. 1895. č. 218.

Tenký. Tenká v drieku, že by ju mohol preštiknúť. Slov. Nov. Př. 606. Dievča tenké (štíhlé) ako topolík. Nov. Př. 606. Na tenšom sa ľad láme. Slov. Ib. 177.

Tenle m. tenhle, *h* odsuto. Gb. H. ml. I. 466.

Ten samý m. týž také na Chromecku. List. fil. 1894. 281. V mluvě lidové všeobecně; nepovstalo z něm. derselbe. Vz Mus. fil. I. 316. nn.

Tènský. T. kultura počíná se asi ve IV. stol. před Kristem a zaniká asi ve IV. stol. po Kristu. Vz NZ. III. 73., Latènský.

Tento = ten to = ten zde, ten tu. Vz Kla. Sklad. 148. nn.

Tentovati = pořád *tento* říkati. Kotk. 73.

Tentuhlečka = *tento*. U Tišňova. Brt. D. II. 193.

Tentuk = *tento,* sesilněný tvar. U Tišň., v Brněn. Brt. D. II. 173., 193.
Tentumhlečke = *tento.* U Tišňova. Brt. D. II. 193.
Tentutok = *tento.* U Tišňova. Brt. D. II. 193.
Tentýž. O skloň. cf. Mus. fil. I. 318.
Tenulký = *tenounký.* Slov. Phľd. 1896. 285.
Tenž. 1658. Mtc. 1896. 124. Že tenž (týž) Hans a Ambros s týmž Čechem v rozepři jsou. 1574. Pras. Řem. 7., 25. V tomž střielení. AlxB. v. 46. Tenž 79., 257., těchž zámyslov 309. Lok. fem. tejž 279. Cf. Krok 1892. 8. — *Tenže* k označení totožnosti; lid ho neužívá maje: ten samý. Vz Mus. fil. I. 316.
Tepati. T. dobytek = porážeti. 1748. NZ. III. 407. — **se oč** (*tlouci, bíti* a p.). Lidé o to se tepou, pálí atd. Chč. (Vlč. Lit. 176.).
Tepec. T. a bijce kněží. Wtr. Živ. c. I. 214.
Tepenstvo, a, n. = souhrn tepen. Am. Orb. 101.
Teperiť co kam: do ulice = *nésti, tahati se s čím.* Phľd. XII. 402.
Těpkati. Cf. Potěpkati.
Teplá, é, f., potok v Tekovsku. Phld. XII. 338.
Teplica, osad. v Gemer. Phľd. 1895. 351., 339. Kunová Teplica. Ib. 1895. 349.
Teplice. Od T-ce přišed do Stadic. Arch. XIV. 13. Do Teplice. Kat. z Žer. II. 104. V T-ci. Wtr. Živ. c. I. 93. Příchozí z Teplice povídají. Jg. (Zl. Jg. 357.). Když do Teplice městečka přitáhli. Břez. Font. V. 505. Na T-ci z Prahy sem vyjel; Z Prahy na T-ci se vrátil; Umřel v T-ci; vypraven z T-ce. Borb. 122., 123., 124., 127. a j. často. Cf. předcház. Teplica.
Teplisko, a, n. = *ohnisko.* Am. Orb. 34.
Teplo. T. ako v starej izbe. Phľd. XIV. 314.
Teplodárný. T. poloha. Stč. P. př. 64.
Teploměr vodíkový, Vstnk. III. 288., manipulační 286., alkoholický 297., toluolový 297., kalorimetrický. 301. T. Celsiův jest rozdělen na 100°, Reaumurův na 80°, Fahrenheitův na 212° (20 R. = 24 C.); líhový k měření veliké zimy. Vz Am. Orb. 32., 34.
Teplomlunný. T. stroj. Am. Orb. 32.
Teplota. Samočinný oznamovatel t-ty. Vz KP. VIII. 302.
Teplotvorný. T. ústředí (v těle). Ott. XI. 573. a.
Teplovní. T. vlnění. Am. Orb. 81.
Teplovod, u, m., Calorifer. Sterz. I. 587. a.
Teplý. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 84. — **s inft.** Voda píti teplá. Kabt. 19.
Tepráv = *teprv.* U Jaroměřic. Brt. D. II. 221.
Teprem m. teprv, *v* v *m.* Gb. H. ml. I. 430.
Tepró, *teprová* = *teprv.* V Chromecku. List. fil. 1894. 365.
Tepruv m. teprv. Bl. Gr. 267. Posud ve vých. Čech. Mus. 1895. 183.
Tepruva, mor., agrestis vox. Bl. Gr. 267.
Těr, u, m. = *rybí semeno* (ryby se trou). Brt. D. II. 402. Jikrám rybím říká se těr. Ib. 498. Vz Potěr.
Tera m. teda, *d* v *r.* Chod. Šb. D. 46.
Těřazg, u, m. = drobné, ostré kamenčí při tlučení na skálu pozodrážené. Val. Brt. D. II. 326.
Terbegec, gce, m., míst. jm. na Slov. Phľd. XII. 75.
Terbegoč, e, f., území v Hontě. Phľd. XII. 75., 553.
Terbík, u, m., terbium, prvek. Am. Orb. 59.
Terciár, a, m., u jezuitů kandidat kněžský po vykonání třetí probací. Vz Wtr. Živ. c. II. 764. Cf. Tertiář (násl.).
Terciola, y, f., malá ručnice. Wtr. Krj. I. 624.
Tercink, u, m. = trouba do půl kola zahnutá. 1610. Mus. 1894. 226.
Tercpozún, u, m., hud. nástroj. XVI. stol. Vz Mus. 1894. 235., Zbrt. Tan. 240.
Terefere, vz Brkalo (3. dod.).
Tereferka, y, f., vz předcház. Terefere.
Terej = který. Dšk. Jihč. I. 31.
Terem, rus. = obydlí žen. Kolc. 76.
Terhovište, n., Vásárhely, míst. jm. na Slov. Phľd. 1895. 383.
Teriepkať sa = *batoliti se.* Slov. Kal. S. 184.
Těřiti m. těžiti. Vz Těžiti 3. Oni před tiem pryč těří. Št. Pař. 104 a. (Gb. H. ml. I. 517.).
Terkac = *trkati.* Phľd. 1893. 431.
Terlín, a, m., míst. jm. v Nitran. Phľd. XII. 74.
Těřměř m. těžměř. Št. Op. 38.
Tern = *trn,* v dial. Gb. H. ml. I. 156.
Terpentýgl, *terpentýkl,* u, m. = *perpentykl* u hodin, *p* v *t.* Dšk. Jihč. I. 23.
Terrazzo, a, n., it. = hmota stavební, již užívá se zvl. na dlaždice, dlaždice terrazzové. Ott. (Dláždění).
Terrazzový, vz předcház. Terrazzo.
Terrorisator, a, m. Nár. list. 1894. č. 70.
Terš, e, f. = *tíže.* Záp. Mor. Brt. D. II. 402.
Tertiář, e, m. T-ři = mniši přijavší některé povinnosti řádové, nevzdavše se světského postavení; mohli dle libosti z řehole vystoupiti. Vz Wtr. Živ. c. II. 727., předcház. Terciár.
Tes, u, m. = *útes.* T. skal, skalní. Vrch. Rol. XVII.—XXII. 192., XLIII. 46.
Tesák = nejkratší poboční zbraň v XVI. stol. Cf. Wtr. Krj. I. 176., 610.
Tesař. T-ři vypovídají se ze Sekeřan přes Sukov do Dřevenice. NZ. III. 229. — **T.,** ergates, brouk. Vz Ott. VIII. 705. b.
Tesáre, obec v Tekovsku. Phľd. XII. 339.
Tesařský. T. cech. Cf. Mtc. 1896. 300. nn.
Tesklivosť. T. je kojnou šílenství. Sláď. Žen. 19.
Teskno. O jmenném skloň. cf. List. fil. 1895. 291.
Tesknosť. Kořen proti tesknosti. Zbrt. Pov. 50.
Tesknota srdci a mysli vadí. Vrch. Tryz. 12.
Těsnina, y, f., těsné údolí, Engpass. Phľd. XII. 529., Kub. Rol. 10.
Tesno m. teskno, *k* mezi *s* a *n* odpadlo. Slov. Pastr. L. 148.
Tesový. T. vrata = prkenná. Kolc. 39.

Test. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 179. a Gb. Km. -i. 40.

Ťest m. česť. Cf. Gb. H. ml. I. 525.

Těsta, y, f. = *cesta*. Bl. Gr. 274.

Testec, stce, m. = mé ženy otčim. Slov. Kal. S. 184.

Testica, e, f. = mé ženy macecha. Slov. Kal. S. 184.

Testovstvo, a, n., Phľd. 1894. 491.

Tešenit n. *těšinit*, u, m. = druh sopečné horniny (od mě. Těšína). Mtc. 1894. 290., 129., 130.

Tešenitový. T. horniny. Mtc. 1895. 323.

Těšimír, a, m., os. jm. Pras. Těš. 10.

Těšín od Těchův hrad. Vz Pras. Těš. 10. nn. Lacinou útěchu lze v Těšíně dostati. Čern. Př. 20.

Těšinka = ručnice na ptáky. Wtr. Krj. I. 624.

Těšný. T. zpěv. Vrch. F. I. 39. Té hvězdy těšný jas jsem zočil. Čch. Otr. 68.

Teta. Hra na paní tetu. Vz Duf. 107. Jedna teta druhé tetě byla tetou tetě a ta t. před tou tetou byla této tetě tetou, ale teta po této tetě byla t. tetou tetě (říkej rychle po sobě). Us.

Tetanisovati = strnulým učiniti. T. povrch těla. Vstnk. II. 425.

Tetéč, e, m. = *tetčin manžel*. Val. Brt. D. II. 460.

Tetel, u, m., Schwingung, f. Am. Orb. 29. Cf. Tetelení.

Teti = *teta*. Slovo nové.

Tetička také = každá hospodyně v dědině. Brt. D. II. 236.

Tetiva. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 55.

Tetkéj = *teď*. Vých. Čechy. Čes. l. V. 80. b.

Tetovati. Již předhistorický člověk se t-val a mnozí staří národové. Vz NZ. IV. 179.

Tetraacetat, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 328.

Tetracetylethan, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 411.

Tetrafluorid, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 328.

Tetrahydrodifenyl, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 1.

Tetrahydrochinolin, u, m., v lučbě. Vz Vstnk. IV. 1., 16.

Tetrachlorxylil, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 16.

Tetrachord = řecká lyra o čtyřech strunách. Nár. list. 1896. č. 296. feuill.

Tetřev. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 28., Krok 1893. 55.

Tetrov, a, m., *tetřev*, nadávka. Nečuješ, tetrov! Phľd. 1896. 96.

Teu = *thé*. Pil teu, rum, víno. Phľd. 1896. 41.

Teyblhaus, u, m. = dům v Praze po Janu Teywlovi, kupci ok. r. 1592. Vz Wtr. Krj. I. 528.

Teyžden, lépe teyden (týden). Bl. Gr. 268.

Tezlín, a, m., potok v Nitran. Phľd. XII. 553.

-těž u tvarů zájmena *ten:* tobotěž, s toutěž a u příslovcí: tamtéž, taktéž. Lid ho neužívá s *ten* maje: ten samý. Cf. Mus. fil. I. 316.

Téžeslabičný. T. slovo. Brt. D. II. 111. a j.

Těžeti. Ten aby s tím na dědině ostal (a) těžel a na jiné panství sebou nehýbal. 1417. List. fil. 1898. 401. Ta děvečka u mlynáře těžela. Arch. XIV. 232.

Těžina. Zdvihněte t-nu na vás (na sebe). Ev. víd. 112. Mat. 11. 29.

Těžiti. Poručili jsme je (pole) k užitku našemu t. 1568. L. posíl. 54.

Těžko. O tom t. mož kto zpraviti lidi. Chč. Olom. 231. b.

Těžkokrevný. T. myslitel. Šml. I. 56.

'Těžkokyjí, claviger. Vz Mus. 1896. 474.

Těžkopádně. Za ním t. obr kráčí. Vrch. Rol. XVII.—XXII. 20.

Těžkoštěpný. T. dřevo. Ott. VIII. 13. a.

Těžký čím. Ryž je těžká zrnem. Brt. D. II. 287. Sněť t-ká ovocem. Váňa. 28.

th m. *t:* létha, Háj. Herb. 26. a., Thomáš. V. Kal. 141. a j. (List. fil.). Dle Gb. H. ml. I. 303. změněno pův. *th* v *t:* státi, koř. stha.

Tham Václ. Vz Vlč. Bás. 1. nn.

Theorie. Jiná je t., jiný život. Nár. list. 1894. č. 284.

Thermický. T. růže pro teplotu. Stč. P. př. 86. T. článek elektrický (thermoelektrický). KP. VIII. 63.

Thermod, u, m. = síla, kterou teplo v sobě chová. Am. Orb. 52.

Thermodynamický. T. princip. Vstnk. III. 49.

Thermodynamika, y, f. Vstnk. III. 49., 473.

Thermoelektrický. Vz předcház. Thermický.

Thermoelektroskop, u, m. T. ku studiu vyzařování tepla s povrchu těla. KP. VIII 464.

Thermoelement, u, m. Vstnk. III. 302.

Thermochemický. Vstnk. III. 410.

Thermometrie, e, f., řec. = *měření teploty*. Vz Vstnk. III. 281. nn.

Thiazol, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 247.

Thiofen, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 1., 10.

Thiofenol, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 23.

Thiooctan, u, m., v lučbě Vstnk. III. 409.

Thoma. Odpověděl Thoma. Ev. víd. 84. Tehdy vece Thomě. Ib. 83. Joh. 20. 27. Vok. Thoma. Ib. 84.

Thomistický. T. filosofie. Vz Mus. 1894. 324.

Thomistika, y, f. Mus. 1894. 322.

Thur, a, m. Čemu (prečo) še robiš sobolem, kedz ši thurem? Phľd. 1895. 187.

Thymin, u, m. $C_5H_6N_2O_2$. Vstnk. IV. 27.

tch. Z *tch* je *tk:* vetký m. vetchý, nátka m. nátcha. Vz Gb. H. ml. I. 461.

Tchán. Toto slovo není mezi lidem mor. známo. Tam mají: *tatíček* (zlín., han.), *svadební tata* n. *svat*, *svatík* (v Podluží), *sváko* (Hrozenk.), *pantatík* (záp. Mor.). Brt. D. II. 460.

Tchořovat = schořovat = *krásti obilí*. Dšk. Jihč. I. 19.

Tchyně. Slovo toto není lidem mor. známo. Tam mají: *maměnka* (zlín., han.), *svadební máma* (v Podluží), *svatka* ib., *cegruša*, *panímatka* (záp. Mor.). Brt. D. II. 460. Cf. Panímatka (3. dod.).

-ti v inft. v některých dialektech na Slov. se udrželo: sobiti, zvedeti etc. Vz Pastr. L. 111., Phřd. 1893. 241. Místy končí se tam v *-t*. Vz Pastr. L. 131.

ti mění se v *či:* platí — plačí, letí — lečí, ticho — čicho, ti — či, detí — dečí atd. V Radkové. Phřd. 1893. 559., 1894. 192.

-tí m. -cí (lat. -tio): dispositi války, Čern. Heřm. 239., relatí (relací, relace). Kol. H. 93. Vz Gb. H. ml. I. 613.

Tiaglo, a, n. = pozemok obrábaný jedným sedliakom. Asi rus. Phřd. 1893. 136.

Tiangl, u, m., látka na šátky atd. Duf. 186.

Tianglový. T. šátek. Vz Tiangl, Duf. 186.

Tidelto m. ti ješto. Gb. H. ml. I. 529.

Tiehnúti liší se od táhnouti. Vz Seyk. Ruk. 112.

Tielce, n. = *tílko*. Slov. Zátur.

Tienava, y, f. = *stinné místo*. Slov. Kal. S. 185.

Tienavý = *stinný*. Slov. Kal. S. 185.

Tienistý = *stinný*. T. les. Phřd. 1895. 228.

Tieskň = *tiesň, tíseň*. AlxV. 1677., Pulk. 116. a. Vz Tiestkeň.

Tiesko, a, n. = *pohřeblo*. Slov. Nov. Př. 522. Cf. Tiesk (VII. 905.).

Tiglinový. T. kyselina. Vstnk. III. 1.

Tigr, jm. a) psí; b) holubí. ČT. Tkč.

Tigrovaný. T. muchomůrka. Ott. XI. 693.

Tihlář, e, m. = *cihlář*. Mor. a slov. Vck. Val. I. 138.

Tihlový Dulek, údolí na Frýdecku. Věst. op. 1894. 18.

Tihnót = rychle jíti. Tihni pryč. U Císařova. NZ. VI. 73.

Tíhoba = *záduch*. Brt. D. II. 490.

Tichá, é, f., slov. tanec. Phřd. 1896. 114.

Ticho. Buď ticho. Us.

Tichopad, a, m. = *tichošlápek*, Laš. Brt. D. II. 402.

Tichoslav, a, m. Odvozeniny vz v Kotk. 32., Kbrl. Domžl. 22.

Tichošlapý. T. kočka. Phřd. 1896. 222.

Tichotiše. T. plynouti. Slow. 90.

Tichúčký. Tichúčká ako muška. Nov. Př. 606.

Tichůvka, y, f., cesta na Frýdecku. Věst. op. 1894. 18.

Tichý. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 72. — **jak.** Byl tichý jako muška. Phřd. 1894. 675.

Tijžt = *týž*. Št. Uč. 88. a. (Gb. H. ml. I.).

Tíkati. Ani netikl = nešpetl. Brt. D. II. 34.

Tikovatý. T. barva. Wtr. Krj. I. 356. Cf. Tikový.

Tikový. T. barva na sukních. 1548. Wtr. Krj. I. 397., 356. Cf. Tikovatý.

Tintěra, y, f., vz Stonek (3. dod.).

Típeček, čka, m., zaniklá ves na Mor. Mtc. 1896. 121.

Tírný, les na Frýdecku. Věst. op. II. 1894. 18.

Tíseň. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 24.

Tisíc. Cf. Gb. H. ml. I. 48. O skloň. na Chromecku cf. List. fil. 1894. 282.

Tisíchlasový. T. spev. Phřd. 1895. 216.

Tisíciletí, n. Vrch. Lingg. 18.

Tisícilistník, u, m. = *myší chvostík, žebříček*, rostl. Slov. Kal. S. 185.

Tisícotisící. Am. Orb. 6.

Tisícročí, n. Phřd. XII. 145.

Tísina = *les tisový*. Phřd. 1893. 470.

Tiskací stroj. Vz Nár. list. 1894. č. 88. odp. feuill.

Tiskanec, nce, m. = *pohlavek*. Slov. Nár. list. 1896. č. 12. feuill.

Tiskařství. T. v Čechách. Vz Mus. 1893. 560. nn.

Tísniti se kudy. Valným sborem se tísní (protlačuje). Quis. Třš. 6.

Tísnosť = *těsnosť*. Pro t. místa. Kat. z Žer. I. 209.

Tisnouti kam. Ždy **k** tomu tisá (dotýká se toho) Phřd. XII. 56.

Tisovec, vce, m., míst. jm. v Gemer. Phřd. 1894. 61.

Tista. Štěká co t. (ženská nestoudná). Bl. Gr. 295.

Tisý. T. kůň (tisové barvy). Wtr. Krj. I. 548.

Tiš. Lesní t. Slow. 13. V té čiré tiši. Krs. Moor. 100. Osamělá t. Vrch. Tryz. 115.

Tíše. Mnoho dokladů ze strč. vz v List. fil. 1895. 93.

Tišeň (tyffen, alias tychen), aura. 1418. List. fil. 1895. 213. (Hymn.).

Tišina, bylo jezero v Poděbradsku. NZ. IV. 100. — **T.** Svěcení dělo se z počátku v t-ně (tajně). XVI. stol. Wtr. Živ. c. I. 483.

Tišnov lépe než *Tišňov*. R. 1168. a 1214. psal se Thusnou, r. 1231. Tuschenow, tedy Tušenov čili Tušnov od Tušena. Od r. 12 3. píše se Tusnowicz t. j. Tušnovice. Vz Mtc. XVIII. 200.

Tištěnka, vz Šarka (3. dod.).

Tithon = přechodní vrstvy vápence na rozhraní jurského a křídového útvaru. Mtc. 1895. 26.

Títi. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 82. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 112., 55.

Titla. Cf. Dob. Dor. 167., 171.

Titul. Co tam po titule, kedz nit vev škatule. Phřd. 1895. 187.

Tížek, žka, m. = *čížek*. Gb. H. ml. I. 524.

Tížemíra, y, f. Am. Orb. 16.

Tižeť = *těžiti*. U Císařova. NZ. VI. 76.

Tižmy = *čižmy*. Na Pile. Phřd. 1894. 744.

Tížní. T. síla, Schwerkraft, f. Am. Orb. 13.

Tížnice. Směr t-ce (zemské). Vstnk. III. 446.

Tížník. Am. Orb. 22.

tj mění se v *c:* placen z platjenъ, svíce z světja atd. Gb. H. ml. I. 383. Převrácené. kácet. V Kunšt. Brt. D. II. 233. V Doubravnicku, Žďársku a Jemnic. nemění se v *c:* kátět atd. Vz ib. 233., 249., 269.

ťjé mění se v Radkové na Slov. v *čja:* učjarajúc slzy (utírajíc), f kaščjalu (v kaštielu). Phřd. 1894. 192.

Tkáčky, trať na Frýdecku. Věst. opav. 1894. 18.

Tkadlcovský. T. názvy. Vz NZ. IV. 35. nn. Popis t-ého stavu vz v Brt. D. II. 454. nn.

Tkadlec, tanec u Kr. Hradce. NZ. V. 497.

Tkadleček Ludv. Cf. Vlč. Lit. 41.

Tkadlice, *tkadlička* šlojířů v XV. stol. Vz Wtr. Krj. I. 105.

Tkaloun m. kaloun mylným spojením s tkáti; fr. galon stuha. Gb. H. ml. I. 397.

K. v knihtiskařství. Vz NZ. 1894. č. 88. odp. feuill.

Tkanice ozdobné. Vz Wtr. Krj. I. 536.

Tkaničkář, prodavač tkaniček. Wtr. Krj. I. 331. a j.

Tkanina. T. představ. Mus. 1894. 566.

Tkanivo. Elastické t. Ott. VIII. 479. a.

Tkáreň, rně, f. = *tkárna*. Slov. Kal. S. 185.

Tkáti. Ve 4. řád. tceš oprav v: těeš. Sám těe na stavě. 1446. Arch. XIV. 456.

Tkymati se přesmyknutím z mkytati. Gb. H. ml. I. 550.

Tlačenice = *sukně* etc. Vz Šarka (3. dod.), Tlačenička. Phľd. XII. 207.

Tlačenka = *sukně*. Vz Šarka (3. dod.).

Tlačiti. O pův. cf. Gb H. ml. I. 35., 79.

Tlačítko, a, n. Samočinné t. elektrické. Vz KP. VIII. 308. T. telefonní. KP. VIII. 353.

Tlační, vz Tlačný Am. Orb. 27.

Tlak. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 35., 79.

Tlakopis, u, m., Barographie, f. Sterz. I. 393. a.

Tlamka, y, f., vz Stolička (3. dod.). — **T.** Tak se nazýval rybník v Poděbradsku. NZ. IV 100.

Tlampač, vz Plampač (3. dod.).

Tlamsa, y, f. = *tlama*, *s* přisuto. Dšk. Jihč. I. 41.

Tkanivoslovec, vce, m., Histolog. Sterz. I. 1291.

Tkanivoslovný, histologisch. Sterz. I. 1291.

Tľapiti. Tľapol mu dlaňou *pomedzi* plecia. Phľd.. XII. 292. Tľapol ju dlaňou **po** ľadviech. Ib. 681.

Tľapka. Tenké t-ky z kameňa. Phľd. 1896. 130.

Tlapkati. Tľapkajúc Kyrilla **po** pleci. Phľd. 1894. 322.

Tlapkavý. T. kameň, pohár. Phľd. 1893. 156., 505.

Tlaskomina = *laskominy*. Telč. Brt. D. II. 402.

Tlatka, y, f. Kulhavci rozdírajíce tlatku. Žalm. 35. — Bl. Gr. 326.

Tlčimuž, e, m., vz *Tučný* muž (3. dod.).

Tlelý. Aký že si tlelý! Slov. Nov. Př. 546.

Tleskatý. Ovotce zrn t-tých. Háj. Herb. 58. a.

Tĺk, a, m. Nepovie, že má tĺka muža. Phľd. 1892. 579. Cf. Tlkáč.

Tlkáč, e, m, vz Buchanka (3. dod.). Konope tlčú piestom na tlkáči. Phľd 1894. 310.

Tlmač, obec v Tekovsku. Phľd. XII. 74., 553.

-tlo. Slova ukončená v -tlo nepřijímají v gt. pl. pohybného *e*. Vz Gb. H. ml. I. 165.

Tlolkovice, část Šenova na Frýdecku. Věst. op. 1894. 18.

Tlouci. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 66., 79. Tluč m. tluc podle tluče. Gb. H. ml. I. 448.

Tluč. Ječmen na t. dáti. Arch. XIII. 252.

Tlučenka, y, f. = *sypanice, chalupa*, jejíž duté stěny dřevěné hlínou jsou vysypány. Vz více v Brt. D. II. 483.

Tlučený. T. tabák = šňupavý. XVIII. st. NZ. III. 220.

Tlučimuž, e, m., vz *Tučný* muž (3. dod.).

Tlučinka. *T-ky* = jídlo. Když voda vře valem, trochu se jí odleje a voda v hrnci se zasype dobrou pšeničnou moukou a utlačí se. Potom se v tom těstě udělají tři dírky a když voda těmi dírkami na vrch vyvírá, míchá se to, až stuhne. Jí se to na kusy roztrhané buď omaštěné nebo popluskané horkým povidlím. Hranice. Brt. D. II. 483.

Tlučvoda, y, m., os. jm. Kbrl. Dmžl. 22.

Tluchoř. Dle Kotk. 170. má býti: Tluc-hoř.

Tlukač, e, m. T. tluče len. Brt. D. II. 441.

Tlukadlo. T. na brambory, Kartoffelstampfer, m. Jeř.

Tlum. Paragrafů tlum. Vrch. Rol. XVII. až XXII. 202.

Tlumač, e, m. O pův. vz Gb. H. ml. I. 67.

Tlumidlo, a, n., Dämpfmittel, m. Sterz. I. 641. b.

Tlupa. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 66.

Tlustňák, pták. Am. Orb. 77.

Tlustohlavec, vce, m., microderes, brouk. T. zubatcový, m. scaritides. Cf. Klim. 62.

Tlustoretý. T. Ethiop. Vrch. Rol. XLIII. 50.

Tlustorohý. T. koropas (brouk). Klim. 352. Cf. Vlhomil, Výslunník (3. dod.).

Tlustostehenní jamkatec (brouk). Klim. 269.

Tlúšť = *tloušťka*. Vck. Val. I. 160.

Tma, gt. pl. tem. Ž. kap. 106. 4. Dial. ťma. Brt. D. I. 105. Bola t. jako v rohu; Po tme jako v noci. Phľd. 1893. 320., 1894. 443. Dělàte drahotu a máte tam (v koš.ku) tmu (nic tam není). Světz. 1893. 54. b.

Tmářský. T. veteš. Ženské listy. 1896. 69.

Tmavočelý, vz Vodák (3. dod.).

Tmavohlavý, vz Vodák (3. dod.).

Tmavohnědý. T. brvonožec (brouk). Klim. 116.

Tmavokrový, vz Temnook (3. dod.).

Tmavonohý skrývač (brouk). Klim. 219. T. ostnatka (brouk). Ib. 116.

Tmavopásý maločlenník (brouk). Klim. 320.

Tmavoskvrnáč, e, m., hibernia, rod z čeledi píďalek. Vz Ott. XI. 271.

Tmavoskvrnný polokruhoštítník. Klim. 77.

Tmavostehenní šídlatec (brouk). Vz Klim. 21.

Tmavoštítý bařinář (brouk). Klim. 134.

Tmělý. T. svědomí. Brig. 134.

Tmíti se. Zábradlí, kol něhož lid se tmí (houstě se schází). Vrch. Rol. XXX. 19.

Tmoliti se. Tmolil sa *okolo* koša (ve mlýně); *Na* rynku tmolil sa zástup kupcov a prodavačov; Tmolil sa *po* dvore; *Pri* nich t-lo sa pár pastierikov; Hrče zásmašky sa po polievke t-ly. Phľd. 1892. 200., 1893. 86., 1894. 47., 146., 1895. 75.

To. To prší, hřmí. Vz On (3. dod.).

Tobek, bka, m., vz násl. Tobiáš.

Toberný, ého, m., vz násl. Tobiáš.

Tobeš, bše, m., vz násl. Tobiáš.

Tobiáš. Odtud: *Dobek, Dobeš, Dobiáš, Dobš, Doch?, Došek?, Tobek, Toberný?, Tobeš, Tobiášek, Tobiš, Tobíšek*. Kbrl. Sp. 19. Odvozeniny vz také v Kotk. 32.

Tobiašlesy, obec v Gemer. Phľd. XII. 158.

Tobolář. Arch. XIV. 434.

Tobolka. Jakož se t-lce kněžské hodí. Chč. S. 306.
Tobolkář, e, m. = taškář, kdo dělá tašky. XVI. stol. Mus. 1894. 510.
Tobôž = *také*. Slov. Kal. S. 186. Srdce t. nakažené. Phľd. XII. 670. T. (neřkuli) u Drevanských; Nemal za seba ani jednoho Kráľovanca a t. (neřkuli) Koričanca. Phľd. 1895. 213., 358.
Toce ví = toť se ví. Dšk. Jihč. I. 19.
Tôcmôž, e, m., vz *Tučný* muž (3. dod.).
Točák, u, m. = ruchadlo s točivým plechem. Duf. 241. Cf. Ruchadlo (3. dod.). — **T.** = *cyklon*. Nár. list. 1894. č. 119. 3.
Točenice, vz Irmo (3. dod.). — **T.** perlové (ozdoba hlavy), *čelník, náčelník, náčelek*, Haarband; někdy rouška přes čelo visutá. Wtr. Krj. I. 373. — **T.** = *šňůra*. Plášť s t-cí. XV. stol. Ib. 148.
Točený. T. špán (k svícení). Vz NZ. II. 654.
Točič = sval; lépe: krutič. Krok. 1892. 369.
Točidlo v nádraží na otáčení parostrojů. Nár. list. 1895. 22./6. odp.
Točinka, y, f. = *točená ozdoba*. **Nár.** list. 1894. č. 241. odp. feuill.
Točíš, vz Totiž a *Č* se mění v *ť* (3. dod.).
Točiti. O původu cf. Gb. H. ml. I. 84. — Točil se **okolo** toho jako chmel okolo tyčky. Šml. VII. 146. Točí se jak vůl na ledě. Slez. Nov. Př. 570. — **co odkud.** Chce **z** lidí krev t. Chč. S. 114.
Točivosť, Drehbarkeit, f. T. země. Stč. P. př. 138. T. větrů. Vstnk. III. 493.
Točivý. T. rychlost naší zeměkoule. Stč. P. př. 140. — **T.** tanec. Vz Zbrt. Tan. 188.
Točka = *čep*. Na policiach boly čbánky, točky a rozličné sklepové náradie. Phľd. 1896. 486.
Točkolo, vz Kolotoč. NZ. III. 24.
Točnice, e, f. T. a rozličné druby vozíků. Bellman. Kurýr 1893. (Dhn.).
Točnicový. T. koleje, Abrollgeleise. Ptrl. 14.
Točnopásmo severní a jižní. Am. Orb. 83.
Točný. T. proud elektrický. KP. VIII. 106. T. transformator (při elektr. proudech). Vz Ib. 126.
Točpivo Jan. XVII. stol. Mus. 1894. 497.
Točúš, vz Totiž a Č se mění v ť (3. dod.).
Tofarňa m. továrna. Mor. Brt. D. II. 512. b.
Toh m. toho. Z toh hradu. Pass. 627. (Gb. H. ml. I. 250.).
Tohlek m. tohle, *k* přisuto. Brt. D. II.
Ťohnat se = *těhnit se, tlačiti se*. Záp. Mor. Brt. D. II. 402.
Tohoročný. T-né Národní noviny. Phľd. 1892. 625., 465.
Tocháček, čka, m., vz násl. Tomáš.
Toj-ce ví = toť se ví. Dšk. Jihč. I. 29.
Tok. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 84., 20. — **T.** = *mlat*. Zrno sype sa na hladko ubitý t. Phľd. 1893. 316. — **T.** = *stodola*. Phľd. 1893. 317. — **T.** = *řečiště*. Vodu s starých toků svodil. Půh. VI. 103. — **T.,** a, m. = *jméno ptáka*. T. zoborožec. Brehm. Živ. zvíř. (Dhn.).
Tolantetrachlorid, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 251.
Tolerane = *tvarohová bryja*. Slez. NZ. IV. 499.
Tolidin, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 462.
Tolije. T. bahní, *suřanka, suřanek*, parnassia palustris, rostl. Léčení jí vz v Vck. Val. I. 158.
Tolikanásobně. NZ. VI. 32.
Tolikerý má některé tvary jmenné. Vz List. fil. 1895. 230.
Toliko. O skloň. cf. List. fil. 1895. 283.
Tolkokrátný. Že t-né nařízení nepozorovali. 1726. Pras. Řem. 43.
Tolkovať = *tlumočiti*. Phľd. 1894. 231.
Tolkový. T-vú stravu zedl (snědl) = tolik jídla. Vck. Val. I. 106.
Toluidin, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 4., 287.
Toluidový, v lučbě. Vstnk. III. 5.
Toman, a, *Tomaň*, ě, m., vz násl. Tomáš.
Tomandl, a, m., vz násl. Tomáš.
Tomáš. Odtud: Toman, Tomaň, Tomandl, Tomášek, Tomáš k, Tomec, Tomeček, Tomeš, Tomíček, Tomíska, Tomíšek, Tomsa, Tomše, Tomšík, Tomšovic, Tomšů, Tošek, Tůma, Tomek. Kbrl. Sp. 10., 19. Cf. odvozeniny v Kotk. 32.
Tomášek, ška, m., vz předcház. Tomáš.
Tomášík, a, m., vz předcház. Tomáš.
Tomec, mce, m., vz násl. Tomáš (3. dod.).
Tomeček, čka, m., vz předcház. Tomáš.
Tomek, mka, m., vz předcház. Tomáš (3. dod.).
Tomeš, mše, m., vz předcház. Tomáš.
Tomíček, čka, m., vz předcház. Tomáš.
Tomíska, y, m., vz předcház. Tomáš.
Tomíšek, ška, m., vz předcház. Tomáš.
Tomkovice, tráva. Cf. Ott. XI. 280.
Tomsa, y, m., vz předcház. Tomáš.
Tomše, e, m., vz předcház. Tomáš.
Tomšík, a, m., vz předcház. Tomáš.
Tomšovic, e, m., vz předcház. Tomáš.
Tomšů, dle Otcův nebo v sg. nesklonné. Vz Brs. 3, vyd. 30.
Ton. Čím falošnejší tón, tým hlasnejší. Phľd. 1896. 27.
Tondl, a, m. = Antonín, z něm. Kbrl. Sp. 13.
Tonice, bylo jm. jezera v Poděbrad. NZ. IV. 100.
Toník, a, m. = Antonín. Toník — ukradl troník! (Pokřikování na Žďár.). Nár. list. 1894. č. 234. odp. feuill.
Tonka bona, z faba tonquinensis. Čern. Př. 60.
Tonouti. O pův. vz Gb. H. ml. I. 84.
Topánky. Phľd. XII. 289.
Topárka, y, f. = *chudina, chamúz,* jasione montana. rostl., Brt. D. II. 503.; 2. = *plúcník*, scabiosa pratensis, rostl. Ib. 507.
Topenička, y, f., vz Topenice. Phľd. XIII. 521.
Topený = *převařený*. T. lňj. 1633. Věst. op. 1894. 15.
Topisko, a, n. = místo, kde se topí, rudy roztápějí. Phľd. 1893. 482.
Topiti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 84. Kdo sa topí, pien (pěn) sa lapá. Slov. Zátur. — Keď počínal sňach sa t. (táti). Phľd. 1895. 488.
Topoľ, druh révy. Brt. D. II. 440. — **T.**

vlaský, populus pyramidalis, v košíkářství. Vz KP. VIII. 102.

Toporec, rce, m., riečka ve Spišsku. Phľd. XII. 75., 553.

Topreč, e, m., potok ve Spišsku. Phľd. 1892. 75., 554.

Torba. T. na květiny, Botanisiertrommel, f. Jeř. Plná t. cežká (těžká), prázdna eščik cežší. Šariš. Phľd. 1895. 378.

Torbák, a, m., vz Tlamák.

Tořič, vz Mudavka (3. dod.).

Tořiček, vz Hrboluška, Ott. XI. 190.

Tořík, u, m., nerost. Cf. Am. Orb. 59.

Tormužna, y, f., riečka v Gemer. Phľd. XII. 554.

Torna (Tůrna), y, f., dvůr v Gemer. Phľd. XII. 554.

Tošek, ška, m., vz Tomáš (3. dod.).

Tošenovský *potok* na Frýdecku. Věst. op. 1894. 18.

Toť = *teď*. Brt. D. II. 140. *Toť, toťka, toťky, totejky* = *teď*. Mor. Bl. Gr. 339.

Tota, y, f. = *náprstek,* digitalis, rostl. Brt. D. II 502.

Totejky = *teď*. Mor. Bl. Gr. 339.

Toten, u, m. = *krvavník, korovrátek,* sanguisorba off., rostl. Brt. D. II. 507.

Totiš, vz Totiž a *C* se mění v *ť* (3. dod.).

Totiž, v strč. také tiž, ciž, lat. id est, hoc est, řec. τουτέστι, das ist. Vz Kla. Sklad. 88., *Č* se mění v *ť* (3. dod.).

Toťka = *teď*. Mor. Bl. Gr. 339. — **T.** = *nedávno*. U Kroměř. Brt. D. II. 33.

Toťkaj = *teď*. U Zábř. Brt. D. II. 140.

Toťky = *teď*. Mor. Bl. Gr. 339.

To to (= ne)! Cf. Kla. Sklad. 90. — Lidé by se chystali seť, ale toto nechce pršet. Dyž toto pořád prší. (Zlín.). Brt. D. II. 402.

Totoy = toto j', toto jest. Št. Uč. 9. b. (Gb. H. ml. I. 152.).

Totry = *troud, práchno*. Dřevo suché jak t. Jevíčko. Brt. D. II. 402.

Toť ten = *tento*. Brt. D. II. 316.

Toufar. Přivezla dva barvíře (lazebníky) toufary. Kat. z Žer. II. 350.

Touha. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 47., 82.

Ťoula toulovatej = *hlupák*. Dšk. Jihč. I. 18.

Toulec. T. na patrony. XVI. stol. Cf. Wtr. Krj. I. 626.

Ťoulovatý. Vz předcház. Ťoula.

Ťoupati = *ďoubati*. Kotk. 106.

Touš, z něm. Daus a to z fr. dous. Gb. H. ml. I. 407.

Toužiti za čím. Netúžim **za** slávou, túžim **po** šťastie. Phľd. 1895. 51.

Tovačovský Ctib. Cf. Vlč. Lit. 274.

Tovar. 1774. Věst. op. 1893. 47.

Továreň, rně, f. = *továrna*. Phľd. 1896. 281.

Tovařiský m. tovaříšský. Gb. H. ml. I. 512.

Tovaříš. O strč. skloň. vz Gb. Km. -i. 47.

Tovaříšek. Alx. Nách. kap. 5.

Továrník. T-ci vypovídají se z Paliva přes Uhlice do Párníku. NZ. III. 229.

Tovaryš a tovar onus a to z tur. tavâr = pecus, merx. Vz Gb. H. ml. I. 124.

Tovaryšský. T. jména: Každého času rád vesel, Kratochvíl, Tulipán, Rozmarian, Rozkošný, Spurný, Nerad piva rozlíval, Nerad z mála píjával. 1718. Pras. Řem. 41. (48?).

Tovaryšstvo. T. k meči = pochva. Wtr. Krj. I. 176.

Ťovka, y, f. = *kavka*. V Lohovci. Mtc. XVIII. 243.

Towies, *towiez* u Husa často. Vz List. fil. 1896. 59., 64., 65.

Toxicita bakterialních produktů. Vz Ott. XI. 573. b.

Toxiny bacillů. Vstnk. II. 500. T. = produkty pathogenních plísní. Ott. XI. 573. b.

Toy = to j', to jest. Št. Uč. 47. b. (Gb. H. ml. I. 152.).

Tozinke = *tuze*. U Litovle. Brt. D. II. 119.

Tozy, dle Dolany, hon v Nitran. Phľd. XII. 74., 554.

Tož = *kdož*. Tož vje (ví). V Priviazku na Slov. Phľd. 1894. 308.

Tóž = *více, lépe*. Jest to komparativ příslovce *tuze*. Voni tóž. Peníze padly ešče t. hlób (hlouběji). Kdo ho nétóž (nejtóž) potřebuje (nejvíce). Brt. D. II. 140. Cf. Túže.

Trabuquillos, druh doutníků. Us.

Tpr-č! *tpr-en!* Tak popohánějí se ovce. Phľd. 1893. 634.

Trá = *třeba*. Gb. H. ml. I. 565. U Litovle. Brt. D. II. 111. Také na Slov. Phľd. 1895. 119.

Tračec. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 34.

Tradlina (zlín.), *trolinky* (laš.), *pás* = železné pásy spojující násad s podušćicou (u vozu). Brt. D. II. 445.

Tradlínek, nku, m., *přeslének, přaslínek* = kroužek, který přadlena nastrkuje na vřeteno, aby se lépe v ruce točilo. Brt. D. II. 441. — **T.** = *železný pás,* jímž jest přepásáno u pluhu příčné dřevo, kterým ojko k ose jest připevněno. Ib. 447.

Trafika obecná = dláždění, po kterém se sbírají zbytky doutníků (slavíci). V mluvě praž. Pepíků. Herm. Bodř. Praž. 39.

Tragal, u, m. = *trakař*. Val. Brt. D. II. 450.

Tragat koho kam = *strkati*. Han. Brt. D. II. 402.

Tragikomedie m. tragikokomedie. List. fil. 1893. 465.

Tragikomicky, T. dokonati. Vlč. Bás. 82.

Trachea, y, f. = *průdušnice*. Čas. čes. lék. 1888. 53.

Tracheotomovaný. T. pes. Vstnk. III. 385.

Trachomatosní = vztahující se k trachomu. T. zrna. Čas. čes. lék. 1888. 51. (Dhn.).

Trajcený, eufem. m. zatracený. Ať jsem trajcen! Čern. Př. 43.

Trak, u, m. = *nebezpečenství*. Zábř. Brt. D. II. 402.

Trák, *fafrnoch, příkrov* = šátek s dlouhými vlajícími křídly na helmici, fábor. Wtr. Krj. I. 239. — **T.** = *částka přeslice*. V Liptovsku. Phľd. 1894. 85. — *Tráky* = *šle* (na rubáč). Vck. Val. I. 30., Sbor. slov. I. 38. Cf. Pás (3. dod.).

Trakař. Cf. Trakati. *Tragač* a *tragal,* val., *dragar* u Zábř. Brt. D. II. 450. — **T.** = *veliký, kulatý čepec*. XV. stol. Wtr. Krj. I. 82.

Traktátec, tce, m., zdrobn. *traktát*. List. fil. 1896. 59.

Trámčina, T. kostí v lidském těle. Hlav. Obrz. 17.

Trampoleček, čku, m. = *střapeček, m* přisuto. Dšk. Jihč. I. 24.

Trampolka, y, f., tanec mor., tremblant. Nár. list. 1896. č. 254. feuill.

Trámtarie = Trantarie. Cf. Kremž (3. dod.).

Traňčík, u, m., zdrobn. traňk. Dnes první t. přijala. Borb. 113.

Trandy. Dostali jste trandy randy (co pro to). Wtr. St. nov. 180.

Traňk. *T. žlutý, černohlávka, zezulka*, ajuga chamaepitys, rostl. Brt. D. II. 499. — *T. zlatý, blešník*, innula britannica, rostl. Ib. 504.

Tranovský Juro na poč. XVII. stol., slov. spis. Vz Phľd. 1894. 8.—9.

Transgressiv. Cf. List. fil. 1886. Od dra M. Rypla; Bl. Gr. 123. nn. Stran skloň. cf. List. fil. 1895. 304. T-vy jsou na Mor. u Malenovic, Kojetína, v Litovelsku, Konicku a Jevíčsku hojné. Vz Brt. D. II. 3., 55., 119. O vazbě: Nebyl kdo poslúchaje; Když jeho nebyl kdo bráně atd. vz Mus. fil. 1895. 434. Ad b) na str. I. 136. b. α) To všicko tobě dám, až padna pokloníš se mně. Ev. seit. 17. Mat. 4. 9. Když člověk k sobě přijda bude želeti. GR. Nov. 69. 18. Jestliže padna budeš mi se klaněti. Vz Bibl., Arch. XIV. 366. — β) Druhá strana vyslyšíc na tu žalobu odpověď dáti má. Dml. List. 16. Protož odvrhúce skutky temnosti oblecme se v odění světla; Naplň jeho (Boha) vuoli odejma se své vuoli zlé. Chč. S. 6., 98. Protož zavrhše teuto svět, chopme se pokladu, jehož... GR. Nov. 16. Dojdouc k němu pozdrav ho. Kat. z Žer. II. 218. Přečta to ponechajž to u sebe; Vy to přezvědúc dajte mi věděti; Ostana v Čechách nech oltáře. Arch. XIV. 109., 162., 357. a j. — γ) Str. 137. a. Aby přijda do Prostějova tu věc starším oznámil. 1520. Mtc. 1894. 61. Aby platy vyberouce odvozovali. 1591. Dml. List. 15. Aby přijdúce mazali Ježíše. Ev. seit. 21. Marc. 16. 1. Aby zlé větčie opustiece menšie zlé drželi; Aby rychtářem se učině soud osadil; Že by ta ustanovenie přijal zavrha zákony čtenie Kristova. Chč. S. 25., 26., 62. Aby na úsvitě vstana jel tam, kam...; Aby přijda v ten zvon pozvonil; Aby lapíce ho na vysokém dřevě jej pověsili. GR. Nov. 51., 59., 93., 26. Aby jim rok složíce výpověď mezi nimi učinili. Arch. XIII. 313. Aby mluvil s nimi s pilností přiepis jim přečta (1462.); To učině aby se za mistra posadil (1444); Kdyby (tovaryš) odešel nedoslúže; Vyuče se aby dal do cechu libru vosku. Arch. XIV. 116., 413., 468., 485. a tak často. Aby přijdouce tě uzdravili. XVI. stol. Mus. fil. I. 261. Kdyby umřel kšaftu neučině (dluhů nezaplatě). Čel. Pr. m. I. 312., II. 154. Aby zavrhúce kralovánie božské nad sebú žádali krále člověka; Aby ciesař přichýle se věrú jich k nim uchýlil se mezi ně. Ib. 78. Aby nemoh býti spasen jediné podnikna ten zákon a plně jej; Sám by mohl zahynúti upleta se v osiedla; Aby světlo múdrosti božie přijma opraven byl u vuoli; Poněvadž by opustíce to poddání byli by příčina a odpornosť cnostem. Ib. 92., 104., 106., 126. Aby chutně svět přilna k svatým neptal se na Krista. Chč. S. 380. Ať já přijda chválu vzdám jemu. Ev. seit. 9. Mat. 2. 22. — Ad c) na str. 139. a. Pohleděvše viděli kámen; Přišed Ježíš stana (stanul) mezi nimi. Ev. seit. 21. Marc. 16. 4., Joh. 20. 19. Protož zmatečně lúpili na ciziem sú vám otcové vaši, nevyhostivše vám u Boha k dědictví (nevymínivše, později: nevyčistivše); Opivše se odstúpili od víry. Chč. S. 111., 194. a j. tak často. Aby je (děti) vychovali zrodivše je (které zrodili; zrodíce je = které zrodí). Ib. 130. Inhed dítě na zem položivše jali se pilně na ně patřit. GR. — Ad Pozn. 2. (139. b. ř. 22. zd.). Přistúpice poručili se jemu. Ev. seit. 10. Mat. 2. 11. A přistúpíce učenníci prosili za ni. Ib. 17. Mat. 4. 23. Předběhna vstúpil na dřevo. Ib. 40. Luc. 19. 4. — *O nepravidelném tr.* Cf. Dob. Dur. 399. Jeda do Jerusalema zámek leží na levé ruce. Pref. (Mus. 1894. 524.). Víc nahoru jda jest na pravé ruce kostelík. Ib. str. 525. A tam často. Pročež ho prosím, kdyby se sem ke mně s touto příležitostí, posílaje pán můj do Třebíče tyto dni pro vůz, dostati mohl; O našem přijezdu na Brandejs ještě se nic věděti nemůže, jsouc pán tak nemocen; 4000 Poláků. předcházeje to náš p. kardinál, že mají do Slezska obráceni býti; Račte mu, nemoha já ho tím ƒedrovati, dvě měřice žita poručiti dáti. Kat. z Žer. II. 57., 109., 294., 310. — T. se mluvnickým podmětem změněným, než logický podmět jest obsažen v hl. větě v „*mu*". Ot těch sě tam příč obrátě tu sě mu (jich) šest naměři. AlxV. v. 1610. K Negurazu sě přiboda stať sě mu dobrá příhoda. Ib. v. 1684. Macedonský král to vida, jako sě j'mu moci přida. Ib. 1737. Vz více v Kroku 1898. 9.

Transmitteur, u, m., vz Telautograf (3. dod.).

Trantati se = *bez účelu sem tam choditi*. Kotk. 73.

Trantrybus (pro tribus). Hra na t. Duf. 100.

Trápení = *kořalka*. Brt. D. II. 486.

Traplč. Toto slovo se Bl. nelíbilo, praví o něm: vox ineptissima a lépe prý: Ten, jenž mne trápí. Bl. Gr. 325.

Trapíčský. T. báseň (znělka). Mus. 1895. 99.

Trápiti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 79., 34.

Třasadlo. Cf. NZ. VI. 61.

Třasák, a, m. = *rehek* pták. ČT. Tkč.

Trasidelka, y, f., briza media, rostl., stavi třesení srdce. Mtc. 1894. 19., 203. Cf. násl. Třaslačka.

Trasidlo, a, n., Zitternadel. Phľd. 1894. 312. T., okrasa party. V Hontě. Phľd. 1894. 311.

Třasisko. Vz Pogajsaný (3. dod.).

Třaska bílá, vz Konipas bílý (3. dod.).

Třaskavec, vce, m., Knallsäure, f. Am. Orb. 67.

Třaskavý. T. plyny v dolech, Schlagwetter. Vz Ott. XI. 603. a.

Třaskhuba, y, m. = *třeskhuba, tlachal*. U Císařova. NZ. VI. 75.

Třaslačka, y, f., *křepélky, kuřátka, panny*

Marie clásky, briza media, rostl. Brt. D. II. 500. Cf. Trasidelka (3. dod.).

Třasľadór, u, m. = *budinka, časľadór, časľadóra, čáslavský rýv* (druh révy se žlutými hrozny). Brt D. II. 440.

Třasľák, u, m. (val.), *třasavisko* (laš.), *rosol.* — Brt. D. II. 483. — **T.,** a, m. (u Třebíče), *plíska* (zlín.), *plska* (Brněn.), *plistva* (laš.), *bliska* (uh.), *bliskva* (Stražn.), *mynářka* (Kruml.), motacilla alba, pták. Brt. D. II. 495.

Třaslavica, e, f., vz Střaslavica (3. dod.).

Třasľavice, pl., f. = *plátenice, ľuty, drle, drľavice, pľky* = všední plátěné nohavice široké Slovákův. Vz Brt. D. II. 467.

Třaslivý (tremens) súdce čeká. List. fil. 1895. 435.

Třásna = *třásně.* Brt. D. II. 402.

Třásnice, e, f. = *dělnice dělající třásně.* Hlasy z vých. Čech. 21./4. 1893.

Třásňovitý. T. okraj. Vstnk. III. 255.

Třasořejk, a, **třasorejtka,** y, f., vz Rehek (3. dod.).

Třasořík, a, m., vz Třasořítek (3. dod.).

Třasořitka, y, f., vz Třasořítek (3. dod.).

Třásti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 82., o tvarech. Ib. 55., 93., 110., 111. — Ta pověsť se pořád třásla mezi lidem = kolovala, udržovala se. Zlín. Brt. D. II. 402.

Tratárek, rku, m., *druh řehtačky.* O pašijové dni t-rky rachati. Plzeň. NZ. IV. 336.

Tráti = *trvati.* 1440. List. fil. 1893. 463.

Traumatický. T. emfysem. Vz Ott. VIII. 573.

Tráva. Všecko to již zarostlo travou (pominulo). Šml. I. 132. Vede se mu jako trávě na mezi (špatně). Nár. list. 1894. č. 169. odp. feuill. Nervi tu trávu zbytečně, rveš mámě vlasy. Us. NZ. III. 343. Kdež hájí, tu t. roste (kdo svého dbá, prospívá). Bl. Gr. 314. Žijo (žnu), žijo trávo na vlčkovým sáho (dětské říkadlo). Brn. Brt. D. II. 174. Pověry o trávě vz v Zbrt. Pov. 13., 20., 26.

Trávení. Jak hojí špatné t. žaludku na Slov. Vz Phľd. XII. 566.

Trávenina. T. jedu. Chč. S. 297. Opil se jejémi t-nami. Ib. 88.

Tráviti. O pův. vz Gb. H. ml. I. 75.

Travľena, y, f. = *trávnice, travařka,* Grasmagd, f. Brt. D. II. 402.

Trávníček. Dříve než je zajíček, má býti pěkný t. Heršpice. Rous.

Travožravý. T. zvíře = *travožravec.* Phľd. 1892. 633.

Trázniti = *trýzniti.* Kotk. 82.

Trblietanie. T. sniahov. Phľd. XII. 480. Vz násl.

Trblietati sa = *třpytiti se, kmitati se.* Cf. Trblětati se. Tam v rovině t-tal sa ohník; Na nebi t-la sa hviezda. Svetlá tak divne t-tajú; Hviezdy po nebi t-tajú. Phľd. 1892. 239., 267., 409., 580.

Trblietavý zrak. Phľd. 1896. 596. Cf. Trblětati.

Trckati. Babička trckala za ním pěšky (belhala se). Brt. D. II. 241.

Trčidlo, a, n., Luth, f. Sterz. II. 252.

Trdelnatý. T. kačena. Phľd. 1895. 99.

Trdelní kapr. Arch. XIV. 57.

Trdeľník, u, m. = *jídlo.* Brt. D. II. 484.

Trdlice, e, f. = *mědlice, mňadlice.* Brt. D. II. 441. Obraz t-ce vz v NZ. II. 563.

Trdlinka, y, f., vz Zvonohlík (3. dod.).

Trdlo. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 65. Kak velmi bolí, když trdlem hlavu holí. XV. stol. Vlč. Lit. 272.

Trdýlko u máselnice (kterým se máslo tluče). Žďár. Brt. D. II. 263. Cf. Tlouk.

2. **Třeba.** O pův. cf. Gb. H. ml. I. 28. Bl. má toto slovo za mor. a doporučuje: potřeba, potřebí. Bl. Gr. 264.

Třebalis m. třebas, třebasi má za zastaralé již Bl. Gr. 102.

Trebársaký = *všelijaký.* Môj Janko nie t. Phľd. 1895. 451.

Třebíč od třebiti = tříbiti, čistiti, mítiti, klučiti. Krok 1892. 269. Cf. Čern. Př. 29.

Třebovský = Mat. Klácel. List. fil. 1894. 422.

Třebule, ze sthněm. kërvola a to z lat. cerifolium, řec. χαιρέφυλλον. Gb. H. ml. I. 611. T. v strč. léčení. Vz Zbrt. Pov. 62. Dle Čern. Př. a Mus. fil. I. 393. asi z lat. tribulus.

Třebulovník, a, m., paederus, brouk. T. břehový, p. litoralis, červenoštítý, ruficollis, dlouhokrový, fuscipes, dlouhorohý, sanguinicollis, dvojitý, gemellus, krátkokrový, brevipennis, pobřežní, riparius, rybniční, limnophilus. Vz Klim. 224.

Třečkovati. Háj. Herb. 333. a.

Tředlena, y, f. = *tředle.* Duf. 240.

Trefíř, e, m. = *kdo hádzeje atd. cíle se nemine.* Nár. list. 1896. č. 77. odp. feuill.

Trefiti kam, na Mor. *uhodnouti.* Brt. D. II. 512.

Trefný = *divný, podivín.* Brt. D. I. 519.

Trehala, *trehalamana,* y, f. = šťáva bodláku echinopu v Amer., lék a potrava. Vz Vstnk. III. 10.

Trehalosa, y, f. = cukr z trehaly. Vstnk. III. 10.

Trehal-um, a, n. = druh uhlohydratů v trehale. Vstnk. III. 10.

Třejce = *střevíce.* Chod. Čes. l. V. 238.

Trejzna, y, f. = hubatá ženská, treperenda. Kotk. 80. Cf. Trajda, Drejzna.

Třelec, lce, m., místo střelec, *s* sesuto. Brt. D. II. 279.

Třelka, y, f. Brt. D. II. 441.

Trelo, a, n. = *struhadlo, trelce.* Slov. Kal. S. 187.

Třemdala, diptamus, alias bukvice, in margine smldovník (al. penadanum). 1440. Mus. fil. 1896. 263.

Třemdava. Vz Ott. VII. 479.

Třemešná, vz násl. Třemošná.

Tremogost, a, m., území v Hontě. Phľd. XII. 75., 554.

Třemošná v. *Třemešná.* Pal. Pop. 177.

Třeňák = *chléb* atd. Vck. Val. I. 23.

Třenovec, strsl. črênovьnъ zǫbъ. Gb. H. ml. I. 28.

Trénožka doporučoval m. rendlíku Hus. Bl. Gr. 161.

Třený. T. souhláska, spirans. Ott. IX. 803.

Třepálka, y, f. = *hůl,* kterou se koudel přetřepává, když se má navíňať nebo nadívať. Val. Brt. D. II. 441.

Trepalo, a, n. = *mědlice.* Slov. Kal. S. 188.

Trepať co jak. Trepe dve na tri (tlachá). Phľd. 1894. 258., 550.
Třepihuba, y, m. = *žvanil.* Brt. D. II. 432.
Třepilý = *dutý.* T. slúp. Alexandr při(kázal v n)ě 1500 zlatých osúti uzřev, že jsú t-lí. 1487. Krok 1895. 862.
Trepka = *dřevák.* XV. stol. Wtr. Krj. I. 97. — **T.** = *hořavka,* rhodeus amarus, ryba. Vz Ott. XI. 565.
Trepkář, e, m. = *bosák* kněz, že chodil v trepkách. Wtr. Krj. I. 554.
Třepotka, y, f. = *lejsek šedohnědý* (že na plotě sedě často křídloma potřepává). Vz Lejsek, Mtc. 1893. 303. T. = *muchavec* (Zábř.), *muchárek,* muscicapa grisola. Brt. D. II. 495.
Trepteljka, y, f. = linduška u Charvatů. Mtc. 1893. 306.
Třesavý. T. most. Zbrt. Pov. 22.
Třesený. Mají třeseného kněze = třęsavého, třesoucího se, starého. 1589. Wtr. Živ. c. II. 594.
Tresktati, lépe: trestati. Bl. Gr. 266.
Třeslavě. T. to podepsal. Svętz. 1895. 15.
Trest = *treska* (ryba). Us. Čern. Př. 62. Cf. Třesk (dod.).
Tresť. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 63. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 41. — **T.** = *vinné mláto.* Brt. D. II. 441. — **T.,** Aether. Cf. Am. Orb. 15.
Trestati. Z viny koho t. Alx. Nách. kap. XXXVI. A bude t. **pro** hřích a **z** pravdy i z súdu. Ev. víd. 85. Joh. 16. 8.
Trestil, u, m., Aether. Am. Orb. 67.
Třestkutka, y, f., vz Střemšín.
Trestný = z trsti, arundineus. T. kyj. Ol. Ezech. 29. 6.
Třesútka. Věnec pozlacený t-mi. Arch. XIII. 439.
Třesútkový. T. věnec. Arch. XIII. 439. Vz předcház.
Třešňák, a, m., vz Dlask (3. dod.).
Třešně, *střešně,* strsl. črěšnją. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 28. V jihozáp. Čech. křešně. Dšk. Jihč. I. 19. — T. hadí = *rulík.* Žďár. Nár. list. 1894. č. 74. odp. feuill.
Třešť. Koupil si lán v Třešti (kdo třeští). Čern. Př. 21.
Třešťať = *třeštiti.* Slov. Zátur.
Třeštilka, y, f. = *ztřeštěná ženská.* Krs. Moor. 33.
Třeštiprdlo, a, n. = *ztřeštěnec.* Sterz. II. 880.
Třeštivka, y, f., delirium tremens. T. opilců. Nár. list. 1894. č. 332. odp.
Třetinka, y, f. = *třetí služka ve větším hospodářství* pomáhající hospodyni hlavně v kuchyni, při obědě a p. U Bolesl. NZ. IV. 108. Cf. Staršinka, Mladšinka.
Třetinník, a, m., Drittelbauer, m. Sterz. I. 704. b.
Treťoklasník, a, m. = *žák třetí třídy.* Slov. Phľd. XII. 282.
Trevačka, y, f. = *třdle.* NZ. II. 562.
Třevo m. střevo, *s* sesuto. Brt. D. II. 279.
Třezalka = *laskavec,* amaranthus caudatus. Vck. Val. I. 156. Hojení jí. Vz Vck. Val. I. 159.
Trh. Prvého trhu se drž. Cf. Kupec (3. dod.). Phľd. 1894. 195. Tak sem ho rád uviděl, jako matku z trhu (rád, poněvadž vždy něco přináší). Vck. Val. I. 111. Chceš otržiť (dostat). Odo mňa ľahko môžeš, blízko si trhu (utržení něčeho). Phľd. 1894. 440. V trhu někomu státi. Arch. XIII. 260. — (Ten dialekt) má své trhy a spády v hlaholu mistrné, in pronuntiatione. Bl. Gr. 341.
Trhač, e, m. = nástroj k štípání prutu (v košíkářství). KP. VIII. 119.
Trhačka, y, f. = *trhací stroj,* Fitzenreisser, m. Sterz. I. 928. — **T.,** vz Šanda (3. dod.). — **T-čky** = šaty před krámem vyvěšené, jež zloději rádi strhují. Us.
Trhance = *džgance,* kousky pod polévku. Val. Brt. D. II. 473.
Trhanice, vz Stropnice (3. dod.).
Trhano = *trhaně.* T. rozprávalo. Phľd. 1895. 428.
Trhař, e, m. = *kdo na trhu kupuje.* Rai. Rod. 93. — **T.** = *kdo žene voly na trh.* Dač. Brt. D. II. 403.
Trhati. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 65. T. prve než uzrá. Čes. l. VI. 128.
Trhovec, vce, m. = *kupec.* Chč. S. 235.
Trhovice, e, f. = *sprostá halena z hrubé huně.* Mor. a slov. NZ. III. 424.
Tři. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 179., Gb. Km. -i. 48., 49. O skloň. u Kroměř. vz Brt. D. II. 26., u Kojet. a Přer. 51., u Bystřice 80., u Litovle, Konice a Jevíčka 118., v Brněn. 173., u Tišn. 194., u mor. Kruml. 217., na Žďársku 257., u Kunšt. 258.
Triasť = *trásti.* Slov. Kal. S. 188.
Třibiti, strsl. trěbiti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 28.
Tříbro m. stříbro. Us. Gb. H. ml. I. 488.
Tribuľař, e, m. = *kaditelnice.* Laš. Slovo cizí. Brt. D. II. 219.
Třicátný. T. officiant. 1752. Mtc. 1895. 143.
Třicetník, a, m. = *setník.* Kabt. 30.
Třičtvrtěláník, a, m. = vlastn k $^3/_4$ lánu (45 korců). Vz NZ. III. 144.
Třidcátky. Čel. Pr. m. II. 607. a j.
Třídeň, dně, f. = *střídavé dávání obědu chudým.* U Přelouče. Quis.
Třídevítiklanný. T. vřed. Vck. Val. I. 127.
Třídevítní. T. vřed. Vck. Val. I. 127.
Třídílnosť. Princip t-sti (v hudbě). NZ. III. 299.
Třídlo, a, n., vz Dřidlo (3. dod.).
Třídnictví, n. T. ve škole = úřad třídního učitele. Věst. 1896. 147.
Tridsiatok, tku, m. Prišiel **na psí t.** (na mizinu). Phľd. 1894. 411.
Trie v Rkk. Vz List. fil. 1896. 323.
Tříed (trzyed), sorte. Podle obyčeje popového t. vnide, aby oběť zažehl. Ev. víd. 118. Luc. 1. 9.
Trieliť = *páditi; klásti mnoho dříví na oheň; chvatně jíti.* Slov. Kal. S. 188.
Triesma, pl. = *střapce.* Slov. Kal. S. 188. Vz Úrosky (3. dod.).
Trieska, vz Tříska.
Triformacetal, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 24.
Triglycerid, u, m., tuk. Vstnk. IV. 143. T-dy slují všechny aetherové sloučeniny triatomového alkoholu glycerinu, v nichž ve-

které tři alkoholické hydroxyly glycerinu nahradily svůj vodík jednoatomovými zbytky kyselin. Vstnk. IV. 101.

Tříhranatý. T. lopatka. Lomn. (Zbrt. Tan. 120.).

Trichlormethylester, stru, m. Vstnk. III. 410.

Trichloroctový. T. kyselina. Vstnk. III. 410.

Trikarbonový. T. kyselina. Vstnk. III. 4.

Tříkolka, velociped. Us. Nár. list. 1894. č. 224.

Tříkrálský. T. hra na Val. Vz Vck. Val. I. 70. nn.

Tříkusý. T. mužský střevíc. Wtr. Krj. I. 489.

Tříkvětý. T. prýt (rostl.). Čl. Zrůd. 14.

Třílímcový. T. plášť. Rais. Rod. 36.

Trilo, a, n. = *část stavu tkadlcovského,* kterou se osnova pot rá V Hontě. Phřd. 1894. 310.

Trímať. Skromne vedeli sa t. (chovati). Phřd. 1895. 738.

Trinitrobenzoový. T. kyselina. Vstnk. IV. 19.

Trinitrocymol, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 6.

Trinitroparethyltoluol, u, m. Vstnk. IV. 6.

Třiny = *zbytky od krmení koní na cestě.* Val. Brt. D. II. 403.

Triolein, u, m., v lučbě: $C_3H_5(C_{18}H_{33}O)_3O_3$. Vstnk. IV. 105., 144.

Tripalmitin, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 144.

Tříř = Trier mě. Pass. 330.

Třírohoun, u, m., trilemma. Mark. Toto slovo zaniklo. Krok 1896. 12.

Trisdiazobenzolamid, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 14.

Tříska. O pův. slova cf. Gb. H. ml I. 42. Trieska daleko od kláta nepadá (dítě podobno rodičům). Slov. Zátur. Je na triesku vyschnutý (hubený). Phřd. 1894. 373. Jak t. jsem vyhub'. Slow. Lil. Ven. 28. Dá na sebe (sobě) triesky rúbať. Slov. Nov. Př. 526.

Tříslec, slce, m., Gerbsäure, f. Am. Orb. 69.

Tříslo, strsl. črěsla. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 28. — Že mu hlíza v tříslech naskočila. Arch. XII. 39. — **T.** n. *střislo* = *ozdůbka* ze žlutých drátečků na pentlíku nevěstině. Han. Brt. D. II. 403. Cf. Slávy (3. dod.).

Tři sta = *nejmenší pokuta* prý 300 kruchů soli (6 hřiven). Vz Pras. Těš. 65.

Třístěžnový. T. loď, Schnau, f. Sterz. II. 852.

Třísti, obyč. třepati, také u Kojetína. Brt. D. II. 27., 52. Cf. Slámu protříst. Soyk. Ruk. 112.

Tristram. Cf. Vlč. Lit. 24., 27.

Tříška. Má třísku za uchem (třeští. Cf. Třešť). Čern. Př. 21.

Třiti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 79. Pychem na něj třel. Arch. XIII. 298. Prkna třiti (= řezati). Arch. XIV. 471. — **komu oč.** Cf. Přiserač (zde).

Třívědro. T. vína. Chč. (Vlč. Lit. 172.).

Trivium: čtení, psaní a počítání. Stč. P. př. 13.

Trjaška, y, f. = *zimnice.* Phřd. 1893. 371.

Trkačka, y, f. = *kráva* (potupně). Prostěj. Brt. D. II. 403.

Trkaní = Brekaři. Tkč.

Trkati. Trkało ho dobré bydło. Brt. D. II. 403. — **co komu** = *dáti.* Šviháčina Brt. D. II. 520.

Trkvas = *hlupec.* Také slov. Phřd. 1893. 621.

Trla, y, f. = hubená kráva (trdla, *d* před *l* vypadlo). Pastr. L. 147.

Trlek. Že tu dva vzteklce k sobě poběhneta aneb jiná t-ky. 1500. Rokyc. Post.

Trlice m. trdlice, *d* odsuto. Gb. H. ml. I. 410.

Trmačov, a, m., zřícenina na Mor. Mtc. 1896. 121.

Trmaš, e, m., potok v Nitran. Phřd. XII. 74., 554.

Trma-vrma, gt. trmy-vrmy, f. = *zmatek.* Trmyvrmy dúfal použiť k úteku. Phřd. 1894. 597. Okolo bola t., premávka tak živá. Phřd. 1895. 53.

Třmen. Osnovu táhlem n. provazy a sekerou na t. utáhnouti (v tkadlcov.). NZ. IV. 40.

Třmenný. Vz Stronovní (3. dod.).

Trn. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 65. To mu bylo trnem v botě (nemilé). Šml. VII. 146. Je mu ako trn v päte. Slov. Nov. Př. 559. — **T.** *španělský,* kvítko sedmero bratří, philadelphus coronarius, rostl. Brt. D. II. 506. — **T.** = *pařez.* Trny dobývati. Sev. vých. Čech. Prof. Votruba.

Trnavá Hora, vrch v Gemer. Phřd. XII. 339.

Trnavka, y, f., obec v Tekovsku. Phřd. XII. 339.

Trnavský. T. různořečí na Slov. Phřd. 1893. 238.

Třnec, nce, m. = mladý trnový (švestkový) stromek. Val., slov. Brt. D. II. 403.

Trní. Hodila sestře do trní groš (říká se o mladší sestře, vdá-li se dříve než starší). U Chrasti, Strakon. NZ. III. 109., IV. 194. Ovce jsouc v t. vždy tu něco nechá vlny. Bl. Gr. 305. T. psí, vz Psí trní (3. dod.).

Trnka. Nechávají-li se stopky na trnkách, budou na rok zase trnky; Když trnky n. jiné ovoce lehko od stopek odpadává, bude na rok mnoho ovoce. Vck. Val. I. 164. Někomu rostou všady jen trnky a každá cesta trním zarůstá. Nár. list. 1894. č. 169. odp. feuill.

Trnník, a, m. = třecí kapr. Dšk. Jihč. I. 11.

Trnohmatec, tce, m., centrotoma, brouk. T. soumračný, c. lucifuga. Vz Klim. 271.

Trnonožec, žce, m., chaetarthria, brouk. T. semenový, ch. seminulum. Vz Klim. 115.

Trnoševý kožojed, brouk. Klim. 359.

Trnoštítý jednočlenec, brouk. Klim. 357.

Trnovec, vce, m., statek v Novohrad. na Slov. Phřd. XII. 339.

Trnovo, a, n., riečka v Turci. Phřd. XII. 339.

Trnožový. T. stůl (s trnožem). Čel. l. V. 320.

-tro. Subst. ukončená v -tro nepřijímala z pravidla v gt. pl. pohybného *e:* jitro — jitr (jiter). Otc. 1. Cf. Gb. H. ml. I 165.

Trocilka, *trucilka*, y, f. = štricle: chleba, másla. Brt. D. II. 484.
Trocoun, u, m. = *dracoun.* Wtr. Krj. I. 388.
Troch. V té číši troch vzácný zbyl (troška). Krs. Moor. 76. To (ovoce) za námi po troše odsýlej. Kat. z Žer. I. 92. — **T.** = *trók, drak.* Zábř. Brt. D. II. 403.
Trochilník, u, m. = *žlábkovník,* hoblík. Ott. XI.
Trojáč, e, m., triplax, brouk. T. červenonohý, t. rufipes, červenoštítý, scutellaris (collaris), dvojbarvý, bicolor, měďobarvý, aenea, rudohlavý, lepida, ruský, russica. Vz Klim. 308.
Trojačka, *trojanka*, y, f., *troják*, u, m. = žito seté s ječmenem a ovsem. Vck. Val. I. 19.
Troják koryčanský. Vz Tanec mor. (3. dod.). — **T.,** vz předcház. Trojačka.
Trojakosť, i, f., Dreifachheit, f. Am. Orb. 98.
Trojan, u, m. = *bobřek, vachta, limonka,* trymfulija (laš.), menyanthes trifoliata, rostl. Brt. D. II. 505.
Trojanka, vz předcház. Trojačka.
Trojanský. T. chronika (první tisk český). Cf. Vlč. Lit. 250.
Trojboký. T. pořadenstvo. Am. Orb. 73.
Trojbřitký, dreischneidig. T. meč. Sterz. I. 657. b.
Trojcísařství: Rakousko, Rusko a Německo r. 1872. Vz Nár. list. 1894. č. 272. str. 1.
Trojčlenec, nce, m., triarthron, brouk. Vz Klim. 289. — **T.,** tritoma, brouk. T. bezeskvrnný, t. impustulata, černý, picea, čtverodľubký, quadriguttata, čtveroskvrnný, quadripustulata, desítitečný, decempunctata, dvouskvrnný, bipustulata, hnědoštítý, fulvicollis, nedílný, atomaria, mnohotečný, multipunctata, ramenoskvrnný, humeralis, rudoštítý, ruficollis, topolový, populi. Vz Klim. 328.
Trojčlenník, trixagus, brouk. T. plstnatý, t. tomentosus, zakouřený, fumatus, žlutý, flavescens. Vz Klim. 358.
Trojhlasně. T. hráti, zpívati. Šlád. Žen. 63.
Trojhonný. T. n. trojstranné hospodářství lesní. Ott. XI. 670. a.
Trojhrance, e, m. = *trojhran.* Kterak t. můj přerozkošně zvoní. Hdk. Cyk. mel. (Dhn.).
Trojhrotec, tce, m., dinopsis, brouk. T. žravý, d. erosa (fuscata). Vz Klim. 176.
Trojhrotý matnoleskleс, brouk. Klim. 45.
Trojice. Mlácení v t-ci: ‚Šišky s máslem už budou'. Záp. Mor. NZ. IV. 397.
Trojičnosť, i, f. T. bytostní; zákon t-sti; boží t. Am. Orb. 9., 8., 6.
Trojičný. T. voda = voda na sv. Trojici z lúčnej rosy před východem slunce nasbíraná. Mor. Mtc. 1894. 18., 101.
Trojihranný m. trojhranný. Háj. Herb. 324. b.
Trojirohý m. trojrohý. Háj. Herb. 172. b.
Trojka, y, f. = *třípalcová fošna,* Dreilingsdiele, f. Sterz. I. 702. a.
Trojklonoměrný. T. hlacenstvo, triklinometrisches Krystallsystem. Am. Orb. 87.
Trojkoalice, e, f. T. Rakouska, Německa a Italie. Šípy. 1895.
Trojkončitý. T. podoba praporce. Wtr. Živ. e. II. 921.
Trojkruh, u, m. NZ. II. 679.
Trojkvětý. T. prýt. Vstnk. II. 570., Čl. Zrůd. 15.
Trojkýlý úženec, brouk. Klim. 230.
Trojlistenný. T. vidlan. Čl. Zrůd. 19.
Trojlodní. T. kostel. Wtr. St. nov. 190.
Trojník. Za t-kem by hnal veš do Vídňa (o lakomci). Brušp. Hledíková. — **T.,** a, m., triphyllus, brouk. T. tečkovaný, t. punctatus. Vz Klim. 328.
Trojovcový. T. průřez kaleidoskopu. Am. Orb. 36.
Trojovec, vce, m. = *trojhran.* Am. Orb. 36.
Trojpapežství, n. Vlč. Lit. 97.
Trojpořádenstvo, a, n. (v přírodě). Am. Orb. 8.
Trojřestice. Am. Orb. 74. Cf. Řestice (3. dod.).
Trojřesticí rostliny. Am. Orb. 74. Cf. Řestiti.
Trojrozměrný. T. atom. Vstnk. II. 279.
Trojrublový. T. bankovka. Phľd. XII. 358.
Trojsalaje, dreifache Salze. Am. Orb. 61.
Trojsborový. T. volební soustava (dle níž jsou volitelé rozděleni ve tři sbory). Nár. list. 1893. č. 302.
Trojskvrnný křižák, brouk. Vz Klim. 74.
Trojstěžník = *trojstěžná loď.* Cop. 42.
Trojtaktový. T. methoda Heglova. Krejč. Psych. 12.
Trojtlamý. T. Cerber. Vrch. Rol. XXXIV. 155.
Trojúderný. T. takt. Vz Phľd. 1894. 691.
Trojvlajkový. T. flotilla. Stč. P. př. 127.
Trojzblový = třístebelní. T. povříslo. Brt. D. II. 438.
Trojznaký korník, brouk. Vz Klim. 157.
Trojzubec, bce, m., oxylaemus, brouk. T. válcovitý, o. cylindricus. Vz Klim. 351.
Trojzvuký. T. skupina. List. fil. 1895. 433.
Trojžebrý. Vz Vodošlap (3. dod.).
Trók, vz Troch (3. dod.).
Trokšiar, u, m. = *materáčik.* Cf. Postruheň. V Kremnici. Phľd. 1894. 312.
Trolda, y, m. = rychle mluvící. Kotk. 95.
Trolinky, vz Tradlina (3. dod.).
Trolník, u, m. = *stroj drticí,* Desintegrator, m. Sterz. I. 667. a.
Trombasa, y, f. = *trouba.* Ty t-so (nadávka)! Brt. D. II. 403.
Tromfalia, e, f. Žena vaří t-liu (hněvá se). Phľd. XII. 681.
Tromometr, u, m. Vstnk. IV. 136.
Tromometrický. T. pohyb. Vstnk. IV. 137.
Tromoseismometr, u, m. Vstnk. IV. 136.
Tropový. T. kyselina. Vstnk. III. 16.
Troska. *T-ky* = *uhry* (choroba prasat). Brt. D. II. 492.
Troškáriť = *po trošce dělati.* Načo t.? Phľd. 1894. 189., 1895. 284.
Trošty = *klenoty* (prsteny, knoflíky, drahé kamení, stříbrná jablka atd. visící na páteřích). Wtr. Krj. I. 517.
Trouba. Trúbiti trúbú. Chč. m. s. III. 113. T. proti mračnům. Vz NZ. III. 39. Není radno po lidských trubách vodu píti (všemu věřiti,

co lidé povídají). Rais. Rod. 78. — **T.** štramberská = *věž.* Vz Štramberský. — **T.** *plátna.* 1541. Ned. Zábran. 38. T. plátna = 50 loket. Arch. XIII. 112., 473.

Troubčička, y, f. Kožíšek (ženský) s t-kami (měl kolem pasu ozdoby podobné troubkám). Duf. 197.

Troubení. T. za bouře na mračna (na rohy a lastury). Vz Zbrt. Pov. 119., NZ. III. 39.

Troubiti, vz Trouba, Troubení. Bodaj ti psi na pohrabe trúbili (húdli). Phľd. 1894. 315.

Troud. Když jest t. syrový, křes jak chceš, nic se nechytí, by pak bylo železo vocelové a kámen dobrý (o surovém lidu). Bl. Gr. 314.

Troufalý. T. žváč. Brab. 61.

Trouchník, a, m., enicmus, brouk. T. cihlový, e. testaceus, černý, consimilis, hubní, fungicola, malý, minutus, příčný, transversus, srstnatý, hirsutus, uhlový, anthracinus, vráščitý, rugosus. Vz Klim. 323.

Trousiti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 45., 82. T. hrachem. XVI. stol. NZ. IV. 310.

Trouvat m. *troufati, f* v *v.* Žďár. Brt. D. II. 250.

Tróvat m. *troufati.* U Tišnova. Brt. D. II. 186.

Trovit = *utráceti.* Trovil **na** deti. Phľd. 1893. 512. Aby nemusel na nové šaty t. (vydávati?). Phľd. 1896. 219.

Trpácky. V Štítnické doline mluví sa t. Phľd. 1893. 552. Vz Trpák.

Trpalky = hrušky. NZ. V. 586.

Trpaslík. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 66.

Trpce doloženo ze strč. v List. fil. 1895. 97. z Vít. 49. b.

Trpčice, e, f., druh hrušek. ČT. Tkč.

Trpědlivě. GR. Nov. 43. pod čarou.

Trpědlivý. GR. Nov. 25., Hus (List. fil. 1896. 59.).

Trpědlnost, i, f. Hus. (List. fil. 1896. 59.).

Třpela, y, f. = *železný oblouk,* jímž jsou spojeny brány (jimiž se vláčí). Brt. D. II. 450.

Trpělčí. Má t. sádlo = trpělivost. Heršpice. Rous.

Trpělka místy *trpěluška.* Znamení otázky u Trpěluška v IV. 203. vymaž.

Trpěti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 65., 79. — **abs.** Kdo t. zná, zná jednat též. Zvič. Mlt. 58. — **oč** = *usilovati oč.* Já jenom vo to trpím, aby... Kunšt. Brt. D. II. 403.

Trpezlivosť. Lidská t. 1560. Phľd. 1894. 3.

Trpilka, y, f. = *trpělka* (pták). V Podluží. Mtc. XVIII. 244.

Trpinka, y, f. = *chocholouš, trpělka, báb̈čka,* alauda cristata, pták. Brt. D. II. 403.

Třpka, y, f. = *trnka.* T-ky jísti. 1560. Phľd. 1894. 3.

Trpko (trpce) tomu odporoval. Lerm. II. 33.

Trpký = *bídami obklíčený, zarmoucený.* T. Maria. 1598. Phľd. 1894. 2.

Trpný. T. rod. Jak naznačují Čech. trpný rod sloves. Vz Kla. Sklad. 35. Mají vo to vod purkmistra trestáni býti. 1574. Pras. Rem. 7. Tak jest psáno prorokem. Ev. víd. 44. Mat. 2. 5.

Trpó = *teprv, teraz.* Phľd. 1893. 374.

Trpov = *trpó* (3. dod.). Phľd. 1893. 557., Pastr. L. 147.

Třpytočelý. Vz Špičatec (3. dod.).

Trskot, a, m., vz Brávník (3. dod.).

Trsovitý. T. slimýši, hydroidea. Vz Ott. VIII. 795.

Trspaslk. Arch. XIV. 202. V rejstříku tamtéž je: trpaslk.

Trsť. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 349.

Trstenica, e, f. = *rákoska.* Phľd. 1895. 75. Cf. Tarbavý (3. dod.).

Trščený = *trstěný* (trsť). T. zvíře, fera arundinis. Vz *sť* v *šč,* Gb. H. ml. I. 390.

Trtat = *trckati, trckem běžeti,* trippeln. Val. Brt. D. II. 403.

Třtie, *třtí* m. trstje. List. fil. 1895. 90.

Třtina od tresť. Čern. Př. 57. (Dle Bl. Gr. 345. od třesení-se).

Trtiti = *trtoliti.* Kotk. 78.

Trtý = *třený.* O pův. cf. Gb. H. ml I. 65.

Trúba = *záhyb.* Sukně skládauá na trúby. Sbor. slov. I. 42. Cf. násl. Trúbelka.

Trubač = kdo troubil na roh. Vz Zbrt. Tan. 22.

Trubej, e, f. = *stoka.* Slov. Kal. S. 189.

Trubejš. Vz Ott. VIII. 797.

Trúbelka, y, f. Čepec s t-kami čili čipkovými závitky celou tvář obrubujícími. Slov. NZ. III. 224., Sbor. slov. I. 46.

Trubiroh = *hlupák.* Phľd. 1894. 195.

Trubka = *tolik hrubší koudele,* kolik po vyčesání v rucę zůstává; jinde *hrstka.* V Porubě ve Slez. Čes. l. I. 133.

Trubný, vz Trubní. T. rybníky u Poličky.

Truc s gt. On je truc toho a toho = právě takový jako ten a ten. Val., slov. Brt. D. II. 403.

Trucilka, vz Trocilka (3. dod.).

Trud. O pův. cf. Jag. Arch. XVI. 3. 4. Heft. 416. Aby po trudu (= namáhavé jízdě) odpočinul. GR. Nov. 51.

Trúd = 1. *troud;* 2. *trubec.* Slov. Kal. S. 189.

Trudně. Dle Bl. Gr. 324. slovo polské m. bídně, žalostně, neukojitelně a p.

Trudza, y, f. = *trud.* Zvolen.

Truhelný = od truhly. T. zámek. 1572. Mus. 1894. 514. Cf. Truhelní.

Truhlář. Seděl na lavici, jakoby ho t. k ní přiklížil. Šml. VII. 176.

Truchle. T. plakati. Krist. 2. b. — Kat. 2286.

Truchlenka, y, f. = osoba upejpavá, nemluvná. Slavkov. Brt. D. II. 403.

Truchlovrba, y, f. Slow. 56., 174.

Trůj, e, f., les na Frýdecku. Věst. op. 1894. 19.

Trumarina, *trumerina,* y, f., tromba marina, trouba mořská. Čern. Př. 76.

Trumpetna, *n* vsuto. U N. Kdýně. Mus. 1895. 181.

Trumpetry, jablka. NZ. V. 522.

Trůn. T. vysokým a hlas náš malým. Brab. 41.

Trunkat. Kumpáni a t-ti nechovají se náležitě. 1547. Kutn. šk. 8. Cf. Domicell (3. dod.).

Trůnní. T. balvan (sloužící za trůn). Slow. Lil. Ven. 125.

2. **Trup.** Napi sa, ostaneš blázen; nenapi sa, už si celkom t. (říká opilec). Slov. Zátur.

Trupelík, u, m., Erdmetall, m. Am. Orb. 59.

Trupelivosť, i, f. T. věci. Am. Orb. 59.

Trupla, y, f. = *trupel*, nepálená cihla. Záp. Mor. Brt. D. II. 433. Cf. Cihla (3. dod.).

Trus. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 82.

Truskavec, vz Sporýš (3 dod.).

Truštiti, vz Trouskati. Plemená truštily sa jako vlny morské. Phľd. 1896. 698.

Truť m. rtuť přesmyknutím. Brt. D. II. 251. Také v severových. Čech. Oestr. Mon. (Böhm.) I. 495.

Trutina. Nocleh měli na zemi na t-nách postlaných. Tk. X. 17.

Trvati. Bude trvám pršeti. Zde jest *trvám* adverbialní vložkou. Cf. Gb. H. ml. I. 138., Mysliti. — **jak dlouho.** Všecko trvá, až se strhá. NZ. V. 544.

Trýhraný m. troj-, tříhraný. Háj. Herb. 172. b.

Trychtýř. Americký t. v knihtiskárně. Vz Nár. list. 1894. č. 88. odp. feuill.

Trymfulia, e, f., vz Trojan (3. dod.).

Tryn, u, m. = *trn.* Laš. Brt. D. I. 104.

Tryp, u, m. = *planý axamit.* Wtr. Krj. I. 361.

Tryps, u, m. Černý t. na kalhoty. XV. stol. Hrš. Nách I. 473. Cf. předcház.

Trýrohý m. troj-, tříroh ý. Háj. Herb. 115. b.

Tryskati = *tryskem jeti.* **Na** Marfissu trysknul **v** divém honě. Vrch. Rol. XVII. až XXII. 191. V ráz **na** kůň trysk (vyskočil). Vrch. Rol. XL. 131.

Tryzdn (trýzň). T. nad nimi páchách u (*d* vsuto). Pass. klem. 106. b. (Gb. H. ml. I. 408.).

Trzeviky = *střevíce.* Ve Spišsku. NZ. III. 405.

Tryznič, e, m. = *tryznitel.* Krs. Moor. 39.

Trzniti = *trýzniti* (*y* odsuto). Brig. F. 136.

Trž! *trž!* Volání na ovce z pastvy se vrátivší, aby se po svých domech rozešly. Val. Brt. D. II. 351.

Tržiti s kým oč. Aby s nimi o ně (víno) netržili, handelu. Kat. z Žer. I. 152.

Tržné (trzne). Eml. Urb. 110., 305.

ts se v V. Kal. nemísí: bohatství. 128. a j., knížetství. 348. a j. — **ts** odsuto: měský m. městský. Gb. H. ml. I. 399.

tsk mění se v *tck:* světský — světcký. Brig. 17. (Gb. H. ml. I. 480.). Směšuje se v *ck:* maydlo benácké. Háj. Herb. 142. b. Elsacký. V. Kal. 201.

tš mění se v *č:* větší — věčí, hušči m. hustší. Gb. H. ml. I. 394. Větší — vječi. V Chromči. List. fil. 1894. 278.

Tščí = *prázdný.* Gb. H. ml. I. 394. T. strč., nč. štítroba.

Tščicě = *tesknota.* Gb. H. ml. I. 394.

Tščítroba. O vývoji tohoto slova cf. Gb. H. ml. I. 565. a násl. na tščutrobu.

Tščivý, inanis. Z. wit. 106. 9., Brig. F. 46. na **tščutrobu** ze tšču-útrobu, smíšením ččútrobu s dalšími změnami čtítrobu, štítrobu. Gb. H. ml. I. 394.

ťt mění se v imper. u Zábř., Litovle, Konice, Jevíčka v *jt:* plaťte — plajte; u Jemnice v *jt* n. *ct:* plajte, vracte. Brt. D. II. 112., 128., 269. V Drahansku se nemění: zaplaťte. Ib. 101.

Tu = *tam.* Jenž s ním tu (u Troje) biechu. AlxV. 831. Pomeškav tu (v Aegyptě) dosti v mále. Ib. 2118. Uda se mu tu přijeti, kdežto ta modla přebývá. Ib. 2192. Došel tu, kdež nenie bieda. Mus. 1884. 272. Tak císař do jiné hospody šel a tu spal. GR. Nov. 148. 7.

Tubing. V T-gu (sg.). V. Kal. 370.

Tucen, u, m. = *tucet.* Wtr. Krj. I. 399.

Tucet, z Dutzend, *n* odsuto. Gb. H. ml. I. 382

Tuča. Cf. Gb. Ruk. 567. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 47.

Tučenka, y, f., uzenářské jídlo. Nár. list. 1895. č. 37. odp.

Tučiti. Prišli tučiť sa na našom poli. Phľd. 1895. 3.

Tučné, ého, n. = *omastek.* 1539. Wtr. Živ. c. I. 518.

Tučný, tučen, čna, o. List. fil. 1895. 301. T. ako medved. — *T. muž, tlčimuž, tócmóž, tlučimuž, cvalníček, rozchod, rozchodník, spuřeček, stomocí,* sedum acre, rostl. Brt. D. II. 507. T. mužík, crassula major. 1440. Mus. fil. 1896. 263. — T. uhlí či koaksové uložené ve středních a spodních vrstvách, velmi lesklé, nejvýhřevnější. Mtc. 1895. 321. Cf. Hubený, Polohubený, Anthracitový.

Tudentom = *tudy.* Tišn. Brt. D. II. 197.

Tudle, *d* přisuto. Us. Gb. H. ml. I. 409.

Tudletky = *tudy.* U Kruml., Znojma. Brt. D. II. 220.

Tudletkým = *tudy.* U Kruml., Znojma. Brt. D. II. 220.

Tudříkačka, y, f., vz Tudříkat (3. dod.).

Tudříkat. Tudříka na tudříkačku = píská, hraje (po měšně). Zlín. Brt. D. II. 401.

Tudymatok = *tudy.* Tišn. Brt. D. II. 197.

Tuhlesten, *s* přisuto. Dšk. Jihč. I. 41.

Tuho. Držali jich tam (na vojně) t. Brt. D. I. 341. Počnúť ho oba táhnouti t. (tuze). Zrcadlo marnotr., Mus. 1873. 246. Moje kone dosci tuho chodzá, ale susedové ešče tužjej (tužeji). Phľd XII. 697.

Tuhdy = *tehdy.* Rad. zvíř., Hus I. 173. (Mus. 1896. 260.).

Tuhoblanný váček. Hlav. Obrz. 11., Vstnk. II. 556.

Tuhovací stroj, Graphitiermaschine, f. KP. VIII. 233.

Tuhování, n., Graphitieren, f. KP. VIII. 235.

Tuhý. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 82.

Ťuhýk, vz Sejček (3. dod.). — **Ť.** veliký. menší a rudohlavý, lanius excubitor, minor et rufus; ť. obecný, lanius collurio, místy na Mor. *malý strakapoun* (i v Čech.), *strachopúd, strakoš, strakáč, španělský vrabec, vlašský brabec.* Vz Mtc. 1893. 303.

Ťuik, a, m. = *ťuhýk, kalous.* V Lohovci. Mtc. XVIII. 243.

Tujška, y, f. = *sviňka.* Slov. Kal. S. 189.

Tuk. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 75. Chemie tuku. Vstnk. IV. 104. Fysiologický původ tuku. Ib. 92. nn.

Tukostrom, rostlinný rod z čeledi brslenovitých. Vz Ott. VIII. 475. a.

Tukovef, i, f. = tloušťka (člověčí). Slov. Phľd. 1896. 288.

Tulačka. Na t-čky choditi. Kabt. 34. — **T.** = *sekera.* Hrš. Nách. I. 433.

Tulaj, e, násadka k dlátu. Lukovany. Brt. D. II. 404.
Tuľaja, dle Baďa = ťululum. Laš. Brt. D. II 404.
Tulák, u, m., *fučík* = trubice naplněná hořlavinou a střelným prachem; dává se do raket. Vz Ott. IX. 747. (Schwärmer).
Túle m. tuhle. Dšk. Jihč. I. 33.
Tuléř, e, m. = kdo dělá touly. Hrš. Nách. I. 491.
Tulich. Toto jm. teprv v 16. stol. zobecnělo. Wtr. Krj. I. 274., 610.
Tulikať při svatbách (o gajdošovi). Phľd. 1895. 365. Učitel netulikal medzi veršami (při hře v kostele). Ib. 216.
Tulipán. T. je hezké kvítko, ale nevoní. Tkč. — **T.** *T-ny, slepý* n. *vlčí mák, mačec, kohútek, kokrhélí, kokohrtí, ohníček, pleskanec* (že jím děti pleskají o čelo), *pukavec, panáček, panenky*, papaver rhoeas, rostl. Brt. D. II. 505. — **T.** = *sedlák*, že má na kožichu vzadu vyšitý tulipán nebo ozdobu, jaká bývá na ornatech. Polná. NZ. IV. 540.
Tulmace, e, f. = *tuml*, přesmyknutím *l* a *m*. Dšk. Jihč. I. 48.
Tulmačit = *tlumačit*. 1540. Mus. 1894. 403.
Ťulpas, vz Vampula (3. dod.).
Tuluchinolin, a, m., v lučbě. Vstnk. III. 466.
Tuly = *toulačky*. Slov: Kal. S. 189.
Tuman, u, m., stratus, Schichtenwolke, f. Am. Orb. 81.
Tumpach, a, m. = *tupec*. Kotk. 154.
Tumpachový = *ztupělý*. Jsem celý t. Kotk. 154.
Tun m. tuná. Slov. Pastr. L. 112.
Tunajšie = *zdejší*. Phľd. 1892. 36., 465., 1894. 636.
Tůně. O pův. cf. Jag. Arch. XVI. 3. 4. Heft. 415. Lacus, qui tonye dicitur. Eml. Urb. 13. — **T.** či rybní trh. 1593. Čel. Pr. m. I. 732.
Tunicin, u, m. = základní látka pláště sumek, také zvířecí cellulosou zvaný. Vz Vstnk. III. 10.
Tunka, y, f. = *lněné semeno cizí*. Duf. 231., Brt. D. II. 404. (Třebíč).
Tůňka = *malá tůň*. Mtc. 1896. 20.
Tuot = *tot, ten*. V Novohrad. na Slov. Phľd. 1894. 745.
Ťupek, pku, m. = *kousek, drobet*. Nemám ťupka pole. Brt. D. II. 404.
Ťupínek, nku, m. = *drobínek*. Jevíčko. Brt. D. II. 404. Cf. předcház. Ťupek.
Ťupkovaný kalužník, brouk. Vz Klim. 98.
Tupl. Tuplem něco dáti = dvojnásobně. 1633. Věst. op. 1891. 15.
Tuplák, u, m. = druh žbánu. Mor. Nár. list. 1896. č. 254. feuill.
Tuplbarchan, u, m. Wtr. Krj. I. 115.
Tuplbasplumort, u, m., hud. nástroj. XVI. stol. Mus. 1894. 284., Zbrt. Tan. 240.
Tupldukát, u, m. Hrš. Nách. I. 558.
Tuplšedesátník, u, m., mince. Hrš. Nách. I. 558.
Tupltolar, u, m. Hrš. Nách. I. 558.
Tupltykyta. 1615. Lomn. Peycha živ., Kat. z Žer. II. 74.
Tupohmatec, tce, m., chennium, brouk. T. hrbolkový, ch. bituberculatum. Vz Klim. 271.
Tupohvězdý. T. pořadí (v hlacenstvu). Am. Orb. 89.
Tuporohý mrvomil, šídlatec (brouci). Vz Klim. 183., 22.
Tupozub, a, m. = *zaniklý ssavec*. Ztk. 20.
Tupozubec, bce, m., micridium, brouk. Cf. Klim. 301.
Tupý. Tupí vypovídají se z Hloupětína přes Brusy do Otročína. NZ. III. 229.
Tur. Lidové podání. Cf. Zbrt. Pov. 71. pozn. 34. Odvozeniny vz v Kotk. 33. — **T.,** míst. jm. na Slov. Phľd. XII. 178.
Tura, y, f., míst. jm. na Slov. Phľd. XII. 178.
Turák = *vtorák*, teraz *druhák, dvoják* = dvouhaléř. Phľd. XII. 372. — **T.,** phaseolus multiflorus, rostl. Brt. D. II. 506.
Turán, erigeron. Vz Ott. VIII. 709. b.
Turáň = *šátek* atd. Na mor. Slov. Brt. D. II. 466.
Turanisko, erigeron arcis. Mtc. 1895. 346.
Turany, dle Dolany, míst. jm. na Slov. Phľd. XII. 178.
Turča, míst. jm. na Slov. Phľd. XII. 76.
Turček, obec v Turci. Phľd. XII. 246.
Turčeky, míst. jm. na Slov. Phľd. XII. 70.
Turecký. T. ručník = křiklavočervený. Phľd. 1894. 667. To je turecká spravedlnosť. Nov. Př. 483.
Turek. Čo ti T. beží za pätama (že tak pospícháš)? Phľd. 1894. 549. — **T.** = *člověk barbar, pohan, zderec, drancíř, surovec, ukrutník*. Phľd. 1893. 82., 1894. 667. — **T.,** psí jm. Tkč.
Turica, e, f., míst. jm. na Slov. Phľd. XII. 178.
Tuřice. Na staré T. (nikdy). Phľd. 1894. 440.
Turíčka, hrad v Novohrad. na Slov. Phľd. XII. 246.
Turičky, míst. jm. v Novohrad. na Slov. Phľd. 1894. 61.
Turík, a, m., míst. jm. na Slov. Phľd. XII. 178.
Tuřín, val. kvak, laš. kvaček. Brt. D. II. 335.
Turina, y, f., míst. jm. na Slov. Phľd. XII. 178.
Turistika, y, f., Turistik. Nár. list. 1895. č. 184. odp.
Turkyňový. T. list. Světz. 1895. 7. Cf. Turkyně.
Turmací, f. = *starosť*. Dšk. Jihč. I. 8.
Turna, y, f., obec v Požúnsku. Phľd. XII. 246.
Turnaj m. turnej. Gb. H. ml. I. 137. O t. v XVI. stol. vz Wtr. Krj. I. 630. nn. Oděv k t-ji. Ib.
Turnajový. T. kyrys, kalhoty, tesáky, dřevce atd. Vz Wtr. Krj. I. 630.
Turner = věžový hudec a strážce. Phľd. 1894. 600.
Turnit se = *dychtiti*. Zlín. Brt. D. II. 404.
Turo, a, n., míst. jm. na Slov. Phľd. XII. 178.
Turolúka, y, f., míst. jm. na Slov. Phľd. XII. 178.

Turopole, e, n., míst. jm. na Slov. Phřd. XII. 178., 70.
Turov, a, m., hora u Náchoda. Oestr. Mon. (Böhm.) I. 403.
Turová, é, f., míst. jm. na Slov. Phřd. XII. 178., 70.
Turovce, pl., míst. jm. na Slov. Phřd. XII. 178.
Turovo, a, n., míst. jm. na Slov. Phřd. XII. 70.
Turpánový či *ţyrpantový*. T. masť, z něm. Dürrbandsalbe, f. Čern. Př. 59.
Tu's = *tu jsi*. Bl. Gr. 272. Posud.
Tušice, děd. v Zemplíu. Phřd. 1895. 383.
Tušulaj či kalina, viburnum lantana, rostl. Vz KP. VII. 102. T. v košíkářství. Ib.
Túť = *túkať, troubiti; týti*. Slov. Kal. S. 190.
Tutati. Nová matka v úle tutá či troubí (před rojením-se včel). Tkč.
Tuték = *tu*. Tišn. Brt. D. II. 197.
Tufka = *tu*. Brněn. Brt. D. II. 176.
Tufké = *tu*. Tišň. Brt. D. II. 197.
Tutlati = *doutnati*. Parez pomalu tutlal. Chod. NZ. II. 650.
Ťuťmácký = *potměšilý*. Chovanie jeho bolo celé ťuťmácke. Phřd. 1896. 648.
Tútora, y, f. = *tutura, trubka*. Slov. Kal. S. 190.
Túzok. Lepší ňeska edom vrabec, ako zajtra t. Phřd. 1894. 744.
Túžavina, y, f. = silné pálení octa atd. Phřd. XII. 697.
Tužebnice, e, f., Oenantsäure. Am. Orb. 69.
Tužebník, philipendula. 1440. List. fil. 1893. 394.
Túžebný, *túžeben*. Brig. F. 28. (Buoh) túžeben (smuten, zarmoucen) jest, když málo vosku shoří (v kostele). Chč. S. 35.
Tužibuď = *pojednou, neočekávaně* a p. Vyšla sama a t. vedie si dvoch ľudí. Phřd. 1893. 508. A t. príde razom chlapík. Ib. 1895. 235. — Ib. 1895. 687., 744.
Tužjej, vz Tuho (3. dod.).
Tužkárna. Národní t. v Budějovicích. Nár. list. 1895. č. 157.
Tužně = *těžce, krutě*. T. ji trápil. XVIII. stol. NZ. III. 518.
tv. V *tv v* přisuto: vrátvička m. vrátička. Dšk. Jihč. I. 28.
Tvaj = tvôj. U Vel. Revúce. Phřd. 1893. 554.
Tvář. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 79. O strč. skloň. Gb. Km. -i. 21. Hádání z tváři. Vz Zbrt. Pov. 89.
Tvářezpyt, Physiognomie, f. Vz Ott. IX. 796.
Tvárnice, e, f. = druh cihel (falcovka). Ott. VIII. 1026.
Tvářnosť = *tvář*. Barva t-sti proměnila se jí jest. GR. Nov. 108. 29.
Tvárný. Kteraký byl t. Chč. Mik. 490. Arapi (Arabové) jsú lidé dosti tvární v mravích. Kabt. 34.
Tvaroh. Dle Mkl. slovo domácí (tvar -ogъ); dle Mtz. z něm.; Čern. Př. 62. odvádí je z střněm. twarc.
Tvarochtivý. T. kámen. Am. Orb. 9.
Tvaroslovný. T. zvláštnosti Háj. Herb. (z r. 1562.) a V. Kal. (z r. 1578.) vz v List. fil. 1894. 100. nn.
Tvarozpytecky. T. něco posouditi. Am. Orb. 71., 88.
Tvarozpytecký. T. věda. Am. Orb. 78.
Tvaroženice, e, f. = nějaké jídlo z tvarohu. XVI. stol. NZ. IV. 310.
Tvarožníček, čku, m. = *patáčky, patáčí, tvarůžky, syrečky, payáčky, syráčí, sečeček, paternuze*, malva rotundifolia, rostl. Brt. D. II. 505. — **T.** = *tvarohový koláč*. Phřd 1896. 306.
Tvarožník = *vdolek* etc. Světz. 1894. 158. b.
Tvarožný. T. pytlík. Arch. XIII. 494.
Tvaruh = *tvaroh*. Slez. NZ. IV. 499.
Tvarůžky, vz Tvarožníček (3. dod.).
Tverdo = *tvrdo*. Ve Spiši. Phřd. 1893. 431.
Tvojho = *tvého*. Hrozenk. Brt. D. I. 12.
Tvojmu = *tvému*. Hrozenk. Brt. D. I. 12.
Tvojský. Po tvojsku. Vz Bl. Gr. 76.
Tvor. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 79.
Tvořec. O strč. skloň. vz Gb. Km. -a. 30.
Tvořilo m. tvořidlo, *d* odsuto. Gb. H. ml. I. 410.
Tvořitebný. T. dřevo = z kterého lze něco tvořiti, které lze všelijak ohýbati. Ott. VIII. 14. b.
Tvořiti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 79.
Tvořivosyrovátečný. T. zánět duhovky, iritis seroplastica. Ott. VII. 124. b.
Tvorně. (Tancující) t. sobě počínají. Lomn. Zbrt. Tan. 114.).
Tvrďák, u, m. = *houba*. Brt. D. II. 511.
Tvrdinový. T. souvislosť u hmot tvrdých. Am. Orb. 14.
Tvrditi co jak. Co neví, nemá nikdo t. směle. Vrch. Rol. XXXII. 108. — **co čím.** Praeparaty líhem t., sublimatem. Hlav. Obrz. 18., 19.
Tvrdně. T. někomu něco pověděti. Rúd. 22. b.
Tvrdníček, čku, m. = *přímět, úložník, rozsypalka, zlatotraňk*, senecio, rostl. Brt. D. II. 507.
Tvrdo. Vz doklady ze strč. v List. fil. 1895. 98. T. státi. Št. Ř. 191. a., Št. Uč. 58. a. Učí sa t. Brt. D. I. 280. T. spí. Sš. P. 482.
Tvrdocitý = *tvrdocitný*. Phřd. 1893. 388.
Tvrdopyský = *pyšný?* Phřd. XII. 680.
Tvrdoskořapečný. T. spory. Vstnk. II. 558.
Tvrdosť = *platnosť*. Na věčnú t. list tento jsme vydali; Potvrzujeme t-stí věčnú. XV. stol. Čel. Pr. m. II. 89., 57.
Tvrdošín, a, m. Nov. Př. 562. Cf. Tvrdošina.
Tvrdý = *tolar*. Ve švihášině. Brt. D. II. 520. — **T.** = *otužilý*. Je t. **na** zimu. Brt. D. II. 288. — **T.** = *nesnadný*. Město tvrdé **k** bránění. Chč. S. 235. — **T.** šátek = *zlatem vyšívaný*. Čes. l. V. 239. — **T.** Vzal ho na tvrdé (bil ho; odbyl ho). Slov. Nov. Př. 592., 648.
Tvŕdza = *nouze*. T. rozum vzbúdza; Jen s velikou námahou a tvŕdzou podarilo **sa.** Phřd. 1894. 196., 1895. 132.

Tvůj m. svůj také v Kat. 1263. a 2038. Pověz nám to z tvej milosti (2038.).

Tvůrce. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -a. 30.

Ty. O skloň. u Kroměř. vz Brt. D. II. 24., u Kojet. a Přer. 50., u Bystřice 79., u Zábř. 136., u Slavkova 149., v Brněn. 171., u Tišn. 192., u mor. Kruml. 216., u Kunšt. 237., na Žďár. 255., v Chromecku. List. fil. 1894. 278. nn.

Tybetka, y, f. = *šedý šátek.* Slez. Věst. op. 1894. 9.

Tyč. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 76.

Tyčkovina, y, f., Stangenholz, n Sterz. II. 470. b.

Tyčkrdle asi z něm. zdrobn. Diskerle, z řec. δίσκος = okrouhlý kotouč kovový k házení. Čern. Př. 78.

Tydá = *tehdá.* Dač. Brt. D. II. 282.

Týden. O pův. slova z ‚týž den' a o jeho významu vz Mus. fil. I. 318.

Týhodní. T. placení. 1597. Kutn. šk. 60.

Tyjce. Na tyjce m. tyčce. Gb. H. ml. I. 524.

Týka, y, f. = *tyč.* Phľd. 1892. 562., 1894. 237.

Tykadlo (hmyzu). T-dla brvkatá, mečovitá, stenčená, větvitá, vidličnatá. Vz Ott. XI. 389. a.

Týkanec, nce, m., arctocrea, jídlo. Dob. Dur. 90.

Týkati. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 76.

Tykev vína n. láhvice. 1510. Arch. XIII. 342.

Tylanglový. T. fiertoch. Sbor. slov. I. 45.

Tylatka, y, f. = druh válečné sekery. Wtr. Krj. I. 621.

Tylec někdy = *kord.* Wtr. Krj. I. 177., 274.

Tylo = příční široká pentle na zadní části hlavy při pentlení nevěsty a družiček. Cf. NZ. IV. 434.

Týměř. Bl. Gr. 251.

1. **Týn.** Týnem ohradil vinnici. Ev. víd. 113. Marc. 12. 1.

Týnka, y, f., vz Ténka (3. dod.).

Týnkový = *z týnek.* T. plot. Záp. Mor. Brt. D. II. 439.

Týňový. T. plot. Cf. Tynie. Phľd. XII. 317.

Týpl, u, m., z Giebel. Dšk. Jihč. I. 29.

Typle = *trámy na strop.* Jevíčko. Brt. D. II. 404.

Tyř, e, m. = *Tyrus.* AlxV. 1176. (Gb. H. ml. I. 352.).

Tyran. T. dříve se mstí, než uražen byl. Alf. 76. — **T.,** nadávka úřadníkům a jejich zřízencům (před r. 1848.). NZ. III. 512.

Týránek, nku, m. = *starčík,* senecio, rostl. Č. Brod. Jím pomáhali si od týrání. Nár. list. 1896. č. 244. feuill.

Tyríček, čku, m., vz Dušník (3. dod.).

Tyřit = *běžeti.* Laš. Brt. D. II. 404.

Tyro. Os. jm. u Kosmy.

Tyrol. Z T-lu (sg.) vyhnán. V. Kal. 314.

Tyrola, y, f. = *tyrolka* (kráva). Tkč.

Tyrpantový, vz Turpánový (3. dod.).

Tysek, sku, m. Tesař dělal tysek do štoly vápenné. XVI. stol. Hrš. Nách. I. 515.

Týti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 75.

Tytlati = *cpáti.* Co rád vidím já, to nebudem t. druhému. Phľd. XII. 687.

Týž. O pův. cf. Šf. Strč. ml. 80. T. vyskytuje se někdy v seslabeném významu a bylo by zajisté mylné, všude takovéto užívání pokládati za germanismus. Vz Kla. Sklad. 152. Lid ho neužívá nebo jen zřídka maje: ten samý. O tom a o skloň. cf. Mus. fil. I. 316., 317.

U.

U *původní.* Vz Gb. H. ml. I. 18. **U** *praslovanské* je střídnicí za jiné hlásky a dochovalo se do češtiny. Ib. 36. nn. — **U** *píše se* literou *u* n. *uo* a psávalo se také literami *v, w.* Země buojná. Háj. Herb. 358. a. (Gb. H. ml. I. 263.). Na počátku slov a slabik psávalo se *u* a místo něho bývá často *au* v Háj. Herb. a V. Kal. Účastenství, udolí, neuroda, unor, umluva. Vz List. fil. 1894. 300. — *U* je střídnicí. Vz Gb. H. ml. I. 251. nn. — **U** a) m. *l* a *ł:* nevzau, ňeviďeu, douinou (dolinou), puuch (płuch), vuasy (własy), bou, povedeu, sedeu. lapau; ale: slovo, sladký. Slov. Phľd. 1893. 238., 241., 427. (V Tekovsku, Jastrabie a j.); b) m. *ó (ou):* luka m. lóka (louka), u Přer., Brt. D. II. 36., 37.; c) m. *v* před souhl.: ouce m. ovce, prauda. U Sliače. Phľd. 1893. 242. — **U** se mění a) v *o:* rozom, rozométi atd., Gb. H. ml. I. 258.; u Letovic, v Brněn., u mor. Kruml., Kunšt., Litovle, Konice, Jevíčka, Týnce, Prostěj., Olom., Žďársku, Zábř., Letovic: zavři hubo, sod, kos, mocha, bodo (budu), žlova, budo, břôch, bok (buk); ale místy tato změna mizí; obyč. bubák. Brt. D. II. 156., 164., 205, 231., 247., 110., 121., 104. 92., 68., 67.; b) v *y:* z-mlady (z-mladu), znovy, zbyde (zbude), Gb. H. ml. I. 256., hlyboké, nebydu, u Kunšt. Brt. D. II. 231., po česky. Ib. 247. — **U** *se dlouží* a) v Brněn. v *ó:* hóbe, Brt. D. II. 164.; b) v *ú:* túze, túle, v Kunšt. Brt. D. II. 231.; v *ou* ve slovech: kvíčerou, žaloudek, soukno atd., na Žďár. Brt. D. II. 246. — **U** *se přehlasuje* v **i**. Postup a rozšíření této přehlásky vz v Gb. H. ml. II. 275.: břich, ale: čepicu, našu dušu, u Kunšt. Brt. D. II. 231., v Třebíč. se *u* a *ou* v ohýbacích koncovkách jmenných přehlasuje v *i* (*í* se krátí): ruži, duši, za peci, naši stodolu, za naši stodolou; po *c* se *u* a *ou* drží: palicou, čepicou, ib. 224. U Kroměř., Kojet., Přer., Litovl., Konic., Jevíčka, Zábř. a Tišn. se *u* někdy nepřehlasuje. Vz Brt. D. II. 14., 45., 110., 125., 183., 268. — Změny hlásky *u* v Chromecku vz v List. fil. 1894. 82., u Dra-

han, Brt. D. II. 101. a jinde na Mor. v Brt. D. II. 122., 1.3., v Háj. Herb. a V. Kal. v List. fil. 1894. 208. nn. O rozličném vyslovování hlásky *u* na Hané cf. Brt. D. II. 8. Na Slov. je m. strsl. *u: u, ú (o)*. Cf. Pastr. L. 104. — **U** *cizí* zůstává: regula — řehula, nebo mění se v *o:* řehole, nebo ve *v:* lektvař. Gb. H. ml. I. 264. — **U** *se přisouvá:* sedum, osum, Licumburk, nárut = nárt (Doud.). Cf. Gb. H. ml. I. 265. Sluza, sedum. Žďár. Brt. D. II. 247. — **U** *se odsouvá:* k apoštolském sboru, Hrad. 78., do dom, Šš., čom = čomu. Cf. Gb. H. ml. I. 265. Dom (domu), poznov. Žďár. Brt. D. I. 247. *U* se v dat. sg. skloňování zájmenného a složeného na Zlínsku a j. někdy odsouvá: chudobném človĕku, jednom, druhém. Ib. 3. — **U** pohybné v sedum a osum. Vz Brt. D. II. 186.

Ú *vzniká.* Vz Gb. H. ml. I. 255. — *Za ú psáno uo* a *uow*. Vz Gb. H. ml. I. 263. Mimo to psávalo se: *u, ů, ú, ů, uu, uv, vv, wu.* Vz ib. 251. — Původní *ú* v středosloví *krátí* se v *u*, ale často v týchž slovích vyskytuje se proti *u* také *au* v Háj. Herb. a V. Kal.: houba — huba, kdoule — kdule, louh — luh, mouka — muka — mauka, ocun, tuž neděli atd. Vz List. fil. 1894. 300. — **U** *se mění* a) v *au* a toto v *ou:* súd — saud — soud. Toto *ú* se drží do první třetiny XIV. stol. Vz Gb. H. ml. I. 260. nn. U Jemnice a Třebíče a Žďáru mění se v *ou:* louka, kout, bouček atd. Vz Brt. D. II. 247., 268., 224. V Kosmogr. se rozšiřuje také v *au* — *ou*. 1554. Vz List. fil. 1893. 954. — b) v *ó* u Kroměř., Holešova, Morkovic, Letovic, Litovle, Konice, Jevíčka, Bystřice, Zábř., Slavkova, u Letonic, Brněn., Kunšt.: nesó, vedó, za našo stodoló, dlóho, kót (kút, kout), ďóra, ščór, tróba. Brt. D. II. 14., 35., 63., 104., 110., 71., 121., 147., 156., 164., 231. Za *ú* a přehlasované z něho *í* jest všude *ó* u Kojet a Přer., Olom., Prostěj., Tišn., mor. Kruml.: dlóho, łóka, sód, ďóra atd. Brt. D. II. 45., 68, 183., 205. Kót, kókol atd. v mor. nářeč. Gb. H. ml. I. 258. Změny v Týnecku vz Brt. D. II. 92., v Chromecku, vz List. fil. 1894. 82. nn. — **Ú** *se nepřehlasuje místy.* Vz Brt. D. II. 125.

Ů *se psávalo: u, ú, ů:* skuro (skůro), bůh, můž (může). Vz Gb. H. ml. I. 231. Kdy se začíná *ů* (m. *ó*). Vz ib. 243. **Ů** *(uo)* často m. *u* v Háj. Herb. a V. Kal: bůjný, figůra, kůlka, huolka, krůpička, kruopička, Jůdas, jůdský. List. fil. 1894. 300. V Letovicku vyslovuje se *ů zdlouha*. Brt. D. II. 101. U Kojet., Olom., Prost., Draban, Litovl., Konic, Jevíčku, Zábř., Tišn., Třebíče vyslovuje se *krátce:* dum, stuł, dvur, Buh, kuň. Brt. D. II. 45., 68., 101., 110., 121., 183., 224. V Přer., Slavkov., mor. Kruml., Kunšt. se krátí jen místy nebo jen v některých slovech: dum, kuň, kuzle, kuža, pučiť, pudu atd. Ib. 14., 147., 205., 231. Místy jako v Přer., Kruml. má zvuk jako *ó (ú):* stól, póčiť. Ib. 14., 205. Změny hl. *ů* na Chromecku vz v List. fil. 1894. 81. a po Mor. vz Brt. D. II. 122., 123. — Čí to kůň? Vaňků (m. Vaňkův). Bl. Gr. 68. Tak podnes v jihozáp. Čech. Mus. 1895. 175., 181. Tomášů, Janků, Havlů m. Tomášův, Jankův, Havlův atd. U těchto tvarů povědomosť, že jsou to adj. possessiva, vymizela a proto se od nich odloučily a poněvadž není vzoru skloňovacího s nom. sg. -*ů*, ustrnuly v tvaru -*ů* pro všecky pády: s Václavem Antošů, viděl jsem dra Tomášů. Skloňovati je bylo by theoretickou novotou. Kdy přípustno? Vz List. fil. 1895. 277. Za -*ů* pak psáno někdy -*ú* n. *u*. Mikuláš Peklu, lid Hospodinú. Vz List. fil. 1895. 271. Cf. -*uo* (3. dod.).

Ubabuchaný = *zahoulený*. Slov. Kal. S. 190.

Úbělník, a, *úbělorytec*, tce, m. = *rytec alabastru*, Alabasterer, m. Sterz. I. 118.

Uberlauf. Odkázal jim u. dvou kukusů. 1592. Kutn. šk. XVI.

Uberschor, u, m. = horný štrych, dva lány. XV. stol. Čel. Pr. m. II. 82.

Úbezdušiti koho = *zabiti*. Kld. IV. 114

Ubezoumit = *ukonejšiti, uchlácholiti*. Kunšt., Jevíčko. Brt. D. II. 404.

Ubezpečenství. A v jeho u. pobrali mi vozy. Půh. VI. 33.

Ubezpečiti se z čeho. Ubezpečivše se z toho, ne tak pilně města ostříhali jsou. Břez. Font. V. 382.

Ubezpečlivě = *bezpečně*. U. někoho o něčem zpraviti. 1725. NZ. II 658.

Ubička, y, f. = *hubička, h* odsuto. Us. Dšk. Jihč. I. 33.

Ubídněný. U. duše. Šml. I. 127.

Ubikvitář, e, m. = *německý praedikant*. Wtr. Živ. c. I. 198.

Ublinkání, n. Cf. Bumba (3. dod.).

Ubohý; *uboh, a, o.* List. fil. 1895. 302. U. chvála, pýcha atd. (toho, kdo se nemá čím chlubiti, pyšniti). Jicko. Brt. D. II. 405.

Úbor. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 47.

Úborna, y, f. Słow. Lib. Ven. 32.

Úborovitý. Ú. rostl. Vz Ott. VIII. 516.

Ubosti se oč. Vz Ston, 2.

Ubostvo, a, n. = *ubožáci*. Špitálné u. 1701. Věst. op. 1893. 47.

Úboža = *ubožák*. Betka, u. Phľd. 1894. 263.

Ubožák. Na ubožiaka i pán Boh zabudne. Phľd. 1894. 11.

Ubrus. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 75. — U. = vejl (jeptišky). Wtr. Krj. I. 553. — U. (obrus) = obrusaná plachta. Phľd. 1894. 491. Cf. Rusati.

Ubytý. Je to na obytú = ještě to ujde (geht an). Bylo s ním ešče na u-tú = k vydržení. Val. Brt. D. II. 405.

Ucelený. U. část spisu. Mus. 1893. 588. U. system. Krejč. Psych. 27.

Ucestka = *truskavec, sporýš, praščák, křupavka, petržník, vlčoun*, polygonum aviculare, rostl. Brt. D. II. 506.

Ucišiti = *utišiti*. Mtc. 1894. 107. (slov.).

Ucmochtat komu co = *ledajak uvařiti*. Brt. D. II. 299.

Ucpávkový. U. tuk. Nár. list. 1895. č. 61.

Ucuknouti. Kedz davaju, ber, kedz biju, ucukaj. Phľd. 1895. 188.

Ucupánek *(hocopanek)*, nka, m. = *malé dítě*, které se učí choditi a mnoho se unaví = ucupá se. Záp. Mor. Brt. D. II. 405.

Ucupati se, vz Ucupánek (3. dod.).

Účastina, y, t., Actie. Phľd. XII. 323

Učbarenie, u. = *vyučování.* Phľd. 1896. 761.

Učedlničiti, nedobře usitatum, jako není discipulare. Bl. Gr. 211.

Učedník m. učenník, *nn* asi změněno v *dn.* Gb. H. ml. I. 375.

Učej si vlásky m. učeš si. Sš. P. 727. (Gb. H. ml. I.).

Účej m. úrčej (uřknutí), *r* odsuto. Gb. H. ml. I. 353. *Ú.* 1613. Zbrt. Pov. 63.

Účelodatný. Ú. idea. Krejč. Psych. 12.

Učeň — mučeň. NZ. V. 544.

Učenník, z učenný m. učený, vz *nn* m. n. Gb. H. ml. I. 375.

Učeřiti, *učeřovati se = šklebiti se.* Mor. Nár. list. 1896. č. 100. odp. feuill.

Účes. Ú. mužské hlavy v XV. stol., vz Wtr. Krj. I. 126., ženské hlavy v XV. a XVI. stol., ib. 46., 371., čes. selského lidu v XV. stol., ib. 90., za doby husitské. Ib. 56·

Učík, u, m. = *vepřový žaludek;* jinde: *strýc, ujec* n. *dědek.* Brt. D. II. 484. Vz násl. Učiná.

Učiná, é, f. = *veliké střevo nadívané;* jinde = *tetka, babka.* Vz Brt. D. II. 484. Cf. Učík.

Účinek, dle Bl. pol. a lépe prý: skutek, dílo. Bl. Gr. 324.

Učiniti *s dvěma akkus.* U-ním vás rybáře lidské; Které jest spravedlivy učinil. Bibl. XV. stol. List. fil. 1896. 80., 96.

Učinká, é, f. = *učiná* (3. dod.). V Prividzku. Phľd. 1894. 308.

Účinlivý = *uslužný.* Kunšt. Brt. D. II. 405.

Učistiti co kde: vše v domě. 1500. Rokyc. Post. — List. fil. 1895. 138.

Učiti se, koho co. Co sv. Pavel učil křesťany. Chč. S. 199. U. se dějepis. Phľd. 1895. 76. — **čemu.** Chč. S. 312.

Učlověčený. Slobodný, u. národ. Phľd. 1894. 739.

Učlověčiti. Patrí sa, aby sme sa oproti kmotrovcom u-li. Phľd. 1894. 386.

Učmouřit = *ušmouřit.* Dšk. Jihč. I. 44.

Učupiti se kde. Vlkolak učúpí sa **na** padláši **za** koch alebo za piecku. Phľd. 1895. 31. (1892. 206., 281., 1893. 745.). Drotar sa do kúta u-pil. Ib. 1895. 325. (299.).

Učúřit se = *uškeřiti se, ušklebiti se.* Nár. list. 1895. č. 222., 341. odp. feuill. a j.

Učúšiť, *učúškať = utišiti.* Slov. Kal. S. 191.

Úd. Zobrazení churavých údů a obětování jich. Vz Zbrt. Pov. 186. Plodicí úd mužský: struk, kalounek; ženský: tělesnosť (3. dod.).

-uda, příp. os. jmen: Mičuda, Paluda, Vachuda. Kbrl. Sp. 12.

Udajně. Boli údajne zabiti (dle udání). Phľd. 1894. 658. (1892. 325.).

Udařiti koho = *dary získati.* Chč. S. 308.

Udatný = *hrdý.* Zábř. Brt. D. II. 405.

Údělek, lka, m. = *lajdák.* Zábř. Brt. D. II. 405.

Údělný = *samovládný.* Ú. kníže. Pras. Těš. 20. a j.

Údenár, a, m. = *uzenář.* Phľd. 1894. 46.

Udenársky = *uzenářský.* U. výrobky. Phľd. 1896. 628.

Udepčený = *udupaný.* U. strnisko. Phľd. 1892. 665.

Úder, v Krkonš. Us. Seyk. Ruk. 139.

Uderanec, nce, m. = *odešlý, umrlý.* Uderanci dávajú v tu nedelu sviece na oltár (po roce). Phľd. 1895. 27.

Uderiná, é, f., míst. jm. v Novohrad. na Slov. Phľd. 1894. 61.

Uderiti m. udeřiti na Mor. Gb. H. ml. I. 337., Brt. D. II. 2., 4., 5. Místy i v Čech. ku př. v Krkonš. Seyk. Ruk. 137., 139., 140., Mus. 1893. 449., 1896. 359. Vz R (3. dod.). Udrelo mu z ruky do hlavy (opil se). Slov. Nov. Př. 599. (Bůh) uderí (vdery) a uzdravíť nás. Ev. olom. 132. a. (Osv. 1896. 890.). Vz násl.

Udeřiti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 77. — **co.** U-řil jsem smlouvu, lépe: učinil jsem, vešel jsem s ním v smlouvu, mám s ním smlouvu. Bl. Gr. 210. — Tu sě v hromadu prudce udeřista (srazili). Štilf. 198. — **se koho čím.** Tehda p. Petr u-řil se ho dvěma kameny malými. Arch. XIII. 446. Petr udeřil se Kaliby. Ib. 447. Cf. Hoditi.

Uderný. Razivé či úderné vrtání v dolech, stossendes Bohren. Vz Ott. XI. 595.

Úděs. Úděsem byl spilý. Cop. 45. — **Ú.** = *psotník.* Záp. Mor. Brt. D. II. 490.

Udice. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 47. U. je prut, na jehož tenšom konci visí červík a na hrubšom leňoch. Phľd. 1893. 464.

Udičkář, e, m. = kdo chytá ryby udicí. Tkč.

Údim, a, m., oprav v: Ú., ě, f. dle: Ondřej z Údimě. Arch. XIV. 115.

Uditi. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 82.

Udlachniti = *udáviti.* Pes u-nil kuře. Brt. D. II. 305. Udlachmit v VII. 954. asi chybné.

Udlapčený = *udupaný, ušlapaný.* U. půda. Phľd. 1896. 608.

Údlý = *uzený.* Že jeho skrz jeden týhoden oudlým masem živil. 1725. Pras. Rem. 47.

Údoba. Ú. dynamického stroje. KP. VIII. 95.

Udobený = *zřízený.* Tak u-ný pohon pohání vodní čerpadla. KP. VIII. 420.

Údobit co. KP. VIII. 213.

Udograf. Mus. 1893. 538.

Údoj, e, m. = *vydojení,* mléko na jedno podojení vydojené. Ranní, večerní ú. Val. Brt. D. II. 405.

Údol. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 48.

Udoleť koho = *udolati.* Slov. Zátur.

Udřeť sa na někoho = *osopiti se.* Val. Brt. D. II. 405.

Udretie sa. Hojení ho na Slov. Vz Phľd. XII. 567.

Udvorná, é, f. = říčka na Zvolen. Phľd. XII. 339.

Ufnosť = *naděje.* Jeho u. netrvala dlho. Phľd. XII. 682. (XIV. 153.).

Ufrejovati se = *umilovati se,* sich abbuhlen. Sterz. I. 10.

Ugajsaný. Brt. D. II. 311.

Ugárať sa = *posmívati se.* Kotál (kotel) sa hrncu ugára. Phľd. 1893. 700.

Uhampésat se = *utahati, unaviti se.* Kunšt. Brt. D. II. 405.

Uháňať sa (po kom) = *sužovati se, hádati se.* Phľd. 1894. 373.

Uhárkať *sa na čo, na koho* = bôľne si stažovať. Uhárka sa na veľké bolasti, na zlého syna. Myjava. Phľd. 1895. 445.

Uhel. O původu cf. Gb. H. ml. I. 47. Cf. násl. Uhol a Uhoľ. U. = uhlí, palivo (kollekt.). Hledík. Má u. na chrbte (o palčivých starostech, pécích). Phľd. 1894. 373. — **U.** = *socha, stoup v parkáně.* Jevíčko. Brt. D. II. 405.

Úhel. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 47.

Uhelec, lce, m., Kohlensäure, f. Am. Orb. 8., 55.

Uhelníček, vz Špinavka (pták; 3. dod.).

Uhelnodolní. U. švub. Am. Orb. 81.

Uher. O pův. cf. Kotk. 133., Phľd. 1893. 33. nn.

Uherce, rce, m., míst. jm. na Slov. Phľd. XII. 69.

Uherka. Na Marka u-ky do jarka (mají se síti). Sbor. slov. I. 74.

Uherky, pl., f. = vysoké, voskem a koptem leštěné boty. Vykl. Svat. 46.

Uhersko, a, n. O pův. cf. Phľd. 1893. 33.

Uherský. Hřích veliký jako u. vůl. Břez. Font. V. 462.

Uhry. Do Uher. V. Kal. 300. K Uhrům. Ib. 91. V Uhřích. Ib. 32.

Úhlavně. Ú. a smrtedlně shřešil. Adm. B. I. 136. a. (List. fil. 1895. 116.).

Uhlec, hlce, m. = jeden podíl uhlíku se dvěma podíly kyslíku, Kohlensäure, f. Am. Orb. 13., 62.

Uhlek = jeden díl uhlíku s jedním dílem kyslíku, Kohlenoxydgas, n. Am. Orb. 26., 55., 62.

Uhlí. Nechať hryze u. Bl. Gr. 295. Z každého dreva uhlie páli (všemu osoh bere). Phľd. 1894. 314. Uhlie (z páleného Jidáše) berú a ponad strechu domu prehadzujú, aby oheň na ten dom neprišiel. Phľd. 1894. 133.

Uhlík peřiny = *roh, cíp.* Phľd. 1895. 585.

Uhlíkový. U. vlákna žárovek, Kohlenfaden. U. mikrofon, Kohlenmikrophon. KP. VIII. 164., 336.

Uhlín, Diamant. Am. Orb. 55., 79.

Uhlí Potok v Tekovsku. Phľd. XII. 339.

Uhlisko, a, n. = *uhliště.* V u-kách uhlí páliti. 1635. Dml. List. 16.

Uhlohydratový. U. potrava. Vstnk. IV. 147.

Uhňáviť co = *uhnísti.* Vck. Poh. 140.

Uhnout něco = *uklíditi.* Zábř. Brt. D. II. 405.

Úhoda = *smlouva.* Stala se mezi nimi ú. Věst. op. 1893. 48.

Uhol = *úhel; uhoľ* = *uhel.* Slov. Pastr. L. 64. Uhol ulice (roh). Phľd. 1895. 227.

Uhoniti. Uháněl jako koroptí sameček brázdou. Nár. list. 1896. č. 239.

Uhor, Uhorsko. Jak stará jsou tato slova? Vz Phľd. XII. 145. nn., Uher, Uhersko.

Úhor. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 80.

Úhoř. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 48. Držíť to, jako úhoře za ocas. Bl. Gr. 297.

Úhořiti = *úhoře loviti,* aalen. Sterz. I. 2.

Úhorlík, a, m., glareola, Grubhahn, m., zool. Sterz. I. 1148.

Úhořnictví, n., Aalhandel, m. Sterz. I. 2.

Úhořník, a, m., Aalfänger, m. Sterz. I. 2.

Uhospoditi koho kde: vojsko v predmestiach. Phľd. 1894. 640., po vsích. Us. Kazateľa vo farskej budove uhospodovať. Phľd. 1896. 524.

Uhověti, complacere. Ev. víd. 51. Mat. 17. 5. Nemóž jim (hriechóm) u. Chč. m. s. III. 55.

Úhrabice, e, f. = hrabice. Záp. Mor. Brt D. II. 453.

Uhřané = *Uhři.* XV. stol. Mus. 1893. 433.

Uhranutí. Léčení ho. Vz Zbrt. Pov. 59., 60.

Uhraziť sa = *uleknouti se.* Val. Brt. D. II. 405. Ona se u-la. Vck. Val. I. 52. Cf. Uhrazti.

Uhřaznúti, strsl. gręznąti immergi. Gb. H. ml. I. 53.

Uhrazti. Lidé se uhrazli a uběhli. Vck. Poh. 116.

Uhrovec, vce, m., zámek v Trenčan. Phľd. XII. 69., 159.

-uch, příp. os jm.: Indruch. Kbrl. Sp. 12.

-ůch m. -ův v některých nářečích: súsedůch synek. Brt. D. I. 65., List. fil. 1895. 272.

-ucha, příp. os. jm.: Matucha. Kbrl. Sp. 12.

Uchmatnouti. Otče náš — tatka nás posadil nás na lavičku, dal nám chleba po kúštičku: a vy deti, nekradnite, co vidíte, uchmatnite, já som starý, nekradnul som, čo som videl, nenahol som (na tajného zloděje). Slov. Zátur.

Uchnúť = *uniknouti, zmizeti.* Slov. Kal. S. 192.

Ucho. O pův. cf. Gb. H. ml I. 22. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 16. nn. O skloň. u Litovle a na Žďársku vz Brt. D. II. 117., 254. Najedl se, až za ušima praskalo. Čejč. Hledík. Daj si uši vystriekať; Počúvaj ušami, nie zadkom. Slov. Nov. Př. 374. Sedí si na ušiach (nečuje). Phľd. 1894. 257. Dávno sem na to u. vlíkl (to pozoroval). Bl. Gr. 225. — **U.** *sudlice* = hák n. rameno nože. Wtr. Krj. I. 277. Cf. Sudlice. — **U.** Uši = *zakroucené konce koryta řezačky.* Brt. D. II. 454. — **U.** *volí, volské, volovo, babí,* rostl., vz Volí ucho (3. dod.). — **U.** *sviňské* = *jitrocel větší.* Č. Brod. Nár. list. 1896. č. 244. feuill.

Uchorohý. Vz Vodnář (3. dod.).

Uchoš dlouhoocasý. Vz Ott. IX. 830.

Úchvatce, e, m., raptor. Vz Mus. fil. 1896. 474.

Uchvátivý. U. válka. Ztk. 112. (3. vyd.).

-ůj (m. -ův) příp. jm. osob. Havlůj, Vítůj. Kbrl. Sp. 18. Cf. Gb. H. ml. I. 431.

Uja, huja, e, m. = *veliký ujec, vepřový žaludek.* Nov. Město. Brt. D. II. 406.

Ujasniti něco = *konečně jasným učiniti.* NZ. III. 203.

Ujatý. Role sú všecky u-té = zaplhněné, pýřím, neplechou zarostlé. Jicko. Brt. D. II. 406.

Ujavnený = *uveřejněný.* Slov. Kal. S. 192.

Ujce = uć se. Zábř. Brt. D. II. 131. Skupina *čs* mění se někdy ve skupinu *jc*, když se imper. končí souhláskou *č* a následuje po něm zvratné zájmeno. Ib.

Ujčenka, y, f. = *ujčina.* Brt. D. II. 460.

Ujčina. Arch. XIV. 8.

uje staženo v *ú:* čúš z čuješ. Gb. H. ml. I. 558.

Ujebati. Ujebte sobě kurvu mater. Arch. XIII. 356., 415. Ujebte své ryby. Arch. XIV. 15. Cf. Jebati.

Ujeti čeho. Kteří cla ujíždějí (se mu vyhýbají). 1557. Čel. Pr. m. I. 464.

Ujezdo, a, n., míst. jm. na Slov. Phľd. XII. 99.

Ujímání dříku, Verjüngung, f. Vz Ott. VIII. 25.

Ujo, a, m. = *ujec.* Phľd. XII. 670.

Ujsť = *ujíti.* Slov. Zátur.

Ujvoľa, e, f., statek v Sariši. Phľd. XII. 76., 554.

Ukáleti. V krvi se u-lel. Bl. Gr. 265.

Ukazovací zájmeno. Cf. Kla. Sklad. 87., 88.

Ukazovatel elektrický. Vz KP. VIII. 504.

Ukiežka, y, f. = *ukážka.* Phľd. 1894. 311.

Ukládání. U. novomanželů na Slov. Vz Phľd. 1896. 115.

Ukliditi se kam: *před* dům (vykakati se). Bl. Gr. 223.

Uklidnělý. Za chvíli, již u-lý, přistoupil. Světz. 1895. 283. b.

Uklidniti. Světz. 1894. 67. a., 410. c.

Ukliďovací. Do obloukových svítilen odpor u-cí zařaditi. KP. VIII. 187.

Ukmásnouti komu co. Nár. list. 1895. č. 341. odp. feuill.

Úkoj. Bůh láska jest bez ú-je. Boušk. 27. To podniknu Vám na ú. všech tužeb vašich. Vrch. Rol. I.—VI. 167. (XLIII. 26.).

Ukojiti. A tak je u-li v bludiech (kněžie). Chč. m. s. III. 8. Aby (cierkev) všechen svět u-la pod vieru. Chč. S. 70.

Úkojový. Ú. slasť. Ott. XI. 441.

Úkol. Dělník úkolem smluvený (na úkol). Půh. VI. 270.

Ukoláš = *škvor.* Phľd. XII. 56.

Ukolébavka. Vz Duf. 55. nn., Čes. l. VI. 143.

Ukolísať. Keď tú raz sen ukolíše (služku), ťažko ju prebrať (probuditi). Phľd. 1896. 455.

Ukolísavka, y, f. = *ukolíbavka.* Phľd. 1895. 39.

Ukolník, u, m., vz Okolník (3. dod.).

Ukonaný = *umdlený, unavený.* Také na Slov. Phľd. 1893. 21., 1896. 559.

Ukonati se = *unaviti se, umdlíti.* Chcela si lahnúť, veď velmi sa u-la. Phľd. XII. 432.

Ukoptěnec, nce, m. = *ukoptěný.* Wtr. St. Pr. 133.

Ukousnouti. Kdež jest ukušen. 1440. Mus. fil. 1896. 268.

Ukradnouti. Neukradeš, nemáš. Vck. Val. I. 111.

Ukradomky = *tajně.* Phľd. 1892. 429., 1893. 588.

Ukrčiti se kde. Za kamny se u-la. Kld. III. 225.

Ukřídliti. Keď sme sa ukrýdlili na miestach svojich (uvelebili, usadili se). Phľd. 1896. 227.

Ukřivditi koho = *ošiditi.* Ukrivdila jednu rodinu **o** kravu. Phľd. 1895. 28.

Ukřiviti čím nad čím. Kdo nad tím nosem ukřívá. Šml. I. 113.

Ukrňalec, lce, m. = *veliký klacek.* Nov. Město. Brt. D. II. 406.

Ukrojiti. Kdo si neumí u. (chleba na rovno), ten neumí si naň zarobiť. Čes. l. V. 232.

Ukrop, u, m. = *fenykl.* Slov. Kal. S. 193.

Ukrupnút kus cukru (ukousnouti), hruce (uraziti). Brt. D. II. 406.

Ukrutečně = *ukrutně.* Vck. Val. I. 97.

Ukrutný. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 81.

Ukúpení, n. Ze mi sjímal a pobral v landfridu lidi mé na jejich u. s jejich statky. Půh. VI. 11.

Ukušení = *uštknutí.* U. jedovaté. Háj. Herb. 86. b.

Ukutaný. U. žena sedela... Phľd. 1895. 304.

Ukutati se. Phľd. 1895. 373.

Ukutina, y, f., Geschmeide, n. Phľd. 1893. 345.

Ukútkanec. Že u-nci vlasy vykmáše. Nár. list. 1895. č. 341. odp. feuill.

-ul m. *-il* v partc.: dojuľ (dojil), vařuľ (vařil). Laš. Příčina změny jest *ł.* Koncové -il změnilo se v -iuł, z toho zaniklo *i* a zbylo -uł. Gb. H. ml. I. 216. — *-ul* mění se v Gemer. místy v *uu* a to v *ú:* pribehnú (přiběhnul). Phľd. 1893. 560.

-ula příp. os. jm.: Matula, Machula, Vacula. Kbrl. Sp. 13.

Ulahoditi komu. Ces. l. VI. 147.

-ulák příp. os. jm.: Vendulák. Kbrl. Sp. 13.

Ulámaný = *polámaný.* U. dítě. Mor. NZ. VI. 85.

Ulán. Vz Tanec čes. (3. dod.).

Uláti se. Břez. Font. V. 529.

-ulda příp. os. jm.: Machulda. Kbrl. Sp. 13.

Uléčiti koho. Toto slovo má Bl. za archaistické a doporučuje: uzdraviti, zhojiti. Bl. Gr. 323. Aby jej **od** nemoci u-čil. GR. Nov. 3.

Úleh m. úlehl, úlehle. Cf. Gb. H. ml. I. 367.

Ulehelka, y, f. = *kocourník, pamětník, psí mateří douška,* calamintha acinos., rostl., Brt. D. II. 500.

Ulicovitý. U. nádvoří. Světz. 1895. 9.

-ulík příp. os. jm.: Žižulík, Vaculík. Kbrl. Sp. 13.

Ulík (Ullík), a, m., vz Oldřich (3. dod.).

Ulitovati. Doufám, že mne v tom u. račíte. 1591. L. posíl. I. 57.

Ulízanec. Šml. VII. 170.

Ulízaný. U. jako panenka. Nov. Př. 606.

Ulízati. Ulízl se (usmál se) vece. Alx. Nách. kap. XXX.

Uliznouti. Kěď ulizli do pätnásteho roku (došli). Phľd. 1896. 131.

Ulizovati oč = *zasazovati se.* Val. Brt. D. II. 406.

-ulka příp. os. jm.: Řehulka, Machulka. Kbrl. Sp. 13.

Ulovec, vce, m., vz Oldřich (3. dod.).

Uložiti. Lesť ukládati šp. m. lstivě u., lstivé úklady činiti. Bl. Gr. 323.

Úložníček, čku, m., vz Škořačka (3. dod.).

Úložník, u, m., vz Tvrdníček (3. dod.). — **Ú.,** vz Verunka (3. dod.).

Ulpělý, vz Ulpěti. — **na čem.** Světz. 1893. 83. a.

Ulpěti kde. Zrak její na něm ulpěl. Světz. 1894. 90. a.

-um m. *-ů* v gt. pl. Pět grošum. V Popovicích a okolí na Mor. Brt. D. II. 37.

Umáganý = *umákaný*. Od slz u. Phľd. 1895. 18.

Umartý = *umrlý*. Ve Spiši. Sbor. slov. I. 86.

Umdlený. U-ní vypovídají se z Nespie přes Odpočinek do Spánkova. NZ. III. 228.

Umdliti koho. 1438. List. fil. 1895. 146. Koukol umdlil pšenici. Chč. S. 38.

Umělcovati. Nepřípadné slovo verštatní. Bl. Gr. 326.

Uměleckoprůmyslný. U. škola, museum. Wtr. Krj. 2. seš. Předml.

Umělůstkářský. U. svět. Bráb. 163.

Umění = *povědomosť*. Ten měl u. o všech vécech. GR. Nov. 5. — **U.,** Kunst. U. básnické, hudební a výtvarné. Ztk. 122. (3. vyd.).

Umenšovatel, e, m. Bl. Gr. 58.

Umésti. Umětá cestu ke kerchovu (brzo umře). Mor. V. 544.

Uměti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 39.

Umeziti. Bůh vše v čas a prostoru umezil. Am. Orb. 6.

Umice, e, f., lépe: umnice. Jg. (Zl. Jg. 202.).

Umilovati se, cf. Ufrejovati se (3 dod.).

Uminouti. Neumineme je hájiti. 1725. NZ. II. 657.

Umiňovati. Kráva nám umiňuje (méně dojí). Rais. Rod. 69.

Umířiti co kam. Na kohoby oko u-la. Wtr. Živ. c. II. 788.

Umisovati = mísati, ochabovati, menšiti se zvl. v síle a prudkosti. Lego. Mus. 1876.

Úmlaď, i, f. = tráva pýřovitá nebo z obilí vytroušeného vyrostlé osení na zvrženině. Jicko. Brt. D. II. 407.

Umlkyně, ě, f. = *hřbitov*. Jeho děd leží na u-ni. Cf. Umllý = umrlý. U Žleb. NZ. II. 615.

Umlsati čeho. Nár. list. 1896. č. 115. neděl. příl.

Úmluvný. Mám na to ú. list. Půh. III. 67. Vz Úmluvní.

Umně. Ten u. stkán byl. Vrch. Rol. XLVI. 173.

Umočený. U. len = uležený, urosený. NZ. II. 563.

Umolouzený = *umouněný*. Světz. 1895. 470.

Úmornice, pl. f. = zlé úmorné osypky, vyrúteniny. Phľd. 1893. 96.

Úmorník, u, m., vz Pokolvar (3. dod.).

Umoudřelý. Byl u. Světz. 1895. 13.

Umovnice, e, f. = umnice. Zl. Jg. 202.

Umovník, a, m., Logiker, m. Zl. Jg. 202.

Umretý. Phľd. 1897. 28.

Umrhati. Koně u-hal. 1668. Mtc. 1896. 131.

Umříti. Cegánem žil, cegánem omřel. Brt. D. II. 287. ‚Kristus umřel za hříchy naše‘ mohlo by znamenati ‚místo nich‘ jako zemřel za nás; proto lépe: pro hříchy. Bl. Gr. 241. Který (kuoň) umřel v její službě. Půh. VI. 57. Jak umřeš, nic se sebu něvezmeš. Slez. Nov. Př. 318. I houby, babičko, když umřete. nebudete živa. Ib. 645.

Umrlčí. U. šat starých Čechů. Vz NZ. III. 7. U. večer = slavnosť večer před pohřbem, naříkání nad nebožtíkem. Vz Zbrt Pov. 18. U. slívy (bílé). NZ. V. 586.

Umrlec, rlce, m. Slovo toto bylo Blahoslavovi nepřípadným. Bl. Gr. 326. Hra na u-lce: Jedno děvče si lehne a ostatní kolem něho chodí a zpívají: U. leží nedaleko dveří; spadla naňho deska, celého rozpleskla; nedáme mu zvonit, až nás bude honit. Brušp. Hledíková. — **U.** = *tanec*. Vz Zbrt. Tan. 198.

Umrlý. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 62., 65. U-lí vypovídají se z Hrobu přes Dušníky na Nový Svět. NZ. III. 230. Umrlé hledá (zárobky), doma živé kape. Slov. Nov. Př. 486.

Umrštěný; *-ěn, a, o*, vz Zmosúravený (3. dod.).

Umrtvělý. Vrch. Tryz. 13.

Umšina, y, f. = *švagrina*. Na Klenovci v Gemer. Phľd. 1895. 443.

Umuditi = ušpiniti. U. podlahu. Rais. Rod. 82.

Umudrovati si svědomí = upokojiti mudrováním. Nár. list. 1895. č. 350. feuill.

Umylec, lce, m. = *umrlec*. Dšk. Jihč. I. 9. Cf. Umllý.

Umysliti. Pro modu si hlavy neumyslel (myšlením netrápil). Šml. VIII. 185.

Umyti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 37. — **koho od čeho.** Umyl nás od hřiechóv. Chč. m. s. III. 123.

Umyvač, e, m. = *umyradlo*. Stál nad u-čom a lil si na šiju vodu. Phľd. 1893. 511. (1894. 276.).

-una příp. os. jm.: Maruna, Matuna, Petuna. Kbrl. Sp. 13.

Unáhliti se na koho. Chč. m. s. I. 48.

Unavenina, y, f. = plícní nemoc způsobená během, tancem a p. Tkč.

Unavilý. Háj. Herb. 12. b.

Unavný. U-ná to těžká byla chůze (unavující). Vrch. Rol. XXII.—XXIX. 249.

Undina, y, f., jm. vodní panny. Světz. 24./8. 1893.

Undrc (Unterzieher) oblékají pod náprsník. V Čabě na Slov. NZ. III. 403.

Undulator, u, m. U. Lauritzenův. KP. VIII. 363.

-ůnek příp. os. jmen: Křivůnek, Bohůnek. Cf. Kbrl. Dmžl. 14.

Uněkvítek, tku, m., centranthus, rostl. Am. Orb. 74.

Uňhati = *ňuhnati*. Mor. Kotk. 121.

u ňho. Že má u ňho (u něho) sto zl. Arch. XIV. 197.

Unhošť dle Herm. Jir. v Mus. 1894. 114. z Uněgost.

Unisonný. U. spev. Phľd. 1895. 216.

Universit-as, y, Jg. (Zl. Jg. 355.). V Zl. Jg. 160. gt. -átu!

Uníženě. U. prosíme. 1643. L. posíl. I. 60. 1637. Mtc. 1896. 296.

Uníženosť, i, f. Ve vší u-sti za to prosím. 1604. L. posíl. I. 58.

-uňk m. *-unk* i v domácích slovech: škrabuňk, stavuňk, matuňk. Gb. H. ml. I. 376.

-unka příp. os. jmen: Modrunka. Kbrl. Dmžl. 14.

Unoba, y, f. = *nuda.* Slov. Kal. S. 193.

Únos, stuprum. 1342. Reg. IV. 476., Eml. Urb. 123., 124., 125.

Unuvaný = *unavený.* Pastr. L. 104.

uo. Kdy se začíná *uo* (m. *ó*) a jak dlouho trvá. Vz Gb. H. ml. I. 243. Dvojhláska *uo psávala se: uo, uó, úo, vo, wo:* buoh, chlebuóv, púost, bwozi (buoží). Ib. 230. — *uo* stažené v ū (psané *ů*): duom — dům. Ib. 565.

uo m. uov. Hlas Jakubuo. List. fil. 1895. 271.

Úpad *(hópad),* u, m. = *špatné počasí.* V Brněn. Brt. D. II. 407.

Úpadnice = *úpadný chodník* (v dole). Vz Ott. XI. 602. b.

Upadnouti. Darius úprkem na nás upadne (připadne). 1487. Krok 1895. 3.

Upadůvka, y, f. = *padanka* (ovoce). Han. Brt. D. II. 407.

Upásti. Páni s mečem lépe upasou tu cierkev příliš drsnou. Chč. S. 143.

Upečetěný. U. list. 1624. Hrš. Nách. I. 586.

Upečetiti. Své svědomí (svědectví) pečetí vlastní u-til. 1641. Mus. 1894. 152.

Upěkniti co čím. Upěknivše je okrasú víry. Chč. S. 217.

Úpěti. Prudké větry ú-ly. Vrch. Rol. XXXIX. 101. **Nad** něčím ú. 1628. Kutn. šk. 163. *Upěti* v Rkk. Vz Mus. 1896. 270., 377., List. fil. 1896. 354.

Upípaný = *ušpiněný.* Wtr. Krj. I. 640. Cf. Upípati.

Úpír. Pověry o něm vz v Zbrt. Pov. 168.

Uplakati se nač. Rokyc. (Vlč. Lit. 191.).

Uplatniti co: nové řešení (věci). Dr. Pekař. Dějiny Waldštein. spiknutí. Předml.

Uplískaný = *umazaný.* Chodí jako u. důra. Wtr. Krj. I. 379.

Uplundrovati = *ujáti, uhaněti.* Bl. Gr. 319.

Uřknouti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 83.

Upólení, n. = polarisace. KP. VIII. 49. U. magnetu. KP. VIII. 2., 23.

Uponížiti se. U-žil se prosit. Phřd. 1893. 571.

Uporajtiť = *promrhati.* Slov. Zátur.

Úporně. Já som ú. (upřeně) pozoroval na ňu. Phřd. 1894. 425. Dle List. fil. 1895. 116. je v Kat. 2997. *porně.*

Úporno. Jeho pohřad ú. spočíval na jej tvári. Phřd. 1896. 274.

Úporný = upřený, intentus. Gb. Ruk. 567. Cf. Úporně (3. dod.).

Úporovitý. Ú. rostliny. Vz Ott. VIII. 483. a.

Upostanoviti se nač čem. Na tom se u-li, aby . . . Vêst. op. 1894. 15.

Upostaviti co komu. Cechovní řád u. si chtějí (ustaviti). 1633. Věst. op. 1894. 15.

Upotřebitelnosť mappy. Krok 1894. 378.

Upoutanec, nce, m. U. k zemi (soupeleška atd.). Vz Am. Orb. 104.

Upovědomiti koho o čem (o obsahu žaloby žalovaného). Phřd. 1894. 662.

Úpozor, u, m. = *upozornění.* Seyk. Ruk. 294.

Uprašovati = *běžeti.* Pes u-val **přes** hory. Kld. IV. 222.

Upratati. Začala upratúvať **po** stole. Phřd. XII. 137. Zoša upratala sa materi **do** srdca. Ib. 197.

Upraviti = *upozorniti, doporučiti.* Tu u-vil ma na pana Myšku. Phřd. 1897. 46.

Uprávniti něco. Bezd. Bibl. I. Předml. 1.

Upražiti. Dali mu šest klobás u Slov. NZ. IV. 414.

Upřenový. U. barva, Amethystfarbe, f. Am. Orb. 57.

Upresbývať = *na příkoř dělati.* Slov. Kal. S. 194.

Upriamený = *dychtivý,* lüstern. Bol u-ný **za** peniazmi. Phřd. XII. 483. Je **na** to u-ný. Ib. 669. Predtým nebol u-ný na túto službu. Ib. 1893. 250.

Upriamit sa na koho. Mala sa na koho u Phřd. XII. 282.

Upřibnej m. upřímný. Us. Oester. Mon. (Böhm.) I. 495.

Upříti. Toto slovo se Blahoslavovi nelíbilo, doporučoval spíše: zapříti, zamlčeti. Bl. Gr. 326.

Úprk. Dle Bl. Gr. 327. slovo ničemné. Báli se úprku (útoku) Alexandrova. Alx. Nách. kap. XXXVII.

Upůra, y, f. = *vrub.* Že na svou upůru Fr. Fignu naproti všemu dobrému řádu z mladšího k staršímu stolu dosaditi se jest osmělil. 1723. Pras. Řem. 47.

Úpusta. Voda šplechotala na úpuste (u mlýna). Phřd. XII. 545.

Upustiti. Za častý se ven **ze** školy **do** hospod upouštějí (chodí). 1597. Kutn. šk. 55. A potom již pryč jej upustil (propustil) a práva naň nedopomohl. Půh. VI. 324.

-ura příp. os. jm.: Macura, Vančura atd. Kbrl. Sp. 13

Uráčiti. No, že se uráčil (odhodlal)! Brt. D. II 376.

Úřad. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 108. Ú. vzdáti. 1469. Čel. Pr. m. II. 27. Každý úrad má chvost, ktorý dačo za sebou vlečie. Slov. Nov. Př. 367.

Uraditi se. Za XV. stol. polož: Mus. 1893. 434.

Úřadník a *úředník.* Cf. Gb. H. ml. I. 108. Úradník — úkradník. Dobrý úradník nagazduje i sebe i pánovi. Slov. Nov. Př. 367., 368.

Uradostění, n. Rozprávala s veľkým uradostením. Phřd. 1894. 280.

Uradostěný. Uradostená tvár. Phřd. 1893. 725.

Uradostniti koho. Slád. Mak. 17.

Úradský. S krivou rukou k úradskému chodiť = podpláceti. Phřd. 1894. 313.

Uramenařiti. Pití u-ří smilnosť. Cf. Slád. Mak. 43.

Uřasnouti m. užasnouti. Hod. 45. a. (Gb.).

Urastený = *urostlý.* U. šuhaj. Phřd. XII. 198.

Uratiti m. utratiti. Doudleb. Cf. Mus. 1895. 469.

Urážčivý. Cesta u-vá v nohy. Arch. XIV. 340.

Uraženina. Dal mi hojiti kuoň, že mu byl vyskočil zájem neb nějaká u. Arch. XIII. 522.

Urbáček, čka, m., vz násl. Urban.

Urbach, a, m., vz násl. Urban.

Urban, a, m. Odtud: Urbáček, Urbach, Urbanec, Urbánek, Urbašek, Ureš, Hurban. Kbrl. Sp. 19. Cf. Kotk. 33.

Urbanec, nce, m., vz předcház. Urban.

Urbánek, nka, m., vz předcház. Urban. — U. smradlavý, geranium robertianum, rostl. Brt. D. II. 503.

Urbář, e, m. U. = *kniha,* do které vrchnosti před r. 1750. zapisovati dávaly všecky své državnosti, zvláště práva požitečná, pak državnosti poddaných. Vz Mtc. 1896. 226., Purkrechtní (3. dod.).

Urbášek, ška, m., vz předcház. Urban.

Urbaška, y, f., les na Frýdecku. Věst. op. 1894. 19.

Urburář, e, m. = *vlastník báně.* Phľd. XII. 693.

Urec, vrch na Slov. Phľd. 1893. 546.

Urečenie, n. = *uřknutí.* Vz o něm v Phľd. 1894. 492.

Úrečistý = *úrečivý.* Phľd. 1894. 492.

Úrečitý, vz Írečitý.

Úrečivý, *úrečistý.* Ú. oči, beschreiend. Phľd. 1894. 492. Vz Určivý.

Úředničiti. Vlč. Lit. 179.

Ureid, u, m., v lučbě. Vstnk. III. 14.

Ureš. Vz předcház. Urban.

Uřezávač, e, m. U. uší a nosů. Mtc. 1895. 24.

Úrezky, lépe Úrosky. Vz toto a Phľd. 1894. 493.

Úrezník, u, m. = tlustší vlna na vyšívání límce u obojku. St. Hrozenk. Brt. D. II. 407.

Urfrýd, u, m. Vězením (vinníka) trestati a potom na u. propustiti; Závazek nebo u. (závazek, že nikomu ničím zlým ničeho zpomínati nechce). Tov. kn. 89., 103. a j.

Uřícený, *h* odsuto. Cf. Hřáti, Uhřatý. Dšk. Jihč. I. 32.

Uříditi. Jehož Slavník u-dil (ustanovil), aby města hleděl. XV. stol. Mus. 1893. 433.

Úřih. Jedl by do úrihu (do říhání). Phľd. XII. 666.

Urina, y, f. = *moč.* 1440. Mus. fil. 1896. 264.

Uřísnouti se. Cf. Urasnouti. Gb.

Uřit se m. uřítiti se. V Chromči na Mor. List. fil. 1894. 76.

-ůrka příp. os. jm.: Vitůrka. Kbrl. Sp. 12.

Uřknutí. U. na mor. Horácku. Vz Duf. 296. (hojení ho). U. dobytka. Cf. Vck. Val. I. 147. nn. Lék lidový proti u. koňskému. Vz NZ. III. 326.

Uřnúti m. uříznouti, vysuto *íz.* Vz Brt. D. I. 111.

Urobiti. Kdo si nevie u., nevie si ani rozkázať. Slov. Zátur.

Úročitý. Zvláště černé oči jsou ú-té. Vck. Val. I. 129.

Úročka, y, f. = *úročnice,* anthyllis vulneraria, rostl. Brt. D. II. 499.

Úročnice, anthyllis atd. Léčení jí. Vz Vck. Val. I. 159.

2. **Úročník,** silene inflata, rostl. Pomáhá od úroku. Vz Mtc. 1894. 105., Vck. Val. I. 159., Zbrt. Pov. 62. — **Ú.,** cytisus capitatus, rostl. Brt. D. II. 502. — **Ú.,** cauleniculus, rostl. 1440. List. fil. 1893. 394., 1896. 262.

Urodený, natus, zrozený. Slov. Cf. Urodzený (3. dod.).

Urodzený, ingenuus. Slov. Cf. Urodený (3. dod.). Gb. H. ml. I. 402.

Uroferin, u, m., theobrominum lithiosalicylicum. Vstnk. III. 386.

Úrok, plat. Úroky mají bystré kroky. NZ. IV. 391. — **Ú.** = *urečenie, ureknutie, uřknutí.* Léčení ho na Val., vz Vck. Val. I. 129., na Slov. vz Mtc. 1894. 105.

Úronný. Na malém rovienci povyše dzedziny sú role najúronnejšie (nejúrodnější). Phľd. XII. 697.

Úropně. Ú. svú vec vésti. Kat. 1632.

Úropný. Cf. Úrupný. Kat. 92.

Úrosky, lépe než *úrezky* = nedotkané zbytky osnových nití na konci plátna; na předku, kde sa začína tkať, také nepretkané osnové niti menujú sa *triesma* (pl.), čes. třásně, třísně. Phľd. 1894. 493. (II. 319.).

Úrovňový přejezd silnicový; Strassenniveauübergang. Ptrl. 23.

Urozený. U-ní vypovídají se z Veleslavína přes Sebeslavice do Milostic. NZ. III. 230.

Urozuměti čemu. Aby člověk u-měl pokušením. Chč. m. s. III. 28. Ani co jeho milostem u-li. Chč. Mik. 449.

Urputněti k někomu. Světz. 1895. 514. Cf. Urputěti.

Úryt, u, m. = *dávení.* Slov. Zátur.

Uryti. Ten urývá = upaluje, utíká. Rovné. Phľd. 1895. 495.

Úsad, u, m. = *úsat, húsa, húsad, húser.* Cf. Húsa (3. dod.). Léčení ho na Val. Vz Vck. Val. I. 131.

Usádliti. Když se všickni u-li = usedli. Vz Vck. Val. I. 54.

Usalašiti se kde = *uvelebiti, usaditi, ubytovati se.* Phľd. 1892. 465., 1893. 412., 1894. 300., 387., 1895. 44.

Usalmonovati se = Salmonem se učiniti. Slow. Lil. Ven. 74.

Usamostatniti co, koho, selbstständig machen. Mus. 1894. 321.

Usazeninový, sedimentär. Sterz. II. 902.

Usebranosť. Po u-sti následuje vyražení. Ml. Hüb. 234.

Usedlictvo, a, n., Sassenschaft, f. Sterz. II. 775.

Usedlík. Starý u. = usedlý mistr. Mus. 1894. 499.

Usedlinový = *usazeninový.* Sterz. II. 902.

Usedliště. Rodné u. Kká. Puš. Roz. 18.

Usedlostní. U. daň. NZ. III. 218.

Úsekový. Ú. a taktový rhythmus. Vz Phľd. 1894. 689.

Usenník. Koželuh u.; U-ci kože krájeli a prodávali. Arch. XIV. 458., 465.

Úshoda, y, f. = *shoda.* Žádá s nimi ve všem ú-dy. Kub. Rol. 19.

Ushovoriť sa = *umluviti se*. Phľd. 1894. 543.

Uschopněný k čemu. Am. Orb. 102.

Uschránkovati = *v schránku uložiti*. U. pečeť. List. fil. 1893. 404.

Úsilí. Nám se jest s právem u. brániti = násilí (neboť = labor, molestia atd. nedává smyslu). DalC. k. 44. Ú. často = násilí až ve stol. XIX. Mus. 1896. 356.

Úsilno = pracno; v Rkk. násilně. Vz Mus. 1896. 268., 382., List. fil. 1896. 351.

Usilovati v čem: v lúpežích a krvi usilují. Chč. S. 235.

Usilovnosť všetko premôže. Phľd. 1893. 701.

Usilovný. U-mu Boh dáva a nie leňochom alebo bláznom. Phľd. 1895. 412.

Uskočiti. Rané ptáče atd. = přece si nějak pomůže. Bl. Gr. 294.

Uskořiti. Súmrak uskoroval sa mračnami (urychloval se, přibýval). Phľd. 1896. 469.

Úskoupiti. Za GR. polož: Nov. 112. 9.

Uskutečňovatel, e, m. U. jeho myšlienok. Phľd. XII. 329.

Usléci. Dřieve nežli tam (do skořepiny) hlavu včiní, ihned usleče (lekne, scípne). Alx. Nách. kap. V.

Úslnie. Prišla z u. a proto ho nespatřila (v temně stojícího). Phľd. 1894. 161.

Usluženiti koho k čemu = *služebným učiniti*. KP. VIII. 148. U. proud elektrický. Ib. 320. — **co čemu.** KP. VIII. 408.

Uslyšeti čeho. Uslyšev Jaddus příjezdu Alexandrova. Alx. Nách. k. XV. (X.). Ku GR. přidej: Nov. 96. 82.

Usmiatý = *usmívavý*. Slov. Phľd. XII. 141.

Úsmrtný. Ú. rána (usmrcující). Vz Mus. fil. 1896. 474.

Úsmý. U Sazovic na Mor. Brt. D. II. 1.

Usmýkaný = kdo se hned na jiného usmýkne, hned se obrazí, aufbrausend. Na mor. Slov. Brt. D. II. 407.

Usněný = z usně. U. taška. Arch. XIV. 473.

Usnouti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 76. Když počínal usýpati i usnul GR. Nov. 48.

Úsoba, individualita, dle Kroka nesprávné slovo, vzniklo ť zdloužením z osoba: v-uosobě (v ůsobě, v-uoči vůči, v uobec vůbec); mělo by se tedy psáti ůsoba, ale pak značí pořád jen persona. Krok 1894. 29.

Usotoniti se zlosťú. Již. Mor. Nár. list. 1896. č. 151. odp. feuill.

Uspávavý. U. zvuk. Krs. Moor. 50.

Uspěti = *pospíšiti si*. Phľd. 1893. 690. On uspel len naplniť ich strachem (už, málem je naplnil strachem); Ona uspela už rozplakať sa = už by se byla rozplakala. Phľd. 1894. 14., 1895. 148. Neuspela listy zakryť (nestačila, neměla k tomu dosti času). Phľd. 1896. 193. Ona už uspela prehodiť si domáci chalátik. Ib. 677.

Uspíraný = *kdo se rád spírá, pře*. Val. Brt. D. II. 407.

Uspíšiti. Aby se Turek na naše země neuspíšil. 1588. Snm. I. 431.

Uspiti. Aby v nich (v rozličných vymyšleních) lid uspil. Chč. S. 303.

Uspivřed, innula hirta. Brt. D. II. 504.

Uspolčiť sa s kým = *spolčiti se*. Phľd. 1896. 699.

Úspolka, y, f., mlýn a stoka na Frýdecku. Věst. op. 1894. 19.

Usrečiť sa s kým = *smluviti*. Phľd. XII. 375.

Usriecť sa = *smluviti*. Slov. Kal. S. 194.

Usrozumění. Sladké u. (zamilovaných). Phľd. 1894. 154.

Ústa. Ú., huba, gamba, chlebárňa, paščeka, čuňa, tlama. Heršpice a j. Rous. Má drahé ústa (málo mluví). Slov. Nov. Př. 618. Ač bych chtěl ústy k ústům s vámi o to rozmlouvati. Chč. Mik. 426. To jste mi ústy k ušima vyznali. Ib. 428. Kdyby ústy k ústům mluveno bylo (a nikoli písemně). Kat. z Žer. II. 211. — **Ú.** = *ústí*. Toto město leží v ústech hor. Kosmogr. 301. b.

Ustálčený = *ustálený*. Phľd. 1896. 127.

Ustalovatel logických terminů. Krok 1895. 368.

Ústanný. Dal ú-né na Babku. Pǒh. V. 493.

Ustanovile. U. Bohu slúžie. Št. N. 180.

Ustarostený = *ustaralý*. U. matka. Phľd. XII. 696.

Ustáti. Magnetická tyčinka se ustojí vždy v téže poloze, bleibt stehen. KP. VIII. 21.

Ustatosť = *unavenosť*. Phľd. 1892. 582.

Ustatý. U-mu koňovi i chvost ťažký. Phľd. 1893. 701.

Ústava = výstavná budova; skupina budov téhož hospodáře. Brt. D. II. 482.

Ustavičný = *vytrvalý*. Kdo u-čen bude do skončení, ten spasen bude. Bibl. (Dob. Dur. 256.).

Ústavný = *ustavičný*. Ú. přímluva. 1418. List. fil. 1895. 218.

Ustejniti. U. chod v proudovodech (elektrických). KP. VIII. 19.

Ústenka, y, f., telefonický přístroj. Mluviti do ústenky. KP. VIII. 877.

Ustihnouti. Ku GR. přidej: Nov. 81. 17.

Ústnosť. Zásada ú-sti (ústního jednání). Nár. list. 1895. č. 191. odp.

Ustoupiti čeho. Nechtěli-liby svého bludu ustúpiti. 1534. Wtr. Živ. c. I. 309.

Ústředí. Čivné ú. Ott. VIII. 708. a. Elektrický proud na nějaké ú. vésti. KP. VIII. 112. Telefonní ú. Ib. 853. nn.

Ústředně. Koule běží proti sobě ú. Ztk. 24. (3. vyd.).

Ústreta. V ú-ty. Novotvar. Gb. H. ml. I. 41.

Ústřice, lat. ostrea, střhněm. üster. Cf. Gb. H. ml. I. 248.

Ústřičník, haematopus. Vz Ott. X. 725. b.

Ustriedenosť, i, f., Concentricität. Phľd. XII. 180.

Ustrnouti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 79. — Na cestě neustrnul, lépe: nestanul. Bl. Gr. 322.

Ústrojenec, nce, m. Jednobuněčný ú. Vstnk. II. 534. Drobnohledný ú. Ott. XI. 694. b.

Ustrojiti nelíbí se Blahoslavovi, doporučuje: připraviti, přistrojiti, ozdobiti; kuchařka

prý pokrmy ustrojuje. Bl. Gr. 320., 324. Ale podnes ho tak užíváme.

Ustukaný = kdo rád stuká, stone, naříká. Stukala u-ný. Ona je také u. = ufňukaná. Laš. Brt. D. II. 408.

Ústupčivosť, i, f. = *ústupnosť*. Phľd. 1896. 763.

Ustyděti se. Ať se ustydí. Chč. S. 29.

Ustydnouti. Láska ustydla. Břez. Font. V. 463.

Úsudí, n. = *úsud*. Úsudím svým vládnouti. Bl. Gr. 237.

Úsudnosť, i, f. = *soudnosť*, Urtheilskraft. Pal. (Krok 1896. 13.).

Usvadnouti v Rkk. Cf. Gb. Ruk. 526., Seyk. Ruk. 108. nn., Mus. 1896. 229., 372., List. fil. 1896. 294., 295.

Úsvitný. Ú. mše = jitřní. Wtr. Živ. c. II. 946.

-úsy příp.: Křivoúsy, Podeúsy atd. Vz Čern. Př. 35.

-uša příp. os. jm.: Holuša. Kbrl. Dmžl. 14.

Ušák, u, m., eso žaludské. Us. Čern. Př. 77.

Ušaňa, ě, f. = *svině*. V švihháčině. Brt. D. II. 520.

Ušátko = duté dláto, ouško, Gutsche, f. Sterz. I. 1162.

Uščeknút = *uščignúť*. Vz Uščikati. U. haluz. Vých. Mor. Brt. D. II. 408.

Uščuraný = *okoralý*. U. chléb. Brt. D. II. 408.

Ušička, y, f. = obloukovitá část u vínků panenských i u čepců, která kryla uši a k lícím přiléhala. NZ. VI. 59.

Ušipané = prase. Cf. Šípati (3. dod.).

-uška příp. os. jm.: Maluška, Mikuška, Vachuška. Kbrl. Sp. 12.

Uškloubavě = *úštipně*. Mor. Bl. Gr. 91.

Uškrnúti m. uškrvnúti. Cf. Gb. H. ml. I. 438.

Ušlapaný. Jak u-ný had se vztyčí. Vrch. Rol. XXX. 23.

Ušnička, y, f., vz Skybka (3. dod.).

Ušoupati. Ušoupnouti poklonu. Světz. 1895. 554. c.

Ušpiněný. U-ní vypovídají se z Bláta přes Močidlo do Prádla. NZ. III. 229.

Ušpráchati se = *usrati se*. Slova toho nedoporučuje Bl. Gr. 223.

Uštídati = *ujímati komu čeho, skrbliti*. Kotk. 75.

Uštiknutý = *uštípnutý*. Phľd. 1894. 268.

Úštip. Rád mluvíval k lidu úštipem. Šml. VII. 151.

Úštipně = *uštěpačně*. Bl. Gr. 91.

Uštknutina, y, f. = *uštknuté místo*, Abbiss, m. Sterz. I. 7.

Úštrba. Bez ú-by. Phľd. 1895. 284.

Uštrbení. Nepomyšlam na u-nie jeho slávy. Phľd. 1894. 27.

Ušúlati co. U-lal motúz dlhočizný. Dbš. U-lal si z hlíny kozu s dlúhym chvostom. Slov. NZ. III. 30.

Ušušňanec, nce, m. = *umazaný, ušušňaný*. Již. Mor. Nár. list. 1896. č. 151. odp. feuill.

Ušušněný. Vz Ušušniti. U. Honza. Kld. IV. 141.

Ušvažiti = *ušvácnout, ukrojiti veliký kus*.

-uta příp. os. jm.: Vašuta. Kbrl. Sp. 13.

Utábořiti co kam. Svůj veškerý lid u-řil v les. Vrch. Rol. XXXI. 53.

Útah. To je s ňém ú. (hótah) = je ho co utáhnouti. Záp. Mor. Brt. D. II. 408.

Utáhlý střevíc = *úzký*. Zbrt. Tan. 46.

Utáhnouti. Krajíř z pole utáhl jest = odtáhl. Břez. Font. V. 519.

Uťapit se nač = *uchytiti se čeho*. Brt. D. II. 373.

Uťatokřídlý loužník (brouk). Klim. 114.

Uťatokrový hlavokryjec (brouk). Vz Klim. 296.

Utéci. Utekat je hanba, ale osožné. Phľd. XII. 422. Utíká jako vítr. Nov. Př. 583. — **čeho.** U. zlého. Chč. S. 12. Utiekáme těch věcí, které... Chč. S. 92. Cf. Svil hrach, spalil buty, ukazal piaty, vzal nohy na ramena = utekl. Slez. Nov. Př. 587.

Útěcha. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 72.

Útek. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 48.

Útěk. Běží na útěk. Zastr., my říkáme: v závod. Bl. Gr. 178.

Utěkač. Poradil sa s utekačom (utekl). Phľd. 1896. 218.

Utenčování-se. U. rostlin (mizením těla). Am. Orb. 11.

Utepati koho čím. Utepuť já tě právem (jinde: najduť...) Arch. XIII. 412.

Uteráč. Slov. Cf. Utěrák, Šátek (3. dod.).

Utěrák, *utěráček, utírdček, rouch, pásnice, facalit* = šátek kapesní. XVI stol. Wtr. Krj. I. 508. Cf. Šátek (3. dod.).

Úterek. Dle Bl. inepte m. úterý. Bl. Gr. 279.

Útesistý = *útesitý*. Ú. hora. Phľd. 1894. 115.

Utěšitel. O starobylosti slova vz Mus. 1895. 312., 495., 501.

Utěšitelně. Kat. 2177.

Útěžek = *těhotnosť*. Mimomaterníkový ú. Ott. IX. 10.

Utiereň. Phľd. 1895. 226., 490. Polnočná u. Ib. 487. Cf. Utíreň.

Utichlý. U. místo. Kká. Puš. Roz. 32.

Utíkavá. Vz Tanec čes. (3. dod.).

Utíkej. Vz Tanec čes. (3. dod.).

Utisnutý. Či Marka je u-tá na mňa. Phľd. 1894. 463.

-utka příp. os. jm.: Jirutka. Kbrl. Sp. 13.

Utkati. Utka je se svým lidem. XIV. stol. Mus. 1895. 299.

Utlačený čím. Dary jsa utlačen křivý soud vydal. GR. Nov. 14.

Utlelý = *utýraný*. U. tělo. Slow. Lil. Ven. 92.

Útlonohý drobnochodec, brouk. Vz Klim. 355.

Útočiště. O ú-štích světských a církevních. R. 1787. byla zrušena. Vz Věst. op. 1892. 1. nn.

Útočištný. Ú. právo. Věst. op. 1892. 2.

Útočišťový. Ú. svoboda. Věst. op. 1892. 2.

Útok v tkadlcovství = útek. Slov. Zátur.

Utopiti. Slunce se u-lo (zapadlo za mrak). Světz. 1895. 171.

Útor. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 79.

Útoreň, rně, f., ploška v hlatenství. Am. Orb. 89.

Utošov, a, m., potok v Novohrad. na Slov. Phľd. XII. 158.

Utouliti. Tam se utulíme v stínu. Kká. Puš. 12.

Utracepený = *utracepaný*, eufem. m. zatracený. Čern. Př. 43.

Utratiti koho: ženu = ztratiti (smrtí). Phľd. 1895. 141.

Útratný = *k utrácení, k zahubování.* Ú. čas = v němž může zahubiti, vražditi. AlxBM. 191. (Cf. Krok. 1893. 210.).

Utrejchový. U. baba = prodavačka utrejchové vody pro mouchy. NZ. II. 613.

Utrhač. U. a blázen má se jako svině, ryje-li aneb raději běží do bláta nežli k žlabu. Bl. Gr. 301. U-či ďábel sedí na jazyku, tomu pak, který utrhanie poslúcha, v ušach. Phľd. 1894. 6.

Utrhlec, helce, m., rostl., vz Verunka (3. dod.).

Utrhnouti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 65. — **se komu.** U-hla se jí ruka (dala něčeho mnoho). NZ. II. 613.

Utříti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 79.

Utrkati = *trkaním zahubiti.* Jakoby chtěl čelem utrknouti zemi (trknutím odraziti). Lomn. (Wtr. Živ. c. II. 931.).

Útrobozvěr, a, m. Vz Am. Orb. 104.

Útrpný. Kniha ú-pná či smolná či černá. Vz Hrš. Nách. I. 313.

Útržka. Na kázání ú-kou o něčem mluviti. Snm. I. 465.

Utupnúť = *kousek něčeho uraziti.* Jicko. Brt. D. II. 408.

Utvářeč, e, m. = *tvořič,* Gestalter, m. Sterz. I. 1081.

Utvrditi. Ulixes kázal si uši u. (voskem zacpati). GR. Nov. 138. 11.

Útrova, y, f. = *útrata.* Slov. Kal. S. 195.

uv, vu. Skupiny *uv* a *vu* vz v List. fil. 1893. 467. nn.

-ův konc. gt. pl. Z té *v* se odsouvá a to hlavně v nářečích: chlapů, synů; také u adj. possess. v obecné mluvě: bratrů (m. bratrův) dům. Vz Gb. H. ml. I. 435., **ů** (3. dod.).

-ův, *-ova, -ovo.* Na Mor. místy: *-u, -ova, ovo:* sósedu, sósedova, sósedovo. Brt. D. II. 157., 216. a **ů** (3. dod.) a j. V Brněnsku, od Brna po Znojmo: *-ůj* (-uj), *-uva, -uvo.* Brt. D. II. 171., 216.; u Tišn. -ůj, -uva, -uvo a skloňuje se celkem dle Nový, ib. 192.; u Kunšt. -uj, -ova, -ovo a -uj, -uva, -uvo, ib. 237.; na Žďár. -ůj (-ů), -ova, -ovo. Ib. 255. — O skloň. adj. v -ův vz List. fil. 1895. 271. — Přirození jednorožcovo. GR. Nov. 126. 7.

Uvadnouti. Uvádati. Háj. Herb. XI. b. a j., Bouč. 83.

Úval, z lat. vallis. Čern. Př. 20.

Úvar, u, *úvarek,* rku, m. = *mokřina na poli, produch.* Záp. Mor. Brt. D. II. 408.

Úvazník, u, m. = *úvazový sloupec,* Beting. Sterz. I. 476. a.

Uváznouti kde: v piesce. AlxV. 2183.

Úvazový, vz Úvazník (3. dod.).

Uveličení. Bez u-nia = bez přeh ánění. Phľd. 1895. 714.

Úverný. Budz mi u. Mor. Mtc. 1894. 15.

Uvěřovati. Tohoto tvaru se neužívá, stačít uvěřiti. Bl. Gr. 328.

Úvěrý = prohnutý, zkřivený. Ú. šindel. Kunšt. Brt. D. II. 408.

Uvhodniti komu co (v hod učiniti). Lerm. II. 87.

Uviděti. Hdê pak se zas uvidíme? Dá-lê Pámbu v nedêlô, ešlê nevoslepnem. Mor. NZ. V. 546.

Uviják, u, m. U. pro vedení elektr., Leitungshaspel, f. KP. VIII. 189.

Uvíka, y, f. = co se dává na uvíjení nití do klubka, na př. kousek papíru. Třebíč. Brt. D. II. 408. Cf. Podvínek (v II. díle).

Uviniti co čím. Svědomí by u-li anebo urazili hřiechem. Chč. S. 198. (Chč. Mik. 448.).

Uvířiti, vz Vířiti (3. dod.).

Úvitek. Vz Vzpružina (3. dod.). — **Ú.,** *hóvitek* = *otýpečka.* Záp. Mor. Brt. D. II. 408.

Úvlačnosť, i, f. U. maďarského rhythmu. Vz Phľd. 1894. 692.

Uvládati koho. Dbš.

Uvléci co kam. Uvlekl jest v ně nevěru svého pohanstvie. Chč. S. 79.

Úvod. O ú-dě žen (po porodu) na Mor. vz Duf. 48. nn. Svatební ú. nevěstin na Slov. Vz Phľd. 1896. 120.

Úvodnice. Kmotra jde s matkou do kostela jako ú. Slez. NZ. VI. 40.

Úvodový. Ú. ubrus (plachta). Slez. NZ. VI. 40.

Úvoz. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 48.

Uvožgřený. Děti majú u-nú hubu, když si slzy rozmažou po špinavé tváři. Val. Brt. D. II. 408.

Úvršek, šku, m. = *vršek, kopeček.* Loštice. Brt. D. II. 408.

Uvyknouti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 76.

Úzadí, der Hintergrund. Phľd. 1892. 406., 1894. 10., 412., 1895. 72.

Uzavírka = vsunutí buňky do buňky, Einschluss, m. Hlav. Obrz. 22.

Úzce. AlxŠ. 3. a.

Uzda z ąda hamus. Gb. H. ml. I. 496. Čiji kůň, teho baj uzda. Slez. Nov. Př. 349.

Uzdění, n. = *uzda.* Koním sňali sedla u. Kub. Rol. 113.

Uzdin, a, m., hrad v Novohrad. na Slov. Phľd. XII. 554.

Uzdravitelkyně, ě, f. 1731. Věst. opav. 1893. 29.

Uzdříti m. uzříti. Bl. Gr. 266. Kdož list uzdří (*d* vsuto). 1461. Arch. XIV. 103. Posud i v Čech. ku př. v Horažďovicku. Mus. 1895. 185.

Uzel. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 48., 82. Uzlík na struně = místo, které se při jejím tetelení-se nehýbe, Schwingungsknoten, m. Am. Orb. 30. — **U.** = *dárek v šátek svázaný,* který dávají děvčata o velikonocích svým miláčkům. NZ. IV. 328. — **U.** Mladší sestra

zavazuje starší uzlíček, když se dříve vdá. Vykl. Svat. 7.

Uzelek = *vázané křtěnci*. Prus. Slez. NZ. VI. 39.

Územčistý = *domorodý*. Phld. 1895. 358.

Uzenářský. U. stříkačky, Selcherwurstspritze. Jeř.

Uzenec. Šml. I. 15.

Uzenka = *uzené maso*. Záp. Mor..Brt. D. II. 408.

Uzimený. Prijdúc u-ná (zimou zkřehlá). Phld. 1896. 70.

Úzkohlavec, vce, m., thamiaraea, brouk. Ú. hnědý, t. cinnamomea, hostinný, hospita. Vz Klim. 151.

Úzkohlavý hrotoštítec, brouk. Vz Klim. 151.

Úzkohrdlec, dlce, m., platinus, brouk. Ú. bledonohý, p. albipes, čtverotečný, quadripunctatus, dlouhobřichý, longiventris, hnědorohý, livens, chudotečný, parumpunctatus, Krinického, Krinickii, měnivý, micans, modrý, antennarius, načervenalý, atratus, obroubený, marginatus, ojedinělý, viduus, ošlejchový, dorsalis, podlouhlý, oblongus, přizpůsobený, assimilis, rakouský, austriacus, skromný, viridicupreus (modestus), smolobarvý, piceus, smutný, moestus, stlačený, impressus, šestitečný, sexpunctatus, tmavý, lugens, vřesový, ericeti, začoudlý, fuliginosus. Vz Klim. 27.—29.

Úzkohubý had (šlepák), Engmaul, n. Sterz. I. 801.

Úzkolupenný, schmalblätterig. Vstnk. III. 16.

Úzkoň, ě, f., stenusa, brouk. Vz Klim. 169.

Úzkooký. Ú. síť cevní. Vstnk. IV. 97.

Úzkořitník, stenus, brouk. Klim. 224.

Úzkorohý skrývač, brouk. Vz Klim. 218.

Úzkorozchodový. Ú. dráha, Schmalspurbahn, f. Ptrl. 7.

Úzkosrdečnosť. Ml. Hüb. 450.

Úzkosť = *nouze, nesnáz*. Kdyby obci skrze to ú. na víně byla. Mtc. 1893. 343. Mají v tom úzkosť dobytky svými (nemají dosti píce). Půh. VI. 272. K tomu práva nemají a lidem našim ú. činí. Ib. 337. — **Ú.** = *tíseň místa*. Stáše anděl na ú-sti záhrobu. XIV. st. Mus. 1895. 300.

Úzkostlivec, vce, m., Angstmensch, m. Sterz. I. 169.

Úzkoštítník, a, m., brouk. Cf. Klim. 11.

Úzkoštítý dřevohlod, jednočlenec (brouci). Vz Klim. 323., 357.

Úzkovidný, engsichtig. Sterz. I. 801.

Úzký. Úzké ne každé se táhne a pakli natáhneš, zase se sběhne. Bl. Gr. 304.

Uzlice, e, f., Knotenlinie, f. Vz Am. Orb. 30.

Uzlíčkový. U. čepec (marsalový, marcelínový). NZ. IV. 308.

Uzlorohý jamkatec, ploskoprsec (brouci). Vz Klim. 269., 236.

Uzlovec, vce, m., provaz, Cordelière. Sterz. I. 625. b.

Uzřetelnění, n., Verdeutlichung, f. NZ.

Uzvorýňaný = *uplakaný*. Val. Brt. D. II. 408.

Užasle. U. se ptal. Světz. 1895. 524. a.

Užasnouti. Až se jí (baby) všichni čerti v pekle užasu. XIV. stol. Mus. 1894. 81.

Užebrati. Ten nemohl jediné kroupě u. Chč. S. 7.

Úžec, žce, m., leptacinus, brouk. Ú. čárkový, l. batychrus, málotečný, parumpunctatus, mravenčí, formicetorum. Vz Klim. 213.

Užehnánie. Po všem u. těch svátostí. Chč. S. 35.

Úženec, nce, m., stenus, brouk. Ú. dvojďubký, s. biguttatus, dvoutečký, bipunctatus, dlouhonohý, longipes, ďubkovaný, guttula, černý, aterrimus, lesklý, asphaltinus, hrabavý, fossulatus, štíhlonohý, gracilipes, šedý, incanus, malý, pusillus, obecný, nanus, kruhový, circularis, zakrslý, pumilio, plochý, humilis, uhlový, carbonarius, kýlovitý, stigmula, dvojskvrnný, bimaculatus, kýjorohý, clavicornis, zkoumavý, scrutator, opatrný, providus, plochokřídlý, Rogeri, bdělý, excubitor, toulavý, lustratus, drobný, proditor, velkooký, boops (Juno), černavý, ater, dlouhotlapý, longitarsis, vráskovaný, intricatus, ztlustlý, incrassatus, načernalý, atratulus, úzkohlavý, melanarius, černohnědý, morio, úzký, buphthalmus, proužkovaný, canaliculatus, polní, ruralis, lesklý, nitens, dírkovaný, foraminosus, černonohý, melanopus. lstivý, vafellus, hnědonohý, fuscipes, dvojlaloký, angus, zdrobnělý, opticus, trojkýlý, eumerus, tlustý, crassus, mraveništní, formicetorum, začernalý, nigritulus, jednobarvý, brunnipes, šíročelý, latifrons, hnědorohý, fulvicornis, lesknavý, tarsalis, podobný, similis, měkký, solutus, svižníkový, cicindeloides, klenutý, fornicatus, chlupatý, pubescens, dvojznaký, binotatus, podešvový, pallitarsis, smolonohý, picipes, jamkoštítý, foveicollis, dvojmojamký, bifoveolatus, polesklý, nitidiusculus, šedolesklý, flavipes, ledový, glacialis, rzivorohý, sabaeneus, hnědorohý, fuscicornis, bledonohý, pallipes, stlačený, impressus, kolenatý, geniculatus, bahní, palustris, pohorský, montivagus, žlutonohý, flavipes. Vz Klim. 225.—234.

Úžernický. Ú. hnusoba. Phld. 1896. 183.

Úžerník, a, m. = *lichvář*. Phld. 1892. 632.

Úžesť. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 42.

Užialiť sa = *utrápiti se*. Slov. Kal. S. 196.

Užica, *l* odsuto; han. lužica. Brt. D. II. 5. Až sa najem (najím), poščám (požičiam) c' (ti) užice (lyžice, lžíce). V Bošáckej doline na Slov. Tvrdé *ł* změnilo se v *u* (chlap — chuap). Phld. XII. 173.

Užička, y, f., vz Užica. Nár. list. 1896. č. 239. Ned. příl.

Užímat se = *unaviti se*. Tó prácó se pořádně užíme. Záp. Mor. Brt. D. II. 408.

Užiti, uživu. Jdi a uživ své víry. XIV. st. Mus. 1894. 84.

Užitkový. U. dřevo = stavební a řemeslnické. Ott. VIII. 12. b.

Užívavosť, i, f. = *baživosť po užívání*. Ztk. 85. (3. vyd.).

Úžlab, u, m. = úžlabí. Krs. Moor. 76.

Úžník, a, m., esolus, brouk. Úžník malý, e. pygmaeus, větší, parallelopipedus, zúžený, angustatus. Vz Klim. 128.

Užouti. Najprv užuj (žvýkej), potom jedz. Zvolen.

Úžovka. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 48. Ú. páskovaná, elaphis quaterradiatus. Vz Ott. VIII. 477.

Úžovkovitý. U. hadi, colubriformia. Ott. XI. 518. b.

Užralý. Chodil jako bejk u. 1591. Kutn. šk. 47.

V.

V *se psávalo: u:* jauor — javor; *uu:* uusiech — všěch; *v:* pánev; *vv:* vvezlo; *vw:* vwyedyev; *w:* wezlo; *wu:* swue — své; někdy měkkosť naznačena a psáno: *ẇ:* mluẇil. Vz Gb. H. ml. I. 425. Jak se vyslovuje *v* v jihozápadních Čechách. Vz Dšk. Jihč. I. 24. — **V** *se spodobuje* s temnými *k, t, s* v *f:* kfět, Týnec, Bystř. Brt. D. II. 73., 93. Ftáčok, ftactvo. Pastr. L. 145. U Olom., Prostěj., Litovle, Konice a Jevíčka se *v* nespodobuje. květ. Brt. D. II. 69., 111. — Dále se *v mění* a) v *b:* kurba m. kurva, příbuzný z přívuzný, bidle m. vidle. Gb. H. ml. I. 430.; u Drahan: blaštuvka, Brt. D. II. 101., u Litovl., Kon. a Jevíčka: pijovár, ib. 113., u Zábř. bidět m. vidět, já bím (vím), boni (voni), ib. 129., u Kunšt.: zbíhat m. zvíhat, ib. 233., na Žďár.: babouk m. pavouk, ib. 249., u Jemnice v předložce bedle, ib. 269., u Tišn.: bedra (vydra), Ib. 186., u Kojet.: pandrab (pondrava), Ib. 47.; b) v *f:* fizgat m. vizgat (hvízdati) u Tišn., Brt. D. II. 186., fous, fak (vak), Gb. H. ml. I. 430.; c) v *h:* šlihovica m. slivovice, u Tišn., Brt. D. II. 186., Václahov místo Václavov, u Zábř. Ib. 129.; před jasnou: h mněstě, Gb. H. ml. I. 431.; d) v *ch* před temnou: ch poli (v poli), ib. 431.; e) v *j:* kjet, u Zábř., Brt. D. II. 129., Slájkovice m. Slavkovice, u Jemnice, ib. 269.; a) v gt. pl.: moc koláčůj, h) v subst vobuj (obuv), u dje m. dvě, na Žďár. Ib. 249.; f) v *l:* skyla (skyva) chleba, nalní (navní) kosť, na Žďár., Brt. D. II. 249., sloboda m. svoboda, Gb. H. ml. I. 430.; g) v *m:* mňuk m. vnuk, mzdor m. vzdor, Gb. H. ml. I. 430.; h) v *u* v jistých případech před retnicemi: u pomoc (v pomoc), u vodě (v vodě), Gb. H. ml. I. 427. nn.; po samohláskách, následuje-li po *v* souhláska: kauka (kavka), prauda, zrouna (zrovna), ale místy kavka atd., na Žďár., Brt. D. II. 249., u Zábř., ib. 129.; na Slov. mění se *v* na mnohých místech na konci syllab a slov v *u:* leu (lev), dieuča (dievča), šeucouský (ševcovský); v Gemer.: chlapou (chlapov), mužou a z tohoto *ou* vzniklo tam místy *ó:* chlapó, mužó, Phřd. 1893. 561.; i) v *ẇ.* Následuje-li *i, í* n. praejotovaná samohláska, mění se *v* v některých nářečích v *ẇ:* mluẇil. Cf. Gb. H. ml. I. 426., Brt. D. II. 13., 16., II. 17., Dšk. Jihč. I. 21. Stran změny hlásky vz kromě toho: na Kroměř. a Zlín. Brt. D. II. 17., Kojetín., ib. 47., 94., v jihozápadních Čechách (v: *b, f, g, h, ch, j, l, m, p, t).* Dšk. Jihoč. I. 24.—28.; v chromečském podřečí na Mor. List. fil. 1894. 93. — **V** *cizí* zůstalo: varmuže, nebo se změnilo a) v *f:* coufati, b) v *b:* ochtáb, c) v *p:* kopert (couvert), d) v *m:* mešpory, kment. Gb. H. ml. I. 431. — **V** *se přisouvá:* a) k *a:* vajce, b) k *ě:* rukověť, c) k *i:* vískati, d) k *o:* vod vína, vokno, e) k *u:* vúzký, f) k *y:* obvyklý v. obyklý a v některých jiných tvarech a slovech. Vz Gb. H. ml. I. 432. nn. Vlasica m. lasice, u mor. Kruml., Brt. D. II. 209., vlaska (lasice), u Drahan a Tišn., ib. 101., 186., v jihozápadních Čechách. Dšk. Jihč. I. 24.—28. U Kojet. ve slově břeskfa (m. břeskva = pliska), na Žďár. k slovesu: ščekat, pes včeká. Brt. D. II. 47., 250. Rozceství m. rozcestí. U Zábř. Brt. D. II. 129. *Přídechem* bývá *v* náslovnému *o:* vocet, vomáčka, Háj. Herb. 53. a., 73. b., vokno, V. Kal. 316. a.; *všude* v Drahansku, Letovic., Litovel., Konic., Jevíč., Slavkov., Letonic., Kruml., Třebíč., Kunšt., Žďár., Jemnicku, Dač., u Telče: voko, vodvolat, vokno. Brt. D. II. 101., 105., 113., 148., 156., 209., 225., 233., 250., 269., 278. Přídechové *v* na Slov. vz Pastr. L. 113. V podřečí olom.-prostěj. jest přídechové *v* jen místy. Vz Brt. D. II. 70. Přídechového *v* není v Kroměřížsku, Týnecku, Vyškov. a v Chvalkovicích: oko, okno. Vz Brt. D. II. 17., 93., 99., 158. — **V** *se odsouvá.* Vz: *-ův, -üv, vz-, vš-, -ovství, avi, avo, ova, ovi, vl, vn, vd, obv, chv, svl, svr, vo,* a Gb. H. ml. I. 434. nn. V předložce vz-: zbuzuje m. vzbuzuje, Háj. Herb. 63. b., zejmouti se, ib. 19. a., povodeň zrostla, V. Kal. 347., moře se zbouřilo. Ib. 215. (List. fil. 1894. 294.). V Bystřicku ze slab. ova: piovár, staovat, Brt. D. II. 73.; v Litovel., Konic., Jevíč.: šecké, ib. 113.; v Zábř.: čil m. včil, ib. 129.; na Žďársku ze skupiny *ovi:* bratroj, psoj, ve slovese poidat, ib. 249., u Dačic a Telče: chůjka (chvůjka). Ib. 278. Na Slov.: zau (vzal), čil (včil), čas (včas); hl. ve slově všeček. Vz Pastr. L. 148., 149. V jihozápadních Čechách, vz Dšk. Jihč. I. 24.—28.

V, ve *předložka.* Vokalisace předložky *v* v Háj. Herb. (1562.) a V. Kal. (1578.). Vz List. fil. 1894. 203., 204.

va za ô: mvaj (môj). V Ratkovsku. Phřd 1893. 374.

Váb, a, m. = *vábec, vábič,* čižbář i pták, který jiné k sobě vábí. Slov. Kal. S. 196.

Vábka, y, f., vz Cukryna (3. dod.).

Vábca = *píšťala,* kterou se ptáci vábí. Slov. Kal. S. 196.

Vábno, a, n. = *vápno.* Phřd. 1895. 25.

Vaca, dle Bača, vz násl. Václav.

Vacata, y, m., vz násl. Václav.
Váce-, strč. = více ve jm. Vacemil, Vaczslav atd. (nepřehlas.). Vz Gb. H. ml. I. 111.
Vacek, cka, m., vz násl. Václav.
Vacena, y, m., vz násl. Václav.
Vaceta, y, m., vz násl. Václav.
Vacík, a, m., vz násl. Václav.
Vacín, a, m., vz násl. Václav.
Vacka, y, m., vz násl. Václav.
Václav, Vácslav, ze staršího Vaceslav. Vz předcház. Váce- a Gb. H. ml. I. 152., Čern. Př. 25. Odvozeniny: *Vaca, Vacata, Vacek, Vacena, Vaceta, Vacík, Vacín, Vacka, Václavec, Václavek, Václavíček, Václavík, Vaclík, Vacula, Vaculík, Vačlena, Vách, Vacha, Vácha, Vachal, Váchal, Vachata, Vachek, Vachen, Vachuda, Vachuška, Vachuta, Vambera, Van, Váňa, Vaňas, Vaňásek, Vaňata, Vaňátko, Vanča, Vančata, Vanček, Vančura, Vandas, Váně, Vaněček, Vaněk, Vaněra, Vaněrka, Vanes, Vaňha, Vaňhar, Vaníček, Vaník, Vanira, Vanísek, Vanis, Vaňka, Vaňorný, Vaňour, Vaňourek, Vaňous, Vaňousek, Vaňoušek, Vansa, Vaňura, Vanýsek, Váša, Vašák, Vašata, Vašátko, Vašatý, Vašek, Vašica, Vašíček, Vašík, Vašil, Vašina, Vaška, Vaško, Vašků, Vašta, Vašulka, Vašuta, Vecek, Věcen, Vecka, Vecko, Věch, Vena, Venas, Venca, Venclík, Vencour, Venda, Vendulák, Věnek, Veniš, Venouš, Venuš, Věšín, Vích, Vícha, Víša, Víšek*. Kbrl. Sp. 20. Cf. Čern. Př. 26. a další odvozeniny v Kotk. 8. nn.
Václavec, vce, m., vz předcház. Václav.
Václavek, vka, m., vz předcház. Václav.
Václavíček, čka, m., vz předcház Václav.
Václavík, a, m., vz předcház. Václav.
Václavky, f., hrušky. NZ. V. 586.
Vaclík, a, m., vz předcház Václav.
Vacula, y, m., vz předcház. Václav.
Vaculík, a, m., vz předcház. Václav.
Vaček, čku, m. = *vemeno*. Brt. D. II. 492. — **V.** kabátu = *kapsa*. Slov. Phľd. 1896. 647.
Vačlena, y, m., vz Václav (3. dod.).
Vada = *váda*. Slov. Zátur.
Vaďba, y, f. = *vazba*. V. střechy. Laš. Brt. D. II. 107., 433.
Vadenník, u, m. = magnetový rovník, pás, Aequator. Am. Orb. 47., 49.
Vadiť na koho = *někoho kárati, někomu láti*. Zábř. Brt. D. II. 409.
Vadna, y, f. = vanna. Gb. H. ml. I. 375.
Vadnouti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 82.; o tvarech cf. ib. 111.
Vadra m. hadra. Brt. D. II. 148.
Vadrdle, e, n., druhé *d* vsuto. Dšk. Jihč. I. 16. V. = vějíř; vějířovitý nástavek klobouku zastiňující a chránící krk. Us.
Vagro, a, n., zámek v Trenčín. Phľd. XII. 74., 554.
Váh, a, m., území, obec a řeka v Trenčín. Phľd. XII. 554. Mať bratra za Vahom (hovorí sa o tupom noži). Phľd. 1894. 550.
Váha, z sthněm. wagâ. Gb. H. ml. I. 431. Hughesova indukční v. slouží k ustanovení polohy střely v těle. Vz KP. VIII. 374. V. tělesa. Cf. Am. Orb. 23.
Vahadlo, a, n. Parostroj s v-dlem. Vz násl. Vahadlový.
Vahadlový. V. parní stroj, parostroj s vahadlem, Balancier(dampf)maschine. Sterz. I. 382.
Vahana. 1440. List. fil. 1893. 391., Mus. fil. 1896. 261. (znamení ve zvířetníku).
Váhavec, vce, m., bradycellus, brouk. V. diviznový, b. verbasci, hnědý, harpalinus, světložlutý, collaris, malý, similis, podobný, distinctus. Vz Klim. 65.
Váhovec, vce, m., vz Svorník (3. dod.).
Váhovisko, a, *vážiště*, n. = část vozu, na níž visí váhy. Brt. D. II. 445. Cf. Svorník (3. dod.).
Vach, a, m., vz předcház. Václav.
Vacha a *Vácha*, y, m., vz předcház. Václav.
Vachal a *Váchal*, a, m., vz předcház. Václav.
Vachata, y, m., vz předcház. Václav.
Vachek, chka, m., vz předcház. Václav.
Vachen, a, m., vz předcház. Václav.
Vachta, y, f., vz Trojan (3. dod.).
Vachuda, y, m., vz předcház. Václav.
Vachuška, y, m., vz předcház. Václav.
Vachuta, y, m., vz předcház. Václav.
Vajatať = *vajatorať*. Slov. Kal. S. 197.
Vajboj, e, m. = *výboj*. Arch. XIII. 48.
Vajce a *vejce*. Cf. Gb. H. ml. I. 137.
Vajco, a, n Baraní v., tuber albidum, houba. Val. Brt. D. II. 512. — **V.,** vz Tanečnice (3. dod.).
Vajčák, u, m. *Vajčák* (dol.), *žarúž, žáružík, žaruží, žaružina, záhružka, volí oko, volské oči, volové oči* (laš.), *babka, babík* (uh.), *babí plesk* (záp. Mor.), *balvoko* (Zábř.), *blisk, bliskavé kvítí* (uh.), *maslenka, másleníčka*, caltha palustris, rostl. Brt. D. II. 500.
Vajčí = *větší*. V Rovniansku v trenčan. stol. Phľd. 1897. 45.
Vajčiak, a, m. = nevykleštěný kůň nebo dobytek (hřebec, býk). Slov. Kal. S. 197.
Vajdu, eš m. vejdu, vz Vejíti (3. dod.).
Vaječné, ého, n., Eierabgabe, f. Sterz. I. 744.
Vaječník, u, m., ornament, vz Boubele (3. dod.).
Vajíčko. V-ka hmyzu. Vz Ott. XI. 395.
Vajmar, a, m., V. Kal. 119., *Vejmar*, V. Kal. 65., nyní *Výmar*. Gb. H. ml. I. 139.
Vajmě m. vejmě. V. boží. Vz Gb. H. ml. I. 137.
Vajstupně = *výstupně*. A strana straně v čem by vystoupila, aby straně druhé nevajstupně napravila. Arch. XIII. 294.
Vajtřní lidé = vajtržní (rž = ř). Háj. Herb. 341. b. — Gb. H. ml. I. 349.
Vajvod = *vývod*. Arch. XIII. 11.
Vakořitník vykrojený, s. emarginatus. Klim. 121.
Vakovitý. V. vychlípení pleny míšní. Vz Vstnk. IV. 117.
Vakovka = *malta, obmítka*. Phľd. 1893. 249.
Vakše = *klúby, strany kožichu*. Val. Vck. Val. I. 31.
Vakuoly plasmat u hub = kapky vodnaté tekutiny. Vz Ott. XI. 690. b.
Vakuový. V. brzda. Vz Nár. list. 1896. č. 26. 2.
Vaľ. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 79. Strslov. valy na mor. Slov. vz NZ. III. 559.

3. **Val,** a, m. = *vůl.* V. Revúce. Phľd. 1893. 374., 554.

Vala, y, f. = *vůle.* V. Revúce. Phľd. 1893. 374., 554. — **V.,** pl., n., příkrý kopec u Miletína. Vz NZ. III. 375.

Valach, a, m. Cf. Phľd. 1893. 35., 765. — **V.** = *fukar, fukač, opałač, byk* (laš.), *burdák* (laš.), Brt. D. II. 439., *fofr.* Duf. 241.

Valara, y, f., obec v Liptov. Phľd. XII. 74., 554.

Valaščica, e, f. = *sekyrka, obušek* (uh.). Brt. D. II. 409. Cf. Valaška.

Valaška = *malá sekyrka* atd., *obuch, obušek.* Vck. Val. I. 30. — **V.** (han.), *grytan* (Příbor), *župánek* = lajdík soukenný. Brt. D. II. 464.

Valašský. V. podřečí dělí se v různořečí a) hranické, b) starojické, c) kelecké. Na Mor. Vz Brt. D. II. II.

Váľati. — **co:** zuby (o telcoch) = tratiti. Na Slov. Phľd. XII. 174. Cf. Váleti.

Valátko, a, n. = *oblásek.* Tkč.

Válcovina = kov na válce. Nár. list. 1894. č. 88. odp. feuill.

Valča, e, f., míst. jm. na Slov. Phľd. XII. 74.

Valčík. Cf. Zbrt. Tan. 282.

Valčinov, a, m., pustá ves na Mor. Mtc. 1896. 122.

Válčivka, y, f., volvox, živočichotvor. Am. Orb. 76.

Valda, y, m., vz násl. Valentín.

Valdek, a, m., vz násl. Valentín.

Válec. Dělá válce = rád se pováłí. Čern. Př. 20. Hra na válce: Kluk si lehne, přiloží ruce k tělu a rychle se válí. Mor. NZ. III. 24.

Valečka, y, m., vz násl. Valentín.

Válečnice. Ona v. nižádná není. Arch. XIV. 194.

Vałek = *hromada obilí do kouta stodoly shrnutá, posád.* Brt. D. II. 438.

Valek, lka, m., vz násl. Valentín.

Valenčka, y, m., vz násl. Valentín.

Valenda, y, m., vz násl. Valentín.

Válenec, nce, m. V-nce či zátěrky z mouky a z vody sešúlané a vařené buď v mléce neb v polévce; také se smaží. Val. Vck. Val. I. 23., Brt. D. II. 484.

Válení. V. vajec velikonočních po šindelích n. po latích na způsob žlabu položených (hra). Čí vejce se dotkne vajec jinými dříve dolů puštěných a dole ležících, ten je vyhrál. Vz více v NZ. IV. 324. (U Roušína.)

Valenta, vz násl. Valentín.

Valentík, a, m., vz násl. Valentín.

Valentín. Odtud: *Valda, Valdek, Valečka, Valek* i *Válek, Valenčka, Valenda, Valenta, Valentík, Valeš, Valha, Valíček, Valík, Valín, Vališ, Valko, Valouch.* Kbrl. Sp. 9., 20. Cf. Kotk. 33. Na sv. V-na (12./2.) sedlák nic nepočíná (zaseté sežraly by mušky a nasázené (živé) by sciplo). ČT. Tkč. V-ne, kočka dříme na komíně! Brušp. Hledíková.

Valeš, lše, m., vz předcház. Valentín.

Váleti. Teľa a žrieba zuby váľa (sbazuje). Phľd. 1894. 377. Vz Váľati.

Valgáč, e, m. = *zavalitý, ztloustlý, neohrabaný:* pes, jehně i člověk. Val. Brt. D. II. 409.

Valha, y, m., vz předcház. Valentín.

Valcha, panni molendinum valcha dictum. Eml. Urb. 190.

Valíček, čka, m., vz předcház. Valentín.

Valík, a, m., vz předcház. Valentín.

Valín, a, m., vz předcház. Valentín.

Valipysk, u, m. = *pysk svislý,* Flabbe, f. Sterz. I. 928.

Vališ, e, m., vz Valentín (3. dod.).

Valiti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 79. Už valí (jde) do města; Tam valí o dušu (prší velmi). Pol. Ostrava. Valí se jak velká voda, jak hromada neštěstí. NZ. V. 544.

Valko, a, m., vz Valentín (3. dod.).

Valník, u, m. = něj. vůz? V. jednospřežný. Nár. list. 1895. 28./8.

Valný, z validus. Čern. Př. 20.

Vaľok, ľku, m. = *vepřovice.* Slov. Phľd. 1896. 622.

Valouch, a, m., vz Valentín (3. dod.).

Válov, nástroj k lámání lnu. Phľd. 1894. 85.

Valova, skála u Vsetína. Vck. Poh. 115.

Válovec, vce, m. = *válov* (koryto na píci). Slov. Kal. S. 197.

Vaľovočec, vočce, m. = *réva.* Vz Brt. D. II. 441.

Valový *mlýn* u V. Kunčic na Frýdecku. Věst. op. 1894. 19.

Vambera, y, m., vz předcház. Václav.

Vambeřice, od Vambery? Čern. Př. 37.

Vampeľ, *bampeľ, vantrup* = veliké břicho. Slov. Kal. S. 197.

Vampír a *Vlkolak* sú rozdielne bytnosti; Vampír je umrlec, Vlkolak je žijíci človek, ale často sa obé mate. Phľd. 1895. 31.

Vampirism-us, u, m. = tlačení můrou. Vz Zbrt. Pov. 23., Phľd. 1895. 32. V. na Mor. Vz Čes. l. VI. 216.

Váňa Jan, učitel angl. a rus. řeči v Praze, spisov.

Vaňas, a, m., vz předcház. Václav.

Vaňásek, ska, m., vz předcház. Václav.

Vaňata, y, m., vz předcház. Václav.

Vanča, dle Bača, vz předcház. Václav.

Vančata, y, m., vz předcház. Václav.

Vančura, y, m., vz předcház. Václav.

Vandas, a, m., vz předcház. Václav.

Vandec, v lučbě. Vz Am. Orb. 63.

Vanditka, v lučbě. Am. Orb. 63.

Vandlička, y, f. = *vannička,* z něm. vandl, *l* není vsuto. Mtc. 1895. 186. (Pastr.). — Duf. 5., List. fil. 1896. 156.

Vandrovati po řemesle. 1566. L. posíl. II. 28.

Vandrovka. Bol na v-vke. Phľd. XII. 661.

Vandrovník = koláč ze žitné mouky, pomazaný máslem, posypaný mákem n. perníkem, který dostávala čeládka vystupující ze služby. NZ. IV. 537.

Váně, vz předcház. Václav.

Vaněra, y, m., vz předcház. Václav.

Vaněrka, y, m., vz předcház. Václav.

Vaneš, nše, m., vz předcház. Václav.

Vaňha, y, m., vz předcház. Václav.

Vaňhar, a, m., vz předcház. Václav.

Vanič, e, m., potok v Liptov. Phľd. XII. 74., 554.

Vaníček, čka, m., vz předcház. Václav.

Vaník, a, m., vz předcház. Václav.

Vanírnik, a, m., vrch v Požúnsku. Phľd. XII. 554.

Vanísek, ska, m., vz předcház. Václav.

Vankúšik, u, m., vz Vankuš. Phľd. XII. 289.

Vankušový tanec. Vz Tanec slov. (3. dod.).

Vanna, z něm. Wanna a to z lat. vannus; o strč. skloň. cf. Gb. Km. -a. 13.

Vánoce. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -a. 22. O v-cích cf. Zbrt. Pov. 168. O v. na mor. Horácku. Vz Duf. 332. O v. v okolí B. Bystrice vz Phľd. 1894. 132. O v. na Val. vz Vck. Val. I. 48. nn. (o pověrách). Ten (čeledín) má časté v. (často mění službu). NZ. IV. 392. Zelené v. bílé velikonoce (a naopak). Duf. 242. Jsou-li na v. bařinky, bude mnoho ovoce. Vck. Val. I. 165. Na s. Barborku po vodě, na vánoce po ledě. Slez. Nov. Př. 463.

Vánoční. Strčes. vánoční hry lidové. Vz NZ. IV. 125. nn., Oestr. Mon. (Böhm.). I. 459. nn. Svěcení božího hodu v-ho na Val. Vz Vck. Val. I. 58.

Vaňorný, ého, m., vz předcház. Václav.

Vaňourek, rka, m., vz předcház. Václav.

Vaňous, a, m., vz předcház. Václav.

Vaňoušek, ška, m., vz předcház. Václav.

Vansa, y, m., vz předcház. Václav.

Vansová Terez., spis. Cf. Phľd. 1894. 33.

Vantrup, u, m., vz Vampeľ (3. dod.).

Vaňura, y, m., vz předcház. Václav.

Vanýsek, ska, m., vz předcház. Václav.

Vápenice, calcina. Eml. Urb. 156., 200.

Vápeník. Dej pozor, aby nebyl čert vápeníkem (aby se nestaly různice). Mor. NZ. V. 544.

Vápenná, é, f., vrch a trať na Frýdecku. Věst. op. 1894. 19.

Vápničitka, y, f. = kysličník vápničitý, živé vápno. Vz Am. Orb. 63., 64.

Vápniti, *vyvápniti* pole (vyhašeným páleným vápnem). Nár. list. 1894. č. 160. str. 5. c. (konec).

Vápnoš, e, m. = soličník vápničitý. Am. Orb. 62.

Var. Var touhy. Vrch. Rol. XXIII.—XXIX. 26. — **V.,** f. = *horúci pot.* Slov. Var mu na čelo vyšla, var na mňa ide. Phľd. 1894. 493.

Vař, e, f. = *vařivo.* Jevíčko. Brt. D. II. 409.

Vář, e, f. = *strava.* Kunšt. Brt. D. II. 484.

Vara = *věru.* V Gemer. Phľd. 1893. 553., Pastr. L. 44. Vara he = věru že. Pastr. L. 145.

Vařák. Elektr. v., vz Roštěník (3. dod.).

Varanica, e, f. potok na Zvolen. Phľd. XII. 554.

Vařaška, y, f. = *bodák.* Ve Šviháčině. Brt. D. II. 521.

Varat = *variti.* — **co:** odstaviti. — Varaj mi **z** cesty (vyhni se). Brt. D. II. 409.

Vardať = *živořiti.* Slov. Zátur.

Vařečník, u, m., Kochlöffelhalter. Jeř.

Vařecha. Tys' taká v. (do všeho so mícháš). Phľd. XII. 56.

Vařenka, vz Varienka.

Varešieka, y, f. = *vařečka.* Phľd. XII. 263.

Vareška. Nebuď do každého hrnca v-kou. Phľd. 1894. 257.

Vareškár, a, m. = *vařečkář,* kdo dělá vařečky. Slov. Phľd. 1895. 604., 757.

Vareškárský = *vařečkářský.* V. tovar. Slov. Phľd. 1896. 261.

Varga, y, f. = *koňský pysk.* Slov. Kal. S. 197. Cf. násl. Varha.

Varha, y, f. = *perna na ústach, ret, pysk.* V Šarišsku. Phľd. 1894. 307. Cf. slez. Varga.

Varhánkovitý. Sukně nabírané (= v-té, faldovité). Wtr. Krj. I. 309. Cf. Varhánkový (3. dod.).

Varhánkový. V. sukně mužské. Vz Wtr. Krj. I. 439. Cf. Varhánkovitý. (3. dod.).

Varhánky = vrapované punčochy soukenné (ženské), dolní část byla vlněná. Vck. Val. I. 32.

Varhany, m. 1554. Kosmogr. (List. fil. 1893. 457.). Aby bylo mnoho v-nuov; Zvony, v-ny a písněmi. Chč. S. 242., 35. Vyškrabuje varhany (chrápe). Slov. Nov. Př. 607.

Varhovať = *hlídati.* Domácího zloděja něuvarhuješ. Laš. Brt. D. II. 409.

Variačik. Odnášala mu chlieb aj v. s jedlom. Phľd. 1894. 675.

Variecha, y, f. = *vařečka.* Slov. Phľd. 1896. 261.

Varienka, y, f. = vyvařená sůl naproti soli krušcové. Slov. Phľd. XII. 177.

Vařilky, f., pozdní hrušky. NZ. V. 522., 586

Varín, a, m., míst. jm. na Slov. Phľd. XII. 74., 554.

Variometr, u, m. = přístroj určující variaci zemskomagnetických elementů. Vstnk. II. 560.

Variti. Laň s toho hrobu nevarila (neodcházela). Kld. I. 166. Cf. Vari.

Vařiti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 79. Co še vari, nej še vyvari. Phľd. 1895. 187. Čo budete variť? Vodu na mäkko (kyslé na sladké). Slov. Nov. Př. 506.

Vařivky, f., druh hrušek. Vz Ott. XI. 808.

Vařivo = zeleniny, Gemüse, n. Laš. Brt. D. II. 484.

Varkoč = sukně oblékaná přes odění, Waffenrock, m. — **V.** = dlouhá sukně mužská, s rukávy a bez nich, lehká. Na prsou byly vyšity erby a znaky rodinné; po stranách a i v prostředku byla rozříznutá. Wtr. Krj. I. 246., 247.

Varmuška, vz násl. Varmuže.

Varmuže, střhněm. warmuos. Mtc., Gb. H. ml. I. 431. — **V.** = *chamula.* Příbor. Brt. D. II. 484. — **V.,** *varmuška,* v Prus. *germuška* = chléb ve vodě vařený a pak omaštěný. Slez. NZ. IV. 446. — **V.** = *kal z másla vařeného, rantoš.* Brt. D. II. 377. — **V.** = *ťulpa.* Kotk. 166.

Vároš, e, m. = *město.* Ve šviháčině. Brt. D. II. 520.

Vařoucí m. vroucí. Brt. D. II. 259.

Varouš, e, m. = Vavrouš, *v* odsuto. Dšk. Jihč. I. 26.

Varovati se čeho: hriecha. Chč. m. s. III. 27. — **se od čeho:** od lakomstvie, od cesty. Chč. m. s. III. 22., 75.

Varovčivosť. Phľd. 1893. 392.

Varovčivý. Žena múdra, v-vá. Phľd. 1895. 450.

Varovkyně = *chůva,* Wärterin. Phľd. 1893. 675.

Varovný. V. lůj (čistý). 1725. Pras. Řem. 44.

Varpach, u, m. (vorback) = *chlebový* koláč (Litovel, Zábř.). Brt. D. II. 484.
Varšianský, vz Radvanzský (3. dod.).
Vartmberk (*m* slabikotvorné). V. Kal. 177.
Vartošna, y, f., z Waidtasche. Cf. Vátošna.
Varunk, Währung. 1488. Půh. V. 84.
Vařunka, y, f. = rum n. kvit vlitý do vřelé vody. Na Frydecku. NZ. IV. 446.
Vasokonstriktor, u, m., sval. Vstnk. III. 335.
Vastrže, z vasrstrže. List. fil. 1893. 465. — V., vz Výcuch (3. dod.).
Váša, dle Báča, vz Václav (3. dod.). — V. *Václ.*, na poč. XIX. stol., knihtis. a spis. Vz Mus. 1894. 149.
Vašák, a, m., vz předcház. Václav.
Vašata, y, m., vz předcház. Václav.
Vašátko, a, m., vz předcház. Václav.
Vašatý, ého, m., vz předcház. Václav.
Vaščák, a, m., převzdívka. Mtc. 1896. 299.
Vašek, ška, m., vz předcház. Václav.
Vášeň. O strč. skloň. vz Gb. Km. -a. 27. V. jest jak velká voda, vzpírej se jí, vezme tě s sebou. Šml. VII. 232.
Vašica, dle Bača, vz předcház. Václav.
Vašíček, čka, m., vz předcház. Václav.
Vašík, a, m., vz předcház. Václav.
Vašil, a, m., vz předcház. Václav.
Vašímilostívati komu. 1589. Wtr. Živ. c. II. 506.
Vašina, y, m., vz předcház. Václav.
Vašinec. Slovo to páchlo Bl. selštinou. Bl. Gr. 90.
Vaška, y, m., vz předcház. Václav.
Vaško, a, m., vz předcház. Václav.
Vašků, vz -ů a předcház. Václav.
Vášně, vz Vášeň.
Vášník, a, m. = *vášnivec*. Am. Orb. 112.
Vašnospán m. vašnostpan, *t* odsuto. Dšk. Jihč. I. 20.
Vašnosť nepovstalo stažením, nýbrž přímo z polštiny. Krok. 1894. 139.
Vašnostin, a, o. Kat. z Žer.
Vašnostovať komu. U Žleb. NZ. II. 695.
Vašta, y, m., vz předcház. Václav.
Vašulka, y, m., vz předcház. Václav.
Vašuta, y, m., vz předcház. Václav.
Váti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 40. O tvarech cf. ib. 100. V Bystřicku na Mor. jen v trpném příčestí: zavitý, zavátý, ostatek užívají slovesa *fókať*. Brt. D. II. 83.
Vátina, y, f. Písková v. NZ. II. 702.
Vatka, y, f. *V.* (Hustopeč), *mřeže* (pl., Strážn.), *pletky* (Bralleny) = velká obdélná síť; dole visí koule olověná, na vrchu dřevěná. Brt. D. II. 498.
Vátošna, *bátošna, vartošna, bartošna, brátošna*, z Waidtasche.
Vatrč, e, f. = *svazek*. V. pantliček. N. Město. Brt. D. II. 409.
Vavák, a, m., vz násl. Vavřinec.
Vavera, y, m., vz násl. Vavřinec.
Vaverka, y, m., vz násl. Vavřinec.
Vavrda, y, m., vz násl. Vavřinec.
Vavrečka, y, m., vz násl. Vavřinec.
Vavrejna, y, m., vz násl. Vavřinec.
Vavřich, a, m., vz násl. Vavřinec.
Vavřina, y, m., vz násl. Vavřinec.
Vavřinec, nce, m. Odtud: *Havrda, Lorek, Roula, Vavák, Vavera, Vaverka, Vávra, Vavrda, Vavrečka, Vavrejna, Vavřich, Vavřík, Vavřín, Vavřína, Vavřinec, Vavřineček, Vavřínek, Vavřiš, Vavříšek, Vavroch, Vavroň, Vavroš, Vavroun, Vavroušek, Vavrovec, Vavruch, Vavruš, Vavruška.* Kbrl. Sp. 9., 20. Mimo to v Kotk. 33. Sv. V. odnes svačinu i hrnec (od té doby nedává se dělníkům žádná svačina). Duf. 244. Sv. V. ochladí vodu. Ib. 363. Na sv. Vavřinca s kobzolema do hrnca; Dy na sv. V-ca prši, nalihně se moc myši. Slez. Nov. Př. 459. — V. *Vinc. z Březové* (ne: z Breziny). Vz Mtc. XVIII. 282.
Vavřineček, čka, m., vz předcház. Vavřinec.
Vavřínek, nka, m., vz předcház. Vavřinec.
Vavříšek, ška, m., vz předcház. Vavřinec.
Vavroch, a, m., vz předcház. Vavřinec.
Vavroň, ě, m., vz předcház. Vavřinec.
Vavroš, e, m., vz předcház. Vavřinec.
Vavrovec, vce, m., vz předcház. Vavřinec.
Vavruch, a, m., vz předcház. Vavřinec.
Vavruš, e, m., vz předcház. Vavřinec.
Vavruška, y, m., vz předcház. Vavřinec.
Vazač, e, m., lictor. Praetorovi dáno bylo vazačuov šest. Kosmogr. 739. a. — **V.,** vz Přadlák (3. dod.).
Vazák, u, m. = *příční trám ve střeše.* Brt. D. II. 433., Sterz. I. 714.
Vázané, das Angebinde. Cf. Zbrt. Pov. 45.
Vázaný = *pletený*. V. punčochy. Brt. D. II. 470.
Vázati. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 82. O tvarech cf. ib. 111. — **co jak.** V-li to **od** kopy (dostali zaplaceno od kopy). Brt. D. II. 287.
Vazba. Vazbu půjčiti (uvězniti dovoliti). Arch. XIV. 401.
Vázeť = *vězeti*. Slov. Kal. S. 198.
Vazivina, y, f. = *vazivo*. Čas. čes. lék. 1888. 53. (Dhn.).
Vazně. Trámy v. položené, tvoří-li lícné plochy jednu rovinu. Vz Ott. VIII. 1.
Vazné, ého, n. = *vázané*, dar jako odplata za dar šestinedělce do kouta poslaný a p. Na Žďársku. Cf. Nár. list. 1894. č. 247. odp. feuill.
Vaznice v stavit. Vz Ott. VIII. 2. b.
Váznouti. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 111. nn.
Vazový. V. střevíc ženský. Wtr. Krj. I. 489.
Váža = *věž*. V Gemer. Phľd. 1893. 554.
Vážení, n., cadus, *bečka*. Sto v. oleje. Ev. seit. 31. Luc. 16. 6.
Važinka, y, f. = *babulka, husa*. Záp. Mor. Brt. D. II. 409.
Vážiště, ě, n., vz Váhovisko (3. dod.).
Vážiti co. Aby uměli v. tu milosť. Chč. m. s. III. 49. Váží koření (klímá). Mor. NZ. V. 544.
Vážitko, a, n. = *táhlo*, Balancierstange, f. Sterz. I. 382.
Vážnice, e, f. = *studnice s vahou*. Záp. Mor. Brt. D. II. 409.
Vážný = *těžký*. GR. Nov. 139. 15. — **Kupectví** (= zboží) vážné = které se na váhu prodává. 1530. Snm. I. 378.
Vbácať = *vházeti*. Všecko vbácala na lůžko. Vých. Mor. Brt. D. II. 409.

Vcvíkať. Musí sa v. **mezi** nich (vtiskati). Phľd. 1892. 595.

vč. Z *vč v* odsuto: čala m. včala, čera m. včera. Dšk. Jihč. I. 26.

Včala, y, f. = *včela*, chod.; *včála* v Písec. Kts. 8.

Včasník, u, m = *řeřišník*. Slov. Kal. S. 198.

Včekati m. *štěkati, v* přisuto. Žďár. Brt. D. II. 250.

Včela. Pověry k ní se táhnoucí vz v Zbrt. Pov. 168. Lidé se za ní táhli, jako včely do úlů (hojně). Kld. III. 208. Včely štípí, když jim ujímají. Bl. Gr. 301. — **V.** *Včeličky* = kukačka, kukalka, zezulka, kukučí obrteľ (uh.), orchis, rostl. Brt. D. II. 505.

Včelař. V-ři vypovídají se ze Včelákova přes Rojovice do Úlovic. NZ. III. 229.

Včelice, eristalis, moucha. Vz Ott. VIII. 715. a.

Včelín, u, m. = *včelník*. 1519. Dml. List. 15.

Včelka = *včilka, včil.* U Císařova. NZ. VI. 75.

Včelkáj = *včil.* U Litovle. Brt. D. II. 111.

3. **Včelník,** dracocephalum, rostl. Vz Ott. VII. 903.

Včelstvokrmný. V. rostliny. Duf. 266.

Včera. O tvaru vz Gb. H. ml. I. 154.

Včerejší. Je na vždy ztracen den v. a zítřka který z nás as dosáhne? Brab. 136.

Včil: *ščilej* (Pastr. L. 109.), *včelkáj* (u Litovle), *včile, včilečky, včilej, včilejky* (Pastr. L. 109.), *včili, včilka, včilkaj, včilké* (Brn.), *včilkék, včilkom* (Brn.), *včilkum, včul* (Pastr. L. 109.).

Včile, vz předcház. Včil.

Včilečky, vz předcház. Včil.

Včilej, vz předcház. Včil.

Včiličky = *včil, nyní.* Mor. Bl. Gr. 338.

Včilkom, vz předcház. Včil.

Včilkum, vz předcház. Včil.

Včíně, ěte, n. = *štěně.* Záp. Mor. Brt. D. II. 409., 186.

Včul, vz Včil (3. dod.).

vd. Z *vd* se odsouvá a) *v:* dolek m. vdolek, Gb. H. ml. I. 438.; b) *d*: věk m. vděk. Dšk. Jihč. I. 16.

Vďačný = *ochotný.* Bol vďačný moje ortografičné chyby napraviť. Phľd. 1895. 322.

Vdaj. Mámy ponáhľajú s cérkami (na vdaj), jako s koláčami do peci, aby nepřekysly. Vck. Val. I. 108.

Vdávati se. Budeš se vdávať, až se budou blechy podškubávať (nikdy). Vck. Val. I. 108. Cf. Vydati (i dod.).

Vděčnosť. Daň vděčnosti (donum gratuitum, hl. ukládána ze služného úředníkům a pensistům činíc 20% služného nebo pense). 1759.—1779. Vz NZ. III. 219.

Vděčný. Jsem toho **od** vás vděčna. Kat. z Zer. I. 71.

Vděčoň, ě, m. = *člověk, který se příliš vděčí, úlisník, podlézavec.* Val. Brt. D. II. 410.

Vdělati. (Novorozeně) v dříví vdělala (zastrčila, schovala). Tov. kn. 68.

Vdlachmat se = *vtlačiti se.* Vdlachmáł sa **za** stůł. Vých. Mor. Brt. D. II. 410.

Vdolák, u, m. = *vejce,* které se o velikonočních hrách vejci častým nárazem valně poškodilo. U Roušína. NZ. IV. 324.

Vdole m. dole, *v* přisuto. Dšk. Jihč. I. 28.

Vdova. Vdova — ľavka, čo sa všeci po ni šlapú; Vdovička každému lavička; Na vdovu treba karabáčika, aby odbyl **za** seba i za nebožtíka. Slov. Nov. Př. 400. Zakiaľ si trúfa kyšu prehryznúť, zatiaľ sa vdova drží za vydajuschopnú = (vdavek schopnou). Phľd. XII. 40. Vz Vdovica.

Vdovec. Vdovcovi čert mydla požičiava. Phľd. XII. 40. V. ženu dostane, ale ne matku. Phľd. 1894. 196.

Vdoví. V. šat (smutkový) v XVI. stol. Vz Smutkový.

Vdovica. V. — ces blato lavica. Phľd. 1894. 674.

Vdovně = vdovím způsobem. Kat. 122. (Erb.). Dle List. fil. 1894. 49. je to subst. vdova jako stravně = strava, rovně = roveň, hlaveň = hlava, vodně = voda (Jedlička).

vě, vyslovuje se na Hané jako *vje.* Brt. D. II. 17.

-ve. V Morkovicích a okolí mění se *e* ve -ve v *i:* kus mrkvi. Brt. D. II. 62., 63.

-vě. Z *-vě* se *v* odsouvá: sětlo m. světlo, kět m. květ. Gb. H. ml. I. 437.

Vebzučeti se kam. Krs. Moor. 51.

Věc. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 42.; o střč. skloň. Gb. Km. -i. 43.

Véce = *vejce.* V Chromecku na Mor. List. fil. 1894. 85., 270. U Litovle. Brt. D. II. 114. (NZ. V. 75. U Císařova.).

Vecek, cka, m., vz předcház. Václav.

Věcen, cna, m., vz Václav (3. dod.).

Věcěti. Tvary vz Gb. H. ml. I. 200. Vece byl již za Bl. zastaralý tvar. Bl. Gr. 176.

Vecka, y, m., vz Václav (3. dod.).

Vecko, a, m., vz Václav (3. dod.).

Věcmóchat co = *vyklevetiti.* Jevíčko. Brt. D. II. 335.

Věcník, a, m., Realist. Mark. (Krok 1896. 13.) Neujalo se.

Vecódit = *vycíditi, vypiti.* — **co jak.** V. pivo do poslední kapke. U Kojet. Brt. D. II. 56.

Vécoch, u, m. = *hecoch, hejcuk, kanál z chléva.* Brt. D. II. 113.

Věcota, y, f. = *věcnosť.* Krok 1896. 13.

Vécuch, u, m. = *vikýř ve střeše.* Ivančice. Brt. D. II. 434.

Večán = *nyní.* Us. v Plzeň. Bl. Gr. 339. Tato příslovka vyhynula. — Vz Mus. 1896. 260.

Večar = *večer.* Ve Spišsku. Phľd. 1893. 429., Pastr. L. 11.

Večer, *véčer, viečer.* Gb. H. ml. I. 144. Každy deň ma svuj v. Slez. Čes. l. V. 420. — K večerou. V. Kal. 50. K večerou přijel. Snm. I. 5. (r. 1526.). — *Od večera* = *odpoledne.* Laš. Brt. D. II. 354.

Večeřa. Tlôstá v., vz Zabíjačka (3. dod.).

Večernička, vz Večernice (rostl.). Vz Ott. XI. 226.

Večerník = večerní list novin. **Nár. list** 29./4. 13 5.

Večeros, z večerъ-sь, hac nocte; ъ změněno v *o.* Št., Pass., Otc. (Gb. **H. ml. I.** 231., 58.).

Večiereň = *večerní pobožnosť.* Keď si po v-ni ukládala šaty. Phľd. XII. 198.
Věčina. Cf. Gb. Ruk. 567.
Večislavice, obec v Trenčan. Phľd. XII. 158.
Večmat = tlačiti, cpáti co kam. Záp. Mor. Brt. D. II. 410.
Věčnosť. Už zaspal na v. = zemřel. Phľd. 1894. 872.
Vědaření, n. Osv. 1896. 465. Vz násl.
Vědařiti = *vědu pěstovati.* Bráb. 147.
Vedě, *vědě,* nonne. Vedě z peníze jsi najat ke mně. Ev. seit. 14. Mat. 20. 13.
Věděti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 39., 71., 72. O časování na Mor. cf. Brt. D. II. 32., 83., 220., 260. Ví, kde co chytit (zná fortele); Ví, co čert v pekle večeřá. Mor. NZ. V. 544. — **s inft.** Vědouce se míti k tomu lepší právo. Arch. XIV. 78. — **V.** = *znáti.* Mne víte, odkad jsem. Ev. víd. 64. Joh. 7. 28. Nevědúce moci Alexandrovy. Alx. Nách. kap. XXXVI.
Vedla = vedle. Brt. D. I. 60. (Zlín.).
Vedle. Cf. Gb. H. ml. I. 169.
Vedliba, y, f. = *velryba.* Gb. H. ml. I. 351.
Vedňa. Za v. = *za dne.* Předmostí. Brt. D. II. 55.
Vědní, wissenschaftlich. V. obor, system. Mus. 1894. 310., 585. V. celek. Krejč. Psych. 5. Cf. Vědný.
Vedno = *v jedno.* Nechce sa čeľadi v. spolu bývať. Phľd. 1895. 612.
Vědóca = *věda* (přechod.). U Tišn. Brt. D. II. 197.
Vědochod, u, m. = *myslechod.* Klácel. Krok 1895. 368.
Vědochtivec, vce, m. Phľd. 1895. 196.
Vědochtivosť. Stč. Kon. 61.
Vědochtivý. Phľd. XII. 332.
Vědomosť. V. není matkou smíchu. Cop. 31.
Vědostavný (učenec). Am. Orb. 109.
Vědrce, e, n. = *vědro.* Pass. klem. 171. (Gb.).
Vedrník m. bedrník. Pršp. sl. 719. (Gb.).
Vědro. O pův. cf. Jag. Arch. XVI. 3. 4. Heft. 418.
Vedť = *vždyť.* Těšín. Bl. Gr. 338.
Vědychtivosť. Mus. 1894. 524.
Věch, a, m., vz Václav (3. dod.).
Věchet. Hlava jako v. Nov. Př. 606.
Vejce. K aje přisuto *v:* vajce. Gb. H. ml. I. 530. O pův. cf. Krok 1892. 303. (Základní význam: rození, život.) Skloň. u Jemnice. Vz Brt. D. II. 270. Velikonoční (červené) v. Vz NZ. IV. 323. Na Litomyšlsku. Vz Nár. list. 1894. č. 81. odp. feuill. Hry o velikonoční vejce. Vz Cikání, Sekání, Ćukání, Válení (3. dod.). NZ. IV. 324.—326. V. v podání chodském. Vz Čes. l. VI. 133. To abychom přinesli v. (říkají na Chodsku, přijde-li někdo do domu po dlouhém čase). Vz Čes. l. VI. 135. Dajou lidi v. a vyčtou potom za slepicu. Žďár. Nár. list. 1895. č. 110. feuill. Vejcem do kuželek kouleti (hloupě jednati). Šml. VII. 146. Zdá-li se o vejcích, samá mrzutosť. Vz Kněz (3. dod.). Hádanky o vejci. Vz NZ. III. 37. — **V.** = *jablko v huse upečené.* Chrud. NZ. III. 486.
Vejcokámen, e, m. Vz Am. Orb. 31.
Vejcorost, u, m., oophyton. Vz Am. Orb. 31., 93.
Vejcotvar, u, m. = *tvar vejčitý,* Ovoid. Sterz. II. 482., Am. Orb. 71., 81.
Vejcotvárnosť, i, f. Vz Am. Orb. 93.
Vejcovec, vce, m., ornament, vz Boubele (3. dod.).
Vejcozvěr, a, m., oozoon. Vz Am. Orb. 10., 100.
Vejčitka, y, f. V. žlutá (ovoce). Nár. list. 1896. č. 299. Příl.
Vejfňaky přesmyknutím m. vejňafky. Dšk. Jihč. I. 49.
Vejhlasný m. věhlasný, Čern. Př. 88.
Vejhon = vysočina u Židlichovic na Mor. Vstnk. II. 501.
Vejchodný, excentrisch? Já byl odjakživa v. Osv. 1896. 133.
Vějice, e, f. = *vánice, závěje.* Potom v. a zimy udeřily. Arch. XIII. 348.
Vějíř v XVI. stol. Cf. Wtr. Krj. I. 185. V. elektrický. Vz KP. VIII. 414.
Vějířonosný, fächertragend. Sterz. I. 871.
Vejíti. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 137.
Vejklíř, vz Vikýř (3. dod.).
Vejlimčata, vz násl. Vejlišky.
Vejlišky, *vejlimčata,* druh jablek. NZ. V. 586.
Vejlník, druh jablek. Kat. z Žer. II. 141.
Ve jmě otce, ve jmě syna. 1440. Mus. fil. 1896. 268.
Vejmelný. V. obilí. XVIII. stol. NZ. IV. 103.
Vejmluvník, a, m. = *výměnkář?* V. spával v přístěnku. Chod. NZ. III. 392.
Vejpojný. Pivo v-né, příjemné atd. (dobře pitelné). Wtr. St. Pr. 93.
Vejproše, vz Výpros (3. dod.).
Vejpůl. Chybný výklad: ve + půl se vsutým *j.* Strč. je za to: v-úpol n. v-úpól, to se změnilo v novoč. v: vejpůl. Nejspíše přešlo *ú* v *ý* a to v *aj, ej.* Gb. H. ml. I. 257.
Vejřek, řku, m. = *výpověď.* 1629. Mtc. 1896. 132. Na to p. X. sentenci anebo vejřek učinil. Tov. kn. 75.
Vejřevný přesmyknutím m. veřejný. Čern. Př. 16., Dšk. Jihč. I. 49. Cf. List. fil. 1896. 160.
Vejřiti = *při muzice seděti, netancovati, ocet prodávati* (o děvčatech). V Plzeň. Škar. 64. Cf. Výřiti (jako výr hleděti).
Vejřitka, hmyz. Cf. Ott. VIII. 639.
Vejrovina, y, f. = *taškářství* a p. Zas nějaká v. (žertem). Osv. 1896. 51.
Vejrovka, y, f. = *Kouřimka, Vírový* = potok v Poděbr. XVIII. stol. NZ. IV. 101.
Vejrunkový. V. peníze. Vz Vejrunk, Věrunkový. Kat. z Žer. I. 243.
Vejsada. Býval před jinými co do síly v. = chlubič. Světz. 1894. 351. c. (Domažl.).
Vejskočný. V. vdova = netruchlící příliš. NZ. III. 7.
Vejstavní. V. strom. XVIII. stol. NZ. III. 523.
Vejstřeší, n. = díl půdy nad vodvedením. Chod. NZ. III. 395.
Vejt, *rajt,* rostl. 1339. Reg. IV. 267., 281.
Vejtažný. V. ryba. XVIII. stol. NZ. IV. 101.
Vejtěr n. **vejtrol,** u, m. = zrno obilní, které se při svážení obilí z klasů vytrolilo. NZ. IV. 398.

Vejvod- v. vévod-. Vz Mus. 1896. 248.
Vejžírka, y, m. = *drzý člověk, chvastoun.* U Žleb. NZ. II. 695.
1. **Věk.** Jenž živ jest na věky věkoma. GR. Nov. 47.
2. **Věk** m. vděk. Vzal za věk. Děk. Jihč. I. 16.
Věka = *vika.* Brn. Nár. list. 1896. č. 72. feuill.
Věkj-amen. Na v. = na věky (věki)-amen. Gb. H. ml. I. 211.
Věkodruh, a, m. = *vrstevník.* Phľd. 1898. 539.
Věkopamátný. V. hora. Fait. 66.
Věkostraz, gomphrena, Kugelamaranth, rostl. Vz Ott. X. 285.
Věkověčný. V. mlhy. Quis. Ifig. 57.
Věkožizný. Cf. Vašek. Filolog. důkaz. 77.—78.
Vela, y, m., vz Velislav (3. dod.).
Velas, a, m., vz Velislav (3. dod.).
Velat, a, m., vz Velislav (3. dod.).
Velbář m. herbář. List. fil. 1893. 466.
Velbloud, z got. ulbandus. Gb. H. ml. I. 48., 423., to z řec. ἐλέφας. Čern. Př. 6., 50. Pův. slov. velьbądъ, lid. etym. velьblądъ, spojením s blăditi (blouditi). Pastr. v Mtc. 1895. 186. Cf. Mus. fil. I. 392., List. fil. 1896. 156.— V. = *slon,* elephas. AlxB. 88.
Velce. V. vám děkuji. Kat. z Žer. I. 39.
Velda, y, m., vz Velislav (3. dod.).
Veldílo, a, n. Zvič. Mlt. 20.
Veldůklad, u, m. = *hlavní důklad.* List. fil. 1896. 407.
Velebáseň, sně, f., Epopoë. Sterz. I. 822., Brab. 8.
Velectnosť, i, f. Žen. listy. 1896. 67.
Velebivě a nadšeně stáhl obličej. Osv. 1896. 36.
Velečajzný = *veliký.* U Bystřice. Brt. D. II. 78.
Veledůležitosť. V. pravidla. Stč. P. př. 85.
Velek, lka, m., vz Velislav (3. dod.).
Velekřesťan, a, m. 1505. Vlč. Lit. 254.
Velekruh, u, m. Osv. 1896. 219.
Velemocný. Dle Bl. Gr. 326. z pol.
Velen, a, m., vz Velislav (3. dod.).
1. **Veles** (bůh). Vz NZ. III. 529. nn., V. 589.
2. **Veles,** dvůr v Nitran. Phľd. XII. 247.
Veleslav, a, m., vz násl. Velislav.
Veleslaviti koho. Stačí: slaviti, chváliti. Bl. Gr. 324.
z **Veleslavína** Samuel Adam, syn slavn. Velesl., † po 1641. Vz Mus. 1894. 151.
Veleslibný. V. představa. Stč. P. př. 10.
Veleti. O pův. cf. Gb. H. ml. I 79.
Veleumný. Phľd. XII. 725.
Velevkusně. V. něco dělati. Krs. Moor. 44.
Velezásada, y, f., das oberste Princip. Dk. (Krok 1895. 370., 1896. 13.).
Velhora, y, f. Čch. Otr. 39.
Velíček, čka, m., vz násl. Velislav.
Veličenstvený. V. krása (krajiny). Phľd. 1893. 578.
Veličiti. Bychom Boha v-li. Hrad. ruk. V. 250. Jinde bývá chváliti, velebiti. Vz Vondrák. Spuren. 16.
Velich, a, m., vz násl. Velislav.
Velichný = *veliký.* Novohrady na Slov. Phľd. 1895. 252.
Velík, a, m., vz násl. Velislav.
Veliká, é, f., potok v Nitran. Phľd. XII. 389.
Veliká noc, vz Veliký (3. dod.).
Velikonoce. O strč. sklonění cf. Gb. Km. -a. 22., Veliký (3. dod.). Slavení, pověry k velik. se táhnoucí vz NZ. II. 598., 696., IV. 823., Oester. Mon. (Böhm.) I. 442. V. na mor. Horácku. Vz Duf. 336. Na Valašsku. Vz NZ. II. 610., Vck. Val. I. 79. Cf. násl. Velikonoční.
Velikonoční. V. týden. Vz: Z časů dávných a našich. F. Vykoukal. V Praze 1893. V. pověry a obyčeje na Litomyšl. Vz Nár. list. 1894. č. 81. odp. feuill. V. pondělí. Vz NZ. II. 699., 701. V. boží hod, pondělí. Vz Vck. Val. I. 80. V. sobota, neděle okolo Bystřice. Vz Phľd. 1894. 181. V. hry (lidové). Vz Oester. Mon. (Böhm.) I. 460. V. vejce na Val. Vz Vck. Val. I. 80. nn. Nápisy v-čních vajíček na Bolesl. Vz NZ. IV. 337. V. smích po kostelích ve středověku, risus paschalis. Vz Zbrt Pov. 28. nn.
Veliký. Do prachu upadne-li veliký, na podívané té se zálibou a s posměchem vždy chátra veselí se. Brab. 55. — **V. noc.** Velika noc, od veliky noci atd. Z toho později: veliká noc, velikou noc atd., konečně složenina: velikonoc, nč. pl. velikonoce. List. fil. 1895. 302. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 42. — **k čemu.** Člověk slabý k vědomí, k slepotě velký. Bráb. 196.
Velinovitý. V. rostliny. Cf. Ott. X. 813.
Velislav, *Veleslav.* Odtud: *Vela, Velas, Velát?, Velda, Velek, Velen, Velíček, Velich, Velík, Veliš, Velíšek.* Kbrl. Sp. 11., 20., Čern. Př. 26.
Velim, ě, f. Vz List. fil. 1895. 320.
Velišský. V. jablka. NZ. V. 586.
Velk, a, m. = *vlk.* Us. místy. Gb. H. ml. I. 156.
Velkobradec, dce, m., pronomaea, brouk. V. nosatý, p. rostrata. Vz Klim. 175.
Velkobytosť, i, f. Am. Orb. 82.
Velkočelistník, a, m., prostomis, brouk. V. obecný, p. mandibularis. Vz Klim. 353.
Velkočelý. V. plochatec, brouk. Vz Klim. 370.
Velkočlenec, nce, m., megarthrus, brouk. V. plochoštítý, m. sinuatocollis, polokřídlý, hemipterus, příbuzný, affinis, stlačený, depressus, zuboštítý, denticollis. Vz Klim. 259.
Velkočlenník, a, m., megatroma, brouk. V. vlnitý, m. undatum. Vz Klim. 362.
Velkodrápník, a, m., macronychus, brouk. V. čtverohrbý, m. quadrituberculatus. Vz Klim. 129.
Velkodušný. Muž v. na své cti má dost. Vrch. Rol. XVII.—XXII. 10.
Velkohlavec, vce, m., dadobia, brouk. V. skrývavý, d. immersa. Vz Klim. 154.
Velkohlavý. Vz Svižnonožec (3. dod.).
Velkohubý. V. výtečník = tlachal. Nár. list. 1893.
Velkojazyčný, μακρόγλωσσος. Čl. L. Jos. 85.
Velkokamenný či **megalithický** hrob =

obložený velikými kamennými deskami. Sbor. slov. I. 93.

Velkoklackárna, y, f. Osv. 1896. 374.

Velkoklepárna, y, f. Osv. 1896. 374.

Velkokoule, e, f. Am. Orb. 82.

Velkokřídlý prohybač, brouk. Vz Klim. 258.

Velkokrový mrvomil, brouk. Klim. 183.

Velkomožnovský titul (velkomožného pána). Slov. Phľd. 1896. 714.

Velkomožný, vz násl. Velmožný.

Velkonazir, a, m. = komorník harému. Mrs. Moor. 7.

Velkopanskosť. V. paní doktorové. Světz. 1894. 342. b.

Veľkopiatečný. V. noc. Phľd. 1893. 179.

Velkopolský. V. kraj. Pras. Těš. 41.

Velkoprstý. Měl v. nohy. Světz. 1894. 597. b.

Velkorost, u, m. V. rostlin. Am. Orb. 97.

Velkorostena, y, f. (rostl.). Am. Orb. 105.

Velkosvětský. V. dvorenie. Phľd. 1896. 97.

Velkošupinný. V. číška dubová. Čl. Zrůd. 25.

Velkotovárna, y, f. Osv. 1896. 374.

Velkotovárník, a, m. Ztk. 125. (3. vyd.).

Velkotruhlárna, y, f. Osv. 1896. 374.

Velkotrup, u, m. V. rostlin. Am. Orb. 97.

Velkovýroba, y, f. Nár. list. 1894. č. 106. feuill.

Velkozvířena, y, f. Am. Orb. 105.

Velký m. veliký již ve starší době (Otc. 120.). Gb. H. ml. I. 228. — V. Hvozd, pole v Turci. Phľd. XII. 839. V. Potok (Velkovský P.) na Frýdecku. Věst. op. 1894. 19.

Velle = *vedle*. Vz Pluncati.

Velmě m. velmi. Toto slovo má za zastaralé již Bl. Gr. 175. Velmě. Ev. seit. 21. Marc. 16. 2. a j. často.

Velmožný za Velkomožnosť (IV. 615. a.) oprav v: Velkomožný.

Velna, y, f. = *vlna*. Nom. 63. a. (Gb. H. ml. I. 290.).

Velník, u, m. *V-ky* = *veliké oči*. Ten vyvaloje velníke. Brno. Brt. D. II. 410.

Veloještěr, a, m., zaniklý zeměplaz. Ztk. 20. (3. vyd.).

Velryba. O pův. cf. Čern. Př. 16.

Velrybolov, u, m. Mus. 1895. 269.

Velstiti se kam: na zámek. Půh. VI. 52.

Veltrová, é, f., z Wärterin, f. Us. List. fil. 1898. 467.

Velunko, vz Telunko (3. dod.).

Velvládce, e, m. Zvič. Mlt. 71., 17.

Veľvojvoda, y, m. Phľd. XII. 145.

Vemlouvavě. Rychle a v. šeptal. Světz. 1895. 522. a.

Vemnat. Kráva vemná = dostává vemeno. Jevíčko. Brt. D. II. 410.

Věmočík, u, m., euthym, prvek. Am. Orb. 59.

Ven. Jest tam ven (tam ven, ze země). U Litomyšle. Bl. Gr. 281. — **V.** = *z paměti*. Dva tisíce jmen, jak čtena byla, ven říkal. Kosmogr. 169. a.

Veň. Kdo věří veň, nesúzen jest. Ev. víd. 89. Joh. 3. 18.

Vena, y, m., vz Václav (3. dod.).

Venas, a, m., vz Václav (3. dod.).

Venca, dle Bača, vz Václav (3. dod.).

Venclík, a, m., vz Václav (3. dod.).

Vencour, a, m., vz Václav (3. dod.).

Věncoví, n. Čch. Otr. 43.

Věnčařka, y, f. = *květinářka*. Tvarožná. Hledík.

Venčenie, n. = *venečník* (dary atd.). Phľd. 1895. 660.

Venčí. Na v. = ven. Zábř. Brt. D. II. 410. Vz Venčó.

Venční = *venkovský, přespolní*. Brt. D. II. 410.

Venčó. Na venčó = venku. Vz Venčí (3. dod.). Brt. D. II. 410. (Zábř.).

Venda, y, m., vz Václav (3. dod.).

Vendelín, a, m., os. jm. V. veze kmín, veze Káču na tragaču pod komín. Brušp. Hledíková.

Vendulák, a, m., vz Václav (3. dod.).

Věnec. Na Slov. také: vieneček, vienek, vionok, veniec. Sbor slov. I. 37. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 73., 314. *Věnec* je uvitý, *vínek* šitý (okrasa hlavy). Us. NZ. VI. 63. Bartolomějské věnce. Vz NZ. V. 576. Vínky na hlavách panen v XV. a XVI. stol. Vz Wtr. Krj. I. 374. Koza jí věneček sežrala (říkali o nevěstě, která nebyla zdobená věncem). NZ. III. 108. — Měsíc má v. = je otočen bělavým kruhem páry. Světz. 1894. 171. — **V.** Šátek vázaný na věnec. Duf. 22. — **V.** = *buchta veliká* jako bochník chleba, všelijak okrášlená. Při svatbách ve Vlasanicích na Tábor. Vykl. Svat. 69. — **V.** = *venečník* (dary atd.). Phľd. 1895. 660. — **V.,** jinde *víra* = *misa*, do níž se dávalo žhavé uhlí n. vřelá voda, aby pokrm nevystydl. 1553. Wtr. Živ. c. II. 541. Cf. Víra (3. dod.).

Věnek, nka, m., vz Václav (3. dod.).

Vénešná (od vynésti) = *pohřební hostina*. Babice. Hledík.

Vengerka, y, f., něj. uher. vůz. Phľd. 1892. 602.

Venhoda, y, m., os. jm. Kbrl. Dmžl. 22.

Veniec, vz Věnec (3. dod.).

Veniš, e, m., vz Václav (3. dod.).

Venka. Také mor. U Kruml. Brt. D. II. 220. U Letovic. Ib. 106.

Venko. Také mor. U Kruml. Brt. D. II. 220.

Venkový = *venkovský*. V. okno. Brt. D. II. 355.

Venky. Také mor. U Kruml. Brt. D. II. 220.

Venne = *ve dne*. Mtc. 1894. 107.

Věno. Toto slovo na Slov. málo znají říkajíce: Čo dostane. U Slov. Pravna je v. to, čo vdovec dá zapísať zo svojho majetku na meno mladej, keď si ju berie. Phľd. 1895. 584. Jinde na Slov. je v. = *závdavek (záručnô)* daný od nevěsty, že slibu dostojí, obyč. ručník (šátek), prsten a j. Ib. 580. — Dobrá žena nepotrebuje vena. Phľd. 1895. 583. Čert po vene, keď nieť Boha pri žene. Phľd. 1894. 195., 1895. 583.

Venouš, e, m., vz Václav (3. dod.).

Věnování. Vz Dotace v Ott. VII. 875.

Venťák, u, m. = *radličák, pluh o dvou radlicích*. Zábř. Brt. D. II. 449.

Venuš, e, m., vz Václav (3. dod.).

Věnúti = *vanouti*. O pův. cf. Gb. H. ml.

I. 103. Wicher wiene. Chč. P. 160. a. Wietr powyene. Št. Uč. 25. a.

Vepínač, e, m. V. z proudovodu elektrického = vložka, kterou se proud přerušuje nebo spojuje. Vz Přepínač. KP. VIII. 181., 436.

Vepor, a, m., vrch na Slov. Phľd. 1895. 262.

Vepřek, u, m., byl rybník na Poděbr. NZ. IV. 100.

Vepříti co kam. Oči vpíral v to místo. Kká. Puš. Roz. 95. Jenž vpíráš chody do svých Čech. 1418. List. fil. 1895. 218.

Vepřovice, vz Cihla (také 3. dod.).

Vepsati se komu kam. V srdce dámám všem se vpsali hned. Vrch. Rol. XVII.—XXII. 158.

Vér, a, m. = *výr*. Místy na Mor. Mtc. 1893. 301.

Vera, y, f. = *zasnoubení*. Slov. Čes. l. V. 244.

Verabože = Bůh mi svědek. Slov. Phľd. 1896. 739., Kal. S. 199.

Verbálka, y, f., Zustellung. Phľd. 1893. 540.

Věrdunk. Čtyři groše peněz počítajíce na v. XV. stol. Čel. pr. m. II. 153.

Veřeje. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 79.

Veřejný. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 79., Čern. Př. 16.

Vereš. Cf. VII. 1017. Mám takové vereše, ani biča na ně potřeba není. Mor. Nár. list. 1896. č. 324. odp. feuill.

Vergil, a, m. V. jako čaroděj. Odkud to? Vz Zbrt. Pov. 82.

Verch, u, m. = vrch. Ve Spiši. Phľd. 1893. 431.

Věřímboha m. věřím v Boha. Us. List. fil. 1895. 433.

Verism-us, u, m. Vz Nár. list. 1894. č. 284.

Věřiti jak. Kdo příliš věří, v scestí přijde. Vrch. Rol. XXXVIII. 60. — **komu.** Neb za blázna vždy považoval toho, kdo sobě nic a jiným věřil mnoho (v sebe nedůvěřoval, ale v pomoc od jiných). Vrch. Rol. XL. 119. Ani tomu never, čo do úst nesieš. Slov. Nov. Př. 255. — **skrze koho.** Aby všichni v-li skrze něho. Ev. seit. 6. Joh. 1. 7.

Verkhamer, u, m. = veliké kladivo s pakou (u kovářů). 1502. Hrš. Nách. I. 504.

Verklík. Phľd. 1892. 662., 1895. 69.

Verklikář, e, m. = *kolovrátkář*. Phľd. 1894. 394., 1895. 69.

Vernár, a, m., míst. jm. v Gemer. Phľd. 1894. 61.

Věrně = *právě, sotva*. Enom co v. odošél. Val. Brt. D. II. 410.

Věrnosť. Tak pevně provaz břímě neobjímá, ni v prknu nedrží tak hřebík stálý, jak v. když ctnou, krásnou duši jímá svým tuhým uzlem. Vrch. Rol. XVII.—XXII. 202. Též nesmí býti v. zrušena ať dána jednomu, ať tisícům. Ib.

Věrný čeho. Aby, jsúce věrni pána svého, užívali jeho (města). XV. stol. Mus. 1893. 434. — **proti komu.** Proti Bohu velmi věrný. XV. stol. Mus. fil. 1896. 182. — **V.** *ruka*. Žádal jí, aby mu ruku věrnú otevřela (svěřené peníze vydala); Propustil ho z věrné ruky (z ručení za věc svěřenou); K věrné ruce něco přijímati. Arch. XIII. 219., 220., 259. Dal jí prsten k věrné ruce chovati. GR. Nov. 42.

Věrojatně. (O něm) lze v. hádati. Pras. Těš. 105. Věrojatně jméno místa do XII. stol. položili. Mtc. 1896. 196. Cf. List. fil. 1894. 49.

Věrostrážný. V. Řím. Stč. P. př. 124.

Věroučný. V. soustava. Arch. XIV. 325.

Věrovati. Vysokými slovy se věruje, že... Arch. XIV. 232.

Vérovat = *brečet*, záp. Mor.; *chodit po vérách, lelkovati*. Nevéruj a dělé. Jevíčko. Brt. D. II. 410. Cf. Vér (3. dod.).

Věrozvěstec, stce, m. = *věrozvěst*. V. křesťanský. Zbrt. Pov. 5.

Verpánek. V. (ševcův) má tři nohy a přece nikdy neuteče a švec vylítne hned oknem ven (je prchlivý). Nár. list. 1894. č. 107. odp. feuill.

Veršekujec, jce, m. Kká. Puš. 34.

Veršotvorce, e, m. Krok 1891. 19.

Veršovačka, y, f. = *veršování*. Vlč. Bás. 78.

Veřtat = tkadl. stav. Žďársko. Nár. list. 1894. č. 156. odp. feuill.

Věrtel. V. piva. Eml. Urb. 43., 48. a j.

Veruna, y, f. = *druh dýky*. Wtr. Krj. I. 611.

Veruňk. Dvůr za tisíc kop na veruňky koupiti. 1583. Mus. 1896. 142.

Verunka, y, f. = *pólinka, potrhlec, utrhlec* (laš.), *úložník, řečník* (záp. Mor.), *přítržný kořen*, veronica offic., rostl. Brt. D. II. 508.

Věrunkový. V. peníze. 1631. Vz Veruňk, Vejrunkový. Kat. z Žer. I. 9.

Veruška. Paní Verušce nemoci nepřejeme. Kat. z Zer. I. 247.

Ves, *veš* = *všecek*. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 73., 317. O strč. skloň. vz Gb. Km. -i. 75.

Veseľanka, y, f., vz Skybka (3. dod.).

Veselí, n. Velke vesele kapsu vymele. Slez. Nov. Př. 142. Veseľe z kapsy vyleje. Mor. NZ. V. 544.

Veselos m. veselosť. V sev. vých. Čech. Oestr. Mon. (Böhm.) I. 495.

Veselůstka, y, f. Škard. 57.

Veselůstkář, e, m. = *kdo se rád baví, veselí; svatebník*. Škard. 27.

Veselý. V. mysl jest jako máslo na suchý chléb. Šml. VII. 150.

Vesieť sa = *vznášeti se*. Vesúci sa škovránok. Slov. Kal. S. 199.

Věsiti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 73.

Veslař, e, m., copelatus, brouk. V. černorohý, c. ruficollis, černý, colymbetes. Vz Klim. 101.

Veslomér, u, m., Axiometer, v plavectví. Sterz. I. 875.

Vesměs, z vъ-sъmêsь. Gb. H. ml. I. 156.

Vesní kovář. Čel. Pr. m. II. 1117.

Vesno = jaro. Dle Bl. Gr. 339. mor. a inepta vox.

Vesočajzný. U Bystřice na Mor. Brt. D. II. 78.

Vespol. Milujte se v. vždyčky. Boušk. 68.

Vespolnosť. Vazby v. označující. Vz Kla. Sklad. 42.—47.

Vespravovice, vz Bezpravovice (3. dod.).

Vespůl. Nás v. milosti pána Boha porou-

čejíc zůstáváme... 1658. L. posll. I. 66. Cf. Vespol.

Vesský. V. vrata (položená ke vsi). Arch. XIII. 446.

Věstě. Vz List. fil. 1895. 100., Zvěstě.

Vestec, dříve Vesce = Vesice. Čern. Př. 33.

Vésti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 84. Jak se s ní vedlo *šp. m.:* Jak se jí vedlo. V. protokoll, knihy atd. *šp. m.:* psáti. V. kancellář, obchod, *šp. m.:* říditi. Phľd. XII. 500.

Věstitel bouře. Vrch. Tryz. 169.

1. **Veš.** Co je väkše jako v., to si do torbečky vež (vezmi). Phľd. 1895. 187. Poznáme še, jak v starym kožuchu vši. Šariš. Phľd. 1895. 377. Jak vypuzují na Slov. vši? Vz Phľd. XII. 567. nn. Hrubě zle, kěj v. kašle. Nov. Př. 680. — **V.** *sviňská,* anacardium. Mtc. 1894. 335. *V. sviňská, sviní, veška, svimboška,* conium maculatum, rostl. Brt. D. II. 501.

2. **Veš,** gt. všeho, omnis. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 180., 548., Gb. Km. -i. 47., Gb. Ruk. 516., Ves (3. dod.), List. fil. 1896. 306.

Věšadlový most, Hängewerksbrücke, f. Ptrl. 10.

Věšalec, lce, m., trať na Frýdecku. Věst. op. 1894. 19.

Vešier, u, m. = *večer.* Vel. Polom. Phľd. 1895. 439.

Vešín, a, m., vz Václav (3. dod.).

Vešken, obsoletum. Bl. Gr. 278.

Veškeren, dle Bl. Gr. 275. obsoletum. V. má některé tvary jmenné. Vz List. fil. 1895. 280. nn.

Vešky, perniones, svrbící vyraženiny mezi prsty u nohou. Hojení jich. Vz Mtc. 1894. 334.

Vešovitý ocasec, brouk. Vz Klim. 330.

Věštba. O v-bách vz Zbrt. Pov. 78., 168., 65.

Věštec. Vari si v. (uhodl's). Phľd. 1894. 313.

Věštění. V. z ptáků atd. Vz Zbrt. Pov. 65., Věštba.

Věštice, e, f. V. v rostl. Vz Am. Orb. 74.

Věta. O bezpodmětných větách vz List. fil. 1895. 190. nn., Gb. H. ml. I. §. 300., Subjektslose Sätze. Miklosič. Wien 1883. 2. Aufl. Bezp. věty na Mor. často. Vz Brt. D. II. 280.

Věter, vz Vítr. Mor.

Veterník, a, m., vrch v Gemer. Phľd. XII. 339.

Větev, vz násl. Větvička.

Vetchnót = *vetknouti.* U Kojet. Brt. D. II. 47. *Vetchnúť* = *vetšeti, puchřeti.* Cf. Vetchý. Slov. Kal. S. 199.

1. **Větiť.** Vetí komár. Phľd. XII. 720.

Větka, y, f. = *vítka* (3. dod.). Heršpice. Rous.

Větoslovný. V. základ. Krok 1892. 310.

Vítr posud u Císařova. NZ. VI. 76.

Větrací šachta. Mtc. 1895. 821.

Vetrilo. Namorník pracuje veslami, v-lami alebo strojom; Bezmáročná letora už plavala na všetkých v-lách (už mu bylo hej, dobře). Phľd. 1895. 113., 151.

Větrní mappa v dolech. Vz Ott. XI. 603.

Větrníčka, y, f. Na střeše v. (korouhvička). Vrch. Lingg. 105. Cf. Větrník.

Větrník = *dmychadlo odstředivé,* Centrifugalgebläse. Vz Ott. VII. 695. — **V.** *sklepu,* Luftloch, n. NZ. II. 567. — **V.** Krov na v-ník. Chod. Vz NZ. IV. 206., 208. — **V.** = *povětrná, marná pohrůžka.* V-ky někoho strašiti. Bl. Gr. 280.

Větrování v dolech. Vz Ott. XI. 603.

Větrovo koření (od větrů). Dač. Brt. D. II. 283.

Větrový. *V. zelina, matková,* bêlêna, mentha piperita, rostl. Brt. D. II. 505.

Vetula. Zde (IV. 663. a.) oprav koka v: koza.

Vetunk. Zná-li se k tomu v-ku. Arch. XIII. 160.

Větví. K GR. přidej: Nov. 15.

Větvička. Vysedla brzo na v-čku = stala se brzo samostatnou. Šml. VII. 201.

Větvistý = mající mnoho větví. V. dub. Phľd. 1894. 117.

Větviti se = *rozvětvovati se.* Čl. L. Jos. 17.

Vetvoň, ě, f., obec v Trenčín. Phľd. XII. 554.

Větvoví. V. palmové. Kbt. 21.

Vev = *ve, v.* V Šarišsku. Zátur.

Vevařiť. Všecko mu vevařila = matka nejmladšímu všecko dala na úkor ostatních. Zlín. Brt. D. II. 410.

Vever. O pův. cf. Jag. Arch. XVI. 3. 4. Heft. 418. To dítě je jako veverka (čiperné). Us. Nár. list. 1894. č. 155. odp. feuill.

Vévoda, *vejvoda.* O pův. cf. Gb. H. ml. I. 84., o tvarech. Ib. 145., 211.

Vévodin, a, o. Bratr vévodin. Pul. R. 31. a. (List. fil. 1895. 271.).

Vězati v Rkk. Vz Mus. 1896. 258., 376., List. fil. 1896. 337.

Vězda m. *hvězda, h* odsuto. U Tišn. a Žábř. Vz Brt. D. II. 187., 130. V jihozáp. Čech. Vz Dšk. Jihč. I. 33.

Vezdejší, strč. veždajší, z veždy; mylnou etymologií spojuje se s výrazem *zde,* jakoby = ve zde. Gb. H. ml. I. 517. Dej nám chleb v. tedy = jehož vždy, každodenně třeba. Čern. Př. 88.

Vězel (wyezel), e, m., aspergula, citrulus. 1440. List. fil. 1893. 393., 394.

Vězeti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 82., o tvarech. Ib. 111.

Věziti koho jak: u vodě. Arch. XIII. 268.

Vezkrejtka, y, f., vz Bezkrejtka (3. dod.)

Veznaskrz. V. promokl = do niti, až na kůži. Us. Brt. D. II. 410.

Vezpod = *dole.* Jakož v. psáno stojí. Čel. Pr. m. I. 143.

Vézti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 81. Voziti **se po kom** = *týrati ho.* Us., Chč. S. 126.

Věž. Tvary i v dialekt. Vz Gb. H. ml. I. 200. nn.

Veždě m. vežde v Rkk. Vz List. fil. 1896. 339.

Věžice, e, f., zdrobn. věž. Kká. Puš. 20.

Vežka, *věžka,* y, f. = *vížka.* V dial. Gb. H. ml. I. 201.

Věžník, Thurmwächter. Vrch. Rol. I—VI. 136. — **V.** = *domácí pes.* Jg. srovnává dolnoluž. věža = dům. Vz Ježník, Čern. Př. 51. — **V.,** turritella, mořský plž. Ott. XI. 502. b.

Vhabati. Vhabl do služby jen proto. Phľd. 1896. 466.
Vhněsti. Vz Drlavý (3. dod.).
Vhojiti co kam. Vstnk. II. 423.
Vhonné = *plat rychtáři za honění* n. pohánění stran k soudu, též snad plat za honění zločinců. 1469. Čel. Pr. m. II. 1106.
Vhřeznouti. Oheň vhřezne v tělo. Sal. 386. *V němž* vhřezne. Št. Uč. 106. a.
Vhrknouti. Slzy vhrkly mu v oči. Pokr. Mrt. z. 25.
Vhupnouti někam = vskočiti. Phľd. 1892. 578.
Vchádzik, u, m. = babinec (u kostela). Slov. Kal. S. 199.
Vchlípení. V. víčka. Vz Ott. VIII. 642.
Vchod. Přišel nám v. naprotivo. Laš. Brt. D. II. 410.
Vchodě = *chodě, chodíc.* V. četl, čtla. Dšk. Jihč. I. 28.
Vchoz = *vchodící.* Ktož vchoz bývá v to drahé světlo. Št. (Rozb. 679.).
Viacrečový. V. obyvatelstvo. Phľd. XII. 822.
Viazanica, e, f. = *otýpka sena.* Slov. Kal. S. 223.
Viazanička, y, f. = *svazeček.* V. prútikov. Phľd. 1895. 371.
Viazanina, y, f., vz Dýnko (čepce; 3. dod.).
Vibrionové, druh mikroorganismů. Vstnk. III. 254.
Víc, vz Více.
Více. a + b. *A* více (méně) *b*. Lépe: *a* zvětšeno (zmenšeno) o *b* nebo: *a* plus (minus) *b*. Plus a minus jsou zde jen operační znaménka. Sold. 10.
Viceadministrator, a, m. XVI. stol. Wtr. Živ. c. II. 508.
Vícebunièní. Ztk. 8. (3. vyd.).
Viceč, potok ve Spišsku. Phľd. XII. 554.
Vícečlenný. V. přeslen. Čl. Zrůd. 16.
Vícehlasý. V. hudba. NZ. III. 310., Ott. XI. 830. b.
Vicena, y, m., vz Vincent (3. dod.).
Vicenec, nce, m., vz Vincent (3. dod.).
Víceřadě. Hlavní větve jsou na stonku v. spirálně uspořádány. Čl. L. Jos. 14.
Vícesečný. V. hospodářství lesní. Ott. XI. 666. a.
Vícesvazkový. V. řapík listu. Čl. Zrůd. 17.
Vičák = ječmen n. oves setý s vikou. Vck. Val. I. 19.
Víčer. K víčerou, *u* v *ou*. Brt. D. II. 246.
Vičko (nie víčko ani viečko) = *víčko, mihalnica,* Augenlid, n.; *veko, večko, riko* = *víko, pokryvka,* Deckel, m. Slov. Phľd. XII. 178.
Vid. O pův. vz Gb. H. ml. I. 72. — Odvozeniny vz v Kotk. 34.
Vidánek. Brt. D. II. 435.
Vidasovo, a, n., míst. jm. v Turci. Phľd. XII. 158.
Vidědlný = *viditelný.* Bl. Gr. 268.
Vidění, Erscheinung, f. Cf. Phľd. XII. 180. nn.
Viderka, y, f. = *vidrovica* (čepice). Brt. D. II. 469.
Viděti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 72. O časování u Tišňova, Kroměříže, Kojetína a Bystřice na Mor. vz Brt. D. II. 196., 29., 53., 81. U Malenovic vidím i vizu. Ib. 3. — **koho.** Nevídali velikého pána (iron.)! Phľd. 1894. 442. Rad ce vidzim, kedz ce nevidzim. Šariš. Phľd. 1895. 378.
Vidinář. Bědný v. Kká. Puš. Roz. 100.
Vidlák = kohoutek kurotví, když mu narostly už brky, že je překládá (Letovice). Brt. D. II. 495. — **V.** = *rohlík, juřík* (Zlín.), *nůžky* (Zábř.), *vižďžák* (Brněn.), *klepáč* (Příbor), cypselus apus, pták. Brt. D. II. 494. — **V.,** u, m. V XVI. stol. *rybník* u Brtnice. Mtc. 1895. 275. **V.** = *potok* na záp. Mor. u Zl. Hory. Mtc. 1895. 335.
Vidlan v botan. Vstnk. II. 570.
Vidlanovitý. V. květenství. Čl. L. Jos. 17.
Vidlanový. V. osa. Čl. Zrůd. 3.
Vidle. *Vidlice* železné na dlouhém topůrku dřevěném o dvou zubech; jeden zub se zastrčí do ucha hrnce, druhý se zapře o hrnec a tak se hrnec sází do kamen. Brt. D. II. 410. — **V.** = *oštěp, kopí s vidlicemi.* Wtr. Krj. I. 617. — **V.** Nohavice šité na vidličky (sešité na dva obyčejné švy). Brt. D. II. 467. Cf. Talíř (3. dod.).
Vidličkato. Kde sa dolina v. na dvoje delí. Phľd. XII. 652.
Vidlo m. bidlo, *b* v *v*. Dšk. Jihč. I. 22., Brt. D. I. 35. U Přelouče. NZ. IV. 510.
Vidlonohý. V-zí korýši, schizopoda. Vz Ott. VIII. 816., Vidlonožec.
Vidmo = řada barev hranolem skleněným takřka rozpuštěných. Stč. Kon. 99.
Vidně, ěte, n. = nalezenec vídeňský. Duf. 147.
Vidno. Po tme húdol a po vidne tancoval (o pokrytci). Slov. Zátur.
Vidný, sichtbar. — **čemu:** oku. Kká. Puš. Roz. 92.
Vidoucí = prorok, hadač. Poličan., Abrah. z Günter. Vz Zbrt. Pov. 86.
Vidovisko, a, n. = *hlediště.* Slov. Kal. S. 199.
Vidrica, e, f., potok v Požúnsku. Phľd. XII. 339.
Vidrice, e, f., ves v Tekovsku. Phľd. XII. 339.
Vidričky, pl., f., vrch v Tekovsku. Phľd. XII. 339.
Vidžjak u, m. = *vidiek.* Phľd. XII. 1894. 192.
1. **Viece** strč. z větje. Gb. H. ml. I. 384.
2. **Viece** = *více.* Viecet (spíše) zvolím starých lidí těžkosť, nežli mladých neopatrnú rychlosť. Alx. Nách. Kap. XII.
Viedmo, a, n. = *vědmo.* Slov. Kal. S. 199.
Viecha, y, f. = *vích.* Slov. Kal. S. 199.
Vieneček, čku, m., vz Věnec (3. dod.).
Vienok, nku, m., vz Věnec (3. dod.).
Viera, vz Víra. Vieru jieti = credere. Ač mi chceš v tom vieru jieti. AlxBM. 91. (List fil. 1894. 49.)
Vierovyznanie, n. Phľd. 1895. 63.
Vierozvest, a, m., vz Věrozvěst. — Phľd. 1896. 698.
Vieska, y, f., obec v Tekov. Phľd. XII. 340., XIV. 61.
Viesť = *vésti.* Slov. Kal. S. 199.
Viešiť = zarážeti do země hole a víchy.

slámy na znamenie, že se tam tudy nesmí choditi. Slov. Kal. S. 199.
Vietor, vz Vítr.
Vigilie. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -a. 38.
Viha, snad *vícha* na znamení, že se nemá někudy choditi n. že včely již svého medaře mají nebo snad bidlo, na které se přivěšuje véko (loubek plátnem obšitý), do něhož setřásají roj, když se někde zavěsil. 1591. Dml. List. 14., 27.
Vích, a, m., vz Václav (3. dod.).
Vícha, y, m., vz Václav (3. dod.).
Víjeti, vz Víti.
Vijohlav, a, m., laš.; *krutihlavec, vrtohlárek, výhlav* (Zlín), jynx torquilla, pták. Brt. D. II. 494.
Vikář, e, m. = *kaplan.* Břez. Font. V. 336.
Vikárka, y, f. = hospůdka za kostelem sv. Víta v Praze, kde dva manželé asi od r. 1564. vikaristy společně stravovali; za to směli tam některý sud piva obecně šenkovati. Wtr. Živ. c. I. 409.
Víko (wyeko), mensura salis. Eml. Urb. 12., 94.
Viktor. Odvozeniny vz v Kotk. 34.
Vikvice, orobum, rostl. 1440. List. fil. 1893. 395.
Vikýř, nebo *rejklíř,* e, m. = *ních.* Záp. Mor. Brt. D. II. 411.
Vikýřovitý. V. střecha. NZ. III. 197.
1. **Víla,** raca. Jenž die bratru svému: Vilo! Ev. seit. 30. Math. 5. 22.
2. **Víla.** Cf. Phľd. 1895. 32., Duf. 312. O vílách v Bašáckej Doline vz Phľd. VIII. 32., XII. 208. nn. Víly na Slov. Vz NZ. VI. 46. nn. Húkanie víl má ľud za predznak nešťastia n. nehody. Phľd. 1893. 79.
Vilčárňa, ě, f. = svah hory Slaviče na Frýdecku. Věst. op. 1894. 19.
Vilčonky, trat u Pražmy na Frýdecku. Věst. op. 1894. 19.
Vilčura, y, f. = bunda z kože černých ovcí po kolena sahající. Z pol. Slov. NZ. III. 404. Cf. Vlčura.
Vilém. Odvozeniny vz v Kotk. 34. a Vilím (3. dod.).
Viľha (laš.), y, f. = *vľha,* merops apiaster, pták. Brt. D. II. 495.
Vilija, e, f. = vigilie. Slez. NZ. IV. 499.
Vilík, a, m., vz násl. Vilím.
Vilím, *Vilém,* a, m. Odtud: *Vilík, Vilímek, Viliš, Vilka.* Kbrl. Sp. 20. Cf. Kotk. 34.
Viliš, e, m., vz Vilím (3. dod.).
Vilka, y, m., vz Vilím (3. dod.).
Vina. Kto začíná, ten je v. (na tom v.). Phľd. 1894. 195. — **V.** = *pokuta.* Jest povinen dáti viny půl kamene vosku. 1574. Věst. op. 1894. 13.
Vinař. V-ři vypovídají se z Vinoře přes Kopaninu na Zbirov. NZ. III. 269.
Vinařovna, y, f. = *obydlí vinařovo.* 1748. NZ. III. 408.
Vincenc. Odtud: *Vicena, Vicenec, Vincík, Vincourek.* Kbrl. Sp. 20. Odvozeniny vz v Kotk. 34. Na den sv. V-nce blesk sluneční znamená rok ve víně býti hodný. Světz. 1894. 195. a.
Vincík, a, m., vz předcház. Vincenc.
Vinçour 1631., *vincúr* 1607. = *vinař.* Kat. z Žer. I. 9., Phľd. 1894. 5.
Vincourek, rka, m., vz předcház. Vincenc.

Vincův háj u Mirošova na Mor. NZ. III. 562.
Vindra, z Wiener (vídenský, 1/4 kr.). Gb. H. ml. I. 408.
Vinduška, y, f., vz Vintuška. Kotk. 162.
Vínec, nce, m., Weinsäure, f. Am. Orb. 69.
Vínek (okrasa hlavy) je šitý, *věnec* je uvitý. Us. NZ. VI. 63.
Vinice. Pověry k vinnici se táhnoucí vz v Zbrt. Pov. 99., 142. — **V.** *,Pojte, koši, na vinici',* čes. tanec u Nimburka. Vz NZ. III. 501.
Vinič = *réva.* Vetrík triasol listím divého viniče; Rosa sedela na v-či. Phľd. 1895. 274.
Viničník, a, m., lethrus, brouk. Vz Klim. 397.
Viničný. V. robota (ženní, jízdecká či tažná). NZ. III. 224.
Viničový. V. koření, vitis vinifera. Mtc. 1894. 104.
Viniti se proč. Sám sa vinil **od** strachu (ze strachu). Phľd. XII. 494.
Vinna, Schuld, *spr.* vina. Bl. Gr. 267.
1. **Vinný.** V. šenkéř. Wtr. St. Pr. 90. **V.** jablka. NZ. V. 586.
2. **Vinný čeho.** Kdo se hněvá s bratrem svým, vinen bude súzení. Ev. víd. 97. Mat. 5. 22. Kto zabí, vinen bude súda. Ev. seit. 30. Math. 5. 21. Vinen jest smrti. GR. Nov. 141. 21. — **komu v čem.** A co jsem já v tom vinen tobě? Arch. XIII. 239. — **čím.** Vinen jest tělem a krví páně. Chč. Mik. 448.
Víno. Pověry o něm vz v Zbrt. Pov. 168. (160?). Vínko múdre hlavy šáli. Phľd. XII. 660. Víno hřeje, ale nešatí. NZ. V. 544. — **V.** *psí* = *přístup* (laš.), *posád, posed,* bryonia alba, rostl. Brt. D. II. 500.
Vinohrad a jeho části vz v Brt. D. II. 439. — **V.** = *vinná réva.* Nové Město. Brt. D. II. 411. — **V.** = kolonie na Frýdecku. Věst. op 1894. 19.
Vinohradní. V. hora. Půh. III. 89.
Vinopalní. V. právo, kotel. NZ. IV. 198. Vz Vinopalný.
Vinorodý. V. pahrbek. Mus. 1894. 176.
Vínosrkát, a, m. = *ožralec.* Lomn. Zbrt. Tan. 137.
Vinouti. Kam se vineš (jdeš). V **mluvě** praž. Pepíků. Herm. Bodř. Praž. 39.
Vínovnica, e, f. = *vinnice.* Phľd. 1894. 587.
Vintíř. Odvozeniny vz v Kotk. 34.
Vintovati, z něm. winden. Obuškom v-la z kotla dvaciatníky (vytahovala). Slov. NZ. VI. 44.
Vinutec, tce, m., agathidium, brouk. V. bledý, a. pallidum, černokrový, nigripenne, černý, atrum, český, bohemicum, hladký, laevigatum, hnědý, badium, lemovaný, haemorrhoum, okrouhlý, rotundatum, příčný, plagiatum, semenový, seminulum, štítolemý, nigrinum, velkohubý, mandibulare, znamenaný, marginatum, žlutokrový, discoideum. Vz Klim. 294.
Vinutí, n. = *prádlo.* Wtr. Krj. I. 168., 497.
Vinylalkohol, u, m., v lučbě. Vz Vstnk. IV. 2.
Vinynka, y, f. = Vincencie. Tvarožná. Hledík.

Vinýš. Cf. Am. Orb. 76., 103.
Viola v Rkk. Cf. Mus. 1896. 384.
Vionok, nku, m., vz Věnec (3. dod.).
Vír. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 79. — Cf. 3. Víra (3. dod.).
Víra. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 20. Kde víry nenie, tam hasne naděje. Šml. I. 127. Prehodila vieru (změnila). Phľd. 1894. 94. — **V.** Nechtí tomu víry dáti dle Bl. Gr. 320. sprostá frase m.: místa dáti, tomu věřiti, povoliti, odpírají tomu.
3. **Víra,** *zvír* = *vír, zřídlo.* Brt. D. II. 411.
4. **Víra** = *mosazný věnec,* v němž doutnalo uhlí, a na který se mísy s jídly stavěly, aby jídla nevychladla. Wtr. St. Pr. 13., 131. Cf. Věnec (3. dod.), násl. Vireta.
Vireta, y, f. = podložka pod jídelní mísu. Hrš. Nách. I. 50. Cf. předcház. Víra.
Virgas, u, m. = *výprask.* Dostal v. Mor. Nár. list. 1896. č. 224. odp. feuill., Val. Brt. D. II. 519. Stojí ako žiak pred virgasom. Phľd. 1892. 580.
Virgat, glotzen. Co tam virgáš Han. Brt. D. II. 411. Cf. Zdyhať (3. dod.).
Virginal, u, m., hud. nástroj. XVI. stol. Vz Mus. 1894. 236., Zbrt. Tan. 240.
Virgule, *virhule,* z lat. virga, virgula = prut o dvou vidlicích na jednom konci. Vz Vck. Val. I. 169, 173. Na Slov. = lískový dvojklaný prut bezlistý. V-lí zlato hledať. Jak se jí čarovalo? Vz Phľd. 1893. 472.
Viřiti, *uvířiti* = působiti, by se někdo zlobil, hněval = rozzlobiti, rozhněvati ho. Gdy s' sé na ny neuvířil. Alx. BM. 244. (Ctení dle Kroka 1893. 211.).
Viřkľe, í, pl., f. = viřtle (uzenky). U Kroměř. Brt. D. II. 16.
Vírník, brouk. Cf. Ott. X. 671. V., gyrinus. V. černošedý, g. marinus, dvojbarvý, bicolor, malý, minutus, nořivý, mergus, obecný, natator, plavčí, colymbus, rozdílný, distinctus, rudotemenný, dorsalis. Vz Klim. 108.
Vírot, u, m. = *víření.* Slov. Kal. S. 200.
Vírový, ého, m., vz Vejrovka (3. dod.).
Virvál, u, m. = *virvar.* Brt. D II. 411.
Visačky, pl., f. Nastrážl smyčku na visačky = visící na ohnutém stromku. Zlín. Brt. D. II. 411.
Visák = *svazek četných pentlí* visících až po bedra z lelíka děvčat valašských (při pentlení). NZ. IV. 436., Brt. D. II. 411. — **V.** = *bambitnice,* holstra, pouzdro na bambitky. Vz Ott. XI. 505.
Visánek, nka, m., vz Rehek domácí (3. dod.).
Visatý. V. krb na Chodsku = železný, visíval se stropu uprostřed světnice. Jím se jenom svítilo a topilo, ale nevařilo se na něm. Ve stropě byl otvor pro kouř. NZ. II. 651.
Visceralní, z lat. = vztahující se k vnitřnostem. V. přijice. Čas. čes. lék. 1888. 53. (Dhn.).
Viselina, y, f. = co odněkud visí, ku př. pentle od zavití hlavy. Wtr. Krj. I. 378.
Viseti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 73. Na tom visí, cf.: Na tom pní zákon i proroci. Ev. seit. 37. Mat. 22. 40.
Viskanica, e, f. = *podhodek* (3. dod.). Mtc. 1894. 105. Cf. Odměna.
Viskeř. Odkud má své jm.? Vz Čern. Př. 29.
Viskosita, z lat. = tuhosť (hmoty). Ott. VII. 852.
Visla. O pův. slova cf Dob. Dur. I. 145., 150., 196., 420.
Vislobob, gustavia. Cf. Ott. X. 636.
Vist, u, m., vz Lajblík (3. dod.).
Vista, y, f., vz Lajblík (3. dod.).
Visutý. V. elektrická dráha. Vz KP. VIII. 449.
Víša, dle Bača, vz Václav (3. dod.).
Víšek, ška, m., vz Václav (3. dod.). — **V.,** šku, m., vz Záblatník (3. dod.).
Višňa, ě, f. Psí v., vz Střešňa (3. dod.) a Višně.
Višně, gt. pl. višeň, nč. višní. Gb. H. ml. I. 15. V. mořské, vz Střešně (3. dod.). Zapýřil se jako višně. XV. stol. Mus. fil. 1896. 181.
Višołka, y, f., galanthus nivalis, rostl. Brt. D. II. 503.
Vít, a, m., os. jm. Odtud: *Víta, Vitáček, Viták, Vitásek, Víteček, Vitejček, Vítek, Vitha, Vitík, Vitísek, Vitoch, Vitoš, Vitouš, Vitů, Vitůj, Viturka, Vitůrka.* Kbrl. Sp. 20. Odvozeniny vz také v Kotk. 34. — **V.,** u, m. = *světlo.* Cf. Vitice. Jir. Mus. 1863.
Víta, y, m., vz předcház. Vít.
Vitáček, čka, m., vz předcház. Vít.
Viták, a, m., vz předcház. Vít.
Vitáliš, e, m. V. Gregor, slov. básn. Phľd. 1895. 315.
Vitásek, ska, m., vz předcház. Vít.
Vítati. Dali mi tam ‚vítám tě a jdi s pánem Bohem' (nic mi nedali). Žďársko. Nár. list. 1894. č. 247. odp. feuill.
Víteček, čka, m., vz Vít (3. dod.).
Vitejček, čka, m., vz Vít (3. dod.).
Vítějoves. Lid říká Vítojoves n. Vítejoves. Čes. l. VI. 185.
Vítek, tka, m., vz Vít (3. dod.).
Vítěl = *pozdravení.* Citat je z: Ev. víd. 123. Luc. 10. 4.
Vítěz. O původu cf. Gb. H. ml. I. 315. O tvarech ib. 114. Podle něho běchu vítězi (hrdinové) stavani (stavěni). AlxV. 1456. (Krok 1893. 6.).
Vítězedlný al. vítězitedlný. 1487. Krok 1895. 244.
Vítězovať = *vítězně bojovati.* GR. Nov. 137. 28.
Vítězský, triumphalis. 1418. List. fil. 1895. 220.
Vitha, y, m., vz Vít (3. dod.).
Víti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 73.
Vitice = svíce. Jir. Mus. 1863.
Vitík, a, m., vz Vít (3. dod.).
Vitísek, ska, m., vz Vít (3. dod.).
Vítka, y, f. = *víšek, háječka.* Čejč. Hledik.
Vitoch, a, m, vz Vít (3. dod.).
Vitoš, e, m., vz Vít (3. dod.).
Vitouš, e, m., vz Vít (3. dod.).
Vitoušek, ška, m., vz Vít (3. dod.).
Vítr. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 20. Nechal ho na třech větroch (v nejistotě). Vck. Val. I. 110. Bez vetra sa ani lístok v hore nehne (o šíření pověsti). Slov. Zátur. Pustil to s větrom a oblaky (zapomněl na to). Šml. I. 182. Vietor sa zabil (zarazil, přestal, utichl):

Zlý vietor ho zavial (má neštěstí). Phľd. 1894. 59., 441. Přijel jako na větru (rychle). Kat. z Žer. I. 118. Co mi vzkázáno, tak zase jako u vítr sem za odpověď dala (hned). Kat. z Žer. II. 157. Větrem živu býti nelze. Nov. Př. 128. Honí větry po poľu. Mor. Čes. l. V. 421. Jde mu pod vítr (hoví mu a ví proč). Bl. Gr. 297. U vítr své řeči vynášíte (tlacháte, marně mluvíte). Chč. Mik. 461. Znamení, z nichž lze souditi, že bude v. Vz Duf. 245. — **V.** Zlý věter, apoplexia, slabá mrtvice. Mor. Vz Mtc. 1894. 23. Zlý věter ho přešel. Brt. D. II. 491. **V.** Stavené větry, kolika, colica flatulenta. Hojení jí na Slov. Vz Mtc. XVIII. 207.

Vítřit = *blouzniti, zběsilým býti.* Han. Brt. D. II. 411.

Vitrolin, u, m. = *vitriol* NZ. III. 328.

Vitrovica, e, f. = *pružina.* Vemu-li na tě **v-cu!** Záp. Mor. Brt. D. II. 411.

Vítů, vz předcház. Vít.

Vítůj, vz předcház. Vít.

Viturka, *Vitůrka,* y, m., vz Vít (3. dod.).

Vitý. V. kvítí = délané, krámské. Han. Brt. D. II. 411.

Vizba, y, f., místo izba, *v* přídech. Slov. Pastr. L. 113., Gb. H. ml. I. 432.

Vízdat m. hvízdati, *h* odsuto. Dšk. Jihč. I. 33.

Vízek, zka, m. = *člověk usoužený, na těle sešlý.* Kotk. 78. Cf. Víziti.

Vizgat = *hvízdati, d* v *g.* U Tišn. a Brna. Brt. D. II. 185., 186., 411.

Vizitka, y, f. = druh ženského lajblíku; nosí sa z jara, kým je nie celky ešte teplo. Hont. Phľd. 1894. 311. Ušiješ mi v-ku. Ib. 1892. 714.

Vižďák, a, m., vz Rehek zahradní a Rorýs (3. dod.), pták.

Vižďžák (Brn.), a, m., vz Vižďák, Vidlák (3. dod.).

vj mění se v slabikách vja, vju v: *vi, vi:* stavjati, staviati, stávati, přehlasov. stavěti. Gb. H. ml. I. 426.

Vjacek, cka, m., os. jm. u Kosmy.

Vjačemil, a, m., os. jm. u Kosmy.

Vjačeslav (Václav), a, m., osob. jméno u Kosmy. V. vykládá Kosmas latinsky major gloria (větší sláva). Mus. 1894. 117.

Vjec = více. Již. Mor. Nár. list 1896. č. 151. odp. feuill.

Vjemový. V. či pocitové středisko, sensorium. Sterz. II. 921.

Vjezda, y, m., místo hvězda. U Chromče na Mor. List. fil. 1894. 94.

Vjezdový. V. koleje, Einfahrtsgeleise. Ptrl. 13. V. výměna, -weiche. Ib.

Vkliditi se kam, sich einquartiren. Vojáci s koňmi **na** mou roli se v-li. 1684. L. posil. I. 74.

vl. Z *vl* se *v* odsouvá: lať (klas) za vlať, Mikl. Etym. 394. (Gb.), Ladměřice m. Vladiměřice. Dšk. Jihč. I. 26.

Vláček, čku, m., vz Vlak.

Vláčeti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 35. — **se kam jak.** Vláči sa ako osa (vosa) **za** sladkou hruškou. Phľd. 1893. 16.

Vlačiště, ě, n., vz Plahočiště.

Vláčný. Jazyk byl vláčnější (navlažený byl pohyblivější). Světz. 1894. 82. b. V. jícha a hustá. Slád. Mak. 77.

Vlačuha, *vlačužka* = *vlačiha.* Slov. Zátur.

Vláda. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 35. Kto má vládu (moc), má vždy pravdu. Phľd. 1894. 476. Na kom vláda (moc), na tom pravda. Slov. Nov. Př. 344. — **V.** = *síla, zdraví.* Mama sú pri vláde. Phľd. XII. 288.

Vladař. O pův. cf. Vláda, Gb. H. ml. I. 35.

Vladařiti. V táboru zmatek v-ří. Vrch. Rol. XXIII.—XXIX. 174.

Vládcovský. V. duch. Kká. Puš. 17.

Vladen, a, m., z Vladislav. Kbrl. Sp. 11.

Vladislav, a, m. Odvozeniny vz v Kotk. 34. Cf. Vladen, Vladník. — **V.,** ě, f., mě. na Mor. Kat. z Žer. II. 171.

Vladník, a, m., z Vladislav. Kbrl. Sp. 13.

Vládnouti. O pův. cf. Vláda, Gb. H. ml. I. 35.

Vladobaživosť, i, f. Ztk. 85. (3. vyd.). Cf. násl.

Vladobažnosť, i, f. Phľd. 1894. 652. Cf. Vladybažnosť.

Vladoznačný. V. vínek. Krok. I. 3.

Vladybažnosť, i, f. Phľd. XII. 328. Cf. Vladobažnosť.

Vládyčí. 1310. Reg. IV. 317.

Vládyka. 1315. Reg. IV. 1129. a j., Eml. Urb. 99. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -a. 13. Neviem, na čem chtí vládyky své urození založiti výše nad sedláky. Chč. S. 226.

Vláha. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 35., 79., 61.

Vlahodárný. V. nebesa. Stč. P. př. 47.

Vlahoměrný. V. struna, vlasice. Am. Orb. 79.

Vlahomil, a, m., notiophilus, brouk. V. bahní, n. palustris, hnědonohý, rufipes, polotečkovaný, biguttatus, vodní, aquaticus. Klim. 13.

Vlach. O pův. Gb. H. ml. I. 35.

Vlachy. Do Vlach, V. Kal. 97., ve Vlaších. Ib. 49. a j. — **V.,** osadní místo na Slov. Phľd. XII. 69.

Vlajný. V. vlas. Len. 86.

Vlak. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 35. V., Zug, m. V. připojný, připojovací, Anschluss-, dělnický, Arbeiter-, dělný, Arbeits-, bleskorychlý, Blitz-, loudavý, Bummel-, kommissní, Commissions-, kurýrní, Courir-, nezastavující, durchfahrender Z., rychlý, rychlík, Eil-, dle potřeby, Erforderniss-, výletní, Excursions-, schvální, Express-, dálkový, Extern-, Fern-, v řádu jízdném obsažený, fahrplanmässiger Z., smíšený, gemischter Z., nákladní, Güter-, Last-, pomocný, Hilfs-, uhelný, Kohlen-, místní, Local-, vojenský, Militär-, následný, Nachrangs-, osobní, Personen-, poštovní, Post-, zkušebný, Probe-, v. potřeby vlastní, Regie-, zdravotní, Sanitäts-, rychlý, Schnell-, štěrečný, Schotter-, zvláštní, Separat-, zábavní, Vergnügungs-, rozvážecí, Vertheilungs-, předměstský, Vorort-, předjezdný, Vorrangs-. Ptrl. 26. — **V.** = *vlečka.* Sukně s vlakem. Wtr. Krj. I. 323., 395. Šil mu kabátec, nohavice, vlak a vláček. 1480. Hrš. Nách. I. 472.

Vlaka. De svó vlakó = *volně, mírným krokem.* Han. Brt. D. II. 411.

Vlákno. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 35.

Vlakopis, u, m., Stundenpass der Eisenbahn. Nár. list. 1896. č. 109.

Vlakovůdce, Zugführer. Nár. list. 1896. č. 109.

Vlakový, Zug-. V. obtížení, Zugbelastung, doprava, Zugförderung, návěsť, Zugssignal, kilometr, Zugskilometer, vozba, Zugsverkehr. Ptrl. 26.

Vláky u pluhu, ve Slez. *smyky*. Brt. D. II. 449.

Vlamtat = bolakovat (3. dod.).

Vlani = *vloni*. Phľd. 1892. 577.

Vlas. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 35. Abys dostal pěkný v. Vz NZ. III. 527. Aby vlasy rostly, sílely, nepadaly. Na Slov. Vz Mtc. XVIII. 213. Střih, úprava žen. a muž. vlasů v XV. a XVI. stol. Vz Wtr. Krj. I. 40., 56., 100., 413. Účes žen. vlasů na Mor. Vz Brt. D. II. 466. Vlasy sloven. vdaných žen. upravené na grduľu, na grguľu, na obálku, na obálenicu, na chomľu, na kolečko, na vemä, na kytu, na kyku, na mrďose, na chvosty, na zápletky. Vz Sbor.. slov. I. 36. Barvení vlasů v XVI. stol. Wtr. Krj. I. 370. (100.). Falešné vlasy v starší době. Vz ib. 100. Trhání vlasů ze žalu, při pohřbu. Vz Zbrt. Pov. 24., 28. I vlas má svůj stín a všichni sedíme při hříšné vodě. Němc. Pověry o vl. Vz Zbrt. Pov. 169. — **V.** *Panny Marie vlásky*, vz Třaslačka (3. dod.). *V. žabí*, vz Žabí vlas (3. dod.). *Ježíškovy vlásky* = suchopýr, eriophorum. Č. Brod. Nár. list. 1896. č. 214. feuill.

Vlasař. V. kupoval od děvčat vlasy (vrkoče) a prodával do měst. Vz NZ. IV. 237.

Vlasařský, vz Vlasař. V. obchod. Vstnk. II. 578.

Vlasatý. Chodí v-tá = bez šátku na hlavě. Žďár. Nár. list. 1894. č. 219. odp. feuill.

Vlásec, sce, m., parmulus, brouk. V. smolný, pusillus, temný, brunneus. tmavý. obscurus. Vz Klim. 297.

Vlasečni. V. síla, Capillarität, f. Am. Orb. 18.

Vlásek, sku, m., vz Vlas.

Vlasice, e, f. = *lasice*. Vz Vlaska (3. dod.). *V* přisuto. Na mor. Kruml. Brt. D. II. 209.

Vlasitý = *vlasatý*. V. dítě. Vck. Val. I. 98.

Vlaska, y, f., slov. laska = *lasice*, *v* přisuto. U Tišn. Brt. D. II. 101., 186. Cf. Vlasice.

Vláskatý. V. houba. Sbor. slov. I. 55.

Vlaskodrápník, a, m., amauronyx, brouk. Vz Klim. 265.

Vlaskomíšeňský. V. jablka. NZ. V. 586., Nár. list. 1896. č. 299. Příl.

Vlaský. V. klobása či břicho = oblý polštářík kladený kolem boků paní, s něhož sukně jako s partikálu padaly jako forma zvonu. Vz Wtr. Krj. I. 320. — **V.** = přítok Morávky na Frýdecku. Věst. op. 1894. 19. — **V.** máta, menta saracenica. 1440. Mus. fil. 1896. 263.

Vlaslavobojce, e, m., v Rkk. Vz Mus. 1896. 278.

Vlasnica, e, f. = *druhá sestřenice*. Han., záp. Mor. Brt. D. II. 460.

Vlasník, a, vlastenec, nce, m. = *druhý bratranec*. Han., záp. Mor. Brt. D. II. 460.

Vlasoplet, a, m. = *parukář*. XVIII. st. Zbrt. Tan. 260.

Vlasovina, y, f. Am. Orb. 103.

Vlasť. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 79. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 41. V. táhne k sobě svého. Dač. (Wtr. Živ. c. I. 325.).

Vlastenec, vz Vlasník (3. dod.).

Vlásti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 79.

Vlastibranec, nce, m. Phľd. 1892. 630.

Vlastice m. vlastcě v Rkk. Vz List. fil. 1896. 334.

Vlastivědný. V. důležitosť, Mtc. 1895. 191., znalosť. Mus. 1895. 283.

Vlastní. Krájí již z v-ho bochníka (o samostatném). Šml. VIII. 220.

Vlastnoručničně (= vlastní ručnicí) ho zastřelil (žertem užito). Stč. Kon. 184.

Vlastnosť = *vlastnictví*. To je moja v., pamiatka z časov dávnych. Phľd. 1895. 369. V. tiež tej istej rodiny. Phľd. 1896. 294.

Vlastnostný. V. název místa (dle jeho vlastností). Phľd. XII. 71.

Vlastovice, místy na Mor. *lašťůvka*, *lastovica*. Na Jevíčsku zpívá: Malému malé vidle, volkému velké vidle a nechce-li, mrsk ho! Mtc. 1893. 301.

Vlašek, šku, m. = *pekařské pečivo*. Dva vlašky bielá za haléř. 1444. Arch. XIV. 444

Vlašim, ě, f. List. fil. 1895. 320. Mistr Jan z V-mě. Arch. XIII. 323. Do V-mě. 1468., 1475. Ib. XIV. 161.. 218. U V-mi. Ib. 115. (r. 1462.). Z V-mě. 1490. Půh. VI. 1., 173.

Vláškovatěti. Víno v-tí = houstne, jako masné po něm plove. Čistí se metlou. Brt. D. II. 441.

Vlašky, obec v Liptovsku. Phľd. XII. 69., 15 .

Vlaštovica, e, f., vz Racek chechtavý (3. dod.). Jinak spr. vlastovice. Je čistotná jako v. Žďár. Nár. list. 1894. č. 155. odp. feuill.

Vlaštovka, y, f. Noční v., caprimulgus europaeus. Brt. D. II. 493. Vz násl.

Vlaštůvka, y, f., *vlaštovka*, *laštůvka*, *laštověčka* (uh.), *jastovečka* (Cáhnov), hirundo rustica, pták. Brt. D. II. 494.

Vlat, u, m., oprav v: *vlať* i, f. = *lať*, *ovesný klas*. Brt. D. II. 510. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 35. Vlati ovsa se kladou na řádky (když se seká); Z vlati ovesné zrnka strhnouti. Duf. 238., 370.

Vlavý = *vlající*. V. sítí, Slád. Žen. 15., chochol. Vrch. F. II. 127.

Vlážec, žce, m., hygronoma, brouk. V. polovičatý, h. dimidiatum. Vz Klim. 174.

Vlažník, a, m., bidessus, brouk. V. jednopruhý, b. unistriatus, jemný, delicatulus, nejmenší, minutissimus, stejný, geminus. Vz Klim. 90.

Vlčák, vz Dýmařka (3. dod.).

Vlčatý, wolfsfarbig. V. kůň. Půh. IV. 133. V. sukno. Arch. XIII. 383. Postav sukna vlčatého stál r. 1509. osm kop míšeňských. Ib. XIV. 285. Kůň srsti vlčaté. Ib. 500.

Vlček, čku, m. = *čásť obleku z ovčí vlny*. Vz Wtr. Krj. I. 97. — **V.** = nejlacinější šeré sukno. Wtr. ib. 116., Arch. XIII. 407. — **V.**, čka, m. *Frydr. Jiří V.*, svobodný pán z Dobré Zemice. 1654. Čes. spis. Vz Věst. op. 1892. 20. — **V.** *Václ.* z Čenova, váleč. spis. v XV. st. Vz Vlč. Lit. 241.

Vlčí *lýko*, vz Stračí ocas (3. dod.), rostl. — **V.** *ocas* = *liščí ocas*, *psí ocas*, *koňský ocas*, *panská láska*, *žebrák*, echium vulgare, rostl. Brt. D. II. 502. — **V.** *jabko*, *svińské jabko*, *králové zelí*, datura stramonium, rostl. Brt. D. II. 502. — **V.** *noha*, vz Stříly (3. dod.). —

V. mák, vz Tulipány (3. dod.). — **V.** *mha, tma,* hemeralopia, otupení světlocitu. Vz Ott. XI. 91. Hojení jí. Vz Mtc. 1893. 146., 1894. 212., Duf. 296. — **V.** *bachor.* Má vlčie bachory (žaludek; dobrý). Slov. Nov. Př. 597.

Vlčit se = *divočiti se, vztekati se.* Han. Brt. D. II. 411.

Vlčka? vlčko? Vlček neboli zemského safránu nechtěl dáti než libru za sedm kop. Arch. XV. 90.

Vlčkovský = Jan Vlček. List. fil. 1894. 422.

Vlčňák, a, m. Vlčňáci = vlčí prasata, lěstopádovy a prosěncovy, nevedržijó dlóho, só moc haklěvy. Prostěj. Brt. D. II. 411.

Vlčoun, vz Sporýš (3. dod.), rostl.

Vlčún, a, m., potok vo Zvolene. Phľd. XII. 340.

Vléci. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 79., 28. Vleče sa ako smola, ako slepý jašter. Slov. Nov. Př. 564. — **V.** = *vlehnouti.* Pakli bychom toho neučinili, má kterýž kolivěk z nás vléci s jedním pacholkem a se dvěma koňma v hospodu. Arch. XV. 293. a j. tam.

Vlečka, vz násl. Vlečný. — **V.** u sukně v XV. a XVI. věku. Vz Wtr. Krj. I. 44., 74., 303., 323. Jinak dlouhý podolek. Ženy vlečkami zemi co chvoštištěmi umetají a těmi vocasy po domu blechy sbírají a prach lidem mezi oči zdvíhají. Lomu. (Zbrt. Tan. 128.).

Vlečný. V. dotek elektrický. KP. VIII. 68. Vlečná dráha n. vlečka, lépe: nákladová, Schleppbahn, f. Ptrl. 7.

Vlehnouti. Vlehnuli mu v ucho (dmuli do něho). XV. stol. Mus. fil. 1896. 184.

Vleklý. V. zrcadlo v XVI. stol. = konkavní. Wtr. Krj. I. 391.

Vlekoun, u, m. = *vlečná loď,* Bugsierer. Sterz. I. 574. a.

Vlezenec, nce, m., vz Slepičák (3. dod.).

Vlfský = vlhký, *h* v f. Dšk. Jihč. I. 32. Cf. Vlvký.

Vlha, O pův. cf. Gb. H. ml. I. 66. V., vz Vilha, Žluva, Žluna (3. dod.).

Vlhčící. V. přístroj v knihtiskařství. Nár. list 1894. č. 88. odp. feuill.

Vlhkomil, a, m., noterus, brouk. V. kyjorohý, n. clavicornis, tlustorohý, crassicornis. Vz Klim. 95.—96.

Vlhký. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 79.

Vlhnouti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 79., 66., 61.

Vlidno = *lidno.* Je tam v.; *v* přisuto. Dšk. Jihč. I. 28.

Vlik m. vlk. Žďár. Brt. D. II. 247.

Vlina m. *vlna.* Žďár. Brt. D. II. 247.

Vlivný. V. lud. Phľd. XII. 371.

Vlk. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 66. Opýtaj sa vlka, či na Boha verí, co zuby na teba vyškerí. Slov. Zátur. Prosí zaň Boha, co v. za kraví ocas; V. když chytí dobytče a kdežkoli se dotkne, nasmradí všecko (tak utrhačný nakazí vše). Bl. Gr. 297., 303. V., zvíře věštící. Vz Zbrt. Pov. 69. Vo vlku se zmíní a von stojí v síni. Heršpice. Rous. Nikda vlk vlkovi oka nevyklal. Slov. Nov. Př. 39. Vlk něbrakuje. Slez. Ib. 53. To musí vľka udusit (je-li jich mnoho na jednoho). Mor. NZ. V. 544. — *Vlky* = plody lopúnu. Brt D. II. 504.

Vlkan, a, m. = Wolfgang. Phľd. XII. 178.

Vlkodlak. Vz Phľd. 1894. 202. nn.

Vlkový. V. dráni. Bibl. Dob. Dur. 372.

Vlna lana a unda. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 66., 79. **V.** (Welle) se bez větru nepohne (příčina). NZ. V. 542.

Vlnáč, e, m. = *beran.* Ve šviháčině. Brt. D. II. 520.

Vlňačka (vounaška), y, f. = hrubá zástěra ženská z vlny. V Hačavsku. Phľd. 1894. 127.

Vlněnka, y, f. = *sukně vlněná ze sukna.* Val. Brt. D. II. 464., Vck. Val. I. 38.

Vlniak, u, m. = *vlněný šátek.* Slov. Sbor. slov. I. 48.

Vlnice, e, f. = *vlnivá čára.* NZ. IV. 84.

Vlnobití = *bití, čištění vlny.* Arch. XIV. 456.

Vlnohojný. V. moře. Krok. 1893. 69.

Vlnoměr. Cirometer oprav v: eriometer. Cf. Ott. VIII. 714. b.

Vločkovitý. V. massa. Vstnk. III. 255.

Vlomca, e, m. doporučují Phľd. 1893. 174. za Einbrecher. Cf. Vlomič.

Vložiti. Vložte se v tu věc přátelským zpuosobem. Arch. XII. 148.

Vlvko m. vlhko, *h* v *v.* Brněn. Brt. D. II. 166.

Vlvký m. vlhký. Domžl. a mor. Šb. D. 47., 44., Brt. D. II. 166. Cf. Vlfký (3. dod.).

Vlžník, a, m., anacaena, brouk. V. dvojtečký, a. bipustulata, kulovitý, globosa, lemovaný, limbata. Vz Klim. 113.

Vměšný. V. tíže (při směšování prvků platná), Mischungsgewicht, n. Am. Orb. 61.

Vmetek = sražená krev někam v tělo zanesená. Vz Ott. VIII. 563. Karcinomatosní v. Hlav. Obrz. 3.

vn. Z *vn* se *v* odsouvá: zníti m. zvníti, uškrnúti m. uškrvnúti, prní m. první. Vz Gb. H. ml. I. 438.

Vnadec, dce, m., deleaster, brouk. V. dvojbarvý, d. dichrous, Leachův, Leachi. Vz Klim. 247.

Vnáhle. V. přijde. Ev. víd. 133. Marc. 13. 36.

Vňať = *nať.* Phľd. 1892. 611., 1895. 301.

Vnatka, y, f. Kobylí v., mentha silvestris. Slov. a mor. Mtc. 1894. 19., 205.

Vněm není = *vnímání.* Vnímání jest činnosť, jíž vněmů nabýváme. Krejč. Psych. 67.

Vneska m. dneska. U Porub. Phľd. 1893. 369.

Vnísť (nikoli vníť) = vejíti, vjeti. Vnišiel = vešel i vjel. Slov. Kal. S. 203.

Vníti. Cf. Gb. H. ml. I. 379.

Vnitrák, a, m., vz násl. Vňutr.

Vnitřnostiny, *šp* m.: útroby. Krok. 1892. 369.

Vnitrobunečně. V. někde žíti. Vstnk. II. 531.

Vnitrooční. V. tlak, nádor, Schb. Nád. 5., 9., choroba. Phľd. IX. 429.

Vnitroplodý. V. lišejník. Vz Ott. VIII. 604.

Vnitřvýtrusí, n. V. hub, endosporium. Vz Ott. XI. 690. b.

Vnivoč. Pobúchal, pomlátil, na vnivoč obrátil. Slov. Nov. Př. 611. Cf. Vniveč.

Vniž, *vňuž,* sicut; vlastně akkus. sg. fem. v-ňu-že, vňuž i. e. mieru, quo modo. Vz Gb. H. ml. I. 378.

Vnově. Mistře, v. chtěli tě tam židé kamenovati. Ev. víd. 68. Joh. 11. 8. V. volený. V. Kal. 30. a j.

Vnuk. V. boží = kněžské dítě. XVI. stol. Wtr. Živ. c. 647.

Vnuklý, eingegeben. V. píseň. Zvič. Mlt. 13.

Vňutr, a, m. = *vnitrák, brárek, býček,* který má vnitru přirostlé maso, tajnou vadu. Laš. Brt. D. II. 411.

vo. Z *vo* se *v* odsouvá: ozher m. vozher, oda, oly m. voda, voly (záp. od Buděj.). Us. Kts. Oskový. Lobk. 35. (Gb. H. ml. I. 439.).

Vobal. Strop na vobal = z půvalů slamon otočených a lepenkou zamazaných. Chod. Vz NZ. II. 618.

Vobalový, V. strop. Chod. Vz předcház. Vobal a NZ. IV. 210.

Vobdal, a, m. = cáp. Jevíčko. Mtc. 1893. 307.

Vobdzindky = *brinda, patoky; d* vsuto. Dšk. Jihč. I. 16.

Vobejdout = *obejíti.* Oestr. Mon. (Kom.) I. 494.

Vobíhanica, e, f. = *smažená krev s kroupami.* Heršpice. Rous.

Vobisace, e, f., lat. = *vykání.* Bl. Gr. 243.

Voblečka, y, f., vz Oplečí (3. dod.).

Vobřeznice, e, f., vz Obřeznice.

Vobrh, u, m. = *ovrh, ovržení* (stěn), *obmítka.* Chod. NZ. II. 616., III. 393.

Vobrlík, u, m. = *obrtlík* (zavíradlo), dřívko asi 2 dm. dlouhé, otáčející se uprostřed volně kolem čepu zaraženého do veřejí. Chod. NZ. IV. 316.

Vobuj, e, f. místo obuv, *v* v *j.* Žďár. Brt. D. II. 249.

Vobůrky = *borůvky.* Záp. Mor. Brt. D. II. 412.

Vobzobati co. Ten to v-bál (za to trpěl). Heršpice. Rous.

Vocáď = *odsud.* Tišn. Brt. D. II. 197.

Vocadky = *odsud.* Kruml. Brt. D. II. 220.

Vocádok = *odsud.* Brněn. Brt. D. II. 176.

Vocáďtok = *odsud.* Tišn. Brt. D. II. 197.

Vocel, m. Brt. D. II. 284.

Vocet, vz Ocet (i 3. dod.).

Vočák, u, m. = *špičák* (zub). Duf. 21.

Vočazdra = *růčihledě.* Brt. D. I. 110. (Laš.; *d* vsuto. Gb.).

Vočepák, u, m. = *veliký koláč* pomazaný povidly, posypaný mákem a vykládaný mandlemi a hrozinkami. U Horažď. NZ. III. 49.

Voči = *vůči.* V. Lackov. Phľd. 1895. 229.

Vočkař, e, m. = kdo léčí očka na zvěř a ptáky. Us. Nár. list. 1894. č. 189. odpol. feuill

Vod. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 84.

Voda. Nehodno ho je, okrem duše, iba do vody hodit; V. nenie dobrá ani v čižme. Slov. Zátur. V. má tenký pysk (všade se prodere). Phľd. 1893. 700. Není blaha bez vody. Vrch. F. II. 121. I voda v žízni chutnější jest vína. Vrch. Rol. XXXI. 37. Kam vodě dolů, tam teče; Které vody nejprv dojde, tu pije (o vdavků chtivé); V., kam jí prokopá, tam poteče (tak lze i lidi vésti). Bl. Gr. 295., 297., 316. Rozkoší nápoj vody čerstvé jen jest zemdlenému, ale smrtí tomu, kdo v její vlny vrhá se (každá přílišnosť škodí). Brab. 65. Zdá-li se o veliké vodě, samá mrzutosť. Us. Tkč. Dy prši do božího hrobu, bude bida o vodu. Slez. Nov. Př. 452. Vodu pijem, vodu jiem, kým že čertom živ budem (stěžující si na samé polívky): Nazdal by si sa, že nevie vody zamútiť. Slov. Nov. Př. 440., 510. Napij se vody, neuděláš kapse škody; Dyť voda néni kmotřenka (když kdo šetří čistého talíře, ubrusu atd.). Mor. NZ. V. 514., 546. Ctění vody v Herálecku v Čech. Vz NZ. III. 342. Jiné pověry o ní vz v Zbrt. Pov. 169. — **V.** = *moč.* Brt. D. II. 412. — **V.** Z vody do vody = jakési jídlo, jakási kořenná moučná polévka. Žďár. Nár. list. 1894. č. 156. odp. feuill. — **V.** Vodu vozit. Vz Tanec mor. (3. dod.). — **V.** *Stará Voda* = říčka ve Vratimově na Frýdecku. Věst. op. 1894. 19.

Vodák, a, m., philydrus, brouk. V. černavý, berolinensis, hnědožlutý, testaceus, hrotnohrudní, sternospina, menší, melanocephalus, naš divělý, grisescens, příbuzný, affinis, rezavý, ferrugineus, tmavočelý, frontalis, tmavohlavý, coarctatus. Vz Klim. 111.

Vodan, a, m. = *vodník.* Krolmus. NZ. V. 527. — **V.,** hydraena, brouk. V. bahní, h. palustris, černavý, nigrita, nejkrásnější, pulchella, pobřežní, riparia, Sieboldův, Sieboldi, štíhlý, gracilis, zubonohý, dentipes. Vz Klim. 121.

Voďanka, y, f. = *vodinka, polévka česnekorá, česnekorica.* Laš. Brt. D. II. 481. — **V.** *(vodinka)* = *chléb vřelou vodou spařený* a máslem n. sádlem omaštěný. Slez. NZ. IV. 446. Také: *vodůrka.*

Vodař, e, m., paracymus, brouk. V. kovolesklý, p. aeneus. Vz Klim. 113.

Vodárna na statku = *studna.* U Litomyšle. Čes. l. V. 278.

Vodbička m. odmyčka. Dšk. Jihč. I. 23. Popis v-ky vz v NZ. IV. 316.

Voden, vz Vodní, Vodný.

Vodič, e, m. V. (dol.), *klúčik, klučovisko.* (laš.), *drabica* (Brn.) = *ojko plužných kolček.* Cf. Brt. D. II. 447. — **V.** *elektřiny* = hmota, která elektřinu na jinou hmotu převádí. V. dobrý (kov), špatný (sklo). Vz KP. VIII. 28., 29.

Vodičitka, y, f., v lučbě. Am. Orb. 63.

Vodinka, vz Voda, Voďanka (3. dod.).

Voditi. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 84.

Vodívka, y, f. = pruh prací látky lněné n. bavlněné ½ m. široký a 1½ m. dlouhý, kterým se dítě k chůvě přivazuje, aby je snáze nosila. Duf. 20.

Vodivý. V. spojení elektrických proudovodů. KP. VIII. 188.

Vodláb, u, m., z Urlaub. V Chroměi na Mor. List. fil. 1894. 89.

Vodmenia = *teraz, po tieto dni, nedárno.* Phľd. 1895. 438.

Vodná, é, f., dvůr u Šajavy na Slov. Vz Phľd. XII. 340.

Vodnačkový. V. zelí (z vodnačky, vodnice). Chrud. NZ. III. 486.

Vodnar, u, m. = *grúl,* Treberwein. Mláto se dá do sudu, nalije se vody a když řizne i. e. kyše, pije se. Brt. D. II. 440. — **V.,** a, m. = *vodní tatík, vodník,* Slov. Mtc. 1895. 345.

Vodnař, e, m. = *honicí pes.* Slád. Mak. 57.

Vodnář (wodnarz), znamení ve zvířetníku. 1440. Mus. fil. 1896. 262. Na V-ře a Štíra nesázej nikdo zemáků, zčernaly by a chrobáci by je sežrali. Vck. Val. I. 163. — **V.** = *had.* Cf. Ott. X. 712. — **V.,** parnus, brouk. V. hnědonohý, p. lutulentus, lesklý, nitidulus, světlobrvý, pilosellus, tečkořadý, striatopunctatus, uchorohý, auriculatus, ušatý, proliferícornis. Vz Klim. 126., 131.

Vodnářík, a, m., cymbiodyta, brouk. V. lemovaný, c. marginella. Vz Klim. 112.

Vodnatelka. Hojení jí na Mor. Vz Mtc. 1894. 331. Na Slov. Vz Phľd. XII. 568.

Vodní. V. hladina — oko panenky Marie. Us. NZ. III. 313. V. hodiny, klepshydra. Vz Ott. XI. 431. b., 439. a. — **V.** *růže, opúch* (podl.), nymphea alba, rostl. Brt. D. II. 505.

Vodník, vz Vodný, Čes. l. V. 54., 73., NZ. VI. 89. V. na Val. Vz Vck. Val. I. 108. — **V.,** hydrophilus, brouk. V. drsný, h. scrobiculatus, střevlíkovitý, caraboides, zelenavý, smaragdinus, žlutonohý, flavipes. Vz Klim. 110.

Vodný; *roden, dna, o.* Potok voden bude. AlxV. 229. V. muž, tato, tatko (vodník). Vz Phľd. XII. 211., 652. V. křest. Chč. m. s. III. 10. V. příkop (vodou naplněný). Kabt. 8. — V. nemoc, tele (vodnatelnosť). Ev. seit. 36. Luc. 14. 2., Ev. víd. 105. Luc. 14. 2.

Vodočenáškovati co: hřích (modlitbou otčenáše odčiniti). Nár. list. 1896. č. 14. odp. feuill.

Vodočet, čtu, m. = vodní stupnice, Pegel, m. Ptrl. 18.

Vodočtový. V. čtení, čtení na vodočtu, Pegelablesung, f. Ptrl. 18. V. pozorování, stanice, Pegelstation. Ib.

Vodokrevný. V. letora (člověka bílé pleti). 1440. Mus. fil. 1896. 266.

Vodoměrný. V. oddělení. Stč. P. př. 57.

Vodomil, a, m., hydrous, brouk. V. černý, h. aterrimus, veliký, piceus. Vz Klim. 109.

Vodopis. V. Europy. Vz Ott. VIII. 875.

Vodorodý, vz Vodorodný. V. skála. Mtc. 1894. 181.

Vodoroveň, vně, f. KP. VIII. 4.

Vodoryska nákladová (ponoru při zatížení), Badewasserlinie. Sterz. I. 379.

Vodostřeb, a, m. Vodostrep = kdo střebá, pije vodu. Phľd. 1894. 249.

Vodostrek, u, m. = *vodotrysk.* Slov. Kal. S. 204.

Vodošlap, a, m., hydroporus, brouk. V. bahní, h. palustris, čárkovaný, lineatus, černavý, semirufus (nigrita), černý, pictus, dvanáctiskvrnný, duodecimopunctatus, dvojčarý, bilineatus, hnědý, piceus, hřbetoskvrnný, dorsalis, chloupkovaný, pubescens, kostkovaný, tesselatus, lemovaný, marginalis, přehlédnutý, neglectus, přizpůsobený, assimilis, rezavý, ferrugineus, rudočelý, rufifrons, rudohlavý, erythrocephalus, rudotemenný, memnonius, rzivonohý, h. Kraatzi, stínolibý, umbrosus, šedopruhý, griseostriatus, šírohřbetý, platynotus, široký, latus, temný, melanocephalus, tmavý, tristis, trojžebrý, canaliculatus, úpravný, elegans, zploštělý, planus, zrnitý, granularis, zúžený, angustatus, žlutočervený, halensis, žlutonohý, flavipes. Vz Klim. 91.—95.

Vodotečina, y, f., Canal. V-nu v ulici opravovali. Hrš. Nách. I. 17. a j. Cf. Vodoteč.

Vodotěžba, y, f. V. z hlubokých studní. Nár. list. 1894. č. 250.

Vodotrysk. Elektrický v., KP. VIII. 207., světelný. Ib.

Vodovadlo, a, n., Gaufriermaschine. Sterz. I. 1010.

Vodovati, gaufrieren. Sterz. I. 1010.

Vodoviet m. vodovietr. V Mnč. Prešp. slov. (Gb. H. ml. I. 353.).

Vodpočnouti = *odpočinouti.* — **čemu.** Tak sobě tade aspoň tem noháin vodpočnu. Zábř. Brt. D. II. 286.

Vodrant, oprav v: Vodranty, dle Čern. Př. 35. dříve: Ladranty.

Vodraž. Na vodraž síct obilí. Dšk. Jihč. I. 28.

Vodrhat = *dráti.* V. peří. Záp. Mor. Brt. D. II. 412. Vz Odrhati.

Vodsádedok = *odsud.* Letovice. Brt. D. II. 106.

Vodsadník = *rožní kámen, patník.* Je jako v. = mnoho zkusí, každý do něho vrazí. Nár. list. 1894. č. 182. odp. feuill.

Vodsudtom = *odsud.* Brt. D. II. 240.

Vodůvka, y, f., vz Voďanka (3. dod.).

Vodvedení, n. = *jistý trám v krově* na podélní straně stavení; *celý díl střechy nad záspí* (obyč.). Chod. NZ. IV. 207. Cf. Vejstřeší (3. dod.).

Vodvička, y, f., místy vorbička. Dšk. Jihč. I. 28.

Vodvolat = *odolati.* U Drahan. Brt. D. II. 101.

Vogldávat = *vohledávati* (slepice), *h* v *g.* Brt. D. II. 385.

Voháňka = *vějíř.* V. pávová, pštrosí, skládací. V XVI. stol. Wtr. Krj. I. 524.

Voharek, vz Oharek.

Vohava, vz Ohava. — **V.,** y, m. = *šprýmař.* Záp. Mor. Brt. D. II. 412.

Vohavit, vz Ohaviti. — **V.** = *dělati šprýmy, hlouposti.* Záp. Mor. Brt. D. II. 412.

Voheralý, vz Ohéralý. — **V.** při práci = *šukarý.* Záp. Mor. Brt. D. II. 412.

Vohľač. Iba ak oblokom chodia k nej vohlačia, ale dvermi nie (o zmrhané). Slov. Nov. Př. 653.

Vohľady na Slov. Vz Phľd. 1895. 518.

Vohnísek, sku, m. = *ohniště.* U Litovle. Brt. D. II. 412.

Vohráti, *zvohráti.* Já bych to vohral = sklidil. ČT. Tkč.

Vochalebovat se = *dělati se hodným.* Vz Ochalebovat se (3. dod.).

Vochář, e, m. = *ohař?* Chrta aneb vocháře pro vrchnosť chovati. 1698. Věst. op. 1894. 33.

Vochce m. *rovce, ovce, r* v *ch.* Dšk. Jihč. I. 25.

Vochle, ze střhněm. hachel. Gb. H. ml. I. 463. Nepřivykl jsem na vochli seděti (trestánu býti). Bl. Gr. 307.

Vochlice = *řídká vochle.* 1748. NZ. III. 406.

Vochlička. V-ky n. pačísky lnu = výčesky. Brt. D. II. 441.

Vochličkář, e, m. Slád. Žen. 14.

Vochométat se = otáčeti se kolem něčeho. Us. Také na Mor. Brt. D. II. 412.

Vochomůrka m. muchomůrka. Vz Stejnění samohlásek (3. dod.), Gb. H. ml. I. 287. Také: *muchorůvka, mucharka, mušarka, muširka* (laš.), agaricus muscarius. Brt. D. II. 511.

Vochoz, poloha v Pardub. 1748. NZ. III. 520.

Vochozka, y, f., poloha v Pardub. 1748. NZ. III. 520.

Vochstře m. vostře, ostře. V sev. vých. Čech. Oester. Mon. (Böhm.). I. 495.

Vochterek m. úterek. U Stráňan. Phľd. 1893. 369.

1. **Voj.** Inu rostou stromy v lese, z některého je voje, z některého kůl a z některého kříž (lidé nemají stejného osudu). Nár. list. 1894. č. 169. odp. feuill.

Vojáček, tanec u Kr. Hradce. NZ. V. 497.

Vojačka. Prapory v-ček. Vz Wtr. Krj. I. 629.

Voják. V-ci vypovídají se z Neplechova přes Bojiště do Hrdin. NZ. III. 229.

Vojenný = *vojenský*. V. čin. Phľd. 1893. 597.

Vojenský. K v-mu stavu sú široké vráta, ale nazpět úzké. Slov. Zátur.

Vojevoda m. vévoda v Rkk. Vz List. fil. 1896. 319.

Vojivný. Cf. Gb. Ruk. 567.

Vojka = *malá oje.* Jinam vojkou obrátil (rozmyslil si věc). Bl. Gr. 297. — **V.** = *šňůra perlí* atd. Slov. Kal. S. 204. (Znamení? ve Slov. vypusť.)

Vojkovčena, y, f. = část Morávky na Frýdecku.

Vojkůvka, y, m., vz násl. Vojtěch.

Vojna, gt. pl. vojn a vojen. Gb. H. ml. I. 165.

Vojnín, a, m., os. jm. u Kosmy.

Vojostráž, e, f. Slov. Pastr. L. 62.

Vojoveda, y, m. = *vévoda*. Pastr. L. 62.

Vojšič, močiar v Nitran. Phľd. XII. 74., 554.

Vojta, y, m., vz násl. Vojtěch.

Vojtěch, a, m. Odtud: *Vojkůvka? Vojta, Vojtek, Vojtha, Vojtíšek, Vojtl, Vůjtek.* Kbrl. Sp. 20. Cf. Kotk. 34. Sv. V. Vz NZ. II. 697. V. vykládá Kosmas exercitus consolatio. Vz Mus. 1894. 117. Vojta zabil fojta. Brušp. Hledíková.

Vojtek, tka, m., vz Vojtěch (3. dod.).

Vojtha, y, m., vz Vojtěch (3. dod.).

Vojtíšek, ška, m., vz Vojtěch (3. dod.).

Vojtl, a, m., vz Vojtěch (3. dod.).

Vojvoda, y, m. XV. stol. Mus. 1893. 433., 434.

Vojvoditi. Když v-dil Soběslav. XV. stol. Mus. 1893. 431.

Vokativ. Místo v-vu užívá se na Slov. zhusta nomin. Vz Pastr. L. 13.

Vokátor, u, m. = *dekret*. Keby som raz mal v. v rukách. Phľd, 1896. 277.

Voklastlajtnant m. vochlastlajtnant, a, m. = důstojník mezi ochlasty. Us. Čern. Př. 82.

Voklinda, y, m. = *opilec*. Záp. Mor. Brt. D. II. 412.

Vokliska, y, f. = *smyčka*. Zavázat něco na v-ku. Záp. Mor. Brt. D. II. 423.

Vokol, u, m. Líhaj na vokole = na ponebí. Slov. Ces. l. V. 424.

Vokolkovat, vz Šibať (3. dod.).

Vokolová = *vůkol*. U Brna. Brt. D. II. 412.

Vokřáhnout = *okřáti*. Jemnice. Brt. D. II. 275.

Vokřit = *okřáti*. Také v Chromči na Mor. List. fil. 1894. 76.

Vokrouhlek, poloha u Poděbr. 1748. NZ. III. 520.

Vokšovice, e, f. = halena valašská dlouhá až na paty s výložkem soukenným. Mor. a slov. Vz NZ. III. 624., Trhovice.

Voľa = *či, zdali, buďto*. Vredu, z čehos' sa zbúrel? Voľa z ľaku (leku), v. z smädu, v. z úroku, v. zo zimy? (Zaříkací formule.) Phľd. 1891. 4., 1892. 318.

Voľa- *předpona:* voľačo (něco), voľajaký, voľakde; ale lépe jest užívati předpon da-, nie: dakto, niekto. Slov. Kal. S. 204.

Vóľa = *vůle*, zastr. Gb. H. ml. I. 116.

Voľadze = *leckde*. Slov. Mtc. 1894. 106.

Voľachdo = *leckdo*. Slov. Mtc. 1895. 156.

Voľakde = *leckde*. Phľd. XII. 316.

Voľakto = *leckdo*. Phľd. XII. 316.

Volání. K okénkům chodívají za dcerami chlapci na v. Chod. NZ. III. 393. (Zálety.)

Volati se nač, k čemu = *odvolávati se*. Poněvadž se na listy volá. Půh. V. 64. Poněvadž se ku právu volá. Arch. XII. 31.

Volavče, ete, n. Dala to sníst Martinovi Beranovi a volavčeti. Hrš. Nách I. 327.

2. **Volavčí.** Všichni puohončí a volavčí práva olomouckého. Půh. VI. 235.

Volavka = *bukač, buňkáč*, ardea stellaris, pták. Brt. D. II. 493.

Voldávat = *ohledávati slepice*. Záp. Mor. Brt. D. II. 412. Cf. Vogldávat.

Vole. Hojení ho na Horácku. Vz Duf. 296. Cf. Mtc. 1894. 332.

Volejka = řepka olejná. Vz Olejka. O její moci vz v Vck. Val. I. 159.

Voléjně, ě, f. = *olejna*. V Chromči na Mor. List. fil. 1894. 86.

Volenčka, y, f. = *ústí kamen ve světnici*. Chod. NZ. II. 650.

Volenectví = kurfiřtství. Vz Ott. VIII. 485.

Volensko, a, n., vz násl. Volenství.

Volenský, ého, m., rybník na Frýdecku. Věst. op. 1894. 19.

Volenství, *-stvo* = *statek svobodný*, od robot osvobozený, dědičný, s kterým vlastník činiti mohl, co chtěl. Věst. op. 1894. 42. — **V.** = *fojtství* na Frýdecku. Věst. op. 1894. 19. — *Volenství, Volensko, Volný dvůr*, dvůr u Šenova na Frýdecku. Věst. opav. 1894. 19.

Voleský Voldř., čes. spis. ok. 1530. Vz Bl. Gr. 285.

Volí krev. Dle Bl. Gr. 320. inepte m. volů. Cf. Kozlí (3. dod.). — **V.** *ucho, volské ucho, volovo ucho, babí list* (laš.), *babí uši* (laš.), *ranocel, celník, celníček, hojka* (uh.), plantago major, rostl. Brt. D. II. 506. *Volí oko, volské oči, volové oči* (laš.), vz Vajčák (3. dod.).

Volina, y, f. = *volská kůže*. 1661. Věst. op. 1894. 43.

Volitel proudu galvan. batterie, vz Počitadlo (3. dod.).

Voljakosi = *jaksi*. Slov. Dbš.

Volná, é, f., tanec v Bolesl. NZ. IV. 528.

Voľ nevoľ = *volky nevolky*. Slov. Kal. S. 204.

Volnice. Vratislav vymohla si volný pekařský trh či v-ci; Aby v. na chléb atd. vyvolána byla, poněvadž cech pekařský o pečení chleba se polepšiti zanedbává. 1721. Pras. Rem. 4., 43. Kdoby přípovědky (= přípovědného) neobložil (nezaplatil), nemá po celý rok v-ci bíti (dobytek v jatkách). 1633. Věst. op. 1894. 16.

Volnočinnosť, i, f. Ztk. 72., 92. (3. vyd.).

Volnosť = *ochota.* VMti. z té volnosti děkuji. Kat. z Žer. I. 122.

Volný Řehoř, 1793.—1871., benediktin, napsal topografii mor. Vz Věst. op. 1894. 97. — *Volný dvůr,* vz Volenství (3. dod.).

Volovec, vce, m., hora v Gemersku. Phľd. 1895. 351.

Volovnice, e, f. = *louka volová* Hrš. Nách. I. 541. a j.

Volovo ucho, vz Volí (3. dod.).

Volový = *volí.* Patera jha v-vá jsem kúpil. Ev. seit. 27. Luc. 14. 19. — *V. v bot.* V. jazyk. Háj. Herb. 335. b. V. ucho, verbascum, rostl. Mtc. 1894. 337. Vz Volí (3. dod.).

Volský. V. ucho. Vz Volí (3. dod.).

Volt. Vz KP. VIII. 45.

Voltamper, pru, m., *při měření elektrického proudu.* Vz KP. VIII. 47.

Voltrap, u, m. = sedlo z kordovanské kůže. XVI. stol. Wtr. Krj. I. 636.

Volumetrický. V. stanovení cukru. Vstnk. IV. 54.

Volvočko, a, n., vz Boleočko (3. dod.).

Vomálit. Ten nevomálí = nevezme málem za vděk. Záp. Mor. Brt. D. II. 412.

Voměj. O pův. cf. Čern. Př. 57.

Vomejlenej = *omylný.* Dšk. Jihč. I. 28.

Vomizín. Demades athenský ... na stará kolena dostal se do V-na a byl jen lidem k posměchu. Rosacius Adam. Rathaus nový v mě. Sušici. 1619.

Vomlatek, tku, m. = *domlatné.* Horn. Pojizeří. NZ. IV. 398.

Vomoc = *o moc.* V. víc = mnohem více. Us. místy. Cf. List. fil. 1894. 277. Von je v vječi. V Chromči. Ib. 284.

Vomrlet, vz Omrlet. Kunšt. Brt. D. II. 412.

Vomýceti se = *toulati se.* Cf. Mýceti. V čem v pátek v tom v svátek se omýcí (nečistá ženská). Lomn. (Zbrt. Tan. 138.).

Vomyslně. V. lidi svozovali (úmyslně). 1597. Wtr. Živ. c. II. 991.

Vonásek, ska, m., vz Ondřej (3. dod.).

Voňavka, y, f. = *májovník, drůbňava,* asperula odorata, rostl. Brt. D. II. 5C0. — *V-ky* = druh hrušek. NZ. V. 586.

Vondati. Vondajž mu (v nos) této masti. 1440. Mus. fil. 1896. 430. Cf. Vendati.

Vondeňkový. V. dříví = réžové (3. dod.).

Vondra, y, m., vz předcház. Ondřej.

Vondráček, čka, m., vz předcház. Ondřej.

Vondrák, a, m., vz předcház. Ondřej.

Vondraš, e, m., vz předcház. Ondřej.

Vondrášek, ška, m., vz předcház. Ondřej.

Vondrejč, e, m., vz předcház. Ondřej.

Vondřich, a, m., vz předcház. Ondřej.

Vondrouš, e, m., vz předcház. Ondřej.

Vondroušek, ška, m., vz předcház. Ondřej.

Vondrovec, vce, m., vz předcház. Ondřej.

Vondrovic, vz -ovic a předcház. Ondřej.

Vondruš, e, m., vz předcház. Ondřej.

Vondruška, y, m., vz předcház. Ondřej.

Vondrys, a, m., vz předcház. Ondřej.

Vonej. V. tejden tu byl strýc. Ve střed. Čech. Mus. 1895. 182.

Voneš, e, m., vz předcház. Ondřej.

Vongr, u, m. = *vozgr, vozher.* Dšk. Jihč. I. 31.

Vonička. Kytka z kvítí vonného n. nevonného i z dělaného (ozdoba klobouku). V. pávová = paví péro. Kelč. Jakékoli péro ozdobou klobouku. Laš. Brt. D. II. 412., 510.

Vonka, y, m., vz Ondřej (3. dod.).

Vonně. Zahrady v. se vzplodily. Vít. 28. a. (List. fil. 1895. 117.).

Vonný, vonen. Brig. Zjev. 54. (Gb.).

Vopadůvka, y, f. = *padanka.* Duf. 140.

Vopásání, n. = *pastvisko.* Dšk. Jihč. I. 28.

Vopelka, y, f. = *bramborová placka* mákem posypaná, Třešť; *chlebový koláč.* Dačice. Brt. D. II. 484.

Vopendovat, vz Opendovati. Kunšt. Brt. D. II. 412.

Vopenec, nce, m. = *opoňka, popenec, budra, zádušník, kundratek* (laš.), glechoma hederacea, rostl. Brt. D. II. 503.

Vopchati = *repchati, vstrčiti.* Vopchal klúč do zámku. Slov. Phľd. 1896. 296. V. pás **za** sukňu. Sbor. slov. I. 45.

Vopín, u, m. = *oplín.* Dšk. Jihč. I. 6.

Voploteň, tně, f., vz Přístodůlek (3. dod.).

Vopnštein, u, m. = plocha prstenu, na niž erb byl řezán, Wappenstein, m. Wtr. Krj. I. 526.

Vopred = *napřed.* Načo sa v. starať; Ten by sa už vero mohol v. so svetom rozlúčiť. Phľd. XII. 166., 432. a j.

Vopykal, a, m., býv. rybník u Poděbr. NZ. IV. 100.

Vor = *věru.* V nář. belujském. Phľd. 1893. 428.

Voračkář, e, m. = *vyběratel na voračky.* NZ. IV. 298.

Vorčouf, u, m., z Wurfschaufel = dřevěná lopata na prohazování zrní. Horní Pojizeří. NZ. IV. 398.

Voříšek, šku, m., poloha u Poděbr. NZ. III. 520.

Vořit = ohřáti. V Chromči. List. fil. 1894. 76. U Zábř. Brt. D. II. 124.

Vorklebice z Arklebice od Arkleba. Čern. Př. 32.

Vornát = sedlák, od orání. Čern. Př. 82.

Vorné, ého, n. = *robota.* Arch. XV. 490.

Voroteč m. vodoteč, *d* v *r.* Dšk. Jihč. I. 15.

Voršauf, u, m. = *vějicí lopata,* z Wurfschaufel, f. Hrš. Nách. I. 433.

Vorvil, Cetyl. Am. Orb. 68.

Vorvilka, y, f. Cetyloxydhydrat. Am. Orb. 68.

Vos = *osa,* axis. Dob. Dur. I. 90. — **V.,** a, m. = *vosa.* Mor. Brt. D. II. 284.

Vosa. Osa vyšla čertovi z nosa. Phľd. 1895. 123.

Vosenice dříve Osojnice. Čern. Př. 34.

Voschápnout se, vz Oschápnout se. Kunšt. Brt. D. II. 412.

Vosí = louka u Poděbr., nyní: V husejch. 1748. NZ. III. 408.
Vosim = *osm*. Arch. XV. 133.
Vosk. Hádání z vosku. Vz Zbrt. Pov. 69., 86., 89., 152.
Voskovka, y, f., fuchsia. Prostěj. Brt. D. II. 503.
Voslep. Letěli v. (slepě). Phľd. XII. 242.
Vosnák m. ostnák. Us. Čern. Př. 75.
Vosobný. Chlíb je v-bné (nadělaný, není porovitý). Heršpice. Rous.
Vosouška, y, f. = peřinka, do které se vykoupané dítě balí. Duf. 17.
Vosový = vosí. V. uštípnutí. Háj. Herb. 214. b.
Vospust. Len tak v. sveta chodil = zbůhdarma, bezúčelně. Phľd. 1895. 79., 1892. 652. Bľabotí vospust sveta. Slov. Nov. Př. 611. Cf. Vozpust (3. dod.).
• **Vostina,** y, f. = *ostí ječmenné*. Vz Ostina. Záp. Mor. Brt. D. II. 412.
Vostřížek, žka, m. = *krahulák* (Zábř.), astur nisus, pták. Brt. D. II. 493.
Vostrliz, Brň.; vz Oštrľejz (3. dod.).
Vostrufka, pl., n. = *ostrůvky*, název luk u ře. Moravy. List. fil. 1894. 267.
Vošatka, vz Ošatka. Brt. D. II. 412.
Voščiny, pl., f. = *souš*. Laš. Brt. D. II. 412.
Vošky = *svrbivka na nohou*. Slov. Zátur. Cf. Voške.
Vošléch, u, m. = *pažitka*. Záp. Mor. Brt. D. II. 412. Vz Ošlejch. Dle Brt. D. II. 499.
vošlejch, pažitka (val.), kundraska (val.), fryzloch (sev. Mor.), allium schoenopr., rostl.
Vošmenda, y, m., přítok Kamenice u Vysokého. Nár. list. 1893. č. 228.
Voštěpačka, y, f. = *sekera*. Hrš. Nách. I. 452. Cf. Oštěpačka.
Voštěpiště, ě, n. Uhodil ho, až se převrhl a já jej zavrhl voštěpištěm (zaštítil). Arch. XIII. 513.
Voštník = *voskář*. Arch. XV. 539.
Votáčka, vz Otáčka (dod. 1.). Je jako v. (kokotice) v obilí (o dotěrném). Nár. list. 1894. č. 196. odp. feuill.
Votad m. odtad, *d* odsuto. Dšk. Jihč. I. 17.
Votah, vz Otah, Odtah. Na dlouhé v-hy, rozvláčně. Záp. Mor. Brt. D. II. 412.
Votáhlíček, čku, m., *pláštík*. Wtr. Krj. I. 644.
Votátok = *odtud*. U mor. Kruml. Brt. D. II. 220.
Votchý = *vetchý*. Slov. Zátur.
Votjízka, y, f. = *zájezek?* V řece v-ky dělati. Arch. XIII. 437.
Votmeknouti = *odemknouti*. V. truhlu. Arch. XIII. 462.
Votojce = *otoč se*. Brt. D. II. 131. (Zábř.).
Votruby, z Otryby (místo). Čern. Př. 33.
Votrusky. Arch. XV. 98. Vz Otrusky.
Vou = *vůl*. V Cade. Phľd. 1893. 372.
Voupolky. Drželi se v. Wtr. St. Pr. 113. Popadněte ho v. (vejpůlky). Wtr. St. nov. 130.
Vous. Cf. Gb. H. ml. I. 48., 433. V. v XV. a XVI. stol. Cf. Wtr. Krj. I. 38., 56., 413., 128. V. (brada) kněží. Ib. 192., 550. — *Vousy sv. Ivana, čertovo peří*, stipa pennata, rostl. Brt. D. II. 507.
Vousáč, e, m., leistus, brouk. V. červenohnědý, l. rufescens, hnědočerný, piceus, modrý, spinibarbis, rezavý, ferrugineus. Klim. 11.
Vovedne = v hromadě, *pohromadě*. Ľud a s ním v. oddaná intelligencia. Phľd. XII. 395. Sedeli v. na konci stola. Ib. 1896. 651.
Voves, čes. tanec. Vz NZ. III. 443., Tanec čes. (3. dod.).
Voviesť = *vevésti*. Slov. Kal. S. 205.
Vovísek, ska, m., vz Zvonohlík (3. dod.).
Vovždy = *vždy*. Slov. Kal S. 205.
Vozač, e, m. = *důlní dělník*, Hundstosser, m. Ott. XI. 607., Nár. list. 1894. č. 129. odp.
Vozdr z vozher. Cf. Dšk. Jihč. I. 32., List. fil. 1896. 159.
Vozebenej = *ozáblý*. Dšk. Jihč. I. 28.
Vozec, zce, m., zdrobn. vůz. Byl bych ho na vozci nahoru dopravil, ale... Arch. XV. 141.
Vozeň, zně, m., Waggon, m. Krčil sa v kúte vagona... kraj letel pred oblokom vozňa. Phľd. XII. 404., XV. 141. a j. tam.
Vozer starší tvar slova vozher. Cf. Dšk. Jihč. I. 17., List. fil. 1895. 158.
Voznica, e, f., obec v Tekovsku. Phľd. XII. 340.
Vozný. V. vrata (kterými se vozy projíždělo). Arch. XV. 533.
Vozokany, dle Dolany, obec v Tekovsku. Phľd. XII. 74., 554.
Vozor, u, m. = *vozdr*. Dšk. Jihč. I. 17.
Vozpust. Robí vozpust sveta. Slov. Nov. Př. 576. Cf. Vospust (i 3. dod.).
Vozupravdu = *opravdu*. Dšk. Jihč. I. 28.
Vozvyšok. Hor v. = *hore do vysoka, vzhůru*. Phľd. 1894. 306. V VII. 1047. chybně: vozvysok.
Vožinky = obžinky. Dšk. Jihč. I. 22.
Vpadlina, y, f. V. v zemi. Mus. 1893. 458.
Vperčiti. Až vperčil kolenem do lavice (narazil). Světz. 1895. 352. b. Vperčila se mu do brady (zabrala). Wtr. St. nov. 35.
Vpíti. Pakli co smrtelného vpijí, neuvadí jim. Ev. seit. 24. Marc. 16. 18.
Vplítek, tku, m., Eingewebe, n. Sterz. I. 758.
Vplyvný = *vplyv mající*, einflussreich. V. rodina. Phľd. XII. 136., 1893. 390., XIV. 438. V. muž. Ib. 1896. 714.
Vpřáhnouti. V. dvě krávě u vóz. Ol., Reg. 6. 7. (Gb. H. ml. I. 107.).
Vpusť = *kanál*, kterým se voda z ulic do stok svádí. Nár. list. 1893. č. 307.
Vpustiti. Byla do Březnovsi vpuštěna i. e. puštěna z poddanství a dovoleno jí, aby se tam vdala za muže i poddanství tam přijala. 1551. Ned. Zábran. 20.
vr. Z *vr v* odsuto: Varouš m. Vavrouš. Dšk. Jihč. I. 26.
vř. Z *vř v* odsuto: Jaro se vodeřelo. Dšk. Jihč. I. 27.
Vrabata = *vrabčata*. XIV. stol. Seyk. Ruk. 21.
Vrabčačinec, *vrabčiačinec*, nce, m. = *vrabčí lejno*. Phľd. XII. 569., Sbor. slov. I. 77.
Vrabčí. V. mluva. Vz NZ. III. 330. V. daň. Daň z vrabců zavedena r. 1750., odváděli vrabčí hlavy. NZ. III. 221.
Vrabec. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 34. *V. domácí, brabec, brablec*, u Brodku na Mor. *krmčák*, Mtc. 1893. 306., *vrabeľ* (Březová uh.,

Opava), *vrobeľ* (Místek-Frýdek), *brable* (Zlín.), passer domesticus, pták. Brt. D. II. 495. — **V.** *skalní, garažija* (Štramberk), turdus saxatilis, pták. Brt. D. II. 496.; místy na Mor. = *drozd skalní,* monticola saxatilis, u Kunst. *amer. vrabec.* Mtc. 1893. 305. — **V.** *polní,* vz Polňák (3. dod.). — **V.** *vlaský, španělský, strakoš,* lanius collurio. Brt. D. II. 495. Bude hlídat vrabce (umře). Us. Dšk. Jihč. I. 24. Vrabcům když strašidlo zvetší a oni jemu obvyknou, nebojí se ho. Bl. Gr. 303. Hledí co (jako) pečený v. Cf. Kotě. Bl. Gr. 295. V. jen plné stodoly chválí. Mor. NZ. V. 544. — **V.** n. *vrablenec* = mravenec, *m v r.* Brt. D. II. 73.

Vrabeľ, vz Vrabec (3. dod.).

Vrabenečník, a, m., les u Náchoda. Hrš. Nách. 281.

Vráble, obec v Tekovsku. Phľd. XII. 74., 554.

Vrabový. By v-vým okem hladal. XIV. stol. Jag. Arch. XIV. 3.

Vraclav, část Šenova na Frýdecku. Věst. op. 1894. 19.

Vracovati, vz Vrátiti.

Vračať n. *vrančať* = *dotěrně prositi* (o dětech, žebrácích a p.). Na mor. Slov. Brt. D. II. 412. — **V.** = *čarovati.* Phľd. 1894. 719.

Vrah. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 34.

Vrachotiti někam = *s rachotem přijeti.* Rychlík v-tí **na** stanicu. Phľd. 1895. 398.

Vrána. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 34. V. popelavá, corvus cornix, na Hané též *karák, kavoň.* Mtc. 1893. 302. V., pták věštící. Vz Zbrt. Pov. 67. Přijdeš-li mezi vrány, musíš krákat jako ony. Vck. Val. I. 109. Vrány chytat (trest hochů při hře). Mor. Vz NZ. III. 27. Chytnuł dvé vrany za jednu nohu (dy si mało postihně na čim). Slez. Čes. l. V. 419.

Vranec, nce, m. = *černina, baraní rožky,* actaea spicata, rostl. Brt. D. II. 499. — **V.** = *vranný kůň.* Arch. XIII. 453.

Vraní. V. mluva. Vz NZ. III. 330. — *V. oko* = *oreší, kohútky, kohútí ocas,* orobus vernus, rostl. Brt. D. II. 505. Vyšívání na v. očko. Vz Vck. Val. I. 43. — **V.** *vajco,* vz Tabák (čertí; 3. dod.). — **V.** *chléb,* vz Sporýš (3. dod.).

Vranohrad, u, m., Rabensberg, ves v Dol. Rakous. Mtc. XVIII. 242.

Vraný. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 34.

Vráp, u, m., *vrápa,* y, f. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 34., Mus. 1893. 460.

Vrápavosť. V. pohoří. Mus. 1893. 460.

Vrápavý. V. pohoří. Mus. 1893. 459.

Vrásčiti, il, en, ení, runzeln. Sterz. II. 873.

Vrásek. Vráska, gt. pl. vrásk, nč. vrásek. Gb. H. ml. I. 165.

Vráskokrový blyskáček, brouk. Klim. 340.

Vráskoštítý dřevohlod, brouk. Vz Klim. 323.

Vráskovník, u, m. = *zubák, zoubkovník,* Zahnhobel, m. Ott. XI. 418.

Vrata. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 34., 79. — **V.** = *otvor.* Kdo odvalí nám kámen od vrat hrobu? Ev. olom. 77. Marc. 16. 13. (Mnč.).

Vratec, tce, m., *vratič,* anathasia, rostl. 1440. Mus. fil. 1896. 262.

Vratejna m. ratejna (místy). Čern. Př. 48.

Vrátek, tku, m. V. (kotouč) s brzdidlem na nejvyšším bodu svážné (v dolech). Ott. XI. 601. b.

Vratič, e, m. Cf. předcház. Vratec.

Vrátička, y, f., tanacetum vulgare, také *vrátka.* Léčení jí vz v Vck. Val. I. 159. Cf. Vratyč.

Vratidýlko, a, n. = *prsní vratidlo stavu tkadlcov.* Vz Prsník, NZ. IV. 38.

Vratipeň k napětí dolení obruby vratiplachty, Geip, m. Sterz. I. 1038.

Vratiplachetní stožár, Besa(h)nmast, m. Sterz. 456. a.

Vratiplachtový. V. bidlo, Besa(h)nbaum, vratička, -brasse, stožár, -mast, Sterz. I. 456., závěsník, Geichel, n. Ib. 1037.

Vratipňový. V. závěsník (lana), Dirk, m. Sterz. I. 681. a.

Vratiráhno, a, n., Besa(h)ngaffel. Sterz. I. 456. a. V. návětrné, Luvbaum. Ib. II. 253.

Vratirej, e, m., vz předcház. Vratiráhno. Sterz. I. 456. a.

1. **Vratislav,** mě. Do *Vratislavě:* L. posíl. (r. 1568.) I. 23., 47., (1566.) II. 22., Kat. z Žer. I. 5., 6., 68., 77., 78., 81., 83., 84. a j., List. fil. 1895. 320., Tk. X. 121. Do *Vratislavi:* L. posíl. II. 67. (r. 1566.), Kat. z Žer. I. 32., List. fil. 1895. 321.

2. **Vratislav,** a, m. O pův. cf. Čern. Př. 25. Odvozeniny vz v Kotk. 34.

Vrátiti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 34., 80. Není žalostné tam jíti, kdež za smrť věčný život vrátí. Kat. 3226. Dle List. fil. 1894. 72. = odplatou, náhradou dáti. (Jedlička).

Vrátka, y, f., vz Vrátička (3. dod.), Vratyč (3. dod.).

Vrátník v dolech sváží nakopané těživo. Vz Ott. XI. 607. b.

Vrátný, stabularius. Tomu vrátný otvoří (ovčinec). Ev. víd. 90. Joh. 10. 3.

Vratyč, e, m. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 34. *V.* = *vrátka, vratyčka,* tanacetum vulgare, rostl. Brt. D. II. 507. Cf. Vrátič, Vrátička (3. dod.).

Vratyčka, y, f., vz Vratyč (3. dod.).

Vrava, y, f. = *mluvení,* povídání, rozprava. Slov. Zátur., Kal. S. 205.

Vrávoravě. V. povstávati. Světz. 1895. 62.

Vrázit hubú (jako dveřmi) = hubu otvírati, zbytečné mluviti. Zlín. Brt. D. II. 412.

2. **Vražba.** J. Jir. vykládá v Rkk. = *krevní msta,* Blutrache, což se nehodí. Seyk. Ruk. 87., Gb. Ruk. 535. V. není *vražda,* nýbrž subst. verbale utvořené od slovesa příponou -ba a slovesem jest buď vražiti = vražditi anebo vražditi = vražditi. V. od vražiti (býti, státi se nepřítelem) = vražení, nepřátelství, od vražditi = vraždění. Tedy ‚vražbu nad sobú spáchámy' = sami úhlavní nepřátelství (vražbu) na sobě spácháme i. e. sami způsobíme, že se nám stane to, co na nás spáchají nepřátelé nebo sami vraždu na sobě spácháme = sami zaviníme, že budeme povražděni (ne: sami se povraždíme). Seyk. Ruk. 84.—108. Cf. Mus. 1896. 255., 380., List. fil. 1896. 333. — **V.,** les u Hořenovsi v Hradecku. List. fil. 1896. 333.

3. **Vražba.** Má vražby po sebe = chrasty, vredy pripisované čarom. Phľd. 1893. 58.

Vraže, sors. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 34.

Vražebný. V. síly. Kolc. 58.
Vražec. Kdo še líči (vražcom si pomáha), še kaličí; Kdo sa vražcom dá liečiť, strasie krpcami. Phľd. 1895. 188. Chota vražec dáky. Exc.
Vražedlný. Mluvil tvrdé a v-né řeči na bezbrdlé Jeronymovo. Břez. Font. V. 340.
Vražiť = *čarovati.* Slov. Zátur.
Vrba. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 65. *V., vrbátko, vrbě, vrbovice.* Slow. 84. V. červenice (= v. nachová), lýkovcová, salix daphnoides, ostrolistá, s. acutifolia, košařská, s. viminalis, dlouholistá, s. longifolia, šípovitá, s. hastata, černající, s. nigricans. Vz KP. VII. 100 nn. Boli zesobášeni pod vrbú (o nezákonném manželství). Phľd. 1892. 559. Spusť sa Boha, chyť sa vŕby (volali na tonúceho, keď na Boha volal). Ib. 1894. 194. Je jako v. (o pochlebníku, který se všude přiživí). Nár. list. 1894. č. 169. odp. feuill. Chlapská vernosť nerastie na vŕbe. Phľd. 1894. 150. Deř sedláky, neboť se otaví brzy jako v. u vody stojécí; Hloze jako koza na vrbě. Chč. S. 111., 153. Na vrbě peněz nevyčesla (snadně jich nenabyla). Wtr. St. Pr. 124. — **V.** Hra na suchou vrbu. Kluk se postaví na hlavu rukama o zem se opíraje. Hra na starou vrbu: lehne si, zvedá nohy a tělo, až všecka síla spočívá na týle. Vz NZ. III. 23.
Vrbař, e, m. **V.** (Brn.), *plháček* (Sloup), *zákorník* (Zlín.), sitta caesia, pták. Brt. D. II. 496.
Vrbcom šíť = *obnlčkovati.* Slov. Kal. S. 205.
Vrbčiť = šíti, endeln. Vz Vrbcovať. Phľd. XII. 317., XIII. 371.
Vrbec, bce, m. = *šrík.* Vz Vrbcovať. Phľd. XIII. 371., XII. 317.
Vrbica, e, f. = *hořká tráva,* lythrium salicara, rostl. Brt. D. II. 504. — **V.,** *železník,* verbena, rostl. Brt. D. II. 508. — **V.,** mě. v Liptovsku. Phľd. 1894. 123.
Vrbice, pl., f. = druh hrušek. NZ. V. 586.
Vrbina, y, f., polygonum lapatifolium. Prečo má v. listy kropenaté? Slov. Vz NZ. III. 30.
Vrbka, y, f., epilobium. Vz Vrbovka, Ott. VIII. 667.
Vrbošťávný. V. sloučenina. Am. Orb. 67.
Vrbouči, n. = *vrboví.* CT. Tkč.
Vrbová, é, f. = trať na Frýdecku. Vz Věst. op. 1894. 19.
Vrbové, ého, n., míst. jm. na Slov. Phľd. XII. 70.
Vrbovka, y, f. = *vrbka,* epilobium, rostl. Vz Ott. VIII. 667. — **V.,** míst. jm. na Slov. Phľd. XII. 70.
Vrbový. V. proutí v košíkářství. Vz KP. VII. 106. nn.
Vrbůvka, y, f., polyporus, houba. Brt. D. II. 512.
Vrcabnice = *vrhcabnice.* Chč. Mik. 441.
Vrci. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 79. O časování v r. 1440. vz Mus. fil. 1896. 449.
Vrčeti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 65.
Vrčoun, a, m. = *pes.* Lerm. II. 143.
Vrece, z vertje. Gb. H. ml. I. 384. Strsl. vrěšta. Ib. 28. Prázdne v. stáť nebude (o lačném); Stojí rovno jako prázdne v.; Kde sa dvaja perú (prú), tretiemu do vreca naháňajú. Phľd. 1893. 701., 1894. 315., 195. Do jedneho vreca dúchajú (jsou srozuměni). Slov. Nov. Př. 642.
Vreckový = *kapesní.* V. šatka. Phľd. 1896. 13.
Vřečniti se. Ondrej vrečnil sa do extasi. Phľd. 1896. 488.
Vřed, strsl. vrêdъ; o pův. cf. Gb. H. ml. I. 23. Byl nedůtklivý jako v. Šml. VII. 90. V., furunculosis. Léčení ho. Vz Mtc. 1894. 337., Zbrt. Pov. 59., 60., Duf. 26. — **V.** = *padoucnice.* V. zjavný. Vck. Val. I. 124. Hojení ho na Mor. Vz Mtc. 1894. 106. Vředová zelinka (salvia sclarea) pomáhá od vředu. Mtc. 1894. 19. — **V.** *suchý* = *hostec.* V. je takměř souborem všech rheumatických nemocí. Vck. Val. I. 124. V. črevný, srdečný, hlavný. Mtc. 1894. 106. — **V.** = *zlé, úmorné osypky.* Vz Úmornice (3. dod.).
Vredisko, a, n., vz Psotník, Vřed (i 3. dod.).
Vředoucí vřed. Vck. Val. I. 125.
Vředový. V. zelinka. Vz Vřed (3. dod.).
Vřelý. Začervenala se, jakoby ji byl vřelou vodou polil. Šml. I. 154.
Vřepiti. O pův. cf. Jag. Arch. XVI. 409.
Vřesk. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 23.
Vřesovice. Václ. z V-vic, spis. † 1583. Vz Mus. 1896. 132.
Vřesovitý. V. rostliny, bicornes. Ott. VIII. 707. b.
Vřesový. V. půda. Mus. 1895. 277.
Vřešťák, a, m. = *kozel.* Slovo dle Bl. Gr. 173. nejasné a nesrozumitelné.
Vřeštěti. O pův. cf. Gb H. ml. I. 28.
Vreta, *fretka,* y, f., putorius furo, odrůda tchoře. Ott. IX. 688. Cf. Vřet.
Vřetenka, y, f. = *vřitenka, slepýš.* Laš. Brt. D. II. 413.
Vřeteno. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 80., 28. V. u kolovratu cf. Brt. D. II. 456.
Vřetenorožec, žce, m., orthocerus, brouk. V. černošedý, o. tereticornis, kyjorohý, muticus, tlustorohý, crassicornis. Vz Klim. 347.
Vřetenový bleskosvod, Spindelblitzableiter, m. Vz KP. VIII. 133., 366.
Vrh. Zavolaj vo tri vrhy = **třikrát.** Phľd. 1894. 205.
Vrhadlo, a, n. V. světla, Reflektor, Scheinwerfer, m. KP. VIII. 202., 209.
Vrhcáby. Pověry vz Zbrt. Pov. 100. Zde jest as poloviční překlad něm. Wurfzabel jako ve: vánoce, bavlna. V ruk. z r. 1440.: vrhcáby. Vz H (3. dod.) a Mus. fil. 1896. 436.
Vrch. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 65. Hore vrchom pomaly, dolu vrchom nenáhli a po rovnej zajmaj (o vozkářích). Phľd. 1894. 194. Když přišli na vrch práva (když měli přistúpiti k soudu). Arch. XIII. 238. Jal se za vrch (hlavy) rváti a svú bradu ven trhati. GR. Nov. 46. — **V.** = *hořejší patro.* Vedli ji na vrch. Kld. III. 145. — **V.,** vrch v Nitrau. Phľd. XII. 340.
Vrchalovať. Len aby sa nevrchaloval na nás ten zatko náš. Phľd. XII. 696.
Vrcheň, chně, f. V. písku, summa arena. V Mus. fil. 1896. 474. se neschvaluje.
Vrchlický. Jeho činnosť popisuje Krásnohorská v Osv. v prvních seš. r. 1896.

Vrchluží, n., poloha u Poděbr. 1748. NZ. III. 520.

Vrchnák = *víko.* Phľd. 1892. 413., 1895. 17., 182.

Vrchní. Moc v-ho obklíčí tě. Ev. seit. 3. Luc. 1. 35.

Vrchnica, e, f. = svrchní peřina, duchna. Brt. D. II. 436.

Vrchnokrajinský. V. rada. Šml. VIII. 222.

Vrchnoředitel, e, m. 1748. NZ. III. 142.

Vrchnostlivý. V-vou ruku nad někým držeti. 1725. NZ. II. 656.

Vrchnožupanský. V. hodnosť. Phľd. 1897. 57.

Vrchol, f. v Rkk. Vz Mus. 1896. 260., 261., 376., List. fil. 1896. 341., Osv. 1896 .715. V. hory: hlava, homole, jehla, kopa, kupa, kužel, roh, stůl, špice, špičák, tabule. Vz Ott. XI. 615.

Vrcholec, lce, m., *vrchovka,* y, f. = vrchní část kamen, která je přikrývá. U Žleb. NZ. II. 696.

Vrchomuž, e, m., šp. dle něm. Bergmann, baník. Phľd. 1893. 335.

Vrchoplodý. V. mechy, musci acrocarpi. Ott. VIII. 654., 794.

Vrchoslav, a, m. Odvozeniny vz v Kotk. 35.

Vrchov, a, m., pustá ves na Mor. Mtc. 1896. 122.

Vrchová, é, f., trať na Frýdecku. Věst. opav. 1894. 19.

Vrchovaný, altissimus. Syn v-ného nazván bude. Ev. seit. 3. Luc. 1. 32.

Vrchovec, vce, m. = na vrších bydlící. Phľd. 1893. 632., 633. Obce v-ců. Ib. 632. *ej* za *ý* vyslovují v-vci. Ib. 632. Tam sišiel sa s v-com Rovňanom. Ib. 1894. 676.

Vrchovka, vz Vrcholec (3. dod.).

Vrchtito = *vrchovatě.* Brt. D. II. 413.

Vríč, e, m., potok v Nitre. Phľd. XII. 340.

Vřídlo. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 28., 79.

Vřídlový. V. studna, Plätscherbrunnen. Sterz. II. 552.

Vriedny. Vriedna ženská = súca, robotná, pracovitá. Phľd. 1896. 130.

Vříti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 28., 79.

Vrkati. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 65.

Vrklovice, pustá ves na Mor. Vz Mtc. 1896. 122.

Vrkoč, vz Cop (i 3. dod.). — **V.** = *pásek* atd. Vz NZ. IV. 434. nn. — **V.** = *zešívka lýková* spojující dvě části lubu (říčice). Brt. D. II. 438. — **V.** = *tanec.* Vz Tanec čes. (3. dod.).

Vrkůčkový. V. steh. Na mor. Slov. NZ. III. 432.

Vrkúsek, ska, m. = *holoubek.* Čejč. Hledík.

Vrlavec, vce, m. = *holub.* Stč. Kon. 184.

Vrlíkati. Škovránek vrliká. Vz Škovrlikati (3. dod.).

Vrlina, y, f. = *část fasunku.* Val. Brt. D. II. 445. — *V-ly* = podložky pod kládí složené na hromadu. Val. Brt. D. II. 413.

Vrlý = *brlý, hbitý, pilný.* Jicko. Brt. D. II. 296.

Vrnění dětí = kňourání. V. jich při jistých chorobách. Ott. IX. 674.

Vrnkáč, e, m. V-či ohlašují hoši od zeleného čtvrtka do bílé soboty místo zvonů poledne a klekání tak, jako i klapačkami. ČT. Tkč.

Vróbl = *roubík.* Vz Snop (3. dod.).

Vroubkář, e, m., Filethobel, m. Sterz. I. 910.

Vroubkovač, e, m., Auszacker, m. Sterz. I. 871.

Vroubkovník, u, m. = *vroubkovací kladivo,* Abbindhammer, m. Sterz. I. 7.

Vroucník, a, m. = *vroucný člověk.* Am. Orb. 112.

Vroupat = *broukati.* Han. Brt. D. II. 413.

Vroutek, tku, m. = *zřídlo, pramen.* Kotk. 153.

Vrovnati se s čím. Ořechy lískové s těmi v. se nemohou. Háj. Herb. 82. a.

Vrstevnatosť. V. vápence. Mtc. 1895. 26.

Vrstevnatý. V. horniny. Vz Ott. XI. 613. a.

Vrstevnice. Est quidem proprium, sed inusitatum. Bl. Gr. 168.

Vrstevník. Est quidem proprium, sed inusitatum. Bl. Gr. 168. Cf. Rovňák (3. dod.).

Vrstva. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 80.

Vrstvič, e, m., Aufschichter, m. Sterz. I. 290.

Vrstvovať, vz Vrstviti.

4. **Vrš** = *verš, e* vynecháno. Otc. 128. a., Zlín. Brt. D. I. 22.

Vrše. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 65.

Vršek, šku, m. *Šátek bez vrška,* který má uprostřed dírku. Záp. Mor. Brt. D. II. 413. — **V.** = *smetana.* Slez. NZ. IV. 445.

Vršeň = puls při zvonění. Nářečí belujské. Phľd. 1893. 428.

Vrší = *vršek vinné révy.* Brt. D. II. 440.

Vŕšiť co = *končiti.* Slov. Kal. S. 205. — **sa na koho** = *sápati, hněvati se.* Phľd. 1894. 390. — **se nad kým** = *vypínati se; mstíti se.* Ib. 1892. 387. — **na kom.** V. sa najmä **na** slabom nie je vec pekná. Phľd. 1893. 701.

Vršito. V. se nasytil. Slád. Mak. 112.

Vršitý = *vrchovatý.* Cf. Vrchtitý. Žďár. Brt. D. II. 413.

Vršovičané = Vršovci. XV. stol. Mus. 1893. 434.

Vrštěk. *‚Čo jej čert v. odštiknul‘ = zraďsasám,* rostl. Phľd. 1894. 674. — **V.** na mlieku = *otápek.* Slov. Kal. S. 205.

Vrtač, e, m. = jeden z chasy, která chodí s Perchtou; chodí s nebozezem a chce ve statcích vrtati lavice. Vz NZ. IV. 55.

Vrtáček na brambory, Kartoffelbohrer, m. Jeř.

Vrtadlo elektrikou poháněné. Vz KP. VIII. 416., 420.

Vrták elektrický. Vz KP. VIII. 420.

Vrtání v dolech: razivé či úderné (stossendes Bohren), točivé (drehendes B.), strojové. Vz Ott. XI. 595.

Vrtati. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 80.

Vrťaže = *klukaté dráhy, serpentiny* cez strmé hory, že úvratky idú. Phľd. 1892. 624.

Vrtek, tku, m. Měsíc jest na vrtku (když ho ubývá). Poč. XIX. stol. NZ. II. 675.

Vrtěříž, m. Vrtěžíř od Vrtežíra. Čern. Př. 33.

Vrtěti. O pův. cf. Gb. H ml. I 19., 65., 80.

Vŕtikati. Lastovička vŕtiká, vřždliká. Slov. Pastr. L. 88.

Vrtinoha, y, m. = *dvořil, lichotník.* Laš. Brt. D. II. 413.
Vrtiti. (Je to tak a nezměníš to), debe ses **na** nosu vrtil. Brt. D. II. 61.
Vŕtka, y, f. = *obrtlík.* Phľd. 1894. 85., Pastr. L. 89.
Vrtko. Každému v. merá. Phľd. 1895. 295.
Vrtký. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 65., 80. Mám vrtké vřeteno (dobře, rovno se jím vrtí). Cf. Brdavý. Brt. D. II. 296.
Vrtlák m. vrtrák. List. fil. 1893. 466.
Vrtlati m. vrtrati. List. fil. 1893. 466.
Vrtohlávek, vz Vijohlav (3. dod.).
Vrtoch. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 65., 80.
Vrtrati. Vrtráchu. Čtení zimn. času. Kral. a praž. bible mají: zeptali jsou; v Ev. olom. reptáchu. Vondrak. Spuren. 22. Marta **na** ni proto vrtrala. Hus. List. fil. 1896. 65.
Vrub m. roub. Dšk. Jihč. I. 28.
Vrúblík (zlín.), *roublíček* u vozu (u vah), Brt. D. II. 445.
Vruboun, scarabaeus, brouk. Vz Klim. 382.
Vrubozobý. V-bí ptáci, lamellirostres: husa atd. Vz Ott. XI. 932.
Vrútiť = *vrci.* Zachcelo sa mu v. sa medzi nich. Slov. Phľd. 1896. 648.
Vrútok, tka, m., obec v Turci. Phld. XII. 340.
Vrv, f. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 65. O strč. skloň. Gb. Km. -i. 18.
Vryba m. *vrba.* Laš. Brt. D. I. 104.
Vrzák, a, m., vz Zvonohlík (3. dod.).
Vrzalka, y, f. = transversálka. Mor. Brt. D. II. 512. b.
Vrzanec, nce, m. = buchta zadělaná mlezivem. Brt. D. II. 478. Cf. Mlezivo, Radovánek (3. dod.).
Vrzati. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 65., 80.
Vrzátko, a, n., Wetterfahne, f. Oestr. Mon. (Böhm.) I. 432. Cf. Makovice (na střeše) a Ott. VIII. 8. a., NZ. IV. 212., V. 553.
Vrzlík, a, m., vz Zvonohlík (3. dod.).
Vrzolit, vz Šudolit (3. dod.).
Vrzula, y, f. = *kořalka.* Brt. D. II. 486.
Vržanica, e, f. = *osutina* na jednom místě těla vyhozená. Brt. D. II. 489. Cf. Osypanina (3. dod.).
Vŕždikať = *vŕtikat* (3. dod.).
Vržený. V. nemoc = vrženina. Slov. Zátur.
Vŕžikať, vz Škovŕlikať (3. dod.).
vs. Z *vs* se *v* odsouvá: stát m. vstáti, přistati si m. přivstati si. Dšk. Jihč. I. 26.
Vsacký. V. sukno = modravé. Vck. Val. I. 28.
Vsě-, *vše-* v Rkk. Cf. Mus. 1896. 365.
Vsetínský. V. obchodník, Vck. Poh. 130., panství. 1510. Dml. List. 17.
Vsíchnót = *osíknout, k* v *ch.* Tišn. Brt. D. II. 186.
vsk mění se v: *vck:* cerhovcká věž. Šb. D. 22. Cf. Gb. H. ml. I. 480.
Vskoře = *rychle.* Maria v. vstala a vyšla. Ev. víd. 69. Joh. 11. 31. Potom v. jal se třetí kokot zpívati. GR. Nov. 76. 12.
Vskytati. A ihned vskytl (vstrčil) jest ruku skrze mřieži. Alx. Nách. kap. VII.
Vsouvání. V. samohlásek na Slov. Vz Pastr. L. 109.
vst. Nevstane (m. nestane) se ti nic? *v* přisuto. Dšk. Jihč. I. 28.
Vstanutý. Už je vstanutý (už vstal z postele). U Roudnice.
Vstáři, *vstář.* Vz Gb. Km. -a. 20.—21.
Vstřeči v 2. dod. chybně m.: v střieci = vstříc. Krok 1893. 312., Flš.
Vstuha. Vstuhy prodávatí. Arch. XIV. 465.
Vstyditi se. V IV. 854. b. a VII. 1393. chybně m. vstyděti se. Flš.
Vsušiti komu co. Vsušili mu jich (zbili ho). Slez. Nov. Př. 591.
vš. Z *vš* se *v* odsouvá: **šecko** m. všecko, šak m. však, Gb. H. ml. I. 437., **šickni** m. všickni. Dšk. Jihč. I. 26.
Vša, gt. m. všeho v Rkk. Vz Mus. 189:. 248.
Všadebol, a, m. = Všudybyl. Phľd. 1895. 558.
Všadiaľ = *všudy.* Slov. Kal. S 206.
1. **Však** m. všaký v Rkk. Vz Mus. 1896. 262., List. fil. 1896. 342., Mus. fil. 1896. 231., Gb. Ruk. 546. — **V.** mívá významu tázacího: že? ano? Slov. Kal. S. 206.
Všako (uč. však) ze strč. dosti doloženo v List. fil. 1895. 97.
Všaký má také jmenné tvary. Na však den vedle na všaký den; na všaku chvíli. List. fil. 1895. 283. (Gb.).
Všćrbený = štěrbinatý, zubatý. V. zub. Val. Brt. D. II. 413.
Vše = *vždy.* Vel. Revúce. Phľd. 1893. 562. — *Vše — vše* = *brzo, brzo.* Vše sa díva na Vieročku, vše prerečie slovo s testom, vše... Slov. Phľd. 1896. 659.
Všeblaživý. V. bezmezí. Šml. I. 73.
Všebor, a, m. Odvozeniny vz v Kotk. 35.
Všebožník, a, m., pantheista. Ztk. 115. (3. vyd.).
Všecátek, tku, m. My kněží béřeme desátek (desátý d l) a vy, pane, všecátek (všecko). XVI. stol. Wtr. Živ. c. II. 506.
Všecek. O tomto slově praví Bl. Gr. 275. a 278., že jest více mor. a hloupě po selsku. O skloň. na Kroměř. vz Brt. D. II. 26., u Kojet. a Přer. 51., u Zábř. 138., u Tišn. 194., u Kruml., Znojma 218., na Žďár. 257., u Kunšt. 288., v Chromecku. List. fil. 1894. 283.
Všecken dobře se dí. Us. Bl. Gr. 275.
Všeckno, dle Bl. Gr. 266. lépe: všecko. Ale lid tak posud mluví. Mus. 1895. 184.
Všeckny, dle Bl. Gr. 266. lépe: všecky. Posud v obec. mluvě. Mus. 1895. 184.
Všeckokráte. Ať to takto v. opáčím. Lomn. (Zbrt. Tan. 135.).
Všedilný. Kam dne i vzduchu pohled v-ný nevnikne. Černý. Cenci. 45.
Všedňo. Šaty na všedňo (na všední den). Mor. Brt. D. II. 511.
Všeeuropský. V. kultura. NZ. IV. 49.
Všefmistr, a, m., vz Šephmistr. Kutn. šk. 3.
Všeha. Volání na slepice; tak se zaháněji. NZ. III. 438. — **V.,** slepička. Vz Tanec čes. (3. dod.).
Všehubil, a, m. Světz. 1895. 615.
Všechen. Dle Bl. Gr. 275. po staročesku, archaismus.
Všechno. Dle Bl. Gr. 266. lépe: všecko. Ale lid tak posud mluví. Mus. 1895. 184.
Všejany, dříve: Všejamy. Čern. Př. 34.
Všejedlík, a, m. (jedák). Am. Orb. 103.

Všekrásnictví, n. Am. Orb. 110.
Všelijaký. Bude to v-ké, enom ne dobré. Brt. D. II. 413.
Všelky = cizopasný hmyz na ptácích, zvl. na slepicích. Brt. D. II. 414.
Všeměrec, rce, m. = čím vše měřiti lze. Am. Orb. 24.
Všenárodství, n. Am. Orb. 110.
Všeobrazec, zce, m. Am. Orb. 70.
Všepásemník, a, m. = ve všech pásmech žijící. Am. Orb. 108.
Všeptati, *všeptnouti.* **co komu.** Zoufalosť mi všeptla lesť. Čch. Otr. 46.
Všeptnutý. V. otázka. Lerm. II. 110.
Všertuch, u, m. = *fërtuch.* XVI. stol. Wtr. Krj. I. 171.
Všeschopný. V. buňka. Am. Orb. 100.
Všesměrný. V. sloh hornin. Ott. XI. 610. b.
Všesmysl, u, m., Allsinn, m. Am. Orb. 52.
Všetečenství učiniti. Čel. Pr. m. II. 11. (1469.).
Všeučitelisko. Žalárne v. Phľd. XII. 361.
Všeumël, a, m. Vrch. F. II. 60., NZ. IV. 215.
Vševidný. Ještě slunce září v-né. Černý. Cenci. 40.
Vševladaření, n. Ztk. 103. (3. vyd.).
Všicek. Dle Bl. Gr. 278. slovo nedobré. Vz násl.
Všicko, inepte m. všecko. Bl. Gr. 274.
Všikání = uspávání dětí zpíváním: vš, vš. Duf. 55. Cf. Všikati.
Všímavý k moderním potřebám. Mtc. 1895. 294.
V šíři. Gb. Km. -a. 20.—21.
Všitek = *všicek, všecek.* V. sbor. Ev. seit. 16. Luc. 18. 43.
Všivák, potok u Žiliny na Slov. Phľd. 1896. 174., 17.
Všivárna, y, f., Laushaus, n. Nár. list. 1894. č. 32.
Všivec = *bolehlav,* cicuta. 1440. List. fil. 1893. 374.
všt. Z *všt* se *v* odsouvá: naštiviti m. navštíviti. Dšk. Jihč. I. 26.
Vtasiti co kam = *vstrčiti.* Vtasil by je (zlato) **v** pytel. Chč. S. 254.
Vtedy. To bylo v., teď Krčah s Krpkou bojoval. Slez. Nov. Př. 497.
Vtělesný. Slovo v-né, verbum incarnatum. 1418. List. fil. 1896. 104.
Vtěloupit se někam = úskočně se dostati. Kunšt. Brt. D. II. 414.
Vteperiti. Do nejlepšieho ovsa, rovno do prostriedka (pole) sa vteperia (koně vejdou, vběhnou a p.). Phľd. 1895. 311.
Vterý m. druhý v Rkk. Vz List. fil. 1896. 336., Mus. 1896. 257.
Vtěsnidlo, a, n., Klameisen. V. vtloukati. Sterz. II. 55. Cf. Vtloukadlo.
Vtip. V. neváží se na zlaté vážky (není příliš vybíravý). Šml. VIII. 72.
Vtipný k čemu: k lovení. 1606. NZ. III. 241.
Vtíravec, vce, m., Eindringling. Nár. list. 1895. č. 276. Příl.
Vtloukadlo, a, n., Klameisen, n. Sterz. II. 55. Cf. Vtěsnidlo (3. dod.).
Vtmelovač, e, m., Einkitter, m. Sterz. I. 762.
Vtomný. Za vtomnou sílu mozku ducha měj. Ztk. 66. a j. (3. vyd.).
Vtorák, u, m., vz Turák (3. dod.).
Vtorý. Slez. Gb. Ruk. 538.
vu. Vz List. fil. 1893. 467. Vz -uv (3. dod.).
Vucád = *odsud.* Tišn. Brt. D. II. 197.
Vucátok = *odsud.* Tišn. Brt. D. II. 197.
Vuči. Vida v. = vůčihledě. Tišn. Brt. D. II. 197.
Vůčích. Cožť sem malý v. (v očích tvých)? Bl. Gr. 251.
Vůdce. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 84.
Vuchdeň, Wochentag. Šaty na v. Mor. Brt. D. II. 511. b.
Vůjtek, tka, m., vz Vojtěch (3. dod.).
Vůkol. Nemám žádného, kdo by s tiem uměl vůkol jíti (zacházeti). Arch. XV. 123.
Vůkoličný, vz Vuokoleczný (3. dod.).
Vuková, é, f. Slov. obec v Banátě. Phľd. XII. 469.
Vůl. Je pracovitý jako v.; Jest dobrý jako v. (pochvala); Jest hloupý jako v. (není pochvalou); Má tlustou kůži jako v. (kdo trpělivě snáší posměšky a výčitky); Pochodil jako s hodným volem (dobře, za živa že dával prácu a po smrti pečeňu). Na Žďár. Nár. list. 1894. č. 149. odp. feuill. Pošli vola kolem světa, on ti přijde zase volem. ČT. Tkč. Ze svojeho jak mucha, z cuzeho jak vůl, slez.; Mezi kravami vůl rychtář; To je, jako když dá volovi jahodu. Nov. Př. 54., 220., 641. Nepamätal vul, kedz celecem (teletem) bul (byl). Sariš. Phľd. 1895. 377.
Vůľa, vz Vůle. Brt. D. II. 414. — **V.** *dobrá* = *neštovice* bez patrné příčiny na prstě vzniklá, velmi bolestná. Brt. D. II. 487.
Vůle. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 79. Byla mu po vůli (svolila, aby s ní tělesně obcoval). Us. Od vědění k činu vede v.; Od vůle ke skutku jest třeba síly. Šml. VII. 177. Vůli (vaši dobrou) za skutek přijímám. Kat. z Žer. I. 38. S tvou *vůlí* lépe než *volí* (to prý jest 3. os. sg. k politi). Bl. Gr. 277. Všecko člověku téměř těžké jest, když není vůle k čemu. lb. 313 Za svet by mu vôle nezlomil. Slov. Nov. Př. 562. Cf. o ‚vůli‘ Krejč. Psych. 23.
Vulkanický. Effusivní (rozlité) v-cké horniny, vzniklé nad povrch země. Vz Ott. XI. 613. a.
Vundati, *n* přisuto. Vz Gb. H. ml. I. 380. nn. Koru **v** olej vondati (vstrčiti). 1440. Mus. fil. 1896. 268.
Vuokoleczný. Aby v-ní chodili sú do Přibislavy. XV. stol. Mus. 1893. 434.
Vůz. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 84. Popis vozu (jeho částky) vz Brt. D. II. 442. nn. Elektrický vůz. Vz KP. VIII. 450. Válečný vůz v XV. stol. Vz Wtr. Krj. I. 269. Pri zlatom voze sa vše (= vždy) najde zlatý klínec a pri drevenom len drevený. Slov. Zátur. Ani by ho na tři vozy nepobral (je ho mnoho). Us. Nov. Př. 557. — **V.** = *věnec* (pečený) všelijak vykrášlený, dávaný od sousedek ženichových, byl-li z jiné vesnice než nevěsta. Vykl. Svat. 21.
Vuzek, zku, m. = *plužné kolečko.* Laš. Brt. D. II. 447.
Vúzký m. úzký. Gb. H. ml. I. 433.
Vybačovať = povinnou váhu sýra vydati; povinnosti své dostáti. Slov. Zátur.

Vybaranit na kom co = *vylouditi.* Jicko. Brt. D. II. 292.
Výbarka, y, f. = *vytáčka,* Ausflucht, f. Jevíčko. Brt. D. II. 414.
Vybarovat si = *vymýšleti.* Už si zas vybaruje. Zábř. Brt. D. II. 414.
Výbava. V. nevěstina. Vz Vykl. Svat. 9.
Vybavenina, y, f. = vybavené věci. Vz Mus. 1894. 564.
Vybavený = *odbytý, ujednaný.* Věc jest v-na. Phřd. XII. 714., 1896. 282.
Vybavitel, e, m. Mus. 1894. 564.
Vybaviti. Záležitosť v., erledigen. Phřd. XII. 315.
Vyběradlo, a, n., Bagger, m. Sterz. I. 380.
Výběrně. V. něco přijmouti. Ztk. 9. (3. vyd.).
Vybíjený čím. Karkule zlatem vybíjená. Věst. op. 1893. 5.
Vybiti. Vybijte prach s noh vašich (vyklepejte, setřete). Bibl. (List. fil. 1896. 82.).
Vybitovati. Račte poručiti, zdali by mi dobrý kuoň vybitovali (zjednali). Arch. XV. 16.
Vybľačeti = *vyblečeti.* Čo rechtor vybľačí (vyzpívá, zpěvem získá). Phřd. 1897. 43.
Vyblázniti se. Kdo se něvyblazni za mlada, ten musi za stara tuplovať. Slez. Nov. Př. 313.
Vyblešiti co, ausflöhen. Sterz. I. 822.
Výbojník, raptor, lupič. Ev. víd. 99. Luc. 18. 11. V Ev. seit. str. 32.: dráč.
Výboky, pl., m. V. v řece = vymletá místa v břehu. Na mor. Slov. Brt. D. II. 414.
Vybolen, u, m. = *andělika.* Slov. Kal. S. 200.
Výbor, vok. výbore. Vz Doktor.
Vybořiti. Dvě městě (z kořen) jest v-řil. Alx. Nách. kap. XIV. Zeď v. Arch. XI. 513.
Vybotanisovaný. Krajiny dobytkom v-né = vyžrané. Phřd. 1895. 464.
Vybouněný. V. skořepa. Am. Orb. 104.
Vybouřiti koho odkud = vypuditi. Kat. z Žer. I. 25.
Vybranina, y, f = *vybrané místo,* Materialgrund, m. Quis.
Vybřesati se z nemoci = *vykřesati, okřiti.* Jevíčko. Brt. D. II. 414., 296. Cf. Břesati (3. dod.).
Vybrliti. Žlábkování v., Cannelirung ausstäben. Sterz. I. 360.
Vybrožiti co na kom = *vyžebroniti.* Laš. Brt. D. II. 297.
Výbrus, Schliff, m. V. na břehu mořském; Tenký v. graptolithu. Vstnk. II. 566., III. 387.
Vybudnúť, *nabudnúť* = *nabyti.* Slov. Kal. S. 200.
Vybujeti. — **kde.** Tento pud tak **ve** mně v-jel. Černý. Cenci. 13. — **se jak. Do** vůle se vybujev. Kká. Puš. Roz. 93.
Vybujnělosť. V. militarismu. Nár. list. 1895. č. 154. 1.
Výbušina, y, f., Explosionsstoff, m. Vstnk. III. 5.
Vybušiti = *vybuchnouti, něco hloupého ze sebe vyhrknouti.* Kal. S. 200. Nemám obyčej v., aufbrausen. Phřd. 1893. 453.
Vycakovati co: šat = vystříhati. Slez. Věst. op. 1894. 12.
Vycaplice, e, f. = *uličnice, osoba lehká.* U Žleb. NZ. II. 695.
Výce, n. = *vejce.* Týnec. Brt. D. II. 92.
Vycibrený = *vybroušený, vycvičený.* Bol v. Phřd. XII. 751. Plytký, jen v. a lstivý Metternich. Ib. 1895. 435.
Vycickaný. (Mnohý) vdovec chodí vyfrčkárený, vyšňůrkovaný, v-ný (aby se ženám zalíbil). Phřd. XII. 40.
Vycidliti = vycíditi. Us. místy. Čern. Př. 90.
Vycimrovati koho = vycepovati. Brt. D. II. 299.
Vycivený. Prišiel žobráčik starý, v-ný, ubiedený. Phřd. 1895. 264. Bola od neho celá v-ná (usoužená). Ib. 1892. 642.
Vycokati koho odkud: z domu = vyhnati. Phřd. XII. 56.
Vycpanosť, i, f. Pěkná v. ptáků těch krášlí jeho sbírky = pěkně vycpaní ptáci. Stč. Kon. 184.
Vycpavárna, y, f., Ausstopfzimmer, n. Sterz. I. 362.
Výcuch, u, m. = *otvor do sklepa,* jímž se sypou do něho brambory. Záp. **Mor.** Brt. D. II. 414. — **V.** = *kanál močový z chléva, vécocht.* Han. Ib. Cf. Hejcuk.
Vycvikati = *vycvičiti.* U Žleb. NZ. II. 695.
Vycvikovati = *skuliny ve zdi vyplniti.* (Zedník) má to obvrci a v. Arch. XV. 42.
Vyčaganit *komu co* = *vyložiti nedortipnému.* Val. Brt. D. II. 414.
Vyčágat = *vybiti.* Han. Brt. D. II. 414.
Vyčaptaný. V. nohy. Phřd. XII. 405. Vz Vyčaptati.
Výčas, u, m. = *příliv* a *odliv.* Mus. 1895. 274.
Výčasný. V. úkazy. Mus. 1895. 274. Vz Výčas (3. dod.).
Vyčastovat dceru = dáti jí výbavu. Vel. Meziříčí. Brt. D. II. 414.
Výčepné, ého, n. Čel. Pr. m. I. 592.
Výčepnictví, n., Schank, m. Sterz. II. 791.
Vyčerniti co: začáteční slovo (černí vyplniti). Nár. list. 1894. č. 210. 5. V. kšíry. Kat. z Žer. II. 307.
Vyčierať. Zúbky na pánov v. (ceniti). Slov. Phřd. 1896. 457.
Výčin, u, m. = *čin, skutek.* Phřd. 1893. 383. Ze proti nim v-ny stvára. Ib. 378. Dle Kal. S. 200. = *čin bezohledný, násilný.*
Vyčísti. Vyčituje dle toho, co se na něm (litém olově) jeví. Mor. Mtc. 1894. 15. Mnozí pro své domácí práce tak dlouhého spisu vyčísti (= zcela přečísti) nemohou. 1585. Laetus Lukáš. Krátký spis o jednotě Bratří valdenských. V předmluvě. (Ant. Truhlář.)
Vyčívati m. vyčnívati. Oestr. Mon. (Böhm.) I. 495.
Vyčnívadlo, a, n., Luth, f. Sterz. II. 252.
Vyčpělý. V. pivo. Světz. 1895. 615.
Vydati. Ni otec, ni matka cerušku vydaje: robota, ochota, pěkne obyčaje; Dyž sem se nevdala dopoledňa (za mlada), odpoledňa už nepotřebuju. Mor. NZ. V. 544.
Vydavač zákona. Chč. S. 177.
Vydáviti = *vytlačiti.* — **co odkud.** Mnoho vína **z** něho (hroznu) vydávi. **Alx. Nách.** kap. XIV. V. víno z hrozníkóv. Kalt. 32.

(Uvařenou masť skrze rúchu) dobře v. 1440. Mns. fil. 1896. 267.
Výdavok, vku, m. = *vydání*. Slov. Phľd. 1896. 634.
Vyděděnec, nce, m. = vyděděný. Nár. list. 1893. č. 295.
Výdechový přízvuk. Vz List. fil. 1896. 418. a j.
Výdej, gt. výdaje. Gb. H. ml. I. 135.
Vyděkovati. Viece se (vám) nemohu v. Arch. XV. 40.
Vydělati. Z toho nemožu bêt žêva (býti živa), co vedělám babkó (jako porodní baba). Brt. D. II. 287.
Vyděliti. Gazda musi chasu v. a ji to dať, co ona potřebuje. Slez. Nov. Př. 384.
Vyděračský. V. člověk. Vstnk. II. 577.
Vydlábiti. Potom se to čisté v-bí a čisté do sklenice vleje. Vck. Val. I. 131.
Vydmutí, n., *vypnutí*. V. dříku sloupového, entasis. Vz Ott. VIII. 634. nn.
Výdoba, y, f. = *forma*. Krok 1895. 330.
Vydobení, n., formatio. Krok 1895. 330.
Vydobřeti = *usmířiti se*. Phľd. 1894. 479.
Výdobytok, tku, m. V. ľudského umu, Errungenschaft, f. Phľd. 1893. 516. Cf. Výdobytek.
Vydoja mléko = mléko čerstvé vydojené. Slovo ‚vydoja' (vl. přechodník) je nesklonné. Daj mi v-ja mléka. Jicko. Brt. D. II. 414.
Vydoupnalý. V. pahýl, Słow. 37., strom. Len. 58., Švětz. 1894. 105.
Vydra. V. mořská, enhydra marina. Vz Ott. VIII. 621.
Vydrápati co odkud. Aby **z** něho slovo vydrapovál (o nemluvovi). Brt. D. II. 414.
Výdražba, y, f. Nár. list. 1894. č. 190. 4.
Vydrážděný. Něčím v-ný. Švětz. 1895. 36.
Vydrážditi koho čím. Vz předcház.
Vydridušník, a, m. = *vydřiduch*. Phľd. 1894. 268.
Vydrnčeti. Baba všecko v-la = *vytlachala*. Brt. D. II. 308.
Výdruž, e, f. Stanoviska všetkých druhov, miešancov, v-ží a foriem (rostlin) v pamäti nositi. Phľd. XII. 658.
Vydržiavať. V tento den vydržiavaly sa (slavily sa) pánové narodzeniny. Phľd. 1895. 404.
Výdumek = *veliké oko*. Co ty v-mky na mne vyvaluješ? U Žleb. NZ. II. 615.
Vydurditi koho = vyhnati. Phľd. 1895. 4. Cf. Vyduřiti.
Vyduřiti. Umienil si, že ju (psotu) **z** domu vydurí (vyžene). Phľd. XII. 720. Pes v-ril z diery medvěda. Ib. XIII. 474.
Výdutka z vlasů učiněná. NZ. VI. 59.
Vydynchovati dom = vybíliti. Kabt. 33.
Vydžbániti. Ku Bl. přidej: Gr. 225. Cf. Vyžbániti.
Vydžisko, a, n. = *vikviště*. Gb. H. ml. I. 527.
Vyfrčkárený, vz Vycickaný (3. dod.).
Vyfrejmarčiti co zač. Louku za jinou v. Arch. XII. 329. **V.** svini za vepře. Ib. XIII. 444.
Vyfrknouti = *vyletěti, utéci*. Vyfrkne do povetră. Pastr. L. 87.
Výfukový. V. parní stroj. Nár. list. 1896. č. 142.

Vyga, y, f. = *vika*. Val. Brt. D. I. 65. Také slov. Gb. H. ml. I. 527.
Vyhazovák, u, m. V. u revolveru. Ott. IX. 940. b.
Výheň, sr. got. auhns = pec. Mtz., Čern. Př. 50.
Výherec, rce, m., Gewinner, m. Sterz. I. 1092.
Výherkyně, ě, f., Gewinnerin, f. Sterz. I. 1092.
Výhľad, u, m. = *okno*. Nář. belujské. Phľd. 1893. 428., 1894. 674.
Vyhľaděť = *vyhleděti*. Nečítaj tolik, vyhľadíš si oči. Phľd. 1894. 550.
Vyhladoviti. Když vyhládá mne kořínky. Słow. Lil. Ven. 28.
Výhlasnosť. Vejhlasnosti královské užívaje, modestia et integritate usus. Enns. 108. B.
Vyhlédač, e, m. = slídicí člun, Lugger, m. Sterz. II. 248.
Vyhlédati co jak = *konati, plniti*. Kterak velmi nedbanlivě své povinnosti vyhlídá. 1587. Kutn šk. 41. Aby povinnosti svý, jak náleží, vyhlídali. 1597. Kutn. šk. 55.
Vyhleděti. V-děla si šitím oči (oslepla). Brt. D. II. 414. Cf. Vyhľaděť (3. dod.). Chlapec měl bolavy oči, ale jôž se **z** teho trochô vêhledêl. Litovel. Ib.
Vyhlíd, u, m., býv. rybník u Poděbr. NZ. IV. 100.
Vyhnálek, lka, m., býv. rybník u Poděbr. NZ. IV. 100.
Vyhnouti se. Besnému psu sa vyhni. Slov. Nov. Př. 252.
Vyhoditi koho odkud. Vyhodil ho (z majetku), ako žabu z vršky. Slov. Nov. Př. 637.
Výhon = *pastviště*. Nemotorný kluk nesmí mezi hbité kluky na v., tam by se mu zle vedlo. Mor. Vz NZ. III. 22.
Výhonek. Slouha dostává na jaře, když po prvé dobytek na pastvu vyhání, v. (kus chleba). Strak. NZ. IV. 393.
Výhor = podeschlé osení. Jevíčko. Brt. D. II. 415.
Vyhořelisko, a, n. = spáleniště. Zábř. Brt. D. II. 415.
Vyhořeti. První **odkud** vynech a první příklad z něho polož až k druhému *odkud*. Dva v-li **od** hroma. Brt. D. II. 287. — Hanba oči vyhára. Phľd. 1894. 551. Že **na** Glianiku vyhára poklad; Keď vyhárajú poklady **pred** polnocou. Phľd. 1895. 3, 123. — Ona **pre** ňu (pokvárenou smotanu, zkaženou) vyhorela (trpěla, byla trestána). Ib. 1892. 199.
Výhost = *vysvědčení od ohlášek* ženichovi nebo nevěstě dané, Verkündschein, m. Val. Brt. D. II. 415.
Vyhoštěný. V. člověk. Arch. XIII. 62.
Vyhotoviti co: smlouvu. 1673. L. posl. I. 68.
Vyhoudat = *nalézati chyby na něčem, vybírati si*. Záp. Mor. Brt. D. II. 415.
Vyhoupnouti. Tu v-pl naň lev (se vyřítil; tak často bez *se*). Kld. IV. 206.
Vyhrabjačky = *hrábě s řídkými zuby*. V. Klobúky. Hloušek.
Vyhraničiti co. 1493. Mtc. 1896. 319.

Vyhráti. Vyhral z koláča dieru a z pečenky papier. Slov. Nov. Př. 636.
Vyhřáti koho. Vyhrial ho (dopálil). Phľd. 1894. 373.
Výhražně, ausschliesslich. V. někomu něco dovoliti. NZ. IV. 399.
Vyhřebený. O v-ný mistře Vávro (nadávka). Břez. Font. V. 475.
Výhřevnosť dřeva. Vz Ott. VIII. 13. a.
Vyhrúžaný. V-né boty = ve vodě vymočené a uschlé. Val. Brt. D. II. 415. Myjava. Phľd. 1895. 445. Cf. Vyhrúšaný.
Vyhrůžka. Neuděláš-li to, tož smrť, máry, kolečka, tragač! Heršpice. Rous.
Vyhublý. V. hladem. Słow. Lil. Ven. 11.
Vyhun, u, m. = *výhon* (draha). U mor. Buděj. a Klimkovic. Brt. D. II. 307.
Vyhútať čo svým rozumom. Phľd. 1895. 174.
Vybyběť za Vyhybadlo oprav v: Vyhyběť.
Vyhýbovaný = *vycvičený*, z něm. üben, *h* přisuto. Dšk. Jihč. I. 35.
Vyhynouti. Vyhýnati: Háj. Herb. 57. b.
Vychádzať znamená někdy: *chyběti:* Vychádza nám miesto. Slov. Kal. S. 201.
Vychlípenina. V. vrstev. Vstnk. III. 388.
Vychod = *vycházka*. V. na meze učiniti. Arch. XV. 540.
Východná, é, f. = lúka v Liptov. Phľd. XII. 340.
Východník, u, m. = *prvek*, který se žene po rozloučení-se ve Voltově sloupu k desce a drátu polu zinkového. Anion. Am. Orb. 60. Cf. Západník.
Východočeský. V. řeč. Mus. 1895. 470.
Vychopiti koho, deprehendere. Hmn. 1418. List. fil. 1896. 456.
Výchovověda. Ott. IX. 229.
Vychýř m. Vykř. Dšk. Jihč. I. 30.
Vychýrenosť. Phľd. 1893. 494.
Vychytený. Vidnočky u Doležala sú v-né; Ach! vzdychla celá u-ná. Phľd. XII. 402.
Vychytiti. V-lo ho = měl psotník. Phľd. XIV. 492.
Výchytník, u, m. = *druh koláče*. Phľd. 1895. 588.
Vychytrati. Žádný se mu nevyběhá ani vychytruje (nikdo ho nepřelstí). Bl. Gr. 226.
Vyjadačka, y, f., les a potok na Frýdecku. Věst. op. 1894. 19.
Vyjadati. Od tých dát byla inačí, lebo i vtedy dobře vyjadalo (jí naháněl strachu). Vck. Poh. 134.
Vyjárčiti, Keď zem dažďová voda trochu v-čí (vymele). Phľd. 1893. 482. — Obz. 1893. 101.
Vyjebený. V-ný nuzníče, v-ná duše; V-ný z kurvy syn. Arch. XIII. 411., 481. Cf. Jebati (i dod.).
Vyjednati. Abychom jej (poddaného) na vás v-li (aby byl propuštěn z poddanosti). 1566. L. pos l. II. 11.
Výjezda, y, m. = kdo si na každého vyjíždí, hubu otvírá. Záp. Mor. Brt. D. II. 415. — **V.,** y, f. = *výjezd*. Výjezdu na meze učiniti. Arch. XV. 524.
Vyježkovati, auskimmen, u bednářů. Sterz. I. 332.
Vyjídák, a, m. = *kdo jiné vyjídá*. Záp. Mor. Brt. D. II. 415.

Vyjiedřiti. On (Ježíš) tu cestu ukázal a vyjiedřil, že nezabloudíme, budeme-li ... 1500. Rokyc. Post. (List. fil. 1895. 136.).
Vyjimák, a, m. = kdo jiné utiskuje, na mzdě jim utrhuje. Val. Brt. D. II. 415.
Vyjímati se nelze dobře nahradiť ani slovesem vyzerať ani robiti sa. Lépe: To město je pekné. Phľd. 1892. 621. nn. Cf. Brs. 3. vyd. 395.
Vyjsť = *vyjíti*. Slov. Kal. S. 201.
Vykädiť. To sa im v-dí ako špiritus, keď flašu nezapcháš (vyčichne). Phľd. 1893. 542.
Vykálený. Izba v-ná = *vybílená*. Slov. Čes. l. V. 425.
Vykaň. vz Vikaň, ves.
Vykání nelíbilo se Blahoslavovi, doporučoval tykání. Bl. Gr. 251.
Vykapsovať koho také = vyplísniti. Slov. Zátur.
Vykati. Na Zábřežsku se vyká, jinde oniká. Brt. D. II. 285.
Výkazna, y, f. = *poptavárna*, Anzeigeamt, n. Sterz. I. 227.
Vykečkovati = *vytahati*. Za vlasy koho v. Phľd. 1895. 561.
Vykládání. Košile s v-ním = vyšívaná zlatem, perlami a p. Wtr. Krj. I. 501.
Vyklenulec, lce, m., seminolus, brouk. V. bělotečký, s. albopunctatus, černozlatý, aurovittatus, kulovitý, pilula, lunoskvrnný, luniger, obroubený, cinctus, skvrnitý, pustulatus, stříbroskvrnný, arietinus, svazčitý, fasciatus, veliký, gigas, zdobený, ornatus, zlatopruhý, oblongus, zlatotečký, albopunctatus. Vz Klim. 366.
Vyklepávač koberců, Teppichklopfer. Jeř.
Vykloniti co odkud. Vždy čert z něho v-ní hlavy (gt.). Chč. S. 260.
Vykloubení = operativní odloučení údův a jejich částí. Vz Ott. VIII. 643.
Vyklutý. V. kuře (ze skořápky). Vck. Poh. 19.
Vykmásati někomu vlasy. Phľd. 1894. 389. Kniha z desek se vykmásala (vytrhla). Mor. Nár. list. 1896. č. 224. odp. feuill.
Vykopalisko, a, n. NZ. III. 164.
Výkopný. V. práce. Mus. fil. 1896. 409.
Výkopový, Einschnitts-. V. svah. Ptrl. 9.
Vykorábiť sa = *z peněz se vydati*. Slov. Pomoraví. Brt. D. II. 415.
Vykoukanosť, i, f. V. paragrafů (znalost). Nár. list. 1896. č. 105. feuill.
Vykrajovač jadérek, Apfelstecher, m. Jeř.
Vykřákať se, vz Vykřágať se. Brt. D. II. 415.
Vykřaniť sa. Nůž sa v-nil = vylomil z okladiny. Jicko. Brt. D. II. 417. (za Vyškopit).
Vykřáti. Pozná, kdo vykřeje (se pozdraví). Mor. NZ. VI. 84. Ale veď on (kůň) vykríva. Phľd. 1894. 390.
Vykřátnouti si ruku = vykroutiti, vyvrtnouti. Slov. Gb. H. ml. I. 53., 81.
Vykřičeti. Aj smrť by vykričal. Slov. Nov. Př. 621. Ten kluk by člověka z domu vykřičel. Us.
Vykřídlí ve válečnictví XV. stol. Vlč. Lit. 241.
Vykrmiti se v čem. V hřieších sú se v-li. Chč. S. 178.

Výkrojek, Ausstechform, f. Jeř. Lépe: vykrajovač.

Výkrojník, a, m., gymnopleurus, brouk. Klim. 383.

Vykrušiť. Jak ša vysuší, tak ša v-ší. Phľd. 1895. 187.

Výkruta, dle Bača = kdo si pyšně vyšlapuje, se vykrucuje, maje na sobě nový oděv. Han. Brt. D. II. 41́. Výkruta.

Výkružník, u, m. = *karbovník,* Gärb-, Gehrhobel. Ott. XI. 420. b.

Vykubľati se odkud. Mesiac práve v-blal sa **z** mraku. Phľd. 1894. 389.

Vykuřovák, a, m., Ausräucherer, m. V. včel. Nár. list. 1895. č. 194.

Vykutálenosť, i, f. = *šibalství,* Schalkerei. Sterz. II. 789.

Vykutaný. Erteple na polích v-né (vykopané). Mor. Nár. list. 1896. č. 221. odp. feuill.

Vykutovať něco = vyzpytovati. Phľd. 1896. 292. Cf. Vykutati.

Výkvětek. V-tky v lékařství. Vz Ott. VIII. 393.

Vykvitovati koho z čeho. Kat. z Žer. I. 122. — Ned. Zábran. 20. (r. 1551.

Vykydati. Vykydnouti se **ze** šatu = svléci jej. Wtr. Krj. I. 497.

Vykynožiti co. Phľd. 1892. 459., 661., 1893. 380.

Vykypěný. Vysoko v-né duby (vyrostlé). Světz. 1895. 46.

Vylapotati co = *vyklevetiti.* Vck. Val. I. 122.

Vyľažú sa (od liahnuť = líhnouti) = vylíhnou se. Slov. Kal. S. 201.

Vyléčky *(veléčky)* = hanácké plátěné punčochy bez chodidel (k červenicím). Brt. D. II. 470.

Vylehnouti. Zas budeš vylihovat do třetieho zvonenie? Phľd. XII. 205. **Na** lavici vylehovati. Čes. l. V. 316.

Vyleniti se = *vylenošiti se.* **Po** dobrém obědě se v. Bráb. 187.

Výlet = *vikýř ve střeše.* Laš. Brt. D. II. 434.

Vyležeti co komu. Neštovice jí hrubé doliny (na tváři) vyležely. Kat. z Žer. I. 285.

Vylidňovač, e, m., Entvölkerer, m. Sterz. I. 818.

Vylihovati = *lží vydobývati.* Gb. v H. ml. I. 62. píše: vylyhovati.

Vylištovaný. V. sence byla sroubena ze stěn, klad prostřední síly. Chod. NZ. II. 646. Vz Lišta.

Vylka, y, f. V. jeptišská, velum, Schleier. Wtr. Krj. I. 27.

Výlomný. V. huť, Aufbrechfrischschmiede, f. Sterz. I. 266.

Vyložení = soukenná podšívka na okraji. NZ. III. 46.

Vyložitelnosť, i, f., Erklärbarkeit. Jg.

Vyložiti co: koně = z vozu vypřáhnouti. Laš. Brt. D. II. 416. — **se s čím.** Vyložte se s grošem českým = dejte jej, vytaste se s ním. XV. stol. NZ. IV. 812. — **co jak.** Vod šestáka karet nevykládejte (laciněji než **za šesták**). Brt. D. II. 287. — **nad kým:** nad **mrtvolou** = *naříkati.* Zbrt. Pov. 19., Pokr. **Mrt.** z. 92.

Vyluštění. V. oka = vykloubení, enukleace. Vz Ott. VIII. 643.

Vylyhovati, vz Vylihovati (3. dod.).

Vylysený. V. čelo (lysým učiněné). Tov. (Vlč. Lit. 212.).

Vymahať sa na dačo (od môcť) = vypytovať sa na dačo silou-mocou, zo zvedavosti. Čo sa ma toľko vymaháš? Myjava. Phľd. 1895. 445.

Vymakati si co kde. Sama si v-la **na** klávesách několik písniček. Šml. I. 151.

Výmazné, delenciales (denarii). Eml. Urb. 431.

Výmě. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 310. V. kraví. Chč. S. 303.

Výmělné. V. brali mlynáři (plat za mletí). Nár. list. 1896. č. 53.

Výměnář, e, m., Weichensteller, m. Ptrl. 25.

Výměnek. Vz o něm v Vykl. Svat. 11. V. na sednici a ke stodole. Žďár. Nár. list. 1896. č. 14. odp. feuill.

Vymeno kozí, barbarea vulg., rostl. Brt. D. II. 500.

Výměnový. Stavěcí zařízení v-vé, Weichenstellanlage, f. (u železnic). Ptrl. 25. V. závora, Weichenriegel, věž, cesta, stavěcí páka, stavěcí stroj. Ib.

Vyměřiti se z čeho jak = *ospravedlniti.* Aby se z toho slušně v-řil. Arch. XII. 382. Z toho že se chce v. 1529. Kutn. šk. 4.

Výmerkár, a, m. = *výměrník.* Slov. Phľd. XII. 172.

Výmienka = *námitka.* V-ku proti svědku učiniti. 1469. Čel. Pr. m. II. 17.

Vymínati. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 81.

Vymísnouti kde. V kamnech již vymíslo = vyhořelo do poslední jiskry. V Milínově a v okolí. Seyk. Ruk. 257.

Vymistrovanosť. K tomu patří zvláštní v. duše. Světz. 1894. 247. c.

Vymítati = *vyhazovati* (při hře v karty). Brt. D. II. 326. Cf. Mítati, Mítka (3. dod.).

Vymítiti. O ‚vymítěno' m. ‚vymíceno' vz Mus. 1896. 252.

Vymknouti se = *tajně se vytratiti.* Jevíčko. Brt. D. II. 415.

Vymlátiti. Vymlacovati. Háj. Herb. 277. a.

Výmluva = výřečnosť, Aussprache, f. Chybná v. Phľd. XII. 393.

Výmluvnosť. Dle Filomata phrasis. Bl. kárá tento překlad a praví, že v. jest eloquentia. Bl. Gr. 62.

Vymnouti. Kráva vymne = dostává vemeno, je stelná. Brt. D. II. 415.

Vymodlíkati něco = *vyprositi.* Slov. NZ. IV. 413.

Vymozoliti co jak. Svůj majetek těžce si v-lil. Nár. list. 1894. č. 107.

Vymrihlad = nouze. To je tam celý V. Mor. Nov. Př. 627.

Vymrštiti. Vymrštil se úhořem (jako úhoř) ze sedla. Jrs. III. 94.

Vymrzání látky rozpuštěné z roztoku současné s rozpustidlem. Vstnk. III. 56.

Vymydleně. Tvář v. se leskla. Světz. 1895. 554. b.

Výmyselník, a, m., vz Výmyslník. Phľd. 1893. 317. a j.

Vymysliti. Vymýšlovati: 1418. List. fil. 1895. 212.

Vynamáhat se. Dyť se všecek v-háš s tou řečou! Dač. Brt. D. II. 416.

Vynať = *spáti, hulať* (o dětech). Slez. Čes. l. VI. 143.

Vyndati něco od někud, mor. *vydělati.* Brt. D. II. 416.

Vynieti, *n* vsuto. Gb. H. ml. I. 380., 379.

Vyništěti. Bodaj vyništelo aj vaše pokolenie (vyhynulo). Phľd. 1894. 679.

Vynořiti se. Cf. Gb. H. ml. I. 28.

Výnos = s přehršlí ovoce. Zábř. Brt. D. II. 416.

Vynositel zákona, lator legis. 1418. List. fil. 1896. 182.

Vyobracať koho také = *vyplísniti,* přísně s někým zatočiti. Slov. Zátur.

Vyohánať komu čím: opukálem = *vybíti.* Brt. D. II. 416.

Vyorávač, e, m. V. bramborů (druh pluhu). Ott. XI. (obraz).

Výpada. Mně na to vejpada nejní = nejsem toho žádostiv. Jemnice. Brt. D. II. 416.

Vypadati v Rkk. Cf. Mus. fil. 1896. 230. — **jak.** Vypadá jako z kozy duch, jakoby ho vyblil. Slov. Nov. Př. 592. — **komu.** Všecek dobytek jim vypadal = vyhynul. Brt. D. II. 416. — **kým odkud.** Žo ní vypadli **od** milosti božie. Chč. S. 105. Cf. Vypadnouti.

Vypalovadlo, a, n. Elektrické v., elektr. Brandapparat. KP. VIII. 212.

Vyparáditi se = *vydováděti se.* Přer. Brt. D. II. 360.

Vyparátiti. Aby niečo nevyparátil (nevyvedl?). Phľd. 1895. 427.

Vypäť, *vypiať* = *vypnouti.* Slov. Kal. S. 201.

Vypejtovati, z něm. ausbeuten = vydrančovati. Kat. z Žer. I. 218.

Vypelíchati. Ledváj sa to trošku v-lo (odrástlo), už si to vede (počíná) jako... Phľd. XII. 560.

Vypentličkovaný = *pentlemi ozdobený.* V. rozmarin. Nár. list. 1896. č. 254. feuill.

Vypěstiť = *pěstí vytlouci.* Phľd. 1893. 635.

Vypestřiti co čím. Lerm. II. 89. Něco svou fantasií v. Čas. 1896. 362. b.

Vypchatý = *vycpaný.* V. pták. Phľd. 1893. 453., 1896. 300.

Výpich, u, m. Stavení na v-chu (= někde stranou). Šml. VII. 145.

Vypínač u telefonu přerušuje jeho funkce. Nár. list. 1895. č. 157. V. u galvan. batterie. KP. VIII. 60., 68., 83.

Vypiplaný. Kultura uměle v-ná. Nár. list. 1895. č. 144. 2.

Vypiplati. Byli vypipláni **na** důležitého činitele. Nár. list. 1894. č. 170. 1. V. dítě (pracně vychovati). Us.

Vypísanosť. V. ruky. Phľd. 1894. 288.

Vypistvati. V. slepici = *vykuchati.* Slov. Mtc. 1895. 43.

Vyplákati. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 35.

Vyplantati. Do smrti sa už nevyplanceš (z toho nevypleteš). Phľd. XII. 687.

Vypľaštěný. V. oči = *vyvalené.* Phľd. 1893. 325.

Výplatčí, m. V. banky. Ml. Hüb. 170.

Výplatok = *věno.* Phľd. 1892. 578.

Výplav, u, m. = *přístav.* Slov. Kal. S. 201.

Vyplavělý. V. barva šátku. Šml. VII. 3.

Vyplazitý. Orel o dvou hlavách s v-tými jazyky. 1646. Mtc. 1894. 178., Čel. Pr. m. I. 602. (1649.).

Vypleštěný. V. oko ako u žaby. Phľd. 1896. 464.

Vyplinouti. V-nuli, exspuerunt. Bl. Gr. 348.

Vypľisklý. V. vejce = dříve času od slepice snesené. Brt. D. II. 416. Vz Vypľisknút (3. dod.).

Vypľisknút vajce = dříve času snésti, které nemá skořepiny, nýbrž jen tlustou blánu na bílku (Jicko). Brt. D. II. 416.

Vyplísniti. — co odkud. Ze srdce se láska nevyplísní. Slád. Zen. 26.

Výpľivek, vku, m. = *větvička za lístkem vypučelá.*

Vypľkotati, vz Husidřist (3. dod.).

Výplňka, y, f. Verš ten jest pouhou v-kou. List. fil. 1894. 472.

Vypluskaný. V. plátno. Slov. NZ. III. 401.

Vypluť. Otravou s' ma von vyplula (z těla dítě vyhnala). Phľd. 1896. 611.

Vyplynouti, enatare. Bl. Gr. 348. Cf. Vyplinouti.

Výplyv, u, m. = *co vyplývá, následek.* Kal. S. 201.

Vyplznutý = *vypelíchaný.* V. mentieka. Sbor. slov. I. 34. Cf. Vyplznouti.

Vypočúť koho = *vyslyšeti.* Phľd. 1895. 388. Vypočúval nás trpezlive. Phľd. XII. 396.

Vypoklonkovati koho = poklonami ven doprovoditi. Světz. 1894. 315. b.

Vyporozuměti, ěl, ění. Nevyporozuměl mé řeči. Arch. XV. 14.

Výpověď. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 28.

Vypovědlník, publicanus. Ev. víd. 126. Mat. 9. 11. Jinde: výpověďník.

Výpovědný. V. list. Půh. III. 124. V. člověk = zběh, jenž se stavěl býti přeběhlíkem a takto ze svých spoluobčanů sám se vylučoval. AlxV. 2106. (Krok 1893. 58.).

Vypovězenec. V-ci vypovídají se z Vyhnánic přes Hostějov do Dědiny. NZ. III. 230.

Vypoznati. Človeka je ťažko v. Slov. Phľd. 1896. 622.

Vypozorovati něco. KP. VIII. 132.

Vypracovaný. V. horstvo (vymodellované), Massengebirge, n. Exc.

Vyprašovačka, y, f. = stroj vyklepávací, Shäker, m. Sterz. II. 926.

Vyprávati. Vypraviati oprav v: Vypraviti (IV. 1047. b.). Vyprávál, že byl **na** jarmaku; vypravál sa na jarmak. Val. Brt. D. II. 416.

Vyprázdniti co. Protož tato řeč onu první vyprazdňuje (ruší). Chč. Mik. 432. — **co odkud:** kurvy z obce (odstraniti). Chč. S. 178.

Vyprazdňovač, e, m. = evakuant, rejstřík, jímž vzduch z měchu **varhan** se vypouští. Vz Ott. VIII. 835.

Vyprážaný. Lívance, druh v-ho cesta (vysmaženého?). Slov. Phľd. 1896. 623.

Vypřemysliti co = přemýšlením najíti. Seyk. Ruk. 92.

Vypreť = vytvoriť = vyvříti někoho, zavříti dvéře a nepustiti ho dovnitř. Slov. Kal. S. 201.

Vyprchati. Obočí vyprší. 1440. Mus. fil. 1896. 451.

Vypřieti. Ľan vyprel (vyhynul) vo vlhčine (když mnoho pršelo). Phľd. 1893. 154.

Výpros = každá promluva družbova o den svatební, hl. promluva jeho, když se nevěsta loučí s domovem otcovským. U Jindř. Hradce. Vykl. Svat. 28.

Vyprositi. To si vyprošuji dle něm. das bitte ich mir aus; spr. to si zapovídám. Nár. list. 1895. č. 218. 3.

Vyprostředkovati si co od koho = *vyjednati, zjednati.* Phľd. XII. 388. V-val si list od baše. Phľd. 1891. 697.

Vyprskati co komu. Hrdlo mu vyprskovaľ (vystřikoval). 1687. Věst. op. 1892. 18.

Výprysk. V. vody, dle Bl. fictum et novum verbum. Lépe prý opsati: vyprýštily se vody. Bl. Gr. 325.

Vyptati se oč. Abyste se vyptal o ty lesy. 1462. Arch. XIV. 112.

Vypučiti. V-čil (vystrčil) na něho, odpusťte, řiť. Cf. Pučiti (3 dod.). Brt. D. II. 375.

Vypuklík, a, m., lareynia, brouk. V. Maugetův, l. Maugeti, narudlý, aenea, tmavý, obscura, Megerleiův, Megerlei. Vz Klim. 128.

Vypuklooký chlupokřídlec, brouk. Vz Klim. 304.

Vypulerovaný. V. řeč. Bl. Gr. 337.

Výpusta. Zahrada, která při v-stě opletená bývala. 1507. Dml. List. 13. Cf. Věst. op. 1894. 21.

Výpustek, stku, m. = *draha.* Vz Draha (3. dod.). Vel. Meziř. Brt. D. II. 307.

Výpustka = pastviny na Frýdecku. Věst. opav. 1894. 19.

Výpustný, Auslass-. V. zařízení v hrázích. Vz Ott. XI. 765.

Vypuškati co, vz Vypuškovati (vytlachati). Žleby. NZ. II. 695.

Vypytovať sa koho. Phľd. 1895. 281.

Výr, a, m. Očima mžourati jako v. nad myší. Nár. list. 1896. č. 114. odp. feuill. Nehleď vérů (nelelkuj). Mor. NZ. V. 544. — **V.** = *hlupák.* Ch. S. 220.

Vyřaditi co, ausrangieren. KP. VIII. 412.

Vyřaďovač, e, m. V. formy, Einheber, m. Sterz. I. 760. V. u elektrických drah. KP. VIII. 429.

Vyrákositi, vyrákosovati, berohren. Sterz. I. 453. b.

Vyrapotati co komu = vypověděti. Phľd. 1895. 47. Vz Rapotati.

Vyratane = *vypočítavě.* V. jednala. Slov. Phľd. 1896. 481.

Vyraziti si co (z nějaké summy něco si strhnouti). Kat. z Žer. I. 126., Snm. I. 412.

Vyredikat sa kam: na kone (vylézti). Phľd. 1893. 462.

Vyreklamovati co. Phľd. XII. 285.

Vyreviť = *vypáliti; v. sa* = vyhřáti se. Slov. Kal. S. 201.

Výřez, u, m. Vyšívání na výřez. NZ. IV. 228., Čes. l. V. 227.

Vyřezávání, n. = *druh prolamovaného vyšívání.* NZ. III. 432.

Výřezový. V. dřevo = které přichází do obchodu již spracované. Ott. VIII. 12. b.

Vyriadiť co: komoru = *vykliditi.* Phľd. 1892. 588.

Výřida, y, m. = kdo vyřizuje. Laš. Brt. D. II. 416.

Výřiti, vz Vejřiti (3. dod.).

Výrobek. Vzali (rodiče) dceru do v-bku (do výslechu, do prádla). Phľd. 1894. 535.

Výrobna, y, f. V. sodovek. Vck. Val. I. 12.

Výrostkový. V. čepel. Cl. Zrůd. 32.

Vyrovnávač, e, m. = váha závitková v hodinách, Schneckenwaage, f. Ott. XI. 433. b. V., regulator. Arch. XV. 188.

Vyručiti. V-čil ode mne knihy a těch mi nevrátil. Půh. IV. 42.

Vyrukavičkovaný = rukavicemi opatřený. Šli vojáci do kostela a všichni byli v-ní a jeden z nich nejvyrukavičkovanější (rychle opakuj). ČT. Tkč.

Vyrysaný = *třásnatý,* vz Rusať. Slov. Kal. S. 201.

Vyrútěniny, f., vz Úmornice (3. dod.).

Výsada, y, m. = *pyšný člověk.* Dačice. Brt. D. II. 416.

Vysaditi koho: koně (vypřáhnouti). Dač. Brt. D. II. 416. — **co zač.** Ves za městečko v. (ji městem jmenovati). 1491. Dml. List. 4. Cf Vyzdvihnouti.

Výsadnosť. Na huť sklenú v. někomu dáti. 1581. Mtc. 1896. 292.

Vyscenovati co: některé společenské idey (do scen uvésti). Nár. list. 1894. č. 107. feuill.

Vysejpací. V. rakev = ve které se mrtvola k hrobu přináší, do hrobu spoušt, ale nedaleko ode dna hrobu dno rakve se otvírá a mrtvola do hrobu padá. NZ. IV. 114.

Vysévač, e, m. = *drátěné síto* ku třídění obilí co do velikosti zrna. Ott. XI. 663. a.

Vyschlý jak: na triesku (o hubeném). Phľd. 1894. 442.

Vyschýnať = *vysychati.* Slov. Kal. S. 202.

Vysílač, e, m. V. fotofonu. KP. VIII. 377. (242., 264.).

Vysilatel elektrický. Vz KP. VIII. 273.

Výskalka, y, f. = *dlouhý knedlíček.* Záp. Mor. Brt. D. II. 484.

Výskoček, čka, m. = *děvče, které školu vychodilo.* Tkč. — **V.** = *výrostek.* Han. Brt. D. II. 417.

Vyskočilka = místo u Prahy na Zlíchovsku, kde Šemík s Horymírem z Vyšehradu na druhý břeh řeky přeskočil. Ott. XI. 658.

Výskočka. Šaty výtečne svedčiace tejto podivuhodnej v-čke. Phľd. 1894.

Výskočný. V. nota = jednoho zřeku hlahol a ne všecka celá jedné písně melodie. Bl. Gr. 371.

Výskok, u, m. = *přelazek,* Sterz. I. 778.

Výskumný. V. methoda. Cl. L. Jos. 6.

Výskyť, ě, f. Viac výyratov (vyvrácených stromů) tvorí v. Phľd. 1894. 547. Cf. Vyskytě.

Výslavec, vce, m. = *předhoří.* Slov. Kal. S. 202.

Vysłávit komu = *dostati se mu na kobylku, napáliti ho.* Jicko. Brt. D. II. 417.

Vyslíditi, vyslízen. 1594. Zbrt. Tan. 158.

Vyslípati, *vyslipovati* = *vyčítati.* U Žleb. NZ. II. 695.

Vysłotit se. Až se vysłotí = až slota přestane. Brt. D. II. 417.

Výslov, u, m. Jména topická po sluchu a výslově měniti. Phľd. XII. 371.

Vyslunník, a, m., aleochara, brouk. V.

červenokrový, a. erythroptera, červenorohý, ruficornis, černohlavý, melanocephala, černohnědý, morion, dvojčarý, bilineata, dvojznaký, laevigata, dvouskvrnný, bipunctata, hnědokový, fuscipes, houbový, mycetophaga, huňatý, villosa, chloupkovaný, lanuginosa, chlupohlavý, inconspicua, jarní, verna, krátkokřídlý, brevipennis, kyjorohý, clavicornis, mízový, succicola, Müllerův, Mülleri, rudokrový, moerens, široký, lata, temný, lygaea, tlustorohý, crassicornis, tmavý, tristis, začoudlý, fumata, ztemnělý, moesta, ztloustlý, crassiuscula. Vz Klim. 142.—145.

Výslunný matnolesklec, brouk. Klim. 50.

Výslužka, vz Zabíjačka (3. dod.).

Výslužnosť = *ochota pomoci*. Pohostinstvo a v. Slovákov. Phľd. 1897. 38.

Výsměvný. V. nálada. Osv. 1896. 192.

Vysmiatý = *vysmívavý?* S v-tou tvárou díval sa. Phľd. XII. 545.

Vysmítati. Vinohrad v. = *výpřirky zulamovati.* Brt. D. II. 440. Vz Výpřivek (3. dod.).

Vysmrkmáslo, a, m. = *člověk bledolící.* Je jako v. U Zleb. NZ. II. 615.

Vysnitý = *vysnilý.* V. blaho. Phľd. 1894. 266.

Vysnouti. Ďuro mu vysnoval (vytrhal) chlpy vlasov. Phľd. 1893. 649.

Vyśodka, y, f. = *besídka* (kde se vysedává). Laš. Brt. D. II 417.

Vysokácký = *velmi vysoký.* V. hora. Vck. Poh 30.

2. **Vysoko,** subst. I náš prapor zavlá v jasném v-ku. Čch. Otr. 73. O jmenném skloň. cf. List. fil. 1895. 291.

Vysokokostelský. V. škola (šk. u sv. Jakuba v Kutné Hoře). Kutn. šk. 141. a j.

Vysokolietavý. V. úmysl. Phľd. 1894. 649.

Vysoký. Věci v-ké padají do hlubokosti a nízké, malé věci až do nebes se vyzdvihují. Alx. Nách. kap. VII. Dal do vysokých = utekl. Cejč. Hledík.

Vysomtati se na koho = *vypeskovati ho.* Val. Brt. D. II. 417.

Vysošiť = na nepatřičné místo vyložiti; svou potřebu na veřejném místě vykonati. Slov. Kal. S. 202.

Vyspulírovati zemi = vydrancovati. Wtr. St. Pr. 212.

Vystanoviti = *vystaviti; vydati, vyhotoviti.* **K** obědu sklenici vína v. Slov. Dbš., Phľd. 1896. 171. Vystanovil písmo, že zaplatí. Slov. Kal. S. 202.

Vystati. Hrozný trest nevystal (neminul); Myslel si, že by takové ceremonie mohly aj vystať; Ale dojem vystal. Phľd. 1892. 475., 1893. 703., 1895. 226. Pečenie koláčov samo v sebe v. nemôže (nemôže chyběti, koláče se musí péci při svatbě). Phľd. 1895. 487. — **kdy.** Pokušenie pre ten deň vystalo (vymizelo, nepřišlo). Phľd. 1896. 272. — **co pro koho.** Nevystane (to) po mnohe (nevystačí). Phľd. 1892. 242. — **co komu kde.** Jestližeby mu co **na** poddaných vystávalo (k doplacení zbývalo). 1566. L. posíl. II. 25. Jestližeby mu co **u** vás vystávalo. Ib. 29., 35. A ještě nám vystává 50 zl. (jest nedoplaceno). Půh. VI. 71. — **odkud.** Tovaryš **od** mistra vystal (vystoupil). 1658. Mtc. 1896. 131.

Vystatovať znamená = *chlubiti se,* ne: vystačiti. Cf. Kal. S. 202.

Výstavba. Cl. L. Jos. 32.

Výstavek = *strom* v lese atd. Arch. XIII. 266.

Vystaviti. Vystavovať sa svojou lojalitou (chlubiti se). Phľd. XII. 323.

Výstavkový. V. brána (ve výstavě). Phľd. 1896. 549.

Výstel výbavní (vystlání, peřiny). Čes. l. V. 180.

Vysteršiť m. vystrčiť, *č* v *š*. Vel. Polom. Phľd. 1895. 439.

Vystierať = *vytahovati, natahovati.* Slov. Kal. S. 202.

Vystínati. Všecko pálili a v-li. 1742. Mtc. 1896. 129.

Vystonalý. V-lí se vypovídají ze Slabec přes Masojedy do Silova. NZ. III. 229.

Vystrapkati, vz Rúsať (3. dod.).

Výstražník, a, m. = kdo dává výstrahu. Phľd. 1895. 129.

Vystrčiti. Všady nám jím (knězem nehodným) oči vystrkují (nám se jím posmívají). Arch. XIV. 156.

Výstředník, u, m. = excentr, část stroje, kterou se přeměňuje otáčivý pohyb v krátké pohyby postupné, konané střídavě dvěma protivnými směry. Vz Ott. VIII. 835.

Vystřieženie = *vystřežení.* Protož k v. takových škod . . . Cel. Pr. m. I. 166.

Vystrkov. Je tu jako na V-vě (samota). Nov. Př. 650.

Výstroj = *výbava.* Dorka je už dávno hotova s výstrojem. Phľd. XII. 277. Cf. Výstrojka (3. dod.).

Výstrojka, y, f. = dolní výstroj, Grubenausbau, m. Vz Ott. XI. 600. a.

Výstružník, u, m. = *fréza*, fr. fraise, rotační nástroj obráběcí. Vz Ott. IX. 633., 687.

Vystržiti = *prodati.* Vína v. Kat. z Žer. I. 140.

Výstupník, u, m., Bahnsteig, Perron. Ptrl. 8., 18.

Výstupníkový. V. koleje, Perrongeleise. Ptrl. 18.

Vysutý = potok, les na Frýdecku. Věst. op. 1894. 19.

Vysutý Zor (Žor?), úbočí hory Kotaře na Frýdecku. Věst. op. 1894. 19.

Výsušek, šku, m. V-šky na solných homolích, Dörrauswüchse. Sterz. I. 693. a.

Výsužka, y, f. = *výslužka.* Phľd. 1895. 98.

Vysvědčiti komu co = *dosvědčiti.* L. posíl. II. 18.

Vysvítiti. Vysvěcoval pánům na cestu. Wtr. St. Pr. 13.

Vysvoboditi koho čeho. My je všech cel vysvobozujem. XVI. stol. Cel. Pr. m. II. 48.

Vysypovač, e, m. = *dělník na povrchu dolu,* jenž vysypuje těživo z klecí. Ott. XI. 607. b.

Výsysa, y, m. = kdo vysýsá. Han. Brt. D. II. 417.

Vysýsať = *vyhlížeti.* — **odkud.** Vesésal **ze** dveří. Han. Brt. D. II. 417.

Vyščeřák, a, m., vz Sedmihlásek (3. dod.).

Vyščerbaný = *vyžraný.* V. zub. Slavkov. Brt. D. II. 417.

Vyščerchati co. Vz Ščerchula (3. dod.).
Vyše = *viacej.* Nebudem já tebe v. lahodzit. Phřd. XII. 697.
Výšecitný, hochsensiv. V. člověk. Am. Orb. 52.
Vyšedivělý. V. frak. Phřd. 1895. 212.
Vyšedivený = *vyšedivělý.* V. sukňa. Slov. Sbor. slov. I. 35.
Vyšehněv, a, m. Odvozeniny vz v Kotk. 35.
Vyšeslav, a, m. Odvozeniny vz v Kotk. 35.
Výšinný hnojník, brouk. Vz Klim. 392.
Výšiti. Když z toho nějak se vajší. Břez. Font. V. 404.
Vyšívací práce. Vz KP. VII. 95. nn.
Vyšívání na mor. Slov., vz NZ. III. 431., na Val., vz Vck. Val. I. 140., českomoravské. Vz Mtc. 1893. 353., Čes. l. V. 225. nn.
Výšivka. Vz předcház. Vyšívání.
Výšivkárka, y, f. = *vyšívačka.* Slov. Phřd. 1896. 622.
Vyškeřice = *koketta.* Ustavily (zastavily) se dve veselé v. u tejto dievky. Phřd. 1895. 385.
Vyškierať sa = *šklebiti se, smáti se.* Slov. Kal. S. 202. Vz Vyškeřiti. Zátur.
Výšklebný. Bylo v tom smíchu něco v-ho. Světz. 1894. 82. a.
Vyškoláreny = *vyškolený, který školu vychodil.* Phřd. 1891. 183.
Výškopa, y, f. = *dvojlistec.* Slov. Kal. S. 202.
Vyškopit. V. barana = *vyklestiti.* Val. Brt. D. II. 417. Dítě v. = z vozíku vyvrátiti. Slez. Čes. l. VI. 143.
Vyškudený = *vyškudlý, vychudlý.* Slov. Zátur.
Vyškudlý jak: jako chrt. Phřd. 1894. 442.
Výšlovka, y, f. = *přípřež.* Dač. Brt. D. II. 417.
Vyšmariti koho kam. Prudká vlna v-la ma **na** chod ík (ze zástupu = vyhodila). Phřd. 1894. 415. — **koho odkud.** V-la ho **z** priamej cesty. Ib. 1895. 6 3.
Výšmih, u, m. = *výšvih.* Slov. Kal. S. 202.
Vyšmochtať sa = *vymočiti se.* Phřd. 1892. 698.
Vyšmřlať. V-lám to von oknom (vyhádžem). Myjava. Phřd. 1895. 446. Cf. Šmřlať (3. dod.).
Vyšnorožňovský. V. dolina. Phřd. 1895. 439.
Vyšobaliť sa = *z obalu se vyprostiti:* kuře ze skořápky, motýl z pupy. Slov. Kal. S. 202.
Vyšohlíd, a, m., os. jm. Kbrl. Dmžl. 22.
Vyštěptalý kořen. Háj. Herb. 169. b.
Vyštěptati. Kořen vyštěptaný. Háj. Herb. 185. b.
Vyšticovati koho = *za vlasy vykrákati.* Slov. Cf. Kštice. NZ. IV. 508.
Výštie. Cf. Gb. H. ml. I. 512.
Vyšturkať, vz Vyšturgat. Phřd. XII. 708.
Vyštverigať sa = *vyštverati se.* Slov. Phřd. 1896. 626.
Vyšuchnouti. V-chla ven (z kuchyně) = odběhla. Phřd. 1896. 641.
Vyšumovati = *vydrancovati.* Město bylo **od nich** hrozně v-váno. 1689. Mus. 1894. 118. Vojáci všecko v-li. Kat. z Žer. II. 92.
Vyšvácať koho **po** líci. Phřd. 1896. 23. Cf. Vyšvacnúť.
Vytackať sa kam. V-kal sa ako opitý **do** pitvora. Phřd. XII. 201.
Vytahovadlo v domech. Vz KP. VIII. 410. nn.
Vytajiti se. Už vidím, že sa nevytajím (tajnosti neukryji). Vck. Val. I. 97., Brt. D. II. 417.
Vytancovati. Potom v-cují jeden tanec. Phřd. 1895. 459.
Vytasiti co odkud. Ihned duši **z** něho v-si (vyrazil). Štilf. 193.
Vytáti. Snad ňákej ženich do jara vytaje. Jimramov. Brt. D. II. 417.
Výtažna, y, f. = vynášení mrtvoly z domu o pohřbě. Lišeň. Brt. D. II. 417.
Výtažnina. Am. Orb. 69.
Výtažník, u, m., Zugknopf, m. KP. VIII. 273.
Výtažný. V. elektrický stroj. KP. VIII. 421.
Vytejkač, e, m. 1649. Čel. Pr. m. I. 608.
Vytepati se z něčeho (protlouci se). Bl. Gr. 313.
Výtěrňa, ě, f. = výtěrky z vozu při svážení obilí. Záp. Mor. Brt. D. II. 417.
Vytiahnutý. Na deske v. (umrlý). Phřd. 1894. 372.
Vytisnúť = *vytlačiti.* — **co odkud kam.** Vůz **z** doliny **na** rovnú cestu v. Phřd. XII. 38.
Výtka, y, f. = *hájička na poli.* Záp. Mor. Brt. D. II. 417.
Výtlaček = *výhnětek.* Sterz. II. 931.
Vytlapaný = *vychozený.* V. cesta. Světz. 1895. 490. c.
Vytlouci co komu. Vytĺkať dakomu oči (býti mu na pohoršení). Phřd. 1894. 550.
Výtoč, e, m. Najčistejšie biele plášte sa odložia k domácej spotrebe a na predaj, černejšie idú do v-ča. Obz. 1893. 6.
Vytočiti. Vytočovati: Háj. Herb. 337. a. Vytáča ju **v** tanci. Phřd. 1895. 38 . — **co odkud:** súkno **z** barvy = vytáčeti sukno na válec nad kotlem s košenilovou barvou zavěšený. Val. Brt. D. II. 417.
Výton, teloneum, telonium. Eml. Urb. 307. a j. Na výtonu pod Vyšehradem. XV. stol. Čel. Pr. m. I. 255.
Vytoň. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 82.
Výtonidlo, a, n., Docke, f. Sterz. I. 685. a. Vz Dok (3. dod.).
Výtonidlový, Dock-. V. písčina. Sterz. I. 685.
Výtoňovací společnosť, Dockgesellschaft, f. Sterz. I. 685. a.
Výtoňský, ého, m., Dockmeister, m. Sterz. I. 685. a.
Výtopnosť. V. světnice. 1520. Kutn. šk. 1.
Vytorovať, vz Vytořiti.
Vytoužiti. Vytúžiť sa pred kým = postěžovati si mu. Phřd. 1896. 276.
Vytrávělý. V. pivo = vyvětralé; v. řepa = šatnavá. Záp. Mor. Brt. D. II. 418.
Vytráviti = *spotřebovati.* S věrtel soli v-vil. Arch. XIII. 257.
Vytřepati komu = *vykrákati.* Bl. Gr. 224.
Vytrézvenie, n. = vystřízlivění. Phřd. 1896. 196.

Vytrézvěti. Já som vytrézvel. Phľd. 1893. 598.
Vytrhať sa = *vyjasniti se.* Slov. Zátur.
Vytříbiti koho z čeho. Když z peněz nás v-bí. Kat. z Žer. I. 226.
Vytříditi, declassieren. Sterz. I. 656. a.
Vytrielif = úprkem vyběhnouti. Slov. Kal. S. 203.
2. **Vytřípati.** Vymlácené obilí v. (vytřepati, aby zrno vypadalo). Brt. D. II. 488.
Výtruba, y, m. = *žvastal, novinkář.* Záp. Mor. Brt. D. II. 418.
Výtrusnicový. V. plodnice. Ott. XI. 689.
Vytrvání, n. Na vytrvaňu mnoho zaleži. Slez. Nov. Př. 112.
Vytrvanlivý. Slovač (= Slováci) je tam v práci v-lá. Phľd. 1895. 355.
Vytučený = *tučný, vykrmený.* V. telo. Phľd. 1895. 736.
Vytúžit, vz Vytoužiti (3. dod.).
Výtvarný. V. umění: stavitelství, sochařství a malířství. Ztk. 122. (3. vyd.).
Výtvorce, e, m. V. věci. Ztk. 106. (3. vyd.).
Vytvorenie. S v-ním dosavadních úradníkov (s vyloučením). Phľd. 1895. 680.
Vytvorený = *vyloučený.* Ostatné obyvatelstvo bolo v-né z tých dobrodení. Phľd. XII. 323.
Vytvoriti = *vyloučiti.* Kremničianku v-ril zo svojej protekcie. Phľd. XII. 689.
Vytvrdlý. Obiľa nebyly ešče v-dlé ve stébľe. Na mor. Slov. Brt. D. II. 418.
Vytvrdnout. Cf. Vytvrdati.
Výtyčka, y, f., Absteck-, Tracirstange. Ptrl. 5., 23.
Vytykovaný čím. Koberec zlatem v-ný, pallium auro intextum. Enns. 51. B.
Vytylý. V rozkoších v. Břez. Font. V. 386.
Vyumělkovati co. Nár. list. 1893. č. 296.
Vyváděti. Tak to vyváděla = vyprávěla. Mor. NZ. VI. 83.
Vyvaditi. Ke GR. přidej: Nov. 101. 9.
Vyvaliti. Už sa v-lil = zemřel. Phľd. 1894. 372. Zvíře v teneto se uvalilo, ale zase se vyvalilo z teneta (vyprostilo). Arch. XIII. 240.
Vyvápniti, vz Vápniti (3. dod.).
Vývazní, vz Svodní (3. dod.).
Vyvazovačka = druh vyšívaného šátku. Val. Vck. Val. I. 42.
Vyvážit = *vypáčiti.* Zloděj v-žil okno. Brt. D. II. 418.
Vyveseliti se. Vyvesel se, milý. Rokyc. Post. (List. fil. 1895. 134.).
Vyvětiti se = *vystačiti.* Brt. D. II. 410.
Vyvěvadlo, a, n. = *vývěra,* Luftpumpe. Am. Orb. 26.
Vyvězeti. Vím, že sobě na ní málo v. moci ráčíte (vězením dobyti). Kat. z Žer. II. 169.
Vývinozpyt, vz Vývojezpyt a Vývin. Čl. L. Jos. 7.
Vývinozpytec, tce, m., vz Vývin a Vývojezpytec. Čl. L. Jos. 9.
Vývinozpytný lépe: vývojezpytný. Vz Vývin. Čl. L. Jos. 6.
Vyvinutina, y, f. Rostlinná v. Am. Orb. 98.
Vyvintovati co, vz Vintovati (3. dod.).
Vyvlačovaný. V. šat (měl místa vyřezaná a ta jinými látkami vyplněná). Wtr. Krj. I. 310., 435.
Vývojesloví. V. vědy. Mus. 1894. 308. Vz Vývojosloví.
Vývojezpytně. V. důležitý cizopasník. Vstnk. II. 543.
Vývoz. Hnali býka hore vývozom a poháňali ho perútku (tak skáče se do řeči tomu, kdo lže). Slov. Nov. Př. 521.
Vývrat. Chlastali až do v-tu (až blili). XVIII. stol. NZ. IV. 107.
Vyvražděný. Lid dávno v-ný. Slow. Lil. Ven. 7.
Vyvražditi lid. Us.
Vyvřelý. V. horniny pronikají jinými horninami. Vz Ott. XI. 613. a.
Vyvrhel. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 79.
Vyvrklý. V. (noha). Bráb. 135.
Vyvundati. V. nádobí. Kat. z Žer. I. 284.
Vyvzíti. Něco z něčeho v. 1583. Mus. 1896. 140.
Vyzajmouti. Na něco peněz v. (vypůjčiti si). Arch. XIII. 253. Zda by těch 100 kop mohl u něho vyzajieti. Arch. XIV. 248.
Výzbroj. Čel. Pr. m. II. 1164. a j.
Vyzdraviti koho: malomocné. Chč. S. 116.
Výzev = *vyzvání.* Tož výzvu jejich nedbá. Vrch. Rol. XXXIII. 184. (XL. 125., XLIII. 65.). — **V.,** epifonema, s důrazem vytčená myšlénka závěrečná n. morálka dodatkem k bajce připojená. Ott. VIII. 661.
Vyzgúmať koho = *vyzkoumati.* Vck. Poh. 188.
Vyziznouti = *vylézti.* Tu zpod mostu vyzizne čosi. Phľd. XII. 642.
Vyzlacování. V. různých látek. Vz KP. VII. 81. nn.
Vyzlatiti co čím. Jarem v. širý svět. Vrch. Rol. XVII.—XXII. 85.
Vyznačený, cf. Vyznačiti. V. písmo = vytlačené na druhé straně tenkého papíru. Brušp. Hledíková.
Vyznamenanec, nce, m. Vlč. Bás. 19.
Vyznámkovati co: prádlo. Duf. 182.
Výzor, u, m. = *vzezření,* Aussehen, n. Svieži v. (těla). Phľd. 1895. 198. Mdlý v. Ib. 9. V. jeho tvári. Ib. 1893. 642. Vodný muž (vodník) rúchom a v-rom neliší sa od iných ľudí. Ib. 1892. 212.
Vyzrubiti komu = *domluviti.* Dobre si nám v-bil. Phľd. XII. 290.
Vyzubený. V. dýka, schartig. Lerm. II. 120.
Vyzváněť. Kade vyzvaňaš toľko (kde se touláš)? Laš. Brt. D. II. 418. Voblíkni gatě, abys nevyzváněl (košilatému chlapci). Heršpice. Rous.
Vyzváraný. Dobehol jako v. domov. Slov. NZ. VI. 47.
Vyzvárať koho. Phľd. 1894. 373. Cf. Zvarka.
Výzvědník. Prebendy svým služebníkům a v-kům prodával. Enns. 183. A.
Vyzvězení, n. = vyzvědění. Kat. z Žer. I. 252.
Vyzývavec, vce, m. Bráb. 129.
Vyžbániti. Pivo i s kvasnicemi v-nil (ze džbánu vypil). Bl. Gr. 350. Cf. Vydžbániti.
Vyždárat. Vyždáral si z kapse křivák

(vytáhl). Mor. Nár. list. 1896. č. 208. odp. feuill.

Vyžel. Vyžlec. GR. Nov. 99. 32.

Vyželezení, n. = výstroj železný v dolech, Eisenausbau. Vz Ott. XI. 601. a.

Vyžiti. Nemohl z toho vyžit = *ztráviti to.* Zlín. Brt. D. II. 418.

Vyživač, e, m. = kdo jakékoliv požitky zdarma a bez úmyslu navracování rád přijímá. Phľd. 1894. 63.

Výživina, y, f.: cukr atd. Světz. 1895. 622.

Vyžmikati. Vyžmikej (vylij, vyhoď) to do peci zakurenej (vytopené). Slov. Mtc. 1895. 44.

Vyžmýchati = *vytlačiti.* Slov. Mtc. XVIII. 213. Cf. Vyžmíchati.

Vyžuchlat komu co = *vypleskati, vyžratlati.* Brt. D. II. 418.

vz. Z *vz v* se odsouvá: zdychati, zácný. Dšk. Jihč. I. 26. Zbuditi, zeptati se, zala (vzala; slov.). Gb. H. ml. I. 435. Místo *vz* píší Háj. Herb. a V. Kal. *s:* spomáhati, Háj. Herb. X. a., na schodu měsíce, ib. 251. a., spomoci. V. Kal. 39. Místo *vz* píše Háj. tam také *vs:* Vsteklý pes. XI. a j.

Vzácný. Je v. jako v patě trn. Heršpice. Rous. — **V.** = *povděčný.* Velice vzácni jsme vašemu příchodu. Slov. Čes. l. V. 244.

Vzáctný m. vzácný, *t* přisuto. Gb. H. ml. I. 396.

Vzajde m. vzejde. Chir. 65. a. (Gb. H. ml. I. 137.).

Vzatek, ablatum. 1416. List. fil. 1894. 230.

Vzblkati. Plamienky zblkly. Phľd. XII. 105., 1895. 622. V očiach vzblkly iskry. Ib. 1896. 280.

Vzblknutie telesnej náruživosti, Aufflammen, n. Phľd. 1897. 8.

Vzbrániti. Přikazujeme úředníkóm, aby je **při** tom (držení vinnice) vzbraňovali (chránili). Arch. XV. 517.

Vzbura, y, f. = *vzpoura.* Phľd. XII. 307.

Vzbůsti. AlxV. 1800., Ž. pod. 118. 120. (Gb.).

Vzčeliti. Pass. 293., Hrad. 53. a. (Gb. H. ml. I. 436.).

vzd m. *vd:* vzdávati se = vdávati se, *z* přisuto. Dšk. Jihč. I. 33.

Vzdacie, recessionales quilibet recedens de bonis solvit. Eml. Urb. 435.

Vzdáli, *vzdál.* Cf. Gb. Km. -a. 20., 21., Vzdálij. V. Kal. 79.

Vzdáti co. Království vzdal a do kláštera šel. Kosmogr. 164. b. Úřad hejtmanství svého Pražským vzdal jest. Břez. Font. V. 449. — **se čeho.** Lakotností jsouc vedena že se vzdá své počestnosti (choť). Vrch. Rol. XLIII. 34.

Vzdávaný. Manžel pořádně v. (oddaný). Tov. kn. 48.

Vzdávatel domu = odevzdávatel. Tov. kn. 11.

Vzdavek, vz Ruka (3. dod.).

Vzdavné, ého, n. Quando domus venduntur, quod vulgariter nominatur v. Eml. Urb. 110.

Vzdéli (zdélí, vdéli). Cf. Gb. Km. -a. 20., 21.

Vzdorocisař. Vrch. F. II. 244.

Vzdřímati. V dod. opraveno v: vzdřímati se. Tam i doklady. Objevuje se také bez *se.* Mus. 1895. 310. Cf. ib. 493.

Vzduch. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 86. Zdravý v. — boží duch. Mor. NZ. V. 544.

Vzduchoplavecký. V. sekce vojenská. Nár. list. 1894. č. 47.

Vzduchotěsně. V. něco zavříti. KP. VIII. 126.

Vzduchotěsný. Navodič pohybuje se ve vzducho- a prachutěsném pancíři. KP. VIII. 432.

Vzduše, cte, n., v rostlin. Vz Am. Orb. 97.

Vzdušnictvo, a, n. = soustava dychadelní. Am. Orb. 101.

Vzdýlij. Háj. Herb. 29. a.

Vzezhřejní. Majíce v. k věrným službám. XVI. stol. Čel. Pr. m. II. 555.

Vzešti. Cf. Gb. H. ml. I. 512.

Vzhlúbi, *vzhlúb.* Cf. Gb. Km. -a. 21.

Vzhníti, putrescere. Ol. num. 5. 22., Gb. H. ml. I. 436. Cf. Zbníti.

Vzhojniti. Tam proud v-ní bludné říčky. Krs. Moor. 21.

Vzhroziti *s inft.* Jenž podjíti myslí veselú smrt nevzhrozil se. Hmn. 1418. List. fil. 1896. 459.

Vzhúti se. Od spodku až k vrchu čím výš tím úžeji se vzhujíc (grandiliscens). Kosmogr. 130. a.

Vzichov. Leží to na V-vě (kde si to každý snadno může vzíti). Čern. Př. 21.

Vzirov, a, m., pozemek v Nitran. Phľd. XII. 158.

Vzísť, vz Vzchodit. Na Slov. Kal. S. 206. Vzíšť ve Slovníku chybně m. vzísť.

Vzítek, tku, m. Včeličky nemají žádny vzitky (nemají kde co vzíti, není květu). Záp. Mor. Brt. D. II. 418.

Vzíti. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 113. Vzala si ho vdovcem (jako vdovce); Vzal si mne vdovou. Brt. D. II. 287. Chlapeček *se* mu tam vzal = vyskytl. Dyž sem šíl do stodoly, vzal se prede mnó veľiké černé pes. Přer. Brt. D. II. 418. Enom si to vezmi (pomysli); Tož si ho vezměte, blázna (podívejte se, jaký jest blázen)! Ib.

Vzívati m. zívati, *v* přisuto. Brt. D. II. 167.

Vzjačať = *zaječeti.* Slov. Kal. S. 206.

Vzklíčiti odkud. (Z toho) vzklíčí nový zárodek všeho krásného. Bráb. 197.

Vzkřísilý = *vzkříšený.* Hrob Krista v-ho (wzkrzyeffyleho). List. fil. 1895. 216., 217. Cf. Zkřísilý.

Vzkypělý. Vlny divě v-lé. Vck. Rol. XVII. až XXII. 14.

Vzkysati. Koř. Luk. 14. 21. (Gb. H. ml. I. 436.).

Vzláště, chyb. m. zvláště. Bl. Gr. 279.

Vzláštní m. zvláštní. Vz předcház.

Vzláti komu. Proto Ježíš vzlál jim. Chč. S. 189.

Vzlícený čím. Vztekem v-ný. Vrch. Rol. XXXVI. 228.

Vzmluviti. Jazyky vzmluví novými. Ev. seit. 24. Marc. 16. 17.

Vznaměřiti = *ustanoviti a p.* V-řil zaraziti společnosť českou. Jg. (Zl. Jg. 136.).

Vznětín, a, m., zaniklá ves v Kunšt. Mtc. 1895. 328.

Vznící. Listy takto v. (znící). Alx. Nách. k. XXXIII.

Vznieti, *n* vsuto. Vz Gb. H. ml. I. 380., 379.
Vznořiti se k čemu. Cf. Vnořiti, Gb. Ruk. 4.
Vzopiať sa = *vzepnouti se.* Slov. Kal. S. 206.
Vzorek pletený: živé bloščky, hadový, chudé Evy, kartáčkový, kašový, klasový, kočičí tlapky, listový, parazolkový, pavúkový, ratolístkový, rohlíčky, sloupový, strukový, šeklový, tlačený. Brušp. Hledíková.
Vzouti = *obléci.* Nohavice v. XV. stol. Wtr. Krj. I. 159.
Vzpak ruky = *políček* vmetený vrchní stranou ruky. Slov. Kal. S. 206.
Vzpěradlový, Sprengswerks-. S. most. Ptrl. 10.
Vzpětiti = *zpět táhnouti, zdržovati.* Alx. BM. 270.
Vzplálý čím. Jazyk hněvem v-lý. Černý Cenci 111.
Vzpomenouti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 81.
Vzprchnouti. K ‚Alx.' přidej V. 1687.
Vzpřimovač, e, m., extensor (sval). Ott. VIII. 968. V. palce, musculus extensor pollicis, prstů, m. e. digitorum longus. Ott. XI. 492. a.
Vzpružina = *silná žerď.* Tou se chrastí, prkna a p. na vůz naložená přitahují, také úvitek. Brt. D. II. 445.
Vzrotiti se. Vz Rotiti.
Vzrúditi = *rozmrzeti, pobouřiti, rozvztekliti, rozlítiti, znepokojiti* a p. Svatojirskú knieni vzrúdi a vsadiv ju na koleše vyvez ju z země. DalC. 46. 4.—6. Ten kněze Přemysla proti otci vzbudi a ten prvý (s) svým synem Jarošem krále vzrúdi. Když smrtelný hřiech na tobě, inhed zlodějstvo při tobě, jímž své hřiešné tělo vzrúdíš. Um. Raj. 369. 72. (Krok. 1892. 438.).
Vzruch. Z hudby zní i v. touhy. Vrch. Lingg. 100. (Vrch. Rol. I.—VI. 73.).
Vztáhnouti (se) = *ustoupiti, couvnouti.* AlxB. 299 (Krok. 1893. 158.).
Vztahujícnosť, i, f. = *vztah,* relatio. Pal., Krok. 1895. 288. Cf. násl.
Vztažitelnosť, i, f., relatio. Dk. Krok. 1896. 14. Cf. předcház.
Vzteklec. Vz Trlek (3. dod.).
Vztřásti se. Všichni udi se v něm vztřasu. Hrad. 145.
Vzvieci, *zvieci.* Cf. Gb. Km. -a. 20.
Vzvýši. Cf. Gb. Ruk. 512., List. fil. 1896. 321. (Z. na pavlači sedieše kněz. Rkk.), Mus. 1896. 375.
vž. Z *vž* se *v* odsouvá: ždycky. Gb. H. ml. I. 437., Dšk. Jihč. I. 26.
Vždyckny. Dle Br. Gr. 266. lépe: vždycky. Posud v obecné mluvě. Mus. 1895. 184.
Vždychny = *vždycky.* 1418. List. fil. 1896. 59.

W.

W psáno někdy m. *vu, vú:* mluw = mluvu, dw = dvú, wsta = v-ústa nebo místo v-o: wstatczich = v ostatcích. Vz Gb. H. ml. I. 425.
Wamberg, z Waldenberg. Čern. Př. 37.
Waňaus, a, m., hud. sklad. † 31./12. 1893.
Weyr Emil † 25./1. 1894.
Wiclif. Cf. Vlč. Lit. 81.
wu psáno take m. *uv:* wuazaty = uvázati, nebo m. *v*: ewuangelista = evangelista. Gb. H. ml. I. 426.

X.

Xandr, a, m. = Alexander.
Xenorový. X. kyselina oprav v: xeronová. Vstnk. III. 250.
Xylan, u, m., v lučbě. Vstnk. IV. 21.
Xylém, u, m., u rostl. Cl. L. Jos. 14. a j.
Xylosa, y, f., druh cukru. Vstnk. IV. 22.

Y.

Y *praslovanské* jest střídnicí za původní ū, *unt, ont, ōn; vzniká* dloužením z ъ; dochovalo se do češtiny. Vz Gb. H. ml. I. 38., 279. — Jak se **y** *vyslovuje* a jak se vyslovovalo. Vz Gb. H. ml. I. 278. U Jemnice zní temně. Brt. D. II. 267. — **Y** *se psalo: y, ý, i.* Ib. 279. — **Y** *se mění* a) v *e* hlavně v nářečích: nyní — nenie, hybký — hebký, myslím — meslím. Cf. Gb. H. ml. I. 283. U Kojetína a Přer. (ve vysoké, velmí zúžené *e*). Vz Brt. D. II. 44. U Olom. a Prostěj. (trvajíc jen v několika slovech málo obvyklých n. cizích). Ib. 67.

U Týnce: jazyk — jazek. Ib. 92. Ve Vyškovsku: ryby — rebe. Ib. 99. U Letovic: myš — meš, ryby — rebe. Ib. 104. U Litovle, u Konice a Jevíčka. Ib. 109. U Zábřehu. Ib. 121. U Slavkova jen porůznu: ryby — rebe, čtyry — štere. Ib. 146. U Letonic: ryby — rebe. Ib. 156. U Brna. Ib. 162. U Tišnova (ne vždy): rebe. Ib. 182. U mor. Kruml. Ib. 204. U Třebíče v indik.: myju — meju, ryju — reju. Také v Čech. Ib. 224. U Kunšt. v ind. praes. sloves: meju, kreju a reju a místy koncové *y:* rybe, rake m. raky. Ib. 230. Na Žďársku v předponě slovesa vyjít. Z hlavy vešlo. A jinde ib. 246. U Drahan. Vz ib. 101. Změny hlásky *y* v Chromči. Vz List. fil. 1894. 84. nn. Na Hané. Ib. 7. V Háj. Herb. a V. Kal. Vz List. fil. 1894. 210. — b) v *i*. Vyslovuje se jako *i*. Cf. Gb. H. ml. I. 280. U Zábř. ve spojce diž = když. Brt. D. II. 125. Ve Spišsku původní *y, ý* zaniklo a nahrazeno hláskou *i*, které však předcházejících souhlásek neměkčí: bohati (bohatý), každi (každý), karti (karty). Phľd. 1893. 431. Taktéž v Gemersku. Phľd. 1893. 557. — c) v *u:* byl — buł. Laš. Vz Gb. H. ml. I. 281. — d) v *r:* prtel (pytel), mrdlo (mydlo). Na Žďársku. Brt. D. II. 246. — **Y** *se přisouvá:* sedym, osym. Cf. Gb. H. ml. I. 285. — **Y** *(ý) se odsouvá:* sekrka (sekyrka), trzniti (trýzniti), koblka (kobylka), mlnář (mlynář). Cf. Gb. H. ml. I. 285. Połkat = polykati. Žďár. Brt. D. II. 246. — *Pozn.* Abych článku již vysázeného netrhal na několika místech, dodávám ku konci jeho, že se najde také v Mus. fil. 1896. 417., 430., 431., jak se r. 1440. *y* psalo, jak se měnilo v: *u, e* a jak se vysouvalo (nevplnul — nevplynul); a o následujícím *ý*, že vzniklo z *-yj* (vými m. vyjmi) a že se šířilo a) v *aj* (zmaj jej), b) v *ej* (červenej).

Y jakožto spojka. Cf. Gb. H. ml. I. 215.

Ý. Cf. i předcházející *y*. — **Ý** *vzniká.* Vz Gb. H. ml. I. 279. nn. — **Ý** *se psalo: yy, ij,* i, cf. Gb. H. ml. I. 279.; *e:* nazevati, Otc. 241. a; *ye, ie:* bielee, byelee = bylí. Cf. Gb. H. ml. I. 285. — **Ý** *se mění* a) v *é*. U Kroměříže. Tam se také krátívá v *y*. Vz Brt. D. II. 13. U Morkovic: býk — bék, strýc = stréc. Ib. 63. U Olom. a Prostěj.: bék, a toto é se krátí jako i u Kojetína a místy u Přer. v *e* (velmi zúžené): bek, pasteř. Ib. 44., 67. U Bystřice a Šternb.: bék. Ib. 71. U Letovic: stréc. Brt. ib. 104. U Litovle, Konice a Jevíčka. Ib. 110. U Slavkova, v Litensku a Žďár. Ib. 146. U Letonic: bék. Ib. 156. U Brna: bék. Ib. 162. U Tišn.: mlén, stréc. Ib. 182. U Kruml.: mlén, ale: dým. Ib. 204. U Kunšt.: méto. Ib. 230. — b) v *y*. U Přer. se *ý* nemění v *é*, ale krátí se. Brt. D. II. 36. — c) v *ej*. U Dačic a Telče: bejk. Brt. D. II. 277. U Třebíče: bejk. Ib. 224. Na Žďársku: bejvat, vejskat, mejdlo, tejch. Ib. 246. — d) U Jemnice mění se v *ýj* (temné *y*) a přechází místy v *ej:* strýjc, býjk. Ib. 267. — e) v *aj -ej:* pýcha — pajcha — pejcha; *ý* se drží posud, *aj* a *ej* jen v nářečích. Vz Gb. H. ml. I. 281. Cf. List. fil. 1893. 954., *aj, ej*. Na Hané přešlo *ý* v: *é, y, i, í, e* hlavně po: *c, č, s, š, z, ž, ř, l*. Vz Mtc. 1896. 5. — **Ý** m. *y:* Cýpr, býlina, durýnský, Štýrsko v Háj. Herb. a V. Hist. Kal. Vz Listy fil. 1894. 301.

Y-a staženo v *á:* kdák z kdypak. Podkrk. Gb. H. ml. I. 565.

Yakrmistr, a, m., z Jägermeister, m. 1607. Hrš. Nách. I. 626.

Ydednoho m. i-jednoho. Gb. H. ml. I. 529.

yj. Dvojhl. *yj* v Chromči na Mor. Cf. List. fil. 1894. 88. — **yj** *mění se* a) v *é*. V Kroměř. Vz Brt. D. II. 15. U Kojet. a Přer. Ib. 45. U Letovic: homé, zakré (umyj, zakryj). Ib. 104. U Litovle, Konice a Jevíčka: ré (ryj). Ib. 111. Na Litensku: umé, zakré. Ib. 147. U Tišn.: zakré. Ib. 184. U Brna v *é* n. *ej:* přikréj (přikryj), zakré. Ib. 165. U Kunšt.: zakré v. zakry. Ib. 231. — b) v *y*. Vz předcház. (konec). U Třebíče: zakry (m. zakryj). Ib. 224. U Slavkova: umy (umyj). Ib. 147. — c) v *ý*. V Týnci: zakrý, rý, omý (ryj, omyj). Ib. 92. U Malenovic: umý (umyj). Brt. D. II. 2. — d) v *ej*. Na Žďársku (většinou): zakrej. Ib. 247. U Kruml.: zakrej. Ib. 206. — Cf. ještě Brt. D. II. 69., 123. — U Holešova imperativní koncovka *yj* hlásky *j* neodsouvá: umyj, zakryj. V Holešově: réj (ryj), zakréj, vedle umyj. Ib. 35.

yji staženo v *ý:* drobry — jimi = dobrými, kryji = krý. Vz Gb. H. ml. I. 558.

Ýmpny = ymny, hymni. 1579. Wtr. Živ. c. 853.

-yň m. *-yně*, strč. Má přítelkyň. Ev. ol. 184. a. (Gb. Km. -a. 15.).

-yně. Kmeny -ynja měly v sg. nom. původně koncovku *-yni:* prorokyni, poselkyni; ale i ve strč. také dosti často koncovku *-yně:* bohyně. Konc. *-yni* mají jen jména žen. osob., *-yně* názvy věcí: kuchyně. Gb. Km. -a. 15.

-yni, vz předcház. *-yně*.

Ypsilonář, e, m. = *ypsilonista*. Zl. Jg. 269.

Ypsilonista, y, m., pl. -sté. Y-sté = přívrženci Jana Nejedlého, kteří hájili psaní *y* po: *c, s, z*. Mtc. 1894. 320., Zl. Jg. 191. Cf. Itista.

Ypsilonomanie, e, f. = manie psáti y m. i. Cl. (Zl. Jg. 197.).

-ys, vz -is (3. dod.).

-ýsek, příp. os. jm.: Honýsek, Honejsek. Kbrl. Sp. 12.

-yska, příp. os. jm.: Mykyska. Kbrl. Sp. 12.

-yta, příp. os. jm.: Kubita, Mašita. Kbrl. Sp. 12.

-ytka, příp. os. jm.: Machytka. Kbrl. Sp. 12.

Yzúbek, bku, m., z hyssopus. Slov. Čern. Př. 56.

Z.

Z *původní*. Vz Gb. H. ml. I. 306. — *Staroslovanské* **z.** Vz ib. 315. Jak *znělo?* Vz ib. 469. — **Z, ż** *se píše: z:* z zeme; *ſ:* rozkasa; *s:* samiſſliv; *zſ:* zſtroſkotagy; *ſſ:* hriſſenym (hryzením). Ib. 490. — **Z** *měkne* v *ž:* kolomaž, žlátenica, u Kunšt., u mor. Kruml., Brt. D. II. 210., 234. V jihozáp. Čech. cf. Dšk. Jihč. I. 37.—38. U Zábřeha měkčí se někdy v *ž* v trpném příčestí: sažené (sazený). Brt. D. II. 130. U Jemnice měkne v imper.: nevož. Ib. 269. U Tišnova v trp. příč.: vožené, ale: hozené. Ib. 187. — **Z** *mění se* a) v *ž* ve skup. *zň*, *zdň*. Vz Gb. H. ml. I. 495. Také na Slov. Cf. Pastr. L. 135. Cf. *z* měkne v ž. — b) v Háj. Herb. a V. Kal. často se zaměňuje s *s*. Vz List. fil. 1884. 291. — c) v *ż* ve Spišsku před měkkými samohláskami: żima, peneżi. Phľd. 1893. 432. — **Z** *stává* m. *dz:* cuzí. Phľd. 1893. 238. a m. *ž:* zelezo (místy na Slov.). Pastr. L. 145. — **Z** v chromečském podřečí. Vz List. fil. 1894. 95. U Kroměř. Vz Brt. D. I. 14., II. 17. V jihozáp. Čech. mění se v: *t, h, j.* Vz Dšk. Jihč. I. 37.—38. — Jak *splývá z se sykavkou?* Vz *zs, zz, zž, zš,* Gb. H. ml. I. 493. — V *cizích slovech* zůstává: zázvor, musika vyslov muzika; někdy se mění v *ž.* Gb. H. ml. I. 496. V cizích slovech u V. často *z* m. *s:* Zeland, V. Kal. 311., Jozue 100., Jozef 181., Vespazian 329. — **Z** *se vsouvá.* Vz zd, Chabzda a Gb. H. ml. I. 496. U Slavkova ve slovese hrazditi m. hraditi. Brt. D. II. 148. U Tišn. hrazdit. Ib. 187. U mor. Kruml.: náhrazda. Ib. 210. Na Žďár.: hrazdit, bzodnout. Ib. 250. V jihozáp. Čech. Vz Dšk. Jihč. I. 38. — **Z** *se odsouvá* 1. z jáz, vz Já; 2. vemu m. vezmu, Us.; 3. v mecítma m. mezcítma; 4. v Ž. klem. několikrát ro- m. roz-: roprášiti; 5. řetelně. Doudl. Gb. H. ml. I. 496. nn. V Tišn.: pohřit, Brt. D. II. 187., u Kruml. řicadlo. Ib. 210. V jihozáp. Čech. Vz Dšk. Jihč. I. 38. — Slova v *z* vyzvukující *sklánějí se* na Kroměř. dle Obraz. Vz Brt. D. II. 19. Místy na Mor. dle vzorů měkkých: na vozi. Vz ib. 6. — O změnách hlásky *z* v jistém ruk. z r. 1440. cf. dodatkem také Mus. fil. 1896. 437.

Ź bylo v jazyku starém a je posud zejména v nářečích východních. Cf. Gb. H. ml. I. 469., 490., 492.

Z *předložka.* Její vokalisaci v Háj. Herb. a V. Hist. Kal. vz v List. fil. 1894. 205.

Za = rza (rez), *r* odsuto. Gb. H. ml. I. 353.

Zababiti. Nevěstu z. = *leliky okolo hlavy jí zatočiti.* Vck. Val. I. 33. Cf. Babinec.

Zabahnúť. Máš, nač sa ti zabáhne. Val. Brt. D. II. 33.

Zábalka, y, f. = veliká šatka vlněná n. hedvábná různobarevná. NZ. VI. 67.

Zabaviti. Dokial sa z-víš (zde zdržíš)? Phľd. 1895. 53.

Zaberaniti. Tak s ním z-nil = uhodil. Záp. Mor. Brt. D. II. 294.

Záběžný = *kdo rád odbíhá, obskakuje jiného, aby mu posloužil, úslužný.* Val. Brt. D. II. 418.

Zabice = *krtice,* krční nemoc. Dšk. Jihč. I. 21.

Zabíjačky t. jelit, jitrnic, ovarovice n. máčky drobové posílají všude přátelům, což ti zase odplácejí. Tomu se říká: *šperky, g ry* (Rožnov), *karmina* (uh.), *ovar* (M. Ostrava), *podhrdek* (= podbradek), *výslužka* (Frytlant), *hostina* (Jicko), *pečenka* (Uh. Hrad.), *tlóstá večeřa* (Litovel), *masopust* (Opav., ač se zabíjí k vánocům). Polévce, v níž se vařil ovar, říkají *obarovica, trdelnica* (han.), *jelitnica* (Opava), *godla* (Frytlant). Brt. D. II. 485.

Zabíječ. 1469. Čel. Pr. m. II. 21.

Zabiti. Vietor sa zabil (utichl). Phľd. 1894. 378. Na Slov. často také = *rozbiti.* Kal. S. 207.

Zabitka, y, f. = *zabíjení prasete.* Slez. NZ. IV. 446.

Záblačka, y, f. = *závlačka, v* v *b.* Dšk. Jihč. I. 24.

Zablafúňat = *zaštěkati.* Pes z-ňal. Již. Mor. Nár. list. 1896. č. 312. odp. feuill.

Zablahoželeť komu = *blaho přáti.* Phľd. 1893. 471., 1894. 73.

Záblatník, *záblatnica, záosek* = *široký zákolník se stříchou.* Zastrkuje se do díry, která je u vozu v ose před lišní, aby se lišeň s osy nesmekala. Brt. D. II. 444., 446.

Zabloncati komu ušima (zatrhnouti a p.). Mor. Nár. list. 18.6. č. 224. odp. feuill.

Zablství m. zabylstvie, *y* odsuto. K Ž. pod. přidej: 39. 5.

Zábluda, rostl. Cf. Ott. VIII. 741. a.

Zablukotati. Plameň z-tal. Slov. Čes. l. V. 176. Cf. Blkotati (dod.).

Záboditi m. závoditi. Oestr. Mon. (Böhm.). I. 495.

Zaboleti. Srdce bôlom z-lo. Phľd. 1895. 403.

Zabosorovati statek (dobytek). Phľd. 1895. 125.

Zabouchati. Zabouchl za sebou dveřmi. Čch. Kand. 17.

Zabožekať = zabědovati. Phľd. 1896. 717.

Zábradek = *časť pluhu na konci kolku.* Vz Brt. D. II. 449. — **Z.** = *zářez u cepu* (vrub). Ib. 438.

Zábradlo = *pavlač.* Hus. (Ott. VIII. 9. a.). Když Němci mezi zábradlami zdí vyhlédajíce vojsko viděli. Břez. Font. V. 476.

Zabraj, *Zábrej,* e, m., statek v Gemer. Phľd. XII. 340.

Zábrana = *překážka,* Barriere. Sterz. I. 593. b. Z. otočná, posuvná, tahací, Dreh-, Schub-, Zugschranken. Ptrl. 21.

Zabrániti. To si zabraňujem = zapovídám. Phľd. 1895. 393. — **Z.** obilí = branami zavléci. Čes. l. V. 36.

Zábranný, prohibitiv. Sterz. II. 591.

Zábransko, a, n., bylo v nynějším Karlíně u Prahy. Vz Ned. Zábran. 19. nn.

Zabrati. Nota téj písně zabírala víc do

tlusta (o nižší tonině). Mor. Slov. Brt. D. II. 418.
Zabrčkovati čím kam (do čeho) = *naraziti*. Phľd. 1895. 44., Čes. l. V. 35.
Zabrditi = brdy (koly) opatřiti. Z. zahradu. NZ. V. 520.
Zabředění z Mnč. Ev. v druhých dodatcích chybně m. zabřeždění. List. fil. 1894. 477.
Zábreh, osada v Gemer. Phľd. 1895. 351.
Zabrej, vz Zabraj (3. dod.).
Zábřež, vz Násep (3. dod.).
Zabřežděti = zabřežditi se. Gb. H. ml. I. 40.
Zábřeží, vz Násep (3. dod.).
Zabrod, a, m., obec v Hontě. Phľd. XII. 340.
Zabróhaný = *zarousaný*. Záp. Mor. Brt. D. II. 296. Vz Brouhati se.
Zabronelý = *zapálený, zardělý*. Slov. Kal. S. 207. Ct. Broniet.
Zabrýzgati = *postříkati*. Zabrýzgnouti koho blatom. Phľd. 1895. 14.
Zábsti, dial. zíbst, slov. ziabsť. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 55., 112., 487. O pův. cf. ib. 82. — **jak.** Měšťáky děs **do** kosti až zebe. Vrch. Rol. XVII.—XXII. 53.
Zabudľavý, vz Zabudlivý. Phľd. 1896. 547.
Zábyvčivosť, *zábudlivosť, zapomnělivost*. Cit z-sti. Phľd. 1895. 15.
Zacabuřať se na koho = *osopiti se*. Brt. D. II. 419.
Zacapati. Z-pal vás svojou dlabou. Phľd. 1894. 344.
Zacelina = *ďatelina*. Také slov. v Mikušovsku. Phľd. 1893. 369.
Zacestovaný = *těstem pomazaný*. Slov. Kal S. 207. Cf. Cesto.
Zacmugať. Z-gal perami (pysky). Phľd. 1895. 290., 331.
Zacołkaný = *zašubraný*. Han. Brt. D. II. 300.
Zacpalý = *zacpaný*. Z. průchod. Háj. Herb. 138. b.
Zacvikati koho kam = *sevříti*. **Do** trlice ju zacvikli. Phľd. 1898. 384.
Zacviknutý = *zastrčený, sevřený*. Mäso do prútov z-té (na chytání ryb). Phľd. 1895. 44. Z-tá ruka (uskřípnutá). Ib. 1896. 260. Gajdy **pod** ľavou pažou z-té. Slov. NZ. IV. 18.
Zač, e, m. = *zať, zeť*. V Radkové. Phľd. 1894. 192.
Začalápat se = *zatoulati se*. Prostěj. Brt. D. II. 419.
Začapnouti = *zavříti, přihoditi*. Začapli pred ním dvere. Phľd. XII. 648.
Začarovať na Slov. také = *zaměniti*. Kal. S. 207.
Začať v. začíti. U Kojet. Brt. D. II. 52. Najtiaž začať, potom ide. Phľd. 1894. 195.
Začesati. Čím viacej sa čert začesával, tým viacej mu rožky vytŕčaly. Phľd. 1894. 196.
Začiahnúť = *zasáhnouti*. — **koho čím.** Kam ho začiahol haluzí. Phľd. 1895. 387.
Začierať = *čerpati*. Slov. Zátur. Cf. Začírati. Zátur.
Začiniti. Já (tváři jich) jeho krví z-ním (pomaži). Slád. Mak. 40.
Začíti. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 113., 125.
Začitování = *zaříkání*. Také mor. Mtc. 1894. 20.
Začitovatelka, y, f. = *zaříkávačka*. Mor. Mtc. 1895. 156.
Začitovati = zaříkávati. Také mor. Mtc. 1895. 156.
Začknouti. Začklo, zaščiklo, zaščuklo, začknulo sa mu. Phľd. 1894. 376.
Začoudlík, a, m., typhaea, brouk. Z. hnědý, t. fumata. Vz Klim. 329.
Začoudlý kalužník, brouk. Vz Klim. 93.
Začudovaný = *udivený*. Phľd. 1893. 588.
Začudovať sa nad čím. Z-val by sa nad toľkou zmenou. Phľd. 1892. 578., 720.
Začúchati. Premilá spevná vrava z-cha. Phľd. 1892. 612. Vz Začúchnuť.
Začušať. Phľd. 1895. 687. Cf. Čušati (1. dod.).
Zad. Za Spř. polož: Bl. Gr. 296.
Záď hlavy = *zadní část*. NZ. IV. 437.
Zada = *zadní, poslední číslo*. Kunšt. Brt. D. II. 375. Cf. Prva (3. dod.).
Zádava, y, f, míst. jm. v Novohrad. na Slov. Phľd. 1894. 61.
Zadělati práci = počíti. Zbrt. Tan. 178.
Zadělávky = *necičky k zadělávání těsta*. U Žleb. NZ. II. 696.
Záděra. Hojení záděr na Mor. Vz Mtc. 1894. 334. — **Z.**, y, m. = *hašteřivý člověk*, který se do každého zadírá. Phľd. 1892. 317.
Záditižný, hinterlastig. V plavec. Sterz. I. 1270., 1285.
Zadiviti. To mňa z-lo. Phľd. XII. 479. Zažiadalo sa mu z. svojím talentom súdruhov. Phľd. 1893. 574.
Zadnice, pole v Novohrad. na Slov. Phľd. 1892. 340.
Zadníček n. *zadník* = dvůr obyč. za stavením položený. Brt. D. II. 436.
Zadník, u, m., vz Zadníček (3. dod.). — **Z.** = dýnko (čepce; 3. dod.).
Zadok, vz předcház. Zadník.
Zadokrytec, tce, m., cryptarcha, brouk. Z. císařský, c. imperialis, proužkovaný, strigata. Vz Klim. 342.
Zadoploutev, tve, f. = *zadní ploutev*, na zadní části těla. Am. Orb. 105.
Zadopodnebný. Z. souhlásky: *j, ch*. Ott. IX. 694. a.
Zadoprsí hmyzu, metasternum. Ott. XI. 389. a.
Zador, a, m., země v Hontě. Phľd. XII. 340.
Zadosť učiniti, dle Bl. Gr. 271. ničemná frase m. dost, dosti učiniti. Také v Bl. Gr. 318. Nyní obyč.
Zadovážiti co komu = *zjednati*. Často v Phľd. A tým z-žil si chýr tolerantního duchovního otca. Phľd. 1895. 358. Z-žil si mier veľkými obeťami. Phľd. 1895. 684.
Zádovec, vce, m. = *pohřeb dítěte*, jehož mrtvolu v truhle družky v zádech nesou. Ždánice. Brt. D. II. 419.
Zadrémuškať = *zadřímati si*. Phľd. 1897. 49.
Zadrhnouti. Zadŕhať sa na *r* = hlásku *r* těžce vyslovovati. Phľd. 1894. 550. Dieťa mohlo sa zadrhnúť (zadusiti se). Ib. 276.
Zadříti si. Ten si zadřel (= málo získal)! Na chudáku si málo zadře. Jevíčko. Brt. D. II. 419.

Zadrmo. Na z. nebo zadrbmo, místy na zadrmol (na zadrhel). Čern. Př. 93.
Zadrmon, u, m. = *uzel.* Dšk. Jihč. 33.
Zádružno. Modlitba započata z. (společně). Phľd. 1893. 587.
Zaďubati. Z. prstem **do** fajky. Phľd. 1896. 595. Cf. Zaštoblať.
Zadubenosť. Z. mysli, Verstocktheit, f. Phľd. 1894. 648.
Záduch. Léčení ho na Slov. Vz Mtc. 1894. 109. Phľd. XII. 568.
Záduchy = *plyny* po explosi třaskavých plynů v dole pozůstalé. Vz Ott. XI. 603. a.
Zadumanec, nce, m. = *člověk zadumaný.* Phľd. 1893. 615.
Zadumanosť. Pušk. 52.
Zádumčivosť. Hojení z-sti na Slov. Vz Phľd. XII. 568.
Zadusiti oheň, pece, sviecu = *zahasiti, shasiti.* Phľd. 1894. 375., 1896. 742., 753.
Zádušewný fanatismus. Phľd. 1896. 480.
Zádušivý. Háj. Herb. 182. a.
Zádušlivý. Z. dítě, které má záduch. Mtc. 1894. 109.
Zádušník, rostl. Vz Vopenec, Ott. X. 185.
Zadvánek m. zavdánek = *litkup.* Lact. 18. (Gb. H. ml. I. 548.).
Zádveří, n. Pušk. 140.
Zady, pole v Tekovsku. Phľd. XII. 340. — **Z.,** adv. = *pozadu.* Hodiny idú z. Mor. Hledík.
Zadychčať sa čím: chôdzou. Phľd. 1893. 258.
Zafarbiť. Dal koňa **na** červeno z. (odrať). Phľd. 1894. 318.
Zafdánek = *zavdánek.* U Chromče na Mor. List. fil. 1894. 93.
Zafíkaný = *zastříkaný od bláta.* Brt. D. II. 810.
Zafŕkati koho čím: blátem = zastříkati. NZ. IV. 509.
Zageometrovati si = *drobet geometrií se zabývati.* Mus. 1893. 595.
Zagľaněný. Z. voda = zakalená. Brt. D. II. 812.
Zahálčivý. Z-ví vypovídají se z Lín přes Nechalov do Pracovic. NZ. III. 228.
Zaháňka = řetězová brzda u vozu, *svěra, łancuch.* Brt. D. II. 446.
Záhata = *prostora v koutě za stavením a stodolou.* U Písku. Oester. Mon. (Böhm.). I. 428.
Záhatie = *překážka.* Slov. Zátur. Cf. Hať.
Zahínať = *zahýbati.* Zahínajúc list a kryjúc ho do vačku. Slov. Phľd. 1896. 606.
Zahátka. Nemohú strpěti křivdy božie v nižádné truhle, ani v jámě, ani v které zahátce. Chč. Mik. 456.
Zahic, e, m. = *zajíc.* Tišn. Brt. D. II. 187.
Zahládeť sa (V. 56. a.) oprav v: Zahľadeť sa.
Záhladný. Z. válka. Nár. list. 1896. č. 128.
Záhlavie. Z. postele. Phľd. 1895. 207.
Zahleniti. Voda z-la lúky. Phľd. 1895. 356.
Zahlučeti. V trubku z-čel = zatroubil. Kub. Rol. 132.
Zahlúpiť sa. Z-la som sa mysliac = prohloupila jsem. Phľd. 1896. 620.
Zahmátnouti, *zahmatati.* Skrčenými prsty ještě včas z-tl **do** klávesnice (učitel). Světz. 1894. 590. c. Ona (umírajíc) jen rukama zahmatala. Světz. 1895. 182. c.
Zahnati. Myslil, že si **při** tom něco zažene (vydělá). Brt. D. II. 371.
Zahnědlý, vz Špičatec (3. dod.).
Zahnisilý, sordidus. 1418. List. fil. 1895. 437.
Zahoditi se. Božena by se s ním nezahodila (známostí, manželstvím s člověkem nehodným; ona by si ho nevzala). Val. Brt. D. II. 419. I v Čech.
Záhon. Míle = 140 záhonům. XVIII. st. NZ. III. 143.
Záhonik = *baráčník.* NZ. III. 144.
Záhor, u, m. Veď už páchne záhorom po celom mlyne. Phľd. 1896. 96.
Záhoř, trať na Frýdecku. Věst. op. 1894. 19.
Zahorada, y, f. = *zahrada.* Zavadka. Phľd. 1895. 629.
Zahorce, míst. jm. v Hontě. Phľd. 1894. 61.
Záhoří Lipenské = krajina **na** sever od Lipníka. Brt. D. II. 9. Z. na Slov. obsahuje 64 obce v Trenčan. stolici. Vz Phľd. 1893. 240.
Zahorodec, *zahorotec, zahratec = zahrada.* Phľd. 1895. 629.
Záhouští, les u Poděbr. 1748. NZ. III. 520.
Zahrabačky = pohrabačky (bejky). Slov. Kal. S. 208.
Zahrada. Části z-dy na Mor. Vz Brt. D. II. 439. — **Z.** *židovská = hřbitov.* Hrš. Nách. I. 568.
Zahrádka = *místo mezi dírkami nebo knoflíky na šatě.* Val. Vck. Val. I. 43. Malým děvčatům splétají vlasy na zahrádku (po třech pramenech od ucha k uchu nad čelem). Brt. D. II. 467. Cf. Koš (3. dod.).
Zahradníček, čka, m., vz Sedmihlásek (3. dod.). — **Z.** = čes. tanec u Borovnice u Chocně. Vz NZ. II. 670., Tanec český (3. dod.).
Zahradník, vz Baráčník (3. dod.). — Dle NZ. III. 193. = půlsedlák (v Dombrové), v Čech. chalupník; má 15 jochů pozemků. — **Z.** = *tanec.* Cf. Tanec čes. a mor. (3. dod.).
Zahratec, tce, m., vz Zahorodec.
Zahráti čím o koho. Ona loutnou o mne zahrála = mne jí udeřila. Slád. Žen. 49.
Zahrdusiť koho kde: na šibenici. Phľd. 1896. 707.
Zahředění. Ev. víd. 60. Joh. 8. 2. (Mnč.). Má býti: zabřeždění. Dle Dob. Dur. 375.
Zahřejtati m. zařehtati. Dšk. Jihč. I. 49.
Zahřívač v thermické batterii. KP. VIII. 65.
Záhrn, u, m. = *záhrnek.* Nár. list. 1895. 21./3.
Záhrobek, vz Násep (3. dod.).
Zahromžiti = *zaláteřiti.* Phľd. XII. 281.
Zahroucenec, nce, m. = *chléb silně vyválený, málo vykysaný.* Brněn. Brt. D. II. 485.
Zahrúznúť. Zahrúznúl sem sa až **po** kotíky **do** blata (zapadl). Jicko. Brt. D. II. 319.
Záhružka, y, f., vz Vajčák (3. dod.; rostl.).
Záhryzka, y, f. = *zákusek.* Jabka na z-ku. Laš. Brt. D. II. 485.
Zahryznouti. Do každého se zahryzuje (zvadlivý). Phľd. XII. 56.
Záhuba. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 75.
Záhubí. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 75. —

Z. = *rouška*, kterou se i brada kryla. XV. st. Wtr. Krj. I. 104.

Zahučať = *zarůsti plevelem*. Slov. Kal. S 208.

Záhumnie, vz Humenice (3. dod.).

Zahundrati co (o kom) = *zamumlati, zabručeti*. Phľd. 1892. 655., 1893. 586., 1894. 396., 1895. 141.

Zahustiti. Bratřími (českými) se (tam) dosti z-lo (hodně jich tam přibylo). Wtr. Živ. c. I. 48.

Záhuščka, y, f. Z. z mouky, zelnice a vajíčka (na zasmažení zelí). Val. Brt. D. II. 485.

Záhy. Kdo chce prospět, počít musí z. Quis. Třš. 14.

Záhyba. Z. u holubinky sloužila pro tkanici, aby se jí holubinka vzadu zdrhla. NZ. IV. 146.

Zahybací stroj, *zahybačka* (u klempířů), Abkantmaschine. Sterz. I. 32.

Zahybačka, y, f., vz Zahybací (3. dod.).

Zahybák, u, m. = *koláč* z režné mouky s přehnutými okolky a nadívaný. Brněn. Brt. D. II. 485.

Zahynovati. Dle Bl. Gr. 176. neobyčejně m. hynouti.

Zach, a, m., vz Zachariáš (3. dod.).

Zacha, Zácha, y, m., vz Zachariáš (3. dod.).

Zachar, a, m., vz Zachariáš (3. dod.).

Zachař, e, m., vz Zachariáš (3. dod.).

Zacharda, y, m., vz Zachariáš (3. dod.).

Zachariáš, e, m. Odtud: Zach, Zacha, Zácha, Zachar, Zachař, Zacharda, Zacharník. Kbrl. Sp. 20. Cf. Kotk. 35.

Zacharník, a, m., vz Zachariáš (3. dod.).

Záchlad, u, m. = *zachlazení*. Záp. Mor. Brt. D. II. 419.

Zachlopiti = *zavříti*. Dvere sa zachloply (zapadly). Phľd. 1894. 294.

Záchod v Rkk. Také v bibli mikulovské a na Mor. Vz Mus. 1896. 350.

Zachodzený. Vz Tanec mor. (3. dod.).

Zachopiti někoho doma = *zastati*. Kyjovsko. Brt. D. II. 419.

Zachovati. P. Buoh ráčil nás škody z.; Nevěstám svým nic nedávám, neb jsú na mně toho nezachovaly (nezasloužily). Arch. XV. 114., 525.

Zachramostiti. V tom z-lo se na schodech. Wtr. St. Pr. 109. Cf. Chramost.

Zachripnutý = *unavený; chraplavý*. Od mnohého hovorenia z. Phľd. 1894. 508.

Zachropotiti. Pod sekyrou jeho z-tí hned. Čch. Otr. 21.

Zachrouti. Matka sebou radostně zachrula a zadívala se na dceru. Světz. 1894. 572. a.

Zachrupěti kde. Botky z-ly na piesku. Phľd. 1895. 269.

Zachumliti se. Zachumlil se do své mrzuté nálady. Světz. 1893. 38. a.

Zachycovací přístroj. Vz Ott. XI. 696. b.

Zachýliti co: okno, dvéře = *přivříti*. Jicko. Brt. D. II. 419.

Záchytka, y, f., *v dolech místo v lešení*, kde se klec zachycuje, přetrhlo-li se láno a klec dolů padá, Fangvorrichtung, f. Vz Ott. XI. 602. b.

Zaihráti komu kde. V očiach mu slzy zaihraly (bolo mu na zaplakanie). Phľd. XII. 255.

Zajačí = *zaječí*. Z. zelé = *zvěřina, kapusta* (uh.), oxalis acetosella, rostl. Vz Brt. D. II. 505.

Zajačinec, nce, m. = *zaječí bobky*. Slov. Zátur.

Zajagati. Z pušek z-ly ohnivé kužele. Phľd. 1895. 731.

Zajachtati. Obehúval kolibu divoko, až sa z-tal. Phľd. 1894. 675.

Zajakanie. Léčení ho na Slov. Vz Phľd. XII. 568.

Zajc, e, m. = *zajíc*. U Litomyšle. Vz Gb. H. ml. I. 2 8.

Zajdák. Vzal ormcaty, nákolenky, z-ky (sajdáky?). Arch. XIII. 407.

Zaječatý. Z. králík. Rais. Rod. 75.

Zaječí. Má zajačie srdce (o bázlivém). Slov. Nov. Př. 587. — *Z. řepa, repica* (uh.), *pupava, opava* (Zábř.), carlina acaulis, rostl. Brt. D. II. 501. — **Z.** *řepka, opava,* brassica nap., rostl. Ib. 500. — *Z. huby* = jablka. NZ. V. 586.

Zájed = *záděr u nehtů*. Brt. D. II. 491.

Zájem. Cf. Uraženina (3. dod.).

Zájemný. Z. koření, auricula muris, rostl. 1440. List. fil. 1893. 393., 1896. 262.

Zajezený = *zajedený*. Z. vřed. Vck. Val. I. 124.

Zájezí (za jezem), Abschussboden. Sterz. I. 59.

Zajch = *zajík*. Čern. Př. 80.

Zajíc. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 55. Z. v lidovém podání. Vz Zbrt. Pov. 69. Vtiahol sa ako zajac do brázdy. Phľd. 1893. 645. Jsou jako zajci (mají mnoho dětí); Má červené oči jako z.; Chodí bos jako z.; Bojí se jako z.; Dám ti jednu, že bude z tebe z.! Na Žďársku. Nár. list. 1894. č. 149. odp. feuill. Hoň dva zajice, žadneho nechytiš. Slez. Nov. Př. 54. Z. má dlouhé uši jako osel (o bojácném a hloupém); O pobožnůstkářích říkává se, že jsou jako zajíci; jak je něco trochu v úzkosť přivede, hned volají: ‚Kňaz, kňaz' jako z. Tamtéž č. 155. odp. feuill. Dá-li p. Bůh zajíčka (dítě), roste mu již na světě travička (výživa; říkají rodiče, mají-li mnoho dětí) Duf. 33. — **Z.** = *kámen, z pod ornice vyoraný*. Jevíčko. Brt. D. II. 419. — **Z.** = *jídlo* (brambory uvařené a potom upečené s oškvarky). Slez. NZ. IV. 4?8.

Zajíček. Z-čky, rostl., vz Stračí nožka (3. dod.). — *Z-čky, beránci, dudky,* luzula campestris, rostl. Brt. D II. 504.

Zajíčí. Z. lov. 1430. Mtc. 1896. 225.

Zajíčorka, y, f. = úbočí hory Vel. Lipového na Frýdecku. Věst. op. 1894. 20.

Zajimač, e, m. Chč. S. 307.

Zajištěnosť něčeho. Vstuk. IV. 52.

2. **Zajíti.** Hore vrchom pomaly, dolu vrchom nenáhli a po rovnej zajmaj (dlouhé kroky). Phľd. 1894. 194.

Zájmeno. Nepřímé pády zájmen osobních i v dialektech. Vz Kla. Sklad. 4. nn. Nominativy zájmen osobních se kladou, kdy? Vz Kla. Sklad. 1. Nepřímé pády. 4. Přidávají se zbytečně k tvarům slovesným. 12.—13. Zvratné z. Ib. 35. nn. Z. ukazovací. Ib. 87. nn. Z. přisvojovací. Ib. 55. nn. Z. vespolná. Ib. 47.

Zajoch, a, m. = *starý zajíc.* Brn. Brt. D. II. 419.

Zajraz, a, m., obec ve Zvolen. Phľd. XII. 554.

Zajtra, ze: za jutra. Cf. Gb. H. ml. I. 206.

Zajuch, a, m. = *zajíc.* Vykl. Svat. 65. Cf. Zajoch.

Zajunačit si. Phľd. 1895. 228.

Zajžen m. zažžen. Gb. H. ml. I. 516.

Zajžieci = *zapáliti.* GR. Nov. 3. 19.

Zakabelování rostlin (dohromady se klonění). Am. Orb. 11.

Zakabositi se, vz Zakabousiti se. Žleby. NZ. II. 696.

Zákal. Z. zelený. Vz Ott. X. 180. — **Z.** = *dokud.* Zákal boli telce, mléka (bolo) dost. Phľd. 1897. 49.

Zakapati. Zlo **na** oči zakapal (se roznemohl). Šf. (Mus. 1895. 298.). To už zakapává = mizí, hyne. Čes. l. V. 159.

Zakartografovati si = kartografií drobet se zaměstknávati. Mus. 1893. 595.

Zakašlati se. Když se zakašle, dělá mu to těžkosť. Borb. 111.

Zakazování, n. = *úmluva.* Takové z. se stalo po sv. Martinu. 1608. NZ. VI. 42.

Zakla = *dokla.* Phľd. 1895. 629.

Základ = seno koňům za žebřík založené. Han. Brt. D. II. 420.

Zakládati. Krk zakládá = otéká. Na mor. Slov. Brt. D. II. 491.

Základná, é, f. = *sázka.* Záp. Mor. Brt. D. II. 420.

Základní. Z. sláma, která se zakládá v zimě dobytku (dává za žebřík). Brt. D. II. 420.

Základník, u, m., Radikal, n. Am. Orb. 66.

Základověda, y, f., Baseologie, f. Sterz. I. 395. b.

Záklasník, vz Zástřešník (3. dod.), Okolek (3. dod.).

Zákľechta, y, f. = *záhuščka.* Dol. Brt. D. II. 485.

Zaklenený. Z. zuby = u mrtvoly krečovite zaťaté aneb pri daktorých chorobných zjevoch. Od ‚klenúť'. Myjava. Phľd. 1895. 444.

Záklenkový. Z. krápnice, ve stav., Sinter, m. Sterz. II. 938.

Zaklesnutý. Šátek na hlavě zavázati na kačenku n. z-tý. Oest. Mon. (Böhm) I. 418.

Zakliavať sa, vz Zakliať sa. Phľd. XIV. 202.

Záklička, enklava. Vz Ott. VIII. 624. Cf. Záklika.

Zakliesnený = *zaklinovaný.* Slov. Kal. S. 208.

Zaklínač. Cf. Zbrt. Pov. 88., 89., 121.

Zaklínací kniha rožnovská. Vz NZ. II. 674.

Zaklincovati rakev = zabiti. Phľd. 1895. 17.

Záklon. (Ležela) v kočáře v líném z-nu. Světz. 1894. 426. c.

Záklop. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 83.

Záklopa. Z. před horní okraj lomenice vybočuje a na ní bývají nápisy. Cf. NZ. III. 531., Ott. VIII. 8. a. — **Z.,** vz Naočník (3. dod.).

Záklopní. Z. nápisy. Vz Čes. l. V. 351. Cf. předcház. Záklopa.

Zaklúčiti co: sněm (zavříti, ukončiti, zastaviti) Phľd. XII. 461. Z toho dá sa z. (souditi, uzavírati). Phľd. 1893. 711. Koleda zakľučovala sa **u** rychtára. Phľd. 1895. 759. Zakluč.ti v V. 113. oprav v: zaklúčiti.

Zakľuznať koně = *zauzditi.* Brt. D. II. 328.

Zaknísati se. Z-la sa **na** nohách. Phľd. XII. 89.

Zákolník. Cf. Lievě. Krátký z. slove lônik. Zátur.

Zákon. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 81. — **Z.** = *řehola.* Žebravý z. Chč. S. 254.

Zakonjugovati co: sloveso esse. Phľd. 1895. 47.

Zákonničí. Z. modlitby (řeholní). Chč. S. 256.

Zákonník. V bibl. scriba. v jiných pharisaeus. Vondrák. Spuren. 26. Z., religiosus. Prešp. 952. V tomto článku v druhé řádce zběhly oprav v: zběhlý.

Zákonný. Jděte v z-ném (předepsaném) rúše proti Alexandrovi. Alx. Nách. k. XV. Z. mistr. Ev. víd. 100. Luc. 10. 25. a j. — **Z.** Dle Mnč. Ev. víd. 118. Luc. 1. 7. = sterilis, *neplodná.* Ale má býti: *‚jalová'*, jako stojí v jiných místech.

Zákonstvo, a, n. Veškeré z. přírody. Am. Orb. 7.

Zakopati v Rkk. Vz Mus. 1896. 382.

Zákopník, a, m., dyschirius, brouk. Z. černoštítý, d. substriatus, dvojzubý, digitatus, hnědoštítý, ruficollis, rudolesklý, aeneus, zúžený, angustatus, trojzubý, thoracicus, žlutonohý, impunctipennis, lesklý, nitidus, uhlazený, politus, prostřední, intermedius, Bonelliův, Bonellii, kulovatý, globosus. Vz Klim. 16.

Zákorník, a, m., vz Vrbař (3. dod.).

Zakosidliti. Niť na konec vretena z-la. Phľd. 1895. 321., 1896. 741.

Zakositi čím. Zakášajúc levou nohou. Phľd. 1893. 68. Zakositi očima někam (stranou pohlédnouti). Phľd. 1894. 290.

Zákostelí. Wtr. St. nov. 13.

Zakouti. Někoho **na** rok **do** pout z. Tov. kn. 99.

Zákoutí, n. Toto slovo zamítá Bl. Gr. 327.

Zákoutníček, čku, m. = *trojboká jarmárka* postavená v kútě (na knihy, peníze, spisy). Brt. D. II. 436.

Zákovka = *železný kroužek (zdířka),* jenž spojuje kosu s hrabicí. Brt. D. II. 452.

Zákožka, dermatophagus. Vz Ott. VII. 332. b.

Zakrabiti, runzeln. Já chci domů, z-la Jarinka (malé děvče). Světz. 1894. 553. a.

Zakriačiť = *zaraziti, vbíti.* Slov. Kal. S. 203.

Zákřie. Udeřil naň **ze** z. **z** ručnice. Arch. XIII. 541.

Zakřišťan = *zakristán.* Arch. XIII. 325., XV. 555. Z-né = úředníci spravující kostelní paramenty. XV. stol. Wtr. Živ. c. II. 534.

Zakřišťanství, n. = úřad zakřišťana. Wtr. Živ. c. II. 568.

Zakřívati = *poléhati*, kränkeln. Jevíčko. Brt. D. II. 420.

Zakřivlý = *drobet křivý.* Z. srp. Černý Zejl. 81.

Zakřópaný = *umazaný*. Hor. Brt. D. II. 420.

Zakropil, a, m., jm. koně. Štilf. 197.

Zakrosnati. Zakrosná to moc místa = *zabere*. Kunšt. Brt. D. II. 420.

Zakrucovačka, y, f. Z. pro nábojnice, Sertireur, m. Sterz. II. 922.

Zakrútený = *zabalený*. — **kde.** V plachte z-ný. Phľd. 1895. 28.

Zakrutka, y, f. = *zakroucená čára*. Phľd. XII. 476.

Zakrystie, vz Zakristie. Gb. H. ml. I. 486.

Zaktivovati co čím: kyseliny mikroby. Vstnk. III. 3.

Zaktvení. Jako z. štěpuov v času zimním nemá prospěchu (das Aufblühen). Chč. S. 107.

Zakublaný = *zahalený*. **Do** plášťě všecek z-ný. Rais. Rod. 27.

Zakukliti = šátek pod bradu křížem, pak vzadu zavázati. Jevíčko. Brt. D. II. 420.

Zakuňkati, *zakuňknouti* **nač.** Světz. 1895. 470. b.

Zákup. Jus emphiteuticum seu civile, quod vulgariter dicitur zákup. Eml. Urb. 432. b.

Zakúpený, vz Zakoupený.

Zákupný = *dědičný*. Z. fojt. Věst. opav. 1894. 6., L. posíl. II. 34. (r. 1566.).

Zakúrený = *vytopený*. Cf. Vyšmikati (3. dod.).

Zakúriť co: pec, izbu = *zatopiti v ní*. Phľd. 1895. 326., 67. Nemal som čím z. Ib. 1892. 236.

Zákuteň. V Mnč. Ev. vid. 183. Luc. 11. 33. Dle Kroka 1893. 312. má se však čísti: zákútně.

Zakutilosť. Z. její hlavy ji (konečně samu) mrzela. Šml. VIII. 80.

Zákutina. Obrátili se k smilstvie do lesóv a do zákutin. Chč. Mik. 439.

Zakuvac = *ďakuvať*. V Mikušovsku na Slov. Phľd. 1893. 369.

Zakvačkovati se čím kam = *zavěsiti*. Vz Zakvačiti. Dratar **do** berana nohama sa z-val. Phľd. 1895. 326. Jednu (nohu) do druhej (leze přes lávku) zakvačuje, aby aj pri sosmyknutie sa neodkvacl, ale za nohy viset zóstal. Ib. 559. (Žid) zakvačkoval palce ruk **pod** pazuchy do vesty (zastrkoval a p.). Phľd. 1896. 261.

Zakvésti čím. (Cierkev) zakvetla bohatstvím. Chč. S. 36.

Zakymáceti se. Meč se z-cel **v** nerozhodný vzmach. Vrch. Rol. XXX. 26.

Zakynožiti = zahubiti. Vck. Poh. 140.

Zakypěti. Tu boj z-pěl (se rozzuřil). Lerm. II. 125.

Zakysalý. Z-lá modřina na těle. XVI. stol. Wtr. Živ. c. II. 610.

Záťaha od ťahnúť. Z. zeme = hromada země někde na cestě; z. vran = houf; z. dřeva = které zalehlo na cestu. Slov. Kal. S. 208.

Zálečník, a, m. = *záletník, tanečník při muzice*. Prostěj. Brt. D. II. 420.

Zalehnouti. Proudovraty zubem do sebe zaléhají. KP. VIII. 105.

Zalej-potok, riečka ve Spiši. Phľd. XII. 340.

Zaleklosť, i, f. Nár. list. 1893. č. 307.

Zalengati. Vz Podbradník (3. dod.).

Zalepiti koho: zajíca = zabiti, zaplcščit.

Zalesák. Z-ci = obyvatelé vsí stranou k Rožďalovicům a k Nimburku, jako Doubravan, Mcel, Dymokur. NZ. VI. 61.

Zálesí, n., část Věclavovic na Frýdecku. Věst. op. 1894. 20.

Záleský. Z. vesnice. Nár. list. 1894. č. 241. odp. feuill.

Zalesňování přirozené setbou. Vz Ott. XI. 666. a.

Záletnosť, i, f. = *záletnictví*. Wtr. Živ. c. II. 652.

Záletný kupec. Vrch. Tryz. 26.

Zálibka, y, f. = *zalíbení*. Měl nad tým z-ku. Nové Město. Brt. D. II. 420.

Zálibně. Citáty z. se oháněl. Světz. 1893. 38. a.

Zálibný pohled. Osv. 1896. 43.

Zaliečať sa komu. Zátur. Vz Zalíčiti.

Zaliečavo k někomu se obraceti. Phľd. 1896. 607.

Zalietavý vták = *přeletavý*. Slov. Kal. S. 209.

Zaľiščený. Z. šátek = po hanácku zavázaný. Brt. D. II. 466.

Zališky = silné tyče na vůz, na kterém se sudy vozí, místo fasuňku. Tvarožná. Hledík.

Zalivák, u, m. = *ssavý papír*. Brušp. Hledíková.

Zaloknutý. Mlýnské kolo v bahně z-té. Věst. op. 1893. 20.

Zalomiti co komu: rok žalujícímu a pohnanému = ustanoviti. 1684. L. posíl. I. 75. — **se do čeho** = do práce (zabrati se s chutí do ní). Jevíčko. Brt. D. II. 420.

Zálší z: Zá-olší. Gb. H. ml. I. 564.

Zalučiti kam. Keď z-čí medzi ne kamenom (hodí). Phľd. 1895. 295.

Záludství, n., Sophistik. Mark. Toto slovo zaniklo. Krok. 1896. 14.

Zalundati. (Chůva) z-la se s ním (s dítětem) hezky daleko od hospody. Kld. IV. 77. (113.).

Záľup, u, m. = *záděr u nehtu*. Brt. D. II. 491.

Zaľupkati. Z-la im **za** chrbtom jeho zástera. Phľd. XII. 194. Lovrovi z-ly víčka (oční) láskave; Z-kal očima. Phľd. 1896. 142.

Záľušek, šku, m. = zadní lišeň vozu. Val. Brt. D. II. 446.

Zalužany, dědina v Gemer. Phľd. 1894. 126.

Zamárať lépe: zanárat (nořiti). Kal. S. 209.

Zamastilky = *kulaté* slívy. NZ. V. 586.

Zamazati. Zapomněl na to, jakoby z-zal. Čejč. Hledík.

Zámčisko = přírodou chráněný vrch, stráň, zámek a p. Vz NZ. III. 561. Na Z-sku = vrch na Frýdecku. Věst. op. 1894. 20.

Zámecký. Z. schody v Praze. Tk. X. 200.

2. **Zámecký,** ého, m. = trať u zámku v Prostř. Bludovicích na Frýdecku. Věst. op. 1894. 20.

Zámečnický. Z. cech v Náchodě. Vz Hrš. Nách. I. 495. Cf. Cech.

Zámek. Dřevěné zámky v Čech. a na Mor., vz NZ. IV. 291. nn., na Chodsku. Ib. 317. Z. Felterův (bezpečný), Fenbiův. Vz Ott. IX. 85. b., 87. Dali jazyk na zámek = mlčeli. Šml. VII. 170. Elektrický z. Vz KP. VIII.

283. Mnozí zámky teprv dělají, když jim z komor bez zámkuo pokradú. Tov. (Vlč. Lit. 215.). — **Z.** = *panské sídlo*. Z. čím větší jest a hraženější, větší stráže potřebuje. Bl. Gr. 300. Vypadá jako ze starého zámku (nosí se staromodně). Pečír. Kal. 142.

Zaměkati. Když hrozny z-kají. 1735. Mtc. 1893. 343.

Záměna, enallage. Vz Ott. VIII. 595.

Zaměřovací, Abseh-. Z. kříž. Ptrl. 16.

Zaměskávati se čím = *zaměstknávati se*. Těmito recepty se zaměskával. 1560. NZ. III. 211.

Zaměstknaný sklep a plný = *nacpaný*. Kat. z Žer. I. 177.

Záměstský. Z. krajina. Čch. Drob. povíd. 10.

Zaměšiti (zamiesiti) v Rkk. Vz Mus. 1896. 216., 366., 367. nn., List. fil. 1896. 280., 378., Nár. list. 1896. č. 223. 4., Osv. 1896. 713., Mus. fil. 1896. 232. Cf. násl. Zamísiti.

Zameškanlivě. Kde by se měly (novicky) z. Wtr. Živ. c. II. 748.

Zámeť, zámťa, m. = závěj. Laš. Jinde Zámeť, i, f.

Zametati freska modernou barvičkou. Phľd. 1895. 356. Smlouvou se zametati. Tov. kn. 15.

Zámetní. Z. splávek, Einkehrherd, m. Sterz. I. 762.

Zamiesiti, vz Zaměšiti.

Zámih, u, m. Z. dutek (biče). Čch. Otr. 69.

Zamilovaný. Z-ní vypovídají se z Toužetína přes Sloučín do Svojetína. NZ. III. 230.

Zamilovati. Odpúštějí se jí mnozí hřiechové, neboť jest mnoho zamilovala. Chč. S. 294.

Zamimlaný = *zašišmaný, zamatlaný*. Brn. Brt. D. II. 420.

Zamis, u, m. = *hlína*, která se najednou zadělala (zamísila) na cihly. Jicko. Brt. D. II. 420.

Zamísiti. Musí se zamiešati učený **mezi** sedliaky. 1560. Phľd. 1894. 4. A pak třetí den z mrtvých vstal svú vlastní mocí sě vzkřiesiv, tam v tvých ďáblech silně zamiesiv (zmatek způsobiv, rozrušiv je). Kat. 1309. Cf. Gb. Ruk. 6., Mus. 1893. 413. (Gb.); Seyk. Ruk. 142. do 275. Cf. předcház. Zaměšiti.

Zámišiový = *zámišový*. Z. botky. Kabt. 30.

Zámišky, pl., f. = *vystřížené střevíčky* o nízkých kramflících. Vck. Val. I. 31.

Zámka, vz násl. Zámok.

Zamknouti. Ústa mu zamekl. Tov. kn. 5.

Zámkový. Z. brána (zámku). 1638. Věst. op. 1892. 11. Z. masař (= zámecký; bil dobytek pro zámek). Ib. 1894. 16.

Zamlasgotati = *zamlaskati*. Hubička z-la. Mor. Nár. list. 1896. č. 239. Ned. příl.

Zamlaziti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 77.

Zamlčaný. Z-né hockde schováš. Phľd. XII. 696.

Zamlíti. Vody nezameleš, lásky nepřesoudíš. Šml. VII. 5.

Zámlka = zamlčení jedné (známé), obou návět úsudku nějakého. Vz Ott. VIII. 637.

Zamlžení (zorného pole, zkalením rohovky), Achlys, f. Sterz. I. 88.

Zamlžiti. Les se z-žil temným zármutkem. Kolc. 55.

Zamočiti koho = nadrobiti mu, do bryndy ho uvésti. Phľd. XII. 202.

Zamodlikati = *zaprositi*. Phľd. 1895. 611.

Zamodliti koho. Za Šd. polož: Phľd. 1894. 716.

Zámok, mku, m. = *zámek* (budova; *zámka* = zámek u dveří). Slov. Kal. S. 209.

Zámoravčík. Z-ci = obyvatelé u Kroměříže a Hulína. Brt. D. II. III.

Zamorízganý = *ušpiněný*. Slov. Čes. l. V. 160.

Zamorúsaný = *v tvári zababraný, zapiskaný* (dieťa od lekváru a p.). Myjava. Phľd. 1895. 447.

Zamosúrený = *zamorousený, zamračený*. Sedíš tu z. Phľd. XII. 716.

Zamoutiti se nač. Zamútil se na jich slepotu. Ev. seit. 14. Luc. 6. 10.

Zampor, a, m., obec na Zvolen. Phľd. XII. 75., 554.

Zamrákati, vz Zamrknouti.

Zamraščený = *uplakaný, ubrečený*. Laš. Brt. D. II. 420.

Zamražení či *zledněni* kuřavky (plovoucího písku) v dolech, aby ztuhla, načež se vyzdívka pořizuje. Vz Ott. XI. 601. a.

Zamrknouti, vz Osvitnouti (3. dod.). Kraj tmou zamráká. Lerm. II. 50.

Zámrský Mart., kněz, spis. † 1592. Vz Věst. op. 1894. 25.

Zamrútit sa = *zarmoutiti se*. Phľd. 1894. 589.

Zamrvenka = *strouhání do polévky*. Kal. S. 209.

Zamrzlík. Hra na žida a z-ka. Vz Duf. 70.

Zamrzlý. Z. lidé, verstockt. Phľd. 1894. 727.

Zamútiti. Z-tiv životem hna pryč. L. Mor. 4. (Mus. 1896. 367.).

Zámutně. Rúd. 32. b. (List. fil. 1895. 118.)

Zamysliti co komu = *vymysliti*. Kteříž (mniši) sú jim ty zákony zvláště z-li. Chč. S. 161. (255.). Který takovou práci lidem z-slil. Kabt. 22.

Zamzeti. Zamzel mu kabát (setlel). Brt. D. II. 344. Cf. Mzeti = tlíti.

Zana, y, f., obec v Tekov. Phľd. XII. 74., 554.

Zanárať sa (od noriť) = *ponořovati se*. Slov. Kal. S. 209. Cf. Zamárať (3. dod.).

Zanaříkati. Ani nezanaříkal. Rais. Rod. 125.

Zaňatie = *zanícení*. Slov. Kal. S. 209.

Zandati, *n* přisuto. Gb. H. ml. I. 380. Z. na Chod. = na závoru zavříti. NZ. IV. 317.

Zanecuděný = *zanečištěný*. Nové Město. Brt D. II. 421.

Zanedbanec, nce, m. Am. Orb. 112.

Zanedbati s inft. Že zanedbávají Vám platiti. Arch. XII. 353. Sám toho zanedbává naplniti. XV. stol. Dob. Dur. 158.

Zanechor, u, m., druh révy. Brt. D. II. 441.

Zanekľúdiť = *zaneřáditi*. Slov. Kal. S. 209.

Zaněmění, n. = *oněmění*. Phľd. XII. 38.

Zaněměný = *zněmělý, oněmělý*. Jak léčí na Slov. zanemeného. Vz Phľd. XII. 38.
Zaneplešený = *neplechou* (plevelem) *zarostlý*. Z. žito. Brt. D. II. 421.
Zanepleširi = *znečistiti*. (Děvečky) sklípek z-ly. Kat. z Žer. II. 241.
Zanésti. Po té ráně se neskácel, nýbrž se na něho zanesl (obořil a p.). Tov. kn. 95.
Záňet. Záňety = *sněhové závěje*. V Trenčan. Phľd. 1895. 120., 495.
Záňetný. Z. fantasie. Phľd. 1896. 492.
Zanftárský. Z. klisna, která nosila zanfty (Senfte). Kat. z Žer. I. 234.
Zangličelý. Z. kůň. Vrch. Tryz. 334.
Zaniesť sa = *nesením obtížiti*. Slov. Kal. S. 209.
Zanikl, u n. e, saniculum, rostl. 1440. List. fil. 1893. 396., Mus. fil. 1896. 441., 442.
Zanoritý = *zanořený, tvrdohlavý*. Slov. Kal. S. 210.
Zanošany, území v Turci. Phľd. XII. 554.
Zanovitě. Phľd. 1893. 151., 1895. 200.
Zaoblečený. Z. roba. Vck. Val. I. 162.
Zaobručiti co, einreifen. Sterz. 1 769.
Zaocelovaný. V boji z. Phľd. 1895. 181.
Zaolevrantovať si. Phľd. 1896. 629. Vz Olevrant.
Záoltáří, n. Lerm. II. 120.
Záosek, vz Záblatník (3. dod.).
Záoska. Cf. Brt. D. II. 446.
Zopáčiti. Supplikaci svou z-čil sem k J. M. knížecí o propuštění mne z arrestu. Borb. 116.
Západka. Pérová z. v elektr. svítilnách. KP. VIII. 151.
Zapadlo, a, n. Z. v hodinách. Ott. XI. 434. b.
Západník, u, m. = *žiřík, prvek*, který se žene po rozloučení-se ve Voltově sloupu k drátu polu měděného. Kation, n. Am. Orb. 60. Cf. Východník.
Zápalec, lce, m. = *člověk zlobivý*. Záp. Mor. Brt. D. II. 421.
Zapálení. Kdoby z. učinil (žhář). 1469. Čel. Pr. m. II. 19.
Zápalistý. Z. řeč. Phľd. XII. 451. Z. srdce. Ib. 404.
Zapáliti. Z-lil **k** němu **z** ručnice. Arch. XIII. 430.
Zápalka. Z-ky ručniční vynalezeny r. 1818. Exc.
Zapalovací galvan. batterie. Vz KP. VIII. 61.
Zapalovadlo podkopů, doutníků, plynů, batterií. Vz KP. VIII. 81., 212., 213., 61.
Zapamatlivý = *zapoměnlivý*. Zábř. Brt. D. II. 421.
Zapárati. No, ešte hovor z-ral bezpopovec. Phľd. 1894. 824. Vše z-ral. Ib. 1892. 140. A ty čo z-ráš do mňa (dotíráš). Phľd. 1896. 546.
Záparka = varmuža. Brt. D. II. 485.
Zápařka = *smažená krupice*. Han. Brt. D. II. 485. — **Z.** *prádla*. Prádlo z odpěru vymáchané polévá se vřelou vodou, v níž rozpuštěna jest soda a mýdlo. NZ. I. 613.
Zápařkový. Z. šišky. Vz Šiška (3. dod.).
Záparový. Z. odvar, Aufgussabsud. Sterz. I. 273.
Zápasok, sku, m. = *zápasek*. Phľd. 1894. 548.
Zápästky (Zvolen, Tekov), *zápeske* (zápěstničky, Novohrad). NZ. III. 402.
Zapašerákovati si. Světz. 1894. 351. b.
Zapäť = *zapiať, zapnouti*. Slov. Kal. S. 210. — **Z.,** vz Zapať. Z. za ním vošly (hned za ním). Phľd. 1896. 601.
Zapatchati = *klopýtnouti*. N. Město. Brt. D. II. 361.
Zapatrošiti = *pohodiť* dakde, uschovať tak, že vec nemožno najsť. Myjava. Phľd. 1895. 447.
Zapavúčiť. Ciernym vláknom im nebo (nebe) z-čil (zastřel). Phľd. 1896. 619.
Zapážka, y, f. = *keson*. Sterz. I. 585. b.
Zapečetiti. Že by to chtěl svou duší z. Arch. XIII. 297.
Zapékati, vz Zapiecť (násl.).
Zapeřený = *zazobaný, majetný*. Slov. Zátur.
Zápeske, vz Zápästky (3. dod.).
Zapestřiti se. Děti z-ly se **mezi** mládeží. Světz. 1895. 320. a. **Na** vsi komedianti se z-li. Ib. 482. a.
Zapiecť co. Fajočku z. = *zapáliti*. Phľd. 1893. 21.
Zapíjení = večeře dávaná, když se poslední obilí požalo. U Brloha. Čes. l. V. 329.
Zapikati si co = *zamluviti*. Zapikal som si strych žita. Dšk. Jihč. I. 21.
Zapinadlo (na mor. Slov.), *zarážka* (laš.) = železná klika, kterou se dává pluhu směr. Brt. D. II. 447.
Zápisník, a, m. = *zapisovatel*. Byl cechovným z-kem. Phľd. XII. 478. Aby mu na groše platili, jako jiná města svým z-kóm činí. Půh. V. 234.
Zápisný = *zastavený*. Z. zboží, summa. Arch. XV. 329., 342.
Zapiti. (Mnozí v neděli) více se zapíjejí nežli v jiné dni. GR. Nov. 36.
Zapíti, zapnu, zapla a zapli m. zapali. Vz Gb. H. ml. I. 125.
Zaplahotiť sa plachtou (zabaliti se). Slov. Sbor. slov. I. 48.
Zaplakati koho = umírajícímu pláčem smrt stížiti. Phľd. 1894. 716. Cf. Zamodliti.
Zaplaňkovati místo. Čel. Pr. m. I. 470.
Zapľasnúť. (Milá) okénko zapľasla (zavřela). Phľd. 1897. 3.
Záplata, merces, *mzda*. Přinesl z-tu, dle Bl. lépe: peníze. Z. je prý skutek, non materia, qua solvitur, sed ipsa solutio; a z. je prý vlastně flek, kus sukna etc. k placení, zašívání. Bl. Gr. 328.
Záplatář. Čel. Pr. m. II. 564.
Zaplatiti. Vtedy c' (ti) to z-cí, keď sa z pekla vrací. Phľd. XII. 559. — **komu čím:** obuškom. Slov. Nov. Př. 591.
Záplavně. Jeho statek mezi loudavě pokojným ostatním životem selským z. se vyjímal. Světz. 1895. 320. c.
Zaplecit mašíka = vraziti mu nůž za pleco místo do malé komory = nedokonale zabiti. Val. Brt. D. II. 421.
Zapleščit zajíce = zabiti. Vz Zalepiti (3. dod.).
Zapletanec, nce, m., druh koláče. Phľd. 1895. 588.
Zápletek vlasů. Phľd. 1894. 673. Vlasy na z-tky česané. Vz Vlas (3. dod.). — **Z.** =

mrzutosť. Ten z. přezlý u těch osad k oklamání světa. Chč. S. 281.

Zapletený. Po ostatcích bude moc z-ných děvčat (dvojsmyslně). Tvarožná. Hledík.

Zaplhněný, vz Ujatý (3. dod.).

Zapliak. 195. oprav v: 194.

Zaplieskať čím. Veselo zaplieskal bičom (zapráskl). Phľd. XII. 275.

Zapod. Z. boky sa vzali = za to místo na těle, které jest pod boky. Mikl. IV. 251.

Zapodievať sa s čím = *zabývati.* Ktorí sa floristikou zapodievajú. Phľd. 1896. 528.

Zápodobno m. podobno. Vz Gb. Ruk. 567.

Zápodobný. Poněvadž se vám to zdá z-né (slušné). GR. Nov. 38.

Zapohnaný = *zažalovaný.* Z. základ. Půh. VI. 26.

Zapohnati koho kam: k soudu. 1604. L. posíl. I. 58., II. 6. (1566.).

Zápoj. Z. korun stromových ve výši. Ott. XI. 666. b.

Zápoŕé. U Bazalů měli z. s chystáním na svaďbu = práci. Val. Brt. D. II. 421.

Zapoledne = doba od oběda do 4. nebo 5. hodiny. Policko. NZ. IV. 519.

Zapolovati si, vz Zápoliti 2. Phľd. 1894. 488.

Zapomenouti. O tvarech vz Gb. H. ml. I. 106. Zapomněl něco **za** dveřmi (říkají o tom, kdo vkročiv do jizby nepozdravil). Brušp. Hledíková.

Zapomentlivý. Dšk. Jihč. I. 48., List. fil. 1896. 160.

Zápona, vz Halže (3. dod.).

Záponový. Prsten brněného či z-vého díla. Wtr. Krj. I. 530. Prsten dílem z-vým (byla to as práce filigránská). Ib. 182.

Zápor. Nechválí mnichy (akkus.). Chč. S. 243. Neváží sobě nic přikázánie božieho přestúpiti. Chč. m. s. III. 52. Genitiv záporu u sloves přechodných jest v Mnč. Ev. seit. a víd. napořád. Záporný gt. na Hané a na Boskovsku je posud dosti pravidelný. Čím blíže k českým hranicím, tím více tato vazba mizí. Brt. D. II. 286. — **Z.** Bol to letný z., v ktorom človek za dve minúty zmokne do nitky. Phľd. 1895. 735. — **Z.** = *jez.* Slov. Kal. S. 210.

Zapotnaný. Z. kůň = zapoutaný, svázaný (na pastvě). Phľd. XII. 674.

Zapotrošiť = *zašantročiti.* Kal. S. 210.

Zapověděný den = kdy nikdo neměl krve pouštěti. 1440. Mus. fil. 1896. 267. — **Z.** jablko (kmínové). Nár. list. 1896. č. 299. Příl. — **Z.** = *poručený, uložený.* Kdyby pokoj jemu z-ný porušil. 1469. Čel. Pr. m. II. 20.

Zapověděti s inft. A já z-dám vám nésti ani míška ani... Ev. víd. 128. Luc. 10. 4. — **aby — ne.** Z-děl, aby lesy mýceny nebyly. Arch. XIII. 344. — **Z.** = *zamluviti si co.* Zapovězte je (švestky) letos **u** něho, aby jich jiným neprodal. Kat. z Žer. I. 90.

Zápovědný = *zapověděný.* Mají ručnice z-dní. Arch. XII. 306.

Zapovídka = *příporěď.* Oni z-ku tajnú mezi sebou jsou učinili. 1674. L. posíl. I. 70.

Zapovrhnouti. Právo a řád z-hl. Arch. XV. 115.

Zapozdilý. Poutník v poli z-lý. Lerm. II. 43.

Zápřah. Nerovný zaprah krivo ide. Phľd. 1893. 567.

Zapřáhnouti. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 54., 107., 108.

Zapraktícirovati. Ukradené lžíce v Prostějově z-val. Tov. kn. 109.

Zaprášiti co komu: soudci oči (uplatiti ho). Bl. Gr. 309.

Zapratanÿ. Stolík medicinami z-ný. Phľd. 1895. 207. Chyža z-ná nabytkom. Ib. 1896. 78. Cf. Zapratať.

Zapraviť co kam: toporo **do** sekery. Val. Brt. D. II. 421.

Zápražeň, žně, f. = *zápraží.* N. Město na Mor. Čes. l. V. 178.

Zápraží, vz Násep (3. dod.).

Zapražiti koho = dopáliti. Phľd. 1894. 373.

Zapřetiti (zapřietiti) = hrozbami odstrašiti, hroze zakázati komu, ohroziti koho. Cf. Mus. 1895. 497., 498. Y zaprziety gym gezyff a rzka. Ev. Mat. 9. 30. (ruk. v Universitní knihovně XVII. A. 4. str. 136. a.). Cf. Gb. Ruk. 568., Mus. 1895. 310., 1896. 280.

Zapříčinitel, e, m., Verursacher, m. Phľd. 1893. 102.

Zapříčiniti co = *způsobiti,* dle Phľd. germ., lépe: robiť; z něčeho pojiť, povstať; mať čo z čeho narobiť a p. Phľd. XII. 373.

Zapřietiti v Rkk. Cf. Mus. 1896. 280., předcház. Zapřetiti.

Zapříti. Zapřel se **za** jeho ramena (lékař). 1440. Mus. fil. 1896. 450. Zapřel jednu nohu **do** čelisti. Kld. II. 38.

Zapŕliť sa = *zapýřiť sa.* Phľd. 1896. 721.

Zaprositi koho oč. Lerm. II. 90.

Záprseň, vz Násep (3. dod.).

Záprtek. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 33. Z. = *malé vejce,* které slepice snesla, když byla před tím snesla vejce příliš veliké, obyčejně o dvou žloutcích. Chodsky. Vz Čes. l. VI. 134. — **Z.** = *pasák* atd. Cf. Vck. Val. I. 163.

Zaprtiti. Aby se vejce nezaprtila (nezasmradila). 1440. Mus. 1896. 269.

Zapryskyřiti co = *pryskyřicí pokryti,* beharzen. Sterz. I. 423. b.

Zapryščený. Z. oči = *zanícené.* Slov. Mtc. XVIII. 212.

Zapučiti. Vlak vás z-čí. Phľd. 1893. 157.

Zápůjční. Z. doba (knihy). Krok 1893. 389.

Zapustiti. (Při lovu) psy **na** lesích **na** zvěř z. Arch. XIII. 241.

Zapustlosť. Z. domu = *zpustlosť.* Phľd. 1893. 506.

Zápustok = *zápustek.* Z. = *prídarok k stodole.* Phľd. 1893. 371.

Zaputnať. (V těch myšlénkách) sa nábožnosť jeho (pobožnosť) zaputnáva. Phľd. 1896. 182.

Zarábaný = *přetkávaný.* Zástěra barevnou bavlnou z-ná. Sbor. slov. I. 45.

Zaraďovač, e, m. Z. (čitadlo) elektrických článků. KP. VIII. 469.

Zarakařiti si = *drobet raky chytati.* Phľd. 1893. 609.

Zarakviti = *do rakve položiti, zavříti.* Slow. Lil. Ven. 98.

Zaraziti. Vz Přitloukati (3. dod.). **Z-lo ho na** jednu stranu, na jazyk (byl raněn mrtvicí).

Brušp. Hledíková. Musí z domu po robote sa zarážať. Phľd. 1896. 214. (Smrť) zarazila jím (polenom po hlave tancujúceho družbu). Ib. 1894. 258.

Zaražený = *mrtvicí raněný*. Brušp. Hledíková.

Zarážka, cf. Zapinadlo (3. dod.). — **Z.** cf. Lišta (3. dod.).

Zarděnice, erythrina. Vz Ott. VIII. 736. b.

Zardousilosť, i, f. Am. Orb. 70.

Záře. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 80. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -a. 27.

Zarebentiti = *zabrebentiti*. Několik nesrozumitelných slov *naň* z-til. Kld. IV. 247.

Zařehonit se = *zařehtati, zasmáti se*. Mor. Nár. list. 1896. č. 239. Ned. příl.

Zařezati. Když kovář koně (koni kopyto) neopatrně zařezal. Hrš. Nách. I. 503.

Září. Čeho z. neuvaří, toho říjen neusmaží. Duf. 245.

Zaříkačka. Z-ky bouřek a zlého povětří. Val. Vz Vck. Val. I. 150.

Zaříkadlo. Cf. Mtc. 1895. 156., Zbrt. Pov. 57., 60. Strčes. z. bolesti zubní. Vz NZ. III. 444.

Zařit se = *zahřáti se*. V Chromči na Mor. Vz List. fil. 1894. 76.

Zárječ, e, f., míst. jm. v Trenčan. Phľd. 1894. 61.

Zárobek. Kedž še ztraty bojiš, z-bku neufaj. Phľd. 1895. 188.

Zarobenie, n. = *zakliatie; začarovanie*. Phľd. 1895. Vz Zarobiti (i násl.).

Zarobený = *zakletý, začarovaný*. Phľd. 1895. 29.

Zarobiti = *začarovati*. Z. dítě v životě mateřském. Ešte do dnešného dňa sú vo zvyku isté čarodejné manipulace, ktorými sa domnievajú zarábať deti v materinskom živote buď len na istý počet rokov, alebo navždy. Phľd. XIII. 521.

Zárodkosloví, n. Ztk. 60. (3. vyd.).

Zarondiť co kde. Tu směnku z-dil **na** úřadě = nechal z neopatrnosti tam, nevzal jí s sebou. Brt. D. II. 421.

Zaroniti co kam. Ty's lásku v duši moji z-la. Kolc. 29.

Zárost, u, m. Z-sty ve dřevě. V prkně z prostředka kmene ode dřeně řezaném bývají léta na plocho, jež se pak, na př. v podlaze, odštěpují. Val. Brt. D. II. 421.

Zarošany, míst. jm. na Slov. Phľd. XII. 74.

Zaroubiti silnici = zatarasiti. Arch. XV. 79.

Zárovencový pás, Parallelogramm, n. Am. Orb. 72. Vz násl.

Zárovnec, vence, m., Parallelogramm, n. Am. Orb. 73., 92. Vz Rovnoběžník.

Zárovní. Z. kruh, Parallelkreis, m. Am. Orb. 82.

Zárožník. Z-ky = *došky* v rozích zastřihované na způsob schodků. Brt. D. II. 434.

Zarúbiti, vz Zaroubiti.

Zaručiti. Voka (na ptáky) do hrsti z-čil. XVIII. stol. NZ. III. 523.

Zárukáví, také *podpažník*, ochranná zbroj. Wtr. Krj. I. 604.

Zaružina (laš.), *žarúž, žarůžek, žarúch* (han.), *močárník* (uh.), *močarinka, maslenka, rupník* (laš.), ranunculus, *pryskyřník*, rostl. Brt. D. II. 506., Hledíková.

Záružlie = *blatouch*. Slov. Kal. S. 211.

Zárybničná Lhota v již. Čech. NZ. IV. 244.

Zaryje, lesní stráň na Frýdecku. Věst. op. 1894. 20.

Zaryšený. Stanula jsouc všecka z-ná (uřícená). Wtr. St. Pr. 218.

Zarzavé, ého, n. = přítok potoka Bystrého na Frýdecku. Věst. op. 1894. 20.

Zasalašiti sa = *zdomácněti*. Ked raz dobrá nálada z-ší sa. Phľd. 1895. 428.

Zascenní (za scenou). Z. hudba. Nár. list. 1896. č. 9.

Zasedací sedlo. Arch. XIII. 502.

Zásedčí, ího, m. = kdo za stůl zasedl. Vykl. Svat. 88.

Zasednouti co. Dnes páni zemský soud zasedli. Arch. XI. 26. Z. ptáka. Us.

Zasejk = *zase*. Na Žďár. Brt. D. II. 260. U Kruml. NZ. IV. 309.

Zasék = *zase*. Na Žďársku. Brt. D. II. 260.

Zasekerený = *tvrdohlavý*. Slov. Kal. S. 211.

Zaseknouti (se) = *zaraziti se*. Ta se z-kla. Phľd. XII. 291. Rozhovor zaseknul. Ib. 1895. 643.

Zásep, vz Násep (3. dod.).

Zasik = *zase*. U Brna a Tišn. Brt. D. II. 177., 198. Dež šle z. spátkem. Ib. 178.

Zasiplati = *zasipěti*. Kld. III. 77.

Zaskalica, statek v Orav. Phľd. XII. 341.

Zaskočit. Z-lo ně (mně) **pod** mostek (když vlítne kousek jídla do průdušnice). Val. Brt. D. II. 422. Z. si **s** nevěstou (zatančiti si). Phľd. 1896. 114.

Záskočnosť. Nár. list. 1896. č. 8. 1.

Zaslabnouti. Prchnú jako olšovi klíni, když z-bnou. Chč. S. 70.

Zaslepenec, nce, m. Toto slovo se Bl. nelíbilo, je prý to verbum ineptum. Bl. Gr. 322.

Zaslepovač, e, m., Blender, m., Sterz. I. 516. a.

Zaslintošený, vz Brzdžiti sa (3. dod.).

Záslona. Slovo toto bylo Blahoslavovi obsoletum. Bl. Gr. 327.

Záslonový. Z. krádle. Lizn.

Zasloužilý = *zasloužený*. Z. pokuta. XV. stol. Čel. Pr. m. I. 251.

Zasmažiti komu = *zatopiti*. Phľd. 1894. 378.

Zasmeknouti, *zasmekati*. Z-knul mu provaz **na** krk. Mor. Nár. list. 1896. č. 203. odp. feuill.

Zásměť, i, f. = *sněť v obilí*. Záp. Mor. Brt. D. II. 422.

Zasmetaněný = *smetanou pokropený* a p. Čes. l. V. 37.

Zasmrádnouti. Zasmrádla zem Mohamedem. Hudc. 60.

Zasmušil, a, m., býv. ryb. u Poděbr. NZ. IV. 100.

Zasmušilec, lce, m. = bařinář tlustorohý, brouk. Vz Klim. 134.

Zasmyčiti koho kam = *zasmýkati, zatáhnouti*. De šerhovně ho z-čil. 1724. Pras. Řem. 47.

Zásnova, y, f., u tkadl., Anschweif, m. Sterz. I. 204.

Zásnubní kvas. Černý Zejl. 20.
Zásobný = *zásobený*. Víte, kterak jsú na statku z-bni. 1459. Arch. XIV. 97.
Zasotěný = *vystrčený*. Domec zasotený z radu dedinských domkov. Phľd. 1894. 161.
Zaspati jak. Hned tu na veky zaspíš (hned jsi synem smrti). Phľd. 1894. 314. — **co.** Zaspíš súdný deň (kdo dlouho spí). Mor. NZ. V. 544.
Záspě = záspje. Vz Záspja (3. dod.).
Zaspivřed, u, m. = *myší úško, křes,* hieracium pilosella, rostl. Brt. D. II. 503.
Záspja, pl. záspje (zásypě) = *sněhové záveje*. Záp. Mor. Brt. D. II. 422.
Zastárkovati si = stárkem býti. Vz Stárek, Stárka. Nár. list. 1896. č. 12. feuill.
Zástavník svatební = kdo nese zástavu, prapor. Gemer. Phľd. 1895. 577.
Zastavovačka, y, f. = baba, která zastavuje svatebčany, aby něco dostala. Čes. l. V. 182.
Zástěnek, nku, m., vz Násep (3. dod.).
Zástěra. O z-rách (fěrtoších, kasankách, pásmicích, pásničkách) v XVI. stol. vz v Wtr. Krj. I. 504. Popis zástěry vz v Brt. D. II. 464. Z. má na Slov. v rozličných krajinách rozličná jména: *fertucha, fertuška, fiertaška, fartuch, šurc, chusta, futa, futka, fujenka.* Vz Sbor. slov. I. 45., 44. Z. na Slovensku jest sprostší druh zástěry do roboty. Z. biela, tmavá, čierna a kdy se která nosí, o tom vz Sbor. slov. I. 44. Z. na hlavu = pokryvka. Slez. Věst. op. 1894. 8. Cf. Šatka (3. dod.).
Zástěrkář = nadávka měšťanům (že nosili modré zástěry). NZ. III. 512.
Zastiňovati m. staršího zastěnovati ze stíniti. Gb. H. ml. I. 193.
Zastižení. Takové z. slova v písmě mož ve mnohých miestech býti. Chč. Mik. 442.
Zastoknouti = *zastrčiti*. Zastoknul (kytôčku) **za** stužku klobúka. Phľd. 1893. 75.
Zastoknutý = *zastrčený*. Kytôčka z-ta na jej hrudi. Phľd. 1896. 203. Cf. předcház.
Zástolí. Vyvstal ze z. 1589. Kutn. šk. 44.
Zastřešení, n. = zacpání střiží. Let. 668. (Gb. H. ml. I. 325.).
Zástřešník, u, m. = *zastřižený došek* spodního nejmenšího šáru. Brt. D. II. 433.
Zástřežek, žku, m. Vz Zástřešník (3. dod.).
Zastrkadlo, a, n. = *držátko na péra ocelová.* Val. Brt. D. II. 422.
Zastrojený = *upiatý; strанník.* Phľd. XII. 667.
Zastrojiti s inft. Zastrájal sa spálit dedinu (strojil, připravoval se). Phľd. XII. 354.
Zastyděti se čeho v Rkk. Vz Mus. 1896. 265.
Zásudek, dku, m., vz Návěta (zde).
Zasúdit = *zakliti*. Mor. Hledík.
Zásuvný. Z. okenice, J. Prousek, okno. Sterz. II. 790.
Zásvatbí = *starosvata?* Nevěsta, z. a družička. Vykl. Svat. 67.
Za své vzíti. Vz Svůj (3. dod.).
Zásvětný. Z. řeky. Mus. 1895. 216.
Zasyknouti = *zasyčeti*. — **odkud. Z** jeho úst zasyklo ošklivé slovo. Světz. 1894. 598. — **jak.** Zasykla smíchem. Rais. Rod. 20.
Zašatěný. Chodil lepšie zašatený. Phľd. 1893. 81.
Záščip, u, m. Má na něho z-py = s kopce. N. Město. Brt. D. II. 422.
Zaščuknouti, vz Začknouti, Zaščiknouti. Phľd. 1894. 376.
Zašemotiť = *zmateně, nesrozumitelně promluviti*. Slov. Zátur.
Zašerený = *začarovaný*. V Gemer. Phľd. 1893. 555.
Zášijek. K GR. přidej: Nov. 15.
Zašijkovati koho a poličkovati. Chč. S. 75.
Zašipěti = *zasyčeti*. Phľd. XII. 481.
Zaškobrtati. Pes se jenom z-tal a bylo hned po něm. Kld. III. 19. Zaškobrtnúť = klopýtnouti. Nár. list. 1896. č. 203. odp. feuill.
Záškodnický. Z. radosť. Phľd. 1893. 387.
Zaškrátaný = *umouněný*. Z. kominár. Phľd. 1895. 463.
Zaškreti = *suchem zakrněti*. Len (vzešlý) zaškrel. Phľd. 1893. 154.
Zaškúliti. Len kedytedy zaškúlil, keď... Phľd. XII. 546. Z-lil akosi **na** súsedku (zašilhal, po straně na ni se podíval). Phľd. 1896. 570.
Zaškvařiti. Čím věc (více) z-li (nezbedností učinili), tým mířejší byři. Laš. Brt. D. II. 422.
Záškvary, pl., f. = *paskudy, nezbednosti.* Z. vyváděti. Laš. Brt. D. II. 422.
Zášleh, u, m. Z. té kultury mísí se do kultury... NZ. III. 75.
Zašlý čím. Dluhy z. a obtížený. XV. stol. Čel. Pr m. II. 79.
Zašomrati = *zabručeti*. Medvěd z-mral. Phľd. 1895. 5.
Zašpindiľikovati si po právnicku (chytře pojednati?). Nár. list. 1896. č. 105. feuill.
Zášť. Z. je velký netvor. Boušk. 77.
Zaštěpiť. Na Golgote svojou krvou z-pil ľudstvo. Phľd. 1896. 711.
Zaštěrchati = *zatřepati*. Potom zaštěrchají pokladnicí. Duf. 122.
Zášti. Cf. Gb. H. ml. I. 512.
Zaštípený. To je člověk hadím ocasem z-ný. Vck. Val. I. 108.
Zaštítiti koho, beschirmen. Phľd. 1893. 380.
Zaštoblať. Z-blal prstom **do** fajky (zašťoural). Slov. Phľd. 1896. 652., 595. Cf. Zaďubati (3. dod.).
Zaštrngati = *zařinčeti*. Z-gal šabličkou. Phľd. XII. 402.
Zašudený. Označil nám, kade domnelý, zo surových tehál stavaný múr rovnobežne z-ný bežal. Rd. Sl. III. 28.
Zášust, u, m. = *lavina*. (S hory) valí sa veľký z. sňahu. Phľd. 1895. 488.
Zašviřinkati. Vrabec z-kal. Šml. VII. 178.
Zátaha, y, f. = *opletačka*. To bylo z-hy! Přerov. Brt. D. II. 422.
Zatajiti co na koho. 1558. Mtc. 1893. 338.
Zatanouti. A pri tom smysľou zatanú jej všetky tie nadšené slová. Phľd. 1896. 3.
Zatarastiti co kam = *založiti*, že potom nesnadno nalézti. Záp. Mor. V Brněn. zataraždit. Brt. D. II. 422.
Zatárati = *zablouditi*. Raz z-ral **až sem.** Phľd. XII. 662. — **kde.** Z-ral **na cestách.** Phľd. 1894. 131.

Zataraždíti, vz Zatarastiti (3. dod.).
Zataviti co: rouru. Vstnk. III. 254.
Záteč předpokládá ‚zatéci'. Mus. 1896. 383.
Zátemeni, n. Lysina široká až do z. Světz. 1894. 427. a.
Zatěračka, Gargelsäge, f. Sterz. I. 1004.
Zátěrky = *čír, válence* (3. dod.).
Zátesek, sku, m. = *zátinek,* vrub na kole vytesaný. Mor. Slov. Brt. D. II. 422.
Záti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 40., 73. O tvarech cf. ib. 100.
Zatieniti co = *zastíniti.* Phřd. 1895. 217.
Zatímnosť, i, f., Provisorium, n. Ptrl. 19.
Zátinek, nku, m., vz Zátesek (3. dod.).
Zátiší také = *záchod,* Abort. Us.
Zatkav(k)a, y, f., Abschlagschaufel, f. Sterz. I. 55.
Zátkovitý. Z. hmota. Vstnk. II. 503.
Zátkovník, u, m., Korkzieher, m. Jeř.
Zátkový. Z. okno, Austrageloch, n., v horn. Sterz. I. 365.
Zatkyně. Pohoní ho z-ní. Půh. VI. 15.
Zatkypeně = *zatrápeně.* Dšk. Jihč. I. 40.
Zatloukati. Mlatec z-ká. Vz Přitloukati (3. dod.).
Zatmění slunce a měsíce na Slov. Vz Čes. l. V. 325.
Zatměti kde. V tom lese z-li (noc na ně přikvačila). Vck. Poh. 80. — **se komu kde.** Byl bit, až se mu v očach zatmělo. Nov. Př. 591.
Zátoč, e, f. Z. větru (točení se). Vstnk. III. 493., Nár. list. 1894. č. 309.
Zátočka, y, f. Z. vlasů na hlavě. Duf. 7.
Zátoka = louka, okolo které voda se otáčí. N. Město. Brt. D. II. 422. — *Z-ky* = místo při potoku v H. Lhotě na Frýdecku. Věst. op. 1894. 20.
Záton, u, m., vz Zátoň (3. dod.).
Zátoň, *záton, zátoňa* = mělčina, plitké místo na vode, *námel,* mlín, čo býva za toňou (za hlbočinou). Phřd. 1892. 624.
Zátop. V zátopy = *v době denní,* kdy se v jizbách počíná topiti. Val. Brt. D. II. 422., Vck. Val. I. 49., Vck. Poh. 134.
Zatopený. Jak kříší na Slov. z-ného (utopeného). Vz Phřd. XII. 38.
Zátopný. Z. hráze (na ochranu půdy před zátopou). Vz Ott. XI. 765.
Zatracený. Eufem.: *utracepený, zatrapecený, zatrachtilý, zatrápený, zatracepaný, zatrachmanej, zatrakařem, ať jsem trajcen* a p. Čern. Př. 43., Dšk., Tkč.
Zatrachmanej m. zatracenej. Dšk. Jihč. I. 42.
Zatrakařem, vz předcház. Zatracený.
Zatrantočiti se = *zatoulati se.* Kotk. 73.
Zatratiti. Cím tato studnice muož zatracena býti (ucpána a p.). GR. Nov. 115. 21.
Zatřepati. Čím z-peš polívku (jakou mouku do ní zavaříš)? Brt. D. II. 485. Vz Zátřepka (3. dod.).
Zatrhnouti. Aby víc žádné šlechetné paní nezatrhali (nepokoušeli a p.). GR. Nov. 79. 7.
Zatřísniti co: žaludek = *znečistiti.* Záp. Mor. Brt. D. II. 422.
Zátvor = malé prkno, jímž brť zavírali. Dml. List. 27. Z. 1591. Mtc. 1896. 131.
Zátvora = *klausura.* Prestál dva mesíce ve z-re. Phřd. 1893. 578.
Zatvrdilý = *zarputilý.* Zůstaly mi z-lé ostatky v hlavě. Šf. (Mus. 1895. 75.).
Zatýčiti vinohrad = postaviti znamení, že se do něho nesmí. Cf. Háječka. Brt. D. II. 440.
Zaujímavý. Z. charakter, Phřd. 1892. 602., reč. Ib. 1895. 3.
Záuška, *náuška, náušnice, naušník* = sítka, která objímala vlasy při uších po obou stranách tváří. XVI. stol. Wtr. Krj. I. 390.
Záušnice = *kulaté kytky hedvábné* na ‚hlavení'.
Zaútočiti si nač. (Naň) prvý z-čí. Vrch. Rol. XXIII.—XXIX. 161.
Závada, y, f., obec v Tekov. Phřd. 1892. 341.
Zaváděná, é, f. Hra na z-nou. Tkč.
Závadník, u, m. = *tajnička* (rostl.). Slov. Kal. S. 211.
Zavádzať, zaviesť sa = robiť dačo o prekot (pracovať, jesť), pospíchať, náhliť sa (v ceste). Nezavádzaj sa tak, nestačíme za tebou. Zaveď sa, aby sme boli už raz hotovi. S obedom sa zavediem = rychle to odbavím. Myjava. Phřd. 1895. 445. — **si.** Zavádzať si = rozkazovať si stvoro na pätero, mnoho si porúčať. Myjava. Phřd. 1895. 445.
Závaľa = mračno po západě slunce. Laš Brt. D. II. 423.
Zavaľený = *zavalitý, tělnatý.* Brt. D. II. 423. — **Z.** krk = *oteklý.* Ib. 491.
Zavalina = vrstva kamení atd. něco zavalující, ku př. vchod do jeskyně. Mtc. 1895. 27.
Zavaliště v dolech = místo, kde uhlí již vybráno jest. Mtc. 1895. 315.
Zavalitec. Rais. Rod. 5.
Zavalití. Zavalovať = přeložený kraj přišívati po ruby. Val. Brt. D. II. 423.
Závalka, y, f. Spojení dílců této šatky nestalo se pomocí nijakých patrných obrub anebo závalek. NZ VI. 33.
Závar. Chmelný z. = *pivo.* Kolc. 40.
Zavázaně. To z. pánu Bohu posvětiti. Dle Bl. neobyčejně a nevlastně místo: s **závazkem,** učinivše závazek. Bl. Gr. 172.
Zavázati jak. Kto dobre zaviaže, dobre i rozviáže. Phřd. 1893. 700.
Zavázeti. Aby to jiným nezavázelo. Exc.
Závázka, y, f. = *závazek.* Slov. Kal. S. 211.
Zavazovací. Z. střevíc. Wtr. Krj. I. 546.
Závaží = vážka, část krosna. Liptov. Phřd. 1894. 85.
Závažník, u, m. Gegengewichtswagen (v dolech). Vz Ott. XI. 602. a.
Za vdana. Šívaly i za vdana (i když se vdaly). Ml. Bolesl. NZ. IV. 305.
Závdanek = *závdavek.* 1625. Pras. Řem. 39. A závdanek kuon při sobě zuostavil. Půh. VI. 150.
Zavdaný = *podnapilý.* N. Město. Brt. D. II. 423.
Zavdati = *závdavek dáti.* Abychom jim (žoldnéřům) zavdali. Arch. XV. 33.
Zavděk. Dle Bl. Gr. 172. lépe: vděčně.
Závějky. Sprašoval si závějky tabáku s vesty. Světz. 1893. 422. b.
Zavelebiti co = *pochváliti.* Světz. 1895. 543.

Závěr. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 79.
Zavěrné, zajisté, pravím vám. Ev. víd. 67. Joh. 5. 25. a j.
Závěrový, Block-. Z. okno, Blockfenster, skříň, -kasten, vedení, -leitung, čára, -linie, stanovisko n. strážník, -posten, řada, -satz, trať, -strecke, uzavření, -verschluss, strážník, -posten, -wächter. Ptrl. 9. Z. kámen. KP. VIII. 426.
Zavétkovati = *vétkou opatřiti.* Vz Vétka (3. dod.). Heršpice. Rous.
Zavětřiti. Za Šml. polož: I. 36.
Zavianky, pl., m. = *drobničky, matenky, otépky, mětynky, mňatěnky, mrvénky* = otépky pomrvené slámy (cuchanky). Brt. D. II. 438.
Záviděti komu z čeho. Závidiece jemu z toho, že... Chč. m. s. III. 77.
Zaviesť sa = *robiť dačo o prekot.* Vz Zavádzať sa (3. dod.).
Zavichřiti. Bůh ví, kam z-chří se (zaletí, zaběhne). Kolc. 112.
Zavíjané, ého, n. = jídla na nápoj dávaná svatebčanům po čepení nevěsty. Slov. Čes. l. V. 256.
Zavíječ. Z-či (moli), pyrolididae. Ott. VIII. 654.
Zavíječky, pl., f. = *čepení nevěsty.* Na Blatecku. Vykl. Svat. 106. Cf. Očepky.
Zavíjení. Z. hlavy v XVI. stol. Vz Wtr. Krj. I. 377.
Závina, al. vina. GR. Nov. 38.
Závinek, nku, m. = *šňůrka,* kterou se šátek na hlavě stahuje. Sbor. slov. I. 47.
Zavinovačka, y, f. = peřinka, do které děti zavíjejí. NZ. II. 614.
Zavinování. Slavnosť z. po svatbě. Vz Vykl. Svat. 120.
Zaviolovělý. Z. okraj otvoru (rány). Vz Hlav. 3.
Zavírač elektr. proudu. KP. VIII. 270.
Závírka, y, f. Řečňovali spolu na z-ce, když nevěsta ženicha ke dveřům vyprovodí. Vých. Mor. Brt. D. II. 423.
Závisť. Strč. skloň. Vz Gb. Km. -i. 41.
Závisti, trať ve Frýdecku. Věst. op. 1894. 20.
Závistivý. Z-ví vypovídají se z Nepřejova přes Sobín do Obecnice. NZ. II. 229.
Závistník, les na Frýdecku. Věst. opav. 1894. 20.
Zavití hlavy ženské. Vz Wtr. Krj. seš. II. 48., 79. Z. nevěsty na Slov. Vz Phřd. 1896. 115.
Závitka (slov., val.), *dopuščalka* nebo *dopustilka, zmrhalka, zmrhalica* (han., dol., záp. Mor.), *přespánka* (uh.). Brt. D. II. 461.
Závitkový. Z. hodiny. Vz Ott. XI. 833. b.
Závitnicový. Z. hadice. KP. VIII. 371.
Zavitý. Z. nevěsta = *očepená.* Us. Z. rok, peremtorisch. Půh. V. 43. Z. soud. 1469. Čel. Pr. m. II. 17.
Zavivatovati komu = vivat křičeti. NZ. IV. 507.
Závlačka. Z. u chomoutu. Brt. D. II. 451.
Zavlálý. Z pod z-lých sukní zahledl jsem nožku. Světz. 1894. 339. b.
Zavodák. Z-ci = obyvatelé osad na pravém břehu Jizery (Dalovic, Bukovna, Čejtic v Boleslavsku). NZ. VI. 61.
Závodčí stavební, Bauführer, m. Ptrl. 8.
Zavoditi dítě vodívkou = zaodíti, k chůvě přivázati. Duf. 20.
Závoj. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 73. O z-jích v XVI. stol. cf. Wtr. Krj. I. 377.
Zavolání ve smyslu *povolání,* Beruf, neschvaluje Bl. Gr. 187.
Závoz, a, m., hora v Gemer. Phřd. XII. 341.
Závozník. Nár. list. 1894. č. 324. — **Z.,** u, m. = *svoreň v rozvoře.* Brt. D. II. 444.
Závrať. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 80. Hojení jí, vz Phřd. XII. 568., Mtc. 1894. 106.
Zavrátiť toho = *přesvědčiti.* Phřd. XII. 655. Mať ju z-la. Ib. 200.
Závratnictvie, n. = stav člověka, který závrať mívá. Phřd. 1896. 626.
Zavražditi se k někomu t. j. asi = pocítiti nepřátelství proti někomu. Seyk. Ruk. 89.
Zavřenoplodý. Z. lišejník. Vz Ott. VIII. 604.
Zavřený kabát = bez puntu. Wtr. Krj. I. 435. Do z-né huby ani komár nevletí. Nár. list. 1897. č. 32. feuill. — **Z.** = *zavržený* (ř = rž). Bl. Gr. 281. (Gb. H. ml. I. 349.).
Zavřetí. Při tom kostele byl v témž z. a klášteře jiný kostel. Pref. 1894. 518.
Zavrhnouti. Kterúžto (rukou) sě bieše zavrhl (zakryl). AlxV. 1691. Rukou levou sem se zavrhl, že mi nic neublížil (ústa zakryl, aby mi klackem zubů nevyrazil). Borb. 121.
Zavrch stolom = u vrchu stolu, na předním místě. Slov. Kal. S. 212.
Zavříti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 79. Nebe **od** deště zavírati (nedati pršeti). XVII. stol. Mus. 1895. 315.
Zavřitý = *jejž zavříti lze.* Z. dvůr. Val. Brt. D. II. 423. Z. kožich (který se po straně zavíral). Wtr. Krj. I. 349.
Zavřitý = *který jest zavřen.* Z. dvůr. Val. Brt. D. II. 423.
Završiti = *skončiti.* Z. řeč. Phřd. 1893. 100.
Zavrznúť co komu: prsty (přiskřípnouti). Phřd. 1893. 139.
Zavrznutý. Tam trčely z-té nohy odsúzencóv (v kládě). Phřd. 1895. 786.
Zavyčísti si. (To když viděla), tuze si zavyčítala (výčitky činíc si ulehčovala). Světz. 1893. 367., 1896. 135.
Zavyti s kým. Aby zavýjal s divými zviermi. Phřd. XII. 665.
Zazavrátničiti si. Z-li si ceruzkou ‚absolutus' = zaznamenali? Phřd. 1895. 77.
Zazdáti se komu = *zalíbiti se.* Baň. Bystrica sa mu zazdála. Phřd. 1894. 592.
Záznamce, e, m. Z. něčeho = kdo něco zaznamenává, Vermerker. Čes. l. VI. 283.
Zaznávaný = *neuznávaný.* Z. věda. Phřd. 1895. 202.
Zázpinka na prosesť u Krosna. Liptov. Phřd. 1894. 85.
Zázračnictví, n. Vlč. Lit. 77.
Zázreň, ě, f. = *zuřivé, hněvivé zazření, pohled.* Šľahá mu z oka z. Slov. Kal. S. 212.
Zazubadliť koně. Phřd. 1895. 240.
Zazubiti. Šavle se z-la (dostala zuby). Lerm. II. 139.
Zázubok (-bčok) = drévko, želiezko na fagoši pre zavesenie šat. Myjava. Phřd. 1895. 446.

Zázvor = *chléb.* Ve šviháčině. Brt. D. II. 520.

Zázvorkový. Z. jablko (vinné). Nár. list. 1896. č. 299. Příl.

Zažehadélko, a, n. Nár. list. 1894. č. 268. feuill.

Zažeti = *zapáliti.* Záhoří. Brt. D. II. 423.

Zažičiti. Nikdy som jej zle nezažičil (nepřál). Phľd. XII. 285.

Zažírák, a, m. = *klíště.* Us. Tkč.

Zážitok, tku, m. = *požitek.* Velký z. im robila hudba. Phľd. 1894. 646.

Zažitý. Z. krmě někdy šp. m. zážívná, k zažití snadná. Z. krmě = lejno. Bl. Gr. 320.

Zažmíkati co kam *(do čeho)* = *zamíchati.* Phľd. XII. 568.

Zažmurkať ťažkým viečkom (očním). Phľd. 1895 739.

Zažžéci. Budu-li já s ní mluviti, **v** bolesti se zayzze (al. zazie = zažže). GR. Nov. 3.

Zažžení, incendium. 1418. List. fil. 1895. 215.

zb (sb) m. stb: zblo m. stblo. Gb. H. ml. I. 397.

Zbačný = *pěkný, svěčný.* Slov. Kal. S. 212.

Zbahněný = *zbahnělý, zbahnilý.* Že opilý jsa měl hlavu z-nou. 1541. Ned. Zábran. 40.

Zbahněti. Arch. XV. 435.

Zbaliti m. zvaliti. U Zábř. Brt. D. II. 129.

Zbaňkati něco = *smysliti.* Jevíčko. Brt. D. II. 423.

Zbarvilý (krví). 1604. Zbrt. Tan. 214.

Zbaviti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 74., 21. — **od čeho.** Myslili jsme zajisté vás ode všeho zlého domněnie z., ale vy jste ... Alx. Nách. k. XXXVI. ‚Zbav nás od zlého' obhajuje Durich, že jest to forma loquendi antiquissima, universae Slavorum gentis ingenio cooptata in eundem prope modum sicut recte dicimus: zdržovati se zlého vel od zlého. Vz více v Dob. Dur. 202., 207. Námítky Dob. vz ib. 208. Ale ny zbav ote všeho zlého. 1414. Jag. Arch. XV. 527. Tato voda **na** varenie a umývanie zbaví (stačí). Phľd. 1896. 135.

Zbázlivěti, furchtsam werden. Sterz. I. 825.

Zběčovné. Žalt. 18. Dle Bl. Gr. 325. non usitatum.

Zběh = *loupežník, tyran.* Byl jeden rytíř, veliký z. GR. Nov. 93. 26.

Zběhlič, e, m. = zběh. 1775. Pras. Řem. 53.

Zběhlý. Muž světem zběhlý. Vrch. F. II. 21.

Zběliti co. Co Buh černym stvořil, djabel nezběli. Slez. Čes. I. V. 417.

Zběr. Rytieři i z. všeliká (zástup). Štilf. 200.

Zbeťáreť = *státi se beťárem, zdivočeti.* Slov. Kal. S. 212.

Zběžský. Rota z-ská. Chč. S. 148.

Zbihat = *zdvíhati.* U Kunšt. a Tišn. Brt. D. II. 234., 186. Vz násl.

Zbihnót = *zdvihnouti.* U mor. Kruml. Vz Brt. D. II. 209. a předcház. Zbihat.

Zbík, a, m., obec v Požúnsku. Vz Phľd. XII. 555.

Zbílenec, nce, m. Pouť z-lenců, dealbatorum peregrinatio. Enns. 174. a.

Zbirov, dříve Zbiroh. Nyní tam říkají Zbirov, ale posud ve Zbiroze. Dr. Jedlička.

Zblaniti. Ztřeštěni a zblaněni byli. Kosmogr. 549. a.

Zblčeti. Tvár jej zblčala (se jí zapálila), oči sa sklopily. Phľd. 1892. 587.

Zbliknout = *zahlédnouti.* Jenom sem ho zblik. Zábř. Brt. D. II. 423.

Zblízky m. zblízka. Gb. H. ml. I. 123.

Zblížnovice, dříve Zbihněvice. Čern. Př. 33.

Zblknouti. Zblkla som v lícach (zapýřila se). Phľd. 1896. 69. Tvár zblkla radosťou. Ib. 686.

Zblo. Cf. Gb. H. ml. I. 324., 397. Zbla by jim křížem nepřehnul. Zbrt. Pov. 19. — Z. = *druh.* To je jemnějšího zbla. N. Město. Brt. D. II. 423.

Zblochan, glyceria, druh trávy. Vz Ott. X. 215.

Zblouditi. Zbluzovati. Ev. seit. 25. Joh. 15. 1.

Zbodlavý. Z. kráva = *trkavá.* Laš. Brt. D. II. 295.

Zboh, a, m. Odvozeniny vz v Kotk. 35.

Zbohatěti čím. Z-těv jeho knihami. Chč. S. 174.

Zbojácniti koho. Slád. Mak. 43.

Zbojničiti = *zbojníkem býti.* Lerm. II. 151.

Zbonka, vz Máselnice (3. dod.).

Zbor = synagoga; ecclesia, chrám bratrský. Wtr. Živ. c. I. 44., Bl. Gr. 182., 183. Staří psávali sbor, my zbor, ačkoli neříkáme zebrání, ale sebrání. Bl. Gr. 277.

Zborek, rku, m. = *stéblo, lodyha.* Zábř. Brt. D. II. 423., 510.

Zborník, a, m. = čes. bratr (potupně). Bl. Gr. 183„ Wtr. Živ. c. I. 51.

Zbouzeti = *dováděti.* Záp. Mor. Brt. D. II. 423.

Zboží. Zboží (pl.) jejich zplundrována jsou. V. Kal. 84. a j.

Zbožně = *bohatě, hojně, plně, plnou měrou.* Ze sě z. vzýváš (nazýváš) králem. AlxBM. 211. (Krok 1893. 211.). Cf. Zbožný.

Zbožník, a, m. = ctitel Boha. Ztk. 115. (3. vyd.).

Zbožný. Bl. praví: Z. se už neužívá, *bezbožný* ano. Bl. Gr. 179. — **Z.** = *bohatý, mocný.* Že i ten (had) sě ťdy raduje, když sě plodem zbožen čuje. LM. Kap. 62.—63. (Krok 1893. 211.).

Zbraň v XVI. stol. ochranná, útočná, vz Wtr. Krj. I. 595., 607., sečná a bodací, mláticí, střelná. Ib. 607., 620., 622.

Zbřáňati. Ovce na zvončekoch tak zbřáňaly. Vck. Val. I. 52.

Zbrániti. — **koho.** Prosíme, nás zbraň, nos tuere. 1418. List. fil. 1895. 212. — **se, koho čeho.** Zbraňoval jsem se toho. 1540. Mus. 1894. 398. — Hřiechov jich zbraňoval. Chč. S. 118. (92.). — **s inft.** Aby jim jich (pastvisek) užívati zbraňovati měl. 1568. L. posíl. I. 30. Zbraňovali se stěhovati z domu toho. Arch. XIII. 93. Obilí do měst na trhy voziti zbraňují. Tk. X. 137.

1. **Zbraslav.** Odvozeniny vz v Kotk. 35.

2. **Zbraslav.** Do Z-vě a Z-vi. Vz List. fil. 1895. 321. Do Z-vi. Pulk. (Fontes rerum bohemicarum. V. 323.).

Zbrčkovať. Teľa dolu z-lo. Phľd. 1896. 216.

Zbrchat se = *zbrcholit se, sebrati se, zotaviti se.* Už se po nemoci trochu zbrchál. Při pěkné pohodě možná že nekerá réž se zbrcholí (slov.). Brt. D. II. 423.

Zbrcholit se, vz Zbrchat se (3. dod.).

Zbŕknuť, wegfliegen. Pastr. L. 88.

Zbrněti. Tváre jich zbrnely. Phľd. 1895. 357. — **kde.** Per ho, až v něm duše zbrní. NZ. III. 522.

Zbroceti v Rkk. Vz Mus. 1896. 258., 376., List. fil. 1896. 338.

Zbróda = *potok,* přes který vede cesta a kterým tedy dobytek musí se broditi. Mtc. 1894. 21.

Zbroj. Z. úplný (m.). Vrch. Rol. XVII. až XXII. 32. Zbroje (pl.) jim pobral. V. Kal. 299. a j. O strč. skloň. vz Gb. Km. -a. 26.

Zbrojíř, faciens armaturas. Čel. Pr. m. I. 84.

Zbrydiť sa = *zhnusiti se.* Slov. Zátur.

Zbučok, čka, m. = *mládenec?* Z. bez perečka. Phľd. 1897. 2.

Zbudnúť = *zbýti.* Slov. Kal. S. 212.

Zbudnutý = *zbylý.* Slov. Kal. S. 212.

Zbůhdarma. Dal mi políček z buoh a z darma. Arch. XIII. 329.

Zbujnělosť. Z. mody. Wtr. Krj. I. 85.

Zbúřený. Z. matka. Vz Matka.

Zbuziti. Knížete toho zbuziv císařství... svět osvěcuje (principis illius disturbato imperio). 1418. List. fil. 1895. 434.

Zbýčit se. 1. Vołek, jak se dlúho nevyřeže, potom zbýčí se, t. j. dostane býčí podobu, hlavně velikou hlavu. Laš. Brt. D. II. 424. Cf. Zbýčeti. — 2. O kravách, když neostanou stelné a zdivočejí. Val. Ib.

Zbyhněv, zaniklá ves na Mor. Mtc. 1896. 122.

Zbyhoň v Rkk. Vz List. fil. 1896. 334.

Zbýlečko, a, n. Ručičky mělo jak z. (tenké). Mor. NZ. VI. 83. Cf. Zbylko.

Zbýti. Zbyde v. zbude. Gb. H. ml. I. 257.

Zbytí. Rukojmě za z. v učení (že učeník mistru neuteče). Mus. 1894. 496.

Zbytková, é, f., trať na Frýdecku. Věst. op. 1894. 20.

Zbytovat = *zjednati, opatřiti.* Jevíčko. Brt. D. II. 424.

Zbývała, y, m. = kdo se rád zbývá. Jicko. Brt. D. II. 424. Cf. násl.

Zbývať sa = *přiti se.* Ałe co sa budeš z., přecéj to vím łepší než ty. Val. Brt. D. II. 424.

Zceniti co. Všecky svátosti zcenili. Chč. S. 270. — **co čím.** Ten lid jest zceněn bolestmi jeho. Chč. S. 286. Ty věci tak tvrdě súzeny budú, jakož sú zceněny smrtí a bolestmi Kristovými. Chč. S. 113.

Zcestovalý. Z. člověk. Wtr. Živ. c. I. 224.

Zcírkevniti co. Nár. list. 1894. č. 230. feuill.

Zcizoložený. Z. slovo = zpotvořené. Šf. (Mtc. 1895. 298.).

Zcítiti. Co zkušeností získáš, zcítíš, zvíš. Brab. 37.

Zciziteľnosť statku. Čel. Pr. m. I. 676., 677.

Zcuchaný. Z. brada. Vrch. Rol. I.—VI. 83.

Zcukernatěti. Nár. list. 1894. č. 223. 3., Vrch. Tryz. 244.

Zcukerniti co: škrob. Vstnk. III. 9.

zč mění se v *žč:* svažček m. svazček. Vz Gb. H. ml. I. 494.

Zčeštělý. Z. Němec. Wtr. St. nov. 117.

Zčúti = *pocítiti.* zastr. Z. změněno v ščúti a dále ve štíti (Bav. 43. a ve zčísti dinumerare změněním ve žčísti a dále v štísti). Vz Gb. H. ml. I. 494.

zd. V *zd z* přisuto: hrazditi v. hraditi, odtud ohražďovati, hromázditi v. hromaditi, brouzdati a broditi. Vz Gb. H. ml. I. 496.

Zdahněti = *shořeti.* Krok 1895. 178.

Zdaleky m. zdaleka. Gb. H. ml. I. 123.

Zdáliti se m. vzdáliti se. — **čeho:** školní práce. 1521. Kutn. šk. 2.

Zdaraz m. Zderaz. Cf. Gb. H. ml. I. 286.

Zďasit = *zděsiti* (uh.). Brt. D. II. 424.

Zdáviti koně = *otlačiti.* Kuoň mi zdáven, že nelze na něm jeti. Arch. XIV. 245.

Zdaždiť = *popršeti.* Slov. Kal. S. 213.

Zdě m. zde v Rkk. Vz List. fil. 1896. 339.

Zdědit co na kom = *získati.* Na tem moc nezdědí. Loštice. Brt. D. II. 424.

Zdefigurovati co = *zohyzditi.* Slád. Žen. 25.

Zdechľa, ata, vz Zdechle. Brt. D. II. 424.

Zdechlena, y, f. = převzdívka velkému bubnu. Oderte (udeřte) na z-nu. Mor. Nár. list. 1896. č. 254. feuill.

Zdechlinář, e, m., catops, brouk. Z. černavý, c. nigricans, černohnědý, morio, černý, coracinus, dlouhý, longulus, mandelinkový, chrysomeloides, okrouhloštítý, Kirbyi, příbuzný, affinis, temný, umbrinus (tristis), tmavonohý, picipes, velkoštítý, grandicollis. Vz Klim. 281.

Zdechlinný korník, brouk. Vz Klim. 160.

Zdejšinec, der Einheimische. Ml. Hüb. 449.

Zdělati. Poněvadž Petra zdělal jest rybáře. Chč. S. 10.

Zdena, y, f. Zvukem připodobněno k lat. Sidonia. Čern. Př. 27.

Zděnice = zeď z nepálených cihel. Brt. D. II. 433. Cf. Kamenice, Murovanice.

Zderad. Odvozeniny vz v Kotk. 35.

Zderatice, ves na Mor., v listinách Stěradice. Mtc. 1896. 122.

Zděrčák, u, m. = veka ze zděrové (oděrové) mouky. Laš. Brt. D. II. 485.

Zděrec, rce, m. = *jemnější záboj konopný,* jídal se, chutnal jako potlučený mák. Han. Brt. D. II. 424. — **Z.** = *dřič.* Phľd. 1893. 32.

Zděřka, y, f. = *zdířka.* Brt. D. II. 444.

Zdeslav. Odvozeniny vz v Kotk. 35.

Zdestillovati co. Bráb. 159.

Zděšenec, nce, m. = *prostřelenec, milorník, zvonečky,* hypericum perforatum, rostl. Brt. D. II. 508. Z. pomáhá při leknutí. Žďár. Nár. list. 1894. č. 74. odp. feuill.

Zdiamantiti. Keď z-tí myslienočky do knih (básník). Phľd. 1896. 613.

Zdicí kámen lámati. Arch. XV. 120.

Zdírati maso, zajíce, häuteln. Zlín. Brt. D. II. 424.

Zdířka (zděřka) = část oje před formánkem. Brt. D. II. 444. — **Z.** S obou stran krojidla hřídel přepásán jest z-kami. Ib. 448.

Železný pás, jímž snice k strmohlavci připevněny jsou. Ib. 451. — **Z.** = zákovka. Ib. 452.

Zdíti kam. K nim zdě Záboj. Ruk. Záb. 16. Dle Kroka 1893. 99. = zamířil.

Zdivený = *udivený*. Zří Roland zdiven. Vrch. Rol. XXIII.—XXIX. 27.

Zdivočilý pohled. Vrch. Tryz. 64.

Zdivokaz, a, m. Nár. list. 1894. č. 303.

zdj, ždj změněno v žž a to v žď: hromazditi, hromažžu, hromažďu. Ž. wit. Cf. Gb. H. ml. I. 400., Dšk. Jihč. I. 37.

zdl m. *zl* (*d* vsuto): kúzdlec m. kúzlec, kuzdelec m. kozelec. Podkrkon. Cf. Gb. H. ml. I. 409.

Zdlávený. Z. pod podnož. Phľd. 1896. 698.

zdn m. *zn* (*d* vsuto): przdniti z przniti, pazdnehty. Gb. H. ml. I. 408. Trýzdnit m. trýzniti. Dšk. Jihč. I. 16. — Z *zdn* odsuto *d:* prázný, jízný (jízdný), pozní etc. Gb. H. ml. I. 411.

zdň mění se v *žďň:* brážďní (brázdní) kůň. Doudl. Kts. 15. Prážďněji — prázdněji. Št. Cf. Gb. H. ml. I. 495.

zdnj změněno v *žďň:* prázdniti — prážďněn. Cf. Gb. H. ml. I. 400.

Zdnu = *zvnitř*. Slov. Kal. S. 213.

Zďobaný od neštovic, lépe: zďubaný. Krok 1894. 98.

Zdobenec, nce, m., gnorimus, brouk. Vz Klim. 407.

Zdobnice, *druh hrušek*. Arch. XV. 558.

Zdobník, a, m., poecilus, brouk. Z. lepý, p. lepidus, měďový, cupreus, modravý, coerulescens, modrolemý, Koyi, obroubený, marginalis, příbuzný, affinis, rozpoltěný, dimidiatus, tečkořadý, striatopunctatus, tečkovaný, punctulatus. Klim. 32.—33.

Zdohodnót = *uhodnouti*. Brn. Brt. D. II. 424.

Zdochýnat. Vatra zdochýňa (hasne); Iď z. = spat; umírati. Phľd. 1894. 59.

Zdojky, vz Mlezivo (3. dod.).

Zdoleti. Vz Porcia (3. dod.).

Zdořík, u, m., tantalium. Am. Orb. 57. V Nz.: tantal.

Zdostalosť, i, f. Z. lidu. Phľd. 1895. 145.

Zdouti co čím. On křídly zdouvá oheň. Vrch. Rol. XXIII.—XXIX. 47.

zdr m. *zr* (*d* přisuto): zdralý m. zralý. Laš. Brt. D. I. 116. Zdříti m. zříti, rozdraziti m. rozraziti. Vz Gb. H. ml. I. 408. Zdrovna m. zrovna. Dšk. Jihč. I. 15.

zdř m. *zř* (*d* přisuto): pozdříti m. pozříti. Dšk. Jihč. I. 15.

Zdraný na rozumu. Vrch. Tryz. 85.

Zdrap, u, m. Víly rozkrútily ho v tanci na márne z-py. Čo vydelá (handrár), sú len handry, zdrapy. Phľd. XII. 208., XIV. 291.

Zdrapa, y, f. = *útržek* (papíru atd.). Slov. Kal. S. 213.

Zdrasnit = *přemluviti, odraditi*. Z-snil ho, abê ke mně nechodil. Loštice. Brt. D. II. 424.

Zdrastiti = *pobouřiti*. Takť se zdrastí a bned počnú o to rady zvolovati. Chč. S. 249.

Zdraví. Máme-li od čeho žíti a z., musíme a můžeme se vždy spokojiti. Exc. Ne mnoho z. svému prospěl pro mokrý korbel a pěknou skleničku. Borb. 133. Komu slouží z., červené má tváře, silou jest muž pravý atd. Vz Bráb. Vrch. 19.

Zdravý. Cf. Gb. H. ml. I. 32. Je zdráv jako ryba v řece. Šml. VII. 61. — **nač.** Na nohy špatně zdravý. Kat. z Žer. I. 109. — **na čem.** (Ten lotr) nenie na jeho (své) osobě zdráv. Arch. XIV. 284.

Zdrázdění. Z. smrkového pletiva pocházející od mladých mšic. Čl. Zrůd. 24.

Zdrcka. Z-ky na kloboucích, Glaszierath. Oestr. Mon. (Böhm.) I. 411. (Jrsk.).

Zdrepeneť = *zleniveti,* státi se nehybným, nečinným. Slov. Kal. S. 213.

Zdřetel m. zřetel, *d* vsuto. Us. ve vých. Čech. Oestr. Mon. (Böhm.) I. 493.

Zdrhnouti. Už zdrhl = utekl (z domova). Heršpice. Rous.

Zdrhování látky při šití. Čes. l. VI. 280.

Zdříně, ě, f. = *modřín*. Us. Tkč.

Zdříti m. zříti. Vz *zdr*.

Zdřizhaný = *ztřískaný*. Vz Gb. H. ml. I. 327. Kosti zlámané a z-né. Háj. Herb. 281. a.

Zdroj. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 72.

Zdrojník, a, m., crenitis, brouk. Z. tečkorýhý, c. punctatostriatus. Vz Klim. 113.

Zdrojovník, u, m. = *potočka* (rostl.). Slov. Kal. S. 213.

Zdromaštiti = *roztříštiti*. Dva štíty na lidi se překotily a co postihly, všecko pobily, zdromaštily, zdávily; Ohavně zbiti, ztlačeni, podáveni a zdromažděni sou. Noviny neštastné z Hory Kutny (1590.). (Ant. Truhlář.)

Zdrovna = *zrovna, d* vsuto. Vz *zdr*. Dšk. Jihč. I. 15., Gb. H. ml. I. 408

Zdrozda, y, f. = *drozd*. Chod. Gb. H. ml. I. 496.

Združený. Z. stroj elektrický. KP. VIII. 103.

Zdrž, *zdrže, brzda*, Bremse. Z. samočinná, automatische B., pásmová, Band-, souvislá či spojitá, continuirliche B., parní, Dampf-, skupinová, Gruppen-, ruční, Hand-, vzduchotlaková, Luftdruck-, vřetenová, Spindel-, vakuumová, Vacuum-; zdrže utáhnouti, Bremsen fest, zdrže popustiti, Bremsen los. Ptrl. 9.

Zdržeti co jak. Dobře zdržal přísahu. XIV. stol. Mus. 1893. 340. v. 68.

Zduchněti. Když stěny k zemi přiléhající z-ly. Chod. NZ. II. 570.

Zduchovať, vz Zduchati. Mtc. 1894. 339.

Zduchovniti co. Chč. S. 263.

Zdůležitěti, wichtig werden. Světz. 1895. 379. b.

Zduniť = *spadnouti*. Z. **do** priepasti. Phľd. 1896. 138.

Zdůrazniti co. Mus. 1896. 202.

Zdurený. Zo sna z. Phľd. XII. 721.

Zduřisko, a, n. = *bařina*. Slez. Věst. op. 1893. 20.

Zdůstojniti. Jest v císařské slávě zdůstojněn. 1613. Kutn. šk. 130.

Zduševnělý. Z. oko. Bráb. 155.

Zduvač, e, m. = *lebeda,* atriplex, rostl. Brt. D. II. 500.

Zdúvat sa = *durditi se, zlobiti se*. Phľd. 1893. 22.

Zdůvoditelnosť, i, f. Dk. (Krok 1896. 14.).

Zdúžeti. Ako zdúžel **na** mládence (zmohutněl a p.). Phľd. 18'4. 74.

zdv m. *zv, d* vsuto: zdvířc m. zvířc. Dšk.

Jihč. I. 16. — Z *zdv* se *d* odsouvá: zvíhati m. zdvíhati. Dšk. Jihč. I. 16.

Zdvihadlový. Z. dok. Vz Ott. VII. 769.

Zdvíhati co. Zdvihše hlasy své. Ev. víd. 102. Luc. 17. 13. — **se s čím.** Již sedmdesátá (švestka) padla (na zemi) a te (ty, Petře) se's s každó zdvíhál (pro každou se shýbl). Brn. Brt. D. II. 177.

Zdvíře m. zvíře, *d* vsuto. Vz *zdv,* Dšk. Jihč. I. 16.

Zdvižení, n. = *pýcha, hrdosť.* GR. Nov. 7. 14.

Zdvižný. Z. klapka (u pumpy), Aufsteigungsklappe, f. Sterz. I. 298.

Zdyhati. Kedz kuň zdyhá, najbaržej virgá. Šariš. Phľd. 1895. 377.

Zdychati = *umírati.* Co tam slýchať? Nechcú staré baby zdychať a mladé za muž brať. Slov. Zátur.

Zdýlčeje. Čti z. (volněji). Dšk. Jihč. I. 42.

Zdýlij = *zdýlí.* Háj. Herb. 14. a.

Zdýmání vod. Čel. Pr. m. I. 373.

Zdymnút = *utéci.* Já bych z takové služby zdymnuł (Jicko). Brt. D. II. 424.

Zeď. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 73. O strč. skloň. vz Gb. Km. -i. 28.

Zednický. Z. cech (pravidla). Vz Mtc. 1896. 300. nn.

Zeékání v české řeči vlivem německým. Koll.

Zéf, u, m. = *odtok z rybníka.* Litovel. Brt. D. II. 424.

Zefír, u, m. = *látka.* Lizn. — **Z.** = *safír* kámen. Wtr. Krj. I. 532.

Zehrada, y, f. = *zahrada.* Brt. D. II. 488.

Zechtěti čemu. I zechtěli králi člověku (židé). Chč. S. 77. Lid ihned králi zechtěl. Ib. 202.

Zejdovati prkna = po stranách shoblovati. Cern. Př. 92.

Zejma hiems, zima frigus. V sev. vých. Čech. Ze strč. zíma. Minulať zijma. Št. Ř. 52. (Gb. H. ml.).

Zelé. Králové z. Vz Vlčí jabko (3. dod.).

Zelektričiti se kladně, záporně. Vz KP. VIII. 7.

Zelektrisovati co: nějakou hmotu. KP. VIII. 3., 30.

Zeleň, ě, f., územie v Novohrad. na Slov. Phľd. XII. 341.

Zelenářka m. zeleninářka od zelenina. List. fil. 1893. 465., Gb. H. ml. I. 613.

Zeleno. O jmenném skloň. cf. List. fil. 1895. 291.

Zelenokabátník, a, m. = *myslivec.* Pečír. Kalend. 143. b.

Zelenokamový. Z. chuch. Am. Orb. 81.

Zelenokrový drabčík, brouk. Vz Klim. 199.

Zelenovo, a, n., míst. jm. v Novohrad. na Slov. Phľd. 1894. 61.

Zelený čtvrtek (pověry a obyčeje). Vz Nár. list. 1894. č. 81. odp. feuill. (na Litomyšl.), Oestr. Mon. (Böhm.) I. 442. (Sbtk.), NZ. II. 602., 701., IV. 324. nn., Duf. 357. Na z. proutek se dostati. Šml. I. 195. Čo je v lete z-né, býva v zime zedené (snědené). Phľd. 1895. 486. — **Z.** = *seno.* Zeleným nakrmili. Šviháčina. Brt. D. II. 520.

Zelhostejněti = zlhostejněti. Jg. (Zl. Jg. 268.).

Zelí, zelij. Gb. H. ml. I. 192. Cf. Brt. D. II. 441. Tenkrát jest z. teprv dobré, když ho mráz obejde (tak těšívají, mrzí-li něco někoho). Nár. list. 1894. č. 169. odp. feuill. Kobzole a zele to je jidlo vesełe. Brt. D. II. 475.

Zelina. Zlá z. nevyhyne. Všade se mrcha z. (planá) najde. Phľd. 1894. 441. — **Z.** *sv. Jana* = *černobýl,* artemisia vulg. Brt. D. II. 499. (rostl.). — **Z.** *hostcová,* řepka, carlina vulg., rostl. Ib. 501.; z. hostcová, echinops spharocephalus. Brt. D. II. 502. — **Z.** *křehká, lekavec, hubonoha,* impatiens noli me tangere, rostl. Ib. 504. — **Z.** *ochvatná, bílý kořen, hlízovník,* scrophularia nodosa, rostl. Ib. 507. — *Z. větrová,* vz Větrový (3. dod.).

Zelinka, agaricus flavovirens, houba. Brt. D. II. 511. — *Z-ky* = druh drobných zelených zimních jablek. Mor. Hledíková. — Je jako z. = *zelený, bledolící.* Us. NZ. III. 695. — **Z.** = býv. rybník u Poděbr. NZ. IV. 100.

Zelnáčkový. Z. polévka. Slez. NZ. IV. 447. Cf. Zelnicový (3. dod.).

Zeľnica, e, f. = *káva.* Ve šviháčině. Brt. D. II. 520.

Zelničky, jm. pole. Mor. Nár. list. 1896. č. 161. odp. feuill.

Zelný. Z. polévka = kyselá z mléka n. podmáslí, dá-li se do ní něco zelí. Duf. 253.

Zemák. Na Mor. ještě: červenačky, chlebúčky, janky, magnibonky, prajzáky, šarpiony (championy), vyzovské. Vck. Val. I. 19. Jak se z-ky na nové (měsíce) sázejí, mnoho kvetou a málo jest pod nimi. Ohrnují-li se na den sv. Jana Kř., tož jen kvetou, ale se neuvedou. Vck. Val. I. 162. Z-ky napřed se kopú a tepruv sa íja (mzda teprv po práci se dává). Val. Vck. Val. I. 19.

Zeman. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 93., 126., 127. — **Z.** = *tanec.* Vz Tanec mor. (3. dod.).

Zemanín a *zeměnín.* Nyní říkáme: zeman. Bl. Gr. 278.

Zemanka v Rkk. Vz Mus. 1896. 384.

Zemčák, a, m., geodromicus, brouk. Vz Klim. 249.

Země. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 126. Dej tím o zem (pusť to, nechej toho). Arch. XIV. 357. Kdo z rozpustilosti kopá do země nohama nebo jimi klátí, zakopává prý je; Netluč do země, biješ mámu. Us. NZ. III. 343. Hádání ze země. Vz Zbrt. Pov. 87., 89. — **Z.** *deščená* = *prkenná podlaha.* Brt. D. II. 434. (Vyškov).

Zeměborce. Kub. Rol. 136.

Zeměborný. Z. akce (vulkánů a p.). Vstnk. II. 566.

Zemědělství v Europě. Vz Ott. VIII. 917. nn. Elektřina v z. Vz KP. VIII. 456.

Zemědíl, u, m. Věst. 1896. 85.

Zemědruh, a, m. Krs. Moor. II. 55.

Zemědým, u, m., fumaria. Vz Ott. IX. 768. Také: *polní routa.* Brt. D. II. 503.

Zeměhvězda, y, f., geaster, Erdstern, m., rostl. Am. Orb. 74., 93.

Zeměkop, a, m., georyssus, brouk. Z. žebrovaný, g. laesicollis. Vz Klim. 126,

Zeměměřič potulný, světem jdoucí (z dob dřívějších). Vz NZ. IV. 237.

Zeměnín, vz Zemanín (i 3. dod.). O skloň. cf. Gb. H. ml. I. 99.

Zeměvědný. Z. společnosť. Nár. list. 1894. č. 286. Z. znalosť. Mus. 1895. 283.

Zeměžluč, erythraea. Cf. Ott. VIII. 735. Také *hlístník*. Brt. D. II. 502.

Zemiakový. Z. voda = *kořalka*. Slov. Phľd. 1897. 27.

Zemiče, ete, n. = *zemče, i vsuto*. U Brna. Brt. D. II. 162. (Lišeň).

Zemko, a, m. = *sedlák*; pl. zemkovia. Slov. Kal. S. 213.

Zemňákový. Z. koláč. NZ. IV. 21.

Zemříti. Ryby mi z-ly (lekly). Půh. VI. 162. **Na** tom zemřeli (to tvrdíce). Arch. XI. 94.

Zemrud, u, m., Smaragd, m. Am. Orb. 59., 92.

Zemskomagnetický. Z. element. Vstnk. II. 561.

Zemský. Z. ořechy (hlízy). Brt. D. II. 504.

Zemzim, u, m. = *koreniak, oddenek*. Slov. Kal. S. 214.

Zendal, u, m. = *cendal*, látka polohedvábná. Wtr. Krj. I 116.

Zenfťář, e, m. = *senftář, nosič senfty*. Kat. z Žer. I. 191.

Zenker Jos., lesmistr, lesní spis. † 1894.

Zenotice, pustá ves na Mor. Mtc. 1896. 122.

Zeoskop, u, m. = *nástroj k určování alkoholu v lihovinách*, Ebullioskop. Sterz. I. 735.

Zepsiti koho = *vynadati mu*. Brt. D. II. 261.

Zerz = tvaroh smíchaný s povidly do buchet. Cejč. Hledík.

Zerzavisko, a, n. = *řezavisko*. Brt. D. II. 378.

Zerzeti = *rezavěti*. Zábř. Brt. D. II. 140.

Zes = *přes*. Slov. Pastr. L. 146.

Zesmyslniti. Ml. Hüb. 237.

Zespusť, cf. Spusť (3. dod.).

Zesthetisovati co. Nár. list. 1894. č. 230. feuill.

Zestrnožiť = *slátati*. Z-žil ze stareho novy kabat. Přece to jaksi strnožíme = seženeme (peníze). Laš. Brt. D. II. 425.

Zesvětštěti. Vlč. Lit. 97.

Zešálit sa. Ovce sa nám z-la = dostala motolicu. Val. Brt. D. II. 425.

Zeščípľavět = *státi se ščíplavým*, ščípľavinou. Seno nevysušené doma z-ví. Laš. Brt. D. II. 425.

Zeškohřňat = *ledajak semleti*. Z-ňal na mlýnku žito. Zlín. Brt. D. II. 425.

Zeť. Mor. a slov. *zať*. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 41. Mladý z. = *ženich*. Slov. Čes. l. V. 243., Phľd.

Zetknúť. Celú noc sem oka nezetkla = nezamhouřila. Val. Brt. D. II. 425.

Zetříti = *vzetříti* = vraziti, immergere. AlxB. 81.

Zévnatka, y, f., mlž. Vz Ott. X. 311.

Zevník al. zjevník, publicanus. Toho slova neschvaluje Dob. Vz Dob. Dur. 112., 122.

Zevropeizovat. Snaží se náš jazyk z. Mus. 1894. 152.

Zezihłava, y, f., nadávka. Nadała mně do z-hłav. Val. Brt. D. II. 425.

Zezlopověstněti. Mus. 1894. 176. Tonner.

Zezulenka = *tanec*. Vz Tanec mor. (3. dod.).

Zezulka, vz Traňk žlutý (3. dod.). — **Z.,** vz Včeličky (3. dod.). — **Z.** = kukačka. Cf. Žežulka (i 3. dod.). Na zimu mění prý se v ostříže. Mtc. 1893. 302. — **Z.,** jm. slepičí. Tkč.

Zežabený. Z. dobytče či zihličené. Má podobnou nemoc jako jest čmer u člověka, krev se sráží v hrče. Brt. D. II. 492.

Zežera, y, f. = *dožera, mrzutosť*. To je hromská z. s týma děcky. Jicko. Brt. D. II. 425.

Zežiť = *vystáti*. Nemožu ho ani z. Přerov. Brt. D. II. 425.

Zežochovat = *do žochu vecpati*. Z. vlnu. Val. Brt. D. II. 425.

Zežutý. Z česnek. Mtc. 1894. 339.

zg změněno v *žď*: roždie z rozgьje, droždí z drozg. Gb. H. ml. I. 454. Miezga, dat. a lok. mieždě. Hus. P. 135. (Gb. H. ml. I. 455.). — *zg* měnilo se v *zh*: mezh z mьzgъ, miezha z mězga. Ib. I. 456. — **zg** mění se v *zk*: mozg — mozk. 1440. Vz Mus. fil. 1896. 435.

Zgabnót. Cf. Brt. D. II. 113.

Zgarba. Cf. Brt. D. II. 485.

Zgecnouti = *skecnouti, spadnouti*. Heršpice. Rous.

Zgegnouti = *zdechnouti*. Phľd. 1894. 373., 375.

zgj mění se v *žž* a toto v *žď*: Drážďany z dręzg-jan. Gb. H. ml. I. 453.

Zgniaviti koho. Zgniavili ho, poviazali silně. Phľd. 1894. 573.

Zgrblík = *zakrnělý člověk*. Brt. D. II. 425.

Zgrbloň, ě, m. = *skrblík*. Cf. Brt. D. II. 113.

Zgrmanělý. Z. vŕba = vyhnilá? Phľd. 1893. 611. Cf. Zgrnatělý (3. dod.).

Zgrnatělý. Z. dřevo = zatuchlé, zahnilé. Vz Zgrunatěti (3. dod.).

Zgrunatěti = *zatuchnouti, zahniti*. Jevíčko. Brt. D. II. 425.

Zgrýňala, y, m. = *tulák*. ‚Z-lo!' vítá se kluk, když se vrací z toulky. Jicko. Brt. D. II. 425.

Zgrysnout = *zhryznouti, snísti*. Záp. Mor. Brt. D. II. 425.

Zgybat = *nemírně lakotiti*. Val. Brt. D. II. 425.

Zgypať = *chodit na zgypy*. Vz násl.

Zgypy. Chodí enem na zgypy = toulá se po besedách. Lšš. Brt. D. II. 425.

zh. Z *zh* se *h* odsouvá: míza ze strč. miezha, žezule m. žezhule. Gb. H. ml. I. 467.

Zháčiště, ě, n. = náčiní k lovení ryb. Hrš. Nách. I. 440.

Zháčiť na Slov. také = *zvrátiti*. Kal. S. 214.

Zháha, později žháha, odsutím *h* záha a žáha. Zaha (Frenšt.) Brt. D. I. 109. — Gb. H. ml. I. 495,

Zháknouti. Mala som sa dávno sdôveriť, ale som sa zhákla, bála som sa; Dva razy chcel počať reč, dva razy sa zhákol. Phľd. 1892. 713., 1893. 608.

Zhánka, y, f. = *příkopka na příč cesty*, jíž se svádí voda. Jicko. Brt. D. II. 425.

Zhebnouti. O pův. slova cf. Gb. H. ml. I. 75.

Zhíknouti, vz Zhýknouti.

Zhladovělý. Vrch. Rol. XXXVIII. 71.

Zhladověti, hungrig werden. Bráb. 186.

Zhlaň. Vodník obývá hluboké zhlaně. Vck. Poh. 119.

Zhlavec, *zhlávek, poduška, polštář,* malá *peřina* = peřina pod hlavu. Brt. D. II. 436.

Zhlávek, vku, m., vz Zhlavec (3. dod.).

Zhlaví = část trámu vyčnívající přes líce při spojení trámů. Ott. VIII. 1.

Zhlavík (han.), vz a) Slavík, b) Šípec (3. dod.).

Zhliveť = *zdrepeneť* (3. dod.). Slov. Kal. S. 213.

Zhloubij. Háj. Herb. 15.

Zhloustati *co do sebe* = hltavě sníst. Také o nevydatné stravě, které se mnoho z-stá. NZ. II. 696.

Zhlúbí, vz Zhloubí, Vzhlúbi, Gb. Km. -a. 21.

Zhluzeť. Krásný plavý vlas mu zrudnul, zhluzel. Phľd. 1893. 2.

Zhmotěti = *hmotou se státi.* Am. Orb. 100.

Zhnědlý. Z. kladodia. Čl. L. Jos. 15.

Zhnilovatělý. Vstnk. II. 572.

Zhnilý, faul. Z-mu i krok žádný. Mor. Čes. l. V. 421.

Zhnitý = *shnilý.* Z. drevo. Phľd. XII. 657., 578., Sbor. slov. I. 60.

Zhnojiti. Sejry se zhnojily (zkazily). Mus. 1896. 394.

Zhobárat = *hovořiti.* Záhoří. Brt. D. II. 426.

Zhobrovati m. zbobrovati, vz Bobrovati (padati). Drahotouše. Glos.

Zhoniti. Kteréžto Žižka zhoniv na mnohé rány vložil jest. Břez. Font. V. 477.

Zhořeklý. Z. máslo, ranzig. Telč. Brt. D. II. 426.

Zhorenina. Vidím iskričku maličkú na bezdušnej zhorenine. Kl. V. 130.

Zhospodařiti. Vojáci tam již z-li (dohospodařili, vše vzali). Kat. z Žer. II. 115.

Zhoubonosný. Z. mračna. Hudc. 68.

Zhovadilec. Sterz. I. 811.

Zhovadilý. Z. lid, zvyklosť. Wtr. Živ. c. II. 917., 923. (891.).

Zhř- m. *zř:* pozhříti m. pozříti. Beck. II. 427. (Gb. H. ml. I. 465.).

Zhranatěti = *hranatým se státi.* Am. Orb. 86.

Zhranatiti = *hranatým učiniti.* Us.

Zhranený. Z. palec na nohe. Phľd. 1894. 681.

Zhrci = *zhrdnouti.* Květ práce, jímž nelze zhrci. Památník Sokola slanského. 1890. Mus. 1896. 369.

Zhrda, y, f. Taký v srdci vztek a zhrdu cítil. Vrch. Rol. XXX. 23.

Zhrdati co: svět. GR. Nov. 133. 28. Vz násl. Zhrzeti.

Zhrdlit. Chce všecko sám z. (podělati). Laš. Brt. D. II. 426.

Zhrdzavelý = *zrezavělý.* Phľd. 1895. 222.

Zhrdzaveť = *zrezavěti.* Phľd. 1893. 140.

Zhriaknuť. Ale zavčasu zhriakol sa. Phľd. 1896. 95.

Zhřívanica z květu, medu, koření a cukru. V. Klobúky. Hloušek.

Zhrkotati = *zarachotiti.* Koč z-tal pred kaštieľom. Phľd. 1894. 86.

Zhrňák, u, m. = *prkenná bódka* (boudka) *ve stodole,* kam vymlácené obilí shrnují.

Zhrňati. Ten zhrňá = utíká. Heršpice. Rous.

Zhročiti = *zročiti.* Potom skrze nějaké jednání byla ta věc zhročena do Chba. Arch. XV. 146.

Z hrubi. Dříví z mořské třti z hrubi jest jako dobrá chmelová tyč (tlusté, silné). Kabt. 31.

Zhrzeti co. Ty lehké prsy manželky zhrzel si. 1438. List. fil. 1895. 146. Zhrzyegýczý loze (lože) muzýe pro buoh, spernens thorum viri propter deum. 1418. Ib. To poslušenstvie ktož by zhrzel. Chč. S. 189. Jinde mívá Chč. instr. ku př. 141., 145. Jenž hanebne buohy zhrzyeff, qui prophanos deos spernis. 1418. List. fil. 1895. 211. Sladká otce zhrzel je lona, dulces patris sprevit sinus. 1418. List. fil. 1895. 440. Zemské věci všechny zhrzel jest. 1418. List. fil. 1896. 208. Ti kochánie zhrzeli jsú světských věcí. Hmn. 1418. Mus. 1896. 458. Cf. Zhrdati.

Zhudlařený. Z. oděv. Čch. Kand. 156.

Zhúknouti. Obilie zhúklo, že bolo jako jedna perina. Phľd. XII. 645.

Zhůra, y, f. Ten němože nic dať, ba něma teho na zhuru = *nazbyt.* Laš. Brt. D. II. 426.

Zhurkati. Mrzelo ho, že se sedlák tak skoro zhurkál (probudil). Brt. D. II. 34.

Zhutnělý. Z. mluva. Vlč. Lit. 17.

Zhutnúť co = *zhltnouti.* Phľd. 1893. 521.

Zhuvěřilý = *zbortěný.* Z. dřevo. Jevíčko. Brt. D. II. 426.

Zhvězditi se. Až se atd. je z. Bl. Gr. 293.

Zhýkati. Deva zhíkne a klesne bez seba (vzkřikne). Phľd. 1894. 575.

Zhymnovati, lépe: sezpívati. Bl. Gr. 207.

Zhyn, u, m. Vrch. Rol. XLVI. 149., Len. 81.

Zhynouti na zradu. Vrch. Rol. XLVI. 174. — **komu.** Znamenitá summa peněz mu zhynula = se ztratila. 1568. L. posíl. 20.

Zchlapčilý. Z. mravy. Světz. 1895. 15., Wtr. St. nov. 198.

Zchorobněti; *s-bniti koho.* Nár. list. 1895. č. 329. feuill.

Zchoulostivělý. Z. mládež. Kutn. šk. XV.

Zchřadnouti. Zchřadnú hory, tabescent. Pror. Isa. 34. 3. (Gb.).

Zchraptěti. Toto slovo zamítá Bl. Gr. 327.

Zchudačeti, verarmen. Světz. 1895. 310.

Zchuditi koho čím. Těmi břemeny zchudí lidi a obtiečí velmi. Chč. S. 125.

Zchuraviti koho, macerare. 1418. List. fil. 1895. 212.

Zchvěný. Strachem z. Zvič. Mlt. 29.

zi se mění v *ži.* Vz Gb. H. ml. I. 492.

zi- se mění v *ze-:* zima — zema. Brn. Brt. D. II. 161.

zí- se mění v *zé-* jen v několika slovech: *v* země. Brn. Brt. D. II. 161.

Ziabsť, vz Zábsti (3. dod.).

Ziapať = *křičeti, vřískati* (hl. o dítěti). Myjava. Phľd. 1895. 444. Ešte i ty, Jano, na muža ziapla. Ib. 1892. 742.

Ziblaha, y, f. = *chudá, churavá osoba.* V. Revúce. Phľd. 1893. 373.

Zídka. Už je za zídkou (hřbitovní = už umřel). Us. Črmk.

Ziechať = *zívati.* V Senici: zíchať. Ziecha sa mu. Myjava. Phľd. 1895. 444.

Zielo, strč., valde. Gb. H. ml. I. 313.

Zigar, u, m., u hodin, der Zeiger. Laš. Brt. D. II. 519.

Ziglať = *natírati, mazati* (ve smyslu hrubším). Jicko. Brt. D. II. 426.

Zihličený. Vz Zežabený (3. dod.).

Zicha, y, m., vz násl. Zikmund.

Zicháček, čka, m., vz násl. Zikmund.

Ziikání v čes. řeči vlivem německým. Koll.

Zika, *Zíka,* y, m., vz násl. Zikmund.

Zikán, a, m., vz násl. Zikmund.

Zikeš, kše, m., vz násl. Zikmund.

Zikmund. Odtud: *Zich, Zicha, Zicháček, Zika, Zíka, Zikán, Zikeš, Zikuda, Zikula, Zyka, Žíha, Žicháček, Žížek* a *Zížek, Žižka, Žižulík, Sigmund, Sika, Sikan, Sikeš, Sikmund, Sikyta, Syka, Sykyta.* Kbrl. Sp. 9., 12., 20. Cf. Odvozeniny v Kotk. 36.

Ziková Luisa, spisov. † 1896.

Zikuda, y, m., vz Zikmund (3. dod.).

Zikula, y, m., vz Zikmund (3. dod.).

Zima. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 19. Zima frigus, zíma hiems, místy us. Gb. H. ml. I. 610. Vyhánění zimy. Vz Zbrt. Pov. 30. Z. je zlá a proto u chudého člověka nemívá konce a kraje. Šml. VII. 216. Ešte žiadnu zimu vlk nezožral. Phľd. 1894. 443. Je-li jedna veliká zima, dvě tři po ní nestojí za nic. Val Vck. I. 161. Je-li dlouhá z., bude mnoho ovoce. Ib. 164.

Ziměje = ziměji. Žďár. Brt. D. II. 260.

Zimice, e, f., m. zimnice, *n* odsuto. Gb. H. ml. I. 381.

Zimky, pl., f. = druh *hrušek.* NZ. V. 586.

Zimnice. Hojení horké a studené z. na Slov. Vz Mtc. XVIII. 210., Phľd. XII. 568. Z. je oštерná nemoc. Vck. Val. I. 129. (tamtéž o léčení jí na Val.). Pověry o ní vz Zbrt. Pov. 170. — *Z-ca,* osada na Slov. Phľd. 1895. 351.

Zimnicovati, lépe: zimnici trpěti. Bl. Gr. 206.

Zimničník. Z. jest; lépe: má zimnici. Bl. Gr. 242.

Zimník, a, m., lesík na Frýdecku. Věst. op. 1894. 20.

Zimnisko, a, n. Am. Orb. 32.

Zimný. Ej ženy, ženy, kebyste znaly, aká to bieda, keď je muž starý, ťažký jak hlina, zimný jak voda, pri ňom nevesta ako jahoda. Phľd. 1894. 191. *Zimná Polana,* odnož Lysé Hory na Frýdecku; *Zimné Údolí* a *Zimný* (hora a přítok Morávky), ib. Věst. op. 1894. 20.

Zimolez, u, m., *zobáčky, psí trní,* ligustrum vulg., rostl. Brt. D. II. 504.

Zimomravý = *zimomřivý.* Slov. Zátur.

Zimomriavky (husí kůže) naskočily na kožu, mi na chrbát. Phľd. 1894. 424., 1892. 202. Z. idú po ňom; Po chrbte mu z. chodia, Schauder. Ib. 1894. 377. Zlé tušenie pochodí ho ako z-ka. Ib. 1892. 280.

Zimomřivý. Z-ví vypovídají se ze Studené přes Sichrov do Teplice. NZ. III. 229.

Zimospáč, e, m. = *zvíře zimu přespávající.* Slov. Kal. S. 214.

Zimostrádka, *zimuľa, zimuľka* (val., laš.), *zimostráz* (slov.), *lesní chocholouš* (Brn.), bombycilla garrula, pták. Brt. D. II. 493. Místy na Mor. *chocholouš ruský, chocholuše, trpělka, trpeluška.* Mtc. 1893. 303. — **Z.** *barvínek,* u lidu zimostráž. Čern. Př. 56.

Zimotvorný. Z. stroj, Nár. list. 1894. č. 223. 3., síň. Vstnk. IV. 11.

Zimuľa, y, f., vz Zimostrádka (3. dod.).

Zimuľka, y, f., vz Zimostrádka (3. dod.).

Zinakiaľ = *odjinud.* Slov. Kal. S. 214.

Zinčitka, y, f., v lučbě. Am. Orb. 63.

Zinčnatka, y, f., v lučbě. Am. Orb. 63.

Zindule, e, f. = červená kráva s bílou hubou. Kozlov u Č Třeb. Tkč.

Zindžeti. Železo z-ží. Brt. D. I. 299.

Zinek není z něm. Zink, nýbrž z lat. cincum. Gb. H. ml. I. 504.

Zingnút = udeřiti něčím tvrdým. Vých. Mor. Brt. D. II. 426.

Zingra = jiskra, která vzejde uhozením něčím tvrdým o kámen, na př. když kůň zavadí podkovou. Vých. Mor. Brt. D. II. 426.

Zinkamonatý. Z. mléčnan. Vstnk. III. 4.

Zinventovati něco. L. posíl. I. 40. (r. 1568.).

Získati co. Kdo chce co ziskať, muši moc vystať. Slez. Nov. Př. 112., NZ. V. 541.

Ziskovánie, n. Všecka kupectví a jiná z. zamietá. Chč. S. 95.

Ziskožravý žrec. Phľd. 1896. 698.

Zít m. *zeť.* Sev. vých. Čech. Oestr. Mon. (Böhm.) I. 494., Nár. list. 1896. č. 261. feuill.

Zívalka, y, f. = *zívačka,* Gähnerin. Sterz. I. 995.

Zívání. O žehnání úst při něm vz Zbrt. Pov. 75.

Zivnút = *zgrbnút.* Dybys byl rači zivnuł = umřel (opovržlivě). Jicko. Brt. D. II. 426. Na Slov. také = *stisknouti, stlačiti.* Zívnul kľučkou. Kal. S. 214.

Zizati. Zizal do dveří. Phľd. 1895. 204. Prišiel a zizal po kútoch. Phľd. XII. 550.

Zižďat. Břeh zižďá = sjíždí, urývá se. Zlín. Brt. D. II. 426.

zj se mění v *ž:* vozjenъ — vožen; ve vých. nářečích se často nemění: pokazený. Gb. H. ml. I. 492.

Zjadrnět přechod. = *jadrným činiti.* Kůň už słábł, a trochu ovsa ho z-ło. Zlín. Brt. D. II. 426.

Zjařiti se kdy, polož do téhož článku za: Koll.

Zjašený. Z. kráva. Phľd. XII. 682.

Zjava, y, f. Nekeří na zjavu to pravili = zjevně. Val. Brt. D. II. 426.

Zjednotničiti = zjednotliviti. Krok 1895. 291., 1896. 14.

Zjednotvářeti, el, ení. Dojmy z-ly. Světz. 1895. 522. b.

Zjev = *příběh.* Vyber z nich každý hrozný z. 1777. NZ. III. 222.

Zjevník, publicanus. Ev. víd. 126. Mat. 9. 10. Vz Zevník (3. dod.).

Zjevný = *veřejný.* Vz Sedadlo (zde).

Zjíždět. Kde pořád zjízdíš? = se touláš. Záp. Mor. Brt. D. II. 426.

Zkä = *odkud.* Zkä si prišó, idži tä. Slov. Phľd. 1896. 292.
Zkadekoľvek = odkudkolivěk. Slov. Kal. S. 215.
Zkädialsi = *odkudsi.* Phľd. 1893. 69.
Zkameniti koho = v kámen proměniti. Kld. IV. 206.
Zkapati. Zkapal, ako by ho nikdy nebylo bývalo, ako keď nadutá z bielku guľka (mydlová bubliua) prskne. Slov. Nov. Př. 595. Cf. Skapati.
Zkázně. Otálím zde z. (ku své zkáze). Kká. Puš. Roz. 78.
Zkázověstný. Kká. Puš. Roz. 8.
Zkazový = *zkázonosný.* Slov. Kal. S. 215.
Zkažely = *zkažený.* Z. máslo. Kat. z Žer. II. 227.
Zkecati co = zkaziti, verpfuschen. Us. Črmk.
Zkial (odkud) prišiou (vlk přišel), ztia aj pôjde (odejde). Phľd. 1894. 203.
Zkladykurykus. Co to? Z klády kůry kus (žertem). Tkč.
Zklaveť = *na ruce ochromnouti.* Slov. Zátur.
Zklektati co komu. Z-li sobě sami falešný a křivý, pustivše pravý, rozum (výklad) svých předků. Chč. Mik. 487.
Zkolenčovatěti. Tele z-lo. Vck. Val. I. 148.
Zkoloubiti se. Bl. Gr. 287.
Zkomonilý. Z. junák = vzrostlý, procerae staturae. Bl. Gr. 185.
Zkoprněti. Z-ly kosti, inepte m. ztrnuly. Bl. Gr. 323. Posud se ho užívá. On je celý zkoprnělý. Us. Dšk.
Zkormoutiti. Když se z-tí voda. Bibl. kral. V ev. víd.: Když se voda zamútí; v praž. bibl.: zbúří. Exc.
Zkoumatelský. Z. práce. Vstnk. II. 505.
Zkoumavka. Vstnk. III. 255., IV. 146.
Zkoumavosť, i, f., Forschungskraft. Pal., Krok 1896. 14.
Zkrásnělý čím: uměním. Šml. I. 65. Z. květ. Vrch. Tryz. 218.
Zkratka. Slovní z. Vstnk. II. 281.
Zkřemenatělina, y, f., Helminth, m. Sterz. I. 1234.
Zkřenouti. Otc. 423. a., MamC. 120. b. (Gb. H. ml. I. 205.).
Zkřesťanilý. Z. královstvie. Arch. III. 212. (Vlč. Lit. 196.).
Zkřibovatět = *rozpustiti odnože.* Když moc prší, obilí z-tí. Val. Brt. D. II. 426.
Zkříknouti od strachu. Phľd. 1894. 329.
Zkřísilý. Hrob Krista z-ho (zkříšeného). 1418. Vz Vzkřísilý.
Zkristiti = ku Kristu přivésti a s ním spojiti. Toto slovo nelíbí se Bl. a doporoučí: křesťana z někoho udělati. Bl. Gr. 169.
Zkřívat = *zmrzati, státi na zimě.* Co tô bôdete z., poďte radš do seknice. Jevíčko. Brt. D. II. 426.
Zkřížiti. A chraň se z. dnes za noci mé kroky s svými. Černý. Cenci. 86.
Zkrkavčeti. Kld. III. 99.
Zkrnovatěti, ěl, ění = *ztrnouti.* Nohy mi z-ly. Brt. D. II. 333.
Zkrnubět = *ztýřeti, ztroudněti.* Dřevo, zrno v zemi za sucha z-bí. Laš. Brt. D. II. 426. Cf. Zkrnoběti.
Zkroucenec, rostl. Cf. Ott. XI. 59.
Zkroušený. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 75.
Zkrsnouti kde. Zkrsla v ňom myšlienka. Phľd. 1893. 259. Iste, že nezkrsla mu myšlienka tá náhodou. Ib. 95. Vo mne zkrslo podorzenie (vzniklo). Ib. 1896. 655.
Zkrutek, fumaria. Vz Ott. IX. 769.
Zkulhati komu kde. Někdy i vážným mužům v tom zkulhá (selže). Bl. Gr. 169.
Zkumnosť, i, f., Theorie. Pal., Krok 1894. 14.
Zkúřiť. Zkúřil = utekl. Brušp. Hledíková.
Zkurvilý. Z. početí. Alx. Nách. kap. II.
Zkusiti co m. *čeho* v Rkk. Vz Mus. 1896. 264., List. fil. 1896. 345. Cf. Zhrdati.
Zkušelý = *zkušený.* Z. doktor. Kat. z Žer. I. 183.
Zkušenosť. Z. je moudrosť. Šml. VII. 256. Z-stí hlava zmoudří a srdce se obrní. Ib. VIII. 7. Dobrá je učenosť, lepší jest z. Nár. list. 1894. č. 284.
Zkydati. Zradili (je) z-vše (zohyzdivše) je kacieřstvím. Chč. S. 66.
Zkynožiti včely. Phľd. XII. 32. (NZ III. 31.).
Zkysliť sa. Mäd zkyslí sa = zkyše. Zvolen.
Zlacení, n. Z. skla. Vz Mrš. 264.
Zlačněti. Aby chléb velikého čtvrtka zmalel v nich a z-čněl. Chč. Mik. 461.
Zlahodělý čím. Mysl hudbou z-lá. Šml. I. 143.
Zlamnice, e, f. = *zhlavec?* Slov. Čes. l. V. 159.
Zlamšídlo, a, m., os. jm. Kbrl. Dmžl. 22.
Zlaskavělý. Z. ton. Světz. 1893. 56. a.
Zľášč m. zlášť, zvlášť. Dol. Brtch.
Zlášnej m. zvláštní. Sev. vých. Čech. Oestr. Mon. (Böhm.) I. 495.
Zlatá, é, f., obec v Hontě. Phľd. XII. 341.
Zlatě. Hned z. k němu zaplane, k jinému se tulí něžně. Kká. Puš. Roz. 73.
Zlatec, vz Sladec (3. dod.).
Zlatenka, vz Zloutenka (3. dod.).
Zlatitka, y, f., v lučbě. Am. Orb. 63.
Zlativý. Z. vlna (obilí, gt.). Kolc. 44.
Zlatná, é, f., trať u Všeminy. Mtc. 1895. 310.
Zlatnatka, y, f., v lučbě. Am. Orb. 63.
Zlatnica. Léčení jí na Slov. Vz Mtc. XVIII. 209.
Zlatka. Kolik má z. krejcarů, nemusíme počítati (nejsme chuďasy). Šml. VII. 169.
Zlátka, y, f. = *zlatenka.* Slov. Mtc. XVIII. 210.
Zlatnický. Premýšľa ako z. učeň. Phľd. 1894. 196.
Zlatníček = *obec. králíček,* pták. ČT. Tkč.
Zlatník. Najde si zlato zlatníka (o naději). Slov. Zátur. Z-ci vypovídají se ze Zlatenky přes Svařenice do Zdobína. NZ. III. 229. — **Z.** nebo *Hlaváč* = *Němec.* Ve švihačině. Brt. D. II. 520. — **Z.** = hora na Frýdecku. Věst. opav. 1894. 20. — **Z.** = obec v Tekov. na Slov. Phľd. XII. 341.
Zlatný *vrch* v Prenčovsku na Slov. Phľd. 1893. 481.
Zlato. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 85., Phľd. 1893. 338. Zlato je zlatom, sriebro je srie-

brom, ešte jesto rozdiel v ňom. Slov. Nov. Př. 272.

Zlatobarvý. Z. květ. Krs. Moor. 45.

Zlatohlásek (Zábř.), *křižlíček* (Zlín.), regulus cristatus, pták. Brt. D. II. 496.

Zlatohlav. Dle Čern. Př. 65. asi m. zlatohláv = roucho zlatem, stříbrem protkané.

Zlatohlávek, vz Králíček, Budníček (3. dod.). — **Z.,** lilium agreste. 1440. List. fil. 1893. 395. Z., affodilus (kopíčko, rostl.). 1440. List. fil. 1893. 393.

Zlatohlávka místy = zlatohlávek, králíček (pták). Mtc. 1898. 304.

Zlatojamec, mce, m., chrysobothrys, brouk. Vz Klim. 416.

Zlatoklasý. Z. pšenice. Phľd. 1896. 622.

Zlatokopství. Ml. Hüb. 105.

Zlatolesklý různohřbetník. Vz Různohřbetník (3. dod.).

Zlatolíč, *křehula* (zlín.), salix, rostl. Brt. D. II. 507.

Zlatomlýn, a, m., rybník na záp. Mor. u Opatova. Mtc. 1895. 340.

Zlatomlýnský rybník, nyní Zlatomlýn. XVI. stol. Mtc. 1895. 275. (U Brtnice.).

Zlatoozdobník, a, m. = *štafíř*. XVIII. stol. Zbrt. Tan. 260.

Zlatopruhý vyklenulec, brouk. Vz Vyklenulec.

Zlatorohý. Z. oltář. Vrch. F. II. 181.

Zlatoryzý. Z. vlna. Pokr. Mrt. z. 12.

Zlatoskvělý. Z. svit. Vrch. Rol. XVII. až XXII. 180.

Zlatoš, e, m., v lučbě. Am. Orb. 62.

Zlatoštítý široštítkář. Vz Široštítkář (3. dod.).

Zlatotečký. Vz Vyklenulec (3. dod.).

Zlatotraňk, u, m., vz Tvrdníček (3. dod.).

Zlatoušek, šku, m. = *žluťák, blatouch*. V její (sestřině) duši bájí pučelo jak v máji zlatoušků se shlíží v jasných pramenech. Čch. Leš. kov. 56.

Zlatovce = územie v Trenčan. Phľd. XII. 311. — **Z.,** aurigena, brouk. Vz Klim. 409.

Zlatovětvý. Z. strom. Krs. Moor. 57.

Zlatozelený. Z. bedrunka. Šml. VIII. 40.

Zlatozrný. Z. Hana. Šml. VIII. 225.

Zlatufka, y, f. = zlatka, zlatovka. U Prešova. Phľd. 1894. 307.

Zlatý. Cf. Prstenní (3. dod.). — **Z.** *důl,* potok na Frýdecku. Věst. op. 1894. 20. — **Z.** *žíla*. Léčení jí na Mor. Mtc. 1894. 333. — **Z.** *noc* = první po svatbě. Čes. l. V. 64. — **Z.** *stoka,* přítok Lužnice. Čes. l. VI. 150.

Zlavek, vku, m. místo vzhlávek. Brt. D. II. 111.

Zľaviť, *zleviť* = *uleviti, ulehčiti*. Slov. Kal. S. 215.

Zle. Kto zle robí, bar ho nikto nehoní, utíká. Phľd. XII. 254. Ještě nikdy nebylo tak zle, aby zas nebylo dobře. Us. Kld. IV. 71. Ešte raz bude zle a potom nikdy lepšie. Slov. Zátur. Zle uctiti = zneuctiti. Cel. Pr. m. II.

Zledněni kuřavky. Vz Zamražení (3. dod.).

Zledovělý. Z. žena. Váňa. 40.

Zleknouti se. Staří říkali: leknouti se. Bl. Gr. 264.

Zle — nedobre = zle zle (zdůraznělé). Slov. Kal. S. 215.

Zleptati co. Hus. (List. fil. 1896. 63.).

Zlíbiti se komu v čem. V němž (synu) sě jest tobě z-lo. 1398. List. fil. 1894. 110. — **s inf.** Z-la duše má žádati spravedlnosti. Ž. wit. Ps. CXVIII. 20. V Ž. gl.: oblíbila. V Ž. kl.: sžádala duše má. Vondrák. Spuren. 33.

Zlice. Stará z. Šml. VII. 97.

Zlidověti. Kus formalní z-věl. Vlč. Lit. 269.

Zliechov, a, m., míst. jm. na Slov. Phľd. XII. 99.

Zlíňať = *pro lakomosť ani sobě nepřáti*. Slov. Kal. S. 215.

Zlitý. Ščep (štěp) byl zlitý jabkama = měl mnoho jablek. Až zlito jí bylo = hruška měla mnoho ovoce. Záp. Mor. Brt. D. II. 426.

Zlo. Nepáše nikdo zlo jen proto, že je zlem. Bráb. 152.

Zlobický Jos. V. Cf. Mtc. 1897. 76.

Zlobný v Rkk. je doloženo. Vz Mus. 1896. 280.

Zloboch, a, m. = *kdo se zlobí*. Bl. Gr. 281.

Zlobošný, Símě z-né zatratilých (semeno zlých lidí); Čili oko tvé *zlobochské* — ineptissima vox. Bl. Gr. 209., 210.

Zloceř = *zlá, nezdárná dcera* (laš., Orlová). Sr. Zlosyn Brt. D. II. 426.

Zlodárný. Z. moc. Phľd. 1894. 713.

Zloděj. Cf. Uchmatnouti (3. dod.). Hádání na z-je. Vz Zbrt. Pov. 84., 86., 88. Na z-vi košula horí. Šariš. Phľd. 1895. 377. Z-ji vypovídají se z Pokrad přes Lapačku do Věžníkova. NZ. III. 229. Tkača, krajčeho a mynařa dy da do měcha, mišaj jak chceš, podivaj sa, dycky z. na vrchu. Mor. NZ. V. 544. Z. mezi čeledí nejhorší. 1504. Vlč. Lit. 297. Z. na zloděja něpovi; Z. daleko něujde. Slez. Nov. Př. 39., 149. Která země jest bez z-jů? Nebe. NZ. III. 35. Modlitba na z-je (jak ho zastaviti). Val. Vz Vck. Val. I. 149., Čes. l. V. 156. Opis zloděje: Je nenechavý. Všecko se mu hodí. Má dlouhé prsty. Všecko mu překáží. Všecko si rád vypůjčí. Přes nic neupadne. Co mu přijde do ruky, to je jeho. Co mu sluníčko ukáže, to mu měsíček přinese. Vz Čes. l. V. 29. — **Z.,** vz Střílky (3. dod.; rostl.).

Zlodějivce, převzdívka mě. Loděnice.

Zlodějka, y, f. = malá čtyřrohá kobližka (buchtička pečená na plechu, která se mlékem zapařuje a sýrem n. mákem posypuje). Chrudim. NZ. III. 486.

Zlodějkyně. 1600. Wtr. Živ. c. I. 487.

Zlohlasně. Lerm. II. 98.

Zlolejcnosť. Toto slovo je Blahoslavovi vox inepta, numquam usu recepta a lépe se mu l bí: zlořečenství, zlořečení, lání, nejlépe: rouhání. Bl. Gr. 168.

Zlomec, mce, m. = zlomený strom. Záp. Mor. Brt. D. II. 427.

Zlomenina. Léčení z-nin na Slov. Vz Phľd. XII. 568.

Zlomenorohý lejnožrout, brouk. Vz Klim. 384.

Zlomiti. Aby nebylo ani po mém (prodavačově, který chce 30 kr.), ani po vašem (kupujícím, který dává 20 kr.), zlomíme to: dejte 25 kr. Zlín. Brt. D. II. 427. Zľe je kládu lámať, dyž nezlomí hůlky. Mor. NZ. V. 545.

Zlomkrk. Všetko sa o z-ky hrnulo. Letel som sem na z-ky (střelhbitě). Phľd. 1895. 79., 1893. 590.

Zlomluvce, e, m. Chč. S. 29.
Zlomluvec, vce, m. Bl. Gr. 206.
Zloosud, u, m. Krs. Moor. 89.
Zlořečitel, e, m. Bl. Gr. 206.
Zlořečivý. Z-ví vypovídají se z Čertína přes Klejovku do Pekla. NZ. III. 229.
Zlosť. I moudrosť je slabá hráz, když se zlosť poblázní. Světz. 1895. 206. c.
Zlostný. Z-ní vypovídají se z Durdic přes Náhlík do Dobřína. NZ. III. 229. Zlostný (hněvivý) jako křeček. Nov. Př. 556.
Zlosyn. Z-nové vypovídají se ze Zlosejna přes Litohlavy do Plačkova. NZ. III. 229.
Zlotřeti při žebrání. Chč. S. 243.
Zlotrovati. Tak se z-val (služebník), že ho nevím kdy doma hledati. Arch. XIV. 280.
Zlověstný = zlozvěstný. Phľd. 1894. 35.
Zlovládnoucí. Z. velmož. Kká. Puš. 76.
Zlovolný. Z. duše. Chč. m. s. 82.
Zluhať = *zlyhať.* Slov. Kal. S. 216.
Zlupenatěti = *lupenem se státi.* Čl. L. Jos. 36.
Zluskovatěti. Brt. D. II. 427.
Zlutherštiti město. Wtr. Živ. c. I. 118.
Zlútnať niečo = *těžce čeho nabyti.* Slov. Kal. S. 216.
Zlý. Dobrých sa moc vmestí a jeden zlý šetko pohubí. Slov. Zátur. Kdo sám sobě zel. List. fil. 1895. 302. Zažni zlemu o poludni sviecu a předca ti neuveři. Slez. Nov. Př. 36. — **Z.** = *špatný.* Vz Odplata (3. dod.). Zlým zlého nezaláceš (nenapravíš). Vck. Val. I. 110. Zlého (piva) by navařil, zle by pochodil. Bl. Gr. 294. Most příliš zlý. 1463. Arch. XIV. 121. Zlé nikdy nenadbä hľadať, samo príde. Slov. Nov. Př. 158. Zle zlym zabaňaju. Slez. Ib. 34.
Zlyhati = *selhati.* Hlas Halúzkov zlyhal; Všetky plány zlyhajú (selhávají, klamou); Tu jej (jí) zlyhal hlas; Čo mihne, to zlyhne. Phľd. 1894. 139., 411., 1892. 593., 1896. 727.
Zlypnút či *złupnúti* = s chutí snísti. Brt. D. I. 10. Cf. Slupnouti.
Zmagnetovati ocel. Bl. Gr. 23.
Zmáhací práce v dolech. Vz násl. Zmáhání.
Zmáhání v dolech = znovuotvírání částí dolů, explosí n. požárem stižených. Ott. XI. 604. a.
Zmárať = *umořovati.* Slov. Kal. S. 216.
Zmaškrtit se = *zprotiviti se.* Jídlo se z-tí. Jimramov. Brt. D. II. 427.
Zmateřelý. Z. obilí = ztrouchnivělé. Brt D. II. 427. Cf. Matera (3. dod.).
Zmatlanina. Dostal sem od tebe jen trochu zmatlaniny (zmatené psaní). Kat. z Žer. II. 308.
Zmazaný. Člověk **na** cti z-ný. Arch. XIII. 113. Z. líce = *barvené.* Hus. (List. fil. 1896. 62.).
Zmazati. Kázal ji mastmi z. GR. Nov. 13.
Zmázdrovatělý. Z. okraj listu. Čl. L. Jos. 29.
Zmehnouti si co = *smysliti.* U Žleb. NZ. II. 696.
Zmej, e, f. = *aron* (rostl.). Slov. Kal. S. 216.
Zmek = čert, satan, adhuc est in usu. Bl. Gr. 175. — **Z.** na Val. = veliký, asi stře-více tlustý a dva až tři sáhy dlouhý had s dračí hlavou. Vck. Val. I. 104.
Zméniti = *méně poskytovati.* — **čeho.** Kráva mlieka zmëní. Slov. Čes. l. V. 424.
Změřiti. Nětřa věřiť, ene změřiť. Slez. Nov. Př. 254.
Změrka, y, f. = přebytek měřených hor, jenž k samostatnému propůjčení se už nehodil. Ott. XI. 620. b.
Zmeškanlivě něco činiti. Čel. Pr. m. I. 167.
Změť. Střela, šíp a kámen v změti se hrnou na Saracena. Vrch. Rol. XVII.—XXII. 9.
Změtenec. Chč. S. 215., Chč. m. s. III. 35. Cf. Pravdice.
Zmezerování, n. Z. hlavních kržin. Am. Orb. 100.
Zmezerovatěti. Am. Orb. 100.
Zmierit sa = *smířiti se.* Phľd. 1896. 659.
Zmietka, vz Zmítka.
Zmigat, *zmignút* = prchati. Han. Brt. D. II. 427.
Zmije. Trhnul sebou, jako by bosou nohou byl šlápnul na zmiji. Šml. VII. 234.
Zmijovec, dracontium. Cf. Ott. VII. 904.
Zmilec, lce, m. = *zmilelec.* Bibl. XV. st. Vz List. fil. 1896. 78.
Zmina, y, f. = *zmínka.* O tom nebyla ani z. Záp. Mor. Brt. D. II. 427.
Zminouti si co. V boj každý dáš se, jak si ona zmine. Vrch. Rol. XXIII.—XXIX. 65.
Zmístkovatět. Jabka z-la, sflekovatěla, začala na některých místech hníti. Us. Ždánic. Brt. D. II. 427.
Zmistovatěti. Dež sem hôviděla hada, celá sem z-la (ztrnula). Záp. Mor. Brt. D. II. 427.
Zmítka. Vz Dokotiti (3. dod.).
Zmizánie těla (hynutí). 1440. Mus. fil. 1896. 451.
Zmizání, n. = *rozmazlování.* Láska jest pouhé z. U Plzně. Škar. 46.
Zmizeti. Zmizovati: Háj. Herb. 179. b. Zmizela s povrchu jako voda v písku. Wtr. Živ c. I. 134.
Zmlatolený. Z. pole. Vz Mlatolit (3. dod.).
Zmlazovací. Z. prostředek při lesních kulturách. Chdt. v Nár. list. 1893. č. 306.
Zmlazování, n. Z. lesů (přirozené zalesňování). Vz Nár. list. 1893. č. 277. 5.
Zmlklosť. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 66.
Zmlklý. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 66.
Zmlněný, magnetisiert. Z. ocel. Am. Orb. 47.
Zmlněti, ěl, ění, magnetisch werden. Am. Orb. 48.
Zmlniti železo, magnetisieren. Am. Orb. 47.
Zmlsaný m. zmlsalý. Dšk. Jihč. I. 7.
Zmoci. Nemože zmáhat platu, daní a p. Vých. Mor. Brt. D. II. 427.
Zmocnělý. Enns. 78. B. Cf. Zmocněti.
Zmocněný. Nejsi-li z-ný (= mocný) noty písně. Bl. (Hostn. 47.).
Zmodřiti koho = *ztlouci do modra.* Nár. list. 1894. č. 249.
Zmoch, u, m. = *vejce* při velikonočním ťukání, sekání krejcarem) rozsekané. V Zálabí. NZ. II. 702.

Zmok v Novohradsku na Slov. Vz Phřd. 1896. 251.

Zmoklý. Z. nebojí sa ďažďa. Phřd. 1893. 702.

Zmoknouti. Kde's zmokol, tam sa suš (tam se ospravedlni, kde tě nařkli). Phřd. 1894. 256.

Zmola = *rokle.* Břez. Font. V. 452.

Zmolovatělý. Z. sýr. Wtr. St. Pr. 48.

Zmolovati m. zmolovatěti. Kat. z Žer. 216.

Zmosúravený. Z. šípky = dobre mrazom doštípané, stiahnuté, umrštené (svraštěné). V Liptově. Vz Mosúr, Smosúravený (3 dod.).

Zmotalý. Z. mozek. 1599. Wtr. Živ. c. I. 207.

Zmotožiti sa. Vz Motožka (3. dod.).

Zmožditi. K GR. přidej: Nov. 85.

Zmraščený = *zmraštěný.* Slov. Zátur.

Zmraziti. Kaštany zmrazili (vozkové). Arch. XV. 102.

Zmrkánka. Na z-nce = na večérku, k večeru. Zlín. Brt. D. II. 427. Cf. Smrkati se. Za Výb. II. 821. polož: Vz Tov. 57.

Zmrtvolený. Z. lid (zemřelý). Słow. Lil. Ven. 124.

Zmrzlík peníz, že byl za mincmistra Zmrzlíka ražen. Čern. Př. 85.

Zmrzlý. Ani zmrzlej košile se nebojí. Mor. Nov. Př. 626.

Zmucit máslo = stlouci, zmútiti. Phřd. 1895. 184.

Zmušknouti = *shlédnouti.* Tak to zmuškni, která je hezčí. U Zleb. NZ. II. 615.

Zmuť, i, f. = *věci pomútěné* (zkalené); *trudné myšlénky, smutek.* Slov. Kal. S. 216.

Zmutek, tku, m. = *nesnáz.* Znatel jazyka nikdy neprijde do z-tku, jako sa má vysloviť. Phřd. XII. 729.

Zmýdelnatělý. Z. část. Vstnk. IV. 150. Z. tukový obsah buněk. Ib. 94.

Zmýšlat o někoho = *hledět ho obehrúti, ošiditi; ukládati o něho.* Val. Brt. D. II. 429.

Zmývati = *utíkati.* Ten zmývá. Brt. D. II. 428.

Zmyvek, vku, m. = *voda,* ve které se kdo umyl. Mtc. 1894. 106.

zň mění se v *žň:* žiežň m. žiezň, novoč. žížeň. Gb. H. ml. I. 495.

Znábožněti, ěl, ění. Světz. 1895. 483. b.

Znáčenie, n. = *nátka.* Phřd. 1895. 446.

Znáčený = *nátku mající.* Myjava. Phřd. 1895. 446. Cf. Znátčený (3. dod.). — **Z.** = uřícený, uhnaný sotva dechu popadaje. Přiběhl všecek z. Jevíčko. Brt. D. II. 428.

Znachor, a, m. = nadávka dítěti šestinedělce od strigy podvrženému. Phřd. XII. 642.

1. **Znak.** Padél hore znak a uderil sa v nos; dolů znak = dolů tvárou. Phřd. 1894. 375. Už je hore znak (znakem) = zemřel. Phřd. 1894. 372.

Znakomec, mce, m. Pozdravení od zdejších z-mců. Šf. (Mus. 1895. 76.).

Znakoštítý brvonožec, brouk. Vz Klim. 116., Květokras.

Znakovitý = *znamenaný.* Z-ho sa varuj. Phřd. 1893. 566.

2. **Známě,** ene, n. = *znamení.* Dřevo znamenem svým znamenati. 1591. Dml. List. 14, Rúd. 5. a., Kat. 1413. (List. fil. 1895. 126.). Když Bóh ostavě púhé z. zaslíbil k němu nějakú milosť dáti tomu, ktož... Chč. Mik. 446.

Znamenati čeho. Znamenajte lilium polského (gt.). Ev. seit. 35. Mat. 6. 28.

Znamení. O skloň. u Kroměř. vz Brt. D. II. 20. Znamení ‚osla' dostávali v dřívější době žáci, kteří ve škole po česku a ne po latinsku rozmlouvali; znamení ‚Turka', kdo latinsky nesprávně, a znamení ‚svině', kdo necudně mluvil. Jirás. III. 271.

Znameninoš. Místo 1418. má býti: 1438. Cf. List. fil. 1895. 140. pod čarou.

Znamenitý; *znamenit, a, o.* List. fil. 1895. 302.

Známiti. Aby se s ní z-li. 1554. Kosmograf. (List. fil. 1893. 450.).

Známka. Osnova svitá v kuli; kule má $17\frac{1}{2}$ známek, známka $7\frac{1}{2}$ lokte. NZ. IV. 41.

Známkovna, y, f. = *místnosť,* kde se něco známkami opatřuje. Z. na chmel. Nár. list. 1896. 23. září.

Známosť lepšia ako peniaze. Slov. Zátur.

Znánko. Nemám ani znánko hladu. Světz. 1894. 586. a.

Znapínati. Kázal nám kuše z. Arch. XIII. 250.

Znásilniti ženu (násilí jí učiniti). XV. st. Čel. Pr. m. II. 73.

Znátčený, vz Znáčený (3. dod.). Mtc. 1894. 108.

Znáti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 27. Ty všecko znáš, *lépe:* víš (v tomto smyslu). Znáš řecky m. umíš. Bl. Gr. 74.

Znátko. Vo znátko lepší = o poznání, trošku. Ani *znatynko* = nic. Zábř. Brt. D. II. 428.

Zněcka. Na Zněckách, louka u Bedřichova na Mor. Mtc. 1895. 329.

Znecta, y, f. = *zneucta.* Kká. Puš. 24.

Zneklidněný, beunruhigt. Mar. Kalašová. Tři básně dramatické od Maur. Maeterlincka. Str 37.

Znělec, fonolith. Vz Ott. IX. 348. a.

Zněmělý. Phřd. 1895. 140.

Zněmiti komu co čím. Dýkou ústa mu zněmil (zabil ho). Vrch. Rol. XVII.—XXII. 109.

Zneslaviti se čím: útěkem. Kká. Puš. 26.

Znětřiti. I znětřil nevěry jich. Ev. atd.

Zneupřímněti = *neupřímným se státi.* Nár. list. 1895. č. 234. 2.

Zneuznanec, nce, m. = *zneuznaný člověk.* Světz. 1894. 462. c.

Znevládati = *umdlévati.* Keď kone z-ly. Phřd. XII. 528.

Zněžněti, ěl, ění. Z. k někomu. Světozor 1895. 571.

Zněžniti koho. Phřd. 1894. 572.

Zniknouti čeho = *ujíti čeho.* Z. políckuov. Chč. S. 141.

Znímavý. Koně ručí jsou a z-ví. Kub. Rol. 174.

Zništění statků = *zničení.* 1650. L. zasíl. I. 62.

Znit = zhnit, *h* odsuto. Brn. Brt. D. II. 167.

Zníti. O pův. cf. Gb. II. ml. I. 82.

Znitřnosti z ryb; *z* přisuto. Us. Dšk. Jihč. I. 38.

Zniže = *z nižiny, z nižší strany, zdola.* Slov. Kal. S. 216.

Znobiti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 45. — **co.** Zima líce znobí. Kolc. 59. — **se.** Celý tejden se z-li (za mrazu lovíce ryby). XVIII. st. NZ. IV. 102.

Znoj. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 73.

Znojim, vz Znojem. Brt. D. II. 428.

Znojný. Z. léto. Phľd. 1895. 424.

Znôtiť dovedna = v soulad uvésti. Slov. Kal. S. 216.

Znovu. Je jako z. zrozen (vyvázl-li z těžké nemoci). Nov. Př. 625.

Znuděnosť. Nár. list. 1894. č. 27. Ned. záb. Cf. Znuditi.

Znúvať = *trápiti koho, dolézati, nuditi.* Slov. Kal. S. 216.

-zo. Subst. ukončená v *-zo* sklánějí se místy na Mor. dle vzoru měkkého: v železi. Vz Brt. D. II. 6.

Zob = *píce.* Oři pro zob. XIV. stol. Mus. 1893. 336. v. 27.

Zobáčky, pl., m. = *zimolez,* ligustrum vulg. Brt. D. II. 504.

Zobák u obuvi. Wtr. Krj. I. 161. Cf. Zobatý, Nos.

Zobanovitě. Článek z. ohnutý. Čl. L. Jos. 31.

Zobatec, tce, m., aesulas, brouk. Klim. 381.

Zobatý. Z. obuv, střevíce. Wtr. Krj. I. 34., 70. Cf. Nosatý, Zobák (předcház.).

Zobidovať sa = *mrzeti se.* Slov. Kal. S. 217.

Zobka, y, f., jméno slepičí. Tkč.

Zoblený. Z. kraj kladodia. Čl. L. Jos. 25.

Zobnička, nemoc holubí. Ott. XI. 512. a.

Zobol. Hoci so zobolem, nech len so sobolem (věnem) = čo je aj špatná, len nech je bohatá. Phľd. 1895. 583.

Zobrykovať = *silně okřikovati.* Slov. Kal. S. 217.

Zobšírněti. Wtr. Krj. I. 584.

Zodkel. Vck. Val. I. 48.

Zogoľ, e, m. = *vole.* Slov. Zátur.

Zohabiti. Zamrzelo ma, že ma ona z-la (opustila). Phľd. 1893. 549. Jaký ty mi hlib dáváš, taký ja ci zohabim. Phľd. 1895. 187. Cf. Zohaběti.

Zohrditi = *zadrhnouti?* Prečo ju (zápletku) z-dil? Phľd. XII. 707.

Zohříti. Zohrial ho = dopálil. Phľd. 1894. 373.

Zohřivěti. NZ. III. 326.

Zohýbaný hlas = vycvičený. Bl. (Hostn. 41.).

Zohýňati. Celý les temer z-ňal sa pod tlakom vetra a stenal. Phľd. XII. 168.

Zokrvaviti koho. 1418. List. fil. 1895. 221.

Zól, u, m. = *sál.* U Císařova. NZ. VI. 74.

Zomětat koho = *vybiti mu.* Zďár. Brt. D. II. 428.

Zona. Pomrvená sláma se přemlátí, aby nezůstaly zony = *zrnka* v klasech. Jevíčko. Brt. D. II. 428.

Zondač, e, m. = *žiadač.* Horn. Spišsko. Phľd. 1894. 296.

Zondaný, vz Zondati. Kub. Rol. 115.

Zonec, nce, m. = *zona.* (3. dod.).

Zoogenní hornina (původu živočišného). Ott. XI. 612. b.

Zoografický. Z. říše, Krok 1892. 368., zjev. Stč. P. př. 29.

Zopačiti co. Slez. NZ. IV. 315.

Zopäť sa. Baba sa zopäla (vzepřela) a provaz potrhala. Phľd. 1895. 327.

Zopatrněti, ěl, ění = opatrným se státi. Světz. 1895. 559. a.

Zopchyňačka, y, f., vz Stánka (3. dod.).

Zopičeti. Římské dámy hned z-ly (hned to napodobily). 1594. Zbrt. Tan. 159.

Zopiti. K GR. přidej: Nov. 179. 43.

Zor (Zor? = žďár), pastviny na Frýdecku. Vz Věst. op. 1894. 20. — **Z.** = *zorání.* Role skutečného zoru dvanáct měřic. 1749. Mtc. 1896. 298.

Zoře. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 80.

Zóřivý, strč., maturus, pošinuto v alacer a dále ve furibundus. Vz Gb. H. ml. I. 246., Zůřivý.

Zořklivěti si co místo: *zoškliviti si co, š v ř.* Gb. H. ml. I. 513.

Zornice, Nepravidelnosť z-ce, dyscoria; štěrbinovitá z., coresthenosis; mimoústřední z., ectopia pupillae. Ott. VII. 123. Nehybnosť z-ce, immobilitas pupillaris; rozšíření z-ce, mydriasis; zúžení z-ce, myosis. Ib. 125.

Zortelovati koho, aburtheilen. Světz. 1894. 309. c.

Zospúd m. zespod. Us. Phľd. 1893. 371.

Zostanoviti. Na čemž by se společně zostanovili (zůstali). Arch. XV. 187.

Zostrapatený. Kôň z-ný od potu. Phľd. 1895. 301.

Zoškriekati = *zakokrhati.* Z-ly kohutíky. Phľd. 1895. 2.

Zošpatiti koho. Hněv z-til ho = učinil ho škaredým a p. Phľd. 1895. 202.

Zošuchotati = *zašustiti.* Z-la sláma. Phľd. XII. 206.

Zotaviti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 75.

Zotič, e, m., vrch v Požúnsku. Phľd. XII. 555.

Zoubečkovatý. Z. výstupek. Čl. L. Jos. 29.

Zoubkovník, u, m. = *zubák, vráskovník,* Zahnhobel. Ott. XI. 418.

Zoufati. K GR. přidej: Nov. 3.

Zoustní. Z. oznámení, *lépe*: oustní, ústní. Bl. Gr. 263.

Zoutfírat ze strč. z-ótvierati, z toho z-uotvierati a z-ůtvírati. Doudl. Kts. 8. (Gb. H. ml. I. 235.).

Zouvák, u, m. = punt u šněrovačky. ČT. Tkč.

Zovčí, ího, m. = *družba, tlampač.* U Polné. Vykl. Svat. 16.

Zověnkovitý. Z. rostliny, amyrillideae. Am. Orb. 97.

Zpáčeje = *více zpět.* Dšk. Jihč. I. 42.

Zpačmaný = *sešlapaný.* Z. boty. Cf. Pacmák (dod.). U Žleb. NZ. II. 615.

Zpaněti. Král ho zpaněl. Chč. S. 144.

Zpaprčený = *potrhlý.* Val. Brt. D. II. 428.

Zpárkovaný. (Lidé) mladí a nezpárkovaní (svobodní). Nár. list. 1896. č. 239.

Zpartočit sa. Phľd. 1894. 759.

Zparušit co = *zhotoviti.* Jevíčko. Brt. D. II. 428., 361.

Zpátečná, é, f., tanec u Bolesl. Vz NZ. IV. 528., Tanec čes. (3. dod.).

Zpátečník, a, m., porrhodites, brouk. Z. okénkovaný, p. fenestralis. Vz Klim. 253.

Zpátek. Kdo chodí po zpátku, kopá otci a matce hrob. Us.

Zpatrnění exposice. Vz Ott. VIII. 965.

Zperděný. Vyjebená duše z-ná! Arch. XIII. 411.

Zpeskovaný. Wtr. St. nov. 209.

Zpět. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 107. Půjčené peníze zpět vrátil (zde ‚zpět' zbytečné). Phľd. XII. 171.

Zpětiti. Opět tomu zpítíte. Chč. Mik. 441.

Zpětně. Z. sú (tyto rozomy) proti vašemu rozomu. Chč. Mik. 478.

Zpětný. Z. věštec = dějepisec. Osv. 1896. 179.

Zpěv. Jeho druhy. Cf. Hostn. 126.

Zpěváček, čka, m., vz Sedmihlásek pták (3. dod.).

Zpěvný. Z. povinnosť (povinnosť někde zpívati). Wtr. Živ. c. 946.

Zpěvonec (!), nce, m. = *báseň.* V. F. Hřib. Cf. Zpěvona.

Zpěvopláč = *vykládání nad mrtvým.* Phľd. 1895. 21.

Zpěvozvučný. Z. háj. Štěpnička. Cf. Mtc. XVIII. 235.

Zpěvumilovnosť, i, f. Česká z. Wtr. Živ. c. 953.

Zpíčiti se nepravému přikázanie. Chč. S. 152. Vodu v rybníku z. Půh. VI. 144.

Zpievací kniha. Břez. Font. V. 404.

Zpírala, y, m. = *kdo se rád zpírá.* Brt. D. II. 428.

Zpívaný. A my hlasem z-ným zpívajmy, voce praecelsa. 1418. List. fil. 1895. 437.

Zpívati. Keď sa dám spievať, celá Sielnica (ves) je moja (řekla žena ze Sielnice). Phľd. 1894. 442. — **za koho.** Aby **za** jich duše Bohu spívali (mniši). Chč. S. 245.

Zpívavý. Z. přízvuk řecký. Vz List. fil. 1896. 173.

Zplantati co = zmásti, pokaziti. Brt. D. II. 428.

Zplétež. Škodnou z. v těch literách *z, s* činí (zmatek). Bl. Gr. 147.

Zplodina. Světlo je z-nou tepla. KP. VIII. 135.

Zplodniti, il, ěn, ění. Ten mé lůno zplodní. Slow. Lit. Ven. 21.

Zplochatěti, ěl, ění = *plochým se státi,* flach werden. Am. Orb. 86.

Zpod, vz Předložka (3. dod.).

Zpodepříti. Koho by z-li **u** vieře svým uměním. Chč. S. 261.

Zpodnebie. Blesk bleskne se zpod z-podnebie, de sub coelo. Koř. Luc. 17. 24.

Zpodníček, čku, m. = *spodní perlový věnec na hlavě panny* (mívaly dva); svrchní sloul *korunkou,* poněvadž míval podobu korunky. Wtr. Krj. I. 375., Arch. XIII. 339.

Zpodpaždí. Vyně z-pod-pazdye hlavu. DalC 21.

Zpohanilý. Chč. S. 59., 102., Břez. Font. V. 404.

Zpochabeť = *zpochabiti se.* Slov. Kal. S. 217.

1. **Zpojiti** = *opojiti.* Až sě zpojie. Ev. seit. 12. Jan 2. 10.

Zpolicajtštiti co: stát. Nár. list. 10. květ. 1895.

Zponáhlať sa = *pospíšiti si.* Slov. Kal. S. 217.

Zponiže = *zniže.* Slov. Kal. S. 217.

Zpopelněti, cineresieren. Sterz. I. 606. a.

Zpostrkati. Nafukují se na ně, nalajú, zpostrkají. Rokyc. Vlč. Lit. 191.

Zpoušika m. půl = trochu šikmo. Dšk. Jihč. I. 6.

Zpověď. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 28.

Zpovídalý vrah, confessus patricida. 1418. List. fil. 1896. 102.

Zpovídati se čeho. Má se z. všech svých hříchův. GR. Nov. 47.

Zpoza. Vz Předložka (3. dod.).

Zpraštiti se = *sebrati se.* Ráno se mi (žena) z-la a pryč (jela). Světz. 1894. 79. c.

Zpražilý. Z. chytřec. Chč. S. 108.

Zprdkaveť sa = *zaprtiť sa.* Slov. Zátur.

Zpřed. Potom mu vám zrazu vlk zpřed očí zmizol. Phľd. 1894. 203.

Zpřednostění, n. Am. Orb. 101.

Zpřehýbaný hlas = vycvičený. Bl. (Hostn. 41.). Cf. Zohýbaný, Ohbitý (3. dod.).

Zprejštělý. Wtr. St. nov. 118. Cf. Naprejštělý.

Zpřesievati co. Chč. S. 264.

Zpřísněti. Vlč. Lit. 82.

Zpropitné. 1631. Kat. z Žer. I. 126.

Zprostřiti = předložiti, přednésti. Vz doklady v Kroku 1893. 213.

Zproštěný čeho. Nalezl mateř svú zproštěnu nemoci. Alx. Nách. k. XXII. Jinde: **od** nemoci.

Zprotivilec krále i obce. XV. stol. Vlč. Lit. 278.

Zprůhledněti = *průhledným se státi.* Vzduch z-dněl. Světz. 1895. 106.

Zprůsvitněti, ěl, ění = *průsvitným se státi.* Světz. 1895. 475. b.

Zprznosť. Očistitel všech z-stí (flagitiorum). 1418. List. fil. 1895. 436.

Zpuckovatěti = v pucky se obrátiti. Prach v peřině z-těl. NZ. III. 12.

Zpukati. Aby se nezpukali jako láhvice staré od vína silného. Chč. S. 231.

Zpukavý. Dav jim z-vou lodí, data rimosa navi (děravou). Enns. 32. B.

Zpupně. Toto slovo se Blahoslavovi nelíbilo, praví o něm: ničemné slovo a affektované, lépe: zpurně, všetečně, nevážně. Bl. Gr. 323.

Zpupnémluvník, a, m., inusitatum, praví Bl. Gr. 170.

Zpupný. Z. města = zeměpanská (opak: panská). Pras. Řem. 34.

Způsob. Pečivo na zpósob bochtám. Zábř. Brt. D. II. 287. — Pro malosť jeho z-by (formy) nedbám. Alx. Nách. k. XVI.

Způsobný čeho. Jeho srdce nebolo spósobné ani jednoho dobrého hnutia. Phľd. 1893. 582. — **nač.** Na všetko bol spôsobný (ke všemu způsobilý). Ib. 1892. 233.

Zpusta, vz Cop (3. dod.).

Zpustovati. Krajiny z-val. Enns. 162. A.

Zpytatelnosť, i, f. Jg.

Zrácovitý, epileptisch. Phľd. 1894. 498. Cf. násl. Zrádníkovitý.

Zrada. Lepša rada jako z. Šariš. Phľd. 1895. 377.

Zrádce si i jiným strojí smrť. Kub. Rol. 174. — **Z.** = nadávka sedlákům. NZ. III. 512.

Zrádník = *psotník*. Cf. Psotník (3. dod.). **Z.** = *epilepsie*. Phľd. 1895. 90. Léčení ho na Slov. vz v Mtc. 1894. 108., Phľd. XII. 569. Cf. Vred (i dod.).

Zrádníkovitý, epileptisch. Phľd. 1894. 498.

Zrádný. Z. čekan = ve kterém byla tajně zastrčena zbraň (kord, rapír a p.). Wtr. Krj. I. 521.

Zraďsasám, rostl. Cf. Vrštěk. Phľd. 1895. 31.

Zrak. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 34., 80. Léčení špatného zraku ambrožkou (euphrasia). Mtc. 1893. 146.

Zrakovský. Vz Zrak (božík etc. V. 652. a.).

Zralý. Učin ny zraly. Modl. 38. (List. fil. 1895. 302.). — **k čemu.** Oběšenec k hnilobě zralý. Vrch. v Baudel. 68.

Zráň. Na zráň = ráno, k ránu. Phľd. 1895. 261. Na z. navarila tej zelinky. Ib. 1894. 675.

Zrapouchovatěti = *dostati rapouchy*. Švestky z-ly. Brt. D. II. 377.

Zráti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 40., 80. O tvarech: zraji, zrej; zrám, zrej cf. ib. 135. — **abs.** Již zrá ubohý starec (nebude dlouho žíti). Bl. Gr. 225.

Zráze = strmá místa v hore. Phľd. 1894. 547. Cf. Sráze.

Zrázeřeč, řče, m. = *rozpustilý hoch*. Val. Brt. D. II. 429.

Zrázelý = *rozpustilý, nekázaný*. Val. Brt. D. II. 429.

Zraziti. Ten (ovčák), který sloužiti chtěl, že již se zase zrazil. Kat. z Žer. I. 156.

Zrcadelník, a, m. = zrcadlník. Mrš. 9., 10., 47.

Zrcadlko, *l* odsuto = zrcádko a z toho zrcátko. Gb. H. ml. I. 367.

Zrcadlo. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 65., 80. Z-dla byla až do XIV. stol. kovová, potom sklenná; z. ohnivé = vyduté (že jakožto konkavní nástroj fysikalní zapalovalo); z. kovová a sklenná v XVI. stol. Vz Wtr. Krj. I. 110., 391. Z. lité, vz Mrš. 55., 58., 132., židovské 59., 61., 63., bílé 62., zelené 61., 62. Hádání ze z-dla. Vz Zbrt. Pov. 87., 89., 90. Hádanka o z-dle. Vz NZ. III. 37. Které děvče roztluče z., nevdá se do sedmi let. Us.

Zreb, u, m. = *klk*. Liptov. Phľd. 1894. 312.

Zřec = *zřeč*. Słow. 165.

Zředlný. Hospodář má býti zředlen, směren, rozšafen. Št. N. 52., 53..

Zregistrovati = do rejstříku zapsati. Ott. VIII. 631. b.

Zřejmo = *zřejmě*. Z. nespě viděl. Pass. 410.

Zřek, u, m. = *syllaba*. Bl. Gr. 147., 148.

Zření, n. = *žření*. Třebíč. Brt. D. II. 429.

Zrevať, vz násl. Zručať.

Zrevolucionovať koho. Osv. 1896. 370.

Zřezeně = *zřízeně, pořádně*. Aby se z. dělalo a mlátilo. Arch. XV. 7.

Zřicadlo, a, n. = *zrcadlo*. Brt. D. II. 210.

Zřídel = *pohyblivá čásť řezačky pod korytem*. Brt. D. II. 454.

Zřídlný, zřídlen. Gb. H. ml. I. 164.

Zřídlo v. žřídlo, strč. žřiedlo, *žř* v *zř*. Gb. H. ml. I. 28., 517. Cf. 3. Víra (3. dod.). — **Z.** = *otvor*. Káď zřídlem obracel vždy k slunci (Diogenes). GR. Nov. 19.

Zřídloznačný. Z. čáry Hoffovy. Stč. Kon. 27.

Zříti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 80.

Zrnatěnka, y, f., melicerta, živočichotvar. Am. Orb. 108.

Zrnatka, y, f. = zrnaténka (3. dod.). Am. Orb. 75.

Zrnce. O skloň. v r. 1440. vz Mus. fil. 1896. 442.

Zrnění, granulace = měnění se kovu roztaveného při chladnutí v zrna. Vz Ott. X. 423.

Zrněný utatokrovec, brouk. Vz Klim. 379.

Zrno. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 65. Vláčí pole bez zrna (o tlachalovi). Bl. Gr. 305. Dohrabala se zrna = pomohla si. 1581. Wtr. Krj. I. 411. Dovede udělati ze zrnka písku celou skálu (lhář); Někdy zastaví zrnko písku vůz (malá překážka má veliké účinky); Po zrnku i skála se rozdrobí (utrpení nenáhle ubývá). Nár. list. 1894. č. 182. odp. feuill. — **Z.** *ječné*, hordeolum (nemoc oční). Vz Ott. XI. 571.

Zrnoštítec, tce, m., rhyssemus, brouk. Vz Klim. 394.

Zrnoštítý vruboun, brouk. Vz Klim. 382.

Zrnovák, u, m., kámen, Krönel, m. Sterz. II. 128.

Zrnovaný. Z. práce, Krönelarbeit. Sterz. II. 128.

Zrnovna prachovny. Nár. list. 1891. č. 197. 4.

Zrnule, holorhagia. Cf. Ott. X. 808.

Zrojtkovaný. Z. listí. Am. Orb. 99.

Zroněnosť, i, f. Z. matky. Phľd. 1896. 3. Vz násl.

Zroněný. Bola akási zronená = zarmoucená. Phľd. XII. 681., 1896. 71.

Zroniti. To ho zroňuje (zarmucuje, leká a p.). Phľd. XII. 687.

Zrost, u, m. = *zrůst*. Že by ty zrosty nepostihli (zvýšených platů). 1561. **Wtr.** Živ. c. II. 559.

Zrostlice, geranium pusillum, hojí zlámané údy. Mtc. 1894. 19.

Zroutiti. Hlavu někomu sroutiti (zroutiti, stíti). Rokyc. (Wtr. Živ. c. II. 888.).

Zrubec = *jizva*. Ve Spiši. Sbor. slov. I. 86.

Zručať, *zrevať* = *zaříčeti, zařváti, zabučeti*. Slov. Kal. S. 218.

Zrúditi = *zastrašiti, bázně a úcty nahnati, zkrotiti*. Každého po pravdě súdil, protož byl jest všecky zrúdil, (tak) že jeho všichni poslúchali. Arn. 789.—796. (Krok 1892. 438.).

Zrudnouti kde: v tváři. Vrch. Rol. XXX. 20.

Zrúknouti = *zařvati*. — **proč.** Obor (obr) od bolasti zrúkol. Phľd. 1895. 325.

Zrumiti. Blaho dnes z-lo sa jej na veky. Phľd. 1894. 148.

Zrůstný. Z. obilí = které na poli následkem dešťů vzrostlo (z klasů). 1748. NZ. III. 406.

Zruzený. Jsouc vnitř zlé (lakomstvo) proč jsi svrchu z-né? Dal. 55. 34.
Zrůžověti. Všetko vôkol mňa z-lo. Phľd. XII. 49. (Rais. Rod. 122.)
Zrvati koho zač: za uši. Žalm 40 Bl. Gr. 326.
Zrýpati. Které z-ly jsú břebóv ostrosti, foderunt. 1418. List. fil. 1895. 216.
Zrzavěti ze rzavý. Cf. List. fil. 1896. 159.
Zrzavka, y, f., studánka u Zvoleněvse. NZ. V. 521.
Zsed = *sšed* = umřev, zahynuv. AlxB. 157. (Krok 1893. 152.).
Zsíliti. První slabiku slova zsilovati. Pal. (List. fil. 1894. 11.).
Zsinalec, lce, m. = *zsinalý*. Krs. Moor. 93.
zsk mění se jako *sk:* milobuzský — milobuzští. Gb. H. ml. I. 448.
Zsmraditi se. Aby se máslo nepokazilo a nezsmradilo. Kat. z Žer. I. 190.
Zstrouhati. Vezmi jelení roh a zstruže spil. 1440. Mus. fil. 1896. 272.
Zstydlý. Z. modlitba. Chč. S. 244.
Zsupiti se = *rozzlobiti se.* Jag. Arch. 1896. 129.
Zsvětiti. Poslední (cierkev) všecko z-la. Chč. S. 35.
zš mění se v *žš:* slazší — slažší, mlazší — mlažší. Vz Gb. H. ml. I. 494. — **zš** mění se v *žč* a toto dále v *žšč, žšť:* rozšiti — rozčiti — rožščiti — rožštiti. Ib. — **zš** splývá v *š:* šlechtilý m. zšlechtilý, rozšafný — rošafný. Ib.
Zšarpaný čo strom u cesty (otrhaný). Phľd. 1896. 698.
Zšelmilosť. Bl. Gr. 280.
Zšiřij. V. Kal. 312.
Zšlechtile. Mill. 16. b. (List. fil. 1895. 121.).
Zšpiniti. (Potom) ihned ta košile se zšpiní (zašpiní). GR. Nov. 77.
Ztvištěti v V. 475. b. oprav v: Zšvištěti.
Ztamocúd = *odtamtud.* Slov. Nár. list. 1896. č. 86.
Ztamodtud = *odtamtud.* Věst. op. 1893. 19.
Ztamvon = *tam z venku.* Slov. Kal. S. 219.
Ztavený. Z. sníh. Vrch. Rol. XXXVII. 41.
Ztázati. Ztázal sě jest **od** nich **o** postavě jeho. Alx. Nách. k. XVI. Jinde: zpytal, tázal se.
Ztek proti němu učinil (stekl ho). Alx. Nách. k. XXII.
Zteknouti. Nohu si (pádem) navinul, že mu ztekla (otekla). Arch. XV. 46.
Ztesati trámy (otesati). Arch. XV. 93.
Ztia. Cf. Zkial (3. dod.).
Ztijžij = *stiží.* Háj. Herb. 4.
Ztleštiti = *stlouci.* Někoho až **do** pláče z. Arch. XIV. 56.
Ztlouštij. V. Kal. 312.
Ztlúští = *ztloušti.* Gb. Km. -a. 22.
Ztmíti. Tíž muky mu ztměla ducha. Kká. Puš. Roz. 97.
Ztočiti se kam. K uchu hlahol gajd se ztáčí. Pokr. Mrt. z. 42.
Ztopiti co. Přikázal, aby zdi zbořili a z-li. Alx. Nách. k. XXX. — **co kam.** Dřív **do** těchto mých prsou ocel ztopí (vrah). Čch. Otr. 47. **V** taký zmatek (ho) ztopí (vrhne). Vrch. Rol. XXIII.—XXIX. 161.
Ztovárniti výrobu (po způsobu továren provozovati). Nár. list. 1893. č. 262.
Ztracenůška, y, f. = *stračí nožka, stračka.* U Místka. Čern. Př. 57.
Ztratiti. Z-til jsem **za** ním pěkných pár zlatých. Brt. D. II. 289. Bojíce se těl i statkův z. na hrad se stěhovali. Břez. Font. V. 361.
Ztráviti. Když se kdo ztráví (otráví) hubami. Háj. Herb. 140. b.
Ztrávník, a, m. = člověk jídlu oddaný. GR. Nov. 90. 30.
Ztravný. Pakli (kdo) sobě kúpí krmě tři, jest to již velmi bohatý a z. Kabt. 33.
Ztruskovatěti. Seno z-tí. Us.
Ztučnatěti = *ztučněti.* Schb. Nád. 5.
Ztučnělý. Z. srdce. Vstnk. IV. 102.
Ztučnění. Fysiologické a pathologické z. Vz Vstnk. IV. 92.
Ztud = *odtud.* Vrch. Rol. XXIII.—XXIX. 185.
Ztuhlý. Na daske z. = *mrtvý.* Phľd. 1894. 372. — **jak: v** led. Černý Cenci 132.
Ztupělý cit. Brab. 74.
Ztuplosť, i, f. Krs. Moor. 88.
Zub. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 82. Zuby: detské, teľacie, mliečné, múdre, volské, hryzáky (přední), črenové (zadní), očné, kolozub. Phľd. 1894. 377. Umělé zuby měly již Římanky atd. Vz Wtr. Krj. I. 100. Pomoc od bolení zubů. Cf. NZ. III. 525. (pověry), Mtc. 1893. 147., Phľd. XII. 564., Zbrt. Pov. 49., 64. Kdo včas vstáva, vytiera si zuby (má co jísti), kdo neskoro, vytiera si oči. Slov. Zátur. Už mu narástly múdre (druhé) zuby; Tak mu bolo teplo, až sa mu zuby pocily (potily); Poznajú si zuby (budou se míti rádi); Na prázdno zuby mu kleply (nic nedostal); Má z. naňho (zlosť); Keď sa snívá dakomu, že mu zub vypadol, umre niekto z priatelov; keď i krv tečie pri tom, niekto z rodiny. Phľd. 1892. 174., 560., 1894. 377., 714. Nemá, oč by zuby zavadil; Nemá čo pod zuby (dáti). Mor. Nov. Př. 627. — **Z.** = *česanie vlasov* nie hlboko do čela. V Honte. Phľd. 1894. 311. — **Z.** *babí*, vz Smetaník (3. dod.).
Zubáč, e, m. = *pes.* Lerm. II. 143.
Zubačka, y, f. = *žena mající veliké zuby, zubaňa.* Phľd. 1894. 377.
Zubák, a, m. = *zubáč.* Phľd. 1894. 377.
Zubaňa, ě, f., vz Zubačka (3. dod.).
Zubatcový tlustohlavec, brouk. Vz Klim. 62.
Zubatec, letoun hmyzožravý, desmodus. Vz Ott. VII. 383.
Zubatosť listu. Čl. L. Jos. 19.
Zubatý. Z. chlapec = nepodajný, do bitky hotový. Phľd. 1894. 377.
Zubavkář, e, m., Zahnleistenhobel, m. Cf. Ozubník. Ott. XI. 419.
Zubec, bce, m., colobicus. Z. lemovaný, c. marginatus. Vz Klim. 319.
Zúbky kúpit = *čipky.* Phľd. 1894. 614.
Zubní. Lidové léčení zubních bolestí. Vz NZ. V. 571.
Zubník, a, m., teredus, brouk. Vz Klim. 351.
Zubno, a, n. = *udidlo.* Zlín. Brt. D. II. 452.

Zubolékařský. Z. škola. Vstnk. III. 328.
Zubonohý. Vz Vodan (3. dod.).
Zúbor, u, m. = *síto na obilí.* Slov. Kal. S. 219.
Zuborohý velkočlenec, brouk. Vz Klim. 259.
Zuboštítý. Vz Temnook (3. dod.).
Zubovačka, y, f. = *ozdoba mužského klobouku* vedle šňůrek. Slov. NZ. III. 400.
Zubový. Z. skřecht. XIV. stol. Mus. 1894. 84. Z. bolesť. 1440. Mus. fil. 1896. 268.
Zubra, y, f., míst. jm. na Slov. Phľd. XII. 178.
Zubrec, brce, m., míst. jm. na Slov. Phľd. XII. 178.
Zubrovať = obilí zúborem čistiti. Slov. Kal. S. 219. Cf. Zúbor (3. dod.).
Zuditi maso. Kat. z Žer. I. 190.
Zúfalec, tyrannus. 1418. Vz List. fil. 1896. 109.
Zuhlatěti. Velkým teplem z-la. Vrch. Rol. I.—VI. 150. Cf. Zuhelnatěti.
Zumbidlo, a, n. = *slombidlo.* Brno. Brt. D. II. 429.
Zumpidlo, a, n. = *třeštidlo, divoch.* Záp. Mor. Brt. D. II. 429.
Zuna. Dle Gb. H. ml. I. 246. chyb. m. zůna.
Zuňati. Tolko mi za ušima klábocil, až mi v blave z-lo. Phľd. XII. 697.
Zuněti. Aj jich jazyk zuněl (zněl) iným prízvukom. Phľd. 1895. 144.
Zungať, *zungnúť* = *s treskotem buchnúť, dupotať, s hukotem padnúť.* Cf. Zunkati. Myjava. Phľd. 1895. 445. Len tak to z-lo, jakoby v sto mažiaroch mak tĺkol. Phľd. 1896. 210.
Züngel Eman., spis. 1840.—22./4. 1894.
Zunkat, *zunknouti.* Houser ho zunk do nohy (štípl). Mor. Čes. l. V. 461. Cf. předcház. Zungati.
Zunovati. Všetkým z-val som sa pre svoju biedu. Phľd. XII. 236. Tam často.
Zupravdy ze: z-o-pravdy bylo z-ó-pravdy, zuopravdy, zůpravdy (psáno zupravdy). Doudl. Kts. 9. (Gb. H. ml. I. 235.). U mor. Kruml. NZ. IV. 542.
Zůřivě. Bl. Gr. 215.
Zůřivý. Bl. Gr. 280. Tvář zůřivá. Br. Jer. 3. 12. Cf. Zóřivý (3. dod.). Tedy chybně: zuřivý. Gb. H. ml. I. 246. Nyní vyslovujeme zuřivý m. zůřivý. List. fil. 1895. 88.
Žuro = *zhůru.* Brt. D. II. 113.
Zurputněti = *urputným se státi.* Světz. 1895. 43.
Zuručiti, *zurukovati* **koho.** Arch. XIII. 524.
Zúskostlivěti = *úzkostlivým se státi.* Osv. 1896. 797.
Zůstati z: z-óstati. Gb. H. ml. I. 235.
Zůstávací. Z. pokoj (kde se bydlí). Světz. 1895. 486. b.
Zutíkati. Někteří **na** věž kostelní z-li. Břez. Font. V. 538.
Zúverený = zúvěřilý. Slov. Zátur.
Zuzamykati co. Hudc. 99.
Zuzaník. Bílovský v XVIII. stol., Rosacius Adam. Rathauz nový v mě. Sušici. 1619.
Zuzanka = *nějaká sukně.* 1586. Wtr. Krj. I. 396. — **Z.,** teucrium chamaedrys, rostl. Mtc. 1894. 19.
Zúzkostnělý. Z. duše. Černý. Cenci. 51.
Zúženec, nce, m., sphenoptera, brouk. Vz Klim. 416.
Zúžení. Z-ním nazývám změnu dlouhého *é* a *ě* (ie) v *í:* hřiech — hřích, stéblo — stýblo. Vz Gb. H. ml. I. 122.
zv přesmyknuto: zvláště. Cf. Gb. H. ml. I. 549. Ve *zv v* přisuto: zvostatek, zvostat. Dšk. Jihč. I. 28.
Zváclavěti = Čechem se státi. Nár. list. 1893. č. 268.
Zváčka, y, f. Z. na pohrab. Phľd. 1895. 16.
Zvadlati. Nesmieli k niei z., ale bude tak vzhledati. XIV. stol. Mus. 1893. 338.
Zvadlý. Byl **na** smrť zvadlý. Wtr. St. Pr. 26.
Zvadřit = *uslyšeti.* Co v dědině zvadří, všecko donese. Zas cosi navadřils na mne = namluvils. Zlín. Brt. D. II. 429.
Zvandřiti. Hodně toho zvandřil = na vandře zkusil. Zábř. Brt. D. II. 429.
Zvannutý. Keď sa narodzí dzieťa v súchotách, je z-té (sešlé). Mtc. 1894. 103.
Zvápnitelný, calcinabel. Sterz. 585. b.
Zvarač, e, m. = žula (rozpálenými z-či zahřívají vodu na louh perouce). Trenč. Phľd. 1893. 472.
Zvárať. Darmo si sa **v** potu zváral. Phľd. 1896. 529.
Zvarek, rku, m. = *sraženina.* Tým zvarkom má sa umyt nemocný. Mtc. 1894. 22. Vzal ho do z-ky = dopálil ho. Phľd. 1893. 373.
Zvárka, y, f. = *káď,* ve které se prádlo spařuje (zvára). Slov. Kal. S. 219.
1. **Zváti.** O pův. cf. Gb. H. ml. I. 85., 75. Zvu m. zovu v Rkk. Vz Mus. 1896. 253., List. fil. 1896. 330. Potom se zůví a ponoukají. XVI. stol. Wtr. Živ. c. II. 832.
2. **Zváti.** Zvěje hrách = uteče. Brušp. Hledíková.
Zvazknouti = *zvlhnouti.* Brt. D. II. 351. Vz Odvazknouti (3. dod.).
Zvečerený, vz Drichmať (3. dod.).
Zvědavosť špatná ctnosť. Čes. l. V. 159.
Zvědavý. Byl zvědav jako straka. Šml. VII. 150.
Zvedený = *uvedený.* Požívá mé vsi, tu kdež sem já právem zveden. Půh. VI. 8.
Zvěděti co do koho. Ty zvěda do mne, že já nepřijímám tvého učení. Chč. Mik. 422. — **se.** Však sa zvíš, až ma nebude. Jicko. Brt. D. II. 429. — **co.** Zvězte písmo (hledejte v něm). Ev. víd. 55. Joh. 5. 39. Scrutari. A kněz Thas zvěděv ty peníze i musili jemu ty peníze položiti. Půh. VI. 250.
Zvegetativěti. Čl. L. Jos. 41. **a** j.
Zvejkat = *zvykati.* Žďár. Brt D. II. 246.
Zvel, a, o, místo vzal (přesmyknutím). Gemer. Pastr. L. 146.
Zveľadovanie, n. = *zveličování.* Phľd. 1893. 392.
Zveľba, y, f. = *paráda.* Han.
Zvelibat se = *zotaviti se* z nemoci, z neštěstí, ze škody. Jevíčko. Brt. D. II. 429.
Zver, a, m. = *zvíře.* Slov. Kal. S. 219.
Zvěř. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 21.
Zvěrčia kapusta, vz Zajačí zelí (3. dod.).
Zvěřecí t. j. hvězda = večernice. Jak zasviti zvěřeci, zvěř vechazi na pastvo. Prostěj. Brt. D. II. 429.

Zvěřina. Zverinus' jedol — ozýva sa ti (když se komu říhá). Phľd. 1894. 314.

Zvěřinice = *večernice* hvězda. Pokáza sě z. AlxV. 2314.

Zvěrocesta. 1440. Mus. fil. 1896. 265. Zvěrocesť mělo tvary dle ryba, duše a kosť v ruk. z r. 1440. Nom. sg. měl by dle dokladů tam uvedených býti zvěročěsť = zvěročásť; čěsť = pars píše se czest. Vz Mus. fil. 1896. 444.—445.

Zvěrocestný. Z. zjednání. 1440. Mus. fil. 1896. 265.

Zvěrokvětnice, e, f., rostl. Am. Orb. 97.

Zvěromagnetní. Z. síla. Am. Orb. 51.

Zvěromagnetičnosť, i, f., thierischer Magnetismus. Am. Orb. 51.

Zvěromil, a, m. Nár. list. 1893.

Zvěromln, u, m., thierischer Magnetismus (+). Am. Orb. 52.

Zvěromlna, y, f., thierischer Magnetismus (—). Am. Orb. 52.

Zvěromlnný. Z. stav člověka. Am. Orb. 52.

Zvěrovitý, thierähnlich. Am. Orb. 75.

Zversky = *zvířecky.* Slov. Kal. S. 219.

Zvěsť. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 41. Buď zlá či dobrá roste taká zvěsť, jak vyjde z úst a nekonečná jest. Vrch. Rol. XXXII. 84.

Zvěstě. Ze strč. vz čtyři doklady v List. fil. 1895. 101.

Zvésti se dle Bl. Gr. 323. šp. m. podařiti se. — **čeho proč.** Nesměl by hanbú očí z. Chč. S. 221.

Zvěstovati co komu. Bych vám zvěstil tato slova. XIV. stol. Mus. 1894. 81. — **se komu s čím.** Mrzelo ho, že se jim se svými penězi z-val (pochlubil). Kld. III. 70.

Zvěstovice, dříve Žestovice. Čern. Př. 33.

Zvěstovnice, praenuntia. 1418. List. fil. 1895. 217.

Zvéšo = *zvýší.* Han. Brt. D. II. 33.

Zvětranina nerostu. Mtc. 1895. 130.

Zvicezití. Lev z-zil (zwyczezil). Ev. olom. 141. b.

Zvicí vlašského ořecha. Staří tak psávali, vox obsoleta, praví Bl. Gr. 176. Je posud. Cf. Viecě.

Zvídací. Z. snaha. Mus. 1894. 309.

Zvídati m. zdvíhati, přesmyknutím. Dšk. Jihč. I. 49.

Zviečednice m. zvířennicě. Gb. H. ml. I. 375.

Zviesti = *zvěděti* v Rkk. Lud. 49. Cf. Mus. 1896. 254., 354., 369., List. fil. 1896. 309., 332., Ktvieti.

Zvíhati m. zdvíhati. Us. Brt. D. I. 17.

Zviniti v čem. Že som zvinil v ničom. Phľd. 1894. 727.

Zvír, u, m., vz 3. Víra (3. dod.).

Zvíře. Zvířata v podání lidovém (pověry). Vz Zbrt. Pov. 170.

Zvířecí. Z. právo = právo silnějšího. Ztk. 113. (3. vyd.). Báje z. v českoslov. písních národních. Vlasť III. 339. Z. teneto. Půh. VI. 40. Na Z-cím, poloha u Poděbr. 1748. NZ. III. 520.

Zvířena Europy. Vz Ott. VIII. 888. nn.

Zvíření. Z. vln. Vrch. Rol. XXII.—XXIX. 48.

Zvířenný. Z. typ. Vstnk. II. 501.

Zvířený, aufgebraust. Z. voda. Us.

Zvířetník (pověry o něm). Vz Zbrt. Pov. 100.

Zvířiti. Chce z. prach **na** zápasišti sám muž proti muži. Vrch. Rol. XXXI. 72.

Zvítězilý, triumphalis. 1418. List. fil. 1895. 216.

Zvítěziti. Pakli silnější přijde a v-zí gey. Ev. seit. 18. Luc. 11. 22.

Zvíti. Zvěl mak = *utekl.* Záp. Mor. Brt. D. II. 429.

Zvitřiti se = *splašiti se; zblázniti se.* Han. Brt. D. II. 429.

Zvíždělý = *divoký.* Je **za** tým celý z. (velmi toho dychtiv). Přer. Brt. D. II. 429.

Zvížděněc, ňce, m. = *divoch.* Brt. D. II. 429.

zvl. Z *zvl* se *v* odsouvá: zláště m. zvláště. Gb. H. ml. I. 409. Zlášť. Dšk. Jihč. I. 26.

Zvlače = *vlačiha.* Slov. Zátur.

Zvlačisko, a, n. = *příkré, hrbolaté pole.* Val. Brt. D. II. 429.

Zvláščovat se s něčím = děliti na podíly a každému zvláště dávati. Brt. D. II. 429.

Zvlašiti. Když se Čechové z-li. Lomn. — Wtr. Krj. I. 11. Cf. Zvlaštiti se.

Zvlášť m. zvláště. Cf. Gb. H. ml. I. 206.

Zvláště (zlášce, zláště), strč. zvláščě, slov. zvláště, jest původem svým gt. sg. n. z-vláščě. Cf. Gb. H. ml. I. 120., List. fil. 1895. 326.

Zvláštenství. Žádného práva na tom sobě nepozuostavuji, ani kterého z. Arch. XV. 317.

Zvláští, specialis. Z. sláva. 1418. List. fil. 1895. 219. Právo ztratil zvláští, jus amisit proprium. 1418. List. fil. 1895. 213.

Zvlaštiti se. V. Pol. 561. Cf. Zvlašiti se.

Zvláštník, a, m., tychus, brouk. Z. černý, t. niger, dvojbarvý, dichrous. Vz Klim. 270.

Zvláštnostina, y, f., Rarität. Sbírka z-stin. Mtc. 1895. 187.

Zvlčeti = *divokým se státi,* zdivočeti. Arch. XIV. 336.

Zvlněný. Z. hrbolkář, brouk. Vz Klim. 149.

Zvněti. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 547.

Zvodnění. (Škoda se stala) z-ním vod (povodní). 1566. L. posl. II. 44.

Zvoldati. Slepice pantáta pustil a nezvoldal (neohledal). Brt. D. II. 263.

Zvoleněves lépe než Zvoleňoves. Cf. Krok 1894. 65., Kněžmost (3. dod.). Také toto jm. bylo přijato.

Zvoleník, electus, *vyvolený.* Leg. o 10.000 ryt. (XIV. stol.). Cf. Vondrák. Spuren. 12.

Zvomejkati, vz násl. Zvomytat.

Zvomětat koho = *vytlouci mu.* Žďár. Nár. list. 1895. č. 360. feuill.

Zvomytat n. *zvomejkat.* Toho čert z-tal = to mu čert napískal. N. Město. Brt. D. II. 429.

Zvon. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 82. Slévání, svěcení, umístění, dějiny, nápisy, jména, popis, velikosť, váha zvonů. Vz Osmý programm čes. real. školy v Budějov. za r. 1892. Naps. Jos. Braniš. Hra dětská na z. Vz Duf. 80. Hádanka o zvonu. Cf. NZ. III. 36. Keď má býti z., nech je z. Výklad vz v Phľd. 1894. 374. Mlátiti od zvonu do zvonu (od klekání ranního do klekání večerního). NZ. IV. 398. Keď z. temno hučí, niekto z prednejších osôb

cierkevných umre. Phľd. 1894. 714. Čím menši zvonek, tim jasnějši hlasek. Slez. Nov. Př. 81. — **Z.** = *částka*. O citatu cf. Mnč. Ev. víd. 80. Luc. 24. 42.

Zvonař. Z-ři hlavně čeští. Vz Osmý programm čes. realní školy v Budějov. za r. 1892. Napsal Jos. Braniš.

Zvonárna, kde zvony lijí. XVI. stol. Hrš. Nách. I. 509.

Zvoneček, campanula, rostl. O jeho moci cf. Vck. Val. I. 159. — **Z.,** hypericum, rostl. Vz Zděšenec (3. dod.). — **Z.,** vz Žabí mléč (3. dod.). — **Z.,** čka, m. = *dítě matky stále se držící*. Jevíčko. Brt. D. II. 429.

Zvonečkový. Z. peníze (kostelní) = z. příjmy. Mtc. 1894. 356. Cf. násl. Zvonkový.

Zvonečník, a, m., Glockenist (hrající na zvonkový stroj). Sterz. I. 1115.

Zvonek, cymbalum (lat.). Zvonky doprovázeli staří hry. Vz Zbrt. Tan. 36. — **Z.,** loxia chloris. Brt. D. II. 495.

Zvonění. Kdo kouří při z., tomu prý vypadají zuby. Zďár. Nár. list. 1894. č. 74. odp. feuill. Z. proti mračnům. Cf. Zbrt. Pov. 122., 123.

Zvonický úkol (zvoníka). Nár. list. 1895. č. 72. feuill.

Zvonictví, Glöcknerposten, m. Sterz. I. 1115.

Zvonítkový. Z. telegraf. Vstnk. III. 17.

Zvonkajší = venčí. Z. úder. Phľd. 1894. 24.

Zvonkový. Z. samotič (isolator) elektr. proudu. KP. VIII. 125. Z. peníze. 1686. Věst. op. 1894. 47. Cf. Zvonečkový.

Zvonník, místy se vyslovuje *zroník*. Cf. Gb. H. ml. I. 374.

Zvonno. Z. sa zasmiala. Phľd. 1894. 98.

Zvonohlík. Vz Z. v druhých dodatcích. Mimo to jmenuje se: *semeňák, semeníček, vovísek, vrzlík*. Cf. Brt. D. II. 494.

Zvonok, nku, m. (zvonek) = *tulipán*. Phľd. XII. 476.

Zvonový. Z. navodič ve stroji elektr. Vz KP. VIII. 100. Z. dynamo. Ib. 101.

Zvošívat = *za uši, za vlasy vytahat*. Záp. Mor. Brt. D. II. 429.

Zvoucí. Z. list = *zvací*. Kat. z Žer. I. 246.

Zvraceti. Bude z., paní manda bude mít škodu. Us.

Zvrásněný. Z. horstvo (zdvížené, zvlněné). Ott. XI. 646.

Zvratiště, ě, n. = místo na břehu ke klopení lodí, Brabank, f. Sterz. I. 541. b.

Zvrátníkový. Z. krajina. Ztk. 10. (3. vyd.).

Zvrcti, spr. zvrci. Bl. Gr. 267.

Zvrglý = *zvrhlý, sražený, nakyslý*. Z. mléko. Brt. D. II. 129.

Zvrhlictví, n., Bastardschaft, f. Sterz. I. 397. a.

Zvrhlictvo, a, n., Bastardensippschaft, f. Sterz. I. 397. a.

Zvříti čím. Srdce novou láskou zvřelo. Phľd. 1895. 93.

Zvršina, cf. Svršec (3. dod.).

Zvršiti co: něčí bídu. Čch. Otr. 69.

Zvŕtanie = *tanec*. Dal sa do z-nia. Slov. Phľd. 1896. 258.

Zvŕtati. Jako sa zvŕtali (psi = točili), zbádali-li sedliaka. Phľd. 1895. 323. Zvŕtal sa len okolo tej dievky; Zvŕta sa po izbe. Phľd. 1895. 385., 1894. 387.

Zvrtel. Ošemetný z. Chč. S. 312.

Zvrtka, y, f. = *zvrtlík, obrtlík, přemetací kolo*. Slov. Kal. S. 220.

Zvrtlavý. Svatú řeč (Kristovu) svými z-mi hlavami glozují. Tov. (Vlč. Lit. 205.).

Zvrženina, y, f., vz Úmlať (3. dod.).

Zvučka, y, f., symphonia. 1418. List. fil. 1895. 211. Cf. Zvučba.

Zvuk. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 48., 82.

Zvukomalba, y, f. Vz Ott. XI. 830. b.

Zvukopisný. Z. přístroj. Nár. list. 1894. č. 224. 1.

Zvukopodobnosť, i, f. Onomatopöie. Sterz. II. 468.

Zvukopodobný, onomatopöetisch. Sterz. II. 468. Vz Zvukodobný.

Zvukoslovný. Z. změna slov. Věst. op. 1894. 43.

Zvukovědec, dce, m., Akustiker. Sterz. I. 118.

Zvukový. Z. telegrafie, Schalltelegraphie. KP. VIII. 240.

Zvyčajno = *obyčejně*. Phľd. 1896. 120.

Zvyhledati. Skrýše zvyhledávali. 1742. Mtc. 1896. 129.

Zvyhlídati co odkud. Z tváří z-dal nejskrytější tajnosti. Světz. 1893. 38. a.

Zvyjebený. Z. zrádce. Arch. XIII. 352. Dával mně padúchy z-né a manželce mé kurvy kurevské. Ib. XIV. 277.

Zvyk. Z. horši ež byk; byka zažiněš a zvyka nějza. Mor. Nov. Př. 224., NZ. V. 544.

Zvyknutý = *zvyklý*. Z. oko nač. Phľd. XII. 529.

Zvykosloví. Cf. Zbrt. Pov. 5.

Zvykoslovný. Z. studium, Zbrt. Pov. 5., obrázky. Vz Mus. 1893. 646.

Zvykovati, solere. Tuto zvykují všichni spravovati, hic solent omnes regi. 1418. List. fil. 1896. 203.

Zvymnout. S tým zvymneš (na tom zbohatneš)! Přer. Brt. D. II. 430.

Zvymořený bídník. Bl. Gr. 224

Zvymotaný bídník. Bl Gr. 224.

Zvýskotati. Dievčence z-ly. Phľd. 1895. 148. Cf. Zvýskati.

Zvystydnouti. 1549. Wtr. Živ. c. I. 453.

Zvýšenec, nce, m., cyrtotriplax, brouk. Z. dvojskvrnný, c. bipustulata, dvojznaký, binotata. Vz Klim. 309.

Zvýšij. Háj. Herb. 115.

Zvyšisvět, a, m. = kdo zvyšuje, povznáší svět. Am. Orb. 109. Cf. Kazisvět.

Zvýšiště, ě, n. = *výstupek*, Podium, n. Sterz. II. 560.

Zvyšný. Připomenuli si, že jedna z dvou kariet bola zvyšná (přebytečná). Phľd. 1896. 570.

Zvyvedený. Jdi k zvyvedenému (čertu). Bl. Gr. 319., 224.

Zýka, y, m., vz Zikmund (3. dod.).

Zym = *země*. Laš. Brt. D. I. 102.

Zývati na koho v Rkk. Cf. Gb. Ruk. 553., Mus. 1896. 259., 266., List. fil. 1896., 339., 348.

zz splývá v *z:* rozlobit m. rozzlobiti; byl to zrady zvěděl (m. z-zrady). AlxB. I. 29. Vz Gb. H. ml. I. 493. — **zz** mění se v *zď:* rozďavil hubu m. rozzavil. Ib. 494.

Zzetka. Sobě všu noc zzetky nedal. AlxBM. 187. Prk. v Kroku 1894. 177. čte: Sobě všu noc setky nedal = ani oka nezavřel. Cf. Setknouti v 2. dod.

zž splývá v *ž:* rožíhat m. rozžíhat. Us. Bartch. — **zž** mění se v *žď:* žďár ze z-žár. Gb. H. ml. I. 494.; v *žž:* žžessil m. zžesil. Ib.

Zžáhaný rukáv. Wtr. Krj. I. 324. Cf. Zžáhati.

Zžaslý. Z. to chvíli zřel. Zvič. Mlt. 14. Cf. Zžasnouti.

Zžasnouti nad čím. Nad krásou jeho zžasne příroda. Brab. 40.

Zžesiti za Zžeru oprav v: zžesiti.

Zživiti. (Buoh takového) zživí po těch škodách. Chč. S. 95.

Ž.

Ž *praslovanské.* Vz Gb. H. ml. I. 318. — **Ž.** *se psalo: z:* znazil (snažil); *ſ:* zboſie; *ſſ:* kaſſdy; *s:* kase; *zz:* mozzem; *ż:* żena (podle Hus. pravopisu); *ż* a *ž:* żediecz sě, žiezen; *zi* (od XV. věku): zie jest. Vz Gb. H. ml. I. 515., Mus. fil. 1896. 422. — **Ž** *změněno jest* a) v *z:* zezule m. žezule, Gb. H. ml. I. 517.; na Zábř. ve slovese vohlížet se: vohlízí se, u Kruml. (mor.): řizavý, Brt. D. II. 130., 210.; b) v *č:* Žrnoseky — Černoseky; c) v *ř, r:* kráděř (cf. Mus. fil. 1896. 438.), drůbeř, neborák m. nebožák (Pastr. L. 145); d) v *h:* žrebec slov. — hřebec, žřiedlo — hřiedlo, Gb. H. ml. I. 517.; e) v *j* před sykavkou, je-li mezi samohláskou a sykavkou: uj (už) som tu, Kts. 18., oheň zajžen (zažžen) jest, naydrajší (nejdražší), bojský (božský), Gb. H. ml. I. 516., sejžiž m. sežžiž, Mus. fil. 1896. 438. (r. 1440), uj se (už se), aj se (až se), na Žďársku [místy přechází v *z:* uz měla = už s' měla (Sklenné), čízci m. čížci (čížek)], Brt. D. II. 250., aj se vrátím (Radošov), ib. 210., uj snědl, aj zasejc, nej zavře, u Jemnice, ib. 269. Cf. ib. 279., 17., I. 14. Na Slov. místy před *š* v *š:* taššje (tаž-šje). Pastr. L. 146. Tamtéž bývá místo *z*: lúbežný. Ib. 145. Jak se mění v jihozáp. Čech., o tom vz v Dšk. Jihč. I. 42. nn. — **Ž** *se přisouvá.* Vz Dšk. Jihč. I. 43. — **Ž** *se odsouvá:* vdy, dycky m. vždy, vždycky. Us. Cf. Gb. H. ml. I. 519., Dšk. Jihč. I. 43. Ze skupiny žž někdy: zažení = zažžení. 1440. Mus. fil. 1896. 438. — **Ž** *příklonné.* Cf. Bl. Gr. 111.

Žába. Ž. hospodyně (domácí). Vz Vck. Val. I. 106. Malá ž. sa veľkej vody neľaká. Phľd. XII. 559. Pod skalou ryba lebo žába (nejisté). Phľd. 1894. 441. Na žábě si málo nastříháš. Vck. Val. I. 110. Pred žabou treba ústa zavreť, aby neprečítala zuby, nebo človek by len toľko žil rokov, koľko mu zubov načítala. Phľd. 1894. 713. Hra na žáby. Kluci čapnou k zemi a skáčou za sebou křičíce: kuňk, kuňk, kuňk! Mor. NZ. III. 23. Krk hlavu nesní, žába zajíce nedohoní (o nemožnosti). Mor. Čes. l. V. 422. Zaba nebude bez kaluže; Zaba kalužu najdě; Je žabě po břuch (malý); Sedl, jak žába na měkkotu (dostal se na dobré bydlo). NZ. V. 545., 543. — **Ž.** = *pajeď.* Hojení jí. Vz Mtc. 1894. 103. — **Ž.** = *tobolka,* na peniaze s otvorom, jako žabia papuľa. Myjava. Phľd. 1895. 445.

Žabant, a, m. = přezdívka hochům = *slota.* Vých. Mor. Brt. D. II. 430. Cf. Žabnál (3. dod.).

Žabařská = *tanec.* Vz Tanec čes. (3. dod.).

Žabí. Ž. mluva. Cf. NZ. III. 331. Když ž. peřiny (žabinec) plují prostředkem potoku, bude suchý rok; pakli u kraje, bude mokrý rok. Vck. Val. I. 163. — *V bot. Ž. kvítka, kozí dřist* (laš.), *konopka* (dle podoby listů), anemone nem. Cf. Brt. D. II. 499. — *Ž. květ, řeřucha,* cardamine. Ib. 501. — *Ž. mléč, pryšč, mléč, žabí mléko, hadí mléko, kaní mléko, svatojanské zvonečky* (Zábř.), euphorbia cyparissias. Ib. 502. — *Ž. tráva, řísa,* vodní plešina. Ib. 504. — *Ž. oči, rybí očka, žabí kvítí,* myosotis palustris. Ib. 505. Dle Phľd. XII. 645. plevel v obilí. — *Ž. kordílky* = žabí oči. Ib. 505. — *Ž. klepeto* = žabí oči. Ib.

Žabička, *ohnivá kuňka,* bombinator igneus. Mtc. 1894. 332.

Žabina (Jevíčko), *horyľ* (val., laš.), *gorýč* (Lubná u Kroměř.), *psí huba* (Frydlant), *žabinec* (Zlín.), agaricus torminosus, houba. Brt. D. II. 511.

Žabinec, vz Žabina (3. dod.). — **Ž.** *v žaludku* = *šlem.* Brt. D. II. 491. — **Ž.,** ves v Trenčan. Phľd. 1895. 603.

Žabinky, vz Žabí oči. (3. dod.).

Žabirky. Také mor. Brt. D. II. 492.

Žabiti. Keď sa lichva (dobytek) žabí (kape, slinî). Phľd. 1895. 493.

Žabka = *hřeb,* který se mezi lišní a kolem do osy zastrkuje, aby se lišeň netlačila. Brt. D. II. 446. — **Ž.** nebo *hašpa* = železná skoba ve vrchních grifinách vozu přibitá, do kterých se zastrkují oblouky (obruče) na plachtu. Ib.

Žabnál, a, m. = *žabant* (3. dod.). Brt. D. II. 430.

Žabník, echinodorus, rostl. rod. Vz Ott. VIII. 445. a.

Žabokreky, obec v Trenč. Phľd. XII. 340., 70.

Žabokrtský F. Vz Nár. list. 1894. č. 160.

Žabomyší boj. Nár. list. 1894. č. 83.

Žací. Ž. stroje. Vz Ott. XI. 662. a.

Žačkó = *sáček.* NZ III. 403.

Žadany, obec v abaujské stol. Phľd. 1895. 383.

Žádati. O pův. a tvarech cf. Gb. H. ml. I. 112.

Žádlo staženo ze žahadlo. Chod. Gb. H. ml. I. 564. Cf. Krok. 1894. 28.

1. **Žádný** = *žádaný, milý* atd. u Hrozenk. žjáden, na Březovsku žiáden, slov. žiadny. Brt. D. I. 40., 44. O pane a císaři žádný. GR. Nov. 33. By nám život žáden nebyl. Chč. P. 125. a.

2. **Žádný,** nullus, u Hrozenk. žjáden, na Březovsku žiáden, slov. žiadny. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 112.

Žádosť. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 112.

Žáha, vz Zháha (3. dod.), Gb. H. ml. I. 84., 312.

Žahadlo. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 25.

Žáhati. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 25., 24.

Žahavkový. Ž. krátkokřídlík, brouk. Vz Klim. 331.

Žajdl, u, m. = *žejdlík.* 1607. Phľd. 1894. 5.

Žák. Oděv žáků v XV. stol. Cf. Wtr. Krj. I. 226.

Žakarový. Ž. šňůra (spojujíci zvedák stroje žakarového s nitěnkami, s osnovými nitmi). V tkadl. Arcade-. Sterz. I. 241.

Žákat = *louditi, žebroniti.* Záp. Mor. Brt. D. II. 430.

Žákonit = žádati. Záp. Mor. Brt. D. II. 430.

Žakyně podle bůh — bohyně.

Žal. S žalem se ples střídá. Vrch. Tryz. 80.

Žalej, e, m., vrch u Jilemnice. NZ. V. 524.

Žalm. Moc a účinek žalmů na Val. Vz Vck. Val. I. 137.

Žalmovati. Žáci ž-li s kantorem při mrtvole z peněz celou noc (zpívali žalmy). Kutn. šk. XIV.

Žalnozvuký. Ž. řeč, píseň. Vrch. Rol. XLIII. 32., ib. I.—VI. 127.

Žaloba = *smutek.* Zavadka. Phľd. 1895. 630. Dal jí na ž-bu po paní Evě Vlčkové 11 loket kromraže atd. 1672. Věst. op. 1892. 8. — Ž. Ž-bú hnúti v súdu (žalobu podati). 1469. Čel. Pr. m. II. 15.

Žalobné. Cf. Vypočúť (3. dod.).

Žalobný. Lidé ž-bní sobě bezpráví činie. Chč. S. 149.

Žalostiti koho. Nežalosť mne. Mnč. Ev. seit. 24. Luc. 11. 7.

Žalostně. Pro práci zbylo ž. málo času. Kutn. šk. XV.

Žalov, u, m., pohřebiště v Smíchovsku. NZ. III. 162.

Žalovati co o kom = někoho oč, z čeho. Čel. Pr. m. II.

Žaltář. Cf. Vlč. Lit. 11.

Žalud. O pův. cf. Jag. Arch. XVI. 423. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 29. Byl ž-dem z dobrého dubu (dobře kovaný). Šml. VII. 148. Hádanka o ž-du. Vz NZ. III. 39.

Žaludek. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 48., Jgč. Arch. XVI. 423. Léčení bolení ž-dku na Mor. Cf. Duf. 29. Prečištení ž-dku. Vz Phľd. XII. 566. Ž. když nemůže dobře zažívati, nemůže se tělo síliti (tak i člověk bez slova božího). Bl. Gr. 316. Cigáni mu klince kujú v žaludku (má hlad); Svítá mu v žaludku. Slov. Nov. Př. 596.

Žaludkový. Hojení nemocí ž-vých. Vz Mtc. XVIII. 205. nn. — Žaludkovo koření (pro žaludek). Dačice. Brt. D. II. 283.

Žaludní kury (žaludy krmené). Arch. XIV. 267.

Žaludorožec, žce, m., acylophorus, brouk. Vz Klim. 191.

Žaluplně lkala. Vrch. Rol. XLIII. 58.

Žalý *vrch* u N. Strašecí. NZ. III. 162.

Žamberk, a, m., z: Senftenberg. Čern. Př. 37.

Žambruček, čku, m., louka u Náchoda. Hrš. Nách. I. 362.

Žampach, z: Sandbach. Čern. Př. 37., NZ. III. 165.

Žampr, u, m., žen. oděv. 1736. NZ. III. 322.

Žamputář, dle Jir. z vlas. giambatore = přednášce gambů (iambů) čili žertů. Čern. Př. 81.

Žandati = *žádoniti, žebroniti, n* vsuto. U mor. Kruml. Brt. D. II. 430.

Žangr, u, m., turritis glabra, rostl. Brt. D. II. 508.

Žanikl, rostl. Odvar z ní proti nemocem prsním. Duf. 283. Cf. Zanikl.

Žanný = *žádný.* Mor. Mtc. 1894. 101.

Žaplení, vz Mrkotání. 1598.

Žár, slov. žiar. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 80., 312.

Žárlivosť, vz Vrch. Rol. XXXI. 37. nn.

Žárně. Lká v hořkém pláči usedavě, žárně. Vrch. Rol. XXX. 15.

Žarnov, a, m., ves na Slov. Phľd. XII. 177.

Žarnovica, e, f., mě. v Tekovsku. Phľd. XII. 177., 340.

Žaróch, u, m., vz Zaružina (3. dod.).

Žároměr, u, m. Ž. slouží k měření náramného horka, Pyrometer, m. Am. Orb. 32., 34.

Žaroušek, vz Žarouš. Tvarožná. Hledík.

Žárování. Elektrické ž. KP. VIII. 213.

Žárovice, e, f. = *lampa se žárovým světlem.* O zevnější úpravě její vz v KP. VIII. 169., 210. Cf. násl.

Žárovka, y, f. = *svítilna žárová, žárovice.* Svítilna, která poskytuje světla rozžhaveným, do proudovodu vloženým vláknem uhlíkovým. Vz KP. VIII. 163., 169., 506. Ž. s uhlem vynalezena již r. 1838. Vz ib. 16.

Žárový. Ž. svítilna. Vz Žárovka (3. dod.). Ž. hroby. Vz NZ. III. 461.

Žart, u, m. = *žert.* Dbš. Sl. pov. 450., 457., Pastr. L. 9.

Žarúž, e, f. = *žáružík, žaruží, žaružina,* caltha palustris, rostl. Brt. D. II. 500. — Ž., *zarůžek* atd. Vz Zaružina (3. dod.).

Žaruží, n., vz předcház. Žarúž.

Žáružík, u, m., vz předcház. Žarůž.

Žaružina, y, f., vz předcház. Žarůž.

Žateč, tče n. če *(tč v č)*. K městu Žiači. Posud k Žači, v Žači; od toho i chybný nom. Žač, f. Gb. H. ml. I. 394. Du do Žače. U Zbirova. Dr. Jedlička.

Žbán m. džbán, *d* odsuto. Gb. H. ml. I. 411.

Žbánky, pl., m. = *pukače,* lychnis inflata. Brt. D. II. 504.

Žbar = *džber.* Phľd. 1893. 53.

Žbelec, lce, m. = *řbelec, hřbelec.* Dšk. Jihč. I. 11.

Žber m. džber, *d* odsuto. Gb. H. ml. I. 411.

Žběračka m. sběračka. Us.

Žblonit = *žvaněti, bláboliti.* Jevíčko. Brt. D. II. 430.

Žbľuňa, dle Bača = *hlupák.* Brt. D. II. 430.

Žbŕlať = *čbŕlať,* přelívati. Phľd. 1893. 53.

Žbronda = řídká polévka n. káva, vůbec něco tekutého. U Žleb. NZ. II. 696. Cf. násl.

Žbřuľa = *chatrná polévka.* Val. Brt. D. II. 485.

Žbrynda, y, f. = *brynda.* Ž. fabričního vína. Phľd. 1896. 527.

žc mění se v *žť* (spodobou *šť*): dat. porážce, z toho dial. porážtě. Gb. H. ml. I. 501.

žč mění se v *žť:* nebožčík — nebožtík. Vz Gb. H. ml. I. 522.

žď m. *ž:* paždie, brachium. Lact. 25. a. Pod paždí, Us., paže; ždieti, ždmu m. žieti, žmu; drážditi v. dráziti. Gb. H. ml. I. 409.

Ždánice, e, f. = *bramborová kaše.* Brn. Brt. D. II. 486.

Žďár. Cf. Gb. H. ml. I. 430., 527., 495.

Žďarák, a, m. = *rýpal.* Mor.

Žďarovec, vce, m., carrarischer Marmor. Am. Orb. 64.

Ždáti v strč. často se objevuje. Vz Dob. Dur. 125. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 73. Ž. čeho v Rkk. Vz List. fil. 1896. 345.

Žděrcat = *drcati.* Záp. Mor. Brt. D. II. 430.

Ždi = *ždy, vždy.* V Čadě. Phľd. 1893. 372.

Ždiar, u, m. = *žula.* Slov. Kal. S. 220.

Ždibec, cf. Štibec (3. dod.).

Ždieti, ždmu, žieti, žmu. Vz Žditi, *žď,* Gb. H. ml. I. 409.

Ždímati. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 82.; Ždieti.

Ždóchnót koho = *strčiti, šťouchnouti.* Brt. D. II. 90.

Žduchancovati koho = žduchance mu dávati. Nár. list. 1896. č. 100. odp. feuill.

Ždy = *vždy.* Jastrabie. Phľd. 1893. 427. — Us.

Ždycky = *vždycky.* Us, Pastr. L. 149.

Že spojka jest neutrum zájmena vztažného. Vz Kla. Sklad. 144. pozn.

-že mění se v Morkovicích a v okolí v -ži: s věži. Brt. D. II. 62.–63.

Žebernatky, ctenophora. Vz Ott. VIII. 807.

Žebračina = *babinec u kostela.* Věst. op. 1894. 44.

Žebrák dle Šf. I. 274. od Sabiri, Sebiri, odtud u Srbů dosud sebr = poddaný. A. Brückner v Jgč. Arch. XV. 320. z něm. dial. Seffer, Sefer — žebr, *ž* bývá často m. *s* a *b* m. *f;* S. = druh vagabundů, kteří v XV. stol. obtěžovali zemč. Keď sa žobrákovi palica v ruke ohladila, neľahko ju opustí. Phľd. 1894. 197. Pouštíme si žebráka za pec a on nás vyženie zpoza stola. Slov. Phľd. 1896. 293. Říká žebrákovi: bratře! (chuďas). NZ. V. 545. — **Ž.,** rostl. Vz Střílky (3. dod.). — **Ž.,** rostl. Vz Vlčí ocas (3. dod.). — **Ž.** = *zbylý kousek nedožatého obilí na poli; slaměný panák* v hadry oblečený, který se nese o dožince s pole do domu hospodářova. Brod. Brt. D. II. 430.

Žebranina, y, f. Chceš srdce mého ž-nu (aby žebralo). Slow. Lil. Ven. 92.

Žebravý. Ž. řády. Vz Tk. X. 124.

Žebříček, čku, m. = *myší ocásek (chvostek), myšinec, krvavník,* achillea millefol., rostl. Brt. D. II. 498.

Žebriční. Ž. ceva. Am. Orb. 94.

Žebřík. Za ž. dávat = *žvýkati bago.* Brt. D. II. 430.

Žebro. Do konce žebr (m. žeber). Sal. 337. — **Ž.,** rostl., vz Kapradí (3. dod.). — **Ž.** = *troubel dýmky* činící se špičkou jeden kus. Žďár. Nár. list. 1894. č. 74. odp. feuill.

Žebronil, a, m. = *žebroň.* Nár. list. 1895. č. 350. feuill.

Žebronožky, brachiopoda, koryši. Ott. VIII. 766. a.

Žebroštítec, tce, m., thoracophorus, brouk. Ž. korový, t. corticinus. Vz Klim. 261.

Žebrota. Zly jest ž. pan. Slez. Nov. Př. 181.

Žéce, *žéčka* = *lžíce, lžička.* V Chromči na Mor. List. fil. 1894. 89.

Žéci. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 84. O časování r. 1440. cf. Mus. fil. 1896. 450.

Žéčka, vz předcház. Žéce.

Žediti se. Takú žádostí máš se ž. Kruml. 307. b. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 112.

Žehľava, y, f., vz Žihlana (3. dod.).

Žehlička objevuje se teprve v XVI. stol. Wtr. Krj. I. 172.

Žehnati opírá se o střněm. seganōn, segnōn. List. fil. 1894. 149. — **se čím.** Žehnal se raději čepem (pil) než křížem. Šml. VII. 200.

Žehrati někomu vinu = vyčítati. Wtr. Živ. c. II. 788.

Žechme = že bychme. Bobrůvka. Brt. D. II. 251.

Žej' = že jest. Žej' mi dáno 20 zlatých. Arch. XIV. 198. Cf. Sej'.

Žejbřík = *žejbrorník* (dílo síťkařské). 1596. Mus. 1894. 511.

Žejženina počne celeti. 1440. Mus. fil. 1896. 451. Cf. předcház. Ž (mění se v *j*).

Žel. Praví, že tu chce býti buď komu libo nebo žel. Arch. XV. 43. — *Na Želi*, míst. jm. u Loun. NZ. IV. 449. *V Želech* u Nechanic. NZ. III. 162.

Želati koho. Roland želá ho a běduje. Kub. Rol. 95. — **co komu.** Želá mrtvému ľahký odpočinok. Phľd. 1895. 26.

Želatin, u, m. = *huspenina*. Zbrt. Tan. 311.

Želený. *Na Želeném*, pohřebiště u Třebohostic. NZ. III. 162.

Železce = *železný nástroj*. GR. Nov. 213. 32.

Železec, zce, m., v lučbě. Am. Orb. 63.

Železí = *náčiní železné*. Brt. D. II. 252.

Železitka, y, f., v lučbě. Am. Orb. 63.

Železlica, e, f. = tvrdá vrstva země pod uhlím ležící. Us. Mtc. 1896. 315.

Železnatka, y, f., v lučbě. Am. Orb. 63.

Železnictví, n., Eisenbahnwesen, n. Ptrl. 13.

Železník, u, m. = *vrbica*, verbena, rostl. Brt. D. II. 508. — **Ž.** = *černá tráva, vřes*, calluna. Dml. List. 28.

Železnobrodsko, a, n. NZ. III. 31.

Železný. Ž. kvelb (kde se železo prodává). Dačice. Brt. D. II. 283. Ž. pán (opatřený těžkým oděním železným). Wtr. Krj. I. 244. Ž. doba. Cf. NZ. III. 471., Phľd. 1893. 296. Ž. kráva. Z jedné ž. krávy platívalo se v XVIII. stol. ročně libra vosku n. 15—39 míš. grošů; ze žel. jalovice 20 gr. míš. Vz NZ. III. 146. — **Ž.** = *potok* v Gem. Phľd. XII. 341.

Železo. O pův. cf. Phľd. 1893. 348. I ž. ohněm se rozpaluje a rozpouští (i dobrý klesává). Bl. Gr. 302. Teho mosí dať do starého ž-za (o starém mládenci). Vck. Val. I. 103.

Železodielňa. Phľd. 1894. 646.

Železomřed, u, m., Cyaneisen, n. Am. Orb. 67.

Železomředil, u, m, Eisencyan, m. Am. Orb. 66.

Želiezovec, vce, m., obec v Tekov. Phľd. XII. 341.

Želízkování, n. = práce v dolech mlatem a želízkem. Ott. XI. 594.

Želva. O pův. cf. Jgć. Arch. XVI. 420., Gb. H. ml. I. 312.

Žemba, y, f. místo *ženba*. Griz. 155. (Gb. H. ml. I. 373.).

Žemenka, y, f. = *hrsť lnu* n. *konopl.* Zlín. Brt. D. II. 441.

Žemla = *vánočka*. Žďár. Brt. D. II. 486.

Žemně (zempnye) 10 stuppas (dare debent), quae vulgariter dicuntur zempnye. Eml. Urb. 114.

Žemněný. Ž. plátno z lněné příze. 1748. NZ. III. 406.

Žemniový. Ž. rubáš = žemněný. Wtr. Krj. I. 170.

Žempně = *žemně, p* přisuto. Gb. H. ml. I. 420.

Žeň. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 24.

Žena. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 24., 312. Ž. na Slov. jen = vydatá manželka. Phľd. XII. 175. Ž. vdova, zde jest vdova bližším určením slova žena, spíše než naopak. Vz Mus. fil. I. 188. Štyry volky sivé, chytro (čerstvě) sa to minie (mine), ale mrcha žena dlho trvať bude. Slov. Zátur. Mladá ž. starý muž, plaché koně starý vůz. Šml. VIII. 143. Věru sotva těžší břímě bude než žena, jež vás láskou nudí všude. Vrch. Rol. XVII.—XXII. 159. Ž. jest zlá směs z medu a jedu shnětěná; Vždyť ženě bez toho jen jediný oltář sluší, nestárnoucí srdce. Bráb. 107., 118. Komu ženy mrú a koni stojí, nelze jemu chudu býti. GR. Nov. 17. Mladá ž. častá hořkosť; Mladé ženy a čoudu se neuhlídáš. Nár. list. 1896. č. 57. odp. feuill. Ž. bitá je najlepšia; Ž. má sedmdesát sedm fortielov a štyry defekty; Kdo má mrcha ženu, netreba mu chrenu, iskrí sa mu v očiach. Slov. Nov. Př. 396., 398., 395. Krásnáť žena smutná, jíž pláč z očí kane, nejkrásnější, v lásce když se rdí a plane; Kdo zřel, že dvě ženy v klidu spolu dlí? Bráb. Vrch. 39., 100. Pověry o ženě vz Zbrt. Pov. 126.—128. — **Ž.** divoká. Vz Čes. l. V. 238.

Ženčička, alias vdovička. 1118. List. fil. 1895. 219.

Že nevíte, pane kmotře. Vz Tanec (3. dod.).

Žengle ze střhněm. sënkel. Gb. H. ml. I. 485., Mz.

Žengloyý či *ženiklejtový* kořen, z: radix saniculae. Čern. Př. 60.

Žengruty, z něm. Senkruthen = břevna, jimiž se lešení snížiti i zvýšiti může. Čern. Př. 70., 6.

Ženich. Ž čarovaný, chrbát malovaný (ženu bije). Mor. Mtc. 1895. 155. — Ž. = *kus lnu*. Vz Nevěsta (3. dod.).

Ženiklejtový, vz Ženglový (3. dod.).

Ženima. GR. Nov. 124. 15.

Ženimčice, e, f. = *ženima*. GR. Nov. 40.

Ženišský. Ž. krok. Nár. list. 28./3. 1895.

Ženitba. Pověry o ní vz v Zbrt. Pov. 99., 100.

Ženiti koho. Arch. XIV. 151. — **se (jak).** Nežeň se očima, ale ušima. Us. NZ. IV. 194. Kdo se žení, svobodu mění. Us. Ožeň sa, obes sa, na jedno padne; vezmi mrcha ženu, do pekla ťa vtiahne. Slov. Nov. Př. 397.

Ženka. Divé ženky. Cf. NZ. V. 585.

Ženkla, y, f. = *šparák při noži na dýmku*. Záp. Mor. Brt. D. II. 430.

Ženožrout, a, m. = *nepřítel žen*, gynaekofag. Ott. X. 668.

Ženský. Ž. kroj lidový. Vz Wtr. Krj. I. 92. Před tím líčí ženský kroj vyšších tříd. Ženské štěbetají jako husy a chodí jako kachny. Žďár. Nár. list. 1894. č. 149. odp. feuill. Mysl ženská — májový sníh. Šml. VII. 27. Kde je komín, tam je pec, kde sú ludé, tam je řeč, kde sú ženské, ešče věč. Vck. Val. I. 108. Známo, že ženský rozsudek vždy tam se kloní, kam bys nejmíň řek'; Ó vratký, těkavý jak ženský duch! Jak lehce plný změn! Vrch. Rol. XVIII.—XXIX. 204., 207. Divný

vrtoch povaha je ženská. Hudc. 57. — **Ž.** statek = husy. Žďár. Nár. list. 1894. č. 127. odp. feuill.

Ženština, y, f., slovo na Slov. neznámé. Phľd. XII. 175.

Žentour, z: Senkkorb. Gb. H. ml. I. 485., Mz.

Žerav. O pův. cf. Krok 1893. 55.

Žeravý = *žeřavý.* Phľd. 1896. 50.

Žeřavý. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 80.

Žérce. Bude žyerce y pywcze veliký. 1440. Mus. fil. 1896. 426.

Žerď. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 65. Strč. žrď. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 29.

Žerditi měď, po(h)len. Sterz. II. 561. a.

Žeřevie, *řeřevie, jerevie,* carbones. Vz Žeřavý, Gb. H. ml. I. 100.

Žernov (strč. žrnov). O pův. cf. Gb. H. ml. I. 65.

Žernovník. Slovo to zamítá Bl. Gr. 327.

Žerotínka, y, f. = Žerotínová, choť Žerotínova. F. Dvorský. Listy Kat. z Žer. I. VI.

Žertovati co: žert. Lerm. II. 152.

Žertva. O pův. cf. Dob. Dur. 825.

Žěsiti a žasati, strč. Vz Gb. H. ml. I. 98.

Žestitec, tce, m., v lučbě. Am. Orb. 63.

Žestitka, y, f., v lučbě. Am. Orb. 63.

Žeť = *ovšem, ano.* Dačice. Brt. D. II. 282.

Žey = že j', že jest. Št. Uč. 117. a. (Gb.).

Žezhule. O tvarech cf. Gb. H. ml. I. 517., 549.

Žezlo = malus v bibl. má Dob. za chybné m. stožeň. Dob. Dur. 112., 118.

Žéznivosť = *žíznivosť.* GR. Nov. 130. 15.

Žežhulka. O pův. cf. Krok 1893. 55. Cf. Kukačka (také v dod.).

Žežulinka = žežulc. Us.

Žgavrat, vz Draždžat (3. dod.).

Žgloňa, vz Gloňa (3. dod.).

Žgolek, lku, m. = *kotlačka, šimbol,* oloupaný klas kukuřicový. Brt. D. II. 509.

Žgřáně. Jevíčko. Brt. D. II. 113.

žh. Z *žh* se *h* odsouvá: žáha ze žháha. Gb. II. ml. I. 467.

Žhaviti koho jak. Slasť strašlivá ji žhaví dívoce. Černý Cenci 85.

Žhavooký. Ž. otrokyně. Čch. Otr. 23.

Žhavoplynný. Ž. směsice. Ztk. 54. (3. vyd.).

Žhavotekutý. Ž. látka. Ztk. 54. (3. vyd.).

žhr m. *žr:* ožhralý m. ožralý, žhrát, žhrout m. žráti, žrout. Gb. H. ml. I. 464.

žhř m. *žř:* żgrzebię m. žřeb-. Gb. H. ml. I. 465.

Žiarce, míst. jm. na Slov. Phľd. XII. 70.

Žiare, míst. jm. na Slov. Phľd. XII. 70.

Žiarov, a, m., obec v Hontě. Phľd. XII. 247.

Žiarovce, obec v Tekovsku. Phľd. XII. 247.

Žiary, obec v Tekovsku. Phľd. XII. 247.

Žiba — *žiba!* Tak se přivolávají husy. Phľd. 1893. 634.

Žibatko, a, n. = *housátko.* Slov. Zátur. Cf. předcház.

Žibrat = *hrýzti.* Brt. D. II. 430.

Žibrid, a, m. = hora u Žiliny na Slov. Phľd. 1894. 122.

Žibřid. Odvozeniny vz v Kotk. 36.

Žibro. NZ. III. 226.

Žibrovat obilí = fukarovati, vymlácené vyvívati. Brt. D. II. 439. — **se** = ubírati se s boku na bok jako žíbro na fukaře. Ib. 430.

Žiburka, y, f. = *pulec.* Slov. Kal. S. 221. Cf. Zibřinka.

Žicnout = *udeřiti.* Záp. Mor. Brt. D. II. 431.

Žic = *žíti.* Beda toho bic, s kým mušime žic. Šariš. Phľd. 1895. 186.

Žič (u Beck. *Zač*) míst jm. na Špitálsku (v Karlíně). Ned. Zábran. 84.

Žičník, u, m. = *lžičník.* Dšk. Jihč. I. 6. — **Ž.,** a, m. = *obdarovaný; dlužník.* Slov. Kal. S. 221.

Žid. Řekli mu židové. Ev. víd. 71. Joh. 8. 52. a j. Židovský oděv v XV. stol. Vz Wtr. Krj. I. 295. Židé přijali příjmení r. 1787. Vz NZ. IV. 198. Vzal ž. a žida čert. Phľd. 1894. 195. Také lásku aj u žida najdem. Phľd. 1894. 441. Ž. vidí krejcar v studni (= dobře pozoruje). Šml. VII. 32. Zpovídá židy (sedě spí); Vodí židy do Amstrdamu (klímá). Brušp. Hledíková. Tobě je po penězoch jak židovi po flintě. Mor. Čes. I. V. 422. Hra na žida. Vz Duf. 84. — Ž. = *špinavě bílý veliký bob* (bug). ČT. Tkč.

Žídek Pavel. Cf. Vlč. Lit. 222., 241., 276.

Židelka = *truhla na mouku.* NZ. III. 200.

Židle slove: *legátka, legátko, lenoch, lenůšek, lenoška, stolek, stolička, židlica,* Brt. D. II. 436.; ze sthněm. sidila a to z lat. sedile. Gb. H. ml. I. 485. Židli trpěti = vězení. Tak se vykládá v Wtr. Živ. c. I. 390.

Židlík. U Brušp. Mtc. 1895. 144.

Žídło = rozsochy (zadní snice) vozu. Laš. Brt. D. II. 444.

Židný. Zhnilému (línému) i krok židný. Mor. Čes. I. V. 421.

Židovin, a, o. Židovina brána (kterou židovka vystavěti dala). Kabt. 28.

Židoviny, pl., f., vz Střešně (3. dod.).

Židovka, tanec dle textu písně: Šla židovka kolem krámu, koupila si marcipánu. Us.

Židovská, é, f. = *tanec.* Vz Tanec mor. (3. dod.).

Židovský. Ž. zrcadlo. Vz Mrš. 59., 61., 63. Ž. kámen (olivové barvy z Foenicie). Wtr. Krj. I. 531. Bral to na ž-ské váhy (lehce). Šml. VIII. 144. Pro strach židovský. Tak v biblích. V kral. bibl.: pro strach židů. Vondrák. Spuren. 21., Mus. 1864. 147. Ž. nebo volské sluze = kořalka. Záp. Mor. Brt. D. II. 486. Ž. střešňa, vz Střešně (3. dod.).

Židův. Židova brada. Vz Ščiplavec (3. dod.). Židovo třesení = rosol. Tvarožná. Hledík.

Žierka = běhavka i u dětí. V Senici. Phľd. 1895. 444.

Žiezivě. Hladovité a ž. pravedlnosti žádají. Krist. 38. a.

Žieznivý. V pekle vždy jsú ž-ví pitie. 1487. Krok 1896. 41.

Žigľať. Zas žigľeš na tých husľech (o nemilém hudci)? Jicko. Brt. D. II. 431.

Žiglo, a, n. místo žahadlo. Slavkov. Brt. D. II. 148.

Žíha, y, m., vz Zikmund (3. dod.).

Žihadlo. Měď a j. v ž-dle mořiti. KP. VIII. 221.

Žiháreň, rně, f. = *hrnčířská pec.* Slov. Kal. S. 221.

Žihla = *každý zeměplaz,* který štípe. Kotk. 160. Cf. Žihle.

Žihłana, *žíhłarka,* y, *žížlarica,* e, f., *žehłava* (uh.), urtica urens, rostl. Brt. D. II. 503.

Žihłavka, vz Žihłana (3. dod.).

Žicháček, čka, m., vz Zikmund (3. dod.).

Žijon, u, m. = *žihon,* účes vlasů. NZ. VI. 62.

Žikava n. **Žikva,** y, f. = území a potok v Tekovsku. Phľd. XII. 74., 555.

Žíla, y, m., převzdívka člověku neústupnému, svárlivému. Val. Brt. D. II. 432.

Žíla. Trefil mu na žilu (do živého). Phľd. 1895. 315. Krú nię voda, žily nie motúze. Slov. Nov. Př. 364. — Ž. kovů (Gang) = mineralní hmotou vyplněné rozsedliny nebo skuliny ve vrstevních soustavách nebo i v balvanitých skalách. Ott. XI. 593.

Žilinský. Ž. šití (dvojité vytahování). Čes. l. V. 227., Sbor. slov. I. 45.

Žilistý. Ž. pravice (s naběhlými žilami). Phľd. 1895. 222.

Žilkovka, y, f., Adernsäge, f. Prům. mus. V.

Žilmarka. Truhláři dělali ž-ky pro zbroj (věšáky). XVI. stol. Hrš. Nách. I. 514., 79. Cf. Ž. v dod.

Žilník, u, m., das Gestöcke, geol. Sterz. I. 1033.

Žilný. Ž. šelest. Vstnk. III. 474. — Ž. důl, Gangbergwerk, n. Ott. XI. 596. b.

Žilstvo, a, n. Am. Orb. 101.

Žinčica = *pivo.* Ve šviháčině. Brt. D. II. 520.

Žindr. Hra na žindr. Vz Duf. 103.

Žinka = *tenký pruh* mosazný n. stříbrný as 2 palce široký a 8 palců dlouhý. U Plzně. Škar. 14.

Žinkov, ze Žizenkov. Čern. Př. 32.

Žinkovice, ze Žizenkovice. Čern. Př. 32.

Žiralina, y, f. Am. Orb. 69.

Žiřík, u, m., v lučbě. Am. Orb. 8., 66.

Žiritva, y, f., obec v Zemplín. Phľd. XII. 76., 555.

Žiřitý. Ž. sloučeniny. Am. Orb. 67.

Žirnej = *uřícený, zardělý.* Dšk. Jihč. I. 11.

Žismondin, u, m., Gismondin, v miner. Sterz. I. 1102.

1. **Žíti.** Co žije, časem hyne. Brab. 81. Tak žime, aby bylo i chleba i neba. Phľd. 1894. 196. — **z čeho.** Z čoho žiješ, toho sa drž. Phľd. 1893. 702.

2. **Žíti, žmu.** O časov. r. 1410. Cf. Mus. fil. 1896. 450. Nezaniklo v češtině, jak se tvrdí v List. fil. 1883. 136., neboť podnes se slýchá v již. Čech. ku př. vyžmi to. Mus. fil. 1896. 450.

3. **Žíti,** žnu. Sup. žat. Pass. 293. (Gb.). Zla m. žala. Brt. D. I. 103. O tvarech v Brněn. vz Brt. D. II. 174.

Žitizna, y, f. Čierne oči so ž-znou v zreniciach. Phľd. 1896. 468.

Žitlík, u, m. = *nějaký šat.* Vzal tam (zloděj) ž., kabát a nohavice (1534.); Žitlík a nohavice zedral. Hrš. Nách. I. 314. — Tři žitlíky mřeňů. Ib. 368.

Žitňa, statek v Trenčín. Phľd. XII. 341.

Žitný. Ž. matka = *námel.* Slov. Kal. S. 221.

Žito. Šak nám ž. neprší (nesmíme vyhazovati)! Phľd. XIV. 190. Roste jako žito po dešti. Šml. VII. 219. Ž. musí být dříve bito a pak mleto, aby byl z něho chléb (pílí a utrpením dochází se k blahobytu). Nár. list. 1894. č. 169. odp. feuill.

Žitva, y, f., potok v Nitran. Phľd. XII. 555.

Žitvatín, a, m., obec v Komárne. Phľd. XII. 555., 74.

Živánstvo, a, n. = *krádež.* Slov. Kal. S. 221.

Živel. Živly vzbouřit snáze jest než živly vládnout. Brab. 35.

Živeník, u, m., cerium, prvek. Am. Orb. 59. Cf. Cerium v Ott. — V díle V. 843. stojí chybně cezium.

Živiti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 73. — **koho.** Jako otec zkříší mrtvého i oživí, taktéž i syn, které chce, živí (oživuje). Ev. víd. 67. Joh. 5. 21.

Živlen, u, m. = třetí doba tvoření-se koulotvarů. Vz Am. Orb. 71., 84.

Živlotvar, u, m. Am. Orb. 71.

Živnosť = *strava, pokrm.* Musí ž. kupovat. Nevystačíme se ž-stú do nového. Jicko. Brt. D. II. 486.

Živný. Ž. polévka (zasmažená máslem). Val. Brt. D. II. 486.

Živobytný výdělek (na živobytí). Mus. 1894. 496. Ž. podmínka. Ztk. 10. (3. vyd.).

Živorodě. Ž. se množiti. Ott. XI. 397. a.

Živorodý. Ž. hadi, ovovivipara. Ott. XI. 518. b.

Živosť dej (zywost day, victum dona). 1418. List. fil. 1895. 212.

Život v. živót, živuot. Slov. Pastr. L. 62. Život za život, rána za ránu. Čes. l. V. 29. Veku pribýva, života ubýva. Phľd. 1894. 194. To som za života sveta nevjdela (co svět světem stojí). Phľd. 1894. 549. Život — divný potentát. Šml. I. 148. Jest ž. jenom putující stín.

jen herec ubohý, jenž chvíli svou si vykračuje, řádí na prknech a potom o něm neslyší se víc. Slád. Mak. 112. Jaký ž., taká smrť, jaká smrť, taký súd. Mor. Nov. Př. 318. — Nebyli tam svými životy (osobně). Arch. XV. 524.

Životek = ženský šat, lepší stanka. Vz Sbor. slov. I. 43., Rubáč.

Životění, n. = *žití.* Am. Orb. 109.

Životník jest jako podruh bezzemek, ale od podruha tím se liší, že má byt v chalupě na celý svůj i manželčin život zabezpečený a užívá jistých polností z majetku sedlákova nejsa mu za to žádnou prací povinen; bývá to mladší syn n. dcera sedlákova. U Brloha. Čes. l. V. 330.

Živší = živější. Slov. Phľd. XII. 529.

Živúcat sa = s důrazem se dokládati živého Boha. Jicko. Brt. D. II. 431.

Živý. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 18., 73., 313. Raduj se, kdo živ, a kdo nemůže, směj se alespoň. Bráb. 66. Která žena počala, má živó nemoc. Tvarožná. Hledík. — **Ž.** *oheň.* Jak se rozněcuje. Vz Čes. l. V. 341. — **Ž.** *maso.* Léčení ho. Vz Mtc. 1894. 337. — **Ž.** = *pouhý, čirý.* Ta peřina byla sám živý lunt (na dobro sedrána). Brt. D. II. 431.

Žízivě něco žádati. Krist. 38. a. Cf. Žízivý.

Žizň. Strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 25., Gb. H. ml. I. 219.

Žíznivý. Ž-ví vypovídají se ze Žížnětic přes Kalivody do Studeňovsi. NZ. III. 228.

Žiž ze stněm. sěs, to z franc. seix, z lat. sex. Gb. H. ml. I. 485. — **Ž.,** os. jm. Tk. X. 632.

Žížala, strslov. *žuzelь; žúžala, žoužala* (chod.). Vz Gb. H. ml. I. 147.

Žižalka: blecha, veš a p. 1478. Wtr. Krj. I. 159.

Žižavení, n. Ž. hmoty. Am. Orb. 15.

Žížek a *Zížek,* žka, m., vz Zikmund (3. dod.).

Žižka = *jednooký, slepý.* Protožby slušné nebylo, aby hlavě své oko vyloupiti a žižku z ní učiniti měl. Kosmogr. 730. a. — **Ž.,** os. jm. Literní památky, duch a povaha Jana Žižky. Seps. Dr. H. Toman. Asi 1894. Cf. o Ž. Vlč. Lit. 137., 153.

Žižkov, Hora Žižkova, Bojiště, Hora pravdy kalicha. Břez. Font. V. 389.

Žižkův. Žižkova hora u mě. Dvora (Králova). Arch. XV. 494. Cf. předcház. Žižkov.

Žížlavica, e, f., rostl. Vz Žihľana (3. dod.).

Žižmo, a, n. = *vzduch výpary lidskými a dýcháním zkažený.* Val. Brt. D. II. 431.

Žížnivět, *žižlivět, řeřavým býti.* Uhlí se rozžížnivělo. Zlín. Brt. D. II. 431.

Žížnivý = *řeřavý.* Ž. uhlí. Zlín. Brt. D. II. 431.

Žižulík, a, m., vz Zikmund (3. dod.).

Žlatec, tce, m. = *svlačec.* Záp. Mor. Brt. D. II. 431.

Žlátenice m. zlatenice. Kunšt. Brt. D. II. 234.

Žláza. Z gelza vzniklo želza, z toho strsl. žlêza a čes. žléza, žláza. Cf. Gb. H. ml. I. 453., 518., 205., 28.

Žlázkový. Ž. stěna. Vstnk. II. 503.

Žlč m. žluč. Slov. Pastr. L. 85.

Žlčka, y, f. = *lžička.* Brn. Brt. D. II. 165.

Žleb, *žlab,* stsl. žlěbъ. Cf. Gb. H. ml. I. 28., 205.

Žlíbek, bku, m., zdrobn. žleb. U Císařova. NZ. VI. 74.

Žlice m. lžíce. V Krkonš. Kouble. Na Mor. Brt. D. II. 187.

Žlna, y, f. = *žluna.* Slov. Pastr. L. 85. Vz Žluna (3. dod.).

Žlob = *žlab.* Slez. NZ. IV. 355.

Žlódek = *žloutek.* U Olom. a Prost. Brt. D. II. 69.

Žlôš = *žlôč, č v š.* Chvalkovice. Brt. D. II. 73.

Žloudek = *žloutek, t v d.* Dšk. Jihč. I. 18.

Žloutenice, *žloutenka.* Léčení jí. Cf. Vck. Val. I. 129., Duf. 29., 291. Vz násl.

Žloutenka, y, f. = *zlatenica, zlatęnka, zlátka, žltačka, žltnačka, žltá nemoc.* Cf. Žloutenice (3. dod.).

Žloutenkový. Ž. koření, cerinthe min. Č. Brod. Nár. list. 1896. č. 244. feuill.

Žloutky = *hrušky.* NZ. V. 522.

Žlova, y, f. Vz Žluna (3. dod.). Ž. m. žluva, *u* v *o.* Brt. D. II. 247.

Žltačka, y, f., vz Žloutenka (3. dod.).

Žltnačka, vz Žloutenka (3. dod.).

Žlítok, tku, m. = *žloutek.* Slov. Phľd. XII. 567.

Žltý = *žlutý.* Žltá nemoc, vz Žloutenka (3. dod.).

Žluč. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 66. O strč. skloň. cf. Gb. Km. -i. 46.

Žlučka, y, f. = náčiní k nabíjení jaternic z r. 1649. Nár. list. 1894. č. 249.

Žlučovodový. Ž. kapillary. Hlav. Obrz. 4.

Žluklec, klce, m., Buttersäure, f. Am. Orb. 69.

Žluna, žьlna. Cf. Gb. H. ml. I. 66., 374. Také: *hříbě* (dle řehtavého hlasu), *klihák* (volát: kupte si klihu!), *Matěj* (žertem), *vlha, žlna, žlova, žluva, žlva, žuna včelařská.* Cf. Mtc. 1893. 302. nn., Brt. D. II. 495. Žluna (vých. Mor.), picus viridis, žlova zelená (Kruml. mor.). Brt. D. II. 496. Žlova černá (Kruml.), picus martius, datel černý, ďateľ (slov.), jateľ (Zlín., val.), jeteľ (Kelč), dřevołazník (laš.). Ib.

Žluť m. žluč. Kat. 42., Ev. olom. 248. (Gb. H. ml. I. 521.).

Žluťák, a, m., cychramus, brouk. Ž. čtveroskvrnný, c. quadripunctatus, houbový, fungicolla, obecný, luteus. Vz Klim. 342. — **Ž.,** a, m., jm. holubí. Mor. Rous.

Žlutásek, motýl. Cf. Ott. X. 297.

Žlutavobílý. Ž. hmota. Vstnk. II. 569.

Žlutec, tce, m., Krokonsäure, f. Am. Orb. 66. — **Ž.,** enochrus, brouk. Ž. obecný, e. bicolor. Vz Klim. 112.

Žlútek, tku, m. Cekali sme, až by do pána vrchního vlézl ž. a byl dobré naděje. Zlín. Brt. D. II. 431.

Žlutka, y, f., jm. žluté slepice, kozy. ČT. Tkč.

Žlutnice, e, f. Diluvialní ž. Vz Mtc. 1895. 76.

Žlutníček, čku, m. = *mokrýš*, chrysosplenium, rostl. Brt. D. II. 501.

Žlutobřichý chvatník, brouk. Vz Klim. 166.

Žlutočervený. Vz Vodošlap (3. dod).

Žlutohrdlý hrotnočlenec, brouk. Vz Klim. 67.

Žluťoch, a, m, = Číňan. Nár. list. 1894. č. 10. feuill. Cf. Žlutokožec (3. dod.).

Žlutochvost, a, m. (val.) = *konopásek, žlutá pliska, kozelec* (Zábř.), motacilla sulfurea, pták; **ž.** = *lések*, kominář (Zlín), ruticilla phoenicurus, pták. Vz Brt. D. II. 495., 496.

Žlutokožec, žce, m, = Číňan. Nár. list. 1894. č. 10. feuill. Cf. Žluťoch (3. dod.).

Žlutokřídlý. Vz Prsoštítec (3. dod.).

Žlutokrový maločlenník, brouk. Klim. 321. Cf. Různodrápník (3. dod.).

Žlutolemý krepčík, lesklohlavec, brouci. Vz Klim. 107., 194.

Žlutolistý. Ž. háj. Šf. (List. fil. 1894. 5.).

Žlutonohý hlubnoštítník, brouk. Vz Klim. 153. Cf. Prsoštítec, Špičkonožec, Vodník, Vodošlap (3. dod.).

Žlutorohý kropník, brouk. Klim. 102. Cf. Špičkonožec (3. dod.).

Žlutoskvrnný kulák, brouk. Vz Klim. 120.

Žlutostehenní lejnomil, brouk. Vz Klim. 207.

Žlutoštítý ostnočelistník, brouk. Klim. 167. Vz Plavčík (3. dod.).

Žlutotlapý nestejnočlenec, brouk. Klim. 63.

Žlutý. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 66. Žluté zemské dsky. 1583. Mus. 1896. 137.

Žluva, y, f., vz Žluna (3. dod.).

Žlva, y, f., vz Žluna (3. dod.).

Žmach, u, m. = *vepřovice*. Vz Cihla (3. dod.).

Žmání, n. Ž. v bruše = *hryzení*. Brt. D. II. 491.

Žmat, žmu = *žmachlati, krčiti*. Zlín. Brt. D. II. 431.

Žmiet = *žmoliti*. Slov. Kal. S. 222.

Žmíchanica, e, f., vlastně *rozbubřelý sníh*, potom = *kořalka*. Brt. D. II. 486.

Žmikat = *mžikat*. Han. Brt. D. II. 431.

Žmindník, a, m., blitophaga, brouk. Ž. tmavý, b. opaca. Vz Klim. 256.

Žmolichleb, a, m. = *hlupák*. Šml. VII. 171.

Žmot, u, m. = *splštěné vlasy*. Brt. D. II. 491.

Žmotek, tku, m., vz Šotek (3. dod.).

Žmrích, a, m. Hra na žmrícha, *žmríchať, mruškať*. Hoch stojí stranou so sažmúrenýma a dlaňou prikrytýma očima (žmrícha) a ostatní sa poschovávajú; potom *žmríchač* hľadá jich v úkrytoch a najdený ide žmríchať. Myjava. Phľd. 1895. 446. Vz Schovavačka, Žmurkati (3. dod.).

Žmríchač, e, m., vz předcház. Žmrích.

Žmríchat, vz Žmrích (3. dod.).

Žmučky m. *mžitky*. Dšk. Jihč. I. 49.

Žmurkati = *mhourati*. Cf. Figliarsky (3. dod.). Žmurkal, nahýňal (nahýbal) hlavu a vyzeral viechy. Phľd. 1895. 303. (1894. 735.).

Žňavý = *řeřavý*. Ž. uhlí. Záp. Mor. Brt. D. II. 431.

Žnica, e, f. = *žnečka*. Vsacko. NZ. IV. 16.

Žnička, y, f. = *žnečka*. Vsacko. NZ. IV. 17.

Žnivůvka. Vz Čes. l. V. 38.

Žnivý oběd = dožatá. Laš. Brt. D. II. 431. Cf. Žeň.

Žobrák = *žebrák*. Slov. Pastr. L. 11. Rybár, vtáčnik, hudec traja ž-ci. Phľd. 1893. 702.

Žobrati = *žebrati*. Slov. Pastr. L. 11.

Žőč = *žlč*. V Málinci na Slov. Phľd. 1894. 745.

Žofie — ledová žena (bývá již studeno). Duf. 243. Prší-li na sv. Žofii, nebude trnek (ovoce); Na sv. Ž. nad kterou dolinou mlha se snese, tam nebude ovoce. Vck. Val. I. 163.

Žofka, y, f. = *užovka*. U Rychn. Čern. Př. 52.

Žokovati peřiny (do žoků dávati). Kat. z Žer. II. 137.

Žoldán, ze střhněm. soldân, sultan. Gb. H. ml. I. 485. Často v Kabt. ku př. 28.

Žoldát. Pref. (Mus. 1894. 528.).

Žoudati v. žádati. Doudl. Kts. 7.

Žouřit se = *vaditi se*. Záp. Mor. Brt. D. II. 431.

Žoužal, gt. žoužele = *hadi*. U Svojanova. NZ. V. 563. Cf. Žůžal.

Žoužati = zvuk žžž vydávati. Kotk. 73.

Žráti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 80. O tvarech žeru, žéřeš, žieřeš atd. cf. Gb. H. ml. I. 144.

Žrď = *žerď*, strč. Gb. H. ml. I. 65. Na Slov. Pastr. L. 85. V Brněn. žrď v. žerďa. Brt.

Žrďka, y, f. = malá žrď, žerď, bidlo. Periny visely na tenkej žrďke. Phľd. 1894. 108.

Žreb, u, m. = *hřebí, los*. Cf. Gb. H. ml. I. 518., Phľd. 1895. 38.

Žrebohra. Ž-hru usporádati. Phľd. 1894. 450. Cf. Žreb.

Žrenie. Hojení ho na Slov. Phľd. XII. 569.

Žrielo m. zřídlo, *d* odsuto. Gb. H. ml. I. 410., Pastr. L. 147.

Žrna, pl. = *žernov*. Na žrnách se šrotuje. Jicko. Brt. D. II. 431. Ž. = větší mlýnek na mletí obilí, uvádí se v pohyb nohami. Val. NZ. II. 597.

Žrnov. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 61.

Žrnovka, y, f. = *jarok* i *dolina* pri Mišútoch vo Zvolene. Phľd. XII. 177.

Žrútstvo, a, n. = *žroutství.* Phľd. 1892. 617.

žs mění se někdy v *s:* boský a božský, mnoství a množství, muský a mužský. Gb. H. ml. I. 516., Dšk. Jihč. I. 43.

žsk se mění v *žck:* božský — božcký. Gb. H. ml. I. 480. Mimo to se mění jako *sk:* božský, božští. Ib. 448.

žš splývá v Chromečsku (v komp.) v *š:* nižší — niši. List. fil. 1894. 278.

Žudlati = *šudlati.* Kotk. 73.

Žudřiti. Požudři tu skleňku kopřivama a dobře vypláchni. Než já to požudřím! praví bezzubý. Zlín. Brt. D. II. 431.

Žúdr *(žudro, žundr, žumdr)* = *krytá síň* dosti prostranná, jíž se vcházelo ke dveřům domovním, o hliněné podlaze; jinde = obyč. výklenek přede dveřmi, kterýž sluje také *výstupek, kaplička, žebračka* (slov.). Brt. D. II. 435.

Žudřík, u, m. Šátek pod bradu zavázaný sloye v Kloboucku *kukla,* v Kobylí *kukuč,* v Čejkovicích ž. Brt. D. II. 466.

Žufeň, z něm. sůfen, *omáčka, polévka.* Gb. H. ml. I. 485.

Žuchlať, vz Ščimrať (3. dod.).

Žuchřena, y, m. = *žuchla, tlachal.* Brt. D. II. 432.

Žulař, e, m., Granitarbeiter, m. Sterz. I. 1131.

Žulč = *žluč.* Šarišsko. Phľd. 1894. 307.

Žuťtek, łtku, m. = *žloutek.* Brt. D. I. 110.

Žumdr, vz Žudr (3. dod.).

Žumenovitý, klimmenartig. Sterz. II. 66. Cf. Žumen.

Žumpa, ze střhněm. sumpf. Gb. H. ml. I. 441.

Žuna, y, f., vz Žluna (3. dod.).

Žundr, někde také *pavláčka* (u Sloupu). Brt. D. II. 435. Vz Žudr (3. dod.).

Žundrati = *úpěnlivě prositi, škemrati.* Kotk. 110. Cf. Trflati (3. dod.).

Žup, u, m. = *otýpka slámy.*

Župa. O pův. cf. Dob. Dur. 418.

Župan, a, m. O pův. cf. Dob. Dur. 418. — Ž., u, m. = *kabát,* Brušperk, Brt. D. II. 468.; *kanduch, kandúšek* (val.) = dětský šat. Ib. 472. (slez.). Ž. dětský = *kaftan.* Slez. Čes. l. VI. 41.

Županek, nku, m. = *kaftan,* Wtr. Krj. I. 464.; *lajdík* soukenný (han.). Brt. D. II. 464.

Župice = *svrchní šat (kabát)* valašský na svátek, dlouhý pod kolena, soukenný. Brt. D. II. 467., Vck. Val. I. 29. *Za stara volný krátký kabát,* Wtr. Krj. I. 28., 352.; také = *malá košile.* Ib. 498. Cf. Půlní (3. dod.).

Župičkář, e, m. = *krejčí župic.* 1613. Wtr. Krj. I. 403.

Župlec, plce, m., v lučbě. Am. Orb. 63.

Župlitec, tce, m., v lučbě. Am. Orb. 63.

Žur, u, m. = *bahno.* Kotk. 154. — **Ž.** = *jídlo dospělejším dětem* z mouky, omastku a někdy i vejce se přidávají. Slez. NZ. IV. 499.

Žurčať = *hrčeti, bublati* (o vodě). Slov. Kal. S. 223.

Žurina, y, f., potok a hrad v Náchodsku. Hrš. Nách. I. 6.

Žurový. Ž. rukávy košil. NZ. IV. 307.

Žúť, *žuvať* = *žvýkati.* Slov. Kal. S. 223.

Žútek, tku, m. = *žloutek.* Slov. a mor. Mtc. 1894. 109., 334.

Žúti = *stříhati* (o nožnicích). Phľd. 1895. 289.

Žuva, y, f. = *nádor, boule* na kravském vemeni, často po otelení. Brt. D. II. 492.

Žuvák = třenák. Slov. Kal. S. 223.

Žuvať = *přežvykovati.* Cf. násl. — **Ž.** = *uvažovati.* V Prividzku na Slov. Phľd. 1894. 308.

Žuvavý = *přežvykující.* Slov. Kal. S. 223.

Žúžol, u, m. = *žúžel.* Slov. Pastr. L. 11. Moľ a iný knihový ž. Phľd. 1893. 758.

žv. Z *žv* se *v odsouvá:* na houžích (houžvích). Dšk. Jihč. I. 27.

Žvachel, chle, m. = zvlhlý chumáč, cucek, žvanec. V seně jsou ž-chle. U Zleb. NZ. II. 614.

Žvampľaľa = *žvanil.* Jicko. Brt. D. II. 432.

Žvaňa, dle Bača = *žvanil.* Záp. Mor. Brt. D. II. 432.

Žvanec hroznů = *třapec.* Záp. Mor. Brt. D. II. 432.

Žvanivý = schwatzhaft. Ž. lidstvo. J. Goll v Baudel. 79.

Žvaňucha, y, m. = *žvanil.* Jicko. Brt. D. II. 432.

Žvápat = *tlachati.* Záp. Mor. Brt. D. II. 432.

Žvápoň, ě, m. = *tlachal.* Záp. Mor. Brt. D. II. 432.

Žváti. O pův. cf. Gb. H. ml. I. 75. Mezi zuby něco ž. 1410. Mus. fil. 1896. 452.

Za tisku sebráno:

A, á. Užívání ho a změny u Císařova na Mor. vz Čes. l. VI. 72. Jak se psalo a přehlasovalo ok. r. 1440. Cf. Mus. fil. 1894. 411., 424.

Abel. Nemůž býti Abelem, leč bude od Kajna trpěti. Bl. Cf. Čes. l. VI. 128.

Ace = *ať se*. A. ti tam nic nepřihodí. Svojanov. Čes. l. V. 563.

Aci = *ať si*. A. ho de (jde) přijmout. U Svojanova. Čes. l. V. 561.

Aeolický. A. hornina (vzniklá mechanickým usazením pomocí vzduchu). Ott. XI. 613. a.

aj. Jak se okolo r. 1440. přehlasovalo. Vz Mus. fil. 1896. 424.

-ají, *-ejí*. Z těchto novoč. koncovek jest *í* odsuto v době starší: maj býti. 1470. Arch. XIV. 196. Kterak mne pomlúvaj. Ib. 198. — Mus. 1896. 357.

Ajta v Rkk. Cf. Mus. 1896. 381., List. fil. 1896. 340.

Akáč, e, m. = *agát*. Slov. Kal. S. 9.

Ako aj = *nýbrž*. Slov. Kal. S. 9.

Aksamitec, tce, m., porcinolus, brouk. A. černošedý, p. murinus. Vz Klim. 366.

Aksamitník, a, m., chlenius, brouk. A. černorohý, ch. nigricornis, hedbávitý, tristis, lemovaný, festivus, lesklý, vestitus, lysý, spoliatus, slaboleský, nitidulus, žlutorohý, melanocornis, žlutostehenní, tibialis. Vz Klim. 72.

Akvarelista, y, m. Osv. 1896. 643.

Alou, *allou*, z fr. allons = *nuže, vzhůru, pojďme!* Us.

Alpinista, y, m. = navštěvovatel Alp. A. leze po Alpách. Osv. 1896. 813.

Altazimut, u, m., hvězdářský nástroj. Ott. XI. 953.

Altovati = *zpívati* k tenoru altový hlas. Bl. (Hostn. 37.).

Aluminiumhydroxyd, u, m., v lučbě. Ott. XI. 999. b.

Ampèremetr, u, m. Vz KP. VIII. 185.

-an příp. jmen lučebních: siran. Am. Orb. 61.

Anakonda. Vz Ott. XI. 798. a.

Andělskost, i, f., Engelhaftigkeit. Slow. Lil. Ven. 97.

Anelektroton-us, u, m. = snížení dráždivosti těla elektřinou. KP. VIII. 474.

Anemometr, u, m. A. k měření (dobrého) vzduchu v dolech. Vz Ott. XI. 603.

Antibakterin, u, m., lék. Vz Nár. list. 1896. č. 271.

Antivenin, u, m. = prostředek proti uštknutí hadímu. Vz List. fil. 1896. č. 279.

Aptycha. Aptychy = zvláštní víčkovité zkameněliny. Mtc. 1897. 32.

Arcivyjebený. A. lež. Kn. drn. 77. Cf. Vyjebený.

Artografie, e, f., Artographie. KP. VIII. 380.

Astrakán, u, m. A. bílý, červený. Nár. list. 1896. č. 279. Příl.

Astrod, u, m. = *síla*, kterou světla nebeská v sobě chovají. Am. Orb. 52.

-atý, příp. jmen lučebních: olovnatý (je-li v něčem mnoho olova). Am. Orb. 61. Vz -itý, -ný.

Audiometr, u, m. Vz KP. VIII. 373., 481.

Autoritářství, n. Osv. 1896. 193.

Bába = *panna* (loutka). Slov. Kal. S. 10. — B. Báby = *hrušky*. Čes. l. V. 586.

Bábika, y, f., vz Rožek (3. dod.).

Babranina, y, f. = zfalšované zboží, pokrmy atd. Phľd. 1896. 527.

Babucha, y, f. = zababušená (zahoulená) žena. Slov. Kal. S. 10.

Baciti. Dítě bací, lozí (leze) **po** zemi. Slez. Čes. l. VI. 143.

Bačnosť, i, f. Cf. násl. Bačný.

Bačný = *pěkný, způsobný*. Slov. Kal. S. 11.

Badřínec, nce, m., Citronsäure. Am. Orb. 69.

Badřínový. B. silice, Citronenöl. Am. Orb. 69.

Bagančiar, a, m. = kdo nosí bagančе. Slov. Čes. l. VI. 87.

Bagdad, a, m. = holub, **columba curvirostra.** Ott. XI. 511. b.

Bahenka, y, f., paludina, plž. Ott. XI. 502. b.

Bahlovati. Dvanáct neděl jsem se s tím (s bolavou nohou) b-val. Krkonš. Nár. list. 1896. č. 261. feuill.

Bahnař, e, m., emus, brouk. B. srstnatý, e. hirsutus. Vz Klim. 198.

Bahnec, hence, m., telmatophilus, brouk. B. dlouhoštítý, t. longicollis, krátkoštítý, brevicollis, ostřiční, caricis, rákosní, spargani, rezavý, rufus, šedavý, typhac. Vz Klim. 313.

Bahník, a, m., laccophilus, brouk. B. tmavý, l. obscurus atd. Vz Klim. 96.

Bahnivý. B. místo. Bl. (Hostn. 35.).

Bahno. V témž bahně s ním vězí (v též nesnázi a p.). Borb. 139.

Bachňat = *prudce otékati.* Císařov. Čes. l. VI. 72.

Bachramatka, y, f., geryonia, živočichotvar. Vz Am. Orb. 76.

Bajdarka. Am. Orb. 76., 104.

Bájesloví. Cf. Čes. l. V. 578., VI. 188., 216. b.

Bakatý. B. ústa. Am. Orb. 75.

Balance v chronometrech = kovový prsten otáčející se kolem osy, Unruhe, f. Ott. XI. 437. b.

Baldachyně, druh hrušek. Čes. l. V. 586.

Balounový. B. jablka. Čes. l. V. 580.

Bambeluša, e, f., druh kolébky, také *bombola, bombrlík, bambula.* V ní děti bambají. Slez. Čes. l. VI. 143.

Bambula, y, f., vz předcház. Bambeluša.

Baňavka, y, f. = *baňka.* Am. Orb. 32.

Baničkatý. B. ovoce. Am. Orb. 75.

Bardybuc. Máš b. (bom)? ptají se dítěte, udeřilo-li se padnuvši. Slez. Čes. l. VI. 143.

Barevník, a, m., amphichroum, brouk. B. žlábkovaný, a. canaliculatum. Vz Klim. 252.

Bařinář, e, m., ilyobates, brouk. B. podobný, i. propinquus, tmavoštítý, nigricollis, tlustorohý (zasmušilec), forticornis. Vz Klim. 134.

Bařinník, a, m., hydaticus, brouk. B. černotýlý, h. stagnalis, červenožlutý, grammicus, počočerný, seminiger, příčnopásý, transversalis. Vz Klim. 103.

Bárký = *kterýkoli.* Mor. Nár. list. 1896. č. 239. Ned. záb.

Barvep, u, m. = barvené kolo na motýlích a ptačích křídlech. Am. Orb. 32.

Barvičitka, y, f., v lučbě. Am. Orb. 63.

Barvičnatka, y, f., v lučbě. Am. Orb. 63.

Barvík, a, m., baptolinus, brouk. B. dlouhohlavý, b. longiceps, příbuzný, affinis, vlasorohý, pilicornis. Vz Klim. 212.

Barvovitý. B. kov. Am. Orb. 57.

Bastržej = hnojniční stoka. Slov. Kal. S. 12. Cf. Vastrže (IV. 560.).

Batterie elektrická, thermická. Vz KP. VIII. 490.

Bavorák, tanec, vz Baborák.

Bavylna = *bavlna.* 1440. Mus. fil. 1896. 431.

Bažant. (Chodí s dlouhým mečem), jako b. s ocasem. Bl. (Hostn. 44.). — **B.** = *kdo po něčem baží* (žertem).

Bebený = *bekaný.* Slov. Phľd. 1896. 555.

Bedrovec, vce, m., sval, proas. Vz Ott. XI. 369. a.

Běhavka. Léčení jí u lidu. Vz Čes. l. V. 568.

Běhavý. B. notování. Josq. (Hostn. 76.).

Běhohvězda, *běhovězda,* y, f. = *planeta.* 1440. Mus. fil. 1896. 265., 266.

Bejložilec, lce, m., phytozoon = zvíře rostlinovité (mořské) i sladkovodné, jehož květ má živočišné pohybování. Am. Orb. 75.

Bekyně. Cf. Wtr. Živ. c. II. 713.

Belčovík, vz Belčov (dod.). Phľd. 1896. 495.

Běličný. B. jablka. Čes. l. V. 586.

Bęlík, u, m. B. na brousek sekáčů. Us. Již. Čech. Crmk. Cf. Oslice.

Belko, a, m. = *blondin.* Slov. Kal. S. 13.

Bělmo. Lidové léčení bělma. Vz Čes. l. V. 571.

Bělobarvý člověk. Čes. l. VI. 239.

Bělohvězda. 1440. Mus. fil. 1896. 433.

Bělokabátník, a, m. = rakouský vojín (míval dříve bílý kabát). Us. Koleda 1896. 123.

Bělokrevný. B. míznice, Lymphgefässe. Am. Orb. 99.

Běloskvrnec, nce, m., leucocelis, brouk. Vz Klim. 405.

Belúziť = *klamati.* Slov. Kal. S. 13.

Beneš Hermanov v Rkk. Vz Osv. 1896. 362.

Bércový. B. pásmo na holeni. Ott. XI. 491. b.

Běsnivý. B. řvava. Krs. Moor. II. 93.

Bětuška, y, f. Šátek na hlavě vázaný na kačenku, na bětušku, na telecinku (na všední dni a do práce). Čes. l. VI. 64.

Bezblanka. Cf. Ott. XI. 1027.

Bezčelednosť, i, f. B. člověka (nenáležejícího k žádné čeledi). Am. Orb. 109.

Bezehlavý = *bezhlavý.* B. rada. Hudc. 40.

Bezetka, y, f., nullipora, obdoba tartoflí, vůbec hub beztvarných. Am. Orb. 75.

Bezgať = *zkaziti, poplésti, zněšvařiti.* Slov. Kal. S. 13.

Bezkabní dvojděložnice (nemají-li kabu, koruny vyvinuté). Am. Orb. 96.

Bezkabnice, e, f., rostl. Vz předcház. Bezkabní. Am. Orb. 96.

Bezkřídlec, delce, m., aptinus, brouk. B. výbušný, a. bombardo. Vz Klim. 84.

Bezočec, čce, m., aglenus, brouk. B. hnědý, a. brunneus. Vz Klim. 351.

Bezrodovosť, i, f. B. člověka, který nenáleží k žádnému rodu. Am. Orb. 109.

Beztečký. Vz Prsoštítec (3. dod.).

Beztřídnosť. B. člověka atd., který nenáleží k žádné třídě. Am. Orb. 109.

Bezvýstřednosť, i, f. Am. Orb. 109.

Běžec, žce, m., trechus, brouk. B. červenavý, t. rufulus, červený, rubens, čtveropásý, quadristriatus, hlemýždí, limacodes, horský, alpicola, krásný, pulchellus, proužkovaný, striatus, šíroštítý, sculptus, tuporohý, obtusus, žlutočervený, palpalis. Vz Klim. 24. nn.

Běžka, y, f. = *kladka* u elektrického vozu pohybující se na drátech, Laufrolle, f. KP. VIII. 430.

Biaglar, a, m. = *preclíkář.* Slov. Kal. S. 14.

Biblař, e, m., *kdo rád čte a zná bibli.* Osv. 1896. 133.

Bídnuť vichrom do koryta. Slov. Phľd. 1896. 772.

Biela = bílá = *ženská*. Slov. Kal. S. 14.

Bielohlav, u, m. = *samorostlík*. Slov. Kal. S. 14.

Bílá Hora, tanec dle textu písničky: Na Bílý Hoře sedláček oře. Čes. l. VI. 232.

Biliar, u, m. = *proutěné lísky v pivovarn. hvozdu rovně rozložené*. Ott. XI. 991. a. Cf. Valach (3. dod.).

Bilo = *bidlo*. Slov. Zátur.

Bílý; běl (biel), a, o. 1440. Mus. fil. 1896. 446. (To se má státi) v b lé dni (za bílého dne, ani před vyjitím slunce ani po jeho západu). Kn. drn. 100.

Bitel, vz Bytel (doleji).

Blafúňat = *štěkati*. Mor. Nár. list. 1897. č. 23. odp. feuill.

Blahochlad, u, m. = *přelibý větříček*. Am. Orb. 53.

Blahoruska, y, f., tubifora, korálovité zvíře. Am. Orb. 102.

Blahoslav Jan. Cf. Hostn. VI. nn.

Blahověčnost, i, f. Am. Orb. 5.

Blahožídlo, a, n. Osv. 1896. 220. Cf. Žídlo.

Blachnar, a, m. = *klempíř*. Slov. Kal. S. 185., 15.

Blankýn, u, m. = *safír* (hlacená modrá hlína). Am. Orb. 58.

Blastulový. B. barva. Ott. XI. 695. a.

Blata, vz Bláto.

Blátiti se. Dnes se tam blátí (dělá se bláto). Us. (Slyšel jsem od staré ženy.)

Blatní mršník, brouk. Vz Klim. 371.

Bláto. Bláta k louži přilévati (zbytečně něco dělati). Bl. (Čes. l. VI. 128.).

Blažej. Žákovské slavnosti na sv. Blažeje. Vz Čes. l. VI. 86.

Blednec, Boraxsäure, f. Am. Orb. 55., 63.

Bledokrový korník, brouk. Vz Klim. 160., Korník.

Bledolemý břeháč, brouk. Vz Klim. 124., Břeháč.

Bledorohý korník, brouk. Vz Klim. 158., Korník.

Bleskaňa, ě, f. = *sova, vlčice, žena* etc. s blýskavými očima. Kal. S. 15.

Bleskokam, u, m., ceraunium, *opal?* Krs. Moor. II. 95.

Bleskosvod deskový, plotnový, stožárový, vřetenový. KP. VIII. 365.

Bliašek, šku, m. = *plíšek*. Slov. Phľd. 1896. 611. Cf. Blachnar (nahoře).

Blin. Cf. Ott. XI. 1038.

Bliženec, nce, m., engis, brouk. B. dvouskvrnný, e. bipustulatus, rudohlavý, rufifrons, znamenaný, notata. Vz Klim. 308.

Bližník. B-ci, erotylidae, brouci. Vz Klim. 307.

Bližnost a krevnost (příbuzenství). Tov. kn. 73.

Bloncovat = *kláťiti*. B-val mi hlavú tak, že... Mor. Nár. list. 1896. č. 186. odp. feuill.

Blyskáček, čka, m., meligethes, brouk. B. černobrvý, m. brachialis, černý, lumbaris, červenonohý, rufipes (erythropus), dalmatský, dalmatinus, deskovitý, discoideus, drobný, exilis, dvojzubý, bidentatus, havranní, corvinus, hnědochlupý, substrigosus, chudotečný, subrubicundus, kostiválový, symphyti, kovohlavý, difficilis, malý, pumilus, modravý, coeruleus, modroštítý, discolor, moravský, moraviacus, narudlotlapý, egenus, narudlý, subripennis, nedokrytý, ochropus, německý, germanicus, okrouhloštítý, rotundicollis, orudělý, haemorrhoidalis, podlouhlý, coracinus, pilonohý, serripes, plstnatý, villosus, příčnočarý, mellitulus, přizpůsobený, assimilis, prosvitavý, immundus, pryskyřníkový, ranunculi, řepkový, brassicae, řeřichový, lepidii, rudonohý, rubripes, rudorohý, brunnicornis, samotářský, viduatus, smolonohý, picipes, smolorohý, morosus, sploštělý, planiusculus, svraštělý, subrugosus, šalvějový, umbrosus, šedavý, decoloratus, šedý, incanus, šírolemý, epuracoides, tečkovaný, punctatus, temnochlupý, bidens, temnokový, subaeneus, temný, maurus (tristis), tmavý, obscurus, vejčitý, ovatus, vešovitý, pedicularius, vráskokrový, gagatinus, zelenolesklý, viridescens, ztemnělý, lugubris, zubonohý, memnonius, žlutonohý, flavipes. Vz Klim. 336. nn.

Blýštník, a, m., astrapaeus, brouk. B. jilmový, a. ulmi. Vz Klim. 192.

Blzko = *blízko*. 1440. Vz Mus. fil. 1896. 429.

Boček = malá klanice více ohnutá na boku vozu. Již. Čech. Črmk.

Bodavec, vce, m. B-vci (hmyz), vz Ott. XI. 397.

Bodejby se Vti dobře vedlo. Arch. XV. 29.

Bodkočiarka, y, f. = středník (nedoporučuje se). Slov. Kal. S. 16.

Bodrost. Cf. Mus. 1896. 379.

Bodrý. Cf. Osv. 1896. 894.

Bohatý. Bohatému přivře (se navaří), chudému vykypí. Mor. Čes. l. V. 541.

Bohňov n. Bouňov říká lid místo Bohuňov. Čes. l. VI. 185.

Bohoplozí. B. theogonie. Am. Orb. 7.

Bohoproslavení. Am. Orb. 112.

Bohosvět. Opilý chlap nadá mu od b-ta. Phľd. 1896. 720.

Bohozpyt, u, m. Am. Orb. 7.

Bohuňov, a, m., vz předcház. Bohňov.

Bohupodobnost, i, f., Gottähnlichkeit. Am. Orb. 111.

Bochatý. B. zrcadlo = vypuklé, konvexní. Am. Orb. 36.

Bojkovo jablko. Nár. list. 1896. č. 299. Příl.

Bokom brada = *licousy*. Slov. Kal. S. 16.

Bolehlavina, y, f., Coniin, n. Am. Orb. 69.

Bolej = *polej*. U Čes. Brodu. Nár. list. 1896. č. 244. feuill.

Boltenka, y, f. B. vejčitá, boltonia ovifera, zvíře škeblím podobné. Am. Orb. 76.

Bombela, y, f., vz Bambeluša (3. dod.).

Bombrlik, u, m., vz Bambeluša (3. dod.).

Borina, y, f. = *borky, rašelina*. Slov. Kal. S. 17.

Borovniak, u, m. = *jalovec*. Slov. Kal. S. 17.

Bouře. Po bouři se nebe vyjasňuje. Hudc. 69.

Božedrevina = *božie drevce*, artemisia abrotanum. Sbor. slov. I. 71.

Božodrievä = *brotan*. Slov. Kal. S. 18. Cf. předcház. slovo.

Brabeniště, ě, n. = *mraveniště*. Mtc. 1897. 52.

Bradinka, y, f. = *lupínek u hrachu* (dole). Am. Orb. 75.

Bramovník, vz Okrojn k (3. dod.).

Brániti. Bránil se dáti kury a oves k tomuto zámku; Aby do toho mlýna obilí voziti bránili. Arch. XV. 370., 426.

Bratrskosť, i, f., Brüderlichkeit, f. B. národů. Nár. list. 1896. č. 308. 1.

Brázdolícník, a, m., bledius, brouk. B. drobný, b. pusillus, hnědokrový, femoralis, hrabavý, fossor, jednorohý, unicornis, krtkový, talpa, malý, nanus, maloskvrnný, Graëlsi, nepatrný, pygmaeus, podlouhlý, longus, podzemní, subterraneus, rýhoštítý, denticollis, slabý, debilis, širokorohý, dissimilis, tečkoštítý, scribricollis, tlustoštítý, crassicollis, tmavý, opacus, toulavý, erraticus, tírohý, tricornis, význačný, spectabilis, zdloužený, procerulus, zlomenorohý, fracticornis. Vz Klim. 239.

Brázdoštítec, tce, m., aloeonota, brouk. B. dlouhoštítý, a. longicollis, hmyzový, insecta, rýhočelý, sulcifrons, slabý, languida. Vz Klim. 164.

Brázdoštítý písečnatec, brouk. Vz Klim. 394.

Brbotať = *rychle mluviti; bublati.* Slov. Kal. S. 18.

Břeháč, e, m., ochthebius, brouk. B. bledolemý, o. margipallens, dvojsloupý, bicolon, hrbolkatý, gibbosus, jamkovaný, foveolatus, kovový, metallescens, říční, riparius, vyhloubený, exsculptus. Vz Klim. 123.

Břehomil, a, m., thalassophilus, brouk. B. dlouhorohý, t. longicornis. Vz Klim. 24.

Břemenní. B. rameno váhy, na kterém leží břímě, které se váží (rameno tíže). Am. Orb. 20.

Břesk, u, m. = *vřes.* U Čes. Brodu. Nár. list. 1896. č. 244. feuill.

Březec, zce, m., actobius, brouk. B. náplavní, a. rivularis, popelavý, cinerascens. Vz Klim. 204.

Březovka, y, f. = pyksla z břízové kůry. Osv. 1896. 43.

Břežanka, y, f., litorina, mořský plž. Ott. XI. 502. b.

Břežník, a, m. B. čtveroskvrnný, lionychus quadrillus, dvojskvrnný, bipunctatus, velkoskvrnný, major. Vz Klim. 76. nn.

Brhlisko, a, n. = *smetiště.* Slov. Kal. S. 19.

Bridiak, a, m. = *břidil, ošklivec, člověk nečistý.* Slov. Kal. S. 19.

Břichokýlník, a, m. B-ci, piestini, brouci. Vz Klim. 260.

Břichossavec, vce, m. Vz Am. Orb. 107.

Břichozvěr, a, m. Am. Orb. 77.

Břití, n., bylo jméno lesa u Tovačova. Tov. kn. 76.

Břitva, tanec dle textu písně: Hrej, Honzíčku, na břitvičku. Čes. l. VI. 233.

Brkalo, a, n. = *prapor na péru.* Slov. Kal. S. 19.

Brkař, e, m. = *břídil.* Již. Čech. Črmk.

Brkati = koktavě, hloupě mluviti. Již. Čech. Črmk.

Brndžať = *bzučeti, frnkati.* Slov. Kal. S. 19.

Brnkot, u, m. Aby odpočinula si od toho věčného huriavku, od b-tu prázdnych rečí. Phld. 1896. 486.

Broň šťastia. Phld. 1897. 11.

Broničitka, y, f., v lučbě. Am. Orb. 63.

Broničnatka, y, f., v lučbě. Am. Orb. 63.

Broník, u, m., Nickelmetall, n. Am. Orb. 46., 57.

Bronzokřemíkový. B. vedení, Siliciumbronzleitung. KP. VIII. 358.

Bronzový. B. věci staré doby. Vz Sbor. slov. I. 91.

Broskvový. B. letní jablko. Nár. list. 1896. č. 299. Příl.

Bruclák, u, m. Vz Brucel (3. dod.).

Brudec, dce, m., Bromsäure, f. Am. Orb. 63.

Brumbár, u, m. = malý, kulovatý předmět; suché lejno na stehnách hovězího dobytka; kulaté děcko; zemáková kulička (se semenem). Již. Čech. Črmk.

Brusička = *stolice brusu.* Již. Čech. Crmk.

Brvodrápník, a, m., trichonyx, brouk. B. rýhoštítý, t. sulcicollis. Vz Klim. 265.

Brvokrový. Vz Svižnonožec, Klim. 202.

Brvolaločník, a, m. dasyglossa, brouk. B. čilý, d. prospera. Vz Klim. 141.

Brvonožec, žce, m., berosus, brouk. B. tmavohnědý, b. luridus, znakoštítý, signaticollis. Vz Klim. 116. — B., dasycerus, brouk. B. brázděný, d. sulcatus. Ib. 322.

Brvoústec, stce, m., leucoparyphus, brouk. B. chrástavý, l. silphoides. Vz Klim. 179.

Bryndziareň, rně, f. = *dílna k výrobě bryndzy.* Slov. Kal. S. 19. Cf. Bryndzárna.

Brzda, cf. Zdrž (3. dod.).

Brzdidlo, a, n. KP. VIII. 408.

Buben. Jíti s bubnem na ptáky (chybiti). Us.

Bucifal, a, m. = *nehodný kluk.* U J. Hrad. Črmk.

Búdzať = *bouzeti, prebúdzať.* Slov. Kal. S. 20.

Bufon, u, m. B. u sukně. Sbor. slov. I. 44. Cf. Honzík.

Buchyně, druh hrušek. Nár. list. 1896. č. 299. Příl.

Bujáreň, rně, f. = *nevěstinec.* Slov. Kal. S. 20.

Burda, y, f. = *teplá čepice.* Již. Čech. Črmk.

Buřec, řce, m., Mangansäure. Am. Orb. 63., 65.

Burelový článek. Braunsteinelement. KP. VIII. 53.

Buřičitka, y, f., Manganoxyd. Am. Orb. 65.

Buřičnatka, y, f., Manganoxydul. Am. Orb. 65.

Buřina. V V. 1095. chalturus oprav v: chaeturus a vz také Ott. XII. 10.

Bušta, y, f. = *buchta do zad.* Tonce dala do zad dvě bušty. Krkonš. Nár. list. 1896. č. 261. feuill.

Byetel, vz násl. Bytel.

Býk. Moravská koleda s býkem (v Čechách: s bukáčem, s bukalem, s fanfrnochem). Vz Čes. l. V. 587.

Bylwanie = *blvání.* Žlutá nemoc stává se od b. 1440. Mus. fil. 1896. 431.

Bysi v Rkk. Vz Osv. 1896. 893.

Bysť = *syn, hl. boží.* Bysťu bohu (výkřik zaklínací). Slov. Kal. S. 14.
Bystřec, strce, m., ctesias, brouk. B. pilovitý, c. serra. Vz Klim. 363.
Bytel, *bitel, byetel, bytyel,* rostl. 1440. Mus. fil. 1896. 263. Cf. Líčidlo (3. dod.).
Bytostka, y, f., zdrobn. bytosť. Am. Orb. 10.
Bývacia izba, Wohnstube. Phľd. 1896. 620.
Bžunda = *břečka sněhu s vodou.* Již. Čech. Črmk.

C jak se okolo r. 1440. psalo. Vz Mus. fil. 1896. 422.
Capoty = veliké šlepěje v blátě n. ve sněhu. Již. Čech. Črmk.
Car Alexandr, druh jablek. Nár. list. 189?. č. 299. Příl.
Cárach, u, m. = *chrastí a listí na lesních lukách shrabané.* Slov. Kal. S. 21.
Carcha, y, f. = *ťarcha.* V Rovniansku v trenčan. stol. Phľd. 1897. 45.
Casoniti. Tak se na céru c-nil (trhal, zlobil). Mor. NZ. VI. 85.
Cejnek, nku, m., náčiní tkadlcovské. Kotouče, na nichž přadeno se uvíjí, otáčejí se kolem cejnku. Želivo. Čes. l. VI. 79.
Celistivý. C. masť. 1440. Mus. fil. 1896. 264. Vz násl.
Celiti. Masť celí všecky fistule. 1440. Mus. fil. 1896. 451.
Celodrápník, a, m., hoplia, brouk. Vz Klim. 404.
Celokabelní věštice, rostl. Am. Orb. 98.
Celorohý. C. nestejnodrápník, brouk. Vz Klim. 266.
Celostátní politika Rakouska. Nár. list. 1897. č. 27. odp.
Celta n. *kelta,* y, f. = stará bronzová sekerka s dírou na topůrko. Sbor. Slov. I. 91. Cf. Palstáva (3. dod.).
Centnária, e, f., rostl. proti bolení břicha. Sbor. slov. I. 77.
Cep. Ráčíte věděti, že ještě má Šíma u mne v cepu šilink. Arch. XV. 116.
Cérka, y, f. = *dub cérový,* quercus cerris. Vz Mtc. 1897. 31.
Cévohlať, i, f. Am. Orb. 73.
Cévorostka, y, f., rostl. Am. Orb. 93.
Cežký = *těžký.* Slov. Zátur.
Cgán, u, m. = *ledová kra.* Slov. Kal. S. 22.
Cíb, u, m. = prašníkový lub rostlin. Am. Orb. 95. — **C.** také = *trubkoritý, dutý list pažitky.* Sbor. slov. I. 69.
Cibulky, f., druh *hrušek.* Čes. l. V. 522.
Cibulorožec, žce, m., bolboceras, brouk. Vz Klim. 396.
Ciepčať = *típati.* Slov. Kal. S. 22.
Ciestka, y, f. = *cestička.* Slov. Kal. S. 22.
Ciervčiť = *očkovati.* Slov. Kal. S. 22.
Cifruška, y, f. = slečinka se cifrující (zdobící). Slov. Kal. S. 23.
Cigo — liho, nadávka lháři. Slov. Zátur.
Cihla, vz Váľok (3. dod.).
Cikáně. Cikáňata, druh jablek. Čes. l. V. 586.
Cikánka, tanec. Vz Čes. l. VI. 232.
Cikánky, druh *hrušek.* Čes. l. V. 586.
Cimbulka, y, f. = *mosazný kruh,* kterým jsou magnetické hole svázány. Am. Orb. 48.
Cinatka, y, f., v lučbě. Am. Orb. 63.
Cinec, nce, m., v lučbě. Am. Orb. 63.
Cinitka, y, f., v lučbě. Am. Orb. 63.
Cinkoměděný článek, Zinkkupferelement, n. KP. VIII. 49.
Cintýr, *cintorin,* u, m. = *cmiter.* Slov. Zátur.
Cípnačka, y, f. = prostěradlo na trávu s velikými cípy, aby se mohlo volně uvázati kolem krku. Mor. Nár. list. 1896. č. 239. Ned. záb.
Cípovaný. C. květ. Am. Orb. 98.
Cistelovitý. C. práchnivec, brouk. Vz Klim. 278.
Cisterna, y, f. = *střed míznic,* Milchcisterne, f. Am. Orb. 101.
Cizokrajinný. C. země. 1323. Tov. 12.
Cizonárodnosť, i, f. Am. Orb. 109.
Cizopasnice, e, f. (houba). Vz Ott. XI. 692. a.
Cizostředek, dku, m., chyastolith, nerost. Am. Orb. 73., 90. Cf. Cizostredec (V. 1138.).
Cmúlik, u, m. = *cumel.* Sbor. slov. I. 76.
Coh, u, m. = hyperbola. Am. Orb. 39.
Cop. Také: *kornice, ocásek, varkoč, vrkoč, zpasta.* Sbor. slov. I. 36.
Cornein, u, m. = prostředek k odstraňování kuřích ok. Nár. list. 1896. č. 247. a j. tam.
Credo v modlitbě. Spěj paterz a credu. 1440. Mus. fil. 1896. 443.
Cúda = soud vůbec, později soud zemský. Vz Kn. drn. XVI.
Cukový. C. kolo. Do ozubů cukového kola zapadá cuka. V Želivsku. Čes. l. VI. 79.
Cukrovky, druh *hrušek.* Čes. l. V. 586.
Culíček, čku, m., zdrobn. culík. Děvčatům s vlasem delším spleten a stočen v týle c. Čes. l. VI. 59.
Cůpkový. C. steh, vyšívání. Čes. l. VI. 277.
Cvinkotati = *cinkati.* Peniaze c-ly. Slov. Čes. l. VI. 44.
Cyklometr, u, m. = *hodometr u velocipedů.* Ott. XI. 442. b.
Cyrillomethodějský. C. kříže. Vz Čes. l. VI. 213.
Cyrillomethodějství, n. Osv. 1896. 370.
Cystoskop elektrický. Vz KP. VIII. 480.

Č jak se psalo ok. r. 1440.; měnilo se tehdáž ve skupině *čč* v *t:* mozk psí a koczti (koččí). Vz Mus. fil. 1896. 438.
Čachol, u, m. = *plátěná sukně se živůtkem.* V Revúci. Sbor. slov. I. 42.
Čajkovať sa = *čajovať sa.* Slov. Kal. S. 25.
Čajovať sa = *člunkem plouti.* Slov. Kal. S. 25.
Čakanka, rostl. 1440. Mus. fil. 1896. 263.
Čákov, u, m. = *čáka.* Slov. Kal. S. 25.
Čankať = *šáliti.* Slov. Kal. S. 25.
Čapa = *poklop?* Č. sa nad kotlom zava-

lila; Č. (kamenná) sa dvihla. Slov. Čes. l. VI. 43., 44.

Čapnúť = *udeřiti*. Slov. Zátur.

Čara = *výměna*. Slov. Kal. S. 25.

Čarať = *měniti*. Slov. Kal. S. 25.

Čárkovec, zyras, brouk. Č. červenoštítý, z. collaris, lesklý, fulgida, Howorthův, Howorthi. Vz Klim. 147.

Čarohlasý. Č. gusle. Hudc. 49.

Čarokrál, e, m. On z starých č-lů těch byl. Krs. Moor. II. 71.

Čarování. Vz Čes. l. VI. 82.

Čarovať = měniti. Cf. Čarať. Myslím, že by nečarovali svoju spokojnôstku života za žiadne šťastie. Phľd. 1896. 723.

Čáslav. U Č-vj. Mus. 1896. 390., Čes. l. VI. 122. U Č-vě. Čes. l. VI. 124.

Časoměrný. Č. telegrafie, Zeittelegraphie, f. Vz KP. VIII. 313.

Časovec, vce, m., přívrženec časopisu Času. Osv. 1896. 370.

Čedena, y, f., Basaltsäule, f. Am. Orb. 84.

Čech snáze odhodlá se ukrásti koně ze stáje, než snísti v pátek vejce (přísně se postil). 1506. Čes. l. VI. 272.

Čechelné = *poplatek*, který od vdov a sirotků ženského pohlaví při vdávání vybíraly vrchnosti; dle jiných = poplatek, který se dával za propuštění z poddanosti. Cf. Kn. drn. XXI.

Čekati. My měli jsme to prve učiniti a vy nás s tím č. (a vy jste měli po nás krále voliti); Nebyli jsme povinni vás **v** tom č. Tov. 9.

Čelinka, y, f. = lupínek u hrachu (nahoře). Am. Orb. 75. Vz násl.

Čelistinka, y, f. = lupínek po stranách hrachu. Am. Orb. 75. Cf. předcház.

Čelistnatý Papuan. Am. Orb. 82.

Čelistník, a, m., siagonium, brouk. Č. ramenoskvrnný, s. humerale, rohatý, quadricorne. Vz Klim. 260.

Čeloklopný. Č. vůz, Vorderkipper, m. Ptrl. 16.

Čelorožec, žce, m., metoponcus, brouk. Č krátkorohý, m. brevicornis. Vz Klim. 213.

Čemega, y, f. = rozředěná káva, víno. Slov. Kal. S. 25.

Čemer. Zapálenie čemera (zapálí se pod hrnečkem kus zrebí a přiloží na břicho)). Sbor. slov. I. 77.

Čepec. Na Slov. také: *čapec, kápka, grduľa, grguľa, obálka, obálanica, chomľa, kyka, kyta* atd. Vz Sbor. slov. I. 46. Č. skládá sa z dienka a náčelníka. Ib. 46.

Čepovník, u, m., kolářský hoblík, Rundhobel. Ott. XI. 422. a.

Čerej, e, f., vz násl. Čeřina.

Čeření-se vody, tepla, zvuku, světla, provazu, struny. Am. Orb. 14., 28.

Čerep, u, m. = kolo, způsobené hozením kamene atd. do vody; vzduchové kolo, které se tvoří ve vzduchu, rozčeří-li se vzduch. Am. Orb. 28., 31.

Čerepa, y, f., vz Čerep, Skořepa (zde).

Čerešinka, y, f. = *třešně*. Slov. Čes. l. VI. 44. Cf. Čerešenka (V. 1181.).

Čeřina, y, f. = *čeření-se;* podélná č., když na napnutý provaz uhodíme. Tato č. slove také čeřejí, Längenschwingung. Příční č., Querschwingung; vz Tetelení-se (3. dod.). Am. Orb. 28.

Čeřivý. Č. pohyb. Am. Orb. 50.

Černobarvý člověk. Čes. l. VI. 239.

Černobřichý dlouhorožec, brouk. Vz Klim. 150.

Černohlávek, vka, m., demetrias, brouk. Č. černožlutý, d. imperialis, jasnoskvrnný, monostigma. Vz Klim. 80.

Černoholenní hnojík, brouk. Vz Klim. 393.

Černochodidlý skrývač, brouk. Vz Klim. 218.

Černoštítý mraveneční, brouk. Vz Klim. 146.

Černotlapý hnojík, brouk. Vz Klim. 393.

Čeřný děj = čeření-se vody atd. Am. Orb. 8.

Čert. Kto raz zapíše sa čertu, nech nechytá sa oltára. Phľd. 1896. 480.

Čertův. Čertova brána = soutěska mezi Bohuňovem a Hutěmi ve vých. Čechách. Čes. l. VI. 185.

Červen (czrwen) = Julius; *červenec* (czrwenecz) = Junius. 1440. Mus. fil. 1896. 261.

Červenavokrový hbitec, brouk. Vz Klim. 180., Hbitec.

Červenec, vz předcház. Červen.

Červenobřichý pečlivec, brouk. Klim. 220. Vz Pečlivec.

Červenokrový. Vz Prsoštítec, Výslunník (3. dod.).

Červenonohý lesknáček, brouk. Vz Lesknáček, Klim. 334.

Červenorohý, vz Výslunník (3. dod.).

Červenostranný, vz Prsoštítec (3. dod.).

Červenoštítý, vz Prsoštítec (3. dod.).

Červenoústý, vz Prsoštítec (3. dod.), Ocasec (3. dod.).

Červenozádý lejnožrout, brouk. Vz Klim. 385.

Červený. Červená růžičko = čes. tanec. Vz Čes. l. VI. 55.

Červožrout, a, m. leïstotrophus, brouk. Č. kostkovaný, l. tesselatus, šedý, murinus. Vz Klim. 199.

Česť. Skalená č. pálí chrabrá prsa. Hudc. 132.

Četnopraménka, y, f., euryale, zvíře. Am. Orb. 104.

Čierňava. Kal. S. 26. Cf. Černava.

Čiga, y, f. = *kladkostroj*. Slov. Kal. S. 26.

Čilovina, y, f., Nervenmasse, f. Am. Orb. 99.

Čilstvo, a, n. Am. Orb. 101.

Číslo. 472 zlaté. Tov. kn. 60. — 53 groše. Arch. XV. 120.

Čistarství, n., Alchymie. Am. Orb. 54.

Čistotně. Č. se obléci. 1586. Mtc. 1896. 202.

Čistotvar, u, m. Květinový č. Am. Orb. 90.

-čizný, příp. zvětšovací: veličizný. Slov. Kal. S. 27.

Článek, nku, m., Element, n. Č. burelový, cinkoměděný, galvanický, chromový, láhvový, plynový, ponořovací, stálý, suchý, světelný, tepelný. Vz KP. VIII. 491.

Článkovec, vce, m, Façonhobel, m.

Členokam, kde hlet s hlatí splývá. Am. Orb. 90.

Členorost, u, m. Vz Am. Orb. 73., 74.

Členozvěr, a, m. Vz Am. Orb. 73., 76., 100.

Člina, y, f., hlatní hmota, jež se v hlati člení. Am. Orb. 85.

Člunek, nku, *člunkář,* e, *člunkovník,* u, m., Schiffhobel. Ott. XI. 418.

Člunice, e, f. Č. kalužní, velletia lacustris, hlemýžď. Sběr. I. 94.

Člunkář, vz předcház. Člunek.

Člunkatec, tce, m., scaphosoma, brouk. Č. holubinkový, s. agaricinum, houbový, boleti, podobný, assimile, pohorní, subalpinum, tečkovaný, limbatum. Vz Klim. 305.

Člunkovník, u, m., vz Člunek (3. dod.).

Člunotvarec, rce, m., scaphidium, brouk. Č. čtveroskvrnný, s. quadrimaculatum. Vz Klim. 305.

Čmých, u, m., Holzgeist, m. Am. Orb. 67. Dle Nz.: dřevěný líh.

Čmýžil, u, m., Methyl. Am. Orb. 67. Dle Nz.: methyl.

Čmýžilka, y, f., Methyloxyd. Am. Orb. 67. Dle Nz.: kysličník methylnatý.

Čok, u, m. Čoky hornin = značně mohutné eruptivní hmoty nepravidelných obrysů, prostupující jinými horninami. Ott. XI. 613. a.

Čren, u, m. = *třeňák* zub. Slov. Kal. S. 27.

Črep také *lébka.* Slov. Zátur.

Črevolák = *střevlice.* Slov. Kal. S. 27.

Črn, vz Černý. Nežit bude črn. 1440. Mus. fil. 1896. 446.

Črnobýl, e, m. 1440. Mus. fil. 1896. 441.

Čtena = *písmeno.* 1440. Mus. fil. 1896. 267. a j. tam.

Čtvercoštítý nepokrytec, brouk. Vz Klim. 333., Nepokrytec.

Čtverocípník, a, m., antalia, brouk. Č. potoční, a. rivularis, stlačený, impressa. Vz Klim. 168.

Čtverodubký. Vz Trojčlenec (3. dod.).

Čtverohrbý. Vz Velkodrápník (3. dod.).

Čtverojamký jednočlenec, brouk. Vz Jednočlenec, Klim. 357.

Čtverořestice v bot. Am. Orb. 74.

Čtverorýžník, a, m., aulonium, brouk. Č. proužkovaný, a. trisulcum. Vz Klim. 350.

Čtveroštítník, a, m., abax, brouk. Č. bahní, a. porcatus, černý, ater, člunkovitý, carinatus, krátký, contractus, ovalní, ovalis, rovnoběžný, parallelus, široký, latus. Vz Klim. 41.—42.

Čtverotečný okatec, housenkář (brouci). Vz Klim. 193., 286., Okatec, Housenkář (3. dod.).

Čtyřec, řce, m. Č. kořenní, květní, natní, oborní. Vz Am. Orb. 75.

Čtyřpořadečný mech. Am. Orb. 74.

Čtyrtaktová nota. Hostn. 128.

Čučoriedník, a, m. = *jahodář.* Slov. Kal. S. 28.

Čujnosť, i, f., Wachsamkeit, Schärfe a p. Môj sluch obdržal svoju č. Phľd. 1897. 8.

Čuliti se = *usmívati se.* Již. Čech. Črmk.

Čumenda, vz Homola (3. dod.).

Čuvní = *čivní,* Ganglien-. Am. Orb. 101.

Čuvstvo, a, m. = *čivstvo,* Gangliensystem, n. Am. Orb. 101.

D, ď jak se ok. r. 1440. psalo; *d* tehdáž odsuto: sem (m. sedm) planet; ze skupin ndl, mdl, dst (ranlík, od mloby, patnasti), někdy i jinak před zubnou nebo před *s:* osrdce m. od srdce, otruchlosti m. od truchlosti. Vz Mus. fil. 1896. 420., 433.

Dáčnik, u, m., od dača = *letní byt.* Slov. Phľd. 1896. 463.

Dalekohledy hvězdářské. Vz Ott. XI. 952. nn.

Dalekovidění, n., Fernsehen, n. KP. VIII. 378.

Dalia = *hrdina.* Slov. Kal. S. 29.

Daňový. D. klíč = *výměra daně.* Slov. Kal. S. 29.

Darda v hlatenství, vz Am. Orb. 91.

Dardanec, nce, m., tvar hlati. Am. Orb. 92.

Dardec, dce, m., tvar hlati. Am. Orb. 91.

Darebák = *lenoch.* Slov. Zátur.

Daremník, a, m. = *lenoch.* Slov. Zátur.

Darňa, e, f. = *cihla rašelinová.* Slov. Kal. S. 29.

Daromnica, e, f. = daremná věc; lenivá ženská. Slov. Zátur.

Das = *asi.* Ve Spiši. Sbor. slov. I. 87.

Dáseň. O skloň. ok. r. 1440. vz Mus. fil. 1896. 443.

Dasičatka, y, f., v lučbě. Am. Orb. 63.

Dasičnatka, y, f., v lučbě. Am. Orb. 63.

Dáše v Rkk. Také v Ev. olom. Cf. Mus. 1896. 318., Osv. 1896. 892.

Dáti. Že se při té krádeži nacházeti dal (byl při ní). Tov. kn. 108. a j. podobně.

Ďaviť = *rozevírati ústa, dvéře.* Slov. Kal. S. 30.

Dcera. Po dceři bývá (rodí se) také dobrý syn (těšili otce, kterému se narodila dcera a on si syna míti přál). Arch. XV. 134.

Decillion, u, m. = desátá mocnina millionu. Am. Orb. 9.

Děč. Proto vás všech proši wdieczy. Kat. 1423. Er. klade dieč = rada, deliberatio, Con-

ferenz. Neprávem, dieč je = dieka; lok. v dieči jest adverbialní a znamená asi tolik, co slušně, mile (vděčně). Vz List. fil. 1882. 305. (kde se odkazuje k Jedličkovu výkladu).

Déčka, y, f., zdrobn. dýka. Tov. 42.

Deď = *vždyť.* Deď to néni k zahozeňó. Mor. Nár. list. 1896. č. 254.

Dědicky u vinnici se uvázati. Arch. XV. 554.

Dělenolupenný. Am. Orb. 75.

Délkomíra, y, f., Längenmass, n. Am. Orb. 16.

Denár. České d-ry. Vz Mtc. 1897. 34., 40.

Děrovač, e, m., Lochbeitel, náčiní truhlářské. Prům. mus. V.

Děrovka, y, f. = *zlodějka,* Lochsäge. Prům. mus. V.

Deryzima, y, f., Chinin. Am. Orb. 69.

Desítipatrový dům. Čes. l. VI. 240.

Desolmizovati se čeho. Josq. (Hostn. 95.). Cf. Solmizovati (3. dod.).

Dešťavý = *deštivý.* D. den. Borb. 113., 121. a j. Na jiných místech tamtéž deštivý (117. a j.).

Děva. Hus (tedy slovo již staré). Cf. Osv. 1896. 712.

Děvče, *holka.* V okolí Velešínském = paska, děvečka i dcera hospodářova již odrostlejší. NZ. VI. 90.

Devesil, rostl. 1440. Mus. fil. 1896. 262., 263.

Devítitaktová nota. Hostn. 123.

Děvkon v VII. 1229. oprav v: Děvkona. Dyewkona. 1440. Mus. fil. 1896. 412.

Devocián, což česky můž slouti *rušihlas* nebo *kazinota* (neumělý, špatný zpěvák, *člověk nehudební*). Bl. (Hostn. 6., 40.). Cf. Kazinota.

Devociánství, vz předcház. Devocián.

Děvojna, y, f. (diewoyna), virgo, znamení zvířetníku. 1440. Mus. fil. 1896. 261.

Dežice, e, f. Poledníkům odpovídají kruhy či d. příčni. Vz Am. Orb. 84.

Dežtopámbu = dejž to pán Bůh. Císařov. Čes. l. VI. 75.

Dgať = *pchäti.* Slov. Zátur.

Di = *veď.* Slov. Sbor. slov. I. 84.

Dialogovati, dialogisieren. Nár. list. 1896. č. 104.

Dieč, vz Děč (i 3. dod.).

Dienko, a, n. D. čepce = *dýnko.* Sbor. slov. Vz Dýnko (3. dod.).

Dínko, a, n., vz Dýnko (3. dod.).

Diptam asi druh majoránu, origanum dictamnus. Sbor. slov. I. 67.

Diskantovati = *zpívati k tenoru vyšší neb nejvyšší hlas.* Bl. (Hostn. 37.).

dj měnilo se v *z:* sadlo nedwiezye (medvědí). 1440. Mus. fil. 1896. 433.

Dlaň. Na holej dlani nevyžiješ. Slov. Nov. Př. 128.

Dle = propter, secundum. List. fil. 1896. 293. Dle v Rkk. Cf. Mus. 1896. 372. Tehdy práva dle neodpovídala; Práva dle ty krávy jemu navráceny býti mají. Tov. kn. 13. a jinde tam.

Dlí. Na dlí v Rkk. Vz Mus. 1896. 378., List. fil. 1896. 363.

Dlouhobřichý úzkohrdlec, brouk. Vz Úzkohrdlec.

Dlouhokrový svírač, brouk. Vz Svírač, Klim. 218.

Dlouhokyjec, jce, m., henoticus, brouk. D. hnědý, h. serratus. Vz Klim. 318.

Dlouhorožec, žce, m., callicerus, brouk. D. černobřichý, c. rigidicornis, tmavý, obscurus. Vz Klim. 150.

Dlouhotečkový tečkokřídlec, brouk. Vz Klim. 35.

Dlouhotlapý úženec, brouk. Vz Klim. 228.

Dloužec, žce, m., nemosoma, brouk. D. obecný, n. elongatum. Vz Klim. 345.

Dlžizný = dlouhatánský. Slov. Kal. S. 32.

Dneske = *dneska.* Císařov. Čes. l. VI. 75.

Dobro. V dobru bývá snadno dobře žíti. Hudc. 44.

Dodavač, e, m. D. vody do stříkaček, Hydrophor. Vz Ott. XI. 1007.

Dohúdať = ustavičně housti, žádati, vytýkati. Slov. Zátur.

Dochodiť. Keď nedochodí (nepostačuje) ani na potrebné. Slov. Phľd. 1896. 492.

Dojachati. D. někam na somárovi (dojeti). Phľd. 1897. 25.

Dokaličený = *zmrzačený.* Slov. Kal. S. 33.

Dokladový. D. material. List. fil. 1896. 260.

Dolnolist, u, m. Am. Orb. 74.

Dolnolistní lub. Am. Orb. 73.

Doloviti = *do konce loviti.* Ještě se tyto dni dolovovati bude. Arch. XV. 39.

Domasedka, y, f. (o ženě). Phľd. 1896. 564.

Domovní pán = domácí pán. Phľd. 1896. 559.

Domutlať. Když po obědě domutlával sousto chleba (dožvykoval). Osv. 1896. 340.

Doniž (dokud) v své živnosti budú. Arch. XV. 554.

Dopatřiti. A tu se mých brzo dopatřili (je uhlédli), jakž jedné (jakmile) z hvozdu vynikli (vyšli). Arch. XV. 35.

Dopravovadlo, a, n. KP. VIII. 408.

Dositnenský. Vz Odsitnenský (3. dod.).

Dositňování, n. = ponořování-se s povrchu země do země. Vz Am. Orb. 90.

Dostati se. Dostál se mezi čtyry dlúhé a dvě krátké (do rakve).

Dostititelně = dostatečně. D. neodpovídali. Tov. kn. 13.

Dostivě. A on toho d. (dostatečně) nespravil; Toho mi d. nespravil. Pąh. VI. 166., 217., 246.

Doteraz = *dosud.* Slov. Kal. S. 34.

Dotušiť. Phľd. 1896. 548. Cf. Dotušovati.

Doužnice magnetická či poledník, magnetischer Meridian. Am. Orb. 49.

Dozírací služba. List. fil. 1897. 68.

Drabčík, a, m., staphylinus, brouk. D. císařský, s. caesareus, červenokřídlý, erythropterus, hnědonohý, fulvipes, hrabavý, fossor, chloupkovaný, pubescens, kovohlavý, chalcocephalus, mrvový, stercorarius, skrývavý, latebricola, zelenokrový, chloropterus. Vz Klim. 199.

Dráha elektrická. Vz KP. VIII. 492.

Dramaturgův. O práci d-vě vz Nár. list. 1896. č. 250. feuill.

Drápati perie = *dráti.* Phľd. 1897. 48.

Drasličitka, y, f., v lučbě. Am. Orb. 63.
Drasloch, u, m. = *chaluzičník drasličitý.* Am. Orb. 68.
Drastidlo, a, n., *drastička,* y, f. = *hrubá štětka,* Schrobel, m. Sterz. II. 872.
Dráti v Rkk. Vz Mus. 1896. 376.
Dražiak, u, m. = *síť na ryby.* Slov. Kal. S. 35.
Drážkovka, y, f., Nutsäge. Prům. mus. V.
Drbati strupy. 1440. Mus. fil. 1896. 451.
Drc. Šatka na drc složená. Čes. l. VI. 66.
Dřevař, e, m., xylodromus, brouk. D. hlavatý, x. cephalotes, pravidelný, concinnus, skořepnatý, tastaceus, stlačený, depressus. Vz Klim. 253.
Dřevec, vce, m., teretrius, brouk. Vz Klim. 377.
Dřevesa v Rkk. Vz Mus. fil. 1896. 445.
1. **Dřevní.** D. houba. Vz Ott. XI. 685. b.
Dřevo. Dřeves v Rkk. Vz Mus. 1896. 375.
Dřevohlod, a, m., lathridius, brouk. D. borový, l. lardarius, měnivý, alternans, úzkoštítý, angusticollis, vráskoštítý, rugicollis, vtažený, constrictus. Vz Klim. 323.
Dřevový. D. barva. Sbor. slov. I. 56.
Dřevožrout. Cf. Klim. 350.
Driečik, u, m. = *živůtek.* Slov. Kal. S. 35. Cf. násl. Driek.
Driek, u, m. = hořejší část rubáče. Vz Rubáč (3. dod.), Dřík.
Drien, u, m. = *dřín.* Slov. Kal. S. 35.
Drienky = plody dřínové. Slov. Kal. S. 35.
Dřip, u, m., cirhus, Federwolke, f. Am. Orb. 81.
Dřípený. D. květ. Am. Orb. 98.
Dróbež = *drůbež, drobné ryby.* (V tom rybníce) nenie než velmi hubená d. Arch. XV. 66.
Drobidlo, a, n., druh pluhu. Ott. XI. (obraz).
Drobnačka, y, f. = síto na lněné hlávky. Kal. S. 36.
Drobnec, bence, m., scopaeus, brouk. D. hladký, s. laevigatus, narudlý, rubidus, nejmenší, minimus, něžný, gracilis, rýhoštítý, sulcicollis, známý, cognatus. Vz Klim. 221.
Drobník, a, m., oligella, brouk. D. jamkovaný, o. foveolata. Vz Klim. 301.
Drobnohlavec, vce, m., euryporus, brouk. D. hnědonohý, e. picipes. Vz Klim. 192.
Drobnohled. Cf. Ott. XI. 958.
Drobnochodec, dce, m., lathropus, brouk. D. útlonohý, l. sepicola. Vz Klim. 355.
Drsnonohý klenulec, brouk. Vz Klenulec, Klim. 222.
Drúh = *drouh.* Slov. Zátur.
Druobež = *dróbež, drůbež, drobné ryby.* D. na vědra prodávat.. Arch. XV. 81.
Družičný. D. planeta. Am. Orb. 82.
Družník, a, m. = *příbuzník,* hetaerius, brouk. Vz Klim. 374.
Drviť obilie = *rozmílati, drtiti.* Slov. Sbor. slov. I. 90.
Drvotina, y, f. = *chrastí; rozemleté dřevo.* Slov. Kal. S. 36.
Drychna, y, f. = *spánek* (žertem). Slov. Zátur.
Držiak, a, m. = *skrblík.* Slov. Kal. S. 36.
Dsky jsú jako řkúc všeho práva konec a všech jistot jistota. Tov. 64.
Dštěvý = *dešťový.* D. červ, voda. 1440. Mus. fil. 1896. 428.
Duběnčec, nčce, m., Gallussäure, f. Am. Orb. 69.
Dudotať. V peci dudoce oheň. Phľd. 1896. 659.
Dudroš, e, m. = *kdo pořád dudře.* Phľd. 1896. 547.
Důhončí n. *důhonní* = osoba soudní, která strany, nepřišly-li po prvním citování, podruhé doháněla; osoba soudní vůbec. Vz Kn. drn. 94. pozn.
Duch. Sv. ducha koření, eleborum nigrum. 1440. Mus. fil. 1896. 263.
Dukáč, e, m. D. dukáním na dukačky nahrazuje zvonění. Čes. l. VI. 135. Cf. násl. Dukačka.
Dukačka, y, f. = *řehtačka.* Chodsky. Čes. l. VI. 135.
Dukati = *řehtati.* Vz Dukáč (3. dod.).
Duľa = *hlíza.* Slov. Kal. S. 37.
Důlek, lku, m. Choditi do lesa na důlky (dělat důlky k sazenicím). Us.
Dům (dóm). O sklon. vz Gb. H. ml. III. 327. a doplněné tvary v Mus. 1896. 357.
Dupavka, y, f., čes. tanec. Čes. l. VI. 235.
Dupldesetník, u, m., mince. Borb. 144.
Duplexní. D. pumpa. Mtc. 1896. 312.
Duplovka, y, f. = *duplůvka.* Phľd. 1896. 531.
Duplšedesátník, u, m., mince. Sedm d-ků = 15 kop. Borb. 144.
Durkať na dvere = *tlouci.* Ve Spiši. Sbor. slov. I. 87.
Dusec, sce, m., Salpetersäure, f. Am. Orb. 62., 63., 65.
Dusičitka, y, f., v lučbě, Stickoxyd, n. Am. Orb. 63., 65.
Dusičnatka, y, f., v lučbě, Stickoxydul. Am. Orb. 63., 65.
Dusitec, tce, m., v lučbě. Am. Orb. 63.
Duše, drát ve člunku tkadlcovském. Čes. l. VI. 80.
Dušeť = *hnilobou zapáchati.* Slov. Kal. S. 17.
Dúť = *douti.* Slov. Zátur.
Dutinák, u, m., Hohlzirkel, m. Prům. mus. V.
Dutlavěť = dutým se stávati. Slov. Kal. S. 37.
Dutlavý = *dutý.* Slov. Kal. S. 37.
Dutočelý. Vz Stejnohlavec (3. dod.).
Dutostopka, y, f., pelagia, živočichotvar. Am. Orb. 76.
Dutoštítec, tce, encephalus, brouk. D. složený, e. complicans. Vz Klim. 172.
Duzitka, y, f., v lučbě. Am. Orb. 63.
Duznatka, y, f., v lučbě. Am. Orb. 63.
Dúže = *chutě.* Slov. Kal. S. 38.
Dužnice, e, f., rostl. Am. Orb. 93.
Dvanáctec, ctce, m., v hlatenství. Am. Orb. 89.
Dvanáctikoňský. D. stroj. Mtc. 1896. 312.
Dvižnosť, i, f. = *oduševnění.* Slov. Kal. S. 38.
Dvoják, u, m., v pivovar. = *hvozd,* ve

kterém jsou lísky dvoje (jedny nad druhými). Ott. XI. 992. a.

Dvojatec, tce, m., neuglenes, brouk. D. černopásý, n. limbatus, červenavý, testaceus, drobný, gracilis, hrbolkooký, apterus, lalokokrový, ratisbonensis, užší, angustulus, velkohlavý, tenellus. Vz Klim. 302.

Dvojbarvý. Vz Špičkonožec (3. dod.).

Dvojčarec, rce, m., diplocoelus, brouk. D. bukový, d. fagi. Vz Klim. 312.

Dvojčarý. Vz Vodošlap, Výslunník (3. dod.).

Dvojčlenec, nce, m., diphyllus, brouk. D. lunoskvrnný, d. lunatus. Vz Klim. 312.

Dvojděrní. D. nos. Am. Orb. 101.

Dvojdomstvo. Květy ženské jsou na zvláštní oddělené rostlině a taktéž květy mužské. Am. Orb. 96.

Dvojďubký. D. úženec. Vz Úženec, Klim. 225.

Dvoječný. D. pořádenství (v přírodě). Am. Orb. 8.

Dvojchobotý. D. pečlivec (brouk). Vz Pečlivec (3. dod.), Klim. 220.

Dvojjazyk v rostl. Am. Orb. 75.

Dvojklonoměrný. D. hlacenstvo, diklinometrisches Krystallsystem. Am. Orb. 87.

Dvojlaloký úženec (brouk). Vz Klim. 229., Úženec (3. dod.).

Dvojlícový. D. steh. Ott. XI. 487. a.

Dvojmetrovka, y, f. = lať měřická dělená v centimetry. Ott. XI. 605. b.

Dvojmocenstvo, a, n. (dvě kratší a dvě delší tyčinky). Am. Orb. 96.

Dvojmocník, u, m., didymium, prvek. Am. Orb. 59.

Dvojmojamký úženec (brouk). Vz Klim. 232., Úženec (3. dod.).

Dvojpolý telefon, doppelpoliges T. Vz KP. VIII. 326.

Dvojpořadenství, n. (v přírodě). Am. Orb. 8.

Dvojpořadní lupínek. Am. Orb. 74.

Dvojpruhý kropník, masožrout (brouci). Vz Klim. 102., 362.

Dvojsalaje, Doppelsalze. Am. Orb. 61.

Dvojsloupý. D. břeháč (brouk). Vz Klim. 124., Břeháč (3. dod.).

Dvojsložitosť, i, f. D. rostliny. Am. Orb. 95.

Dvojsoušeda. Vz Soušeda. Am. Orb. 83.

Dvojstřed, u, m. Srdce jest d. (srostlý střed ze srdcí dvou). Am. Orb. 101.

Dvojtečký. Vz Vlžník (3. dod.).

Dvojvozný. D. svážná (v dolech). Vz Ott. XI. 601. b.

Dvojznaký. Vz Výslunník (3. dod.).

Dvojzubec, bce, m., dicerca, brouk. Vz Klim. 410.

Dvojzubník, a, m., micrus, brouk. D. štíhlorohý, m. filicornis. Vz Klim. 303.

Dvojzvěr, a, m., vz Michozvěr (3. dod.).

Dvořisko, a, n. Koupil dvořiska od cesty až po vodu. 1651. Mtc. 1896. 295.

Dvorní. D. jablko. Nár. list. 1896. č. 299. Příl.

Dvoučlenec, nce, m. Cf. Klim. 350.

Dvoukorčák, u, m. = pole dvou korců výsevku. Nár. list. 1896. č. 261. feuill.

Dvouradlicový pluh. Vz Ott. XI. 661. a.

Dvouskvrnný kulák, brouk. Vz Klim. 120.

Dvousložňový mlýn. Mor. Nár. list. 1897. č. 32. feuill.

Dvouušák, a, m. Cf. Klim. 335.

Dýľa = prkno v podlaze, z něm. Slov. Kal. S. 31.

Dým. Čo má do dýmu isť, do dýmu pôjde. Slov. Čes. l. VI. 145.

Dýmný. Dýmní práce (marná). Bl. (Hostu. 49.).

Dýmutka, y, f., thymus vulgaris, rostl. Sbor. slov. I. 72.

Dýnko čepce. Na Slov.: *dienko, dínko, zadník, zadok, površky, viazanie.* Sbor. slov. I. 46. D. pokrývá temeno hlavy. Cf. Náčelník (3. dod.).

Dyžtopámbu, vz Deštopámbu (3. dod.).

Dzierzonák, u, m. = úl Dzierzonův. Phľd. 1896. 714. Cf. Dzierzonský.

Dzobať = *zobati.* Slov. Zátur.

E (é). Změny jeho u Císařova. Vz Čes. l. VI. 75. **E** jak se ok. r. 1440. psalo, odsouvalo. Vz Mus. fil. 1896. 411., 425. — **é** jak se ok. r. 1410. psalo; měnilo v *ie*, zřídka úžilo v *y* (děti mlady). Vz Mus. fil. 1896. 411., 425.

Ě (ie). Změny jeho u Císařova. Vz Čes. l. VI. 76. — **ě** se okolo r. 1410. psalo jak; *ě* v některých případech tehdáž m. *e*. Vz Mus. fil. 1896. 411., 425.

-ec, příp. jm. lučebnin: sířec. Am. Orb. 61.

Edisonův mikrofon. Vz KP. VIII. 336.

Eim Gustav, žurnalista † 7./2. 1897.

ej dvojhláska. U Císařova. Vz Čes. l. V. 74.

-ejí, vz -ají (zde). *-ejí* = *-ejší:* mdlejij, nemoczniejij. 1440. Mus. fil. 1896. 447.

Elektrický. E. dráhy, vz KP. VIII. 422. nn., 457., hodiny (motorem jejich jest síla elektromagnetická), vz Ott. XI. 437. b., lokomotiva, vůz, omnibus, loď, vz KP. VIII. 441., 450., 452., 453., pluh, 457., mlátička. 458.

Elektřina v lékařství. Vz KP. VIII. 464. E. kladná, záporná, nízkého n. vysokého tlaku, třecí atd. Vz KP. VIII. 493.

Elektroartograf, u, m. = přístroj, kterým se pořizují fotografované podobizny. KP. VIII. 380.

Elektroda. Cf. KP. VIII. 466.—473.

Elektrodiagnostika, y, f. E. = rozpoznání nemocí užitím elektřiny. Vz KP. VIII. 464., 474., 475.

Elektroendoskopie, e, f. Vz KP. VIII. 203.

Elektromechanika, y, f. Vz KP. VIII. 211.

Elektrometallurgie, e, f. Vz KP. VIII. 233.

Elektrotechnika, y, f. Vz KP. VIII. 1.—19.

Elektrotherapie, e, f. = *léčení elektřinou.* Vz KP. VIII. 464., 476.

Elevator elektrický. KP. VIII. 459.

Elod, u, m. = *síla,* kterou elektřina v sobě chová, Elektricitätsod. Am. Orb. 52.

Endoskop, u, m. = *přístroj,* jímž možno dutiny světlu a zraku jinak nepřístupné lampičkami na konci dlouhých rour upevněnými osvětliti a pozorovati. Vz KP. VIII. 480. Cf. násl. Gastroskop.

Erbík, u, m., erbium, prvek. Am. Orb. 59. Cf. Erbium.

Eurymetopalní tvář = kulatá, široká. Čes. l. VI. 154.

Expartový. E. tráva. Vz KP. VIII. 103.

F jak se okolo r. 1440. psalo. Vz Mus. fil. 1896. 421.

Faradický proud elektrický. KP. VIII. 475.

Farbenica, e, f. = *barvená sukně*. Slov. Kal. S. 39.

Fáršachta, y, f. = stoupací šachta. Us. Mtc. 1896. 315.

Fčuk. A ja f. = v nohy, v útěk! Slov. Sbor. slov. I. 86.

Fedrmon, a, m., z Fördermann, v dolech. Us. Mor. Mtc. 1896. 315.

Femka, y, f. = spolek, který pomaďařuje slovenské děti zavážeje je do jižních Uher. Kal. S. 40.

Fenylhydrazon, u, m., v lučbě. Vz Ott. XI. 1002.

Fertucha, y, f., vz Zástěra (3. dod.).

Fialokrový květokras, brouk. Vz Klim. 414.

Fictum = vicedom, vrchní správce některé části knížecího jmění, Hofmeister? Arch. XV. 136.

Fidula, y, f. = nástroj strunný, Fidel, Geige. Vz Ott. XI. 701.

Fiertaška, y, f., vz Zástěra (3. dod.).

Fiertoch, u, m. = zápona, honosná zástěra na parádu, jemná, ozdobená. F. ťažký, svetlý, tmavý, urleanový a kdy se který nosí, vz Sbor. slov. I. 44.

Fifla, y, f. = fiflena. Slov. Zátur.

Filipka. F-ky, druh jablek. Nár. list. 1896. č. 299. Příl.

Filpas, u, m. = *opálka*. Slov. Zátur. Cf. Fimpas (3. dod.).

Fistula a *fistule*. 1440. Mus. fil. 1896. 443.

Fiziere, vz Rožek (3. dod.).

Flaky = *droby, střeva*. Slov. Zátur.

Flanýr, u, m. = *flanel*. Císařov. Čes. l. VI. 76.

Flúskať = *stříkati vodou n. blátem*. Slov. Kal. S. 40.

Fodra. Fodry = tacle nad límcem vysuté. Sbor. slov. I. 39.

Fofrovadlo, a, n. F. u tkadlců = roztažené husí křídlo. U Želiva. Čes l. VI. 80.

Formičkaření, n., Haarspalterei, f. Osv. 1896. 193.

Fotod, u, m. = *síla*, kterou světla pozemská v sobě chovají. Am. Orb. 52.

Fotozinkografický otisk. Osv. 1896. 196.

Foukavě zpívati. Bl. (Hostn. 41.).

Franklinisace, e, f. = léčení elektřinou třecí a influenční. Vz KP. VIII. 464.

Frater, a, m. Nepoznal fratera v kožiše (zmýlil se na někom). Mor. Čes. l. V. 545.

Frejovati. Průvod, že se (žena) s jinými frejuje, jest těžký. Kn. drn. 107.

Frfriti. Phľd. 1896. 723. Cf. Frfrati.

Frnkoš, e, m. = *fňukal*. Slov. Kal. S. 41.

Frty. Tuty frty, požčajte nám štvrti (říkají tomu, kdo mnoho nemístně mluví). Mor. Čes. l. V. 546.

Ftikať = *utíkati*. Slov. Sbor. slov. I. 86.

Fujenka, *futka*, y, f. Vz Zástěra (3. dod.).

Fuňalo, a, n. = *vlček* (hračka). Slov. Kal. S. 41.

Fundža, *fundžalo* = *přeslička* (hračka), Kreisel. Slov. Kal. S. 41. Cf. Funga.

Futka, vz předcház. Fujenka.

Fuzák, a, m. = *kdo má kníry*. Slov. Kal. S. 41.

Fúziská, pl., n. = *dlouhé kníry*. Slov. Kal. S. 41.

Fylhort, u, m. = *naraziště*, z Füllort. Us. Mtc. 1896. 315.

Fyllokladie, vz Phyllokladie.

Fytogenní hornina (původu rostlinného). Ott. XI. 612. b.

Gabler Vil. dr. † 27./2. 1897.

Galérik, a, m. = golier. Vz toto (násl.).

Galvanický. G. proud. Vz KP. VIII. 466.

Galvanopunktura, y, f. Cf. KP. VIII. 464.

Galvanotechnický. G. zařízení. KP. VIII. 220.

Gastroskop, u, m. = přístroj k osvětlování žaludku. Vz KP. VIII. 480. a předcház. Endoskop.

Gastrula, y, f. = dvojvrstevné těleso s ústy přisedlými na podklad (houba). Ott. XI. 695. a.

Gäty = gatě. Slov. Zátur.

Gävdžať. Slov. Zátur. Cf. Gevdžať.

Gazda. Gazdu po dvore, gazdinu po pitvore (poznáš). Phľd. 1896. 621.

Gazdina. Vz předcház. Gazda.

Gedovať = *plakati*. Cf. Kajdy. U Císařova. Čes. l. VI. 74.

Genitiv místo adjektiv přivlastňovacích často v Ev. olom. Příkladem otce, křivdu nepřítele, jeskyně lvov atd. Vz Osv. 1896. 894.

Germanskoplavovlasý. Nár. list. 1896. č. 271. odp.

Gevdžať, vz Gävdžať (nahoře). Kal. S. 43.

gl měnilo se v *kl:* vezmi kleyt — gleyt. 1440. Vz Mus. fil. 1896. 435.

Glagolica. O původu g-ce. Cf. Jag. Arch. 1896. 541.

Glasura nádob. Vz Ott. XI. 783.

Golier na kepeni. Cf. Golír. Také: *goriel*, galérik. Sbor. slov. I. 39.

Gombovanec, nce, m. = *pás* z mosazných plíšků na způsob řetězu spojených. Sbor. slov. I. 45.

Górej = *koliba* hajčího; *stodola* na kukuřici. Slov. Kal. S. 44.

Goriel, u, m., vz Golier (3. dod.).

Gráty = *oděv, háby*. Sbor. slov. I. 35.

Grdula = druh *čepce*. Cf. Čepec, Vlas (3. dod.).

Grégr Julius, † 4./10. 1896.

Griefa, y, f. = *žebřina*. Slov. Kal. S. 44.

Griflík, u, m. = křidlicový kamének, z něm. Slov. Kal. S. 44.

Grmal, u, m. = *puchr*. Slov. Kal. S. 45. Cf. Grman.

Groš. 50 kop groší. Arch. XV. 191.

Gruntoknižně = *gruntoknihovně*. Pozemky sú bremenom dlhov g. obtažené (obtížené). Phľd. 1897. 36.

Gruntovný, gründlich. Víte-li o tom něco g-ného. Arch. XV. 131.

Guga, y, f. = *hlíza*. Slov. Kal. S. 37.

Guttaperčový lis, obal drátů. Vz KP. VIII. 132., 130.

H jak se ok. r. 1440. psalo; měnilo se v *ch:* vrchcáby; předsouvalo se: ahynhed = ihned, na hoheň; vysouvalo se: sedm běhovězd, vlkosť m. vlhkosť. Vz Mus. fil. 1896. 421., 436.

Háčkování rostlin. Vz Hřížení (3. dod.).

Had. Koho pich' had, ten se před ještěrem bojí. Bráb. Vrch. 9?.

Hádanka. Mor. národní h-ky. Vz Kytice I., II. Valašské h-ky. Vz Čes. l. VI. 88. nn.

Hadčí, vz Hádce.

Hadidlo, a, n. = *hadí mléčí, pryšec, chvojka.* U Čes. Brodu. Nár. list. 1896. č. 244. feuill.

Hadovitka, y, f., nálevník, campylopus, Schlängelstiel. Sterz. II. 826.

Hajčík, a, m. = *hlídač osení.* Slov. Kal. S. 44.

Hajdučina. Slavnější jest moje h. Hudc. 85.

Hájenka (medovka), jablko. Nár. list. 1896. č. 299. Příl.

Hákorožec, žce, m., gnathoncus, brouk. Vz Klim. 376.

Halaškovať s někým = *baviti se.* Phľd. 1897. 29.

Halda, y, f., tanec dle textu písně: Hele, jak se hněvá halda ucouraná. Čes. l. VI. 232.

Halogenhydrin, u, m., v lučbě. Vz Ott. XI. 1003. a.

Hambář, e, m. = *nečistý člověk.* Již. Čech. Črmk.

Hamrieř, e, m. = *hamrník.* Arch. XV. 79.

Hamřisko, a, n. = místo, kde byly hamry. Kúpil zahrádku i s h-sky. 1613. Mtc. 1896. 295.

Handliť hlúpostú (hloupě jednati). Mor. Čes. l. V. 545.

Hantvásek, sku, m., nějaká nádoba. Arch. XV. 109.

Hantýrka = mluva vlastní každému jednotlivému stavu, Slang (angl.), n. Sterz. II. 942.

Hanuš Jan, prof. v Plzni, spis. † 1896. maje 53 léta.

Hapuškati = *hapati.* Phľd. 1897. 49.

Harnad, a, m. = vůdce zbojníků. Ve Spiši. Sbor. slov. I. 88.

Harobení, n. V šramotu a h. něco prováděti. Am. Orb. 7.

Hasnovať = *požitkovati.* Slov. Zátur.

Hať = *chůvka, plachetka.* Slez. Čes. l. VI. 41.

Hattala Mart. Vz Ott. X. 950. nn.

Havan, u, m. = polokoule tvořící se při rozčeření-se vody. Am. Orb. 28.

Havanitý. H. zrcadlo = konkavní. Am. Orb. 36.

Havířský. H. práce. Vz Ott. XI. 594.

Hazafictvo, a, n. Phľd. 1896. 747.

Hazoka, y, f. = *zástěra s vyšívaným obojkem.* Sbor. Slov. I. 45.

Hbitec, tce, m., tachynus, brouk. H. bledonohý, t. pallipes, blízký, proximus, červenavokrový, humeralis, červenonohý, rufipes, dvojtečký, bipustulatus, hnědoštítý, collaris, hnojní, fimetarius, lemovaný, marginatus, lopatkoskvrnný, scapularis, obroubený, marginellus, podlouhlý, elongatus, podzemní, subterraneus, skvrnokrový, discoideus, širokoštítý, laticollis, široký, latiusculus, žlutonohý, flavipes. Vz Klim. 179.—181.

Hbitník, a, m., ocalea, brouk. H. černý, o. picata, hnědý, badia, potoční, rivularis. Vz Klim. 133.

Hebamka, y, f. = *porodní baba*, z něm. Hebamme. Slez. Čes. l. VI. 33.

Hedvábec, bce, m., myllena, brouk. H. krátkorohý, m. brevicornis, nejmenší, infuscata, nepatrný, minuta, pochybný, dubia, prostřední, intermedia. Vz Klim. 175.

Hedvábitec, tce, m., serica, brouk. Klim. 401.

Hedvábitý loužník, brouk. Vz Klim. 115., Loužník (3. dod.).

Hedvábník, a, m., holub. Ott. XI. 512. a.

Hedvábný. H. bílé zimní jablko. Nár. list. 1896. č. 299. Příl., Čes. l. V. 522.

Hedváboštítník, a, m., sericoderus, brouk. H. hnědý. Vz Klim. 298.

Hejdučky, druh jablek. Čes. l. V. 522.

Helmatka, rostl. Vz Ott. XII. 31.

Hemza, členozvěr. Am. Orb. 76.

Hertichy, druh jablek. Čes. l. V. 522.

Hiba = *jen.* Slov. Zátur.

Hlacenstvo, a, n., Krystallsystem. H. krychlové, cubisches n. Würfel-, čtverečné n. stonkové, quadratisches K., hráleční č. čtyreční, rhombisches K., šestečné, Hexagonal-, klenčové, hvězdové. Vz Am. Orb. 86. nn.

Hladkohlavý mrvomil, brouk. Vz Klim. 184.

Hladkoprsý tečkokřídlec, brouk. Vz Klim. 36.

Hladkořitník, a, m., liogluta, brouk. H. černohlavý, l. melanocephalus, hnědý, brunnea, lesknavý, nitidula, mechový, hypnorum, měnivý, micans, oděný, vestita, podlouhlý, oblonga, podobný, vicina, šestiznaký, sexnotata, travní, graminicola, zrnitý, granigera. Vz Klim. 156.

Hladkoštítý lejnožrout, brouk. Vz Klim. 384.

Hladkozádý, ploskoprsec, brouk. Vz Klim. 236.

Hladník, a, m., leiesthes, brouk. H. načernalý, l. seminigra. Vz Klim. 311.

Hlahol = zvuk, hlas vůbec; zvuk hudební, ton. Bl. (Hostn. 37., 40., 61.; 11., 13.); Josq. (Hostn. 96.).

Hlas, xylostroma giganteum, houba. Slov. Sbor. slov. I. 55. — Cf. násl. Hlasy.

Hlásenský. H. povinnost (= hlásného). Tov. kn. 107.

Hlásník požárový, Zeichengeber, m. KP. VIII. 301.

Hlasovati = *zpívati hlavní hlas, vlastní nápěv, tenor.* Bl. (Hostn. 37.).

Hlasy = slabiky solmisační ut, re, mi atd. Hostn. 108.

Hlať. Toto slovo se v NZ. nedoporučuje. Vz Krystall v NZ.

Hlaťaváč, *hlaťavec, hlaťavek, hlaťaren, hlataveň*, v hlatenství. Vz Am. Orb. 92.

Hlatec, tce, m., liodes, brouk. H. bledý, l. pallens, brvitý, ciliaris, červenavý, curvipes, hnědý, badia, krátkobrvý, furva, krátký, sub-

globosa, lesklý, nitidula, malý, parvula, měňavý, flavescens, nabubřelý, obesa, okrouhlý, rotundata, ostruhový, calcarata, pochybný, dubia, rezavý, rubiginosa, skořicový, cinnamomea, slezský, silesiaca, tečkovaný, punctulata, temný, brunnea, tuporohý, hybrida, vejčitý, ovalis, zahnědlý, picea. Vz Klim. 290. až 292.

Hlatěváč, *hlatěvec, hlatěvek, hlatěven, hlatěveň* v hlatenství. Am. Orb. 92.

Hlatězpyt, u, m. Am. Orb. 85.

Hlativáč, *hlativec, hlativek, hlativen, hlativeň* v hlatenství. Am. Orb. 88., 86., 91., 92.

Hlatník, a, m., eulissus, brouk. H. lesklý, e. fulgidus. Vz Klim. 214.

Hlaťováč, *hlativec, hlativek, hlativen, hlativeň* v hlatenství. Am. Orb. 92.

Hlaťuváč, *hlaťuvec, hlaťuvek, hlaťuven, hlaťuveň* v hlatenství. Am. Orb. 92.

Hlava. Kočičí hlavy = jablka. Nár. list. 1896. č. 299. Příl. Bolení hlavy se opisuje: Ide mi hlavu roztrhnúť, kuje mi v nej ani kladivom, v hlave ma trhá, mi vŕta, štiepa ma a p. Sbor. slov. I. 78.

Hlavan, a, m., cephalotes, zvíře. Am. Orb. 107.

Hlavatě = *hlavně.* Aj preto hlavate chce zreteľné vyjavenie. Phľd. 1896. 642.

Hlavatec, tce, m., dianous, brouk. H. modravý, d. coerulescens. Vz Klim. 225.

Hlavice, e, f. = horní kloubní konec kosti holenní. Ott. XI. 491. b.

Hlavohlať, i, f. H. skorylu (turmalin). Am. Orb. 73.

Hlavohruď, i, f., cephalothorax, u korýšů. Ott. XI. 806.

Hlavokryjec, jce, m., cybocephalus, brouk. H. hlazený, c. politus, krásný, pulchellus, uťatokrový, festivus, úzký, exiguus. Vz Klim. 296.

Hlavokrytec, tce, m., syncalypta, brouk. H. černohnědý, s. petracus, mramorovaný, paleata, štětinatý, setosa, štětinkatý, setigera, trnitý, spinosa. Vz Klim. 365.

Hlavolámač, e, m. = kdo si něčím hlavu láme. Phľd. 1897. 24.

Hlavozpytec, tce, m. Am. Orb. 112., 82.

Hlavozubec, bce, m., odontaeus, brouk. Vz Klim. 396.

Hlazec, zce, m. = *hlazený kámen.* Am. Orb. 85.

Hledavý. H. hrobařík, brouk. Vz Klim. 285., Hrobařík (3. dod.).

Hlezno, talus. O skloň. ok. r. 1440. Cf. Mus. fil. 1896. 442. Do hlezny. Ib.

Hlib, u, m. = *chléb.* Šariš. Zátur.

Hlíza. Vz Ott. XI. 369.

Hlíznatka, y, f., carum bulbocastanum. Ott. XI. 371.

Hlodavci. Vz Ott. XI. 371.

Hlodný. H. slovo. Slow. Lil. Ven. 68.

Hloubek, bku, m. = *rybník.* Svojanov. Čes. l. VI. 185.

Hloušek Ant., učit. a spis. 1825.—1882. Ott. XI. 373.

Hlovík Jan, slov. spis., 1805.—1862. Ott. XI 373.

Hltan. Vz Ott. XI. 374.

Hlubač, e, m., geotrupes, brouk. Vz Klim. 396.

Hlubič, e, m. = *nástroj* k vytírání nebo rozšiřování vrtaných děr. Vz Ott. XI. 375.

Hlubinový. Vz Plutonický (3. dod.).

Hlubinník, a, m., hygrotus, brouk. H. čárkovaný, h. enneagrammus, nestejný, inaequalis, ozdobný, decoratus, rovnoběžný, parallelogrammus, síťkovaný, versicolor, smolonohý, impressopunctatus, splývavý, confluens. Vz Klim. 89.

Hlubnoštítník, a, m., colpodota, brouk. H. černý, c. melanaria, hedbávitý, sordida, hnědokrový, parens, hnědoštítý, clientula, houbový, fungi, krásný, pulchra, krátkorohý, orphana, malý, parva, širokrký, laticollis, tmavý, aterrima, žlutonohý, fuscipes. Vz Klim. 151.

Hluboševník, a, m., gnemidotus, brouk. H. znamenaný, g. caesus. Vz Klim. 87.

Hlubotýlník, a, m., deliphrum, brouk. H. hnědokrový, d. agidum, krytý, tectum, vykrojený, crenatum. Vz Klim. 251.

Hluchý. H-mu ať se nelaje. Čes. l. VI. 28.

Hlúpy (hloupý). Hlúpe jedlo (nemaštěné). Slov. Zátur.

Hlýbní. H. spousta, nivalis, Schneelavine. Am. Orb. 93.

Hmatadlo, a, n. H. klešťové, kloubové, Robinsonovo, šroubové. Vz Ott. XI. 385.

Hmatavec, brouk. Cf. Klim. 262., 271.

Hmatník, u, m. H. lyry, houslí. Ott. XI. 701.

Hmota. Vz Ott. XI. 386. nn.

Hmotozpyt, u, n. Am. Orb. 13.

Hmoždinka, y, f. = *čtyrhranný dřevěný hranol,* jímž se něco upevňuje, zatlouká. Vz Ott. XI. 388.

Hmyz. Vz Ott. XI. 388.

Hmyzectvo, a, n. Am. Orb. 105.

Hmyzomilný. H. rostliny (entomofilní). Ott. XI. 398.

Hnědavý kuželořitník, brouk. Klim. 185.

Hnědec, dce, m., thymalus, brouk. H. obroubený, t. limbatus. Vz Klim 346.

Hnědobřichý. Vz Špićkonožec (3. dod.).

Hnědokrový. Vz Výsluuník, Spolník (3. dod.).

Hnědolýtký šídlatec, brouk. Vz Klim. 20.

Hnědonohý drobnohlavec, brouk. Vz Klim. 192. Cf. Hrotnočlenec, Loužník, Vodnář (3. dod.).

Hnědopásmý chluporožec, brouk. Klim. 80.

Hnědopruhý hnojík. Vz Klim. 387.

Hnědošpičký. Vz Ostnočelistník, Stejnohlavec (3. dod.).

Hnědoštítý plavčík, brouk. Vz Klim. 87.

Hnědotlapý kvapník, brouk. Vz Klim. 61.

Hnědožlutý vodák, brouk. Vz Klim. 112.

Hnedt = *hned.* H. usne. 1440. Mus. fil. 1896. 439.

Hněvkovský Šebast. Vz Ott. XI. 400.

Hnidač še = *hněvati se.* Šariš. Zátur.

Hnilet, u, m. Veliký h. 1440. Mus. fil. 1896. 444. Cf. Hnileť.

Hnileť v ústech, Mundfäule, f. Sbor. slov. I. 79.

Hnilička Alois, hud. sklad., nar. 1826. Vz Ott. XI. 402.

Hnilík, a, m., nargus, brouk. H. hnědý, n.

brunneus, kaštanový, badius, lesklý, anisotomoides, rychlý, velox. Vz Klim. 279.

Hnízdo. Hnízda zvířat. Vz Ott. XI. 403.

Hnízdostavba, y, f. H. ptáků. Am. Orb. 109.

Hnízdový jazýčkovec, brouk. Klim. 142.

Hnojař, e, m., coprophilus, brouk. H. proužkový, c. striatulus. Vz Klim. 246.

Hnojek Ant. Vojt., kněz a spis., 1799. až 1865. Vz Ott. XI. 403.

Hnojivo draselnaté, dusičné, fosforečné, vápenaté atd. Vz Ott. XI. 404.

Hnojomil, a, m., onthophilus, brouk Vz Klim. 378.

Hoblík. Ještě tyto: beránek, bramovník, čepovník, článkovník, člunek, člunkář, člunkovník, drážkovec, dušník, dužinák, hladič, karbovník, klopník, křídelník, lalošník, nástěnník, oblounník, okenník, okružník, orubník, ozubník, pazník, perovník, podválečník, porubník, příčinkář, simovník, spárovník, střihovač, špicovník, trochilník, útorník, věnečník, vráskovník, výkružník, zejkovec, zoubkovník, žlábkovník. Vz Ott. XI. 417.—424. H. košíkářský. Vz KP. VII. 119.

Hoblovák, u, m., čes. tanec. Čes. l. VI. 235.

Hobza Petr, nar. 1831., prof. a spis. v Brně. Vz Ott. XI. 425.

Hocako = lecjako. Slov. Phľd. 1896. 654.

Hoclen = *aspoň.* Slov. Sbor. slov. I. 86.

Hodáková Arnoldina, nar. 1822., mor. malířka. Vz Ott. XI. 426.

Hodek Gust., nar. 1832., cukrovar. a spis. Vz Ott. XI. 428.

Hodinopis, Horologiographie, návod ku sestrojování hodin. Ott. XI. 634.

Hodiny. H. kolečkové, římsové (cestovní, kočárové), kotvicové, chronometry, přesypací (písečné, sutky, sypky) atd. Vz Ott. XI. 431. b. nn.

Hodograf, u, m., řec. Vz Ott. XI. 442. a.

Hodografický pohyb. Vz Ott. XI. 442. a.

Hodometr, u, m., řec. = nástroj k odměřování délky cesty, jíž vykonal chodec nebo povoz. Vz Ott. XI. 442. b.

Hodzinár, a, m. = *hodinář.* Phľd. 1897. 45.

Hofrychtéř královský čili dvorský sudí nad městy královskými. Vz Ott. XI. 463. b.

Hój strč. změnilo se v hůj (lépe než huj), na Slov. také hoj. Vz Listy literarní 1896. 357. Cf. Hóg.

Hojemství. Vz Ott. XI. 479.

Hojíček, čku, m. = *černohlávek,* prunella, rostl. U Čes. Brodu. Nár. list. 1896. č. 244. feuill.

Hojiti. Základ, kterýmž já se h. měla dluhu svého. Půh. VI. 129.

Holan Václ. K., 1644.—1718., hud. sklad. Vz Ott. XI. 481.

Holandr také stroj k mletí hadrů na papír. Ott. XI. 482. a.

Holárek Emil, nar. 1867., čes. malíř. Vz Ott. XI. 483.

Holas Alois, nar. 1865., prof. a spis. Vz Ott. XI. 484.

Holásek Jos., 1787.—1844., kněz a spis. Vz Ott. XI. 485.

Holdování. Cf. Ott. XI. 490.

Holec, lce, m., olistherus, brouk. H. proužkovaný, o. substriatus. Vz Klim. 260.

Holeček *Jos.*, nar. 1853., spis. a žurnalista; **H.** *Frant.*, nar. 1865., spis. Vz Ott. XI. 490., 491.

Holendr = šroubové spojení dvou rour. Vz Ott. XI. 491.

Holenní. H. kosť (tibia), hrot (spina tibiæ), hrana (crista tibiæ), sval, svalstvo, tepna. Vz Ott. XI. 491. nn.

Holetní. H. sněženka. Am. Orb. 90.

Holík Jiří, nar. po r. 1620. — po r. 1680., spis. Vz Ott. XI. 494.

Holinka Ferd. (pseud. Ferd. H. Čáslavský), nar. 1857., překladatel hl. z polštiny. Vz Ott. XI. 495.

Holka, vz Děvče (3. dod.).

Hollý *Fr. Ond.*, 1747.—1783., hud. sklad.; **H.** *Jan*, slov. básník; **H.** *Jiří*, spis. a kněz. Vz Ott. XI. 498., 499.

Holman (Hollmann) Jos. Fr., 1802.—1850., spis. Vz Ott. XI. 500.

Holohlavec, vce, m., phalacrus, brouk. H. ellipsovitý, ph. caricis, mrvový, fimetarius, proužkovaný, substriatus, velký, grossus. Vz Klim. 305.

Holorohý lejnožrout, brouk. Vz Klim. 384.

Holoseč (lesní) = *seč na holo.* Ott. XI. 665. b.

Holota. Cf. Ott. XI. 502.

Holub. Ještě: bagdad, hedvábník, montaubanec, parukář, poštovní, racek, slepičák, sportovní, španěl atd. Cf. Ott. XI. 511.—512. — **H.** *Emil*, nar. 1847., cestovatel; **H.** *Jos.*, nar. 1870., čes. malíř. Cf. Ott. XI. 509., 510.

Holubec = *modřidlo, ultramarin,* Smalte, f. Sterz. II. 942.

Holubička, y, f., čes. tanec. Čes. l. VI. 235.

Holubovitý. H-tí (ptáci), columbinae. Ott. XI. 513. b.

Holuby Jos. Lad., botan. a folklorista slov., farář. Vz Ott. XI. 514.

Homiletika = věda obsahující pravidla, dle nichž veřejné vyučování dospělých v náboženství se díti má. Vz Ott. XI. 525.

Homofluorescein, u, m., v lučbě. Vz Ott. XI. 530.

Homola. Děti chodí o křtinách na h-lu (na čumendu). Slez. Čes. l. VI. 40.

Homolina, y, f. Am. Orb. 86.

Homolka Jos., nar. 1840., kartograf. Vz Ott. XI. 531.

Honejsek Václ., nar. 1835., kněz a spis. Vz Ott. XI. 538.

Honič, myslivecký pes. Ott. XI. 540.

Honzíkovky, hrušky. Čes. l. V. 522.

Hora. Trup, úbočí, vrchol, úpatí n. pata hory. Vz Ott. XI. 645. — **H.** = *půda* (v domě). Slov. Zátur. — **H.** *Ant.*, nar. 1824., děkan metrop. kapitoly u sv. Víta v Praze; **H.** *Jos.*, nar. 1836., učit. a spis.; **H.** *Frant.* (pseud. Horymír Vinařovský n. Sam. Šídlo), nar. 1838., prof. a spis. Vz Ott. XI. 557., 558.

Horáček Cyrill, nar. 1862., spis. Vz Ott. XI. 560.

Horák *Eman.*, hud. sklad., 1800.—1871.; **H.** *Václ.*, nar. 1845., generál ryt. řádu křižovníků. Vz Ott. XI. 561.

Horčice Jos. Prok., 1797.—1872., kněz a spis. Vz Ott. XI. 569.

Horčička *Dan.*, † 1706., kněz a spis.; **H.** *Frant.*, 1776.—1856., čes. malíř. Vz Ott. XI. 570.

Hořčitka, y, f., v lučbě. Am. Orb. 63.

Horečka, nemoc. Také: adynamická, asthenická, biliosní, datlová či švihácká, efemerní, erratická, kritická, lodní, nemocniční či špitální, potná, senná, synochalní, v ležení, vzrůstu atd. Vz Ott. XI. 572.

Horeštorc. Kotel horeštorcom husto nabitých dvaciatníkov. Slov. Čes. l. VI. 44.

Hořica Ignát, spis. a žurnal., nar. 1859. Vz Ott. XI. 581.

Hořínek Vojt., nar. 1852., spis. cukrov. Vz Ott. XI. 583.

Horkokrevník. Osv. 1896. 453.

Horkopásemní rostliny, zvířata. Am. Orb. 83.

Hořkovina, y, f., Bitterstoff, m. Am. Orb. 69.

Horkovzdušný. H. stroje. Vz Ott. XI. 585. a.

Horký *Mart.*, astron. a lékař čes. v XVI. stol.; **H.** *Václ.*, učit. a spis., nar. 1832. Vz Ott. XI. 586., 587.

Horliti. Horlili jsú sobě **na** něho. Arch. XV. 115.

Horní. H. právo. Vz Ott. XI. 615. nn.

Hornický. Cf. Havířský.

Hornictví. Vz Ott. XI. 591. nn.

Horník *Jos.*, nar. 1835., spis.; **H.** *Ondř.*, nar. 1864., hud. sklad. Vz Ott. XI. 607., 608.

Horninosloví, n., Petrographie. Vz Ott. XI. 612.

Hornolist, u, m. Am. Orb. 74.

Hornolistní lub. Am. Orb. 73.

Horopis, Orographie. Vz Ott. XI. 649. a.

Hořovský Ed., nar. 1831., horní rada, odborní spis. hornický. Vz Ott. XI. 636.

Horský ryt. z Horskysfeldu Fr., spis. a čes. oekonom. Vz Ott. XI. 640.

Hortensie, rostl. Vz Ott. XI. 938.

Hospitovati. Studující, kandidat, ředitel školy hospituje (jako host, dozorce bývá při vyučování). Vz Ott. XI. 657. a.

Hospodářský. H. analysa chemická, dělnictvo, družstvo, hnojivo, komory, konference, krmivo, meliorace, průmysl, řád, rostliny, soustava, společnosť, spolek, stanice, statistika, stroje, školy, úřady, výstava, zvířata. Vz Ott. XI. 657. nn.

Hospodářství lesní, pařezové, národní, pasečné, polní, porostní, smíšené, střídavé, toulavé, trojhonné či trojstranné. Vz Ott. XI. 665 nn. Národní h. Vz Mtc. 1896. 44. nn.

Hostec. Cf. Ott. XI. 671. nn.

Hostinský Otakar, prof. a spis., nar. 1847. Vz Ott. XI. 676.

Hostounský Balt., 1534.—1600., kněz a spis. Vz Ott. XI. 679.

Hošek Ign., prof. a spis. Vz Ott. XI. 680.

Houba. Cf. Ott. XI. 687., 693.

Houbomil, a, m., bolitochara, brouk. H. krásný, b. bella, krátkoštítý, brevicollis, Mulsantův, Mulsanti, skvělý, lucida, šikmý, obliqua, vzhledný, lunulata. Vz Klim. 169.

Houbotvar, u, m. Am. Orb. 93.

Houbovec, vce, m., hydnobius, brouk. H. hluboтečný, h. punctatissimus, prostřední, intermedius, tečkovaný, punctatus, temnoštítý, spinipes, žlutonohý, atricosus. Vz Klim. 289.

Houbovník, a, m., mycetoporus, brouk. H. beztečký, m. semirufus, blýskavý, splendens, černoštítý, laevicollis, černý, niger, drobný, nanus, dvojbarvý, bicolor, hnědý, brunneus, kyjorohý, clavicornis, lesklý, splendidus, narudlý, rufescens, podlouhlý, longulus, tečkovaný, punctus, tenký, tenuis, tlustorohý, forticornis. Vz Klim. 189.

Houdek *Vítězslav,* nar. 1856., úřed. a spis.; **H.** *Frt.*, prof., vlastník továrny na chemické přístroje. Vz Ott. XI. 697.

Houfnice. Cf. Ott. XI. 698.

Houněnky, druh *hrušek.* Vz Čes. l. V. 522.

Houra Jindř., nar. 1839., úřed. a spis. Vz Ott. XI. 699.

Housenkář, e, m., xylodrepa, brouk. H. čtverotečný, x. quadripunctata. Vz Klim. 286.

Houser, u, m. = delší cuka v tkadlc. Čes. l. VI. 80.

Housle. Vývoj, popis a výroba houslí. Vz Ott. XI. 700. nn.

Houslařství. Vz Ott. XI. 708.

Houška *Tob.*, 1600.—1661., spis.; **H.** *Vinc.*, 1766.—1840., hudební skladatel; **H.** *Vojtěch,* 1826.—1876., spis.; **H.** *Alois,* nar. 1842., žurnal. Vz Ott. XI. 707.—708.

Hovorka *Jos. M.*, nar. 1848., spis.; **H.** *Frant.*, nar. 1857., spis. Vz Ott. XI. 711.

Hoza Fr., nar. 1843., řed. realky v Praze, mathem. spis. čes. Vz Ott. XI. 717.

Hôzka, vz Holožka. Zátur.

Hra. Hry lidové. Vz Čes. l. VI. 189.

Hrabač *(korožrout)*, e, m., trogophloeus, brouk. H. drobný, t. gracilis, dvojčárý, bilineatus, nepatrný, pusillus, něžný, subtilis, obecný, corticinus, obloukový, arcuatus, pobřežní, riparius, podlouhlý, elongatulus, rozšířený, dilatatus, stlačený, impressus, široký, memnonius, tečkovaný, punctatellus, vrásčitý, foveolatus, zakouřený, fuliginosus. Vz Klim. 242.

Hrabák Jos., nar. 1833., čes. spis. v odboru hornictví a hutnictví. Vz Ott. XI. 720.

Hrábě skládají se z *hrabiště* a *hrabice;* hrabice jest opatřena kolíky. Ott. XI. 723. — **H.,** čes. tanec. Vz Čes. l. VI. 232.

Hrabice a) u hrábí, vz předcház. Hrábě; b) = kosiště; c) hrabičná kosa (ku kosení obilí). Ott. XI. 725.

Hrací. H. hodiny. Vz Ott. XI. 438. b.

Hracká cesta = *hradská.* Phľd. 1897. 49.

Hradba. Popis pevnostní hradby. Vz Ott. XI. 727. b.

Hradbí, *souhradbí,* n. = soustava hradeb založených na společnou obranu většího prostoru. Vz Ott. XI. 728. b.

Hradbiště, ě, n. = místo, kde stojí hradby. Črmk.

Hradbosmetný. H. střela. Vz Ott. XI. 728. a.

Hradebnický. H. školy, sbor, štáb. Vz Ott. XI. 733.

Hradidlo, a, n. H-dla ve stavitelství vodním = *trámce,* které kladou se na příč nějakého otvoru. Vz Ott. XI. 747.

Hradidlový. H. jez. Ott. XI. 747. Vz předcház.

Hradisko, a, n. = *pravěká osada* řádně ohrazená náspy a příkopy. Sbor. slov. I. 92.

Hradlo, a, n. H. ve vodním stavitelství = *hranatý sloupek* na zahrazení průtoků vody při splavech atd. Vz Ott. XI. 752.

Hrách, čes. tanec dle textu písně: Dyž jel do Prahy pro hrách. Čes. l. VI. 232.

Hrachovinkování čepců. Cf. násl.

Hrachovinkovaný. H. pruh, vložka u čepců. Čes. l. VI. 228. Cf. Hrachovinka (3. dod.).

Hrajizna či druza. Am. Orb. 85.

Hrálový. H. hlacenstvo, prismatisches o. rhombisches Krystallsystem. Am. Orb. 73.

Hranický. H. právo. Půh. VI. 290. — **H.,** ého, m. = br. Adam Šturm v XVI. stol. Hostn. XVIII.

Hranolec, lce, m., Prismatoid. Vz Ott. XI. 762.

Hranostaj. Cf. Ott. XI. 762.

Hraše Jan Karel, nar. 1840., řed. měšť. školy, spis. Vz Ott. XI. 763.

Hráti. Byly vystrojeny, až vše na nich hrálo. Čes. l. VI. 68.

Hráz v chlévě = *přehrada*. J. Hrad. Črmk.

Hrázký Jan Otak., nar. 1855., spis. Vz Ott. XI. 767.

Hrbek Fr., nar. 1852., prof. a spis. Vz Ott. XI. 768.

Hřbet hory = táhlé temeno hory, Schneide, f. Vz Ott. XI. 645.

Hřbetoskvrnný skrytožrout, brouk. Klim. 316. Cf. Pětiproužník, Vodošlap (3. dod.).

Hrbolkář, e, m., myrmoecia, brouk. H. podkrovní, m. confragosa, zvlněný, plicata. Vz Klim. 149.

Hrbolkatý břeháč, brouk. Klim. 124.

Hrbolkooký (apterus) dvojatec, brouk. Klim. 302.

Hrdina Jos. Leop., nar. 1856., úřed. a spis. Vz Ott. XI. 770.

Hrdlička pták. Vz Ott. XI. 770. — **H.** *Jan,* 1741.—po r. 1810., slov. spis. Vz Ott. XI. 771.

Hrdohlavý. H-vá junač. Phľd. 1896. 771.

Hrdra v I 489. oprav v: hrdza.

Hrdý Jan, 1834.—1896., učit. a spis. Vz Ott. XI. 771.

Hřib Václ. Fr., 1760.—1827., spis. Vz Ott. XI. 778.

Hřídelovka, y, f., rotifer, nálevník. Am. Orb. 76.

Hřímalý Vojt., nar. 1842., hud. sklad. Vz Ott. XI. 779.

Hrinta, y, f. = *kotrba*. Slov. Zátur.

Hřivna. Cf. Ott. XI. 780., Mtc. 1897. 42.

Hřížení či odnožování, háčkování = způsob rozmnožování rostlin. Vz Ott XI. 781.

Hrkací. S tím farářem je lekrací, on má kalhoty h. (široké?). Osv. 1896. 135.

Hrkútať s někým = *švéholiti* a p. Phľd. 1897. 13.

Hrncový = *hliněný*. Ranlík h-vý. 1440. Mus. fil. 1896. 433.

Hrnčíř Fr., nar. 1860., učit. a spis. Vz Ott. XI. 781.

Hrnúše v Rkk. Cf. stejné tvary v Mus. 1896. 362.

Hrobařík, a, m., necrophorus, brouk. H. dvojskvrnný, n. apicalis, dvojtečný, bipunctatus, hledavý, vestigator, rudorohý, antennatus, slídivý, investigator, trojskvrnný, interruptus, zvláštní, speciosus atd. Vz Klim. 283., Ott. XI. 785.

Hrobla, vz Riga (3. dod.).

Hrobnictvo zvířat. Am. Orb. 105.

Hroboň *Sama Bohd.*, 1820.—1894., slov. básník; **H.** *Jan,* nar. 1859., slov. spis. Vz Ott. XI. 790., 791.

Hrobovec, vce, m. = *hrob*. H. Agamemnonův; By h. můj byl na téže zemi. Słow. Lil. Ven. 8., 130.

Hroch, hippopotamus. Cf. Ott. XI. 792.

Hrochoun = dělo z doby střelného prachu. Ott. XI. 792.

Hromádko, a, m. H. Fr., nar. 1831., spis. Cf. Ott. XI. 792.

Hromátko Jan, 1783.—1850., prof., spis. a žurnal. Vz Ott. XI. 793.

Hromaždnice, e, f. = *společnice*. XVI. a XVII. stol. Často v kontraktech z okolí Sobotky. Dr. Nováček.

Hromnice. Na h. veliký mráz, Bože, ty nám ovoce dáš; Na h. jihne-li, do kamen přilož, mrzne-li, z kamen odlož. Čes. l. V. 523.

Hromničkáles, plat žáků v XVI. stol. na zakoupení hromničky. Ott. XI. 794.

Hrotnohrudní vodák, brouk. Klim. 112.

Hrotoštítec, tce, m., notothecta, brouk. H. obrvený, n. anceps, širší, confusa, úzkohlavý, scapularis, žlutonohý, flavipes. Vz Klim. 150.

Hroznýš, had. Cf. Ott. XI. 798.

Hrtan (chřtán, larynx). Cf. Ott. XI. 798.

Hrubookáč, e, m., eusthetus, brouk. H. červenohnědý, e. laeviusculus, dvojtečný, bipunctatus, hnědohlavý, ruficapillus. Vz Klim. 234.

Hrubý Mat., **H.** Kar., **H.** Jaromír, **H.** Timoth., spis. Vz Ott. XI. 801. **H.** z Jelení. Vz ib. 802.

Hrudička Alois, kněz a spis., nar. 1843. Vz Ott. XI. dod.

Hrudihlava = *hlavahruď* (3. dod.).

Hrudný. H. rok, na který připadá třináct nových měsíců. Vz Ott XI. 806.

Hruška. Ještě: letní, podzimní, polomáslovky, polobergamotky, láhvice, lékárnice, perlice, kořeněnky, podlouhlé, kulovité, vařivky, podlouhlé mestnice, kulaté mestnice, Ott. XI. 607. nn., reliska, semenáče, solnohradky. Nár. list. 1896. č. 299. Příl. Velká h. ráda v hrdle vázne. Hudc. 83. — **H.** = *přeslínek* tvaru hruškovitého. Želivo. Čes. l. VI. 79. — **H.** *Mart.*, 1815.—1871., spis.; **H.** *Jan,* nar. 1865., folklorista. Vz Ott. XI. 808.

Hrys Eman., nar. 1839., řed. a spis. Vz Ott. XI. 812.

Hubáček *Petr,* nar. 1820., hosp. spis; **H.** *Jos.*, nar. 1850., publicista. Vz Ott. XI. 815. — **H.,** čku, m. = rakouský grošík a tříkrejcar cís. Ferdinanda I. Vz Ott. XI. 815.

Hubák, a, m., agaricophagus, brouk. H. hlavatý, a. cephalotes. Vz Klim. 290.

Hubálek *Jos.*, nar. 1851., spis.; **H.** *Kar.*, nar. 1859., učit. a spis. Vz Ott. XI. 815., 816.

Hubař, e, m., bolitobius, brouk H. černohlavý, b. lunulatus, dvojbarvý, bicolor, malý, pygmaeus, proužkovaný, striatus, trojskvrnný, trimaculatus, trojznaký, trinotatus, zvláštní, speciosus. Vz Klim. 186.

Hubertovka, y, f. = dvouhlavňová lovecká ručnice. Vz Ott. XI. 821.
Hubice v hasičství = nástavec v proudnici, kterým se upravuje tvar a prudkosť proudu. Vz Ott. XI. 8:3.
Hubkovník, a, m., cicones, brouk. H. pestrý, c. variegatus, smolobarvý, pictus. Vz Klim. 349.
Hubník, a, m., bolitocharus, brouk. Klim. 168.
Hubohlod, a, m., oxyporus, brouk. H. černonohý, o. Schönherri, červený, rufus, rohatý, angularis, velkočelistní, maxillosus. Vz Klim. 235.
Hubozobec, bce, m., heterhelus, brouk. H. lilkový, h. solani, rezavý, rubiginosus. Vz Klim. 330.
Hubožrout, a, m., cyllodes, brouk. Klim. 342.
Hučka = lidová hra u Chodů (na pastýře, sedláka, sviňu, semel, na sviňku, na kance, na sviniara, honiti sviňku do města) = honiti dvoukonické dřevo hůlkami do důlku. Vz Ott. XI. 829.
Hudba. Ještě: absolutní, domácí, ensemblová, homofonní (akkordická), jednohlasá, nástrojová, polyfonní (kontrapunktická), programmní, solová, vokální atd. Vz Ott. XI. 829. nn.
Hudební nástroje. Vz Ott. XI. 835. nn.
Hudec u hasičů = *trubač*. Ott. XI. 837. — **H.** *Jan*, nar. 1856., spis. Vz ib.
Hukal Jos., 1793.—1867., právník a básník. Vz Ott. XI. 854.
Hulakovský *Jan*, nar. 1804., spis.; **H.** *Jan Ev.*, nar. 1834., prof. a spis. Vz Ott. XI. 855.
Humanismus. Vz Ott. XI. 860. nn.
Humanitaření, n. Zákrejs. Osv. 1896. 465.
Humenec, nce, m. = *humeneční síť* k chytání ptactva. Vz Ott. XI. 878.
Humno = *součásť pivováru*, ve které probíhá základní process sladování. Vz Ott. XI. 880.
Humor, *humorista* a p. vz v Ott. XI. 881.
Huňatec, tce, m., epicometis, brouk. Klim. 405.
Hurban Jos. Mil. dr., spis. slov. 1817. až 1888. Vz Ott. XI. 897.
Hurbár (urbár), u, m. = *listina*, kterou vydávalo místodržitelství sedlákům od roboty osvobozeným. Svojanov. Čes. l. VI. 188.
Hurdálek Jos. Fr. Vz Ott. XI. 898.
Huriavek, vku, m., vz Brnkot (3. dod.).
Hurkaj = *hýřivý hluk*. Slov. Zátur.
Hurt Vojt. 1823.—1870. Vz Ott. XI. 901.
Hus Jan, mistr. 1369. (?) až 1415. Vz Ott. XI. 902. nn.
Husa = kratší cuka v tkadl. Čes. l. VI. 80. — **H.** *pták:* divoká, polní, sněžní, turkyně. Vz Ott. XI. 932. — **H.,** tanec. Čes. l. VI. 235.
Husar. Vz Ott. XI. 923.
Husí kůže na těle. Vz Ott. XI. 925.
Husiarkine = *husařka*. Slov. Phľd. 1896. 608.
Husité. Vz Ott. XI. 925.
Husitism-us, u, m. Vz Ott. XI. 925.
Husitský. H. píseň. Vz Ott. XI. 925.
Húska Jan. Vz Ott. XI. 926.
Husník Jak., nar. 1837. Vz Ott. XI. 926.
Hustoměr, u, m. = *přístroj*, kterýmž se určuje hustota těles pevných a kapalných a také hodnota kapalin podle jejich hustoty. Vz Ott. XI. 928.
Hušťací kolébka = *houpací*. Slez. Čes. l. VI. 142.
Hušťať dítě = *houpati, chovati*. Slez. Čes. l. VI. 142.
Hutařský grunt. Mtc. 1896. 298.
Hutnictví, vz Ott. XI. 937.
Hutský Mat., vz Ott. XI. 940.
Huttary Jos., čes. malíř † 1890. Vz Ott. XI. 940.
Huzvorc = *podražec*. 1440. Mus. fil. 1896. 273.
Huzvorcový. H. voda. 1440. Mus. fil. 1896. 273.
Hvarec. Sbor. slov. I. 86. Ale ocec (otec) mu tak hvarel. Ib. 84. Cf. Hvareť.
Hvězda. Vz Ott. XI. 977. nn. Pohyb, třpytění hvězd. Ib. 987., 989. — **H.** = *druh palcátu*, Morgenstern, m. Vz Ott. XI. 947.
Hvězdárna. Cf. Ott. XI. 949. nn.
Hvězdářskolékařský. H. rukopis. Mus. fil. 1896. 266.
Hvězdářský. H. nástroje. Vz Ott. XI. 951.
Hvězdářství. Vz Ott. XI. 953. nn.
Hvězdena. Cf. Květena, Zvířena. Am. Orb. 10.
Hvězdomlha, y, f. Am. Orb. 12.
Hvězdosoustava, y, f. Am. Orb. 12.
Hvězdotlupa, y, f. Am. Orb. 12.
Hvězdovec, mořský červ. Vz Ott. XI. 971.
Hvězdoznalství, n., Astrognosie = *hvězdářství;* v užším smyslu = znalosť jednotlivých hvězd a souhvězdí, jejich jmen a vzájemných poloh na zdánlivé kouli nebeské. Vz Ott. XI. 974.
Hviezdoslav, a, m., pseudonym Pavla Országha, slov. básn., nar. 1849. Vz Ott. XI. 990.
Hvízdák, druh kachny. Cf. Ott. XI. 990.
Hvozd v pivovarech. Popis vz v Ott. XI. 990.
Hyacinth, rostl. Vz Ott. XI. 993.
Hyady. Vz v Ott. XI. 993.
Hýbavý. Příklad **k** smutku h-vý; Písnička k radosti h-vá. Bl. (Hostn. 52.).
Hýbl Jan, 1786.—1834., čes. spis. Vz Ott. XI. 995.
Hydracetamid, u, m., žlutošedý prášek. Vz Ott. XI. 997.
Hydracetin, u, m., lesklé šupinky. Cf. Ott. XI. 997.
Hydraminy (alkiny), v lučbě. Vz Ott. XI. 998.
Hydrant. Vz Ott. XI. 999.
Hydrastin, u, m., alkaloid. Vz Ott. XI. 999.
Hydraulický. H. brzda, kolo, lafetta, beran (trkač), nůžky, nýtování, vápno, stroj, motor, lis, propeller. Vz Ott. XI. 1000. nn.
Hydrazon, u, m., v lučbě. Vz Ott. XI. 1002.
Hydrin, u, m., v lučbě. Vz Ott. XI. 1003.
Hydrinden, u, m., v lučbě. Vz Ott. XI. 1003.
Hydrocephalus, vodnatelnosť mozku. Vz Ott. XI. 1003.
Hydrofon, u, m., druh telefonu. Vz Ott. XI. 1007.

Hydrochinolin, u, m., v lučbě. Vz Ott. XI. 1009.
Hydrokarotin, u, m., v lučbě. Vz Ott. XI. 1009.
Hydrometrie, e, f., řec. = nauka o měřických pracích konaných na vodotocích. Vz Ott. XI. 1011.
Hydropetrolejový. H. lampa. Vz Ott. XI. 1012.
Hydroxyaldehyd, u, m. v lučbě. Vz Ott. XI. 1015.
Hydroxykapronová kyselina. Vz Ott. XI. 1016.
Hydroxyketony. Vz Ott. XI. 1016.
Hydroxyoctový. H. kyselina. Vz Ott. XI. 1016.
Hydrozinkit, u, m., v lučbě. Vz Ott. XI. 1016.
Hyena. Vz Ott. XI. 1017.
Hygrometrie, e, f., řec. = měření vlhkosti vzduchu. Vz Ott. XI. 1019.
Hygroskop, u, m. = *přístroj,* kterým se poznává stoupání a klesání vlhkosti vzduchu, aniž se stupeň vlhkosti měří. Vz Ott. XI. 1022.
Hýl, pták. Vz Ott. XI. 1024.
Hymnologický. H. činnost Blahoslavova. Hostn. VI.
Hyna Karel, filos. a paedag., děkan, 1802. až 1881. Vz Ott. XI. 1033.
Hynais Vojt., nar. 1854., čes. malíř. Vz Ott. XI. 1034. nn.
Hynouti. Skrze to **na** mýtech hynem. 1482. Půh. VI. 267.
Hyperthermie, e, f., řec. = *přílišná horkosť, horečka.* Ott. XI. 573. b.
Hypnotismus. Vz Ott. XI. 1051.
Hýpnouti koho kýjem (udeřiti). Mor. Nár. list. 1897. č. 32. feuill.
Hypoblast, u, m. = *spodní blána zárodeční.* Ott. XI. 1053.
Hypochondrie, vz Ott. XI. 1054.
Hypotheka, vz Ott. XI. 1056. nn.
Hypothekovati dluh = *hypothekou pojistiti.* Nár. list. 1897. č. 48.
Hysterie, vz Ott. XI. 1063.

Ch jak se okolo r. 1440. psalo; ve skup. chř měnilo se v *h:* chřbet — hřbet. Vz Mus. fil. 1896. 436.
Chabina. Vz I. 519. Chmatnem moju ch-nu. Phľd. 1897. 50.
Chabotovka, y, f. = *zadovka.* Ott. XII. 4.
Chadt Jan, lesn. spis., nar. 1860. Ott. XII. 6.
Chagrin (šagren) = vytloukaná kůže ze hřbetu koňského a oslicího; druh lisovaného papíru; hedvábná látka drobně vzorkovaná. Vz Ott. XII. 11.
Chalát také = *župan.* Phľd. 1896. 573.
Chalupa Frant., básn. a spis., 1857.—1890.; **Ch.** Karel, nar. 1864., spis. Vz Ott. XII. 28.
Chalupka Jan, 1791.—1871., slov. dramatik; **Ch.** Samo, 1812.—1883., slov. básn. Vz Ott. XII. 29.
Chaluzec, zce, m., v lučbě. Am. Orb. 63.
Chaluzev, zvu, m., Jodwasserstoffsäure. Am. Orb. 62.
Chantarella, y, f., u houslí struna též kvintou zvaná. Ott. XI. 705.
Charlamovský. Ch. jablko. Nár. list. 1896. č. 299. Příl.
Chasoník, u, m., titanium, Titanmetall, n. Am. Orb. 57.
Chcalky, f. = *druh špiček nejedlých* (hub). Us.
Chem-od = *síla,* kterou prvky v sobě chovají. Am. Orb. 52.
Chímradný. Vedla kríža stoja dve ch-né lipky. Phľd. 1896. 620.
Chlamydospory (gemmy) = buňky vláken myceliových a jiných. Vz Ott. XI. 690. a.
Chlapec v okolí Velešína = odrostlejší hoch, který již těžší práce vykonává, tedy: pohůnek, pacholek a synové sedlákovi. Čes. l. VI. 90.
Chléb. Na kúsek chřeba na cestu. Odpověď: Chřeb je do huby, ne na cestu! Mor. Čes. l. V. 546.
Chlebojed, a, m. Žalobníkův ch. Tov. kn. 12.
Chlebový. Mlýn pilný (pila) a chlebový. Půh. VI. 313.
Chlipno. Snesitedlnější jest člověku smrad psa shnilého nežli duše člověka chlipno nečistého. Spis svadební Adamovi z Valdšteina. 1597.
Chlopota, y, f. = *poníženosť.* Ch., úslužnosť, prosby atd. Phľd. 1896. 672.
Chloupkokrovec, vce, m., diodesma, brouk. Ch. podzemní, d. subterraneum. Vz Klim. 347.
Chloupkovaný. Vz Vodošlap, Obloučník (brouci).
Chlupečnatý znak rostliny. Am. Orb. 98.
Chlupohlavec, vce, m., vz Št.tník (3. dod.).
Chlupohlavý. Vz Výslunník, Květokras (3. dod.).
Chlupojamký hnojík, brouk. Vz Klim. 389.
Chlupokřídlec, dlce, m., trichopteryx, brouk. Ch. krátkokrový, t. brevipennis, nedílný, atomaria, prostřední, intermedia, různý, dispar, svazkový, fascicularis, velkoštítý, grandicollis, vypuklooký, thoracica. Vz Klim. 303.
Chlupokřídlík, a, m. = *chlupokřídlec.* Klim. 299.
Chluponohý kvapník, brouk. Vz Kvapník, Klim. 62.
Chlupořadý hnojík, brouk. Vz Klim. 390.
Chluporohý krsokřídlec. Vz Krsokřídlec, Klim. 312.
Chluposkvrnný loužník. Vz Loužník, Klim. 115.
Chmel. Cf. Ott. XI. 884. nn.
Chmelík, u, m., consolida major, rostl. 1440. Mus. fil. 1896. 263.
Chobotitosť. Ch. souší. Am. Orb. 83.
Chobotoštítý nepokrytec, brouk. Vz Klim. 333.
Chodba = *cesta, chůze.* (Tehdy) dobro jest chodbu poczeti. 1440. Vz Mus. fil. 1896. 272. Kdoby škodu učinil na vinnici jiezdú anebo chodbú. Arch. XV. 511.
Chodníček. Vlasy rozděliti prostředkem hlavy na strany, na putec, na chodníček. Sbor. slov. I. 36.
Chochoule. Chochoulata, druh jablek. Čes. l. V. 586.

Chomla, vz Vlas (3. dod.), Çepec (3. dod.).

Chomouty, druh jablek. Čes. l. V. 522.

Chovatelnost, observantia. Hmn. 1418. List. fil. 1896. 456.

Chrastavost, i, f. = *holubí nemoc*. Ott. XI. 512. a.

Chrastlina, y, f. 1497. Mtc. 1896. 340.

Chrástník, a, m., ablattaria, brouk. Ch. hladký, a. laevigata, hrbolkatý, gibba. Vz Klim. 287.

Chřbetní žíla. 1440. Mus. fil. 1896. 436.

Chřestidlo, a, n. Ch. na noze. Čes. l. VI. 123.

Chriapa, y, f. = *chřípě*. Slov. Zátur.

Chrobák. Cf. Klim. 382.

Chronometrový. Ch. krok v hodinách. Ott. XI. 435. a.

Chroust, melolontha, brouk. Vz Klim. 400.

Chrustavčitý. Ch. kostra brtanová. Vz Ott. XI. 798. b.

Chrustavka klínovitá, konvová, prstenová, růžová, štítná. Vz Ott. XI. 798.—799.

Chtíti v Rkk. Vz Osv. 1896. 894. (chtějú v. chtie). Chtějú již v XV. stol. Mus. 1896. 358. Chtí (3. pl.), v 1. pol. XV. stol., chtěje. Tov. kn. 23., 87. Dy se něchce, horší, jak dy němože. Mor. Čes. l. V. 542.

Chůdky skládají se do rejchanu (v tkadl.). Čes. l. VI. 80.

Chudotečný úzkohrdlec, blýskáček (brouci). Vz Klim. 28., 341.

Chusta, y, f., vz Zástěra (3. dod.).

Chutný = *krásný*. Tam sú chutné obrázky. Phřd. 1896. 555.

Chvatník, a, m., tachyusa, brouk. Ch. modravý, t. cyanea, vtažený, constricta, zúžený, coarcta, žlutobřichý, balteata. Vz Klim. 166.

Chvořík, u, m., Wolframium. Am. Orb. 57. Cf. Šél, Wolfram.

Chvořitka, y, f., v lučbě. Am. Orb. 63.

Chvoště = *bodláčí*. Slov. Čes. l. V. 548.

Chyba = *kromě*. Pober na zámek klenoty (všecky) chyba ornatuov. 1531. Mus. 1896. 440. Pokudž týž lotr v žádném podezření jiného zlodějství, chyba tejto krádeži, není. Tov. kn. 33.

Chystačka, y, f. = *chystání*. Zátur.

I (í) jak se okolo r. 1440. psalo; *i* (1440.) místo nynějšího *ě*; mění se v *e*; vysouvá se; **í** povstalo z *-ij*. Vz o všem v Mus. fil. 1896. 429.

ia dvojhláska u Císařova; vyslovuje se ja; ve slovech cizích vkládá se vždy *j*: Marija biblija. Čes. l. VI. 74.

Íci = *jíti*. Slov. Phřd. 1897. 50.

-ič: rolnič = rolníci. Slov. Kal. S. 150. Cf. Sedlač.

Ideovost, i, f. Osv. 1896. 370.

ie jak se okolo r. 1440. psalo; *ie* se drží v XV. stol., málokdy se úží v *í*; mizením jotace mění se v *é*; místo nynějšího *e* (1440). Vz o všem tom v Mus. fil. 1896. 411., 428., 425.

Ichtyotoxin, u, m. = *jed v úhoří krvi*. Nár. list. 1896. č. 250. 4.

-ík příp. prvků v nově lučbou nalezených: vodík, dusík atd. Am. Orb. 61.

Imě. Vz Mus. 1896. 379.

Iměti. Vz Mus. 1896. 379.

Imperfectum v Rkk. Vz Osv. 1896. 891. Tvoření imperfekt v strč. Vz Mus. 1896. 371.

Indukční přístroj (elektr.). Vz KP. VIII. 471.

Indukovaný (navedený) proud elektrický. Vz KP. VIII. 470.

Ingliša, e, f. = *cukrovinka*. Císařov. Čes. l. VI. 76.

Inižto = *anižto*. Arch. XV. 15. Cf. Ini.

Intoxikační horečka. Ott. XI. 573. b.

Intramolekularní dýchání hub. Vz Ott. XI. 691. b.

Isochronní = *stejnodobý*. I. výchvěj. Ott. XI. 436. b. Cf. Isochronický.

Isopathie, e, f. = léčení rovného rovným, jako u homoeopathie léčení podobného podobným. Vz Ott. XI. 530.

Istý. To isté = *totéž*. Slov. Phřd. 1896. 594.

-itý příp. jmen lučebních: olovitý (je-li v něčem olovo, ale ne mnoho). Am. Orb. 61. Cf. -atý.

J jak se okolo r. 1440. psalo; odsouvalo se: dřeve menovaný (ale jméno), obětovali sú. Vz Mus. fil. 1896. 423., 438.

Jablec, blce, m., Aepfelsäure. Am. Orb. 96. Nyní kyselina jablková. NZ.

Jablko. Ještě: Bojkovo, broskvové, dvorní, hájenka, charlamovské, Filipka, kamenice, kartouské, malina, máslovka, napoleonka, parména, popelka, posvícenské, rákosnice, řehtáč, řepíčkové, růžencové, skořicové, sláva světa, stružinské, škarpák, špinka, štětínské, vlaskomíšeňské, zapověděné (kmínové), zázvorkové. Vz Nár. list. 1896. č. 299. Příl.

Jablonokorový. J. sloučenina. Am. Orb. 67.

Jaderně. Jaderňata, druh jablek. Čes. l. V. 586.

Jadřiště, ě, n. Nástroj z jadřiště kamenného. Čes. l. VI. 123.

Jáchym z Prahy, farář ve Vel. Byteši na Mor., spis. v XVI. stol. Vz Mtc. 1896. 44., 54.

Jakovýžkoli = *jakýkoli*. J. statek. Tov. kn. 19.

Jakti = *jako*. (Ti) mají k němu popraviti, j. k bezprávníku a j. k zemskému zhubci. 1412. Tov. kn. 26. a j.

Jakubče, ete, n. Jakubčata, druh jablek. Čes. l. V. 586. Cf. Jakubě.

Jamkatec, tce, m., bythinus, brouk. J. cibulovitý, b. bulbifer, černokrový, nigripennis, kyjorohý, clavicornis, sekerkový, securiger, silný, validus, široštítý, collaris, tečkoštítý, puncticollis, tlustorohý, crassicornis, tlustostehenní, femoratus, uzlorohý, nodicornis, význačný, distinctus. Vz Klim. 268.

Jamkoštítý korník, úženec (brouci). Vz Klim. 163., 232.

Jamkovaný břeháč (brouk). Vz Klim. 124.

Jamník, a, m., pseudotriphilius, brouk. J. tečkoštítý, p. suturalis. Vz Klim. 327.

Jan. O sv. *Janě* přijdu do Prahy: ale: mluvili o sv. *Janu* (činí se tu tedy rozdíl). Cf. Po sv. Janu, o sv. Martinu, o sv. Filippu. 1440. Mus. fil. 1896. 441.

Janofit *(janobyt)*, u, m., genustula (genesta). 1440. Mus. fil. 1896. 268.

Japičitka, y, f., v lučbě. Am. Orb. 63.

Jaršík, a, m., nějaký vyšší kněz. Osv. 1896. 896.

Jastřivý. J. oči. Am. Orb. 111.

Játra. O skloň. kol. r. 1440. vz Mus. fil. 1896. 443.

Jatrojedovatý strupan. Am. Orb. 105.

Javit = *ďavit.* Slov. Kal. S. 30.

Jazýčkovec, vce, m., microglossa, brouk. J. černokrový, m. picipennis, černý, pulla, hnízdový, nidicola, lemovaný, marginalis, rudoševý, saturalis, stejnorohý, gentilis. Vz Klim. 142.

Ječniště, ěte, n. Ječništata, druh jablek. Ces. l. V. 586.

Jednočlenec, nce, m., monotoma, brouk. J. čtvercoštítý, m. quadricolle, čtverojamký, quadrifoveolatum, dlouhoštítý, longicolle, hnědokrový, quisquiliarum, krátkoštítý, brevicollis, kuželoštítý, conicicolle, smolonohý, picipes, trnoštítý, spinicolle, úzkoštítý, angusticolle. Vz Klim. 357.

Jednoděložnice, e, f., rostl. Am. Orb. 95., 96.

Jednodětstvo, a, n. Phřd. 1896. 640.

Jednodomstvo, a, n. (jedněm květům schází lub ženský, druhým lub mužský, ale jen na též rostlině). Am. Orb. 96.

Jednodrápník, a, m., trimium, brouk. J. karpatský, t. carpathicum, krátkorohý, brevicorne. Vz Klim. 262.

Jednodušina, y, f., opak složenina. Am. Orb. 100.

Jednohlasý zpěv = choralní. Hostn. LXXIII.

Jednoklonoměrný. J. hlacenstvo, monoklinometrisches Krystallsystem. Am. Orb. 87.

Jednopolý telefon, einpoliges Telephon. KP. VIII. 326.

Jednopruhý vlážník, brouk. Vz Klim. 91.

Jednoskořepý štít škeblí. Am. Orb. 104. Cf. Jednoskořepný.

Jednotečný. Vz Prsoštítec (3. dod.).

Jednotník, a, m. = *přijímací pod jednou.* Tk. X. (často).

Jednotrubý květ. Am. Orb. 75.

Jednotržně (ustavičně). Tam se j. modlil. Svojanov. Ces. l. V. 564.

Jednovozný. J. svážná v dolech. Vz Ott. XI. 601. b.

Jelení. J. huby (jablka). Čes. l. V. 586.

Jelenina = *jelení maso.* Arch. XV. 46.

Jeliž = *až.* Pravil, že j. v středu chce vyjeti. Arch. XV. 93. Nemají odtud odjeti, j. by (až by) dříve dobyli hradu. 1412. Tov. kn. 27.

Jemnorožec, žce, m., nemadus, brouk. J. sloupový, n. colonoides. Vz Klim. 282.

Jemnost v akt. smysle. (Kristus) jest tuk a j. všeho, což je dobré. Št. N. 328. 37.

Jemnostpánovati komu = říkati mu jemnostpán. Osv. 1896. 43.

Jemnotečný plavčík, brouk. Vz Klim. 87.

Jemný. J. chvála. Kat. 32. V textu chybně: gemenney. Jiní opravují v: jmenný. J. chvála = příjemná, milá, klidná, lahodná, libá, vděčná, vítaná, líbezná. Jedlička v List. fil. 1894. Cf. Nejemný (i 3. dod.).

Jenou že = jenom že... Mor. Nár. list. 1896. č. 254. feuill.

Jenž ustrnulé (pro všecky rody a čísla neměníc se). 1440. Vz Mus. fil. 1896. 448.

Jeptišče, ete, n. Jeptiščata, druh jablek. Čes. l. V. 586.

Jeptiška, y, f., nějaké chemické n. lékařské náčiní: retort šest, jeptišek deset, šest bocií... Borb. 144.

Jer ok. r. 1440. Vz Mus. fil. 1896. 425. Cf. také List. fil. 1897. 110.

Jeří a ozimí (ozim). Půh. VI. 199.

Jerový. J. pravidlo v Rkk. Vz Mus. 1896. 378.

Ještěroletoun, a, m., plaz. Am. Orb. 106. Také: křídloprsťák, pterodactylus. Ib. 77.

Jevoběh, u, m. Am. Orb. 32.

Jezdík, u, m. = malý ohnutý kousek papíru, který se klade na strunu, aby při jejím tetelení-se po ní jezdil. Am. Orb. 30

Jezeřisko, a, n. Vz Mus. fil. 1896. 474.

Ježek, žku, m. = *ostnatý válec na upravování polí.* Vz Ott. XI. 661. b. — **J.** = *knoflík lopuchu.* U Čes. Brodu. Nár. list. 1896. č. 244. feuill.

Ježovec, vce, m., echinus, hvězdýš. Am. Orb. 76.

Jidášův. Jidášovy kříže. Vz Čes. l. V. 584.

Jiedce = *jídce, jedlík.* 1440. Mus. fil. 1896. 414.

Jieti se s akkus. v DalC., hojně v XVII. a XVIII. stol. Vz Mus. 1896. 356., násled. Jmouti.

Jikercový. J. hornina, Olithgestein. Am. Orb. 81.

Jinka, y, f. Am. Orb. 76.

Jinorazec, zce, m., Hornblende, f. Am. Orb. 66.

Jísti. Budeš j. s starou paní = popostíš se, když jiní snědli oběd. Výklad vz v Čes. l. VI. 129.

Jistý. Ktož jej nos', bojem jest jist. 1440. Mus. fil. 1896. 2 9.

Jíti, jmu. Časov. ok. r. 1440. vz v Mus. fil. 1896. 450. — **J.,** jdu. Cpat tím šel (se hájil a p.), že... Kn. drn. 95. a j. tam.

Jitrociel, a n. u. 1440. Vz v Mus. fil. 1896. 442.

Jizva. O skloň. kol. r. 1440. vz v Mus. fil. 1896. 443. Cf. Má-li člověk zlú jiezev. 1440. Mus. fil. 1895. 443.

Jméno = *osoba.* Boh, jeho tři svatá jména (= sv. trojice), tu jest byl. Kat. brn. 430. (List. fil. 1894. 51., 56).

Jmouti v Rkk. Jmu se činiti co. Doloženo. Vz Mus. 1896. 381., předcház. Jieti se.

Johanes, čes. tanec dle textu písně: Pane Johanes, zač je ten oves. Čes. l. VI. 232.

Jotace v Rkk. Vz Mus. 1896. 373. J. r. 1440. Vz Mus. fil. 1896. 426. nn.

Junobřeznost, i, f. = způsob množení-se hmyzu. Vz Ott. XI. 897. a.

Júřinec, nce, m., Caprinsäure, f. Am. Orb. 69. Nyní: kyselina kaprinová. NZ.

K jak se ok. r. 1440.; psalo; *k* se vysouvalo: měkosť, ale měkký. Vz Mus. fil. 1896. 421., 435.

-ka příp. jmen lučebních: měditka. Am. Orb. 61.

Kab, u, m. = rožda koruny. Am. Orb. 74. Cf. Bezkabní (3. dod.).

Kabaně, druh *hrušek*. Čes. l. V. 586.

Kabát = *letnice* (sukně; v Čertašném na Slov.). Sbor. slov. I. 43.

Kabelení, n. = *svírání*. Am. Orb. 99.

Kabuně = *veliké hrušky*. Vz předcház. Kabaně.

Kabušnice, e, f., rostl. Am. Orb. 96.

Kabyš, e, m. = *dětský kaftan*. Na Morávce. Čes. l. VI. 41.

Kacapaca. Verejná k. Phľd. 1896. 747.

Káča, vz násl. Kocour.

Kačenka. Vz Bětuška (3. dod.).

Kādečo = *ledaco, všelico*. Slov. Zátur.

Kafáček, čku, m. = *hrnek na kávu*. Osv. 1896. 839.

Kafrovec, vce, m., Camphorsäure. Am. Orb. 69. Nyní kyselina kafrová n. kamforová. Nz.

Kalhoty = *podlouhlé hrušky*. Čes. l. V. 522.

Kakozil = kazitel zpěvu zpívající ku př. skrze nos. Bl. (Vz Hostn. 34.).

Kakozilia, κακοζηλία, nemístná horlivost, affektace. Bl. (Hostn. 36., 41.).

Kalendra = ? (Při zpěvu) nemotorně se natahovati a jakož přísloví jest, co kalendry se nadírati. Bl. (Hostn. 37.).

Kalíčitka, y, f., v lučbě. Am. Orb. 63.

Kališnický. K. jednota. Hostn. XVII.

Kalkovati = *jako kalkant měchy šlapati*. Bl. (Hostn. 47.).

Kalostudený. K. letora (člověka pleti tmavé, černé). 1440. Mus. fil. 1896. 266.

Kalužník, a, m., ilybius, brouk. K. černý, i. ater, narudlý, subaeneus, okénkovaný, fenestratus, tmavý, obscurus, ťupkovaný, guttiger, začoudlý, fuliginosus. Vz Klim. 97.

Kalvariový. K. kaplička. Mtc. 1897. 29.

Kamed, u, m., arabské gummi. Am. Orb. 67. Dle Nz.: klí arabské, klejovina arabská.

Kámen. Od vrcholka hory kámen pohnut v pád nestaví se, pokud k patě nedopad. Bráb. Vrch. 18. — Lidové léčení kamene (nemoci). Vz Čes. l. V. 569.

Kamenice, druh hrušek. Čes. l. V. 586. — **K.** poděbradská máslovka (jablko). Nár. list. 1896. č. 299. Příl.

Kamenický. Řád k-ho cechu v Telecku a v Praze. Vz Mtc. 1896. 300.

Kamilhór, *kamrhól*, vz násl. Kromrážový.

Kamna elektrická, thermická. Vz KP. VIII. 211., 66.

Kančil vodní, hyaemoschus aquaticus, přeživavec. Vz Ott. XI. 994. a.

Kanon = válec litinový n. ze železného plechu v pivovar. hvozdech, z něhož se kouř rozvádí. Vz Ott. XI. 991. b.

Kápka, y, f. Ve Spiši a na Zvolen. je k. púhy sáčok sieťový. Sbor. slov. I. 46.

Kapoš, e, m. = *vrátný*. Slov. Zátur.

Kapriny = sliz oční. Slov. Zátur.

Kapsa také: *torba, tlumok;* k. v šatech: *vrecko*. Slov. Zátur.

Karik, u, m. = *háčik, šňůrka, kterou se živôtek v předu šněroval*. Sbor. slov. I. 44.

Karlštýnka, y, f. Vinnice. Arch. XV. 527.

Kartouský. K. zimní jablko. Nár. list. 1896. č. 299. Příl.

Kasanica = *krátká zástěra* (nosí se vykasaná, odtud její jméno). Sbor. slov. I. 44.

Kasarka, y, f., lepas, hvězdýš. Am. Orb. 103.

Kašel obyč. (tussis): divý, t. suffocativa, somárský, t. convulsiva, suchý. Sbor. slov. I. 77.

Kaštanokrový plochoprsec, brouk. Klim. 236.

Katelektroton-us, u, m. = zvýšení dráždivosti těla elektřinou. KP. VIII. 474.

Kazar, a, m., lepas anatifer, živočichotvor. Am. Orb. 76.

Kázati v Rkk. Vz Mus. 1896. 382.

Kazík, u, m., Fluor. Am. Orb. 55. Dle Nz.: fluor (kazík).

Kazinota, y, m. Vz Devocián (3. dod.).

Kdež = *kam*. Aby hned táhli tu (tam), kdež se jim káže. Arch. XV. 22.

Kečka. Pohladil si kečku do čela. Phľd. 1897. 28.

Kedesik = *kdysi*. Phľd. 1897. 48.

Kejbavá, é, f., tanec. Čes. l. VI. 233.

Kejla, y, f., elliptische Kugel. Am. Orb. 82.

Kelta, y, f. Cf. Celta (3. dod.).

Kep, u, m., vz násl. Kepní.

Kepní lub, *kep* rostliny = lub ženský strmélkovaječníkový. Am. Orb. 95.

Ketonoalkohol, u, m. Vz Ott. XI. 1016. a.

Ketýš = dlhy čipkový náčelník na čepci, jehož konce slovou *klepce*. U Liptova. Sbor. slov. I. 46.

Kinematograf, u, m. Nár. list. 1896.

kl měnilo se v *gl:* glistr m. klistr (κλυστήρ). 1440. Mus. fil. 1896. 435.

Kládati. Baw. (Mus. 1896. 381.).

Kladka = sestavení pák nestejnoramenných do kola. Vz Am. Orb. 21.

Klamavec, vce, m. = kostan vápeničitý, Apatit. Am. Orb. 79. Dle Nz. kazivec.

Klanokabelní věstice, rostl. Am. Orb. 98.

Klapačkový. K. kolo u tkadlce. Čes. l. VI. 80. Cf. Klapačka.

Klatovák, u, m., čes. tanec. Čes. l. VI. 235.

Klausule = část nápěvu jedné řádce veršové odpovídající. Vz Hostn. XLVII. Dle Hostn. 124. = řádka veršová i příslušný úryvek nápěvu. K. za doby Blahoslavovy = *verš*. Hostn. 117.

Klausulovaně se o něčem pronésti. Nár. list. 1896. č. 279. 1.

Klečník, a, m., gnypeta, brouk. K. břehní, g. ripicola, skrytý, velata, uhlový, carbonaria. Vz Klim. 169.

Klejtovati koho = *klejtem opatřiti*. Arch. XV. 310.

Klekánice. Cf. Čes. l. VI. 83.

Klenčový. K. hlacenstvo, rhomboëdrisches Krystallsystem. Am. Orb. 87.

Klének, nku, m. = *čtvrtina velikého vdolku*. Mor. Nár. list. 1896. č. 254. feuill. Cf. Klínek.

Klenulec, lce, m., domene, brouk. K. drsnonohý, d. scabricollis. Vz Klim. 222.

Klenulík, a, m., cyrtoscydmus, brouk. K. Godartův, c. Godarti, malý, pusillus, nepatrný, exilis, šírokrký, collaris, štítkový, scutellaris. Vz Klim. 275.

Klepec, pce, m., vz předcház. Ketýš.
Kles, u, m., thesis. Také *nástup.* List. fil. 1896. 381.
Kletokletý. Krev je lidská nápoj kletokletý. Hudc. 83.
Klic. Klice z pentlí slouží za náramky. Čes. l. V. 506.
Klicka. Střevíce na nártě s klickou. Plzeň. Čes. l. V. 506. Cf. Klic.
Klíč *v hudbě.* Cf. Hostn. 6., 9., 89., 108., 124.
Kliesniť = *klestiti.* Slov. Zátur.
Klihař = *kdo klíží.* Čes. l. VI. 236.
Kłomočeť = *klamati.* Císařov. Čes. l. VI. 74.
Kłomočnica, e, f. = *klamatelka.* Císařov. Čes. l. VI. 74.
Klonohlať, i, f., klinometrická hlať. Am. Orb. 10., 72., 88., 98.
Klonohrále. Am. Orb. 72.
Klonokvět. Am. Orb. 10., 78.
Klonoměr, u, m. = *přístroj,* kterým se měří sklon půdy, Gradbogen, m. Vz Ott. XI. 605. a.
Klonomlnesní stroj. Am. Orb. 48.
Klonomlneso, a, n. Am. Orb. 48. (Mlnesomagnet).
Klopka, y, f. K. hoblíku: břiť hoblíku třísku odřízne a k. ji hned ohne a odklopí. Ott. XI. 418. Vz násl.
Klopník, u, m., Doppelhobel, m. Ott. XI. 418.
Kloubec, bce, m. = *picí nádoba.* Ott. XI. (obraz).
Klupka, y, f. = *kapka.* Slov. Phľd. 1897. 47.
Klusoun, a, m. = *klusák* (kůň). Nár. list. 1897. č. 68. 1.
Kmenec, nce, m., emphylus, brouk. K. hladký, e. glaber. Vz Klim. 314.
Kmeniny, vz Kmenoviny, Ott. XI. 666. b.
Kmenostup u sloves. List. fil. 1897. 127.
Kmínkář, e, m. = *kmínař.* U J. Hrad. Črmk.
Kníhtlačiarna, y, f. = knihtiskárna. Slov. Phľd. 1896. 515.
Knoflíček. K-čky = *slez,* malva. U Čes. Brodu. Nár. list. 1895. č. 244. feuill.
Knoflík. Aby nás ti knoflíci (= pražští měšťané) předjeti nechtěli (napsal čes. pán). Arch. XV. 104.
Kobejle, ete, n. Kobejlata, druh jablek. Čes. l. V. 586.
Kobyla, y, f., čes. tanec. Čes. l. VI. 235.
Kocka, y, f. = *kostka.* Nemal vôľu za Ľudmilu život postaviť na kocku (dáti v šanc). Phľd. 1896. 650.
Kocour. Kocura na kuřata nasadil (o roztržitém). Mor. Čes. l. V. 545. — **K.** či *Káča,* čes. tanec dle textu písně: Utíkej, Káčo, utíkej, honí tě kocour divokej. Čes. l. VI. 232.
Kocourky, druh *hrušek.* Čes. l. V. 586.
Kocúrník, u, m., teucrium marum, rostl. Sbor. slov. I. 72.
Kočice, zdrobn. kočka, k němuž ukazuje: kočička. Vz Mus. fil. 1896. 438.
Kočičí. Kocziczi ſtrzyebro. 1440. Vz Mus. fil. 1896. 438. V k. není *i* vsuto, nýbrž slovo to odvozeno jest od kočice. Ib.
Kočička = vlněná páska u dýmky (ozdoba). Již. Čech. Črmk.
Kočičky. Slov.: *maňúsky, maňúšky, púzalky.* Zátur.
Kočka. Jsme jako myši, které chtěly kočce věšet zvonec (nesmyslní). Hudc. 55.
Kočtí = *kočičí, kočičí.* K. mozk. 1440. Mus. fil. 1896. 435., 438.
Kodrnec, nce, m. = *kotrmelec.* Krkonš. Nár. list. 1896. č. 261. feuill.
Kohout. Stínání k-ta. Vz Čes. l. V. 560., VI. 206.
Kohoutky, druh *hrušek.* Čes. l. V. 522.
Kochniar, a, m. = *kochnář* (kominík). Slov. Zátur.
Koincidence. Gb. a jiní v boji o Rkk. často.
Koláč = *čepec,* který se nevěstě při čepení na hlavu klade. Domažl. Čes. l. VI. 24.
Koláčkovitý. K. tvar u nosičů konidiových. Ott. XI. 689. a.
Kolečko, vz Vlas (3. dod.).
Kolenes, čes. tanec. Vz Čes. l. VI. 233.
Kolíbka. Obilí (ne dosti zralé) dojde na k-bkách. Nár. list. 1896. č. 261. feuill. Cf. K. (VI. 641.).
Kolínkatosť rostlin. Am. Orb. 95.
Kolkol. Cf. Mus. 1896. 382.
Kolomažník m. kolomazník. Již. Čechy. Črmk.
Kolomrážový, vz násl. Kromrážový.
Kolovratec, tce, m., dacticella, rostl. 1440. Mus. fil. 1896. 263.
Komecha, y, f., jungmannia, rostl. Am. Orb. 93.
Komínek, nka, m. = *chroust maďalový,* melolontha hippocastani. Vz Klim. 400.
Kominíček, čes. tanec. Čes. l. VI. 235.
Komit, u, m. K. kyvadla. Dvě kyvadla stejně dlouhá v témže čase činí stejný počet komitů. Am. Orb. 24. Cf. Kyv.
Komolanec, nce, m. = spojení jehlance s nicjehlancem. Am. Orb. 89.
Kompas. Cf. Ott. XI. 605. b.
Konfirmace učitelů = *dosazování.* Mus. 1896. 392.
Koníček. Chození s koníčkem na Netolicku. Vz Čes. l. V. 573.
Koniklecina, y, f. Am. Orb. 70. Cf. Koniklecovina.
Konopnice, druh *hrušek.* Čes. l. V. 586.
Koňský. K. krádež (koní). Tov. kn. 99.
Kontrakt. Rodiče dají synovi k. = odevzdají mu statek s výminkami. Vz Čes. l. VI. 138.
Kontrolní. K. hodiny. Vz Ott. XI. 498. a.
Konvopoklůpkový. K. řasy (slizničné v hrtanu), sval hrtanový. Ott. XI. 799., 800.
Konvový. K. sval hrtanový. Ott. XI. 799.
Kopec = *země nasypaná* v okrouhlý pahrbek (od kopati). Kn. drn. LXXI.
Kopinničí zbroj (kopinníků). Arch. XV. 77.
Korec, phloeobium, brouk. K. štítnatý, p. clypeatum. Vz Klim. 259.
Korečník, u, m. Obešel celý k. = pole, na něž se seje korec obilí. Krkonš. Nár. list. 1896. č. 261. feuill.
Kořenář, e, m., dryops, brouk. K. rýžkovaný, d. substriatus. Vz Klim. 130.

Kořeněnky, druh *hrušek*. Vz Ott. XI. 808.
Kořenokaz, drypta, brouk. K. modrý, d. dentata. Vz Klim. 83.
Kořenožrout, a, m., rhizophagus, brouk. K. dírkovaný, r. perforatus, dvojďubký, bipustulatus, hladký, politus, hnědý, parvulus, lesklý, nitidulus, rezavý, ferrugineus, rovnoštítý, parallelocollis, různý, dispar, stlačený, depressus, tečkovaný, cribratus, velký, grandis. Vz Klim. 344.
Kormidliště, ě, n., Schegg, m. Sterz. II. 799.
Kornatec, tce, m., calytis, brouk. K. drsný, c. scabra. Vz Klim. 346.
Kornatý. Utieral si k-tým rukávom oči. Phřd. 1896. 728.
Kornice, vz Vrkoč.
Korník, a, m., atheta, brouk. K. bahní, a. palustris, bledokrový, luridipennis, bledorohý, pallidicornis, černavý, nigritula, černorohý, melanocera, černý, atramentaria, dělený, divisa, delší, longula, dlouhorohý, longicornis, drobný, delicatula, havranní, corvina, hladký, livida, hnědokřídlý, picipennis, hnědokrový, castanoptera, hnědonohý, tibialis, horský, alpicola, chmýřitý, amicula, jamkoštítý, foveicollis, jemný, subtilissima, kožitý, coriaria, křehký, fragilis, kyjorohý, clavigera, lesklokrový, laevana, lesklоštítý, nitidicollis, mdlý, palleola, modročerný, atramentaria, mršní, mortuorum, nejmenší, inquinula, opatrný, cauta, podzimní, autumnalis, polední, meridionalis, prodloužený, elongatula, prostřední, intermedia, říční, fluviatilis, skrovný, vilis, slabolesklý, marcida, slabý, debilis (aegra), smolonohý, picipes, společenský, sodalis, stlačený, ocultа, šedý, ravilla, šírohlavý, laticeps, širokorohý, dilaticornis, šírokrový, euryptera, štíhlokořenný, basicornis, štíhlorohý, gracilicornis, tajivý, celata, tlustorohý, crassicornis, travní, zostera, trojznaký, trinotata, úhlový, gagatina, vykrojený, excisa, význačný, excellens, zasmušilý, sordidula, zdechlinný, cadaverina. Vz Klim. 156. až 164.
Korohryz, a, m., corticaria, brouk. K. cihlový, c. laterita, červenohnědý, ferruginea, dlouhorohý, longicornis, dlouhoštítý, longicollis, hnědý, fulva, jamkovaný, foveola, kaštanový, badia, pilovitý, serrata, podlouhlý, elongata, srdcoštítý, crenicollis, srstnatý, pubescens, tečkořadý, piligera, tmavý, obscura, válcovitý, umbilicata, vykrojený, crenulata. Vz Klim. 325.
Koromil, a, m., phoeocharis, brouk. K. drobný, ph. subtilissima. Vz Klim. 260.
Koromyslo, a, n., vz Lichýř (3. dod.).
Koropas, a, m., cerylon, brouk. K. mršníkový, c. histeroides, plochý, deplanatum, rezavý, ferrugineum, stlačený, impressum, tlustorohý, fagi. Vz Klim. 352.
Korovník, a, m., endomychus, brouk. K. červcový, e. coccineus. Vz Klim. 310.
Korožil, a, m., laemophloeus, brouk. K. černý, l. ater, hnědý, testaceus, obecný, corticinus, proužkovaný, duplicatus, řetízkový, monilis, rezavý, ferrugineus, trojpruhý, pusillus, žlutočervený, alternans. Klim. 354.
Korožrout, a, m., vz Hrabač (3. dod.).
Kosa, *koska, kosička,* y, f. = *malý šátek na hrdlo* (v zimě). Sbor. slov. I. 48.
Kosečný = rhombický. Am. Orb. 10. U Nz.: kosníkový, kosočtvercový, kosočtverečný.
Kosenek, nku, m. = *otava?* Chodníček belel (bělel) sa v hustom, tmavom kosenku. Phřd. 1896. 654.
Kosička, vz předcház. Kosa, Stužka (3. dod.).
Kosienča = *oplecko*, ktoré berú do žatvy. Slov. Sbor. slov. I. 42. Cf. Kosienče.
Kosílka, y, f. = *oko, léčka*. Slov. Zátur.
Kosinník = *ozbrojený kosou*. Bráb. Vrch. 31.
Kosírek *(sekáč)* = *vzorek vyšívání*. Čes. l. VI. 276.
Koska, vz předcház. Kosa.
Kosmatice o svatodušních svátcích. Vz Čes. l. V. 584.
Kosť. Akkus. sing. -i: mokrosti, nemoczi, 1410. Vz Mus. fil. 1896. 441.
Kostec, stce, m., v lučbě. Am. Orb. 63.
Kostičitec, tce, m., v lučbě. Am. Orb. 63.
Kostičnatec, tce, m., v lučbě. Am. Orb. 63.
Kostičnatka, y, f., v lučbě. Am. Orb. 63.
Kostozvěr, a, m. Am. Orb. 110.
Kostřecovitý. K. hymen. Vz Ott. XI. 1030.
Koščaný = *kostěný*. Slez. Čes. l. VI. 146.
Košíkářský. K. zboží. Vz KP. VIII. 115. nn. K. práce. Vz ib. 120. nn.
Košíkářství, n. Vz KP. VII. 99. nn.
Košile. Slov.: košeľa, košelica, košuľa. Sbor. slov. I. 39.
Košíře, pl. V K-řích. Arch. XV. 545. Ale také: Potok, kterýž jde z Košieře; Kubík z Košieře. Ib. 530., 560.
Košok, šku, m. = *ohnisko* so strieškou. Slov. Phřd. 1896. 628.
Košuľa, vz předcház. Košile.
Kot v Rkk. Vz Mus. 1896. 383.
Kotejšitě = *spiralně*. Am. Orb. 75. Závitkovitě. Nz.
Kotevník, a, m., ancyrophorus, brouk. K. dlouhokrový, a. longipennis, hnědokrový, omalinus, malý, filum, zlatolesklý, aureus, zúžený, angustatus. Vz Klim. 245.
Koudel. Dys (když) sedláci přindou s koudelem, páni již dávno tam byli se lnem (předešli je lepším podplatkem). Svojanov. Čes. l. VI. 187.
Koukolník, u, m. K. k odměšování koukole od obilí. Ott. XI. 663. a.
Koulitosť, i, f. K. zeměkůry. Am. Orb. 84.
Koulotvar, u, m. Am. Orb. 71., 81.
Koulotvárnosť věci. Am. Orb. 93.
Koulozvěrný, K. jednodušina. Am. Orb. 100.
Koumar. Postavy k-ru (sukna). Arch. XV. 77.
Koupiti. Aby mi voluov kúpil. 1481. Půh. VI. 142.
Kouřiti. Kouří, jako když chléb pečou. Us.
Kouzlič, e, m. = *kouzelník*. Krs. Moor. II. 29.
Kovohlavý drabčík, blyskáček (brouci). Vz Klim. 200., 339.
Kovolesklý, vz Potočník, Vodař (3. dod.).
Koza. Prve než k. porodila, anoť kozle skáče. Bl. (Čes. l. VI. 128.). — **K.** = *rýho-*

vané dřevo u provazníků na provazy, aby se při točení nespletly. U J. Hrad. Črmk.

Kozel. Shazování kozla. Vz Čes. l. V. 559., VI. 117. — **K.,** vz Tanec čes. Cf. Čes. l. VI. 54.

Kozký = *kozí*. K. kopec. 1493. Mtc. 1896. 319.

Kozlíček, čes. tanec. Vz Čes. l. VI. 56.

Kozlík, a, m., dorcus, brouk. Vz Klim. 380.

Kozorožec, žce, m., ve zvířetníku. 1440. Mus. fil. 1896. 262.

Kožešinožrout, a, m., attagenus, brouk. K. dvacítiskvrnný, vigintiguttatus, obecný, pelio, rudokrový, sordidus, smolobarvý, piceus. Vz Klim. 361.

Kožitý. K. střevlík, korník (brouci). Vz Klím. 5., 158.

Kožojed, a, m., dermestes, brouk. K. černý, d. ater, dravý, laniarius, dvojbarvý, bicolor, kostkovaný, tesselatus, obecný, lardarius, šedý, murinus, trnoševý, lupinus, vlnitý, undulatus, žíhavý, atomarius. Vz Klim. 359.

Kožopáchník, a, m., osmoderma, brouk. Vz Klim. 407.

Kožovka, y, f. = *malta*. Našly se kusy vypálenej hliny, k-ky to z pravekých chalúp. Sbor. slov. I. 92.

Kožura, y, f. = *kožka, slupka*. K. semen a ovoce. Am. Orb. 82.

Krabicový. K. telefon, Dosentelephon. KP. VIII. 328.

Kračok = *křik*. Ve Spiši. Sbor. slov. I. 86.

Kraďou = *tajně*. Svojanov. Čes. l. VI. 186. Cf. Kraďó.

Kraj, vz násl. Krajenín.

Krajec, jce, m. = *druh pasu*. Sbor. slov. I. 45.

Krajenín, a, m., Landsmann. 1450. V knize Arch. praž. 2119. fol. F. 13. Tys můj milý kraj. 1510. V nejstarší rakovn. knize. Wtr.

Krajícnice, e, f. = *postranní dužnice sudu*. Gehrdaube, f. Ott. XI. 421. b.

Krajín, a, m. A ti jsú krajínově z Plzeňska. Arch. XV. 78.

Krajovka, y, f. = silná sukně s krajem na hoře a dole. Us.

Krakonoš. O původu slova cf. Čes. l. V. 516. nn.

Král = prostřední kuželka na kuželníku. Us.

Kraslice. O škodnosti kraslic cf. Čes. l. VI. 218.

Krásník, a, m., euconnus, brouk. K. brvoštítý, e. pubicollis, červenokrový, rutilipennis, chlupoštítý, hirticollis, zakrslý, nanus, zuborohý, denticornis. Vz Klim. 274.

Krásnohled, u, m., Kaleidoskop. Am. Orb. 86.

Krasocnost, i, f. Am. Orb. 109.

Krasolidský. K. ruka. Am. Orb. 109.

Krasomalba, y, f. Am. Orb. 112.

Krasoperní pták. Am. Orb. 106.

Krasosošba, y, f. Am. Orb. 112.

Krasotetelný. K. čily. Am. Orb. 110.

Krasozpěvní pták. Am. Orb. 106.

Kraťák, u, m. = *krátký doutník*. Us.

Kratec, tce, m., brachida, brouk. K. široký, b. exigua. Vz Klim. 174.

Krátkočlenník, a, m., dolicaon, brouk. Klim. 216.

Krátkokrčně se stahovati. Am. Orb. 83.

Krátkokřídlík, a, m., brachypterus, brouk. K. černý, b. linariae, hladký, glaber, příbuzný, gravidus, žahavkový, urticae. Vz Klim. 330., Krátkokřídlec v VI. 716.

Krátkokřídlý. Vz Prohybač, Výslunník (3. dod.).

Krátkokrovečník, a, m., stathylinus, brouk. K. hnědý, s. fulvus, kostkový, tesserula. Vz Klim. 262.

Krátkokrový. Vz Špičkonožec (3. dod.).

Krátkokyčelník, a, m., euplectus, brouk. K. bezkydský, e. bezcidicus, černý, piceus, červenožlutý, signatus, karpatský, carpathicus, krvavý, sanguineus, malý, nanus, rezavý, bruuneus, rýhočelý, ambiguus, tečkovaný, punctatus. Vz Klim. 263.

Krátkopysk, a, m., compsochilus, brouk. K. žlutonohý, c. palpalis. Klim. 246.

Krátkost. V tom se mu stala k. (byl zkrácen). Půh. VI. 243.

Krátkoštítník, a, m., homoeusa, brouk. K. rzivohnědý, h. acuminata. Klim. 145. — **K.,** aclypea, brouk. K. vlnitý, a. undata. Vz Klim. 286.

Krátkoštítý. Vz Nedokrytec, Pětiproužník (brouci; 3. dod.).

Kratník, a, m., micrurula, brouk. K. rezavý, m. melanocephala. Klim. 334.

Krážklonný. K. hlacenstvo, diklinometrisch. Am. Orb. 73., 87. Cf. násl. Křížklonný.

Krážovlákno, a, n. Am. Orb. 100. Cf. násl. Křížovlákno.

Krblík, cerifolium, rostl. 1440. Mus. fil. 1896. 262.

Křehouče, ete, n. Křehoučata, druh jablek. Čes. l. V. 586.

Křehoule, druh jablek. Čes. l. V. 586. Cf. Křehouče.

Krejčí. Proč škádlívají krejčí kozlem? Vz Čes. l. VI. 118.

Křemec, mce, m., Kieselsäure. Am. Orb. 63. Dle Nz.: kyselina křemíková.

Křepčík, a, m. cybister, brouk. K. žlutolemý (obecný), c. lateralimarginalis. Vz Klim. 107.

Křepelec, lce, m. Aby krepelic s tenaty a s křepelcem nelapali. Kn. drn. 114.

Kreskať = *tančiti*. Slov. Phľd. 1896. 751.

Křestice, druh *hrušek*. Čes. l. V. 522.

Křetinka, y, f. = říčka ve vých. Čech. Vz Čes. l. VI. 185.

Krev, gt. krve a krvi. 1440. Mus. fil. 1896. 445.

Krevnost = *příbuzenství*. K. svou prokázati. Tov. kn. 82.

Kristus. Nesl Krista pána do Egypta (je osel) Mor. Čes. l. V. 545.

Kritika. Básník cítil ránu (kritikovu), jak vůbec bývá cítěna na poprvé, až zvyk učiní ji nemocnému snesitelnější. Fr. Krsek v Mooreově Lalle II. 9.

Křížklonný. K. hlacenstvo. Am. Orb. 73., 87. Cf. předcház. Krážklonný.

Křížovlákno, a, n. Am. Orb. 100. Cf. předcház. Krážovlákno.

Křížový. K. páka (složená ze dvou klikatých). Am. Orb. 20.

Krkvený, gefaltet. Am. Orb. 84.

Krmný, nährend. K. věci. Půh. VI. 64.

Krňovky, druh *hrušek*. Čes. l. V. 586.

Kroj. Co vršok prejdeš, to iný k. najdeš. Sbor. slov. I. 32. Kroje čes. cf. Čes. l. V. 580. Kroje české r. 1848. Vz Čes. l. VI. 223. Starší vyobrazení lidových krojů čes. Vz Čes. l. VI. 222.

Krokotní pruh (barevný). Am. Orb. 37. Cf. Krokot (I. 824.).

Kromrážový *(kolomrážový)*. K. sukně (z harasu, z kamrhólu, kamilhóru, z Kameelhaar). Sbor. slov. I. 43.

Kropiti. Celý den se kropilo = pršelo. Borb. 129.

Kropník, a, m., rhantus, brouk. K. dvojpruhý, r. adspersus, pokropený, bistriatus, tečkovaný, pulverosus, znamenaný, notatus, žlutorohý, notaticollis, žlutý, exsoletus. Vz Klim. 101.

Krouhačka, y, f. = řezačka na řípu, brambory a p. Ott. XI. 663. b.

Krounský rychtář, čes. tanec dle textu písně: Krounský rychtář, velkej taškář, von chytil slepici na sv. Trojici. Čes. l. VI. 232.

Krsek Frant. Dr., spis.

Krslík, a, m., oligota, brouk. K. hnědonohý, o. atomaria, končitý, apicata, nejmenší, pusillima, rudokrový, rufipennis, štíhlý, inflata, zrnitý, granaria. Vz Klim. 177.

Krsokřídlec, dlce, m., alexia, brouk. K. chlupatý, a. pilosa, chluporohý, pilifera, kulovitý, globosa, lunoskvrnný, lanigera. Vz Klim. 312.

Kršliačina, y, f., druh *bodláků*. Slov. Zátur.

Krštenie = *křtiny*. Slov. Zátur.

Křtaltovný. K. lžíce (hezká co do formy). Bl. (Hostn. 34.).

Kruhohřebník, a, m., coelostoma, brouk. K. kulovatý, c. orbiculare. Vz Klim. 120.

Kruhovlákno rostlin. Am. Orb. 93.

Krupník, a, m. = *krupař*. Arch. XV. 530.

Krupý v Rkk. Vz Mus. 1896. 383.

Krušek plátna = *kousek*. Ve Spiši. Sbor. slov. I. 86.

Krušina obecná, rhamnus frangula, rostl., v košíkářství. Vz KP. VII. 102.

Krušník, u, m. (Jedli) rohlíky, housky a k-ky. Osv. 1896. 227.

Kružák, a, m., gyrophaena, brouk. K. černohlavý, g. bihamata, černoskvrnný, lucidula, hladký, strictula, hlazený, polita, hnědoštítý, laevipennis, houbový, boleti, krásný, pulchella, lesklý, nitidula, nejmenší, minima, příbuzný, affinis, rodový, gentilis, sk'adový, fasciata, těžkoštítý, Poweri, zakrslý, nana, žlutonohý, manca. Vz Klim. 172.

Kružičný či ozunitý (čeřepní) obrazec. Am. Orb. 30.

Kružitý obrazec. Am. Orb. 30.

Kružník, a, m., dinarda, brouk. K. zoubkovaný, d. dentata. Vz Klim. 146.

Krvaviti = *krvavěti*. Rána velmi krvavila. 1440. Mus. fil. 1896. 451.

Krvořitný. Vz Prsoštítec (3. dod.).

Krychlovitě se hlatiti. Am. Orb. 66.

Kryptopysk. K-ové, dynastini, brouci. Vz Klim. 397.

Krystallický. K. horniny. Vz Ott. XI. 610. b.

Krytba vinnice (pokrytí). Arch. XV. 547. Cf. Krytba I. 834.

Krytobočník, a, m., crytopleurum, brouk. K. malý, c. atomarium, zrnitý, crenatum. Vz Klim. 119.

Krytostehník, a, m., calyptomerus, brouk. K. horní, c. alpestris, žlutý, dubius. Vz Klim. 295.

Kržina, y, f. = *průřez*. Am. Orb. 100.

Ktvieti, ktvu. Pror. (Mus. 1896. 355.).

Kucapaca = *vračka*. Slov. Zátur.

Kucharka, *kuchyňka, kynteš* (Hont) = zásterka barevnou bavlnou pretkávaná. Sbor. slov. I. 45.

Kuchvalec = *chuchvalec*. U J. Hrad. Crmk.

Kujále, ů, m., les u Vítojevsi. Čes. l. VI. 185.

Kuk, u, m. = *klk*. Slov. Zátur.

Kukla = okno ve střeše. Slov. Zátur.

Kukolství, n. = *doba zakuklení housenek* atd. Am. Orb. 106.

Kulák, a, m., sphaeridium, brouk. K. dvouskvrnný, s. bipustulatum, chrobákovitý, scarabaeoides, okrajový, marginatum, žlutoskvrnný, lunatum. Vz Klim. 120., 116.

Kulatec, tce, m., cyrtusa, brouk. K. malý, c. minuta, narudlý, subtestacea, nepatrný, pauxilla. Vz Klim. 292.

Kulčibina, y, f., Strychnin. Am. Orb. 69. Cf. Kulčibovina. Dle Nz.: strychnin.

Kulec, lce, m., sphaerius, brouk. K. roztočový, s. acaroides. Vz Klim. 297.

Kulník, a, m., clambus, brouk. K. chloupkovaný, c. pubescens, klubkový, armadillo, malý, minutus, nejmenší, punctulum. Klim. 296.

Kuločlenec, nce, m., globicornis, brouk. K. černonohý, g. nigripes, lemovaný, marginata. Vz Klim. 362.

Kulokyčelník, a, m., bryaxis, brouk. K. černavý, b. aterrima, dvojjamký, perforata, hnědý, rufescens, hrabavý, fossulata, chobotnatý, sinuata, rudokrový, xanthoptera, trnový, Lefebrei, žlutorohý, haematica. Vz Klim. 267.

Kulorožec, žce, m., ipidia, brouk. K. čtveroskvrnný, i. quadrinotata. Vz Klim. 335.

Kuloštítý protáhlík, brouk. Klim. 171.

Kulovatky, druh *hrušek*. Čes. l. V. 522.

Kulovník, a, m., sphaerites, brouk. K. hladký, s. glabratus. Vz Klim. 288. — **K.,** sisyphus, brouk. Ib. 382.

Kumáčový. K. košeľa (z červené látky). Phld. 1896. 724. Cf. Kumáč.

Kůň. Přijeď na Zviekov XXXti koni (instr.). 1472. Arch. XIV. 212.

Kundrlátek, tku, m. = *popenec*, glechoma hederacea. Čes. l. V. 584.

Kupa. K. hornin = kopce kuželům podobné nad povrchem zemským. Ott. XI. 613. a.

Kúpalka, y, f. = *necička, vana ke koupání*. Mor. Čes. l. VI. 85.

Kupec lže a v oči se směje. Hudc. 82.

Kuřavka, y, f. = *plovoucí písek v dolech*. Vz Ott. XI. 601. a. Cf. Zamřežení (3. dod.). Schwimmsand, m.

Kurialní. K. porady jednotlivých stavů naproti obecnému jednání všech čtyř stavů. Tov. 21.

Kuroptva. 1440. Mus. fil. 1896. 443.

Kůrorost, u, m., vz Občlenorost (3. dod.)

Kustoš, e, m. = *znamení* na konci řádky notové, ukazující k první notě řádky následující. Josq. (Hostn. 89., 93., 95.).
Kušnier, a, m. = *kušnír*. Sbor. slov. I. 34.
Kutací povolení, Schurfliconz; k. knihy, okrsek. Vz Ott. XI. 628. a.
Kutání mineralních ložisk. Vz Ott. XI. 593., 620.
Kutiště, ě, n. Cf. Ott. XI. 620. b.
Kuželořitník, a, m., conurus, brouk. K. dvojskvrnný, c. bipustulatus, dvojtečný, bipunctatus, hnědavý, immaculatus, chlupatý, pubescens, mšicový, pedicularis, pobřežní, littoreus. Vz Klim. 184.
Kuželoštítý jednočlenec, brouk. Vz Klim. 357.
Kvačala, y, m., os. jm. Arch. XV. 406. a j. — *K.*, prof. a spis. (píše o Kom.).
Kvantita samohlásek v ruk. z r. 1440. Vz Mus. fil. 1896. 431. nn.
Kvasinkový. K. kultura. Vz Ott. XI. 573. b.
Kvaterka, y, f. = *čtvrtka* (kořalky). Phľd. 1896. 714.
Květař, e, m., omosita, brouk. K. deskový, o. discoidea, skvrnitý, colon, stlačený, depressa. Vz Klim. 334.
Května, y, f. = *květena*. Pre kvetnu týchto chval prišiel som už pozde. Phľd. 1896. 527.
Květník, a, m., olibrus, brouk. K. černý, o. flavicornis, dvojbarvý, bicolor, korový, corticalis, lesklý, liquidus, malý, pygmaeus, příbuzný, affinis, řebříčkový, millefolii, rudobarvý, aeneus. Vz Klim. 306.
Květohub, a, m., antherophagus, brouk. K. bledý, a. pallens, černorohý, nigricornis, okrový, silaceus. Vz Klim. 313.
Květokaz, a, m., alophrum, brouk. K. horský, a. alpinum, přizpůsobený, assimile, smolobarvý, piceum. Vz Klim. 250.
Květopas, a, m., hapalaraea, brouk. K. úzký, h. pygmaea. Vz Klim. 256.
Květožil, a, m., anthobium, brouk. K. černobřichý, a. abdominale, dlouhokrový, longipenna, jeřábový, sorbi, květní, florale, lemovaný, limbatum, malý, minutum, očkovaný, ophthalmicum, prvosenkový, primulae, řetěznatý, torquatum, sněžný, anale, znamenaný, signatum. Vz Klim. 256.
Květožrout, a, m., anthophagus, brouk. K. černohlavý, a. melanocephalus, černozádý, fallax, hnědavý, praeustus, horský, alpinus, ozbrojený, bicornis, plocháčový, omalinus, pohorský, sudeticus, rakouský, alpestris, silnorohý, forticornis, skořepinatý, caraboides, velký, spectabilis, zkrácený, abbreviatus. Vz Klim. 247.
Kviatok, tku, m. = *kvítek*. Slov. Zátur.
Kvisti. O tvarech z r. 1440. cf. Mus. fil. 1896. 449.
Kvitance. Formulář starší k-ce vz v Kn. tov. 106.
Kvitovati. Že otec moci neměl mne kvitovati od bratra svého (jménem bratra svého). Půh. VI. 36.
Kyb, vz Rožda (3. dod.).
Kyčelník, a, m., coxelus, brouk. K. černý, c. pictus. Vz Klim. 346.
Kydati. (Opilec) sem tam se kydá (klátí) a klade. Bl. (Hostn. 40.)
Kyjorohý. Vz Prohybač, Rušník, Vlhkomil, Výslunník (brouci; 3. dod.).
Kyjorožec, žce, m., claviger, brouk. K. dlouhorohý, c. longicornis, narudlý, testaceus. Vz Klim. 272.
Kyka, y, f., vz Čepec, Vlas (3. dod.).
Kykyredák, u, m. = *baňatý zlatohlav* (čepec). Sbor. slov. I. 46.
Kýlobřich, a, m., aleuonota, brouk. K. tmavý, a. rufotestacea, úzký, macella. Vz Klim. 149.
Kýlobřichý tečkokřídlec, brouk. Vz Klim. 35.
Kýlokrový. Vz Proudník (3. dod.).
Kynteš, vz předcház. Kucharka. — **K.,** v Hontě = letnice (sukně). Sbor. slov. I. 43.
Kyrysek. Ruce strčil do kapes k-sku. Krkonš. Osv. 1896. 416.
Kyselica = *šťovík*. Sbor. slov. I. 71.
Kysík, u, m., prvek. Am. Orb. 60.
Kyslíkovládný svět. Am. Orb. 62.
Kyslíky, pole u Vítojovsi. Čes. l. VI. 186.
Kysovatina, y, f. Žlutá k. Sbor. slov. I. 56.
Kysovitosť, i, f. K. chemická. Am Orb. 96.
Kystuška, y, f., hlísta. Am. Orb. 105.
Kyta, y, f., vz Čepec, Vlas (3. dod.).
Kytaj, e, *kytajec*, jce, *kytajk*, u, m. = *třapec* na pase. Sbor. slov. I. 45. Cf. Kytajka.
Kyvadlový. K. hodiny (motorem jejich jest závaží). Vz Ott. XI. 433. b., 435. a.
Kyzovatosť, i, f. K. uhlí. Mtc. 1896. 313.
Kyzovec, vce, m., Kies. Am. Orb. 56. Dle Nz.: *kyz*.

L jak se ok. r. 1440. psalo; *l* slabikotvorné; *l* se odsouvalo: vytr'hli by m. vytrhl-li by (1440.). Vz Mus. fil. 1896. 419., 431., 432.
Lací list. Příklad vz v Tov. kn. 96.
Ladičitka, y, f., v lučbě. Am. Orb. 63.
Ladík, u, m., Cadmium, n. Am. Orb. 57. Dle Nz. také kadmium.
Ľahtikárstvo, a, n. = *lehkomyslnosť*. Phľd. 1897. 28.
Láhvice, druh *hrušek*. Ott. XI. 808.
Lajblík. Slov.: *lajbrík, lajbík, vista, rist, vesta, kabátik*. Sbor. slov. I. 44.
Lakkolithy hornin = značně mohutné vyvřelé hmoty, vniklé do dutin hornin vrstevnatých. Vz Ott. XI. 613. a.
Lalík, u, m. = *cirkoník*, zirconium. Am. Orb. 59.
Lalokokrový dvojatec, brouk. Vz Klim. 302.
Lalokotlapník, a, m., pedilophorus, brouk. L. kovový, p. aeneus, lesklý, nitens. Vz Klim. 368.
Lalokozubec, bce, m., pleurophorus, brouk. Vz Klim. 394.
Lalošník, u, m., hoblík. Vz Laloška. Ott. XI. 420. a.
Lamač hrud (nástroj). Ott. XI. 661. b.
Lámasky. (Hoši) v satinglových kabátech a v l-kách v sakristii čekali. Osv. 1896. 233. Cf. Lámas. (2. dod.).
Lamfář. 1536. Čes. l. VI. 97.
Lamokamen, smyšlené jm. Čes. l. VI. 241.

Lamoles, a, m., smyšlené jm. Čes. l. VI. 241.
Lanový. L. dráhy. Vz KP. VIII. 422.
Lanový = *lněný*. L. plátno. Sbor. slov. I. 44.
Lantfridní list. Tov. 6.
Lapák, u, m. = *zbraň,* kterou trhali jezdce s koní. Phřd. 1896. 630. — **L.** = *ona část pivovarn. hvozdu,* kterou kouř vrstvy sladové procházející unikal. Ott. XI. 991. a.
Larvatý. Mus. 1896. 392.
Larvový vývoj (hmyzu). Vz Ott. XI. 396.
Lavica = *levice*. Slov. Zátur.
Lavina. Jak l. v pádu roste, tak... Bráb. Vrch. 127.
Lázeň skloňov. se ok. r. 1440. dle Kosť, Duše a Ryba. 1440. Mus. fil. 1896. 444. Uměj se tím spraviti, aby potom té lázně nevymýval (nepykal něčeho). Kn. drn. 81.
Lebeda bílá, nepica. 1440. Mus. fil. 1896. 263.
Lebka = *naškrobený čepec*. Čes. l. VI. 66.
Leboměřidlo, a, n., Schädelmesser, m. Am. Orb. 112.
Léci. O časov. okolo r. 1440. vz Mus. fil. 1896. 449.
Léčení prostonárodní. Cf. Mtc. 1896. 41. nn.
Ledavzdělanec, nce, m., Aftergelehrte. Phřd. 1897. 42.
Ledve = *ledva*. Císařov. Čes. l. VI. 75.
Ledvie, lumbus a renes. O skloň. ok. r. 1440. cf. Mus. fil. 1896. 444. Lok. tam ledviech, o němž Gb. H. ml. III. 251. tvrdí, že nedoložen. Ib.
Ledvino, a, n. = *ledvina,* zastr. Cf. Mus. fil. 1896. 443.
Lehavý. L. pes (lovčí). Arch. XV. 6.
Lehčiti co: panský nález. Půh. VI. 268.
Lejkovský. L. zpívání = jednohlasý zpěv obce. Bl. (Hostn. 7.). Cf. Lejk.
Lejnomil, a, m., philonthus, brouk. L. bělonohý, ph. albipes, bronzokrový, gilvipes, černavý, pullus, černý, carbonarius, červený, sanguinolentus, čilý, agilis, deskovitý, discoideus, dlouhorohý, longicornis, drobný, thermarum (lepidus), ebenový, ebeninus, havraní, corvinus, hladkoštítý, laevicollis, hnědokrový, fuscipennis, hnědonohý, ochropus, hnědý, fuscus, hnojní, fimetarius, jarní, vernalis, kovokrový, cyanipennis, krvoskvrnný, cruentatus, lesklý, nitidus, lstivý, astutus, malý, concinus, měnivý, coruscus (puella), menší, sordidus, načernalý, atratus, nestejnohlavý, cephalotes, obecný, nigritulus, obroubený, marginatus, očadlý, fumarius, okázalý, splendens, okrouhloštítý, rotundicollis, pestrý, varius, plochý, laminatus, pohorní, montivagus, prostřední, intermedius, rudokrový, rubripennis, různobarvý, varians, slabý, debilis, smetištní, quisquilarius, smolohnědý, ventralis, stinný, umbratilis, širohlavý, trossulus, špinavý, immundus, tečkovaný, punctus, tenký, tenuis, tmavý, nigrita, třpytivý, micans, třpytný, splendidulus, uhlazený, politus, úzký, exiguus, zářivý, lucens, zdobný, decorus, zelenozádý, inquinatus, žlutokrový, Scribae, žlutolemý, nitidulus, žlutonohý, fulvipes, žlutostehenní, rufimanus. Vz Klim. 204.—211.
Lejnožrout, a, m., onthophagus, brouk. Vz Klim. 383.
Lejtovec, vce, m. = *zo spieže liatý zvonček*. Novohrad. na Slov. Phřd. 1897. 46.
Lejtrunk, u, m. Tov. kn. 47.
Lékárnice, druh *hrušek*. Ott. XI. 808.
Lektvař, i a e (dle Kosť a Duše; m. letkvař). 1440. Vz Mus. fil. 1896. 439., 444.
Lektvařní, vz Střeb (3. dod.).
Lemotečec, čce, m., diasticus, brouk. Vz Klim. 394.
Lemovník, u, m. = *bramovník* (hoblík). Ott. XI. 421. b.
Lenhavéř, e, m. = nájemník díla horního; poměr jich slul *lenšaftem*. Ott. XI. 621. b.
Lepice, hydrolea, rostl. Vz Ott. XI. 1010.
Lepookrouhlý. L. báň. Osv. 1896. 220.
Lepší, subst. Kdožby pro své l. do toho mlýna co dáti chtěl. Arch. XV. 426.
Lesák, a, m., silvanus, brouk. L. dvouzubý, s. bidentatus, jednozubý, unidentatus, podobný, similis, surinamský, surinamensis. Vz Klim. 356.
Lesec, sce, m., hyliota, brouk. L. rovný, h. planatus. Vz Klim. 356.
Leskločelý. Vz Špičatec (3. dod.).
Lesklohlavec, vce, m., quedius, brouk. L. blýskavý, q. lucidulus, bronzový, semiaeneus, černohlavý, nigriceps, . černý, mesomelinus, červenonohý, rufipes, červený, maurorufus, hajní, obliteratus, hladký, laevigatus, hnědoštítý, humeralis, horský, alpestris, jednobarvý, unicolor, krátký, brevis, lemovaný, cinctus, lesklý, fulgidus, malý, microps, něžný, scitus, okatý, boops, okrajový, limbatus, okrový, ochropterus, pohorský, paradisianus, pochybný, dubius, rudonohý, cruentus, stínový, umbrinus, smološtítý, collaris, široštítý, molochinus, tečkovaný, punctatellus, tmavonohý, picipes, tmavší, scintillans, tmavý, tristis, začoudlý, fuliginosus, zakouřený, fumatus, zlatonohý, xanthopus, zúžený, attenuatus, žlutokrový, ochripennis, žlutolemý, lateralis. Vz Klim. 191., 193.—198.
Leskloštítý korník (brouk). Klim. 157.
Lesknáček, čka, m., nitidula, brouk. L. červenonohý, n. rufipes, masový, carnaria. Vz Klim. 334.
Lesnictví, n. = *lesní hospodářství*. Vz Ott. XI. 665. b.
Lesomil, a, m. = svižník (brouk). Klim. 2.
Lésový. L. slivka (na líše sušená). Slov. Čes. l. VI. 44.
Letačka, y, f., ozdoba party atd. Vz Sbor. slov. I. 37.
Letna, y, f. = *jíl*. Us. Mtc. 1896. 315.
Letňák, u, m. = *letní jablko*. Čes. l. V. 522.
Letnica (ľahká sukňa) = sukně hlavně pro letní období z lehčí látky; nyní nosí se i v zimě a to několik na sobě. Slov. také: *kytla, kytlica, geceľa, kynteš, kabát*. Sbor. slov. I. 42.
Letošek, ška, m. = *letošní tele*. Vz Letošák. U J. Hrad. Črmk.
Letoška, y, f. = *letošek* (předcház.). Ib. Črmk.
Lev. Zlatý se lvem = rázu kremnického. Tov. kn. 100.
Levák, a, m. = *tkadlec* pracující na levé

strané širokého díla; pravák na pravé. Vz Čes. l. VI. 80.

Levon, a, *Levoň*, ě, m., lev, ve zvířetníku. 1440. Mus. fil. 1896. 261., 442.

Ležení. Popis l. rukojmí v hospodě. Vz Tov. kn. 97., Kn. drn. 78.

Ležeti. Leže v Rkk. = padl a nikoli = lehl si n. ulehl. Vz Mus. 1896. 376.

Lháti. Jinými jako mnú lhou o peníze. Kn. drn. 77.

Líbaná, é, f., čes. tanec. Vz Čes. l. VI. 235.

Librcoun. Posadí-li L. na hlavu kápi, bude déšť. Čes. l. V. 589.

Ličidlo, fraxinella, rostl. 1440. Mus. fil. 1896. 263.

Líčko, vz Náčelník (3. dod.).

Liděna, y, f. = *pokolení lidské*, Menschengeschlecht, n. Am. Orb. 77., 108.

Lidmilenství, n. Am. Orb. 109.

Lidovec, vce, m. = *přívrženec lidové strany*. Nár. list. 1896. č. 300. 1.

Liekovať = čarodějním způsobem pomáhati anebo škoditi. Sbor. slov. I. 68.

Liepať sa = *neopatrně lézti*. Slov. Zátur.

Lietajka, y, f., ozdoba party atd. Sbor. slov. I. 37.

Limbačka, y, f., ozdoba party atd. Sbor. slov. I. 37.

Límcovitý. L. tvar buňky. Ott. XI. 694. a.

Línatěnka, y, f., hydatina senta, nálevník. Am. Orb. 76.

Linhem, vz násl. Liuhem.

Linka, y, f. = *lienka, sluníčko* (brouk). Slov. Zátur.

Líska obecná, corylus avellana, v košíkářství. Vz KP. VII. 102. — **L.** Lísky v pivovarn. hvozdě. Vz Ott. XI. 991. b.

Lískati. Lísk potmě a hned měla oko ven. Čes. l. VI. 82.

Lisový. L. zeď (u lisu ve vinnici). Arch. XV. 541.

Listník, a, m., pria, brouk. L. lilkový, p. dulcamara. Vz Klim. 336.

Listný. L. svědomí. Tov. kn. 15. Cf. Listní (VI. 871.).

Listočelec, lce, m., haplidia, brouk. Vz Klim. 399.

Listorožec, žce, m., systenocerus, brouk. Vz Klim. 380.

Listozdobný. L. hlava (listy zdobená). Krs. Moor. II. 19.

Listozeleň, ě, f., das Blattgrün (zelenosť listu). Am. Orb. 94.

Líščí. L. neděle = *první postní neděle*. Vz Čes. l. V. 572.

Liška. Na sv. Matěje liška nejde po ledě. Čes. l. V. 572. — **L.** Chození s liškou. Vz Čes. l. V. 572.

Litenka, y, f. = *litá buchta*. Us.

Literaření podporovati. Nár. list. 1896. č. 284. odp.

Líti. Kdo leje (mnoho pije), ten neděje (nejí). Mor. Čes. l. V. 541.

Liuhem v Rkk. Vz Osv. 1896. 198.

Lnáře. Aby na Lnáře jeli. Arch. XV. 150.

Loď elektrická. Vz KP. VIII. 453.

Loch. Lochy u Svojanova na Mor. = podzemní chodby, které vedly ze selských statků do polí. Vz Čes. l. VI. 183.

Lojec, jce, m., Talg-, Stearinsäure. Am. Orb. 68., 69. D e Nz.: kyselina lojová, stearinová.

Lokaj Ant., dram. spis. 1847.—1897. Vz Nár. list. 1897. č. 11.

Loket. O skloň. ok. r. 1440. K lokti atd. Cf. Mus. fil. 1896. 446.

Lokomotiva elektrická. Vz KP. VIII. 441., 447.

Loktuša, vz Odevačka (3. dod.).

Lomní úhel (v kterém se světlo v hmotě láme). Am. Orb. 37.

Lonský. L. kosť = *návná*. Chod. Čes. l. VI. 133.

Lopata = *čtverhranná plocha šátka na hlavě*. Sbor. slov. I. 47.

Lopatkář, e, m., oxymus, brouk. Vz Klim. 393.

Lopatkoskvrnný. L. lesklec, hbitec, nestejník (brouci). Vz Klim. 76., 180., 293.

Loptoš, e, m. = *zloděj*. Slov. Phľd. 1896. 714.

Lošák, houba. Vz Ott. XI. 997. a.

Lotkuše m. loktuše. Gb. H. ml. I. 550.

Lotrovina. I do vašeho kraje něco té l-ny se obrátilo. Arch. XV. 140.

• **Loudavec,** vce, m., trinodes, brouk. L. srstnatý, t. hirsutus. Vz Klim. 364.

Loupací. Stroj kůru loupací. KP. VII. 108. nn.

Loupáček, čku, m. = *část pluhu prohlubníku*, přišroubovaná na hřídeli před krojidlem. Vz Ott. XI. 661. a.

Loužník, a, m., hydrobius, brouk. L. hnědonohý, h. fuscipes, Rottenbergův, Rottenbergi. Vz Klim. 111. — **L.,** limnobius, brouk. L. drípatý, l. truncatulus, hedvábitý, sericans, chluposkvrnný, furcatus, ochmýřený, papposus, podlouhlý, crinifer, smolobarvý, picinus, uťatokřídlý, truncatellus. Vz Klim. 114.

Loužomil, a, m., limnoxenus, brouk. L. podlouhlý, l. oblongus. Vz Klim. 110.

Ložnice, e, f. = *spodní dužina sudu*. Ott. XI. 421. b.

Lstivec, vce, m., lesteva, brouk. L. dvojbarvý, l. longelystrata, chloupkovaný, pubescens, pohorní, monticola, tečkovaný, punctata, tmavý, maura. Vz Klim. 249.

Lub. Vz Kep, Kepní (3. dod.).

Lucernisko, a, n. = pole, kde rostla lucernka. Nár. list. 1896. č. 254. feuill.

Lucie. Sv. L. Vz Čes. l. VI. 83.

Lúčdušička, y, f. (lúč = paprslek). Myšlienky sú l-čky bez tela. Slov. Phľd. 1896. 613.

Lúčistý, strahlend, feurig. L. oči. Phľd. 1897 11. Cf. Lúč.

Lučník, a, m., limnichus, brouk. Vz Klim. 368., 369.

Lúčný. Vzal po strýci kalich, ornát, svátosť a peníze lúčné. Půh. VI. 237.

Ludohojný, bevölkert. Phľd. 1896. 611.

Lukař, e, m., psammoecus, brouk. L. dvojtečký, p. bipunctatus. Vz Klim. 356.

Luna. 1472. Cf. Osv. 1896. 721. L., slovo známé v nářečích východních. Mus. 1896. 359.

Lunní rýhonožec, brouk. Klim. 31.

Lunoskvrnný, vz Pestřec, Vyklenulec (brouci; 3. dod.).

Lunoštítec, tce, m., corylophus, brouk. L. štítový, c. cassidoides. Vz Klim. 298.

Lunoštítý mastnolesklec. Vz Klim. 47.

Lupenonos, a, m., zvíře. Am. Orb. 107.

Lůžek, žku, m., zdrobn. luh. Půh. VI. 199.

Lygo, a, n. = *lýko*. Slov. Zátur.

Lýko. L. jilmové, lípové, vrbové (v košíkářství). Vz KP. VII. 104.—105.

Lyra. Popis její vz v Ott. XI. 701. a.

Lysec, sce, m., tyrus, brouk. L. končitý, t. mucronatus, žebrovaný, costatus. Vz Klim. 272.

Lyžák, a, m., Skiläufer, m. Cf. násl.

Lyže, í, pl., f. = *ski*. Nár. list. 1897. často v insertech.

Lžisláva, y, f., Afterruhm, m. Phľd. 1896. 712.

Lžiumění, n., Afterkunst, f. Osv. 1896. 184.

M změněno v *n:* nedvězí m. medvědí atd.; odsuto: sedmezcetma a j. 1440. Vz Mus. fil. 1896. 435.

Máček, čka, m. = *kocour; divoká kočka*. Slov. Zátur.

Maděra tanec dle textu písně: Maděr, maděr, co tě bolí. Čes. l. VI. 232.

Magdeburský. Literatura m-ského práva na Mor. Vz Tov. kn. XXI.

Magnetod, u, m. = síla, kterou v sobě chová magnet. Am.

Mach = *mech*. Slov. Jelení mach, lycopodium clavatum, rostl.; v Bošáckej doline: *netáta*. Phľd. 1896. 531.

Machliarit = *machle dělati*. Phľd. 1896. 752.

Machoule = *žid*. Us. Čes. l. V. 573.

Machour, a, m. = *žid*. Us. Čes. l. V. 574.

Máj. Svatba v máji přináší neštěstí. Vz Čes. l. VI. 218.

Majdalenky, druh *hrušek*. Čes. l. V. 586.

Máje. Stavení májů. Vz Čes. l. VI. 224.

Majerčok = *majorán*. Slov. Čes. l. V. 549.

2. **Majka.** Majky, cantarides. 1440. Mus. fil. 1896. 262.

Majto, a, n. = *mýto*. Arch. XV. 9.

Mákan v VI. 917[7]. polož za Makama.

Makarios = Jan Blahoslav.

Maldr sladu. 1568. Mtc. 1896. 294. Cf. Malder.

Malina letní, druh jablka. Nár. list. 1896. č. 299. Příl.

Maločelistník, a, m., syntomium, brouk. M. kovový, s. aeneum. Vz Klim. 246.

Maločlenec, nce, m. M-ci, paederini, brouci. Klim. 216.

Maločlenník, a, m., atomaria, brouk. M. berlínský, a. berolinensis, bezkydský, bezkydica, cihlový, testacea, čárkovaný, linearis, černobřichý, nigriventris, černobrvý, atricapilla, černohnědý, fuscicollis, černokrový, nigripennis, černý, atrata (atra), červenoďubký, gutta, červenorohý, ruficornis, drobný, pusilla, hnědonohý, fuscipes, hnědožlutý, gravidula, horský, alpina, klenutý, gibbula, krásný, pulchra, lunoskvrnný, peltata, mrvový, fimetarii, načernalý, mesomelas, nahnědlý, fuscata, nadutý, turgida, ozdobný, munda, podlouhlý, procerula, polesklý, nitidula, příbuzný, affinis, prodloužený, prolixa, rezavý, hiemalis, skladkový, plicata, skvrnitý, contaminata, stlačený, impressa, šírokrový, viennensis, štíhlorohý, apicalis, tečkoštítý, puncticollis, tenký, diluta, tmavopásý, unifasciata, tmavý, umbrina, žlutočervený, žlutokrový, dichroa. Vz Klim. 318. nn.

Malohlavec, vce, m., biblopous, brouk. M. dvojbarvý, b. bicolor. Vz Klim. 265.

Malokřídlý rýhonožec, brouk. Klim. 81.

Malooký. Vz Stejnoblavec (3. dod.).

Malostranský. M. měščenín; Koušelé města Malé strany. 1445. Arch. XV. 526.

Mangotek, tka, m, Jezus mangotke, z něm. mein Gott. Císařov. Čes. l. VI. 75.

Manství. Cf. Kn. drn. LXVIII.

Maňúska, y, f. = *púzalka*. Slov. Kal. S. 145. Cf. Maňúšky.

Manžestr, u, m., čes. tanec dle textu písně: Za dva zlatý na kalhoty manžestru. Čes. l. VI. 232.

Marcipánky, *druh hrušek*. Čes. l. V. 586.

Marjana, y, f., čes. tanec dle textu písně: Dyž sem šel za bránu, potkal sem Marjánu. Čes. l. VI. 232.

Márny. (Vichřice) došky (chalupy) na márny pazder roztrhala. Slov. Čes. l. VI. 148.

Martin. Vyšla baba na klásky po sv. Martině (pozdě). Mor. Čes. l. V. 541.

Masař, e, m, creophilus, brouk. M. hubatý, c. maxillosus. Vz Klim. 198.

Máslovka, y, f. M. zimní, napoleonka (jablko). Nár. list. 1896. č. 299. Příl.

Masožrout, a, m., trogoderma, brouk. M. dvojpruhý, t. megatomoides, hladký, glabrum, chlupatý, villosum, pestrý, versicolor, polední, meridionale. Vz Klim. 362.

Mašina, nový čes. tanec u Rváčova, znázorňuje jízdu vlaku železničného. Vz Čes. l. VI. 233.

Maškulinový koreň. Slov. Sbor. slov. I. 77.

Matěj. Na sv. M-je liška nejde po ledě. Vz Čes. l. V. 572.

Matera. Vytiahnul rostlinu s celou m-rou = se všemi kořeny. Slov. Zátur.

Mateřní statek. Arch. XV. 559.

Mázdra. Do voken mohú se na ten čas mázdry zdělati a potom (později) se skla dobře zdělají... skla k kostelu a k světnici a v komůrkách mohú na mázdrách přestati. Arch. XV. 140.

Mazna = *ketyš* (v Turčansku). Sbor. slov. I. 46.

Mäždit = *mačkati*. Mäždil v prstoch obdratu particu klobúka. Phľd. 1896. 600.

Mdík, a, m., homalota, brouk. M. plochý, h. plana. Vz Klim. 171.

Meca = *měřice*, z něm. Slov. Zátur.

Medouně, ěte, n. Medouňata, druh *jablek*. Čes. l. V. 586.

Měchořepky = hydatidy, váčky naplněné čirou tekutinou v tělesných ústrojích se vyskytující. Vz Ott. XI. 996.

Mechovec, vce, m., bryocharis, brouk. M. červený, b. rufus, dokonalý, formosus, lemovaný, cingulatus, menší, analis, větší, inclinans, vzácný, cernuus. Vz Klim. 188.

Měkký; měkek. 1440. Mus. fil. 1896. 416.

Měnivec, vce, m., stilbus, brouk. M. čer-

vený, s. testaceus, nedílný, atomarius, podlouhlý, oblongus. Vz Klim. 307.

Meravý. M-vé drženie tela. Phľd. 1896. 553.

Měrčie, *měrčí*, *měřič*. Arch. XV. 66.

Merna, y, f. = *smír*. Slov. Zátur.

Mestnice, e, f., druh *hrušek*. Vz Ott. XI. 808.

Meth = *met*. Sedm mthův pšenice. 1481. Půh. VI. 171. (176.).

Metrdát, u, m., nějaký lék. Arch. XV. 159.

Mez. Chodí po strýcový mezi (šmatle boty). Mor. Čes. l. V. 545.

Mezičelistí, n. Ott. XI. 798. a.

Mezihrbolový výčnělek na holeni. Ott XI. 491. b.

Mhla ote prachu v Rkk. Vz Mus. 1896. 378.

Midzga, y, f. = *míza*. Slov. Zátur.

Mihnouti. Žandár mihol (mrkl) na súdruha. Phľd. 1896. 489. (662.).

Michalátka, druh *jablek*. Arch. XV. 557.

Mikrofarad, u, m. Vz KP. VIII. 47.

Mikrotelefon, u, m. M. ku vyšetřování různých šelestů (dýchání, tepu). KP. VIII. 464.

Mikrotelefonový. M. stanice, Mikrotelephonstation, f. KP. VIII. 344.

Mineralogenní hornina (původu čistě nerostného). Ott. XI. 612. b.

Mísa. Jak k mísi, tak k práci. Mor. Čes. l. V. 541.

Mizeti. Člověk **na** životě mizí. 1440. Mus. fil. 1896. 451.

Mlátoveň, vně, f. = *mlat*. Tov. kn. 95.

Mlha m. mhla. 1440. Mus. fil. 1896. 439.

Mlíčnice, e, f., studánka u Zvoleňovsi. Čes. l. V. 521.

Mlkva = *kapustná hlávka*. Phľd. 1897. 24.

Mnohotečný skrývač (brouk). Klim. 218.

Mnohozubec, bce, m., anoxia, brouk. Vz Klim. 399.

Množovati. Ev. olom. 149. b. (Osv. 1896. 895. b.).

Moc jest jako voda, stoupá buď či padá. Bráb. Vrch. 63.

Moci. O časov. r. 1440. Cf. Mus. fil. 1896. 449.

Močálník, a, m., laccobius, brouk. M. černohlavý, l. nigriceps, červenavý, rufescens, kulovitý, globosus, malý, minutus, skvrnohlavý, maculiceps. Vz Klim. 114.

Modrokrový. Cf. Špičkonožec (3. dod.), Stébelník (3. dod.).

Modrolemý zdobník (brouk). Klim. 33.

Modroštítý blýskáček (brouk). Klim. 341.

Môdzga, y, f. = *míza*. Slov. Zátur.

Mohamedánství, n. Hudc. 9.

Mohyla. Cf. Ott. XI. 787.

Mokřec, pelochares, brouk. Vz Klim. 369.

Mokřinný potočník (brouk). Klim. 99.

Morana, y, f. Tělo z m-ny do kostela doneseno. Borb. 128.

Moravčic, e, m. Pověděl slovem (jménem) všech Moravčiců (Moravanů); Jen Moravčici to dopustili. Tov. 9., 14.

Mořidlo: chlorové vápno, kamenec, kyselina vinná, potaš, soda, sůl cínová, vinný kámen. Vz KP. VII. 142.

Mostský = z Mostu. M. doktor. Borb. 131.

Moštový. M. vážky (udávají obsah cukru v moštu). Ott. XI. 930.

Motovidlo. Jako kdyby m-dlem střelil a chybil se netoliko cíle na stodole postaveného, ale hned i vší celé stodoly (chybiti). Bl. (Hostn. 52.). — **M.** = čes. tanec dle textu písně: Čím si bila? Motovidlem. Vz Čes. l. VI. 232.

Moučný. M. kolo (kterým se mele mouka). Arch. XV. 351., 391., 393. Cf. M. mlýn.

Mraštiti se. Dítě se mraští (vrní). Slez. Čes. l. VI. 142. Cf. Mraščiti (VI. 1036.).

Mravencomil, scydmaenus, brouk. M. červený, s. rufus, Hellwigův, Hellwigi, obutý, tasatus. Vz Klim. 277.

Mravencožil, a, m., myrmecoxenus, brouk. M. podzemní, m. subterraneus, rezavý, vaporariorum. Vz Klim. 310.

Mravenčík, a, m., lomechusa, brouk. M. hnědý, l. strumosa. Vz Klim. 146.

Mraveneček. M-čky lásky ve všech žilách cítí. Bráb. Vrch. 142.

Mravenečkář, e, m., cephenium, brouk. M. karpatský, c. carpathicum, široký, latum, štítový, thoracicum. Vz Klim. 274.

Mravenečník, a, m., atemeles, brouk. M. černoštítý, a. nigricollis, okrouhloštítý, paradoxus, široký, emarginatus. Vz Klim. 146.

Mraveništní. Vz Rovnoštítec (3. dod.).

Mraveništník, a, m., myrmedonia, brouk. M. černohlavý, m. limbata, hnědokrový, lugens, hnědý, cognata, podobný, similis, rzivonohý, funesta, široštítý, laticollis. Vz Klim. 147.

Mrdús. Na mrďose česané vlasy. Vz Vlas.

Mrchař, e, m., colon, brouk. M. hnědý, c. brunneum, kyjorohý, clavigerum, mdlý, fuscicorne, příbuzný, affine, rohatý, angulare, šedý, murinum, široký, latum, rzivorohý, viennense. Vz Klim. 282. — **M.** = *pták*, který žere mrchy. Krs. Moor. II. 81.

Mrchožrout, a, m., silpha, brouk. M. temný, s. granulata, tmavý, obscura, vykrojený, lunata. Vz Klim. 287.

Mrkvička, y, f. = *šiška* (pečivo). U Prachat. Us.

Mrkvús = *divoká mrkev*. Sbor. slov. I. 73. Cf. Mrkvous.

Mrmotati = *mumlati*. Slov. Phľd. 1896. 609.

Mrndoliti. Jak (žid) mrndolí (mete) křivými nohami. Phľd. 1896. 750.

Mršec, ršce, m., necrophilus, brouk. M. podzemní, n. subterraneus. Vz Klim. 288.

Mršníkový koropas (brouk). Vz Klim. 352.

Mrštník, a, m., eucinetus, brouk. **M.** krvořitný, e. haemorrhoidalis. Vz Klim. 295.

Mrť. Toť pomóž a vyjie vše zlé mrti. 1440. Mus. fil. 1896. 444.

Mrtvolník, a, m., ptomaphagus, brouk. M. hedvábitý, p. sericeus, hedvábný, sericatus, různorohý, variecornis. Vz Klim. 283.

Mrvník, a, m., nudobius, brouk. M. váhavý, n. lentus. Vz Klim. 214.

Mrvomil, a, m., tachyporus, brouk. M. černohlavý, t. atriceps, černožlutý, formosus, červenokrový, erythropterus, červenoštítý, ruficollis, hladkohlavý, saginatus, malý, pusillus, mechový, hypnorum, měkký, solutus, příčno-

skvrnný, transversalis, slaboleský, nitidulus, tuporohý, obtusus, velkokrový, macropterus, zlatový, chrysomelinus. Vz Klim. 182.—184., 178.

Mrzák, a, m. Kdo má mrzáka (kostižer na prstu). Chod. Čes. l. VI. 133.

Mšicový kuželořitník (brouk). Vz Klim. 185.

Múca = *veliká čepice.* U Jindř. Hradce. Črmk.

Múdný. Není hodno jim múdné vši svěřiti. Kn. drn. 77. pozn.

Múdriť sa. Dámy, ktoré sa dosial m-ly (zdržovaly od tance, pití atd.). Phľd. 1896. 752.

Můj. Nom. pl. mí m. moji doložen již 1441. v Arch. XIV. 9.: urození přátelé mí. (Mus. 1896. 357.).

Mumifikace, e, f. M. hub. Vz Ott. XI. 692. a.

Muňka, y, m. = *fňukal;* u J. Hrad. = *hlupák.* Črmk.

Múrať, *murovať* = *zdíti.* Slov. Zátur.

Múrik, u, m., vz Pahôrok (3. dod.).

Musika smutek rozhání, veselí přiuáší, hněv krotí, radosť zbuzuje, mysl lidskou buď k boji nebo ku pokoji ponouká atd. Josq. (Hostn. 70.).

Muž. Pl. muži již v XV. stol. v některých památkách pravidlem. Vz Mus. 1896. 357.

Mužský. Mužské (silné) zakončení verše. Dk., List. fil. 1896. 409.

my příp. 1. os. pl. 1440. Vz Mus. fil. 1896. 449.

Myezka bzová m. myezga. Mus. fil. 1896. 435.

Myslivě. Ktož m. a rozumně počítati bude. 1440. Mus. fil. 1896. 266.

Myslivecký. M. písně Vyd. J. V. Rozmara. V Písku 1896. Cf. Čes. l. VI. 388.

Myslivеček, čes. tanec dle textu písně: Myslivečku, mysliv če, dej si pozor na děvče. Čes. l. VI. 232.

Myšina = vše, co pochází od myší, ku př. vykousané drtiny. U J. Hrad. Črmk.

Mýti. O časov. kol. r. 1410. vz Mus. fil. 1896. 450.

Mýto = *plat.* Že mlynáři mnoho mejta brali. Tov. kn. 30.

Mžívý = *mlhavý.* M. den. Borb. 123.

N, *ň* jak se ok. r. 1440. psalo; vsouvalo, vysouvalo, zdvojovalo se. Vz Mus. fil. 1896. 419., 432., 433.

Nábadný. N. rozprava. Hanš. Neb. 146.

Náběr = *řasa, fald.* Sbor. slov. I. 39. Cf. Náběra.

Nabieranie, n. = *řasnaté rukávy, nabírané.* Sbor. slov. I. 39.

Náčelník čepce = pruh objímající vrch hlavy ponad čelo a slove též: *ličko, predník, prednička, tabličky.* Cf. Dýnko. Sbor. slov. I. 46.

Nadctnosť, i, f. Vtělená n. Osv. 1896. 371.

Nadčlověk, a, m. Osv. 1896. 194.

Naděje. Keď ňadej klesá, vtedy príde pomoc. Phľd. 1896. 655.

Nadchaluzec, zce, m., v lučbě. Am. Orb. 63.

Nadivno v Rkk. Vz Mus. 1896. 382. Cf. násl.

Nadivný, vz Naddivný (2. dod.).

Nadkličkový. N. čivy, nervi supraclaviculares. Ott. XI. 806.

Nádnášlivosť, i, f., Uiberhebung, f. Slov. Peč. Kalen. 70. a.

Nadproud, u, m., Uiberstrom, m. KP. VIII. 183.

Nadprstí, n., vz Mnohoprstí. Ott. XI. 1044.

Nadrchati. Psaní, jakoby je kury nadrchaly (špatné). Hudc. 121.

Ňádro, a, n. = *vyšívaný rozparok oplecka.* Sbor. slov. I. 39.

Nádržný. N. hráz. Vz Ott. XI. 464.

Nadšivok, vku, m. = *čásť oplecka, která je pod pasem.* Sbor. slov. I. 42.

Nadveleduch, a, m. Vtělený n. Osv. 1896. 371.

Nadvarletní vývod. Ott. XII. 39.

Naelektrisovaný. Bol n. = nadšený a p. Phľd. 1896. 632.

Náhubenka, y, f., Maulkorb, m. Phľd. 1896. 629.

Náchmatka, y, f., Taster. KP. VIII. 247.

Nachoperý pták. Krs. Moor. II. 20.

Nachorlý = *poněkud churavý.* Slov. Peč. Kalend. 73. a.

Nachutnati. A n-tnav se mého hanénie bral se na pivo (do hospody) = nabaživ se. Arch. XV. 70.

Najíti. Čehož třep zanovu najde (načichne), tím na vetech (al. na valech) voněti bude. 1440. Mus. fil. 1896. 266.

Nakaliti srdce v ocel. Hudc. 43.

Nakládati. Kdo se dá, tomu se nakládá. Us.

Naklіditi. Do studnice naklidili (nasrali). Mus. 1896. 389.

Namachliť vlasy bielkom z vajca = natříti. Sbor. slov. I. 33.

Namátka, y, f. Příklady vzaté n-kou. Mus. fil. 1896. 272.

Náměťkový. N. krokev, Schiftsparren, m. Sterz. II. 813.

Namítavý. N. otázka. Hostn. LXI.

Namrzený. Člověk něčím namrzený. Phľd. 1896. 468.

Namyšlený = *pyšný,* hochmüthig. Phľd. 1897. 31.

Nanotovaný zpěv. Bl. (Hostn. 9.).

Nanotovati = *notami napsati.* Bl. (Hostn. 31.).

Napínačka, y, f. (veliká pila), breite Säge. Prům. mus. V.

Náplecek, cku, m. N-ky *(plecníky, náramky, nášivky, našívanie)* = úzký n. široký vyšívaný pás na plecích (u rukávce). Sbor. slov. I. 39.

Napľuvať = *naplivati.* Slov. Zátur.

Napoleonka, y, f. = *máslovka* (jablko). Vz Máslovka.

Napomínavý. Měl k nim řeč n-vou. Mus. 1896. 400.

Napoprávaný. Vysoko n-ná postel (vystlaná). Phľd. 1896. 621.

Naprositi. Nemoha jeho n. Tov. kn. 5.

Naprováděti. Jestliže někde víceji takovej krádeže n-děl. Tov. kn. 94.

Napučeti. 1440. Mus. fil. 1896. 451.
Napurpurověly střevlík (brouk). Klim. 5.
Náramek, vz Náplecek (3. dod.).
Náramkový, vz Ramenný (3. dod.).
Naráróšiť sa = *rozzlobiti se*. Slov. Zátur.
Národní písně. Cf. Hanš. Neb. 174.
Nároží, n. N. vrchu = stoupající hřeben. Ott. XI. 773.
Narudlokrový hnojník, brouk. Vz Klim. 390.
Narudlotlapý blýskáček, brouk. Klim. 340.
Nasepek, vz Násyp. Tov. kn. 74.
Nasísati. Než slunečko **na** dvůr nasísne, gde je jim už konec! Mor. Nár. list. 1897. č. 32. feuill.
Násoskový telegraf, psací stroj, Heberschreiber. KP. VIII. 262.
Nastískati. Matka n-la (nashromáždila) preňho deset tisícok. Phľd. 1896. 717.
Nástrojářství. Vz Ott. XI. 702. a.
Našikovati se nač. Arch. XV. 93.
Našívanie, vz Náplecek (3. dod.).
Nášivek, vku, m., vz Náplecek (3. dod.).
Natáhnouti. Matka jeho skrze někoho **na** ten nápad natahovati se chce, Anspruch erheben. Tov. kn. 69.
Na to. Cf. Vejřek (3. dod.).
Natrápení, vz Zavážet (3. dod.).
Navinouti. Padl a nohu sobě n-nul. Arch. XV. 45.
Navodič. Válcový (bubnový) n. KP. VIII. 85.
Navôkol = *kolem*. Phľd. 1896. 616.
Návor, ssavec. Cf. Ott. XI. 1048.
Návratek, tku, m. (A to mi pobral), z toho mi návratku učiniti nechce. 1481. Půh. VI. 149.
Navštívenka, y, f. Výroba n-nek. Vz KP. VIII. 96.
Naždák, u, m. = hlacená hlína nehezké barvy, Am. Orb. 58., *smirgl*. Sterz. II. 848.
Naženiti. Ženich musí něco n. (ženitbou dostati). Osv. 1896. 339.
Nažkotvarec, rce, m., achenium, brouk. N. plochý, a. humile, osedlaný, ephippium, stlačený, depressum. Vz Klim. 219.
Nebečelovať. Ja i sám seba nebečelujem: Ja som **pes**! Phľd. 1896. 745.
Nebeský Václ. Bol. Jeho život a spisy od Dra. J. Hanuše. V Praze 1896.
Nebevelký = *veliký jako nebe*. N. říše. Hanš. Neb. 8.
Nedbačlivosť, i, f. = *nedbanlivosť*. Arch. XV. 110.
Nedóchodní, al. *neduochodčí*. N. hřivna (tu platil, kdo po vzetí odpuštění purkrechtu v čas neobsadil). Tov. kn. 108., Kn. drn.
Nedokrytec, tce, m., gymnusa, brouk. N. krátkoštítý, g. brevicollis, pestrý, variegata. Vz Klim. 176.
Nedokrytý blýskáček, brouk. Klim. 339.
Nedopitný. N-ná smotlacha (opilec). Již. Mor. Nár. list. 1896. č. 312. odp. feuill.
Neduochodčí, vz předcház. Nedóchodní.
Nedvižně. Přiblížil se ticho a trochu n. Phľd. 1896. 594. Cf. násl.
Nedvižnosť, i, f. = *nehybnosť*, *těžkopádnosť*. Slov. Kal. S. 38.
Nefajčiar, a, m. = *nekuřák*. Slov. Čes. l. VI. 145.

Nehetkový. Echit jest barvy n-vej. 1440. Mus fil. 1896. 429.
Nejemný. V 3. dod. str. 232. má býti: nejemný wiery = nevěřící; nej. jest **akk.** pl. a wyery gt. visící na nejemné; **nejemný** ve významu aktivném: kdo nejímá (víry).
Několikacentový. N. hůl. Čes. l. VI. 240.
Několikapolý stroj, vielpolige Maschine. KP. VIII. 95.
Nelepový. Řezník krávu nožem nelepovým dřel (cultro intoxicato). 1440. Mus. fil. 1896. 268. Cf. Nálepový.
Nemazný vůz = *nemazaný* (vrže). Bl. (v Hostn. na několika místech).
Nenietko = *nyní*. Arch. XV. 18.
Nenotný. N. zpívání. Bl. (Hostn. 39.). Cf. Notný, Notně (3. dod.).
Neomythický rek. Osv. 1896. 362.
Nepárný, ungepaart. Zátur.
Nepatrník, a, m., aderces, brouk. N. dvojbarvý, a. suturalis. Vz Klim. 303.
Nepohřbenec, nce. m. Krs. Moor. 21. Vz Nepohřbený.
Nepokřtěnec, nce, m. = *Turek*. Hudc. 55.
Nepokrytec, tce, m., epuraea, brouk. N. černohnědý, e. silesiaca, čtveroštítý, angustula, desítiďubký, decemguttata, dlouhý, longula (laeviuscula), dvojtečný, bipunctata, dvojznaký, bisignata, houbový, fagi, kaštanový, castanea, krátkokrový, neglecta, krátký, terminalis, kůrovcový, suturalis, květový, florea, lemovaný, rufomarginata, letní, aestiva, malý, pygmaea, nažloutlý, melina, ničivý, deleta, obecný, obsoleta, okrový, silacea, pestrý, variegata, plochý, boreella, podélný, oblonga, rovnoběžný, parallela, rozdílný, distincta, zakrslý, nana, žlutý, pusilla. Vz Klim. 332.
Nerovnočlenec, nce, m., heterocerus, brouk. N. drsný, h. hispidulus, hedbávitý, sericans, hladký, laevigatus, hrabavý, fossor, krásný, pulchellus, lemovaný, pruinosus, nahnědlý, fusculus, rovnoběžný, parallelus, slanovodý, salinus, znamenaný, marginatus. Vz Klim. 131.
Nerovnodrápník, a, m., anomala, brouk. Klim. 402.
Nerušitelně něco držeti. Arch. XV. 199.
Nesnadný. Co nesnadno, to vzácno. Bl. (Hostn. 56.)
Nespokojník, a, m. Phľd. 1896. 694.
Nestejník, a, m., anisotoma, brouk. N. hladký, a. glabrum, kaštanový, castaneum, kruhový, orbiculare, kulatý, globiforme, kulový, globus, lopatkoskvrnný, axillare, pilorohý, serricorne, ramenoskvrnný, humerale. Vz Klim. 293.
Nestejnodrápník, a, m., batrisus, brouk. N. celorohý, b. andexus, mravenčí, formicarius, okatý, oculatus, půvabný, venustus. Vz Klim. 266.
Nestejnonohý. N-zí korýši, amphipoda. Ott. XI. 1046.
Nesvěděno = *neslušno* a p. Že bude n. obrátiť sa k nemu s takou prosbou. Phľd. 1896. 633.
Nesvojsky. Cítila se tam n. Phľd. 1896. 673.
Netáta. Vz Mach (3. dod.).
Netrebný = *neobratný*. Slov. Zátur.
Nevädz. Sbor. slov. 1. 79. Cf. **Nevädza.**

Nezřézenosť = *nezřízenosť.* Arch. XV. 7.
Nicka. Literární n. Osv. 1896. 178.
Ničemec, mce, m. = *ničema, ničemník.* Osv. 1896. 452.
Ničivec, vce, m., trogosita, brouk. Klim. 345.
Nikelínový. N. drát. KP. VIII. 439. Cf. Nikelín.
Nikl. Mali dostač niklu (niklových peněz). Phľd. 1896. 624.
Nikléř, e, m. = *pracovník niklových věcí.* Nár. list. 1896. č. 352. odp.
Nikto. Nedá jeho nikomému viděti. 1440. Mus. fil. 1896. 449.
Nitkokrčník, a, m., stilicus, brouk. N. hnědonohý, s. rufipes, něžný, subtilis, okrouhlý, orbiculatus, podobný, similis, stlačený, depressus, úzký, angustatus. Vz Klim. 222.
Nivoč, e, m. = *ničitel, hubitel.* (Domácí houba) je nejhroznější n. dreva. Sbor. slov. I. 59.
Niz, u, m. = *řasa, fald.* Gt. pl. nizov. Sbor. slov. I. 39.
Nížený rukáv = poskládaný (řasnatý). Sbor. slov. I. 39.
Norec, rce, m., hyphydrus, brouk. N. rezavý, h. ferrugineus. Vz Klim. 89.
Nořivý vodník, brouk. Vz Klim. 108. Cf. Vírník.
Nosič u hub. Vz Ott. XI. 688.
Nositi. Hor sa, chlapci, hor sa, kde sa ako nosá. Sbor. slov. I. 32.
Nota. Dyž něhdo přisvědčil k jeho notě, fšecko mu dal. Svojanov. Čes. l. VI. 107. Cf. o notách starší doby. Hostn. 125.
Notně zpívati = přesně dle předepsaných not. Bl. (Hostn. 36.).
Notovaný zpěv. Josq. (Hostn. 36.). Cf. násl.
Notovati = *notami napsati.* Josq. (Hostn. 71.).
Nouze vůle nemá. Bl. (Hostn. 44.).
Novina. Co jedna dedina, inakšia novina. Sbor. slov. I. 32
Novodobnosť pěstovati. Osv. 1896. 370.
Novotný Frant. Ot., gymn. řed. v Uničově na Mor., spis., 1835.—1896. Cf. Mtc. 1897. 92.
Nusle. Mikuláš z Nuosl. Arch. XV. 553.
Nutrol, u, m., doporučená zaživatina. Nár. list. 1896. v insert.
-ný, příp. jmen lučebních: olovný (je-li v něčem málo olova). Am. Orb. 61. Cf. -atý.
Nynietko = *nyní.* Arch. XV. 22.

O *(ó)* jak se psalo ok. r. 1440.; *o* se měnilo v *e; o* se dloužilo v *ó, uo; ó* se drželo, někdy se šířilo v *uo* (1440.). Vz Mus. fil. 1896. 418., 430.
Obálanica, e, f., vz Vlas (3. dod.), Čepec (3. dod.).
Obálka, y, f., vz Vlas (3. dod.), Čepec (3. dod.). — **O.** = *límec,* objímající těsně ramena. Sbor. slov. I. 39.
Obděditi. Paní Eliška Š. grunt o-la. Tov. kn. 87.
Obecunka = *slib.* Slov. Zátur.
Obežerný večer = před vánočním postem. Slov. Zátur.
Obchoditi. Jakož se tiem o-dí (obchoduje). Tov. kn. 6.
Obchop, u, m. = *objetí,* amplexus. Vz Mus. fil. 1896. 474.
Obklopovací přeřadovač, Fallkoppenumschalter, m. KP. VIII. 351.
Obkolesený; sen, a, o. Ako vlk o-ný psami. Phľd. 1896. 639.
Obkročákový krok. Čes. l. VI. 230. Cf. Obkročák (tanec).
Oblitina, y, f. Masť proti o-ně. 1440. Mus. fil. 1896. 264.
Obloučník, a, m., neuraphes, brouk. O. červený, n. rubicundus, chloupkovaný, longicollis, malý, Sparshalli, podlouhlý, elongatulus, rohatý, angulatus. Vz Klim. 275.
Obloukový. O. světilna elektrická, světlo. Vz KP. VIII. 137.—151., 497.
Obohatěti. 1440. Mus. fil. 1896. 450.
Obratlík či *opačník,* u, m. = *pluh* se dvěma radlicemi, které zemi buď na pravo nebo na levo klopí. Vz Ott. XI. 661. a.
Obraziti. Kterých v báni o-lo (zmrzačilo, ožebračilo). Sbor. slov. I. 53.
Obraznostný svět. Phľd. 1897. 60.
Obrus *(plachta, pódružka, prešívka, plachetka)* = *plachta žen do deště.* Také ho užívají na zaobalování rozličných věcí tak, že ho i jako batoh nosí na hřbetě. Vo sviatok prikryvajú si ubrusom stôl. Sbor. slov. I. 50.
Obsidianový nástroj. Čes. l. VI. 123.
Obstávka, y, f. = *obstava.* Koně v obstávce neslušně držel. Kn. drn. 92.
Obštědřiti koho čím. Hudc. 130.
Obšúchaný. Skaly zubom času o-né. Phľd. 1896. 630.
Obtoužně zpívati, rauh, hart. Bl. (Hostn. 36.).
Obůjček, čku, m., zbroj. Vz Arch. XV. 340., 341.
Obvôdzka, y, f. = *šňůra z koňských žíní pletená* (k úpravě ženských vlasů). Vz Sbor. slov. I. 37.
Obyčej. O-je lidové. Cf. Čes. l. V. 541., VI. 189. Co jeden dom, inakšia obyčaj v ňom. Sbor. slov. I. 32.
Ocas = čára při hud. notě. Bl. (Hostn. 16. nn.).
Ocasec, sce, m., cercus, brouk. O. červenoústý, c. rufilabris, dvojskvrnný, bipustulatus, vešovitý, pedicularis. Vz Klim. 330.
Očenáš, tanec. Vz Čes. l. VI. 232.
Očitý. Bůh ženu jmenuje desiderium oculorum to jest očité potěšení. Spis svadební Adamovi z Valdšteina. 1597.
Očnice, *okulár* = nástroj skládající-se ze dvou čoček ploskovypuklých; hodí se dobře k pozorování předmětů nebeských. Vz Ott. XI. 945.
Odběžný manžel = kterému manželka odběhla. Tov. kn. 95.
Odboj. Cf. Kn. drn. LXIV. nn.
Odedza, y, f., vz násl. Odevačka.
Odervanec, nce, m. = *odervaný.* Hanš. Neb. 46.
Odevačka slúžila na pokrývanie lakťov. Slove také: *odedza, odiecka, plachta odevacia, plachôtka, loktuša, okrúcačka, presteradlo, pôlka, partok.* Odieva sa ňou chrbát nad pásom a ramená nad laktami; jej konce sa na predku rukama pridŕžajú. Sbor. slov. I. 48.

Odevzdávka domu. Tov. kn. 29.
Odevzíti, odezmu v Mst. Cf. Mus. 1896. 355.
Odezříti od čeho, absehen. Mtc. 1897. 5.
Odhadný hlas v hromadě míti; opak: poradný. Slov. Sbor. slov. I. 100.
Odiecka, y, f. = *odiedzka.* Sbor. slov. I. 35. Cf. předcház. Odevačka.
Odklad hlavy. Vz Ku. drn. LXXVIII.
Odkvitování. O-ním statku se odříci. Tov. kn. 88.
Odmaštění, n. O. zboží, Entfetten, n. KP. VIII. 228.
Odmoknutý = *odmoklý.* O. skála. Sbor. slov. I. 52.
Odmrzati. V podletí věje teplý vítr Favonius řečený, kterýž působí, že stromové a... odmrzají. Spis svadební Adamovi z Valdšteina. 1597.
Odnavyklý čemu: vítězství. Hudc. 34.
Odnožování, n., vz Hřížení (3. dod.).
Odoleti na Mor. Vz Mus. 1896. 359.
Odpomsta, y, f. Phľd. 1896. 619.
Odpornice. Tov. kn. 13.
Odpověď nepřátelská = vypovědění nepřátelství. Vz Kn. tov. 115.
Odpřiboudlení, rektifikace lihu, Entfuselung. KP. VIII. 236.
Odpuštění lidu poddaného. Vz Ku. drn. LXXV.
Odsaditi. Ryby **do** rybníka o-dil. Arch. XV. 74.
Odstátniti církev = od státu odděliti. Nár. list. 1897. č. 41. odp.
Odstúpiti s akkus. v Rkk. Vz Mus. 1896. 371.
Odsvědčiti. Odřekl se jest a o-čil toho všeho statku a nápadu po nebožtíkovi. Arch. XV. 482.
Odtažný. Neodtažná odpověď (neodkladná). Arch. XV. 165.
Oduhličeti, el, ení. Am. Orb. 101.
Odvážlivec, vce, m., dinaraca, brouk. O. čárkovitý, d. linearis, černý, aequata, domácí, arcana, úzký, augustula. Vz Klim. 155.
Odznobiti si nohy. Arch. XV. 120.
Ogarek, rku, m. = *uharek, okurka.* Sbor. slov. I. 74.
Ognych věcech = o jiných věcech. 1440. Mus. fil. 1896. 429.
Ohbitý či zpřehýbaný hlas. Bl. (Hostn. 41.). Cf. Ohebný.
Ohňoďas, a, m. = *zlý duch.* Krs. Moor. II. 108.
Ohňokročej. Šel tvůrce o-jem. Krs. Moor. II. 66.
Ohňosršný drak. Hudc. 109.
Ohňošíp = *ohnivý šíp.* Krs. Moor. II. 63.
Ohonka (pila), Fuchsschwanz. Vz Prům. mus. V.
Ochmýřený loužník (brouk). Klim. 114.
Okaditi kříž. Ev. olom. 332. b. (r. 1421.).
Okatec, tce, m., heterothops, brouk. O. černý, h. praevius, čtverotečný, quadripunctula, rozdílný, dissimilis. Vz Klim. 192.
Okénkovaný kalužník (brouk). Klim. 97. Cf. Kalužník (3. dod.).
Okiadzanie proti bolesťam zubov. Sbor. slov. I. 67. Vz násl.
Okiadzať = *okaďovati.* Kosodrevinou sa okadzajú proti lamke. Phľd. 1896. 534.
Oko. O skloň. ok. r. 1440. Cf. Mus. fil. 1896. 445. Budeta ji (dívku) oczeti boleti. Vz o tom ib.
Okolek = *dlouhá zástěra.* V Bošáci. Sbor. slov. I. 84. — **O.** = objem nápěvu dle církevního tonu; o-lky = pomocné tony při ozdobách a figurách. Bl. (Hostn. 25., 37.).
Okopávačka, y, f. = *druh pluhu* s rámem místo slupice s plechem radličným. Ott. XI. 661. b.
Okorování = odchylování-se od nápěvu jinými zpívaného takové, že povstává zpěv vícehlasý, jako sborem, kůrem prováděný. Bl. Vz Hostn. 36., 37., 46., 116.
Okorovati. Doma sobě, jak umíš okoruj, a hlas oblomuj. Bl. (Hostn. 36.). Cf. předcház.
Okrajec, jce, m., Scheibe, f. Tenký o. citronu. Phľd. 1896. 574. Cf. násl. Okržielek.
Okrasnět. Kvítím o. Phľd. 1897. 4.
Okřemeniti, silicieren. Sterz. II. 931.
Okropiti se. A okropte se popelem. 1421. Ev. olom. 332. a.
Okrota = *planeta.* 1440. Mus. fil. 1896. 265.
Okrouhlík, a, m., peltis, brouk. O. hnědý, p. brunnea, načernalý, atrata, nahnědlý, fusca. Vz Klim. 287.
Okrouhlořitník, a, m., euryptilium, brouk. O. sítoštítý, e. saxonicum. Vz Klim. 300.
Okrouhloštítý. Vz Mraveneční, Svinutec (3. dod.).
Okrúcačka, y, f., vz předcház. Odevačka.
Okrúhlenký = *hodně okrouhlý, tlusťoučký.* Phľd. 1896. 636.
Okržielek, lku, m. O. cibule = koláček, řízek. Sbor. slov. I. 69. Vz předcház. Okrajec.
Okulár, u, m., vz předcház. Očnice.
Okysličovatel, e, m., Ozonisator. KP. VIII. 339.
Omějovina, y, f. Am. Orb. 70.
Omnibus elektrický. Vz KP. VIII. 452.
Omykati. Omkla hlavou omrzle (hodila, potrhla). Phľd. 1896. 605., 645.
Onásilniti koho = *násilí mu učiniti.* O. děvečku. Tov. kn. 62.
Oogonie, e, f., řec. O. hub (druh výtrusnic). Vz Ott. 1896. 689. b.
Opačito. Tam je o. chodiť. Sbor. slov. I. 52.
Opačník, vz předcház. Obratlík.
Opara = *vzduch okolo země* zvýši 7 až 10 mil. Am. Orb. 26.
Opasok, vz Pás (3. dod.).
Opätok, tku, m. = *podpatek.* Slov. Zátur.
Opevadlo = *zaměstknání.* Slov. Zátur.
Opilec. Drží se toho, jako o. plotu, když jej chytne. Hudc. 133.
Opínať sukňu = *vykasovati.* Slov. Sbor. slov. I. 43.
Oplecko (rukávce) = kratičká košile pokrývající prsa, záda a ramena. Vz Sbor. slov. I. 39.
Opleť (v obchodě) = *oklamati.* Slov. Zátur.
Opletadlo, a, n., Umwickelungsmaschine. KP. VIII. 130.
Oplieca = *oplecko.* Sbor. slov. I. 39.
Opotahovati. Kdo by se o to o. chtěl (pokoušeti). Tov. kn. 5.

Opřádadlo, a, n., Umspinnmaschine. KP. VIII. 129.

Opravář. Socialní o. Nár. list. 1897. č. 36. odpol.

Opravní. Zajali mým lidem o-ním dobytky. Půh. VI. 278.

Opřčený. O. koza = okotělá. Nár. list. 1897. č. 23. odp. feuill.

Optický. O. telegrafie. Vz KP. VIII. 240.

Opuštěný = *zpustlý*. Zámek jest velmi o-ný. Arch. XV. 40.

Oraditi = *ořáditi?* Své poctivosti nikdáž proti nám neoradili. Arch. XV. 245.

Ořech. Silný zub i tvrdý o. smáčkne. Hudc. 81.

Ořka, y, f. Pluh ořky celý den 4 gr. Kn. drn. 52. V Kn. tov.: oračky. Ib.

Orný. O. robota. Arch. XV. 188.

Orudělý blýskáček (brouk). Klim. 339.

Osedlý. Prodal mi půstky za osedlé... a já sem mu jako osedlé zaplatil (krajiny lidmi osazené). Půh. VI. 239. Cf. Neosedlý dvůr. Ib. O. ves (naproti pusté). Arch. XV. 458.

Osel. Osla přes pytel bili. Borb. 110.

Osnový. O. niti. Vz Rusať (3. dod.).

Osoba. Kdožby jménem naším a v osobě naší zavřieti mohl (s králem). Arch. XV. 272.

Osoka = *vlhkosť?* (Houba) plná osoky; Z ní (houby) kvapká lepkavá o. Sbor. slov. I. 55., 60.

Ostnatec, tce, m., acanthoberosus, brouk. O. tmavonohý, a. spinosus. Vz Klim. 115.

Ostnočelistník, a, m., falagria, brouk. O. brázděný, f. sulcata, černý, nigra, hnědošpičký, sulcutula, temný, obscura, žlutoštítý, thoracica. Vz Klim. 167.

Ostnozubec, bce, m., adacantha, brouk. O. rákosní, a. melanura. Klim. 82.

Ostřiež = *okraj rybníka*. Arch. XV. 376.

Ostrorohý skrytožrout (brouk). Klim. 315.

Ostrouhati co odkud. Ostruz kóry z (s) toho dřeva. 1440. Mus. fil. 1896. 452.

Ostrožinie, n., cardo. 1440. Mus. fil. 1896. 263.

Ostrožník, a, m. = *ostružník*. Arch. XV. 539., 546.

Ostružina, cinarum rubri. 1440. Mus. fil. 1896. 263.

Osvětlení elektrické. Vz KP. VIII. 497. nn.

Osvětlovací batterie, závody, zařízení. Vz KP. VIII. 57., 172., 204.

Ošiveť = *ošedivěti*. Šariš. Zátur.

Oškrabovací nůž. KP. VII. 128.

Ošliadr, u, m., z Arschleder (u horn.). Sbor. slov. I. 62.

Oštrnok, nku, m. = *drúk*. Slov. Zátur.

Ot mění se v *od*. 1440. Vz Mus. fil. 1896. 433.

Otřčať. Otřčajúc rúčky k nemu (natahujíc). Phľd. 1896. 656. Cf. Otřčiť.

Otrezvený = *vystřízlivělý*. Phľd. 1896. 753.

Otruby, m. a f. Ale v jistém ruk. z r. 1440. jen m. Mísu otrubóv. Vz Mus. fil. 1896. 441.

Ottál = *odtamtud*. Phľd. 1897. 49.

-oudek, příp. os. jm. Jiroudek. Kbr. Sp. 12.

-ouch, příp. os. jm. Janouch, Jirouch. Kbr. Sp. 12.

-oun, příp. os. jm. Baloun, Macoun. Kbr. Sp. 12.

-ourek, příp. os. jm. Jandourek, Vaňourek Kbr. Sp. 12.

-ous, příp. os. jm. Balous, Vaňous. Kbr. Sp. 12.

-ousek, příp. os. jm. Pavlousek. Kbr. Sp. 12.

-ouš, příp. os. jm. Janouš, Jandouš. Kbr. Sp. 12.

-oušek, příp. os. jm. Janoušek, Haloušek. Kbr. Sp. 12.

-out, příp. os. jm. Blahout, Herout. Kbr. Sp. 12.

-outek, příp. os. jm. Jiroutek. Kbr. Sp. 12.

Ovivátovaný kandidát (komu se křičí: vivat!). Phľd. 1897. 38.

Ovocnář, e, m., carpohilus, brouk. O. polokřídlý, c. hemipterus. Vz Klim. 331.

Ovoněti. Školu, kulturu o. (jí zakusiti). Phľd. 1897. 42.

Ozunitý, vz Kružičný (3. dod.).

Ožanka malá, camdreos (al. camedreos), quercula minor. 1440. Mus. fil. 1896. 262.

Oženiti. Ožeň se! Odpověď: Aľe to já sa oženu třeba hneď (a ožene se rukou). Mor. Čes. l. V. 546. Cf. Ohnati (3. dod.).

Ožilosť. Národní naše o. Hanš. Neb. 158.

P jak se ok. r. 1440. psalo; se odsouvalo perz = pepř, ale gt. pepřze. Vz Mus. fil. 1896. 420., 434.

Pahôrok, rku, m. = *múrik*, místo pod okny drobet zvýšené. Slov. Zátur. Cf. Záhrob.

Pakli. Jestliže zjednám, tehdy bý to býti mohlo; pakli nezjednám...; Budú-li rajstra prospěšná k svědomí, tehdy dobře, pakli nebudú, ale... Arch. XV. 50., 99. Zná-li se, zná se v pravdě, pakli pří, chci dskami prokázati. Tov. kn. 32. a j.

Palacinka, y, f. Tvarohová p. (nějaké jídlo). Phľd. 1897. 27.

Palaeolithický = náležející staré době kamenné. Sbor. slov. I. 90.

Palandrána, y, f. P. z sukna míšeňského. Borb. 137.

Palstáva, y, f. = bronzová sekerka s dvěma rovnoběžnými dovnitř zahnutými laloky, mezi kterými vbíjena byla násadka. Sbor. slov. I. 91. Cf. Palstaf (VII. 181.), Celta (3. dod.).

Památné = poplatek za vynesení nálezu; plat pohnaného v obraně. Cf. Kn. drn. LVI.

Panáček, čku, m., čes. tanec. Čes. l. VI. 235.

Páně. Místo toho v Ev. olom. často pána: s pomocí pána atd. Vz Osv. 1896. 894. Cf. Genitiv.

Pánek. Dítě stojí pánkem (pánkuje). Čes. l. VI. 143.

Panelektroskop, u, m. Vz KP. VIII. 481.

Panov = *pánev*. 1440. Vz Mus. fil. 1896. 429.

Panstvo v Rkk. prý *ἅπαξ λεγόμενον*. Ale: throni nebli panstva i knížactva. Ev. olom. (Osv. 1896. 895.).

Pantelegraf, u, m. Vz KP. VIII. 256.

Papagajčina, y, f. = *papouškovú mluva, plácanina*. Phľd. 1895. 715.

Papirosnica, e, f. = *tobolka na papírosky*. Phľd. 1896. 464.

Papučka, y, f. = *dřevák* (obuv). Phľd. 1896. 624.
Parač, e, m. = *drát*, jímž se tabák tuze nacpaný v dýmce propichuje. Phľd. 1897. 30.
Paradajka, y, f. = *rajské jablíčko.* Sbor. slov. I. 72.
Pardus celý, poloviční, dobrý. Půl pardusem zločince vymrskati; Aby dobrý p. podle mírnosti a síly těla vystála; Aby celým p-sem trestán byl. Tov. kn. 96., 107., 108.
Pařezový. P. hospodářství. Vz Ott. XI. 667. b.
Parména, y, f. Zlatá zimní p. (renetta). Nár. list. 1896. č. 299. Příl.
Parobšiť, *parobčiť* = *mládenčiti.* Slov. Zátur.
Paron, a, m. = *Perun.* Slov. Zátur.
Parta. Zevrubný popis vz ve Sbor. slov. I. 87.
Pártok, tku, m., vz Odevačka (3. dod.).
Pás. Na Slov. také: opasok, trak. Sbor. slov. I. 45.
Pásenka, y, f. = *náčelník, páska na čelo.* U J. Hrad. Črmk.
Pásik, u, m. (zdrobn. pás) = *široká tkanice sloužící za pás.* Sbor. slov. I. 45.
Pásikovaný, gestreift. P. houba. Sbor. slov. I. 55. Cf. předcház. Pásik.
Pásom šata = úzká zástěrka vícebarevnou vlnou na kostku přetkávaná. V Hontě. Sbor. slov. I. 45.
Passionátnosť, i, f. Phľd. 1896. Cf. násl.
Passionatný, passioniert. P. Nimrod. Phľd. 1896. 531.
Pästiť sa = *pěstovati se s kým,* zärtlich umgehen. Slov. Zátur.
Pastvištník, a, m., thinonoma, brouk. P. černý, th. atrum, mdlý, concolor. Vz Klim. 166.
Patera dítek = množství dítek jedněch rodičův. Slov. Zátur.
Patník, u, m. = *mezník.* Čes. l. VI. 165.
Pavouk, a, m., čes. tanec. Čes. l. VI. 235.
Pávový. P. vyšívání brkem. Vz Čes. l. VI. 218.
Paže, n. v Rkk. Vz Mus. 1896. 375.
Pečítko, a, n. Našel p. na svůj vosk (našel, čeho potřeboval). Nár. list. 1896. č. 324. odp. feuill.
Pečlivec, vce, m., medon, brouk. P. březní, m. ripicola, černavý, nigritulus, černohlavý, melanocephalus, dvojbarvý, bicolor, dvojchobotý, apicalis, hnědavý, fusculus, hnědý, brunneus, kaštanový, castaneus, obecný, obsoletus, okrový, ochraceus, rezavý, ferruginosus, tenký, dilutus. Vz Klim. 219.
Pekelmhaub z něm. Pickelhaube. Arch. XV. 341.
Pekelný vítěz = *nad peklem.* Ev. olom. 333. b. (r. 1421.).
Peknoduchý syn. Phľd. 1897. 51.
Pelentovat. Kolikrát ti to budem p. (otloukati) okolo pysků? Již. Mor. Nár. list. 1896. č. 312. odp. feuill.
Peněženka, y, f. Výroba p-nek. Vz KP. VIII. 93. nn.
Peněžitý úrok. Arch. XV. 543.
Pěnitec, tce, m. = *nákyp* n. *nátek vápenný, pěna,* Sinter, m. Sterz. II. 938.
Pěnohorký. P. letora (člověka ryšavého). 1440. Mus. fil. 1896. 266.
Pepř. Dítě má ty dva pepře ještě moc kulaté (nejde-li mu sedění). Slez. Čes. l. VI. 143.
Peř (perz) = pepř; ale gt. peprze. 1440. Mus. fil. 1896. 441. Také Rostl. D. 81. b. Vz ib.
Peratec, tce, m., ptenidium, brouk. P. Brisoutův, p. Brisouti, černý, fuscicorne, Gnessnerův, Gnessneri, lesklý, nitidum, lysý, turgidum, mraveništní, myrmecophilum, nepatrný, pusillum. Vz Klim. 299.
Perdon. První vejpis perdonu sem dostal; Od publikování p-nu jest týhoden; Kteří p-nu užiti žádali. Borb. 112., 120.
Perkař, e, m., Federhobel. Prům. mus. V.
Perlice, druh *hrušek.* Vz Ott. XI. 808.
Perlotkaný. P. stuha. Bráb. Vrch. 37.
Perst = *prst.* Šariš. Zátur.
Pěší = *najatí žoldnéři.* P. hromadně pryč potáhnou. Arch. XV. 30., 8.
Pěšinník, a, m., geostiba, brouk. P. rudohnědý, g. circellaris. Vz Klim. 154.
Pět. O skloň. ok. r. 1440. vz Mus. fil. 1896. 447. Gt. pl. pětí = pětek. Ib.
Pětiproužník, a, m., helephorus, brouk. P. hnědý, h. rugosus, hřbetoskvrnný, dorsalis, chorvatský, croaticus, malý, nanus, krátkoštítý, brevicollis, overňský, arvernicus, popelavý, griseus, příbuzný, affinis, tmavý, nubilus, vodní, aquaticus, zakrslý, pumilio, zrnitý, granularis, žebrovaný, costatus. Vz Klim. 121.
Pětkař, e, m. = žák obecné školy, který dostal na vysvědčení pětky (špatné známky). Nár. list. 1897. č. 67. 3.
Piatiť = *zadržovati, mírniti.* Slov. Zátur.
Pidizna, y, f. = *řiť.* U J. Hrad. Črmk.
Pichláč, e, m. = *osten houby,* Stachel, m. Sbor. slov. I. 55.
Pila. Cf. Šlahoun (3. dod.).
Pillula, *pilula* i *pilule.* 1440. Mus. fil. 1896. 443.
Pilonohý kvapník (brouk). Vz Klim. 61.
Piloroh, a, m., velleius, brouk. P. široký, v. dilatatus. Cf. Klim. 193.
Pilorohý nestejník (brouk). Vz Klim. 293., Nestejník.
Pipät, u, m. = *pipec.* Slov. Zátur.
Pírník, a, m., ptilium, brouk. P. mraveništní, p. myrmecophilum, nejmenší, minutissimum, rýhovaný, exaratum, šupinatý, caesum. Vz Klim. 301.
Pisálkovati, schrifteln. Sterz. II. 871.
Písečnatec, tce, m., psammodes, psamobius, brouk. Vz Klim. 394.
Píseň. Vz Národní (zde).
Pískovník, a, m., thinobius, brouk. P. čárkový, th. linearis, dlouhokrový, longipennis, dlouhorohý, diversicornis, hnědý, delicatulus, krátkokrový, brevipennis, malooký, Ligeris, nejmenší, minutissimus, nepatrný, atomus, vzácný, heterogaster. Vz Klim. 244.
Pístní tyč. Ott. XI. Cf. Píst.
Píštěl = *píšťala* (tenké dělo). Z píštěle střileti. Tov. 72.
Píti. O časov. ok. r. 1440. cf. Mus. fil. 1896. 450.
Pivonožka, y, m., os. jm. Arch. XV. 69.
Pivovarský mistr. Arch. XV. 553.
Pláč. Po pláči si radostněji zpíváš. Hudc. 69.

Plačlivo = *plačtivě*. Elena počala p. Phľd. 1896. 680.
Plačlivý hlas. Ev. olom. 334. b. (r. 1421.).
Plahôtka, y, f., vz Oděvačka (3. dod.).
Plachetka, y, f., vz Obrus (3. dod.).
Plachomluvný. Bráb. Vrch. 109. Tam je vlastně plochomluvný, ale snad jest chybné.
Plachta, y, f., vz Obrus (3. dod.).
Pľakať, *pľekať* = *odchovati*, pflegen. Slov. Zátur.
Plamének plotní či barvínek, clematis vitalba, rostl. (v košíkářství). Vz KP. VII. 102.
Plamtiť. Jak Boh v tele hnevom plamtil. Phľd. 1896. 614.
Planinný. P. pohoří. Ott. XI. 645.
Pláštěnka, y, f., amphipeplea, hlemýžď. Sběratel I. 76., 98.
Plavčík, a, m., haliplus, brouk. P. Heydenův, h. Heydeni, hnědoštítý, fulvicollis, jemnotečný, amoenus, plochý, laminatus, pruhoštítý, lineatocollis, říční, fluviatilis, rudoštítý, ruficollis, šedožlutý, immaculatus, štítolemý, varius, žlutoštítý, flavicollis, žlutý, fulvus. Vz Klim. 85.
Plavec, vce, m., haliplus, hydroporus, brouk. Cf. Klim. 85., 89.
Plavoun, hlodavec. Cf. také Ott. XI. 1009.
Plavozlatý vlas. Bráb. Vrch. 37.
Plavý; plav, a, o. 1440. Mus. fil. 1896. 446.
Plece. O skloň. kol. r. 1440. Cf. Mus. fil. 1896. 442. — **P.,** úrok. Arch. XV. 372., 379., 490., 496.
Plecník, u, m., vz Naplecky (3. dod.).
Plech = *široký lem sukně* (jiné barvy než sukně). Sbor. slov. I. 42.
Pľekať, vz předcház. Pľakať.
Plesník, a, m. = *starší nad rybáři*, Fischmeister. Tov. kn 6.
Plešník = *plesník*. Půh. olom. 1412. Fol. 238/2.
Pletařství, n. KP. VII. 131.
Plíce. O skloň. ok. r. 1440. cf. Mus. fil 1896. 442.
Plíha, y, f., v tesařství, Schmiegefläche, f. Sterz. II. 847.
Plíhonožka, y, f., Geissfuss, m., náčiní truhlářské. Prům. mus. V.
Pliskyřice = *hlíza*. 1560. Mtc. 1897. 45. Cf. Pliskýř.
Plně. P. něčemu rozuměti. 1440. Mus. fil. 1896. 265.
Plný. Pretože sebou je plné moje srdce. Phľd. 1897. 7.
Plodnický. V dod. str. 284. Mart. oprav v: Marek.
Plocháč, e, m., omalium, brouk. P. černý, o. nigrum, černohlavý, melanocephalum, černoševý, iopterum, drobný, pusillum, drsný, scabriusculum, dutý, excavatum, hlohový, oxyacanthae, hnědoštítý, amabile, květový, florale, nejmenší, minimum, potoční, rivulare, řádkový, striatum, řetízkorohý, monilicorne, rovný, planum, silný, validum, skromný, vile, tenký, lapponicum, vykrojený, caesum. Vz Klim. 253. (247.).
Plochák, a, m., arpedium, brouk. P. čtverrohý, a. quadratum, krátkokřídlý, brachypterum. Klim. 252.
Plochatec, tce m., platysoma, brouk. Vz Klim. 370.
Plochobřichý mršník, brouk. Vz Klim. 372.
Plochohlavec, vce, m., hololepta, brouk. Vz Klim. 370.
Plochoprsec, sce, m., platystethus, brouk. P. hladkozádý, p. capito, kaštanokrový, spinosus, lesklý, nitens, nelesklý, alutaceus, ozbrojený, cornutus, pískový, arenarius, uzlorohý, nodifrons. Vz Klim. 236.
Plochoštítý potápník, velkočlenec (brouci). Vz Klim. 107., 259.
Plošec, šce, m., placusa, brouk. P. nízký, p. humilis, široký, infima, tmavý, atrata, zakrslý, pumilio. Vz Klim. 171.
Ploštěnec, nce, m., cucujus, brouk. P. krvavý, c. haematodes, rumělkový, cinnabarinus. Vz Klim. 358.
Plotnáč, e, m. = *plotňák*. U J. Hrad. Črmk.
Ploutevnáč, e, m. = *ryba*. Nár. list. 1896. č. 294. Ned. záb.
Plstec, stce, m., curimus, brouk. P. černohnědý, c. petracus, Erichsonův, Erichsoni. Vz Klim. 366.
Plsťokrovec, vce, m., pteryngium, brouk. P. vykrojený, p. crenatum. Vz Klim. 317.
Plůdce, e, m. = *ploditel* (neschvaluje se v Mus. fil. 1896. 474.).
Pluh. Jeho části: hřídel, chodák, kleče, krojidlo (nožovitého tvaru), plaz (ve spodku slupice), plužňata, radlice, slupice. Vz Ott. XI. 661. a.
Pľuvať = *plivati*. Slov. Zátur.
Plytkota, y, f. = *plytkosť*. Phľd. 1896. 771.
Plzký. P. svět, lubricum saeculum. Hmn. 1418. (List. fil. 1896. 458.).
Plzný v Rkk. Cf. Mus. 1896. 375.
Po. Tako krupo je (křesťany) po sobě hnachu. Rkk. Cf. Běžmy po Israelovi, neboť bóh bojuje za ně (Aegypťané utíkají před Israhelem). Ev. olom. 134. b. (Osv. 1896. 895.).
Poběhnouti. Proč ho pobíhám (pomíjím). Borb. 121.
Pobídný. Strany p-né = mezi nimiž pobídka (vyzvání k souboji) jest. Kn. tov. 113.
Pobohatěti. 1440. Mus. fil. 1896. 450.
Počet. Ať by dali, což sú na počtu zuostali (nedoplatili). Arch. XV. 20.
Podajeden. V podajednych chalupách aj bývajú (bydlí) ľudia (v nejedněch). Phľd. 1896. 621.
Podarkúvat sa = *lacino nabízeti, nevděčníku darovati*. Slov. Zátur. Cf. Podarkovať sa.
Podbradník, u, m. = druh *čepce*. Vz Sbor. slov. I. 46.
Podčepí. Trúba v p. (rybníka). Arch. XV. 87.
Poddatý na koho = *podobný komu*. Slov. Zátur.
Poddrhnouti. Jestli vinný (jest), poddrhneť se (potřese se?). 1440. Mus. fil. 1896. 269.
Poddýmí n. *podýmné* = *daň z domů městských placená*. Kn. drn. 15. Cf. Skopné.
Poddymník, u, m. = *podplamenník*. Slov. Zátur.

Podélník, a, m., paramecosoma, brouk. P. černohlavý, p. melanocephalum. Vz Klim. 314.
Podeň = *pod něj.* Ev. olom. 332. b. (r. 1421.)
Podhoubí. Houby vytvářejí vegetativní ústroje v podobě p. (mycelium); je to druh stélky a tvaru paprskovitého. P. pučivé, čerpavé, připínací. Vz Ott. XI. 687. a.
Podiž = pojdiž, jdi. Arch. XV. 542.
Podjesen, autumnus. 1440. Mus. fil. 1896. 441.
Podjiedať = *na kořenu pod zemí hlodati.* Zátur.
Podkomořství vésti. Tov. kn. 22.
Podkorák, a, m., dapsa, brouk. P. zubo-štítý, d. denticollis. Vz Klim. 309.
Podkorec, rce, m., dendrophagus, brouk. Vz Klim. 355.
Podkorník, a, m., phloeopora, brouk. P. obecný, p. cortualis, plazivý, reptans. Vz Klim. 135.
Podkovní hrbolkář (brouk). Vz Klim. 149.
Podlehnouti. Rovný zápas vedou muži drahný čas, kdo však jednou podleh, sotva vstane zas. Bráb. Vrch. 18.
Podliačiť = *bídně hospodařiti?* Phľd. 1896. 753.
Podlišší n. *psinek* = ležatá trouba položená pod lískami v pivovarn. hvozdě. Vz Ott. XI. 991. b. Cf. Psinek.
Podlouhlec, hlce, m., stenelmis, brouk. P. obecný, s. consobrinus. Vz Klim. 129.
Podlouhlík, a, m., riolus, brouk. P. lesklý, r. nitens, nafialovělý, subviolaceus, rudý, cupreus. Vz Klim. 128.
Podlužně = *zdlouha.* P. zpívati. Josq. (Hostn. 77.).
Podmihovať. Podmihujúc to tomu, to inému. Phľd. 1896. 632.
Podmořský, Untersee-. P. láno, vz KP. VIII. 265., telefonie 375., telegrafie. 257.
Podopchati = *podstrčiti.* Sbor. slov. I. 45.
Podplamenúch, u, m. = *podplamenník.* Slov. Zátur.
Podražiti = *podražeti.* V kraji velmi podražilo (obilí připlatilo). Arch. XV. 69.
Podrlačky (= podhrdlačky) = *vyšívaná část oplecka pod hrdlem.* Sbor. slov. I. 39.
Podryvák, u, m. = *pluh* s radlicí šípovitého tvaru; půda kypří se jí jen na dnu brázdy. Ott. XI. 661. a.
Podskalní mlýn. Čes. I. VI. 185.
Podstrk. Aby toho požíval beze všech chytrostí a podstrkuov; Aby sobě p-kův nedělali. Arch. XV. 555., 557.
Podštívavý = *podštivačný.* Nár. list. 1897. č. 85. 1.
Podtržení. To vše chci konati bez lstivostí a p-nie. Arch. XV. 201.
Podvazek, vz Stužka (3. dod.).
Podvíhati v Rkk. *ἅπαξ λεγόμενον* prý. Ale: podvihl jeho. Ev. olom. 183. a. (Osv. 1896. 895.).
Podvijka, y, f. V okolie Žiliny obväzujú čepiec p-kou, ktorej vyšívané konce padajú ceš uši. Sbor. slov. I. 47.
Podvínek. Vz Uvíka (3. dod.).
Podvrhlý = *podvržený.* P. kšaft. Tov. kn. 89.
Podýmniti. Buffa, jest-li ten kámen pravý, podymní jej (podeymny). 1440. Mus. fil. 1896. 421. Cf. Poddýmiti.
Podzemní elektrická dráha. Vz KP. VIII. 413 nn.
Pogúlať. So skaly na skalu ho p-lal (kutálel). Phľd. 1896. 532.
Pohár, u, m. = *sklenice.* Slov. Zátur.
Pohárek, rku, m. Dievky nosily na holej hlave šatky upravené na pohárky. Sbor. slov. I. 47.
Pohľadok, dku, m. = *pohladění.* Slov. Zátur.
Pohliadok, dku, m. = *pohledění.* Slov. Zátur.
Pohon. Elektrický p. Cf. KP. VIII. 498.
Pohorník, a, m., orochares, brouk. P. úzký, o. angustata. Vz Klim. 250.
Pohrobisko, a, n. = *pohřebiště.* Sbor. slov. I. 92.
Pohýbati co v Rkk. Vz Mus. 1896. 381.
Pochabě = *zbrkle.* K obom pochabe, nesprávne sa chovala. Phľd. 1896. 651.
Pochladlý. P. ruka. Krs. Moor. II. 131.
Pôjd, u, m. = *půda* (v domě). Slov. Zátur.
Poklad (peníze) vděčnosť vzkříší i mstu odloženou. Bráb. Vrch. 120.
Poklid. Vz Kn. drn. LV.
Poklidný. P. kniha. Půh. brn. 1459. fol. 132. b.
Pokorúvať. Cf. Pokorovať.
Pokrajník, a, m., limnius, brouk. P. hrbolkatý, l. Dargelasi. Vz Klim. 126.
Pokřivditi komu. Krs. Moor. II. 62.
Pokusa, *pokúška,* y, f. = *matoha.* Slov. Zátur.
Poľahlina, y, f. = *polehlé obilí.* Slov. Zátur.
Polesklý úženec (brouk). Vz Klim. 232.
Polezlý. Chrbet jak od brablenců p-lý. Již. Mor. Nár. list. 1896. č. 312. odp. feuill.
Političiar, a, m. = *politikář.* Phľd. 1896. 707.
Pôlka, y, f. Cf. také: Odevačka (3. dod.).
Polobergamotka, y, f. = druh *hrušky.* Ott. XI. 807.
Poločerný bařinník (brouk). Cf. Klim. 103.
Polodražník, u, m., Falzhobel. Prům. mus. V.
Polomáslovka, y, f. = *hruška.* Vz Ott. XI. 807.
Polopruhý pýřník (brouk). Cf. Klim. 368.
Polorohý lejnožrout, brouk. Vz Klim. 385.
Polotečkovaný vláhomil (brouk). Cf. Klim. 13.
Poľovník = *lovec.* Phľd. 1897. 8.
Polstoročia, e, f. v VII. 340. oprav v: polstoročie, n. Cf. Storočie = století, stáročia = staletí. Kal. S. 169.
Polstoročný. P. jubileum. Phľd. 1896. 759.
Pólt, u, m. = *pulpit.* Arch. XV. 17.
Polúdreylinčí. Kúpil čtyři p. vína po puoldesátu zlatým. Arch. XV. 62., 97., 138.
Polúvozí piva, vína koupiti. Arch. XV. 98., 82.
Pomědění, n., Verkupferung, f. KP. VIII. 228.
Pomluva = *úmluva.* Pakli byste toho učiniti neráčili (statku nekoupili), v té p-vě bych déle státi nechtěl. Arch. XV. 144.
Pomnožný. P. hvězda. Vz Ott. XI. 984.

Pomořák, had. Cf. také Ott. XI. 1012. b.
Poně. Člověk rysového přirození, kterýž poně třemi skoky jen lapá. Bl. (Hostn. XVIII.).
Ponika, y, f. Tvá výsost nemá poniky (ponyky). XV. stol. Mus. fil. 1897. 38.
Ponošený = *obnošený*. P. frak. Phľd. 1896. 636.
Poostaviti něco = *odložiti*. Arch. XV. 186.
Popava, y, f. = *devětsil?* 1560. Mtc. 1897. 48.
Popelvar, a, m. = *popelář?* Phľd. 1896. 652.
Poplašník elektrický, Rasselklingel, f. KP. VIII. 275.
Poprchnutí napřed (zpěváka = pospěch). Bl. (Hostn. 41.).
Porážedlo, a, n. P. stromů, Baumfällmaschine, f. KP. VIII. 459.
Porechtovati. Něco s někým p. (upraviti, urovnati). Arch. XV. 21.
Pořezník, u, m., Schabhobel. Prům. mus. V.
Porostný. P. hospodářství lesní. Vz Ott. XI. 667. b
Porovnati. Podle zámožnosti své o něco s někým na 10 zl. se p. Tov. kn. 99.
Posjíti. (Kniha) p. může (opotřebovati se). Bl. (Hostn. XVII.).
Poskočně zpívati. Josq. (Hostn. 77.).
Poslech někomu skýtati. Bráb. Vrch. 86.
Poslevek, vku, m. = *slevení s ceny*. Řekla, že p. daleko nepuojde. Arch. XV. 40.
Posloužitelně (lidem něco učiniti). Bl. (Hostn. 5.).
Posošiti čo = *posešiti*. Slov. Čes. l. VI. 147.
Pospolný sjezd drželi. Arch. XV. 67.
Posudek. O p-cích v starší době. Vz Kn. drn. LVIII.
Posunovadlo, a, n., Schiebebühne, f. KP. VIII. 421.
Posvícenský. P. jablko. Nár. list. 1896. č. 299. Příl.
Poštěkati v VII. 380. polož před Pošteklit.
Poštrngat pohármi. Phľd. 1896. 661. Cf. Štrngat.
Pošuchtat dlaňou líce = *pošoustati*, *pohladiti*. Phľd. 1896. 660.
Pošuškávat co o kom. Phľd. 1896. 757.
Potápěč, e, m., colymbetus, brouk. Klim. 97. — **P.**, cymatopterus, brouk. P. hnědý, c. fuscus. Vz Klim. 102.
Potápník, a, m., dytiscus, brouk. P. obroubený, d. marginalis, opásaný, circumcinctus, plochoštítý, circumflexus, podlouhlý, conformis, prostřední, dimidiatus, široký, latissimus, tečkovaný, punctulatus. Vz Klim. 83., 103., 106.
Potéj = *potom*. Svojanov. Čes. l. V. 185.
Potlapkat nevestu **po** líci (poklepati). Phľd. 1896. 679.
Potočník, a, m., agabus, brouk. P. bahní, a. paludosus, černý, melanarius, dvouskvrnný, bipustulatus, Funkův, Funki, hnědý, femoralis, kovolesklý, didymus, lesklý, nitidus, mokřinný, uliginosus, pokropený, conspersus, rudohřbetý, chalceonotus, rudoprsý, undulatus, skvrnitý, maculatus, Solierův, Solieri, stejný, congener, ťupkovaný, gustatus, ztemnělý, nebulosus. Vz Klim. 98.—101.
Potřes na pravé a na levé noze (při tanci). Čes. l. VI. 230.
Potte = *pojďte*. Svojanov. Čes. l. VI. 187.
Potulník, a, m., agyrtes, brouk. P. kaštanový, a. castaneus. Klim. 288.
Pouspati, *pouspávať* **koho.** Hanš. Neb. 32.
Pověra. P-ry lidové. Vz Čes. l. VI. 189., Mtc. 1897. 45. nn.
Povesna, y, f. (Houby) visí (v dolech) dolů o povesnách. Sbor. slov. I. 52.
Poviti = *poroditi*. 1440. Mus. fil. 1896. 450.
Površky, vz Dýnko (čepce), 3. dod.
Povycvičený kantor. Bl. (Hostn. 37.).
Povydouti. Boky (stěny) se povyduly. Sbor. slov. I. 52.
Povykřičeti co. Bl. (Hostn. 37.).
Povyšetřiti co. Mus. fil. 1896. 411.
Pozasvištěti. Listí p-tí. Bráb. Vrch. 131.
Pozažhnouti. Koho světa marnosť pozažhnula. Bl. (Hostn. 52.).
Pozažhnutý. Nenávistí p-tý. Bl. (Hostn. XXI.).
Pozdvihovatel, e, m., sublevator. Hmn. 1418. List. fil. 1896. 459.
Pozemdleti. Bl. (Hostn. 37.).
Pozkažený. Řeč nemálo p-ná. Bl. (Hostn. 49.).
Pozmásti. Kterak se ta věc pozmátla, že sú se nedohonili. Arch. XV. 16.
Pozpraviti. Koho duch sv. p-vil (nadal dobrými vlastnostmi). Bl. (Hostn. 52.).
Pozvykládati komu co (podrobně vykládati). Mor. Nár. list. 1897. č. 82. feuill.
Pozvyknouti něčemu. Bl. (Hostn. 13.).
Požárový hlásník, telegraf, KP. VIII. 300.
Práce. Činnosť práce povzbuzuje ducha. Hudc. 131.
Práchnivec, vce, m., choleva, brouk. P. cistelovitý, ch. cisteloides, čilý, agilis, prostřední, intermedia, úzký, angustata. Vz Klim. 278., 279.
Pramenník, a, m., potamophilus, brouk. P. zašpičatělý, p. acuminatus. Vz Klim. 129.
Prase. Déle-li p. krmíš, tlustší bude. Kn. drn. 69.
Praskačka, y, f. = *roztřepená šňůra na konci biče*. U J. Hrad. Črmk.
Přástka, y, f. = *předení, tkání*. Arachne ňáká panna z Lydie přástku nejprve vymyslila. Spis svadební Adamovi z Valdšteina. 1597.
Práti čím kam. Kyjíkem na pastorka pral. Tov. kn. 98.
Právo na spravedlnosti založeno jest. Tov. kn. 84.
Pravopis náš není převahou fonetický, nýbrž etymologický. Vz Mus. fil. 1896. 423.
Pravyšívání slovenské. Čes. l. VI. 179.
Prebabraný. Meno na latinčinu p-né (pretlumočené). Phľd. 1897. 42.
Předmostěn = *mostní hradba*. Ott. XI. 728.
Přednička, y, f., vz Náčelník (3. dod.).
Předník, u, m., vz Náčelník (3. dod.).
Předpínací odpor, Vorschaltwiderstand, m. KP. VIII. 187.

Prefajčiť = *prokouřiti*. Mnoho p-čil. Slov. Čes. l. VI. 145.
Přehouštlý. P. huština. Ott. XI. 666. a.
Přehrádkovaný. P. vlákna podhoubí. Ott. XI. 687. a.
Přelouč. Proč se nazývá hloupou? Vz Čes. l. VI. 246. nn.
Prelúčiť vajce ces strechu = přehoditi. Slov. Čes. l. VI. 381.
Premávať. Tramway premáva sa len do polnoci. Phřd. 1896. 738.
Přepolení, n., Umpolarisieren, n. KP. VIII. 219.
Přeraďovač, e, m. (elektr.), Umschalter, m. KP. VIII. 357.
Přerovský, Přeroviuus = Jan Blahoslav. Hostn.
Přesmykování v ruk. z r. 1440. Vz Mus. fil. 1896. 439.
Presteradlo, a, n., vz Odevačka (3. dod.).
Prešívka, y, f., vz Obrus (3. dod.).
Prevčelariť = *přovčelařiti*. P. stovku. Phřd. 1896. 714.
Převodič (elektr.), e, m., Relais, n. KP. VIII. 248. a j.
Příběžně, fortuito, contingenter. To všecko jest náhodou a p.; P. nalézti. Spis svadební Adamovi z Valdšteina. 1597.
Příbuzník, a, m., vz Družník (3. dod.).
Príč, a, m. (gt. -a tamtéž str. 75.) = *anglická nemoc, suchoty dětské,* rhachitis, Knochenweichheit, englische Krankheit. Léčení ho. Vz Sbor. slov. I. 75.
Příčina. Přijel p-nou nějakých svědků Borb. 132.
Příčiniti. Aby mnoho pryskyřice přičínal. 1440. Mus. fil. 1896. 420.
Příčnice, e, f., Quersäge, f. Prům. mus. V.
Příčnočárý blýskáček (brouk). Vz Klim. 340.
Příčnoskvrnný mrvomil (brouk). Vz Klim. 184.
Prierez, u, m. = *průřez*. Sbor. slov. I. 93.
Priesvitný = *průsvitný*. P. látka. Sbor. slov. I. 47.
Priezračný = průzračný. Slov. Phřd. 1897. 9.
Přihuhňávati. Bl. (Hostn. 34.).
Příjemčí věna. Arch. XV. 425.
Přijímač vinnice = *pachtýř*. Arch. XV. 522.
Příjmení česká. Cf. Čes. l. VI. 222.
Přikancelovati. Zápisy do kněh městských p. Borb. 150.
Příklopec závěrkový, Schlussfallklappe, f. KP. VIII. 352.
Příkopec, pce, m., zdrobn. příkop. P. vinniční. Arch. XV. 557.
Přilbošíjci, corylophidae, brouci. Vz Klim. 297.
Primášový. P. housle. Phřd. 1896. 750. Cf. Primáš.
Přímėnka, Clausel. I s těmi p-kami. Arch. XV. 202., 243.
Připadnouti. Takové nápady k nám příslušeti a připadovati budou. Kn. drn. 72.
Připrchnouti. Sněhu připrchlo na mále. Borb. 144.
Přípyšný kantor (zpěvák). Bl. (Hostn. 45.).
Prirámek, mku, m. = *prorámek, prolánek,* vyšívaný povrch té části oplecka, která kryje plece. Cf. Sbor. slov. I. 39.
Přírobek, bku, m. P. v dolech, Fahrt, f. Sbor. slov. I. 59.
Prirychlení, n., Beschleunigung, f. S možným p-ním sděliti. Phřd. 1897. 57.
Přísaha (stará) v hrobě a pod drnem. Vz Čes. l. VI. 265. nn. O p. v starší době cf. Kn. drn. LVI.
Přislaný, zugeschickt. Odpověď nám p-ná. Tov. kn. 94., 96. a j.
Přislouchací přístroj, Lauschapparat. KP. VIII. 372.
Přispárat. Vinnici tyčí přisparovati. Arch. XV. 543. Na str. 514. Vin. tyčí ostaviti.
Přístroj. Elektrické p-je. Vz KP. VIII. 500.
Přistysknouti. Přistyskuje se jim (žoldnéřům), že tak na hotové, kromě té stravy a obleku, mají ležeti. Arch. XV. 80.
Přísud. O p-du v starší době cf. Kn. drn. LVI.
Přiškrét v VII. 487. oprav v: Priškrieť. Sbor. slov. I. 56.
Příti se. O časov. ok. r. 1440. vz Mus. fil. 1896. 450.
Prkenný. P. pila (která řeže prkna). Arch. XV. 351., 393.
Proce = *proč se*. Svojanov. Čes. l. VI. 185. Cf. Č.
Procou (smutní) = *proč sou*. Svojanov. Čes. l. VI. 187. Cf. Č.
Prodavce, e, m. A kdyžby se výpověď od nás prodavcí jim kupitelům stala. Kn. drn. 87.
Prohledenka, měkkýš. Cf. také Ott. XI. 994.
Prohybač, e, m., protinus, brouk. P. krátkokřídlý, p. brachypterus, kyjorohý, atomarius, ovalní, ovalis, velkokřídlý, macropterus. Vz Klim. 258.
Proklamati. Aby majto neproklamali (neklamali, nešidili projíždějíce je a neplatíce). Arch. XV. 9.
Prolamování. Provlékané p. (u vyšívání). Vz Čes. l. VI. 277.
Prolánek, nku, m., vz Prirámek (3. dod.).
Pronájemný. P. řeka. Tov. 69.
Prorámek, mku, m., vz Prirámek (3. dod.).
Proručiti. V noci vodnatelnost se p-la (provalila). Borb. 127.
Prosceradlo, a, n. = *odevačka* (3. dod.). Sbor. slov. I. 48. Cf. Prostěradlo.
Prosicí. A těch má prositi listem p-cím otevřeným. Kn. drn. 73.
Prositebně žádati. Tov. kn. 73.
Prosívačka, y, f., Sichterin. Sterz. II. 928.
Prostranný. Prostrannějším vězením někoho trestati. Z prostranného hněvu oheň podložila. Tov. kn. 89., 101.
Prostředek. Má se s ním o to prostředkem dobrých lidí srovnati. Tov. kn. 50.
Proškoditi. Skrze to sme mnoho proškodili. Tov. kn. 10.
Prošlý = *pošlý*. Pánu a dědicóm od něho prošlým. Tov. kn. 28.
Protičelní mez. Arch. XV. 558.
Proud. Elektrické proudy. Vz KP. VIII. 499.
Proudnice, e, f., vz Hubice (3. dod.).

Proudovodný. P. láno. Vz KP. VIII. 194.
Proudovratný stroj, Kumulatormaschine. KP. VIII. 96.
Proužkokrový. Vz Společník (3. dod.), Trojrýžec (3. dod.).
Provazec = *vlákno houbové.* Vz Ott. XI. 688. a.
Proviti co čím. Bl. (Hostn. 20.).
Provláčně zpívati (zdlouha). Josq. (Hostn. 93.).
Provlékání, n. P. nití. Čes. l. VI. 179.
Provlékaný. Vz předcház. Prolamování.
Prsť. Vz Ott. XI. 885. b.
Prstenokonvový sval hrtanový. Ott. XI. 799. Cf. Prstenokonvicový.
Prstenoštítý sval hrtanový. Ott. XI. 800.
Pruhotečec, čce, m., carcinops, brouk. Vz Klim. 373.
Průměrka, y, f., Greifzirkel, m. Prům. mus. V.
Psací telegraf. KP. VIII. 245.
Psí kacíř (nadávka). Arch. XV. 70.
Psinek. Cf. předcház. Podlišćí.
Psohlavec, xiphosoma caninum, had. Vz Ott. XI. 798. hiphosoma v VII. 531. oprav v: xiphosoma.
Psota. Tenata sú psota (špatná). Arch. XV. 42.
Ptačí zob, ligustrum vulgare, rostl. Ptačí zob v košíkářství, vz KP. VII. 102.
Pudlovati = plovati jako pes. Us. Črmk.
Púdružka, y, f., vz Obrus (3. dod.).
Půhon. O p-nech cf. Kn. drn. XLI., LXVI.
Půhončí. Vz Kn. drn. XLIII.
Půhonný. P. vina (jistý poplatek dávaný úředníkům vyšším), škody. Kn. drn. LV.
Půlkrok, u, m., čes. tanec. Čes. l. VI. 235.
Puoloh, u, m. = *poloha.* Sám sem ten p. ohledal. Arch. XV. 35.
Puotržka, y, f. = *potržka.* Praví, že v tuto p-ku jest mu to dosti obtížné podstúpiti. Arch. XV. 80.
Putec, tce, m. = druh *čepce.* Sbor. slov. I. 46.
Pýcha. Vypadla pejcha z nebe, nepůjde tam zase. Bl. (Čes. l. VI. 128.).
Pýchavkovník, a, m., lycoperdina, brouk. P. obecný, l. bovista, páskovaný, succincta. Vz Klim. 310.
Pýřník, a, m., symplocaria, brouk. P. kovový, s. metallica, lesklý, acuminata, polopruhý, semistriata. Vz Klim. 368.

R (ř) jak se ok. r. 1440. psalo; *r* se měnilo v *l*, *ř* (porfil, cinobř); *r* se odsouvalo (ost m. ostr, mist m. mistr); *r* slabikotvorné (1440.); *ř* měnilo se v *r* (pryskyrník). Vz Mus. fil. 1896. 419., 431., 432.
Rácky fiertoch (= červený) mala jen mladucha k sobáši. Sbor. slov. I. 45.
Ráče, ete, n. *Ráčata,* čes. tanec dle textu písně: Sou, sou na potoce raci. Čes. l. VI. 232.
Ráček, čka, m., čes. tanec dle textu písně: Leze ráček přes potůček. Vz Čes. l. VI. 232.
Radáš, e, m. = *přídavek,* z maď. Slov. Kal. S. 145.
Řádkovačka, y, f. Řetízkový stroj secí či ř. Ott. XI. 662. a.
Radloprsec, sce, myrmetes, brouk. Vz Klim. 377.
Rajnice, e, f. = *rendlík.* Phřd. 1897. 28.
Rak, čes. tanec. Vz Čes. l. VI. 235. — **R.** špitálský = *veš.* U J. Hrad. Črmk.
Rákos španělský (rákoska) či rotang v košíkářství. Vz KP. VII. 104., 105., 123., 138. nn.
Rákoska, y, f., vz Rákos (3. dod.).
Ramenný. R. či náramkové oplecko = ta část vyšívaného oplecka, která kryje ramena. Sbor. slov. I. 42.
Ramenoskvrnný. Vz Trojčlenec (3. dod.).
Ramovačka = *vinniční motyčka.* Arch. XV. 549.
Rámovka, y, f. R. ruční, Klob-Fourniersäge. Prům. mus. V.
Rána. Velka rana u barana zahoji se až do rana (tak chlácholí se dítě, udeří-li se padnuvši). Slez. Čes. l. VI. 143. Tak bolívá rána teprv za chvíli. Bráb. Vrch. 104.
Rancovať = *rance dělati.* Slov. Kal. S. 146. Cf. násl. Ranec.
Rand, u, m. = *randa* (hadr). Slov. Kal. S. 146.
Ranec, nce, m. = *řasa, fald.* Sbor. slov. I. 39., Kal. S. 146.
Ranlík, u, m. = *rendlík.* 1440. Mus. fil. 1896. 433.
Ráno se káže (v kostele) a večer se chodí k děvčatom. Mor. Nár. list. 1897. č. 32. feuill.
Rapčalo, a, n. = *řehtačka.* Slov. Kal. S. 146.
Rasca, rosca, e, f. = *kmín.* Slov. Kal. S. 150.
Rasec, sce, m., carum carvi, rostl. Sbor. slov. I. 75.
Řasohouba, y, f. = *lišejník.* Vz Ott. XI. 692. b.
Rasovina, y, f. = *kořalka.* Phřd. 1897. 38.
Řasový. Ř. houby. Vz Ott. XI. 693., 687.
Rázpeň, pně, f. = *rozpěrák.* Slov. Kal. S. 147.
Řeč. Bylo hneď řečí jako sazí v komíně (mnoho). Nár. list. 1897. č. 57. odp. feuill.
Reďkovka, y, f. = *ředkvička.* Slov. Kal. S. 147.
Rechtorovať = *učitelovati.* Phřd. 1897. 26.
Řeka. Břeh tak řeku drží vlastním okrajem, o prst vystoupí-li, zaplaví v dál zem. Bráb. Vrch. 18.
Řemen, u. 1440. Vezmi dva řemeny. 1440. Mus. fil. 1896. 445.
Rementovať = *besedovati.* Slov. Kal. S. 148.
Řemesníček, čka, m., čes. tanec. Čes. l. VI. 235.
Remienka, y, f. = *kožené jablko.* Slov. Kal. S. 148.
Remzit = *brebentiti.* Slov. Kal. S. 148.
Řetice m. Řečice (město). Us. Črmk.
Řetízkový stroj. Vz předcház. Řádkovačka.
Revit čo = páliti; *r. sa* = *hřáti se.* Slov. Kal. S. 148. Cf. Revno (3. dod.).
Rheofor, u, m. = elektroda.
Rheostat = přístroj, kterým můžeme do proudu elektrického poznenáhlu vepnouti ve-

liký odpor a tím proud seslabiti. R. grafitový, tekutinový, vodní. Vz KP. VIII. 469., 470.

Ridzik, vz Rydzik. Kal. S. 149.

Rivolí. R. víno. Arch. XV. 148. Cf. Rivola.

Robotnictvo, a, n. = *robotníci,* dělníci. Sbor. slov. I. 58.

Ročné, ého, n. = *výroční den.* Slov. Kal. S. 149.

Rod trpný. Pakli by která vdána byla otcem, bratřími nebo strýci. Kn. drn. 72.

Rodičování, n. = *házení vejce* na boží hod velikonoční přes střechu nebo do výše, při čemž se křičí: Rodiče, rodiče, červený vejce! Chodsky. Vz Čes. l. VI. 134.

Rodičovati, vz předcház. Rodičování.

Roháč, platycerus, brouk. Vz Klim. 379.

Rochoť, i, f. = *zmrzlé bláto na cestě.* Slov. Kal. S. 150. V III. 87. rochot oprav v: rochoť. Cf. násl.

Rochotný. Cesta r-tná = *hrbolovitá.* Slov. Kal. S. 150. Cf. předcház. Rochoť.

Rokošný m. rozkošný. Ž. klem. 67. 13.

Rokyt, brouk. Vz Ott. XI. 1027.

Röntgenovy paprsky. Vz KP. VIII. 481.

Ropotavě. Ohlas r. tmou se chví. Krs. Moor. II. 101. Cf. Ropot.

Rosca, vz předcház. Rasca.

Rourovod. Cf. KP. VIII. 439.

Rouška hub, hymenium. Vz Ott. XI. 689. a.

Rouškatý. R. houba. Ott. XI. 997., 1031.

Rovnač, e, m. = *hoblík,* kterým se v košíkářství pruty stejně tlustými činí, Rauhbankhobel. Vz KP. VII. 119.

Rovnoštítý kořenožrout (brouk). Vz Klim. 344.

Rozběsniti se = *rozběsiti se.* Hudc. 64.

Rozbojiště, ě, n. = *místo, kde se stal rozboj.* Krvavé r. Hudc. 108.

Rozčapiriť nohy = rozkročiti se až do sedu. Slov. Kal. S. 151.

Rozčepčiti. (Vadící se) ženy sa rozčepčiá, t. j. strhají si čepce s hlavy. Sbor. slov. I. 47.

Rozdílník, a, m., caenoscelis, brouk. R. červenavý, c. ferruginea. Vz Klim. 318.

Rozdílný list (kterým se statek mezi příbuzné atd. rozděloval). Arch. XV. 387.

Rozdrobování not = výzdoba prostého nápěvu vkládanými do něho drobnějšími notami. Bl. (Hostn. 43.).

Rozežvati co. 1440. Mus. fil. 1896. 452.

Rozfrňadiť = *promarniti.* Slov. Kal. S. 151.

Rozjarčený = potůčky (jarčoky) rozrytý. Slov. Kal. S. 151.

Rozjedovatiti. Bolesť se r-tila. XV. stol. Čes. l. VI. 290.

Rozjižování, n., Aufthauen. (Toho dne) bylo r. Borb. 107.

Rozmysliti. R-slil sem potom o to, abych… Arch. XV. 27. Kdykoli jsem dlouho rozmyšlíval, pokaždé mi protáhla se práce. Hudc. 58. Cf. Já nenávidím dlouho mysliti. Ib. 59.

Rozobabel, a, m. = *zlý duch krup.* Čes. l. VI. 167.

Rozpacha, y, f. = *veliký prostor.* Slov. Kal. S. 152.

Rozparek. Na Slov. rázporok, rozparok, rozporek. Sbor. slov. I. 39. R. na předním stanu (na hořejší části rubáše). Ib.

Rozparok, vz předcház. Rozparek.

Rozrusať = *roztřepiti.* Slov. Kal. S. 152.

Rozsečka, y, f., halbbreite Säge. Prům. mus. V.

Rozstřikovač, e, m. R. vody (nástroj). Vz Ott. XI. 823.

Rozsvícený. Jakoby svíčkou ner-nou jiným sv:titi neb dříví podpalovati chtěl. Bl. (Hostn. 52.).

Rozvaditi. Obraťme se na Uhry, kteříž nyní sami vlastní mezi sebou veliký boj mají, přičiňme se, abychom je r-li s naším užitkem (aby se přičinili, aby je svadili, toho nebylo třeba, když už sami mezi sebou boj vedli, tedy zde asi = abychom je smířili). Háj. list. 135. (k r. 1074.).

Rozvěrač, e, m. R. hlasivky (sval). Ott. XI. 799.

Rozzeviť = *ústa rozevříti.* Slov. Kal S. 153.

Rožec, žce, m., ceruchus, brouk. Vz Klim. 381.

Rožek. Rožky (bábiky, zuzka, fiziere) = *špice životku* na prsích, proti sobě vybíhající. Sbor. slov. I. 43.

Rožeň. Do pout a rožeň přes nohy ho dali. XVI. stol. Tov. kn. 55.

Rožka, y, f. = ovce s rohy v předu proti sobě ohnutými. Slov. Kal. S. 153.

Rubáč. Též: *rubáš, spodník, spodnica* = sukňa plátená, ktorá hore objíma do poli prsia, od pásu sa rozšíri a spadá volne v riasach dolu. Slov. Sbor. slov. I. 38. Horní část r-če slove: *stan, stanka, stánek, driek;* dolní: *odolok.* Ib.

Rubový. R. rukávce = tenké, na sviatok z mušelínu nebo perkálu. Sbor. slov. I. 42.

Rudoskvrnný hnojník, brouk. Klim. 387.

Ruka. Rukou odvésti = soubojem svou nevinu prokázati. Kn. drn. 51.

Rukolom, u, m. = lom rukama, Händeringen, n. Phľd. 1896. 705.

Rukopis královédvorský. Cf. Hanš. Neb. 173.

Rusať = *třásně dělati* (trhati útkové, t. j. příční niti, tak že zůstanou jen niti osnové, t. j. podélné, zvané *rusliny* = třásně, třepeni). Slov. Kal. S. 154.

Rusliny, pl., f., vz předcház. Rusať.

Rušanie vlakov = *jízda.* Slov. Kal. S. 154.

Rušihlas, vz Devocián (3. dod.).

Rušivec, vce, m., trogosita, brouk. Vz Klim. 345.

Rušník, a, m., anthrenus, brouk. R. bedrníkový, a. pimpinellae, diviznový, verbasci, krtičníkový, scrophularia, kyjorohý, fuscus, malý, minor, musejní, museorum. Vz Klim. 363.

Různokyjník, a, m., comboceruз, brouk. R. hladký, c. glaber. Vz Klim. 308.

Růžený olej (z růží). 1440. Mus. fil. 1896. 430.

Rybák = *racek.* Cf. také Ott. XI. 1009.

Rybný. Pošlete mi rejstřík rybného srovnání (o srovnání ryb). Arch. XV. 102.

Ryčart, *ryčant, ryčert, ryčiant, ryčalt;* v pl. f. znamená úroky vůbec. Vz také Tov. 135., Kn. drn. 56.

Rýhovník, a, m., synchida, brouk. R. oře-

chový, s. juglandis, tmavý, obscura. Vz Klim. 349.

Rýhozubý. R. hadi. Ott. XI. 1012.

Rychlec, chlce, m., litargus, brouk. R. pojivý, l. connexus. Vz Klim. 328.

Rychlý; rychel, chla, o. 1440. Mus. fil. 1896. 446.

Ryl. Tedy hned za nimi (na hranice) s rylí (s rýčem) jdú a naznamenávají (hranice). Tov. 127.

Rýmový. O významu slovných shod r-vých pro poznání příbuznosti skládání staročeských. Vz Mus. 1896. 441.

Rypkať, *rypkovať* = *cvrlikati*. Slov. Kal. S. 149.

Ryšavý; ryšav, a, o. 1440. Mus. fil. 1896. 446.

Rzivohlavý hnojník, brouk. Vz Klim. 388.

S jak se psalo ok. r. 1440.; **s** měnilo se a) v *š* v imper. sloves vzoru nositi: pověš, pušť; b) v *z:* z bílkem, zboží v. zboží, sčestí v. zčestí; *s* se přisouvalo: trevo a střevo; předložka *s* někdy se odsouvala: strany m. s strany, stúpení m. sstúpení (1440.). Vz Mus. fil. 1896. 437.

S před *k* na začátku slov zní v Oravsku jako *c:* cklo (sklo), ckala (skála). Phľd. 1897. 45.

Saccharometr, u, m. S. v pivovárech, vz Ott. XI. 930.

Sadiště chmelné. Arch. XV. 88.

Sadzač, e, m. = *sazeč.* Slov. Kal. S. 155.

Sadzať = *sázeti.* Slov. Kal. S. 155.

Samokres, u, m. I tebe som s-som zavraždil ja. Phľd. 1896. 710.

Samotný. Išla som s-tná domom jako prst. Phľd. 1897. 49.

Sarafan, u, m. = vrchní ženský šat bez rukávů. Phľd. 1896. 724.

Sárka, y, f. = *trubka, troubel.* Slov. Kal. S. 155.

Saum, *soum,* u, m. = *náklad,* Last, f. Arch. XV. 92.

Sbačný = *svědčný.* Slov. Kal. S. 155.

Sběradlový. S. uhl ky, Kollektorkohlen. KP. VIII. 390.

Scinek. S. (vyšívaný) spojuje u oplecka obojek s prirámky. Sbor. slov. I. 39.

sčí m. ští: pratelsčí (přátelští) úmluvce. Arch. XV. 541. a j. tam.

Ščičíkať = *uspávati.* Slov. Kal. S. 155.

sd změněno v *st:* co strziew ſtruzi (co s dřev strúží). 1440. Mus. fil. 1896. 433.

Sdupkať = *sdupati.* Slov. Kal. S. 155.

se. Toho bych Vám věrně přál jako pánu na se (na mne) milostivě laskavému. Arch. XV. 127. Cf. Protož tuto mou práci jakožto pánům *ke mně* laskavě příznivým připisuji. 1561. Hostn. 70.

Sécti. Kdyby toho nestavili (vydírati nepřestali), muož jich sécti hleděti jako nepřátel svých. Tov. 114.

Seděti. S kterouž (ženou) v manželství seděl. XV. stol. Tov. kn. 23.

Sedlač. Cf. Ptač, Junač.

Sedláček, čes. tanec dle textu písně: Esli muě, sedláčku, céru, céru nedáš. Čes. l. VI. 232.

Sedlák, čes. tanec dle textu písně: Sedlák, sedlák, sedlák, ještě jeunou sedlák, zlámal si ruchadla... Čes. l. VI. 232.

Sedlisko. Pusté s. = sedliště. Kn. drn. 82.

Sedmorýžec, žce, m., heptaulacus, brouk. Vz Klim. 393.

Sekácky, fesch. S. mluviti. Us. Črmk.

Sekáč, e, m., vz Kos.rek (3. dod.).

3. **Sem** = *sedm.* Sem planet. 1440. Vz Mus. fil. 1896. 433.

Semka = *sem.* Svojanov. Čes. l. VI. 187.

Semlíti. Aby obilí semleno bylo. Kn. drn. 113.

Senie rukávce = do roboty. Sbor. slov. I. 42.

Sešpičatěti. Nápadník s-těl = stal se špičatým, pichlavým. Nár. list. 1897. č. 70. 1.

Seznati s inft. Seznal se dlužen býti 20 kop gr. Mus. XV. 521.

Sfrngnúť = *sletěti; sraziti.* Slov. Kal. S. 157.

sh mění se v *sch:* shořeti — schořeti. Mus. fil. 1896. 433.

Sháněcí pec (hutn.). Ott.

Shořeti = *pohořeti.* Krčmář, který jest shořel. Arch. XV. 102.

Shybka, y, f. Kanalisační s. Nár. list. 1897. často.

Schapirograf, u, m. = přístroj k rozmnožování dopisů, listin, výkresů, not atd. černým tiskem. Vz Nár. list. 1897. č. 59. inser.

Schlistnouti. Dědiny velmi zajdú, spustějí a schlistnou, jestliže se hnojiti nebudú. Arch. XV. 7.

Siatno, a, n. = *sievo.* Slov. Kal. S. 157.

Sice. Jestliže (soudu) přítomni býti chcete, to při vůli Vaší zůstává, než sice (jinak) na psaní Vaše Vám žádného konečného naučení dáti nemůžeme. Tov. 57.

Siesti. 1440. Vz Mus. fil. 1896. 449.

Sievo, a, n. = *obilí k setí.* Slov. Kal. S. 157. Cf. předcház. Siatno.

Sihel, hlu, m. = *sihlina.* Slov. Kal. S. 157.

Síla. Na silu = nuceně. Slov. Kal. S. 158. S. elektrická, magnetů a p., vz KP. VIII. 501.

Silničník, a, m., ochodaeus, brouk. Vz Klim. 394.

Silokřivka, Kraftlinie. KP. VIII. 43.

Sípati. Nemocný sípá **v** hrdle. 1440. Mus. fil. 1896. 452.

Sirotstvo, a, n. = *siroba.* Nad svým sirotstvem plakati. Phľd. 1896. 729.

Síť vodní, hydrodictyon. Ott. XI. 1007.

sk mění se v *ck:* z konckých kostí. 1440. Mus. fil. 1896. 437.

Skála v hud. u Bl. vždy: řebřík. Hostn. 108., 125.

Skedy-neskedy = *pomalu.* Slov. Kal. S. 158.

Skelnatka, plž. Vz také Ott. XI. 994. b.

Skelnice, e, f. = sklenice picí. Arch. XV. 108.

Skielko, a, n. = *skélko.* Slov. Kal. S. 159.

Skladař, e, m. = kdo má nábytek na skladě. Naše doba IV. 534.

Skladatel písní jest u Bl. zpravidla = básník a nikoli skladatel hudební (melodií),

ten sloul kompositor (muziky n. muzický). Vz Hostn. XLVII.

Sklepák, a, m. = obyvatel sklepního bytu. Nár. list. 1897. č. 66. 9.

Sklepec, pce, m., mycetina, brouk. S. kalaberský, m. calabra, křížový, cruciata. Vz Klim. 310.

Sklepník, a, m., mycetaea, brouk. S. chlupatý, m. hirta. Vz Klim. 311.

Skmasnúť = *strhnouti*. Slov. Kal. S. 159.

Skokejš = *skokýš*. Ott. XI. 1059.

Skopectví (v Rusku), Skopzenthum, n. Sterz. II. 941.

Skopenina, y, f. = *skupenina*. Slov. Kal. S. 159.

Skopné, ého, n. = daň lidu selskému ukládaná (poněvadž z každé kopy pšenice atd. platili). Vz Kn. drn. 15. pozn., Podymné (3. dod.).

Skos. Rukáv na skos (rovný). Sbor. slov. I. 39.

Skrbaliť = kotrmelcem se skotáleti. Slov. Kal. S. 159.

Skrovně. A což kázal, to se stalo skrovně, mnoho nebo málo. Kat. 18. Zde s. = skromně, pokorně, v pokorné míře, krotce (v. 3212.), poslušně, tiše (v. 1690.), s kázní (Kat. brn. 60.), bez reptání, bez odporu. Jedlička v List. fil. 1894. 45. Cf. násl.

Skrovný. Kateřina s-ná. Kat. 175. Zde = tichá, pokojná, pokorná. Jedlička v List. fil. 1896. 46. Cf. předcház. Skrovně.

Skrútiť sa = *obrátiti se*. Slov. Phľd. 1896. 653.

Skrutka cesty = *zatáčka*. Slov. Phľd. 1896. 655.

Skrytočlenník, a, m., apistus, brouk. Vz Klim. 348.

Skrytopysk, a, m., bothryderes, brouk. S. hnědý, b. contractus. Vz Klim. 351.

Skrytorožec, žce, m., ephistemus, brouk. S. černý, e. nigriclavis, kulový, globulus, nejmenší, exiguus, rudoštítý, dimidiatus. Vz Klim. 322.

Skrytožrout, a, m., cryptophagus, brouk. S. borový, c. abietis, červenorohý, ruficornis, dubový, quercinus, dvojskvrnný, bimaculatus, houbový, lycoperdi, hřbetoskvrnný, dorsalis, chlupatý, pilosus, kaštanový, badius, lesklý, nitidulus, malý, scutellatus, olištěný, labilis, opásaný, fasciatus, ostrorohý, acutangulus, páskovaný, subvittatus, příbuzný, affinis, řasnatý, scanicus, rezavý, subfumatus, rozdílný, distinguendus, Skalického, Skalickyi, sklepní, cellaris, srstnatý, pubescens, stromový, subdepressus, širokorohý, hirtulus, štětinatý, setulosus, tečkovaný, punctipennis, topolový, populi, úzký, inaequalis, válcovitý, cylindrus, vinný, vini, vlnatý, villosus, výšinný, baldensis, začoudlý, fumatus, zubatý, dentatus. Vz Klim. 314.

Skvrnař, e, m., onitocellus, brouk. Klim. 385,

Skvrnobřichý krasec (brouk). Vz Krasec (3. dod.).

Skvrnohlavý hnojník, brouk. Vz Klim. 389.

Skysleť = *zkyseleti*. Slov. Kal. S. 160.

Skýšiť = *zkysati*. Slov. Kal. S. 159.

Skývnuť = *vzíti; schnouti, sklopiti*. Slov. Kal. S. 159.

Slabotečký hnojník, brouk. Vz Klim. 392.

Slabý. Kdo jest slabý, silného se bojí; Čím ražen slabý, nikdy mocný neví (slabý jest brzy ražen). Bráb. Vrch. 23., 123.

Sladkastý = *nasladlý*. Slov. Kal. S. 160.

Sladkosmavý. S. říše Zevova. Hanš. Neb. 45.

Sládza, y, f. = *sladká šťáva květu*. Slov. Kal. S. 160.

Sláma v košíkářství. Vz KP. VII. 106.

Slaměný. S. zboží. Vz KP. VII. 135. nn.

Slavnosť. Lidové s-sti. Vz Čes. l. VI. 189.

Slepička, čes. tanec dle textu písně: Na sv. Trojici zabili slepici. Čes. l. VI. 232.

Slevek, vku, m. Pro ten s. tří tisíc kop. Arch. XV. 302.

Slezena. O skloň. ok. r. 1440. cf. Mus. fil. 1896. 443. *Slezeno*, a, n., Splen. Ib.

Slížový. S. deska = vál. Slov. Kal. S. 161.

Slnečník, u, m. = *slunečník*. Slov. Kal. S. 161. — **S.,** helianthus annuus, rostl. Sbor. slov. I. 67.

Slovanskonárodní duch. Hanš. Neb. 106.

Slovesa v Rkk. Cf. Mus. fil. 1896. 445.

Slovo = *jméno*. Vz Moravčic (3. dod.).

Sluha. Kdo odkázán na mne, v tom již sluhu vidím. Brab. Vrch. 63.

Smělec, lce, m., thalycra, brouk. S. listový, th. fervida. Vz Klim. 341.

Směsky, m. = řada tanců. Vz Čes. l. VI. 229.

Smiesť = *smésti*. Slov. Kal. S. 162.

Smiešať = *smísiti*. Slov. Kal. S. 162.

Smliaždiť = *smáčknouti, rozšlápnouti*. Slov. Kal. S. 162.

Smrc = *smrť*. V Rovniansku na Slov. Phľd. 1897. 45.

Smrďatý = *smrdutý*. Slov. Kal. S. 162.

Smrť. Cf. Dostati se kam (3. dod.).

Smykový. S. dotek, Streichkontakt. KP. VIII. 287.

Smyšlínek, nku, m. Žádný jiný než ďábel takových smyšlínků jim nenavrhl. Spis svadební Adamovi z Valdšteina. 1597.

Soběslav. Kolem S-vi. Čes. l. VI. 151.

Solidy, mince. Vz Mtc. 1897. 40.

Solmizovati = noty bez textu jmenovati n. vyříkáním těch šesti not (la, sol, fa atd.) s proměnou náležitou hlaholu zpívati. Bl. (Hostn. 13., 15.), Josq. (Hostn. 96.). Cf. hlavně Hostn. 96.

Sopík. Sedláci tenat, rukávníků, sopíků míti nemají. Kn. drn. 114.

Sosnokaz, a, m., hylurgus, brouk. Vz Ott. XI. 1029.

Sotretý = *setřený, nastrouhaný*. S. chren. Slov. Sbor. slov. I. 77.

Soud panský a zemský v starší době; jednací řeč v zem. soudě tehdáž. Cf. Kn. drn. XXI., XXXI. nn., XXIX.

Soudský. Tam sedí jedné sami páni soudští. Kn. drn. 35.

Soum, vz Saum (3. dod.).

Souřadý stroj, Nebenschlussmaschine. KP. VIII. 103.

Spálený = *pohořelý*. Odkazuji peníze na lidi chudé a s-né. 1480. Wtr. exc.

Spartový. S. či dřevěné zboží. KP. VII. 131.
Spínati se. (Dítě) spina se kole všeckeho (učíc se choditi). Čes. l. VI. 143.
Splav, u, m. Každý svaz dříví, kterému pramen n. splav říkají. Arch. XV. 291.
Spletna, y, f., v hud. Vz Mtc. 1897. 87.
Spln, u, m. = *splnění.* Že nesie mu jich (tužeb) spln. Phľd. 1896. 698.
Splošťlec, lce, m., paromalus, brouk. Vz Klim. 374.
Splznouti. Splzne všecka kuože. 1440. Mus. fil. 1896. 450.
Spodkářský. S. práce ševcovská. Naše doba IV. 532. Cf. Spodkář.
Spolumluvení, n., das Doppelsprechen (u telefonu). KP. VIII. 269.
Spoluposlouchání, n., das Mithören (u telefonu). KP. VIII. 269.
Spolupřípovědník, a, m. Tov. kn. 81.
Spoluprotimluvný. S. telegrafie, Doppelgegensprechen, n. KP. VIII. 270.
Spolurodiště, ě, n. Hanš. Neb. 92.
Spratať. Mohla som kytku nepozorovane s. Phľd. 1897. 11.
Spraviti koho čeho = *oznámiti mu něco.* (Potom) šíře vás té věci spravím. Arch. XV. 68.
Správkářský. S. práce. Naše doba IV. 527.
Spríkriť sa komu = *zprotiviti.* Phľd. 1896. 655.
Spytovať. Nespytujem sa ťa o ničom. Phľd. 1897. 15.
Sračka, y, m. = *slaboch.* U J. Hrad. Črmk.
Srbík Frant., dvorní rada a spis., † 17./1. 1897, maje 90 let. Vz Nár. list. 1897. č. 20.
Srěmský. S. slivovice, Sirmiersliwowitz. Sterz. II. 938.
Srnina, srnčí maso. Arch. XV. 46.
Stankati. ‚Stankaj, no hopapa!' volá se na dítě, aby se postavilo. Slez. Čes. l. VI. 143.
Staroň, ě, m. = *staroch.* Slov. Phľd. 1897. 28.
Starozvyklý coelibát. Mus. 1896. 386.
Starý. S. člověk na větvi trn pouhý, není potřeba ho, není po něm touhy atd. Bráb. Vrch. 19.
Státi. Kdo můž ničím dělat, co se jednou stalo! Bráb. Vrch. 25. — Pakli by jich (sirotků) nestálo (nebylo). Tov. 105.
Stavař, e, m. = *budovatel rybníků.* Arch. XV. 10., 13., 14.
Stébelník, a, m., acmaeodera, brouk. Vz Klim. 415.
Stehnatka, čeleď vos cizopasných. Vz Ott. XII. 16.
Stejnodrápec, pce, m., homaloplia, brouk. Vz Klim. 401.
Stenometopalní tvář = úzká, podlouhlá. Čes. l. VI. 154.
Sterkoralní therapie. Čes. l. VI. 290.
Stínorys, u, m. = *nástin,* Silhouette, f. Sterz. II. 934.
Stlápati. Vy byste mně jich (koblih) stlápali (snědli) všecky. Nár. list. 1897. č. 32. feuill. Cf. Stlapnúť.
Stľapkaný = *smačknutý?* Sbor. slov. I. 57.
Stojanový. S. obraz. Ott. XI. 940.
Stoměstý. S. Kreta. Naše doba IV. 564.
Storukán = *storukář.* Hanš. Neb. 41.
Strach. S. je zdrojem, zkad se zpupnosť napájí. Bráb. Vrch. 18.
Střed, u, m., *střeď,* gt. strdi, f. Se strdí. 1440. Mus. fil. 1896. 441.
Středolist, u, m. Am. Orb. 74. Cf. Středolistí.
Střevlíkový listorožec, brouk. Vz Klim. 381.
Strieborníce, e, f., potentilla anserina, rostl. Sbor. slov. I. 75.
Stříkačka elektrická. Vz KP. VIII. 414.
Strojba = konstrukce strojů. KP. VIII. 104.
Strojný. S. processí = uspořádané dle cechů atd. Kn. drn. 8.
Strom. Starý s. jen zlomíš, nenarovnáš; Kde velký s. jest, jenž by neměl stínu (mocného mnohý nenávidí). Bráb. Vrch. 69., 123.
Stromohlod, a, m., sinodendron, brouk. Klim. 381.
Stromovník, a, m., dendrophilus, brouk. Klim. 373.
Strzielokol. 1440. Mus. fil. 1896. 419. Vz Střelokol (III. 705.).
Stučka, y, f. = *klička.* Sbor. slov. I. 36.
Studnař, e, m. Arch. XV. 87.
Stuhel = *klička.* Sbor. slov. I. 36.
Stuhnouti jak: kamenem (jak kámen). Hudc. 66.
Stužka. Úzká s., kterou ženy své vlasy ponad čelo pritahujú, slove: galônik, kosička, podvazek, samatka, štvrtka.
Sudoprstý. S. ssavci, artiodactyla. Ott. XI. 1038.
Sukně slovenských žen. Vz Sbor. slov. I. 42.
Sumeňe = svědomí. Vz Sbor. slov. I. 85. Sumene v III. 760. oprav v: sumeňe.
Supinum. Dluhu upomínat jda. Tov. kn. 43. V inft. má -ti. Jdi s tiem lecz (cf. Léci). 1440. Mus. fil. 1896. 419. Když byl poslán podrobit křesťanů. Hudc. 19.
Sútí. 1440. Vz Mus. fil. 1896. 449.
Svačna, y, f. = *svačina.* U J. Hrad. Črmk.
Svalovina těla. Ott. XII. 39.
Svařovadlo elektrické, elektrischer Löthapparat. KP. VIII. 214.
Svatohaštalský kostelník, s. osada. Arch. XV. 548.
Svaz, vz předcház. Splav.
Svémyslně. Pakli by která s. se vdala (o své vůli, bez něčího svolení). Arch. XV. 325.
Světlo elektrické. KP. VIII. 502.
Svíčka elektrická. KP. VIII. 154.
Svině. Ježek má bodliny a svině štětiny, to jejich přirození; ale proto nemají práva každého bodnouti a pošpiniti. Jrsk. Maryla 35.
Svítilna elektrická. KP. VIII. 502.
Svobodomyslnice. Ott. XI. 1063.
Svolka, y, f. A k tomu jest byla s. (svolení) s obú stranú. 1489. Arch. XV. 368.
Syrencie oprav v: syrenčie.
Szehlý. Tvář sluncem szehlá. Bráb. Vrch. 88.

Š jak se ok. r. 1440. psalo. Cf. Mus. fil. 1896. 421.

Šancovati. Rok v poutech při městě zdejším š. má (na šancích pracovati). Tov. kn. 99.

Šancovní. Byl trestán šancovní prací. Tov. kn. 100. Cf. předcház. Šancovati.

Šarabáry nebo **šaryváry** taneç dle textu písně: To jsou pěkný šarabáry. Čes. l. VI. 232.

Šata = *sváteční zástěra* místy tak široká, že zakrývá koldokola celou sukni. Sbor. slov. I. 45.

Šátek *na hlavu*. Slov.: *pôlka, ručník, šata, šatka, uteráč, uterák*. Sbor. slov. l. 47.

Šatka, vz Šátek (předcház.). Také: kapesní šátek. Sbor. slov. I. 48.

Š čeho m. z čeho. Zlín. Brt. D. I. 13.

Ščika, y, f. = *štika*. Arch. XV. 536.

Šedavec, vce, m., capnodis, brouk. Vz Klim. 409.

Šedlička, y, f. = *švadlena, šička*. Domžl. Čes. l. VI. 346.

Šenilka, chenille, výrobek v podobě tlusté niti. Vz Ott. XII. 147.

Šestipán. Arch. XV. 524.

Ševcovský tanec. Vz Čes. l. VI. 232.

Šilink, mince. Cf. Mtc. 1897. 42.

Široštítkář, e, m., eurythyrea, brouk. Vz Klim. 412.

Šišvůrky = *psí víno*. Mtc. 1896. 52.

Škoda. Lidé neradi povědí, což jim jest ke škodě, než vždy to praví, co jim ku pomoci jest. Kn. drn. 69.

Škodlivina, y, f. = *škodlivá věc*. Ott. XI. 1063.

Škróbkový fiertoch. Sbor. slov. I. 45. Cf. Škróbka

Škudlička. Arch. XV. 134.

Šlapací dotek, Trittkontakt. KP. VIII. 288.

Šlichtař, e, m. Š. v přádelně. Nár list. 1897. č. 39. inser.

Špičkokrový tmavec. Vz Tmavec (3. dod.).

Špľach. V ktorej (piesni) myšlienka a cit sa zablesknú jednym špľachom tak, ako zlatá rybka ve vlne. Phľd. 1897. 59.

Špôlna. Špôlne = trámky, kterými v dolech chodby jsou vydřeveny. Sbor. slov. I. 51.

Šprosl. Útrpným suchým právem (když se krev neprolévala) na dva šprosle (k někomu) přikročiti. Tov. kn. 97. Vz Šprsl.

Šťávový mršník, brouk. Vz Klim. 371.

Štemplovaný papír. 1580. Tov. kn. 106.

Štěp jabloňový, hruškový. Arch. XV. 557.

Štětka = *suchý květ bodláku, suchý trs trávy*. U J. Hrad. Črmk.

Štěvíkový. Š. voda pálená (proti moru). Arch. XV. 159.

Šticať sa = *za štici tahati*. Phľd. 1897. 36.

Štvrtka, vz Stužka (3. dod.).

Šupinoštítý šedavec. Vz Šedavec (3. dod.).

2. **Šutiti. O** snaše pořád něco šutím. Hudc. 88.

Šurc, vz Zástěra (3. dod.).

T (ť) jak se psalo okolo r. 1440. Vz Mus. fil. 1896. 420.

Taktovati = *takt dávati*. Bl. (Hostn. 45.).

Tanec. V okrese hlineckém: bavorák, Bílá Hora, břitva, cikánka, dupavka, halda, hoblovák, holubička, hrábě, hrách, husa, Johanes, kejbavá, klatovák, kobyla, kocour a Káča, kolenes, komínček, krounský rychtář, líbaná, manžestr, Marjána, mašina, motovidlo, mysliveček, očenáš, panáček, pavouk, půlkrok, ráče, ráček, rak, řemesníček, sedláček, sedlák, slepička, šarabáry, šaryváry, ševcovská, vosmička, zajíc, židovka a j. Vz Čes. l. VI. 229. a hl. konec článku a VI. 360. nn.

Telefod, u, m., Telephod. Vz KP. VIII. 376.

Telefon. Vz KP. VIII. 503.

Telegraf. Vz KP. VIII. 503.

Telegrafický. T. přístroje. Vz KP. VIII. 503.

Ten. O skloň. ok. r. 1440. vz v Mus. fil. 1896. 448.

Téneji = *tenčeji*. Bl. (Hostn. 34.).

Tenetník. Arch. XV. 115.

-ti enclit. 1440. V něm se *i* pravidelně odsouvalo. Vz Mus. fil. 1896. 429.

Titl. List hlavní má psán býti s celými slovy bez všech titlů a cifer. Kn. drn. 85. Cf. Titla.

Tíže. Přičině (toho tolik), jako s haléře ztiežij. 1440. Mus. fil. 1896. 443.

Tlačenka, Presswurst, f. Nár. list. 1897. č. 315. inser.

Tlačítko u telegrafu, Druckknopf. KP. VIII. 273.

Tlačítkový dotečník, Druckkontakt. KP. VIII. 273.

Tmavec, vce, m., melanophila, brouk. Vz Klim. 412.

Ton. Cf. Hostn. 115. nn.

Topiti. Kdo se topí, i pěny se chytá. Hudc. 59.

Trampolą, y, m. = *hlupec, klátivý člověk*. U J. Hrad. Črmk.

Tramway. Cf. KP. VIII. 422., 432.

Třásenka, thysanura, hmyz. Sběratel I. 84.

Trblietave = *míhavě*. T. slnce svietilo. Phľd. 1897. 7.

Tři. O skloň. ok. r. 1440. Také: se trzi lžicemi. Vz Mus. fil. 1896. 447.

Třískový. T. barva = *kampeška?* Domžl. Čes. l. VI. 346.

Třivý. T. souhláska (fricata, sonans). Ott. XII. 1.

Trkač hydraulický (beran) = *zařízení*, jímž se voda dopravuje do větší výšky než jest daný spád. Vz Ott. XI. 1000.

Trojnásobniti = *trojnásobiti*. Hudc. 68.

Trojpletený bičík. Hudc. 71

Trojramenný kříž. Hudc. 50.

Trojrýžec, žce, m., plegaderus, brouk. Vz Klim. 377.

Trojsbírkový. T. publikace. Osv. 1896. 1127.

Trojúhelníkový. T. zařadění pro trojdobý proud elektrický, Dreiecksschaltung, f. KP. VIII. 403.

Trouchový hnojník, aphodius putridus, brouk. Vz Klim. 388.

Trud. Nové trudy nové síly rodí. Hudc. 131.

Truchlostinný. T. noc. Bráb. Vrch. 135.
Tu = *tam.* Aby hned táhli tu (tam), kdež (kam) se jim káže. Arch. XV. 22.
Tupověrný podmanitel. Krs. Moor. II. 44.
Turbanohlavec, vce, m. = Turek. Nár. list. 1897. č. 68. 1.
Turský = *turecký.* T. město. Hudc. 56., 53. a j.
Tyčník, u, m., Stabziehhobel, m. Prům. mus. V.
Týden. O skloň. ok. r. 1440. vz Mus. fil. 1896. 448. Gt. téhodne n. tohodne. Ib.
Tykací forma. Nár. list. 1897. č. 68. 1.
Tykanice, e, f. = *tykání.* Nár. list. 1897. č. 70. 1.
Týnský. Týnský vína červeného. Arch. XV. 548. Jinde tam stává: súdek, čber.

U *(ú)* jak se psalo ok. r. 1440.; *u* se přehlasovalo (1440.); *u* koncovka gt. sg. vzorce *Dub* m. *a* jak jest stará? V 1. pol. XV. stol. nalezáme již jen málo genitivův ukončených v *-a.* — *Ů, uo* jak se ok. r. 1440. psalo. O tom všem vz v Mus. fil. 1896. 418., 419., 430., 440.
Ubrmanové či *haděí.* Vz Kn. drn. LXIX.
Uctívač, e, m., Verehrer. U. básní. Krs. Moor. II. 38.
Učísti. Má se s její radú u. o své klenoty (vyrovnati). Arch. XV. 187.
Ugor, a, m. = *úhor* (úhoř). Slov. Phľd. 1897. 66.
Úhledník, a, m., epierus, brouk. Vz Klim. 373.
Úhloštítý květokras. Vz Květokras (3. dod.).
Uhoditi. S někým oč uházeti (se smlouvati). Arch. XV. 232.
Újedza, y, f. = *vnada.* Ú. na ryby. Slov. Phľd. 1897. 74.
Ukušenie, n. Psové u. (kousnutí). 1440. Mus. fil. 1896. 426.
Ultramagiarism-us, u, m. Phľd. 1897. 58.
Umění. Žádný s uměním se nenarodil, tomu se musí každý naučiti. Bl. (Hostn. 31.).
Úročiti = *nájem platiti.* Z té vinnice jmá platiti a ú. XV kop každé léto až do smrti; (Nájemci vinnice) budou platiti a ú. Arch. XV. 526., 522.
Úrok z vinnice (nájemné). Arch. XV. 543. (Byly různice), tak že úrokové ani platové z viunic nešly jsú. Ib. 529. Cf. předcház. Úročiti.
Urozený, titul čes. pána. Vz Tov. 40.
Ústanné právo v starší době. Vz Kn. drn. LVI.
Usvědomění něčeho. Hanš. Neb. 4.
Uťatokrovec, vce, m., abraeus, brouk. Vz Klim. 378.
Útlocitný, feinfühlig. Ú. duše. Hudc. 138.
Utrpení. U-ním se tuží duše. Hudc. 131.

V jak se ok. r. 1440. psalo; **v** předložka nebo předpona, stblh. **vъ**, ve staré češtině měnívalo se v *u* před retnou souhláskou, následovala-li po vъ slabika nejerová: u příkladě, ale: ve vsi; někdy se *v* neměnilo; **v** se vsouvalo: vkvapiž toho na nóž (vkapati); koncové *v* gt. pl. se odsouvalo: z dluho upomínati (1440). Vz Mus. fil. 1896. 420., 434.—435.
Valach = proutěné lísky v pivovaru. hvozdě střechovitě rozložené. Ott XI. 991. a. Cf. předcház. Biliar.
Varhánky = kanálky v pivovaru. hvozdě k vedení studeného vzduchu pod lísky. Vz Ott. XI. 991. b.
Varník, u, m., vz násl.
Varníkový kotel (kotel s varníkem), Siede kessel, m. Sterz. II. 930.
Vary. Do Varuov (Karlových) jeti. Arch. XV. 36.
Vdání při sporech mezních. Vz Kn. drn. LXXIV.
Vejce. Bílek tří vajcí a vajec. 1440. Mus. fil. 1896. 442. V. v podání slov. ľudu. Vz Čes. l. VI. 380. nn.
Vejrovný hlas = *výří, nehezký.* Bl. (Hostn. 33.).
Vejtýř, e, m. = *vikýř.* U J. Hrad. Črmk.
Věkotmavý. V. chmury. Hudc. 60.
Velkonoce. Po velicenoci (po velicé noci). Tov. kn. 3.
Velkoskvrnný krasec. Vz Krasec (3. dod.)
Vemi m. vezmi. 1440. Mus. fil. 1896. 438.
Věrování v starší době. Vz Kn. drn. LXI.
Vchýpati. Prsy sě vchýpají (as = vhýbají). 1440. Mus. fil. 1896. 436.
Viecě. Vezmi chleba zwieczi jako pól pěsti. 1440. Mus. fil. 1896. 413.
Víra, instr. vírou (m. věrou). Kn. drn. 5.
Vlaštovičník = *vlaštovník* (krvovník, nebeský dar). Vz Ott. XII. 131.
Vléci = *vlehnouti.* V. do města (jako ležák rukojmě). Vz Tov. 92. a j. tam.
Vlnník, u, m. = *karnýsek,* Karnieshobel, m. Prům. mus. V.
Vlnopásník, a, m., cheimatobia, píďalka. Ott. XII. 124.
Vlnožil, a, m., platurus, moř. had. Vz také Ott. XI. 1013.
Voďanka žabí, hydrocharis. Vz také Ott. XI. 1003.
Vodnář, hydrophis, had. Vz také Ott. XI. 1012.
Vodnatelnosť, hydrops. Vz také Ott. XI. 1014. b.
Vodohlavý = *nerozumný.* V. sketa. Bráb. Vrch. 61.
Vodoměrky, ploštice zemní. Vz také Ott. XI. 1011.
Vodomil, hydrophilis, brouk. Vz také Ott. XI. 1011.
Vodošlap, a, m., hydroporus, brouk. Vz také Ott. XI. 1014.
Vochňapka, y, m. = *nemotora.* U J. Hrad. Črmk.
Volavčí, ího, m. V. volal před soudem třikrát, že král nebo markrabí nebo hejtman atd. na právě sedí, že se každému po právu státi má, a vyzýval žalobníka a pohnaného, aby žalovali a odpovídali. Vz Tov. kn. 44.
Volnivý proud = *volný.* Krs. Moor. II. 32.
Vopelka. Také u J. Hrad. Črmk.

Vosmička, y, f., čes. tanec. Čes. l. VI. 233.
Vozík přední a zadní, Vorder-, Hinterzange, náčiní truhlářské. Prům. mus. V.
Vplyvkování, Einflussnahme. Hanš. Neb. 85.
Vrchovištný. V. chození (po vrchovišti). Bl. (Hostn. 35.).
Vrták nejni žádnej tanec, musí skákat jako kanec. Us. Čes. l. VI. 233.
Všeslovan, a, m. Nár. list. 1897. č. 84. feuill.
Všeštěpování. Toto v. charakteru renaissančního. Čes. l. VI. 227.
Vševítězný. V. zrada. Krs. Moor. II. 83.
Vůle. Kterak se ‚dobrá vůle' dělala a jaká měl práva ten, kdo měl něčí dobrou vůli. Vz Tov. kn. 102.
Vyhnis Vinc. † 23./3. 1897.
Vyhřeznutí dělohy. Vz Ott. XI. 1061.
Vyhuhňati něco. Hudc. 103.
Vychrněti se = *vyspati se.* Us. Črmk.
Vykací forma. Nár. list. 1897. č. 70. 1.
Vykolejení vlaku, Entgleisung. Nár. list. 1897. č. 55.
Vykolejiti se. Vz předcház.
Vylebediti. Trkala do mne ve spaní, aby si místo v-la. Nár. list. 1897. č. 85. 1.
Výlupek, pku, m. = *výdumek.* Čes. l. VI. 346.
Vimienočný za Vymiaždiť v VII. 1075. oprav v: Vymienočný.
Vynárodnění, n., Entnationalisierung. Němci usilují o v. Poláků. Nár. list. 1897. č. 58.
Vynárodniti koho. Vz předcház.
Vypínačka, y, f., Aushängsäge, f. Prům. mus. V.
Vysednouti. Ze soudu v. (členem jeho jsa z něho vystoupiti). Kn. drn. 118.
Vysolmizovati píseň. Josq. (Hostn. 80.). Cf. Solmizovati (3. dod.).
Vyvalenáč, e, m. = kluk s vyvalenýma očima. U J. Hrad. Črmk.
Vyzjeviti. Takto o tom vyzjevujeme a vypovídáme. Kn. drn. 72.
Vzkřísiti. Zkřes duše naše od hříšných hrobů. Ev. olom. 334. a. (r. 1421.).

Zámotek peněz, Rolle, f. Hudc. 105.
Zapadací šraňk (u soudu). Tov. kn. 37.
Zapomenutý = *zapomenulý.* Člověk svého slibu z-tý. Tov. kn. 99.
Zapošívačka dírek u límců (riglářka). Nár. list. 1897. č. 58. odp.
Zapracovati se v co. Nár. list. 1897. č. 66. 9.
Zápustník, u, m., Versenker, m., náčiní truhlářské. Prům. mus. V.
Zářezka, y, f., Absatzsäge, pila truhlářská. Prům. mus. V.
Zárožné, ého, n. = *pokuta za nedoplacení daně.* Z. ob non solutionem bernae ratione poenae quinque sexenas salvo moderamine. Tov. 25. Pozn.
Zaseděný. Z. právo = soud, ku kterému soudci již zasedli. Tov. 50.
Zástavník zboží. Cf. Kn. drn. 3.
Zatkyně. Vz také Tov. 34.—35., kde se i příklad uvádí a Kn. drn. XLVIII.
Zavedlý od koho. Tov. 98.
Zbaviti. Zbav nás od zlého. XV. stol. Mus. fil. 1897. 40. Cf. Sprostiti (i dod.).
Zcizenost, i, f. Pahýl hrdé z-ti. Hanš. Neb. 38.
Zduchovatělý. Z. příroda (oduševněná). Hanš. Neb. 23.
Zdviže, ete, n. Posadí se u samého zdvížete u šranku (v soudě). Schrank? Kn. drn. 35. Cf. předcház. Zapadací.
Zdýmadlo, a, n. = *huť.* Kn. drn. 15. pozn.
Zednice, e, f., chalicodoma, rod včel sbírajících břichem. Vz Ott. XII. 18.
Zkažilý = *zkažený.* Z. list. Kn. drn. 82. Cf. Zkaželý (3. dod.).
Zlidovělý. Z. píseň, volksthümlich. Ott. XII. 50.
Zmocniti koho statku svého. Kn. drn. 101.
Zmýliti. Pakli se hranice (pole etc.) zmýlí neb starostí neb rušením od některých. Tov. 127.
Zradlo, a, n. Abychom neupadli v zradlo i pekelné bláto. Mus. fil. 1897. 39.
Zvod. Cf. Kn. drn. LXII.

Začinatel, e, m. = přední kantor (taktující ředitel sboru). Bl. (Hostn. 33., 41., 45.).
Zadliti. Aby se to nezadlilo (dlením nepromeškalo). Kn. drn. 88.
Zajíc, čes. tanec. Vz Čes. l. VI. 235.
Zalačněti po krvi. Hudc. 66.
Zalištiti co kam. Bl. (Hostn. 44.).
Zameziti. Slibujeme je ve všech právích držeti, ani jich kterým obyčejem proti právu zamezovati (obmezovati). 1323. Tov. kn. 14.

Žaloba. O ž-bách v starší době cf. Kn. drn. L. nn.
Žďár = les zapálením vymýtěný. Vz Kn. drn. LXX.
Želva. Ž-vy mořské. Vz Ott. XII. 135. nn.
Žena. Ženy vždycky k sobě táhnú, jako udice ryby. Tov. 103.
Životný plat. Kn. drn. 54.
Žumara. Cf. Ott. XII. 31.

Opravy.

Str. 536. Brkaš oprav v: Brkař.
„ 537. Capoty „ „ Cápoty (sg. -a).

Seznam sběratelů materialu (*) a pramenů, z nichž látka třetího dodatku vybrána jest. †)

Alf. — Vittorio Alfieri: Filip. Přeložil Bedř. Frida.
Alx. Nách. — Kronika o Alexandrovi Vel. z rukopisu náchodského (z r. 1487.). Vyd. Fr. Prusík v Kroku 1894. a násl.
Am. Orb. — Karla Amerlinga Orbis pictus čili Svět v obrazích. 1852.
Arch. — Archiv český. XIII. 1503.—1511., XIV. 1348.—1541., XV. 1358.—1549.
Baudel. — Charles Baudelaire. Výbor z ‚Květu zla'. Přel. J. Goll a J. Vrchlický.
Boušk. — Jacinta Verdaguera: Sen sv. Jana. Přel. P. Sigism. Bouška. 1894.
Borb. — Dva denníky Dra. Matiáše Borbonia z Borbenheimu. Vyd. Max Dvořák. 1896.
Br. — Znamená místy biblí vůbec, jinde biblí bratrskou z l. 1579.—1593.
Bráb. — Em. Madácha: Tragedie člověka. Přel. Fr. Brábek.
Bráb. Vrch. — Arany János: Budova smrt. Přel. Fr. Brábek a Jar. Vrchlický.
Břez. Font. V. — Kronika Vavřince z Březové. Otištěna ve Fontes rerum bohemicarum. V.
Cop. — François Coppée: Anděl Páně. Přel. Ant. Váňa.
Čel. Pr. m. — Sbírka pramenů práva městského král. českého. Vyd. Jar. Čelakovský. I. a II. díl.
Čern. Př. — Příspěvky k čes. etymologii lidové. Seps. Jan Černý. 1894.
Černý Cenci. — Percy Bysshe Shelley: Cenci. Tragoedie. Přel. Václ. Černý.
Černý Zejl. — Handrij Zejlěř. Výbor písní. Přel. Adolf Černý. 1895.
Čes. l. — Český lid. Sborník. Vyd. Dr. Čen. Zíbrt. Roč. I.—IV. pod skrat. NZ.
Čch. Kand. — Kandidát nesmrtelnosti. Od Svat. Čecha. — *Čch. Otr.* Písně otroka. 1895.
Čl. L. Jos. — Dr. Lad. Jos. Čelakovský: O kladodiích asperageí. 1893. — *Čl. Zrůd.* O některých zrůdnostech na habru a smrku se objevujících. 1893.
* *Črmk.* — Frant. Čermák, zám. kaplan ve Valči.
Dml. List. — Listiny týkající se dávnověkosti města Meziříčí nad Bečvou. Napsal Ed. Domluvil. V progr. ve Val. Meziříčí za r. 1891.
Dob. Dur. — Dopisy Jos. Dobrovského a Fort. Duricha z let 1778.—1800. Vyd. Ad. Patera. 1895.
Dšk. Jihč. — Hláskosloví nářečí jihočeských. I.: Consonantismus. Pod. Vavř. Jos. Dušek. 1894.
Duf. — Naše Horácko jindy a nyní. Vydal Jos. Dufek. 1893.
Eml. Urb. — Deset urbářů českých z doby 1290.—1410. Vyd. Jos. Emler. 1881.
Enns. — Barns Rob. Kroniky a životuov sepsání nayvrchnějších biskupuov římských, jinač papežuov. Přel. Šim. Ennius. Norim. 1569.
Ev. seit. — Evangelium seitenstettské. Vydal Fr. Menčík. 1893.
Frid. Coss. — Pietro Cossa: Nero. Přel. Bedř. Frida. 1894.
Gb. H. ml. — Historická mluvnice jazyka českého. I. díl. Hláskosloví. Seps. Jan Gebauer. 1894. — *Gb. Ruk.* O zelenohorském a královédvorském rukop. v Jagićově Archivu X. 496. nn., XI. 1.—39., 161.—188. — *Gb. Km. -a.* Staročeské sklonění substantiv kmene -a. Učená spol. VII. 2. R. 1888. — *Gb. Km. -i.* Staroč. sklonění jmen kmene -*i*. Rozpravy Kr. čes. společn. nauk. VII. 4. R. 1891.
* *Glos.* — Tom. Glos, kand. professury.
GR. Nov. — Staročeská Gesta Romanorum. Vyd. Dr. Jan V. Novák. 1895.
Hanš. Neb. — Život a spisy Václ. Bol. Nebeského. Seps. dr. J. Hanuš. V Praze 1896.

---

†) Prameny již dříve ve Slovníku uvedené podržely své zkratky, ku př. Brt, KP., Půh., List. fil., Mtc., Ott. (do XI. incl.), Phld. atd. (Obsahují pokračování.)

Hlav. — O aktinomykose. Seps. Dr. Jar. Hlava a Dr. Ivan Honl. 1893.
Hlav. Obrz. — O kokcidiovitých parasitech při rakovině a při morbus Darieri Sepsali Dr. Jar. Hlava a Dr. A. Obrzut. 1893.
* *Hledík.* — Rud. Hledík, říd. učitel v Tvarožné na Mor.
* *Hledíková.* — A. Hledíková, učitelka v Brušperku na Mor.
* *Hloušek.* — Ign. Hloušek, učitel ve Vel. Klobúkách na Mor.
Hostn. — Jan Blahoslav a Jan Josquin. Napsal O. Hostinský. V Praze 1896.
Hrš. Nách. — Dějiny Náchoda. Seps. J. K. Hraše. 1895.
Hudc. — Petr Petrović Njegoš: Horský věnec. Přel. Jan Hudec.
Chč. S. — Chelčický: Siet viery. — *Chč. Mik.* Replika proti Mikuláši, biskupci táborskému. Obé vyd. Annenkov a V. Jagić. V Petrohradě 1893.
Jeř. — Cenník V. Jeřábka.
Josq. — Josquin. Vz Hostn.
Kabt. — Martina Kabátníka Cesta do Jerusalema a Kaira 1491.—92. Vyd. Dr. Just. V. Prášek. 1894.
Kald. — Kálidás: Málaviká a Agnimitras. Přel. Dr. Jos. Zubatý.
Kal. S. — Slovník slovenskočeský. Sest. Kar. Kálal a Kar. Salva. V Lipt. Ružomberku. 1896.
Kat. z Žer. — Listy paní Kateřiny z Žerotína. I. a II. Vyd. Fr. Dvorský. 1894. a 1895.
Kbrl. Dmžl. — Programm domažl. gymnasia za r. 1892. — *Sp.* Programm real. gymnasia na Spálené ulici v Praze za r. 1889. O příjmenech. Naps. Vojt. Kobrle.
Kká. Puš. — Alex. Puškin. Výbor menších básní. Přel. El. Krásnohorská. 1894. — *Puš. Roz.* — Al. Puškin. Některé básně rozpravné. 1895. Krásnohorská.
Kla. Sklad. — Badání v oboru sladby jazykův indoeuropských. Podává Dr. J. Kvíčala. V Praze 1894.
Klim. — Jos. Kliment. Čeští brouci (do str. 400.).
Kolc. — Alekséj Vasiljevič Kolcov. Přel. Lad. Quis.
Krejč. Psych. — Element psychologický. Napsal Dr. Fr. Krejčí. V Praze 1895.
Krs. — Lord Byron: Sardanapal. Přel. Fr. Krsek. — *Moor.* Thom. Moore: Lalla Rookh. Přel. Fr. Krsek. 1894. a II. 1896.
Kotk. — Naše příjmení. Od Ant. Kotíka. 1894.
Kub. Rol. — Píseň o Rolandu. Přel. Josef Kubín. 1894.
Kutn. šk. — Listář k dějinám školství kutnohorského (1520.—1623.). Sest. Dr. Vojtěch Nováček. 1894.
Len. — Mikuláš Lenau. Přel. Ant. Klášterský.
Lizn. — Cenník firmy Liznar a Krauser v Dobrušce. 1894.
L. posíl. — Sbírka listů posílacích a j. od r. 1464.—1709. Vyd. V. Prasek ve Věstn. opav. 1893. (Č. II. v ročn. 1894.).
Mách. Puch. — Ant. J. Puchmajer. Sepsal Dr. Jan Máchal. V Praze 1895.
Mrš. — Frant. Mareš: České sklo. 1893.
Mus. fil. — České museum filologické. Red. Dr. Jan Kvíčala. Od r. 1895.
Ned. Zábran. — Zábransko v XVI. st. Naps. Jan Nedoma v programmu. Čes. real. karlínské na r. 1891.
Nov. Př. — F. L. Čelakovského Mudrosloví. Vyd. druhé rozmn. Uspoř. Dr. Jan V. Novák. 1893.
Oester. Mon. (Böhm.). — Oesterr. Monarchie in Wort und Bild. Band Böhmen.
Pastr. L. — Beiträge zur Lautlehre der slovak. Sprache in Ungarn. Von Dr. Fr. Pastrnek. Wien 1888.
Petrl. — Něm. čes. sbírka názvosloví železnicového. Pod. Krist. Petrlík. V Praze 1894.
Pokr. Mrt. z. — Mrtvá země. Od Rud. Pokorného. 1885.
Pras. Řem. — K dějinám řemesel ve Slezsku. V 10. programmu Čes. gymnasia v Opavě za r. 1893. Napsal Vinc. Prasek. — *Těš.* Dějiny knížectví těšínského. Naps. Prasek. V Opavě 1894.
Ptrl., vz Petrl.
Prům. mus. Průmyslové museum v Chrudimi V. Názvosloví nástrojů truhlářských. Sest. inž. Jindř. Souček, odborný učitel.
Quis. Těš. — Třešně. Naps. Ladislav Quis. 1884. — *Ifig.* W. Göthe: Ifigenie v Tauridě. 1894. Cf. Kolc.
Rais. Rod. — Rodiče a děti. Napsal Karel Rais. 1893.
Rosacius Adam. Rathauz nový v mě. Sušici. 1619.
* *Rous.* — Jan Rous, učitel v Heršpicích u Slavkova na Mor.
Rút. — Kniha Rút. Přel. Dr. Rud. Dvořák.
Sbor. slov. — Sborník museálnej slovenskej spoločnosti. Turč Sv. Martin. I.
Sdl. Louň. — Paměti kláštera v Louňovicích. Vykládá Aug. Sedláček v progr. táborského gymnasia za r. 1891.
Seyk. Ruk. — Na obranu Rukopisu královédvorského. Pod. Oldř. Seykora. 1893.
Schb. Nád. — O některých vzácných nádorech a cizopasnících oka. Pod. prof. Dr. Jos. Schöbl. 1893.
Slád. Žen. — Wil. Shakespeare: Zkrocení zlé ženy. Přel. J. V. Sládek. — *Slád. Mak.* Wil. Shakespeare: Makbeth. Přel. Sládek.
Slavč. — Slavičínský, vlastně Jan Misárek.
Słow. Jul. Słowacki: Balladyna. Přel. Otak. Mokrý. — *Słow. Lil. Ven.* Jul. Słowacki: Lilla Weneda. Přel. Ot. Mokrý.
Sterz. — Něm.-český slovník. Sest. Dr. Jos. Sterzinger. Od r. 1893.
Stč. Kon. — Až na konec světa. Naps. prof. Dr. F. J. Studnička. 1895.
Škar. — Svatební obyčeje z okolí plzeňského. Seps. Dr. Jak. Škarda. 2. vyd. 1894.
Šml. — Výpravné spisy A. V. Šmilovského. Seš. I., II., VII., VIII.
Štilf. — Kronika o Štilfrídovi z rukop. náchodského (1487.). Vyd. Fr. Prusík. 1894.
Tov. kn. — Tovačovská kniha ortelů olomúckých. V 1430.—1449., 1580.—1585. Vydal V. Prasek. 1896.
Váňa. — François Coppée: Olivier. Přel. Ant. Váňa 1894. Cf. Cop.

Vck. Poh. — Valašské pohádky a pověsti. Pod. Mat. Václavek. — *Vck. Val.* Moravské Valašsko. I. Na Vsetíně. 1894.

Věst. op. (n. *opav.*). — Věstník Matice opavské.

Vlč. Bás. — První novočeská škola básnická. Naps. Jar. Vlček. 1896. — *Vlč. Lit.* Dějiny čes. literatury. V Praze 1894. atd. Až ku str. 288.

Vondrák. Spuren. — Die Spuren der altkirchenslavischen Evangelienübersetzung in der altböhm. Literatur. Sitzungsbericht der Academie der Wissenschaften in Wien. Phil. hist. Classe. Bd. CXXIX. 1893.

Vrch. Lingg. — Herm. Lingg. Výb. básní. Přel. Jar. Vrchlický. 1894. — *Vrch. Tryz.* Adam Mickiewicz: Tryzna. Přel. Vrchlický. 1895.

Wtr. Krj. — Dějiny kroje v zemích českých v XV. a XVI. stol. Seps. Dr. Zik. Winter. 1893. — *Wtr. Živ. c.* Život církevní v Čechách. I. díl. 1895. II. díl. 1896. — *St. Pr.* Ze staré Prahy. 1894. — *St. nov.* Staropražské novelly.

Vykl. Svat. — Česká svatba. Pops. F. J. Vykoukal. 1894.

Zbrt. Pov. — Seznam pověr a zvyklostí pohanských v VIII. věku. Objasňuje Dr. Čeněk Zíbrt. 1894. — *Zbrt. Tan.* Jak se kdy v Čechách tancovalo. 1895.

Zvič. Mlt. — John Milton. Ráj opět nabytý. Přeložil A. Zvičínský. V Praze 1895.

TISKEM J. OTTY V PRAZE.